R. PATRIS

STEPHANI BAVNY

E SOCIETATE IESV.

THEOLOGIA MORALIS.

M. DC. XL.

R. P.

STEPHANI BAVNY MOSOMENSIS,

E SOCIETATE IESV.

DE SACRAMENTIS AC PERSONIS SACRIS, EARVM DIGNITATE OBLIGATIONIBVS AC IVRE,

Iuxta sacrarum literarum testimonia SS. Patrum sententias Canonum ac Conciliorum sanctiones.

Cum Summariis, Indice duplici, vno Tractatuum & Quæstionum rerum altero.

THEOLOGIÆ MORALIS.

PARS PRIMA.

PARISIIS,

Apud MICHAELEM SOLY, viâ Iacobæâ sub signo Phœnicis.

M. DC. XL.

Cum Priuilegio, & Approbatione.

EMINENTISSIMO

PRINCIPI FRANCISCO DE LA ROCHE FOVCAVT.

S. R. E. CARDINALI.

QVI in laudibus maximis tuis, CARDINALIS EMINENTISSIME, ponunt vnde ortus sis, quos honores & gesseris, & geras, Virtutes illi tuas ignorant, omni cùm generis splendore, tùm dignitatis gradu maiores. Has verò qui deprædicant, te profectò ipsum nesciunt, quippe cùm in solâ rectè factorum conscientiâ acquiescas, nihil quàm rectè factorum commendationem ægriùs feras. Quanquam & frustrà tu es, qui prædicari de te nolis, & actum isti agunt, id qui agere instituunt. An verò, vt mortales cuncti taceant, domus tua, nullo non tẽpore, ad opem peruia singulis, infinitæ tuæ, nec tamen loco vllo, aut hora definitę eleemosynæ, regali à te manu, erogari solitę miseris, nosocomia deploratis, xenodochia languidis, hospitia egenis, cellæ Religiosis, tẽpla superis vel excitata, vel refecta, tot picta, tot marmorea, tot aurea opera, tot pretiosis Sanctorum

exuuiis illuſtria, parum te liberalem, munificum, miſericordem, pium eloquuntur? Adiri autem te aſſiduè, de grauiſſimis Eccleſiæ controuerſiis conſuli, diſceptatorem ac arbitrũ à Pontifice & Rege dari, ab ſummis & infimis, peræque ad res ſuas interponi, quid eſt aliud niſi voce publica omnium te communem defenſorem ac parentem pronunciari? Nam quæ priuatim, tot iam annos, de me mereris, quem tam amanter & paternè complecteris, quem adhibes tam comiter, cui congreſſum tuum, ac ſermones quotidianos, tam familiariter impertis, quo tuarum virtutum ſpectatore, ac teſte penè domeſtico vteris, tametſi ego intrà me premam, qui quàm me iſtis ſentio indignum honoribus, tam hiſce tuis cõmemorandis virtutibus, modeſtiam tuã onerari ſciam; Nonne res ipſa loquitur, Epiſcopi primùm Claromontanorum, tùm Syluanectenſium, magni nuper Franciæ Eleemoſynarij, denique, vt omnia complectar, Cardinalis Rupifucaldij benignitatem, affabilitatem, demiſſionem? Quare ſic habeto, aut retexendam tibi de integro vitam, quæ benè de omnibus merendo decurſa hactenus tota eſt, aut has deuorandas gratulationum, gratiarumque, ac laudationum eſſe moleſtias; In quo tamen effuſiſſimi quique ad laudandum, vſque eò parci meo quidem iudicio fuerunt, vt tua in homines beneficia, hoc eſt, emolumenta ſua meminiſſe contenti, quam ſis erga te reſtrictus, quam in vario ętatis flexu, idem ſemper, tuique ſimilis, quæ capita laudis duo erant vberrima, non attigerint. Cui enim, præſertim ſi attendat, qua nunc libertate, vel potiùs licentia viuitur, religio, & quædam quaſi teneritas men-

tis tuę, non admirabilis prorſus, & prodigij ſimilis videatur? qui non vt iſto loco plurimi, quę placēt, licere tibi putes, non vt pauci, quę licent tibi cuncta arroges, ſed vt vix nemo, ita ſummo tecum iure agas, ad viuūque acta ſingula tua reſeces, vt non ſuſpicionem modo delicti, verùm etiam vmbram tenuiſſimam, mortis inſtar putes, cumque quatenus progredi queas, non ignores, intra modum longè te contineas, fineſq; tibi quam arctiſſimos viuendi præſtituas. Iam quod virtutes tuæ, non nouæ, non nuperæ ſint, non neceſſitatis, aut ætatis, quod te ſenectus, non temperantem, non prudentem fecerit, ſed inuenerit, non virilis ætas, animo robur & conſtantiam addiderit, ſed ab adoleſcentia deinceps acceperit, quis nō videt tam glorioſum in te iſtud, quàm in aliis eſſe rarum? Quotus quiſque quam voles moratus, non ſibi aliquantùm in iuuentute indulſit, non ætate prouectior, plurimùm impegit, non aliquando emendationi locum dedit? Atqui de maioribus natu ſic accepi, qui te nunc id ætatis vident, iuuenem noſſe, hoc eſt, pari tunc morum maturitate, pietatis ardore, moderatione in proſperis, æquitate animi in aduerſis extitiſſe. Atque hæc non tam eò dixi, vt laudes ab aliis, vel per ignorationem, vel propter multitudinem prætermiſſas ſupplerem, quam vt tibi facti mei, qui ſub nomine tuo auſpiciiſque, hunc prodire de Sacramentis, ac ſacrorum hominum iure, librum volui, rationem redderem. Quid enim conuenientius fuit, quam vt tibi te, intra legem adèo coercenti, legis præſcriptum quod adeo in omni vitæ tuæ ratione, ac varietate æquabili, & conſtanti, ratū fuit, fixum, & immobi-

le, ius & fas omne consecrarem? dumque fidem perpetuæ meę erga te obseruantię liberare volo, quam tamen nolo esse liberam, sed vsque tibi obstrictam, Sacramenta quę tibi propono, fide non dubia subscriberem? Quam sanè lucubrationem meam si probas, eoque animo excipis, quo offerri iampridem decuit, non me tuis meritis muneris aliquid rependisse, sed nouum ex tuo iudicio beneficium recepisse arbitrabor.

EMINENTIÆ VESTRÆ

Seruus in Christo obsequentissimus
STEPHANVS BAVNY.

Ex Collegio Parisiensi
18. Iulij anni 1640.

INDEX

TRACTATVVM ET QVÆSTIONVM

TRACTATVS PRIMVS,

DE SACRAMENTIS IN Genere.

QVÆSTIO I.

TRACTATVS SECVNDVS, DE BAPTISMO.

QVÆSTIO I.

EPITOME TRACTATVS præcedentis. 58

TRACTATVS TERTIVS

DE SACRAMENTO Confirmationis.

QVÆSTIO I.

EPITOME TRACTATVS præcedentis. 79

TRACTATVS QVARTVS,

DE SACRAMENTO Pœnitentiæ.

QVÆSTIO I.

DE ABSOLVTIONE casuum reseruatorum.

DE CONFESSIONE.

QVÆSTIO I.

DE MINISTRO Pœnitentiæ.

QVÆSTIO I.

DE SIGILLO CONfessionis.

QVÆSTIO I.

DE CONTRITIONE.

QVÆSTIO I.

DE SATISFACTIONE

QVÆSTIO I.

EPITOME TRACTATVS præcedentis. 215

TRACTATVS QVINTVS DE SACRAMENTO Eucharistiæ.

QVÆSTIO I.

DE SVSCIPIENTIBVS Eucharistiam.

QVÆSTIO I.

EPITOME TRACTATVS

TRACTATVS SEXTVS.

DE SACRIFICIO Missae.

QVÆSTIO I.

DE PRÆCEPTO AVDIENDÆ Missae.

QVÆSTIO I.

TRACTATVS SEPTIMVS, DE SACRAMENTO Ordinis.

QVÆSTIO I.

TRACTATVS OCTAVVS DE EPISCOPIS 346

QVÆSTIO I.

DE

DE EPISCOPI POTESTATE.

QVÆSTIO I.

DE FORO EPISCOPALI

QVÆSTIO I.

EPITOME TRACTATVS de Episcopis.

TRACTATVS NONVS, DE VICARIO ET OFFICIALI Episcopi.

QVÆSTIO I.

TRACTATVS DECIMVS,

DE PRESBYTERIS ET Parochis.

QVÆSTIO I.

DE PAROCHIS.

QVÆSTIO I.

DE PAROCHORVM IVRE circa decimas, ibid.

TRACTATVS VNDECIMVS.

DE ABBATIBVS, CANONICIS Et Clericis.

QVÆSTIO I.

DE CANONICIS.

DE CLERICIS.

QVÆSTIO I.

DE CLERICORVM Priuilegiis.

TRACTATVS DVODECIMVS, DE MATRIMONIO ET Sponsalibus.

QVÆSTIO I.

SYNOPSIS TRACTATVS de sponsalibus.

DE MATRIMONIO *secundum se.*

QVÆSTIO I.

DE MATRIMONIO VT EST Sacramentum.

QVÆSTIO I.

DE MATRIMONIO QVOAD essentiam.

DE IMPEDIMENTIS Matrimonij quæ iuris sunt naturæ.

QVÆSTIO I.

DE IMPEDIMENTIS QVÆ iure Ecclesiastico matrimonium dirimunt.

QVÆSTIO I.

DE IMPEDIMENTO raptus.

DE IMPEDIMENTO cognationis.

QVÆSTIO I.

DE MATRIMONIO *Clandestino.*

QVÆSTIO I.

DE REQVISITIS IN hoc Sacramento necessitate præcepti tantum.

QVÆSTIO I.

DE IMPEDIMENTIS Matrimonii non dirimentibus, seu de iis quę in eo requiruntur negatiue, præcepti necessitate, & nihil amplius. 748

QVÆSTIO I.

De

DE OBLIGATIONIBVS Coniugum.

DE RECTO MATRIMONII vsu in redditione & petitione debiti.

QVÆSTIO I.

EPITOME TRACTATVS de Matrimonio.

CAPVT PRIMVM.

TRACTATVS VLTIMVS, DE SACRAMENTO Extremæ vnctionis.

QVÆSTIO I.

EPITOME TRACTATVS præcedentis.

CAPVT PRIMVM.

FINIS.

APPROBATIO DOCTORVM.

NOS infrascripti in Alma facultate Parisiensi Magistri testamur legisse *Tractatum de Sacramentis, &c. Reuerendi admodum Patris Stephani Bauny Societatis Iesu.* Opus doctum sacrarum literarum Sanctorumq; Patrum varia eruditione plenum, in quo nihil notauimus quod non sit Orthodoxæ Catholicæ fidei & optimis moribus conforme, ac sacris Theologiæ studiosis vtilissimum. In quorum fidem hoc testimonium manibus propriis scriptum dedimus Parisiis 20. Februarij 1639.

Frater LAVRENTIVS DE LA MOTHE.
Frater SIMON ROGER.

EGO infra scriptus Claudius Musier sacræ Theologiæ Doctor testor me librum hunc, qui Theologicam Moralem doctrinam de re Sacramentaria continet, à R. P. Stephano Bauny Societatis Iesu Presbytero, Theologico traditam & accuratè explicatam fideliter ac diligenter perlegisse, meque in eo nihil non Catholicæ atque Apostolicæ Romanæ fidei valde consonum ac sacrorum Canonum decretis conforme deprehendisse: quocirca dignum illum censeo qui in publicam & Reipublicæ Christianæ vtilitatem in lucem edatur & typis mandetur. Datum Lutetiæ Calendis Februarij anno Christi Natiuitatis 1640.

CLAVDIVS MVSIER.

EGO Stephanus Binetus Prouincialis Societatis IESV, in Prouincia Franciæ, iuxta Priuilegium eidem Societati à Regibus Christianissimis, Henrico III. 10. Maij 1583. Henrico IV. 20. Decembris 1606. & Ludouico XIII. nunc Regnante 14. Februarij 1611. concessum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur ne libros ab eiusdem Societatis hominibus compositos absque eorundem permissione imprimant, permitto Michaeli Soly Bibliopolæ Parisiis degenti vt librum qui inscribitur *Tractatus de Sacramentis &c. à P. Stephano Bauny nostræ Societatis Theologo*, compositum & eiusdem societatis grauium Doctorumque hominum iudicio approbatum ad proximos annos diuendere possit. Datum Parisiis 21. Februarij 1639.

STEPHANVS BINETVS.

PRIVILEGE DV ROY.

LOVYS PAR LA GRACE DE DIEV, ROY DE FRANCE ET DE NAVARRE, A nos amez & feaux Conseillers, les Gens tenans nos Cours de Parlement, Maistres des Requestes Ordinaires de nostre Hostel, Baillifs, Seneschaux, Preuosts, ou leurs Lieutenants, & tous autres nos Iusticiers & Officiers qu'il appartiendra, SALVT, Nostre cher & bien Amé MICHEL SOLY, Marchand Libraire à Paris, nous a faict remonstrer qu'il auroit recouuert vn Liure intitulé, *Tractatus de Sacramentis, &c. Composé par le R. P. Estienne Bauny, de la Compagnie de IESVS,* Auquel Liure il n'y a rien contre la Foy, bonnes mœurs, & Religion Catholique, Apostolique & Romaine, ains iugé digne d'estre Imprimé pour l'vtilité publique, suiuant les Approbations des Docteurs en Theologie de la Faculté de Paris, signées F. Laurens de la Motthe, F. Simon Roger, & C. Musier, & l'acte du R. P. Binet Prouincial de la mesme Compagnie, cy attachez soubs le contre-seel de nostre Chancellerie, lequel Liure il desireroit Imprimer, ou faire Imprimer, vendre & faire distribuer, ce qu'il n'ose faire sans nostre permission, qu'il nous a fait supplier luy vouloir sur ce accorder: A CES CAVSES, Auons audit Soly permis & permettons par ces presentes, d'Imprimer, faire Imprimer, vendre & distribuer ledit Liure tant de fois, en tels volumes qu'il desirera, & ce durant le temps & terme de dix ans, à compter du iour qu'il sera acheué d'Imprimer: Faisant tres expresses inhibitions & deffences à tous Libraires, Imprimeurs, & autres personnes de quelque qualité & condition qu'ils soient, d'Imprimer ou faire Imprimer, vendre, distribuer, ny extraire aucune chose dudit Liure sans le congé & consentement dudit Soly, sur peine de confiscation des exemplaires qui auroient esté mis en vente au preiudice des presentes, & de mil liures d'amende, moitié à nous, & l'autre audit suppliant, & en tous ses despens, dõmages, & interests: Voulons, & nous plaist, qu'en mettant vn Extraict des presentes au commencement ou à la fin de chacun desdits Exemplaires, elles soient tenuës pour signifiées & venues à la cognoissance de tous, à la charge de mettre trois Exemplaires dudit Liure, sçauoir deux en nostre Bibliothecque, & vn en celle de nostre cher & feal Cheualier Chancellier de France le Sieur SEGVIER, à peine d'estre descheu du present Priuilege: SI vous mandons, & à chacun de vous enioignons que du contenu des presentes, vous faciez ioüir, & vser plainement, & paisiblement ledit Soly, ou autres ayant droict de luy: Cessans, & faisant cesser tous troubles & empeschemens au contraire: Et au premier nostre Huissier ou Sergent requis faire pour l'execution des presentes, tous Exploits requis & necessaires, sans demander placet, visa ne pareatis que cesdittes presentes, nonobstant clameur de Haro, Chartre Normande, prise à partie, & Lettres à ce contraires: CAR tel est nostre plaisir, nonobstant aussi oppositions ou appellations quelconques, pour lesquelles, & sans preiudice d'icelles ne voulons estre differé. Donné à Paris le dix-huictiesme iour de Mars mil six cens trente neuf, & de nostre Regne le vingt-neufiesme.

PAR LE ROY EN SON CONSEIL.

RENOVART.

Acheué d'Imprimer le dixhuictiesme Iuillet mil six cens quarante.

STEPHANI BAVNY

SOCIETATIS IESV PRESBYTERI

THEOLOGIA MORALIS DE SACRAMENTIS.

TRACTATVS PRIMVS DE SACRAMENTIS IN GENERE.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit Sacramentum.

EST huius vocis (Sacramentum) vſus & poteſtas multiplex, 1. enim idem valet ac id quod in pœnam malè tentati iudicij auctoritate publici Magiſtratus pendebatur, Feſto teſte. *Sacramentum*, inquit, *ai ſignificat, quod pœna nomine ſoluitur, id in alijs eſt* 50. *aßium, in aliis quingentorum*, qua de re lege Papyrij Tribuni plebis eſt ſancitum his verbis, *Quicunque Prætor poſthac futurus erit*, qui *inter ciues ius dicet, tres viros capitales rogato, hique quicunque erunt Sacramenta exigunto.*

2. Sacramentum idem eſt quod iuramentum, quo olim ſe milites duci obligabant, quo ſenſu dictum eſt ab Horatio ode 1. l. 2. ſe non *perfidum dixiſſe Sacramentum*, id eſt periurium non eſſe, & Sacramentales, antiquis auctoribus hi erant, qui cum oculati teſtes non eſſent eius rei, cuius in iudicio veritas quærebatur, eam nihilominus cum iuramento affirmabant, ex eius animi ſententia, cuius res agebatur, eius ſolius probitate confiſi. Sacramentum ergo iuramentum eſt, profanis ſcriptoribus etiam & Catholicis. Ita Cyprianus gratulans martyribus quod vt erant Deo religioſè polliciti, in fide perſtitiſſent ad mortem vſque ſtabiles Sacramenti nomine vtitur. *Quale illud fuit ſpectaculum Domino, quam ſublime, quam magnificum, quam Dei oculis, Sacramento & militis eius donatione acceptum*, Epiſt. 9. ad Martyres & Confeſſores num. 2. & 22. q. 4. can. ſi Sacramento 21. & qu. 5. eiuſd. cauſæ can. paruuli 14. prohibetur ne periuri ad Sacramentum ſecundo admit- A tantur, quod qui ſemel datam fidem fefellere, indigni videantur, quibus credatur etiam iuramento adhibito.

3. Sacramentum idem valet ac arcanum, religioſum & ſacrum, nec cuilibet promiſcuè peruium, nec vbi eſt cognitum, temerè vulgandum ad Eph. 1. *vt notum faceret Sacramentum voluntatis ſuæ*, Sapient. 2. *neſcierunt Sacramentum Dei*, inde tranſlatum Sacramenti nomen, ad ſecreta Principum non facilè communicanda omnibus, Tob. 12. *Sacramentum Regis abſcondere bonum eſt.*

4. Sumitur pro cæremonia, quæ Deo hominem conſecrat.

B 5. Pro ſigno rem ſacram ſignificante, ſiue quia illam continet aut efficit, aut ad eam quouis modo ordinatur: Sacramentum enim vt habetur 1. q. 1. can. multi ſæcularium, 84. *eſt in aliqua celebratione cum rei geſta ita fit vt aliquid ſignificare intelligatur, quod ſanctè accipiendum eſt*; & Sacramenti hoc modo ſumpti definitiones multæ ſunt ac variæ, communiores ſunt iſtæ, Sacramentum eſt *ſignum rei ſacræ*, *Sacramentum eſt inuiſibilis gratiæ viſibilis forma*, quæ definitio etſi ſit Auguſt. lib. 10. de Ciuitate cap. 5. & referatur à Gratiano de conſecratione diſt. 2. can. Sacrificium 32. mihi tamen non placet quod non conueniat Sacra- C mentis antiquæ legis, quæ, nemo eſt tam ignarus ac Theologiæ rudis, quin intelligat, nunquam internam veram, ac ſanctificantem gratiam contuliſſe mortalibus. Mihi ad rem magis facere ſequentes videntur. Prima quæ eſt Hugonis lib. 5. de Sacram. parte 9. ca. 2. ſic habet *Sacramentum eſt corporale & materiale elementum, extrinſecus oculis ſuppoſitū, ex inſtitutione ſignās, ex ſimilitudine repræſentans, ex ſanctificatione continens aliquam inuiſibilem & ſpiritualem gratiā.* Si enim Sacramenta, vt præclarè ſcribit Auguſt. ad Bonifac. ep. 23. de Baptiſmo paruulor. quandam ſimilitudinem earum rerum, quarum Sacramenta ſunt, non habe-

rent omnino Sacramenta non essent, & D. Thom. de A Sacramentis tractans, illud scriptum reliquit in 3. parte q. 71. art. 1. sensibilia & corporalia, gerunt spiritualium & intelligibilium similitudinem, ex his, quæ in vita corporali aguntur. Neque tamẽ per ordinem ad ea, ac habitudinem, Sacramentum definit, sed ad effectum cuius est causa. Sic enim tertia parte quæst. 69. art. 3. & 4. cum ait Sacramentum nouæ legis esse instrumentalem causam gratiæ. Quæ ex conciliis, Florentino, Tridentino ac diuersorum Patrum dictis, absoluta Sacramenti definitio colligitur, est hæc, Sacramentum est cæremonia, seu ritus sensibilis, qui ex institutione Christi, suo vsu, sanctificando subiectum, gratiam internam in eo producit, seu, Signum sacrum externum ac sensibile, à Christo in Ecclesia relictum, B vt per id quisque, Dei gratiam accipiat, & sanctitatem internam. Sanè quod Sacramentum omne sensu aliquo vsurpari debeat, appellatur à Patribus in concilio Trid. Sess. 7. can. 2. *Ritus ac cæremonia exterior*, à Gregorio vt refertur 1. quæst. 1. can. multi sæcularium 84. *celebratio qua actidit cum res ita fit vt aliquid significare intelligatur quod sanctè accipiendum est.* Quod quia est ei essentiale, Sacramentum appellatur ab August. lib. de ciuitate Dei 10. cap. 5. *signum* & quidem *sacrum*, vt ipse loquitur in Epist. 5. ad Marcellinum, *Eò quòd inuisibilis gratia visibilis sit forma*, de consecratione dist. 2. can. 32. id est vt ego interpretor res aliqua sensibilis sanctitatem ac gratiam quæ percipi oculis nequit, repræsentans ac producens. Signum enim eodem C August. teste lib. 20 de doctrina Christian. cap. 1. *Est res præter speciem quam ingerit sensibus aliquid aliud faciens in cognitionem venire, sicut vestigio viso transisse animal cuius vestigium est, cogitamus, & fumo viso, ignem subesse cognoscimus*, quæ cæremonia, seu signum sacrum natura sua postulat in sensus incurrere, *si enim incorporeus esses*, inquit Chrysostomus hom. 83. in Matthæum, *nuda Deus ipse dona incorporea, tibi tradidisset, sed quia corpori coniuncta est anima tua, ideo rebus sensibilibus tibi intelligenda traduntur.* Equidem cum Sacramenta, sint veluti diuinæ quædam Tesseræ, quibus in Christi militia, munire Deus nos voluit, ad hostium victoriam, eas huiusmodi esse oportuit quæ sentiri possent ac percipi; Quid? quod Authore August. lib. 19. contra Faustum cap. 11. *In nullum nomen religionis coagulari possint homines, nisi aliquo signaculorum vel Sa-* D *cramentorum visibilium consortio colligentur?* Ergo cum Sacramenta instituta sint in Ecclesia à Christo vt omnes eandem in colenda augustissima Trinitate formam tenerent è re nostra fuit, ac communi Ecclesiæ, huiusmodi signa aperta esse, ac in plano posita, sic vt tangi possent ac videri. Additur *sacra esse* quia per ea ὁ ἁγιασμὸς μεταδίδοται καὶ τοῖς ἀξίοις τὰ ἅγια δῶρα διανέμεται, inquit Theod. Balsam. ad canon. 23. Synodi 6. in Trullo ob quam etiam causam καὶ ἅγια δῶρα τὰ κατὰ κοινολαΐτας, λέγονται τὰ ἅγια, id est *Sancta donatio à vulgo Sacramenta dicuntur.*

At enim cum signorum August. teste de doctrina Christiana lib. 2. cap. 1. alia sint naturalia, alia data, quædam quibus homines duntaxat inter se, *sua* E *sensa communicant, aut intellecta*, vt idem habet cap. 3. alia quæ efficiunt id ipsum quod transmittunt in alterius animum, priorum signorum genus, quia ad notitiam solam refertur, speculatiuum dicitur, posterius practicum cum (inquam) sit hæc diuersitas in signis considerare oportet vtro modo Sacramenta sint signa.

QVÆSTIO SECVNDA.

An Sacramentum sit signum & quale.

SCiendum primo signum authore D. Aug. 2 de doctrina cap. 1. *rem esse quæ præter speciem suam, quam sensibus ingerit aliud ex se facit in cognitionem venire.* 2. nec id latère debet inter signa aliqua esse naturalia & physica, alia ex institutione hominum: illa naturâ sua rem enuntiant vt fumus latentem ignem, vestigium, pedem ipsum à quo est impressum, hæc vero, ex sola voluntate significant hominum, sic hœdera, in ea æde, in qua pendet, vinum vendi indicat. Signorum rursus quæ ex placito sunt hominum aliqua sunt ex sola institutione, alia ex rerum similitudine ad significandũ accommodata, vt ablutio aquæ in Baptismo spiritualem animæ ablutionem significat, & signorũ prioris generis rursus aliqua sunt profana, alia sacra: hæc cultui numinis sunt dicata, illa rem vulgarem denotant, nec ab hominum vsibus secretam. 3. Nec illud silendum est signum sacrum dupliciter dici. 1. ratione materiæ. 2. ratione formæ. A materia habet, vt sit signum sacrum, cum res, quibus signum aduenit, sunt Dei voluntate subductæ à turba profanarum, ac eius religionibus addictæ. Ratione formæ, signum est sacrum, cum ipsamet significatio Deum respicit, aut eius effectum aliquem indicandum hominibus ex destinatione eiusdem Dei Principis, quem signum ipsum contineat, aut efficiat, aut ad illum ordinem aliquem habeat,

PRIMA ASSERTIO. *Sacramentum est signum.* Quid ita? quia Augustino auctore, & teste est hæc signo vis insita, voluntate ac instituto hominum, vt alterius rei, à se diuersę notitiam, animo ingeneret, quod sanè Sacramentis conuenit, cum aliud oculis, aliud animo subiiciant, hinc enim passi Christi memoriam imprimunt, vnáque gratiæ ideam, quam producunt, sensibus autem, rei patentis vt aquæ in Baptismo, externam imaginem repręsentant, quæ aqua elementi nomine, à Florentino Concilio appellatur.

Assertio 2. *Sacramentum naturale non est signum*, 1. quia sunt Sacramenta religiosæ cæremoniæ modo cognoscendi hominum accommodatæ, at naturæ cùm re diuina & cœlesti quid est commune? aut quale est in quo intercedere potest naturæ commercium cum gratia. Deinde modus naturalis cognoscendi hominũ est in eo, vt ex his quæ patent, sensuque vsurpantur, animus ad spiritualia ascendat, Dionysio authore lib. de cœlesti hierarchia par. prima. *Nos* (inquit) *visibilibus imaginibus ad diuinas intelligentias pro virium nostrarum modo ascendimus*, cui præter naturæ auxilia, nulla suppeditabantur alia diuinitus, assurgere ad Deum qui poterit? Non sunt ergo Sacramenta signa naturalia. Deinde signi naturalis, & effectus per illud significati, naturale quoddam est vinculum, quo inuicem colligantur, ita enim Aug. cap. primo lib. secundo de doctrina christiana his verbis. *Signa naturalia sunt, quæ sine voluntate, atque vllo appetitu significandi præter se aliquid aliud, ex se cognosci faciunt, sicut est fumus significans ignem, non enim volens significare id facit sed rerum expertarum animaduersione, & notatione cognoscitur, ignem subesse etiam si fumus solus appareat, sed & vestigium transeuntis animalis ad hoc genus pertinet.*

Atqui nulla necessaria est connexio inter aquam quæ puero super infunditur in baptismo & gratiam, alioqui applicata cuilibet, etiam sine ministri intentione, eam produceret, quod est falsum. 3. Quæ ex placito significant, non habent naturalem similitudinem cum

re significata, quid enim hederæ commune est cum vino, quod significat vendi in loco vbi est appensa? At Sacramenta sunt ex Christi placito, cum hic eorum sit author, non natura, eorum ergo significatio, naturalis non est. Proinde *Sacramenta signa sunt data diuinitus*, quibus à voluntate Christi & non à natura, producendæ gratiæ vis inest, in quantum hic us, quasi instrumentis, ad eius collationem vtitur, aut verò si sunt tantum causæ morales, quia ex eiusdem, Deique Patris acceptatione, eorum exhibitioni infallibiter est annexa conferenda per Christi merita.

Tertia assertio. *Sacramentum est signum practicum & speculatiuum simul.*

Pars prima probatur. Primo, quia per Sacramentũ seu eius vsum & applicationem sanctificantur fideles, ac veluti symbolo, seu notâ, ab aliis gẽtibus discernuntur, ergo in practicis signis locum habet, consequentia prob. Sacramentũ non sanctificat aliter quã faciendo quod significat, & detersâ labe omnis culpæ lethiferæ, animum sanctificante gratia, ac virtutum maximarum copia implendo, quod est esse practicum.

Ab hac Sacramentorum efficientia nata sunt ista Theologorũ axiomata. Sacramentũ *est inuisibilis gratiæ visibilis forma, vt ipsius similitudinem gerat & causa existat.* Magister in 4. *Sacramentum nouæ legis est causa instrumentalis gratiæ.* D. Th. 3. par. q. 69. art. 3. & 4. Est ergo Sacramentum tam horum auctoritate hominum, quàm ratione, signum practicum.

Cõfirmatur. Quod de Sacramentis veteris legis, quæ nouæ fuit, velut vmbra ac figura, Paulus ad Galat. 4. asserit, ea scilicet fuisse *infirma & egena elemẽta*, de Euãgelicis dici tam ratio ipsa, quàm scriptura prohibet, At si hæc notæ sunt duntaxat, ac symbola externa gratiæ, quid valde est in iis mirabile, quo antiqua caruerint? quid fructuosum ac illustre, quod impediat quominus infirma dici possint (vt antiqua) & egena elementa? Talia verò non esse Paulus indicat, cum ad Ephes. 5. ait Christum dilexisse Ecclesiam, eam sanctificasse ac mundasse. *Lauacro aquæ in verbo vitæ.* Et ad Titum 3. *Saluos nos fieri per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti.* In his enim verbis quid aliud est Apostoli propositum, quam quod est fide diuina certum, Baptismum esse veluti instrumentum quo Deus deleto in nobis peccato gratiam efficit? Hinc illud August. in Ioann. *Aqua* Baptismi *corpus tangit & cor abluit.* Quibus tandem accedit Sacrosancti Concilij decretum, sess. 7. can. 6. *Si quis dixerit Sacramenta nouæ legis, non continere gratiam quam significant, aut gratiam ipsam, non ponentibus obicem non conferre, quasi signa tantum externa sint acceptæ gratiæ, anathema sit.*

Et quoniam est gratia naturâ suâ supernaturalis qualitas, res autem quæ in Sacramentis vsurpantur de ordine naturalium, patet Sacramenta gratiam per modum causæ principalis non efficere, sed instrumenta tantum ad hoc à Deo instituti, & moti. Nec refert quòd Sacramenta dicantur continere gratiam, id enim intelligi debet, non quasi gratia ipsa Sacramentis inexistat, sed quomodo res significata est in signo, & effectus in causa instrumentali.

Pars assertionis altera quæ est de signo speculatiuo, probatione non indiget, cum authore S. Thoma 3. parte q. 60. art. 3. Sacramentum sit signum Christi passi, gratiæ, ac beatitudinis æternæ non practicum, cum Christo vitam non adimat, nec passionem eius, & beatitudinem nostram immediatè efficiat, sed speculatiuum; hac tamen differentia, quod sit passionis Christi vt præteritæ commemoratiuum, gratiæ quæ infunditur demonstratiuum, gloriæ denique postea conferendæ signum prognosticum.

Quarta assertio. *Sacramentum est signum sacrum tam ex parte materiæ suæ quàm formæ.*

Probatur si Sacramenta statæ sunt ceremoniæ religionis Christianæ ex voluntate Dei ad eius cultũ promouendum in animis hominum institutæ, futura sunt haud dubiè tam ex parte materiæ, quàm formæ signa sacra, verum est prius. Maior probatur ex Tridentino sessione septima, can. secundo vbi dicitur Anathema asserentibus nouæ legis Sacramenta, ab antiquæ legis, non differre nisi quia alij sunt ritus, & ceremoniæ: supponit ergo Concilium, Sacramenta religionis Christianæ, cæremonias esse. Minor ostenditur, tam res ipsæ sumptæ materialiter, quàm ipsamet significatio, quæ est formalis signi ratio, sunt sacræ, cum earum finis, & obiectum formale est tale, quidlibet enim naturam suam, ac speciem à fine, obiectoque suo formali trahit, sed res quæ in Sacramẽtis substratæ sunt ipsorum significationi, finem habent spiritualem, ac sacrum nempe cum veneratione Dei ac honore, promotionem salutis nostræ, earum vsu, vt patet inductione facta per omnia Sacramenta: finis enim Baptismi est, abstersio peccati originis, Pœnitentiæ, actualis, aut actualium, Extremæ Vnctionis, eorum quæ in anima per obliuionem resident.

Quid? quod vel in primis facit ad Dei laudem & gloriam, quod qui societatem eiusdẽ religionis ac cultus, eo afflante coeunt, dignoscãtur à reliquis, fieri id verò Sacramentorum ope ac beneficio, docet Aug. lib. 19. cap. 2. contra Faustum, cum signaculorum, seu Sacramentorum visibilium consortio, inuicem colligari in verum religionis nomen, homines asserit.

Quod autem sit hoc quoque signum sacrum ex parte formæ, ostenditur hoc argumento. Relationis natura, visque omnis est à termino, sed significatio est relatio, & signum in quo Sacramenti natura est posita, est relatiuum: ergo vt terminus sacer est, ex dictis præcedenti assertione, ità & significatio.

2. Probatur. Ratio signi in Sacramentis est à Deo imposita ad indicandam rem sacram sæpe gratiam aut aliud quippiam sacrum, nam Baptismus signum est sepulturæ Christi ad Roma. 6. *Consepulti sumus cum illo per Baptismum in mortem.* Eucharistia Christi passi primæ ad Corinth. vndecimo. *Quotiescunque manducabitis panem hunc mortem Domini annuntiabitis.* Matrimonium coniunctionis Christi, & Ecclesiæ ad Ephes. quinto. *Sacramentum hoc magnum est dico autem in Christo & Ecclesia,* Verùm est ergo, Sacramentum signum esse, etiam sacrum, ex parte significationis. Patet ea dictis, id quod generis locum habet in definitione Sacramenti, esse scilicet signum sacrum & sensibile, quod autem differentiæ vices obit, esse principium efficax productiuum gratiæ, & ad eam rem à Deo institutum.

Tertia assertio. *Non in solo ergo externo signo, est vis integra, naturaque Sacramenti posita, sed etiam rem significatam includit.* Cyprian. auctor in tract. de Resurrectione Christi num. 4. *Ex diuersis* (inquit) *familiis vna fit domus, vna fit tribus, vnus est cibus, significantia & res significata, res & signa, virtus inuisibilis, & visibilia Sacramenta, sic faciunt vnum corpus, sicut caro & Spiritus, & quod videtur, & nomine & virtute Christi corpus censetur.* Sensus est ex significantibus & significatis, visibilibus Sacramentis, & inuisibili virtute seu gratia sic fieri vnũ corpus Christi sicut ex carne & spiritu, Quare vt membra destituta animo, vt caro spiritu vacua, truncus est, non homo, ita signa, ità visibilia Sacramenta, absque rebus significatis, & inuisibili gratia, Sacramenta sunt specie tenus ac nomine, re autem ipsa minimè.

2. Est Sacramentum signum visibile inuisibilis gratiæ, ergo cùm re externa significante, internam quoque complectitur quæ externa denotatur.

Confirm. Eucharistiæ Sacramentum est verum reale, substantiale, atque integrum Christi corpus, cum sanguine, anima & diuinitate sub vnaquaque contentum specie panis, & vini consecrati, quo fideles viuunt, aluntur, & ad gloriam æternam perueniunt, non est ergo Sacrameetum symbolum duntaxat rei sacræ & inuisibilis gratiæ, sed eam quoque comprehendit ac continet. Trident. sess. 7. can. 6.

QVÆSTIO TERTIA.

An de ratione Sacramenti sit vt sit sensibile.

SEnsibile id hoc loco dicimus, quod non tantùm per se, & immediatè sensum afficit, sed etiam quod mediatè, nempe per adiuncta signa, quomodo internus consensus in Matrimonium, est sensibilis, per verba de præsenti, nutus vel signa: contritio per confessionem, per lachrymas & tunsionem pectoris.

Neque omittendũ sermonem nullum nobis hic esse de possibili, est enim certum posse supremam mẽtem, è multis operibus internis, atque latentibus, vnum aliquod instituere, quo tanquam Sacramento iustificentur puræ mentes, tale tamen opus propriè Sacramentum non esset, pro vt nunc de Sacramentis loquimur, non enim esset signum humanum, sed Angelicum: nostra autem Sacramenta sensibilia sunt, vtpote quæ sunt à Deo instituta, ad regendam Ecclesiam visibilem, de his ergo modo quæritur. Vtrum vsurpari sensibus debeant, pro euius rei explicatione sit

Vnica Assertio. *Sacramentum essentialiter est sensibile.* Pro hac conclusione faciunt Cyprianus, Bernardus & Augustinus. Primus de baptismo & ablutione pedum, hæc habet. *Verborum solemnitas sacri inuocatio nominis, signa sacra, Apostolorum traditionibus, sacerdotum attributa ministeriis, visibile celebrant Sacramentum.* Et post pauca, *Consecrationibus visibilibus, inuisibiliter manũ totius bonitatis auctor apponit, & plenitudinem gratiæ, vnctionis diuina pinguedo sanctificationibus officialibus infundit.* Quo, quid in rem præsentem dici ab eo clarius expressiusque poterat?

Patribus addantur argumenta. Primum petitur ex Bern. Sacramenta de earum rerum sunt genere, quæ *non sunt propter se, sed propter alia designanda, & ipsa dicuntur signa*, & sunt. Sed nobis, qui ratione regimur, ac sensu, iter ad notitiam alienæ rei sterni non potest, operâ ac beneficio cuiuspiam alterius, quã quæ sensum tangit, ab eoque impressionem in animum facit, est ergo Sacramentum, quo notio nobis imprimitur gratiæ, omnino sensibile D. Augustini opinione ac sensu in tribus locis. Primus est in 10. de ciuitate Dei cap. 5. vbi ait, *Sacrificium ergo visibile, inuisibilis sacrificij Sacramentum, id est sacrum signum est.* Secundus est in lib. de Catechizandis rudibus cap. 20. vbi ait, *De Sacramento sane quod accepit cum ei bene commendatum fuerit, signacula quidem rerum esse visibilia, sed res ipsas inuisibiles in eis honorari.* Tertius est Epist. eius 66. Vbi, *si autem malus est, operatur per illum Deus visibilem Sacramenti formam: ipse autem: dat inuisibilem gratiam.*

2. Probatur. Sacramentum omne rebus corporeis constat & verbis, hæc autem sensibilia esse quis neget? voces audiuntur: res tanguntur, aut videntur ergo & Sacramentum.

A 3. Sacramentum est religionis ceremonia, ex Tridentino sessione septima, canone secundo: ergo huiusmodi quæ incurrat in sensum; primo quidem quia accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum, Aug. teste tractatu in Ioannem 8. & refertur prima Quæst. 1. canone detrahe 54. secundo quia cæremoniæ nomine intelligunt Doctores cum Greg. lib. 11. Epist. 15. solemnitates, quotannis recurrentes, modum externum colendi numinis continentes, ac procurandi quæ ad eius religionem & sanctorum pertinent, quem certe constat esse visibilem alioqui quomodo eum omnes seruarent?

Confirmatur. Cæremonia ritus est, hic autem vt apparet, nullus alius esse potest, quam qui sensibilis, cum eius essentia in eo versetur, vt sit mos comproba-B tus in administrandis sacrificiis ac procurando diuino cultu, dist. 45. can. qui syncera 3.

4. De ratione Sacramenti est vt sit signum, quo homines colligantur in vnam Ecclesiam, ex August. lib. 19. contra Faustum capite vndecimo, at signum quidpiam est notius, quàm id cuius est signum, cum in hoc, eius natura sit, vt præter speciem sui, quam sensibus obiicit, faciat aliquid in cognitionem venire, ex August. secundo de doctrina cap. primo, ergo Sacramentum est aliquid sensibile, & ita vocatur ab eodem secundo de doctrina cap. tertio, & libro de cathechisandis rudibus cap. vigesimo sexto.

QVÆSTIO QVARTA.

C

An in Sacramentis potior sit ratio significandi, quàm causandi.

VNica Assertio. *Si Sacramentum sumitur totaliter, & completè, vt est ens morale, potior est in eo ratio causæ quàm signi, respectu eius effectus quem ex opere operato efficit.* Causa est quod Sacramentum nouæ legis sit cæremonia ad productionem gratiæ in suscipiente diuinitus instituta: ergo potior est in illa ratio causæ, quàm signi, respectu gratiæ sanctificantis.

Sacramenta tamen veteris legis, ex opposita causa, solam habuere rationem signi, respectu gratiæ, D tam illius, quæ danda erat tempore nouæ legis, quàm quæ de facto erat statui illi, & muneri concessa, quod obibant, qui ea frequentabant, quia Sacramenta legis veteris non causabant gratiam, sed significabant tantùm, ergo ratio causæ in illis, non potuit esse potior, quàm signi.

Probatur secundo Assertio. Sacramentum nouæ legis magis ab efficiendo describitur, quàm significando: ad Titum enim tertio Baptismus dicitur esse Sacramentum regenerationis, & renouationis. Ad Ephes. quinto dicitur Christum dilexisse Ecclesiam, vt eam sanctificaret, & *mundaret lauacro aquæ in verbo vitæ.* Indicatque ipsa nominis Sacramenti notio, Sacramentum enim dicitur à sacrando, quemadmodum indumentum, ab induendo.

E Obiicies, Sacramentum definitur signum rei sacræ seu inuisibilis, ergo ratio signi, potior est in Sacramento, quàm ratio causæ.

Neganda est consequentia, quia Sacramentum non est signum, merè demonstratiuum, vel speculatiuum, vt est hedera vini, fumus flammæ, sed practicum, & efficax, at esse causam & *signum practicum* semper in eandem rem coeunt. Principalius ergo est, Sacramentum esse causam, quàm signum effectus, etsi ab hoc, vt à notiori, describi soleat.

QVÆSTIO QVINTA.

An Sacramenta essentialiter constent Rebus, & Verbis, & quibus.

NOtandum primo. Non hic rerum nomine intelligi duntaxat physicas, vt sunt oleum, aqua, panis, &c. sed insuper actiones internas, vt in Sacramento Matrimonij, & Pœnitentiæ videre licet, quorum materia, actibus internis, ex parte continetur. Matrimonij quidem, consensu mutuo coniugum: Pœnitentiæ autem contritione, ac dolore offensi Dei.

Notandum secundo. In Sacramentis, vt & in artificiato quolibet, duplicem esse materiam. Proximam & remotam quam etiam aliqui diuidunt in partialem, & totalem, verbi causa materia remota baptismi, est aqua, proxima est ablutio pueri. Partialis item, eò quòd ex parte tantùm effectum Sacramẽti, significet, quem totaliter integrè ablutio cum forma denotat.

Notandum tertio. Formam Sacramentorum esse item duplicem, externam vnam, internam aliam & spiritalem, externa verbum est, cum sua significatione, quæ significatio forma est partialis, quæ tanquam signum inadæquatum materiæ sensibili, & partiali signo iuncta, cum illa vnum totale signum, & completum gratiæ efficit: forma interna est ipsa, effectus spiritalis significatio, quæ ex coniunctione congrua, materiæ ac substantialis formæ resultat. Verbi causa cum aqua, quæ est materia baptismi, & *ego te Baptizo*, quæ est forma eiusdem, coniunguntur inuicem, resultat inde quædam integra ablutionis & regenerationis animi, significatio, quam causat Baptismus, estque talis significatio, interna eius forma, signumque proprij sui effectus, his prænotatis, sit

1. Assertio. *Stare Sacramentum non potest nisi vnione partium inter se, materiæ scilicet ac formę.*

Probatur, Sacramentũ essentialiter est signũ visibile, inuisibilis gratiæ, hãc autẽ, non nisi inadæquatè, & ex parte denotat pars alterutra Sacramẽti ab alia disiuncta vt verbũ separatũ à materia, ergo vni parti altera necessariò adiũgẽda est, vt fiat partiali significatione vtriusque vnũ totale & completũ signum gratiæ. Verbi porro nomine caue concionale intelligas, cum Caluino in libello de forma ministrandi sacrament. nec doctrinale cum eodem lib. 4. instit. cap. 14. parag. 14. Sed consecratorium, ac vocale, *Nam nisi syllabæ illæ, celeriter sonantes proferantur, non consecratur homo inquit August. lib. 3. de Baptismo, cap. 15. & 19. contra Faustum cap. 16. quare Baptismus celebrandus est cum magna cautela maximè in distinctione seu prolatione verborum, in quibus tota virtus Sacramenti consistit & salus puerorum.* Neque sunt hæc tamen in eum accipienda sensum vt existimes, Sacramenta omnia necessariò verbis conficinam Matrimonium nutibus, ac literis, consensum partium exprimentibus, à mutis contrahi posse, omnium est verissima opinio, scimusque, crebrò virgines, occultos ac latentes animi sui sensus, silentio prodere ac pudore, cum de viris agitur sibi parentum voluntate cooptandis in maritos, quorum in familiam transeant: hîc ergo cum de verbo fit sermo in causa Matrimonij, intelligi volumus tam proprium, ac vocale, quàm literis commendatum, aut verò quidpiam, quod eius vice fungatur, vt sunt signa & nutus.

2. Probatur. De fide est, Sacramẽta tribus rebus perfici, *Videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam*

A *forma, & persona ministri.* Florẽtinũ in decreto Eugenij. Sanè duarũ rerũ id est materię & formæ meminit Aug. tract. 80. ad c. 15. Ioan. refertque Gratian. 1. quæst. 1. can. 54. His verbis *Detrahe verbum, & quid est aqua, nisi aqua? accedat verbum ad elementum, & fit Sacramentum vnde ista tanta virtus aquæ, vt corpus tangat & cor abluat, nisi faciente verbo?* Qua ex oratione facilè quisque intelligit, primò in his Sacramentis, quæ posita sunt in vsu, ac transeunte aliqua actione, vt est Baptismus, materiam esse duplicem, remotam & propinquam, remota est quæ in Sacramentum assumitur, seu circa quam exercetur sacra cæremonia; vt est in Baptismo aqua, in Confirmatione oleum. Propinqua est illa ipsa cæremonia, seu vsus rei sensibilis, quam Christus in Sacramenti confectione, adhiberi voluit: vtriusque fit mentio prima q. 1. ca. 51. *Et*

B *hanc regulam vt scitis seruandam omnibus Ecclesiis prædicamus, vt lauacrum semel initum, nulla iteratione violetur, dicente Paulo, Vnus Deus, vna fides, vnum Baptisma, cuius ablutio nulla iteratione temeranda est,* nam lauacrum eo loco idem sonat ac aqua, quæ est Baptismi remota materia, sicut ablutio propinqua.

Est hoc tamen ex oratione citata August. notissimum, verbi nomine, non aliud intelligi quam vocale, quia cum Sacramentorum materia significandæ gratiæ, de se ac natura sua non sit idonea, eam ad id contrahi, ac determinari est necesse per formam, cum qua totum vnum morale efficit, quod præstare verbum mentis vtpote latens & occultum non potest. *Quare ad perfectionem significationis Sacramentalis ait*

C *S. Thom. 3. par. q. 60. art. 6. necesse fuit, vt significatio rerum sensibilium per aliqua verba determinaretur, aqua enim significare potest, & ablutionem propter suam humiditatem, & refrigerium propter suam frigiditatem, sed cùm dicitur ego te Baptizo, In nomine Patris, &c. manifestatur, quod aqua vtimur in Baptismo ad significandum mundationem spiritualem.*

Sanè Sacramenta confici inuocatione sanctissimæ Trinitatis author est Leo Epist. 77. ad Nicetam Aquilegiensem Episcop. *Tribus autẽ in orationibus, ac totidẽ nomenclaturis, siue inuocationibus, magnum Baptismatis mysteriũ confici, ait Basil. lib. de spiritu Sanct. cap. 15.* Ita (quod fuit in quæstione.) *Verborũ solemnitas, & sacri inuocatio nominis, & signa Apostolicis sacerdotum ministeriis attributa, visibile celebrant Sacramentũ.* Cypr.

D in tract. de Bapt. Christi, & in Epist. 73. ad Iubaianum. Nam, vt quæ à labe omni, ac macula sunt pura, si se dæmon in cõsortium eorum inserit, non modò in noxam vtentis abeunt, sed fœda sunt etiam ac turpia. *οὕτως ἀντιπαρὰ τὸ λιτὸν ὕδωρ, πνεύματος ἁγίου, καὶ χριστοῦ, καὶ πατρὸς τὴν ἐπίκλησιν λαβὸν δύναμιν ἁγιότητος ἐπικτᾶται,* id est; Sic è contra aqua per inuocationem spiritus, sanctificandi vim habet Cyril. Hierosolit. cath. 3.

Assertio secũda. *Quodlibet Sacramentũ constat rebus & verbis, hoc est, materia aspectabili & sub sensum cadẽte, & verbo diuino ad eos fructus consequẽdos, quos secũ affert.*

Probatur assertio inductione, nam de Baptismo dicitur Math. 27. *Baptizantes eos, In nomine Patris,* &c.

E Quibus verbis & res, hoc est aqua, & forma expressa his verbis. *Ego te Baptizo, In nomine Patris,* &c. significantur, quæ duo Paulus distinctè explicuit ad Ephesios quinto, vbi de Baptismo loquens ait animam, *mundari lauacro aquæ in verbo vitæ*, id est, consecratorio Sacramenti, secundum Chrisost. Homilia vigesima. Præterea Christus instituens Eucharistiam, panem & vinum pro materia vsurpauit, cum forma significata his verbis, *hoc est corpus meum, hic est calix,* & ita de cæteris Sacramentis, de quibus, etsi sint scripturæ minus apertæ, ex traditione tamen Ecclesiæ, constat in iis, reperiri materiam, cum forma,

quæ traditio ad Apoſtolos, & Chriſtum, haud dubiè A referenda eſt, Cypriani teſtimonio, ſermone de Baptiſmo, & ablutione pedum, quo loco tradit *ſigna ſacra Apoſtolorũ traditionibus* (ſunt hæc eius verba) *ſacerdotum attributa miniſteriis, celebrare viſibile Sacramentũ.*

Et quidem meminit formæ Baptiſmi Auguſtinus lib. 3. de Baptiſmo cap. 15. & lib. 19. contra Fauſtum cap. 16. his verbis. *Niſi ſyllaba illa celeriter ſonantes proferantur, non conſecratur homo.* Sunt hæ verò ipſæ quibus Eccleſia vtitur inter Baptizandum, teſtimonio Concilij Xantonenſis, præſide Simone Cardinali, & legato in regno Franciæ. *Baptiſmus celebretur cum magna cautela maxime in diſtinctione, & prolatione verborum, in quibus tota virtus Sacramenti conſiſtit, & ſalus puerorum ſcilicet ego te Baptizo, In* B *nomine,* &c. *nullo alio verbo interpoſito,* hæc Canon.

Nec habet id modò locum in Baptiſmo, ſed in aliis quoque Sacramentis, Eccleſiæ iudicio in Florentino, à qua dictum eſt iis anathema, qui ſcelerate ac improbè Sacramenta conſtare negant rebus, tanquam materia, verbis, vt forma, & perſona miniſtri, cum intentione faciendi, quod facit Eccleſia.

Vbi notandum primò, ideo in Sacramentis, appellari eorum materiam, rei nomine, quod ſimilitudo, quædam eaque non modica inter eas materiamque intercedat, vt enim hæc indeterminata eſt ad omnes ſpeciès, determinatur autem ad certam beneficio formæ, quam recipit, ita & res Sacramentorum, vtpote indeterminatæ ad ſignificandum varia, per verba formæ contrahuntur, ad hunc effectum ſpecialem indi- C candum, qui proprius eſt cuiuſque Sacramenti. Exemplum eſt in aqua quæ vt adhiberi poteſt ſiti ſedandæ, reſtinguendo incendio, ita & mundando corpori eluendis ante cibum epulaſque manibus. Quod autem innocentiam quòd animæ munditiem in Baptiſmo ſignificet, abſterſione culpæ quam originalẽ nominant, habet à verbis formæ. *Ego te Baptizo,* &c. quæ ex voluntate, Chriſtique placito, ad eum eſt effectum inſtituta cum aqua. Quare vt materia, quæ in quouis Sacramento, ſub ſenſum aſpectumque cadit, eius rei, hoc eſt gratiæ, cuius eſt id ſignum, in exprimendo illius effectu, quandam in ſe ſimilitudinem continet, ita & verborum eſt hoc proprium, vt indicent eum effectum Sacramenta facere in anima, quem in cor- D pore materia ipſa, natura duce præſtat, quod ipſum eſt, materiam, ad hunc peculiarẽ ſignificatum à forma contrahi, quæ ſi abeſſet, incertum plane futurum eſſet, quidnam ſibi Sacramentorum materia vellet. Nam (vt de Extrema vnctione dicam) cum oleum propter multiplicem vim ſibi iunctam, non minùs ab Athletis adhiberetur membris contra ictus plagaſque durandis in amphitheatricis conflictibus, quam à medicis curandis vulneribus, & vtriuſque rei ſymbolum eſſe poſſit, quod vtrumque ſpiritualiter in extrema vnctione ſignificet, faciunt adiuncta eorum verba, & res ipſa de ſe loquitur: pergamus porro.

Notandum ſecundò, vnionem inter res, & verba, Sacramentorum, talem non exigi & tam perfectam, ac quæ in compoſitione phyſica cernitur, formam inter & materiam, cum enim Sacramenta entia ſint E moralia, ſatis eſt, ſi ea, quibus vt partibus, coagmentantur, moralem vnionem inuicem habeant, qualis accidit cum ſpectata natura, operiſque qualitate, verba formæ de materia verificari poſſunt, quod vſu venire ſolet cum ſecundum moralem hominum æſtimationem, forma verborum, habitudinem determinationis retinet ad ſubiectam materiam. Excipienda eſt Euchariſtia, quæ metaphyſicam propriamque formæ coniunctionem cum materia poſtulat, quia vt vera ſit eius forma, neceſſe eſt, vt pronomina, *hic,* & *hoc*, dici verè de materia conſecrata valeant, at *hic*, & *hoc*, cum ſint pronomina demonſtratiua, non cadunt niſi in rem, quæ quo tempore pronunciantur ſit præſens.

Tertia Aſſertio. *Res autem non modo, ſed & verba debent in Sacramentis nouæ legis, eſſe ſtata, certa & determinata.* Ita D. Thomas tertia parte, quæſtione 36. art. 5. & 6. Et probatur primo, Sunt Sacramenta ſacri ritus, ſacræ cæremoniæ, quibus Deo cultus debitaque exhibetur reuerentia, at quis credat cuique permiſſum eſſe in Dei Diuoi ũque religionibus quod libet?

2. Cùm ſint Sacramenta inſtituta à Chriſto in Eccleſia, vt per ea hominum genti daretur gratia, & ea quoque ab eo inſtitui decuit quibus prædicta Sacramenta coagmentarentur vt partibus ſibi intrinſecis, ac eſſentialibus: facit ergo Chriſto iniuriam, qui res, ac verba diuerſa, ab iis quibus vti Eccleſiam voluit in Sacramentorum adminiſtratione, adhibet.

3. Ad fidẽ aſſertionis, facta per Sacramenta omnia inductione ire placet: primo enim certa eſt forma Euchariſtiæ. *Hoc eſt corpus meũ, hic eſt Calix meus, aut ſanguinis mei.* Certa item Baptiſmi, *Ego te Baptizo*, &c. Certa aliorum omnium, præterquam Matrimonij, in quo nutus, ſigna, & verba, quæ ſunt ad exprimendos conſenſus contrahentium idonea, ſufficiunt, vt tract. de Matrimonio probabitur. Neque tamen eſt de eſſentia formæ, vt verba quibus determinatè conſtat, Latinè proferantur, aut Hebraicè, nam Baptiſmus à laicis, & mulieribus, vernaculo ſermone priuatim conferri poteſt, cum eſt neceſſe, & tamen de eius valore prudenter ac cum ratione ambigere quis poteſt? ſi tam illis, quã iſtis, certũ ac cõſtitutũ eſt facere, quod eſt Eccleſiæ, in vſu huius cæremoniæ propoſitũ.

Eſt tamen peccatum mortale in Eccleſia Latina, alio vti ſermone, quam Latino, cùm Sacramenta publicè adminiſtrantur ac ſolemniter, cauſa eſt quod ita longa conſuetudine moribuſque noſtris in Eccleſia inueterauit, quæ conſuetudo cum vim legis habeat, in tanta & tam graui materia, quis eam violari poſſe credat ſine culpa, quæ ſit veniali maior? quòd item dicendum videtur de mutatione ſubſtantiali notabili, tam materiæ quam formæ, qua Sacramentum fit inane ac irritum, aut eſt ambiguum an per eã, ne tale ſit vllum ſaltem immineat periculum, quia non facere Sacramentum, aut exponere ſe periculo non faciendi, eſt ſacrilegium, cuius oppoſitum dicendum eſt, cum neutrum iſtorum accidit, etſi mutatio fieret, de induſtria, vel ex craſſa negligentia, quia talis mutatio videtur materia leuis modo abſit ſcandalum, & intentio introducendi nouum ritum, vel damnandi receptum, ſed de hac re poſtea pluribus.

QVÆSTIO SEXTA.

An res in Sacramentis ſint ita determinatæ, vt mutari nequeant, & quæ mutatio Sacramenta inualidet.

PRima Aſſertio. *Res quæ cum forma ex inſtitutione Chriſti Sacramenta conficiunt, ita ſunt ſtabiles, determinatæ, & certæ vt mutari nequeant ſine grandi ac immani ſcelere.* Non id credidere Gnoſtici, non ex antiquis hæreticis plurimi, quorum, vt eſt ingenium ſuperbum, recti indocile ac arrogans, turbarum amans, ita in Sacramentorum diſpenſatione ac vſu omnia authore Irenæo lib. 1. cap. 9. arbitratu ſuo gerebant, ac ſenſu, nihil alieno, nihil Eccleſiæ ac Patrum exemplo. Hos lutherus mali corui malum ouum, imitatus

dixit in lib. de captiuitate Babylonica capite de Baptiſmo, validè conferri hunc poſſe in liquore quolibet, modò ne in fide hominis, ac nomine quàm autem vt cætera impiè, diceret Cypr. ſi viueret, cum nec omnino quid ſentiret futurorũ præſcius tacuerit: Sic enim in tract. de ablutione pedum de Sacramentis loquens, nihil addi in Sacramentis, nihil ſubtrahi, nihil poteſt corrigi vel mutari, quod probatur, cùm Sacramẽta ſalutis noſtrę certa ſint pignora, & diuinę gratiæ in nobis producẽdę inſtrumenta à Deo in eum finem inſtituta, mutari ab alio nequeant, quàm qui eorũ, gratiæq; author eſt ſigna ſcilicet noua præſcribendo, per quæ hæc producatur in animis. At hæc laus ſolius eſt Dei propria, de quo dicitur, *Gratiam & gloriam dabit Dominus.* Maior probatur non eſt in poteſtate cuiuſpiam mutare, quod non eſt in eius facultate ponere, ſed cuiuſpiam alterius, At ſtatuere inſtrumenta, ſeu ſigna gratiæ producendæ, ad hominem non pertinet, ſed Deum ergo &c.

2. Aſſertio. *Qui in miniſtrando Sacramento, ſcienter vocem vnam, aut plures addit, mutat, aut ſubtrahit, vt pereat, ſic mutatas, hæreſim inducat, aut errorem fidei contrarium, nihil facit, operam ludit.* Eſt hæc aſſertio proxima fidei: enimuero non alia eſſe intentio miniſtri debet quàm quæ Chriſti & Eccleſiæ, at hæc in caſu præſenti nimium quantum eſt diuerſa, vt patet cùm nec Eccleſiæ, nec Deo viſum vnquam fuerit in vſu Sacramentorum, firmare hæreſim, veritati bellum indicere, ſed promouere cum cultu Dei Patris, ſalutem hominum ac commodum.

Confirmatur. Vult in canone Retulerunt 36. diſtinct. 4. de conſecratione, Zacharias Papa, Baptiſmum, qui verbis corruptis, verbis à communi loquendi modo alienis, miniſtri ignorantiâ confertur, valere, tunc tantùm cùm in eo miniſterio argui impietatis hic nequit, ſed tarditatis ac ignorantiæ. At quis innocentem, quis culpæ omnis expertem exiſtimet, qui ſui compos ſcienſque, animum inducit, mutatione vnius vocis, aut plurium, mutare ſenſum Eccleſiæ, ac contrarium dogma eius doctrinæ inuehere? Non eſt ergo Baptiſmus opinione Zachariæ futurus vllarum virium, ſic collatus à Miniſtro præpoſterè & impiè.

3. Aſſertio. *Qui aliqua forma non eſſentialia ſciens omittit, quæ tamen falſa deluſus opinione, eſſe credit talia, nihil efficit, quod Deo gloriam, hominis autem concilict gratiam.*

Quid ita vero? nempe quòd ab iis quæ à Chriſto, & Eccleſia ſunt facta, fiuntque, eius abhorreat animus: enimuero tam hic, quàm illa, adhiberi volunt in adminiſtratione Sacramenti omnia, quæ ex Chriſti ſeruatoris voluntate ad eius eſſentiam pertinent, ergo ſi miniſter de eius forma malitioſe, excluſas eſſe voces aliquas velit, quas ei eſſentiales, quanquam falsò exiſtimat, quis ei eundem putet finem præfixum eſſe ac Chriſto, aut eadem velle in Sacramenti vſu, ac Eccleſiam? ergo vnius alicuius vocis, omiſſione ſpontanea, aut plurium, quæ putantur à miniſtro formæ eſſentiales eſſe ac intrinſecæ, Sacramentum redditur inualidum.

Excipiendus eſt caſus in quo miniſter, haberet intentionem expreſſam, conformandi ſe Eccleſiæ: enimuero ad rationem Sacramenti, quod eſt Eccleſiæ opinione ac ſenſu validum, tria tantùm ſunt neceſſaria, materia, forma & miniſter ſecundum intentionem Chriſti & Eccleſiæ operans, quæ tria cùm hic reperiantur vt ſupponitur, cauſæ nihil eſt, cur non ratum, tum cenſeri Sacramentum debeat.

4. Aſſertio. *Cùm materia, & forma Sacramenti, mutatur ſubſtantialiter, Sacramentum quoque eſt nullum.*

Antequam probetur notare placet tum mutationẽ ſubſtantialẽ interuenire in materia, cùm hæc iuxta conceptionem hominum, & communem vſum, in ratione, ac nomine generali, non conuenit, cum illa quam Chriſtus vſurpari voluit in Eccleſia, quia Sacramentorum materia, à Chriſto determinata eſt, in ordine ad humanũ vſum, & æſtimationem hominum, ergo ſi hæc nomine, re, conceptione, vel vſu, ſit diſtincta ab ea, quam Chriſtus inſtituit, non fiet Sacramentum.

Ob hanc cauſam panis reſolutus in maſſam, aut valde aqua dilutus, cenſeri nequit idonea ac ſufficiens materia Euchariſtiæ. Ex Reginaldo lib. 26. cap. 3. numero 6. quia panis, & vinum, quæ ſimpliciter talia ſunt in ordine ad vſus hominum, non vnius, aut duorum, ſed omnium, ſunt materiæ venerabilis Sacramenti, at nec maſſæ, nec panis valdè diluti, vſus vllus eſt, aut ſi eſt aliquis, ſanè non niſi rarus in communi vita, ergo nec maſſa, nec panis valdè dilutus eſſe poſſunt Euchariſtiæ materia.

De forma autẽ dicere hoc habeo, eam ſubſtãtialiter mutari, cùm tollitur eius notio, cum verborũ, quibus componitur, ſenſus fit alter, cum acceſſione vocis nouę aut ablatione alicuius de antiquis forma Sacramẽti aliquid nouum ſignificat, ac ab effectu, quem per eam Chriſtus ſignificare voluit diuerſum. Mutabitur ergo forma ſubſtantialiter, ſi tam ex vi verborum, quàm eorumdem vſu ac accommodatione vt loquuntur, ſignificationem ac ſenſum habeat, ab vſitato, & communi differentem D. Thom. q. 60. art. 8. Ob eam mihi cauſam videri ſolet prudenter definiſſe Zachariam, in Canone Retulerunt 86. diſtinctionis 4. de conſecratione, Baptiſmum collatum ab imperito ac neſciente literarum Preſbytero ſub hac forma, *In nomine Patria, Filia, Spiritua ſancta*, eſſe validum, eò quòd etſi ſint hæ voces, barbaræ, corruptæ, nec Latinæ, proindeque ſenſum efficiant à communibus & vſitatis diſtinctum, non tamen apud gnaros & intelligentes qui ex vſus accommodatione, earum ſibi ideam animo figurant cauſa eſt quòd in Sacramentis, ſpectari non debeat quid vox aliqua ſeorſim, ac per ſe accepta ſignificet, ſed potiùs quid hic, & nunc, ex accommodatione vſus, & intelligentia communi eorum enuntiet, qui eam vſurpatam vident, in ſubiecta materia. Ita declarata aſſertio probatur.

Res eſſe nequit deſtituta ac manca partibus ſibi eſſentialibus: Deſunt hæ verò Sacramento cùm eius materia ac forma mutantur ſubſtantialiter. Ab hac ergo mutatione Sacramentum eſt nullum.

5. Aſſertio. *Accidentalis mutatio, tam in forma, quàm materia Sacramentum, non irritat.*

De forma res eſt meo iudicio eiuſmodi, de qua iuſtè non poſſit ambigi: etenim talis mutatio non tollit eius ſenſum, ergo nec illam vt forma eſt: quæro enim in quo formæ natura, eſſentiaque verſetur? Ecquid in eius notione ſenſuque qui verbis ſubeſt? At hunc accidentalis mutatio non perimit ergo nec formam. Neq; ſimiliter vllum eſt materiæ Sacramẽti præiudicium à mutatione accidentali, quia quæ ei accidunt, vt quantitas, qualitas, non faciunt eam eſſentialiter aliam, ergo nec talem, cui repugnet eſſe partem Sacramenti, & ita licet peccet ſacerdos, ſine neceſſitate faciens, id eſt ſacrificans in parua hoſtia, qualis eſt laicorum, validè tamen & cùm effectu operatur, ſimiliter ſi panis ater, pro albo afferatur ad ſacram menſam, quadratus pro rotundo: aqua fœtida, pro pura, aut in forma vox vna commutetur in aliam, cum qua idem ſignificet, vt ſi pro baptizo dicatur, abluo aut cùm vna, aut plures omittuntur, vel mutantur, quæ ad ſubſtantiam formæ, non pertinent, vt ſi quis diceret, hic eſt calix ſanguini, hoc eſt corpus meus quia

in hoc casu significatio verborum, quæ formæ vim tribuunt, tam ex eorum vi, quàm vsus accommodatione, eadem perseuerat.

Circa dicta notandum est, minùs sæpe corrumpi sensum formæ, cùm aliqua in fine eius adduntur, quàm initio, quia cùm adest Ecclesiæ intentio in ministro, Sacramentum illico habet suam legitimam significationem, ac verba formæ essentialia, sunt prolata: ergo per sequentia, id est addita à ministro, ad communem formam, contra vsum Ecclesiæ, non impeditur effectus qui est gratia, ergo nec Sacramentum. Nam Sacramenta illico operantur ac sunt, at hic ex hypothesi est Sacramentum per intentionem ministri & applicationem veræ suæ ac debitæ materiæ, quæ applicatio cùm pronuntiatione formæ est ante verba addita, vt supponitur, ergo eorum adiectio non nocet quoad intrinseca sua Sacramento.

Quid si de re certò ministro non cõstet, & an mutatio materię sit accidẽtalis aut substãtialis ignoret? Respõdẽdũ Sacramentũ iterandũ tùm esse, appositione certę materiæ, cum forma, vel hanc duntaxat repetendam esse, si erratum non sit in materia, quòd si defuerit certa, adhibita autem erit dubia, tam in necessitate quàm extra, defectus supplendus erit substitutione certæ, quia etsi minister materia vtendo dubia, ob probabilem authorum opinionem, non peccauerit, Sacramentum tamen à parte rei, non est ratum, si verè materia sit adhibita ab ea, quam Christus adhiberi voluit, diuersa, nam in Sacramentis, bona fides, & Doctorum opinio, defectum materiæ, formæ, aut aliorum, quæ sunt ad integritatem aut essentiam Sacramenti necessaria non supplet.

Duplex autem contingere dubium potest circa materiam Sacramentorum, & formam. Primum est iuris, alterum facti, dubium iuris, est cùm dubitatur an aliqua materia, vel forma, vel quidpiam aliud, requisitum ad Sacramentum, sit ad eius substantiam sufficiens, quòd ex diuersis sententiis doctorum, vel rationibus petitis ex rei natura contingere potest. Dubium facti est, cùm quis dubitat, an reipsa adhibuerit essentialia Sacramento, & ad illud intentionem debitam attulerit, &c. Et in tali dubio pro certo habeo Sacramentum iterandum esse, aut certè id quod putatur non fuisse positum. Iterandum, inquam, sub conditione, & non absolutè quicquid in contrarium Emanueli Sa, sit in Aphorismis visum.

QVÆSTIO SEPTIMA.

Quantum sit peccatum aliquid mutare in materia, forma, & ritu Sacramentorum.

Dico primò. *Si mutatio materiæ vel formæ talis est, vt per eam Sacramentum reddatur inualidum vel dubium, talis mutatio, est mortalis*: quia est in re graui contra reuerentiam Deo debitam bonumque fidelium quos periculo non recipiendi Sacramenti, exponere, quid est aliud quàm charitati bellum indicere, eis nocere velle?

Dico secundò. *Qui extra casum necessitatis, aliquid in ritibus vel modis mutat aut omittit, quos Ecclesia præscripsit, vel vniuersali, & longa receptaque vbique locorum consuetudine in vsu Sacramentorum approbauit, ex genere suo peccat mortaliter.* Ita Tridentinum Sessione 7. can. 13. his verbis. *Si quis dixerit receptos & approbatos Ecclesiæ ritus in solenni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut sine peccato à ministris Ecclesiæ omitti, vel in nouos per quemcumque Ecclesiæ pastorem commutari posse, Ana-*

A *thema sit.* Itaque peccaret mortaliter, qui de industria mixtionem aquæ cum vino in calice omitteret, vel consecraret in pane fermentato, in Ecclesia Latina, quia vtrumque est contra eius vsum, præceptumque in re graui, si tamen res parua esset, vt sæpe accidere potest, non putarem ministrum peccare nisi venialiter, citra scandalum, & contemptum, eo quòd in Sacramentis locum quoque habeat ad excusandum à culpa graui, materiæ leuitas.

QVÆSTIO VIII.

Quot sint Sacramenta.

B Assertio. *Sacramenta sunt septem, nec pauciora, nec plura: Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pænitentia, Extrema Vnctio, Ordo, Matrimonium.* Trium priorum fit mentio 1. q. 1. can. multi sæcularium 84. paragrapho sunt autem Sacramenta, omnium in Trident. Sess. 7. can. 1.

Ex iis aliqua *sunt dignitatis, alia necessitatis* 1. q. 1. can. remissionem 39. *Quia enim necessitas non habet legem, sed ipsa sibi facit legem, illa Sacramenta, quæ saluti sunt necessaria, quia iterari non possunt, cùm sint vera, auferri vel omitti non debent, sed eum pænitentia rata esse permittuntur, illa verò Sacramenta quæ sunt dignitatis, nisi dignè fuerint administrata, ita vt digni à dignis, dignè proueha ntur, dignitates esse desi-* C *nunt, non vt minuatur veritas Sacramenti, sed vt cesset officium administrandi. vel loco, vel tempore, vel promotione.*

Inter hæc Sacramenta tria sunt, *Baptismus, Ordo, Confirmatio, quæ characterem, id est, spiritualè quoddam signum à cæteris distinctum imprimunt indelebile.* Florentinum in decreto vnionis Armenor. *Vnde in eadem persona non reiterantur.* Cypr. de ablutione pedum, num. 2. De Baptismo cauetur his verbis, in can. 1 Concilij Carthagin. primi. *Illicitas esse sanctimus rebaptizationes, & satis esse alienum à fide & catholica disciplina rebaptizari.* De Confirmatione, cap. 1. de Sacrament. non iterandis, de Ordine & Baptismo can. 1. dist. 68. hoc modo, *sicut semel baptizatus iterum baptizari non debet, ita qui consecratus est semel in eodem Ordine, iterum consecrari non debet.*

D Præter testimonia pro septenario Sacramentorum numero allata, sunt & alia è Patribus petita, & scripturis non pauca. Pro Baptismo facit Diuus Augustinus in Epist. 108. contra Nouatianos, cùm asserit *Christum in Ecclesia sua Sacramentum noui Testamenti, pro Circumcisione carnis sanctum Baptismum dedisse, & dixisse, si quis non renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum cælorum.* Augustino astipulantur Cyprianus, de Baptismo. S. Bern. sermone de ablutione pedum & Bapt. Christi,

De Confirmatione Dionys. de eccles. hierarc. cap. 2. part. 2. his verbis: *Sacerdotes indutum veste alba* (hoc est baptizatum) *rursus ad Pontificem ducunt, ille diuino, ac deifico vnguento virum signans, sacratis-* E *sima communionis participem facit.* Eam quoque Sacramentum esse dixere August. lib. 2. contra epist. Parmeniani, cap. 103. Hieron. in Dialogo aduersus Luciferianos. Cypr. in epist. ad Iubaianum.

Eucharistiæ, vti Sacramenti à cæteris distincti meminere Patres in can. 23. Synodi 6. in Trullo & primo Lateranensi Concilio, vbi inter articulos hîc habetur, *Verum Christi corpus & sanguis in Sacramento Altaris, sub speciebus panis & vini veraciter continetur.* Præcipitque Soter Papa in epist. 2. ad Episcopos Italiæ, quoniam in Ecclesia mos pridem inualuerat

luerat vt ad Pascha, factâ prios exomologesi scelerum, sacræ mensæ fideles accumberent, *pœnitentes etiam eadem die, ad percipienda corporis & sanguinis Dominici Sacramenta, reconciliarentur*. Quo nomine Eucharistiam quoque appellatam video in Concil. Carthag. tertio can. 14. sicut matrimonium à Paulo ad Ephes. 5. *Sacramentum hoc magnum est, dico autem in Christo & Ecclesia.*

Mitto de Sacramentis cæteris dicere, quæ cùm sint sacræ, eæque à Christo institutæ cæremoniæ, ad commodum fidelium, Deique cultum, quin in Sacramentorum numero locum habeant, ambigere nemo potest, si cùm frequentantur, in bene præparatis animis, charitatem ac gratiam, Christi voluntate producant, id verò esse, aperta Scripturæ testimonia perhibent, nam à sacerdotibus Dei consensu ac munere, in sacro conscientiæ tribunali peccata condonantur. Cyprian. testis in epist. 21. ad Lucian. in carcere constitutum, ibi enim eum rogat vt tam ipse, quàm alij Episcopi Candidæ *peccatum remittant*, quod eos posse dixit Christus. Ioa. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.*

Ab Episcopis autem producitur gratia impositione manuum, in ordinatorum animis, Paulus auctor ad Timotheum 4. *Noli negligere gratiam quæ est in te, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum Presbyterij*, & 2. ad Titum 1. *Propter quam causam admoneo te, vt resuscites gratiam Dei quæ est in te, per impositionem manuum mearum.* Maneat ergo, quod nulli nisi hæretico est dubium, tam Patrum quàm Scripturæ & Conciliorum testimoniis Sacramenta septem esse. *Si quis dixerit, Sacramenta nouæ Legis non fuisse à Iesu Christo Domino instituta, aut esse plura aut pauciora quàm septem, videlicet Baptismum &c. anathema sit*, Trid. Sess. 7. can. 1.

QVÆSTIO IX.

Qui sint effectus Sacramentorum.

Est hoc Sacramentis omnibus commune, producere gratiã in eo qui animo ad illa accedit bene, ac vt par est, præparato, quod etsi non nisi mediante fide quam excitant, facere hæretici asserant. Luther. lib. 1. de Babylon. captiuitate, cap. de Baptismo, Caluinus 4. Institut. cap. 14. paragra. 6. *Hoc tamen secundùm fidem credimus, quòd accepta post Baptismum gratia, omnes baptizati, Christo auxiliante, & cooperante, quæ ad salutem pertinent, possint, & debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere.* Conc. Arausic. can. 35. *Item placuit vt quicumque paruulos recentes ab vteris matrum baptizandos negat, aut dicit in remissionem quidem peccatorum baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro expietur, vnde sit consequens, vt in eis forma baptismatis, in remissionem peccatorum non vera, sed falsa intelligatur, anathema sit.* Trident. Sess. 5. can. 4. Peccat ergo Lutherus contra priscæ Ecclesiæ veneranda Concilia, cùm negat Baptismum iustificare, aut vlli prodesse, *sed fidem in verbum promissionis*, cui additur Baptismus.

Est etiam Patribus, ac Scripturæ, hæc Lutheri opinio contraria, nam hæ Baptismum aiunt, cæteraque Sacramenta, vt causas minùs principales, propriè & immediatè producere gratiam: sic Paulus ad Tit. 3. scribit Deum *saluos nos facere per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abundè.* Nam lauacro Baptismum intelligi, cùm ratio nominis indicat, tùm Paulus ipse ad Ephes. 5. *mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ:* Quòd si Baptismo salui simus, & Deo per Spiritum sanctum renascimur, quam ad rem iuuat gratia, illum sanè receptæ, ac recipiendæ iustitiæ causam instrumentalem esse quis neget? maximè cùm idem Apostolus, ad Roman. 6. scribat in Baptismo, per depositionem veteris hominis, nos Christo quasi commori & suscepto nouo homine, veraque pietate, cum eo ad beatæ vitæ gaudia resurgere. *An ignoratis, Fratres, quicumque in Christo, in morte ipsius baptizati sumus, consepulti enim sumus cum illo per Baptismum, vt quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus.*

Paria cum Paulo de Baptismo, Patres prædicant, Basil. in exhort. ad sanctum Baptisma. Nostrum (id est Christi) à Ioannis Baptismate differre ait, quod illud *initiatorium esset, illud perfectorium, à peccato istud auocaret, illud cum Deo coniungeret, & familiarem redderet*, & post pauca, *Baptismus*, inquit, *est captiuorum, & aris alieni remissio, peccati mors, animæ regeneratio, amictus splendens, character indeprehensibilis; cœli iter, regni cœlestis conciliatio, adoptionis gratia*, Per illum non modò in homine crimina mori, virtutes viuere, sed & habitus, malique propensiones abstergi omnes, scripsit Cypr epist. 2. ad Donatum. *Scis ipse, & mecũ pariter recognoscis quid detraxerit nobis, quid contulerit mors ipsa criminum vita virtutum. Cogitabam quomodo me vincerem, memineram habitus vitiorum durare, sed postquam vndæ genitalis auxilio, superioris æui labe detersa, in expiatum pectus & purum, desuper se lumen infudit, mirum in modum confirmare se dubia, patere clausa, lucere tenebrosa, geri posse quod impossibile putabatur.* Eodem pertinent quæ in Epist. 1. ad Adeodatum scripsit Fulbertus, Carnotensis Episcopus, in hæc verba: *Scimus & verè scimus, nos prima natiuitate pollutos, secunda natiuitate mundatos, prima natiuitate captiuos, secunda liberos, per illam filios iræ, per istam filios gratiæ*: & post pauca scribit hoc diuinæ erga nos beneficientiæ tribuendum ante cætera, quod per Baptismum, *superueniente primæ originis fine, ei commortui, & intra sacrum gurgitem consepulti, demersi resurgamus vita emergente criminibus.*

Ad confirmationem spectant quæ sequuntur ex Ambros. in lib. de iis qui mysteriis initiantur, cap. 7. vbi Baptizatum alloquitur. *Repete quia accepisti signaculum spirituale, Spiritum sapientiæ & intellectus, Spiritum consilij & virtutis, Spiritum cognitionis & pietatis, Spiritum sancti timoris, & serua quod accepisti, signauit te Deus Pater, confirmauit te Christus Dominus, & dedit pignus Spiritus in corde tuo*, & lib. 3. de Sacrament. ca. 2. *sequitur speciale signaculum, quod audistis hodie legi: quia post fontem, superest vt perfectio fiat, quando ad inuocationem Sacerdotis, Spiritus sanctus infunditur*, vel vt habetur Actorum 8. & 2. ad Corinth. 2. & in can. omnes fideles, distinct. 5. de consecratione per impositionem manuum. Quo ritu in consecrandis sacerdotibus vti solitam Ecclesiam in Ordine, eoque communicari illis è cœlo gratiam, tradit Paulus 1. ad Timo. 4. *Noli negligere gratiam quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterij*, & 2. ad Tim. 1. *Admoneo te vt resuscites gratiam* &c. Cypr. de ablutione pedũ num. 2. & tract. de Aleatorib. num. 2. *Et quoniam*, inquit, *Episcopum, id est, Spiritum sanctum, per impositionem manus, cordis excepimus hospitio, cohabitato-*

ri nostro, ne vllam molestiam proponamus.

De Pœnitentia dicere nihil necesse, cùm eius ope ac ministerio, detur Apostolis potestas remittendi peccata Ioan. 20. quemadmodum & Presbyteris omnibus per Sacramentum Extremæ Vnctionis, Iacob 5. *Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent pro eo, vngentes eum oleo, in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis fuerit, remittentur ei*, quod ordinariè non fit, nisi cùm infusione gratiæ, quam maiore vbertate ac copia dari in Sacramento Eucharistiæ quàm aliis, communis Theologorum est opinio, eam sanè recipere quisquis expers culpæ ad illud accedit, docent Concilium Lateranen. can. 5. Florentinum in decreto Eugenij, Synod. 6. in Trullo habita can. 23. ibi enim prohibetur Presbyteris atque Diaconis ne ab eo qui communicat, eius participationis gratia obolos, vel quamuis aliam speciem exigant. *οὐ γὰρ πωλητὴ ἡ χάρις οὐδὲ χρήμασι τὸν ἁγιασμὸν τοῦ πνεύματος μεταδιδόαμεν ἀλλὰ τοῖς ἀξίοις τοῦ δῶρον ἀπανουργεύτως μεταδοτέον*, quæ verba Latinè reddita sic sonant. *Non enim est venalis gratia, nec pro pecuniis spiritus sanctificationem impertimur, sed ea, iis qui digni sunt, absque vlla est calliditate communicanda.*

Quare quòd initio huius capitis diximus, est id pro constanti habendum, aliquos Sacramentorum effectus esse, ideoque sic appellari *quia sub tegumento corporalium rerum virtus diuina, secretius salutem eorumdem Sacramentorum operatur, quæ ideo fructuosè penes Ecclesiam fiunt, quia sanctus in ea manens spiritus, eorumdem Sacramentorum latenter operatur effectus.* 1. q. 1. can. multi secularium 84. paragrapho Sunt autem Sacramenta, de quorum effectuum numero est gratia sanctificans Trident. sess. 7. can. 8. 7. & 6. his verbis. *Si quis dixerit Sacramenta nouæ legis non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam, non ponentibus obicem, non conferre, Anathema sit*, & hæc dicta sunto de primo effectu Sacramentorum qui est gratia, quæ salutis, & beatitudinis nostræ causa viaque & aditus ad sempiternam fœlicitatem est, vt docet Augustinus, *Sacramentum est, in quo sub tegumento rerum visibilium, diuina virtus operatur salutem.* Secundus effectus Sacram. est character, ad quem pertinent hæc Paul. 2. ad Cor. 1. *Qui vnxit nos Deus & signauit nos, ac dedit pignus spiritus in cordibus nostris.* Ad Eph. 4. *Nolite contristare spiritum Sanctum, in quo signati estis, in diem redemptionis*, eoq; nomine intelligitur spiritualis qualitas inhærens intellectui, quæ hominem reddit idoneum vt ad recipienda Sacramenta omnia, ita & ad quædam conferenda.

Hunc tria Sacramenta imprimunt, nullo delendum vnquam tempore, non alia, Trident. sess. 7. can. 9. *Si quis dixerit in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale, & indelebile, vnde ea iterari non possunt, Anathema sit.* Meminit Baptismi Basil. in exhortat. ad Baptism. his verbis. *Nemo te, quarum partium sis, nostrarum, an aduersarij nouerit, nisi mysticis signis familiaritatem præ te feras, nisi signatum sit super te lumen vultus Domini, nisi characterem in te agnoscat Angelus, quomodo pro te pugnabit, aut ab inimicis vindicabit?* Cyril. Hierosol. Cathech. 3. quæ est de Baptismo *μέλλει τὸ πνεῦμα, τὸ ἅγιον σφραγίζειν ὑμῶν ψυχὰς μέλλετε στρατολογεῖσθαι τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ*, id est, *Spiritus sanctus obsignabit animas vestras, deligendi estis in militiam magno Regi.* D. Thom. 3. par. q. 68. art. 8. *Duo inquit efficiuntur in animo per Baptismum, character & gratia*, & ad hanc requiri ait in suscipiente rectam fidem in Deum, non ad alterum, sed tantùm ea quæ sunt de necessitate Sacramenti. Similia de Confirmationis Sacramento habet Aug. lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 104. meminique Balsamonem scribere, Episcopis de Metropolitano suo conquerentibus, quod præter eorum voluntatem, Sacramenta in suis Episcopatibus contulisset, hunc respondisse accusatum *μὴ εἶναι τάχα ἐπισκοπικὸν λειτούργημα τὸ διδάξαι ἢ σημειώσασθαι*, id est, *Non esse fortasse munus Episcopale docere aut dare characterem*, quod de Sacramento Confirmationis oportuit ab eo dictum esse, non Ordinis, cuius minister est solus Episcopus, à quo sic Ordo confertur, vt sit beneficio characteris, perpetuus & indelebilis in ordinato. August. de bono coniugij cap. 24. *Manet in ordinatis Sacramentum Confirmationis, etsi aliqua culpa quisquam ab officio remoueatur, Sacramento Ordinis semel imposito non carebit. τῷ δὲ χειροτονίας ὀνόματι καὶ ὁ σφραγὶς περιέχεται ὡς διὰ χειρὸς γινόμενα*, id est, *Ordinationis autem nomine etiam characteris impressio comprehenditur, cum vtraque, manuum impositione fiat*, Balsam. in can. 2. Synodi Chalcedon.

QVÆSTIO NONA.

Quis sit Sacramentorum causa efficiens primaria.

SVppono 1. vt rerum cæterarum, ita & Sacramentorum causam aliquam efficientem esse eamque præcipuam, insuper præter eam dari & aliam, quæ ministerialis est seu instrumentalis.

Suppono 2. ei Sacramentorum efficientiam, seu causæ eorum effectiuæ nomen tribuendum, qui illa, designatione rei vel actionis quæ sensum afficit in signum gratiæ, tam significandæ quàm conferendæ instituit.

Assertio prima. *Deus Sacramentorum causa est præcipua: Eius enim virtus omnia peragit Sacramenta*, inquit Cypr. de Baptis. num. 2. *sine quo, signo nihil est sanctum, neque aliqua consecratio meretur effectum.* 2. solius est Dei gratiam dare, eius conferendæ instrumenta parare, signaque efficacia, quæ ex opere operato, eam certo ac sine prolapsionis, errorisque periculo, obice remoto in anima pariant.

Confirmatur 1. De eo præceptum primo, & per se ponere nemo potest cum promissione effectus certi consequendi, quem in potestate sua non habet, at præter Deum, virtute, ac auctoritate propria, cui sub certis signis communicare gratiam, est concessum? Ecquid enim de eo duntaxat dicitur à Paulo Roman. 8. *Deus est qui iustificat.* A Dauide Psal. 83. *Gratiam & gloriam dabit Dominus?*

Confirmatur 2. Est gratia, entitas supra vim naturæ omnem posita, ergo extra potestatem quoque puræ creaturæ est, independenter à Deo, primario, & virtute propria, eam communicare vlli mortalium, cùm quælibet eorum actio, intra sphæram actiuitatis sibi natura concessæ, consistat, quod ad productionem gratiæ ab illis, aut eorum opera, extendi dici non potest, cùm hæc naturæ terminos omnes superet, vt hinc patet, quòd sit omnium Theologorum iudicio, supernaturalis qualitas, diuinæ opus omnipotentiæ.

Confirmatur 3. Cùm gratia Sacramentorum propria, in bene præparatum animum infallibiliter, & certò influat, cùm res & verba, vt oportet, minister adhibet, quibus eum vti, Christus voluit ad peccati remedium, ac cõsequendum diuinæ gratiæ

donum: author Sacramenti esse alios nequit quàm per qoem obligari Deus valet signis, modo debito appositis ad eum impertiendum gratia, qui illa ad hunc finem vsurpauerit: at scire aueo, an sit in hominum vita quisquam ea præditus virtute, vt possit supremo numini necessitatem inferre, & legē indicere faciendæ gratiæ per signum aliquod sensibile, tanquam instrumentum, aut saltem ad eius præsentiam: Ergo nec est quisquam instituendi Sacramenti capax virtute propria, ac independenter à diuina omnipotentia; vt enim *remissio peccatorum siue per Baptismum, siue per alia Sacramenta donetur, propriè Spiritus sancti est, & ipsi soli huius efficientiæ priuilegium manet*. Cypr. de Bapt. Christi.

Assertio 2. *Christus quà homo, auctor & institutor est Sacramentorum, nouæ Legis*. Quia eorum institutionem, & operationem, nobis ex condigno promeruit, vnde ex eius latere pendentis in cruce Sacramenta omnia fluxisse dicuntur. Laym. lib. 4. tract. 1. cap. 5. num. 1. Speciatim autem Baptismum ab eo institutum, cùm est à Ioanne in Iordane baptizatus scripsit. Cypr. in tract. de Baptismo Christi. *Baptizatur Christus*, inquit, *nec vltra Iordanis, retrorsum conuertitur, perpetuo lapsu Baptismi gratia emanat ad posteros, nec vlla vetustate siccatur*: & paulò pòst: *Acceperat familiare Ioannes ab hoc eodem Spiritu responsum, quia super quem Spiritum sanctum sub specie Columbæ videret, ipse esset apud quem Bapt. maneret auctoritas, qui mundi peccata tolleret, qui solus à nullo sanctificatus, & cuncta sanctificans, non eam interesset sanctificationibus, & Sacramentis omnibus, quam patraret*, &, *Veniebat Christus ad Bapt. non egens lauacro, in quo peccatum non erat, sed vt Sacramento perennis daretur auctoritas, & tanti virtutem operis nulla personarum acceptio commendaret*. Secundò Christus est Sacramentorum auctor quia vt mediator Dei & hominum, per vnionem hypostaticam, potestatem habuit excellentiæ, per quam vt gratiam dare, eam homini promittere, ita & Sacramenta potuit instituere, iuxta illud Math. vlt. *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra, euntes ergo docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*. Neque verò Christus instituere Sacramēta nouæ Legis tantū potuit, sed & verè omnia Ecclesiæ tradidit. Concil. Trid. Sess. 7. can. 1. Et licèt ad eam rem excellentem verè ac cælestem, hominis operâ, ministerioque vti potuerit, communis tamen est Doctorum opinio, vsum non esse. Pars prima videtur certa: nam quid impedit quo minus Deus Apostolis, aut Ecclesiæ, potestatem committeret designandi aliqua, de se ac natura sua capacia incurrendi in sensum, quorum vsu, ex Christi institutione certò produceretur gratia, eaque sanctificans? Datam tamen non esse, catholicæ fidei dogma est, idqoe indubitatum ac certum, nam à Concil. hoc est Ecclesia errare nescia in hoc rerum genere, sancitum legimus, Sess. 7. can. 1. *Sacramenta nouæ Legis omnia, à Christo instituta fuisse*. haud dubiè immediatè ac proximè (nam aliquorum promolgatio, Apostolis est à Christo relicta, vt de Extrema vnctione scripsit Concil. Sess. 14. can. 1.) nihil hîc ergo habet Ecclesia, nihil Apostoli quod suum esse dicere iure possint. Vt natiuitatis primæ initia, ita reparatæ progressus, ac commoda, Deo soli debemus accepta. Qui è cælo in terras lapsus, hominis redimendi causa venerat. pro cæterâ suâ in illum caritate, pati eum non debebat, iacere earum rerum inopem, quibus humana salus progressioque in virtutibus continetur, at hanc Sacramen-

A ta adiuuant vt quæ maximè; tam infusione gratiæ quàm diuinarum opum, quæ hanc comitantur vt asseclæ. Sunt hæc ergo à Christo, dum adhuc in humanis ageret, instituta, Ecclesiæque data, ad Dei Patris gloriam, suâque, & præstantis suæ aduersus illam prouidentiæ, amorisqoe illustria monumenta. Ita Suar. & Vasq. disp. 135. cap. 1.

Assertio 3. *Deus solus, vt causa simpliciter principalis, operatur effectus Sacramentorum, qui sunt gratia sanctificans, & character*. Cyprianus testis, infinitis propè locis, aliquot seligam è quibus, de cæteris iudicium fiat. Primus est in tract. de Bapt. Christi num. 1. Remissio peccatorum siue per Baptismum, siue per alia Sacramenta donetur propriè Spiritus sancti est, & ipsi soli huius efficientiæ B priuilegium manet. Alter est in tract. de Aleatoribus iam ante citato, vbi de Spiritu sancto loqoens ait, eum *rem Sacramenti consummare & perficere*, Christum insuper facere, vt causam eiusmodi effectuum meritoriam, dependenter tamen à Deo, docet D. Th. q. 64. art. 3. Pro qua opinione facit Cypr. tract. de resurrect. carn. num. 5. his verbis. *Baptizantur in nube, & mari Hebræi, & iam Spiritu sancto, & sanguine Christi mundatur à peccatis populus*: nimirum quia patiendo obtinuit à Deo Patre, vt ei reconciliaremur per Sacramenta, ex quo patet Christum ad iustificationem nostram in Sacramentis concurrere, 1. in genere caosæ meritoriæ, 2. instrumentariæ diuinitati coniunctæ. D. Thom. 3. p. q. 7. art. 6. & q. 64. art. 3. vbi ait, C Christum propter vnionem, habere potestatem ministerij principalis, quæ dicitur potestas excellentiæ.

Assertio 4. *Ministri Sunt causa instrumentales gratiæ minùs præcipuæ*. Primò, quia dependent in ministerij sui exercitio, vsuque, ab humanitate Christi vnita Verbo. Secundò, quia secundùm institutionem Christi & imperium, solum exhibent externus ministerium, & applicationem meritorum, quæ ex Christi meritis, virtutem gratiæ sanctificantis in se continent.

QVÆSTIO DECIMA.

D *An ad Validitatem Sacramenti requiratur in Ministro intentio, & qualis.*

A Postrema parte quæstionis hîc positæ ducet hæc disputatio initium, pro cuius explicatione

Notandum primò, intentionem à Theologis triplicem agnosci. Actualem, virtualem seu implicitam, & habitualem. Explicita, seu actualis intentio, est, cùm distinctè ac expresè Minister animum inducit Sacramentum aut effectum eius producere in recipiente, verbi causa regenerare in Baptismo, absoluere in Sacramento Pœnitentiæ: E aut cùm verè vult & signatè per actionem sacramentalem, facere quod ex Christi instituto facit Ecclesia.

Secundò, intentio est in Ministro explicita, cùm sibi, ac operi suo præsens, ad id qood molitur, quod agit, aduertit animum, absqoe eo tamen, quod ei accidat dicere, Volo, vel intendo, vt scrupulosis est in more, cùm id non sit necesse simpliciter & absolutè, sed tantùm vt loquuntur ad bene & perfectè esse.

Tertiò, actualis est intentio nonnullis, quæ

actum non deserit, sed eum nullo non tempore comitatur, habitualis propensio quædam est procedens ex habitu infuso, vel acquisito per actiones sæpiùs repetitas, vi cuius operans est, etsi actu de Sacramento, eius fine aut effectu vel alio quopiam opere quod ei ex natura rei cohæreat cogitationem nullam suscipiat, sic tamen est affectus, vt si cogitaret, velle se Sacramentum per actionem quam exercet, eius finem vel effectum, certissimè diceret: ita habitualiter intendit, qui habet habitum inclinantem ad actum Sacramentalem, etsi nihil de eo cogitet nec facere velit, etsi natura feratur ad exercendum, sed non hoc tempore.

Virtualis est cùm actio, cui minister vacat non est expressè quidem volita, oritur tamen ex intentione eius actuali priùs habita, vi cuius, quia minister operatur & exercet actum Sacramentalem, etsi de eo non cogitet virtute tamen censetur eum intendere ac velle, quare virtualis ideo dicitur quòd actualis antecesserit, quæ in executione actus Sacramentalis, tanquam causa in effectu suo, virtute manet, eaq; tamdiu durare existimatur, quamdiu per contrarium actum non reuocatur. Sic Consecratio panis, verbi causa facta animo distracto, etsi volita in se non sit, quia tamen ex præuia volũtate actuali eam faciendi oritur, quæ sacerdoti causa fuit egrediendi cubiculo, lauandi manus, sacris se vestibus induendi, virtute dicitur volita, & quidem, quantum est satis ad effectum producendum. Ob eamque causam dixere aliqui virtualem intentionem, voluntatem quidem esse finis assequendi, sed non nisi implicitam, quia etsi actualis, quæ antecessit transierit, remanet tamen in aliqua actione, cum qua cohæret, & quæ est medium seu via ad illum, vel certè in imaginatiua, ratione impressionis quam in ea reliquit, in primo proposito, quo quis ad operandum se applicuit, & vi cuius, potentia se accinxit ad actus inchoatos, & propositos initio, complendos. Huius opinionis authores sunt Cabrera de Sacramentis, quæstione sexagesima quarta, art. 8. disp. 1. Vasquez in 3. part. tom. 2. disp. 138. cap. 6.

Alij vt Reginaldus lib. 26. cap. 3. numero 38. asserunt virtualem intentionem ideo dici quòd ex natura sua, aut institutione Ecclesiæ, contineatur sub altera intentione, cum qua ita est coniuncta, vt hac præsente, ipsa quoque censeatur adesse. Exemplum ponit in eo, qui se induit sacris vestibus, calicem sumit celebrandæ Missæ causa, & cùm hac voluntate ad altare progreditur, hic enim cùm consecrat, etsi non aduertat ad ea, quæ pronuntiat, tamen virtute consecrare vult ac appetit, quia verborum prolatio à voluntate dicendæ Missæ proficiscitur, qua in celebratione virtute continetur consecratio. Deinde habet intentio talis medij, putà assumptio sacrarum vestium ex destinatione Ecclesiæ, voluntatẽ finis, virtute saltem ac implicitè cũ hæ non nisi, ad celebrationem Missæ adhiberi soleant quæ cum sine consecratione stare nequeat, hæc quoque virtute censetur intenta, in voluntate vestiendi se sacris vestibus. Hæc ferè aut similia Reginaldus.

Progressi sunt in hac causâ longiùs Valent. tom. 4. disp. 3. q. 5. parte 3. ver. intentio Henriq. in sum. lib. 1. cap. 10. n. 2. dixerunt enim in ministro intentionem virtualem esse conficiendi in posterum Sacramenti, cum Ordines suscipit eamque ad validitatem eius sufficere Verba Henriq. sunt ista. *Intentio virtualis etiam dicenda est illa, quæ quamuis non videatur fluxisse, ex efficaci vi, vel motiuo pri-*

A *mæ intentionis quia nunquam habuit intentionem sic explicitam volo facere quod Ecclesia intendit, habuit tamen confusam, vt si quis Ordines sacros suscipit vt fiat sacerdos.* Hæc ille, quam verò probabiliter, malo in aliorum opinione relinquere quàm his commentariis inserere.

Notandum 2. Intentionem hanc virtualem, mediam esse inter actualem & habitualem, quia est imperfectior actuali, & perfectior habituali respectu finis, habitualis enim intentio est in dormiẽte, quia habet habitum inclinantem ad actum, etsi de eo, eius fine, aut mediis, non cogitet. Actualis, est in eo, qui actu vult obiectum, aut finem, v. g. Baptizans vult expressè obiectum actus Baptizandi, cum B eum vult perficere, intendit finem Baptismi, cum id vult, propter quod est institutus, vel specialiter, vt cùm vult per eum producere gratiã in Baptizando, eum facere hæredem regni, delere in eo culpam originalem. Generaliter autem intenditur à ministro Bapt. finis, cum in eo ministrando illud ipsum spectat quod Ecclesia, licet non cogitetur, aut ignoretur, vel non credatur, conferri per Baptismum gratia quam tamen vti finem intendit Ecclesia cùm Baptizat. Virtualis intentio, est in eo, qui non actu vult finem, sed tantùm media, ad illum priùs actualiter intentum, & quidem tali modo, vt si non præcessisset actualis eius intentio, non procederetur ad media. His ita prænotatis.

C Dico primò. *Sine ministri intentione, Sacramentum nullum esse posse:* Est hæc assertio ab Eugen. 4. in Concil. Florent. definitè sancita, & tradita his verbis. *Hæc omnia Sacramenta, tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri conferentis Sacramentum, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia: quorum si aliquid desit non perficitur Sacramentum.* Quare *magni interest, cum aliquid facimus; cuius rei contemplatione facimus, officium quippe nostrum, non initio sed fine pensandum est, vt scilicet non tantùm si bonum est, quod facimus; sed præcipuè, si bonum est, propter quod facimus, cogitemus.* August. in Psal. 118. conc. 12. Sanè sine intentione faciendi saltem quod D facit Ecclesia Sacramentum esse non posse tanquam certissimæ fidei articulum definit Concil. sess. 7. can. 11.

Dico secundò. *Ministri intentionem cum Baptizat esse debere ab omni errore liberam.* Declarauit Zacharias in can. retulerunt 86. dist. 4. de consecratione: enimuero cùm ambigeretur de validitate Bapt. collati, In nomine Patria, Filia, & Spiritua sancta, respondit eius quæstionis vim omnem, ac intelligentiám petendam esse ab intentione conferentis, quæ si recta fuit, *si baptizauit non errorem introducens aut hæresim, sed pro sola ignorantia Romanæ locutionis, infringendo linguam*, ita lotum rebaptizandum sibi non videri sicut è contra authore Gregorio lib. 9. Epist. 61. ad Quirinum Episcopum Iberiæ & refertur de consecrat. distinct. 4. can. 84. E *Hæretici qui in Trinitatis nomine minimè baptizantur sicut sunt Cataphriges & Bonosiani (quia & isti Christum Dominum non credunt, & illi Spiritum sanctum peruerso sensu, esse quendam prauum hominem credunt) & alij tales cùm ad Ecclesiam veniunt baptizantur, quia baptisma non fuit quòd in errore positi in sanctæ Trinitatis nomine non perceperunt.* Quæ est doctrina D. Thom. artic. 7. ad 3. & art. 8. ac Concil. sess. 7. can. 11. debet ergo ministri intentio esse ab errore pura, vt eius actum, sequatur in collatione Sacramenti gratia.

Confirmatur. Debet Ministri intentio minimùm esse intentioni Christi & Ecclesiæ par ac similis, secũdùm Trident. Sess. 7. can. 2. sed Sacramentum conferens cum intentione faciendæ hæresis, aut disseminandi erroris, vel testificandæ rei cuiuspiam falsæ quam ante ceptam animo habet, intentione caret faciendi, aut significandi, quod Christus instituit; aut Ecclesia intendit, cùm vterque in Sacramentorum vsu Dei cultum, non offensam, hominum salutem, non perniciem obiectam habeat, non peccat ergo modò, qui re sacra vt est Sacramentum, abutitur ad rem malam, sed insuper ludit operam, Sacramentum non efficit: *Diuersa enim intentio diuersa facta facit, & cùm sit vna res, ex diuersis eam intentionibus, si metiamur, vnum amandum, alterum damnandum, vnum glorificandum, alterum detestandum inueniemus.* August. tract. 7. in epist. Ioannis.

Dico tertiò. *Etsi admodum sit vtile, sacerdotem cùm Sacramenta administrat, actualem habere intentionem, id est, voluntatem expressam, ea conferendi, non est id tamen absolutè necesse.* Ita S. Th. q. 64. art. 8. his verbis. *Si in ipso exercitio actus cogitatio Ministri ad alia rapiatur, virtute prima intentionis perficitur Sacramentum, quamuis studiosè curare debeat, vt etiam actualem intentionem adhibeat, sed hoc non est totaliter positum in hominis potestate*, cùm moraliter fieri nequeat, vt animus perpetuò defixus hæreat in cogitatione rei, quam molitur, aut eiusdem voluntate, quod tamen esset necesse, vt eius intentio dici posset actualis, per hoc enim, quæ est talis, differt à virtuali, quòd illa cognitione & voluntate nunquam ab actione discedat, hoc est, tunc fit in Ministro, quando sui compos ac cum ratione, attendit ad id quod agit, ista autem, id est virtualis, attentionem actualem non habeat, sed antè habuit, cùm Minister in quo esse dicitur, agat ex antecedente cogitatione, ac proposito Sacramenti dandi, sitque ita animatus, vt verè actu, & de facto illud vellet, si se suis cogitationib. animus ad alia abripi parũ consultus, suiq; impos non sineret.

Dico ergo tertiò, *Vt Sacramentum sit validum, exigi, vt Minister intentionem sibi saltem implicitam formet illud conferendi statuendo cum animo suo facere illud ipsum quod à nobis Christus fieri voluit, facitque vera Ecclesia. Cuiusque modi, & qualis sit, illa tandem.* Ita D. Thom. in 3. par. q. 64. art. 8. ad 3. Sic enim ibi intentionem qua constare Sacramentum omne debet, explanat. *Cùm Sacerdos accedens ad baptizandum, intendit facere circa baptizandum quod facit Ecclesia, vnde, si postea in ipso exercitio actus, cogitatio eius ad alia rapiatur ex virtute prima intentionis perficitur Sacramentum.*

Hanc opinionem amplexi sunt Fernandez in suo exam. par. 3. cap. 1. parag. 4. Coninch. De Sacrament. q. 94. art. 8. dub. 2. num. 7. Vasq. in 3. par. tom. 2. disp. 138. Pesantius in 3. par. q. 64. art. 8. disp. 2. ab eoque stat Ecclesiæ vniuersæ iudicium expressum in Trid. Sess. 7. can. 2. his verbis. *Si quis dixerit in Ministris dum Sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit.* Quo posito, vti certo fidei articulo, dicendum est, hæreticos verè baptizare. can. nunc autem 46. dist. 4. de consecrat. *Cùm tantùm valeat Baptismus per hominem contemptibilem, quantùm per Apostolum datus.* August. lib. 5. contra Donat. cap. 13. *Et nobiscum sint in Baptismo, in symbolo, & in cæteris Dominicis Sacramentis, in spiritu autẽ vnitatis, & vinculo pacis, in ipsa denique Ecclesia Catholica, minimè* A *sint.* Augustin. Epist. 48. ad Vincentium de hæresi Rogatiana: & paulò antè: *Cùm autem transitis ad nos, priùs vtique relinquitis quod eratis, ne ad nos hæreses transferatis. Baptiza ergo me, inquis: facerem si baptizatus non esses, aut si Donati, vel Rogati, non Christi Baptismo baptizatus esses.*

Ad quæ testimonia omni luce clariora ratio hæc quoque accedit. Error speculatiuus in Ministro, circa Ecclesiam, vim, aut efficaciam Sacramenti, cuius validitatem non tollit, sed tantùm defectus intentionis in eo faciendi quod facit vera Ecclesia, nec enim Sacramenta vim suam ab opinione nostra aut Ministrorum trahunt, sed à Christi institutione partibusque eius essentialibus, quas ab hæreticis B adhiberi posse cum intentione necessaria quis neget.? Valebunt ergo tam Sacramenta ab iis collata, quamuis cum voluntate tantùm implicita ea conferendi, quæ contineatur in intentione faciendi, quod fit ab Ecclesia, & à Christo fieri est iussum.

Primò, quia talis intentio sufficit ad culpam, qui enim, exempli causâ, post destinatam inimici necem, ensem expedit, arma parat, aut dat se in viam, peccat mortaliter, etsi hæc opera, non nisi virtute, sæpe sint volita, cùm fieri possit vt is qui ea exercet, de opprimendo hoste, cogitationem nullam tum habeat, ergo in humanis intentio virtualis quantum est satis ad hæc influit, vt effectus cuius est causa, vitiosus sit, aut bonus.

C Secundò, ad confectionem Sacramenti ex parte Ministri, sufficit applicatio formæ ad materiam cum intentione debita, talis applicatio cum virtuali intentione stare potest, quia per eam actio est humana & libera, vtpote imperata à voluntate, & directa à iudicio intellectus, cuius ope, ac beneficio operanti plenè est cognitum quid verset animo, quid moliatur, ac velit in vsu rerum quibus Sacramentum conficitur, supponitur enim quòd sit sui compos, quòd cũ ratione operatur, proindeque liberè ergo quantum est ad Sacramenti rationem, abundè sufficit virtualis intentio, eaque absoluta.

Confirmatur. Intentio virtualis ex dictis anteà est etiam actualis, quamuis non respectu eiusdem, est enim actualis respectu medij, & virtualis res- D pectu finis, quem actu Minister non intendit, quod sufficit.

Dico 4. *Cum intentione habituali Sacramentum esse non posse.*

Probatur. Sacramentorum administratio, est mysteriorum Dei liberalis dispensatio, iuxta Paul. 1. ad Cor. 4. Fieri ergo debet humano modo, & rationabili, cùm sit alienatio rei, nomine Domini in alium gratis facta, quàm non nisi à sciente, ac intelligente quid agat, fieri debere, ac posse, rerum politicarum non omnino rudes intelligunt: sed habitualis intentio non necessariò exigit esse in operante, cum iudicio ac ratione: nam quis nescit longo vsu, diligentiaque in agendo secundùm æqui E rectique formam comparatos habitus, dormientem ad operandum inclinare ac mouere posse, vt patet. Quæ ergo intentio ex tali habitu prouenit ad Sacramenti administrationẽ validam, non est satis.

Dico 5. *Ad valorem Sacramenti, intentionem absolutam exigi, datum sub conditione de futuro contingenti ratum non esse.* Ita Cajetanus in Summa, verbo absolutio, num. 1. Suar. disp. 13. sectione 3. Ratio est, quòd talis conditio omnem Sacramenti rationem destruat, cum impediat illud poni ad positionem materiæ & formæ, absente hypothesi cum

qua confertur, neque etiam Sacramentum futurum est postea, quia esse nequit sine materia & forma, partibus suis essentialibus, quæ tamen non erunt cùm incipiet conditio existere: ergo nunquam. Excipiendum est Matrimonium, quia cùm eius vis omnis sit in contractu posita, quæ res consensum ad eius essentiam necessarium suspendet ab eadem quoque, mora fiet Matrimonio, ne existat, sed potest contractui apponi conditio, qui sit de futuro contingenti ergo & Matrimonio de qua re postea pluribus.

Dixi in assertione *cum conditione de futuro contingenti*, nam Sacramentum datum sub conditione de præsenti aut præterito, statim valet si conditio est, non valet, si non est, quia conditio de præsenti aut præterito, cùm sit extra causam posita, & non in futurum sit dependens, non suspendit intentionem, actionemque, sed mox facit transire in absolutam & efficacem.

Obiicies. At est D. Thomæ in 3. par. q. 64. art. 8. ad 3. opinio, cùm ea intentione stare Sacramentum posse, ibi enim cum duas intentiones posuisset, actualem & habitualem, vtramque dicit ad conficiendum Sacramentum satis esse. Respondendum sanctum Doctorem, intentionem habitualē sumere pro virtuali, patet ex eiusdem explanatione loco citato. Diuoque Bonau. in 4. dist. 6. art. 2. q. 1. vbi his verbis scripsit. *Hoc habendum est pro regula ad omnia sequentia, quod ad omnium Sacramentorum dispensationem, necessarium est habere intentionem, vel actu, vel habitu, vel implicitè, vel explicitè*: Quæ enim intentio est implicita, eadem quoque pro virtuali est habenda, vt voces ipsæ indicant.

QVÆSTIO XI.

Quis sit minister Sacramenti, quidque in eo sit necessarium.

MVltiplicis gratiæ quæ, à Sacramentis deriuatur in animam, Christus qua homo, causa est meritoria, efficiens verò ministerialis ex commissione Dei, cum potestate excellentiæ, ille ipse in quantum eius humanitas propter vnionem hypostaticam, quam habet cùm Verbo, operatur dictos effectus in homine tanquam instrumentum diuinitati coniunctum. D. Thom. 3. part. q. 7. art. 6. & q. 64. art. 3. Alia causa instrumentalis, est homo applicans subiecto ex intentione materiam cum forma, & de hoc quærimus, quid ad Sacramenti validitatem adferre debeat. Pro solutione.

Prima Assertio. *Requiritur in ministro, qui de lege ordinaria Dei non est alius quàm homo, specialis aliqua potestas comparatione Sacramentorum omnium, præterquam Baptismi in necessitate, & Matrimonij.*

1. Pars. Probatur testimonio Pauli ad Hebr. 5. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus est.* Ex quo loco argumentari sic licet, Sacramentorum ministri sunt Pontifices, ac dispensatores mysteriorum Dei 1. ad Corinthios 4. *Sic nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* Sed id Angelis non conuenit cùm à Deo eius rei potestatem nullam sint nacti, ex Diuo Thoma 3. parte quæst. 61. articulo 7.

Dixi de lege ordinaria, quia de absoluta, Angeli, aut animæ separatæ, instrumenta Dei esse possunt in productione gratiæ per Sacramenta, vt enim ad iustificationem hominum, eiusmodi signis non est astrictus, ita nec ministris, ergo vt sine illis conferre gratiam, ita etiam potest sine ministris ordinariis, ac modis, quos ab iis seruari in Sacramentorum effectione voluit.

Essent tamen hæc Sacramenta, à nostris diuersa: enimuero cùm sit Ecclesia visibilis, non nisi per ministros regi debet, quibus nobiscum aliqua linguæ ac vitæ sit communio.

Deinde, Sacramenta nostra verbis constant tanquam forma, at ea efformare homines possunt non alij, cùm soli loquendi facultatem à natura, eiusque authore Deo habeant. Est enim oratio, non tantùm cogitationis idea, ac signum, sed & indicium corporis, quo constamus; fit enim per organa coniuncta ac vitalia, at vtrumque habent soli homines. Etsi enim Angeli cogitata suæ mentis sibi similibus in natura enunticnt, non tamen per organa coniuncta & vitalia, cùm corporeæ molis sint expertes: soli ergo homines idonei sunt & apti Ministri Sacramentorum, quibus nunc vtimur.

Secunda pars Assertionis, in qua dictum est, requiri specialem aliquam potestatem in Ministro respectu Sacramentorum. Sic probatur. Sacramentorum collatio est actio sacra, ad quam dignè faciendam, consecratur Minister per Ordinem; at hunc non omnes recipiunt, non sunt ergo singuli Sacramentorum conferendorum capaces, si duo illa excipias, quæ sunt exclusa in Assertione prima. Secundò, Sacramentorum omnium, præterquam Baptismi, & Matrimonij, Minister est Sacerdos, At talis constituitur per characterem, qui secundùm D. Thomam, 3. parte, quæst. 63. articulo 3. supernaturalis est qualitas, qua homo redditur ad Sacramenta omnia conferenda idoneus, ergo cùm ea promiscuè omnes non sint instructi, nec ad conferenda Sacramenta censendi sunt omnes idonei.

Assertio 2. *Ordinaria potestas conferendi Sacramenta est penes Sacerdotes*, quia illis solis competit dicere ex ordinaria potestate, quam iure diuino habent. *Sic nos existimet homo vt Ministros Christi, & Dispensatores mysteriorum Dei*: quare in eos solos insufflauit Christus, & dixit: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata*, &c. Ioan. 20. quæ verba in eorum Ordinatione repetuntur ab Episcopis: soli ergo Sacerdotes (quo nomine vsu antiquo Canonum) intelliguntur etiam Episcopi, potestatem habent ordinariam conferendi Sacramenta, in Dei Ecclesia.

Dixi, *ordinariam*, nam in casu necessitatis quilibet baptizare potest, can. constat de consecratione, distin. 4. can. mulier. can. in necessitate. can. sanctum est ead. dist. & can. Diacones, dist. 93. Similiter & Diacono olim permissum fuit ministrare Eucharistiam in necessitate, indicant hæc verba petita ex historia B. Laurentij. Experire an idoneum Ministrum elegeris, cui commisisti Dominici corporis dispensationem.

Assertio 3. *Vt validè Sacramentum conferatur, non modò requiritur potestas Ordinis, sed insuper in plurimis necessaria est auctoritas Iurisdictionis, & quidem necessitate Sacramenti respectu pœnitentiæ, comparatione verbaliorum necessitate tantùm præcepti.*

Prima pars probatur. Est absolutio iudicialis actio, at hæc sine iurisdictione in absoluente super absolutum esse non potest.

Secunda ostenditur. Non aliis quàm Pastoribus licitum est sine culpa extra necessitatem extremam pascere oues proprias, nam alienas instruere

ſine poteſtate eius cui ſunt commiſſæ, eſt illi iniu- A
riam facere, at præceptum eſt de non irroganda alteri iniuria, ergò & neceſſariſ neceſſitate præcepti in conferente Sacramentũ Ordinis, Cõfirmationis, Vnctionis, & Baptiſmi, vt hic, id eſt, conferens poteſtatem iuriſdictionis habeat in eum cui Sacramentum confert.. Maneat ergo quod eſt in quæſt. poſitum, hominem Sacramenti adminiſtrum eſſe, Deique in producenda gratia inſtrumentum: vt enim de Chriſto dictum eſt Ioan. 1. *Ille eſt qui baptizat in Spiritu ſancto*, ita & de eodem dicitur Io. 4. *quod non baptizauit, ſed Diſcipuli eius.*

Cauſa ergo inſtrumentalis gratiæ minus præcipua in Sacramento eſt homo, cui eius miniſterium, eſt à Chriſto ſeruatore commiſſum in Eccleſia, & in eum ſenſum ſcribit Auguſtinus, tract. 5. in caput 1. Ioan. *Poteſtatem Dominici Baptiſmi in nullum* B
tranſire hominem, ſed miniſterium ſolum, & in bonos & in malos, quare ſolum miniſterium? quia cùm Sacramentis adminiſtrandis miniſtri vacant, nullũ proprium influxum exercent in proprios eorum effectus, ſed iuxta Chriſti inſtitutionem, & imperium, ſolum exhibent externus miniſterium, per applicationem formæ ad materiam, quæ ſimul vnita, habent ex Chriſti meritis vim producendi gratiam, quod ipſum, tam eſt nullorum opinione, ad gloriam ac beatæ vitæ laudem præſtabile, vt exiſtimauit Theophanes Nicænus Epiſcop. epiſt. 3. Preſbyterum, vel hoc vno nomine εἶναι θεῖόν τινα, καὶ ὑψηλόν, id eſt, *humano faſtigio maiorem eſſe*, vt qui cœlitus acceperit, δημιουργὸν καὶ θεοποιὸν χάριτ, id eſt, *Opificem ac deificantem diuini Spiritus gra-* C
tiam, communicandam cum aliis in Sacramentis, quorum ipſe diuino beneficio Miniſter eſt, ac in Chriſti familia eius voluntate ac nomine diſpenſator.

QVÆSTIO DVODECIMA.

An intentio Miniſtri recta eſſe debeat, circa finem Sacramenti, & eius effectum.

SEnſus eſt an ſit neceſſe ad validitatem Sacramenti, vt illud Miniſter ſuſcipienti largiatur ad D
remiſſionem peccatorum ab eo ad miſſorum, aut infuſionem gratiæ, quæ effectus eſt Sacramenti cuiuſlibet primarius & proprius: pro ſolutione

Dico 1. *Non requiri in Miniſtro intentionem, quæ ſit recta modo explicato in titulo.*

Probatur. Intentio intrinſeca Sacramento, eſt velle quod vult Eccleſia, at in ea voluntate nihil expreſsè & actu includitur eorum quæ ſun dicta, ſed tantùm confusè, ergo intentio quæ iſto modo ſit recta, non eſt ad effectum Sacramenti neceſſaria.

Confirmatur. Si intentio Miniſtri deberet eſſe recta modo explicato, peccarent pleraque homines, qui aut neſciont per Sacramenta dari gratiam, nec proinde eam poſſunt illa miniſtrando intende- È
re, cùm voluntas non feratur in incognitum: aut ſi ſciunt, commodis tamen ſuis, miniſteria ſacra metiuntur, vt qui non rarò lucri causâ ſacrificent, confeſſiones audiant, &c. tales autem in ſuſpicionem vocare, peccati maximeque lethalis, culpa eſt, eaque veniali maior, maximè cùm ſint non pauci, iique probitatis laude conſpicui, qui in operâ quam miniſtrandis Sacramentis proximo religiosè nauant, de gratia illis conferenda actu non cogitent.

Secunda Aſſertio. *Debet tamen Miniſtro intentio directa eſſe, ſaltem circa id quod Chriſtus & Eccleſia ſpectant, in vſu ſacra rerum, quæ Sacramentum conſtituunt.* Ratio eſt, quod Miniſter velle debet actu aut virtute, quod vult Eccleſia, at hoc eſt eius intentionem directam eſſe, circa rem intentam à Chriſto, cùm eam in ſe reſpiciat, & non in alio tantùm. Quare obiectum, ſeu finis qui reſpondere debet intentioni particulari atque internæ, Miniſtri eſt velle facere quod facit Eccleſia. Ita D. Thom. in 3. par. q. 64. art. 8. ad 1. D. Bonauent. in 4. diſt. 6. art. 2. q. 1. *Intendat*, inquit, *facere quod facit Eccleſia, vel ſaltem quod Chriſtus inſtituit diſpenſare*: quæ eſt etiam opinio Palud. in 4. diſt. 6. q. 2. art. 2. & Scoti, ibid. q. 5.

Dico 3. *Miniſtrum debere intendere actum ſuum quem exercet, id eſt, vt velit pronuntiare verba, & applicare formam materiæ, & præterea finem talis actus.* Pars prima eſt certa, eſt enim miniſtratio Sacramenti, humana actio, proindeque voluntaria ac deliberata: At eſſe talis non poteſt ſine intentione eius actionis, quæ eſt propriè Sacramenti miniſtratio, ergo intendi hæc debet.

Confirmatur, Sacramentum eſſe non poteſt, niſi coagmentatum ſuis partibus, materia ſcilicet & forma: ergo eas Miniſter vt ſic velle debet, cùm Sacramentum miniſtrat: Conſequens probatur. Applicatio quælibet formæ ad materiam, Sacramentum non efficit, ſed humana, ſed quæ pro fine habet facere, ſaltem quod facit Eccleſia, At eiuſmodi voluntas exigit in Miniſtro, cum notitia partium dicti Sacramenti, actum quo velit eas vt ſunt tales, adhibere ad illud conficiendum, qui enim iis temerè, ac ioco vtitur, nihil promouet, communi Theologorum ſuffragio, propterea quòd non veram eius rei quæ fit ab Eccleſia imitationem, nec veram intentionem habet.

Pars Aſſertionis altera fuit, *Etiam intendi oportere finem talis actus.* Quæ vt probetur Notandum 1. finem Sacramenti eſſe duplicem, remotum vnum, proximum alterum: Remotus eſt, vt qui Sacramentum ſuſcipit, fiat Dei filius per gratiam; & hunc finem non eſt neceſſe includi in intentione Miniſtri, quia mens Iudæi qui baptizare poteſt, abeſt ab hoc fine longiſſimè: Proximus eſt, vt qui Sacramento donatur, id recipiat, quod ei dari à Miniſtro, & ab illo recipi, Chriſtus & Eccleſia voluere; & hunc finem neceſſe eſt cohærere cum intentione generali aut ſpeciali. Ratio eſt, quòd donatio receptionem rei donandæ aut datæ præſupponit: Nam ſi eſt qui de ſuo, aut alieno aliquid donet, etiam aliquem eſſe oportet qui recipiat. At eſt Sacramenti collatio, ſpiritualis quædam donatio, tam effectus, qui eſt Dei voluntate ex Chriſti meritis illi coniunctus, quàm externæ cæremoniæ, in qua conſtat eius eſſentiam ſitam eſſe. Ergo eum, qui humano more Sacramentum confert, oportet velle finem eius proximum, qui eſt, recipientem dignari re cuius cauſa eſt hoc intentum à Chriſto, & confectum à Miniſtro.

2. Eſt id Miniſtro laborandum, vt actum externum ſacramentalem exerceat, non vt quidpiam profanum, & commune, ſed vt eſt ſacer ritus, quique ex ea opinione fit ab Eccleſiæ Presbyteris, ad effectum intentum à Chriſto, ſed hoc eſt Miniſtri intentionem directam eſſe circa Sacramenti finem proximum. Maior eſt certa, qui enim lauare, verbi causâ, tantùm vellet, & nihil aliud, operam luderet, cùm lotio ſit actio communis & non ſacra. Minor probatur. Eſt eius intentio directa.

haud dubiè circa Sacramenti finem proximum, qui illud conferre satagit, secundum intentionē Christi & Ecclesiæ, sed qui vult actum externū Sacramentalē, vt est ritus sacer ex institutione Christi vsurpari solitus ad effectum, cuius causa adhibetur ab Ecclesia, vult eius finem proximū, illum ergo intendit.

Contra hanc assertionem & præcedentes.

Obiicitur primò. Si ministri intentio est necessaria ad validitatem Sacramenti, iusta nobis est causa dubitandi, ecquid Sacramenta verè dentur vlla mortalibus, aut sint collata vnquam, cum de ministri intentione, vtpote incognita ac latente, certum haberi nihil queat.

Neganda est sequela: enimuero etsi certò, euidenter & clarè, constare homini nequeat, an minister veram vnquam intentionem habuerit, cùm hæc non cadat sub sensus, potest tamen id certum esse moraliter, quod sufficit: nec enim vlli, de eo dubitandi causa esse debet, quod externo signo patet, talis est ministri intentio, cùm constat eum vsum esse verbis, & cæremoniis quas frequentat Ecclesia ex institutione Christi, in collatione Sacramenti, quod sufficit, vt de eius intentione argumenta habeantur eaque moraliter indubia ac certa.

Deinde quantæ est imprudentiæ, ac in politicis temeritatis & audaciæ, innocentem impietatis arcessere? facit id verò cui ministri probitas est dubia, quandiu de eius libidine, auaritia aut neglectu legū, aperta nulla sunt indicia, qualia in causa præsenti non suppetunt, & si suppeterent, locus tamen esset saluti. 1. per votum Baptismi, quod continetur in actu amoris Dei, ac voluntate seruandi tam Decalogi præcepta, quàm cætera, in quorum numerum cogi debet, quod est à Christo in lege noua traditum de Baptismo recipiendo, at hunc actum tam seruandi mandata cœlestia, quàm amandi numinis, habere possunt quilibet, ergo & omni se dubitatione eximere. 2. circa salutis obtinendæ media, consulere sibi singuli possunt, in tali dubio, reiteratione Baptismi non absoluta illa quidem, sed hypothetica, sacerdote dicente. *Si tu non es baptizatus, ego te baptizo*, &c. quod tamen communiter nec consuli, nec fieri expedit, nimirum ne scrupulis locus detur, qui iusti nulli, ac rationabiles esse possunt in præsenti causa, ob rationes allatas, nec iterata Sacramenti collatio tolerari; cùm eius permittendæ ratio, peti debeat ex alicuius causæ æquitate, qualis hic nulla prudenter prætexi potest.

Obiicies secundò. Si potest intentio eius qui vino captus baptizat, esse voluntaria, non erit necesse eam directā esse, verùm est priùs, ergo & posterius: Maior patet. Est alicuius operis directa intentio cū primo, & per se, operans illud respicit, quod non potest conuenire ebrio respectu Sacramenti, cùm illud velle nequeat nisi in eo opere, quod scit se exercere solitum sensibus, ac animo vino sepultis, quæ actio tamen Sacramentalis non est, sed profana. Minor probatur, opera ex obiecto mala quę fiunt ab ebrio, cùm sint ab eo præuisa (vt supponimus) vitiosa quoque sunt, proindeque & voluntaria, cùm peccatum nullum esse possit nisi voluntarium, ergo & intentio Baptismi dandi, in eo qui est ebrius voluntaria erit.

Minor est falsa, id enim est voluntarium ex Aristotele, quod fit à principio cognoscente singula in quibus est actio, qualis non est actio vitiosa ebrij ab eo facta in eo statu, nec tamen desinit esse vitiosa, quia ad hoc sufficit consensus præcedens nec retractatus. Hic enim efficit vt actio bona vel mala imputetur ad laudem, aut culpam, cùm eam operans

A impedire potuerit & debuerit, at in Sacramento secus accidit: nec enim ad illud sufficit intentio illius faciendi præcedens, nec retractata, sed requiritur insuper præsens iudicium intellectus, eo ipso tempore quo confertur, cùm eius administratio sit humana actio, propriè & formaliter ex antedictis, qualis esse nequit, nisi quo tempore exercetur, præsens sit, & expressum rationis iudicium. Patet in dormientibus quorum actiones nemo humanas esse dixerit, etsi ante volitas & præuisas.

QVÆSTIO XIII.

B *Quid sit necesse necessitate præcepti in ministro ne peccet.*

PRima Assertio. *Ne se minister culpa lethalis reum faciat ministrando Sacramentum, debet iurisdictione delegata, aut ordinaria super eum cui Sacramentum confert, esse præditus.*

Ratio est quòd conferre Sacramentum sit pascere spiritualiter per gratiam, quod facere propriè tantùm iis conuenit, qui potestatem exercent, aut exercere possunt in eos, quibus id beneficij conferunt: quare præter peccatum mortale, ministrans pœnitentiam sine tali authoritate Sacramentum non efficit, nec Deo peccatorem, ac sibi restituit, Eucharistiam autem aut Vnctionem Extremam, qui sæculari animā agenti confert, sine presbyteri Pa- C rochi licentia, incurrit excommunicationem, Papæ reseruatam, si sit Regularis, vt dicitur Clement. 1. de priuileg. relata à Nauarro c. 27. Enchir. n. 101. & Clement. dudum de sepulturis.

Dixi *sæculari*, nam qui Regularem in extremis positum, impertit Eucharistia, aut Vnctione extrema, etsi Religionis sit à sua diuersæ, censura ligari nulla est credēdus, causa est, quod prædictæ leges, de Parochiano duntaxat sermonē faciant, cuius salus cùm curę esse Parocho debeat, de eius subtrahi charitate ac cura non potest, sine prędicti Parrochi iniuria, quàm cum pro suo in omnes amore ac prouidentia, impedire Clemens vellet, ne Regulares, id sibi assumerent, vt sæcularem vllum cum D morte luctantem reficerent pane vitæ, aut oleo sacro ad extremam pugnam vngerent, seuere edixit, pœna excommunicationis secus facientibus imposita Sayrus lib. 3. de censetur cap. 29. num. 28. Portelius in dubiis regularibus verbo Sacramentorum administratio num. 3. Excusat tam à culpa, quàm censura extrema moribundi necessitas, qualis est existimanda, si infirmus est in mortis articulo, & Parochus absit Rodrig. tom. 1. q. 56. art. 5. Henriq. tom. 2. lib. 8. de Eucharistia cap. 55. num. 1. Quia eo tempore præsumi potest, tam Episcopo Romano, quam Parocho, ingratum id non esse hoc probare eos, aut certè probaturos cum scioerint. Secundo charitas obligat in extrema necessitate, ad proximo consulendum de remedio ad salu- E tem necessario, quo de numero Sacramenta esse quis neget, maximè Pœnitentiæ adde & Vnctionis Extremæ? vt infirmus de attrito fiat contritus.

Secunda Assertio. *Requiritur in ministro insuper scientia necessaria ad functionem sui ministerij, qualis est eorum omnium quæ pertinent ad formam Sacramentorum.*

Causa est quòd eorum ignoratio coniuncta sit cū periculo in ministro, nihil faciendi, ergo & peccādi mortaliter: at tenetur quilibet sub pœna peccati mortalis

mortalis, materiam, causas, occasiones, & pericula peccandi fugere. Ergo & ignorantiam, scientiæ, per nos hîc requisitæ oppositam.

Tertia Assertio. *Cum obseruatione rituum & cæremoniarum, quæ sunt communi vsu, in Ecclesia receptæ, requiritur insuper in eodem, bonitas, id est, priuatio censuræ talis, quæ collationem Sacramenti impediat.* Ratio est, quod non parere Ecclesiæ in re graui, peccatum sit graue ac mortale, at res est grauis, quòd extra necessitatem, Sacerdos, quem excommunicationis censura vinctum tenet, Sacramentum conferat, nec obseruet cæremonias Ecclesiæ, quas constat ab ea institutas excitandæ pietati fidelium: quare qui eas contemnit, vt superfluas, aut adiaphoras, inanes ac nullas, magnam Ecclesiæ iniuriam irrogat, adeoque Spiritui sancto, cuius instinctu seruari sunt iussæ, moribusque nostris receptæ.

Excipiendus, vt antè, casus extremæ necessitatis, vt subeundæ mortis, nisi Minister cum excommunicatione animum ad Sacramenta appelleret, aut verò sine cæremoniis: Nam præcepta Ecclesiæ non obligant cum tanto rigore: ob quam causam licet etiam præciso, ex omnium opinione administrare morienti pœnitentiam, quia non censetur Ecclesia velle ei, in præiudiciũ extremè indigentis negare Iurisdictionem necessariam ad eius commodum ac remissionem peccatorum, aut eum capitis periculo leges suas seruari, alioqui quod est pro charitate institutum eam destrueret, quod D. Bernardo non probatur, nec nobis, qui scimus Sacramenta sic sua Christum Dominum, voluisse esse salutaria animabus, vt corporibus exitiosa non fierent.

QVÆSTIO XIV.

An vt Sacramenta sint valida oporteat eorum Ministros pios esse, bonos ac Religiosos.

FVit hæc Danatistarum opinio, vt refert Augustinus, lib. 2. contra Cresconium, cap. 16. vt crederent à manifesto peccatore Sacramenta administrari validè non posse: quem errorem, secutis postea temporibus, amplexi sunt Valdenses & Lutherani, vt constat ex confessione Augustana.

Catholicorum sententia his Assertionibus continetur.

Prima Assertio. *Expedit quidem Sacramenti Ministrum bonum esse, culpaque nescium, absolutè tamen id non est necessarium.*

Pars prior per se patet. Quid enim magis rationi consentaneum, quàm vt qui aliis mundandis dat operam, ipse sit mundus? Dauidi non nisi puri à macula ministrabant, vt ipse narrat, *Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat*: monenturque Presbyteri, vt innocentiæ studeant, Isa. 52. *Mundamini, qui fertis vasa Domini.* Leuit. 19. *Sancti estote sicut ego sanctus sum.* Malachiæ 1. *Ad vos, ô Sacerdotes*, &c.

Et quamquam iuuet in primis probitas ministri, ad impetrandam adulto suscipienti Sacramenta, motũ voluntatis salutarem, quo disponatur ad fructus vberiores gratiæ, quia quo est illustrior Ministri virtus, hoc est ei ad aures, corque Dei facilior aditus. Nego tamen id esse ad vim Sacramenti, eiusque effectum necesse. *Nam Deus adest Sacramentis, & verbis suis, per quoslibet administrentur, & Sacramenta Dei vbique recta sunt.* August. de Bapt. contra Donatist. lib. 5. cap. 29. Addamus & nos fructuosa ea esse recipientibus, cùm Minister ad materiam & formam, adhibet intentionem debitam, quia Sacramenta ex institutione Christi gratiam conferunt ex opere operato, nullo modo ex merito, statu, ac conditione operantis Ministri, *Et hac est causa cur non timeam adulterum, non homicidam, non ebriosum, quia columbam attendo, id est, Ecclesiam, per quam mihi dicitur, hic est qui baptizat.* August. tract. 5. in cap. 1. Euang. secundùm Ioan. *Nam quod datur, vnum est, non impar, propter impares Ministros, sed par & æquale, quia hic est qui baptizat.* August. tract. 6. in Ioan.

Sane optandum esset, vt Sacramentorum Administri omnes, iis pollerent animi dotibus, quæ personæ Maiestatem decent, quam in Ecclesia sustinent. *Sed si noluerint iusti esse, securum me facit Magister meus, de quo Spiritus eius dixit, hic est qui baptizat, nam etsi quis superbus est Minister, cum Diabolo computatur, sed non contaminatur donum Christi.* August. tract. 5. in cap. 1. Ioann. *Quia quod per illum fit, purum est, quod per illum transit liquidum, spiritalis enim virtus Sacramenti, ita est, vt lux & ab illuminandis pura excipitur, & si per immundum transeat, non inquinatur.* 1. q. 1. can. Si iustus 3. *Vnde consequenter intelligitur Sacramentorum sanctitatem in nullo esse violandam, constat enim eam in peruersis hominibus, & sceleratis, siue in eis qui intus sunt, siue in iis qui foris, impollutam & inuiolabilem permanere, sed in bonis ad præmium, in malis ad iudicium.* Iuo Carnotensis epist. 57.

Secunda Assertio. *Sacramenta ab hæreticis collata pro veris sunt habenda, Quæ sic habent, & dant, quemadmodum habebantur & dabantur, antequam exirent ab Ecclesia.* 1. q. 1. can. ex catholica 31. *quia nec foris, nec intus quisquam, qui ex parte Diaboli est, potest vel in se, vel in quoquam maculare Sacramentum quod Christi est.* August. lib. 4. contra Donat. c. 12. Eius rei est hæc causa, quòd, vti diximus antea, Sacramentum non operatur ex Ministri meritis, ac virtute, sed Christi, quam virtutem non potest aliena impedire malitia, nec infidelitas, D. Thom. q. 64. art. 9. *Modò seruentur omnia essentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent.* Trid. Sess. 7. can. 12. Hæc enim cùm adsunt, *Sacramenta quæ schismatici, vel hæretici conferunt, si non aliter habent, nec aliter agunt, quàm vera Ecclesia, cùm ad nos veniunt, non emendamus, sed potiùs approbamus.* 1. q. 1. can. Sicut ficti, 35. quia sunt vera Sacramenta, vtpote constituta ex partibus suis essentialibus, ac intentione Ministri, qua inducti causa, consuluere Episcopi in Concil. Arelat. secundo can. 17. *Bonasiacos quos sicut Arrianos baptizari in Trinitate manifestum est, dum interrogati fidem nostram, ex toto corde confessi fuerint, cum Chrismate & manus impositione recipi oportere.* Et in Conc. Constant. sub Ioanne 24. damnatus est error asserentium, Episcopum, ac Sacerdotem, cùm sunt in peccato mortali, non conficere, non ordinare, non baptizare. Const. Sess. 8. & 15.: quæ si sunt vera, cuiusmodi esse fide certa est tenendum, à metu esse debemus liberi, nec exhorrere *malorum ministerium, respicere Domini potestatem nos conuenit, quid enim mali nobis faciat, malus Minister, vbi bonus est Dominus, quid nos impediat malitiosus præco, vbi beneuolus est Index?* August. tract. 5. in c. 1. Ioan. Sacramenta sanè gratiam conferunt, non ponentibus obicem, ex Trid. Sess. 7. can. 6. & 7. Ergo ad eorum essentiam non pertinet quod Minister sit bonus.

A 2. Florentini testimonio Sacramenta vt sint rata, tria tantùm exigunt, materiam, formam & intentionem ministri, quæ tria ab eius probitate non pendẽt, est hęc ergo extra Sacramentorũ essentiam, igitur vt sint hæc valida, fides, ac bonitas ministri non erunt necessitate Sacramenti necessariæ.

Valent tamen quandoque per accidens, ad maiorem adultis impetrandam gratiam, quatenus & eius preces ad Deum faciliores habent aditus, ad obtinendum eis hoc donum, & eius oratio, verbaque, plus apud illos ponderis ac momenti reperiunt, ad persuadendum, in id illis omni cura, diligentiaque incumbendum esse, vt paratum Deo, eiusq; cœlestibus opibus, ac gratiæ, pectus offerant.

B Tertia Assertio. *Fides Ministri ad Sacramentum validè conferendum non est necessaria.* Ita Trident. sess. 7. can. 4. Florentinum cap. de vnione. Et

Probatur primò. Si recta Ministri fides foret necessaria ad validitatem Baptismi exempli causa, rebaptizandi essent ab hæreticis Baptizati: quod est contra communem doctrinam Ecclesiæ, de Consecratione dist. 4. Can. non in nobis 43. canone ab antiquis 44. canone Nullus. 40. canone à quodam Iudæo 24. & canone Romanus Pontifex 23. eiusdem distinctionis.

Secundò. Minister est tantùm causa instrumentaria, nec secundum propriam virtutem, & fidem operans, sed ex institutione Christi secundum intentionem suam.

C Tertiò. Ita se habet fides Ministri respectu effectus Sacramenti, conferendi ei, à quo suscipitur, sicut sanitas medici, respectu potionis, in ordine ad sanitatem restituendam ægro, aut vt canales, comparatione aquæ effundendæ, per areas horti, ex canone si iustus fuerit 1. qu. 1. sed nec inualetudo medici, sanitatem conferendam, vi potionis, ægro illam suscipienti impedit, nec canales plumbei, futuram irrigationem horti, ergo nec ministri improbitas, gratiam per eum dandam, suscipienti Sacramentum. Itaque (sic enim concludere libet hunc locum) cum Iuone Carnotensi Epist. 57. *Non sunt ideo Sacramenta Christi, & Ecclesiæ, quia eis illicitè vtuntur non soli hæretici, sed etiam omnes iniqui & impij, sed illi corrigendi sunt, illa verò agnoscenda sunt, & veneranda.* D

Obiicies 1. Remissio peccatorum præexigit præsentiam Spiritus sancti vt dicitur Ioan. 20. *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata,* &c. at eo caret minister vitiosus.

Respondendum est duobus modis peccata deleri in homine.

1. Effectiuè formaliter. 2. effectiuè instrumentaliter: delentur. 1. modo per gratiam, cuius primarius effectus, est iustificatio hominis: secundarios, criminum abstersio, effectiuè verò instrumentaliter hæc abolentur, ab eo qui gratiam producit in homine, cum qua stare peccatum non potest, hoc ergo posito dico antecedens. 1. modo sumptum, verum esse, falsum autem. 2. ob rationes allatas in assertionibus.

E Obiicies 2. At Cypriani, & Agrippini, eius prædecessoris in sede Carthaginensi, ac Antistitum Africæ, in Concilio prouinciali, opinio fuit, testimonio Aug. lib. 2. de Baptismo cap. 7. Eusebij lib. 7. cap. 2. & 3. mali Ministri, vim in conficiendis Sacramentis nullam esse, proindeque Baptismum ab hæretico collatum iteratò dandum esse.

Respondeo 1. Cyprianum id quidem sensisse, sed aliam esse modò mentem Ecclesiæ. Deinde in eo pertinacem non fuisse vt Epistola eius 12. lib. 1. indicat. 3. mutasse sententiam, cùm suam, & comprouincialium suorum, audiit non probari Cornelio, & Ecclesiæ Romanæ. Testis August. Epist. 48. ad Vincentium.

Obiicies 3. Arboris sterilis ac malæ, fructus sunt amari, aut nulli, nec enim Christi testimonio Mathæi 10. *Colligunt de spinis vuas aut de tribulis ficus, nec arbor mala, potest bonos fructus facere,* at Ministro vitioso, nihil est in natura peius.

Respondendum arboris malæ aut sterilis, cum de se, ac virtute sibi insita, progenerat, fructus malos esse, aut nullos, cùm aliena vero, & quæ supplet naturæ, aut terræ vitium, & bonos & copiosos esse posse. Iam verò Sacramenti gratia, non est referenda in hominem, vt eius auctorem primarium, sed Deum; & proinde etsi minister vitiosus, mala sit arbor, cùm tamen non sua, sed Dei virtute operetur, fructus gratiæ, ac virtutum parere posse.

Obiicies vltimo in hæretico non est fides, nec Spiritus sanctus formaliter, & propriè, ergo nec instrumentaliter. Neganda est consequentia, quia etsi hæreticus priuatus sit fide & gratia, hæc tamen in eo est, tam in effectu suo, quàm in causa, quatenus habet potestatem, & vim eam conferendi per Sacramentũ, si adhibeat ea quæ sunt ei essentialia, vt dicitur canone dedit Iudas Baptismum 1. quæstione 1. canone sicut fuit. Canone, si autem, canone si iustus fuerit eadem quæstione & causa.

QVÆSTIO XV.

An mali administrantes Sacramenta peccent.

PEccat qui cùm conscientia culpæ lethiferæ, sciens ac volens nec necessitate vlla coactus Sacramenta administrat. S. Thomas q. 64. art. 6. post August. qui lib. 2. contra Epistolam Parmeniani ca. 10. ait. *Omnia Sacramenta cùm obsint indignè tractantibus, prosunt tamen per eos dignè sumentibus.* Tractantibus indignè obsunt quia vertuntur eis in noxam, culpâ suâ, ac vitio, nam cùm eos oporteret ab omni scelere puros animum ac manus ad sacra afferre, iuxta illud. *Mundamini qui fertis vasa Domini,* fœdè se iis obtrudunt ac turpiter pleni labe, quo quid iniquius? *Nam quid Petro cùm Mago? quid Christo, cum Antichristo? quid Virgini & libidini? quid puritati & impuritati? qua fronte, qua conscientia, accedis ad Sanctum Sanctorum, cuius fama contemptibilis, vita notabilis, sermo reprehensibilis habetur?* Petrus Damian. in sermone de Vigilia Natiuitatis. Facit ergo Deo iniuriam, quisquis impura mente, & manibus, ad eum aduolat, Sacramenta quæ sacris sunt eius religionibus, cultuique addicta, tractaturus vt profanus quispiam de turba fæceque Gentilium, Sathanæ assecla. *Nam si interesse sacrificiis non audent nisi sanctificati, quid de sacrificantibus censendum? sanctificare enim purgare est, sanctificatio corporis, pudicitia est, mentis charitas & humilitas.* Greg. lib. 6. cap. 3. explicans hæc 1. Reg. cap. 16. *Sanctificamini vt immolem Domino.*

Charitate ergo secundum Gregorium instructus esse debet, qui Sacramentum aliquod administrat, qui Eucharistiam consecrat, aut consecratam fidelibus dispensat, cuius dicti præcipua ratio peti debet, tum ex dignitate muneris officique, quod Sacerdos in Ecclesia obit, vt publicus eius minister, ab eo ad id institutus, cum congiario gratiæ ad defungendum cõmissa sibi prouincia, cum laude, tum ex Sacramenti ratione, quod quia sacrum est 1. q. 1.

can. multi sæcularium ad illud conficiendum applicare animum, in statu peccati, non vacat irreuerentia, vt scribit Gelasius Papa in epist. ad Elpidium, & refertur 1.q.1.ca. *Sacrosancta Religio, quæ Catholicam retinet disciplinam, tantam sibi reuerentiam vendicat, vt ad eam quilibet nisi pura conscientia, non audeat peruenire. Nam quomodo ad diuini mysterij consecrationem, cælestis Spiritus inuocatus adueniet, si Sacerdos qui eum adesse precatur, criminosis plenus actionibus reprobetur?* Quæ non sunt in eum sensum trahenda vt credatur, velle Ecclesiam, malum Sacerdotem irritè conferre Sacramenta, nec per ea Spiritum sanctum dare, id enim falsum esse, apertè perhibent ante allata è Patrum libris testimonia, sed quia talis, impuris suis moribus, ac vita, Spiritum sanctum non modò aduersum sibi habet, ac infensum, sed eum etiam, quantum est in se, impedit ne supernè illabatur in animum, eumque sanctum reddat.

Assertio secunda. *Hoc peccatum communiter est mortale*, quia est contra reuerentiam Christo debitam, in re graui, quòd peccator Ministrum se eius exhibeat in functione sacra, ac dispensatione sacrosancti sui sanguinis, ac meritorum, cum conscientia peccati mortalis, hoc enim est perinde ac si illotis manibus, in Regis mensam cibos *inferret*, quod facinus plenum audaciæ, ac contemptus, morte eius puniendum, nemo non censeret. Chrysost. in homil. quòd periculosum sit cùm dicenti, tum audientibus ad gratiam loqui, ait ab huiusmodi hominum genere, parem Christo inferri contumeliam, ac eidem est illata à Iudæis, cùm eum cruci affixere, *διέῤῥηξαν μὲν* (inquit) *αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ σταυρῷ, μολύνει δὲ καὶ ὃς ἀκαθάρτῳ δεχόμενος αὐτὸν τῇ ψυχῇ* quare etsi peccata sint diuersa, æqualis tamen est iniuria, *ὥστε καὶ οἱ διάφορα τὰ τῆς παρανομίας, ἀλλὰ τὰ τῆς ὕβρεως ἴσα.*

Addidi cum scientia & voluntate, quia ignorantia tam status sui, quàm obligationis, quæ iure naturæ singulis inest, tractandi res sacras, cum honore, ac reuerentia, Ministrum à culpa omni eximit, eo quòd peccatum nullum sit nisi voluntarium, cuiusmodi esse nequit, sine malitiæ notitia, quam includit.

Exclusi præterea necessitatem, quia vt habet regula 4. iuris, *quod non est licitum in lege, necessitas facit licitum*. Eam ob rem, opinor, quòd tunc cesset omnis ratio irreuerentiæ, quæ cùm in casu necessitatis non censeatur volita, nec peccati quoque nomen habere potest, vt patet in eo, qui venerabile Sacramentum porrigit, offerenti se publicè cum cæteris, ad sacram mensam, quem eo tamen beneficio indignum nouit, idque, ne eum in oculis omnium scandalizet, ac vt peccati reum, in odium ac contemptum vocet intuentium.

Assertio tertia. *Sacramenta obsunt ea indignè tractantibus, tam propter rationes allatas, quàm sequentes.* Quarum prima est quòd Deo contumeliam eo facto irrogent, cuius se Ministros sine fronte exhibent, cùm dæmoni verius, quàm Deo, in eo ministerio operam suam collocent.

Secunda, quia quodammodo Sacramentum commaculant, contra cuius sanctitatem esse nemo non videt, quod ab indigno tractetur. *Spiritus enim sanctus ad mysteria eligit & diligit pauperes spiritu, & eorum qui pompaticè & gloriosè sacris se altaribus ingerunt, obsequia detestatur.* Cyp. de Cœna, quanto magis si libidinem in oculis, crudelitatem in manibus, facinus ac audaciam toto corpore secum ipsi circumferant. *Nec enim fermentarios (id est Deo propter*

A *scelera sua exosos) oportet esse noui Testamenti Ministros, puras sincerasque mentes exigit, Ozias ob præsumptionem lepra percussus, à sanctuarij ingressu expellitur, & eius oblatio quasi sordida reputatur incensi odor, de immundorum manibus, reputatur pro fœtore.* Cyp. de Cœna Domini.

Tertia causa cur Sacramenta ea indignè tractantibus obsint, est, quòd eiusmodi homines culpa sua concursui gratiæ obicem ponant, quam illis haud dubiè Deus daturus esset, si officium pro dignitate facerent. *Sacramenta quidem, quantum in se est, sine propria virtute esse non possunt, nec vllo modo diuina se absentat maiestas mysteriis, sed quamuis ab indignis se sumi, vel contingi Sacramenta permittant, non possunt tamen spiritus esse participes, quorum infidelitas, vel indignitas, tantæ sanctitudini contradicit, ideoque*
B *aliis sunt hæc munera, odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mortem, quia omnino iustum est, vt tanto priuentur beneficio, gratiæ contemptores, nec in indignis tantæ gratiæ puritas sibi faciat mansionem.* Cypr. de Cœna Domini, num. 7.

Et quanquam non videantur, hoc præsicè nomine mortalis culpæ rei esse, non tamen omni vacant, cùm priuare se opportunitatibus magnis ad salutem, aut officij functionem, minimùm culpa sit venialis, Charitati, qua se quisque prosequi debet aduersa. Purus ergo à culpa esse debet, quisquis Sacramenta confert, nam qui animo, ac manibus, scelere impiatis, Deum in Eucharistia contrectat, vt pari se culpa coinquinat, cum Hebræis,
C sacrilega dextera, pectus eius, castum ac innocens transuerberantibus, ita par eum pœna, fato functum manet, mea non est, sed Chrysost. sentent. 1. ad Cor. 11. *τὴν αὐτὴν δίδωσι δίκην, ὅσον ὑπεύθυνοι τιμωρίαν οἱ σταυρώσαντες τὸν Χριστόν, καθάπερ οἱ σφαγεῖς ἔνοχοι τοῦ σώματος ἐγένοντο οὕτως καὶ οὗτοι οἱ ἀναξίως κοινωνοῦντες τῶν μυστηρίων*, quæ verba Latinè reddita hunc habent sensum, *pari pœna afficientur ac qui Christum sustulere in crucem: nam vt homicidæ rei facti sunt corporis eius, ita & qui indignè participant mysteriis.*

Faciunt ambæ hæ causæ, vt existimem, primò, Sacerdotem, Sacramentum in peccato mortali, quomodocunque conferentem, aut baptizantem solemniter, peccare mortaliter, nisi excusetur igno-
D rantia, aut propter vrgentem necessitatem, quæ moras non patitur, tantùm vt sibi temporis, ad peccati odium, per contritionis actum assumat, quantùm oporteret. Durandus in 4. disput 5. q. 2. num. 6. quia est contra sanctitatem Sacramẽti, & Christi, vt quis se ei cum conscientia peccati mortiferi, socium, sin minus, at certè Ministrum, in munere tantæ dignitatis, ac sanctitatis exhibeat, vt non sit nisi vnum agens cum illo.

Secundò, sequitur, tam Sacerdotem, quàm quemlibet laïcum baptizantem in necessitate cum conscientia culpæ mortalis, mortaliter peccare, quia contra sanctitatem Sacramenti ambo faciunt quam fœditate culpæ suæ ac scelerum, maculant. Verum est quidem, ad eum actum non consecrari
E laicum, sed eum, non minus quam Presbyterum, recta ratio admonet, teneri iure naturæ singulos, sancta sanctè tractare. Contraria tamen sententia respectu laïci est probabilis ob rationem allatam, nullo modo cõparatione Sacerdotis solenniter baptizantis, qui a hanc ministrationẽ ex officio exercet, ratione ordinationis suæ. Angelus ver. Bapt. 5. parg. 10. Comnch. q. 54. art. 6. dub. 1. num. 36.

Tertiò, sequitur Sacerdotem benedicentem nuptias, aut fructus in mortali, nõ peccare mortaliter.

1. quia talia parui sunt momenti, collata cum Sacramentis, proindeqoe à leuitate materiæ, excusationem habere culpæ grauis. 2. quia talis benedictio non est meritorum Christi dispensatio, nec opus tam sanctum, vt sit obligatio exercendi illud in gratia.

Peccat tamen venialiter sacerdos, qui Sacramentalibus vacat cū peccato, quia aliqualis est in Deum irreuerentia, ea ministeria in illo statu facere, præsertim cùm se Deo dedicarit, vt illa decenter ac honestè præstaret. Ob eandem causam eximendi videntur à mortali, qui cùm eius conscientia, aliorum ordinum à sacerdotio, munera explent.

B Primò. Quia hæc iudicio hominum prudenti, eut nulla sunt, aut exigua, præ Sacramentis, eorumque actionibus.

Secundo. Quia non sunt sacra, aut si sanctitatis aliqnid habent, non tamen tantùm, vt sit obligatio, illa exercendi in gratia.

Tertiò. Quia canere verbi gratia Epistolam, aut Euangelium, reserare fores, cereos ferre & cætera id genus, non sont eiusmodi, vt per ea dispensentur Christi merita. A veniali tamen eos omnino immunes esse, cum destituti gratia, Ordinum suorum munia obeunt, dicere vix ausim, quia est in eiusmodi ministerio, aliqualis irreuerentia, quàm cùm dolore vitæ præteritæ, odioque colpæ à se admissæ, vitare possint, id omisisse, oon potest non C esse illis culpabile.

QVÆSTIO XVI.

Vnde oriatur in Ministro obligatio conferendi Sacramentum in gratia.

REpetunt aliqoi obligationis huius causam ex sanctitate Sacramenti cui fiat irreuerentia, cum in mortali confertur. Ita Durandus in 4. distinctione 5. quæstione secunda art. 9. alij vt Caietanus, à conseeratione ministri. Alij à munere D quòd sustinet in Ecclesia: Dei enim minister est ex 1. ad Corinthios 4. *Mysteriorum eius dispensator*, vnde inferunt hi authores teneri eum, Christo, causæ principali gratiæ, in Sacramentis, se conformare, secundum eam rationem, qua in iis operatur quæ est sanctitas. Quid sentiendum sit exponetur seqoentibus assertionibus.

Prima Assertio. *Obligatio administrandi Sacramentum in gratia oritur ex sanctitate Sacramenti, ac operis, quod in eius ministratione exhibetur, ad laudem Principis Dei.*

Est hęc opinio Durandi supra Valent. in quæst. 64. disput. 3. q. 5. parte 3. Ægidij de causis Sacramentorum, articulo 6. dub. 1. numero 32. Reginal- E di lib. 26. cap. 8. numero 57. Quia de ministro, respectu Dei, in Sacramentis, eodem modo per proportionem ratiocinari ac loqui, nos oportet, quo de ministro principis, at quis eius dignitatem lædi, quis maiestatem violari, ab eò non existimet qui in familiam eius allectus, vt operam illi suam accommodet cùm iubebitur, manibus illotis, ac luto plenis, illi ministrat, aut in eius cubiculum ac mensam se infert, plenus sordium. Ergo & Christi maiestatem deprimet, sanctitati iniuriam inferet, qui honoris immemor, ad quem diuina planè eius munificentia, non merito vllo suo admittitur, vt cùm illo concurrat ad productionem gratiæ, hominisque,

A colpis suis perditi salutem, ei se in hoc sacro ministerio comitem, ac socium addit animo scelerum immanitate perdito.

Eodem fere argumento ad huiusce rei fidem vtitur Reginaldus tomo 1. libro 1. numero 162. & tomo 2. libro 26. capite 8. nomero 56. *Peccat enim*, inquit, *contra reuerentiam Deo debitam qui in ministerio Sacramentorum, vtitur vase sordido & immundo, ergo & qui conscientiam ad illa fœtentem affert, cùm peccati mortalis ratio infinitis partibus turpitudine, ac fœditate superet quidlibet aliud.*

Coofirmatur. Qui ministerium aliquod exhibet in collatione Sacramentorum propinquius non tantum, sed & magis influit in gratiam & Sacra- B menta quàm vasa vlla, cùm minister agat per intellectum, & vt instrumentum viuens Christi principalis ageotis, & ad id specialiter deputatū, quod oon habent vasa vlla. Hæc ferè Reginaldus, nec meo iudicio sine ratione.

Secunda Assertio. *Ab ordine, ad quem quis initiatur, actibusque eius propriis crescit in Ministro obligatio comparandæ sibi gratiæ, ad dignum & laudabilem eorum functionem.* Ita Suar. disp. 6. sect. 3. & 4. Val & Ægidius loco citato. Sanchez 2. de Matrimonio, disp. 6. num. 4.

Probatur. Lage iostitiæ incumbit cuiqoe præstare ritè ao laudabiliter officium, quod se syncerè & ex fida facturum spopondit, & cuius causâ da- C tur ei à principe stipendium, aut auxilium, vt eo dignè defungi queat, maximè si est futurus principis instrumentum ad eius executionem idoneam & laudabilē. sed qui sacris initiari se Ordinibos patitur, Deo se & Ecclesiæ mancipat quibus & tacitè spondet amborum se oegotia, quantum per humanæ mentis imbecillitatem fas erit, promoturum fideliter, quam in rem ei quoque non deest gratia, quam constat illi suppeditari cœlitus, eamque copiosam quoties ad sui se functionem ministerij iussus, aut à plebe ascitus accingit; quare cùm sit turpe, Deo principi obtrudere in manus instrumentū obscœnum, vitiosum ac contaminatum sordibus, quales sunt haud dubiè lethales culpæ, oec Dei D caosam iis inquinatos prouehat, sed mali dęmonis, sacerdotem reum esse oportet tam violatæ fidei, quam suscepti Ordinis, qui secus quàm deberet, eum, auersa mente à Deo Principe, eiusque mandatis ac cultu, proindeque cum scelere, exercet.

Ex dictis infertur primò, non vacare culpa, eaque lethifera Parochos, ac sacerdotes, cùm peccato eios generis, accedentes scienter ad altare.

Secundò. Culpæ similis arguendos esse diaconoa, cum delecti ab Episcopo, aut Parocho, vt eorum vice, locoque baptizent, aut Eucharistiam plebi dispensent, non cùm ea, qua par est, animi, morumque innocentia, ea defunguntur prouincia. Ratio est, quod tùm, vices, sacerdotis obeunt, quod ad hoc tam salutare ministerium, noo nisi ratione E ordinationis suæ, vocati veniunt, per hanc enim habent, vt sint idonei, quibus hæc ministeria committantur ab Episcopo, aot Parocho, ergo quàm his est necesse, studere innocentiæ, quam esse mortalis expertes culpæ, cum Sacramenta administrant, tam oportet ab hoc genere maculæ, Diaconos, quando iis administrandis dant operam, ex commissione Episcopi, aut Parochi esse vacuos, alioquin, culpæ sunt lethiferæ rei futuri, vt illi.

Aliter Vasquesio visum, cum quo qui faceret eum magnopere reprehendi oportere non credesē, sed de hac re copiosiùs in tract. de Eucharistia.

Interim dicò mihi videri probabile in quorumdā

sententia peccare moraliter sacerdotem toties, quoties, in statu peccati mortalis, Eucharistiam ministrat, siue ante, siue post consecrationem. D. Thom. 3. part. q. 64. art. 6. Vasq. disp. 136. cap. 6. Suar. disp. 16. sess. 3.

Prima causa est quòd hæc dispensatio sit sacra cùm sit meritorum Christi Domini, ac Sacramenti distributio, propriaque sacerdotis functio, ac grauis in Deum ac Sacramentum irreuerentia obita in mortali.

Secunda. Quod minister Christi personam tùm sustinet, ad cuius officium pertineat suo nos corpore, ac sanguine pascere, quod facere in mortali magna est in eum contumelia.

Tertia. Est sacerdos, Ecclesiæ minister publicus, à Christo institutus, quam prouinciam dignè vt obeat, magnis eum in ordinatione gratiarum, donis cumulat, tenetur ergo tam ratione status quàm Ordinis sui, adeoque ex proprio officio, ministerium ritè ac decenter implere, qua præstare laude, eum quis existimet, qui repudiata virtute ac gratia, turpi ad vitium transfugio, eligit nobile esse dæmoni spolium?

QVÆSTIO XVII.

An in Sacramentorum vsu liberum sit ministro sequi probabilem sententiam relictâ probabiliore ac tutiore.

PRima sententia est affirmans quam defendunt Sanchez de Matrimonio disputatione 10. numero 4. & in decal. libro 1. capite 9. numero 33. Sayrus in claui regia libro 1. capite 7. numero 4. Vasquez 1. 2. q. 19. articulo 6. disputatione 63. capite 2. Armilla verbo opinio num. 2.

Secunda contraria est Suarez tomo 1. in 3. part. disputatione 16. sectione 6. numero 5. & tomo 3. disputatione 21. sectione 4. P. Soto de institutione sacerdot. lect. 2. de Eucharistia. Maioris in prologo 4 sentent. q. 2. Conradi q. 100. de contract Syl. in verbo opinio q. 2. Caiet. in verbo opinionum vsus Bresseri de conscientia probabili cap. 10.

Prima Assertio. *Quando præceptum est de adhibenda materia certa, aut forma, vel ex Ecclesiæ consuetudine tales sunt in vsu, non licet ab ea consuetudine recedere: & probabiliore abiectâ, sequi opinionem probabilem.*

Primò. Quia malum est Ecclesiæ imperata non facere: id verò fit cùm eius consuetudo, quæ legis vim habet, non seruatur.

Secundò. Quia hoc ipso quòd Ecclesia in Sacramentis, solemnes, ac statas voces pro forma adhibet, opinio quæ contrariis vtitur, est improbabilis, cum sit à ratione alienũ vniũquempiam Ecclesiæ, id est, ministris omnibus se opponere, aut sensum suum illorum, ac Ecclesiæ vniuersæ iudicio præferre.

Tertiò. Si quando, & in vlla materia, potest Ecclesia, sub peccato, quidpiam præcipere, maximè in Sacramentorum administratione, ritibusque, à Christo, eius arbitrio, ac definitioni relictis, 1. quia res est eiusmodi, qua grauior dari nulla possit, vt pote in qua salus plurimorum agitur, 2. quia non modo sancta, sanctè sunt tractanda, sed & modo vniformi, quique vbique sit idem, ergo si quid Ecclesia seruari in Sacramentorũ vsu imperet, ab eo discedere, est secundum rationem non viuere.

Quàre etsi quæ in accidentibus mutatio circa Sacramenta, aut eorum ministerium interuenit, eorum essentiam non euertit, culpæ tamen mortiferæ labem non amittit, nisi excuset rei, materiæque leuitas, ita peccatum est lethale, in Latina Ecclesia, in pane fermentato facere, vino consecrando aquam non miscere, etsi nonnisi modica infundi soleat, nec sit ea mixtio, ad validitatem consecrationis, ac Sacramenti necessaria, quemadmodum nec panis fermentatus, ex natura rei incapax, ex quo Christi corpus fiat.

Similiter de forma eiusdem Sacramenti verba hæc detrahere. *Noui & æterni testamenti*, quamquam ad eius valorem minimè necessaria, *aut ista à peccatis tuis*, cùm eorum remissio per absolutionem quæritur, mortale esse scripsit Bresserus de conscient. probabili cap. 10. num. 106. quia à religione officij sceleratè discedit, quisquis ea contra Ecclesiæ antiquos mores formæ non adiicit, neque ea re iniuriam leuem religioni infert, cùm Sacramenta moderatur arbitrio suo, quæ illibata quæ intacta, sanctaque, tam nomine suo, quàm authore esse debent, quæ si sunt de mutatione in Sacramentorum accidentibus, vera, quanto magis cùm talis aliqua cadit in eorum substantiam, quâ certò vel probabiliter Sacramentum reddatur irritum?

Secunda Assertio. *Etsi Ecclesia certum nullum haberet, ac solemnem ritum lege aliqua canonum adhibendum in ministerio Sacramentorum, esset tamen peccatum contra charitatem proximi, cuius saluti consulendum est remedio certo, ac non errante, opinionis tutæ rationem nullam habere, sed tantùm probabilis, quæ tuta non est, aut si est, minùs tamen secura, quàm opposita.*

1. Charitatis est, proximo bonum velle, ac cùm remedio certo eius salus in tuto poni potest, eius rei causa, tenetur non adhibere intuta, dubia, infida, ac incerta, & quæ non sine coniectura valdè probabili, futura sunt nulla: sed qui in conferendis Sacramentis sententiam sequitur minùs tutam, etsi probabilem, proximum vero periculo obiicit suscipiendi Sacramentum irritum & inefficax.

2. Quilibet, cuilibet de vita corporis periclitanti, diuina ac naturali lege subuenire debet, ergo multo magis cùm salus animæ eius in discrimen vocatur, non facit, qui dubia, qui incerta, ad tam rem remedia adhibet, vt enim sunt ex hypothesi ambigua, ita non necessariò sunt cum effectu coniuncta, & proinde qui illis, ad salutem alterius bonumque vtitur, sufficienter ei de remedio non prouidet, quo sit eius salus, extra omnem aleam constituta: At qui Sacramentum administrans, sequitur sententiam probabilem, minùs tamen tutam, quod sit valiturum, remedium vsurpat dubium, vt vel hinc patet, quod forte Sacramentum futurum sit inane ac nullum: peccat ergo contra naturam, eiusque iura, qui in Sacramentorum vsu improbabilem opinionem, de eius valore probabili, aut minùs probabilem ac tutam; magis probabili ac tutæ anteponit: hoc igitur in proximi causa, numquam facere est permissum Ministro.

Nam suscipientis Sacramentum, rationem aliam esse docet Bresserus, cùm citra culpam his contentus esse possit, quæ sufficiunt ex probabili opinione, sed minùs secura, verbi causa ad remissionem peccatorum longè tutius est contritionem eorumdem, in Sacramento absolutioni adiungere quàm attritionem solam ad illud afferre, & tamen qui cùm ea vt tali cognita, ad Sacramentum accedit, absolui potest, quia id beneficium dari debet dispositis: talis est autem qui dolorem de peccatis

concipit imperfectum illum quidem & conceptum ob metum gehennæ, qui est attritio. Vasquea disp, citata capite 3. num. 10. & seq. Sanchez num. 34. imò esset contra charitatem, nolendo absoluere, saltem probabiliter absolutionis capacem.

Tertia Assertio. *Quando lex nulla est, aut consuetudo recepta in Ecclesia, de certa materia, ac forma in administratione Sacramenti adhibenda, non est peccatum contra reuerentiam Sacramento debitam, aut virtutem religionis, illud facere in materia dubia, sufficiente tamen ex probabili sententia.*

Est authorũ quos pro prima sententia citauimus, & docuimus in tract. de principiis moralis Theologiæ, cap. 6. princ. 47. quia non fit aduersus religionem Sacramento debitam, nisi cùm actio, qua eius reuerentia violatur, est mala: at talis non est collatio Sacramenti in materia dubia, quæ ex sententia probabili sufficit. Maior est certa quia virtutis impugnatio, qualis est religio, vt sit vitiosa, debet esse voluntaria, qua vitiosa est, cùm peccatum sit honestatis, debitæ inesse actui priuatio, eaque cognita in se aut causa: Ergo verè dicitur non peccari contra Sacramenti reuerentiam, nisi actione quæ sit vitiosa, & vt talis voluntaria. Minor probatur. Peccare est discedere à recta ratione, cùm omnis peccans sit errans: at rationem sequitur qui ex probabili sententia Sacramentum facit in materia dubia, cùm sententia habeat vt sit probabilis à ratione saltem topica, cui innititur.

Assertio quarta. *Etiam cùm est necesse, vt in mortis periculo, tutiori sententiæ, magisque probabili, minus probabilis tutaque præferri potest.*

Probatur. Paobabilis est quorundam opinio, moribundum absolui posse, etsi doloris signa nulla præ se ferat, tutior tamen ac probabilior est non posse, eo quòd Sacramentum pœnitentiæ, confessionem exigat, tanquam partem sibi essentialem: at ex hypothesi nulla est hic talis, cùm nec voce, nec signo, aut nutu, peccatorem se esse recognoscat, & tamen probabile est eum debere tum absolui.

Item, licet probabile sit valere Baptismum infanti collatum in digito, longè tamen est probabilius non tenere. Nihilominus cùm vrget necessitas, vt morbi grauis, aut imminentis lethi ei negari nec potest, nec debet, quia tenetur quilibet periclitanti proximè succurrere, eique de remedio ad salutem necessario prouidere.

Quid si ad vsum dubiæ tam materiæ quàm formæ cogeretur Minister, metu sibi mortis iniecto?

Si qui materiam dubiam adhiberi imperat, ignorat, consuetudine contraria, aut diuina lege esse prohibitam, mos ei sine scrupulo geri poterit, ratio est, quòd præcepta Eclesiæ de ritibus in administratione Sacramentorũ adhibendis, eorumq; vsu, non obligant sub mortali, cùm mors timetur.

Deinde nemo cum vitæ periculo obligatur afferre omnia, quibus certò Sacramentum ratum fiat, satis est si ex probabili sententia, vsus talis materiæ permissus.

3. Cùm imperantem vsum materiæ dubiæ, bona fides excusat à culpa, non censetur mortaliter cooperari Minister vlli eius improbitati, parendo illi in vsu materiæ dubiæ, & ex alia parte potest eâ non vti nisi cum conditione, nempe si est legitima: at hæc conditio culpæ omnis periculum tollit, vt probatur. Ex vsu materiæ dubiæ culpa alia nulla extra casũ necessitatis proximi, timeri debet, quàm irreuerentiæ contra religionem Sacramento debitam, volendo illud in materia non suâ facere: at appositio conditionis dictæ, irreuerentiam hanc

A abstergit, nam si materia subiecta, & in qua Minister iubetur operari, non est vera, & ex institutione Christi necessaria, nihil vult circa Sacramentum, aggredi: Ergo cùm esse non possit absque hac voluntate ea, deficiente, irreuerentia illi nulla fiet.

Assertio vltima. *Extra casum necessitatis, in Sacramentorum vsu, non licet Ministro certiorem sententiam, magisque securam contemnere, vt minus certa tutaque capetur.*

Ratio est, quòd reuerentia supremo numini debita exigat, vt Sacramenta non exponantur nullitatis periculo, vt fit, cùm verisimilioribus, minus verisimilia argumenta de eorum valore præferuntur.

Quod qui facit, reus est violatæ Religionis, circa cuius materiam versatur eius peccatum, non ex
B natura rei, aut Sacramenti, sed potiùs Ecclesiæ vsu, vel præcepto, quo materia religionis aliàs libera, necessaria redditur.

Secundò peccat contra prudentiam, quia in morum disciplina, minus bonum sumere, maiore omisso, imprudentiæ est in vsu rerum non parui, sed id facit, qui reiecto magis probabili, ac tuto, minus verisimile asciscit, nam est Sacramenti confectio certa ac nunquam errans, bonum quoddam tam illud conficienti, quàm recipienti, quo eum carere est probabile, qui in administrando Sacramento, contra naturam electionis, sententiam minus probabilem, probabiliori, magisque securæ anteponit, in quo

Tertiò peccat contra charitatem, proximo de-
C bitam, quia quo nos amore, eodem & illum prosequi est necesse, sed in procuranda salute nostra, tuta omnia sunt sequenda, fugienda dubia, ergo & in aliena, secus ergo scienter facere, est charitati erga proximum nuncium remittere: an autem verè triplicis peccati maculam, sententiæ minus tutæ electio, in Sacramentorum vsu habeat, dicetur alibi.

QVÆSTIO XVIII,

An Minister licitè possit indignis Sacra-
D *mentum conferre.*

PRima Assertio. *Tam iure naturali, quàm diuino, prohibetur Ministro ad Sacramenta indignos admittere.*

Naturali quidem, quia hoc iure prohibetur cuique, cooperari alienæ culpæ, at cooperatur qui Sacramentum indigno communicat; cùm eum in suo sacrilegio adiuuet.

Deinde debet Minister Christi imperio prudens esse, ad eum enim pertinet, breue hoc quidem, sed magnarum rerum ac virtutum elogium. *Fidelis seruus & prudens.* At prudentem eum esse nemo dixerit, qui non modò delectu nullo, cuique bona
E Domini diuidit, sed etiam hosti eius, ac suorum, fruenda, vtendaque distribuit. Iam hoc quæro, quo sint à Christo appellandi nomine, qui cum virtute bellum indictũ habent, Amicorum? at tales dici, & esse nequeunt, quàm qui æquissimæ eius voluntati obsecundant. *Vos amici mei estis*, inquit, *si feceritis quæ ego præcipio vobis.* Diuini ergo hostes nominis, ac Dei, peccatores omnes cum audiant, sacra eis cõmunicare mysteria, quid est aliud quàm cœlestes opes, Christique bona eis temeranda offerre?

Tertiò, esset is haud dubiè, in suspicionem mortalis culpæ vocandus, qui per iram aut contemptum Numinis hostiam fœdè ac turpiter terræ affigeret, aut quod castæ horrent aures, in cloacam inferret, vel capite tecto, & sine vestibus sacris in sacrosancto sacrificio missæ consecrandam assumeret. At Deo longè maior irrogatur iniuria, Sacramento autem irreuerentia grauior, cùm in animum corruptum inducitur, quàm cùm humi hostia iacere sine honore sinitur, quia cuiuslibet peccati mortalis fœditas, qualibet alia, & maior est, & grauior, conferentis ergo indigno Sacramentum, qualis, & quàm fœda sit culpa, vt ipse taceam, res de se loquitur.

Secunda Assertio. *Maximè autem publico peccatori publicè Sacramentum petenti, si eius conuersio non sit publica, indulgendum non videtur.*

D. Thomas q. 80. art. 6. Suarez disp. 67. sect. 3. concl. 3.

Primò, quia Sacramenti distributio eiusmodi facta homini, à scandalo non est abiuncta, ergo mala, ergo vitanda.

Secundò, qui communi est opinione hominum infamis, qui in vrbe aliqua poblicus peccator audit, ius petendi Sacramenti non habet, nec si ei negabitur, vlla sequetur eius infamia, aut populi scandalum: ergo non dandum.

Tunc autem censendum est peccatum esse publicum, cùm tale est vt celari nulla tergiuersatione possit, qualia sunt omnia scelera, quæ facta sunt in oculis plurium, vt in platea, aot vestibulo templi, cùm populus die Dominico domum è sacro dimittitur. Publicum est iuris euidentia, cùm est propria confessione cognitum in iudicio, vel legitima conuictione ac depositione testium, aut sententia Iudicis, & cum vtroque modo, aut alterutro dootum peccatum est cognitum, eius auctori Sacramentum est negandum, nisi publicè vitam suam, factaque per pœnitentiam emendaoerit. Qui aotem Iure Canonico & Ciuili haberi pro publicis peccatoribus debeant, dicetur in tractatu de parocho.

Assertio tertia. *Peccatori, quem ex eius confessione scit Sacerdos absistere à peccatis nolle, neganda non est Eucharistia: Etsi eam clam, & semotis arbitris sibi dari postulet.*

Primò, quia Sacramenti negatio virtualis quædam est exprobratio, ac peccati per confessionem cogniti tacita quædam silensque reuelatio, quid enim facilius est ei cui negabitur, quàm suspicari se excludi à sacra mensa, ob peccatum quod excludenti est confessus. Quo incommodo grauius vllum magisque metuendum non puto.

Secundò, superiori prohibitum est scientiâ per confessionem habitâ, vti ad regimen subditi, sed Eucharistiæ negatio per parochum, actio est quæ ad regimen eam petentis pertinet, cùm eamdem nemo administrare possit sine eius licentia, & hæc negatio non procedit aliunde quàm à scientia acquisita per confessionem, ergo prohibita est, proindeque fugienda.

Secunda tamen sententia nostræ contraria valdè probabilis est propter authoritatem DD. asserentiũ, indisposito Sacramentum priuatim negari posse, etsi per confessionem talis hæc eius indispositio sit cognita, maximè cùm periculum non est, ne ex tali facto suspicentur alij violari sacrum sigillum, aut si Sacerdos facti sui rationem reddere possit, aliunde petitam, quàm à culpa sibi per confessionem cognita.

Assertio vltima. *Sacramentum peccatori negari non debet coram iis, quibus non est eius peccatum cognitum.*

Probatur. Cùm Sacramenti administratio publicus sit actus, vtpote dispensatio bonorum Ecclesiæ, noo tam spectandum est, qualis sit is qui illud suscepturus est ex propria dispensantis notitia, quàm qualis iudicio populi sit, at occultus peccator publicè habetur bonus, vel saltem non malus, & ita ex accidenti ad vitandum scandalum, aut infamiam, non tantùm potest Minister, sed etiam debet Sacramentum indigno dare.

Obiicies. Malum est contra ius diuinum & naturæ facere, sed ab vtroque discedit, qui ad Sacramentum indignum admittit, cùm id vtroque iure vetetur: Diuino quidem, nam illo irreuerentia in Sacramentum damnatur, quam tamen ipsius susceptioni sacrilegæ per peccatorem, coniunctam esse quis nescit? Naturali autem, quòd alienæ culpæ occurrere natura suadeat, Sacramentum autem ei tradere, sit ad eius malitiam concurrere.

Respondeo, negando minorem cum sua confirmatione. In primis enim cessat diuini iuris obligatio. 1. ex voluntate Dei, vt enim infinito amore homines prosequitur, non vult eos infamari quantumuis magna illi iniuria per indebitam Sacramentorum ministrationem accidat, vt patet ex facto Christi, qui Iudam mortalium sceleratissimum, seipso in communione pauit, ne famam eius læderet: Nec repugnat item ius naturæ, quia nunquam quis censetur cooperari alterius malitiæ, nisi cùm rei de se malæ dat operam, aut indifferenti, à qua tamen abstinere debebat & poterat, sed ministratio Sacramenti de se mala non est, sed solũ per accidens ex praua dispositione suscipientis, ad quã Minister non concurrit, quando exigente necessitate famæ, & honoris eius seruandi illi, Sacramentum tribuit, à qua actione cessare quoque non debet, ob metum infamiæ secuturæ in eo qui excluderetur, & scandali futuri in iis qui adoerterent Sacramentum ei negari.

QVÆSTIO XIX.

An excommunicatus sententia Iudicis, aut ob notoriam Clerici percussionem, verum ac validum Sacramentum facere possit.

NEgauit Nauar. in antiquioribus Codicibus, cap. 26. num. 26. sed palinodiam cecinit in recentioribus, cap. 27. nũm. 272. Pro qua sententia citatur Glossa in can. præterea §. per manus, dist. 32. Couarr. in commentario Alma mater. 1. parte §. 6. concl. 8. In duas partes distribuenda videtur præsentis quæstionis explicatio. Prior est, vtrumne priuato alicui liceat inducere excommunicatum ad procurationem animæ per aliquod Sacramentum, & maximè per suorum absolutionem peccatorum. Posterior est, an qui est ab Ecclesia præcisus, possit vltrò, has sibi partes, ac oon rogatus assumere, cum effectu.

In vtroque genere, quæ mihi tutior, & verior videatur esse sententia, indicabo.

Prima Assertio. *Qui nulla sua necessitate coactus ab excommunicato, eo modo qui in quæstione ponitur, Sacramentum contendit, peccat.*

Ratio est, quod nulli sit dubium, peccare grauissimè, qui cum mortifera noxa Sacramentum administrat, ergo & qui eum prece, vel pecunia

inducit vt id agat, sacerdotem autem, excommunicatum iudicis sententia, maximo flagitio pollutum esse, nemo Catholicus addubitauerit, cum pœna grauis, cuiusmodi est censuræ inflictio, culpam similem, id est non vulgarem supponat in eo, cui auctoritate Ecclesiæ imponitur, est ergo Sacramenti petitio, ab excommunicato iudicis sententia, mala & prohibita.

Confirmatur. Sicut in Sacramentis requiritur vera forma, & vera materia, ita & verus, non opinatus Minister, excommunicatus alterutro modo de allatis non est eiusmodi: est enim extra numerum fidelium 23. q. 4. can. si quis & eiectus ex Ecclesia, ei ergo est Sacramentorum erepta administratio.

Assertio secunda. *Peccat item excommunicatus, non toleratus, qui Sacramentum quodlibet administrat extra necessitatem, & siue id agat ex officio, siue non, nihil efficit.*

B

Primò, quia excommunicatio, tam à societate fraterna excommunicatum separat, quàm à corpore Christi quod est Ecclesia, 3. q. 4. can. vlt. ergo & à classe legitimorum ministrorum eundem excludit.

Secundò, legibus Ecclesiæ sacra ministeria excommunicatis sunt vitanda 2. q. 3. can. si quis Episcopus 3. & sequenti, ergo si ea attigerint non vacabunt culpa.

Tertiò, ad actus cœlestes ac sacros excommunicatus admitti non debet cap. cùm & plantare 3. de priuileg. parag. excommunicatos nec communicatio cùm illo habenda est vlla, de sentent. excomm. cap. Parochianos 9. versu ipsosque faciatis, & 27. q. 1. can. deuotam. Vtrumque verò excommunicatus efficit, cùm in ministrandis Sacramentis occupatur, ergo non sine omni culpa, cum legi Ecclesiæ non parere fœdum sit ac turpe, nec proinde sine scelere.

C

Assertio tertia. *Sacramenta Bapt. & Pœnitentiæ, collata, in necessitate ab excommunicatis, altero modo de duobus in quæst. positis, vera sunt ac valida.*

In hanc sententiam it non obscurè D. Thom. in 4. dist. 20. q. 1. art. 1. ad 3. ad eius partes manifeste transeunt Palad. in 4. dist. 17. q. 3. art. 2. Sotus in 4. dist. 18. q. 4. art. 4. Tabiena ver. Absolutio. 1. num. 32. Dicunt enim hi omnes, habere iure diuino sacerdotes potestatem à peccatis absoluendi, quæ potestas in charactere sit fundata, qui est indelebilis, quod autem in actum redigi nequeat, id oriri ex ordinatione Ecclesiæ, quæ illis iurisdictionem limitatam tribuit, vel nullam, aut datam ligat per censuram. Quo præsupposito sic probatur assertio.

D

1. Quòd Sacramenta extra necessitatem à præciso collata sint nulla, maximè Pœnitentiæ, id oritur à voluntate Ecclesiæ, quæ illis iurisdictionem ad eam rem necessariam adimit, at hæc in necessitate redditur, nam humanæ legi non est subiecta necessitas.

Deinde non est credibile, Deum, cui præ omnibus rebus chara est nostra salus, nolle eam quæri Bapt. & Pœnitentiæ Sacramentis suppeditandis à quouis sacerdote, quocumque tandem scelere, & censura sit obstrictus.

E

2. Quilibet iure diuino tenetur succurrere proximo suo in extrema necessitate constituto, nec habenti vllam viam aliter euadendi: succurritur puero non Baptizato per Baptismũ, peccatori adulto per Pœnitẽtiam. Igitur non potest id Ecclesia excõmunicato quamlibet de nomine prohibere, sanè potest adultus quilibet, etiam nolentem excommunicatum, inducere ad se, aut alium Baptizandum, ergo & ab eo Sacramentum recipere, & hic conferre sine culpa ac validè.

3. Quilibet iure diuino tenetur in quocumque necessitatis articulo, admoueri sacris vndis, & si est Baptizatus, confiteri de peccatis, ergo si præter præcisum, nullius alterius sit copia, à quo Baptismus, & absolutio possint recipi, poterit hic in eam rem validè, & sine scelere incumbere, quod erat probandum, alioqui ab humana, diuina lex tolli posset, quod est absurdum.

Assertio vltima. *Ab excommunicato non vitando Sacramentum toties conferri potest, quoties quis illius desiderio tenetur, potest eumdem ad conferendum inducere ac cogere.*

Ratio est quòd Ecclesiæ, non videatur mens esse, per excommunicationem, quæ in modum medicinæ, ab ea ægro offertur, eundẽ in eas angustias redigere, vt quidquid agat, quamcunque in partem se vertat Deum & proximum offendat, fieret id verò si intenderet obligare excommunicatum, ad non conferenda Sacramenta eo tempore quo hæc iustè possunt exigi, nam tunc peccaret, aut contra iustitiam ea negando illi, qui habet ius petendi, aut contra obedientiam Ecclesiæ debitam, illa dando, hic igitur ab ea in tali casu non videtur obligari ad Sacramentum negandum. Quando autem & in quibus casibus liceat illud petere ab excommunicato dicetur in tractatu de Pœnitentia.

Obijcies. Si licet non præcisis, Sacramenta petentibus administrare, maximè, quia licitum est per Constantiense Concilium agere cùm illis sine peccato, sed hæc ratio nihil probat cùm excommunicatis, id beneficij ac gratiæ non sit concessum sed fidelibus.

Respondendum licere non præcisis agere cùm fidelibus hoc ipso, quod istis conceditur ab illis Sacramenta exigere: enimuero nisi fas esset excommunicatis administrare Sacramenta postulantibus, neque his liceret ea ab ipsis petere; cum nulli liceat proximum in peccatum inducere.

QVÆSTIO XX.

Quid sit necessarium ex parte suscipientis Sacramentum, tam necessitate præcepti quàm Sacramenti.

PRima Assertio. *Vt Sacramenta à Baptismo differentia conferantur validè, prærequiritur.*

1. In suscipiente spiritualis regeneratio per Baptismum: quia hic Sacramentorum est omnium ianua, vt dicitur cap. veniens de Presbyteris, non Baptiz. ergo in non Baptizato erunt inualida.

2. Superstiti adhuc ac viuenti Minister, ea conferre debet non alteri: quia Sacramenta medicinæ sunt animæ, at defunctus medico non eget: vtpote nullis amplius morbis obnoxius, & quamquam cùm tormẽtis opinione humana maioribus luctentur assiduè damnati, tamen quia auxilia respuunt omnia, pro infesto sibi erga Deum odio, Sacramentis in eorum causa locus est nullus. Confirmatur Ecclesia Sacramentorum legitima dispensatrix, iis duntaxat hominibus ea largitur, qui in eius foro notitiaque versantur, vtrumque defuncto deest, ergo & recipiendi Sacramenti facultas.

3. In eodem fore si est adhuc adultus ac ratione vtens

vtens requiritur necessitate Sacramenti, eius intentio, aut effectus qui per illud producitur. Habetur expresse capite maiores 3. de Bapt. §. vetum, & §. sed ad hæc. Cuius rei etsi causa reddi à priori nulla possit, congruens tamen aliqua afferri potest: enimuero initiatur Deo per Baptismum & Ordinem: per Pœnitentiam autem transimus à statu peccati & hostiom Dei, in eum, qui est filiorum & gratiæ, & ita de cæteris per proportionem: at non decuit consecrari nos, & addici Deo, aut nouum statum nolentes sumere, aut saltem sine nostre voluntate: est hæc ergo ad validitatem Sacrementi necessaria.

Secunde Assertio. *Adulto ratione non vtenti validè tamen Sacramenta omnia conferri possunt, quorum est capax, etsi ea non intenderit.*

Est D. Thomæ quæstione 39. erticulo e. quie adulti amentis, & pueri par est conditio, cùm vterque libertate careat in agendo: ergo si infantes ablui, vel bi causa, validè possint, etsi id non experierint, vt potè actionis liberæ incapaces poterunt & adulti amentes. Ita expresse Alexander 3 in decretali sua maiores. 3. de Baptismo. §. Item quæritur.

Tertia Assertio. *Si adultus infidelis post liberum vsum rationis in amentiam incidat, nullum Sacramentum ei valide conferri potest, si cùm sanus esset, illud sibi dari non petiit.*

Causa est quòd inuitus baptizari nemo debeat, sed quàm est credibile, eum qui profitebatur, cùm sanus esset, sacra Christianis contraria, vt Infidelitatem verbi causa, aut Iudaismum nunquam habuisse voluntatem Baptismo conformem, sed potiùs præ se tulisse contrariam, saltem virtualiter ac implicitè, in quantum ee sectabatur mysteria, his hærebat dæmonum ec idolorum fœdis implicitue commerciis, quæ fidei Christianę, ac religioni, eiusque cæremoniis bellum indictum habent, quæ adulti non Christiani studia, moribus nostris aduersa, euersionem à Christiana religione virtualem continent, quæ auersio habitualiter manere censetur, quandiu non reuocatur. Quod impedimeotum cum in infidelibus paruulis, nec sit, nec fuerit vnquam, mirum esse nulli debet, si patrinis eorum vice respondentibus lauari possint, non adulti infideles, quorum voluntetem ac animum, ne minima quidem vnquam Baptismi cupido perstrinxit.

Quatte Assertio. *Vt validè Sacramenta à Pœnitentia distincta conferantur, non debet hæc intentio, quam necessariam esse suscipienti dicimus, actualis esse, sed sufficit virtualis, aut interpretatiua, quam tamen actualis præcesserit non reuocata.*

Est Doctorum omnium, maximè Reginaldi libro 56 cap 7. numero 51. de Secramentis in genere. Ægidij in 3. parte, quæstione 64. articulo 8. dubio 5. oum. 105. & probatur ex Concilio Carthaginensi 3. canone 34. Arausic. c. 11. vbi expresse habetur conferenda Sacramenta silenti ac muto si ea ante petierit, in quo tamen præter voluntatem interpretatiuam ac virtualem, alia nulla apparet saltem quantum humanitus homini datur intelligi, vera est ergo assertio, sufficere scilicet in suscipiente Sacramentum, eius interpretatiuam, ac virtualem voluntatem.

Includitur verò hæc virtualis intentio in voluntate profitendæ Christianæ religionis, ac in ea moriendi, ob quàm causam potest sacerdos sine timore culpæ dare Estremam Vnctionem ei, qui in Ecclesia vixit, ei tamen morbi, eut vulneris sensibus destituto, nisi constet, eum esse in statu peccati mortalis, de quo en verè doleet, iure ambigitur, quia hoc ipso quo talis mori in religione Catholica appetiit, tacitè quoque inungi voluit.

2. Continetur hæc virtualis Sacramenti suscipiendi intentio in contritione, vel attritione admissorum peccatorum: quia hoc ipso, quod quis peccata sua detestatur, ec horret solius Dei causa, virtuale quoque propositum, anteceptum animo habet implendi mandata, ergo & suscipiendi Sacramenta, quæ morituro præberi Christus voluit.

Assertio quinta. *Sacramenta, quorum materia, & forma, est à Christo Domino instituta, necessitate Sacramenti, requirunt præsentiam eorum, qui ea suscipiunt excepto Matrimonio.*

Probatur Secramenta, quæ sunt in vsu, applicationem habent formæ ad materiam, in subiecto, per actionem, quæ in eo recipitur, ergo conferenti recipiens vt præsens sit est necesse.

Confirm. Ministro, qui ex præscripto Ecclesiæ, Secramentis fideles donat, notæ esse debent, eo modo, vt ab eo cognosci possunt, partes ex quibus Sacramentorum natura, ac formerum veritas continetur, fugiunt hæ verò secardotem, si absenti ea impertiat. Probatur, habent formæ Secramentorum omnium, præterquam Matrimonij, vocem vnam aut plures, quibus denotari solet subiecti præsentia, sunt hæ ergo futuræ falsæ, si proferantur super absentes, vt patet discurrenti ei omnia Sacramenta, ergo cùm falsitas in Sacramentorum formis, ea reddat inualida, ac nulla, ebsenti collate, reta non erunt.

Deinde quæro, ecquid non sit Ministro necesse, nosse vtrum viuat, suæque sit mentis compos is quem Christi Domini, Ecclesiæque nomine, Sacramentis afficit, id verò certum ei esse qui possit, si abest, non video, nisi ex fema, quæ cùm mentiri soleat, de eius vita adhuc superstite, & integritete enimi certum nihil polliceri ministro potest. Et hæc de prima quæstionis parte dicta sunto, veniamus ad alteram.

Necessitate præcepti requiritur in suscipiente adulto s. vera fides ad effectum Sacramenti consequendum qui est gratia, quie *sine fide impossibile est placere Deo*, Paulo teste ad Hebræos vndecimo. 2 ex parte voluntatis in eodem quoque necessarius est dolor de peccatis, qui excludat omnem voluntatem peccaodi: quia suscipere Sacramentum cum affectu ad mortale, est mortale; sed qui constitutus in mortali Sactamentum tecipit sine eliquo eius dolore, affectum ad illud habet. Dixi (ad effectum Sacramenti) quie defectus doloris non impedit extra Pœntrentiam, id est, Sacrementum confessionis, quio Sacramentum suscipiatur, ex Suare disputatione 14. citata.

Tertiò. Lege charitatis obligente ad mortale, tenetur suscipiens extra necessitatem, abstinere à malo, & vitioso ministro, maximè si eum nouit esse in peccato mortali, quia hoc est eum inducere ad culpam, cùm omnis administratio Sacramenti in mortali eb eo qui ex officio tenetur illud conferre, sit mortalis ex dictis supra. Quod quomodo sit intelligendum, & an semper cuilibet promiscuè, sit mali ministri vsus interdictus, explicabitur tractatu de Pœnitentia. Vbi ostendemus aliquando licitum esse confiteri Parocho concubinario excommunicato maximè tolerato, &c.

QVÆSTIO XX.

Sintne Sacramenta ad salutem necessaria.

NOn esse, dixere Caluinus in Antidoto, & Kemnitius, in Examine, quos eam ob rem Ecclesia auersatur vt hæreticos, in Tridentino Seß. 7. can. 4. *Si quis dixerit, Sacramentum noua Legis, non esse ad salutem necessaria, sed superflua, & sine eis, aut eorum voto, per solam fidem, homines à Deo gratiam iustificationis adipisci, licet omnia singulis non sint necessaria, anathema sit.* Et quidem est Baptismus necessarius in re, vel voto, *cum præter eum nulla Christi salus promittatur infantibus.* August. de peccatorum meritis, cap. 25. *Qui oblati per Sacramentum, charitatemque fidelium, reconciliantur Deo, vt in illo, viui, salui, liberati, redempti, illuminati fiant*, de consecrat. distin. 4. can. 143. Per Confirmationem *Spiritus sanctus ad augmentum datur & robur.* Innoc. III. cap. vnico. de sacra vnctione *Quamuis enim continuò transituris, sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen sunt necessaria Confirmationis auxilia: itaque regeneratio per se saluat mox in pace beati sæculi recipiendos, Confirmatio armat, & instruit ad agones mundi huius, & prælia reseruandos.* Melchiad. Papa in epist. ad Episcop. Hisp. c. 2. Eucharistia datur morientibus, vt *necessarium viaticum*, 26. q. 6. can. si quis 6. & in Concil. Nicæno can. 12. Pœnitentia resipiscentibus ad culparũ remissionem, 36. 4. 6. can his qui 10. & can. qui recedunt, ead. q. & causa, Extrema vnctio infirmis, *quibus ne ianua pietatis clausa videatur, orationibus, & consolationibus Ecclesiasticis, sacra olei vnctione vncti, secundum statuta sanctorum Patrum, communione viatici debent refici*, 27. q. 6. can. 1. Ordo hominibus Deo deuotis seruatur, dist. 21. can. cleros, matrimonium profanis, ita patet, Sacramenta non eodem modo singulis esse necessaria. Nam Ordo in re, necessarius est toti Ecclesiæ, Matrimonium ad legitimam propagationem Christiani populi, Baptismus in re, vel voto, necessitate medij, in re autem, necessitate præcepti, sicut & Pœnitentia relapsis in peccatum mortale, & Eucharistia, ratione vtentibus.

Antequam probetur, aduertendum est, id dici necessarium, necessitate medij, sine quo salus obtineri nequit, etsi absit sine culpa eius cui deest, eiusmodi est fides in adultis, necessitate præcepti est id necessarium, sine quo, potes quidem absolutè saluari, si sine culpa tua, eo careas, peccas tamen, si tua culpa, id omittas, hoc præsupposito,

Dico primò, *Baptismum, in re, vel voto, esse ad salutem necessarium.*

Assertioni fides est à Christi verbis, Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non intrabit in regnum cælorum.* August. Epist. 108. ad Seleucianam, de Baptismo & Pœnitentia Petri, contra Nouatianos, vbi ostendit, ex quo *Christus, in Ecclesia sua, Sacramentum noui Testamenti, pro Circumcisione carnis, sanctum Baptismum dedit, & dixit, Nisi quis renatus, &c. Ioan. 3. Iam non debere nos quærere, quando quisque fuerit baptizatus, sed quoscunque legimus in corpore Christi*, quod est Ecclesia, pertinere ad regnum cœlorum, non nisi baptizatos debere intelligi: Et proinde infantes, si *per Sacramentum, quod ad hoc diuinitùs est institutum, in credentium numerum non transeant, profectò in tenebris mansuros*, de consecr. dist. 4. can. nulla 142. Et hinc initium videtur factum diuisioni illi perecelebri Sacramentorum, in necessaria & voluntaria, eius fit mentio ab Alex. 3. de transactionibus, cap. veniens 8. vel vt habetur 1. q. 1. can. remissionem, 39. in ea quæ sunt necessitatis & dignitatis, cuius author August. lib. 3. de Baptismo contr. Donatistas, cap. 18. nam his verbis indicant hi authores, Sacramenta esse aliqua, quæ sine aperto animę, capitisque periculo omitti nequeant, ob eamque causam dici necessaria, quo de genere Bapt. esse, Catholica fides docet, in Trid. Seß. 7. can. 5. de Baptismo.

Dico secundò, *Ad salutem solum votum Baptismi sufficere.*

Innu. III. author in epist. decret. ad Metensem Episcopum, & refertur de Baptismo, cap. 4. ibi enim ait Iudæum, de quo consultus fuerat, sibi ipsi Baptis. impertiri non potuisse validè, ac cum fructu *eo quòd alius est qui baptizatur, & qui baptizat, quamuis si talis continuò decessisset, ad Patriam protinus euolasset propter Sacramenti fidem, etsi non propter fidei Sacramentum*: & de Presbytero non baptizato, cap. 3. Idem Innocent. 3. hæc habet ad Ferrar. Episc. *Non solùm per Sacramentum fidei, sed per fidem etiam Sacramenti, efficitur quis procul dubio, membrum Christi, & qui Christum habet per fidem, etiam si Baptis. non habet, habet vtique fundamentum, quod est Christus Iesus.*

Dico tertiò, *Baptismum in re sicut & Pœnitentiam relapsis, & Eucharistiam, ratione vtentibus, necessitate præcepti esse necessariam.*

Quia de iis extant præcepta, de Eucharistia quidem, Io. 6. *Nisi manducaueritis carnem*: de Pœnit. Matth. 18. *Quæcunque ligaueritis*, &c. Ioan. 20. *Quorum remiseritis peccata*, &c. de Bapt. Matth. vltimo, *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris*, &c. Omitti ergo Sacramenta sine culpa non possunt, vnde sunt necessitate præcepti necessaria.

Dico quartò, *Extremam vnctionem esse ægrotanti ad benè esse, necessariam, chrismationem item omissam ad salutem, citra contemptum, non obesse.*

Nam etsi Sacramenta Baptismi, & Confirmationis, ita sint coniuncta, vel ab inuicem nisi morte præueniente, nullatenus possint segregari, vnum sine altero tamen saluare potest, aliud autem non potest, ex quibus colligitur, quòd Baptismus sit maioris necessitatis, manus verò impositio, maioris dignitatis à Ministro. Melchiad. in epist. ad Episcop. Iberiæ, cap. 2. monetque Innoc. Papa III. de consuet. cap. quanto, 4. *Etsi non sit à fidelibus contemnenda Confirmatio, tutius tamen esse, eam sine periculo, ex necessitate (quæ legem non habet, omittere, quàm vt ab his, quibus eam conferre non licet, ex temeritate, non sine graui periculo, inaniter conferatur.* Saluti ergo non officit, Confirmationis omissio, citra contemptum, quod fuit in Assertione positum, & à nobis probandum.

EPITOME
TRACTATVS
PRÆCEDENTIS,

De Sacramentis in genere, cum probationibus petitis ex Patribus, Conciliis, & Canonibus.

Cap. 1. SACRAMENTVM *est sacrum signum*, August. de ciuit. Dei lib. 10. cap. 3. siue *sacrum secretum*, Bern. in cœna Domini de Bapt. *seu signaculum rerum diuinarum visibile, in quo, res inuisibiles honorantur.* August. de Catechizand. rudib. cap. 20. quòd autem per Sacramentum indicatur, est gratia, appellatur ideo, Sacramentum *inuisibilis gratiæ, visibilis forma*, de consecr. dist. 2. can. 32. hoc est signum de cuius ratione est, vt sit *res præter speciem, quam ingerit sensibus, aliquid aliud, ex se, faciens in cognitionem venire.* Aug lib. 2. de doct. Christ. cap. 1. illud autem cuius Sacramentum animo notitiam imprimit, est gratia, *cuius signum est ad nostram iustificationem diuinitus institutum.* Cathechism. Concil. cap. de Sacram. ideoque Sacramentum dictum, *quia aliud videtur, aliud intelligitur.* Iuo. ep. 284.

Cap. 2. Sunt autem Sacramenta 7. Concil. Trid. sess. 7. can. 1. his, Deum totidem in animum virtutes illustres infundere, quibus ornetur ad gloriam, scribit S. Thomas 3. part. q. 65. art. 1. & in 4. dist. 2. q. 1. art. 2. Fideique respondere Baptisma, contra culpam primigeniam, spei Extremam Vnctionem, aduersus peccati reliquias, charitati, Eucharistiam, cuius est hæc laus propria, cupiditati frænos inijcere, motus insolentes carnis indomitæ sedare, voluntatem ad rerum magnarum amorem, iuxta ac scelerum inflammatum odium impellere, prudentiæ Ordinem, fortitudini Confirmationem, contra naturæ quæ ad omnia horrescit, ac pauet motus assiduos, Pœnitentiam iustitiæ, temperantiæ Matrimonium aduersus præposteram venerem, ac importunos, periculique ac molestiæ plenissimos insultus appetentiæ, ne qui eius est scopus finalisque deturbata mente de solio ius homini dicat fœdum, ac turpe. Numerum hunc ex donorum varietate multiplici, quæ sunt ad sui, dæmonisque victoriam homini necessaria, repetit Bernard. in serm. de Baptismo & ablutione, mentem suam his verbis explicat. *Sicut in exterioribus diuersa sunt signa, & vt cœpto immoremur exemplo, varia sunt inuestituræ, secundum ea de quibus inuestimur, verbi gratia, inuestitur Canonicus per librum, Abbas per baculum, Episcopus per baculum & annulum simul, sic, & diuisiones gratiarum diuersis sunt tradita Sacramentis.* Nam etsi eadem specie gratia iustificans detur per omnia Sacramenta, eam tamen pro Sacramentorum diuersitate diuersæ consequuntur actuales gratiæ, quarum ope ac beneficio, vt carnis molestias, vt appetitiones sathanæ varias, superare cuique cùm Deo est facile, ita & ex præscripto formaque Ecclesiæ sanctè ac laudabiliter viuere.

A Sacramentorum *autem alia sunt necessitatis, alia dignitatis: quia enim necessitas non habet legem, sed ipsa sibi facit legem, illa Sacramenta quæ saluti sunt necessaria, auferri vel omitti non debent. Illa verò Sacramenta, quæ sunt dignitatis, nisi dignè fuerint administrata, itaut digni, digne à dignis proueherentur, dignitate esse desinunt, non vt minuatur veritas Sacramenti, sed vt cesset officium administrandi, vel loco, vel tempore, vel promotione.* 1. q. 1. can. remissionem 39. parag. sed notandum. Parem in Sacramentis diuersitatem agnoscit Iuo. ep. 57. Nam in *Sacramentis Ecclesiasticis* quædam esse ait, *sine quibus Christiana conuersatio non ducitur, nec à Domino præmium æternæ salutis acquiritur.*

Tria ex his characterem imprimunt, Baptismus, B Confirmatio & Ordo, *hoc est signum quoddam spirituale & indelebile.* Trid. sess. 7. can. 9. proinde iterari nequeunt, *Semel enim Baptizatus à qualicumque sacerdote, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, non debet iterum* Baptizari Conc. Nicæn. *Nec qui consecratus est semel, in eodem iterum Ordine debet consecrari.* dist. 68. can. sicut. 1. & de Confirm. hæc habet Innoc. 3. in cap. pastoralis 1. de Sacramentis non iterandis. *Quod in talibus nihil est iterandum*, idem dicit de Ordine Greg. 9. in cap. Presbyter 3. de Sacram. non iterand. de Bapt. & Ordine Aug. lib. 2. contra Epist. Parmen. cap. 13.

Supra cæteros diserte & clare Cypr. de ablutione pedum num. 2. his verbis. *Nam Baptismum repeti, Ecclesiastica prohibent regula, & semel sanctificatis nulla deinceps manus iterum consecrans præsumit ac-* C *cedere. Nemo sacros Ordines semel datos iterum renouat, nemo sacro oleo lita, iterum linit, & consecrat, nemo impositioni manus sacerdotum, aut ministerio derogat*, quia contumelia esset Spiritus sancti si euacuari posset, quod ille sanctificat, vel aliena sanctificatio emendaret, quod ille semel statuit & cõfirmat.

Si autem in his Sacramentis quæ non iterantur, aliquid casu omitteretur, id quod omissum erit, sine Sacramenti iteratione supplebitur cap. 1. 2. & 3. de Sacrament. non iterandis, in dubio autem, an Sacramentum, quod iterabile non est, petenti collatum fuerit, non dicetur iteratum, dum conferetur can. si nulla 113. de consec. dist. 4. *Quod enim non ostenditur gestum, ratio non sinit, vt videa-* D *tur iteratum.* Sic Leo epist. 90. ad Rustic. cap. 16. asserit. *Baptisma conferendum videri eis quod collatum esse nescitur, quia non temeritas interuenit præsumptionis, vbi est diligentia pietatis.*

Cap. 3. Sacramentorum author, *ac spiritualium munerum dispensator, ipse ille est, qui est criminum absolutor & peccatorum remissor Deus.* S. Fulbertus epist. 1. ad Adeodatum. *Diuina enim virtus, Sacramenta huius temporis à legitimis sacerdotibus ministrata, inuisibiliter consecrat*, Iuo epistola 124. *Et vt peccata diluit, vt iustificat impios, ad vitam reuocat mortuos, Sic omnibus Ecclesiæ Sacramentis interest, quæ ipse efficit & consummat.* Cypr. in tract. de Spiritu sancto num. 12.

E Cuius rei hæc est causa, quod *cùm peccatore Baptizante* (& idem est de alijs Sacramentis) *peccata donentur, dum nonnunquam criminoso Baptismi mysterium celebrante crimina remittuntur, hic homo qui videtur conferre quod non habet, vtique tanti muneris non author, sed minister intelligitur.* S. Fulbertus Carnot. Episc. epist. 1.

Solus enim *filius habet potestatem dimittendi peccata*, Fulbert. ibi. *in eius cruce, gloriamur, cuius virtus omnia peragit Sacramenta, sine quo, signo nihil est sanctum, neque aliqua consecratio meretur effectum,*

hinc omnium sanctificationum exurgit sublimitas, & profundum, & longè latéque diffunditur plenitudo gratiarum. Cypr. de Baptismo Christi, & manifestatione Trinitatis.

Sacramenta sunt ergo à Christo, vti & potestas dandæ gratiæ, quæ potestas, ei, vt Deo, competit essentialiter, ac priuatiuè ad omnes, authoritate propria, vt homini autem, potestate excellentiæ, quam habuit ex vnione ad Verbum, sed Sacramentis vis inest, in benè subactis pectoribus producendæ gratiæ, ac condonandæ culpæ, ergo solius est Dei, non hominis, aut Angeli, Sacramenta instituere, quæ infallibiliter sanctificent. Nec enim sunt hæc nuda signa, sed efficacia gratiæ: quis autem putet esse in potestate Angeli, aut hominis, quemquã ex propria, ac primaria authoritate recõciliare Deo, peccata eius tollere, aut visibili signo, vim tribuere eius sanctificandi, aliosque qui eo vti velint ad iustitiam? *Quis enim potest facere mundum de immundo conceptum homine, nisi qui solus est mundus, & in quem peccatum non cadit?* Bernardus in serm. de ablut. pedum.

Maneat ergo quod erat nobis in animo ostendere, *Sacramenta omnia à Domino Iesu Christo instituta esse,* nec id sine culpa ab vllo obstinatè negari posse. Trident. Sess. 7. can. 1. *Appropinquans enim passioni Dominus, de gratia sua inuestire curauit suos, vt inuisibilis gratia, signo aliquo visibili præstaretur.* Bernard. in Sermone de Bapt. & Cœna.

Cap. 4. Sacramenta autem gratiam producunt à quocumque ministrata, *Spiritalis enim virtus Sacramenti, vt lux pura, ab illuminandis excipitur, sed per immundos transiens non coinquinatur,* 1. q. 1. can. 3. hic iustus. Quia *nihil peruasione impiorum demitur sacramentis ecclesiasticis, quo minus sancta sint, quia apud quoscumque sunt, ipsa sunt, siue apud eos qui foris sunt.* Iuo Carnot. epist. 238. *Ab impiis tractata, propter indignitatem eorum non sunt deteriora, sicut propter dignitatem meliorum, non sunt meliora, sed apud quoscumque sunt, eadem ipsa sunt.* Idem epist. 81. ad Laurentium Abbat. Caritatis. Quæ est opinio August. *ep. 164. ad Emeritum, & libro 3. contra Donatist. cap. 16. lib. 5. cap. 29.* Consulendus super ea re Grat. 1. *q. 1. can. multa, can. sic iustus* 30. Quare ab hominum corruptela vitium Sacramenta non trahunt, *can. nonne Sedomis* 37. *& can. dedit Baptism. Iudas* 46. *& cùm malus tradit Baptismum bono, inter bonum Sacramentum quod traditur, & bonum fidelem cui traditur, non separat tradentis malitia.* Augustin. de Bapt. contra Donatist. 5. cap. 29. *Quoniam siue Iudas, siue Paulus baptizet, Christus peccatum lauat, absoluit, & delet.* Cypr. de Bapt. Christi, num. 2. Quod Augustinus quoque tradit, tract. 5. in cap. 1. Ioann. *Christus est qui baptizat per malos Ministros, non minus quàm bonos, & sicut vna est columba, ita & vnum Baptisma.* Ita non est credendum, *ideo non esse Sacramenta Christi, & Ecclesiæ, quia eis illicitè vtuntur non soli hæretici, sed etiam omnes iniqui, & impij, sed illi corrigendi sunt, aut puniendi, illa verò agnoscenda, & veneranda sunt.* Iuo Carnotens. epist. 57. ad Bern. Abbat. eo quòd eorum sanctitas, vt idem tradit ibidem, *impolluta, & inuiolata permanet, sed in bonis ad præmium, in malis verò ad iudicium.* Quòd si nonnunquam scripsere Patres, apud hæreticos, Sacramenta vera non esse, id hunc habet sensum.

Primò, quòd ab iis recipi, nec dari possint extra necessitatem, sine culpa, ita mihi sentiendi, author August. lib. 2. contra literas Parmeniani, c. 13. ibi enim hæc habentur de hæreticis. *Sicut habent in Baptismo, quòd per eos dari possit, sic in Ordinatione ius dandi, vtrumque quidem ad perniciem suam, quamdiu charitatem non habent vnitatis, sed tamen aliud est, prorsus non habere, aliud perniciosè habere, aliud salubriter habere.* Itáque intelligi debet can. non sanat, 50. causæ 1. q. 1. vbi dicuntur, Sacramenta ab hæreticis collata, non conferre gratiam, quia extra necessitatem, hæc ab eis postulare, culpa est, eaque grauis, cum qua stare charitas non potest, nec proinde gratia, huius ergo effati, apud hæreticos, Sacramenta vera non esse, sensus est, vt dicitur 28. q. 1. can. omnes deinceps, 14. 4. item cùm dicitur, eorum Sacramenta talia non esse *quantum ad virtutem, sic petenti dandam, non quantum ad formam.*

Secundò, est id capiendum de Sacramentis, in quorum collatione, non seruatur ab hæreticis forma consueta Ecclesiæ, aut eorum mutatur materia, id enim cùm accidit, eorum incuria, aut malitia, Sacramentum est nullum, secus sentiendum, cùm ad eius essentiam, necessaria omnia, Christi voluntate, ac instituto adhibentur; de quo nobile extat testimonium apud August. in lib. 65. quæst. dialog. q. 59. Quod citatur à Grat. de consec. dist. 4. can. quamuis, 29. Sanè *inuiolabile est Sacramentum, & quod per hæreticos datum est aliis, virtutem suæ perfectionis obtinet.* Iuo Carnot. ep. 57.

Cap. 5. Perficitur autem Sacramentum omne, rebus, vt materia, verbis vt forma: materia vocatur *elementum* ab August. tract. 80. in Ioann. forma *verbum: Detrahe verbum,* inquit, *quid est aqua nisi aqua? Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.* Appellationis huius causâ, hæc vna est duntaxat, quod Sacramentorum materia, tam remota quàm proxima, vt aqua, in Baptismo, ac pueri ablutio, quæ valdè est indifferens, ac imperfecta ad significandum, determinetur per formam, quo ab effectu, habet verbum, quod eam componit, vt concurrat ad productionem gratiæ, per modum formæ, res sensibilis, hinc est elementum, ad instar materiæ, ita renouatur anima per gratiam, *faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur. nam in ipso verbo, aliud est sonus transiens, aliud virtus manens.* August. tract. 80. ad cap. 15. Ioan. Solum tamen, ac nudum verbum, intentione Ministri, ac virtutis Spiritus sancti destitutum, ad eam rem non sufficit, velle debet Minister, id quod Ecclesiæ propositum est in vsu rerum talium, eò pertinent verba hæc Conc. Sess. 7. can. 2. *Si quis dixerit in Ministris, dum Sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem faciendi saltem quod facit Ecclesia, anathema sit.* Et ideo dicit Augustin. tract. 80. in Ioan. efficaciam prouenire à *verbo, non quia dicitur, sed quia creditur:* vnde iterum idem contra Faustum Manichæum, c. 6. *Deus æternus est, nec tamen aqua, & omnis illa actio corporalis, quæ agitur, cùm baptizamus, & fit, & transit, æterna est. rursus illæ syllabæ, celeriter sonantes, & transeuntes, nisi dicantur* (humano scilicet modo, qui in intentione consistit) *non consecratur: Hæc omnia fiunt, & transeunt, sonant, & transeunt, virtus tamen quæ per ista operatur, iugiter manet, & donum spiritale, quod per ista transit, æternum est.* Debet ergo in Ministro residere intentio à pronuntiatione verborum distincta, cuius intentionis obiectum ac finis, est id facere quod facit Ecclesia, quod obiectum, & qui finis, & mente concipi, & in Ministri voluntate versari oportet, vt possit agere, ac proinde ambos actus, tam intendendi, quàm volendi, esse internos, cùm aliquid mente

comprehendere, illudque ipsum velle, sint animi nostri actus interiores, atque in eo latentes.

Cap. 6. Non est autem quilibet, ad Sacramenta conferenda promiscuè idoneus. Enimuero dictum est à Conc. sess. 7. can. 10. anathema in eos, *qui Christianos omnes in verbo, & omnibus Sacramentis administrandis potestatem habere credunt aut asserunt*; & primo quidem mulieri prohibetur ne baptizet in Conc. Carthag. 4. can. 100. *Manus autem impositionis Sacramentum, magna ideirco veneratione celebrandum esse* scribit Euseb. Papa in epist. ad Episcop. Tusciæ c. 3. Quòd *ab aliis perfici non potest, nisi à summis sacerdotibus, nec tempore Apostolorum ab aliis, quam ab ipsis Apostol. legitur, aut scitur peractum esse, nec ab aliis, quàm ab illis, qui eorum tenent locum unquam perfici potest, aut fieri debet.* Idem statutum esse ab Inn. 3. perhibet (B) decretalis eius Epistola, quæ refertur in cap. quanto 4. de consuetud. De Pœnitentia, Eucharistia, & Extrema Vnctione, dicere nihil est necesse, cum constet. *Ad Presbyterum pertinere Sacramentum corporis & sanguinis Domini conficere, in altario Dei, benedicere dona Dei, & orationes dicere.* Distinct. 25. can. perlectis primo, *onus suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, Sacramentorum administratione pascere.* Trid. sess. 23. cap. 1. Pœnitentiæ ante cætera, quam ob causam iubetur Parochus aurem confitentibus dare, saltem in Paschate, indicat hæc Conc. Lateran. sanctio, canone 21. *Omnis vtriusque sexus, omnia sua peccata confiteatur fideliter saltem semel in anno proprio sacerdoti, vel alieno, priùs tamen à proprio sacerdote impetrata venia, quoniam aliter ille, ipsum non potest absoluere vel ligare.* Eo- (C) dem spectant quæ ab Innoc. eius nominis primo scripta sunt Epist. ad Decentium cap. 8. his verbis. *Cæterùm de pondere æstimando delictorum, sacerdotis est iudicare, vt attendat ad confessionem Pœnitentis, ac ad fletus, & lachrymas corrigentis, ac tum iubere dimitti, cum viderit congruam satisfactionem.* Eundem quoque Extremæ Vnctionis Ministrum esse, ex his Apost. Iac. verbis cap. 5. docet Ecclesia. *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini*, &c. Quod Romanos quoque Pontifices sensisse loquitur hæc Innoc. Papæ primi oratio ad Decent. c. 8. *Cæterùm illud superfluum videmus adiectum, vt de Episcopo ambigatur, quod Presbyteris* (A) *licere, non dubium est, nam ideirco de Presbyteris dictum est, quia Episcopi aliis occupationibus impediti ad omnes languidos ire non possunt.* Baptismus in necessitate non habet specialem Ministrum, *Quare cùm Presbyteri, Episcopi, aut quilibet ministrorum, non inueniuntur, & vrget periculum eius, qui petit, ne sine Sacramento hanc vitam finiat, etiam laïcos, solere dare Sacramentum, quod acceperunt, solemus audire.* Augùst. ad Fortunat, & can. cumque de consec, dist. 4. can. autem super quibus 4. causæ 30. q. 3. respondet Vrbanus videri sibi, *Quod sit Baptismus, si instante necessitate, fœmina puerum, in nomine Trinitatis Baptizauerit.* Extra eam habet proprium Parochum Presbyterum pro Ministro, colligitur ex his verbis Hormisdæ Papæ cap. 1. de clerico non ordinato ministrante, quibus statuit. *Vt* (B) *si quis Baptizauerit, aut aliquod diuinum officium exercuerit non ordinatus, propter temeritatem abiiciatur de Ecclesia.*

Sacramentum Matrimonij, Ministrum alium non habet, quàm ambos contrahentes, quia sicut Papa Nicolaus dicit, *Matrimonium facit consensus, non coitus*, Vnde & in lib. Pandect. 23. tit. 1. *In Sponsalibus consensus eorum exigendus est, quorum in nuptiis desideratur, & ideo sicut in nuptiis, ita sponsalibus, filiam-familias consentire oportet.* Qua de re Iuo plurib. epist. 46.

De Eucharistia nihil dicere attinet, cum à Trident. sess. 7. can. 10. in impiorum numero habeantur qui dixerint, *Christianos omnes in verbo & omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem.*

Sess. autem 14. cap. 6. reprobantur, *vt à veritate aliena, doctrina omnes quæ ad alios quosvis ho-* (C) *mines, præter Episcopos, & sacerdotes, clauium ministerium perniciose extendunt.* Et de Extrema Vnctione dicitur eiusdem sessionis cap. 3. de eius Ministro, *Proprios eius Ministros, esse Ecclesiæ Presbyteros, quo nomine, & loco, non ætate seniores, aut primores in populo, intelligendi veniunt, sed aut Episcopi, aut sacerdotes, ab ipsis ritè ordinati per impositionem manuum Presbyterij.* Hæc Conc. cap. 3. de institut. Extremæ Vnct. sess. 14.

Et sanè *si à quibuscunque personis diuina Sacramenta confici, & tractari possent, ex abundanti constitutus esset in Ecclesia ordo sacerdotalis & Leuiticus, quod impium est aliquem arbitrari.* Iuo Carnot. epist. ad Leudonem 124.

TRACTATVS SECVNDVS DE BAPTISMO.

QVÆSTIO I.

Quid sit.

BAPTISMVM Patres, ac post eos Theologi, fecere olim triplicem, flaminis, sanguinis, fluminis. Ita D. Thom. q. 66. art. 11. & ante eum D. August. de vnico Baptismo, contra Donatist. lib. 4. c. 21. & refertur de consecr. dist. 4. can. 34. D. Bernard. epist. 77. ad Hugon. de sancto Victore.

Baptismus flaminis, est motus quidam gratiæ actualis, quo cor hominis impellitur ad credendum, diligendum, & pœnitendum, vel vt loquitur Bern. in ep. 77. citata, *Fides recta, spes pia, charitas sincera, cum desiderio Baptismi.* Baptismus Sanguinis, est tolerantia cruciatuum, ac mortis, Christi causâ, quæ idem operatur in anima, respectu gratiæ, ac remissionis peccatorum, quod Baptismus aquæ, vt colligitur ex his verbis Apoc. 7. *Hi sunt qui venerunt ex magna tribulatione, & lauerunt stolas suas in sanguine agni;* lauare enim & baptizare idem sunt, ob eam causam dictum est ab August. vt habetur can. 34. dist. 4. de consecr. & refertur à D. Bern. epist. 77. ad Hugonem. *Baptismi vicem aliquando implere passionem:* Et post pauca, idem Pater hæc addit. *Inuenio non tantùm passionem pro nomine Christi, id quod ex Baptismo deerat, posse supplere, sed etiam fidem, conuersionemque cordis, si fortè per celebrandum mysterium Baptismi, in angustiis temporum succurri non potest.* Qua ex oratione apparet in Augustini sententia, martyrij, & contritionis, vim eandem esse, ac Baptismi, quod & Cypr. placuisse video, nam de contritione hæc habet, in sermone de Cœna. *Latrocinium damnationem meruerat, & supplicium, sed cor contritum mutauit in martyrium, & sanguinem in Baptismum: quid tu Domine amplius contulisti martyri tuo Stephano?* Qua de re, nobile quoque extat D. Bernardi testimonium in epist. 77. citata. literis ad eum datis, significauerat Hugo esse in Gallia qui diceret, spem salutis superesse nullam ei, quem Baptismi aqua non tinxisset: cupere se itaque, quis super ea re sensus eius esset, intelligere, vt sibi suisque posthac foret pro regula: eius ergo postulatis satisfaciens hæc rescripsit. *Si ante exitum resipuerit, & voluerit, & petierit baptizari, sed mortis præoccupatus articulo, fortè obtinere*
A *nequiuerit, dum non desit fides recta, spes pia, charitas sincera, propitius sit mihi Deus, quia huic ego ob solam aquam, si defuerit, nequaquam omnino possum desperare salutem, nec vacuam credere fidem, nec excidere charitatem, tantùm si aquam non contemptus, sed sola prohibeat impossibilitas:* Et paulò post. *Sola fides & mentis ad Deum conuersio, sine effusione sanguinis, & sine perfusione aquæ, salutem sine dubio operatur volenti, sed non valenti, prohibente articulo baptizari.*

Quòd ergo Bapt. aquæ, homini beneficium salutis & gratiæ impertit, hoc eidem Pœnitentia, hoc pro Christo mors tolerata abundè suppeditat.

De martyrio loquuntur Tertull. libro de Bapt. Hilar. in illud Psalm. 118 *Viuam & obseruabo sermones tuos.* August. de Ciuitate Dei, lib. 13. cap. 7.
B Fulgent. lib. de Fide ad Petrum, cap. 3. Author libri de Eccles. dogmat. cap. 74. Cypr in præfatione tract. de Exhortatione Martyrum, vbi ait, pati pro Christo, ducendum esse beneficij loco, cùm passio idem præstet homini, quod sacra Baptismatis lotio, *Baptisma hoc* (inquit) *in gratia maius, in potestate sublimius, in honore pretiosius, Baptisma in quo Angeli baptizant, Baptisma in quo Deus, & Christus eius exultant, Baptisma post quod, nemo iam peccat, Baptisma quod fidei nostræ incrementa consummat, Baptisma, quod nos de mundo recedentes statim Deo copulat*, eo quòd vt habetur de consecrat. dist. 4. can 37. *in martyrio tota Baptismi Sacramenta complentur.* Quod Cyprianus epist. ad Iubaianum 73. eleganti hac oratione expressit. *Nec priuari*, (loqui-
C tur de Christianis baptizatis ab hæreticis, quibus Iubaianus aiebat, aditum ad beatam immortalitatem fore nullum, quamuis Dei causa mortem opperent, antequam à Catholicis, penes quos solos veri Bapt. ius esse Cypr. cum Africanis Episcopis in Concilio sanxerat, quæ etsi vera forent, inquit Cyprianus, tamen dici nequeunt, *Priuari Baptismi Sacramento, vt pote qui baptizentur gloriosissimo, & maximo sanguinis Baptismo, de quo & Dominus dicebat, habere se aliud Baptisma baptizari: sanguine autem suo baptizatos, & passione sanctificatos consummari, & diuinæ pollicitationis gratiam consequi, declarat Dominus, quando ad latronem, in ipsa Passione credentem, & confitentem loquitur, & quod secum futurus sit in Paradiso pollicetur.*

De his tamen Baptismatibus, nobis hîc nullus sermo, sed de communi ac vsitato, in Dei Ecclesia, quod antiqui Patres, Dionysius cap. 2. eccl. Hierarch. illustrationis Sacramentum. Clem. Alex.

lib. 1. pædag. cap. 6. Nazianz. orat. de Bapt. dixere *φωτισμόν* illuminationem exemplo Apost. ad Hebr. 2. *impossibile*, est eos *qui semel sunt illuminati & gustauerunt*, quo sensu Cypr. epist. 7. ad Confessores queritur. *Dei templa, & post confessionem sanctificata, & priùs illustrata*, id est Baptizata. *ab iis turpi & infami concubitu inquinata esse*, & quoniam Beata vita nihil esse debet homini charius, optatius nihil diuina gratia qua ad eam vitā peruenitur, Baptisma quod est Sacramentū gratiæ, & admissionis nostræ in numerum electorū dixere Patres. *Donum Dei, & saluatoris Domini nostri Iesu Christi.* De consecrat. dist. 4. ca. 4. & Cyrillus Hierosol. Catech. 3. Amb. lib. de Sacram. cap. 21. Appellatur & à Nazianz. orat. 40. in sacrum Baptisma *σφραγὶς*, seu signaculum, eo quod in Bapt. per impressionem characteris spiritualis, animæ signantur, & vt quidpiam ad Christi ouile pertinens, seponuntur ad gloriam venturam. Ita consideratus Baptismus definitur, *Sacramentum visibile in aqua & Spiritu sancto.* de consecrat. dist. 4. can. 1. A Catechismo Romano par. 2. ca. 2. *Sacramentum regenerationis per aquam, in verbo vitæ.* A Guid. de Monte *Ablutio exterior corporis cum præscripta forma verborum.* A Tert. lib. de Baptismo. *Sacramentum aquæ*, à Dionysio Ecclesiasticæ Hierar. cap. 2. *principium quoddam sanctissimorum mandatorum sacra actionis, & aliorum diuinorum eloquiorum & sacrarum actionum, ad eorum susceptiuam opportunitatem formans nostros animales habitus, ad supercœlestis quietis anagogen, nostrum iter faciens, sacra & diuinissima nostræ regenerationis traditio.*

A Damasceno lib. 4. cap. 10. *Sacramentum per quod primitias Spiritus sancti accipimus, principium alterius vitæ, regeneratio, & sigillum, custodia & illuminatio.* Quod enim Baptismus primo loco conferatur, atque Spiritus sancti inhabitantis prima initia capiamus, dicitur nobis dare primitias spiritus, vt enim primitiæ spiritus, id est, excellentia illa dona quæ initio nascentis Ecclesiæ Christus electis conferebat, numero & amplitudine ea superabant quæ dantur hoc tempore fidelibus, ita & in Baptismo copiosior meritorum Christi fit applicatio, quàm in cæteris fidei mysteriis, per eum enim peccata omnia, quoad culpam, pœnam, & omnem satisfactionis obligationem plenissimè tolluntur *est principium vitæ alterius*, quia per eum in sanctorum numerum inscribimur primaque æternæ vitæ pignora, fidem, spem, & charitatem accipimus.

Regeneratio est quia eius beneficio, Deo & cœlo nascimur, per gratiam quam confert eum vsurpantibus. *Sigillum* est, quia characterem imprimit, quo veluti sigillo quodam insigniti ad Christi gregem pertinere dignoscimur. *Illuminatio* est, quia lumine fidei infusæ in Baptismo discit homo, quid homini sequendum, quid vitandum, quibus ei ad vitam immortalem, ac beatam enitendum sit virtutibus, quibus superandus hostis, placandi superi, enecandi mali habitus.

Omnium optima Bapt. descriptio, & tenenda, est ea, quæ ex Catechismo est petita, sicque habet. *Baptismus est Sacramentum regenerationis per aquam in verbo vitæ.*

Dicitur *Sacramentum*, quia ita appellatur à Gelasio Papa can. 17. distinct. 4. de consecrat. & August. vt refertur ca. 2. eiusdem distinct. 2. quia est signum visibile inuisibilis gratiæ, quæ nos Deo, & beatæ immortalitati parit, quare (vox signi) locum generis tenet, cætera quæ in ea definitione

A habentur, differentiæ vicem explent, quia etsi Sacramenta omnia, vitam animæ, roburque spirituale, cum gratia tribuant, nullum tamen præter Baptismum, propriè nos Deo generat, cum de eo solo, Ioan. 3. sit dictum, nisi *quis renatus fuerit, ex aqua, & Spiritu sancto*, &c. Ioan. 3. nec alteri ab illo, competit primo, & per se, dare homini primam gratiam, sed secundam, quare simpliciter & sine addito, vocatur à Leone Papa, in Epist. ad Episcopos per vniuersam Siciliam constitutos cap. 6. *regeneratio.* Aquæ fit mentio, quod sine ea constare Baptismus nequeat, vt vox ipsa Baptismi indicat eum Cypr. ideo *genitalem vndam*, nuncupat Epist. 2. ad Donat. *lauacrum vitale* lib. de discipl. & habitu virginum. Paulus ad Titum 3. *lauacrum regenerationis*, ad Ephes. 5. *Lauacrum aquæ mundans in*
B *verbo vitæ.* Tertull. loco proximè citato *Sacramentum aquæ.* Additur *in verbo vitæ*, quia est aqua, seiuncta à verbo, id est forma, propria Sacramenti, ad productionem gratiæ, inefficax, inanis, nullarumque virium.

QVÆSTIO II.

Quando Baptismus sit à Deo institutus in Ecclesia.

RE*spondeo ea de re certi nihil tradi ab Ecclesia, etsi enim quando in Iordane Christus est
C Baptizatus, huius Sacramenti materiam, ipso facto, & effectu demonstrauerit, nego tamen constare certò, de tempore, quo voluntate Christi, frequentari primum incœperit, pars 1. constat ex Ambrosio sermone 36. lib. 2. In Lucam cap. vltimo Hieronymo in 3. Mat. eorum enim est opinio, à Christo, tam Baptismo suo, quàm contactu suæ viuificæ carnis, aquas consecratas esse, vimque iis inditam, non infusione vllius qualitatis physicæ, sed morali consecratione illas deputando, vt essent materia Baptismi, & decernendo eis applicare vim suorum meritorum ad productionem gratiæ, sicque iam ex eo tempore Christum definisse Sacramentum Baptismi, mystico modo adumbran-
D do eius formam, quæ in inuocatione Trinitatis consistit, per apparitionem eiusdem, nam pater qui est filij principium, tunc est locutus, Spiritus sanctus, in speciè columbæ apparuit, nec modo formam ab eo designatam tunc esse aiunt, hi duo Patres; sed effectum quoque Sacramenti, lapsu Spiritus sancti in columbæ forma.

Pars altera responsionis fuit, nihil constare certò, de tempore, quo Baptismus est à Christo institutus, quia eius non meminêre scripturæ sacræ, existimant proinde aliqui institutum in vltima cœna, vt Hugo de sancto Victore lib. 2. de Sacramentis parte 6. cap. 4. Alij antea, nonnulli post resurrectionem, nempè cùm Apostoli Math. 27. Christianæ veritatis, ac Euangelij sementem vbi-
E que facere sunt missi, quæ opinionum varietas argumentum est, & quidem meo iudicio non obscurum, eius rei, de qua agimus, nempe, instituti Baptismi tempora definiri certò non posse. Quare.

Dico primò. *Non esse de fide Baptismum ante passionem esse determinatè, aut post eam institutum à Christo:* Quia illud tantùm est de fide, quod est reuelatum à Deo, aut ex verbo Dei scripto, vel tradito, euidenter colligitur, at neutrium de tempore Baptismi instituti à Christo dici potest, ergo non est

de fide, eum ante passionem institutum esse, aut post illam ,, certò, & determinatè.

Dico 2. *Probabilius tamen videri, Baptismum, Christi authoritate, cœpisse esse in vsu, ante passionem.*

Quia antequam hæc accideret, constat Apostolos baptizasse: patet ex his verbis Ioan. 3. *Post hæc venit Iesus, & discipuli eius in Iudæam terram, & ibi morabatur cum eis, & baptizabat.* Eo enim loco agitur de Baptismo, qui verè Christi esset, & non Ioannis, sed Sacramenti collatio supponit eius institutionem: Ergo credibilius est Baptismum ante Passionem institutum esse. Itáque sentit D. Augustinus, epist. 108. & tractatu 5. in Ioannem: vtrobique enim asserit, Iudam baptizasse, quod verum non esset, si baptismi institutio, posterior esset Christi Passione. Cum Augustino consentiunt Cyrillus, lib. 2. in Ioannem, cap. 57. Sotus in 4. quæstione 4. articulo primo Conclusione 6. de Sacramentis.

Confirmatur, ideo opinione Chrysostomi in oratione de Paschate, edita non ita pridem, ex Christi latere, resoluto militis lancea, aqua sanguine mixta fluxit, quod latronem lauari ad beatæ vitæ immortalitatem esset necesse. Sentit ergo Chrysostomus, Baptismum iam tum institutum esse, deque eo præceptum extitisse, quod præteriri non potuerit sine culpa, alioqui cur diceret latroni ad salutem opus fuisse aqua, in qua lauaretur? cùm enim hæc, & æterna fœlicitas, naturâ suâ nullam inter se necessariam coniunctionem habeant, eiusmodi necessitatis initia, & causas, à diuina voluntate repetere est necesse.

Probatur secundò. Non est credibile, Apostolos non baptizatos, fuisse consecratos in Sacerdotes, quod tamen dicendum esset, si Baptismus posterior esset resurrectione. Matthæi enim 16. conceditur Petro potestas remittendi peccata, quæ Matth. 18. conceditur cæteris Apostolis, capite autem 26. datur potestas in Christi corpus, quæ duo munera propria sunt Sacerdotum.

Confirmantur hæc, ex iis quæ asserit Euodius Episcop. Antiochenus apud Niceph. lib. 2. cap. 3. videlicet, à Christo Petrum solum baptizatum esse, ab hoc autem Andræam, Iacobum, & Ioannem, ab eis verò reliquos Apostolos, & 70. discipulos, quæ omnia, Christi Domini morte, priora fuisse tempore, vel hoc argumento esse potest, quod non sit probabile, Christum dedisse Euchar. non baptizatis, aut non baptizatos, initiasse sacerdotio, quæ duæ res tamen, singulari Christi beneficentia, Apostolis sunt concessæ, antequam sanctam animam exhalaret in Cruce. Maneat ergo quod erat in quæstione, Baptismum ante Passionem institutum esse, eiusque materiam ac formam designatam fuisse, eo tempore, quo Christus fuit baptizatus, quod Patres indicant, cùm asserunt Christum contactu suo aquas sanctificasse, vt Chromat. in Matth. cap. 6. siue virtutem iis contulisse, vt Aug. serm. 1. Domin. infra Octauam Epiph. his verbis, *Ex quo Christus in aqua mergitur, ex eo omnium peccata abluit aqua*, quæ virtus non est qualitas iis impressa, sed consecratio moralis, per quam aqua deputata est vt materia ad vsum, & effectum Sacramenti producendum. *Neque enim purgare peccata posset, nisi tactu Dominici corporis sanctificata esset*, de consecrat. dist. 4. can. 10.

Obiicies 1. Forma Baptismi est tantùm data post Passionem, Matth. vltimo *Baptizantes eos in nomine Patris*, Ergo & tum institutus est, non ante.

Negandum est Antecedens. Cùm enim multo

A iam ante tempore Bapt. esset in vsu, voluntate Christi, & eius quoque formam, Apostolis notam esse oportuit: ex his ergo verbis, tantù infertur præceptum de Baptismo recipiendo, Christum cum obligatione post Passionem suam dedisse, qualis ante nulla erat, libertate cuique relicta, eum frequentandi si vellet.

Obiicies 2. illo loco, quem ex Euangelio Ioannis citauimus, agi tantùm de Baptismo impropriè, & qui præcursoris erat.

Respondendum est, id esse falsum. 1. quia Ioannis discipuli indignè tulerunt, plures à Christo per Apostolos fuisse baptizatos, quàm à Ioanne, quod non fecissent, si vnum & idem vtriusque Baptisma extitisset. 2. quia Matth. 3. & Ioan. 3. indicatur vtrumque diuersum fuisse: dicit enim Ioannes. *Ego*

B *vos baptizo in aqua, qui autem post me venturus est, fortior me est, ille vos baptizabit in Spiritu sancto.* 3. Quia quos Ioannes baptizauerat, hos iterum lotos esse ab Apostolis legimus, Actorum 19. quod fuisset superfluum, si Christi & Ioannis idem Baptismus fuisset.

Obiicies 3. Si Bapt. fuit in vsu ante Passionem, sequitur eũ independenter ab illa habuisse suam efficaciam: Consequens est falsum: Neganda est Maior, licet enim Passio, quo tempore institutus est Baptismus, executioni mandata non esset, præuisa tamen erat, ac verè inchoata, cùm qui dies Christo vitam, eiusdem quoque cruciatibus initium dedent, ipsomet teste apud Psalmistam. *Pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute mea.* Vtrumque autem sufficere id indicat, quòd nullo non tempore,

C sancti, Christo, eiusque meritis, gratiam suam acceptam retulerint, quem tamen scimus, tùm aliter passum non esse quàm per præscientiam, quo sensu in Apoc. dicitur, occisus ab origine mundi, suoque immaculato cruore lauasse mundum, quia eius mors præuisa fuit, & ab origine mundi, efficaciam ad sanctificandos homines habuit.

Obiicies quartò Nunquam fuit Baptismus, quin per eum daretur Spiritus sanctus, cùm à gratia, & charitate non sit hic seiunctus, sed ante Passionem Spiritus sanctus nulli est datus, Ioannis 7. *Spiritus sanctus nondum erat datus, quia Iesus nondum erat glorificatus:* Ergo nec Bapt. institutus ante eam fuit. Neganda est minor: semper enim per Baptismum, datus est Spiritus sanctus, cum gratia, qua-

D re ad confirmationem argumenti dicendum est, velle tantùm Apostolum, Spiritum sanctum, ante gloriosam resurrectionem Christi, datum non fuisse, in plenitudine, & forma visibili, vt datus est in die Pentecostes, non negat tamen eum inuisibiliter, & minori copia communicatum, quàm cùm datus est Apostolis, sed tamen sufficienter, ad remissionem peccati, & effectum Baptismi.

QVÆSTIO III.

E *Quando Lex Ecclesiastica de Baptismo frequentando obligare cœperit.*

PRima Assertio. *Lex de Baptismo, vnumquemque tunc in particulari obligare cœpit, publica, & generali obligatione, quando lex Euangelica promulgata fuit solemniter.* Quod accidit in die Pentecostes, causa est, quod lex à promulgatione sui facta, vt expedit, vim habeat in populo, non respectu tantùm communitatis, sed singulorum, ergo non

4 ante,

ante, ea lege censendi sunt obligati fuisse homines, quam promulgaretur, cum euulgatio legis, aut ei sit essentialis, aut certè conditio necessaria, vt obliget. Angel. verbo lex num. 13. Sotus in 1. de iustit. q.1.art.4. Caiet. in 1.2.q.64.art.4.

Secunda Assertio. *Lex de Baptismo, probabiliter obligare cœpit Ecclesiam vniuersam, quando Christus in cœna legem nouam instituit, aut in passione, cum veterem omnino aboleuit.*

Ratio est, quod ad legem Euangelicam, Sacramenta pertineant, ergo tùm Ecclesiam vniuersam obligauit præceptum de Baptismo, cum lex noua à Deo est condita.

QVÆSTIO IV.

Quænam sit materia Baptismi, quæ forma.

CRedidere Seleuci discipuli, Bapt. in igne dandum esse, horum dogma secuti Iacobitæ, fronti signum Crucis, loco aquæ imprimebant, candenti ferro.

Ridiculus est Lutherus cum in symposiacis suis colloquiis, cap.17. asserit in omni balneo, Baptismum conferri posse, proindeque lac, vinum, ceruisiam, esse huius Sacramenti materiam. Sententia Catholica exponetur sequentibus assertionibus.

Prima Assertio. *Baptismi materia remota, est aqua.*

Doctrinam hanc certam fecere Concilia, & Patres, libet ordiri à prioribus: *Si quis*, inquit Trid. sess. 7. can. 2. *dixerit aquam veram, & naturalem, non esse de necessitate Bapt. anathema sit*; & in Florent. hæc habentur, *materia huius Sacramenti est aqua vera & naturalis*, nec refert frigida sit, an calida, turbida, aut pluuia, vel ex glacie, niue, grandine expressa, aut liquori cuipiam alteri sit admixta in quantitate tam modica, vt aqua, nomen suum retineat, quia accidentalis mutatio, quæ in ea interuenit non impedit quominus talis sit secundum vsum, & conceptionem communem hominum. Addit S. Thom. articul. 4. ad 4. lixiuium & aquas sulphureas, sufficientem esse Baptismi materiam, quamuis non conuenientem extra necessitatem, quia etsi talia sedãdæ siti adhibere non sit in more, nomen tamen aquæ, cum proprietatibus quæ ei sunt innatæ seruant, quod quia lutum, ac iusculum, cum succi carnei admixtione magna, non habent, in iis Baptismus conferri non potest: enimuero cùm Baptismus duo exigat, verbum & elementum, iuxta quod de verbo veritas ait, *Euntes in mundum vniuersum prædicate Euangel. omni creaturæ, & Baptizate omnes gentes, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, eademque dicat de elemento. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua*, &c. *Dubitare non debemus credere illos verum non habere Baptismum, in quibus non solùm vtrumque prædictorum, sed etiam alterum est omissum*, inquit Innoc. 3. de Baptismo cap. 5. *Renascitur ergo homo, ex aqua, visibili Sacramento, & Spiritu inuisibili, intellectu, vt symbolum Baptismi visibiliter accipiat, & spiritualem intellectum, ipsius symboli perficiat.* Augustinus contra Donatistas.

Sane aquæ fit mentio in scripturis, Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua*, &c. Ad Ephes. 5. *Mundans eam lauacro vitæ.* Ad Titum 3. *Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis.* Deinde summa Baptismi necessitas qui fons est, *Patens domus Dauid & ha-* A *bitantibus Ierusalem, in ablutione peccatorum.* Vt loquitur synodus Lugdunensis habita sub Cardinali Turnonio, *Salus puerorum*, iuxta Concilium Xantonense, ann. 1279. summa inquam necessitas Sacramẽnti huius, exigebat, ne in alia materia fieret, quam quæ obuia & ad manum singulis foret, talis autem est aqua, *Quæ appellatione Baptismæ significatum semper*, esse scribit Cypr. ep. 63.

Vt enim ea suffocantur animalia, à piscibus diuersa, ita & Baptismi vnda, humana scelera. Psal. 73. *Contribulasti capita draconum in aquis*, id est, peccatorum Augustin. interprete, quid? quod aqua emollit, qui effectus proprius est Baptismi, à quo humana pectora parantur ad gratiam, quæ Christi B est sigillum. Quod aqua sordes abluit, vt Baptismus animæ maculas, est hic sanè vt Catholica fides docet regeneratio in spiritualem vitam, quod aquæ perbellè conuenit.

Obiicies. Math. 3. cum de Baptismo sermo instituitur, nullam aquæ mentionem fieri, sed solius ignis, & Spiritus Sancti. *Ille vos Baptizabit in Spiritu sancto & igne*, non est ergo aqua Baptismi materia. Vtraque propositio est falsa, prima quidem, quia cùm baptizare idem sit, ac lauare, lotio autem communiter in aqua fiat, satis superque videtur Euangelista indicasse hac voce, *baptizabit*, aquam ad baptismum esse necessariam. Deinde negari potest, per ignem, baptismum intelligi, sed vel cruciatum purgatorij, iuxta Hieronymum in hunc lo- C cum, vel abundantiam donorum, & gratiæ, quibus cumulandi erant Apostoli, ac fideles omnes, sacro die Pentecostes, ita Beda in tertium Lucæ, quo sensu videtur Christus dixisse Act. 1. Apostolos baptizatum iri, Spiritu sancto, non post multos dies, ab eius in cœlum ascensu. Quod si placet ista verba de Baptismo sumere, vt vsurpauit Chrysost. hom. 11. in Math. vbi per ignem, & spiritum, intelligit charitatis abundantiam, qua per Baptismum ornatur anima, neganda erit consequentia argumenti, quia ex argumento negante, valida nulla inferri potest veritatis alicuius affirmatio.

Secunda Assertio. *Aqua quæ materia Baptismi sufficiens est, & necessaria, debet esse vsualis, & simplex.*

D Quia reliquæ non sunt aquæ simpliciter, sed cùm addito, ergo cùm Christus aquam adhiberi imperet in Sacramento Baptismi, est eius præceptum de vsuali, & elementari intelligendum.

Aquæ autem vsualis, & simplicis nomine, omnis est intelligenda, quæ speciem, & naturam aquæ naturalis retinet, etsi rebus sit aliis quamplurimis immixta, secundum D. Thom. hic q. 96. art. 3. Reginal. lib. 27. cap. 3. num. 12. Ægydium in citatam quæstionem 66. D. Thomæ dub. 1. num. 22. quia ex hypothesi, quod substantia aquæ, per additionem corporum, aliam naturam non induat, pergit semper esse aqua, proindeque sufficiens Baptismi materia.

Ex quo infertur 1. in aqua resoluta ex glacie, E fieri Baptismum posse. Henriquez lib. 2. de Baptismo cap. 6. quia vere est aqua, ergo elementaris.

Infertur 2. Ob contrariam rationem, in sudore corporis, humoribus expressis ab herbis, floribus, aut oculis, conferri non posse, quia non sunt vera aqua simpliciter dicta elementaris, & vsualis, secundum communem vsum, & conceptionem hominum: Non desunt tamen qui pro extrema necessitate contrarium sentiant, quia non constat, an tales humores, specie differant ab aqua naturali, er-

go vt minimùm, materia sunt dubia Sacramenti: A At materiæ dubiæ semper locus est in necessitate, ex Reginaldo loco citato, num. 13. quia sub pœna peccati mortalis, est consulendum proximo periclitanti de anima, cùm id fieri potest, sine certa Dei offensa, at vtrumque hîc concurrit, primò, periclitatio de salute, cùm eius obtinendæ spes nulla sit ordinariè, sine Baptismo. Secundò, concurrit etiam culpæ priuatio, cùm in tali casu, authores nullam agnoscant, necessitas enim extrema, irreuerentiam excusat, quæ ea cessante, in Sacramentum admitteretur, Ministro se sua sponte exponente, per vsum talis materiæ periculo nihil faciendi.

Hæc sententia non est improbabilis, quam qui B sequetur in necessitate extrema spirituali pueri, Baptismum non dabit, nisi sub conditione, hoc modo, *Si aqua qua vtor, est materia Baptismi sufficiens, ego te baptizo, si non est, non te baptizo.* Sic .n. admittendi sacrilegij periculũ vitatur, vt ante est probatũ.

Infertur 3. In Lixiuio aqua lutulenta Baptismum dari posse, modò tamen tanta non sit permixtio, vt naturam potiùs habeant permixti corporis, quàm aquæ, de Grafiis decisionum, part. 2. lib. 1. cap. 15. num. 15. Suarez disp. 20. sect. 1. assert. 2. quia quamdiu aqua non transit in aliam naturam, semper est aqua, & proinde sufficiens materia Baptismi. Guido de monte, cap. 3. de Bapt., non tamen conueniens, extra casum necessitatis. Idem simili ratione dici debet de aqua, in qua caro de co- C cta fuit; cum succi carnei modica admixtione, hæc enim nomen, & aliquas aquæ proprietates retinet. Viuald. in Candelabro de Baptis. capite de materia.

Obiicies contra assertionẽ, quæ ex Christi latere aqua fluxit, authore Chrysost. oratione de Paschate, paulò ante à nobis citata, baptizatus est latro, eius in cruce, ac tormentis socius, & vt esset id falsum, saltem constat, talem aquam, Baptismi symbolũ fuisse: at hæc elementaris non fuit, cùm elementa prima non sint in corporibus. Minorem falsam esse pridem Innocentius III. cap. in quadam 8. extra. de celebratione Missarum definitè sanxit, his verbis. *Quod Christus verus sit homo ex anima rationali, & humana carne subsistens, probatur ex eo, quòd vi-* D *talem spiritum emisit, & de vero corpore, probatur, quoniam ex eo sanguis exiuit & aqua: cæterùm sicut verus fuit spiritus, & verus sanguis, ita proculdubio fuit vera aqua, cùm Christus sit veritas, & à veritate omnis fallacia sit penitus aliena, nam si non fuisset aqua, sed phlegma, quod de latere Saluatoris exiuit ille qui testimonium perhibet de his quæ vidit non aquam, sed phlegma dixisset: nec in hoc verum Sacramentum regenerationis fuisset ostensum, cùm per Sacramentum Baptismi non regeneremur in phlegmate, sed in aqua.* Hæc ille. Ex quibus patet, aquam quæ ex latere Christi fluxit, naturalem fuisse, miraculosè tamen inde egressam, aliàs non fuisset testimonium veritatis corporis Christi, cùm in phantastico cor- E pore creari potuerit miraculosè, vt notauit Candid. disquisit 16. art. 2. dub. 2. Quæres quid requiratur necessitate præcepti, ex parte remotæ materiæ Baptismi.

Assertio 1. Requiritur vt aqua sit benedicta per orationes Sacerdotis, & infusionẽ Chrismatis noui, id est, anni præsentis, can. si quis 122. de consecrat. dist. 4. ibi enim dicitur; extra casum necessitatis, sine tali Chrismate, baptizari nullum posse, proinde peccat mortaliter, qui baptizat in alia aqua, quàm quæ, præcepto Ecclesiæ ad id determinata est, cuiusmodi est sacrorum fontium. Sylu. verbo Baptismus 4. §. 2. Tabiena eodem §. 7. & colligitur ex Clem. 1. de Baptismo.

Secundò, præceptum est, vti aqua pura, nam sordidæ sine necessitate, vsus esse nullus potest, Clem. vnica de Baptismo.

Assertio 2. *Vt aqua baptismalis est remota materia Baptismi, ita hæc in vsu ablutionis, siue corporis ablutio, tam actiua, quàm passiua dicenda est, estque verè proxima dicti Sacramenti materia.* Quia, vt habet can. 1. dist. 4. de consecr.. *Necessarium est visibile Sacramentum aqua, ad ablutionem visibilis corporis,* præter aquam requiritur ergo ad Baptismum, ablutio, quod & D. Ambrosius lib. 1. de Sacram. cap. 4. & 5. vt refertur de consecr. distinct. 4. can. 9. innuit his verbis. *Aliud est elementum, aliud consecratio, aliud opus, aliud operatio, aqua opus est, operatio Spiritus sanctus est*: vbi haud dubiè vocabulũ, *aqua*, debet intelligi accommodatè ad institutionem Baptismi, non habentis esse permanens, sed successiuum, vt sensus sit, *aquam*, id est, ablutionem corporis, Ministri opus, id est, actionem esse, quam quidem ad perfectionem Sacramẽti necessariò exigi, tam sanctus Thomas, quàm ratio ipsa indicat. Primus quidem 3. p. q. 66. art. 1. *Non perficitur,* inquiens, *Sacramentum in ipsa aqua, sed in applicatione aquæ ad hominem, quæ est ablutio*, videri, vt D. Thomæ testimonio ad Baptismi essentiam, requiratur ablutio in fieri, seu actiua, cùm hæc nihil sit aliud, quàm actio, per quam aqua, membris Baptizandi applicatur, præter quàm est etiam necessaria passiua, seu in facto esse, hoc est corporis contactus, ab aqua. *Detrahe enim verbum, quid est aqua, nisi aqua? accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum: vnde ista tanta virtus aquæ vt corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente verbo* Augustinus tractatu 8. in Ioannem.

Assertionis ratio est, quòd materia proxima & constitutiua Sacramenti, est quæ per formam verborum, ac eorumdem significationem determinatur: at hæc verba, *Ego te baptizo*, determinant & significant non aquam secundùm se, sed vt est in vsu, seu ablutionem, actiuam quidem, hæc enim exprimitur pronomine, *Ego*, & verbo primæ personæ *Baptizo*: passiuam autem, quæ in eadem forma indicatur persona baptizata, hac voce, *Te*, est ergo ablutio, Baptismi materia proxima.

2. Est Baptismus, actus ministri, seu Christi per ministrum, dicitur enim de illo, *Hic est qui baptizat in Spiritu sancto*, & hæc causa Aug. extitit, tractatu 5. in Epist. primam Ioan. asserendi, *non timere se adulterum, non homicidam, non ebriosum quia columbam attendebat, id est Ecclesiam, per quam sibi dicebatur, hic est qui baptizat*: & tract. 6. in eandem epist. *Quod datum est*, inquit, *vnum est, non impar, propter impares Ministros, sed par & æquale, quia hic est qui baptizat. Baptizat ergo Christus, baptizat & Minister, quia tingit, & corporis ministerium præbet,* vt loquitur Augustinus, tractatu 15. in Ioan. Est ergo actiua ablutio, de Bapt. essentia.

Et rursus, nisi aqua baptizatum tangeret, gratiam non conferret, cùm non esset lotio: sanè *forma & vsus Baptismi hoc habebat olim, vt ante fons consecraretur, & tunc descenderet qui baptizandus esset.* Ambros. lib. 1. de sacra. cap. 4. relatus à Grat. de consec. dist 4. can. per aquam 9. si descendebat, ergo ablui eum, & tingi erat necesse, quod hæc Pauli quoque verba indicant, ad Ephes. 5. *mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ.*

Confirmatur. Ad Baptismum requiritur talis ablutio, & contactus, ratione cuius homo dicatur ablutus, at hæc ei denominatio non conuenit

per nudum contactum aquæ, sed per successiuum tantùm, nam vt aqua quæ est in vase, non dicitur illud abluere, nisi quando mouetur & per partes eius applicatur, ita nec eadem aqua lauare corpus, nisi cùm eidem admouebitur per contactum, qui successiuè fiat.

Assertio tertia. *Ad ablutionem tanta necessitate Sacramenti, aquæ vis & quantitas exigitur, quanta est opus, vt quis secundum vsitatum, & moralem modum loquendi, dici queat lotus, alioqui sua Sacramento materia deerit.*

Hinc est, quod is, cui tantùm vna aquæ gutta infunderetur, propriè dici non possit lotus, nec proinde baptizatus, etsi contraria sententia quam defendunt Victoria de Sacram. q. 19. Vasq. disp. 145. Comitol. responsion. moral. lib. 1. q. 12. probabilitate non caret, eo quòd per quamlibet guttam, vt aiunt, homo dicatur aspersus, ergo & lotus.

2. Quod in qualibet particula, panis, Christi corpus, fieri possit, ergo & Baptismus, in qualibet aquæ parte.

Verùm ad hæc argumenta responderi potest, negando consequentiam eius, quod est primo loco allatum, quia lotio dicit applicationem, & vsum aquæ talem, qui ad ablutionem sufficiat, atqui vna gutta non sufficit, ad rationem ablutionis, vt patet. Quod autem affertur à Valent. tom. 4. disp. 4. q. 1. punct. 2. vno die ter mille homines ab Apostolo vno baptizatos esse, quod videtur fieri non potuisse nisi per aspersionem confusam, qualis est ea per quam aqua benedicta populus in Missa aspergitur, quæ non fit, nisi lapsu vnius guttæ, in singulos de populo. Quod inquam ab hoc auctore profertur de tot millibus baptizatis, vim non habet quia non magis repugnat cos tanto numero baptizari posse, per effusionem aquæ, quàm ab Episcopo, in pari numero posse confirmari vno die.

Ad secundum respondendum est negatione consequentiæ, diuersitatis hæc est ratio, quod ad consecrationem ex parte materiæ, nihil aliud requiritur, quàm vt sit verus panis, at verò ad Baptismum, præter veram aquam, exigitur insuper ablutio, verè & propriè dicta, quæ per vnam guttam moraliter nequit fieri, nam ad Baptism. requiritur contactus successiuus aquæ, eiusque quantitas tanta, quanta moraliter est necessaria, vt homo dicatur ablutus, at hæc in aquæ gutta non reperitur.

Quarta Assertio. *Etsi ad vitandum peccatum debeat ablutio, fieri in parte aliqua notabili corporis, non est id tamen ad Sacramenti valorem necessarium.*

Pars prima probatur, ablutio quæ hic est vsurpanda, ne peccetur, debet esse conformis ei, quæ adhibetur ab Ecclesia, & per quam homo, dicitur secundum consuetudinem Ecclesiæ lotus esse, at hæc exigit, vt corporis pars lota, sit notabilis.

Deinde ad rationem ablutionis requiritur aquæ infusio, supra eum, qui dicitur lauari, quod probant Suarez & Reginaldus, ex eo, quod aqua, in vase manens, non dicitur corpus lauare, quemadmodum nec vna gutta, quæ corpori adhæret, at non pars quælibet hominis, tam propriè sedes est animæ ratione suarum functionum, quam alia, ergo nec tam propriè in vna parte lauari dicetur, quam alia.

Secundam partem defendunt Durandus in 4. dist. 6. q. 1. Sylu. verbo Baptismus 4. q. 1. Vasquez disp. 146. num. 28. asserentes partem quamlibet ad Baptismum sufficere, quia in ea inquiunt, est anima tota, ergo capax mundari vbilibet, à pec-

A cato originali, quod ei adhæret. Secundò quia homo vulneratus dicitur, etsi plaga ei tantùm in extremo digito adhæserit, ergo à pari, dicetur baptizatus, si tantùm extremitas digiti, vel pedis eminentium ex vtero, lauetur.

Contraria tamen opinio admodum est probabilis, & secundum eam, dicendum est neque ex scriptura, neque ex traditione Ecclesiæ satis constare an digitus solus, pes, aut capilli, sint partes eiusmodi in quibus conferri Baptismus possit, sane extra casum necessitatis non esse ita conferendum scripsit Bresserus lib. de conscientia probab. cap. 10. remotoque periculo repetendum esse sub conditione docet Laym. tract. 11. cap. 3. num. 3.

Secundo respondendum est, ad primum quidem,
B nihil ex eo probari, nam anima non est baptizanda sed homo, ergo in hoc Sacramento ea necessaria est ablutio, per quam, homo dicatur lauari, sed pro qualibet minima parte corporis, id ei non conuenit, vt vsus loquendi satis indicat.

Ad 2. Respondeo rationem esse disparem, nam communis ratio loquendi habet, vt quis dicatur vulneratus, etsi pars tantùm extrema digiti, sit læsa, quod locum non habet in lotione, vt patet experientia.

Sequitur ex dictis, ad Baptismum non sufficere, si vestes baptizandi respergantur aqua, quia non hæ, sod homo lauari debet, iuxta illud August. *Quæ est tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat.* Eademque est ratio si infans pelle secundina adhuc circundatus baptizetur propter periculũ.
C Nam ea pellis non est pars hominis; sed habet se ad instar vestis Zambrana de Bapt. dub. 3. n. 8.

Secundo patet ex dictis, non posse aliquem, citra necessitatem baptizari in parte aliqua exigua corporis, quia ablutio quæ est in Bapt. adhibenda. ad fugam culpæ, debet esse ei conformis, quam vniuersa Ecclesia tenet, & per quam, homo secundum modum loquendi communem, eiusdemque Ecclesiæ sensum, baptizatus esse dicitur, at hæc in more habet, caput, humeros, aut pectus lauaro, cum baptizat, non vacat ergo culpa, qui eam, sibi in hac praxi sequendam, non putat.

Quare etsi pes, manus, aut digitus solus, in necessitate censeri possint, pars idonea, in qua ba-
D ptizari quis possit, quemadmodum & capilli, ex sententia probabili, co quòd pars sint integrans hominis, non quòd vita viuant eadem, qua cæteræ eius partes, sed quòd ad illius integritatem exigantur, sintque coniuncti naturaliter toti corpori, sicut vngues, quod sufficit, vt aspersio in iis facta, denominationem baptizati ei tribuat, qui in iis, aqua superinfusa tinctus esset, licet inquam hæc ita se habeant, tamen vbi necessitas cessauerit, remotione periculi, quod timebatur, Baptismus erit repetendus sub conditione, quia incertum est an collatus in alia parte, quam notabili vt capite, scapulis, & pectore valeat, cum id neque ex scriptura, neque ex Ecclesiæ traditione, satis constet, & Do-
E ctores de eius valore ambigant, dati alibi, quam in aliqua parte tali, hoc est notabili.

QVÆSTIO V.

Quæ sit forma Baptismi.

HActenus de materia Baptismi tam proxima quàm remota, veniamus ad formam. Sub qua ergo verborum forma dari Bapt. debet vt sit ratus?

Sub ea, per quam Sacramentum Bapt. quod ad inuocationem Dei, & indiuidua Trinitatis, videlicet, Patris, & Fily, & Spiritus sancti consecratur in aqua. Innocent. III. eap. firmiter de summa Trinitare: quod Trident. innuit, Sess. 7. ean. 4. habent autem expresse Florentin. in decreto de Armenis Lugdunense sub Cardinali Turnonio, Santonense, de an. 1578. Parisien. sub Odone, his verbis. *Baptismus cum honore & reuerentia celebretur, & cum magna cautela, sub hac forma, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus S. & caueat maximè baptizans in distinctione verborum, & in prolatione, in quibus tota virtus consistit Sacran enti, & salus puerorum, Ego te baptizo,* &c. Eadem habet totidem ferè verbis, Florent. *Forma huius Sacramenti est*, inquit, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.*

Causa non alia, quàm diuina institutio, cuius testimonia ex sacris Libris peti possunt, aperta, & clara: *De Verbo enim veritas dicit, euntes in vniuersum mundum, prædicate Euangelium omni creaturæ, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Innoc. 3. cap. 5. de Bapt.

Nec abs te, nam cùm Baptismus sit Sacramentum fidei, de consecrat. dist. 4. can. regenerante, Sacramentorum principium, ingressus in Ecclesiam Christi, oportet in eius susceptione expressam fieri professionem fidei Christianæ: hæc autem, duo præcipua mysteria amplectitur, vnitatis Dei, & Trinitatis in personis, ergo eorum facienda fuit mentio in forma sub inuocatione Dei Vnius ac trini.

Secundò, cùm baptismus consecrari in aqua debeat per suam formam, secundùm illud Pauli 5. *Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ.*, decet vt in eius forma, exprimatur illius causa tam præcipua, quæ est sancta Trinitas, quàm instrumentaria, Minister, scilicet, qui exterius confert Sacramentum, vtraque autem designatur in forma prædicta, Instrumentaria quidem, his duabus vocibus, *Ego te baptizo*, Principalis, sequentibus, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.*

Quo de vocum numero, ne vnam quidem posse de forma eximi, quin Sacramentum pereat, credidere magni Theologi, ita loquendi causa, hæc illis extitit, quòd Baptismus mundet per fidem, in Deū, Trinum, & Vnum, iuxta Concil. Tolet. 4. can. 4.

Videat in eo vnitatem diuinitatis, & Trinitatem personarum, vnitatem, dum semel mergimus, Trinitatem,, dum in nomine Patris, & Fily, & Spiritus sancti baptizamus. Debet ergo Baptismi forma perfici, per verba quæ significent expresse hanc vnitatem naturæ, & Personarum Trinitatem, vtrumq: autem declarat forma allata: ergo si quid ex illa detrahatur, etiam leue, vt coniunctio copulatiua, &, vis eius omnis interibit: qua de re extat nobile testimonium Vigilij Papæ in epist. ad Eucherium, seu Eleutherium, quæ habetur tomo 2. Concil. verba quibus vtitur sunt talia. *Nos ratio euidenter edocet, quia subducta vna syllaba, personam Fily, & Spiritus sancti, vnam quodammodo designant.* Ex quibus sic argumentari licet.

Formæ falsitas, Sacramentum inane reddit, ac nullum, sed ablatione vnius syllabæ, Baptismi forma, falsa esse incipit, vt ex proximè citato Pontif. patet: ergo vt eius verbis locum hunc concludam, cùm non *dixerit Christus*, *In nomine Patris, Fily, Spiritus sancti, sed æqualibus distinctionibus, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum iusserit nominari, constat illos omnino à doctrina Dominica deuiare, qui*

A *aliquid voluerint huic doctrinæ derogare.* Hæc Pontifex.

Confirmatur. Est de essentia huius formæ, vt in ea nominentur expresse tres personæ Trinitatis, quatenus sunt inter se distinctæ, quia in lege Euang. omnis est spes salutis interdicta non habenti fidem expressam Trinitatis: sed Baptisma est Sacramentum fidei, & ianua Ecclesiæ, ergo est expressa in eo facienda mentio Trinitatis. D. Th. 3. par q. 66. art. 6. sed iuuat formæ verba singula examinare accuratiùs, sit ergo

Vnica Assertio. *Ad valorem formæ Baptismi non est necesse in ea exprimere personam baptizantis.* Diuus Thomas quæst 66. art. 5. ad 5. Antoninus 3. parte. B tit. 14. c. 13. §. 2. Probatur. Est Baptismus, quo Græci vtuntur, validus, ex decreto Florentini de Armenis, at in eo distinctè non nominatur persona Ministri baptizantis, vt patet ex his vocibus quas hi adhibent in baptizando. *Baptizetur seruus Christi in nomine Patris*, &c. Non nego tamen eam aliquo modo significandam esse, nam forma Baptismi saltem implicitè, est expressiua actionis quæ proficiscitur à Ministro, sed talis esse nequit, si eum, saltem remotè non significet. Maior probatur. Sacramentum id significat, quod efficit, at Baptismus, animam lauat per gratiā: hanc ergo actionem implicitè exprimit, vt à ministro proficiscentē, hoc enim ipso, quo hic pronuntiat formā, & simul ponit ritum externum essentialem, significat effectum C conferri per Baptismi actionem, quam tunc exercet, sicut qui dicit, Do tibi decem aureos, his verbis indicat, transferre se dominium eius summæ in alium, quantum est in se: ergo à pari, dicendo, *Baptizo te*, ostendit baptizans, actionem regenerandi animam, à se oriri.

QVÆSTIO VI.

An expressio actus baptizandi, & personæ Sacramentum recipientis, ei sit intrinseca, & essentialis.

D QVidam expressionem hanc actus, essentialem Baptismo esse negant, quod in Bonau. in 4. dist. 3. art. 2. q. 2. num. 24. hæc legerunt. *Si notitia seu inuocatio Trinitatis, plena sit in corde, & in ore, tunc secundùm omnes plenum est Sacramentum,* sed actione abluendi non expressa, potest quis credere, & ore plenè inuocare sanctam Trinitatem, tresque personas diuinas, ergo & baptizare.

Qua in sententia sunt etiam Suarez, disp. 21. sect. 2. assert. 2. Sotus dist. 3 quæst. vn. art. 5. aiunt enim ad essentiam formæ non requiri vt in ea explicitè, aut implicitè significetur actio, prout à persona Ministri procedit, dummodò non excludatur, quod fiet, inquiunt, si dicatur, *Christus te baptizat.* Quis animi mei sensus sit super hoc quæstionis genere, E exponam sequentibus assertionibus.

Prima Assertio *Expressio actus abluendi per hanc vocem, abluo, baptizo, aut æquiualentem, formæ Baptismi, est essentialis.* De qua propositione, nulli facultas est inficiandi, post Concilium Florentinum, vbi hæc sunt scripta. *Si exprimitur actus, qui per ipsum exercetur Ministrum, cum sanctissimæ Trinitatis inuocatione, perficitur Sacramentum.* Quare prudenter dicta sunt hæc ab Adriano, quæst. 6. de Baptismo, memb. 2. §. dico igitur, *Hoc habet fides matris Ecclesiæ, vt si per ignorātiam omissum fuerit aliquid de*

ſubſtantialibus formę, puta expreſsio actus baptizandi vel perſonarum rebaptizetur infans : vt enim dixit Alexander, in cap. 1. de Baptiſmo. *Si quis puerum ter aquis immerſerit in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, & non dixerit, Ego te baptizo, non eſt verè baptizatus.* Cuius rei hæc eſt cauſa.

Primò, quòd Sacramentum efficit quod ſignificat, & contrà denotat quod efficit, at Baptiſmus non ſignificat gratiam, per modum lotionis, cùm in eius forma, non eſt hæc vox, *baptizo*, aut ei æquiualens, ergo expreſſio iſtius actus, eſt de eſſentia formæ Baptiſmi.

Secundò, vocis vnius, aut plurium ſubtractio, detrimentum formæ affert, cùm ſenſus verborum integer non remanet: At demere verbum, à quo ſignificatur actus Miniſtri, eſt formæ Baptiſmi, ſignificatum ſuum tollere, quid enim hæc indicant, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*, quod ad effectum Sacramenti Baptiſmi explicandum pertineat? omnino nihil.

Secunda Aſſertio. *In Baptiſmo, exprimi debet perſona baptizanda, nomine proprio, aut per pronomen ſecundæ perſonæ, aut tertiæ*: Vt ſi dicatur, *baptizo Ioannem, aut te, aut illum qui mihi præſens eſt, vel baptizaris à me, vel baptizetur Ioannes*, &c.

Primò quia ex proximè dictis, Baptiſmus nullus eſt, niſi actus abluendi ſignificetur verbis, quibus miniſter in forma vtitur, at actus abluendi, pendet à ſubiecto, cui applicatur, conſiſtit enim Sacramentum Baptiſmi, in vſu, & applicatione materiæ, ad ſubiectum per ablutionem, quæ proxima eſt huius Sacramenti materia, at nec applicatio iſta materiæ ad patientem, nec ablutio explicari poſſunt, niſi ſubiectum exprimatur, ſi enim eſt lotio, ſi aquæ fit applicatio, haud dubiè, perſona, aliqua eſt, cui applicatur, ergo omiſſio perſonæ baptizandæ Sacramento Baptiſmi nocet.

Confirmatur. Non poteſt actus baptizandi ſignificari practicè, niſi aliquo modo exprimatur perſona, cui applicatur Bapt. nam ſi diceret miniſter *ego baptizo*, *In nomine*, &c. nec ſignificaret actum baptizandi determinatum, nec illum prout hic & nunc exercetur, quod tamen eſt neceſſarium, exprimenda eſt ergo perſona cui Bapt. tribuitur.

Secundo. Ita forma Baptiſmi efferenda eſt, vt cùm effectu, quem ſignificat, ſenſum habeat non vagum, & confuſum, ſed ſuppreſſio perſonæ baptizandæ, ſenſum formæ reddit confuſum, quid enim hæc innuunt, *Ego baptizo*, *In nomine Patris*, &c. niſi indeterminatè, & vagè, effundi aquam, abſque eo quod dicatur, vtrum qui eam recipit, homo ſit, an ſcamnum?

Tertiò. Baptiſmus terminatiuè eſt paſſio, at hæc explicari ſine paſſo non poteſt: ergo nullus eſt ſi perſona quæ baptizatur non exprimatur per pronomen *Te*, aut aliam vocem æquiualentem Viuald. de Baptiſm. num. 23.

QVÆSTIO VII.

An Baptiſmus collatus in nomine ſolius Chriſti ſit validus.

OCcaſio dubitandi duplex. Prima quòd ita baptizaſſe Apoſtoli dicantur. Secunda quod Baptiſmum ſic collatum, approbet Nicolaus primus, reſponſionum ad Bulgaros, cap. 3. & tit. 16. earumdem, Cõciliorum tomo 3. & diſt. 4. de conſe-

A ciatione can. à quodam Iudæo qui eſt 24. Ambroſ. lib. 1. de Spiritu ſancto cap. 3. Steph. Papa apud Cypr. epiſt. 73. ad Iubaianum. Bernard. epiſt. 340. Beda in cap. 10. Act. Magiſt. in 4. ſentent. diſt. 3.

Nihilominus propè ad fidem pertinet vt quàm breuiſſimè loquar, baptiſmum collatum in nomine ſolius Chriſti non eſſe validum, ita authores qui ſequuntur Belarm. 1. de Baptiſmo cap. 3. Armacanus de quæſtionibus ſpecialibus Armenorum, q. 6. Canus 6. de locis Theologicis, Suarez ſection. 3. diſp. 21. &c

Probatur authoritate Patrum Ambroſij imprimis qui lib. 1. de Spiritu ſancto cap. 3. plenum eſſe Sacramentum aſſerit ſi Patrem, Filium, & Spiritum
B ſanctum fateare. Baſil. epiſt. 64. ad Doctores Eccleſiæ Neocæzarianæ vbi hæc explicans, *Euntes docete omnes gentes*, &c. expreſſe negat à Chriſto traditum eſſe nomen commune tribus hypoſtaſibus, ſed præceptum datum coniungendi ac ſimul nominandi diuinas perſonas. Diuus autem Auguſt. lib. de Eccleſiaſticis dogmatibus cap. 63. hæreticos baptizatos in inuocatione ſanctæ Trinitatis, cum ad Catholicam Eccleſiam redeunt, nullo modo vult rebaptizari; *Ne ſancta*, inquit, *Trinitatis inuocatio, vel confeſsio annuletur, & irritetur.*

Secundò probatur ex cap. firmiter de ſancta Trinitate & can. ſi quis Preſbyter 79. diſt. 4. de conſecratione, nam in priori dicitur Sacramentum Baptiſmi, ad inuocationem Dei, & indiuiduæ Tri-
C nitatis, Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, conſecrari in aqua, poſteriori autem improbatur Baptiſmus, datus in morte Chriſti, non enim (inquit canon) *dixit Chriſtus in morte mea baptizate, ſed euntes docete omnes gentes baptizantes eos, In nomine Patris*, &c. Et proinde reprobat Pelagius can. ſunt multi 82. eiuſdem diſtinctionis Baptiſmum datum in ſolo Chriſti nomine, & can. in ſynodo Anglorum eadem diſtinctione negat Zacharias baptizatos aliter quàm in Trinitatis nomine Chriſtianos eſſe. *Si lotus*, inquit, *in fonte Baptiſmatis quis fuerit ſine inuocatione Trinitatis, perfectus Chriſtianus non eſt, niſi In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, fuerit baptizatus*, quos ſuis, ac propriis nominibus expreſſos, nominandos eſſe, quod id ſit inſtitutionis
D diuinæ, ſcripſit in decretali ſua ſecunda, Vigilius cap. 2. ad annum Chriſti 585. circiter, quod ab eo repetitum eſt, eiuſdem decretalis cap. 6. pœna addita ſecus facienti. *Si quis*, inquit, *Epiſcopus aut Presbyter iuxta præceptum Domini non baptizauerit, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, ſed in vna perſona Trinitatis, aut in duabus, proiiciatur de Eccleſia Dei.*

Sanè iam tùm ab initio naſcentis Eccleſiæ, fuiſſe Baptiſmum collatum inuocatione trium perſonarum, docet Iuſtin. Martyr. in Apol. ad Antonin. Pium his verbis. *Super eum qui regenerari elegerit,* ἐπονομάζεται τὸ τοῦ πατρὸς τῶν ὅλων θεοῦ ὄνομα, καὶ ἐπ᾽ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐπ᾽ ὀνόματος πνεύματος ἁγίου ὁ φω-
E τιζόμενος λούεται, quæ Latinè reddita ſic habent.

Inuocatur nomen Dei, & abluitur illuminatus, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Eſt enim Baptiſmus, *Sacramentum* fidei, cap. debitum 4. de Bapt. *Fundamentum omnium Sacramentorum, ante cuius ſuſceptionem, non ſuſcipitur aliud Sacramentum quoniam vbi fundamentum non eſt, ſuperædificari non poteſt.* Innoc. 3. cap. veniens 3. de Preſbytero non baptizato, debet ergo eius externa profeſſio, correſpondere fidei internæ, At fides explicita Trinitatis, ingreſſuro in Eccleſiam eſt neceſ-

saria, ergo & professio. Quod pro certo verum est, quia *qui vnam personam, ex sancta Trinitate, confessus non fuerit, perfectus Christianus esse non potest, qui enim confitetur Patr. & Filium, si Spiritum sanctum, confessus non fuerit, neque Patrem habet, nec Filium.* Zachar. Papa de consecr. dist. 4. can. 83. Quare *sicut credimus in Patr. & Filium, & Spirit. sanctum, sic & baptizamus, In nomine Patris, & Filij & Sp. sancti* Basil. de Spiritu sancto cap. 12. *Nec dubitandum proinde, illos verum non habere Baptismum, in quibus, non solùm vtrumque prædictorum (id est aqua cùm innocatione Trinitatis) sed eorum alterum est omissum.* Innoc. in cap. 5. de Baptismo.

Tertio qui solum Christum in Baptismo nominat, tres personas diuinas non exprimit, nisi confusè, & implicitè, in quantum constituuntur hæ, & distinguntur relationibus, relata autem se inuicem tollunt, & ponunt, at ex Patribus initio citatis Pelagio, & Zacharia, dist. 4. de consecratione, Vigilio cap. 2. citatæ decretalis, debet in Baptismo inuocari Deus, vt vnus est in natura, trinus in personis, ergo collatus in solo Christi nomine, est nullus, dicit Pelagius in can. si reuera de consecr. dist. 4. quod qui tantum vnam personam de Trinitate nominat in Baptismo, eum non conficiat, vt idem tradit can. multi, eadem dist. quare nominans (inquit Clem. Papa 1. lib. 3. const. cap. 16. *In nomine Patris, & Filij, & Spir. Sancti baptizabis eos in aqua.*

Ad primam causam dubitandi petitam ex Scriptura, Respondeo, Apostolos dici ab Euangelista baptizasse in Christi nomine, vt intelligamus eorũ baptismum fuisse alium, ac distinctum à Baptismo Ioannis, & ita cùm dicitur, primos Christianos fuisse baptizatos in nomine Christi, sensus est, eos baptizatos esse Baptismo Christi, siue à Christo instituto, & non baptismo Ioannis, quo sensu Paul. ad Galat. ait omnes, qui in Christo sunt baptizati, Christum induisse, id est, qui in Christi fide, eiusque Baptismo sunt loti, forma tamen communi, & à Christo instituta, eius gratia renatos esse: vel certè dicuntur Apostoli baptizasse in Christo, non solo, & per exclusionem aliarum personarum, sed in eo simul, & in nomine Patris & Spiritus sancti, nam qui vnum dicit, non negat alium, quæ opinio est Cypr. in epist. 73. ad Iubaianum: explicans enim verba S. Pet. Act. 2. *Baptizetur vnusquisque vestrûm in nomine Domini Iesu*; hæc habet, *Iesu Christi mentionem facit Petrus, non quasi omitteretur, sed vt Patri quoque Filius adiungeretur* Scribit Ambrosius lib. 1. de Spiritu, cap. 3. in nomine, *Christus*, totam Trinitatem designari, Christus enim idem est ac vnctus; & sic qui dicit Christum, dicit Filium, qui vnctus est, Patrem, à quo est vnctus, Spiritum, quo est vnctus: eodem modo interpretatus est S. Basil. de Spiritu, cap. 12. dicens, *Christi inuocatio totius est Trinitatis professio, quippe quia simul declarat Deum qui vnxit, Filium qui vnctus est, Spiritum sanctum, qui est vnctio.* Addi potest quòd cum hac voce, *nomen*, significetur virtus, authoritas, & institutio, quo sensu iubentur infirmi vngi *in nomine Domini*, Iacob. 5. *Claudi ambulare*, à B. Petro in Actibus Apostolorum, *In nomine Christi surge & ambula*, id est, virtute, quemadmodum in superiori loco intelligitur de vnctione à Christo instituta, & eleuata in Sacramentum: addi, inquam, potest dici Apostolos in Christi nomine baptizasse, id est, in virtute, eiusque authoritate, seu adhibitis cæremoniis, quas in Ecclesia seruandas imperauerat. 4. dici potest cum Franc. Longo, ad can. 49. Apostolorũ SS. Apostolos baptizasse in nomine Christi, ex dispensatione, vt scilicet nomen illud, quod erat apud Iudæos exosum, esset hoc modo gloriosum.

Ad alteram causam dubitandi, Respondeo, non intendisse Nicolaum, definire, vtrùm Baptismus, in Christi nomine esset validus, vt Pontificem, sed vt priuatum Doctorem, cùm in suæ sententiæ confirmationem, aliquot Patres citet, in quibus videtur velle tantum inesse ponderis, & authoritatis, quantum suæ resolutioni: quare vt illi, rem de fide non fecere, ita nec iste.

Dicendum 2. Romanos Pontifices, cùm loquuntur è Cathedra, id est, tanquam Christi Vicarij in suis responsis, errare non posse, posse tamen vt priuatos homines. & in adiunctis, non pertinentibus ad intelligentiam rei sibi propositæ, quod in casu præsenti accidit: interrogatus enim Nicolaus à Bulgaris, an collatus Baptismus à Iudæis, validus esset, quæstioni satisfacit, respondendo iterandum non esse, si adhibita ab iis fuit forma, quæ responsio vera est, & de fide, quod autem addidit, talem formam esse eam, quæ fit in solo Christi nomine, vel Trinitatis, ad quæstionis resolutionem directè non pertinebat, cùm ab eo non quæreretur, quænam esset vera forma, quo fit vt hoc additum, non sit de fide, imò nullo modo verum, cùm à Pelagio, & Zacharia, contrarium sit definitum, canonibus proximè citatis, expressissimè autem can. si reuerà 30. dist. 4.

QVÆSTIO VIII.

An Baptismus collatus repetito baptizandi vocabulo (hoc modo) Ego te baptizo in nomine Patris, ego te baptizo in nomine Filij, ego te baptizo in nomine Spiritus sancti, sit validus.

COmitolus Responsionum lib. 1. q. 7. inanem ac nullarum virium esse respondet, quòd tres in eo sint ablutiones, cum tribus formis imperfectis, quæ cùm in vnam coïre nequeant, ait iterandum baptismum sub conditione. Idem quoad repetitionem Sacramenti Laym. visũ, proptereà quòd, inquit hic author, tali baptizandi modo, quo tres ablutiones fiunt, & forma ad singulas discriminatim sine particula copulatiua, *&*, pronuntiatur, non satis exprimitur vnius Deitatis essentia: sed pace eius sit dictum, res est eiusmodi, quæ dubitationem non ferat.

Primò, quòd implicitè forma continet, id expressè potest dici, ac conceptis verbis exprimi, sed habet vsitata Baptismi forma, tacitam professionem beneficij, quod à Patre, Filio, & Spiritu sancto, deriuatur in baptizatum, ope Sacramenti, cùm enim opera omnia, quæ sunt ad extra, personis omnibus sint communia, nam vt Pater baptizat, ita & Filius, & Spiritus sanctus: sanè id in forma ponere, non est Sacramentum nullum ac inane reddere.

Secundò, non est huius vocis, *baptizo*, iterata geminatio, Sacramento inimica, nisi quia illud impedit, aut (quod est contra eius honorem) iam positum iterat, at neutrum hîc accidit, non primum, nam Sacramentum non impeditur, nisi mutatione essentiali materiæ, aut formæ, vel defectu intentionis debitæ, quorum nihil in præsenti euenit, vt patet, non formæ quidem diuersus sensus, quia per repetitionem huius verbi, *baptizo*, non si-

gnificatur diuersitas in natura personarum, aut modo concurrendi earum ad Sacramenti gratiam, nec geminatæ vocis vis est in se alia, quam seorsim positæ, in orationis contextu, ac serie, non habet ergo Baptisma collatum, sub forma verborum, quæ est in titulo posita, vt sit irritum à mutatione formæ.

Nec secundum dici potest, nam iterari id nequit, quod non est factum can. solemnitates 16. q. 1. at Baptismus non est in his verbis solis, *Ego te baptizo, In nomine Patris*, cum Trinitatis inuocationem necessitate Sacramenti exigat, quæ eomplectur tantùm appellato Sancto spiritu, ergo Baptismus sic datus, vt in titulo dicitur, non est vanus ac nullus.

Ad argumentum dicendum est, non esse tres formas, licet imperfectas ac mancas, sed vnicam tantùm, cuius tres sint veluti partes, ac membra, quæ diuisim, ac seorsim ab aliis, completè nihil significant. Deinde vt essent tres formæ incompletæ, quod non est improbabile, nego tamen, eas vnam perfectam non efficere, quæ enim est hic maior repugnantia quam in Extrema Vnctione, aut Ordine, quæ duo Sacramenta, vt materiis partialibus, ita & formis incompletis constant, quæ in vnam integram ac perfectam cocunt.

QVÆSTIO IX.

An particula, Et, *pars sit essentialis formæ Baptismi.*

SVpponO primo esse de Baptismi essentia, vt exprimatur in eius forma actus, qui exercetur à ministro, cum inuocatione Trinitatis, vti iam ante probauimus.

Suppono secundo, coniunctiones à peritis linguæ Latinæ scriptoribus repertas esse ad distinguenda, & multiplicanda nomina, eum rebus, quæ illis significantur, cum enim dico à Petro & Ioanne, possideri multa agrorum iugera, & domos, tacite indico, Petrum alium esse à Ioanne, agrosque à domibus distinctos esse, quæ ambo ablata coniungente nota, denotari nequeunt, cùm sæpè vsu veniat, eundem cui nomen est Petrus, Ioannem quoque dici, nec nisi ridicule loqueretur, qui ablata coniunctione, hæc efferret, possidet hic multa agrorum iugera, domos, nulla eis voce alia addita, cum videatur eo sermone, velle non differre domos ab agris, quod est falsum, ab his se initiis, licet rudibus, quæstionis propositæ explicatio diffundet.

Dico ergo, *dictionem*, Et, *spectare ad forma essentiam.* Ita mihi cùm multis magni nominis Theologis sentire impune liceat, quorum catalogum si texuero, culpandus non ero. Sunt hi, Maior in 4. dist. 2. q. vnica, in responsione ad 2. Scotus in 4. dist. 3. q. 2. §. de variatione secunda. Richardus in eandem distinctionem q. 2. num. 7. Sotus in eandem distinctionem q. vnica. Paludanus in 4. dist. 3. q. 1. art. 3. Cùm enim asserant, quodlibet verborum, quibus forma componitur, esse per se, ad eius essentiam necessarium, consequenter existimant coniunctionem, &, ei esse intimam.

Tueri me cùm his tantis viris possum. 1. auctoritate Alexandri III. in decretali, si quis de Baptismo, & eius effectu, sancit enim ibi de re præsenti his verbis. *Si quis puerum ter in aquam immerserit,*

A *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amen. Et non dixerit ego te Baptizo, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, non est puer baptizatus.* Cuius orationis est hic sensus, vt sunt verba omnia formæ inserta, ei substantialia, sic omissione vel vnius, illam perdi, in quo patronos habet, Innocentium in eam decretalem, Panormitanum & alios.

Secundo tuetur se hæc opinio hoc argumento, Baptismus mundat per fidem in Deum, trinum, & vnum, iuxta Altissiodorensem 1. parte summæ tractatu 3. cap. 4. q. 4. debet ergo proferri verbis significantibus hanc vnitatem essentiæ, & personarum Trinitatem, vtrumque declarat forma allata, ergo si ex illa, quid dematur, leue, vt coniunctio B copulatiua, &, vis eius omnis interibit, qua de re extat illustre Vigilij Papæ testimonium Epistola ad Eucherium cap. 1. vbi erroris eos arguens qui Filij & Spiritus sancti nomina inter orandum appellabant indistinctè, his verbis vtitur, *Nos ratio euidenter edocet quia subducta vna syllaba Personam Filij, & Spiritus sancti vnam quodammodo esse designant.* quibus ex verbis sic argumentari possumus formæ falsitas Sacramentum inane reddit, ac nullum, sed ablatione vel vnius syllabæ, Baptismi forma, falsa esse incipit, ex proxime citato Vigilio, ergo vt eius verbis rem vniuersam concludam, *cum non dixerit Christus, In nomine Patris, & Filij, Spiritus sancti. sed æqualibus distinctionibus Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum iusserit nominari constat illos omnes* C *à doctrina Dominica deuiare, qui aliquid voluerint huic confessioni derogare.* Hæc Pontifex.

Obicies. *Et*, cum sit coniunctio, copulandi vim habet non distinguendi, cõiungendi, non distinguendi, ergo malè dicitur eam exigi ad declarandam personarum, Trinitatem in Deo.

Respondeo 1. coniungentes copulas vtrumque facere, & vt inter se res nectunt, ita & easdem, ab inuicem abstrahere, vt ex suppositione secunda patet.

Respondeo 2. vt ea Grammaticè vera essent, quæ in antecedenti propositione dicuntur, non tamen Theologicè, patet primo ex declaratione Vigilij loco citato, secundo, ex vsu & communi notione hominum, qui ea particula, seiunctionem D personarum, à sese inuicem significari autumant, quare cùm omissio, quæ tollit intellectum primum, aut accommodatum sermonis, vitiet Sacramentum, substractio huius particulæ. *Et*, Sacramenti veritatem tollet, ac subtrahet. Hæc sunt in hac parte, quæ probabili mihi coniectura veri, videntur niti.

Habet tamen contraria opinio, fautores suos, nec vltimarum partium, placuit enim Comitolo, magnæ reconditæque eruditionis viro, responsionum lib. 1. quæst. 9. Adriano quæstione 1. de Baptismo, art. 3. membro 2. §. dico igitur. *Hoc habet* (inquit) *fides matris Ecclesiæ si per ignorantiam omissum fuerit aliquid ex substantialibus, formæ puta expreßio actus baptizandi, vel personarum,* E *rebaptizatur, at qui omittit particulam (&) nihil substantialium omittit.* Hæc ille. Idem visum Layman. libro quarto, tractatu secundo, capite quarto, numero quinto.

QVÆSTIO X.

An eximi posit è forma Baptismi, præpositio, in, absque eo quòd Sacramentum pereat.

CRedidere magni Theologi non posse. Sotus in 4. dist. 3. q. vnica, art. 5. §. collige, Gabr. in 4. dist. 3. q. vnica, art. 3. dubio 3. eunt in eorum sententiam. Maior in 4. dist. 2. q vnica in respons. ad 2. argumentum. Paludanus in 4. dist. 3. qu. 1. art. 2. Comitol. respons. lib. 1. q. 9. num. 9. Ab his tantis viris stare mihi laudi erit.

Dico ergo, *Baptismum, in cuius forma omittitur,* in, *ratum non esse.*

Primò, quia diminutio quæ tollit formæ significatum primarium, aut ex accommodatione Dei, vel Ecclesiæ, Sacramentum destruit, ad cuius essentiam pertinet esse signum religiosum, ac sacrum, at qui adimit, *in*, significationem suam formæ adimit; ecquid enim est conferre Baptismum, *In nomine Patris*, &c. nisi in notitia, in fide, in confessione Trinitatis, ex sententia Magistri in 4. dist. 3. c. Ex his apertè & Alensis in 4. parte q. 8. membro 3. art. 3. §. 2. quæstiuncula 1. *in nomine*, interpretatur, in inuocatione, at Trinitatem non inuocat qui baptizat, dempta propositione, *in*, cùm baptizare nomine Patris, &c. idem sit ac virtute, potestate, vel imperio, quod esse sine inuocatione potest; nam quis dicat, à lictore, qui in reum manus iniicit, nomine Regis eum appellari? non ergo baptizat qui præpositionem, *in*, de forma baptismi subtrahit.

Secundò, est harum vocum, *baptizo te nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, eadem potestas, & sensus, ac harum, baptizo te per Patrem, aut cum Patre, per Filium, aut cum Filio, per Spiritum sanctum, aut cum Spiritu sancto, sed interitum affert Sacramento hæc oratio, vt ostendemus quæstione proximè sequenti, ergo & illa.

QVÆSTIO XI.

An Baptismus collatus hac forma verborum, Baptizo te cum Patre, & Filio, & Spiritu sancto, *sit ratus.*

COmitolus ratum esse asserit, Responsionum lib. 1. quæst. 10. multisque id argumentis conficere satagit, quæ quoniam firmitatis habent non satis ad fidem, communem mihi formam Ecclesiæ deserendam non credidi.

Dico ergo, *ita hæc verba*, in nomine, *pertinere ad necessitatem, & essentiam Sacramenti, vt eorum mutatio aut subtractio, Sacramenti sit irritatio.*

Primò, cùm Sacramentorum formæ sint à Deo, de iis nihil potest detrahi, sine earumdem certo interitu, nisi quod omittitur sit ad significationem superfluum, aut si est necessarium, nisi suppleatur aliis æquipollentibus, ac paris potestatis in ratione significandi, sed formæ Baptismi author est Christus, cuius pars demitur ablatione harum vocum, *in nomine*, quæ tamen non supplentur per alias in hac forma, *baptizo te cum Patre, & Filio, & Spiritu sancto*, quasi habentes eandem vim significandi ac illæ, ergo, &c.

Minor probatur. Si supplerentur aliis vocibus, istis maximè, *cum Patre, Filio, & Spiritu sancto*, quibus significatur Personarum Trinitas, quæ est, nomen Vnius, ac Trini, Vnius essentialiter Trini personaliter, ex quo consequenter sequitur, eum qui nominat tres Personas diuinas, Vnum etiam Deum confiteri in tribus Personis diuinis: at hæc ratio nihil efficit, alioquin vt sublata voce, *in nomine*, tribui Baptismus potest, opinione Comitoli, ita & Personarum nominibus, retento solius Trinitatis, aut Dei, quod iura Canonum improbant Pelagius de consecrat. dist. 4. can. 82. Zacharias can. in Synodo Anglorum, dist. 4.

Probatur. Vt in tribus Personis continetur implicitè diuinæ essentiæ vnitas, ita & in Deitate, Personarum Trinitas, cùm Deus esse nequeat nisi essentia eius diuina communicata sit actu tribus Personis in identitate naturæ, quare vt est Baptismus in Trinitatis, aut Dei solius nomine collatus, inutilis, ac irritus, ita & qui datur cum Deo Patre, Filio, & sancto Spiritu.

Secunda ratio. Si vox hæc, *nomen*, inserta formæ Baptismatis, Dei vnitatem significat, ambigere nemini licet, quin sit eius rei expressa professio, formæ huic intima, essentialis & intrinseca, cùm eam vocem illi Christus indiderit, nec sine causa, at verum est prius, *vbi enim vnum nomen audis*, inquit August. tract. 6. in cap. 1. Ioannis, *Vnus est Deus*, & 3. contra Maximinum cap. 32. *in nomine*, inquit, *non in nominibus, quia hi Tres Vnum sunt.* D. Ambrosius libro secundo, de Sacramentis, *in vno*, inquit, *nomine baptizamur, noli admirari, vnum quippe nomen, vna est substantia, vna Diuinitas.* Et lib. 1. de Sacramentis cap. 7. *In nomine, id est in virtute, maiestate, Deitate, & inuocatione Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Est ergo opinione huius Patris inuocatio expressa Vnitatis Dei tam necessaria, quàm expressa Trinitatis. Filliuc. tom. 1. tract. 2. de Bapt. c. 3. quæst. 10. Quare cùm hæc forma, *baptizo te cum Patre*, &c. expressam non habeat huius Catholicæ veritatis professionem, sed tantùm implicitam, Baptismus in hac forma, ad salutem infantis non adhibebitur.

Confirmatur testimonio D. Tho. hîc art. 6. nam ibi asserit non valere Baptismum, nisi retineatur in forma verborum, plena Trinitatis inuocatio, ipsaque verbis sensibilibus explicetur, at non est expressa significatio, nisi dicatur singulariter, *in nomine*; vt enim in Deo Personarum est Trinitas, ita & Vnitas essentiæ, quæ designatur per vocem, *nomen*, singulari numero: *Sicut enim*, inquit, August. tract. 6. in Ioannem, *quia non ait in seminibus, sed semine docere te voluit Apostolus, quia vnus est Christus, sic & hic cùm dictum est in nomine, non nominibus, probatur vnus Deus, Pater, Filius & Spiritus sanctus*: non est ergo in forma Baptismi, vt sit ratus, prætermittenda hæc vox, *in nomine.*

Confirmatur. Pertinent hæ duæ voces, *in nomine*, ad formæ essentiam, quia per eas significatur non tantùm virtus, sed inuocatio, & professio Dei vnius, sicut docet Hieronymus in cap. 5. epist. ad Ephes. at in hac forma, *baptizo te cum Patre, Filio, & Spiritu sancto*, non fit hæc professio, ergo non est censenda forma rata esse.

Tertiò, cùm Baptismus sit Sacramentum fidei, cap. 1. de Baptismo, prima eius professio, ac Sacramentorum ianua, cap. veniens extra de Apostatis, decuit in eo nos præcipua profiteri Religionis mysteria, qualia sunt in Diuinis, Vnitas essentiæ, ac personarum Trinitas, sed Vnitatem Dei

ostendit

ostendit, vox (*nomen*) Albertus in 4. dist. 3. art. 2. ad quæstiunculam 3. Altisiodor. in 4. tract. 3. cap. 4. q. 4. Personarum distinctionem, Patris, Filij, & Spiritus sancti nomina, in forma tradita, ergo si ab ea dematur, *In nomine*, Sacramentum erit nullum.

QVÆSTIO XII.

An validus sit Baptismus collatus in nomine genitoris, geniti, & procedentis ab vtroque.

VAriant auctores, de re Paludanus addubitat in 4. dist. 3. q. 3. art. 3. D. Th. hic art. 5. ad 7. & in 4. sententiarum dist. 3. art. 2. valere negat ei astipulantur Nugn. ib. & Candid. de Bapt. disquisit. 16. artic. 4. disp. 7. Scotus quæst. 2. versu. tertio de forma.

Contrarium Caietano visum q. 66. art. 5. itemque Glossæ in can. multi sunt de consecrat. dist. 4. Victoriæ de Baptis. num. 3. rationem pro se habeut vnicam, nempe quòd accidentalis mutatio in forma, aut materia Sacramenti, eius essentiæ minimè obsit, at cùm adhibentur in forma Bapt. nomina Genitoris, geniti, &c. non alia mutatio, in ea interuenit, quam accidentalis eo quod genitor, genitus, & procedens ab vtroque idem significatum habeant, ac Pater, Filius, & Spiritus sanctus. Ex quo sequitur quod cum formæ essentia in significatione sit sita, eademque sit quando constat verbis Genitoris, geniti, &c. collatus Baptismus sub hac forma validus erit.

Quæ in vtraque parte sunt probabilia, indicabimus, ibi, de multis, quod erit magis ad stomachum, lector seliget.

Ergo lauacrum regenerationis, non adhiberi cum fructu, quando pro patre nominatur genitor, pro filio genitus, probant hæc argumenta.

Primum Sacramentum conferendum est per voces magis communes, & quæ significent proprietates substantiales personarum, seu personas ipsas, at eas propriè ac formaliter, non denotant Genitor, genitus & spiratus, sed tantùm materialiter, nempe ratione eius, quod subsequitur, scilicet ex eo, quod sit genitor, sequitur quòd sit pater, & ex eo quòd sit genitus, infertur quòd sit Filius, quod non sufficit, cum ex institutione Christi, termini formæ Bapt. formaliter, & propriè sint relatiui, nempe Pater, Filius, &c. ergo cùm primario & formaliter, Personæ diuinæ, prout in se sunt, significari debeant in forma Bapt. futurus est hic inualidus, si pro nominibus Patris, & Filij, adhibeatur genitor & genitus.

Secundum. Genitor, genitus, & procedens ab vtroque, idem non significant quod Pater, Filius, & Spiritus sanctus, illa enim ex vi propria significant origines, processiones, & actus notionales, hæc verò, id est, Pater, Filius, & Spiritus sanctus ipsas eorundem hypostases, & proprietates personales. Ergo cùm sensus mutatio in forma, eus sit irritatio, Bapt. collatus sub nominibus Genitoris & geniti erit nullus.

Est hoc in altera parte verisimile, quod hæc nomina, genitor, genitusque ex accommodatione vsus Ecclesiæ, idem modo significent, quod Pater, & Filius, patet ex Hymno sanctissimi Sacramenti, quem sic Ecclesia concludit, Genitori, genitoque laus & iubilatio, &c. quare cùm iis verbis fiat (inquiunt) professio explicita Trinitatis, ac inuocatio personarum eius, Bapt. valebit.

Duo sunt hic tamen de quibus lectorem volo admonitum, primum etsi modo, Theologis idem sit Pater, ac genitor, Filius ac genitus, his tamen abstinendum esse vocibus, in tribuendo Sacramento, quod ab vsu Ecclesiæ abhorreant, quem tamen singulis in agendo sequi est necesse, vt normam canonemque recti operis, ac laudandi in hoc genere.

Secundum peccaturum mortaliter, qui vteretur hac forma, vtpotè incerta, ac dubia, eique proinde incumbere iterato sub conditione Baptisma dare. Laym. lib. 4. tract. 2. cap. 4. q. 3. num. 3. Consulatur super hac quæst. Val. to. 4. disp. 4. q. 1. de Bapt. punct. 3. parag. fundamentum.

QVÆSTIO XIII.

An Baptismus in solo Trinitatis nomine collatus sit validus.

RAtum non esse docuere magni & multi Theologi. D. Th. in 3. parte q. 66. art. 5. & in 4. dist. 3. q. 2. art. 2. ad secundam quæstiunculam Albertus in eandem dist. art. 2. ad 1. quæstiunculam. Paludanus in eandem dist. q. 1. art. 3. Scotus in eandem dist. q. 2. art. 3. quod existimarent inuocationem personarum, suis, ac propriis nominibus, formæ essentialem esse, ac intimam, quæ opinio, placuisse quoque videtur Patribus, & Theologis aliis proxime citatis. *Notitia* (inquit Bonauentura in 4. dist. 3. art. 1. q. 2. *Trinitatis sine nominatio si sit plena in corde, & in ore tunc secundum omnes plenum est Sacramentum.* Et postea, *Qualitercunque Minister credat, si totam exprimat Trinitatem baptizatus est, si autem non totam, rebaptizandus est.*

Quid Patres? quid Concilia? narrat Ambrosius lib. de Spiritu sancto cap. 3. *Plenum esse Sacramentum si Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum fatearere.* Gregor. autem Papa primus Epistola decretali ad Quirinum, & alios Hyberniæ Episcopos negat rebaptizandos Arianos, *Qui apud hæresim in Trinitatis nomine baptizati sunt, sed Vnctione Chrismatis, aut impositione manus aut sola professione fidei, ad sinum matris Ecclesia reuocari.* Eos autem hæreticos qui in Trinitatis nomine non baptizantur, cum ad Ecclesiam veniunt baptizandos, *quia Baptismus non sunt, quod in errore positi, sanctâ Trinitatis nomine minimè perceperunt.* Quare dixere Concilia Lugdunense, sub Cardinali Turnonio, Xantonense anni 1280. *Quod verba, in quibus virtus tota Sacramenti consistit, & salus puerorum, sint hæc, Ego te baptizo, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, nullo dempto aut alio interposito.* Etiam in Romano Conc. statutum lego, vt Baptismus conferretur appellatis omnibus personis sanctæ Trinitatis, quarum si vel omittatur vnica, futurus est inualidus, can. in synodo Anglorum, & can. multi sunt de consecrat. dist. 4.

Huius rei est hæc ratio, quòd cùm Baptismus sit Sacramentum fidei, quo vnimur, & adiungimur visceribus matris Ecclesiæ. Gregor. Papa 1. Epistola decretali ad Quirinum cap. 1. *Et fimus membra Christi*, can. ad hoc Baptismus de consecrat. dist. 4. necesse est integram eorum fidem, quorum virtute confertur Baptismus, in eius forma, conti-

F

neri explicitè, at tres personæ gratiam conferunt cum operum ad extra, ex æquo sint causæ, quæ tamen non explicantur Trinitatis nomine, nisi implicitè, quod non sufficit, cum etiam singulæ Trinitatis personæ, implicitè alias designent, cum earum quælibet, duas alias contineat, & tamen constat Baptismum in vnius tantùm personæ nomine collatum, nullum esse, eo quòd, tùm demum quis Baptizatur. ὅταν κατὰ τὴν κυρίου φωνὴν, ἅπαξ βαπτισθῇ, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, id est, *Quando conuenienter voci Domini, semel baptizatus fuerit, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Balsam. in can. 47. Apostol. vnam enim deitatem credentes in tribus personis baptizamur, in vno baptismate per inuocationem Patris, & Filij, & Spiritus sancti. μίαν θεότητα πιστεύοντες ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν ἐν βαπτίσματι· βάπτισμα δὲ ἐπικαλέσει πατρὸς υἱοῦ, πνεύματος.

Quòd si quando secus aliquid canones asserant, ac Concilia, quo modo in canone à quodam Iudæo de consecrat. dist. 4 dicitur Baptismus in Trinitatis nomine, datus, conferre gratiam, ratusque esse, id est intelligendum de Trinitatis nomine, non in se, sed in suo significato, id est in tribus personis nominibus propriis expressis.

Patet ex dictis, Baptismo vim nullam esse, ad effectum Sacramenti proprium, cùm confertur sub hac forma, *Ego te baptizo in nomine trium personarum.* Et proinde absolutè iterandum esse, quemadmodum & qui tribuitur in solo Trinitatis nomine, quo de dogmate insignis est eruditaque Vigilij Papæ sententia in Epistola decretali ante citata, Didimi item in lib. de Spiritu sancto, his verbis. *Si quis ita baptizare conetur, vt vnum de prædictis nominibus prætermittat, scilicet Patris, & Filij, & Spiritus sancti, sine perfectione baptizabit.*

QVÆSTIO XIV.

An huius vocis (nomen) *in aliam quamdam mutatio, Sacramenti certa sit irritatio.*

FAciam operæ pretium si quid significetur hac voce (*nomen*) principio indicauero, de huius ergo vocabuli significatione omnium non est vnus idemque sensus. Paludanus apud Tabienam verbo Baptismus 3. §. 14. Magister in 4. dist. 3. huic voci eandem notionem subiectam esse tradunt quam inesse inuocationi credimus.

Victoria 2. de Sacramentis parte 6 cap. 2. per (*nomen*) fidem intelligit quam in sententiam discessionem faciunt D. Thom. in 4. dist. 3. q 2. art. 2. Angelus verbo Baptismus 2. num. 7. *In nomine*, id est, *in professione, notitia, seu fide.* exponit Alensis in 4. parte 4. q. 8. membro 3. art. 3. §. item quæritur de hoc.

Placet aliis significari eo nomine diuinam potentiam. Psal. 19. *Hi in curribus & hi in equis: nos autem in nomine Dei nostri inuocabimus.* Actorum 2. *In nomine Iesu Christi*, id est virtute, auctoritate, *surge & ambula.* Hæc propria inquiunt videtur esse huius vocis acceptio in Baptismi forma.

Non vacat verisimilitudine quod scripsit Sotus in 4. distinct. 3. articul. 5. ad 6. præter supra dicta significari quoque hac voce (*nomen*) diuinam substantiam, quæ opinio, hoc mihi sit probabilior 1. quòd vt ante ostendimus hoc ipsum sonet Patribus Hyeronimo, Augustino, Ambrosio.

Secundò. Quod forma in alterutra notione de allatis diuisim sumpta, sit falsa: nam in eo est eius essentia, vt significet quod facit, at Baptismus sine vera in Deum fide, ac eius inuocatione esse potest: collatus enim ab infideli, ab extorri, ab alieno à sacris nostris homine, est Patrum Ecclesiæque sensu validus, & tamen, non est vllo modo verisimile in eo conferendo paganum cultum Dei principis quærere, non ergo fidem tantùm in Deum, ac eius inuocationem significat vox, *nomen*, in forma Baptismi.

Confirmatur. Si idem valet, *nomen*, in huius orationis contextu ac serie, *baptizo te in nomine*, ac baptizo te in fide, aut inuocatione sanctissimæ Trinitatis falsa loquuntur hæreticus & barbarus cum eam efferunt, nec proinde quidquam quod vertat in baptizati commodum vtiliter faciunt, at Patrum, at Conciliorum, at Ecclesiæ mens est alia alius sensus, alia opinio. Zachariæ est, hoc verbum ad Bonifacium Moguntinum. *Quicunque baptizatus fuerit ab hæretico, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti., vt tua fraternitas bene compertum habet nullo modo rebaptizari debet, sed per solam manus impositionem purgari.* Caranza in summa Concil. pag. 357. Hæcque est causa cur August. lib. de dogmatibus Ecclesiast. cap. 52. Beda homil. 36. in cap. 3. Ioannis, secundari collatum ab hæretico Baptismum nolint, quod tamen debuissent si à Pagano & hæretico impertiretur fructu nullo? maior probatur hæreticus & infidelis, fide carent, ergo si baptizare in nomine, idem est ac in fide, cum se in ea lauare ambo asserunt, falsa dicunt.

Patet hinc quæstionis solutio, nam si vox, *nomen*, mutatur in aliam quæ idem cum ea significet, erit Baptismus ratus, quia vtriusque eadem erit sententia.

Confirmatur æquipollentes Sacramentorum formæ parem eandemque efficacitatem habent, at cùm dictio quæ substituitur isti, *nomen*, idem cùm ea significat, vtriusque formæ eadem est vis ac potestas cum verbi quà tale est, vis ac natura sit eius significatio, quare cùm sit incertum ecquid virtus tantumdem valeat ac nomen, crederem Baptismum iterato tribuendum ei esse sub conditione, qui admotus esset sacris, ac salutaribus Baptismi aquis, his super eo prolatis vocibus, *Baptizo te in virtute Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, absolutè autem ac sine hypothesi, ei qui baptizatus esset cum hac forma, baptizo te in hoc nomine, quod est Pater, & in nomine quod est Filius, cum enim mutetur sensus formæ palam est, eam inanem esse ac nullam, enimuero hæc vox, *nomen*, in ea forma quam Christus instituit essentiam significat, vel aliquod attributum essentiale, hic verò personale siue notionale indicat, quæ duo haud dubiè ab inuicem differunt vt patet. Dices secus sentire Patres alios, vt Cyrillum & Basilium, cum enim scripserint, *nomine*, non intelligi nomen aliquod tribus hypostasibus commune, vt expressè Basilius Epistola 64. ad Doctiores Neocesarianæ Ecclesiæ, & Cyrillus in lib. de recta fide ad Reginas, consequenter asserunt dari Baptismũ posse in nomine proprio hypostaseon, & sic eum de quo hîc agimus esse validũ.

Respondeo in hac sententia, minimum iterandum esse sub conditione, cum & praxis Ecclesiæ sit contraria, nec satis constet, ecquid his verbis *Euntes docete omnes gentes baptizantes eos, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* non sit à Deo traditum nomen personis commune, sed præceptum duntaxat coniungendi Personas diuinas, ac eas simul nominandi, vt Basilius asserit loco citato.

QVÆSTIO XV.

An trina immersio corporis in aquam Baptismo sit essentialis.

DVbitandi causa multiplex. Prima quòd Apostoli eam exigãt in can. 50. eorũ, quorũ dicuntur authores. 2. quod eam Christus Dominus imperet, vt ad salutem necessariam, inquit Pelag. Papa in Epist. ad Gaudent. Episc. consideremus eorũ verba. *Si quis Episcopus* (inquit canon 50. Apost.) *vel Presbyter non tria vnius mysterij baptismata perfecerit, sed vnum baptismum, qui datur in mortem Domini, deponatur*, sensus est inquit Balsamon in eum B locum: *διὰ τριῶν καταδύσεων τὸ μυστήριον ἐπιτελεῖσθαι τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, ἤγουν εἰς ὄνομα πατρὸς υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος*, id est, per tres immersiones peragi oportere mysterium sacri Baptismatis, scilicet, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, Baptismata enim pro immersione accipienda sunt, *βαπτίσματα ἐνταῦθα ἀντὶ καταδύσεων ἐκληπτέον.*

Ab Apostolorum sensu, non discedit Pelag. in dicta Epistola, cum enim inualuisset ea opinio in populo, valere Baptismum, collatum in nomine Christi, per immersionem vnicam, ad eam eximendam, subiicit, *Euangelicum præceptum, ipso Deo & Domino saluatore nostro Iesu Christo tradente, nos admonere, in nomine Trinitatis trina etiam mersione* C *sanctum Baptisma tribuendum, dicente Domino discipulis suis: ite baptizate omnes gentes, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.*

Dico primò. *Cum nullus modus peculiaris abluendi, Baptismo sit intrinsecus trinam mersionem ad eius essentiam non exigi*: Et quidem, quod nullus talis modus, Baptismo sit intrinsecus, patet primo quia modi sunt extra rerum essentiam. 2. quia ad essentiam Bapt. tantùm pertinet vera ablutio, cum forma, quæ duo, non videntur certum vllum modum necessario exigere vt subsistant, nec proinde trinam mersionem. Equidem author est Cypr. epist. 76. ad Magnum, ægros aqua perfundi, ac aspergi solitos, eamque ob rem dictos *clinicos*, quasi lecto affixos. D *Hancque aspersionem aqua, instar salutaris lauacri obtinere, & quando hac in Ecclesia fiunt, vbi sit & dantis, & accipientis fides integra, stare omnia, & consummari, ac perfici posse, maiestate Domini & fidei veritate.* Neq; mouere nos debet, quod vtatur hac voce (instar) quæ rei proprietatem in speciem imminuit. Hæc enim ab eo est adiecta, non causa tollendi effectus, proprij Sacramentorum qui est gratia, cum eam in aspersis tantùm, & non lotis, aut immersis agnoscat, vt patet ex eius verbis ipsoque citatæ epist. contextu, sed vt immersionem propriè sumptam remoueret. Sanè fuit Baptismus semper idem in Ecclesia, quo ad essentialia, at hunc antiquis in vsu non fuisse, cum triplici immersione, E Cypr. epist. 76. memorat, sed cùm aspersione nuda, ac simplici, quam, in Ecclesia Lugdun. frequentatam, quemadmodum, & in Paris. habent statuta synodalia Cardinalis Turnonij. & Odonis Paris. Episc. quæ summæ concil. per Caranzam sunt adiecta, sub finem.

Quare sic existimo, Baptismo, quo minùs sit ratus, deesse nihil, dummodo ad verbum vitæ, id est formam, adiiciatur ablutio, quam non est necesse, per trinam immersionem fieri, cum *nihil obsistat, baptizandos semel aquis immergere, quia dum in* A *tribus personis, vna substantia est, reprehensibile esse non potest, infantem in baptismate, vel ter, vel semel immergere, quando & in tribus mersionibus, personarum Trinitas, & in vna, potest diuinitatis singularitas designari.* Gregor. Leandro Episcopo lib. 1. Epist. 41. Negari tamen non debet quin hunc trinæ mersionis vsum, diutissimè Ecclesia tenuerit, cum eam Leo primus Greg. item Papa, & Aug. vt laudabilem approbent, *significatione mysterij duplici*, rectè enim, vt scribit August. hom. 3. & refertur distinct. 4. de consecrat. ca. 78. fideles alloquens, *Tertio mersi estis qui accepistis Baptismum in nomine Trinitatis, rectè tertio mersi estis qui accepistis Bapt. in nomine Iesu Christi qui die tertia resurrexit à mortuis*, vel vt loquitur Greg. epist. 41. lib. 1. B *tertio mergimus vt triduanæ sepulturæ Sacramenta signemus, vt dum tertio infans ab aquis educitur, resurrectio triduani temporis exprimatur.* Idem habet Balsa. in can. 50. Apostolorum.

Quare ergo dicat aliquis, & vnde est, hæc in Ecclesiam inuecta diuersitas rituum, in conferendi Baptismi modo?

Primo à necessitate, quòd enim sæpè ob ægritudinem immergi, seu intingi (quod est propriè baptizari) ægri non possent, aquâ perfundebantur hoc tantum, quem ritum Ecclesiæ occidentali placuisse ob teneritudinem infantium scribit Pammelius in citata epist. Cypr.

Secundo est hæc rituum in conferendo Baptismate varietas orta ab Episcoporum prouidentia, C qui cùm nihil nobis cum hæreticis commune esse vellent, vt res, temporaque exigebant, ita huius Sacramenti cæremonias, fecere varias, quare cùm Eunomio visum esset Bapt. peruertere, asserendo eum, in Christi morte conferendum esse, cum mersione tantum vnica, placuit Patribus, eam hæresim professione contraria tollere, itáque à modo, nemini in Ecclesiam aditum fore, per Baptismum, nisi qui cùm inuocatione Trinitatis necessaria, ter aquis immersus esset, & quia, id toties Ariani factitabant, vt innuerent tres augustissimæ Trinitatis personas, quæ inuocantur, non vnius esse naturæ, statuerunt Patres, vt semel tantùm mergendo, Baptismus fieret, sic Episcopi Hispani in Conc. Tolet. 4. can. 5. *Ne hæreticis videamur consentire, qui tertio mergunt* D *dum eorum morem seruamus cautum est, ne in Hispania fiat Baptismus nisi in vna mersione.*

QVÆSTIO XVI.

An Baptismus collatus in nomine trium principiorum vel genitoris, geniti, & Spiritus sancti, sit validus.

DIco primo. *Neminem renasci Deo posse per Baptismum, in solo trium principiorum nomine*: Quia illa voce non significatur idem quod per Pa- E trem, Filium, & Spiritum sanctum: proinde est vitanda in vsu Baptismi. *Nos enim Deitatem credentes in tribus personis baptizamur in vno baptismate per inuocationem Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Balsam. in can. sanct. Apost: sanè eorum authoritate ac imperio. *Si quis Episcopus vel Presbyter ex ordinatione Domini non baptizauerit, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Sed in trium principij expertium, vel trium filiorum, vel trium paracletorum deponi iubetur.*

Dico secundo. *Probabile esse lauacrum regeneratio-*

nis adhiberi cum fructu, quando pro Patre nominatur genitor, pro Filio genitus: Quia hæ voces ex accommodatione vsus Ecclesiæ idem modo significant quod Pater & Filius, patet ex hymno sanctissimi Sacramenti quem sic concludit S. Doctor.

Genitori, genitoque, laus & iubilatio,
Procedenti ab vtroque, compar sit laudatio.

Quibus verbis, omnes qui Latinè norunt, intelligunt haud dubiè personas diuinas, & quantum est satis, iis earum proprietates exprimi, in praxi tamen esset graue peccatum, consueta nomina mutare, & sic baptizatus, esset rebaptizandus sub conditione, 1. quia non est omnino certum, vtrùm Baptismus collatus sub alia forma verborum, quàm quibus communiter vtimur, sit validus, argumento est, authorum de eo dubitatio, inter quos, plerique reperiuntur, qui cum D. Th. q. 66. art 6. negant hanc formam valere, Baptizo te in nomine genitoris, geniti, & procedentis ab vtroque, aut vlla nomina dictis personarum nominibus substitui posse, etsi sint synonima 2. quia in re tanti momenti, quanti est salus animæ, tuta omnia sunt sequenda, nec est hæc temere exponenda periculo.

Dico 3. *non esse improbabile, has formas validas non esse, baptizo te in vnum Deum Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, item baptizo te cum Patre, & Filio, & Spiritu sancto*: Quia tales formæ non sunt synonimæ nostræ communi & vsitatæ, nam vox, *in nomine*, plura significat, quàm quæ indicantur his particulis *in*, & *cum*, priori enim denotatur vnitas essentiæ, posterioribus duabus, causa principalis ablutionis internæ, qui est Deus Trinus, etsi valdè obscurè, eo quòd certò non constet an vocula *in* idem sit quod *per*.

Dico 4. *Baptismi essentiam peruerti, cùm in eius forma, loco duarum vocum, quæ numero singulari in nostra efferuntur, numerus multitudinis ponitur*: Quia cùm dicitur, in nominibus, non significatur Vnitas essentiæ, quæ tamen est confitenda, quemadmodum Personarum Trinitas, eodem enim modo, inquit, sanctus Hieronymus super epist. ad Ephes. lib. 2. cap. 4. & refertur dist. 4. de consecrat ca. eodem modo 81. *Et in Patrem, & in Filium, & in Spiritum sanctum baptizamur, & ter mergimur, vt Trinitatis vnum appareat Sacramentum, & non baptizamur in nominibus Patris, & Filij, & Spiritus sancti, sed in vno nomine, quod intelligitur Deus*, quare non videtur posse dari aliquod aliud nomen huic synonymum, & proinde Baptismus datus his verbis, *Ego te baptizo in Vnitate, vel, in authoritate Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, iterandus est sub ea conditione, de qua nos postea.

QVÆSTIO XVII.

An Sacramentum Baptismi iterari possit.

E ITerari non posse, est S. Thom. opinio art. 10. q 66. confirmata Patrum testimonio ac Canonum: Patrum quidem, vt Cypriani in tractatu de ablutione pedum, & ep. 77. ad Iubaianum. Augustin. in epist. 203. ad Maximinum Episc. Donatist. vbi *eorum consuetudinem hominum lugendam esse ait, qui cum Christiano nomine glorientur, Christianos rebaptizare non dubitant: cùm enim rebaptizare hæreticum, qui hæc sanctitatis signa perceperit, quæ Christiana tradidit disciplina, sit peccatum, rebaptizare sanè Catholicum immanissimum est scelus*: hæc ille.

A Quare in Canone 47. Apost. *Episcopus vel Presbyter, eum qui verè habet Baptismum, si de integro baptizauerit, iubetur de gradu deiici*, hoc est, deponi, narratque Balsam. ad canonem 30 Synodi Carthagin. cui præfuit Aurel. Carthagin. Episcopus, imperante quidem Romæ Honorio, Constantinopoli verò Theodosio paruo, cùm reperti quidam essent eo tempore qui vellent secundò baptizari, vt elueretur criminis macula, propter quam erant depositi & sic in clerum reciperentur decreuisse Patres, *μηδὲ τοῦτο γίνεσθαι, ὅτι ἓν βάπτισμα ποιεῖν ἡμῖν παραδέδοται*, id est, *ne hoc quidem fieri, quod vnum nobis baptismum facere traditū esset diuinitus*, non plures, aut semel collatum iteratò conferre petentibus. Equi- B dem quæ Patrum fuit ratio eo Concilio authore Pa. ad Ephes. quarto, nobis vnus est Dominus, vna fides, vnum baptisma, verum est ergo inquiunt in can. 61. baptisma, *τὸ ὀφεῖλον ἅπαξ δίδοσθαι, μὴ παραλαμβάνεσθαι ἐκ δευτέρου*, quod *debet semel dari, fas non esse iterum recipi*, ad id certe aliquem adigere, scelus esse inexpiabile scripsit Leo Papa Epist. 37. ad Leon. Episcop. Rauennat. cap. 1. quod eiusmodi facinori *Apostolica reclamet sententia, quæ nobis vnam prædicat in Trinitate Deitatem, vnam in fide confessionem, vnum in baptismate Sacramentum*, Hæc sane causa, Patres qui Trident. ad concilium venerant, impulisse videtur, vt anathema dicerent ei, qui postmodum assereret, *verum & ritè collatum baptismum illi qui apud infideles fidem* C *Christi negasset, cùm ad pœnitentiam reuertitur, iterandum esse.*

Prohibitionis causa præcipua videtur ex Christi institutione petenda, quæ tamen à rei natura non abhorret. Est enim Baptismus, quædam veluti regeneratio, ac natiuitas, de consecrat. dist. 4. can. 1. seu mortis Christi, ac resurrectionis eius, quædam consignatio, dist. ead. can. de trina mersione, 80. atqui non nisi semel nasci corporaliter homini est integrum, nec mori Christus pro nobis, quanquam esset eius charitas aduersus homines interminabilis, sæpiùs quàm semel voluit, ergo nec renasci per Baptismum cuique, quoties, & quàm sæpe placet, est licitum.

Secundò, est Baptismus à Christo institutus ad delendum peccatum originis, vt dicitur in canone, D ex quo 6. can. Filius Dei 8. can. firmissimè 3 de consecrat. dist. 4. at vbi peccatum hoc semel desiit, iteratò redire quî potest? Enimuerò non nisi per generationem, ac propagationem ex parentibus contrahi est certum, hæc verò vnica est non multiplex, ergo & Baptismus. Equidem quæ tertia est ratio petita à Cypriano de ablutione pedum, num. 2. *Contumelia esset Spiritus sancti, si euacuari posset quod ille sanctificat, vel aliena sanctificatio emendaret, quod ille semel statuit, aut confirmat.*

Certa sunt tamen tempora, in quibus non tantùm impunè, sed etiam cum laude secundari Bapt. potest, de quibus quæstione sequenti.

QVÆSTIO XVIII.

An Baptismus iterari circa eos debeat qui se baptizatos nesciunt.

DE infantibus statuere Patres, qui Synodo interfuere sextæ in Trullo, canone 84. *Quoties non inueniuntur firmi testes, qui eos absque vlla dubitatione baptizatos esse dicant, nec ipsi propter ætatem*

de sibi tradito mysterio apte respondere possint, debere absque vlla offensione baptizari, ne forte eos hiusmodi dubitatio eos purificationis sanctificatione priuet. Idem in eorum quoque causa, faciendum esse declarant Episc. Africani in Conc. Carth. 5. can. 5. non aliter tamen quàm sub conditione, qualis ponitur in cap. 2. de Bapt. *Si tu es baptizatus ego te non baptizo, si tu non es, ego te baptizo.* Ne quid tamen in eo peccetur sollicita primum examinatione discutere, & longo tempore (nisi forte supremus dies immineat) indagare est necesse, vtrum penitus sit nemo in prouincia, ciuitate, aut vico, qui testimonio suo, iuuare possit dubitantis ignorantiam Leo Papa, Zenoni Rauennati epist. 37. cap. 1. Alioqui metus iustus inerit peccandi mortaliter, in periculo, cui se tam rebaptizans, quam rebaptizatus exponent committendi sacrilegij, quod non debet metui, quando est ad illud vitandum, adhibita præcautio necessaria, in examine præuio, *quoniam non potest in iterationis crimen venire, quod omnino factum esse nescitur.* Leo Papa relatus de consecrat. distinct. 4. ca. cum itaque 112.

Eum tamen qui inter Christianos natus cum parentibus vixit, itidem Christianis, vsque ad iustam aliquam ætatem, rebaptizandum non esse, etsi de eius Baptismate testimonia nulla suppetant, tradit Innoc. 3. de Presbytero non baptizato cap. veniens 3. quia ob has circunstantias, tam probabiliter præsumitur, quod fuerit baptizatus, vt hæc præsumptio pro certitudine sit habenda, donec euidentissimis argumentis contrarium probetur.

Idem dicendum à potiori iure, de his qui causam iustam nullam habent ambigendi an sint baptizati, fuerintne sacris vndis admoti ex forma vsitata Ecclesiæ, sed tantùm leues quosdam scrupulos, cum quibus iterare Sacramentum, mortalis est culpa. Catechismus, conc. Trid. parte 2. cap. 2 de Bapt. parag. 43. Ratio est quòd iteratio Bapt. etiam conditionata, facta sine iusta causa, sit tacita quædam Sacramenti irrisio, cum essentialiter postulet semel tantum conferri, at quando præter leues scrupulos, nihil est quòd Baptismum repetere suadeat, eius iterandi iusta nulla causa subest, ergo talis reiteratio non fiet in hoc casu nisi cùm iniuria Sacramenti.

Quod autem non sit iusta vlla causa dubitandi de Baptismo collato, cum his scrupulis, suadetur hoc argumento. Cum non est dubitandi de aliquo facto causa vlla probabilis, moraliter loquendo pro indubitato certoque haberi debet, alioqui vix vlla humana actio, posset dici certa, cum circa omnes, eiusmodi scrupuli oriri possint, maneat ergo quod in quæstione fuit positum, tempus nullum esse vnquam iustum reiterandi Baptismi, cum præter scrupulos quosdam leues nil occurrit, propter quod de eius valore ac efficacia merito possit ambigi.

Dixi præter scrupulos, nam cùm iustam dubitandi causam de collato Baptismate conditio personæ baptizantis suppeditat puta quia rationem raro ad consilium adhibet, quia vt est præcoci ingenio, temerè agit ac inconsultè multa, sapienter ac consideratè pauca, ob quàm causam non est improbabile eum intentionem ad Sacramentum necessariam non attulisse, aut peccasse in applicatione formæ ad materiam debitam, aut etiam, quia rationes sunt vtrinque verisimiles, quibus probari possit, tam eum non esse baptizatum, quàm esse, vel desunt pro vtraque parte, vt si puer improbitate parentum nunquam satis damnanda pro merito, repertus est expositus temerè in via sine vllo suæ

A diligentiæ, ac caritatis testimonio in ei procurando per Baptisma culpæ primigeniæ remedio, nec aliunde constet Christianis eum ortum parentibus, quibus curæ fuerit eum à peccato originis purgandum sacerdoti offerre: tunc omnis est, non modo honesta, sed insuper etiam necessaria ratio, Sacramenti ei iterato dandi sub conditione, quia *non intelligitur iteratum, quod ambigitur esse factum, nec malè de Sacramento sentitur, cum illud non religionis contemptus, sed articulus necessitatis repetit.* Innoc. 3. de Presbyt. non baptizato, ca. veniens 3. & est timendum ne propter dubitationem, *ἀποστερηθῶσιν οἱ ἄνθρωποι τοῦ θείου βαπτίσματος, καὶ τῆς διὰ τούτου διδομένης βασιλείας τῶν οὐρανῶν κατὰ τὴν τοῦ κυρίου φωνήν*, id est, *ne homines sacro baptismate & regno cælorum quod*
B *per illud datur priuentur*, prout est vox Domini dicentis: *Nisi quis renatus fuerit.* Balsam. ad can. 84. synodi 6. in Trullo. *Si ergo nulla extant indicia inter propinquos, aut sacerdotes, quibus hi, de quibus quæritur, baptizati fuisse doceantur, agendum est, vt renascantur, ne manifestè pereant, in quibus quòd non ostenditur gestum, ratio non sinit, vt videatur iteratum.* Leo Papa ad Rusticum epist. 90. cap 16.

Modus autem quo hoc eis beneficium indulgeri debet, habetur in titulo de Bapt. & eius effectu qui est quadragesimus secundus lib. 3. decretal. ibi enim Alexand. III. indicat cap. 2. eos de quibus dubium est an baptizati fuerint, baptizari oportere vt antea diximus, his verbis præmissis, *Si baptizatus es non te baptizo, sed si nondum es baptizatus ego te baptizo,*
C *In nomine*, &c. quæ est etiam Odonis Parisiensis Episc. sanctio in statutis synodal. cap. de Baptismo num. 4. modum hunc porro licitum esse cum eius adhibendi iusta est aliqua causa, qualis est probabile dubium iuris, aut facti de veritate, aut valore Baptismi, ita vt veritas, humana diligentia cognosci nequeat, præter Alexand. c. 3. loco ante citato docet Lugdunense Concil. sub Cardinali Turnonio in hæc verba. *Si sacerdos puerum repererit à laico baptizatum forma verborum necessaria comprobet factum, & ad fores Ecclesiæ oblato infante suppleat, quod deficit videlicet salis pabulum, & aurium linimen, exorcismi tamen non dentur, supra verò Baptismi fontes, ea sine aqua inspersione fiant, quæ peragi consueuerunt. si verò dubium fuerit, sub qua verbo-*
D *rum serie baptizatus fuerit, hunc sacerdos dicat immergens, si tu non es baptizatus ego te baptizo, In nomine Patris*, &c. prope similia anno 259. circiter statuta leguntur à Simone Cardinali Legato in Xantonensi concilio can. 2. à Leone Papa 1. epist. decret. 90. ad Rusticum Narbon. capitulis 16. & 17. tomo 2. concil. pag. 105.

Tunc autem est dubium iuris probabile, quando ob paria rationum momenta, & scriptorum auctoritatem, existimantium opiniones oppositas de valore Sacramenti esse probabiles, mens in neutram partem inclinat, sed suspensa remanet, an Baptismus sub hac forma, aut materia collatus, aut in tali parte corporis sit validus, vt in pede, aut digito ex vtero matris extãte. Dubium facti est cùm absolutè
E incertum est, vtrùm Baptismus verè fuerit vnquam datus, puta quia puer expositus in via est, nulla ipsi adiecta schedula, quæ de Bapt. eius testificetur, in euentu vtriusque dubij est hic iterandus sub conditione, quod si tale dubium non suppetat, est Baptismi geminatio mortalis, vtpote sacrilega, secundum D. Leonem & Augustinum.

QVÆSTIO XIX.

An Latinus poßit baptizare sub forma Græcorum Baptizetur seruus Christi in nomine Patris, &c.

DEdit ambigendi causam Innocentius, cap. 1. de Baptismo, vbi in Latina Ecclesia, Græcorum more datum, tradit nullum esse.

Sed habet aduersantes omnes Theologos, nec si quid intelligo, immeritò, nam quæ Sacramenta valent in Eccles. vna, rata quoque esse, ac firma in alia, certissimæ fidei est articulus, maximè verò Baptismus, cùm Paulo teste, vnus sit ad Ephes. 4. *Vnus Deus, vna fides, vnum Baptisma*, quæ vnitas de specifica, ac essentiali intelligitur, non numerica, iuxta diuum Chrysostomum, in eum diui Pauli locum, Tertull. de Baptismo cap. 15. & patet ex iis locis in quibus Baptismus cum Christi morte confertur: ergo vt hæc vna existit, non plures, ita erit & Baptisma vnicum, non multiplex, at est validus Græcorum Bapt. vti sanxit Ecclesia in Florent. in decreto vnionis, ergo & Latinor. datus in forma Græc.

Et verò si vanus esset, nullos Græca Ecclesia Sacerdotes, nulla Sacramenta, abhinc mille annis haberet, cùm Baptismus, istorum sit ianua, Ordinisque sacri basis, quâ proinde corruente, instabili, aut nulla, niere quoq; ac nulla esse oportet Sacramenta reliqua, quæ Baptismo vti columnæ suæ innituntur, ac hærent, credere autem, Græcos carere Sacerdotibus, Ordine, Pœnitentia, Vnctione, est diuinam prouidentiam vltrò lacessere, ac contemptæ Græciæ ream agere, quod est amentiæ non ferendæ.

Peccaret tamen qui Ecclesiæ nostræ, contempto modo, Græcorum sequeretur in baptizando, quia vnusquisque tenetur se suæ Ecclesiæ conformare in Saeramentorum administratione.

De qualitate peccati si interroges. Respondebo citra scandalum, non videri nisi veniale. Soto in 4. dist. 3. art. 5, ad 1. Syluestro autem, verbo Baptismus, 1. q. 12. haberi pro mortali, tanto viro eo libentiùs accedo, quo videtur mihi eius oratio, rationi propior, ac prudentiæ, hæc enim virtus cùm auditur, non temerè ritibus Ecclesiæ, nouus quispiam superinducitur, nec vsitatus abiicitur, quod cùm fit, fit sanè in re graui, nec proinde sine lethali.

Ad causam dubitandi respondendum est, Innocentium loqui vt priuatum aliquem hominem, nec eius orationi, maiorem fidem habendam esse, quàm cuiu suis è plebe, cùm sit apertè contraria Conciliis, sensuique communi Ecclesiæ.

QVÆSTIO XX.

An causæ partiales Baptismi esse multæ posint.

EXemplum est in iis qui non nisi diuisim Baptisma conferunt, nempe quia eorum vnus materiam suppeditat, formam alter, de quibus quæritur, ecquid verè baptizent., & cum effectu.

Vnica Assertio. *Sacramentum regenerationis non valet, cùm baptizantium vnus, materiam applicat, formam alterpronuntiat.*

Diuus Thomas hîc art. 6. D. Bonau. in 4. dist. 5. art. 1. Scotus dist. 6 quæst. 2. Richardus in 4.
A dist. 3. art. 4. qu. 1. ad 1. Gabriel in 4. dist. 6. qu. 1. art. 2. coroll. 2. & conclus. 6. Sylu. verbo Baptismus 3. q. 8.

Probatur. Cùm forma efficiat quod significat, vera esse debet, alioqui non faceret, quod innuit, at cum materia applicatur ab alio, quàm qui formam enuntiat, est hæc falsa, cùm verè non abluat, qui verba profert, *Ego te baptizo*, sed alius qui superinfundit aquam puero, ergo Baptismus ratus non est.

Confirmatur. Debet actus qui à Ministro proficiscitur, verbis formæ exprimi, vt in Florentino definitur, his verbis: *Si exprimitur actus qui per ipsum exercetur Ministrum, cum sancta Trinitatis inuocatione, perficitur Sacramentum*: At non indicatur, cùm vnus idemque non applicat materiam, & for-
B mam pronuntiat, Ministri enim actio propria in Baptismo, est haud dubiè baptizandi ablutio, at huius origo, ac causa, non est, vt supponimus, is à quo efficitur hæc oratio, *baptizo te*, sed alius, Baptismus ergo est nullus.

Dixi in Assertione, cùm Baptisma diuisim datur, vtroque scilicet aliquid faciente, & neutro totum simul, nec enim ambigo, quin plures eodem tempore, hoc homini beneficium conferre queant, si singuli debitam intentionem habeant, singuli verba proferant, veréque abluant. D. Thom. 3. part. q. 67. art. 6. causa est quòd tunc Ministrorum quilibet, per se ad baptizandum est sufficiens, omniaque ad id necessaria admouet, materiam, intentio-
C nem, formam.

Confirmatur. Non magis repugnat plures baptizare totaliter, neutro dependente ab alio, quàm consecrare, cùm Eucharistiæ competat Sacramentum esse, non minùs quàm Baptismati; at verè multi simul consecrant, cùm Sacerdotes fiunt, ergo & baptizant, quando ad intentionem Ecclesiæ, adiungunt materiam huius Sacramenti cum forma debita.

Quod vbi accidet, qui primus omnium, formæ finem imponet, is Sacramnetum efficiet, cùm illico sit, ac ponuntur à Ministro, quæ sunt ei essentialia, ac si fortè omnes simul verba proferant, corpusque abluant, Sacramenta quidem plura materialiter, ac physicè, proindeque impropriè efficient,
D quatenus plura sunt signa gratiæ, propriè tamen, ac moraliter, non nisi vnum, ratione tam principalis agentis, qui est Deus, baptizans, quàm primarij eius effectus, qui est gratia.

QVÆSTIO XXI.

An Baptismus collatus hac forma, Nos te baptizamus, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, *sit validus.*

E

QVæstionis sensus duplex esse potest: Primus, an priuatus aliquis loco huius vocis, *Ego te baptizo*, adhibere hanc possit numeri multitudinis, *Nos te baptizamus*, alter an plures id de se dicere valeant, cùm formæ materiam applicant ex intentione.

Dico 1. *Etsi de se quis loqui numero plurali baptizando valeat, itáque proinde baptizare valedè, non potest tamen licitè.*

Prima pars probatur. In verbis formæ non tam est eorum sonus spectandus, quàm sensus, æquipol-

lentes enim formæ partem & eandem efficacitatem habent, at ex accommodatione & communi hominum vsu, idem est *nos te baptizamus*, dictum de se solo, ab vno quopiam, ac, *Ego te baptizo*. Reginaldus tomo 2. lib. 27. cap. 6. num. 49. ergo vt est Baptismus collatus hac forma, *Ego te baptizo*, validus, erit & ille in quo minister de se loquetur in numero plurali.

Confirmatur. Vel vox hæc multitudinis, *nos*, ponitur in Bapt. forma ad significandum dignitatem personæ baptizantis, vel pluralitatem baptizantium neutro modo variatur, sensus huius formæ, *Ego te baptizo*, valet ergo & ista, *nos te baptizamus*. D. Tho. 3. part. q. 66. art. 5. ad 4. Sylu. ver. Baptismus q. 19. Concl. 2.

2. Ad perficiendum Sacramentum nihil aliud requiritur, quam vt exprimatur actus exercitus, per ministrum, cum inuocatione Trinitatis. D. Th. in 3. q. 66. art. 5. & in 4. dist. 3. q. 2. art. 2. quæstiuncula 2. & 3. at tria hæc efficit baptizans, cum forma posita, vt patet, ergo valide, & cum fructu.

Postremæ quæstionis vera explicatio ad duplicem propositionem reuocari potest.

1. Propositio, est in sensu diuiso, vera hæc forma, *nos te baptizamus*, potestque à pluribus, eundem baptizantibus, vere concipi. Posterior, in sensu composito, adhibenda non est, adhibitaque Sacramentum inualidat, antequam vtriusque conclusionis rationes afferam.

Notare placet, orationis quæ in numero plurali effertur, sensum tunc diuisum esse, quando particulares enuntiationes sub ea comprehensæ, adhuc sunt veræ, etsi seorsim, & per se, in plurali numero accipiantur, eo quod veritas vnius non pendet ab altera, verbi causa si quis dicat Christiani sumus, rationales sumus, propositio est vera, in sensu diuiso, quia idem sonat ac si diceretur, ego sum Christianus, & ille est Christianus, tunc autem formæ, seu enuntiationis in plurali numero cõceptæ, sensus est compositus, quando propositiones quæ sub illa continentur, in veritate sua dependent, vna ab altera, vt in præsenti materia accideret, si vnus aquam infunderet, & alius proferret verba formæ.

Iam ergo probatur prima propositio, plures eundem totaliter baptizare possunt, & si validè, non tamen licitè, ergo & de se quisque id efferre multitudinis voce, *nos*.

Confirmatur. Si vnus tantum baptizaret, id verè de se, ac seorsim diceret, & cum fructu, ergo & cum alio, vacans huic ministerio.

Secundæ propositionis est hæc ratio, quod formæ falsitas, interitum Sacramento afferat, at est forma falsa, cum plures ad Baptismum partialiter concurrunt, vno scilicet eius materiam, formam suppeditante alio, vt ante ostendimus, ergo si hoc modo accipiatur hæc forma, *nos te baptizamus*, nihil efficiet.

Quod autem forma sit falsa, ostenditur. Huius propositionis, *nos te baptizamus*, idem est sensus ac istius, ego & ille te baptizamus, at id est veritati oppositum, vera ergo est maior, & ex consequenti duos partialiter eundem baptizare non posse, nec aliud D. Thomæ fuisse propositum existimo, cum in 3. parte q. 67. art. 6. & in 4. dist. 6. q. 2. art. 2. asseruit, Baptismum quem plures conferunt irritum esse, nam eum valere, quando plures eum conferunt, non vt plures, sed vt singuli, Sacramentum perficientes, nemo est qui ambigit.

Etsi non sit negandum, eos in hoc genere peccare grauiter.

Primo, quia vnitas ministri, requiritur in hoc Sacramento, peræquè ac aliis, excepto Matrimonio propter ordinationem Christi agentis præcipui. Scotus in 4. dist. 6. q. 2.

Secundò, quia formæ mutatio etiam in accidentibus non vacat scelere.

Tertiò, quia cùm tempus incidere nullum queat, quo à pluribus, baptizari puerum oporteat, aut numerum singularem, quo ministri vnitas exprimitur, mutari in pluralem, *Nos te baptizamus*, numquam non est vtrumque, cum contemptu Ecclesiæ coniunctum, aut magna temeritate, formam communem immutantis cum notabilis scandali periculo.

Ex dictis tam in hac quæstione quam aliis manifestum fit, ex parte materiæ huius Sacramenti, requiri primo necessitate Sacramenti, vt conferatur in aqua pura, simplici & elementari. 1. quia ceteræ aquæ, simpliciter non sunt aquæ, sed cùm addito scilicet ex rosis, sulphure, floribus. 2. quia quotiescumque aqua sola in scripturis sanctis nominatur, Baptisma prædicatur, si quis sitit, veniat, & bibat, &c. Cyprian. epist. 63. ad Cæcilium num. 5.

2. Patet ex parte materiæ propinquæ necessitate Sacramenti, postulari ablutionem per aquam, quia materia constitutiua Sacramenti, debet determinari ad significandum per formam, at hæc verba quæ Baptismi formam componunt, *ego te baptizo*, &c. significant & determinant non aquam secundum se, sed quatenus est in vsu, seu ablutionem per aquam.

Infertur tertiò, etsi quæuis aqua, modo speciem aquæ, & naturam retineat, necessitate ita cogente, ad Baptismum obeundum apta sit ac idonea, non alia tamen ob maiestatem Sacramenti vtendum esse quam nitenti ac munda, iuxta Apost. verba ad Hebr. 10. *Accedamus cùm vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda, à conscientia mala, & abluti corpus aqua munda*, est hæc igitur munditics necessitate præcepti sectanda in Baptismo.

Quartò, sequitur eadem necessitate requiri, vt in ablutione corporis solemne seruetur cuiusque Ecclesiæ, quare si aspersione sola, aut affusione aquæ, Baptismus in ea confertur, non erit adhibenda immersio, quia consuetudo rationabilis & præscripta, loco legis est habenda.

Quinto, ex antiqua, laudabili, diuturna ac generali consuetudine, ab Apostolis ipsis, Spiritu sancto duce nobis tradita, quasi per manus, aquam quæ in materiam Baptismi assumitur, singulari religione, ac cæremoniis ab ea præstitutis esse benedicendam, Basilius de Spiritu sancto c. 27.

Ad formam quod attinet dicendum est necessitate Sacramenti opus esse vt in ea, eius causa exprimatur, quæ est duplex, principalis vna, à qua virtutem habet quæ est sanctissima Trinitas, & altera instrumentaria nempe minister, qui Sacramentum exterius confert S. Thom. q. 66. art. 5. Halens. in 4. pa. q. 13. art. 2. parag. 2. Vasq. disp. 143. Coninch. q. 66. art. 6. causa est quod forma est oratio practica, significare ergo debet effectum procedere tum à Deo, vt causa principali, tum à ministro vt instrumentali.

Nec id modo est in ea necessarium, sed insuper vt actio vtriusque causę significetur per illam, quod verè fit, nã vt hæc proficiscitur ab homine indicatur his verbis, *Ego te baptizo*, vt à Deo principali agente, eiusque virtute, immediatè sequentibus, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*.

Tertiò, ex dictis antea patet necessitate Sa-

cramenti in forma exigi, vt persona baptizanda exprimatur speciatim aut generatim. S. Thomas & Halens. locis proximè citatis. Sotus in 4. dist. 3. q. vnica, art. 5. Suarez disp. 21, sect. 2. asser. 3. Vasq. disp. 142. cap. 3. Ratio est, quòd forma significare debeat actum baptizandi, qui est ablutio, ergo & personam baptizandam, seu subiectum, quia ab eo actus baptizandi, seu ablutio determinationem suam accipit.

Quartò, est & id ex dictis, certum, inuocationem Dei Vnius, & Trini, formæ Baptismi esse essentialem, ac proinde necessitate Sacramenti, adhibendam; Vnitas significatur hoc vocabulo, *nomen*, Personarum Trinitas, appellatione Personarum speciali ac distincta.

Quæ non sunt formæ essentialia, hæc sunt necessitate præcepti, in Baptismi forma necessaria: nam etsi eorum omissio vim sententiæ debitam non tollat, aut Sacramentum irritum faciat, vitio tamen, peccatoque verti debet, maximè si est hæc ex negligentia orta. Ratio est, quòd in Sacramentorum ministerio, ac vsu, Ecclesiæ morem, ac solemne tenere, quemque oporteat, nec sit ei liberum pro arbitratu suo, quidpiam eis addere, aut demere.

Quòd si ob Latini sermonis imperitiam, aut aliud quoduis linguæ vitium, verba incongruè proferantur à baptizante, vt si hîc diceret, *Ego te baptizo in nomine Patr. & Filij, & Spirit. sancti*, Baptismus ratus erit non secus, modò sententia ipsa constet ac firma baptizandi voluntas adsit. Ratio est, quòd forma non tam à verbis, quoad sonum, & oris prolationem pendeat, quàm à significatione, quæ ex vsu accommodato ei competit: at quamuis oratio ineptè prolata, & corruptis syllabis expressa, nihil significet ex vera impositione hominum, valet tamen ex vsu accommodato: ab ea ergo vitium nullum trahit, quod eam ac Sacramentum vitiet.

Neque similiter ab omissione huius particulæ, *Amen*, hæc enim cùm de formæ non sit essentia, si prætermittatur, effectus Baptismi non propterea impeditur: peccat tamen baptizans qui eam omittit, vbi ab Ecclesia, in vsum est recepta, habet enim consuetudo vim legis, à qua discedere sine causa, nulli vnquam licet mortalium, nec licere potest sine culpa.

QVÆSTIO XX.

Quisnam sit Minister Baptismi.

DIco 1. *Quemuis, qui est sui, & rationis compos, siue mas sit, siue fœmina, esse posse Baptismi Ministrum, ad hoc vt valeat.* Ita Innoc. III. in Conc. Lateranen. generali. Et refertur in cap. firmiter de summa Trinitate, his verbis. *Sacramentum Baptismi quod ad Dei inuocationem, & indiuiduæ Trinitatis, videlicet, Patris, Filij, & Spiritus sancti consecratur in aqua, tam paruulis, quàm adultis, in forma Ecclesiæ à quocumque ritè collatum proficit ad salutem.*

Assertionis hæc est causa, quòd Baptismus Christi voluntate medium sit ad salutem, in re vel voto necessarium, ergo decuit vt non alium eius Ministrum exigeret, quàm qui sui compos esset. Diuus Thomas 3. part. q. 67. art. 3. 4. & 5. Concil. Florent. in decreto Eugen.

Dico 2. *Peccare tamen, qui extra necessitatem baptizat, cui id ex propriæ officij sui functione non competit.* Diuus Thomas author quæst. 67. art. 3. ad 5. Tertull. lib. de Bapt. cap. 17. August. lib. 2. contra epist. Parmeniani, cap. 13. *Sed etsi nulla necessitate vsurpatur Baptismus, & à quolibet, cuilibet detur, quod datum fuerit, non potest dici non datum, quamuis rectè dici possit illicitè datum.* Causa est, quòd ex directa intentione Christi, solus Sacerdos est per se institutus Minister huius Sacramẽti, ergo non est peccati futurus expers Clericus, aut laïcus, qui baptizandi prouinciam sibi extra necessitatem assumet.

Dixi extra necessitatem, nam cùm mors timetur, Baptismum à quolibet etiam pagano & infideli, ægro conferri posse, habent Gelasius Papa, decretalis epist. ad Episcopos Siciliæ cap. 1. num. 9. Vrban. causa 3. q. 3. can. super quibus 4. can. in necessitate 21. can. constat 10. can. mulier 20. can. à quodam Iudæo 24. dist. 4. de consecrat. Meldensis Synodus sub Ludouico Iuniore, can. 48. Stephan. 2. in respons. cap. 10. Concil. Florentinum, in decreto de Armenis, vbi dicitur, *in causa necessitatis non solùm Sacerdos, vel Diaconus, sed etiam laicus & mulier, imò & paganus, & hæreticus, baptizare potest, dummodo formam seruet Ecclesiæ, & facere intendat quod facit.*.

Addidi à quolibet, vt indicarem me etiam hæreticos comprehendere, quos posse baptizare efficaciter, & validè narrat Augustinus tract. 6. in Ioannem, his verbis. *Sed*, inquies (Donatistas alloquitur, *habeo Sacramentum*, *verum dicis*, *Sacramentum diuinum est*, *habes Baptisma*, *& ego confiteor*: & tractatu 5. in 1. Ioann. *Non exhorreat columba*, id est anima Christiana, *ministerium malorum, respiciat Domini potestatem*, *quid tibi facit malus Minister, vbi bonus est Dominus? Quid te impedit malitiosus præco, vbi beneuolus est Iudex?* & in Concilio Compendiensi sub Paulo II. *Si quis baptizatus est à Ministro non baptizato, & sancta Trinitas in ipso Baptismo est inuocata, baptizatus est*: quia vt habet Florent. in decreto Eugen. in casu necessitatis, non solùm Sacerdos, vel Diaconus, sed etiam laicus vel mulier, imò etiam hæreticus & paganus baptizare possunt.

Assertionis duæ sunt causæ. Prima, quòd potest quilibet cum intentione debita, applicare subiecto materiam, formamque, super eo proferre, ergo & baptizare.

Secunda, cùm hoc Sacramentum necessitatis sit summæ, vt eius materia communis, & peruia esse debuit, scilicet aqua naturalis, sic oportuit eius collationem omnibus permissam esse in necessitate, extra quam, peccat, qui operam infidelis sibi, in hoc tam salutari ministerio postulat. Augustinus testis tract. 6. in cap. 1. Ioann. *Duo sunt quæ accepisti, & præter columbam, id est, Ecclesiam Catholicam accepisti, quod accepisti approbo, quia foris accepisti, improbo, tene ergo quod accepisti, non mutatur, sed agnoscitur, character est Regis mei, non ero sacrilegus, corrigo desertorem, non muto characterem.*

Dico 3. *Primò & per se, competere Episcopis, iure communi baptizare eos, qui sibi sunt subiecti.* Diuus Thomas qu. 67. art. 2. eius rei hæc est causa, quòd illis incumbat ex præcepto Christi, primò & per se, oues suas pascere, salutari Dei verbo, easdem cœlesti Sacramentorum pabulo reficere, Trident. Sess. 23. cap. 1. Addo 2. quòd ad eos pertineat, ante cæteros, aditum in Ecclesiam concedere postulantibus, quod cum per Baptismum fiat, erunt Romanus Pontifex, respectu quidem totius orbis,

orbis, Episcopi autem, respectu suæ diœcesis, proprij Ministri huius Sacramenti. A

Dico 4. *Non conuenire presbyteris Sacramentum hoc conferre, proprio vlloiure, sed tantùm ex Episcoporum commissione.* Ita Concil. Vernense sub Stephano Papa 2. & Pipino Rege anno 755. canone 8. *Vt omnes Presbyteri qui in Parochia sunt sub potestate Episcopi esse debeant, & de eorum ordine nullus presbyter præsumat in illa Parochia baptizare, nec Missas celebrare sine iussione Episcopi in cuius Parochia est:* & Synodus Melden. can. 48. prohibet Presbytero, *ne baptizare præsumat, nisi causa ægritudinis, vel certè necessitatis:* similia habent Braccarense Concil. can. 51. vt refertur in can. omni tempore, dist. 4. de consecrat. Leo primus epist. ad Decentium cap. 3. Tertull. lib. de Baptis. cap. 17. *Dandi quidem*, inquit, *Baptismum habet ius, summus Sacerdos qui est Episcopus, dehinc Presbyteri, & Diaconi, non tamen sine Ecclesiæ authoritate propter honorem.* B

Assertionis hæc est causa. 1. Quod Sacramentorum distributio, Iurisdictionis sit actio, quam Presbyteri vi suæ ordinationis, nullam habent in quemquam. 2. Quia ad ouile, caulasque recipere, pastoris est, vel Domini, cùm concessio rei, aut vsus eiusdem, pars sit, aut effectus dominij in illam, at Ecclesia ouile est, Christiani oues, Ioann. 10. *Et ego cognosco oues meas*, & in persona Petri dictum est Episcopo Rom. *pasce oues meas.* Ioan. 20. quod assequitur prædicatione Verbi, & administratione Sacramentorum, maximeque Baptismi: ad eum ergo pertinet, primò & per se, illum conferre non ad simplices Presbyteros. C

Dices, ante Bapt. nemo iuxta Trident. Sess. 14. cap. 2. subiectus est Ecclesiæ, ius ergo in Episcopis est nullum, illum administrandi præ Presbyteris. Neganda est consequentia, nam hoc ipso, quo Ecclesia, certa loca præstituit Episcopis, in quorum curam, salutemque inuigilent, iisdem quoque indirectè, ac secundariò subiicit, quotquot in iisdem locis degunt, in his quæ ad eorum spiritale commodum pertinent, vt est Baptismi receptio.

Dices secundò, haberi in decreto de Armenis, quod Minister huius Sacramenti sit Sacerdos, cui ex officio competit baptizare, malè proinde à nobis id negatum esse. Respondendum, vel nomine Sacerdotis, intelligi summum, hoc est, Episcopum, vel si more communi sumitur, sensum esse, ad Presbyteros spectare hoc ministerium ex officio, postquam eis est ab Episcopo commissum, vt enim per ordinem recipiût potestatem, in verum Christi corpus, ita eiusdem ordinis ope ac beneficio fiunt idonei, quibus mysticum committatur, id est, fideles, qui Christi sunt membra. D

Dico 5. *Baptizare non posse Diaconos, nisi ex commissione, aut in necessitate.*

Assertioni fides est à Patribus, Hieronymo, Gelasio, Isidoro, & Diuo Thoma, quorum postremus sic scribit, q. 67. art. 1. *Ad Diaconos non pertinet præbere aliquod Sacramentum principaliter, & quasi ex proprio officio, sed astare, & ministrare maioribus in Sacramentorum administratione*, quod ab Hieronymo, contra Luciferianos dictum video, *neque Presbyteri, neque Diaconi ius habeant baptizandi*: In id tamen incumbere posse, Episcopi voluntate, aut parochi, conuincunt primò illa verba quæ eisdem dicuntur, cùm Ordinem recipiunt, *Diaconum oportet ministrare ad Altare, baptizare, prædicare.* Secundò. Eodem pertinent quæ in epist. ad Episcopos Lucaniæ scripsit Gelasius Papa, vt refertur can. Diaconos, dist. 93. *Absque Episcopo, vel Presbytero baptizare non audeant, nisi prædictis Ordinibus longiùs constitutis, necessitas extrema compellat.* Causam reddit Isidorus, lib. 2. de Officiis, capite 24. nempe quòd communi iure, ac ex propria muneris sui ratione, solis Sacerdotibus, Baptisma sit tractandum, nec proinde eius mysterium, ipsis Diaconis explere sit licitum, absque Episcopo, vel Presbytero, qui cùm erit necesse, vti eorum opera poterunt, quam ad rem, duo tamen sunt necessaria, primum vt iustam aliquam causam habeant committendæ huiuscemodi prouinciæ, qualis est, quæ ex necessitate petitur, non extrema illa quidem, quia tùm omnibus baptizare est licitum, sed moraliter notabili, cuiusmodi accideret, si Sacerdos omnibus baptizandis satisfacere ob multitudinem non posset, nec hi per negotia expectare possent in crastinum. Secundum, vt ea potestas ad certa tempora sit contracta, nam si daretur generalis & ordinaria, inter Diaconos & Sacerdotes, quoad hoc munus, discrimen nullum esset, quod penitus à vero abhorret.

Dico vltimò, *Baptizatum à quolibet homine extra necessitatis casum, rebaptizandum non esse.* Diuus Thomas 3. part. quæst. 67. art. 3. ad 1. quia talis est verè baptizatus, vt est probatum in prima Assertione: & confirmat Decretalis Nicol. Papæ, in can. à quodam Iudæo de consec. dist. 4. in qua asserit, baptizatum à Iudæo sub debita forma, iteratò lauandum non esse, quod ab eo fusè dictum ac generaliter restringi non potest ad casum solum necessitatis.

QVÆSTIO XXIII.

Dubia quædam explicantur de Ministro Baptismi.

PRimum, an Diaconus possit, absente Episcopo aut Parocho baptizare solemniter. Respondendum 1. id ei sine eorum facultate aggredi non licere, constat ex can. Diaconos 1. dist. 93. & 10. distinct. 4. de consecrat. nam ibi dicitur licitum illis non esse baptizare absque Episc. & Presbytero, id est, secundùm Glossam, absque eorum authoritate, seu commissione, ergo neq; solemniter.

Confirmatur, quia tali operi adiuncta est, Hormisdæ Papæ 1. voluntate irregularitas: sic enim cap. 1. tituli de Clerico non ordinato ministrante. *Si quis baptizauerit, aut aliquod diuinum officium exercuerit, non ordinatus, propter temeritatem abiiciatur de Ecclesia, & nunquam ordinetur.* Quibus verbis indicat Pontifex, eum irregularem esse, qui baptizat solemniter, sine ordine ad id necessario, prout interpretatur Nauar. Enchir. 27. num. 242. ergo cùm ordo requisitus ad solemnitates Baptismi impertiendas, sit Episcopatus, aut sacerdotium, quo tamen caret Diaconus, has si inter baptizandum adhibuerit, irregularitatem contrahet. E

Respondendum 2. Diacono eam prouinciam ab Episcopo aut Parocho committi posse ex causa rationabili, quia iuxta Gelasium antè citatum, & Isidorum, baptizare potest Diaconus cum licentia Episcopi, aut Parochi, ex causa rationabili, etsi absolutè non necessaria: ergo cũ solemnitates, vtpote præceptæ ab Ecclesia, omitti nequeant sine graui necessitate, quæ omnem tollat peccati maculam, futuram, alioqui in violatione Legis Ecclesiasticæ, quæ illas adhiberi in Baptismo imperat, si

quando ab Episcopo, aut Parocho facultas indulgebitur Diacono baptizandi, ea non nisi de modo, quo id solemniter fiat, intelligi debebit ac poterit. Laym. de Sacram. Bapt. tract. 2. cap. 7. num. 3.

Dubium secundum, an Subdiaconus Baptismi minister esse possit, ex commissione.

Respondent aliqui esse non posse, quod Canones & Patres ante citati, Presbyteri & Diaconi meminerint, non alterius, sed pace eorum sit dictum, non facit ad rem hæc ratio, cum ex Patrum silentio, argumentum nullum erui certum queat, quod res implicet, nec enim negatio infert affirmantem sibi contrariam. Deinde quid repugnat, Subdiaconum à Papa, aut Episcopo deligi ad baptizandum suo nomine? quid enim habet hæc electio indecens? quid inuenustum? ac bonis moribus oppositum? nec enim fit Sacramento iniuria, vt patet, cum in necessitate possit dari à quolibet, nec Ecclesiasticæ legi, cum nulla sit, quæ id signatè ac disertè Subdiacono prohibeat.

Tertium, an sit etiam necessaria aliqua iurisdictio ad baptizandum, clam, & sine arbitris.

Dico primò. *Cum res vrget, vt in extrema necessitate, facultatem particularem nullam, ab Episcopo, aut Parocho acceptam exigi: Eo quòd à laicis si necessitas vrget, vt non illi, qui baptizati non sunt, in aeternum pereant, licentia data est in hoc succurrere;* Stephanus Papa 2. in respons. 10. A quo verò est hæc (inquies) concessa cuique licentia?

A Deo, ac natura, qui hanc potestatem videntur non modo fecisse singulis, vt quacunque ope possunt, extremè miseros adiuuent, sed & imperasse, vt quod est tùm caritatis, ac prudentiæ, illis de remedio ad salutem opportuno prouideant.

Dico secundò. *Extra hæc tempora, permissum nulli esse baptizare, sine potestate iurisdictionis, & ordinis:* Quia vt dicetur postea, nemo extra casum necessitatis, baptizare domi debet, sine dispensatione, ergo nec sine iurisdictione, & ordine, conseq. probatur, ideo Baptis. publicè est conferendus, non domi, quod cùm solemni ritu, ac cæremoniis, ab Ecclesia præstitutis, dari debeat, At laicis in Ecclesiam progredi, ibique accingi ad Sacramentum eo ritu administrandum, quo id aggredi sacerdoti est permissum, per Ecclesiæ leges, itaque non licet, sed soli Episcopo, ac Presbyteris, vera est ergo consequentia.

Dico tertiò. *Videri mihi eum peccare mortaliter, qui sine ordine, ac iurisdictione baptizat solemniter.*

Primò, quia per id fit irregularis, vt dicitur in titulo de Clerico non ordinat. ministrante, can. primo.

Secundò, quia cæremoniarum omissio, maximè solemnium, & quæ sunt in Sacramentorum administratione primæ notæ, est præcepti Ecclesiastici violatio, in re graui, ergo mortalis. Peccat item quilibet non sacerdos idque mortaliter, baptizans extra necessitatem non solenniter, quia in re graui vsurpat ius alienum Nugnus in 3. par. q. 67. art. 5. difficult. 3. conclus. 2.

QVÆSTIO XXII.

Vbi Baptismus sit conferendus & quando.

SI iura imperij, si leges, si morem Græciæ consulimus, causa planè est dicta, nam quis nescit, vtris prouinciæ popularibus, fas olim fuisse per Imperatorum decreta, in priuatis priuatorum oratoriis, puerum Deo per Baptismum adiungere? præcise statuimus inquit Leo is qui sapiens est dictus, in Nouella 15. *Sicut de sacrificiis, ita etiam de sacro baptismate, vt id liceat peragere volentibus in omni piorum loco.* Verùm enimuero exoleuere hæ leges, nec in Ecclesiis vim habuere vnquam, repugnante loci antistite, nam si quis. *κωλυθῇ παρὰ τοῦ ἐπιχωρίου ἀρχιερέως ἱερουργῆσαι ἢ βαπτίσαι ἐν εὐκτηρίῳ ὃ ἐν οἰκίᾳ ποιοῦντός τι παρακουσθέντος, μὴ ἀφελούμενος, ἐκ τῶν ἱερῶν,* quæ Latinè reddita sic habent, *Si quis ab eo qui regioni praeerat, sacrificare, vel baptizare in oratorio prohibitus fuisset, si verò tale quid fecisset, deponebatur.* Balsam. in can. 31. synodi habitæ in Trullo & synodus ipsa expressè in can. 59. In æde oratoria quæ est intra domum Baptismus nequaquam peragatur, sed qui ab omnibus *sordibus aliena illuminatione digni sunt, ad Catholicas Ecclesias accedant, & hoc illi munere perfruantur, si quis autem, quæ à nobis constituta sunt non seruare conuictus fuerit, si sit quidem clericus deponatur, si autem laicus segregetur.*

Duo tamen sunt tempora, in quibus id facere videtur esse cuique impunè, primum, cum baptizanti ab Episcopo eius rei potestas est, verbo, aut scriptis tradita, ita Ecclesia in can. 31. synodi paulò ante citatæ. *Clericos qui in oratoriis quæ sunt intra domos, ministrant vel baptizant, hoc illius loci Episcopi sententia facere debere decernimus.*

Alterum est, cum Regum, aut Principum liberi sunt baptizandi, aut talis *necessitas emersit, propter quam, nequeat ad Ecclesiam absque periculo propter hoc accessus haberi.* Clem. V. in Conc. Vienn. & refertur lib. 3. Clementinarum titul. 15. de Baptismo; præter hæc duo tempora, non datur aliud, in quo, vllus extra Ecclesiam Parochialem loci, in quo natus est, baptizari debeat, Clem. ibidem, nisi baptizandus peregrinetur, vel certum domicilium non habeat, hoc enim casu, *aut in vicina sibi Ecclesia, aut in electa pro sua mentis baptizetur arbitrio.* Gelas. Papa in Epist. ad Fabian. Episcop. relatus 10. q. 3. can. nec numerus 10.

Quod ad tempora attinet conferendi Baptismi, fuere olim duo, ad hanc rem in Ecclesia, *Pascha scilicet & Pentecostes à Romano Pontifice legitime praefixa.* Leo Papa in epist. 4. decret. tomo Concil. 2. Syricius apud Grat. distinct. 4. de consecrat. can. 11. Concil. Moguntinum. sub Car. Magno can. 4. quare reprehensi à Leone Papa leguntur, eiusdem epist. cap. 10. *Qui Epiphaniæ festiuitatem, ob hoc existimabant priuilegium habere baptismatis quod in ea die Dominus ad Baptis. Ioann. accessisset.* Similiter reprehēsi sunt à Gallis Antistitibus, quotquot temerè contra Ecclesiæ antiquum morem, ad baptizandum, martyrum memoriæ sacratos dies, in Ecclesia sibi assumendos credebant, sic enim Concil. Cabilonense secundum can. 3. *Relatione quorumdam fratrum comperimus Christianos non obseruantes legitimum diem Baptismi per singulos dies, ac natales martyrum, filios suos baptizare, ita vt duo, aut tres reperiantur, in sancto Pascha, qui per aquam & Spiritum sanctum regenerentur, ideireo censemus, vt ex hoc tempore nullus eorum permittatur talia perpetrare.*

Generale ergo Baptisma non nisi in sabbatho sancto Paschæ, & Pentecostes, celebrari olim solitum erat, de quo more Concil. Gerundense can. 15. & Gratian. multa, vt dist. 3. de consecrat. ca. celebritatem 5. eodem quoque, & dist. 4. can. non ratione, ca. duo tempora, ca. propriè, ca. de Cathecumenis, ca. venerabilis, can. baptizandi.

A Neque tamen ea lege videntur comprehensa esse necessitatis tempora, quæ tam ratio, quam Ecclesia ipsa excludit, *infirmis quocunque tempore conuenit Baptismum non negari.* Gerund. Conc. ca. 15. & proinde, vt babent Patres in Concil. Moguntino sub Carolo Magno, quando duo tempora, id est, *Pascha & Pentecoste ad baptizandum præfixa sunt, non est tamen interdicta licentia qua in Baptismo tribuendo quolibet tempore periclitantibus subuenitur.* 1. *quia inculpabile indicandum est quod necessitas infert.* Ioann. 8. epist. ad Lemouic. Episcop. 2. quia vt habet Innoc. 3. de Presbytero non baptizato cap. veniens. *Non malè de Sacramento, neque de Ecclesia, & eius præceptis sentitur cum illud non religionis contemptus, sed articulus necessitatis excludit,* B non est ergo in vitio, Paschæ & Pentecostes tempora ad baptizandum præstituta ab Ecclesia non seruare, cum morbus aliquis vehementior, ex quo mors timetur, moras tantas non patitur, quæ quia omnibus, nunquam non molitur insidias, maximeque piæ cæteris, teneritudini infantium, ideo sapientissimè fecit Ecclesia, dum quemlibet, quolibet tempore, sacris admoueri vndis, est passa, ne quis eum casus (qui in vita sunt multi) ante opprimeret, quam Deo, & gratiæ, viuere inchoasset, & ita tam respectu adultorum, quam pueri, præceptum est de recipiendo Baptismo, primo quoque tempore.

De pueris res est aperta, cum eos corporis infirmitas nunquam non in apertũ salutis discrimen vo- C cet. De adultis probatur Præcepto diuino tenentur omnes, salutaribus Baptis. aquis tingi, si locum sibi esse velint inter electos, Deique amicos in cælo, Nam *nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto non intrabit in regnum cælorum.* Ioan. 3. certum est ergo tempus quo impleri debet, non finis vitæ, ex Chrys. ad cap. 7. Ep. ad Hebr. hom. 17. & refertur de consecrat. dist. 4. can. quando quis 128. Trid. sess. 7. de Baptis. can. 12. & verò est contra prudentiam, & amorem, quo se quisque debet prosequi, se toto vitæ tẽpore priuare Sacramentorum fructu, vt facit, qui baptizari renuit, cum Bapt. sit Sacramentorum ianua, non est ergo extrema vitæ periodus expectanda, ad Baptismum recipiendum, nec eius pars media, quia cùm certo nesciatur, qui sunt cuique D viuendi fines præstituti, nec de media eius parte constare vlli potest, quod si ignoratur, ergo in eam præceptũ nominatim non cadit cum eius implendi definita tempora esse debeant ad vitandum scrupulum, superest ergo vitæ initium, quod vt omnium aptissimum, voluit Ecclesia, insignitum esse baptismate. Adultos sanè diuino Christi seruatoris imperio teneri ad Sacramentum Bapt. suscipiendum illico, ac possunt, Theologorum est opinio, vt Soti in 4. dist. 5. q. vnica Vasq. disp. 149. cap. 4.

Ratio est, quod quisque tenetur, cum potest, Deum colere, Sacramenta frequentare, Ecclesiæ, extra quàm spes salutis est nulla, nomen dare, at ad eam non nisi per Baptis. patet accessus, facit ergo contra Christi voluntatem, qui Baptismum in tempus futurum sine necessitate reiicit, nec cum posset, eiusque opportunitas foret non recepit.

QVÆSTIO XXV.

De suscipientibus Baptismum.

QVæ conditiones sint necessariæ necessitate Sacramenti ex parte suscipientis, vt Baptismus sit validus.

A Dico primò. *Ex parte suscipientis adulti, requiri tanquam conditionem essentialem ad Baptismum, voluntatem illum recipiendi.* Hæc assertio tuetur se 1. authoritate Inn. 3. de Bapt. & eius effectu ca. maiores 3. paragr. verũ: ibi enim Pontifex, ait quod, *originale quidem peccatum quod sine cõsensu contrahitur, etiam sine consensu per vim remittitur Sacram. actuale verò quod consensu cõtrahitur* (qualia sunt adultorũ) *sine consensu minimè relaxetur*; & paragr. itẽ quæritur eiusdẽ ca. hæc habet. *Ille qui nunquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit Sacramenti,* & paulò pòst dicit eos qui contradixerunt Baptis. *Etsi sic fuerint immersi, characterem non suscipere Sacramenti, secus autem si priùs Catechu-* B *meni extitissent & habuissent propositum baptizandi, vnde tales in necessitatis articulo Ecclesia consueuit baptizare.* Innocentio addenda est ratio duplex.

Prima quòd Baptismus est professio quædam fidei, ergo humana esse debet, at talis non est, nisi quæ voluntaria, ergo in adulto, ad effectum Baptismi, voluntas eum recipiendi est necessaria.

Secunda, est adultus, suorum actuum Dominus, ac proinde præcepta implere sic potest, vt per ea mereatur vitam æternam, at extat præceptum de Baptismo, quod, vt quis voluntariè non potest implere, nisi eius voluntatem actualem, aut virtualem habeat, ita nec illius impletio, est meritoria sine ea voluntate, ergo consensus merentis exigitur.

C Tertia, ad suauem Dei prudentiam pertinet, sic se nobiscum gerere, vt ad eius cultũ, obsequiumq; non cogamur. Quare cum de baptizando eo agitur, qui subito vi morbi, linguæ vsu est priuatus. *Sic debet baptizari,* inquit canon 12. Concil. primi Arausic. *aut pœnitentiam accipere, si voluntatis præterita testimonium, aliorum verbis habet, aut præsentis in suo nutu.*

Dixi in adultis, quia nulla talis voluntas in paruulis requiritur, vtpotè qui illa careant, nec per ætatem eius sint capaces, illam tamen habent interpretatiue, ex intentione Christi, & Ecclesiæ, cum ad Baptismum offeruntur, quem ex eorum voluntate, & præcepto recipiunt. *Ab vniuersa namque societate sanctorum atque fidelium offerri rectè intelliguntur,* inquit August. epist. 23. ad Bonifac. Episcop. D *quibus placet quòd offerantur, & quorum sancta atque indiuidua caritate ad communicationem sancti Spiritus abluantur, tota hoc ergo mater Ecclesia quæ in sanctis est, facit, quia tota omnes, tota singulos parit.*

At sæpè qui pro puero respondent, inquies à recta fide abhorrent, nec ad percipiendam spiritalem gratiam illum offerunt, sed ob aliam aliquam causam. *Non interest, quia vt possit regenerari per officium voluntatis aliena, cum offertur consecrandus, facit hoc vnus Spiritus ex quo regeneratur oblatus, non enim scriptum est nisi quis renatus fuerit ex parentum voluntate ac offerentis, vel ministrantium fide, sed nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto.* S. August. epist. 23. ad Bonifacium Episcopum.

Ita patet responsionem Patrini & voluntatem actualẽ eiusdem vt puer regeneretur, Baptismo essentialem non esse cum huic conferri validè queat E sine sponsore, nam si per inobedientiam Adæ, peccatum originis contraxit, quidni per Christi obedientiam, ac voluntatem, respectu Baptismi, ei conferendi iustificari queat?

Obiicies, sequi ex doctrina allata, voluntatem actualem in adultis, non esse necessariam, necessitate Sacramenti, quod enim in vno quopiam homine, hoc necessitatis genere, ac modo non exigitur, nec potest postulari in altero, cùm Sacramenta vbique sint eadem.

Maior eſt falſa, cùm enim res morales, cuiuſmodi ſunt Sacramenta, pro hominum conditione, ac varietate circumſtantiarum, mutari queant, cur non potuit Chriſtus, ad Baptiſmum adultorum, voluntatem eorumdem exigere? maximè cùm non deceat aliquem inuitum ſaluari, cùm qui fecit nos ſine nobis, non ſit iuſtificaturus nos ſine nobis, ſecundùm Auguſtinum, tractatu 72. in Ioannem: quæ ratio in pueris locum non habet; cùm enim tum rationis vſu careant, velle cum prudentia, ac intentione, opera ſua, eorumque finem nequeunt, proindeque decuit Deum Eccleſiæ intentione contentum eſſe, & ita quod ſcripſit Auguſtinus de libero arbitrio, cap. 3. & refertur de conſecrat. diſt. 4. can. 7. *Piè rectèque credi poteſt paruulo prodeſſe fidem eorum à quibus conſecrandus offertur.*

Dico 2. *Sufficere tamen ad valorem Baptiſmi, vt conſenſus adulti voluntarius, quem neceſſarium eſſe dicimus, neceſsitate Sacramenti, ſit præſens, aut præteritus, & non retractatus.*

Ita Innoc. III. in cap. maiores, §. item quæritur de Baptiſmo, vbi tria aſſerit. 1. Requiri in adultis conſenſum, quia ad ſuauem Dei prouidentiam ſpectat, ad ſacra Religionis myſteria inuitos non admittere, maximè rationis, ſuique compotes. 2. Non exigi conſensũ actualiter, & in ſe abſolutè præſentem, cùm Sacramentum ſuſcipitur, ſed ſufficere interpretatiuum, puta, quia in ſuſcipiente præceſſit eius recipiendi voluntas, quam poſtea non reuocauit, tunc enim morali æſtimatione cenſetur perſeuerare etiam in dormiente. 3. Sufficere conſenſum voluntarium quidem, ſed inuoluntario mixtum, qualis eſſet in eo, qui vi vel metu cogeretur ſacris Baptiſmi vndis perlui. Ratio Aſſertionis eſt 1. Chriſti inſtitutio, Traditione Eccleſiæ, eiuſque praxi firmata: Traditione quidem, quia eſt hæc hominibus à Pontificibus, Innoc. maximè, quaſi per manus tradita. Praxi autem, quia ſi quem eorum qui ſic ſunt baptizati, id eſt vi ac metu, & proinde voluntariè abſolutè, & inuoluntariè ſecundùm quid, à fide recedere contigerit, ad eam cenſuris ab Eccleſia reuocari ſolet, quod ſanè non faceret, niſi Baptiſ. in eo fuiſſet validus, nam cenſuris plecti non poſſunt, niſi ſubditi, Eccleſiæ autem ius in homines per Baptiſmum competit, fuit ergo hic metu, qui ex inuoluntario eſt mixtus, ab homine ſuſceptus, ratus, ac validus.

Dico 3. *Vt Baptiſmus recipi validè, & cum fructu queat, requiri, neceſsitate Sacramenti, vt recipienti collatus antè non fuerit.*

Cauſa eſt, quòd Baptiſmus Sacamentum ſit irreiterabile, ex Concilio Tridentino, Ergo, vt ſuſcipienti proſit, debuit antè ei non eſſe collatus.

QVÆSTIO XXVI.

Quæ conditiones requirantur in ſuſcipiente, neceſsitate præcepti, vt legitimè, & ſine culpa baptizetur.

PRima Aſſertio. *Neceſſaria eſt ex præcepto, adulto Sacramentum ſuſcepturo, eiuſque effectum, qui eſt gratia, & peccatorum remiſsio, recta in Deum fides. Iuſtitia* enim *Dei per fidem Chriſti*, ad Roman. 3. & ad Hebræos 11. *Sine fide impoſsibile eſt placere Deo, & accedentem ad Deum credere oportet, quia eſt.* Marci vltimo, *Qui crediderit, & baptizatus fuerit.* In puero autem ſufficit habitualis, quam cum Baptiſmo & gratia recipit, cùm ad huius Sacramenti effectum plura Deus ab eo non exigat, quàm ad eius concurrerunt ruinam: quare cũ Adã culpa ſola, præceps à gratia ruerit, ad Deum eſſe ei potent per Eccleſiæ fidem, in tenera adhuc ætate redditus.

Dixi in Aſſertione, ad effectum Sacramenti conſequendum, fidem eſſe neceſſariam, quia ſine ea Sacramentum eſt validum, eo quòd Baptiſmus non perficitur per virtutem, & fidem eius qui confert, aut ſuſcipit, ſed per virtutem Dei, can. Baptiſmus, de conſecr. diſt. 4. & cap. maiores, de Bapt.

Secunda Aſſertio. *Peccat qui adultum ad Baptiſmum, vi & metu cogit*: Quia vis & coactio, non abſunt ab Apoſtaſiæ periculo, cùm nihil ſit facilius, quàm eum qui impulſus eſt metu, ad hoc Sacramentum, relabi denuò ad antiquas idolorum cæremonias, iiſque implicari vt antè; Valet tamen Baptiſmus ſic collatus, vt quæſt. præcedenti oſtendimus, ſi modò ad eum coactus voluntatem attulerit.

Tertia Aſſertio. *Requiritur inſuper, ad vitandum peccatum, in ſuſcipiente, ſi adultus eſt, & extra neceſsitatem, vt habeat ſponſorem, quem alij Patrinum nominant, qui illum de ſacro fonte ſuſcipiat.* Id enim habet conſuetudo Eccleſiæ, cuius fit mentio, 3. q. 3. can. in multis, can. non plures, 101. diſt. 4. de conſecr. & can. in Cathechiſmo, 100. eiuſdem diſtinctionis: quam conſuetudinem antiquiſſimam eſſe, ac ortam ab Apoſtolis tradunt Dionyſ. cap. 2. de Eccleſiaſtica Hierarchia, Clemens Romanus 13. Conſtitutionum Apoſtolicarum, Tertullianus de Baptiſmo, Diuus Auguſtinus 1. de peccatorum meritis, cap. 34. & epiſtola 23. ad Bonifacium. Ergo cùm ſit rationabilis, & præſcripta, proindeque vim legis habens, ne peccetur, eſt ſeruanda.

Eſt autem huic ſuſceptori, Patrini nomen, quòd baptizato eſſe debeat inſtar Patris, cùm eum inſtruere in fide & moribus Chriſtianis debeat, can. vos antè, de conſecrat. diſtin. 4. Et pueri loco, in Baptiſmo, & Catecheſi reſpondeat, ſe nuntium remiſſurum ſæculo, dæmoni, & carni, can. vos antè, citato, & can. 19. Arelatenſis Synodi, ſub Carolo Magno, ad annum 813. his verbis. *Vt parentes filios ſuos, & Patrini, eos quos de fonte lauacri ſuſcipiunt, erudire ſummopere debeant, illi quia eos genuerunt, iſti quia pro eis fideiuſſores exiſtunt.* Deeſſe huic muneri, peccatum eſt in Patrinis mortale. Diuus Thom. 3. part. q. 67. art. 8. niſi Parentes, Magiſtri aut alij, in id eorum loco incumbant.

Fuit & hoc in more priſcis ſæculis, nemo vt adultus tingeretur ſacris vndis, niſi benè de Religionis Catholicæ myſteriis inſtitutus. Auguſt. epiſt. 103. Matth. vltimo. *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine*, &c. Ad eam inſtitutionem addenda erat & vnctio, decreto Patrum, in Concilio Conſtantinopolitano primo Oecumenico, can. vltimo, & Cabillonenſi 2. can. 3.

Quarta Aſſertio. *Requiritur inſuper in ſuſcipiente adulto, ne peccet, aliqua præcedentis vitæ deteſtatio, cum voluntate abſtinendi, impoſterum à culpa, & ſeruandi mandata Dei, & Chriſti legem.*

Eſt hæc Aſſertio fidei proxima, cùm Trident. Seſſ. 6. cap. 6. aſſerat, pertinere ad modum quo ſe quis ad iuſtitiam præparat, vt voluntatem nullam habeat peccandi, tendatque ad Deum, per odium & deteſtationem ſuorum ſcelerum: *Hoc eſt*, inquit, *per eam pœnitentiam quam ante baptiſmum agi oportet*, de qua Actor. 2. *Agite pœnitentiam, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum*, ad quam preces, ieiuniaque acceſſiſſe docet Iuſtinus in Apolog. ad Anto-

nium, his verbis: *Qui crediderint vera esse quæ à nobis docentur, ac se posse ita viuere*, prius hi instruuntur εὔχεσθαί τε καὶ αἰτεῖν νηστεύοντες παρὰ τοῦ θεοῦ τῶν προημαρτημένων ἄφεσιν, id est, *admissorum peccatorum remissionem, precationibus & ieiuniis à Deo postulare.* Astipulatur Iustino Tert. lib. de Baptism. cap. vlt. his verbis. *Ingressuros Baptism. orationibus crebris, ieiuniis & geniculationibus, & peruigiliis orare oportet, & cùm confessione omnium delictorum.* quo nomine D. Th. 3. par. q. 68. intelligit internam, *quia scilicet homo recogitans peccata sua de iis dolet, eaque Deo repræsentat.*

Est ergo Pœnitentia in adultis necessaria ante Baptismum, cuius necessitatis causa prima est, quod sit malum ponere obicem gratiæ, qui effectus est primarius Baptismi, ponit adultus, qui Baptismo, Pœnitentiam non præmittit: est ergo eius omissio vitiosa.

Maior est confessione omnium certa, est etiam minor verissima cùm sine Pœnitentia remaneat in adulto peccati conscio, volũtas peccandi habitualis, & auersio à Deo cum qua stare gratiam quis putet?

Secunda. Quia non decet eum, qui sponte, Deo, & gratiæ, peccando nuntium remisit, reditum ad eum sperare sine aliquo suo dolore, cum in redintegranda amicitia, cum his qui quempiam læserunt, sit hoc solenne vt testentur, se de admissis dolere, hancque esse causam existimo cur à Trid. sess. 14. c. 4. sit dictum omni tempore fuisse motum Pœnitentiæ necessarium, ad impetrandam peccatorum veniam.

QVÆSTIO XXVII.

Qualis esse debeat Pœnitentia adulti suscepturi Baptismum; vt consentaneè censeatur ad eum dispositus.

PRima sententia est Gab. in 4. q. 2. dist. 4. art. 2. post Magistrum in 4. dist. 18. exigentis in quolibet peccati mortalis conscio, tam pro Baptismo, quam Confessione, veram & propriam contritionem, id est perfectam, seu integram conuersionem ad Deum super omnia dilectum, à qua opinione non longè abit Nauarrus cum in Manuali cap. 1. num. 37. existimat, non alium dolorem sufficere, ad vim Sacramenti, quam qui putatur contritio, etsi in se & ex motiuo non sit nisi attritio.

Secunda est aliorum, priori opposita, ad effectum consequendum Baptismi, & Pœnitentiæ afferri posse solam attritionem etiam pro tali cognitam, id est, dolorem de commissis conceptum ex motiuo supernaturali.

Prima assertio. *Ad Baptismum sufficit attritio.* Ita D. Thomas in 4. dist. 6. q. 1. art. 3. & in 3. par. q. 68. art. 4. & 79. art. 3. Henriquez 1. de Sacramentis cap. 22. num. 3. Suarez disp. 7. Sect. 4. §. occurrebat, Ægidius in 3. par. q. 62. de principali effectu Sacramentorum dub. 2. num. 24. &

Probatur, non alia dispositio, ad Baptismum requiritur, quam quæ exigitur ad remouendum peccatum in suscipiente, talis est attritio, est enim dolor de peccatis omnibus, qualis non cadit in eum qui iis afficitur, est ergo attritio sufficiens ad Baptismum dispositio.

Secundo, Baptismus ex sua institutione & per se, primam gratiam, ex opere operato, confert cùm nihil obiicitur quod ei moram faciat, & ideo dicitur à Theologis Sacramentum mortuorum. Id

A non accideret, si ei necessariò præmittenda foret contritio, cum hæc vtpotè vera ad Deum conuersio ac caritatis actio, iuxta illud Lucæ 7. Remittuntur ei peccata multa quoniam dilexit multum, esse non possit sine gratia, ac remissione peccatorum, & originalis inter cætera, quod nihil est aliud quam gratiæ priuatio non est ergo contritio necessariò præmittenda Bapt. ab adulto, tanquam requisita ad eum dispositio.

Nec negamus tamen posse aliquando cõferri primam gratiam sanctificantẽ homini extra Baptismũ, puta si eius receptionem antecedat contritio, sed cõtendimus esse hoc per accidẽs, cum à Deo sit Baptismus institutus, primo & per se ad dandam eam
B gratiam, quæ si per contritionem præuiam data baptizato fuerit, tum huic non prima gratia, sed eius augmentum conferetur per Sacramentum.

Secunda Assertio. *Attritio vt talis*, id est, *cognita, & putata, ad baptismum sufficit.*

Causa est quòd vnicuique sit liberum, sine culpa, per se & absolutè, intendere effectum Sacramenti, cuius causa est à Christo seruatore institutum: per hoc enim directè se illi conformat, at non potest suscipiens, intendere primo & per se effectum Baptismi, qui est prima gratia, si existimare debet attritionem quam ad Sacramentum affert, veræ contritionis, rem habere ac nomen, nec enim per actum aliquem efficaciter quis velle potest consequi effectum, quo iam est instructus, nisi sub conditione, ergo nec primam gratiam, nisi certò sciat
C se conscientia peccati teneri, sed contrarium ei probabiliter est credendum, qui se iudicat esse contritum: Ergo ad effectum Sacramenti Baptismi, non requiritur, vt attritio putetur esse contritio.

QVÆSTIO XXVIII.

An consensus parentum infidelium sit necessarius, vt validè eorum baptizentur liberi.

PRima Assertio. *Baptismus collatus liberis infidelium, parentibus inuitis licet & reclamantibus,*
D *est validus.*

Quia non eorum, sed baptizantium consensus, est de Sacramenti huius essentia, cum non baptizentur pueri secundum parentum voluntatem, sed Christi & Ecclesiæ.

Secundò applicatio materiæ ad formam, cum intentione Ministri, & habituali seu interpretatiua Ecclesiæ voluntate pro suscipiente, facit Baptismum, hæc tria in pueri infidelis causa reperiuntur etsi ei Baptismum dari parentes eius nolint, quę opinio est Gab. Vasq. disp. 154. cap. 6. Anton. 3. parte tit. 14. cap. 12.

Obiicies Baptismus non est validus collatus adulto, nisi consentiat, ergo nec infanti, nisi paren-
E tes assensum dederint.

Neganda est consequentia, causa est quod paruuli velle nequeant, vt adulti, quare iustè exigi istorum consensus potuit, non illorum, eius loco sufficit interpretatiuus Christi, & Ecclesiæ secundum August. epist. 23. ad Bonifac. *Offeruntur* (inquit) *paruuli ad percipiendam spiritualem gratiam, non tam ab eis, quorum gestantur manibus, quam ab vniuersa societate sanctorum & fidelium.*

Secunda Assertio. *Peccat qui filios infidelium, sibi non subditorum baptizat, iisdem repugnantibus;*

D. Thom. 22. quæst. 10. art. 12. & in 3. par. quæst. 68. art. 10.

Probatur, si baptizari pueri possunt parentibus inuitis, vel à Bapt. habito, ab eorũ potestate auocabũtur, vt in bonis moribus, fideque instituantur, & ita violabitur ius naturæ, & inferetur parentibus iniuria, illos priuando re sua, vel relinquentur iisdem, & ita Baptismo, & fidei irrogabitur iniuria, cum non secus, ac si nunquam baptizati fuissent, in infidelitate sint educandi, consequenter futuri Apostatæ, ac eripiendi Deo, cui sunt per Baptismum consecrati. Deinde, quamdiu filij vsu rationis carent, sunt aliquid suorum parentum, tamquam res, & bona ipsorum, ergo est contra lumen naturæ, eos de ipsorum potestate subducere, si resistant.

Obiicies. Licet sine peccato, subtrahere filium furori Patris, cùm ei necem machinatur: ergo & cùm animæ eius, mortem inferre molitur, negatione Baptismi.

Neganda est Consequentia, disparitatis causa est, quòd primum, id est, mortem inferre innocenti, sit apertè contra ius naturæ, iudiciumque rationis, non alterum, sed tantùm contra legem fidei, quæ naturæ viribus, ac lumine capi nequit.

Deinde, puer aliter quàm per Baptismum, cùm adoleuerit, prouidere sibi poterit, necessario remedio ad salutem, vt per contritionem aut amorem: quare, tanta non est eius spiritalis necessitas, extra casum fati imminentis, quanta illius, cui à parente mors imminet.

Tertia Assertio. *Seruorum filij, si qui tamen adhuc sunt vspiam, possunt à Dominis vendi, & à cura parentum distrahi, qua separatione facta, sine eorum consensu baptizari possunt: idemque iudicium est de filiis eorum, quibus Christiani iustum bellum inferunt.*

Probatur. Potest Dominus rem suam arbitrio suo dare, aut vendere; sed liberi qui ex mancipiis Christianis nascuntur, sunt iure quàm optimo Domini, possunt ergo eorum voluntate & imperio baptizari, viuunt enim sub illorum cura, non parentum.

Quarta Assertio: *Licet Christianis filios infidelium, non exemptos à cura parentum, baptizare, parentibus etiam inuitis, modò id fiat sine scandalo, si sit probabile; eos statim à Baptismo recepto, aut ante vsum rationis, diem suum obituros.* Quia tum nec parentibus infertur iniuria, saltem notabilis, nec fidei. Non parentibus, quia cùm mors instet, non priuantur re aliqua, quæ sibi sit admodum futura vtilis, iniuria ergo, si quæ est, non nisi leuis est. Deinde, cùm maximum bonum puero detur, vtpote æterna salus per Baptismum, quam Pater velle liberis suis debet, subtrahi sibi ideò queri prudenter non potest, saltem ad breue tempus. Non fidei, quia cùm puer, vt supponitur, versetur in aperto mortis discrimine, periculum nullum imminet vllius ab ea Apostasiæ.

Vltima Assertio *Infidelium subditorum filij baptizari possunt, si parentes consentiant.* Quia tunc deest iis querendi causa iusta, nec periculum vllum est in prædictis liberis deserendæ fidei, cùm de parentum voluntate Christiani fiunt.

Quid si tantùm alteruter parentum consentiat?

Respondendum satis id esse, quia iusta ac laudabilis voluntas approbantis, Baptismum conferri filio est iniustæ alterius, ac illaudabili, quirepugnat, præferenda, in fauorem prolis innocentis, & fidei Christianæ, vt colligitur ex cap. ex literis de conuers. infidelium, & can. Iudæi 10. causæ 28. q. 1. vbi expressè dicitur filios, qui ex coniunctione

A infidelis & Christiani sunt nati, matris conditionem sequi, & in Conc. Tolet. 4. can. 58. iubentur Iudæorum liberi, cùm sunt baptizati, separari à parentibus, ne eorum imbuantur erroribus.

QVÆSTIO XXVIII.

An fictio, Baptismi effectum impediat in adulto, & quid ei à Confessario, cùm sciuerit suadendum.

POtest hæc fictio oriri in suscipiente ex duplici capite. Primò, ex eo quòd hic caret voluntate necessaria ad recipiendum Sacramentum.

B Secundò, quia cum conscientia mortalis culpæ animum ad illud applicat, ac proinde imparatus, & ad vtrumque quæstionis sensum respondebitur sequentibus assertionibus.

Prima Assertio. *Fictio primo modo sumpta, non modò Baptismi effectum impedit, sed & substantiam.*

Causa est, quòd Sacramentum esse in adulto ratum nequeat, sine eius recipiendi voluntate aliqua.

Secunda Assertio. *Fictio secundo modo intellecta Baptismum non impedit, sed tantùm eius effectum.*

Probatur pars 1. Applicatio materiæ, cum prolatione formæ, & tam Ministri, quàm suscipientis intentione debita, facit Sacramentum: At hîc
C concurrunt omnia, vt supponitur, cum his ergo ponitur Baptismus.

Secunda item probatur. Gratia esse non potest cum peccato, peccat adultus sine pœnitentia, aut cum præpostera voluntate, affectuque ad peccatum, accedens ad Baptismum. 1. *Quia Spiritus sanctus disciplinæ effugit fictum*, Sap. 1. Secundò, cùm pœnitentia sit adulto ad iustificationem necessaria, ex dictis antea, eam omittere, est gratiæ obicem ponere, ergo & effectui Sacramenti, id est, gratiæ, cùm stare hæc cum peccato nequeat.

Quare eo cessante, ac vna quoque fictione, Baptismus prodesse baptizato incipit, Augustino teste, lib. de Baptismo paruulorum, & Theologis, in 4. Sentent. dist. 4. Cuius rei causa est diuino pa-
D cto, ac Sacramenti huius institutioni, per Christum tribuenda, cui placuit Baptismum, cùm sit spiritualis regeneratio, ac peccati originalis abstersio, sublato obice reuiuiscere, Comitol. lib. 1. Responsion. q. 19. num. 4. vel certè hic effectus Baptismum sequitur, sublato obice, eò quòd baptizatus characterem recipit, qui est forma ad quam remoto impedimento sequitur gratia. Diuus Thom. in 3. part. q. 69. art. 10. & in 4. dist. 4. q. 3. art. 2. quæstiuncula 3. Patet hinc, remoueri obicem primò per actum fidei. Secundò, per pœnitentiam. Tertiò, per consensum ad Sacramentum, quæ tria cùm adsunt, baptizatus gratiam Baptismi con-
E sequitur, & plenam remissionem omnium peccatorum, quæ ad Bapt. attulerat, perinde ac si eum anteà ritè suscepisset.

Obiicies. Augustinus est author, lib. de Baptismo, cap. 12. per gratiam Baptismi deleri peccata omnia, etiam odium, cum quo eum sibi conferri est passus: falsum est ergo, fictione secundo modo sumpta, præcipuum Baptismi effectum impediri, qui est gratia.

Neganda est consequentia: & ad Anteced. respondendum, cum distinctione; Aut enim August. de Baptismo absolutè considerato, loquitur, & se-

cundùm intentiooem Dei, instituto ad spirituale bonum hominum, vel de eo agit, vt nos modò, respectiuè, scilicet, ad eosdem, eorumque opera, quibus benè, vel malè affici possunt in ordine ad effectum eius consequendum, si hoc secundo modo de eo disputat, negandum est Antecedens, ob causam ante redditam, nempe quia qui fecit nos sine nobis, nos sine aliquo nostro opere non iustificat, Augustino teste in Ioannem, tractatu 72. si primo, concedendum erit, quia ex opere operato, & virtute sibi data cœlitus, Bapt. peccata omnia expiat, deletque, nisi culpâ suâ baptizatus cœlestem vim eius, diuinamque impediat, quod sibi hîc, non Deo vertere debet vitio.

Obiicies secundô. Causa in esse causæ constituta causat, Baptismus, qui verè est talis, iustificationis est causa, quam in eo qualitatem oon impedit fictio.

Distinguenda est Maior, qua parte, de causa loquitur, aut enim hæc tantùm est sufficiens, aut efficax: si primum, non causat, nisi potentia: si secundum, actu quoque in effectum influit, sed Baptismus non est causa efficax (quæ fuit minor) gratiæ in adulto, nisi tollat obicem, sed tantùm sufficiens, & ita Conclusioni positæ non officit obiectio.

Tertia assertio. *Cùm contritio extra confessionem, aut attritio ei iuncta fictionem tollat, suadendum est ei, qui eam ad Bapt. attulit, vt alterutra sibi consulat, id est, vera contritione, aut Sacramento cum dolore imperfecto.*

Probatur. Sacramentum illico producit effectum suum, ac obex tollitur, tollitur hic verò per contritionem: nam ponere obicem gratiæ, maximè actiuum, est secundũ Theologos ad peccatũ actu affici, ponere, negatiuum est illud per actum aliquem suum non detestari, vel sine fide, ac dispositione necessaria Baptismo tingi, quæ duo cessant dolore perfecto, cui nomen est contritio: vera est ergo Assertio.

Secundò, contritio conciliat homini gratiam ad salutem necessariam, at huius assequendæ spes nulla sine Baptismo supposito præsenti rerum ordine, in quo Christo ita statuente in cœlum aditus est nullus, non renato ex aqua & Spir. Ioan. 3. pendet hæc ergo à Baptis. in re vel voto: reuiuiscit ergo quoad suum hunc effectum & alios, sublata fictione, per dolorem. Assertionis pars altera fuit per attritionem cum confessione eumdem quoque obicem tolli, cuius opinionis author Augustinus 1. de Baptismo c. 11. & 12. his verbis: *Tunc valere incipit ad salutem Baptismus, cùm illa fictio veraci confessione recesserit, quæ corde in malitia, vel sacrilegio perseuerante, peccatorum ablutionem non sinebat fieri.* Ab August. stant Sotus in 4. dist. 4. q. 5. Adrian. in 5. q. de confess. dub. 5. Durand. in 4. distinct. 4. q. 4.

Quid si est obex negatiuus duntaxat, nempe quia Sacramentum Baptismi suscipiens, pœnitentiam, ac fidem ad eum non attulit, nec postea se peccato vllo mortali implicuit, solane attritio sine confessione, ad redintegrationem baptimalis gratiæ sufficiet? Scotus in 4. dist. 4. q. 5. propos. 3. non existimat. Secus quã illi sentiũt, Sua. disp. 28. sect. 5. Henriq. lib. 1. cap. 4. cum Paludano in 4. dist. 4. q. 5. & Ægyd. q. 62. dub. 6. num 92. res explicabitur Assertionibus sequentibus.

Quarta Assertio. *Si accedens ad Baptismum sine fide ac pœnitentia, existimat probabiliter, eas ad illum non esse necessarias, vt reuiuiscat, sufficit attritio.*

Probatur. Per Sacramentum delentur peccata omnia, quæ illum præcedunt, nisi habitualiter, & intepretatiuè remaneant, quia sic tantùm habent rationem obicis, sed attritio facit, ne perseuerent, nam tum manet peccatum homini habitualiter voluntarium, cùm per eius verum odium, aut saltem virtuale, ab eo noo auertitur: Ergo à contrario tùm desinet esse habitualiter voluntarium, cùm ab eo voluntas abhorrebit, abhorret autem per attritionem, cùm pœnitere de admissis, id est, conteri, vel atteri, sit ea odisse, odij autem est hoc proprium, abstrahere voluntatem à re sibi inuisa, sicut amoris eandem in illam impellere.

Quinta Assertio. *Si accedens ad Baptismum, intellexit ex præscriptione Dei, naturaque ipsius reconciliationis adhibendam esse pœnitentiam, cum fide, nec tamen fecit, sola attritio non sufficit ei, ad effectum Baptismi recuperandum, sed requiritur confessio attritioni iuncta, aut extra illam contritio.*

Quia omne peccatum admissum à membro Ecclesiæ, non remittitur nisi per claues, id est absolutionem Sacramentalem, aut eius votum, ex Trid. Sess. 14. cap. 2. At omissio pœnitentiæ in suscipiente Baptismum, est culpa, eaque membri Ecclesiæ, id est, baptizati propria, cùm de eo qui lauari voluit impatatus à pœnitentia dici possit, eum baptizatum esse, sed indebitè, ac sine dispositione necessaria ad peccatum vitandum.

Secundò, si omissio pœnitentiæ, prout est culpabilis est Baptismo saltem oaturâ posterior, dici potest culpa baptizati, non alterius. Verum est Antecedens, nam tunc primùm adulto culpabilis est, cùm præceptum quo imperabatur, esse desiit: non desiit autem propriè nisi post instans, quo Baptismus completus est essentialiter, cùm ante illud pœnitentiæ sit locus, adhibitaque ante hæc verba (Spiritus sancti verbi causa) tollat omnem culpam.

Confirmatur. Hæc fictio est accidens Baptismi, cùm ea possit destitui: at omne accidens est natura posterius subiecto. Tertiò. illud est natura posterius alio, à quo non valet retroargumentandi consecu io: atqui ex eo quòd suscipitur Baptismus, non sequitur indignè percipi, sequitur autem è contrà recipi, si detur, aut recipiatur indignè.

Quid si Baptismi gratia impediatur positiuè per peccatum mortale, vt furti, verbi causa, aut alterius?

Sexta Assertio. *Si peccatum quod admittitur, dum suscipitur Baptismus, præcedit instans, quo hic essentialiter completur, per ipsum dum reuiuiscit, remittitur.* Ita Diuus Thomas, nam expressè q. 69. art. 2. asserit per Baptismum deleri peccata, quæ simul cum eo existunt.

Secundò, hoc ipso, quo peccatum prius est vltimo non esse Baptismi, censetur ante eum admissum: at peccata priora, Baptismo elui, est indubitata Doctorum opinio, ergo, &c.

Vltima Assertio. *Peccatum quod actu durat cum Baptismo, per illum, cùm reuiuiscit, non remittitur, sed per attritionem cum Sacramento, aut per contritionem extra illud.*

Probatur. Ea tantùm peccata per Baptismum condonantur, quorum causa, à Deo institutus est in Ecclesia, tale non est admissum in eius susceptione, ac cum eo continuatum: nam quis credat Baptismum à Deo ordinatum esse ad delerionem eius culpæ, quæ vim illius omnem tollit, quod hæc facit, quæ directè dispositionem ad Sacramentum debitam impedit, quæ in actuali auersiooe voluntatis à malo, est sita, cui repugnat absoluta in illo complacentia, qualis est eius, qui dũ baptizatur peccat,

Ex his facilis est probatio secundæ partis, nam si Baptismus solus ad remissionem huius culpæ non sufficit hand dubiè recurrendum est extra contritionem ad Sacramentum Pœnitentiæ.

QVÆSTIO XXX.

Baptismi effectus qui sint ac quales.

PRimus est, hominem producere ad gloriam, renouare ad vitam, non corporis sed animæ Cypr. ep. 73. num. 6. *qui enim in nomine Iesu Christi baptizantur innouati iudicantur*, Baptismus ideo appellatur *innouatio*, ab August. lib. 2. de nuptiis, & concup. cap. 11. Balsamone in can. 9. Conc. Nicæni. *Natiuitas secunda*, à Cypr. epist. 73. *quia in Christo per lauacrum regenerationis nascimur.* ibid. idque per gratiam, ac Spiritum sanctum, idem ib. num. 8. quæ gratia copiose datur per Baptismum, *in quo homo vetus moritur, & nouus nascitur, & sic ad accipiendū Spiritum sanctum factus est idoneus.* id. ib. *gratiam ergo vitæ cœlestis producit*, can. 4. dist. 4. de consecrat. *hominem de terreno cœlestem facit*, can. per aquam ibidem *corpori Christi mystico inserit*, can. ad hoc Baptismus, eadem distinct. idque per sanctificantem gratiam, quam, tam paruulis, quam adultis conferri in Baptismo definit Clem. in Conc. Vienn. & refertur Clementina 1. de summa Trinitat. parag. quibusdam. Confirmat D. Th. q. 69. art. 4. approbat Basil. in exhort. ad Baptismum. *Baptismus* (inquiens) *est animæ regeneratio, amictus splendens, character indeprehensibilis, cœli iter, regni cœlestis conciliatio, adoptionis gratia, sanctificatio animæ.* Cypr. epist. 55. ad Cornel.

Baptismi effectus secundus est delere peccata omnia, tam originis quam actualia. Cyprian. ep. 23. & 73. & de Bapt. Christi num. 4. de opere & eleemosyna num. 2. epist. 76. ad Magnum num. 7. De originali fit mentio de Consecrat. dist. 4. can. firmissimè, can. non potest can. filius Dei paragr. finali, can. nulla præter.

De actualibus ac originali loquitur August. tract. 5. in cap. 3. 1. Ioann. *Ecce accepit Sacramentum natiuitatis homo baptizatus, Sacramentum habet, & magnum Sacramentum, diuinum, sanctum, ineffabile, considera quale: vt nouum faciat hominem, demissione peccatorum.* Clarissimè de originali Cypr. in epist. ad Donatum 2. num. 2. *Sed postquam vndæ genitalis auxilio, superioris æui labe detersa, in expiatum pectus ac purum desuper se lumen infudit, postquam cœlitus Spiritu sancto, in nouum me hominem, natiuitas secunda reparauit, mirum in modum*, &c.

De actualibus Paulus, cum ad Ephesios, primo, ait nos electos in Christo, *vt essemus sancti, & immaculati, in conspectu eius*, quo modo autem id sit factum docet cap. 5. vbi ait. *Christus dilexit Ecclesiam & tradidit seipsum pro ea, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ.* De vtrisque Florentinum in decreto de Armenis vbi ait, *huius Sacramenti effectus est remissio omnis culpæ originalis, & actualis, omnis quoque pœnæ quæ pro culpa debetur.* Quare damnati sunt olim hæreseos, qui negabant, recens natos infantes, baptizari in remissionem peccatorum, quod eos crederent iis teneri, ac infici peccatis non posse, quæ virorum sunt propria, quibus per ætatem, rerumque vsum nosse licet, quis sit in dictis factisque tenendus modus quod pueri priusquam nati maternaque adhuc inclusi aluo, facere nequeunt. Qua de hæresi his verbis Concil. Carthag. cui præfuit Cypr. Martyr. *Similiter placuit vt quicunque paruos, ac recens natos infantes, qui ex vtero matris baptizantur, neget in remissionem peccatorum baptizari, neque ex primi parentis Adam peccato, quidquam trahere, quod debeat lauacro regenerationis purgari sit anathema. Christus enim*, inquit, sanctus Fulbertus epistola prima, *ineffabilia nobis contulit Baptismi munera, per quæ superueniente primæ originis fine, ei commortui, & intra sacrum gurgitem consepulti de morte resurgeremus, vitæ emergente criminibus, vide quid agit misericordia artifex, tale sibi inuenit tumuli genus, quo sciret peccata sepelire, & peccatorem nesciret obruere, vt descendente homine in fontem, tanquam in sepulchrum delictorum, reus exiret ad portum, & sola paterentur delicta naufragium.*

Similia habet Bern. in serm. de duplici Baptismo. *Seitis* (inquit) *quod in Baptismate abrenunciantes diabolo Pater cœlestis adoptet, & in regnum filij claritatis suæ, de potestate transferat tenebrarum.* Concilium Carthagin. 4. can. 1. *Cum Episcopus ordinandus est examinetur, si in Baptismo omnia peccata, id est, tam illud originale contractum, quam illa quæ voluntariè admissa sunt dimittuntur, credat. Fundamentum enim religionis Christianæ est credere quod per Spiritum sanctum, in Baptismate fiat remissio peccatorum.* Concil. Parisiense lib. 1. cap. 1.

Tertius Baptismi effectus est, dare baptizato, cum gratia informante, virtutes omnes supernaturales, quia ab illa, separari hæ non magis possunt, quam proprietas à natura, cui est debita. Deinde vt habet Trident. sess. 6. cap. 7. id fit *in iustificatione impij, dum eiusdem sanctissimæ passionis merito per Spiritum sanctum caritas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui iustificantur, atque ipsis inhæret: vnde in ipsa iustificatione, cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Iesum Christum cui inseritur, fidem, spem & charitatem.* Viden' vt gratiam consequantur fides, spes, caritas, at est de fide Baptismum producere gratiam in eorum animis quibus confertur ex forma rituque Ecclesiæ: dicuntur enim, hi in Conc. sess. 5. can. 5. excutere eius beneficio, veterem hominem, & nouum induere, qui secundum Deum est creatus, esseque per eum innocentes, immaculati, puri, innoxij, *&c.* habent ergo eiusdem ope, & beneficio, virtutes quibus hominem instrui est necesse, vt innocentiæ laude illustris, Deo placeat.

Quarto Baptizati per hoc Sacramentum ita Christo coniunguntur, vt filij eius sint & habeantur, Cypr. de orat. Dominica, hæredesque regni cœlestis August. epist. 108. ad Seleucianum de Bapt. Petri quia vt haber Cypr. loco proximè citato num. 8. *Quibus remissa peccatorum datur, eis filiorum nomen ascribitur, eis & æternitas repromittitur.*

Quinto ita Deo cbnciliantur Baptizati, vt in eo liberati ac redempti viuant, conseruentur, diuinoque illustrentur lumine, Rem miram narrat Cyprian. ep. 2. ad Donatum, factamque in seipso experientia certam. *Ergo postquam* (inquit) *vndæ genitalis auxilio, superioris æui labe detersa in expiatum pectus, ac purum desuper se lumen infudit, postquam cœlitus Spiritu sancto, in nouum me hominem natiuitas secunda reparauit, mirum in modum protinus confirmare se dubia, patere clausa, lucere tenebrosa, facultatem dare, quod prius difficile videbatur, geri posse, quod impossibile putabatur, vt esset, agnoscere terrenum fuisse quod prius carnaliter natum, delictis obnoxium viueret.*

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXXI.

Quæ sint Baptismi cæremoniæ.

PRimo omnium præmitti debet Baptismo, institutio baptizandi in fide eiusque mysteriis, can. ante Baptismum & sequentibus distinct. 4. de consecrat. eius institutionis causæ multæ, præcipua, quod pro Catholico haberi non debeat, qui Symbolum & Orationem dominicam ignorat. *Ob eam causam, constitutum est à sanctis Patribus, vt nullus chrismetur, neque baptizetur, neque à lauacro fontis alium suscipiat, neque ad confirmandum coram Episcopo quenquam teneat nisi symbolum & Orationem dominicam memoriter tenuerit exceptis his, quos ad loquendum ætas minimè perduxit.* Synodus Const. 6. can. 7. August. hom. 3. ad Neophytos. *In hoc ergo fonte* (inquit) *antequam vos toto corpore tingeremus interrogauimus. Credis in Deum omnipotentem, & respondistis, Credo.*

Secundò catechismo exorcismus est addendus, qui ritus etsi Caluino inst. l. 4. cap. 18. sect. 24. videatur esse ridiculus, cum tamen, peræquè ac alia religionis Catholicæ instituta, vt antiquum, & pium, dilaudant Iustinus in dialogo cum Triphone, Tertull. lib. de corona militis & ad scapulam, Cyprian. epist. ad Demetrian. August. 10. de ciuitate cap. 22. de fide & operibus, cap. 6. lib. 2. de nuptiis cap. 18. Dionysius Eccl. Hierarch cap. 1. dum exsufflationis in dæmonem meminit quæ in exorcismis exerceri solet. Lucius à Castrogalba in Concil. Carthag. cui præfuit Cypr. & Vincentius à Thibari: ibi enim negant hæreticos recipiendos in Ecclesiam, nisi exorcizati fuerint in Baptismo, sunt enim exorcismorum hi effectus in primis mirabiles, Arcere dæmones ne Sacramento moram faciant, eosque si baptizandum eiusque fortè membra occupassent fugare, ac procul pellere. De qua re consulendus Cypr epist. 2. ad Donatum & 76. ad Magnum in earum vltima hæc habet. *Cum ad aquam salutarem atque ad Baptismi sanctificationem venitur, scire debemus & fidere quia illic diabolus opprimitur, & homo Deo dicatus diuina indulgentia liberatur.*

Tertiò erat & hoc olim solenne baptizantibus, vt in os baptizati ter insufflaretur, Aug. lib. 6. contra Iulia. cap. 2. & de Symb. lib. 1. c. 1. can si paruuli dist. 4. & can. 6. eiusd. distinct. 1.

Quartò post insufflationem osculum imprimebatur ori baptizandi cum his verbis, *Pax tibi*, Cyprian. lib. 3. epist. 8.

Quintò in Baptismi cæremoniis ponendus est aurium, ac narium contactus cum his verbis, *Epheta*, quod est adaperire, vt ea tam voce, quàm opere baptizatus intelligat sibi aures ad Dei verbum pandendas esse, nares autem nunquam non ad percipiendum æternæ fœlicitatis odorem, apertas oportere esse ac patentes Ambrosius lib. de his qui mysteriis initiantur cap. 1.

Sextò sal in os pueri infertur primo, ad documentum sapientiæ, qua cæteris gentibus præstare Christianum conuenit. Exinde ad exemplum innocentiæ, ac perennitatis, quibus laudibus doctrina Christiana antestat sectis hæreticis, per hanc enim. *Fætor tabida carnis abolet ur, & perennia situ viscera, asperso sale in multam seruantur ætatem.* Ambrosius in cap. 22. Lucæ.

A Tertiò hoc ritu docetur puer, sibi cùm adoleuerit ac vir inter viros erit, in id incumbendum esse, vt exemplo suo discat posteritas, quam sit suaue virtuti operam dare. Isidorus lib. de officiis Ecclesiasticis cap. 20. *Sal autem in mysterio catechumenis dandus à patribus, ideo est institutus, vt eius gustu, condimentum sapientia percipiant, neque desipiant à sapore Christi, nec sint fatui, & retro respiciant sicut vxor Loth.* Baptismo autem præmittendũ esse, hunc ritum indicant Origenes & Concilium Carthag. primũ can. 5. cum negat. *Per solennissimos dies Paschales, Sacramentum Catechumenis non dandum esse, sed tantùm sal solitum:* quo se cõditum esse iam inde ab vtero matris suæ, scribit Aug. lib. 1. Conf. cap. 11.

Septimò baptizando signum crucis imprimitur in fronte Dionys. de Eccles. Hierarch. Basilius
B cap. 27. lib. de Spiritu sancto. August. Confess. 1. cap. 11. *Signabar*, inquit, *iam signo Crucis eius, & condiebar eius sale iam inde ab vtero matris meæ.*

Octauò à baptizando exigitur, vt sathanæ nuntium remittat, cuius consuetudinis, ac cæremoniæ quam nouitiam esse mentiuntur hæretici, meminere Clemens capite 42. libro secundo constitutionum Apostolicarum Cyprianus epistola septima ad Confessores & 54. & lib. de habitu virginum. Ambrosius cap. 2. lib. de his qui mysteriis initiantur. *Interrogauit te sacerdos*, inquit, *abrenuntias sathanæ, respondisti abrenuntio, memor esto sermonis tui, & nunquam tibi excidat tua series cautionis.* Est autem abrenuntiare diabolo Tertulliano lib. de spectaculis, *idẽ quod contra illum eiusque pompam iterasse*
C Episc. Gallis, quod nolle cum eo quidquam commune sibi esse, sic enim illi in Concilio Parisiensi can. 10. sub Ludouico Imperatore & Lothario eius filio, *penitus eum respuere, spernere, reiicere, eique contradicere, seque, & vnumquemque ab eo alienare, pompa diaboli hæc est, quæ est pompa mundi, id est ambitio, arrogantia, vana gloria, omnisque cuiuslibet rei superfluitas in humanis vsibus.*

Quare, *his paucis verbis* (inquit sanctus Ephrem. interrogatione de abrenuntiatione in sacro Baptismo facta) *cuncta quæ nominantur mala, quæque odit Deus, valere iubemus & abrenuntiamus*, valere dixi, in hac enim significatione eo vocabulo Quintil. vtitur lib. 10. quæ est Græcæ vocis notio *ἀποτάσ-*
D *σεσθαι*, vsitatæ à Basil. lib. de Spiritu, & Dionysio, cum de hac renuntiatione loqountur passim, nempè extremum vale dicere. At enim dicat aliquis quæ sunt hæc dæmonis opera, quibus baptizandus renuntiat, *quæ vtique operibus saluatoris contraria exsistunt, primum superbia quæ eum ex Angelo dæmonem fecit, cæteraque vitia, quæ ex radice prodeunt superbiæ*, Concil. Parisiense citatum can. 10.

Habetqoe hæc abrenuntiatio pacti instar, hominem inter & Deum, verius sponsionis ei factæ de fide religiosè ac sanctè seruanda, cuius violatæ rei sumus, quoties ad studia vitæ prioris, turpi ac fœda mollitie animi relapsi, vitia virtuti præponimus Hieron. in cap. 5. Math. Et quanquam sit hæc abrenuntiatio re vna & simplex, virtute tamen est
E multiplex, imprimis enim. *Aquam adituri* (inquit Tertull. de corona militis) *sed & aliquanto prius in Ecclesia, sub Antistitis manu contestamur, nos renunciare diabolo & pompæ, & Angelis eius.* Probabilius Hieronymus ad cap. 6. *Amos ei renunciamus*, inquit, *qui in occidente est, nobisque moritur cum peccatis & versi ad orientem pactum inimus cùm sole iustitiæ, & ei seruituros nos esse promittimus*, sicque, *constat* (verba sunt Conc. Parisiensis can. 9.) *vnumquemque fidelem Deo in Baptismate duarum pactionum*

A *nexibus se obligare , altera , qua abrenuntiare diabolo, & omnibus operibus eius , & omnibus pompis eius , altera verò , qua se in Patrem , & Filium , & Spiritum sanctum credere profitetur* , quòd conuersione sui in Orientē & Occidentē solem trino eius in Sathanam sufflamine tacitè efficit , his enim cæremoniis Baptismum conferri solitum colligitur ex his Dionysij Areopag. verbis , cap. 1. Eccles. Hierarch. *Deinde Occidentem versus conuersum , manus illuc obiectas habentem , atque protēdentem , insufflare illum ter in Sathanam iubet insuper , & τὰ τῆς ἀποταγῆς* , id est quæ sunt abrenuntiationis , *profiteri , eique ter abrenuntiationis verbis propositis , cum toties verbis conceptis illud pronunciauit , ad Orientem transfert.*

B Nonò, ad Baptismi ritum pertinet , quòd aqua in qua trihuendus est , concepta prece , antè benedicta sit à Sacerdote. Basilius in Psal 28. & lib. de Spiritu sancto , cap. 27. Cyprianus lib. 1. epist. 12. *Oportet ergo mundari , & sanctificari aquam prius à Sacerdote , vt possit Baptismo suo , peccata hominis qui baptizatur abluere.*

Decimò , puero nomen inditur , nec alterius , decreto Concilij Nicæni , can. 33. iuxta Turriani Versionem , quàm quod Christiani extitit: & quoniam nobis cum hæreticis communio esse nulla debet , Testamenti veteris nomina , quibus hi in liberorum appellatione vti solent , vitanda sunt Catholicis , nec quantum commodè potest , à Saecrdote , sponsorum prece , imponenda sunt puero quem abluit.

C Vndecimò , baptizandus vngi debet , Iustinus in Respon sion. q. 137. Basilius lib. de Spiritu sancto , cap. 27. *Consecramus aquam Baptismatis , & oleum vnctionis , præterea ipsum qui Baptismum accepit.* Faciendæ autem huius vnctionis , duo potissimùm sunt tempora , ac loca. Primum Baptisma antecedit , alterum , illud iam collatum subsequitur , prior simplici fit oleo , in scapulis , ac pectore , indicatque Christianum athletæ more , armari ad prœlia , inungi ad certamina , Chrysostomus , homilia 6. in cap. 2. ad Colossenses , Iustinus Martyr in dialogo cum Triphone.

Vt vt sit de materia , de re ambigi certè nequit , cùm eius meminerint Theodoretus , lib. hæreticarum D Fabularum , Ambrosius libro 1. de Sacramentis cap. 2. Augustinus tractatu 33. in Ioan. *Ideò autem nos vnxit* , inquit , *quia luctatores contra diabolum fecit.*

Præter hanc , adhibita quoque alia est in Baptismo vnctio , à priori diuersa , materia , loco , tempore ; eius enim materia est Chrisma , locus , vertex capitis , tempus , illud ipsum quod Baptisma subsequitur : Chrismatis meminere Iustinus in Dialogo cum Triphone , August. sermone 26. de tempore , Cyprianus ep. 70. ad Ianuarium. Concilia Braccarense 2. can. 4. Arausicanum primum can. 1. in priore enim prohibetur , *Ne balsamum quod benedictum , pro Baptismi Sacramento per Ecclesias datur , amplius vendatur , ne fortè quod pro salute animarum per inuocationem Sancti Spiritus consecratur , venun-* E *dari dannabiliter videatur.* In Arausicano autem primo , Sacerdotibus dicitur , ne in publicum baptizaturi prodeant destituti Chrismate ad vngendum , sic can. numero primus : *Nullus Ministrorum qui baptizandi recepit officium , sine Chrismate debet vsquam progredi , quia inter nos semel placuit in Baptismate chrismari : de eo autem qui in Baptismate , quacumque necessitate faciente , non chrismatus fuerit , in Confirmatione Sacerdos commonebitur , nam inter nos chrismatis vnius non nisi vna benedictio est , non vt præiudicans quicquam dico , sed vt necessaria habeatur Chrismatio repetita.* Significat autem hæc vnctio in vertice , vt ait Catech. Rom. p. 2. de Bapt. num. 57. *Baptizatum ab eo die Christo capiti tanquam membrum coniunctum esse , illudque eius corpori insitum , & ea re Christianum à Christo , Christum verò à Chrismate appellari* , Eodem pertinet hæc Cyrilli oratio catech. 2. mystagog. *Exorcizato oleo , à summis capillis , ad infimos vsque , peruncti estis , & participes effecti fructiferæ illius oleæ Iesu Christi. illud ergo exorcizatum oleum , symbolum est pinguedinis Christi nobiscum communicatæ , & quod omne vestigium diabolicæ operationis in nobis deletum est.*

Duodecimò , baptizato lac , mel , & vinum porriguntur , ad argumentum renouatæ animæ , sicut in flore primo ætatis , ac infantiæ , quo maximè tempore lactis est vsus , ad pueri vitam , quare baptizatos admonet Apostolus , vt quasi modo geniti infantes lac concupiscant Christianæ disciplinæ , ac gratiæ.

Eiusdem manibus Cereus ardens inseritur , qui authore Gregorio Nazianzeno , oratione in sanctum Baptisma. *Illius luminum gestationis figuram gerit , cum qua splendidæ & virgines animæ , splendidis fidei lampadibus , Christo sponso obuiam prodibimus , ne per ignauiam , socordiamque dormientes , ne insciientibus nobis , is cuius aduentus expectatur , inopinato adsit , nec alimento & oleo , bonisque operibus carentes à nuptiali thalamo excludamur.*

Postremò , baptizatus veste candenti induitur , ad indicandam animi munditiem , qua decorus est per gratiam. Dionys. Eccles. Hierarc. cap. 2. aut si fides est Ambrosio , lib. de initiandis cap. 7. *Vt sit indicium quod exuitur inuolucrum peccatorum , induitur autem innocentiæ casta velamina , de quibus dixit Propheta , Asperges me Domine hyssopo* , &c.

EPITOME

TRACTATVS

PRÆCEDENTIS,

De Baptismo , cum probationibus peritis ex Conciliis , Canonibus , ac Patribus.

Cap. 1. EST Baptismus , *regeneratio ex aqua & Spiritu S.* Conc. Valentinum sub Lothario Imperatore & Benedicto III. can. 5. Melchia. in Ep. decretali ad Epise. Hispaniæ. *Obsignatio fidei.* Tertull. de Pœnit. *fons vitæ.* Cœlest. epist. 1. c. 12. *Sacramentum regenerationis* : ibid. *Visibile Sacramentum , in quo corpus abluitur* , dist. 4. de consec. can. 1. vel vt ibi ait Glossa : *Ablutio corporis exterior , sub forma verborum* : *Mors criminum , vita virtutum.* Cypr. epist. 2. lib. 1. ad Donatum. *Mentis illuminatio.* Valentinum canone citato , Sexta Synodus Constantinopolitana , can. 59. *Sacramentum in quo confertur animarum ablutio , & peccatorum remissio.* Cypr. tract. de Baptismo Christi *Magnum Sacramentum* Melchiades Papa in citata epistola , *Nati-*

uitas secunda. S. Fulbertus epist. 1. ad Adeodat. *Scimus, & verè scimus, in prima natiuitate pollutos secunda natiuitate mundatos, prima natiuitate captiuos, secunda liberos, prima terrenos, secunda cœlestes, per illam filios iræ, per istam filios gratiæ.* Vocatur item à Leone I. *Principale Sacramentum:* à Cypriano tractatu de ablutione pedum, *Fons gratiæ singularis, flumina creans in vitam æternam salientia, vnctio medicinalis corruptionis primitiuæ, fermentum expurgans,* ibi. *vnda genitalis*, epist. 2. *lauacrum vitale*, ep. 73. ad Iubaianum, quod lauacrum à Confirmatione distinctum est, 1. materia, 2. effectu, 3. Ministro. *Siquidem in Baptismo regeneramur ad vitam post Baptismum verò confirmamur ad pugnam, in Baptismo abluimur, post baptismum roboramur.* Melchiades in epistola allata, ex quibus apparet, *quòd Baptismus est maioris necessitatis, manus verò impositio maioris dignitatis ex Ministro*, idem ibidem.

Cap. 2. Vt in Altaris Sacramento tria sunt, *Sacramentum, & non res, Sacramentum & res, tertium, res & non Sacramentum*, secundum Innocent. III. in cap. cum Marthæ 6. §. distinguendum, de celebrat. Missarum, ita & in Baptismo repetire est aliquid, quod est Sacramentum tantùm, vt ablutio exterior corporis, quæ est signum visibile, inuisibilis effectus, puta ablutionis animæ, per condonationem peccati contracti in Adamo. Eius porrò remissio internaque gratiæ effusio, res est dicti Sacramenti, res eius & Sacramentum simul est character, quæ est qualitas quædam spiritalis, ex dictis antea.

Cap. 3. Baptismi effectus præcipuus est culpæ originalis abstersio, Trident. Sess. 5. can. 5. can. ex quo 6. Fulbertus loco proximè citato. Gregor. lib. 4. Moralium, & refertur in can. autem 5. de consecrat. dist. 4. can. Filius Dei, can. vt ostenderet, can. à paruulo, can. quisquis, can. non ex quo, §. item meminisse, eadem dist. & cap. 1. §. Sacramentum de summa Trinitate, dicitur *quòd tam paruulis quàm adultis, in forma Ecclesiæ à quocumque collatus proficit ad salutem, quia per Baptismum regenerantur ad vitam.* Melchiades in epist. citata, *Christo incorporantur, & eius membra fiunt*, dist. 4. de consecr. can. ad hoc Baptismus, per eum Diabolus vires amittit, ibid. Arridet mihi inter cæteras de re præsenti Cypriani sententia de ablutione pedum, num. 4. *In originalibus corruptio naturæ abiici, & exterminari meruerat, sed quia non erat voluntas in culpa, prouidit Deus generali damnationi remedium, & sua sententiam iustitiæ temperauit, hæreditarium onus à sobole remouens, & misericorditer ablutione & vnctione medicinali, corruptionis primitiuæ fermentum expurgans.*

Quare sine eo, nec remitti culpa originalis, nec quis gratiam vitæ cœlestis potest consequi, de consecrat. dist. 4. can. firmissimè tene 3. can. Filius Dei, 8. §. finali eiusdem dist. nisi defectum suppleat eius votum, aut conuersio cordis ad Deum, can. Baptismi vicem, can. sic vt in Sacramentis, aut Deus non baptizato sua benignitate succurrat, *complendo*, inquit August. lib. 4. contra Donatist. cap. 22. *quod non ex voluntate defuit, & ita regeneratio saluat per se mox in pace beati sæculi recipiendos.* Melchiad. in epist. citata.

Et quia per Baptisma confertur gratia Clementina prima, §. 1. ad hoc, versu verum; de summa Trinitate, quæ conuersatione atque actu nostro postmodum vel augetur, vel minuitur, de consec. dist. 4. can. nec quemquam 127. ideò homo per hoc Sacramentum è terreno cœlestis fieri dicitur,

A can. per aquam 9. eodem titulo, à Fulberto in epistola citata, *noua creatura:* & à Tertulliano, lib. de Bapt. *Primis aquis præceptum est animas proferre, primus liquor quod viueret, edidit, ne mirum sit in Baptismo, si aquæ animare nouerunt.* Similia habet Cypr. epist. 2. ad Donatum. *Difficile ac durum videbatur*, inquit, *pro illis tunc moribus, quod in salutem mihi diuina indulgentia pollicebatur, vt quis renasci denuò posset, vtque in nouam vitam lauacro Saluatoris animatus quod prius fuerat deponeret, corporis licet manente compage, hominem animo ac mente mutaret.* Eodem spectare videntur quæ à Paulo sunt scripta ad Titum 3. *Baptismum videlicet lauacrum esse regenerationis & renouationis:* à Cypr. ep. citata *esse genitalem vndam.*

B Nec modò delet Baptisma culpam originalem, sed quamlibet aliam ante Baptismum contractam. Leo ep. 84. & can. non potest quis 4. de consecr. dist. 4. Trid. Sess. 7. cap. 7. Florent. in decreto vnionis. August. in epist. 1. Ioan. tract. 4. est hæc oratio. *Antequam nos debita nostra addamus, de illa damnatione nascimur. Nam si cum nullo peccato nascimur, quid est quod cum infantibus, ab Baptismum curritur, vt absoluantur:* & paulò post, opponens Christum Adamo, ait ab vtroque nos originem trahere, sed diuerso modo. Natiuitas quæ est ab Adamo, *trahit secum peccatum*, natiuitas cuius author est Christus, *liberat à peccato.* De qua re plura idem in Enchiridio, cap. 43. & & lib. 6. contra Iulianum, cap. 5. Hieronymus epistola ad Oceanum, Grego-
C rius Papa I. in epistola Decretali ad Quirinum 6. cap. 3. his verbis, *Sic quippe omnes qui in sancto Baptismate tinguntur eorum peccata præterita laxantur, quia eis velut Ægyptij hostes à tergo moriuntur.* Leo I. epistola Decretali ad Nicætam 84. *Lauamur igitur in Baptismo*, inquit Bernard. *quia deletur chirographum damnationis nostræ, & gratia hæc nobis confertur, ne iam nobis concupiscentia noceat, si tamen à concupiscentia abstineamus.* Bern in Cœna Domini de ablutione pedum & Baptismo. Cypr. de ablutione pedum. *De abdito & secretissimo Spiritus sancti munere, huius gratia liquor emanat, sic lauans quos parentalis labes infecerat, vt nec actualis, nec originalis macula aliqua sui post ablutionem illam, vestigia derelinquat.*

D Cum ea autem pœnam quoq; diuino iudicio debitam Baptismus obliterat. Florentinum in decreto vnionis. Trid. Sess. 14. cap. 2. Ambrosius in caput 11. ad Romanos. Augustinus 1. retractationum, cap. 13. & epist. 50.

Cap. 4. Baptismus constat aqua cap. 1. §. Sacramentum, de summa Trinitate, cap. penultimo de Baptismo, can. necessarium, primo de consecr. dist. 4. can. per aquam 9. can. nunquam 10. eod. tit.

Astipulatur Leo serm. 4. & 5. de Natiuit. & Chrysost. hom. 25. in Ioan. vbi hæc habet. *Quod est mater embrioni, hoc est fideli aqua, siquidem in*
E *aqua fingitur & formatur, ex quo autem Iordanis alueum ingressus est Christus, non amplius reptilia animarū viuentium, sed animas rationales producit aqua.*

Quæ aqua modò naturalis, ac hominum vsibus sit accommodata, materia est remota huius Sacramenti. Florentinum in decreto vnionis: proxima, eius applicatio ad corpus pueri. Sotus in 4. dist. 3. art. 7.

Siue fiat per trinam mersionem, vt cauetur, can. postquam 78. can. si quis Presbyter 79. de consecrat dist. 4.

Siue per vnam tantum, vt à Gregorio primo

Leandro Hiſpalenſi cœteriſque Hiſpaniæ Epiſcopis permittitur lib. 1. Epiſtolarum Epiſtola 41. & refertur can. de trina 80. de conſecrat. diſt. 4. & in Conc. Tolet. 4. can. 5.

Siue per infuſionem vt poſſe fieri habent ſtatuta ſynodalia Lugdunenſis Eccleſiæ, ſub Cardinali Turnonio cap. 1. Modo tamen ſit hæc tam infuſio quam aſperſio tanta, hominum prudenti ſenſu, quanta exigitur vt quis dicatur lotus, quod cùm accidit. *Siue ſimpla, ſiue trina merſione cenſetur infans baptizatus, quia in illa trina merſione triduana ſepultura Sacramenta ſignificamus, vt dum tertio infans à Baptiſmo educitur, reſurrectio triduani temporis exprimitur, etiam & Trinitas deſignatur. In ſimpla verò merſione, vnitas ſubſtantiæ in Trinitate datur intelligi.* Conc. Tolet. 4. can. 5. Hanc poſtremam adhibebant Hiſpaniæ populi non priorem, quod nihil ſibi cum hæreticis commune eſſe vellent. *Ne tamen hæreticis videamur conſentire, qui tertio mergunt, dum eorum morem ſeruamus, cautum eſt ne in Hiſpania fiat Baptiſma, niſi vna merſione* concludunt. Epiſc. in Conc. Tolet. 4. can. 3. Quam eis mentem iniectam fuiſſe à Greg. 1. indicant hæc eius verba. *Sed quia nunc vſque ab hæreticis infans in Baptiſmate tertio mergebatur fiendum apud vos non cenſeo, nedum merſiones numerant diuinitatem diuidant.* Greg. in epiſt. ad Leandr. lib. 1. epiſt. 41.

Fuiſſe tamen Eccleſiæ Gallicanæ morem, ab iſto diuerſum, declarant quæ ſunt ſcripta à Fulberto in epiſt. 1. his verbis. *Requiritur ſanè in Baptiſmi Sacramento aqua propter ſepulturam, Spiritus ſanctus propter vitam æternam, illa ſimilitudinem mortis imitatur, iſte veritatem ſalutis operatur. Sed audi Apoſtolum an ignoratis quia quicunque baptizati ſumus in Chriſto, in morte ipſius baptizati ſumus? & cùm dixiſſet conſepulti, magnificè adiecit. Si complantati facti ſumus ſimilitudini mortis eius, ſimul & reſurrectionis erimus. Sicut ergo Dominus noſter Ieſus, tribus diebus, & tribus noctibus corporaliter, ſub terra ſepulchro conditus fuiſſe deſcribitur, & homo ita ſub cognato terræ elemento trina vice demerſus aperitur, ac ſic vitalis imitatione myſterij dum demergitur, ſepelitur, dum educitur.*

Cap. 5. Forma Baptiſmi in his verbis conſiſtit, *Ego te baptizo, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Vigilius Papa Epiſtolæ decretalis capitulo ſecundo, tomo Conciliorum 2. Xantonenſis Synodus can. 3 de Baptiſmo, Lugdunenſis ſub Cardinali Turnonio. Florentin. in decreto vnionis Armenorum. *Non tamen negamus*, inquit Eugen. ibi. *quin & per illa verba baptizetur talis ſeruus Chriſti, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, verum perficiatur Baptiſma.* De hac forma detrahere quidpiam quod ad eius eſſentiam pertinet, eſt eam omnino perdere. Vigilius loco citato.

Maximè autem fieri in ea debet ſanctæ Trinitatis inuocatio, eaque expreſſa, ac diſtincta, can. ſi quis Presbyter 79. can. multi ſunt 82. can. item in ſynodo 83. diſtinct. 4. de conſecrat. & cap. primo §. Sacramentum de ſumma Trinitate. *Baptizamur*, inquit Damaſus epiſt. 1. *in Patre, & Filio, & Spiritu ſancto, & non in Archangelorum nominibus ſicut hæretici.* Quia vt habet Leo epiſt. 4. cap. 3. *Dominus Ieſus diſcipulis ſuis, & formam & poteſtatem tradidit baptizandi dicens euntes docete omnes gentes baptizantes eos, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.*

Quare *perfectum Baptiſma non eſt*, inquit Didimus in lib. de Spiritu ſancto, *quod datur in nomine Patris, & Filij, ſine aſſumptione Spiritus ſancti, aut rurſus in nomine Patris, & Spiritus, prætermiſſo filij vocabulo.* Idem habet Ambr. lib. 2. de Spiritu ſancto. Quamobrem ſtatuit Vigilius, *quod ſi quis Epiſcopus, aut Presbyter iuxta præceptum Domini, non baptizauerit, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, ſed in vna perſona Trinitatis, aut in duabus proijciatur de Eccleſia Dei.* epiſt. 1.

Cap. 6. Non eſt item perfectum Baptiſma datum ſuppreſſa hac particula, *In nomine*, eo quòd forma indicare vnitatem Dei debeat, quæ tamen propriè, ac diſtinctè, non exprimatur alia voce quam iſta, *In nomine.*

Et quia Baptiſmus conſtat forma & materia, partibus duabus ſibi eſſentialibus. *Accedit*, enim, *verbum ad elementum & fit Sacramentum*, inquit Auguſt. Ideo Patres eum dixere aqua & ſpiritu fieri can. neceſſarium. 1. de conſecrat. diſt. 4. & clare S. Fulbertus epiſt. 1. *Proinde*, inquit, *aqua & Spiritus ſanctus ſociantur cauſis, ſed beneficiis ſeparantur, requiritur in Bapt. aqua propter ſepulturam, Spiritus ſanctus propter vitam æternam.* Dixere alij ſic conſtare verbo & aqua, vt deficiente eorum altero, Sacramentum deſinat cap. 1. §. Sacramentum, de ſumma Trinitate, cap. penultimo de Baptiſmo.

Cœtum autem fidelium regenerari ex aqua & Spiritu ſancto, ac per hoc Eccleſiæ incorporari, & iuxta Doctrinam Apoſtolicam in morte Chriſti baptizari, & in eius ſanguine ablui. Dixit Concilium Valentinum celebratum tempore Lotharij anno 955. can. 5.

Cap. 6. Quilibet Baptiſmi miniſter in neceſſitate eſſe poteſt, Gelaſius Papa primus in Epiſtola decretali, Concil. Lateran can. 1. Concilium Vernis habitum can. 7. Florentin. ſupra, ordinarius autem, & ex officio ſolus ſacerdos quod non impedit quominus baptizet in neceſſitate non baptizatus, can. ſolet 31. can. Romanus 23. de conſecrat. diſt. 4. Auguſtin. de vnico Baptiſmo lib. 7. cap. 53. Laicus item can. in neceſſitate 21. can. ſi quis neceſſitate 16. Gelaſ. epiſt. 1. cap. 9. Similiter & Iudæus can. à quodam Iudæo. de conſecrat. diſt. 4. ſecundum Florentinum ſupra, mulier, ac verò etiam hæreticus, aut quilibet alius à religione extorris Nicol. ad conſulta Bulgar. c. 16. quod etiam traditur can. ſi qui apud illos, can. ſanctum eſt can. Baptiſmus, can. cum baptizat, can. inter, can. quamuis, can. oſtenditur, can. hi de quibus 38. can. aliud eſt 39. can. nullus 40. can. non eſt aqua, can. cum tantum, can. ſiue hæreticus 51. diſtinct. 4. de conſecrat. & 1. q. 1. can. quòd quidam, item 24. q. 1. can. miramur §. obiicitur tamen. Scio in Concil. Iconienſi contra Cataphrygas habito anno 258. ſub Stephano, in Synnadenſi præterea in Carthag. 1. ſub eodem Carthag. 2. & 3. præſidente Cyprian. ſtatutum eſſe contrarium, ſed id decretum reprobauit Stephanus cum Eccleſia, ſtatuitque Baptiſmum à quolibet collatum cum vera forma & intentione, validum eſſe, vide Baron. ad ann. 258. à num. 27. vſque ad 38. Communiter tamen & ex officio, *Baptiſma ſolis ſacerdotibus eſt tractandum*, vt diximus habetque, canon Conſtat. 19. de conſecrat. diſt. 4.

Ex commiſſione autem *Diaconis explere myſterium eſt licitum, aut cùm Epiſcopo, vel Presbytero procul abſentibus vltima languoris neceſſitas cogit.* can. conſtat citato. Iuo Carnotenſis par. 1. cap. 252. Plures ſi per ſe integre vnum quempiam baptizent vnum Sacramentum conferunt.

Cap. 7. Quòd reiterari non debet cùm fuit validum: Innoc. 3. in Concil. Later. can. 4. & cap. vltimo de Baptiſmo, idem ſtatutum eſt ab Apoſtol. can. 46. ab aliis diſt. 68. can. 1. & can. Presbyteri

Concil. Cabillonense sub Carolo can. 27. Aurel. 3. can. 30. African. can. 15. à Pontificibus 1. q. 1. can. hanc regulam, & de consecrat. dist. 4. can. non licet, can. rebaptizare, can. de Arrianis, can. cum itaque §. scimus quidem, can. quibus, can. eos quos, can. Romanus Pontifex 23. can. si qui apud 28. can. quamuis 29. can. ostenditur 32. *& hanc regulam vt sciatis seruandam, omnibus Ecclesiis prædicamus vt lauacrum semel initum nulla iteratione violetur, dicente Apostolo, vna fides, vnum Baptisma.* Leo epist. 79. cap. 6. *Quicunque tale præsumpserit, excommunicationis mucrone percussus, ab omni officio & beneficio deponatur.* Innoc. 3. in Conc. Lateran. can. 4. *eo quod is sacrilegium egerit.* Toletan. 3. *Irriserit crucem & mortem Domini.* Iuo parte 1. cap. 250. decreta remque fecerit alienam à sincera fide, & Catholica disciplina. Carthag. 1. can. 1. Cui à militia Ecclesiastica reiecto, *satis esse debet quod in Catholicorum numero sit receptus.* Fœlix III. in Synodo Rom. ca. 5.

Cap. 8. Porrò est, *necessarium visibile Sacramentum aqua ad ablutionem visibilis corporis, sicut necessaria est doctrina inuisibilis fidei, ad sanctificationem inuisibilis animæ*, can. 1. de consecratione distinctione quarta, proindeque est Baptismus necessitate medij in re aut voto necessarius, vt enim *sine fide impossibile est placere Deo.* Ad Hebræos 11. Ita, *nec potest quis gratiam vitæ cœlestis accipere, nisi prius purgatus fuerit ab omni sorde peccati per pœnitentiæ confessionem, & per donum Baptismi salutaris Domini nostri Iesu Christi.* can. 3. de consecrat. dist. 4. *nec Cathecumenum quamuis in bonis operibus defunctum, vitam æternam habere sine eo credimus, excepto martyrio.* can. catechumenum 37. eiusdem tituli.

Est huic necessitati, quæ est ex medio, coniuncta alia quam præcepti dicimus Math. vltimo. *Euntes docete omnes gentes baptizantes eos, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.*

Quo iure omnes astringuntur, etiam infideles.

Cap. 9. Conferendo Baptismati, tempora erant olim præstituta duo, Paschæ & Pentecostes, Concilium Moguntinum sub Carolo Magno can. 4. & aliud eiusdem nominis sub Gregorio IV. Papa, & Ludouico Rege, præsidente Rabano can. 3. Altisiodorense ad annum salutis 614. can. 18. Gratianus distinct. 4. de consecrat, can. duo tempora 12. can. propriè 13. can. si quis 14. can. de catechumenis 15. eiusdem tituli Concil. Parisiense sub Ludou. & Loth. can. 7. & can. 33. *Cum hoc sibi priuilegium apud nos, & apud omnes Ecclesias, dominicum, specialiter cum Pentecoste sua Pascha defendat, quibus solis per annum diebus, ad fidem confluentibus generalia Baptismatis tradi conuenit Sacramenta.* Syricius epist. 1. cap. 2. *Exceptis iis*, inquit Greg. 2. epist. 3. ad Clerum Thuringiæ, *qui mortis vrgente periculo, ne in æternum pereant talibus oportet remediis subuenire.* Idem à Syluest. decretum in synodo 224. Episcoporum can. 12. *Baptismum date omnibus infirmis, sanis autem in Pascha & Pentecoste.* Idem à Vormat. can. 1. Paris. sub Ludouic. lib. 1. can. 33. Greg. VII. in conc. Rom. can. 19. Leone in decretali ad Epis. Siciliæ cap. 5. ep. 5. & 6. verba eius sunt ista. *Non interdicta licentia, qua in Baptismo tribuendo, quolibet tempore periclitantibus subuenitur, ita enim ad has duas festiuitates connexas sibimet, atque cognatas, incolumium & in pacis securitate degentium libera vota differimus, vt in mortis periculo, in obsidionis discrimine, in persecutionis angustiis, in timore naufragij, nullo tempore hoc veræ salutis singulare subsidium cuiquam denegemus.* Quod & Gelasio Papæ placuisse indicat eius epist. data ad Clerum & populum Tarentinum. Hoc porro periculum cùm sit in pueris perpetuum, ob infirmam ætatem, non videtur eorum Baptisma prorogari posse ad menses, aut annos sine causa grauissima, cuiusmodi raram aut nullam esse posse credo. *Ne tempore quidem interdicti iis negandum esse* dixit. Callist. 2. in Concil. Rom. ca. 11. eodem die quo nati sunt iis conferendum statuit Gerundense Conc. can. 5.

Quare quæ de pueris ad Ecclesias Baptismi causa non deferendis, extra Paschæ aut Pentecostes solennia tempora, impetata sunt ab Altisiodorensi Concilio can. 18. modo non obligant, nec proinde Presbyter alio tempore, aut loco baptizans, quam designatis, trimestri arcendus est à communione Ecclesiæ, vt dicta synodus præcipit.

Cap. 9. Nemo autem extra necessitatem domi est baptizandus, nisi fortè patre Principe, aut honorato inter suos homine, natus esset. Clementina 1. de Baptismo. *Aut talis necessitas emerserit, propter quam nequeat ad Ecclesiam propter hoc accessus haberi.* Clem. modo citata. Itaque quisque in Ecclesia est tingendus, non in æde oratoria quæ est intra domum. Sexta synodus Constantinopolitana can. 59. *In oratorio quod domi est Bapt. nullatenus peragatur, sed qui digni habebuntur purissimi huius luminis ad Ecclesias accedant.* Tamen non quælibet Ecclesia est ad id apta, sed solius Parochiæ, intra cuius terminos quis est natus, nam non possunt Episcopus & Parochus aliena sibi iura assumere 7. q. 1. can placuit, can. Episcopus, can. sicut & 9. q. 2. can. 1. can. nullus primas can. Episcopum can. Episcopi, can. non inuitati 25. q. 1. can. quæ ad perpetuam q. 2. can. quæ in Galliarum, ergo nec baptizare, quod ad ius Episcoporum aut Parochi pertinet.

Si quis autē, inquit can. 59. sextæ synodi Constantinopolitanæ, *quæ ab Ecclesia ea de re sunt constituta, non seruare conuictus fuerit, si sit quidem clericus deponatur, si autem laicus degradetur.* Eadem pœna baptizanti clerico in oratoria domo sine licentia Episcopi inflicta est in Concil. Trull. ca. 31.

Quod de Ecclesia Parochiæ intra cuius fines quis est natus, à nobis est dictum, de tempore præsenti, non prisco debet intelligi, nam antiquis certa erant loca, extra quæ baptizari erat nefas. Sanxere Galli Antistites in Concil. apud Palatium Vernis can. 7. *Vt publicum Baptisterium in nulla Parochia esset, nisi vbi Episcopus constituisset, cuius est Parochia.* In Concil. Meldensi sub Carolo Caluo ann. 845. can. 48. præscribitur. *Vt nemo Presbyterorum baptizare præsumat, nisi in vicis & Ecclesiis baptismalibus, atque temporibus constitutis.* Erant autem eiusmodi Ecclesiæ, loca sacra, conferendo Baptismo, ab Episcopo addicta, quæ ab iis instaurari iubentur, in Concil. Pontigonensi can. 11. quibus erant vsui, extra tales Ecclesias dari Baptis. non poterat, excipiendus est casus, in quo baptizandus peregrinus esset, vel certum domicilium non haberet, nam tunc, in qua Ecclesia, erat ei placitum, baptizari poterat 10. quæst. 3. can. nec numerus 5. Secundo excipiendus est casus infirmitatis, Conc. Melden. supra. *Nam si necessitas euenerit pro infirmitate, aut pro aliqua necessitate, illi Presbyteri, quos Episcopus in sua Parochia constituerit, in qualicunque loco euenerit, licentiam habent baptizandi.* Concil. apud Palatium Vernis can. 7.

Cap. 10. Et quanquam vbi est necesse in aqua communi, baptizari puer possit, validè & cùm effectu, ne tamen minister peccet, non alia, ad hoc Sacramentum vti potest, quam consecrata, can. per

aquam 9. de consecrat. distinct. 4. can. deinde à sacerdote paragr. finali consecrari autem aqua debet, cum trina infusione chrismatis, crucis specie, consecrationis huius meminere Patres in Concil. Carthag. can. 1. S. Ambr. lib. 1. de Sacram. cap. 5. & refertur de consecrat. dist. 4. can. venit 71. Basil. de Spiritu sancto cap. 27. in hæc verba. *Consecramus aquam Baptismatis, & oleum Vnctionis, præterea ipsum qui Baptismum accipit, ex quibus scriptis? nonne à tacita secretaque traditione? ipsam verò olei mixionem, quis sermo proditus docuit? iam ter immergi hominem, vnde est traditum? reliqua item quæ fiunt in Bapt. veluti renuntiare sathanæ, & Angelis eius, ex qua scriptura habemus?* Similia habet Cypr. ep. 70. ad Ianuar. & cæteros Episcopos Numidas. *Oportet mundari, & sanctificari aquam prius à sacerdote, vt possit sub Baptismo peccata hominis qui baptizatur abluere.* num. 2. & postea. *Quomodo mundare, & sanctificare aquam potest, qui ipse immundus est, & apud quem Spiritus sanctus non est?*

Huic cæremoniæ adiungendæ sunt & aliæ, baptizandus institui debet, ac erudiri de rebus fidei Conc. Laodicæn. can. 8 Carthag. 4. can. 12. ob eam causam in Capitulis Heraldi Arch. Turonens. cap. 55. habetur. *Vt nemo de sacro fonte aliquem suscipiat, nisi orationem Dominicam, & symbolum intelligat.*

Secundo baptizandus exorcismis est à potestate dæmonis eximendus, Dionys. cap. 2. de cœl. Hierarch. Ambr. 1. de nuptiis cap. 17. & 18. Cœlestin. Papa 1. cap. 12. *Siue paruuli siue iuuenes ad regenerationis veniant lauacrum, non prius ad fontem vitæ adeunt, quam exorcismis, & exsufflationibus clericorum, spiritus immundus ab eis abigatur.* Ob eam causam datur exorcistæ cum ordinatur, liber exorcismorum, cum potestate super Energumenum, & baptizatum Concil. Carthag, 4. can. 7.

Adhibetur præterea exsufflatio, dist. 4. de consecrat. can. siue paruuli canone ante viginti, canone postquam, can. sicut nostis. Cum enim dæmono nihil sit post Christi mortem infirmius, decuit hanc eius imbecillitatem innui tali signo, quo homines communiter significant præfidentiam virium suarum, ac eius contemptum, quem exsufflauit, consulendus August. lib. 1. de symbolo ad Catechumenos cap 1. & lib. 1. de nuptiis cap. 20.

Tertio baptizandus abrenunciat dæmoni, eius pompis & operibus, Conc. Aquisgran can. 114. Vrbanus in epist. vnica, Basil. de Spiritu sancto cap. 27. Tertul. de corona milit. cap. 3. Clem lib. 7. constitut. cap. 42. Gratian. de consecrat. dist. 4. can. 95.

Quarto super baptizando eius causa funduntur ad Deum preces Cyprian. epist. ad Ianuar. 70. can. exhinc, can. emersisti de consecrat. dist. 4.

Quinto sal ori eius infertur Aug. 1. Conf. cap. 11. de consecr. distinct. can. 4. ex hinc, can. sal. cœlestis Concil. Carthag. 3. can. 5. quod fit ad significandam cœlestem prudentiam. Beda in Esdram. lib. 2. cap. 9. & vt baptizandus sale sapientiæ conditus, iniquitatis fœtore careat de consec. dist. 4. can. 64.

Sexto inungitur, canone à sacerdote, canone venisti, can. postquam, can. accepisti, can. si quis voluerit, can. si quis de alio dist. 4. de consecrat. Concil. Carthag 4. can. 36. Tol. primum can. 2. Clem. epist. 3. Innoc. 3. Patriarchæ Constantinop. *Omnes*, inquit, *Christiani, bis ante Baptismum vnguntur oleo benedicto, primum in pectore, deinde inter scapulas, & bis post Baptismum, sed chrismate sacro primum in vertice, demum in fronte.* Quare in Con-

A cil. Arausic. primo prohibentur, qui baptizandi acceperunt officium sine chrismate vsquam progredi. *Quotquot ergo baptizandi sunt*, inquit Bernard. serm. 44. in Cant *etiam corporaliter, Ecclesia oleo materiali vngere consueuit.* In scapulis quidem & pectore oleo catechumenorum ante Baptism. Ambros. 1. de Sacram. cap. 2. D. Cyrill. catech. 2. post Baptism. Chrismate, in vertice capitis, & fronte Tertull. de Bapt. cap. 7. Aug. de ciuit. lib. 15. cap. 26. D. Hieronym. in cap. 2. Threnor. *In vertice quidem vt sis paratus omni petenti se, de fide rationem reddere: in fronte, vt liberè confiteatur quod credit.* Innoc. 3. in ep. ad Patriarcham Constantin. meminit huius vnctionis Cyprian. in tract. de ablutione pedum, eamque medicinalem nominat & in ep. 70.
B ad Iannarium & alios Episcopos Numidas. *Vngi*, inquit, *necesse est eum qui baptizatus sit, vt accepto chrismate, esse vnctus Dei, & habere in se gratiam Christi possit.*

Septimò, auribus, ac naribus baptizandi saliua imponitur, can. postea tanguntur de consecrationo distinct. 4. *Vt per typicam saliuam, & tactum sacerdotis, sapientia & virtus diuina salutem cathecumeni operetur.* Rabanus lib. 1. de institut. Clericor. capite 27.

Octauo aspergitur aqua benedicta, can. in Sabbato can. nec quenquam de consecr. distinct. 4. & signatur cruce in fronte & corde, can. postea signatur eadem dist.

Nono, interrogatur an in Deum & remissio-
C nem peccatorum credat Cypr. epist. 70. num. 2. *Sed & ipsa interrogatio, quæ fit in Bapt. testis est veritatis, nam cùm dicimus, credis in vitam æternam, & remissionem peccatorum, per sanctam Ecclesiam? intelligimus remissionem peccatorum non nisi in Ecclesia dari.* Idem iisdem penè verbis, scribit epist. 76. ad Magnum.

Decimo, baptizandi si adultus erat, pedes lauabantur à Clerico, aut sacerdote, Ambros. lib. de Sacram. 3. cap. 2. quam consuetudinem in Ecclesia Romana nunquam fuisse, aut si quando extitit, abrogatam esse docet August. epist. 119. cap. 28. damnatam autem ab Hispanis indicat canon Elibertini Concil. 48. his verbis. *Emendari placuit vt hi qui baptizantur, nummos, vt fieri solebat, in con-*
D *cham non mittant, neque pedes eorum lauandi sunt à Clericis aut sacerdotibus.*

Vndecimo. *Qui ad sacrum fontem accedit suum dare nomen præcipitur.* Hincmarus in Concil. Suession. 2. act. 1.

Duodecimo baptizatus veste induebatur candida, ad commendationem innocentiæ, qua cœlesti prorsus ac diuino beneficio, eius animus, aquis Baptismi lotus emicabat can. cum post Baptismum, can. accepisti de consecr. dist. 4.

Decimotertio. Lege Ecclesiæ præterea est necesse, vt baptizandus habeat qui eum ministro offerat tingendum vndis. D. Thom. 3. par. 467. art. 7. Patrinum nostrates ac antiqui Theologi nominant, Iurisperiti susceptorem, fideiussorem alij.

E Ad id munus non quilibet idoneus, Episcopi in Concil. Metensi sub Carolo Caluo ann. 888. can. 6. ab eo remouent rerum nostrarum nescientes, ac ignaros, itaque iubent, *Vt nullus, alterius suscipiat à fonte infantem, nisi qui apprime signaculum id est abrenuntiationem diaboli, & professionem Catholicæ fidei tenuerit.* In capitulis Heraldi Archiepiscopi Turon. cap. 55. habetur. *Vt nemo à sacro fonte aliquem suscipiat, nisi orationem Dominicam, & symbolum, iuxta linguam suam, & intellectum teneat, & omnia*

intelligant pactum quod cum Deo fecerunt.

Secundo à susceptione pueri, iure Ecclesiæ remouentur maritus & vxor 30. q. 4. can. 6. auctor huius legis Vrbanus II. qui etsi nulla antecessorum suorum lege, hoc susceptoris officium, à marito simul & vxore obeundum, fateatur esse prohibitum. *Tamen vt puritas spiritualis paternitatis ab omni labe & infamia conseruetur immunis, dignum inquit ducimus, vt vterque insimul ad hoc aspirare minimè præsumant.* Sed vsu contrario antiquatam hanc Vrbani legem aut nunquam in Gallia nostris receptam fuisse moribus, indicat prouinciarum praxis, maximè Campaniæ, vbi secus fit, & viuitur quàm hic decernitur.

Negari tamen non debet, quin Patri Filium, aut Filiam de fonte suscipere, fuerit Gallis nostratibus inhibitum, testes enim eius rei antiquæ extant Heraldi præscriptiones, tomo 2. Conciliorum Patris Sirmundi, factum etiam Anselmi Lemouicens. Episcopi indicat, à quo quidam nomine Stephanus, à coniuge seiunctus fuerat, quod filium suum in extremo vitæ positum, nec Baptismatis vndâ lotum, absentia scilicet sacerdotum, necessitate cogente baptizasset, eumque ipse propriis manibus retinendo suscepisset, quare qui eum, hoc tempore, imitandum sibi extra necessitatem crederet, cognationem spiritualem contraheret, nec debitum exigere sine culpa posset, & consequenter neuter ab altero, si vterque suscepisset, reddere tamen, licet petenti quamuis illicite, Candidus de Baptismo disquisit. 14. Nicol. ad consultationes Bulgarorum cap. 2. *Si enim*, inquit, *interest non contrahitur Matrimonium quos adoptio iungit, quanto potius à carnali oportet inter se contubernio cessare, quos per cæleste Sacramentum, regeneratio sancti Spiritus vincit?* Hæc tamen cognatio ab illis non contrahitur in duobus casibus. Primus est cum præter eos alius non esset qui baptizaret, aut susciperet. *Quia inculpabile iudicandum est, quod necessitas intulit, nam baptizandi hoc opus, etiam laicis fidelibus, iuxta canonicam sanctionem, si necesse fuerit facere libere conceditur.* Ioan. 8. in epist. 58. ad Anselm. Lemouic. Episcop. *Quare cum Pater qui Filium suum corpore morientem aspicit, ne animam morte perpetua pereuntem dimittat, sacri Baptismatis vnda lauat, benefacere laudatur. Nos*, inquit, *Pontifex talem cum sua vxore sibi iam olim legitime sociata impune quãdiu vixerint, iudicamus manere coniunctum, nec ob hoc contra præfatas authoritates diuinas separari debere.* Hæc ille.

Alter casus est, cum ab alterutro duorum, baptizatur puer, aut leuatur de fonte, in fraudem alterius, nempe, ne ei in re coniugali pareat, vt ab eo secubandi, aut se domo seiungendi occasionem habeat, nam tunc in pœnam non violatæ quidem legis, sed maritalis fidei, ac improbi animi, qui sic baptizauit, iubetur manere cum coniuge, ita mihi sentiendi causa à sanctione Cabillon. Concil. sub Carolo can. 31. his verbis.

Dictum nobis est quasdam fœminas desidiose, quasdam verò fraudulenter, vt à viris suis separentur, proprios filios, coram Episcopis ad confirmandum tenuisse, vnde nos dignum duximus, vt si qua mulier filium suum desidia, aut fraude aliqua, coram Episcopo, ad confirmandum tenuerit, propter fallaciam suam, vel fraudem, quandiu viuat, agat Pœnitentiam, à viro tamen suo non separetur.

Tertio decreto Nicæni Concilij, canone qui est 22. eorum, quos Alfonsus Pisanus Societatis Iesu collectos, tam ex epistolis Iulij primi Pontificis, quam Arabico codice, excudendos curauit, sancitum video, *Vt viri non teneant in Baptismo puellas, aut mulieres, neque mulieres teneant masculos.*

A

Quarto etsi sacri canones concedant, vt religiosi curam animarum habentes, sibi cōmissos, & in casu necessitatis, quoslibet baptizare quilibet possint, 16. q. 1. can. doctos, prohibetur tamen omnibus regularibus, etiam Prælatis, ne quenquam è sacro fonte suscipiant, distinct. de consecratione 4. can. non licet can. Monachi, & quanquam nulla tunc coercendi pœna visi sint, qui secus quam quod eis imperatur, facerent, secutis tamen temporibus, delinquentes tam regulares, quàm Parochi, in multis sunt Diocœsibus, à locorum ordinariis, grauibus pœnis coerciri.

B In Salisburgensi, *vniuersis religiosis tam viris quàm mulieribus, tam superioribus quàm subditis cuiuscunque nominis, gradus, ac dignitatis extiterint præcipitur, superioribus quidem, sub pœna priuationis dignitatum & officiorum suorum, subditis verò carceris ad mensem, ne baptizandos è sacro fonte illo modo, nec per se, neque per alios leuent.*

Quinto in compatrem seu Patrinum admitti nullus debet qui baptizatus, & confirmatus non sit, can. in Baptismate de consecr. dist. 4. quive eodem anno cōfessus non fuerit, aut non communicauerit. Manuale Salisburg. cap. de Bapt.

Sexto, etsi minus decens sit vt duo coniuges, simul alienam prolem suscipiant, vt constat ex can. vlt. causæ 30. q. 4. tamen id consuetudine excusari C potest, teste Sanch. lib. 7. de matrim. disp. 57. num. 5. & si fides est Nau. cap. 22. num. 39. Viualdo in Candelab. cap. vltimo num. 29. id modo non est illicitum, nec proinde cognationem spiritualem vllam contrahunt, & sic ab inuicem non sunt separandi. Coninch. to. 2. disp. 32. dub. 2. concl. 2.

Cap. 12. De susceptorum autém numero, hoc habeo dicere, parem vbique non esse, nec fuisse Patrum nostrorum tempore. Anno 888. sub Odone Rege, placuit Gallis Episcopis in Concil. Metensi can 6. *Vt infantem nequaquam duo, vel plures, sed vnus à fonte Baptismatis susciperet, quia in huiuscemodi facto, diabolo datur locus, & tanti ministerij reuerentia vilescit.* Cuius decreti immemor Odo D Parisiensis Episcopus, permittit Parochis in statutis synodalibus. *Vt ad eleuandum puerum de fonte tres, aut 4. ad plus recipiantur, quod enim amplius est, à malo est.* Idem permissum in synodo Burdegal. præside Guill. de S. Brixio an. 1586.

Duos marem nempe & fœminam, siue puer, siue puella baptizetur, adhiberi posse, ad eius susceptionem decretalis Bonifacij VIII. vltima de cognatione spiritali in 6. significat præscripta, his verbis. *Quamuis non plures quam vnus vir, vel vna mulier accedere debeant ad suscipiendum de Baptismo infantem, iuxta sacrorum canonum instituta, si tamen plures accesserint spiritalis cognatio inde contrahitur.* Nouissime, id est Patrum nostrorum memoria, E sancta synodus Tridentina statuit, vt vnus tantum vir, siue mulier, iuxta sacrorum canonum instituta, vel ad summum vnus & vna baptizatum de sacro fonte suscipiant, inter quos, ac baptizatum ipsum, & illius Patrem & Matrem, nec non inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique Patrem & Matrem tantum, spiritalis cognatio contrahatur.

Et quoniam, à multis multa in hoc genere contra statuta canonum, non sine culpa fieri, viri boni dolebant, seuere eadem synodus Parochis sub pœna ab Ordinariis infligenda præcepit, vt antequam ad Baptismum conferendum accederent, diligenter ab iis, ad quos spectabit, sciscitentur, quem, vel

quos elegerint, vt baptizatum de sacro fonte suscipiant, & eum, vel eos tantum, ad illum suscipiendum admittant, & in libro, eorum nomina describant, doceantque eos quam cognationem contraxerint, ne ignorantia vlla excusari valeant. Trid. Sess. 24. cap. 2. de reform.

Cap. 13. Ad Parochos item pertinet monere eos, qui pro pueris, in Baptismate fidem profitentur, aut professi sunt, à Deo pro ipsis, acceptos esse vades, quare illos ex fide data & promissorum religione, debere eosdem infantes iam adultos, nisi sint parentes, consanguinei, Ludimagistri qui id præstent, edocere articulos fidei, precationem Dominicam, decem præcepta Decalogi, charitatisque ac iustitiæ officia. Arelat. Concil. sub Carolo, can. 19. *Parentes filios suos, & patrini eos, quos de fonte lauacri susceptunt, erudire summoperè studeant,* B *illi quia illos genuerunt, & eis à Domino dati sunt, isti, quia pro eis fideiussores existunt.* In eandem sententiam præcipit Moguntiacum, can. 47. *Vt vnusquisque compater, vel proximi spirituales filiolos suos catholicè instruant.* Quæ ab his Conciliis dicta sunt vniuersè, ac generaliter, magis speciatim ac propriè, adnotata voluit Paris. sub Ludou. & Lothario l. 1. can. 7. *Quicumque igitur viri, quæcumque mulieres de sacro fonte filios spiritualiter susceperūt, agnoscant se pro iis fideiussores apud Deum extitisse, & ideo necesse est, vt semper illis sollicitudinē veræ caritatis impendant, admoneant, corrigant, atque corripiant, vt castitatem custodiant, virginitatem vsque ad nu-* A *ptias seruent, & cæteris bonis operibus dediti sint.*

Alij, Patrini partes has esse aiunt, id laborare, vt is quem suscepit, *omni custodia muniatur, & tanquam depositum quoddam rectori Ecclesiæ repræsentetur. Præterea, qui fidem respuit, quam promisit ab illo à quo susceptus est, & qui fidei eius interuentor extitit, debet reuocari.* Nicolaus Papa ad consulta Bulgar. cap. 18. quæ res Ecclesiam impulere, vt hos susceptores, siue sponsores & fideiussores ad sacram ablutionem adiungerent, vt ex his Catechismi Romani verbis colligere cuique est facile.

Vt igitur postquam aliquis in hanc lucem editus est, nutrice ac pædagogo indiget, quorum ope ac opera educatur, ac doctrina & bonis artibus erudiatur, ita etiam necesse est, vt, qui ex Baptismi fonte vitam incipiunt viuere spiritualem, alicuius fidei & prudentiæ committantur, à quo Christianæ Religionis præcepta haurire, ad omnemque pietatis rationem institui possint, atque ita paulatim in Christo adolescere, donec tandem viri perfecti, iuuante Domino euadant.

Hæc mens, hic finis Ecclesiæ, aut Apostolorum verius (nam ab iis Patrinos primò institutos esse Dionysius Areopagita est author) in asciscenda ad Baptismum sponsorum opera, quos proinde facturos officium ambigere nemo potest, si spiritales filios parentibus destitutos, aut aliis à quibus doceri possint mysteria fidei, ipsi illos de ea, cæterisque, quæ ad benè beatéque viuendum sunt necessaria, instruant.

TRACTATVS

TRACTATVS TERTIVS, DE SACRAMENTO CONFIRMATIONIS.

QVÆSTIO I.

Quid sit Confirmatio.

CONFIRMATIO, quæ à Dionysio, cap. 4. de Eccles. Hierarch. appellatur τελειωτικὴ τοῦ μύρου χρίσις ἢ τελείωσις, *perfectrix vnctio & consummatio.* à Clem. Rom. lib. 3. Constit. Apost. cap. 27. *Vnguentum, & Confirmatio vnctionis*: à Basilio magno, lib. de Spiritu sancto, cap. 27. ἔλαιον τῆς χρίσεως, *Oleum vnctionis*: ab Innocentio III. cap. vnico de sacra Vnctione, *Chrismatio frontis*: à Melchiade Papa, in epistola ad Episcopos Hispaniæ, cap. 2. *Confirmatio*: ab Vrbano, epist. 1. cap. 7. *Manus impositio*: à Paciano lib. 1. de Baptismate, *Chrisma*, à Cypriano in epistola ad Iubaianum, *Signaculum, & vnguentum ad sanctificationem*: à Concilio Parisiensi sub Ludouico & Lothar. lib. 1. can. 33. *Traditio Spiritus sancti*: à Constantino, *Consignatio septiformis gratiæ Spiritus sancti.*

Confirmatio inquam est *Sacramentum Chrismatis, quod in genere visibilium signaculorum, sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus.* Augustinus lib. 2. contra litteras Petiliani, cap. 104. quo Sacramento, quia vires acquiruntur, vitæ spirituali necessariæ, à quibusdam dicitur Baptismi, qui est veluti prima animæ generatio, *absoluta consummatio*, quod .n. est per eum sanctè inchoatum, planè perficit, hominemque ad robur veluti perfecti viri adducit: quod innuisse videtur Melchiades, cùm hæc scribebat Episcopis Hispaniæ, *Spiritus sanctus qui super aquas Baptismi salutifero descendit lapsu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in Bapt. regeneramur ad vitam, post Baptismum confirmamur ad pugnam, in Baptismo abluimur, post Bapt. roboramur.*

Præ cæteris placet hæc mihi Confirmationis definitio, *Confirmatio sacrum est signum, chrismate ab Episcopo in fronte baptizati factum in crucis modum, quo*

A *ad variabuius mundi prælia instruitur, munitur, & roboratur*, Manuale Salisburg. cap. de Confirm. *Est signum*, quia ritus est religiosus & sacer, ad cuius præsentiam producitur à Deo gratia in suscipientis anima. Fit hoc verò signum *in Crucis modum*, quia cùm in forma huius Sacramenti, Crucis mentio fiat, *Signo te signo Crucis*, necesse est ne falsitatis possit argui, vt signo Crucis conferatur. *Chrismatis* nomen apponitur, quia ad Sacramenti naturam pertinet, vt propria eius materia, isto chrismate *frons* inungitur, quia cùm verecundia, timorque, in fronte maximè appareant, sitque in

B primis robur gratiæ necessarium, vt superari affectiones hæ valeant, partem hanc corporis vngi præ cæteris oportuit, vt istiusmodi oleo, cuius vis est præcipua in corroborando corpore, manifestum fiat quantum hoc Sacramentum ad Dæmonis victoriam conferat. Additur *ab Episcopo*, quod ordinarius eius Minister, nullaque commissione indigens, sit Episcopus, vt dicetur postea.

QVÆSTIO II.

An Confirmatio sit Sacramentum, & quando à Christo institutum.

QVia olim Armeni, Armacano teste, lib. 9. de erroribus Armenorum, cap. 10. Nouatus vt author est Optatus Mileuitanus, lib. contra Parmenian. & recenti memoria Caluinus, lib. 4. Institut. cap. 19. §. 4. Confirmationem expunxerunt è Sacramentorum numero, quam dicebant cæremoniam tantùm esse, ad examen eorum, qui cùm pueri essent, baptizati fuissent. Placet initio huius Tractatus, quærere, ecquid Confirmationi inter Sacramenta sit locus.

Prima Assertio. *Est confirmatio verum & proprium Sacramentum.*

Assertionis huius veritas repetenda est ex Conciliis, & Patr. Et quidem sic Cypr. ep. ad Iubaianum:

Tunc demùm plenè sanctificari, & filij Dei esse possunt si Sacramento vtroque (Baptismatis nempe & manus impositionis) *nascantur*. Et tract. de Vnctione chrismatis, num. 3. *Non hæc medendis corporibus est vnctio instituta, quia sanctificatis elementis iam non propria natura, sed virtus diuina potentiùs operatur, & adest veritas signo, & Spiritus Sacramento, vt & ipsis rerum efficientiis gratiæ dignitas pateat: & interiori homini, quanta ex his detur auctoritas, desformi conuersatione, & cœlestibus moribus innotescat.* Cypriano assentiuntur Scriptores, tam Græci quàm Latini ferè omnes. Melchiades quidem interrogatus an Baptismo præferenda esset confirmatio, respondit. *Vtrumque magnum esse Sacramentum, & sicut vnum à maioribus, id est, à summis Pontificibus, quod à minoribus fieri non potest, ita & maiori veneratione venerandum, & tenendum esse*: de consecr. dist. 5. can. 3. Idem habet Eusebius in epist. 3. ad Episc. Tusciæ. Idem Innoc. epist. ad Decentium Episc. c. vlt. nam ibi negat, *Chrisma dandum esse non pœnitentibus, quia genus Sacramenti est*: & vt eius rationem esse eandem, ac cæterorum ostenderet, addit. *Quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo vnum genus putatur posse concedi?*

Testimonia quæ petuntur à Conciliis, vim ad persuadendum non minorem habent, quo enim ad ea, Episcoporum, quos tum diuino ductu agi est certum, numerosior coit concio, hoc quoque est eorum authoritas credenda amplior. Confirmationem ergò Sacramentum esse, & quidem *secundum de 7. Florent. in decreto de Armenis*, asserit quòd quia adhuc videbatur nonnullis incredibile, tam in eos, quàm qui idem cum illis crederent, vt maturè errorem deponerent, saperentque, dictum est ab Ecclesia, anathema, in Trident. Sess. 7. can. 1. *Si quis dixerit Confirmationem baptizatorum, otiosam carèmoniam esse, anathema sit.*

Facit cum Trident. Laodicænum, habitum circa annum 364. confirmatũ in sexta Occumenica Synodo, habita in Trullo, huius ergo Concilij sunt hæc verba, can. 48. *Oportet baptizatos post Baptismum percipere sanctum chrisma, & cœlestis regni fieri participes*: Ex his enim verbis sic argumentari licet, Non fimus participes regni cœlestis, per nudas cæremonias, sed per Sacramenta tantùm, at Confirmatio regnum cœleste confirmato aperit, ex citato Concilio, ergo est Sacramentum, & de ea, vt tali, fit mentio in Arelatensi primo, can. 8. Arelatensi 2. can. 17. Elibertino, can. 38. & in Actis 8. & 19. Apostoli dicuntur per impositionem manuum, contulisse Spiritum sanctum: quæ manuum impositio Sacramentum fuit haud dubiè, vtpote quæ cum vnctione coniuncta erat, Spiritus autem sanctus, qui per eam confirmato dabatur, gratiam cuius ipse est auctor, denotat. Hieron. lib. 2. contra Luciferianos. Cyprianus epistola ad Iubaianum: & quam largè confirmato communicat, non verò vt mentitur Caluinus, dona quædam externa, vt miraculorum, & linguarum, &c.

Accedit ad hæc testimonia ratio. Est confirmatio signum sensibile, & quidem gratiæ quam efficit: nam Actorum 8. & 19. dicuntur Apostoli, ad impositionem manuum, Spiritum dedisse, cuius rei author Christus, nam quis eos credat id facturos vnquam, nisi ab eo, Spiritus impertiendi causà id facere iussi essent: Sanè eius solius est instituere Sacramenta, cùm id ad potestatem excellentiæ pertineat, qua præter eum alius nullus fuit ad hanc diem præditus: Quid? quòd solus Spiritũ sanctum è Cœlo in humanum pectus, inhabitandi causâ deuocat?

A Ioan. 14. *Cùm venerit Paracletus quem ego mittam*: quod in Concilio Senonensi, sub Clemente VII. can. 38. Moguntino sub Paulo III. can. 17. tam hæc manuum impositio, quàm Sacramentum Confirmationis, dicantur esse instituta cœlitus ad vtilitatem Fidelium? quod & Augustinus 2. aduersus Petiliani literas, cap. 104. asserat *Sacramentum chrismatis in genere signorum visibilium esse sacrosanctum, sicut est ipse Baptismus*: ergo vt est hic à Deo institutus in Ecclesia, gratiæ tribuẽdæ causâ mortalibus, erit & Confirmatio erga nos diuinæ beneficentiæ argumentum, diuinumque, vt cætera, Sacramentum. Augustin. in titul. Psal. 26.

At ne tenue est, inquiunt aduersarij, huius Sacramenti instituti à Deo vestigium, in sacris paginis, B vbi enim, quando, & quos, Christus dum viuebat, vnctione sibi gratos reddidit.

Respondendum, eos supponere omnium quæ fide diuina credi debent, aperta esse testimonia, in sacra Scriptura, quod est falsum. Enimuerò certissimus est fidei articulus, *Beatam Mariam*, Virginem esse in partu, ante, & post, pueros item in vitæ limine, ac ingressu, baptizandos esse, de quo tamen, ne verbum vllum fecere Scripturæ: sufficit ergo Ecclesiam, errare nesciam, quia omni tempore ei Spiritus sanctus interest, id docere, ac tanquam fidei mysterium, credendum omnibus proponere, facit in præsenti materia.

Secunda Assertio. *Institutionis huius Sacramenti, prima sunt initia à Christo in vltima cœna posita*: C Quia Christus tum est Apostolis suis pollicitus vberem ac abundantem gratiæ copiam, illis communicandæ per hoc Sacramentum, quod enim abiturus ad Patrem Ecclesiæ vniuersæ promisit, fideles nempe qui in ea vitam degerent, *Spiritu S. non post multos hos dies* baptizatũ iri, Act. 1. quod Io. 14. Petro eiusque sodalibus facturum se apud Patrem receperat. *Ego rogabo Patrem, & alium paracletum dabit vobis*: hoc ab eo sub vitæ finem prætermissum esse quis putet?

Sanè tùm Apostolos docuit ritum conficiendi huius Sacramenti, cæteraque in quibus vis eius est posita, Fabiano teste epist. 2. ad Orient. cap. 1. nam tum ab eo instituti sunt de modo chrismatis consecrandi, *quemadmodum*, inquit ille, *à sanctis Apostolis, prædecessores nostri acceperunt*, vnde cuique D argumentari sic lubet: Vel Fabianus chrisma pro Sacramento Confirmationis accipit, vel pro eius materia, si primum, habetur intentum, nempe à Christo, Sacramentum Confirmationis tum fuisse institutum: si alterum, iam tum sanè erit initium huic Sacramento datum, quoad suam materiam, & ita vera erit Assertio.

Tertia Assertio. *Confirmatio quoad eum statum in quo administrari potest, non est nisi post resurrectionem instituta.* Suar. disput. 32. sect. 2. Soto in 4. dist. 7. q. 1. a. 1.

Probatur 1. Hoc Sacramentum statum suum tùm habuit, cùm est potestas confirmandi, Apostolis concessa, at ea instructi non fuere, nisi post resurrectionem, tunc enim Patrum testimonio, plenè E & absolutè, facti sunt Sacerdotes, & Episcopi per potestatem tam Ordinis sacerdotalis, quàm Episcopalis: ergo tum est instituta quoad suum statum.

QVÆSTIO III.

Quænam sit materia Confirmationis remota.

ASsertio prima. *Confirmationis remota materia, eaque essentialis, est chrisma.*

Huic assertioni fides est à Conciliis, Patribus, & ratione, quid enim in eam sententiam dici potest apertius, quam quod à Florentino, scriptis est traditum: *secundum Sacramentum esse Confirmationem, cuius materia est chrisma, confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientia, & balsamo, quod odorem significat bonæ famæ, per Episcopum benedicto.*

Pro Florentino facit, Fabianus is, qui Maximini temporibus rexit Ecclesiam: sic enim in epist. sua Decretali. *Ipsa*, inquit, *lauatio pedum, nostrum significat Baptismum, quando sacri chrismatis Vnctione perficitur, & confirmatur.* Et postea causam reddens, cur quotannis in die cœnæ, renouanda sit chrismatis benedictio, hanc vnam profert quod sine chrismate esse nequeat. *Sancti chrismatis confectio, per singulos annos, est agenda, & de anno in annum renouanda, & fidelibus tradenda, quia nouum Sacramentum est, per singulos annos, & iam dicto die innouandum.* De consecrat. dist. 3. can. literis 18. quasi diceret, eam ob rem, in Ecclesia benedicendi chrismatis singulis annis visum esse, vt Confirmationi quæ fidelibus non est neganda, nisi ex iusta causa, sua non desit materia.

Quid? quod Clemens Romanus, discipulus Petri, lib. 3. constit. cap. 16. imperat, vt *Episcopus baptizatos chrismate vngat*? Quod August. lib. 2. contra epistol. Petiliani cap. 104. *In vnguento Sacramentum chrismatis interpretatur, quod quidem in genere visibilium signaculorum sacro-sanctum est*? Quod Patres in Concilio Arausic. 1. can. 1. Arelatens. 2. can. 17. visum sibi esse asserant, hæreticos qui sub finem vitæ Catholici esse desiderant, *Cum chrismate & manus impositione, in Ecclesia recipi oportere.*

Cyrillus quidem Hierosol. Catechesi 3. vnguento quidem visibili, corpus inungi asserit, sancto verò ac viuifico spiritu animam sanctificari, *τῷ μὲν φαινομένῳ μύρῳ τὸ σῶμα χρίεται, τῷ δὲ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι ἡ ψυχὴ ἁγιάζεται.* Quæ omnia indicant, Patribus priscis animo insedisse hanc mentem, vt crederent, sine vnguento Confirmationem non potuisse effici, proindeque materiam eius esse essentialem, ac necessariam, quod hę quoque rationes indicant.

Prima, est id in Sacramento quolibet, loco materiæ, ac partis essentialis & intrinsecæ, quod effectum eius significat, est enim Sacramentum signum visibile, inuisibilis gratiæ.

Sed *donum gratiæ, visibili significatur vnguento quo baptizandos vngit Ecclesia.* August. lib. de Trinit. 15. cap. 26. ergo oleum pars est essentialis huius Sacramenti.

Non absimilia habent Patres reliqui, Damasc. lib. 4. de fide orthodoxa cap. 10. hoc nos ab Apostolis, in modo recipiendi sancti Spiritus distingui, ait, quod illis datus sit in forma ignis, nobis per oleum. *Oleum*, inquit, *ideo adhibetur quia vnctionem nostram designat christosque nos efficit, ac Dei misericordiam, per Spiritum sanctum nobis pollicetur.* Iob Monachus in *opusculo de Sacramentis*, de Vnctione loquens. *διὰ δὲ τοῦ μύρου τελετὴ τὴν χάριν τοῦ ἁγίου πνεύματος*, silere non possum quòd Rabanus scri-

A bens de institutione clericorum retulit, *in cap. 30. lib. 1.* vt per opportunum ad fidem eius rei, de qua agimus, ibi enim cùm causas explicat, cur bis vngantur Catholici, primo in capitis vertice, secundo in fronte, hanc reddit inter cæteras, *vt priori quidem Vnctione significetur, Spiritus sancti super eos descensio, ad habitationem Deo consecrandam: in secunda autem, vt eiusdem Spiritus sancti septiformis gratia cum omni plenitudine sanctitatis, ac scientia, & virtutis venire in hominem declaretur.* Quòd quid ab eo dici potuerit planius, non video, esse ergo Vnctio extra Confirmationis essentiam non potest cum significet eius effectum proprium, qui est gratia.

Secunda ratio. Sacramentonomen non est, ab
B eo, quod ei est accidentale, ac extrinsecum, vt patet inductione facta per Sacramenta omnia, sed à re aliqua, quæ ei sit essentialis, & intrinseca, ita dicimus Baptismum, Sacramentum aquæ, de consecr. dist. 5. can 1. Eucharistiam, *panis & vini*, August. serm. 2. de verb. Apost. Ambrosius lib. 5. de Sacramentis c. 4. & dist. 2. de consecrat. can. 64. Pœnitentiam, Sacramentum confessionis, sed Confirmatio, *chrisma* dicitur à Patribus, Innoc. 3. *in cap. vnico de sacra Vnctione.* Basilio, loco citato. cap. 1. Occumenio in hæc verba *epist. 1. Ioan. cap. 2. sed vos vnctionem habetis*, &c. vbi hæc habet quasi diceret, *ἐλάβετε διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος τὸ χρίσμα, τὸ ἱερόν*, id est, *accepistis per Baptismum, sacram Vnctionem.* August. contra litteras Petiliani, cap. 104. vbi Confirmationem nominat, *Sacramentum chris-*
C *matis*, Cypr. tract. de Vnctione, *vnguentum ad sanctificationem paratum*, quod ridicule non modo, sed inaniter fecissent, si sine chrismate, Confirmatio stare posset, cum eo remoto, cessaret hæc omnis eius appellatio, ergo non abhorret à vero, ad Confirmationis essentiam, chrisma exigi, vt partem eius alteram.

Tertia. Si ad gratiam in confirmati animo producendam Christus in hoc Sacramento, diuinum ac salutare oleum, vti partiale instrumentum adhibet, quin ei essentiale sit, ac intrinsecum, eiusdem voluntate ac imperio, nemo ibit (opinor) inficias, vt enim eorum, quæ Sacramento accidunt, nulla est ad effectum consequendum, qui ei cohærens est, ac proprius, necessitas, ita influxus hic, est tantum earum partium, quæ eidem Sacramento sunt intri-
D mæ, quas Theologi aiunt partialia signa esse ac symbola, nõ speculatiua vt loquuntur, sed practica, non quidem respectu omnis rei quam Sacramenta significant, cuius sunt partes, sed sanctificationis dumtaxat, quam in ritè suscipientibus necessariò causant, ex instituto Christi. Sed producendæ gratiæ, in benè præparato Christiani pectore, vis est, ac potestas in chrismate, quod viuifica Antistitis dextera, fronti confirmandi imprimitur, Theodoretus anthor, in cap. 1. Cantic. his verbis, *sacri Baptismatis mysterium recordare, in quo, qui initiantur, post sathanæ abnegationem, & Dei confessionem veluti signo, ac nota quadam regia, spiritualis vnguenti chrismate inuncti sub ea visibili vnguenti*
E *specie, inuisibilem sanctissimi spiritus gratiam accipiunt.* Viden' vt huius authoris testimonio, Vnctio quæ tam recipientis, quàm intuentium sensibus vsurpatur, internæ sit index, eamque significando progeneret. Verè enim ab Occumenio dictum est in cap. 2. 1. Ioannis, *τὸ χρίσμα ἱερὸν εἶναι καὶ διὰ τούτου, τὸ εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν ὁδηγοῦν πνεῦμα*, id est, *Chrisma esse, eiusque ope Spiritum sanctum recepi, qui nos ducat in omnem veritatem.* Quæ omnia compleri ne-

queunt, ait Pacianus lib. 3. Bibliothecæ sanctorum Patrum, explicans hæc verba Ioann. 1. capitis. Quotquot autem receperunt eum dedit potestatem filios Dei fieri, *hæc inquam omnia compleri nequeunt, nisi lauacri, & chrismatis, & Antistitis Sacramento, lauacro enim peccata purgantur, chrismate sanctus Spiritus superfunditur, vtraque verò ista, manu & ore Antistitis impetramus, atque ita totus homo renascitur & innouatur in Christo.* Qui Paciani ac Theodoreti sensus fuit, idem quoque Cypr. extitit, *ex hoc humore* (chrismate nempe nam de hoc erat ei sermo) *constat descendere omnes gratiarum diuisiones, quos Spiritus sanctus prout vult singulis distribuit, & largitur, ex huius Vnctionis beneficio, & sapientia nobis, & intellectus diuinitus datur, consilium & fortitudo cælitus illabitur, scientia & pietas, & timor, inspirationibus supernis infunditur, hoc oleo vncti, cum spiritualibus nequitiis colluctamur*, &c. de Vnctione chrismatis num. 4.

Est ergo chrisma Confirmationi essentiale, & intrinsecum, accidentale nullo modo.

Contra dicta obiicitur primo, quæ sunt ex Florentino allata, ex mente non Concilij, sed Eugenij profecta esse, nec proinde videri eiusmodi, quæ erroris arguant, qui secus quam ille, de re præsenti sentiret.

Respondendum est, quæ sunt de fide Catholica, in eo decreto, per Eugenium Armenis tradita, hæc tum fuisse cõmuni suffragio Episcoporum omnium, qui Concilio intererant, approbata, ob eamque causam, appellari *synodale decretum.*

Deinde addo cùm in eo decreto explicetur Orthodoxæ fidei veritas, de his quę cõtinet, ambigere, vt dubiis, ac incertæ fidei, nulli esse à modo integrum, sic enim Concil. *Quibus benignissimè susceptis, sub quodam breui compendio, orthodoxæ fidei veritatem, quam Romana profitetur Ecclesia, per hoc decretum, sacro approbante Concilio, ipsis etiam oratoribus, ad hoc consentientibus*, tradidit Eugenius Papa. Ob eam causam dixere multi, ac nouissimè Egidius de Coninch. in tert. part. S. Tho. q. 72. art. 3. dub. 1. concl. num. 29. esse de fide, materiam remotam huius Sacramenti esse chrisma, nec Catholicum vllum negare, quod ab eo (verbo absit iniuria) dictum credo consultè non satis, ac prudenter.

Dico postremo, quod in casu simili, scriptum video à D. Hieronymo, in dialogo contra Luciferianos. *Etiamsi Concilij authoritas non subesset totius orbis, ac Ecclesia, in hanc partem consensus, instar præcepti obtineret*, nam & alia multa, quæ per *traditionem in Ecclesiis obseruantur, authoritatem sibi scriptæ legis vsurpauerunt.*

Obiicitur secundo, est Confirmatio manuum impositio. Innoc. 3. cap. vnico, de sacra Vnctione paragr. per frontis chrismationem itàque appellatur ab Eusebio Pap. epist. 3. sub finem Melchiade in epist. ad Hispaniæ Episcopos, Oecum. in cap. 6. ad Hebræos, nec in scripturis, leguntur Apostoli, contulisse hoc Sacramentum, per Vnctionem, sed per nudam manuum impositionem, vt patet ex cap. 8. & 19. Actuum, non est ergo, illi Sacramento essentialis Vnctio, sed sola manuum impositio.

Respondendũ 1. Vsos *Apostolos cõmuniter chrismate in exhibitione huius Sacramenti.* secundũ D. Th. 3. part. q. 72. art. 2. ad 1. quod ipsum quoq; innuunt. Dionys. 4. Eccles. Hierarch. D. Clemens lib. 7. Constitut. Apostol. cap. 44. & 45. D. Fabianus epist. 2. ad Orientales, probatque duplex ratio.

Prima, quod aliqui tunc non contulissent idem Sacramentum, quod modo conferunt Episcopi, quia materia, & forma fuissent omnino diuersæ, vnum autem, & idem Sacramentum, non potest constare diuersa materia, & forma essentiali.

Apostolis autem, & nobis, aliud fuisse Sacramentum, quam est id verò alienum à fide, Deique in Ecclesiam solita caritate?

Secunda ratio. Si in confirmandis Catholicis, Apostoli sola manuum impositione contenti, nullum ad id chrismatis vsum esse voluere, forma Sacramenti falsa fuit, aut si vera, aliam certè adhibuere à nostra, & ita, Sacramento, modo non vtetur eodem Ecclesia, quo illi, quæ omnia, cùm à veritate fideque abhorreant, negandum est obiectionis antecedens, quia cùm scriptura vnum memorat, aliud non excludit, argumento sunt quæ sequuntur, primum, quod 1. Pet. 3. dicimur saluari *per Baptismum*; Ad Tit. 3. *per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti*, & tamen nemo inde prudenter, ac cùm laude inferret, contemnenda esse verba vitæ, quæ in eo Sacramẽto, sunt loco formæ.

Secundum, quod Actuum 8. & 19. dicuntur Apostoli baptizasse in nomine Christi, ab iis tamen Patrem, & Spiritum sanctum, in hoc tam sacro ministerio, præteritos esse, quis credat? Cum *Euangelicum præceptum ipso Deo, & Domino nostro saluatore, Iesu Christo tradente, nos admoneat in nomine Trinitatis, trina etiam mersione sanctum Baptisma vnicuique tribuere*, dicente Domino discipulis suis, *Ite baptizate omnes gentes, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.*

Respondendum 2. Impositionem manuum in Sacramento Confirmationis duplicem fuisse, vnam eius collationi præuiam, alteram ei cohærentem, ac intrinsecam, primamque Sacramento essentialem, non esse, sed secundam tantum, prima illa in eo duntaxat sita erat, vt Deus Confirmando propitius fieret, per Episcopi preces. Quam ob causam August. teste lib. 3. de Baptis. cap. 16. *Manus impositio, non sicut Baptismus, repeti non potest, quid enim est aliud, quam oratio super hominem?* Quod de altera dici nequit, cum ad validitatem Sacramenti, oporteat Episcopum vngendo, ac signando, manus imponere.

Ita esse verò vt dicitur, indicat hoc argumentum, si præter eam impositionem manuum, quæ fit signando datur alia, quæ sit de Sacramenti essentia, ad eius materiam pertinebit, aut formam, non secundum, quia ex institutione Christi, explicata per Ecclesiam, forma Sacramentorum, quæ in actione transeunte existunt, Matrimonio excepto, consistit in verbis. D. Tho. q. 60. art. 6. & Florentin. in decreto vnionis vbi ait, *Hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia.* At manus imponere capiti, non est loqui, cum omnis sermo sit vocalis, manuum ergo impositio, forma esse nequit in Sacramento, neque etiam est eius materia, quia cùm modo, nullus eius sit vsus in Ecclesia, præter quam in signatione frontis si esset essentialis huic Sacramento, nostra Confirmatio, non eadem esset, quæ illius temporis, vtpotè destituta vna parte, quæ tùm erat de illius essentia, quod est contra rationẽ Sacramenti, cui intrinsecè conuenit, esse cæremoniam stabilem, certaque lege, ac perenni, à Deo ad sui cultum ac honorem positam.

Deinde vel tum fuisset eadem forma, quâ modo vtimur, vel diuersa, si secundum, recurrit prius argumentum si primum, falsa fuisset, proindeque Sacramentum nullum. Maneat ergo quod fuit in

responsione positum, Sacramento nullam aliam impositionem manuum esse intrinsecam, quàm quæ in obsignatione frontis cernitur, cùm nemo vngi possit, nisi tactu manus, eiusque aliquali impositione parti vnctæ.

Dicendum 3. Apostolos sola manuum impositione, interdum etiam oratione, Spiritum sanctum communicasse iis, quos tangebant, aut pro quibus orabant, non fuisse id tamen, effectum Sacramenti Confirmationis, sed Dei, absque eo per viam extraordinariam sanctificantis; vt iustificauit Apostolos, cùm sub ignis specie, formáque, Spiritus sanctus die sacro Pentecostes, in eos apertè & palam, est è Cœlo lapsus.

Respondendum 4. manus impositionem idem valere ac chrismatis vnctionem. Innoc. III. author in cap. vn. de sacra vnctione. *Per Frontis chrismationem manus impositio designatur, quæ alio nomine dicitur Confirmatio.*

Assertio secunda. *Debet oleum quod balsamo immiscetur, & ex quo fit chrisma, esse ex oliuis expressum.*

Argumento est, Primò, praxis Ecclesiæ totius, cuius meminere Augustinus tract. 13. in Ioann. Beda lib. 6. in Lucam, cap. 6. Secundò, ad fidem facit Innocentij III. authoritas: Interrogatus enim ecquid valeret Confirmatio, data in oleo, respondit cap. 1. de Sacramentis non iterandis, *ratam esse, nec proinde iterandam, sed in cautè tantùm supplendum, quod fuerat prætermissum.*

Tertiò, quia oleum ex oliuis, simpliciter, & sine addito est oleum, expressum enim à nucibus, aut amygdalis, oleum nucum dicitur, &c. Ergo cùm certum sit ad essentiam huius Sacramenti requiri oleum, id non nisi de proprio, aut facto de oliuis, est intelligendum

Obiicies. Ab Apostolis datus est Spiritus sanctus, sola impositione manuum, ergo vnctio essentialis non est huic Sacramento, ergo nec oleum.

Neganda est Consequentia, & ad Antecedens dicendum, Primò, impositione manuum, idem in Scripturis significari, ac vnctione chrismatis, illamque, in hac includi, cùm nemo vngi possit, nisi tactu manus, eiusque aliquali impositione parti vnctæ.

Secundò, dicendum, Apostolos sola manuum impositione, interdum etiam, & prædicatione, Spiritum sanctum communicasse iis, quos tangebant, aut quibus prædicabant, non tamen id fuisse effectum Sacramenti Confirmationis, sed Dei sine eo, per viam extraordinariam sanctificantis, vt iustificauit Apostolos sacro die Pentecostes. Ita D. Th. hîc art. 2. ad 1. & nos proximè præcedenti quæst.

QVÆSTIO IV.

An ad substantiam Confirmationis pertineat, quòd oleum sit benedictum, & si hoc est ei essentiale, cuius est benedicere, & an oleo balsamum addi oporteat.

SVppono 1. oleum, quod est Sacramenti huius materia, benedicendum esse, nam id Patres disertè affirmant. Greg. I. in cap. 1. Cant. *Balsamo, inquit, cum oleo efficitur chrisma, per benedictionem Pontificis.* Eo antiquior Dionysius, cap. 4. de Hierar. Eccles. consecrandum esse asserit, ob quam fortè A causam Innoc. I. ep. decret. cap. 3. Cyril. Hierosolimit. catech. 3. Optatus Mileuit. 2. contra Parmenian. illud appellant *sacrosanctum*, & *sanctum*.

Suppono 2. oleum hoc benedicendum esse tantùm sacro die Cœnæ Dominicæ, decreto Ecclesiæ, in Concil. Vasensi, can. 3. Synodo Aquisgra. sub Ludouico Pio Imperatore, can. 8. *Statutum est*, inquiunt, *ibi Patres, vt semper in anno, in quinta Feria, quæ est in Cœna Domini, Vnctio sancti olei per omnes Episcopos non negligatur:* quod sancitum quoque reperio in Meld. sub Carolo Iuniore, anno 845. can. 46. his verbis: *Vt nemo sanctum chrisma, nisi in quinta Feria maioris Septimanæ, id est, in Cœna Dominica, facere præsumat:* additque Burchardus lib. 4. cap. 75. præceptum fuisse in eodem Concil. B Presbyteris, vt in Cœna Domini tres ampullas deferrent, vnam ad chrisma, alteram ad Cathecumenorum oleum, tertiam ad oleum infirmorum, ob eam causam, vt res ipsa loquitur, quod eo die consecraretur ab Episcopo.

Suppono 3. Quædam Sacramentis esse essentialia, qualia sunt ea omnia, sine quibus esse nequeunt; alia similiter non substantialia, quæ etsi omitti sine peccato nequeant, omissa tamen, Sacramentum non irritant, quo de genere hîc quæritur, an sit olei consecratio per Episcopum, idque ex Christi institutione.

Negatiuam tenet Valentia, tomo 4. disputatione 5. quæst. 1. puncto 2.

Affirmatiuam Suarez, tomo 3. disputatione 33. C sect. 1. dicto 4. Nauar. cap. 22. num. 8. Layman. de Sacram. tract. 3. de Confir. cap. 2. quæ priore mihi videtur probabilior.

Dico 1. *Sacramentum hoc, exigere essentialiter, vt Chrisma, quod est eius remota materia, ex oleo balsamoque sit confectum.*

Assertionis huius author D. Thom. q. 72. art. 2. approbatque Eugenius in decreto de Armenis, ac vtroque antiquior. Dionys. in Cœlest. Hierar. cap. 4. his verbis. *Dicimus igitur vnguenti confectionem esse collectionem quandã suauiter spirantium materiarum, quæ in se magnam vim, & copiam flagrantium materiarum contineat:* paulò dilucidiùs, & ad fidem quæstionis efficaciùs, Florentina Synodus in decreto. *Secundum Sacramentum, inquit, est* D *Confirmatio, cuius materia, est Chrisma, confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiæ, & balsamo, quod odorem significat bonæ famæ per Episcopum benedicto.* Cyp. de vnctione, num. 1. ait in die Cœnæ. *Sacrum chrismaconfici, in quo mixtum oleo balsamum, regiæ & Sacerdotalis gloriæ exprimit vnitatem.* Qui præter oleum ex oliuis expressum, nihil in materia huius Sacramenti exigunt, opponunt contra, responsum Innoc. III. in cap. Pastoralis 1. de Sacrament. non iterandis: cùm enim datis ad eum litteris, quidam doceri petiisset, vtrùm Confirmationis Sacramentum in eo deberet iterari, qui per errorem fuisset oleo, & non chrismate delinitus, E respondit, *quòd in talibus non esset aliquid iterandum, sed cautè supplendum, quod incautè fuerat prætermissum:* ex quo sic argumentantur aduersarij. Si Sacramentum Confirmationis exigeret, necessitate Sacramenti, ad sui complementum, balsamum, eo deficiente, reperi deberet, vtpote quod nunquam ex defectu partis sibi essentialis, ac necessariæ collatum fuisset, sed id negat Innocentius: ergo eius opinione, nihil est necesse admisceri oleo balsamum, vt quoad sua substantialia, stare possit hoc Sacramentum.

Respondendum est, cùm ex Innoc. III in cap.

veniens de Presbytero non baptizato, *non intelligatur iteratum, quod ambigitur factum*, rectè ab eodem dici, Confirmationem, quæ propter defectum substantialem fuit irrita, iterandam non esse, sed supplendam, id est, noua collatione, sic priùs vitium corrigendum esse, vt quæ priùs data non valuerat, valere incipiat, adhibendo materiam Sacramento propriam: sic enim suppletum iri, quidquid fuit culpæ admissum, in priori collatione, quæ defectu propriæ materiæ nulla fuerat.

Obiiciunt 2. Nomine chrismatis, non aliud intelligitur quàm vnctio, à χρίω, quod est vngo, at oleo peræque ac balsamo, vngi frons potest, est illud ergo, non istud, Sacramenti materia necessaria.

Ad maiorem dicendum est, chrismatis nomen, ex vsu, ac consuetudine loquendi Scriptorum Ecclesiasticorum, idem valere ac vnguentum, quod balsami mixturam habeat: quod sic ostenditur ex Fabiano, epist. 5. ad Orient. Episcopos, cap. 1. *Ipsius sancti chrismatis confectio per singulos annos est agenda*: diciturque in Carthag. Conc. 2 can 3. Carth. 3. can. 36. Rom. 1. sub Sylu. can. 5. Hispal. 2. can. 7. Tolet. 1. can. 20. placuisse Ecclesiæ, *vt absque Episcopo nemo chrisma conficiat*, id est, vt ibidem dicitur, solus ei rei det operam Episcopus. At confectio mixturam habet, alioqui quid necesse esset id vetare Presbyteris, quos constat circa purum oleũ, moliri nihil posse, ratione cuius iusta sit eius conficiendi prohibitio, ergo, &c.

Dico 2. *Chrisma, quod est Sacramenti materia, benedicendum esse, idque à solo Episcopo.*

Partem huius Conclusionis primam disertè Patres affirmant. Gregor. I. in cap. 1. Cantic. *Ex balsamo*, inquit, *cum oleo efficitur chrisma, per benedictionem Pontificis.* Vormaciense Concilium sub Adriano Papa, & Ludouico II. Imperatore can. 2. in hæc verba: *Nemo chrisma consecrare præsumat, præter Episcopum, illi enim soli potestas hæc concessa est.* At hac sanctificatione, Episcopi facta voce, Confirmatio appellatur, ab Innocent. epist. 1. decret. cap. 3. Cyrillo Hierosol. cath. 3. mystagogica, *vnguentum sanctum*, ab Optat. Mileuit. lib. 2. contra Parmenian. *Chrisma sacrosanctum*, à Dionysio, cap. 4. lib. de cœlest. Hierarch. θεουργικὸν μύρον, *vnguentum deificum*, à Laodic. Concil. primo, can. 48. *Sacratissimum chrisma.*

Ad hæc argumenta addenda praxis Ecclesiæ continua, quæ oleo, quo facienda est Confirmatio, nunquam non benedictionem adhibuit, vt res ipsa indicat, & è Patribus citatus proximè Cyprianus, lib. epist. 1. epist. vltima, vel vt alij notarunt, 70. vbi vt diximus, inde colligit, hæreticis Sacramentum Confirmationis nullum esse, quòd oleum sanctificare nequeant, cuius argumenti vis nulla foret, si non esset hæc sanctificatio de necessitate Sacramenti. De ea sanè peræque ac de chrismate, quod ei est essentiale. Florent. in decreto loquitur, quod est indicio, credidisse Eugen. vtriusque parem esse necessitatem ad Sacramenti rationem. Carthaginense 217. Episcoporum, cui præfuit Aurelius, nam in eius canone prohibentur Presbyteri consecrare virgines, & chrisma conficere χρίσματος δὲ ποίησις ἡ ἐπὶ τοῦ ἁγίου μύρου ἐστὶ τελετή. *Chrismatis autem confectio sacri olei, ex mystico cæremoniarum ritu consecratio est.* Zonar. Monach. in eum canon. Quæ res Cyp. in ep. 7. ad Ianuar. num. 3. causa asserendi extitit, apud hæreticos Confirmationis vsum nullum esse, quia apud eos olei creatura sanctificari non potest, qui nec Ecclesiam, nec altare habent, nec Episcopum à quo sanctificetur. At enim, inquies, non est in aliis Sacramentis materiæ ipsorum benedictio, de necessitate Sacramenti, sed præcepti tantùm, patet in Baptismo, qui conferri validè in aqua communi potest, nec sanctificata per Presbyterum, illis precibus, quæ in sabbatho super fontes Baptismi leguntur.

Respondeo, non sequi, quia id ex sola Dei voluntate pendet, quam ex Ecclesiæ traditione cognoscimus esse, vt in hoc Sacramento consecratio materiæ sit de Sacramenti necessitate, non autem in aliis, quamquam & huius voluntatis ratio reddi aliqua potest. Enimuerò cùm D. Thom. testimonio art. 3. Sacramentum hoc sanctificare debeat, fuit necesse, vt haberet eius materia, sanctificationem aliquam, sine qua non esset ad Sacramentum idonea, Christus autem quorumdam Sacramentorum materias per seipsum, & immediatè sanctificauit, eorum scilicet quorum materiis vsus est sacramentaliter, vt aqua in Baptismo, pane in Eucharistia, ideoque non videri esse de necessitate Sacramenti, vt adhibeatur alia sanctificatio, sed tantùm præcepti, & ad maiorem Sacramenti solemnitatem, cuius oppositum accidit in materiis quibus Christus non est vsus sacramentaliter, has enim Ecclesia sanctificat, sanctificatione quæ est de earum essentia.

Obiicies 1. Cui quod plus est, licet, eidem quoque & quod est minus, facere est permissum, Sed consecrare hostiam, quidpiam est illustrius, maiusque quàm chrisma conficere, Ergo cùm primum audere, Sacerdoti cuilibet sit in laude, erit & alterum. Maior est falsa, aliter sine Papæ licentia baptizare, confirmare, sacrare Altaria, velare virgines, quæ confectione Eucharistiæ, dignitate sunt infinitis interuallis minora, Sacerdos posset, quod tamen eum tentare Concilia prohibent.

Obiicies 2. De Iure tantùm est Ecclesiastico, benedici oleum, sacrari chrisma, est ergo authoritate Ecclesiæ talis benedictio mutabilis, ergo non vsurpanda necessariò, ad Sacramenti essentiam.

Neganda est 1. vltima Consequentia, nam impedimenta Matrimonij, verbigratia, sunt tantùm de Iure Ecclesiastico, sunt tamen de necessitate Sacramenti seruanda, ita vt non possit cum illis validum esse Matrimonium.

2. Negandum est Antecedens. Nam vt scribit Fabianus antè citatus, à Christo sunt Apostoli modum conficiendi chrismatis edocti, id est, vt explicat Cathechismus Concil. Trident. & Balsamon, ad can. 9. Conc. Carthag. cui præfuit Cyprian. eius consecrandi, & adhibendi cæteros ritus, ad decentem Sacramenti collationem necessarios.

Et quoniam Dominus Iesus *postquam cœnauit cum Discipulis suis, & lauit eorum pedes (sicut à SS. Apostolis prædecessores nostri acceperunt, nobisque reliquerunt) eos chrisma conficere docuit.* Fab. Papa suprà, non nisi in cœna Domini fieri modò placuit, quo tempore à Presbyteris recipi Concilia imperãt, Vasen. 1. can. 3. Leptinen. can. 3. Meld. can. 46. quòd si id per valetudinem, aut iustam aliam causam facere vetabantur, de Clericorum numero, Diaconum sibi, aut Subdiaconum ad id munus subrogabant, qui chrisma aut oleum *chrismaris imponeret, sicut Reliquiæ Sanctorum deportari solent.* Concil. Vasense 1. can. 3. Altisiodor. can. 6. pro quo quoniam Episcopi tremisses exigebant à singulis Parochis, visum est Patribus, Concil. Brac. 2. can. 4. turpe hoc facinus graui pœna interdicere, *Ne fortè quod pro salute animarum per inuocationem sancti Spiritus*

cõsecratur sicut Simon magus donum Dei pecuniã voluit emere, ita illi venundantes damnabiliter venundaventur. A

Ex dictis patet primo Christi Domini voluntate necessarium esse, vt materia huius Sacramenti sit consecrata, ab Episcopo, & non alio. Quare consecrata? quia decet vt sensibilis materia antequam ad animæ sanctificationem adhibeatur secernatur à vulgari & profano vsu per benedictionem. Quare ab Episcopo & non alio? quia Christi personam expressius repræsentat quàm quilibet alius Presbyter, decuit ergo, ab eo potissimum chrisma consecrari, vt palam esset Sacramentorum vim omnem, ac virtutem à Christo esse.

Patet 2. de necessitate Sacramenti huius esse, B ex parte materiæ eius remotæ, primo, vt conferatur in chrismate, confecto ex oleo & balsamo, Concil. Florent. supra paragr. secundum Sacramentum. D. Th. q.72. art. 1. & 3. Infertur 3. esse eadem necessitate, necessarium vt prædictum chrisma, sit cõsecratum, per orationes solitas Ecclesiæ ritusque, ab ea ad hanc rem præfixos, sicque destinetur ad vsum Sacramenti, quo fiat vt post hac, vsibus profanis applicari non possit.

Infertur 4. Episcopum non posse in huius collatione Sacramenti vti oleo per simplicem sacerdotem benedicto, Suarez tom. 3. disp. 33. sect. 2. paragr. in secunda petitur, Sotus in quarto, distinctione septima, quæstione vnica artic. 3. ratio est C quòd tale oleum, propria non sit ac idonea Sacramenti huius materia.

Infertur 5. Pontifici integrum non esse, facultatem committere sacerdoti simplici, consecrandi huius olei, eo quòd iure diuino, sint hæ partes Episcopi propriæ.

Infertur 6. pertinere ad essentiam huius Sacramenti, ac proinde esse de necessitate Sacramenti, vt Vnctio, Episcopi manu fiat in fronte, & in crucis figuram, Suarez disp. 23. sect. 3. & communis Theologorum opinio apud Ægid. art. 1. dub. 1. num. 50.

Septimo oleũ quod immiscetur Balsamo, necessitate Sacramenti, esse debere ex oliuis expressum, non nucibus aut alia materia, cuius rei ratio est D à nobis reddita antea, nec hic repetenda.

Iam indagandum quæ sint conditiones necessariæ necessitate præcepti ex parte materiæ remotæ Confirmationis ad vitandum peccatum.

Et dico *requiri 1. necessitate præcepti in hoc Sacramento, vt chrisma sit nouum, & illius anni in quo datur.* Nam quidquid veteris remanet, id est consecrati priori anno, authoritate canonum est vrendum, can. si quis de alio de consecrat. dist. 4. & can. litteris distinct. 3. qua de re clarissimè Fab. Papa in epist. ad Orientales. *Ipsius*, inquit, *sancti chrismatis confectio per singulos annos est facienda, & de anno in annum renouanda, & vetus chrisma in sanctis Ecclesiis cremandum ita à sanctis Apostolis, & ab eorum successoribus accepimus vobisque tenenda mandamus, hæc sancta Romana Ecclesia, & Antiochena à tempore Apostolorum custodit.* E

Secundo in eorum opinione qui asserunt Sacramento huic essentiale non esse, vt balsamum immisceatur oleo, vt Caiet. 3. parte q.79. art. 2. Victoria in summa nu. 40. de Viuald materia confirm. num. 2. *id saltem requiritur præcepti necessitate*, nam cùm Florentinum in decreto Eugenij statuerit materiam huius Sacramenti esse chrisma ex oleo & balsamo confectum, omitti hæc mixtura non potest sine culpa, in nostra autem sententia, sine Sacramenti irritatione manifesta, eo quòd vt est probatum antea sit de eius essentia.

Tertio necessitate præcepti ex parte materiæ proximæ exigitur, vt Vnctio fiat pollice manus dexteræ, intincto in chrismate, Suar. disp. 33. sect. 3. quia etsi fieret adhibito alio digito etiam manus sinistræ, verè tamen fieret per impositionem manus Episcopalis, non tamen sine peccato, quia esset contra consuetudinem Ecclesiæ.

QVÆSTIO V.

Quæ sit materia propinqua Confirmationis.

ASsertio prima. *Materia proxima Confirmationis est Vnctio.*

1. Quia eius meminere Patres vt partis ad illius essentiam necessariæ, nam per eam Spiritum sanctum infundi homini docuere, Dionys. Cyrillus Athanas. primus quidem cap. 4. Cœlest. Hierarch. secundus Cathec. 3. postremus in epist. ad Serapionem, vbi Confirmatos nominat *χρισθέντας, inunctos, σφραγισθέντας, sigillatos*, qua de re postea, modo dixisse sufficiat, id in Sacramento tenere locum materiæ proximæ, quod significatur per formam, at eiusmodi est Vnctio in Confirmatione, vt patet ex his verbis *Confirmo te chrismate salutis in nomine*, &c.

2. Chrisma absolutè spectatum, non significat gratiam, sed applicatum: applicatur autem per Vnctionem, est hæc ergo adhibenda.

3. Est id Sacramenti materia proxima in quod cadit eius forma, quodque effectum Sacramenti significat, & facit, talis est Vnctio, in Confirmatione cum Tertull. teste de resurrect. carnis cap. 8. *Caro vngatur vt anima consecretur, caro inungatur, vt anima illumineetur.*

Dico secundo. *Vnctionem hanc in crucis formam, effingendam esse in fronte Confirmati, manu Episcopi.* De cruce eiusque forma, hæc habet Ambros. lib. 6. de Sacram. cap. 2. *Vnxit te Deus, signauit te Christus, quo modo? quia crucis ipsius signatus es forma, ad illius passionem, accepisti signaculum, ad illius similitudinem, vt ad ipsius formam resurgas.* Cur autem eam in fronte adhiberi oporteat August. in Psal. 141. sic explicat. *Vsque adeo de cruce non erubesco, vt non in occulto loco habeam crucem Christi, sed in fronte portem. Nostra Sacramenta aliter atque aliter accipimus, quædam sicuti nostis, ore accipimus, Quædam per totum corpus, quia verò in fronte, erubescitur, ille qui dixit, qui me erubuerit coram hominibus, & ipsam ignominiam quodam modo, & quam Pagani irrident in loco pudoris constituit.*

Crucem sanè in ea parte corporis formari solitam ab Episcopis Sacramentum hoc conferentibus, indicat 1. vsus ipse Ecclesiæ, *quæ omnia chrismæ sacerdotalia*, id est, *ministerij sacerdotalis, crucis signo perficit.* canone nunquid de consecratione distinctione 4. quem morem ipsi quoque Patres significant & approbant, Dionys. Eccl. Hierarch. c. 2. p. 2. Tertull. lib. de Præscriptionib. cap. 40. & ab hoc signo Confirmationem appellatam esse video à Cypriano in epist. ad Iubaianum 73. num. 8. *signaculum Dominicum*, absolute & sine addito *signaculum*, ab Ambrosio lib. de iis qui initiantur cap. 7. Greg. Turonens. lib. 2. de gestis Franc. cap. 31. Greg. Nazianz. in oratione ad sanctum lauacrum, Cyrillo Hierosolymitano Catech. quarta, my-

stagog. à Prudentio in Psychomachia:

Post inscripta oleo frontis signacula, per quæ
Vnguentum regale datum est, & chrisma perenne.

An autem ifthusmodi crucis in fronte expressio, formatioque, Confirmationi sit essentialis, iam est videndum, ac missis ea de re sententiis.

Dico tertio. *Esse de necessitate Sacramenti, vt signum crucis ipsa vnctione formetur.*

1. Quia Ecclesia circa ea quæ Sacramentis sunt essentialia, errare non potest, at hæc præscribit, vt signum crucis ipsa Vnctione efformetur, est ergo talis efformatio Confirmationi intrinseca ac essentialis.

2. Est id essentiale Sacramento, quod per eius formam significatur, sed his verbis *signo te, signo crucis, & Confirmo te chrismate salutis*, in quibus est vis tota, essentiaque formæ significatur crucem cùm Vnctione exprimi, ergo ne sit falsa, cruce signari confirmatum necesse est, idque in fronte manu Episcopi.

De fronte res est extra controuersiam, patetque ex vsu Ecclesiæ, ac communi Patrum & canonum sententia, dicentium hanc signationem in fronte fieri, vt in Florentino, cum de Armenis agitur, & in can. 119. distinct. 4. de consecrat. & ex cap. 3. epist. 1. Innocentij ad Decentium hæc refert, Gratianus *Presbyteros (seu extra Episcopum, seu præsente Episcopo baptizant) chrismate baptizatos vngere licet, sed quod ab Episcopo fuerit consecratum, non tamen ex eodem oleo signare, quod solis debetur Episcopis, cum tradunt Spiritum paracletum.* 2. Gregor. Pap. 1. in eandem sententiam scribit lib. 3. epist. 9. ad Ianuarium Calaritan. Presbyteros posse quidem baptizatos vngere in pectore, non tamen sacrare in frontibus chrismate. Quod quidem propria manu Episcopos facere est necesse, alioqui forma esset falsa, cum hic inter vngendum actionem significet cuius ipse sit causa, vt indicant verba ipsa formæ, *signo te signo crucis, & Confirmo te chrismate salutis.*

Deinde est manuum impositio, essentialis huic Sacramento, at hæc ex institutione Christi, non est alia, quam quæ fit vngendo, vt ante ostendimus, & patet ex praxi communi Ecclesiæ, quæ enim præcedit prolationem formæ, hæc potius cæremoniæ rationem habet, quam materiæ, cuius rei argumento esse potest, quod talem impositionem, forma non denotet, vt patet ex libro qui Romanus inscribitur, vbi in officio Sabbathi sancti legimus, *vt Pontifex* eleuata manu, & imposita super capita omnium, dicat orationem super eos, cum inuocatione septiformis gratiæ Spiritus sancti, atque in fine orationis dicitur ad Deum, *consignaeos signo crucis Christi in vitam propitiatus æternam, Amen.* Quibus expletis Episcopus, tum demum tincto pollice, in chrismate facit crucem in frontibus singulorum dicendo. *Signo te crucis*, &c. quæ omnia indicant huiusmodi impositionem manuum ante Vnctionem Sacramento accidentalem esse, de eius essentia, nullo modo.

Confirmatur. Non est Sacramentum cum inuocatur Spiritus sanctus, sed cùm datur, at hoc vltimum fit per Vnctionem frontis, cum adiectione formæ, *signo te signo crucis, & Confirmo te chrismate salutis*, non est ergo prior manuum impositio, Sacramento huic intrinseca, sed accidentalis, aliud enim est oratio & sancti chrismatis exhibitio.

QVÆSTIO VI.

Quæ verba constituant formam Sacramenti Confirmationis.

EST Confirmationis forma in his verbis posita, *signo te signo crucis, & Confirmo te chrismate salutis, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.*

Primo enim causam Sacramenti præcipuam significant, quæ est sancta Trinitas, spirituale robur tribuens ad Confirmationem fidei faciendam suo tempore, cuius mysterij fides quemadmodum in Baptismo, ita & in hoc Sacramento est fideli tenenda, ac profitenda cùm salus proximi Deique gloria exigent.

Secundo denotat gratiam, quæ datur per vnctionem visibilem in hoc Sacramento, atque iis verbis exprimitur, *Confirmo te chrismate salutis*, postremo signum militare, quod Confirmato imprimitur, vt per illud Christianæ militiæ adiungatur, continetur que his verbis, *Signo te signo crucis*, quæ omnia ab Apostolo sunt notata secundæ ad Corinth. 1. *Qui confirmat nos vobiscum in Christo, qui vnxit nos & signauit, & dedit pignus spiritus in cordibus nostris.*

Et verò cùm Ecclesia Sacramentorum vsum legitimum habeat ex cap. ad abolendam de hæreticis nec in iis errare possit, cum sit fundamentum & columna veritatis teste Paulo, si in administratione huius Sacramenti vtitur, semperque est vsa, verbis allatis, non possunt hæc non esse ei essentialia. At verum est prius, ex Florentino, & praxi antiqua sæculorum omnium, & quoniam non est in more dicto Concilio, ponere alia verba, quam quæ sunt essentialia, sequitur vèrba hæc duo omitti non posse sine Sacramenti periculo, ac iactura, cùm Eugenius eorum meminerit tanquam rei necessariæ, vt distincte exprimatur signum militare quo Confirmatus ornatur, ac eius menti altiùs imprimatur.

QVÆSTIO VII.

Quis sit minister Confirmationis.

PRima Assertio. *Episcopus, ordinarius est huius Sacramenti minister.*

Ita Eusebius Pap. epist. 3. ad Tusciæ Episcopos, Innocent. 3. cap. 4. de consuetudine & in decretali quæ inserta est tom. 3. Conciliorum: ibi enim morem arguit quem in Ecclesia corruptela temporum inuexerat. *Vt Corepiscopi* (verba sunt Pontificis) *vltra modum progredientes donum Spiritus sancti per impositionem manuum traderent, & alia quæ solis Pontificibus conuenirent, præter fas agerent cum nullus ex 70. discipulis, quorum speciem in Ecclesia gerūt, legatur donum sancti Spiritus tradidisse per manus impositionem* Cyprianus in eandem sententiam, scribit præpositis Ecclesiæ offerendos esse, qui confirmari volunt, sic enim in epist. ad Iubaianum num. 8. *Quod nunc quoque apud nos geritur, vt qui in Ecclesia baptizantur, præpositis Ecclesiæ* (id. Episcopis secundum interpretationem Pammelij in epist. 3. Cypr.) *offerantur, & per nostram orationem ac manus impositionem Spiritum sanctum consequantur & signaculo dominico consummentur.*

Equidem

Equidem de solis Apostolis legitur, quorum successores sunt Episcopi, quòd per manuum impositionem Spiritum sanctum dabant. Innoc. III. cap. vnico de sacra vnctione, quod officij genus Confirmatione demonstratur: hinc illa vox Concil. Trid. Sess. 7. can. 3. *Si quis dixerit sanctæ Confirmationis Ministrum, non esse Episcopum, sed quemuis Sacerdotem, anathema sit.* & in Conc. Brac. 1. can. 37. memorant Patres *placuisse sibi* (verba sunt Concilij) *vt si quis Presbyter post hoc interdictum ausus fuerit chrisma benedicere, ac proinde confirmare, à suo officio deponatur, cùm hoc antiqui canones vetuerint.*

Prohibitionis causa hæc fuit, quòd Sacramentum Confirmationis sacramentum sit perfectionis, communiter ergo non est eius administratio aliis B attribuenda, quàm perfectis: tales sunt Episcopi ratione status sui, non Presbyteri.

Secundò, adscribere ad militiam, est Imperatorum tantùm vel Ducum, at Episcopi soli hoc sibi nomen in causa animæ, vsque rerum ad salutem spectantium vindicant, ergo &c. Quare concludendum cum Florent. quòd cùm cæteras vnctiones simplex Sacerdos valeat exhibere, hanc non nisi ab Episcopis conferendam videri.

Secunda Assertio. *Loquuntur tamen Historiæ Patrum memoria, iustis admodum & vrgentibus de causis, simplicem Sacerdotem, dispensante Papa munus confirmandi exercuisse.*

Indicant Concilia, Flor. in decr. Senonen. ean. 38. tom. 4. Conc. Regien. in Gallia, Sixto III. præside, ad an. 438. in eo enim Præsules de Presbytero sic statuunt, can. 4. vt *in Ecclesia in qua ordinatus fuerit, consecrandi virginem, sicut confirmãdi neophytum ius habeat.* quod decretum in Arausic. 1. sub Leone, an. 440. renouari placuit his verbis can. 2. *Hæreticos in mortis discrimine positos, si Catholici esse desiderent, si desit Episcopus, à Presbyteris cum chrismate & benedictione placet consignari.*

Ad quæ Conciliorum decreta bina accedit factum Gregorij, qui vt est lib. 3. ep. 23. id olim Presbytero cuidam concessit in Sardinia: quod& Florent. in vnione Armenorum approbat, cùm ab Apost. Sede narrat ex rationabili causa cum Sacerdote olim dispensatum esse, vt baptizatos chrismate vngeret, D quod & Trid. fieri posse tacitè innuit. Sess. 7. affirmãdo huius Sacramenti Ministrum ordinarium esse Episcopum: infertur hinc enim alteri extraordinariè committi hoc munus, & per commissionem ex rationabili, iustaque causa ab eo administrari posse, iustam dixi, quia vt hæc commissio sit licita, requiritur eiusmodi causa, non tamen vt sit valida. Henriq. l. 3. c. 6. n. 4.

Obijcies, si Sacerdoti committi potest hæc prouincia, quidpiam quod est diuini iuris, in Sacramenti huius ministerio, vsque, mutabitur, nempe Minister, quoniam nihil esse, dicique potest absurdius.

Argumenti sequela est neganda, nam etsi Deo sit ita visum vt Episcopi huius Sacramenti ordina- E rij Ministri essent, tamen non prohibuit ne extraordinariè, & in casu necessitatis alij ab illis illud administrent, quod non mutat diuinam institutionem, sicut nec mutatur, cùm Baptismus datur in necessitate à Laïco, etsi Minister eius ordinarius & communis sit Presbyter.

Ita contra diuinam institutionem nihil aggreditur Pontifex, potestatem concedendo Sacerdoti chrismandi, sed in eo potius diuinæ volũtati obsecundat, cui placuit in necessitate, huius Sacramenti Ministrum esse alium à communi ac vulgari; ac cùm res temporaque exigunt, abesse Episcopum à prouincia, ad illud conferendum adhibere Presbyterum, tanquam Ministrum eius extraordinarium.

Tertia Assertio. *Non potest tamen Pontifex Diacono, nedum Laico confirmandi vllius potestatem facere.*

Primò, quòd in his, quæ diuini sunt iuris, Papæ dispensare non liceat, nisi iuxta modum ac mensuram ipso iure præstitutam: At institutionis est diuinæ, proindeque & iuris alterius ab humano, illoque longè maioris, quòd Confirmatio vulgo detur ab Episcopo, præter ordinem autem vsitatum, ac communem, ex eiusdem Dei voluntate, à Presbytero, vt Ecclesiæ antiqua praxis, diuinæ super hoc voluntatis interpres declarat, vt autem à Diacono, vel Laïco conferatur, nec per se, nec per Ecclesiam consentit, non per se, quia de tali consensu, nihil habent sacræ Litteræ, non per Ecclesiam, quia id illis in Concilij Toletani primi can. 2. prohibitum, legitur: ergo id illis à Papa concedi nequit.

Secundò, maius est quidpiam, præstantiusque frontem sacro linire chrismate, quàm Ecclesiæ per Baptismum adiungere, at hoc postremum non nisi in necessitate, & cùm extrema, dubiaque sunt animæ tempora, concessum est Diacono aggredi citra facultatem Episcopi, vel Parochi, cum ea autem quolibet alio tempore, ergo frontem inungere, vt solet in Confirmatione, nulla authoritate licentiaque potest.

C Quæres quid sit quamobrem summus Ecclesiæ Romanæ Præses, possit ad hoc ministerium sanctum & nobile, Presbytero vti, non Diacono vel aliis.

Respondeo, accidere hoc ideo, quòd Presbyter beneficio sacri Ordinis, prouinciæ huius obeundæ fit capax, potentiam siquidem remotam habet, quæ accessione Pontificiæ voluntatis, eiusque designatione liberali ac gratuita, ad hoc munus fit sufficiens, completa & propinqua confirmandis fidelibus, non aduentu rei vllius veræ ac realis, quæ sacerdotali Ordini aut charácteri ab hac commissione accidat, sed moralis tantùm, quæ ex institutione diuina, complet eam potestatem, quæ in Sacerdote ex vi suæ Ordinationis erat incompleta duntaxat, diminuta & inefficax. Qua potestate, cùm Diaconi, Laïcique careant, mirandum non est, si illis quasi substitutis operis, ad hoc munus vti nequeat.

De qua subrogatione placet hoc primum aduertere, eam non nisi à Romano Pontifice fieri posse. De Graphiis lib. 1. decision. aurear. parte 2. cap. 5. Reginal. tomo 2. lib. 28. cap. 4. num. 19.

Primò, quòd Confirmatio inanis sit ac nulla, quæ est ab alio quàm Episcopo collata, sine Papæ priuilegio, can. manus 4. de consecrat. dist. 5. cap. quanto de consuet. 4. Secundò, quòd Sacerdoti committi possit officium frontis vngendæ deifico ac salutari chrismate, effectus est in Romano Pontifice, non Ordinis, quem parem cum cæteri Præsules habent, sed Pontificatus summi, ac potestatis quæ in eo est maxima, quali carent cæteri Præsules, qua cum ei primò ac immediatè sit dictum in persona Petri, Ioannis vltimo, *Pasce oues meas.* Tertiò notare lubet, hoc esse discrimen, inter Episcopum confirmantem ex officio, & Sacerdotem, ex delegatione, quòd hic aliis Sacramentum impertiri nequeat, quàm quorum confirmandorum potestatem à Papa habet, cùm hæc sit definita, atque ad certam vrbem, ac prouinciam cohibita, restrictaque, cùm ex opposita causa, Episcopus quoslibet & vbilibet confirmare possit validè, etsi fortè non licitè: ratio est quòd Sacramenti

confectio, à charactere Episcopali pendeat, non à iurisdictione externi fori, legitimaq; vlla potestate in eos quibus Episc. hoc Sacramentum largitur. At enim, inquies, Ananias Actorum 9. Paulum impositione sacra manuum Spiritu sancto beatum effecit, quod idem ipsum erat, fœlici Apostolorum æuo, ac modo linire oleo, chrismare balsamo, Christi militem ad pugnam acuere, hortari, confirmare: hinc enim argumentari sic libet. Non fuit Ananias sacro vllo Ecclesiæ Ordine, nominatim præ Laicis inclytus, Clemente teste 8. Constitut. cap. vltimo. Cui rei fides quoque est à Paulo Actorum 22. vbi Ananiæ meminit, vt hominis, alia nulla laude speciatim commendandi præ plebe, quàm qtod magno impetu animi, virtuti daret operam, Deũ autem, qui vitæ fructus est longè suauissimus, impensè coleret, à quo cultu in paucis religiosus audiit, *vir*, inquit, *timoratus venit ad me*, quam ad laudem si aliquot accessissent honorum tituli, Presbyterij, Episcopatus, Magisterij, in Christianorum cœtu, non eos tacitè præteriisset, Apostolus, sed huic gloriæ, *Vir quidam timoratus*, adiunxisset & illam, quæ arcessita à gradu nimium quantum famam auxisset, ac prædicationem Ananiæ.

Responsio triplex, Prima, Manus Paulo ab Anania impositas, non confirmandi, sed sanandi causâ, iuxta illud Marci vltimo, *Super ægros manus imponent, & bene habebunt.* Quod autem de Spiritu sancto additur, id hunc habet sensum, eo Paulum complendum fuisse non immediatè, & pro eo instanti quo se Ananias ad eum missum narrabat, *vt impleretur Spiritu sancto*, sed suo tempore & loco.

Secunda, vt Christus potestate excellentiæ Sacramentorum ordinem peruertit, in Anania (nam si est hæc manuum impositio, idem ac Confirmatio, priùs oportuit hoc Sacramento donatum Paulum esse, quàm Baptismo) ita & potuit ad ea Ministris aliis, vti quàm ordinariis, proindeque & Anania, laico homine, quod qui Pontifici Romano tribuere tamen honestè velit, & possit, non video.

Tertia, falsum esse, Ananiæ locum inter Episcopos nullum fuisse, talem enim nominat Dorotheus martyr in Synopsi, nec sine coniectura probabili. Enimuerò Sacerdos fuit, Augustino teste, lib. 2. Euangelicarum quæstionum, cap. 4. At qui primis Ecclesiæ nascentis temporibus, sacerdotio insignes erant, erant hi quoque communiter Episcopali charactere nobiles, testimonio Hieronymi in cap. primum ad Titum, & epist. 85. quæ si verè ab us narrantur, dicta est causa, factum Ananiæ, Laïcis non potest prodesse.

QVÆSTIO VIII.

Quid sit Confirmationi essentiale ex parte eius, qui illam recipit.

CONditiones essentiales Confirmationi ex parte suscipientis, sunt duæ.

Prima, est præuia Baptismi susceptio, 1. quia Baptismus Sacramentor. omnium est ianua. 2. Sine eo Sacramentum Ordinis non subsistit extra de Presbytero non baptizato, ergo nec Confirmatio. 3. Per Baptismum in Christo nascimur, Confirmatione crescimus, per Baptismum generamur, Confirmatione roboramur, can Spiritus sanctus 2. de consecrat. dist. 5. At nemo roboratur, ac crescit, nisi natus, ergo Confirmationi præmittendus est Baptismus.

Quartò, prius est rem esse quæ debet perfici, quàm sit perfectio ei adueniens: at Confirmatio Baptismi gratiam perficit, *Spiritus enim sanctus*, inquit Melchiades in epist. ad Episcop. Hispaniæ cap. 2. *qui super aqua Baptismi salutifero descendit illapsu, in Fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in Confirmatione augmentum præstat ad gratiam*, est ergo Confirmatio Bapt. posterior.

Secunda conditio essentialis confirmationi est, quòd ante recepta non fuerit, quia hoc Sacramentum est irreiterabile, ex Trid. Sess. 7. can. 9. August. 2. contra epist. Petiliani, cap. 104. can. dictum 8. can de homine 9., de consecrat. dist. 5. causa est, quòd Confirmatio characterem imprimat, at peccato non vacat confirmatum iteratò contra Dei Ecclesiæque decreta confirmare: neuter tamen incurrit irregularitatem, ex Couarr. in Clement. primam de homicidio, parte prima, numero 8. Ægidio de Confirmatione, art. 1. Ratio est, quòd irregularitas nunquam incurratur nisi in casibus iure expressis, cap. is qui in Ecclesia 18. de sententia excomunicationis in 6. sed nullo iure expressum est, tam eum qui se patitur denuò confirmari, quàm qui confirmat, irregulares esse, patet ex can. dictum & can. sequenti de consecratione, dist. 5. vbi huius pœnæ nulla fit mentio, ergo pro tali tam confirmatus, quàm qui secundò confirmat, non sunt habendi.

Obiicit Nauarrus. Irregularitas rebaptizantem ac rebaptizatum afficit, ergo & secundò confirmantem ac confirmatum scienter ac cum ratione.

Neganda est Consequentia. Primò, quia in pœnis argumenta à simili nullarum sunt virium, vt habet Reginaldus tomo 1. de legibus. Secundò, quia Baptismi & Confirmationis dispar est ratio, illius enim iteratio grauior est, quàm Confirmationis. Cùm enim Baptisma passionis sit, ac sepulturæ Christi imago & vmbra; non Confirmatio, geminare scienter Baptismũ, est velle tacitè indicare Christum non semel tantùm esse mortuum, sed sæpiùs, quod est falsum & contra fidem.

Tertiò, quia est irregularitas primò in odium Donatistarum imposita rebaptizantibus, postea communicata cum omnibus, qui eorum sequuti exemplum, adultos iuxta ac pueros iteratò sacris vndis lauabant, cap. 2. de Apostatis, quale nihil statuere Pontifices in eos qui Confirmationem secundò, ac tertiò frequentandam sibi, ad vberiores fructus gratiæ credebant.

QVÆSTIO IX.

Quid ex parte suscipientis exigatur in hoc Sacramento, necessitate præcepti, ad vitandum peccatum.

ÆTas primò requiritur sufficiens, qualis est eorum, qui rationis, ac sui sunt compotes. Datur enim hoc Sacramentum fideli, ad pugnam pro Christi gloria capescendam constanter ac fortiter: sed ante vsum rationis ad eam quis est idoneus? Expectanda est ergo ad Confirmationem ratio, quæ ad eius susceptæ memoriam iuuat, hæcque ad fugiendam eiusdem iterationem.

Probabilis tamen est illorum sententia, qui aiunt, vbi iusta est causa, conferri illico posse post Baptis-

nitum, vt mos olim erat primitiuæ Ecclesiæ. Glossa in can. vt ieiuni de consecrat. dist. 5. Tertull. lib. de Baptismo cap. 7. & 8. Rabanus lib. 1. institut. Cleric. cap. 10. Grafius decisionum par. 2. lib. 1. c. 5. num. 27. qui mos quoniam desiit, septimus ætatis annus modo ad eam sufficit, nam cùm eo tempore pueri fidem suam puellæ obligare, validaque sponsalia contrahere possint, ab hoc eos Sacramento, arcendos eo tempore, ob defectum rationis quis existimet? Quid? quod eo tempore annumerari Clericis, & inter eos cooptari possint per Tonsuram, vt ait Glossa in cap. vltim. de tempor. ordinat. in 6. Palud. in 4. dist. 7. q. 4. art. 2. ergo & ad Christi militiam per hoc Sacramentum.

Non est tamen hæc ætas septennij, ita stata, stabilis, ac certa, vt eam seruari perpetuo sit necesse. 1. enim Confirmari puerum posse antequam ad eam peruenerit si ratione sit præditus, communis est Doctorum opinio. 2. si postmodum non sit habiturus occasionem recipiendi Sacramenti. 3. Si versetur in extremis, & paulò pòst, putetur moriturus. 4. Si consuetudo Diocœsis habeat, vt ante dictam ætatem, Sacramenti huius censeatur capax esse. Et hæc de ætate.

Secundo requiritur Patrinus, non quidem de necessitate Sacramenti, cum sine eo & stare, & ratum esse possit, secundum Innocentium in caput final. de Baptismo, sed necessitate sola præcepti nempe ne quid contra praxim formamque introductam ab Ecclesia peccetur, & hunc oportet esse alium ab eo qui baptizatum leuauit de fonte 30. q. 1. can. 1. 2. 3. 4. & 6. & 30. q. 4. can. si quis Syl. verbo Confirmatio num. 4. quia idem bis non generat eundem inquit de Graffiis, sed hæc ratio meo iudicio non probat, cum gratia quæ datur per confirmationem generationis instar non habeat. Quare recurrendum est ad præceptum Ecclesiæ id sic ordinantis, quemadmodum quòd hic patrinus vnicus esse debeat non plures, can. non plures 101. dist. 4. & can. in Catechismo can. 100.

Tertio Confirmatus debet frontem linteo tegere, tum ob reuerentiam chrismatis, ne statim deteratur, tum vt sibi intelligat in id incumbendum esse, vt gratiam Confirmationis, illibatam seruet ac integram.

Postremo debet suscipiens esse probabiliter in gratia, ne obicem ei, quæ est huius Sacramenti propria, ponat, quam opinionem vt honestè de se possit concipere, id laborare debet, vt peccata si quorum est conscius dolore retractet, qui vt ad effectum gratiæ huius Sacramenti propriæ sufficiat, habere eum debet probabiliter pro contritione, etsi in re non sit nisi attritio secundum Gregorium de Valent. disp. 5. q. 1 puncto 4. Regin. tomo 2. lib. 28. cap. 6. num. 34. Soto in 4. distinct. 7. q. vnica art. 7. Causa est quòd prius sit esse supernaturaliter quàm crescere & augeri, facit ergo contra institutionem, & naturam huius Sacramenti, qui ab eo augmentum expectat gratiæ, antequam eam possideat, at possidetur per confessionem cum attritione, aut extra Sacramentum per contritionem veram, debet ergo Confirmandus credere dolorem suum talem esse, quando sine confessione, accedit ad hoc Sacramentum.

QVÆSTIO X.

Quinam esse poßint sponsores Confirmati in hoc Sacramento.

NOn alij quàm qui ante Christo nomen dedere in Baptismo, fideique Christianæ mysteria probè callent, cum enim iis confirmatum imbuere debeant, errorumque tenebras insidentes eius menti veritatis clara luce dispellere, etiam me tacente quiuis intelligit alienum à sacris nostris facere id non posse cum fructu, & commodo confirmati, vt sponsorem tamen oporteret facere, non est tamen improbabile secundum Henriq. cap. 3. n. 3. à patrino Confirmationis, obligationem instruendi Cõfirmati non contrahi, cum id iure statutum non reperiatur. Nominatim autẽ ministerium hoc obire prohibetur vir respectu suæ vxoris, cum repugnet hunc isti Patrem esse. Deinde cùm eam susceptionem consequatur spiritalis affinitas, sicut in Baptismo, dare ambo liberis operam non possent, qua se potestate priuare, nisi suo magno incommodo, ac cùm periculo peccandi probabili nequeunt.

Sunt ab eo quoque remouendi, pater respectu filij, hic illius, frater sororis, quia expedit eiusmodi officia plena charitatis ac beneuolentiæ, propagari per alios nullo sibi propinquitatis vinculo inuicem cohærentes, vt sic inter familias firmentur amicitiæ, crescat virtus, ad bonarum rerum studia accendantur animi.

Tertio susceptorum munere fungi in hoc Sacramento, religiosi, & monachi nequeunt, ne cùm alienis negotiis, ab instituto vitæ suæ implicantur, pietatis fructum, sine qua religiosi rem nomenque sustinere nequeunt, turpi fœdoque facto amittant.

QVÆSTIO XI.

Qui sint effectus huius Sacramenti.

PRimus ac præcipuus Sacramenti huius effectus est gratia sanctificans, Theodoretus in 1. canticorum. *Sacri Baptismatis mysterium recordare*, inquit, *in quo qui initiantur post sathanæ abnegationem, & Dei confeßionem veluti signo ac nota quadam regia spiritalis vnguenti chrismate inuncti, sub ea visibili vnguenti specie, inuisibilem sancti Spiritus gratiam suscipiunt.* Cyrillus Hierosolymitan. Catech. 3. Mystag. καὶ τῷ φαινομένῳ μύρῳ τὸ σῶμα χρίεται τῷ δὲ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, ἡ ψυχὴ ἁγιάζεται. S. Thom. q. 72. art. 1. & 7. eo alludens ait hominem, *In Confirmatione accipere quasi quandam perfectam ætatem vitæ spiritalis.* Similia habent Cypr. lib. 2. epist. 1. D. Aug. in epist. Ioan. tract. 6 *Si vis nosse* (inquit) *vtrum acceperis Spiritum sanctum qui per manus impositionem nunc datur, interroga cor tuum ne forte cum Sacramentum habes rem Sacramenti non habeas.* Dionys. Eccles. Hierarch. cap. 4. *Aduentum Spiritus sancti consummans vnguenti inunctio elargitur.* His enim authoribus idem est Spiritus sanctus quod sanctificans gratia, præcipuus eius effectus, quam qui negat per hoc Sacramentum conferri, est anathema secundùm Trident. sess. 7. canone 6. 7. & 8. Et verò est Confirmatio verum Sacramentum Trid. ibi can. 1. ergo signum latentis gratiæ quam

efficit, Antecedens ante est probatum consequentia quoque est certa, nam Sacramenta nouæ legis quod significant faciunt, cum sint signa practica.

Huic effectui agnati sunt alij, primus est, hominem perficere. Dionysius Eccles. Hierarch. cap. 2. *Perficiens illa Vnctio facit perfectum.* Tertull. de Baptismo cap. 7. *Sic & nobis carnaliter currit Vnctio, sed spiritaliter proficit*, & infra, *Deo non licebit per manus sanctas sublimitatem modulari spiritalem?* Quare Vrbanus ep. vnica Christianis Sacramenti huius vsum cōmendatum esse cupit, *vt plenè Christiani inueniantur*, eo quod vt tradit Miltiades epist. 1. *Ad Baptismi perfectionem pertineat vt tunc demum plene sanctificati & Filij Dei esse homines possint, si Sacramento vtroque nascantur.* Cypr. lib. 2. ep. 1.

Secundus Confirmat. effectus, est purgare mentis oculos, pectus sacrare Deo, illud ipsum munire ad pugnam. Tertullianus de resurrectione carnis cap. 8. *Caro vngitur vt anima consecretur, caro signatur, vt & anima muniatur, caro manus impositione adumbratur, vt & anima spiritu illuminetur.*

Melchiades Papa in epist. ad Episcopos Hispaniæ 2. & refertur dist. 5. can. 2. *Et quia in hoc mundo tota ætate victuris inter inuisibiles hostes, & pericula gradiendum est, in Baptismo regeneramur ad vitam post Baptismum roboramur, & confirmamur ad pugnam*, & paulò pòst. *Per Spiritum sanctum, quem in hoc Sacramento adipiscimur, dono sapientia illuminamur, erudimur, instruimur, confirmamur, vt illam sancti Spiritus vocem audire possimus, intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac qua gradieris.* August. tract. 33. in cap. 8. Ioann. *Ideo nos vnxit, quia luctatores contra diabolum fecit.*

Tertius est dare ad resistendum dæmoni, hostibusque fidei necessaria auxilia, ita Gratianus ex Melchiade dist. 15 can. Spiritus sanctus 2. *& quamuis continuo transituris sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen necessaria sunt confirmationis auxilia, regeneratio per se saluat mox in pace, beatis seculi recipiendos Confirmatio armat, & instruit ad agones mundi huius, & prælia reseruandos.* Innocentius capite vnico de Vnctione. *Per frontis chrismationem Spiritus sanctus ad augmentum datur & robur.* Et quia Confirmationem, non modo antecedere Baptismus debet, sed & gratia, quod eam à viuis duntaxat recipi oporteat, Sacramenta enim sunt mortuorum duo tantùm, Baptismus & Pœnitentia, sic dicta, quod producendæ primæ gratiæ, ac delendæ culpæ mortali, instituta sint à Deo principe, originali quidem Baptismus, Pœnitentia autem lethiferis, ab eo Sacramento suscepto admissis, hinc est quod Confirmatione dicatur animus perfici, crescere in eo gratia, ac augeri, can. Spiritus sanctus 2. dist. 5. fit enim antiqua, accessione nouæ, quæ datur in hoc Sacramento, maior & auctior, ob quam causam, debent hi, quibus confertur, iusti esse, & immunes à mortali, saltem secundum opinionem suam, quod in peccati mortalis conscientia chrismari se sinentes sint sacrilegi, gratiæque Sacramenti ponant obicem.

Neque tamen hoc impedit, quin aliquando primam gratiam producat, per accidens nempe quando, qui ad confirmationem animum adiicit impiatum pectus culpa lethali gerit, cuius rei tamen laborat ignorantia probabili, nam si tum ad hoc Sacramentum dolorem afferat, imperfectum licet, cui nomen est attritio, non carebit pietatis suæ fructu, cum coniuncta Sacramento, tantundem in producenda gratia valeat, quantum vera, perfectaque contritio, factum inde Theologicæ isti parœmiæ

A initium, Sacramenta ex attritis, facere cōtritos, qua significatur, produci per ea cū attritione gratiā, non secus ac per amorem, veramq; Pœnitentiam, quā Theologi contritionem nominant. Præter gratiam, Sacramentum hoc characterem etiam imprimit indelebilem, ratione cuius iteratò non potest accipi, est enim Confirmatio, Sacramentum perfectæ, & virilis secundum spiritum ætatis, at vnus idemque, dum viuit, exacta ætate non potest ad annos viriles regredi, cum tempore labitur, fluitque vita, vt retineri nequit, ita cùm semel abiit, reuocari non potest, ergo nec spiritalis, Confirmatus itaque, secundo aut tertio ad idem vitæ spiritalis genus aspirare nec potest, nec debet, qua de re sic Petrus venerabilis. *Illa quæ ab Episcopis fit Confirmationis Vnctio, non iteratur, quia semel Christianus post Baptismum, B armis spiritus Dei per illam Vnctionem aduocati contra sathana, mundique bella munitus, alio rursum spiritu & aliis armis, illa simplici Vnctione muniri non posse monstratur.*

QVÆSTIO XII.

Qui sint capaces huius Sacramenti, & quibus expediat illud ministrare.

DIco primò. *Baptizato cuilibet Sacramentum hoc conferri posse.* Quia Baptismus est ad religionem aditus, primaque ingressio, Sacramentorum C autem vt aiunt ianua, dari ergo baptizato cuique potest Confirmatio: vis enim characteris, quem animæ Baptismus imprimit, in eo lucet maximè, quod ad Sacramenta recipienda Ecclesiæ, petendaque, passiuam homini potentiam tribuat: sit ergo Catholicorum quilibet eius beneficio ad Confirmationem idoneus.

Deinde vt robore animi omnes ad pugnam in hostes capessendam indigent proindeque gratia, quæ est Sacramenti huius effectus, Christo Domino pro cœtera benignitate sua in homines ita visum est, quoslibet modo sibi per Baptismum ante deuotos ad hæc opima Sacramenti Confirmationis fercula admittere, cuius voluntatis ac animi in- D terpres est Ecclesiæ antiqua praxis, nec est in beneficentiæ huius vsu vlla ætatum, sexuum, aut statuum distinctio, ad eum promiscue, & sine discrimine viris ætate grandibus, iuxta ac pueris, in primo adhuc vitæ lumine positis aspirare licitum est, repulsæ nullo metu. *Omnes fideles*, inquit Vrbanus in epist. vnica, *per manus impositionem Episcoporum Spiritum sanctum post Baptismum accipere debent.*

Dico secundò. *Ægris in mortem imminentibus Sacramentum hoc indulgendum esse.*

Primò. Quia illis futurum est vtile in extrema lucta cum dæmone.

Secundò. Quia illis ad victoriam hostium, vitæque molestias leniendas prodent, si conualescāt.

E Tertiò. Etsi horum nihil foret, plurimum tamen perficiendæ gratiæ per Baptismum collatæ conferret, qui vitæ fructus longè suauissimus contemptui nulli esse debet.

Dico tertiò. *Mihi quoque probabile esse, amentes à primo in lucem aditu, huius Sacramenti commodis priuandos non esse.* Quia etsi animo non anguntur, non dolent, non premuntur, valet tamen hoc Sacramentum ad augendam Baptismalem gratiam, vt dicitur in can. Spiritus sanctus 2. dist 5. de consecrat. quo eos fructu non priuandos esse, bene in-

ſtituta charitas admonet, ne tanti boni negatio, videatur eſſe vitæ beatæ, fœlicitatiſque, quam cùm ea aſſequi potuiſſent, facta diminutio. Sanè vult Eccleſia in Conc. Laod. can. 48. *Baptizatos* (verba ſunt canonis) *poſt Baptiſmum ſacratiſsimum chriſma percipere, & cæleſtis regni participes fieri*. Scribitque Balſam. in can. 6. Concil. Carthagin. cui Cyprian. præfuit, *Neceſſe eſſe, eum qui baptizatus eſt inungi, vt accepta Vnctione, μέτοχος γένηται χρίσματος Χριστοῦ, particeps Chriſti fiat*, hic quidem per gratiam, in cœlo autem per gloriam, *vngimur enim modo in Sacramento, & Sacramento ipſo præfiguratur quiddam, quod futuri ſumus*. Auguſt. in titulum Pſal. 26.

Dico quarto. *Locum inter confirmandos ei eſſe non poſſe, qui in virili aut adulta ætate, amens, ſuique impos eſt factus, niſi lucida habeat*, vt loquuntur, *interualla, in quibus ea de ſe, ac mentis ſuæ probitate, teſtimonia exhibeat, quæ cõfirmaturo Præſuli omnem de illo non bene ſentiendi ſuſpicionem adimant.*

Cauſa eſt in promptu, non ſunt Eccleſiæ Sacramenta inuitis aut imparatis danda, at de hoc homine qui de ſtatu mentis eſt deiectus, qua ante ad opera vitæ neceſſaria vehatur, Epiſcopo conſtare nequit eum deſiderium huius Sacramenti præ ſe tuliſſe vnquam, hocque puncto temporis quo ad illud frontem, caputque offert, ſcelerum ſuorum dolore vero tangi, ergo quandudum tenebit hic morbus, nec vlla eius erit imminutio per lucida interualla, quibus intermittente vi mali de ſe, ac voluntatis ſuæ opinionem Epiſcopo commoueat, confirmare eum non poterit.

QVÆSTIO XIII.

An hoc Sacramentum reiterari valeat.

RESpondendum, iterato confirmari poſſe neminem, Conc. Tolet. 8. can. 7. Cabillonenſe 2. can. 27. Trid. ſeſſ. 7. can. 9. Tarraconenſe can. 6. vt refertur tomo 2. Concil. pag. 517. his verbis. *Dictum eſt nobis, quod quidam de plebe bis vel ter, vel eo amplius Epiſcopis ignorantibus, tamen ab eiſdem Epiſcopis confirmentur, vnde viſum eſt nobis eandem Confirmationem ſicut nec Baptiſmum iterari minime debere, quia bis, vel ter, vel amplius baptizatos aut confirmatos, non ſæculo ſed ſoli Deo ſub habitu regulari, vel clericali religioſiſsimè famulari decretum eſt*, nempè in pœnam violatæ legis, tam diuinæ quam Eccleſiaſticæ, de non iteranda ab vllo confirmatione temere.

Cur id verò liceat nemini, cauſa eſt à charactere repetenda, quem hoc Sacramentum confirmato imprimit, Trid. ſeſſ. 7. can. 9. *Si quis dixerit in tribus Sacramentis Baptiſmo ſcilicet Confirmatione, & Ordine non imprimi characterem in anima, hoc eſt ſignum quoddam ſpirituale & indelebile, vnde iterari non poſſunt, anathema ſit.* Nam cùm Sacramenta agentia ſint naturalia, proindeque quod poſſunt neceſſario faciant, ſi ſecundo frons inſigniretur ſacro Confirmatorum oleo, aut eius vis nulla foret, quod eſt non modo dictu turpe, ſed & cogitatu fœdum, aut cùm nulla ſit cauſa Sacramenti huius iterato conferendi, adhiberetur tantum ad iocum, & contra finem cuius cauſa eſt à Deo inſtitutum, quod immane eſſet ſacrilegium, geminare ergo hoc Sacramentum cuique eſt diuina lege prohibitum, Eccleſiaſtica ſimiliter in Cabilon. Conc. can. 4. *Viſum eſt nobis eandem Confirmationem, ſicut nec Baptiſmum minimè iterari debere.*

A Obiicies reperiri ſcriptum apud veteres manuum impoſitionem repeti poſſe. Reſpondendum eſt, id intelligi non de manuum impoſitione quæ fit in Confirmatione, ſed de reconciliatiua, quâ hæretici aut peccatores, iterum ab Eccleſia recipiebantur in gratiam, reuerſis enim ab hæreſi, ac verè pœnitentibus, ſi in nomine Trinitatis baptizati erant, manus imponebantur ſine Vnctione Sacramentali, vt teſtatur Greg. 1. lib. 9. indict. 4. ep. 61. eratque hæc manuum impoſitio, aliud nihil quàm oratio per quam Spiritus ſanctus reddebatur propitius ei ſuper quo fiebat vt colligitur ex S. Aug. lib. 5. de Baptiſ. cap. 23. Gennad. de dogmatibus Eccleſ. cap. 51.

B

QVÆSTIO XIV.

An hoc Sacramentum ſit ad ſalutem neceſſarium.

DIco primò. *Confirmationem ad ſalutem primo, & per ſe neceſſariam non eſſe*: Quia de ea frequentanda præceptum nullum extat, nec diuinum, nec humanum, quare non eſt eius omiſſio lethalis, contemptu ſublato, & ſcandalo, cum quæ culpa in Sacramentis non obeundis ineſt, hæc omnis vel à præcepto vel eius neglectu dimanet.

C Dico ſecundò. *Videri tamen hoc Sacramentum eſſe neceſſarium ſecundum quid, & ad melius eſſe, perfectiuſque*: Enimuero in id enitendum eſt homini Chriſtiano, quo eum ſuæ dignitatis, ac conditionis ratio vocat, at rem eius nomenque ſuſtinere non poteſt, niſi maximis virtutibus gratiaque, Chriſti in ſe ſpeciem figuramque exprimat, ergo cùm hæc, & illæ, adoleſcant fœliciter hoc Sacramento, vti ſalutari vnda irrigatæ, eius rationem non habere, nulli eſſe poteſt in communi vita laudabile.

Secundo certi nulli ſunt gratiæ virtutumque limites intra quos Chriſtiano ſit ſiſtendum, ire porro debet, ac quo modo lux creſcit ſolis orientis reditu aſtrorumque motu, ſic ſeipſo maior auctiorque in horas ſingulas momentaque fieri debet, hoc enim eſt mandato Chriſti obſequi. Math. 5. *Eſtote perfecti ſicut & pater veſter cæleſtis perfectus eſt*, D vias ergo cumulandæ gratiæ ei ingredi, ac eius augendæ modos omnes captare eſt neceſſe, vtrumque facit cum Baptiſmo confirmationem adiicit, per hanc enim Baptiſmalis gratiæ, munerumque cœleſtium, quæ cùm ea ſuperne influxere in animum diuinæ dotes, amplificantur & creſcunt, eſt ergo Confirmatio ad perfectionis Chriſtianæ numeros omnes obtinendos, cuique neceſſaria, cum haberi poteſt.

Manare hinc exiſtimo quòd Patres dicunt Sacramentum hoc ad plenitudinem, ſeu perfectionem Chriſtiani hominis exigi, vt Vrban. epiſt. 1. cap. 7. cuius effati eſt hic ſenſus, etſi habeat abundè Chriſtianus à Baptiſmo quod ad hanc laudem tuendam E eſt opus, non tamen quæ hominem copioſè, ac abundanter inſtruunt, & corroborant ad pugnam, quam enim in militiam per Baptiſmum aſcripti ſumus, eius partes muneraque omnia confirmati obire poſſumus, cum id in nobis Confirmatio faciat, non modo vt Chriſti milites ſimus & veri Chriſtiani, ſed ad conſerendas manus cum hoſte probe roborati. *Cùm enim Spiritus ſanctus infunditur*, inquit Vrban. loco citato, *cor fidele ad prudentiam & conſtantiam dilatatur.*

Dico tamen 3. *Non peccare qui extra scandalum & contemptum, ex mera tantùm negligentia, aut verecundia, confirmari etiam toto vitæ tempore desinit.* A

Quia peccatum omne alicuius est præcepti violatio, ex D. Thom. 3 parte q. 72. art. 8. ad 4. At de suscipienda Confirmatione nullum tale existit, quod ex Scriptura sacra, aut traditione certò possit colligi.

Ex accidenti tamen potest esse veniale hoc sibi spirituale beneficium non quærere. Primò, quia eius omissio spiritualis quædam est prodigalitas. Secundò, quia velle profiteri fidem, atque ad id se credere sine hoc auxilio idoneum ac parem esse posse, est plus æquo sibi, viribusque suis credere, quod est temeritatis ac insipientiæ.

B

Dixi extra scandalum, & contemptum, nam si alterutrum ex non suscepta Confirmatione sequitur (putà quia eam omittens credit inanem esse tantùm, vanamque cæremoniam, aut quia suspicionem non omnino improbabilem, in animis hominum commouet, vacillantis ac infirmæ fidei) crederem eius omissionem grauem esse, in suoque authore mortalem.

QVÆSTIO XV.

Quæ sint cæremoniæ, ritusque huius Sacramenti.

PRima, eàque præcipua est manuum impositio. Concil. Arelat. 1. can. 8. *de Arrianis qui propria lege sua vtuntur, vt rebaptizentur placuit, si in Patre, & Filio, & Spiritu sancto baptizati fuerint, vt manus eis imponatur, vt accipiant Spiritum sanctum.* Concil. Eliberitinum, can. 38. *Peregrè nauigantes, aut si Ecclesia in proximo non fuerit, posse fidelem qui lauacrum suum integrum habet, nec sit bigamus baptizare, in necessitate infirmitatis positum Catechumenum, ita vt si superuixerit, ad Episcopum eum perducat, vt per manus impositionem perfici possit.*

Secunda est certarum ab Episcopo precum recitatio super confirmandum tam ante Sacramentum collatum, quàm post, quibus precibus Hieronymus aduersus Luciferianos asserit ad confirmandi spiritale commodum, inuocari Spiritum sanctum. *An nescis*, inquit, *Ecclesiarum hunc esse morem, vt baptizatis manus postea imponantur, & ita inuocetur Spiritus sanctus? Exiges vbi scriptum sit? in Actibus Apostolorum, etiamsi Scriptura authoritas non subesset, totius orbis in hanc partem consensus instar præcepti obtineret.* Concilium Nicænum primum, can. Arabico 55. *Signet eos signo crucis, & oret super eos, & imponat manus ac benedicat.* D

Tertia est vnctio confirmandi in fronte. Tertul. de præscriptionibus cap. 4. *Signat in fronte milites suos.* D. August in Psal. 30. conc 3. & in Psalm. 141. Damasus epist. 4. Innoc. III. extra de sacra vnctione cap. vnico. Gregorius ad Ianuar. Episc. lib. 3. epist. 9. Et refertur de consecratione dist. 4. can. Presbyteri 120. Cyrillus Hierosolymitanus catechesi 3. mystagogica. *Est chrisma Christi quod aduentu Spiritus sancti per ipsius diuinitatem energiam habet, quo frons & alij sensus corporis tui symbolicè inunguntur, & corpus quidem visibili isto vnguento perungitur anima vero, sancto, viuificoque Spiritu sanctificatur:* Quæ pars corporis hoc nomine maximè inter cæteras est delecta, inquit idem Cyrillus ibidem. *Vt eum abstergat à nobis pudorem, quem primus homo transgressor perpetuò circumferebat, simulque efficiat vt possimus vultu non velato gloriam Domini intueri.* E

A Crederem eius rationem habitam idcirco esse, vt iam ex eo momento temporis, Christum tam factis fortibus, quàm verbis, assuescamus eloqui sine pudore vllo ac metu. Ob eamque causam refert hæc vnctio crucis formam, teste Dionys. Eccl. Her. cap. 2. Concil. Nicæn. 1. can. Arabico 55. Nazianz. orat. 40. de Baptis. vt in ea iam tum gloriemur, quæ est gentibus stultitia, Iudæis scandalum, nisi cum Dionys. Eccl. Hier. cap. 2. malis dicere adhiberi, vt organum perficiendæ menti idoneum, ac firmandæ contra terriculamenta hostium. Tertull. de resurrect. carnis cap. 8. *Non perficiuntur Sacramenta Christianorum nisi signo crucis.* August. tract. 118. in Ioan. & serm. 181. de tempore Chrys. homilia 55. in Matth.

Quarta est sponsoris vnius designatio. can. vocante, dist. 4. de consecr. can. si quis filiastrum 2. can. de his 30. q. 1. à quo qui confirmandus est offeratur Episcopo. D. Thom. 3. parte, q. 72. art 10. ad 3. quam prouinciam obire quoque fœminæ possunt, peræque ac viri. Reginal. l. 28. cap. 3. num. 16. quia in Christo *Iesu non est masculus neque fœmina*, ad Coloss. 3. nulla tamen est in sponsore necessitas sub mortali, instruendi confirmati, quia id iure nullo statutum legitur, sicut de Baptismo.

Quinta est pacis apprecatio confirmato per Episcopum, hac voce *Pax tecum.* Cui, & alia quoque, peræque ac confirmato, præstanda sunt Ecclesiæ instituto.

Primò, vt non nisi ieiunus, hoc charitatis officium salutare ac Christianum vlli exhibeat, can. vt Episcopi de consecrat. dist 5. & in Concil. Paris. tomo Concil. 3. can. 33. his verbis: *Perlatum est ad nos, quod in quibusdam prouinciis plerique Episcopi post perceptionem cibi & potus re soleant per impositionem manuum solenniter tradere Spiritum sanctum, quod tam excellenti ministerio prorsus non conuenire, & ita deinceps non debere omnibus nobis visum est.* Quod autem ab Episcopo Patres exigunt, id confirmatis omittendum non esse Gratianus admonet, can. vt ieiuni de consecrat. dist. 5. *Vt ieiuni ad confessionem veniant perfectæ ætatis, & moneantur prius confessionem facere, vt mundi donum Spiritus sancti valeant accipere:* secus tamen facere ex iusta causa tam Episcopo, quàm subditis confirmandis licere docet Henriq. cap. 3. num. 1.

Secundò, chrismari non debet, nisi gnarus symboli, ac mysteriorum Christianæ fidei, qua de re Concilij Constantinopolitani Oecumenici can. 7. sanctio est talis: *Constitutum namque est à sanctis Patribus, vt nullus chrismetur, neque baptizetur, neque à lauacro fontis alium suscipiat, neque coram Episcopo, ad confirmandum, quemlibet teneat, nisi symbolum & orationem Dominicam memoriter tenuerit, exceptis his quos ad loquendum ætas minimè perduxit.*

Tertiò, dum frons chrisma plenè combiberit, fasciâ obuolui debet, quæ quamdiu sit seruanda, res est in Doctorum opinionibus: quibusdam dies septem exigentibus, ternos aliis, cuiusque loci spectandam consuetudinem esse credo, quod hæc in præsenti materia, vt plerisque aliis, legis vim habeat. Sanè non improbabiliter existimat Emmanuel Sà, verbo Confirmatio, num. 17. inuncti frontem, abstergi posse ab Episcopo illico, detersamque lauari, quòd de opposito lex nulla obstet ciuilis, aut canonica hac autem lota, abstersaque, vitta amburi solet.

Postremò, confirmato infringitur alapa, in memoriam accepti Sacramenti, & vt intelligat sibi pro Christo mortem, verberaque toleranda esse magno ausu.

EPITOME
TRACTATVS
PRÆCEDENTIS,

Cum probationibus petitis ex canonibus, Conciliis, ac Patribus.

Cap. 1. CONFIRMATIO *Sacramentum est per singulos innouandum annos.* Fabianus Papa Episcopis Oriental. epist. 2. Proinde *non Pœnitentibus conferri nequit, quia genus Sacramenti est: nam quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo vnum genus putatur posse concedi?* Innoc. 1. ad Decentium epist. 1. cap. vltimo, & hæc est sententia fidei Catholicæ, definita in Trid. sess 7. can. 1, contra Valdenses qui Confirmationem, è Sacramentorum albo tollebant Ænea Syluio teste, in histor. Bohemica c. 35. quemadmodum & hæretici, nostri temporis, ac Nouatiani, Theodoreto authore lib. hæreticar Fabular. Euseb. lib. 6. c. 33. Sed Confirmationem *Sacramentum esse chrismatis, quod in genere visibilium signaculorum, Sacro sanctum est, sicut ipse Baptismus*, scribit August. lib. 2. contra literas Petiliani cap. 104. Cyprian. in epist. 70. & tract. de Vnctione chrismatis, proque tali illam habent Theologi D. Thom. ante cæteros 3. p. q. 72. art. 4. Vbi Confirmationem appellat *Sacramentum, quo vexillum Regis nostri triumphantis, ac signum militare nobis traditur, & plenitudo Spiritus sancti datur ad robur spiritualis pugnæ.* articul. autem primo eiusdem quæstionis appellatur ab eodem *Sacramentum plenitudinis gratiæ*, ab August. tract. 3. in cap. 2. 1. ep. Ioan. *Vnctionis Sacramentum.* A Conc. Aquisgran. 2. parte 3. canone 5. *manus impositio à Melchiade Baptismi perfectio.*

Cap. 2. Materia Sacramenti Confirmationis est chrisma confectum ex oleo oliuæ, ac balsamo Innoc. 3. in cap. 1. de sacra Vnctione D. Tho. 3. p. q. 72. art. 2. Fabianus epist. 2. ibi enim ait Apostolos à Christo seruatore pridie passionis institutos fuisse de modo cõficiendi chrismatis, postquam eis pedes lauit. Ab ea materia, id est, Vnctione huic Sacramento nomen Vnctionis est factum, sic enim Aug. tract. 3. de cap. 2. epist. 1. D. Ioan. *Vnctio spiritalis ipse Spiritus sanctus est, cuius Sacramentum est in Vnctione visibili.* Appellaturque eo nomine ab Innocentio tertio, capite 1. de sacra Vnctione. *Vnctio*, inquit, *inuisibilis & interior, non solùm est signum, sed etiam Sacramentum, quia si digne sumitur, vel agit, vel auget absque dubio quod designat, ad exhibendum autem visibilem & exteriorem Vnctionem, benedicitur oleum, & cõficitur chrisma quod ex oleo fit & balsamo, mystica ratione.* Idẽ habet Cypr. in tract. de Vnctione chrismatis. *Hodie*, inquit, *sacrum chrisma conficitur in quo mixtum oleo balsamum, regiæ & sacerdotalis gloriæ exprimit vnitatem. Oleo enim quod luminis alimentum subministrat, & vires corporis, si perunctum illo fuerit, auget, opima cœlestis gratiæ largitas, nitor conscientiæ & ardor charitatis indicantur.*

A Innoc. in cap. 1. de Vnct. *Balsamo autem*, inquit, *odor bonæ famæ exprimitur*, iuxta eundem, *suauitas vitæ ex legibus, ac præscripto Dei, sanctè ac religiosè traducta.* Ab eadem causa nempe Vnctione quæ Sacramenti huius materia est proxima, chrisma, quod ad eam adhibetur, *genus Sacramenti appellatur*, à Concil. Arelat. sub Carolo Magno can. 18.

Cap. 3. Debet autem oleum ex quo fit chrisma esse benedictum ab Episcopo, ita Concilium Romanum, sub Syluestro canone quinto, Toletan. 1. can. 10. his verbis. *Quia quibusdam in locis Presbyteri dicuntur chrisma conficere placuit ex hac die nullum alium, nisi Episcopum chrisma conficere, & per diœcesim destinare.* Basilius de Spiritu sancto ad Amphiloch. cap. 27. *Aquam Baptismatis benedicimus & oleum Vnctionis, & eum qui baptizatur.*
B Ratio est, quod videatur è re esse, vt instrumenta, quibus ad animarum salutem, ac iustitiam, Deus vtitur, sancta fiant, antequam ad id ministerium adhiberi valeant, à profano autem, communique vsu secernuntur per Episcopi benedictionem secundùm D. Th. art. 3. decet ergo, vt tam chrisma quam infirmorum oleum, benedicantur, priusquam ad Sacramenta adhibeantur, quæ benedictio non est permissa Presbytero. *Si quis Presbyter ausus fuerit chrisma benedicere à suo officio deponatur.* Conc. Braccar. can. 37.

Præter chrisma & oleum, requiritur insuper Vnctio. Bonifac. 8. cap. quoniam in Baptismo 19. de sentent. in 6. Innoc. 3. in cap. 1. de sacra Vnct. *Vnctio*, inquit, *visibilis & exterior, signum est interioris & inuisibilis Vnctionis.* D. August. tract. 3.
C in cap. 2. 1. epist. canonicæ D. Ioan. *Vnctionis Sacramentum*, inquit, *est virtus ipsa inuisibilis, Vnctio inuisibilis Spiritus sanctus, Vnctio inuisibilis charitas illa quæ in quocunque fuerit, tanquam radix illi erit, quamuis accedente sole arescere non potest.* Et paulo ante. *Vnctio spiritalis est ipse Spiritus sanctus, cuius Sacramentum est in Vnctione visibili.*

Cap. 4. Forma huius Sacramenti est, *Ego signo te signo Crucis, & Confirmo te chrismate salutis, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amen.* Qua Syluest. vsum esse, cum se hoc Sacramento impertiit, Constantinus Imperator gloriatur, his verbis. *Leuato me de venerabili fonte, induto vestibus candidis, septiformis gratiæ Sancti Spiritus consignationem adhibuit, beati chrismatis Vnctione, &*
D *vexillum sanctæ crucis in mea fronte liniuit* dicens, *signet te Deus sigillo fidei suæ, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, in consignatione fidei* cunctusque clerus respondit, *Amen.* Et adiecit præsul, *Pax tecum.* Quidam ante, *Amen*, adiungunt, *vt replearis Spiritu sancto, & habeas vitam æternam*, quæ verba tamen non sunt de essentia formæ, sed effectum Sacramenti ex parte exprimunt, & indicant.

Reliqua omitti nequeunt, alioqui Sacramentum inane esset ac nullum, & primò crux est efformanda: *Nam omnia chrismata sacerdotalis mysterij crucis figura perficiuntur.* De consecrat. dist. 5. can. nunquid 10.
E At vbi, & in qua corporis parte confirmandi, crux est ab Episcopo formanda?

In fronte Innoc. 1. epist. ad Decentium cap. 3. his verbis. *Presbyteris, seu extra Episcopum, seu præsente Episcopo cum baptizant, chrismate baptizatos vngere licet, sed quòd ab Episcopo fuerit consecratum, non tamen frontem ex eodem oleo signare quod solis debetur Episcopis, cum tradunt Spiritum sanctum.* Constantin. Imperator. de primitiua Ecclesia,

& de donatione Constantini.

Quare etsi Presbyteris, per decreta Pontificum, liceat post Baptismum Christianos vngere, Principes quidem *non in capite, sed in brachio, siue in humero, vel in armo, in quibus principatus congruè designatur, Christianos autem bis ante Baptismum, primum quidem in pectore.* Gregor. 3. epist. 9. *Deinde inter scapulas, & post Baptismum.* Innocent. 3. in epist. ad Constant. Patriarcham, scilicet *chrismate sancto, in vertice.* Innocent. 3. cap. vnico de sacra Vnct. Gregor. lib. 3. epist. 9. ad Ianuar. Calaritan. Tamen frontem eis signare erat prohibitum Damasus epist. 4. quod hoc Episcopis solis ex institutione diuina sit debitum Toletan. 1. can. 20. Hispalense 2. can. 7. Leo epist. 86. his verbis. *Non licet Presbyteris Ecclesiam consecrare, nec per manus impositionem baptizandis, vel conuersis ex haresi Spiritum sanctum tradere.*

Cap. 5. Episcopi enim duntaxat, non alij, Sacramenti huius sunt ministri. Innocent. 3. in epist. ad Constantinop. Patriarch. ob eam causam *magnū* appellatur à Melchiad. in epistola ad Episcop. Hispaniæ c. 2. quod proinde *sicut vnum à maioribus fit, id est, à summis Pontificibus, quod à minoribus fieri non potest, ita & maiori veneratione venerandum, & tenendum est.* Itaque prohibentur à Gregor. Papa 1. Presbyteri, *ne baptizatos infantes signare sacro in frontibus chrismate præsumant*, lib. 3. epist. 9. ad Ianuarium, prohibendi causa fuit, quod vt loquitur Euseb. Papa primus in epist. 3. ad Episc. Tusciæ, & post eum Innoc. 3. de consuetud. cap. 4. *Sacramentum hoc ab aliis perfici nequeat quam à summis sacerdotibus*, id est Episcopis, *nec ab aliis tempore Apostolorum quam ab ipsis Apostolis legatur, aut sciatur esse peractum*, hoc enim ad eorum officium pertinebat, *nec vllus ex 70. discipulis quorum Corepiscopi speciem gerunt legitur donum Sancti Spiritus per impositionem, manuum tradidisse.* Damas. epist. 4. Quare etsi ex commissione Romani Pontif. possit simplex sacerdos Sacramentum hoc ministrare, vt habetur in Florent. in decreto Eugenij, & in can. peruenit distinct. 95. id suâ tamen, aut proprij Episcopi inductione, tentare ac aggredi, nec possunt, nec debent, non suâ, quia vt loquitur Leo epist. 86. ad Germaniæ Episc. *Id solis summis sacerdotibus fieri authoritate canonum præcipitur*, Presbyteris autem ne id velint vetatur in Conc. Hispal. 2. can. 7. Carthag. 2. can. 3. Vormat. can. 8. Greg. lib. 3. epist. 9. ad Calaritan. Episcop. Collata à Presbytero simplici Confirmatio est nulla Damasus epist. 4. Quare vt scribit Innocent 3. in cap. quanto 4. de consuetud. *Licet non sit hoc Sacramentum à fidelibus contemnendum, tutius tamen est illud sine periculo ex necessitate* (quæ legem non habet) *omittere, quam vt ab his, quibus id conferre non licet ex temeritate quæ lege damnatur, non sine graui periculo, inaniter conferatur.*

Similia habet Euseb. relatus in can. manus 4. de consecr. dist. 5. Nec Episcopi, possunt hanc confirmandi prouinciam, demandare sacerdoti cuipiam, de iis, qui illorum sunt potestati obnoxij. Quia cùm moris sit in Ecclesia, vt non ab aliis, quam qui Apostolis successerunt in eius regimine, Confirmatio perfici possit ac debeat, secundum Damasum epist. 4. & Euseb. loco citato, non videntur Episcopi ea authoritate præditi, vt impunè possint ac validè, Romano Pontifice inconsulto, tam antiquæ consuetudini derogare. *Si aliter præsumptum fuerit, irritum habeatur ac vacuum neque inter Ecclesiastica Sacramenta vnquam reputabitur.* Euseb. 1. in epist. ad Episcopos Thusciæ.

Cap. 6. Effectus huius Sacramenti primus est, larga ac liberalis donorum à Spiritu sancto impetratio, quibus baptizati in fide Christi, maiori ac splendidiori lumine illustrantur, ad eius nomen confitendum, constantes redduntur ac fortes. *Regeneratio enim per se saluat, mox in pace beati sæculi recipiendos, Confirmatio armat & instruit ad agones mundi huius & prælia reseruandos.* Melchiades in epist. ad Episcop. Hispan. c. 2. & in epistola. 1. *In Baptismo*, inquit, *regeneramur ad vitam, post Baptismum confirmamur ad pugnam in Baptismo abluimur, per Baptismum roboramur.*

Rabanus vt refertur de consec. dist. 5. can. nouissimè 5. ait, *per manus impositionem paracletum tradi baptizato, vt roboretur per Spiritum sanctum ad prædicandum aliis idem donum, quod ipse in Baptismo consecutus est, per gratiam vitæ donatus æternæ.*

Alter effectus, huius Sacramenti, est characteris impressio, à quo habet vt iterari secundo non possit, testis Gregorius 3. in epist. 4. habentque can. dictum est nobis 8. dist. 5. & cah. de homine 9. eiusdem distinct. Accedit authoritas Conc. Cabillon. 2. sub Carolo can. 27. cùm enim audissent Episcopi quosdam sæpius confirmari, statuerunt *Confirmationem sicut nec Baptismum iterari non debere.*

Tertius est impedire ne inter certas personas, confirmantem scilicet, & eum qui confirmatur, esse Matrimonium valeat, nam ex Confirmatione, seu frontis chrismatione, spiritualis cognatio eisdem modis contrahitur, quibus eam inducit Bapt. at hic Matrimonia impedit contrahenda, & dirimit contracta inter baptizatum, & eius patrinum Deus dedit in ep. ad Gordian. Episcopum, ergo & Confirmatio in pari gradu. Bonifac. cap. nedum primo de cognat. spiritali. Diserte Concil. Mogunt. can. 55. *Nullus ducat vxorem filiolam, nec commatrem, nec illam cuius filiam, aut filium ad confirmationē duxerit.*

Quartus ei communis cum Sacramentis aliis, est gratia: Spiritus enim sanctus, qui super aquas Bap. salutifero descendit illapsu in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in Confirmatione augmentum præstat ad gratiam Melchiad. epist. 1. Vrbanus epist. vnica relatus dist. 5. de consecrat. can. 1. quem effectum sic cohærere huic Sacramento, vt esse sine illo istud non possit, per quod Spiritus sanctus ad augmentum datur & robur dixit Innoc. 3. in epist. ad Patriarch. Constantinop.

TRACTATVS QVARTVS, DE SACRAMENTO POENITENTIÆ.

POENITENTIÆ quadruplex est notio. Primo enim *Pœnitentiam*, inquit Tertulianus lib. de Pœnitentia, *hoc genus hominum, quod & ipsi retro fuimus, cæci & sine Domini timore, nouimus passionem quandam esse, quæ venit ex offensa sententiæ prioris*, quam quia de bonis factis concipiebant, ideo eam probari sibi posse negat.

Secundo Pœnitentia Theologis idem valet ac pœna, quam de seipso peccator in vindictam admissorum exigit, aut quæ ei à confessario subeunda, in Sacramento imponitur.

Tertio, est Pœnitentia Theologis, ac Diuo Thomæ, virtus seu habitus, voluntatem hominis inclinans, ad Deum placandum eique satisfaciendum pro peccatis, ea detestando, sumptaque hoc modo Pœnitentia diuiditur in internam & externam: Internæ, quæ est actus quo quis scelera sua execratur, duæ rursus sunt species, perfecta scilicet, & imperfecta, perfecta cui nomen est contritio, ad remissionem peccati extra Sacramentum sufficit, qua vi caret imperfecta quæ attritio dicitur, seiuncta à Sacramento.

Prodit autem se, ac manifestat externa, precibus, maceratione carnis, ac lachrymis. *De ipso enim habitu atque victu* (verba sunt Tertuliani libro secundo de Pœnitentia) *mandat sacco & cineri incubare, corpus sordibus obscurare, animum mœroribus deiicere illa quæ peccauit tristi tractatione mutare, cæterùm pastum & potum, pura nosse, ieiuniis preces alere, ingemiscere, lachrimari, mugire ad Dominum Deum dies noctesque, Presbyteris adgeniculari, omnibus fratribus legationis suæ preces adiungere.* Quæ omnia quia exosa sunt Caluino & Luthero voluptatum studiosis, Pœnitentiam aiunt præter propositũ vitæ melioris nihil habere, quod est contra fidẽ.

Quarto idem valet Pœnitentia Theologis, ac externus quidam ritus in lege noua à Christo institutus, *absolutionem sacerdotis ac certos Pœnitentis actus complectens, per quem ritum baptizatis, Christi merita applicantur ad obtinendam veniam admisso-*
A *rum post Baptismum*, & huic ritui varia video nomina à Patribus imposita esse, vt *Exomologeseos*, à Tertuliano 1. de Pœnitentia cap. 8. Cypr. lib. 3. epist. 14. Irenæo lib. 1. cap. 9.

Secundo. *Tabula secunda post naufragium*, ab Hieronymo.

Tertio vocatur *peccatorum confessio* à Basilio interrogatione 209. Chrysost. homilia 20. in Genesim 13. in Ioannem Tertul. de Pœnitentia cap. 8. *Secunda* autem *Pœnitentia* à Clemente Alexandrino lib. 2. stromatum.

Quinto nominatur *reconciliatio* ab August. epist. 180. ad Honoratum, vltimo *manuum impositio*, ab eodem patre lib. 5. de Baptismo cap. 20. Cypriano
B lib. 3. epist. 14.

QVÆSTIO I.

An Pœnitentia sit Sacramentum.

NEgauerunt id olim Montanistæ cum Nouato, qui si fides est Augustino lib. de hæresibus cap 38. Ambros. lib. de Pœnitentia cap. 2. Socrati hist. lib. 1. cap. 2. etsi non omnem omnino spem tollerent obtinendæ veniæ, post Baptismum negabant tamen in Ecclesia potestatem vllam esse
C scelera relaxandi si essent grauia, vt sunt adulterium homicidium, &c.

Eos sequuti Caluinus & Lutherus de Sacramentorum numero Pœnitentiam expunxerunt, ac postmodum eorum asseclæ Melancthon in locis communibus anni 1522. Kemnitius in examine Concil. Trid. sess. 14.

Sententia Catholica, ac fide certa est, quam sequenti assertione explicabimus.

Vnica Assertio. *Pœnitentia verum est, ac proprium nouæ legis Sacramentum.*

Ita Florent. sub Eugenio 4. in literis vnionis & Trid. sess. 7. can. 1. & sess. 14. can. 1.

2. Ad rationem Sacramenti tria tantum in genere requiruntur, primo signum aliquod externum ac sensibile, secundo promissio gratiæ iustificantis conferendæ tali signo, tertio institutio & præceptum Christi de eo signo vsurpando, ad hunc effectum. Atqui hæc tria reperiuntur in Pœnitentia, nam primo est absolutio, secundo confessio Pœnitentis, quæ obitur à mutis quidem per signa, ac nutus, ab aliis scripto propter nimiam verecundiam, aut voce, quæ omnia vt patet sub sensus cadunt, quemadmodum & absolutio quæ quia vocalis est, aures ferit, estque proinde sensibilis. Secundo adest promissio gratiæ inclusa, his verbis. *Quorum remiseritis peccata*, Ioan. 20. Mathæi 18. *& reconciliamini Deo*, cum nec hominis cùm Deo reconciliatio, amissæque amicitiæ redintegratio, nec culparum condonatio ordinarie fiat sine dono gratiæ. Est præterea Christi institutio, cum mandato, de dicta cæremonia vsurpanda, quod Patres colligunt, ex Pauli verbis proxime citatis. *Posuit in nobis verbum reconciliationis, legatione fungimur pro Christo reconciliamini Deo* 2. ad Cor. 5. & ex his 1. Ioan. 1. vbi dicitur *si confiteamur peccata nostra fidelis est, & iustus, vt remittat nobis peccata nostra*, vbi cùm Apostolus dicit Deum fidelem esse, & iustum significat, hanc remissionem à Deo homini promissam esse, nec tamen cuilibet passim, ac sine discrimine, sed tantùm confitenti peccata, quod ex his verbis patet, *si confiteamur peccata nostra*.

Confirmatur, cùm errare Ecclesia nequeat, nec eius fides deficere Christi testimonio, *Et ego oraui pro te Petre, vt non deficiat fides tua*, si Pœnitentiam à primis eius fundatæ temporibus vsque ad hæc nostra habuit pro vero Sacramento, est hæc, in eo rerum ordine collocanda, at verũ est prius, patet ex cap. 1. ad abolendã de hæreticis vbi Pont. Pœnitentiam Sacramentum nominat, quod fecit & Greg. lib. 1. de vita Mosis, his verbis. *Lapis ex quo Moses in deserto eduxit aquas declarat quale, & quantum sit Pœnitentia Sacramentum*, eo verò communicari animæ gratiam, scripsere Gregor. Nissen. in oratione ad eos qui durius, & acerbius alios iudicant, Chrys. lib. 3. de sacerdotio Origen. homil. 2. in Leuit. & alij: errant ergo hæretici cum Pœnitentiam, de Sacramentorum albo obliterant.

Obiicies at in ea nullum est symbolum, nullum signum externum gratiæ, ergo nec Sacramentum.

Antecedens est negandum, nam his verbis Christi Ioannis 20. *Quorum remiseritis peccata*, datur potestas sacerdoti non quæcunque, sed iudicialis, ligandi scilicet ac soluendi, hoc est dicendæ sententiæ de peccatis, causa cognita, at iudicis sententia quando est in fauorem rei semper datur certa forma verborum, quæ capi possit ab iis, qui foro intersunt, talibus ergo sacerdotem vti oportet in absoluendo Pœnitente, quæ quidem alia esse nequeunt quam hæc, *ego te absoluo*, quæ sunt sensibilia, & proinde ad ipsius Sacramenti essentiam pertinentia.

Secundo, vt possit quis absolui, eius peccata cognita esse oportet iudici, eumque signo declarare aliquo, ab iis velle se absolui, sicque tam per hanc voluntatem, quàm alium eius actum, ad recipiendam eorum remissionem disponi, debet ergo vtrumque signis prodere, cum quæ latent nobis sint incognita, fit id verò confessione & dolore de peccatis, quem ad eorum relaxationẽ ita constat esse necessarium, vt sine eo condonentur adulto nemini. Quod ipsum indicat Cyprian. in epist. 5. ad Clerum & Presbyteros cùm eos admonet pacem

A lapsis dandam non esse, *nondum Pœnitentia acta, nondum exomologesi facta, nondum manu eis ab Episcopo & Clero imposita*.

Dices Pœnitentiam Sacramentum quidem esse, sed à Baptismo quidem non distinctum.

Respondendum contrarium esse de fide, vt determinauit Tridentin. sess. 14. can. 2. & cap. 2. & probatur quia materiæ & formæ horum Sacramentorum sunt diuersæ, ministri item differentes, nec enim is cuius est Baptismum conferre, iudex est, sicut est minister in hoc Sacramento.

Secundo, nec idem quoque est vtriusque Sacramenti effectus: nam in Baptismo remittitur tota culpa, & pœna, hic verò culpa, pœna tamen non semper integra. Quidquod ad culpæ remissionem, B perfectamque hominis nouitatem, præter absolutionem sacerdotis, opus sit, vt actibus quoque suis, dolore scilicet & confessione, viam sibi pœnitens ad eam faciat, ob quàm causam Pœnitentia appellatur à Patribus, *laboriosus Baptismus*, ab Hieronymo, *secunda post naufragium tabula*, quorum nihil simile Baptismus exigit, sed attritionem tantum in adultis, est hic ergo à Pœnitentiæ Sacram. diuersus.

QVÆSTIO II.

Quæ sit materia huius Sacramenti.

C PRima sententia est Scoti in 4. distinct 14. q. 4. Iosephi Anglez de Pœnitent. disp. 2. Pœnitentiam, vt est Sacramentum supponere pro sola Absolutione, eamque duntaxat concurrere ad collationem gratiæ.

Vera sententia quæ est D. Thomæ hic q. 90. art. 2. & 3. Caietani ibidem Soti in 4. dist. 14 q. 1. Gregorij de Valentia disp. 7. de Pœnitentia q. 1. puncto 1. explicabitur sequentibus assertionibus.

Prima Assertio. *Materia circa quàm ac remota Sacramenti Pœnitentia est peccatum actu, & propria voluntate commissum post Baptismum.*

Primo quia non est absoluendus nisi reus eiusmodi, non est alius, quam qui post Baptismũ peccauit, est ergo Pœnitentiæ materia remota peccatum.

D Secundo vt peccati veniam pœnitens in Sacramento obtineat, de eo non tantum dolorem concipere, sed insuper sacerdoti illud debet exponere, & clauibus subiicere Ecclesiæ, at dolere de peccatis alienis, non est facilè, confiteri autem commissa ante Baptismum, non est in more, cum in ea scelera iurisdictionem non habeat Ecclesia, quæ Paulo teste 1. ad Cor. 5. *Non iudicat de his quæ foris sunt* Non est ob eam causam peccatũ originis materia huius Sacramenti, vt enim est Baptismus tempore prior Pœnitentiâ, ita quæ animæ inhæserat, omnis per eum abstergitur macula. 2. de eo vtpotè non contracto voluntarie, nemo prudenter magis quàm de naturæ vitiosis affectibus dolere potest: quare tamen displicere homini ab eoque negatiue E saltem haberi valeat odio causæ nihil esse video, quale odium est eius cui talis culpa non placet, ideoque Baptismum ad eius deletionem appetit, hoc enim ipso censetur, eam odisse, saltem implicitè ac negatiuè.

Secunda Assertio. *Materia Sacramenti Pœnitentiæ, remota ac circa quam, non necessariò debet esse culpa aliqua mortalis.*

Causa est quòd venialia post Baptismum admissa clauibus subiiciantur validè etsi non necessariò;

enimuerò cùm per sacramentalia, vt inspersionem aquæ benedictæ, actum contritionis deleri queant, non nisi liberè submittūtur Sacerdotis arbitrio, non sunt ergo necessaria huius Sacramenti materia, cùm condonari possint aliter.

Tertia Assertio. *Materia Sacramenti pœnitentiæ proxima, & ad eius substantiam ac integritatem necessaria, sunt contritio, confessio, & satisfactio.*

Probatur 1. Sacramenta omnia nouæ legis materia constant & forma: At ex Florentino in decreto vnionis, forma huius Sacramenti est absolutio, pœnitentis autem actus, contritio, confessio, & satisfactio, quasi illius materia, Tridentini testimonio, Sess. 14. Ergo cùm materiæ & formæ nomina, partium sint essentialium, aut integrantium nomina, de veritate Assertionis positæ, superesse mihi dubium posse nullum videtur.

Secundò, probatur authoritate Trid. Sess. 14. can. 41. vbi *dicitur anathema negantis* (verba sunt Concilij loco citato) *ad perfectam remissionem peccatorum requiri tres actus in pœnitente, quasi materiam Sacramenti pœnitentiæ, videlicet confessionem, satisfactionem, & contritionem, quæ tres partes pœnitentiæ dicuntur.* Hinc enim argumentari sic licet: sunt hi tres actus, testimonio Patrum & Ecclesiæ, partes pœnitentiæ: ergo saltem ad integritatem ipsius pertinent: ita ergo certa est assertio, vt falsitatis, sine temeritate argui nequeat, cap. enim 3 eiusdem Sess. hæc leguntur Patrum. *Sunt autem quasi materia huius Sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe contritio, confessio, & satisfactio, qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti ad plenam & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur: hac ratione dicuntur partes pœnitentiæ.*

Quarta Assertio. *Sacramenti Pœnitentiæ, essentialis materia sunt actus pœnitentis duo, contritio & confessio, satisfactio verò integrans.* Ita esse de satisfactione sic probatur.

Si remitti potest culpa, nulla satisfactione pœnitenti imperata, non est hæc Sacramento essentialis, verum est prius.

Maior probatur. Non condonatur peccatum per Sacramentum pœnitentiæ, nisi verè in ratione Sacramenti sit tale, eiusmodi non est nisi constet partibus suis essentialibus omnibus, absentia enim vel vnius reddit illud mancum: vera est ergo Maior.

Minor ostenditur. In mortis articulo absolui potest homo destitutus sensibus, ac satisfaciendi incapax, nempe quia loqui nequit, quia ob inopiam non habet vnde restituat aut eleemosynam tribuat: ergo sine satisfactione remitti peccatum potest.

Secundò, pœnitens qui non satisfecit iustis Confessarij imperiis, non iubetur retexere confessiones antè obitas, quod tamen esset necesse, si est satisfactio pars Sacramenti essentialis, quid ita verò? quia peccatum nullum actuale remittitur nisi per claues, aut ordinem ad illas, id est, verum Sacramentum pœnitentiæ, cùm eius est facultas Trid. expressè Sess. 14. c. 4. vbi ait contritionem non iustificare, nisi vt votum confessionis includit: At satisfactionis omissio si ad essentiam Pœnitentiæ pertinet, Sacramentum facit irritum, ac nullum essentialiter non secus ac contritionis defectus.

Prima pars iam probatur. In actus prædictos quadrant omnia quæ ad materiam essentialem Sacramenti pertinent, ex se enim sunt indeterminati ad significandum & causandum gratiam, determinantur autem ab absolutione tanquam à forma extrinsecus informante, quæ sanè expressius multò quàm prædicti actus Sacramenti huius effectum si-

A gnificat, qui est peccatorum remissio.

Secundò, si dari absolutio validè sine confessione peccatorum ac dolore nequit: erunt hi actus Pœnitentiæ essentiales haud dubiè, cùm ad Sacramenti naturam id pertineat, sine quo esse nequit, sed verum est absolui posse neminem, nisi contritum ac confessum, datur enim absolutio per modum iudicialis sententiæ, communiter autem iudicium nullum est nisi rei accusatio præcesserit, quæ in præsenti instituto est pœnitentis confessio: est hæc ergo prærequisita essentialiter absolutioni iudiciariæ, per Sacerdotem datæ, aut dandæ. Idem de contritione dici debet, est enim instituta cōfessio, ad reconciliationem hominis cum Deo, reconciliari verò hic nequit, nisi admissa retractet formaliter,

B per verum dolorem qui sit attritio vel contritio, aut virtualiter per amoris actum, qui vtrùm supplere dolorem possit, qui Sacramenti huius pars est essentialis, postea videbitur.

Obiicies, non appellari à Trid. hos actus materiam simpliciter, sed quasi materiam, ex quo sequitur essentiales Sacramento non esse.

Triplex est responsio prima, hac particula *quasi* proprietatē rei non tolli, sed augeri, aut certè ad eam declarandā adhiberi, vt Ioan. 1. *Vidimus gloriam eius gloriā quasi vnigeniti à Patre:* nec enim his verbis de Christi maiestate, ac gloria, fideique veritate Apostolus detractū quidquam voluit. Secunda, dici *quasi* materiam, eo quòd propriè hi actus, materia non sint, qualis est physica, quæ informatur à forma.

C Tertia, ea voce *quasi* Concil. negare noluisse hos actus essentiales esse Pœnitentiæ, cùm cap. 3. eos ad remissionem culparum necessarios esse ex diuina institutione asserat, sed ea significare voluisse eos tanquam partes intrinsecas ad hunc effectum concurrere.

Obiicies 2. Si pœnitentis actus intimi sunt Pœnitentiæ, ipse sibi peccata remittet, quo quid absurdius? maximè cùm sit hæc laus Sacerdotis solius propria.

Respondend. 1. non incommodè dici posse pœnitentem per suos actus, quatenus subiiciuntur absolutioni, concurrere ad sui iustificationem, nec abhorrere à modo loquendi Scripturæ, quæ 1. ad Timoth. 2. remissionem peccati pœnitenti tribuit,

D his verbis, *Si quis se emundauerit ab his*, &c.

Respondendum 2. Maiorem esse falsam, nec enim alius propriè causa est totius artificiati, quam qui formam tribuit patet in statuario, qui etsi causa non sit materiæ, est tamen statuæ, ergo cùm Sacramentum, quidpiam sit artefactum, non alius propriè eius futurus est Minister, quàm qui ei formam dabit, quod soli Sacerdoti conuenit.

Obiicies 3. Vt pœnitētis actus partes huius Sacramenti dici possent, deberent inter se vniri, nec enim totum coalescit, nisi ex partibus coniunctis, quod in hoc Sacramento non accidit, cùm absolutionem confessio tempore præcedat.

Respondend. vnionem aliam inter partes Sacramenti, quod est ens morale, non exigi quàm moralem, quam habent haud dubiè dicti pœnitentis

E actus, in hoc Sacramento, quos constat concurrere ad actum iudicialem, cuius partes non est necesse vniri inter se aliter quàm moraliter, nam accusatio defensione est prior, condemnatio autem vel absolutio multo sæpe tempore vtraque posterior.

Obiicies 4. Eodem modo loquuntur Concilia de satisfactione ac aliis actibus: vel hi ergo Pœnitentiæ essentiales non erunt, vel id satisfactioni peræquè conueniet.

Respondend. ex modo loquendi Concilij contra nos inferri nihil posse quod Assertioni hîc positæ obstet: enimuerò cùm scirent Patres ambigere scholasticos ecquid in partibus huius Sacramenti essentialibus, adnumeranda foret satisfactio, de eo nihil sibi statuendum esse censuere, hoc tantùm contenti dicere, quod erat certum, tribus illis actibus, quasi ex materia coagmentari, addidere Theologi iisdem, si modò ad prędicti Sacramenti essentiam pertineant, produci gratiam.

Primò, quia Sactamenta nouæ legis signa sunt eius practica. Secundò, quia Sacramentorum forma ac materia, quæ duæ res, eis essentiales sunt & intrinsecæ, effectus sui producendi vim habent. Astipulatur Tridentinum, cùm enim Sess. 14. cap. 3. asserat in forma huius Sacramenti vim eius præcipuam sitam esse, confessioni quoque & dolori, duobus pœnitentis actibus, momentum innuit inesse ad gratiam, licet minus tamen præcipuum quàm absolutioni. At est omnis (inquies) absoluendi authoritas à clauibus, quæ solis tamen Sacerdotibus sunt datæ. Sunt ergo Pœnitentium actus omnes ad producendam gratiam superflui, ac inanes.

Respondend. potestatem absoluẽdi ab his esse, vel dependenter ab illis, his autem actus pœnitentis subiici, & simul à Deo assumi iustificando peccatori, & ita ab hac obiectione Assertioni nostræ præiudicium non fieri.

QVÆSTIO III.

Quænam sit forma huius Sacramenti, & in quibus præcisè verbis consistat.

PRima Assertio. *Est forma Sacramenti Pœnitentiæ in his verbis posita, quibus significatur peccatorum remissio, qui effectus est eius proprius*, qualia sunt, *Absoluo te*, & æquiualentia. Trid. Sess. 14. c. 3. expressè, probaturque.

Id habet in Sacramento rationem formæ, quod clarè eius effectum significat, sed effectus Sacramenti pœnitentiæ, est peccatorum remissio, & hæc per hæc verba, *Absoluo te*, aut æquiualentia, non obscurè innuitur.

Maior est certa, cùm enim sit formæ materiam determinare, hoc nomen ei maximè parti cõueniet, quæ comparatione facta ad materiam Sacramenti, eius effectũ expressiùs significabit: Ratio enim essẽtialis Sacramẽti est, esse signũ visibile inuisibilis gratiæ, id ergo in eo habebit rationẽ formæ, quod clarè denotabit, id cuius est causa, vera ergo est Maior.

Minor probatur. His verbis, *Absoluo te*, & æquiualentibus, declaratur iurisdictio Sacerdotis in peccata eorumque remissionem, & non nudum tantùm ministerium, quod Trid. can. 9. Sess. 14. exigit, cùm dicit anathema negantibus absolutionem iudicialem actum esse, sed tantùm ministerium nudum, per modum denunciationis, quòd culpas Deus pœnitenti remiserit.

Secunda Assertio. *Hæ duæ voces*, Absoluo te *sacramentaliter sumptæ essentiam componunt formæ Sacramenti Pœnitentiæ.* Sotus in 4. dist. 14. q. 1. art. 3. Sylu. verbo absolutio 6. §. 5. & 4. Caietanus in Summa, verbo absolutio.

Probatur. Illis solis verbis per se continetur forma Sacramenti, quibus significatur ipsius effectus, & simul actio sacramentalis, prout à Ministro pendet, huius modi sunt hæc duo, *Absoluo te*, respectu effectus Sacramenti Pœnitentiæ, qui est peccatorũ remissio, Ioannis 20. *Quorum remiseritis peccata.*

Secundò, si necesse est peccata exprimi in forma, maximè quia sunt materia Pœnitentiæ, aut quia nisi explicentur, absolutionis quæ datur natura ac qualitas, quantum est opus, non exprimitur. Non primum, nam quid est necesse in actu signato materiam Pœnitentiæ circa quam exprimi? Nec secundum, nam ex confessione rei & absolutione eiusdem à censuris satis superque indicatur absolutionem, quæ tunc datur, aliam non esse quàm de peccatis.

QVÆSTIO IV.

An absolutio data verbis deprecatoriis aut scripto sit valida.

PRima Assertio. *De necessitate formæ Sacram. Pœnitentiæ est, vt verba eius non sint deprecatoria.* D. Th. opusculo 23. Anglez l. 4. difficultate 4. conc. 3.

Huius doctrinæ percelebratæ assensor, & comprobator est Suarez, cum aliis, quorum est hoc opinio certior, quo à Concilio inter fidei dogma recensetur, sic enim Sess. 14. cap. 13. *Docet præterea sancta Synodus Sacramenti pœnitentiæ formam in qua vis eius præcipuè est sita in illis verbis positam esse, Ego te absoluo, quibus de Ecclesiæ sanctæ more preces adiunguntur, ad ipsius tamen formæ essentiam nunquam spectant, neque ad ipsius Sacramenti administrationem sunt necessaria.* Hæc Concilium, pro quo facit & ratio.

Est Minister huius Sacramenti in causis animæ controuersis ac dubiis iudex. Trid. Sess. 14. cap. 6. Absolutio autem quæ per eum pœnitenti est data vel danda, iudicialis est actio, ex can. 9. eiusdem Sess. At iudicem oportet cum authoritate sententiam dicere, signare lictori præcipere, vt de nocente merita supplicia repetat, non orare, non ad preces descendere, vt in eum exemplum statuat. Sanè cùm sint Apostoli scelerum à Christo constituti arbitri, iis dictum memini, *quorum remiseritis peccata*, Ioan. 20. *quodcumque solueris*, Matth. 18. non autem, quibus postulabitis veniam, quod est argumento, non precando, sed iubendo peccata à Confessariis donanda esse.

Obiicies. Forma extremæ vnctionis verbis deprecatoriis constat, per eam enim supplices Deo fimus, vt *per suam misericordiam indulgeat ægro, quidquid peccauit*, per visum, verbi causâ, &c. Eiusmodi ergo constare quoque poterit forma pœnitentiæ.

Neganda Consequentia, disparitatis hæc est causa, quòd effectus extremæ vnctionis à precibus quæ formæ vim habent, pendeat, vt praxis Ecclesiæ, forma ritualium & Scriptura indicant, Iacob. 5. *Infirmatur quis in vobis adducat Presbyteros, & oratio fidei allevabit infirmum, et si in peccatis fuerit, remittentur ei.* Cuius modi nihil est in Pœnitentia, vt loquitur tam eius institutio comprehensa his Christi verbis, *Quorum remiseritis peccata, quæcumque solueritis*, &c. quam praxis totius Ecclesiæ, quæ cùm initium non habeat, habenda est pro Apostolicâ traditione.

Obiicies 2. Cõsueuisse Gręcos, in huius Sacramẽti administratione, verba adhibere deprecatoria, nec alia, si fides est Marco Ægyptio & Nicol. Cabasylæ, indicatque hæc eorum oratio, quæ in Sacra-

A mento Pœnitentiæ, illis est formæ instar dimitte ei, condonati Domine, quid ergo verat quo minus in Ecclesia Romana collatum Sacramentum, pari forma verborum sit validum?

Antecedens est falsum, nam ad verba allata, quæ inuocationem baud dubiam habent, alia quoque eos adiicere solitos, à nostris si sono ac sensu non diuersa, scripsit Arcudius lib. 4. cap. 3.

Obiicies 3. scribere Leonem epist. 91. peccatorem non nisi supplicantis Presbyteri precibus indulgentiam consequi, est ergo forma Sacramenti, per quàm conceditur, hæc remissio, inuocatoria.

Neganda est conseq. ad Leon. autem respondendum, loqui eum tantùm de forma Sacramenti Patrum more, hoc est impropriè, à quibus forma Sacramenti, appellatur oratio, ideo quòd per eam B implicitè inuocetur virtus diuina, vt secundum pactum cum Christo initum remittat peccata, ac in homine producat gratiam.

Secunda Assertio. *Absolutio verbis est danda secus est nulla.*

In literis enim Eugenij est his verbis. *Sacramenta omnia constant verbis tanquam forma & rebus vti materia.* Ergo data absolutio aliter, quàm verbis est nulla. Florentino assentitur Trident. synodus sess. 14. cap. 3. *Forma ١ nmus Sacramenti in his verbis ministri est posita, Ego te absoluo*, sed propriè non alia ministri sunt verba quam quæ ore prolata, quare contraria sententia cuius authorem se præbuit Medine cod. de Pœnitentia tract. 2. q. 15. 4. quartum dictum, vt improbabilis & Concilij verbis contraria C non est tenenda.

Obiicitur contra 1. Confessio scripto potest fieri ergo & absolutio sic dari. Neganda consequentia ideo enim confessio explicatur de scripto, quia id est vtile, ac sæpe pœnitenti necessarium ad subsidium nimiæ verecundiæ, quæ non patitur peccata sua palam eloqui.

Deinde quia voce singultibus interrupta, ac confusa lachrymis Pœnitentis, ne trahat tempus, expedit ita illum peccata sua explicare, quod non habet locum in absolutione, quæ à quolibet potest facilè, vt commendari memoriæ, ita & proferri sine pudore.

Obiicies 2. Absolutio, iudicialis est actio sed iudices sententiam suam scripto ferre possunt, ergo, D & sacerdotes. Multiplex est responsio ad minorem. Prima tribunalium omnium consuetudinem hanc esse, vt iudicum sententia sit vocalis. Secunda etsi forte alicubi scripto, detur, non id fieri tamen quasi in scriptione vis eius sit posita, sed quia propter infirmitatem animi in iudice, eiusdē loquēdi difficultatem ac metū maximè, in cœtu populi, aut consulum, iuuari debet eius memoria, formido minuenda tali subsidio, quod cùm sit rarum, ac infrequens pro regula formaque capi non debere. Responsio tertia est, aliam fori externi, internique rationem esse: in hoc enim idem est testis, actor & reus, in externo minime. 2. Pœnitenti fidem sacerdos adhibet, tam pro se loquenti, quàm contra. 3. Non E secundum probata, sed allegata iudicat, quorum nihil fit à iudice regio, cum alius esse debeat testis in foro cui præsidet, & alius accusator, nec alteri eorum credatur sine alio, cum non sufficiat testis sine accusatore, quare non valet consequentia ab vno foro ad aliud, cuius rei alia ratio afferri non potest, quam Christi Domini institutio quam talem esse constat ex praxi Ecclesiæ, & traditione sæculorum omnium.

QVÆSTIO V.

An sit de necessitate Sacramenti, vt absolutio simpliciter detur, & absolute, nulla ei conditione de futuro addita.

ASsertio prima. *Absolutio data sub conditione de futuro, est inualida, & sacrilega.*

Inualida quidem, quia ad validitatem Sacramenti requiritur, vt qui illud administrat intentionem habeat saltem implicitam, faciendi quòd facit Ecclesia, at ea caret, quisquis absoluit cùm conditione euentus futuri non necessarij. Quid enim est Ecclesiæ in Sacramentorum vsu propositum? Nempe vt hæc operentur consentaneè eorum essentiæ, quod tamen non accidit quando conferuntur sub conditione de futuro, cum istiusmodi conditionibus hoc sit à natura inditum, suspendere effectum ad tempus quo existent, cum tamen Sacramenta agant necessariò quando sunt.

Secundò. Forma est inualida cùm est falsa, quid ita? Quia in hoc versatur eius essentia, vt id efficiat quod significat, & contra, sed hæc significat de præsenti remissionem peccatorum, ergo illam efficit, quod tamen falsum erit, si conditio de futuro apponatur formæ, quia per eam suspenditur effectus, nec enim sacerdos vult absoluere, sed tunc tantum cùm ponetur conditio, quod tamen esse non poterit, eo quod non sit tunc ponenda forma. Sic autem esse vt dicitur probatur, qui dicit, absoluo te si restitues, aut si ad superiorē iueris, non intendit Pœnitentem liberare à culpis, cum hæc verba pronuntiat, sed cùm iste alienum reddiderit, cum superiorem adierit, idem enim est ac si diceret, absoluo te cùm id egeris, non ante, quod tamen est contrarium intentioni Ecclesiæ, & Sacramentorum essentiæ, quæ operantur necessario cum sunt, non erit autem postea confessio nec absolutio vt patet.

Ex quo sequitur prædictam formam esse quoque sacrilegam, quia sacrilegium est, reddere Sacramentum sua culpa inualidum.

Dixi sub conditione de futuro, quia etsi absolutio dari nequeat cum conditione quæ est de præsenti, aut præterito, eo quòd talis forma, sit contra morem Ecclesiæ, data tamen cùm hoc modo, tenet, causa est, quod cōditio istius generis, non sit propriè conditio, lege, cum præsens digest. si certum petatur, nec suspendit effectum, ob eamque causam addi formæ potest, & quidem licitè in tribus casibus.

Primus est cùm dubitatur an qui confitetur habeat vsum rationis, vt si est puer, vel an habeat cum in actu confessionis, vel necessarium dolorem.

Secundus est cùm sacerdos clare non agnoscit an peccatum vllum ex illis quæ pœnitens explicat rationem venialis habeat, tunc enim potest dicere Absoluo te, si quæ es confessus sint peccata.

Consultius tamen est, & in praxi semper seruandum, vt à pœnitente exprimatur confessio alicuius culpæ iam ante explicatæ, cui adueniens absolutio gratiam in eo producat Sacramenti propriam.

QVÆSTIO VI.

Quænam hic requirantur ex parte formæ necessitate Sacramenti, & præcepti.

SVpponendum primo. Formam huius Sacramenti esse hanc, *ego te absoluo à peccatis tuis, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Trident. sess. 14. c. 3.

Supponendum secundò. Id esse de necessitate Sacramenti, sine quo stare, esseque absolutum & integrum non potest.

Supponendum 3. Quinque esse in forma huius Sacramẽti personam scilicet absoluẽtem, absolutã, actum ipsum absolutionis, id quo absoluimur, hoc est peccata, & inuocationem Trinitatis, & de his omnibus dubium esse, an sit necesse, ea necessitate Sacramenti exprimi, &

Dico 1 *Non esse necesse hoc genere necessitatis mentionẽ facere persona absoluentis.* Nam forma Græcorũ est valida, & in ea tamẽ absoluẽs non exprimitur vt patet ex his eorum verbis, *Absoluatur seruus Christi.*

Dico 2. *Necessitate Sacramenti exprimendam esse personam quæ absoluitur:* Quia in omnibus Sacramentis, præterquam Matrimonio, forma debet significare aliquam applicationem quæ fiat subiecto, hæc autem significari nequit quin explicetur subiectum quod fit per pronomen, *Te*, aut aliud ei æquiualens.

Dico 3. *Et id quoque exprimendum esse, quod in hoc Sacramento remittitur:* Ratio est, quod forma Sacramenti significare debeat, quod efficit, ergo cùm in Sacramento absoluatur pœnitens, est id in eius forma exprimendum. An autem peccatorum mentio fieri debeat, DD. ambigunt.

Affirmantem tenuere olim Palud. in 4. dist. 22. q. 3. Pet. Sot. lect. 4. de Confess. Negantem Sylu. verb. absolutio 6. paragr. 4. & 5. Cajet. ver. Absolutio Graff. cap. 32. num. 9. quorum sententiæ subscribendum puto ob rationes sequentes.

Prima est, quod Tridentin. cum de forma huius Sacramenti disputat meminerit harum vocum duntaxat, *Absoluo te*, sunt hæ ergo solæ Sacramento intrinsecæ, alioqui addendæ fuissent & aliæ, si quæ fortè ei essentiales fuissent.

Secunda, si est necesse in forma huius Sacramenti peccata exprimere, causa repetenda est haud dubie ex harum rerum aliqua nempe quia sunt materia Pœnitentiæ circa quam, aut quia aliter, non satis exprimetur absolutionis qualitas. Non 1. quia nihil est necesse in Sacramentis eorum materiam in actu signato exprimi, vt patet inductione. Nec 2. quia ex confessione peccatorum, absolutione à censuris quæ præcedere solet absolutionem à peccatis, satis quisque intelligit cuiusmodi sit illa, quæ tum datur, nempe à peccatis, quare probabile mihi est hæc verba (à peccatis) de substantia, ac integritate formæ esse, nec proinde sine mortali omitti posse. 1. Quia ea Ecclesia adhibet. 2. Quia non constat clare an sint essentialia prædictæ formæ, cum multi id asserant, quare omitti non debere DD. est opinio.

Dico 4. *Inuocationem sanctæ Trinitatis non esse forma essentialem & intrinsecam:* Quia id nec ex scriptura, nec vllo Concilio colligitur, vt patet, est tamen hæc inuocatio de necessitate præcepti, quod secluso scandalo, & contemptu obligat tantum ad veniale, ad nullũ autem quando ex causa omittitur.

QVÆSTIO VII.

Quid significent hæc verba, Ego te absoluo.

SEntentia Magistri in 4. dist. 18. est eorum verborum sensum hunc esse, ego te ostendo absolutum, & ita sacerdotem nunquam absoluere pœnitentem, sed tantùm declarare eum à peccatis liberatum esse beneficio contritionis, quæ absolutione, ac Sacramento, est prior, & hæc opinio est hęreticorum nostri tẽporis proindeq; non sequenda.

Existimarunt Scotus in 4. dist. 14. art. 4. Hugo à sancto Victore 2. de Sacramentis cap. 8. significari verbis allatis Pœnitentem per sacerdotem liberari à reatu æternæ pœnæ, per Deum autem solum à culpa.

Verissima sententia explicabitur sequentibus assertionibus, quarum explicationi præmittendæ, sunt notitiæ aliquæ. Prima in sacerdote, nempe veram & propriam potestatem esse delendi peccata, rem de fide esse declarant verba. Trid. Concil. sess. 14. can. 3. vbi ab Ecclesia remouendus esse dicitur. *Qui dixerit verba illa Domini saluatoris, accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis non esse intelligenda de potestate remittendi, ac retinendi peccata in Sacramento Pœnitentiæ, sicut Ecclesia Catholica ab initio semper intellexit.*

Secunda Sacramenti huius effectum proprium, esse peccatorum remissionẽ, eamque à sacerd. fieri quia vt habet Flor. in decreto vnionis & Trid. per Pœnit. redimus cum Deo in gratiam sess. 14. c. 3. at sacramentalis actio, est etiam ministri actio, quæ in facto esse, est gratia producta cõcomitãter, cõsecutiue autẽ peccatũ delet, ergo effectus huius actionis, est peccati remissio per ministerium cõfessarij.

Prima Assertio. *A sacerdote non tantùm reatus æterna pœna, sed etiam culpa remittitur.*

Ita Trid. sess. 14. cap. 3. & 4. Nam priori loco definitè sanciunt Patres, rem & effectum Sacramenti Pœnitentiæ, esse reconciliationem hominis cum Deo: posteriori autem attritionem ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam, disponere. Vnde sic argumentamur. Reconciliatio hominis cum Deo fit remissione culpæ, cum quanto tempore hæc est in homine, sit hic Deo inuisus eiusque hostis, ea autem deleta, per infusionem gratiæ, incipiat amicus esse, at Deo reconciliatur homo per Pœnitentiam: supponit ergo Concilium deleri culpam beneficio Sacramenti, ergo & ope sacerdotis, qui eius est causa saltem instrumentaria.

Secundò, ideo attritus, disponitur per attritionem ad recipiendam gratiam, in Sacramento Pœnitentiæ, quia hęc ab eo producitur, ergo & à sacerdote, nam quòd est causa causæ est etiam causa causati, sed sacerdos est causa Sacramenti Pœnitentiæ, ponendo eius formam, ergo & gratiæ, ergo & remissionis culpæ.

Tertiò, verba formæ Sacramenti id maximè significant qood ab eo fit, & cuius causa est institutum, illud non est pœnæ remissio, primo & per se, cum consequenter tantum tollatur, sed culpæ iuxta hæc Christi verba. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Ioan. 20. non ergo pœna propriè, & immediatè, sed culpa per Sacramentum Pœnitentiæ deletur.

Obiicies, si verba formæ, peccata remitti, signi-

ficant semel condonatæ, clauibus iteratò subiici non poterunt, sicque confessionum generalium, vsus in Ecclesia interibit omnis; nam quis eximi solutique vinculo velit, quo non tenetur ligatus amplius? Deinde ecquis verè, ecquis iustè constituere se reum peccati ausit, cuius macula non notatur: at confitendo generaliter, reum se fatetur eius culpæ, cuius pars ei nulla adhæret, ergo vel falsa forma erit, vel peccatum iam explicatum in confessione, & relaxatum, denuò Sacerdoti exponi non poterit.

Quidam ob hanc difficultatem asserunt, inclinationes quæ ex peccato sunt reliquiæ, reales, ac veras tantùm remitti per confessionem repetitam culpæ iam ante remissæ. Ita Caiet. tomo. 1. Opusc. B tract. 5. q. 1. ad 2. sed hoc esse nequit, cùm Sacramentum ad has reliquias delendas non sit institutum.

Aliis videtur peccatum, hoc nomine dici remitti, quod pœnitens per absolutionem liberetur ab obligatione subeundæ pœnæ, quam peccando meruit, siue hæc sit temporalis, siue æterna. Sed hoc similiter non satisfacit, causa est quòd pœnitens potest actibus suis cum nexum soluisse, eam obligationem expunxisse omnem.

Dico ergo secundò. *Verba formæ seorsim sumpta & sine ordine ad alios actus pœnitentis significare per se primò & immediatè remitti peccatum tam in se, quàm effectibus suis, si aliquod, aut aliqua adhuc supersunt absoluenda.* Ita Ægid. de Coninch. disp. 4. de Sacr. C pœn. num. 9.

Probatur. Sacramenta faciunt quod significant, sed verba formæ primò per se & immediatè significant remitti culpas, consequenter autem infundi gratiam, vera est ergo Assertio.

Secundò, hæc verba, *Absoluo te*, propriè sumpta, significant pœnitentem liberari à suis vinculis, at tam peccatum, quàm reatus pœnæ temporalis, aut æternæ, vel priuatio diuinorum beneficiorum, sunt vincula, ac peccati effectus, vincula quidem, eo quòd hominem ad aliquid obligent, & ab aliquo impediant, metaphorâ ductâ à cathenis, quæ his irretitum sistunt, moranturque ne multa faciat, aut obtineat, quæ consequi aliter potuisset.

D Quod autem reatus ad pœnam, & obligatio ad confitendum; ac priuatio diuinorum beneficiorum effectus sint peccati, patet, quia qui eo caret ad hæc non tenetur. Secundò, quo maiora sunt peccata, eo maior est obligatio ad hæc omnia, etsi enim per gratiam culpa omnis deleatur, ea tamen remanet aliquo modò in effectu suo, nempe in turpitudine ac deformitate, quæ in hoc consistit quod creatura infinitè vilis & indigna Deum offenderit, ratione cuius offensæ fit, vt indignior sit diuinis beneficiis, quàm qui in eius se amore ac cultu cōtinuit, vt videre est inter homines, quorū vni, etsi Princeps illatam sibi per eum iniuriam remiserit, tamen idem ipse, eius beneficentia ac amore minus est dignus E eo qui nunquam eius mandata violauit, hæc autem indignitas eo semper fit minor, quo pœnitens Deo per gratiam fit vicinior, in Sacramento.

Ducta hinc ergo argumētandi causa, sic agimus. Ad verificationem formæ, sufficit pœnitentem solui vinculis, quibus tenebatur astrictus. At tam peccatum in se, quàm in effectibus suis, de quorum numero est obligatio tam ad confitendum, quàm ad pœnam temporalem subeundam, cum indignitate morali ad amicitiam Dei, & eius beneficia recipienda, vinculum est, ergo vt verificetur forma, sufficit alterum istorum dissolui, hominemque per A absolutionem, reddi saltem magis dignum diuinis beneficiis: At semper id fit, quia ratio in Deo, car iis priuet hominem est offensa, cum dedecore morali quod eius causa ab eodem homine recipit, ergo ratio recuperandi hæc beneficia, cum diuina amicitia, est cultus qui Deo exhibetur per cōfessionem, quæ quo frequentior erit, hoc quoque cultus iste maior est futurus.

Dico tertiò. *Formam Sacramenti pœnitentiæ non significare absolutionem omnem hic & nunc conferri, quæ per eam dari potest, sed aliquam ex his indeterminatè, siue sit à culpa, siue à pœna, aut ab aliqua re consequente ex peccato.* Ita Coninch. suprà Layman. lib. 5. tract. 4. cap. 3. num. 7.

Quia de qualibet earum rerum verificari forma potest, & non est necesse eam de omnibus intelligi, cùm per quamlibet earum absolutionum quas in Sacramento recipimus, non tollantur omnia nostra vincula, nec enim omnis obligatio temporalis pœnæ subeundæ, quam peccando meruimus, per Sacramentum desinit, quemadmodum nec cætera quæ peccatorum reliquiæ dici solent.

Assertio quarta. *Verba formæ vt componunt Sacramentum cum actibus Pœnitentiæ, significant gratiam sanctificantem, & consecutiuè remissionem peccati.* Probatur. Sacramenta primò & per se significant quod producunt, & consequenter destructionem formæ ei oppositæ, vt patet inductione facta per omnia Sacramenta: Sed hæc producunt gratiam, & ex consequenti, seu consecutione quadam necessaria, remissionem culpæ: ergo vt illam primò & per se denotat, ita & hanc consecutiuè.

Obiicies primò. Si hæc verba formæ, *absoluo te*, significant tolli à pœnitente vincula, de quibus facta est in Assertione mentio, forma sæpe falsa erit, & maximè in casu, quo nulla eiusmodi in pœnitente supererunt, quod accidere potest post longos, ac diuturnos cruciatus Dei causa toleratos.

Neganda est sequela, quia etsi nullum vinculum in pœnitente residuum foret, eo quòd peccata alia ad confessionem non afferat, quàm quæ sint deleta in confessionibus præteritis, non ideo tamen falsa erit absolutionis forma: sensus enim tam eius, quàm horum verborum, *Absoluo te*, est, confero tibi gratiam sanctificantem, suapte natura vim habentem remittendi peccata, non alia tamen quàm quæ, & quatenus in pœnitente ritè disposito, ad eorum remissionem, inexistunt.

Obiicies secundò. Ad veritatem formæ necesse est, vt pœnitens vel vnum saltem peccatum Sacerdoti exponat, quod non sit remissum, alioqui falsa esset forma maximè cùm ei adiungantur hæc duo verba, *à peccatis*.

Maior est falsa, si de culpa agitur, vera si de effectibus, causa est quòd Sacramentum neque secundum se totum, neque secundum aliquam sui partem absolutè significet hîc & nunc aliquod peccatum, secundum quod habet rationem culpæ, adhuc existere, aut remitti, sed sub conditione tantùm, quòd sit delendum, si quod fortè remanet. Ægid. disp. 4. dub. 8. num. 59.

QVÆSTIO VIII.

Quænam requirantur necessitate Præcepti ex parte formæ in hoc Sacramento.

PRimò requiritur vt remoueantur à forma absolutionis omnes voces & modi loquendi, qui non sunt ab Ecclesia approbati, sed quorundam Confessariorum inscitia introducti, quorum nonnulli sunt superflui, periculosi alij. Superflui sunt, *Absoluo te ab omnibus peccatis venialibus, mortalibus, & circunstantiis eorumdem*: quia hæc omnia comprehenduntur hac voce, *peccatis*. Periculosi sunt, *Absoluo te ab omnibus peccatis, de quibus es contritus, aut de quibus libenter confiteris*: habet enim hæc forma loquendi multa, quæ doctis probari nequeunt. Primò quòd ad scrupulos aperiat aditum, cùm nemini constare certò possit, an eo dolore tangatur, qui sit contritio.

Secundò, quòd absolutio, non in ea modò peccata cadat, quorum ob Deum verè nos pœnitet, & de quibus est contritio, sed etiam in alia, de quibus tantùm habetur attritio, imò & in multorum sententia, de quibus sufficiens non est conceptus dolor, modò id sit pœnitenti incognitum. Quia quamuis in hoc posteriori casu non conferatur gratia, per absolutionem, confessio tamen secundùm illos est rata, quam proinde repetere nihil sit necesse, de quo nos postea suo loco pluribus.

2. Necesse est necessitate præcepti vt adhibeantur eidē formæ omnia quæ secundùm Ecclesiæ cōsuetudinē adhiberi solent, quorum nonnulla absolutionem antecedūt, eam alia comitantur, subsequuntur alia. Tria sunt quæ eam debent præcedere, primum est, vt ab eo satisfiat parti læsæ, si potest, qui iniuriam intulit, sin minus, ab eo exigenda est cautio, fideiussor, aut pignus, quod si, ne id quidem, est in eius potestate, saltem iubebitur iureiurando asserere facturum se illi satis, vbi se primùm commoda ad id occasio offeret. Quod tamen de iis duntaxat est casibus intelligendum, in quibus ius, illud absolutioni præmitti imperat: In aliis cauendum est sedulo Confessario, ne de eo pœnitenti legem imponat, sufficere ei debet, quod certum sibi statutumque esse dicat, satisfacere officio, restituere ablata, à læso veniam offensæ petere, in summa, ea exequi omnia, quæ religiosa Sacramenti lege facere tenetur. Sylu. Confessor. 4. parag. 7. Nauar. c. 26. num. 2. & cap. 27. num. 47. 48. & 73. Graphius cap. 36. Casus autem in quibus ea cautio debet exigi, sunt sequentes. Primus, cùm qui absolui debet, est notorius excommunicatus, cap. ex parte, de verb. signific. cap. solet de sentent. in 6.

Secundus, cum infamia laborat incensæ domus, agri, aut Ecclesiæ. Sic enim Innoc. II. 23. q. 8. ca. pessimam 33. his verbis. *Si quis siue pro odio, siue pro vindicta ignem apposuerit, vel apponi fecerit, aut appositoribus consilium vel auxilium scienter tribuerit, excommunicetur, & si mortuus fuerit incendiarius, Christianorum careat sepultura, nec absoluatur, nisi priùs damno resarcto secundùm facultatem ei cui intulit, iuret se vlteriùs ignem non appositurum.*

Tertius casus, in quo iuramentum aut cautio absolutioni præmitti debet, est cùm is cui est impertienda, reus est violatæ Ecclesiæ, aut rapinæ manifestæ: sic Eugen. 3. cap. super eo, 2. de raptoribus. *Non nisi priùs ablata restituat, si potuerit, vel emendandi firmam & plenam securitatem fecerit, pœnitentia beneficium ei est negandum.* Idem de vsurariis manifestis statutum est à Gregorio eius nominis X. fidem facit decretalis eius secunda de vsuris in 6. vbi est his verbis *Nullus manifestorum vsurariorum testamentis intersit, aut eos ad confessionem admittat, siue ipsos absoluat, nisi de vsuris satisfecerint, vel de satisfaciendo, pro suarum viribus facultatum præstent, vt præmittitur, idoneam cautionem.*

Secundū, quod absolutionē debet præcedere, sunt orat. quib. Deus pœnitenti placatur, cuiusmodi sunt, *Misereatur tui*, &c. *& Dominus noster Iesus Christus*, quem enim Sacerdos ministerialiter, hunc Deus principaliter absoluit in Sacramento pœnitentiæ, quod vt facere dignetur ac velit, tam suâ, quàm pœnitentis causa, precibus ipsi fusis, impetrare ab eo supplices conamur, & quamquam non sint hæ, Sacramento essentiales ac intrinsecę, non sunt tamen temerè ac sine causa omittendæ, eo quòd sunt in Ecclesia vsitatæ, ab eaque vulgò receptæ.

Tertiò, absolutioni à culpa, pręmitti debet relaxatio à censura, si ea teneri pœnitentem constet, aut certè de ea est dubium, vel probabilis aliqua coniectura: res est ex praxi communi Ecclesię certa, sicut & istud, remissionem censuræ, ad peccatorum absolutionem, necessitate Sacramenti non exigi, fac enim pœnitentem ignorare culpâ nullâ suâ, hoc se vinculo irretitum esse, de admissis autem ritè eum confiteri, ac absolui, à Confessario, similiter ignaro impedimenti ecclesiastici, quo prædictus pœnitens tenetur, rata erit absolutio, nec vbi hic nouerit excōmunicatum se esse, facta priùs de peccatis confessio, ei necessariò iteranda erit. Caiet. in Summa, verbo Absolutionis impedimentum, & verbo Confessionis iteratio causa est, quod vt ait Graff. lib. 1. Decision. cap. 18. num. 6. ritè iam sit confessus, Sacramentum enim, omni adulto non ponenti obicem, gratiam confert, cùm est, at ignorantia censuræ, quæ pœnitentem afficit, eum à culpa excusat, non confitentem tale impedimentum, quod supponitur nescire nam tunc tantùm est inualida absolutio, ac coniuncta sacrilegio, quando pœnitens non solùm intelligit se esse excommunicatum, sed etiam nouit peccatum esse mortale, eam cum tali impedimento, procurare ac capere, sic enim confessio non est integra. cùm accusationem huius sacrilegij non habeat, vt supponitur, & est præterea destituta dolore necessario, ad Sacramentum, cùm hic stare nequeat vnà cum affectu ad culpam, qualis tamen est in eo qui excommunicationis suæ gnarus ac conscius, Sacerdoti se offert absoluendum à peccatis, nulla de censura sua, mentione priùs habita. Graph. suprà nu. 5. Nau. cap. 9. num. 3. & cap. 26. num. 7.

Quòd autem sit de necessitate præcepti priùs ab excommunicatione, quam peccatis absolui patet. Quia qui sciens patitur sibi beneficium absolutionis impendi cum censura, verè est sacrilegus, cùm ad Sacramentum animum adiiciat, cum conscientia mortalis culpæ, quod est malum, veréque sacrilegum, vt probat Nauar. in parag. cautus, can. consideret de pœnit. dist. 5. Patet hinc errasse Angel. verbo confessor, 5. parag. 10. cùm ait probè facturum Confessarium, si pœnitentem, quem ab excommunicatione absoluere non potest, priùs à peccatis absoluat, & deinde ad Superiorem remittat, ad habendam absolutionem à censura, est enim hæc opinio falsa, nisi intelligatur de ea quæ est apertè iniusta, & quæ tantùm vim habet in foro

externo,

externo, vt probant argumenta ante allata.

Sciendum tamen cùm dicitur absolutionem ab excommunicatione præmittendam esse absolutioni à peccatis, id de prioritate temporis intelligendum non esse, quasi ex vi præcepti huius, sit necesse absolutiones illas distinctis verbis fieri. Si enim confessarius dicat absoluo te, intendens absoluere ab omnibus vinculis à quibus potest absoluere, siue illa sint censuræ, siue peccata, modo non addat à peccatis, certum est, eum verè absoluere tam ab excommunicatione, quàm peccatis, & non delinquere mortaliter, contra hoc præceptum, quo tenetur in forma absolutionis proferre, hæc verba à peccatis tuis. Et hæc dicta sunto de præmittendis absolutioni, quæ datur per formam, & quidem vt vitetur culpa, iam dicendum videtur de his quæ prædictam absolutionem concomitari debent.

Et primum est, manus eleuatio, seu impositio super pœnitentem, quam de necessitate Sacramenti non esse docet D. Thom. q. 84. art. 4. nec tamen omittendam esse in his prouinciis, in quibus, ex consuetudine obseruatur, ex eo constat, quod ea cæremonia sit antiquissima, & rationi valde consentanea. Antiqua est, quia iam à primis nascentis Ecclesiæ temporibus, est solita frequentari in Ecclesia, fidem faciunt testimonia, ex Concil. ac Pontificum decretis petita, ordiar. à Conc. Sic enim Carthagin. 5. can. 11. *Confirmandum est, vt si quando Presbyteri vel Diaconi in aliqua grauiori culpa conuicti fuerint, quâ eos à ministerio necesse sit remoueri, non eis manus tanquam Pœnitentibus, vel tanquam fidelibus laïcis imponatur.* Et can. 63. dist. 50. iubentur. *Pœnitentes tempore quo Pœnitentiam petunt, impositionem manuum, & cilicium (sicut vbique constitutum est) consequi.* In eandem sententiam August. lib. 3. de Baptis. contra Donatistas cap. 6. scripsit manuum impositionem repeti posse, non Baptismum, quod originis culpa, vbi semel est abstersa per Bapt. redire nequeat, & proinde non sit necesse Baptismum qui eius delendæ causâ est institutus, iterari sæpius, quòd de culpis actualibus, dici cùm non possit, quod in eas subinde relabamur, eas per Pœnitentiam elui est necesse, quoties animam per eas infici vitio aliquo suo, ac dæmonis mali instinctu accidit.

Est etiam hæc cæremonia rationi consentanea, quod innuat pœnitentem de liberali Principis Dei dextera, magna quædam, ac diuina beneficia consequi, sub ea, quasi sub ala, asyloque diuinæ eius prouidentiæ conquiescere, sine metu periculi, ac lapsus. Ad eam cæremoniam, additur crucis formatio, quæ nihilo secius quam prior, absolutioni præmittitur quòd vt loquitur Stephan. can. nunquid 10. distinct. 5. *Omnia chrismata sacerdotalis mysterij, crucis figura perficiantur, nunquid baptismatis vnda, nisi cruce sanctificata, peccata relaxantur? & vt cætera prætereamus, sine crucis signaculo, quis sacerdotij gradus ascendit?* Non est tamen hæc cæremonia, necessitate Sacramenti vllo modo necessaria, sed præcepti solius, cuius violatio, secluso contemptu, ac scandalo, maculam non contrahit veniali maiorem, quemadmodum nec precum omissio, quæ subsequi absolutionem solent, nec enim sunt hæ tanti, vt absolutio ab iis pendere, aut in eam influere vim vllam sint putandæ.

QVÆSTIO IX.

An absolui possit, qui nutibus tantum ac signis, absolui petit.

Absolui non posse dixerunt Graffius lib. 1. decision. cap. 36. num. 25. Nau. in manuali cap. 26. num. 27. Canus in relect. de Pœnitent. parte 1.

Secus quàm illi opinati sunt hi authores Syluest. ver. Confessor. 3. num. 16. Henriq. lib. 6. cap. 10. num. 7. Vasq. in 3. par. tom. 4. q. 91. art. 2. dub. 1. Laym. lib. 5. tract. 6. cap. 8. quorum ego opinionem sequendam puto, ob causas quæ sequuntur.

Prima, quod absolutio dari possit ei, qui contritus peccata sua sacerdoti explicat, modo meliori quo potest, facit hoc vero, qui oppressus vi morbi, loqui nequit nisi per nutus & signa, quibus, in difficillimis suis temporibus, reconciliari se velle Deo indicat, hoc ipso enim significat se peccasse, deque eo, dolore se affici.

Secunda. Qui scit se mortalis culpæ reum esse, cuius tamen nominatim non est memor, satisfacit officio si confiteatur in genere se peccasse mortaliter, ignorare tamen in qua materia, ergo & qui linguæ, vocisque beneficio destitutus, mentem suam ac conscientiam expromere non potest, debebit quantum est ad absolutionem necesse, censeri dispositus ad hanc gratiam, si nutus, aut signa adhibeat, ad testandum dolorem suum, vnaque peccatum, cuius conscientiam habet.

Obiicies 1. Absolui non potest nisi confessus, at qui desiderium absolutionis præ se fert, & nihil aliud, confessionem de peccatis non instituit, cum nullum speciatim explicet. Min. est neganda, ad Confirmat. dicendum est, confessionem esse duplicem, generalem vnam, specialem alteram, & vtraque satisfieri præcepto diuino de confessione, priore quidem, cum aliter non potest institui, vt in necessitate, mortis articulo, aut morbo, quia vt habent Doctores, confessio peccatorum specifica, & in indiuiduo, non est de necessitate Sacramenti, sed per se ac directè tantum de necessitate præcepti diuini, quod pœnitentem non obligat, nisi quatenus seruari potest, Laym. supra.

Obiicies 2. Vt est sacerdos iudex in hoc Sacramento, ita & eius absolutio iuridica est actio, sed hæc non cadit nisi in peculiaria opera, quæ sint ipsi iudici nota, ergo cum confessario, nihil innotescat simile, per confessionem factam nutu aut signo, absolutionem impertiri hic non potest, ei qui præter signa aut nutus, nihil habet.

Minor primo est falsa, nam quid impedit, eum contra quem nihil affertur, dignum morte aut censura, declarari iudicis ore, aut præconis, innocuum ac sine culpa? Secundo dici potest aliam esse huius fori rationem, & externi, etsi enim in multis conueniant, differunt tamen. 1. quod in interno idem sit testis, actor, & reus, non item in externo. 2. Non potest reus, plecti capite, nisi conuictus de speciali crimine, in interno foro, potest pœnitens, mulctari iusta pœna, cum suo ore, aut testimonio, signis aut nutu exhibito, absolutè, & in confuso seu vniuersè tantum est nocens.

Obiicies 3. per claues directè aliquid, ac per se, semper deletur in Sacramento, nempe id, in quod primo & per se fertur absolutio, at in casu propo-

sito nihil est tale, nam in primis, non sunt speciales culpæ, à pœnitente admissæ, cum nullam earum nominatim explicet, nec communis aliqua ac generalis, cum nulla talis detur, quia actiones suppositorum omnes, speciales sunt, ac numericæ, vtpote existentes.

Neganda est min. & ad Confirm. quâ parte de offensa agit, in communi, dicendum est, eam esse obiectum absolutionis directum, vt patet in eo qui meminit se peccasse, oblitus tamen est, in qua materia, hic enim absolui verè potest, & tamen nullam in particulari culpam denotat.

QVÆSTIO X.

An pœnitēs absolui poßit, qui cùm loqui nequeat, pectus percutit aut in cœlum oculos attollit, præsente, & spectante Confessario.

NOn posse ea ratio suadere videtur, quod non sufficiat præ se dolorem animi ferre, contritionis argumenta edere, nisi sint hæc ad Sacramentum relata, quod fit petitione confessionis, aut desiderio sacerdotis, à quo mens expietur, peccata per absolutionem abstergantur. Huius opinionis patroni extitere Ioan. Franc. Suar. in Enchirid. casuum consc. lib. 5. verbo confessor paragr. petens confessarium Bonac. de Sacram. disput. 5. q. 5. sect. 2 punct. 2. parag. 4 Megala in prima par. lib. 1. cap. 11. num. 8.

Verùm enim absolutionem ei non negandam esse, qui alterutrum istorum facit quæ sunt exempli causa, in quæstione posita, cuncti affirmant Theol. qui sunt in hac quæst. versati vt Ruardus contra Lutherum art. . Laym. lib. 5. tract. 6. cap. 8. num 4. Henriq. lib. 6. cap. 10. num. 7. Conineh. disp. 10. num. 97. Chapeauilla tract. de Sacramentis ministrandis tempore pestis cap. 5. q. 11. verba eius in illa quæst. hæc sunt. *In casu extrema necessitatis in quo versamur, non requiritur expressa, sed sufficit tacita petitio confessionis.* Et postea. *Idem est petere confessionem vel absolutionem verbis, vel signis contritionis, ac dicere absolues me à peccatis, quia his verbis, vel signis contritionis, manifesto in genere meliori modo quo possum.* Hæc ille.

Ad hanc sententiam maximè veram firmandam, vti placet imprimis testimonio Ecclesiæ, in Concil. Arausic. can. 11. vbi præcipitur vt *Subito obmutescens* (prout statutum est) *baptizari aut Pœnitentiam accipere possit, si voluntatis præteritæ testimonium aliorum verbis habeat, aut præsentis in suo nutu.* 2. Qui destitutus vsu linguæ, signa contritionis adhibet, quantum potest, de peccatis ipse se suis accusat: ergo ea sacerdoti affert, quæ iuste ab eo possunt ad remissionem culpæ in Sacramento exigi. Antec. est clarum, nam non dolemus communiter, nisi de his quæ à nobis contra rationem, admissa fatemur. Cons. iam probatur, vt quis fructuose, ac cùm laude redire possit cùm Deo in gratiam, per Sacramentum Pœnitentiæ, satis est, vt statum mentis, cum singulas eius noxas speciatim non potest, sacerdoti exponat, sic enim milites, sic meretrices, conscientiæ satisfacere creduntur, cum tempus notant ac annos, hæ quidem, quibus sine discrimine, corporis sui copiam fecere postulantibus. Illi, quibus Dei sanctissimum nomen, ac proinde non sine periurij manifesto discrimine, vsurpauerunt in communi sermone, valdè imprudenter ac temere.

A At sacerdos, per signa doloris, quæ pœnitens exhibet, cum loqui non posit, cognoscit pœnitentem peccasse, eumque de hoc dolere, & consequenter statum pœnitentis, eumque ad absolutionem sufficienter esse dispositum, ergo eam illi impertiri potest.

Obiicies primò. Sacramenta omnia materiam determinatam exigunt, at pœnitens nullam talem absolutioni subiicit, cum ad sacerdotem nihil adfert quam contritionis signa. Neganda est Minnam dolor & confessio, quæ sunt materia intrinseca Sacramenti, sunt actus singulares, & determinati, & ad determinata peccata feruntur, ipsi Pœnitenti nota, quæ licet non exprimantur, Sacramenti tamen valorem non impediunt, eo quòd hoc ex institutione Dei, aliud non exigat vt sit validum B ratum, quam vt administretur meliori modo quo potest, quod hic accidit, cum extra potestatem sit Pœnitentis, vtpote destituti linguæ vsu, aliter explicare peccata sua, quam per signa doloris ac Pœnitentiæ.

Obiicies 2. Non constat ea signa, ad sacerdotem dirigi, aut ad confessionem, ergo pars esse Sacramenti nequeunt, nec proinde via ac dispositio ad absolutionem. Antecedens est falsum, qui enim dolere se de peccatis indicat, tacitè quoque significat, se illis signis petere, quod non potest voce, quasi vti, illi esset tùm integrum, clarè diceret, confessionem se velle, eiusque desiderio teneri ac amore, quia tamen res est ambigua, ac metaphysicè incerta, debetque sacerdos in id incumbere, vt culpam C vitet, quod tamen facere non potest, absoluendo eum, quem ad gratiam, nescit esse vtcunque per dolorem animi bene præparatum, author ei sum, vt non nisi cùm conditione, eiusmodi affectum hominem, dono reconciliationis, ac gratiæ impertiat, dicendo intra se, si tu es dispositus, ego te absoluo, secus, nolo, parem nobis sententiam expressit Sancius in selectis disp. 44. num. 35. in fine, his verbis. *Sub conditione impertienda erit absolutio, quando ambiguitas intercedet, num signa sint ex dolore orta, vel ex angore, & angustia mortis, cum prodesse posse infirmo, & non obesse Sacramento, vitatur namque sacrilegij periculum conditione apposita.* Quid si æger signa doloris nulla ederet? Respondent aliqui eum absoluendum non secus, sed contra sentiunt Petr. du Fay, Coninch, & Bresserus de conscient probahili cap. 8. dicto 4. enimuero consistere Pœ- D nitentiæ Sacramentum non potest sine confessione aliqua, at nulla hic talis interuenit, quæ tanquam rei accusatio, prærequiritur iudiciali eius absolutioni, vt patet quia nec verbis vt supponitur, nec indicio vllo alio, peccatorem se æger fatetur. At à Clem. 8. absolutum aiunt quendam è summo S. Petri tholo labentem, in terram, cum certo vitæ discrimine. Respond. in eo Pontific. errare potuisse, cum id egerit non tanquam Pontifex, sed vt doctor aliquis priuatus. De Greg. 15. quod Diana profert, nihil opinionem contrariam promouet cum absolui ægrum velit duntaxat. *Si aliquis testetur eum ostendisse confitendi desiderium.*

E

QVÆSTIO XI.

An moribundus absolui possit, qui confiteri se velle dixit, aut signa doloris, absente sacerdote edidit.

LAuorius tract. de indulgent. parte 2. cap. 10. num. 130. eiusmodi hominem absolui debere, ac posse negat, quia materiam sacerdoti non suppeditat, in quam eius absolutio cadere valeat. Stat ab eius partibus Didacus Aluarez in part. 2. D. Thom. q. 19. art. 6. disput. 80. Ad eos accedit Turrianus de Pœnit. q. 9. art. 2. disp. 32. dub. 4. quibus autem maximè argumentis freti hi authores in eam mentem venerint dicetur postea.

Sententia contraria videtur sola posse defendi, quam sacris canonibus definitam video, vt in Carthag. 3. ca. 34. ibi enim sic habetur. *Vt ægrotantes si pro se respondere non possunt, cum voluntas eorum testimonium sui dixerit, baptizentur, similiter & de Pœnitentibus agendum est.* Et in Carthag. 4. can. 67. *Is qui Pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos inuitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat Pœnitentiam, & si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia.* Concilij sententiam tuentur D. Thom. opusc. 65. paragr. de Extrema Vnctione, Maldonat. in summula casuum q. 19. art. 14. Vasq in 3. par. to. 4. q. 91. art. 2. dub. 1. Suar. to. 4. disput. 23. sect. 1. Laym. & Coninch. locis ante citat. de la Cruz in direct. parte 2. de Sacr. Pœnit. q. 3. dub. 8. conclus. 2. Coriolan. de casib. reseruat. par. 1. tract. 9. difficul. 37. num. 6. Huius opinionis ratio esse potest, prima, quod confessio ad quam adhibetur interpres, vera sit ac Sacramentalis, sed qui aiunt Pœnitentem aduocasse sacerdotem, vt sibi confitenti aures daret, eius sunt voluntatis interpretes, ac testes petitæ absolutionis, ergo eorum testimonio fideque, dari ei potest.

Confirmatur, qui sacerdotem accersiri iubet confessionis causa, quam sibi, ex signis doloris, ac Pœnitentiæ, quæ verbis, ac nutu exhibet, necessariam esse coram astantibus indicat, confessionem quodammodo inchoat, cum ea petitio, ac exhibitio signorum animi mœrentis, ac contriti, sit peccatorum quæ admisit saltem in genere, ac confuse, tacita ac virtualis explicatio, ergo cùm hæc sit Sacramenti materia, superaddi ei absolutio potest tanquam vera eius forma.

Confirmatur. Ad confessionem & dolorem, qui sunt Pœnitentis actus, ac Sacramenti Pœnitentiæ, legitima materia, aduenire forma potest. Sed tam in petitione sacerdotis, cui pœnitens peccata sua exponeret, & de quibus eum dolere per signa mœroris, ac tristitiæ, quæ super eius vultu leguntur quam eius rei testimonio per astantes, continentur hi duo actus, confessio quidem, in relatione astantium, qui eam à pœnitente petitam tãquam eius interpretes narrant, contritio autem in eiusdem lachrimis, tunsione pectoris, &c. ergo absolui pœnitentem à sacerdote nihil est quod impediat in hoc casu.

Obiicies. Confessio sacerdoti facta, & accusatio peccatorum, eidem exposita, propria est Sacramenti pœnitentiæ materia, sed moribundus, A cum significauit astantibus, velle se confiteri, & ideo curauit sacerdotem ad se vocari, non huic, sed his qui aderant, conscientia se peccati teneri indicauit, quibus proinde solis, materiam subministrauit Sacramenti, & non Presbytero, ergo ab hoc absolui, nisi quidpiam noui accidat, quod eum extra sacrilegij periculum constituat, non potest.

Minor est falsa, nam hoc ipso, quo qui morienti adsunt, sacerdoti narrant se ab illo vocatum esse, vt ei conscientiam suam explicaret, ipsius confessionem ad modum interpretum, ei declarant, quo fit vt sacerdoti præsenti confiteri, censeatur, atque ita sufficientem ei materiam absolutionis suppeditare.

B Obiicies 2. Lege Pontificia Clement. 8. prohibetur Christianis per literas, & nuntium de peccatis suis absenti confiteri, nec valet eiusmodi confessio pœnitenti, vt eum sacerdos absoluere queat, at in casu, de quo præsens est quæstio, non nisi absenti peccata sua moribundus explicat.

Neganda est min. quia relatio astantium, qui sacerdotem aiunt à pœnitente vocatum ad expiationem animæ, eiusdem est confessio, non suo quidem ac proprio ore facta, sed alieno, qualis est eorum, qui ob linguæ vernaculæ, loci in quo degunt inscitiam, interpretes animi sui, ac conscientiæ apud confessarium adhibent, quam tamen erroris, aut culpæ argui non posse, probabitur postea, cum de confessione.

C Sanè euentum hunc, de quo loquimur, ad Clement. decretum non pertinere, argumento sunt quæ sequuntur, primùm, quod vt ostendimus, confessio absenti propriè non fiat, Alterum, quod ipsemet Pontifex interrogatus, an moribundus in casu conclusionis nostræ, deberet Sacramentaliter absolui, debere respondit, & se eum absoluturum, hunceque casum nullo modo suo decreto comprehendi, vt scripsere Diana tract. 3. part. 3. Coninch. disp. 7. de Pœnit. dub. 10. num. 105. Tertium, quod Romæ ea opinio inualuit, authoritate Pontific. firmata, omnem esse honestam rationem, eiusmodi hominem, qui in extremis positus, loqui ob dolorem nequit, absoluendi Sacramentaliter, si sit qui asserat eum ante deliquium, aut iacturam vocis, præ se tulisse confessionis desiderium, ideoque D dedisse operam, præsto sibi vt esset sacerdos, apud quem peccata deponeret, sic enim Rituale Romanum ann. 1615. editum. *Si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox & loquela ægri deficiat, nutibus, & signis conetur (scilicet sacerdos) quoad eius fieri potest, peccata Pœnitentis cognoscere, quibus vtcunque, vel in genere, vel in specie cognitis, vel etiamsi confitendi desiderium, siue per se, siue per alios ostenderit absoluendus est.* Hæc ibi.

An autem sit ad id obligatio, quæ violata, culpam afferat, iam est videndum, & omissis, quæ in hanc rem luculenter ac diserte sunt scripta à variis, cum his facio, qui ab affirmatiua stant sententia, in his sunt Vasq. in 3. par. to. 4. q. 91. art. 2. dub. 1. n. 58. E Coninch. disp. 7. dub. 10. num. 106. Turrian. de Pœnit. q. 9. art. 2. disp. 30. dub. 1. Filliuc. to. 1. tract. 7. cap. 5. num. 121. ante hos omnes. Suar. tom. 4. disp. 23. sect. 1. num. 15. Armacan. vt scribit Bellarmin. interrogatus enim à P. Lessio quid de quæst. proposita sentiret, respondit eam solam videri sibi veram, proindeque de eo se Parocho, graues pœnas repetiturum, qui male affecto, ac morienti, à quo confessionem petitam esse constaret, absolutionem negasset.

Fundamentum tam eius, quam aliorum est vni-

cum, nempe, quod tam caritas, quàm iustitia, eo maximè tempore sint in præcepto, quo salus proximi, aut magnum eius aliquod incommodum agitur, hunc enim, pari quo nos amore prosequi est necesse, ergo cũ ea omnes officia, expetamus ab alus, quæ in dubiis nostris tẽporibus, ac afflictis, salutem nostrã in tuto collocent, hæc in aliorũ causa, iisdẽ negare caritas non sinit. At moribundi, periclitanti animæ, consuli non potest, quantum est necesse, ad gloriam, nisi absolutione, à culpis, quas in genere est confessus, cum copiam sibi sacerdotis, cui eas exponeret dari sibi expetiit, non est ergo ei neganda, ne quod reprehendit Vasq. perditæ animæ, salutisque alienæ neglectæ cùm infamia, macula eaque turpis contrahatur. Quam in sententiam scribit hæc Sancius in selectis disput. 44. num. 35. *Licet opinio negans posse per nutus & signa, pœnitentem in extremis constitutum absolui, ne videlicet irritum fiat Sacramentum, sit in eius fauorem, opinio autem affirmans absolui posse, sit in fauorem suscipientis, ex dictis duabus opinionibus semper est eligenda illa quæ fauet pœnitenti, cum Sacramenta instituta sint vt medicina suscipientium, vnde Sacramentum iuri suo cedit, & periculo irritationis exponi non ægre fert, eo quòd salus spiritualis proximi magis tuta relinquitur suscepto Sacramento, quam si illud non ministretur, & vbi caritatis violatio imminet, aut Religionis, caritas est amplectenda.* Hæc Sancius, eo quòd existimet cum Gab. Vasq. tom. 4. q. 91. art. 2. dub. 1. num. 39. absolutionem in casu conclusionis positæ, absolutam esse posse, quia qui credit honeste se posse, ac sine suspicione culpæ, quidpiam agere, nihil est necesse, eum tali operi conditionem addere, quæ maculam, si qua forte ei adhæresceret, omnem deleat, at cùm sunt, qui tam argumentis quam authoritate ipsi suâ, rem aliquam probabilem faciunt, in ea, sine scelere occupari omnes, ac versari posse, non est improbabile, ergo & absolutè sine conditione.

Altera tamen sententia huic aduersa, verior existimari debet, expedire vt absolutio non detur, nisi cũ hac conditione, & hypotheticè, *Si tu es capax ego te absoluo, si secus, tecum vti gratia nulla volo*, ratio est quod confessarius, sic sibi, sic Sacramento, & pœnitenti consulit, sibi, quia apposita conditio eum à peccandi periculo eximit, Sacramento, quia cùm eo modo loquendi, nullus est metus faciendi sacrilegij, pœnitenti, quia cùm conditio retenta in mente sit de præsenti, non suspendit effectum, sicut ea quæ futurum respicit hæc me causa impellit vt existimem, absolutionem communiter, ac ordinariè, in casu præsenti non nisi cum conditione dandam esse.

QVÆSTIO XII.

An absolui poßit, qui ob imperitiam linguæ explicare sacerdoti non potuit, nisi vnum peccatum de multis quorum est conscius.

CAusa dubitandi est, quod per pœnitentem non stat, quominus confiteatur omnia, sed ex inscitia linguæ, qua communiter vtuntur eius regionis incolæ, vbi confitetur, ex quo sequi videtur, quod absolutione priuari non debeat.

Assertio vnica. *Extra mortis articulum, aut metum scandali, absolui non debet, qui de admissis, vnum aliquod duntaxat sacerdoti exponit, cæteris per ignorantiam linguæ suppreßis.*

Primò. Quia confessio integritatem exigit, nisi aliqua iusta causa, à culpa eius defectum excuset, at nulla talis interuenit, cum scandalum non timetur, nec de vita periclitatur pœnitens, quia ad alium confessarium potest esse accessus facilis, aut tantillum expectari dum aliquem linguæ suæ peritum Deus, ac fortuna illi offerant.

Secundò. Est confessario, in id incumbendum maximè, vt ex æquo & bono, iudicium reddat, quod sit auditis æquale, proindeque rectum, esse id verò quo modo queat, non modo dicere, sed ne cogitare quidem est facile, si non nisi ex parte seipsum, suaque pœnitens detegat? ad ea ergo tempora remitti eum est necesse, quibus erit copia confessarij, linguæ suæ gnari ac scientis, cui libere acta sua explicet.

Tertiò. Causa ob quam in mortis articulo, sufficit, peccatum confessario explicare vnum, cæteris omissis, est, quod pœnitenti luctanti cum morte, eiusque doloribus, non sit facile seriem, ac numerum texere omnium, & ad impossibile Deus & Ecclesia non obligent, sed in casu præsenti, nihil occurrit, quamobrem existimari debeat, esse extra pœnitentis potestatem, confiteri integre, quid enim est, quod eum impedit, gnarum linguæ suæ ac scientem quærere, cui conscientiæ sinus omnes, ac latebras aperiat? si eiusmodi aliquem in præsenti non habet ad manum, fortè occurret talis postea, vltro vel quæsitus, hunc expectet, cum eo, de salute communicet, ei peccata omnia sua declaret.

Huic quæstioni agnata est alia nempe an absolui debeat qui confitetur se peccasse, quomodo autem & in quo peccati genere non potest dicere.

Dico primò. *Etsi speculatiuè loquendo, qui non confiteretur aliter quàm est dictum, absolui poßit validè, extra mortis articulum, modo sit attritus, in praxi tamen sine absolutione remittendum esse.*

Pars prima defenditur à Suar. disp. 23. sect. 1. Coninch. disp. 7. dub. 1. num. 6. Primò, quia peccatum mortale in genere, materia est sufficiens Sacramenti Pœnitentiæ. Secundò, modus hic confitendi complectitur veniale aliquod peccatum, etsi confuse tantum explicatum, non distincte, at hoc sufficit, vt in illud tanquam in materiam Sacramenti necessariam, cadat absolutio.

Pars secũda probatur. Quia cùm sit incertum an is qui ne vnum quidẽ peccatum veniale in se aduertit, sufficienter sit instructus de fide, ac cæteris Religionis mysteriis, vt quòd Deũ verbi causa offenderit, nam si ei id esset peruium, haud dubiè culpa ei aliqua veniret in mentem, de qua interrogatus, responderet confessario, quod cùm non facit remitti debet tanquam absolutionis incapax, ac monendus hanc ei negari ob ruditatem ingenij, conscientiæ autem suæ relinqui, eo quòd materiam Sacramenti, ac absolutionis quantumuis examinatus dare nolit.

Confirmatur. Quia cùm talis non agnoscat se distractum fuisse, inter orandum, aut verbum otiosum aliquando dixisse, metuendum est, ne quid sit dolor ignoret, ac prouide eum in se non excitet, & ita ad absolutionem non sit dispositus.

QVÆSTIO XIII.

An sacerdos, absolutionem pœnitenti impertiri debeat contra suam opinionem.

DE Parocho, secus quam de alio sacerdote quopiam, approbato tamen, sentiendum esse nonnulli Doctores aiunt, & quidem putant Conradus in volumine de contractib. q. 100. concl. 3. Sylu. in verbo Confessor. 8. q.7. parocho necessitatem impositam esse, absoluendi pœnitentem, diuersa à se in causa cõscientiæ opinantem, at qui Parochus non est, facere id minimè debere. Alij inter vtrumque, discrimen esse quoad hac, nullum volunt, quid iudicij super hac quæstione habeam, pauculis assertionibus aperiam.

Prima Assertio. *Cum opinio pœnitentis aperte est falsa, vtpote canonibus aut Pontificum decretis contraria, nec is est, qui eruditione comparari confessario debeat, aut authoritate præstet, quanta est necessaria, vt opinioni suæ pondus tribuat, maius quàm sit in confessarij, mea est sententia, huius sequendam esse, nullo modo pœnitentis, qui si repugnet, aut nolit, absolutione indignum esse.*

Ratio est, quod quæ doctrinæ in Dei Ecclesia receptæ, sunt opposita, ambigua, aut falsa, hæc confessarius, non nisi imprudenter, ac temerè, calculo ipse suo, approbare possit, ac debeat, sed quæ à Concilijs aut Pontificibus sunt damnata, doctrinæ receptæ in Ecclesia sunt aduersa, quæ autem ab ignaro, aut nihili homine, proferri solent, nullo solido nixa fundamento, hæc communiter falsa sunt, aut incerta, ergo à confessario, nec probanda, nec sequenda.

Assertio secunda. *Quando pœnitentis opinio est probabilis, absolui à sacerdote debet, etsi secus opinante, quàm ille sentiat.*

Ratio est, quod quæ opinio est probabilis eadem quoque sit prudens, at exigere quisque potest ab alio, vt quæ sunt prudentiæ, quæ rationis ac iudicij, hæc faciat, hæc sequatur, ac dicat, ergo & à confessario pœnitens, vt se ex opinione doctorum probabili, absolutionis beneficio non priuet.

Secundò, pœnitenti, qui ritè est confessus, nec est ad gratiam Sacramenti imparatus, absolutio negari non potest, quia id institutio Sacramenti exigit, illaque ipsa prouincia, quâ in Ecclesia confessarius Christi nomine defungitur, vt enim ei pœnitens obsequi debet, hæc aut illa opera, sibi imperanti, ad satisfactionem culparum, ita & hic ab illo, postulare pro suo iure potest, vt quæ ei peccata exposuit, horum ei veniam, authoritate quâ pollet, Christi vice largiatur, ita Sanchez tom. 1. in Decal. lib. 1. cap. 9. num. 29.

Sed qui in opinione minimè damnata hæret, ab eaque non vult recedere, quia à viris eruditis, ac pijs non improbatur, non est ad absolutionem indispositus, ergo est hæc ei à sacerdote tribuenda, vt affirmant. Palud. in 4. dist. 17. q. 2. art. 1. Vict. de confess. num. 177. Sotus in 4. dist. 18. q. 2. ar. 5. ad 5. Nau. Enchir. cap. 26. num. 4. Tolet. lib. 3. de Instruct. sacerd. cap. 10. Henriq. lib. 6. de pœnit. cap. 16. num. 5. in comment. lib. 2. Sanchez loco ante cit. num. 28. Suar. to. 4. in 3. pa. disp. 32. sect. 5. Bresserus de conscient. probabil. num. 92.

Assertio tertia. *Non minus quam Parochus, tenetur quilibet alius sacerdos, pœnitentem aliter atque ipse* A *credit, de re quapiam opinantem absoluere.*

Ratio est, quod tam hic, quam ille, sequi teneatur institutionem Christi, ac officio, vt oportet, defungi, at neutrum facit, qui confessum integrè, ac dolentem de peccatis, vti par est, syncere ob Deum, aut metum gehennæ, missum facit sine absolutione, ergo quoad hoc inter Parochum sacerdotem, atque eum, qui proprius non est sacerdos pœnitentis, discrimen non est vllum, proindeque vt illi non licet, ita nec isti (hoc est non Parocho) pœnitentem, bene ad absolutionem dispositum, ea non impertiri, eo enim fine Christus sacerdotibus tanquam iudicibus potestatem contulit ligandi, ac soluendi, idque exigit recta iudicij ratio.

B Assertio quarta. *Negare absolutionem operanti ex opinione probabili culpa est de genere suo mortalis.* Suar. tom. 4. disp. 32. sect. 5. Vasq. disp. 62. cap. 7. Sanchez num. 29.

Ratio est, quod hæc negatio sit cùm magna Pœnitentis iniuria coniuncta, iuste enim queri hic potest, non modo caritatem lædi in causa suâ, sed & æquitatem, negatione rei, quæ Christi voluntate, sibi est debita, confessionem enim factam de peccatis integre, ac vt par est, cum vero dolore, ex institutione Sacramenti, absolutio sequi debet, hæc ergo si negabitur; iusta erit pœnitenti querendi causa, ea se re priuari, ad quam ius acquisiuit confitendo. Excusant à culpa mortali confessarium, 1. C bona fides, 2. zelus erga probabiliorẽ sententiam, 3. leuitas materiæ, vt si pœnitens tantum peccata venialia est confessus quæ alteri explicare potest. Suar. Vasq. & Bresserus locis citatis.

Obijcies. Conscientiam abiicere, aut contra eam agere semper est malum, at ab ea discrepat, qui opinionem, qua est imbutus, in operando non sequitur, sed alterius.

Respondendũ negando minorem, nam hoc ipso quod aliqua opinio, est authoritate DD. aut ratione ipsa probabilis, eam sequi cuique si minus est in laude, saltem est impunè, ex quo patet sacerdotem contra conscientiam non agere, aut opinionem propriam, hoc enim esset improbi animi, & rationem non amantis, quid enim est conscientia? D Ratio dictans aliquid bonum esse, ac proinde amplectendum, aut malum, & ideo fugiendum, at ab ea lege non abit, qui ex Theologorum communibus placitis, pœnitentem absoluit, quem hi absoluendum esse aiunt, nihil ergo ratio in eo læditur, nihil conscientia quòd erat probandum.

QVÆSTIO XIV.

An absolui possit qui est in proxima occasione peccandi quam non vult omittere.

SCiendum est primo occasionum alias remotas esse, proximas alias, sunt illæ, quicquid homini, E potest esse causa peccati. Istæ autem, id est proximæ, vt habent Nau. cap. 23. num. 14. Graff. primo decision cap. 18. num. 4. Sanch. tom. 1. moral. lib. 1. cap. 8. Sunt id solum, quod in se est peccatum mortale, vel quòd ex genere suo, ac natura, est tale, vt frequenter homines similis conditionis, ad mortale inducat, & experimento constat, talem effectum in illis habere vt plurimùm, vnde confessarius, concludere prudenter potest, nunquam aut raro tali occasione pœnitentem vsurũ, sine mortali culpa, habita ratione tam loci, quam temporis, &

aliarum circumstantiarum, quæ ad peccatum inducunt, quo supposito.

Dico primò. *Regulariter absoluendum non esse, qui est in occasione peccandi proxima*: Ita Nau. & Graff. locis citat. ratio est, quod cùm voluntate peccandi, stare nequeat absolutio, at qui hærere vult in peccandi periculo, actu peccat, nam qua lege odisse peccatum conuenit, eadem quoque, tenemur, omnes eius causas, ac faciendi occasiones vitare, huic ergo officio quisquis culpa sua deest, tacite vult ac implicitè, seu in causa peccatum, est ergo eius admissi, aut admittendi coram Deo reus, ergo absolutionis incapax.

Dixi regulariter, quia ex multorum sententiâ, cuique licet exponere se periculo peccandi, cum de aliena salute, eaque promouenda agitur, ita Castrus Palaus in opere mor. to.1. tract. 2. disp. 2. punct. 9. paragr. 3. num. 13. & 11. Salas in 2. part. D. Thom. tract. 8. disp. vn. sect. 5. num. 60. Basil. Pont. de Matrim. lib. 5. cap. 35. num. 4. aiunt posse omnes, ad infideles expeditionem facere, vt conuersioni eorum dent operam, cum manifesto peccandi periculo, licere item singulis, lupanar ingredi, ad odium peccati ingenerandum meretricibus, etsi metus sit, ac verò etiam verisimilitudo non parua, eos peccaturos eo quòd, malo suo sæpè sunt experti, blandis se mulierculaum sermonibus, ac illecebris, flecti solitos ad libidinem.

Quod etsi Lopez in instruct. parte 1. capite 21. Suar. de charitate disp 9. sect. 2. num. 8. aliique non probent, hac maximè inducti causa, quod diuino oraculo Eccles. 3. qui amat periculum, in eo facturus sit salutis suæ iacturam. *Cum in moralibus*, inquit Suarez, *idem sit committere, & exponere se periculo committendi, quod maximè verum est, quando periculum est in determinata materia, in qua aliquis fragilem se est expertus. Si verò in confuso, non potest certa regula tradi, sed pro ratione necessitatis, & periculi, pensanda res erit*. Hæc Suar.

Etsi (inquam) in ea sint opinione hi Doctores vt existiment, nefas esse proximi iuuandi causa vltro salutem suam in discrimen vocare, nihilominus, eorum ego lubens subscribo sententiam, qui secus quàm illi opinantur. Hi sunt Basil. Pont. de Matrim. in append. cap. 6. Emman. Sa, verbo peccatum, D. Thom. 22. q. 10. art. 9. Armilla verb. periculum. Nau. in manu. cap. 3 num. 14. Graff. lib. 1. Decision cap. 28. Henriq. lib. 4. cap. 25. Caiet. in summa ver. periculum, qui omnes tradunt, mortale non esse, ex iusta, ac vrgente causâ, peccandi causas, periculaque quærere. *Quia tunc* (inquit) Basil. loco proximè citato, *hoc non est amare periculum, sed ingens illud bonum, ad quòd peruenire non potest, sine eo periculo*, quod proinde non est voluntarium, nec in se directè, nec in causa, vt patet, cum illud bonum, cuius causa se quis peccandi periculo exponit, non necessario sit cùm eo connexum, nec cùm peccato, ad quod terminatur tale periculum. Sanè, cum quis eo proficiscitur, vbi propter aspectum, verba, illecebras, persuasiones, ac exemplum eorum, quos ibi offendet, probabile est eum offensurum, eius peccatum, si fides est Caiet. in summa verbo periculum, mortale non est, sed veniale tantum, *pertinens ad incautelam, seu imprudentiam, quando tale periculum, amatur, ac quæritur, sine vrgenti causa*. Quia vt loquitur idem ibid. semper est ei, qui se discrimini peccandi obiicit integrum, si velit, etiam inter occasiones non peccare, bene ergo, ac prudenter, est in assert. dictum, regulariter absolutionem ei negandam esse, qui est in occasione proxima peccandi.

Dico secundò. *Pœnitentem, obligandum non esse, ad remouendas occasiones remotas peccandi*: Quia id superat eius vires, cum quidquid est vspiam, cuilibet possit esse causa lapsus, nihilque sit Augustino teste epist. ad Publicolam 154. & refertur 23. q. 5. canone de occidendis 8. in vsu hominum, vnde non possit ei pernicies creari.

Dico tertiò. *Eum qui est in occasione proxima peccandi absolui posse, si dolorem de præteritis habeat, firmumque propositum non peccandi in posterum, & simul iustam causam non deserendi prædictam occasionem*. Est hæc assertio Emman. Sa verbo Absol. Philiarchi parte 2. lib. 2. cap. 32. Ludou. de Beia, parte 3. responsion. casu 9. Laym. lib. 5. tract. 6. cap. 4. num. 8. Candidi disquisit. 24. art. 27. dub. 9. Dianæ tract. 16. miscell. 2. resol. 47. Graff. lib. 1. cap. 28. num 3. his verbis. *Bene potest Confessarius absoluere pœnitentem, qui firmiter non proponit, & statuit, peccati mortalis occasiones propinquas cuitare, concurrentibus quatuor circunstantiis, prima, quod sit vera pœnitudo præteritorum, secunda, verùm propositum nunquam redeundi ad illa, tertia, propositum semper cauendi, adiuuante Deo ne peccet ob eam, cum in ea se inuenerit, quarta, quod subsit aliqua notabilis causa non se abstinendi*. Hæc Graffius, quæ est ipse mutuatus à Nau. in manuali cap. 3. num. 20. & Cord. summa.

Probatur autem assert. 1. Quia cùm est iusta causa exponendi se peccandi periculo, pœnitens nec occasionem vult expresse, & actu, nec peccatum ex ea consequens, sed commodum suum, nempe priuationem damni, in fama, honore, pecuniis, quo bono non frueretur, si occasionem prædictam omitteret, aut vitaret.

2. Quia iusta & rationabilis causa efficit, vt eam nolenti deserere, non sit plenè voluntaria, nec illi in culpam imputetur, cum naturali iure liceat cuique honorem suum defendere, vitæ, & statui necessaria non omittere, secundùm Nau. in manu. cap. 3. num. 21. cap. 14. num. 35. ergo talis occasio defectu voluntarij vitiosa non erit.

3 Vel præceptum de euitanda occasione, est affirmatiuum, vel negatiuum, si primum, in necessitate non obligat, si secundùm, non intelligitur vim habere, nisi in casu, quo quis voluntariè se in eam occasionem conicit, quod non facit, cum iustam causam, eam non vitandi hebet iuxta Laymanum suprà. Deinde, cum occasio peccandi, nec ex se, nec omnibus sit mala, sed huic tantùm, non potest in classem eorum operum redigi, quæ ex naturâ suâ, & à quocunque fiant, semper sunt mala, & nunquam admittenda & proinde non valet hoc axioma, in materia occasionum, præceptum negatiuum obligat semper, & pro semper, cum in iis versari liceat, secundùm Lud. de Beia proximè citatum, quando ratio, aut honesta aliqua causa suadet, eas non vitare, cum præteritorum dolore, & firmo proposito non peccandi iterum, quinetiam tradit Basil. vbi suprà, occasionem, primo & per se quæri posse, cum est aliqua causa, eam volendi, ob bonum nostrum, aut proximi, tam temporale, quam spirituale.

Sequitur ex dictis primò, absolui posse fœminam, quæ domi suæ virum excipit cum quo sæpè peccat, si eum honestè, inde non potest eiicere, aut causam aliquam habet eum retinendi, dummodo firmiter proponat, se cùm eo ampliùs non peccaturum. Beia & Nau. loc. citatis.

Sequitur secundò, absolutionẽ sacerdoti negandam non esse, qui à confessionibus audiendis abstinere non vult, in quibus, eum delectari turpiter, ac fœdè, multa pati accidit, quæ à culpa non sunt aliena, dummodo certum habeat, eis, cum eueniunt, consensum non dare.

Sequitur tertiò, viro absolutionem dari posse, qui ex aspectu fœminæ, cum qua eum versari est necesse (quia est eius affinis, domesticus, propinquus, medicus, Oeconomius, aut quia communi lucro ac damno, res negotiaque inter se in eadem communique officina agunt) sæpe polluitur licet non statuat ab ea peccandi occasione recedere dummodo præterita emendare, peccare autem in posterum, nunquam animum inducat, & insuper causam iustam habeat ab ea occasione non abstinendi. Candidus supra. Quia cum prędicta occasio, per se, naturaque sua, non sit culpa, nec eiusmodi quæ semper sit fraudi, ea vtentibus, eos inducendo ad peccandum, occasionis proximę rem, nomenque sibi non vindicat, & cùm retineri laudabiliter ac cum ratione valeat, incommodi vitandi gratiâ, eam voluntas non censetur appetere, sed commodum tantum temporale.

QVÆSTIO XV.

An sit absoluendus qui sæpe eandem culpam iterat.

ABsolui posse negant hi authores Nau. cap. 3. manual. num. 21. Suar. in 3. part. to. 4. disp. 32. sect. 2. maximè inquiunt si post multas absolutiones nulla appareat emendatio.

Sententiam oppositam, quæ sola vera est, tuentur Viualdus in Candelab. tit. de Absol. paragr. casus reseruati Episcop. Sancius in select. disp. 10. num. 16. Laym. lib 5. tract. 6 cap. 4. num. 8. Petrus Nau. lib. 4. cap. 4. num. 77. Beia 3. par. 1 respons. casu 3.

Assertio vnica. *Absolutio ei negari non debet, qui per infirmitatem, aut aliter, sæpe in idem peccatum recidit, modo sit contritus, cum proposito emendandi sui in posterum.*

Ratio est quòd reincidentia ex occasione proxima, non impedit quo minus pœnitens verum de peccatis dolorem habeat, cum proposito ea non admittendi de cætero, quod propositum tamen oblata occasione est mutaturus, proindeque peccaturus, ergo ei non est neganda absolutio, vt non negatur ei qui sæpe idem peccatum veniale committit, & confessario absoluendum proponit, quia de ratione contritionis non est, quod credat pœnitens se non peccaturum amplius, sed quòd verum dolorem habeat, cum proposito non relabendi, quorum primum, actus est intellectus, secundum voluntatis, quæ duo separari possunt ab inuicem, vt patet.

Secundu probatur. Reincidentia, hominem absolutionis incapacem non reddit, vt patet primo ex can. 78. Nicæni Concil. vbi statuitur quòd si Diaconus in fornicationem labatur, *duabus et vicibus peccatum condonetur, tertia verò deponatur*, & Petro interroganti Math. 18. quoties fratri ignoscendum foret, responsum ei est à Christo, non septies, sed septuagies septies quod notauit, Hier. in epist 46. ad Rustic. vt refertur in can. septies, de Pœnitent. dist. 3.

Tertiò, quia frequens peccatorum numerus, non occludit reditum ad Deum, quid enim impedit quominus cum eius gratia, is qui eorum est conscius, ex animo, ea se commisisse doleat? Pœnitentem autem, quando, & vbi, ab optatis diuinitatis amplexibus reiectum audiuimus? nec enim quæ sunt futura, sed præsentia sola, eiusque statum respicit Deus, cui mercedem, aut pœnam destinat, ergo cùm peccata odisse, ac ad ea reuerti nolle, Dei causa pœnitens possit, quare de iisdem absolui non queat, etsi crebro repetitis, non video.

Sancius in select. disp. 9. num 6. Lud. de Beia parte 3. casu 9. existimant peccantem ex consuetudine, ac vt loquuntur sæpe reincidentem, toties, quoties absoluendum esse, modo habeat quatuor illas conditiones, quàs cùm Nau. cap. 3. manualis Graff lib. 1. decision. capite 18. diximus necessarias esse pœnitenti vt absolui possit. 1. est quòd verum de peccatis dolorem habeat. 2. quod propositum nunquam ad illa redeundi. 3. quod existimet se cùm Dei gratia, non peccaturum amplius. 4. quod causam rationabilem habeat, non deserendi talem occasionem.

Obiicies, exponere se periculo peccandi mortaliter, mortale est, sed qui est in occasione peccandi proxima, tali se periculo obiicit.

Respondendum, ad maiorem cum distinctione, vel enim periculum de quo agitur, particulare est, aut commune, genericum, & vniuersale, si primum vera est Maior, si secundum falsa.

Ad minorem dicendum est, eum qui habet iustam causam, non deserendi occasionem peccandi de qua confitetur, cum dolore & proposito ab ea abstinendi in posterum, non se exponere periculo peccandi, qui enim est in eo periculo, tacitum affectum habet ad culpam, quo ex hypothesi caret, qui cùm memoratis dispositionibus confitetur.

Patet ex dictis 1. Peccatorem absolui posse, qui confitetur se solitum esse fallere & mentiri, cum detrimento ementium, merces suas, nec cogendum à confessario, vt mercaturæ officium deserat, quod ex natura sua est licitum, sed monendum, ne illo abutatur ad fraudem & perniciem insontium: deinde vt cùm animo suo sanctè statuat nemini nocere in posterum singulisque redhibere omnia, ac singula, quæ mala est arte consecutus ac fraudibus, nec enim est necesse causas peccandi generales vitare, quas suppeditat officium, ars, aut magisterium, quo licitè quisque vti potest in Repub. etiamsi pro certò habeat inde sibi imminere peccandi periculum, alioqui deserenda essent humana commercia, cum vix sit vllum, in quo animum, manusque à culpa innoxias, diu seruare quis possit.

Infertur 2. quod etsi communiter neganda sit absolutio concubinario, eique cui imperatum est non semel aliena redhibere, vt illi, concubinam à se missam facere, & vtrumque sine fructu, cum neuter paruerit, cum (inquam) vtrique neganda sit absolutio communiter, eo quòd iusta sit ratio existimandi, ambos sine dolore ac vero emendationis proposito confessos esse, eisque impræsentiarum deesse, tam multa tamen tamque clara mutatæ voluntatis vtrumque signa dare posse, vt eorum acceptari promissio, ac ambobus dari absolutio debeat. Ita Petrus de Nau. lib. 4. cap. 4. num. 70. ratio est quod etsi vitæ melioris ineundæ consilia, ante ab vtroque concepta, fuerint inania, nihil tamen sit causæ cur forte modo & christianum, propositum cum Deo facere nequeant de, quo, eis affirmantibus credi debere, scribit Laym. suprà.

Quid si ex turpi fœminæ contuitu sæpe vir peccet? quid si colloquia cùm ea fœda misceat, indeque eum pollui accidat?

Respondendum. Si causa ei iusta nulla subest frequentandæ prædictæ mulieris, quia sine suo magno incommodo priuari ea potest, sine absolutione remittendum esse, quia eiusmodi familiaritas, vsus, ac congressus cùm ea ferè continuus, occasionis proximæ rationem habet, cum qua absolui nemo potest, nisi eius retinendæ causam aliquam vtilem aut honestam habeat, proponatque sibi cùm ea, commercij turpis ac prohibiti, à modo futurum nihil.

Ab hac quæstione non abhorrent quæ sequuntur dubia. Primum, *an habitus pro concubinario, licet reuera non sit, absolutionis sit capax, antequam fœminam eiecerit, quæ concubina esse à pop. creditur.*

Non esse mihi persuadet hæc ratio quod non à malo modo, sed etiam ab omni eius specie, abstinendum sit homini, iuxta Apost. 1. ad Thessal. 5. Innoc. 3. in cap. cum ab homine de vita & honestate, sanè absolui non potest qui scandalum proximis aliquo suo opere creat, nisi eo absistere animum indueat, at qui fœminam domi suæ alit, bonam illam quidem, ac pudicam, sed quæ opinione viciniæ, ei est loco concubinæ, scandali materiam suppeditat, cum alienæ mulieris in aliena domo retentio, ad longum tempus, ex se, ac natura sua sit inductiua scandali, cum vix sit vllus quamlibet bene moratus, cuius animum ad conspectum eius fœminæ, suspicio non perstringat, eaque non absona, illam, viro cuius in ædibus habitat, seruire ad libidinem, eam ergo domo prius sua abiget, quam confessario, peccata sua absolutionis causa in Sacramento explicet. Nau. in sum. cap. 16. num. 520. & seq.

Secundum, *An adolescenti qui granis ad confessionem peccata affert maximè verò pollutiones crebras, ac tactus, impertienda sit absolutio toties, quoties.*

Omnino, si eum sincere præteritæ vitæ pœnitet, statuitque libidini frænos iniicere, ac amodo non peccare, ratio præter citatas antea, est, quòd nec lapsu in culpam frequenti, nec specifica ratione ipsius peccati, de quo agitur absolutione indignus censeri debeat, non primò, quam enim multos alit Ecclesia, qui se ferè in horas, ac momenta singula grauibus culpis commaculant, quibus tamē ad gratiam Deus reditū absolutione non negat? Non secundò, quia ab infirmitate naturæ, leuitate ingenij quæ pueris est agnata, multum de grauitate culpæ detrahi est certum, nihil est ergo rationis, quamobrem toties, quoties hi eius pertæsi, ac certi de ea non iteranda, ad sacerdotis pedes aduoluti absolutionem ab eo sibi dari petent, illā non recipiant.

An autem differri absolutionem interdum expediat, res est in opinione Doctorum. Differendam censent Azor. tomo 1. lib. 7. instit. cap. 28. q. 18. Loppez 1. parte Instruct. cap. 282. versiculo sed quid si. Laym. supra.

Dico ego mihi videri, rem committendam esse, iudicio confessarij, qui spectatis loci, temporis, & personarum circumstantiis, de re vniuersa statuet, prout ad Dei gloriam, ac pœnitentis bonum, expedire iudicauerit, & quidem, si aliquid operæ, studiique ad correctionem vitæ præteritæ pœnitens attulit, veroque dolore de peccatis tangitur, hunc absoluendum illico, nec remittendum ad tēpus futurum puto, quia verendum esset, ne ea prorogatio, noxæ ei foret, ac maiorum scelerum causam daret, videndo se reiectum ad tempus aliud, quod confessario in primis est vitandum, cui pœnitentium salus, curæ esse debet.

Quid si sæpe admonitus, nihilominus non sapit? quid si de emendanda vita promissa non fecit? quid si in expurgando animo, tollendaque peccandi consuetudine, non laborauit? Indignum eum esse, cui ad gratiam aditus per absolutionem pateat, dixere Ledesma to. 2. summæ tract. 1. cap. 9. Loppez 1. part. Instruct. cap. 282.

Vera sententia, eaque tenenda habet, ne tunc quidem absolutionem ei negandam esse, dummodo, dolore necessario instructus, ad confessionem, vitæ melioris concilium afferat, de quo sacerdoti, quantum fas est humanitus, ex signis, aut eius ore voceque constet. Sic Sanchez tomi primi moral. lib. 1. cap. 12. num. 45.

Tertium, *An absolui debeat, qui dicit à certis se culpis abstinere non posse.* Causa dubitandi duplex, prima, quod non videatur de peccatis suis mœrere, tantumque animo angi, quantum est necesse ad eorum veniam, habet enim hoc omnis contritio vt animam à culpis, ac earum voluntate, & amore auocet, quem tamen animi motum experiri se pœnitens negat, vt est in quæstione.

Altera petitur à cap. quod quidam 5. de pœnitent. & remissionib. vbi Alexand. 3. Bellouacensi Episcop. significat non esse eius confessionem respuendam, qui causatur à criminibus abstinere se non posse, sed recipiendam, & de cæteris, salutare ei consilium exhibendum, pro resolutione.

Dico primò. *Si pœnitens hoc modo loquendi significet tantum, vereri se, ne ob infirmitatem animi, ac longam peccandi consuetudinem, non possit in posterum, sibi ab hac aut illa culpa temperare, absolui nihilominus poterit, si tam de ea, quam reliquis, verum dolorem habeat.* Quia cùm hoc iudicio, quod est actus intellectus, esse potest confessio integra, ac cùm vero dolore coniuncta.

Dico secundò. *Si per ea verba significet pœnitens, se ea vitare nolle, de quibus est confessus, non est absoluendus:* Quia deest illi contritio, sine qua nemo in Sacramento capax est gratiæ.

Dico tertiò. *Si propositionis in quæst. positæ sensus est, pœnitentem, animo de peccato minimè cruciari, ac mœrere, nullo modo posse absolui:* Propterea quòd neque contritionem, neque attritionem ad Sacramentum afferat, quæ contritio seu attritio, est in actibus pœnitentis, hoc est in materia pœnitentiæ, pars ex institutione diuina omnino necessaria.

Ad authoritatem Alexand. Respondendum est, nolle Pontificem eiusmodi hominem absolui Sacramentaliter, sed confessionem eius posse recipi, vt inde sumatur occasio dehortandi eum à peccato, & eidem pœnitentiæ imponendæ pro illo, cuius intuitu, mereatur de congruo, auxilia ad conuersionem sui necessaria.

Ad alterum argumentum, facilis est ex dictis responsio, nam si nihil habet hic loquendi modus præter metum relabendi ad antiqua crimina, absolui pœnitens poterit, si defectum voluntatis ac animi in pœnitente connotet, ea non vitandi in posterum, indignus est censendus, cui absolutio tribuatur.

Quartum, *an absolui possit, qui dicit se dolere, quod de peccatis satis non doleat.* Franciscus Victoria in libello de Sacram. q. 158 negat à sacerdote, qui eiusmodi est, posse absolui, imo pœnitentem, peccatum sacrilegii peccare, si absolutionem petat, parique se sacerdotem obligare scelere, si annuat.

Victoriæ

Victoriæ refragantur Theologi, authoritate & doctrina ei non impares Scotus in 4. sentent. dist. 14. q. 4. art. 3. litera. E. Palud. in 4. dist. 17. q. 1. art. 5. *A pænitente*, inquit, *requiratur, si pænitet: & si dolor eius insufficiens est, an vellet dolorem sufficientem habere, &, si non habet, hoc ipsum sibi displicet, & hoc sufficit.* Ratio est, quod dolere quòd de peccatis eum dolorem non concipias qui est necessarius, aut tantum quantum velles, actus sit amoris, si motiuum talis doloris, sit peccatum, vt est offensa Dei, super omnia detestabile, attritio autem, si feratur in peccatum, vt per illud meremur pœnas æternas, at vtrumque sufficit in Sacramento ad gratiam, ergo, &c. Probauit hanc sententiam Comitolus respons. lib. 1. q. 35. modo pœnitens voluntatem habeat satisfaciendi Deo, cum proposito vitandi in posterum peccata omnia quantum cum eius gratia fas erit.

Quintum, *An absolui debeat qui confitetur se spe veniæ obtinendæ peccasse liberius, quam fecisset si ea caruisset.*

Pro parte negante proferri hæc possunt, primùm quòd frustra legis auxilium implorat qui in legem committit, vt habetur in cap. dilecti de rescript. secundum, quod peccans in Ecclesia, non gaudeat immunitate illius, eo quòd spe veniæ deliquerit Glos. in cap. fin. de immunit. Ecclesiæ.

Contraria tamen sententia est tenenda primò, quod cùm tali spe quæ est præterita, stare possit dolor de peccatis eius causa admissis, cum proposito ea vitandi in posterum: ergo si pœnitens cæteras dispositiones ad Sacramenti gratiam necessarias adhibeat, absolui poterit. 2. Peccare sub spe veniæ, non est circunstantia mutans speciem, sed potius diminuens, cum sit de bono fine vt dicitur in can. non est 1. q. 1. ergo nihil est quamobrem de eo pœnitens absolui non queat. 3. Quia talis confidentia neminem absolutionis incapacem reddit, si verè pœniteat.

Ad adducta in oppositum. Respondetur, axioma illud locum habere in foro externo non pœnitentiæ, in quo tantùm spectatur dolor, qui est in pœnitente, tempore confessionis à se factæ, & absolutionis præstandæ. Ad 2. eodem modo est respondendum, & negandum peccantem intra Ecclesiam, absolui non posse, aliter careret remedio ad salutem necessario, quod est hæreticum.

Septimum, *An in aliquo casu concubinarius absolui possit antequam concubinam dimittat.*

Dico primò. *Quamdiu concubina, vel pellex, cum amatore suo cōmoratur, communiter hūc Sacramentum percipere nullum posse.* Ratio est quòd neuter iis sit conditionibus ornatus, quas exigit gratia, hæc enim animum à culpa, eiusque affectu omni, ac occasione alienum postulat, quæ duo in concubinario domi suæ concubinam habente, raro cocunt, nam si eum vitæ præteritæ dolor tangit, cur mali causam non rescindit? cur se vltro in eos laqueos induit, qui virtutem enecant? cur oculos aspectum, & colloquia eius non declinat, quæ eum Angelis Deoque inuisum reddunt? quandiu ergo concubina eodem tecto, thalamoque vtetur quo concubinarius, erit à Sacramentis vterque prohibendus.

Dico secundò. *Quando sine infamia, scandalo, aut alio graui incommodo concubina eiici non potest, concubinario Sacramentum negandum non esse.* Bonac. to. 1. tract. de Sacr. q. 4. punct. 14. Candid. de Confess. disp. 24. art. 27. dub. 7. ratio est quòd incommoda famæ, ac scandali quæ timentur, occasionem peccandi, quam frequens ac perpetuus viri

A cum muliere voluptatum cupida congressus parit, reddunt inuoluntariam, tunc enim vt dictum est antea, non carnis illecebras, non peccandi materiam sibi in concubina quam domi retinet ambit, quæritque, sed honori suo consulere, sed famam seruare, quæ periclitaretur haud dubiè, eiectione inopina concubinæ.

Octauum. *An qui cùm ancilla aliquoties, vt ter, aut quater in anno congreditur, absolui possit ac debeat.* Posse docent Graff. lib. 1. decis. cap. 28. num. 13. Candid. supra, si eum ex animo peccatorum pœnitet, firmũque ea fugiendi in posterum propositum mente conceptum habet, causa est quòd à tali muliercula, non sit illi peccandi occasio proxima, cum raro, & infrequenter ea abutatur ad libi- B dinem. Idem de filio familias sentiendum esse multi autumant, hunc enim, etsi domo concubinam, aut aliam, cum qua peccare solet è domo paterna non abigat, tamen absoluendum aiunt, si modo ad Sacramentum afferat cum dolore propositum amplius non peccandi, nec versandi solum cum sola, quia talis occasio proxima, non dicitur voluntaria respectu filij familias, qui non est sui iuris. Sa verb. Absolutio num. 15. Armilla ver. periculum.

QVÆSTIO XVI.

C *An serui & ancillæ, qui operam nauant concubinæ, aut meretrici absolui possint.*

Dico primò. *Si sunt ea ministeria, in quibus meretrici, suam operam accommodant serui & ancilla, de eorum genere, quæ de se, ac natura sua sunt illicita, absolui non debent, nisi iis abstineant.* Primò, quia occupari, in iis, quæ naturâ suâ sunt mala, malum est. 2. Quia cooperari alienæ culpæ, culpa non vacat, cum authore Apost. *non modo qui faciunt, sed & qui consentiunt facientibus, digni sunt morte*, ergo nisi iis abstineant, absolui non debent.

Dico secundò. *Exhibere ea officia peccantibus, quæ communiter præstantur à seruis Domino, vt non est peccatum, ita nec Confessario, iusta esse causa potest, ab-* D *solutionis non impertiendæ seruo, ac ancillæ qui in iis occupantur.*

Primo quia cum his obseqoiis exhibendis, aut exhibitis, stare potest confessio, iis omnibus instructa conditionibus, quibus eam ornatam esse oportet ad gratiam consequendam, ergo & absolutio, Antec. est certum, Conseq. probatur, forma Sacramenti, pronunciari potest super materiam debitam, nisi subiecti incapacitas impediat, at cùm est confessio eiusmodi, qualis describitur in Maiori, pœnitens capax est absolutionis & gratiæ, nam cùm integra explicatione suorum criminum, dolorem quoque affert ad eorum condonationem necessarium, vt præsupponitur quæ duæ res solæ, ad E hunc effectum, ex parte pœnitentis concurrunt, vt patet, vera est ergo allati argumenti consequentia.

Secundò, etsi eiusmodi opera, ad malos vsus traducantur à peccantibus, non tamen eo fine exhibentur à famulis, quorum omnis scopus est in eo, vt ea Dominis exhibeant, quatenus, res quædam sunt, quæ ad ornamentum corporis, splendorem familiæ, vitæque commodum pertinent, quomodo Deus quoque iis cooperatur, non sunt ergo, ob eam causam præcise, serui & ancillæ eiusmodi, quos ab absolutione oporteat reiici. Caiet. 22. q. 147. art. 5.

Tertio si ministrare meretrici, in rebus, quæ de se, ac naturâ suâ non sunt malæ, vt sunt condire cibos, lectum sternere, parare vestes, cubiculum ornare, & alia id genus, culpa est, eam sanè contrahi est necesse directè, aut ex consequenti, indirectè, ac implicitè, at neutro ex his modis peccare sunt censendi, qui peccantibus inseruiunt. Non primò, quia cùm ea opera, de se sint ad bonum, & malum indifferentia, nec suppeditentur ex intentione praui finis, non censetur ea suppeditans velle directè prauum vsum, nec ad illum velle cooperari. Nec etiam indirectè, seu implicitè, quia cùm intersit famulæ, non male tractari à Domina, aut catere necessariis vitæ cōmeatibus, vel domo eiici, cum ignominia, non tenetur cùm magno suo detrimento & periculo incurrendi supra dicta incommoda, abstinere iis operibus, quæ de se, ac naturâ suâ, non sunt illicita, & eo solo fine, ne domina iis abutatur, alioqui quod ancillæ, idem quoque imperandum esset Mercatoribus, etsi in causâ dispari, nempe ne quid vænale vlli exponerent, quod eo abuti quisque possit in suam, aut alterius perniciem. Quod non probant Caiet. 22. q. 10. art. 4. Azor. to. 1. lib. 8. institut. moral. cap. 22. q. 6. Bann. 22. q. 10. art. 11. Sanch. to. 1. moral. lib. 1. cap. 7. num. 5.

Dico tertiò. *Esse caritatis ac prudentiæ in Confessario, monere, ac quoad eius fieri poterit, suauiter, ac blande, famulos, & ancillas inducere, vt alios sibi quærant Dominos, quam quorum vita est infesta libidine.*

1. Quia vicinis, aliisque quibus sunt eorum noti Domini, operaque, scandalum creare possunt, opinantibus, ab iis tegi, ab iuuari ac prouehi eorum crimina.

2. Quia cùm in eorum oculos, multa incurrant, dictu, ac cogitatu fœda, in quibus occupantur quibus operam suam collocant, viri ac fœminæ, vereri debent, ne vltro sibi peccandi periculum accersant, aut experiendi, quod non oporteret, tumultus carnis ac appetentiæ contra rationem, quod est sapienti vitandum, ne tam suâ infirmitate, quam illorum impressione victus animus concupiscentiæ det manus.

QVÆSTIO XVII.

An absolui possit pœnitens, de cuius peccatis sacerdos memoriam non habet.

DIco primò. *Confessionem, quæ ob quemcunque defectum pœnitentis aut Cōfessarij fuit irrita repetendam esse specifice, & integre, si absolutio petatur ab alio, quam qui primo eam excepit.* Ratio est, quod absolutio, vtpote iudicialis actio, non detur causa incognita.

Dico secundò. *Si absoluens sit ille ipse qui confessionem ante audiit, posse eum absoluere pœnitentem, non repetita eorum confessione, de quibus hic ante est confessus, sed non legitimè, dummodo dictus confessarius confusè saltem recordetur status eius.* Ita Antonin. p. 3. tit. 14. cap. 10. Sylu. verb. confessio 1. q. 3. Nau. cap. 9. num. 19. Laym. lib. 5. tract. 6. cap. 9. Probatur ex praxi communi, nam si accidat, aliquem non posse finem confessioni suæ imponere, ante occiduum, propter prolixitatem, aut iustam aliam causam, petitam ex morbo pœnitentis aut eius indispositione ad absolutionem, hanc nihilo-

A minus impertiri soliti sunt confessarij, etsi omnium eius peccatorum in specie & indiuiduo non meminerint: vera est ergo assertio, posse pœnitentem absolui, quando eius status est cognitus absoluenti, saltem confusè.

Contraria sententia eaque probabilis est Suar. disp. 22. sect. 6. num. 7. Henrici quodl. 7. q. 23. & 25. pœnitentem absoluendum non esse à confessario, qui auditorum memoriam non habet, nisi post repetitam confessionem eorundem, secundum speciem & numerum.

Dico tertiò. *Peccatorum Confessarium, qui cùm status pœnitentis, ac peccatorum eius confusè saltem memoriam non habeat, sed tantùm quòd sibi sit confes-*
B *sus male, eum nihilominus absoluit, absolutionem tamen fore validam.* Pars prima probatur, Confessarius in tali casu nec partes agit medici, nec iudicis, non medici, quia hic cicatrices non curat quas ignorat, non iudicis, quia prudenter hic sententiam ferre nequit nisi de rebus sibi notis, nec pœnam imponere, nisi pro culpis sibi declaratis.

Pars altera patronos habet, eosdem authores quos attulimus pro 2. assert. eandemque rationem, qua assertio prima, maximè sequentis dubij nititur.

QVÆSTIO XVIII.

C *An absolutio data à dormiente, aut ignorante sit valida.*

DIco primò. *Absolutionem datam pœnitenti, qui bona fide confessus est peccata sua dormienti Confessario, validam esse, ac eidem pœnitenti fructuosam, si dictus Confessarius aliqua percepit.* Hæc assertio est de mente Henriq. lib. 5. cap. 14. num. 5. Laym. supra num. 5. quia essentia, & effectus Sacramenti pœnitentiæ, consistere potest absque integra & specifica peccatorum omnium explicatione, maximè si id sine culpa dicti pœnitentis accidat, quod in præsenti casu euenit.

Contraria sententia defensores suos habet. Nauar. cap. 9. manual. num. 17. Sylu. verba confessio q. 5. Antonin. par. 3. tit. 17. cap. 15. estque proba-
D bilis, quia confessio, est accusatio sui ipsius, in ordine ad absolutionem, est hæc ergo futura nulla, si illa non sit audita.

Sed responderi debet supponi in argumento ne vnum quidem peccatum fuisse auditum à Cōfessario, quod cùm contingit, absolutio haud dubiè est nulla, est id autem contra hypothesim in assert. factam, quæ est tantum de quibusdam non perceptis, & auditis in Sacramento.

Dico secundò. *Pœnitentem teneri iteratò ea peccata subiicere clauibus, quæ deprehendet à dormiente, aut distracto Confessario intellecta non esse:* quia quisque obligatur peccata sua mortalia omnia manifestare sacerdoti, secundum speciem & numerum,
E vt ab iis directè absoluatur, quæ obligatio petitur à voluntate Christi, & institutione Sacramenti, quæ duæ res, secundum communem Ecclesiæ sensum & DD. continentur, his verbis. *Quorum remiseritis peccata, &c.*

Dico tertiò. *Absolutionem ab ignorante sacerdote datam pœnitenti, qui bona fide, eo Confessario est vsus, bonam esse, & validam.* Ita Henriq. loco ante citato, & probatur, quia potuit, & voluit, bene disposito eam impertiri, ergo quod potuit, & voluit, hoc accidit. Ita Sanch. to. 1. sum. lib. 1. cap. 10.

nu. 69. Diana de sacr. resolut. 121. *vnde sequitur,* inquit Bresserus loco proximè citato, *etsi constet Confessarium malè iudicasse de peccatis, pœnitentē non debere ea iterum explicare*, secus si cōstaret aliqua nullo modo intellecta esse, quia tum habenda essent quasi non dicta, & remissa tantùm essent indirectè, id tamen pœnitens non debet facilè credere.

QVÆSTIO XIX.

An valeat absolutio data ab eo, qui non habet titulum, quem tamen errore communi populi, habere creditur.

Affirmant Molfesius in summa, tom. 1. tract. 7. cap. 13. num. 21. Diana de Sacr. resol. 122. Negant Homobonus, de bonis in examine ecclesiast. parte 1. tract. 5. cap. 3. q. 20 Reginaldus to. 1. lib. 5. cap. 8. dub. 9. num. 98. Sanchez lib. 3. disp. 22. q. 2.

Dico primo, *Absolutionem ab eo datam, qui non habet titulum saltem coloratum, esse nullam.*

Primò, quia asolutio est Iurisdictionis actio. Trid. sess. 14. can. 9. sed qui titulo caret, saltem colorato Iurisdictionem nullam possidet. Minor probatur. Iurisdictio non acquiritur nisi vi beneficij, quo quis donatus est ab Ecclesia, aut per delegationem Iudicis ordinarij, at ex hypothesi vtrumque deest ei qui titulum coloratum nullum habet; vt patet.

Secundò, idem probatur ex cap. dudum 54. de elect. in quo Gregorius X. asserit Parochum, qui post ablatum sibi titulum curæ à Superiore, absoluebat à peccatis, damnabiliter decepisse animas: at huius rei causa non est alia, quàm quia ad validitatem absolutionis, requiritur Iurisdictio, qua carebat parochus ille, cui ablatus fuerat suus titulus: ergo ad hoc vt absolutio valeat, requiritur cum titulo Iurisdictio, aliàs hæ animæ non fuissent damnabiliter deceptæ.

Obiiciunt aduersæ partis authores, vt validè absolui quis queat, sufficit sine titulo error communis populi, qui hîc supponitur non deesse.

Maior. negant Iurisp. in leg. priuatorum, cod. de Iurisd. omnim. iudic. his verbis, *Priuatorum consensus iudicem non facit eum, qui nulli præest iudicio.* Negant item Less. lib. 2. cap. 22. dub. 8. num. 65. Caiet. ver. absolutionis impedimenta. Nauarr. in can. placuit de pœn. dist. 6.

Et probatur ex can. 1. causæ 3 q. 7, vbi expressè fit mentio delegationis, vt sententia data per seruum teneat: *Veruntamen si seruus, dum putatur liber, ex delegatione sententiam dixit, quamuis postea in seruitutem depulsus sit, sententia ab eo dicta, rei iudicatæ firmitatem habet.*

Secundò prob. ex lege Philippus Barbarius dig. de offic. Prætoris, ibi enim significatur valere acta ab eo homine qui conditione seruus erat, eo quòd populus Roman. à quo ad Præturam promotus erat, potuisset ei hanc potestatem decernere.

QVÆSTIO XX.

An Sacerdos possit absolutionis Sacramentum ei impertiri, qui alienum non restituit.

Dico primo. *Si debitor est soluendo, non erit, inuito creditore absoluendus.* Ratio est quòd retinere alienum, domino rationabiliter inuito, sit iniquum: At absolui non potest, quisquis à peccato non vult absistere, ergo nec qui habens vnde soluat, satisfacere creditori renuit, sed sine causa.

Dico secundò. *Cùm debitor mora sua quidpiam potest honeste obtendere, eum à Sacerdote absolui posse, etsi æs alienum non soluat.* Ratio est, quòd tùm alieni retentio vacet omni vitio, lex enim naturalis ac diuina de restitutione facienda, eum dumtaxat obligatum habet, qui cùm potest, & dominus iustè exigit, ei non satisfacit, redhibitione rei debitæ, at nec postulare dominus prudenter, nec debitor rem alienam reddere potest, cùm ei suppetit aliqua iusta causa eam seruandi; impotentia enim quamdiu perseuerat, restitutionem remittit ac condonat. *Impotens* enim secundùm Caietan. in summa cap. 6. *est non solùm constitutus in extrema necessitate, sed etiam qui magnum incurreret damnum ex præsenti restitutione: nam impotens dicitur non solùm qui non potest, sed qui vix potest, in humanis autem huiusmodi vix posse, est cum magno damno posse*: quam rationem exponendi sequitur etiam Armil. ver. Restitutio, num. 28. concl. 1. à qua alij Doctores non abhorrent.

Dico tertiò. *Possessorem rei alienæ non tantùm absolui posse, cum necessitate premitur extrema, vel graui, quæ sit naturæ, vitæ, aut corporis, sed qualibet alia longe minori.*

Affirmatio hæc est, Nauarr. in summa, cap. 17, Tabienæ in ver. Restitutio, num. 5. *Impotentia,* inquit Nauarr. *restituendi excusat à statim, & dicitur non posse, non solùm qui est in extrema necessitate, aut nullo modo potest, sed etiam qui commodè non potest,* lege Nepos Proculo, dig. de verb. significat. quare.

Dico quartò. *In iure Confessarij esse, debitori dilationem restituendi concedere, quoties ei constiterit tam eius, quàm creditoris interesse, illam dari.*

Primò, quia sic rem creditoris, negotiaque salubriter agit, vt supponitur, nec enim vnquam fortè restitueret debitor, si vrgeretur, deinde caritatis est ac iustitiæ in creditore, velle restitutionem differri, cùm est hæc dilatio, tam sibi, quàm debitori fructuosa ac vtilis.

Quid si repugnet creditor? quid si reclamet? ac non consentiat? Respondeo consentire voluntate recta & Christiana, quia quilibet velle debet bonum suum absque alterius detrimento, & ita Confessarius potest de consensu virtuali creditoris debitori concedere, certum diem, ante quem non teneatur restituere.

Quod enim moraliter loquendo fieri nequit sine incommodo aliquo, reputatur impossibile: ergo cùm restitutionis necessitas articulum hunc excludat, id significare debitori, Confessori licitum erit: ergo & ei tempus designare aliud, quo eam commodo suo, ac creditoris magno bono faciat.

QVÆSTIO XXI.

An peregrini absolui possint in alieno Episcopatu, à casibus qui sunt reseruati in suo.

PEregrinis dum iter habent per alienam Diœcesim, licitum esse ex præsumpta Parochi sui licentia Confessario cuilibet de approbatis in illo Episcopatu confiteri, communis est Doctorum opinio. An autem similiter absolui à reseruatis per eosdem possint addubitari video.

Non posse dixerunt Nugnus tom. 2. q. 8 art. 4. dub. 10. Sotus in 4. dist. 18. q. 2. art. 4. Comitol. Responsionum lib. 1. q. 28. num. 2. pro ratione, Bonifacij VIII. authoritatem proferunt in ca. si Episcopus de pœnitent. & remission. in 6. vbi Pontifex perspicuè negat Sacerdotem alterius Diœcesis, habere potestatem in casus reseruatos ei Episcopo, qui potestatem fecit peregrino, aut alteri, eligendi sibi Confessarij, ex quo inferunt, non posse hunc absolui per approbatos alterius Diœcesis, à casibus Episcopo suo reseruatis. *Si Episcopus* (verba sunt Pontificiæ sanctionis) *concesserit, vt sibi possit quis idoneum eligere Confessorem: ille, quem is elegerit, in casibus qui eidem Episcopo specialiter reseruantur, nullam habeat potestatem, cùm in generali concessione illa non veniant quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus.* Addi potest huic argumento, & aliud petitum ex incommodo. Nempe quòd pœnitentes allecti spe remissionis obtinendæ de reseruatis suis, per Sacerdotes incognitos aliorum Episcopatuum, proprijs Episcopis, & Parochis relictis, sæpe peregrinatum irent, quod non expedit, pro solutione quæstionis.

Dico primò. *Si casus qui est in Diœcesi peregrini reseruatus, sit quoque reseruatus in eo per quem hic transit, de eo à simplici Sacerdote absolui non posse.* Ratio est, quòd hic ex hypothesi potestate ad id necessaria careat. Secundò, quia peregrinus subditur legibus loci vbi versatur, tanquam adeptus incolatum quoad Sacramenta Pœnit. & Eucharist.

Dico secundò. *Cùm in Diœcesi, vbi peregrini confitentur, eorum peccata non sunt reseruata, possunt ab iis absolui per quemlibet de approbatis in eo loco vbi confitentur.* Ita Suarez disp. 30. sect. 1. Laym. lib. 5. tract. 6. cap. 8. num. 10. Homob. de casibus reseruat. p. 1. Henriq. lib. 6. cap. 14. num. 18. litera Q. ratio est. quòd per Episcopatum alienum transiens, ibique confitens iudicari debeat secundùm consuetudinem eius Episcopatus, ac modum, quo proprij eius incolæ iudicantur & absoluuntur, sed ex hypothesi, iudicantur hi, à quolibet approbato, de peccatis quæ peregrinus est confessus, quia non sunt in isto loco reseruata, ergo ab his, & hic quoque absolui poterit.

Secundò quia vt Nau. (qui sententiæ nostræ astipulator est, ac fautor) loquitur in summa ca. 27. no. 255. reseruata ab eo remitti possunt, cui à Superiore permittitur. At hic non improbat, ea peregrino suo subdito, condonari per quemlibet de approbatis, hoc enim, inquit Nau. debet velle Prælatus quilibet. vt ij qui in eius sunt Iurisdictione, quum absunt, possint à casibus reseruatis absolui, si apud eos Sacerdotes confiteantur, qui possunt pariter absoluere, à casibus suorum Ordinariorum.

Ad rationem quæ est primo loco allata, respondere debet peregrinum non absolui præcisè, quia **A** potestatem habet eligendi Confessarij, sed quia se habet tanquam incola Diœcesis, quamuis in ea perpetuum domicilium non contraxerit. Et patet, nam si peccata, de quibus dictus peregrinus est confessus, reseruata non essent in sua Diœcesi, essent autem in ea per quam transit, de iis tum ab Episcopo, aut alio de eius licentia absolui posset, quod est argumento, iudicari eum debere, secundum leges loci, in qoo versatur & non aliter.

Ad secundum dicendum est, nobis in assert. sermonem de iis non esse, qui in fraudem legis peregrinationes inutiles, & non necessarias suscipiunt, eaque tantùm causâ, vt confiteri alteri possint **B** quàm Parocho, nam his concedi per Episcopum suum, vt ab alieno Sacerdote absolui valeant, probabile non esse, grauium Theologorum est opinio, quàm enim est veri absimile, Episcopum Parisiens. maiorem tribuere potestatem Sacerdoti Bellouacensi, in suum subditum, quam suis Sacerdotibus tribuat? sed his cùm largitur potestatem confessionum audiendarum, hanc in fraudem Ordinariorum non vult esse concessam, ergo nec cum peregrinis vti alieno Sacerdote ad expiationem animæ annuit, id facit aut facere potest, cum Parochorum offensa & in eorum præiudicium ac fraudem.

C

QVÆSTIO XXII.

An danda sit absolutio confitenti, sæpe eadem peccata sine spe profectus.

NEgandam asserunt Azo. tom. 1. lib. 2. cap. 3. q. 4. Suar. tom. 4. disp. 32. sect. 2. Graff. lib. 1. decision. cap. 28. num. 23. Nauar. cap. 3. num. 11.

Contraria sentiunt Viualdus in Candelab. tit. de absolut. paragraph: casus reseruati, numero 43. Sancius in select. disp. 10. num. 16. Diana tract. **D** 16. miscel. 2. resol 47.

Dico primò. *Etsi pœnitens consuetudinem peccandi habeat, iurandiue, aut aliud simile quod admittendi, contra legem Dei, natura, aut Ecclesia, non est tamen ei neganda absolutio, si verè eum admissorum pœnitet, ac emendandi sui propositum habet.* Ratio est, quòd pœnitens post factam confessionem, cum dispositionibus ad gratiam necessariis, ius ad absolutionem habeat, non est hæc ergo ei neganda, alioqui fieret illi iniuria, nec differenda sine eius voluntate ac consensu.

Dico secundò. *Nec negandam, nec differendam ei, etsi emendationis futuræ spes nulla appareat.* Primò, **E** quia cum defectu talis spei concurrere possunt omnia quæ ad absolutionem sunt necessaria, nempe confessio integra, dolor de peccatis, & propositum firmum ac stabile, ea vitandi in posterum.

Secundò, quòd quis culpam venialem, in quam sæpe labitur, non modò non corrigat, sed nec speretur correcturus, hoc non impedit quo minus dictus pœnitens ab ea possit absolui, quando ad confessionem afferet dolorem idoneum, cum proposito sufficienti: at eadem est ratio peccati mortalis quoad hoc, quæ venialis, ergo vt huius neganda non est absolutio, ita nec illius.

Maiorem admittunt aduersarij, quia relapsus in peccata venialia, non est signum, inquiunt, defectus propositi ad eorum remissionem necessarij cùm hoc possit contingere ratione frequentium occasionum peccandi, quas non ita tenemur vitare

in venialibus ac in mortalibus. Minor probatur, non minùs oportet pœnitentem de peccatis suis venialibus conteri, ac proponere ea vitare, quam mortalia, maximè si non confiteatur nisi vnum veniale, quia defectus alterutrius reddit Sacramentum inualidum ac inutile, ergo cùm ex aduersariorum sententia dari debeat absolutio de veniali, quamuis occasio eius admittendi non sit præcisa, impertienda quoque est inquit Sancius supra, respectu mortalium, quando aderit dolor, & verùm propositum ea cauendi in posterum, quia ius ad absolutionem pœnitenti competit, & ad eam dãdam nihil necesse est Confessarium scire an pœnitens, sit in occasione peccãdi, nec ne, dato quòd eam vitare nequeat, eo quòd eum teneatur absoluere, siue occasionem cognoscat, siue non.

QVÆSTIO XXIII.

An absolutio data bona fide à peccatis, & non à censuris, sit valida.

DIco primò. *Peccare peccatum sacrilegij Confessarium, qui sciens ac cum aduertentia, excommunicatum prius à peccatis, quàm censuris eximit.* Primò, quia contra decretum Ecclesiæ, Sacramenta excommunicato distribuit, quod Greg. 9. prohibet in decret. si celebrat de clerico excommun. ministrante.

Secundò, Communinioni excommunicatorum pertinaciter se ingerere, culpa est eaque mortalis, cum authoritate Greg. in decret. proximè citata, punienda sit anathemate: at est Sacramenti ministratio in mortali, sacrilega, vtpote honori, Deo ac Sacramentis debito, opposita, vera ergo est assertio.

Dico secundo. *Est tamen absolutio à peccatis, data excommunicato, & ab eo suscepta bona fide, ante solutionem à vinculo, quo tenebatur astrictus, valida, nec proinde iteranda.* Sententiam hanc tuentur Nau. in manu. cap. 4. nu. 4. Tolet. lib. 3. cap. 10. Laym. lib. 5. tract. 6. c. 12. num. 12. Coninch. de Sacram. disp 8. dub. 3. concl. 4. num. 104. de censur. disp. 10. sect. 3. num. 9. Fundamenta huius opinionis sunt.

Primum, quod nullo iure data absolutio istiusmodi hominum generi, sit irrita, non diuino vt patet, nam quæ literæ, quæ scriptura, ex nouo, aut veteri, sumpta instrumento, eam inanem reddit? Non Ecclesiastico, quia etsi excommunicatus, à *participatione Sacramentorum sit semotus*, cap. si celebrat. de cler. excomm. ministrante, clericis autem & quibuslibet fidelibus, iura prohibeant Ecclesiæ, res negotiaque cùm eo in humanis, aut diuinis habere vlla, nusquam tamen, Sacramenta, quæ ei sunt collata cum culpa, inania, nullaque esse iubent, habenda ergo sunt pro validis, data ac suscepta bona fide.

Secundum, tunc est absolutio sacerdotis, inanis ac irrita, cum aliquid Sacramento deest, quod sit de eius essentia, at censura quæ pœnitentem ligat, Sacramento nihil adimit, quod ad eius substantiam pertineat, nec in pœnitente, quid collocat ac ponit, quod eum absolutionis incapacem faciat, tria enim sunt duntaxat, quæ pœnitentiam coagmentant, Contritio, confessio, & absolutio, at qui bona fide, vinculique quo stringitur ignarus, ad Sacramentum animum appellit, peccata detestari, ac odisse potest, ex motiuo supernaturali ac diuino,

A eaque sacerdoti explicáre tam integrè, sincerè, & verè quàm est ad gratiam necesse, nihil est ergo in eo causæ, quamobrem hæc ei, à sacerdote remitti non possint, ac debeant Dei nomine.

Obiicies primò. At hoc eum beneficio donari Ecclesia prohibet, ergo collatum contra eius imperium, inane erit ac nullum.

Consequentia est neganda, quam enim multa vetita nouimus, quæ tamen facta tenent, exempli causa, donare sibi inuicem coniuges dum viuunt, suntque incolumes, ac sani, legibus Imperatorum nequeunt, data tamen, natura non abrogat, nec accepta, nisi iudicum sententia accesserit, reddere debent in conscientia. Emman. Sa verbo Donatio. B Similiter nefas est legibus Ecclesiæ, excommunicatum vacare publicè precibus, quidquam in Diuorum religionibus, habere commune cum fidelibus, valent tamen rataque sunt eius vota, nec horas canonicas, contra interdictum Ecclesiæ, ab eo in choro dictas, iterare eidem est necesse, item, est omnis donatio, quæ 500. solidorum summam excedit, quoad hunc excessum prohibita, & nulla, nisi cùm insinuatione facta, lege penult. Cod. de donat. valere tamẽ, quoad effectum retinẽdi accepta, contra hanc legem, author est Less. lib. 2. de iust. c. 18. num. 99. nisi à donatore, aut eius hæredibus repetantur, quia leges inquit hic author non intendunt obligare donatarios, vt sponte restituant, sed vt id C faciant, cum iubebuntur à iudice, ad donantis preces, aut eius hæredum, quæ omnia indicant, non ideo aliquid esse inane, ac nullum quòd sit prohibitum, ac proinde, non sequi, Sacramentum non tenere excommunicato collatum, quod ab eius passiuo vsu, ac participatione, vt loquuntur, legibus sit Ecclesiæ, ac Pontificum decretis semotus.

Obiicies secundò. At hic ei vsus interdictus esse nequit, nisi sit Sacramenti recipiendi incapax. Respondendum cùm Beia par. 3. resp. casu 4. negatione maioris, nec enim excommunicatio aliud in præsenti efficit, quam vt Sacramenti cum ea suscepti vsum, reddat illicitum, quæ hic ergo de incapacitate afferuntur, hunc habent sensum, quod excommunicatio, faciat, quidem vt absolutio, recepta D in eo statu, sit illicita, sed non ipso facto nulla.

Obiicies tertiò. Absolutio sine iurisdictione in absoluente est nulla, at hoc habet omnis excommunicatio, præsertim maior, vt excommunicatum à potestate confessarij subtrahat, ergo illi, ab isto impertita, absolutio futura est inanis, ac nulla.

Minor est falsa, alioqui excommunicatio pœna foret, non tam rei & excommunicati, quàm superioris, habet hic ergo in illum iurisdictionem ad absoluendum necessariam, eo quòd excommunicatio potestate quidem priuet actiua in alios, non tamen subiectione passiua, ad superiores suos, quod idem est, ac dicere Confessariis qui censura non ligantur, potestatem in excommunicatum non adimi qua de re Suar. plurib. dis. 10. sect. 3. num. 9.

Obiicies quartò. Excommunicatus non potest E absoluere quia est priuatus iurisdictione actiua ad ferendam sententiam, cap. ad probandum de re iudicata, ergo nec absolui. Antec. est verum de excommunicato denuntiato, aut notorio percussore clerici, quia tales potestate carent ferendi iudicij, in animæ foro, vt quæ illis actu sit adempta, decreto Innoc. 3. in cap. veritatis qui est 8. de sententia dolo & contumacia, falsum autem, de his qui non sunt denuntiati publicè, vel notoriè præcisi, quia quæ geruntur ab eiusmodi, vtpote toleratis ab Ecclesia, sunt valida, ratione publici officij, in quo

occupantur, cum consensu tacito Ecclesiæ.

Ex dictis patet primò, eum qui ignorat inuincibiliter se excõmunicationis vinculo innodatum esse, aut ius ipsum, nempe excommunicato non licere ad Sacramentum accedere, accedit tamen, & de peccatis, quæ Confessario exposuit, absoluitur, verè absolui, nec ad iterato confitendum, vbi sua ei excommunicatio patuerit, teneri.

Secundò, absolui item validè, qui excommunicationis suæ conscius, proponit eam exponere Confessario, sed dum ei cætera peccata sua explicat, excidit animo & ita prius à peccatis, quam censura absoluitur, vtriusque corollarij hæc est causa, quod debite, id est integre, ac cùm vero dolore, & voluntate vitæ in posterum instituendæ religiosius, ea est confessus sacerdoti, qui voluit, & potuit, omnia, & singula, illi beneficio clauium condonare, vti verè fecit, causa ergo nulla est, quamobrem ea à pœnitente repeti secundo debeant, officio satisfaciet, si vbi censuræ meminerit, eam Confessario diiudicandam subiciat.

Sequitur tertiò, eum qui de censura suâ reum se coram sacerdote constituit, ea opinione impulsus, quod crederet ignorantiâ tam iuris quam facti, ab illâ solui se posse, in eo non peccasse, nec si hanc ei relaxari contigerit à non potente, ante absolutionem à peccatis, ideo ad iterationem Cõfessionis obligari, ratio est, quod tam suâ, quam confessarij ignorantiâ, Sacramentum non desinat ratum esse ac validum, peccauit hic quidem excedendo limites suæ potestatis, sed eius erratum, pœnitenti noxæ esse non debet, maximè ignoranti, fidem faciunt quæ sequuntur, primum, quod si inuincibiliter id est, sine crimine, ignorans se excommunicatum esse, diuina faciat, non sit irregularis, *quia rem quæ culpa caret, in damnum vocari non conuenit*, de regul. iuris in 6 & cap. 2. de constitutionibus. Secundum, quia diuina celebrans ob ignorantiam similiter excusatur in cap. Apostolicæ de cleric. excom. ministr. Tertium, collatio beneficij facta ei qui probabiliter ignorat se excommunicatum, valet. Glossa in cap. Apostolicæ citatum, ergo & absolutio bona fide excommunicato data.

QVÆSTIO XXIV.

An absolui debeat qui peccatum suum confessario non manifestat de quo isti constat pœnitentem nunquam esse confessum.

NEgant Henriquez lib. 6. cap. 20. num. 6. Syluius ad 3. partem q. 6. art. 2. concl. 3. affirmat. Megala in 1. p. lib. 1. cap. 2. num. 12. pro resolutione.

Dico primò. *Talem communiter absoluendum non esse*: Quia non est hoc beneficium impertiendum imparato, at non est ad Sacramenti gratiam paratus, qui confessionem diuidit, ac in eo negat se peccasse grauiter, contra quàm veritas patitur. Secundo impedit Sacramenti gratiam, qui Confessario imponit in re, quæ ad illud, eiusque integritatem pertinet, facit hoc verò qui mentitur à se factum scelus, cuius est coram Deo conscius.

Dico secundò. *Talem tamen absolui posse, si Confessarius dubium excutiat, quod expedit ferè semper eum facere.*

1. Quia confessarius, persuadere sibi potest, pœnitentem functum esse officio, negare autem culpam vllam à se admissam esse, quia eius conscientia non tenetur, nec vllius, opera sua argui posse credit.

2. Cum pœnitens excusetur in multis casibus à materiali integritate confessionis, quid est causæ, quãobrẽ Cõfessarius à quo ille interrogatur de peccato quod nõ fatetur non possit credere, eũ illud negare non quia non cõmiserit, sed quia se ad eius explicationem non teneri credit, non est ergo, tùm ei neganda absolutio, alioqui fieret ei iniuria, & quanquam id non esset, quid impedit eum sub conditione absolui, nempe si ad id beneficium omnia habet quæ tam canonica quàm diuina iura petunt?

QVÆSTIO XXV.

An absolutio data non subdito, cum ratihabitione de futuro valeat.

EST ratihabitio facti alicuius approbatio, ab eo cuius est consentire, vt valeat, & quòd cum eo est gestum, qui egit procuratorio nomine leg. fin. cod. ad Macedon.

Hæc autẽ est duplex, vna minus propria, propria altera, minus propria est, cùm quis aliquid approbat, nec suo nomine, nec causà factum. Propria est cùm quis rem quampiam, siue malam, siue bonam, tanqoam suo nomine, ac consensu gestam approbat, de qoa est regula iuris decima in hunc modum. *Ratihabitionem retrotrahi, & mandato, non est dubium æquiparari*, quæ etiam habetur in decretali Bonifac. 8. cum quis de sentent. excomm. Est hæc verò ratihabitio propria, iterum duplex, præsens, aut futura, Præsens, est de præsenti, & cùm fit actio, futura, non est, cum fit opus, sed speratur futura: quæstio ergo est, an absolutio ab eo qui potestatem non habet impertita pro valida & efficaci haberi debeat, quando datur cum præsumptione consensus superioris, futuri aut præsentis &c

Prima sententia est sufficere ratihabitionem de futuro, quam defendunt Filhuc. to. 1. tract. 7. cap. 9. Nau. & alij.

Secunda opposita valere quidem collatum cum ratihabitione de præsenti, non autem de futuro, & eam docent Sylu. verb. confessor. 1. q. 6. Becan. de Sacram. cap. 38. q. 8. num. 3. Homobonus in examine parte 1. tract. 4. cap. 11. q. 105.

Tertia ne hanc quidem sufficere, cuius patroni sunt Nugnus in additioo. ad 3. part. to. 2. q. 8. art. 5. dub. 2. Ægid. disp. 8. dub. 5. num. 35.

Dico primò. *Absolutionem datam cum sola ratihabitatione superioris de futuro, nullarum esse virium.*

Probatur, absolutio cum sit iuridicianæ potestatis actio, esse sine iurisdictione in eum cui datur, non potest, at hæc deest absoluenti, cum ratihabitione de futuro tantũ, cum absoluit, eam verò habiturus est postea per consensum quem daturus superior creditur, cum factum resciet, ergo vt quis validè absoluat, non sufficit vt præsumat Parocho gratum fore, vt sui subditi confessionem audiat.

Dico secundò. *Vt quis validè absoluat, non sufficere quod Parochus videat audiri confessionem sui subditi, nec reclamet.*

Primò, quia eius silentium, non est signum quod consentiat, nam potest fieri, vt non contradicat, quia non audet propter potentiam tam pœnitentis, quàm Confessarij.

Secundò, quia fortè existimat, etsi malè, vtrique id licere per Pontificẽ, aut Episcop. proprium.

Tertiò, per internum consensum non datur iurisdictio, ergo cùm sine ea, data absolutio sit nulla, talis ratihabitio de præsenti, eam non reddit validam. Antec. tanquam certum præsupponitur à Victoria de Conf. num. 163. Enriq. lib. 6. de pœnit. c. 13. Sanch. lib. 3. de Matr. disp. 36. num. 8. & probatur. Vt donatio cuiuscumque rei valeat, debet ab eo cui fit acceptari: At non potest, cùm ea in solo interno consensu hæret, nec se prodit signis, aut externo aliquo actu. Quæ nobis sunt ignota hæc non acceptamus, talis est consensus internus, ergo, &c. quare commune est axioma Iurisp. de quo Bartolus in leg. Barbarius, non valere quod quis agit, quando ignorat se iurisdictionem habere.

Dico ergo tertiò. *Ad iurisdictionem alteri tradendam, esse necesse primò vt qui eam tribuit, id signo aliquo externo ei significet. 2. vt hic eam acceptet:* Quia voluntas humana non dirigitur sufficienter ad aliquem, nisi per signa externa, nec hic eam acceptare potest, nisi cognitam, nec cognoscere nisi beneficio externi signi: est ergo vtrumque ad collationem iurisdictionis necesse.

Est nihilominus secunda sententia de ratihabitione consensus de præsenti, probabilis, & tuta in conscientia, secundùm quam dici debet, eum qui præsente Parocho aurem dat confitenti suo subdito, eumque absoluit, validè vtrumque facere, quia id eum coram, ac in oculis suis pati vt fiat, est illud operanti esse velle impunè, non prohibere cùm possis facile est, silenter ac tacitè facultatem id audendi concedere, iuxta regul. 43. de regul. in 6. *Qui tacet consentire videtur.*

Obiiciunt authores primæ sententiæ, quòd in regula iuris 10. de regul. iuris in 6. dicatur, *Ratihabitionem retrotrahi, & mandato æquiparari*, cuius regulæ hic est sensus, Superiorem cùm rem gestam approbat, facere vt valeat, peræque ac si suo nomine imperioque acta esset ab initio, erit ergo absolutio, inquiunt, data cum ratihabitione de futuro bona & valida.

Respondendum axioma iuris non nisi de iis actibus intelligi, qui vt sint rati, pendent immediatè à ratihabitione alterius, vt fit in contractibus quos Procurator, aut Oeconomus non tam suo, quàm alterius, id est, Domini nomine celebrat, quorum nihil in præsenti materia accidit, non primum, quia Sacramentum à conditione futura contingenti non pendet, itaque datum est nullum, nec cùm fuit irritum, conualescit aduentu consensus Parochi, aut Episcopi, quia vt dicitur in regula 18. de regul. iuris in 6. *Quod ab initio non valuit, tractu temporis non corroboratur, nec de iure subsistit*, nec item secundum, quia cùm Sacramentum Parochi nomine ac auctoritate non detur, sed Dei, qui præcipuus est absoluens, Sacerdos autem ministerialis tantùm ac secundarius præter Deum, ratam habere absolutionem nemo potest, quia vt habet regula 9. iuris. *Ratum habere quis non potest, quod ipsius nomine non est gestum.*

QVÆSTIO XXVI.

An absolui possit qui peccata sua non est confessus nisi per litteras.

NOn posse scribit Fagundez præcept. 2. lib. 3. cap. 1. num. 8. cum eo sentiunt Syluius in ad- A dit. ad 3. part. q. 9. art. 3. conclus. 2. Filliuc. tom. 1. tract. 1. cap. 1. num. 14. Coninch. de Sacram. disp. 6. dub. 1. conclus. 3. num. 3.

Secus quàm illi opinantur hi authores, Vasq. in 3. part. tom. 4. q. 91. art. 4. dub. 4. num. 7. Villalob. in sum. tom. 1. tract. 9. diffic. 31. num. 1.

Dico primò. *Communiter absolui non posse qui per scriptum, nutus, aut literas tantùm est confessus.* Ratio est, quòd absolutio non sit impertienda aliis, quàm qui animo ac volũtate à culpa abhorrent, ad eamq; affectu carent: at confiteri per nutus aut literas, peccatum est mortale, vt pote contra institutionem Christi. Fagund. his verbis. *Extra necessitatem ipsa confessio, & accusatio, semper est facienda ore, & peccat mortaliter ille, qui cùm benè posset, proprio ore confiteri,* B *per signa, & nutus, & interpretem confitetur:* ergo absolui non debet qui est Sacerdoti, confessus vt in quæst. dicitur, per literas tantùm ac nutus.

Dico secundò, *Incidere tamen posse tempora in quibus absolutio sit largienda confitenti per litera, aut nutus, dummodo interrogatus an ea fecerit quæ scripsit, fecisse se respondeat.*

Primò, quia non ea vis est ac potestas huius diuini arcanique Sacramenti, vt hominum vitam, existimationem, indolem ac naturam affligat ac perdat, sed multò maximè, vt isthæc omnia sartatecta ad Dei gloriam, bonumque animarum retineat: at est tempus aliquod, in quo pœnitens, magnam naturæ suæ vim faceret, nec sine periculo infirmandæ suæ valetudinis, si cogeretur ad explicationem suæ conscientiæ vti verbis, vt cùm ea peccata fecit pœ- C nitens, quæ præ pudore exponere non nisi ægrè potest, aut laborat morbo, qui præclusis faucibus, transitum verbis negat, ergo &c.

Confirmatur. Non est de essentia Sacramenti, vt confessio voce fiat: patet ex Conc. Carthag. 4. can. 76., vbi qui ex infirmitate, aut repentina vi morbi obmutescit, absoluendus esse dicitur, si antè nutu aliquo indicauit confessionem se optare, ergo si ei it necesse verba supprimere, aut vtile pœnitenti id facere, poterit Sacerdos confessum signis, nutibus aut scriptura, absoluere, &c.

Confirmatur. Quòd confessio voce fiat, iuris est diuini naturalis, at quæ sunt talia, violantur sine culpa, cum iusta aliqua causa, ac necessaria, eorum D transgressionem excusat, qualem hîc reperiri supponimus: Et hanc sententiam subscribit Laym. lib. 5. tract. 6. cap. 6. num. 3. vbi casum ponit, in quo æger propter gutturis angorem confiteri quidem voce, absolutè potest, sed non sine labore, hinc enim illum à confessione vocali excusari scribit, & à Sacerdote eius peccata ex signis, aut nutibus cognoscente, absolui posse, maximè si Sacerdoti significet se de omnibus quæ scriptura continet, sincerè conteri, eorumque coram Deo verè reum esse, quæ sui accusatio succincta licet ac breuis, si deerit, absolui hominem non posse scribit Nugnus, tom. 2. quæst. 9. in additionibus, artic. 3. difficul. 2. Candid. de confess. disq. 24. art. 9. dub. 1. de qua re copiosiùs cùm de confessione disputa- E bitur.

De Absolutione casuum reseruatorum.

QVÆSTIO XXVII.

Quid sit casus.

NOmen casus tribus modis vsurpatur, propriè, impropriè, maximè impropriè: impropriè idem est ac censura, quæ est peccati pœna, aut certè irregularitas, maximè impropriè, casus nomine significatur votum, bonorum incertorum restitutio, aliaque id genus: propriè id quod est peccatum, Nauar. cap. 27. num. 2·7. Sylu. verbo casus, quare cùm Prælatus concedit potestatem absoluendi à casibus sibi reseruatis, ea potestate non censentur comprehendi censuræ, nisi secus constet de voluntate Reseruatoris, nec vota aut bonorum iucertorum restitutio, nec secus credi oportere docent Sotus in 4. dist. 18. q. 2. art. 5. ad 2. Comit. lib. 1. Respons. q 23.

Quòd autem casus nomine, sola peccata designentur à peritis iuris, colligitur primò ex Trid. sess. 14 can. 11. & cap. 7. ibi enim Patres asserunt pertinere ad *Christiani populi disciplinam, vt atrociora quadam & grauiora crimina, non à quibusuis, sed à summis duntaxat Sacerdotibus absoluantur.* Sed ad hos non itur communiter, nisi pro reseruatorum absolutione, ergo casus, & peccatum idem sunt.

. Confirmatur. Quod foro suo iudicioque cognoscendum seruant Antistites, id est haud dubiè, quod casus nomine Docti intelligunt, Sed *Pontifices Maximi pro supren a potestate sibi in Ecclesia tradita, causas aliquas criminum grauiores peculiari suo iudicio reseruant.* Trident. sess. 14. cap 7. ergo casus, & peccata idem valent.

Secundò, si nomine casus, censura notatur, nulla erunt peccata reseruata, quæ pœnam adiunctam excommunicationis, aut alterius censuræ non habeant, at id falsum esse indicat Benedict. XI. extrauagans de priuilegiis: ibi enim homicidium, & falsificatio quarumlibet literarum, numerantur inter crimina Episcopis reseruata, quibus tamen censuram nullam adnexam esse, clarius est, quàm vt probari debeat, non est ergo casus idem ac censura.

Ex dictis sequitur, casum, esse peccatum quod communis Sacerdos remittere non potest sine licentia, ac iurisdictione habita ab eo, qui illius condonationem sibi reseruauit, aut eius Superiore, reseruatio ergo, est ademptio potestatis necessariæ Sacerdoti, ad absolutionem culpæ, quæ ademptio fit ab eius Superiore, iudice Ecclesiastico, ad morum disciplinam, & administrationem ecclesiasticam.

Reseruari autem quælibet peccata nequeunt, non venialia, quia remitti possunt aliter, quàm per claues, non mortifera omnia, nam quæ in animi interiore recessu latent, neque foras erumpunt, abhorret ab æquitate reseruare, vt Sotus demonstrat in 4. dist. 18. q. 2. art. 5. nec quæ iam sibi Apostolica Sedes reseruauit, vt notauit Congr. S. Cardinalium, negotiis & consultationibus præposita, de expresso S. D. N. mandato, promulgato die 9. Ianu. 1601. *Nec quibus est annexa excommunicatio maior à iure imposita, cuius absolutio nemini est reseruata, nisi forte propter frequentiam, scandalum, aut aliam necessariam causam aliqui huiusmodi casus reseruandi viderentur, neque casus, in quibus absolutio nisi cum restitutione, vel executione eorum ad quæ pœnitentes tenentur, non confertur*, Congregat. Cardinalium, in epist. data ad Archiep. Neapol. 16. Nou. 1602.

Quænam ergo sunt culpæ, quas siue ius, siue consuetudo Episcopis, ac locorum Ordinariis reseruare permittit? Non nisi graues, ac non ferendæ in hominum vita, vt abortus procuratio, paruulorum oppressio, incœstus, violatio Monialium, vitium contra naturam, sodomia ac bestialitas, Piasec in praxi, par. 2. cap. 1. vno verbo, quæcũq; culpæ consideratis prouinciæ, cui præsunt, ac cuiusque populi moribus, reseruandæ videbũtur, has Episcopi subducere cognitioni Sacerdotum communium, ac sibi seruare condonandas in foro conscientiæ poterunt, Suar. de Sacram. disp. 29 sect. 1. num. 2.

Secus opinandum de Prælatis Religionum, quibus, etsi sint Ordinarij, non licet tamen, præter vndecim illos casus, designatos à Clem. 8. quorum meminit Capucinus in suo compendio, vllum alium sibi reseruare, nisi fortè in Capitulo Generali vel Prouinciali, si fides est Lud Portelio in dubiis regularibus, verbo casus reseruati, num. 12.

QVÆSTIO XXVIII

Recensentur casus reseruati Episc. Rom.

POntificia reseruatio, casus multos cõplectitur, qui omnes excommunicationem maiorẽ latam, annexam habent. Bulla cœnæ Domini, 20. continet, Decretum dũtaxat vnicũ, contra percutientes Clericũ, 17. q. 4. canone si quis suadente, vltra hunc, in corpore iuris, Clementinis & Extrauagantibus diuersorum Pontific. reseruationes aliæ reperiuntur plurimæ, septem quidem in Decretalibus, quatuor in Clementinis, totidem in Extrauagantibus, præter eas, quas propriis suis ac distinctis constitutionibus edidere Romani Pontifices.

Casus autem quibus est in Decretalibus adiuncta excommunicatio, sunt sequentes. Primus est contra non destruentes, aut resignantes literas falsas intra 20. dies, quos inquit Innoc. III. de crimine falsi, cap dura paragr. adiicientes (*nisi fortè in mortis articulo*) *sine speciali mandato nostro à quoquam nolumus relaxari, nec etiam* (*si præsumpta fuerit contra hoc*) *absolutio quicquam habeat firmitatis.*

Secundus, proprius est eorum, qui manus violentas iniecere in Clericum, quos absoluere ab excommunicatione, eamobrem incursa, nulli Episcopo licitum esse voluit Innoc. 2. in Conc. Later. can. 15. *nisi mortis vrgente periculo, donec Apostolico præsententur conspectui, & eius mandatum suscipiant.* Nec legatis, qui de Romani Pontificis latere non mittuntur extra prouinciam sibi commissam, nisi de speciali gratia, hoc illis à Rom. Sede sit concessum. Gregor. 9. *de offic. legat. cap. excommunicatis.*

Tertius, ad eos pertinet qui communicant scienter cum excommunicatis à Papa *cap significauit de sentent. excom.*

Quartus incendiarios respicit, postquam sunt denunciati, hi enim decreto *Clem. 3. in cap. tua nos 29. de sentent excom. Ex quo sunt per Ecclesiã sententiam publicati pro absolutionis beneficio ad Sedem Apost. sunt mittendi.*

Quintus est effringentium & spoliantium Ec-

cesias

dictas cum declarati fuerint excommunicationem incurrisse, *cap. Conquestus de sentent excomm.*

Sextus casus est eligentium in Senatorem Rom. Imperatorem Regem, Principem vel Comitem aliquem, & sic electi sese intrudentes in dictum officium sine Papæ consensu, similiter sunt excommunicati. *cap. fundamenta 17. de elect. in sexto.*

Vltimus, est tribuentium facultatem occidendi, capiendi personas, seu eorum res, ac bona, qui sententias, excommunicationis, aut suspensionis protulerunt, seu quorum occasione sunt prolatæ. *Greg. 10. cap. quicumque de sentent. excom. in 6.*

Quæ excommunicationes habentur in Clementinis, vt non sunt omnium communes, sed paucorum propriæ, ita non sunt maximopere nobis cuiandæ.

B Prima, contra inquisitores est lata, qui, quod est muneris sui, exequuntur per odium, fauorem, aut gratiam, vel quod est, in primis exitiabile, hæretici nomen affingunt insonti. *Clementina multorum paragr. verum, de hæret.*

Secunda, Regulares afficit qui *Clericis aut Laicis Sacramentum Vnctionis Extremæ, vel Euchar. Matrimoniumue solemnizare, non habita super his Parochialis Presbyteri licentia speciali, aut qui excommunicatis à canone, præterquam in casibus à iure expressis, vel priuilegijs sedis Apostolicæ, eisdem concessis, vel à sententiis per statuta prouincialia aut synodalia promulgatis, seu à pœna & à culpa absoluere quenquam præsumpserint Clementina prima de priuileg.*

C Tertia, ad eosdem pertinet, & incurritur, vt loquitur Clemens, *in Clementina cupientes de pœnis cap. 3. paragr. Sanè temerarios*, tam ab ipsis quàm quibusvis clericis sæcularibus, *cum aliquos ad vouendum, iurandum, vel fide interposita, seu alias promittendum inducunt, vt sepulturam apud eorum Ecclesias eligant, vel iam electam, vlterius immutent.*

Quarta, est eorum, qui diuina in loco celebranda curant, aut prohibent ne qui excommunicati sunt, templo exeant dum missarum fiunt solemnia Clement. Grauis de sentent. excommun. & hos ab alio, quàm à Pontifice, præterquam in mortis articulo Clemens absolui vetat, *Nullis priuilegiis, aut statutis cuiuscunque tenoris existant, super his valituris*, & hæc de censuris sint dicta, quæ Papæ sunt à Clemente reseruatæ. Totidem, à diuersis sunt Pontificibus, Romanæ Sedi reseruatæ in extrauag.

D Prima est, incidentium cadauera mortuorum, vel coquentium, vt ossa separentur, transferenda alio. *Extr. 1. de sepultur.*

Secunda, est eorum qui absoluunt à casibus comprehensis in Bulla cœnæ, Simonia super ordinibus, vel beneficiis assequendis, & aliis quos sibi Pontifex specialiter reseruauit, *Paulus Venetus Pap. 2. in extrau. etsi Dominici de pœnitent. & remissionibus.*

E Tertia, ad eos pertinet qui Simoniam committunt, in ordine, beneficio, vel religionis ingressu. *Paul. 2. in extrau. 1. & 2. de Simon.* qua pœna similiter afficit accipientes pro collatione, siue traditione possessionis beneficij partem fructuum, seu distributionum eiusdem, statuit Pius 5. in constitut. quæ incipit. *Durum nimis de anno 1570. calend. Ian.*

Quarta habetur in extrau. *Viam ambitiosæ de Regularib. lib. 3. tit. 8.* & incurritur tam à transeuntibus ab ordine mendicantium, ad non mendicantes, sine Papæ licentia (ordine Carthusiensium duntaxat excepto) quàm à Superioribus, à quibus eos admitti contigerit. *Etò nemine*, inquit Martin. 4. huius Bullæ author. *nisi duntaxat à Rom. Pontifice, præterquam in mortis articulo excommunicari huiusmodi, possint absolutionis beneficium quomodolibet obtinere, & nihilominus secus facta non teneant, & nullius existant efficaciæ vel momenti.*

Præter hos casus, alij sunt penè sine numero, Cōcilijs, Bullis & extrauagātibus inserti, quę quoniam nunquā innotuere populo, nec promulgatæ ab Episcopis, aut receptæ fuere à Clero, ideo quæ censuræ, ac casus iis continentur, inter reseruatos Pontifici non sunt habendi, sic vt de iis impertita à Parocho, aut simplici sacerdote absolutio, nullarum sit virium, ac roboris.

QVÆSTIO XXIX.

Recensentur casus reseruati Episcopis, ac locorum Ordinariis.

Sentit D. Antonin. in 3. part. tit. 17. cap. 11. exploratam doctrinam casuum, ad Episcopos pertinentium, tradi nullam posse, cum ex eorum statutis pēdeant. Affirmat Armilla in verbo. Casus nu. 5. non plures casus esse, quam quinque, qui iuris sunt Episcopalis, ac fori, inter quos irregularitatem quoque recenset, sed neque irregularitas neque eius dispensatio, casus vocabulo notari debet, si de casu proprio loqui velimus, vt patet ex dictis.

Alij ergo nobis, in ineundo horum casuum, numero, eligendi sunt authores ac Duces, eos bipartitò diuidunt, Comitolus & Plasecius, quosdam enim iure, alios autem sola consuetudine reseruari narrant.

Iure reseruata sunt peccata, propter quæ iniungenda est solennis pœnitentia, qualia communiter non sunt nisi grauia & scandalosa 26. q. 6. can. 1.

Secundo Episcopo reseruatur incendium domorum, frugum, aliarumve rerum, ex proposito, ac odio factum, quinctiam & concilium ad id præstitum, *can. si quis & can. pessimam 23. q. 3.* quod si ad reseruationem, excommunicatio quoque Papalis accesserit, eius absolutio deuoluitur ad Papam. *cap. Tua nos de sentent excomm.*

Tertio reseruatur Episcopo, quodvis delictum clerici quod irregularitatem inducit Plasec. de casib. Episcop. reseru. cap. 1. Nauar. in manu. cap. 27. num. 161.

Quarto reseruatur Episcopo leuis in clericum manus iniectio, liquet *ex cap. peruenit de sententia excomm.* quæ, an talis haberi debeat, & quando, diiudicari debet ex qualitate personæ percussæ, percutientis, modo percussionis, & circunstantiis facti occurrentis, aliisque, de quibus in tractatu de excommunicat.

Quinto reseruatur abortus fœtus animati ex constitutione Gregorij 14.

Sexto excommunicationes omnes Papæ reseruatæ, quarum absolutio in certis casibus permittitur inferiori sacerdoti, quo nomine, non sacerdos quilibet, sed solus duntaxat Episcopus intelligitur. Nau. in manu. cap. 27. num. 162.

Septimo reseruantur Episcopo, culpæ omnes, quas specialiter fori sui esse voluit.

Octauo excommunicatio, quam ipse tulit, vel eius prædecessor, vel quæ lata est per statutum Prouincialis aut Diocesanæ Synodi. *cap. ad reprimendam cap. Pastoralis de offic. ordin.*

De consuetudine reseruantur Episcopo casus omnes, qui enumerantur in extrauaganti inter cunctas

de priuilegiis, & à Glossa in cap. 2. si Episcopus de pœn. in sexto verbo reseruantur.

Primus est, homicidium voluntarium, seu membri abscissio, vt est apud. Nau. cap. 27. num. 162.

Secundus est crimen falsi, seu falsarij, aut falsitatis, quod crimen ad eos pertinet, primò, qui literas aut scripturas adulterant, secundò, ad testes qui non modo falsum dicunt, sed & veritatem obtegunt, tertiò, ad eos qui vnius litigatoris tabulas, seu instrumenta alteri indicant. *lege 1. digest. ad leg. Cornel. de falsariis.*

Tertius casus reseruatus Episcopo de consuetudine, est violatio immunitatis Ecclesiasticæ, quæ accidit cùm Ecclesia læditur, cum onera personis Ecclesiasticis, aut eorum bonis, ac beneficiorum prouentibus imponuntur Comitol. lib. 1. q. 25. nu. 4.

Quartus est sacrilegium, ex sententia Sylu. verb. casus quæst. 4. sed contraria sententia est probabilior, quam tenet Sa verbo sacrilegium, ibi enim duo dicit, primum, sacrilegium, vt idem est ac personæ sacræ luxuria, ab Episcopo in Sacramenti pœnitentiæ foro cognosci non debere. Alterum, sacrilegium, vt est idem ac peccatum, quo locus sacer furto, sanguine, aut semine violatur, in iure Episcoporum esse, nec à communi sacerdote absolui debere.

Quintus est sortilegium, diuinatio, incantatio, magia, & similia, cum enim talia crimina anathemati subiaceant vt dicitur *26. q. 5. can. 1.* & propter sui enormitatem sub regula quinquennij iaceant, secundum gradus pœnitentiæ definitos, *vt habet can. 2. dicta quæst.* collocari debent in numero enormium, qualia sunt Episcopis reseruata.

Sexto de consuetudine reseruatur Episcopis blasphemia in Deum & Sanctos, liquet *ex cap. statuimus 2. de maledicis*, vbi cùm eius authoribus publicam pœnitentiam imponi velit Gregor. eius nominis nonus, patet blasphemiam de us peccatis esse quæ & grauia sunt, & publica puniri pœnitentia solent, suntque proinde reseruata.

Postremo tradit Glossa cap. si Episcopus 2. de pœnitentiis & remissionibus reseruari etiam Episcopis de consuetudine, crimina oppressionis filiorum, tam ex proposito, quàm casu, periurij, incœstus, corruptionis monialium, coeuntis cùm brutis, & his similia.

QVÆSTIO XXX.

An præter casus allatos dentur alij, qui regularibus sint reseruati.

Dantur, estque tota hæc reseruatio, his vndecim casibus comprehensa. 1. Veneficia, incantationes, sortilegia. 2. Apostasia à religione, siue ab habitu dimisso, seu retento, quando eo peruenerit, vt extra septa Monasterij, seu conuentus fiat egressio. 3. Nocturna, ac furtiua, è Monasterio seu conuentu, egressio, etiam non animo apostatandi facta. 4. Proprietas contra votum paupertatis quæ sit peccatum mortale. 5. Iuramentum falsum, in iudicio regulari seu legitimo. 6. Procuratio, auxilium, seu consilium, ad abortum faciendum, post animatum fœtum, etiam effectu non secuto. 7. Falsificatio manus, aut sigilli officialium Monasterij, aut Conuentus. 8. Furtum de rebus Monasterij, seu Conuentus, in ea quantitate, quæ sit peccatum mortale. 9. Lapsus carnis voluntarius

A opere consummatus. 10. Occisio seu vulneratio, aut grauis percussio cuiuscunque personæ. 11. Malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut apertio literarum, à superioribus ad inferiores, vel ab inferioribus ad superiores. Si quod aliud præterea peccatum, videbitur reseruandum ad bonum ordinis, aut priuati alicuius hominis, id Clementis decreto, fieri aliter non debet, quàm generalis Capituli in toto ordine, aut Prouincialis in Prouincia maturo examine, ac consensu, Portelus in dub. regular. verbo casus reseruatus Ludouic. de Beia respon. parte 3. casu 9.

QVÆSTIO XXXI.

B *A casibus reseruatis, absoluere quis possit.*

De quadruplici genere hominum quæstio esse potest, Episcopis, Religiosis, Parochis, & sæcularibus Presbyteris, & an his omnibus, ius sit cũ relaxatione culpæ, tollendæ reseruationis Pontificiæ, aut Episcopalis addubitant è Theologorum schola multi. Quid iudicij super ea quæstione habeam, exponam paucis, facto prius ab Episcopis, eorumque potestate, dicendi principio.

Dico primò. *Posse Episcopos absoluere ab omnibus casibus Papæ reseruatis, dummodo occultis*: Planum est ex decreto Concil. Trid. sess. 24. cap. 6. est autem hoc loco Nau. animaduersio in summa cap.

C 27. num. 255. digna, quæ hîc inseratur ad plenam rei, quæ est in quæstione, claramque notitiam. Occultũ nẽpe cùm de dispensatione censurarum, aut absolutione casuum agitur, idẽ valere, quod non publicum, publicũ verò esse id quod est notorium, manifestum, & famosum. Manifesta ea dicuntur, quæ sunt in maiori parte ciuitatis, collegij, aut viciniæ cognita per famam, quæ à scientibus est orta. Famosum idem valet ac id de quo est fama in maiori parte ciuitatis, orta ex vno sciente, vel ex indiciis aut præsumptionibus illi æquipollentibus Henriq. lib. 14. c. 3. num. 1. Gloss. in canon. manifesta 2. q. 1.

D Notorium, diuisum est in id, quod est tale notorietate iuris, aut facti, notorium per facti euidentiam, est quod nulla tergiuersatione cælari potest, notorium notorietate iuris, quod est manifestum confessione rei in foro, aut sententia iudicis in eum lata, quæque transiit in rem iudicatam quæ ergo peccata erunt occulta, etsi Pontifici reseruata, ea relaxare Episcopis licitum iure nouo Concil. sess. 24. cap. 6. his verbis. *Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare, & in quibuscunque casibus occultis, etiam sedi Apostolicæ reseruatis, delinquentes quoscunque sibi subditos, in Diœcesi suâ per seipsos, aut vicarium, ad id specialiter deputandum, in foro conscientiæ, gratis absoluere, impositâ pœnitentiâ salutari.*

E Dico secundò. *De hæresi absolui per Episcopum posse omnes, qui eius sunt potestati obnoxij*: Huius opinionis, quæ est probabilis, assertores sunt & patroni, Fagundez de præcept. Eccl. tract. 2. lib. 8. cap. 8. num. 32. Putean. in 22. q. 11. art. 4. dub. 2. Lorca in eandem quæst. disp. 45. num. 10. Emm. Sa verb. Episcopus num. 37. Henriquez lib. 6. cap. 14. num. 7. Portel. in dubus Regular. verbo Episcopus

num. 13. & in additionibus ad eam vocem num. 1. tuetur se hæc opinio.

Primò, authoritate Concil. loco cit. vbi hæc expressè Patres. Idem & in *hæresis crimine in eodem foro conscientiæ, eis tantùm, non eorum vicariis sit promissum.*

Secundò, à quolibet Inquisitore sanctæ fidei, potest hæresis vinculum, in vtroque foro abrumpi, Homobon. de examine ecclesi. tract. 12. ca. 2. q. 4. & alij apud Sanctarellum de hæresi cap. 5. dub. 7.

Sed in Episcoporum est iure, vt eā sibi laudem vendicent, inquirere de causis fidei, cùm res ac tempus exigunt, eas diiudicare, pœnas nocentibus imponere, vno verbo inquisitorem agere, fidem faciunt petita ex Bonifacij VIII. & Innoc. III. decretis testimonia, & primò quidem ille in cap. 17. de hæretic. in 6. vult vt liceat Episc. & inquisitoribus de eodem facto coniunctim vel diuisim inquirere, c. autem Inquisitionis negotium 18. eiusd. tit. seuerè prohibet, ne præter Episcopum, & Inquisitorem, de hæresi quispiam quæstionem exerceat: imperat autem Innocent. eius nominis III. Episcopis, vt suspectos aut conuictos de eo crimine *ad se conuocent, qui nisi se ab obiecto reatu purgauerint, vel si post purgationem exhibitam, in pristinam fuerint relapsi perfidiam, canonicè puniantur. Si quis autem eorum, super expurgando de sua Diœcesi hæreticæ prauitatis fermento negligens fuerit, vel remissus, cùm id certis indiciis apparuerit, & ab Episcopali officio deponatur, & in locum illius alter substituatur idoneus, qui velit, & possit hæreticam confundere prauitatem.* Hæc Innoc. cap. 13. de hæret. ex quibus est planum, sic cum Episcop. dignitate cohærere Inquisitorum munera, vt his decere nequeant, nisi vna quoque illi renuntient, ac proinde, si istis, licet hæreticos reconciliare Ecclesiæ, licere quoque Episcopis in foro conscientiæ. An autem aliena possint interim vti opera, ad hæc beneficia conferenda fidelibus, addubitari solet, & quidem

Opinio negans, Lorcæ placuit 22. disp. 45. Gutierez in quæst. canonic. lib. 1. cap. 13. num. 29. Placuit hæc eadem sententia Franc. Suar. de fide, disp. 30. sect. 2. num. 9. & 15. Molinæ de iustit. tract. 5. disp. 18. num. 2.

Altera est sententia, priori planè aduersa, Episcopos deligere posse viros idoneos, qui pœnitentium sacras confessiones audiant, & beneficium absolutionis illis impertiant, in his casibus, quos ius, aut Concilia, & canones, eorum iurisdictioni reseruant, quæ quidem sententia, his probationibus est munita.

Prima, Ordinarius partes suas committere cuiuis potest, modo idoneo: At Episcopus, respectu hæresis, & casuum occultorum, de quibus fit in eo loco Trid. Concil. mentio, est Ordinarius, nam iurisdictio competens ex Principis priuilegio, non personæ, sed officio, aut dignitati, non est delegata, sed ordinaria, talis est præsens, nam non est delecta specialiter Episcoporum industria, cùm Concilium dictæ sess. 24. cap. 6. potestatem iis facit absoluendi tam ab omnibus casibus occultis, quàm hæresi, cùm enim hæc potestas Episc. futuris detur, non potuit Concilium rationem eorum personæ habere, aut industriæ, cùm hæc ei nota non esset, & committatur hæc facultas personis incognitis: verissimè ergo à nobis est dictum, in potestate Episcoporum esse, virum sibi gnauum ac bonum substituere, qui cùm est opus, de hæresi, ac aliis casibus iurisdictioni summi Pontific. reseruatis, nomine suo absoluat.

A Ita verò sentiendi, nobis sunt authores, Emm. Sà verbo Episcopus, num. 37. Sanch. tom. 1. summæ lib. 2. cap. 11. num. 23. Manuel in Bulla Cruciatæ, parag. 9. num. 79. Nauar. lib. 1. Concil. tit. de constitut. Concil. 1. q. vlt. num. 89. & lib. 5. tit. de sentent. excomm. Concil. 15. q. 2. & 3.

Verùm cum duobus modis fieri possit hæc ad absoluendum delegatio, vno vt sit absoluta, generalis, & ad nullum casum speciatim restricta: altero, vt diem, personam ac culpam ipsam nominatim denotet, videamus vtro modo de duobus, an ambobus simul, committi possit, ab Episcopo authoritas absoluendi ab hæresi, ac aliis casibus, qui sunt

B occulti.

Et sententia hoc tempore vera, est, specialem ad hunc particularem casum hæresis dari posse, generalem ad omnes non posse: ratio est quòd cùm iurisdictio, quæ dignitati cohæret ac officio, & non personæ, vtpote ordinaria, Vicario specialiter deputato delegari valeat, ea restrictio capienda est, inquit Sanch. suprà, quæ quàm minimùm iuri communi officit: at erit eiusmodi, si quæ dicuntur à Concilio, de Vicario non adhibendo, ab Episcopo ad absoluendum ab hæresi, intelliguntur de deputatione vniuersali ac generica, ad omnes hæresis casus, non autem ad hunc specificè, ac in indiuiduo oblatum, hîc & nunc: potest ergo Episcopus talem committere certo homini relaxandum, cùm

C erit opus.

Contra dicta obiicitur primò, Bullam cœnæ, quæ quotannis legitur, ac authoritate Papæ, Romæ promulgatur, derogare Concilio, ergo ab eo mutuari potestatem absoluendi ab hæresi, Episcopi non possunt, ergo nec delegandi.

Antecedens est falsum, ratio est, quòd decreto Concilij, vim & pondus, Pontificia nulla sanctio abrogat, nisi de eo specialis ac propria fiat in illa mentio, vt habet expressè Honorij decretalis in cap ex parte 3. de Capellis, his verbis: *Cùm autem id obuiet Lateran. Concilio de quo nulla mentio est in literis ante dictis, fraternitati tuæ breuiter respondemus, quòd huiusmodi literas ab Apostolica Sede non credimus emanasse: quòd si per occupationem forsitan*

D *emanauerint, nolumus per hoc Concilio derogari supradicto.* Honorio subscribunt Viuald. cap. de absol. num. 13. Candid. de censur. disquis. 22. art. 51. dub. 1. ergo cùm Bulla cœnæ, Concilij non meminerit, nec eius quoque authoritatem eleuauit ac pondus, manet ergo in Episcoporum iure, vt antè, potestas absoluendi de hæresi.

Atenim interrogatus Pontifex an Concil. decretū valeret adhuc in hæreticorum gratiam, respondisse dicitur, ei per Bullam cœnæ derogatum esse. Ita Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 30. sect. 2. num. 12. quam in sententiam iuisse Nauarr. cap. 27. manual. num. 275. Pennam & alios author est Sanch. tom. 1. lib. 2. summæ, cap. 11. ob eam maximè causam, quòd dicerent, ita declarasse Pium V. &

E Gregorium 13. quod & Clementem VIII. fecisse narrat Suar. tom. 4. disp. 30. sect. 2.

Respondendum est cum Diana, part. 1. tract. de absol. ab hæresi, resol. 2. Fagundez suprà de illis Pontificiis declarationibus non constare authenticè, & si constaret, esse tamen prouidentiæ & caritatis summorum Pontificum, de ea re hoc tempore, quid sentiant, clarè & disertè declarare, cum reipublicæ Christianæ, nostraque, qui adhuc viuimus, intersit plurimùm, nosse, quæ sit, in re admodum ancipiti, ac dubia, eorum opinio, quod cùm non faciant, tacitè indicant, posse Episcopos, tam per

ſe, quàm alium ad id ſpecialiter deputatũ, prout per Concil. permittitur, de hæreſi occulta abſoluere. Dixi per alium deputatum ad hunc caſum ſpecialem hæreſis, quia Epiſcopus qui reſpectu hæreſis & caſuum occultorum conceſſione Concilij eſt ordinarius ſubſtituere ſibi certum hominem poteſt, cui committat vices ſuas, quod etſi neget Suar. loco ante proximè citato. Aſſerunt tamen alij doctrina ac eruditione ei non impares, vt Henriq. lib. 6. cap. 14. num. 7. Nau. manual. cap. 27. num. 260. Vuald. in Candelab. part. 1. tract. de abſol. num. 13. & 2. part. expoſitionis Bullæ, num. 141. Emm. Sà verbo Epiſcopus, numero 37.

Dico 3. *Epiſcopis item fas eſſe abſoluere à caſibus Papalibus, cùm ad Sedem Apoſtolicam, vel eius Legatum acceſſus non eſt facilis, ita habẽt cap. de cætero, c. quamuis, c. ea noſcitur, c. quòd de his de ſentent. excomm,*

Huius ſententiæ certum ac firmum fundamentum eſt, quòd in eo caſu Pontifex nolit reſeruationem vllam eſſe, aut ſi qua rem ... eius tollendæ facultatem, velit eſſe penes Epiſcopum, in fauorem pœnitentium. Cauſæ autem legitimæ impedientes iter Romanum ad Papam, ſunt ſequentes, paupertas, infirmitas, imbecilla valetudo, conditio ſexus, vt muliebris, *cap. mulieres de ſentent. excom.* Status, vt ſi excommunicatus non ſit ſui iuris, ſed ſeruus, item grauis ætas, membrorum mutilatio, metus periculi incurrendi in via, quas cauſas perſequitur latè Stephanus de Auila, de cenſuris, & poſt eum Piaſecius in praxi part. 2. cap. 1. de caſibus reſeruatis, num. 4. vbi notat, imperandum eſſe impedito, vt ſublato, aut ceſſante impedimento, ſiſtat ſe Apoſtolico, abſolutionis obtinendæ causâ ſuper eo, pro quo excommunicatus fuit, quod niſi paruerit, *decernimus*, inquit Bonif. VIII. c. eos qui 22. de ſentent. in 6. (*ne ſic cenſura illudat Eccleſiaſtica*) *in eandem ſententiam recidere ipſo iure.*

Dico quartò. *Excommunicationes maiores, quæ in iure reperiuntur, & nemini ſunt reſeruatæ, per Epiſcopum remitti poſſe.* Ita Innoc. III. *in decretali nuper 29. de ſententia excomm.* per parochum autem, & ſimplicem Sacerdotem, ſi non poteſt Epiſcopus conſuli, eo quòd viæ v. c. ſunt latronibus infeſtæ, quod excommunicatus ſine periculo aperto capitis committere ſe itineri nequeat. Suar. de Cenſur. diſp. 7. ſect. 3. num. 23. Piaſecius loco ſuprà citato, quia vt eſt in decretali citata: *Quando author canonis, cenſuræ abſolutionem ſibi ſpecialiter non reſeruauit, eo ipſo conceſſiſſe videtur alijs facultatem relaxandi.*

Sunt autem cenſuræ, ſeu excommunicationes non reſeruatæ quadripertitò diuiſæ, quædam continentur in Decreto, & decretalibus, & hæ ſeptem ſunt numero: Aliæ In Decretalibus Bonifacij, & hæ ſunt 17. tertij generis, reperiuntur inſertæ Clementinis numero decem, in Extrauag. duæ, vltimę habentur in Concilijs, Lateranenſi quidem duæ, in Trident. quinque.

Et primò quidem extat Ioan. 8. decretum contra *adminiſtratores dignitatum ſecularium, qui ad Eccleſiarum tuitionem conſtituti ſunt*, & tamen rogati ab Epiſcopis, ſibi vt opem contra vim apertam adferant, eorum querimonijs animum, aureſque occludunt. *Nam hi*, inquit, can. 26. cauſæ 23. quæſt. 5. *ſi negligere poſt ſecundam & tertiam admonitionem inuenti fuerint, omni ſe nouerint communione vſque ad condignam ſatisfactionem priuatos.*

Secundò, qui Papatum vſurpat, non legitimè electus à duabus partibus Cardinalium, eſt excommunicatus, in cap. licet de electione, non eſt tamen hæc cenſura reſeruata in eo can. cùm de ea nulla ibi fiat à Concilio mentio.

Tertiò, mouentur piorum cœtu Clerici, *qui per ſe truncationes membrorum faciunt, aut iudicant inferendas*: inhibet etiam ibidem Alexand. *Sub interminatione anathematis, ne quis Sacerdos officium habeat Vicecomitis, aut Præpoſiti ſecularis: ſi quis autem contra hoc venire præſumpſerit, & commonitus emendare noluerit, excommunicationi ſubiaceat*, cap. Clericis 5. ne Clerici vel Monachi.

Quartò, excommunicantur qui ſe in Epiſcopatũ alterius ingerunt, priuſquam à proprio aſciſcantur Epiſcopo, & ſi nec ſic reſipuerint ab omni Eccleſiaſtico miniſterio iubentur deponi, adhibito etiam (ſi neceſſe fuerit) brachio ſæculari ad tantam inſolentiam reprimendam, Innoc. III. in cap. quoniam in pleriſque 14. de offic. Ordinarij.

Quintò, ſimili cenſura feriuntur, qui tributa perſonis Eccleſiaſticis imponunt, cap. non minus de immunit. Eccleſiæ; ſed hæc modò reſeruata eſt in Bulla, quemadmodum & illa, quæ eſt contra facientes ſtatuta, libertati Eccleſiaſticæ contraria, cap. nouerit de ſentent. aut rapientes bona naufragantium, cap. excommunicationi ſubdatur, 3. de raptoribus, *niſi ablata reddiderint.*

Sextò, excommunicantur Religioſi, qui Iuriſprudentiæ, aut Phyſicæ extra clauſtra in publicis ſcholis dant operam, cap. ſuper ſpecula 10. ne Clerici vel Monachi, quam, inquit ibi Honorius ad Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Præpoſitos cantores, *& alios Clericos perſonatus habentes, nec non Presbyteros, niſi ab his intra ſpatium præſcriptum deſtiterint, extendi vult, & mandat appellatione propoſita, firmiter obſeruari.*

Vltima, excommunicatio earum quæ habentur in Decretalibus non reſeruatæ ſummo Pontifici, cadit in ſcholares Bononienſes, conducentes hoſpitia in præiudicium ciuium Bononienſium, *Clem. 3. cap. 1. de locato*

Cæteræ quæ in ſexto decretalium, Clementinis, Extrauagantibus, & Concilijs Trident. & Later. continentur, abſolui ſimiliter ac præcedentes, de quibus locuti ſumus, tam ab Epiſcopo, quàm Parochis, & Presbyteris ad confeſſionem approbatis poſſunt, quæ autem illæ ſint, quoſque afficiant, ſcripſere Nauar. & Piaſec. locis citatis, nobis breuitatis cauſa, eorum narratione ſuperſedendum credimus.

QVÆSTIO XXXII.

An præter Epiſcopum ſint in Eccleſia Dei alij, à quibus tam hæreſis, quàm cenſuræ Pontifici non reſeruatæ remitti poſſint.

Dico primò, *tam Parochum, quàm quemlibet alium Confeſſarium de approbatis, poſſe validè & cumfructu abſoluere pœnitentes ſibi ſubditos à cenſuris quas Papa ſibi ſpecialiter non reſeruat.* Ratio eſt, quòd vt habet Innoc. III. de ſent. excommun. cap. nuper 29. Papa cuilibet ius eſſe velit in ea peccata, hoc ipſo quod illa ad forum ſuum tribunalque non euocat.

Dico 2. *Paroch. & Confeſſarijs communi permiſſũ non eſſe, quidquam in cauſa hæreſis externæ tẽtare ac aggredi;* Ratio eſt, quod abſol. vtpote iudicialis actio, iuriſdictionem exigat in abſoluẽte ſupra eos quibus

indulgetur, at ea carent communiter Parochus, & vulgares Presbyteri, ab iis ergo externa, ac consummata hæresis, remitti non potest.

Dico tertiò. *Hæresim quæ purè est mentalis, absolui posse à quolibet approbato Confessario.* Ita Sotus in 4. dist. 18. q. 2. art. 5. Caiet. in sum. ver. hæresis Suar. to. 4. disp. 29. Sanch. to. 1. summæ lib. 2. cap. 7. num. 3.

Ratio est, quod hæresis non reseruatur Pontif. nisi ratione censuræ, ea hæreticus mentalis non ligatur, cum Ecclesia animaduertere in peccata occulta, eaque plectere censuris, aut aliis pœnis fori externi nequeat, eo quòd iurisdictione in ea careat vt loquuntur Sanch. num. 2. cap. citati Sylu. ver. excommunicatio 7. Driedo de libert. Christiana lib. 3. cap. 5. Quod autem hæresis, non sit reseruata nisi ratione censuræ, communis est DD. opinio, apud citatos authores, patetque ex Bulla cœnæ Domini, in qua expresse, qui eius sunt conscij, ac publicè, notorieque tales, feriuntur vt alij plerique excommunicatione latæ sententiæ.

An autem Abbatibus, ac Religionum Superioribus idem in causa hæresis liceat, quod Episcopis res est explicata non satis.

Prima sententia negat Abbates licet iurisdictione quasi Episcopali præstent, authoritate ad absolutionem hæresis necessaria, iure communi præditos esse, eâque, ad salutem subditorum suorum vti posse, si quando eâ illos irretiri culpa suâ acciderit, eius opinionis sunt Suarez tomo 4. disp. 30. sect. 2. num. 6. & de censur. disp. 41. sect. 2. num. 7. Ledesma 2. tomo summæ tract. 1. cap. 6.

Ab his dissentiunt Sanch. lib. 8. de Matrim. disp. 2. num. 12. & to. 1. summæ lib. 2. cap. 11. num. 5. Manuel to. 2. summæ cap. 10. num. 6. conclus. 6. Steph. de Auila de censur. parte 7. disp. 10. conclus. 6.

Dico primò. *Videri mihi probabilius, quod Abbates, & alij Prælati, qui Diœcæsim non habent, & in ea iurisdictionem quasi Episcopalem, non gaudere priuilegio Concilij.* Trid. Sess. 24. cap. 6. nec proinde, posse illos, ab hæresi occulta, subditos suos absoluere, huius assertionis, fundamenta sunt præcipua duo.

Primum, quod ea potestas Episcopis sit concessa, sic enim Concil. *Liceat*, inquit, *Episcopis in irregularitatibus omnibus*, &c. Sed vt Episcopi dignitas, ita nec nomen ad Abbates pertinet, quod ergo ille, sibi vi Concilij vindicat, vt hæresis crimine, in foro conscientiæ, subditos liberet, hoc sibi isti atrogare iure non possunt.

Secundum, quæ à iure communi recedunt, aut ab eo exorbitant (vt aiunt) hæc restringi debent, ac reprimi, non extendi, & communicari cum multis, at est contra ius commune, quod Episcopi, aut quilibet alij, dispensent in irregularitatibus, aut aliis censuris, ex delicto occulto prouenientibus cum id antiquo iure, soli debeatur Papæ, cuius leges, iuraque, abrogare inferiori, non est permissum, Nicol. Papa teste in epist. ad Michael. Imperator. vt refertur dist. 21. canone inferior. 4. Idem dici debet de hæresi, quam in Bulla cœnæ, reseruari sibi Pontifex voluit, sic vt nulli eam attingere, aut de ea cognoscere eo non probante sit cōcessum, & quanquam id Confessariis liceret olim, antequam dicta Bulla emanaret in vulgus, hoc tamen tempore est, id omni modo illis prohibitum, quemadmodum & Abbatibus, Episcopali dignitate, graduque non conspicuis.

Absolutionem autem hæresis olim permissam fuisse Confessariis patet, quia etsi ei adiuncta esset

A excommunicatio, cap. sicut de hæret. can. si quem forte 24. q. 1. can. Achatius ead. q. & causa, cap. ab Abolendam capite excommunicamus, capite non erit de sentent. excommun. reseruata tamen non erat & proinde, absolui à quocunque sacerdote Papæ concessione tacita poterat, cap. nuper 29. de sentent.

Obiicies. Qui Abbatibus subsunt, peioris eos conditionis esse non oportet, quam qui parent Episcopis, at ab his isti, possunt ab hæresi occulta eximi, ergo & illi ab Abbatibus, qui iurisdictionem quasi Episcopalem in eos obtinent.

Maior est neganda, si intelligant aduersarij subditos Abbatum, ab his recipere debere ea beneficia, quæ alij consequuntur ab Episcopis, conce-
B denda verò, si aliud nolint, quam eos, qui Abbatum potestati sunt obnoxij, posse ab hæresi absolui, sicut & alios, quibus imperare pleno iure Episcopi solent.

Et à quo illi, id est Abbatum subditi, absolutionis ab hæresi beneficium sperare debent? Ab Episcopo loci, seu Diocœsis, in qua est locus exemptus, seu Diocœsis, talium prælatorum exemptorum, quia vt habet Suar. Episcopi habent iurisdictionem quoad omnes actus, in quibus illi prælati, & Abbates, non sunt exempti, qualis est hic de quo agimus.

Quæstioni huic affinis est altera, *nimirum an in iure Superiorum, sit absolutio eiusdem hæresis, contractæ ab iis, quibus præsunt.*

C Megala consil. 21. num. 6. Nouarius in singul. conclus. 3. num. 10. Portelius in dubiis regular. verbo Prælatus, & in ver. hæresis Diana parte 1. tract. de absolut. ab hæresi resol. 6. hanc eis potestatem adimunt, quod Romano Pontif. è re communi Ecclesiæ non videatur esse, tantum illis licere, quantum Episcopis, idque Sacram Congregationem, Concilij negotiis diiudicandis prępositam die 17. Nouemb. anni 1628. eiusdem Pontif. imperio, Superioribus Italiæ mandasse.

Citant è contra pro Superiorum authoritate Rodriguez in Bullario fol. 920. & to. 1. qq. regul. q. 61. art 9. Candidus to. 1. de censuris disquis. 22.
D art. 49. Sanch. 6. moral. cap. 15. num. 78. & de Matr. disp. 2 lib. 8. Suar. in 3. par. to. 4. disp. 30. sect. 2. num. 7. triplex horum videtur esse fundamentum.

Primum, quod æquitati naturali alienum videtur, vt Regulares remedio ad salutem necessario careant, carerent autem, si lapsi resurgere, ligati solui, exclusi per hæresim ab Ecclesia, ad eam reuocari, ac admitti per superiores suos non possent, oportuit ergo, hac eos authoritate præstare, ne quid eis, ad commissæ sibi plebis regimen deesset, quo hæc, eos priuatos esse, iure queratur.

Secundum, quod à Pio V. concessum sit Prouincialibus præpositis, & Prioribus Ordinis S. Dominici, vt quòd Episcopi, concessione Concilij,
E in causa subditorum faciunt, hoc illis, cum fructu ac laude, ad suorum vtilitatem ac commodum, aggredi fas esset, in foro conscientiæ, Rodriguea & Candid. supra ergo vt Episcopi, à suspensione, excommunicatione, & irregularitatibus occultis, ac non deductis ad forum contentiosum, absoluere suos subditos possunt vigore Concilij, ita & hi Regulares suos, vi concessi sibi priuilegij, quod est generale quoad omnes facultates secundùm Suar. de relig. to. 4. tract. 9. lib. 2. cap. 20. & commune cùm Religionibus Mendicantium, & aliis, quibus Papæ indulgentiâ, ac beneficio, fas est in commu-

nionem gratiarum admitti, quæ ab eo, vni cuipiam earum, singulari amoris erga illam argumento, conceduntur.

Nominatim autem, est indultum Abbatibus, Prioribus, Præsidentibus & aliis Prælatis congregationis S. Benedicti Valisoletani. *Vt annis singulis prima die Lunæ Quadragesimæ omnes & singulas personas Religiosas, ac Donatos & Eremitas præfatæ Congregationis sub eorum cura existentes, possint absoluere ab omnibus peccatis, & censuris, & pœnis pro tempore incursis, etiam in casibus*, &c. Rodriguez in Bullar. fol. 816. Huiusce modi autem priuilegij concedendi Regularibus causa hæc fuit, quod alioqui malè iis prouisum foret, vtpote quibus euagãdi daretur occasio, quod nõ oportuit. Sanè nouissimis his temporibus hoc suæ caritatis monumentum erga Societatem nostram extare Greg. 13. voluit, vt eius Superiores, hoc est Generalis, & Prouincialis, absoluere ab hæresi occulta, ac eius relapsu subditos suos valeant, Cõpendium soc. ver. absolutio parag. 3.7. & 8. Ortiz in summa cap. 5. nu. 29. Peirinus de priuilegiis Minimorum, to. 1. constit. 4. Sixti 4. paragr. 5. num. 10. docetque Suar. de Religione to. 4. tract. 10. lib. 9. cap. 2. num. 17. posse Prouinciales ex causa, vices suas alteri committere, in casibus particularibus, non omnibus, nisi ad id facultatem à Generali habeant. Sed pace eius sit dictum, non videtur hæc necessaria, nam quis nescit, Ordinariis communi iure fas esse, subrogare sibi idoneos homines, per quos quæ sunt Officij sui, prouinciæque obeant, at ab Ordinariorum numero Prouinc. Præpositi, remoueri nec possunt, nec debent, ergo in eorum est iure (nisi fortè cohibitum est ac restrictum à Generali) eius voluntate, ac licentia non quæsitã, designare hominem, qui eius vice fungatur per totam Prouinciam, in absoluendis subditis ab occulta hæresi.

Tertium fundamentum, quæ per Concilium Episcopis facultas datur remittendi subditorum occultam hæresim, huic per cœnam Bullæ Domini, non est derogatum, cuius sententiæ approbatores sunt ac authores Nugnus to. 2. addit ad 3. part. q. 8. art. 5. dub. 10. Ricciullus tract. de iure person. lib. 5. cap. 14. num. 9. Barbosa de potest. Episcoporum parte secunda allegatione 40. numero 21. Sed Regularibus à Pio quinto in persona Prouincialium, ac Priorum Ordinis S. Dominici est concessum, benigne, ac perhumaniter vt agant cum suis subditis, impertiendo eis absolutionem ab hæresi, quæ non est nota, eaque demum facere legitimè vt valeant, quæ Episcopis esse permissa, in dispensationum materia, Concil. voluit sess. 24. cap. 6. ergo vt bis ab excommunicationis, & hæresis vinculo, Diœcesanos soluere est licitum, ita & illis, liberare subditos suos ab eadem censura, & culpa hæresis, est per priuilegia sua permissum.

At reuocantur (inquies) quotannis à Pontif. hæc priuilegia in promulgatione Bullæ cœnæ.

Non probatur hæc oratio Portelio in dubiis verbis Abbas, num. 10.

Primò, *quia beneficium principis*, quale est priuilegium *decet esse, mansurum & perpetuum*, de regul. iuris in 6. regula 16.

Secundò, quia non est credibile Pontificem Regularibus illudere velle, quod tamen faceret, si quæ priuilegia, cum ad Ecclesiæ gubernacula vocatur vult ad postulata Regularium rata esse, his vim omnem, ac authoritatem ablatam esse, illico cuperet, per promulgationem Bullæ cœnæ Domini.

Tertiò, quia vt notauit Portelus in dubiis regu- A lar. verb. Bulla cœnæ num. 2. Patribus Societatis Iesu cõcessum est à Greg. 13. ann. 1584. die mart. 18. vt per Bullam cœnæ concessiones illis factæ, minimè reuocatæ esse censeantur, Compend. societ. in verbo Bulla cœnæ paragr. 2. Suar. de Relig. to. 4. tract. 10. lib. 9. cap. 10. num. 18.

Quartò, quia in Bulla prohibetur absolutio casuum, quos continet, non absolute ratione priuilegiorum, sed eorum prætextu duntaxat, at prætextus, color est quæsitus, Budæo interprete in leg. illicitas dig. de off. præsid. & lege ea sub prætextu cod. de transact. & nemo dicitur rebus illis colorem dare, quas legitimè efficit, & cùm authoritate eorum, quibus incumbit eas abrogare, aut probare, B ergo cùm Regulares, approbante Pontif. absoluant inferiores suos ab hæresi, quæ non est cognita, nomid agunt prætextu priuilegij, sed cum potestate, & vt res, est legitimè.

Obiicies 2. nunquam in generali concessione casuum, censetur comprehensa hæresis, nisi eius peculiaris mentio fiat, secundùm Sanctarell. in tract. de hæresi cap. 5. dub. 1. num. 9. Sanch. in sum. to. 1. lib. 2. capite 11. num. 7. at eius non meminit Pius in suo priuilegio, non est ergo vi eius, concessa Prælatis Religionum, illius in subditis suis absolutio, Minor est falsa, cum in eo priuilegio dicatur tantundem licere Generali Ordinis S. Dominici, quantum est permissum Episcopis erga suos subditos, in Trid. sess. 24. cap. 6. ergo cùm ibi Concilium expresse meminerit hæresis, tacitè quo- C que, ac virtute, censetur ea comprehensa in priuilegio, à Pio V. concesso Dominicani Ordinis Superioribus.

Deinde, non est Maior vniuersè vera, nam si Dianæ est fides, in tract. de hæresi resol. 6. in Iubilæo non exprimitur hæresis, & tamen per facultatem quæ datur absolutè absoluendi à casibus contentis in Bulla, licet cuilibet de approbatis, & tùm expositis, vt operam suam pœnitentibus nauent, in eo, in reconciliatione cum Deo, eosdẽ laborare ab hęresi, si qua innodati fuerint, modo non sit cognita.

QVÆSTIO XXXIII.

D *An in iure Religiosorum mendicantium sint casus, quos Episcopi sibi reseruant.*

QVæstio discreptatur à Theolog. & Summar. scriptoribus, Soto in 4. dist. 18. q. 2. art. 5. ad 2. Portelio in dub. regular. verbo Confessor. quoad secular. num. 22. & ver. casus reseruati numero sexto, omniumque est hæc firma ac indubitata opinio, non subesse Mendicantes casuum reseruationi, quos Episcopi sibi faciunt aut consuetudine, aut statuto synodali, vel etiam suo arbitrio ac voluntate, sed de iis posse illos, quoties ad suum tribunal deferuntur, absoluere.

E Altera sententia priori plane aduersa, à casibus quos Episcopi suæ iurisdictioni reseruant, mendicantes nulla ratione absoluere posse, nisi ab iis, vt facere secus illis liceat, sit forte concessum, maximè verò si peccato reseruato excommunicatio est adiuncta placuit hæc sententia D. Anton. in 3. part. tit. 17. cap. 11. Glossæ Clementinæ dudum de sepulturis, Comit. respons. lib. 1. q. 25.

Dico primò. *Regulares omnes qui sacras pœnitentium Confessiones excipiunt, posse ab omnibus casibus absoluere, quos vel ius, vel consuetudo, ad Epi-*

ſcopos allegat. Quia hoc ipſo quòd hi, caſus quoſdam eligunt, quos in tabulas reſeruationis digerunt, cenſentur cæteros ſacerdotibus concedere, vt colligitur ex cap. nuper 29. de ſentent. excom. A

Dico ſecundò. *Mihi quoque perſuaſum eſſe, caſuum reſeruationi, quos Epiſcopi ſuos faciunt, non ſubeſſe Mendicantes, approbatos ab ordinariis ad pœnitentium confeſſiones audiendas, ſed de iis, abſolutionis beneficium pœnitenti impertiri poſſe.* Rodrig. to. 1. quæſtionarij q. 61. art. 2. & in addit ad ſummam to. 3. cap. 12. concl. 1. Suar. de pœnit. diſp. 30. ſect. 2. Laym. lib. 5. tract. 6. cap. 10. num. 18. Ratio eſt, quod eorum poteſtas, eadem ſit, ac Papæ, niſi quòd huius ſit ordinaria, Regulariũ autem delegata, pateteque ex eo, quod iſti facultatem à Pontif. habeant abſoluendi ab omnibus peccatis, & B quibuſcunque, inde ſecundum iuris conſtitutiones reſultantibus cenſuris, ſententiis, pœnis Eccleſiaſticis, exceptis Bullaribus ergo & ab Epiſcopalibus.

Obiicitur primò, quod eſt in Clem. dudum de ſepultur. cap. 2. poteſtatem abſoluendi Regularium maiorem non eſſe, quàm Parochi, verba ipſa indicant. *Per huiuſmodi autem conceſſionem nequaquam intendimus, perſonis ſeu fratribus ipſis, ad id totaliter deputatis, poteſtatem in hoc impendere ampliorem, quam in eo Curatis, vel Parochialibus ſacerdotibus eſt à iure conceſſum.* Ergo cùm his non liceat remittere pœnitenti peccata quæ ſunt Epiſc. ſuo reſeruata, nec licebit Regularibus. C

Conſeq. eſt neganda, quod hoc tempore maiora ſint Regularium priuilegia ſingulari Pontificum erga eos munificentia, quàm olim, vt patet ex antedictis, quare quod tùm non poterant, eis modo cùm fructu exequi eſt conceſſum.

Obiicitur ſecundò, Clementis 8. conſtitutio, in qua his verbis cauetur vt: *Ne vllo quidem caſu etiam neceſſitatis, vel impedimenti, niſi in mortis articulo, ſeu cùm noua, & ſpeciali ſanctitatis ſua, aut ſucceſſorum ſuorum, vel Ordinariorum, quoad caſus ab iiſ ſit tantum reſeruatos reſpectiuè impetrata ab ipſis licentia, Ordinariis locorum exhibenda, abſolutionis beneficium de cætero impendere præſumat, qui ſecus faxint, ij pœna mulctentur excommunicationis priuationis officiorum,* D &c.

Reſpondendum, cum Portelio verbo caſus reſeruati, & Confeſſor. erga ſæculares num. 22. ea conſtitutione comprehendi duntaxat Italos, quod hæc verba declarationi Cardinalium inſerta, loquuntur, *Sacerdotibus tam ſæcularibus,* &c. *ad Confeſſiones audiendas probatis quã Regularibus, per vniuerſam Italiam extra vrbem degentibus,* docentque Rodrig. in additionib ad ſumm. par. 2. ca. 18. concl. 18. Vega 1. parte verbo caſus reſeruati caſu. 1. & 15. Deinde, licet ad omnes pertineret hæc declaratio Cardinalium, quod nemo dicet, nego tamen, ea lædi Regularium priuilegia, cum hæc abrogare ſolus poſſit Pontifex non alius, quare *cùm ipſi fratres, etiam forenſium confeſſiones audire valeant, qui* E *autem iis debite ſunt confeſſi conſtitutioni quæ incipit. Omnis vtriuſque ſexus, quoad confeſſionem ſatis fecisse cenſeantur.* Leo 10. in Conc. Lat. conſtitutione quæ incipit, *ſacro approbante Concilio,* vt ante, ita & modo poſt hoc Cardin. reſponſum non modo fructuosè, ſed & validè pœnitenti dare poterunt: *Laicos tamen & Clericos ſæculares à ſententiis ab homine latis, nullatenus abſoluere poſſunt.* Leo 16. cæteris quæ ſunt à iure, peccataque item quæ ſibi Epiſc. reſeruant relaxare libere eos poſſe communis eſt Doctor. opinio dummodo ad poteſtatem conceſſam à Pontif. Ordini, accedat Superioris aut Capit. conſenſus, hac enim lege Pontifex Ordini vniuerſo facultatem concedit abſoluendi, vt eam poſtmodum, ſacerdotibus ſuis Regularibus, quos ad hoc munus idoneos iudicat, authoritate quâ valet, communicet, quare præter approbationem Epiſcop. opus eſt etiam conſenſu Prælati aut Capit. vt Regularis ſæcularem validè abſoluat cauſa eſt quod iuriſdictio ei à Pontif. in peccata ac cenſuras reſeruatas non detur, niſi cum dependentia à conſenſu & voluntate ſui Superioris.

QVÆSTIO XXXIV.

An in mortis articulo quilibet à quolibet abſolui poſſit.

Dico primò. *Eſſe perquam probabile, quemlibet ſacerdotem lege Eccleſiæ, poſſe in articulo mortis, quemuis à quibuſuis peccatis & cenſuris abſoluere.* Piaſec. in praxi par. 2. c. 1. art. 2. num. 19. Sancius in ſelect. diſp. 12. ſitque ad planum ex verbis Concil. ſeſſ. 14. cap. 7. ipſa verba hæc ſunt. *Veruntamen piè admodum, ne hac ipſa occaſione aliquis pereat, in eadem Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, vt nulla ſit reſeruatio in articulo mortis, atque ideo omnes ſacerdotes, quoſlibet pœnitentes, à quibuſuis peccatis, & cenſuris abſoluere poſſunt.*

Sed enim (inquies) quinam hic ſacerdotum nomine intelliguntur in Concilio? ſoli ne Catholici? iique cenſura nulla irretiti?

Ita credidit Nauar. cap. 26. num. 26. ſed palinodiam cecinit in capite 27. numero 272. affirmans ſecus ſcripſiſſe quod verborum Concil. eſſet immemor.

Fautorem huius ſententiæ quidam eſſe volunt D. Thom. in 4. diſt. 17. q. 3. art. 3. ſed eum in contrariam, iuiſſe patet ex his eius verbis in 4. diſt. 20. q. 1. art. 1. *Quilibet ſacerdos, quantum eſt de virtute clauium, habet poteſtatem indifferentem in omnes, & quantum ad omnia peccata, ſed quòd non poſſit omnes ab omnibus peccatis abſoluere, hoc eſt, quia per ordinationem Eccleſiæ, habet iuriſdictionem limitatam, vel omnino nullam habet, ſed quia neceſſitas legem non habet, ideo quando articulus neceſſitatis imminet, per ordinationem Eccleſia non impeditur quin abſoluere poſſit.* D. Thomæ aſtipulantur Canus in relect. de pœnit par. 3. Tabiena verbo abſolutio 1. num. 32. Angelus verbo Confeſſio 3. num. 2. de Coninch. & Layman. in tract. de pœnit.

Dico ergo 2. *Sacerdotis nomine, cuius ſit mentio in Concilio, intelligi omnes, qui characterem habent, licet ſuſpenſi ſint, interdicti, degradati, excommunicati, & heretici:* Ratio eſt, quod ſi quis eorum, excluderetur ab eo caritatis officio, in mortis articulo, falſum eſſet, quod à Trid. dicitur, *Omnes ſacerdotes quoſlibet pœnitentes à quibuſuis peccatis, & cenſuris abſoluere tum poſſe,* qui enim omnes dicit, neminem excipit, arguere autem Eccleſiam falſitatis, aut Concilium, quid eſt aliud, quam diuino ſpiritui notam imprimere erroris, ac mendacij? quo quid eſſe poteſt ſceleratius?

Secundò, cum Deo cara ſit ſalus noſtra, eamque, Paulo teſte, velit, & non æternum animæ interitum, credibile non eſt, velle eum, cuiquam eripi inſtrumenta à ſe inſtituta ad eam conſequendam, ergo cùm Sacramentum pœnitentiæ, ſit de earum rerum genere, quibus ex Dei inſtituto, ſa-

lus continetur hominum, qui post Baptismum lapsi sunt in culpam lethalem, non est probabile, velle Deum, vt cuiquam in maximè necessariis, afflictisque suis temporibus negetur, negaretur autem, si luctanti cum morte, agentique in extremis, interdictum esset lege Ecclesiæ, illud à præciso, aut suspenso, expectare, recipere, ac petere, ergo, &c.

Tertiò, Diuino, humanum ius cedere debet, quod autem res, commerciaque nobis nulla in humanis, ac diuinis, esse cum excommunicatis queant iuris est Ecclesiastici, Diuini autem, quòd sub finem vitæ in necessitatis articulo, peccata expurgare per confessionis Sacramentum oporteat, nam si vnquam, sanè tum maximè confitendi præceptum obligat, ergo ne quid contra Deum, eiusque legem tùm admittatur, instituenda erit ab ægro, peccatorum suorum confessio, ergo & recipienda à præciso, suspenso, aut interdicto absolutio.

Quid si ad manum est Parochus? quid si copia est alicuius alterius, non impediti vllo nexu? Respondeo, etiam tùm, præciso fas esse aurem ægro dare, eumque absoluere, Diana tract. 4. 3. part. resol. 57. quia facultas Concilij est vniuersalis, quam restringere, & coarctare ad hunc Presbyterum aut illum non decet, cùm verbis sit concepta vniuersalibus, particulaque hac, *omnes*, expressa. Quia tamen inducere Sacerdotem est malum, qui cum mortifera noxa Sacramentum administret, hæreticum autem, & excommunicatum maximis flagitiis pollutos esse, nemo Catholicorum addubitat, existimant è Theologis nonnulli, optandum esse, vt cùm est copia Parochi, aut alterius Sacerdotis, cuius vita non est suspecta de crimine, horum opera, æger vtatur potius, quàm cuiuslibet alterius, quem sua crimina remouerunt ab Ecclesia, quia hoc esset (inquiunt) eorum culpæ cooperari, quod est malum. Deinde velle absolui à Sacerdote, iurisdictione carente, est impium, cùm hoc ipsum esse sine sacrilegio absoluentis nequeat, cui assentitur pœnitens, cùm non tantùm patitur supra se ab eo formam Sacramenti proferri sine effectu, sed etiam eum ad id hortatur, in quo cum peccare contra religionem probat hæc ratio, quòd sit contra honorem Deo debitum, vti in Sacramentorum vsu, forma falsa: at hæretici aliam non adhibent, cùm enim illos Ecclesia pro suis non agnoscat liberis, eos potestatẽ eius concessione ad absoluendum necessariam habere quis credat? verè ergo narrant falsa, quum aiunt eis se peccata condonare, in quos authoritatem sibi nullam vendicant.

Sed ad hæc argumenta respondere non est difficile. Ad primum enim est dicendum, non peccare pœnitentem agentem animam, cùm Sacramentum pœnitentiæ petit ab hæretico, aut præciso, quia rem sanctam, sibique debitam postulat, vt enim ille lege caritatis astringitur, ad consulendum sibi necessario salutis remedio, quod est peccatorum confessio, ex hypothesi, quòd eius animum vera non pungat, tangatque contritio, ita illi necessariò tenentur iure, ei tale subsidium non negare. Quòd si in largiendo peccant, sibi imputent, non naturæ Sacramenti, aut postulantis precibus, quæ sunt iustæ, sibi (inquam) qui & culpas execrari suas, & virtutem, Deumque amare possunt, & ita dignè ac sanctè Sacramentum ministrare.

Ad secundum facilis item est responsio, nam negari debet hæreticum, aut præcisum, iurisdictione carere in pœnitentem, in eas redactum angustias, de quibus est hic sermo, quod antè ex Trid. planum fecimus, sess. 14. cap. 7. de casuum reseruatione, vbi dicitur semper in *Ecclesia custoditum esse vt nulla esset reseruatio in mortis articulo*, indicatque duplex ratio.

Prima, quòd ab Ecclesiæ benignitate valdè sit alienum, quemquam priuare necessario salutis remedio: at est sacramentalis Confessio, homini constituto in mortis articulo, sæpè ad salutem necessaria, vt cum dolore alio nullo est instructus, quàm imperfecto, quique tantùm est attritio, quæ ad gratiam idonea satis, aptaque non est dispositio extra Sacramentum, ergo eius suscipiendi potestas illi relicta esse debuit, ergo & excõmunicatis & hæreticis illud conferendi, ac ægrum absoluendi, cùm præter eos sæpè alij sint nulli, qui hoc illi beneficium impertiri possint.

Secunda, quæ pro caritate sunt instituta, & ab illa initium ducunt, contra eam facere non debent, alioqui medicina in perniciem verteret, quod non oportet, sed censurę vim suã à caritate habẽt, nempe vt earum metu, cohibeatur peccator in officio, quæ haud dubiè ei noxiæ forent, si quo tempore maximè, recõciliari Deo debet, hæ ab eo illum beneficio arcerent, debuit ergo tùm potestas concessa esse Sacerdoti cuilibet, eas soluendi.

Dico tertiò, *non tantùm in mortis articulo, sed eius quoque periculo, quemlibet à quolibet Sacerdote absolui posse*, primò, quia iura periculum mortis, & articulum pro eodem capiunt. Secundò, quæ ratio facit pro mortis articulo, eadem quoque fauet eius periculo: etenim reseruatio tam casuum, quàm censurarum refertur ad salutem animarum: at his illa maximè fuisset noxia, si tunc cuiuis Sacerdoti vt paulò antè diximus, eas soluere non liceret, ergo qui potestatem fecit eas absoluendi in mortis articulo, eam quoque per illum, ad eius periculum extensam esse, perquàm est probabile: hac maximè causâ, quòd de contrario iura nihil pręcipiant. Quid si tale periculum sit voluntarium, non coactum? Respondet Sanch. tom. 1 summ lib. 2. cap. 12. num. 13. tum absolutioni consequendę à quolibet locũ non esse, sed tantũ quando contra voluntatem, ex causa vrgente, & moraliter necessaria in id discrimen vocatur. Sed cæteri Doct. de periculo quolibet loquuntur, tam necessario, quàm spontaneo, vt cum quis ad bellum volens proficiscitur. Secundò, causa cur in periculo mortis, absolui possit quilibet à quolibet, est, quod tunc omnibus iure tam naturali, quàm diuino incumbit, sibi ac saluti suæ consulere per confessionem: at valet hæc ratio cùm periculum est voluntarium, arcessitum, & spontaneum, ergo, &c.

Dico quartò, *eam potestatem non esse à iure diuino, sed Ecclesiæ, ex consensu Pontificis tacito.*

Primò, quia omnis iurisdictio saltem perfecta, & absoluta manat à Pontifice, vtpote cui dictum est in persona Petri, *Pasce oues meas.*

Secundò, quia ita innuit Trident. sess. 14. c. 7. cùm dicit in Ecclesia id semper obseruatum esse, vt nulla esset casuum reseruatio in mortis articulo, quis enim non intelligit, his verbis Concil. indicari tacitè, rem aliter ab ea potuisse transigi, proindeque facultatem quam nunc habent Sacerdotes, ab Ecclesia esse.

Dices, Posset ergo Papa si sic illi videretur, eã potestatẽ subtrahere Sacerdotibus? Omnino, id tamen nec fecisse hactenus, nec facturum vnquam, quia quę potestas est ei à Christo tradita, Ecclesię, & animarum, spirituale bonũ respicit, non exitium, earundem, at est contra hominũ commodum, & Ecclesiæ, Sacerdotes tùm priuari potestate absoluendi, non

est ergo credibile, Ecclesiam, quæ à Spiritu sancto regitur, potestate hac suâ abusuram in hominum & animarum interitum.

QVÆSTIO XXXV.

An qui in mortis articulo absoluitur à censura, teneatur cùm conualuerit Superiorem adire, & si non facit, an vt ante, in eam reincidat.

Dico primò. *Tam peccata, quàm censuras, remitti absolutè à sacerdote, in mortis articulo, eiusque discrimine*: Quia ad absolutionem absolutam duo tantum sunt necessaria ex parte absoluentis, voluntas & potestas, at hæ ees, eeperiuntur ambæ in sacerdote, absoluente in morte, ergo eius absolutio est absoluta.

Dico secundò. *Pœnitentem qui est integre de peccatis suis confessus in articulo mortis, vbi conualuerit, in ea non reincidere.*

Primò, quia peccatum semel per Saceamentum pœnitentiæ deletum, redire nullo modo potest, iuxta illud Pauli ad Rom. 11. sine Pœnitentia sunt dona Dei, pœniteret autem Deum remissi peccati, si post absolutionem rediret.

Secundò, Absolutio data pœnitenti, non pendet à conditione de futuro, alioqui falsa esset, Peob. Falsa est, si non efficit quod significat, & contea, sed hæc veeba *Absoluo te*, conditionem futuri, non connotant, sed absolutè peccata eemitti, hic & nunc significant, sine vllo respectu ad tempus futurum, ergo, &c.

Dico tertiò. *Absolutum à censuris in mortis articulo, in easdem reincidere si restitutus valetudini, Superiori, cui erant reseruatæ, non se sistat*: Huius assertionis probatio, mutuanda est à decretali Bonif. 8. titulo de sentent. excomm. in 6. cap. eos qui 22. vbi est his verbis. *Eos qui à sententia canonis vel hominis (cum ad illum, à quo alias de iure fuerant absoluendi, nequeunt propter imminentis mortis articulum, aut aliud legitimum impedimentum pro absolutionis beneficio habere recursum) ab alio absoluuntur, si cessante postea periculo, vel impedimento huiusmodi, se illi à quo his cessantibus absolui debebant, quàm cito commodè poterunt, contempserint præsentare, mandatum ipsius super illis, pro quibus excommunicati fuerant, humiliter recepturi, & satisfacturi, prout suadebit, decernimus, ne sic censura illudant Ecclesiastica, in eandem sententiam reincidere ipso iure.* Hæc ille.

Dixi à censuris, quia peccata, quibus hæ, non sunt annexæ, sic per absolutionem desinunt, vt ad ea non sit eeditus, vti probatum est, in assertione peoximè præcedenti, Nec refert, quod ea peccata fortè sint eeseruata Episcopo. Quia cùm textus citatæ decretalis, sit pœnalis, non extenditur ad ea quæ sunt diueesi generis, ergo cùm censoræ, & culpæ, quæ sunt Episcopis eeseruatæ, inter se differant, nec peo eodem capi possint ac debeant, quod de censuris statuit Pontifex, ad casus Episcopo, aut aliis Ordinariis eeseruatos trahi non debet, Antec. argumenti habetur in cap. statutum de elect. & in lege cùm quidam digest. de liberis & posthumis, quæ autem ex eo consequentia trahitur, & clara est, & certa. Probaturqoe hoc modo, verba legis, propriè sunt intelligenda, nec à germano suo significatu, trahenda sunt ad improprium, aut aliò detorquenda, quam velit legislator; de regulis iuris in sextum regula vltima, his verbis. *Certum est quod is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem.* At nec censuræ nomen, ad casus Episcopo reseruatos pertinet, cum vtriusque notio sit diueesa, nec Pontifici visum est vnquam, decretali sua eos complecti, vt patet, sed eos duntaxat, qui ad confessionem attulere excommunicationem, à qua fuere absoluti propter imminens periculum mortis, aut qui à Papa, vel eius Legato, post adeptum ab illis absolutionis beneficium à quibosuis sententiis, iussi *vt Ordinariorum suorum, vel aliorum quorumlibet conspectui se repræsentent, ab iisdem suscepturi Pœnitentiam*, cum peimum possunt cōmodè, non parent qui casus, ergo eeseruati Oedinariis, pœnitenti remissi erunt in mortis articulo, hi quasi postliminio non sunt censendi eegredi, vt censuræ, si pœnitens, suo se Ordinario non offerat, vbi sanus factus erit.

Dico quartò. *Pœnitentem, in eandem numero excommunicationem non reincidere, à qua fuit absolutus, sed propter inobedientiam & contemptum, excommunicari ipso facto, excommunicatione, quæ priori est similis, & eatenus dici reincidere.* Est Ludou. de Bcia parte 2. respons. moral. casu 31. eatio primæ partis est, quod prior excommunicatio, absolute fuit soluta, & remissa per Confessarium, habentem ad id facultatem idoneam, ab Ecclesia, ergo eadem numero non redit, cum non sit amplius idem tempus, eædem circūstantiæ à quibus habebat quod esset hæc, & non illa culpa.

Secunda est clara, ex his Papæ verbis in decretali eos qui 22. de sententia, *Decernimus (ne sic censuræ illudant Ecclesiastica) in eandem sententiam recidere ipso iure.*

QVÆSTIO XXXVI.

Quomodo se Confessarij gerere debeant in casibus reseruatis.

Dico primò. *Cum ad sacerdotem pœnitentes veniunt casibus reseruatis impediti, hos ab eo remitti oportere ad reseruatorem, si facile conueniri potest*: nam sic turbarum causæ cessant, sic querendi, Superiori materia tollitue, sic pœnitens tranquille, rem suam gerit, sic salutem suam modis, quos Ecclesia præstituit, in tuto ponit, sic enim præcipit ritus Roman. Pij V. in cap. de sacram Pœnit. estque hæc praxis approbata à Trid. sess. 14. cap. 7. his verbis. *Sacerdotes cùm nihil possint in casibus reseruatis id pœnitentibus persuadere nitantur, vt ad Superiores, & iudices pro beneficio absolutionis accedant.*

Dico secundò. *Si pœnitens ad id induci nequeat, Superiorem à sacerdote adeundum esse, ab eoque facultatem impetrandam, absoluendi dictos casus.* Quia charitatis est, ac prudentiæ, alienæ saluti studero vt suæ, hoc facit Confessarius, cum pœnitentem suum, leuat onere adeundi Superioris.

At enim potest ne sacerdos inferior interdum de reseruatis, sine scelere pœnitentem absoluere?

Posse dixit Pharaon. de Sacram. pœnit. sect. 18. & primo quidem, per se, ac directe in mortis articulo, quia tùm concessione Ecclesiæ, nihil est sacerdoti clausum, nihil eius potestati imperuium, Scio magnis summarum scriptoribus, secus videri, nec cùm aliquis, peoprio sacerdoti, peccata

sua commode declarare potest, ei licere, ea in cuiuspiam alterius auribus collocare, in quam sententiam iuere. Maior in 4. dist. 19. q. 1. paragr. sed contra istud Sotus in 4. dist. 18. q. 4. art. 4. Sylu. in verbo Absolutio. 1. q. 10. Victoria in summa Sacram. q. 156.

Sed ostendimus antea, testimonio Concilij, Ecclesiam, vt conscientiarum libertati consulat, potestatem facere in mortis articulo singulis, confitendi cui collibitum fuerit, necessitate remota, adhibendi ad eam rem Parochi, quod in praxi est seruandum, ne metus subeundæ apud Parochum infamiæ ex manifestatione occultæ culpæ, pœnitenti libertatem adimat, hanc ei exponendi, nec sine animæ certo interitu.

Dico tertiò. *Non tantum mortis articulum, pœnitenti largiri, vt eum sacerdos quilibet possit à quolibet peccato, etiam reseruato, absoluere directè, sed esse insuper tempora, seu casus, in quibus hoc et facere indirectè est permissum.*

Primus casus est, cum pœnitens peccata quorũ meminit, sacerdoti quidem explicat, sed omittit ex ignorantia, aut obliuione reseruatum vnum, aut plura, ea dicturus, si animo occurrerent, causa est, quod cùm pœnitens, ex se abunde sit ad gratiam dispositus, & aliundè Presbyter voluntatem eum absoluendi ab auditis habeat, si id agit, verè pœnitenti gratia dabitur, at hæc peccata etiam oblita delet, ergo & reseruata.

Secundus est, cum pœnitens, concessione Romani Pontificis, sibi hominem deligit, à quo de peccatis omnibus absoluatur, nam si ex obliuione inculpabili, peccatum aliquod suum reseruatum prætereat, cuius postea recordetur, de eo absolui à quocunque alio sacerdote simplici approbato, habente tantum iurisdictionem ordinariam, etsi iubilæi, aut priuilegij tempus sit elapsum, ratio est, quod vi beneficij Pontificij, ac gratiæ dicto pœnitenti concessæ, culpæ eius omnes, censentur esse communes, non reseruatæ, ergo si bona fide pœnitens, diligẽtiam adhibuit, vt priuilegium illi suum esset vtile, cuius tamen fructu tùm excidit, ex sola obliuione, ad quemuis de approbatis Confessariis, absolutionis causâ accedere poterit.

Tertius est, cum quis reseruata sua omnia, Superiori explicuit, deque illis, liber eius beneficio per absolutionem abiit, nam si postea intelligat, se inaniter, ac sine fructu confessum esse, puta quia id non fecit integre, aut de admissis non doluit sincere, ac vere, à quolibet absolui de iisdem poterit.

Causa est, quod Superior ideo peccata reseruet, suique iuris esse velit, vt de iis iudicet, ac pœnam illis parem constituat, at hæc ex hypothesi superior iam præstitit.

Quartus est, cum is qui reseruata habet, ex causâ legitimâ Superiorem non conuenit, nam tunc si vrget tempus Confessionis annuæ, aut ei dicenda sit Missa, à qua excusare se honeste non potest, poterit hic ex sententia quorundam probabili sacerdote quolibet de approbatis vti, ad reconciliationem sui cum Deo, & tunc directè, à non reseruatis absoluetur, indirectè autem, & ex consequenti ab aliis. Causa est, quod tunc pœnitens obicem gratiæ non ponat, nam primò abundè, & quantum est satis, peccata hic sua vero sinceroque dolore retractat, deinde eadem integrè, & planè explicat in Confessione, vt hanc absolutio excipiat, at tam hæc, quam gratia peccata omnia delet in anima, ergo cum non reseruatis delebuntur & reseruata.

In quibus tamen Episcopatibus mos inualuit, vt A approbati, Sacramentaliter absoluant de reseruatis, cum onere sistendi se Superiori, id sacerdotes per se primo faciunt & directè, quia consuetudo iurisdictionem extendit, eamque non habenti tribuit, ergo & in huiusmodi casus, Caiet. verb. casus reseruati. Nau. cap. vlt. Ench. num. 161. at absolutio quæ cùm potestate datur in personas, earumque culpas est directa, ergo, &c. Secus sentiendum de casibus Papalibus, quibus est annexa excommunicatio, nam cùm excommunicato non liceat conferre Sacramentum ante absolutionem à censura, sacerdoti inferiori abstinendum erit ab ea, quæ est etiam à non reseruatis.

B QVÆSTIO XXXVII.

An Superior absoluere possit Sacramentaliter à solis reseruatis, pœnitente remisso pro cæteris ad Parochum aut alium sacerdotem approbatum.

AFfirmant Caietan. in summa verbo cõfession. condit. 10. Sotus in 4. dist. 18. q. 2. art. 5. Antonin. 3. par. tit. 14. cap. 19. Palud. in 4. dist. 17. q. 5. art. 1. Emman. Sa verbo Absolutio num. 14. Huius sententiæ assensor & approbator est D. Th. his verbis in 4. dist. 17. q. 3. art. 4. q. 2. *Etiamsi sacerdos de omnibus possit absoluere, tenetur pœnitens* C *sibi omnia confiteri, & de illis de quibus non potest absoluere, ad Superiorem remittat.*

Ab his authoribus dissentiunt Gabr. in 4. dist. 17. q. 1. art. 3. dub. 2. Graff. lib. 1. appendicis capite 7. Adrian. quæst. 4. de Confess. Sylu. verb. Confessor. 1. parag. 19. his enim omnibus placuit, Superiorem vnum peccatum Sacramentaliter audire non posse, sine alio. Huius quæstionis intelligentiam excutiam sequentibus assertionibus.

Prima Assertio. *Communiter non potest superior pœnitentem à reseruatis absoluere Sacramentaliter, quin eum quoque de non reseruatis absoluat.*

Probatur, Confessionis integritas est iuris diuini, ergo sine necessitate violari non debet, at nulla talis apparet in casu præsenti, quia potest Superior D tollere censuras à peccatis auditis extra confessionem, & pro iis salutari pœnitentia imposita, pœnitentem remittere ad inferiorem, vt tam de dictis reseruatis, quam aliis absoluatur ab eo Sacramentaliter, data eidem licentia, absoluendi eum ab omnibus.

Secunda Assertio. *In necessitate tamen morali tam suâ, quam pœnitentis, probabile est Superiorem, posse eum Sacramentaliter absoluere à reseruatis, cæterorum tam absolutione, quàm Confessione, dilatis in aliud tempus.*

Ita Suar. disp. 31. sect. 1. num. 6. Ægid. disp. 7. dub. 9. num. 81. Quia quilibet in necessitate simili confessionem, & sacerdos absolutionem de auditis E in ea, dimidiare potest ergo & Superior, quo in casu, pœnitens directè absoluetur à reseruatis, ab aliis indirectè tantum.

Ratio est, quod vnum peccatum, absolui nequeat sine aliis, cum gratia, gratum faciens, quæ per absolutionem recipitur per absolutionem, omnibus peccatis sit contraria, ergo necessitate consequentiæ, & propter infusionem gratiæ, peccata non reseruata tollentur, reseruatis per absolutionem remissis.

Tertia Assertio. *Cum à Superiore auditis reseruatis,*

mittitur Pœnitens ad inferiorem, vt eum de reliquis absoluat, tenetur ille eidem exponere tam reseruata iam remissa, quàm non reseruata. Ita Homobon. de Bonis in Exam. eccles. tract. 5. cap. 4. q. 25. Ledes. tom. 1. de Sacram. pœnit. cap. 20. D. Thom. his verbis in 4. senten. dist. 17. q. 3. art. 4. q. 2. *Etiamsi Sacerdos non posiit ab omnibus absoluere, tenetur sibi omnia confiteri, vt quantitatem totius culpa agnoscat.* Huius Assertionis sunt ista fundamenta.

Primum, quod tenetur quisque, quantum potest, integrè confiteri, cùm ad hoc sit obligatio iuris diuini.

Secundum, quòd aliter status pœnitentis, dicto Sacerdoti plenè non possit esse cognitus, ad eius vulnera spiritualia sananda per pœnitentiam, & danda salutaria consilia, quod tamen est necesse, cùm Confessarius in Sacramento, sit non tantùm iudex, sed etiam medicus.

Obiic. Esse contra rationem, exigere iteratam peccati iam remissi confessionem à pœnitente. Conf. præterquàm quòd hoc onus sit intolerabile, negat Bened. XI. quenquam ad id teneri, & sanè prudenter, cùm reseruata quæ pœnitens ad Superiorem detulit, ab eo fuerint absoluta, & ab illo, eidem abundè explicata.

Respondendum est negando Antec. eo quòd confessionis iteratio sit necessaria ad cognitionem status pœnitentis.

Ad confirm. dicendum est, id esse per accidens, molestiam autem quæ est in repetitione eorumdem peccatorum, compensari magnis vtilitatibus, vt quod ea duplici narratione satisfiat Deo vberius, & quod remediis opportunioribus prouideatur pœnitenti.

Ad authoritatem Benedic. respondendum est, Pontificem loqui tantùm de casu, in quo quis integrè, & benè, vni cuipiam sua peccata confessus esset, nam tunc est contra rationem exigere ab eo, vt eadem peccata confiteatur alteri.

Ad tertium, dicendum est postulari confessionem iteratam reseruatorum, quæ iam sunt absoluta à Superiore, vt cognito statu pœnitentis, ex narratione tam illorum, quàm non reseruatorum, ei melius possit consuli à Confessario, tam appositione congruæ pœnitentiæ, quàm suasione medicinæ necessariæ, ad curationem morborum eius.

Quid si Superior adiri non potest, teneturne pœnitens pro obtinenda absolutione dictarum culparum, quas sibi ille sepofuit, euocandas ad suum tribunal, eas confiteri non habenti potestatem illas absoluendi?

Teneri aiunt, Soto lect. 10. de confess. Filliuc. tom. 1. tract. 4. cap. 7. num. 213. quod verum quoque esse asserunt Suar. tom. 4. disp. 31. sect. 3. nu. 6. Caiet. in summ. ver. absolut. impedimenta, in casu quo quis haberet peccatum reseruatũ, cui annexa esset excommunicatio, quia per eam non irritatur absolutio, dum se tenet ex parte non dantis, sed recipientis: Contrà sentiunt Vasq. tom. 4. tract. de excomm. dub. 4. num. 8. Megala in 1. par. lib. 5. cap. 19. num. 7. Ratio eorum præcipua est, quòd sublato fine, cessant quoque media ad illum: ergo cùm finis, cuius causâ instituitur confessio, sit peccati remissio, si eius cõsequendæ spes nulla sit super, non erit necesse, illud Confessario in Sacramento committere, absolutionis babendæ causâ, sed ab inferiore sperari non potest relaxatio censuræ, & culpæ, quam sibi Superior reseruauit: ergo non necessariò ambæ explicandæ sunt Sacerdoti, sed sufficiet contritionem de iis concipere, qua concepta, si

A tempus præcepti vrget, recipi Eucharistia poterit. Vasq. proximè citatus, & Diana tract. 4. de Sacramentis resol. 104.

Quarta Assertio. *Superior qui leui de causa audit tantùm casus reseruatos, & ab iis absoluit sacramentaliter, peccat mortaliter*, quia confessio debet esse iure diuino integra, Trident. sess. 14. cap. 7. nec dimidiari sine graui causa, qualis nulla esse asseritur. Contraria sententia est Suar. disp. 31. sect. 1. Coninch. disp. 7. num. 81.

Assertio quinta. *Quando Superior absoluit sacramentaliter pœnitentem à solo reseruato, probabile est eum absolui si benè dispositus fuerit.* Ratio est quòd ei in hoc casu sit impossibile confiteri integrè, & ex alia parte habet idem pœnitens propositum id
B faciendi si liceret per Superiorem, ergo isti imputanda est culpa omnis, non alteri.

QVÆSTIO XXXVIII.

Liceatne per literas & nuntium absenti confiteri, & si licet, an absolutio ab absente data valeat.

NOn fuisse absolutionẽ superfluã, aut verò nullã olim habendam, tradiderunt hi omnes. Palud. in 4. sent. dist. 17. q. 2. art. 1. Adrian. in 1. quæst. de Confess. parag. sed oritur. Medina cod. de rest. q. 15. & ante decretum Clem. 8. Comitol.
C vt Responsion. Moral. lib. 1. q. 16. de seipso narrat, in quo sequutum se ait Sylu. verb. Confessio sacram. q. 15. Pet. Soto in Instit. Sacerd. lect. 11. de confess. parag. tertium istud, & alios quos ibi citat, pro resolutione sit

Prima Assertio. *Absens inualidè absoluitur.* Probatur. Forma absolutionis est nulla, cùm est falsa: Sed talis est, cùm ad absentem dirigitur, ergo absenti data est inualida. Maior est vera, forma enim facere debet quod significat, quod non potest si est falsa. Minor probatur. pronomen *Te*, personæ secũdæ non nisi de re præsenti & demonstrabili intelligitur, ergo vt verificetur forma, absoluendus debet esse præsens.

D Confirm. In Sacramentis omnibus, excepto Matrimonio, forma ex institutione Christi significat applicationem fieri sobiecto, hæc autem indicari non potest, nisi monstretur præsens esse subiectum per pronomen *Te*, aut nomen tertiæ personæ, quod ex circunstantiis, intentione proferentis, ac modo loquendi, eundem sensum habeat, ac pronomen secundæ personæ, quo vtimur, ergo prolata absolutio super absentem nulla erit.

Assertio secunda. *Non licet per literas, seu internuntium, Confessario absenti, peccata sacramentaliter confiteri.* Est hæc Assertio firma, tam authoritate Patrum, quàm ratione, & Clem. VIII. testimonio.

E Patribus, pro ea duo faciunt Hesychius & Au-
E gustinus, ille in cap. 27. Leuitici in ea verba. *Homo qui domum suam aut agrum vendiderit, Euidentissimè*, inquit, *apparet sine confessione propria vocis, peccata non dimitti.* Augustini autem est hæc digna immortalitate oratio, quæ extat in canone quem pœniter, dist. 1. de pœnitent. *Pracepit*, inquit, *Dominus mundandis, vt ostenderent ora Sacerdotibus, docens corporali præsentia confitenda peccata, non per nuntium, non per scriptum manifestanda.* Hæc Patres, veniamus ad rationes.

Prima, quòd confessio sit secreta, quæ autem

neri possit, nisi ea sunt nota, nec hæc cognosci valeant nisi explicata, cùm cuiusque animum, ac reconditores eius sinus, sacerdotes non penetrent, est ergo eorum confessio ad reparationem amissæ gratiæ necessaria. *Cum audis hominem*, inquit August. serm. 2. in psal. 101. *pœnitere peccatorum suorum, iam reuixit, cum audis hominem proferre conscientiam, iam de sepulchro eductus est, sed nondum solutus est, quando soluitur? quæ solueritis*, inquit, *in terra, erunt soluta & in cœlo, merito per Ecclesiam dari solutio peccatorum potest, &c.* Et hoc est quòd secundo loco docet Ecclesia.

Docet 3. peccati peristases omnes, ac circunstantias, sacerdoti singillatim à pœnitēte exponendas esse Conc. Tridentin. sess. 14. can. 7. Cabill. 2. can. 32. quo autem tempore in id incumbere hic maximè debeat, explicabitur postea.

At enim inquies quo iure maximè est confessio necessaria, diuino positiuo, an naturali? Non naturali, nam lex nulla est, distincta à diuina positiua, comprehensa his verbis, *quorum remiseritis peccata*, quæ suadeat peccata omnia, etiam occulta, sacerdoti commemoranda esse, nec ea vis, aut potestas huius diuini, arcanique Sacramenti est, vt rationem affligat, eiusque instinctum omnem euertat, At bene instituta ratio à promulgatione criminum abhorret, quæ sunt occulta, vnde turpitudinem, ac existimationis labem, oriri posse eorum authori metuit. Confirmatur si peccatorum distincta explicatio, sacerdoti foret facienda, iure diuino naturali, vsus eius aliquis fuisset in lege veteri, cum quæ nunc sunt hoc modo necessaria, fuerint etiam in vsu veteribus, at nullæ literæ confessionis auricularis meminere, non Pentatheucus, non Prophetæ, non Regum historia, non est ergo ad ius diuinum naturale referenda confessio.

Contra dicta de Confessionis necessitate,

Obiicitur 1. De peccato retento à sacerdote, conteri quisque potest, sed dolore, quem contritionem nominant, sic culpa deletur omnis, nullum vt eius vestigium sit reliquum, ergo pœnitenti, causa iusta nulla subest existimandi, peccata sua à sacerdote retineri posse. Minor est falsa, si de contritione agatur, sine ordine ad confessionem, eiusque votum, nam conteri peccator non potest, nisi sacerdoti obsequi inducat animum, cum ad id, eum recta ratio obliget, at qui sacerdoti morem gerere statuit, votum habet adimplendæ conditionis, quam hic, ab eo postulat, vt necessariæ, ad remissionem peccati obtinendam, beneficio clauium, sine qua non desinerent eius vincula.

Obiicies 2. A Nectario Constantinopolitano Episcopo, vt scribunt Socrates lib. 5. cap. 13. Sozomenus lib. 7. cap. 17. Confessionem sublatam esse, vna cum Sacerdote pœnitentiario, qui ei audiendæ præerat, omnibusque permissum esse, etsi reis peccati lethiferi, vt ad sacra mysteria accederent, modo cōtriti essent, quod sanè non fecisset Nectarius, nec Græci alij Episc. eius exemplo, si confessio esset iuris diuini, cum quæ sunt talia, ab homine, abrogari nequeant, non est ergo iure diuino præcepta confessio.

Respondetur variè 1. Socratem & Zozomenum Nouatianos secta fuisse, ac cùm pœnitentiam odissent, exemplo Magistri sui Nouati, à quo, de Sacramentorum albo expuncta fuerat, ab his quoque in illam, maleuolentiæ suæ vngues iniectos esse, ac proinde, illis in ea narratione, maiorem adhibendam fidem non esse, quam cùm asserunt alios Episcopos Græciæ, Nectarij factum imitatos, scri-

A ptum enim reliquit Gregorius Nissen. Epist. ad Latonum Mytilenæ Episcopum Confessionis vsum, vtilem esse, & retinendum, quod & disertè fecit Chrysost. Nectarij successor, homil. 83. in Math. 33. in Ioan. & lib. 2. & 3. de sacerdotio, sermone 40. de Lazaro hom. de Dauid & Saule, & 3. de pœnitent.

2. Responsio est, quod etsi daremus, Socratem vera loquutum, non mentitum Zozomenum, vereque à Nectario motam fuisse pœnitentiam, non esse hunc tamen tantæ authoritatis, vt eius factum, cæteris pro exemplo esse oporteat, cum enim studeret Nouatianis, iisque perfamiliariter vteretur B in rebus fidei, vt ex Socrate, loco citato colligitur, & ex Epistola Gregorij Nisseni, dum grauiter cùm eo expostulat, quod Arianis permitteret, vt impunè omnia Constantinopoli auderent, & facerent, quid mirandum si Confessionem, quam Nouatiani ferre non poterant, re ac verbis expugnauerit?

Responsio 3. eaque cæteris præferenda, sublatum tantum per eum fuisse, vsum pœnitentiæ publicæ, nec exauthoratos sacerdotes, qui priuatis Confessionibus audiendis operam dabant, vt ostendetur cum de publicis pœnitentibus sermo erit, nos verò, vna cùm Ecclesia, hîc tantùm de Confessione, eaque priuata agimus, cui viuus cuiuspiam hominis factum, præiudicare nec potest, nec debet.

C

QVÆSTIO II.

An sit præceptum de Confessione obeunda in Ecclesia.

ESse, *certa res est ac indubitata fidei*, cum Patres in Trid. sess. 14. cap. 5. & can. 8. sacra Ecclesiæ fulmina contorqueant in negantes, teneri fideles præcepto confessionis annuæ, iuxta magni Lateranens. Concilij constitutionem. Quid? quod cap. omnis vtriusque sexus de pœnitentiis, & remissionibus, moueantur Ecclesia, dum viuunt, qui huic D præcepto non parent, mortui autem, sepultura careant, quorum suppliciorum acerbitas, iustam Patrum voluntatem ac animum indicat, obligandi singulos, ad hanc religionem erga Deum, quotannis adhibendam sub mortali: Quid, si culpa tali carere aliquem accidat, circa tempus paschæ? Respondeo; ad eum non videri pertinere præceptum, primo quia non nisi peccati mortalis conscios obligat, per se primo, etsi ex accidenti ad euitandam suspicionē hæreseos, aut peccati mortalis admittēdi, violatione præcepti, de obeunda Confessione quotannis, etiam culpæ expertes ad eam astringi possint. Enimuero cùm sint pauci admodum, quibus in se tantum sit imperium, vt à cultu se numinis abstrahi non sinant per culpam aliquam, ad quā adhærescāt, merito suspecti haberētur hæreseos, si saltem se, suo E Pastori, circa Pascha non sisterent. Non est tamen opinione DD. præceptū ecclesiast. de facienda exomologesi, in Paschate, mandatum, aliquod quoad substantiam nouum, sed diuini duntaxat explicatio, aut vt loquuntur alij, modificatio, cum enim de frequentanda Confessione, in mortis articulo, ac fortè aliquoties in vita diuina lex esset, nec satis constaret, quo istud maximè tempore implendum foret, placuit Ecclesiæ, in Concilio Lateran. tempus illud ad vnius anni spatium contrahere, ex quo consequenter, ab ea est sublata præcepti diuini obligatio, præterquam in mortis articulo eiusque pericu-

lo, vel potius ſuppleta, quemadmodum & ab ea, dempta eſt, vel certè aliundè compenſata neceſſitas ac obligatio naturalis alendi miniſtros Eccleſiæ per aſsignationem decimarum, quibus ex mutuo Parochorum & Eccleſiæ contractu, ſunt hi contenti ad vitam, eiuſque onera.

Dixi in mortis articulo, cum enim hæc obligatio iuris ſit diuini, & ſatis nota, credibile eſt, Eccleſiam, de illa nihil ſtatuere voluiſſe, alioqui qui ſemel confeſſus eſſet, ſi eodem anno in morbum incideret, ac in periculo mortis eſſet non teneretur iterum confiteri, quod eſt contra praxim & ſenſum omnium fidelium.

QVÆSTIO III.

Quinam teneantur hoc præcepto.

ADulti ſoli, iique fideles, illi quidem quia ſoli rationis ſunt capaces ergo & præcepti. De fidelibus expreſsè habet. Trid. ſeſſ. 14. c. 2. Cum ait Sacramentum pœnitentiæ à Chriſto inſtitutum eſſe pro iis qui poſt baptiſmum peccarunt, ergo pro fidelibus, cum baptiſmus, eos quibus eſt collatus, fideles reddat, deinde eſt baptiſmus Sacramentorum ianua, vt dicitur in titulo de Apoſtatis, per quem baptizati Chriſto incorporantur, can. ad hoc Baptiſmus diſt. 4. de conſecratione, qui ergo non ſunt baptizati capaces non ſunt huius Sacramenti cum baptizato fides detur à qua & fidelis denominatur, ac dicitur, vera ergo eſt aſſertio.

3. Nulla eſt propria iudicis animaduerſio in eorum peccata qui illius authoritati non ſunt obnoxij, ius enim extra territorium dicenti, vtpote ſine iuriſdictione, impunè non eſt parendum, vt dicitur cap. animarum 2. de conſtitutionibus in 6. at infideles, quà tales, ſunt extra ius Eccleſiæ, iuxta Paulum in priore ad Corinth. *Quid mihi de his qui foris ſunt iudicare?*

Obiicies. Præcepto de ſumenda Euchariſtia etiam Infideles obligantur, ergo & Confeſsionis. Neganda eſt conſequentia, diſparitatis ratio eſt, quod præceptum Euchariſtiæ, obliget per ſe, & propter ſe, Confeſsionis non item, ſed tantùm ſuppoſito peccato, quod deleri poteſt, virtute clauium, ob quam cauſam ſacerdotis abſolutio, dicitur eſſe iuridicialis actio, in Trid. ſeſſ. 14. cap. de abſolutione, & can. 9. Ergo eſt ab eo exercenda tantum in ſubditos, tam quoad ſe, quàm quoad peccata, cuiuſmodi nemo Infideles eſſe dixerit, reſpectu admiſſorum ab iis ante baptiſmum, à quo ſic obliterantur omnia, nulla vt eorum ſuperſit memoria.

2. Aſſertio. *Non adultus quilibet, ſed duntaxat, qui reus eſt, ſibique verè peccati alicuius actualis conſcius quod ſcit eſſe mortale, vel de quo probabiliter dubitat an ſit tale, obligatur hoc præcepto.*

Propugnat ſe hæc opinio 1. authoritate Tridentini ſeſsione decima quarta, c. 5. ſecundo his argumentis.

Primum eſt, obligatio præcepti de Confeſsione facienda, oritur tantùm ex neceſsitate gratiæ, & amicitiæ Dei, recuperandæ in hac vita, eſt enim ſecunda poſt naufragium tabula, cuius beneficio, ſuperatis vitæ fluctibus, ad portum euadere naufragus queat, ibique cùm Deo, redire in gratiam ac abſterſis vitæ præteritæ maculis ei reconciliari. *Legatione enim fungimur pro Chriſto reconciliamini Deo*, inquit Paulus, *& verè inſignis eſt pœnitentia,*

A *maxima ſalutis via, hoſpitij cælorum regni diſpenſatrix, incorruptibilis viæ Dux, Martyricorum certaminum æquiparatio, cum Deo eſſe faciens, humani generis baculus, cadentium & lapſorum ſurrectio.* Taraſius in Epiſt. ad Ioannem Presbyterum præfixa ſynodo Nicænæ 2. at nec propriè ruimus, nec à Deo, eiuſque amicitia, naufragium facimus, per veniale, cum gratiam homini non adimat, ſed mortale duntaxat, in hoc ergo duntaxat cadit obligatio præcepti, de Confeſsione annua.

Secundum in Lateranenſi Concilio non fuit inſtituta Confeſsio ſimpliciter, ſed tantùm facta determinatio temporis, quo cuique eſt, ex præcepto Chriſti inſtituenda, iuxta Trid. ſeſſ. 14. can. 5. ſed
B præcepto diuino, non alia tenemur confiteri, quam quæ mortalia, ergo nec Eccleſiaſtico.

Vltima Aſſertio. *Poteſt tamen cùm fructu vſurpari Confeſsio venialium & in duobus caſibus neceſſario.*

1. Pars probatur authoritate Trid. ſeſſ. 14. cap. 5. 2. hac ratione qui maius poteſt, huic quoque minus in eodem genere vſurpare eſt conceſſum, ſed abſoluere ſacerdos poteſt à mortalibus, ergo & à culpis quæ humanæ ſunt ac veniales. 3. Venialia ſunt vincula: at ad ea ſoluenda data eſt ſacerdoti à Chriſto poteſtas, his verbis, *quæcunque ſolueritis*, &c.

2. Pars probatur à Nauar. Enchir. 20. num. 34. & eorum caſuum primus eſt, cum ad vitandum
C mortale, venialiũ confeſſio videtur eſſe neceſſaria, quia eadẽ obligatione proſequi media eſt neceſſe, qua finem. Secundus eſt cùm dubitatur de eorum aliquo, ecquid mortale ſit nec ne, cauſa eſt, quod pœnitens, non explicando peccatum de cuius natura ambigit, exponit ſe periculo peccandi mortaliter, contra præceptum diuinum, de integritate ſeruanda in Sacramento: hoc autem, vt notant omnes, malum eſt, ac culpabile, cum iuxta Auguſt. relatum in can. ſi quis autem de pœnitentia diſt. 7. in cauſa conſcientiæ, tenenda ſint quæ ſunt certa, fugienda ambigua: eſt autem dubitatio affectio animi, ac ad vtraque propendentis æqualis motio, quæ tum accidit, cum in neutram partem inclinat, ideo quòd ei probabilis ratio non ſuppe-
D tat, quæ eum ad alterutram determinet, quarum rationum, cum aliqua occurrit, etſi coniuncta ſit formidini de oppoſito, peccatum non eſt, venialia in Sacramento ſupprimere, & ſacerdoti non communicare. Tertius caſus eſt ratione profeſsionis alicuius regulæ ad hoc obligantis Syueſtr. verb. Confeſsio 1. quæſt. 13.

Obiicies. In ea tantùm peccata, Sacerdoti poteſtas eſt conceſſa, quæ ab eo retineri poſſunt, ſed eiuſmodi non ſunt venialia. Maior & Minor ſunt negandæ, Maior quidem, quia ſi data non eſſet Sacerdoti poteſtas in venialia, ea non eſſent abſolutionis idonea materia, contra vſum Eccleſiæ, cum ſolius Dei ſit determinare materiam tam remotam, quàm proximam Sacramentorum omnium: Minor autem, quia falſum eſt peccatum veniale retineri non poſſe, ſaltem quoad pœnam, quam vt impo-
E nere Sacerdos poteſt, ita & hanc ad integritatem Sacramenti, adimplere pœnitens debet, ſi peccati ſui veniam cupit obtinere, beneficio clauium.

Obiicies 2. in cap. omnis vtriuſque de pœnitentiis & remiſſionibus, iubentur ſinguli peccata ſua commemorare Presbytero abſolutionis habendæ cauſa, ergo cùm vniuerſitatis nomine, quale eſt iſtud, *omnia* comprehendantur etiam leuia, tacenda non erunt.

Respondeo, ibi sermonem tantùm esse de lethalibus, argumento est, quòd venialium, omnium narratio sit impossibilis, & tamen ibi iubentur omnia explicari, ergo peccati nomine, in eo canone non debent venialia intelligi.

QVÆSTIO IV.

Quando iure diuino facienda sit peccatorum confessio.

CRedidere aliqui conscientiam illico per confessionem purgandam esse, ac eam peccati macula inficit: huius sententiæ author Gull. Parisiens. tract. de Sacram. pœnitent. cap. 19.

Secunda sententia est Bonau. in 4. dist. 17. par. 2. art. 2. q. 2. Angel. verb. confessio 1. num. 31. Religiosos & Clericos cùm peccarunt, confessionem in crastinum reiicere non posse, Laicis id permissum, nisi cùm metuunt sibi postea defuturum Confessarium, peritia, ac virtute, æqualem ei, qui hic & nunc est illis ad manum.

Aliis placuit iure diuino cuique confitendum esse, cùm memoriæ diffidit, veretur que ne quia fallax est, ac lubrica, de multis, peccatum vnum aliquod, aut plura omittat. Ioan. Medina Cod. de pœn. tract. 2. q. 14. parag. 2.

Quarta sententia nullum tempus agnoscit præter mortis periculum, aut eius articulum, in quo diuina lege, suorum cuique texenda sit exomologesis scelerum, hancque defendunt scholast. antiqui penes omnes è recentioribus, Suar. disp. 35. sect. 3. Coninch. disp. 15. de pœn. num. 32. & 38.

Prima Assertio. *Iure diuino præceptum confessionis de mortali obligat in mortis articulo, aut eius periculo, ex grassante peste, imminente naufragio, periculoso partu.*

Quia tum, si quando, homini ad diuinam amicitiam reparandam, est adnitendum, cum fato functis, omnia intercidant, spes, honor, meritum. Confirm. si tunc non est confitendum homini, haud dubiè se exponet periculo probabili, nunquam confitendi peccatum mortale à se admissum cum tamen Confessio sit tunc præcepta, iure diuino tanquam necessarium remedium post baptismum.

Assertio secunda. *Est etiam mihi valde probabile extra ea tempora, cuique in confessionem culparum suarum incumbendum esse.*

1. Quia extra mortis articulum, præcepta dilectionis & adorationis Dei, obligant, ergo & Confessionis integræ, cum non minus sit hoc præceptum ad gratiam necessarium, quam alia.

2. Probabile est, Christum sic instituisse hoc Sacramentum, vt voluerit peccatores eo vti etiam extra mortis periculum, ob multas vtilitates, quas secum affert. 1. impedit ne in eadem peccata tam facilis sit lapsus, ac si nunquã vllus eius vsus esset. 2. Confert homini gratiam, cuius hic ope adiutus, bene ac laudabilem vitam instituat. 3. à peccatis reuocat, in quibus, plurimi vitam finirent, nisi hoc remedium salutare, ad salutem animæ suæ adhiberent. 4. Iure diuino, non tantùm confiteri quisque debet, sed integrè quoque ac plenè; at est id moraliter impossibile, agenti in extremis, est ergo extra hunc articulum vsurpanda aliquãdo Cõfessio.

An autem mortis periculum ab eiusdem articulo differat, iam est videndum.

Non differre tradunt magnarum partium Theo-
A logi Gabriel Biel. in 4. sententiarum dist. 17. q. 1. art. 3. Hic (inquit) articulus non solùm accipiendus est, cum mors certa imminet, sed etiam cùm quis aggreditur actus arduos, in quibus, vt plurimum, aut verisimiliter imminet mors, siue mortis periculum, vt in bello mortali, & in naufragio. Gabrieli se in propugnanda hac sententia comites addunt Rosella in verbo absolutio 1. num. 28. Comitolus lib. 1. responsionum q. 19. num. 2. Nauar. Enchiridij cap. 26. num. 31. in hæc verba iuxta præsens institutum per articulum mortis non intelligitur solus ille, in quo quis moritur, sed etiam ille, in quo mori probabiliter timetur. Aliorum est opinio, eaque probabilis, mortis articulum, à probabili eius periculo separandum esse, sic vt inter vtrum-
B que, eadem sit differentia, quæ est inter rem certò futuram, & probabiliter tantum, articulus mortis, inquit de Graphiis decisionum lib. 1. cap. 13. nu. 61. dicitur quando mors proximè instat per causam naturalem, vel violentam, puta cùm in ægroto, graui morbo laborante, potiùs mortis, quam vitæ signa apparent, Sotus mortis articulum definit fatum, quod est, etiam in fieri, & à causis naturalibus, vt morbo, qui propter violentiam diu durare non potest, vel ab extrinsecis & violentis, vt cum quis efflaturus est spiritum manu carnificis, vel hostis. Sanè mortis est periculum cum est probabile, metaphysicè tamen incertum, breui affuturam istius euentus causam, vt cum suscipitur periculosa nauigatio, arduum cùm hoste certamen, nisi fortè la-
C tendum periclitanti esset, in medio exercitu, quo probabiliter non est peruenturus armorum impetus, ex quo patet, Authorum sententia, differre à mortis articulo eius periculum, eodem modo quo id quod est moraliter certum, distinguitur à dubio, ac habẽte ambiguum exitum. Vtrobique tamen diuina lege, sacra Confessionis officia frequentanda sunt homini, nec nisi sine culpa omitti possunt, eius obeundæ tempora aliquoties in vita, secundum probabilem Doctorum sententiam. Probabilem dixi, quia non est etiam improbabile, præceptum Confessionis, per se non obligare extra articulum mortis, aut eius periculum, ac proinde si Ecclesia
D tempus non determinasset, quo facienda foret, lapsum in mortale, non fuisse obligandum ad eam instituendam, extra periculum mortis, si crederet se contritum esse, ita Suarez disp. 35. sect. 3. num. 6. Coninch. disp. 5. dub. 2.

Assertio 3. *Præter tempora memorata, sunt & alia in quibus per accidens præceptum Confessionis obligat.*

Primum est cùm Confessio creditur esse humanæ imbecillitatis subsidium, quia peccatori vsu experientiaque longa est cognitum, vix se iracundiæ, ac motibus odij, aduersus alium parem esse posse, sine Sacramento, Enimuerò loquuntur historiæ, veraque, ac non fallax ratio persuadet, nihil esse ad sui, Dæmonisque victoriam, Confessione potentius: peccatorum enim mole mens depressa, euola-
E re nequit ad superos, indeque exoptata infirmitati suæ præsidia petere, quibus effecta robustior, se lacessat, ac hostem. Non tamen, nisi raro accidere existimo, vt præter exomologesin, nulla sint alia vincendi sui, ac superandæ tentationis subsidia, cum nulli non semper sit ad manum, diuina gratia excitans, & adiuuans, qua fretus quisque, nil non potest ad animæ suæ commodum, Deique cultum, Iuuat tamen hic notare, Confessionis tùm obeundæ obligationem, originem à præcepto diuino confitendi, non trahere, sed tam à virtutis splendore, quam perdere iuste quisque metuit, quàm à præ-

cepto, quo naturæ iure astringitur peccato occurrere, ad quod viam munit, eiusmodi tentatio, vt enim rectè, ac prudenter aduertit Reginaldus lib. 6. cap. 3. num. 29. quo quisque præcepto finem amplecti debet, eodem, ei quoque capessenda sunt media, ad illum necessaria, quare si quam labem habebit eorum omissio, hæc non est futura diuinæ legi, de Confessione obeunda contraria, sed priuatæ alteri, de honestate huius, aut illius virtutis amplectenda, culpa autem fugienda, quæ est ei opposita, ac in cuius periculum sciens se, ac volens induit, prædicta media omittendo.

Secundum tempus Confessionis frequentandæ, extra mortis articulum, aut eius periculum, est cùm sacra Eucharistia est suscipienda, nam nefas est ei, cui est ad manum sacerdotis copia quo ad sacras Confessiones vti possit, inexpiato appellere animum ad sacrificium, si est sacerdos Trid. sess. 13. cap. 7. aut cùm conscientia peccati mortalis, accedere ad sacram mensam, tunc est ergo animæ munditie, Confessione de peccatis quærenda.

Tertium tempus adhibendæ Confessionis, est in concupiscentiæ remedium, nempe cùm alicui est compertum sibi præter Confessionem ad fugam, & victoriam culpæ alicuius, nihil esse reliquum, quia iure naturæ tenetur quisque media capessere, sine quibus, excidere eum à gratia Dei contingit: at talis esse, supponitur Confessio, ergo videtur in hoc casu vsurpanda. Idem dicendum quando ad amouendas peccati occasiones prudentis viri consilio est opus, quod extra Confessionem petere non vult.

QVÆSTIO V.

Quo tempore, & anno obligare incipiat præceptum Ecclesiasticum, de Confessione annua.

Dico primò. *Omnes baptizatos culpa mortalis sibi conscios, Ecclesiastico iure annua Confessione teneri.* Est hæc sanctio præscripta ab Innoc. 3. in Concil. Lateranensi cap. omnis vtriusque de pœnitent. & remiss. & in Trid sess. 14. cap. 5. vbi rationis compotes, quales sunt qui discretionis annos attigerunt, peccata sua religiosè ac integrè confiteri Presbytero iubentur. 2. qui tenetur conscientia peccati mortalis post baptismum admissi, remedio à Christo in Ecclesia ad eius curationem instituto indiget, quale esse Exomologesim admissorum, dixit Leo Papa 1. in Epist. decretali 89. ad Theodor. Foroiuliens. his verbis; *Multiplex misericordia Dei, ita lapsibus subuenit humanis, vt non solùm post baptismi gratiam, sed etiam per pœnitentiæ medicinam, spes vitæ reparetur æternæ, & qui regenerationis donum violassent proprio se iudicio condemnantes ad remissionem criminum peruenirent, sic diuina prouidentia præsidiis ordinatis, vt indulgentia Dei, nisi supplicationibus sacerdotum nequeat obtineri.* Ergo si est puer doli capax, id est rationis compos, peccatique conscius, illud sacerdoti explicare debebit, vt eius remissionem obtineat.

Dico secundò. *Ad pueros pertinere hoc præceptum peræque ac ad alios.* 1. quia antequàm pubescere cœperint peccare possunt. *Quis enim audeat affirmare*, inquit Greg. relatus à Grat. cap. 1. *de delictis puerorum mendacia, & periuria peccata non esse? at his plena est ætas puerilis*, ergo de iis pueri, reos se facere coram sacerdote, in sacro tribunali conscientiæ poterunt.

At quando? & qua ætate? Sotus in 4. dist. 12. q. 1. art. 11. negat eos contineri hoc præcepto ante annos. 12. impletos. Antonin. 2. p. tit. 9. cap. 8. paragr. 2. huius obligationis tempus aliquanto facit breuius, nam puellis de confessione cogitandum esse negat ante ann. nonum eùm medio, masculis non nisi decimo & semestri. Emm. Sa verbo. Confess. n. 3. progreditur ad pubertatis tempora, quæ in annum 14. incidunt, ante quem, si hoc Sacramentum pueri non frequentent, vacare eos culpa asserit, quæ sit mea opinio, explicabo sequentibus conclusionibus.

Dico ergo tertiò. *Pueros vbi primum ratione vti didicerint lege Ecclesiæ de Confessione annua teneri, si quidpiam admiserint eiusmodi, quod ab illis, in illa dici oporteat.*

1. Quia per decreta Ecclesiæ in generali Concilio quilibet vtriusque sexus cum ad annos discretionis peruenerit peccata sua sacerdoti semel in anno confiteri debet, ergo & pueri, cum eam ætatem attigerint, quæ quid virtutem inter, ac peccata, intersit, agnoscit. At id communiter accidit ætatis anno 7. ergo ante 14. & decimum, iisdem pueris est hoc Sacramentum obeundum.

2. Cùm sit præceptum Ecclesiasticum de Confessione, determinatio diuini, illo haud dubiè, astringitur quisquis tenetur diuino, sed Dei voluntate, quotquot sunt in Ecclesia, lethalis culpæ conscij, eius remedium, ac veniam, quærere à Confessione debent, ergo & pueri, si quam contraxere ante tempora, per authores supradictos definita.

Dico quartò. *Etsi communiter huius præcepti obligatio cadat in pueros circa septennium, certam tamen huius rei nullam esse regulam.*

Pars 1. certa est, ea enim ætate pueri intelligunt quid bonum, à malo differat, similiter, vitiosum esse mentiri, non parere parentibus, cum id metu virgarum facere sæpè reformident.

Pars 2. probationem item habet facilem: experientia enim eruditi sumus, vsum rationis tardiorem esse innonnullis, in aliis celeriorem, cum enim omnium eadem non sit indoles, par ingenium, similis educatio, nec omnibus eodem se tempore ratio aperit, vnis celerius, tardius illucet aliis, verè ergo à nobis est dictum, tempora certa nulla esse definita, ac stata, quibus Ecclesiastica lege, pueri peccata sua expiare debeant, ne eius violatæ sint rei.

At enim (inquies) quando ergo peccata sua, apud sacerdotem accusare, pueris erit necesse? Quo tempore plenè sui compotes erunt, quando de rebus bonis, aut malis, agitare consilia poterunt, vt has vitandas homini, sic illas sibi amplectendas nouerint, scire enim quid rationem deceat, quis in dictis, factisque tenendus sit modus, verecundari ob malefacta, signum est deliberantis animi, ac ratione vtentis, secundùm Nauarrum cap. 21. Enchir. num. 3. Maiorem in 4. dist. 17. q. 2. columna tertia.

Vt vt sit de tempore, sanè constat prohibendum omnibus morem illum, qui inueterauit in multis locis Galliæ, vt plurium simul puerorum Confessiones, vno, eodemque tempore audiantur. Angelus verbo Confessio §. 18. Richardus in 4. dist. 21. art. 3. q. 8.

Primò, quia Confessio secreta esse debet, quod non potest fieri, cum multorum auribus committitur.

Secundò

Secundo, quia est contra cap. omnis vtriusque de pœnit. vbi hac particula, *Solus confiteatur*, excluduntur conscij.

Tertiò, quia nihil est facilius quam pueros metu pudoris, à narratione integra vitæ suæ reuocari.

Quartò, quia peccatorum explicatio palam facta, non ad pudorem, & verecundiam, qui finis erat olim publicè pœnitentium in Dei Ecclesia, est suaptè natura, plena periculi, potest enim cursus eius interrumpi à formidine, iniecta illi, à quo instituitur, & eius author prodi: atqui enuntiata peccata, ingentium malorum semina esse quis nescit? 1. Sacramenti odium imprimunt, quod creditur eius notitiæ malique causa esse. 2. Virtutis opinionem pessundat, quam de liberis suis, parentes comprehensam animo habebant.

QVÆSTIO VI.

An qui habet casus reseruatos teneatur in Paschate eos confiteri ei, qui potestatem absoluendi non habet.

Dico primò. *Eum qui habet casus reseruatos, aut peccatum, cui annexa est excommunicatio non teneri, de iis Confessionem instituere apud sacerdotem, qui ad ea absoluenda iure caret.*

Quia Confessio est inualida sine iurisdictione, ex hypothesi, sacerdosque quo pœnitens vtitur, ea caret, in dicta peccata, ergo non necessario tum ei sunt confitenda.

2. Nemo tenetur infamiam sibi creare sine causa, at confitens peccata de quibus absolui à parocho non potest, certam sibi infamiam apud eum conciliat, ergo ad id obligandus non videtur ita Vasq. tomo 4. tract. de excomm. dub. 4. num. 8. Dian. de Sacramento resol. 108.

Quid si cùm reseruatis, pœnitens etiam alia habeat non reseruata?

Suarez tom. 4. disp. 31. sect. 3. Nauar. cap. 9. man. n. 3. eum aiunt ad vitandum scandalum, hæc debere confiteri, quod Sancio in select. dis. 32. n. 10. non probatur, sed sine eorum Confessione, posse pœnitentem in tali casu, ad communionem accedere cùm actu veri doloris, ac proposito ea confitendi, cum erit opportunum.

Dico secundò. *Non licere ei qui habet casum cui excommunicatio est adiuncta; de non reseruatis absolutionem petere ab eo, cui primus ille casus est reseruatus.* 1. Quia peccatum est, excommunicato ministrare Sacramentum, ad quod concurrit, qui sciens, Parochum, aut alium Presbyterum, ad id inducit. 2. qui excommunicatum scienter absoluit à culpis suis, antequam à censura sit liber, peccat, vt habetur cap. si celebrat. de exc. minist. cap. sacris de his quæ vi, *&c.* ergo & qui eum ad id inducit, vera est ergo assertio.

QVÆSTIO VII.

An preceptum Ecclesiasticum Confessionis certum tempus habeat quo necessario sit implendum.

Sensus quæstionis est vnde Confessionis annuæ initium, siue anni, quo quis de peccatis suis A confiteri debet, sit sumendum. D. Antoninus in 3. part. tit. 14. cap. 19. §. 3. tempus confitendi vult esse Pascha, quam opinionem, vt probabiliorem sequitur Medina cod. de Confess. q. 14. cap. vltimo.

Nauar Ench. 22. num. 45. Reginal. tom. 1 lib. 6. n. 34. Sotus in 4. dist. 8. q. 1. art. 4. Valent. de Confess. puncto 4. ducunt initium anni, ab vltima Confessione.

Prima Assertio. *Quolibet anni tempore potest satisfieri præcepto Ecclesiæ, de Confessione annua.*

Victoria q. 137. Anglez in floribus Theologicis de Confessione art. 3. Graphius decisionum lib. 1. cap. 9. num. 4. Vasquez in 3. partem q. 90. art. 3. dub. 1. num. 5. & 15. Henriquez 4. de Sacramentis cap. 4. num. 7. Suarez tomo 4 disp. 36. sect. 3. Azor. 1. par. institut. lib. 7. cap. 28. q. 7. 1. quia in canone B *omnis vtriusque*, nullum certum Confessioni tempus est præscriptum, sicut Eucharistiæ, sed tantùm dicitur semel in anno confitendum esse. 2. quia etsi in Trid. sess. 14. cap. 5. Patres approbent laudabilem Ecclesiæ consuetudinem de purganda conscientia in quadragesima, eam tamen fieri tunc non præcipiunt, ergo liberum est cuique, huic præcepto quolibet alio tempore obsequi.

Dices 1. leges Ecclesiæ certæ esse debent, stata item esse tempora, quibus impleantur, quod non accidet, si cuiusque arbitrio relinquatur, quo die, & tempore libet, præcepto de Confessione obeunda satisfacere. Minor est falsa, nam annuum spatium, cuique ad hanc religionem erga Deum præscribitur, nec eam extra illud differre, aut eam reiicere C ad aliud, vlli est licitum.

Dices 2. vt iudici Ecclesiastico incumbit pœnas repetere de his qui huic præcepto non parent, ita & tempus esse certum conuenit, quo intelligere hic posit, ecquid aliqui de subditis sibi populis, ab eo discesserint, quod tamen esse non potest, si à postrema Confesione, quæ cuique est arbitraria, anni exordium sit ducendum.

Neganda est Minor, nam si potest Episcopo constate, aut Parocho, in Paschate satisfactū esse præcepto Ecclesiæ, quid est, quod ab hac notitia assequēda eos quouis alio tempore cohibet? Nam tunc testes obsequiosæ voluntatis suæ, ac Ecclesiæ morigerantis, proferre Parocho pœnitens potest, ac per eos probare, à se præcepto Ecclesiæ satisfactum D esse.

Obiicies. Est consuetudo prudens, ac iusta legis instar, maximè si est recepta, ac præscripta sufficienti tempore, at est hoc vbique terrarum; solemne fidelium omnium, vt peccata sua Confessione circa Pascha expient, est hoc ergo cuique seruandum religiosè & ex fide.

Ad Minorem dicendum fideles quidem esse solitos conscientiam suam explicare sacerdoti in quadragesima, negandum tamen id eos necessario facere ex præcepto vllo Ecclesiæ, aut consuetudine, quæ eius, aut fidelium voluntate, tempus annuæ Confessionis determinet, ad Paschale, sed quia est hoc tempus, aliis omnibus commodius ad satisfaciendum Ecclesiastico imperio, ob communionem, E ad quam Confessio via quædam est, ac præparatio iuxta Trid. sess. 13. cap. 7. Equidem ex more quolibet, obligationem non nasci, etiam me tacente, periti intelligunt, nam quis nescit, bis de hebdomada religiosos multos Confessionis causa adgeniculari Presbyteris? Viros primarios larga & abundanti stipe, impertiri pauperes singulis mensibus, hebdomadis, aut diebus, quis tamen, & hos, & illos, ad retinendum hunc morem, teneri vlla

Q

lege existimet? non ergo necessitas vlla, aut obligatio confitendi, circa festa Paschalia, inferri potest, ex solemni, & vsitato more fidelium id faciendi eo tempore.

QVÆSTIO VIII.

An detur informis aliqua Confessio, & si datur, an per eam præcepto Ecclesiastico satisfiat.

Est Confessio informis, quæ caret gratia, qui est Sacramenti proprius effectus quemadmodum fides dicitur informis, quæ est sine charitate, & baptismus informis qui ficte suscipitur, ac sine vlla dispositione.

Quærimus hic ergo, ecquid dari possit aliqua Confessio quæ partibus suis omnibus constet, nec tamen conferat gratiam. Dari posse negant authores qui sequuntur Nugnus in add. ad 3. part. to. 1. q. 6. art. 5. diff. 6 Faber de pœnit. in 4. dist. 17. disp. 30. ca. 3. Suarez to. 4. disp. 36. sect. 7. num. 3. Maior in 4. dist. 17. q. 1. de Confess. Durand. in 4. sentent. dist. 17. q. 13. & 14. Adrianus in 4. q. 5. de Confess. dub. 5. Bon. in 4. dist 17. in 2. parte dist. Magister art. 2. q. 3. num. 91. vbi hæc habet. *Confessio est opus Sacramentale ad iustificationem institutum, vnde hæc Confessio, ad absolutionem est ordinata, concedo igitur, quod non est necessarium, nec obligatur quis confiteri ex charitate, sed tenetur confiteri, vel ex charitate, vel ex dispositione ad charitatem, disponente sufficienter, vel secundum probabilitatem, vel secundum veritatem, si secus fiat, tenetur iterum confiteri, quia Sacramentum irritum facit.* Hæc ille, cui assentiuntur è summistis Angelus in summa verbo Confessio 41. §. 14. Sylu. eodem 1. q. 22. Medina codice de Confess. q. 20. Caietanus in summa & in 2. tomo opuscul. tract. 50 q. 5. Victoria in lib. de summa Sacramentorum q. 152.

Pro informi Confessione pugnant hi scriptores Fagund. præc. 2. lib. 1. c. 4. n. 4. Sylu. verbo Confessio 4. nu. 3. aliique nec numero, nec doctrina & authoritate prioribus dispares. D. Thom. in 4. dist. 17. q. 3. art. 4. quæstiuncula 1. Halensis in 4. part. q. 18. membro 4. art. 4. §. 7. Paludanus in 4. dist. 17. q. 7. art. 1. Nauarrus in summa cap. 9. num. 13. Couar. ad caput alma mater parte 1. relectionis §. 4. Reginald. tomo 1. lib. 6. capit. 1. parte 5. nu. 57. fundamenta huius sententiæ sunt duo 1. quod Ecclesia tantum præcipiat actum externum Confessionis, de interno autem, non cogitat 2. quod finis præcepti, non præcipitur ab Ecclesia. Quæ de re ardua, & difficili, mihi videbuntur esse magis vero consentanea, exponam sequentibus assertionibus.

Prima Assertio. *Non datur vlla Confessio, quæ sit vera & Sacramentalis, informis tamen.*

Quæ me argumēta adigunt, vt id existimem sunt ista. 1. Quod Confessio nulla sit legitima, nisi quæ Sacramentalis, at quæ est talis, non est informis, ergo eiusmodi nulla est possibilis.

Maior probatur 1. quia præter eam alia nulla à Deo est præcepta. 2. quia Confessioni, adiuncta est obligatio sacri, ac religiosi sigilli, at hæc Sacramentalem tantum afficit, cum quæ secreto committuntur alteri, extra Sacramentum, hæc solo sint naturæ iure cælanda, non diuino, quare qui ea cum alio communicat, infidelis quidem est, non sa- A crilegus, sicut est Presbyter, qui audita in Confessione retegit.

Minor probatur, est Sacramentalis confessio, non mera admissorum narratio, sed accusatio sui tendens ad reconciliationem, nulla autem est talis nisi quæ procedit à dolore, qui sufficit ad remissionem peccati in Sacramento, ergo Sacramentalis confessio informis esse nequit, minor probatur; nam quicunque dolor alius, non est ad confessionem, & reconciliationem cum Deo idoneus, vt qui voluntatem, quantum est necessarium, à peccato non auocet, nam dolor naturalis, puta de Deo offenso, vt est naturæ author, ad ea se peccata non extendit, quæ sunt contra Deum, authorem B supernaturalem gratiæ, & gloriæ; vt enim talis dolor; ea peccata censeretur virtute complecti, deberet animus ea posse auersari ac fugere, ob rationem illam naturalem, quæ eum, hic & nunc ad dolendum impellit, inefficaciter tamen ad gratiam, at hæc, vim ad hunc effectum sufficientem non habet. 1. Quia peccata multa sunt, quæ cùm Deo naturæ authore non pugnant, vt desperatio salutis æternæ, vt infidelitas, vt hæresis, &c. 2. cum quis peccata odit, inductus sola eorum infamia, ac repugnantia, quam habent cùm recta ratione, non videtur in se, ab infamia, quam peccando subiit motiua habere satis efficacia ad eorum fugam, quæ quia latent suntque occulta, esse non potuere dedecori suo au- C thori. 2. Argumentum formæ falsitas, Sacramentum inane reddit ac nullum, cum eius essentia, intrinsece ac substantialiter, sit esse signum eius rei quam efficit, idque practicum, sed si ad Confessionem, dolor non addatur, qui est ad gratiam necessarius, erit Sacramenti forma mendax, & falsa, nam significabit aliquid fieri, quod re vera non fiet, id est pœnitenti peccata remitti, quæ non verè remittuntur. 3. Pœnitentis actus, qui sunt huius Sacramenti quasi materia, & partes, ad remissionem scelerum concurrunt, iuxta Trident. sess. 14. cap. 3. & can. 4. his verbis. *Si quis negauerit ad integram, & perfectam remissionem peccatorum requiri tres actus in pœnitente, quasi materiam Sacramenti pœnitentiæ, videlicet contritionem, Confessionem &* D *satisfactionem anathema sit.* At peccatum ordinariè sine gratia non remittitur, ergo Confessio quæ informis esse dicitur, ac dolor ei additus, Sacramenti partes non erunt, aut gratia non carebunt, & sic nulla erit informis Confessio.

† Secunda Assertio. *Non satis fit præcepto Ecclesiastico de Confessione, per eam quæ est informis.*

Quia Ecclesia Confessionem præcipit, quæ pars est Sacramenti, & per quam reconciliamur Deo, sed quæ Confessio est informis non est talis vtpote, quæ non informetur subsequente gratia, ergo cùm hæc formaliter, ac propriè sit hominis iustificatio, eiusdemque reconciliatio cum Deo, Exomologesi quæ sit informis, non est peccator rediturus cum Deo in gratiam, ergo nec satisfacturus præcepto.

Maior probatur, est præceptū Ecclesiæ de obeunda E Confessione, determinatio diuini, nec enim Ecclesia imperando confessionem, aliud intendit, quàm vt tempus diemque definiat quo præceptum diuinum, Dei voluntate, est implendum, sed informi confessione qualis est ea quam gratia non sequitur, siue id accidat culpa nostra, aut Presbyteri intentionem absoluendi non habentis, non satisfit præcepto diuino, quia vi eius, vsurpanda est confessio, vt peccata desinant non esse retenta, dicitur enim Ioannis 20. *Quorum retinueritis retenta sunt eis*, at non relaxantur confessione alia quàm for-

mata per gratiam: non est ergo informis, de earum numero, quibus satisfit Ecclesiæ exigenti confessionem annuam.

Tertia Assertio. *Confessio quæ attritionem comitem non habet, aut perfectum dolorem, quo ex defectu informis est, ac sine gratia, repetenda est.*

Primò, ex institutione Dei peccatum nullum adulti remitti solet sine clauibus, aut earum voto: at hæ nil operantur, earumque effectus nullus existit cum pœnitentis vitio, aut Presbyteri intentionem non habentis, confessio est informis ac sine gratia, ergo iteranda. Maioris veritas petenda est ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 4. vbi dicitur contritioni, vim abluendæ animæ, eatenus inesse, quatenus coniuncta est voto, ea præstandi omnia, quæ sunt ad Sacramentum necessaria.

Secundò, colligitur eadem veritas ex cap. 5. can. 6. 7. & 8. eiusdem sess. vbi confessio integra peccatorum omnium, quæ post examen accuratum ac diligens in memoriam veniunt, dicitur esse iure diuino necessaria.

Minor probatur. Peccata expiari nequeunt sine gratia: at hanc non communicari homini, cùm ab eo confessio trahit vitium, etiam Aduersarij agnoscunt: ergo confessio quæ culpa est nostra informis beneficio nullo impertitur à clauibus.

Tertiò, peccata quæ sunt Sacerdoti per confessionem informem exposita remitti aliquando pœnitenti debent. Quæro ergo cùm id fiet, an huius remissionis causa futura sit præterita confessio, informis tamen, an noua aliqua subsequens: non primum, quia vt rectè argumentatur Comitolus lib. 1. q. 19. quod nihil est non potest esse actu alicuius rei causa, at cõfessionis primò obitæ, fructu tamen nullo gratiæ, communicato pœnitenti imparato, pars nulla est reliqua, cùm esse desierit, nec cùm fuit, vim eius conferendæ vllam habuit, cùm supponatur informis, proindeque gratiæ dono vacua: nouæ ergo exomologesi, tribuenda est remissio, tam præteritorum scelerum, quàm sacrilegij admissi, confitendo sine dispositionibus requisitis: est igitur quod probare nitebatur Assertio, noua confessio, ad remedium antiquæ & informis, pœnitenti vsurpanda.

Obiicies, Baptismus quamuis sit informis repeti non debet, cum recedente fictione valere incipiat, & prodesse baptizato, August. teste in lib. de Bapt. paruulorum, ergo nec Pœnitentia. Neganda est consequentia, eo quòd non sit eadem ratio Sacramenti pœnitentiæ quæ Baptismi. Primò, quia Baptismus relinquit in animo characterem, qui est forma ad quam sequitur effectus, impedimento remoto, secundùm D. Thomam in 3. p. q. 69. art. 10. quod non efficit pœnitentia. Secundò, quia Baptismus non exigit contritionem tanquam partem sui essentialem, sicut Sacramentum pœnitentiæ, ex quo accidit vt illa informis esse possit, non istud, ex defectu mero pœnitentis.

Obiicies secundò. Fieri potest vt pœnitens ex ignorantia crassa, proindeque culpabili existimet attritum se esse, cùm tamen doloris eiusmodi sensum in se nullum habeat: de hoc ergo homine quærimus, num præceptum de confessione impleuerit: Omnino, nec de eo dubitare quis potest, cùm id egerit quod Ecclesia præcipit, & tamen non est eius confessio coniuncta cum gratia, dari ergo informis aliqua potest.

Neganda est Minor, quia non satisfacit præcepto confessionis, nisi hæc sit integra, & dolor quo pœnitens afficitur, disponat ad gratiam: at hoc non

A facit attritio alia quàm quæ ex motiuo supernaturali est elicita: qualis non est vt dicitur ea quam pœnitens ex ignorantia crassa, ad confessionem affert.

Ad argumenta primò allata, dicendum est Ecclesiam præcipere quidem actus externos primò per se & directè, indirectè autem internos, vt patet in Horis, & Sacro, quibus non satisfit sine deuotione & reuerentia, & quia his & similibus actionibus maximè Deo viuimus per gratiam & charitatem, dici potest indirectè sub præceptum cadere finem præcepti, qui est cultus eius ac dilectio.

B Quid si pœnitens ignorantia inuincibili laboret, aut probabili? inuincibili quidem, cùm diligentia sua nulla, scire potuit quibus eum præsidiis ad gratiam instructum esse oporteret, quo eius attritio deberet notata esse charactere, qua conditione, ac modo, insigniri dolor eius ad culparum remissionẽ: probabili autem cum assertione, ac testimonio Confessarij, sua sibi abundè displicere scelera audiit.

Nonnullis scholæ Magistris placet, eius confessionem ratam esse, gratiamque ei certò dandam, quo primùm tempore, tam de peccatis anteactæ vitæ, quã quæ tùm Sacerdoti in Sacram. explicuit, verum in se dolorem excitabit, ita Comitolus his verbis: *Qui sua peccata non tantopere detestatur quantopere oporteret, nec declinandi à peccato tam acris voluntas est quam Deus exigit ad condonandum, crederet tamen pœnitens nihil abs se in ea parte prætermissi,* C *hic quamuis à Deo veniam nullam delictorum impetrasset, nihilominus cùm suum postea erratum conueniret, satis esset de eo se accusare cum dolore præteritorum peccatorum confessione non repetita.* Hæc ille 1. Responsionum q. 19. num. 7. enuntiatione 4.

Sed habeo quod illi opponam, primò, si quando repetendæ confessionis tempus est vllum, maximè cùm quid est in ea vitij, at est informis omnis confessio vitiosa, cùm Deum homini non reconciliet, cùm iustas inter hunc, & illum, causas odij non sopiat, cùm hominem ex hoste amicum, ex inuiso gratum, acceptumque Deo non reddat, repeti ergo debet.

D Secundò Sacramentum quod est nullum est iterandum, sed Sacramentum carens sua materia, est nullum, quâ materia destituta est pœnitentia, cùm ad eam dolor non affertur natura sua legitimus, sed qui tantùm est bona fide, ac pœnitentis opinione talis: ergo repetendum est. Minor probatur. Non habent à credulitate hominum, eorumque sensu, res humanæ, vt sint Sacramentorum materiæ, sed ab instituentis Dei voluntate.

Deinde, si attritio naturalis, ob ignorantiam pœnitentis, bonamque fidem, sufficit ad Sacramenti substantiam, sufficiet quoque ad eius effectum, est enim hoc Sacramentorum nouæ legis, Dei beneficentia, proprium, vt certò ac infallibiliter, ex opere operato producant gratiam, cùm substantialiter sunt perfecta, modo ne ponatur obex: at habet ex E Aduersariorum sententia Sacramentum pœnitentiæ, vt sit vi huius attritionis perfectum non erit ergo separatum à gratia.

Tertiò, qui dolor est ad Sacramentum instituendum idoneus idem quoque sufficit ad gratiam, nec enim plura requiruntur ad vnum, quàm alterum, ergo si attritio quæ sufficere creditur ad integritatem Sacramenti adhibebitur, nihil ei ad eius effectum deerit, quod cùm sit Aduersariis improbabile, mihi quoque alienum à veritate videri solet, iteratò, confessionem admissorum à pœnitente imparato ob defectum veri doloris, vsurpandum non esse.

QVÆSTIO IX.

An Confessio necessariò debeat ore fieri,

DIco primò. *Quando pœnitens habet copiam Confessary idonei, & potest culpas suas ei explicare tenetur id facere.* Patet 1. ex facto Christi, qui leprosis à se mundatis præcepit, vt se Sacerdotibus sisterent, iisque iodicarent ab illo se sanatos, cum obligatione eos adeundi. Secundò, sicut in cæteris Sacramentis, est certa & definita materia, sic & in isto quoq; eam decuit certam esse, at est difficile aliam determinare, quàm oris confessionem, ergo non est omittenda, nisi necessitas aliud exigat. Tertiò, patet ex vsu communi Ecclesiæ, qui cùm sit vbique receptus, habet vim legis grauiter obligantis, extra necessitatem: dixi extra necessitatem, quia si quis ob nimiam verecundiam, vel grauem difficultatem, enuntiare culpas suas ore non posset, ei tunc liceret nutu, aut scripto, ad eam rem vti, & sic confiteri. Ægidius disp. 6. dub. 1. num. 3. Valent. de pœnit. q. 11. puncto 1. Quia dicta consuetudo in tali casu non obligat, ex præsumpta voluntate Ecclesiæ ac Dei.

Dico secundò, *non esse de essentia huius Sacramenti, vt confessio voce fiat*, 1. quia vtiliter institutum à mutis, & ægrotis, vocis ac linguæ vsu destitutis, vt patet ex D. Leone, epist. 91. Concil. Arausic. can. 11. & Carthag. 3. c. 34. vbi habetur absoluendum eum esse qui per nutus confitetur: hi ergo vicem vocis vtiliter in hoc Sacramento obtinent, quemadmodum & Scriptura in qua peccata, quæ pœnitens commisit, mandata sunt literis, ab his enim cùm hic dolere se, eaque à se facta, & de iis absolui velle, insinuat, ab his inquam, liberari posse, author est Sotus in 4. dist. 18. q. 2. art. 6. parag. si verò An verò eum oporteat ad singula peccata quæ Sacerdos legit, annuere à se hæc facta esse, deque iis absolui velle: controuersum est inter authores. Ego ad eorum partem concedo, qui dicunt sufficere si pœnitens peccata descripta Sacerdoti tradat, nutu significans se de iis dolere, & petere absolutionem, nam per hoc indicat ea se fecisse. Ita Ægidius loco citato.

QVÆSTIO X.

An sit tempus aliquod in quo oporteat confessionem iterari.

CErtum est primò, confessioni, quod vsu quoque venire solet rebus aliis quàm plurimis, labem inesse quandam posse, à qua corrupta vis eius omnis intercidat: Enimuerò pendet hæc à conditionibus certis numero, statisque, quas vt ponere, ita & tollere pœnitenti liberum est, planeque cùm vult, integrum.

Certum secundò, cùm ad expiationem animi, Sacerdotis exigatur opera, cui hoc concessum est diuinitus, vt plagas mentis, salutari linguæ suæ motu, voceque sanet, has ei iteratò pandendas ad remedium, cum ægri vitio, aut casu aliquo, non sunt curatæ, quod quo modo accidat, iam est ad Dei gloriam vulgandum, dicique hoc vniuersè potest, quidquid peccatur in hoc genere, vitio pœnitentis, aut Presbyteri peccari. A pœnitente quidem confessio maculam trahit, primò, cùm est manca, cum dedita eius opera, destituta est parte sua aliqua necessaria, ac essentiali, qualis est attritio, aut contritio, & vt procedamus ordine

Dico primò, *iterandæ Confessioni locum esse, cùm pœnitens, ad dolorem non attulit voluntatem vitæ melioris in posterum, vitandique peccati.* Ratio est, quòd defectu doloris, confessio sit nulla, ergo repetenda cum diuino præcepto de ea frequentanda nemo satisfaciat, nisi qui omnia adhibet diuina voluntate ad illam necessaria, quod non facit quem de mortalibus syncerè non pœniret, aut qui ea declinandi, vitandique firmam nullam ac stabilem voluntatem habet. Sotus in 4. dist. 18. q. 3. art. 3. Nauar c. 9. Ench. nu. 20. de Graff. lib. 1. decisionum cap. 2. n. 15. & lib. 1. cap. 16. num. 1. vbi notat, ex parte confessionis, inane quoque Sacramentum esse, si pœnitens defectum hunc sibi cognitum, Sacerdoti, qui sibi est à confessione, non declaret, quod probat ex can. peccati venia, de regulis iuris in 6. & can. illud dist. 95.

Dico secundò, *esse quoque necesse confessionem repetere, cùm inest ei aliqua fictio.* Qualium fictionum genera multa distinguit Gerson. tract. 34. litera I. *Prima est, inquit, perniciosè mentiens. Secunda, dolosè dimidians. Tertia, patenter inficians* & quidem iterandæ confessionis, necessitatem esse, cùm pars tantùm peccatorum Sacerdoti narratur, cælatis aliis: vel hinc patet, quòd tunc confessio nulla sit, & inualida, cùm eius forma est falsa: verè enim id significare debet, quod efficit, quod esse nequit, cùm ei falsitatis aliquid inesse accidit, sed est absolutio, in qua ratio Sacramenti pœnitentiæ est posita veritati opposita, cùm peccata non explicantur omnia, sed eorum tantũ pars aliqua, nam in absolutione dicit Sacerdos se conferre gratiam per se sanctificatiuam, & ex consequenti remissiuam peccati, quod tamen non accidit, cùm pœnitens peccatum vnum mortale, aut plura cælat, aut aliquod, quod dubitat esse tale aut circunstantiam quæ speciem peccati mutat, aut mutare creditur, vel dubitatur an hunc effectum habeat.

Dico tertiò, *iterandæ confessionis legem, etiam tum valere, cùm pœnitens diuinitùs iniectam sibi religionem, de necessitate dicendæ culpæ alicuius lethiferæ, quæ tùm fortè eius animum tangit, facere id ante absolutionem negligit, aut in ea peccatum mortale omittit ex obliuione crassa, & negligentia in adhibenda diligentia sufficienti, ad discutiendam conscientiam:* Quia Sacramentum est nullum, quando suscipitur sine dolore: at eo caret qui culpam suam in confessione reticet, aut diligentiam non adhibet necessariam vt eius recordetur.

Notare hîc tamen lubet 1. cùm pœnitens eòdem Confessario vtitur ad expiationem suæ conscientiæ, quem antè sibi ad eam rem adhibuerat, satis videri, si hic ei crimen cælatum aperiat, animique sui fictionem, reliqua autem ritè non confessa in genere hoc modo, accuso me de his omnibus quæ ante tibi explicui. Nauar. cap. 6. Eoch. num. 16. Sylu. verbo confessio 1. q. 3. Grafius lib. 1. decision. cap. 16. num. 14. Ao autem sit opus vt Confessarius eorum meminerit, vel pœnitentiæ iniunctæ vel certè status pœnitentis saltem in confuso, ac vniuersè, dicemus posteà.

Notandum 2. Cùm viris, ea sese spectanda offerunt, quæ cùm pueri essent, parui pendebant, vt minuta quædam, nec culpanda, ac quorum proinde nunquam se in Sacramento fecere reos, officio

eos facere satis, si ea seorsim sacerdoti in confessione explicent, nulla aliorum, quæ sunt eidem, olim, aut alteri confessi, mentione facta. Nauar. in can. fratres num. 82. de pœnit. dist 5. de Graffiis decisionum lib. 1. cap. 16. num. 15.

Dico quartò. *Ex parte ministri Sacramentum iterandum esse, cum potestate caret necessaria ad absoluendum, aut non est approbatus*: Quia absolutio est iuridicialis actio, at hæc talis esse nequit, sine potestate, qua de re nos postea. Quid si peccatis confessis, censura aliqua annexa, aut confessarius ipse excommunicatus erat?

Dico quintò. *Si pœnitens bona fide, ac censuræ, qua tenebatur irretitus, notitia nulla, vera, aut probabili affectus, confessarium adeas, necessitatem ei nullam esse eius repetendæ, ad id autem eum teneri, cum ad hoc Sacramentum animum applicas, certò intelligens, ab eo, se excommunicatione retrahi, nec illi, quem ea nexum intelligit, ad Sacramenta accessum vllum esse, legibus Ecclesiæ.*

Pars 1. rationem habet non dubiam, cum enim est pœnitens in nescientia probabili sui vinculi, aut effectus eius, certoque eum latet, sine culpa tamen vlla sua, excommunicatum absolui non posse, tùm ad Sacramentum affert necessaria omnia, in primis enim moralem pro captu suo diligentiam adhibet, vt confiteatur integrè, ac cùm dolore, qui saltem sit attritio peccatorum omnium, quæ tam suo, quam prudentis viri arbitrio, sufficiens est, idoneaque in Sacramento ad gratiam dispositio, est etiam sacerdos, vt supponimus ea instructus potestate, qua carere, nec debent, nec possunt, qui pœnitenti prodesse volunt, nam potest non reseruata condonare directè; & proinde indirectè ac consequenter alia, quæ sibi Pontifex, seposita esse voluit, cum nequeat mortale vnum remitti, sine alio, quare valere quoque censenda est eorum absolutio, cum confertur, et si enim non licitè detur, impertitur tamen à sacerdote ei, quem excommunicatio à sacris nostris alienum facit, validè, ac cùm fructu, quando hic se bona fide, teneri non credit impedimento vllo, quod ab ea consequenda cohibeat, quod si est confessio substantialiter valida, talis futura quoque est haud dubiè, quo ad effectum, cum ex quæstione proximè præcedenti constet, confessionem validam nullam esse, quæ simul sit informis.

Deinde est censura omnis, excommunicationis maximè, effectus Ecclesiasticæ potestatis, at impedire Ecclesia non potest, quin Sacramentum sit validum, quando ad eius substantiam, necessaria omnia concurrunt: at excommunicatio per se præcisè sumpta, non efficit vt sacerdos reum absoluere nequeat, sed potiùs vt licitè, & sine peccato non possit, cum eius impertiendæ nulla est necessitas, nec enim habet ignorantia, aut excusatio, locum in Presbytero, sicut in pœnitente, cum illi eorum quæ ad suum statum faciunt, necessaria sit notio, eaque distincta, vel certè obscura, quæ tamen homini, dubitandi causam afferat, hocque tēpore, ac loco, absolutionē differendā, dum peritos ad consilium adhibet, dataque aliter, hoc est temere ac imprudēter non vacat scelere, ita de Graffiis expresè decisionum lib. 1. cap. 18. num. 5. in hæc verba. *Absolutio à peccatis data excommunicato priusquam absoluatur ab excommunicatione regulariter valet, siue sit excommunicatio maior siue minor, siue iusta, siue iniusta, inualida tamen erit absolutio, & sacrilegium cōmittit pœnitens, quando non solùm intelligit se esse excommunicatum, sed etiam nouit esse peccatum mortale eam recipere vel procurare, non quia data est excommunicato sciens se esse excommunicatum, sed potiùs quia confessio non est integra dum hoc Sacramentum confertur, & quamuis esset integra confessio esset nihilominus inualida defectu debitæ contritionis, vel attritionis, quia peccat excommunicatus mortaliter dum facit, aut permittit se absolui.* Nauar. cap. 9. num. 3. & cap. 26. num 7. hæc ille. Quibus quid possit addi, ad finem partis secundæ, quæ probanda nobis supererat non video. Pergamus porro.

Dico sextò. *Ex parte ministri confessionem insuper esse inualidam, ac proinde iterandam.* 1. defectu liberi vsus iurisdictionis in pœnitentem, putà, quia non habet nisi casos reseruatos Episcopo in quos iure caret. 2. defectu intentionis necessariæ. 3. defectu scientiæ necessariæ, ac sufficientis approbationis de qua postea; quia eius absentia Sacramenti est interitus, ac ruina ex dictis de Sacramentis in communi. 4. defectu attentionis. Nauar. Enchir. cap. 9. num. 11. Sylu. verbo confessio num. 6. quia confessio, est reuelatio peccatorum, facta iudici ac medico, illi quidem ad remissionem obtinendam, isti autem ad recuperandam valetudinem: at neutrum præstare potest, non attendens ad ea, quæ sibi sunt dicta, est ergo ob hunc defectum, iteranda confessio à pœnitente. Victoria de Sacram. num. 169. Valerius tomo 1. praxis lib. 6. cap. 5. num. 146.

QVÆSTIO X.

An ab Ecclesia possit venialium Confessio præcipi, & de conditionibus ad eam necessariis necessitate Sacramenti.

NEgat Scotus, hoc maximè nomine quod ab Ecclesia præcipi actus interni non possunt, si non inopia potestatis, at argumentorum quibus eorum omissio probari possit, ac ob eam reus iustè puniri, sed est peccatorum Confessio dolorosa & integra, actus quidam interior cum Ecclesiæ compertum esse non posit an quis ea confessus fuerit maximè clam & latenter admissa; præterea an pœnitens vero dolore sit instructus, nec ne. Quid? quod Ecclesia Sacramenta (inquit) instituere nequeat, at potestatis eiusdem est, ac æqualis, Sacramenta condere, & efficere, vt eorum vsus qui ante liber erat, de necessitate salutis esse incipiat.

Verùm etsi concedamus, non decere hoc ab Ecclesia præcipi, cum onus confitendi, sit valde graue, ob quam causam, comparatur eius meritum Martyrio à Tharasio, loco proxime ante citato, nec deceat, Ecclesiam coarctare viam salutis, probabilius tamen censeo, absolutè id eam posse facere; nam quid vetat, Ecclesiam præcipere actus externos huius Sacramenti? Sunt enim eius potestati obnoxij, deque illis potest ferre iudicium, posito autem tali præcepto, orietur ex natura rei obligatio ad dolorem, & confessionem integram peccatorum, & quia deessent mortalia, saltem instituenda esset venialium aliquorum, ex vi præcepti naturalis, ac diuini, quo iubemur Sacramenta dignè, ac consentaneè suæ institutioni tractare, quod est dicere, etsi ab Ecclesia præcipi, actus interni Sacramenti nequeant, posse tamen indirectè, vt fit in Horis, & Sacro, cum enim illas legi, à clericis, istud audiri, à fidelibus mandat, licet directè actus externos iubeat, ex consequenti tamen, & indirectè, imperat internos, in quantum externi illi, lectionis horarum, & auditionis sacri, obiri digne nequeunt

fine deuotione, animique præsentia, ad ea quæ leguntur, aut audiuntur, quare qui actus illos externos faceret quidem, sed non vt expedit, & oportet, etsi non peccaret, committendo contra præceptum Ecclesiæ, tamen delinqueret contra diuinum, quo iubemur non orare irreligiosè, nec satis attentè: ita à pari, qui de venialibus confitetur, lege Dei astringitur id facere cum dolore, quod Sacramenta, iure diuino digne obiri debeant, quam ad rem necessaria est admissorum contritio.

Patet hinc quid ad rationes Scoti responderi oporteat. Nam ad primam dici debet non præcipere Ecclesiam actus internos directè, sed exteriores tantum, de quibus iudicare quoque potest, qui quoniam rectè fieri non possunt, sine internis, hos quoque ex consequenti ab ea præcipi.

Secundæ neganda est minor, nam vim alicui conferendæ gratiæ tribuere, multo maioris est virtutis, quam per vsum talis rei, facere vt ea sit necessaria, necessitate præcepti ad salutem, cum Ecclesia multa in præcepto possit ponere, non tamen Sacramentum vllum condere. Confessionis autem veræ conditiones, ac notæ sunt multæ, has est Hostiensis complexus his versibus:

Sit simplex, humilis, confessio, pura, fidelis
Atque frequens, nuda & discreta libens verecunda
Integra, secreta, & lachrymabilis, accelerata,
Fortis, & accusans, quaque est parere parata.

De quibus conditionibus agunt Doctores cum D. Thom. in q. dist. 17. q. 3. art. 3. quæstiuncula 4. & opusculo 54. Caietanus cùm reliquis summistis verbo Confessio. Nauarr. in can. fratr. dist. 5. q. 5. & in manuali cap. 2. Antoninus 3. parte tit. 14. c. 2. §. 2. Medina tract. 2. de Confessione.

Consistit autem simplicitas, in explicatione clara, & dilucida peccatorum, à pœnitente, vi cuius, confessarius ea intelligat, quantum natura patitur, quia sine eâ, nosse non potest sacerdos, statum pœnitentis, quod tamen ad validitatem absolutionis est necessarium, quare qui inter confitendum aut demissè nimis loquitur, aut peccata sua, terminis, vt loquuntur generalibus, disiunctiuis, aut minuentibus obuelat, eorumque notitiam confessario adimit, non confitetur validè, Nauar. in cap. citatum num. 9.

Nuditas idem sonat ac veritas, quæ similiter est necessaria, necessitate Sacramenti, in re graui nam mentiri in eo rerum genere, impedit gratiam, facitque, ne confessarius statum pœnitentis probè perspectum habeat, quod tamen ad effectum Sacramenti, & rectum de peccatis pœnitentis iudicium est necessarium.

Postremo Confessio debet esse accusatrix sui, debet enim sic institui, vt per eam, se pœnitens cum dolore de admissis accuset, at vtrumque continetur confessionis accusatricis nomine, quare nihil facit qui confitetur tantum hypothetice, annuendo capite, vel tacendo, ad interrogationem sacerdotis, aut sermonem, sic loquentis, si iurasti, si es mentitus, de mendacio, & iuramento, te coram Deo accusas, quia talis locutio, non est peccati manifestatio, aut admissi confessio, ita patet de conditionibus ante allatis, aliquas necessarias esse necessitate Sacramenti, & proinde earum interitu, interire Sacramentum: sunt hæ autem, veritas, & simplicitas, in re graui dolor, integritas, suique accusatio.

QVÆSTIO XII.

An omne mendacium in Confessione eam irritet.

PRima Assertio. *Qui in confessione negat contraxisse se mortalis culpæ maculam, qua tamen est infectus, & debet hic, & nunc, sacerdoti tollendam offerre, peccat mortaliter, & est eius confessio inualida.*

Ita Caiet. 2. 2. q. 69. art. 1. §. in responsione, peccare mortaliter indicat ratio sequens, facere in re graui contra præceptum Dei & Ecclesiæ, culpa est veniali maior, at facit qui culpam a se admissam negat eo modo, qui est in assertione positus, nam ex Christi imperio, vt ipsa Sacramenti institutio indicat peccata lethifera sacerdoti integrè sunt narranda, vt habet Florentin. in decreto Trident. sess. 14. cap. 5. Innoc. in cap. omnis vtriusque Sexus de pœnitentiis & remissionibus at non exponit omnia, qui aliquod negat, ac supprimit, quod quia mortale est, sacerdoti tacendum non erat, Pars altera de inualiditate Sacramenti, sic probatur

Sacramentum susceptum cum affectu ad mortale, est nullum, ob defectum perfecti doloris, & obicem, qui gratiæ per eum opponitur, at concurrunt, res hæ duæ in confessione falsa & mendaci, est ergo nulla.

Secunda Assertio. *Confessio non redditur nulla, negatione alicuius venialis admissi, aut peccati mortalis iam confessi, vel cuius confitendi, nulla est necessitas propter causam aliquam, ex iis, quæ excusant à Confessione obeunda integrè, de quibus postea.*

Huic sententiæ patrocinantur Sylu. verbo confessio 1. q. 8. Ægidius disp. 6. de qualitate confessionis Nauarrus Enchir. 21. num. 37.

Ratio pro ea afferri hæc potest quod tali mendacio, nec tollatur cognitio status pœnitentis, qua oportet confessarium instructum esse, nec præiudicetur iuri eius, cum nullum ei ad cognoscenda venialia, aut mortalia iam ante per absolutionem condonatá, competat, nec est præterea contra bonum pœnitentis, cum ei, talis falsitas damno non vertat, ex quo sequitur non teneri adulterum v. g. qui cùm firmo proposito abstinendi imposterum confitetur, dicere Confessario, quandiu in eo peccato perseuerauerit, si antea conscientiæ suæ, & officio satisfecit, nisi fortè ea cognitio necessaria esset ad remedium, aut peccatum quòd exponitur tale fuit, vt eius iteratio argumentum esset non contriti animi, ob quam causam ex probabili multorum sententia absolui non debet, nisi facta priùs restitutione, qui tertio, aut quarto, est confessus, penes se esse rem alienam, cum promisso tum sacerdoti facto, illam redhibendi Domino, nec tamen cùm poterat fidem impleuit.

Tertia Assertio. *Qui confitetur vnum mortale, quod scit se non fecisse, peccat mortaliter.*

Quia decipit Confessarium in re graui, eiusque iudicium peruertit, facit enim vt pro inimico Dei eum habeat, qui verè est amicus, quando sibi venialium duntaxat est conscius, non aliorum. Excipiendus est casus, in quo se quis de peccato eoque graui, accusaret, non sacerdotis decipiendi causa, sed ex scrupulo, quo sibi licitum esse, ac verò præstare putat, maiorum se criminum reum facere quam oportet, nam hunc non peccare mortaliter authores sunt Nauarr. in ca. 21. man. numero 37.

Laym. l. 5. tract. 6. cap. 8. num. 15. Idem quoque dicendum est de eo qui dubia, bona fide explicaret vt certa, eo quòd partem sequi vult tutiorem, sicque liberare se à scrupulis. Sylu. verb. confessio 1. q. 8. *Non esset*, inquit, *mortale si quis probabiliter etiam plus iusto aliqualiter se aggrauaret, ad tutamen conscientiæ, quia illa præponenda est famæ.*

Quarta Assertio. *Confiteri veniale, vt admissum quod tamen nunquam est factum, non reddit confessionem inualidam, sed tantùm, cùm præter illud, aut alia peccata nunquam admissa, de quib. fit confessio, nullum à pœnitente Sacerdoti exponitur.*

Pars prima ratione hac nititur, quod leuis tantùm Sacramento & Sacerdoti fiat per hoc, iniuria, Sacramento quidem, quia culpa venialis, effectum Sacramenti non impedit: Sacerdoti verò, quia nec eius turbatur iudicium in re graui, nec ipse, in re simili decipitur. Pars altera confirmatur, qui alia narrat, quàm non admissa, etsi sint venialia, peccat, quia facit vt forma sit falsa, per applicationem sui, ad materiam indebitam, ac nullam, quod est species quædam sacrilegij, quo Sacramentum redditur nullum. Contraria sententia est Fabri, tract. de pœnit. in 4. sentent. dist. 17. q. vnica disp. 14. c. 3. eaque fortè non improbabilis.

Obiicitur. Falsitas formæ in Sacramentis ea reddit nulla: sed forma Sacramenti pœnitentiæ ex parte est falsa, cùm cadit in confessionem peccati venialis ab eo non admissi, qui illud cum aliis, in confessione exposuit. Respondendum est ad Maiorem, eam duntaxat veram esse, cùm forma est falsa, secundum integrum suum effectum, & non autem secundùm aliquam eius partem, sicut hic, quia in priori casu, magna fit iniuria Sacramēto, non item in secundo, in quo irreuerentia non est nisi leuis. Respondendum 2. formam Sacramenti huius, immediatè non ferri circa peccata in particulari, sed circa pœnitentem, quem significat generatim à peccatis ablui, quæ est confessus, non quidem absolutè, sed supposita eorum veritate, quæ explicuit ita Ægidius disp. 6. dub. 3. num. 9.

Obiicitur 2. Qui cum hostia triticea consecraret hordeaceam, peccaret, quia efficeret formam falsam, peccat ergo similiter qui cum venialibus admissis, vnum quodpiam confitetur, non factum. Neganda est consequentia, ratio disparitatis est, quòd forma consecrationis fertur immediatè circa omnes hostias consecrandas, scilicet vt sub iis, ac earum singulis, sit corpus Christi, ex quo accidit, vt sit falsa, si vel sub vna, Christi corpus non reperiatur, quod de absolutione dici non potest, cùm immediatè, vt diximus, pœnitentem respiciat, ac circa eum feratur, & non circa peccata singula in particulari.

QVÆSTIO XIII.

An Confessio debeat esse integra & quomodo.

PRima Assertio. *Debet pœnitens iure diuino, peccata sua omnia, quæ sunt mortalia, & quorum meminit, tam specie, quàm numero diuersa, Sacerdoti aperire, in confessione.* Itaque hæresis est, asserere, quòd homini liceat sciēter peccatum aliquod omittere sine causa rationabili. Sylu. verbo confessio 2. q. 2. Anglez de confessione, diffic. 2. Nauar. in can. quoniam pœnitet, dist. 1. Medina de pœnitentia, tract. 2. q. 6. & ad eius fidem, facit imprimis can. omnis vtriusque sexus de pœnitentiis & remissionibus eo translatus, ex Lateranensi Concil. idem quoque adnotauit Trid. sess. 14. ca. 5. & can. 7. *Si quis dixerit in Sacramento pœnit. ad remissionem peccatorum, non esse necessarium iure diuino, confiteri omnia & singula peccata mortalia, etiam occulta, quorum memoria habetur, anathema sit.* Ad hoc decretum accedit ratio duplex. Prima, tam latè patere debet confessio, quàm contritio & absolutio, ideo enim illa instituitur, vt accedente ad eam absolutione peccata deleantur, de quibus confessis conterimur: At tam contritio, quàm absolutio, esse debent de omnibus mortalibus, ergo & confessio quam proinde fieri integrè, est necesse. Minor probatur. Cum peccato stare non potest gratia, ergo nec ea, quæ datur beneficio clauium, cùm culpa, quæ est silentio inter confitendum suppressa, & cùm contritio virtualis sit amor Dei, virtualem quoque voluntatem, votumque diuinæ amicitiæ, ac obseruationis mandatorum omnium includit, de quorum numero est, culparum integra explicatio, in confessione, vt probant citati canones.

Secunda, Sacerdos in Sacramento agit medicum, & iudicem, ex Trid. sess. 14. at neutrum præstare ei est integrum, si confessio diminuta sit ac manca, nam vt medicus, morbis adhibere remedia, vt Iudex, pœnitentem plectere iusta pœna debet, at nec ista par peccatis esse potest, nec proinde æqua, nisi sciantur, nec inualetudines animi omnes curari, nisi sint perspectæ, vt sit ergo confessio integra, est necesse, vt vtroque hoc suo munere defungi Sacerdos queat medici & Iudicis.

Obiicies, si Confessario status sit, ac conditio pœnitentis cognita, sufficit ei, in confessione actum peccati præcipuum detegere, non verò circunstantiam ei statui adiunctam, v. g. si cognitum sit Sacerdoti, pœnitentem, qui confitetur coniugatum esse, vel professum, in approbata religione, isti satis erit, vt satisfaciat suo muneri, exponere fornicatum se esse, ex quo deinde, facile sit Presbytero intelligere circunstantiam, quæ actum illum ponit in specie sacrilegij aut adulterij, ergo pœnitenti sufficit aperire Confessario, peccata quæ sunt ei incognita, cælatis aliis quæ nouit extra confessionem, falsa est ergo Assertio, in qua dicimus, peccata omnia in sacro tribunali conscientiæ explicanda esse.

Respondeo, concesso antecedente, vt à Nauarro quoque conceditur in can. consideret, dist. 5. num. 60. & Medina q. 8. consequentiam negandam esse, nam qui peccati actum præcipuum Sacerdoti explicat, cui circunstantia personæ est cognita, eam quoque confiteri implicitè est censendus, quod est satis. At in Assertione de eo fit mentio, qui nec explicitè, nec implicitè peccati se reum facit, ex quo ipsius silentio, fit, vt confessio eius reddatur inanis, ac manca, sufficeret tamen, si post confessionem vitiosam ac inutilem, defectu doloris, aut conditionis huius de qua loquimur, diceret, accuso me de peccatis omnibus quæ heri, v. g. tibi narraui in confessione, ac insuper confiteor in hac aut illa re, à me peccatum esse, quam ad rem tamen, ne sit inutilis, ea narratio requiritur vt Confessarius peccatorum meminerit, aut certè status, & conditionis pœnitentis.

Quid si ob inueteratam peccandi consoetudinem peccatorum numerus iniri non potest? Respondeo 1. pœnitenti laborandum esse, vt ea diligenti examine sibi in memoriam reuocet. 2. Si hoc ei non est facile, ad peccati fugam, contra hanc integritatem,

satis esse reuocari ad hebdomadas, dies, horas, mensses, dicendo, toties circiter peccatum esse, singulis diebus, septimanis, aut mensibus, quòd si est adhuc ea ratio pœnitenti difficilis, existimant aliqui, sufficere si voluntatem perseuerandi in peccato, Confessario indicet, cum consuetudine admittendi, quoties opportuna se eius dabat occasio. Ita Anglez expressè de confessione, difficult. 3. quod in bis maximè, qui odio proximi laborant, aut vitam ducere ab adolescentia libidinibus infestam, seruari expedit. Tamen quod de Graffiis asserit, eos qui peccatis longa consuetudine occaluerunt, statim absoluendos non esse, sed id beneficium ad mensem, aut spatium etiam aliquanto longius, viri prudentis arbitrio; protrahendum esse, ita tamen, vt septimanis singulis peccata sua iubeantur apud Sacerdotem deponere, vt sic per salutaria monita, opportunaq; remedia paulatim præparentur ad Sacramenti gratiam, quanquam quod de differenda absolutione dicit, non id vsquequaque mihi videtur esse probabile, nisi cùm metus est, ne ob longam peccandi consuetudinem pœnitenti desit necessarium emendandi sui propositum.

Quid si pœnitens incertum numerum, determinatum tamen pro certo est confessus, quem tamen subductis apud se rationibus reperit maiorem aut minorē esse explicato? Si est hic excessus, aut diminutio modica, nihil est necesse de eo numero detrahere, aut ei aliquid addere in cōfessionibus sequent. v. g. confessus est quispiam se decies peccasse plus vel minus, & postea recordatur id se fecisse octies, vel duodecies, ad nihil obligatur, quia peccata illa duo, quatuor, aut pauciora, excluduntur à designato numero, aut in eo continentur: si autem notabilis est diminutio, si excessus magnus, vt si recordetur pœnitens vigesies se peccasse, vel sexies decies, vel ter tantùm, aut quinquies, ob contrariam causam in quorumdam sententia id explicare Confessario erit necesse, in mea nequaquam, quòd imminutio numeri peccatorum, de quib. quis est confessus, excusationis instar habeat, quæ cùm imperfectionem oleat, suadenda est nemini, secus sentiendum cùm ad explicata Confessario, multa adiicienda supersunt, quorum memoriam non habebat pœnitens, cùm ea primò est confessus.

Quæres 2. an qui tempus est confessus, quo in peccato perseuerauit, & postea numeri meminit, teneatur eum exponere. Respondeo, eius rei necessitatem nullam esse, cùm priori confessione, statum eius Confessarius abundè perspectum habuerit, quod sufficit iuxta Anglez, loco antè citato, de Graffiis num. 22. Neque id silendum, cùm peccata tam secundùm speciem, quàm numerum explicanda esse dicimus, intelligi id oportere de peccatis, in genere moris, ac formaliter inter se distinctis, & non vt sunt entia physica, vnde necesse non est explicare species diuersas diuinationis, quibus est aliquis vsus, per aues, astra, somnia, &c. tanquam distincta specie peccata, quia hæc omnia eiusdem sunt speciei, in genere diuinationis & peccati, iuxta Caietan. verbo diuinatio in summa.

Notandum 2. cùm de integritate hìc agitur, de morali rem intelligendam esse, non mathematica: erit mathematica, si pœnitens confiteatur omnia mortalia, nullo prætermisso, neque scienter, neque ex ignorantia, neque ex causa aut fine ea: est moralis, cùm omnia exponuntur quæ memoriæ post discussam conscientiam occurrunt, & spectatis circunstantiis, iudicantur dicenda esse. Hoc ergo modo, non priore, confessionem integram esse

A oportere, probatur: Licet Superiori peccata reseruata excipere, inferiore ad Parochum remisso, pro non reseruatis, ægro similiter qui non potest ob infirmitatem omnia narrare Sacerdoti, vnū aliquod ei indicare sufficit, ab eoq; absolui de omnibus, quod est argumento integritatem mathematicā omnium peccatorum, non esse de necessitate Sacramenti: & quanquam sint hæc perspicua, lucis tamen, ac maioris intelligentiæ causa, explicanda quædam sunt dubia.

Dubium 1. An sit contra integritatem confessionis, confiteri vni mortalia, venialia alteri.

Nequaquā, causa est, quod nihil sit necesse, subiicere iudicio Confessarij venialia, ea ergo illius subtrahere notitiæ, Sacramento eiusque integritati

B non officit.

Confirm. Sunt quidem venialia Concilij & Doctorum opinione materia, ad absolutionem, sufficiens ac idonea, non tamen necessaria, ergo in cuiusque est arbitrio, ea si volet, declarare Confessario, si nolet, quid hic habet, quòd queri iustè possit, ac meritò, ea subduci foro suo, communicanda alteri? Scire deinde aueo, quæ literæ, qui Patres, aut Concilia, ea à confessione mortalium seiungi vetent? aut quando vni eidemque aperiri lege lata voluere? Errat ergo Sylu. confess. 1. num. 8. q. 6. cùm pœnitentem peccare mortaliter asserit peccato hypocrisis & mendacij, cùm duos sibi deligit homines, quorum vni committat mortalia, in hoc sacro conscientiæ tribunali iudicanda, quia

C sibi Confessarius imputet si se illudi sinat, temereque ac sine causa, pœnitenti suo, notam probitatis ac innocentiæ affingat. Suar. tom. 4. in 3. part. disp 21. sect. 1. num. 12. Laym. lib. ttac. l. 6. ca. 8. num. 14.

Dubium 2. An qui est confessus numerum certum, non dicendo plus vel minus, teneatur fateri postea peccata illa, quæ tali numero non sunt comprehensa.

Omnino, quia in priori confessione neque expressè, neque simpliciter fuere expressa, ergo in sequenti non sunt tacenda, Suarez suprà disp. 22. sect. 5. num. 38. causa est quòd mortalia omnia post Baptism. commissa, iure diuino, per se necessariò sint explicanda quoad species morales, & singillatim quoad numerum, quantum fieri potest huma-

D nitùs, Trid. sess. 14. can. 7. ergo si vnum vel plura, particulatim non sunt manifestata Confessario, eidem cessante impedimento sunt narranda, propterea quòd absolutio ab iis directè & secundum speciem data non sit, sicuti natura, seu institutio huius Sacrmenti postulat.

Dubium 3. Quænam integritas in confessione per se ac directè ad Sacramētū huius essentiam pertineat. Confessionis integritas est duplex, materialis vna, formalis altera: materialis est, cùm pœnitens omnia peccata mortalia secundum speciem & numerum ab vltima sua confessione admissa, Sacerdoti in Sacramento explicat: formalis est, cùm

E omnia confitetur, quæ moraliter hìc & nunc potest, & debet, multa enim sunt tempora, vt dicetur postea, in quibus omnis est honesta ratio pœnitenti, dimidiandæ confessionis, quæ tamen eius integritatem formalem non impedit.

Dico ergo, *ad essentiam Sacramenti huius non pertinere, quòd confessio integra sit materialiter.* Quia stare potest, etsi illa non omnia Sacerdoti singillatim quoad speciem & numerum explicentur. Requiritur ergo formalis integritas sola, cùm adest, sufficit: partis primæ hæc est causa, quòd hoc Sacramentum

mentum consistere cum sacrilegio nequeat, quia ad eius substantiam, per se requiritur saltem attritio: hæc autem cum peccato actuali, esse posse quis putet? vera ergo est Maior: sed quæ confessio non est formaliter integra, est eadem quoque sacrilega, tum præcepto diuino, tenetur quisque confiteri de mortalibus omnibus, quorum meminit, nisi iusta eum causa à tali confessione instituenda dispenset, à quo præcepto abit, qui non integrè formaliter confitetur, proindeque non sine sacrilegio, cùm talis præcepti trāsgressio indirectè redūdet in defectum Sacramenti, nempe, vt non suscipiatur validè, verum est ergo, Sacramenti huius essentiam nutare, nisi formali confessionis integritate subsistat, quam sufficere vt credam ab hac maximè inducor ratione. Quod aliam Christus non exigat, quòd transgressio præcepti diuini, cuius est hic author, culpæ sit expers, cùm eius violandi iusta causa subest, vt enim eo sanctius nihil est ac melius, leges suas custodiri ab homine cum detrimento ac incommodo aliquo non postulat, ergo nec præceptum de integritate in confessione adhibenda.

Dubium 4. Ab integrè confitendo materialiter, quid excuset, & quos?

Faciendæ Confessionis integrè impedimenta sunt tria, naturale, morale & legale, naturale ortum habet à causa naturaliter necessario operante, & sub hoc impedimenti genere continentur tria, ignorantia vel obliuio, infirmitas, & linguæ, seu membri ad explicationem sui necessarij priuatio excusat ignorātia, tam iuris quā facti inuincibilis, non crassa & affectata, quia ignorantia tam legis, quæ Confessionem integram præcipit quam facti, puta quòd actio sit mala, ac manifestanda Confessario, notitiam adimit, sine qua, quid est voluntarium? quid deliberatum in rebus humanis? quid vitio tribuendum homini? si ergo absque mortali negligentia, pœnitens memoriam non habet peccati commissi, fructuosè Sacramentum recipiet, dummodo confiteatur reliqua.

Secundo excusat infirmitas, confitenti superueniens, & quidem talis, vt vsum ei rationis, aut linguæ adimat, tunc enim si vel vnicum peccatum veniale claui subiiciat, absolui poterit.

Tertio, excusat impotentia explicandi sui, quod multis modis accidit. 1. si pœnitens est mutus. 2. si impeditæ ac balbutientis linguæ. 3. si ignoti idiomatis, Lopez par. 1. instit. cap. 27. Henriq. lib. 5. cap. 11. 4. si in phrenesim repentinam incidat, & sit periculum ne breui moriatur. 5. si peste laboret, si conflictus cum hoste immineat, si metuitur naufragium, nec res moram patitur Coninch. disp. 7. num. 74. Laym. lib. 5. tract. 6. cap. 11. num. 9.

Impedimentum morale, est id omne quod in ratione vtilis, aut nociui, confessionem dimidiandam esse suadet, cuiusmodi est damnum omne, tam corporis, quam fortunarum, & animæ, quod timetur tam sibi, quam alteri, ex manifestatione peccati sui facta confessario, Sylu. verbo confess. 2. q. 8. Suar. disp. 23. sect. 2. ratio est, quod tunc lex positiua de Confessionis integritate, iuri naturali cedat, Christo seruatore permittente, ne metu futuri scandali, aut recipiendi alicuius incommodi ab obeunda confessione, loco ac tempore, necessario, auocari mortales accidat.

Impedimentum legale, est eorum, qui casus reseruatos habent, quòd ei nomen ideo inditum creditur, quod lege Ecclesiastica remitti illos oporteat, ab eo, qui hos iuris sui, sorique esse vo-

A luit, aut si ab alio, non nisi de eius licentia.

Dubium 5. An qui ex iusta causa reticuit peccatum, teneatur statim, oblata occasione illud confiteri. Nequaquam, quia ea de re nullum est præceptum, nec diuinum, nec humanū: non humanum, quia eius exequendi tēpus proprium, lege Ecclesiæ, Paschate est circunscriptum, non diuinū, quia nulla redeundi, cum Deo in gratiam per Sacramentum homini necessitas intercedit, simul ac peccato obligatum habet animum, sed tantùm sub vitæ finem, aut ex quorumdam sententia aliquoties, dum est hæc superstes.

Confirm. Ad vitandum peccatum in hac materia, sufficit sua peccata ex forma Ecclesiæ, narrasse Confessario in Paschate modo meliori quem ratio
B patitur: at qui ex iusta causa peccatū aliquod in confessione tacuit, eius integritati morali fecit satis. Nugnus tom. 1. in 3. p. 6. art. 3. diff. 6. Candid. de conf. disq. 24. art. 24, dub. 14. et ergo confessionis tempus anni insequentis anteuertere nihil est necesse, vt peccatum quod ex causa tacuit, Confessario explicet. Secus tamen de Sacerdote sentiendum est, ei enim à Conc. præcipitur, sess. 13. cap. 7. *vt si necessitate vrgente absque præuia confessione celebrauerit, quamprimùm confiteatur*, non autem laicis, quòd ad eos duntaxat extendatur lex ecclesiastica, quorum meminit, nullo modo ad alios.

Dubium 6. An reticere peccatum aliquod pœnitenti sit permissum, ne de eo Confessarius minùs probè sentiat. Nequaquam, ita Sotus in 4. dist.
C 18. q. 2. art. 5. §. ad quartum. Bonac. de Sacram. disp. 5. q. 5. sect. 6. punct. 2. §. 4. num. 12. Ratio est, quòd peccatorum explicatio, iacturam famæ necessariā habeat, cùm ex ea quasi per se, & immediatè sequatur apud Confessarium opinionis de probitate pœnitentis imminutio, & tamen eam non obstante hoc incommodo Christus integrè fieri voluit, ergo, &c. Addo ne quidem ob suspicionem, aut metum leuem secuturæ infamiæ quidpiam in confessione cælandum, quia cùm præceptum integrè confitendi possideat, in dubio in ipsius est fauorem, iudicandum. Henriq. de pœnit. cap. 12. num. 5.

Dubium 7. Quinam gradus incestus in confes-
D sione explicari debeant. Est incestus vniuersè duplex, proprius vnus, improprius alius, ac non nisi analogicè, & per similitudinem appellandus hoc nomine, proprius talis est ex parte rei, nempe quia peccatur cum consanguinea, in gradu iure naturæ prohibito, improprius ortum habet, ex copula quæ legibus ecclesiasticis duntaxat, est prohibita saltem sub ea consideratione, qua dicitur esse incestus, eiusque species sunt duæ, legalis vna, spiritalis altera, pro huius ergo quæstionis intelligentia sit

Prima Assertio *In confessione non necessariò explicandus est gradus alius consanguinitatis carnalis, quàm qui iure naturæ contractum matrimonij irritat.* Ita D. Thomas 2. 2. q. 164. art. 9. ad 2. Angelus verb. confessio 1. num. 30. Sā verbo confessio num.
E 19. Rodriguez lib. 2. summæ, casu, 208. num. 3. Henriquez lib. 5. cap. 18. §. 1. litera F.

Probatur. Circunstantiæ, quæ tantùm in eadē specie aggrauant, non sunt necessariò explicandæ in confessione: at gradus alij ab assignato, tales sunt, gradus enim consanguinitatis, in quibus contrahere Ecclesia prohibet, in hoc omnes conueniunt, quod sint contra eius prohibitionem, quod autem sint hic aut ille 1. 3. 4. 5. sunt circunstantiæ tantum aggrauantes. Probatur, ratio secundi. 3. aut quarti in ordine qui inter eos cernitur, non dat nouam naturam, & speciem, ergo est tan-

tum accidens: accidentia autem, intra eandem speciem, aggrauantia taceri in Confessione possunt sine culpæ lethalis conscientia, Contraria tamen sententia est valdè probabilis, & in praxi tutior, quam defendunt Nauar. ca. 7. Enchir. num. 4. & cap. 16. Valentia tomo 3. disp. 9. q. 3. puncto 3. Suarez tomo 4. disp. 22. sect. 4. num. 7. confessionem peccati admissi contra aliquem de gradibus citatis, videri sibi necessariam, sequendo tamen primam sententiam sufficit pœnitenti dicere, quod cùm consanguinea copulam habuerit in gradibus ab Ecclesia prohibitis, in quo autem, vel quibus, nihil est necesse: accidentia enim quæ speciem non mutant, non necessario explicanda sunt in Sacramento, ac peccare cùm consanguinea, in tertio, aut quarto gradu, merum est accidens, ergo, *&c.*

Secunda Assertio. *Non alius gradus, in consanguinitate est prohibitus iure natura, quam primus, tam ascendentium, quam descendentium, in linea autem transuersali inter fratrem & sororem.*

Henriquez lib. 5. Sanchez 7. de Matrimonio disp. 52. num. 12. causa est, quod in aliis gradibus transuersæ lineæ, dispenset Pontifex, facere id verò non posset, si de iure naturæ esset, Matrimonium in iis non contrahi.

2. (quod est argumentũ Sanchez loco citato) Innoc. 3. in cap. gaudemus de diuortiis statuit separandos non esse infideles tempore infidelitatis inter se coniunctos, per Matrimonium, in secundo gradu, & vlterioribus, ergo è contrario sensu, vult in primo lineæ transuersæ, inuicem nexos, separandos esse, est ergo contra ius naturæ, Matrimonium contractum in hoc gradu, non alius.

Tertia Assertio. *Non necesse est personas nominare, cum quibus est peccatum patrem v. g. aut fratrem, vel contra, sed sufficit dicere filia, in primo gradu violasse se continentiam.* Ita Caiet. 2. 2. q. 154. art. 9.

Quia aliena scelera, silentio sunt premenda, si propria sacerdoti exponi possunt, illis non vulgatis, nam consorti nocere pœnitens non debet, alioqui lædi se charitas eiusmodi narratione superflua, ac inani queri posset, quod cuique est vitandum, sed qui violatæ pudicitiæ cum propinquo, est reus, culpam suam confessario narrare aliter potest, quam nominando personam, cum qua est peccatũ, si dicat rem sibi fuisse cum aliqua in primo gradu, est hæc ergo, accusandi sui amplectenda ratio.

QVÆSTIO XIII.

An circunstantiæ peccatorum explicandæ sint & quæ.

PEccati cuiuslibet fere septem sunt circunstantiæ:

Quis, quid, vbi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando

Quis, personam significat, *quid*, obiectum peccati, quantitatem, & qualitatem, *vbi*, locum, *quibus auxiliis*, media, socios, instrumenta, *cur*, finem *quomodo*, quibus artificiis, *quando*, tempus.

Est autem inter has circunstantias differentia, quod earum quædam speciem peccati mutent, vt est furtum in templo, aut rei sacræ, aliæ tantum aggrauent, vt est furtum 100. aureorum, quod non distinguitur specie, à furto vnius aurei. Nec id non nosse conuenit, ad propositæ quæstionis notitiam, circunstantiam nobis ac Theologis dici, quod circunstat admissam culpam, eiusque substantiam ac

A naturam afficit, quod accidit variè.

1. Ita vt substantiam physicam actus, ex se indifferentem, in genere moris, constituat in aliqua specie morali malitiæ, vt si ludus, aut cantus, quæ opera de se sunt adiaphora, referantur à ludente ad oppugnationem alienæ pudicitiæ, ab hoc enim fine, trahit actio indifferens, luxuriæ malitiam.

2. afficit circunstantia, ita vt ex actu bono moraliter, malum reddat propter scandalum, vel finem extrinsecum malum, ad quem refertur.

3. afficit circunstantia, malitiam vnius speciei, transferendo in aliam, quo modo fornicatio cum coniugata, non tantùm est fornicario, sed adulterium, vni nempe malitiæ, superaddita alia.

B 4. afficit non mutando speciem moralem actus, vel aliam ei superinducendo, sed illam augendo, minuendo, vel alio modo intrinsecè afficiendo, intra eandem speciem.

Notandum 3. circunstantias has vltimas propriè sibi nomen vindicare circunstantiæ, quæ enim principio sunt positæ, rationem potiùs habent specificantis principij & obiecti, quã circunstantiæ.

Notandum 4. Circunstantiarum quæ accidentaliter tantum, afficiunt intra eandem speciem, actum malum, quatuor esse differentias.

Primum genus est earum, quæ peccatum tantum intra eandem speciem venialiter aggrauant, vt est peccare liberius, ob spem veniæ impetrandæ.

Secundum est earum, quæ culpam similiter ve- C nialiter minuunt, vt quod quis ad peccatum illectus fuerit, pollicitis.

Tertium est earum quæ sunt planè impertinentes, vt quæ nec augent, nec minuunt, vt quòd occiderit manu dextra, vel sinistra, pugione, vel ense, *&c.*

Quartum genus, eas circunstantias complectitur, quæ intra eandem speciem, notabiliter aggrauant, vt est quantitas, v. g. rei acceptæ in furto, iam ergo indagandum, an hæ circunstantiæ omnes, an aliquæ tantum, narrandæ sint confessario.

Prima Assertio. *Explicandæ sunt circunstantiæ omnes quæ speciem mutant, aut nouam addunt ei, quæ petitur ab obiecto.*

Ita Doctores omnes qui consuli possunt apud Suarem tomo 4. disp. 22. sect. 2. num. 3.

D Causa est, prima, quod sine earum notitia, nec pœnitentis status cognosci, nec à iudice, pro merito sententia condigna possit ferri.

2. Quod peccata speciè differentia, ac numero, instituto Christi, sacerdoti ad veniam obtinendam, exponi debeant, ergo & circunstantiæ speciem mutantes.

Secunda Assertio. *Nihil est necesse Confessario prodere circunstantiam, quæ venialiter tantum auget, aut minuit malitiam, quæ actui ex obiecto conuenit.* Nauar. cap. 6. Enchir. num. 4. Quia eadem est istius circunstantiæ ratio quæ peccati venialis, at hoc non necessario explicandum est confessario, ergo nec circunstantia augens, aut minuens intra E terminos culpæ leuis.

Tertia Assertio. *Circunstantiæ quæ sunt impertinentes omitti in Confessione debent.*

Quia cùm ad rem non faciant, bonum otium consumere, non modo inutile est, ac turpe, sed etiam Confessario graue ac sæpe aliis pœnitentibus, qui expectant exitiabile, cùm non nisi ægrè, constantiam ac patientiam seruent ante Confessarium. Quid de aggrauantibus intra eandem speciem, & id plusquam vulgariter sit dicendum, iam scrutari lubet.

Prima sententia est Altissiodorens. lib. 4. summ. tract. 6. cap. 3. q. 3. apud Sylu. confessio 1. q. 9. Soti in 4. dist. 18. q. 2. art. 4. Alexand. Halensis 4. parte q. 77. membro 3. parte 2. art. 2. Caietan. in summa, confessio verb. confessio, conditione 15. Eas sic manifestandas esse, vt vel voius occultatio, sit Sacramenti abrogatio.

Contrariam tenent D. Thom. in 4. dist. 16. q. 13. art. 2. quæstiuncula 4. Sylu. verb. confessio, q. 9. Medina de confessione, q. 7. Nauar. in can. consideret de pœnit. dist. 5. num. 6. Reginald. tom. 1. lib. 6. cap. 4. num. 133. & alij pro cuius explicatione sententiæ sit

Quarta Assertio. *Ex vi præcepti de confessione obeunda integrè, nemo tenetur confiteri eas peccatorum circunstantias, quæ malitiam peccati intrà eandem speciem augent, vel minuunt notabiliter, etsi secus facere, & bonum sit, & laudabile.* Quia iure diuino nemo tenetur confiteri, nisi peccata mortalia, specie, & numero differentia: sed circunstantiæ aggrauantes non sunt peccatum, specie aut numero distinctum à re, cuius sunt circunstantiæ. Maior est certa ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 5. Minor probatur. Peccatum est dictum, factum vel concupitum contra, vel præter legem Dei, ergo si aliqua circunstantia speciali præcepto non probibetur, non est speciale peccatum: sed non datur speciale præceptum, quo furtum 100. aureorum prohibeatur, distinctum ab eo, quo furtum in materia graui vetatur.

Probatur 2. Intensio actus, eiusque duratio, circunstantiæ sunt de earum genere, quæ propriæ sunt circunstantiæ, malitiam actus augentes intra eandem speciem, cùm haud dubiè maius sit peccatum, ac demeritum eius qui per diem integrum hæret in odio actuali Dei, quàm eius, qui ei, momento tantum temporis acquiescit, at nemo confiteri solet hanc circunstantiam, nec de ea solemne est Confessariis eruditioribus interrogare pœnitentes, vel si faciunt, non fit id ab iis, nisi vt ex duratione deprehendant, an peccatum mortale sit, vt in delectatione morosa, vel quia iudicant non satis posse aliter explicari numerum peccatorum, ex interruptione, vt cùm quærunt quandiu pœnitens latrocinium exercuit.

Tertiò, cùm præceptum confessionis per se satis onerosum sit & graue, in eam obligatio induci nulla debet, quàm quæ ex eius institutione, Christi voluntate, Conciliis, aut traditione colligi potest: sed circunstantiarum explicatio, onus est vix tolerabile homini, de cuius tamen necessitate nihil scripsere Patres, & Concilia, quin imò videtur Tridentinum monere, eas esse tacendas, quæ non nisi intra eandem speciem aggrauant, cuiusmodi sunt eæ de quibus in præsenti loquimur; cùm enim earum meminerit, quæ actum in aliam speciem transferunt, ac numeri peccatorum, quem vult explicari Confessario nihil tacitè innuit ad aliud nos obligari hoc præcepto, alioqui id dixisset, vt dubitandi causam omnem tolleret.

Patet hinc non necessariò exponendam esse durationem culpæ, nisi eius explicatio ad eius iterationem cognoscendam sit necessaria, secundò nec necesse esse confiteri intensionem operis, vt quo quisque v. g. conatu rem alienam occupauerit. Tertiò, nec tempus, vt quod quis die festo sit furatus. Quartò, nec locum in quo quis peccauit, vt si de aliena fama detraxit in templo. A qua tamen regula excipiendus casus, in quo loci circunstantia speciem mutat, sed tunc non tam censenda est esse circunstantia dicti actus, quàm obiectum illud specificans.

A Quintò, nec personæ circunstantiam, vt quòd sit Sacerdos, vel laicus, nisi in casu quo ab eius conditione traheret, admissa culpa, deformitatem specialem, vt in materia luxuriæ, respectu Religiosi Presbyteri, aut Clerici maiorum Ordinum.

Obiicies 1. Non cognitis circunstantiis augentibus intra eandem speciem, non satis est Sacerdoti pœnitentis status cognitus, nec proinde nisi valdè imprudenter & temerè ei culpis suis parem potest pœnitentiam imponere.

Respondeo, negando Antecedens, Cognitio enim illa, quæ Sacerdoti est necessaria ad iudicandum B de pœnitentis sui statu, non debet esse exactissima, sufficit si sit tanta, quantam obtinere potest Confessarios per confessionem peccatorum specie & numero differentium, qualis hæc est, cùm pœnitens confitetur se admisisse furtum mortale.

Obiicies 2. Qui hora vna non interrupta peccat, tam grauiter delinquit atque si idem peccatum bis aut ter illo tempore repeteret, similiter qui furatur 100. aureos, vnî tam peccat, quàm qui duobus aut tribus eandem summam aufert, sed qui peccata numero vel specie diuersa admittit, tenetur ea Confessario exponere, ergo & circunstantias intra eandem speciem aggrauantes.

Neganda est Consequentia, quia obligatio confitendi circunstantiam & peccata, est à voluntate Christi nobis sufficienter declarata, vt eruditè do- C cet Reginald. tomo 1. lib. 6. cap. 4. num. 136. Ergo cùm talis voluntatis obligandi homines ad explicationem circunstantiæ augentis intra eandem speciem, argumentum nobis nullum ex Scripturis, Ecclesiæ traditione, vel ratione vlla firma, aut stabili suppetat, ad eam obligandi temerè non sumus.

Obiicies 3. Ideo peccata specie differentia sunt explicanda Confessario, vt de iis ac statu pœnitentis diiudicare queat, ac pœnitentiam iniungere illis vtcumque æqualem, at facit hæc ratio pro circunstantiis augentibus intra eandem speciem. Minor est neganda ob causam ante explicatam.

D

QVÆSTIO XV.

Quæ sint circunstantiæ peccati speciem mutantes.

PRima Assertio. *Circunstantia,* Quis, *mutat speciem, proindeque est explicanda in confessione, quando peccans facit contra votum suum, aut Ordinem sacrum, & ita ratione status sui, aut voti, contra quod agit, reperitur in actu eius specialis macula Sacrilegij.* Probatur. Ratio peccati consistit in macula morali, quæ formaliter non est aliud, quàm priuatio rectitudinis quæ debebat inesse actui, ergo speciale peccatum, est in speciali macula, ergo cir- E cunstantia, *quis*, tunc mutabit speciem peccati, quando à persona quæ illud admittit, propriam habet, ac distinctam maculam, qualem censenda est continere, cùm est contra votum, aut Ordinem sacrum.

Secunda Assertio. *Persona circunstantia est explicanda, cum quidpiam admittit, aut facit, contra obligationem quæ est ex officio, aut contractu propria:* Quia tunc præter malitiam quam ab obiecto trahit, aliã quoq; habet iustitiæ oppositã. Ita milites prodentes ciuitatem duplex peccatum admittunt, & custodes agrorum tenentur in confessione dicere, se contra fidem datam, ac iustitiam, permisisse vastari

vineas, aut agros, eorum custodiæ commissos, fidem quidem, quia receperant se eorum curam habituros, iustitiam autem, quia ideo stipendia eis numerata habebant, à ciuibus, ad quos eæ vineæ pertinent.

Assertio tertia. *Circumstantia* Quid, *mutat speciem, quando ratione quantitatis, aut qualitatis obiecti circa quod peccatur, actio quæ alioqui venialis fuisset, propter exiguitatem materiæ intra obiectum, fit mortalis ob eiusdem grauitatem.*

Mutat item hæc circunstantia speciem peccati, cum obiectum habet specialem qualitatem, à qua actio, quæ circa illud versatur, specialem mutuatur malitiam, diuersam ab ea, quæ eidem conuenit à prædicto obiecto. Ita dicendum est pœnitenti, quod rem sacram sit furatus, quod Clericum, aut parentem percusserit, quod persona cum qua peccauit, votum castitatis emiserat, quia à qualitate obiecti, circa quod peccatur, actio specialem habet malitiam trahit.

Quarta Assertio. *Circunstantia* Vbi *mutat naturam peccati in duobus casibus.*

Primus est, cum actio directe repugnat sanctitati loci, vt si res dicata templo, aut ad illud delata, quo securior foret, capiatur, aut inde extrahatur, quia sic violatur locus sacer, vel potius Deus, cuius fidei & custodiæ, res commissa erat, in quantum loco religioso præsidet. *Eos sanè*, inquiunt Pat. in Conc. Arausic. *qui ad Ecclesiam confugiunt tradi non oportet, sed loci sancti reuerentia, & intercessione defendi*, can. 4.

Secundus casus, in quo, circunstantia *vbi* mutat naturam peccati, est, cum actio vitiosa ob locum, est prohibita speciali præcepto, vt est effusio sanguinis, & seminis, per quam locus religiosus polluitur, vt habetur in cap. significasti 5. de adulteriis, vbi Alex. 3. significat sacrum locum adulterio fœdatum per aspersionem aquæ benedictæ reconciliandum esse. Ita autem rem habere, vt dicimus indicat hæc ratio. Facere contra præceptum Ecclesiæ in re graui, est mortale, nec proinde tacendũ in Confessione. Sed ex hypothesi Ecclesia, speciali præcepto mandat haberi curam templi, ac reuerentiæ maioris causâ, nihil in eo fieri quo eius sanctitas lædatur ergo si secus fiat, peccabitur, cum obligatione explicandi talis peccati in Confessione.

Vltima Assertio. *Circunstantia finis, quæ explicatur particula* Cur *est explicanda, cum quis peccando finem aliquem intendit, qui continet malitiam distinctam à malitia medij.*

Vt si quis furetur vt habeat vnde oppugnet castitatem Virginis, si occidat, vt euiscerando mortuum, dæmonem consulat, ratio est, quia medium in hoc casu duas habet malitias, primam quæ petitur ab obiecto, alteram à fine, & ambæ sunt inter se diuersæ. Reliquæ sunt circunstantiæ duæ numero, de auxilijs, & modo, prima explicatur his vocibus, *quibus auxilijs*, altera, istâ, *quomodo*. Et prima speciem mutat, quando media, speciali sunt lege prohibita, ab ea, qua prohibetur finis, vel certe quando finis non prohibetur, sed media, vt accideret si quis incantationibus vellet ditescere, possidere enim plurima, non est peccatum ad id autem, nisi superstitionibus, aut magia, vitiosum est ac turpe.

Altera, speciem item mutat, quando fit aliquid cum conscientia erronea, quod putatur esse mortale, cum tamen non sit, nisi veniale. Circa prædicta.

A Dubitatur primò. *An de his circunstantiis mentionem in Confessione fieri oporteat, quando hæ non fuerunt in actum redactæ, sed tantùm volitæ v.c. consensit virgo interius ad stuprum, quod tamen consummatum non fuit, quæritur an teneatur in Confessione dicere se esse Virginem.*

Affirmat Nau. negat Sotus, & meo iudicio melius, quia vt dicemus alias, ratio stupri, violentiam exigit, quæ hic est nulla, quare communis est opinio, stuprum non admitti, cum vltro ac sponte, nec coacta, virgo in libidinem consentit. Less. lib. 2. de instit.

Dubitatur secundò. *An sacerdos qui in malo statu multos communicauit teneatur in Confessione exprimere numerum eorum quibus Euch. impertiit.*

B Certum est eum peccare mortaliter qui Eucharistiam in statu peccati mortalis consecrat. Quia conficiens Sacramentum tenetur se conformare Deo primo eius authori, secundum eam rationem, qua in eo operatur gratiam, insuper & Sacramento ipsi, quatenus sanctificat. Atqui vtrumque fit per sanctitatem, & gratiam, ergo consecrans sanctus similiter esse debet per gratiam, & vacuitatem à culpa.

Difficultas est, quando ministrans, Sacramentum non conficit, sed præsentes duntaxat communicat hostias, quæ consecratæ antea fuerant, ab alio.

Et prima sententia est, eum tunc non peccare, quam tuentur Vasq. in 3. part. to. 2. disp. 136. cap. C 3. num. 38. Crucius in direct. Confess. par. 2. q. 4. dub. 3. conclus. 1. Diana de circunst. resol. 41. Fundamentum eorum est, quod qui ministrat. Euchar. consecratam, minister non sit Dei ad iustificationem proxime, vt in aliis Sacramentis, sed tantùm applicans actiua passiuis.

Secunda contraria, eaque probabilior defenditur à Filliuc. to. 1. tract. 4. cap. 9. num. 171. Ægid. q. 64. art. 6. dub. 1. num. 35. & nititur hac ratione, quod ministrare Sacramentum impuris manibus, & mente corrupta per peccatum, fit contra sanctitatem & reuerentiam Sacramenti, quod non debet censeri culpa leuis.

An autem dictus Minister tot peccata committat quot personas communicat, disputatur à Theol. D & affirmatiuam tenet Ægid. loco ante citato.

Alij vnum tantum esse aiunt in genere moris, cuius opinionis assertores sunt, simulque defensores Tanner. in 2. 2. disp. 4. q. 2. dub. 4. num. 56. Henriq. lib. 5. cap. 5. num. 6. Ratio eorum est, quod qui ad sacram mensam accedunt, sint instar vnius, omnesque collectim sumpti, habeant rationem vnius obiecti, non plurium, ex quo fit vt non sit nisi vnum peccatum mortale, illis omnibus Sacramentum Eucharistiæ distribuere. Qui secus sentiunt sic disputant, tot sunt peccata, quot sunt actus, quando actio versatur circa terminum definitum, & in eo consummatur, & finitur, sed actus communicandi habet suum terminum definitum, in quo E perficitur & completur, ergo, &c. vtraque sententia est probabilis, tutior tamen prima.

Dubitatur tertiò. *An fur teneatur exponere summam pecuniæ quam est furatus.*

Affirmant Gab. Vasq. in 3. part. to. 4. q. 91. art. 1. dub. 3. Megala in 1. part. lib. 5. cap. 12. Bonac. de Sacram. disp. 5. q. 5. sect. 3. punct. 2.

Negant Fagundez de præceptis tract. 2. dub. 4. cap. 4. num. 2. Diana de Circunst. aggrauant. resol. 14. eorumque opinio mihi videtur esse verisimilior, causa est, quod ad impletionem officij, sit satis,

pœnitentem, culpas suas omnes mortales, specie & numero differentes, exponere, id facit, qui sacerdoti significat, furatum se esse in ea quantitate, quæ ad mortale sufficiat, sic enim, hic statum pœnitentis, quantum est satis, cognitum habet, ergo nihil exigere præterea ab eo potest, quod sit necessarium, ad illum absoluendum.

Obiicies. Circunstantiæ speciem mutantes, sunt explicandæ Confessario, ergo & augentes. Consequentia est neganda: Disparitatis hæc est causa, quòd peccata pœnitentis omnia, tam numero, quàm specie differentia oporteat esse cognita Confessario, ac proinde etiam circunstantiam, quæ speciem mutat, cùm ab ea mutatione habeat, vt sit peccatum ab aliis distinctum, quod de circunstantia augente intra eandem speciem dici nequaquam potest, cùm non sit peccatum, ab eo cui accidit diuersum, nec proinde eiusmodi, quod videatur necessariò esse exprimendum.

Sunt tamen casus nonnulli, in quibus circunstantia augens Confessario non est tacenda. Primus est, cùm peccatum ob quantitatem, aut aliam circunstantiam quæ ei aduenit, est reseruatum, vt sunt ingentia furta, ædium incendia quæ in multis Prouinciis reseruata sunt Episcopis.

Secundus est, cùm de obligatione restituendi, imponenda furi, constare non potest, non cognita quantitate rei per eum ablatæ, aut si constat, non tamen de eius facilitate, aut difficultate.

Tertius, cùm Confessarius pœnitentem de eo interrogat ob iustam causam, puta, quia putat spiritale aliquod incommodum imminere pœnitenti, ex eius circunstantiæ silentio. Sylu. verb. confessio 1. q. 9. Regin. tom. 1. lib. 6. cap. 4. num. 133.

Patet ex dictis. Sacerdoti qui peccauit cum fœmina, satis esse dicere, se teneri voto castitatis, reticendo, quòd sit Religiosus, aut Sacerdos. Quia cùm votum solemne non distinguatur à simplici, satis peccatum suum explicat, exponendo, quòd voto castitatis obligatus hæreat.

Patet 2. nihil esse necesse Sacerdoti, qui stuprum pœnitenti suæ volenti intulit, circunstantiam hanc exponere. Quia circunstantia pœnitentis non mutat speciem, sed eam notabiliter aggrauat. Ita Pontius in impedim. Matrim. cap. 24. parag. 2. Sancius in selectis disp. 11. num. 3.

Dubitatur 4. *An qui in peccato mortali confessiones excepit, teneatur exponere Confessario numerum pœnitentium, quos in tali statu absoluit.*

Affirmat Azor. part. 1. lib. 4. cap. 4. q. 6. Suar. 3. part. tom. 4. disp. 22. sect. 5. num. 55. & alij apud illos, nec sine magna probabilitatis specie.

Contraria tamen opinio in praxi est tenenda, quam propugnat Rodrig. in summa, to. 2. cap. 44. & prob. Quia in genere moris, omnes illæ confessiones, non faciunt nisi vnum peccatum continuũ, maximè quando inter eas non interiacet magnum interuallum temporis, tũc enim censentur esse continuæ, ac ab inuicem non diuisæ, sufficiet ergo in eo casu dicere Confessario, se in malo statu confessionibus audiendis dedisse operam, absque eo quòd sit necesse indicare eorum numerum, quibus in eo genere accommodauit operam suam.

Dubitatur 5. *An pœnitens teneatur dicere opus se fecisse, quod duplici lege erat prohibitum.*

Sensus est, an opus esse præceptum, aut prohibitum duplici lege, sit circunstantia explicanda in confessione.

Dico primò, *quòd res sit à pluribus prohibita, circunstantiam non esse, cùm prædicta res omittetur, qua* A *in confessione explicari debeat:* Quia actio non habet bonitatem, aut malitiam suam, à præcipientibus ergo nec ex eo quòd sint plures, qui eam prohibent, aut imperant, multiplicem habet bonitatem, ergo nec malitiam, cùm omittitur contra eorum præceptum, qui illam fieri voluerunt, aut omitti.

Confirm. Tam iure diuino, quàm humano, furtum est prohibitum, & tamen non est nisi vnum peccatum, ergo quòd diuersi idem præcipiant, aut vetent, peccatum non est multiplex.

Dico 2. *Cùm per præcepta imponitur diuersa obligatio, etsi tantùm numero diuersa, eorum facienda est in confessione mentio.* Quia facere contra diuersas obligationes, non est vnum peccatum, sed multa, patet in coniuge mœchante cum coniugata, quem B duplex peccatum admittere, non est dubium, eo quòd obligatur, & huius marito, & suæ vxori, iniuriam non facere, & tamen hæ obligationes, non differunt, nisi solo numero.

Similiter, si Princeps vetet exportari arma extra prouinciam, ne prosint hostibus, & Magistratus huius præcepti ignarus, idem prohibeat, ne vrbs destituatur præsidiis ad sui defensionem necessariis, singuli tenebuntur id non facere, ex duplici obligatione, quia duplici præcepto res est prohibita, cùm tam Princeps, quàm Magistratus rationem iustam prohibendi, aut iubendi habeant, & qui contra fecerint, duplici peccato peccabunt, inobedientiæ.

Dico 3. *Quando ex motiuis diuersarum virtutum, aut rectitudinum eiusdem virtutis, idem præcipitur,* C *aut vetatur, talium præceptorum faciendam esse mentionem in confessione,* quia eorum transgressio est in diuersa specie.

Sic iniusta percussio Clerici, est contra Iustitiam, & Religionem, quia eius intuitu, lex Ecclesiæ, illam sub pœna excommunicationis prohibuit, similiter, iniusta effusio sanguinis in templo, duplex peccatum est, sacrilegij scilicet, & iniustitiæ: sacrilegij quidem, quia Ecclesia Deo exhiberi cultum voluit, per abstinentiam ab effusione iniustà sanguinis, statuitque ea profanari locum sacrum, non aliis rebus: quare eum reconciliari oportet, antequam diuina in eo ritè & legitimè celebrari valeant.

Dubitatur 6. *An circunstantia sociorum, cum* D *quibus crimen est commissum, explicari in confessione debeat.*

Sensus est; an qui fœminæ paratæ licet, auctor peccãdi extitit, teneatur id in cõfessione exprimere.

Dico primò. *Qui causa fuit, cur aliqui peccauerint, aut occasio, huic incumbere, de eo Confessarium certiorem facere.* Quia tale peccatum est distinctum à cæteris, vtpote scandali actiui generalis, contra bonum proximi, ergo non debet in confessione sileri.

Antecedens probatur. Est scandalum D. Tho. 2.2. q. 43. art. 1. dictum vel factum minus rectum, præbens ruinæ occasionem proximo, facit hoc qui alteri suadet facinus efficaciter, debet ergo hoc ipsum Confessario dicere in Sacramento.

Dico secundò, *Qui aliorum opera est vsus, ad per-* E *petrandum facinus ad quod illi ipsi parati erant, ex probabili quorundam sententia, de eo non necessariò illi quidquam narrandum esse Confessario.* Quia in eo nihil admisit quod specialem maculam habeat, nam in tali vsu, nec est scandalum, nec propria & moralis inductio, cùm voluntas iam ex se, & sua sponte ad peccatum esset disposita. Ita Azor. par. 1. lib. 2. cap. 16. q. 5. Suarez in 3. part. tom. 4. disp. 22. sect. 4. num. 18.

Contraria sententia est Caiet. 22. q. 78. art. 4.

Sanch. lib. 1. in præcept. cap. 6. num. 14. Bonac. tract. de legib. disp. 2. q. 4. punct. 2. eaque tenenda in praxi.

1. Quia qui eorum operam postulat qui de se ad peccandum, sunt parati vt minimùm cooperatur malæ eorum voluntati, quod peccatum est haud dubiè diuersum ab eo quod admitteret, si tantùm peccaret, & non adiutus eorum auxilio, quibus ad id vtitur.

2. Petere ab aliquo parato, id quod sine culpâ dare, vel facere non potest, quia est de se, ac natura sua malum, malum est, maximè si penes petentem ius est nullum, quo postulatum suum tueri possit, sed fornicari malum est, ac omni tempore cuilibet in id opus incumbere, est prohibitum, ergo & eius postulatio similiter est mala.

3. Concurrere ad hanc numero actionem malam malum est, sed hæc indiuidua fornicatio pendet ab eo, qui illam consulit, aut causâ sua fieri exigit, quia etsi meretrix ad eam, sit parata, hanc tamen numero non admitteret, nisi hîc & nunc, consulens ad eam induceret, vt enim fornicatio fuse sumpta, pendet à volũtate meretricis ad eam se determinantis, ita & hæc in indiuiduo, à consilio huius in particulari, qui voluntatẽ meretricis ad eam prece sua, ac inductione inflectit, ergo peccati duplicis est reus, quisquis meretrici paratæ se prostituere cuilibet, auctor est, operæ suæ, sibi hîc & nunc commodandæ ob libidinẽ eorum peccatorũ primum est scandali, seu inductionis ad peccatũ, alterũ fornicationis. Sanè peccat qui absque necessitate cõfessarium, paratum licet, sed vitiosum, adhibet ad expiationem animi, quia materiam ei suppeditat, ex qua hîc & nunc occasionem peccandi sumet, quàm non est ergo veri absimile, insontem non esse, qui meretricem volentem, ac paratam comprimit? non est tamen ea circunstantia de genere earum quæ sunt declarandæ in confessione, quia ex iis quæ vt plurimum accidunt, Confessarios, satis intelligit dictam fœminam, ab eo qui se fornicatum dicit, ad id inductam esse.

Dubitatur 7. *An retentio diuturna rei alienæ sit circunstantia necessario explicanda Confessario.*

Dico 1. *Qui rem alienam sibi seruat, tandiu peccare, quandiu eam Domino redhibere animum non inducit.* Less. lib. 2. cap. 12. dub. 3. num. 11. Vasq. in 1. 2. to. 3. disp. 75. cap. 2. ratio est, quod continuo Domino noceat, eum contra fas, æquumque priuando vsu rei suæ, quæ læsio assidue procedit à libera voluntate non restituendi, aut eius voluntatis omissione, est ergo pro peccato actuali habenda, eo modo, quo est operis externi omissio, qua quis læditur, lethalis culpa.

Dico 2. *Hoc peccatum à prima acceptione distinctum non esse, nisi extrinsece:* puta quia restitutio omittitur, à qua omissione habet tale peccatum, vt priore accidentaliter sit grauius.

Dico 3. *Volitiones internas, quibus alieni retentio formaliter est volita, & renouata, postquam fuerat notabiliter interrupta, per formale propositum illud restituendi Domino explicandas esse in Sacramento.* Probatur, sic est Confessario, sua à pœnitente euoluenda conscientia, vt peccatum nullum de quo hæc eum redarguat, tacitus supprimat, at est pœnitens tot scelerum reus, quot ab eo fluxere opera, quibus est eius voluntas retinendi alieni, intercisa formaliter ac propriè, dabit ergo hic operam vt intelligat quam sæpe secum ipse statuerit non restituere, aut à voluntate fixa ac stabili, quam conceperat satisfaciendi Domino, abduci se ab insita mobilitate ani-

A mi est passus, toties enim est censendus lethalem contraxisse maculam. 2. Peccata non tantum specie, sed etiam numero differentia exponenda sunt in Sacramento, sed volitiones sæpè repetitæ quæ retentionem rei alienæ, aut omissionem restitutionis faciendæ, pro obiecto habent peccata sunt eaque numericè à se inuicem distincta, quamuis prædictæ volitiones non sint intercisæ actu contrario, sed naturali duntaxat obliuione, somno, aut re alia simili, sunt ergo hæ volitiones interruptæ, ac repetitæ postea, confitendæ: Contraria tamen opinio non est improbabilis, nẽpe interruptionem hanc non necessariò in confessione explicandam esse, sed sufficere vt dicatur quandiu res retenta fuerit, quàm sæpe occasiones se obtulerint eius restituendæ Domino, & tamen fuerint omissæ.

B Alij nec improbabiliter asserunt satis esse exponere durationem retentionis, quia omnes volitiones, non restituendi ordinantur (inquiunt) ad continuationem vnius actos externi, à quo habent illæ esse, censeantur esse vnum peccatum moraliter.

Dubitatur 8. *An circunstantia persona cum qua scelus est admissum retegi possit in Confessione.*

Nullo modo indicari posse dixerunt hi Theologi Marsil. in 4. q. 12. art. 2. Caiet. in summa verbo Confessio condit. 3. Nau. in summa cap. 7. num. 1. Pitigianus in 4. sentent. to. 2. disp. 21. q. 2. art. 8. concl. 1. Faber. de pœnit. in 4. sent. distinct. 17. q. vn disp. 24. cap. 5. num 97. Malderus in 2. 2. tract. 7. cap. 1. dub. 4. Vega in summa to. 2. capite 8. casu 12.

C Dico 1. *Ne socius criminis nominetur in confessione, obligari pœnitentem adire, cum licentia sacerdotem, cui ipse sit ignotus, si eius detur copia.* Ratio est, quod sic, tam sibi pœnitens, quam socio bene consulit, sibi quidem, ea tacendo, quæ manifestata religionem ei iniicere peccati possent, socio autem, eius famæ parcendo etiam apud sacerdotem vnicum. Henriq. lib. 5. cap. 9. P. Nau. l. r. de rest. cap. 4. n. 263.

Dico 2. *Nec tùm etiam affinem delicti nuncupandam esse in Confessione, cum peccati nostri species intelligi potest eo tacito, aut ex eius indicio, & significatione, graue aliquod scandalum oriri.* Ita Sotus in 4. dist. 18. q. 2. art. 5. ad 5. pars prima est certa. 2. probatur cum finis præcepti sit charitas, non est probabile, velle Deum, integre de peccatis confessionem institui, cum periclitatur amor erga proximum, aut eius honor, at vtrumque scandalo læditur, damnis autem, quæ timentur ex manifestatione socij, debita ei caritas violatur, quare si complicis fama grauiter est lædenda apud Prælatum confessarium, reticeri debebit peccatum quatenus erit necesse, ad prædicti complicis seruandum bonam opinionem, quia confessio quæ est instituta ad salutem hominum, cedere non debet in vllius damnum graue, aut tristitiam, vt accideret si socius pœnitentis, sciret peccatum suum, esse Prælato cognitum, aut ab eo cognoscendum.

Dico 3. *Quando nihil metuitur eorum, quæ in superiori assert. notauimus, sed tantùm leue damnum famæ apud confessarium, virum probum, & aliter confiteri integrè non possumus, personæ circunstantiam reticendam non esse.* Huius sententiæ quæ est verissima, author D. Thom. in 4. dist. 16. q. 3. art. 2. quæstiuncula 5. ad 5. Bonau. in 4. distinct. 21. art. 1. q. 3. Palud. in 4. dist. 16. q. 3. ar. 3. Richard. in 4. dist. 21. art. 5. q. 2. Nau. c. 7. manu num. 3. Alens. p. 4. q. 77. mem. 1. art. 1. Laym. lib. 5. Comitol. respons. lib. 1. q. 18. D. Thomæ tract. 6. c. 8. nu. 12.

Ratio hæc est, quòd cuique salute sua, fama alterius posterior esse debeat: at salus nostra, pendet à iure confitendi integrè: ergo cùm hoc esse nequit, sine euulgatione alienæ culpæ, ac auctoris eius, non est culpanda.

Addamus huic argumento & aliud. Si retegi in confessione consortem criminis, est malum, maximè quia retectum, infamiam ei apud Sacerdotem affert, at nullam creat, 1. quia, vt Thelogi primarum partium aiunt, non est dandum vitio alienum vitium, vni, aut duobus narrare, à quibus nunquam est euulgandum alteri. Less. lib. 2. cap. 11. dub. 11. Pontius de matr. lib. 5. c. 18. Valer. tom. 2. Diana tract. 16. 2. Miscellan. resol. 22. quia cùm periculum est nullum manifestandi eiusmodi criminis aliis, aut nullum, aut leue est famæ detrimentum, illud vni & alteri dixisse, quod pro sua prudentia æterno suppressuri sint silentio.

Secundò, vt est infamia famæ opposita, hæcque sit multorum opinio de aliquo, eiusque facinoribus, non est quis futurus infamis, nisi malè apud multos audiat, at hoc quis metuat, ex confessione apud vnum sanctè & religiosè obita? Est enim Sacramenti pœnitentiæ forum adeo arcanum & tectum, vt in eo cognita peccata nullo vnquam tempore à quoquam vel minimo indicio proferri, aut significati possint, quod monitum est Pet. Soti in lect. 10. & alterius Soti in 4. dist. 18. q. 2. art. 5. & ita suspicionem nullam habet, crimen in sacra confessione enuntiatum, enuntianti allaturum infamiam, cùm ex ea notitia, nullum complici malum immineat, sed bonum, vtpote pro cuius salute Confessarius ad orandum Deum inducatur.

Obiicit Malderus. At enim existimationem, ac honorem socij, manifestatio admissi ab eo criminis affligit, ac perdit apud Sacerdotem, quod ipsum crimen esse quis neget? Respondend. negatione Minoris. Primò, quia pro salute procuranda, & huius Sacramenti maiestate retinenda, fama vnius aut duorum, magnopere non est curanda. Secundò, hoc ipso quòd quis se decipi est passus, ac trahi in societatem criminis alieni, iure retinendæ famæ apud Sacerdotem cessit, cùm ignorare non potuerit, hoc ei per confessionem aliquando explicandum esse. Tertiò, crimen non est criminis socium nominare probo Sacerdoti, quia potior cuique sua salus esse debet, cuius instrumentum est confessio, quàm alterius cuiuspiam existimatio.

Obiicit 2. Peccat mortaliter, qui temerè & sine causa de alio iudicat in re graui, quia falsum ei crimen imponit, in quo famam eius vulnerat ac lædit: At idem efficit, qui consortem culpæ suæ, apud Sacerdotem traducit. Neganda est Minor: disparitatis hæc est causa, quòd per iudicium temerarium gratis fiat iniuria proximo, qui ex leuibus indiciis, falsi criminis arcessitur, quod esse sine culpa non potest, quorum nihil est simile in confessione culpæ, quam quis Sacerdoti religioso explicat, qui eam silentio obruet sempiterno.

Dubitatur 9. *An interruptio actus interni, sit circunstantia necessariò explicanda.*

Certum est ex communi sententia, & praxi Ecclesiæ, teneri singulos, peccata omnia mortalia, quorum recordantur, tam specie, quàm numero diuersa singillatim in confessione exprimere, alioqui quantum est satis non esset Confessario eorum status cognitus: difficultas est, quando quis diu in aliqua mala voluntate hæsit, quam & sæpe interrupit, an & quomodo hæ interruptiones explicari in confessione debeant.

A Prima sententia est, eas confitendas esse, quantumlibet sint breues, & profectæ tam à cogitatione contraria non peccandi, quàm à naturali aliqua distractione. Ita Vasquez in 3. partem tom. 4. q. 61. art. 1.

Secunda sententia est, tales interruptiones, quamuis longas, explicandas non esse, quia cùm voluntas, nunquam consensum in rem malam, aut cogitationem turpem reuocauerit, censetur habitualiter semper in eo consensu permansisse, & consequenter omnes illæ cogitationes, aut volitiones malæ, habentur pro vno peccato.

Tertia sententia docet, tales interruptiones in confessione explicandas, quādo sunt notabiles, quia
B tunc facilè notari à pœnitente, & ab eo exponi Confessario possunt, non item quando ità sunt breues, vt designari nequeant, quia tunc in ordine ad confessionem, & morale iudicium, sunt vnus actus, & hanc sententiam tenent Canus in relatione de Pœnitentia, p. 5. Crucius in Directorio conscientiæ, p. 2. de Sacramento pœnitentiæ, q. 3. dub. 6. Ægid. diff. 7. dub. 7. num. 51. Suar. tom. 4. in 3. Homob. de Exam. eccl. par. 1. tract. 5. cap. 13: q. 53. Salas tom. 2. tract. 13. sect. 8. quam Lopes p. 1. instruct. q. 9. art. 2. diffic. 31. probabilem existimat, & in praxi tutam. Primò, quia cùm vix possint eiusmodi interruptiones nobis esse cognitæ, nec teneamur ad impossibile, satis videtur esse, in
C tali casu dicere tempus, quo cogitatio, aut voluntas mala durauerit, quia per hoc, quantum est satis, pœnitens statum suum explicat. Secundò, quia cùm interruptiones illæ, valde sint breues, & sæpè indeliberatæ, vix variant iudicium morale Sacerdotis, circa actum malum cogitatum, aut volitum. Idem dicendum videtur de peccato, quod in actum externum prodit, nam vt dicatur interrumpi, quantum est necesse, vt sit multiplex numero, debet tam actus externus, quàm internus simul desinere, quandiu eorum alter est in actu, veréque durat, tandiu censetur peccatum continuari, & esse vnum numero. Ita authores citati pro tertia sententia, iuxta quam dicendum est, eum, qui aliquò iter habet peccandi causa, etiamsi in via nonnun-
D quam hæreat, cibi, aut quietis capiendæ causâ, vel alia omnia à scelere meditato, ac volito per naturalem distractionem cogitet, dummodo iter suum interim prosequatur, eius peccatum vnum esse, non multiplex. Primò, quia cùm quies & cibus sint necessaria, ad confectionem itineris, ea faciens, censetur illud continuare & prosequi, cùm enim prior intentio reuocata non fuerit, censetur virtualiter perseuerare in illa actione externa, itineris suscepti ad occidendum.

Hæc quidem probabiliter omnia, perspicuitatis tamen maioris causâ. Distinctione videtur mihi nodus hic posse expediri, cuius ego partes ambas in sequentes Conclusiones includam.

E Prima Assertio. *Quoties actus interni mali, interrumpuntur actu contrario, vt si quem, verbi causa, peccati sui pœnitet, si cognita eius fœditate ac macula, honestatem virtutis oppositæ amplecti statuit, toties credendum est peccari, cum obligatione ea peccata confitendi, quæ numero tantum, à se sunt diuersa.*

Probatur voluntates illæ internæ, interruptæ & repetitæ, sunt vera peccata, eaque numero inter se diuersa, ergo in confessione non tacenda.

Secunda Assertio. *Quando voluntas interior interrumpitur per obliuionem, somnum, aut incogitantiam, & postea renouatur, probabile est, actus malos, vt desideria, odia, imprecationes & similia, in quibus*

versatur, non necessario fatenda esse distinctè, & in indiuiduo.

Est authorum quos citauimus pro secunda sententia, qui omnes asserunt, quod voluntas faciendi aliquod peccatum externum, quandiu opere non completur, nec interrumpitur per actum contrarium, licet physice non continuetur, & postea renouetur, esse tantùm vnicum peccatum, ratio est 1. quod actus illi interni omnes referantur ad externum, vt media, & præparationes ad finem, qui cùm sit vnicus, & illa quoque talia sunt existimanda moraliter. 2. quod actus illi, modico temporis interuallo à sese sunt seiuncti, ergo non pro pluribus actibus, sed vnico moraliter sunt habendi.

Confirmatur, quandiu interruptio non fit per contrariam voluntatem, idest per pœnitentiam, vt loquitur Lopez ante citatus, in voluntate prima ea censetur quis moraliter perseuerare, ergo eam non interrumpit moraliter, donec habeat contrariam ergo licet sæpius eandem repetat absque prædicta interruptione tenetur eandem voluntatem habere, ergo & idem peccatum committere hęc ferè, aut similia Lopez.

Tertia Assertio. *Quando plures sunt partiales actiones, siue internæ, siue externæ, quæ concurrunt ad vnam actionem integram constituendam, siue id faciant, vt partes integrantes, siue vt viæ, & præparationes, satis est illum integrum, & perfectum actum confiteri, vt fornicationem v. c. non memoratis tactibus osculis, & verbis impudicis quæ illam præcessere.*

Ratio est, quod illa omnia ad eam speciem luxuriæ ordinentur tanquam eius initia, complementa aut causæ. Candid. de Confess. disq. 24. art. 22. dub. 10 Quid si tactus & oscula huiusmodi actum subsequantur? Existimant aliqui vt Candid. modo citatus non esse explicanda, quia sunt eius quasi complementa Henriq. lib. 5. de pœnit. cap. 5.

Ego contra non tacenda aio, ita asserendi causam habeo vnicam, nempe quòd tales tactus sint principia alterius copulæ. Bonac. de Sacrament. disp. 5. q. 5. sect. 2.

Assertio 4. *Probabile est quod quando non potest iniri verisimilis numerus actuum internorum satis sit notare tempus, quo quis in peccato perseuerauit.*

Quia iuxta auctores secundæ sententiæ, actus illi interni peccata non sunt plura, sed vnum continuum, quod componitur ex multis partialibus: tanquam ex partibus integrantibus, ordinatis ad vnum integrum, & perfectum externum, sed quia status vnus peccati distinguitur ab alio, explicandum est quanto tempore durauerit status eius hominis, qui eundem actum malum sæpe sibi repetendum credidit.

Assertio vltima. *Mihi tamen longè est probabilius eiusmodi actuum internorum ineundum esse numerum.*

Quia peccata tam specie, quàm numero distincta explicari in confessione est necesse, at quæ sunt in voluntate hæc, temporis interruptione, multiplicantur numero, ergo, &c.

Dubitatur 10. *An voluisse vno eodemque voluntatis actu furari mille, decem hominibus, sit circumstantia manifestanda Confessario.*

Negant Duardus in Bulla cœnæ lib. 3. q. 2. nu. 2. Suar. to. 4. disp. 22. sect. 5. nu. 35. Megala in 1. part. pro ratione proferunt. 1. quod peccatorum vnitas ab vnitate petatur operis, & obiecti, at ambæ hæ res in præsenti reperiuntur causa, in primis, actus est vnicus voluntatis. 2. obiectum formaliter vnicum, nam etsi materialiter sit plura, in ea tamen

A tendit voluntas per modum vnius non plurium. 3. quia illa plura concurrunt ad vnam malitiam numero, quæ ad ea, substantialem proinde respectum habet.

Aduersaria sententia propugnatorē habet Gabr. Vasq. ad quam rem confirmandam non leuia confert argumenta, maiorum autem neruorum hæc videntur.

Primum quòd actus specificatur ab obiecto formali, at ei, qui in facultates plurium inuolare parat, plura obuersantur animo, eaque omnia rationi contraria, ac mala, habet ergo actio, qua molitur quis perniciem multis, malitias multas numero distinctas.

Secundum, tot sunt peccata in opere, quot cùm B rectaratione repugnantiæ, specie aut numero diuersæ, est enim peccatum priuatio rectitudinis debitæ inesse actui.

At si consulitur ratio, si auditur prudentia, referet vtraque, nihil esse turpius, quam nocere proximo, aut fortunis eum euertere, ergo cùm hic non vnius, sed plurium res agatur, non vnam duntaxat actui, quo bona quis aliena auertere statuit, sed plures inesse fœditates, intellectus voluntati deteget. Sunt enim obiecta plura integra materialiter, quorum quodlibet, ex se & independenter ab alio est aptum constituere vnum peccatum, sunt enim decem iniuriæ diuersæ numero, quæ fierent decem distinctis hominibus, proindeque & peccata decem numero inter se diuersa, vnumquodque enim obiectum dat malitiam suam actui numero diuersam.

C Confirmatur, qui inducit aliquem ad homicidiū, duplicem malitiam contrahit intra latitudinem homicidij, vnam respectu eius, quem vult interfici, aliam respectu eius quem inducit, ergo à pari, &c.

Probatur mihi hæc opinio, simulque eorum qui à numero hominum quibus quis actu voluntatis vnico, obesse destinat, aiunt hunc circunstantiam trahere, non tacendam in confessione, sunt enim peccata singula, tam quæ numero sunt, quam specie differentia aperienda confessario, at id facere non est facile, tacito eorum numero quibus malè consultum volumus, ergo narrari debet Confessario, planeque retegi.

D Dubitatur 11. *An qui cognouit carnaliter monialem teneatur in confessione exponere qualitatem eius; & an sufficiat dicere se rem habuisse cum fœmina obligata voto castitatis.*

Assertio vnica. *Non necessario facienda est mentio monialis, sed satis est dicere se peccasse cum fœmina quæ tenebatur voto castitatis.*

Ratio est, quod professio publicè facta non differat à voto simplici, ergo satisfacit præcepto de confitendo integrè qui dicit se peccasse cum fœmina obligata voto castitatis; ita authores multi asserunt, & probabiliter apud Antonin. Dianam, de circunstantiis resolut. 3. & 4. sacerdoti, qui peccant cum fœmina satis esse dicere se teneri voto castitatis, E reticendo quòd sit religiosus & sacerdos, quia sacerdotum, & religiosorum vota, solemnia à simplici non differunt, satis ergo hi peccatum suum explicāt, dicendo se violati voti castitatis reos esse, similiter qui pœnitenti suæ vim intulit, talis eum circunstantiæ, meminisse in confessione non est necesse, nisi vbi est hæc luxuriæ species authoritate Episcopi inter casus reseruatos posita, causa est, quod circunstantia pœnitentis, non mutat speciem, sed notabiliter tantum aggrauat. Ita Basilius Pontius in tract. de impedimentis Matrimonij cap. 30.

cap.30. §. 2. Sancius in practicis disp.11.n.3.

Dubitatur 12. *An circumstantia recidiua sit confitenda.*

Teneri pœnitentem consuetudinem peccandi confiteri si à confessario interrogetur, tenent Vasquez. Henriquez lib.1.cap.8. quia consuetudo (inquiunt) peccandi arguit in pœnitente propositum infirmum emendationis, maximè, si hæc oritur ex proxima peccandi occasione, quam pœnitens tenetur resecare. Contrariū docet Sancius in selectis disp.9.n.6.& hæc opinio priore videtur esse probabilior, & sequenda in praxi. 1. quia confessarius, ius non habet interrogandi pœnitentem de consuetudine peccandi, nisi eius rei grauem causam habeat quæ raro accidit, deinde non est in eius iure afficere pœnitentem dedecore, cognita eius peccandi consuetudine, sed debet eum statim absoluere, si dolorem de præteritis concipit cum proposito futuræ emendationis. 2. Si pœnitens, teneretur aperire consuetudinem peccandi, teneretur quoque repetere peccata iam legitimè confessa, quod nulla ratio probat, nec de eo præceptum est humanum, aut diuinum.

Dubitatur 13. *An diuturnitas temporis, quo quis mansit in opere aliquo malo sit circumstantia necessario aperienda in Confessione.*

Affirmat Tannerus in 2. 2. disp. 4. q 6. dubio 14. n.415. Negant Zerola in praxi Episcopali cap.12. q.15. Vasquez tomo 4. q. 91. de quorum mente.

Dico primò. *Durationem in se, ac præcisè spectatam, circumstantiam non esse, quæ necessariò debeat dici in Confessione*: Quia duratio circumstantia est de earum numero quæ aggrauant, & non mutant speciem, at circumstantiæ quæ sunt tales, ex dictis antea, non sunt necessariò detegendæ Confessario.

Dico secundò. *Durationem per accidens explicandam esse, quando pœnitenti constat actionem se malam interrupisse frequenter, & tamen de earum interruptionum numero certi nihil habet.* Quia quando de ea diuturnitate se accusat, confitetur quantum potest, ac debet integrè. Inferunt hinc Canus relectione de pœnitentia p. 5. Crucius in directorio conscientiæ p. 2. de Sacramento pœnitentiæ q. 3. dub.6. & alij apud Salas tomo 2. tract. 13. voluntatem committendi actum aliquem externum, qui sit malus, quandiu opere non completur, nec interrumpitur per actum contrarium, licet physicè interrumpatur per somnum aut aliam occupationem, & postea renouatur, vnicum tantum peccatum esse, nisi inter ipsos voluntatis actus, multum temporis intercedat, quia tunc esset moralis interruptio, proindeque peccata diuersa numero, quod non accidit (inquiunt) prædicti authores, quando actus voluntatis renouantur circa idem obiectum, tunc enim moraliter sunt inter se continui, ob moram temporis exiguam, quæ inter eos intercedit, estque hæc opinio probabilis.

Inferunt. 2. Doctores, furem qui diu rem alienam retinuit, facere officium in confessione, cum se accusat de defectu in restituendo, nec à Confessario interrogandum esse, de diuturnitate, quæ est opinio Petri de Nauarra l. 4. cap. 4. num. 9. Antonini Dianæ de circunstantiis resol.58.

Dubitatur 14. *An fatenda sit circumstantia eius peccati cuius committendi periculo se quis exposuit.*

Respondeo. Affirmatiuè, quia vt ait Suarez tomo 5. disp. 18. sect. 3. n. 16. eiusdem est malitiæ, constituere se in periculo morali admittendi alicuius criminis, & illud admittere, quo enim præcepto tenemur crimen vitare, obligamur etiam ad canendum proximum illius periculum. Ita qui se exposuit periculo occidendi, aut mœchandi, id fateri in confessione debet, sicut peccata ipsa si completa forent.

Dubitatur 15. *An circumstantia delectationis morosæ circa species luxuriæ naturalis, sit necessario explicanda, vt quòd persona imaginationi obiecta, sit monialis, coniugata,* &c.

1. Sententia affirmat quam defendunt Villalobos tomo 1. tract. 5. dub. 3. Sanchez lib. 1. summæ cap.2. n.11. Less.4. de inst. cap.3. dub.15. num.123. Bonac. de Matrim. q. 4. pun. 8. pro resolutione sit.

Prima Assertio. *Non est necesse explicare in confessione personam, de qua quis est delectatus carnaliter, delectatione simplicis complacentiæ, sine affectu ad opus.*

Ita Vasquez in 1. 2. tomo 2. disp. 112. cap. 2. & alij apud Reginaldum lib.18. c. 2. sect. 3. probatur, voluntas non fertur nisi in rem apprehensam, & sub ea consideratione qua apprehenditur, quia peccatum debet esse voluntarium, quale non est, non consideratis omnibus, in quibus est actio, sed intellectus in his delectationibus, de quibus est sermo, non apprehendit aliud, quam quòd est delectabile, secundum tactum, non autem iniuriam quæ fit marito v. c. per adulterium cogitatum, Deo per constuprationem virginis, ei dicatæ per votum. Confirmatur, voluntas in eiusmodi delectationibus, non versatur circa earum obiectum, v. c. fœminam coniugatam, aut monialem, quatenus tale obiectum est iniuriosum alteri, nempe viro, cui fœmina iuncta est in Matrimonio, nec expressè, aut interpretatiuè approbatur, talis iniuria, cum nullo modo operans consentiat, ac feratur in opus externum, & reipsa exequendum, quo solo iniuria irrogatur.

Assertio secunda. *Quando delectatio consistit in voluntate efficaci ac desiderio operis externi, circumstantia personæ, in quam fertur, est explicanda Confessario.*

Quia cùm talis delectatio specificetur ab obiecto externo, in quod fertur, tanquam in finem, & terminum, sitque proinde semper eiusdem speciei cum illo, pro diuersitate obiectorum, diuersæ quoque sunt futuræ malitiæ, in tali delectatione, sed peccata specie distincta, explicari confessario debent, ergo & hæ delectationes efficaces. 2. delectari voluntate efficaci in re mala, vt exequenda, est in ea sibi complacere, eamque executioni mandare velle, sed hæ complacentiæ, pro diuersitate specifica obiectorum, sunt diuersæ specie, cum opponantur diuersis virtutibus, ergo & diuersa peccata specie, ergo explicanda confessario.

Dubitatur 16. *An sit necesse eum qui se iactauit de peccato mortali, explicare in Confessione speciem eius, quod de clerico percusso, v. c. aut adulterio, sit lætatus, gloriamque captauerit.*

Dico primò. *Quando qui se de peccato proprio aut alieno laudat, in eodem quoque sibi complacet, eius speciem explicandam esse.* Ita Manuel tomo 1. summæ cap.53. concl.13. n.13. quia gaudere de peccato, sicut & illud desiderare, peccatum est eiusdem speciei cum peccato ipso, ergo eiusmodi quod taceri non debeat.

Dico secundò. *Etsi iactantia de peccato, sit sine gaudio de eo admisso, nihilominus, explicandam videri speciem peccati, de qua est talis iactantia*: Quia esse hæc nequit sine approbatione rei de qua laus quæritur; ergo cùm culpæ diuersæ, diuersas quoque

diocri diligentia olim vsos esse, vt debitè, & integrè animum per confessionem eluerent, quia confessio non est instituta à Deo, vt laqueos conscientiis inniceret, sed vt præmissa morali diligentia, bonaque fide, peccata cognita explicaret confessario, semelque legitimè exposita, æterna obliuione sepulta manerent, quod non modo valet in scrupulosis, quos, Emanuel Sa verbo dubium, Sanchez loco ante citato n 85. Ægid. disp. 7 dub. 8. num. 68. asserunt non debere fateri, nisi quæ possunt iurare esse mortalia, seque ea nunquam fassos, sed in quibuscunque aliis, etiam admittendum esse, narrat Sancius, eius enim opinio est, pœnitentem post mediocrem diligentiam, in conscientiæ suæ examine, non modo non teneri vlterius cogitare, de anteacta vita, sed etiam cùm occurrit aliquid, quod credit nunquam explicatum fuisse in confessione, posse eum, sibi persuadere, illud ipsum dictum esse, sed eius memoriam animo excidisse.

Obiicies exponere se periculo peccandi est malum, sed istiusmodi homines celando ea quæ putant nunquam dicta esse in confessione, tali periculo se obiiciunt. 1. maior est falsa absolutè vt dicemus postea. 2. neganda est minor quia dubitatio in conscientia scrupulosi, habenda est pro morali certitudine, apud alios. 3. quia in isto casu, ex Christi dispensatione virtuali, nemo tenetur cum tanta animi anxietate, & periculo, perpetuo in ea hærendi, procurare omnimodam confessionis integritatem, cum ab ea, minores difficultates excusent, vt notant Layman lib. 1. tract. 2. cap. 6. n. 2. Ægid. disp. 7. dub. 8. n. 68.

QVÆSTIO XVII.

An peccata dubia sint explicanda & quomodo.

LAyman in eam partem incumbit vt existimet id id pœnitentem iure nullo adstrictum esse, eodem inclinat Ægid vbi sup. 0. 69. fauetque Henriquez l. 8. de Eucharistia cap. 45. n. 5. ibi enim habet dubia facenda esse, quando animus magis ad iudicandum propendet mortalia esse, aut non fuisse vnquam confessa. *At in dubio* inquit, *æquali, vt non tenetur quis ad votum & onus præcepti, ita nec ad confessionem peccati dubij*, quæ sententia meo iudicio speculariuè licet sit vera, tamen, quia hominibus è societate prohibita est, ideo

Dico primò. *Cùm quis se peccasse, est certus, dubitat tamen an mortaliter, tenetur confiteri de re tanquam dubia, nisi conscientiam ita fluctuantem exuat & deponat.* Ita D. Tho. in 4. dist. 21. q. 2. art. 3. ad 3. Nauar. cap. 22. num. 34. Sa verbo confessio num. 7. Sanchez lib. 1. summæ cap. 10. nu. 66. tom. 1 Bresserus lib. 4. de conscient. cap. 18. quia cùm animus anceps est ac dubius, eique sic dubitanti, possessio non fauet, ad eam partem est flectendus, quæ periculi, ac peccati est expers. Id enim & certæ Ecclesiæ sanctiones identidem admonent, & Theologi præcipiunt, sed longè tutius est, peccata dubia confiteri, quam silere, quia ea confitendo recipit gratiam Sacramenti, & nulli se exponit periculo peccandi, omittendo materiam necessariam, nempe peccatum, quod erat forte mortale, & ex alia parte possessio dubitanti non fauet, quia præceptum confessionis, in dubio possidet, cum statim ac quidpiam minùs probè est admissum

A etsi de eius qualitate, ac natura ambigatur, & an sit mortale aut veniale sit dubium, de eo exponendo in confessionis Sacramento, sit præceptum, nam Tridentinum sess. 14. cap. 5. loquens de peccatis, quæ non sunt materia confessionis necessaria, venialium duntaxat meminit, quæ nihil est necesse adducere ad hoc tribunal, vt remitti queant, quod cùm facit, tacitè iudicat, dubia explicanda esse, quia iuxta regulam iuris, communiter receptam, *Exceptio in non exceptis firmat regulam* lege, nam cùm liquidè, digestis de pecunia legata, & lege quæsitum 12. de fundo quæsito.

Confirmatur ad tribunal hoc conscientiæ pertinet cognitio omnium peccatorum quorum pœnitens est conscius, exceptis venialibus. Trid. sess. 14. B c. 5. sed ex hypothesi pœnitens conscientiam habet peccatorum dubiorum, sunt hæc ergo recensenda.

Dico secundò. *Qui dubitat an alicui peccato consenserit, vt desiderio, aut delectationi morosa, teneri de eo confiteri* Assertionis ratio repetenda est ex periculo peccãdi mortaliter, cui se pœnitens exponeret, si tale dubium in Sacramento reticeret.

Dico vltimo. *Modum confitendi eiusmodi dubia in eo esse, vt non quasi certa dicantur, sed dubia*: Quia confiteri rem dubiam, vt veram, ac certam est mentiri, idque in re graui, cum sit circa Confessionis materiam, ac proinde peccatum mortale sacrilegij. 2. quia est imponere sacerdoti, ac per hoc, eum in fraudẽ inducere, falsumque de peccatis auditis, iudicium, ei imprimere quod est vitiosum 3. peccata eo modo confitenda sunt, quo sunt in conscientiâ, in C conscientia aotem sunt dubia, ergo, &c. Excusantur tamen interdum à culpa pœnitentes, qui dubia confitentur vti certa, eo quòd bona fide existiment satius esse se reos facere peccati dubij, & incerti, tanquam certi, & admissi, quam parcere sibi, non agnoscéndo nisi culpam dubiam proindeque sæpe nullam. Bresserus supa. num. 195. 2. excusat à mortali materiæ paruitas, in ordine ad iudicium Confessarij, vt si quis confessioni mortalium intersérat vnum atque alterum, quod tanquam certum pœnitens confiteatur, cum sit dubium, ratio est quod per hoc non notabiliter mutaretur iudicium sacerdotis.

Obiicies primò. Concilium sess. 14. cap. 5. hoc D tantùm exigit, vt ea peccata pœnitens exponat, quæ post diligentem sui discussionem, aduertit esse mortalia, at dubia non sunt talia: Maior est falsa, quia omnia peccata, præterquam venialia, ex institutione Christi, & Ecclesiæ, vt in eodem concilio dicitur, cap. 5. sess. 14. explicari debent in Sacramento, ergo cùm dubia non sint recensenda inter venialia propriè, præcepto diuino de integritate in eo seruanda, satisfieri non poterit, nisi dicantur vt verè sunt, ac concipiuntur, hoc est vt dubia.

Obiicies secundò. *Melior est possidentis conditio, quam non possidentis*, de regulis iuris in 6. regula 65. sed pœnitens libertatem suam possidet, & famam, ergo non videtur cogendus, vt aliquid contra se agat in dubio, Maior est vera tantùm, quando dubitans obligatur ad aliquid, quod excedit fines sui E dubij, sicut accideret in voto & debitis iustitiæ, in quibus, si quis cùm est eorum obligatio, dubia, cogeretur ad eorum præstationem, haud dubiè exigeretur, aliquid ab eo vltra suum dubium, vnde accideret vt eius conditio esset deterior, quod in præsenti casu non accidit, in quo, dubitans an peccarit mortaliter, tantum tenetur tale suum peccatum fateri sub dubio.

QVÆSTIO XVIII.

A pœnitente & Confessario, confessionis integritas quid exigat.

PRimò, vt vni, eidemque, peccata omnia sua mortalia, pœnitens explicet 1. causa est, quod non alia ei Deus peccata condonet, quam, quæ eidem remittenda esse, sacerdoti visum erit, si hic ergo non omnium, sed aliqoorum tantum quæ ipsi pœnitens confessus erit, aliis cælatis, veniam indulgeat, neque omnia ipsi Deus remittet, sed aliqua tantum, quo nihil esse potest absurdios, cum omnibus ex æquo gratia bellum indictum habeat, eaque ex animo oblireret ac deleat.

Secundò, pœnitentem oportet, in discotienda conscientia, goauum ess, ac sedulum, in quo si neglıgentiæ crassæ, ac culpabilis reus erit, Sacramentum culpa suâ reddet inutile, si leuis, proderit ei quidem, ad meritum, & fructum, sed non erit culpa ipse veniali vacuus, si fides est Adrian. in 4. de confessione q. 4. paragr. sed quid si crassa, vt hanc ergo vitet, dabit operam ne ad Sacramentum imparatus veniat, id quod facturus videtur si quod postulat Scotus in 4. dist. 17. q. 1. art. 2. parem in hac causa diligentiam afferat, ac cæteri mortales in procuranda familia, *quid est enim debere pœnitentis inquisitionem diligentem esse* (verba sunt huius auctoris) *secundum possibilitatem fragilitatis humana, qualem inquisitionem homo faceret, circa negotium arduum, quod ipsi multum cordi esset*, nisi in id incumbendum ei esse, vt qua cura, prouidentiaque rebus suis inuigilat, eadem & conscientiam, eiusque sinus omnes excutiat; ne vel puluiseulus errati in ea sit reliquus, quem non exsufflandum sacerdoti offerat? pro quo est D. August. regula de vera & falsa pœnit. cap. 15. *Faciat pro recipienda vita anima, in aeternum victurus, quod faceret pro salute corporis moriturus.* Quæ etsi dicantur verissimè, mihi tamen non succensebit Scotus si minorē diligentiā, in examinãda conscientia, satis esse dixero, ad Christiani hominis officium. Nam quis à sacerdote, aut Religioso, quorum est vita omnis in Diuorum religione, ac cultu occupata, horas aut dies, in conscientiæ discussione consumi velit? quare habendam in primis rationem personarum, exinde temporis & confessarij esse censeo, personarum quidem, à quibus frequentatur Sacramentum, nam quæ illud crebrò obeunt, minore videntur indigere examine, quam quæ raro, & semel tantum in anno, rudes, inopes, ac rustici, quam nobiles, ac qui commerciis, aut negotiis, cum occasione peccandi multiplici, sunt impliciti, ignari, quam docti, qui Confessario ad expiationem animæ erudito vtuntur, quam ignaro, qoi sua in examinando diligentia, pœnitentis supplere negligentiam non potest, qui peccata, eorum naturam, ac species ignorant quam qui iuris controuersi apices, ac peccandi modos omnes callent. In summa, qui probabiliter existimat, ea se vsum diligentia, quæ sufficeret ad reuocandam peccatorum memoriam, sic vt quamuis se fortius, crebriusque excuteret, nihil ei tamen amplius, quam quòd Confessario explicuit, recurreret, huic quid desit, ad boni pœnitentis numeros omnes explendos, non video, ex quo sequitur. 1. quamlibet curam, etiam minimam, examinandi sui in rusticis, ac indoctis omnibus sufficere,

A cum iis confitentur, à quibus iuuabuntur ad plenam, & absolutam, scelerum suorum exomologesim. 2. errare eos ac labi, qui tantam in ea paranda diligentiam postulant, quanta in oratore dicturo in concione frequenti hominum, aut Oeconomo requiritur, qui dati & impensi, auaro Patrisfamilias rationem reddere parat. Hæc de pœnitente, eiusque examine, Confessarij verò sedulitas, ac in interrogando caritas quanta esse debet? quod fuit in 2. parte quæstionis positum.

Dico ergo à Confessario pœnitenti permittendum esse, vt ea, sibi explicet quæ dicenda habet, nam confessio non extorta quæstionibus, vt magis est libera, ita peccandi periculis, scandaloque minus peruia. Quid? quod sic Confessario ratio se B facilior aperiat iuuandi pœnitentis, quod, ex eius confessione discat, quas illum partes in eo interrogando agere oporteat, sed de hac re postea.

QVÆSTIO XIX.

An præcepto Ecclesiæ de confitendo semel in anno satisfiat, quando pœnitens dolose mortiferum aliquod peccatum occuluit.

EXistimant Halens. in 4. pa. q. 18. membro 4. art. 4. parag. 7. Paludan. in 4. dist 17 q. 7. legi ab Ecclesia promulgatæ de annua confessione satis- C facere eum, qui vitio suo Sacramentū inane reddidit ac nullum, modo eo animo ad sacerdotem adierit, vt Ecclesiæ legi obtemperaret.

Mihi tamen multisque aliis secus semper est visum, neque Christi neque Ecclesiæ præcepto morem gerere eum, qui vitiosa verecundiâ impeditus, aut quia negligenter anteactæ vitæ scelera recognouit, integrè non confitetur, causa est, quod præceptum Ecclesiæ de confessione non implet, qui diuinum non exequitur, cum illud istius, id est diuini sit determinatio, sed Christo, qui Confessionem præcepit, minimè satisfacit, qoi ex parte tantum confitetur mortalia & non integre. quemadmodum est in Conc. Trid. definitum sess. 14. can. 7. his verbis. *Si quis dixerit in Sacramento pœnitentia* D *ad remissionem peccatorum necessarium non esse iure diuino confiteri omnia, & singula peccata mortalia, quorum memoria cùm debita & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, & quæ sunt contra duo vltima Decalogi præcepta, & circunstantias, quæ peccati speciem mutant, anathema sit*, ergo nec Ecclesiæ præceptum implet, qui peccatum mortale vnum aut plura in confessione reticet. Deinde non est obeunda confessio iure Ecclesiæ, nisi ob reconciliationem nostri cum Deo, at is qui peccata tantum aliqua lethalia, non omnia ad sacerdotem defert, redire in gratiam cum Deo non potest, ergo nec Christi, nec Ecclesiæ imperio de confitendo semel in anno satisfacit. Atque pro hac verissima E sententia decertant multi in D. Thomæ doctrina excellentes auctores, quare Paludani & Halensis, prorsus est repudianda opinio, nec vlli sequenda in praxi.

QVÆSTIO XX.

Quæ sint conditiones in Confessione necessariæ, necessitate præcepti.

PRima, est puritas, quæ opinione Nau. in hoc versatur vt Confessio superflua repudiet, necessaria ad explicationem peccatorum adhibeat, præterea nihil, vel vt scribit Sylu. ver. confess. 7. pura futura est, si ad fines præposteros, ac à voluntate Christi alienos non detorqueatur, à quibus Sacramento imminebit interitus, si hi mortaliter mali fuerint: est enim tunc inualidum, cum recipitur in conscientia mortalis culpæ, at qui finis, vitiosus est, ac malus mortaliter, animum lethaliter vulnerat ergo Sacramento ne sit ratum, obicem affert. Dixi, si mortaliter sint mali, nam à vana gloria, aut motiuo veniali tantum, confessio infructuosa non est ac inutilis quoad fructum operis operati, nec repetenda proinde, dummodo cum intentione speque fiat consequendæ veniæ.

Secunda conditio, hoc necessitatis genere necessaria, de qua agimus, est vt sit fidelis. Tertia, vt sit discreta, hoc est prudens: in verbis, rebus & modo, prudentiam adhibebit in confitendo pœnitens, si peccata verbis explicet quæ munditiem oleant, si non alia, nec aliter, nec pluribus exponat, quam est ad intelligentiam sui status necesse.

Quarta, vt sit libens, non coacta, non metu pœnæ aut infamiæ totaliter, aut certè magis principaliter expressa, quæ enim inuiti facimus, non sponte, hæc merito carent, ac laude, nec sacrificia superis alia, quam quæ ab offerentis gratuita, ac liberali voluntate manant, accepta sunt & grata. *Bona voluntas omnibus est charior, totum habet, qui bonam voluntatem habet, ipsa est quæ potest sufficere, si cætera non sint, si autem sola desit, nihil prodest quidquid habitum fuerit.* August. lib. 50. Homiliar hom. 8.

Conditio vltima, est vt sit fortis, hoc est difficultatum omnium victrix, maximeque pudoris ac verecundiæ, quibus rebus imbecilles, ac pusillæ mentes, à virtute reuocantur, peccat enim plusquā vulgariter, qui animo adeo fracto est ac demisso, vt præ verecundia, culpam lethalē aut eius circunstātiam aliquā confiteri abnuit. Quæ de diligentia ad hoc Sacramentum afferenda adduntur, consilij sunt, non præcepti, cum lege Ecclesiæ, frequentandæ pœnitentiæ illico post patratum facinus, nulla sit mortalibus necessitas imposita, satis est eam vsurpare in Paschate, sæpius quam semel annis quibuslibet, non est necesse.

DE MINISTRO *Pœnitentiæ.*

QVÆSTIO I.

Quid sit necessarium necessitate huius Sacramenti ex parte ministri.

PRIMA Assertio. *Iure diuino requiritur iurisdictio in Ministro.*

Est hæc propositio de fide sancita in Trid. sess. 14. cap. 7. his verbis: *Quoniam natura iudicij illud exposcit, vt sententia in subditos duntaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse hæc synodus confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam sacerdos, in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam iurisdictionem non habet.*

Confirmatur. Sententia non profertur aliter, quam obligando per modum imperij, quo vrgetur executio impositæ pœnitentiæ, aut imponendæ, quæ obligatio, inferri tantùm subditis potest à superiore; at habere subditos, est iurisdictione ornatum esse. Quid est enim iurisdictio? potestas gubernandi, regendi, puniendi, ecquos autem? subditos, nam alienis ius dicere, eos in officio metu pœnæ continere se posse quis putet? iurisdictione cum instructum esse conuenit, qui exercet in alios imperium ergo sine ea Sacramentum administrari validè non potest, quam rationem confirmant Concilia, & Pontifices. Hi quidem, in capite omnis vtriusque sexus de pœnitentiis, vbi scribit Innoc. 3. absolutionem nullam esse nisi datam à proprio sacerdote, aut alio de eius licentia, & cap. si Episcopus de pœnit. & remiss. in 6. habetur consuetudine fieri nulla posse, vt à non superiore, aut alio sine eius licentia impertita absolutio valeat. nulla item consuetudine præscribi posse, vt quis sine superioris facultate cōfessarium sibi queat eligere, cuius rei hæc est causa, quod præter superiorem, aut alium ab eo substitutum, iure diuino iurisdictionem ad absoluendum, necessariam nullus habeat, est hæc ergo ad Sacramenti validitatem ex Christi institutione, & non voluntate vlla hominum necessaria, alioqui contra eam præscribi posset, cum ex veriore sententia, ius humanum, præscriptione tolli valeat.

Ab hac assertione excipiendi sunt tres casus, in quibus ex perpetua Ecclesiæ consuetudine quilibet iurisdictionem obtinet. 1. est in quo pœnitens venialia tantum clauibus subiiceret. 2. in quo mortalia iam olim remissa. 3. est in mortis articulo de quo nos antea.

Secunda Assertio. *Nulli præter summum Pontificem, competit iure diuino, absoluta & independens iurisdictio ad absoluendum omnes fideles, tam in foro externo, quam interno.*

1. Quia ex Trid. sess. 14. cap. 7. constat Episcopis & sacerdotibus ius esse nullum extra mortis articulum, in casus quos sibi Papa reseruat, quod apertè falsum foret si suam hi sibi potestatem, vt à Deo immediatè traditam possiderent, non à Pontifice, si hanc sibi iure diuino, eamque absolutam, & perfectam in omnes, eorumque peccata, vindicarent, quia in tali casu prohiberi, per Ecclesiam

non possent quo minùs collata ab illis absolutio valida foret, sicut nec impediri possunt Presbyteri quo minus verè consecrent, ordinent autem Episcopi, quod in his quæ sunt iuris diuini, eorumque vsu, ab homine aut Ecclesia non pendeant.

2. Soli Petro Ioan. 21. dictum est, *Pasce oues meas*, quo nomine non intelliguntur modo Laici, sed & Clerici, ergo tam his quam illis vitæ spiritualis pabula distribuere pro authoritate Papa poterit, cũ volet, ergo & peccata absoluere, quibus in etiã hærent: nam in earum rerum numero, quibus spiritaliter pascimur, ponenda est pœnitentiæ administratio, hanc ergo Papæ conferre vbique licet, non autem Episcopis, sed in his duntaxat prouinciis ad quas eorum est restricta authoritas, ab eo ergo tam in hos quam Presbyteros, omnis eorum est Ecclesiastica duntaxat iurisdictio, ac potestas.

Confirmatur. Absoluendi potestatem omnem præterquam in mortis articulo Pontifex adimit excommunicatis denuntiatis, & notoriis clericorum percussoribus, hæc ad illos ergo iure Ecclesiæ, non diuino pertinet Valent. disp. 7. q. 10. p. 2. Suar. disp. 26. sect. 5.

Confirmatur. Si Pontifici Romano ius dicere Prælatis, eorumque subditis in vtroque foro licet, si cognoscere de eorum causis, si vocare in partem sollicitudinis Clericos, si definitam illis potestatem tribuere, verum quoque est, Papæ iurisdictionem in omnes, absolutam esse, non contractam, Episcoporum autem ad certa loca cohibitam, & cuiusmodi Papæ placuit, at istorum omnium, nihil e notis, mendacique reprehendi potest; nam primo potestatem Papa exercet in omnes Christiani orbis Præsules, eorumque subditos, vt dicitur in cap. finali de foro competenti, cap. nunquam de priuilegiis. 2. de eorum causis cognoscit, can. antiquus, can. aliorum, can. cuncta per modum 9. q. 9. idque ex officio, cap. vnico, extra vt beneficia sine diminutione conferantur, ideo ad eum appellatur 2. q. 6. can. omnes Episcopi 5. can. ad Romanam 6 & 8. eiusd. causæ & quæst. cum Episcopis partem suæ curæ, atque potestatis communicat, cap. honorem 4. de authoritate & vsu pallij, & hoc vt eidem est libitum, can. decreto 11. causæ 2. q. 6. ibi enim dicitur, Ecclesiam Romanam, *sic vicem suam aliis impertiisse Ecclesiis, vt in partem vocata sint sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis*, sanè si fides est Innocent. 3. in cap. ad honorem 4. de authoritate & vsu pallij, *eo semper & vbique Roman. Pontifex in missarum solemniis vtitur, quoniam assumptus est in plenitudinem potestatis quæ per pallium significatur, alij autem nec semper, nec vbique, sed in Ecclesia sua, in qua iurisdictionem acceperunt, quoniam vocati sunt in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis.* Verissime ergo à nobis est dictum in Papa iurisdictionem integram & absolutam residere, in Prælatis aliis diminutam, nec aliam quam quæ illis est ab eo liberaliter ac benefice est concessa.

Confirmatur Pontificis Romani par est, eademque potestas, ac Petri, cui succedit in regimine Ecclesiæ, can. in nouo dist. 21. can. omnes, dist. 23. cap. 1. de translatione Episcopi, sed Petrus absolutam, & perfectam potestatem in vniuersam Ecclesiam habuit. Matth. 16. tibi dabo claues regni cœlorum, ergo & Papa.

Dixi in assert. absolutam iurisdictionem, & independentem in omnes solus esse Papæ, nam postquam alicui cura Parochiæ, aut Episcopatus demandata fuit à Papa, iure diuino Episcopus & Pa-

A rochus habent ordinariam iurisdictionem in suas oues Sotus in 4. dist. 18. q. 4 art. 2. Candid. disquis. 24. de Conf. art. 66. dub. 12.

Obiicies 1. Episcopi esse sine iurisdictione nequeunt, ergo cùm diuini sit iuris esse in Ecclesia Præsules, à quibus regatur, erit eorum quoque iurisdictio diuina, non humana, ergo eiusmodi quæ restringi per Papam, nec possit, nec debeat, Antecedens est falsum, vt patet in degradatis, priuatis suo Episcopatu, & Titularibus, quos constat verè esse Episcopos, & tamen iurisdictione carere, cuius tei est hæc ratio, quod Episcopi nomen sit non dignitatis tantum, ac superioritatis in alios, sed etiam ordinis, cum ex multorum sententia, in consecratione characterem recipiat, qui à sacerdotali

B est distinctus.

Deinde conseq. est falsa, quia etsi iurisdictio Episcoporum, ac Parochi ordinaria in suas oues, sit iuris diuini, in eius vsu tamen pendet à Papa, qui eam pro more restringere, aut laxare poterit, vt ei visum erit expedire.

Obiicies 2. A quolibet sacerdote, absolui Papa potest, à quo tamen iurisdictionem eum accipere, quis credat? cum eam in se nemo obtineat, est hæc ergo, illi immediatè à Deo respectu dicti Pontificis concessa, ergo & aliis, cum illius, & aliorum eadem sit ratio.

Respondendum sacerdotem eo ipso à Pontifice iurisdictionem accipere, quo se illi subiicit, dixere id Sotus in 4. dist. 18. q. 4. art. 7. Anton. in summa

C 3. part. cap. 6. parag. 11. Enimverò etsi Papa, vtpote sacrorum princeps, Ecclesiæque supremus arbiter, à nemine possit cogi, subiicere se tamen alteri potest, vt vsu venit principibus sæcularibus, qui nonnunquam suorum se subditorũ arbitrio in causis forensibus, ac pecuniariis iudicandos, pro animi sui demissione submittunt.

Respond. 2. Pontific. etiam in seipsum habere potestatem maximè cum de re fauorabili agitur, vt est peccatorum absolutio, quia tunc personas duas sustinet, Superioris, ac subditi, diuerso tamen respectu, ob quam causam, idem indulgentias sibi tribuere, earumque fieri particeps potest, quod autem absoluere se nequeat, id fit, quia Christo Domino placuit, vt minister huius Sacramenti, ab

D eo, cui confertur distinctus esset, patet ex dictis pronunciatum illud. Qui Pontificem Romanum absoluit, immediatè à Deo potestatem accipit, falsum esse, quia in Ecclesia, duæ esse primæ potestates, absoluendi nequeunt, quarum vna ab altera, non pendeat, hoc enim Monarchiæ, & Ecclesiasticæ aduersatur Hierarchiæ, quæ exigit vt vna potestas sit prima, à qua vt à capite reliquæ dimanent, cuius oppositum accideret, si sacerdos, cui Papa sua peccata explicat, immediatè à Deo potestatem in eum caperet, vt enim hic à sacerdote, quo tanquam confessario vtitur, non pendet, quo ad vsum suæ potestatis, ita nec iste ab illo penderet quoad vsum iurisdictionis quam in eundem

E Pont. Dei beneficio obtineret, & ita potestates essent duæ, eæque primæ.

QVÆSTIO II.

An præter potestatem quæ confertur Sacerdoti cùm ordinatur, alia quoque ei sit ad confessiones audiendas necessaria.

NEgatiuam partem propugnat Armacanus lib. 2. de quæstionibus Armenorum cap. 2. vbi asserit Sacerdotes omnes in ordinatione accipere iure diuino iurisdictionem, ad absoluendum sacramentaliter, quosuis pœnitentes, ideoque tolli non posse, nec suspendi ab Ecclesia, & proinde si quemquam absoluant, facere id eos validè, cum peccato tamen, contra præceptum Ecclesiæ. Nauarrus cap. 4. Enchir. & in can. placuit de Pœnitentia dist. 5. num. 45. potestatem absoluendi duplicem constituit, vnam habitualem, actualem alteram, & illam vult à Sacerdote recipi, vi ordinis, non postremam, sed tantùm, cum attributione subditorum, fit idoneus ad absoluendum, quas duas potestates, hoc à sese inuicem differre asserit, quòd illa impediri nequeat, cùm à charactere fluat, possit autem altera, subtrahendo ei subditos, aut negando.

Prima Assertio. *Præter potestatem Ordinis, quæ datur Sacerdoti in ordinatione, necessaria est insuper iure diuino, ad validitatem actionis, & alia quæ appellatur potestas iurisdictionis, cum in personas, quàm* **C** *eorum peccata.* Ita D. Thom. in 4. dist. 17. q. 3. ar. 3. quæstiunc. 4. Sotus ibid. dist. 18. q. 4. art. 2. Finellius de casibus reseru. cap. 2. Suar. disp. 16. sect. 3.

Primò, quia testimonio Flor. Concil. *Minister huius Sacram. est Sacerdos habens authoritatem absoluendi vel ordinariam, vel ex commissione*, ergo præter potestatem Ordinis, & alia quoque est in Ministro necessaria ad absoluendum. Sanè in Trid. sess. 14. can. 11. infligitur anathema negantibus, in Episcopo potestatem esse, prohibendi Sacerdotibus ne absoluant à reseruatis, quod est indicio, præter potestatem Ordinis, & aliam ad validè absoluendum exigi, cùm illa restringi, aut ab agendo **D** impediri vi vlla humana nequeat.

Secundò, habere iurisdictionem, est præesse aliis, nactum esse subditos, curam habere animarum, in foro conscientiæ, sed hæc nemo sibi vendicat vi Ordinis, alioqui quilibet, pastor esset, cuilibet subesset orbis, quo quid ridiculum magis esse queat, non est explicare cuiquam facile.

Tertiò, si datur iure diuino iurisdictio in Ordinatione, non potest hæc suspendi per Ecclesiam, sicut nec potestas consecrandi, Consequens est falsum, vt vetera Conciliorum decreta indicant. Hispalense quidem in can. 7. his verbis *Statuimus coram Episcopo non licere Presbyteris introire in baptisterium, nec præsente Antistite infantem tingere, aut signare, nec* **E** *pœnitentes sine præcepto Episcopi sui reconciliare.* Suession. sub Pipino Principe, habitum anno 744. *Statuimus, vt superuenientes Episcopi & Presbyteri ab aliis regionibus non suscipiantur in ministerium Ecclesiæ, nisi prius fuerint probati ab Episcopo cuius parochia est.*

Quartò, absolutio essentialiter sumpta est actus iudicialis, qui à Sacerdote, vt à Iudice verum iudicium exercente proficiscitur: at Iudicis sententia sine iurisdictione est nulla, vt dicitur cap. ad nostrum 3. extra de consuetudine, & in Trid. sess. 14. can. 7. dicitur absolutionem sine iurisdictione nullius momenti esse, ergo cùm tam statuto Ecclesiæ,

A quàm iure diuino necessaria sit ad absoluendum iurisdictio, quæ tamen Sacerdoti non datur, cùm inter Presbyteros cooptatur per Ordinem, ad potestatem quæ illi tunc tribuitur, accedere quoque aliam est necesse, vt absoluat validè.

Quid sit autem hæc potestas iurisdictionis, & in quo distinguatur à potestate Ordinis, inter auhores non constat: quidam hanc ab illa differre aiunt. Placuit Reginaldo potestatem iurisdictionis, habitualiter, seu aptitudine, eandem esse, cum potestate Ordinis, à qua in hoc tantùm differret, quòd illa potestati Ordinis actualiter superaddat applicationem materiæ, circa quam exerceatur, seu subditos in foro conscientiæ absoluendos. Huius sententiæ patronus est, ac fautor Sotus in 4. dist. 20. q. 1. **B** art. 1. columna penultima, cùm sic loquitur: *Potestas clauium non dicit nisi potentiam meram, iurisdictio autem non est propriè potentia, sed applicatio materiæ ad agens, vt dicatur actio, nempe applicatio subditorum ad Sacerdotem: vt sequatur absolutio quæ scilicet non sequeretur, sicut nec fieret consecratio corporis Christi, sine pane, nec in vacuo fieret calefactio, quamuis ignis in eo existens vim haberet calefacēdi, quia ei materia non esset admota.* Hæc ille, quæ ab eo dicta puto verissimè: Enimuerò Sacerdoti vi Ordinis character datur non multiplex, sed vnus tantùm, quo ei potestas confertur, eaque vna, realiter in se, virtute tamen multiplex, & quæ per respectus ad diuersa officia, dicitur esse plures potestates, nempe **C** vna conficiendæ Eucharistiæ, altera administrandæ Pœnitentiæ, ac per illam in Sacramento remittendæ culpæ, pro solutione sit

Secunda Assertio. *Sacerdoti datur in Ordinatione sua iurisdictio, sed confusa, remota, indeterminata, & imperfecta, extendens se ex Christi institutione ad omnium fidelium peccata remittenda, iuxta verbum Christi*, Quorum remiseritis, *Ioan. 20 sed quæ per se in actum exire non potest, postmodum autem completur, & perficitur, subditis ei attributis per Christum, aut Ecclesiam.* Layman. lib. 5. tract. 6. cap. 10. num. 1. Nauar. in can. placuit de Pœnitentia, dist. 5. num. 45. & 48.

Primò, Sacerdos cùm ordinatur per hæc verba, **D** *Accipe Spiritum sanctum, quorum remiseris*, &c. inchoatè fit iudex: at talis esse nequit sine potestate saltem confusa remittendi peccata, atque adeo sine iurisdictione aliqua, ergo eam rùm recipit.

Secundò, est absolutio, iurisdictionis actio, quam se Sacerdos exercere ait in persona Christi, his verbis: *Et ego authoritate ipsius licet mihi indignissimo concessa*: ergo cùm è populi fæce, transfertur in familiam Dei, & Sacerdotum, per ordinationem, iurisdictionem aliquam à Christo accipit, quæ non est haud dubiè nisi confusa & inchoata, attributione subditorum complenda, & ex imperfecto statu, traducenda ad perfectum.

Obiicies, frustra est potestas absoluendi sine iu- **E** risdictione, ergo aut nulla Sacerdoti datur, cum initiatur, aut datur ad absoluendum sufficiens, vtraque propositio est neganda, neganda item quæ in consequentia sunt posita, primum quidē eius membrum, quia per hæc verba, *Accipe Spiritum sanctum:* Sacerdoti potestas in peccata tribuitur, sed incompleta, alterum item, nempe quod ea non perficiatur ab Ecclesia, subministratione materiæ, id est, subditorum, quos, hoc ipso, quo quis fit Episcopus, aut Parochus, accipit, vnaque iurisdictionem in eos necessariam, quæ etsi iure communi sit debita, procedit tamen à Papa, per tacitum eius, aut expressum consensum, aut per eundem communicatur aliis, vt accidit cùm Parochus plebem sibi at-

A tributam tradit alteri regendam, qui modi hoc à se-se inuicem differunt, quod priori, acquiratur iurisdictio ordinaria, posteriori delegata tantum, illa enim residet in iis, qui sunt Pastores, quibus ex officio incumbit, alienæ salutis procuratio, hæc verò ad eos solos pertinet, quibus verbo, aut scripto est commissa. Nulla ergo (inquies) sacerdoti iurisdictio competit, ab Ecclesia, nam si cùm ordinatur fit iudex, tanta sanè ad absoluendum authoritate pollet, quanta ad id est opus, reliqua ergo est nulla, quæ ei communicetur ab Ecclesia. Consequentia est falsa, ad hoc enim vt absolutio valeat, ab eo dari debet qui iurisdictionem perfectam habet, non confusam, cum hæc in personas determinatas, & certas cadat, hanc, aut illam, & non aliquam, aut omnes in communi, ergo cùm prior iu-B risdictio id est perfecta, oriatur ab Ecclesia, confusa autem, quæ sola, per se est manca, & non sufficiens, ad absoluendum, originem ducat ab ordine, malè dicitur, nihil accipere sacerdotem ab Ecclesia, vnde eius absolutio pœnitenti possit esse vtilis ac fructuosa.

QVÆSTIO III.

An qua explicantur alia quæ sunt ex parte ministri necessaria necessitate Sacramenti.

Prima Assertio. *Requiritur necessitate Sacramenti* C *in ministro, vt sit sacerdos.*

Rem fecit de fide Ecclesia in Trid. sess. 14. can. 6. & 10. contra Wiclefum de quo Waldens. tomo 2. can. 135. & contra Lutheranos, asserentes à quolibet quemlibet absolui posse validè, quod est erroneum, *ius enim ligandi, & soluendi solis sacerdotibus est permissum ad quos ab Apost. est transmissum.* Ambr. lib. 1. de pœnitent. eadem habent Hilar. & Hier. in illud Math. *Quodcunque ligaueris.*

Probatur autem assertio. 1. hoc argumento. Est absolutio ex Trident. sess. 14. can. 9. iudicialis actio, sed hæc laicis, in Ecclesiam, eiusque membra, diiudicanda in interno, ac pœnitentiali foro, non conuenit, est enim iurisdictio, vnius cuiuspiam D personæ prælatio, super multitudinem, aut certum de ea hominum numerum, vt ab ea regantur, iusque eis ex præscripto legum dicat, qua potestate, in rebus animæ salutisque, munitum esse Laicum quis credat? ouis enim est, quam parere oportet, non pastor, cui regere, & ad pascua ducere conuenit.

Confirmatur, remitti culpæ nequeunt, sine potestate concessa diuinitus, at hæc solis est Episcopis data, ac in eorum persona sacerdotibus, ex Tridentino & Scriptura Matth. 18. & Ioan. 20. *Accipite Spiritum sanctum quorum remiseritis peccata remittuntur eis*, &c. Quibus verbis significauit Chri-E stus non omnibus concessam esse facultatem remittendi peccata, sed iis tantùm qui per specialem ordinationem & Spiritus sancti gratiam, ad id deputantur, cuiusmodi sacerdotes esse semper Ecclesia credidit ergo hi soli ea relaxare poterunt, non Christiani cæteri, ad quos proinde ex mente Trid. sess. 14. verba hæc, quæcunque ligaueritis, extendi non debent, vtpote qui sacro non sunt initiati ordine. At enim inquies Diaconis olim licuit peccata corrigere, ea confitenti condonare, vt scripsere. Cypr. ep. 17. lib. 3. Orig. & Theodos. in hæc verba, quæcunque ligaueritis. Cyprian. est hæc oratio: *Si Presbyter repertus non fuerit, & vrgere exitus cœperit, apud Diaconum quoque, exomologesin facere delicti sui possint, vt manu eis in pœnitentiam imposita veniant ad Dominum cum pace.* Quid? quod Tiburtiense Concilium, vt refertur in cap. 2. de furtis, communione fures impertiat, qui crimen suum Presbytero, aut Diacono sint confessi, non solis ergo sacerdotibus ius tribuendum est clauium.

Respondendum est Cyprianum, loqui de absolutione à censura, cuius inferendæ, vt potestas omnibus committi potest, etiam laicis, sic & soluendæ, vt patebit ex dicendis tractat. de excommunicatione. Est sanè, etiam hoc tempore, vsitata Archidiaconorum absolutio ab excommunicatione, etsi sint in solo Diaconatus ordine constituti, cuius infligendæ potestatem eos quoque habuisse constat ex lib. 8 Constit. Apostolicar. Clementis.

Secundo dico agere Cyprianum de absolutione à pœna, non culpa. Ita Soto in 4. distinct. 18. q. 4. Pammel. in eam epist. Origenes & Theophy. quod spectat ad Concilium dicendum videtur, loqui Patres in eo de condonatione iniuriæ, quæ à singulis impertienda est deprecantibus, aut absolutione à censura non ergo nisi metaphoricè, ac vt loquuntur in sensu morali, peccata Diaconi absoluebant nëpe in effectu cuius sunt causa, non autem literali, & proprio, quem tamen spectant Theologi. Quid si sacerdotum nulla sit copia ecquid potest laicus in necessitate maximè, vt in naufragio, ad hoc ministerium admoueri? Posse censuere Magister in 4. dist. 17 art. 3. & alij à Grat. relati in can. quem pœnitet 88. de pœnitentia dist. 1. vbi hæc leguntur. *Tanta vis Confessionis est, vt si desit sacerdos, confiteatur proximo, & si ille cui confitebitur, potestatem soluendi non habet, fit tamen dignus venia, ex sacerdotis desiderio, qui socio confitetur turpitudinem criminis.*

Secunda Assertio. *Confiteri laico Confessione Sacramentali non licet.*

Nam eo tantùm ad confessiones vti Sacramentaliter est permissum, cui ius est, potestasque concessa absoluendi, at ea caret laicus, quare eius absolutio non modo est nulla, sed etiam vitiosa, & coniuncta irregularitati ex cap. si quis de clerico, non ordinato ministrante, quam incurrit laicus absoluendo, & sic actum ordinis exercēdo de quo non est instructus. At enim inquies confessionem commendant Patres ad quam in necessitate adhibetur laicus, de vera & falsa pœnitentia cap. 10. Beda in hæc verba cap. 5. epist. canonis Iacobi. *Confitemini alterutrum peccata vestra, æqualibus*, inquit, *confiteamur leuia; sacerdoti verò quæ sunt grauiora.*

Respondendum confessionem, laico factam vsurpatam nunquam esse, ad absolutionem Sacramentalem, ab eo obtinendam, sed vt pœnitens à narratione peccatorum suorum, publicum de iis dolorem concipiat, ac pudorem. Deique erga se misericordiam, hac de se nobili victoria, triumphoque commoueat, quare non est in præcepto talis confessio, sed quia salubriter potest institui, in laude atque consilio. Qua de re consulendus Bonau. in 4. dist. 17. par. 3. art. 1. q. 1. *A quo dicet ei qui confiteri vult peccata, vt inueniat gratiam, sacerdotem quærendum esse, scientem ligare ac soluere, ne cum negligens circa se extiterit, negligatur ab illo, qui eum misericorditer monet, & petit, ne ambo in foueam cadant, quam stultus euitare noluit.* August. de vera & falsa pœnit. cap. 10.

Tertia Assertio. *Vt absolutio à sacerdote collata sit valida, non est satis eum iurisdictione præditum esse, sed*

sed insuperest necesse, vt eius vsum liberum habeat, & non impeditum per censuram suspensionis, ab Ordine, & officio, vel excommunicationis denunciatæ, à legitimo Superiore, vel incursa per percussionem violentam Clerici, extra Galliam: Quia quo ad actionis efficaciam, idem est, vi ad eam omni carere, & illam impeditam esse.

QVÆSTIO IV.

An vt valida sit confessio oporteat Confessarium ab Ordinario approbatum esse.

DIco primò, *Reconciliare pœnitentem fuisse olim Sacerdoti prohibitum, sine consensu proprij Episcopi.* Concil. Carthag. 2. can. 3. & can. 4. additur, eum, qui sub vitæ finem reconciliari vult Deo & diuinis eius altaribus, audiendum quidem, sed si Episcopus absens fuerit, eum à Presbytero consulendum, & sic periclitantem eius præcepto reconciliandum esse, non aliter. *Presbyteri,* inquit Euaristus, *de occultis peccatis, iussione Episcopi, pœnitentes reconcilient, infirmantes absoluant & communicent,* 26. qu. 6. can. 4. *cùm enim summopere sit attendendum, vt nihil absque proprij Episcopi licentia agant, non vtique Missas sine eius licentia in Parochia dicant,* Clem. ep. 3. quãto magis nõ absoluant, sceleraque pœnitenti remittant?

Dico secundò, *Confessionem nullam esse, proindeque iterandam, factam Sacerdoti non approbato ab Ordinario.* Ita Piasecius p. 2. praxis cap. 1. art. 2. nu. 2. Capeavilla de casibus reseruatis, c. 3. q. 1. Nititur assertio, primò responsione Cardinalium sacræ Congr. ad Examinatores Leodienses, de anno 1580. ab his enim illi consulti super hoc cùm essent, responderunt confessionem factam Sacerdoti non approbato, nullam videri, proindeque iterandam. Accedit Concil. testimonium, sess. 23. cap. 15. ibi enim statuitur, *nullum etiam regularem posse confessiones secularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari nisi aut beneficium Parochiale habeat, aut ab Episcopis per examen prævium, si illis videbitur esse necessarium aut alias idoneus iudicetur,* quod Concil. decrotum confirmauit postea Pius V. speciali diplomate ea de re dato ad Superiores Mendicantium, anno 1581. illic enim magna verborum seueritate imperat ne quem suorum ad confessiones audiendas admoueant, quantalibet Theologiæ doctrina conspicuum, nisi priùs ab Ordinarijs approbatum: *Decernentes irritum & inane, si secus super his à quoquam, quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.*

Confirmatur, actio quæ fit ab eo qui per Ecclesiæ statuta est ad illam inhabilis, est nulla, vt patet in matrimonio clandestino, quod Ecclesia declarat inualidum, quia contrahitur ab iis, quos eadem Ecclesia vult esse ad contrahendum inhabiles, sed Ecclesia significat, eum qui approbatus non est, esse inidoneum ad absoluendum, & inhabilem: si ergo ad id se opus accingit, aliter quàm Concil. præscribit, facit irritè & sine fructu.

Confirmatur. Duo hæc verba (non potest) in aliquo statuto posita, præcisam necessitatem inferunt, actumque contra gestum, omnino nullum reddunt, vt multorum testimonio probat Sanchez 6. de Matrimonio, disp. 38. sed lex Concilij quia iubentur Presbyteri confessionibus audiendis vacaturi, vt approbari se curent, verba allata continet: erit ergo confessio eiusmodi facta Sacerdoti non approbato, nulla. Sancius in selectis disp. 48. n. 51.

Quid si Confessarius sit incola alterius Diœcesis ab ea, in qua moratur secularis Presbyter, qui ei conscientiam suam euoluit, etiamno est istius confessio futura rata & valida?

Omnino, 1. quia Concil. nihil præter approbationem in Sacerdote exigit, ad validitatem absolutionis quam est daturus. 2. quia ante Concil. licebat Presbyteris cuiusquemodi, ac diuersarum Diœceseon, mutuam sibi in confessionibus dare operam, quam iis facultatem ab eo ademptam non esse, docent de Beia 4. p. casuum, casu 5. Viuald. in Candel. tit. de confess. nu. 28. Nau. in can. placuit de pœn. dist. 6 quare cùm à iure antiquo, & consuetudine non sit recedendum, nisi quatenus id inuenitur expressum in nouo, cap. 2. de translat. Prælatr. vt ante Concil. sic & modo, licebit Presbyteris siue eiusdem, siue diuersæ Diœcesis, se mutuò in confessione audire, dummodò sint approbati.

At enim à quo est hæc petenda approbatio.

Ioa. Gallo Professor Theol. in Academia Salmant. P. de Ledes. de Sacr. pœnit. cap. 12. conclu. 5. Crucius in direct. consc. p. 2. de Sacram. pœnit. q. 5. disp. 6. concl. 2. Lud. de S. Iuan q. 7. art. 2. de pœn. diff. 12. crediderunt eum à quo requirenda est approbatio, esse Parochum, & ita ab eo simplicẽ Sacerdotem, ab Episcopo non approbatum, audiendis suorum confessionibus, exponi posse.

Sed hanc sententiam non sequendam docuero Cardinales præpositi Conc, controuersiis dirimẽdis vt habet Fay in addition. ad 3. p. D. Th. q. 8. ar. 5. disput. 1. & re ipsa falsam esse tradunt, Fagund. præc. 2. li. 7. c. 2. Zanard. in direct. par. 1. de Sacra. pœnit. c. 26. pro quibus facit & ratio ipsa, nã Concil. ess. 23. c. 15. expressè Episcopi meminit, à quo dicta approbatio sit petenda, quod nomen, cum re, per illud significata, nunquam sibi assumpsere Parochi. Quare pro ea ad Episcop. recurrere, aut eius Vicarium in spiritalibus est necesse.

Quem illum autem? Sacerdotis, an pœnitentis? Solius pœnitentis, adeundum esse, docet Laym. li. 5. tract. 6. c. 11. quod ad eum duntaxat, prouidere populo, sibi subiecto, de necessariis ad salutem, & Sacramentorum administrationem, quæ pertineat sententia in praxi est tuta, & probari hinc potest.

Primò, quod vagi & peregrini sint subditi illius Episcopi, in cuius Diœcesi sunt: ergo & Sacerdos qui in ea moras agit, ergo vt talis approbari ab eo poterit.

Secundò, non sunt exempti subditi Episcopi, & tamen, quia in eius Diœcesi moras trahunt, ab eo approbantur: nihil est ergo causæ, quamobrem alienigena ei se non sistat approbationis causa.

Contraria tamen opinio magis facit ad animum, Episcopum scilicet, cuius iudicium ac consensum communiter haberi ad confessiones oportet, esse proprium eius Sacerdotis, qui sibi facultatem ad confessiones dari postulat: ratio est, quòd approbare, actus sit iurisdictionis, hæc autem cui propriè competit nisi Ordinario, respectu sui inferioris, ac subditi? iam hoc quæro, an propriè Sacerdos Superiorem alium quàm Episcopum, domicilij sui, originis, aut beneficij habeat? si est hic solus, cui obsequium ac honorem negare Sacerdos non debet, vt Superiori suo ac Prælato, ab eo certè, renuntiari debet, dignus esse, qui confessionibus det operam, ad vtilitatem & commodum plurium. Dixi *communiter*, quia si hic cum pœnitente commune domiciliũ habet, tum ab eius loci Episcopo, tanquam ab Ordinario, approbari quin possit nõ repugno.

A suo autem approbatus Antistite, ecquid alibi, quam in Diœcesi, sola Parochorum voluntate, ac delectu confessiones potest excipere licite?

Dico primo. *Approbatum in vna Diœcesi à proprio suo Episcopo, censeri idoneum ad Confessiones audiendas in quacunque alia, si non est eius approbatio restricta ad certum locum.*

Ægid. disput. 8. dub. 7. num. 63. P. Fay supra disp. 3. Concil. 4. Reginal. lib. 6. c. 16. q. 4. Port. in dubus verbo Confessor regular. eiusque præsentatio num. 3. p. 3. tr 4. resol. 110.

Causa est quod Concilium, vnius duntaxat approbationis meminerit plures argo frustra quis postulauerit, in vna ergo Diœcesi qui est approbatus, à Parocho suorum confessionibus audiendis adhiberi, absque noua Episcopi sui facultate, aut examine poterit nisi expresse hoc ab illo fuarit ei prohibitum.

Confirm. qui pro vno tantùm est oppido approbatus ab ordinario, potest virtute Bullæ cruciatæ à quocunque in confessarium eligi, vt ab eo tam à censuris quam peccatis absoluatur à Costa in explicatione dictæ Bullæ q. 19. falsum est ergo tot ad Confessiones audiendas validè, approbationes exigi, quot sunt Prouinciæ diuersis subiectæ Episcopis, ad quas penetrare sacerdoti est integrum. Sanà cùm hunc approbari ab Ordinario sit quoddã odiom & grauamen, restringi illud oportet iuxta regulã iuris, *odia sunt restringenda, fauores ampliandi*, restringetur autem approbatio quæ à Concilio postulatur, si ad vnam reuocabitur.

Secunda Assertio. *Vt approbatus validè in alio Episcopatu, quam suo absoluat debent ei dari subditi, in quos potestatem clauium exerceat.*

Ratio est quòd absolutio data à non habente iurisdictionem, nullarum sit virium At ea caret, cui cùm approbatione, non assignantur subditi, quid est enim approbatio? actus animi in Episcopo, aut eius Vicario, quo secum ipsi statuunt, idem postea dicturi aliis, examinatum, ea esse eruditione præditum qua oportet, vt à Parocho, ad Confessiones audiendas, assumi queat, quod cùm facit, præcisà, subditos approbato non assignat, vera est ergo Assert. Ex dictis fit planum, in Parochi iure esse, sacerdotam de cuius ad Confessionas approbatione per Ordinarium, certum habet argumentum, aduocare in partem suæ curæ, eique oues suas absoluendas committere, nam qui iure ordinario, potest Confessiones excipere vt Ordinarius, vices quoque suas in hoc ministerio legere potest idoneo ad id sacerdoti, vt docet Arm ver. absolut. n. 15. Candid. disq. 24. art. 65 dub. 10. 8. & 7. sed Parochus respectu suorum Parochianorum est ordinarius, babet autem approbatus ab Episcop. quicquid iure, administrationem huius Sacramenti idoneam, postulant. Patet ex Trident. sess. 23. cap. 15. vbi non alij ad nauandam fidelibus operam in expiatione animæ admittuntur, quam *qui Parochiabeneficium, habent, aut alias per examen ab Episcopis, vel alias idonei iudicantur*, erit ergo in audienda Confessione, officij proximo exhibendi capax, qui ab Episc. testimonium doctrinæ erit consequutus.

Quid si Parochus, nondum sit sacerdotij charactere insignis? Non interest, facit quidem defectus potestas ordinis, in Parocho, vt absoluere nequeat, quia tameo est in eo potestas iurisdictionis, beneficio annaxa, hanc alteri modo approbato, & ad Confessiooes exposito committet validè, & cùm fructu.

A Quid si à Pontif. aut Episcopo concessum est alicui, vt vbique ad se Sacramenti causa accedentes reconciliet, etiamne ad hanc facultatem addendus est necessario Parochi consensus?

Nequaquam, quia habet Episcopus in sua Diœcesi iurisdictionem omnimodam, ac independentem à Parocho, non est ergo eius consensus de rigore iuris, sed tantùm ex quodam æquitate ei, quem pro tota Diœcesi approbauit Episc. ad Confessionas necessarius Cand. de conf. disq. 24. art 5. dub. 5. Et quia Romani Pontif. ius ac potestas est in vniuersam Ecclesiam, nullo circunscripta limite, B nec ab humana pendens potestate, Regularibus facultatem dare potest, omnium, qui vbique sunt fidelium, Confessiones audiendi, qua vti in eorum bonum, Deique gloriam vt queant, nulla est Episcopi aut Parochorum in quorum Diœcesi, aut Parochie, eorum subditis suam operam nauant, licentia necessaria, alioqui sicut notauit auctor proximè à nobis citatus dub. 9. ius sanctæ sedis concessio, foret inutilis, inane priuilegium, ac sine fructu, cum absque eo, de Episcopor. licentia, huic vacare possent muneri. Quid? quod ea petitio, veniæ ab Episcopo, aut Parocho, per Regulares facta, tacita sit quædam veluti Confessio, defectus, ac impotentiæ in Papa, ad concessionem talis licen- C tiæ, à quo omnes iudicio, sensuque abhorrere (si peccare nolint) est necesse.

QVÆSTIO V.

Quinam ordinariam potestatem absoluendi habeant, ac eam alteri delegandi.

Dico primò. *Eam Papa eiusque Vicario, competere in omnes Christianos: hanc enim in persona Petri accepit*: vt dicitur 24. q. 1. canone quodcunque.

Dico secundò. *Conuenire etiam Episcopis*: habent D enim in foro animæ plenam in subditos suos, eorumque culpas iurisdictionem, cap. Deus qui de pœnitentiis, ipsisque principaliter incumbit cura animarum suæ Diœcesis, vt habetur causa 10. q. 1. can. quæcunque & 32. q. 1. can. præcipimus, ita quòd alij Presbyteri sine eorum licentia in Diœcesi absoluere nequeant 16. q. 1. can. cunctis fidelibus.

Dico tertiò, *Parochos item ea potestate praditos esse, & proinde esse ordinarios suorum Parochianorum, quos cùm est necesse committere possunt absoluendos approbato alicui*: Habetur in Trid. sess. 23. ca. 15 & 16. q. 1. can. quicunque de pœnitentiis cap. omnis vtriusque: & probatur quia sunt ordinarij Pastores E eorum, qui sunt in Parochia cui præsunt, non autem in alia eiusdem Diœcesis aut alterius quia pro ea non censentur approbati, præcisè ex eo, quod fuarint de beneficio Parochiali prouisi, sic censet Guttieres libro primo, canonicarum quæstionum c. 27. numero 21. Dixere eandem sententiam Cardinal: interrogati enim an prouisi de Parochiali Ecclesia, censendi essent approbati tanquam idonei audiendarum Confessionum ministri tota Diœcesi: responderunt, vt refert Piasec. 2. par. praxis cap. 5. art. 2. n. 4. *Non videri nisi in ea duntaxat ciuitate, vel oppido vbi sita est Parochialis non autem passim per totam Diœcesim.* Potuerunt tamen de licentia Parochi in cuius Parochia versa

buntur audire confessiones eorum qui opera sua ad id vti volent, non modò intra eandem Diœcesim, sed etiam in confinio alterius, quia ad id ambo Parochi tacitè consentiunt, quod multis rationibus ex iure antiquo, maximè ex can. placuit de pœnit. dist. 6. probat Suarez disp. 18. de Sacramentis, sect. 4. num. 17. & insuper consuetudine, *quam*, inquit, *scimus esse inter nos, vt Parochi mutuò se iuuent ex solo suo consensu, non solùm intra eandem Diœcesim, sed in confinio distinctarum.*

Dico quartò. *Qui ordinariam habet potestatem absoluendi, posse eam delegare alteri Sacerdoti.* Habetur cap. 9. omnis vtriusque de pœnitentiis, ibi enim dicitur, quòd quisque confiteri debeat proprio suo Sacerdoti, qualis est Papa, Episcopus, Parochus, aut alteri de eius licentia: hanc ergo proprius Sacerdos dare potest, ergo & delegare, quod fuit probandum.

Dico vltimò, *licere etiam Vicario, id est, ei cui officium Parochi absentis est commissum, aut nondum initiati sacerdotio, cùm illud solus explere non potest cōmittere partem eius alteri, maximè verò audiēdi confessiones, accedente tamen voluntate actuali, aut præsumpta Ordinarij & delegantis Parochi.* Partem dixi, quia ei non est permissum, Vicarium Parochiæ facere, sed tantùm cooperatorem suum in hoc aut illo exercitio iurisdictionis, aut Pastoralis officij. Ita Syluester, verb. Vicarius, q. 5. Nauar. in can. placuit de Pœnitentia, dist. 6. Ratio est, quòd Vicarius facultatem ad id habere videatur à Superiore delegante, saltem tacitam, cùm enim non possit perpetuò domi esse, ac etiam sæpè sit necesse eum ab ea abesse, & à Parochia, ratio exigit, vt tunc ei permittat Parochus, suo loco alium substituere, saltem ad breue tempus, ne interim Parochiani Sacramentis careant, in maxima sua necessitate spirituali.

QVÆSTIO VI.

Quinam habeant iurisdictionem delegatam tam à iure quàm ab homine.

PRima Assertio. *Quilibet Sacerdos etsi non approbatus validè quemlibet absoluit tam à casibus reseruatis, quàm excommunicationibus, in mortis articulo, eiusque periculo.* Trid. sess. 14. cap. 7. estque hæc potestas de iure communi, cùm Sacerdotibus concedatur à Concilio: rationes, quibus hæc opinio nititur, sunt sequentes.

Prima, quòd ius diuinum humano impediri non debeat: sed quilibet iure diuino in mortis articulo confiteri debet peccata sua Sacerdoti, ergo si tunc nullus alius occurrat, nisi præcisus aut hæreticus, illis quoque confiteri debebit.

Secunda est, quòd ab Ecclesiæ benignitate abhorreat, aliquem in eo articulo priuari necessario præsidio salutis, priuaretur autem, si interdictum foret agenti in extremis, confiteri hæretico, aut præciso, seu excommunicato in mortis articulo, quia fieri tunc potest, vt æger sit tantùm attritus, proindeque ad gratiam extra Sacramentum indispositus, quare & salutis consequendæ incapax, quibus malis occurritur per Sacramentum, cuius beneficio pœnitens ex attrito redditur contritus.

Secunda Assertio. *Ita mortis articulus, pœnitenti largitur, quemlibet vt Sacerdotem possit deligere, à quo absoluatur, vt etiam id illi sit permissum, præsente proprio Sacerdote.* Ita Emman. Sà, verb. absolutio, num. 4. Comitolus Respons. lib. 1. q. 22. Huius assertionis ratio petenda est ex Trid. suprà, vbi PP. volunt reseruationem in dicto mortis articulo cessare, ergo & reseruatorem.

Secundò, voluit Concilium illo suo decreto libertati conscientiarum, & saluti confitentium consulere in illo articulo, vt patet ex eius verbis, sed vtrique multum officit obligatio confitendi proprio Parocho, cùm multi, authore D. Thom. in 4. dist. 19. q. 3. art. 4. reperiantur tam infirmi animi, vt malint sine confessione mori, quàm proprio Sacerdoti confiteri: ergo non est improbabile à Concilio sublatam esse necessitatem ei tunc confitendi.

Quarta Assertio. *Delegatam iurisdictionem habent, respectu omnium Christi fidelium se illis subiicere volentium, etiam in Paschate, Religiosi, qui sunt de Ordine Mendicantium, quo nomine etiam intelliguntur hi, qui eorum priuilegiis, Papa benignitate potiuntur.* Habet hæc Assertio fidem à Bullis Pontificum, vt Clem. V. in Concilio V. quæ incipit dudum de sepult. Clement. 8. data contra Parochos Flandriæ, anno 1593. Bonifac. VIII. in extrauag. super Cathedram de sepultura, vbi monentur Superiores Religionum, vt quos iudicauerint ex suis aptos ad confessiones audiendas, eos Episcopo offerant approbandos, pro quibus & petant facultatem, quam si dicti Episcopi negauerint nos inquit Pontifex, *Ipsis vt confessiones sibi confiteri volentium liberè ac licitè audire valeant, & beneficiū absolutionis impertiri gratiosè cōcedimus de plenitudine potestatis Apostolicæ*, quam gratiā iisdem quoq; indulsit eius successor Benedict. XI. in extrauag. inter cunctas de priuilegiis, & Ioann. 22. in extrauag. vas electionis de hæreticis, vbi contra Ioannem de Poliaco, docet eos qui confitentur in Paschate Religiosis, non teneri magis ad peccata eadem iterùm confitenda Parocho, quàm si ei confessi fuissent, quibus adiungi potest hæc ratio, Quòd præcepto Ecclesiæ satisfiat, cùm peccata exponuntur proprio Sacerdoti, aut alteri, de eius facultate, vt habetur cap. omnis de pœnitentiis: at Papa proprius est Sacerdos, cùm sine temeritate, dici non possit ei prohibitum esse vacare confessionibus audiendis fidelium, ergo accedente eius consensu, confessio peccatorum fieri poterit Religiosis, tanquam eius delegatis: vt hæc autem sit valida, non debet excipi nisi ab approbato, & examinato ab Ordinario, Clementina dudum de sepulturis, Leo X. in Conc. Latera. Constitutione quæ incipit, dùm intra mentis arcana, quam innouauit Pius V. diplomate speciali, de anno 1581. quæ Ordinatio reuocata non fuit per reductionem priuilegiorum regularium ad terminos Concilij factam à Gregorio XIII vt declarauit sacra Congregatio. Concilij, referente confectore in forma priuilegiorum Mendicantium, titul. 15.

QVÆSTIO VII.

Quinam ex consuetudine habeant iurisdictionem in peccata.

PRima Assertio. *Ex consuetudine Sacerdotes omnes potestatem habent absoluendi venialia aut mortalia iam remissa*: Causa non est alia quàm tacita Ecclesiæ concessio, quæ iustè dictis Sacerdotibus negari non debuit, cùm eorum explicatio sit libera.

At sine iurisdictione cōcidit absolutio, ea verò Sa-

cerdotes omnes, etiam non approbatos, præditos A esse quis putet?

Respondendum Sacerdotes ea non carere, hanc autem eos accipere participatam à Rom. Pontifice, vt colligitur ex consuetudine, quæ semper fuit ea de re in Ecclesia, consulantur D. Tho. 3. part. in addit q. 8. art. 3. Nugnus ibi dub. 1. solutione ad octauum argument. Candid. disq. 24. de conf. art. 56. dub. 12.

Secunda Assertio. *Ex consuetudine introducta, ac per tacitum Episcoporum consensum firmata sacerdos quilibet, modo approbatus absoluere potest à mortali quemlibet alium sacerdotem.*

Sa verbo confessio num. 1. Suar. disp. 27. sect. 3. num. 3. facultatis huius concedendæ causa fuit, quod olim sacerdotes tanta essent vitæ integritate, vt B crederentur in peccata mortalia non labi, prudentia verò tanta, vt non nisi pios ac eruditos sibi confessarios eligerent.

Tertia Assertio. *Approbatus quilibet habet ex consuetudine iurisdictionem in vagos, id est eos, qui nusquam stabilem sedem habent.*

Sa verbo confessio. Layman lib. 5. tract. 6. cap. 8. num. 7. Nugnus tom. 2. in 3. p. quæst. 8. art. 3. quia quod certo homini explicare peccata oporteat in Paschate, id oritur ab Ecclesia imperante, ne id fiat alteri, quàm proprio sacerdoti, aut alteri de eius licentia, sed vagorum nullus est proprius sacerdos, ergo certo nulli confiteri debent homini, possunt ergo approbato cuilibet, quod autem vagi Parochiam non habeant, sic ostenditur. Parochia acqui- C ritur ratione domicilij, aut habitationis, sed domicilium vagi nullum habent, nec propriè in vrbe, vbi versantur pro tempore, habitant, sed hospitantur tantum, ergo, &c. Quæ autem vagorum, eadem est quoque ratio mercatorum, mercenariorum, non habentium domicilium in vrbe, in qua eos degere, tempore Paschatis accidit, quare vt illi confiteri possunt in Parochia, approbato cuilibet, ita & isti.

Suar. aliter visum, negat enim, vagis ius esse eligendi alterius, apud quem conscientiam deponant, quam Parochi, sed vt ex dictis hac assert. est planum, nulli propriè eos subdi, ac proinde iisdem integrum esse quolibet vti de expositis in Parochia, ad expiationem animæ.

Quarta Assertio. *Sacerdoti qui est expositus ab* D *Episcopo, peregrinantes audire licet in eo loco, ad quem deuotionis causa veniunt.*

Ita Caiet. verbo absolutio, ex parte absoluentis Sylu. verb. Confessor. 1. q. 11. quia Ecclesia vsum illis Sacramentorum, quatenus, & qualis est ad salutem & profectum animæ necessarius, tacitè permittit, ergo & id, sine quo, hæc frequentari vtiliter, ac fructuosè nequeunt, huiusmodi est absolutio Sacramentalis peccatorum per Presbyterũ, ergo ex tacita Ordinariorum voluntate per consuetudinem confirmata, licet peregrinis ad quemlibet sacerdotem de expositis, Confessionis causa accedere, & ab iisdem etiam in Paschate, Sacramen- E tum Eucharistiæ suscipere. Laym. supra num. 9. Sylu. verbo Confessor. 1. q. 11. Sa eodem verb. num. 2. Suar. disp. 25. sect. 2. parag. 4.

QVÆSTIO VIII.

Cui facienda sit Confessio in Paschate.

NOn hîc repeto quæ ex instituto proximè sunt dicta de ministro pœnitentiæ, tantùm quæro an facta Confessio alteri quàm Parocho, in Paschate, sit valida sine eius licentia. Dubitandi ratio petitur ex verbis canonis, omnis vtriusque sexus, vbi quisq; sistere se proprio sacerdoti iubetur, qualis est (inquiunt) contrariæ sententiæ authores Parochus, & non alius, ex quo inferunt quod illi soli, aut alteri de eius licentia facta Confessio, sit valida, quid sentiendum sit, exponam aliquot assertionibus.

Prima Assertio. *Proprius sacerdos non est is tantum cui proximè animarum cura est commissa*, idest, *Parochus.*

Probatur. Si proprius sacerdos esset solus Parochus, sine eius facultate facta Confessio Papæ, aut proprio Episcopo nulla esset, cum in can. iubeantur fideles confiteri sacerdoti, aut alteri de eius licentia: at hoc dicere, vt nihil grauius dicam, minimùm ridiculum est: nam cui iurisdictio ordinaria absoluendi competit is independenter à quocunque alio validè potest absoluere. Tales sunt Papa, Episcopus, cum sint pœnitentium superiores in foro conscientiæ: illis enim dictum est, Pasce oues meas, primò, & per se, & secundariò tantùm Parochis, qui non sunt illorum nisi substituti. Ita apparet ex Nauarro in can. placuit de pœnit. dist. 6. n. 134. Syluestro verbo Confessio 1. q. 1. tres propriè, proprios cuiuslibet esse sacerdotes, Papam, Episcopum & Parochum, quibus Primas & Archiepiscopus adduntur à nonnullis, sed immeritò. Nam vt ait Sotus art. 2. Anglez q. 8. de Confessione non habent ordinariam iurisdictionem in foro conscientiæ, in subditos sibi Episcopos, ac eorum Diœcesanos, quia Episcopi immediatè sunt subiecti Papæ: ob quam causam, appellantur in iure Prælati immediati, & exempti, habent tamen Archiepiscopi, tam in illos, quam eorum subditos, externam potestatem, cum visitant eorum Diœceses, quia & illos arguere, & indulgentias concedere possunt, vt habetur in cap. nostro de pœnit. & remiss. & cap. finali de censibus in sexto.

Ex his patet solutio argumenti allati initio, cuius minor est neganda, proprius enim sacerdos est idem, ac habens iurisdictionem ordinariam, ex Gabriele in 4. dist. 17. q. 2. art. 2. Medin. cod. de confessione facta fratribus priuilegiatis.

Secunda Assertio. *Potest summus Pontifex validè dare facultatem cuilibet sacerdoti absoluendi fideles, vbilibet existentes.*

Tuetur se hæc assertio 1. authoritate Clementis IV. in Bulla quæ incipit, quidam temere, vbi ait erroneum esse dubitare, an Pontifex, huiusmodi facultatem dare possit. 2. ratione. 1. est talis, iuris canonici concessu, potest Ordinarius quilibet, authoritatem suam cùm altero communicare, dummodo per eam communicationem, communicantis vtilitati, ac populi consulatur, nec vllius violetur authoritas, at hæc in præsenti causa, concurrunt omnia.

Est enim Roman. Pontifex Ordinarius omnium fidelium, cui soli conuenit principatum iurisdictionis habere, eamque immediatam à Christo Domino, in vniuersa Ecclesia can. fuit semper can.

functo 9. q. 3. can. est aliud, 24. q. 1. cæteris autem Episcopis communicatam per Papam, & dependenter ab ipso, can. ita Dominus, dist. 19. nec est istiusmodi priuilegij communicatio Papæ noxia, aut alteri, sed potiùs vtilis, cùm eius beneficio Parochi alleuentur onere confessionum audiendarum, subditis autem eligendi Confessarij libertas detur, quo nihil ad pacem conciliandam animæ, videtur efficacius, nullius est ergo eiusmodi priuilegiorum concessio, damnosa, aut inutilis.

Secundò, fidei Catholicæ dogma est, Pontificem Romanum, ab iis delectum, quibus ius est eius eligendi, receptumque ab Ecclesia, verissimum esse Christi Vicarium, quo supposito: sic disputo. Quæ Christo Domino fuit, cùm in terris adhuc nobiscum ageret, in procuranda salute hominum, regendaque Ecclesia, commissa à Deo Patre authoritas, hæc eius charitate, ac indulgentia, est eius attributa Vicario, dixit enim Petro, & Apostolis, *Sicut misit me viuens Pater*, soli autem Petro, *tibi dabo claues regni cælorum*, &c, *Pasce oues meas*, Ioan. 2. qua oratione significat Christus amplissimam fore, Papæ in animarum, ac Ecclesiæ procuratione potestatem, sed nemo ambigit, qui modò sit Catholicus, quemlibet audiendis confessionib. fidelium posse à Christo, cũ iurisdictione, ac authoritate necessaria præfici, ergo & à Papa, alioqui quæ Christi, eadem non esset istius in administranda Ecclesia authoritas.

Tertiò, quod est à Pontifice olim factum cum laude ac approbatione omniom, & nunc quoque ab eo fit honestè, & validè, nam vt errare in fide non potest, ita nec in moribus, causaque animæ, vt faceret si ab eo data facultas confitẽdi alteri, quàm proprio Sacerdoti vitiosa foret, aut inutilis, cùm infiniti, qui retroactis sæculis ea sunt vsi, malè periissent, quod est improbabile: at tale priuilegium quibusdam de facto est datum à Pontificibus, vt constat ex extrauaganti Benedicti XI. quæ est prima de priuilegiis Bonifacij VIII. Ioan. 22. quæ incipit, vas electionis de hæreticis. Ergo si hoc tempore datur à Pontifice, dari quoque validè est necesse, sæcula ergo præterita. nostraque, repetamus memoria, & num Pontificum, ea amoris erga nos monumenta, in concessione gratiæ ad absoluendum necessariæ extent, quæ, & qualia dicimus, tantisper animi causa videamus.

Lubet ordiri ab Innocent. IV. qui anno 1244. Religiosis è S. Francisci disciplina, profecturis ad infideles, & barbaros, facultatem benignè impertiit, quandiu in eorũ prouinciis morarentur, Christianos, si quos in iis reperissent, reconciliandi Deo, & Ecclesiæ, censurarum, si quibus innodati forent, relaxatione gratuita, ac liberali, *Authoritate*, inquit, *Præsentium vobis indulgemus, vt cùm in Saracenorum, Paganorum, aliorumque infidelium terra fueritis; liceat vobis Christianis ibidem commorantibus, confessione suorum peccatorum audita. salutarem pœnitentiam iniungere, & ipsis, si aliquibus excommunicationis sententiis, sint astricti, iuxta formam Ecclesiæ, absolutionis beneficium exhibere.*

Innocentio successit Alex. IV. à quo indultum est Mendicantibus, an. 1258. vt de licentia Legatorum Sedis Apostolicæ; vel Ordinarij locorum, liberè possent prædicare populis, audire confessiones, pœnitentias iniungere, Bulla 24. Cùm olim temerè. Innocentium imitati sunt Clemens IV. in Bulla, Quidam temerè 10. & Martinus IV. ambo Pontifices, ille anno salutis 1268. hic 1281. qui pati eos gaudere iure voluere, dummodo ad eam pro-
A uinciam administrandam, sóla Superiorum authoritate, non suâ venirent.

Par prioribus, in amore erga Regulares; Bonifacius Papa VIII. extitit, indicant hæc eius verba petita ex Bulla, cui initium, super cathedram de sepulturis in extrauagantib., *Vt de eorum* (id est, Episcoporum) *licentia, gratia, & beneplacito in ciuitatibus & Diœcesibus eorumdem, huiusmodi personæ, sic electæ confessiones sibi confiteri volentium audiant.*

Bonifacio successit Benedictus eius nominis XI. cuius, quis de præsenti quæstione sensus fuerit, loquitur eius extrauag. inter cunctas, de priuilegiis, ordine prima, quæ quia est ad manum, nihil hîc ex ea transcribam, est in tit. 7. lib. 5. extrauag. inde, si
B erit animus, peti poterunt, quæ in rem præsentem faciunt, decretis Innoc. & Clem. consentanea. Longum esset ire per singulos, quare misso Clem. V. de quo postea, Ioann. 22. in extrauag. vas electionis. Nicol. V. Bulla 2. Sixto IV. Bulla 11. & 14. Leone X. Bulla 22. & 45. lubet rem vniuersam duorum aut trium testimonio conficere. Ordinem ducet Eugenius eius nominis VI. Bulla 22. cui initium commissum nobis cœlitùs. *Quicunque* (inquit) *deputati Confessores idonei, quorumcunque vtriusque sexus fidelium, confiteri volentium, quotiescumque ipsis placuerit confessiones audire, & licitè possint, ac valeant*: Pauli IV. ac Pij V. idem extitit aduersus Regulares amoris sensus, quem iste posteris, anno 1567. testatum esse voluit motu proprio, in quo est his verbis: *Per totum orbem omnium vtriusque sexus fidelium, deputati Confessores, con-*
C *fessiones etiam infirmorum vbilibet, etiam extra domos Fratrum, audire possint authoritate Apostolica decernimus.*

Agmen claudet Clemens VIII. hic enim cùm audisset turbas contra Religiosos cieri à Belgij Parochis, iniuriam sibi ab iis fieri querentibns, quod non petita priùs; ac impetrata à se licentia, quoslibet promiscuè ad confessiones admitterent, eas authoritate sua, ac sermonibus sedandas credidit: datis ergo ad Episcopum Tricoricensem litteris, eum primò officij, Parochosque Belgas paternè admonet, exinde tanquam ex tripode locuturus oraculum, quod verteret in consequentium ætatum commodum, *Præsenti*, inquit, *nostro decreto sancimus, sæculares Christi fideles vniuersos, tam Fratribus Prædi-*
D *catoribus & Presbyteris Societatis, quàm aliis priuilegiatis, idoneis tamen, ab Ordinario approbatis, peccata sua etiam Quadragesimali & Paschali, & quouis alio tempore confiteri licitè posse.* Vera est ergo argumenti Consequentia, vera Minor: producamus alia.

Tertium argumentum. Quod potest inferior, potest & validè facere Superior, in eo in quo est Superior, cùm ab isto in illum deriuetur authoritas: sed Curatus potest sibi substituere Vicarios, Episcopus Pœnitentiarios, per quos hic & ille suorum confessiones excipiant, vt praxis indicat: ergo & Papa, qui est Episcoporum Episcopus, ac eorum Superior.

Quartum. Non magis est eximere aliquem à po-
E testate subiectiua Parochi, quoad confessionem ei faciendam, circa Pascha, quam Religiosos, à receptione Sacramentorum de eorum manu, qui sunt illorum, de iure communi Ordinarij, at hoc secundum validè facit Papa, non obstante canone, omnis vtriusque, ergo & primum.

Tertia Assertio. *Non videntur vnquam peccare fideles, vtendo priuilegiatis, etiam in Paschate, ad reconciliationem sui, cum Deo, per absolutionem.*

1. Quia confesſio ſcelerum, ad religionem erga Deum pertinet, & vt à charitate, animique demiſsione oritur, laudabilis eſt, ac plena meriti, nec à Regularibus, vitium trahit.

Probatur ſi eis confiteri culpa eſt, hæc oriri debet, ex v.olatione præcepti Eccleſiaſtici, quo iubentur ſinguli ad eam rem, vti proprio ſuo ſacerdote, ſed poſita diſpenſatione, aut verius Papæ voluntate, de qua antea, præceptum non violatur, ergo vſus priuilegiati, pro confeſsione, prætermiſſo Parocho, per ſe nuſquam eſt malus.

2. Nihil fideles habent, vnde culpæ in hoc genere argui poſsint, ſi Regulares, poſſunt dici proprij eorum ſacerdotes, at qui de eorum cœtu adhibentur à Papa, aut Epiſcopis, ad expiandos per abſolutionem fidelium animos, verè ad hunc numerum hominum pertinent.

Probatur, nam vt habet Florentinum in decreto Eugenij, *Miniſter Sacramenti pœnitentiæ eſt ſacerdos habens authoritatem abſoluendi, vel ordinariam, vel ex commiſsione Superioris.* At non vltrò, ſed ſola voluntate duntaxat Pontificis, id ſibi Regulares munus aſſumunt, nec niſi iuſsi, aut ab eo vocati, ad hoc conſcientiæ tribunal ſedent, cenſendi ſunt ergo idonei eſſe, vt in eo ius dicant pœnitentibus.

Confirmatur ad ius pertinet eius ſacerdotis, quem canon, *omnis*, proprium nominat confeſsionibus fidelium excipiendis in Paſchate, operam dare, quod ius commune eſt haud dubiè, & non aliquod ſpeciale cuiuſquã priuilegium, ſed quòd abſolui fideles poſsint in Paſchate à Regularibus iuris eſt communis, opinione Sixti IV. præſcripta his verbis in Extrauag. vices illius de pace & treuga, *per hoc tamen ipſi fratres mendicantes, non cenſeantur excludi, quominus ſecundum iuris communis, & priuilegiorum ipſis conceſſorum diſpoſitionem, confeſsiones audire, & pœnitentias iniungere valeant*, ergo, *&c.*

Obiicies. Diſpenſatione non tollitur vis legis, & obligatio, niſi iuſta ſit aliqua eius indulgendæ cauſa, ſed nulla eſt eiuſmodi, maximè Lutetiæ, vbi Parochi, eruditione iuxta, ac virtute ſunt commendabiles, erunt hi ergo confeſsionis cauſa conueniendi in Paſch. non alij.

Reſpondendum Maiorem veram eſſe de diſpenſatione, facta per inferiorem, Epiſcopũ, v.c. in legè ſui ſuperioris, vt Papæ, ſaltem autem de eadem, pro vt ab illo ortum habet, circa Concilia, eorumque canones: enimuerò communis eſt opinio, authorem legis poſſe ad libitum, ac ſine iuſta vlla cauſa, vt illam abrogare, ita & in ea diſpenſare, Roſella verbo votum 5. num. 4. Sylu. verbo diſpenſatio, quæſt. 3. nu. 5. Nauar. præludio 9. Enchir. n. 24. Sed canon, *omnis vtriuſque*, à Papa vim trahit, cum hic & Coricilia nullius ſint roboris, niſi vt ab eo approbata, Coraſius Tholoſas, olim iuris profeſſor in Academia Viennenſi, cap. 2. part. 2. de beneficiis. Ergo in his diſpenſare validè, Papæ eſt permiſſum, & ſi fortè non licitè, quemadmodum & cuilibet, bona ſua prodigere, non tamẽ ſine ſcelere.

Reſpondendum 2. Maiorẽ eſſe falſam, tam reſpectu particularium, qui diſpenſationem obtinent, quàm Pontificis, illorum quidem, quia quo ad effectum excuſandi ab obligatione præcepti, ſatis eſt, quod diſpenſatio credatur eſſe bona, beneque conceſſa, Sanchez lib. 4. in Decalog. cap. 45. num. 20. Suarez tom. 2. de Relig. tractat. de voto, lib 6. cap. 17. nu. 8. At fidelium talis eſt opinio, aut certè eſſe debet, cum eorum non ſit inquircie curioſius, in actiones Pontificis, & in dubiis, ſtandum ſit ſuperioris iudicio, ex D. Thoma 2. 2. q. 88. art. 12. ad 2. D. Anton. 2. part. tit. 11. cap. 2. §. 9. Syl. verbo votum, vbi de irritatione: Quo ad Pontificem autem probatur, nam vt diſpenſatio vim & obligationem legi adimat, ſine diſpenſantis peccato, ſatis eſt ſi eius concedendæ, cauſam, ſaltem dubiam, habeat. Docent Medina tract. de pœnit. q. de diſp. Sanchez in Decal. loco proximè citato: talis autem Pontifici non defuit. Maior probatur, vt enim eſt ſuaue Eccleſiæ regimen, credendum eſt, à Deo non negatam poteſtatem hanc Papæ, in bonum fidelium, qui aliter perpetuo anxio eſſent animo, in vſu diſpenſationis ſibi conceſſæ. 2. quia in dubiis mitior pars eſt tenenda, ergo pro Pontifice iudicandum, cum in diſpenſando dubia creditur eſſe eius authoritas.

Quarta Aſſertio. *Confitentes priuilegiatis, etiam ſine licentia ſui Parochi in Paſchate, præcepto Confeſſionis ſatisfaciunt.*

1. Quia authore Benedicto XI. non eſt neceſſe iterum confiteri eadem peccata Parocho, quæ ſæculares confeſſi ſunt Religioſo Extrauaganti prima, de priuilegiis. Ergo facta illi Confeſſio, certa eſt præcepti de ea obeunda in Paſchate impletio, alioqui repetenda foret, cum enim præceptum Eccleſiaſticum, ſit tantum determinatio diuini, iſtoque teneantur ſinguli, peccata ſua explicare Presbytero, vt de iis abſolui queant, ſi iſtius, aut illorum culpa, id beneficium non aſſequentur, alteri confiteantur eſt neceſſe, cuius caritate, ac opera, ſint ſine ſcelere.

2. Cum confeſsio per quam non ſatisfit præcepto vitioſa ſit, & mala, ſi facta à fidelibus Regulari, vitium habet, manare hoc eſt neceſſe, vel à pœnitente, qui officio ſuo defuit, nec dolorem, aut integritatem attulit, vel à ſacerdote, deſtituto poteſtate ad abſoluendum neceſſaria, ſi hanc illi Parochus non impertiat, at ex neutro capite, facta priuilegiato confeſsio, eſt mala.

Non 1. quia ſupponitur pœnitens functus ſuo, id eſt Chriſtiani hominis officio.

Non 2. quia Parochi facultas non eſt neceſſaria, vbi Pontifici placuit eam facere Regularibus, hæc enim in illo ſumma, & perfecta, vti in capite, ac fonte reſidet, vtpote cui præ cæteris, paſcendarum ouium concredita cura fuit à Paſtorum principe. Ioan. 20. *Paſce oues meas*, quod cùm fiat, maximè verbi diuini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum operum exemplo, Trid. ſeſſ. 23. cap. 1. dicamus cùm Clemente IV. in Bulla ante citata. *Erroneum eſſe dubitare, an Papa omnes, ſine alicuius conſenſu, imo quibuſlibet inuitis, huiuſmodi, id eſt audiendarum confeſsionum facultatem, concedere poſsit.* Quare facultatem hanc Parochi, vt ſuperfluam, inanemque, nihili Pontifices faciunt, argumento eſt quòd eam requiri nolint, quod abſolutionem, fideli datam, Parocho neſciente, aut inuito valere velint. Verba ſunt hæc Eugen. 4. in Bulla 22. Commiſſum nobis cælitus de anno 1438. *Deputati Confeſſores idonei, quorumcunque vtriuſque ſexus fidelium, confiteri volentium, quotieſcunque ipſis placuerit Confeſsiones audire licitè poſsint, ac valeant, Diœceſanorum locorum, ac Rectorum Parochialium Eccleſiarum, & alterius cuiuſcunque, ſuper hoc, licentia vel aſſenſu minimè requiſitis, Apoſtolica authoritate tenore præſentium indulgemus.* Itaque, rectè fuit, ac ſapienter olim, id eſt anno 1320. à Ioan. 22. virgula notatus Pontificia, Ioann. quidam, dictus de Poliaco, quod peccata, quæ fideles confeſsi fuerant Regularibus, iterum aſſereret

confitenda proprio Sacerdoti, quem dicebat Parochialem solum esse Curatum; id enim quod hæresim saperet, quod à sacra doctrina alienum foret, à Catholicorum animis, ac sensu eliminandum, decreuisse se de Cardinalium Concilio Papa narrat, in Bulla, vas electionis de hæreticis, doctrinam autem contrariam, veram, ac Catholicam esse, scilicet quòd illi qui prædictis Fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterùm, quàm si aliàs confessi fuissent, eorum proprio Sacerdoti, iuxta Concil. Generale.

Et verò quod est secundùm Assertionis nostræ firmamentum. Qua confessione satisfit præcepto diuino, eadem quoque impletur Ecclesiasticum, cùm hoc sit tantùm diuini determinatio, sed illi satisfit per confessionem peccatorum, factam ei, qui directè ab illis potest absoluere, ergo & isti, id est, Ecclesiastico: Sed ex concessione Alexand. IV. & Clementis IV. priuilegiati directè possunt absoluere à culpis, etiam non petito consensu Parochorum, vt dicitur in dictis priuilegiis, quorum meminere, monumenta Minorum, fol. 26. & Rodrig. tom 1. q. 66. art. 8. Maior est certa: Minor probatur. Præceptum diuinum non obligat ad confessionem peccatorum, nisi in ordine ad effectum consequendæ eorum veniæ, sed eam obtinet, qui à peccatis suis absoluitur, ab eo qui potest: ergo per quam confessionem absoluetur quis à culpis suis, eadem satisfiet præcepto diuino, & Ecclesiastico de ea aliquando facienda.

Obiicies 1. Nulla priuilegia valent in Gallia, nisi quæ sunt recepta, eademque fauorabilia: at quæ dantur Regularibus, ad excipiendas confessiones sæcularium, non sunt admissa, nec fauent Parochis. Maior & Minor sunt falsæ: Maior quidem, quia ad potestatis Ecclesiasticæ functionem, vsumque, in remissione peccatorum, nulla est necessaria publicatio, vt patet in Vicariis, Substitutisque, per Parochos, qui nusquam sunt visi, nec auditi publicè, multò minùs de loco superiore, fideles de facultate sua certiores facere.

Secundò, quia substitutio Religiosorum per Pontificem non est priuilegium, sed actio iuris communis, cùm in canone *omnis*, dicatur fidelibus licere, proprio Sacerdoti, aut alteri, de eius licentia confiteri: at Papa proprius Sacerdos est, etsi nō immediatus, Regulares autem, eius substituti, atque Vicarij in hoc munere. Minor similiter est falsa, quia Religiosi cum suis priuilegiis, eorumque libero vsu, recepti sunt in Gallia à Regibus, eorumque Parlamentis, res ipsa indicat, alioqui eorum opera vti, in repurganda conscientia nulli impunè foret, quod tamen experientia falsitatis arguit.

Obiicies 2. *Concessum alicui priuilegium, intelligendum est sine præiudicio tertij, vt dicitur in cap. pastoral. extra de priuil.* At quæ sunt à Pontifice data Mendicantibus, Parochis nocent. Minor est neganda. Primò, quia magno leuantur onere Parochi, cùm quæ ipsos oporteibat facere, nec sine magno eorundem incommodo, Religiosi in Sacramentorum ministratione obeunt, de quo eisdem à Parochis agendæ sunt gratiæ. Secundò, non præiudicatur tertiò sine læsione iuris ei debiti: at prætexere Parochi contra Pontifices, ne per se, aut priuilegiatos, fidelium peccata absoluant, iustè quì possunt? Tertiò, indulta beneficia in detrimentum tertij non cadunt, quādo per ea nihil adimitur ei, cui fieri præiudicium dicitur: at ius audiendi Parochiani non est Religiosis, ipsorum eaosā concessum, sed fidelium, quibus vtilis est hæc concessio, Deo

A verò, ac Pontifici gloriosa, Parocho autem nullo modo noxia, non eius saluti, non famæ, non nomini aduersa, est ergo allati argumenti Minor falsa.

Obiicies 3. Derogari nequit iuri cōmuni per priuilegium, quòd autem Regulares de iure conscientiæ in Sacramento respondeant, eamque per absolutionem emaculent, priuilegium est, iuris autem Ordinarij, ac communis, quòd singuli confiteantur Parochis.

Maior est falsa, patet *ex cap. 5. cùm ordinem de rescriptis*, vbi Cistercienses liberantur à decimarum solutione, de terris, quas per se aut alios colunt, quarum tamen pensitatio est de iure communi, & ex iustitia, nisi aliunde compensetur, debita Parocho. 2. Nego hoc priuilegio derogari iuri com-
B muni, quid enim imperat? quid iubet? confessionem annuam proprio Sacerdoti fieri, aut alteri de eius licentia, habet id verò hîc locum, cùm à Papa Pastorum Pastore, priuilegiatis demandantur hæc munera.

Obiicies 4. In extrauaganti Martini V. ad vberes, quam refert Medina suprà, præcipi vt *qui Fratribus Mendicantibus fuerint confessi, teneantur nihilominus Sacerdoti Parochiali semel in anno confiteri, prout in Concilio Lateranensi est institutum.*

Respondeo 1. ea verba in extrauaganti non legi, proindeque nihil nobis, nihil veritati hac obiectione noceri. 2. at essent dictæ extrauaganti inserta, eis tamen derogatum esse à Martini successoribus, quorum extant in Religiosos, super re de qua agimus, priuilegia, sine restrictione vlla, multa & illu-
C stria. 3. Addi posse Martin. non absolutè loqui, sed ex hypothesi alicuius peccati admissi, post factam confessionem Mendicantibus, quod haud dubiè confiteri Sacerdoti proprio, ante Communionem, aut alteri debent, cum eius facultate, nisi ad priuilegiatos redire eius rei causâ velint.

Obiicies 5. Prou. 27. dici pastori, pecoris sui agnoscendum esse vultum, idque fieri propriè explicatione vitæ suæ in confessione, est ad eam ergo adhibendus Parochus, pœnitentis verus Pastor. Respondendum, ibi de cognitione interna animæ, per pœnitentiam non agi, sed de externa tantùm, ac membrorum: argumento est, quòd à Christo, instituta non sit confessio, nisi multis post Salomo-
D nem sæculis, ergo ei de ea re sermo nullus esse potuit, aut si fuit, probari id cupimus loco aliquo Scripturæ, qui fidem mereatur, & non coniecturâ aliqua vana, ac inutili. Deinde scire de Parochis cupio, an per Vicarios, & alios, quibus annuerint vacare audiendis confessionibus, in sua Parochia, melius id possint assequi, quam per Regulares, si nequeunt, cur inaniter tumultuantur? cur turbantur & turbant?

Obiicies 6. nullam in canone *omnis*, mentionem Regularium nullā concessi illis priuilegij fieri Respondendum 1. nullum hîc esse priuilegium, ex dictis anteà. 2. de Regularibus mentionem fieri saltem implicitè, cùm iubentur fideles confiteri
E proprio Sacerdoti, aut alteri de eius licentia, quod facit quisquis ad reconciliationem sui cum Deo, priuilegiatos adhibet, cùm potestatem ad id nullam habeant nisi concedente Papa.

Obiicies 7. Papa communis est Sacerdos Parœciarum omnium: at proprium, & commune cùm opponantur, non erit Papa proprius vllius loci Parochus, ergo nec licentiam poterit ad confessiones necessariam facere. Respond. cum D. Thom. Opusc. 19. contra impugnantes Religionem, proprium sumi 1. prout opponitur communi, & sic Religiosus

dicitur nihil habere proprij, quia communitatis est, quidquid possidet, & hoc sensu nomen proprij non sumitur in canone, *omnis*, alioqui vix curatus, sacerdos esset proprius, cum multorum Parochianorum, sit communis Petri v. c. & Pauli, & sic Petrus non teneretur ei confiteri quod est falsum. 2. proprium sumitur, vt opponitur alieno, ita multorum filiorum pater, dicitur proprius omnium pater, & multarum ouium pastor, dicitur huius ouis, quæ est de grege, proprius pastor, alterius autem quæ de grege non est, alienus, quo sensu. Christus de suis loquens ouibus dixit Ioan. 10. eas alienum non sequi, hoc ergo modo Pontifex, proprius Christianorum sacerdos dicitur, etsi communis sit multorum, quia non est alienus, nec alteri Ecclesiæ, quam nostræ præpositus. Quæ acceptio est quoque huius vocis, *proprius sacerdos*, in can. *Omnis*, nam ibi vsurpatur non vt distinguitur à communi, sed vt differt ab alieno Sotus in 4. dist. 18. q. 4. art. 3.

Obiicies 8. Parocho reddendam esse Deo de subditis suis rationem, iuxta illud Pauli. *Peruigilant, quasi rationem, pro animabus vestris reddituri.* Hanc autem reddere quam ei potest esse facile, si eos, eorumque mores, indolem, ac habitus animi ex cõfessione eorundem propria perspectos non habet? Quid? quod sic plerisque munitur via ad fraudem, multis ad non confitendum, quid enim facilius in hac corruptela temporum quam dicere, se confessum mendicanti, cui forte, nunquam, ne de vultu quidem, ac facie fuit cognitus?

Respondendum 2. nihil eo argumento priuilegiatis offici, nam si magistratus, quo Parochi funguntur, cum cura in Dei Ecclesia, non eos impedit, quominus vti possint sacerdotibus secularibus, in suorum confessionibus excipiendis, quid habet Religiosorum professio peculiare, quo reddatur eorum regimen difficilius, aut quamobrem, æque suorum reddere rationem Parochi nequeant, cum hi conscientiam priuilegiatis detegunt, ac cùm seculares sacerdotes in eam rem adhibent?

Respond. 3. nolle Paulum rationem de qua agit in eo esse, vt peccata commissæ sibi plebis Deo Parochus patefaciat, sed examinatum iri, an omnia, ei ad salutem necessaria subministrauerit, an Baptismum, an Dei verbum in concionibus, explicauerit, an Sacramenti confessionis, apud quemcunque liberum vsum, permiserit vt debebat. Quod autem hæc sit mens Pauli planum fit ex eo quod Episcopis perinde, ac Parochis incumbat eorum saluti pro quibus rationem sunt reddituri in die iudicij, studiosè consulere, quos tamen, nemo iuste ac prudenter asseret, teneri ad confessiones audiendas subditorum suorum quoties iisdem erit collibitum.

Ad Confirmat. dicendum, sufficere moralem certitudinem de Confessione priuilegiato facta, qualis est futura primo, quando pœnitens dicet se confessum esse, cui in eo fides est habenda, maximè si est vir probus, nam eius testimonio standum est in iudicio animæ, satis autem superque pœnitens confessum se dicit, cum mensæ sacræ vna cum cæteris assidet, maximè si non est peccator publicus, si contra eum nulla est de improbitate, ac hæresi præsumptio, nulla de veritate verborum eius, dubitandi causa, ac ratio, quod si pro se loqui pœnitens noluerit, supplebitur eius silentium per priuilegiatum cui in hac causâ credendum esse scripsit Rebuffus.

Assertio 5. *A censuris omnibus Episcopo reseruatis, quæ sunt ab homine in hominem, regulares vi*
A *suorum priuilegiorum absoluere possunt.*

Diana part. 1. tract. de absolut. ab hæresi. Megala in 1. part. lib. 1. c. 3. n. 10. & probatur quia tam decretum Pontificis Clementis VIII. quàm sacræ congregationis, publicatum die 9. Ian. 1602. tantum de casibus reseruatis agit, at censura non est casus, sed pœna, vt loquitur cùm Megala loco citato Diana tract. 2. de dub. regul. res. 13. & patet quia casus idem est ac peccatum, secundùm Nauar. cap. 27. man. n. 261. ergo cùm à diuersis non fiat illatio, ex lege Papinianus dig. de minoribus, & cap. ad audientiam de decimis, ex reseruatione casuum, validè nil contra regulares concludi poterit, pro reseruatione censurarum, sibi facta ab
B Episcopo.

Assertio 6. *Priuilegiati, non obstante decreto Clementis VIII. & Pauli V. vi suorum priuilegiorum, sæculares à censuris, & peccatis sanctæ sedi, & Episcopo reseruatis, absoluunt validè, exceptis quæ in Bulla cœnæ continentur.*

Laym. lib. 5. tract. 6. cap. 10. n. 18. quia Clement VIII. decretum, priuilegio regularium, extra vrbem commorantium, non derogât si Megalæ fides est 1. parte summ. lib. 1. c. 13. num. 21. Dianæ supra, & si derogaret, eos tamen prædicta derogatio non pertingeret, qui sunt extra Italiam, vt docet Laurent. Portel. de dub. reg. ver. Confessor erga sæculares num. 22. ergo cùm mendicantibus detur potestas absoluendi ab omnibus peccatis, in
C Clementina dudum de sepulturis, & nominatim Patribus minimis concessione Sixti IV. *liceat Confessiones audire, & ab omnibus casibus, excommunicationibus & censuris absoluere*, idemque sit à Paulo III. permissum Religiosis Societatis Iesu, & Clericis Regularibus, vt habetur in compendio priuilegiorum, verbo absolutio, quoad sæculares, exceptis censuris, quæ sunt in Bulla cœnæ, idem quoque in præsentia iis licebit, vt expressè docent Vega in 1. part. ver. casos reseruati, casu 1. & 15. Suar. de pœnit. disp. 30. sect. 5. Diana de hæresi resolut. 8. his verbis. *Patet regulares non solum posse absoluere à reseruatis sedi Apostolicæ, sed etiam à reseruatis cuicunque inferiori Papæ*, hoc tamen priuilegio, nulla conceditur facultas, super irregularitatibus, quia illæ non per absolutionem, sed per dispensa-
D tionem tolluntur, cum non tam pœnæ sint, quam canonica impedimenta. Datur tamen vi dicti priuilegij, potestas regularibus non tantum absoluendi excommunicationes, quæ inferuntur ob contumaciam, sed suspensionem, & interdicta iuris, quæ ad tempus, aut in perpetuum imponuntur.

Dubitatur 1. *Cui tanquam proprio sacerdoti, confiteri Religiosi debeant, ei, qui ad hoc est munus à Prælato Ordinis electus, & non alteri.*

Ratio est, quod absolutio vt sit rata, iurisdictionem in absoluente exigat, residet hæc vero in Prælato, vt capite, in aliis, eius ope ac beneficio, ergo præter hunc, & istos quibus hic iurisdictionem in
E subditos suos tribuit, eos absoluere nullus poterit. Rodrig. tom. 1. q. 62. art. 4. Compendium priuilegium Societ. Iesu verb. absolutio num. 1. Habent autem ex priuilegio Confessarij Ordinis sancti Franc. cum sunt approbati, vt cuiusuis Regularis eiusdem Ordinis Confessiones possint excipere. Rodriguez to. 1. q. 5. Regular. q. 21. art. 3. Candid. disq. 24. de Confes. art. 57. dub. 6. quin etiam potest ex Minoritis quilibet semel in vita, & in articulo mortis, suos subditos absoluere ab omnibus casibus, & peccatis nullo excepto & dispensare,

cum

cum iis in omni irregularitate, excepta ea quæ ex homicidio voluntario oritur, bigamia, & mutilatione membri. Portelius de dubiis Regular. verbo Confessor erga Fratres, num. 15. Suar. tom. 4. de Relig. lib. 2. cap. 19. idque sine Superioris venia. Suares ibid.

Dubitatur 2. *An de omnibus absolui possint ab ordinario Confessario domus.* Nequaquam, quia iudicari quisque debet, ac absolui, iuxta facultatem Iudici suo traditam: at ordinarius communiter eam non habet à Prælato suo, absolueodi à reseruatis: ergo non ordinarius, sed Prælatus, est, eius rei causâ, ab inferiore adeundus.

Dubitatur 3. *A quo de reseruatis in Religione, impetranda sit eorum absolutio, ab his qui illis tenentur impliciti. A Generali, Prouinciali, aut Guardiano Conuentus, vbi manet qui eo beneficio indiget*, à Generali concedi potest omnibus, qui sunt in Ordine à Prouinciali Fratribus suæ prouinciæ, aut hospitibus, ad eam declinantibus: A Guardiano, aut Priore, omnibus, quos domi, disciplinæ suæ alumnos habent, aut casu ad eam de via deflexerunt, vt hospites, oportuit enim hos omnes ea potestate præditos esse, sine qua mancum esset eorum imperium, regimen imperfectum, eiusmodi hanc esse, de qua hîc agitur, vt ipse non dicam, satis intelligunt, qui benè, qui placidè, ac tranquillè, homini esse non posse sciunt, quandiu eius animus culpæ alicuius lethiferæ conscientia mordetur.

Est hæc potestas insuper per commissionem in Confessariis ordinariis domus, quando illis est, ab eorum alterutro, de quibus est dictum initio huius dubij, data liberaliter ac benignè, quod possunt ipsi facere, eo quòd iurisdictio, quæ est ordinaria, sit delegabilis, vt aiunt: at quæ competit Superioribus Ordinis, est talis, manat enim ex officio, quod in Religione obeunt, & ex priuilegio perpetuo, cuius sunt hæc verba: *Concedimus Magistro Generali* (Prædicatorum scilicet) *vt singulis Prioribus de Conuentualib. Fratribus eiusdem Ordinis ibidem constitutis, nec non & Fratribus aliis eiusdem Ordinis interdum ad eos declinantibus, vndecumque absolutione, & dispensatione indigentibus, absolutionis beneficium, vt possint impertiri*, sic Gregor. X. fuit quoque eadem gratia concessa Minoribus à Clem. IV. vt notauit de la Cruz, lib. 1. de voto obed. cap. 6. dub. 11. Rodrig. q. 21. art. 3. qq. Reg.

Dubitatur 4. *An absente Superiore, Guardiano, aut Rectore, possit qui in eorum regimine vices agit, dare potestatem absoluendi à reseruatis.*

Posse censent Pierinus in priuil. Minim. tom. 1. Constit. Sixti 4. §. 6. Homob. in Exam. ecclesiast. par. 4. tract. 5. c. 4. q. 21. causas ita sentiendi duas habent, primam, quòd eiusmodi Vicarij, domui præsint, cùm ab ea Superiores abesse accidit, sunt ergo ea potestate præditi, ex tacita concessione Ecclesiæ, Pontificis, ac Superiorum Ordinis, alioqui malè prouisum esset Fratribus, eorumque saluti, ac paci, si de commissis absolui auctoritate Vicarij non possent. Causa altera est, quòd æquitas postulet, vt qui oneris, idem quoque & honoris sit particeps: at præesse, alterius tantùm loco, & nomine, onus est, posse autem benè mereri de subditis, concessione facultatis passiuæ, vt à reseruatis absolui queant, prærogatiuæ instar habet: hanc ergo negare Vicariis nec decet, nec oportet.

Vt ea autem vtantur validè, tria concurrant est necesse, scilicet permissio Ordinis, saltem tacita, diuturna Superioris absentia, & bona fides absoluendi. Permissio quidem, nam si per statuta Ordinis prohibitum esset istis Vicariis, quidquam in fauorem pœnitentium, absente Superiore, aggredi, facultas ab iis data, aut danda Regularibus sibi subiectis, ad absolutionem consequendam de peccatis suis reseruatis, inanis foret, ac nulla, & si eo die rediturus esset Superior, vel in fraudem debitæ ei reuerentiæ, ad diem, quo sciebatur absuturus à Monasterio, distulisset absolui à reseruato, potestas eis à Vicario neganda esset, recipiendæ absolutionis ab eo, qui cum facultate destinari ad similes casus est solitus.

Dubitatur 5. *An si Religiosus habens casum reseruatum, eò appellat vbi non est, de eo absolui possit à quolibet, de expositis in eo Cœnobio.*

Respondendũ posse, est causa quòd in absoluendo, leges quisque suæ Prouinciæ, Cœnobij, aut Episcopatus, sequi debeat, & non alterius, ergo si in eo Conuentu ad quem ex itinere Regularis deflexit, peccatum cuius est ipse conscius, non est de numero reseruatorum in eo Cœnobio, de eo à Confessario quolibet qui auctoritatem ad cætera remittenda communem babet, absolui poterit, etiamsi deditâ operâ, eo prædictus pœnitens venisset, ne se Superiori petendæ veniæ causa cogeretur sistere.

Dubitatur 6. *An Regulari liceat confiteri Sacerdoti sæculari, aut Religioso alterius Ordinis sine licentia.*

Respondendum negatiuè. ratio est, quòd communiter, id per statuta Ordinũ singulis Regularibus sit prohibitũ, præterquàm in itinere, Portelius de dub. Regul. verb. Confessor erga Religiosos, num. 12. quia tunc ad id ex tacito Superiorum consensu facultatem habẽt, cùm eam in tali casu negari æquitas nõ sinat, vt enim si Regularis est Presbyterij Ordine initiatus, eum non decet diu abstinere Sacrificio, sit autem in eo caritatis, ac prudentiæ, si est duntaxat minorum Ordinum Clericus, sacræ mensæ ad exemplum sæcularium, suæque pietatis testimonium aduersus Deum, frequenter accumbere, nefas sit autem animo culpa lethali sordidato, de eo consilium capere, nedum exequi consulta, ac facere, fuit iustum illis per Superiorem, vt liceret quoties, quàm sæpè esset necesse, peccata sua apud aliquem de approbatis deponere, maximè verò mortalia, quia hic valet diuinum & ecclesiasticum præceptum confitendi, quod positiuo Religionis, de non adhibendo ad eam rem Sacerdote extraneo, præualet: si essent tamen casu aliquo reseruato impliciti, de eo, ab huiusmodi Sacerdote absolui non possent, vtpote qui potestate ad id necessaria careat, cùm hanc sibi reseruator, qui est dictorum Regularium Superior, non dederit. Scio quidem à Martino V. indultum esse Patribus Hieronymitis, sibi, vt è multis vnum eligant, vt à quo cùm iter faciunt, absolui de peccatis possint, quorum domi suæ ab Ordinario remissionem sine alia Prælati venia consequi solent in Sacramẽto, Compend. dicti Ordin. verb. absentes à Monasterio.

Scio insuper & hoc iisdem Fratribus concessum esse vt habetur §. 10. ver. absoluere, §. 2. à quolibet Sacerdote, etiam sæculari, de omnibus censuris, & quibuslibet casibus Episcopo reseruatis absolui valeant, sed nego id illis similiter permitti vt faciant in casibus reseruatis Prælato Ordinis, primò, quia de eo nulla fit in priuilegio supradicto mentio, secundò, quia à simili, ad æquale, aut simile, non valet illatio.

Dubitatur 7. *An si cum Superioris sui licentia proficiscuntur peregrè, & cum facultate confitendi cui volent, absolui à reseruatis valeant.*

Affirmat Peregrinus in compend. priuilegior. tom. 1. ver. absolutio quoad fratres parag. 2. eo quòd in ea facultate, tacite comprehendatur, & illa, absolutionis scilicet consequendæ de reseruatis à Confessario quem sibi eligit.

Sententia contraria, in praxi est tenenda, quia generalis concessio, ea non complectitur quæ si specialiter essent petita, fuissent à Prælato negata postulanti, at id de quo præseos instituitur quæstio, est huiusmodi, vt enim non expedit quæ Regulares sæpe dictu fœda, cogitatu turpia contra Deum, eiusque cultum improbe faciunt, hæc promiscue, ac delectu nullo vulgari in populo. *Sic nullo modo est credendum, quod quispiam sanæ mentis Prælatus, sic indiscriminatim suam authoritatem concedat sibi subdito, vt absoluatur à casibus reseruatis, non enim conuenit peccata grauia, aliis extra ordinem propalare.* Miranda in manu. Prælatorum to. 2. q. 33. art. 6. concl. 2. eiusdem sunt opinionis Fagund. præc. 2. lib. 8. num. 12. Laym. lib. 5. tract. 6. cap. 10. nu. 20. Homobonus de casib. reseruat. pat. 1. cap. 2.

Dubitatur 9. *Quomodo oporteat Confessarium se gerere cum eo, cui facultatem absoluendi à casu reseruato superior denegat.*

Vera multorum est opinio, ac tenenda, eum, à Confessario approbato & exposito, in quo nihil est labis, aut causæ quamobrem hanc ei licentiam superior deneget, pro ea vice à reseruato absoluendum esse si communicandi tempus vrget, aut dicendi sacri, cui deesse pœnitens sine scandalo, ac multorum offensa nequeat, opinionis huius auctor Paulus V. quem id Naldus in summa verbo Religiosus statuisse asserit, dummodo sit is cui absoluendi facultatem superior impertiri noluit pœnitentis, aut Regularium Confessarius, sic Tamburinus de iure Abbatum to. 2. disp. 13. q. 8. num. 3. *Si Confessarius* (inquit) *non habens facultatem pro reseruatis, illam ab Abbate pro aliquo casu peteret, & Abbas concedere negaret, posset nihilominus Confessarius pro illa vice tantum pœnitentem Regularem, etiam facultate non obtenta absoluere, vt concessit Paulus V. in decretis generalibus pro Regularium reformatione editis.*

At enim data pœnitenti absolutio, sine iurisdictione inanis est, ac nulla, sed Confessarius, cui per Prælatum potestas absoluendi à reseruatis negata fuit, iurisdictione caret in illa. Minor est neganda, quia quòd confessario deest ex defectu consensus superioris ordinarij id ipsum supplètur à Prouinc. Generali & Ecclesia, quibus, cum sibi subditorum salus sit cordi è re communi esse, suâque existimant, Confessario facultatem tùm dare iuuandi subditos suos, per condonationem eius culpæ, inquam, ei ius nullum erat, quem consensum dare hoc ipso censentur implicitè, interpretatiuè & virtute, quod non reclament.

Dubitatur 10. *An ex præsumpta Superioris voluntate possit quis absolui.*

Affirmat Peregr. in comment. ad const. Clericor. regul. p. 1. c. 9. littera C. parag. 3.

Negat Diana dub. regul. tract. 2. resol. 11. quia præsumptio, si non fũdatur in aliquibus signis, quæ sufficienter, indicent præsentem voluntatẽ superioris, concedendi facultatẽ, absoluendi ea hæc ad eius facultatis cõcessioñẽ non sufficit, sic enim est tantũ existimatio, seu opinio de futuro consensu superioris, quæ cùm ratihabitione de futuro coincidit quam ad absoluendum idoneam non esse docent. Becan. de Sacram. c. 28. q. 8. n. 3. Homob. in exam. Eccles. p. 1. tract. 4. c. 11. q. 105. Fagundes parte 2. lib. 7. c. 2. n. 71. Villalob. tract. 9. diff. 51. n. 2. & nos supra.

Dubitatur 11. *Domesticorum Regularium quis sit Parochus.*

Dico primò. *Sæculares qui in cœnobio laborant, in eoque vt famuli habitant, posse si velint recipere Sacramenta Confessionis, & Eucharistiæ in Paschate à Regularibus quibus famulantur, & in morte Extremam Vnctionem, si dicti Regulares priuilegio Minorum gaudeant.* Habetur expresè in compendio dictorum fratrum verbo familiares fratrum paragr. 4. quod ipsum confirmat Portelius de dub. Regul. verb. Sacramentorum administratio n. 9. & Diana de regul. tract. 2. vsusque ipse omnium ferè Monasteriorum, Ordinis S. Bernardi, in quibus non est alius Parochus, pro famulis domesticis, ac Sacramentis illis in Paschate, aut morte conferendis, quam è familia Religiosus aliquis.

Dico secundò. *Posse similiter è famulis eos, qui vxores duxere, noctuque extra cœnobium dormiunt, tam ad confessionem annuam, quam communionem in Paschate, vti opera Regularium, quibus seruiunt, in morte autem posse similiter recipere Extremam Vnctionem, si tùm intra Monasterium eos esse contigerit.* 1. Quia sunt eorum commensales. 2. Quia ita habet compendium loco citato, parag. 10. 3. Quia cùm id sit concessum à Nicolao eius nominis 5. conuentui de Gadalupe, S. Hieronym, & à Iulio 2. vt refertur in compendio fratrum S. Hieronymi, verbo Eucharistia, parag. 2. & 6. possuot quilibet alij, idem sibi ius sumere, qui in priuilegiis, Regularibus concessis communicant.

Dubitatur 12. *An oporteat Confessarios qui ad audiendas Confessiones Regularium exponuntur, tempore Iubilæi, esse approbatos ab Episcopo.*

Affirmant Naldus in sum. verbo indulgentiæ n. 9. Molfes to. 1. art. 7. c. 16 n. 27. Henriquez lib. 3. de pœnit. c. 6. n. 4. in Gloss. littera K. & de Indulg. c. 22. n. 5. Homobonus in tract. de casib. reseru. part. 1. c. 6.

Dico primò. *Quando in Iubilæo ad validitatem Confessionis, & consecutionem gratiarum, quæ in illo dantur, habetur, quod Confessarius eligendus, debeat esse approbatus ab ordinario, non est necesse, Regulares ad illum effectum alterius opera vti, quam qui est à Prælato, ad illam rem designatus pro fratribus.* 1. Quia ordinarius Regularium, eorumdem est superior, satisfiet ergo Bullæ Iubilæi, si ad illud consequendum, Regularis, Confessarium Ordinis, à Prælato suo destinatum ad eam rem pro fratribus adhibeat. 2. Cum quæ sunt Ordinis hæc Papa communiter non attingat, sed superiorum prudentiæ, ac dispositioni relinquat, aut si ea moderanda sibi existimat, expressam de eo mentionem faciat, in litteris suis Apostolicis, credibile non est eum nomine Ordinarij, respectu Regularium, alium intelligere, quam eorum Prælatum, maximè, cum ea de re, mentem suam non explicat, vt oportuisset, si aliud ei in mentem venisset, & ita nobiscum sentiunt Zanardus in direct. par. 1. de Sacrament. pœnit. c. 21. q. 32. Coriolanus de casibus reseruatis parte 1. sect. 3. art. 16. Valerus in different. vtriusque fori verbo absolutio dist. 1. n. 13. Sanè si his solis indulgentias Iubilæi consequi fas esset, qui conscientiam suam aperiunt in Sacramento, approbato quidẽ, sed ab Episc. duntaxat, pauci, aut verius nulli, earum essẽt in cœnobiis participes. Quid ita vero? nẽpe quid in iis sæpe non sint alij, quam qui à Prælato Regulari fuere ad Confessiones approbati quã id autẽ à vero abhorreat, mitto dicere. Quare cùm

monentur Regulares, vt consequendi Iubilæi causâ, vitæ suæ, ac culparum, sibi assumant vnum aliquem * de approbatis ab Episcopo, in eum finem, id sensum habet, quòd non tantùm ab eo qui est audiendis eorum confessionibus ordinariis præpositus, absolui queāt, sed & ab aliis tam sæcularibus, quàm Religiosis, quos ad eam rem approbare Episcopo est visum, his ergo ad consequendum Iubilæum facta sua commemorare Regulares est necesse, non priuatiuè, perinde ac si præter eos non alii forēt idonei, sed cumulatiuè in sensu à nobis allato.

Dico 2. *Liberum Regularibus esse, confiteri alicui de approbatis ab Episcopo*: Quia hoc illis Papa permittit, vt patet ex serie Bullæ: an autem de eo quoque, licentiam à suo Superiore habere debeant, videndum est.

Dico 3. *Posse Regulares sine facultate sui Superioris, confiteri in Iubilæis sæculari Presbytero, cùm est in Papæ diplomate, licere omnibus confiteri cui volent ex approbatis.* Ita Portelius in dubiis, verbo Confessor pro Iubilæo. Primò, quia in tali casu, censendus est Superior tacitè hoc eis concedere, cùm opponere se iustæ Papæ voluntati honestè non possit, nec debeat. Secundò, quia cùm Papa Abbatem dignitate superet, eius facultas sufficit, nec est quærenda Abbatis. Tertiò, lex qua reditur ad ius antiquum, vt est fauorabilis, ita est amplectenda, cùm de praxi agitur: at facultas eligendi Confessarij, etiam sæcularis, est fauorabilis, cùm vtile sit Religiosis, alio Confessario, ad expiationem conscientiæ, vt iquam communi, & ordinario, & præterea per potestatem Regulari factam, eligendi sibi Confessarij, reditur ad morem antiquum, cùm Christiani olim conscientiam suam Presbyteris sæcularibus euoluerent, Regularibus, non item, quæ me rationes impellunt vt credam in Regularium iure esse ad sæcularem, confessionis causâ, in Iubilæis accedere sine alia Prælati facultate, estque hæc sententia quam Nauarr. lib. 5. consilior. titulo de pœnit. & remissionib. consil. 19. & Portelius tuentur ac probant, tuta ac sequenda.

QVÆSTIO IX.

An Episcopi possint quoties illis videtur reuocare approbationem Regularibus datam ad audiendas confessiones.

NEmo qui vel mediocri literaturâ sit tinctus, dubitare cum ratione potest, an Religiosos approbari ad confessiones oporteat, id enim postulat Ecclesia in Conc. Trid. sess. 23. cap. 15. Leo X. in Concil. Lateran. Constitut. quæ incipit, *Dum intra mentis arcana*, *Clem. 5. Clemens. dudum, §. statuimus, de sepulturis.* Pius V. in constit. sua anni 1581. cuius est hoc initium *Romani Pontificis prouidentia.* Nec vlli potest esse ambiguum, hanc approbationem posse ad certum locum & tempus siue generaliter, & indistinctè, dari, an autem ad arbitrium dantis reuocari valeat, & cùm lubet, res est in Doctorum opinione. Et quidem posse tradunt hi authores, Turrianus de Pœnit. q. 8. cap. 1. disp. 26. dub. 3. Sancius in select. disput. 48. n. 23.

Dico 1. *Mihi videri esse contra rationem, ac prudentiam, omnibus simul vnius Conuentus Confessariis, facultatē ab Episcopis, & locorū Ordinariis, adimi confessiones audiendi*: Quia fieri vix potest, vt hæc sine populi scandalo, magnaque animarum pernicie accidant, cùm non sit probabile, omnes vnius do-

A mus, ac Monasterij Regulares, ignaros, aut malos esse, quare ne eis omnibus, interdicere amodò, confessionibus audiendis, Episcopi, & locorum ordinarij possint, sacra Congregatio Cardinalium, qui negotiis Regularium & Episcoporum præsunt, vetuit anno 1615. 20. Nouemb. his verbis. *Cùm sacræ Congreationi Cardinalium, negotiis Episcoporum, & Regularium Præpositorum innotuerit, Confessarios Regulares grauiter conqueri, quod ab Archiep. Episcopis, & locorū Ordinariis iisdem, omnibus simul Conuētus Confessariis facultas confessiones audiēdi adimatur, Illustrissimi eiusdem Congreg. Patres rati vix fieri posse, vt hæc sine scandalo, magnaque animarum pernicie contingant, re maturè perpensa, statuunt, & decernunt Arch. & Episc. aliisque locorum Ordinariis*

B *Confessarios regulares alias ab ipsis approbatos, ab audiendis confessionibus suspendere posthac minimè licere, nisi ex noua causa, eaque ad confessiones ipsas pertinente, aut ob non seruatum interdictum.*

Dico 2. *Videri mihi esse extra potestatem Episcopi reuocare licitè, cum iusta reuocationis causa nulla subest, approbationem, quam Regularis ad confessiones excipiendas tradidit.* Ita Portelius de dub. Regul. verbo Confessor regularis, eiusque præsentatio. Henriq. lib. 3. de Pœnit. c. 9. num. 6. ratio est, quòd Regulari in fauorem Religionis: cuius pars est, ac membrum, à Papa tribuatur sua iurisdictio, mediante tamen Prælato proprio, simulque prædictæ approbationis confirmatio, eam ergo licitè, ac validè reprobare Episcopus non potest.

Dico 3. *Probabile mihi quoque esse, reuocationem*

C *concessæ Regularibus licentiæ audiendi confessiones, nullam esse, cùm iusta causa non nititur, proindeque posse illos vt antè, impunè, ac sine scelere confessionibus audiendis vacare.* Ita Suar. in 3. part. tom. 4. disp. 28. sect. 8. disp. 7. Ratio primæ partis est, quòd Regulares quos Episcopus approbauit, vt idoneos, ab eo ampliùs non pendeant, in vsu potestatis absoluendi, sed à solo Pontifice Rom. à quo iurisdictionem suam habent, reuocari hæc ergo ab Episcopo non potest nisi inualidè, ac sine effectu. Secundò, reuocatio iustæ sententiæ, ac iuris per illam acquisiti sine causa, non modò est iniusta, sed etiam nulla, eo quòd sententia quæ data est per regulas iustitiæ, sit irreuocabilis, sed approbatio alicuius ad confessiones, est instar iustæ sententiæ, cum tali approbatione iudicetur ad eas idoneus, &

D sic per eam ius ad eas audiendas approbato acquiratur, ergo si tollitur, tollitur iniustè, ac sine effectu, & proinde poterit Regularis, cui per eam reuocationem videtur fieri iniuria, confessiones excipere, vt priùs, ita Peirinus de priuil. Minimorum tom. 1. Constitutione 26. Leo X. §. 6. num. 7.

Obiicies. Quod ad beneplacitum datur, potest ad libitum concedentis reuocari: sed ab Episcopo, manat ad Religiosos potestas audiendarum Confessionum. Maior est distinguenda, nam id quod conceditur, merum est beneficium, aut sententia, si primum, vera est maior, si secundum falsa. Ad Minor. dicendum est approbationem, licentiam

E non esse, sed sententiam, seu declarationem, quòd examinatus dignus sit, qui ad confessiones audiendas applicetur.

Dico vltimò. *Quia nostræ sunt partes, sæcularibus, exemplo esse ad virtutem, author sum Regularibus parendi Episcopis, si quando eorum ope vti, ad suorum confessiones voluerint*: Quod ipsum Sancius in selectis, disp. 48. & Zuardus in Directorio, p. 1. de Sacram. pœnit. c. 24. illis quoque suadent, tanquam quidpiam ad pacem necessarium.

QVÆSTIO X.

An Regulares possint ad examen reuocari à successore eius Episcopi, à quo sunt approbati.

NEgat Henriq. lib.3. de pœnit. c. 6. n. 6. tract. 5. probatque authoritate Clem. V. in Clementina dudum de sepulturis & Benedicti XI. in Extrauag. inter cunctas de priuilegiis, sed pace eius sit dictum, mirum est de re præsenti in vtraque constitutione silentium, etsi enim ambo Pontifices, potestatem absoluendi Regularibus tribuant, hoc ipso, quod accidit ab Ordinariis eos reprobari à Confessionum audiendarum munere, ad quod à suis superioribus destinantur, nihil tamen de secundo examine habent, instituendo à successore defuncti Præsulis.

Quocirca dico primò. *Regulares ad audiendas in ciuitate & Diœcesi sæcularium Confessiones, semel ab Episcopo præuio examine approbatos, iterum ab eius successore examinari posse.* Tuetur se hæc assertio authoritate Pij V. in constitutione quapiam sua de anno 1581. cui initium est *Romani Pontifices* confirmata postmodum à sacra congregatione Cardinalium, vt habet Piasecius in praxi Episcopali part. 2. cap. 1. art. 2. tract. de iurisd. fori pœnitent. in hæc verba. *Congregatio Conc. censuit Regulares ad audiendas in Diœcesi, & ciuitate Confessiones semel ab Episcop. præuio examine approbatos iterum ab eodem Episc. non esse examinandos, cæterum à successore posse vtique examinari iuxta constitutionem sanctæ memoriæ Pij V. datam 8. Idus August. Pontif. sui anno 6.* Idem tamen, Capitulo sede vacante non licere, per priuileg. Clement. IV. auctor est Miranda in manuali Prælator tom. 1. q. 45. art. 7. Fagund. præcept. 2. l. 7. c. 2. n. 28.

Dico secundò. *Dictos Regulares, à quouis ordinario, remoueri, aut suspendi posse, ab audiendis Confessionibus, ex noua aliqua, iustaque causa, ad Confessiones pertinente, aut ob non seruatum interdictum, ab ipso ordinario positum.* Probatur 1. quia reuocatio eorum, quæ in Sacramentorum administratione male fiunt, ad Episcopum pertinet, ergo & facultatis ab eius prædecessore concessæ excipiendi Confessiones, quando ea est alicui noxia, aut cùm Ecclesiæ coniuncta scandalo 2. potest Episcop. approbatos à suo decessore, secundo examinare quando, è re communi esse, aut priuata pœnitentium, aut Confessarij iudicat: id autem esset inutile, si approbatum ex iusta aliqua superueniente causa, à confessionibus remouere non posset. vide Suar. disp. 28. sect. vltima.

QVÆSTIO XI.

An Regularis possit audire Confessiones, quando Episcopus eum non approbat, licet capacem & dignum.

DIco primò. *Admodum esse probabile non peccare Regularem, qui sine causa reiectus ab ordinario, & non approbatus, de licentia sui superioris, Confessiones excipit.* Opinionem hanc defendit Peirinus de priuilegiis Minimorũ to. 1. & de Religioso subdito to 1. q. 1. c. 21. Portel. in dub. regul. verbo confessoris potestas num. 2. Laym. li. 5. tr. 6. c. 11. n. 4. Finellus de cas. reseruatis c 3. n. 3. Miranda in manu. Prælator. to. 1. q. 45. art. 6. fidem habet assertio à Clementina dudum de sepulturis paragr. statuimus & ab Extrauag. inter cunctas, quæ est Benedicti XI. ibi enim id expresè ab his duobus Pontificibus dicitur, à Benedicto quidem his verbis, *quod si denegent, vel intra triduum non concedant:, ex tunc iidem fratres nihilominus authoritate eadem huiusmodi officium exequantur* Id ipsum est à Leone 10. statutum in Bulla cuius initium. *Sacro approbante Conc.* (vt enim sicut ibi decernitur) *possunt regulares per Episcopos & Prælatos super sufficienti literatura, & aliqua saltem huiusmodi saltem Sacramenti peritia duntaxat examinari, ita talibus præsentatis admissis, vel etiam recusatis indebitè cõfitentes, constitutioni quæ incipit omnis vtriusque sexus quoad Confessionem duntaxat, satisfecisse censentur.*

Dices constitutioni horum Pontificum derogatum esse à Concilio per clausulam generalem, *non obstantibus priuilegiis*, insertam sess. 23. c. 15. & ita Regulares sine graui offensa pœnitentibus aurem dare non posse.

Respondendum clausula generali derogatoria, speciale priuilegium, quod est in corpore iuris, non tolli, Miranda in manu. Prælatorum to. 1. q. 45. art. 6. Fagund. præc. 2. li. 7. c. 2. n. 25. & num. 78. Laym. lib. 5. tract. 6. cap. 11. n. 4. *quia correctio iurium est vitanda, iuraque iuribus sunt concilianda maxime, si ob specialem rationem videatur tale priuilegium exceptum.* Laym. supra qualem hic cerni, periti iuris super conscientia ambigui, non negant.

Respondendum secundò. Ius confessionum audiendarum, quod Papæ munificentia Regularibus competit, hoc ipso, quod eos præsentatos suis superioribus, & manifeste idoneos Episcopus sine causa reprobat, priuilegium non esse, quia quod est in corpore iuris, lex est ordinaria, proque tali habenda. Villal. in sum. tom. 1. tract. 9. diffic. 51. num. 3. de la Cruz de statu Religiosorum lib. 1. c. 6. dub. 1.

Dico 2. *Contrariam sententiam esse probabilem ad tollenda dissidia, remouenda scandala quæ secutura essent, si contra voluntatem Episcopi mendicantes Confessiones in sua Diœcesi exciperent*: Et in hac opinione sunt Ægidius Koninch. disp. 8. dub. 7. n. 58. Suar. to. 4. disp. 28. sect. 1. num. 5. Syluius in add. ad 3. part. q. 8 art. 5. & alij apud Reginal.

QVÆSTIO XII.

Quomodo se gerere debeat Confessarius cum iis qui mysteria fidei ignorant.

LVdou. de Beia 4. parte casuum, casu 1. existimat Confessarij partes esse eiusmodi homines docere ea quæ nesciunt, aut ab eorũ audiendis confessionibus abstinere, dicti sui causam hanc habet, quod eorum ignorantia mortalis sit culpa, aut ab eius contrahendæ periculo non abiuncta, ex quo consequi ait eiusmodi homines audiendos non esse eo quòd sint in malo statu, aut docendos, vt eum relinquant & nouum suscipiant, qui ad gratiam sufficiat, ac disponat.

Dico primò. *Mihi videri probabile, saluo tamen Ecclesiæ Romanæ iudicio, cui me meaque submit-*

re, non requiri ad validitatem Confessionis, vt pœnitens explicitè, & distinctè mysterio Trinitatis, ac Incarnationis Iesu Christi Domini nostri credat. Ratio est, quia vt quis confiteatur validè, ac fructuosè, satis sit, si omnia, quorum meminit, Confessario cùm dolore vero exprimat, ac sine obice peccati, sed vtrumque facere potest, qui explicitè, & distinctè, prædicta mysteria non credit. 1. Quia dolor de peccatis, non pendet à fide Trinitatis, sed Dei, vt authoris supernaturalis vitæ. 2. Quia ad dolorem vorum, sufficit auersari peccata, vt contraria Deo, qoi est summum bonum, cum voluntate ea non iterandi de cætero, quod cùm fide solins Dei, vt est vnus in natura, sine personarum exclusione fieri potest, vt patet. Quod autem ignorans dicta mysteria non culpabiliter, gratiæ Sacramenti, obicem non afferat, iam probatur, Obex gratiæ Sacramentalis, ex parte pœnitentis, est sola eius culpa, eaque mortalis, at ignorantia dictorum mysteriorum, in multis non est culpabilis, quia sont hi tam rudi ingenio, vt vero conceptu, ea apprehendere nequeant, ac consequenter credere explicitè, idem dicendum de mutis, & surdis à natiuitate, à quibus mysteria Trinitatis, & Incarnationis vero conceptu apprehendi, & credi, vix est credibile, nisi ad miraculum confugiatur. Quare talem fidem, non esse adultis, necessarium medium ad salutem, docent Tannerus in 22. disp. 1. q. 7. dub. 1. n. 4. Laym. l. 2. tract. 1. c. 8. n. 5. Sa verbo fid. n. 1. Villal. to. 2. tract. 1. diffic. 3. n. 6 & 7. Dia. 3. part. tract. 5. resol. 46.

Dico secundò. *Eis qui prædictos articulos, ac alios, qui symbolo continentur ignorant, cum aliqua sua culpa graui, ac proinde mortali, absolutionem negandam non esse.* Ita Sanchez to. 1. sum. c. 3. n. 21. Az. to. 1. li. 8. instit. moral. c. 7. q. 3. & c. 8. q. vltima. 1. quia illos pœnitere potest suæ negligentiæ, proponere autem eos quid vetat diligentiam se in addiscendis iis mysteriis allaturos, quanta est ad viri boni officium necessaria? Conf. non videtur peior esse istorum ratio quam eorum, qui ab infirmitate naturæ, mobilitate ingenij, aut suâ ipsi sponte, mali Dæmonis inducti illecebris, eadem peccata crebro iterant quos tamen toties quoties, vt loquuntur absolui posse cõmunis est omnium Doctorũ opinio. 3. impossibilium nulla est obligatio, de reg. iuris reg. 6. sed moraliter est impossibile rusticis, tam ob ingenij hebetudinem, quam Doctorum à quibus instruantur, inopiam, ac raritatem, habere maiorem fidei, ac mysteriorum notitiam, quam qua sunt à parentibus in pueritia, & postea in virili ætate instituti à Parochis. Quare concludit Sanchez supra in praxi nunquam, aut rarissimè denegandam iis esse absolutionem ob Christianæ doctrinæ, ac Catechismi ignorantiam.

Dico tertiò. *Confessarium teneri saltem proponere rusticis, sibi confitentibus, aut aliis, nostrorum mysteriorum ignaris, articulos de Trinitate, & Incarnatione Christi, eosque illis explicare, vt potest, tum ab iis sciscitari, ecquid sit à se pro tempore breuiter expositis non credant, ecquid de præterita suâ negligentia in addiscendis Christianæ Religionis mysteriis non doleant.* Quia sic eos disponunt ad gratiam per dolorẽ de admissis. 2. quia sic ex quorumdã sententia impletur præceptum de explicita fide Trinitatis, & Incarnationis habenda, cùm explicitè credere secundùm Azorium loco citato & Sanch. n. 18. aliud non sit, quam assentiri expresse alicui rei, sibi dictæ, vel quæ cogitatione concipitur, scire autem explicitè sit, rationem eorum reddere, quæ sciuntur, quod non est necessarium ad salutem.

QVÆSTIO XIII.

Quomodo se gerere debeat Confessarius cum rusticis, aut pueris qui nunquam sunt Confessi, integrè, quia ignorabant ad id se teneri.

DIco primò. *Pueros & rusticos qui non sunt aliqua peccata mortalia confessi quæ bona fide non credebant, esse talia, ad aliud non teneri, vbi de eorum qualitate, ac natura illis constiterit, quam ad eorum explicationem nudam, & apertam, aliis non repetitis, quæ sunt verè, ac legitimè confessi.* Nauar. cap. 11. Enchir. Bea part. 1. cas. casu 9. causa est quod de confessis, absoluti fuere fructuosè, & validè, non sunt hæc ergo iterum subiicienda clauibus, sed ea duntaxat, quæ per ignorantiam sunt omissa. 2. non est repetenda ab huiusmodi hominum genere Confessio, si vitiosa non fuit, at hæc defectu omni caruit, cum ignorantia eos à culpa exemerit, nec nisi per accidens, materialiter & inculpabiliter fuerit eorum Confessio dimidiata, & non integra, non autem per se formaliter, & culpabiliter ob defectum voluntarij. Nau. in summa ca. 9. n. 12. Candid. de Confes. disquis 24. art. 22. dub. 4. voluntarium enim esse non potest sine notitia obligationis ad confitendum, & qualitatis culparum suarum, quali prædicti pueri & rustici caruerunt, vt supponit assertio: ergo. Dices iuris diuini ignorantia, à culpa non excusat, ergo nec pueros rusticosque ab obligatione repetendiæ confessionis quæ ab iis mutila, & per partes tantum est facta.

Antecedens est falsum, quam enim multa multa, culpa nulla sua, ignorant, quæ sunt iuris diuini, maximè cùm sunt obscura, cum ambigua, cum subtilia, de quorum numero cum sit Confessionis integritas, ac distincta peccatorum explicatio secundùm speciem, ac numerum, iuxta Ludou. de Bea loco citato, quid mirandum, si ea inculpabiliter rustici, aut pueri nesciant?

Dico secundò. *Probabile esse, rusticos satisfacere officio, ac quantum est satis, supplere defectum Confessionum præcedentium, cum circa Pascha, confitentur ea, quæ toto anno admiserunt.* Ita Fagund. 2. præcept. li. 3. c. 2. n. 13. & cap. 4. n. 10. Diana de Sacramentis resolut. 89. Laym. l. 5. tract. 6. c. 11. n. 3. quia cùm rustici eundem vitæ modum ferè semper teneant, eadem sectentur studia, opera quoque quotannis, ac diebus similia pene exerceant, ex vnius anni confessione, ex confessione instituenda circa Pascha, post expleta anni tempora, confessario colligere erit facile quoties in eadem peccata incurrerint, quoties offenderint, & in quibus. Ad hanc notitiam, adiungenda est ex parte pœnitentium, confessio peccatorum confusa, saltem & generica, quæ dum pueri erant, non sunt per ignorantiam, aut inadvertentiam confessi, modus autem sacræ huiusce ac diuinæ narrationis instituendæ, in hoc est. 1. vt confessarius pœnitentem interroget, ecquid multa non admiserit his similia de quibus est confessus, respondenti fecisse, seque de olim admissis, cum adhuc puer esset, nec tamen in confessione expositis, accusare, absolutio erit ei conferenda, tam de his quam aliis, quorum se reum à postrema sua confessione fecerit. 2. quia sic quantum potest, & sufficit peccata sua secundum speciem, & numerum exponit, cum propter infirmi-

tatem ætatis puer, tarditatem autem ingenij homines ruri innutriti, ad dispositionem perfectiorem hîc & nunc, nec ille, nec isti adduci queant, vt supponitur, & ex alia parte, cùm propter status sui, & peccatorum vitæ præteritæ ignorantiam non crassam, & affectatam, absolutionis sint capaces, hæc eis negari non debet, vt enim detur validè, & sine culpa, sufficit quòd Confessario status pœnitentis sit cognitus, vt in casu præsenti accidit. A

QVÆSTIO XIV.

Quomodo se gerere debeat Confessarius cùm absoluit quem non poterat. B

DIco primò. *Si absoluit ab excommunicatione quem non poterat, quia carebat iurisdictione in eum necessaria, tenetur eam postea sibi petere ab Episcopo, aut alio à quo dari debet.* Primò, quia aliter pœnitentem in fraudem impelleret, fingendo eum absolutum à censuris esse, quibus tamen verè adhuc irretitus perseuerat. Secundò, quilibet tenetur quantum potest reparare errata sua, reparat Confessarius, cùm potestatis defectum supplet, petitione nouæ, & necessariæ ad actum, qui defectu eius nullus fuit.

C Dico 2. *Vbi Confessarius nactus erit potestatem ad absoluendum, tenebitur pœnitentem etiam absentem, à censura sua absoluere.*

Pars prima clara est, Secunda probatur, quia absolutio à censura, præsentiam rei, aut vllã in eo attritionem, aut statum gratiæ non exigit. Quid si Confessarius à reseruato pœnitentem sine iurisdictione absoluerit, eritne similiter ei integrum absoluere absentem habita priùs ad eam rem facultate ab eo, cuius est eam concedere?

Ita quidem affirmant aliqui, & vt à peccato Confessarium eximant absolutionem ei sub conditione dandam esse, nempe si tũ est pœnitens dispositus, si dolore vero peccatorum suorum tangitur, &c. quia Confessarius ita absoluendo, quantum potest consulit pœnitenti, & sibi, pœnitenti quidem, quia D ei condonat peccatum, quod ob defectum potestatis remissum ei non fuerat nisi indirectè: sibi autem, quia per eam conditionem, periculum peccandi mortaliter euitat, conferendo Sacramentum indigno.

Addunt tamen id Confessario tentandum non esse, nisi cùm pœnitentem præsentem habere non potest & proinde laborandum ei esse, vt ille sibi se sistat, ad quod induci si non poterit, tum Confessario omnem futuam honestam rationem, eundem absoluendi absentem licet, modò cum conditione, de qua in Assertione.

Dico 3. *Cùm Confessarius aliquid peccauit, in ministrando Sacramento, quod corrigi ab eo oporteat, pœnitenti quantùm honestè poterit, author erit, vt sui iterum confessionis causa conueniat, quam ad rem flecti si non poterit, rem totam Deo committet, absentem non absoluet*: Quia absolutio Sacramentalis, absenti dari non potest, nisi inualidè, eo quòd verba formæ, diriguntur ad præsentem, vt patet ex pronomine, *Te*, quo significatur Sacerdotem, præsentem alloqui, ergo vt hæc verificentur, præsentiam absoluendi exigunt. E

QVÆSTIO XV.

Quomodò cum Concubinariis gerere se Confessarius debeat.

PRima Assertio. *Publici non sunt absoluendi antequam concubinas à se suas ablegauerint.* Primò, quia, quandiu pellex cum amatore suo commoratur est in statu peccati, cùm non tollere causam scandali, quando licet, & potest commodè tolli, sit peccatum. Secundò, quòd absolui nequit qui B actualem habet affectum ad culpam mortalem, talem habent publici concubinarij, cùm abstinere nolint ab eo opere, quod proximo & sibi spiritalem affert interitum. Tertiò, exponere se periculo peccati, & illud admittere, vnum idemque sunt, sed concubinarij publici, sunt in perpetuo eius periculo, vtpote in proxima eius faciendi occasione, ergo cum illi consensum dare, in id sponte labi, ac voluntariè, culpa sit, eaque lethalis, absolui dicti concubinarij non poterunt: est hæc Conclusio Soti in lectione 8. de confess. quæ ab omnibus admitti debet, hic enim qui sic accedit ad Sacramentum confessionis, non est in numero pœnitentium, & contritorum.

C Secunda Assertio. *Occulti absolui possunt, si eos pœnitet vitæ præteritæ, cum proposito verè eam emendandi, seque primo quoque tempore à concubinis seiungendi.* Nauar. c. 3. man. num. 19. c. 15. ratio est, quòd in tali casu, omnia afferant ad absolutionem necessaria, scilicet confessionem integram, dolorem de peccatis, cum proposito ea non admittendi amplius, & ita esse vt narrãt, iustè persuadere sibi Confessarius potest, quæ tria ad absolutionem eorum, qui in proxima peccandi occasione versantur, sufficere tradit Nauar. cap. citato num. 15. Contraria sententia est Ægid. disp. 18. dob. 17. n. 133. eaque probabilis, huiusmodi homines, extra casum grauis necessitatis, absoluendos non esse, antequam separentur, etiamsi parati essent iurare, D se in posterum castè victuros, quia valde probabile est, eos promissi sui fidem non facturos, vt habet Alexand. III. c. 3. de cohabitatione Clericor. & mulier. qui eam ob rem, *eos qui publicè tenent concubinas, ad eas abiurandas non vult, compelli, ne in eandem fornicationem instinctu diabolicæ fraudis redeuntes, periurij reatum incurrant.*

QVÆSTIO XVI.

Quid faciendum cum iuuenibus & aliis, qui frequenter peccant ex occasione proxima quam ad id habent.

E DIco 1. *Nunquam absoluendos esse eos qui Necromantia ac superstitionibus eiusmodi, sunt dediti, nec qui cambia vsuraria, contractus illicitos faciunt, nisi penitus ab illis abstineant*: Causa est, quòd hæc exerceri sine peccato nequeant.

Dico 2. *Etsi qui sunt in occasione peccandi proxima, regulariter absolui non debeant, nisi priùs eam re, aut voto deseruerint, sunt tamen hoc beneficio poterunt*, inquit Nauar. cap. 3. manu. num. 15. & post eum Graff. lib. 1. Decision cap. 8. cum his conditionibus. Prima, vt verum dolorem de peccatis habeant.

5. firmum propositum ea vitandi de cætero. 3. non A peccandi cum se illis occasio obtulerit iterandi ea, quorum illos modo pœnitet. 4. vt iustam causam habeant vitandæ occasionis, quæ illis olim causa peccandi extitit, ratio est, quod actio à tali causa habeat, vt non sit voluntaria, quatenus mala est, & culpabilis.

Dico tertiò. *Iuuenes & quæscunque alios qui sunt in proxima occasione peccandi absoluendos non esse, cum causa illis nulla suppetit, in ea manendi nisi spondeant eam se derelicturos, cum poterunt.* Ratio est, quod in ea occasione implicitè sit volita malitia, cuius prædicta occasio est causa, & ad quam inducit, Ex quo

Infero 1. Viros & fœminas qui occasione eiusdem domicilij, quo vtuntur, sæpe peccant contra B leges castimoniæ, absoluendos non esse, nisi se contubernio, ac domo separent. 1. quia cùm vt supponitur, certum illis exitium à tali cohabitatione immineat: in ea volita, ac retenta, sine notabili, ac magna causa, censendi sunt prædicti viri & fœminæ interpretatiuè, ac virtute in illud consentire, ac proinde peccare. 2. velle perseuerare in ea occasione est carere dolore necessario ad Sacramentum, quare si quis confiteatur, nec statum peccati relinquat, nec occasiones, quas experientia didicit proximas esse, etiamsi absoluatur, illa est fictio, quæ facit confessionem nullam, cum sacrilegio nouo, *satisfactionem pœnitentiæ, est peccatorum causas exscindere, nec earum suggestionibus aditum præbere de pœnit. dist. 3. can. satisfactio.*

C Si tamen ancilla ac seruus commodè mutare domicilium, ac seiungi sine scandalo, aut suspicione aliqua mali, à sese inuicem non possent, nec filius similiter relinquere domum parentis, in qua sæpe cum ancilla, aut sorore peccat, nihilominus absolui possent secundùm Ægid. supra & Graff. cap. 28. lib. 1. n. 12. si ex animo pertæsi suæ libidinis, dicerent confessario, sibi certum esse nunquam amplius peccare, spondérentque, se solos nunquam in eodem cubiculo, aut loco, cum criminis sui consortefuturos, esset etiam consultum, dictis iuuenibus, aut puellis, imperare, crebrò vt confiteantur, eosque hortari, sese vt mutuo ad hæc & alia Christianæ pietatis officia inducant, vt qui auxilio sibi, & D exemplo, fuere ad culpam, sint etiam Dei benignitate ad gratiam.

QVÆSTIO XVII.

An artifici neganti artem se suam exercere posse iustè, & sine fraude proximi, suadere oporteat, vt eam deserat tanquam sua damnationis causam.

Occasio dubitandi est, quod talis ars videatur ei esse occasio proxima ruinæ, ac culpæ, proindeque vitari debere. Nihilominus

E Dico 1. *Id ei imperandum non esse.* 1. Quia ars, qua pœnitens fatetur se malè vti, ex se, & natura sua non est mala, & illicita. 2. Quia nullus tenetur occasiones, fugere quarũ ars aut officiũ, quo quis licitè vti potest, est causa, alioqui omnia cõmercia deserẽda essent, relinquẽda officia, in quibus eos aliquãdo peccare cõtigit, quod nemo dicet, sic enim breui interirent Respublicæ, sublatis è medio earum commerciis, ac negotiationibus, non cũ externis modo, sed domesticis, etiam ac ciuibus. 3. probatur assertio, hoc maximè nomine, quod ars quæ eam exercenti est noxia, sit de earum occasionum genere, quæ sunt remotæ, non proximæ, quare cùm eas effugere, non sit in præcepto, nec erit similiter, necessario illam artem non facere, quæ authori suo damnosa est, ac mala. 4. etsi peccare nunquam liceat, fas tamen est cuilibet, ad id reuerti, quod ei suppeditauit peccandi materiam, quando eum sincere dolet de præterito, cum proposito & voluntate amplius non peccandi, vbi se eius rei locus, tempus, & occasio offerent, maximè si iustam causam habet, dictam occasionem, non relinquendi, sed his conditionibus instructus esse potest, qui in ea versatur arte in qua sæpe peccat, ergo, &c.

Ad argumentum initio propositum respondeti debet, talem artem, non censeri, eam facienti esse occasionem proximam peccandi, quia nec est peccatum formaliter, nec talis naturæ, vt ferè semper faciat peccare eos, qui in ea occupantur, quod tamen est ad rationem occasionis propinquæ, peccandi, necessarium ex Nauar. c. 3. manu & Graff. supra citato.

Dico ergo secundò. *Satis esse Confessario, pœnitentem qui de culpis suis in exercitio artis suæ queritur, admonere, vt de iis dolorem concipiat: propter Deum summè dilectũ cum proposito eas cauendi, quantum per humanam imbecillitatem fas erit, quod facere si, si afferat, poterit absolui.* Ratio est clara, quia tũ affert omnia ad absolutionẽ recipiẽdã necessaria.

QVÆSTIO XVIII.

An Superiores possint sibi eligere Confessarium extra Religionem.

Possunt de iure communi Abbates, Priores, Guardiani, & alij, qui vniuersæ familiæ religiosæ, curam habent, eligere sibi confessarium, secundùm Vill. tom. 1. tract. 9. diff. 47. n. 4. & Gregorium nonum, in cap. vltimo de pœnit. & remiss. dummodo inquit Nugnus in 3. p. tom. 2. q. 8. art. 5. dub. 2. id illis per statuta ordinis non sit prohibitum Notarunt tamen Regin. tom. 1. lib. 1. cap. 4. sect. 2. n. 36. Laamas in method. par. 1. cap. 5. §. 5. dictum priuilegium, eligendi Confessarij extra Ordinem, esse pro generalibus duntaxat, & non Guardianis, Rectoribus, Prioribus, quod ab us gratis dici patet, ex cap. ne pro dilatione citato, quare ad eos sic vniuersim, & generaliter spectatos, facultatem hanc extendit Villalobus loco citato, additque Diana confessarium, quem sunt electuri, posse esse de numero non approbatorum ab ordinario.

QVÆSTIO XIX.

An Superiores immediati possint subditis suis dare licentiam confitendi extra ordinem.

Possunt, seclusa constitutione, vel statuto Religionis in contrarium. Villalob. tom. 1. tract. 9. diff. 49. n. 11. quia licet ordinariis potestatem suam delegare alteri, *his enim quibus ex officio certis casibus, competit illos absoluere qui pro violenta manuum iniectione inciderunt in canonem sententia promulgata*

liceat aliis absolutionem huiusmodi committere, cùm viderint expedire. Greg. 9. cap. his quibus 20. de officio Iudicis ordinarij: sed Guardiani, Priores & Rectores, suorum sunt subditorum Ordinarij, potestatem enim suam, occasione officij, quod gerunt, & à lege canonica habent, quæ Prælatis ritè electis dat iurisdictionem competentem suo officio. Molfesius in summ. tom. 1. tractat. 7. cap. 14. n. 10. Ledes.tom. 1. de Sacram. c. 38. q. 7. nu. 3. Dare ergo facultatem hanc Religiosis, quibus imperant, nihil est quod vetet. Dico Sixt. IV. Innoc VII. Clement. VII. Leo X. concessere Regularibus, vt cùm potestate suorum Prælatorum confiteri externis Sacerdotibus possint, cùm peregrinantur: signum est ergo id eis facere extra ea tempora permissum nō esse. Respondendum cum Laamasin method. part. 1. c. 5. parag. 5. sæpe Religiosis minùs concedi per priuilegium, quàm quod illis iure communi licebat: deinde dicendum, priuilegia dari nonnunquam Regularibus, de rebus, quæ sunt illis iure communi licitæ. Patet hoc exemplo restitutionis faciendæ obligatio interit, cùm obligato deest vnde restituat, & tamen habet Societas nostra priuilegium, eximendi ab hoc onere Religiosos, quos natura ipsa à restituendo liberat ob inopiam.

QVÆSTIO XX.

An Episcopi extra Diœcesim possint sibi eligere Confessarium de non approbatis, ab Ordinario.

PRima sententia negat, quam defendit Suarez in 3. part. tom. 4. disp. 28. sect. 4. num. 7. Megala in 3. part. lib. 1. c. 10. num. 18. Ricciusin praxi, tom. 1. resol. 470. Secunda affirmat, eiusque propugnatores sunt, Vill. tom. 1. tract. 9. diff. 55. n. 4. Valerus in differentiis vtriusque fori, verbo, iurisdictio, diffic. 14. nu. 2. Cotiolanus de casibus reseruatis, p. 1. sect. 1. art. 21. nu. 5. pro resolutione

Dico 1. *Episcopos extra Diœcesim positos, posse sibi eligere Confessarium quemlibet, etiam non approbatum.*

Primò, quia iure antiquo, id erat eis licitum, vt patet ex cap. ne pro dilatione, vlt. de pœnit. & remiss.: & per Concilium id priuilegium non fuit illis ablatum, quia lex de nouo instituta, non reuocat ea quæ sūt in iure inserta, nisi de illis fiat expressa mentio, vt docet Io. de la Cruz, de statu Relig. lib. 2. c. 6. dub. 1. Miranda in manuali Prælator. tom. 1. q. 45. art. 6. Laym. l. 1. tract. 4. c. 23. nu. 16. Cuius rei est hæc ratio, quòd cùm Papa, iura omnia *habere censeatur in scrinio cordis*, vt Bonifac. VIII. loquitur, cap. 1. de constit. in 6. *ipsi per constitutionem à se nouiter editam, nisi expressè caueatur in ipsa, non intelligitur in aliquo derogare* Derogauit verò, dicet aliquis, per hæc verba Concil. sess. 23. cap. 15. non obstantibus priuilegiis. Sed contrà, per clausulā generalem non derogatur, priuilegio inserto in iure, vt docēt Decius Cnoc. 65. Diana tom. 1. de dubiis Regul. resol. 3. At est priuilegium, vi cuius licere Episcopis dicimus eligere sibi Confessarium vnum aliquem de multis corpori iuris insertum, ergo, &c.

Obucies 1. Per Conc. sess. 23. c. 15. reuocari tale priuilegium, his verbis, *non obstantibus.* Respondendum 1. id esse falsum, vt patet ex ratione in assertione posita. Secundò, dicendum est, cum Ioa. de la Cruz, loco proximè citato, quæ habentur in iure, priuilegia dicenda non esse, sed leges communes.

Obiicies 2. Non possunt Episcopi, nec Prælati, confiteri alteri, quàm idoneo: at talis nemo est nisi per approbationē. Respondendum est ad Maiorem, cum distinctione, si enim eius sensus est, de tali idoneitate iudicare non posse Episcopum, qui Presbyterum simplicem adhibet ad confessionem suam audiendam, neganda est ob rationem, secundo loco allatam in Assertione.

QVÆSTIO XXI.

An Nouitij possint confiteri validè, cuilibet etiam sæculari.

NEgat Peregrinus in Commentr. ad Constitut. Regularium, parte 2. cap. 5. litera K. Nititur constitutione Clement. VIII. cuius meminere Megala in 1. parte, lib. 1. cap. 8. num. 2. Tamburin. de iure Abbatum, tom. 2. disp. 6. q. 6. Quia in decreto prædicto, prohibet Clemens, ne alius operam det audiendis confessionibus Nouitiorum, quàm quos ipse in suo decreto designat sub pœna nullitatis Sacramenti.

Dico ego, *Non peccare Nouitios, cùm peccata sua Confessario alteri explicant, quàm designato per Superiorem*, quia non tenentur statutis Religionis, antequam per professionem publicam fiant eius membra, à quibus proinde si abeant, eaque non seruent, non sunt censendi esse mortalis vllius culpæ rei Secundò, cùm non sint verè Religiosi, non tenentur asperitates Ordinis, & mandata Prælatorum lege coactiua, sub pœnis peccati mortalis obseruare, sed tantùm tenentur ad pœnam eiectionis à Religione, si ea non custodierint.

Dico 2. *Eorundem confessiones sæculari Confessario factas sine licentia sui Prælati, ratas quoque esse, ac validas.* Ita Molfesius, in summa tom. 1. tract. 7. cap. 14. num. 81. Portel. in dub. Regular. verbo Nouitij absolutio, num. 36. ratio est, quòd Nouitij ante Professionem, sint instar sæcularium, ergo ab iisdem, à quibus illi, absolui quoque poterunt, nec enim vspiam, contrarium videtur expressum, & ideò, reseruatis in Monasterio, aut Ordine, cuius sunt Nouitij, eos non ligari, docuere Sa, verbo casus, num. 8. Homob. de casibus reseruatis, part. 1. cap. 32.

Quid si in casus reseruatos inciderint? etiamne de iis absolui à Confessariis communibus poterunt, approbatis tamen in Ordine?

Dico 4. *Approbato quolibet in Ordine, vti posse Nouitios, ad reconciliationem suae cum Deo, post peccatum aliquod mortale ab iis admissum.* Ratio est, quòd Nouitios peioris conditionis esse non oporteat, quàm Professos, maximè cùm in materia fauorabili, vt loquuntur, intelligantur Religiosorum nomine: sed hi absolui solent, ac debent à peccatis suis lethalibus, à Confessariis, quos ad confessiones excipiendas Fratrum in Conuentu Superior constituit, ergo & Nouitij.

DE

DE SIGILLO CONFESSIONIS.

QVÆSTIO I.

Quo iure indicta sit sacerdoti obligatio sacri sigilli, & quid sit.

EST sigillum religiosa obligatio celandi quæ sunt audita in confessione, metaphora sumpta à rebus humanis quibus tum bene prouisum putamus, cum sunt munitæ sigillo Principis, & vt literæ Regio obsignatæ annulo, resignari nequeunt, eaque legi quæ in iis continentur, & aliis manifestari, ita nec declarari, quæ sunt in confessione audita, aut ad eam pertinentia. De sigillo ergo erit in hoc sensu præsens omnis disputatio, quam perspicuitatis gratia in quæstiones & enuntiata quædam distribuam.

Assertio prima. *Iure naturæ, obligatur Confessarius ad secretum.*

1. Quia natura prohibet cuiquam creari infamiam, maximè in re notabili, sed publicatio rerum, quæ sunt à Confessario in confessione cognitæ, maculam pœnitenti affert ac notam, sunt hæ ergo naturæ iure celandæ.

2. Ius naturæ singulos ad præstanda promissa obligat, vt dicitur c. 1. de pactis, at tacita quædam pœnitentem inter & Confessarium, intercedit pactio, quod hic quæ sibi sunt in coofessione dicta perpetuo silentio premet, cum hac lege peccata sua confiteatur ei pœnitens: eorum ergo suppressio ad ius naturæ pertinet.

3. Is cuius fidei aliquid est commissum sub secreto, tenetur naturæ lege illud seruare alioqui contra fidem datam peccat, & si quod iniusta eius violatio damnum afferat, illud reparare debet integrè, at peccata quisque sua Confessario explicat hac lege, vt ea celet, ergo si reuelet, naturæ ius lædet.

Assertio secunda. *Iure quoque diuino & Ecclesiastico seruandum est sigillum*, pro iure diuino faciunt hæ duæ rationes.

1. Id iuris est diuini, quod vel immediatè imperatum est à Deo, vel certè est eiusmodi, sine quo præceptum diuinum impleri non potest, tale est sigillum, nam si licet audita detegere in hoc sacro tribunali, si narrare, quæ ibi sunt cum pudore à pœnitente dicta Confessario, vsus Confessionis tolletur omnis, nam quis conscientiam amodo explicare Confessario, quis arma ab eo postulare volet ad luctam cum dæmone, motibusq; iræ, ac concupiscentiæ, si hic animam, si eius plagas, ac vulnera, si quæ in illa latent, solaque Confessione pœnitentis nouit, retegere ei est impune, est ergo secreti sacri in hac materia obseruatio iuris diuini, quia odium Confessionis quæ est ad salutem necessaria iure, vel voto malum est quolibet alio deterius quod motui possit ex eo quod peccata non reuelentur, in nullo ergo casu est eorum declaratio licita.

2. Cum confessio diuini sit iuris, ad idem quoque credendum est pertinere omnia sine quibus eam tolli est necesse, qua enim lege finis præcipitur, eadem quoque imperantur, & media, sed sigillum est tale respectu Confessionis, cum eam obiturus sit nemo, si sciat, aut verò etiam in suspicionem veniat futuræ euulgationis scelerum, quæ est confessus, est ergo obligatio secreti seruandi in hac materia, diuina lege confessariis imposita.

Quod autem sit etiam de iure Ecclesiastico patet ex cap. omnis de pœnitentiis, vbi Innoc. 3. Confessarium admonet ne audita in Sacramento, verbo aut signo manifestet. Declaranti graues imponuntur pœnæ, vt depositionis è gradu, perpetuæ pœnitentiæ, ac peregrinationis cum ignominia: sic enim Greg. in can. sacerdos de pœniteut. dist. 6. *Sacerdos ante omnia caueat de his, quæ ei confitentur peccata, alicui recitet, non propinquis, non extraneis neque quod absit, pro aliquo scandalo: nam si hoc fecerit deponatur, & omnibus diebus vitæ suæ, ignominiosus peregrinando pergat.* Est tamen hæc pœna modo mutata in eam, quæ est reclusionis perpetuæ in Monasterio. Nugnus tom. 1. in 3. par. q. 11. art. 1. Candid. de Confess. disquisit. 24. art. 48. dub. 10.

QVÆSTIO II.

Quænam cadant sub sigillum.

PRimò. Mortalia omnia tam pœnitentis quàm socij eius, ac consortis in culpa, quia eorum reuelatio à Confessionis vsu mortales omnes auocat.

Secundò, cadit hæc obligatio in venialia, quia ex manifestatione cuiuscunque culpæ etiam leuis, Confessio onerosa redditur, odiosa, & grauis, quare sigilli violati reus foret, qui diceret pœnitentem sibi esse de veniali mendacio confessum. Ægid. de sigillo dub. 3. quia in hac materia non datur paruitas excusans à lethali, semper enim ex fractione sigilli, fideles arcentur ab vsu Sacramenti Sotus in 4. distinct. 18. q. 4. art. 5. Non peccaret tamen sacerdos, qui diceret pœnitentem sibi venialia confessum esse, quia cum hic confiteri nequeat nisi submittendo clauibus Ecclesiæ, venialia aut mortalia, nulla fit ei iniuria, cum remotione mortalium, tollitur ab eo suspicio magnæ improbitatis, qua vacare non potest qui reus est culpæ lethalis; crediderim tamen confessario etiam ab eo modo loquendi abstinendum esse, propter periculum odij confessionis imprimendi pœnitentibus.

Tertiò, extendit se ratio huius secreti, ad defectus naturales pœnitentis, quia cùm eorum explicatio sæpe, sit ex opinione pœnitentis necessaria ad integritatem confessionis, vt si mulier dicat se ceruicosam esse, redderetur hæc sanè odiosa, grauisque, si postea licitum sacerdoti foret loqui de eo vitio. Et verò sunt aliqui qui peccata sua manifestari mallent, quam huiusmodi naturæ vitia, vt patet in militibus, & nobilibus, qui sæpe malunt haberi libidinosi, quam timidi, & imbelles, quod indicat notitiâ talium defectuum, ingenerari in laicis Sacramenti odium, sunt ergo defectus naturales pœnitentium cogniti per Confessionem tegendi.

Quartò, includuntur sub secreti sacri obligatione, peccatorum circunstantiæ, tam necessario, quàm voluntariè expositæ, quia cùm ad substantiam actus vitiosi pertineant, earum manifestatio certa est sigilli sacri violatio.

Quintò, secreta esse debent omnia, quæ directè, aut indirectè in genere, aut specie manifestata, eum detegunt qui peccatum quodcunque est confessus,

Ratio est, quòd qua lege vetamur authorem peccati, propria sua confessione cognitum reuelare, eadem quoque obligemur ea tacere, quæ eius notitiam aliis imprimunt.

QVÆSTIO IV.

Quæ sint conditiones necessariæ ad hoc, vt quid pertinere possit ad sacrum sigillum confessionis.

PRima Assertio. *Vt quidpiam sacri sit sigilli materia, requiritur, vt per veram ac Sacramentalem confessionem sit cognitum, qualis est ea, quæ sit obtinendæ absolutionis gratia, etsi hæc fortè, defectu dispositionis in pœnitente, vel potestatis in Sacerdote sit negata.* Probatur. Obligatio secreti oritur ex sanctitate Sacramenti, & obligatione in homine, illud frequentandi, qua enim necessitate, ac lege, finis præcipitur, eadem iubentur & media, sed confessio facienda est singulis, iure diuino, & non nisi ægrè potest pœnitens induci ad eam obeundam, si credit posse Confessarium euulgare peccata exposita, non tamen remissa ob aliquam causam, cùm iusta semper ei sit futura occasio dubitandi, an ad hoc Sacramentum afferat, quæ sunt de eius integritate, & essentia, vt verum dolorem cum proposito firmo abstinendi, vel an Sacerdos ex improbitate aut ignorantia iuris, aut facti, sit eum remissurus, prætextu alicuius impedimenti, ratione cuius non possit absolui.

Assertio secunda. *Ad rationem sigilli sacri quoad vim eius obligatoriam, necessarium est, vt Confessarius peccata, de quibus loquitur, aut est locuturus, aliter quàm per confessionem non cognoscat, 2. vt manifestata sibi in ea fuerint à pœnitente, cum intentione non fallendi.*

Partis 1. est hæc causa, quòd Confessarius, per Sacramentum non priuetur iure, quod ei competit, & est commune cum aliis, qui non sunt Confessarij: at hi non peccant contra sigillum, cùm exponunt, quæ de aliorum moribus, sciunt extra confessionem, ergo nec Confessarius, saltem eo modo, quo peccatur contra sigillum, peccato sacrilegij: Deinde, quis non videt, cognitionem quæ habetur extra confessionem non tolli, ex eo quòd delictum sit in confessione cognitum. D. Thom. in add. ad 3. p. q. 11. ad 5.

Secunda pars ad sui confirmationem argumentum hoc habet, quòd Sacramenta, quæ adulto conferuntur, sint nulla, nisi dentur volenti ea recipere, & dolenti de peccatis: at vtrumque deest ei, qui confessionem frequentat, animo fallendi, & inducendi Confessarium in fraudem.

QVÆSTIO V.

Quinam teneantur obligatione sigilli.

PRima Assertio. *Strictissimè, & propriè solus Sacerdos tenetur ad sigillum.* Primò, quia solis Confessariis præcipitur, in cap. *omnis vtriusque*, sub pœnis, de quibus nos paulo antè. Secundò, obligatio sigilli sacri cadit tantùm in confessionem Sacramentalem, hæc autem ad Sacerdotem solum dirigitur: hic ergo duntaxat, non alius, diuina, &

A Ecclesiastica lege sacri sigilli astringitur. Tertiò, sigillum sequitur clauem scientiæ auditorum in confessione, solus Sacerdos claui scientiæ pollet, ad cognoscendum peccatum in Sacramento pœnitentiæ: ergo ille duntaxat, ad seruandum sigillum confessionis directè tenetur & propriè.

Secunda Assertio. *Alij à Confessario, ad quos notitia aliqua peccati peruenit per confessionem, non tenentur ad sigillum nisi indirectè, & reductiuè.* D. Th. p. in add. q. 11. art. 3.

3. Assertio. *Obligantur hi tamen sigillo reductiuè.* Probat. Res transfertur in alium cum suo onere: at obligatio silendi quæ in confessione dicuntur, quoddam est eius onus: celanda sunt ergo omnibus, quocumque tandem modò ea, ex ore confitentis per-B ceperint.

Confirm. Tenentur omnes ea celare quibus confessio sic redditur odiosa & grauis, vt ab eius vsu retrahantur mortales, sed si vel sola perstringeret suspicio, fore aliquando, vt hi ad quos aliqua factorum suorum notitia penetrasset, eadem impunè possent communicare cum aliis, non ea, aut similia, postea haud dubiè diiudicanda afferrent ad Confessarium, sed turpi, fœdoque obuoluerent silentio, & ita rarus, aut certè infrequens confessionis vsus foret, cum irreuerentia Dei, & Sacramenti valdè vitiosus, quod est vitandum.

Patet ex dictis, interpretes, quorum opera pœnitentes linguæ ignari sunt vsi, ad explicationem suæ conscientiæ, teneri sigillo, saltem indirectè, sicut C & Doctores, quibus de pœnitentis licentia, Confessarij, sibi sæpe ab eo inter confitendum exposita consilij causa significant. Ita Suar. tomo 4. disp. 23. sect. 4. Ratio est, quòd Christi Domini, cùm sigillum confessioni annexuit, scopus hic fuit, vt quàm optimè Sacramenti reuerentiæ, ac infirmitati hominum consultum iret, qui aliter conscientiam ipsi suam, nec admissa Sacerdoti nota esse vellent, nisi ea silentio perpetuo premenda esse crederent: fuit ergo è re communi Ecclesiæ, ac priuata pœnitentium omnium, vt non modò Sacerdos, sed & alij, ad quos peccati confessi cognitio allapsa esset, tenerentur obligatione religiosa, ac sacra, ne qui-D dem nutu capitis, aut vultus, eius auditi in Sacramento argumentum vllum edere.

Confirmatur. Alieni peccati notitia, qua est imbutus, qui aurem confitenti commodauit, ex Sacramento prouenit, ab eoque ortum habet: sub sigillo ergo clauditur non euulganda, ac communicanda cum vllo temerè. Quid si sponte conscientiæ suæ, ac peccatorum quorum est reus, præter Confessarium, conscios habere aliquos pœnitens velit?

Existimat Candid. supr. artic. 49. eos ad sigillum lege Dei & Ecclesiæ non teneri, nec directè, nec reductiuè. Non primo modo, quia solus Confessarius hîc ad seruandum sigillum obligatur, cui soli pœnitens sacramentaliter confitetur. Nec se-E cundò, quia eius confessio prout sponte & voluntariè ad Laïcos dirigitur, sacramentalis non est, nec proinde eiusmodi, in quam indirectè, & reductiuè cadat obligatio.

Contraria opinio ob reuerentiam Sacramenti, seruanda est in praxi, quam vt priore probabiliorem defendunt, Coninch. disp. 6. de sigillo, dub. 3. n. 39. Nugnus in 3. 3. part. q. 15. art. 1.

Ex dictis patet 2. obligationẽ seruandi secreti primò in personam non cadere, sed in confessionem, sicut in obligatione legis custodiendi pignoris accidit, hæc enim est primò, & per se annexa rei, quæ

pignori traditur, ita vt ad quencunque perueniat, A hæc cùm suo pignoris, iure & onere transeat.

QVÆSTIO V.

Quibus modis peccetur contra sigillum.

VNiuersim duobus 1. est directus, indirectus alter, directus habet expressam & propriam reuelationem criminis in Confessione auditi. Indirectus ea narratione caret. Fitque 1. cum auditis multorum confessionibus, de vno illorum, confessarius enuntiat, quod mortali culpa vacet, aut cùm multis fœminis absolutis, de vna earum dicit, quod sit Virgo, habet enim hæc commendatio Virginitatis in fœmina, probitatis autem ac innocentiæ in viro, tacitam fidem, ac suspicionem luxuriæ in reliquis fœminis, vitij autem alicuius letiferi in aliis viris, quos similiter non laudat. Nau. c. 8. num. 9. Laamas 2. parte methodi c. 4. Beia part. 3. can. 15. probatur, hic modus loquendi idem sonat, ac iste, hæc sola fœmina est Virgo non aliæ, hic homo Deo est gratus, non alij, quòd est indirectè reuelare confessionem, non illius quem laudat, sed aliorũ de quorũ probitate, ac innocentia non loquitur. 2. probatur. *Quod de vno negatur, consequens intellectus patet, quia de quibusdam conceditur*, can. qualis 4. dist. 25. ergo si è multis quæ vni eidemque sunt confessæ, de earum vna confessarius asserat, quod sit Virgo per necessariam sequelam contrarium affirmat de aliis.

Secundò, reuelatur indirectè confessio cum palam consulto viro docto super difficultatibus obuiis in confessione pœnitentis, confessarius subito ad eum absoluendum redit, hoc enim est argumentum non leue, peccati non vulgaris ab eo admissi ob quod consuli virum doctum oportuerit.

Tertiò, violat sigillum indirectè confessarius cum inter loquendum vtitur modo dicendi, qui sinistram opinionem de pœnitente ingerat, vt si dicat eum sibi molestum sæpe esse minutissimis suis peccatis: tacitè enim indicat eum scrupulosum esse. Ægid. de sigillo dub. 1. n. 11.

Quartò, reuelatur indirectè confessio, quando confessarius coram aliis vitat cõgressum eius quem ex sola confessione scit esse excommunicatum, non autem si clam, quia fuga eius, & declinatio, quo antea confessarius vtebatur familiariter, suspicionem in eorum animo, quibus est id cognitum, non improbabilem creat, quidpiam ab eo admissum, illudque per eius confessionem fuisse cognitum, quamobrem dicto confessario, non liceat ampliùs cum eo versari.

Confessario cauendum similiter, ne sinistram de alio opinionem generet dicendo, v. c. molestiam sibi, à tali, vel tali, minutissimis suis culpis creari solitam, hac enim oratione significat, vt paulo antè ostendimus, pusilli eum animi esse, ac scrupulis inquietari, qui loquendi modus sigillum violat.

QVÆSTIO VI.

An sit contra sigillum dicere in aliqua vrbe committi grauia peccata, vel ad eruditionem alterius dicere, se occurrisse tali & peccato, tali remedio.

AD primum responderi debet negatiuè. Primò, quia nemini fit iniuria in particulari, cũ de nomine nemo appelletur, nemo vllius culpæ arguatur, nemo notetur. 2. sigillum non obligat, nisi ratione iniuriæ, quæ per illius violationem infertur B pœnitenti. primò & per se, & secundario sacramento, quod est tam pœnitenti, quam aliis futurum contemptui, si sciant peccata sua, euulgari impunè posse, à Confessario, at in casu proposito non nominatur, vllus pœnitens. Longè tamen est consultius, ab huiusmodi narratione sibi temperare, etsi de nullo speciatim sermo fiat. Ita Nauar. cap. 8. num. 16. Henriquez lib. 6. cap. 21. num. 6. 1. quia per eam infamatur communitas. 2. etiam nocetur confitentibus saltem indirectè, cum enim eos communitas, vti corpus membra sua contineat per eius latus, vt sic dicã hãc transuerberari, ac in suspicionem magnorum criminum, vocari nemo ambigit: itaque à frequentando Sacramento reuocari. 3. quia minus eruditos in populo, talis offendit ora- C tio cum per eam confessionem detegi existiment. Quid si Confessarius, de superiori loco dicat? quid si inuehendo in crimina, scire se asserat certo grauia in ea vrbe committi? Ludou. de Beia respons. par. 3. casu 15. existimat eum non peccare, etsi dicat certũ id sibi ex confessione esse. 1. quia ideo prohibetur peccatorum reuelatio, ne veniatur in notitiam eius à quo sunt commissa, sed peccatorum reprehensio, ac censura in communi facta, neminem notat, nulli iniuriam irrogat, dummodo ea adhibeatur cautio, vt eorum auctor agnosci nequeat, ergo cessat tùm sigilli sacri non resignandi obligatio. 2. viros constat, eruditione iuxtâ, ac virtute elatos, sæpe exempli causa, ea producere scelera, quæ in regionibus procul dissitis sibi sunt à pœni- D tentibus in confessione exposita, quos tamen nemo propterea sacrilegij, nemo fracti sigilli arguit, non est ergo peccatorum manifestatio, quæ sunt audita in Sacramento, personis non notatis, contra eius sanctitatem & reuerentiam.

Scimus sanè, à Confessario quodam significatam fuisse Innoc. 3. *Mulierem in pœnitentia sibi fuisse confessam, quod timens ne viri possessio, deuolueretur ad alios, quarundam herbarum succum potauit, & sic venter eius intumuit, & inde grauidam se ostendens, sibi partum supposuit alienum timensque maritum noluerit facinus ipsi detegere.* De quo tamen, nulla ei sacerdoti, per Pont. fuit iniecta religio, vt fuisset necesse, se reuelare peccata audita in con- E fessione, cum non timetur ne persona, cognoscatur, culpa esset, non est id ergo sanctitati Sacramenti, ac naturæ sigilli aduersum.

Fugiendum tamen, quia peccata non videntur exponi posse publicè, sine periculo scandali, Quàm enim futuri tunc sunt pauci, qui non credent, malè tamen, Confessionem detegi? quæ eos opinio falsa licet, & inanis, à Confessione texenda integrè de omnibus admissis probabiliter est moratura in posterum, cum iusta eis videatur causa esse metuendi, ne peccata sua, quæ grauia esse norunt,

ac plurima euulgentur, fine prudentia, ac cautione necessaria, quod cùm in detrimentum Sacramenti cedat, quod tali narratione graue ac odiosum redditur, ab ea est, quanta maxima diligentia potest, abstinendum. Per hanc sanè sigillum eueiti, secretum tolli dixit Panorm. in can. *omnis vtriusque*, etsi instrueretur tam prudenter, vt metus nullus esset cognoscendi auctores dictorum scelerum, quod probat, 1 quia in cit. cap. nulla fit hominis, sed peccati tantùm eius auditi mentio, verba sunt ista: *Quipeccatum in pœnitentiali iudicio sibi detectum præsumpserit reuelare, non solùm à Sacerdotali officio deponendum decernimus, verùm etiam ad agendum perpetuam pœnitentiam in arctum Monasterium detrudendum.* B

Sed responderi debet, in eo cap. non prohiberi reuelationem peccati confessi absolutè & simpliciter, sed in ordine, & respectu ad eum, qui illud est confessus, nempe quando ex eius notitia ad personæ cognitionem deueniri potest.

QVÆSTIO VII.

An sit reuelare confessionem, pœnitentias, aut ieiunia, pœnitenti imponere, quæ ab eo fieri nequeunt nisi publicè.

ITa existimant Nauarr. Enchir. num. 17. & in can. Sacerdos de pœniten. num. 113. Reginaldus lib. 3. c. 2. num. 21. quia sunt tales pœnitentiæ argumentum saltem implicitum, inquiunt, grauium culparum, quæ acerbitate pœnarum huiusmodi puniri debent, maximè si statim sunt implenda post confessionem, & ab eo quo non solet eas exercere, tunc enim aliud suspicari non licet, quàm eas ob peccata imperatas esse: hæc au:hores illi. C

Contraria tamen sententia probabilitate non caret, quam defendit Henriq. l. 6. c. 24. Primò, quia aliter Confessarij valdè profectò anxij forent super qualitate pœnitentiarum imponendarum pœnitentibus, à quo onere leuandi sunt quantum licet, salua tamen conscientia. Deinde contra consuetudinē sæculorum omniū maximi culpis onerato nulla pos sent imperari ieiunia, non sodalium, aut occasionum declinatio, cùm ex his suspicari liceat graue aliquid admissum esse ab eo, cui hæc commendantur, aut esse periculum ne admittatur. Tertiò, quia aliam ob causam, quàm pœnitendi de peccatis admissis, potest quis ieiunare, orare, &c. vt suo exemplo testatum reliqueriit Christus. D. Ioan. & Elias: non sunt ergo hæ pœnitentiæ testimonia certa culparum, quas pœnitens per eas pœnitentias expiari velit. D

QVÆSTIO VIII.

An quando crimen auditum in confessione vergit in damnum Reip. aut priuatæ personæ, dici possit tam Prætori vrbis, quàm eius custodibus, vt sibi caueant. E

AFfirmant Ægidius dub. 1. num. 17. & 18. Layman cap. 14. lib. 5. tract. 6. & alij ab eo citati. Contraria sententia mihi videtur probabilior, & tenenda in praxi. Primò, quia notitia per confessionem habita ad regimen aliorum, vti Confessario non est leg: Ecclesiæ permissum, ergo nec ad

A præcauendum damnum quod timetur. Secundò, quia Prætor & custodes in eam mentem certò venient, vt credant, id à Confessario per confessionem coniuratorū sciri, quod haud dubiè in damnum sigilli cadit, quare à tali narratione abstinendum esse, nobiscum dicunt Fagundes de præceptis Ecclesiæ, lib. 6. cap. 19. n 9. Antoninus Diana tract. de Sacramentis, resolutione 86.

QVÆSTIO IX.

An Confessarius faciat contra sigillum, negando testimonium confessionis auditæ ei, quem ob iustam causam aliquam non absoluit.

REspondeo facere, quia negatio dicti testimonij, est tacita manifestatio delicti ab eo admissi, seu causæ ob quam absolui non potuit.

Confirmatur. Qui directè, vel indirectè significat se pœnitentem non absoluisse ob indispositionem, confessionis sigillum violat, sed hoc ipsum Confessarius significat, quādo alias schedulam dat testimonij, & huic negat, ergo sigillum violat indirectè saltem Confessarius, quando litteras, seu testimonium confessionis sibi factæ postulanti pœnitenti negat. Confirmatur, qui Eucharistiam dare nollet ei quem scit ex confessione, illa indignum esse, haud dubiè confessionem indirectè saltem detegeret: at idem in re facit, qui schedulam testimonij, quam dat omnibus, postulanti pœnitenti denegat. Ne verò mendacij in eo Confessarius possit argui, dicat tantùm eum, cui eiusmodi literas, aut testimonium præbet, confessum esse, de absolutione autem taceat, moneātq; ne ad sacram Eucharist. ita imparatus, aut non absolutus accedat, ad interitum animæ suæ, dimittat, nam si monenti non paruerit, culpa ipsius erit, Sacerdotis nullo modo.

QVÆSTIO X.

An teneatur sigillo qui chartam reperit, in qua memoriæ causa pœnitens peccata sua scripserat.

TEneri affirmant Fagundes, lib. 6. c. 5. n. 16. Delrio disquisit. Magicar. lib. 6. c. 1. sect. 2. Homob. in exam. par. 2. tract. 5. c. 21. q. 115. Negant Suarez tom 4. disp. 23. sect. 4. Henriq. de pœnit. lib. 6. c. 20. num. 2. quæ sententia priore mihi videtur esse probabilior. Primò, quia talis scriptura sacramentalis non est confessio, sed aliquid ad eam ordinatum, etsi per accidens. Secundò, peccata quæ talis scriptura continet, non sciuntur primò, & immediatè ex Sacramento confessionis, sed ab extrinseco, ergo ad ea celanda sacro & religioso secreto nulla est obligatio.

Tertiò, obligatio sigilli confessionis, dependet ex inchoata confessione, & ex his quæ pœnitens Confessario aperuit, cū intentione se accusandi, sed notitia quam quis ex lecta confessione alterius, animo impressam habet, nec ex confessione inchoata prouenit, nec ex his quæ pœnitens Confessario aperuit, tenetur tamen eiusmodi schedulæ repertor non legere quæ in ea sunt scripta, secus facere est peccatum mortale, si grauia & diffamantia peccata

consulto legat item, si lecta aliis euulget, quia etsi talis schedula, non sit Sacramentalis confessio, est tamen via ad eam, ceditq; in iniuriam Sacramenti, si quis ab eius vsu auocetur, occasione talis lectionis, si tamen qui eam reperit certo sciret, ea non contineri nisi peccata leuia, & non infamantia, & ideo eam ex curiositate legeret, culpam veniali maiorem non admitteret.

Obiicies etsi talis schedula non sit Sacramẽtalis Confessio, est tamen via ad illam, & quasi quædam Confessio inchoata, ergo quæ illa continentur sunt celanda vt res sacra.

Respondeo negando antec. qua parte in eo dicitur, schedulam esse Confessionem inchoatam, id enim est falsum, vt patet, nisi inchoatio sumatur ab aduersariis pro dispositiona ad Confessionem, quod non sufficit ad sacri sigilli obligationem.

QVÆSTIO XI.

An sit contra sigillum, remouere aliquem ab officio quo scitur ex eius confessione, indignus esse, aut ei cùm fit electio, suum suffragium negare in capitulo.

NEgant Castellinus de electione cap. 5. n. 113. Portel. in dub. regularib. num. 9. Guttieres n. 9. c. 90. Henriquez 3. de pœnitentia c. 23. n. 16. firmantque hi authores suam sententiam his argumentis. Primo quod sacerdos ratione sigilli solùm obligatur audita in Confessione tegere, at remouendo aliquem ab officio, aut ei negando suffragium, nemini reuelat eius peccatum non facit ergo contra sigillum. 2. si cui extra Confessionem notum esset vitium eligendi, posset eum, non eligere, at hoc iure præcise non priuatur, ex eo quod eius Confessionẽ exceperit, sunt & argumenta alia quæ etsi firma esse videantur, his tamen in præsenti nulla est habenda fides ob decretum Clement. VIII. omnibus prohibitum esse voluit.

Quare contraria sententia quam defendunt Fagundez supra Malderus de sigillo c. 14. Coninch. disp. 9. dub. 4. Bann. 22. q. 33. art. 8. tenenda est hoc tempore. 1. quia sic Clementi VIII. placuit, à quo superioribus omnibus vetitum constat per mõtum proprium de anno 1594. ne notitia quam de aliorum peccatis sibi per confessionem comparauerint, ad exteriorem eorum gubernationem, vti velint. Decretum sic habet. *Tam Superiores pro tempore existentes quam Confessarij, qui postea ad superioris gradum fuerint promoti, caueant diligenter, ne notitia, quam de aliorum peccatis habuerunt, ad exteriorem gubernationem vtantur.* 2. est id contra sigillum quo pœnitens ab vsu pœnitentiæ, reuocari aut eam odisse potest eiusmodi est hic sensus quem ex opinione cõtraria formare sibi potest quilibet, se si conscientiam omnem suam, peccataque sincere explicauerit, dignitatibus ordinis priuari, aut magistratibus quos in eo gerit posse, cum dedecore exui, est hæc ergo opinio vitanda, sequenda nostra, vt eam sub graui pœna à Superioribus societatis ipso vsu obseruari, & à professoribus publicè doceri præcepit Claudius Aquauiua eiusdem præpositus Generalis an. 1602. 2. sigillum sacrum non modo Confessarium in ordine ad alios, sed etiam ad pœnitentem obligat, nempe ne ille, isti peccatum suum ex confessione notum exprobret, aut in memoriam reuocet, accidit hoc verò saltem virtute, ac implicitè cum ille indignum, ac pro tali per confessionẽ cognitum officio, spoliat, quid enim pœnitenti in mentẽ venire tùm potest nisi id à superiore propter peccata quæ confessus est fieri. Dixi ex confessione cognitum, nam si aliunde Confessarium non lateret magistratus pœnitentem ac officij incapacem esse, quia non est ea ætate, ac moribus quos lex canonica in Prælato exigit, non putarem quidquam eum facturum contra officium, si quod ratio imperat, quod suadet, caritas, prudentiaque, alium ab illo ad gubernacula domus cœnobiique calculo suo euehere.

QVÆSTIO XII.

An sit contra sigillum loqui de peccatis pœnitentis cum aliis quibus ea probè nota sunt.

DIco primò. *Si ea Confessarius aliunde nouit quam ex confessione de iis loqui posse sine sigilli fractione*: Quia Confessarius non priuatur iure suo per hoc præcisè quod confessionem pœnitentis audierit.

Dico secundò. *Quia omnia etiam tuta sunt timenda in hac materia, animique mortalium maximè sunt proni ad suspiciones, qui & audita frequenter secus explicant quam oportet*, placet mihi consilium Victoriæ tract. de Sacramentis num. 186. vt de peccatis eiusmodi, quæ omnibus sunt nota confessarius non loquatur, nisi priùs venia impetrata ab eorum authoribus, hoc est publicis peccatoribus, quando & quatenus ad Dei gloriam, eorum honorem, ac proximi vtilitatem necesse videbitur, secus facere est exponere se pariculo frangendi sigilli. 1. quia talia colloquia pœnitentibus sunt ingrata. 2. quia eos ac eorum similes à confessione auocant. Et ita sentit Henriquez lib. 6. c. 20. Suarez disp. 23. sect. 3. Patet hinc quanto sint in errore, qui inter se de peccatis iocando conferunt, dicendo, v. c. miles mihi hodie inter confitendum, hæc & illa narrauit, quædam mulier hæc mihi est confessa, nam etsi isti confessarij, personas non nominent, facile tamen est his, qui audiunt, in eorum deuenire notitiam, si de iis, qui eo die fuerunt in templo inquirant, qui, & quæ, huic & illi, sunt tum confessi.

QVÆSTIO XIII.

An iudici interroganti de crimine rei, auditi in Confessione respondere Confessarius debeat.

REspondere non posse aliud, quam se nihil de eo nosse, etsi ante iuramento affirmasset vera se dicturum, scribit D. Thomas in 4. dist. 21. q. 3. art. 1. ad 3. 1. quia vt iudici ius nullum est interrogandi nisi de eo, quod est extra confessionem cognitum; ita nec sacerdoti obligatio est vlla naturalis, aut diuina respond. 2. cum iudex confessariũ, interrogat non nisi de scientia communi, & modo, quo res humanitus cognosci solent, instituitur ab eo quæstio, sed Confessarius explicata sibi in confessione non cognoscit, vt homo & communiter, sed vt minister Dei, ac eius Vicarius, ergo contra eam interrogationem nihil peccat, respondendo secus quàm iudex interrogat. 3. ad mentem iudicis nemo

teneatur respondere, nisi cùm iuridicè interrogat, A quod Iudex non facit, cùm iniquè, vt in materia proposita, iura tam humana, quàm diuina violat, aut de his quæ non sunt sui fori, quæstionem contra formam iudiciorum exercet, quæ accusatorem, & testes exigit, Negabit ergo Confessarius, sibi peccatum, de quo interrogatur, notum esse, quod etiam, si opus erit, iuramento firmabit, intelligendo se non scire tanquam personam priuatam ad reuelandum, etsi sciat tanquam Dei Minister, & Vicarius ad reticendum. Ita Gabr. in 4. dist. 21. qu. vn. art. 1. Medina q. 45. in confessione. Nauarr. cap. 8. num. 19.

QVÆSTIO XIV.

B

An Confessarius non absoluens pœnitentem, ob iustam causam, teneatur ad sigillum.

OMnino, quia peccata quæ audiuntur à Confessario, in ordine ad absolutionem de iis recipiendam, sunt cælanda, etsi hæc ob indispositionem pœnitentis non detur. Addo ampliùs, etsi sine intentione absolutionis obtinendæ, pœnitens ad confessionem accederet, eius tamen euulgare scelera fas non esset, si accusandi sui causa, aut se subiiciendi Presbytero, in illo foro prout potest, vel satisfaciendi Ecclesiæ confessionem impetranti in Paschate, ea Sacerdoti narrasset, Nugnus tom 2. in 3. part. q. 11. diffic. 1. Ratio est, quòd talis peccatorum explicatio, quam tamen ex causa non est sequuta absolutio, inchoata quædam est confessio. C Candid. disq. 24. art. 48. dub. 7. est ergo eius, ac auditorum in illa facta manifestatio sacri sigilli resignatio cum sacrilegio.

QVÆSTIO XV.

An qui finxit se Sacerdotem esse, cùm non esset, aut habere iurisdictionem qua carebat, teneatur ad sigillum.

TEneri, pro certo credi debet, quia etsi absolutio confessionem non sequatur ex defectu characteris, in non Sacerdote, aut iurisdictionis in non D approbato, fuit tamen ex parte pœnitentis talis confessio sacramentalis initiatiuè, nempe quia est animo accusandi sui à pœnitente instituta, & cum voto, seu voluntate, absolutionis consequendæ à Confessario. Secundò si sine culpa fas esset laico, qui se Sacerdotem est mentitus, aut Presbytero iurisdictionem non habenti, ponere ob oculos audientium, quæ ex confessione didicerunt, eius vsus paulatim obsolesceret in pop. paucis eam sibi frequentandam existimantibus, cum periculo manifestandi sui, ac peccata, de quibus confessi essent, quod est vitandum. Nugnus tom. 2. in 3. p. q. 11. art. 3. diffic vnica.

QVÆSTIO XVI.

An qui ex confessione sponsi, aut sponsæ nouit inter eos impedimentum aliquod esse matrimonium dirimens, teneatur obligatione sigilli, illud non reuelare.

TEnetur, & ex consequenti, ambos ad celebrationem matrimonij admittere, quia audita in confessione, quæ naturâ sua sunt mala, & vt talia, eius materia, ac Sacerdoti exposita, vt ea exponenti remitteret, vi clauium, aut certe sunt ad peccandum via, & sic indirectè confessionis materia, hæc inquam omnia sunt tacenda: sed id quo matrimonium impeditur, est tale, nam si nulla eius ratione habita, vir & fœmina illud contrahant, peccabunt haud dubiè plus quàm venialiter: loqui ergo de hoc impedimento per confessionem tantùm cognito, aut eius solius occasione, eorum matrimonio interesse nolle, est sigillo vim & iniuriam facere.

Dixi *in confessione*, vt innuerem, tale impedimentum declarandum esse ab eo cui sub secreto est commissum, extra confessionem. Candid. disq. 24. art. 48. dub. 8. asserit. Secunda causa est, quòd charitas in id cuique incumbere suadeat, vt mala aliena, peræque ac sua oderit, eaque omni qua potest arte impediat, non est autem leue incommodum, virum & fœminam peccare in leges Ecclesiæ, ergo cùm secretum naturale seruari non debeat, quando vergit in damnum commune aut personæ cuiuspiam tertiæ, secundùm D. Thom. 2. 2. q. 70. art. 1. ad 2. Cand. supra dub. 4. assert. 1. qui aliquos extra confessionem intelliget propinquitatis inter se nexu cohærere, aut impedimento quopiam simili à contrahendo legibus Ecclesiæ reiici, quamlibet id sub secreto naturali acceperit, tenebitur tamen efferre foras, eique, cuius interest illud nosse, indicare, vt pro caritate sua ac prouidentia illi recurrat.

QVÆSTIO XVII.

An sit contra sigillum negare Euchar. ei qui eam ex confessione propria, quàm communi fama scitur eo beneficio indignus.

VT domi suæ quispiam publicè, & in oculis ciuitatis, multos annos aluit, aliique modò, vsuras similiter quas exercuit, etiam nunc vrbe tota conscia exercet, de quo sæpè à Confessario admonitus, non sapuit tamen, de hoc homine quæritur, an sine fractione sigilli, à Sacramentis possit vt indignus reiici?

Respond. posse, quia cùm hic communi hominum opinione habeatur pro improbo, non fit iniuria Sacramento, cùm eius vsu repellitur, nec enim E causari verè tùm potest, Euchar. ideo negari sibi à Confessario, quòd ei animæ suæ, mentisque dispositio per confessionem duntaxat sit nota, cùm enim in ore sit omnium, oculisque eius peruersitas, iustè sibi, ac cum ratione persuadere nequit, eam soli Confessario ignotam esse. Sanè etsi eum absoluisset, à sacra tamen Mensa reiici posset, si ab eo causæ necdum scandali sublatæ forent, quanto magis si illum Confessarius sine absolutione à se, mis-

fum fecit? Etiã sentiunt Alensis 4. pa. q. 78. q. vlt. A Adera in 4. de sigil. Conf. Maior in 4. dist. 17. q. 3. argum. 5. & 6.

DE CONTRITIONE.

QVÆSTIO I.

Quid sit & quomodo differat ab attritione.

EST contritio *animi dolor, ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.* B Trid. sess. 14. cap. 4. hoc est actus voluntatis, quo peccatum mortale super omnia detestamur, quæ odio haberi possunt, quia est offensa Dei super omnia dilecti, idque cùm proposito, illud de cætero non admittendi, ac confitendi, vbi erit commodum. Maior in 4. dist. 14. q. 1. de contritione loquens ad hunc modum scriptum reliquit, *Pœnitentia purgatiua, culparum est displicentia, siue detestatio, seu nolitio præteritorum, quamuis nullus sequatur dolor, seu fletus*, quem loquendi modum sequuti sunt primarum partium Theologi D. Th. Bonau. Richard. & Alensis, hic enim in 4. par. q. 17. memb. 4. art. 4. contritionem nominat, *dissensum in parte* C *rationali animi nostri, à peccato commisso*, Concilium sess. 14. cap. 1. *odium & pium animi dolorem.* D. Th. in 4. sent. dist. 17. q. 2. art. 1. quæstiuncula 2. *displicentiam.* Qui autem dolor imperfectus, est, eo quod non expleat partes, ac numeros quos ad remissionem peccati extra Sacramentum Deus exigit, huic nomen est. Attritio & definitur voluntatis actus quo dolemus de peccato propter gehennæ metum, aut peccati turpitudinem ex fide notam. Tridentinum sessione decima quarta, cap. 4. qui dolores ambo, in eo conueniunt quod sint actus supernaturalis ex motiuo superante naturam eliciti. 2. quod sint donũ Dei, de attritione declarant Trident. his verbis. *Tuam verò contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis* D *peccati consideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu, communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat, declarat non solùm non facere hypocritam, verùm etiam donum Dei esse, & Spiritus sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantùm mouentis, quo pœnitens adiutus viam sibi ad iustitiam parat*, sess. 14. c. 4.

Differunt autem attritio, & contritio, primum ex parte obiecti formalis, nam istius obiectum, est peccatum, vt displicet Deo præcisè, ac vt malum est super omnia odibile, attritionis autem, est idem quidem peccatum fugiendum ex gehennæ metu, aut motiuo quopiam alio reuelato, & Catholica fide percepto.

2. Differunt ex parte causæ, contritio enim ex E amore filiali existit, vel potiùs eum includit. Attritio ex seruili. Dicunt alij dolorem qui est contritio ex amore Dei super omnia dilecti procedere, actumque esse elicitum caritatis, attritionem autem ex amore sui, ordinato tamen tam in naturalibus quàm supernaturalibus.

3. Differunt ex parte effectus, illa enim vbi occupauit animum, gratiam in eo producit, omniaque quantumlibet sit parua scelera abluit docent Principes Theol. D. Thom. in 4. dist. 17. q. 1. art. 5. Alens. in 4. par. q. 17. memb. 1. parag. 3. quorum nihil simile, operatur in homine attritio cum extra Sacramentum non sufficeret.

4. Contritio nunquam est informis, vtpote quæ à charitate seiungi nequeat, quod non habet attritio, vt patet.

QVÆSTIO II.

An vt vera sit contritio oporteat pœnitentem elicere hunc actum, volo non peccasse an potius, vellem.

PRima Assertio. *Si consideretur peccatum vt est præteritum, non potest pœnitens absolutè & efficaciter velle vt non sit, nec perinde dicere determinatè volo non peccasse, sed vellem si fieri posset.*

Quia absoluta voluntas fertur tantum in id quod est possibile, at quod est præteritum non est tale, cum ex hypothesi, quod præterierit non possit, non esse præteritum. Contritio ergo non est actus voluntatis in pœnitente absolutus, quo peccata sua detestatur, sed conditionalis, explicandus proinde hoc voce, vellem.

Secunda Assertio. *Si peccatum spectetur, vt habitualiter permanens in anima per consensum*, vt vocant, *virtualem, quem peccator eandiu habere censetur quamdiu non resipiscit, necesse est in eo voluntatem esse efficacem & absolutam, quæ exprimatur hoc actu*, volo *destruere peccatum, volo ab eo resurgere.*

Nam contritio est actus perfectæ amicitiæ, at hæc stare nequit sine voluntate plena & perfecta euitandi quod amico displicet, vt est haud dubiè voluntas inclinans ad culpam, debet ergò contritio ferri in peccatum destruendum hoc modo quo diximus: idemque asseri debet de peccatis futuris, circa quæ voluntatem absolutè ferri oportet & efficaciter, pœnitente statuente cum Dei gratia in posterum non peccare. Ex his patet solutio huius quæstionis, nempe an detestatio peccati in qua essentia pœnitentiæ consistit, sit voluntas absoluta absentiæ peccati, an tantum conditionata. Ad eam enim responderi potest talem detestationem quatenus respicit præcisè peccatum præteritum, secundum se, esse tantum actum simplicem, & inefficacem ipsius displicentiam, quia impossibile est vt quis velit nunquam peccasse, cum hoc sciat ex hypothesi peccati olim admissi esse impossibile, est tamen hoc desiderium tale, quod efficaciter efficeret, vt peccatum nunquam fuisset, si hoc esset possibile; si autem consideretur talis displicentia prout respicit peccatum præsens habitualiter adhuc perseuerans in anima, sic est voluntas efficax absolutè illud expellendi.

QVÆSTIO III.

An certum aliquod tempus exigatur quo contritio durare debeat ad remissionem culpæ.

PRima sententia est Scoti, Comitoli in responsionibus moralibus, & aliorum apud illum, Deum non iustificare illico peccatorem, atque eum pœnitet admissorum, sed eius iustificationem differre ad tempus aliquod nobis incognitum.

Contraria aliorum est, & tenenda, iuxta quam Dico 1. *Certum nullum esse tempus, quo ad remissionem culpæ tam in Sacramento, quàm extra, necessariò durare contritio debeat.*

Primò, quia vt dicitur in can. mensuram, dist. 1. de pœnitentia, *Apud Deum non tam valet mensura temporis, quàm doloris.* Secundò, quia Ezechiel. 18. dicitur, impio ab impietate sua nihil timendum esse, quocumque die ad Deum redire induxerit animum, quod verum non esset, si duratio aliquanti temporis requireretur ad hunc actum, quia diei nomine Patres intelligunt momentum quodlibet temporis, ne vt loci illius sit hic sensus, quandocumque, & cùm primum peccatorem vitæ suæ pœnituerit, sicut explicat Victoria, de contritione, num. 115. patetque ex his verbis Cypriani, de cœna Domini: *Nec quantitas criminis, nec breuitas temporis, nec vitæ enormitas, si vera fuerit contritio, excludit à venia, sed in amplitudine sinus, sui mater charitas prodigos suscipit reuertentes.* Huic testimonio addamus & rationes. Prima est, quòd contritio quælibet etiam minima perfecta, sit hominis à peccato auersio, eiusdemque ad Deum reditus ac conuersio, est enim actus spiritualis, & indiuisibilis, sine partibus, ac qui proinde in instanti, apprehenso obiecto, perfectè potest elici, sicut actus amoris, estque secundùm Dei misericordiam, non modò sufficiens, sed & vltima dispositio ad gratiam, ex D. Thom. q. 89. art. 1. ad 2. indicatque Cyprianus, his verbis: *Non superuacuæ mendicant lacrymæ, nec vnquam patitur cordis contriti holocaustum repulsam*: at posita dispositione vltima, secundùm Philosophos, statim eodem momento acquiritur forma.

Confirmatur. Simul ac quispiam à Deo per peccatum mortale ad res terrenas auertitur, eiusmodi esse incipit, ac exosus, ergo ne Deus plus seueritatis habere videatur, quàm benignitatis ac misericordiæ, tempus doloris nullum certum præstituet, ad reconciliationem sui cum homine.

Tertiò, Conuersio in Deum per contritionem in primo instanti sui esse, æque bona est, ac laudabilis, ac postquam aliquandiu durauit, ergo aut nunquam, aut iustificabit illico ac erit.

Quartò, si esset aliqua temporis mora ad contritionem necessaria, maior pro peccatis pluribus adhibenda foret, quàm pro vnico, & ita si quadrante vno, v. c. conteri oportet pro vnico peccato, pro duobus exigetur duplo plus temporis, quod nemo dicet, cùm sit de fide, momento quolibet posse hominem conuerti ad pœnitentiam, Deum item, facienti quod in se est, non negare gratiam: At si vera est sententia nostræ opposita, erit tempus, in quo ad Deum non patebit homini reditus, nempe si spatium quod illi vsque ad mortem superest, longè est breuius, quàm sit necesse, ad eam durationem, quæ Aduersariorum opinione, ac sensu, ad veram contritionem exigitur.

Obiicies. Forma posterior est tempore accidentibus, quæ ei in subiectum iter muniunt: sed contritio via est ac dispositio ad gratiam. Maior est vera in iis dispositionibus, quæ successiuè in subiectum inducuntur, in his autem, quæ instanti, de quarum numero est contritio, respectu gratiæ, nullo modo.

Obiicies 2. Vt læso satisfiat, mora est aliqua temporis necessaria, plus quàm instantanea: at Deo Principi per contritionem satisfacimus pro culpa, seu iniuria ei allata: ergo, &c. Respondend. Si satisfactio idem sonat ac reditus ad Deum, quæ propria videtur esse notio huius nominis *Satisfactio* in maiori, absolutè est neganda. Ideo enim satisfit Deo per contritionem, quia per eam homo auertitur à peccato, & ad eum conuertitur, quod habet in quolibet intentionis gradu, & qualibet eius duratione, eo quòd id illi ex propria natura suæ ratione, vi, & efficacitate conuenit.

QVÆSTIO IV.

An contritio debeat esse summa in intensione graduum ad effectum remissionis culparum.

ACtus quo voluntas peccatum detestatur, duobus modis dici potest esse maior quolibet alio. Primò, intensiuè, quia voluntas fertur in eius odium, maiori feruore, conatu, ac vehementia, quàm in quodcunque aliud malum, & ita intensiuè contritio summa erit, quam homo, magno, & toto conatu sibi possibili eliciet.

Secundò, summa est comparatiuè, quia nempe odium quo quis peccatum prosequitur, maius est, acriusque quolibet alio, vt si peccatum magis oderit, quàm infirmitatem, opprobrium, iacturam bonorum: & id accidere potest 1. quoad teneritudinem actus, 2. quoad firmitatē. 3. quoad æstimationem & iudicium: iudicium quidem, cùm secum animos ipse statuit, quòd res amata, id est Deus quamlibet aliam, illi bonitate ac pretio oppositam superet, sic quidem, vt melius sit, ac homini fructuosius detestari peccatum, quàm malum quodlibet aliud: Quoad æstimationem autem, cùm voluntas luce perfusa intellectus ac animi, mauult eo malo carere, quàm alio quolibet, subire, & pati quidlibet potius, quàm illo coinquinari. Iam ergo videndum est, vtro de his modis oporteat contritionem esse summam.

Prima Assertio. *Contritio ad remissionem culpæ non necessariò debet esse summa, physicè, entitatiuè, & quoad intensionem graduum.* Primò, quod contritio, in quorumdam sententia, formalis sit iustificatio, in aliorum autem, certa ad eam dispositio, id habet præcisè ex natura sua, non autem ab his, quæ illi extrinsecùs adueniunt: at gradus quilibet contritionis, vera est contritio, quoad substantiam, & essentiam, cætera autem, quæ ei accidunt extrinsecè, tantùm eius naturæ adiacent: non debet ergo contritio summa esse intensiuè vt iustificet.

Secundò, si talem eam esse ad abstersionem culpæ, productionem autem gratiæ est necesse, maximè quia oportet voluntatem in peccatorum odium ferri, quanta maxima intentione potest, vel quia decet, ac expedit, contritionis actum respondere in intentione, integro habitui gratiæ, qui ei post iustificationem præsupponitur, at neutrum dici potest. Non primum, quia dari nequit vlla tam perfecta contritio, qua non sit possibilis maior ac ardentior. Primò, quia voluntas in ea elicienda potentiæ obedientiali Dei subest, qui eam quoties, & quando est collibitum, eleuare potest per gratiam præuenientem, ad actum, qui noua semper perfectione se superet. Deinde, quia nullus datur actus charitatis, quo maior elici non possit, cùm de nobis, respectu illius, verum sit dicere, *qui iustus est, iustificetur adhuc, & semita iustorum tanquam lux splendens crescit*, ergo nec contritio vlla perfecta datur, qua perfectior dari nequeat, Non secundum, aliàs

sequeretur

eum, qui cùm habitu gratiæ intensæ, vt 12. eliceret actum doloris vt tria, non iustificatum iri, iustificandum autem, qui cùm gratia vt vnum actum contritionis eliceret, intensionis eiusdem, quod est absurdum.

Secunda Assertio. *Contritio non necessario summa esse debet quoad teneritudinem animi, aut firmitatem in retinendo proposito seruiendi Deo.*

Pars 1. Probatur 1. quia non est in potestate hominis facere, vt magis peccato, ac iactura gratiæ, eius occasione facta tangatur, quam re quapiam alia. 2. quia sic valdè salus esset sæcularium dubia, quos sæpe interitus liberorum, ac amissæ fortunæ, vehementiore doloris sensu pungunt, quam Deus, amissaque per peccatum gratia, ob infirmitatem animi, resistentiam appetitus, habitudinem corporis, propensi magis ad hæc caduca fortunæ bona quam ad Deum, eiusque gratiam. 2. Pars probatur non potest pœnitentia esse summa quoad firmitatem, nisi hæc nos longius in peccati odio, Deique amore conseruet, quam cuiuslibet alterius mali detestatio: at pœnitentia non tribuit per se primò hanc homini constantiam, sed Deus, quem certum est pœnitenti, non semper ea dare auxilia gratiæ, quæ eum in gradu retineant, ne cadat, in amore erga Deum corroborent, ne ruat, Dæmonis appetitiones omnes, ac insultus obtundant, ne perdant, non debet ergo esse hoc modo summa contritio.

Tertia Assertio. *Etsi ad rationem veræ pœnitentiæ, non requiratur intensio magna, vel maxima entitatiua & physica, requiritur tamen intentio quædam moralis maxima, quæ consistit in appretiatione, & æstimatione Dei super omnia bona, & in detestatione, peccati super omnia alia mala.*

Ita auctores, antequam probetur, Notandum est appretiationem in actu voluntatis, sitam esse, ita tamen vt alium connotet intellectus, iudicantis id quod, amandum esse dicitur, magis quam alia appretiatiuè, præstare omnibus aliis, in ratione boni, ex quo consequitur, vt voluntas bonum illud, firmius amet, ac potentius per maiorem sui in eo adhæsionem, non intensiuam, illam quidem, sed appretiantem, nam cui est ignotum, res quasdã, etiam sine peccato, magis intensiuè amari posse, quam alias quæ appretiatiuè magis diliguntur.

Notandum 2. hominem peccatum appretiatiue magis odisse, quam quidlibet aliud, quando ita est animo comparatus, vt illo carere malit, quam malo quolibet alio.

Ita apparet comparationem hanc actualem, non esse ad rationem veræ pœnitentiæ necessariam, cum fieri nequeat, sine aliqua mora temporis, quam non exigit vera contritio, cum momento possit concipi.

Secundo etsi de dispositione animi sui, ac statu, interrogare se viri probè possint, ac debeant, exemplo Pauli ad Romanos 8. *Quis nos separabit à Charitate Christi*, &c. vt sic se nempe ad amorem acuant, ac conceptum dolorem de peccatis nutriant, id tamen à sæcularibus maximè coniugatis, expetendum non esse ob periculum.

Apparet 3. Deum appretiatiue amare, aliud non esse, quam pluris eius amorem, quam cuiusuis alterius rei facere, quatenus vi æstimationis quam de illo anteceptam animo amans habet, ita est affectus, vti damna pati omnia malit quam Deum offendere, ratio est, quod charitatis laos sit hæc propria, facere, vt is cuius animum possederit, Deum plusquam semetipsum, diligat: ergo cùm præ se, id est comparatione sui cætera omnia contemnere debeat, iuxta illud Christi. *Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur*, &c. ille amor ab amante, id est Dei sui possessore, exprimet, vt hæc sibi, quam Deum, eiusque amicitiam, subripi tollique malit, & quia id à singulis exigit, recta ratio, vitam vt suam cruciatibus ordinariis ac communibus rediniant, iuxta illud *pellem pro pelle & omnia dabit homo*, quam tamen, si charitatem aduersus Deum habent, illi, eiusque gloriæ postpositam volent, rectè sequitur amorem appretiatiuum, in hoc consistere, vt malit homo, omnia perpeti, dictu licet, ac toleratu immania, vnaque omnia perdere, quam Deum, eiusque gloriam.

Ita declarata assertio probatur. Actus diuini amoris summus esse debet appretatiue, ergo & contritionis: Antecedẽs est certum, nam amoris est velle potius priuari rebus omnibus, quam Deo, eius offensam magis timere, quam cuiuslibet alterius, at hoc est eum appretiatiuè summè diligere. Consequentia probatur, regula odij, ac mensura, amor est boni oppositi malo, quod odio prosequimur, cum pro illius magnitudine, istius crescat odium, ac detestatio, verissime enim dixit Valerius to. 1. l. 5. c. 3. num. 29. *Ita comparatum esse, vt quantum quid est amabile, vereque amatur, tantum illud quo amittitur odio habeatur, & odibile iudicetur.*

Secundo probatur assertio vt contritio iustificare possit talis esse debet, vt virtute illius, homo auertatur à peccato, & perfecte adhæreat Deo, hoc autem fieri non potest, nisi summa sit contritio appretiatiuè, vt patet, cum affectus ad rem malam, malus sit.

Obiicies 1. Contra ante dicta, Scriptura, & Patres cùm de pœnitentia disputant, aiunt debere esse summam, quod de appretiatione tali non videtur intelligi, sed ea, quæ intensione quemlibet dolorem alium superat.

Respondeo quòd à Patribus & Scripturis de pœnitentia dicitur consilij esse non præcepti, quia præceptum non est nisi de re possibili moraliter autem, summè intensiuè dolere de peccato est impossibile, cum qualibet pœnitentia assignata dari possit alia intensior.

2. Cum natura sua remissi sint pœnitentes, ac lenti, valdè est metuendum ne si verè sibi, ac culpis omnibus bellum non inferant, aut in execrando scelere Dei causa, connatum plusquam communem non adhibeant, nullum veri doloris actum exerceant; & ideo causa iusta Patribus extitit eos admonendi de summa vi ac conatu afferendo in pœnitentia, vel certè loquuntur Patres, de contritione, vt æstimatiuè doloribus omnibus est maior.

Obiicies 2. Non potest contritio summa esse appretiatiuè, nisi vna quoque intensiuè, sit talis, Enimuerò cum in intellectu sit intensio saltem ex parte, nihil ad adhæsionem voluntatis confert, nisi in ea quoque crescat conatus, eiusque contentio in agendo. Antecedens est negandum, quia cùm contritio essentialiter ordinetur ad peccatum, vt est offensa Dei super omnia amati, consequenter illi conuenit, vt illud essentialiter detestetur magis, quàm quidlibet aliud, vel saltem id ab ea oritur, tanquam propria quædam passio, essentiam ipsius concomitans.

QVÆSTIO VIII.

An contritio requirat actuale propositum non amplius peccandi.

PRima sententia, eaque affirmans est D. Thomæ in 4. dist. 17. q. 2. art. 1. Belarmini c. 6. lib. 2. de pœnitentia Regin. tomo 1. lib. 5. c. 1. num. 7. & sequentibus Soti in 4. distinct. 15. q. 1. art. 2.

Secunda est Vegæ lib. 3. in Trid c. 21. Layman. lib. 5. tract. 6. c. 4 n. 6. Pet. Soto, lectione 17. de confessione, Almaini in 4. dist. 14. q. 1. sufficere virtuale, & cum eo contritionem stare posse: ad solutionem sit

Prima Assertio. *Contritio sine vllo formali proposito vitandi peccata, ad gratiam sufficit.*

Probatur. Contritio tali proposito destituta est amor Dei, à quo auelli nequit, cùm sit dolor peccati propter Deum summè dilectum, ergo cùm caritas, nullum habere possit cum lethali culpa commercium, dictum est enim. Luc 7. Magdalenæ, peccata multa ei remissa esse: quoniam dilexerat multum, nempe, id quòd iam dictum est consequatur necesse est, contritionem sine proposito actuali vitandi peccata ad iustificationem sufficere.

2. Pœnitentia non propriè includit, nisi actum quo vellemus Deũ non offendisse, potest ergo sine formali illo proposito esse. Antecedens probatur non includit nisi quæ sunt amori essentialia, at propositum vitandi peccata, non est tale, cum sit actus obedientiæ. Quid est enim vitare velle culpas? seruare mandata, cum peccatorum vitatio sit mandatorum impletio: Deo autem eiusque legi obsequi velle, actus est obedientiæ, amoris autem, sub alio motiuo, puta quia bonum est quoddam Dei, sic nos eius obsequio affici, vt ne voluntate quidem, commune nihil nobis sit cum vitiis.

3. Si quis propositi huius concipiendi immemor, puta quia aliis absorptus curis de eo cogitationem nullam suscipit, idque sine culpa vlla sua, nempe quia nulla eum præteritorum memoria pungit, nulla vitæ præteritæ recordatio perstringit, hic (inquam) si esse interim desineret in viuis, cum peccata sua quanto potest maximo odio prosequitur, quia Deo eiusque bonitati sunt aduersa, quæro de hoc homine ecquid non Deo gratus erit, ecquid non acceptus Superis, nullũ tamen animo formale propositum vitandi peccata concipit: sine eo ergo stare contritionis essentia naturaque potest.

4. Quod est argumentum Suarez tomo 4. disp. 4. sect. 3. num. 3. agenti animam non est talis actus necessarius, cum certò cõstet, nullam ei amodo occasionem peccandi fore, quare nec solet à Confessariis exigi, sed tantùm vt de præteritis doleat, quod non obscure indicat, tam illis, quam Suari, eiusque asseclis, insidere hãc mentem, vt existiment, actualis propositi ad contritionis essentiam, necessitatem nullam esse.

At enim eius propositi expressa fit in Trident. mentio, nulla ergo, si deerit, futura est contritio. Respondendum loqui Concilium de eo, quod vt plurimum & ordinariè accidit, vel certè de proposito virtuali, & implicito, quale non negamus contritioni, nam quem peccasse, pœnitet, is ad Deum animo, & voluntate conuertitur, quæ conuersio voluntatem abstinendi à peccatis, virtualem con-

A tinet, sit hoc argumento, quod Deum amare, nemo possit & simul velle contra eum delinquere, complectitur ergo amor quo Deum quisque prosequitur, implicitum peccati odium, ac mandata diuina seruandi virtuale desiderium, sic enim per pœnitentiam, & dolorem admissorum, comparatus est pœnitens, vt si vitæ imposterum instituendæ cogitatio occurreret, vellet eam meliorem, quam præteritam, peccataque omnia vitare, quod ipsum, si de eo interrogaretur à Confessario, clarè responderet, ac disertè.

Secunda Assertio. *Nihilominus non videtur vera esse posse contritio, nisi coniungatur cum hoc proposito actuali, in pœnitente, cui peccata sua in memoriam redeunt, aduertitque ad vitam futuram.*

B Eo spectat hæc Aug. in serm. 7. de tẽpore, grauis & formidolosa sententia. *Quando peccatores assiduè fatentur se peccare, nec tamen peccare desinunt, professio est, non emendatio, accusatur anima, non sanatur.* Accedit & causa multiplex, prima quod contritio, sit perfectæ amicitiæ actio, ob quam causam appellatur à Trid. sess. 14. cap. 3. hominis cùm Deo reconciliatio. At quæ est talis, cum odio offensæ amici, ac eorum quibus est, læsus, voluntatem ei placendi imposterum tacitam saltem, ac virtualem continet, quod esse non potest, nisi quæ sunt amico, hoc est Deo accepta, fiant fugiantur autem, quibus offenditur. Sanè scriptura vtrumque inuicem copulat. Ezech. 18. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, & custodierit præcepta mea, vita viuet.* Et posteà, *proiicite à vobis iniquitates vestras, & facite vobis cor nouum.* Ergo

C cùm mandatorum obseruatio, per peccati fugam, odiumque, Deo sit accepta, homini autem fructuosa, si de peccatis, quorum actu recordatur, solius Dei causâ, conteritur, haud dubiè secum ipse statuet, efficaciter ea vitare, ac fugere.

Habet enim huiusmodi propositum momentum magnum, ad Deum placandum, quare illud adhiberi, & concipi imperat. Ioan 5. *Vade & noli amplius peccare.* Cuius exemplo Paulus ad Rom. 13. Singulos admonet, *vt abiiciant opera tenebrarum, & induantur arma lucis.* Sanè in humanis reconcilia-

D tionibus omitti nequit, nec est qui hosti indultum vellet, si eadem aduersum se esse voluntate, id est, infesta, id est, appetente vindictæ, mortisque, persisteret. Esse autẽ, cum de mortalibus agitur, propositum hoc debet. Efficax, & absolutum, absolutum quidem, in quantum remota omni hypothesi, certũ est pœnitenti amodò placere Deo, efficax autem, quatenus dum hæc in eo voluntas sanctè, ac religiose perseuerat, illa ipsa eum subigit, acuitque subinde efficaciter, ad culparũ fugã iuxta, ac odium, Non imus tamen negatum quin cum eo proposito stare aliquando possit timor iterum peccandi propter conscientiam, quam pœnitens habet suæ infirmitatis, nam voluntas à malo in bonum transferri

E potest, & contra, ergo & timeri hæc mutatio. Quod autem res sic habeat, vt loquimur, vereque dum voluntatis propositum durat, homo moueatur ad tollendas occasiones peccati, & adhibendam omnem operam, quæ ad vitanda peccata necessaria videatur, ostendit hæc ratio. Propositum finis cùm est absolutum, efficax & firmum, hominem illico mouet, eiusque voluntatem, ad quærenda media ad illum necessaria, sed mandatorum Dei custodia, finis est partialis eius, quem verè peccatorum pœnitet, remotio occasionum quæ ad illa viam sternunt, medium est, ad mandatorum obseruationem perfectam, & integram, ergo, &c.

QVÆSTIO IX.

Ad ad rationem contritionis requiratur, vt sit de omnibus peccatis mortalibus.

NOtandum posse quem conteri de peccatis vniuerse, vt si quis in genere cogitet se peccatorem esse. 2. si in memoriam ea speciatim, reuocet tùm de illis vno actu doleat. 3. Si singulis peccatorum speciebus, singulas contritiones applicet. 4. Si singulis in indiuiduo singulas, id autem vtrum ad iustificationem tam in Sacramento, quam extra obtinendam per contritionem, fieri oporteat, hic videndum est.

Prima sententia fuit Soti in 4. dist. 17. art. 2. q. 2. Valent. 3. parte disp. de contrit. puncto 6. Philiarchi de officio sacerdot. p. 2. lib. 2. de poenit. cap. 20. non posse quem iustificari per contritionem generalem de peccatis, si hæc eliciatur eo tempore quo præceptum obligat, vel certè cum nullum impedimentum occurrit quo minus peccata singula reuocentur in memoriam, quæ opinio fuit etiam S. Th. 1. 2. q. 113. art. 5. ad 3. & 3. p. q. 87. art. 1. vbi ait ad remissionem peccatorum requiri, *vt homo diligentiam adhibeat ad rememoranda singula peccata mortalia, vt singula detestetur.*

Secunda contraria, Victoriæ tractatu de pœnitentia n. 116. Petri Soto de Confessione. Ledesm. 2. parte art. 2. D. Thom. q. 28. de verit. art. 5. Caiet. in summa verbo contritio Henriquez lib. 4. cap. 27. num. 9. Graphij, cap. 5. lib. pro solutione sit.

Prima Assertio. *De peccatis omnibus mortalibus, aliquo modo est necessaria contritio.*

Quia quandiu voluntati culpa placet, condonari nequit homini, at tamdiu placet, habitualiter saltem, quandiu per contritionem voluntas ab eo non deducitur, ergo de peccatis omnibus, aliquo modo pœnitendum est homini.

Secunda Assertio. *Non potest de vno peccato mortali quis conteri, quin vna quoque auersetur cætera, saltem implicitè.*

Probatur. Causa detestandi peccati formalis, ac motiua est quod animum diducat à Deo, summo bono, eumque ad amorem sui rerumque quæ patent, abiiciat, seu quod sit offensa Dei supra omnia dilecti; at valet hæc ratio in mortalibus omnibus, nequit ergo quis de vno mortali conteri, quin virtute quoque ei cætera displiceant.

Confirmatur. Quia ratio assentiendi fide diuina articulis fidei, est diuina reuelatio, non potest quis vni assentiri ob formalem hanc causam, quin assentiatur reliquis. Ergo à pari, nec detestari peccatum vnum voluntati erit integrum præcisè, quia à Deo summo bono distrahit, nisi cætera quoque oderit, quorum idem est effectus.

2. Qui absolutè bonum amat, & perfectè, etiam naturali quadam consequentiâ auersatur malum ei oppositum, vt patet in intentione finis, quem certum est, efficaciter appeti non posse, sine auersione saltem virtuali, eius termini à quo destruitur, at peccatum est destructiuum boni, quod est obiectum voluntatis, vt agentis supernaturaliter per amorem, aut spem, videlicet diuinæ amicitiæ, aut gloriæ æternæ, quibus duabus rebus priuamur per mortale, ergo cùm prius natura, voluntas alterutrum de duobus bonis appetat, quam mala eis op-
A posita, prosequatur odio, cuiusmodi sunt peccata, cuiuslibet eorum odium, virtualis futura est cæterorum detestatio.

Tertia Assertio. *Potest quis iustificari tam extra Sacramentum quàm in eo, per contritionem generalem, de peccatis generatim & confusè apprehensis.*

Quia ad rationem veræ detestationis, quæ est pars Sacramenti, nihil aliud requiritur quam vt sit vera contritio, talis est, etsi non feratur in omnia, & singula peccata distinctè, sed in vnum aut plura specificè, aut numericè considerata, sub motiuo generali pœnitentiæ, quatenus scilicet sunt offensa Dei, super omnia dilecti, ergo cùm vera contritio, non sit sine gratia iustificante, illaque possit concipi, peccatis tantum apprehensis genera-
B tim, & confusè, consequens est quod ad iustificationem consequendam de peccatis omnibus, sufficiat vnus simplex dolor contritionis de omnibus peccatis.

Confirm. si esset de peccatis specialibus, specialis contritio necessaria, iustificari quolibet momento tẽporis, homo non posset, quod est contra scripturam, asserentem nunquam diuinæ benignitatis fontẽ clausam esse pœnitenti, in quacunq; enim hora, id est puncto temporis, ad Seruatoris genua accidit, peccatorum veniam postulans, sic obliterantur omnia diuina eius manu, horum vt ne vmbra quidem, memoriaque supersit vlla.

Sequela probatur momento vno non potest excoti facilè vitæ præteritæ memoria, aut consuli de
C omnibus, quæ vnquam retroactis annis sunt gesta, exigit enim hæc recordatio discursum, animique sæpe contentionem valde magnam. Nihil est ergo necesse, obtinendæ culparum veniæ per contritionem eas reuocari omnes in memoriam, illico enim ac quis dolorem de vna illarum quapiam concipit Deo gratus esse incipit, hũc autem ab expressa, ac actuali vitæ præteritæ memoria pendere, quis putet? vera est ergo Assertio.

Patet hinc hominem ex præcepto contritionis non obligari ad peccata sua reuocanda in memoriam, quia sine tali recogitatione, per contritionem, potest hic temporis momento ad Deum perfectè conuerti, & iustificari. Laym. lib. 5. tract. 6. cap. 4. num. 3.

D Quarta Assertio. *Cùm in memoriam peccata reuocantur, vt confessario explicentur, satis est in ea ferri actu vnico odij.* Suar. disp. 20. sect. 4. n. 28.

Quia per illud homo quantum satis est, ad Deum conuertitur: deinde si pro singulis culpis, singulæ contritiones essent necessariæ, quo quis plures admisisset, hoc in eo plures, & contentiores essent necessariæ, quod est contra praxim confessariorum, qui vnica sunt contenti ad perfectionem Sacramenti.

Debet tamen actus ille odij, seu doloris, concipi ex motiuo generali, nempe quòd peccatum ad cuius destructionem tendit, sit offensa Dei super omnia dilecti, sic enim virtute ad omnia se
E peccata extendit.

Obiicies amor Dei, implicitum, ac virtualem voluntatem omnium bonorum operum, non continet, ergo nec vnius peccati odium, virtuale aliorum, Neganda est consequentia. Causa disparitatis est, quod bona opera, non sunt omnia, conseruando diuino in nobis amori necessaria, vt patet, cum ad eam rem nemo abiudicatis sæculi curis, teneatur Religionem ingredi, nemo abstinere quotidiano pane, & aqua, cuius oppositum, de omnium peccatorum odio respectu diuini amoris est sen-

A ticodum, nam hunc illibatum retinere, ac integrum, sine eorum displicentia, fugaque, noo est facile, sanè amote in Deum ferri, & voluntate in peccata, res est eiusmodi, in quam vno, eodemque simul tempore incombere, nulli sit mortalium possibile.

Obiicit. Valentia præcepto diuino pœnitentiæ ad omnium, & singulorum peccatorum dolorem, obligantur homines, hoc autem fieri quî possit, nisi reuocentur in memoriam, non est expeditum dicere cum oporteat obiectum voluntatis, secundum eam rationem qua voluntati ab intellectu proponitur cognitum esse, alioqui elumbis, sine opere maneat est necesse trunci instar absque motu sensuqoe vllo. Neganda est minor, etsi enim con- B tritione, qoam generalis tantum, lateqoe spectata peccatorum notio præcessit, non tam formaliter, ac propriè cooteramur de peccatis singulis, ac si ea nota foteot, fit id tamen, quantum est satis, consequendæ eorum veniæ, io quantum si liceret, fierique præterita tempora sinerent vellemus propter Deum sommè dilectum, ne semel quidem peccasse, hæc enim voluntas, quæ propria est pœnitentiæ, virtute ad peccata cætera extenditur.

QVÆSTIO X.

An contritio necessaria sit necessitate medij ad salutem.

C

PRima Assertio. *Adulto ad remissionem culpæ mortalis quolibet tempore tam legis naturæ, & veteris, quam gratiæ necessaria fuit necessitate medij, & finis extra vsum Sacramenti, pœnitentia formalis, vera scilicet & perfecta contritio.*

1. Quia saluti locus est nullus, sine exacta mandatorum Dei custodia, iuxta illud. Matth. 9. *Si vis ad vitam ingredi serua mandata.* Sed præceptum est de pœnitentia. Math. 4. Apoc. 2. Ergo perfecta adhibenda est ad reconciliationem sui cum Deo extra Sacramentum, ergo vt impletio illius præcepti, certa est consequendæ salutis, ratio, sic omissio, eiusdem est destructio.

D 2. Eodem modo loquuntur scripturæ de contritione extra Sacramentum, ac de amore Dei super omnia, nam vt de eo 1. ad Corinth. dicitur. 13. *Si charitatem non habuero nihil sum.* Ita & de illa. *Si pœnitentiam non egeritis omnes simul peribitis.* Et in Eccles. *Si pœnitentiam non egerimus, in manus Dei incidemus.* Sed amor Dei est adulto ad salutem extra Sacramenti vsum necessitate medij oecessarius, ergo & pœnitentia sine qua. *Caue putes* (inquit Augustinus Epistola 48. *quemquam à peccato siue paruo, siue magno transire ad fructum, fuit enim quouis tempore ad impetrandam veniam peccatorum, hic contritionis motus necessarius, & in homine post Bapt. lapso, ita demum præparat, ad remissionem peccatorum, si cum fiducia diuinæ misericordiæ, & voto præstandi* E *reliqua coniunctus sit.* Trident. sess. 14. cap. 4.

Assertio secunda. *Quouis tempore per se loquendo, pœnitentia formalis, seu vera contritio extra vsum Sacramenti necessaria fuit necessitate præcepti.*

Probatur. Quicquid est ad salutem necessarium necessitate medij, est etiam oecessarium, necessitate præcepti, dummodo sit in nostra potestate positum, sed contritio potestati humanæ subest, estque necessitate medij necessaria, ergo, &c. Ita D. Th. 2. 2. q. 79. art. 3. ad 2.

Tertia Assertio. *Contritio non est in lege Euangelica adulto, simpliciter necessaria necessitate medij ad salutem, etiam supposito peccato.*

Quia illud dicitur necessarium necessitate medii ad salutem sine quo saltem de via Dei ordinaria obtineri hæc non potest, sed contritio non est eiusmodi, cum sine illa possit quis per attritionē quam contritionem existimat, cum Sacramento gratiam & salutem consequi, qood & de Martyrio similiter est dicendum, qua de re alias.

Adulto dixi & supposito peccato, quia in pueris diem suum obeuntibus post baptismum ad vitam beatam non exigitur vlla pœnitentia, nec in iustis cum, *non egeant qui sani sunt medico, sed qui malè habent, nec Deus iustorum, posuerit pœnitentiam iustis.*, Abraham, Isaac, & Iacob 2. Paralipomenon cap. 2. Addidi in lege Euangelica, nam Iudæis mortali aliquo peccato sordidatis, absolute fuisse necessariam, cum sacrorum Codicum authoritas, tum ratio non fallax suadet, quam enim est homini cum peccat, parcendum ob infirmitatem animi, tam est turpe, cum admissa in Deum non retractat, Sanè filio suo ad amicitiam, quam peccando perdidit, reditum nullum esse parentes volunt, nisi expiata ante per pœnitentiam, & lachrymas offensa, quam contraxit, quod si id iustè hi agunt, & honestè, est impudentiæ credere, peccatorem Deo gratum & acceptum fore, dolore prius non concepto de admissis, contra eius honorem & gloriam, *nec enim respicit nisi ad pauperculum, contritum corde & trementem sermones suos.* Isaiæ 55. Quare cupienti ne sit sibi iniquitas in ruinam, suscipienda est in remedium pœnitentia, ac proinde verum est Iudæo, conscio culpæ mortiferæ, pœnitentiam ad salutem fuisse necessariam.

QVÆSTIO XI.

Quando obliget præceptum diuinum de contritione.

OBligare hoc præceptum illico post admissum peccatum dixere aliqui, alij ei parendum aiunt, quoties peccata occurrunt memoriæ practice tanquam quid agibile, ac detestabile. Ita D. Thom. in 4. dist. 17. q. 3. art. 2. quæstiuncula 4. Halensis 3. parte q. 68. Paludanus in 4. dist. 17. q. 5. art. 3. Sylu. verbo dominica q. 6. dicto quarto.

Credidere plerique eius rationem in primis habendam esse, quoties Sacramenta suscipi diuina lege debent, aut Ecclesiæ, & de Sacramento quidem pœnitentiæ sentit Scotus, de Sacramento baptismi Nauar. Omitti sine culpa non posse in graui necessitate Ecclesiæ, & ad quam depellendam oratione est opus, scripsit Adrianus in 4. q 4. de Confessione.

Probabilius loqui videntur, qui pœnitendum homini dicunt. 1. in periculo mortis. 2. cum metus est incidendi in peccatum nouum nisi de commissis doleatur. 3. in graui necessitate Ecclesiæ, cuius opinionis defensor est, de Valentia, de pœnitentia puncto 4.

Addit Henriquez videri verisimile, hoc præcepto teneri mortales, quoties de eliciendo dolore, ac retractandis peccatis, graues, ac frequentes stimulos è cœlo immitti sibi sentiunt.

Caietani opinio est in opuscul. tract. 17. q. vnica, hoc præceptum quà est negatiuum, obligare

semper, & pro semper, quod verissimè ab eo dicitur, cùm nulla sint tempora, quibus probari homini culpa queat, quà affirmatiuum autem, non obligare, nisi certo tempore, nempe quando expresè peccator non vult conteri, sed in peccato permanere. Quid io tanta opinionum varietate sit tenendum, docebunt axiomata sequentia,

Prima Assertio. *Nulla est obligatio sub mortali dolendi de peccatis statim ac sunt admissa.* Ita Sotus in 4. dist. 17. q. 2. art. 6. &

Probatur. Est præceptum contritionis affirmans, ergo non obligans nisi more aliorum præceptorum, quæ sunt affirmatiua: at hæc non nisi pro certo & determinato tempore obligant, ergo nec præceptum de contritione.

Secundò, si dolendum esset de peccatis illico ac sunt admissa, sequeretur eum peccaturum, qui hoc non faceret, nec modò tunc, sed momentis ferè omnibus, quibus est compos sui, ac istiusmodi obligationis memor, præceptum enim, supposito, quòd obliget, executioni mandari debet, & quidem eo tempore quo obligat: at ex hypothesi toto illo tempore obligat, quo quis se in peccato esse aduertit, ergo, &c.

Secunda Assertio. *Nulla est necessitas præcisè vi contritionis ac præcepti de illa eliciendа, dolendi de peccatis practicè memoria occurrentibus*: Quia nemo Confessariorum pœnitentem interrogat, quoties sibi, ac officio defuerit, non dolendo de peccatis, quorum memor extitit, quod tamen eos oporteret facere, si peccatum nouum esset, contra præceptum de contritione, non conteri eo tempore.

Secundò, cùm sit hæc obligatio grauis induci sine fundamento non debet: atqui nullum est tale, aut si est aliquod: proferatur, petitum ex Scripturis, ratione, aut Conciliis.

Tertia Assertio. *Permanentia in peccato habituali, non est circumstantia ita peccatum aggrauans, vt hoc sit grauius, quo est illa diuturnior.*

Alioquin sequeretur teneri toties hominem ad dolorem de peccatis suis concipiendum, quoties hæc practicè in memoriam veniunt, quod est falsum. Sequela probatur, qui quod debet, & potest facere præterit, peccat peccato omissionis, sed qui suorum pecatorum practicè meminit, de illis conteri potest, & debet, in sententia quam impugnamus: quo ergo diuturnior futura est in illis mora, hoc quoque erit eius culpa, qui illa à se per contritionem non excutiet, grauior.

Quarta Assertio. *Peccat formaliter ac propriè, contra præceptum diuinum de contritione, qui in impœnitentia formali moritur.*

Quia præceptum de contritione, primò & per se extra Sacramentum, maximè in articulo mortis, obligat, cùm eo elapso, saluti locus nullus sit amplius, quam tùm videtur contemnere, qui sciens, mori vult in offensa Dei, explicitè quidem, si dicat saluari se nolle, implicitè autem, cùm habens ad manum, cui in eo articulo peccata sua explicet, eius opera in hoc caritatis officio, vti negligit, quia id agere est exponere se manifesto periculo damnationis æternæ, & perseuerandi in inimicitia Dei, quod periculum, lege charitatis, tam erga se, quàm Deum, tenetur quisqoe vitare sub peccato.

Quinta Assertio. *Probabile mihi quoque est, teneri hominem sub peccato mortali, aliquoties in vita conteri.* Ita Henriq. 4. de Sacramentis, ca. 6. num. 6. Suar. de pœnit. disp. 15. sect. 6. num. 3. quia omissio pœnitentiæ ad multos annos, arguit in homine summam salutis, suique profectus spiritalis incu-

A tiam, diuinæ autem amicitiæ contemptum virtualem, ac implicitum, cum re, quam magni ducimus, diu carere nolumus: at contemptus diuinæ amicitiæ vix esse potest sine magna Dei iniuria, & quæ proinde sit lethifera.

Secundò non vacat culpa, qui Deũ aliquoties non amat in vita, nec ergo futurus est innocens, qui peccatũ, pro virili sua, aliquoties nõ execrabitur in vita.

Confirmatur. Est contritio, in eo qui peccauit mortaliter, dispositio per se ad gratiam, sed velle totâ vitâ esse sine gratia, culpa est, eaque lethifera, ob periculum damnationis, cui se obiicit, qui cum Deo redire in gratiam pœnitendo negligit, cuilibet ergo est necesse, ad fugam culpæ de peccatis suis aliquoties in vita dolere. Designare verò

B tempus, quo elapso, peccatum incipiat admodum est difficile, scribit Henriq. loco citato, citra mortale, differri vltra quadriennium non posse. Candid. disq. 24. art. 16. de Conf. Sacram. post Nugn. tom. 2. in 3. part. q. 2. in addit. art. 3. dub. 3. tempus extra quod trahi contritionis actus nequeat, ac differri, semestri definit, aut spatio octo mensium ad summum, in quo si de peccatis non doluerit actu verò contritionis, de eo monendum esse Confessarium tanquam de peccato mortali admisso in violatione præcepti de pœnitentia. Rem ego vniuersam prudentis viri iudicio committendam puto.

Sexta Assertio. *Per accidens quoque tenetur pœnitens extra tempora præcedenti assertione assignata conteri, nempe cùm in aliquo opere versatur, quod postulat fieri ab homine grato, nec tamen est ad manum vllus*

C *Presbyter, cui confiteatur, acquirendæ gratiæ causa, & tamen ex alia parte timetur scandalum, si relinquatur communio, vt aut alia similis aliqua pietatis in Deum actio, vt est Sacramenti administratio.*

Probatur, non potest Sacerdos sine peccato Sacramentum conferre in mortali peccato, ergo si deerit quem ad reconciliationem sui cum Deo adhibeat, omittere contritionem non poterit eius beneficij assequendi certam viam.

Assertio septima. *Per se, & ex vi propria præceptum contritionis obligat in mortis periculo, aut perpetua amentia.* Causa est quòd contritio obligat, cùm salus animæ, extremaque eius necessitas agitur, sed si quando, maximè in mortis periculo, de

D peccatis conteri est necesse ob damnationis periculum, secundùm Sotum in 4. dist. 17. q. 2. ar. 6. ergo in id incumbendum.

Octaua Assertio. *Probabile mihi est non peccare contra præceptum speciale de pœnitentia, qui eam non exercet in articulo mortis, si est attritus, & confessus.* Henriq. lib. 4. cap. 16. num. 5. Suar. disp. 15. sect. 4. Ægid. disp. 3. dub. 1. num. 4. quia præceptum de pœnitentia finem habet reconciliationem hominis cum Deo: sed hæc obtinetur per Sacramentum pœnitentiæ, cui coniuncta est attritio. Maior est certa, ideo enim tenemur conteri, vt Deo per nos, omni ratione qua licet, satisfiat pro illata iniuria, simulque reditus nobis ad eius amicitiam pateat, id autem per attritionem cum Sacramento consequi

E hominem sic ostenditur.

Modus quo satisfieri sibi Deus exigit, ab eius voluntate pendet: sed ad hanc rem sola attritione cum Sacramento est contentus. Enimuerò satisfit Deo, cùm pro virib. iniuriã eius expungimus lachrymis nostris, ac dolore, sicque ei reconciliamur, & ex hostibus amici, ex inuisis eius bonitati grati euadimus, sed Deus ad hoc aliam dispositionem cum Sacramento nõ exigit, quàm attritionem. Ex alia parte verisimile est peccare contra charitatem sibi de-

bitam, qui sciens in articulo mortis non conteritur, quia lege charitatis singuli tenentur consulere saluti suæ meliore modo quo possunt, maximè eo tempore, quo elapso, spes nulla amplius superest eam procurandi; & quanquam moraliter sit certum sacerdotem omnia afferre ad absolutionem necessaria, cum nemo malus præsumi debeat nisi aperta improbitatis suæ indicia dederit, est tamen prudentiæ sibi consulere, maximè cum sit Metaphysicè incertum, an sacerdos functus sit suo officio.

Obiicies. Contra dicta 1. qui famam alterius læsit, aut rem eius abstulit, viri boni partes non explet, nisi ambas illico restituat, non est ergo immunis à culpa, qui per pœnitentiam, tantum honoris Deo, non exhibet, quantum ei peccando auertit. Vtraque propositio est falsa; prima quidem, quia paupertas, ignorantia, ac impotentia, à restitutione liberant, vt si sit necessarium rem retineri ab eo qui abstulit, aut si nesciatur quis eius sit Dominus, aut si sine scandalo, fieri restitutio nequeat, falsum est ergo præceptum de restitutione implendum esse illico, ac est peccatum contra iustitiam, verùm quidem est, nulli vnquam esse licitum velle alienum non reddere, quia talis voluntas mala est intrinsecè, falsum autem mora nulla interposita, semper, & in omni differentia temporis redhibendum esse, Est item falsa propositio altera, nec satis ex propositione quæ est in Antec. posita, cõsequens elicitur nã per retentionẽ alieni Domino infertur vera & perfecta iniuria, retinere enim & furari eiusdem sunt malitiæ in ratione damni, cum per retentionem perinde, ac per acceptionem Dominus priuetur re sua, quæ priuatio, negatiuo præcepto vetatur, quod semper, & pro semper obligat; at per peccatum nullum propriè Deo detrimentũ irrogatur, cum re vlla sua, ac necessaria, non priuetur Enimuerò rerũ est omnium Dominus, ac seipso beatus, nullius rei extra se indigens, quare quod de restitutione honoris, per contritionem, Deo illico facienda dicitur, homini respectu Dei, non competit.

Obiicies 2. At prohibent scripturæ ne vel puncto temporis hæreamus, in culpis quarum nos humana imbecillitas reos fecit. Ecclesiast. 5. Non tardes conuerti ad Dominum. Et 17. Ne demoreris in consuetudine impiorum. Et 21. Quasi à facie colubri fuge peccatum.

Respondeo. Ea verba non habere præceptum, sed consilium tantum, vel si quod continent, singulare de contritione non esse, sed præceptorum omnium obseruatione contineri.

Obiicies 3. Si hærere in peccato circumstantia non est illud augens, ergo licet cuique illud fouere in se, ac seruare, licitum enim est quod præcepto nulli repugnat.

Respondeo. Licitum esse hoc sensu quod non committatur nouum peccatum, quia præceptum nullum est de culpa auersanda illico, ac est commissa, aut certo aliquo tempore post lapsum in illam. Nego tamen ideo simpliciter hoc esse licitum hoc sensu, quod id sit bonum & laudabile: est enim id falsum, cum semper sit malum remanere in culpa saltem habituali, sed hæc non est diuersa ab ea quæ fuit primò admissa.

Obiicies 4. Est præceptum de contritione non modo affirmatiuum, sed etiam negans, nam tenemur non esse extra gratiam Dei, & nullo modo esse in peccato, cum id sit intrinsece malum, ergo præceptum est de contritione, illico post patratum scelus, adhibenda sibi in eius remedium. Antecedens verum est de peccato actuali, nam verè nunquam licet peccare actu, aut priori culpæ nouam adiungere, quia id præcepto negatiuo de nunquam peccando prohibetur, at verò præceptum de destruendo peccato habituali per pœnitentiam, affirmatiuum est tantum, proindeque non nisi certo tempore adimplendum.

Dico vltimo. *Cùm eodem præcepto teneatur quis ad non continuandum peccatum, quo obligatur ad aliud non committendum, nullum esse præceptum peculiare quod directè, primo & per se obliget ad statum peccati habitualis relinquendum.*

Obiicies. Peccat mortaliter qui non adhibet remedium damno graui sibi illato, ex quo sequutura est mors corporis, at peior est mors animæ morte corporali, quæ tamen ex peccato consequitur.

Respondeo. Disparem esse rationem. Primò, quia nullo præcepto speciali obligatur quis, ad non inferendum damnum spiritale animæ suæ, sed generali tantum omnium præceptorum, secus autem esse de vita corporali, cuius vt non est Dominus, ita specialem habet deformitatem eam non modo, non curare, sed etiam abiicere. 2. Quia corporis mors damnum est irreparabile, & ideo quando periculum eius imminet, lex charitatis obligat, vt ei statim occurratur. Mors autem animæ quandiu, non est cum corporis morte coniuncta, sanari potest, & ideo non videtur lex pœnitentiæ, statim obligare, nequidem in morbo qui periculosus non creditur.

Sufficere hæc quidem possent, ad rei de qua agitur qualemcunque notitiam ne cui tamen, defuisse videamur officio, quæstionibus ante expositis adiicienda est dubiorum quæ in materia præsenti, occurrere solent, quamlibet breuis, tamen enucleata explicatio.

QVÆSTIO XII.

An contritio Confessionem præcedere debeat.

DIco primò. *Ad valorem Sacramenti ordinariè exigi, vt dolor internus, aliquo modo Confessionem præcedat.* Causa est, quod confessio quæ est pars Sacramenti non est, quælibet peccatorum narratio, sed dolorosa, ergo eam dolor præcedere debet non subsequi.

2. Confessio habet pro fine reconciliationem sui cum Deo, id sine dolore admissorum contra eius honorem, ac gloriam esse nequit: debet ergo confessio dolorem habere si minus ducem, at certe comitem.

Dico secundò. *Constare tamen Sacramentum posse, etsi contritio confessionem non præcedat, sed sequatur, ante absolutionem tamen.* Ita Suar. num. 31. his verbis. *Licet peccatorum narratio, quatenus tempore antecessit contritionem, non habuerit consuetam rationem accusationis, tamen quatenus postea informatur, per consequentem contritionem, & vt sic informata subiicitur clauibus, ab ipsomet pœnitente postulante, vel expectante absolutionem, sufficienter consummatur in ratione Sacramentalis accusationis.* Assertionis est hæc causa, quod Sacramentum pœnitentiæ, vt sit ratum, ex parte confitentis, non exigat nisi confessionem peccatorum integram, eamque dolorosam, at in causa præsenti hæ duæ res coeunt, vt supponitur, dolet enim pœnitens de admissis quod

ersi faciat posterius tempore, quam est confessus A
habet tamen ab eo dolore, prior confessio, sui ipsius vt fit accusatio, eaque dolorosa, ratio est, quod peccatorum confessio, quæ fit ore, & altera, quæ gestu corporis & habitu se prodit, moraliter non sunt nisi vna confessio, at hæc postrema informatur à dolore, quem fert præ se pœnitens, humiliando se coram sacerdote, & absolutionem petendo, ergo & prior.

Sibi tamen & pœnitenti, Confessarius vt consulat, veræ contritionis motum in corde eius, superis auxiliantibus eliciet, ardentique eum cohortatione vrgebit, vt propter Deum, peccata admissa execretur omnia, velitque in posterum ea vitare, quæ si illa se odisse, ac in reliqua se vita osurum, B
propter solum Deum asseruerit, tunc demum illum fidenter absoluat.

QVÆSTIO XIII.

An in Confessione dolor peccatorum, virtualis sufficiat.

DOlor duplex est, actualis seu formalis, & virtualis seu implicitus, formalis est qui actu elicitur, virtualis qui verè, expressè, & de facto non concipitur animo, conciperetur autem si tunc cum elicitur, occurreret peccatorum memoria, & talis peccatorum displicentia, virtualis tantùm & im- C
plicita, appellatur dilectio Dei super omnia, quam peccatorum detestatio, haud dubiè exciperet, si eorum pœnitens meminisset, cum in illum vt summum bonum amore fertur, quo præsupposito

Dico primò. *Sacramentum non conferri ei, qui pœnitentiam, ad Sacramentum non affert, nisi implicitam:* Quia Sacramentum destitutum sua propria materia, qualis est quæ, ex Christi voluntate, ac instituto, Sacramento essentialis est ac intrinseca, non est ratum, sed caritas, Deique amor, pœnitentiæ Sacramentum, Dei voluntate, ac instituto non constant, vti pars eius materialis altera, sed dolor qui est contritio, vel attritio Trident. sess. 14. cap. 4. ergo eum cùm Dei amore, qui est dolor virtualis, ac implicitus, nequit Sacramentum esse D
validum.

Secundo est contritio pars actualis Sacramenti ex Trid. sess. 14. cap. 3. at quæ virture tantùm sunt, actu non sunt, ad huius ergo Sacramenti substantiam non sufficit contritio virtualis.

Non peccat tamen, qui bona fide ex ignorantia inculpata, ac inuincibili, aut inaduertentia, dolorem ad Sacramentum non adhibet, nisi virtualem & implicitum, causa est, quod à verisimilitudine abhorreat, culpæ affinem esse, qui Deum sibi, rebusque sæculi, vero ac supernaturali amore præfert, facit id verò, qui cùm dolore virtuali, ac implicito, id est dilectione Dei super omnia, ad Sacramentum accedit, culpa ergo omni vacare est credendus, qui sic affectus Sacramentum suscipit. E

QVÆSTIO XIV.

An cùm dolore sufficienti ad hoc Sacramentum stare possit metus, aut opinio in pœnitente, quod in peccata vitæ præteritæ relabetur.

DIco primò. *Pœnitentem culpandum non esse cum metuit, ne cum se offeret opportunitas, iteratò in eadem peccata recidat.* Primò, quia in laude est, sibi, viribusque suis diffidere, vt enim securitas mater est orij, otium ignauiæ, præfidentia superbiæ, ita sibi ingenioque suo non inuiti, pars est humilitatis non vltima, humilis autem quisquis est, magna habet ad gratiam præsidia, maiora ad gloriam, fortissima ad diuinam sibi demerendam beneuolentiam, vt merito beatum eum Sapiens dixerit, *qui semper est pauidus, timor enim hominis honor est Dei,* inquit Tertull. de pœnit. quid ita verò? *quia locum præparat caritati, cum cœperit caritas habitare, pellitur timor, qui et præparauit locum, quantum illa crescit, ille decrescit, & quantum illa fit intensior, timorem pellit foras.* August. tract. 9. in epist. Ioan.

Secundò, est timor filialis cuique appetendus, quia bonus, D. Thom. 22. q. 7. Theol. in 4. sentent. dist. 34. sed metuere iteratos casus, iterata naufragia, metuere ne nos ea à Deo retrahant, eiusque gratia est eum timere, timore qui sit filiorum proprius, secundùm D. Th. citatum: est ergo metus relabendi in peccata, laudabilis ac bonus.

Dico secundò. *Proposito efficaci & absoluto in confessione, non peccandi amplius, minimè repugnare metum, de quo est hic sermo.*

1. Quia de ratione contritionis non est, quod pœnitens pro certo habeat, se non peccaturum amplius, sed quòd proponat, id se in posterum non facturum: proponere enim, actus est voluntatis, existimare autem se facturum, quod voluntas proponit actus est intellectus, qui ex tali proposito non consequitur necessario, Nau. in Ench. c. 1. de contrit. num. 3. Valent. to. 4. disp. 7. q. 8. punct. 6.

QVÆSTIO XV.

An contritio includat in se motiuum ad detestandum omnia mortalia.

DVobus modis, potest displicentia peccati, esse vniuersalis, primò formaliter, secundò virtute, est formaliter vniuersalis, quando quis peccata omnia sua actu expresso odit, tam quorum, vt sunt distincta, memoriam distinctam habet, quam confusam tantum. Virtute dolor est vniuersalis, quando etsi de particulari sit culpa, ratio tamen sub qua voluntati displicet, est eiusmodi, vt eam ad cæterorum odium possit inflectere, nam qui detestatur homicidium, v. c. quia est offensa Dei super omnia dilecti, eum quoque à cæteris abduci est necesse, cum per illa Deus offendatur peræque, ac per quodlibet aliud, hoc ergo præsupposito.

Dico 1. *Contritionem de peccatis omnibus mortalibus virtualiter vniuersalem esse.*

Causa est quod quæ ratio suadet homini, peccatum certum aliquod, propter Deum summe di-

lectum execrari, hæc eidem cæterorum omnium odium imprimere valeat: est ergo talis ratio, vniuersalis virtualiter. Antecedens est certum, causa abominandi peccati dolore vero & perfecto, qualis est contritio, est consideratio grauis offensæ, & iniuriæ Deo factæ: sed omnia grauem iniuriam, Deique offensionem continent. Consequens probatur. Tunc ratio detestandi peccati est virtute vniuersalis, quando vbique est similis, & in omnibus peccatis, eiusdem rationis: at ita res habet, vt paulò ante est ostensum, ergo contritio licet sit de peculiari peccato concepta, virtute est vniuersalis de omnibus peccatis commissis, & nunquam per pœnitentiam retractatis. Suar. tom. 4. in 3. p. disp. 3. sect. 8. num. 1. 2. & sequent.

QVÆSTIO XVI.

Quid sit attritio.

EST attritio actus voluntatis supernaturalis, quo dolemus de peccato propter gehennæ metum, aut peccati turpitudinem. Trid. sess. 14. c. 4. bonus est ac laudabilis, & dispositio ad gratiam, de pœnit. distin. 2. can. seta 17. vbi respectu gratiæ vis eadem illi tribuitur, quæ setæ respectu fili, vt enim per illam, filum introitum habet faciliorem in corium, ita & per attritionem gratia in animam, *Sicut seta introducit linum, ita timor introducit charitatem, charitas minuitur, minuitur timor, & è conuerso.*

Ad hoc tamen conditiones quæ sequuntur, sunt necessariæ, prima, vt prædicta attritio voluntatem omnem peccandi excludat Trid. sess. 14. c. nam si eum ea affectus ad malum remaneat, aut sic de peccatis suis quis doleat, vt nisi metus pœnarum intercederet, de iis sensum doloris nullum caperet, talis dolor non disponit plenè ad gratiam, can. si propterea 29 can. si cui 30. de pœnitentia dist. 1. Nam remitti culpa nõ potest, quandiu eius amore, ac illecebris voluntas capitur, à malo ad virtutem traduci illam oportet, per verã sui conuersionem ad Deum, ac peccati odium, quo tamen non tenetur qui sic comparatus est animo, vt de eo dolendum sibi non crederet, si gehennam non timeret.

Secunda, debet attritio esse coniuncta cum spe veniæ, hoc est, talis esse, vt eam pœnitens bona fide credat sufficere ad veniam, quia peccatorum remissionem sperare is non potest, cui constat deesse sibi dolorem ad eorum veniam impetrandam, & tamen spes, qua peccator in Deum dirigitur, fidens sibi eum fore placabilem propter Christum, est necessaria dispositio ad gratiam & iustificationem peccatoris ex Trid. sess. 6. c. 6.

Circa dicta, Notandum 1. dolorem qui est de peccato, ob temporales pœnas, inflictas à Deo, vt authore gratiæ, ac gloriæ, ac per eas, vitæ præteritæ dedecora vindicante, & inchoante æternum supplicium, nisi hæc mutetur in melius, bonum esse & in hoc Sacramẽto partis eius numeros explere posse, quia talis dolor est supernaturalis, vtpote ex motiuo supernaturali cõceptus, & ex fide in Deum, vltimum finem nostrum, & cruciatus perpetuos, quorum notitiam, eius beneficentiæ, ac reuelationi soli debemus acceptam.

Notandum 2. dolorem qui habet pro motiuo peccati turpitudinem, etiam supernaturalem esse, cùm hæc peccati turpitudo consideratur vt priuans nos gratia supernaturali, quæ est supernaturalis quidam decor, quo exuti, indigni sumus amore Dei, & cælesti gloria, cuius causâ facti sumus, hæc enim cùm sint supernaturalia, talis quoque futura est attritio, quæ peccatum auersabitur, vt habens turpitudinem, cum qua stare nequit gratia, hoc est, prout repugnat Deo fini nostro vltimo, virtutibus infusis, & gratiæ.

Tertia conditio necessaria in attritione, ad consequendum effectum Sacramenti confessionis, est, vt sit supernaturalis, causa est, quòd dispositio, & forma ad quam illa disponit, debent esse eiusdem ordinis: sed gratia iustificans, quæ est forma ad quam disponit attritio in Sacramento pœnitentiæ, est supernaturalis, ergo & attritio. Minor probatur, ex Trid. sess. 14. cap. 4. ibi enim dicitur attritionem *esse donum Dei, & impulsum Spiritus sancti, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantùm mouentis, quo pœnitens adiutus, viam sibi parat ad iustitiam.* Cuius opinionis est Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 20. sect. 4. num. 6. Vasq. in 3. p. q. 92. sect. 2. dub. vn. D. Thom. 3. p. q. 84. art. 1. ad 2. ibi enim asserit, actus pœnitentis originem ducere ex inspiratione interna, *quia in hoc Sacramento materia non exhibetur à Ministro, sed à Deo interius operante*, ex quo sequitur, attritionem supernaturalem esse in substantia, cùm à Deo per speciale auxilium hominem mouente, & operante fiat.

QVÆSTIO XVI.

An attritio fieri possit contritio.

SEnsus est, vtrùm attritio transire possit in naturam veræ pœnitentiæ, vel eundem habere effectum cum illa, pro cuius quæstionis solutione sit

Prima Assertio. *Attritio non potest vera fieri contritio.* Quia differt essentialiter ab ea, ex obiecto, & motiuo formali: at impossibile est vt vna species manens eadem, & talis, fiat alia, nam hoc ipso, quo est talis, differt ab altera per suam differentiam specificam: quare si attritio mutaretur in contritionem, ab ea differret, & non differret, quod implicat: At ex attrito fieri contritus quis potest? ergo & attritio fieri contritio.

Neganda est Consequentia, quia illud primum significat tantùm hominem à statu imperfecto transire ad perfectum, quod non repugnat, alterum autem, formam vnam fieri alteram, quod est impossibile.

Secunda Assertio. *Attritio in Sacramento habet eundem effectum, quem contritio extra Sacramentum.*

Primò, quia attritio sufficit in Sacramento ad gratiam consequendam, ex Trid. sess. 14. cap. 4. ergo quod facit contritio extra Sacramentum, hoc in eo præstat attritio.

Secundò, quia vt habet commune axioma Theologorum Sacramenta ex attritis faciunt cõtritos, id est, peræque qui cum attritione Sacramẽta recipiũt, consequuntur gratiam in illis, ac si extra ea, verè contererentur: ergo attritionis vis est eadem in Sacramento quæ contritionis extra illud.

Assertio tertia. *Potest attritio participare extrinsecè honestatem contritionis, per relationem extrinsecam.*

Probatur. Impetare sibi quis potest ex intentione placendi Deo, & conciliandi ei honorẽ, vt summo bono, eique satisfaciendi odium peccati propter pœnas inferni: at tunc per relationem istam extrinsecam,

extrinsecam; extrinsecè honestatem contritionis participat, habet enim intrinsecè honestatem ab obiecto, suo peccato scilicet, quod odio habetur ob gehennæ tormenta, qui actus est spei supernaturalis, extrinsecè autem aliam quæ est propria charitatis imperantis.

Quarta Assertio. *Nec Sacramenta, nec vllum agens creatum, vim habet faciendi, vt homo ex attrito fiat contritus formaliter.*

Probatur 1. Ab experientia, nemo enim cum ad Sacramentum attritus tantùm accedit, experitur semper in eius susceptione se formaliter conteri. Ergo hic non est Sacramenti effectus, qui enim est talis semper est certus. 2. Quia Sacramentum non habet eam vim, vt mutare possit obiectum voluntatis. Ergo nec facere, vt qui attritus tantum est, verum & proprium dolorem animo de peccatis suis concipiat.

Quonam ergo sensu fieri dicitur ex attrito pœnitens vi Sacramenti contritus? Non quod attritio in contritionem euadat, est enim id impossibile, vt dictum est antea, sed quia talis pœnitens contritum est habitualiter, à vi enim Sacramenti recipit gratiam, & cùm ea infusas virtutes omnes, de quarum numero est pœnitentia, quæ est forma sufficiens ad tribuendum eam denominationem pœnitenti, licet nunquam de peccatis, dolorem contritionis vllum in se formauerit.

QVÆSTIO XVIII.

Quomodo contritio differat ab attritione.

Conuenit cùm attritione contritio. 1. in eo quòd sit actus supernaturalis, concipitur enim ex gehennæ, & pœnarum metu, vel ex iactura beatitudinis & gratiæ, per peccatum facta, quod obiectum cum natuam superet, actum quoque qui sit eiusdem rationis, ac naturæ terminat: deinde talis actus disponit ad gratiam, secundùm Trident. sess. 14. cap. 3. ex quo consequitur quod cum dispositio, & forma sint eiusdem ordinis Attritionem supernaturalem fore, sicut & gratiam, ad quam iter munit animæ. Quid si attritio concipiatur ob fœditatem naturalem peccati?

Respondeo supernaturalem eam fore non secus, si excludat omnem voluntatem peccandi, fiatque spe consequendæ veniæ à Deo, per fidem supernaturalem cognito. Nugnus 3. par. in Addit. q. 1. art. 2. dub. 2. ratio est quòd attritio, ex turpitudinis peccati consideratione concepta, sit donum Dei, & Spiritus sancti impulsus, quatenus autem ex spe veniæ elicitur, est supernaturalis obiectiuè, vt dicetur posteà, ergo & entatiuè, ac substantialiter est talis, in quo est contritioni similis.

Secundò est attritio donum Dei. Trid. sess. 14. can. 4. quod & contritioni conuenit ex Concilio Mileuit. & Trid. sess. 6. c. 3. vbi declaratur exordium nostræ iustificationis à Deo, per Iesum Christum præueniente gratia, sumendum esse.

Differunt autem attritio & contritio, primum ex parte obiecti formalis, nam istius, id est, perfectæ pœnitentiæ obiectum, est peccatum, vt displicet Deo præcisè, ac vt est malum super omnia odibile, quare contritio summa est appretiatiuè, ex parte sui obiecti; attritionis autem obiectum, est idem peccatum fugiendum propter pœnas inferni, aut eius turpitudinem per fidem cognitam; nec

A enim est necesse, vt is qui atteritur, apprehendat peccatum, vt summum malum, & licet illud sibi sic repræsentaret, voluntas tamen illud per attritionem, sic non refugit, sed vt est gehennæ, ac æterni cruciatus causa.

2. Differunt attritio & contritio ex parte causæ, hæc enim oritur ex amore filiali, vel potiùs eum includit, illa autem ex seruili.

Tertiò, differunt ex parte effectus, nam illa semper gratiam generat, non item hæc, sed tantum in Sacramento, ad cuius valorem, nulla potest sufficere, quin vna quoque ad eius effectum sufficiat.

B Quod est contra asserentes, dari posse confessionem veram, & bonam, sed informem, id est expertem gratiæ, seu per quàm ex defectu dispositionis in pœnitente legitimæ, non detur cum absolutione peccatorum, gratia.

Nam 1. ideo secundùm Trid. sess. 14. c. 3. requiritur contritio, vt pars altera huius Sacramenti, quod ex institutione Dei, sit necessaria, ad condonationem peccatorū. Ergo quoties erit hic dolor eiusmodi, vt per eum homo, disponi ad obtinendum à Deo peccatorum veniam nequeat, nec esse quoque Sacramenti pars poterit.

2. Non quilibet dolor pars est Sacramenti pœnitentiæ, sed qui est hominis cum Deo reconciliatio, saltem dispositiuè, ergo cùm amoris redintegratio cum Deo, fiat per gratiam, non alius dolor erit pars huius Sacramenti, quam qui illam conciliare poterit, ergo quæ attritio sufficiet ad valorem Sacramenti, satis quoque erit ad eius effectum.

C

Obiicies. Ad rationem Sacramenti pœnitentiæ, non alius dolor est necessarius, quam qui facit vt confessio, sit accusatio sui ipsius, sed talis potest esse dolor naturalis, qui tamen ad gratiam non sufficit, cum dispositio & forma debeant esse eiusdem ordinis. Maior est distinguenda: duplex enim est accusatio sui, vna quæ rendit ad recuperandam Dei amicitiam, alia minimè, si de prima agatur, concedenda Maior, neganda Minor; quia præceptum Ecclesiæ de obeunda confessione, diuini tantum est determinatio, At huic proposita est reconciliatio hominis cum Deo pro fine ex Paulo. *Legatione fungimur pro Christo, reconciliamini Deo*: Ergo cùm Deo reconciliari, non sit facilè homini, nisi beneficio supernaturalis pœnitentiæ, ab ea debebit confessio procedere, & sic falsum est quod in Minori dicitur, dolorem naturalem, partem esse posse Sacramenti pœnitentiæ.

D

QVÆSTIO XIX.

Quodnam sit obiectum, materiale attritionis quod pœnitentiæ, seu contritionis.

E Dico primò. *Obiectum materiale actus pœnitentiæ, esse peccatum liberè à pœnitente commissum, quod aliquo modo, vel ratione maculæ, habitualiter perseuerat, vel pro quo nondum est omnino satisfactum.*

Quia actus pœnitentiæ tendit in peccatum abolendum in nobis, per modum resipiscentiæ, nempè quia vita nostra nobis displicet, ergo pœnitentia est de solis commissis liberè ab eo in quo est. Consequentia probatur. Resipiscere nemo potest nisi respectu sui, & rerum ab eo dependentium, at aliena

peccata ab eo non pendent, nec quantumuis ipse sapiat, per hoc præcisè alius resipiscit, vel contra, vera est ergo consequentia.

Dico 2. *Obiectum formale actus pœnitentiæ est multiplex.*

Quia ob diuersas considerationes, & consequenter per actus diuersarum virtutum, quilibet peccata sua detestari potest, est ergo eius obiectum formale, non vnum, sed multiplex.

· Confirmatur. Peccatum quodlibet diuersas in se malitias continet, ob quas est detestabile, & earum quælibet, cum modo tendendi in eius odium, formale est obiectum actus pœnitentiæ, quo quis eam detestatur, ergo cùm modus quo in peccati odium ferri voluntas possit, varius sit, ac multiplex, actus quoque pœnitentiæ, formale obiectum, varium erit ac multipex.

Rationes autem sub quibus considerari peccatū potest, sunt. Prima, quòd sit oppositum huic aut illi speciali virtuti. Secunda, quòd sit contra rectam rationem. Tertia, contra honorem Dei, ac repugnans eius amicitiæ, nosq; inimicos eius cōstituens. Quinta, quòd si malum Dei, & priuet vita æterna, quare qui peccatū detestatur sub his omnibus cōsiderationibus, aut earum aliqua, diuersarum quoque virtutum actus elicit, & primò quidem qui illud execratur ob primam malitiam, actum exercet illius virtutis, cui peccatum opponitur. Si ob Secundam, erit actus amoris honesti in genere, qui ob tertiam, iustitiæ, qui ob quartum charitatis, ad quam pertinet bonum Dei, quà tale est amare, odisse autem omne malum, quà similiter est tale, siue detestari quicquid ei displicet. Ratio est, quòd pro diuersitate rerum, quas amore prosequimur, diuersos quoque exerceamus virtutum actus. Sed multiplex illa detestatio peccati sub illis variis considerationibus, quas notauimus, oritur ex multiplici affectu ad virtutes diuersas, ergo detestationes illæ memoratæ specie differunt.

Dico 3. *Solum dolorem de peccato, quatenus est malum Dei, remittere peccatum mortale extra Sacramentum pœnitentiæ*: Quia hic solus actus est charitatis, hominem Deo reconcilians, secundùm Trid. sess. 14. c. 4. non tamen sine voto Sacramenti.

Dico 4. *Obiectum habitus virtutis pœnitentiæ, primò & per se esse bonum, cui peccatum est oppositum.*

Probatur. Illud est obiectum habitus, in quod facultatem inclinat: at pœnitentia vt virtus est, inclinat in bonum, cui peccatum est contrarium, ex consequenti in odium peccati, tam quod est proprium, quàm quod alienum, tam quod apprehenditur vt præsens, quàm absens, verum est tamen quòd quando consideratur vt præsens, excitat desiderium absentiæ, inefficaciter quidem, quando omnimoda eius derelictio, ac priuatio concipitur vt impossibilis, efficax autem prout cogitatur possibilis.

QVÆSTIO XX.

An dolor qui est pars Sacramenti pœnitentiæ naturalis esse possit.

QVi confessionem informem dari volunt, dolorem quoque naturalem in actibus pœnitentis ac Sacramenti materia, possibilem esse aiunt, etsi enim ad eius effectum consequendum, dolorem & attritionem supernaturalem requiri asserant, non tamen ad illius valorem, & essentiam. Ita Bonac. tom. 1. hoc de Sacram. disp. 5. q. 5. do Sacram pœnit. sect. 1. punct. 3. num. 12. Eam opinionem etiam defendit Halens. in 4. par. q. 18. memb. 4. art. 4. §. 7. *Quamuis*, inquit, *ab homine non contrito expleatur praeceptum, vt est ab Ecclesia, sed non expletur quatenus est sacramentalis & satisfactoria.*

Contraria tamen sententia est tenenda, quia dispositio debet esse eiusdē ordinis ac naturæ, cum forma, ad quam est dispositio: sed dolor sacramentalis, præparatio quædam est ad gratiam, ex Trid. sess. 14. cap. 3. ergo, &c.

Secundò, ideo dolor est Sacramenti huius quasi materia, quia ad remissionem peccatorum est necessarius, ex Trid. sess. 14. can. 3. sed talis esse nequit, nisi sit supernaturalis, ex Trident. sess. 14. canone 3. vbi anathemate feriuntur, qui quemquam sine præueniente Spiritus sancti gratia, pœnitere posse existimāt, prout expedit, vt ei iustificationis gratia conferatur: sed præueniens Spiritus sancti gratia, non datur nisi ad actus, qui sunt in entitate supernaturales: dolor, ergo qui est pars huius Sacramenti naturam superet, eiusque limites omnes est necesse. Patet hinc peccatori iustificationem contingere non posse communi lege, nisi eius liberum arbitrium præparatum fuerit motu doloris, qui sit conceptus ex motiuo rei alicuius, quæ per fidem sit cognita; nec proinde sufficienter ad valorem & effectum Sacramenti dolere, qui peccata sua detestatur ex timore alicuius incommodi huius vitæ tantùm, qualis est amissio rei familiaris, honoris, &c. exilium, verbera, patibulum: quia cùm metus iste sit naturalis, ac fideli communis cum Ethnico, non est idonea satis ad gratiam præparatio. Dixi ex timore incommodi temporalia tantùm, quia si talis dolor voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ peccatorum consequendæ, cuius etiam causâ suscipiatur Sacramentum, sufficiet ad valorem Sacramenti, & ad iustificationem, in sententia Candidi, disquis. 24. de confess. Sacram. art. 11. dub. 3. Suar. tom. 4. in 3. part. disp. 5. sec. 2. num. 5. Ratio est, quòd timor faciendæ iacturæ in bonis temporalibus, dolorque de peccatis ob ea amissa conceptus, cum voluntate suscipiendi Sacramenti, ad consequendam peccatorum veniam, humanus non sit ac naturalis, sed diuinus, & supernaturalis, quia sperare hanc veniam per Christi merita, non nostra, & cum fiducia in Dei bonitate & clementia, actus est supernaturalis, tam obiectiuè, quàm effectiuè, obiectiuè quidem, quia eius obiectum, puta culparum remissio per Christi merita, supernaturale est, effectiuè autem, quia ad eius exercitium speciale Dei auxilium est necessarium.

QVÆSTIO XXI.

An attritio supernaturalis, quæ talis esse scitur, sufficiat ad Sacamentum.

SVfficere dicunt Theologi eruditione præstantes, Nugnus tom. 2. in 3. par. in addit. q. 2. ar. 3. dub. 4. Vasq. tom. 4. in 3. pat. q. 92. art. 1. dub. 2. num. 15. Fernandea par 3. cap. 6. parag. 5. Argumenta, quibus firmatur hæc opinio, quam pro vera habeo, sunt ista.

Primum, quòd Conc. sess. 14. cap. 4. dicat at-

tritionem *donum Dei esse, & Spiritus sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantùm mouentis, quo pœnitens adiutus viam sibi ad iustitiam parat*, postca autem addit attritionis vim in eo esse præcipuam, *quod pœnitentem ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandã disponat*: Eam ergo cùm vera est, & supernaturalis, adhibere quiuis potest ad Sacramentum, tanquam eius partem alteram.

Secundum, est attritio, quæ putatur à pœnitente contritio, sufficiens dispositio ad gratiam cum Sacramento, aduersariorum iudicio, ergo & quæ cognoscitur esse attritio. Consequentia probatur. Habent humani actus vim suam, & efficaciam, ad effectus sui productionem, ab entitate sua, & natura, non autem ab opinione hominum, ergo cognita, vt est talis, hoc est attritio, afferri à pœnitente ad compositionem Sacramenti poterit.

Tertium, si oportet accedentem ad Sacramentum instructum esse dolore, qui est & appellatur contritio, eius non modo vsus, sed & institutio, futura est inanis, infructuosa & inutilis. Quorsum enim, & quamobrem institutum est Sacramentum? consequendæ gratiæ causa, ac reparandæ amicitiæ cum Deo, quæ per peccatum est amissa, at si attritione quam talem esse quis nouit, contentus esse non potest, sed eius loco contritionem offerre Confessario debet, Sacramenti ad iustitiam, & reconciliationem cum Deo influxus, vis, ac efficientia, nulla est futura, cum à vera perfectaque pœnitentia, nunquam sit seiuncta gratia, nunquam separata charitas & ita Sacramentum, erit à Deo institutum ad effectum, quem supponet semper factum, quod non dicam asserendum, sed ne quidem cogitandum esse.

Quid si dolore alio pœnitens non tangatur, quam qui hæret intra naturæ limites, quem tamen supra eos esse, vimque naturæ omnem excedere existimat, etsi falsò.

Dico primò *Eiusmodi hominem etsi dolore vero vacuum, omnis tamen in Sacramenti vsu, culpa expertem esse*. Ratio est quòd bona eius fides, quod opinio solido nullo, licet nixa firmamento, notitiam mali omnem adimat, sine qua tamen quid deliberatum esse potest, quid consultum, quid voluntarium?

Dico secundò. *Eum tamen, Sacramentum cum hoc dolore, non recipere*: Quia attritio quæ est pars Sacramenti supernaturalis est actio, Deique donum, ergo cùm Sacramentum esse sine materia sibi essentiali nequeat, collatum ei, qui ad illud, dolorem alium non affert, quam quem natura suppeditat, non est ratum.

Confirmatur, quia vinum de vite est Eucharistiæ materia, si eius loco infunderetur aqua calici, quæ tamen inuincibiliter crederetur esse vinum, non fieret in ea consecratio, quia ab opinione humana non pendet Sacramentorum materia, sed à Christi institutione, ergo nec attritio, quæ cùm sit naturalis putatur tamen ad Sacramentum idonea, pars eius esse poterit.

QVÆSTIO XXII.

An ad valorem contritionis necesse sit, vt feratur circa omnia venialia de quibus, quis est confessus.

Dico primò. *Ad effectum Sacramenti recipiendum, non est necesse pœnitentem detestari omnia venialia de quibus est confessus*. 1. Quia non impediunt gratiam. 2. Quia contritio potest esse cum affectu actuali ad aliquod peccatum veniale, hæc enim aduersatur eis tantum, quæ sunt amicitiæ Dei contraria, quo de genere non est veniale. 3. Quia peccata venialia, non sunt materia Confessionis necessaria, sed omitti possunt, nec clauibus subiici, ergo & licebit de iis omnibus non conteri.

Dico secundò. *Sufficere proinde ad Sacramenti validitatem, si pœnitens de vno tantum peccato veniali doleat*. Quia per hunc dolorem confessio fit Sacramentalis quantum est necesse, cui cùm absolutio additur, Sacramentum partibus suis omnibus constat. Quare cùm ad substantiam Sacramenti, dolor aliquis verus, & supernaturalis simpliciter sit necessarius, qui venialia confitebitur, de eorum vno saltem dolorem suscipiet, vt eius confessio, non sit historiæ narratio, sed accusatio delicti dolorosa.

Dico tertiò. *Etsi propositum vitandi omnia venialia, non sit necessarium ad consequendam Sacramenti gratiam, ad eam tamen exigi propositum vitandi illud de quo pœnitens est contritus*. Prima pars probatur, de eo tantùm esse potest propositum quod est homini possibile, at cùm gratia Dei ordinaria, peccata omnia, venialia vitari nequeunt sicut mortalia. 2. Pars est clara, propositum enim, est pars contritionis, aut affectus, cum ea necessario coniunctus, ergo vt sine dolore aliquo, exponi peccata non debent Confessario, ita nec sine proposito illud fugiendi saltem, de quo fuit attritio, alioqui eius, & aliorum, futura est sacrilega confessio. Consulendus Vasq. tom. 4. in 3. par. q. 92. art. 3. dub. 5. num. 9.

QVÆSTIO XXIII.

Quinam sint effectus pœnitentiæ.

Scire hic volumus, quæ sint ea quæ tam Sacramentum, quam pœnitentia in eo producunt, quem peccasse pœnitet, cum proposito faciendi, vitandique, quæ ab eo, quem desiderium tenet, redeundi cùm Deo in gratiam, omitti nequeunt.

Dico ergo primò. *Pœnitentiæ vim tantam, ac tam efficacem esse, nullum vt sit facinus, cui delendo non sufficiat*: De pœnitentia vt Sacramentum est, ambigere eorum est tantum, qui sacerdotum potestatem nesciunt, quam ad vnum aliquod peccatum restrictam non esse indicat Christi oratio. Math. 16. & 18. & Ioan. 20. de peccatis numero multitudinis, ac vniuersitatis concepta, his verbis. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, &c.* quibus vt patet, omnia, non vnum quodpiam, Petro, nobisque diiudicandum attribuit, quare de pœnitentia cum scribunt Pa-

tres, mirum quantis laudibus eius potentiam, vimque aduersus culpas, animorum certas pestes deprædicent. Eam Origenes hom. 2. in Psal. 37. lætæ valetudinis reparatricem nominat, quod enim his accidit, quos phlegma, humoresque opprimunt, vt eorum emissio, stomachi sit releuatio, ita & iis vsu venit, qui peccarunt, nam vt culpæ occultatio, certa est animi, ab eius venenata lue suffocatio, sic & valetudo, cùm ipse sui est in Sacramento accusator, vt enim primùm Confessario, qui medicus est, vulnus panditur, erumpit omnis sanies, *Seipsum enim cùm accusat pœnitens, & confitetur, euomit delictum, atque omnem morbi digerit taussam, tantumque* auctore Tertullian. libro de pœnitentia cap. 8. *releuat confessio delictorum, quantum dissimulatio exaggerat, vt enim est hæc contumaciæ consilium*, Tertul. loco citato sic est, *confessio, delictorum abolitio*. Chrysost. hom. 33. in Ioan. Quæ enim baptismatis, eadem est reconciliationis caussa, inquit Augustinus lib. 1. de adult. coniug. cap. 28. quare vt salutaribus intingi aquis ei est necesse, quem sua salus tangit, ita & Sacerdotum genib. aduolui, ita & iisdem crimina sua confiteri: *Ergo cicatricum tuarum arbiter Dei vice Dominus adhibeatur Presbyter, & reuela ei vias tuas, & ipse exhibebit antidotum reconciliationis*. August. lib. 2. de visitatione infirmorum cap. 40.

Patrum testimoniis accedit & hæc firmissima ratio. Quin peccata aliqua remitti à Presbyteris queant, authoritate sibi diuinitùs à Christo commissa, nemo est sanioris paulò animi, qui negare velit, aut audeat, pro iis enim stant, Scripturæ, Concilia, Ecclesia: at hæc condonari ex parte nequeunt, omnia, vel nullum deleri per Sacramentum oportet.

Primò, quia tam contritio, quàm qui dolor ex pœnarum inferni metu concipitur, sine quorum alterutro, stare non potest confessio, virtute peccatis omnibus opponuntur, cùm, quæ est homini ratio vnius sui peccati per pœnitentiam auersandi, fugiendique, hæc illi suadeat odium omnium.

Secundò, quia instituto Christi Domini, peccatum homini in Sacramento non remittitur nisi per gratiam, quam in eius animum benè præparatum, ac subactum immittit: at est hæc culpis omnibus aduersa, cum iis enim bellum indictum habet, quare aut fugat omnes, aut fugatur ipsa, aut perit, vel perdit. cunctas dissipat, vel nullam. Sanè non est reconciliatio vlla hominis cum Deo, quæ dimidiata sit ac manca, qualem eam esse tamen necesse foret, si peccatum vnum, non omnia delerentur per pœnitentiam, nam est hic gratiæ effectus proprius, Deum homini adiungere, hunc ei acceptum, gratumque reddere, ex hoste amicum facere, quæ beneficia constare nequeunt, offensa, non remissa, ergo cùm gratiam Sacramenta pariant, censendum est cum Ecclesia, bonisque omnibus, in Sacramento pœnitentiæ, hominem, nisi imparatum ad illud pectus afferat, Deo plenè restitui, ac gratiæ, suorum remissione scelerum, integra ac perfecta.

Hæc de Pœnitentia, vt est Sacramentum: iam de ea vt virtus est, agere libet, hac autem peccata omnia aboleri ac destrui colligere cuique promptum est ex Scripturis, Ezech. 18. Isa. 1. Ierem. 18. Lucæ. 7. vbi Magdalenæ scelerum expiatio amori tribuitur vt causæ: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*: at pœnitentia, hoc est contritio, Dei amor est ac dilectio, quod ergo amori conceditur, hoc non negandum contritioni.

Equidem si Beato Effremio est fides, tractatu de diuinis mysteriis, *Sanitas est animæ, illuminatio mentis, compunctio, Iesum vnigenitum faciens in cordibus nostris habitare*. Quare Chrysost. hom. 8. in primam ad Corinthios, hoc maximè nomine pœnitentes in Ecclesia laudandos narrat, quod pœnitudine offensi numinis, animi ægritudines, morbosque sanent, est enim contritio, Cypriano sermone de ablutione pedum, *Lauacrum quotidianis excessibus institutũ, iugis retractatio vsque ad nouissima veniens*: qua vti spiritali quodam ense confectus animus, grata Deo cæloque fit hostia, bonis diues, cum martyrio contendens de gloria, qua de laude sic Cyprianus serm. de cœna, quàm breuiter tam eruditè & grauiter, *Latrocinium damnationem meruerat, & mortem; sed cor contritum mutauit in martyrium, & sanguinem in baptismum*, quo quid vlli præstabilius accidere posit ad gloriam non video: Verùm enim verò de pœnitentiæ laudibus, vique admirabili ad cœlestes satus recipiendos in animo, dicendi non est hic locus, quod est instituti, quod præsentis negotij, id tantùm narro, videri mihi nullam pœnitentiæ cum peccatis mortalibus agnationem esse posse, proindeque quo funere (vt sic loquar) eorum alterum, eodem quoque efferenda esse ex animo reliqua omnia.

Est contritio securis cælestis ac sacra, quæ in pœnitentis iniecta manus, peccatorum substructionem ac molem, impetu vno euertit ac dissipat. *Si enim cùm fœda sis*, inquit August. in hæc verba Psal. 103. (*confessionem & decorem induisti*) *sibimetipsi displices, pulchro iam places, Conuerti namque ad Dominum certissima vita est, & pacem offensi quærere, certa salus*. B. Prosper Epigramm. 72.

Nec hic tu mihi anteactæ vitæ dedecora, numerò infinita genere disparia, turpitudine horrenda memora. *Nam nec quantitas criminis*, inquit Cyp. de cœna Dominica, *nec breuitas temporis, nec horæ extremitas, nec vitæ enormitas, si vera fuerit contritio, excludit à venia, sed in amplitudine sinus sui mater Charitas prodigos suscipit reuertentes*.

Cuius effati caussam hanc Patres habuisse existimo, quòd viderent Christi merita valoris infiniti esse, ex quo inferebant nullam scelerum copiam tantam esse posse, quæ eorum vi, & efficacia, cùm eorum authori applicantur, deleri non posset: at constat hæc applicari homini in Sacramento pœnitentiæ, vel extra illud, per veram contritionem: fatendum ergo nullum in rerum natura facinus esse posse tantum, ac tam multiplex, quod expiare pœnitentia nequeat.

At enim, inquies, admissum in Spiritum sanctum, Deum nunquam propitium reperit ac placabilem, cùm ei viæ omnes ad vitam interclusæ sint, & obseptæ, tam in hoc, quàm in futuro sæculo. Math. 12. Marc. 3. Luc. 12.

Respondendum, dici remitti non posse, non quòd naturâ sua, aut institutione Dei principis, clausos habeat aditus ad indulgentiam, sed quod verè, ac re ipsa, peccantium improbitate, ac culpa, non condonabitur.

Primò, quia hi Spiritum sanctum peccando oppugnant, corda sua obdurant, eius afflatus, monitaque repudiant, salutis recuperandæ vias, mediaque non ineunt, sic desperata ægri valetudo dicitur, sic tam hic, quàm puer, medicum pati ac ferre nescij, curari nequeunt, qui odio quodam veluti inciti, nefando ausu pharmaca respuunt, coëuntem iam plagam irata manu diducunt.

Secundò relaxari non posse dicitur, culpa in Spi-

situm commissa, quia nihil habet quo Deus, aduersus authorem suum, inflecti possit ad clementiam, nec enim, vt peccata cætera, fit mobilitate quadam animi, aut naturæ impetu, quæ ad id sæpe quod adest, quodque præsens est, consilio se nullo elicit, quæ magnæ Deo sunt benignitatis in hominem exercendæ illecebræ.

Tertiò dicuntur admissa in Spiritũ non remitti quod non nisi id ægrè fiat, ac multo labore Chrys. hom. 42. in Math. D.Th.3. parte q.82. in moralibus enim vocari id solet impossibile quod est difficile; Enim verò cum peccata contra Spiritum, deliberata sint ac consulta, nimium quantum Deum aduersus hominem commouent, quæ ei est causa, iusta illa, ac æquitatis plena, in pœnam istius improbitatis, ac audaciæ, eidem auxilia multa denegandi, quibus adiutus, facilitate maiore resurgeret, quàm faciet; quanquam nihil est ei vnde iustè queri possit, cum sufficientia nunquam sibi desint, quibus ad diuinos amplexus amicitiamque si volet, aspiratu queat.

De quo autem peccato, ibi Christo Domino, sit sermo inter Patres, est quæstio, cui soluendæ etsi neget August. sermone 11. de verbis Domini parem se esse, tamen in libro de fide ad Petrum cap.3. Et libro de vera & falsa pœnitentia cap. 4. & sermone 11. de verbis Domini, peccatum in Spiritum sanctum, credit esse finalem impœnitentiam, cum nihil sit tam diuino spiritui contrarium, quam spontaneus animæ interitus, quem certo creat impœnitentia, vtpote gratiæ ac peccatorum remissioni aduersa, quæ duæ res homini communicari sunt à Spiritu sancto solitæ. In Enchiridio autem ad Laurentium cap 83. negare in Ecclesia potestatem esse remittendi peccata, & cùm hoc errore, ex hac vita excedere, peccatũ definit esse in Spiritum sanctum. Bonauentura peccatum in Spiritum sanctum statuit esse desiderium diuinæ vituperationis, & odium Dei, alij aliud, mihi rem ad Euangelij canones reuocanti videri solet, cum August. in quæstione, de vtroque testamento q. 102. D.Th. in 2.2. q.14. art. 3. peccatum in Spiritum sanctum, peccatum Iudæorum esse, aut resistentium veritati, inspiratione Spiritus sancti agnitæ, ac miraculis confirmatæ, aut Christi miracula ac opera calumniantium, ac dæmoni tribuentium, *quod peccatum remissionem*, inquit Comitolus responsionum lib.4. q.9. num.21. *non habuit in hoc sæculo, quia eius authores à Romanis sunt necati, nec in altero, quia æterno sunt supplicio mactati.*

QVÆSTIO XXIV.

An peccatum vnum mortale possit sine alio deleri per pœnitentiam.

PRima Assertio. *Peccatum mortale, ita pœnitentia tollitur, vt vnum potentia saltem communi, & ordinaria remitti sine alio nequeat.* Ita D.Th.3. parte q.85. art.3.

Argumenta quibus pro fide huius assertionis soliti sunt vti Theologi, non vniusmodi sunt omnia, seligam pauca de multis, quæ mihi ad rem præsentem fidem maiorem habere visa sunt.

Primum communiter non remittitur peccatum mortale, nisi per gratiam quæ gratum faciat, at hæc sic lethalibus est omnibus aduersa, vt ne vnius quidem societatem & aspectum ferat, ergo vnu

A dempto cætera quoque per eam detergi est necesse. Maiorem propositionem definitè sanxit Trid. sess. 6. can. 11. his verbis; Si quis dixerit hominem iustificari sola imputatione iustitiæ Christi, non autem per gratiam infusam, & inhærentem anathema sit. Minor æque propè est certa, cum sess. eadem cap. 15. statuat Ecclesia, quodlibet peccatum repugnare gratiæ eamque destruere, habet hæc ergo argumentatio verisimilitudinis non parum.

Secundum de lege Dei ordinaria peccatum nullum remitti potest absque pœnitentia, sed hæc si est perfecta, peccatis omnibus est contraria, consistit enim in eorum odio, vt Dei sunt offensa, quæ ratio communis est omnibus, nequit ergo mortalis vna culpa, aboleri sine alia.

B Tertium sit per gratiam humanus animus ad gloriam idoneus, nam in quo hæc habitat, huic Christi Domini testimonio tribuit, *vt in eo fiat fons aquæ salientis in vitam æternam.* Certum est aliunde hunc perpetua manere supplicia, quem mortalis aliqua culpa inquinat. *Omnis enim iniquitas peccatum est, & est peccatum ad mortem*, ergo si cui mortalium, indulgeri posset id beneficium, vt dolore suo, maculam suam vnã aliquam aut plures expungeret, reliquis in anima hærentibus, simul laude dignus esset ac vituperio, cœlo æternisque cruciatibus, quo quid absurdius? cum authore Paulo ad Rom.8. *Nihil sit damnationis iis qui sunt in Christo Iesu.*

Secunda Assertio. *Cùm his sentio qui culpam vnam homini relaxari posse, diuina potestate asserunt, insolutis aliis.*

C 1. Quia etsi habeat hominis iustificatio, vti fit, hoc tempore, annexam gratiam, nihil est tamen causæ, quamobrem res accidere secus non valeat. Quid enim impedit quominus à Deo imputari mihi culpa vna nequeat, cæteris remanentibus quarum sum conscius, cum vniuerso suo debito? id autem est haud dubiè peccatum vnum condonari sine alio, cum condonatio culpæ, sit eius non imputatio authori suo, nec eiusdem ad pœnam suppliciaque repetitio, Ecquid enim à Principe condonari potest reo homicidium, morsque, quam per illud est commeritus, non autem æs sibi debitum ob malè rem suam, ærariumque administratum, ergo peccatum vnum similiter remitti potest à Deo D sine alio.

Secundò. Si vi diuina culpa vna eximi homo non potest, remanentibus aliis, maximè quia gratia repugnat omnibus, eaque natura sua dissipat, fugatque. At id est falsum, nam gratia formaliter, & intrinsecè non includit priuationem peccati, sicut nec istud gratiæ carentiam.

Primò, quia datur aliquod medium inter peccatum, & gratiam, vt puta naturæ status.

Secundò, quia non est culpa essentialiter aliud quam rectitudinis priuatio.

Tertiò, quia est quidpiam tantum morale, macula nempe inhærens animæ, quæ boni viri iudicio, cessat per eam, minus grata splendidaque esse, Dei, ac hominum oculis, quàm erat ante illam E commissam, quibus rebus nihil in se habet gratia formaliter oppositum, est enim spectata physicè, physica quædam entitas, esse physicum spiritale, ac supra naturam id homini tribuens verè, quo intrinsecè ius acquirit ad gloriam, fitque obiectum proportionatum amoris supernaturalis Dei, cum quo stare tamen culpa potest saltem diuinitus, quemadmodum cùm habitu charitatis naturalis, auersio per peccatum à Deo authore naturæ.

Dixi vi diuina, nam vt sunt modo tempora, in-

fusa in animam gratia, delentur scelera, ob eam causam, quòd ex voluntate Dei in statu præsenti, peccatis omnibus opponatur formaliter, cùm præter vim physicam, physicè conuertendi hominis ad Deum, moralem aliam diuino beneficio habeat delendæ culpæ, in quocumque reperta erit hærere: quare vt hanc vim modo ex diuino pacto habet, ita & Dei voluntate carere posset, cùm res vniuersa ab eo pendeat, sitque donum eius, quod ad aspectum, & præsentiam gratiæ peccatorum omnis turba fugam capiat. Exemplo explicari res potest: Quod nota impressa manui serui, cum libertate in quam Regis beneficentia asseritur, ius det annonæ perpetuæ, ex pacto inter eum ac regni publicanos, & quæstores inito, id totum eius est regali munificentiæ tribuendum, cùm eam vim habere natura sua nota illa nequeat. Iā quæro ecquid non sit in eiusdem Principis potestate situm, vt beneficium hoc omne tollere, sic & eius partem? Omnino, cùm libertatis sit meræ, de suo seruos alere, ac manumittere: At par est Dei causâ, peccata condonantis, quæ Regis, mancipia ab ergastulis emittentis in libertatem cum commeatu, perpetuando dum viuet: ergo vt isti dona definire sua ac contrahere est licitum, aut seruo negare, ita & Deo: quare cùm lubebit, facere poterit, vt gratia quæ modò cunctis est peccatis aduersa formaliter ac propriè, vi hac, facultateque careat, sola potestate conuertendi hominis ad illum, physicè, ei relicta.

QVÆSTIO XXV.

Quomodo remittantur venialia.

SVppono 1. peccata venialia non esse gratiæ, formaliter ac propriè opposita, sed facili tantùm, expeditoque exercitio, seu praxi amoris diuini, qui humanis noxis imminutus, seipso redit iteratis suis actionibus auctior, adeò vt quàm hunc peccata deterunt, tam illum renouet, reparetque, voluntatis per amorem in Deum incitatio.

Suppono 2. reapsè non semper communicari animæ gratiam, cùm culpa ei venialis remittitur, quia gratia, ex probabili sententia, augetur tantùm per actus intensiores charitate, qua quis est ornatus: at potest fieri vt actus quo veniale deletur, remissior sit habitu, qui eius est causa, non est ergo culpæ venialis condonatio, gratiæ infusæ, aut infundendæ certa testificatio.

Suppono 3. hoc esse commune culpæ veniali cum lethifera, quòd sit perinde ac ista, Dei offensa, ac macula, cuius vis in eo videtur esse posita, quòd sit non gratiæ priuatio, sed magna quædam in bona temporalia propensio.

Dico 1. *Veniale non remitti communiter in hac vita homini sine pœnitentia saltem virtuali.* D. Tho. 3. part. q. 87. art. 1.

Probatur. Est peccatum veniale, declinatio, seu vitiosa quædam voluntatis ad res creatas conuersio, ex qua aliqualis in eam redundat macula: peccant enim qui nimiam, qui immodicam, qui iusto acriorem habent rerum creatarum appetentiam, si non contrà, sanè præter Dei legem, quæ appetitio, conuersioque, etsi charitatem, non oppugnent, eius tamen actum plerumque impediunt, vim eius, feruoremque circa aliqua obiecta minuunt, familiaria cum Deo colloquia tollunt: est ergo communiter iis abolendis, pœnitentia aliqua, voluntariſque retractatio necessaria: hæc enim deordinatio, ac macula mentis conuersæ ad bonum creatum, etsi actualiter cesset in otioso, ac nihil agente, aut dormiente, manet tamen habitualiter, & secundùm voluntatem interpretatiuam, donec retractetur per actum contrarium, hic autem est actualis pœnitentia, aut virtualis, est hæc ergo necessaria tollendæ tali inordinationi ac maculæ, & ex consequenti culpæ veniali.

Vulgò dixi, ac ordinariè, nam quid impedit Deum dormienti, aut nihil agenti condonare noxam venialem? nec enim, vt supponitur, dormiens affectum ad eum ullum habet, cùm somno sit obrutus, nec in eo perseuerat actio mala venialiter aliter quàm habitu, remitti ergo poterit nihil agenti, si ita Deo videbitur.

Dico 2. *Etsi per actum contritionis aut amoris, deleri in nobis veniales culpæ possint, non tamen quolibet, sed eo duntaxat, qui est virtualis, implicitaque pœnitentia.* Ita Bonauentura in 4. dist. 21. art. 1. Sotus in 4. dist. 15. q. 2. art. 1. de Graphiis decisionum aurearum, lib. 1. cap 6. num. 7. & sequenti, his verbis: *Igitur ad remissionem venialium duo requiruntur. Primum, vt nulla sit complacentia, aut propositum, nullum enim peccatum veniale remitti potest, stante eius complacentia.* Sylu. verb. peccatum, q. 6. *Secundum, vt præter absentiam complacentiæ, sit actus contrarius peccato veniali, hoc est, quòd ita feratur in Deum, vt si illius peccati cogitatio menti occurreret, displiceret ei, & doleret se commisisse.*. Hæc Graphius, quæ opinio est etiam Suaris, disp. 11. Coninch. num. 123. & Laym. lib. 5. tract. 6. ca. 4. num. 13. his enim placet contritionem aut amorem ad omnia peccata virtute se extendere, quando pœnitens his actibus absolutè se Deo subiicit, volens ei in omnibus actionibus placere, & obtemperare, & consequenter detestatur omnia peccata grauia & leuia, quatenus Deo displicent.

Præcipuum, & maximum huius sententiæ firmamentum est, quòd sit certum extra Sacramentum, remitti posse venialia, cùm causa nulla sit, cur horum sit condonatio difficilior, quàm lethalium, quæ tamen indulgentur homini, cum ordine ad claues: ergo datur actus aliquis hominis, quo id sibi beneficium conciliare diuina benignitate potest, non amoris simpliciter, & absolutè, ac in se spectati, cùm fieri possit, vt quis ardentissima in Deum charitate feratur, qui tamen affectum ad veniale aliquod habeat, quem affectum, certum est eius remissionem impedire, non denique perfectæ pœnitentiæ, ac doloris, qui sit contritio.

Primò, quia cum eo, & proposito amandi Deum super omnia stare affectus potest ad veniale aliquod, vt mendacium, vtpote illi formaliter non oppositus, sed lethiferis tantùm, eius enim obiectum est culpa, sub ea formali ratione, qua est offensa Dei super omnia amati, gratiam destruens, eiusque amicitiam in homine perimens, quod non habent communes, ac quotidianæ noxæ.

Deinde, vt concedam eas deleri pœnitentia, nego tamen ad hunc effectum eam necessariò adhibendam esse, quia non nisi mortalibus, actualis maximè, & explicita, ex Dei præcepto, opponi debet, cùm de venialibus curandis, hoc remedio, mandatum non sit vllum. Sit pro argumento, quòd omittenti contritionem, cruciatus æterni sint debiti, Luc. 13. *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes simul peribitis*: at his affici nequeunt, quos culpæ, præter vulgares, ac leues, aliæ nullæ reos agunt:

de his ergo vero, ac proprio dolore expugnandis, nullum est homini præceptum, à Deo positum, & tamen delentur, ergo per implicitam, ac virtualem aliquam pœnitentiam. Continetur hæc vero in actu amoris acri, ac feruido, vi cuius, ita pœnitens est affectus, vt si venialia obuersarentur animo, hæc detestaretur, ac fugeret, quia per eum affectum, actualem scilicet, ac expressum, voluntas à peccato, implicitè auertitur, ac virtute, nihil est ergo quamobrem Deus illud homini, sic parato non condonet.

Assertionis pars altera fuit, culpas veniales, non deleri in homine per actum amoris, qui est eorum virtualis, & implicita pœnitentia. Probatur

B Actus ille amoris, remittit venialia, qui est illis contrarius, at talis est, qui est eorum virtualis & implicita pœnitentia, secundùm Sotom & Candidum disquis. 24. art. 36. dub. 7. assert. 10. qui enim sic est comparatus animo, vt peccata venialia odisset, si ei occurrerent animo, actum habet illis contrarium, at bonc affectum homini tribuit Dei amor, qui est venialium virtualis & implicita pœnitentia, vera est ergo assertio.

Obiicies. At propositiones hypotheticæ, nihil ad laudem, aut vituperium conferunt, quam enim sunt multi vbique gentium, dispereat licet improbi, quibus si se subeundi Martyrij locos daret, eom haud dubiè capesserent, quos tamen ab hac præparatione animi, meliores esse quis putet?

C Respondendum, propositiones istiusmodi hypotheticas cum absolutè, & in abstracto spectantur, nullarum esse ad gloriam, meritumque virium, vt probat argumentum, non tamen cum sumuntur moraliter, simul cùm præsenti affectu, feruoreque voluntatis, quo in Deum hæc fertur, aut res diuinas, cum proposito reiiciendi quicquid ab eo, & illis, simulque ab amoris absolutione auocat, quo eum diligi conuenit, si animo, tunc occurreret aliqua, de ea re cogitatio, aut obligatio.

Obiicitur 2. Quolibet actu doloris, qui est perfectus, veraque contritio, delentur omnia mortalia. ergo & venialia.

D Neganda est consequentia, disparitatis causæ sunt multæ, potissima est quòd contritio immediate opponatur mortalibus, quatenus sunt grauis Dei offensa, non autem venialibus, cum hæc non aduersentur gratiæ & charitati, sicut mortalia, ex quo sequitur hæc per contritionem deleri omnia debere, ne qui eam elicit, simul & semel, auersus sit à Deo, & ad eum conuersus, quod repugnat.

Obiicitur 3. Qui potest maius, potest & minus ergo cum contritio expellat lethalia, delebit & venialia.

Neganda est consequentia, quia contritio lethalibus opponitur, non item alijs. 2. Antec. est falsum aqua enim calida, verbi causa, vt quatuor expellit è subiecto frigiditatem, vt quatuor, & tamen quintum gratum non potest, qui tamen est minor quatuor primis gradibus.

QVÆSTIO XXVI.

An præter virtualem illam displicentiam venialium, sint aduersus illa aliqua in Ecclesia remedia.

AFfirmant hi omnes D. Thom. 3. parte q. 87. art. 3. Palud. in 4. dist. 16. q. 1. art. 2. conclusione 4. Hostiensis in summa tit. de pœnit. & remiss. Gab. in 4. dist. 16 q. 5. art. 3. dub. 3. Maior dist. 23. q. 2. Regin. tomo 1. lib. 5. cap. 4. De Grassis decisionum lib. 1. cap. 6. num. 10. eaque sacramentalia nominant, quæ etiam septenario comprehendi numero fere omnes affirmant, est autem Sacramentale, eorum sensu, res sacra, vel actio, qua obtinetur remissio venialium, quæ ab auctoritate remittendi peccata, quam Ecclesia habet, ad id est instituta. Et horum Sacramentalium

Primum est oratio, de qua est Aug. testimonium in Enchir. ad Laurentium cap. 71. his verbis. *De quotidianis breuibus, leuibusque peccatis, sine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana fidelium oratio satisfacit, eorum enim est dicere, Pater noster qui es in cœlis, qui iam Patri tali regenerati sunt ex aqua, & Spiritu sancto, delet omnino hæc oratio minima, & quotidiana peccata, ergo quia quotidie, vel cogitatione, vel verbo delinquimus, quotidie, & hanc orationem effundere in conspectu Dei debemus.* Idem habet Concil. Tolet. 4. can. 9. idem & canon tres sunt de pœnit. dist. 5.

2. Est eleemosyna, de qua textus est de pœnitentia dist. 1. can. medicinam, & apud Theodulph. ad Presbyt. Aurel. cap. 36.

3. Episcopalis benedictio dist. 5. q. 1. can. dictum est.

4. Digna Eucharistiæ sumptio, de consecratione dist. 2. can. cum omne crimen.

5. Est ieiunium & pectoris deuota tonsio.

6. Aquæ lustralis vsurpatio, can. aquam de consecrat. dist. 3.

7. Publica peccatorum confessio, can. quotidianis de pœnit. dist. 3. quæ pœne omnia, est hac oratione complexus Augustinus sermone 41. de sanctis. *Quibus operibus peccata minuta redimantur plenius vobis insinuare desidero, quoties infirmos visitamus, in carcere clausos, & positos in vinculis requirimus, discordes ad concordiam reuocamus, indicto Ecclesiæ ieiunio, ieiunamus, pedes hospitibus abluimus, ad vigilias frequenter conuenimus, eleemosynam ante ostium prætereuntibus pauperibus damus, inimicis nostris quoties petierint veniam indulgemus, istis enim operibus, & his similibus minuta peccata quotidie redimuntur.* Addit & modos tres alios delendæ in se culpæ venialis Theodulph. ad Presbyt. Aurel. c. 36. *Primum si remittat quis peccanti in se peccata sua, iuxta illud dimittite, & dimittetur vobis. Secundum si per prædicationem suam quis, & per bonorum exercitium, alios ab errore reuocauerit. Tertium per caritatem. Quartum per pœnitentiam.*

De modo verò quo hæc, remittendæ culpæ vim habeant agit Suar. tomo 4. disp. 12. sect. 2. Nolo quæ à varijs variè sunt scripta pro cuiusque indole, persequi, neque tamen de nonnullis rebus, quæ ad hoc genus sunt affectæ, celabo animi mei sensum, quod Confessarium, quem hic instruimus, certum ac fixum hac de re iudicium, habere oporteat.

In quibus igitur veri constitutio versari videtur, hæc in pauca enuntiata conclusam.

E Prima Assertio. *Propriè per se & immediate non delent hæc Sacramentalia, veniales culpas ex opere operato.*

Primò, quia potestas clauium operatur tantum in Sacramento pœnitentiæ ad noxarum remissionem.

Secundò, quia commune axioma est, scelera extra Sacramentum maximè in adultis, non remitti, nisi per motum proprij arbitrij, adiuti Dei gratia.

Secunda Assertio. *Non modò opera bona, de quibus est facta mentio, venialia non obliterant ex opere operato, semper se, & immediatè, sed nec per actus deuotionis, humilitatis, aut virtutis, à charitate diuersa*: nam hi actus voluntatem à culpa veniali non abalienant, ergo nec ad eius condonationem adiuuant. Nec sacramentalia similiter, quia non est in potestate Ecclesiæ extra Sacramenti collationem, etiam venialia remittere, secundùm reatum culpæ, cùm hæc internam hominis renouationem exigat, quam posse Ecclesiam per se, & immediatè producere quis credat? Sacramentalia ergo ad remissionem venialium valent, quia contritionis ac amoris actus in nobis vi precum Ecclesiæ excitant, quæ opinio Doctorum est ferè omnium. Diuus Thom. ante cæteros, sic enim ille tertia. parte, B quæstione 87. articulo primo. ad 3. cùm ait dicta remdia causare peccatorum venialium remissionem in quantum inclinant animum ad actum pœnitentiæ, siue ad peccati detestationem explicitam, vel implicitam, quæ virtualis detestatio sufficit, quia veniale, non est auersio à Deo, & ideo non exigit formalem detestationem, & ad Deum conuersionem, vt deleatur, sed virtualem, quæ est in primo motu amoris Dei, quo quis vult ei in omnibus placere. Secundò, in actu contritionis, quo propter illũ pœnitẽs detestatur omnia peccata tam mortalia, quã venialia. Tertiò, in actu virtutis, qui est aliquo modo oppositus peccato veniali, modò ad eum exercendum operans moueatur ex dilectione Dei.

C Secundò iuuant Sacramentalia ad remissionem venialis culpæ, remotè in quantum per preces Ecclesiæ homini præuenientis gratiæ auxilia impetrant, quibus adiutus, ab ea voluntate, ac animo auertitur.

Tertiò, prosunt ad hunc effectum, quatenus supernè eidem obtinent dona exteriora plurima, vt sanitatem corporis, dæmonis compressionem, sui ipsius, motuumque animi victoriam, conseruationem à periculis, his enim rebus mens corroborata magno se impetu ad Dei amorem, fugamque omnium quæ ei non placent, immittit, vnde in ea sequitur, culparum omnium displicentia, ac odium.

Contraria sententia patronos habet, ac defensores, Nugn. tom. 2. in 3. part. q. 87. 3. diffic. 3. Valent. tom. 4. disp. 7. q. 4. punc. 4. Candid. disp. D 24. art. 35. dub. 1. his enim placet, primò Sacramentalibus vim auctoritate quam habet Ecclesia, inesse remittendi venialia, per se immediatè, & ex opere operato. Secundò, quantum est de se delere omnia, cùm abest actualis, aut virtualis complacentia ad illa, quia sunt, inquiunt, Sacramentalia per se instituta ad delenda omnia venialia, quod & faciunt ex opere operato, ergo si nihil erit quod hunc effectum impediat, cuiusmodi est actualis, aut virtualis ad illa complacentia, abstergent omnia, ac remittent, si modò, inquiunt, actus reuerentiæ ac deuotionis, quoad prædicta Sacramentalia, pugnet cum venialibus omnibus actu, aut virtute.

Assertio tertia. *Deleri peccatum veniale per attritionem, seu dolorem de eo conceptum, propter pœnas* E *Inferni, aut Purgatorij, non est improbabile.* Ita Candid. loco proximè citato. Suar. sec. 3. num. 11. de Coninch. disp. 2. dub. 14. conc. 5. Rationes, quibus se hæc tuetur opinio, sunt duæ.

Prima, quòd tali actu, voluntas quantum est satis, ab eo auertatur, ergo nec actu, nec habitu remanet, ergo deletur, cùm eius nullum supersit amplius in anima vestigium. Tolli autem hanc cul-A pam venialem actu, & habitu per attritionem, patet, nam voluntas dolendo de ea admissa, seipsam leuitatis & inconstantiæ in diuino obsequio arguit, quod est eam habitu tolli, cùm ad illam tali retractatione propendere desinat: actu etiam cessat, quia per talem dolorem à bono temporali se reuocat, & ad incommutabile se amore ac desiderio conuertit: cessant ergo, ac delentur tali dolore veniales culpæ.

Secunda, actu quolibet laudabili, ac bono, quisquis Deo acceptus est, & gratus, fit ei gratior, maiorique eius amicitia dignus: at ad amicitiam maiorem pertinet cessatio ac remissio venialium, ergo cùm attritio, de qua est in Assertione mentio, bona sit ac laudabilis actio, vtpote supra naturam, & ab homine cum diuino elicita auxilio, ea homo merebitur apud Deum, vt peccati sui venialis me- B moriam nullam ampliùs retineat, ac conseruet, & ita illud deleat.

Hunc tamen effectum, attritio vt habeat, requiritur primò, vt eliciatur ab homine grato, quia actus peccatoris, nihil habent valoris apud Deum, pro remissione culpæ, ideoque numquam venialis remittitur, mortali priùs non remissa. Fernandez part. 4. cap. 1. parag. 1. num. 13. quod probatur. Nunquam illa remittitur, nisi simul infundatur gratia sanctificans, quæ sit eius quasi remissiua, vt docent Bonau. in 4. dist. 21. par. 1. art. 2. q. 2. Halens. par. 4. q. 65. mem. 3. art. 4.

At gratia sanctificans, eiusque augmentum non dantur alteri quàm iusto, talem ergo eum esse oportet, cui per attritionem fit culpæ venialis remissio extra Sacramentum.

C Secundò, ad hunc remissionis effectum producendum in homine, requiritur, vt prædicta attritio propositum includat, fugiendi in posterum tale peccatum. Ratio est, quòd malum peccari, verè ac seriò detestari nemo valeat, si in posterum ab eo abstinere nolit.

Dixi, *tale singulare peccatum*, quia cùm à venialibus vita nostra esse libera nequeat, propositum fugiendi omnia diuisim ac collectim, non est necessarium, cùm vnum remitti possit, remanente altero, tam secundùm habitualem, & non retractatam voluntatem, quàm secundùm actualem affectum, seu peccandi propositum.

D

DE SATISFACTIONE.

QVÆSTIO I.

Quid sit satisfactio, & quotuplex.

HVIVS vocis multiplex est significatio, latè sumpta idem sonat ac debiti præstatio, nam qui alienum domino rehibet, ei satisfacit, qui conceptam E de se opinionem, præclaris suis factis egregiè sustinet, hunc alienæ quoque de se expectationi satisfacere, dixere Authores classici. In contractibus autem satisfacit debitor, quando creditoris desiderium implet. l. 1. §. qui satis dare cogantur, idque præsenti pecunia. authent. si quando, cod. de constitutione pecuniæ. Rebuff. in leg. 6. tit. de verb. signific. aut aliter, prout creditori lubet.

Satisfactio verò Theologis idem valet ac compensatio, quæ Deo fit pro iniuria, per peccatum ipsi illata, idque quantum est homini, in hac mortalitate licitum ad æqualitatem iustitiæ: Enimuerò habet hoc omnis iniuria vt necessitatem satisfaciendi secum ferat, per eam enim fit alteri, quod omitti recta ratio non sinebat, aut contra omittuntur, quæ erant officij, nec prætereunda erant, ex quo offensa sequitur, & naturali quadam consequentia inæqualitas inter lædentem, ac læsum, operantem quæ non decent, & alium, cui talia opera non possunt non esse grauia.

Est porrò iniuria duplex, altera quæ à parte rei læso nocet, oppugnatione iuris alicuius, ei proprij, puta rei familiaris quæ tollitur, honoris qui adimitur, famæ, quæ contumeliis perditur, veocrationis, & obsequij quibus priuari Patres à liberis, Domini à seruis, à subditis sibi gentibus Reges nequeunt sine offensa.

Alterum iniuriæ genus, personas pro obiecto habet, non res, aut fortunas, ideoque & illis extrinseca, talis iniuria dici potest, cum enim illis in nulla sua re, aut iure à parte rei intrinsece incommodet, aut quid eis adimat, vel detrahat, sed irritet tantum ac offendat, rectè eo nomine appellatur, & hic modus est hominum in abalienando à se principe Deo, per peccatum, nam quid ei obsunt? quod auferunt, cum se eius amantissimis obsequiis peccando eximunt? dæmoni ac carni dedunt, seipso enim est beatissimus, ac nullius rei à se indigus.

Et ab hac varietate iniuriæ, habent satisfactio, & alieni redhibitio, vt differant, isti enim, id est restitutioni, prioris generis obiectæ sunt iniuriæ, quas verè ad æqualitatem reparat, famæ enim vulnera curat, rei domesticæ illata dedecora purgat, reddendo honoris tantum, ac gloriæ infamato, quantum contumeliæ detrahendo est illatum: restitutio enim in rebus consistit, quia per eam res alicui ablata, numero eadem, aut æquiualens redditur, quod non fit per satisfactionem, cui obuersantur iniuriæ postremi generis, id est extrinsecæ, in personam factæ, quas dicta satisfactio contrariis actionibus compensat, vt petitione veniæ, subiectione, exhibitione honoris, exactione pœnæ, ab homine, quanta propitiando sibi numini est necessaria, nam quemadmodum est apud D. Thomam in 4. sentent. dist. 15. q. 1. art. 5. quæstiuncula 1. ad primum quamuis ambæ iniustitiam corrigant, & ad æqualitatem adducant, non eandem tamen inæqualitatẽ emendant. *Reparatio enim* (inquit D. Tho.) *inæqualitatis existentis in rebus, restitutio dicitur, reparatio autem inæqualitatis, existentis in actionibus, & passionibus, satisfactio nominatur, & satisfactio propriè locum habet in iniuria, & contumelia, restitutio verò in rerum externarum ablatione.* Hæc D. Thom. Pergamus porro, & an vniusmodi sit omnis satisfactio videamus.

Antiqui Theologi fecere bimembrem, sic tamen vt partis cuiusque, sit & alia distributio, satisfactionem enim vniuersim sumptam, diuidunt in imperfectam, & perfectam, & illius species esse duas aiunt, quarum vni nomen sit Sacramentalis, non Sacramentalis alteri: satisfactio est perfecta, cum inter illatam iniuriam, eaque, quæ satisfaciendi causa dantur, vera intercedit æqualitas, cuiusmodi reperiri tum omnes intelligunt cum honor, par est datæ iniuriæ, tantumque cultus, ac reuerentiæ læso lædens defert, aut amplius, quantũ probri, aut dedecoris, ei irrogasse se meminit.

Imperfecta, paritatem inter iniuriam, & actionem, aut passionem, qua ei satisfit, non habet, cum quo interuallo, personæ lædens, ac læsa, dignitate se superant, eadem accepta in honore vulnera, curatioque illis apposita, per petitionem veniæ, aut cultum, in multorum oculis exhibitum, ab inuicem differant, sit eius rei exemplum. A filio pater pessimè audit, quem in amicorum cœtu, palam & aperte probris, nec semel proscidit, eum auaritiæ nimiæ, seueritatis autem in familiam non ferendæ, tam fœde, quàm malitiose, indidem accusando, huic adolescenti parens iniuriam si condonet, sola eius deprecatione contentus, satisfactionem non nisi mancam, ac claudicantem, ab eo recipiet, non absimilem oblatæ à fure, qui pro mille aureis auersis Regi, mille asses, de istius voluntate, in ærarium publicum inferret, vim habet ergo imperfecta satisfactio, magis à pacto, benignitate, ac acceptatione recipientis, quam à dignitate datæ rei, aut dantis, deque hoc genere satisfactiones humanas esse, respectu Dei, vt ipse non dicam, satis pro se veritas loquitur, cum enim quidquid sumus, quidquid possumus, de Dei munere possimus & simus, quod in pœnam admissorum ei vltro, volentesque offerimus, eius sunt beneficia & dona, etsi meritis nostris maiora, tamen præ culpis nostris, morumque turpitudine ac obligatione per illas contracta, parua, vilia, propeque nulla, quæ cùm sit summa (nec enim quidquam potest esse fœdius quam frustum hominis, natura sua abiectum, vita autem sæpe turpi, ac libidinosa fœdum, peccando bellum Deo, indicere) nisi hic de iure suo remitteret, nisi parceret, nisi liberali manu inopiam nostram suppleret, ac quantulacunque opera nostra è cœlo placidus respiceret, ac acceptaret, satisfaciendi potestatem non haberent, nec nos, voluntatem offerendi illi aliquid, impar licet farciendis iniuriis, quibus æternæ eius gloriæ splendorem, ac lucem, peccando obscurauimus. Non est ergo alia hominum satisfactio, in hoc Sacramento quam manca, quam imperfecta, quam meritis debilis, cui in cœlum assurgere non datur, nisi sustentatæ cœlesti manu, vt quæ tota nitatur Dei donis, eiusque acceptatione, vt narrant Theologi.

Quanquam vna non est, eademque, vis satisfactionum omnium, non Sacramentali, præstat Sacramentalis, in hoc laudis genere, est illa vero, hoc est non Sacramentalis, quæ à quolibet, inductione sola animi suscipitur, sponte ac sine cuiusquam imperio, Sacramentalis quæ à sacerdote pœnitenti iniungitur inter quas est hoc discrimen.

Primò, quod hæc, pœnam remittat peccatis debitam, aut eius partem aliquam, ex opere operato, illa autem ex opere operantis tantum.

Secundò, quod Sacramentalis hoc est à Confessario imposita, magis sit cæteris paribus satisfactoria, quam quæ propria sponte suscipitur, primò propter meritum obedientiæ in obsequendo alteri. 2. propter virtutem clauium Christique merita, quorum maior vberiorque copia per Sacramenta tribuitur homini, quam extra.

Tertiò, differunt quòd Sacramentalis communiter à solo pœnitente sit implenda, non item alia, nam quid vetat vnum satisfacere pro alio, applicando illi bona opera sua satisfactoria, vt ieiunia orationes? &c. Ecquid enim pro defunctis orat Ecclesia? ecquid eorum causa vltronea licet, acerba tamen Paulus dum viuebat, sibi depoposcit supplicia? *Vt quid enim baptizamur* (inquit) id est affligimur, *si non est mortuorum resurrectio?* vt enim

sunt bona spiritualia, ac diuina, humanæ potestati obnoxia, ita talia, quæ in alium transferri sint apta, eius, ad quem spectant, voluntate, ac beneficentia, quod satisfactioni sacramentali non conuenit, cùm enim hæc sit non modò iniuriæ reparatio, sed & animi curatio, ac contra admissa, faciendaque, salutare pharmacum, non debuit ea facultas permitti vlli, ius ei vt esset substituendi, qui suo loco Deo satisfaceret, cùm non alteri, quàm sumenti medicina prosit.

Quartò, differunt, quòd quæ spontè suscipitur, vt non sacramentalis, in peccato mortali obita, neque tùm cùm fit, nec postea, prodest ad salutem animæ, conferat autem imperata à Confessario, vt pars Sacramenti tertia, cui nomen est pœnitentia. Prioris partis hæc est causa, quòd facta extra gratiam, inania sint, ac merito omni vacua, iuxta dictum Christi, Ioan. 15. *Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi in vite manserit, sic nec vos nisi in me manseritis.* 1 Pauli ad Corinth. 13. *Si habuero omnem substantiam huius mundi, & si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.*

Secunda pars allatæ differentiæ nititur hac ratione, quòd ad implendum præcepta Confessarij, aut Ecclesiæ, gratia non necessariò exigatur, in implente, cùm ea destitutus peræque facere possit substantiam actus, quæ sola præcipitur, ac qui illa est præditus: An autem postea, cum reparata gratia, redibit pœnitens in amicitiam Dei, hæc eadem satisfactio, vt pars Sacramenti, reuiuiscat ad meritum, dicetur postea.

Secundò, diuiditur satisfactio in medicinalem seu restitutoriam, & satisfactoriam.

Prior aliud non est quàm cessatio à peccatis, alieni restitutio, odij depositio, exturbatio concubinæ è familia, eorum quæ ad culpam illiciunt fuga, ac vsurpatio eorum quæ faciunt ad eius victoriam, vt sunt preces, vigiliæ, ieiunia, carnis maceratio per cilicia, &c. Graff. l. 1. decision. c. 31.

Alia quæ propriè vocatur satisfactoria, est pœnæ, à Confessario impositæ, ad Deum placandum, voluntaria passio. Differunt à sese mutuò in multis, primò, quòd postrema, ad pœnitentis preces mutari nequeat extra Sacramentum, possit prior, secundùm Valerum, verb. Iudex, differ. 23. num. 5.

Secundò, quòd illa, id est, satisfactoria, per Indulgentias desinat, non medicinalis.

Tertiò, quòd in priore, locus sit dispensationi, nam Confessarius, ex causa potest pœnitenti permittere, vt aliquo breui tempore, domi suæ ancillam seruet, eam qua sæpe deliquit. Item, vt cum iis aliquantisper immoretur, ac degat, qui eum in societatem peccati illexere. Scio in conuersatione malorum, plusculum esse periculi, viua vox, & conuictus, ad docenda vitia, & suauis, & potens est persuasio: habet enim vim præcepti frequenter aspici, & quē amas audire frequenter: *Qui communicauerit superbo, induet superbiã*, Ecclesi. 1. Nec est quisquam paulò vitiosior, qui non aliquod nobis vitium suum commodet, aut imprimat, aut nescientibus allinat, quandoque sermone, frequentissimè alieno exemplo, ac conuersatione perimus, quare prudens est consilium, suspectæ vitæ amicos cauere, & discessionem ab iis maturè facere: sunt tamen tempora, in quibus est eorum commercium, si non in laude, at certè tolerabile. Primum, cùm vitari sine scandalo nequeunt, vt si frater fratris congressum, qui ei peccandi author sæpe extitit, sic declinet, vt eo-

A dem non modò lecto, sed nec domo vti velit, Patre, ac domesticis hanc eius mentem admirantibus.

Secundũ est, cum quis sine magno suo incommodo socios remittere nuntium nequit, nam tunc indulgeri ei potest, vt cum iis, dum fortuna melior illuxerit, hæreat, abiturus illico, ac opportunitas se offeret, ab eo tamen propositũ, non peccandi amodo, extorquere tùm erit necesse, ne parum Confessarius suæ ac pœnitẽtis cõscientiæ consuluisse censeatur. At nihil in satisfactoria simile reperire est facile, cùm Doctorum omnium sit hæc certa veraque sententia, iuris in eam Cõfessario nihil esse, nec proinde ab ea recipienda, aut præstanda, pœnitentẽ eximi per eum posse. Sanè si hic officio fungi suo, ac legi Ecclesiasticæ Concilij vult obsequi, cũ à tribu-
B nali sacro conscientiæ, vbi causam dixit, abire non sinet absque pœnitentia, quòd hoc Conciliũ ab eo postulet, cui parere debet, ergo ab imperata eum non reddet liberum.

Quartò, differũt hæ satisfactiones, quod quæ propriè est talis, vocaturque satisfactoria, in multorum sententia, eaque probabili, possit non recipi, quod de medicinali dici nequit: nam ei, quem sui delicti non verè pœnitet, nec venia, nec salus à Deo datur: sed vera pœnitentia esse nequit, si mederi morbis suis pœnitens renuit, cùm enim est vera, eos odit, remedia ad eorum curam necessaria, sedulò inquirit, eorum causas amputat, ac rescindit, quod docet can. Satisfactio de pœnitentia dist. 3. sumptus ex lib. de eccles. dogmatib. cap. 54. vbi
C his verbis Aug. *Satisfactio pœnitentiæ, est peccatorum causas excidere, nec earum suggestionibus aditum indulgere.* Et de loco, vbi quis peccauit, est canon luculentus Isidori de summo bono, lib. 2. cap. 10. relatus à Gratiano, dist. 81. can. valet 9. *Congruum est enim* (verba sunt canonis) *inde etiam corporaliter auelli, vbi quisque deseruiuit, nam locus vbi quisque prauè vixit, hoc in aspectu mentis apponit, quod sæpe ibi vel cogitauit, vel gessit.*

QVÆSTIO II.

An Satisfactio actus sit virtutis, & cuius.

D

DIco 1. *Satisfacere Deo, virtutis actum esse* Quia sarcire iniuriam Deo illatam, honestum est ac laudabile. Secundò, quia alieni probri compensatio, susceptione voluntarij, in se supplicij, inæqualitatis est, ad æqui rectique mensuram, certa reuocatio, ac proinde medij inter extrema duo, Deum nempe, & hominem positio, quo quid potest esse honestius?

Dico 2. *Deo satisfacere, Religionis actum non esse.*: Quia obiectum huius virtutis est cultus Dei, non pœnæ meritæ repetitio, ad ei satisfaciendum. Secundò, quia peccati destructio in se, aut alio, non est Religio, sed eius argumentum & nota, in eius animo, qui illud cum odio, iusto in seipso in-
E sequitur supplicio.

Dico 3. *Pœnas à se de peccato repetere, tam in Sacramento, quàm extra, proprium esse pœnitentiæ*: Quia compensare iniuriam Deo illatam, eius est virtutis, cuius est peccatum perdere, nam à culpæ odio, eius in homine destruendæ cupido nascitur, sed hanc odisse, fugere, ac punire, actus est pœnitentiæ, ergo est satisfactio.

Et in hanc sententiam iuisse D. Thom. video, in 4. dist. 18. & in additionibus, q. 18. art. 3. & in 3.

parte q. 80. art. 2. vbi his verbis est loquutus. *Recompensatio ex parte pœnitentis primo quidem consideratur, vt est voluntas compensandi, quod fit per contritionem, secundo quòd se subiiciat arbitrio sacerdotis, loco Dei, quod fit per confessionem, tertio quòd recompenset secundum arbitrium ministri Dei, quod fit per satisfactionem, & ideo contritio, confessio, satisfactio ponuntur partes pœnitentiæ.*

QVÆSTIO III.

An satisfactio, possibilis sit, & præcepta, & si est per quæ opera fieri debeat.

SVpponendum initio, culpæ cuilibet pœnam agnatam esse, ac proinde, quo primum tempore, abiudicatis æternæ vitæ curis, in vitia, pronus se quis abiicit, cum Deo quem negligit, vna quoque tranquillitatem animi perdere, ac temporalis alicuius pœnæ, in hac vita, aut alia subeundæ, obligationem trahere, hinc illa Africanæ Ecclesiæ monita saluberrima in Carthag. 3. can. 31. pro culparum varietate multiplici, reis assignata ad pœnitendum tempora, Episcopo moderanda esse, peccatori autem, pœnitentiam imploranti, leges præscribendas esse, puniendi sui, Carthag. 4. can. 74. quo in genere miranda est Patrum in Conc. Trid. oratio: volunt enim vt æternorum cruciatuum hostiam, Christique Domini hostem, *habendum esse eum, qui post acceptam iustificationis gratiam, cuilibet peccatori pœnitenti, ita culpam remitti, & reatum pœnæ æternæ deleri dixerit, vt nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exoluendæ, vel in hoc sæculo, vel in futuro, in purgatorio, antequam ad regna cælorum aditus patere possit.* Trid. sess. 6. can. 30.

Equidem plenæ sunt historiæ, pleni libri pœnitentium eorum, qui casus suos lachrymis expiantes, commendauere posteris modestiam, singulis erga Deum venerationem necessariam, ad quem enim Achabi factum non appulit? 3. Reg. 21. *Itaque cùm audiuisset sermones istos Achab scidit vestimenta sua, & operuit carnem suam cilicio*, quem non Pauli in comprimendis naturæ motibus, digna admiratione sedulitas non pupugit? *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo.* 2. Cor. 9. quis non Danielis, immortalitati commendendam vocem, merita laude non extulit? *quamobrem Rex consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum*, vt iam dubitandi causa, præclusa sit cuique, ecquid post condonatum diuinitus peccatum homini, pœna ei supersit aliqua luenda, quid enim, & in quo Paulus peccauerat, ex quo à Iudaismo in Ecclesiam penetrauerat? grassatur tamen in corpus innocens. *Castigo corpus meum*, &c. nec longùm fuit, cum Adamo & Euæ, abstinentiæ læsæ reis, peccatum pepercit Deus, & tamen fœlicibus hortis exacti ambo, gemuere plurima sæcula, terra fructus non nisi malignè, ac parcè suppeditante obstinatis eorum conatibus. Gen. 3. *Quia audisti vocem vxoris tuæ maledicta terra, in opere tuo spinas, & tribulos*, &c. nec esse quenquam existimo, qui quod est rationis ac prudentiæ, non intelligat, Deum, vt est natura pronus ad veniam, Israëlitis culpam suam deprecantibus condonasse, & tamen *loquutus est Dominus ad Moysen & Aaron dicens vsquequo multitudo hæc pessima murmurat contra me? querelas filiorum Israel audiui, dic ergo eis, viuo ego dicit Dominus;*

A *sicuti locuti estis, audiente me, sic faciam vobis, in solitudine hac iacebunt corpora vestra*, tanti illis constitit, diuina improbasse consilia, tanti contempsisse iusta Mosis imperia. Quæ si à me sola dicerentur, iam opinor omnes intelligerent quod principio est positum, culpam à pœna seiunctam non esse, quo enim iure Deus desæuit in aliquos, eodem premere debet singulos, alioqui personarum acceptor esset, quo nihil à veritate potest esse remotius. His scripturæ testimoniis addamus argumenta.

Primum, vt est Deus generis humanæ amans, nihil non efficit quo nos astrictos sibi subditosque habeat, nihil non tentat, quo à se, per culpam auersos reuocet, sui ac bonarum artium auidos reddat, B at istarum rerum studia, imprimi nobis quis non videt, si admissæ culpæ, pœnas adiunctas, quasi infixos aculeos habent, cum quibus, earum authores luctari, quosque pati sit necesse? Sæpe enim quos virtus, quos amor, quos præmia retinere non potuerunt in officio, his honestas placuit, his turpitudo improbi facinoris inuisa fuit, quod in his pœnis hærere meminerēt, quæ in Repub. bene temperata, magna obruere solent scelera, non est ergo alienum à vero, statuisse Deum Principem, vt malè sibi conscios, non tantùm premerent à tergo vltrices furiæ, quod Poëtæ fingebant, sed supplicia quoque hic, aut post vitam toleranda, ab eo, quem culpa mortalis inquinauit, etsi hæc, eiusque obscœnitas, pulchritudine gratiæ, receptæ in Sacra- C mento, aut extra sit absterisa.

Secundum, fidem superat, peccata quæ aliena voluntate sunt contracta, plecti grauius, quam quarum authores sumus, at illa capite nostro, animoque sumus, ecquid enim peccati stipendium mors? aut non nascimur parentum vitio destituti gratia? iræ filii, virtutibus inopes, malis, hoc tantum, morbisque diuites? quam non est ergo probabile, vitiosos, vbi Dei beneficio, cum eo rediere in gratiam, impunè fecisse virtuti bellum, Pati debent, meritasque pro admissis, pœnas ferre, hic, aut in purgatorio igné. *Si Dauidi* (inquit Iustinus Martyr in dialogo contra Tryphonem circa finem) *tanto viro non est priùs noxa dimissa, quam pœniten-* D *tiam egit, & tum demum tantopere fleuit, & res tantas fecit iste magnus Rex, & vnctus & propheta, quam tandem impuri isti, & nullius momenti, contempti homines? καὶ μὴ θρηνήσωσι καὶ κόψωνται, καὶ μετανοήσωσιν ἐλπίδα ἔχειν δύνανται, ὅτι οὐ μὴ λογίσηται αὐτοῖς κύριος ἁμαρτίαν*, id est, *nisi lamentati fuerint planxerint, & pœnitentiam egerint spem habere possint Dominum non imputaturum illis peccatum.*

Notandum hic verò, pœnam quæ remissa culpa superest luenda homini in purgatorio, ab ea non differre specie, quæ eidem, si diem suum obiisset in peccato, toleranda fuisset in inferno, sed tantùm accidentaliter, in quantum diuino munere, ac concessu quæ ferenda est in flammis purgantibus, ter- E minos certos habet, quibus claudatur, non autem damnatorum in inferno.

Notandum 2. naturam hoc exigere, vt pro peccatis quisque suis, etiam post obtentam veniam Deo satisfaciat, nec enim est benignitati eius consonum, vt de quoquam pœnas repetat, quas non est meritus, at viros pios, at post habitam gratiam, sibi gratos Deus punit, non facit ergo iustificatio ex rei natura, vt quis indignus sit pœna, eamque non mereatur, quod ergo hic eam pati debeat, quod de se repetere, id non voluntati solius Dei, sed multo maximè, tribuendum est naturæ rerum.

Iam ad quæstionem, est ne in potestate hominis,

diuina hæc nomina expungere, & pœnarum tantùm Deo dependere, quantum est peccando demeritus? vno verbo, est ne satisfactio pro peccatis, possibilis?

Assertio prima. *Qui adeptus est gratiam, potest per bona opera, pœnam temporalem eluere, quæ post absterſam peccati maculam, ei diuino iudicio soluenda manet*: Quia est finita, quia est certis temporum spatiis clausa, quæ enim æternùm duratura erat, si hominem extrema sua, ac decretoria hora, in mortali peccato oppressisset, fit Dei beneficio temporaria. Iam hoc quæro, ecquid tanta & tam iterata virtutum opera, de eorum maximè genere, quibus in homine emaculari culpæ solent, cuiusmodi sunt, amor, & cōtritio Deo offerri ab isto queant, vt eorum beneficio, in eius ære planè esse desinat? quod si est id extra hominis potestatem, si hic placare Deũ nequit, si pro offensa ei satisfacere. Aueo scire cur eum hortantur Patres, cur sacræ Litteræ, cur Scriptores, ad satisfaciendum Deo, eique dependendum, quod peccatis suis commeruit? Qui si illico iram ponit, ac audendi proteruiam in nobis plectimus, sanè culpandi sumus, qui Infe orum cruciatus, cogitatione sola formidabiles leuibus, ac temperatis huius vitæ non redimimus: At Deo in hominem nihil est propensius, cùm salutis ipse suæ appetens, peccata in se sua, miti manu vindicat, Ierem. 18. *Si pœnitentiam egerit gens à malo suo, agam & ego pœnitentiam à malo, quod cogitaui vt facerem ei*, inquit *Altissimus*, 1. ad Corinth. 11. *Si nosmetipsos iudicaremus, non vtique iudicaremur à Domino, dum iudicamur autem, à Domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur*. Quæ verba Aug. Enchi. cap. 69. de pœnis temporalibus explicat, quibus iusti puniuntur in hac vita, ne quid scerbios illis accidat in altera: nam vt habet Tertull. lib. de pœnitentia, cap. 9. *In quantum non peperceris tibi, in tantum mihi crede Deus parcet*.

Ad hoc tamen est gratia necessaria, nam ea vacui ad beatæ vitæ immortalitatem, vtile moliri quid possunt? aut offerre Deo, quo ei pro commissis iustè satisfaciant, & ad æqualitatem illatæ iniuriæ? Quare *apud Deum Patrem, per Christum Iesum, nostra tantùm valere satisfactio dicitur*, in Trid. sess. 14. cap. 9. quibus verbis, Doctores significari aiunt, gratiam non actualem tantùm, & extrinsecùs adiuuantem, sed habitualem, ac iustificantē, sine qua, merito in homine, locus est nullus. Pro qua opinione facit hæc ratio, Est omnis nostra satisfactio planè nulla, nisi Deo probetur, cùm non sit ad æqualitatem iustitiæ: sed quicquid hæc ad eũ mitigandum potest, id vniuersum eius munificentiæ debeat, acceptationi & pacto: at communiter accepti esse superis hi nequeunt, quos corrupta vitiis vita, vt facit vltimos esse mortalium, ita Deo inuisos: *Dona enim impiorum non probat Altissimus*, Ecclesiast. 34. *Et victima impiorum abominabiles*, Prou. 14. Est ergo gratia sanctificans, homini necessaria, vt eius satisfactio, Deo sit accepta & grata.

Assertio 2. *Opus omne meritorium secundùm proportionem, & dignitatem sui, est satisfactorium*. Primò, quia est æquiualens offensæ leui, & pœnæ temporali. Secundò, quæ ab amico offeruntur alteri, hæc eius iram mitigant, ac vt offerenti propitius sit, atque placabilis, impetrant.

Assertio 3. *Non modo actio, sed & passio qualibet, Deo disponente, aut permittente inflicta, si patienter feratur est satisfactoria*. Trid. Sess. 14. cap. 9. & can. 13. ad cuius authoritatem, quæ non potest non esse in hoc negotio magni ponderis, cùm rem de fide faciat, ad hanc, inquam, authoritatem accedit quoque ratio.

Prima, qui mala à causis naturalibus illata, Dei causa, aut in pœnam admissorum, forti animo patitur, v. g. frigus calorem, sectionem per ea pro illis satisfacit, ergo & qui Deo punienti ceruices subdit.

Secunda, magnum est patientiæ præmium, maxima laus, singulare ad vitæ beatæ possessionem momentum, quo enim incommoda, malaque naturam magis aduersantem habent, hoc est, hominis, in iis ferendis, vis, ac victoria illustrior: at quibus operibus mereri cœlum possumus, iisdem, & pro peccatis satisfacimus, valet ergo eorum cruciatuum tolerantia, quibus scelera nostra, irarum numen vlciscitur, ad satisfaciendum pro ipsis, si sit hæc voluntaria, si patientiæ coniuncta.

Assertio quarta. *Quæ corpori sensum aliquem doloris imprimunt, vt ieiunia, preces, cilicia, fletus, eleemosynæ, hæc præ cæteris Deo satisfaciunt*: Quia sic pœnitens, asperitate vitæ, mollitiem anteactæ discutit, dolore corporis, voluptatem quæ in sensus, per peccatum, eiusque illecebras influxit, temperat, & corrigit. Quare Patres cùm de satisfactione disputant, ad eam non nisi acerba quæque, ac grauia adhibenda memorant.

Fletuum meminit Cypr. ep. 3. lib. 5. *Quorum salutis, non adulatione composita, sed sincera fide prospicimus, vt vera pœnitentia, & gemitu, & dolore plenè Dominum deprecentur, quia scriptum est, memento vnde excideris, &c. ingemiscere autem & agere pœnitentiam quomodo possunt, quorum gemitibus, & lachrymis, intercedunt quidam de Presbyteris?* Epist. autem 12. eiusdem lib. hæc habet: *Crebri pœnitentium gemitus audiuntur, & iterum fideles ex oculis lachrymæ profunduntur, vt illi ipsi oculi, qui malè simulachra conspexerunt, satisfacientibus Deo fletibus deleant, quæ illicita cōmiserũt*. Similia habet Aug. l. 50. homil. hom. 4. *Non sufficit*, inquit, *mores in melius commutare, & à malis factis recedere, nisi etiam de his facta quæ sunt satisfiat Deo, per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitũ, per contritionis sacrificium, cooperantibus eleemosynis*. Addit Basil. ad lachrymas, noctes vigiliis, precibusque insentas: sic enim in Commentariis, in hæc verba, *Attende tibi. Magnum est & graue peccatum? multa opus habet confessione, lachrymis amarulentis, peracri contentione vigiliarum, indiuulso & continenti ieiunio, leuis est? nec intoleranda offensio? huic quoque exæquatur pœnitentia*: quo in genere mirabilis est Ambrosij oratio, ad virginem lapsam, cap. 8. *Lugubris tibi est accipienda vestis, & mens, ac membra singula digna castigatione punienda, amputentur crines, qui per vanam gloriam luxuriæ occasionem præstiterunt, defluant oculis lachrymæ, qui masculum simpliciter non aspexerunt, pallescat facies, quæ quondam viruit impudicè, denique totum corpus, inuriis & ieiuniis maceretur, cinere aspersum, & opertum cilicio perhorrescat, quia sibi malè de pulchritudine placuit, talis vita, talis actio si fuerit perseuerans audebit sperare, etsi non gloriam, certè pœnæ euacuationem, peccatori si sibi non pepercerit, à Deo illi parcetur* Hier. l. 2. in illa verba Leuit. cap. 6. *Quidquid tetigerit carnes hostiæ pro peccatis, sanctificabitur: carnes pœnitentiæ*, inquit, *intelligimus ieiunia, vigilias, cilicium, cum lachrymis, orationem, eleemosynam, in his enim consistit pœnitentia, quam qui tangit, sanctificabitur*.

Pars quæstionis altera fuit, ecquid de satisfactione Deo facienda in hac vita, sit aliquod præceptum.

Assertio 5. *Secluso Confessarij imperio, nemo lege Ecclesiæ, aut Dei tenetur, vltro sibi, at sponte, pro condonatione pœnarum, quas est peccando commeritus, supplicia vlla deposcere dum viuit.*

Primò, quia id nusquam præcipitur in scriptura, nusquam ab Ecclesia, nihil est ergo rationis, quamobrem credendus sit peccare mortaliter, qui modo pœna breui, longas & acres purgatorij, sibi redimendas non putat.

Secundò, cum debito, ac obligatione sustinendæ pœnæ pro admissis, stare potest diuina amicitia, ergo nil est necesse vlli tale debitum tollere, ne à gratia excidat.

Tertiò, si pro commissis satisfieri Deo debet, quæro an integre in hac vita, an tantùm ex parte, non primum, quia constare certò nulli potest, quanta cuique culpæ, & quàm grauis pœna sit debita, quantum de ea bonis nostris operibus, ac maximè contritione detrahatur, ergo *cùm impossibilium nulla sit obligatio*, de regula iuris in sextam. Et aliunde constet, Dei Ecclesiæque præcepta de re esse tantum certa, ac determinata, dici nequit diuina nos, aut Ecclesiastica astringi lege, ad spontaneam earum rerum tolerantiam, quibus plenè & integrè satisfiat Deo pro pœna peccatis debita. Non 2. quia causa nulla proferri potest cur in pœnarum expiatione, aut culparum, ex quibus nasci solet obligatio, eas expungendi in hac vita, aut alia, per satisfactionem congruam, culpæ aliquæ ac correspondentes eis pœnæ, per eam potius tollantur, quam aliæ.

Obiicies. Atenim Christus imperat Math. 3. vt in id incumbant omnes, dignos vt pœnitentiæ fructus agant, quibus verbis, mandat sibi satisfieri, perpessione sufficienti ac congrua. Neganda est hæc Minor, nam ibi Christus non agit, nisi de remissione culpæ per contritionem, ad quam, iure naturali ac diuino tenentur omnes.

Obiicies 2. Id charitas qua se quisque prosequi debet, exigit, vt minimis cruciatibus, ac facile cuique ferendis, graues redimat, & acres, at qui sunt parati in igne purgante, acrimonia superant infinitis partibus, quos quisque sibi, sponte, dum viuit, inferre potest, peccat ergo, nisi hos eligat, vt grauiores alterius vitæ subterfugiat.

Maior & minor sunt veræ, ad Conseq. Respond. peccare proinde, qui sibi non consulit, electione minoris pœnæ, ac supplicij, præ graui, tale tamen peccatum mortale non esse.

Primò, quia pœnæ tolerandæ in Purgatorio de se non sunt malæ, & si forent, non eiusmodi sunt tamẽ, vt iis se exponere, aut experiri eas velle sit mortale.

Secundò, quia iuste, & honeste, argui mortalis culpæ nequeunt, ægri, ac senes, cum de curanda valetudine sua solliciti, benigne se ac perhumaniter habent, supplicia nulla, aut pauca, sibi pro ætate præterita inferunt, & tamen fieri potest, vt ea multis contaminata vitiis fuerit.

Assertio 6. *Præceptum tamen est de satisfactione recipienda, & implenda, quæ est Sacramentalis.*

Ita Doctores ingenio & doctrina clari Richard. in tract. de potestare ligandi & soluendi D. Th. in 2. 2. q. 67. art. 1. & in 4. dist. 16. q. 1. art. 1. q. 2. execrentiorib. Nugnus in 3. part. to. 2. q. 15. art. 1. & q. 13. art. 2. diffic. 2. concl. 1. Suar. in 3. part. to. 4. disp. 58. sect. 7. num. 2. Coriolanus in tract. de casib. reseruat. part 1. sect. 3. concl. 16. num. 3. & hoc præceptum obligare sub mortali tradunt Valent. to. 4. disp. 7. q. 14. punct. 4. Syluius in 3. part. q. 18. art. 3. dub. 3. Sanctar. tract. de blasphemia A cap. 7. dub. 1. & alij apud Comitol. lib. 1. responsion. quæst. 35. qua de re quæst. sequenti.

QVÆSTIO IV.

An audiendi sint qui dicunt, in arbitrio pœnitentis esse, hic aut in Purgatorio pœnam persoluere, quæ cuique est debita pro suo scelere.

ITa sentiunt non contemnendi Doctores Scotus, in 4. sent. dist. 17. q. vnica Greg. Ruiz in controu. super. 4. sentent. controuers. 94. Nau. in B man. cap. 20. num. 26. Raph. de Cæsare in consolat. animæ dialogo 8. cap. 26. Beia 3. parte responsion. casu 3.

Ab eorum partibus ne faciam, abducor tam authoritate D. Thomæ quam ratione. Cypriani est hæc oratio epist. 16. lib. 3. *Cùm in minoribus delictis, quæ in Dominum committuntur, pœnitentia agatur iusto tempore, & Exomologesis fiat, inspecta vita eius qui agit pœnitentiam, nec ad communicationem venire quis possit nisi prius manus ab Episc. & Clero fuerit imposita, quanto magis in his grauissimis delictis.* Idipsum confirmat ratio eaque duplex.

Prima, quod pœnitens obedire debeat Confessario tanquam suo iudici, ac Superiori legitimo, nihil enim rationis habet, vt magnorum rei crimi- C num, teneantur ea præstare, quæ ciuilium, capitaliumque causarum iudices, eis præcipiunt, & detrectare pœnitens possit eorum imperium, qui Dei personam sustinent, in eo præsertim iudicio, in quo de conscientia agitur.

Altera ratio, petitur ex natura tam offensæ in Deum, quam satisfactionis ei exhibendæ, Enimuero non pars vna duntaxat hominis, peccando à recto, abit totus ipse, quantus est, præcepta violat, in Deum eiusque legem peccat, ergo totius est hominis satisfacere, non animæ solius, aut corporis, sed in purgatorio, non versatur totus homo, sed eius anima tantum, ergo ad eum locum cruciatuum, reiici satisfactio non debet, ab eo, qui se- D cundum omnes sui partes, est reus, dum vita superstes est, fieri debet, alioqui non compensaretur iniuria, nisi valdè imperfectè, ac exiliter, cum quæ pars in homine (nempe corpus) maiori digna est pœna, ob sensuum voluptatem, quibus offendendo indulsit, ab ea foret, in purgatorio libera.

QVÆSTIO V.

An Presbyter imperare pœnitenti possit, & debeat aliquid pœnitentiæ loco.

DIco 1. *Posse:* Nam Christi testimonio ligare E potest. Math. 18. *quæcumque alligaueritis super terram*, &c. qua eum facultate vti est certum, absolute quidem, & in genere, quoad culpam, cum pœnitentem ad gratiam non paratum, sine absolutione reiicit, vt ea indignum, quoad pœnam autem, cum certam ei pœnam subeundam imperat, si culpam sibi condonari desiderat.

Secundò est sacerdos confessionum arbiter, verusque causarum animæ in interno foro iudex, at quis nescit à iudice puniri reum, iustum ei, ab eodem, cum res temporaque exigunt, supplicium

inferri? Quare, *si quis dixerit* (infert Ecclesia can. 15. sess. 14. *Claues Ecclesiæ esse datas tantùm ad soluendum, non etiam ad ligandum, & propterea Sacerdotes dum imponunt pœnas confitentibus, agere contra finem clauium, & contra institutionem Christi, & fictionem esse, quod virtute clauium sublata pœna æterna, pœna temporalis plerumque exoluenda remaneat, anathema sit: Mediator enim Dei & hominum*, inquit S. Leo epist. 91. ad Theodorum, *hanc præpositis Ecclesiæ potestatem tradidit, vt & confitentibus, actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem Sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent.*

Quod ab eo, vt cætera, institutum est diuinissimè, facit enim, hæc in primis Sacerdotum potestas imponendæ pœnitentiæ pœnitentibus, ad eorum maiestatem, & gloriam.

Secundò, ad fidelium commodum, quos pœnitentiæ metus, cogit haud dubie, vel inuitos, ad officium, ac culparum quæ illis tanti constant, vtile ingenerat odium.

Tertiò, etsi hæc non essent, est tamen istud maximè pœnitenti, in hac parte optabile, quod incitatum ad turpia, naturæ impetum, hac qualicumque pœnarum tolerantia, quasi fræno cohibet, quas ideo Patres in Trid. sess. 14. cap. 8. adhiberi volunt, non ad curationem tantùm animi, ac vulnerum, quibus peccando malè confectus pœnitens iacuit, sed insuper ad infirmitatis humanæ præsidium, ac contra dæmonis impressiones firmamentum. Hæc de prima quæst. parte, videamus alteram, nempe.

An Sacerdos teneatur sub culpa pœnitentiam aliquam pœnitenti indicere.

Dico 1. *Sacerdotem lege tam Ecclesiastica, quàm diuina, obligari ad pœnitentiam pœnitenti suo imponendam.* Ecclesiastica quidem, quia hoc ei præcipitur in Conc. Remensi 2. can. 12. sub Carolo, an. 813. in Paris. can. 32. sub Ludouico Pio, an. 829. meminit & Ecclesiasticæ huius legis Trid. sess. 14. cap. 8. his verbis: *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, salutares & conuenientes satisfactiones iniungere* Cabillonense Eugenij tempore, can. 8. *de pœnitentia peccatorum, quæ est medicina animæ, vtilem esse censemus, & vt pœnitentibus, & Sacerdotibus, facta confessione indicatur pœnitentia*: Diuina quoque lege imponendam esse, argumenta hæc indicant.

Primum, quòd teneatur Confessarius Sacramentum integrum facere: sed ad integritatem Sacramenti, requiritur pœnitentis satisfactio, cùm eius sit pars, vt docet sanctus Doctor, 3. parte qu. 90. art. 2.

Secundum, quod ad instar Medici; curare vulnera pœnitentis Sacerdos debeat, vt iudex autem, æqualitatem inter Deum, & hominem ponere, ab isto, pœnarum tantùm exigendo, quanta humana patitur infirmitas, læsaque per eum æquitas postulat, id verò, fieri quî potest, si pœnitenti nihil præcipitur, quo peccata præterita luat, pœnamque iis commeritam soluat? ergo, &c.

Tertium, claues Sacerdotibus sunt datæ, non tantùm ad soluendum, sed etiam ad ligandum, ligat autem propriè per pœnitentiam impositā, cùm ad eam, id est, opus imperatum, pœnitentem obligat: ergo ne abutatur clauibus, aut eas inanes reddat, & inutiles, pœnitentem è sacro confessionum tribunali abire sine pœnitentia non finet.

Dico 2. *Hanc obligationem per se loquendo esse ad mortale.* Ita Nugnus tom. 2. in 3. part. q. 13. art. 2. diffic. 1. Candid. de confess. disquisit. 24. art. 31. Ratio est, quòd impositio pœnitentiæ, res sit grauis, & in primis curanda Sacerdoti, ad cuius officium pertinet, Sacramentum perfectum reddere.

Dico 3. *posse tamen secus accidere & absolui pœnitentem posse in certis casibus, nulla ei satisfactione imposita.* Caiet. tom. 1. Opusc. quæst. 2. art. 2. Nau. cap. 26. num. 20.

Primus est, si opinione prudenti hominum, eam exequi illi non sit facile, vt si captus lingua membrisque omnibus, affixus lecto inhæreat, vnde peccata à se admissa, nutibus, aut signis, quia lingua nequit, præsenti Presbytero exponat, nam ad impossibile nemo est adstringendus temerè, & sine sufficienti ratione.

Huic euentui addendus alius, nempe cùm argumenta Sacerdoti suppetunt, quibus in eam mentem cum prudentia veniat, vt existimet, pœnitenti peccata sic sua remissa esse, vt pars ei pœnæ ferendæ, nulla supersit ampliùs, nimirùm, quia diu se antea asperè, acerbéque, in victu, cubitu, omnique vitæ genere habuit, aut tanto, tamque acri commissorum dolore afficitur, quam maximo percelli quis potest, eius enim, cùm est summus, vis est tanta, vt per eum condonetur tam culpa, quàm pœna, verùm, quia id non nisi rarissimè, vlli constare potest, mea est ideo opinio, etiam tùm, pœnitentiam cuique imperandam aliquam esse, etsi modicam, vt nomina IESV & MARIA, efferenda saltem corde, si per morbum ore non licet.

Huius enunciati quoad primam sui partem hæc est causa, quòd non sinat æquitas, puniri eum, qui quod in se puniat, non habet, quia iam planè satisfecit, & integrè, ergo si Confessario, certò constabit, à suo pœnitente Deo satisfactum plenè esse pœnitentiam ei iniungere, non erit necesse, quia satisfactio iniuncta, aut iniungenda à Confessario, ordinatur per se ad remittendam pœnam, ergo si tota est remissa, cùm sit impossibile vt remittatur per satisfactionem, Sacramentum erit perfectum, etsi nullam Confessarius præcipiat. Nugnus suprà.

Tertius casus est cùm pœnitens, morti proximus, non putatur eam posse implere propter vim morbi, quia impossibilium nulla est obligatio, de regul. iur. in 6.

QVÆSTIO VI.

Quando imponenda sit pœnitentia, & an ante absolutionem necessariò.

Dico primò, *in Sacerdotis esse potestate, pœnitentiam absolutioni postponere iam data.*

Primò, quia de eius indicendæ tempore, nihil commemorant sacræ Litteræ, nihil Patres aut Concilia.

Secundò, cùm pœnitentia sit pars integrans Sacramenti, parum refert eam præmitti, aut postponi absolutioni, cùm quocumque modo imperetur, Sacramentum sit futurum integrum.

Dico secundò, *consultum esse tamen in hac re, vt cæteris, Ecclesiæ solenne sequi, quam scimus, extra inualetudinis tempora, aut magnæ necessitatis, nemini manus reconciliationis causa imponere, nisi multato prius, Sacerdotis arbitrio, aliquanta pœna, in satisfactionem admissorum*, in quo est eius prudentia laudabilis: Enimuerò absolui nec debet, nec potest,

qui obstinata mente ; pœnitentiam omnem respuit, vtpote quem scelerum suorum dolor, nullus afficit. At priuari non potest hoc beneficio pœnitens, cum post acceptam absolutionem parere Confessario pœnitens renuit, cum quæ illi sunt collata diuina munera, virtutum & gratiæ, hæc reuocari humana vi nequeant, est ergo pœnitentia, communiter absolutioni præmittenda.

Secundò, materia formam suam antecedit, actus pœnitentis, de quorum numero est satisfactio, sunt quasi materia Sacramenti pœnitentiæ, forma autem est absolutio ergo hanc, præire illa debet.

Tertiò, cum tribunal pœnitentiæ, instar habeat iudicij, quæ in exteriori seruantur, à iudice, hæc quoad eius fieri potest, in interno non sunt prætereunda, sed iudex, grauatum ære alieno non liberat à vinculis, priusquam hic illud expunxerit, aut expungendi cautionem dederit, nec in reum sententiam dicit, antequam meritam eius sceleribus pœnam decreuerit, ergo nec Confessarius de absoluendo pœnitente cogitationem suscipiet, antequam ei pœnam temporariam imposuerit, cùm obligatione eius exequendæ in tempore, prisci æui exemplo Patrumque Africanæ Ecclesiæ, per quos nulli liber erat ad Ecclesiam reditus, antequam irato Deo per pœnitentiam fecisset satis testis Cypriani Epist. 10. iuxta Pamm. editionem. *Ibi enim ait peccatores agere pœnitentiam iusto tempore, & secundùm disciplinæ ordinem ad Exomologesin venire, & per manus impositionem Episcopi & Cleri communicationẽ accipere.* Quid est enim pœnitentiam facere ante manus impositionem nisi ante absolutionem, receptam implere?

Dico tertiò. *Si causa nulla subest absolutionis differendæ, sacerdoti non esse integrum, pœnitentem, in vindictam peccatorum obligare, vt pœnitentiam prius impleat, quam absolutionem recipiat.*

Primò, quia hoc est contra praxim vsitatam Ecclesiæ, deinde cùm eorum quilibet, qui ad Sacramentum applicant animum, ad illud vera contritione semper instructus non veniat, ei præcipere, vt de commissis pœnam ante à se exigat, quam cùm Deo in gratiam redierit, est hominem in aperta pericula conijcere nihil merendi, implendo pœnitentiam in eo statu, neque tamen nego secus interdum posse accidere, nam quid vetat, Presbyterum qui hic medicum agit, ferrum ante medicinã, vulneri imponere, & à pœnitente pro suo iure petere, vt pro peccatis, sicut ante iussus fuit, satisfaciat, ac omissas pœnitentias impleat, quam de modo expositis, per absolutionem liber abeat, ad eum enim pertinet, per vim coactiuam, quam habet in hoc iudicio respectu pœnitentis, eius bono prospicere, ac si est opus illum, ad id vice Dei impellere.

Sanè primis Ecclesiæ temporibus non absoluebantur ab Episcopis post lapsum, nisi qui Deo & Ecclesiæ prius satisfecissent. Cypriani verba hæc indicant epist. 14. lib. 3. *Cùm in minoribus peccatis agant peccatores pœnitentiam iusto tempore, & secundum disciplinæ ordinem ad Exomologesim veniant, & per manus impositionem Episcopi & Cleri ius communicationis accipiant nunc crudo tempore*, &c. Ex his enim verbis apparet pœnitentiam confessioni præmitti solitam, hanc autem absolutioni, quod est illud ipsum quod erat probandum.

QVÆSTIO XII.

An teneatur pœnitens sub peccato mortali pœnitentiam iniunctam suscipere, & susceptam dependere.

CRedidere non vltimæ notæ Theologi, nihil esse necesse Pœnitenti constitutam sibi pœnam à confessario admittere, admissamque exsoluere, sic sensere Scotus in 4. dist. 17. quæst. vnica & dist. 18. & 19. Gab. in 4. dist. 16. quæst. 1. dubio 1. Medina codice de confess. quæst. 41. Raphaël de Cæsare in consolatione animæ dialogo 8. c. 26. Beia in respons. casu tertio part. 3. Syluest. verbo confessio 1. parag. 26. Nauar. in Enchirid. cap. 3. num. 26. Regiual. l. 7. c. 2. num. 15. Zerola in praxi cap. 25. q. 9. de la Gruz in directorio parte 2. de pœnit. q. 4. dub. 3. Conc. 1. Petigianus in 4. dist. 19. quæst. 1. art. 3.

Iuere in contrariam sententiam, viri eruditione iuxta ac virtute celebres, D. Thom. in 4. dist. 18. quæst. 3. art. 3. quæstiuncula 3. & in tertia parte quæst. 80. art. 2. vbi de hac re sic loquitur, *requiritur ex parte pœnitentis, primò quidem voluntas compensandi, quod fit per contritionem, secundò quod se subijciat arbitrio sacerdotis loco Dei, quod fit per confessionem, tertiò quod recompenset secundum arbitrium ministri Dei, quod fit per satisfactionem, & ideo contritio confessio, satisfactio ponuntur partes pœnitentiæ.* Diuum Thomam sequuntur alij, vt Durandus in 4. dist. 17. quæst. 3. Dominici Soto dist. 20. q. 2. art. 2. Henriq. l. 2. cap. 2. Sanch. to. 3. disp. 38. sect. 7. Coriolanus de casibus reseruatis part. 1. sect. 3. conclus. 16. hanc opinionem vt Conciliorum sanctionibus, ac rationi consonam, tuendam cuique censeo.

Primò Sacramenti finem peruertere, cum sit Christi decreta oppugnare, malum est ac turpe, sed pœnam pœnitenti non imponere, pœnitentiæ nomine, aut à sacerdote, claue non errante inflictam, non soluere, est facere contra Sacramenti institutionem, & finem, nam qui pœnam imperat, is Christo obsecundat, iubet enim Concil. Trid. sess. 19. can. 15. *à sacris eum reijci, qui dixerit claues Ecclesiæ esse datas, tantum ad soluendum, non etiam ad ligandum, & præterea sacerdotes dum pœnam infligunt agere contra finem clauium, & contra institutionem Christi.* Ergo à contrario sensu, Christo repugnat, ac Sacramenti institutionem debilitat, qui sine pœnitentia, pœnitentem à se in Sacramento dimittit, ergo & qui eam reijcit.

Probatur vltima consequentia, vbi non est parendi obligatio, ibi nulla præcipiendi vis esse potest, & contra, cum est authoritas in superiore ad præceptum ferendum, est quoque in subdito parendi obligatio, cum hæc ab illa, vt effectus à sua causa dimanet, sed sacerdos, laborare debet, vt pœnitens, pœnæ peccatis suis meritæ, partem ferat, ob eamque causam, ei pœnitentiam imponere, ex dictis quæst. præcedenti, ergo & iste, constitutam recipere debet, & confessario obedire, sicut significat Concil. Lateranense, in ca. *omnis vtriusque*, de pœnitentiis & remissionibus Florent. in decreto Eugenij Leo Papa Epistola 91. ad Theodorum relatus in canone multiplex de pœnit. dist. 1.

Confirmatur habet in hoc Sacramento sacerdos, ius vt soluendi, ita & ligandi, at si est satisfa-

ctio, sic relicta in pœnitentis arbitrio, vt eam respuere sine culpa possit, sacerdoti non erit integrum ligare, id est obligare ad opus pœnitentiæ implendum, cum ei pœnitens parere, in eo non teneatur, vt supponunt aduersarij, quod Cyprianus ep. 40. secundùm correctionem Pammelij, schisma redolere Fœlicissimi asserit, qui lapsis author erat, *vt non rogetur Deus, nec qui Christum negauerat eundem quem negauerat deprecetur, & post culpam criminis, tollatur pœnitentia, nec per Episcopos & sacerdotes satisfiat, sed relictis Domini sacerdotibus, contra Euangelicam disciplinã, noua sacrilegæ institutionis traditio exurgat.*

Tertiò, sacerdos in hoc Sacramento fungitur officio iudicis, cum quæ ab eo datur absolutio, iuridicialis sit actio, ex can. 9. sess. 14. Conc. Trid. sed iudex, coercendi rei potestatem habet, & hic, isti iusta imperanti, obligationem obsequendi, ergo vt iste, pœnitentiam potest sub peccato faciendam præcipere, sic eam reo suscipere est necesse.

Contraria tamen sententia ob doctorum authoritatem est probabilis, quamuis mihi non probetur, nam posita institutione Sacramenti pœnitentiæ, ad eius integritatem pertinet, Deo pro peccatis admissis, imperio sacerdotis satisfacere.

Ad id autem, quod aduersarij opponunt, liberum esse singulis, expectare, dum eos vita defecerit. Responderi debet, id falsum esse; nam posito, quod se quis sacerdoti iudicandum, in conscientiæ tribunali, sponte submittat, ac vltro, eius imperia, plena rationis, & prudentiæ, detrectare nequit, ac proinde ne peccato se graui inficiat, eius sunt partes, collum Ecclesiæ iugo supponere, sanctèque, ac piè exequi, quæ ei imponuntur loco pœnitentiæ.

Secundò, dicendum est pœnitentiam non imponi tantum vt per eam, pœna deleatur, peccatis debita, sed in infirmitatis humanæ remedium, culparumque, in quas cuique pronum est labi, efficax antidotum, quo carere velle pœnitens non potest, multoque minùs illud odisse, ac oblatum respuere, sine Principis Dei offensa, in cuius iniuriam redundat, quod quæ ad curationem animi, vulnerumque eius, Pharmaca, parata habet, in Ecclesia, vilis homuncio negligat: Enimuero instar medicinæ est pœnitentiæ Sacramentum, idque à Christo Domino institutum, vt ad manum Christiani haberent, vnde morbis suis, salutaria remedia promerent, vulnera curarent, vt enim contraria, contrariis oppugnari, ars medica præcipit, necesse est, si salui esse volumus, vt quantum naturæ dedimus, quantum eius corruptis motibus, quantum amori nostri, contra Dei voluntatem indulsimus, tantum ei de charitate solita detrahamus, tantum ob Dei amorem eius repugnemus affectionibus, fit id verò per opera satisfactoria, ad animæ bonum fructuosè, & vtiliter, cum enim languidis, parumque ad Dei cultum propensis, difficile sit & arduum in genua procumbere, precibus vacare, Auaro de suo Eleemosynam inopi largiri, delicato ac voluptatum amanti, parce viuere, odisse epulas, appetitum frangere, domare membra, quas eis plagas, nimius sui amor imposuit, has pœnarum acerbitas, ac exequendæ pœnitentiæ, quæ iniuncta fuit, difficultas, atque molestia, redintegrat, curatque.

QVÆSTIO VIII.

An teneatur pœnitens sub mortali implere pœnitentiam, sibi pro venialibus impositam.

TEneri aiunt Sancius in selectis disput. 15. nu. 14. Fagund. præcepto 2. l. 9. c. 3. nu. 13. Henriquez l. 5. cap. 20. Nugnus to. 2. q. 13. art. 2. concl. 4. Alij cùm distinctione respondent aiuntque imperatam pro mortali, cum est grauis, præstandam esse sub mortali, sub veniali autem cum est leuis, & data pro venialibus.

Dico primò. *Debere, pœnitentem implere quod est in satisfactionem peccatorum iussus à sacerdote facere.*

Quia non modo impudentiam redolet, sed etiam peruersitatem in homine parum dignam, iusta sui iudicis imperia defugere, eis sine causa parere nolle, *cum quæ sunt à Deo, sint ordinata, quique ordinationi resistit, Dei ordinatione resistat*, ergo si de pœna, quam in hoc Sacramento, Presbyter de Pœnitente Dei loco, ac imperio, iuste repetit, reus ipse aliquid detrahat, aut claue non errante, recuset, peccat, & quidem lethaliter, inquit Ludou. de Beia respons. parte 1. casu 3. quando per contemptum, aut negligentiam notabilem eam non implet, eo enim pertinere hæc verba septim. Deuter. *Homo quicunque fecerit in superbia, vt non exaudiat sacerdotem, aut iudicem, quicunque fuerit in diebus illis, morte morietur*, scribit Cypr. epist. 40. secundùm Pammel.

Quare eum quoque à sacris remouendum altaribus, Ecclesiaque, ac fidelium cœtu ait, quo supplicio digni non videntur alij, qui culpæ sunt grauis, lethiferæque rei. *Si quis pœnitentiam agere, & Deo satisfacere detrectans, ad Fœlicissimi & satellitum eius partes concesserit, & se hæreticæ factioni coniunxerit, sciat se postea ad Ecclesiam redire, & cùm Episcopis, & Christi plebe, communicare non posse*, quæ in materia præsenti, vera sunt maximè, cum pœnitens, imperatam sibi à Confessario pœnitentiam acceptare renuit, aut acceptatam non facit, quia tùm ad eam est obligatus, tanquam à vero iudice

Confirmatur immutare Sacramenta, aut de eorum substantia quidquam subducere, scelus est, opinione Magistrorum in Theologia, non commune, at est satisfactio, Dei voluntate pars pœnitentiæ, ad plenam, perfectamque destructionem peccatorum requisita, vt dicitur in Trident. sess. 14. cap. 8. idque ideo, quod diuina institutione, eius sit quasi materia; quare cùm eius omissio, sit aperta Sacramenti violatio, illiusque, quod à Christo est conditum, in aliud immutatio, esse nequit pœnitentis hæc actio, destituta peccato, & ita docet. Fagundez de præcept. Eccles. l. 2. cap. 3. num. 18. Bellarm. de pœnitentia l. 4. c. 13. Filliucius to. 1. tract. 8. c. 2. q. 8. num. 53.

Sanè sacerdos tenetur obligatione sacra, & religiosa satisfactionem imponere cur non & pœnitens implere? & sic, ad Sacramenti integritatem concurrere?

Obiicies. Quod peccati sit pœna aliqua hic ferenda, & à sacerdote pœnitenti infligenda, sit id totum in dicti pœnitentis commodum, at commodis quisque suis potest cedere, cum sit in libertate cuiusque, hæc aut illa amplecti, quæ rem suam promouent,

promouent, ergo ad satisfaciendum, subsequentis vitæ tempora, expectare poterit pœnitens, etsi cruciatu minori, fructu autem, ac vtilitate maiori, id hic obire possit. Minori respondendum est, non semper esse, in potestate eius cui aliquid est vtile, eius possessione, & vsu, sponte decedere, sed tantum, cum eius vsurpatio non est in præcepto, patet in confessione, baptismo, & Eucharistia, quibus abstinere nemo in perpetuum potest, sine peccato, quia de iis recipiendis, est præceptum diuinum, ad mortale obligans.

Obiicies 2. Si est satisfactio necessaria, nunquã erit, nequidem in mortis articulo omittenda sacerdoti, quod tamen viri graues improbant. Neganda est Maior, nam præceptum non obligat, nisi cùm commode impleri potest, at homini redacto in eas angustias, vt abire breui vita debeat, non est facile pœnam vllam à se, de admissis reposcere, cum mens oppressa morbo, erigere sese ad Deum, cœlestiaque cogitando nequeat, ergo nec sacerdoti videtur eo tempore necesse esse, exhalanti animam, pœnæ loco aliquid in Sacramẽto præcipere. Quamquam si pœnitens loqui potest, aut audire, omnino id ei mandandum esse à Presbytero, mea est, ac Magistrorum opinio, cuius rei duplex est à nobis quæstione præcedenti reddita ratio.

Obiicies 3. Ezechielis 18 Deus pœnitenti spondet æterna se obliuione, eius peccata omnia tecturum, si illorum pœnitentiam egerit, at si ad dolorem, qui sit vere contritio, addi pœna debet, Deum eorum adhuc recordari est necesse.

Respondendum est ad maiorem, Deum peccati obliuisci, post conceptum de eo dolorem ab homine, hoc sensu, quod eum non oderit, vt ante, quod ei gratiæ suæ ornamenta non deneget, quod inferorum cruciatibus non addicat, id tamen non obstare, quominus pro eodem, pœnas adhuc aliquas ab eius authore repetat, finiendas cum tempore, vt sic sapere discat, sic amentiæ suæ modum ponat, sic diuinæ aduersum se Clementiæ, documenta præbeat.

Obiicies 4. Sublata causa, effectus perit, at causa infligendæ pœnæ, est macula, cuius tamen, ne vmbra quidem vlla, post susceptum Sacramentum in anima residet.

Respondendum est Maiorem absolutè falsam esse, etenim Architecto demortuo, domus, cuius author fuit, non necessario corruit, nec cùm parente suo, liberi extinguuntur, nec cùm testatore testamentum emoritur, sed viget tum maximè, ac quæ illo superstite latuerant, decreta eius vltima valere incipiunt, ergo de effectu producendo, quique (vt aiunt) est adhuc in fieri, est hoc Theologorum effatum capiendum, & non de effectu producto, seu in facto esse, hunc enim cum est, lucemque iam vidit, quid impedit remanere sublata causa?

Dico 2. *Videri mihi tamen probabile, peccatum non esse plusquam veniale, pro venialibus impositam pœnitentiam, etsi sit grauis non implere.* Ita Suar. disp. 38. sect. 7. nu. 4. Laym. lib. 5. tract. 6. cap. 15. nu. 7. Nau. Ench. cap. 21. nu. 43. Regin. lib. 7. cap. 7. num. 77.

Causa est, quod à ratione abhorreat, per se teneri posse quemquam, sub mortali, pro ea culpa satisfacere, quam ei erat liberum in confessione non dicere, per se dixi, nam ex accidenti, naturæ lege ad id videretur adigi posse, nempe si ad Dæmonis victoriam, aut appetitionum quæ animum impetũt, & de sua sede deturbare satagũt, pœnitẽtiæ præstatio vtilis esset, ac necessaria, nam tunc omitti sine culpa, eaq; graui non potest, eam ob rem maximè, quod qua lege studere virtuti, bonas artes amplecti vitiaque odisse, homini est necesse, ne cœlites infestos habeat, eadem teneatur insequi, ac fugere pro virili sua omnia, quæ æquissimis suis in cœlum, ac virtutem conatibus sunt aduersa.

2. Pro peccatis, leuibus, leuis tantum pœnitentia imponi debet at à leuitate materiæ, habet eius omissio, vt leuis tantùm sit culpa, ergo & omissio pœnitentiæ datæ pro venialibus.

Sepæ tamen excusat à culpa mortali, omissionem pœnitentiæ etiam pro mortali impositæ, ignoratio obligationis grauis, sub qua est imperata à Confessario, causa est quod omissio, & actio, vitium non habent nisi cum sunt plenè liberæ, at tam obliuio quam ignorantia, libertatem tollunt, vna cùm notitia, tam malitiæ quam bonitatis, quæ tam actui, quam eius omissioni inest, sine qua tamen notitia, quid liberum esse potest? quid voluntarium?

Excusat 2. Leuis hanc pœnitentiæ omissionem à mortali, leuis in ea facienda negligentia, ratio, est, quod pœnitentia quæ omittitur ex negligentia, non est volita nisi implicite in ea, tanquam in causa eam non faciendi, ergo eius omissio non erit vitiosior quam sit eius causa hoc est negligentia, at hæc cùm est leuis, venialis est, non mortalis, ergo nec omissio pœnitentiæ.

Excusat 3. A mortali omissio pœnitentiæ licet sit grauis, intentio Confessarij ad illam obligare nolentis sub mortali, quia legis vis ac anima, est Legislatoris voluntas, nec enim agentium moralium actus, & opera se efferunt extra id quod iis est placitum, ergo si per Confessarium, pœnitenti non est iniuncta pœnitentia, nisi sub veniali, eius omissio labem non est habitura veniali maiorem.

Excusat 4. Leuitas materiæ imperatæ in pœnitentiam, ratio est, quod cùm de obligatione ad mortale agitur, negant Summarum Principes, eam cadere in aliam materiã, quam quæ par sit & æqualis huic nexui. At quinquies Pater & Aue, verbi causa, materia non sunt ad obligationem mortalis culpæ sufficiens, ergo etsi causa illa indicendi sit grauis, puta mortalia plurima, non est tamen eorum omissio lethifera.

Dico tertiò. *Speculatiuè mihi videri probabile, teneri pœnitentem sub mortali, pœnam persoluere, quæ sibi à sacerdote clare non errante est inflicta pro veniali culpa.*

Hanc sententiam est amplexus D. Tho. in tract. de potest ligandi & soluendi cap. 8. his verbis. *Pœnitentem à debito damnationis Deus absoluit sub tali conditione, vt eum oporteat, prout potest, sacerdotis absolutionem quærere, & ad eius arbitrium debito modo satisfacere, nam si facere neglexerit, periculum æternum non euadit.* Probatur

1. Quia culpa sua reddere Sacramentum vna sui parte mancum, res est grauis, quia finis clauium, & Christi institutio exigit, vt pœnitenti imponatur pœnitentia, quam & ipse exequatur, Confessarij imperio, hanc ergo Christi institutionem peruertere, pœnitenti non licet.

2. Quia etsi salutatio angelica, secundum se, res sit leuis, tamen vt est pars pœnitentiæ, censenda est grauis, sicut deglutire aquam, est quidpiam leue in se, tamen post eius sorbitionem Eucharistiam sumere, graue est cùm per eam violetur præceptum graue, & in re graui, de non profanando Sacramento, ita Sancius in selectis: sententia tamen prior, vt dixi, est probabilis, & in praxi tuta.

QVÆSTIO IX.

An satisfactio esse posit de opere præcepto.

DIco 1. *Opera pœnalia omnia, quæ solent ieiunij, eleemosynæ, & orationis nomine intelligi, pœnitentis posse præcipi, insuper & qualibet alia, modò sint ex obiecto bona.* Primò enim obedientiæ & mansuetudinis meminit Cyprian. ep. 18. lib. 3. *Pœnitentium ille agit qui diuinis præceptis mitis & patiens, & Sacerdotibus Dei obtemperans, obsequiis suis, & operibus iustis Dominum promeretur.* In patientia autē humilitate, & modestia, vim ad satisfaciendum præcipuam inesse dicit, epist. 12. lib. 5. *Nihil ad extenuationem delicti numerus impudens valere consueuit, sed pudor, sed modestia, sed patientia, sed disciplina, sed humilitas atque subiectio, sed alienam de suo sustinuisse sententiam, hoc est, quod pœnitentiam probat, hoc est quod vulneri impresso inducit cicatricem, hoc est quod ardentem delictorum æstuantium vaporem, restringit & sinit.* Ante alia autem omnia valent ad satisfaciendum opera pœnalia, cuiusmodi sunt ieiunia, preces, & eleemosynæ, his enim tribus operum generibus, priuamus nos vsu totidem bonorum, ad quæ alia omnia referuntur. Eò etiā spectant pœnæ omnes, diuinitùs immisse mortalibus, quæ tùm sunt satisfactoriæ, cùm acceptantur à iustis, & sunt beatæ vitæ meritoriæ: nam quid vetat necessitatem in rationem vertere? ac quæ verbera euitari nequeunt, cùm supernè in humeros, tantum non reiuctātes depluunt, acceptare grata mente? quare cùm sit hæc acceptatio, patientis actio, & à charitate profluens, non potest Deo non esse chara, & abolendæ pœnæ peccatis debitæ opportuna.

Dico 2. *Virtutum opera, quamuis aliunde iam debita, in satisfactionem sacramentalem imponi posse.*

Habeo ita sentiendi duces, D. Thomam, in 4. dist 19. q. 2. art. 1. Henriq. in summa lib. 5. c. 19. §. 5. litt. O. Viuald. in Candelab. aureo, cap. de satisfactione, num. 10. Nau. Enchir. 26. num. 24. quorum argumentis, placet hæc addere, ad maiorem fidem.

Primum, opera quæ ex obiecti sui dignitate, vitæ beatæ sunt meritoria, sunt quoque tam in Sacramento, quàm extra, satisfactoria, pro pœna peccatis debita, cùm maius sit, mereri sempiterna præmia; quàm actione aliqua sua redimere supplicia, hic aut in purgantibus ignibus luenda: At ex eo præcisè quòd aliqua actio sit præcepta, non desinit esse meritoria: nam quis credat, ieiunium inane esse? ac coram Deo, nullatum virium, ad subsequentis vitæ perenne gaudium? quis in amore, quis in cultu Dei principis, meriti vim, & momentum nullum esse, ad optata cœlorum præmia? & tamen sunt de his rebus præcepta, tam diuini, quàm humani iuris, quæ omitti nequeunt, nisi vnà quoque intereant viri boni officia, nihil ergo habent à præcepti ratione bona opera, quod ea impediat esse satisfactoria.

Secundum, vt operi satisfaciendi vis insit, duo sunt tantùm necessaria, nihil amplius. Primum, vt cedat in honorem Dei: Enimuerò per satisfactionem ei honor redditur, si non illatæ par iniuriæ, at certè cuiusmodi humanæ vires, id est, fractæ, imminutæque ferunt: Alterum, vt sit pœnale, hoc est, sensibus molestiam inferens, quæ sit loco vo-A luptatis, quam peccando, quæsiisse se, pœnitens meminit, quia pœna Purgatorij compensatur satisfactione præsentis vitæ, sed recta ratio exigit, vt pœna vna, compensetur alia, ergo vt opus aliquod sit satisfactorium, pœnale esse debet.

Secundò, qui Deo satisfacit, bono se aliquo, vtili, ac iucundo, eius causâ priuat: at id pœnam habet, est ergo satisfactio omnis, pœnalis.

Sanè, vt plus æquo, sibi, ac naturæ annuit, qui libidini castimoniam, virtuti scelus, temperantiam, oris, ac gulæ petulantiæ, postponit, ita corrigi hæc vitia, ac reprimi, acerbitate non dicantis alicuius supplicij, iusti tamen, est necesse, vt quantum delictum fuit, tanta quoque sit pœna, non quidem perfectè, & ad æqualitatem iustitiæ, cum Deo planè B & ad rigorem satisfieri à nobis nequeat, sed ad aliqualem, & imperfectam, quæ magis amicitiæ, ac misericordiæ, rationem habeat, quàm iustitiæ: At sunt in quolibet opere bono, & laudabili, rationes hæ duæ, in primis facit ad Dei gloriam, cùm ei non possit non honori esse, quòd addictos sibi homines habeat, ac cultus sui peramantes, deinde molestia non vacat, bellum sibi mouere, sensibus, ac naturæ, vim facere, fit hoc vero, quolibet virtutis opere, cùm in corruptela naturæ, ac animi tanta, quantam sentimus omnes, non sit facile, sine labore, ac reclamantis naturæ motu, virtuti operam dare, quæ mala, etsi longa vincendi sui, ac benè operandi assuetudine, in multis sint nulla, aut si aliqua non nisi leuia: tamen quia ex natura rei, & obiecto sunt talia, vt difficultatem habeant, vtpote C quæ cum mortificatione sensuum, versentur circa arduum, & sensualitati repugnent, vt communiter loquuntur, ad satisfactionem, non parum in oculis Dei, momentum habent ac pondus.

Obiicies. Eadem summa non satisfacit pluribus debitis, quorum singula eam exæquent, ergo nec pro pœna satisfiet, per illud opus, quod est alio nomine debitum. Neganda est Consequentia: disparitatis est hæc causa, quod vt vtrique debito, summa pecuniæ, par esset, deberet, debitis non tantùm singulis, diuisè, sed omnib. etiā collectiuè sumptis, quibus satisfieri ex æquitate oportet æqualis esse, quod tamen non habet. Ex opposito cuilibet operi bono & laudabili inest, vnde debita plura soluan-D tur. Sit pro exemplo ieiunium, quo prout est ciborum abstinentia, præcepta ab Ecclesia, implemus eius mandatum de ieiunando stato tempore, eodem etiam ieiunio, vt est actio, aut quasi actio, digna laude, plenaque meriti, quia ab homine grato suscipitur, æterna consequimur præmia, & vt eadem actio ieiunandi est laboriosa, ardua, molesta, commerita culpis nostris supplicia expungimus, Deo debitam pœnam dependimus: hoc ergo differt actio bona, & prædicabilis, à pecunia æquali æri contracto, multo, & vario, diuisim, non collectim sumpto, quòd ista, tota quanta est, sic æquetur cuilibet debito, vt ab eo exhauriatur vniuersa, ac integra, non autem bona actio, quæ etsi in se, sit vna, virtute tamen, ob formalitates suas E multiplices, multiplex est, ac varia; vt exemplum de ieiunio allato indicat.

Obiicies 2. Est satisfactio posita in adæquatione rei, per quam satisfit læso, cùm iniuria ei illata, quod fit respectu Dei, non modò, cùm honoris ei tantùm peccator exhibet, quantum eidem peccando abstulit, sed insuper, cùm tantum sibi, tantum sensibus suis, ac naturæ tormentum infert, ac dolorem, quantum hæc senserunt iucunditatis, ac voluptatis, malè agendo, quod fiet, si læta tristi-

bus, amaris dulcia commutet, si sensus illos, quos cœpit amor, ac impura rerum delectatio, castiget pœna pari delictis, quantū fieri humanitus potest. Quare iusta satisfactio, res amplecti duas debet, reparationem honoris læsi, hoc primum, exinde punitionem, seu coërcitionem hominis, priuatione rei, sibi commodæ, ac vtilis, vt qui contra prudentiam in res, *creatas se effudit, ab earum se amore patiendo retrahat, mentem enim & corpus, quæ libido traxit ad culpam, afflictio & contritio, debet reducere ad veniam.* Concil. Cabill. habitum sub Carolo Magno anno 813. can. 36. sed hæc, operi cuilibet bono, ac commendabili non competunt, nam quodlibet, non afficit molestia hominem, cum eum non priuet re sibi grata, & vtili, quia id fit tolerantia pœnæ, quæ ipsa de se, ac natura sua, tantum est boni vtilis, aut iucundi carentia, ergo adhiberi eum fructu non potest opus quodlibet ab homine, in satisfactionem vitæ ante actæ, in culpis, ac scelere.

Respondend. 1. Maiorem tantum veram esse, de perfecta satisfactione, qualis hominem inter, & Deum nulla intercedit, cum enim dignitate, & merito, opera nostra, futura nunquam sint paria fœditati culpæ, per nos admissæ, nec tantùm honoris, per ea, vnquam Deo exhibebimus, quantum et dedecoris, peccando intulimus, quare ad amicitiam magis, quam ad iustitiam pertinet omnis nostra satisfactio, cum quæ perfectam habet æqualitatem iustitiæ, in eo sit, vt satisfaciens, non modo nihil de alio amplius habeat, quam eum possidere sinit æquitas, sed insuper requiritur, vt de suis bonis, non alterius, nomina sua dissoluat, alterique satisfaciat, tantum reddendo, quantum abstulit, quod de se, in hoc negotio, nullus polliceri potest, ob infinitam nostri, à Deo distantiam, cui sanè, minus accidit honoris & gloriæ, quantulacumque nostra virtute, quam fuit ei probri, contemni ab homine, ex natura sua summè vili.

De meritis autem nihil attinet dicere, *quia si quid est boni, parui, vel magni, Domini Dei est, & nostrum, non nisi malum.* Augustinus Soliloq. cap. 13. *nemo habet de suo, nisi mendacium & peccatum, si quid autem homo habet veritatis, ab illo fonte est, quem nos debemus sitire.*

Dicendum 2. Id nos hic non agere, vt sibi cuncti persuadeant, in ea nos mente esse, vt credamus, religioso quolibet nostro opere, sic obliterari pœnam, culpæ debitam, vt eius vestigia nulla sint reliqua, nec enim ignoramus, hoc facere hominem efficacius, quo est opus ei à sacerdote iniunctum acerbius. Quorsum ergo spectat omnis hæc nostra disputatio de bono opere, ad satisfaciendum idoneo & vtili? nempè vt omnes intelligant, eo, partem tantum pœnæ deleri, cum eius, vt sic loquar, pœnalitas, integro debito non est æqualis, quare, quo erit minus molestiæ in opere, minus quoque pœnæ debitæ, operanti remittetur, quo hæc maior erit, plus quoque & amplius condonabitur.

Dicendum 3. Supponere in argumento aduersarios, quod nunquam euincent, per ea duntaxat opera satisfieri Deo quæ sunt difficilia, quæ dura, quæ pœnalia, nam quis nescit religiosis hominibus, plus sapere ieiunia quàm epulas? (vsq; adeo assueta longo virtutis vsu natura mitescit) quos tamen eiusmodi rerum vsu, quas sensus oderunt, non satisfacere Deo, quis asserat? non est ergo vis operum ad satisfaciendum, petenda necessario ab eorum molestia, sed illius sibi partem vindicat, eorumdem dignitas, meritum, honestas, quæ tam à virtute, à

A qua manant, quam ab obiecto eorum materiali, & formali, hoc est motiuo sunt petenda, quod indicat hæc ratio.

Opere bono, ac gloriabili, cœlum possumus mereri, eiusque gloriam, ergo & remissionem pœnæ, cuius subeundæ obligatio, quamdiu durat, ad vtrumque aditus non patet, antecedens est de fide.

Consequentia probatur 1. quia minus est, aliquid tenuis, exiguæque pœnæ expungere, quam immortalia beatæ vitæ præmia sibi emere.

2. Quia in cuius potestate est finem obtinere & hic quoque media ad illum finem conducentia potest accipere, sed remissio pœnæ, peccato debitæ, via est ad Diuorum sanctimoniam, quam tamen B mereri possumus, ergo & relaxationem suppliciorum omnium, etsi quòd raro accidit operi illi nostro, quo id à Deo beneficium consequimur, pœnalitas nulla annexa foret.

QVÆSTIO X.

Quantæ pœnitentiæ imponi peccatori debeant.

INuoluta hæc quæstio, & à multis, impedita haberi solet, in qua de quantitate pœnæ peccatori infligendæ agitur, itaque eam difficillimam, & inC ter doctores vix enodatam quæstionem nonnulli appellant, ego quid de ea iudicij habeam, paucis exponam.

Dico ergo primò. *Etsi iure definita non sit pœnitentiæ quantitas, sed Confessarij arbitrio relicta, eam tamen prudentiæ æquitatisque lege moderandam esse.*

Est pars prima eiusmodi, quæ probatione non indiget, cui enim vnquam, dum est confessionibus dictus arbiter ab Episcopo, designata sunt pœnarum genera, quibus oporteret peccata, ab eo amodo cohiberi in Sacramento? nec qui olim antiquis, modo quoque nobis sunt in vsu, libri pœnitentiales, sic dicti, quod pœnam culpis singulis, à Confessario, pœnitenti imperandam indicerent, (quamquam eos in Gallia, Gallis, nunquam fuisse D probatos, indicant Gallorum Antistitum edicta, contra eos frequentia, vt in Concil. Cabillon. sub Carolo Magno anno 813. can. 38. Parisiensi sub Ludouico; & Lothario eius filio, can. 32.) non sunt hi inquam libri, sacerdotibus ad reorum pœnam modo cogniti, nec quæ maximis sceleribus supplicia, tum inferebantur lege Ecclesiæ, modo sunt in vsu mortalibus, quare quidquid pœnitens, vi Sacramenti, pati pro admissis debet, id totum sacerdotis est arbitrio prudentiæque commissum. Mea hæc non est, sed Episcoporum opinio in Conc. Aurel. 4. can. 16. vbi his verbis mentem suam exprimunt. *Quisquis homicidium voluntariè commiserit, ita vt occidere audeat Innocentem, si à E principibus, aut à parentibus quacumque re se reddiderit absolutum, modus pœnitentiæ distringendæ in sacerdotis potestate consistat.* Similia habet Vormaciense sic enim can. 25. *Pœnitentibus secundum differentias peccatorum sacerdotis arbitrio pœnitentia decernantur.* Et in Toletano 4. can. 11. habetur quòd tempore expleto satisfactionis impositæ, *Pœnitens communioni restitui poterit sicuti sacerdotalis contemplatio probauerit.* In Carthag. 4. can. 74. *præcipitur sacerdoti, vt pœnitentiam imploranti pœnitentiæ leges iniungat.* Est hæc tamen, in imponendis pœnitentiis, adhibenda cautio, Confessario, quæ est pars Assertionis altera.

Ne grandia scelera, pœnis breuibus puniat, parua magnis, communia insolitis, iudicem enim Sacerdos hic agit, iuxta Trid. sess. 14. cap. de Absolut. at hunc quis non arguat, iniquè punientes? quis non à iustitiæ præscripto discedentem? facit id Sacerdos, qui longè minora meritis supplicia, de pœnitente repetit. Equidem (quod est Sacerdoti valdè gloriabile) *est hic Christi in Sacramento Minister, sic nos existimet homo vt Ministros Christi*, ad Corinth. ergo aliter quàm ad eius nutum, motumque agi non debet: at quis existimet, à Christo ius reis dici aliud, quàm quod est prudens, quod honestum, ac temperans? De pœnitentis ergo pœna arbitrari Sacerdoti non licet, nisi quod suadet æquitas. Itaque canones, sic benignitatem erga pœnitentes Presbytero commendant, vt laxam, vt fluentem, vt mollem, non seueritate conditam improbent: *Hi enim Medici, qui corporibus medicinam inferre conantur, nequaquam propter personæ acceptionem, his quos sanare cupiunt, cauterio aut ferro parcunt, multo magis idem seruandum est eis, qui non modò corporum, sed animarum medici existunt.* Cabill. Conc. sub Carolo Magno, can. 34. Quare Presbyteri imperiti (fas mihi sit verbis vti Paris. Concil. sub Ludouico & Lothario habiti) *Solerti studio ab Episcopis suis sunt instruendi, qualiter & confitentium peccata discretè inquirere, eisque congruum modum, secundùm canonicam authoritatem, pœnitentiæ nouerint imponere, quoniam hactenus eorum incuria, ex ignorantia, multorum flagitia remanserunt impunita, & hoc ad animorum ruinam pertinere non est dubium.*

Dico 2. *Solius Dei esse determinare quæ pœna exæquet grauitatem peccati.*

Quia sciri id nequit, nisi certò constet Confessario. Primò qualis sit & quanta pœnitentis contritio. Secundò, quanta Christi meritorum portio confitenti applicetur in hoc Sacramento. Tertiò, quanta cuiusque peccati sit fœditas, quanta turpitudo, & enormitas. Postremò, quid possit erga Deum vnaquæque pœnitentis actio, quanta pro singulis culpis satisfactio esse debeat: at hæc nosse solius est Dei, cui perspectæ sunt animi humani latebræ, non alteri, non nostrum est ergo, sed solius Dei, æquare plenè pœnas culpis.

Dico 3. *Fieri tamen id à Sacerdote, quantum fas est in hac mortalitate hominis facere, cùm pro grauitate criminis, pœnam quoque grauem pœnitenti subeundam præscribit:* Quia sic vt potest, seruatur æqualitas inter iniuriam pœnamque Purgatorij, quæ per imperatam in Sacramento tollitur.

Confirmatur, Cùm gradus pœnæ, pro vnoquoque peccato luendæ, in Purgatorio, nobis sit incognitus, quemadmodum quantitas pœnę tolerandę in hac vita, quę sic ei sit commensurata, vt ad ipsam totam redimendam sufficiat, ratio commodior ęquandæ pœnæ culpis, esse nequit, quam si dicamus, vt grauiora sunt scelera, ita pœnas quoque maiores pœnitētis esse pro illis oportere. Equidem, quod Concilia arguunt, Mogunt. sub Rabano, can. vltimo, Parisien. sub Ludouico & Lothar. can. 32. & can. 38. *Qui pro peccatis grauibus leues quosdam, & insiitatos, imponunt pœnitentiæ modos consuūt puluinos secundùm propheticū sermonem, sub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia sub capite vniuersæ ætatis, ad capiendas animas.* Cabillon. 2. can. citato supra. Itaque pœnitenti de Confessarij seueritate conquerenti, proponenda est. Augustin. orat. in serm. 12. lib. 50. homiliar. *Quando Sacerdos arguit, quando clamat, quando austeriùs sæuit, miseretur, & totum illud de misericordia, patientia est, non de sæuitia inimici, non vult te teneri sub peccato, magis amat, quia secat, ferrum profert, sed noli timere, noli pauescere, medicum, est ferrum, non contra te, fertur ferrum, sed contra vulnus tuum.*

Dico 4. *Necesse non esse pro peccatis singulis, pœnitentiam septennio continuandam imponere, aut minorem, quæ quotannis, mensibus, aut diebus recurrat.*

Primò, quia de ea re nihil præcipit Ecclesia. Secundò, quia qui canones olim exigebant vt septennio toto pœnitens, pro peccato admisso, de se Sacerdotis imperio, supplicia merita reposceret, hi obsoleuere vsu contrario, nec obligauerunt vnquam, si fides est Hieronymo & Leoni, epist. 77. de qua re extat canon 86. dist. 1. de pœnitentia præscriptus, his verbis. *Mensuram autem temporis in agenda pœnitētia, idcirco non satis apertè præfigunt canones, pro vnoquoque crimine, vt de singulis dicatur, qualiter vnumquodque emendandum sit, sed magis in arbitrio Sacerdotis intelligentis, relinquendum statuunt, quia apud Dominum, non tam valet mensura temporis, quàm doloris, nec abstinentia tantùm ciborum, quàm mortificatio vitiorum, propter quod ipsa tempora pœnitentiæ, pro fide, & conuersatione pœnitentis abbreuianda præcipiunt: & pro negligentia protelanda.*

Deinde est Sacerdos in hoc Sacramento, pœnitentis sui curator, ac medicus, vt indicant crebræ eius sollicitudines, curæ, studia, prouidentiæ, cæteraque quæ tam linguâ, ac voce, quàm salutari dexterâ, illi ad suarum cicatricum remedium, animique curationem admouet, quo de genere medicinæ, Concilium loquitur, cùm sess. 14. cap. 8. *eum meminisse iubet, satisfactionem quam imponit, non esse tantùm ad nouæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad peccatorum præteritorum vindictam.*

At Medici cùm ægris omnib. non eandem personā induunt, vt affecta sunt corpora, vt animi, sic iis medicamenta attemperant, & quanquam, cùm lenta sunt, sciant, restituendæ valetudini diuturniora exigi tempora, tamen si pharmaca acria, si aspera, & mordicantia ab ægris timeri vident, hæc commutant leuibus, ac paratu, haustuque facilibus, ita & cum pœnitente suo, Sacerdotem facere est necesse, nam si erit ad amorem sui pronus, si rerum, quæ sensus titillant auidus, si pœnarum metuens, aut *præsumitur* (verba sunt Reginal. lib. 7. cap. 4. num. 37.) *propter debilitatem corporis, aut animi, spiritusque languorem, & teporem, non impleturus pœnitentiam condignam, iniungenda est ea, quam libenter admittet, etiamsi esset vnum* Pater, *aut* Aue, *aliudue modicum potiùs, quàm sinendus, vt recedat afflictus, vel desperatus, ob pœnitentiæ difficultatem.* Hæc ille.

Stant quoque pro hac opinione pariter, & alij viri, eruditione conspicui, D. Anton. 3. part. tit. 7. cap. 2. Sotus in 4. dist. 2. q. 2. art. 3. de Graphiis, decisionum lib. 1. cap. 30. nu. 9. Eandem confirmat Leo I. his verbis, in epistola sua decretali 77. ad Nicætam, cap. 6. *Tempora pœnitudinis habita moderatione, tuo constituente iudicio, prout conuersorum animos perspexeris esse deuotos, pariter habeto, senilis etiam annos intuitum, & periculorum, aut ægritudinum respectum.* Idem statutum esse video ab Innoc. III. in epist. decret. ad Episcop. Liuonens. in cap. 6. titul. de pœnitent. ibi enim ait, *pœnitentiam non tam secundùm qualitatem excessus, quàm pœnitentis contritionem, per discreti Sacerdotis arbitrium moderandam esse pensata qualitate personarum.*

QVÆSTIO XI.

Quid in imperanda pœnitentia sacerdoti sit vitandum, quid sequendum.

PRimò vitare debet nimis effusam, prolixamque aduersus pœnitentem indulgentiam, vbi nulla est eius adhibenda necessitas, Concil. Parisiense sub Ludouico & Lothario can. 32. Moguntinum sub Rabano, can. vltimo, ne eum leuitate inflictæ pœnæ ad iteranda antiqua scelera videatur illicere. *Non sit minor medicina, quam vulnus est, non sint minora remedia quam funera, vt qui modo qui ruerunt, ob hoc ruerunt quod cæca temeritate animi incauti fuerunt. ita qui hoc disponere nituntur, consilij moderamine vtantur, ne quid, vt non oportet factum, tanquam strictū iudicetur.* Clerus Rom. ad Cypr. ep. 31.

Secundo sacerdotem ab iis pœnis imponendis abstinere conuenit quibus parere nequit pœnitēs, sine alterius incommodo, quia eius imperia nulli nocere debent, ita ridicule, fœminam ad profusas eleemosynas adigeret, quæ nisi maritus author sit, aut approbet, Deo non probantur, nam marito nesciente, bene mereri de nemine, fœmina potest præterquam in paruis rebus, quas sui similibus fœminis dare licet, sine maritorum consensu.

Tertiò, cauendum est sacerdoti, ne pœnitentem suum, vocet in suspicionem admissæ alicuius culpæ grauis, iniunctione pœnitentiæ, quam obire tantum soleant rei magnorum scelerum, cuiusmodi sunt diuerberationes publicæ, crebra ieiunia, humi cubationes, & alia, quæ horum insolentibus, minus prodesse, quam nocere solent, apud homines qui quod agere nolunt, culpant in aliis, tanquam argumentum magni sceleris, quare in eo, Confessarium contra sigillum confessionis religiosum & sacrum facere, scripsere Nau. in can. sacerdos de pœnit. distinct. 6. nu. 105. Reginal. lib. 7. cap. 4. num. 32. de quo disputandi futurus est alias locus, opportunior, quod est instituti, ac temporis, hoc tantum in præsentiarum, asseto, oportere, (verba sunt sextæ Synodi Constantinop. can. 102.) *Oportere* (inquam) *vt qui soluendi, & ligandi facultatem à Deo receperunt peccati qualitatem speculentur, & peccatoris promptitudinem, & reuersionem, vt sic medicamentum admoneant ægritudini aptum.* Quibus verbis significant Patres, Confessario pœnitentiam iniuncturo, duo maximè spectanda esse, nec erret, primo admissorum grauitatem, & numerum, secundo dispositionem, mores, ac statum, eius cui imperatur, quæ opinio Episcoporum fuit in synodo Hibern sub Leone III. de peccatis enim eorumque turpitudine, ac numero sic loquitur. *Hoc in omni pœnitentia, laicali non solùm, sed etiam sacerdotali solerter est intuendum, quanto quis tempore, in delicto remansit, qua eruditione imbutus, quali impugnatur passione, & qualiter compulsus est peccare, grauitate, aut necessitate.* De pœnitentibus eorumque præparatione ad gratiam, Vigilius in Epist. ad Arelatens. Archiepis. Innocent. I in Epist ad Decent. cap. 7. *Cæterùm de pondere æstimanda delictorum, sacerdotis est iudicare, vt attendat ad confessionem pœnitentis, & ad fletus corrigentis, ac tum iubere dimitti, cum viderit congruam satisfactionem.* Diuus Fulbertus, Guidoni Episcopo Epist. 36. *In vestra est*, inquit, *situm manu, eius pœnitentiam breuiare, vel protelare, iuxta quod, eum in pœnitendo diligentem, aut negligentem videritis.*

A Ex quibus apparet, sacerdoti modum in infligenda pœnitentia, illum tenendum esse, quem ei præscribunt prudentia, æquitas, canones, Concil. Cabilon. sub Carolo Magno cap. 38 his verbis, *modus enim peccata sua confitentibus, aut per antiquorum canonum institutionem, aut sanctarum scripturarum authoritatem, aut per Ecclesiasticam consuetudinem imponi debet.* Et quidem præstat adolescenti, ad libidinem, & amores propenso, pœnæ nomine hebdomadariam Exomologesim præcipere, eorum qui ei ad facinus authores sunt, ac socij, fugam perpetuam, librorum impura tractantium carentiam, Principi cuius magnæ sunt opes, copiosas eleemosynas, militi, laborum, quibus est eius vita implicita, tolerantiam iucundam, ac fortem pro Christo,

B delicato inediam, intemperanti abstinentiam. *Deliciis indulgens, in morbum lapsus est?* inquit Gregorius Nyss. oratione in eos qui alios acrius iudicant, *cùm ieiuniis, & inedia cura, animus laborat, incontinentia? adhibeatur temperantiæ medicamentum, multiplici, ac nimia pecuniæ cupiditate, in febrim incidisti? liberalitate & eleemosyna depellatur, hac enim est nimium expletæ mentis curatio lesi ne rerum alienarum direptio? Quæ rapta sunt, ad proprios Dominos reuertantur*, quid est enim pœnitentia nisi dissolutio præteritorum, quæ vel re, vel cogitatione sunt admissa? in summa, videre sacerdos debet, quid cuiusque ferre possint humeri, quid vires, quid animus, ac pro cuiusque statu, voluntate, constantia, patiendi assuetudine, pœnitentiæ minuendæ

C erunt, aut augendæ. Inexercitato autem, molli, languido, cuiusmodi vix alios nouit hoc tempore Ecclesia, preces præscribere pauculas sufficit, primò, quia leuiora esse debent remedia, quæ infirmo dantur ad valetudinem, quam quæ valenti, at habet animus suos morbos, ac vlcera, quibus debilitatur, quodque dolendum est, ad ea toleranda constanter, vt hominem decet, ac fortiter, pauci sunt vires à natura, eiusque authore Deo, pares nacti, quod ergo medico vsu venit, in curatione corporis, exesi longa tabe, aut adusti febre, vt quòd vis morbi abstulit, hoc mitia duntaxat, ac benigna pharmaca reparent, id in causa pœnitentium, singulis fere sacerdotibus sequendum est, hoc tempo-

D re, vt eos verborum lenitate magis, quam acerbitate sanare appareat, ac si de pœnitentiæ grauitate conqueri eos ex probabili, aut iusta aliqua causa acciderit, de eius seueritate, ac acrimonia, tantum prudentia sua detrahent, quantum è re eorum esse credent, Nau. in commen. de pœnitentia, dist. 1. num. 9. qua in re, est illustris sententia in hoc genere Grafij & Reginaldi lib. 7. cap. 14. num. 50. Caietani in verbo satisfactio, vltimi sunt hæc verba, *Pœnitenti, bene præparato, & robusti animi, satisfactio, quam meretur imponenda est, debiliter autem dispositis, danda est satisfactio paruula, iuxta debilitatem sui animi, vt paruitas ignis foueatur, apposita palea, ne suffocetur appositis lignis magnis desuper*, hæc ille. *Tutius que est*, ait Gerson parte 2. operum in

E regulas moral. *cum parua pœnitentia, quæ sponte suscipitur, & verisimiliter adimpletur, ducere confessos ad purgatorium, quam cùm magna non implenda, præcipitare in infernum.*

Laborandum tamen est sacerdoti ne leues pœnas sine iusta causa pro libito magnis peccatis inferat, esse id enim sine peccato non potest, Trid. Concilium sess. 14. cap. 8. aut certè periculo cooperandi culpæ pœnitētis, qui benignitate Confessarij illectus, ac fœlicitate pœnæ sibi impositæ, peccata eadem iterabit, magno suo ac aliorum damno,

quibus, suo exemplò author erit audendi similia. Sanè eiusmodi pœnitentias, peccatis in confessione expositis, inæquales, & dispares, Greg. VIII. falsas nominat in can. falsas de pœnitent. dist 5. non quòd ex pœnitenti non sint vtiles, aptæque, tollendæ parti pœnæ, quæ ei par sit & æqualis, sed quia à benignitate Confessarij, quo est vsus ad expiationem animæ, causam habet existimandi se ita plenè expunxisse debita, nihil vt ei esse reliquum possit, quod Deo soluat in Purgatorio: falsa est ergo eiusmodi pœnitentia ab effectu, errore scilicet, in quem pœnitentem certo impellit.

Quid? quod mitiore manu tractare Dei inimicos, ac hostes, quàm suos, parum benè, erga eum affectæ mentis sit signum? quis ferret se placari sola petitione veniæ? aut iniurias graues illas, ac non facilè cuique tolerabiles sibi contra ius, fasque irrogatas, elui crederet, conuersione leui mentis ad Deum, recitatione orationis dominicæ, aut salutationis Angelicæ? quæ tamen nostræ sunt vtplurimùm pœnitentiæ, precesque, quibus diuinum fulmen à ceruicibus nostris auertisse putamus: hæ ergo etsi non sint damnandæ, quia salutares, quia bonę, non sunt tamen communiter, ac sine causa imperandæ, vt per eas pœnæ pro commissis luendæ in Purgatorio redimantur, quid ita? quia vt habet canon 28. causæ 3. q. 4. *Si is qui prælatus est, debitori Dominico culpas impunè dimiserit, non mediocriter offendit, qui debita cælestis Regis, & Domini, sua præsumptione resoluit.* Sunt tamen multæ causę, ob quas leuior pœnitentia, quàm deceret, iniungi possit. Prima est, personæ qualitas. Secunda spiritalis eiusdem infirmitas. Tertia doloris, cum qua venitur ad confessionē magnitudo, ac quantitas. Quarta, fracta ætas, vt in sene. Quinta, sexus imbecillitas, vt in muliere. Sexta voluntatis contrarietas, vt in eo qui imperata facere renuit. Septima, Papę liberalitas, vt in Iubileis, per quæ Christi, ac Sanctorum meritis, pœna omnis peccatis debita, aut pars eius maxima remitti solet, tunc enim non tenetur pœnitens acceptare pœnitentiam nisi leuem, quę se habeat per modum medicinę, ad tollendas peccatorum reliquias. Octaua, iniunctio bonorum omnium, quæ per se, aut alium, pœnitens facturus creditur, quę quoniam multa sunt, ac copiosa, sicut & mala, quę quis sustinet, ob eam causam Confessarios excusari à peccato, cùm pœnitentias iusto minores imperant: Docuere Ludou. de Beia, 3. part. respons. casu 1. Bonau. de pœnit. disp. 5. q. 5. sect. 2. Fullicius tom. 1. tract. 8. c. 1. Reginal. l. 7. cap. 3. num. 26. Homobon. in Exam. parte 1. tract. 5. cap. 15. q. 94.

Dices opera bona, pœnitentię iniunctę vicem habere non posse, nisi fuerint imperata in eam rem, à Confessario: at talis imperij nulla fit hîc mentio.

Respondendum iniunctionem esse duplicem, puram vnam, & absolutam, hypotheticam aliam: fit illa, dum disertè, ac clarè præcipitur, vt pars sacramentalis: altera, quæ est conditionata, fit cùm Sacerdos ad nullum quidem speciale opus pœnitentem obligat, generatim tamen per potestatem clauis applicat satisfactioni peccatorum, omne opus benè factum, & faciendum à pœnitente, qua applicatione sacramentali, habent illa bona sic generatim sumpta, vt sint magis satisfactoria, quàm quæ sponte sunt suscepta: illa enim sunt Sacramentalia, ex applicatione Confessarij, vim habentia sacramentalis satisfactionis, ista, id est, voluntate propria, ac ex deuotione facta, aut facienda, nequaquam, quare, facilè culpę non est vllius arguendus Confessarius, cùm pauca quędam, eaque toleratu facilia, ad expiationem pœnæ, pro peccatis commeritæ, pœnitenti præscribit. Enimuerò, quod ad æqualitatem deest inter vtrumque, videtur suppleri posse, per ea bona, quæ vtplurimùm fiunt, à singulis, vel mala quæ iidem subeunt, maximè si sunt in satisfactionem imposita, quæ etsi sint vera, seque Sacerdos cupere indicet, vt bona pœnitentis omnia, sint ei loco pœnitentiæ, his verbis: *Passio Domini nostri Iesu Christi, & merita Sanctorum omnium quicquid boni feceris, & mali sustinueris sint tibi in remissionem peccatorum, & augmentum gratia, amen.* Tamen vt ei benè vertat, quidquid vnquam egit, aut pertulit, expedit ad eius spiritale commodum, exaggeratius, hæc illi, ac clarius, à Confessario pœnitentiæ nomine indici.

QVÆSTIO XII.

An quem culpa aliqua grauis irretitum tenet, Deo satisfacere pro pœna posit.

POsse censuerunt Scotus in 4. dist. 18. q. 1. & alij, quòd crederent in satisfaciente dispositionem nullam exigi præter tolerantiam: quare vt Iudici, vt Reipub. vt vrbi reus satisfacit, cùm de se à lictore sinit supplicia repeti, quæ tamen non nisi inuitus, ac dolens patitur, sic & Deo Principi, inquiunt, pœnas quas est commeritus, dependere peccator potest, modò immissas, volens nolens toleret, antequam explicem quid de proposita quęstione iudicem.

Notare placet satisfactionem, quæ est meritoria, oportere his insignitam esse characteribus, primò enim de se naturaque sua turpis esse non debet ac illaudabilis. Secundò, nec ab eo offerri principi Deo, quem vitia multa, ac grauia, grauem cœlo reddunt ac inuisum, *victima enim impiorū Domino abominabiles*, Prou. 15. quæ si vera sūt, colligere, cuique pronum est, ac obuium, quis de pręsenti quæstione, animi mei sit sensus, qui tamen vt sit notior. *Dico enim conscientia mortalis alicuius culpa, nemini esse facile, Deum sibi, ac peccatis suis placare, ac contracta per ea nomina, pœnasque exsoluere*: effati præcipua sunt hæc fundamenta.

Primùm, Talis nostra esse debet satisfactio, Trident. testimonio, sess. 14. cap. 8. *vt sit per Christum Iesum, nam qui ex nobis, tanquam ex nobis nihil possimus ex cooperante, qui nos confortat, omnia possumus, ita non habet, omnis homo vnde glorietur, sed omnis gloria nostra, in Christo est, in quo viuimus, & satisfacimus.*

Sed quæ impius cogitat, quæ molitur, ac facit, hæc Christo non probantur, nec ab eo Deo Patri, in solutum criminum offeruntur, cùm impiorum munera horreat, ergo emaculandus est ante omnia animus, vt Deo, puritate sua gratus, liberos ad eum, & faciles reperiat aditus.

Secundum nullum est sine gratia, & amore meritum, Paulo teste, 1. ad Corinth. cap. 13. *Si distribuere in cibos pauperum*, &c. *Charitatem autem non habeam nihil mihi prodest*, ergo nec sine ea valere satisfactio potest, cùm à dignitate operantis, tam hæc, quam meritum, pretium habeant, ac momentum.

Tertium, est relaxatio pœnæ debitæ, effectus diuinæ erga hominem beneficentiæ, at ad amicos tantum effert sese beneuolentia, ergo & pœnarum indulgentia, sed Deo, nos amicos efficit gratia,

plenaque mandatorum eius obseruantia, ergo vitiosi satisfactio, quamdiu perseuerat talis, inanis est ac nulla.

Quartum, cum inter Deum, & hominem, intercedere iustitia nequeat, nec habeant humana opera, ex se, naturaque sua, quo propitiare nobis Deum, æternamque eius fœlicitatem, mereri possint, nisi quia pro incredibili sua erga nos caritate, ac beneuolentia, hæc in eum finem acceptat. *Si enim homo, vt velit misericordiam Dei, ab ipso gressus hominis diriguntur, nam si Dominus non dirigeret gressus hominis, tam praui essent, vt semper per praua irent, & semitas euruas sequendo, redire non possent.* August. in Psal. 30. *Dei enim est, omne quod possumus, inde viuimus, inde pollemus, inde sumpto, & concepto vigore, hic adhuc positi futurorum iudicia expectamus.* Cypr. epist. ad Donatum 2. lib. 1. *quæ enim bona nostra facta præcesserunt, vt Deus nobis gratiam suam daret? nunquid inuenit iustitias quas coronaret, & non delicta quæ donaret?* At impij, at peccatoris opera, Deo non sunt accepta, *Dona enim iniqua non probat altissimus, nec respicit in oblationes iniquorum*, Eccles. 43. facta ergo extra caritatem, & gratiam, pœnitentia, Deum non placat, multo minus, vitæ æternæ dona, meretur. Equidem Christianæ fidei articulus est, satisfactiones nostras, vim suam omnem à Christo habere, à quo Deo Patri offeruntur, Trident. sess. 14. cap. 8. at quis credat, Christum, non dicam influere spiritum vitæ, ac meriti, in opera mala, sed hæc ab eo speciali influxu esse, nedum Deo Patri offerri, vt victimam, sacris suis altaribus imponendam? non est ergo pœnitentia obita ab homine, ob culpam aliquam mortalem indigno, quem Deus post hanc vitam impertiat beata ac fœlici, idonea, ad abstergendum animum, pœnasque eluendas, quæ peccatis pœnitentis sunt debitæ.

Obijcies. Si nihil prodest ad meritum, & gloriam, præstatio pœnitentiæ in peccato, refrigescet multorum ad virtutem contentio, quotus enim est quisque qui frænare iram, compescere auaritiam, leges sibi, ac appetitionibus suis dicere, peccata sua punire, mores corrigere, inducet animum? si sunt hæc, facta sine gratia, & in malo statu inania, nullius ad gloriam & expiationem pœnarum, quas peccando fuimus meriti, valoris, ac momenti? ne D ergo impetus animi, contendentis ad magna suis operibus, retardetur ac frigescat, sententia nostra explodenda est, sequenda altera.

Maior est falsa, nam qui intelliget sine Deo, auxilioque gratiæ, nihil se ad veram laudem, gloriamque posse, dabit operam, vt amissam recuperet, illata sibi per peccatum vlcera sanet, damna reparet, ne cùm iactura operum suorum, vitæ fructum omnem perdat.

De misericordia extollenda, quod ab aduersariis additur.

Respondendum est, eam quidem suspiciendam esse, ob infinita Dei in nos merita, neque tamen, quidquam de eius iustitia detrahendum videri, pari E enim passu, ambæ in hominum regimine incedunt, sibique inuicem, auxiliatrices ad id dexteras porrigunt.

At Nabuchodonozori suasum olim à Daniele narrant sacræ paginæ, vt peccata sua eleemosynis redimeret, quem tamen est verisimile, iustum non fuisse.

Respondendum est, Regem prius à Daniele fuisse admonitum, de purganda conscientia sua lachrymis, veroque in primis dolore, de offenso nu-A mine, quo placato, tùm demum iniuriam quam peccando, ei intulisset, abolendam eleemosynis.

QVÆSTIO XIII.

An pœnitentia facta in mortali, sit sufficiens, & satisfactoria, sic vt eam iterari non sit necesse.

Dico primò. *Per pœnitentiam, quæ Confessarij imperio est suscepta, sic eius voluntati fieri satis, vt eam repeti non sit necesse, quamuis in statu* B *peccati sit facta.* Rationes quæ pro fulcienda hac enuntiatione faciunt sunt sequentes.

Prima, quod Confessarius de modo implendæ pœnitentiæ, nihil statuit, sed eam absolutè fieri voluit, non præscripto modo pœnitenti, quo ea executioni mandanda esset.

Secunda, præcepta humana, Principum, Ecclesiæ, Magistratuum, substantiam præcepti pro obiecto habent, non modum, quo sunt implenda, aut finem, cuius causa dantur populo, hoc est vt bene, & laudabiliter fiant, & cùm gratia, D. Th. 22. q. 44. art. 1. & 1. 2. q. 92. art. 1. nec enim humana lege, astringi quis potest, nisi ad id, quod est in eius potestate ac arbitrio situm, at gratia, non est de numero earum rerum, vtpote quæ naturæ vim, li-C mitesque excedit omnes, & à Dei solius voluntate, bene erga hominem affecti pendeat, ad eam ergo extendere se ac efferre Confessarij iussa nequeunt, cum pœnitentiam, pœnitenti in Sacramento præstituit.

Tertia, vt Ecclesiæ mandata quis faciat, nihil est necesse eum à culpis esse vacuum, aut Deo gratum, quia ad præstationem officij sufficit, quod rem imperatam, quoad substantiam actus, & præcepti impleat, sic non peccat, qui diebus Dominicis, aut festis, sacro interest, in malo statu, aut qui epulis abstinet, sine fructu, ac merito, quia culpis scatet. Ergo à pari Confessarij præcepto satisfacit, qui pœnitentiam sibi ab eo datam in peccato explet, sicque Sacramentum, partibus suis integrum, reddit, cum ad eam rem sit satis, quod dictus pœ-D nitens Confessario morem gesserit Sylu. verb. Satisfactio num. 7. Candidus de Confess. disquisit. 24. art. 30. dub. 16.

QVÆSTIO XIV.

An pœnitentia facta in mortali reuiuiscat ad meritum recuperata gratia.

Dico 1. *Opera satisfactoria, in quibus sponte, ac iniussu Sacerdotis versamur, impeditis culpa aliqua lethali, non reuiuiscere ad tollendum debitum pœ-*E *na, per peccatum commerita.*

Primò, quia talia opera, non reparantur ad meritum, ergo nec ad extinguendum pœnæ debitum.

Secundò, quę peccatores, id est, inuisi Deo homines agunt, aut tolerant, hęc Theologorum opinione, de eorum sunt operum genere, quę illi mortua vulgò appellant, sic dicta, quòd vim, ac motum, à diuino amore nunquam hauserunt: At satisfactio in mortali obita, nunquam vitam habuit à gratia, ergo cùm reuiuiscere, connotet in opere vitam, qua pœnitentia facta in mortali, nunquam

se animatam vidit, reparari hæc ad fructum beatæ vitæ, & tollendum pœnæ subeundæ debitum, non potest.

Dico secundo. *Pœnitentiam quæ est Sacramentalis, adueniente gratia, reuiuiscere, & effectum suum sortiri, quoad remissionem pœnæ peccatis debitæ.*

Ab hac opinione stant Theologi Paludan. in 4. dist. 15. q. 1. conclus. 4. Capreol. ead. dist. Syluest. verbo satisfactio num. 7. Nau. Ench. cap. 3. num. 5. Regin. lib. 7. cap. 7. q. 4. Beia parte 3. responsionum casu 2.

Probatur. Quæ ex opere operato aliquid efficiunt, vbi cessant, quæ eorum effectui, moram ponebant, hæc vim suam obtinent, eumque producunt, at Sacramentalis satisfactio, ex opere operato, gratiam in Sacramento acceptam amplificat, alioqui ab alia qualibet, vi & efficacitate non differret, nec causa vlla esset, eam appellandi Sacramentalem, potius quàm communi nomine, vulgatæ pœnitentiæ, ac profanæ.

Deinde etsi sit satisfactio, pars Sacramenti tantum integrans, tamen est pars, ergo vt cæteræ, ex opere operato, productiua gratiæ.

Tertio satisfactio quæ est Sacramentalis, est opus Dei, ergo cessante culpa, redeunte gratia, valebit ad solutionem pœnæ debitæ.

Confirmatur Baptismus, recedente fictione incipit valere, ac baptizato prodesse, vt affirmat August. in lib. de Bapt. paruulorum, habeturque de consecr. dist. 4. can. valere, & in 4. sentent. distinct. 4. & ratio est, quod Sacramenta opus non sunt hominis, vt ait D. Thom. in additionib. q. 14. art. 3. ad secundum, sed Dei, ergo vt Baptismus, sublato obice gratiam, ita & satisfactio, remissionem pœnæ producet, impedimento fictionis cessante. Ita præter authores citatos Caiet. in summa verbo satisfactio, paragr. quarto, Nugnus tom. 2. in 3. part. q. 14. Henriq. lib. 5. de pœnit. cap. 20. num. 7. causa est, quod cùm pœnitentia opus sit Dei, ex se viuum est, licet quodammodo mortificatum, per peccatum superueniens, ergo vt opera bona nostra mortificata per culpam, ea sublata reuiuiscunt, ita & satisfactio Sacramentalis, illa enim, ex vi operis operati, & virtute clauium, natura sua, vim habet remittendi pœnas, quem effectum illico sortitur, ac tollitur peccatum, à quo impediebatur eum producere, nam etsi pœnitentia, facta in peccato veniali, humanum sit opus, habet tamen prout est Sacramentalis, diuinum aliquid, quod diuinum, ab ea est inseparabile, & ideo ratione huius diuini reuiuiscit, & sortitur suum effectum, per aduentum nouæ gratiæ.

Obiicies. Pœnitentia in mortali facta est opus mortuum, ergo non reuiuiscit.

Distinguendum est Cōsequens, nam si in eo agitur de reditu pœnitentiæ ad meritum gloriæ, verum est, eam non reuiuiscere. Si autem agitur de reditu eiusdem, ad relaxationem pœnæ debitæ, est id verò negandum, quia hoc habet pœnitentia, ex vi, & natura Sacramenti, cuius est pars, & quamuis non sit ex præcipuis, tamen est pars, quæ per claues Ecclesiæ est iniuncta, & quam pœnitens exequitur, non arbitrio suo, sed vt iussus est ab Ecclesia, & aliquo modo eius minister.

Obiicies secundò. Pœnitentia potest esse sine satisfactione, cum in absolutione consummetur, ergo reditura non est cessante culpa, quoad effectum remissionis pœnæ debitæ.

Antecedens est falsum, nam satisfactio, pars est materialis Sacramenti, eaque necessaria, quia peccata absolui nequeunt, sine contritione, nec hæc esse, sine proposito, saltem virtuali satisfaciendi pro illis, ideo hi tres actus, Cōfessio, Cōtritio, Satisfactio, partialiter concurrunt ad producendum effectum Sacramenti, cum forma, hoc tamen discrimine, quod satisfactio, non tantum concurrit ad eum effectum, in proposito suo, & acceptatione eius à pœnitente, sed multo magis, cum fit, quo tempore, perficit primo datam gratiam ex vi clauium, per quas iniungitur, & ideo habet hæc satisfactio, vt est pars Sacramenti, vt sit remissiua pœnæ debitæ.

Obiicies 3. Suscepta à pœnitente, sacerdotis imperio, opera, Sacramentalis pœnitentiæ nomine, ei non prosunt, quandiu culpæ lethalis conscientia tenetur, non est ergo satisfactio, quæ corrupto vitiis animo, obitur à pœnitente, pars Sacramenti.

Neganda est consequentia, quia etsi satisfactioni factæ, in statu peccati, meritum nullum debeatur, qua parte, actio est puri hominis, cum sic ab eo, vim ad satisfaciendum nullam habeat, vtpote qui careat gratia, quæ est fons meriti, vt tamen est pars Sacramenti integrans, vim à Christo habet ad remissionem pœnæ, quam tamen non exerit, quandiu pœnitens peccato tenetur. eo quòd propter eius indispositionem id prohibeatur facere

QVÆSTIO XV.

An data & à pœnitente acceptata pœnitentia, tam à pœnitente, quàm Confessario mutari possit in aliam.

ENuntiatio prima. *Non potest pœnitens per se primo & directè pœnitentiam sibi à Confessario iniunctam mutare in aliam.* Henriq. 1. parte Theologiæ moralis lib. 5. cap. 20. parag. 5.

Enuntiati huius est hæc causa, quod ad eam mutationem pœnitens iurisdictione necessaria careat, nec enim ius sibi dicere potest, aut se iusta pœna plectere, per sententiam, ergo cùm pœnæ inflictio sit iudicis actio, qualis respectu sui, non est pœnitens, pro iniuncta sibi pœna à Confessario, non poterit eligere aliam, sustinendam quando videbitur.

Obiicies. Liberum est cuique, votum in rem euidenter meliorem mutare, ergo & pœnitentiam.

Neganda est Consequentia, disparitatis hæc est causa, quod votum à vouente proueniat, non autem à pœnitente pœnitentia, sed à Confessario, quare nulli mirabile videri debet, si cum aliquis, se per votum astrinxit, hoc commutare possit in melius, cum hic abundè Deo satisfaciat, cui, de ea commutatione, iusta nulla conquerendi causa esse potest, vtpote qua debitum exoluatur ei copiosius, quam per rem primo promissam. At pœnitentiæ eadem non est causa, quæ voti, illam enim non sibi ipsi pœnitens, sed Confessarius, vti superior, legitima ad eam rem authoritate præditus imposuit, qualem nullam habet pœnitens in seipsum.

Enuntiatio 2. *Ex iusta causa, minui potest à Confessario, iniuncta pœnitenti suo pœnitētia.* Nau. Ench. cap. 26. num. 21. Ludouic. de Beia, tom. 1. Respons. casu 11. Ita sentiendi, his authoribus ratio multiplex.

Prima quòd ea potestate præditum esse Confessarium deceat, quæ ad tranquillitatem mentium,

salutemque,

salutemque, est necessaria, talis est facultas minuendæ pœnitentiæ. Enimuerò, cùm plerumque tempora incidant, quibus eam exequi pœnitenti non sit facile, ne culpâ sua redigatur in eas angustias, vbi angi, aut mœrere, aut peccare, ei sit necesse, quis non videt æquitatis esse, hanc Christi Domini voluntate potestatem inesse Confessarius, vt rogati, id beneficium pœnitenti annuant?

Secunda, quòd sit maius pœnitentiam integram tollere, quàm partem: at primum, ex causa iusta Confessario est licitum, ergo & vltimum.

Tertia, quòd Iudex reo, hoc quoque Sacerdos, pœnitenti concedere suo potest, quandiu eius causa adhuc pendet, cùm hic, Dei Legatum agat, ac Iudicem, at ab isto pœnam leniri posse, supplicia minui, quæ tam lege regiu, quàm sua sententia reo perferenda erant, nemo rerum forensium vtcunque gnarus, non intelligit, inconsulti sunt ergo, diuinique iuris inscij, qui facultatem Confessario adimunt, pœnæ minuendæ, cuius fuit auctor.

Quarta, vt ligare Sacerdos potest, ita & soluere: at laxare partem aliquam pœnitentiæ, est eam imperfectè dissoluere, negari id ergo Sacerdoti non potest, sine errore.

Dixi, ex causa, quia cùm deest, videtur id non posse sine scelere. Ratio est, quòd à lege aliena eximere aliquem, & cum eo dispensare, sine causa, eaque rationabili, sit malum: at pœnitentiam pro delicto imponere, est priuato homini legem dicere, ergo eius mutatio, causam habere iustam debet, ac rationabilem, pro fundamento: talis futura est, si pœnitens bona fide, putet se eam implere non posse, aut non sine difficultate. Necessitas ergo, aut notabilis vtilitas, vel difficultas pœnitentis, in præstanda pœnitentia, causæ sunt iustæ, commutandæ pœnitentiæ ei iniunctæ. Sotus in 4. dist. 20. q. 2. art 3.

Enuntiatio 3. *Pœnitentiam tam qui iniunxit, quàm qui eius est Superior, ex iusta causa, mutare potest in aliam.* Primò, quia in præceptis suis dispensare quilibet potest, aut ea mutare, ac tollere: at quod pœnitenti sit hæc pœna, aut illa ferenda, voluntatis est humanæ, cùm diuersam Sacerdos imperare potuisset, nam quanquam non sit ei liberum, pœnitentem suum à Sacramento sine pœnitentia dimittere, cùm satisfactio pars sit eius integrans, quam demere, est illius maiestati, ac reuerentiæ iniuriam facere, tamen imperandæ tantæ, nulla erat necessitas, sicut necesse implendæ in pœnitente, cùm eius rei sit illi potestas à Confessario.

Secundò, si ex iusta causa non licet commutare pœnitentiam, id accidere necesse est, ex harum rerum aliqua, aut omnibus, nempe, quia pœnitens fidem de ea præstanda datam falleret, aut quod Sacerdos concessæ sibi facultatis terminos exiret, non primum, quia pœnitens, interpretatione communi iuris, potestatem sibi relictam esse voluit, petendæ alterius pœnitentiæ, si accideret, vires sibi pares non esse illi faciendæ, quæ est imperata. Nec secundum, quia decuit talem potestatem Confessario à Christo concedi, in commodum pœnitentis, & Ecclesiæ.

Enuntiatio 4. *Non modò qui imposuit pœnitentiam, aut eius Superior, eam mutare possunt, sed & alius quilibet ex approbatis.* Est contra Nugnum in 3. p. tom. 2. q. 13. dub. 4. Ledesma in sum. tom. 1. tract. de pœnit. ca. 23. concl. 8. dub. 2.

Pro nobis autem faciunt Beia tom. 1. Respons. casu 15. Salu. verb. Confessio 6. num. 4. Coninch. disp. 10. dub. 12. num. 100.

A Primò, quia etsi par in parem auctoritatem non habeat, in causa iam iudicata, & ita Confessarius distinctus ab eo, qui pœnitenti pœnitentiam imposuit, efficere non possit, ne absolutio valeat: potest tamen de causa recens exorta cognoscere, at quòd pœnitens, imperata Confessarij prioris, facere non possit, nec ob eam rem, illa adhuc impleuerit, causa est de nouo orta, ergo eiusmodi, de qua Confessario arbitrari sit licitum, ergo & quam, si res exigit, immutare valeat.

Secundò, quilibet censendus est, tacitum ad id consensum Confessarij prioris habere, nam cùm hoc iste, negare nequeat, vtpote ad bonum pœnitentis necessarium, credi sanè debet, id eum tacitè concedere cuilibet.

B Confirmatur hoc ipso, quòd pœnitens subdit se absoluendum Confessario, sanè causam ei omnem, suorum peccatorum iudicandam committit, & ideo statim ac confitetur, se pœnitentiam non implesse, facit eum huius rei iudicem, ergo pœnitentiam ei poterit imponere, Ergo & mutare antiquam.

Obiicies. Par in parem potestatem non habet, vt dicitur lege, ille à quo, digest. ad Senatusconf. Trebonianum, & in can. placuit, de pœnit. dist. 6. haberet autem secundus Confessarius in primum, si pœnitentiam mutare posset, ab isto impositam: Neganda est minor, nam Confessarius secundus nihil habet quod agat, cum priore Confessario, sed tantùm cum pœnitente, ad cuius bonum pertinet quod pœnitentiæ prioris loco, alia iniungatur.

Obiicies secundò. Ad infirmandam sententiam vnius iudicis, superior eius adiri debet, & consuli. per viam appellationis, quia æqualis, id facere non potest ex cap. dilectus 2. de rescriptis & capite debitus honor, de appellationibus: sed mutare pœnitentiam, est reuocare sententiam prioris Confessarij. Minor est neganda, quia Confessarius mutando pœnitentiam, sententiam suam tantùm profert, non mutat alienam, cùm iudicium non instituat, ad derogandum priori Confessario, sed ad consulendum pœnitenti, in cuius fauorem, iteratio iudicij conceditur, neque id fit per modum appellationis, sed iudicij noui, quod est præcedenti æquale, quorum iudiciorum neutrum aduersatur alteri, sed illud in sua integritate relinquit.

QVÆSTIO XVI.

An iterari peccatorum confessio debeat, vt pro iis imposita satisfactio, commutari possit.

NEgatiuam tenent Nauarr. in Ench. cap. 26. num. 22. Toletus lib. 3 c. 11. num. 5. Victoria de Sacramentis, num. 211. Ludou. de Beia, to. 1. casuum, casu. 15. Raphaël de Cæsare, in Consolatione animæ, dialogo 26. Sà verbo satisfactio, num. 5. Viuald. de satisfact. num. 30. Ioann. Valerus, in differentiis fori vtriusque, verb. Iurisdictio, differ. 1.

Affirmant Suarez, tomo 4. disp. 38. sect. 10. n. 8. Sotus in 4. distinct. 10. q. 2. art. 3 Reginal. cap. 8. num. 93. Fagundez tract. 2. lib. 9. cap. 4. num. 15. Ægid. disp. 10. dub. 12. Pesantius in addit. ad 3. partem, q. 18. de satisfactione, disp. 2. concl. 3. Ægid. disp. 10 dub. 12. Pro resolutione sit

Prima Enuntiatio. *Probabilitate non caret, posse Sacerdotem quemlibet, directa potestate, rationabili de*

causa, pœnitentias ab alio datas mutare, in aquiualentes, etiam Confessione pœnitentis non repetita, dummodo id in Sacramento fiat.

Primò, quia id potest sacerdos, qui eam imposuit, etsi peccatorum, quorum causa est imposita, non meminerit, ergo & alius, cum omnium vna ea demque sit ratio.

Confirmatur, vt Confessarius, culpa vacet in hac materia commutationum, satis est, si reo, id est pœnitenti ius dicat causa cognita, atqui ad id, non est necessaria peccatorum explicatio, sufficit pœnitentis pritio, secundum quam, ac præsentem eius dispositionem Confessarius iudicet, prout magis ei expedire videbitur.

2. Quia nihil est necesse peccata, quæ quis ritè semel est confessus, iteratò sacerdoti exponere, cum priori absolutione sint remissa.

3. Si pœnitentiæ minoendæ, aut mutandæ causa, repetenda esset confessio, in qua est inflicta, ideo maximè, quod de eius causa, sacerdoti constare debeat, at eam, quantum est ad rem accesse, intelligit in effecta suo, pœna scilicet, quam de so pœnitentem repetere prior Confessarius voluit, nec enim vero, eam iniustam, ac meritis imparem censere debet, aot cum errore præscriptam, sed à re nata, fortuito redditam impossibilem, arduam, factuque non facilem, ideoque modo mutandam.

Enunciatio secunda. *Debet tamen hac pœnitentia mutatio, fieri in Sacramento non extra.* Vasq to. 4. q. 94. art. 2. dub. 3 n. 9. Suar. to. 4. disp. 38. sect. n. 8. Ægid. disp. 10. dub. 12. Conc. 3. num. 101. huius enuociati firmamenta præcipua sunt duo.

Primum quòd in foro pœnitentiali, eadem sit potestas soluendi, ac ligandi, at ligare, id est pœnitiam indicere extra Sacramentum nemo potest, ergo nec indictam tollare, aut mutare. Deinde, est satisfactio Sacramentalis, actus iurisdictionis claiuium, in foro pœnitentiali: ergo extra confessionem non potest mutari.

Secundum mutare, abrogare, minoere pœnam, quæ reo à Confessario antiquo imperata fuit, actus est iudicis, at hanc personam, Presbyter actu non agit, extra Sacramentum, cum tunc, desit sui accusatio, id est Confessio, quæ ad iodicium exigitur, tanquam pars eius essentialis & intrinseca, est argo mutationi huic præmittenda.

Contraria sententia est Dianæ tract. 15. miscell. 1. resol. 35. Portellij in addit ad dub. regul. Verbo pœnitentia Sacramental. num. 8. Nauar. Enchirid. cap. 26. num. 22. dummodo inquit hic author inflicta fuerit, ob peccata, à quibus, qui commutat, absoluere potuisset. Eorum vnica est ratio, quod Confessarius possit de causa pœnitentis, iuxta eius dispositionem iudicare, etsi eius Confessionem non audierit.

Obijcies. Mutatio hæc, de qua loquimur, fieri debet per actum indicialem, in foro pœnitentiali, sed hic actus esse non potest, nisi explicatis culpis, ob quas imperata fuit pœnitentia, sunt hæ ergo iterum repetendæ à pœnitente, & explicandæ Confessario.

Neganda est Minor, quia sufficienter censetur Confessarius exercere iodicium, cum in Sacramanto cognoscit de pœnitente, se pœnitentiam, quam iussus est facere, à Confessario priore, non impleisse, nec posse imposterum, ei, vt est necesse satisfacere.

Quid si fuit imposita pro reseruatis?

Dico primò. *Si fuit sublata reseruatio, per Confessarium priorem, nihil esse causa cur sacerdos quilibet de approbatis, pœnitentiam pro iis impositam, mutare nequeat.* Ratio est, quod absolutio per eum data, cui reseruata suberant, ea in numerum redigit, non reseruatorum, ex quo fit, vt remitti à quolibet de approbatis valeant, si iteratò ad eius forum deferantur, ergo vt cessat eorum reseruatio, ita & pœnitentiæ.

A

Confirmatur. Si quæ pro reseruatis, pœnitenti iniuncta fuit pœnitentia, mutari nequit, hæc vna dumtaxat est causa, quod eam Confessarius, sic sui fori esse voluerit, vt in eam, ius omne cæteris ademerit, sibique soli reseruauerit. At hoc hactenus nusquam visum est, aut auditum, etsi tentare Confessarius aut aggredi animum induceret, vt indignus officio, quod obit in Ecclesia, explodendus esset, nec à pœnitente audiendus.

B

Dico secundò. *Quorum peccatorum reseruatio, non est superioris authoritate, aut alterius, qui potest, adempta, præscripta pro iis pœnitentia, à priore Confessario, commutari non potest à secundo.* Ratio est, quod mutatio pœnitentiæ stare nequit peccatis adhuc manentibus, nec remissis, at his tamdiu innexus peccator inhæret, quamdiu ad ea soluenda superioris benefica manus, aut alterius qui potest, non accedit.

Huic quæstioni affinis est & altera, an ita sit necesse, pœnitentem ad confessionis tribunal se sistere, pœnitentiæ eius commutandæ causa, vt facta extra illud mutatio, sit irrita.

C

Responsio expedita est, succincta & facilis, vel enim, idem sacerdos, quo primò est visus pœnitens, ad reconciliationem sui cum Deo, adhibetur ad hoc iudicium, vel alius, si secundum rata non erit hæc mutatio, alibi facta quam in Sacramento, tatio est, quod tam solutio, quam ligatio, actus sunt clauium, qui necessario requirunt Sacramentum.

Scio secus quàm nos sentire Victorellum in notis ad Emanuel Sa, verbo satisfactio, num. 5. Valent. to. 4. disp. 7. q. 14. puncto 4. sed pace eorum sit dictum, non est eorum opinio, de illarum numero, quæ veri, aut probabilis speciem vllam habent, sequanda ergo nostra, nisi fortè, ab eo ipso qui imposuit pœnitentiam hæc mutanda foret, id est, quæ paucis post diebus, quam esset præscripta, vt tridui, au e quatridui, nam tunc extra Sacrameotum, ab ea eximi pœnitens posset. Henriq. lib. de pœnit. cap. 21. parag. finali, Valerus verbo iudex differentia 23. nom. 5. Diana tract. 15. miscellan. 1. resolut. 53. Assertionis hæc est causa, quod tantilla temporis intercapedine, iudicium prius non censeatur interruptum moraliter, sed vnum, idemque perseuerare, in opinione hominum.

D

QVÆSTIO XVII.

An satisfaciat pœnitentiæ, qui eam implet in re, quæ iam præcepta erat.

E

Exemplum esse potest in eo, cui cùm sit imperatom ieiunium in pœnam suorum scelerum, vnum de præscriptis ab Ecclesia, quatuor præcipuis anni temporibus sibi deligit, quo sacerdotis imperio, officioque satisfaciat, & de hoc homine quæritur, an verè præceptum impleat.

Respondent Grafius lib. 1. decision. cap. 31. nu. 21. Nauar. cap. 24. non implere, cuius sententiæ, quæ vera est, ac tenenda, hoc vnum est, sed stabile, firmumque præsidium. Quod tale ieiunium, ei non

sit à Confessario præscriptum, sed aliud sit, pro argumento. Primò, quòd hic pœnitenti suo liberum esse noluerit hoc ieiunium, sed ad illud eum speciali lege astrictum esse voluerit. Secundò, quòd communiter, nisi aliud Confessarij significent, pœnitentias, quas inferunt, impleri velint per opera aliunde ex præcepto non debita.

QVÆSTIO XVIII.

An pœnitentia possit pœnitenti imponi, quæ relinquatur facienda eius arbitrio.

POsse scripserunt hi graues authores, Suar. tom. 4. disp. 38. Fagundez præc. 2. lib, 9. cap. 3. nu. 11. Villalob. tom. 1. tract. 9. diffic. 77. num. x. Filliuc. tom. 1. tract. 8. c. 2. num. 37.

In contrariam sententiam deducti sunt Turrianus de pœnit. disp. 35. dub. 2. Petrus de Fay de pœnit. in addit. ad 3. part. q. 15. art. 1. disp. 4. quæ sententia, apud me plus valet, argumentorum pondere, & auctoritate Ecclesiæ, quàm prior.

Est quidem in hoc Ecclesiæ auctoritas commendabilis, quod nusquam legatur in arbitrio pœnitentium posuisse, qua pœna, Deo dependerent, quòd eum offendendo, erant meriti.

Secundò, est de ratione pœnitentiæ, quæ Sacramentalis dicitur, vt liget, quia eius iniunctio, iudicialis est actio, obsequendi necessitatem in eo inferens, cui imperatur: at quæ alienæ voluntati exequenda committitur, non est necessaria, cùm sit in potestate eius cui præscribitur, illam obire, vel omittere, non est ergo censenda astringere, ac ligare pœnitentem.

Tertiò, differt sententia à concilio, quòd illa vim coactiuam habeat, est enim, vt Theologi affirmant, legis applicatio ad singulare factum, à qua vt abire sine peccato non licet, ita nec à sententia: Consilium autem coactionem non inferat, cùm qui consilium dat, eius qui consilium petit, causa det, quare faciliùs à mandato, quàm à consilio recedi solet, vt Iurisperiti aiunt, sed pœnitentiæ iniunctio, instar est sententiæ, quæ ipsa iusta est, nec fallax, ergo facienda, ergo pœnitentis arbitrio minimè committenda, quod fuit probandum.

QVÆSTIO XIX.

An moribundis imponi pœnitentia debeat & quæ.

DIco 1. *Morientibus pœnitentiam negandam non esse, sed eorum desiderijs annuendam, qui obitus tempore, hoc animæ suæ remedio cupiunt subueniri*, primò, quia *salutem homini adimit, quisquis mortis tempore speratam pœnitentiam denegat*. Cœlestin. in epist. 2. ad Episcop. Galliæ. Secundò, si tunc est neganda, sane idcirco, quòd Christus ad vota periclitantis, eo tempore reclusas aures habeat, vel quia, ob mortis propinquitatem, ac viciniam, non libera eiusmodi pœnitentia videatur, sed coacta. Non primum, quia Deus ad subueniendũ paratissimus, inuitat ad pœnitentiam & promittit *In quacunque die conuersus fuerit peccator, peccata eius non imputabuntur ei*. Nec secundum, *quia vera confessio in vltimo tempore esse potest*, 26. q. 6. can. 12. *vera que ad Deum conuersio in vltimis positorum, mente potius est æstimanda, quàm tempore, Propheta hoc taliter asserente, Cùm conuersus ingemueris, tunc saluus eris.* Cœlestinus in epist. x. ad Episcop Gall. non est ergo vllo tempore, deneganda pœnitentia postulanti, 26. q. 6. can. 13.

Dico 2. *Si vis morbi est eiusmodi, si tam vehemens, acuta, ac grauis, vt infirmum, cuius vita est in desperatis, non sit passura, eum tunc sine probabili periculo, aut valetudinis incommodo, præstitutam sibi pœnitentiam implere: definienda erat alia, quam obeat, vbi conualuerit*, habetur apud Authorem, de visitatione infirm. lib. 2. sub finem, & Theodorum Cantuariens. in suo Pœnitentiali, his verbis. *Ab infirmis in mortis articulo positis, per Presbyteros, pura est inquirenda confessio peccatorum, non tamen illis imponenda quantitas pœnitentiæ, sed innotescenda, & cum amicorum orationibus, & eleemosynarum studiis pondus pœnitentiæ subleuandum: Et si diuinitùs ab eo periculo ereptus conualuerit, pœnitentiæ modum, sibi à Sacerdote impositum, diligenter obseruet.* Gratian. 26. q. 7. can. 1.

Dico 3. *Si salus est desperata, nec spes est vlla recuperandæ valetudinis, sufficiet imperare ægro, pœnitentiæ nomine, Iesu nomen, aut motum aliquem animæ, aut oblationem ipsius infirmitatis, ac mortis, in satisfactionem vitæ præteritæ.* Ratio est, quòd ad fugam culpæ, sufficiat aliquid pœnitenti præcipere, *quod tempora pœnitudinis, habita moderatione, constituenda sint, Episcopi iudicio, prout conuersorum animos perspexerit esse deuotos, pariter etiam habens ætatis senilis intuitum, & periculorum quorumcunque, aut ægritudinis respiciens necessitatem.* Leo Papa ep. 56. ad Nicætam, cap. 6. ergò si è redactus erit pœnitens vi morbi, vt ab eo sperari non possit, magna operum, aut precum quantitas, quibus Deo, partem pœnæ, peccatis suis commeritæ exoluat, Sacerdos explebit officium, si quicquam tale, quale proximè notauimus, ei in pœnitentiam præstituat: iuuerit etiam tùm quod adnotauit Fagundez præcep. 2. lib. 9. cap. 5. num. 11. si impotenti aliquid facere, imponat pro pœnitentia, quidquid tali hebdomada, aut mense, boni fecerit.

QVÆSTIO XX.

An pœnitentia cum pœna quam ex opere operato remittit, gratiam quoque producat.

DIco 1. *Pœnam aliquam ex opere operato pœnitenti remitti per pœnitentiam, quæ ei fuit à Confessario imposita.* Colligitur ex Conc. Florent. in decreto Eugen. Trident. sess. 14. cap. 3. Ratio est, quòd ex Christi institutione virtute clauium, satisfactio eleuatur tanquam pars Sacramenti integralis, ad destructionem integram, aut imperfectam peccari, quoad pœnam ei debitam, & quæ eo deleto per gratiam superest luenda in Purgatorio.

Dico 2. *Plus pœnæ per satisfactionem sacramentalem remitti, quàm qualibet alia non sacramentali, priori in mensura, tempore, ac numero precum ac ieiuniorum æquali, quam sponte ac propria voluntate pœnitens suscepit.* Ratio est, quòd sacramentalis vim suam trahat, non ab obiecto tantùm, quod commune habet, idemque cum ea, quæ à pœnitente sponte suscipitur, sed virtute clauium, Christique Domini institutione, ac merito, cuius est opus. Ita Paludanus in 4. distin. 20. q. 2. Beia parte 3. casuum,

casu 3. Candidus de Confess. disquisit. 24. art. 30. dub. 3. Nugnus to. 2. in 3. part. q. 23. art. 5. diff. 1. parag., tota ergo difficultas.

Dico tertiò. *Iustos, cum satisfaciunt sacerdotis imperio, exequendo quæ sibi sunt pœnitentiæ nomine iniuncta, de condigno satisfacere, pro pœna luenda in purgatorio.* Ita D. Thom. in 4. dist. 15. q. 1. art. 2. Durand. in Cand. disq. 24. q. 1. Molina disp. 715.

Ratio est, quod supposita Dei promissione, & acceptatione, opus bonum, quod viator in statu merendi, ac satisfaciendi existens, exhibet, est aliquo modo æquiualens pœnæ, in altera vita soluendæ, Laym. tract. 6. cap. 15. de Sacram. pœnitent. num. 3.

2. Est satisfactio authore D. Thoma in 4. dist. 15. q. 1. art. 5. *Reparatio inæqualitatis, existentis in actionibus, & passionibus*, at hæc operibus iustorum tollitur, quæ hi Deo offerunt pro pœnitentia sibi iniuncta.

Minor probatur. Tantum Deo, ad condonationem pœnæ iusti exhibent, quantum exigitur, vt hæc illis concedatur, nam eorum opera, quæ ideo sunt Sacramentalia, quia pars sunt Sacramenti, & à Confessario præcepta, infinitatem quandam extrinsecam habent, vt à Deo sunt ac pendent, ergo per ea, vt sic tollitur infinitas quæ pœnæ inesse deberet qua parte Deum, læsum respicit, & cui satisfieri oportet, ergo si aliunde pœnitentia reliqua habeat, æquiualēs Deo à pœnitente offerri poterit pro satisfactione. Hæc tamen non est de rigore iustitiæ, quia non est de bonis propriis, sed receptis à creditore offenso, nempe Deo, cuius est quidquid sumus, quidquid possumus, fac enim, mortalibus eius dona subtrahi, quid merentur? negari gratiam, quid illis fiet?

Dico quartò. *Pœnitentem, qui in statu peccati mortalis, sacerdotis imperata facit Deo satisfacere, non de condigno, sed congruo tantum.* Nam vt decet Deum satisfactoria opera acceptare, in recompensationem pœnæ, peccatis remissis per Sacramentum Confessionis debitæ (quod est, pœnitentis opera, satisfactoria esse de congruo) ita expedit, ea vim condignam non habere, eum placandi, quia condignitas operis pendet à gratia, qua pœnitens caret, cum quæ sibi pro pœnitentia sunt iniuncta, præstat in peccato.

Dico quintò. *Per satisfactionem quæ verè est Sacramentalis, produci gratiam ex opere operato.*

Probatur. Est satisfactio, pars integralis Sacramenti pœnitentiæ, ergo eiusmodi cui ex opere operato, correspondeat gratia, gratum faciens, tanquam effectus eius proprius.

Consequentia probatur. Remitti scelera communiter nequeunt sine gratia, ex Dei institutione, sed hæc obliterat deletque satisfactio, sic enim Concil. sess. 14. cap. 3. *Sunt autem quasi materia huius Sacramenti, ipsi pœnitentis actus, nempe Contritio, Confessio, Satisfactio, qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenam & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione pœnitentiæ partes dicuntur.*

Obiicies. Vt Sacramentum absolutione completur, ita & gratia, quæ ei ex Christi Domini institutione correspondet, tùm omnis producitur, ergo nulla reliqua est futura, quæ fiat per pœnitentiam.

Ad Anteced. Respondendum est, Sacramentum absolutione quidem compleri essentialiter, cum in ea cōsummetur, sitque quoad essentialia sua integrum sine pœnitentia, eiusque præstatione à pœnitente, male tamen ex eo Antec. inferri, in hac Sacramenti parte, de qua est modo quæstio, vim ad productionem gratiæ, nullam esse: peccata enim, quæ sunt in Confessione exposita, dolorem sine quo deleri à Sacramento non possunt, connotant, vnaque propositum satisfaciendi, super quæ fertur absolutio; & ideo hi omnes tres actus, sunt Sacramenti materia, qui partialiter ad productionem gratiæ concurrunt cum forma, secundùm Trident. sess. 14. can. 4.

At enim (inquies) effectus in actu, requirit causam in actu, sed remissio peccati, gratiæque productio, effectus est in actu, ergo eius causa debet esse in actu, at nondum est satisfactio cum vterque producitur, ergo, &c.

Confirmatur. Quod nihil est, non potest esse causa alicuius rei, sed satisfactio non est, cum profertur absolutio, quo momento maximè temporis fit gratiæ productio.

Respondendum. Satisfactionem concurrere ad gratiam tam in proposito eius exequendæ, quam ipsamet eius exequutione, licet diuersimodè, nam priori modo concurrit tātum dispositiuè, & ex opere operantis. 2. ex opere operato & efficienter, in eorum sententia qui volunt Sacramenta suum effectum producere in eo genere causæ. Atque hæc mens fuit Ludouici de Beia respons. parte 3. casu 2. vbi loquitur, his verbis. *Hinc est quod satisfactio, non solùm confert gratiam prout est in proposito, sed etiam auget eam in exercitatione, quatenus vi clauium iniuncta à Confessario, peculiarem quendā modū habet ex opere operato augēdi gratiam, tanquā pars Sacramēti,* vt idē Sotus fatetur in 4. dist. 17. q. 1. art. 2. ad 3. parag. at forsan quis. Idē censuisse videtur Candidus, nam disquisit. 24 art. 31. dub. 16. Assert. 30, loquens de eo qui amissa gratia, proindeque infectus culpa lethifera satisfacit, hūc ita satisfaciēdo alterius peccati conscium, reumque fore negat, quam venialis. *Quia gratia* (inquit) *quæ confertur in satisfactione, est minima, & quæ non respondet principaliter Sacramento*, eo quòd omnis fuit ante producta, per absolutionem, nec alia per satisfactionem producitur, quam pars eius quædam, per quam prior illa, quæ Sacramenti est propria, incrementum capit.

QVÆSTIO XXI.

An pœnitentia facta in mortali, iterari debeat.

Dico primò. *Præcepto Confessarij satisfieri, per pœnitentiam, quæ est impleta in statu peccati, & proinde ad eam iterandam pœnitentem, nulla teneri lege.* Ratio est, quod à Confessario solius operis substantia iubeatur, & non modus, quo debet, aut potest fieri.

2. Finis præcepti non cadit sub præceptum, ergo pœnitentia obita in mortali non est repetenda.

Consequentia probatur. Finis cuius causa iubetur pœnitentia, est, vt per eam tollantur nomina contracta peccando, pœnaque in primis toleretur aliqua, per quam soluatur alia, pœnitenti post hanc vitam, in purgatorio subeunda, & proinde, cum gratia, sine qua merito nullus locus, ergo cùm id quod legislatori, Confessario, ac Principi, in sciscenda lege, aut imponendo aliquo opere, loco pœnitentiæ, propositum est tanquam finis, eorum mandato, ac lege non censeatur comprehensum,

cum sit quasi quid extrinsecum operi præcepto, ab eoque alienum, non obligabit ad sui obseruantiam.

Dico 1. *Satisfactoria opera, quæ placando numini, sunt à pœnitente, Confessarij imperio oblata, pro pœnitentia, facta in mortali, tamen ad meritum vitæ æternæ, & gloriæ, nil deesse.* Causa est, quòd eius opera, qui est alienus à gratia, Deo non sunt accepta, vt qui peccatorem, cæteraque ad eum spectantia oderit.

Dico 3. *Etsi repetenda non videatur pœnitentia, quæ quia est executioni mandata, cum mortalis culpæ conscientia, ad salutem, ac felicitatem non prodest, per eam tamen non remittitur pœna peccatis debita, ac soluenda in Purgatorio.*

Primò, quia per opera nostra, nulla fit pœnæ, aut culpæ remissio, nisi in virtute passionis Christi: at hæc existenti in peccato mortali, non applicatur, vtpote membro mortuo, quod etsi per fidem, Christo capiti, sit vnitum, non illi tamen communicantur capitis vitalis influentiæ.

Secundò non facit ad prometendam relaxationem supplicij commeriti, satisfactio, nisi vt oblata Deo Patri per Filium, à quo vim habet, & eius intuitu à Patre acceptatur, secundùm Trid. sess. 14. cap. 8. Iam quæro, an veri speciem vllam habeat, à Christo, puritatis amantissimo, Deo Patri oblatum iri opera, quæ fœditate sua, ac turpitudine, nauseã certo sunt illi allatura? Quòd si ea tam Deus Pater, quàm Filius respuunt, vt sibi ingrata ac exosa, per ea profectò non tolletur, aut minuetur pœna, quam peccatori infligi æquitas postulat, hîc aut in Purgatorio. Huius sententiæ author D. Thomas, in 4. dist. 15. q. 1. art. 3. Approbator, & comes D. Bonau. dist. 23, q. 2. Ad eandem accedunt Adrian. in materia de satisfact. §. ex his dico. Sylu. verb. satisfactio, q. 2. Beia 3. parte Respons. cas. 2.

Contrariam arripuit Scotus, in 4. dist. 15. eiusdem sententiæ comprobator est Nauar. in can. qui vult, de pœnit. dist. 6. num. 46. sed nullo solido firmamento nixi ambo in eam mentem venisse videntur, propterea non sunt sequendi.

QVÆSTIO XXII.

An vnus alterius loco satisfacere valeat.

DIco 1. *Posse aliquem pro alio satisfacere, modò sit vterque in gratia.*

Probatur. Est Ecclesia instar corporis mystici, cuius fideles sunt membra, Christus caput, sed membra prodesse ipsa sibi possunt mutuò, ergo & pro sese inuicem satisfacere.

Secundò, Deus satisfactionẽ ex caritate profectã, consentaneè eius naturæ, ac conditioni acceptat: at hęc, vt mutuæ amicitiæ communicationem exigit, ita & officiorum, ergo se his mutuò demereri fideles poterunt, ergo & pro se mutuò Deo satisfacere.

Confirmatur. Quisque suæ satisfactionis, quemadmodum & operum quæ facit, dominus est, nihil ergo est rationis, quam ob rem eam à se abdicare, & in alium transferre non possit.

Dixi (si vterque sit in gratia) quia licet iustorum opera impijs, de congruo prodesse possint ad impetrationem gratiæ actualis, qua disponuntur ad habitualem, non tamen ad absolutam pœnæ temporalis remissionem, quandiu manent impij, quia cùm reatus, id est, pœnæ, hîc aut in alia vita subeundę obligatio, culpæ sit annexa, eius solutio, ad perfectam illius culpæ condonationem, & ad reconciliandam integrè amicitiam cum Deo pertinet, quod non fit sine gratia.

Dico 2. *Satisfactionem iusti vnius pro altero, qui similiter sit iustus, esse de condigno.*

Ratio est, quòd per eam, principi Deo oblatam, vt quę sunt ei ab altero debita, soluantur, tolli possit omnis inæqualitas quæ inter illum intercedebat, & alium, cuius causâ satisfit, nam supposita acceptatione Dei, eiusque remissione, actio mea, tanti valere potest, quanti aliqua, quæ ab eo, cuius nomine satisfacio, Deo offeretur in eum finem: at nemo negat hunc Deo plenè, integrè, & de condigno satisfacere pro tota pœna peccati, aut eius parte, nec hæc ergo, operi meo potestas est deneganda.

Dico 3. *Pœnitentiam quæ à Confessario iniungitur, & est sacramentalis, communiter non posse adimpleri per alium.*

Primò, quia obligatio personalis, per ipsum est implenda, cui imponitur.

Secundò, quia Sacramentorum omnium actiones, sunt personales: nec enim quis baptizari, aut confiteri potest pro alio.

Tertiò, quia pœnitenti est pręcepta pœnitentia, non alteri, quo in præcepto dispensare ipse pœnitens non potest.

Quartò, satisfactio non tantùm in pœnam, & vindictam peccatorum imponitur, verùm etiam & in remedium, quo se fine, priuare nemo potest consultò, ac prudenter.

Hanc sententiam tuentur Vasq. Martin. Ledes. Turrian. de pœnit. dub. 35. num. 3.

Pro opposita, est Fagund. præcep. 2. lib. 9. cap. 4 num. 12. & 13. Filliucius citatus ab Antonino Diana, tract. 4. de Sacram. resolut. 82. aiunt enim hi Authores, pœnitentiam à Confessario pœnitenti præscriptam, per alium impleri posse, *si Confessarius consentiat, ex iusta causa, & tunc suum effectum sortiri in eo pro quo impletur ex opere operato, quia inquiunt, semper hoc modo intelligitur actus personalis pœnitentis positus, quatenus ad illius preces, & petitionem fit, & vt sic potest esse suo modo pars Sacramenti suscepti, debet tamen id fieri à principio, & in actu confessionis.* Hæc Diana.

Sed nostra opinio vt tutior, ita quoque est in praxi præ alia sequenda, quid enim æquius, quàm vt qui peccauit, imprudentiæ suæ pœnas, Deo læso dependat si potest. Quòd si præ teneritudine corporis, imbecillitate animi, vi ac acerbitate morbi, hoc erga se caritatis officium pręstare, ei non sit integrum, tunc Confessario omnis erit honesta ratio, permittendi pœnitenti, aduocare in subsidium officij, in exequenda pœnitentia socium. Guido de monte Rocherij, in manipulo Curatorum, tract. de pœnitent cap. vlt.

Dico vltimò, *posse pœnitentem, aliena ope ra vti in præstatione pœnitentiæ sibi iniunctæ, quando est hæc in operibus, quæ cum eadem bonitate, fieri possunt per alium, vt est traditio eleemosynæ.*

Ratio est, quòd sic satisfiet intentioni Confessarij: Quid enim hic spectat hoc præcepto? nempe alienę inopiæ opem ferre, erogatione pecuniæ in pauperes, reum punire, Deo satisfacere, pœnam repetere de pœnitente commeritam, ob culpas in confessione expositas. At id abundè efficit, quisquis alieno ad id ministerio vtitur, sic enim Regibus, sic Episcopis est in more, bene mereri de paupere, sic Confessario eleemosynas imperanti obse-

qui, ſic in redimendis peccatis, ſacerdotis opera vti, cui ideo nomen eſt eleemoſynarij, ſic eius manu, fideque, pecuniam præceptam à Confeſſario diuidere pauperibus.

QVÆSTIO XXIII.

An peccati reus ſit cenſendus, qui pœnitentiam differt.

DIco primò. *Id non videri.* Primo, quia eius in craſtinum reiiciendæ aut alium diem, iuſtæ eſſe poſſunt cauſæ. Secundò, quia de ea facienda illico, nullum eſt præceptum, humanum aut diuinum

Poteſt tamē, in periculo eam ex obliuione omittendi, aut negligentia faciendi, peccatum interuenire veniale, quæ eſt opinio Thomæ à Ieſu in Tribunali conſc. tract. 3. cap. 2. dub. 9. eaque vera.

Sanè exiſtimant Fernandez in inſtruct. Confeſſ. parte 1. documento 7. paragr. 2. num. 2. Diana 2. par. tract. 15. Miſcellaneo 1. reſolut. 53. paragr. ſed hæc dicta ſufficiant, eam ſine culpa mortali per annum differri poſſe, quod non probant Bonac. tr. 1. diſp. 5. ſect. 3 punct. 4. Sairus de Sacr. pœniten., cap. 38. Candid. diſq. 24. art. 30. dub. 9. aſſert. 11. nam eam illico, ac eſt iniuncta, implendam aiunt, ſub mortali, ſi ſit grauis, & eius differendæ cauſa iuſta nulla ſuppetat, & tempus ad quod reiicitur, ſit notabile.

Quid ſi Confeſſarius diem præſtituat, quo eam fieri oporteat? quid ſi opus aliquod, aut quid ſimile, vt ieiunium, verbi cauſa, in honorem ſancti, cuius feſtus dies inſtat, à pœnitente in ſatisfactionem exigat?

Dico ſecundò. *Si tùm ob morbum, aut iuſtum aliquod impedimentum, Confeſſarij mandatum, facere pœnitens non poßit, non tenetur, dare operam, vt alio ei die pareat.*

Ratio eſt, quod abſtinentia, quod preces, quæ ſunt in honorem ſancti, pœnitenti imperatæ, videantur ex intentione Cōfeſſarij ſic adhærere diei, in quem incidit ſancti memoria, vt eo elapſo, de iis ſuſcipiendis, nulla reliqua ſit obligatio. Secus ſentiendum, quando res abſolutè præcipitur, nec dies notatur, aut hora, qua fieri debeat, aut ſi indicatur, indicatur ſine reſpectu ad celebritatem ſancti, vt accidit, cum à pœnitente Confeſſarius exigit, vt cuiuſque hebdomadæ diebus Mercurij, aut Lunæ, oret certas preces, aut ieiunet, nam tunc, ſi non paret, ſi vtrumque, aut alterum, ex obliuione, aut negligentia non facit, ex quorundam ſententia negligentiam ſuam emendare, ac certum eiuſdem hebdomadæ diem eligere debet, in quo, omiſſa reparet. Ita ex Nau. & Sylu. docent Fagundez præced. 2. lib. 9. cap. 4. num. 5. Diana parte 3. tract. 4. reſolut. 92.

Ratio eſt, quia præceptum Confeſſarij directè cadit in ſubſtantiam operis, in tempus autem tanquam in circunſtantiam accidentalem. Ita Caiet. verbo ſatisfactio, parag. 1. Suar. tom. 4. in 3. part. diſp. 38. num. 6. ſect 7.

Deinde quis non videt, preces, & ieiunia, pœnitenti non præſcribi die Lunæ, aut Mercurij, ad celebritatem eius diei maiorem? ſicut vſu venire ſolet, cum præcipiuntur ab Eccleſia, in feſtorum vigilia. Quorſum ergo, & quamobrem, ea pœnitenti imperare, Confeſſario placitum? nempe, vt Deum placatum habeat, ei pro pœnis, ſatisfaciat, quas peccando in caput ſuum acceſſit, ac demum, offendere dediſcat, nec in eaſdem culpas recurrat, in quibus ætatem contriuit, at hæ cauſæ, transacto præſcripto tempore, adhuc perſeuerant, ergo in pœnitente eadem remanet obligatio, quæ ante, quare niſi ſuppleuerit aliquo die eiuſdem ſeptimanæ, quod non ſine culpa aliqua ſua prætermiſit facere, non vacabit omni crimine. Nauar. in manu. cap. 12. num. 52.

QVÆSTIO XXIV.

An qui oblitus eſt pœnitentiæ ſibi iniunctæ, teneatur iterum confiteri, vt ſatisfaciat præcepto Confeſſarij.

DIco primò. *Pœnitenti iteratò confitendum eſſe, quando ſciens & volens ad alia animum deflexit, ne audiret quæ ſibi à Confeſſario, iubebantur Dei nomine.*

Probatur, eſt ea pœnitenti Confeſſio iteranda, quæ non fuit integra, dimidiata enim eſt nulla, eo quòd integritas ſit de eius ſubſtantia, ſed qui ſponte, & cùm culpa aliqua ſua, ſacerdoti pœnitentiam præſcribenti, aures non attulit, peccauit, qua de culpa, ante datam abſolutionem, reum ſe non conſtituit, eam explicando Confeſſario, non fuit ergo eius Confeſſio integra.

Dices, in eo quidem à pœnitente peccatum eſſe, ſed venialiter tantum, eo verò peccati genere, conſtat Confeſſioni iniuriam non fieri, nec proinde eam oportere repeti.

Antecedens eſt falſum. Quia cùm pœnitens Confeſſarij iuſſa exequi ſub graui culpa debeat, vtpote iudicis, qui poteſtate ſibi ad id cōmiſſa cœlitus, eum ligare poſſit, id eſt ad ea facienda ſub peccato cogere, huic eſt, in id incumbendum ſedulo, vt quæ ſibi à Confeſſario, in cauſa animæ præſcribentur, intelligat, cum fieri nequeant, ſi ignorentur, ſitque eorum omiſſio implicite volita, in negligentia ea audiendi, ac diſcendi, eaque voluntaria, & huius opinionis approbator eſt de Beia reſponſ. par. 3. caſu 2. dub. 2.

Dico ſecundò. *Non videri mihi iuſtam vllam eſſe cauſam aſtringendi pœnitentis ad iterationem Sacramenti, quando ex negligentia, contemptu, aut obliuione culpabili, non ſatisfecit iniunctæ ſibi pœnitentiæ.*

Ita ſentiendi mihi, author Caiet. in ſumma verbo Confeſſio iteranda, paragr. ex ſatisfactionis, cui ſe, in ea opinione tuenda, comites præbuere Soto in 4. diſt. 20. q. 2. art. 2. Beia loco proximè citato.

Et probatur. Non eſt iteranda Confeſſio, niſi quæ irrita fuit, inanis, ac nulla, cum authore D. Thoma quodl. 1. art. 12. & in 4. diſt. 16. q. 3. art. 3. quæſtiunc. 5. ad 4. nulla lege quis, ad ea peccata confitenda poſſit adigi, quæ integre, & vt erat neceſſe, ſacerdotis arbitrio diiudicanda, in ſacro conſcientiæ tribunali tradidit.

At in hoc genere ſibi, & officio ſuo pœnitens non defuit, vtpote qui nudum & perſpicuum ſacerdoti animum ad Confeſſionem attulit, cælata re nulla, quam eum ſcire oporteret, ab eo ergo Confeſſionē eorundē peccatorū fieri nihil eſt neceſſe.

Dico tertiò. *Satis eſſe pœnitenti, vt ſe noua culpa non inquinet, ſi contractam, omiſſione iniunctæ pœnitentiæ, ex negligentia, aut obliuione culpabili, exponat Confeſſario abſoluendam in Sacramento.*

Quia sic emaculat animum, sic se Sacerdoti volens subiicit, ad pœnitentiam recipiendam per Sacramentum, pro peccato à se admisso.

Si tamen crederet Sacerdotem esse memorem pœnitentiæ à se datæ, teneretur eum adire, si possit commodè, & ab eo resciscere quid fieri imperauerit, præsertim si est pœnitentia, imposita pro mortalibus, eaque grauis. Nugnus tom. 2. in 3. part. q. 18. art. 3. dub. 3. Coninch. disp. 10. de satisfact. dub. 9. num. 86.

QVÆSTIO XXV.

An pœnitenti identidem ad Sacramentum redeunti, noua semper pœnitentia imponi debeat.

Dico 1. *Cùm pœnitens noua aliqua peccata adfert, id est, ante non exposita Confessario, & supra. sentit, soluenda, pœnitenti præscribendum aliquid esse in pœnam.*

Ratio est, quòd Sacramentum mancum esse, ac parte vna sibi essentiali destitutum, Sacerdotis culpa, sit vitiosum ac malum.

Dico 2. *Quæ pœnitenti cùm primo est confessus, imperata est à Confessario pœnitentia, in satisfactionem culparum, hanc secundò eidem intra horam, aut breue aliquod tempus, iterùm confitenti, iniungi non posse.*

Ratio est, quòd diuersa Sacramenta, partes quoque distinctas habere debeant, alioqui diuersa non essent, nisi secundùm quid: At Sacramenta hîc non C sunt eadem, nam peccata noua sunt ad Sacerdotem allata, noua item contritio, ad eorum curationem adhibita, diuersa item absolutione sunt remissa, quæ omnia, indicant horum sacramentorum distinctas esse materias numero, formas item differentes, nec easdem absoluendi intentiones, oportet ergo satisfactionem, quæ est pars ad eorum integritatem necessaria, eandem non esse.

Probatur. Cuiusque Sacramẽti, propriæ sunt partes, ergo & satisfactio, non potest ergo vna eademque pluribus Sacramentis aptari: danda est ergo toties pœnitentia, quoties à pœnitente Sacramentum iteratur.

Secus quàm nos sentiunt Henriq. lib. 5. de pœnit. cap. 20. num. 6. Bonau. tom. de Sacram. 1. disput. 5. q. 5, sect. 3. punc. 2. num. 3. ob eam maximè causam, quòd opus præceptum, ac aliunde debitum, offerri Deo possit in satisfactionem admissorum, maximè si Confessarij mandatum accedat, virtusque clauium, ergo & satisfactio, quæ ab eodem, pœnitenti ante fuit iniuncta. Sed Consequentia est neganda, eo quòd vnumquodque Sacramentum, vt sit integrum, & perfectum, suas proprias, ac peculiares partes integrales, habere debeat.

QVÆSTIO XXVI.

An quando pœnitenti aliquod opus pro pœnitentia imponitur, intelligi debeat de aliquo, aliunde non debito.

Causa dubitandi est, quòd iniungi ea pœnitentia sæpe possint, quæ aliàs præcepto diuino, aut humano sunt debita, Coninch. disp. 10. de satisfact. A dub. 8. num. 68. Henriq. lib. 5. de pœnit. capite decimonono, numero quinto, cuius rei causa hæc reddi debet, quòd quolibet opere bono, licet debito, ius nobis nouæ gratiæ, gloriæque apud Deum acquirimus, at maius est gratiæ dona, gloriæque mereri, quàm pœnam remittí: nihil ergo est causæ, cur hoc sibi à Deo beneficium, quilibet benè operando, à Deo mereri non possit: si potest, ergo & ei præcipi à Confessario, vt tale aliquod in pœnitentiam suscipiat, agatque.

Nec refert, quod vnica solutione satisfieri pluribus creditoribus, quibus tantundem debetur, nequeat, nam cùm in debitis realibus, quorum solutio ad iustitiam com mutatiuã pertinet, spectetur æqualitas rei, ad rem, nec vna solutio, pluribus debitis possit æqualis esse, mirum B non est, si per eam summam pecuniæ, quæ vni est debita, extingui debitum aliud, par priori nequeat, quod locum non habet in debitis legalibus, ex voto, præcepto Dei, aut Ecclesiæ, vel iuramento, eo quòd hęc pendeant, vimque omnem suam ab intentione Legislatoris habeant: at hæc in vnum, & idem opus voti, v. c. & pœnitentiæ, potest tendere: vnde, quod est aliunde debitum, ac faciendum ex præcepto, potest pœnitenti iniungi in pœnitentiam à Confessario, quo præsupposito,

Dico nihilominus 1. *Opera eiusmodi, communiter imperanda non esse pro pœnitentia.*

Causa est quòd sic refrigescunt animi, sic lentescunt ad bonarum artium studia, sic aduersus Deum religio minuitur.

Secundò, quòd pœnitentiæ loco suscipitur, acre esse debet, vehemens, atque difficile, puniendisq; peccatis, acrimonia sua idoneum, sed quod cuiqi faciendum est ex officio, aut præcepto Dei, vel Ecclesiæ, id quâ parte, pro satisfactione mandatur, non est graue, fieri enim debuisset, etsi Sacerdoti, visum non fuisset, illud pœnitenti, in expiationem pœnę soluendæ in Purgatorio præscribere, ergo cùm tale opus, nouæ difficultatis, pœnæ, ac grauaminis, nihil habeat, rationem punitionis ac supplicij non induit, ergo nec satisfactionis propriè sumptæ.

Dico 2. *Cùm pœnitenti aliquid absolutè imponitur pro pœnitentia sacramentali, si aliud apertè ex mente D Confessarij non colligitur, id de opere supererogationis, aliasque indebito capi debet.* Ratio est, quòd ex communiter accidentibus, ac natura satisfactionis fit, vt pœnitentia in dubio non intelligatur iniuncta, nisi de operibus voluntariis. Nauarr. in sum. cap. 26. num. 24. nam probabile est, Confessarium pro sua prudentia, ac caritate in Deum, cultu erga eius cultu, impositione pœnitentiæ, pœnitentis promouere spiritale commodum, fit id verò longè copiosiùs, opere sponte suscepto, aut certè in satisfactionem imposito, quàm aliunde iam debito, lege Dei, aut Ecclesiæ, quia quo plura bona opera facimus, hoc est, meritum nostrum amplius, Deique cultus in nobis, cætelisque qui nos spectant, prouectior, at cùm ad præscriptum opus à Confessario, in satisfactionem scelerum, accedit & aliud, non vltrò E susceptum, sed ex pręcepto debitum, plura à nobis prodeunt opera, quàm si alterum eorum duntaxat fieret, vera est ergo Assertio.

QVÆSTIO XXVII.

An Indulgentia summi Pontificis, pœnitentia tolli possit, aut minui à sacerdote, pœnitenti iniuncta.

DIco primò. *Minui posse.* Probatur ideo necessaria est homini satisfactio, vt Deo pro culpis, per tolerantiam pœnæ, fiat aliqua compensatio, at fit hæc, licet inæqualis debito, cum id agitur, quod consequendæ indulgentiæ causa, Papa præcipit, ergo per eum minui pœna potest.

Secundò maius est momentū in Christi meritis, ac Sanctorum ad satisfaciendum, quam nostris, at Deo per nos satisfieret, si ei tantum de nostro offerremus, quantum nomine nostro, à Pontifice, de alieno tribuitur per indulgentiam, quæ nihil est aliud, quam remissio temporalis pœnæ, debitæ peccatis actualibus pœnitentis, à Prælato Ecclesiæ facta, virtute passionis Christi, ac Sanctorum, ergo vt est Papæ liberalitas maior, aut minor, in concessione indulgentiæ, ita sunt tempora pœnitentiæ, quæ à nobis fieri debuisset, futura breuiora, aut magis producta.

Dico secundò. *Qui scit se moraliter præstitisse omnia, quæ Papa ad indulgentiam plenariam consequendam exigit, hic ab implenda pœnitentia sibi iniuncta est liber*, assertionem probant argumenta quæ sequuntur.

Primum cessante fine, cessant ea quoque, quæ eius obtinendi gratia, natura peperit, aut inuenit humana industria, sed finis, cuius causa, pœnitenti pœnitentia in Sacramento præcipitur, est, vt soluat pœnam peccatis suis debitam; quæ tamen nulla amplius, post indulgentiam plenariam dependenda ei superest, ergo eius exequendæ post obtentam indulgentiam plenariam, obligatio nulla est super.

Secundum, qui tantum Dei causa pateretur, quanti sunt Christi, ac Sanctorum cruciatus, hic sanè pro culpa sua Deo plenissimè satisfaceret, cum plus Deo Patri honoris, ac gloriæ, à Christo patiente accesserit, quam ei sit dedecoris à peccante homine illatum, sed per indulgentiam plenariam, Christi, ac Sanctorum passio peræque imputatur homini ad fructum, ac si hæc eius esset, quare indulgentiarum concessio, vocatur à Lud. de Beia tom. 1. casuum casu 38 absolutio, & solutio, absolutio quidem, quod is, cui conceduntur, eximatur à pœna persoluenda, sceleribus suis debita, non ex suo, sed alieno, solutio autem, quod à Christo, pro illo offeratur, Deo Patri, quantum æquitas, ad satisfaciendum exigit, imò innumeris partibus amplius, cum quælibet Christi actio, infiniti fuerit valoris ad merendum.

Dico tertiò. *Posse proinde Papam extra Sacramentum sacramentalem satisfactionem minuere, abrogare ac tollere.*

Primò, quia nihil est necesse, indulgentias Exomologesi peccatorū cōiungere, huic enim cum illis quænam intercedit necessaria coniunctio? quasi verò ac si omnibus, confitentibus aures Pontifex accommodaret quos in partem meritorum Christi Domini per indulgentiam aduocat? id verò, quis nisi expers prudentiæ, ac consilij existimet?

Secundò, quòd hæc, aut illa, obire pœnitentiæ nomine pœnitentem oporteat, humani est iuris, cum pœnarum indictio, Confessarij relicta sit arbitrio, vt diximus antea: at quæ leges, ab hominis voluntate vim habent, si sunt Ecclesiasticæ, aut ad bonum pertinent animæ, has antiquare, ex causa iusta, ac prudenti, Pontifici Romano est licitum, cum nos, nostraque, ab eo, vti Parente, summoque Moderatore, ac Principe pendeant, ergo & mutare, aut refigere pœnitentiam, quæ priuatæ instar legis est, priuato homini dictæ.

Dices, sic Sacramentum euadet parte sui altera mutilum.

Nequaquam id vero, primo, quia communiter Papa ad consequendam indulgentiam, opus aliquod homini imperat; deinde, quia sic Christus adhiberi satisfactionem ad integritatem Sacramenti voluit, vt tamen casum hunc exemerit, quo præ cæteris, sua aduersus homines beneficentia, ipse pœnitentis vices suppleret, proque eo satisfaceret Deo Patri.

Dico quartò. *Quando indulgentia dantur absolutè, pœnitens non tantum à pœnitentiis olim à Confessario iniunctis eximitur, sed etiam ab iniungendis.* Ita D. Thomas q. 25. art. 1. additionum, Maior disp. 20. q. 2. paragr dubitatur, Sylu. verb. Indulg. q. 2. Ioan. Medina de indulg. disp. 4. cap. 13. Corduba de indulgentiis q. 7.

Ratio est quod iuris dispositio, tantum est extendenda, quantum verborum proprietas patitur, sed indulgentiarum absoluta concessio, iuxta propriam significationem verborum, atque comprehendit pœnas iniunctas, atque non iniunctas, ergo ad priores restringi hæ non debent, quis enim id iure postulet, seueriores vt simus, quam lex ipsa? vetus enim est iurisperitorum axioma, cuius meminit Glossa in canonem Consuluisti 2. q. 5. *Quæ ius indefinite statuit, ac sine restrictione, hæc coercenda, ac limitanda non esse.*

Confirmatur. Romæ anno Iubilæi, non solent pœnitentiæ à Confessariis præstitui, nisi perexiguæ Paludano teste, signum ergo est, velle Pontifices, per indulgentias à se concessas, à pœnitentiis tam iniungendis, quam iniunctis, pœnitentes posse eximi.

Quare sentio non peccare pœnitentem, si quod est iussus pro pœnitentia exequi, Iubilæi tempore, volens omittat. Ratio est, quod cessante fine, ea quoque cessare sit necesse, quæ ad eum, natura sua, aut voluntate operantis tendere solent, ac dirigi, at cùm est indulgentia, Papæ beneficentia, plenaria vt aiunt, nec ad septimanas, aut dies restricta, pœna nulla homini luenda superest, hic aut in purgatorio, cuius tamen expiandæ ac soluendæ gratia, imponitur à Confessario pœnitentia, ergo si est expiata, si soluta, vt supponitur, à pœnitente non est implenda.

Dico vltimò. *Si indulgentiæ, sunt ad certos dies reuocatæ, si ad hebdomadas, aut annos, posse pœnitentem, totidem dies, annos, aut hebdomadas, à Confessario iniunctas omittere, si probabiliter credit se non amplius coram Deo debere, quam ipsi sit iniunctum.* Ita Gabriel in supplemento dist. 45. q. 3. art. 2. E re tamen est pœnitentium, vt tradit S. Th. in addit. q. 25. art. 1. ne tunc quidem pœnitentias imperatas in Sacramento omittere. 1. Quia sæpe hi plus debent, quam eis sit remissum, aut remittendum per indulgentiam. 2. Quia noua quotidie debita dicti pœnitentes contrahunt. 3. Quia ignorant ecquid ea verè impleuerint, ac vt oportebat, quæ consequendæ indulgentiæ erant à Papa præstituta.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXVI.

An fuerit vnquam talis villa pœnitentia, & quibus peccatis imponi solita.

PRæter pœnitentiam priuatam, & aliam in vsu fuisse fidelibus magnorum criminum reis, communis est Doctorum opinio, testata Conciliis, & rationibus.

Prima harum rationum congruentia quadam nititur: nam vt qui alterum induxit in fraudem, vt culpam suam diluat, tantùm benè viuendo ei prodesse debet, quantum peccando nocuit, & quemadmodum qui mentiendo, alienæ famæ lucem infecit, hanc culpæ propriæ confessione, aut petitione veniæ, coram, ac in eorum oculis, quos audaciæ suæ in detrahendo testes habuit, detergere debet, vt sic alieno nomini inspersa à se labes, ac audientium circumfusa animis desinat, sic qui non sibi modò, sed & Ecclesiæ vniuersæ dedecori, peccando fuit, quam turpi suo facto plagam intulit, hanc publicè reparare pœnitendo debet, vt sic quos probrosis operibus subruit, hos spontaneis cruciatibus, aut aliena voluntate susceptis, erigat: ex quo manifestum est cuique, quòd pœnitere coram & publicè, non modò sit ad exemplum vtile, sed etiam interdum necesse.

Secundò, suadet ratio, vt in via morum, & salutis tot difficultatibus, ac periculis circumsessa, ea sibi quisque salutis præsidia capiat, quibus fretus vitare culpam, amplecti rerum magnarum studia valeat. Atest publica pœnitentia, de earum rerum genere, quæ voluntatem, iniecto quasi fræno coibent in officio, ac abalienant à peccato, cùm nemo sit tam sui parum amans, qui censuram non metuat, ea quibus in contemptum, odiumque venit hominum, non horreat, cuiusmodi ea esse, quæ publicè argui, publicè notari, & puniri solent ab Ecclesia, nemo, opinor, ibit inficias. Quod cùm Hispani Episcopi intelligerent, scirentque multos vbique, tam facilitate humani ingenij, ad eadem peccata reuolui, quàm Sacerdorum, ad quos pœnitentiæ causâ, aditus habebant quocumque tempore liberos, è re communi, tam Ecclesiæ, quàm priuata fidelium esse censuerunt, in Concil. Tolet. 3. circa Pelagij tempora, prohibere reconciliationem cum Deo, quàm non præcessisset publica pœnitentia: abs re non erit hîc verba apponere Concilij: sic ergo canone 11. *Quoniam comperimus, per quasdam Hispaniarum Ecclesias, non secundùm canonem, sed fœdissimè pro suis peccatis, homines agere pœnitentiam, vt quoties peccare libuerit, toties à Presbyteris se reconciliari expostulent, & ideo pro coercenda tam execrabili præsumptione, id à sancto Concilio iubetur, vt secundùm formam canonum antiquorum, detur pœnitentia, hoc est, vt priùs eum quem suspenti tet falsis, à communione suspensum faciat, inter reliquos pœnitentes ad manus impositionem crebrò recurrere.* Valet ergo Patrum istorum testimonio, pœnitentia, quæ fit coram & in oculis Ecclesiæ: ad ingenerandum animis peccati odium, eiusque fugam: ob eamque causam eam frequentare, antiquis erat in more. Est hoc Leonis I. plenum prudentiæ decretum, in epist. decretali 90. ad Rusticum Narbon. cap. 18. *Vt qui idola adorauero, aut homicidiis, vel fornicationibus contaminati sunt, ad communionem non admittantur, nisi post pœnitentiam publicam.*

Datur ergo aliqua eiusmodi, Leonis opinione, quæ est etiam Patrum, in Conc. Pistensi, cau. 2. Toletano 1. can. 2. Trosleiensi, can. 4. Tolet. 16. canone 4.

Ab ea missionem impetrari sola impositione manuum potuisse, habet can. 78. Concil. Carthag. 4. quam à solo Episcopo dari solitam, aot à Presbytero de eius tantùm facultate expressa, vel tacita, vel cùm abest, scriptum reperies can. 21. Concil. Carthag. 3.

Et quoniam loco erant, ac classe, in Ecclesia distincti pœnitentes à cæteris fidelibus, iuxta Bellarmin. lib. 1. de pœnitentia, cap. 22. de illis ideo scripsere Patres, vt de hominibus à reliqua turba fidelium seiunctis: *Cathecumenis*, inquit Pacianus in parænesi ad pœnitentiam, *ne in hoc transeant, & fidelibus ne in hoc redeant prouidendum est, ipsis verò pœnitentibus, vt celeriter, ad huius operis fructum perueniant, laborandum*: nempe quia Ecclesiæ aditu prohibiti, extra eam in vestibulo culpas suas gemere, aut si quando ad eam admittebantur, concionis audiendæ causâ, inter audientes consistere iubebantur, inde egressuri, cùm sacra inchoabantur Mysteria. Equidem August. lib. 5. Homiliarum, hom. 49. competentes, & fideles à pœnitentibus separat, quos certum gradum, ordinemque obtinuisse in Ecclesia, indicant hæc verba Conc. Araosicani I. can. 3. *Quod si superuixerint, stent in ordine pœnitentium, vt ostensis necessariis pœnitentiæ fructibus, legitimam communionem, cum reconciliatoria manus impositione recipiant.*

Facilis mihi iam, expeditaq; videtur esse quæstionis secundæ explicatio: nec enim potuere in sentinâ Ecclesiæ pœnitentes reiici, non inter vlnmos censeri, non priuari sacra sinaxi, nisi ob culpâ aliquam, eamque non vulgarem. Quæro ergo, quæ fuere scelera canonicis olim legibus eluenda publica pœnitentia?

Non nisi fœda, non nisi turpia, non nisi humanis, ac communibus maiora, qualia sunt Leoni Papæ, Epistola decretali 90. ad Rusticum Narbon. cap. vltimo, *homicidium, idololatria, fornicatio.* Africanis autem Episcopis, in Concil. Carthag. 3. can. 3. *Vulgata, ac à cunctis cognita.* Hispanis in Toletano 1. can. 2. *grauissima. Eum pœnitentem dicimus, qui post Baptismum, aut pro homicidio, aut pro diuersis criminibus, grauissimisque peccatis, publicam pœnitentiam gerens, sub cilicio, diuino reconciliatus fuerit altari.* Parricidij meminere Episcopi in Synodo Mogunt. sub Rabano, ca. 20. fratricidij in Vormaciesn. ca. 30. Idololatriæ in Nannet. can. 20. his peccatis. Braccar. Concil. 2. annumerat adulterium, periurium, falsum testimonium. Eliberinum, hæresim, librorum sacrorum traditionem. Cyp. in ep.

QVÆSTIO XXIX.

Quæ cuique peccato pœna publice imponi solita.

LOngū esset ire per singulas: quare quæ ad rem magis pertinent, & sciri debent, cursim tantū, ac quam licebit breuissimè, aperire mihi hîc animus. Et primò, dici id vniuersè potest, in peccata singula publica, septennem pœnitentiam fuisse canonicis legibus inflictam, teste Gratian. in can. 44. dist. 50. & in ean. *hoc ipsum*, §. 1. causa 33. q. 2.

Eiusdem annorum numeri fit mentio in Concil.

Il.erd. canone 2. Mogunt. ſub Rabano can. 11.

Dixi publica, nam quis credat, latentia in foro animæ, tanta & tam acri pœna potuiſſe plecti? aut parem culpis omnibus lethiferis, annorum numerum à ſacerdote exigi in earum pœnam? *Sane,* inquit Nauar. Ench. cap. 26. numero 17. *ineptè imponeretur pœnitentia ſeptennis pro vno quoque peccato, ei qui mille confiteretur.* Quid? quod ibidem ille, & in can. falſas. de pœnitent. diſtinct. . & poſt eum Reginaldus lib. 7. cap. 5. num. 48. aſſerant, pœnas in tribunali, foroque conſcientiæ, nunquam non fuiſſe liberas, nunquam non Confeſſarij prudentiæ, arbitrioque creditas? quod earum certa, definitaque quantitas, fuerit in externo tantum foro ſeruanda? Nauar. Enchir. 26. num. 17. in quo ſolo vim habuere de pœnitentia collecti à Gratiano canones num. ſex. & quadraginta, præter quos, & alij ſparſim ſunt, vt res poſtulabat, à Conciliis editi.

Ordiamur ab hæreſi, aduerſus quam, *Conc. Epaunenſe can.* 29. incarceratione̅ biennij ſtatuit. *Conditione* (inquit can.) *infra ſcripta obſeruationis, vt præſcripto biennio, tertia die, ſine relaxatione, qui eius ſunt conſcij ieiunent, & Eccleſiam ſtudeant frequentare, in pœnitentium loco ſtandi, & orandi humilitatem nouerint obſeruandam.* Cui pœnæ addit Agathenſe primum, ieiunium biennio duraturum, & locum extra templum cum Cathecumenis.

Proxima hæreſi, eſt Idololatria: hanc expurgari exilio, & remotione à ſacris, ſeu excommunicatione voluit Eccleſia Hiſpanica, in Concil. Tolet. 12. can. 11.

Raptor Virginis Deo conſecratæ aut deuotæ, aut ei vim inferens à communione Eccleſiaſtica repellatur, ait can. 16. Concil. Aurel. 3. *vſque ad vitæ exitum, viatico tantùm ei reſeruato in infirmitatis periculo.* Quod & Gregorio Magno placuiſſe video in Concilio Romano 2. canone 10. & 11.

Quid cæteri? ſeruum proprium ſine conſcientia iudicis opprimens, excommunicatione, ac bienni pœnitentia plectitur, In Agathenſi 1. can. 62. Aurel. 1. can. 11 Vormacienſi ſub Adriano ſecundo Papa, & Ludouico ſecundo Imperatore, *can.* 38.

Grauiore longè ſupplicio puniuntur in Matiſcon. Concil. qui ſcientes vim proximo inferunt: ibi enim hæc habentur. *Si quis homicidium fecerit, ſi Epiſcopus eſt 15. annos pœniteat, & deponatur, cunctos quoque vitæ ſuæ dies peregrinando finiat. Presbyter 12. annis pœniteat, tres ex his in pane & aqua, & deponatur ſuperioris ſententia. Diaconus 10. annis pœniteat, ex his tres in pane & aqua* Occidens caſu, 5. annis pœnitere præcipitur in Conc. Ancyrano, can. 22. & in Eliberitano can. 5. qui ſcienter & voluntariè, decem annis in Concil. Romano ſub Gregorio, *can.* 14.

Fur autem è clericorum ordine, à communione Eccleſiaſtica reiicitur, ſola peregrina ei relicta. Agathenſis 1. can. 5. ac ſi vino ſinebat ſe obrui, corporali ſubdebatur ſupplicio niſi malebat communione priuari 30 dierum ſpatio, ibidem *canone* 41. qui autem in alienam famam faciebat impetum, dicens, quod verum non eſt 7. dies iubebatur in pane, & aqua ſequeſtratus à fraterno concilio exigere. Agathenſe primum in canonibus additis.

Male conceptos fœtus ex adulterio, aut editos, manu vel potione enecans 7. annis à ſacris remotus altaribus, domi ſuæ ſpiritalibus deſtitutus eſcis, viuebat in tenebris, quibus exactis, *ita tribuebatur ei communio tamen, vt omni vitæ tempore fletibus, & humilitati inſiſteret, miniſtrandi verò officium, ſi*

A *clericus erat, ei recuperare non licebat.* Illerde̅s. Conc. can. 2.

In fornicarios clericos incredibile eſt quantis cruciatibus, & quam aſperis ſæuierint priſci Galliæ Antiſtites, placet iuſtam eorum ſeueritatem agnoſcere, manu ſua depictam in ſynodo Francica ſub Carolomanno an. 742. *Statuimus vt quiſquis ſeruorum Dei, vel ancillarum Chriſti in crimen fornicationis lapſus fuerit, vt in carcere pœnitentiam agat in pane & aqua, & ſi ordinatus fuerit Presbyter, duos annos in carcere pœnitentiam faciat, ſi autem clericus, vel monachus, in hoc peccatum eeciderit, poſt tertiam verberationem, in carcerem miſſus, vertentem annum ibi agat.*

B Quæ autem vaſa ſacra diripientibus pœna debeatur, quæ interfectoribus ſuarum coniugum, quæ matricidæ, habetur in reſcriptis Nicolai primi, *tom. Concil 3. titulo 17. num. 1. 3. & 4.* quæ incendiariis, templorum maximè, 17. *q.* 4. *can. ſi quis Eccleſiam,* quæ aliquem iniuſte accuſantibus ad mortem, cap. accuſaſti, de accuſationibus.

QVÆSTIO XXX.

Quotuplex fuerit pœnitentia publica.

C OMnino duplex, ſolenois & publica. Publicæ fit mentio in Moguntina ſynodo ſub Rabano, can. vltimo in Cabillon. Concil ſub Carolo Magno, can. 36. in cap. innotuit. 1. de maledictis & 2. eiuſdem tituli. Solemnem Auguſtinus Humillimam nominat Epiſtola 54. quam à priori fuiſſe diuerſam indicant coniecturæ ſequentes: prima quod clericis imponi pœnitentia publica poterat, non aute̅ ſolennis Publicam agnoſcunt Clem. III. & Patres in Conc. Arauſic. 1. can. 4. *Cùm eam clericis deſiderantibus aſſerit non negandam,* maximè ſi eſt vt Clemens tertius, loquitur in capite ſeptimo, de pœnitentiis, eorum crimen multis notum. Equidem ſcimus Natalium, eum qui à Theodoto, & Aſclepiodoto hæreticis ſeductus, tandem in
D viam, bonamque frugem Angelo admonente redit, publico pœnitentiæ argumento multa feciſſe digna laude. Nam ad Zephirini ſe pedes lachrymis perfuſus abiecit, ab Eccleſia veniam delicti petiit contuſione pectoris, humi cubatione, Pontificis & Eccleſiæ ſententiam præuenit. De Philippo Imper. eiuſque publica pœnitentia ſcribit his verbis Euſeb. lib. 6. cap. 27. *Fama eſt hunc* (Philippum ſcilicet) *cum precationum in die poſtremæ vigiliæ Paſchalis, vnà cum multitudine in Eccleſia vellet fieri particeps, non priùs ab Epiſc. permiſſum eſſe intrare, quàm ſe confeſſus fuiſſet, & inter eos qui peccatorum vinculis adhuc tenebantur aſtricti, locumque pœnitentiam agentibus præſtitutum occupabant, ſe ſponte collocauiſſet, Epiſcopumque dixiſſe, &c.* Vides vt qui reus erat multorum criminum, inter pœnitentes locum ſibi publicè deligit, vt prioris vitæ fa-
E cta tam confeſſione, quàm dolore, diluit.

De Theodoſio ite̅ hæc ſcripta video apud Theoretum, lib. 5. Hiſtoriarum cap. 17. *Quoniam tu quidem,* inquit Ambroſ. *iudicium iracundiæ permittis, neque ratio, ſed furens animus ſententiam pronuntiat, ſcribito legem, qua iracundiæ ſuffragia irrita, & ſupervacua reddantur, maneantque dies 30. præſcriptæ ſententiæ cædium, & publicationum bonorum opperientes iudicationem rationis,* quæ nemini conſulto, cùm facturum ſe Imperator ſanctè eſſet ac religioſè pol-

licitus: *Tum enimuerò*, addit Author, *D. Ambrosius vinculis ipsum exoluit, & templum introire ausus fidelissimus Imperator, non stans, neque flexis genibus Domino supplicabat, sed pronus humi stratus, Dauidicam vocem emittebat, agglutinata est pauimento anima mea, viuifica me secundùm verbum suum, manibus capillum vellens, & frontem percutiens, ac guttis lachrymarum pauimentum rigans dari sibi veniam petebat* quæ ab eo facta eluendæ culpæ causâ, ac in pœnam admissæ, Ambrosiique monitu, neminem ambigere arbitror, cùm interroganti, quam pœnitentiam ostendisset, post factam imperio suo cladem Antiochensium, aut qua medicina curasset grauissima animi sui vulnera, responderit, *Meum est, vt quæ fuerint à te adhibita, vti.* Non abibo ergo à vero, si dixero, quidquid hîc est pro commissis factum à Theodosio, factum esse à pœnitente publicè, non tamen solenniter, id totum Ambrosij gestum esse imperio. Enimuerò hîc cilicium nullum, nulla vestis lugubris, nulla capitis erasio, nulla comæ sectio, quibus tamen rebus vti insignibus conspicuus, qui solenniter pœnitebat, procedebat in publicum.

Quid? quod isti, id est, solenniter pœnitenti, certa tempora præstituta erant, quibus eum extra templum hærere erat necesse, in squalore & lachrymis, quibus exactis sedebat cum Catechumenis, vt Nicol. primus in responsis, tit. 7. num. 1. & 4. asserit, quorum nihil factum hîc video à Theodosio, cuius pœnitentia eodem quo incœpit die, finiuit, sic enim ex Theodoreti verbis colligo: *Cùm*, inquit, *iam tempus aduenisset, quo ad sacram mensam munera offerrentur, surrexit similiter plorans, & ad sacrarium accessit, & post oblationem, vt consueuerat, intra cancellos restitit.* Fuit ergo publica pœnitentia distincta à solenni.

QVÆSTIO XXXI.

Qui fuerint eius pœnitentiæ, quæ solennis dicitur, ritus ac cæremoniæ.

SOlennis pœnitentiæ, quæ publicè certis personis, & cæremoniis adhibitis fiebat, ritus omnino extitere varij.

Primò, qui solenniter pœnitebat, proprium sibi ac peculiare indumentum habuit colore atrum. Agathense 1. sub Symmacho Papa III. anno 506. can. 15. quod Ambros. ad virginem lapsam, cap. 8. distinctum fuisse ait à communi cæterorum, & colligitur ex Aurel. III. can. 24. illic enim: *qui pœnitentiæ benedictione suscepta ad sæcularem habitum, militiamque reuertitur, viatico concesso vsque ad exitum, excommunicatione plectitur.* E pœnitentium autem numero abiicitur qui vestimenta non mutat, canone pœnitentes, dist. 50. quod non accederet, si istorum, & non pœnitentium, eadem vestis esset.

Ad vestem addebatur cilicium, Pacianus in parænesi ad pœnitentiam, quod Agathense 1. can. 15. ait ab Episcopis solitum pœnitenti tradi, & eius capiti imponi, saccum nominat Hieron. in epistola ad Oceanum de obitu Fabiolæ. Tertull. de pœnitentia, cap. 9. *De ipso quoque habitu atque victu, mandat sacco & cineri incubare, corpus sordibus obscurare, animum mœroribus deiicere, illa quæ peccauit tristi retractatione mutare.* Ac ne quid esset, quod pœnitentem in suo squalore delectaret, crinem ponebat. Concil. Toletanum 3. can. 15. Ambros. ad virginem lapsam, cap. 8. his verbis: *Lugubris tibi accipienda est vestis, & mens, ac membra singula digna castigatione punienda, amputentur crines, qui per vanam gloriam occasionem luxuriæ præstiterunt, defluant oculis lachrymæ, qui masculum simpliciter non aspexerunt, pallescat facies, quæ quondam viruit impudicè, totum corpus inuriis ac ieiuniis maceretur, cinere & cilicio opertum perhorrescat.*

Quæ vt ei, benè omnia, prosperéque ad animæ commoda, Deique gloriam verterent, Episcopus prostratus in terra cum lachrymis, pro eius absolutione septem Psalmos pœnitentiales decantabat, quibus absolutis, manuque super eius caput imposita, oratione lugubri, crebrisque intercisa suspiriis, denuntiabat homini, quòd sicut Adam proiectus fuit de Paradiso, ita & ipse de cœtu communi populorum extrudebatur vt putre membrum, ac tabidum in locum pœnitentibus affectum, quo dicto, illum eius imperio Ministri, templo nec sine dedecore cogebant egredi, Clero prosequente cum Responsorio: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo.*

At vbi, & quo loco residere pœnitentes, canonicæ iubebant leges?

Duorum meminit Concilium Nicænum 1. can. 12. & 14. quorum alter orantibus attributus esset, audientibus aliis. Enimuerò, qui ad antiqua prioris vitæ studia redibant, militiæ maximè, intermissa pœnitentia, cui se, probante Episcopo publicè mancipauerant, *ἔτη δέκα ἔτη ὑποπιπτέτωσαν μετὰ τὸν τῆς τριετοῦς ἀκροάσεως χρόνον*, id est, *hi decem annis post triennij tempus, quo inter audientes erant in afflictione permaneant.* can. 11. *ὅσοι γνησίως μεταμέλονται, τρία ἔτη ἐν ἀκροωμένοις ποιήσουσιν οἱ πιστοὶ καὶ ἑπτὰ ἔτη ὑποπεσοῦνται, δύο δὲ ἔτη χωρὶς προσφορᾶς κοινωνήσουσι τῷ λαῷ τῶν προσευχῶν*, qui veraciter pœnitudinem gerunt, tribus annis fideles inter audientes habeantur, septem omni se contritione deiiciant, duobus autem sine oblatione populo in oratione communicent: Eadem habet can. 14. *περὶ τῶν κατηχουμένων καὶ παραπεσόντων ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ ὥστε τριῶν ἐτῶν ἀκροωμένους μόνον μετὰ ταῦτα εὔχεσθαι μετὰ τῶν κατηχουμένων*, id est, *de Catechumenis, & lapsis sancto & magno Concilio placuit, tribus annis sint inter audientes tantummodò, post hæc autem cum Catechumenis orent.*

Nicolaus primus in responsis ad Bulgaros tit. 17. num. 1. & 4. ad priora duo loca alia adiicit, eaque ambo extra Ecclesiam, Pontificis sunt hæc verba. *De quibus si ita est iubemus, cum ad pœnitentiam quandoque reuerti accelerauerint, vno anno extra Ecclesiam Dei consistere, secundo anno ante fores Ecclesiæ, sine communione maneant, tertio Ecclesiam Dei ingrediantur, & inter audientes astent sine oblatione.* Ita quòd notauit Greg. Neocæsariensis in Epistola Photij canonibus adiuncta, loca quatuor pœnitentibus addicta erant, priori posito extra portas Ecclesiæ, à lachrymis, & fletu quibus erat celebris, nomen erat *πρόσκλαυσις*. Secundò quòd pœnitẽtes aduoluerentur intrantibus Ecclesiam eorum genua prensarent, preces peterent, nomen inditum *ὑπόπτωσις*. Tertiò, *ἀκρόασις*, quod cum Catechumenis audiendi causâ in Ecclesia starent, vnde cum iis ad vocem Diaconi quando sacra mysteria inciperent, egredi iubebantur, sicut præscribit canon 37. Conc. Agath. in hæc verba *In pœnitentium loco standi, & orandi, humilitatem ita nouerint obseruandam, vt etiam ipsi, quum Catechumeni egredi commonentur, abscedant.*

Quartò, nomen fuit *σύστασις*, à loco quo Christiani ad orandum, aut sacrificium audiendum frequentes coibant, & in quo pœnitentes reconcilia-

tioni proximi consistebant tam orationis quàm sacrificij gratia, quas ego quoque res ex parte à Patribus, Cypriano, & Tertulliano Conciliisque expressas video, ecquid enim pœnitentes soliti Tertuliani sæculo, *ingemiscere, lachrymari & mugire dies noctesque ad Dominum Deum suum, Presbyteris aduolui, caris Dei adgeniculari omnibus fratribus suis, suæ deprecationis preces iniungere?* Tertul. de pœnit. cap. 9. quæ quia rarò erant irritæ, raro inanes, ac sine effectu ad Deum fusæ, exclamat Cypr. serm. de lapsis. *Ecquid pœnitenti, operanti, roganti, clementer princeps Deus ignoscit? Ecquid in acceptum refert, quidquid pro talibus, & petierint martyres & fecerint sacerdotes? vel si quem plus satisfactionibus suis mouerit.* Quare Cypr. hortantur Clerici Romani, vt iunctis inter se votis, ac precibus, lapsos adiuuent. *Oremus* (inquiunt) *vt qui cecidisse referuntur, delicti sui magnitudinem agnoscentes, intelligant non momentaneam, neque præproperam desiderare medicinam.* Cypr. epist. 31. iuxta Pam. editionem quod facere sua causa, & nomine, fideles vt vellent, ipsi pœnitentes, demissa prece lachrymisque in atrio templi positi, supplicabant. Earum precum non est inelegans, inusitataque Clericorum vrbis Romæ, ea de re, cæteroque pœnitentium apparatu, oratio.

Adeant ad limen Ecclesiæ, sed non vtique vt transiliant, castrorum cœlestium excubent portis, sed armati modestia, qua intelligant, se desertores fuisse, resumant precum suarum tubam, sed qua non bellicum clangant. Multum illis proficiet petitio modesta, postulatio verecunda, humilitas necessaria, patientia non otiosa, mittant legatas pro suis doloribus lachrymas. Aduocatione fungantur ex intimo pectore prolati gemitus, dolorem probantes commissi criminis, & pudorem, imo si dedecoris admissi magnitudinem perhorrescunt, si pectoris sui & conscientiæ lethalem plagam tractant, erubescant & petere, nisi quia maioris est periculi, & pudoris auxilium pacis non petisse. Quàm etsi se impetrasse dum viuerent, pro certo non haberẽt, quod quæ clausa sint oculis (vt est remissio culpæ) Deo soli sint peruia, cognitaq; certè constat statutũ à sacro Nicæno Conc. 1. vt qui dolore, lachrymis, patientia, bonis operibus, rebus ipsis denique conuersionem suam, non turpi, impiaque simulatione animi demonstrassent post, impletum auditionis tempus, fidelibus in oratione iungerentur, sanctio Concilij, est his verbis præscripta canone 12. *ὅσοι μὲν γὰρ καὶ φόβῳ, καὶ δάκρυσι, καὶ ὑπομονῇ, καὶ ἀγαθοεργίαις τὴν ἐπιστροφὴν ἔργῳ, καὶ σχήματι ἐπιδείκνυνται, οὗτοι τῶν εὐχῶν κοινωνήσουσι.* Fuit ergo quo se pœnitentes reciperent, vbi gemerent, vbi squalore suo ac lachrymis oculos, ac animos prætereuntium ad misericordiam inflecterent.

Iam quæ quemque pœnitendo facere, quæ vitare esset necesse, indicare non erit inutile.

Et primò prohibitum erat pœnitẽti carnibus vinoque vti Cabilon, concil. can. 35. Moguntina synodus sub Rabano can. vltimo, multo magis indulgere deliciis, quas in maritis, lex diuina coniugij tolerat, vt culpa liberas, Leo Papa I. epistolæ 90. ad Narbon. Episcop. capitulo 12. his verbis. *Quare qui timens lapsum incontinentiæ, iuuenilis copulam vxoris elegit, ne crimen fornicationis incurreret, rem videtur fecisse venialem, si præter coniugem, nullam omnino cognouerit, in quo tamen, non regulam constituimus, sed quid sit tolerabilius æstimamus, nam secundum veram cognitionem, nihil magis ei congruit qui pœnitentiam gerit, quam castitas perseuerans mentis, & corporis.*

Tertiò, stipendia in acie facere, militiæ in præsidiis vrbanis operam dare, aut arma tractare, non erat pœnitenti lege canonũ licitum, peccans in eo genere, decennio integro pœnas authoritate Patrum in Nicæno primo easque peracerbas de se iubetur exigere, can. 12. sacris Ecclesiasticis eorumque vsu carere in Epaunensi tempore Gelasij Papæ I. can. 23. Venetico can 3. Turon. 1. can. 8.

Quartò, etsi honesta lucra negotiando quærere, culpa vacet, *quia tamen pœnitenti vtilius est etiam dispendia pati, quam periculis negotiationis obstringi, quia difficile est inter ementis, vendentisque commercium, non interuenire peccatum.* Leo I. in epist. decret. 90. ad Rusticum capitulo 10. ideo pœnitens ex mercimoniis sectari lucra, ex commerciis augere sua, ac suppellectilem cultiorem reddere non sinebatur.

Quintò, nec ad sacram sinaxim accedere, *id sacro concilio iubente, vt secundum formam canonum antiquorum detur pœnitentia, hoc est vt prius eum quem sui pœnitet facti, à communione Episcopus suspensum faciat, inter reliquos pœnitentes ad manuum impositionem crebro recurrere.* Toletan 3. can. 11.

Quæ pœnarum genera, taliaque complexi sunt Episcopi in Conc. Vormaciensi can. 30. his verbis. *Statuimus vt patricidæ, & fratricidæ, per vnius anni curriculum, ante fores Basilicæ, orantes Domini clementiam perseuerent. Completo autem anni curriculo introducantur in Ecclesiam tamen inter audientes, vsque dum vnius anni spatium finiatur, stent cum ad missarum solennia, vel alia sacra audire officia venerint. His ita peractis, si pœnitentiæ fructus in iis conspicitur, corporis & sanguinis Domini nostri Iesu participes fiant, vt desperantiæ non inobdurentur caligine, carnem non manducent omnibus diebus vitæ illorum, & ieiunent vsque ad horam nonam diei quotidie, exceptis festis diebus, atque dominicis. Abstineant à vino, medone, atque ceruisia mellita, tres dies per hebdomadam. Arma gerere non audeant, vel sumere, nisi contra paganos, & vbicunque ire maluerint, nullo vehiculo deducantur, sed pedestri more proficisci studeant. Tempus autem huius pœnitentiæ in Episcopor. ponimus arbitrio, vt secundum conuersationem illorum eam extendere, aut minuere valeat.*

QVÆSTIO XXXII.

An vt Ecclesia publicam pœnitentiam priscis sæculis in vsu habuit, confessionem quoque eius generis aliquam agnouerit.

NOn postremarum partium Theologi asserunt eiusmodi nullam Apostolis, nullam eorum posteris fuisse cognitam, verum, quorum maior est authoritas & numerus, eorum verior, imo sola vera nobis debet esse sententia.

Primo enim è Patribus Origen. hom. 2. in Psal. & August. hom. vlt. intra 50. absolutè aiunt lapsis in peccatum mortale, Confessionem esse necessariam apud eum, qui absoluendi potestatem habeat, hunc autem oportere esse prudentem, vt dispiciat an illud sit eiusmodi quod scandalum adiunctum habeat, publicamque satisfactionem exigat.

E recentioribus, Canus summus Theologus in relectione de pœnitentia, parte 6. ait adhibendam ab eo in mortis articulo, quem non pungit acerba satis, ac vehemens admissorum contritio, quorum veniam obtinere tamen nullam potest, nisi eius, aut Confessionis ope, huic enim inquit confitendum

est, etsi nequeat audiente, solo Confessario, quia tenetur quamcunque iacturam postponere iacturæ æternæ salutis suæ.

Abit in eandem sententiam Reginaldus, lib. 6. de sacramentali confessione, num. 78. & 79. cæterique, qui eam non auricularem, & secretam à Nectario sublatam memorant, quorum nomina, quia trita, quia communia, ac multorum commentariis inserta, vltrò prætereo, & vt de eo nil dicerent, rem tamen, pro illorum seueritate temporum, haud incredibilem suaderent, quæ scripsere Patres, & Concilia. Cypr. ep. 10. *Cùm in minoribus peccatis, agant peccatores pœnitentiam iusto tempore, & secundum disciplinæ ordinem, ad exomologesin veniunt, & per manus impositionem Episcopi, & Cleri communicationis ius accipiunt, &c.* Eadē ferè alibi in hæc verba *Ante actam pœnitentiam, tam ante exomologesin grauissimi, atque extremi delicti factam, ante manum ab Episcopo, & Clero in pœnitentiam impositam.*

Quid est enim exomologesin facere, nisi delictum suum confiteri, ab ipsa vocis significatione ἐξομολόγησις, nam ἐξ præpositio, idem est quod foris, & ὁμολογία, quod confessio, secundùm Suidam sic dicta à verbo ἐξομολογοῦμαι, hoc est, foris dicere, in qua significatione, ea voce vsus Tertull. de Orat. cap. 9. *Exomologesis*, inquit, *est petitio veniæ, quia qui petit veniam, delictum confitetur*: est his verbis præscripta Toletani 4. sanctio, can. 53. *Hi qui in discrimine constituti pœnitentiam accipiunt, nulla manifesta scelera confitentes, sed tantùm se peccatores esse prædicantes, huiusmodi si reualuerint, possunt etiam pro morum probitate ad gradus Ecclesiasticos peruenire, qui verò ita pœnitentiam accipiunt, vt aliquod mortale peccatum se perpetrasse publicè fateantur, ad Clerum vel honores Ecclesiasticos peruenire nullatenus poterunt, quia confessione se propria notauerunt.*

Antiquius est quod sequitur, Carthagin. 3. can. 32. vult ante apsidem notissima scelera absolui: ergo & publicè explicari: *Cuiuscunque pœnitentis*, inquit can. 32. *publicum, & vulgatissimum crimen est, quod vniuersam Ecclesiam commouerit, ante apsidem, id est atrium Ecclesiæ, manus ei imponantur.* Hinc enim disputandi mihi sese hæc commoda offert ratio, cùm fidei Catholicæ certissimus sit articulus absolutionem Sacerdotis, actum esse iudicialem, ex can. 5. sess. 14. Concil. Trid. Est hoc quoque perspicuum tribui hanc nisi confesso non posse, nec enim prudentis est iudicis acuti, ius de ignotis dicere, aut non accusatum, & conuictum damnare: at publicè absoluebantur rei magnorum criminum, ex Conc. Carth. citato, ergo & confitebantur. Maior est eiusmodi cui nullus refragabitur, non praua animi contentione prouectus. Minorem autem confirmat ius pontificium, in quo manus imponere, eandem vim habere ac absoluere à culpa vel pœna, vt dicetur posteà, præcipua duntaxat in eam rem testimonia seligam, in capitulo 6. epist. decretalis ad Nicætam Aquileiens. Episcop. quæ est 77. sic Leo Papa I. *His de quibus dilectio tua similiter nos credidit consulendos, qui ad iterandum baptismum, vel metu coacti sunt, vel errore traducti, & nunc se contra fidei sacramenta, egisse cognoscunt, ea est custodienda moderatio, qua in societatem nostram non nisi per pœnitentiæ remedium, & per impositionem manus Episcopalis*, id est absolutionem, *communionis recipiant vnitatem*: in Concilio autem Toletano 3. hæc sunt can. 11. *eum quem sui pœnitet facti, à communione suspensum, faciat inter reliquos pœnitentes crebro ad manus impositionem recurrere*, id est, absolutionem: hanc enim manuum impositione impartiri soli-

A tam, non tantùm ex his dictis colligitur, sed ex eo etiam, quod Cyprian. in lib. de lapsis sic scribit: *Confiteantur quæso singuli delictum suum, dum adhuc qui deliquit, in sæculo est, dum satisfactio & remissio facta per Sacerdotes, apud Dominum grata est.* De eadem sic quoque Hieronymus: *Sacerdos imponit manum subiecto, reditum Spiritus sancti inuocat, atque eum qui traditus fuerat Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fieret, indicta in populum oratione altario reconciliat*: non est ergo hæc cæremonia, sed vinculi alicuius relaxatio. Patet, ex eo quòd in Conc. Arausicano anni 441. can. 3. dicitur manuum impositio esse pœnitentibus, ad viaticum, sub vitæ finem sumendum, necessaria, quod de pura dictum cæremonia falsum esset.

B Sanè author est Leo, per eam purgari animum, & ad Sacramenta disponi, sic enim ille epistolæ decretalis ad Rusticum 90. capitulo 18. *quo conuiuio Gentilium, & escis immolatitiis vsi sunt, possunt ieiuniis, & manus impositione purgari, vt deinceps ab idolothytis abstinentes Sacramentorū Christi possint esse participes*: quæ cùm in nobis cæremonia facere non possit, nec soleat, sed solutio alicuius nodi, ad eam, hæc quæ de impositione manuū dicuntur hîc à Concil. & Pontifice, pertinere, nulli non est meo iudicio verisimile, qualis autem fuerit hæc absolutio, & an sacramētalis, dicetur posteà, interim Patres audire placet, sed paucos, ne molestiam copia afferat, sic ergo Origenes in Psal. 37. hom. 2. pag. 262. *Post alia circumspice diligenter, cui debeas confiteri peccatum tuum, &c. deinde si intellexeris &* C *præuideris talem esse languorem tuum, qui in conuentu totius Ecclesiæ exponi debeat, & curari, ex quo fortassis & cæteri ædificari poterunt, & tu ipse facilè curari multa hac deliberatione, & satis perito medici consilio procurandum est.*

Quid est autem ætatis errata in conuentu exponere, quàm ea confiteri publicè? quid curari? quàm his exuin, illis priuari, coire beneficio absolutionis datæ, ac receptæ vulnera animi? quæ quandiu hiant valere nequit, hiant autem, patentque, quandudum hic sordes non ponit, quamdudum per absolutionem in gratiam cum Deo non redit. Quare dum in conuentu peccata exponenda esse Origenes asserit, vt curentur, tam eorum confessionem publicam, quàm absolutionem indicat, quod & fa- D ctum ab Hieronymo existimo, cùm de obitu Fabiolæ hæc scribit ad Oceanum. *Quis hoc crederet, vt Fabiola post mortem secundi viri in semetipsam reuersa, quo tempore solent viduæ negligentes iugo seruitutis excusso, agere se liberiùs, adire plateas, fucum inducere? vt errorem publicè fateretur, & tota vrbe Romana spectante ante diem Paschæ, in Basilica quondam Laterani, qui Cæsariano truncatus est gladio staret in ordine pœnitentium, Episcopo sparsum crinem, squalidas manus sordida colla submitteret.* Etenim fateri publicè errorem est agere se culpæ reum, colla Episcopo submittere, vt nos Presbyteris facimus, cùm confessionis causa ad eorum genua accidimus, E est ab iis, per manuum impositionem aliqua impertiri gratia. Testimonia alia non minus illustria addi possent, sed his supersedere est prudentiæ, cùm tam explanatæ Conciliorum voces, quales ex Carthag. & Toletano deprompsimus, præsidia alia non desiderent.

QVÆSTIO XXXIII.

An quæ instituebatur publicè maiorum criminum Confessio sacramentalis esset.

CErtum est hunc olim in Ecclesia seruatum ordinem, vt primum fieret Confessio criminum quam pœnitentia exciperet, sequeretur post modum exomologesis, cum impositione manuum. Pammelius in Tertull. lib. de pœnit. notab. 53. an hæc autem Sacramentalis esset, non constat, talem esse dixere è veteribus aliqui freti his argumentis.

B Primò, quod qui concessione Ecclesiæ, pœniteret publicè, post exactum tempus pœnitentiæ suæ, per Episcopum, aut eo absente, per Presbyterum Deo reconciliaretur, impositione manuum, loquuntur hæc verba Arausic. Conc. can. 3. sub Leone I. Papa. *Quod si superuixerint stent in ordine pœnitentium, vt ostensis necessariis pœnitentiæ fructibus legitimam communionem, cum reconciliatoria manus impositione recipiant.* Sed reconciliari Deo, est, ex hoste, amicum eius fieri, quod fit per gratiam, ac peccatorum remissam, fides sit ab hoc can. qui est 11. Concil. Toletan. 3. *quoniam comperimus per quasdam Hispaniarum Ecclesias, non secundum canones sed fœdissimè pro suis peccatis homines agere pœnitentiam, vt quoties peccare libuerit, toties à Presbyteris, se reconciliari expostulent*, id est absolui, ac eo- C rum ope, beneficioque cum Deo redire in gratiam, *vt qui ouis iam fuerat, hanc ouem abalienatam & errabundam, in ouile suum pastor recipiat.* Cypr. ep. 71. ad Quintum, fuit ergo hæc tam absolutio quam Confessio Sacramentalis quod confirmat Sozomenus in histor. Ecclesi. lib. 7. cap. 16. his verbis. *Priuatim deinde sponte sua quisque* (inquit) *vel ieiuniis, vel lotionum, ciborumque abstinentia, vel aliis quibus iussus est, semetipsum affligens tempus expectat quantum Episcopus constituit, elapso demum præfinito die, pœna, iam quasi debito quopiam exsoluta, à peccatis absoluitur, & populo in Ecclesia coniungitur, hæc Romani sacerdotes ab ipso inde exordio etiam vsque ad nostram memoriam custodiunt.* Subsiste hic lector, & D aduerte antiquæ ritum Ecclesiæ, quod enim pœnitens in atrio subsisteret, & remoueretur à sacro vsu sinaxis, iuxta Toletanum 3. expresse, can. 11. dicebatur excommunicari, Moguntina synodus sub Rabano can. 31. *qui publicè peccat, oportet vt publica multetur pœnitentia, & secundum ordinem canonum pro merito suo excommunicetur & reconcilietur.* Coniungi autem populo in Ecclesia, quando de consensu Episcopi, quasi per gradus ad antiquum dignitatis suæ statum redibat, facta à loco Cathecumenorum, inter quos admittebatur ad audiendum & orandum, migratione, ad eum in quo populo, sacro Missæ sacrificio interesse erat licitum, reconciliari verò cum *post expletionem constituti temporis* (verba sunt Moguntinæ Synodi citatæ E can. vltimo) *recipiebat remissionem facinoris*, & hæc quidem pro parte affirmante dici possunt probabiliter, quæ tamen solutionem habent non difficilem.

Responderi enim debet reconciliationis vocabulum, duobus modis sumi, primo pro remissione culpæ, secundo pro relaxatione pœnæ, priori modo sumpta reconciliatio nunquam est sine gratia, posteriori eam non exigit, vt patet cum absolutio à censura gratiam non supponat, & in hac significa- A tione vsurpari reconciliationis vocabulum aio locis in argumento allatis, habeo pro probabili eius rei fide, quod cùm de absolutione à peccatis agitur, nomen pœnitentiæ, reconciliationi adiungatur quod tamen non fit in canonibus citatis, adiungi autem reconciliationi pœnitentiam cum de remissione culpæ sermo est videre licet in Carthag. 4. can. 76. *Dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam, & si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem.* Leo I. ep. 91. ad Theodor. *si aliqua ægritudine ita fuerint prægrauati, vt quod paulo ante poscebant, sub præsentia sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circunstantium prodesse debebunt, vt simul pœnitentiæ, & reconciliationis beneficium consequantur.*

B Secundò, dico reconciliationis nomine, in citatis canonibus relaxationem à censura intelligi, non à culpa, coniectura secunda mea est, quod qui in necessitate mortisque periculo Sacramenta pœnitentes acceperant, si conualescebant, iubebantur reconciliationis gratiam ab Episcopo petere, quod in peccatis iam condonatis fuisset superfluum, ad ea ergo non pertinet reconciliatio, sed ad censuras tantum. Habeo huius effati testimonia in Concilio Nicæno can. 13. Carthag. 4. can. 78. vbi sic habetur. *Pœnitentes qui in infirmitate viaticum acceperunt Eucharistiæ, non se credant absolutos sine manus impositione* (id est oratione deprecatoria, ad censuræ remissionem) *si superuixerint*, & hic verus est ac germanus sensus can. 3. qui ex Arausic. primo est C productus in argumento.

Dico tertiò. Reconciliationis nomine intelligere Patres restitutionē pœnitētis ad omnia quibus ante impositā sibi pœnitentiam fruebatur in Dei Ecclesia, vt sunt cōmunio, oratio, communicatio cum fidelibus. Ita sumitur ab Innoc. 1. in ep. 3. ad Exuperium cap. 2. *Nam cùm illis temporibus* (inquit) *crebræ persecutiones essent, ne Communionis concessa facilitas, homines de reconciliatione* (id est redintegratione sui in antiquum suum statum) *securos non reuocaret à lapsu, negata merito communio est concessa pœnitentia, ne totum penitus* (id est omne salutis remedium) *negaretur.* Ita patet ex reconciliatione pœnitentis, post peractā pœnitentiam sibi imposi- D tam, non posse euinci, Confessionem eius publicam, Sacramentalem fuisse.

Quod autem haberet omnis pœnitentia publica, censuram excommunicationis adiunctam, res ipsa loquitur, quid est enim excommunicatio? pœna Ecclesiastica, qua quis à Sacramentis, eorumque vsu, ac communi fidelium societate, ac congressu, remouetur vt indignus, at habebat hoc omnis pœnitentia publica, cum pœnitenti quamdiu hæc durabat, sacra mensa tēplique interioris aditus, interdictus esset: vt ostendunt hæc verba. *Qui publicè peccat*, inquit Synod. Mogunt. sub Rabano can. 31. *oportet, vt publica multetur pœnitentia, & secundum ordinem canonum, pro merito suo excommunicetur.*

Mitto alia eiuscemodi testimonia, multa & va- E ria, vt quid iudicij super quæstione proposita habeam, paucis indicem.

Dico ergo primò. *Nihil mihi ex Theologiæ principiis petitum occurrere, quamobrem talis Confessio sacramentalis esse non potuerit.*

Primò, quia tam pœnitens quàm Confessarius omnia ad Sacramentum necessaria afferre poterant, pœnitens quidem dolorem cum proposito, & integritatem Confessionis, non materialem illam quidem, sed formalem quæ sola est necessaria necessitate Sacramenti: Confessarius autem, cum

voluntate absoluendi prolationem formæ.

Secundò confessionem publicè fieri, nec malum est, nec institutinni Sacramenti contrarium. Non malum, quia factam in *vindictam suorum scelerum, sui humiliationem, aliorum exemplum, & Ecclesiæ offensæ ædificationem* Trident. approbat sess. 14. cap. 5. Nec est similiter contra Sacramenti institutionem confiteri publicè, quia in periculo naufragij, id fit à nautis & vectoribus vtiliter & cum laude, talis ergo confessio sacramentalis esse potuit.

Maximum aduersæ rationis fundamentum est in epistola Leonis 80. capite 2. vbi hanc publicè profitendorum criminum consuetudinem, tanquam Apostolicæ doctrinæ contrariam, & animarum incolumitati noxiam, è Catholicorum morib. eliminandam memorat. Verùm enim, nulla est id tatione solida firmatum, cùm è Leonis oratione non obscuris indiciis eruatur oppositum: contendo enim Pontificem id hac epistola spectasse tantùm, vt quod nulli non est cognitum, Sacerdotum animis altè defigeret scelera, quæ sunt occulta, nec reuelanda esse à Confessariis, nec necessariò explicanda illis esse publicè à pœnitente, *cum reatus conscientiarum sufficiat soli Sacerdoti indicare confessione secreta*, quod non negamus. Hanc quoque Leonis mentem duntaxat esse scribit Busæus in tract. de statu pœnit. cap. 2. Nego proinde huic Pontif. de hoc quæstionis genere, de qua præsens est disputatio, secus quid quàm Theologis omnibus, nobisque visum esse. Indicat hæc eius oratio, quã de pœnitentia publica intelligi certò scio, meum non est tantùm, sed Doctorum omnium iudicium *modis omnibus constituo, ne de singulorum peccatorum genere libellis scripta confessio publicè recitetur.* Erat hæc ergo in vsu, dum Leo hæc scriberet, alioqui quid necesse fuisset eam inhibere tam seuerè? Iam ergo quæro, quid in ea fideles quærerent, quid spectaret Ecclesia? haud dubiè non aliud quàm Dei gloriam, ac pœnitentis spiritale commodum. Tamen etsi *plenitudo fidei videretur esse laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur: tamen quia non omnium eiusmodi sunt peccata, vt ea quæ pœnitentiam poscunt, non timeant publicare, remoueatur*, inquit Leo, *tam improbabilis consuetudo, &c. nonnulli à pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis facta sua reserare, quibus possunt legum constitutione percelli.*

Hinc enim argumentari sic placet. Si ideo reuelanda non sunt scelera, quia non eadem sunt omnium, ergo fuere aliqua Leonis iudicio, quæ publicare nefas non fuit, cuiusmodi nemo non videt extitisse communia, ac in multorum oculis facta, de quibus hic duntaxat, Theologis, nobisque est sermo. Deinde etsi de singulorum peccatorum genere, confiteri publicè non sit licitum, quis id tamen promiscuè de omnibus, ac sine discrimine asserat? Tertiò, ideo Confessario tacenda sunt quæ audiunt, iudicio Leonis, quòd pœnitentes facta sua, reserari inimicis nolint, ne ab illis deferantur ad iudicem, & ab isto legum constitutione percellantur. At hæc ratio cessat in publica pœnitentia, vtpote quæ præcepta tantùm erat ob crimina consciis multis admissa, quorum proinde testimonio peragi apud iudicem poterant, ac reuinci: quia tamen est hæc euulgatio peccatorum publicè facta, plena periculi, iusta fuit Leoni causa eam prohibendi, tanquam non necessariam, *sufficit enim illa confessio, quæ primùm Deo offertur, tum etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedat, tunc enim plures*

A *ad pœnitentiam poterunt prouocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitentis.*

Dico 2. *videri mihi probabile confessionem, quæ fiebat publicè, sacramentalem non esse*: Quia *ab initio sanctis Ecclesia, confessione secreta vsa sic dicitur*, in Trid sess. 14. cap. 5. vt præter eam, sacramentalem aliam non agnouerit.

Secundò, si fuit aliqua publica huius generis, vel instituta fuit ac præcepta à Deo, vel ab Ecclesia: non primum, vt loquitur Trident. loco citato, nec secundum, quia *non satis consultò humana aliqua lege præciperetur, vt delicta præsertim secreta, publicassent confessione aperienda* Trid. loco citato. Et si de ea re extat præceptio aliqua Ecclesiæ, quæro vbi,
B à quo, & quando est significata mortalibus?

Loca consule: satis nobis fuerit, exempli causâ, pœnitentias hic minus commuoes, ac contritas indicasse, dicturi de cœteris in epitome huius tractatus, copiosiùs, ac pleniùs.

EPITOME
C
TRACTATVS
PRÆCEDENTIS,

Cum probationibus petitis ex canonibus, Conciliis, ac Patribus.

Cap. 1. POENITENTIÆ tam apud Patres, quàm Scripturam, multiplex est, eaque distincta significatio.

Primò enim *pœnitentiam*
D *hoc genus hominum, quod & ipsi retrò fuimus, cæci, & sine Domini timore, norunt passionem animi quandam esse, quæ venit de offensa sententiæ prioris*, Tertull. de pœnit. Quod ipsum quia pœnam habet, dixere veteres, pœnitentiam Deam esse, quæ à corruptore animo, malè admissorum pœnas repeteret.

Sum Dea quæ facti, non factique exigo pœnas,
Nam quòd pœniteat, sic Metanoea vocor.

Ab iis nomen illi factum, indicant hæc verba, *Pœnitentia appellata est, quasi punientia, eo quòd ipsemet homo, in se puniat pœnitendo, quod malè admisit.* Isidorus lib. 6. etymol. cap. vlt. *Pœnitere enim est pœnam tenere, vt semper puniat in se, vlciscendo quod commisit peccando.* August. in lib. de vera &
E falsa pœnit. cap. 8.

Secundò, idem est pœnitentia, ac vitæ præsentis tolerantia, venturæ autem, vehemens ac incitata cupiditas. *Altera verò pœnitentia* (verba sunt August. in lib. 50. homil. hom. vltima) *cuius actio, per totam istam vitam, quam in carne mortali degimus, perpetua supplicationis humilitate subeunda est. Primò, quia vitam æternam, incorruptibilem, immortalemque nullus desiderat, nisi eum vitæ huius corruptibilis pœniteat.*

Tertiò, pœnitentia idem valet, ac detestatio peccatorum, propter Deum summè dilectum: *est etiam pœnitentia bonorum, & humilium fidelium pœna quotidiana, in qua pectora tundimus, dicentes, Di-*

A *mitte nobis debita nostra.* August. loco proximè memorato, in quo sensu frequens est eius vsus apud Cypr. epist. 52. *Si eundem postmodum viderit reformatum, & ad innocentiæ disciplinam pœnitentiæ dolore correctum, & gaudet, & gratulatur.*

Quartò pœnitentiæ nomen ad satisfactionem refertur: *Pœnitentia,* inquit Aug. de vera & falsa pœnit. cap. 8. *est quædam dolentis vindicta puniens in se quod dolet commisisse:* & in lib. 50. homil. hom. vlt. *Tertia actio pœnitentiæ est, quæ pro illis peccatis subeunda est, quæ legis Decalogus continet, & de quibus Apost. dicit, Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt. In hac ergo pœnitentia, maiorem quisque in se seueritatem debet exercere, vt à seipso iudicatus, non iudicetur à Domino.*

B Cypriani in eandem sententiam sunt hæc verba, cùm de lapsis loquitur ep. 52. *& ipsis pœnitentia concedatur, & lamentandi ac satisfaciendi spes relinquitur,* de quo cùm quererentur Nouati discipuli factum excusat, his verbis. *Quorum si pœnitentiam respuamus habentium aliquam fiduciam tolerabilis conscientiæ, statim cum vxore, cum liberis quos incolumes reseruauerant, in hæresim rapiuntur.* Epist. 52.

Quintò, transfertur hoc nomen, ad Sacramentum, quod & ipsum vocatur pœnitentia, à Florentin. in decreto Eugen. *Nouæ legis septem sunt Sacramenta, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia.* Et postea. *Quartum Sacramentum est pœnitentia,* Clarissimè Trident. sess. 14. can. 1. *Si quis dixerit in* C *Catholica Ecclesia, Pœnitentiam non esse verè, & propriè Sacramentum, anathema sit.* Cabillon. canone 8. *De pœnitentia peccatorum, quæ est medela animæ, vtilem omnibus hominibus esse censemus, & vt pœnitentibus, à sacerdotibus facta Confessione, indicatur pœnitentia, vniuersitas sacerdotum noscitur consentire.* Leo 1. in epistola ad Episcop. Campaniæ 78. cap. 2. loquens de Confessione publica. *Quia non omnium hominum eiusmodi sunt peccata, vt ea, qui pœnitentiam poscunt* (id est Sacramentum pœnitentiæ) *non timeant publicare, remoueatur tam improbabilis consuetudo, ne multi à pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis sua facta reserare.*

Cap. 2. Pœnitentia verò sumpta generaliter ac fuse, est prioris sententiæ conuersio, Græcis eam D ob rem dicta μετάνοια, id est, mentis mutatio, vt interpretantur Tertullian. lib. 2. contra Marcion. & Concil. Toletan. 8. can. 2. his verbis. *Quamlibet Dei natura sit impassibilis, atque immutabilis, eiusdemque Deitatis, licet sine dicta firmissima, crebro tamen leguntur eius iuramenta & pœnitentia, iurare namque Dei, est à seipso ordinata nullatenus conuellere, pœnitere verò, eadem ordinata cum voluerit immutare. Sic per Hier. dicit, si pœnitentiam egerit gens illa, super malo suo, quod locutus sum aduersus eam, agam pœnitentiam super malo, quod cogitaui, vt facerem ei, si ergo nostra conuersio, sic diuinam mutat sententiam, cur miserorum tantæ lachrymæ, vel pressuræ, tam crudam non temperent ex miseratione vindictam?*

E Communissima pœnitentiæ, in peccatis retractandis definitio est Ambrosiana, relata à Grat. de pœnit. distinct. 3. can. 1. *Pœnitentia est mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere.* Dixi (in retractandis peccatis) vt ostenderem loqui Ambros. de pœnitentia, vt est virtus, quæ eius opinione duo complectitur, dolorem internum, & eius signum in sensus incurrens, planctum scilicet ac lachrymas. Similis est illa definitio S. Greg. in Reges. lib. 9. cap. 39. quæ habetur de pœnitent. distinct. 3. can. pœnitentiam 6. *Pœnitentiam agere, est & perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare,* quæ omnia ad contritionem pertinent. Vt ad satisfactionē quæ sequitur petita definitio ex Aug. de vera & falsa pœnit. c. 8. *Pœnitere, est pœnam tenere, vt semper puniat ipse vlciscendo, quod commisit peccando,* & *Pœnitentia est quædam dolentis vindicta, puniens in se, quod dolet commisisse,* de pœnit. distinct. 3. can. pœnitentia 4. Hæc de natura pœnitentiæ, vt est virtus.

Vt autem est Sacramentum, definitur. *Signum sensibile, seu imago sacræ rei, videlicet remissionis peccatorum, cuius causa est, per sensibilem contritionem, confessionem & absolutionem.* Viguerius in institut. Theologic. cap. 16. parag. 1. de pœnit. Ab Hieron. in epist. 50. ad Pammach. & Ocean. 8. ad Demetriadem; & Tertull. lib. de pœnit. cap. 4. *tabula secunda,* post Baptismi gratiam lapsis, seu naufragium passis, ad laboriosè emergendum necessaria. *Eam* (pœnitentiam scilicet) *tu peccator itaamplexare, vt naufragus alicuius tabulæ fidem.*

Definitur ab aliis *Sacramentum iustitiæ, contra peccatum mortale, post Baptisma perpetratum.* Dicitur iustitiæ, ad differentiam Bapt. quo Deus misericorditer omnem culpam delet, ac pœnam remittit. Fit mentio peccati mortalis, vt ostendatur, quod tale tantummodo sit eius materia necessaria: venialia quidem, possunt exponi cum fructu, sed ad id pœnitentem vrgere quid potest, cum eorum, sibi veniam impetrare possit dolore, qui sit attritio, aut Sacramentalibus, institutis ab Ecclesia in eum finem.

Additur *perpetratum post Baptisma,* vt intelligatur, commissa ante Baptismum, sub Sacramentum Pœnitentiæ non cadere.

Absolutissima eius definitio, vt est Sacramentum, concepta legitur, his verbis à Fœliciano Ninguarda in manuali Salisburg. *Pœnitentiæ Sacramentum est, quo sacerdotalis absolutio à peccatis, quæ quis detestatus, riteque confessus fuerit, impenditur.* Sacramenti nomen, generis vicem obtinet, reliqua differentiæ, & primo quidem, indicantur actus, qui sunt eius quasi materia, nempe detestatio peccatorum, eorumque Confessio: secundo ex parte Ministri, absolutio, ad quam huius Sacramenti forma refertur, quam sacerdotalem esse oportet, eo quòd remittendi peccati facultas non alteri quam sacerdotibus conuenit, quibus dictum est. *Accipite Spiritum sanctum quorum remiseritis peccata remittuntur eis.* Ioan. 20. *Qua ratione,* inquit Cyrill. Alexand. lib. 12. in Ioann. cap. 56. *diuinæ naturæ dignitatem, ac potestatem discipulis largitus est: quia absurdum non est, peccata remitti posse ab illis, qui Spiritum sanctum in seipsis habeant. Nam cùm ipsi remittunt, aut detinent, Spiritus qui habitat in eis, per eos remittit aut detinet. Erit autem id per eos, duobus, vt arbitror, modis primum Baptismo, deinde Pœnitentia.*

Cap. 3. Quod autem sit hoc Sacramentum, vnum de septem, docent cùm Concilia, ipsaque ratio. Concilia quidem, Florentinum in decreto vnionis, his verbis. *Nouæ legis septem sunt Sacramenta Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia,* &c. Et paulò pòst. *Quartum Sacramentum est Pœnitentia.* Tridentinum sess. 7. de Sacrament. & 14. can. 1. Fauet. & ipsa ratio.

Sacramentum res duæ coagmentant, ceremonia sacra, seu sensibile signum gratiæ, eiusque promissio, facta à Christo Domino: at hæ ambæ reperiuntur, in Pœnitentia. In primis est signum, & illud externum ac patens, nempe absolutio, cuius

Christus

Christus author, his verbis. *Quorum remiseritis*, ex parte pœnitentis contritio, seu dolor de peccatis commissis, cum emendationis proposito, qui dolor, foras erumpit, aut verius se prodit oculis, per Confessionem, non quamlibet, sed veram, integram & ad obediendum sententiæ iudicis paratam. *Si infirmi in peccatis sint, & hæc Presbyteris Ecclesiæ confessi fuerint, ac perfecto corde ea relinquere, atque emendare satagerint, dimittentur eis, neque enim sine Confessione emendationis peccata queunt dimitti.* Nec deest gratiæ promissio legitimæ absolutioni annexa, nam per eam delentur culpæ. *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis*, ergo beneficio gratiæ, cum earum remissio, non fiat communiter ac ordinariè, sine eius auxilio. *Accedat* (inquit August. in Psal. 103.) *gratia illuminans, & dealbans, primo nigra fuisti, sed facta es alba ex gratia ipsius, fuisti enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.* Est ergo pœnitentia, verum & propriè dictum Sacramentum.

Cap. 4. Eius materia duplex, remota & propinqua. Remota, & circa quam, prædictum Sacramentũ versatur, est omne peccatum actuale hominis baptizati, huc spectant crebræ Patrum adhortationes, ad frequentem vsum pœnitentiæ. *Reparemus nos per pœnitentiam, & confessionem, & eleemosynam, vnusquisque secundùm possibilitatem suam, & quantum quisque recognoscit se à Deo aruisse per culpas, tantùm bibat compunctionis suæ lachrymas.* Conc. Pisten. can. 1. *Si fortè liuor alicuius cor, vel infidelitas, vel aliquod malum irrepserit, non erubescat qui animæ suæ curam gerit, confitendi hæc huic qui præest, vt ab eo per verbum Dei, & consilium salubre curetur* Clem. 1. epist. a. & a. ad Corinth. 11. *Non egerunt pœnitentiam super immunditia, & fornicatione, & impudicitia quam gesserunt.* Quæ scelera ergo, à se, quisque auertere, & expiare per confessionem conatur, remota sunt Sacramenti materia.

Propinqua verò, & ex qua Sacramentum constituitur, sunt tres actus pœnitentis, *Contritio, Confessio, & Satisfactio*: nec enim absolui decet, nisi quẽ peccasse dolet, de quo cùm constare certò nulli possit, nisi ipsiusmet qui dolet, testimonio: eam ob rem est necesse, sua vt maleficia Sacerdoti, lugubri voce explicet, quæ explicatio sit doloris, quo verè & ex animo tangitur, indicium, & quia quolibet scelere Deus, eiusque honor violatur, quod absque eius iniuria esse nequit: exigat autem æquitas reparari damna, sarciri iniuriam, ideò pœnitentem oportet, diuinæ satisfacere iustitiæ, per pœnitentiam, quæ illi pro varietate scelerum quæ commiserit, maior, aut minor imponetur à Confessario, ex quibus pœnitentis officiis, totidem consurgunt actus, qui Pœnitentiæ partes sunt, & quasi materia, sicut scriptis tradidit Trident. sess. 14. cap. 3. his verbis: *Sunt autem quasi materia huius Sacramenti pœnitentia, ipsius pœnitentis actus, nempe Contritio, Confessio, & Satisfactio, qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenam & perfectam peccatorum remissionem, ex Dei institutione requiruntur, hac ratione partes pœnitentiæ dicuntur.*

In eandem sententiam scripta hæc sunt à Floren. in decreto vnionis.

Quartum Sacramentum est pœnitentia, cuius quasi materia, sunt actus pœnitentis, qui in tres distinguuntur partes, quarum prima est, cordis contritio, ad quam pertinet vt doleat de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero. Secunda est oris confessio, ad quam pertinet vt peccator, omnia peccata, quorum memoriam habet, suo Sacerdoti confiteatur integraliter. Tertia est A *satisfactio pro peccatis, secundùm arbitrium Sacerdotis, quæ quidem præcipuè fit per orationem, eleemosynam, & ieiunium*, quæ tria videntur comprehensa à Chrysost. in homil. de pœnit. cuius initium est: *Prouida mente*, habenturque in can. 40. distinct. 1. de pœnit. *Perfecta, inquit pœnitentia cogit peccatorem omnia sufferre, in corde eius contritio, in ore confessio, in opere tota humilitas*, de qua quoniam alius disserendi locus est futurus, plura hîc dicere non habeo.

Cap. 5. Ad formam, quò me tractationis huius ordo vocat, pauculæ hę voces ex Euangelio exceptæ pertinent, *Ego te absoluo à peccatis tuis*, imò ad eius essentiam sufficerent hę duæ, *te absoluo*, nam reliquæ ex his duabus satis superque intelliguntur, pronomen quidem *ego*, in verbo *absoluo*, B res autem ipsa quæ tùm geritur, persona quæ est ad Sacerdotis genua, habitus, gestus, color, totaq; vultus conformatio, tam pœnitentis, quàm Presbyteri absoluentis loquitur, eius absolutionem, super peccata cadere, eorum ergo mentionem fieri ad Sacramenti essentiam, non est necesse, sicut nec pronominis, *te*, quod suppleri potest hac particula *vos*, aut nomine appellatiuo personæ, quæ absoluitur, dicendo, *Absoluo Petrum, aut personam quam coram habeo*, ratio est, quòd formæ essentia, quemadmodum & verborum, quæ eam componunt, in significatione est posita: At est hæc eadem, cùm loco pronominis numeri singularis, *te* vox substituitur ista, numeri multitudinis *vos*, aut alia tertiæ personæ, quæ pœnitentem denotet, nomine proprio, C appellatiuo, aut circumstantiis eiusmodi, quæ cadere non possint in alium.

Quæ etsi sint vera, videre tamen debet Confessarius primò, ne quidpiam in forma mutet, transferat, aut apponat, quia solenne Ecclesię, in Sacramentorum administratione sequi eum oportet, à quo sponte discedere, temeritatis est, ac audaciæ, in Christiano non ferendæ.

Secundò, nec si sapit, eorum quidpiam, in pronuntiatione dictæ formæ relinquet, quod Ecclesia in eius vsu adhibet, causa est, quod ab eius moribus abire non debet. 2. quod quanquam necessaria forma pœnitentiæ contineatur his verbis, *te absoluo*, pronomen *ego* exprimi tamen debet ex pręcepti necessitate, sicut & sanctæ Trinitatis inuocatio, cui D ex consuetudine Ecclesiæ, adiungendum est signum Crucis, quòd cum eo Sacramenta omnia administrentur, vt author est August. tract. 118. in Ioann. Chysost. hom. 13. in epistol. ad Philipp. Nec est omittenda illa precatio, absolutioni præmitti solita, *Misereatur tui, &c.* aliaque item non minus ad rem pertinens, quæ proximè subiungitur *Dominus noster Iesus Christus, qui est summus Pontifex ipse te absoluat, & ego authoritate ipsius, &c.*

Et quoniam à Christi morte, Sacramenta vim habent producendæ gratiæ, ac delendæ culpæ, vt est apud Apostolum, 1. Ioan. 1. *Sanguis Iesu Christi mundat nos ab omni peccato*, decuit eius mentionem fieri, vnaque modi, quo humanæ saluti, dolore suo maximo consultum voluit, fit id verò his verbis. E *Passio Domini nostri Iesu Christi & merita B. Virginis, &c.*

Cap. 6. Neque tamen est putandum, etsi Christi Domini merita, multitudine sint numeroque, infinita, prodesse hæc omnib. ad quos ea Sacerdos deriuare per formam huius Sacramẽti nititur: vt enim hæc sit illis fructuosa, & vtilis, in Ecclesia vixisse, debent, aut saltem viuere, dum absoluuntur. Primò, quia bona sua, cum alienigenis vtpote Christi ho-

stibus, communicare iustè, ac honestè non potest, quod ad ea parati, vt oportet, non veniant, quod ad ea fidem, ac dolorem de commissis, aut venerationem erga Deum, non afferant.

Secundo, quod Ecclesia, legitima sacramentorum dispensatrix, & administra, iis duntaxat hominibus ea præbeat, qui sacris Bapt. vndis loti, mysteria frequentauere Catholica, atque in eius foro, notitiaque versantur. Sanè constat, contrahendi Matrimonij, quod sacramentorum est vltimum, Iudæis, aut alienis à Religione Catholica, cum Christiano, aut Christiana, legibus Ecclesiæ, ius non esse. *Christianis omnibus interdicimus, ne Iudæorum coniugiis misceantur, qui si fecerint, vsque ad sequestrationem, quisquis ille est, communione pellatur.* Aurelian. 3. can. 13. *Si quis Iudaicæ prauitati, iugali societate coniungitur, & seu Christiana Iudæo, siue Iudæus Christianæ consortio misceatur carnali, à Christianorum cœtu, & à communione Ecclesiæ, cuius sociatur hostibus, segregetur.* Aruern. can. 6. Meldense Concil. can. 73. quis cuiusque, de reliquis Sacramentis, sensus esse debeat, cum in omnium infimo, tam religiose seueri, fuere Franciæ Episcopi in omnium opinione relinquere malo, quam his commentariis inserere.

Secundo, rata non est validaque absolutio, per literas, aut nuntium data absenti, huius sententiæ, quæ est verissima. Argumenta ex decreto Clement. VIII. fide Doctorum, & ratione peti debent. *Dicendum est*, inquit Alex. Halens. in parte 4. q. 18. art. 5. *quod nulli habenti vsum sensuum, & copiam sacerdotis sufficit confiteri per scriptum, aut nuntium*, tantum excipit mutum, cui post decretum Clementis VIII. non est locus.

Idem prorsus & iisdem verbis quibus Alexander scripsit Antoninus 3. parte tit. 14. cap. 19. parag. 17. *Debet secreto*, inquit, *confiteri, & secreto imponi pœnitentia.* De quo dubitãdi, post decretum SS. Domini nostri Clement. VIII. causa nulla reliqua, est autem perscriptum, his verbis.

Proposita quæstione, vtrum liceat per literas, seu internuntium, Confessario absenti, peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere. Sanctissimus noster, auditis votis Patrum Theologorum, & re, cum Illustrissimis, & Reuerendissimis Dominis Cardinalibus, maturè, ac diligenter considerata, hanc propositionem, scilicet, licere per literas, seu internuntium, Confessario absenti, peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente, absolutionem obtinere, ad minus vt falsam, temerariam, & scandalosam, damnauit, ac prohibuit præcepitque, ne deinceps ista propositio, publicis, priuatisue lectionibus, concionibus, & congressibus doceatur, neue vnquam tanquam aliquo casu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quouis modo deducatur.

Pœna non obsequentium, est excommunicatio latæ sententiæ, ipso facto incurrenda, & à qua, absolui non possint, præterquam in articulo mortis, ab alio, quam à Romano Pontifice, pro tempore existente. Ad hanc Clementis vocem, quid addi possit, non occurrit, quare etsi tam hæc quam decretum ab eo interpositum, multis iisque non inanibus argumentis firmari possent, iis tamen supersedendum breuitatis causa existimo, vnicum erit instar omnium.

Nempe quòd nullo vnquam tempore, fas sit sacerdoti, certo se discrimini obiicere peccandi, facit hoc verò, quisquis absentem, Deo per absolutionem reconciliat, quid ita vero? quia fieri potest, vt qui absens absoluitur, quo tempore in id sacerdos incumbit, formamque effert, aut scribit, amplius non sit in viuis, aut si adhuc vita est superstes, rem pessimam verset animo, quorum altero, & multo magis ambobus, est absolutio sacrilega & nulla, Sacrilega quidem, quia impertita imparato, ac peccati lethiferi conscio. Nulla autem, quia falsa, vtpote indicans eum absolui, qui non potest, quandoquidem nec mortuo, nec scelus meditanti in animo, quamdiu in ea voluntate perseuerat, peccatorum venia, absolutioque dari nequit.

Ita Palud. in 4. dist. 17. q. 2. art. 1. Medinæ cod. de Confess. q. 15. Pet. Soti de Confess. lect. 11. explosa est, opinio. *Quod si peccator non potest Confessarium adire, nec eum ad se accersere, probabile est, posse per internuntium, & literas absenti confiteri, & ab eodem per literas Sacramentaliter absolui.*

Ex dictis inferendum, Sacramenti huius formam, necessario, & essentialiter in verbis consistere, neque aliis signis, nutu, aut scriptura, exprimi posse, D. August. in lib. de vera & falsa pœnitent. cap. 10. *Præcepit*, inquit, *Dominus mundandis* (sic enim legitur in can. quem pœnitet 88. distinctionis 1. de pœnitentia) *vt ostenderent ora sacerdotibus, docens corporali præsentia confitenda peccata, non per nuntium, non per scripturam manifestanda.* Et postea. *qui per vos peccastis, per vos erubescatis.* Hesichius in cap. 27. Leuit. in ea verba. *Homo qui domum suam aut agrum Deo vouerit. Euidentissimè*, inquit, *apparet, sine Confessione propriæ vocis, peccata non dimitti.*

Firmiora sunt, quæ petuntur ex Conciliis, Tridentini est hæc verissima oratio. *Docet sancta synodus, Sacramenti pœnitentiæ formam, in qua præcipue ipsius vis sita est, in illis Ministri verbis positam esse ego te absoluo*, eadem fere, & iisdem verbis leguntur in Florentino, quæ quia breuitati studemus, volentes omittimus, hoc dixisse contenti, eo spectare Patres cum supplicationum mentionem faciunt, nam cùm hæ sint vocales, si ad remissionem scelerum sunt necessariæ, sanè non nisi verbis, eisque expressis, ac propriis dari absolutio poterit, earum autem meminere Pontifices Leo & Clemens, ille in epist. 89. his verbis. *Sic diuinæ bonitatis, præsidiis ordinatis, vt indulgentia Dei, nisi supplicationibus sacerdotum nequeat obtineri: mediator enim Dei & hominum, Deus & homo Christus, hanc*, &c. Et in epist. 78. cap. 2. ad Episcopos Campaniæ, loquens de Confessione publica quam in Ecclesia frequentari oportere negat. *Sufficit*, inquit, *illa confessio, quæ primum Deo offertur, tùm etiam sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit.* Clementis autem, est hæc oratio, in epistola 1. *Si in alicuius cor, liuor, infidelitas, aut aliquod malum latenter irrepserit, non erubescat, qui animæ curam gerit confiteri hæc huic, qui præest, vt ab ipso per verbum Dei, & salubre consilium curetur.* Viden' vt verbi meminit Clemens, vt consilij, quod non nisi vocale potest esse in hac materia, ne scripto prodatur Confessio. Nec refert, quod tale verbum diuinum nominet. *Nam cùm Presbyteri remittunt, ac detinent peccata, spiritus qui habitat in eis, per eos remittit, ac detinet.* Cyrill. Alexandr. lib. 12. in Ioan. cap. 36.

Tertiò, vt absolutio valeat, proferri debet ab eo, qui iurisdictionem habeat, D. Antonin. 3. par. tit. 15. parag. 2. cap. 1. Richardus in 4. dist. 18. art. 9. q. 3. ratio est, quod *Absolutio sacerdotis, alieni beneficij sit dispensatio*, nempe gratiæ, *nec nudum sit ministerium, vel annunciandi Euangelium, vel declarandi remissa esse peccata, sed ad instar actus iudicialis, quo ab ipso, velut à iudice, sententia pronuntia-*

nunciatur. Trid. sess. 14. cap. 6. sed hic sine potestate iuris dicendi, ac puniendi rei, accepta à Principe, ludit operam, cùm eorum alterutrum moliri tentat, aut vtrumque ergo, &c.

Quartò, non quælibet iurisdictio vim absolutioni tribuit, sed omnimoda, id est, in personas, earumque culpas. Ratio est, quòd humano iure, quædam sunt Papæ, & Episcopis sepositæ, in quæ Sacerdoti simplici, ius nullum competit, vt Trid. sess. 14. cap. 7. definiuit. Confirmat autem decretalis Innoc. III. in cap. Omnis vtriusque extra de pœnit. & remission. Benedict. item XI. in Extrauag. inter cunctas de priuileg. Vt ergo ab iis eximi, soluique pœnitens possit, Sacerdotem vtraque instructum potestate esse oportet, id est, tam in personas, quàm eorum peccata, iurisdictionem nactum esse.

Cap. 7. Sacerdotem dixi, nam huic soli, à Christo claues cœli commissas esse, indicant hæc eius verba, Petro, qui tam Ecclesiæ vniuersæ personam gerebat, dicta Matth. 16. *Tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque solueris super terram, erit solutū & in cœlis.* Eodem spectant & illa, quib. Apostolis absoluendi ab eo est potestas concessa, Matth. 18. *Quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo, & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo.* Item, Ioan. 20. *Accipite Spiritum sanctum, quorū remiseritis peccata, &c.*

Quare falsa, & à veritate Euangelij penitus aliena censenda est doctrina, *quæ ad alios quosuis homines, præter Episcopos, & Sacerdotes, clauium ministerium perniciosè extendit, putans verba illa Domini, Quæcunque alligaueritis super terram, erunt alligata & in cœlis, &c. & quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt ad omnes Christi fideles, indifferenter & promiscuè, contra institutionem huius Sacramenti, ita fuisse dicta, vt quiuis potestatem habeat remittendi peccata publica, per correptionem, si correptus acquieuerit, secreta verò per spontaneam confessionem.* Trident. sess. 14. cap. 6. & can. 10.

Sane cum de remittendis peccatis, ac reconciliando homine cum Deo, Concilia disserunt, meminere Episcopi duntaxat, ac Sacerdotum, Carthagin. 4. can. 74. *vt Sacerdos pœnitentiam imploranti, absque personæ acceptione, pœnitentiæ leges imponat,* & can. 80. *Omni tempore ieiunij, manus pœnitentibus, à Sacerdotibus imponantur.*

Pœnitentibus, inquit Vormacien. can. 7. *secundùm differentiam peccatorum, Sacerdotis arbitrio pœnitentiæ imponantur.*

Presbyteri imperiti solerti studio, ab Episcopis suis instruendi sunt, qualiter & confitentium peccata discretè inquirere, eisque congruum modum, secundùm canonicam auctoritatem, pœnitentias nouerint imponere. Concil. Paris. sub Ludou. & Lothar. lib. 1. ca. 32, & in monitis Heraldi, Turon. Archiep. monito 88. est his verbis: *vt Presbyteri regulariter pœnitentias imponant, & in iudicando æquitatem teneant, & inde munera non accipiant*, idem præscriptum, etsi verbis disparibus, in Conc. Cabillon. habito an. 813. consentiente Carolo Magno, can. 33. nec vspiam laici, tanquam ad absoluendum idonei, fit mentio, nisi apud August. de vera, & falsa pœnit. cap. 10. Ibi enim cùm dubia sunt, afflictaque tempora, vt in periculo probabili, aut penè certo mortis, nec habet pœnitens Sacerdotem ad manum, cui conscientiam suam euoluat, tunc vicini opera ad eius expiationem vti eum posse scribit his verbis.

Tanta vis confessionis est, vt si deest Sacerdos, con-

A *fiteatur proximo, sæpe enim contingit, quòd pœnitens non potest confiteri coram Sacerdote, quem desideranti, nec locus, nec tempus offert, & si cui confitebitur, potestatem non habet soluendi, fit tamen dignus venia, ex desiderio Sacerdotis, qui socio confitetur turpitudinem criminis*, de pœnit. dist. 6. can. 1.

Sed de sacramentali confessione, ea verba Augustini intelligi non posse, docent D. Bonau. in 4. dist. 17. p. 3. art. 1. q. 1. Abbas in cap. quanto num. 12. de consuet. Nau. in can. 1. dist. 6. de pœnit. quare non est talis confessio in præcepto, Laym de Sac. Pœnit. cap. 10. sed consilio tantùm, ad ciendam maiorem de peccatis contritionem, ac verecundiam in eo, qui tum peccata sua Laico exponeret.

B Cap. 8. Et quanquam sint Sacerdotes omnes sibi in Ordinis potestate pares, nego tamen, auctoritate pollere omnes remittendi peccata, nam eorum plerique iurisdictione carent, quam tamen iure diuino necessariam esse in Sacramento confessionis, certum est apud omnes Theologos, instar omnium, vnus sit S. Thom. qui in. 4. dist. 18. q. 1. art. 1. ad quæst. 2. *affirmat in Ordinatione sacra recipi clauem, sed non executionem, neque actum clauis quæ indiget materia: hæc autem est, inquit, plebs subiecta.* Similia scripsit Guido de monte Rocherij in manipulo. *Istæ claues, inquit, dantur cuilibet Sacerdoti in sua Ordinatione, sed non possunt exire in actum, donec Sacerdos habeat materiam in qua liget, & hoc per commissionem curæ animarum*, quam immediatè à Christo recepit Petrus, cùm ei præcepit, *Pasce oues meas*, alij-

C que Apostoli, quando iis largitus est Spiritum sanctum, Ioan. 2. *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.* Cæterorum nemo eam immediatè à Christo, præterquàm Christi Vicarius, Petrique successor, recipit, huic enim in persona Petri, Christi oues, ab eodem Christo traditæ sunt, & commendatæ: itaque in eo, tanquam in fonte, & capite, iurisdictio omnis residet, in alijs tanquam in riuulis, quos siccari breui, & arere oporteret, nisi ex fonte perpetuo aquas caperent.

Scimus quidem potestatem Ordinis, ex Christi seruatoris instituto, atque voluntate, ad omnia se fidelium peccata extendere, iuxta verbum Christi, *Quorum remiseritis peccata*, sed negamus, eam aliam

D esse, quàm remotam, indefinitam, ac veluti mortuam, quæ in actum per se exire non possit, nisi cùm ei additur altera, quæ iurisdictionis dicitur, vel in omnes, vel in aliquos, eaque propria, qualem hi habent, quibus ea ex officio, ac commissa sibi cura animarum, competit. Trid. sess. 23. cap. 15. aut permissa ab his, qui concedere iure possunt, vt Episcopi, Archiep. Parochi. Sine tali potestate data absolutio irrita sit, ac inanis, est necesse. Trid. sess. 14. cap. 7. Quod Concil. Florentinum confitetur, his verbis *Minister huius Sacramenti est Sacerdos, habens authoritatem absoluendi, vel ordinariam, vel ex commissione Superioris*: hinc enim sequitur, quòd si quem Presbyter absoluere aggreditur, qui fidei suæ, tanquam Pastori, non sit creditus, aut in quem auctoritatem non habeat, ex eius permissione, qui est il-

E lius Pastor, absolutionem vanam fore, & illicitam: Illicitam quidem, quia contra leges Ecclesiæ dabitur; indicant hæ voces petitæ ex can. placuit de pœnitent. dist. 6 *Placuit vt deinceps nulli Sacerdotum liceat quemlibet commissum alteri Sacerdoti, ad pœnitentiam suscipere, sine eius consensu cui se priùs commisit, nisi pro ignorantia illius, cui pœnitens priùs confessus est*: Nullam autem, quia sine iurisdictionis potestate est collata. Ita Trid. Sanctio sic habet sess. 14. cap.

7. *Synodus hæc confirmat, nullius momenti, absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet iurisdictionem* & sess. 23 cap. 15. *Quamuis Presbyteri in sua Ordinatione à peccatis absoluendi potestatem accipiant, decreuit tamen sancta Synodus, nullum etiam Regularem, posse confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium, aut ab Episcopis, per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut aliàs idoneus iudicetur, & approbationem quæ gratis detur, obtineat.*

Cap. 9. Ex dictis perspicuum est, patensque, vt quis huius Sacramenti, verus & idoneus Minister esse possit, quatuor exigi, potestatem Ordinis, Iurisdictionis, eius potestatis vsum, non impeditum, ac liberum, Episcopi approbationem.

Prohibetur hic vsus excommunicato, ac suspenso, non tolerato, ac denuntiato, in cap. vlt. de Clerico excomm. ministran. Cùm enim Sacramenta, eorumque distributio Ecclesiæ sit commissa, mirum sanè videri nulli debet, si hæc indignis, eorumqoe vsum adimat. Et quanquam sit Baptismus ab eiusmodi homine, quem hic describimus, collatus, ratus, ac validus, non tamen omni culpa in conferente vacuus: nulla tamen est absolutio, ab eo pœnitenti data.

Valere Baptismum extra necessitatem ab excommunicato collatum, ratio ipsa indicat: Nam Sacramentorum substantia, vis, & valor tribus rebus perficitur, materia, forma, & intentione Ministri secundùm Florent. in decreto de Armenis: at hæc tria ad Baptismum afferre excommunicatus potest: Peccabit tamen, quia temerè, & contra præceptum Ecclesiæ, ad rem sacram, sibique permissam, animum applicat. Quòd si in pœnitentiæ Sacramento, id quoque faciat, præter culpam, suam quoque ludet operam. Ratio est, quòd sine iurisdictione data absolutio, sit vana: at eam eiusqoe vsum adimit Ecclesia excommunicato, quem pro tali habendum è publico, id est superiori loco, fidelibus edixit. ergo collata ab eo absolutio est irrita, præterquàm si publicus error facti cum titulo præsumpto interueniat, Laym. lib. 1. tract. 5. parte 1. cap. 22. num. 9.

Requiritur insuper approbatio, id est iudicium Episcopi, vel Ordinarij, de capacitate eius qui audiendis confessionibus præficitur, sine quo confessio futura est inanis, ac nullarum virium Trid. sess. 233. cap. 15. expressè. Itàque responsum fuisse à S. Congregatione Concilij, anno 1580. testatur Capeauilla de casib. reseru. cap. 3. q. 1. & post eum Piasecius in praxi Episc. par. 2. cap. 1. art. 2. num. 2. Quare Sacerdos quilibet, non Parochus, Episcopo suo, id est, loci, vbi traxit originem, sistere se debet, ad examen eius subeundum, quia hic propriè est eius Ordinarius, non autem qui Diœcesi præsidet, ad quam caso aduenit, & in qua commoratur, & confessiones excipit.

Secus quàm nos opinantur Guttier. lib. 1. canocat. quæst. cap. 27. num. 21. Laym. tract. 6. cap. 11. sed opinio nostra est tuta, nec eius fidem minuit, quòd Episcopi locorum, vbi audiendæ sunt confessiones, nolint cuiquam id licere, sine sua venia, & approbatione, quia in eo, operari illos ex contraria sententia nemo non intelligit, quod non arguimus: deinde, cùm ex officio, saluti commissæ sibi plebis prospicere debeant, per quam sapienter agunt, cùm eas commendatas nolunt aliis, quàm perspectæ fidei, doctrinæqoe hominibus, ob quam causam, approbantis Episcopi Successor, si res postulauerit, poterit ab eo olim approbatos reuocare ad examen, eósque si merebuntur, approbare denuò, secus reprobare, si ob eorum inscitiam, ita erit necesse. Miranda in Manuali Præl. quæst. 45. art. 7.

Dixi ob inscitiam, quia sine iusta aliqua causa reiici ab Episc. non possunt, eo quòd approbatio, iustitiæ sit, non autem benignitatis ac beneficentiæ actio: mihi enim, si ob doctrinam id iudicium mereor, debetur ab Episcopo, nec negari sine iniuria, famæque meæ detrimento potest.

Quare statuit Clemens V. in Clement. dodum de sepulturis §. statuimus, huic vt incommodo obuiam iret, Episcopis ne amodo liberum esset ac integrum, Regulares manifestè idoneos, sibique præsentatos reiicere, alioquin, inquit, *Si iidem Prælati præfatis Fratribus, ad confessiones audiendas electis, huiusmodi licentiam exhibere recusarint, nos ex nunc, ipsis, vt confessiones sibi confiteri volentium liberè licitéque audire valeant, atque eisdem beneficium absolutionis impertiri gratiosè concedimus, de plenitudine Apostolicæ potestatis,*

Sunt ergo censendi approbati Regulares hoc ipso, quòd ab Episcopis à salutari audiendarum confessionum ministerio reprobantur, cui tamen, vt vacent, illis inuitis, aut certè minimè probantibus, authores non sunt. Suar. disp. 28. sect. 5. num. 11. Coninch. disp. 7. de Ministro Pœnit. num. 28. nec ego, ob eam causam maximè, quòd obsequi Episcopis præstet, quàm cum eorum offensa, benè mereri de proximo, ac lucrum quamuis magnum, ac nobile, animarum facere in populo.

Sanè constat, sine commeatu Episcopi, eiusque facultate, antiquis Ecclesiæ legibus, nemini fas olim fuisse, operam dare audiendis confessionibus: cuius rei confirmandæ causâ, Concil. Carthag. 3. can. 32. addit hoc decretum. *Presbyter inconsulto Episcopo, non reconciliet pœnitentem, nisi absente Episcopo, vltima necessitas cogat.* Clementis quoque est hæc Sanctio ep. 3. *Cunctis fidelibus, & summoperè omnibus Presbyteris, Diaconis, & reliquis Clericis attendendum est, vt nihil absque proprij Episcopi licentia agant, non vtique Missas, sine eius iussu, quispiam Presbyterorum in sua Parochia agat, non baptizet, nec quidquam absque eius permissu faciat.*

Potest nihilominus si res cogat, nec huiusmodi Sacerdos Confessarius in promptu esse queat, cui per Episcopum liceat obire hoc ministerium, Pœnitentiæ Minister esse Sacerdos quicunque, etiam quoquo modo potestatis vsu priuatus. Fœlicianus Ninguarda in Manuali, tract de Pœnit. Palud. in 4. dist. 17. q. 3. ar. 2. Capreol. dist. 19. Quam sententiam tuentur & hi authores, Sotus in 4. dist. 18. q. 4. art. 4. Canus in relectione de Pœnit. part. 3. Tabiena in verbo Absolutio 5. num. 32.

Præcipua huius opinionis firmamenta sunt. Primum, *quòd humanæ legi non sit subiecta necessitas:* ergo nec Ecclesiasticæ, de vitando excommunicati ministerio, in Sacramentorum vsu, casus ille, in quo ob imminentis fati periculum, confiteri cuique est necesse.

Confirmatur. Tunc diuina lege tenetur quisque confiteri de suis sceleribus: at ei legi obsequi non possumus, si in articulo necessitatis, ea præciso, & excommunicato exponi neqoeunt, cùm nullius alterius Sacerdotis habetur copia: ergo cùm diuinæ legi sit parendum potiùs quàm humanæ, vinculom, quo per istam, ligatur potestas absoluendi in præciso, necessitate mortis impendente soluetur: estque hæc D. Thom. ratio in respons. ad quæstiunculam, his verbis. *Quilibet Sacerdos, quantum est de*

A *virtute clauium, habet potestatem indifferentem ad omnes, & quantum ad omnia peccata, sed quod non possit omnes ab omnibus peccatis absoluere: hoc est, quia per Ordinationem Ecclesiæ habet iurisdictionem limitatam, vel omnino nullam habet, sed quia necessitas legem non habet, ideoquando articulus necessitatis imminet per Ecclesiæ ordinationem non impeditur, quin absoluere possit.* Hæc Sanctus Doctor.

Secundum, cùm Sacramentum pœnitentiæ lapsis sit, post Baptismum ad salutem necessarium secundùm Trid. sess. 14. cap. 2. non oportuit pœnitenti tùm negari ea, sine quibus periclitaretur eius salus, ergo nec sacerdoti ea, quæ ad eam discrimini eximendam sunt necessaria, de hoc numero est potestas eum absoluendi in necessitate, ergo hanc, B Ecclesia, illi tùm negatam esse velle non debuit.

Cap. 10. Est autem hæc potestas iurisdictionis, omnino duplex, Ordinaria, & delegata, Ordinaria, ratione dignitatis, aut officij cõpetit homini. Delegata, non nisi aliena, id est Ordinarij voluntate. Prioris generis, habent Papa per totum orbem, & Episcopus in sua Diœcesi cap. Deus qui de pœnit. & remiss. 8. qoia est ordinarius rector & Confessor suæ Diœcesis Angel. verb. Confessio 3. nu. 3. ipsique principaliter incumbit cura animarum so. q. 1. can. quæcunque & 12. q. 1. can. præcipimus 24. vbi Apostoli aiunt animas hominum, quæ multo sunt, sæculo preciosiores, cæloque ipso, illi esse creditas.

Tertiò, iurisdictionem habet Archiepiscopus, in C Coepiscoporum, ac suffraganeorum suorum subditos, dum eorum diœceses lustrat.

Quartò, Pœnitentiarius Episcopi, eiusque Vicarius Generalis per totam Diœcesim.

Quintò, Parochus, in tota Parochia sua, hoc ipso enim, quodquis ei legitimè præficitur, dummodo sit sacerdos, nec impeditur censura vlla, omnium, quos curæ suæ commissos habet, confessiones audire potest, 16. q. 1. can. vbicunque Trident. sess. 23. cap. 15. non aliorum, qui sibi non sunt subditi, Dionysius Papa in Epist. 2. ad Seuerum Episc. & refertur 13. q. 1. can. 1. *Ecclesias singulas, singulis Presbyteris dedimus, parochias, & cœmeteria eis diuisimus, & vnicuique ius proprium habere statuimus, ita videlicet, vt nullus alterius Parochiæ terminos, aut ius inuadat.*

D Ratio est in promptu, eaque ad intelligendum cuique obuia, nam præter sacerdotalem potestatem, quæ & ordinis dicitur, requiritur alia, iurisdictionis scilicet, cum approbatione Episcopi, harum altera si deerit, vana est futura peccatorum absolutio, vt enim nullum est Sacramentum Pœnitentiæ, quando quis sacerdotio non præditus, aliquem absoluit, ita cùm sacerdos, aliquem non creditum suæ fidei, Deo reconciliat, irrita sit, ac inanis, illa absolutio, est necesse. At ex hypothesi, Parochus autem dat confitentibus aliis, quam sibi subiectis, nec est ad alia loca Diœcesis approbatus, per collationem Parochialis beneficij sibi factam, Guitierrez lib. 1. canonic. quæst. cap. 27. num. 21. super E quo consulta congregatio Concilij respondisse quoque fertur in hæc verba.

An prouisus de Parochiali Ecclesia per concursum, censendus sit approbatus idoneus minister, ad audiendas Confessiones in illa Diœcesi, in qua illam Parochiam obtinet. Congregatio censuit, censeri duntaxat in ea ciuitate vel oppido, vbi sita est Parochialis, non autem passim per totam Diœcesim. Potest tamen Parochus suos Parochianos tam in proprio, quam alieno territorio absoluere. Sylu. verbo Confessor.

Sextò, ordinaria prædìti potestate iurisdictionis censendi sunt, Prælati Regulares, in omnes vtriusque sexus religiosos, sibi commissos, Ludouic. Portelium in dub. regularib. verbo Prælatus Rodrig. to. 1. q. 70. art. 2. quare eam cum est necesse delegare possunt, cui videtur, Sa in Aphorismis verb. Delegare num. 1. Rodrig. tomo 1. q. 22. art. 11. Notauitque idem author in Bullario folio 920. Priorē in familia S. Dominici, cæterosque, qui in priuilegiis illius Ordinis Papę beneficentia cõmunicant, tantum posse in conscientiæ foro, ad bonum & commodum subiectæ sibi plebis, quantum est permissum Episcopis, per Concil. Trid. sess. 24. cap. 6. proindeque, hunc Priorem, & cæteros superiores, per se, absoluere posse à casibus reseruatis, occultis tamen, nec deductis ad forum contentiosum, suos subditos, & cum iisdem, dispensare in irregularitate, idque ex concessione Pij V. & Gregor. XIII. facta Religiosis S. Bernardi in Hispania, habet eorum compendium verbo absolutio quoad fratres, parag. 11. & quanquam hæresim, & homicidium, diplomate suo comprehensa Gregorius noluit, eorum tamen absoluendorum facultatem Pius quintus Priori Dominicanorum tribuit.

Septimò, ordinaria potestas, ac iurisdictio in pœnitentes competit Vicarius perpetuis qui si soli explere officium commissum non poterunt, partem eius aliquam, aut verò etiam integrum communicare cum altero poterunt, quod ex præsumpta voluntate Ordinarij, id est Parochi absentis, aut nondum sacerdotis, facere quoque poterit, qui non nisi ad tempus Vicarium agit in Parochia, Sylu. verbo vicarius num. 5. Nauar. in can. placuit, de pœnit. dist. 6. num. 69.

Ratio est quod eiusmodi Vicarius, videatur ad id facultatem habere tacitam, à superiore delegante, cum enim ille possit, ac debeat, interdum abesse à Parochia, ratio exigit, vt hic, id est Parochus ei permittat alium suo loco substituere, ad breue tempus, ne interim Parochiani, Sacramentis careant, in maxima sua necessitate spiritali.

Præter hunc, possunt quoque & cæteri, quibus ordinariam in suos potestatem exercere licet, eam committere aliis, aut integram, aut ex parte, de Episcopo Bonifac. VIII. extat sanctio in decretali cum Episcopus 7. de Offic. Ordinarij in 6. concepta, his verbis. *Cùm Episcopus in sua tota Diœcesi, iurisdictionem Ordinariam noscatur habere, dubium non existit, quin in quolibet loco Diœcesis non exempto, per se, vel per alium possit pro tribunali sedere, causas ad Ecclesiasticum forum spectantes audire, personas Ecclesiasticas* (cum earum excessus exegerint) *capere ac carceri deputare, nec non & cætera, quæ ad ipsius officium pertinent libere exercere.* Parochorum autem ius in hac parte, par est ac simile, Enimuero in canone 1. Omnis vtriusque qui est 21. Concil. Later. Oecum. sub Innoc. III. iubentur singuli ad purgationem animi sui, proprij Parochi opera vti, quod si interdum alterius experiri caritatē oporteat, id agendum non esse, *nisi prius à proprio sacerdote impetrata venia, quoniam aliter ille, ipsum non potest absoluere, vel ligare.* Innocent. can. Omnis.

De Papa dicere nihil attinet, cum clam sit nemine, eius in Regulares omnes, præclara amoris, ac beneficentiæ extare monumenta, in largitione iuris ad Confessiones audiendas vtilis, ac necessarij, sunt hæc commendata literis, in Clement. dudum de sepulturis in extrauag. 1. eod. titulo quæ est Benedic. 11. & extrauag. vas electionis de hæretic. quæ est Ioan. 22.

Cap. 11. Est autem potestas delegata duplex. Prima datur immediatè Confessario, altera mediatè tantùm, eaque in fauorem pœnitentis, cui per Romanum Pontificem facultas eligendi sibi Confessarij conceditur, vtraqoe autem altero de his tribus acquiri solet, ab homine nempe, à iure, à consuetudine.

Immediata quidem habetur ab homine, cùm qui potest, eam indulget non habenti. A consuetudine, cùm ab omni hominum memoria, Sacerdotes, quibus quis in officio, aut beneficio succedit, peccata venientium ad se fidelium, repugnante nemine relaxare sunt soliti. A iure, cùm id legum concesso ac facultate, assumere sibi quisque potest cum laude. Quibusnam autem mediatè demandetur hæc potestas, iam est videndum.

Primò quidem, habent Reges, iisqoe in potestate æquales Principes, cuiusmodi sunt omnium iudicio habendi, qui nulli parent, nulli vectigal aut obsequium debent, sibi vt vnum de multis, virum doctrina iuxta, ae potestate insignem, modo approbatum eligere possint in Confessarium. Laym. tract. 6. cap. 10. num. 3.

Secundò, Episcopis, cæterisque id genus Prælatis, eadem iure concessa est authoritas: fidem facit decretalis Greg. IX. ne pro dilatione vltima tituli de pœnitentiis & remissionib. *Ne pro dilatione pœnitentiæ periculum immineat animarum, permittimus Episcopis, & aliis Superioribus, nec non minoribus Prælatis exemptis, vt etiā præter sui Superioris licentiam, prouidum & discretum sibi possint eligere Confessorem,*

Eodem gaudere iure Parochos, adnotarunt Em. Sà in Aphorismis, verbo Confessor, num. 1. Coninch. disp. 8. dub. 8. concl. 3. quòd autem quemlibet, nullo discrimine Sacerdotem sibi delegant in Confessarium, nihilque pensi habeant, vtrum Episcopo, necne sese stiterit approbandum, non probo, abire enim eos à legibus Concilij sessione 23. cap. 15. & consuetudine communi Ecclesiæ, quis probet? quare author essem Parochis, si me super eo consultum vellent, vt apud eum duntaxat conscientiam deponerent, qui industriam suam, scientiamque, Episcopo per præuiū examen probasset.

In eandem classem cum Parochis, cogendi Sacerdotes omnes sæculares, quibus Ecclesiarum ferè omnium consuetudine permittitur, approbato quolibet, & exposito, confessionis causa vti. Angelus verb. confessio 3. paragr. 30. Gabr. in 4. dist. 17. q. 2. dub. 6. & lectione in can. Missæ. Enimuerò cùm eos, siue pietas, siue necessitas, locum de loco subinde mutare cogat, ac obire templa sacrificandi causâ, deceat autem eos, non nisi expiatos, heneque per confessionem ad Sacramenti gratiam dispositos, animum ad sacrificium appellere, fuit è re eorum, hanc illis facultatem tacitè à Prælatis concedi, quod faciunt, cùm hunc in Ecclesiis suis morem tolerant, cum Sacerdotibus passim vbique sine culpæ vllius formidine confitentibus cuilibet de expositis, ac ab Episcopo approbatis, non repugnant: nam qui tacet, cùm eum reclamare, ac loqui oporteret, consentire creditur. Sed de hac re Nauar. plurib. in can. placuit dist. 6. de pœnit. numero 28.

Quintò, vagi, homines, qui nullibi sedem fixam habent, ac stabilem, nec habere, animum inducunt, eios loci, in quo versantur Parochum, aut quemlibet alium de his qui cùm Episcopi facultate, conscientiarum sedent arbitri, adhibere possunt ad impertiendam sibi absolutionis gratiam. Henriq. lib. 6. cap. 8. num. 3. Sanch. lib. 3. de matr. disp. 25. num. 5. Caiet. verbo absolutio, cap. 2.

Ratio est, quòd cùm Parocho careant, quem confessionis causâ conueniant, metuendum non est, ne queratur se lædi, cum relicto suo tribunali, genos hoc hominom, perpetuo circumcursantium, aliud, super dubio conscientiæ suæ iure adit.

Et quanquam ab iis peregrini, ac quasi incolæ in multis differant, nusquam enim illis statum est, ac stabile domicilium, quo peregrinus non caret (hoc enim nomine DD. intelligunt eos, qui familiam, domumque habentes alibi, certo in loco morantur, sine animo ibi remanendi perpetuò, ac dum vioent) Licet, inquam, in eo, vt plerisque aliis, à vagis peregrini differant: tamen his, in potestate, iureque eligendi Confessarij, cum illis, id est, vagis conuenit: nam ex tacita voluntate Ordinariorum, per consuetodinem confirmata, possunt hi, à quocunque Sacerdote exposito, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramentum, etiam tempore Paschali suscipere, si io propria Parochia nequeunt. Caiet. ver. absolutio cap. 2. Sylu. verb. Confessor 1. q. 11. Scotus in 4. dist. 38. q. 4. art. 2. Causa est, qoòd cùm nulla possit esse ratio, quare magis sub horus quàm illius sint imperio, à quouis Confessario delegato, secundùm communem Diœcesis, in qua fuerint, consuetudinem, à peccatis absolui suis poterunt.

Quæ vagorum, eadem quoque est causa periclitantium de vitâ, & eorū qui nulli specialiter Sacerdoti sunt subiecti, aut qui præter venialia, vel mortalia iam antè remissa, nulla alia ad confessionem afferunt. Periclitantes quidem de capite, quouis modo, dummodo periculum non sit improbabile, & de propriis Sacerdotibus, illis scilicet, qui in Parochia, de consensu Episcopi, pœnitentes peccatorum vinculis laxare, & ab admissis flagitiis absoluere solent: Si de propriis, inquam, Sacerdotib. nemo adsit, cuius auxilio, operaqne ad Deum redire valeant: Periclitantes, inquam, non modò ab omni nefario scelere, sed à quacunque etiam excommunicatione, si quâ fortè irretiti fuerint, à quocunque Sacerdote absolui possunt. *Piè enim admodùm, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in Ecclesia Dei, custoditum semper fuit, vt nulla sit reseruatio in articulo mortis, atque idem omnes Sacerdotes, quoslibet pœnitentes à quibusuis peccatis, & censuris absoluere possunt.* Trid. sess. 14. cap. 7.

Mortis autem articulum non in eo solùm ponimus, à quo propter vim morbi, aut latæ sententiæ seueritatem, extremus dies, horaque decretoria non abest, sed in eo etiam, quod vt plurimùm vitæ nocet, mortemque homini afferre solet, cuiusmodi sunt oppugnationes vrbium, in quibus vi, ferroque eminus, ac cominus res geritur, nauigationes longæ atque difficiles, transitus per loca latronibus infesta, à quorum manibus, ac iniuria, cauere sibi sit difficile. Atque ita de quamplurimis rebus, quæ his sunt perquam simillimæ, est intelligendum, à quibus habent Sacerdotes cuiusquemodi, etiamsi excommunicati sint, atque à sacris nostris, fideque alieni, vt hæretici, quosuis vt pœnitentes audire, & à quouis peccato & censura eos absoluere possint, quod & pœnitētes velle debent: seque prædictis præcisis in aperto vitæ suæ discrimine offerre, vt cū Deo, eorum opera, in gratiam redeant, veteremque hominem cum actibus suis per absolutionem exuant. Ratio est, quòd se quisque tueri, ac quantum humanitùs licet, eximere discrimini certæ mortis, ac præcipuæ æternæ, charitatis lege debeat: At vltrò se ac voluntariè, periculo damnationis æternæ, pœ-

nitentes exponerent, si in dubiis suis, maximeque periculosis temporibus, opem sacerdotum, non implorarent, nam quis nescit difficile admodum esse, corpore ægro, animo autem imminentis fati terroribus anxio, tantum dolorem de peccatis concipere, quantus sine Sacramento ad salutem est necessarius.

Ad periclitantes, adiungendi videntur, qui sui sunt iuris, ac nulli sacerdoti subiecti, aut præter venialia, peccata non habent vlla, Confessario exponenda: his enim eligendi, cui confiteantur ius habent. Ita Papa quòd in nullius sit potestate, à quouis sacerdote, quem ipse accersierit, absolui potest, vagi item, & qui certo nulli sacerdoti, sunt subiecti, Viatores similiter, quique mercimoniis faciendis student, ob eamque causam ad diuersa emporia, cum mercibus & oneribus commeant, cui rei confirmandæ, accedit Eugen. 4. decretum, quo statuisse dicitur, vt vbicunque hi fuerint, eo tempore, quo dies festos Paschatis Christiani agunt, more incolarum illius loci, sacerdotibus illius regionis confiteri possint, ab iisque absolui à casibus Episcopo proprio reseruatis, si accidat ea non esse reseruata in Diœcesi in qua confitentur.

Ratio est, quod peregrinus iudicetur, & absoluatur, secundum consuetudines eius Episcopatus, in quo, iudicio se submittit, cum tacito consensu sui Episcopi, quem quia non deesse scholaribus, stipendiariis, rusticis, in confinio diuersorum Episcopatuum habitantibus, constat, eos sine religione, vti posse, scholares quidem, Mercenarios, & milites stipendianos, Parocho loci vbi degunt, aut aliis, ab eo substitutis. Rusticos autem, qui in vicinia commorantur alterius Diœcesis, Parocho qui regit Ecclesiam, proximè suæ adiacentem, sed diuersæ Diœcesis à sua, causa est, quod ex pacto, ac conuentione tacita, Parochi mutuas ad id operas sibi spondeant, suosque subditos de propria Parochia, ad vicinam confessionis causa migrare sinant. Nam si hanc consuetudinem norint, ac taceant, aut dissimulent id sibi displicere, hoc ipso, potestas ac licentia, ita confitendi illis permittitur.

De Contritione.

Cap. 1. CONtritionem, variis nominibus, à variis effectibus, quos sancte, ac fructuosè in animo bene præparato parit, affecere Patres ac Theologi, Eam Cœlestin. epist. 2. cap. 2. *conuersionem* nominat, eadem voce vsus Clem. epist. 5. *Tam iuuenes quam senes oportet de conuersione valde esse solicitos. Pœnitentiam*, dixere Greg. lib. 9. registri epist. 39. August. & Ambros. de pœnit dist. 3. can. 4. & consequentib. Toletan. Conc. 10. can. 6. *In die sexta feriæ passionis Domini oportet mysterium crucis prædicari, atque indulgentiam criminum clara voce omnem populum præstolari, vt pœnitentiæ compunctione mundati, venerabile festum Dominicæ resurrectionis remissis iniquitatibus suscipere mereamur.*

A Theologis his vocabulis significatur, *Abominatio peccati, detestatio peccati, odium peccati, nolitio peccati, displicentia peccati.* Detestationem dicit Trident. sess. 14. cap. 4. Displicentiam peccati Maior in 4 dist. 14. q. 1. D. Thom. ead. parte, & distinct. q. 1. articul. 1. Dissensum in parte rationali animi, à peccato commisso, Alexand. Halens. in 4. parte q. 17. memb 4. art. 4. Quæ sola si proferrentur, sufficerent, ad contritionis naturam, subiiciendam vtcunque nostris mentibus.

A Expressiora sunt tamen, quæ sequuntur petita ex Patribus & Conciliis. Atque vt ab illis fiat initium, dicamus cùm Ambros. *Pœnitentiam, esse mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere*, de pœnit. dist. 3. can. 1. Cum Aug. in lib. de vera & falsa pœnit. cap. 8. *esse quandam dolentis vindictam, quæ in se punit quod dolet commisisse.* Peccata enim mala sont tam Deo, tam virtuti, tam nobis aduersa, vt ea iusta satis pœna plecti nequeant, hæc sanè vt obliterentur in homine, non quemuis dolorem, sed vehementem, & ad planctum vsque, hoc est ad lachrymas, suspitiaque, requirunt. *Ille enim pœnitentiam digne agit, qui quæ commisit, præterita mala sic deplorat, vt futura non committat*, de pœnit. distinct. 6. can. 9. Lachrymis addendæ pœnæ, B eæque continuæ. *Pœnitere enim*, August. teste loco proxime citato, *idem est ac pœnam tenere, vt semper puniat in se vlciscendo, quod commisit peccando*, de pœnit. distinct. 3. cap. pœnitentia.

Paulo aliter Concilium, de cōtritionis natura disserit verba quibus in eam rem vtitur sunt ista. *Contritio, quæ primum locum inter dictos pœnitentis actus habet, animi dolor, ac detestatio est, de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.* Sessione 14. cap. 4. Appellatur detestatio, vt sciamus peccati odium, nolitionem, ac displicentiam, pertinere ad contritionis essentiam, detestationi *dolor* additur, isque *animi* nempe vt intelligamus, dolorem hunc, si tantùm in vultu, si in labiis, si in oculis pectorisque tunsione hæreat, virtutem non esse, requiri insuper vt ab animo, tanquam à capite & fonte, C proficiscatur ab eo enim vt malum, vt vitium, vt operum nostrorum turpitudo, ac fœditas, ita & eorum pulchritudo ac bonitas, dimanat, quare vt laudem, meritique vim dolor hic habeat, ex intimo animo, peccatique odiò, proficiscatur oportet.

Mentio fit insuper propositi, id est certæ, id est stabilis, ac firmæ voluntatis, non peccandi amodo, nempe ne nos lateat, non quoduis leue propositum, ad placandum Deum satis esse, sed omnino debere esse forte, constans, & efficax, vt ad peccata, in posterum redire nolimus. *Inanis enim est pœnitentia quam sequens culpa coinquinat, vulnus iteratum sanatur tardius, frequenter peccans, & lugens, vix veniam meretur, nihil prosunt, lamenta, si replicantur* D *peccata, nihil valet veniam à malis poscere, & mala denuo iterare, persiste ergo in Confessione, esto in pœnitentia fortiter confirmatus, vitam bonam, quam accepisti, tenere non desinas, propositum bonæ vitæ, conserua iugiter.* August. apud Gratian. de pœnit. dist. 3. can. 12. Qui illud ergo sibi per summam infirmitatem animi patitur, veri pœnitentis est nomine, ac laude indignus, in quo quoniam multi sibi, officioque desunt, ideo eorum quos verè peccatorum pœnitet, tam rata tenuisque est copia, vt nulli potius, quàm aliqui, ea laude præstare sint censendi.

Cap. 2. Bipertito ideo contritionē Patres diuidunt, Adamantius in veram & syncetam, ac falsam, Isychius lib. 2. comment. in Leuitic. in veram & si- E mulatam. *Vera veniam promeretur simulata Deum irritat quia Spiritus sanctus disciplinæ, effugiet fictum*, Isychius loco citato.

Vera est, quæ peccata omnia Dei causa detestatur ac odit. Falsa quæ non nisi aliqua, vera præterita corrigit, falsa vt ante, iis immoratur, ac quiescit, *vbi enim emendatio nulla, pœnitentia necessario vana.* Tertull. lib. de pœnit. Sincera mala sua, ac vulnera medico sananda aperit, simulata obtegit, *vult Moyses peccati vacuam reperire animam, vt*

exunias erroris deponat, & culpa nuda, sine sui pudore discedat, sed irrationabilis impetus grauauit, & flamma celerrimi motus, animam depascitur, & exurit eius innocentiam. Adamantius apud Grat. dist. 3. can. 34. Væ illi qui peccata excusat, negat, aut confiteri reformidat. *Inquinari non pudet, & pudet absolui?* ait D. Bernard. *si operam medicantis expectas. oportet vt vulnus detegas tuum.* Boetius de consol. Philos. lib. 1. *Si enim quem serpens Diabolus occultè momorderit, si tacuerit qui percussus est, nec vulnus suum fratri, & magistro voluerit confiteri, magister qui linguam habet ad curandum, facile ei prodesse non poterit.* Hieronym. in capite 10. Eccles. *Nam quid est peccatorum Confessio, nisi quædam vulnerum ruptio? quia peccati virus salubriter aperitur in Confessione, quod pestifere latebat in mente.* Greg. homil. 40. in Euang.

Est & hoc veri pœnitentis symbolum, meminisse vitæ præteritæ, *peccata sua agnoscere, eorum memoriam perseueranter retinere.* Chrysost. hom. 31. in cap. 12. epist. ad Hæbr. *Hoc enim est solum quod à nobis exposcitur, vt semper recordemur mala nostra, & conscientiam gestorum nostrorum habeamus ante oculos, vt pro his, supplicemus Deo.* Chrysost. de compunct. cord. magnum enim eorum odium, ingenerat animo hæc recordatio, diuinique amoris flammas vehementes, & acres, in pectore exsuscitat, Greg. testis in Pastor. par. 3. admonit. 25. his verbis. *Sæpe nonnulli ad Dominum post peccata redeuntes tanto ardentius se in bonis operibus exhibent, quanto damnabiliores se de malis vident, alij innocentiam cum minus se habere respiciunt, quod defleant, plene sibi sufficere vitæ innocentiam putant, atque ad feruorem spiritus, nullis se ardoris stimulis inflammant, & fit plerumque Deo gratior ardens vita post culpam, quam securitate torpens innocentia.*

Hac se memoria, acuebat August. ad lachrymas, ad fletus, ad supplicia, de se, pro peccatis vitæ præteritæ repetenda alacriter, libet audire de se humilia sentientem ac loquentem. *Recordari volo transactas fœditates meas, & carnales voluptates, corruptiones animæ meæ, non quod eas amem, sed vt te amem Deus meus: amore amoris tui, facio istud, recolens vias meas nequissimas, in amaritudine recogitationis meæ, vt tu dulcescas mihi, dulcedo non fallax, dulcedo fœlix, & secura, & colligens me à dispersione, in qua frustatim discissus sum, dum ab vno te auersus, in multa euanui,* lib. 2. confess. cap. 1.

Quid simile Augustino quidem similes in culpa homines, dissimillimi in Pœnitētia, seipsos nec norunt, nec nosse volunt, peccata autem sua si quando in memoriam reuocant, gloriandi, non dolendi causâ faciunt, ac si erunt eiusmodi, vt authori suo detestanda, omnibus autem quibus sunt nota, merito culpanda videantur, eorum eleuare grauitatem, minuere turpitudinem, suam excusare ætatem, diaboli actus, ac improbitatem accusare, non verentur, quo quid iniquius? *Quidam,* inquit S. August. *dolose quærunt noscere iniquitatem suam, id est, non ex animo agunt, inuenire, & odisse, sed quia in ipsa inquisitione dolus est, in inuentione, defensio iniquitatis erit, cum enim inuenerit iniquitatem impius, ecce iam manifestum est illi, quia iniquitas est, non odit, sed excusat, & defendit. Quid enim dicit? Quam multi hoc faciunt? & quis hoc non facit? & nunquid omnes perditurus est? aut certè hoc dicit, si nollet Deus illa fieri, viuerent homines qui ista committunt?* Huic ego hominum generi, qui ex alieno casu, iacendi, non resurgendi, cum possunt, causas petunt, respondendum puto, quod in simili causa, Theodosio cau-

A santi Dauidem adulterum & homicidam fuisse, dixisse fertur Ambrosius. *Qui sequutus es errantem sequere pœnitentem. Peccauit Dauid, quod solent Reges, sed pœnitentiam gessit, fleuit, ingemuit, quod non solent Reges, lapsus communis, sed specialis Confessio, in culpam incidisse natura est, deleisse virtutis.* Ambr. in Apolog. Dauid. cap. 4. *Et tibi, non cadendi exemplum propositum est, sed si cecideris, resurgendi.* Aug. in Psal. 50.

Postremo est pœnitentia vera, non fallax, humilis, ad obsequendum parata: simulata autem, superba, ac arrogans, flecti indocilis, parere nescia, honoris amans, contemptus, ac ignominiæ impatiens. Notis ergo Saül veri pœnitentis caruit. Dixit qui-
B dem (inquit Rupert. in cap. 2. Apocal. loquens de eius pœnitentia 1. Reg. 15. *Dixit* (inquam) *peccaui, sed non humiliter dixit, aut sensit, addit enim, sed nunc, honora me, honorem ergo, vel gloriam, non Dei, sed suam, ista confessione mercari voluit.* In quo quoniam (quæ est naturæ humanæ, temporumque peruersitas) eum est imitata posteritas, mihi mirabile videri non solet, si paucos, atque adeo, ne vnum quidem de mille, veri pœnitentis dignum nomine reperiri posse dixerit Augustin. *Abundant,* inquit, *hic pœnitentes, quando illis imponitur manus, fit ordo longissimus, orate pœnitentes, & eunt orare pœnitentes, & quæro vnum pœnitentem & non inuenio.* Serm. 144. de temp. Nimirum, pauci in viam re-
C deunt, pauci se, moresque corrigunt, pauci sibi quæ recta sunt, quæ honesta placere: inuisa autem esse quæ Deo, ac rationi sunt aduersa, opere, ipsoq; vitæ genere ostendunt. *Ideoque quicunque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod sine peccato exerceri non possit, si culpis grauioribus irretitus, ad pœnitentiam venerit, vel qui bona alterius iniuste detinet, vel qui odium in corde gerit, recognoscat se veram pœnitentiam agere non posse, per quam ad æternam vitam, valeat peruenire, nisi negotium derelinquat, vel officium deserat, odium ex corde dimittat, bona quæ iniuste abstulit, restituat.* Gregor. VII. in synodo Rom. ann. 1708. can. 6. refertur autem de pœnit. dist. 6. can. falsas 6.

Cap. 3. Operantem talia, vereque, & ex animo, peccata sua, Dei causa detestantem, diuina
D implet gratia, Diui Hieronymi elegans est hoc verbum. *Nullum in medio spatium, mors & vita sibi contraria sunt, & tamen pœnitentia copulantur.* Commentar. in hæc Math. cap. 3. *Pœnitentiam agite, appropinquauit regnum cœlorum,* & paucis interpositis. *Si cadit* (inquit) *quomodo iustus est, si iustus est, quomodo cadit? Sed iusti vocabulum non amittit, qui per pœnitentiam semper resurgit,* cum enim iustitiæ vis sit eadem in scripturis, quæ gratiæ, quam & Paulus eo nomine appellat. Ad Rom. 3. *Iustificati gratis in sustentatione Dei ad ostensionem iustitiæ suæ in hoc tempore,* sensus est nos Dei beneficentia donis gratiæ cœlitus auctos esse, *ad ostensionem iustitiæ,* id est, vt omnes nossent iustitiam, hoc est gratiam, eius donum esse non hominum. Ad Rom. 1. *Iustitia Dei*
E *reuelatur ex fide in fidem,* hoc est interprete Chrys. serm. 3. in eam epist. nosse nos per Apostolos, eorumque magisterium, rationem consequendæ gratiæ, in eo esse, vt Deo credamus. Abac. 3. *Iustus autem meus ex fide viuit,* id est authore Chrysost. ser. 2. in epist. Paul. ad Rom. adultum, per fidem munire sibi viam ad gratiam, quæ est vita animæ. Ad Galat. 2. *Quod autem nunc viuo in carne, in fide filij Dei viuo.* Cùm inquam iusti nomen idem valeat, ac qui Deo est acceptus, iustitia, ac quæ supernè infunditur animæ gratia, ad meritum æternæ vitæ,

negati

negari non poteſt, quin, qui iuſti, contritionis opera, ſecundùm Hieronym. euadimus, Deo quoque eiuſdem virtutis ope ac beneficio grati ſimus: *Si cùm fœda ſis tibimet ipſi, diſplices pulchro places*, Auguſtinus in Pſal. 103. vitaque viuis ſpiritali, ac gratiæ.

Conuerti namque ad Dominum, certiſſima vita eſt,
Et pacem offenſi quærere, certa ſalus.
Qui terret, parcit, qui percutit, ipſe medetur,
Viuere vis? illi ſubdere, quem metuis.

Proſper epig. 72.

Secundus effectus priori affinis & agnatus, eſt reparatio animæ ruit enim per peccatum, iacetque fœdè ad ludibrium, reſurgit autem per dolorem ad gloriam: quare, *ſi peccati pœniteat te, & reſuſcitat te Dominus*, Auguſt. tract. 49 in Ioan. contra quàm multis eſt in more, *volunt enim cadere cum Dauid, & nolunt reſurgere cum Dauid, cùm tamen non ſit illis cadendi exemplum propoſitum, ſed ſi ceciderint reſurgendi*. Auguſt. in Pſal. 50. quod in eorum eſt poteſtate, momento quolibet temporis, ſi volent aſſequi: *Qui enim peccat, & continuò corrigitur, citò remittit*. Auguſt. tract. 49. in Ioan.

Tertiò, quòd aliis virtutibus, quòd conſcientiæ à culpis vacuæ, Scriptura tribuit, vt homini quietem & pacem impertiat, Angelicæ propè parem, hoc Patres pœnitentiæ negandum non putant, *feſtiuitas enim pulchra eſt, & diuina pœnitentia cum lachrymis*. B. Effren. de diuinis myſteriis & feſtis, traditque Chryſoſt. in Pſal. 7. eum quem verè, ac ſincerè peccaſſe pœnitet, turbas neſcire, tumultus corruptæ, ac corruptricis animæ, non ſentire, in pace ac otio quo fruitur, ſecuri portus, quo procellæ, ventique penetrare nequeunt, imaginem præ ſe ferre ἔχει λιμένος γαληνοῦ τὴν ψυχὴν ἄμεινον, πάντα ἐκβάλλων τὰ πάθη, πολλῆς πληρουμένην εὐφροσύνης, qua præſtare laude, impiis prohibitum, quos ſuæ culpæ vt furiæ, in diuerſa trahunt, lancinantque omni tempore, quæ ſi nullæ forent, non pœnitere, iuſta nihilominus turbarum cauſa foret ψυχὴ ἀναλγήτως ζῶσα, μυρίοις ὑφίσταται πάθεσι, Chryſoſt. in Pſal. 7.

Quartò, pœnitentia tenebras diſcutit, animi oculos ad diuina aperit, mentem à terrenis auocat, ad cœleſtia traductam Deo vnit, ac copulat, *ſanitas animæ eſt illuminatio mentis, eſt compunctio, Ieſum Vnigenitum facit in cordibus noſtris habitare*. Effren. de extremo iudicio cap. 5. viden' vt illuminandis animis, vt eorum viribus reparandis, quæ peccatorum attritæ mole erant, ac pondere, contritio Effremi iudicio conferat? Nec id modò, ſed Deum homini conciliet, eumque cœlo, in eius pectus, cũ omnimoda diuinarum opum ſuppellectile deuocet? ex quo conſequitur morum, ac vitæ in eo digna Deo conuerſio: *Quoniam*, inquit Auguſt. lib. 10. cap. 2. *gemitus meus teſtis eſt, diſplicere me mihi, tu refulges, & places, & amaris, & deſideraris, vt erubeſcam de me, & abiiciam me, atque eligam te.*

Effectus contritionis quintus in eo eſt, quòd peccata deleat: *O pœnitentia*, inquit Cæſarius Arelat. hom. 39. *quæ peccata remittis, & Paradiſo reſeruas, omnia aduerſa tu mitigas, omnia contrita tu ſanas: O pœnitentia miſericordia mater & magiſtra virtutum*. Cypr. in ſerm. de ablut. pedum, eam nominat *lauacrum quotidianis exceſſibus inſtitutum*. Chryſoſtom. hom. de pœnitent. *medicamentum peccatum extinguens*. Taraſius in ep. ante 7. Synod. ſalutis viã, hoſpitii regni cœleſtis diſpenſatricem. *Pœnitentia*, inquit, *inſignis eſt armatura, magna ſalutis via, hoſpitii regni cælorum diſpenſatrix, incorruptibilis viæ dux, martyricorum certaminum æquiparatio, ad Deum viam*

A *indicans, & cum ipſo, nos eſſe faciens, humani generis baculus, cadentium, & lapſorum ſurrectio*. Quare *qui poſtquam peccauit, vſus eſt pœnitentia, non eſt dignus qui lugeatur, ἀπὸ τῶν δικαίων χώραν κατασχὼν, vt qui in iuſtorum locum migrauerit, ſi autem poſtquam peccauit, eſt impudens, non eſt tam miſerabilis, eo quòd ceciderit, quàm quòd iaceat cùm ceciderit*. Chryſoſt. hom. 11. in ep. 1. ad Corinth. cùm enim in eius ſit poteſtate reparari ad gratiam, aſſurgere pœnitendo ad gloriam, Deique amicitiam, quam peccando perdidit, tanti boni priuatio, eius eſt inertiæ tribuenda non impotentiæ, quid enim facilius, quàm damnare præterita, culpare vitia, de admiſſis tangi pœnitentia, proponere meliora? Hoc qui facit,
B vt debet, Dei causâ, diuina non caret gratia, quæ eius animo, maculæ inhæſerant, abſterſæ ſunt omnes, deletæ culpæ, nulla, ac minima quidem earum, ſi vera adfuerit charitas, veſtigia remanent: *Peccauit quis, triſtatus eſt, peccatum deleuit, diſſoluit delictum, nam aptam morbo applicuit medicinã*. Chryſoſt. hom. 5. ad populum, adeo verum eſt, *primum gradum fœlicitatis eſſe, non delinquere, ſecundum, peccata cognoſcere, illic currit innocentia integra, hic ſuccedit medela quæ ſanet* Cypr. ep. 18. lib. 1. ad Cornelium de hæreticis.

Cap. 4. Vt autem contritio iuſtificet, debet his ornata eſſe conditionibus. Prima, ex Dei amore procedat eſt neceſſe. Auguſt. ſerm. 3 in Natiu. Do-
C mini: *Pœnitentiam certam non facit niſi odium peccati, & amor Dei*: Quocirca Sacerdotis partes præcipuæ eſſe debent, veræ contritionis motum in corde pœnitentis ciere, ex eo motiuo, nempe vt propter Deũ peccata execretur, velitque in poſterum cuncta vitare. Sic Cypr. *Iugis retractatio ſcelerum, vſque ad nouiſſima veniens, debet opera omnia, & cogitatus ſingulos perſcrutari, & affectus per vitia diſcurrentes, vagam, inſtabilemque animam per inania euehentes, corrigere*. Cyp. in ſer. de ablut. pedum. Sic eſt hæc ſecundùm Deum triſtitia, quæ ex ſancto amore procedens, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur. Chryſoſt. hom. 5. ad populum.

Secundò, non vnum, aut duo, ſed omnia peccata odiſſe debet, affici eorum aliquo, ac capi, im-
D perfecti doloris certum eſt, minimeque fallax argumentum: *Quando ſic pœnites, vt tibi amarum ſapiat in animo, quod ante dulce fuit in vita, & quod te priùs oblectabat in corpore, ipſum te cruciat in mente, iam tunc benè ingemiſcis*. Auguſt. ſerm. 3. in Natiuit. Domini.

Tertiò, quia *vera eſt pœnitentia, quando ſic conuertitur quis, vt non reuertatur, quando ſic pœnitet, vt non repetat*. Auguſtinus ſuprà, pœnitenti in id omni incumbendum eſt cura, vt commiſſa non iteret, mores emendet, affectus ad rectam rationem reuocet, in dictis factiſque modum teneat, quem benè inſtituta ratio præſcribit, ac docet, quos enim adhuc peccare iuuat, quos priſco ſuo more viuere, id eſt, vt ante indulgere naturæ, ſectari otium, voluptatibus operã dare, his inter pœnitentes locus eſſe
E nullus poteſt: *Pœnitentiam enimuerò agere, eſt commiſſa flere, ſed iterùm plangenda declinare* Greg. lib. 9. Regiſtri, epiſt. 39. ad Theodiſtam. Ex quo patet errare eos, qui ſe pœnitentes eſſe aiunt. *Et tamen adhuc illos, delectat peccare, profeſſio eſt, non emendatio, accuſatur anima, non ſanatur, pronuntiatur offenſa, non tollitur*. Auguſt. ſerm. 3. in Nat. Domini.

Quartò, cùm ſpe conſequendæ veniæ, contritio omnis noſtra coniuncta eſſe debet, qui de diuina deſperat miſericordia, Deum non placat, ſibi de peccatis ſuis aliunde, ex cauſa offenſum exulcerat.

Audacter pronuntio, quoniam cumulatius delictum est desperatio, quam qualiscunque humanæ fragilitatis offensio. August. lib. 2. de visitat. infirmor. *Cùm enim hoc sit proprium numinum, liberales venias, & concessiones habere gratuitas.* Arnob. lib. 7. aduersus gentes, iniuriam illis irrogat, qui de eorum indulgentia, ac bonitate desperat. *Nec pudere quenquam oportet iterata valetudinis, iteranda medicina est. gratus in Dominum extiteris, si quod tibi Dominus offert, non recusaueris, offendisti, sed reconciliari adhuc potes.* Tertull. de pœnit.

Quintò, etsi animi cõtriti partes sint, vitium insequi, execrari, odisse, sibi cùm eo amodo, cõmune nihil esse velle, ad eius tamen ruinam, ac odium, conspirare partes omnes corporis debere dixit Ambr. in tract. ad Virgin. lapsⷭ. & cùm eo Patres in Tros-B leiano Concil. can. 15. his verbis. *Si ex toto corde conuersi ad Dominum, veram pœnitentiam fructusque dignos pœnitentiæ fecerimus, crebris & sanctis instantes ieiuniis, vigiliis & orationibus, salso lachrymarum imbre perfusis, cum eleemosynis, cæterisque misericordiæ, & caritatis operibus, atque profiteamur nos ad pristina impietatum scelera nunquam redituros, iuuante eius gratia, satisfacientes Deo, & Ecclesiæ de præteritis peccatis, per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, & per contriti cordis sacrificium, citò eius qui cor contritum non spernit misericordiam consequemur. Qualis enim vita* (nihil autem est in homine, quo hic per summam improbitatem animi, ad ignominiam Deique contemptum non abutatur) *qualis inquam vita, talis si fuerit actio pœnitentiæ perseuerans, audebit sperare, si non gloriam, certè pœnæ euacuationem.* Ambros. in tract. ad Virgin. lapsⷭ. cap. 8.

Sextò, exigit idem Pater, vt contritio quolibet sit alio dolore intensior, *Grandi enim plagæ, alta & prolixa opus est medicina, grande scelus, grandem habet necessariam satisfactionem.* Ambros. supra c. 8.

Septimò, debet esse continua, ac quantum per vires animæ, Deique auxilia licitum, trahi ac produci ad vitæ exitum, breuior, si fides est Ambros. Deo, superisque non placet. Quare. *Iubare*, inquit, *pœnitentiæ, vsque ad extremum vitæ, nec tibi præsumas ab humano die, veniam dari, quia decipit te qui hoc tibi polliceri voluerit.* Ambr. tract. ad virg. lapsⷭ. cap. 8. *Quis enim non infirmatur in carne? quis non* D *sordescit in puluere.* S. Leo serm. 5. de Quadr. est hic ergo puluis excutiendus, pœnitentia sanandus animus. *Sancti enim lugent, non solùm ob huius vitæ mutabilitatem, ignorantiam, miseriam, sed etiam propter ipsum puluerem huius mundi, qui ambulantium viam huius vitæ, pedibus adhærescit.* August. lib. 50. homil. ho. 50. *Vt ergo nitor mentium ad Dei imaginem conditarum à fumo vanitatis, ac sordibus fuscatur, ita semper indiget expediri.* S. Leo serm. 5. de Quadragesⷭ.

Cap. 5. Neque tamen est existimandum, stare contritionis naturam non posse, nisi cùm prædictis est ornata conditionibus. Scio quidem Patres id velle, lego apud Cypr. de lapsⷭ. epist. 31. necesse es-E se, *vt quam magna deliquimus, tam granditer defleamus, alto vulneri*, inquit, *longa & difficilis medicina non desit, pœnitentia crimine minor non sit, non sit minor medicina, quam vulnus est, non sint minora remedia, quam funera.* Memini Ambrosij inculcantis lapsæ virgini, *secundum molem conscientiæ, exhibendam esse magnitudinem pœnitentiæ, Deum autem*, si creditur August. *in ignoscendis criminibus respicere mensuram doloris, & cordis contriti.*

Est tamen quod respondeam, Patres, non sem-A per ad Theologiæ amussim, ac regulam, verba sua exigere. Vt volebant, virtutis amorem, ac studium, in animis audientium, imprimere, dum dicebant ad populum, ita & peccati odium, quam in rem conferre cum viderent, iudicij futuri metum, læsique Numinis iras, Enimuero, summa omnia in pœnitente postulabant, dolorem, planctus lachrymas, vt & illius seueritatem effugere, & huius id est Dei, vindicem oculum placare, fletibusque suis ad misericordiam possét inflectere.

Est enim dolor quilibet, Dei causa susceptus, quamuis exiguus, propeque in intensione nullus, si modo est de peccato, vt repugnante summo bono dilecto, ac per fidẽ cognito, vera est contritio, & ad remissionem cuiusque peccati lethiferi, vera ido-B neaque dispositio: At peccata contritione detergi, Theologorum est, Ecclesiæque, fide certa opinio. *Cùm audis hominem pœnitere peccatorum suorum, iam remisit*, August. in Psalm. 101. Conc. 2. & cap. 72. de Ecclesiast. dogmatib. tom. 3. *Pœnitentia*, inquit, *aboleri peccata indubitanter credimus, etiamsi in vltimo vitæ spiritu, admissorum pœniteat.* Sanè cùm de pœnitentia loquuntur Patres, & absolutè, ac sine addito, relaxandi peccati, vim illi tribuunt, certæ in ea intensionis gradus non exigunt. Ex his Patrum verbis, de re ipsa iudicium fiet. *O fœlix pœnitentia, quæ furentem Dei sententiam, confesso errore mutat.* Hieronym. in epitaphio Fabiolæ. *Pœnitentia est medicamentum peccatum extinguens, donum cœlitus datum, virtus admirabilis, gratia vim legum superans.* C Chrysost. hom. de pœnit. Non est ergo contritio, de earum rerum genere, quarum natura, agendique vis, ac potestas, à graduum certo numero pendeat. Qualiscunque est futura, parua, vel magna, remissa aut fortis ac intensa, quia natura sua culpis mortalibus est aduersa, ab iis animum eximet.

Quam ad rem, mora temporis certa nulla est necessaria, quia vt dicitur in can. mensuram de pœnitent. dist. 1. *Apud Deum non tam valet mensura temporis quam doloris.* S. Leo epist. 91. ad Theodorum. *Misericordiæ Dei, nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire apud quem, nullas patitur veniæ moras, vera conuersio.* Concil. Parisⷭ. sub Ludou. & Lothario lib. 1. can. 46. *Pœnitentia, non in multitudine annorum, sed potius in contritione cordis, & corporis* D *est æstimanda.* Idem, iisdem prope verbis, scripserat antea Cœlestin. in ep. 2. cap. 2. *Vera ergo conuersio ad Deum, in vltimis positorum, mente potius est æstimanda quam tempore, propheta hoc taliter asserente, cum conuersus ingemueris, tunc saluus eris.* Ratio est, quod dispositione vltima posita, illico, hoc est eodem momento temporis formam poni sit necesse. At est contritio, ex Dei voluntate, præparatio, ac vt loquuntur Philosophi, vltima ad gratiam dispositio, ergo cum hæc, facta apprehensione obiecti, momento possit elici, tempora ad eam certa nulla, ac definita, erunt necessaria.

Nec item præuia peccatorum omnium, quæ sunt vnquam admissa, aut aliquorum in particulari memoria exigitur, secundum Bonau. in 4. dist. 19. p. E 1. art. 4. q. 2. Caiet. ver. contritio & alios.

Cap. 6. Secus opinatum esse B. Bernardum indicant verba, quæ sequuntur petita ex sermone 16. in Cantica vbi de vnguentis spiritualibus deuotionis pietatis & contritionis. *Est ergo vnguentum, quod sibi conficit anima, multis irretita criminibus, si cùm incipit cogitare vias suas, colligat, congerat conteratque in mortariolo conscientiæ, multas ac varias species peccatorum suorum, & intra æstuantis pectoris ollam, simul omnia coquat, igne quodã pœnitentiæ, & doloris.*

Et postea addit hoc vnguentum, *tantò minus vile, diuinis appariturum conspectibus, quanto sibi plus illa viluerit, in recordatione peccatorum suorum.*

Sed repugnant Theologi, doctrina iuxta, ac pietate conspicui. Victor. de confess. num. 115. Nau. cap. man. 1. num. 2. Biusfeldius in Enchirid. de Confess. Laym. tract. 6. cap. 4. num. 5. Suadetque ipsa ratio.

Illico ac quis de peccatis conteritur, de reo innocens, de improbo iustus efficitur, *cor enim contritum sanatur, eliditur elatum* August. in Psal. 146. tom. 8. At ea detestari quisque potest appretiatiuè, supra omne malum, repugnans summo bono dilecto, & per fidem cognito, etsi vnum tantùm memoriæ occurrat, aut si plura, non tamen apprehensa in particulari, sed sub ratione duntaxat communi mali, & summè execrandi: ergo quod Bernardus ait, peccata singula detestanda esse, ideoque reuocanda in memoriam, vt contritionis natura, essentiaque constet: quod pace eius sit dictum, firmum nullum habet ac stabile fundamentum.

Equidem vt est in Ezechiele, cap. 18. *Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die*, id est, quandocunque, & quamprimùm, sicuti explicat Victoria de Confess. num. 115. *conuersus fuerit ab impietate sua:* At quis existimet, tantillo tempore, id est, momento temporis, quo maius nullum postulatur, vt cum Deo rediri possit in gratiam, peccata singula distincta per capita, reuocari posse in memoriam? Notanda sunt tempora, loca designanda, personæ, earum dicta, factaque velut in vnum colligenda fascem. Quis omnium qui vbique viuunt hominum, quamlibet acri sit, ac vegeto præditus ingenio, per hæc omnia ire animo potest, eaque lustrare recordando momento vno? Ergo cùm quacunque hora ad Deum ingemiscimus, iusti sumus, nec relegi, ac retractari culpæ omnes, tantillo tempore valeant: consequens est, ad contritionem, eiusque essentiam id per se non exigi, nec ex præcepto, quo ad eam, quisque obligatur post culpam.

Per se dixi, & ex præcepto. Nam cùm diuina lege, explicare in confessione peccata singula oporteat, eorum meminisse est necesse, ob eamque causam relegenda vita præterita, notandæ maculæ, si quæ ei inhæserint, ac Confessario detegendæ omnes, vt eas detergat, ac emaculet. Nec est tantùm hæc peccatorum retractatio, ad confessionis integritatem vtilis, sed & ad alia pleraque. Primò, vt de sua quisque diligentia in discutienda conscientia sit certus. Secundò, vt peccata sua detestetur acriùs, firmiùsque. Tertiò, *vt pro pœna temporali, eo pleniùs satisfaciat, quo magis peccata commissa, dolendo in se punit.* Quartò, *vt animum ad vitæ emendationem tanto magis confirmet, quo firmiùs esse solet propositum particulare, & expressum, quàm generale & implicitum.* Laym. tract. 6. cap. 4. num. 3.

Cap. 7. Sufficit tamen tale propositum implicitum ad iustificationem, tam extra, quàm intra Sacramentum. Suar. disputatione 4. sect. 5. & disp. 20. sect. 4. num. 32. Coninch. disp. 2. dub. 6. conclus. 5. quia potest quis ferri in Deum amore vehementi, item & peccatum, ex motiuo supernaturali odio prosequi, non cogitando de vita melius instituenda in posterũ, de hoc homine quæro, ecquid Deo non sit gratus? Esse negari non potest, cùm verè Deum ac sincerè amet: vbi autem est caritas, ibi culpa mortalis esse nulla potest. Luc. 7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum,* & *qui diligit me, diligetur à Patre, & ego & Pater ad eum veniemus, &c.* Quod si eum carere culpa mor-

A tali, gratiaque præditum esse, concesserint aduersarij, causa est dicta. Propositum actuale seruandi mandata Dei, & abstinendi à peccatis, ad contritionis naturam, non est per se, ac necessariò requisitum, cùm hic de quo est quæstio, eo careat.

Cap. 8. Similiter de eo censeri non debet, qui peccata sua detestatur, propter aliquod huius vitæ cõmodum, cuiusmodi est amissio rei familiaris, iactura honoris, exilium, verbera probra, patibulum.

Ratio est, quòd dolor qui ex huius vitæ malis nascitur, idonea non sit dispositio ad gratiam. Quid ita? Nempe est caritas diuina virtus, gratiaque vim naturæ superans, ergo ad eam perueniri sine præueniente Dei auxilio, non datur. Trid. sess. 6. can. 3. *Si* B *quis dixerit sine præueniente Spiritus sancti inspiratione, atque eius adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, vt ei iustificationis gratia conferatur, anathema sit.* Sed odisse potest quilibet culpas suas, sine speciali gratia, ex motiuo purè naturali, cuiusmodi est iactura temporalis alicuius commodi, tali ergo dissensui, displicentiæ, & nolitioni peccati, non est adiuncta gratia, cùm ad eam non sit dispositio idonea.

Qualis demùm est futura, si sit ex obiecto reuelato, & Catholica fide percepto, neque Deus excludatur. Comitol. lib. 1. Respons. q. 31. num. 5. cui tamen assentiri non possum, asserenti certam quandam mensuram à Deo præscriptam esse dolori, quo C ad eum reditur, infra quam, dum manet, negat peccatori iustificationem posse contingere. Nam ad omnia scelera abluenda, parum contritionis esse satis, scribunt Principes Theologi: D. Thom. in 4. dist. 17. q. 2. art. 5. Alexand. in 4. p. q. 17. memb. 1. §. 1.

Enimuerò, cùm caritas bellũ acre, & acerbum, culpæ lethali indictum habeat, nec ambæ hæ res vnquã inter se societatem concordiæ ineant, dextrasque iungant. Sit autem contritio, id est, dolor peccati, propter Deum summè dilectum, caritatis actio, nempe id consequatur, quod paulò ante diximus, est necesse in dolore mensuram nullam exigi, quolibet modo oriatur, & existat, ex obiecto superna- D turali, Deumque respiciat, peccata remitti, gratiam infundi, dari iustitiã. Chrys. scripsit homil. 6. in Matt. *In sæcularibus*, inquit, *iudiciis quantumlibet post acceptam iustitiam lamenteris, & lugeas, non tamen effugies flendo iudicium: hic verò si toto corde ingemueris ad Deum, soluisti repentè sententiam, veniamque consequutus es.* Eodem spectant hæc Aug. tract. 49. in Ioan. *Si peccasti, pœniteat te, & resuscitat te Dominus.*

De Confessione.

E Cap. 1. OMnibus nouę legis Sacramentis commune est, vt materia & forma constent, pœnitentiæ verò Sacramento proprium, quod non externę quædam res vt in cæteris Sacramentis, sed actus nostri ad materiam eius assumantur.

Inter eos locum primum obtinet Contritio, *cuius motus, quouis tempore fuit ad impetrandam peccatorum remissionem in homine post Baptismum lapso necessarius: ita verò demùm præparat ad remissionem peccatorũ, si tum fiducia diuinæ misericordiæ, & voto præstandi reliqua coniunctus sit, quæ ad ritè suscipiendum hoc Sacramentum requiruntur.*

Declarat itaque sancta Synodus, etsi contritionem hanc aliquando caritate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu

stibus, communicare iustè, ac honestè non potest, quod ad ea parati, vt oportet, non veniant, quod ad ea fidem, ac dolorem de commissis, aut venerationem erga Deum, non afferant.

Secundo, quod Ecclesia, legitima sacramentorum dispensatrix, & administra, iis duntaxat hominibus ea præbeat, qui sacris Bapt. vndis loti, mysteria frequentauere Catholica, atque in eius foro, notitiaque versantur. Sanè constat, contrahendi Matrimonij, quod sacramentorum est vltimum, Iudæis, aut alienis à Religione Catholica, cum Christiano, aut Christiana, legibus Ecclesiæ, ius non esse. *Christianis omnibus interdicimus, ne Iudæorum coniugiis misceantur, qui si fecerint, vsque ad sequestrationem, quisquis ille est, communione pellatur.* Aurelian. 3. can. 13. *Si quis Iudaica prauitati, iugali societate coniungitur, & seu Christiana Iudæo, siue Iudæus Christianæ consortio misceatur carnali, à Christianorum cœtu, & à communione Ecclesiæ, cuius sociatur hostibus, segregetur.* Aruern. can. 6. Meldense Concil. can. 73. quis cuiusque, de reliquis Sacramentis, sensus esse debeat, cum in omnium infimo, tam religiose seueri, fuere Franciæ Episcopi in omnium opinione relinquere malo, quam his commentariis inserere.

Secundo, rata non est validaque absolutio, per literas, aut nuntium data absenti, huius sententiæ, quæ est verissima. Argumenta ex decreto Clement. VIII. fide Doctorum, & ratione peti debent. *Dicendum est*, inquit Alex. Halens. in parte 4. q. 18. art. 5. *quod nulli habenti vsum sensuum, & copiam sacerdotis sufficit confiteri per scriptum, aut nuntium*, tantum excipit mutum, cui post decretum Clementis VIII. non est locus.

Idem prorsus & iisdem verbis quibus Alexander scripsit Antoninus 3. parte tit. 14. cap. 19. parag. 17. *Debet secreto*, inquit, *confiteri, & secreto imponi pœnitentia.* De quo dubitãdi, post decretum SS. Domini nostri Clement. VIII. causa nulla reliqua, est autem perscriptum, his verbis.

Proposita quæstione, vtrum liceat per literas, seu internuntium, Confessario absenti, peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere. Sanctissimus noster, auditis votis Patrum Theologorum, & re, cum Illustrissimis, & Reuerendissimis Dominis Cardinalibus, maturè, ac diligenter considerata, hanc propositionem, scilicet, licere per literas, seu internuntium, Confessario absenti, peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente, absolutionem obtinere, ad minus vt falsam, temerariam, & scandalosam, damnauit, ac prohibuit præcepitque, ne deinceps ista propositio, publicis, priuatisue lectionibus, concionibus, & congressibus doceatur, neue vnquam tanquam aliquo casu probabilis defendatur, imprimatue, aut ad praxim quouis modo deducatur.

Pœna non obsequentium, est excommunicatio latæ sententiæ, ipso facto incurrenda, & à qua, absolui non possint, præterquam in articulo mortis, ab alio, quam à Romano Pontifice, pro tempore existente. Ad hanc Clementis vocem, quid addi possit, non occurrit, quare etsi tam hæc quam decretum ab eo interpositum, multis iisque non inanibus argumentis firmari possent, iis tamen supersedendum breuitatis causa existimo, vnicum erit instar omnium.

Nempe quòd nullo vnquam tempore, fas sit sacerdoti, certo se discrimini obiicere peccandi, facit hoc verò, quisquis absentem, Deo per absolutionem reconciliat, quid ita vero? quia fieri potest, vt qui absens absoluitur, quo tempore in id sacerdos incumbit, formamque effert, aut scribit, amplius non sit in viuis, aut si adhuc vita est superstes, rem pessimam verset animo, quorum altero, & multo magis ambobos, est absolutio sacrilega & nulla, Sacrilega quidem, quia impertita imparato, ac peccati lethiferi conscio. Nulla autem, quia falsa, vtpote indicans eum absolui, qui non potest, quandoquidem nec mortuo, nec scelos meditanti in animo, quandiu in ea voluntate perseuerat, peccatorum venia, absolutioque dari nequit.

Ita Palud. in 4. dist. 17. q. 2. art. 1. Medinæ cod. de Confess. q. 15. Pet. Soti de Confess. lect. 11. explosa est, opinio. *Quod si peccator non potest Confessarium adire, nec eum ad se accersere, probabile est, posse per internuntium, & literas absens confiteri, & ab eodem per literas Sacramentaliter absolui.*

Ex dictis inferendum, Sacramenti huius formam, necessario, & essentialiter in verbis consistere, neque aliis signis, nutu, aut scriptura, exprimi posse, D. August. in lib. de vera & falsa pœnitent. cap. 10. *Præcepit*, inquit, *Dominus mundandis* (sic enim legitur in can. quem pœnitet 88. distinctionis 1. de pœnitentia) *vt ostenderent ora sacerdotibus, docens corporali præsentia confitenda peccata, non per nuntium, non per scripturam manifestanda.* Et postea. *qui per vos peccastis, per vos erubescatis.* Hesichius in cap. 27. Leuit. in ea verba. *Homo qui domum suam aut agrum Deo vouerit. Euidentissimè*, inquit, *apparet, sine Confessione propriæ vocis, peccata non dimitti.*

Firmiora sunt, quæ petuntur ex Conciliis, Tridentini est hæc verissima oratio. *Docet sancta synodus, Sacramenti pœnitentiæ formam, in qua præcipue ipsius vis sita est, in illis Ministri verbis positam esse ego te absoluo*, eadem fere, & iisdem verbis leguntur in Florentino, quæ quia breuitati studemus, volentes omittimus, hoc dixisse contenti, eo spectare Patres cum supplicationum mentionem faciunt, nam cùm hæ sint vocales, si ad remissionem scelerum sunt necessariæ, sanè non nisi verbis, eisque expressis, ac propriis dari absolutio poterit, earum autem meminere Pontifices Leo & Clemens, ille in epist. 89. his verbis. *Sic diuinæ bonitatis, præsidiis ordinatis, vt indulgentia Dei, nisi supplicationibus sacerdotum nequeat obtineri: mediator enim Dei & hominum, Deus & homo Christus, hanc*, &c. Et in epist. 78. cap. 2. ad Episcopos Campaniæ, loquens de Confessione publica quam in Ecclesia frequentari oportere negat. *Sufficit*, inquit, *illa confessio, quæ primum Deo offertur, tùm etiam sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit.* Clementis autem, est hæc oratio, in epistola 1. *Si in alicuius cor, liuor, infidelitas, aut aliquod malum latenter irrepserit, non erubescat, qui animæ curam gerit confiteri hæc huic, qui præest, vt ab ipso per verbum Dei, & salubre consilium curetur.* Viden' vt verbi meminit Clemens, vt consilij, quod non nisi vocale potest esse in hac materia, ne scripto prodatur Confessio. Nec refert, quod tale verbum diuinum nominet. *Nam cùm Presbyteri remittunt, ac detinent peccata, spiritus qui habitat in eis, per eos remittit, ac detinet.* Cyrill. Alexandr. lib. 12. in Ioan. cap. 36.

Tertiò, vt absolutio valeat, proferri debet ab eo, qui iurisdictionem habeat, D. Antonin. 3. par. tit. 15. parag. 2. cap. 2. Richardus in 4. dist. 18. art. 9. q. 3. ratio est, qood *Absolutio sacerdotis, alieni beneficij sit dispensatio*, nempe gratiæ, *nec nudum sit ministerium, vel annunciandi Euangelium, vel declarandi remissa esse peccata, sed ad instar actus iudicialis, quo ab ipso, velut à iudice, sententia pronuntia-*

nunciatur. Trid sess. 14. cap. 6. sed hic sine potestate iuris dicendi, ac puniendi rei, accepta à Principe, ludit operam, cùm eorum alterutrum moliri tentat, aut vtrumque ergo, &c.

Quartò, non quælibet iurisdictio vim absolutioni tribuit, sed omnimoda, id est, in personas, earumque culpas. Ratio est, quòd humano iure, quædam sunt Papæ, & Episcopis sepositæ, in quæ Sacerdoti simplici, ius nullum competit, vt Trid. sess. 14. cap. 7. definiuit. Confirmat autem decretalis Innoc. III. in cap. Omnis vtriusque extra de pœnit. & remission. Benedict. item XI. in Extrauag. inter cunctas de priuileg. Vt ergo ab iis eximi, soluique pœnitens possit, Sacerdotem vtraque instructum potestate esse oportet, id est, tam in personas, quàm eorum peccata, iurisdictionem nactum esse.

Cap. 7. Sacerdotem dixi, nam huic soli, à Christo claues cœli commissas esse, indicant hæc eius verba, Petro, qui tam Ecclesiæ vniuersæ personam gerebat, dicta Matth. 16. *Tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcunque solueris super terram, erit solutũ & in cælis.* Eodem spectant & illa, quib. Apostolis absoluendi ab eo est potestas concessa, Matth. 18. *Quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo, & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo.* Item, Ioan. 20. *Accipite Spiritum sanctum, quorũ remiseritis peccata, &c.*

Quare falsa, & à veritate Euangelij penitus aliena censenda est doctrina, *quæ ad alios quosuis homines, præter Episcopos, & Sacerdotes, clauium ministerium perniciosè extendit, putans verba illa Domini, Quæcunque alligaueritis super terram, erunt alligata & in cælis, &c. & quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt ad omnes Christi fideles, indifferenter & promiscuè, contra institutionem huius Sacramenti, ita fuisse dicta, vt quiuis potestatem habeat remittendi peccata publica, per correptionem, si correptus acquieuerit, secreta verò per spontaneam confessionem.* Trident. sess. 14. cap. 6. & can. 10.

Sane cum de remittendis peccatis, ac reconciliando homine cum Deo, Concilia disserunt, meminere Episcopi duntaxat, ac Sacerdotum, Carthagin. 4. can. 74. *vt Sacerdos pœnitentiam imploranti, absque personæ acceptione, pœnitentiæ leges imponat,* & can. 80. *Omni tempore ieiunij, manus pœnitentibus, à Sacerdotibus imponantur.*

Pœnitentibus, inquit Vormacien. can. 7. *secundùm differentiam peccatorum, Sacerdotis arbitrio pœnitentiæ imponantur.*

Presbyteri imperiti solerti studio, ab Episcopis suis instruendi sunt, qualiter & confitentium peccata discretè inquirere, eisque congruum modum, secundùm canonicam auctoritatem, pœnitentias nouerint imponere. Concil. Paris. sub Ludou. & Lothar. lib. 1. ca. 32, & in monitis Heraldi, Turon. Archiep. monito 88 est his verbis: *vt Presbyteri regulariter pœnitentias imponant, & in iudicando æquitatem teneant, & inde munera non accipiant*, idem præscriptum, etsi verbis disparibus, in Conc. Cabillon. habito an. 813. consentiente Carolo Magno, can. 33. nec vspiam laici, tanquam ad absoluendum idonei, fit mentio, nisi apud August. de vera, & falsa pœnit. cap. 10. Ibi enim cùm dubia sunt, afflictaque tempora, vt in periculo probabili, aut penè certo mortis, nec habet pœnitens Sacerdotem ad manum, cui conscientiam suam euoluat, tunc vicini opera ad eius expiationem vti eum posse scribit his verbis.

Tanta vis confessionis est, vt si deest Sacerdos, confiteatur proximo, sæpe enim contingit, quòd pœnitens non potest confiteri coram Sacerdote, quem desideranti, nec locus, nec tempus offert, & si cui confitebitur, potestatem non habet soluendi, fit tamen dignus venia, ex desiderio Sacerdotis, qui socio confitetur turpitudinem criminis, de pœnit. dist. 6. can. 1.

Sed de sacramentali confessione, ea verba Augustini intelligi non posse, docent D. Bonau. in 4. dist. 17. p. 3. art. 1. q. 1. Abbas in cap. quanto num. 11. de consuet. Nau. in can. 1. dist. 6. de pœnit. quare non est talis confessio in præcepto, Laym de Sac. Pœnit. cap. 10. sed consilio tantùm, ad ciendam maiorem de peccatis contritionem, ac verecundiam in eo, qui tum peccata sua Laico exponeret.

Cap. 8. Et quanquam sint Sacerdotes omnes sibi in Ordinis potestate pares, nego tamen, auctoritate pollere omnes remittendi peccata, nam eorum plerique iurisdictione carent, quam tamen iure diuino necessariam esse in Sacramento confessionis, certum est apud omnes Theologos, instar omnium, vnus sit S. Thom. qui in. 4. dist. 18. q. 1. art. 1. ad quæst. 2. *affirmat in Ordinatione sacra recipi clauem, sed non executionem, neque actum clauis quæ indiget materia: hæc autem est, inquit, plebs subiecta.* Similia scripsit Guido de monte Rocherij in manipulo. *Istæ claues, inquit, dantur cuilibet Sacerdoti in sua Ordinatione, sed non possunt exire in actum, donec Sacerdos habeat materiam in qua liget, & hoc per commissionem curæ animarum*, quam immediatè à Christo recepit Petrus, cùm ei præcepit, *Pasce oues meas*, alijque Apostoli, quando iis largitus est Spiritum sanctum, Ioan. 2. *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.* Cæterorum nemo eam immediatè à Christo, præterquàm Christi Vicarius, Petrique successor, recipit, huic enim in persona Petri, Christi oues, ab eodem Christo traditæ sunt, & commendatæ: itaque in eo, tanquam in fonte, & capite, iurisdictio omnis residet, in alijs tanquam in riuulis, quos siccari breui, & arere oporteret, nisi ex fonte perpetuo aquas caperent.

Scimus quidem potestatem Ordinis, ex Christi seruatoris instituto, atque voluntate, ad omnia se fidelium peccata extendere, iuxta verbum Christi, *Quorum remiseritis peccata*, sed negamus, eam aliam esse, quàm remotam, indefinitam, ac veluti mortuam, quæ in actum per se exire non possit, nisi cùm ei additur altera, quæ iurisdictionis dicitur, vel in omnes, vel in aliquos, eaque propria, qualem hi habent, quibus ea ex officio, ac commissa sibi cura animarum, competit. Trid. sess. 23. cap. 15. aut permissa ab his, qui concedere iure possunt, vt Episcopi, Archiep. Parochi. Sine tali potestate data absolutio irrita sit, ac inanis, est necesse. Trid. sess. 14. cap. 7. Quod Concil. Florentinum confitetur, his verbis *Minister huius Sacramenti est Sacerdos, habens authoritatem absoluendi, vel ordinariam, vel ex commissione Superioris*: hinc enim sequitur, quòd si quem Presbyter absoluere aggreditur, qui fidei suæ, tanquam Pastori, non sit creditus, aut in quem auctoritatem non habeat, ex eius permissione, qui est illius Pastor, absolutionem vanam fore, & illicitam: Illicitam quidem, quia contra leges Ecclesiæ dabitur; indicant hæ voces petitæ ex can. placuit de pœnitent. dist. 6 *Placuit vt deinceps nulli Sacerdotum liceat quemlibet commissum alteri Sacerdoti, ad pœnitentiam suscipere, sine eius consensu cui se priùs commisit, nisi pro ignorantia illius, cui pœnitens priùs confessus est*: Nullam autem, quia sine iurisdictionis potestate est collata. Ita Trid. Sanctio sic habet sess. 14. cap.

7. *Synodus hæc confirmat, nullius momenti, absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet iurisdictionem* & sess. 23 cap. 15. *Quamuis Presbyteri in sua Ordinatione à peccatis absoluendi potestatem accipiant, decernit tamen sancta Synodus, nullum etiam Regularem, posse confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium, aut ab Episcopis, per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus iudicetur, & approbationem quæ gratis detur, obtineat.*

Cap. 9. Ex dictis perspicuum est, patensque, vt quis huius Sacramenti, verus & idoneus Minister esse possit, quatuor exigi, potestatem Ordinis, Iurisdictionis, eius potestatis vsum, non impeditum, ac liberum, Episcopi approbationem.

Prohibetur hic vsus excommunicato, ac suspenso, non tolerato, ac denuntiato, in cap. vlt. de Clerico excomm. ministran. Cùm enim Sacramenta, eorumque distributio Ecclesiæ sit commissa, mirum sanè videri nulli debet, si hæc indignis, eorumque vsum adimat. Et quanquam sit Baptismus ab eiusmodi homine, quem hic describimus, collatus, ratus, ac validus, non tamen omni culpa in conferente vacuus: nulla tamen est absolutio, ab eo pœnitenti data.

Valere Baptismum extra necessitatem ab excommunicato collatum, ratio ipsa indicat: Nam Sacramentorum substantia, vis, & valor tribus rebus perficitur, materia, forma, & intentione Ministri secundùm Florent. in decreto de Arinenis: at hæc tria ad Baptismum afferre excommunicatus potest: Peccabit tamen, quia temerè, & contra præceptum Ecclesiæ, ad rem sacram, sibique permissam, animum applicat. Quòd si in pœnitentiæ Sacramento, id quoque faciat, præter culpam, suam quoque ludet operam. Ratio est, quòd sine iurisdictione data absolutio, sit vana: at eam eiusque vsum adimit Ecclesia excommunicato, quem pro tali habendum è publico, id est superiori loco, fidelibus edixit. ergo collata ab eo absolutio est irrita, prætorquàm si publicus error facti cum titulo præsumpto interueniat, Laym. lib. 1. tract. 5. parte 1. cap. 21. num. 9.

Requiritur insuper approbatio, id est iudicium Episcopi, vel Ordinarij, de capacitate eius qui audiendis confessionibus præficitur, sine quo confessio futura est inanis, ac nullarum virium Trid. sess. 233. cap. 15. expressè. Itáque responsum fuisse à S. Congregatione Concilij, anno 1580. testatur Captaulla de casib. reseru. cap. 3. q. 1. & post eum Piasecius in praxi Episc. par. 2. cap. 1. art. 2. num. 2. Quare Sacerdos quilibet, non Parochus, Episcopo suo, id est, loci, vbi traxit originem, sistere se debet, ad examen eius subeundum, quia hic propriè est eius Ordinarius, non autem qui Diœcesi præsidet, ad quam casu aduenit, & in qua commoratur, & confessiones excipit.

Secus quàm nos opinantur Guttier. lib. 1. canocar. quæst. cap. 27. num. 21. Laym. tract. 6. cap. 11. sed opinio nostra est tuta, nec eius fidem minuit, quòd Episcopi locorum, vbi audiendæ sunt confessiones, nolint cuiquam id licere, sine sua venia, & approbatione, quia in eo, operari illos ex contraria sententia nemo non intelligit, quod non arguimus: deinde, cùm ex officio, saluti commissæ sibi plebis prospicere debeant, per quam sapienter agunt, cùm eas commendatas nolunt aliis, quàm perspectæ fidei, doctrinæque hominibus, ob quam causam, approbantis Episcopi Successor, si res postulauerit,

A poterit ab eo olim approbatos reuocare ad examen, eósque si merebuntur, approbare denuò, secus reprobare, si ob eorum inscitiam, ita erit necesse. Miranda in Manuali Præl. quæst. 45. art. 7.

Dixi ob inscitiam, quia sine iusta aliqua causa reiici ab Episc. non possunt, eo quòd approbatio, iustitiæ sit, non autem benignitatis ac beneficentiæ actio: mihi enim, si ob doctrinam id iudicium mereor, debetur ab Episcopo, nec negari sine iniuria, famæque meæ detrimento potest.

Quare statuit Clemens V. in Clement. dudum de sepulturis §. statuimus, huic vt incommodo obuiam iret, Episcopis ne amodo liberum esset ac integrum, Regulares manifestè idoneos, sibique præsentatos reiicere, alioquin, inquit, *Si iidem Prælati*
B *præfatis Fratribus, ad confessiones audiendas electis, huiusmodi licentiam exhibere recusarint, nos ex nunc, ipsis, vt confessiones sibi confiteri volentium liberè licitéque audire valeant, atque eisdem beneficium absolutionis impertiri gratiosè concedimus, de plenitudine Apostolicæ potestatis,*

Sunt ergo censendi approbati Regulares hoc ipso, quòd ab Episcopis à salutari audiendarum confessionum ministerio reprobantur, cui tamen, vt vacent, illis inuitis, aut certè minimè probantibus, authores non sunt. Suar. disp. 28. sect. 5. num. 11. Coninch. disp. 7. de Ministro Pœnit. num. 28. nec ego, ob eam causam maximè, quòd obsequi Episcopis præstet, quàm cum eorum offensa, benè mereri de proximo, ac lucrum quamuis magnum, ac
C nobile, animarum facere in populo.

Sanè constat, sine commeatu Episcopi, eiusque facultate, antiquis Ecclesiæ legibus, nemini fas olim fuisse, operam dare audiendis confessionibus: cuius rei confirmandæ causâ, Concil. Carthag. 3. can. 32. addit hoc decretum. *Presbyter inconsulto Episcopo, non reconciliet pœnitentem, nisi absente Episcopo, vltima necessitas cogat.* Clementis quoque est hæc Sanctio ep. 3. *Cunctis fidelibus, & summoperè omnibus Presbyteris, Diaconis, & reliquis Clericis attendendum est, vt nihil absque proprij Episcopi licentia agant, non vtique Missas, sine eius iussu, quispiam Presbyterorum in sua Parochia agat, non baptizet, nec*
D *quidquam absque eius permissu faciat.*

Potest nihilominus si res cogat, nec huiusmodi Sacerdos Confessarius in promptu esse queat, cui per Episcopum liceat obire hoc ministerium, Pœnitentiæ Minister esse Sacerdos quicunque, etiam quoquo modo potestatis vsu priuatus. Fœlicianus Ninguarda in Manuali, tract de Pœnit. Palud. in 4. dist. 17. q. 3. ar. 2. Capreol. dist. 19. Quam sententiam tuentur & hi authores, Sotus in 4. dist. 18. q. 4. art. 4. Canus in relectione de Pœnit. part. 3. Tabiena in verbo Absolutio 1. num. 32.

Præcipua huius opinionis firmamnta sunt. Primum, *quòd humanæ legi non sit subiecta necessitas:* ergo nec Ecclesiasticæ, de vitando excommunicati ministerio, in Sacramentorum vsu, casus ille, in quo
E ob imminentis fati periculum, confiteri cuique est necesse.

Confirmatur. Tunc diuina lege tenetur quisque confiteri de suis sceleribus: at ei legi obsequi non possumus, si in articulo necessitatis, ea præciso, & excommunicato exponi nequeunt, cùm nullius alterius Sacerdotis habetur copia: ergo cùm diuinæ legi sit parendum potiùs quàm humanæ, vinculum, quo per istam, ligatur potestas absoluendi in præciso, necessitate mortis impendente soluetur: estque hæc D. Thom. ratio in respons. ad quæstiunculam, his verbis. *Quilibet Sacerdos, quantum est de*

virtute clauium, habet potestatem indifferentem ad omnes, & quantum ad omnia peccata, sed quod non possit omnes ab omnibus peccatis absoluere: hoc est, quia per Ordinationem Ecclesia habet iurisdictionem limitatam, vel omnino nullam habet, sed quia necessitas legem non habet, ideo quando articulus necessitatis imminet: per Ecclesia ordinationem non impeditur, quin absoluere possit. Hæc Sanctus Doctor.

Secundum, cùm Sacramentum pœnitentiæ lapsis sit, post Baptismum ad salutem necessarium secundùm Trid. sess. 14. cap. 2. non oportuit pœnitenti tùm negari ea, sine quibus periclitaretur eius salus, ergo nec sacerdoti ea, quæ ad eam discrimini eximendam sunt necessaria, de hoc numero est potestas eum absoluendi in necessitate, ergo hanc, Ecclesia, illi tùm negatam esse velle non debuit.

Cap. 10. Est autem hæc potestas iurisdictionis, omnino duplex, Ordinaria, & delegata, Ordinaria, ratione dignitatis, aut officij cõpetit homini. Delegata, non nisi aliena, id est Ordinarij voluntate. Prioris generis, habent Papa per totum orbem, & Episcopus in sua Diœcesi cap. Deus qui de pœnit. & remiss. 8. quia est ordinarius rector & Confessor suæ Diœcesis Angel. verb. Confessio 3. nu. 3. ipsique principaliter incumbit cura animarum 10. q. 1. can. quæcunque & 12. q. 1. can. præcipimus 24. vbi Apostoli aiunt animas hominum, quæ multo sunt, sæculo preciosiores, cæloque ipso, illi esse creditas.

Tertiò, iurisdictionem habet Archiepiscopus, in Coepiscoporum, ac suffraganeorum suorum subditos, dum eorum diœceses lustrat.

Quartò, Pœnitentiarius Episcopi, eiusque Vicarius Generalis per totam Diœcesim.

Quintò, Parochus, in tota Parochia sua, hoc ipso enim, quodquis ei legitimè præficitur, dummodo sit sacerdos, nec impeditur censura vlla, omnium, quos curæ suæ commissos habet, confessiones audire potest, 16. q. 1. can. vbicunque Trident. sess. 23. cap. 15. non aliorum, qui sibi non sunt subditi, Dionysius Papa in Epist. 2. ad Seuerum Episc. & refertur 13. q. 1. can. 1. *Ecclesias singulas, singulis Presbyteris dedimus, parochias, & cœmeteria eis diuisimus, & vnicuique ius proprium habere statuimus, ita videlicet, vt nullus alterius Parochiæ terminos, aut ius inuadat.*

Ratio est in promptu, eaque ad intelligendum cuique obuia, nam præter sacerdotalem potestatem, quæ & ordinis dicitur, requiritur alia, iurisdictionis scilicet, cum approbatione Episcopi, harum altera si deerit, vana est futura peccatorum absolutio, vt enim nullum est Sacramentum Pœnitentiæ, quando quis sacerdotio non præditus, aliquem absoluit, ita cùm sacerdos, aliquem non creditum suæ fidei, Deo reconciliat, irrita sit, ac inanis, illa absolutio, est necesse. At ex hypothesi, Parochus aurem dat confitentibus aliis, quam sibi subiectis, nec est ad alia loca Diœcesis approbatus, per collationem Parochialis beneficij sibi factam, Guitierrez lib. 1. canonic. quæst. cap. 27. num. 21. super quo consulta congregatio Concilij respondisse quoque fertur in hæc verba.

An promissus de Parochiali Ecclesia per concursum, censendus sit approbatus idoneus minister, ad audiendas Confessiones in illa Diœcesi, in qua illam Parochiam obtinet. Congregatio censuit, censeri duntaxat in ea ciuitate vel oppido, vbi sita est Parochialis, non autem passim per totam Diœcesim. Potest tamen Parochus suos Parochianos tam in proprio, quam alieno territorio absoluere. Sylu. verbo Confessor.

Sextò, ordinaria præditi potestate iurisdictionis censendi sunt, Prælati Regulares, in omnes vtriusque sexus religiosos, sibi commissos, Ludouic. Portelium in dub. regularib. verbo Prælatus Rodrig. to. 1. q. 70. art. 2. quare eam cum est necesse delegare possunt, cui videtur, Sa in Aphorismis verb. Delegare num. 1. Rodrig. tomo 1. q. 22. art. 11. Notauitque idem author in Bullario folio 920. Priorẽ in familia S. Dominici, cæterosque, qui in priuilegiis illius Ordinis Papę beneficentia cõmunicant, tantum posse in conscientiæ foro, ad bonum & commodum subiectæ sibi plebis, quantum est permissum Episcopis, per Concil. Trid. sess. 24. cap. 6. proindeque, hunc Priorem, & cæteros superiores, per se, absoluere posse à casibus reseruatis, occultis tamen, nec deductis ad forum contentiosum, suos subditos, & cum iisdem, dispensare in irregularitate, idque ex concessione Pij V. & Gregor. XIII. facta Religiosis S. Bernardi in Hispania, habet eorum compendium verbo absolutio quoad fratres, parag. 11. & quanquam hæresim, & homicidium, diplomate suo comprehensa Gregorius noluit, eorum tamen absoluendorum facultatem Pius quintus Priori Dominicanorum tribuit.

Septimò, ordinaria potestas, ac iurisdictio in pœnitentes competit Vicariis perpetuis qui si soli explere officium commissum non poterunt, partem eius aliquam, aut verò etiam integrum communicare cum altero poterunt, quod ex præsumpta voluntate Ordinarij, id est Parochi absentis, aut nondum sacerdotis, facere quoque poterit, qui non nisi ad tempus Vicarium agit in Parochia, Sylu. verbo vicarius num. 5. Nauar. in can. placuit, de pœnit. dist. 6. num. 69.

Ratio est quod eiusmodi Vicarius, videatur ad id facultatem habere tacitam, à superiore delegante, cum enim ille possit, ac debeat, interdum abesse à Parochia, ratio exigit, vt hic, id est Parochus ei permittat alium suo loco substituere, ad breue tempus, ne interim Parochiani, Sacramentis careant, in maxima sua necessitate spiritali.

Præter hunc, possunt quoque & cæteri, quibus ordinariam in suos potestatem exercere licet, eam committere aliis, aut integram, aut ex parte, de Episcopo Bonifac VIII. extat sanctio in decretali cum Episcopus 7. de Offic. Ordinarij in 6. concepta, his verbis. *Cùm Episcopus in sua tota Diœcesi, iurisdictionem Ordinariam noscatur habere, dubium non existit, quin in quolibet loco Diœcesis non exempto, per se, vel per alium possit pro tribunali sedere, causas ad Ecclesiasticum forum spectantes audire, personas Ecclesiasticas* (cum earum excessus exegerint) *capere ac carceri deputare, nec non & cætera, quæ ad ipsius officium pertinent libere exercere.* Parochorum autem ius in hac parte, par est ac simile, Enimuero in canone 1. Omnis vtriusque qui est 21. Concil. Later. Oecum. sub Innoc. III. iubentur singuli ad purgationem animi sui, proprij Parochi opera vti, quod si interdum alterius experiri caritatẽ oporteat, id agendum non esse, *nisi prius à proprio sacerdote impetrata venia, quoniam aliter ille, ipsum non potest absoluere, vel ligare.* Innocent. can. Omnis.

De Papa dicere nihil attinet, cum clam sit nemine, eius in Regulares omnes, præclara amoris, ac beneficentiæ extare monumenta, in largitione iuris ad Confessiones audiendas vtilis, ac necessarij, sunt hæc commendata literis, in Clement. dudum de sepulturis in extrauag. 1. eod. titulo quæ est Benedic. 11. & extrauag. vas electionis de hæretic. quæ est Ioan. 22.

Cap. 11. Est autem potestas delegata duplex. Prima datur immediatè Confessario, altera mediatè tantùm, eaque in fauorem pœnitentis, cui per Rominum Pontificem facultas eligendi sibi Confessarij conceditur, vtraque autem altero de his tribus acquiri solet, ab homine nempe, à iure, à consuetudine.

Immediata quidem habetur ab homine, cùm qui potest, eam indulget non habenti. A consuetudine, cùm ab omni hominum memoria, Sacerdotes, quibus quis in officio, aut beneficio succedit, peccata venientium ad se fidelium, repugnante nemine relaxare sunt soliti. A iure, cùm id legum concessu ac facultate, assumere sibi quisque potest cum laude. Quibusnam autem mediatè demandetur hæc potestas, iam est videndum.

Primò quidem, habent Reges, iisque in potestate æquales Principes, cuiusmodi sunt omnium iudicio habendi, qui nulli parent, nulli vectigal aut obsequium debent, sibi vt vnum de multis, virum doctrina iuxta, ac potestate insignem, modo approbatum eligere possint in Confessarium. Layin. tract. 6. cap. 10. num. 3.

Secundò, Episcopis, cæterisque id genus Prælatis, eadem iure concessa est authoritas: fidem facit decretalis Greg. IX. ne pro dilatione vltima tituli de pœnitentiis & remissionib. *Ne pro dilatione pœnitentiæ periculum immineat animarum, permittimus Episcopis, & alijs Superioribus, nec non minoribus Prælatis exemptis, vt etiã præter sui Superioris licentiam, prouidum & discretum sibi possint eligere Confessorem*,

Eodem gaudere iure Parochos, adnotarunt Em. Sà in Aphorismis, verbo Confessor, num. 1. Coninch. disp. 8. dub. 8. concl. 3. quòd autem quemlibet, nullo discrimine Sacerdotem sibi delegant in Confessarium, nihilque pensi habeant, verum Episcopo, necne sese stiterit approbandum, non probo, abire enim eos à legibus Concilij sessione 23. cap. 15. & consuetudine communi Ecclesiæ, quis probet? quare author essem Parochis, si me super eo consultum vellent, vt apud eum duntaxat conscientiam deponerent, qui industriam suam, scientiamque, Episcopo per præuiũ examen probasset.

In eandem classem cum Parochis, cogendi Sacerdotes omnes sæculares, quibus Ecclesiarum ferè omnium consuetudine permittitur, approbato quolibet, & exposito, confessionis causa vti. Angelus verb. confessio 3. paragr. 10. Gabr. in 4. dist. 17. q. 2. dub. 6. & lectione in can. Missæ. Enimuerò cùm eos, siue pietas, siue necessitas, locum de loco subinde mutare cogat, ac obire templa sacrificandi causà, deceat autem eos, non nisi expiatos, beneque per confessionem ad Sacramenti gratiam dispositos, animum ad sacrificium appellere, fuit è re eorum, hanc illis facultatem tacitè à Prælatis concedi, quod faciunt, cùm hunc in Ecclesiis suis morem tolerant, cum Sacerdotibus passim vbique sine culpæ vllius formidine, confitentibus cuilibet de expositis, ac ab Episcopo approbatis, non repugnant: nam qui tacet, cùm eum reclamare, ac loqui oporteret, consentire creditur. Sed de hac re Nauar. plurib. in can. placuit dist. 6. de pœnit. numero 28.

Quintò, vagi, homines, qui nullibi sedem fixam habent, ac stabilem, nec habere, animum inducunt, eius loci, in quo versantur Parochum, aut quemlibet alium de his qui cùm Episcopi facultate, conscientiarum sedent arbitri, adhibere possunt ad impertiendam sibi absolutionis gratiam. Henriq. lib. 6. cap. 8. num. 3. Sanch. lib. 3. de matr. disp. 25. num. 5. Caiet. verbo absolutio, cap. 2.

Ratio est, quòd cùm Parocho careant, quem confessionis causà conueniant, metuendum non est, ne queratur se lædi, cum relicto suo tribunali, genus hoc hominum, perpetuo circumcursantium, aliud, super dubio conscientiæ suæ iure adit.

Et quanquam ab iis peregrini, ac quasi incolæ in multis differant, nusquam enim illis statum est, ac stabile domicilium, quo peregrinus non caret (hoc enim nomine DD. intelligunt eos, qui familiam, domumque habentes alibi, certo in loco morantur, sine animo ibi remanendi perpetuò, ac dum viuent) Licet, inquam, in eo, vt plerisque aliis, à vagis peregrini differant: tamen his, in potestate, iureque eligendi Confessarij, cum illis, id est, vagis conuenit: nam ex tacita voluntate Ordinariorum, per consuetudinem confirmata, possunt hi, à quocunque Sacerdote exposito, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramentum, etiam tempore Paschali suscipere, si in propria Parochia nequeunt. Caiet. ver. absolutio cap. 2. Sylu. verb. Confessor 1. q. 11. Sotus in 4. dist. 18. q. 4. art. 2. Causa est, quòd cùm nulla possit esse ratio, quare magis sub huius quàm illius sint imperio, à quouis Confessario delegato, secundùm communem Diœcesis, in qua fuerint, consuetudinem, à peccatis absolui suis poterunt.

Quæ vagorum, eadem quoque est causa periclitantium de vitâ, & eorũ qui nulli specialiter Sacerdoti sunt subiecti, aut qui præter venialia, vel mortalia iam antè remissa, nulla alia ad confessionem afferunt. Periclitantes quidem de capite, quouis modo, dummodo periculum non sit improbabile, & de propriis Sacerdotibus, illis scilicet, qui in Parochia, de consensu Episcopi, pœnitentes peccatorum vinculis laxare, & ab admissis flagitiis absoluere solent: Si de propriis, inquam, Sacerdotib. nemo adsit, cuius auxilio, operaque ad Deum redire valeant: Periclitantes, inquam, non modò ab omni nefario scelere, sed à quacunque etiam excommunicatione, si quâ fortè irretiti fuerint, à quocunque Sacerdote absolui possunt. *Piè enim admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in Ecclesia Dei, custoditum semper fuit, vt nulla sit reseruatio in articulo mortis, atque idem omnes Sacerdotes, quoslibet pœnitentes à quibusuis peccatis, & censuris absoluere possunt*. Trid. sess. 14. cap. 7.

Mortis autem articulum non in eo solùm ponimus, à quo propter vim morbi, aut latæ sententiæ seueritatem, extremus dies, horaque decretoria non abest, sed in eo etiam, quod vt plurimùm vitæ nocet, mortemque homini afferre solet, cuiusmodi sunt oppugnationes vrbium, in quibus vi, ferroque eminus, ac cominus res geritur, nauigationes longæ atque difficiles, transitus per loca latronibus infesta, à quorum manibus, ac iniuria, cauere sibi sit difficile. Atque ita de quamplurimis rebus, quæ his sunt perquam simillimæ, est intelligendum, à quibus habent Sacerdotes cuiusquemodi, etiamsi excommunicati sint, atque à sacris nostris, fideque alieni, vt hæretici, quosuis vt pœnitentes audire, & à quouis peccato & censura eos absoluere possint, quod & pœnitẽtes velle debent: seque prædictis præcisis in aperto vitæ suæ discrimine offerre, vt cù Deo, eorum opera, in gratiam redeant, veteremque hominem cum actibus suis per absolutionem exuant. Ratio est, quòd se quisque tueri, ac quantum humanitùs licet, eximere discrimini certæ mortis, ac præcipuæ æternæ, charitatis lege debeat: At vltrò se ac voluntariè, periculo damnationis æternæ, pœ-

nitentes exponerent, si in dubiis suis, maximeque periculosis temporibus, opem sacerdotum, non implorarent, nam quis nescit difficile admodum esse, corpore ægro, animo autem imminentis fati terroribus anxio, tantum dolorem de peccatis concipere, quantus sine Sacramento ad salutem est necessarius.

Ad periclitantes, adiungendi videntur, qui sui sunt iuris, ac nulli sacerdoti subiecti, aut præter venialia, peccata non habent vlla, Confessario exponenda: his enim eligendi, cui confiteantur ius habent. Ita Papa quòd in nullius sit potestate, à quouis sacerdote, quem ipse accersierit, absolui potest, vagi item, & qui certo nulli sacerdoti, sunt subiecti, Viatores similiter, quique mercimoniis faciendis student, ob eamque causam ad diuersa emporia, cum mercibus & oneribus commeant, cui rei confirmandæ, accedit Eugen. 4. decretum, quo statuisse dicitur, vt vbicunque hi fuerint, eo tempore, quo dies festos Paschatis Christiani agunt, more incolarum illius loci, sacerdotibus illius regionis confiteri possint, ab iisque absolui à casibus Episcopo proprio reseruatis, si accidat ea non esse reseruata in Diœcesi in qua confitentur.

Ratio est, quod peregrinus iudicetur, & absoluatur, secundum consuetudines eius Episcopatus, in quo, iudicio se submittit, cum tacito consensu sui Episcopi, quem quia non deesse scholaribus, stipendiariis, rusticis, in confinio diuersorum Episcopatuum habitantibus, constat, eos sine religione, vti posse, scholares quidem, Mercenarios, & milites stipendiarios, Parocho loci vbi degunt, aut aliis, ab eo substitutis. Rusticos autem, qui in vicinia commorantur alterius Diœcesis, Parocho qui regit Ecclesiam, proximè suæ adiacentem, sed diuersæ Diœcesis à sua, causa est, quod ex pacto, ac conuentione tacita, Parochi mutuas ad id operas sibi spondeant, suosque subditos de propria Parochia, ad vicinam confessionis causa migrare sinant. Nam si hanc consuetudinem norint, ac taceant, aut dissimulent id sibi displicere, hoc ipso, potestas ac licentia, ita confitendi illis permittitur.

De Contritione.

Cap. 1. CONtritionem, variis nominibus, à variis effectibus, quos sancte, ac fructuosè in animo bene præparato parit, affecere Patres ac Theologi, Eam Cœlestin. epist. 2. cap. 2. *conuersionem* nominat, eadem voce vsus Clem. epist. 5. *Tam iuuenes quam senes oportet de conuersione valde esse solicitos. Pœnitentiam*, dixere Greg. lib. 9. registi epist. 39. August. & Ambros. de pœnit dist. 3. can. 4. & consequentib. Toletan. Conc. 10. can. 6. *In die sexta feria passionis Domini oportet mysterium crucis prædicari, atque indulgentiam criminum clara voce omnem populum præstolari, vt pœnitentiæ compunctione mundati, venerabile festum Dominicæ resurrectionis remissis iniquitatibus suscipere mereantur.*

A Theologis his vocabulis significatur, *Abominatio peccati, detestatio peccati, odium peccati, nolitio peccati, displicentia peccati*. Detestationem dicit Trident. sess. 14. cap. 4. Displicentiam peccati Maior in 4. dist. 14. q. 1. D. Thom. ead. parte, & distinct. q. 1. articul. 1. Dissensum in parte rationali animi, à peccato commisso, Alexand. Halens. in 4. parte q. 17. memb 4. art. 4. Quæ sola si proferrentur, sufficerent, ad contritionis naturam, subiiciendam vtcunque nostris mentibus.

A Expressiora sunt tamen, quæ sequuntur petita ex Patribus & Conciliis. Atque vt ab illis fiat initium, dicamus cùm Ambros. *Pœnitentiam, esse mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere*, de pœnit. dist. 3. can. 1. Cum Aug. in lib. de vera & falsa pœnit. cap. 8. *esse quandam dolentis vindictam, quæ in se punit quod dolet commisisse*. Peccata enim mala sunt tam Deo, tam virtuti, tam nobis aduersa, vt ea iusta satis pœna plecti nequeant, hæc sanè vt obliterentur in homine, non quemuis dolorem, sed vehementem, & ad planctum vsque, hoc est ad lachrymas, suspiriaque, requirunt. *Ille enim pœnitentiam digne agit, qui quæ commisit, præterita mala sic deplorat, vt futura non committat*, de pœnit. distinct. 6. can. 9. Lachrymis addendæ pœnæ, B eæque continuæ. *Pœnitere enim*, August. teste loco proxime citato, *idem est ac pœnam tenere, vt semper puniat in se vlciscendo, quod commisit peccando*, de pœnit. distinct. 3. can. pœnitentia.

Paulo aliter Concilium, de cõtritionis natura disserit verba quibus in eam rem vtitur sunt ista. *Contritio, quæ primum locum inter dictos pœnitentis actus habet, animi dolor, ac detestatio est, de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero*. Sessione 14. cap. 4. Appellatur detestatio, vt sciamus peccati odium, nolitionem, ac displicentiam, pertinere ad contritionis essentiam, detestationi *dolor* additur, iisque *animi* nempe vt intelligamus, dolorem hunc, si tantùm in vultu, si in labiis, si in oculis pectorisque tunsione hæreat, virtutem non esse, requiri insuper vt ab animo, tanquam à capite & fon- C te, proficiscatur ab eo enim vt malum, vt vitium, vt operum nostrorum turpitudo, ac fœditas, ita & eorum pulchritudo ac bonitas, dimanat, quare vt laudem, meritique vim dolor hic habeat, ex intimo animo, peccatique odiò, proficiscatur oportet.

Mentio fit insuper propositi, id est certæ, id est stabilis, ac firmæ voluntatis, non peccandi amodo, nempe ne nos lateat, non quoduis leue propositum, ad placandum Deum satis esse, sed omnino debere esse forte, constans, & efficax, vt ad peccata, in posterum redire nolumus. *Inanis enim est pœnitentia quam sequens culpa coinquinat, vulnus itera um sanatur tardius, frequenter peccans, & lugens, vix veniam meretur, nihil prosunt, lamenta, si replicantur* D *peccata, nihil valet veniam à malis poscere, & mala denuo iterare, persiste ergo in Confessione, esto in pœnitentia fortiter confirmatus, vitam bonam, quam accepisti, tenere non desinas, propositum bonæ vitæ, conserua iugiter*. August. apud Gratian. de pœnit. dist. 3. can. 12. Qui illud eripi sibi per summam infirmitatem animi patitur, veri pœnitentis est nomine, ac laude indignus, in quo quoniam multi sibi, officioque desunt, ideo eorum quos verè peccatorum pœnitet, tam rara tenuisque est copia, vt nulli potius, quàm aliqui, ea laude præstare sint censendi.

Cap. 2. Bipertito ideo contritionẽ Patres diuidunt, Adamantius in veram & synceram, ac falsam, Isy- E chius lib. 2. comment. in Leuitic. in veram & simulatam. *Vera veniam promeretur simulata Deum irritat quia Spiritus sanctus disciplinæ, effugiet fictum*, Isychius loco citato.

Vera est, quæ peccata omnia Dei causa detestatur ac odit. Falsa quæ non nisi aliqua, vera præterita corrigit, falsa vt ante, iis immoratur, ac quiescit, *vbi enim emendatio nulla, pœnitentia necessario vana*. Tertull. lib. de pœnit. Sincera mala sua, ac vulnera medico sananda aperit, simulata obtegit, *vult Moyses peccati vaccam reperire animam, vt*

A *exuuias erroris deponat, & culpa nuda, fine sui pudore discedat, sed irrationabilis impetus praeuenit, & flamma celerrimi motus, animam depascitur, & excutit eius innocentiam.* Adamantius apud Grat. dist. 3. can. 34. Væ illi qui peccata excusat, negat, aut confiteri reformidat. *Inquinari non pudet, & pudet absolui?* ait D. Bernard. *si operam medicantis expectas, oportet vt vulnus detegas tuum.* Boetius de consol. Philos. lib. 1. *Si enim quem serpens Diabolus occultè momorderit, si tacuerit qui percussus est, nec vulnus suum fratri, & magistro voluerit confiteri, magister qui linguam habet ad curandum, facile ei prodesse non poterit.* Hieronym. in capite 10. Eccles. *Nam quid est peccatorum Confessio, nisi quadam vulnerum ruptio? quia peccati virus salubriter aperitur in Con-* B *fessione, quod pestifere latebat in mente.* Greg. homil. 40. in Euang.

Est & hoc veri pœnitentis symbolum, meminisse vitæ præteritæ, *peccata sua agnoscere, eorum memoriam perseueranter retinere.* Chrysost. hom. 31. in cap. 12. epist. ad Hæbr. *Hoc enim est solum quod à nobis exposcitur, vt semper recordemur mala nostra, & conscientiam gestorum nostrorum habeamus ante oculos, vt pro his, supplicemus Deo.* Chrysost. de compunct. cord. magnum enim eorum odium, ingenerat animo hæc recordatio, diuinique amoris flammas vehementes, & acres, in pectore exsuscitat, Greg. testis in Pastor. par. 3. admonit. 25. his verbis. *Sæpe nonnulli ad Dominum post peccata redeuntes* C *tanto ardentius se in bonis operibus exhibent, quanto damnabiliores se de malis vident, alij innocentiam cum minus se habere respiciunt, quod defleant, plene sibi sufficere vitæ innocentiam putant, atque ad feruorem spiritus, nullis se ardoris stimulis inflammant, & fit plerumque Deo gratior ardens vita post culpam, quam securitate torpens innocentia.*

Hæc se memoria, acuebat August. ad lachrymas, ad fletus, ad supplicia, de se, pro peccatis vitæ præteritæ repetenda alacriter, lubet audire de se humilia sentientem ac loquentem. *Recordari volo transactas fœditates meas, & carnales voluptates, corruptiones animæ meæ, non quod eas amem, sed vt te amem Deus meus: amore amoris tui, facio istud, recolens vias meas nequissimas, in amaritudine recogi-* D *tationis meæ, vt tu dulcescas mihi, dulcedo non fallax, dulcedo fœlix, & secura, & colligens me à dispersione, in qua frustatim discissus sum, dum ab vno te auersus, in multa euanui,* lib. 2. confess. cap. 1.

Quid simile Augustino quidem similes in culpa homines, dissimillimi in Pœnitẽtia, seipsos nec norunt, nec nosse volunt, peccata autem sua si quando in memoriam reuocant, gloriandi, non dolendi causâ faciunt, ac si erunt eiusmodi, vt authori suo detestanda, omnibus autem quibus sunt nota, merito culpanda videantur, eorum eleuare grauitatem, minuere turpitudinem, suam excusare ætatem, diaboli actus, ac improbitatem accusare, non verentur, quo quid iniquius? *Quidam,* inquit S. Augost. *dolose quærunt noscere iniquitatem suam, id est, non ex animo agunt, inuenire, & odisse, sed quia in ipsa* E *inquisitione dolus est, in inuentione, defensio iniquitatis erit, cum enim inuenerit iniquitatem impius, ecce iam manifestum est illi, quia iniquitas est, non odit, sed excusat, & defendit. Quid enim dicit? Quam multi hoc faciunt? & quis hoc non facit? & nunquid omnes perditurus est? aut certè hoc dicit, si nollet Deus illa fieri, viuerent homines qui ista committunt?* Huic ego hominum generi, qui ex alieno casu, iacendi, non resurgendi, cum possunt, causas petunt, respondendum puto, quod in simili causa, Theodosio causanti Dauidem adulterum & homicidam fuisse, dixisse fertur Ambrosius. *Qui secutus es errantem sequere pœnitentem. Peccauit Dauid, quod solent Reges, sed pœnitentiam gessit, fleuit, ingemuit, quod non solent Reges, lapsus cõmunis, sed specialis Confessio, in culpam incidisse natura est, delesse virtutis.* Ambr. in Apolog. Dauid. cap. 4. *Et tibi, non cadendi exemplum propositum est, sed si cecideris, resurgendi.* Aug. in Psal. 50.

Postremo est pœnitentia vera, non fallax, humilis, ad obsequendum parata: simulata autem, superba, ac arrogans, flecti indocilis, parere nescia, honoris amans, contemptus, ac ignominiæ impatiens. Notis ergo Saül veri pœnitentis caruit. Dixit quidem (inquit Rupert. in cap. 2. Apocal. loquens de eius pœnitentia 1. Reg. 15. *Dixit* (inquam) *peccaui, sed non humiliter dixit, aut sensit, addit enim, sed nunc, honora me, honorem ergo, vel gloriam, non Dei, sed suam, ista confessione mercari voluit.* In quo quoniam (quæ est naturæ humanæ, temporumque peruersitas) eum est imitata posteritas, mihi mirabile videri non solet, si paucos, atque adeo, ne vnum quidem de mille, veri pœnitentis dignum nomine reperiri posse dixerit Augustin. *Abundant,* inquit, *hic pœnitentes, quando illis imponitur manus, fit ordo longissimus, orate pœnitentes, & eunt orate pœnitentes, & quæro vnum pœnitentem & non inuenio.* Serm. 144. de temp. Nimirum, pauci in viam redeunt, pauci se, moresque corrigunt, pauci sibi quæ recta sunt, quæ honesta placere: inuisa autem esse quæ Deo, ac rationi sunt aduersa, opere, ipsoq; vitæ genere ostendunt. *Ideoque quicunque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod sine peccato exerceri non possit, si culpis grauioribus irretitus, ad pœnitentiam venerit, vel qui bona alterius iniuste detinet, vel qui odium in corde gerit, recognoscat se veram pœnitentiam agere non posse, per quam ad æternam vitam, valeat peruenire, nisi negotium derelinquat, vel officium deserat, odium ex corde dimittat, bona quæ iniuste abstulit, restituat.* Gregor. VII. in synodo Rom. ann. 1708. can. 6. refertur autem de pœnit. dist. 6. can. falsas 6.

Cap. 3. Operantem talia, vereque, & ex animo, peccata sua, Dei causa detestantem, diuina implet gratia, Diui Hieronymi elegans est hoc verbum. *Nullum in medio spatium, mors & vita sibi contraria sunt, & tamen pœnitentia copulantur.* Commentar. in hæc Math. cap. 3. *Pœnitentiam agite, appropinquauit regnum cœlorum,* & paucis interpositis. *Si cadit* (inquit) *quomodo iustus est, si iustus est, quomodo cadit? Sed iusti vocabulum non amittit, qui per pœnitentiam semper resurgit,* cum enim iustitiæ vis sit eadem in scripturis, quæ gratiæ, quam & Paulus eo nomine appellat. Ad Rom. 3. *Iustificati gratis in sustentatione Dei ad ostensionem iustitiæ suæ in hoc tempore,* sensus est nos Dei beneficentia donis gratiæ cœlitus auctos esse, *ad ostensionem iustitiæ,* id est, vt omnes nossent iustitiam, hoc est gratiam, eius donum esse non hominum. Ad Rom. 1. *Iustitia Dei reuelatur ex fide in fidem,* hoc est interprete Chrys. serm. 3. in eam epist. nosse nos per Apostolos, eorumque magisterium, rationem consequendæ gratiæ, in eo esse, vt Deo credamus. Abac. 3. *Iustus autem meus ex fide viuit,* id est authore Chrysost. ser. 2. in epist. Paul. ad Rom. adultum, per fidem munire sibi viam ad gratiam, quæ est vita animæ. Ad Galat. 2. *Quod autem nunc viuo in carne, in fide filij Dei viuo.* Cùm inquam iusti nomen idem valeat, ac qui Deo est acceptus, iustitia, ac quæ supernè infunditur animæ gratia, ad meritum æternæ vitæ,

negati

negari non poteſt, quin, qui iuſti, contritionis opera, ſecundùm Hieronym. euadimus, Deo quoque eiuſdem virtutis ope ac beneficio grati ſumus: *Si enim fœda ſis tibimet ipſi, diſplices pulchro places*, Auguſtinus in Pſal. 103. vitaque viuis ſpiritali, ac gratiæ.

Conuerti namque ad Dominum, certiſsima vita eſt,
Et pacem offenſi quærere, certa ſalus.
Qui terret, parcit, qui percutit, ipſe medetur,
Viuere vis? illi ſubdere, quem metuis.

Proſper epig. 72.

Secundus effectus priori affinis & agnatus, eſt reparatio animæ ruit enim per peccatum, iacetque fœdè ad ludibrium, reſurgit autem per dolorem ad gloriam: quare, *ſi peccati pœniteat te, & reſuſcitat te Dominus*, Auguſt. tract. 49 in Ioan. contra quàm multis eſt in more, *volunt enim cadere cum Dauid, & nolunt reſurgere cum Dauid, cùm tamen non ſit illis cadendi exemplum propoſitum, ſed ſi ceciderint reſurgendi*. Auguſt. in Pſal. 50. quod in eorum eſt poteſtate, momento quolibet temporis, ſi volent aſſequi: *Qui enim peccat, & continuò corrigitur, citò reuiuiſcit*. Auguſt. tract. 49. in Ioan.

Tertiò, quòd aliis virtutibus, quòd conſcientiæ à culpis vacuæ, Scriptura tribuit, vt homini quietem & pacem impertiat, Angelicæ propè parem, hoc Patres pœnitentiæ negandum non putant, *feſtiuitas enim pulchra eſt, & diuina pœnitentia cum lachrymis*. B. Effren. de diuinis myſteriis & feſtis, traditque Chryſoſt. in Pſal. 7. eum quem verè, ac ſincerè peccaſſe pœnitet, turbas neſcire, tumultus corruptæ, ac corruptricis animæ, non ſentire, in pace ac otio quo fruitur, ſecuri portus, quo procellæ, ventique penetrare nequeunt, imaginem præ ſe ferre *ἔχει λιμένος γαληνοῦ τὴν ψυχὴν ἀμυητον, πάντα ἐκβάλλων τὰ πάθη, πολλῆς πληρουμένην εὐφροσύνης*, qua præſtare laude, impiis prohibitum, quos ſuæ culpæ vt furiæ, in diuerſa trahunt, lancinantque omni tempore, quæ ſi nullæ forent, non pœnitere, iuſta nihilominus turbarum cauſa foret *ψυχὴ ἀπαλγήτως ζῶσα, μυρίοις πλήττεται πάθεσι*, Chryſoſt. in Pſal. 7.

Quartò, pœnitentia tenebras diſcutit, animi oculos ad diuina aperit, mentem à terrenis auocat, ad cœleſtia traductam Deo vnit, ac copulat, *ſanitas animæ eſt illuminatio mentis, eſt compunctio, Ieſum Vnigenitum facit in cordibus noſtris habitare*. Effren. de extremo iudicio cap. 5. viden' vt illuminandis animis, vt eorum viribus reparandis, quæ peccatorum attritæ mole erant, ac pondere, contritio Effremi iudicio conferat? Nec id modò, ſed Deum homini conciliet, eumque cœlo, in eius pectus, cũ omnimoda diuinarum opum ſupellectile deuocet? ex quo conſequitur morum, ac vitæ in eo digna Deo conuerſio: *Quoniam*, inquit Auguſt. lib. 10. cap. 2. *gemitus meus teſtis eſt, diſplicere me mihi, tu refulges, & places, & amaris, & deſideraris, vt erubeſcam de me, & abiiciam me, atque eligam te.*

Effectus contritionis quintus in eo eſt, quòd peccata deleat: *O pœnitentia*, inquit Cæſarius Arelat. hom. 39. *quæ peccata remittis, &* Paradiſo *reſeruas, omnia aduerſa tu mitigas, omnia contrita tu ſanas: O pœnitentia miſericordiæ mater & magiſtra virtutum*. Cypr. in ſerm. de ablut. pedum, eam nominat *lauacrum quotidianis exceſsibus inſtitutum*. Chryſoſtom. hom. de pœnitent. *medicamentum peccatum extinguens*. Taraſius in ep. ante 7. Synod. ſalutis viã, hoſpitij regni cœleſtis diſpenſatricem. *Pœnitentia*, inquit, *inſignis eſt armatura, magna ſalutis via, hoſpitij regni cœlorum diſpenſatrix, incorruptibilis via dux, martyricorum certaminum æquiparatio, ad Deum viam*

A *indicans, & cum ipſo, nos eſſe faciens, humani generis baculus, cadentium, & lapſorum ſurrectio. Quare qui poſtquam peccauit, vſus eſt pœnitentia, non eſt dignus qui lugeatur, ἐπὶ τὴν δικαίων χώραν κατασκὼ, vt qui in iuſtorum locum migrauerit, ſi autem poſtquam peccauit, eſt impudens, non eſt tam miſerabilis, eo quòd ceciderit, quàm quòd iaceat cùm ceciderit*. Chryſoſt. hom. 12. in ep. 1. ad Corinth. cùm enim in eius ſit poteſtate reparari ad gratiam, aſſurgere pœnitendo ad gloriam, Deique amicitiam, quam peccando perdidit, tanti boni priuatio, eius eſt inertiæ tribuenda non impotentiæ, quid enim facilius, quàm damnare præterita, culpare vitia, de admiſſis tangi pœnitentia, proponere meliora? Hoc qui facit,
B vt debet, Dei cauſâ, diuina non caret gratia, quæ eius animo, maculæ inhæſerant, abſterſæ ſunt omnes, deletæ culpæ, nulla, ac minima quidem earum, ſi vera adfuerit charitas, veſtigia remanent: *Peccauit quis, triſtatus eſt, peccatum deleuit, diſſoluit delictum, nam aptam morbo applicuit medicinã*. Chryſoſt. hom. 5. ad populum, adeo verum eſt, *primum gradum fœlicitatis eſſe, non delinquere, ſecundum, peccata cognoſcere, illic currit innocentia integra, hic ſuccedit medela quæ ſanet* Cypr. ep. 18. lib. 1. ad Cornelium de hæreticis.

Cap. 4. Vt autem contritio iuſtificet, debet his ornata eſſe conditionibus. Prima, ex Dei amore procedat eſt neceſſe. Auguſt. ſerm. 3 in Natiu. Do-
C mini: *Pœnitentiam certam non facit niſi odium peccati, & amor Dei*: Quocirca Sacerdotis partes præcipuæ eſſe debent, veræ contritionis motum in corde pœnitentis ciere, ex eo motiuo, nempe vt propter Deũ peccata execretur, velitque in poſterum cuncta vitare. Sic Cypr. *Iugis retractatio ſcelerum, vſque ad nouiſsima veniens, debet opera omnia, & cogitatus ſingulos perſcrutari, & affectus per vitia diſcurrentes, vagam, inſtabilemque animam per inania euehentes, corrigere*. Cyp. in ſer. de ablut. pedum. Sic eſt hæc ſecundùm Deum triſtitia, quæ ex ſancto amore procedens, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur. Chryſoſt. hom. 5. ad populum.

Secundò, non vnum, aut duo, ſed omnia peccata odiſſe debet, affici eorum aliquo, ac capi, im-
D perfecti doloris certum eſt, minimeque fallax argumentum: *Quando ſic pœnites, vt tibi amarum ſapiat in animo, quod ante dulce fuit in vita, & quod te priùs oblectabat in corpore, ipſum te cruciat in mente, iam tunc benè ingemiſcis*. Auguſt. ſerm. 3. in Natiuit. Domini.

Tertiò, quia *vera eſt pœnitentia, quando ſic conuertitur quis, vt non reuertatur, quando ſic pœnitet, vt non repetat*. Auguſtinus ſuprà, pœnitenti in id omni incumbendum eſt cura, vt commiſſa non iteret, mores emendet, affectus ad rectam rationem reuocet, in dictis factiſque modum teneat, quem benè inſtituta ratio præſcribit, ac docet, quos enim adhuc peccare iuuat, quos priſco ſuo more viuere, id eſt, vt ante indulgere naturæ, ſectari otium, voluptatibus operã dare, his inter pœnitentes locus eſſe
E nullus poteſt: *Pœnitentiam enim verò agere, eſt commiſſa flere, ſed iterùm plangenda declinare* Greg. lib. 9. Regiſtri, epiſt. 39. ad Theodiſtam. Ex quo patet errare eos, qui ſe pœnitentes eſſe aiunt. *Et tamen adhuc illos, delectat peccare, profeſsio eſt, non emendatio, accuſatur anima, non ſanatur, pronunciatur offenſa, non tollitur*. Auguſt. ſerm. 3. in Nat. Domini.

Quartò, cùm ſpe conſequendæ veniæ, contritio omnis noſtra coniuncta eſſe debet, qui de diuina deſperat miſericordia, Deum non placat, ſibi de peccatis ſuis aliunde, ex cauſa offenſum exulcerat.

Et postea addit hoc vnguentum, *tantò minus vile, diuinis appariturum conspectibus, quanto sibi plus illa viluerit, in recordatione peccatorum suorum.*

Sed repugnant Theologi, doctrina iuxta, ac pietate conspicui. Victor. de confess. num. 115. Nau. cap. man. 1. num. 2. Binsfeldius in Enchirid. de Confess. Laym. tract. 6. cap. 4. num. 5. Suadetque ipsa ratio.

Illico ac quis de peccatis conteritur, de reo innocens, de improbo iustus efficitur, *cor enim contritum sanatur, eliditur elatum* August. in Psal. 146. tom. 8. At ea detestari quisque potest appretiatiuè, supra omne malum, repugnans summo bono dilecto, & per fidem cognito, etsi vnum tantùm memoriæ occurrat, aut si plura, non tamen apprehensa in particulari, sed sub ratione duntaxat communi mali, & summè execrandi: ergo quod Bernardus ait, peccata singula detestanda esse, ideoque reuocanda in memoriam, vt contritionis natura, essentiaque constet: quod pace eius sit dictum, firmum nullum habet ac stabile fundamentum.

Equidem vt est in Ezechiele, cap. 18. *Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die*, id est, quandocunque, & quamprimùm, sicuti explicat Victoria de Confess. num. 115. *conuersus fuerit ab impietate sua*: At quis existimet, tantillo tempore, id est, momento temporis, quo maius nullum postulatur, vt cum Deo rediri possit in gratiam, peccata singula distincta per capita, reuocari posse in memoriam? Notanda sunt tempora, loca designanda, personæ, earum dicta, facta que velut in vnum colligenda fascem. Quis omnium qui vbique viuunt hominum, quamlibet acri sit, ac vegeto præditus ingenio, per hæc omnia ire animo potest, eaque lustrare recordando momento vno? Ergo cùm quacunque hora ad Deum ingemiscimus, iusti simus, nec relegi, ac retractari culpæ omnes, tantillo tempore valeant: consequens est, ad contritionem, eiusque essentiam id per se non exigi, nec ex præcepto, quo ad eam, quisque obligatur post culpam.

Per se dixi, & ex præcepto. Nam cùm diuina lege, explicate in confessione peccata singula oporteat, eorum meminisse est necesse, ob eamque causam relegenda vita præterita, notandæ maculæ, si quæ ei inhæserint, ac Confessario detegendæ omnes, vt eas detergat, ac emaculet. Nec est tantùm hæc peccatorum retractatio, ad confessionis integritatem vtilis, sed & ad alia pleraque. Primò, vt de sua quisque diligentia in discutienda conscientia sit certus. Secundò, vt peccata sua detestetur acriùs, firmiùsque. Tertiò, *vt pro pœna temporali, eo pleniùs satisfaciat, quo magis peccata commissa, dolendo in se punit.* Quartò, *vt animum ad vitæ emendationem tanto magis confirmet, quo firmiùs esse solet propositum particulare, & expressum, quàm generale & implicitum.* Laym. tract. 6. cap. 4. num. 3.

Cap. 7. Sufficit tamen tale propositum implicitum ad iustificationem, tam extra, quàm intra Sacramentum. Suar. disputatione 4. sect. 5. & disp. 20. sect. 4. num. 32. Coninch. disp. 2. dub. 6. conclus. 5. quia potest quis ferri in Deum amore vehementi, item & peccatum, ex motiuo supernaturali odio prosequi, non cogitando de vita melius instituenda in posterũ, de hoc homine quæro, ecquid Deo non sit gratus? Esse negari non potest, cùm verè Deum ac sincerè amet: vbi autem est caritas, ibi culpa mortalis esse nulla potest. Luc. 7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum, & qui diligit me, diligetur à Patre, & ego & Pater ad eum veniemus, &c.* Quod si eum carere culpa mortali, gratiaque præditum esse, concesserint aduersarij, causa est dicta. Propositum actuale seruandi mandata Dei, & abstinendi à peccatis, ad contritionis naturam, non est per se, ac necessariò requisitum, cùm hic de quo est quæstio, eo careat.

Cap. 8. Similiter de eo censeri non debet, qui peccata sua detestatur, propter aliquod huius vitæ cõmodum, cuiusmodi est amissio rei familiaris, iactura honoris, exilium, verbera probra, patibulum.

Ratio est, quòd dolor qui ex huius vitæ malis nascitur, idonea non sit dispositio ad gratiam. Quid ita? Nempe est caritas diuina virtus, gratiaque vim naturæ superans, ergo ad eam perueniri sine præueniente Dei auxilio, non datur. Trid. sess. 6. can. 3. *Si quis dixerit sine præueniente Spiritus sancti inspiratione, atque eius adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, vt ei iustificationis gratia conferatur, anathema sit.* Sed odisse potest quilibet culpas suas, sine speciali gratia, ex motiuo purè naturali, cuiusmodi est iactura temporalis alicuius commodi, tali ergo dissensui, displicentiæ, & nolitioni peccati, non est adiuncta gratia, cùm ad eam non sit dispositio idonea.

Qualis demùm est futura, si sit ex obiecto reuelato, & Catholica fide percepto, neque Deus excludatur. Comitol. lib. 1. Respons. q. 32. num. 5. cui tamen assentiri non possum, asserenti certam quandam mensuram à Deo præscriptam esse dolori, quo ad eum reditur, infra quam, dum manet, negat peccatori iustificationem posse contingere. Nam ad omnia scelera abluenda, parum contritionis esse satis, scribunt Principes Theologi: D. Thom. in 4. dist. 17. q. 2. art. 5. Alexand. in 4. p. q. 17. memb. 1. §. 1.

Enimuerò, cùm caritas bellũ acre, & acerbum, culpæ lethali indictum habeat, nec ambæ hæ res vnquã inter se societatem concordiæ ineant, dextrasque iungant. Sit autem contritio, id est, dolor peccati, propter Deum summè dilectum, caritatis actio, nempe id consequatur, quod paulò ante diximus, est necesse in dolore mensuram nullam exigi, quolibet modo oriatur, & existat, ex obiecto supernaturali, Deumque respiciat, peccata remitti, gratiam infundi, dari iustitiã. Chrys. scripsit homil. 6. in Matt. *In sæcularibus*, inquit, *iudiciis quantumlibet post acceptam iustitiam lamenteris, & lugeas, non tamen effugies flendo iudicium: hic verò si toto corde ingemueris ad Deum, soluisti repentè sententiam, veniamque consequutus es.* Eodem spectant hæc Aug. tract. 49. in Ioan. *Si peccasti, pœniteat te, & resuscitat te Dominus.*

De Confessione.

Cap. 1. OMnibus nouę legis Sacramentis commune est, vt materia & forma constent, pœnitentiæ verò Sacramento proprium, quod non externę quædam res vt in cæteris Sacramentis, sed actus nostri ad materiam eius assumantur.

Inter eos locum primum obtinet Contritio, *cuius motus, quouis tempore fuit ad impetrandam peccatorum remissionem in homine post Baptismum lapso necessarius: ita verò demùm præparat ad remissionem peccatorũ, si cum fiducia diuinæ misericordiæ, & voto præstandi reliqua coniunctus sit, quæ ad ritè suscipiendum hoc Sacramentum requiruntur.*

Declarat itaque sancta Synodus, etsi contritionem hanc aliquando caritate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu

suscipiatur, ipsam nihilominus reconciliationem, ipsi contritioni sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse ascribendam. Illam verò contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ. Declarat hæc sancta synodus non solum, non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, verum etiam Dei donum esse, & Spiritus sancti impulsum, & quamuis sine Sacramento pœnitentiæ per se ad iustificationem perducere peccatorem nequeat, tamen ad Dei gratiam, in Sacramento pœnitentiæ impetrandam disponit. Trident. sess. 14. cap. 4.

Et hic actus doloris tam qui perfectus est, & vocatur contritio, quam qui imperfectus, & nominatur attritio, principem locum tenet inter eos, qui ad Sacramentum hoc pertinent, vt eius materia. Alter est oris Confessio, eaque integra peccatorum omnium, quam vniuersa semper Ecclesia, ex quo, à Christo Domino fundata est, frequentandam censuit. Ordiamur ab Apostolis, narrat Abdias lib. 3. Lesbium proconsulem, B. Andreæ peccata sua confessum esse, Christianos item sui temporis, Lucas, Actor. 19. *Multique credentium veniebant confitentes, & annunciantes actus suos* Apostolis, eorumque opera vlos indicat, ad suorum expiationem scelerum, idem à Christianis qui fuere suppares Apostolis, factitari solitum, ex Dionysio colligere cuique facile est, ac obuium. Sic enim ille epist. 8. ad Demophilum. *Tu verò vt tuæ literæ indicant, procidentem sacerdotem sacerdoti, impium* (vt ais) *atque peccatorem, nescio quo pacto, contra disciplinæ ordinem, astans, calce abiecisti, ac repulisti, cum ille quidem verecunde fateretur se ad peccatorum remedia quærenda venisse. Neque exhorruisti insuper, & sacerdotem optimum lacerare conuiciis, miserabilem eum dicens, qui pœnitentem, atque impium iustificasset.* Hæc ille, ex quibus, duo mihi videntur in primis colligi posse, quæ ad rem præsentem faciant.

Primum est, valere Confessionem ad curationem animæ, eamque ab eius æui hominibus adhibitam, tanquam morborum, quibus vrgerentur, antidotum, *sinè Deus confitentes sanat*, seipsos punientes, in se seuerum iudicium exercentes, vt possint esse illius misericordiam sentientes. August. in Psal. 146.

Alterum est, à sacerdote, pœnitentem gratia, donisque cœlestibus impertiri, quorum ope ad diuinam aspirare amicitiam, iustique nomen, amisso peccatoris, & impij, vindicare sibi valeat. *Cùm audis hominem pœnitere peccatorum suorum iam reuixit, cum audis hominem confitendo proferre sententiam, iam de sepulchro eductus est, sed nondum solutus, à quibus soluitur? Quorum remiseritis peccata.* Aug. serm. 2. in Psal. 101.

Exortus est anno Christi 156. circiter Pio, Papa primo regente Ecclesiam, è fæce inferorũ fœtidus homuncio, cui Cerdoni nomẽ erat, hic cùm à se turbas impie contra Ecclesiam concitatas, seminaque bonarũ artium quæ Seruator Christus dum viueret, in animis hominũ vbere prouentu fecerat, doleret si non à se euersa, at erroribus, quos vbiq; pestilente manu, linguaque sparserat, elanguida, facti pertæsus impij, veniam deprecanti sibi donari ab Ecclesia petiit, eamque ob rẽ sæpe exomologesim fecisse commemorat Irenæus lib. 3. cap. 4. idemque à Rhodanensibus fœminis, quæ euitata hæresi ad Ecclesiam redibant, factum tradit lib. 1. cap. 9. facturus quoque exomologesim fuisset haud dubiè Marcion, nisi morte præuentus, impeditus fuisset. Tertull. de præscript.

Quid? quod Fabianus Papa 1. in Ecclesiam Philippo Imper. aditum ante liberum esse noluerit. *Quam suà*, inquit Euseb lib. 6. cap. 27. *peccata confessus fuisset*, quod Zephirinus eodem authore lib. 5. c. 27. Natalij hæretici exomologesim receperit, eumque Ecclesiæ reconciliatum, à peccatis absoluerit, ecquid est rei, de qua præsens instituitur quæstio, argumentum probabile, propeque certum?

Ad facta, addamus & testimonia, omni exceptione maiora, Orig. hom. 2. in Leuitic. loquens de modis, quibus contractæ culpæ ab homine elui possunt. *Adhuc*, inquit, *& septima, dura licet, & laboriosa, per pœnitentiam remissio peccatorum, cum lauat peccator in lachrymis stratum suum, & cùm non erubescit sacerdoti Domini, peccatum suum prodere, & quærere medicinam.* Tertull. de pœnitentia cap. 8. de Confess. loquitur in hæc verba. *Tantum releuat Confessio delictorum, quantum dissimulatio exaggerat, Confessio enim satisfactionis consilium est, dissimulatio contumaciæ: huius igitur pœnitentiæ secundæ, & vnius, quanto in arcto negotium est, tanto operosior probatio est, vt non sola conscientia præferatur, sed aliquo etiam actu administretur.* De eadem item Confessione peccatorum, in Ecclesia fieri solita scribit Cypr. epist. 12. 15. 52. & 62. & in libro de lapsis cum ait.

Confiteantur singuli quæso delictum suum, dum adhuc qui deliquit, in sæculo est, dum admitti Confessio eius potest, dum satisfactio, & remissio facta per sacerdotes, apud Dominum grata est. Et ad Cornel. epist. 54. *Ipse* (inquit) *permisit, qui legem dedit, vt ligata in terris, etiam in cœlo ligata essent solui autem possent illic, quæ hic prius in Ecclesia, soluerentur.* tract. autem de laps. hæc habet, *quanto & fide maiores, & timore meliores sunt, qui quamuis nullo sacrificij, aut libelli facinore astricti, tamen quoniam vel hæc cogitauerunt, hoc ipsum apud sacerdotes Dei, dolenter & simpliciter confitentes, exomologesim conscientiæ suæ faciunt.*

De S. Ambros. Paulinus eius diaconus sic scribit in eius vita. *Quotiescunque illi aliquis, ob percipiendam pœnitentiam, lapsus suos confessus esset, ita flebat, vt & illum flere compelleret, videbatur enim sibi cum iacente iacere: caussas autem criminum, quas illi confitebantur, nulli nisi Domino soli, apud quem intercedebat, loquebatur.*

B. August. in Psal. 66. explicans hæc verba confiteantur tibi populi omnes. *Ipsa cantatio confessio est, confessio peccatorum tuorum, & virtutis Dei, tuam iniquitatem confitere, gratiam Dei confitere. Si non confessus lates, non confessus damnaberis, times confiteri, qui non confitendo, esse non potes occultus, damnaberis tacitus, qui posses liberari confessus.*

Cap. 2. Confessio porro duplex est, auricularis seu secreta. Publica altera, publica, fiebat in facie Ecclesiæ, audiente & spectante turba. Illa arbitrum præter sacerdotem neminem habet, priuatim fit, ac secretò, criminis in ea expositi, conscio præter sacerdotem nemine, fuitque hoc Confessionis genus in Ecclesia, iam inde à primis eius nascentis primordiis, vsurpari solitum.

De ea Tertull. in hunc modum loquutus legitur in lib. de Bapt. cap. 20. *Ingressuros Baptismum, orationibus crebris, ieiuniis, & geniculationibus, & peruigiliis orare oportet, & cùm confessione omnium retro delictorum, vt exponant etiam Baptismum Ioannis. Tingebantur* (inquit) *confitentes delicta sua, nobis gratulandum est, si non publicè confitemur iniquitates no-*

ſtras aut turpitudines, nempe res in eo tota eſt, quòd publica peccatorum confeſſio baptiſmum præcederet, ex qua redundare quia poterat in pœnitentem, quod in eius infamiam verteret, quæ confeſſionis ratio, moduſque, cùm à Chriſtianis non poſtularetur, ſed ſecretus, ideo ſibi, iiſque gratulandi cauſam iuſtam eſſe. Tertullian. eo loco memorat.

Expreſſiora ſunt quæ ſequuntur, petita à Leone Papa I. ac relata ab Hincmaro, in epiſtola ad Rodulfum Bituricen. & Frotarium Burdigalenſ. data nomine Concilij habiti apud Tuſiacum, an. Chriſti 860. regni Caroli Calui 21. in cauſa nuptiarum Stephani, & filiæ Regimundi Comitis. Sic igitur Leo in ſuis ad Epiſcopos per Campaniã, Samnium, & Picenum: *Magna indignatione commoueor, quòd quoſdam ex vobis comperi, Apoſtolicæ traditionis oblitos, & ſtudio ſui erroris intentos*: & poſt aliquanta, *De pœnitentia ſcilicet, quæ à fidelibus poſtulatur, cùm reatus conſcientiam ſufficiat ſolis Sacerdotibus indicari confeſſione ſecreta; quamuis enim plenitudo fidei videatur eſſe laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubeſcere non veretur: tamen quia non omnium huiuſmodi ſunt peccata, vt ea, qui pœnitentiam poſcunt, non timeant publicare, remoueatur improbabilis conſuetudo, ne multi à medijs pœnitentiæ arceantur, dum aut erubeſcunt, aut metuunt, inimicis ſuis, ſua facta reſerari, quibus poſſunt legum conſtitutione percelli. Sufficit enim illa confeſſio, quæ primùm Deo offertur, tunc etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium, precator accedit.* Hæc Leo, ex quibus fit manifeſtum, ac euidens, præter confeſſionem publicam, dari & auricularem, & hanc ſolam eſſe ſacramentalem: Cui rei confirmandæ prodeſt mos Chriſtianorum antiquus, prouoluendi ſe ad Sacerdotum genua, cuius meminit Tertull. lib. de pœn. c. 9. his verbis: *Cùm te ad fratrum genua protendis, Chriſtum contrectas, Chriſtum exoras*: Ex quo calumniæ in Chriſtianos anſam ſumpſiſſe paganos author eſt Minutius Fœlix in Octauio, cùm dicerent, ipſos Sacerdotum virilia adorare ſolitos, eò quòd profuſi ad eorum genua, ſua illis peccata confiterentur humili, ac ſummiſſa voce. Qui modus, inquit Origen. hom. 2. in Leuitic. ſeptimus eſt de iis, quibus ex diuinæ ſcripturæ præſcripto, peccata remittuntur, nempe, *cùm non erubeſcit pœnitens, Sacerdoti Domini, indicare peccatum ſuum, & quærere medicinam, ſecundùm eum, qui ait, Dixi pronuntiabo aduerſum me iniuſtitiam meam, & tu remiſiſti impietatem cordis mei.*

Et quoniam, eſt id cuique laborioſum, ac difficile, quòd vulnera ipſi noſtra, quòd cicatrices ac plagas notas eſſe nulli volumus, totus eſt B. Aug. aut quiſquis eſt alius, author libri de viſitatione infirmorum, in exhortandis fidelibus ad verecundiæ victoriam, ex huiuſmodi narratione naſci ſolitæ. *In muro ciuitatis æternæ apponendus eſt lapis viuus, in cuius ædificatione non auditur ſtrepitus, aut malleus, hic perferendus eſt ſtrepitus, hic adiiciendus eſt lapidi malleus, hic conterendum eſt totum lapidis quadrandi ſupernacaneum, ſtrepitus ſit peccatorum tuorum recordatio ſuper quibus perſtrepet in aure Sacerdotis humillima confeſſio, iuxta illud Iacobi, Confitemini alterutrum, malleus ſit pœnitentia cordis, plus quàm percuſſio pectoris.* Auguſt. lib. 1. de viſitatione infirmorum, cap. 2. & lib. 2. *Nolo vt ipſe decipiaris opinione, quatenus confunderis confiteri coram Domini Vicario, tabeſcens præ rubore, vel ceruicoſus præ indignatione, nam ipſius humiliter eſt ſubeundum iudicium, quem Dominus non dedignatur habere Vicarium, ergo roges ad te venire Sacerdotem, & fac ipſum conſcientiarum tuarum participem*: & poſt pauca: *Ergo cicatricum tuarum arbiter, Dei vice, Domini adhibeatur Presbyter, & reuela ei vias tuas, & ipſe tibi exhibebit antidotum reconciliationis.* Similia habet Hieronym. in cap. 10. Eccl. *Si quem ſerpens Diabolus momorderit, occultè, & nullo conſcio, eum peccati veneno infecerit, ſi tacuerit, qui percuſſus eſt, & non egerit pœnitentiam, nec vulnus ſuum fratri, & magiſtro voluerit confiteri, magiſter qui linguam habet, ad curandum prodeſſe ei non poterit: ſi enim erubeſcit vulnus Medico confiteri, quod ignorat medicina non curat.* Augu. de ead. confeſſ. ſecreta, hom. 49. *Nemo ſibi dicat occultè ago, noui Deus qui mihi ignoſcit, quia in corde ago: ergo ſine cauſa dictum eſt quæ ſolueritis in terra, ergo ſine cauſa claues datæ ſunt Eccleſiæ, fruſtraneum Euangelium Dei, fruſtranea verba Chriſti.*

Cap. 3. Eſt porro hæc omnium peccatorum mortalium reuelatio, particulatim facienda Sacerdoti, iure diuino neceſſaria. *Quia Dominus Ieſus Chriſtus è terris aſcenſurus ad cœlos, Sacerdotes ſui ipſius Vicarios reliquit, tanquam præſides & iudices, ad quos omnia mortalia crimina deferuntur, in quæ Chriſti fideles ceciderint, quo, pro poteſtate clauium, remiſſionis, aut retentionis peccatorum, ſententiam pronuntient: conſtat autem Sacerdotes iudicium hoc incognita cauſa, exercere non potuiſſe, neque æquitatem quidem illos in pœnis iniungendis ſeruare potuiſſe, ſi in genere duntaxat, & non potius in ſpecie, ac ſigillatim, ſua ipſi peccata declaraſſent.* Trident. ſeſſ. 14. cap. 5. Quod autem Sacerdotes poteſtatem acceperint à Chriſto, vt tanquam Iudices, ac Miniſtri peccata remittant, & gratiam iuſtificantem eius nomine conferant, loquuntur Patres ac Concilia. Trident. quidem can. 3. & 7. ſeſſionis 14. Cabillon. ſub Carolo, can. 33. *Confeſſio itaque quæ Deo fit, purgat peccata, ea verò quæ ſacerdoti fit, docet quomodo ipſa purgentur, Deus namque ſalutis auctor, & largitor plerumque hanc præbet ſua potentiæ, inuiſibili adminiſtratione, plerumque medicorum operatione*, id eſt, Sacerdotum abſolutione: *quod enim per Sacerdotes ſuos facit Deus, ipſius poteſtas eſt*, inquit Pacianus in ep. 1. ad Sympronian. Nouatian. *Et licet homo ſit qui audit confeſſionem, Deus eſt tamen, qui per ſe conuertit, & condonat, ſicut Dauid per Nathan.* Neque tamen eſt Sacerdotum inutile miniſterium, inanis labor, otioſa præſentia in hoc Sacramento. Verè enim pœnitentem à peccatorum fæce ſordidum, prece ſua lauant, Deo ob infinita anteactæ vitæ dedecora, varia, & grauia iuſtè ſibi infenſo reconciliant, peccata condonant gratiam, vt miniſteriales cauſæ, Deique in hoc negotio adiutrices tribuunt.

De quo Patrum extant teſtimonia, multitudine prope infinita, perſpicuitate ſua ac luce certiſſima. *Noſipſos examinemus*, inquit Athan. in illud Euang. *Profecti in pagum qui ex aduerſo, Num ſoluta ſint noſtra vincula, vt in melius proficiamus, quòd ſi nondum ſunt ſoluta, tradas teipſum diſcipulis Ieſu, adſunt enim qui te ſoluant poteſtate ea quam à Saluatore acceperunt: Quæcunque ſolueritis, &c.* Eadem prope ac iiſdem ferè verbis ſcripſit Aug. in Pſal. 101. ſuper his verbis, *vt ſoluat filios cõpeditorum. Meritò per Eccleſiam dari ſolutio peccatorum poteſt, ſuſcitari antẽ ipſe mortuus non poteſt niſi intus clamante Domino.* Claudam hunc locũ Ambr. teſtimonio de Spiritu ſancto, l. 3. c. 19. *Homines*, inquit, *in remiſſionẽ peccatorũ miniſterium ſuũ exhibent, non ius poteſtatis alicuius exercent, neq; enim in ſuo, ſed in Patris, Filij, & Spiritus ſancti nomine peccata dimittunt, iſti rogant, Diuinitas donat, humanum enim obſequium, ſed munificentia eſt ſupernæ poteſtatis.*

Cap. 4. Et tamen ſi ui pœnitens nequit, ſi con-

fessio est manca, si suis partibus, aut earum aliqua destituta, si peccata mortalia non complectitur omnia, sed duntaxat aliqua, qui enim scienter aliqua retinet, nihil diuinæ bonitati, per sacerdotem remittendum proponit: quid ita verò? Quia culpæ mortali commercium esse nullum potest cum gratia, & reus est offensi Numinis, & quidem, quia in re graui, grauiter, qui peccatum, vnum lethale, suum, aut plura sciens in Confessione dissimulat, tacet, præterit, aut sacerdoti de eo sciscitanti, fœdè negat, ac turpiter. Secus enim facit, quam est iussus à seruatore Christo, & quidem in re magni momenti, deinde iudici suo imponit in causa conscientiæ, quam hic cognitam plene, ac perspectam habere debet. *Et ita dum erubescimus confiteri, quæ commisimus, Deum minus quam homines reueremur, hæc est confusio adducens peccatum.* P. Damian. in serm. 2. de S. Andr. Apostol. *Quantum enim releuat Confessio delictorum, tantum exaggerat dissimulatio, Confessio enim, satisfactionis consilium est, dissimulatio contumaciæ.* Tertullianus de pœnitent. capite 9. Sanè sic Apostoli, eorumque in sacerdotio successores, sic à Christo constituti sunt iudices, ac veluti præsides Ecclesiæ, vt ab iis, eorumque absolutione, criminum veniam pendere voluerit. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis, *&c.* eam ergo recusat, ac abnuit, qui crimen cælat vnum, aut plura, suique hostis, ac propriæ salutis, gratiæ Sacramentali impedimentum obiicit: cum enim hæc subsistere, vna cùm culpa lethali nequeat, in quam tamen pœnitens, vltro, ac sponte ruit, cum conscientiam suam plenè & perfectè Confessario non aperit, mortale scelus eum cælando, consequens est, eum obicem apponere gratiæ, & ita mortaliter delinquere.

Equidem ex hac potestate, Apostolis à Christo data, cognoscendi de causis conscientiæ, eiusque laxandi vincula, colligit c. Tridentin. sess. 14. cap. 5. *Oportere à pœnitentibus, omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem, conscientiam habent, in confessione recenseri, etiamsi occultissima illa sint, & tantum aduersus duo vltima decalogi præcepta commissa.*

Secundò, infert eos qui scienter aliqua retinent, nihil diuinæ bonitati per sacerdotem remittendum proponere. *Si enim erubescit ægrotus vulnus medico detegere, quod ignorat, medicina nõ curat.* Aug. supra.

Tertiò, infert Trid. confessionẽ venialium necessariam non esse, *taceri proinde posse citra culpam, multisque aliis remediis expiari.* Verbi gratia, oratione Dominica, humili tunsione pectoris, aspersione aquæ benedictæ, de quibus Alensis parte 4. quæst. 77. art. 1.

Quare Christi verba. *Quorum remiseritis*, &c. vtpote fauorem continentia, extendenda sunt ad venialia, quia sunt idonea absolutionis materia, non tamen proximè sequentia. *Quorum retinueritis retenta sunt eis*, cum vt habet Concil. aliis remediis expiari possint: quo priuilegio, cum mortalia careant, quandoquidem sine potestate clauium, aut ordine ad illas remitti nequeunt, dicendum est, ea sola potestate clauium concludi ac retineri posse.

Quartò, ex Christi verbis, quibus sacerdotes sui ipsius Vicarios constituit, tanquam præsides, ac iudices, ad quos crimina omnia mortalia deferri oportet colligit Concil. loco proxime citato, eas circunstantias in Confessione explicandas esse, quæ *speciem peccati mutant, quod sine illis, peccata ipsa, neque à pœnitentibus exponantur integrè, nec iudicibus innotescant, & fieri nequeat, vt de grauitate crimi-*

A *num rectè censere possint, & pœnam, quam oportet, pro illis, pœnitentibus imponere.*

Cap. 5. Ad integritatem adiungendæ sunt & aliæ conditiones, quarum aliquæ ad Sacramenti essentiam pertinent, aliæ minime, vt de iis iudicium fieri queat, lubet paucis eas attingere, sunt hæ verò duobus his versiculis inclusæ

Integra, pura, humilis, verecunda, ac præmeditata
Veraque sit semper, quum sit Confessio sacra.

Vera erit Confessio, si opera omnia nostra opera eius sint, & confiteantur ei. Bernard. in serm. de Vigilia natiuit. Secundo lit. C.

Vera erit si nihil falsi, prudenter ac scienter, etiam sub humilitatis specie ei inseratur, *verbum enim mendax iustus detestatur.* Prouerb. 13. *& omne mendacium*
B *ex veritate non est.* In quæ verba D. Aug. tract. 3. in epist. canon. Ioan. *Quid est*, inquit, *Christus? veritas, omne autem mendacium non est ex veritate, omnes igitur qui mentiuntur non sunt ex Christo*, & hæc est causa, quamobrem vbique, in verbis nostris, veritatem sectari, maximè verò in hoc Sacramento, sit necesse, cùm enim mendacij Christus approbator esse non possit nedum author, in malis poni debet, ac proinde omni cura, studioque vitari.

Quod fiet, si certa pro indubitatis ac certis, dubia quasi dubia proferantur in medium, Confessario autem nihil dicatur quod non sit factum, nihil occultetur quod sit admissum: secus facere in re graui, & quàm intersit eum nosse, peccatum est
C mortale, Sacramento iniuriam faciens, ac gratiam, qui effectus eius est proprius, ne producatur impediens.

Huic verbo, cum (*integram*) confessionem esse debere dicimus, ista subiecta notio est, vt peccata omnia mortalia quorum memineris, aut si quando oblitus ea fueras cõfiteri, ac modo in mentẽ veniũt, integrè, nullo prorsus omisso confitearis. *Quod si quispiam confiteri confundatur, id quoque vnde compungatur, talis pudor peccatum adducit, & gloriam de conscientia perdit, quando malum quod ex profundo cordis compunctio conatur expellere, pudor ineptus, obstrusa labiorum ostio, non permittit exire, cum enim*
D *exemplo Dauid, dicere potius oporteat, & labia mea non prohibebo Domine tu scisti* B. Bernard. ad milites templi cap. 12. de Bethsage.

Neque peccant hi modo contra Sacramenti dignitatem, qui mala sua dissimulant, tacent, aut præ pudore obuelant, ac cælant, sed etiam imprudentiæ sibi notam inurunt. *Videlicet si quid humanæ notitiæ subduxerimus, perinde etiam Deum celabimus? adeone existimatia hominum, & Dei comparantur, & melius est damnatum latere, quam palam absolui?* Tertull. de pœnit. cap. 9. *Deus confitenti, tanquam in apertum sinum indulgentiam paratus erat dare: excusas, claudis sinum, includis peccatum, excludis indulgentiam peccati.* August. hom. 12. lib. 50. homil. quo quid ad infamiam, esse possit efficacius, non est fa-
E cile dicere.

Primò, suam sibi felicitatem eiusmodi genus hominum inuidet.

Secundò, Sacramento cuius sanctitatem turpi, ac sacrilego mendacio fœdè inquinat, debitum honorem non exhibet.

Tertiò, sibi in futurum non prouidet quæ enim modo tenebris, silentioque inuoluit, quæ vnius cuiuspiam hominis subducit oculis, hæc in extremo iudicij die patebunt cunctis, *quantasicunque enim tenebras factis nostris superstruximus. Deus lumen est.* Tertull. supra. Quare nihil non illustre, clarum, &

spectabile, tunc est futurum, clarescent cuncta, quantæ ergo est impudentiæ, quantæ temeritatis, ac vesaniæ, vulnera sua, dedecoraque ab infinitis nota esse malle, post hanc vitam, quàm hic ab vno quopiam admedelam, & postmodum ad sempiternam gloriam? *Ego sanè rubori huic locum non facio, cùm plus de detrimento eius acquiro* Tertull. de pœn.

Primò itaque *Ministros verbi Sacerdotes cautè necesse est, ad vtrumque vigilare sollicitos, quo videlicet delinquentium cordibus tanto moderamine verbum timoris, & contritionis infligant, quatenus eos nequaquam, à verbo confessionis exterreant, sic corda aperiant, vt ora non obstruant, sed nec absoluant etiam compunctum, nisi viderint & confessum.* Bernar. ad milites templi, cap. 12. de Bethfage.

B Secundò, in id quoque eos incumbere est necesse, vt pœnitentes suis interrogationibus, ad plenam, integramque suorum peccatorum confessionem adiuuent. *Cùm enim interdum animi motu, interdum carnis fragilitate peccetur, solerti indagatione debent inquiri ipsa peccata, vt ex vtrisque plena sit confessio, scilicet vt ea confiteamur quæ per corpus gesta sunt, & ea quibus in sola cogitatione delinquitur.* Concil. Cabillon. 2. sub. Carolo Magno, an. 813. Addit Theodulphus in Capitulari, cap. 31. pœnitentem interrogandum esse, *quomodo, aut qua occasione, peccatum perpetrauerit, quod peregisse se confitetur, & iuxta modum facti pœnitentiam ei indicendam esse. Debet etiam ei persuaderi, vt de peruersis cogitationibus faciat confessionem, & de octo principalibus vitiis, & nominatim ei debet Sacerdos vnumquodque vitium dicere, & suam de eo confessionem accipere.*

C Tertiò, videre debent Confessarij, ne pœnitens ex verecundia, ac pudore subrustico, partem vnam confessionis vni, alteri alteram dicat, quia hoc est confessionem diuidere, ac mutilare, quod nullo modo fieri debet. Insuper pura esse debet confessio, & hæc puritas secundùm D. Damian. in ser. 2. de S. Andr. in eo est, *quòd non est pars peccatorum dicenda, altera reticenda.* Secundùm alios ad quos accedo, quòd hæc Sacerdoti sine vlla excusatione aperienda sint, missis ambagibus, ac longis verborum circuitionibus, quibus ea aliquo modo tegi ac cælari possunt. *Manifesta facinora, nihil obscurum dicens, culpam nullis ambagibus inuoluens, nullis circuitionibus, quod verum est, operiens.* August. lib. 2. de visitatione infirmorum.

D Fidelis, *vt confitearis in spe, de indulgentia penitus non diffidens, ne tuo te ore non tam iustifices, quàm condemnes* Bernard. in serm. 16. super Cant. *Cain & Iudas purè & humiliter confessi sunt, sed nequaquam fideliter, nam alter eorum desperans ad laqueum accurrit, alter illud grande scelus euomuit. Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear.* Petrus Damiani in serm. 2. de D. Andr.

Humilis, *vt idem sit*, inquit P. Dam. vbi suprà, *in corde, quod sonabit in ore*, vt ad confessionem, demisso corpore, & animo pœnitens veniat, de ea gloriam ac laudem non quærat: *qui enim peccata, quasi dolendo, & pœnitendo rememorat, & gloriam in intentione captat, commissa sua non diluit, sed seipsum illudit: est enim confessio eo periculosius noxia, quo subtilius vana, cùm ipsa etiam inhonesta, & turpia de nobis detegere non veremur, non quia humiles sumus, sed vt esse putemur. Appetere autem de humilitate laudem, humilitatis est non virtus, sed subuersio.* Bernar. ser. 16. in Cantica.

E Præmeditata erit, si pœnitens priùs quã ad genua se Confessarij prouoluat, conscientiam suam examinet, dicta, factaque omnia ad memoriam reuocet, nam si imparatus suo se Confessario sistat, nec hic per interrogationes accommodatas, eius negligentiam suppleat, periculum est, ne operam ipse suam ludat, bonumq; otium, fructu nullo consumat.

A Postremò, confessionem esse oportet verecundam ac simplicẽ. Verecundam, vt obscœnitas vitetur in verbis, audacia in factis, vt non impudenter, & inuerecũdè, sed quanta maxima modestia, ac verecundia fieri poterit, flagitia explicẽtur, & præsertim carnis. Simplicẽ autem, vt cuncta narrẽtur, non modò stylo aperto, simplici, & nudo ab omni artificio, sed etiã sine excusatione infirmitatis propriæ, aut accusatione alienæ. *Oportet esse simplicem, non intẽtionem (fortè quia homines latet) excusare delectet si sit rea, nec leuigare culpam, quæ grauis est, nec alieno adumbrare suasu, cùm inuitum nemo coegerit, primum illud, non confessio est, sed defensio, non placat, sed prouocat, sequens monstrat ingratitudinem, & quo minor reputatur culpa, eo minuitur gloria indultoris.* Bernard. hom. 16. in Cantica.

B Cap. 6. Ex dictis patet, quatuor esse, vt notauit P. Damiani loco ante citato, quæ confessionem impediunt, eique, ne Deo accepta sit, & grata, efficiunt, timorem scilicet, eumque duplicem, pudorem, spem, & desperationem: fit enim sæpe, vt multi, metu pœnitentiæ maioris, quàm ipsi subire velint, arceantur à narratione integra eorum quæ fecerunt, aut vt inuiti, ad eam animum applicent, & neutra Deo est accepta, *quia extorta confessio non est, sed confusio: Confitendum est enim*, inquit idem C ibidem, *more Dauid, Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam, iniustitiam, ait, non alienam, sed meam: aduersum me, id est, me arguens vides, quia non timore alterius, vel ad alium accusandum, aut se excusandum sanctus Dauid confitetur.*

Sunt quos à confessione pudor reuocat, nempe recordantur adolescentiæ, quam libidini, quã amoribus, ac obscœnitati vndequaque patere voluerunt, etiam redeunt in memoriã contempti Numinis, cùm ad se eos reuocaret in bonam frugem, fructu tamen nullo, non vitio vocantis, sed suo. Enimuerò hæc Confessario exponere, cùm præ pudore non audeant, leuia consectantur, næuos, aut si quæ maculæ adhærescunt animo, amoueri faciles, has ei indicant, vulnera ac cicatrices, quæ pridem veD tustate suam callum obduxere, sananda non offerunt, quid mirum, si confessio quæ est instituta ad curationem animæ, iis in noxam vertat? Quibus sanari si volent, sancta hæc & salubris est suscipienda cogitatio, non ferendum esse, vt quem peccare non puduit, culpam fateri suam præ pudore metuat: At cui? Deo, cuius oculis non potest abscondi, cui? Sacerdoti eius Vicario, qui eam lachrymis abstersam æterno silentio obruet, malis ipsi nostris Confessarij condolent, his peræque ac suis vulnerati, mœrent. *Quid ergo consortes casuum tuorum, vt plausores fugis? non potest corpus de vnius mẽbri vexatione lætum agere, condoleat vniuersum, & ad remedium conlaboret est necesse, in vno & altero Ecclesia est, Ecclesia verò Christus, ergo cùm te ad genua protendis, Christum exoras, æque illi, cùm super te laE chrymas agunt, Christus patitur, Christus Patrem deprecatur, & facilè semper impetratur, quod Filius postulat, grande scilicet emolumentum occultatio delicti pollicetur, videlicet si quid humanæ notitiæ subduxerimus, perinde etiam celabimus Deum?* Tertull. lib. de pœn. cap. 9.

Ita ridiculi sumus, *quos peccare cogit infirmitas inuitos, & confiteri prohibet confusio cognata peccati, malum facere pudor non est, & pudor est confiteri.* Chry-

solog. serm. 34. *Timemus dicere, quod committere non timemus*, Chrysol. ibid. Quam hoc vero in Christiano illaudabile, quam non ferendum in homine. *Si pudor est, vni eiusmodi culpam, & peccatori, peccatum tuum exponere, quid facturus es, in die iudicij, vbi omnibus exposita tua conscientia patebit?* Bernar. in sententiis quæ quoniam ad spei, vtrique illi oppositi victoriam, valere possint, mitto dicere, quæ à P. Damiani, loco citato, proferuntur ad eam rem opportuna remedia, vt à quibus, & quando, videatur iteranda confessio, eadem, qua reliqua breuitate, significem.

Cap. 7. A quibus ergo repeti confessionem est necesse? à pœnitentibus, non aliis. Quando verò, & quo tempore? cum irrita fuit ac inanis, quod accidit ex parte pœnitentis tribus de causis.

Prima est, cum eius culpâ confessio manca fuit, id est dedita eius opera, ac scienter, aliqua sua parte destituta, ita si dolore legitimo caruit, si voluntate vitæ melioris, cum peccati fuga, virtutumque acri cura mundæ impofterum, iterandæ Confessioni locus erit.

Ratio est, quod doloris inopia, Confessio sit nulla, ergo repetenda, cum diuino præcepto de ea frequentanda nemo satisfaciat, nisi qui omnia adhibet ad illam diuina voluntate necessaria, quod non facit, quem de mortalibus sincere non pœnitet, aut qui firmum nullam, stabilemque voluntatem habet ea declinandi. Sotus in 4. dist. 18. q. 3. art. 3. Nau. cap 9. n. 20. Graff. lib. 1. decis. c. 1. num. 15. quare euiuscemodi Confessio potius est quædam cum fraude dissimulatio, quam vera, ac sincera, malefactorum suorum enumeratio, coniuncta sacrilegio, tam eius, qui eiusmodi facta confessione, absolutus fuit, quam qui absoluit, si pœnitentem sciebat vero nullo dolore suorum scelerum affici.

Secundò, necesse est confessionem repetere, cum pœnitens vnum, vel plura peccata mortalia pudore, vel ex proposito, aut supina quadam obliuione ac negligentia prætenit.

Ratio est, quod tunc Confessio sit inualida, ac nulla, cum eius forma est falsa, verè enim id significare debet, quod efficit, quod non potest, cum ei falsitatis aliquid inesse accidit, sed est absolutio falsa, cum peccata non explicantur omnia, sed eorum tantum pars aliqua.

Nam cùm gratiæ ac peccato, bene inter se conuenire nequeat, quæ res culpæ dabit initium in homine, hæc certò allatura est interitum gratiæ. At quæ culpa sacerdoti absoluenda non panditur, hac pœnitens non exoluitur, cum iudex non nisi de cognitis iudicium exerceat, dono ergo gratiæ pœnitentem non impertit, cum hic, sciens reconditiores animæ suæ sinus illi non recludit, aut ei peccatum vnum, aut plura, volens obtegit, & tamen, ab omnibus absoluere se eum asserit: vsurpanda ergo est secondo eorum Confessio, cum quæ primo facta est, inanis extiterit ac nulla.

Tertiò. Tum etiam lex iterandæ confessionis valet, cum pœniteos ad hoc Sacramentum animum applicat, censuræ Ecclesiasticæ macula aspersus, quam eluere confessarius potestatis suæ virtute non potest, idque pœnitens intelligit, simulque ei, quem censura aliqua irretitum tenet, legibus Ecclesiæ ad Sacramenta accessum nullum esse.

Ratio est, quod tunc confessio est inualida, vtpote non integra, cum de peccato hoc suo, pœnitens mentionem nullam faciat, estque doloris insuper expers, cum hic voluntatem omnem excludat, ac affectum peccandi, in eo quem sanctè ac religiosè afficit: est enim contritio dolor de peccato, cum voluntate non peccandi in posterum, qua tamen carere eum est necesse, qui non modo excommunicatum esse se intelligit, sed præterea culpam esse, ad Sacramentum in eo statu accedere.

Ex parte Confessarij, quadrupliciter confessio est iteranda.

Primò, si potestate Ordinis, ac Iurisdictionis in pœnitentem non fuerit instructus, puta, quia alterius est Diœcesis, aut Parochiæ, aut non habet nisi casus reseruatos Papæ, vel Episcopo, in quos ipse Confessarius ius nullum habet.

Secundò, ex parte ministri confessio est inualida, ac proinde iteranda, defectu intentionis necessariæ, quia eius absentia, Sacramenti est interitus, ac ruina, ex dictis de Sacramentis in commum.

Tertiò, defectu approbationis, aut scientiæ necessariæ, vt si Confessarius tam ignarus fuerit, vt quid mortale, à veniali differret, aut formam pronunciare nescient, eumque pro tali cognitum, nulla cogente necessitate pœnitens adierit.

Quartò, defectu attentionis Nau. Enchir. cap. 9. num. 9. Syluester verbo Confessio 1. num. 6. Ratio est, quod confessio, sit manifestatio peccatorum, facta iudici, ac medico, illi quidem, vt de iis, quæstione prius habita, statuat, ecquid ea remitti, ac relaxari, an retineri oporteat. Illi autem, vt morbis animi idonea pharmaca applicet, eosque sanet: at neutrum præstare potest, qui pœnitentis verba non percepit, quia peregrinabatur animo, aut somno erat oppressus, dum hic sua illi vulnera, plagasque detegebat: fuit ergo confessio, ob hunc defectum nulla, ac proinde repetenda, cum erit pœnitenti cognitus.

De Satisfactione.

Cap. 1. SAtisfactio pars est Sacramenti tertia, non essentialis, quia ex causa omitti à Pœnitente, & à Confessario, ei in extremis vsu linguæ & aurium destituto potest non præcipi, quod est argumento, satisfactioni locum quidem esse inter partes Sacramenti pœnitentiæ, sic tamen, vt ipsi ad eius essentiam non pertineat, sed integritatem tantum.

Neque tamen, id sibi sacerdotes possunt iure assumere, vt eam pœnitenti non præcipiant, cum eis incumbat dare operam, ne culpâ suâ, Sacramentum mancum sit, ac mutilum, idque illis enixe ac seuere iubeatur à Trid. Concilio in sess. 14. cap. 7. Remensi 2. sub Carolo Magno ann. 813. can. 12. Metensi, in cap. 21. Capitularis Episcoporum recens à P. Sirmundo editi. *Vt cuncti sacerdotes omnibus illis confitentibus eorum crimina, dignam pœnitentiam cum summa vigilantia ipsis indicant.* In quo cùm multi ignorantia iuris, ac turpitudinis, quæ cuique culpæ inest, officium suum requiri sinerent, statuere Galli Antistites in Concil. Paris. 6. sub Ludou. Pio ann. 829. canone 32. *Vt Presbyteri imperiti, solerti studio ab Episcopis suis instruerentur, qualiter & confitentium peccata discrete inquirere, eisque congruum modum pœnitentia secũdum canonicam authoritatem, nouerint imponere, quoniam hactenus eorum incuria, & ignorantia, multorum flagitia remanserunt impunita, & hoc ad animarum ruinam pertinere, dubium non est.*

Ex quo patet peccare sacerdotes, cum liberum à suo tribunali, ac sine pœnitentia abire pœnitentem

tem sinunt, nam quis eos existimet innocentes, quis culpæ expertes, cum superiorum imperia non faciunt? cum Sacramento iniuriam inferunt, partem eius vnam, cum possunt, & licet, contra Christi instituta, ac Conciliorum iussa non ponunt? *De pœnitentia peccatorum quæ est medela animæ, vtilem omnibus esse censemus, & vt pœnitentibus, à sacerdotibus facta confessione indicatur, iubemus.* Cabillon. Concil. tempore Eugenij P. can. 8.

Cap. 2. *Vt autem digne quis pœniteat, necesse est vt ad fidei recurrat originem, & quòd in Baptismo promisit, diabolo scilicet, pompisque eius abrenunciare, in Deum credere, mandatis ipsius obedire, sollicitus sit vigilanter custodire. Quicunque ergo taliter pœnituerit, quoniam aliter simulatio dici potest non pœnitentia, illi Apostolica freti potestate, peccatorum suorum remissionem largimur.* Gregor. lib. 7. regist. epist. 10.

Hæc igitur prima sit Confessarij cautio, vt intelligat, ecquid à postrema sua Confessione pœnitens sibi vim aliquam, ac naturæ intulerit, an modum peccandi fecerit, vitam emendauerit, mores correxerit. *Remitti enim culpa de præterito potest, correctione sine dubio consequente, quod si deinceps sinitur mansura peruersitas, non est benignitas remittentis, sed consentientis assensio.* Gelasius in commonitorio ad Faustum.

Secunda, vt cùm de alicuius famæ, aut bonorum restitutione agitur, non prius absoluat reos furti, aut violatæ charitatis, detrahendo, quam alienum restituerint, si in alia, vel aliis confessionibus promiserint restituere, & non impleuerint, cum possent, sine suo vllo incommodo.

Quod si antea nunquam hoc confessi fuerint, nec sit facilè satisfacere conscientiæ, restitutione rei alienæ quam possident, quia est amissa, aut quia in præsentiarum non est vllius alterius copia, ei æquiualentis in pretio, quæ possit substitui eius loco, aut absunt, quibus est restituenda, aut timentur scandala, si in potestatem Domini absque mora redeat, satis erit extorquere ab iis promissum præstandi, vbi primum se offeret commoditas, id ad quod tenentur, ac cùm restitutione rei alienæ, quam penes se habent, satisfaciendi pœnitentiæ iniunctæ, aut iniungendæ.

Cap. 3. Fuit autem hæc olim duplicis generis, quædam enim publicè, priuatim ac secreto fiebant aliæ, illæ ob crimina imponebantur grauia, cunctisque nota, fidem facit canon 26. Concil. Arelar. 6. sub Carolo Magno ann. 813. in hæc verba, *vt qui publico crimine conuicti sunt, rei publicè iudicentur, & publicam pœnitentiam agant secundum canones.* Astipulatur Innoc. capite 7. epistolæ decretalis ad Decentium, vbi quæ crimina haberentur grauia, quæ pœnitentia publica digna, declarat, his verbis. *Eum verò pœnitentem dicimus, qui post Baptismum, aut pro homicidio, Idololatria, aut pro diuersis criminibus, grauissimisque peccatis, publicam pœnitentiam gerens, reconciliatus altario fuerit.* Carthaginense tertium can. 32. crimen vulgare, & quòd scandalo fuit vniuersæ Ecclesiæ, graue nominat, dignumque pœna, quæ in oculis toleretur ciuitatis, consciis omnibus, ignaro nomine. *Cuiuscunque autem pœnitentis publicum & vulgatissimum crimen est, quod vniuersam commonuerit Ecclesiam, ante apsidem manus ei imponatur.*

Quod cùm ad terrorem, odiumque peccati, imprimendum in animis fidelium, nimium quantum facere, Galli Antistites probè nossent, renouandum hunc morem, qui passim vbique exoleuerat, censuere esse è re Ecclesiæ, ac proinde orandum, vt ad id operam quoque suam, ac industriam afferre ne grauaretur.

Pœnitentiam agere, iuxta antiquam canonum constitutionem, in plerisque locis, ab vsu recessit, & neque excommunicandi, neque reconciliandi, antiqui moris ordo seruatur, vt à Domino Imperatore (is tùm erat Carolus Magnus) *impetretur adiutorium, qualiter si quis publicè peccat, publica mulcetur pœnitentia, & secundum ordinem canonum, pro merito suo excommunicetur & reconcilietur.* Concil. Cabill. 2. can. 25. sub Carolo Magno anno 813. Quid apud eum precibus suis promouerint incertum, eas tamen irritas non fuisse, ac inanes, Ludouici Pij, eius in imperio regnoque successoris sancito indicat: enimuero, de consensu Clericorum, qui Concilio interfuere, quod est habitum in villa Ingilenheim anno 826. *Statuisse legitur, vt qui publicè infra regnum rapinam fecisset, aut cuiquam eius subdito vi aliquid abstulisset, publicam inde ageret pœnitentiam, iuxta sanctorum canonum sanctionem.* Qui mos pœnitendi publicè in Ecclesia Gallicana diutissimè cum laude, fructuque tenuit, est enim Hincmari Remensis Archiepiscopi, decretum hoc graue iuxta, ac seuerum, aliis superadditum quæ Coepiscopis, Suffraganeis, ac Presbyteris suæ diœcesis obseruanda tradidit Episcopatus sui anno 12. Christi autem 952. *Vt vnusquisque sacerdos maximam prouidentiam habeat, quatenus, si fortè in Parochia sua publicum homicidium, aut adulterium, siue periurium, vel quodcunque criminale peccatum, publicè perpetratum fuerit, statim, si auctorem facti, vel consentientem, adire potuerit, hortetur eum, quatenus ad pœnitentiam veniat, coram Decano & cum Presbyteris suis, & quicquid ipsi inde inuenerint, vel egerint, hoc cum ministris nostris, magistris suis, innotescat, vt infra quindecim dies, ad nostram pœnitentiam publicus peccator, si intra Parochiam nostram fuerimus, veniat, & iuxta traditionem canonicam, publicam pœnitentiam, cum manus impositione accipiat.*

Quanquam non hæc Gallorum tantum laus propria, sed Romanorum, sed Afrorum, sed totius Ecclesiæ, quæ peccatum nullum priscis sæculis impunitum esse voluit, ac sine pœna. De Romanis testantur Euseb. lib. 6. cap. 27. & Cypr. epist. 31. vbi sanctus Martyr significat, sibi à Clero Romano scriptum esse, lapsis, in Ecclesiam, Romæ reditum non oportere concedi more maiorum, nisi post expiatã culpã suam satisfactione cõgrua. *Nec nunc super hoc nobis consilium cogitatum est, nec hæc apud nos aduersus improbos, modo superuenerunt repentina subsidia, sed antiqua hæc apud nos seueritas, antiqua fides, disciplina legitur antiqua.* Et certè quidem, nam de Fabiano Papa, haud ita pridem defuncto, recens exemplum præcesserat, qui Philippum Imperatorem ad satisfaciendum adegerat, nec prius illi communionem Ecclesiasticam est impartitus, quam confessione peccatorum, pœnaque conuenienti, ac congrua, Deo satisfecisset. Euseb. loco citato rem est vniuersam, vt erat gesta, prosequutus verbis quorum ante meminimus. Nec quidquam ab Italis, de hac Christiana, ac laudabili seueritate, postea remissum esse, annorum lapsu, aut corruptela temporum, Cyprianus grauis author narrat in ep. 31. Nam de Afris dicere nihil attinet, cum constet eos in hac parte, plus fortè seueritatis attulisse in castigando scelere, iustaque de eo pœna repetenda publicè, quam Christiana ferret humanitas. Pleni sunt libri, plenæ historiæ, eorum, qui suam ad Deum conuersionem celebrem fecere lachrymis, orationibus, planctu, ieiuniis.

Cap. 4. Neque tamen, omnium vna erat, eademque pœnitendi forma, decreto Fœlic. 3. in Synodo Rom. ca. 1. *Seruata discretione peccantium, non eadem cunctis, qui lapsi sunt, lance sunt pensandi, iuxta peccatorum differentiam, Episcoporum iudicio, pœnitentiæ tempora decerni iubentur.* In Carthag. 3. can. 31. vult Ancyran. vt *secundum conuersationem pœnitentium, Episcopi, pœnitentiæ modum & extendere possint tardantibus, & minuere festinantibus.*

Ætatis, valetudinis, ac virium, in primis habendam esse rationem ait Leo epist. 77. insuper cuiusque indolem, mores, ac conuersionem spectare præcipit, vt erunt conuersorum animi, ad virtutis, studia, magis aut minus incitati, hoc quoque, plus aut minus, eis ad pœnitendum spatij ab Episcopo oportere concedi. *Pariter etiam habens senilis ætatis intuitum, & periculorum, aut ægritudinis respiciens necessitates, in quibus, si quis ita grauiter vrgeatur, vt dum pœnitet, de salute ipsius desperetur, Episcopus ei per sacerdotalem sollicitudinem subueniet.* Leo epist. 77.

Secundum differentiam peccatorum decernendas esse pœniteotias dixere Episcop. in Conc. Vormatiensi can. 7. proindeque ad officium Episcopi pertinere, *in pœnitentia danda, singulorum causas singulatim considerare, originem quoque, modumque culparum, & affectus, gemitusque delinquentium, diligenter examinare, manifesteque cognoscere, temporum etiam, & personarum, locorum quoque, & ætatum, qualitates inspicere, vt etiam pro consideratione locorum, ætatum, vel temporum, seu pro qualitate criminum, ac gemituum vniuscuiusque delinquentis, à sacris regulis, oculos non reflectat.*

Quæ autem sint hæ tegulæ, quæ statuta, in iniungenda pœnitentia, sacerdoti sequenda, tam huius Concilij decreto quam Carthag. 4. can. 76. & Cabillon. 2. sub Carolo Magno can. 38. constabit ex dicendis postea, cum quæ cuique culpæ pœna, pet canones, Concilia, ac decreta Pontif. statuta esset, significabimus.

Interim lubet aduertere, eas modo in vsu vix esse, & quanquam peccatis æquales esse oportere, quoad fieri potest humanitus, Concilium Trident. sess 14. cap. 7. statuat, nihilominus secus accidere posse, culpa nulla sacerdotis, vt existimem, in causa est Vigilij Papæ responsum: interroganti enim Theodeberto Regi, cuiusmodi pœnitentia & quali, plectendus esset, qui vxorem fratris sui, sibi contra ius fasque coniugem asciuisset, Cæsario Arelatens. Episcopo respondit in hæc verba. *Caritatem tuam bene nosse confidimus quia modus pœnitentiæ, præsentium potius sacerdotum inspectioni committitur, vt iuxta compunctionis meritum, veniæ quoque possit indulgeri remedium, tuæ hoc potius æstimationi credimus relinquendum.* Idipsum totidem pene verbis ab Innoc. 1. scriptum legitur, epistolæ eius decretal. ad Decentium cap. 7. *Cæterùm de pondere æstimando delictorum, sacerdotis est iudicare, vt attendat ad confessionem pœnitentis, & ad fletus corrigentis, & tùm iubere dimitti, cum viderit satisfactionem.* Quapropter etsi sit consultum pœnitenti optimè affecto, eas pœnas in foro conscientiæ irrogare, quæ salutem afferant, & cum delictorum multitudine, ac generibus, proportione quadam adæquentur, secundum illud, *pro mensura delicti, erit & plagarum modus*, quod ipsum quoque Trident. sess. citata sacerdotibus in primis curandum admonet, ne facilitate nimia, ac pœnarum lenitate iter ad culpam pœnitentibus struxisse videantur, nihilominus, quod Concilia, quod Pontific. quod Pa-

A tres, scripsere, Cōfessario in iniungēda pœnitentia, non vitiorum modo, sed peccantis etiam rationem habendam puto, vt senex ne sit, an adolescens, diues an pauper, robustus, an debilis, & alia id genus personarum adiuncta, quibus diligenter consideratis, delectuque habito, eam quæ confitenti conducere videbitur, pœnitentiam præscribat, vt seueritate non nimis grauem, ac asperam, ita nec facilitate leuiorem, quam æquitas ratioque postulāt, ne quod est timendum, si iusto rigidior esset, eam deserat, si leuior, mitiorque, per nimiam Confessarij, in eum indulgentiam, maior peccandi licentia, ac libertas consequatur. *Quod si in alteram partem sit peccandum, satius est, si se dulcem potius lenitate præbeat, quam seueritate grauem, quod apud Deum potior sit misericordiæ, quam austeritatis locus.*
B Fœlicianus Ninguarda in manuali cap. 19. de Sacram. Pœnit.

Cap. 5. Abite tamen à solenni more Ecclesiæ, in iniunctione publicæ pœnitentiæ, Episcopo integrū non erat, quod hæc voluntate Romanorū Pontificū, ac decretis Conciliorū imponenda esset, *aut per antiquorum canonum institutionem, aut per sanctarum scripturarum authoritatem, aut per Ecclesiasticam consuetudinem, repudiatis libellis, quos pœnitentiales vocant.* Concil. Cabillon. 2. can. 38.

Et quoniam non erant Episcoporum eadem vbique iudicia, non eadem ratio, modusque, puniendi crimina, placuit, eadem amodo omnibus vt esset præstituta forma indicendæ pœnitentiæ. *Nam quoniam* (inquiunt Galli Antistites) *variè ab aliquibus*
C *sacerdotibus, & indiscrete, hæc iudicia proferuntur, ideo necessarium videtur nobis, vt cùm omnes Episcopi ad sacrum palatium congregati fuerint, ab eis edoceri, cuius antiquorum liber pœnitentialis potissimum sit sequendus.* Concil. Turon. 2. can. 22. quanquam, quod de libris pœnitentialibus hic dicitur, eorumque in pœnitentia præscribenda regulis, ac mandatis, diu in Ecclesia Gallicana non valuit, cum constet eos authoritate Concilij Paris. 6. sub Lothario & Ludouico can. 36. & Cabillonensis 2. sub Carolo Magno ann 813. sublatos esse, eo quòd *eorum certi essent errores, incerti authores, de quibus dici potest, mortificabant animas quæ non moriuntur, & viuificabant animas quæ non viuebant*
D *qui dum pro peccatis grauibus, leues quosdam, & inusitatos imponunt pœnitentiæ modos, consuunt puluillos, sub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia sub capite vniuersæ ætatis ad capiendas animas.* Cabillon. 2. can. 38.

Age ergo, pœnitentiæ publicæ inchoandæ, quæ perficiendæ, forma olim esset, veteri canonum instituto, Ecclesiæque more, videamus. Hanc autem, ex Pammelio, Rhenano, & alijs, repetere non erit absonum. Ecquis est ergo, eorum de repræsenti sensus? quale iudicium? *Dicimus* (inqui Pammelius comment. in Tertull. lib. de pœnit. notab. 53.) *ex eiusdem* (nempe Cypriani) *sanctissimi martyris scriptis, hunc olim in Ecclesia seruatum ordinem, vt primum fieret Confessio criminum coram sacerdote*
E (publica de publicis, secreta de secretis vt idem author adnotat, in eodem commentario notab. 1.) *hanc subsequebatur pœnitentia, quæ & præfixa erat, pœnitentiam excipiebat exomologesis, quam subsequebatur impositio manus Episcopi, aut Cleri.* Hæc ille. Est autem exomologesis, (quo nomine satisfactionem ac pœnitentiam intelligi, ait cum Pammelio Baron. tom. 1. ad ann. Christi 56. Petri 12.) *Prosternendi & humilificandi hominis disciplina, conuersationem misericordiæ illicem iniungens.* Tertul. de pœn. c. 9.

quæ secundum formam antiquorum canonum datur, cum Episcopus, prius eum quem sui facti pœnitet, à communione suspensum, facit, inter reliquos pœnitentes ad manus impositionem crebrò recurrere. Toletan. 3. can. 11.

Secundò, id operam Episcopus dare debebat, vt cùm manus impositione, cilicium capiti pœnitentis imponeret. Concil. Agath. can. 11. *Pœnitentes tempore quo pœnitentiam petunt, impositionem manuum, & cilicium super caput à sacerdote sicut vbique constitutum est consequantur.*

Tertiò, ad cilicium, adiungenda erat mutatio vestium, aspersio cinerum, & depositio crinium, *Quicunque ab Episcopo vel Presbytero, sanus pœnitentiam postulat, id ante omnia Episcopus seruet & Presbyter, vt si vir est, siue sanus siue infirmus, prius eum tondeat, aut in cinere & cilicio habitum mutare faciat, & sic pœnitentiam ei tradat.* Toletan. 3. can. 12. *Quod si comas non deposuerit, aut vestimenta non mutauerit abiiciatur.* Concil. Agath. can. 11. Cum Fœminis tamen actum aliquanto lenius, his enim decreto Conc. Tolet. 3. can. 12. satis erat motare habitum, aut velatas, ne agnoscerentur, pœnitentium partes explere, ac munera.

Modo qui publicè ad exemplum, aut culparum suarum solutionem, pœnas pro iis debitas Deo dependunt, in capite ieiunij, hoc est die cinerum, qui primus est Quadragesimæ, Episcopo se, ac sacerdotibus in Ecclesia præsentes sistunt. Ille primo aspera oratione eos increpare, admissorum grauitatem ostendere, pœnarum minis quæ apud inferos improbis sunt constitutæ à sceleribus eos deterrere.

Deinde vbi eos commotos videt, lenissimis vti verbis, ad consolandum, spemque ostendere impetrandæ veniæ, ac sempiternam beatæ vitæ fœlicitatem polliceri, si quo par est odio vitia prosequantur, amplectantur virtutem, Deum colant, digne ac cum laude pœniteant. Ita animatos cilicio induit indutosque extra Ecclesiam eiicit, choro psallente *In sudore vultus tui vesceris pane tuo.* Genes. 3. ad quam, eis admitti orationis causa cum cæteris nefas, ante diem cœnæ: ad communionem autem nullo modo, nisi reconciliatis per Episcopum, aut eo absente, per Presbyterum, cui eæ partes sint commissæ, qua de re extat canon. 64. dist. 50. præscriptus, his verbis. *In capite Quadragesimæ omnes pœnitentes, qui publicam suscipiunt, aut susceperunt pœnitentiam, ante fores Ecclesiæ, se repræsentent Episcopo ciuitatis, sacco induti, nudis pedibus, vultibus in terram demissis, reos se esse, ipso habitu, & vultu protestantes, ibi adesse debent Decani, id est Archipresbyteri Parochiarum, & Presbyteri pœnitentium, qui eorum conuersationem diligenter inspicere debent, & secundum modum culpæ, per præfatos gradus pœnitentiam iniungere. Post hæc eos in Ecclesiam introducant, & cùm omni clero septem Psalmos pœnitentiales, in terra prostratus Episcopus, cum lachrymis pro eorum absolutione decantet, tunc resurgens ab oratione, iuxta quod canones habent, manus eis imponat, aquam benedictam super eos spargat, cinerem prius mittat, deinde cilicio capita eorum operiat, & cum gemitu, & crebris suspiriis denuntiet eis quod sicut Adam proiectus est de paradiso, ita ipsi pro peccatis abiciuntur, post hæc iubeat ministris, vt eos extra ianuas Ecclesiæ expellant, clerus verò prosequatur eos, cum responsorio in sudore vultus tui vesceris pane tuo.*

Cap. sextum, Ei autem, quandiu Ecclesiæ, per impositionem manuum Episcopi, reconciliatus non erat, ad sacros ordines aspirare nefas erat, Toletan. 1. can. 2. coniugem ducere Arelat. 2. can. 21. militiæ operam dare, Aurel. 3. can. 19. cum veste seculari in publicum procedere Aurel. ibid. adhibere ad epulas vinum & carnes Cabillon. 2. can. 36. Quinetiam prohibitum ei erat quenquam, de sacri fontis baptismate suscipere, aut ad percipiendum sancti Spiritus donum, alterius patronum existere coram Pontifice, donec per dignam pœnitentiæ satisfactionem, reconciliationem esset meritus. Concil. Paris. 6. sub Ludouico & Lothar. lib. 1. cap. 54.

Pœnitentes autem quæ defuncto viro aliis nubere præsumebant, vel suspecta, aut interdicta familiaritate, se cùm extraneo iungebant, cum eodem ab Ecclesiæ liminibus arcebantur quod etiam de viro, in pœnitentia posito, placuit obseruari. Arelat. 2. canone 21. Toletan. 7. can. 8. Ita decernendi Episcopis, qui vtrique interfuere Concilio causa hæc vna extitit, *quod secundum veram cognitionem, nihil magis ei congruit, qui pœnitentiam gessit, quam castitas perseuerans mentis & corporis.* Leo epist. 90. cap. 11. ad Rusticum Narbon. Episc.

Qui quondam Monachi, postea relicta singularitatis professione, ad militiam vel ad nuptias deuoluuntur Papæ Leonis decreto, publicæ pœnitentiæ satisfactione purgandi sunt. Concil. Vernense sub Car. Caluo ann. 844. can. 4. sacerdos qui fornicatur pœnitentiam annis 10 agere præcipitur in Concil. Hybern. relato in can. Presbyter dist. 82.

Clericus falsum testimonium dicens priuatur honore suo ac gradu, *si Episcopus aut Presbyter, aut Diaconus capitale crimen commiserit, aut chartam falsauerit, aut falsum testimonium dixerit, ab officij honore depositus, in monasterium detrudatur, & si ibi diu vixerit laicam tantum communionem accipiat.* Agath. Conc. can. 33.

Qui sanctimonialibus illicitè miscentur, & sacrilega fœdera cum eis faciunt nuptiarum, eos Innoc. Papæ censura, à communione iubet suspendi, & nisi per publicam probatamque pœnitentiam omnino non recipi. Concil. Vernense 2. sub Carolo Caluo can. 5.

Ipsa autem sanctimonialis, decreto Conc. Tolet. 1. can. 16. iubetur extra Ecclesiam eiici nisi peccare desierit, ad quam recipienda dicitur, si pœnitentiam egerit aptam, annis decem. 27. quæst. 1. can. deuotam 37.

Clerici Ecclesiam non freqoentantes in pœnam contumaciæ, ac modicæ religionis in Deum, aut verè nullius, priuantur clericali communione, peregrina sola illis relicta in Conc. Agath. canone 1. *Si autem diebus solennibus ab Ecclesia sua defuerint, id est Natiuitate Domini, Epiphania, Pascha, vel Pentecoste, conuenit vt triennio à communione suspendantur, similiter Diaconus vel Presbyter, si per tres hebdomadas ab Ecclesia sua defuerit, huic damnationi succumbat.* Can. 39. eiusd. Concil. Clericus peruitus biennio communione priuatur in Conc. Aurel. 3. can. 5. Diaconi votum violantes loci & ordinis dignitate priuantur. *Si deinceps Episcopi detecti fuerint, execrabilibus flagitiis, cum quibusdam fœminis polui, ac familiari peculiaritate versari, loci & ordinis dignitate priuentur, Diaconi vero & Presbyteri, si omnino coerceri nequiuerint, vsque ad exitum vitæ suæ Monasteriis deputati, disciplinis monasticis maneant omnino subiecti, hoc idem statuimus de subdiaconis.* Concil. Toletanum 8. can. 6.

Sacerdos celebrans absque sumptione Sacramenti per annum pœnitentiam agat, & interim à communione abstineat de Cons. dist. 2.

Si per negligentiam aliquid de sanguine Domini

stillauerit in terram, lingua lambatur, & tabula radatur, & Sacerdos quadraginta diebus pœniteat, si super linteum altaris, & ad aliud stilla peruenerit, quatuor diebus, si vsque ad tertium, nouem diebus pœniteat, si vsque ad quartum, viginti. de Consec. distinct. can. 27.

Palla altaris mortuum inuoluens, si Diaconus erat, triennio, sexque mensibus à Dominico erat alienus altari, grani percussus anathemate: quòd si Clericum Presbyter non commouerit, decem annis & sex mensibus excommunicatus maneat. Clem. Papa ep. 2. ad Iacob refertur, dist. 1. can. nemo 40.

Clericus cum indecenti veste, aut cum armis inuentus, à seniore ita coercendus erat, vt 30. dierum inclusione detentus, aqua tantùm, & modico pane diebus singulis sustentaretur. Matiscon. Conc. can. 5.

Si Monachus in Monasterio adulterium committebat, aut peculiare habere præsumebat, aut furtum facere, & hoc Abbas per se non emendaret, aut Episcopo, aut Archidiacono, non intimaret, ad pœnitentiam agendam in Monasterio retrudebatur, pane & aqua contentus. Concil. Altisiod. can. 23.

Quicunque minus quàm 12. Psalmos ad matutinum dicebat, ieiunabat vsque ad vesperã, panem cum aqua mãducabat, & non erat illi altera, in illa die, vlla refectio, & qui hoc facere contemnebat, vna hebdomada, panem cum aqua manducabat, & ieiunabat omni die, vsque ad vesperam. Turon. Conc. 2. can. 19.

Sacerdos qui clandestinæ desponsationi interest, per triennium, ab officij sui administratione amouetur, ca. finali de clandest. despõsatione. Lege autem noua Conc. Trid. est suspendendus ab Ordinario. Trid. sess. 23. cap. 1. nec eius suspensionis futurus alius finis, quàm qui eidem Ordinario videbitur. Trid. ibid.

Si quis Abbas mulierem in Monasterio ingredi permiserit, aut festiuitates aliquas ibi præstare præceperit, tribus mensibus in aliquo Monasterio retrudatur, pane & aqua contentus. Altisiod. can. 16.

Sacerdos, quem constat multorum testimonio, fornicatum esse, cùm fœmina, quæ ei peccata sua est confessa, aut quam trinæ mersionis vocabulo mergendo, vel suscipiendo, vnda sacri baptismatis regenerauit, *ab officio deponi debet, & peregrinando duodecim annis pœnitere, hisque exactis in Monasterio cunctis diebus vitæ suæ Deo seruire, fœmina autem si laica est, omnia sua derelinquat, & conuersa in Monasterio, Deo vsque ad mortem seruiat.* 30. q. 1. can. si quis 9. & can. non debe: 10.

Quo maior est, ac illustrior virginum dignitas hoc etiam, si per imprudentiam, aut animi procaciam, sponte cadant, turpior est earum peruersitas, quam proinde plectendam ad exemplum, ac terrorem cæterarum magni viri, suaque eruditione conspicui dixere. De hoc genere vna quæpiam, cũ seduci se passa esset, in eam seueritate magna pœnarum animaduerti Gregorius Papa I. voluit: nam *hanc post competentis seueritatem vindictæ in districtius Monasterium virginum redigi oportere statuit, vt illic ieiuniis & orationibus vacaret, & his pœnitendo proficeret*: eum autem, qui cum eiusmodi fœminis fœdè egisset, ac turpiter, à communione remouendum esse, si sit laicus, si Clericus priuandum officio, ac in Monasterium, pro suis excessibus continuò lugendis compingendum scripsit ad Ianuar. Calarit. Episc. lib. 3. epist. 9. & refertur 27. quæst. 1. can. 28.

Qui diuinos olim honores Diis exhibebant gentium, aut in eorum templis vescebantur, cum idololatris, in pœnam admissi criminis iubebantur annum integrum subsistere inter audientes, tribus aliis proximè consequentibus, quæ pœnitentium sunt propria, exequi. Concil. Ancyran. can. 4. & 5.

De mulieribus, quæ fornicantur, & partus suos necant, sed & de his quæ agunt, fœtum, vt vtero conceptus excutiant, antiqua quidem definitio est, eas vsque ad exitum vitæ ab Ecclesia remoueri, humanius nunc definimus, vt eis decem annorum tempus tribuatur. Concil. Ancyr. can. 21. triennio tempus illud diminuit Illerdense, can. 2.

Qui in ciuitate positus tres Dominicas Ecclesiam non accesserit tanto tempore abstineat. Elibertin. can. 21.

Viduæ quæ castitatem defunctis maritis erant professæ, Deo datam fidem de ea religiosè seruanda, si violabant, communione fidelium carebant. Carthag. 4. can. 104.

Incendiario pœnitentia detur, vt Hierosolymis, aut in Hispania, per annum integrum in seruitio Dei permaneat, inquit Innoc. II. 23. quæst. 8. can. pessimam 33.

Sanctimoniales duæ ex Monasterio S. Petri Metensis, quæ cum Diacono peccauerant, ex eodem fuerunt eiectæ sine velamine.

Sed iuxta sacros canones constituit Synodus, vt velamina illis redderentur, & intra Monasterium in ergastulo ponerentur paruo pane & aqua breui, tum abundantia diuini verbi, vsque ad satisfactionem fruerentur. Concil. Metense sub Odone Rege anno 888. decreto Conc. Aurel. 4. can. 18. fœmina, quæ cum Clerico deprehensa erat, eiiciebátur è ciuitate.

In Conc. Illerdensi can. 4. statuitur, *vt qui se incestus pollutione commaculant, quousque in ipso detestando carnis contubernio perseuerant, vsque ad Missam tantùm Catechumenorum in Ecclesia admittantur, cum quibus, nec cibum sumere Christianorum vllum oportet.* Ita cum anno 860. regnante Carolo Caluo, sparsa fama esset Teutbergam Lotharij coniugem, flagitium olim ab Huberto fratre passam fuisse, Episcopi qui Aquisgranum ad Concil. Lotharij imperio conuenerant, *lugendam incesti pollutionem, in publicum exhalatam, publicæ pœnitentiæ satisfactione purgandam decreuere.* Conc. Aquisg. can. vnico.

Consultus à Frotario Burdegal. Archiep. Nicolaus Papa anno circiter 867. qua pœnitentia plectendus esset Burgandus, qui res Ecclesiæ nefando ausu vindicare sibi præsumpserat, ac in vsum suum sacra Dominici corporis & sanguinis vasa, quasi vilia conuertere, respondit, *velle se, eum cùm ad pœnitentiam veniret, vno anno extra Ecclesiam Dei consistere, cuius sacratissima vasa extra ritum fidei Christianæ diripienda auferre non dubitauerat, secundo verò anno ante fores Ecclesiæ, sine communione (inquit) maneat, tertio verò anno Ecclesiam Dei ingrediatur, inter audientes astet sine oblatione non manducans carnem, neque bibens vinum præter Natalis & Resurrectionis Dominicæ diem, & vsque ad septimum annum tribus in hebdomada diebus, sine esu carnium, & vini potatione maneat pœnitens.* Nicol. in epist. ad Frotarium.

Qui sponsam alienam accipit *quia non potest vnquam fieri eius legitima vxor 40. dies in pane & aqua (quod carinam vocant) cum septem sequentibus annis pœniteat.* De sponsa duorum cap. 2.

In Illerdensi Concilio can. 7. statutum est, vt periurus *vno anno à communione Corporis & Sanguinis Domini segregatus, reatum suum eleemosynis, & quantùm posset ieiuniis absolueret.* A Fabiano verò

Papa, vt habetur sexta q. 1. can. quicunque 18. *vt 40. dies in pane & aqua, & septem sequentes annos pœniteat, & nunquam in testimonium recipiatur.* Eadem pœna iussi sunt à Pio Papa plecti, qui aliis authores sunt tam vi, quàm prece, vt peierent, 22. q. 5. can. qui compulsus.

Qui scienter contrahit, aut coit cum duabus sororibus, vel cùm matre & filia, vel cùm patre & filio copulam habet carnalem, vel cùm duobus fratribus, pœnitentia ei præscribitur annorum octo, 30. q. 4. can. si pater 2.

Qui alienum rapuerat quadruplum iubebatur reddere, duplum Ecclesiæ & annis 7. in pane & aqua pœnitere 17. q. 4. can. pecunia 16. quod si res auersa vilis erat, pretiique parui, satis erat ieiunare in pane, & aqua anno vno, modo redderetur proximo, si reddi non poterat, ad annum illum, duos addi oportebat 3. q. 4. can. si quis 17. In Concilio Nannetensi pœnitentia trium annorum imponitur fornicanti, adultero autem 7. annorum, ei autem qui cum solutus esset peccauit cum adultera, aut contra, 5. annorum tantum. Concilij Ancyrani est hæc sanctio. *Si quis adulterium commiserit, septem annis in pœnitentia completis, perfectioni reddatur secundum pristinos gradus.*

Occidenti sacerdotem Diacon. aut Monachum pœnitentia 12. annorum imponitur in Conc. Moguntino sub Rabano can. 24. perpetua in Nannetensi vt dicitur expresse can. 17. & 17. q. 4. can. qui occiderit 28. nam homicida talium personarum, ibi retrudi iubetur in Monasterium, nunquam ad sæculum reuersurus, sed perpetuo famulaturus ibi Domino. *Si quis autem*, inquit Concilium Nannet. can. 18. *casu non volens homicidium perpetrauit, 40. diebus in pane, & aqua pœnitentiam agat, quibus peractis biennio ab oratione fidelium segregetur, non communicet, non offerat, abstinentia ciborum in arbitrio sacerdotis maneat.* Secus aliquanto Patres Ancyrani Concil. & Aurelian. 4. can. 6. his enim visum est, distringendæ pœnitentiæ modum Episcopi arbitrio committere, cum homicida, à Principibus aut à parentibus occisi, absolutus abire sinitur: illis autem, id est Ancyranis de antiquæ rigore pœnitentiæ, detrahere annos aliquot placuit. Decretum sic se habet in can. 22. *Eos verò, qui non voluntariè, sed casu homicidium fecerint, prior quidem regula, post septem annorum pœnitentiam communioni sociauit, secundum gradus constitutos, hæc verò, humanior definitio, quinquennij tempus tribuit.*

Qua lege, vt cæteris, quæ in Conciliis seruandæ fidelibus præscribuntur, Pontificem non teneri, præter alia, factum Nicolai indicat.

Ad eum venerat Vimaius, vt pœnitentiam sibi pro perpetrato trium filiorum homicidio, temperare Apostolica authoritate dignaretur, petitioni hic quidem hominis paruit, sed ita, vt de antiquorum seueritate canonum detractum nihil vellet: Sic enim statuit, *vt ante fores Ecclesiæ pro peccatis suis oraturus triennio cõsisteret, & deinde inter Auditores quadriennio permaneret, vt septem annorum curricula, absque communione corporis & sanguinis Dominici duceret, ita quidem vt omnibus diebus vitæ suæ carnem non mãducaret, & in isto septennio vinum non sumeret, nisi diebus Dominicis & festiuitatum, abinde quinquennio tribus diebus per septimanam à vino abstineret, vt sic duodecim annis quantitas pœnitentiæ extenderetur.* Nicol. epist. 5. ad Ruioladrum Episcop.

Qui filiam suam spiritalem, vel sororem spiritalem ducit in Matrimonium, aut qui consentit, pœnitere debet 7. annis can. non oportet 30. q. 2.

Is qui viuente marito coniugem illius adulterasse accusatur, & eo in proximo defuncto, eandem sumpsisse dignoscitur, omnimodis pœnitentiæ publicæ subigatur, de quo etiam, præfata si expedierit seruabitur regula. Meldense Concil. sub Carolo Caluo an 845. canone 69.

Coniugem suam qui perimit, pœnitentiæ publicæ subiicitur 30. q. 2. can. quicunque 7. & canone admonere te 8. eiusdem quæst. & causæ.

Qui peierat, & alios sciens in periurium ducit, quadraginta dies pœnitere præcipitur in pane & aqua, & septem sequentes annos, & nunquam esse eum oportet sine pœnitentia, nec qui tanti criminis fuere conscij 22. q. 5. can. si quis 4. Matiscon. Conc. 1. can. 17. eum communione priuat vsque ad vitæ exitum.

Dans communionem hæretico ignoranter, aut ab eo recipiens, annum vnum pœnitere debet, si scienter quinque, quod si nesciens permittit eum in Ecclesia celebrare, diebus 40. si reuerentiæ causa, vno anno, si ad fidem euertendam annis 10. 24. q. 1. can. si quis dederit.

Quæ autem pœnitentia iniungi debeat iis, qui patiuntur se rebaptizari, habes de consecrat. dist. 4. can. qui bis ignoranter, & can. eos quos eod. titulo, qui excommunicato communicant 11. q. 3. can. de illis, qui in excommunicatione celebrant, ac sacra mysteria peragunt 11. q. 3. can. cum aliquis, aut Diuinos consulunt 26. q. 5. can. qui diuinationes, & can. non liceat, paragr. si quis autem, in priori enim canone, qui secundus est quæst. allatæ. Qui Magos, aut Diuinos, *in domos suas introducunt, exquirendi aliquid arte malefica, aut expiandi causa, sub regula quinquennij constituuntur, secundum gradus pœnitentiæ definitos*, quod fit similiter in can. liceat 3. in 5. autem qui est Concil. Tolet. quarti vigesimus octauus, ab honore dignitatis suæ suspensi, Monasterij curam suscipere, ibique perpetuæ pœnitentiæ intendere iubentur, Episcopi, Presbyteri, Diaconi, cæterique ex Clericorum Ordine, qui conuicti fuerint consuluisse Magos, aut artem exercuisse magicam.

Et hæc, de prisca Ecclesiæ, in pœnitentiis imponendis disciplina, dicta sunto, quæ quanquam exoleuere ex parte, nec sint vlli imperandæ facile, cum hoc tempore sint omnes arbitrariæ, tamen non fuere omittenda.

TRACTATVS QVINTVS, DE SACRAMENTO EVCHARISTIÆ.

QVÆSTIO I.

Explicantur nomina, quibus appellatur Eucharistia à Patribus & Scriptura.

HABET hoc Sacramentum, ob excellentem ipsius dignitatem, nomina varia, à Sotere in epist. ad Episc. Italiæ, vocatur *Eucharistia*, hoc est, authore S. Thoma, *bona & salutaris gratia*, quia nimirum in hoc Sacramento, non vulgarem tantùm ac communem quandam gratiam, vt in reliquis, sed eius authorem, fontemque incredibili bono nostro recipimus.

Solet etiam à Tertull. lib. contra Marcion. vocari *gratiarum actio*, quia ea ad posterorum exemplum vsus est Christus in hunc finem, cùm hoc Sacramentum instituit, vt est apud Luc. cap. 22. *Accepto pane gratias egit*. Vel sanè eam ob rem appellatur *gratiarum actio*, quòd ea vtendum nobis maximè cum diuinis beneficiis impares, in naturæ nostræ imbecillitate, animique inopia tanta, quantam scimus, occurrit nihil, quod Deo pro singularibus ac diuinis eius meritis rependamus, tunc enim Deũ filium Patri, ad testificationẽ grati animi, offerre in hoc Sacramento, opus est non modò laudabile, sed meriti quoque, gloriæque plenissimum, frequentatum à prisci æui Patribus, quos audimus, & legimus cum Dauide, *calicem Salutaris* Deo obtulisse supplices in solutum gratiarum, quibus eos supernè quanquam immerẽtes, larga manu cumulauerat.

Secundò, vocatur hoc Sacrament. à Cyp. in tract. de cœna Domini, nu. 2. *cibus inconsumptibilis, panis supersubstantialis*, n. 3. *portio vitæ æternæ*, à Chrys. hom. 9. *magnus panis, qui replet mentem, non ventrẽ. Panis*, inquam, qui secundùm August. tract. 25. in Ioan. *interioris hominis esuriem quærit*, quod *sicut panis quem quotidie edimus, vita est corporis, ita panis iste supersubstantialis vita est animæ, & sanitas mentis*. Cypr. de cœna Domini. Idem sentit Cyrill. in Ioan. lib. 4. cap. 14. & ad Calosyrium, nam ibi Sacramentum hoc nominat *vim vitæ, corpus vitæ, semen viuificum*, eo quòd Christi corpore ad beatam immortalitatem alimur, educamur ad gloriam, firmamur ad constantiam. *Panis* enim est, inquit Cyprianus loco proximè citato *propter nutrimenti congruentiam, sanguis propter viuificationis efficientiam, caro propter assumptæ humanitatis proprietatem*. Ioan. 6. *Pater meus dat vobis panem de cælo verum, panis enim verus est, qui de cælo descendit, & dat vitam mundo*: Ea ratione Ignat. Eucharistiam *panem Dei* nominat: *Non gaudeo corruptibili nutrimento, nec voluptatibus huius vitæ, panem Dei volo, panem cælestem, quæ est caro Christi*.

Tertiò, appellatur *Communio*, quòd Christo nos hoc Sacramentum vniat, *non vsque ad consubstantialitatem eius, sed vsque ad societatem germanissimam*. Cyp. de cœna Domini num. 6. eodem spectat illud Athanasij contra Apollinar. *Communio Dominici corporis in Eucharistia, est primitiæ futuræ Communionis, panis ἐπουράνιου in cælis*, quo beneficio frui aliquando egressi de corpore dum speramus, *Corpus hic eius effecti, Sacramento, & re Sacramenti Capiti nostro connectimur, & vnimur, singuli alter alterius membra, ministerium dilectionis pro inuicem exhibemus, communicamus charitate, participamus sollicitudine, eundem cibum manducantes, & eundem potum bibentes, qui potus & cibus est Dominus Iesus*. Cyp. de cœna, num. 8.

Quartò, appellatur *Sacramentum Corporis & Sanguinis Domini*, à Sotere ep. 2. ad Episcopos Italiæ.

Viaticum ab Ambrosio, in oratione sua prima, præparatoria ad celebrationem Missæ. *Manducat te Angelus pleno ore, manducat te peregrinus homo pro modulo suo, ne deficere possit in via, tali recreatus viatico*, quo nomine Eucharistiam vocari aiunt, quòd malè affectis, iam iamque morituris, dari soleat, vt ea muniti, ad Diuorum religionem tecto tramite, pedeque inoffenso iter ineant.

Sextò, appellatur à Theodor. ἐπίκλησις inuocatio à Marco & Paulo εὐλογία, *benedictio*, à Cypr. epist. 63. ad Cæcilium num. 39. *sanctificatio* ab Ambr. lib. 4. de Sacrament. D. August. ep. 59. *consecratio*, in qua signi vsum vetustum esse probat ipsum sanctificationis nomen apud Apost. 1. ad Tim. 4. cùm dicit *sanctificatur per verbum & orationem*, quam sanctificationem D. August. de peccatorum meritis cap. 26. fieri per signum crucis astruit.

Sed plura de hac materia, ac Sacramenti huius nominibus postea, in Epitome huius tractatus.

QVÆSTIO II.

Quid sit Eucharistia, & quale Sacramentum.

EST Eucharistia, *corpus Christi, & sanguis.* Cypr. de cœna Dominica num. 5. Theologis qui rerum naturas penitius intuentur, *est Eucharistia Sacramentum, verum reale, substantiale, atque integrum Christi corpus, cum sanguine anima & diuinitate, sub vnaquaque specie panis, & vini consecrati continens, ad spiritualem animorum refectionem diuinitus institutum.*

Sacramentum est omnium dignitate primum, nobilitate & fructu nulli æquandum, quod duobus potissimum argumentis probari potest, quorum primum à re ipsa petitur, quam cõtinet. Enimuero, porrigitur in eo mortalibus immortalitatis poculum, in eo Christi natura, quam angustæ terrarum regiones capere nequeunt cùm humana tùm diuina, inexplicabili modo datur ad cibum homini, animæ autem ad propriæ infirmitatis remedium, quorum nihil est in aliis Sacramentis simile: Sunt hæc quidem instrumenta gratiæ, sunt diuinæ cuiusdam caritatis erga hominum genus nunquam satis vlli deprædicanda testimonia, non sunt tamen eiusmodi, quæ diuinitatis in iis absconditæ ac latentis religiosa sunt symbola, diuina sunt quidem & sacra, extrinseca vt loquuntur, habitudine tam ad Deum, cuius sunt efficiendæ gratiæ organa, quam ad ipsam, cuius significandæ, pariter ac producendæ causa sunt, à Deo instituta, sed nego in iis contineri cœleste numen, vt est in Eucharistia, *vbi virtutis diuinæ, inuisibilis efficientia, probat adesse præsentiam.* Cypr. de cœna, illico enim, ac Christi verba sunt prolata. *Panis, ac vinum, & aqua per sancti Spiritus inuocationem, & aduentum, mirabili modo in Christi corpus, & sanguinem vertuntur.* Damasc. lib. 4. fidei orthodoxæ cap 14.

Secundum argumentum ab huius Sacramenti fine ducitur, quæro ergo, quid in eo instituendo Christus spectauerit, aut quis ei propositus, in hoc tam cõmendabili mysterio relinquendo mortalibus scopus fuerit? *Nempe vt coleretur iugiter per mysterium, quod semel offerebatur in pretium, vt, quia quotidiana, & indefessa currebat, pro omnium salute redemptio, perpetua esset redemptionis oblatio, & perennis victima illa viueret in memoria, ac præsens semper esset in gratia, vera, vnica, & perfecta hostia fide æstimanda, non specie, nec exteriori censenda visu, sed interiori affectu.* De consecr. dist. 2. can. quia corpus assumptum 35.

Sic ergo iam disputo, vt virtutum quas morales nominant, nulla est religione præstantior, ita nec operum, quæ multa variaque ab iis prodire so-

A lent, nullum est merito, ac natura par & æquale sacrificio, sed Eucharistia holocaustum est, institutum à Christo, ne in Ecclesia, cui initium dabat, *videretur interisse religio, cui nequaquam victima vlla esset.* D. Cypr. de cœna nũm. 4. ergo, &c.

Confirmatur. Plus est haud dubiè, splendoris atque dignitatis in fine, quam mediis, quæ ad eum tendũt, sed Sacramẽta cætera, Eucharistiam, quasi nobilissimum munerum suorum scopum spectant, ad eamque referuntur vt patet, concludendum ergo, nullum Eucharistia Sacramentum esse, aut genere ipso sanctius, aut nobilitate sublimius, aut dignitate præstantius, aut splendore augustius, aut vtilitate denique esse salubrius.

B

QVÆSTIO III.

An Eucharistia sit Sacramentum, & si est, an in vsu tantum sit situm.

PRima Assertio. *Eucharistia Sacramentum est.* Rem de fide fecere Concilia duo sub Innoc. 3. in canone firmiter. Trident. sess. 7. c. 1. & 13. c. 1.

Assertionem probat hæc ratio quæ cæremonia à Christo est instituta, ad promouendam religionem, ea si est sensibilis, ac promissionem gratiæ habet, verè ac propriè est Sacramentum: hæc enim tria tantum ex tractatu de Sacramentis in genere, C ad Sacramentum sunt necessaria. Sensibilitas signi, institutio Christi, ac promissio gratiæ: sed talis est Eucharistia. Nam in primis est cæremonia religiosa instituta à Christo, cum mandato, vt in sui memoriam exerceatur, Lucæ 22. Matth. 26. Marci 14. & 1. Corinth. 11. Est insuper sensibilis: nam species consecratæ, prout sub illis est Christi corpus, & sanguis, percipiuntur oculis: auribus autem consecratio, quæ profertur tanquam ex instituto Christi, ad conuersionem panis, & vini, in eius corpus & sanguinem, tertio habet promissionem gratiæ. Ioannis 6. *Qui manducat hunc panem viuet in æternum*: Et ibidem. *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in vobis*, quæ omnia his verbis est complexus Cypr. tract. D de cœna num. 2. *Non iam ad elaborata impensis, & arte conuiuia, populi inuitantur, sed immortalitatis alimonia datur à communibus cibis differens, corporalis substantiæ retinens speciem, sed virtutis diuinæ inuisibili efficientia probans adesse præsentiam.*

Secunda Assertio. *Eucharistia Sacramentum est distinctum ab aliis.*

Primò, quia vt tale recensetur à Trid. sess. 7. capite 1.

Secundò, quorum Sacramentorum diuersa est materia & forma, ea inter se distingui est necesse: sed materia & forma Eucharistiæ differunt à forma & materia cæterorum Sacramentorum, est ergo ab iis distincta.

Tertia Assertio. *Non consistit Eucharistia in acti-* E *bus pure transeuntibus, vt sunt vsus & sumptio.*

Est de fide contra hæreticos in Trid. sess. 13. can. 4. Vbi dicitur anathema asserenti Eucharistiam consistere tantum in vsu, & non remanere Sacramentum in particulis, aut hostiis asseruatis.

Confirmatur. Communi apud omnes phrasi dici solet Sacramentum in Ecclesia conseruari transacta iam consecratione, nec adhuc peracta sumptione, aliud est ergo Sacramentum quam consecratio & sumptio.

Probatur 2. Diaconi iubentur Eucharistiam distribuere in absentia Sacerdotum, vt est apud Nicephorum lib. 1. cap. 14. quod est argumento hoc Sacramentum esse permanens, ac seruari solitum: cùm certum sit Diaconos non posse illud conficere. Et in Later. sub Innoc. 3. c. 20. iubentur Christiani seruare Eucharistiam in templis sub fideli custodia, adhibitis clauibus: non est hæc ergo in vsu, administratione, ac sumptione posita.

Tertiò, illicò atque verba consecrationis sunt prolata, Christi corpus ponitur sub speciebus, alioquin essent falsa, cùm id significet hæc locutio, *hoc est corpus, hic est sanguis*, quam Christus Dominus protulit sine vlla conditione futuræ sumptionis: sed hæc verba, *hoc est corpus*, & alia consecrationis Calicis prolata sunt ante sumptionem.

Quartò, natura cibi est vt sit res permanens, est vt prius sit quàm comedatur: At Eucharistia datur nobis per modum cibi: ergo prior est sumptione.

Obiicies 1. Est huius Sacramenti vis ac natura omnis in his posita quæ Christus fecit, fierique iussit: at Eucharistiam diuidi, sumique voluit, *diuidite inter vos, manducate, & bibite.*

Respondeo non consistere in omnibus quæ Christus fieri iussit: sed duntaxat in conuersione vnius substantiæ in aliam.

Obiicies 2. Illud est Sacramentum, quod producit gratiam: talis est manducatio. Minor est falsa: Nam gratia producitur à Christi corpore, & sanguine, sub speciebus, quam in rem tamen exigitur manducatio tanquam conditio sine qua gratia non produceretur.

Obiicies 3. Est Eucharistia ob vsum tantùm instituta, vt indicant hæc verba: *Accipite, diuidite, manducate.* Ergo in eo consistit, & non in re alia qualibet.

Vtraque propositio est falsa. Antecedens quidem, quia Eucharistiæ initium est à Christi charitate in Ecclesiam, quam sine sacrificio esse noluit, quòd offerretur Deo Patri in remissionem culparum, ac spirituale nostrum commodum, secundùm Cypr.

Consequentia itẽ est falsa, quia cùm prius rem esse oporteat, quàm in vsus humanos cedat, priùs Eucharistiam esse necesse est, quàm detur vtenda hominibus: ergo in Sacramenti ratione, ab vsu non pendet.

QVÆSTIO IV.

In quo consistat Sacramentum Eucharistiæ.

PRima Assertio. *Nec species solæ, nec Christi corpus solum, sed vtrumque simul*, id est, *constatum ex speciebus panis & vini, Christi corpore & sanguine formaliter & intrinsecè est Sacramentum.* Sic Patres, & inter eos Damascenus his verbis, quia compositi sumus, inquit lib. 4. c. 19. ex duplici natura, datus est nobis cibus, qui est Dominus noster, & sub speciebus panis nobis proponitur, quæ duæ sunt partes, quibus Irenæus libro 4. contra hæreses, cap. 34. venerabilem Eucharistiam constare asserit, quarum altera sit cœlestis, terrena alia, per hanc intelligens speciem panis: per illam autem Christi corpus, qui sensus est canonis, hoc est 48. de consecratione, distinctione 2. vbi dicitur Sacramentum Eucharistiæ, *id est, sacrificium Ecclesiæ duobus confici, duobus constare, vi-*
A *sibili scilicet elementorum specie, & inuisibili Domini nostri carne, & sanguine, sicut persona Christi constat, & conficitur Deo & homine.* Huc spectant ista Cypr. tract. de cœna. Ex consueto rerum effectu, fidei nostræ adiuta infirmitas, sensibili argumento edocta est visibilibus argumentis, inesse vitæ æternæ effectum, & non tam corporali, quàm spirituali transitione Christo nos vniri. Ipse enim panis, & caro, & sanguis, idem cibus, & substantia, & vita, factus est Ecclesiæ suæ. Et n. 6. *Sicut in persona Christi humanitas videbatur, & latebat diuinitas, ita Sacramento visibili ineffabiliter diuina se infudit substantia*: ex his enim eius verbis patet pariã illum nobiscũ, & cum Theologis sensisse, scil. Sacramentũ Eucharist. panis visibili specie, Christique corpore
B constare; quæ Christiana veritas probatur argumento duplici. Primum est, Trid. testimonio, sess. 13. cap. 3. hoc commune est Eucharistiæ cum Sacramentis cæteris, vt sit *rei sacræ symbolum*, proindeque sensibilis. At talis non est nisi per species. Sunt hæ ergo ad compositionem Eucharistiæ necessariæ. Idem dicendum de corpore, quia Sacramentum Eucharistiæ, vt dicitur sess. 13. cap. 5. debet adorari cultu latriæ: at hæc deferri non potest speciebus nisi mediante corpore, cui apprehenduntur vnitæ. Ergo Christi corpus ad Sacramentum hoc pertinet.

Secundò, species de se, & sublato Christi corpore, quod informant extrinsecè, nec sanctificant, nec producunt gratiam, cùm sacrosancta eius hu-
C manitas, immediatum sit & proprium diuinitatis organum, ad eius productionem, sed id quod Sacramentum est, illam & significat, & producit: ergo nec species solæ, nec Christi corpus ab iis seiunctum, sed vtrumque est Eucharistiæ Sacramentum. Quid? quod Patres, vt Ambr 4. de Sacram. cap. 4. August serm. 28. de verbis Domini, dicunt, ex pane & vino confici hoc Sacramentum per verba Consecrationis, quod verum esse nequit, nisi corpus & sanguis sint realiter sub speciebus, eo quòd transsubstantiatio, in qua formaliter consistit confectio huius Sacramenti, sit conuersio panis & vini in corpus & sanguinem Christi.

Secunda Assertio. *Consecratio specierum non est Sacramentum.* Ratio est, quòd hoc Sacramentum
D in eo à cæteris differat, quod non in actione quadam transeunte & successiua, sed in re potius permanente consistat, sed consecratio, actio quædam est transiens. Deinde est de fide, vt habetur in Trident. sess. 13. cap. 6. Sacramentum in Ecclesia conseruari, transacta iam consecratione: aliud est ergo Sacramentum, quàm consecratio.

Tertia Assertio. *Etsi verba consecrationis, Eucharistiæ non sint essentialia in conseruari, vt tamen sunt practica & significatiua, de eius sunt essentia in fieri, & secundùm esse transiens.*

Pars prima nititur hac ratione. Corpus Christi & species consecratæ naturâ suâ sunt permanentes, ergo verba non sunt essentialiter necessaria Eucharistiæ, vt conseruetur in ratione Sacramenti. Pro secunda parte habeo hanc rationem, quòd
E forma ad Sacramenti essentiam pertinet: sed consecratio, actus est formæ huius Sacramenti: ergo cùm id verba non habeant secundùm esse aliquod permanens, id eis in fieri, & secundùm suum esse transiens conuenier. Antecedens est certum ex suppositis in tractatu de Sacramentis in genere, vbi testimonio Ecclesiæ, Conciliorum, ac Patrum ostendimus Sacramenta omnia cõstare verbis tanquam forma, elementis autem vti materia.

Est

Est tamen nonnulla differentia inter hoc Sacramentum & alia, nam ista in actione transeunte consistunt, Eucharistia verò in re permanente, in ea igitur considerandum est, vt loquuntur Philosophi esse, & fieri, sicut in rebus naturalibus permanentibus. Contingit autem alia esse principia in fieri, alia verò in facto esse, in fieri sunt tria, materia, forma, priuatio, in facto esse duo tantum, materia & forma. Simile omnino contingit in hoc Sacramento, nam panis & consecratio ad essentiam eius pertinent in fieri, in facto verò esse, species & corpus Christi.

Obijcies 1. Forma expresse significare debet effectum Sacramenti cuius est formatat verba consecrationis non id agunt: nam non denotant spiritualem animi refectionem per modum cibi & potus, qui proprius est effectus huius Sacramenti. Minor est falsa, Christum enim directè & immediatè significãt, atque adeo cum illo, donorum cœlestium gratiæque infinitæ copiam multiplicem, sub speciebus latere abditam, quam cùm verba ipsa formæ in ordine ad spiritualem animi refectionem, significent & faciant, verum est dicere, eam per verba consecratoria significari saltem mediate.

Obiicies 2. Non est consecratio, cum Sacramentum est: ergo hæc ei non est essentialis. Ad Antecedens respondeo consecrationem esse moraliter quantum est satis per relationem ad verba, quibus confecta est Eucharistia. Nam si paries dicitur visus à visione, etsi esse desierit, quid impedit Eucharistiam dici consecratam per verba licet præterierint? hæc enim relatio in moralibus ex institutione Christi sufficit, vt patet in absolutione, quæ dari potest vno aut altero die, ac verò pluribus à facta confessione, eo quòd hæc moraliter adhuc censeatur manere, proindeque & vniri, cum sua forma quantum est satis.

Obiicies 3. Christi corpus, sensus latet, ei ergo Sacramenti nomen, nec potest, nec debet tribui. Neganda est consequentia, ad rationem Sacramenti sufficit, quod, prout speciebus rerum visibilium cõtinetur, sensibus percipiatur, id est sensibile per species, quemadmodum exemplum est in contritione, quæ pars est Sacramenti pœnitentiæ, etsi non per se, sed per peccatorum confessionem tantum, sit sensibilis. Deinde addo, in Sacramentis substantiam materiæ, seipsa non esse sensibus obniam, sed per species & accidentia naturalia, quo omnino modo, Christi corpus se habet ad species excepta inhærentia.

Obiicitur 4. Corpus Christi continetur in Sacramento, ipsum ergo Sacramentum non est. Neganda est consequentia. Quia denominatio Sacramenti interdum datur vni eius parti, non exclusis reliquis, vt exemplum est in Pœnitentia, quæ sæpe appellatur Sacramentum Confessionis.

Secundò, dicendum est, Consequentiam ex Antecedente non sequi, quid est enim Christi corpus contineri in Sacramento? nempe tanquam rem significatam & contentam, denotari à significante, id est specie, vel certè Christi corpus partem esse totius Sacramenti, quas res cum ratione stare Sacramenti quid vetat?

Assertio vltima. *Sumptio à Sacramenti Eucharistici essentia, non potest excludi.*

Ratio est, quod Sacramentum omne, sit rei sacræ signum, ac sanctificantis, at Eucharistia non sanctificat sine sumptione, neque ergo ea exclusa est Sacramentum.

Confirmatur. Cuilibet Sacramento essentiale est, facere quòd significat, quia est signum practicum, ergo cùm Eucharistia signum sit gratiæ, debet eam producere: Non producit nisi sumatur, est ergo hæc sumptio quidpiam extrinsece ad essentiam Eucharistiæ pertinens: est enim Sacramentum de genere earum rerum, quarum essentiæ absolui dicuntur non rebus absolutis componentibus, vt sunt in physicis materia & forma, sed correlatiuis, & terminis quibusdam quos respiciunt, ergo cùm Eucharistia sit ante sumptionem, non potest hæc, vt ipsum cõstituens, pertinere ad ipsius essentiam, quia tamen Sacramenti rationem non habet quatenus rem sacram, vt iustificantem significat, quod exclusa sumptione non contingit, ad illam, essentiali ratione Sacramenti refertur.

QVÆSTIO V.

An Sacramentum Eucharistiæ sit vnum.

Causa dubitandi est quod in hoc Sacramento varia sint symbola externa, vtpote panis, & vini species, varia item verba, ad consecrationem vtriusque speciei necessaria, ex quo sequi videtur Sacramenta quoque diuersa esse, cum distinctio formæ & materiæ distinctionem in Sacramentis afferat: res explicabitur sequentibus assertionibus.

Prima Assertio. *Sacramentum Eucharistiæ materialiter sumptum est multiplex.*

Probatur Sacramentum cuius partes physicè differunt, materialiter est multiplex, sed talis est Eucharistia. Nam sunt duæ materiæ, panis & vinum, quæ in ratione entis à sese inuicem differunt, duæ item formæ verborum, sensu & significatione differentes, quarum vna, vi sua significat Christi corpus tantum, & non sanguinem, qui tamen per concomitantiam sub specie panis ponitur: alia autem vi sua significat tantum sanguinem, & non corpus, diuersa item sunt vtriusque speciei accidentia, quæ nihilominus gratiam in hoc Sacramento significant. Et hoc sensu intelligendi videntur esse patres, Cyprianus sermone de cœna Domini. Ambrosius de Sacramentis lib. 4. c. 1. & alij apud Gratianum de consec. dist. 2. c. 1. 8. & 23. cum de Eucharistia sermonem in numero multitudinis instituunt, quemadmodum & Ecclesia, cum in Missa ait, sumptis Domine salutaribus Sacramentis.

Secunda Assertio. *Sacramentum Eucharistiæ formaliter sumptum, est vnum, non quidem vnitate naturali, & materiali, sed morali, & specifica in specie completa, & integra.*

Probatur. Vnitas specifica Sacramenti, petitur ex vnitate signi, & non rerum illud componentium. Sed Eucharistia est tantum vnum signum gratiæ producendæ per modum integræ & perfectæ refectionis. Non enim homo, solo pane reficitur: sed etiam vino. Ergo vtrumque symbolum eandem habet significationem, & proinde vnum Sacramentum constituit.

Secundò. Artefacta vt vnum sint specie, sufficit vt inter eorum partes, vnitas sit ordinis & finis: multæ enim partes etiam diuersæ vt lapides, cæmenta, ligna, vnam domum efficiunt vnitate ordinis in genere entis artificiosi. Sed Sacramentum est ens artificiale, ergo sufficit partes vniri inter se

vnitate ordinis & finis, quod hîc reperitur.

Tertiò, illud est Sacramentum specie infima vnum, quod significat gratiam vnius speciei infimæ: gratia enim est terminus formalis & specificus Sacramenti: sed Euharistia sub accidentibus panis & vini non aliam significat gratiam, quàm quæ sub accidentibus solius panis indicatur, nec plus de hac qualitate recipit, qui sub vtraque specie communicat, quàm qui sub vna, ergo, &c.

Est ergo hoc Sacramentum perfectum, & vnicum, vnitate morali ratione effectus, videlicet gratiæ sanctificantis, quam in vtraque specie per modum spiritalis refectionis significat, secundùm analogiam refectionis, quæ non modò cibo constat, sed etiam potu.

QVÆSTIO VI.

Ex parte materiæ in Eucharistia quid sit necessarium necessitate Sacramenti.

VT cæterorum Sacramentorum, ita & Eucharistiæ duplex est materia, proxima vna, remota alia. Proxima est species vtraque, cum Christi corpore, & sanguine: remota, & ea qua conficitur Sacramentum, est panis & vinum. Quod probatur 1. ex cap. 26. Matth. & Marci 14. vbi dicitur Christus pronunciasse verba super pane & vino, vt in iis faceret corpus suum & sanguinem, quod item repetitur Luc. 22. *Dico enim vobis quod non bibam de generatione vitis, donec veniat regnum Dei.* Patetque ex voce calicis, quæ semper in scriptura significat vas vini plenum, vt Psal. 22. *Et calix eius inebrians quàm præclarus est*: nec enim hunc effectum habere potest vacuus, aut *non vino mixtus, neque enim aqua inebriare potest.* Cypr. ep. 63.

Accedit definitio Florentini in vnione Armenorum, §. tertium, Tridentini sess. 13. c. 4. & can. 2. Lateranensis in canone firmiter, de S. Trinitate. Instituti autem Sacramenti in hac materia, potiùs quàm alia, rationes plures Theologi afferunt, post B. Cyprianum, ep. 63. Bedam in prioris ep. ad Corinth. cap. 10., quæ sunt apud eos legendæ, & D. Thom. 3. parte quæst. 74. art. 1..

Prima Assertio. *Exigit huius Sacramenti necessitas, vt panis in quo fieri debet, sit ex tritico, seu frumenti, non cuiuslibet, sed tritici farina, aqua naturali admixta confectus.*

Est hæc Assertio fidei proxima, sancita in Carthaginensi 3. cap. 24. his verbis: *Vt in Sacramentis corporis & sanguinis Domini, nihil ampliùs offeratur, quàm ipse Dominus tradidit, hoc est panis & vinum aqua mixtum, nec ampliùs in sacrificiis offeratur quàm de vuis & frumentis.* Eadem habet Florentinum in literis Eugenij. *Tertium est Eucharistiæ Sacramentum, cuius materia est panis triticeus, & vinum de vite.* Docuitque S. Hieron. in cap. 62. Isaiæ: *Triticum, inquit, de quo panis cœlestis efficitur, illud est de quo loquitur Dominus, Caro mea est cibus*: Nec mirum, quia, vt ait D. Thomas 3. par. q. 74. art. 3. ad Sacramentorum vsum ea accipitur materia, quæ apud homines in tali sit vsu: at inter omnia ciborum genera, primas partes tenet panis, tam quia cæteris omnibus est communior, quàm quod est fructu, ac suauitate ipsa gratior, quod cùm de quolibet verè dici possit, maximè de triticeo, qui solus in mensam infertur ditiorum, ac honoratiorum inter suos populares: auena enim

A equis, hordeum pauperibus, aut animalibus, auibus seruatur milium. Ex quo patet in iis substantiis, id est, pane ex illis composito, fieri corpus Christi non posse: quemadmodum nec in amigdalis: vt enim hæc à tritico specie differunt, ita & panis qui ex illis est coagmentatus, nimium quantum à tritico, alendi ac recreandi potestate differt, quare perquàm sapienter est à Christo seruatore institutum, vt propria huius Sacamenti materia sub specie cibi sit panis triticeus.

Sequitur 2. multo minus reperiri Christum posse in pane ex oriza, pisis, faba, castaneisque confecto, quia hæc triticum non sunt, nec qui ex illis contritis panis conficitur, hominum est vsibus accommodatus, nisi in defectum triticei.

B Quid si sit siligineus, aut ex farre? Negant Angel. Rosella, & Richard. apud Sylu. in ver. Eucharistia 1. §. 3. cum materiam consecrationi idoneam esse, quia far, spelta & secala non sunt, eorum opinione, veræ & propriæ frumenti species.

In contrarium abeunt D. Thom. quæst. 4. art. 3. Sotus in 4. distinct. 9. quæst. vnica, art. 3. Victoria in Summa, num. 55. Syluester loco proximè citato. Nec habēt quo se tueantur aliud, quàm quòd allatæ species frumenti, vtpote far, & siligo à tritico specie non differant: deinde, quòd panis in huiusmodi granis, eorumque farina & aqua subactus, multis locis sit vsuarius & communis hominum, qualem esse Sacramenti materiam idoneam dixit Damasc. lib. 4. de fide cap. 14. de quo quid asseram certi nihil habeo, vt aliarum rerum,

C ita rei frumentariæ ignarus.

Dico hoc tantùm 1. peccare contra reuerentiam Sacramento debitam, ex sententia valdè probabili, qui pane siligineo ad consecrationem vtitur, cùm est in loco vbi fit consecratio tritici copia, vel aliunde potest haberi facilè, quia dubia materia, extra necessitatem, nunquam est adhibenda in Sacramentorum confectione & vsu, & si non est dubia, saltem haberi potest & candidior, & purior, quod Sacramenti dignitas postulat.

Secundò, dico probabile quibusdam tamen videri, etsi ad materiam huius Sacramenti requiratur panis triticeus, nihilominus si quæ alia frumenta, ex tritici granis, in reproba terra seminatis, nascantur, vt aliquando contingit de siligeneo, quæ

D in huiusmodi arenoso, ac ingrato solo ex tritici grano producitur, in his vti materia idonea Sacramenti, Christi corpus posse confici, de quo postea.

Tertiò, non probari mihi sententiam Gabr. lect. 35. in can. Missæ, Argentinæ, in 4. dist. 2. q. 2. art. 1. affirmantium hordeum, & similes fruges, quæ aristas habent, esse posse huius Sacramenti materiam, cùm sint quædam frumenti genera. Quæ mihi hanc mentem indidere, causæ sunt duæ. Prima, quòd secundùm Florentinum, materia huius Sacramenti *sit panis triticeus, & vinum de vite.* Secunda, quòd qui ex his frugibus fit panis, communi vulgo hominum, non sit in vsu.

Quartò, modica alieni frumenti admixtione,

E veram ac propriam Sacramenti huius materiam vitium nullum trahere. Primò, quia raò reperiri potest farina triticea pura, quæ alterius frumenti admixtionem non habeat, nisi grana magno studio, diligentiaque seligantur, quod est difficile. 2. quia modicum absorbetur à plurimo. 3. illud modicum non soluit speciem ac naturam eius cui aduenit. Quartò, farina tritici, cui alia in exigua quantitate adiicitur, non desinit verè esse farina talis, id est, tritici: quare si hæc admixtio sit mo-

dica ad multo maiorem quantitatem præiacentis tritici, in ea corpus Christi fieri potent, non autem si mixtio partium sit æqualium, aut quasi æqualium, nam tunc species tritici mutatur, fitque noua quædam alia.

Secunda Assertio. *Necessarium est necessitate Sacramenti ex parte materiæ, vt panis qui consecratur fuerit aqua elementari subactus.*

Est contra Emmanuelem Sa verbo Eucharistia, Caietanum in articulum 7. quæstionis 74. qui duo authores, probabile esse asserunt panem ex aqua rosacea factum, cõsecrationi esse idoneum, quia talis panis (inquiunt) ab alijs essentialiter non differt.

Sed contrarium expresè docet D. Thomas loco proximè citato Angel. verbo Euchar. num. 7. Arm. eod. num. 6. Sylu. q. 2. Sotus in 4. dist. 9. q. 1. art. 6. cum scholasticis omnibus, qoia tam differt aqua rosacea ab elementari, quàm farina non triticea, ab ea quæ est talis. Ergo vt variatio farinæ idoneæ, consecrationi officit, ita & variatio substantialis liquoris, quo farina in hoc Sacramento miscebitur.

Confirmatur. Succus herbarum, aut florum in fornace expressus vi ignium non est aqua nisi similitudine, & cum addito, dicitur enim aqua rosacea, verbi causa, & non simpliciter aqua. Deinde etsi aqua rosacea specie physica essentiali non differret à naturali saltem distinguitur forma artificiali, & vsuali, quod in Sacramentis sufficit.

Tertia Assertio. *Requiritur necessitate Sacramenti ex parte materiæ, vt panis non ita sit corruptus, vt in aliam speciem transierit.*

Quia tali transitu, in naturam aliam, definit esse panis: ergo & materia ad consecrationem idonea, cuius oppositum dici debet, cum minor est corruptio, nec proinde tanta, à qua panis penitus euertatur.

Tunc autem soluitur panis species, cum continuitas tollitur, sapor, & color, aliaqoe accidentia sic mutantur, vt eadem, hominum opinione, & sensu, desinat esse panis sobstantia.

Quarta Assertio. *Etiam necessitate Sacramenti ex parte materiæ, requiritur vt hæc dum consecratur, sensibilis sit in se aut in alio.*

1. Quia Sacramenta omnia sunt signa sensibilia.

2. Quia debet demonstrari per pronomen, *hoc*, aut *hic*. At quod sensibile non est, non est demonstrabile.

Dixi *in alio*, quia ad consecrationem, non videtur esse necesse, vt materia cõsecranda actu percipiatur, causa est quod ex vsu Ecclesiæ sit certum, vinum calice contentum, etsi propter suppositam pallam oculis non cernatur; consecrari tamen posse, quemadmodum & hostias pixide inclusas, quia incuria sacerdotis, obliuione aut incogitantia cum deberet, non aperitur, aut verò sic super corporali latent sub alijs, vt non videantur, nec verè ad illas sensus oculorum physicè peruenire valeat. Satis est ergo materiam in alio percipi, eoque loco esse vbi sentiri possit, nam & cæcus consecrare potest validè, & contentum cum continente reputatur, vnum & moraliter præsentatur.

Quinta Assertio. *Vt materia consecretur validè debet esse præsens, vnde consequens est hanc materiarum præsentiam necessitate Sacramenti necessariam esse in hoc Sacramento.*

Ita Soto in 4. distinctione 11. art. 2. Viualdus de Eucharistia numero 50. ac Theologi omnes, probaturque.

Primò. Non consecrantur materiæ nisi forma quæ super illas cadit, sit vera: efficit enim quod significat & contra, non facit quod non denotat. At talis non est forma, vti eam esse oportet, nisi materia sit præsens, quia *hoc* & *hic*, pronomina demonstratioa non verificantur nisi de præsenti.

Secundò, si præsentia moralis materiæ consecrandæ necessaria non esset, posset consecrari panis qui à sacerdote scitur Romæ esse in certo loco, quod tamen nemo dicet. Ergo requiritur necessitate Sacramenti ex parte materiæ, vt ea sit præsens.

Quam in rem duæ sunt conditiones necessariæ. Prima, vt aliquo modo sit coram, quod fiet si circa illam exerceri aliqua actio possit, ratione cuius de illa ita fas sit loqui, ac si coram esset. Ita quæ sunt ad latus, aut digito, vel nutu oculorum possunt indicari, satis censentur esse præsentia, vt designentur pronominibus, *hoc* & *hic*, quia id ad quod potest esse conuersio, præsens censetur esse conuertenti se. Peccaret tamē grauiter qui super pane hoc modó pręsente, verba proferret, quia tum eius consecratio non videretur fieri vi solius pronominis, *hoc* & *hic*: sed ratione alterius signi coniuncti, quæ res quia dubia est & incerta, ac contra praxim Ecclesiæ, vitanda est vt peccato sacrilegij exposita.

Secunda conditio est, vt materia consecranda non sit nimis distans; alioqui res infinite patens in Christi corpus conuerti posset, vt si supra infinitam panum multitudinem, qui se inuicem subsequuntur, ac tangunt, forma consecrationis proferretur, exigua eorum parte visa, quod tamen nemo dicet, quia pronomina *hoc* & *hic* ex communi modo loquendi, significant tantum rem præsentem seu adiacentem moraliter ea efferenti: at loquendum est sacerdoti dum consecrat more communi & plurium.

Obiicies 1. Pronomina *hoc* & *hic* dici possunt de re quæ non est præsens nisi per intellectum.

Respondeo 1. maiorem veram esse. 2. ex ea nihil inferri contra assertionem, com ad rationem Sacramenti non sufficiat quod res aliqua sit præsens intellectui, cum natura sua sit signum sensibile.

Obiicies 2. Matrimonium celebrari potest inter absentes, ergo & consecrari materia, quæ est loco à consecrante dissita. Neganda est consequentia. Causa disparitatis repetenda est primo ex voluntate Christi, qui Matrimoniũ iniri posse voluit ab absentibus, non autem panem absentem consecrari, de qua Christi voluntate, certos nos faciunt tum Patres, tum communis praxis Ecclesiæ. 2. disparitatis ratio petitur à diuersitate formæ in vtroque Sacramento à qua sumitur, vt vnius materia præsens esse debeat, non alterius: nec enim in Matrimonij forma continentur pronomina demonstratiua, *hic & hoc*, necessariò, vt ea Eucharistiæ forma exigit.

Sexta Assertio. *Non modo admistio aquæ naturalis est de necessitate Sacramenti, sic vt panis qui frumento, & aqua factitia, seu rosarum, concretus esset, consecrari nequeat, sed insuper, panem hunc oportet calore furni coctum esse.*

Primò, quia panis quo communis hominum vita sustinetur, ita coctione eget, vt sine ea panis natura cohærere non possit: massa enim, quæ ex farina, & aqua est subacta, antequam in concalefacto furno conglutinata fuerit, & firmata, non est panis, sed massa tantum: à Christo autem, panem, quo fere vescuntur homines, in suum sanctissimum corpus consecratione versum esse, dubitare non est licitum.

Secundò, quòd Apostoli qui Christo consecranti adfuerunt, vt Matth. cap. 26. Lucas cap. 22. Marcus 14. Euangelistæ ambo, scribant Christum pane, qui absolutè talis esset, in consecratione vsum fuisse.

Tertiò, quòd Christus ad consecrationem adhibuerit panem azimum, & cuius in Paschate, vsus erat apud Iudæos: at qui panes erant azimi, iidem quoque cocti erant, nec in mensam communem hominum massa inferebatur ad victum, sed panis, cuiusmodi tantùm est coctus, ergo præter eum, alius, legitima non est, idoneaque Sacramenti huius materia.

Septima Assertio. *Est etiam necessitate Sacramenti necessarium, vt Sacerdos materiam consecrandam determinatè cognoscat, & intendat.* Suarez disp. 43. sect. 6. Vasq. disp. 171. cap. 5.

Ratio est, quòd Sacramentum esse nequeat, si formæ subsit aliqua falsitas: at vera esse Eucharistię forma non potest, si consecrans materiã consecrandam determinatè non cognoscat, & intendat, nam vi formæ designari hæc debet, alioqui pronomina *hoc* & *hic* quæ ponuntur in forma, falsum dicerent, cùm si eorum naturam, & communem loquendi vsum spectes non nisi in rem certam, designabilem & designatam cadant: vera est ergo Assertio.

QVÆSTIO VII.

Quid sit necessarium necessitate præcepti in hoc Sacramento ex parte mrteria.

PRimò, requiritur ex parte panis consecrandi in Ecclesia Latina, sub mortali, vt sit azimus, in Græca, fermentatus, habetur in cap. literas de celebratione Missarum: & in Florentino, ibi enim iubētur Sacerdotes sub graui pœna seruare in consecratione, Ecclesiæ suæ consuetudinem. Latini quidem, Latinæ, Græci, Græcæ.

Deinde, quia in Sacramentorum administratione, ac vsu cõsuetudines Ecclesiæ suæ, ac ritus retinere quisque debet, quando eos Pontifex Romanus, aut Vniuersalis approbauit Ecclesia, vt sanxit Concil. Trident. in sess. 7. can 13. de Sacramentis in genere. Sed Græci, id est, Orientalis Ecclesia, vno omnium tam Papæ Eugenij, quàm Antistitum, qui Florentinæ Synodo aderant. consensu, panes fermentatos libant, nos autem, id est, Occidentalis Ecclesia azymos: ergo tam illis, quã nobis, secus audere, & facere illicitum. Itaque non sunt Græci vt notauit Caietanus, in hac re schismatici, etsi sit ritus quem Ecclesia Latina sequitur, nempe consecrandi in azimo, alio magis idoneus, cùm ob alias causas; tùm ob has maximè 1. quòd Christus, vt est apud Matth. cap. 26. Lucam 22. eo sit vsus, vt multis probat Eminentiss. Bellarminus tom. 2. Controuersiarum, tomo 4. de Eucharistia, cap. 8. Prima enim die Azimorum, qua nihil fermentati Iudæis domi suæ esse oportuit, hoc Sacramentum est institutum. 2. quia panis azimus magis refert Christi corpus sine corruptione conceptum, quàm azimus. 3. quia id est Christianorum sinceritati magis consonum, sine qua dignè satis sacris participare mysteriis nequeunt, ad quam eam ob rem inuitantur à Paulo, 1. ad Cor. 5. *Pascha nostrum immolatus est Christus, itaque epulemur in azimis sinceritatis & veritatis.*

A Quòd autem id non sit de necessitate Sacramenti, patet: nam materia sufficiens, & necessaria Eucharistiæ, est panis triticeus: at tam fermentatus quàm azimus est talis: De fermentato est clarum, quia simpliciter vocatur panis, quo etiam vtimur in communi victu. De azimo, dubitandi nulla causa. Primò, quia eodem nomine appellatur ac noster. Secundò, quia vt est apud Matth. 26. Lucam, cap. 22. Marcum 14. *Accepit Christus panem in sanctas ac venerabiles manus suas*, qui tamen alius non fuit quàm azimus, nam primo azimorum die, vt dicebam paulò anteà, Christus Sacramentum instituit, quo tempore ex præscripto legis nefas erat Iudæis alio pane vesci quàm azimo, vt ha- B betur Exodi 12. *Diebus septem azimos comedetis, in primo non erit fermentum in domibus vestris.* Secundò, necessitate præcepti exigitur in hoc Sacramento ex parte materiæ, vt panis sit mundus. Tertiò, non affectus dispositionibus ad corruptionem, quia in eo cõsecrare esset cõtra venerationem Sacramenti facere: itaque peccaret mortaliter, qui pro Sacramenti huius materia adhiberet panem mucidum, à vermibus, aut muribus, corrosum, fœtentem, aut lotulentum. Quartò, est de eadem necessitate, vt hostia sit rotunda, ac debitæ magnitudinis: nam etsi magnitudo aut paruitas non obstent quo minus per se loquendo validè consecretor materia, non licet tamen Sacerdoti in quã- C libet magna quantitate, aut modica, id facere ob ingentia incommoda, certaque peccandi pericula, quibus talis actio exposita patet.

QVÆSTIO VIII.

Quænam requirantur in hoc Sacramento ex parte solius materiæ calicis, tam necessitate Srcramenti, quàm præcepti.

PRima Assertio. *Ex parte materiæ calicis, necessarium aliud nihil est necessitate Sacramenti, quàm vt sit vinum de gemma vitis*: Quia ista est D materia calicis, vt dicitur de consecratione, distinctione 2. canone in Sacramentis, canone non oportet 4. & in canone firmiter de sanctæ Trinitate, quod postmodum confirmauere Patres in Tridentino, sess. 13. c. 3. & in Florent. in decreto vnionis Armenorum.

Vinum de vite dixi, hoc enim magis quàm quodlibet aliud potabile effectui huius Sacramenti conuenit, quæ est lætitia spiritualis: quare liquor omnis ab eo diuersos, consecrationi vtilis esse nequit, quantumcumque inebriare possit. Itaque in ceruizia succoque ex malogranatis expresso, solaque aqua, calicis consecratio esse nequit. Non in aqua, quia calicem sub die passionis suæ accipiens benedixit, & dedit discipulis sois, dicens, *Bibite ex eo omnes vnde apparet Sanguinem Christi non of- E ferri, si desit vinum calici, & quomodo de creatura vitis, nouum vinum, cum Christo, in regno Patris bibemus, si in sacrificio Dei Patris, & Christi, vinum non offerimus, nec calicem Domini Dominica traditione miscemus?* Cypr. ep. 63. ad Cęcilium numero 6.

Quòd autem Christus sub specie vini vitis, hoc Sacramentum instituerit, Euangelistæ testimonium perhibent, cùm aiunt, *Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens, Bibite ex hoc omnes, & dico vobis, non bibam amodo de hoc genimi-*

ex vitis vsque in diem illum, cum bibam illud vobiscum nouum in regno patris mei, concludit hinc Cypr. vinum esse calicis materiam, eamque necessariam, qui solus Christi sanguinē potest exprimere.

Quæstionis pars altera fuit, de his quæ sunt in hoc Sacramento ex parte materiæ calicis, necessaria necessitate præcepti, &

Dico primò. *Exigi vt aqua vino misceatur, calicem enim Christus docuit, exemplo magisterij sui, vini & aquæ coniunctione misceri.* Cyprian. epist. 63. num. 6 & 7. quare eam mixtionem negligendam non esse admonent Concilia Carthag. 3. can. 24. Trullense can. 32. Tribur. can. 19. Braccar. 3. can. 1. Equidem probabilitate non caret Christum discipulis suis potionem propinasse, quali vtebantur Iudæi, eo tempore in conuiuiis: at hi vinum mensis non inferebant nisi aqua dilutum. Eo sensu Irenæus lib. 4. cap. 54. Iustin. apolog. 2 Clem. Alex. lib. 2. pædag. cap. 2. calicis diluti seu aqua temperati meminerunt quibus consentit Florentin. in decreto: ibi enim asserit vinum esse materiam Eucharistiæ, cui modicissima aqua admisceri debet. Vbi verbum, *debet*, præcepti necessitatem indicat non Sacramenti, vt colligere licet ex canone 32. Synodi Constantinopolitanæ, & ex his Cypr. verb. ep. 63. num. 3. *Inuenimus non obseruari à nobis quod mandatum est, nisi eadem quæ Dominus fecit & nos faciamus, & calicem Domini pari ratione miscentes à diuino magisterio non recedemus.*

Ad ea testimonia addenda est ratio nempe quod id habeat vniuersalis Ecclesiæ cōsuetudo, quæ quia à prudentia & ratione non abhorret, habet vim legis, quæ lex quoniam est diuina ad sui obseruationem obligat sub mortali. Syluester verbo Euchar. 1. quæst. 4. Paludanus distinctione 11. quæst. 1. art. 6. conclusione 1. quia est de re magni momenti. 2. quia eius author est Christus. Florentini testimonio & Patrum quorum meminere Bellar. lib. 4. de Euchar. cap. 10. Suar. disp. 45. sect. 2. excusat tamen in hoc genere ignorantia, aut inconsideratio inuincibilis, vel leuis negligentia, si tamen vlla esse potest in sacerdote iuris aut facti, tolerabilis.

Aquæ autem admiscendæ in calice causæ afferuntur variæ, prima, quia est ex institutione Christi Conc. Carthag. 3. can. 24. 2. Florent. in decreto paragr. *Tertium Sacramentum.*

Secunda, quia *de latere eius in passione sua profluxisse legimus.* Alexand. Papa in epist. 1. ad Orthodoxos, vt esset symbolum plenæ ablutionis nostrorum peccatorum per Christi merita.

Tertia, vt significetur Christo populum adunari, & credentium plebem, ei in quem credidit copulari & coniungi, Concil. Bracc. 3. can. 1. Iulius Papa post B. Sylu. secundus de consect. dist. 2. can. cum omne. Triburiense Conc. can. 19.

Hanc porro mixtionem aquæ cum vino de necessitate Sacramenti non esse, indicant argumenta sequentia primum quod aquæ omissio ex incuria non culpabili Sacramento non obsit ex Cypr. in epi. 60. ad Cæcilium & refertur in canone scriptura 23. de consecratione distinctione 2. & apud Innocentium lib. 4. de officiis Missæ cap. 32. dicit enim Cypr. loco citato ei qui ignoranter, aut simpliciter secus fecisset quam Dominus nos exemplo & magisterio suo docuit, de indulgentia Domini simplicitati eius dandam esse veniam.

Secundum argumentum quo probatur aquæ mixtionem non esse de Sacramenti necessitate, est, quod in ea cæremonia dispensare Papa potest.

Tertium, quia particula qua iubetur adhiberi in Florentino, necessitatem præcepti indicat, non Sacramenti, vt patet ex dictis tractatu de legibus, vbi probauimus has voces, *debet*, *oportet*, indicare in superiore volūtatem obligandi & præceptum, cuius dictæ particulæ sunt indices.

Obiicies. Si Christi sanguis, esse sub speciebus vini nequit, aqua calici non infusa, erit hæc haud dubiè huic Sacramento necessaria necessitate maiori quam præcepti. Verum est prius tam ex Conc. Braccar. quam Cypr. locis citatis: in priori enim hæc leguntur. *Non potest calix Domini esse aqua sola, aut vinum solum, nisi vtrumque simul misceatur.* In altero autem ista. *Quæ copulatio, & coniunctio aquæ, & vini, sic miscetur in calice Domini, vt commixtio illa non possit ab inuicem separari.* Respondendum agi tantum iis locis de significatione plena, & integra Sacramenti, non essentiali tamen, sed accidentali & secundaria, quæ esse non potest, nisi aqua vino sit mixta. *Quia videmus*, inquit Iulius, *in aqua populum intelligi, in vino verò ostendi sanguinem Christi*, sine qua absolutè potest esse Sacramentum quod est essentialiter signum refectionis spiritualis per modum cibi & potus.

Dico secundò. *Necessitate præcepti infusionem aquæ faciendam esse calici quo tempore mysteria sacra peraguntur, aut inchoantur & maximè ante oblationem.* Quia alio tempore facta, caret significatione, cuius causa adhibetur ab Ecclesia, nempe indicandæ vnionis Christi cum populo Christiano, ac duarum eius naturarum, in vna subsistentia. Quare huic præcepto non satisfacit qui præter aquam, quam secum domo in calice ad templum attulit, aliam in sacro non apponit, quia scit fuisse appositam dolo ab eo, qui vinum vendidit, aut calici, quia vt dicitur de consecr. canone 1. ea mixtio debet inter Missarum solennia fieri. Deinde est aqua Christi voluntate infundenda vino calicis, at hic eo ante sacrum erat vacuus, dixi dum inchoantur, vel peraguntur mysteria, quia in hac re seruanda est consuetudo regionis, in qua quisque versatur: cum enim sciente, & non reclamante Præsule vsurpetur, non potest, non esse rationabilis, vtpote eius iudicio ac consensui & approbationi innixa.

Tertia Assertio. *Aqua calicis non nisi modica esse debet.*

Ita præcipit Florentinum paragr. tertium Sacramentum, nam ibi habetur satisfieri officio si fit modicissima, putatque Alensis quæstione 22. sufficere vel minimam guttulam quæ à suo toto separari potest. Ratio est quòd aqua in vinum prius conuerti debeat, quam Christi sanguinem fieri: id verò non posset si magna aquæ quantitas infunderetur calici, quam enim non est probabile tam breui eam tempore in vinum conuerti posse? cum sit eius actio sæpe propter debilitatem valdè exigua: Non est id tamen de necessitate Sacramenti, modo plus, vel tantum aquæ, quam vini non infundatur: si enim id fieret, aut aqua vinum in se conuerteret, aut si ei vini liquor obsisteret, ex vtroque fieret tertius aliquis distinctus ab vtroque, atque adeo forte consecrationi inidoneus. Sanè Archiepiscopum Ablasensem Innocent. in sua decretali 13. de celebrat. Missarum arguit, *quod in maiori quantitate de aqua in sua diœcesi poni in sacrificio fineret, quam de vino cum secundum rationabilem consuetudinem Ecclesiæ generalis, plus sit in ipso de vino quam aqua ponendum.* Pœna non infundentis aquam in calicem, est beneficij possessi priuatio Innoc. cap. litteras 14. de celebrat. Missarum, deiectio de gradu, officioque quo fungebatur in Ecclesia

Iulius in decret. ad Episc. per Ægyptum, habeturque in can. cùm omne crimen 7. de consecrat. distinct. 2.

Fortè dixi, quia mihi valde est probabile etiam tùm consecratum in vinum, si actione aquæ non transierit in aliam substantiam.

Quid? si consecretur, nec dum facta totius aquæ in vinum conuersione:

Respondeo, secundùm communem sententiam, solum vinum consecrandum, aquam autem, quæ post eius consecrationem, per conuersionem illius naturam suscipit, in ea manere, nec vnione sui cum speciebus consecratis, fieri Christi sanguinem. Sed de hac re dicendi locus futurus posteà.

B Dico vltimò. *Requiritur necessitate præcepti ex parte materiæ calicis, certam, & determinatam quantitatem, quam tamen Sacramenti necessitas non exigit.*

Ita D. Thom. quæst. 74. art. 2. & in 4. distinctione 11. quæstione 2. art. 1. quæst. 3. vt probatur.

Ad rationem Sacramenti tantùm requiritur materia idonea præsens, vinum scilicet de vite, cum prolatione formæ, & intentione debita: at hæc duo stare possunt cum quantalibet quantitate in magnitudine, aut paruitate: nam vinum quantumcunque in magna sit quantitate, aut paruitate, vinum tamen est: ergo ad consecrationem idoneum.

Secundò, de fide est sub qualibet hostia, etiam minima, in infinitum, totum & integrum Christum contineri, siue ante, siue post diuisionem hostiæ in partes, vt cum Florentino definiuit Trid. sess. 13. can. 3. Et probatur, Christianæ fidei certum est dogma, ante diuisionem Christum fuisse in qualibet parte hostiæ, certum item non cessare esse sub ea, nisi per mutationem factam in specie, vi cuius fuisset substantia panis, aut vini corrupta: At pars homogenea per sui diuisionem à continuo non corrumpitur nisi fortè esset eiusmodi, quæ minor esset minimo naturali, cùm ex hypothesi post talem diuisionem acceperit quoddam esse in quo consecrari panis nequit.

Confirmatur. Determinatio quantitatis materiæ sumitur ex relatione ad finem: At finis Eucharistiæ nullam determinatam quantitatem exigit. Ergo nec ad eius consecrationem vlla certa est necessaria. Maior est certa, Minor probatur. Finis Eucharistiæ est eius perceptio, & vsus à Christianis, non qui tantùm se offerunt, sed offerre possunt, quolibet tempore: At numerus ille est incertus & indeterminatus: ergo & quantitas materiæ consecranda.

Obiicies 1. Verba consecrationis cùm sint quid creatum, habent certam sphæram actiuitatis: ergo sunt ad consecrandū quamlibet materiæ quantitatem inidonea: certam ergo & determinatam exigent, vt in eam cum effectu agant. Negandum est consequens, quia verba Sacramenti non agunt propria vi & virtute sibi inhærente, sed quatenus sunt diuinæ potentiæ, instrumenta, quo modo sumpta non habent sphæram actiuitatis determinatam.

Obiicies 2. Id potest tantùm consecrari quod manducari & bibi potest: atqui particula panis ac vini minima edi ac bibi nequit, cùm vt sic nec alat, nec refrigeret. Maior est falsa, quia non est necesse, vt species sacramētales per se nutriant, quoniam potest tùm hostia in 7. partes aut plures diuidi, & totidem hominibus dari, quos tamen certum est per eam primò & per se non nutriri.

Respondeo 2. ad Minorem cum distinctione. Duplex enim est manducatio, propria vna, im-

A propria alia: propria consideratur in ordine ad refectionem, impropria per relationem ad traiectionem per os ad stomachum rei quæ sumitur. Iam ergo dico Minorem veram esse, si intelligatur de manducatione propria, falsam autem si de impropria. Enimuerò quælibet pars panis, aut gutta vini etiam minima, cùm sint verè panis & vinum, possunt per os in stomachum traiici, & ita impropriè comedi ac bibi.

QVÆSTIO IX.

Explicantur dubia aliqua facientia ad intelligentiam huius Sacramenti.

DVbium 1. *An Sacramentum confici possit in pane cocto ex farina lolij?* Nequaquam, primò quia, etsi in illud, triticum malignitate soli defecerit, panis qui ex eo coagmentatur, verè non est triticeus. Secundò, quòd in diiudicanda materia idonea habenda nulla sit ratio præteriti, sed præsentis tantùm, nec quæ, aut qualis, olim materia fuerit, inuestigatur, sed quæ & qualis modò sit, canone vndecunque distinctione 5. Sanè cùm triticum transiens in lolium, naturam mutet, & verè triticum esse desinat, vt Zarabella adnotauit in Clementinam 1. §. transitus de Reliquiis & veneratione Sanctorum, patet

C in eo Sacramentum esse non posse.

Dub. 2. *An vinum recens quod mustum communiter appellant, materia sit calicis in hoc Sacramento.*

Omninò, quia mustum est verum vinum formaliter, idque potabile, etsi non defæcatum. Ita Iulius Papa de consecratione, distinctione 2. canone cùm omne crimen 7. vbi habet racemum exprimi in calice posse, in eiusque succo sanguinem posse confici. 2. quia etiamnum mos quarundam est Ecclesiarum, certo vt die anni, vuæ exprimantur in calice, deque illis sic expressis fiat consecratio, quem tamen Scholastici improbant, vt alienum à cultu Sacramento huic debito. Enimuerò cùm mustum non nisi rustici, aut è vulgo rudi ac impolito homuli ac fœminæ, & quidem delibandi tan-

D tùm causâ, bibant, nempe quia impurum, quia turbidum, quia fœcibus plenum, ab eo, cuique est, ob Dei ac Sacramenti reuerentiam abstinendum, citra grauem necessitatem, vt si vinum deesset, nec haberi aliunde die festo posset, quo fidelibus ex præcepto incumbit interesse sacro Missæ officio.

Dub. 3. *An si vino consecrato adhibeatur alius liquor non sacer, Christus esse sub speciebus consecratis desinat vi talis mixtionis?*

Ita sentit D. Tho. maximeque opinionem hanc suum locum habere ait, cùm qui profanus liquor admiscetur, par est, æqualisque quantitate, Sacramento. Causa ei ita sentiendi est vnica, nempe quòd in hoc euentu non eædem species numero

E remaneant.

Contraria mihi videtur habere plus rationis.

Quare, quod pace tanti Doctoris sit dictum, existimo primò Christum esse præsentem speciebus, quamlibet magna iis ac ingens infundatur liquoris alicuius copia, cuius tamen natura à vino non sit diuersa, quia tantùm Christus desinit esse sub speciebus, quando illæ ita immutantur, vt corrumperetur vini substantia, si sub illis esset, sed gutta, verbi causa, vini consecrati apposita dolia

eiusdem substantiæ, minimè consecratæ, non corrumperetur, cum nihil destruatur nisi à suo contrario; & si D. Thomæ ratio valeret, dicendum foret non remanere sanguinem, si speciebus consecratis, aliæ item consecratæ adderentur, etsi eædem diuiderentur, id est vnius, & eiusdem calicis, iungendæ sibi paulò pòst, vt ante, quia per eam diuisionem, & coniunctionem diuersarum specierum, aut partium vnius ac eiusdem, fit quantitas à priore diuersa, quam est id vero alienum à sensu communi?

Existimo 2. Si liquor admixtus alterius sit speciei, & apponatur in maiori quantitate quam sint species consecratæ, sub iis desinere Christum esse, quia talis liquor quantitate species consecratas superans, conuerteret in se vinum, si adhuc sub speciebus illis esset, non tamen esse illico sub illis cessat, ac facta est prædicti liquoris admixtio, sed post alteratas ab eo vini species, ea alteratione quæ vini substantiam corrumpere potuisset, si ibi fuisset, idem dicendum si in æquali quantitate misceatur, quia si ibi substantia vini esset, vterque liquor conuerteretur in aliquem tertium.

Dubium quartum. *An vinum congelatum materia sit calicis.*

Esse dicunt Syluester in verbo Eucharistia 2. numero 15. Angelus verbo Missa numero 23. Soto in 4. distinctione 3. quæstione 1. art. 5. Suar. hic disput. 45. sectione 1. Probatur primò vinum frigore concretum, habet materiam & formam tali substantiæ propriam, ergo verum est vinum. 2. vis frigoris quamlibet sit magna, communiter tamen loquendo, non ita vinum astringit, vt illud destruat, aut propria eius accidẽtia & dispositiones euertat. Ergo nec vini substantiam. Consecutio patet: nam naturaliter nulla forma destruitur, aut perit nisi euersis ante dispositionibus quæ illam materiæ conseruabant affixam. Antecedens probatur, si frigus vini qualitates perimit, Christus illicò, sub speciebus esse desinet, ac eas congelari accidet, cum certum sit iisdem corruptis non manere.

At hòc falsum esse patet ex praxi Ecclesiæ, quæ species post consecrationem coli imperat, & sumi tanquam verum Sacramentum, vt in missali Concilij dicitur.

Obiicies. Vinum congelatum non est potabile. Ergo nec eiusmodi quod inseruire valeat consecrando calici.

Respondendum ad Antecedens vinum congelatum per se, & natura sua esse potabile, ex accidenti autem duntaxat, externaque vi frigoris impediri ne sit tale.

Obiicies 2. Aqua congelata ad baptismum adhiberi nequit. Ergo nec vinum congelatum ad venerabile Sacramentum. Neganda est consequentia, disparitatis ratio est in eo, quod aqua baptismi debeat esse fluida, vtpote quę lauare baptizandum debeat, confertur enim baptismus applicatione materiæ ad subiectum, eiusdemque lotione: hanc autem fieri non posse nisi aqua per membra fluere, ac duci valeat, quis non videt? at verò Eucharistia in re transeunte non est posita, sed stabili, ac permanente, cum verè esse non desinat, etsi nulli sit vtilis, nulli in cibum, aut potum cedat.

Dubium quintum. *An panis ex farre, spelta, zea, ac siligine in Catholica liturgia & Eucharistiæ consecratione adhiberi possit?*

Est de hac quæstione maxima Doctorum hæsitatio. Victoria in libello de Sacramentis q. 55. non recipit nisi triticeum. Albertus in 4. distinctione 12. Speltam ait in consecrationis materiam asciscí posse, cui assentitur Sotus in 4. distinctione 11. quæstione vnica art. 3. Durandus in 4. distinct. 11. quæstione 4. numero 8. idem de farre asserit, zea tamen exclusa, quam tamen vt veram consecrationis materiam agnoscit Alexand. in 4. parte membro 4. art. 1. quemadmodum & siligineum Toletus in 2. libro cap. 25. de instructione sacerdotum quod ante eum scripserat Sotus in 4. distinctione 9. quæst. vnica art. 30. Hæc sententia est probabilis propter auctores qui eam defendunt.

Verum enim sententia quæ sequitur retineri debet, præter panem triticeum, in sacrosanctis mysteriis alteri locum non esse, institutione Christi, traditione Apostolica, ad hanc diem conseruata in vtraque Ecclesia, Latina & Græca.

1. Quia quilibet alius panis sine addito, panis non dicitur, & qui venalem ex spelta, aut farre proponeret, teneretur indicare materiam qua constat, ne eius ignoratio emptores in fraudem induceret. Cum enim istarum rerum minus sit pretium quam tritici, peccaret qui tantum pro pane istiusmodi exigeret puta è farre, aut spelta, quantum qui pro triticeo quem vendit.

2. Quia nusquam legitur cum alicubi magna esset rei frumentariæ inopia, ab Ecclesia permissum esse, Christi corpus in eiusmodi materiis fieri.

3. Quia sunt hæc semina, belluarum magis, quam hominum cibaria propria.

4. Quia non alio pane quam qui esset è tritico vsus est Christus in cœna, vt definiuit Florentinum in fidei regula tradita Armenis.

Dubium sextum. *An consecratio vnius partis materia, in hoc Sacramento, non modo sit sine altera valida, sed etiam licita?*

Dico 1. Non esse licitam, quia sacerdotibus, his verbis, *Hoc facite* cap. 22. Lucæ imperatum est à Christo, vt faciant in sui commemorationem, quod ipse fecit, dum viueret. Tridentinum sessione 22. can. 2. At vtramque materiam consecrauit, non vnam tantum, quo ex facto Christi, ac Tridentini verbis, in canone citato, infert Suarez in 3. parte disputatione 43. sectione 1. conclus. 3. vtramque partem materiæ huius Sacramenti ex diuina institutione esse de substantia, ac integritate sacrificij incruenti à Christo Domino instituti, & proinde vt dicitur canone *comperimus* de consecratione distinctione 2. diuisionem vnius eiusdemque mysterij, sine grandi sacrilegio esse non posse.

2. Quia ad perfectionem huius Sacramenti pertinet, vt consecratio fiat sub vtraque specie, cum in vna sola, nec perfectum sacrificium consistat, nec Sacramentum, ex dicendis tractatu de sacrificio, sed quis credat velle Christum vtrumque imperfectum confici, ac mutilum? Ergo contra præceptum diuinum est speciem vnam consecrari sine altera.

Dico secundò. *Consecrari tamen validè vnam materiam sine alia.*

1. Quia Ecclesiæ praxis communis habet, vt non expectata consecratione calicis, Christi corpus sub speciebus consecratis latens, proponatur adorandum populo, quod est argumento speciem vnam posse consecrari validè sine alia, simulque de necessitate Sacramenti non esse, vt vnius consecrano necessario coniungatur alteri.

2. Forma calicis non dependet à forma corporis, nec hæc, vice versa ab illi, vt supra debitam materiam prolata sortiatur suum effectum. Ergo si proferatur sola, per eam ponetur Christi sanguis

quod fieri non posset, si vtraque materiæ consecratio, ad positionem corporis sub specie panis, aut contrà, fieri deberet, cùm si per inaduertentiam accidat non consecrari calicem, remaneat tamen Christi corpus integrũ sob speciebus panis.

Ex dictis sequitur primò, quòd licèt interdum sine peccato accidat Sacramentum in vnica tantùm specie confici, propter impotentiam physicam, vel moralem, implendi præcepti, vt si quis ignoret, vel non aduertat inculpabiliter, se proferre verba consecrationis super aqua, quam tamen bona fide putat esse vinum, & postea consecrato pane vinum reperiri nequeat, aut si potest, non tamen sine vitæ periculo, sanè sub vna materia sacrificium inchoasse, ac fecisse Sacramentum non est peccatum, quia vt sic consecratio vnius materiæ, non est voluntaria in ratione culpæ, cum consecranti nonqoam constitutum fuerit, sacrificium integrum, non facere, sed potiùs oppositum.

Deinde nemo tenetur ad impossibile: ergo cùm post consecratam vnam materiam, impotẽtia physica, aut moralis interuenerit, respectu alterius materiæ consecrandæ, ad eam non videtur Sacerdos sub obligatione mortalis culpæ teneri, sic enim non intendit formaliter, directè, primò & per se munlare sacrificium, quod ipsum est intrinsecè malum, ac tale quod fieri benè nunquam possit, cùm sit contra præceptuñ negatiuum, sed permittit tantùm, vt mancum remaneat, & vt suppono, ob causam iustam,

Sequitur 2. Sacerdoti moriendum priùs esse, quàm obsequendum imperanti, vt ad viaticum ægri, materiam vnam consecret sine altera, quia esse hoc nequit sine voluntate directa in Sacerdote mutilandi sacrificij contra diuinum præceptum: At hoc semper est malum, vtpote directè diuinæ voluntati contrarium, quam præceptum de consecranda materia duplici, declarat esse pro semper. Plura habet Suarez disputatione 43. sect. 2.

Sequitur 3. ex dictis inferri ideò sub vna tantùm specie communicare laicum, quod Sacramenti tantum vsum habeat, Sacerdotem autem sub duplici, eo quòd sacrificet, ac inchoatum sacrificium consumat, de cuius integritate est vtriusque speciei sumptio.

QVÆSTIO X.

Eucharistici Sacramenti quæ sit forma, & quid ea exigat, necessitate tam præcepti, quàm Sacramenti.

PRima Assertio. *Forma, seu verborum complexio, quæ in huius Sacramenti consecratione, in Christi persona enunciatur, super panis materia, est hæc,* Hoc est Corpus meum. S. Thom. q. 78. art. 1. & traditur in cap. cum Marthæ 6. de celebrat. Missarum, can. quia corpus 35. can. reuera 69. can. accesserũt de consecrat. dist. 2. in priori enim hæc habentur. Quæsiuisti quis formæ verborum, quam ipse Christus expressit, cùm in corpus & sanguinem suum, panẽ transsubstãtiauit, &c. Sit sensus Inn. III in decret. ad Arch. Lugdu. quæ Patrum ac Pontificum responsa, ex perpetua Ecclesiæ traditione, ac praxi sic firmantur, vt de iis, eorumque veritate dubitare sit nefas.

Assertio 2. *Essentialis forma verborum, quibus sanguis Christi per se conficitur, in his solis verbis consistit, Hic est Calix sanguinis mei.* Nam ea plenè, ac sufficienter significant, conuersionem vini in sanguinem Christi eiusque realem, ac permanentem præsentiam, ergo eandem etiam efficiunt, iuxta axioma Theologorum commune, Sacramenta quod significant faciunt.

Infertur hinc primò, particulam *enim*, quæ est in forma consecrationis calicis, eidem essentialem non esse, nec has item, *Noui Testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*, ad prædictæ formæ essentiam, & Sacramenti necessitatem non pertinere.

Infertur 2. idem esse oportere iudicium de forma corporis, ad cuius essentiam, & Sacramenti necessitatem, sola hæc verba pertinent, *Hoc est corpus meum*, quia per ea, quantum est satis, transsubstantiatio explicitè significatur.

Assertio tertia. *Exigit præcepti necessitas, primò vt in forma addatur particula* Enim, quia ea Christus vsus dicitur ab Innoc. III. in cap. cum Marthæ 6. de celebr. Missarum. Secundò, quia ab Ecclesia verbis formæ est adiuncta, ergo non tollenda facilè, cuiusquam auctoritate propria. Tolet. lib 2. cap. 26.

Secunda, eadem necessitate requiritur, vt hæc quæ antecedunt consecrationem corporis, *Qui pridie quàm pateretur*, eidem præmittantur. Ea contra vsum Ecclesiæ, vel ex crassa negligentia, aut dedita opera prætermittere, est mortale. Fernandez in Examine, parte 3. cap. 4. parag. 6. num. 1. causa est, quòd ab Ecclesiæ solenni more in Sacramentorum administratione discedere, non modò sit turpe, ac in politicis singularis imprudentiæ, sed etiam in moribus graue.

Eadem est istorum ratio in forma calicis, *Noui & æterni Testamenti*, quia cùm sit dubium propter varietatem opinionum, an sint ei intrinseca, nemo sapiens præsertim post præceptum, vsumque communem Ecclesiæ, ea prætermittat vt inania, aut certè non necessaria.

QVÆSTIO XI.

Quæ sint necessaria necessitate præcepti ex parte Ministri in Eucharistia.

PRimò, requiritur probitas, id est, priuatio culpæ mortalis, quæ tamen ad validitatem sacrificij non esse necessariam docent Doctores cum D. Thoma, quæst. 82. cùm enim Christus sit principalis offerens ex Tridentino, sess. 22. cap. 2. & patet ex eo quòd Minister eius personam sustineat, & in ea loquatur, dicendo, *Hoc est corpus meum*, planum est effectum semper sequuturum, si Minister proferat verba sacramentalia super materia debita cum intentione necessaria. D. Thom. sup. art. 7. & de degradato docet expressè Sylu. verb. degradatio q. 7. Nauarr. de pœnit. dist. 6. Couar. 1. Resol. cap. 10. num. 8.

Cuius rei hæc est causa, quòd ratio tam sacrificij Eucharistiæ, quàm Sacramenti, tota essentialiter, constet & perficiatur consecratione corporis & sanguinis Christi Domini: At veri Ecclesiæ Presbyteri, quandiu sunt & viuunt, consecrare possunt, sin minus licitè, saltem validè: potestas enim consecrandi manat à caractere, qui cùm sit indelebilis, eorum quoque in Christi corpus potestas est perpetua.

Secundò,

2. Requiritur vt minister sacrificium non offerat pro excommunicatis nominatim, hæreticis, & schismaticis, quia cùm talibus, omnis est legibus Ecclesiasticis interdicta communicatio tam in humanis, quàm diuinis: quod tamen non nisi de oratione publica per collectas, & in qua eorum nomen vsurpetur, intelligendum existimo. Nam priuatim commendari Deo eorumque fieri mentionem posse in ea parte Missæ quæ à memoria appellatur, Memento, author est Suarez quæst. 83. art. 1. sect. 2.

3. Tenetur Presbyter esse capite discooperto cum sacrificat, de consecratione dist. 1. can. nullus, secus facere sine iusta causa, est mortale. Colligitur ex pœna, qua qui in eam legem peccant puniuntur, priuatione scilicet à communione, quo nihil homini religioso potest esse grauius.

Iusta causa est capitis infirmitas. Nauarrus lib. 3. Concil. de celebratione Missæ Concilio 48. Quæ si apertè talis erit, nulla est necessaria dispensatio, si dubia, impetranda erit ab Episcopo, amictus autem sacerdotis, non est in iis operculis, quorum vsus est prohibitus. Nauarrus supra.

4. Curandum sacerdoti ne sacrificium imperfectum faciat, ac aliqua parte sui mancum, vt oblatione tam panis & vini ante consecrationem, quam sumptione Christi corporis & sanguinis post illam. Nam alterius omissio nisi excuset inaduertentia, aut indeliberatio, opinione mea est mortalis.

5. Nec de Missa potest arbitratu suo sacrificans, demere aliquid, quod sit notabile.

1. Quia in ea omnia sunt eiusmodi quæ ad religionem, Deique cultum, maximopere faciant, hæc ergo authoritate sua qui tollit, Dei cultum perimit.

2. Scandalum spectantibus, ac consciis, temeritatis suæ, creat.

3. Quæ summa veneratione censentur, vel minimo præsumptionis actu solui non oportet, vt est in can. 16. causæ 7. q. 1. cum ad hoc tantum fieri sint iussa, ne noscantur interrupta, vel omissa Concil. Tolet. 7. can. 2.

Minui porrò Missa potest, duobus modis, primò excedendo de altari antequam suis sit partibus absoluta, quod ipsum sine iusta causa facere, est mortale, quia canone nihil. 16. 7. causæ q. 1. iubetur eiusmodi excommunicari. Verba Concil. Tolet. 7. can. 2. sunt ista. *Nullus absque prouentu patentis necessitatis, aut minister vel sacerdos, cum cœperit, imperfecta officia præsumat relinquere, si quis hæc temerare præsumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit*, & can. Omnes fideles 62. distinctionis 1. de consecratione dicuntur priuandi communione, *qui non perseuerant in communione, vsque dum Missa peragatur*, ergo cùm à grauitate pœnæ, reo infligendæ, aut inflictæ, de grauitate culpæ iudicium fieri oporteat, hanc nemo leuem iuste dixerit, quæ censura coercetur, aut priuatione Eucharistiæ. Sine causa dixi: nam si aliqua suppetit Sacri non absoluendi, talis cessatio culpa vacabit omni Sylu. verbo Missa.

Eiusmodi censeri debet infirmitas repentina, ac superueniens sacerdoti, cui tum de adiutore prouidendum erit, à quo etiam non ieiuno terminabitur sacrificium per consecrationem inchoatum. Causa est quod præceptum de perficiendo sacrificio magis obliget, cum sit diuinum, quam de ieiunio ad communionem seruando, quod tamen præcipitur ab Ecclesia. Sotus dist. 13. q. 3. art. 6. Na-

A uarrus capite 25. numero 86.

Quid si præter laïcum paratum ad communicandum, aut sacerdotem excommunicatum, alij nulli sint ad manum, à quibus species consumi possint?

Respondeo ne tum quidem laïco concessum esse, supplere quod ad sacrificij absolutionem adiici est necesse, quia eius partes non sunt consumere sacrificium, nedum communicare sub vtraque specie: Idem de præciso ac concubinario publico arbitrandum censeo, quia facere id vix possunt sine scandalo, præceptum autem de eo vitando, cum sit naturale & diuinum, strictius est, ac religiosius, quam de consumendo sacrificio. Excipiendus casus in quo periculum esset ne quid ab infidelibus fieret, B quod in apertum Eucharistiæ dedecus damnumque verteret: nam tum ab excommunicato sumi posset, quia maius oriretur scandalum ex profanatione Eucharistiæ, quam eius ab illo sumptione.

Secunda causa iusta non perficiendi Sacrificij, est præsentia excommunicati, nolentis abire è templo: nam si non sit inchoata consecratio à sacerdote repetenda est illico sacristia, quod si erit incepta, continuabitur vsque ad cõmunionem inclusiue, reseruando reliqua, id est Postcommunionem, & orationes, dicendas priuatim, ac voce submissa in sacristia. Sotus distinct. 22. q. 1. art. 4.

Ratio est, quod præceptum de vitandis excommunicatis, minus obliget cum sit Ecclesiasticum quam de consumendo sacrificio quod est di- C uinum.

Secundus modus quo peccatur contra integritatem celebrationis, est cùm non recitantur aliqua verba Missæ, quæ quidem si erunt in notabili quantitate, erit eorum omissio mortalis, venialis, si in modica: erit hæc autem notabilis respectu celebrantis, quæ talis quoque respectu audientis est censenda.

Existimat Nauar. lib. 8. Conciliorum de celebratione Missæ, Concilio 2. preces recitari solitas à Presbytero dum se induit, esse partem talem, vt eius omissio faciat peccatum mortale: sed in eo propter seueritatem nimiam mihi audiendus non videtur.

Sane crediderim vel vnius verbi voluntariam D omissionem in forma consecrationis, mortalem esse, potissimum si sit de eius essentia. Pauciora item de canone Missæ, vltro ac scienter prætermissa, turpiorem habent maculam, quam multa oblationi præmitti solita, per accidens tamen ratione scandali, mihi est admodum probabile, Epistolam aut Euangelium in Missis publicis præteriri non posse, sine culpa mortali.

Sexto requiritur necessitate præcepti ex parte ministri certus locus extra quem si celebrauerit, peccabit mortaliter, talis est consecratus ab Episcopo, vel benedictus, de consecratione dist. 1. can. Missarum 11. & can. sicut 10. & can. nullus eadem distinctione, vbi secus faciens iubetur priuari suo statu, quæ pœna cum grauis sit, indicat voluntatem E in legislatore obligandi ad mortale.

Certi tamen sunt casus quibus in loco non sacro licet operari.

Primus est priuilegij, quale concessum dicitur patribus Franc. ac Dominicanis etiam extra necessitatem, cap. in his de priuilegiis.

Secundus est vrgentis necessitatis, de consecratione dist. 1. can. concedimus 30. qualis est frequente populo, quem locorum angustiæ templo excludunt, & ita in processionibus Paschalibus

propter eius concursum abundantem & copiosum, sacrum fit in cemeteriis. *In itinere quoque positis, si Ecclesia defuerit, sub dio, vel in tentoriis, si tabula altaris consecrata, cæteraque sacra ministeria ad id officium pertinentia ibi affuerint, Missarum solennia celebrari concedimus.* Concil. Tribur.

Tertius est cum ad id obtenta est facultas ab Episcopo: quam etsi ante Conc. Trid. concedere posset cuilibet, modo haberet altare portatile, tamen post eius promulgationem, hæc eius potestas est restricta ad casum necessitatis moralis, qualis est morbi, pietatis, religionis, nimiæ distantiæ à templo, quo pueri & fœminæ ire sine magno suo incommodo nequeunt, & tunc certus domi locus destinandus erit, factus ad modum sacelli, qui huic rei inseruiat. Et quanquam in oratoriis Missa dici possit, non sunt tamen in eam rem omnia idonea, sed tantùm non polluta, cap. si Ecclesia de consecratione Ecclesiæ, & cap. 150.

Polluitur autem Ecclesia multis modis.

Primò per homicidium voluntarium, & iniuriosum, quæ duæ particulæ sunt additæ, prima quidem vt excludatur casuale, ortumque ab amentia. Secunda, vt constet factum cum moderamine inculpatæ tutelæ, id est, ad sui defensionem, non comprehendi hac lege.

Secundò, violatur Ecclesia effusione qualibet iniuriosa sanguinis, can. si Ecclesia, de consecr. dist. 1. ioco facta, aut leuis, nihil Ecclesiæ sanctitati præiudicat. Nec si plaga imponitur extra templi ambitum, aut cum in rixa pueri sibi mutuò de naribus sanguinem eliciunt. Nauar. c. 27. num. 256. vict. de Eucharist. num. 99. Ægydius de Coninc. q. 83. dub. 1. num. 228. læderetur tamen Ecclesia suspendio iusto rei per authoritatem Iudicis, idem qui supra Ægydius num. citato.

Tertiò, polluitur per sepulturam excommunicati nominatim aut notorij percussoris Clerici, can. consuluisti, de consecratione, dist. 5. non autem alterius, quia post Concilium Constantiense non tenemur vitare mortuos, quos non vitauimus viuos, sed excommunicati tolerati post Constantiense non sunt vitandi viui: ergo nec mortui.

Quartò, violatur etiam Ecclesia per sepulturam infidelis aut pagani, quæ in ea fieret, canone Ecclesiam 1. & 2. de consecratione dist. 1. quo nomine intelligendi etiam sunt pueri ante Baptismum mortui. Sylu. suprà.

Quintò, destructione parietum, aut eorum combustione perit Ecclesiæ sanctitas, si modò totalis sit, quia si paulatim reparentur alioquin casuri, Ecclesia non erit iteratò consecranda, modò pars quæ additur, eam magnitudine non superet, quæ est reliqua, quia pars remanens trahet ad se additam. S à verbo benedictio.

Quid si tectum ruat, hoc tantum, parietibus stantibus? Templũ nihilo secius consecratum perseuerat, quia quæ sacris semel sunt addicta Religionibus, ex præscripta forma Ecclesiæ, pro talibus sunt habenda, quandiu in rerum natura, immutata manent, sed parietes soli consecrati erant, non tectum, nam illi duntaxat sacro illinuntur oleo, insigniuntur crucibus, &c.

Sextò, polluitur templum effusione publica, & illicita humani seminis in eo facta, non autem in eius cubiculis, caueis, turribus, aut campanili, quia Ecclesia de occultis non iudicat. Syluester verbo consecratio 2. Nauarrus capite 27. nu. 256. ergo si latebit effusio seminis, per eam non profanabitur locus sacer: erit autem publica,

A primò, per iuridicam confessionem eius qui peccauit, aut probationem sufficientem accusatoris. Secundò, per notitiam partis aliquantæ Parœciæ: nec enim sufficit duos aut tres esse conscios, nisi fortè factum euulgent in publicum. Suarez disp. 81. sect. 4.

Reconciliabitur autem Ecclesia, si est consecrata à solo Episcopo proprio, aut alio de eius licentia: si autem tantùm est benedicta, à quolibet simplici Sacerdote aspersione, aquæ benedictæ, & exorcisatæ, can. vltimo, de consecratione Ecclesiæ, & capite significastis, de adulteriis & stupris.

B

QVÆSTIO XII.

Quis sit Minister Eucharistiæ ordinarius, quis ex commissione.

DE Eucharistia vt conficienda per verba sacrosancta, nobis hîc nulla est quæstio. Constat enim nullum alium ad id, tam augustum, tam sanctum ac venerabile ministerium, censeri idoneum, quàm Presbyterum. Conc. Nic. can. 14. Lateran. sub Innoc. III. c. 1. Trident. sess. 13. c. 8. canon peruenit de consecrat. dist. 2. Cyp. de vnctione chrismatis. *De omni tribu & gente, & lingua, quos dignos & idoneos diuina electio, secundùm*
C *vita, non generis meritum, statuit Sacerdotes, quibus calicem sanguinis sui inexhausta plenitudinis abundantia refertum consecrandum tradidit.*

Equidem si esset, vt loquuntur hæretici, in potestate cuiuscunque, etiam sacrum Ordinem non habentis, modò verba Dominica proferat, Sacramentum altaris conficere, & salubriter accipientibus ministrare, primò, ex abundanti, vt diximus, constitutus esset in Ecclesia Ordo sacerdotalis & Leuiticus, quòd aliquem arbitrari est impium. Secundò, parùm iustè tanta, & tam acri pœnarum acerbitate plecterentur in Ecclesia, qui id sibi munus non vocati tanquam Aaron, & ad illud à Prælatis non initiati, arrogant. quis autem id credat? Legitur in Leuitico, quòd Nadab
D & Abiu filij Aaron, cum acceptis thuribulis posuissent ignem, & incensum desuper offerentes coram Domino, ignem alienum, quod non erat eis præceptum, egressus est ignis à Domino, & deuorauit eos. *Quid est autem*, inquit Iuo ep. 124. *ignem alienum sacrificio apponere, nisi Sacerdotij opus, sine legitima Ordinatione, ex sui Spiritus præsumptione vsurpare? Quare sicut diuina virens Sacramenta huius temporis, à legitimis Sacerdotibus ministrata, inuisibiliter consecrat, & in veritatem Christi corporis, & sanguinis transformat, ita præsumentium hostias, non tantùm habet irritas, verùm etiam præsumptores interim tacitate interiore condemnat, in futuro quoque eis, irremediabiles pœnas parat.*

Sacramenti huius, ergo Minister alius esse non potest, quàm qui Sacerdotij sacris, est ritè,
E ac catholicè initiatus, si veram tamen ac debitam consecrandi intentionem habeat.

De Eucharistia ergo vt consecranda, & à quo nobis hîc nullus est sermo, sed de distribuenda tantũ: & petimus à quo hanc populo dari oporteat.

Constat primis Ecclesiæ temporibus hoc munus propriũ fuisse Diaconorũ: Sic enim Iustinus Martyr in Apol. ad Anton. pium, his verbis. Postquam ergo qui præest Eucharistiam perfecit, &

populus omnis acclamauit. *οἱ καλούμενοι παρ' ἡμῖν διάκονοι διδόασιν ἑκάστῳ τῶν παρόντων μεταλαβεῖν ἀπὸ τοῦ εὐχαριστηθέντος ἄρτου, καὶ οἴνου, καὶ ὕδατος, καὶ τοῖς οὐ παροῦσιν ἀποφέρουσι*, id est. Qui à nobis dicuntur Diaconi cunctos præsentes, consecratorum, per gratiarum actionem, panis & vini, & aquæ, participes faciunt, atque ad absentes deferunt.

Ne tamen in eo tam salutari, diuinoque ministerio, Diaconi peccarent, illud obire non tam suâ, quam sacerdotis inductione, imperioque debebant. Fidem facit can. 38. Conc. Carthagin. 4. his verbis, *vt Diaconus præsente Presbytero, Eucharistiam corporis Christi, populo, si necessitas cogat, iussus eroget*. Ex quo patet, etsi diuino iure, ad solum Sacerdotem pertineat Sacramenti huius confectio, ei enim soli per ordinationem confertur potestas, & officium conficiendi corpus & sanguinem Christi, posse tamen ab alio, eiusdem sacerdotis voluntate, populo distribui. Voluntate dixi, nam Eucharistiæ ministratio, iure diuino, ex officio soli sacerdoti competit, ex Christi institutione.

Ratio est 1. quod illi soli à Christo est dictum, in persona Apostolorum, *Hoc facite in meam commemorationem*.

2. Quod eius solius sit, dona, & sacrificia Deo offerre pro populo, & ad eundem referre dona sanctificata à Deo, iuxta Paul. dictum 1. ad Corinth. 4. *Sic nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*.

Sanè docet Concil. Trident. sess. 13. capite 8. *Semper in Ecclesia Dei morem fuisse, vt laici à sacerdotibus communionem acciperent, sacerdotes autem celebrantes, seipsos communicarent*, huncque morem tanquam ab Apostolica traditione descendentem, retinendum esse.

3. Quod ei iure diuino potestas competit conficiendi Christi corporis, ergo & ministrandi, cum hoc, altero sit longè dignitate, ac fructu inferius.

Posse tamen sacerdotem, cum vrget necessitas, iure diuino committere dispensationem Eucharistiæ Diacono, opinio est communis Doctorum Suar. in 4. q. 82 disp. 72. sect. 1. parag. Dico ergo de Coninc. q. 82. art. 3. n. 18. Laym. lib. 5. tract. 4. cap. 7.

Probaturque 1. ex vsu Ecclesiæ, in qua teste Clem. Rom. lib. 8. Const. cap. 34. etsi Diaconus non baptizabat, tamen *non offerente Episcopo, vel Presbytero, ipse dabat populo, non veluti sacerdos, sed veluti ministrans sacerdoti*, talem se fatebatur olim Laurentius, cum vt est apud Ambros. lib. 1. Officior. cap. 41. Xistum Pontific. rogabat, ne se desereret, ac incomitatus ad mortem iret, in se, animi tantum esse, quantum ad eam Christi causa magno ausu perferendam esset necesse. *Experire vtrum idoneum ministrum elegeris, cui commisisti Dominici sanguinis dispensationem*.

2. Quia etsi Ecclesia Sacramentorum substantiam, euertere nequeat, potest tamen, *ea statuere, vel mutare, quæ suscipientium vtilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi pro rerum, temporum, & locorum varietate, magis expedire iudicat*, non est ergo contra ius diuinum, committere dispensationem Eucharistiæ Diacono, cum est id vtile fidelibus, aut necesse. *Sacerdotes enim sibi Dominus elegit, vt sacrificent ei, & offerant oblationem Domino, Leuitas quoque sub eis esse iussit, in ministeriis eorum*. Fabian. Papa ep. 2.

Necesse dixi, quia tanti Sacramenti reuerentia exigit, vt non administretur nisi per personas, quæ publica authoritate, ad hoc sunt diuinitus instituta. Quare, vt hoc tempore, delegari Diacono possit à Presbytero, corporis Christi dispensatio, requiritur 1. moralis aliqua necessitas, patet ex Carth. 4. can. 38. 2. causa aliqua rationabilis, vt si præter Diaconum, nullus alius esset qui id dignè posset facere, puta quia Parochus est æger, & præter eum nullus alius est in Parochia Presbyter, vel quia abest, nec expedit tamen ægrum decedere sine viatico.

QVÆSTIO XIII.

An voluntarie, & ex deuotione communicanti, possit sacerdos quilibet ministrare Eucharistiam.

Ministrari non posse, sine Parochi facultate, dixere Laym. lib. 5. tract. 4. cap. 7. assert. 3. Vasq. disp. 219. cap. 2.

Aduersaria sententia probata est. Ludouico de Beia parte 4. casu 14. & aliis, & probatur, ideo ægro à proprio Parocho, impartienda est Eucharistia, in mortis articulo, quod aliter fieret ei iniuria, at periculum eius est nullum, cum qui sacræ mensæ accumbit, à simplici sacerdote pascendus, viuifico pane firmis est viribus, quia vt extra mortis articulum, nemo iure diuino tenetur communicare, ita nec eius causa adire proprium Parochum.

Confirmatur. Si peccarent fideles, sumendo à non Parochis, ex deuotione hoc Sacramentum, causæ nihil erat, cur Ecclesia omnibus præciperet, vt in Paschate, & mortis articulo, vterentur ad eam rem, eorum opera, cùm in aduersariorum sententia, nullus alius, ad impertiendum illos hac gratia, sit idoneus, quam Parochus, ergo cùm vnius inclusio, alterius sit exclusio, clare satis videtur ex præcepto supradicto colligi, cuilibet sine culpa mortali integrum esse, alterius manu, quàm Parochi, recipere sacram Euchar. extra Pascha, & mortis articulum.

Confirmatur 2. Vsus & consuetudo, vim legis habent, can. diuturni mores 6. distinctione 12. quare ab iis recedendum non est facile, can. 7. & can. illa, 11. eiusd. distinct. & cap. ad Apostolicam 42. de Simon. at vbique gentium, vsus inualuit, vt qui primitias Deo offerunt, omnes qui se illis, reficiendos augustissimo Dei corpore exhibent, admittant ad sacrum epulum, non est ergo sacerdoti simplici, nec fideli vlli dandum vitio, isti quidem, si illius manu, extra Pascha, & mortis periculum communicet, illi autem, si postulanti communionem, non deneget.

Obiicies. Dispensatio Sacramentorum, & maximè huius, iurisdictionem in dispensante exigit, est enim proprium munus pastoris gregem pascere, quod fit in Sacramēto spiritaliter, at id vsurpare nemo potest citra iniuriam, sine eius consensu expresso, aut tacito, falsum est ergo, in potestate esse simplicis sacerdotis, communicare fideles, cum eius rei desiderium præ se ferunt, extra Pascha, aut mortis articulum.

Ad maiorem Respondeo, iurisdictionem in administratione Eucharistiæ, non esse de substantiâ actus, sed tantum requiri quoad debitum ordinem & modum, cuius modi, ordinisque violatio, non est culpabilis, cum adest consensus superioris præsumptus, quem hic non deesse Doctores asserunt

cùm iuſta cuique ſit cauſa exiſtimandi, Parocho gratum eſſe, ſi ſui ſubditi, ſint in obeundis crebrò Sacramentis diligentes, ac gnaui, cùm hoc iſtis ſit vtile, illi nullo modò noxium: & hoc ſenſu ſcribit Nauar. cap. 21. Manual. culpæ ſibi nullius, videri conſcium, qui miniſtrat, aut accipit Sacramentum, cum opinione probabili, quod Parocho ſpectatis circunſtantiis loci, temporis, & perſonarum, id ingratum non erit.

Obiicitur 2. Canon ſeptimus, Concil. Carth. primi, vbi hæc leguntur: *Statuit grauitas veſtra, vt vnuſquiſque Clericus, vel laicus, non communicet in aliena plebe, ſine literis Epiſcopi ſui*, quod vt à Grato propoſitum fuit, ita & receptum, *vniuerſi enim dixerunt, Omnibus prouides, & Clero & laicis conſulis*: Et in Mileuitano can. 18. præcipitur vt qui in *tranſmarinis partibus, & aliis prouinciis ad communicandum obrepſerit, ſacturam communionis, vel Clericatus excipiat.*

Reſpondetur, ex his canonibus inferri hoc tantùm, quòd communio iis diebus quibus eſt in præcepto, recipienda ſit à Parocho, aut ſi ab alio, de eius conſenſu ac voluntate.

Obiicitur 3. Licet Religioſis ex priuilegio, confeſſionibus audiendis operam dare, & communicare fideles, ergo eſt hoc interdictum aliis non Parochis. Neganda eſt conſequentia, quia vel tale priuilegium intelligitur de communione Paſchali ſecundùm Ludou. de Beia, part. 4. caſu 14. quæ in quibuſdam Diœceſibus ſit tota Quadrageſima, vel ſi intelligitur de quauis communione, negandum erit, tale priuilegium eſſe præter aut contra ius commune, ſed eius quandam explicationem eſſe.

QVÆSTIO XIV.

An ſit præceptum de Communione frequentanda in mortis articulo, illudque diuinum.

SEnſus eſt quæſtionis eſt, an iure diuino, ſit præceptum Chriſti fidelibus, cùm verſantur in extremis, ſacram Euchariſtiam ſumere pro viatico.

Et affirmatiuam tenet de Beia, part. 1. caſu vndecimo, cum Durando in 4. diſt. 9. q. 1. art. 2. Gabr. ib. conc. 1. Valent. diſp. 6. q. 8. punct. 4. Coninch. q. 80. art. 11. dub. 3.

Contendunt alij, ſumptionem hanc, non ad diuinam, ſed Eccleſiaſticam inſtitutionem referendam eſſe. Ita docuere D. Thom. in 4. diſt. 9. q. 2. Bon. in 4. diſt. 12. art. 5. q. 1. Alenſ. in 4. q. 11. memb. 2. art. 4. Ioa. Maior eiuſdem quoque eſt opinionis, nam aſſerit, nemini neceſſe eſſe iure diuino communicare ſæpius, quàm ſemel in vita. Nec ſecus ſunt opinati Sylu. in verbo Euchar. 3. Nauar. in Concil. 16. de pœn. & remiſſ. Victor. in ſumma de Sacram. q. 83. quibus ego calculum adiungo meum, hac maximè ratione inductus.

Quod quæ ſunt iuris diuini, his priuari nemo poſſit, cùm ad ea poteſtatem, Dei voluntate habeat. Sed apud multas gentes mos hic inualuit, vt vltimo ſupplicio afficiendis, negetur Euchariſtiæ perceptio, quas culpę mortiferæ, ob eam rem affines omnes eſſe, nemo prudenter aſſerat: non eſt ergo diuino iure, ſub finem vitæ, frequentanda communio.

Confirmatur legibus Eccleſiæ, non admittun-

A tur ad cœleſtem hunc cibũ excommunicati, quamuis eorum valetudo ſit deſperata, niſi ſit eidem perſuaſum illos reſipuiſſe, vitamque Chriſtiano dignam agere, quia Euchariſtia cibus eſt viuentis animæ, ac Deo gratæ, qualis non eſt excommunicati, qui publico Eccleſiæ iudicio ob lethale flagitium eſt mortuus: non eſt ergo moribundis, iure diuino præcepta Euchariſtiæ perceptio, quia lege ac ſtatuto Eccleſiæ, diuinum non poteſt euerti, & tamen eius auctoritate tam præciſis, de quorum pœnitentia certa non habet argumenta, quàm facinoroſis, morituris cum infamia in publico foro, non eſt impartienda Euchariſtia.

Obiicies. Tunc maximè res eſt in præcepto, cum B eius vſus eſt neceſſarius ad aſſequendum finem præcepti: ſed ſi quando vniri oportet hominem Deo, maximè ſub finem vitæ, quam in rem maximè communio eſt vtilis, & à Deo inſtituta: eſt ergo tunc vſurpanda.

Confirm. Quia hoc Eccleſiæ ſemper curæ fuit ne quis decederet ſine viatico, quod eſt argumento, credidiſſe illam, cuique eo tempore, quo periclitatur, iure diuino ſumendum eſſe.

Reſpondend. eſt argumento, negando vſum Sacramenti Euchariſtici, abſolutè eſſe neceſſarium, ad vnionem animæ cum Deo, quod tamen ſupponi videtur in maiore. hominis enim reconciliatio cum Deo, effectus eſt gratiæ, eiuſdemque C cum eo vnio per amorem, quæ duo aſſequi poteſt quilibet, aliis mediis quàm Euchariſtia.

Ad confirmationem dicendum, in id Eccleſiam incubuiſſe ab omni æuo, vt fideles refecti ſacro pane è vita excederent, non quod in ea opinione eſſet, vt crederet, ad hanc religionem, teneri eos lege diuina, ſed quod ſciret, in eo Sacramento, magna ac verò præcipua ſalutis, gratiæque conſequendæ præſidia eſſe.

Quando ergo, inquies, ſi non in mortis periculo, lex diuina de ſuſcipienda Euchar. obligat.

Non ſæpius quàm ſemel in vita, inquit Maior. Victoria in ſumma de Sacram. q. 86. de Euch. non credit eum peccare, qui ſemel Euchar. ſumpſit in anno, ſi illam in mortis articulo omittat ex negli- D gentia. Eodem inclinat Nau. in Concil. 16. de pœnit. & remiſſionib. Mihi probatur eorum opinio, qui dicunt, ea de re, ſtatui nihil poſſe, ex ſcripturis, cùm de tempore, ac ſedulitate frequentandæ Euchar. ne verbum quidem habeant, poſſintque hæc verba: *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, &c.* intelligi dicta eſſe de communione viuica. Noſtri tamen eſt officij, quàm poſſumus frequentiſſimè vires animæ mala & exitiabili appetentiæ flamma tantùm non extinctas, reparare ſalutari hac eſca.

QVÆSTIO XV.

E *Quando, & quo tempore communicare iure Eccleſiæ Catholici debeant*

SEnſus eſt, quòd tempus recipiendæ communioni maximè idoneum, ſit ab Eccleſia fidelibus præſtitutum.

Reſponſio expedita eſt & facilis, cuilibet, qui ad annos diſcretionis peruenerit, ſanctam Euchariſt quotannis in Paſchate, iure Eccleſiaſtico ſumendam eſſe, præceptionis huius initia repetenda ſunt à Conc. Later. ſub Inn. III. vbi poſt explicata

tempora, quibus fidelibus per confessionem expianda est conscientia, de communione hæc habet. *Omnis vtriusque sexus suscipiat reuerenter ad minus in Pascha Euchar. Sacramentum, nisi proprius sacerdos, ab eius perceptione duxerit abstinendum.* Et in Trid. sess. 13. canone nono, intentatur in eos anathema, qui negant *omnes & singulos Christi fideles vtriusque sexus, cum ad annos discretionis peruenerint, teneri singulis annis, saltem in Paschate ad communicandum, iuxta præceptum sanctæ matris Ecclesiæ.*

Pœna in transgressorē huius præcepti decreta, à Conci. Lateran est, vt viuens arceatur ab Ecclesia, mortuo autē negetur Ecclesiastica sepultura: Non est pœna hæc tamen, sententiæ latæ, sed ferendæ, & quidem non à Parocho, quia iurisdictione omni caret in foro externo, sed ab Episcopo, aut eo consentiente, vel iubente, ab alio, quanquam ea de re, certi nihil possit statui, cum pro diuersitate Episcopatuum, diuersa quoque sit ratio procedendi, contra transgressores huius decreti.

Circa hanc legem, de communione, notandum est, tempus Paschale, quo impleri debet, iure communi dies quindecim complecti, qui sunt à Dominica Palmarum, inclusiue vsque ad Dominicam in Albis, sicuti ex declaratione Eugen. 4. refert Nauar. cap. 21. num. 45. ex priuilegio autem continere Quadragesimam integram, vt Mediolani, Monachij verò in Bauaria septimanas quatuor, quarum duæ Resurrectionem antecedant, eandem subsequantur duæ aliæ. Laym. libro quinto tract. 4. capite. 5. nomero 8. quæ Eugenij declaratio, quia Panormitan. & alios quosdam latuit, aliter atque nunc oportet, scripserunt de tempore, quo ex Ecclesiæ præcepto, est Christi corpus suscipiendum, sed de his quindecim diebus, non secus numeratis, quam nos facimus, testantur, Caiet. in verbo communio paragr. 3. Armilla eod. tit. num. 3.

QVÆSTIO XVI.

An qui non communicauit in Paschate, teneatur illud primo quoque tempore facere.

PArium conspirantes inter se, de hac quæstione, Doctorum sunt sententiæ. Nugnus in 3. part. to. 1. q. 80. art. 11. diff. 2. concl. 3. Laym. l. 5. tract. 4. cap. 5. n. 8. de Lugo disp. 16. de Sacr. sect. 4. n. 67. Suar. to. 3. disp. 70. sect. 2. Syluius in 3. par. q. 80. art. 11. quæritur 4. constanter asserunt, communicandum esse, vbi primum, sese commoda offerent tempora.

Qui hoc præceptum, sic tempore Paschali affixum aiunt, vt cùm eo elabi quoque, ac fluere necessitatem communicandi asserant, sunt hi authores, Sylu. ver. Euchar. 3. q. 15. de la Cruz in direct. consc. par. 2. de Sacr. Euch. q. 5. dub. 7. conclus. 4. Emm. Sa ver. Eucharis. n. 7. Valent. tom. 3. disp. 6. q. 8. pun. 4. Anton. Dia. tract. 4. de Sacrament. resolut. 41.

Vt de re tota, quid sit sentiendum, compertum esse possit, quæ dicenda sunt in duas conclusiones conferam.

Prima Conclusio. *Cum est Paschalis communio, Confessarij consilio dilata ad tempus aliquod, ex iusta causa, illico ac licebit, sumenda erit.* Ratio est, quod præcepto sit patendum, quandiu durat eius obligatio, at perseuerat, dum à Confessario, præstitutum tempus, ad illud implendum, nondum est elapsum, sicut accidit, cum pœnitenti suo diem præfigit, ad quem ex causa rationabili communionem differre valeat, hoc enim ipso tacite ei præcipit, vt eo elapso communicet iuxta præceptum Ecclesiæ, quod tunc respectu eius vigere incipit, sicut antea viguit respectu omnium, quibus à Confessario nulla fuit ad illud implendum, concessa dilatio.

Secunda Conclusio. *Probabile est eum qui non communicauit in Paschate, non obligari amplius ad communicandum eo anno.*

1. Quia obligatio præcepti non amplius perseuerat, patet, quia est affixa tempori Paschali, non alteri, ergo sicut qui negligentia suâ, culpâque, Missæ non interfuit die Dominico, non tenetur sequenti id est Lunæ eam audire, quia præceptum in diem Dominicum cadit; ita nec qui communicauit in Paschate, hanc negligentiam supplere debet noua communione, hoc est facienda primo quoque tempore.

2. Non est inducenda obligatio ad aliquid sub peccato, sine speciali præcepto, at nullum est tale, de non differenda communione, quando non est facta in Paschate, ergo dilatio communionis, non affert nouam culpam, ergo non necessario est tollenda, quando in Paschate non est obita.

Obiiciunt authores contrariæ sententiæ. Primò quod in can. omnis vtriusque 21. Conc. Lateran. non fiat mentio Paschæ, tanquam termini, in quo solo, præceptum debeat impleri, sed vt vltra illum, communio minimè differatur, ergo si primum obseruari ex causa non poterit ad secundum, nempe vt non prorogetur communio, erit obligatio. Ita Suar. disp. 70. sect. 2. Vasq. de Pœnit. q. 90. art. 3. dub. 2. de Lugo. de Sacram. Eucharist. disp. 16. sect. 4.

Antecedens est falsum, vt patet ex verbis Concilij, *& suscipiat reuerenter ad minus in Pascha, Eucharistiæ Sacramentum.* Quæ cùm sint imperatiui modi, vim præcepti habent, quoad tempus determinatum Paschæ: cuius speciatim Concil. meminit, in eo canone.

Obiiciunt 2. Quando lex plura præcipit, vnum quidem primario, secundario alterum, qui primum non potest exequi, implere secundum debet, & contra: ergo cum præcepto Ecclesiastico de communione duo iubeantur, primum vt fiat, alterum vt ad Pascha, qui hoc tempore definito, ac stato eam frequentare per impedimenta, aut inualetudinem non poterit, non illico ab ea recipienda cum licebit, liber erit.

Antecedens est verum, cum primum est in præcepto independenter à secundo, hoc est à tempore, vt si alicui imperatur ieiunare in peruigilio sancti alicuius, si impediatur eo die id facere, non tenebitur alio, quia ieiunium est onus diei, similiter si à pœnitente Confessarius exigat, vt in pœnam admissorum audiat sacrum saltem die Lunæ, si parere designato die negligit, non tenetur alio negligentiam supplere, quia de eo non fuit à Confessario admonitus, ergo nec si omittitur communio in Paschate, erit reparanda alio die talis omissio, cum eiusmodi reparatio non sit in præcepto, sed sola communio tali die, ac tempore, hoc est in Paschate.

QVÆSTIO XVII.

An qui prævidet sibi circa Pascha non fore integrum communicare, tempus hoc anteuertere debeat?

DE hac quæstione controuersantur authores, qui præueniendum aiunt sunt hi qui sequuntur Vasq. to. 4. q. 90. de pœnitentia art. 3. dub. 2. Syluius in 3. p. q. 80. art. 11. quæritur 3. Nugnus 3. part. q. 80. art. 11. diffic. 2. Fagund. lib. 3. de præc. cap. 6. num. 3. de Lugo disp. 16. de Sacram. Euch. sect. 4. num. 75.

Secus quàm illi sentiunt Suar. sect. 2. parag. tertium dubium Laym. lib. 5. tract. 4. c. 5. Azor. to. 1. lib. 17. cap. 41. q. 13. Pitigian. in 4. sent. to. 1. dist. 9. q. 3. art. 9. Fundamentum huius sententiæ est, quod nemo actum præceptum occupare debaat, nisi per eum obligatiuum præcepti satisfaciat, at qui initio Quadragesimæ, sacræ mensæ accumberet, quia se impediendum existimat circa Pascha, non esset à communione tùm iteranda liber, si eo tempore nihil esset, quod eum ab illa diuerteret, quia cùm lex absolute præcipiat tali die communicare, & id possit fieri facile, ei obsequi est necesse, si obsequendum est, nulla remanet haud dubiè obligatio ex vi legis, ad anteuertenda communionis Paschalis tempora.

C Confirmatur. Nam id praxis Ecclesiæ non habet, nec est vllus eorum, qui audiendis confessionibus dant operam, qui pœnitentibus suis sit author, anticipandi tempus præcepti, ieiunandi, verbi causa, die Iouis, si præuideat id insequenti die, nempe Veneris, integrum sibi non fore, cur ergo in materia Eucharistiæ, id potius sit necesse, quam quauis alia, dicere mihi non est expeditum, ac facile.

QVÆSTIO XVIII.

An satisfaciat præcepto Ecclesiastico de communione, per indignam, & factam in mortali.

NOn satisfieri docent Syluius in 3. part. q. 80. art. 11. quæritur 2. Nugnus ibid. q. 8. c. 1. art. 1. diffic. 2. dub. vlt. quod existiment idem ab Ecclesia præcipi Christianis, quod iisdem à Christo seruatore, fuit iniunctum, cum negauit, partem illis vllam vnquam, in Beatorum sanctimonia, secum ac cum Angelis futuram, nisi se, viuifico sanctorum pane alerent, *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis*, at qui corrupto culpis animo, communicat Christi corpori, hic non alitur ad vitam, sed mortem, vt enim pia, & religiosa communio, hominem cœlestium bonorum copia implet, ita mala, ita cùm peccati lethalis conscientia obita, gratia spoliat, sacrilegio turpi ac infami mentem fœdat, ergo cùm Christus illam, id est religiosam, ac vtilem imperauerit, istam damnauerit, priore satisfiet præcepto Ecclesiæ, non secunda.

Habet hæc opinio probabilitatis plurimum, opposita tamen sequenda in praxi, propugnatores habet viros authoritate, & doctrina magna præditos

A Pitigian. in 4. to. 1. dist. 9. q. 3. art. 10. Azor. to. 1. lib. 7. cap. 41. q. 12. Soar. in 3. par. tom. 3. disp. 70. sect. 2. Villalob. in sum. to. 1. tract. 7. diff. 42. n. 6. & probatur, cum Ecclesia de statu animæ non iudicet, abunde ei satisfit, cum actus imperatus exercetur, vt patet, consideranti, præcepta omnia Ecclesiæ, ergo (si quod hæc præcipit) communio fiat in Paschate, satisfiet eius imperio, licet non adsit ea dispositio, in suscipiente, quam gratia postulat.

Ad argumentum primæ sententiæ respondendum est, præcipere quidem Ecclesiam, communionem, quæ eadem sit quoad substantiam cum ea, quam à fidelibus frequentari Christus voluit, sed non quoad modum, cum Ecclesia primo, per se, ac directè, actus interiores non iubeat, nec proinde puritatem conscientiæ necessariam accedenti ad
B sacram mensam, vt hæc ei ad Beatæ vitæ gloriam fructuosa sit ac vtilis.

QVÆSTIO XIX.

An præceptum impleat Ecclesiasticum, de Communione recipienda in Paschate, qui illam die sacro, Dominicæ cœnæ, dari sibi voluit à Religioso, in Oratorio domestico, aut templo Regularium.

ESt hæc quæstio trimembris, in priori eius parte quæritur, an sit contra præceptum Ecclesiæ, pro communione Paschali, vti Religiosi opera. In secunda, an locus, ad communionem annuam idoneus, sit Oratorium, in tertia, an loco Parocciæ, eligi ædes sacra Regularis possit, ad Eucharistiam percipiendam, aut alia Parochia quam propria.

Ad primam quæstionem. Respondeo ex magnorum Doctorum decretis, Religiosum mendicantem, idoneum ministrum esse dandæ Eucharistiæ, eam postulanti, alio die, quam Paschæ, ratio quæ me in hanc mentem impellit est hæc vnica. Nempe quod Leo 10. omnibus è Franciscana familia regularibus, aliisque, religiosum institutum profitentibus, in aliquo Ordine mendicantium, facultatem ministrandi sæcularibus Christi corpus concessit, omnibus diebus, præterquam Paschæ, & articuli mortis, vel eius periculi, quam
D à Pio V. renouatam in constit. 38. declarant hæc eius verba. *Ipsique fideles, Sacramentum Eucharistiæ (resurrectionis Dominicæ festiuitate excepta) sumere, eisque illud, per fratres huiusmodi, scilicet Mendicantes, administrari valeat, nec ad illud faciendum per locorum ordinarios, aut Ecclesiarum Rectores, seu alios quoscunque, illorum licentia minime requisita, etiam sub censuris Ecclesiasticis, aut aliis pœnis, cogi vel compelli possint.* Quod & à Paulo eius nominis 4. eisdem Regularibus concessum esse, anno 1557. patet ex eius bulla cuius est hoc initium, *ex clementi sedis Apostolicæ prouisione.* Ergo cùm exceptio, in non exceptis firmet regulam, dig. de milit. testam. parag. fin. sequitur præfatos Pontifices, ex-
E cludendo solum diem Paschæ, in ea opinione fuisse, vt crederent, alios omnes eiusmodi esse, quibus Eucharistiam fidelibus porrigi à Regularibus nihil repugnet.

Et tunc satisfieri præcepto Ecclesiastico, de communione quot annis recipienda, circa Pascha Probatur. Per communionem factam aliquo die de iis, qui continentur hebdomada, antecedente Pascha, aut altera, quæ illud subsequitur, impletur

præceptum, confessionis annuæ, non possunt ergo honestè, ac licitè, cogi sæculares, qui die cœnæ, cõmunicarunt in aliqua Mendicantium Ecclesia, vt iterum id faciant in sua Parochia, die ipso Paschæ.

Obiicitur. Cum dies Paschatis in citato priuilegio intelligi debeat non materialiter pro solo Resurrectionis, sed formaliter, pro toto tempore, quo lex Ecclesiastica, de communione percipienda impleri potest, hoc est à Dominica Palmarum, vsque ad Dominicam in Albis inclusiuè, vt declarauit Eugen. 4. tenetque Suar. in 3. par. disp. 82. sect. 2. male à nobis est dictum, quolibet die, excepto Paschæ, posse fideles, intra duas hebdomadas citatas ad effectum satisfaciendi præcepto de communione annua, communicare in Ecclesiis mendicantium.

Respondend. 1. Falsum esse, *Paschæ* nomen, in Bullis Pontificum, extendi ad totum tempus, quo lege Ecclesiæ, satisfieri debet præcepto de communione, ita de Beia parte 4. casu 4. & sic non sequi fideles posse communicare die Paschæ in Ecclesiis Mendicantium, etsi possint die cœnæ.

Dici etiam posset nullum ab hac obiectione fieri doctrinæ nostræ præiudicium, com concessione Nicol. 5. facta Religiosis Beatæ Mariæ de Guadalope anno 1458. Pontificatus eius quarto, liceat omnibus Christi fidelibus de eorum manu, ac in illorum Ecclesia, sacro pane refici, die Paschæ, absque Episcopi, aut Parochi licentia.

Additum à Paulo tertio, huic priuilegio & aliud, quo cœnobitis prædicti Monasterij fas esse voluit, admittere ipso die Paschæ ad Eucharisticum epulum, quotquot ad eos, eius causa commearent, tam intra, quam extra septa Monasterij, modo ne hi sacrum alibi, quam in templis, aut Oratoriis facerent, quæ ipsis subessent. Compendium Ordinis D. Hieronym. parag. 2. & 6. Rodrig. in quæst. regul. to. 1. q. 56. art. 3. Quare cùm quæ licent vni ordini, Pontificis indulgentia, censeantur hoc ipso indulta, ac concessa Mendicantibus, vt habetur in compendio priuilegiorum eorundem ordinum, verbo communicatio, ob quam causam Peregrinus in Compendium priuilegiorum ordinis Clericorum S. Syluest. de vrbe, parte 2. tit. Confirmatio priuilegiorum parag. 4. dictos Clericos, asserit gaudere priuilegiis omnibus, & singulis, quæ concessa sunt, & concedentur postmodum Societati Iesu, & non solum ad instar, sed æque principaliter, non videtur negari posse fideles satisfacturos præcepto de communione annua, cum eam quocunque die à Dominica Palmar. ad Dominicã in albis, in Ecclesiis Mendicant. accipient, sed id ego, illis vt faciant non sum auctor, ob scandalom.

Obiicitur 2. Sublatum esse hoc priuilegium Mendicantium, tam per Concil. quam oon vsum, cum nunquam reperiantur qui sacro die Paschæ, communionem dent fidelibus, in suis, hoc est Mendicantiom Ecclesiis, & inter Catholicos, pauci sint, aut nulli, qui existiment se conscientiæ suæ facturos satis, si tali communione contenti forent, factaque in eo loco.

Respondendum est primò. Supponi falsum in Antecedenti, nempe Religiosorum priuilegia abrogata esse per Concil. quia priuilegium in cuius reuocatione certa forma exigitur, non censetur reuocatum ea non seruata, Antonin. Dian. tract. 2. de dub. Regul. resolur. 68. sed Societati Iesu concessum est à Gregor. 13. summi beneficij loco, & consequenter omnibus Regularibus qui communicant eius priuilegiis, vt hæc antiquata, imminuta, aut sublata per Pontificem censeri nunquam possint, nisi dictæ Societatis Patribus, authoritate eiusdem Pontificis ea reuocatio iuridice innotuerit, ita Flauius Cherubinus in Compend. Bullar. tom. 2. constit. 1. Greg. 13. Scholio 2. & ante illum M. Anton. de Amatis decisione 17. At de hac reuocatione, quando, quid, & per quem, Religiosis dicti ordinis, voluntate S. Sedis vnquam innotoit? Nihil ergo eis per Concil. est ablatum, quo ante illud, gauderent indulgentiâ Pontificis.

Ad non vsum quod attinet. Respondeo s. Benedictinis concessum esse per quandam Bullam, ne indulta eorum Ordini priuilegia, per non vsum interirent, ante centum annos.

Respondendum 2. De iure communi 40. annorum spatium exigi, vt contra priuilegia præscribatur, per non vsum, aut contrarium, Cord. in compend. verbo Absolutio quoad seculares 2. paragr. 19. Dico amplius Benedictinis, priuilegia sua non perire per non vsum, aut contrarium, nisi post 100. annos, Ioan. de la Cruz lib. 2. cap. 3. dub. 2. concl. 2. Rodrig. to. 1. q 8. art. 2. & to. 3. q. 51. art. 5. imo oe interirent vnquam, per aliquem, aut plures actus oppositos, vllo etiam longissimo tempore, sed vt iis arbitrio suo vti semper possent, licer obsita loogo situ, peneqoe emortua viderentor per non vsum, iisdem sancti Benedicti discipulis è congregatione S. Iustinæ in Italia indulsit Eugenius Papa 4. testimonio Ludouic. Portelij in additionib. ad dubia Regul. verbo Priuileg. Diana tract. 2. de dubiis regular. resol. 88.

Respond. 3. Vt non vsus, sit indicium renuntiationis priuilegij, quæ voluntaria esse debet, tria sunt necessaria secundum Panormitan. in cap. cum accessissent. de Constit. Ludou. de Beia & Portelium locis proximè citatis, primum, vt qui non vtuntur priuilegio, sciant se eo gaudere, illo tamen vti nolint, quia renuntiatio, est expressa voluntas abdicandi à se totum ius, & facultatem priuilegij, id autem esse qui possit, sine eius notitia, cum voluntas, vtpote facultas cæca, non feratur in incognitum, explicari facile non potest: nam consensus non fertur ad ignorata, ergo nec desitio iuris voluntaria, ad non cognita.

Secundo, ad iacturam priuilegij voluntariam requiritur, vt aliquoties sese obtulerit occasio, eo vtendi, quæ tamen fuerit neglecta. 3. vt fuerit in non vtente facultas, eaque non impedita. At contendo nil istorum contra Religiosos facere, non primum, quia cùm Romani Pontifices, simul ac sederunt in clauo Ecclesiæ, gratias, priuilegia, immunitates, cæteraque, illis à suis prædecessoribus coocessa renouent, ac confirment, & priuilegium de Paschali communione in Monasteriis ordinis B. Mariæ de Guadalupe, secularibus administranda, sit per communicationem, & nouam concessionem, ita eisdem Mendicantibus attributum, ac si speciatim fuisset illis concessum, dici sane oec potest, nec debet, eius vim interisse omnem, decursu totius illius interualli, quod ad præscriptionem centenariam contra ea priuilegia, Papæ postulant.

Deficit item secunda conditio, quæ est voluntas renuntiandi tali priuilegio, nam contendo, id Religiosis nunquam venisse in mentem, plurimos autem, ac verè ferè omnes nescisse, se Papæ benignitate, potuisse die ipso Paschæ ad communionem in suis Ecclesiis sæculares admittere, quod cùm ipsos, in præsenti non lateat, poterunt si volent, in suum, ac fidelium commodum, vti Papæ beneficentia, & ita singulos domi suæ in Paschate, sic

impartiri Eucharistia, vt eam, hi iterum non teneantur suscipere in Parochia, quod tamen, si me audient non facient.

De occasione vtendi hac facultate, hoc habeo quod dicam, eam non defuisse Regularibus, in praxim tamen reuocatam non esse, quod se posse nescirent, aut si sciebant, expedire non credebant, quod ego quoque censeo.

QVÆSTIO 2. fuit, an Religiosi, possint in oratorio domestico, ac priuato, communicare, seculares in Paschate, sic vt non teneantur, id iterum facere in Parochia.

Respondeo posse, cum enim Patres S. Francisci, quererentur apud Paul. quartum, de iniuria quam aiebant sibi à Parochis inferri, quod extra domos, ac Conuentus, Sacramentum Eucharistiæ B ministrarent, in Paschate, respondit Paulus. *Quod de cætero, per totum orbem omnium vtriusque sexus fidelium, pro tempore dicti fratres, à suis superioribus deputati Confessores, Confessiones etiam infirmorum vbilibet, etiam extra domos, & habitacula eorundem fratrum, audire, eosque absoluere, ac omni tempore, præterquam in die Resurrectionis dominicæ, Sacramentum Eucharistiæ, tam illis, quàm quibusuis personis, ministrare possint, Apostolica auctoritate concedimus.*

Quo, quid esse potest ad fidem rei, quæ nobis præ manibus versatur, apertius, non occurrit. Præter Paulum, fuerunt & alij, qui de Mendicantibus bene merendi cupidi, idem iisdem quod ille, permissum esse voluere, nempe Nicolaus V. Sixtus C IV. Leo X. quos citat Suar. to. 4. de Relig. lib. 9. cap. 3. Portel. in responsionib. parte 3. casu 39. Est ergo in responsione verissimè positum, Religiosis ius esse Papæ priuilegio, communicandi fideles, in oratoriis, omni tempore, præterquam in die resurrectionis, & mortis articulo.

Quid si Episcopus id vetet? quid si Parochus repugnet?

Respondend. 1. Posse quidem ex iusta causa, ac rationabili Episcopum prohibere suo subdito ne communicet in oratorio, posse item, in pœnam delicti, illum priuare facultate quam prædictus Episcopus ei in eam rem dederat. Quia multare nocentem, pœna commerita, res est laudabilis, ac bona, & cùm concedendi oratorij, iustam aliquam D causam esse oportuit, ita & cum talis se offert reuocari poterit iuxta regulã iuris, *per quas causas quid ponitur, per easdẽ tolli potest de regul. iuris in 6. reg.* 1.

Respondendum 2. Non esse in Episcoporum iure, interdicere Regularibus, ne quem in oratorio, aut templo, extra domum suam, ac Conuentum, sacra Eucharistia impertiant, quia id illis licet per Romanum Pontificem, at benefacta Principum, coli quidem possunt ac suspici à subditis, abrogari nequaquam, ergo id sibi si Episcopi assumant, vt prohibendum existiment Mendicantibus, ne quem è sæcularibus, domi suæ in oratorio dignentur pane sacro, inualide vetabunt.

Confirmatur. Superiorum acta, leges, ac priuilegia, rescindi ab inferiore nequeunt, quod E antiquatio decreti cuiuslibet authoritatem exigat in eo qui te figit, supra eius authorem ac Principem, qua tamen caret Episc. in Pontificem, si quid ergo ille, moliri contra Mendicantium priuilegia, id est, acta Pontificis tentauerit, conatu faciet inani, ac irrito.

Si Episcopus, inquit Suar. loco proximè citato, *prohibeat subdito, non quidem communionem simpliciter, sed ne illam à nostris sacerdotibus* (Societatis scilicet Iesu) *recipiat, talem prohibitionem non obstare,*

A *huic facultati, quia illa supposita, præceptum est iniustum, & directè pugnans cum priuilegio Pontificis.* Esset enim ea prohibitio, tacita quædam reuocatio priuilegij, concessi Religiosis, hanc autem facere quis credat in Episcopi potestate esse? moram ergo, charitati Regularium, in distribuenda communione sæcularibus, iussis suis Episcopus, non iniiciet, ne videatur Papæ voluntatem, ac in Regulares beneuolentiam summè laudabilem, imperio hoc suo retardare, aut culpare velle.

Obiicitur. In priuilegio concesso Societati Iesu à Paulo 3. super re præsenti, est apertè, quod eius alumnis facultas quidem conceditur distribuendæ Euchar. sæcularibus, dummodo id fiat, *sine alicuius præiudicio*, quod non accidit, cum in oratoriis fit res diuina, aut astantibus datur Eucharistia, Parocho inscio, ac sæpe etiam repugnante, & inuito, cum enim oratorium pars sit Paroeciæ, vtpote intra eius limites positum, in eo rem diuinam facere, aut communicare postulantem, nesciente Parocho, est in eius Parochia administrare Sacramenta, contra rationabilem eius voluntatem proindeque cum iniuria, ac præiudicio, quod tamen prohibet Pontifex.

Respondendum. Si quod est Parochi præiudicium, cum à Religiosis diuiditur Eucharistia sæcularibus, extra suum Monasterium, tam leue id esse, vt non videatur curandum. Deinde cum à Pontifice tale priuilegium emanet, valere debebit, quamlibet cum tertij præiudicio sit coniunctum, eius enim est Parochorum potestatem laxare, aut restringere, cum videtur fore, è re publica Ecclesiæ, aut priuata fidelium, quod facit, quoties, & quando, ex iusta causa eos patitur aduocare Regulares, viros industrios ac graues, qui in oratorio, pane se vitæ, ad beatam immortalitatem recreent, sic enim eos, pro solita sua caritate in omnes, à frequentanda Parochia communionis causa, liberat, quod etsi vergere videatur in damnum Parochi, causa tamen ei querendi iusta nulla suppetit, cum id authoritate fit eius, cuius est in Ecclesiam, eiusque membra omnia, summa potestas, ita à pensitatione decimarum Monasteria integra eximit, non sine aliquali Parochorum detrimento, ac iactura, quam immunitatem nemo tamen arguit vt inanem, ac nullam, aut iniustam, cum sit penes illum, quos vult, propriis sibi deuincire priuilegiis, ac beneficiis, & quod de decimis non soluendis Parocho per Monasteria hic dicitur, similiter asseri debet, de communione danda à Regularibus, in priuatis sæcularium oratoriis, valere scilicet priuilegium, quo illis id licet, quia datum est ab eo qui potest, & cùm scientia secuturi præiudicij, quod aut nullum aut non nisi exiguum, ac leue est timendum.

Obiicitur 2. Vetare Clementem eius nominis quintum, ne aliquis Religiosus ministret Eucharistiam sæculari, sine speciali licentiâ Parochi. *Nullo etiam Religiosis eisdem super hoc suffragante priuilegio.*

Respondetur, quod tunc tentare Religiosis nefas fuit, id illis licere modo, concessione Pauli 3. cui Clemens prohibere non potuit, ne id per eum, Regularibus liceret vnquam, cum par in parem potestatem non habeat.

QVÆSTIO 3. explicationem habet, expeditam ac facilem.

Dico ergo primò. *Nulli fas esse in aliena Parochia, de manu simplicis Presbyteri, aut verò Parochi, qui ei præest, suscipere communionem in Paschate, sine licentia*

licentia proprij. Ita Innoc. III. in can. 21. Lateran. Concil.

Dico 2. *Regularibus interdictum quoque esse in Ecclesiis non suis, Communionem Paschalem administrare, absque Parochi licentia.* Quia etsi Regulares per priuilegium Nicol. V. Sixti IV. possint quoslibet, tam in propriis quàm alienis Ecclesiis, extra Paschæ tempus corpore Christi, ac sanguine pascere prout habetur in compendio priuilegiorum, verbo communicare, id illis tamen aggredi nefas in Paschate, ob prohibitionem Leonis papæ, & aliorum Pontificum, qui communionem de præcepto, voluerunt, non alibi à Regularibus dari, quàm in propriis eorum Ecclesiis: quare qui ab illis eam reciperet in Paschate, in aliena Ecclesia, nequaquam præcepto satisfaceret.

QVÆSTIO XX.

Sitne permissum Sacerdoti Religioso, suppeditare Eucharistiam pro viatico, ei cuius vita est desperata.

MInistrari posse aiunt hi. Sotus in 4. sent. dist. 13. q. 2. art. 1. Angelus in verb. excommunicatio 5. casu 12. Armilla eod. in 49. Fulciri posset hæc sententia hac ratione. Quod ægrotus ille duntaxat attritus esse potest, qui status animi cùm non sit ad salutem sufficiens, talis esse incipit, cùm sanctissimum Christi corpus à Sacerdote accipitur, quod beneficium ægroto non videtur negandum, ne eius negatio, certa sit ipsius ruina, salutisque euersio.

Aduersaria sententia probata est his authoribus. Ludo. de Beia Responsionum parte 4. casu 4. Portelio in Respons. casu 39. & in additionib. ad dubia regularia, verb. Sacramentor. administratio. Sylu. in verb. excommunicatio 7. num. 35. dub. 4. Nau. in summa cap. 27. num. 102. Comitolo in Respons. lib. 1. Respons. 44. Probatur autem

Primò, quia Religiosi nullum habent priuilegium, de communione, per modum viatici fidelibus administranda, vt patet ex eorum priuileg. dare eam ergo non debent.

Secundò, quia id illis inhibetur à Clemente V. in Clement. quæ incipit Religiosi de priuilegiis, vbi Clemens in Conc. Viennensi excommunicat omnes Religiosos, qui sine speciali licentia Parochi, Sacramenta Eucharistiæ, & Extremæ vnctionis ministrant, tam Clericis, quàm laicis, à qua excommunicatione solus Papa absoluit, nec Pontifici Romano, Patribusque illius Concilij difficile fuisset casum illum mortis excipere, si licere voluissent Regularibus, aut alteri ministrare Eucharistiam per modum viatici, hominibus in eo articulo positis.

Sanè ex eorum silentio trahi potest argumentum, ad confirmationem propositæ sententiæ non infirmum, cùm enim Pontifices Communionē Paschalem Mendicantibus concesserint, & non expresserint eam, quæ fit per modum viatici, videntur hanc noluisse concedere, expressio enim vnius, est exclusio alterius, & in exorbitantibus à iure communi, non datur extensio, sed casus omissi, in dispositione iuris communis remanent, vt ex Doctoribus in leg. commodissimè Digest. de liberis & posthumis, tradit Ludouicus loco proximè citato, sub finem casus: ergo cùm Clemens V. Clement.

A de priuileg. cap. 1. Regularibus interdicat ne communionem Clericis aut laicis in mortis articulo administrent, sine Parochi licentia, nec postea facta sit in eorum priuilegiis vlla mentio dicti articuli, dicendum est, legi communi, de non dando viatico sine facultate, Religiosis omnibus standum esse, de quo Religiosos Ordinis Societatis Iesu, admonitos esse voluit. Paul. III. cùm in priuilegio illis concesso, vt fideles communicare possint, nominatim exceperit communionem viatici in mortis articulo, vt notat ex Suar. & ex priuilegio dicti Ordinis, idem qui suprà de Beia.

Ad argumentum initio pro contraria sententiæ propositum, Responderi debet, nec ægrotum posse B Euchar. Sacramentum postulare cum attritione cognita, nec Sacerdotem posse illi præstare, quia cùm Eucharistia, sit viuentis animæ nutrimentum, quod vitam gratiæ requirit in anima, sicut cibus corporis, vt ei prosit, vitam exposcit in corpore, sacrilegium est in ægro eam petere cum attritione, quæ gratiam hominum extra Sacramentum non conciliat, & in Sacerdote, par scelus, eam malè disposito præbere, at alteri cum salutis propriæ periculo, consulere tenetur nemo: ergo nec Sacerdos dare Euchar. attrito tantùm, nisi fortè palam posceret, & peccatum poscentis esset occultum, tunc enim Eucharistia non esset ei deneganda.

Quid si Regularis hæc duo Sacramenta, Euchar. C scilicet & Extremæ vnctionis ministraret ex ratihabitione Parochi, seu proprij Sacerdotis? Ludouic. de Portel. in dubiis regular. verb. Sacramentorum administratio sic scribit num. 4. *A prædicta censura, & peccato excusatur primò, si infirmus est in periculo mortis, & Parochus abest, tunc enim poterit licitè,* Rodriguez tom. 1. q. 56. art. 5. *Secundò excipitur, si Parochus adsit, sed iniustè dare facultatem nolit, tunc enim idem est, ac si Parochus abesset.* Hæc ille, quæ mihi videntur esse vera, etsi iis contradicant Nauar. cap. 27. num. 102. Comitol. Respons. lib. 1. q. 44. Henriq. lib. 8. de Euchar. cap. 55.

Quæ me ab his viris auocat, vna duntaxat est D causa, nempe quòd non videtur Clemens tam seuerè, ac tam strictè agere voluisse cum fidelibus, vt iis negata vellet, necessaria salutis subsidia, vt facere tamen eum fuisset necesse, si omni modo pascendi pane vitæ morientes, aut eosdem inungendi ad extrema certamina ineunda, cum Dæmone fortiter, facultatem Regularibus ademisset.

Addit Portelius vbi supra, ea de re extare priuilegium, à Sixto IV. concessum Minoribus in quo eis permittit, administrare Vnctionem extremam morientibus, cùm hanc eis Parochus denegat. Compendium Minorum, verb. communicatio parag. 6.

Quæstiuncula 2. *An facultas à Parocho vniuersè* E *ac generaliter Regulari data non nominatis iis, qui sunt inungendi aut reficiendi corpore Christi, satis sit ad culpam vitandam.*

Sufficere respondent Portelius & Comit. locis citatis. Ratio est, quòd concessio vniuersalis, ac generica, speciales comprehendat, & qui à Parocho Parochianos suos iuuare permittitur, credere prudenter ac honestè non potest, aliquem ea concessione exclusum esse.

Quæstiuncula 3. *An Regularibus peræque ac laicis, & Clericis, lege Clementis V. sit inhibitum, alterius Ordinis Religioso vti sub finem vitæ, ad Sacramenta Vnctionis & Eucharistiæ recipienda de eius manu.*

Respondeo non esse, quia Clementina, de Parochianis duntaxat, ac Clericis, in sæculo commorantibus decernit, ob præiudicium Parochi, at Religiosus Parocho non subest. Quid? quod lex pœnalis, ad similes casus non extenditur, quod complecti alia non soleat, quam quæ verbis legis, in propria significatione acceptis, denotantur, ergo cùm clericorum nomen, multoque minus laicorum, ad Religiosum non pertineat, quæ de illis scripsit Clemens, trahi ad hos similiter non poterunt.

QVÆSTIO XXI.

Quid sit necessarium necessitate præcepti ex parte suscipientis Eucharistiam.

PRimo requiritur conscientiæ puritas, nam vt habet Leo in serm. 5. de Quadrag. *oportet sollicitudine magna præcaueri, ne quid in nostris animis incompositum, ne quid inueniatur immundum. Quid enim turpius* (inquit Pet. Damiani in serm. de vigilia Natiuitat.) *quam vt Virginis Filium, in Veneris templo quis suscipiat, vt arcam Dei, iuxta Dagon collocet? quid Petro cum Mago? quid Christo cum Antichristo? quid virgini & libidini? quid puritati, & impuritati? qua fronte, qua conscientia accedit ad sanctum Sanctorum cuius fama contemptibilis, vita notabilis, sermo reprehensibilis habetur? Quid enim,* inquit Bernard. serm. 46. in Cantica, *Lectulus non est floridus, magis autem & putidus, & tu illuc Regem gloriæ trahis? contritio vetat illum intrare sub tectum suum, propter indignitatem, cuius tamen fides redolet in vniuerso Israele, & tu ad te compellis intrare, santorum fordens spurcitia vitiorum? Dixit Apostolorum Princeps exi à me Domine, & tu dicis intra ad me quoniam sanctus sum.* Equidem est hoc Sacramentum, cibus viuorum, id est, eorum qui sunt in gratia, & à Deo institutum, vt ei homines copulet, quam ob causam vocatur à Paulo, inquit Theoph. in hæc verba Pauli 1. ad Corinth. 11. non *μετοχὴ*, sed *κοινωνία*, id est communicatio, at hanc vnionem impedit peccatum mortale, vtpote quod hominem auertit à Deo, vt habet Macarius hom. 1. super hæc verba Math. 5 vos estis sal terræ.

Secundò, requiritur in suscipiente ne peccet, vt alium in Paschate à Parocho suo, aut priuilegiato non adhibeat, ad impertiendum se communione, quia vt est simplici sacerdoti prohibitum, fideles salutari Christi corpore, & sanguine pascere, proprio Parocho non probante, aut inuito, ita quoque suscepturo Eucharistiam, in vitio erit, vti ad eam rem, dicti sacerdotis opera, maximè imparati. Quia esse id nequit, nisi ei, culpæ sit author, aut cooperator.

Tertiò, vt recipiens Euchar. culpam vitet, necesse est, vt ab omni censura sit liber, habetur cap. penult. de sentent. excomm. & vlt. de clerico excommun. ministrante vbi prohibetur excommunicatis, ne absque iusta necessitate, Sacramenta petant, aut suscipiant Confirmationis, Pœnitentiæ, Eucharistiæ, Ordinis, Matrimonij, Extremæ Vnctionis, quia illis, omnis est interdicta communicatio cum fidelibus tam in sacris quàm politicis. Iuo Carnot. ep. 81.

Quartò, suscipiens ieiunus esse debet, institutione tam Apostolica, quàm canonum. Apostolica quidem, quia à primis Ecclesiæ fundatæ incunabu-
A lis, mos vbique terrarum fuit, vt non nisi ieiuni, ad Sacramentum accederent, eius moris meminere Patres, Augustinus, ante cæteros, his verbis epist. 118. ad Ianuar. *Placuit Spiritui sancto, vt in honorem tanti Sacramenti, prius in os Christiani, corpus Dominicum intraret, quam reliqui cibi, nam ideo per vniuersum orbem mos ille seruatur*, cuius rei fidem faciunt Concilia. African. can. 8. Matiscon. can 6. Toletan. 7. can. 2. Altisiodor. can. 19. his verbis. *Non licet Presbytero, aut Diacono, aut subdiacono, post acceptum cibum, aut poculum, Missas tractare.* Et in Conc. Carthag. 3. can. 29. *vt Sacramenta altaris, non nisi à ieiunis celebrentur, excepto vno die anniuersario, quo cœna Domini celebratur.*

Postremo requiritur in suscepto Eucharistiam
B ne peccet, vt si fortè peccati mortalis conscientia tenetur non nisi confessus, animum ad eam applicet, habetur in Conc. Trid. sess. 13. c. 7. *Ecclesiæ consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, vt nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumuis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali Confessione, ad sanctam Eucharist. accedere debeat.* Et postea can. 11. adduntur hæc verba. *Et ne tantum Sacramentum indigne, atque adeo in mortem, & condemnationem sumatur, statuit, atque declarat ipsa sancta Synodus illis, quos conscientia peccati mortalis grauat, quantumcunque etiam se contritos existiment, habita copia Confessoris, necessario præmittendam esse confessionem Sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, seu*
C *etiam publicè disputando defendere præsumpserit, eo ipso excommunicatus existat.*

QVÆSTIO XXII.

Explicantur quædam dubia circa præcedentia.

DVbium primum. *An sit licitum post sumptum cibum, sæpius Euchar. recipere pro viatico.*

Perseuerante eodẽ morbo, id facere ægrotũ posse dixere Laym. de Euch. c. 5. n. 4. Sa verbo Euch. n. 5. Suar. disp. 66. sect. 5. ratio est, quod non videatur
D Ecclesia priuare velle ægrum, cũ est infirmus solatio, quo sanus fruebatur, aut frui poterat: At antequam hic æger esset, accumbebat sacræ mensæ, septimanis singulis, aut etiam crebrius, ergo, &c.

Dices id ei, per leges Ecclesiæ, tùm prohibitum non fuisse, ægro autem, cum non est ieiunus, interdictum esse, pluries quàm semel, communicare pro viatico Minor est falsa, quia in Concil. Constantiensi sess. 13. absque limitatione, *casus infirmitatis aut alterius necessitatis, à iure, aut Ecclesia concessus, vel admissus*, excipitur à præcepto ieiunij præmittendi, non limitando ad vnam, aut plures communiones, quare cum amplificanda sint beneficia, non debet istud ad vnicã tantum cõmunionẽ restringi.

E Dubium 2. *An communio dari pro viatico debeat ei, qui à die quo est factus æger, ex deuotione sæpe communicauit.*

Dico primò. *Id non esse necesse.* Quia quantum est satis, æger communicando, vt dicitur, ex deuotione, satisfecit officio, Deique & Ecclesiæ præcepto, de communione sumenda, quoad substantiam.

Quin imo, tradunt Caiet. verbo communio. Arm. l. eodem num. 4. Sa verb. Euchar. eum non peccare mortaliter, qui sub vitæ finem non com-

A municat, ſine contemptu tamen & ſcandalo, quia id in Paſchate, vt legem impleret Eccleſiæ, fecit quanta maxima religione potuit.

Dico 2. *In ægri poteſtate eſſe, communicare ſub vitæ finem pro viatico, hoc eſt, non ſeruato ieiunio, etſi à morbi principio, ſæpe ſit Chriſti corpore, ſanguineque refectus.* Patet ex praxi communi Eccleſiæ, quæ neminem ab hac religione tùm prohibet, habetque benè moratarum Religionum vſus firmatus conſuetudine, quæ memoriam omnem ſuperat, vt ægros, ſi quos habent, communicare ſeptimanis ſingulis ſinant, aut etiam ſæpius, tùm demùm illis non ieiunis, cùm in mortem imminent, daturæ viaticum, qua de re qui illis ſcrupulum moueret, aut illas culpæ in eo reprehenderet, hactenus ne-
B mo extitit: ſumpta ergo ex deuotione Communio, non impedit, quo minùs perſeuerante eodem morbo, recipi poſſit pro viatico.

Dubium 3. *Quantum intercedere temporis ſit neceſſe, vt intra eandem infirmitatem, poſſit iterum dari Communio non ieiuno.*

De eo, vnus idemque Doctorum, non eſt ſenſus, Villalob. in ſumm. 1. par. tract. 7. dub. 38. iteratò Euchariſtiam dandam eſſe negat infirmo non ieiuno, niſi poſt dies 30 à prima communione exactos.

Nugnus in 3. part. tom. 1. q. 80. art. 8. Suar. tom. 3. diſp. 68. ſect. 4. Henriq. lib. 8. cap. 5. Fagundez de præcept. trac. 3. lib. 3. cap. 5. num. 10. Diana, tract. 14. de celebr. Miſſar. reſol. 77. de Lugo de ſacr. Euchar. diſp. 15. ſect. 4. num. 65. non plures dies exigunt quàm 8. aut decem.

C Armilla verbo communicare, num. 18. Tabiena eod. num. 48. Zambran. in deciſion. caſuum conſc. tempore mortis cap. 3. dub. 5. Poſſeuin. de offic. Curati cap. 8. num. 21. exiſtimat ſex dierum interuallum, iuſtum eſſe ſpatium, ad iterum communicandum in morbo periculoſo abſque ieiunio.

Fieri id poſſe die à communione tertia dixit Ludouic. de S. Ioanne in ſum. tom. 1. q. 7. art. 10. diffic. 4. de Sacram Euchar.

Omnium optimè ſentire eos exiſtimo, qui cenſent ob iuſtam cauſam ægroto Euchariſtiam dandam eſſe in viaticum, luce ſequenti, quàm eam acceperit. Ita Paulus Layman. in Theol. mor. lib. 5. tract. 4. cap. 6. num. 2. his verbis: *Quinimo exiſtimo ob iuſtam cauſam, puta ſi aliquis aſſuetus frequenter communicare, aut ſacrificare propter deuotionem, ac deſiderium, difficilè abſtineat, permitti ipſi poſſe, vt alterò die S. Euchariſt. è manu Sacerdotis accipiat, non ieiunus, dummodò mortis periculum inſtare videatur. Adde ſecundò, quòd ob eandem cauſam mortis probabiliſſimè imminentis, Sacerdos ſacrificare poſſit non ieiunus, ſi aliunde ſacram Euchar. habere nequeat*, ſicut docet Zambran. cap. 3. dub. 6. num. 1.

Dub. 4. *An puritas cum qua accedendum eſt ad Euchariſtiam priuationem venialium exigat.*

Optandum quidem eſſet, vt ad ſacram Euchariſtiam animum afferremus, non modò à culpa mortali vacuum, ſed & à venialibus: curis enim ſuperfluis, ac de vita, aut ſtudiis, tunc implicari, fas non eſſe, dixerunt Bern. in ſerm 27. in Cantica, & Chryſoſt. hom. 24. in 1. ad Corinth. his verbis: *Non hominis regium puerum, ſed vnigenitum Dei Filium accipis, & non horreſcis, & omnium rerum ſæcularium curam abiicis?* Multo ergo minus paterentur hi Patres cum venialibus, ad eum aliquem arrepere, ac proinde minus reuerenter ac religiosè. Calceos deponere iubetur Moſes, vt diuinis dignus eſſet obtutibus: τοῦτ' ἔστι τῶν περιττῶν καὶ χαμαιζήλων ἀν-ποιῶν τοῦτο γὰρ δηλοῖ τῶν ὑποδημάτων ἄρσις. Damaſc. de Sabb. ſancto: ibi enim, vt verba ipſa indicant, Euchariſtiam ſuſcepturo de rebus terrenis curas omnes abiiciendas ait, idque calceorum detractione Dei iuſſu facta ſignificari innuit.

Nihilominus dicendum eſt, peccatis venialibus, dignam huius Sacramenti ſumptionem, eiuſque effectum non impediri. Ita S. Thom. q. 79. art. 8. Et probatur. Sacramentum effectum ſuum confert ex opere operato ſuſcipienti, quãdo non ponit obicem. Sed effectus Sacramenti Euchariſtiæ, eſt gratiæ habitualis augmentum, & remiſſio venialium, quibus non obeſt venialis vlla culpa, vtpote quæ ſtare poſſit cum ſanctificante gratia, & cum remiſſione aliorum venialium: ergo non ſunt hæc peccata de genere eorum, quæ excludunt munditiem ad hoc Sacramentum neceſſariam.

Negari tamen non debet, quin is noui venialis, id eſt irreuerentiæ, ac ſacrilegij ſit reus, qui cum peccato veniali actuali, aut eius propoſito & affectu communicat. Ratio eſt, quòd ſit contra huius Sacramenti reuerentiam, illud ſuſcipere, cum re, quæ eius fini, & inſtitutioni eſt aduerſa. Facit id verò, qui actu venialibus afficitur, aut eorum aliquod admittit, inter ſumptionem Euchariſtiæ. Enimuerò, Sacramenti huius finis, effectuſque ſecundarius, eſt animam cæleſti quadam ac ſacra voluptate complere per modum cibi: At venialia huic effectum impediunt, hoc ipſo quòd actualem charitatis feruorem & deuotionem minuunt, ergo, &c.

Dub. 5. *An præceptum de præmittenda Confeſſione ſacræ Euchariſtiæ, ſit humanum.*

Conſcientiam purgandam eſſe per confeſſionem peccatorum maximè mortalium, priùs quàm accumbatur ſacræ Menſæ, dixere è Patribus Auguſtin. ep. 118. cap. 3. Author lib. de dogm. Eccl. apud eund. Aug. to. 3. cap. 53. Cyp. lib. 3. ep. 14. S. Leo ep. 91. cap. 2. *Mediator*, inquit, *Dei & hominum, hanc præpoſitis Eccleſiæ dedit poteſtatem, vt & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos ad cõmunionem Sacramentorum, ad ianuam reconciliationis admitterent.*

Qua autem lege teneantur, qui peccati morta-
D lis ſibi ſunt conſcij, illud confeſſione eluere, antequam communicent, vnus idemque omnium, non eſt. ſenſus.

Humanam eſſe credidere Nauar. de pœnit. diſt. 5. in 5. par. Gloſſæ. Ioann. Medina, cod. de Confeſſ. q 17.

Diuinam eſſe voluerunt reliqui, Suar. Vaſq. Ægid. quibus ne aſſentiar facit Concilij authoritas, vbi cùm de munditie animi ad hoc Sacramentum neceſſaria diſputans, habet, eam cordi eſſe oportere fidelibus, ideò maximè, quòd illa verba, plena formidinis apud Apoſtolum legamus. *Qui manducat, & bibit indignè, iudicium ſibi manducat, & bibit.* Q*uare communicare volenti, reuocandum eſt in memoriam eius præceptum, Probet autem ſeip-*
E *ſum, &c. Eccleſiaſtica autem conſuetudo, declarat eam probationem neceſſariam eſſe.* Hinc enim argumentari ſic libet.

Quæ ab homine, vim ſuam habent ac originem, iuris ſunt humani, non diuini: at quod Euchariſtiæ præmitti confeſſio debeat, præceptum eſt Apoſtoli, ſecundùm Concilium, vt hæc eius verba, citato loco indicant. *Reuocandum eſt in memoriam eius præceptum*: cuius? Apoſtoli ſcilicet, non Chriſti. Exiſtimant ergo Concilium, non diuina, ſed

humana lege, Confessionem communi præmittendam esse.

2. Quòd probatio, ab eo adhiberi debeat, qui est communicaturus, consuetudinis est Ecclesiasticæ, vt habet Concil. At quæ in mores irrepsere hominum, consuetudine quæ fit vsu aliquanti temporis, firmata, humanam vim habent, non diuinam: ergo quòd Confessio, Eucharistiam præcedere debeat, iuris est humani, non diuini.

Obiicies 1. Obligantur hoc præcepto fideles, qui vbique terrarum positi Deo cultus causâ supplices accidunt, at fidem omnem superat, potuisse Paulum, legibus suis, quantum est vbique hominum stringere, non est ergo hoc præceptum humanum, ac Apostolicum, sed diuinum.

Minor est falsa, tam enim late, legislatiua Apostoli potestas patuit dum viueret, quàm directiua, vt loquuntur: ergo cùm Paulus pro Apostolica authoritate qua erat præditus, diuini verbi sementem in singulis prouinciis facere, reos absoluere nocentes excommunicatione multare, baptizare infideles posset, iis etiam ordinem præscribere potuit, ac legem condere, quæ pertineret ad omnes, excluso nemine.

Obiicies 2. *Esse contra legem Euangelij.* Vt Cyprian. loquitur epist. 11. *ante actam pœnitentiam, ante exomologesim grauissimi, atque extremi delicti factam, ante manum ab Episcopo, & clero in pœnitentiam impositam, offerre lapsis pacem*, & Eucharistiam dare: ergo cùm quæ sunt cōtra scripturæ legem, ac obseruationē à Deo datam, iuri diuino repugnent, non confiteri, ante sumptam Eucharistiam, peccatum erit, non humanæ legi, sed diuinæ contrarium.

Respondendum est ad Anteced. in eo Cyprian. loqui, de excommunicatis, cum quibus rem, negotiaque habere fideles prohibentur lege Dei, & canonum, Dei Math. 18. vbi pro ethnicis & publicanis haberi iubentur, qui Ecclesiam non audiunt, Canonum autem, in Aruern. vt refert Iuo Carnot. in epist. 130. vetatque Calixtus Papa 1. in Epist. 2. decretali ad Episcopos Galliarum *excommunicatos à sacerdotibus, ab aliquo recipi, ante vtriusque partis iustam examinationem, & ne cum eis, in oratione, cibo, aut potu, aut osculo quis communicet, nec aue eis dicat*, *seuere mandat.* Quare cùm lapsi de quibus ibi agit Cypr. excommunicati censerentur in foro externo, propter externam negationem fidei, iusta fuit ei causa affirmandi, esse contra legem Euangelij, eos ad pacis osculum, colloquiaque admittere, multo magis ad Eucharistiam ante absolutionem, eis ab Episcopis indultam.

Vt vt sit sanè de præcepti huius qualitate, ac natura, constat, non nisi à mortali labe, expiato animo, accedendum esse ad sacrum epulum Hieronym. epist. 28. ad Lucinium, *Eucharistiam absque condemnatione vestri, & pungente conscientia accipito.* Cyrill. Alex. lib. 3. in Ioan. cap. 16. explanans quæ à sacro Euangelista scribuntur ca. 6. nempe ad quinque hominum millia postquam Christi imperio discubuissent, eiusdem munifica manu plenissimè pastos esse. *De viris*, inquit, *mentionem fecit ænigmatice monens, omnibus qui viriliter probitatem ac fidem amplectuntur, non imbecillibus ac mollibus, cœlestem à saluatore cibum praberi.* Ἀφαιροῦν τοῖς ἐκλύτοις τὸ θεῖον, μόνοις δὲ κραταιοῖς, τῇ καρδίᾳ θεῖον ὄψωνιον. Damasc. de Sabbato sancto, *impius ad Deum liber non est adiens*, sed sanctis, sed Innocentibus, sed ab omni mundis macula, vt merito sint culpandi qui affecti aliter, Deo se in Sacramento sine ore offerunt, vt ante ex Bernardo ostendimus.

QVÆSTIO XXIII.

An & quando liceat Eucharistiam, Confessione non præmissa recipere.

Licere colligitur ex Trident. sess. 13. cap. 7. vbi habetur, his verbis: *A christianis omnibus etiam ab iis sacerdotibus, quibus animarum cura incubuerit, & ex officio celebrare, hæc sancta synodus perpetuo seruandum esse decreuit, modo non desit illis copia Confessoris, quod si vrgente necessitate, sacerdos absque præuia confessione celebrauerit, quam primum confiteatur.*

Licet ergo nonnunquam ad Eucharistiam accedere, sine præuia Confessione. Quo verò tempore? 1. cum Confessarius non est ad manum. 2. cum est necessitas communicandi. Tunc autem censetur deesse Confessarius, quando qui adest, non est ad confessionem audiendam idoneus, puta quia est mutus, quia surdus, quia ab eo charitatis opere exhibendo alienus, quia est excommunicatus, aut iurisdictione ad absolutionem impertiendam postulanti destitutus, si ad absentem, spectatis circunstantiis personæ, itineris, &c. facilis non est accessus. Si præsenti, explicare peccata sua pœnitens nequeat, sine interprete, aut periculo grauis iacturæ, vt est reuelatio culpæ auditæ, malum aliquod, à Confessario inferendum, & illud graue.

Circa quæ, petitur 1. quæ, & qualis sit hæc necessitas, quæ ab instituenda confessione ante communionem, excuset. 2. quanta esse locorum distantia debeat, vt censeatur non esse Confessarij copia.

Ad primum respondetur, necessitatem, quæ facit ad præsens negotium, reuocari ad duo capita, primum est, instantis mortis, alterum infamiæ, aut detrimenti cuiuspiam, subeundi ab eo qui tum, non communicauerit. Sanè vt ei, Eucharistia non est neganda, qui loqui non potest, quia ex attrito fiet eius ope, ac beneficio contritus, proindeque Deo charus, ita nec ratio suadet vlla, ab ea excludi debere, qui male audiet, nisi tùm communicet, aut in fortunis noxam capiet, nisi cum aliis, sacræ mensæ assederit. Ratio est, quod cùm duo præcepta concurrunt, quæ ab eodem simul, obseruari eodem tempore nequeant, maius, & strictius, præponendum est alteri. Sed eiusmodi est præceptum de vitanda infamia: nam est naturale, alterum de confessione ab eo Eucharistiæ præmittenda, qui sibi dedecus aliquod metuit, positiuum tantum ac humanum, ergo, &c.

Infertur ex dictis 1. laico, qui peccati mortalis meminit cum sacræ mensæ, vtroque nixus genu adest, non necessariò inde confessionis faciendæ causâ recedendū esse, si periculum metuit contrahendæ infamiæ, si notæ alicuius apud præsentes, nam cùm hic eo loco, audiri à Confessario nequeat, nec sine suspicione leuitatis, aut grauis alicuius, admissi facinoris eum adire, sufficit sicùm sibi consulat, vero dolore, qui sit contritio.

Infertur 2. Sacerdoti licitum similiter esse absque confessione celebrare, cum in die festo Missa dicenda est populo: non licere verò si notæ periculum non subest, aut ei tùm non incumbat, vt Parocho aut eius Vicario sacrum facere, docent Suar. disp. 66. sect. 4. de Lugo disp. 14. sect. 5. nam ex

officio prouidere debet subditis de Missa, multorum est opinio, eaque probabilis, posse eum ac debere, etsi periculum nullum sit infamiæ, sacra sine confessione operari: est etiā ea opinio verisimilis, quæ cuilibet Sacerdoti simplici rū permittit sacrum facere, si aliud non suppetat, cui intersit populus. Ita Diana cum multis aliis quos refert tract. 14. de celebrat. Missarum, resol. 63. qui addit resolut. 43. posse etiam id facere, vt alij Missam audiant in die festo, alioquin non audituri.

Ad alteram difficultatem, de distantia, quod spectar, dici debet, de ea vix statui certi quidquam posse. Quod enim vni breue est iter, alteri est longum: itaque reperire est plerosque, quibus multo est facilius, leucas plures, pedibus conficere, quam vni vel breuissimum milliare: illis ergo, quibus est ob vires corporis, facilis & expedita ambulandi ratio, author sum, vt expiandæ conscientiæ causa, non parcant itineri vnius milliaris, & medij, maximè si est via patens, ac plana, si cœlum serenum, si iam aliquoties, cum conscientia culpæ mortalis rem diuinam fecerunt: Nam etsi authore Corduba, lib. 1. q. 16. ante finem: *Non teneatur Sacerdos quotidie ire, ad quærendum Confessorem, & sic possit sine cōfessione, vno aut forte duobus diebus, maximè diebus festis, non tamen pluribus celebrare debet.* In summa, habenda est ratio circumstantiarum, personæ, loci, temporis, difficultatis, de quibus cùm æstimare sit prudentis, rem vniuersam, eius arbitrio committendam censeo.

QVÆSTIO XXIV.

An Eucharistia peccatori publico sit administranda.

Dico 1. *Peccatori publico, seu notorio, notitia iuris & facti, tam publicè, quàm occultè denegandaest Eucharistia.* Ita Cyp lib. 1. ep. 7. Chrysost. hom. 33. in Matth. vbi Diaconum alloquens hæc habet: *Si Dux quispiam, si diademate ornatus, indignè adeat, cohibe, & coerce, maiorem tu illa potestatem habes.*

Ratio est, quòd vt habet Ludou. de Beia, Responsion. parte 3. casu 14. peccator publicus ius non habeat petendæ Eucharistiæ: neque re ipsa, neque externa specie, & ex altera parte, ad Sacerdotis officium pertinet non dare sanctum canibus.

Peccatorem autem, publicum tùm esse Doctores aiunt, cùm crimen publicè, est confessus, aut de eo per iudicis sententiam est damnatus, quod est, esse notorium, notitia iuris, quòd si crimen admiserit in platea, si loco patenti ac publico, si spectantibus tam multis, vt nulla tergiuersatione negari possit: tùm dicetur notum esse, notitia facti, & vtroque modo crimen cùm est cognitum, eius authorem à communione prohibet tam priuata, quàm publica.

Dico 2. *Si peccatum est occultum, & soli Sacerdoti cognitum, eius authori Eucharistiam publicè indulgendam esse.* Primò, quia ius habet petendi Sacramenti in publico, cùm causa sit nulla timendi exinde scandali. Secundò, quia cùm crimen non pateat, vnique tantùm Sacerdoti sit notum, ei obtinci non potest à Sacerdote sine infamia, à qua ei est abstinendum, ne peccet.

Dico 3. *Mortale esse Eucharistiam ei concedere priuatim, qui scitur à Sacerdote, peccati reus esse.*

Ratio est, quòd in occulto, vbi non timetur infamia, ius diuinum vim suam obtineat, *ne sanctum detur canibus*, tunc enim non concurrit aliud, cui diuinum cedere oporteat. Si tamen Presbytero non constat de crimine, cuius causa eo neganda est communio, nisi per confessionem recens auditam, existimant hi authores, Palud. dist. 9. quæst. 4. Henriq. lib. 8. cap. 59. concedendam ei tum esse, quia ad id duplex est obligatio, vna iuris diuini positiui, de seruando sigillo, altera iuris naturalis de non exprobrando alteri suo peccato, cùm sit tantùm vnica, de non porrigenda Eucharistia peccatori, fundata in eo quòd sancta non sint obiicienda canibus, ergo cùm iura duo vni præualeant, ne detur occasio vlli querendi, tā confessioni, quā sibi fieri iniuriam, replicatione culpæ in ea auditæ, cōfesso non tamen emendato, dari debet communio, etsi sit eius vita, digna contemptu, ac odio, ob peccata, quibus scatet, soli Presbytero, à quo Eucharistiam postulat, nota. In quo magna est differentia inter hunc hominem, qui communiter non habetur à populo malus, & peccator, & alium qui publicè est talis, quod priori à Parocho cui ex officio incumbit administrare Sacramentum, peccatum occultum obiici nequeat, secundùm Ludou. de Beia Responsi. parte 3. casu 14. qui pro ea sententia citat D. Thomam, quodl. 1. art. 2. Nau. in c. si Sacerdos de pœnit. dist. 6. num. 84. alteri autem, id est, peccatori publico, opponi possit, non vt auditum in confessione, sed vt publicè necdum emendatum: modus autem esse talis posset. Non licet tibi Eucharistiam petere, nec mihi concedere, quia necdum te culpæ nuper admissæ pœnitet, aut si doles, non apparet, nec ex vultu, nec ex lachrymis, operumque retractatione, quibus Deum læsisti ac proximum.

QVÆSTIO XXV.

Quinam sint peccatores publici, quibus deneganda sit Communio.

Infideles in primis, ac hæretici omnes. Primò, quia cùm ad eam non veniāt instructi fide, illam iis offerre, quid est aliud, quàm iisdem peccandi ansam dare, aut peccantibus operam suam commodare? quod est malū: *Cùm enim secundùm Apostolum satis sit ad damnationē peccatis alienis consentire, cur non magis sufficiet, eadem fouere & defendere.* Iuo Carnot. ep. 8.

Secundò, cùm creare insonti scandalum turpe sit ac vitiosum, ab eo abstinendum est singulis, ne ad eos pars maledicti Euangelici pertineat: *Væ homini per quem scandalum venit.* At quis Catholicorum paulò religiosior æquo ferat animo, Deum in Eucharistia hæreticis ad ludibrium porrigi?

Tertiò, inter publicos peccatores ponendi sunt vsurarij publici, quos in Concilio generali Lugduni habito, communi decreto Patrum, qui ei interfuerant, placuit ad confessionem non admitti, vsuris non solutis, aut de iis redhibendis cautione non præstita. Cū ergo ad cōmunionem recipi non debeant nisi confessi, istoque beneficio vsurarij manifesti sint indigni, indigni quoque erunt omnium maximo, quod est corporis ac sanguinis Domini communio.

Quartò, Histriones, & Magi à Sacra mensa

sunt remouendi. Cyp. teste ep. 10. *Pro dilectione tua*, inquit, *consulendum me existimasti, quid mihi videatur de Histrionibus, & Mago illo, qui apud vos constitutus adhuc in artis suæ dedecore perseuerat, an talibus sacra communio cum cæteris Christianis debeat dari? Puto nec Maiestati diuinæ, nec Euangelicæ disciplinæ congruere, vt pudor, & honor Ecclesiæ, tam turpi, & infami contagione fœdetur*. Hæc ille.

Quintò reponendi sunt inter manifestos peccatores, concubinarij, meretrices, rerum alienarum notorij detentores, aut in odiis, ac dissensionibus, plenis scandali perseuerantes, de his enim ac similibus, à communione prohibendis, sic scribit Chrysost. hom. 83. in Matt. *Non parua vobis imminet vltio, si quenquam vllius culpæ conscium, huius mensæ participem esse conceditis, sanguis eius, de manibus vestris exquiretur, siue quis dux militiæ sit, siue Præfectus, siue Princeps diademate coronatus indignè autem accedat, prohibe, maiorem illo potestatem habes.*

QVÆSTIO XXVI.

An non tantùm peccatoribus, sed etiam de crimine suspectis deneganda sit Eucharistia.

QVæstionis sensus duplex, primus an suspecto de crimine, id est, ei qui in suspicionem eius vocatur (hoc tantùm) communio præberi debeat, an negari. Alter, an sit danda, ad purgationem culpæ, & ostensionem innocentiæ, vtrique satisfaciendum est in præsenti, & primò quidem, primo loco positæ.

Dico ergo, *arceri à sacra mensa, sine culpa non posse, qui de crimine non sunt conuicti, sed suspecti tantùm.* Ratio est quòd quilibet, hoc ipso quòd est Christianus, ius ad sacram mensam habeat, quo priuari honestè, ac iustè, non potest nisi ex causa manifesta. Prætereà cùm quis famam, ac opinionem sibi viri boni, præclaris suis factis parauerit, de eius possessione deiici, ac deturbari non debet sine culpa aliqua sua: at suspicio, opinioque criminis admissi, crimen non est, alioqui pauci, aut nulli, in communi vita forent innoxij, cùm vix vnus è mille, improbitatis suspicionem, ac notam, euadat in sæculo.

Deinde, vt quis ob delictum, coram & publicè, tanquam eius aut alterius cuiuspiam reus, priuetur Eucharistia, debet hoc eius delictū esse notorium titia facti aut iuris, id est per confessionem, sententiam, aut talem rei euidentiam, vt nulla possit tergiuersatione cælari, quæ non cadunt in eum, qui tantùm suspicione, & non facti laborat infamiâ.

Tertiò, fieri potest, vt qui ante vocabatur in inuidiam facti alicuius, illud lachrymis, ac confessione diluerit, cuius famæ proinde noceretur non parum, si ob argumenta leuia, aut coniecturas etiam graues, de eo commisso, repelleretur à sacra mensa, cum enim esse hæ falsæ possint, cum mendaces, ac vanæ, non nisi temerè, ac imprudenter, ob eas notari potest, ac damnari de crimine & propter illud priuari cœlesti pane. Eum ergo pro munere suo Parochus, tanquam dispensator publicus, qui non ex opinione priuata, sed secundum publicam scientiam, debet se in hoc ministerio gerere, sacra Eucharistia impertiet, cùm postulabit, & hæc de prima quæst. parte dicta sunto.

Ad alterius intelligentiam via præmunienda est A duabus animaduersionibus Prior est, antiquos olim solitos, comprobare innocentiam suam Monomachia, ferri candentis, aquæ calidæ, vel frigentis attactu.

Meminit Monomachiæ Iuo epist. 74. ad Goillelm. nobilem & 283. ad Leisiardum Suessionens. Episcop. eamque à Nicolao Papa damnatam esse in causa Tribergæ, & Lotharij narrant historiæ. Enimuero cùm hic propter suspiciones violatæ ab ea fidei coniugalis exigeret, qui eius nomine secū ad singulare certamen descēderet eius audaciā, his verbis coercendam Nicol. putauit. *Monomachiā in legem non assumimus, quam præceptam fuisse non reperimus, cum hæc, & huiusmodi sectantes, Dominum solummodo tentare videantur.*

B De purgatione per feruentem aquam, aut ferrum, agitur in can. consuluisti causa 2. q. 4. & tit. de purgation. canon. cap. vlt. in lege Salica tit. 76. de antrusione, vbi æneï calefacti fit mentio, ab Amoino, lib. 5. cap. 34. Iuone Carnot. epist. 74. 91. & 283. & in Concil. Tribur. can. 22.

Consecrari autem hæc duo erat necesse, antequam adhiberentur ad fidem faciendam innocentiæ eius, cuius probitas anceps, dubiaque erat, Auentinus lib. 4. hist. Boiorum, qui & consecrationis formam, causamque recitat, nempe vt contactu aquæ, vel ferri, declarare Deus vellet palam & in omnium qui aderant oculis, nocens an innocens esset, qui ad ea manum promebat, benedictionis hæc erat forma. *Exorcizo te creatura aquæ,* C *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, vt si hic homo, manum in te missurus, est innocens, vnde reputatur, pietas Dei omnipotentis liberet eum, & si, quod absit, culpabilis est, & præsumptuosè in te manum mittere ausus fuerit, eiusdem omnipotentis virtus super eum hoc declarare dignetur, vt omnis homo, timeat & contremiscat nomen sanctum gloriæ Domini Dei nostri.* Hæc de aqua, & ferro, erat & aliud in vsu iudicium, *per crucem* scilicet, de quo lege 26. & 33. Longobard. qualiter se quis defendere debeat, & *per corpus & sanguinem Christi*, cuius Sigibert. in chronico meminit, & Theodorus Balsamo ad can. 61. synodi sextæ in Trullo, & Baron. ad ann. 868. quo tempore iussus est ab Adriano II. Lotharius per Christi corpus & sanguinem iurare, sibi nec D tùm esse, nec postmodum commercium vllum fore cum Valrada pellice: de quo nos postea.

Et quanquam quibusdam visa sint olim hæc ferri, & aquæ feruentium, iudicia licita, propiora mihi tamen vero sentire semper sunt visi, qui ea reprobanda, malaque putant. Pars prima fidem habet ab authoritate tam Concil. Triburiensis, quàm Iuonis, & Eusebij: & vt à Concilio fiat exordium in eius 22. can. hæc leguntur: *Qui infamia laborat, permittitur vt per ignem candenti se ferro purget.* Iuonis autem ad Girbertum Parisiens. Archidiacon. est hæc oratio in ep. 251. *Si tamen testes in aliis sunt honesti, & ex eorum accusatione fama crebrescit, & fœdus rumor infirmorum conscientias perentit, cogenda est mulier, vt ad arbitrium præsidentium, de obiecto* E *crimine, probatarum personarum testimonio se expurget, vel si id facere non poterit, candentis ferri examinatione, innocentiam suam comprobet, si hæc causa apud me tractaretur ita eam ventilari vellem.*

Paria cum eo sensit, scripsitque Eugenius: Nam cùm incidisset quæstio de modo iudicij exercendi, quo Episcopi, & Comites vterentur in imperio, eum improbasse non legitur, qui per ignem & aquam fieret, quod est argumentum, licitum ei tùm ac honestum visum esse.

Pars tamen altera, quæ illum tanquam turpem, ac coniunctum cum aperto scelere asserit, sequenda est, vt verior.

Dico ergo, *examinationem ferri candentis, aut aquæ, è moribus Christianorum, vitáque exterminandam esse.* Primò, quia talis examinatio, certa est, an indubitata in Deum tentatio, *eo quòd*, vt scribit Iuo ep. 254. *postposito ordine iudiciario, requiritur per examinationem candentis ferri, vel aquæ diuinum testimonium*, vnde Stephanus Papa Leuberto Moguntino Episcopo, *Ferro candenti, vel aquæ feruentis examinatione confessionem extorqueri à quoquam, sacri non censent canones, & quod sanctorum Patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinuentione non est præsumendum.*

Secundò, talis probatio est incerta, plena periculi ac fallax, *cùm occulto Dei iudicio multos videamus nocentes liberatos, multos sæpe innocentes damnatos.* Iuo ep. 74. quare est ab Alexandro Papa prohibita, vt ex Iuone ep. 91. refert Gratian. can. super, dist. 4. eique cum *probatarum personarum testimonium deest, subsistuenda est diuina Maiestatis attestatio* dicente Apost. *Omnis controuersiæ eorum finis, est iuramentum.*

Dico 2. *Etsi olim in more, vsuque Ecclesiæ fuerit, dare Eucharistiam, vt Deus inusitato signo ostenderet, veráne an falsa narraret, nocens esset an innocens, qui communicabat, ab eo tamen modo abstinendum esse.* Pars secunda probationem habet facilem: est enim diuinæ tentationis quædam species, per contactum sacri panis, ac calicis vsum, de occultis, quæ relinquenda sunt Dei iudicio, doceri velle.

Altera assertores habet Sigibertum in Chronico, Theodor. Balsam. ad can. 6. Synodi 6. in Trullo, ibi enim commemorat, Sacerdotem quendam suo tempore accusatum, conuictum, atque depositum quod Feria 5. Parasceues, sanctū panem viris iuxta ac mulieribus promiscuè obtulisset, vt eius beneficio nosse posset ad quem pertineret culpa furti, recens facti, quantumque arbitrari fas est homini ex istius forma iudicij, per Christi corpus & sanguinem, scripta à S. Eugenio, mandato Ludouici Imperatoris, constat Sacerdotem dicere solitum, cùm iudicandos communicabat: *Corpus hoc & Sanguis Domini nostri Iesu Christi, sit tibi ad probationem hodie.*

Dico 3. *Dari posse Eucharistiam, iuramentò firmandi causâ, ad ostensionem innocentiæ, fidemque veritatis, quæ putatur ambigua, anceps, & incerta.* Patet ex facto Adriani II. de quo Baronius, & alij Historici, ad ann. Christi 868. ad eum enim cùm venisset Lotharius, eique sciscitanti, an Valradam pellicem, & adulteram suam abiecisset, vt cum iuramento facturum se Nicolao Pont. paulò antè spoponderat, dixissetque, fideliter, præstitisse se omnia, adiecit illicò Pontifex. *Si verbis tuis veritas suffragatur, restat fili, vt ad confessionem S. Petri accedas, ibi hostiam salutarem pro tua incolumitate immolabimus, ex qua nobiscum oportet te participare, vt per hanc membris Christi, vnde abscissus videbaris, merearis incorporari.* Finitis ergo Missæ solemnib. accepto in manibus Domini corpore, eū denuò sic alloquutus est. *Si innoxium te agnoscis, ab adulterij scelere, & fixa mente hoc statutum habes, Valdradæ pellicis tuæ, à te repudiatæ, nunquam nefario concubitu misceri, accede fiducialiter, & sacramentum salutis æternæ, ad remissionem peccatorum tuorum suscipe, sin autem conscientia accusat, & lethali vulnere sauciatum proclamat, aut si iterum mente disponis in mœchiæ volutabrum redire, accedere non præsumas, ne tibi cedat in iudicium, quod ad remedium fidelibus diuina prouidentia præparauit.* Hæc ille.

Verùm, enim est hæc consuetudo, ob pericula periurij, magna & ferè perpetua è finibus Ecclesiæ, ac Christianorum moribus eliminata, nec proinde à quoquam vsurpanda hoc tempore: consuli potest Laym. l. 5. tract. 4. cap. 6. num. 9. Gabr. in 4. dist. 1. q. 2. art. 3. dub. 5.

DE SVSCIPIENTIBVS Eucharistiam.

QVÆSTIO I.

A quibus recipi debeat.

ASsertio prima. *Non solùm est consilium de sumendo Sacramento Eucharistiæ, sed præceptum.*

Probatur, ex his Christi verbis, *Accipite & comedite, & in meis commemorationem facite:* His enim verbis, Apostoli non solùm Sacerdotes noui Testamenti sunt constituti, usque ac eorum successoribus mandatum est, vt Christum Deo Patri offerrent in sacrificium, sed etiam fidelibus, vt illum in cibum sumerent: quare Trident. ea verba explanans sess. 13. cap. 2. sic loquitur: *Saluator noster discessurus ex hoc mundo ad Patrem, Sacramentum hoc instituit, in quo diuitias diuini sui erga homines amoris, velut effudit, memoriam suorum mirabilium faciens, & in illius sumptione colere nos sui memoriam præcepit, suamque annuntiare mortem. Sumi autem voluit Sacramentum hoc, tanquam spiritualem cibum, quo alantur, & confortentur viuentes, vita illius qui dixit, Qui manducat me, & ipse viuet propter me.* Colligunt hinc Doctores, præceptum communicandi, iuris esse diuini, proindeque obligare independenter à voluntate Ecclesiæ: iam ergo inquirendum, quos maximè, & qua ætate, ad impletionem sui obliget.

Assertio 2. *Hoc præcepto sumendæ Eucharistiæ, obligantur etiam infideles.* Ita Suar. tom. 3. in 3. par. quæst. 80. disp. 69. sect. 2. dub. 1. Ratio est, quòd verba Christi, imponentis præceptum, sunt generalia, Ioan. 6. *Nisi manducaueritis carnem Filij*, &c. nec ad Apostolos solos restricta, vt patet ex contextu capitis citati, vbi Iudæi eum de multis interrogant, rogantibusque vt sibi panem daret de cœlo verum, subiecit: *Ego sum panis vitæ*, & cætera quæ ad futuri Sacramenti œconomiam, institutionem, & vsum spectant: quare cùm inter eos, infideles multi essent, qui tamen, Christi legem ferentis, potestati suberant, quin ad eos quoque præceptum pertineat sumendæ Eucharistiæ, mihi non est dubium: itáque eos duplicis peccati reos esse sub vitæ finem, narrat loco citato Suar. quorum peccatorum primum sit, omissi Baptismi, alterum non suscepti Sacramenti, contra præceptum Christi, *Nisi manducaueritis*, &c.

Contraria sententia visa est probabilis Thom. Sanch. tom. 1. summæ lib. 1. cap. 12. n. 15. Soto, in 4. dist. 18. q. 1. art. concl. 1. ad eius fidem: vnam hanc rationem habent, quòd præcepta Sacramen-

torum, dempto Baptismo, vtpote nouæ legis propria, solos baptizatos obligent. Sed qua facilitate id ab iis sine probatione asseritur, eadem à nobis negatur.

Assertio 3. *Catechumeno Eucharistia non est danda*: Qua eius, est ante Baptismum susceptum incapax: nam est hic Sacramentorum ianua, quæ cùm sint gratiæ instrumenta, bonaque Ecclesiæ propria, non videntur aliis communicanda, quàm qui sunt eius membra, non tantùm per fidem & charitatem, vt Cathecumeni, sed etiam per Baptismi susceptionem.

Secundò, cùm Eucharistia ex institutione Christi, eiusque voluntate *sumatur tanquam spiritualis animarum cibus quo alantur & confortentur viuentes, vita illius, qui dixit, Qui manducat me, & ipse viuet propter me.* Tridententinum sess. 13. c. 2. his duntaxat dari debet, qui sunt nati: at Catechumeni Deo necdum sunt per Baptismum geniti, de quo tamen Ioan. 3. dicitur, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto*, &c. Non sunt hi ergo Eucharistico donandi pane.

Obiicies. At possunt Catechumeni in Episcopos eligi, ergo & Eucharistia refici. Antecedens est falsum, si de via communi, & ordinaria agitur: Scimus quidem Ambrosium, ex Catechumeno, diuino præsagio ad Episcopi dignitatem promotum esse, sed vt scribit Nicol. Papa, *non id instinctu hominum, sed diuina vocatione, per miraculorum prodigia est factum.* Quare non debet ab hoc exemplo præiudicium fieri legi communi Canonum, qua vetatur, ne quis ad Episcoporum fastigium aspiret, nisi priùs per Ecclesiæ gradus omnes industriam suam ac virtutem probauerit. Itaque graui oratione Phocium reprehendit Papa Nicol. quod contra sacrorum Canonum ordinem, Sacerdotium vsurpasset, cùmque se facto Nectarij tueri vellet, audiit, vtriusque causam esse dissimilem: *Illum enim sancta Synodus non ob aliud, ad Sacerdotalem dignitatem eligere, atque ordinare ex laicali ordine voluit, nisi quia magnæ necessitatis contritione anxiabatur, eò quòd in Constantinopolitana Ecclesia, nullus Clericorum inueniri poterat, qui pessimæ hæreseos nimbosa nube non esset impeditus, quod autem contra Patrum, & Canonicas institutiones fieri per necessitatis euentus comprobatur, non in authoritate tenendum est.* Conc. Constantinopolit. generale 8. actione 4.

Respondendum 2. negando consequentiam, longè enim dispar est communionis, & electionis ratio, illa ex institutione Christi in qua nemo dispensare potest, dari postulat nato ac viuenti, quo de hominum genere non est Catechumenus.

Hæc autem, id est, electio, de eorum voluntate, ac consensu, quorum est eligere, esse potest de quolibet, etiam extraneo, ac extra cœtum, corpusque eligentium posito: communiter tamen, ac spectato iure Canonum, eligi ad dignitates Ecclesiæ nequeunt Catechumeni, ac Laici. Sanè cum Ioanne & Benedicto Cardinalibus, Romanæque Ecclesiæ Vicariis queritur. Iuo ep. 36. quòd postposita Canonum obedientia, Beluacenses *Clericum quendam alearum ludo, & cæteris mundi lenociniis vacantem, procul à sacris Ordinibus inuentum, pro voluntate Regis & contubernalis suæ, in Episcopum assumpsissent*, quod est indicio, Episcopalem ministrationem, canonicis legibus, committi nec posse, nec debere alteri, quàm qui probè, rebus Ecclesiasticis informatus, in inferioribus Ecclesiæ ministeriis, ac gradibus est versatus.

QVÆSTIO II.

An Eucharistiæ capaces sint infantes.

DIco 1. *Eucharistiam infantibus, ac perpetuò amentibus, necessariam non videri.* Tuetur se hæc Assertio primò, authoritate Trid. in sess. 21. cap. 4. & can. itidem 4. vbi hæc leguntur: *Si quis dixerit paruulis, antequam ad annos discretionis peruenerint, necessariam esse Eucharistiæ communionem, anathema sit.*

Secundò, ratione. Est Eucharistia ideò instituta in Ecclesia, vt esset nobis in cibum spiritualem, quo repararentur attritæ vires animæ, tam per motus internos concupiscentiæ, quàm appetitiones mali Dæmonis, ac insultus multiplices: At non sunt in infantibus timenda hæc mala: *Siquidem per Baptismi lauacrum regenerati, & Christo incorporati, adeptam iam filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non possunt.* Trid, sess. 21. cap. 4.

Deinde, in instituenda Eucharistia, hoc Christo Seruatori propositum fuit ante cætera, vt esset malorum antidotum, contra peccata quotidiana pharmacum. Trid. sess. 13. cap. 2. *Medicamentum ad sanandas infirmitates, & purgandas iniquitates existens.* Cyp. de cœna Domini, num. 3. *Sic vt penetrans omnia tanti medicamenti virtus, quidquid esset intus sibi durum effugaret, & renouaret, sanaretque, quidquid morbi, carnis vel spiritus, veteris vita adtinxit corruptela.* Idem ib. num. 8. Sed infantes, quia rationis sunt expertes, labi nequeunt, vt quid sit honestum, quid turpe, quid appetendum, aut vitandum nesciunt, ita nec in alterutrum voluntate ferri possunt, quantum est ad laudem, aut vituperationem, culpam, aut virtutem, necesse.

Sit ita verò, dicat aliquis, Eucharistiâ infantes carere possint sine detrimento salutis, non sit illis ad remedium concupiscentiæ, victoriamque Satanæ necessaria, at vtilis iisdem erit, & ad incrementa gratiæ fructuosa, pro solutione

Dico 2. *Eucharistiam paruulis datam, prodesse illis ad augmentum gratiæ, receptæ per Baptismum.* Ita Suar. disp. 62. sect. 4. Vasq. disp. 212. cap. 2. & alij apud illos. Ratio est, quòd Eucharistia, in benè præparatis animis, gratiam Sacramenti propriam producat ex opere operato: At infantes cum ea ætate, ob defectum rationis, peccare nesciant, benè sunt, ad effectum Eucharistiæ recipiendum dispositi, ergo, &c.

At Sacramentum (inquiunt Aduersarij) vt prosit, effectumque suum, ei cui datur, conferat, voluntatem, ac consensum postulat, & quidem proprium in adultis, alienũ autem, & Ecclesiæ, in paruulis: At pro his neutra voluntas facit, non propria, vt patet: nam vt hi naturã Sacramenti non norunt, eius effecta, conditiones, ac cætera quæ in recipiente exigit, vt ei possit esse vtile, ita nec velle possunt: deest ergo in paruulis, Baptism. recipiendi voluntas, eaque propria: deest & communis Ecclesiæ, quæ propriam recipientis suppleat, sit argumento, quòd hæc cum Ministris non concurrat, vtpote quæ resistit, ac prohibet ne istiusmodi paruulis Eucharist. præbeatur ad cibum.

Respondendum est, reperiri hîc quantum est satis, intentionem Ecclesiæ. Primò, quia Ministro, qui paruulo Sacramentum confert, est id ante

omnia

omnia propositum, ei vt prosit, indeque hic aliquod spiritale commodum referat, acceptat ergo Minister Sacramentum paruuli nomine, vt illi commodum afferat: At hæc intentio, est illa ipsa quam habet Ecclesia, cùm velle non possit, vt Sacramenta non prosint recipientibus.

Secundò, hoc ipso, quòd Minister consecrat hostiam, implicitè vult, & virtute, causare per eam, omnem eum effectum, quem ex destinatione Christi, apta est in eo producere, qui ad illam accedit sine obice: at hæc Ministri intentio, est illa ipsa, quam in confectione Sacramentorum habet Ecclesia: falsum est ergo, paruulum sine eiusdem voluntate Eucharistiam recepturum.

Respondendum a. cum distinctione: Nam nomine Ecclesiæ intelligitur ipsum totum corpus, cui hoc nomen competit, aut eius caput, vel persona aliqua, quæ sit membrum eius. Si primum, neganda est Maior: nam vt validè, & cum fructu conferatur paruulo Eucharistia, non ampliùs aliquid requiritur, quàm vt ei prosit, at hunc effectum habet, etsi Ecclesia non concurrat, sed reclamet, vt faceret, si prohiberet Baptismũ conferri alicui, contra suam, & parentum eiusdẽ baptizati voluntatem. Si secundum asseritur, neganda erit Minor, quia vt vidimus, Minister dando paruulo Eucharistiam, virtute illam eius nomine, ac proprium illius effectum acceptat, cùm alio fine eã non communicet, quàm vt gratiam Sacramenti propriam habeat.

Dices, Ecclesiam vetare, ne infantes communicent, ac proinde nolle eorum nomine, consensum ad id dare. Neganda est sequela, quæ ex Antecedenti propriè non sequitur, sed tantùm Ministros id non facere licitè, quod tamen non impedit, quominus validè, & cum effectu prædicti paruuli Sacramentum recipiant.

QVÆSTIO III.

An iis danda sit Eucharistia, qui post Vsum rationis inciderunt in amentiam.

COmmunis est opinio Doctorum, D. Thom. q. 80. art. 9. Suar. ibi. disp. 69. sect. 1. dandam esse, sed in mortis articulo tantùm, idque si æger, paulò ante quàm in amentiam incideret, eam petiit, aut eius voluntatem habuit.

Pro iis Concilia duo faciunt, ac insuper ipsa ratio. Concilia quidem, Arausican. 1. can. 11. & Carthag. 4. can. 76. his verbis: *Is qui in infirmitate pœnitentiam petit, si casu dum ad eum Sacerdos inuitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium, qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam, & si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia.*

Ratio autem cur id fieri deceat, est, quòd istiusmodi homines ad Eucharistiam ius habeant, quo priuari non debent, sine aliqua sua culpa, quali amens nulla laborat.

Deinde, quæ Baptismi, eadem quoque videtur esse Eucharistiæ ratio: sed ille non est negandus amenti qui eius desiderium vehemens & acre præ se tulit, antequam eum amentia de statu mentis deiiceret, ergo nec Eucharistia.

Dixi in mortis articulo. Quia cùm à reuerentia, huic Sacramento debita abhorreat, amentem eius participem fieri, eam abstergi à necessitate conuenit: at dari maior nulla potest, quàm mortis, contra quam potentiora nulla sunt arma, nulla firmiora subsidia, quàm Sacramentorum, ac Eucharistiæ præ cæteris: eo ergo tempore, quòd à Conc. Tolet. 2. can. 11. appellatur *ineuitabilis necessitas*, suscipienda est Eucharistia, nec amenti neganda, Zambr. in decis. casuum, cap. 3. dub. 6. num. 8.

Quæres, qualis sit hæc voluntas, quæ præcedere amentiam debet? Quidam actualem, & expressam postulant, sed solida nulla ratione freti, alioqui eam proferrent, à qua tamen abstinent: Alij virtuali sola sunt contenti, vt Nau. cap. 26. num. 27. Laym. lib. 5. tract. 4. cap. 4. qualis est eorum qui catholicè vixerunt in Ecclesia, & cum aliquanta salutis suæ cura, in ea enim cum contineatur implicitè Sacramentorum amor, vsusque, præsumi debet, hoc eos desiderio, ac voluntate, tùm non carere, ac proinde Eucharistiæ capaces esse.

Excipiendi sunt ab hac Regula, casus qui sequuntur. Primus est, cùm constat eos amentes factos, quando culpæ lethalis conscientiâ tenebantur obstricti. Secundus, cùm infirmitas est tanta, vt eos non patiatur aliquid sorbere sine vomitus discrimine. Tertius, cùm est spes eos breui sanatum iri, ac valetudinem, vsumque mentis, quo eos ægritudo exuit, recuperaturos, sicque maiore cum fructu ac reuerentia, Sacramenti participes futuros. Vide Coninch. 4. art. art. 9. num. 74.

QVÆSTIO IV.

An amentibus perpetuis, dari Communio possit extra mortis articulum.

DAndam esse quotannis in Paschate, docuere Anglez in 4. senten. & Villab. in sum. pa. 1. tract. 7. dub. 4. num. 1. quam tamen parum prudenter (quod eorum sit pace dictum) sequens ratio indicat.

Nobilissima, vt sic loquar, gemma est Eucharistia, tolerabili tamen, & temperanda saltem industria eius qui illam recipere ambit, paranda quæ indstria si defuerit, si in excolẽdo animo, si ad eam præparando diligentia, laborque Dei maiestati ac personæ in ea contentæ, vtcunque par & æqualis, quis eius negligentiam culpæ arguendam non putet? At quis credat amentes ad Eucharistiam afferre posse eas virtutes, quibus excultum illum esse conuenit, qui diuinæ Christi Mensæ particeps esse appetit? *Non oportet*, inquit Cypr. in serm. de cœna Domini, *fermentarios esse noui Testamenti Ministros, puras, sincerasque mentes sanctum quærit conuiuium, in veru crucis boni odoris assationem excoquens*: quare qui ex hoc Sacramento non pœnitendos fructus colligere desiderant, munire sibi iter ad illud non debent, nisi bonis operibus, *longus enim saltus est & arduus*, inquit Bern. serm. 3. in Cant. *de pede ad os, sed nec accessus conueniens, quid enim recenti adhuc respersus puluere, ora sacra continges? heri de luto tractus, hodie vultui gloriæ præsentatus, per manum tibi transitus sit, illa priùs te tergat, illa te erigat.* At amentes, vt peccare, ita rectè, ita prudenter, ac sanctè, operari nesciunt, quis in dictis factisque tenendus sit modus, quid in iis vitandum, quid amplectendum, non norunt: de eorum ergo remouendi sunt numero, qui præclaris

ſuis facinoribus propitiare Deum, ac ad eius epulas, præparatum meritis pectus afferre poſſunt.

Deinde, ſi ſunt amentes, quot annis reficiendi cœleſti pane in Paſchate, vt dicunt Authores allati, de illis ſcire aueo quid erit cauſæ, cor eo beneficio frui non poſſint, quoties & quàm ſæpè eis viſum erit? id autem eos poſſe, fidem omnem ſuperar, vt res ipſa loquitur, ergo & alterum, eos nempe, communionis annuæ capaces eſſe, idque in Paſchate. Sequela Maior. probatur, Tam ſuſcipientis, quàm Sacramenti, par vtroque tempore, idemque eſt ſtatus, hominis quidem, clarior illoſtriorque non eſt hodie ratio, quàm heri, non animus ad rerum intelligentiam apertior: Sacramenti autem natura ſtata ſemper eſt ac ſtabilis, ergo qui ſemel eſt in anno ad eius receptionem idoneus, & ad plures eſſe quin poſſit, nemo prudens dubitauerit.

Obiicies. At ſunt amentes exeunte vita capaces Euchariſtiæ, ergo & ſæpiùs dum ſunt ſani. Neganda Conſequentia, quia vt tunc vi morbi natura deficit, ita ſunt eius mitiores impetus, vis remiſſior, quàm cum amentium firma erat & integra valetudo, ac proinde minus eſt periculi, ne quid tùm agant, contra Sacramenti dignitatem, reuerentiam, ac bonorem, quàm cùm erant ſano valentique corpore. Deinde, vt omnia eſſent paria, ex parte amentium, non ſunt tamen ex parte Sacramenti, ac rationis: Sacramenti quidem, nam eius maieſtas poſtulat, ne ſine graui cauſa, ac neceſſitate aliis detur, quàm his, à quibus dignè poteſt recipi, euiuſmodi neceſſitas, præterquam in mortis articulo, nempe ne amentes diem ſuum ſine viatico obeant, apparet nulla. Rationis autem, quia hæc in neceſſitate locum minori reuerentiæ erga Sacramentum eſſe patitur, quàm cùm nulla occurrit, in quo nihil ab eo peccatur, qui ſic accedit, cùm eius minor præparatio gratiam habitualem non impediat. Zambra. in deciſ. caſ. cap. 3. dub. 6. nom. 8.

An autem Communio phrenetico dari queat, etiamſi eam antè non petierit, aut ſemifatuo, iam eſt videndum. Hanc autem neutri horum negandam eſſe aiunt, præter auhores ante citatos, D. Thom. in 3. part. q. 80. art. 9. Sancius in ſelect. diſp. 38 num. 10. Zambr. in deciſio. caſuum tempore mort. cap. 3. dub. 4. num. 1. & 7. Coninch. de Sacram. q. 80. art. 9. n. 74. Diana tract. 14. de celeb. Miſſar. reſol. 78.

Quid ſi ex quo phreneticus in morbum incidit, nullum præ ſe tulerit ſignum contriti animi, nullum deſiderij confeſſionis, aut Euchariſtiæ?

Zanard in direct. confeſſ. par. 1. tract. de Euch. cap. 7. negat eum in tali caſu Euchariſtia cohoneſtandum eſſe. Opinio contraria, vt mitior, ac ægrotis ad ſalutem, animæque pacem opportunior, eſt tenenda, nempe nulli de numero fidelium qui non ſit notorius excommunicatus, aut publicus (vt aiunt) peccator, etſi pœnitentiæ nulla ſigna edat, dummodo conſtet, eum antequam de ſtatu mentis excideret nullius culpæ lethalis affinem fuiſſe, ac conſcium, Euchariſtiam ſub vitæ finem negandam eſſe, quòd tunc cenſeatur interpretatiuè illam petere.

Ita Sancius in ſelect. diſp. 38. num. 10. ei ergo cùm dabitur, niſi euidenter, ac certò conſtiterit, illum cùm in ſtatu peccati eſſet, lapſum in amentiam, aut ſine irreuerentia, periculoque vomitus, communionem ſumere non poſſe, cuius rei argumentum erit petendum ab experientia: nam

A ſi formam vnam, & alteram non conſecratam ſeruare poterit, & ſorbere, indicium hoc erit, periculum non ſubeſſe vllum irreuerentiæ, ſi conſecrata ei dabitur, timendum autem, ſi ſtomachus cibum omnem reſpuat.

De Semifatuo, id eſt, obtinente debilem, & imperfectum rationis vſum, facilis eſt, & expedita reſponſio: nam ſi hic tantũ lucis habeat, quanta eſt neceſſaria ad opera humana moralia, vt benè per eum fiant, ac cum laude, aut vituperio, non video, cur ei ad hanc Menſam aditus non pateat: qui enim peccare, idem quoque noſſe poteſt quid interſit inter cibum ſacrum, & profanum, & ita cum apparatu decenti, ac congruo, ad eius ſe vſum accingere, ac parare: quàm raro autem, aut quàm

B frequenter ei indulgeri oporteat, ſapientis erit Confeſſarij ſtatuere, illius autem, id eſt, ſemifatui, obedire, & obſequi.

QVÆSTIO V.

An ſurdi & muti à natiuitate, Euchariſtiam recipere valeant,

NOn poſſe oſtendunt argumenta. Primùm, iſtiuſmodi homines principio carent, quo ab inferenda iniuria Sacramento retineri valeant, nempe fide præſentiæ Chriſtiun Euchar. Eſt hæc ergo illis neganda, ne eam expuant, conculcent,

C aut indecore habeant.

Secundùm, Sacramentum ei dari nequit, de quo eſt incertum, an eius ſit capax, maximè ſi conſiſtat in re aliqua permanenti, quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis: at pro Euchariſtia ſtat poſſeſſio, Matth. 10. *Nolite ſanctum dare canibus.* Et 1. ad Corinth. 11. *Probet autem ſeipſum*, &c. His enim verbis præcipitur obſeruantia erga Sacramentum, & talis, vt ſcienter ac vltrò, communicari indigno non debeat, iuxta illud Chryſo. hom. 33. in Matt. *Si dux quiſpiam, ſi diademate ornatus, indignè adeat, cohibe, & coerce, maiorem tu illo poteſtatem habes*: ergo cùm iuſta ſit cauſa ambigendi,

D ecquid ſurdi & muti iis ſint præditi virtutibus, fideque ante reliquas, quibus ornatos eſſe conuenit, qui ad ſacra aſpirant myſteria, mea eſt opinio hæc, iis ſine culpa miniſtrari non poſſe.

Contraria ſententia defenditur à Pet. Laym. lib. 5. tract. 4. cap. 4. num. 5. vbi ait, non tantùm Baptiſmi, ſed Euchariſtiæ quoque, ac Pœnitentiæ capaces eſſe ſurdos ac mutos à natiuitate.

Sed hæc opinio non videtur probabilis, qua parte eſt de Euchariſtia: Ratio præter allatas eſt, quòd eiuſmodi homines vi ſola humanæ mentis noſſe neqoeant, ſub ſpeciebus panis & vini latere verum corpus Chriſti, & ſanguinem, abſque eo, quòd antiquæ eorum ſubſtantiæ, pars vlla ſub iiſdem incluſa maneat: ergo cùm ſine fide præſentiæ Chri-

F ſti in Euchar. nemo eius ſit capax, eaque ſurdi ac muti à natiuitate careant, ad illam non videntur eſſe idonei.

Interim notare placet Energumenis, id eſt, obſeſſis à Dæmone, Euchariſtiam, ſi ab his ſuſcipi ſine irreuerentia, & dari à Sacerdote poteſt abſque ſcandalo, negandam non videri. Ita D. Thom. 3. par. q. 80. art. 9. ad 2. Sotus lib. 4. ſent. diſt. 12. q. 1. & Conc. Elibertin. can. 37. his verbis: *Eos qui à Spiritibus immundis vexantur, ſi in ſine mortis fuerint conſtituti, baptizari placet, ſi verò fuerint fideles dandam eis eſſe Communionem.*

QVÆSTIO VI.

An post actum coniugalem Eucharistia peti possit ac recipi.

DIco primò, *Coniugibus interdictum non esse, quo die dederunt procreandis liberis operam, communicandi consilia capere, eaque exequi.* Ratio est, quòd illis solis sit prohibitum ad altare accedere, qui culpæ lethiferæ sibi conscij, confessione non præmittunt Eucharistiæ, vt constat ex Trid. sess. 13. Ergo cùm coniuges in vsu coniugij culpa vacent, ad Eucharistiam animum appellere, eo die erit illis liberum, quo matrimonio fuerint vsi honestè, ac vt Catholicos decet, intra temperantiæ terminos, sanctè ac modestè.

Dico 2. *Laudabile tamen esse, ac vero optandum videri, vt quo die coniuges sunt congressi, à communione abstineant*, quia, vt scribit Hieron. in quodam sermone de esu Agni, & refertur can. sciatis, 33. q. 4. *Quicunque vxori debitum reddit, vacare non potest orationi, nec de carnibus Agni comedere debet.* Equidem non est facile, vt animus corporis illecebris irretitus, aut earum memoria adhuc plenus, cogitationem de Deo, eiusque cultu vllam suscipiat cœlo dignam: quare *si panes Propositionis ab iis qui vxores suas tetigerant, comedi non poterant, quanto magis panis qui de cœlo descendit, non potest ab his, qui coniugalibus paulò antè hæserunt complexibus, violari, atque contingi?* Hæc Hieron. loco antè citato.

Sanè eos olim à Concil. Elibertano admonitos video, sibi vt à Communione temperandum crederent, totis diebus octo, aut quatuor, à copula habita: *Omnis homo, ante sacram Communionem à propria vxore abstinere debet, tribus, aut quatuor diebus*, de Consecrat. distinct. 2. can. omnis homo ait. Si tamen ea sibi consilia seruanda non putant, sed motum, quo ad Communionem trahi se ac impelli sentiunt, sinendi erunt sequi Spiritus sancti afflatum, aut suum, maximè si prolis causâ, & non libidinis, rei coniugali dedere operam. Ratio est, quòd soboles futura, qui finis est matrimonij, indecentiam abstergat omnem, quæ ex complexu mutuo corporum, ac voluptate ei cohærente, redundat, & in hunc sensum capienda sunt verba Greg. relata à Grana. in can. vir cum propria, 33. q. 4. *Si quis sua coniuge, non libidine captus voluptatis, sed solùm liberorum creandorum gratiâ, vtitur, de sumendo corporis Dominici, sanguinisque mysterio, suo est relinquendus arbitrio, quia à nobis non debet prohiberi accipere*, id est, vt explicat Glossa, dissuaderi.

An autem peccet, qui post copulam, alio fine, quàm liberorum causâ, extortam à coniuge, ad sacram Eucharistiam accedit, disputant authores, & omnium vna fermè est, eademque responsio, id eum tentare non posse, sine veniali culpa, nisi iustæ eum causæ excusent. Peccare venialiter, probat hoc argumentum, quòd voluptas quæsita, perceptaque in congressu maris & fœminæ, nimium quantum mentem à diuinis auocat, & recordatione sui, eam fœdè implicat, ne se ad Deum erigere cogitando, amandoque facilè queat, diuina autem tractare mysteria, aut ea sumere, animo curis sæcularibus, vel voluptatis prætentæ titillationibus adhuc impedito, quis in laude ponat? Si in eo de-

A corî ratio non habetur, si honesti, sanè negari non potest, quin eius omissio omittenti danda sit vitio, quòd quia præter indecentiam culpabile nihil habet, leue sit oportet hoc vitium, ac proinde tantùm veniale.

Causæ autem quæ hanc indecentiam tollunt, aut minuunt, sunt hæ. Prima, festi celebritas, quam sine Communione abire, non patitur pietas. Tabiena ver. Commun. q. 37. parag. 43. Secunda, deuotio, magnaque ad Eucharistiam voluntatis inclinatio. Tertia, metus scandali, aut suspicionis admissæ culpæ, in aliorum animis concitandæ, puta, si mulier, quæ octauo quoque die communicare solet, post institutam confessionem ab eo

B religionis opere abstineat. Quarta, dies ipsa, consequendis Indulgentiis à Pontifice assignata, quæ si fortè sine Communione præteriri sinatur, obtineri hæ non poterunt.

Quare, cùm culpa coniuges vacent, saltem mortali, sitque inter multos Doctores ambiguum, num culpa aliqua saltem veniali notari debeant, cùm post copulam accedant ad Eucharistiam, non putarem facilè eximendas esse mulieres à reddendo maritis suis debito, quo die communicaturæ sunt, aut pridie. Sanch. lib. 9. disp. 13. Laym. tract. 4. lib. 5. cap. 6. quia vt ius ad id mariti habent, ita & mulieres obligationem obsequendi, à qua nusquam exemptæ leguntur.

Secundò, quia ex negatione rei sibi debitæ, mariti se sæpe læsos putant, vnde frequenter accidit,

C vt parùm se propitios, ac fauentes vxoribus suis, exhibeant, non rarò autem earum religioni, erga sacratissimum Sacramentum contrarios, vt quam auersari soleant, vt causam ex qua earum coniuges occasionem petant negandi illis debiti, quod sine Sacramenti irreuerentia esse non potest.

Neque tamen, eius vsu interdicendæ sunt fœminæ, necessitate compulsæ, maritis suis debitum reddere, quia eis obsequi in hoc rerum genere, opus est iustitiæ: si tamen animo nimis essent dissipatæ, ideoque minùs ad Eucharistiam, benè ac religiosè capiendam præparatæ, non absonè facerent, si ab ea, sibi illo die abstinendum crederent.

D

QVÆSTIO VII.

Quo tempore, ac ætatis suæ anno, pueri teneantur communicare.

DE eo certi nihil potest statui. Sotus in 4. sent. dist. 12. q. 1. art. 11. nullis ait eos præceptis teneri, ante ætatis annũ duodecimũ. Caiet. in 3. part. q. 80. art. 9. ad decimum, obligationem hanc reuocat. Laym. l. 5. tract. 4. cap. 6. negat eos ad Communionem aptos esse ante quartũ decimum, quòd tùm tantum rationis vsum, & spiritualium rerum intelligentiam assequantur ad communicandum, vti par est, idoneam.

Sancius in selectis disp. 26. Anton. Diana par.

E vlt. tract. 6. resol. 87. affirmant ad id eos obligari illicò, ac se in iis ratio aperit, quanta ad meritum exigitur, aut peccatum, quod cùm circa 7. ætatis annum accidat, pueros teneri aiunt ad communicandum, eo tempore, nec distinguendum esse inter tempora Confessionis & Communionis, cùm eodem modo, de vtraque præceptũ detur in Concil. Later. can. 21. vt enim *Omnis vtriusque sexus omnia sua peccata, cùm ad annos discretionis peruenit*

confiteri semel in anno debet. Ita quoque ei præcipitur, *vt suscipiat reuerenter, ad minus, in Pascha Eucharistiæ Sacramentum, nisi proprius Sacerdos ab eius perceptione duxerit abstinendum.*

Eiusdem quoque opinionis sunt Tabiena, verbo communicare, num. 3. D. Antonin. 3. par. tit. 9. cap. 8. parag. 2. & par. 3. tit. 14. cap. 12. parag. 5. Paludan. in 4. sent. dist. 12. 14. Castrus Palaus in opere morali, tom. 1. tract. 3. disp. 1. punc. 24. parag. 2. num. 7.

Rationes, quibus in hanc mentem venisse videntur, sunt duæ. Prima, quod quisque, id operam dare debeat, vt contra peccata, quibus impugnatur, à Confessione, & Eucharistia, remedia petat ad eorum victoriam opportuna.

Secunda, quòd plus rationis, ac lucis confessio postulet, quàm Communio: vt enim illa obiri cum fructu valeat, non tantùm oportet nosse peccata, sed eorum naturam, circumstantias, ac speciē, insuper in quo veri doloris ratio sit posita, quomodo, & quando, ad curanda animę vulnera sit hic adhibendus, quorum omnium vsus, ac notio, longè est haud dubiè difficilior, quàm venerationis, ac studij, quo prosequi Eucharistiam est necesse, ex quo inferunt, Eucharistiæ & Confessionis vsurpandæ, eadem esse tempora, lege Ecclesiæ.

Hæc opinio verisimilitudinis habet non parùm, in praxi tamen, rem vniuersam, prudenti Confessariorum arbitrio committendam reor. Sanè admonent Nau. cap. 21. Ench. n. 57. Sa verbo Euchar. num. 12. pueros quamuis ritè dispositos, interdum excusari authoritate parentum, prohibentium sanctam Communionem, ipsos autem parentes, ob loci consuetudinem, quæ non patitur pueros reperire sibi locum inter communicantes ante 12. annum, & in multis locis ante quartum decimum, quæ cùm probabili ratione nitatur (nempe quòd plerique ante illud tempus, non satis habeant prudentiæ, ad discernendum cibum profanum à sacro) existimat Chapeauilla: de modo ministrandi Sacramenta tempore pestis, cap. 4. q. 9. prædictos pueros, ante dictam ætatem, ne quidem in mortis articulo, ad sacram Communionem teneri.

Ego, vt dixi paulò antè, non ætatis modò, sed aliarum quoque rerum, rationem habendam in primis puto, vt ingenij, educationis, indolis: hæc enim tria cùm concurrunt, sunt pueri septennes, sæpè ad Eucharistiam recipiendam ea ætate aptiores, quàm puberes, quod cùm Confessarius intelligit, hanc illis permittere poterit, circa nonum ætatis annum, probabilis est enim Suaris sententia, asserentis, pueros non obligari ad Communionem, nisi post vnum, aut alterum annum, ex quo facti sunt doli capaces, ac proinde ad Eucharistiam idonei, idque *tam propter reuerentiam Sacramenti, quàm propter maiorem fructum recipientium, si meliùs dispositi accedant.* Laym. cap. 4. tract. 4. lib. 5.

QVÆSTIO VIII.

An liceat sæpè communicare.

Licere nemo ambiget, qui secum ipse reputabit antiquum morem Ecclesiæ: in ea enim Apostolorum instituto laudabili, fideles *erant perseuerantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis*, Act. 2. & paulò post: *Quotidie* A *quoque perdurantes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos, panem sumebant cibum cum exultatione, & simplicitate cordis*, quos secuti Græci, & Latini, Eucharistiam quotidie sibi sumendam putabant. Cyp. teitis in tract. de Orat. Dominica, *hunc quotidie panem dari nobis postulamus, ne qui in Christo sumus, & Eucharistiam quotidie in cibum salutis accipimus, intercedente aliquo grauiori delicto, dum abstenti, & non communicantes à cœlesti pane prohibemur, à Christi corpore separemur.* Ac ne quis hæc à Cypriano de solis Sacerdotibus dicta crederet, scribit Hieron. in ep. ad Lucinium 28. fideles omnes Romæ & in Hispania quotidie communicare solitos, eos quidem, qui sacro Episcopi intererant, sub pœna graui, ad id pietatis officium astri-B ctos esse Anacletus I. voluit, vt quæ sequuntur indicāt, petita ex Decretali eius prima, in to. Conc. 1. *Episcopus Deo sacrificans testes secum habeat, & plures, quàm alius Sacerdos, cum quo peracta consecratione, omnes Ministri communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus. Sic Apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet Ecclesia.*

Quid cæteri? Chrysost. in hæc 1. ad Corinth. 5. *Itaque epulemur*, &c. vult epulandum spiritaliter, non quia Pascha est, aut Pentecoste, sed quia omne tempus est epulis aptum, quam ob causam, dies singulos Christianis *feriatos* esse aiebat Papa Sylu. Clem. autem septimo Stromatum, *percelebres, ac festiuos*, in quibus quia illis refici cælesti pane, erat solenne, iisdem author erat Hieron. ep. 28. C ad Lucin. vt eum quotidie sumerent, *Eucharistiam absque condemnatione vestri, & pungente conscientia, semper accipite, & audite, gustate, & videte*, &c.

Si enim quotidianus est panis, inquit Aug. serm. 18. de verbis Domini secundùm Lucam, *cur post annum illum sumas? accipe quotidie, quod tibi quotidie prosit, sic viue, vt quotidie merearis accipere, qui non meretur quotidie accipere, non meretur post annum accipere.* Eucharistiam frequentare, est ergo laudabile, an id etiam consulere oporteat, iam est videndum.

Assertio. 1. *Gratissimum est Deo, vt illi sæpe communicent, qui rarò aut nunquam in peccatum mortale ruunt, venialia autem sic declinant, vt sponte, volentesque, nulla nisi ex incogitantia, aut ira committant.* D D. Thom. q. 80. art. 10. D. August. serm. 28. de verb. Domini. Ambros. 1. de Sacram. cap. 4. Trid. sess. 22. cap. 6. eùm cupere se significat, *vt in singulis Missis fideles astantes, non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicent.* Ratio est, quòd hoc Sacramentum, cibus sit animæ. Ioa. 6. *Ego sum panis viuus, &c. Nisi manducaueritis carnem Filij hominis*, &c. At cibo, eoque frequenti, vires calore imminutas, reparandas esse quis negat?

Secundò, etsi abstinere Eucharistia, maximè ex reuerentia, laudem habeat, at longè minorem tamen, quàm quæ est ad eam crebrò accedenti ex deuotione debita: hic enim concurrunt, amor, religio, fides, gratiarum actio, ac in Deum certa fi-E ducia quarum virtutum nulla reperitur in recessu ab Eucharistia, sed tantùm humilitas, & timor, quibus carere similiter non debet, qui deuotione impulsus, creber est in ea frequentanda.

Assertio 2. *Laici in vsu huius Sacramenti, adhibebunt ad consilium Confessarium prudentem ac piũ, qui meminerit ab homine laico puritatem non exigendam Angeli, sed hominis.* Sufficiet ea probatio, qua de præteritis seriò doleat, emendationem proponat, consilia vitæ melioris suscipiat; nec est necesse

vt deuotionem actu sentiat, satis est ad officium viri boni, si se ad eam excitet, eamque agat, quæ ad concipiendum diuinum hunc ignem, pietas suadet.

EPITOME
TRACTATVS
PRÆCEDENTIS,

Cum probationibus petitis ex canonibus, Concilijs, ac Patribus.

Cap. I. EVCHARISTIA, ratione Sacerdotis, qui eam Christi verbis conficit, *sacrificium, & hostia* dicitur, ab Innoc. III. can. I. Concil. Later. *Vna est fidelium vniuersalis Ecclesia, in qua idem Sacerdos, & sacrificium Christus Iesus.* Sacerdos est, quia sua se manu, voceque Deo Patri, iterùm causa nostra, hostiam exhibet, pro nostrorum remissa scelerum, ob eam causam dicta quoque est Eucharistia *oblatio. Si quis iudicat à Presbytero coniugato, vt qui offerre non potest, oblationem sumi non posse, anathema sit.* Gangr. Conc. can. 4. *De Diaconis quos cognouimus multis locis offerre* (id est sacrificare) *placuit minimè fieri debere.* Arelat. I. can. 15. & in Conc. Nicæno I. can. 14. prohibetur Diaconis ne Sacramenta Presbyteris porrigant. *Hoc enim*, inquit Concil. *neque regula, neque consuetudo tradidit, vt qui potestatem offerendi sacrificij non habent, his qui offerunt, corpus Christi porrigant.* Sequuta tantorum hominum exemplum Ecclesia, Sacramentum hoc nominat in Canone Missæ, *Sacramentum, Sacrificium, immaculatam hostiam*, & *Oblationem.*

Secundò ab effectis, quæ supra naturam, ac sensum operatur in nobis, vocatur à S. Fulberto, ep. I. *Sacramentum vitæ*, ab Hilario in Enchirid. ad Laurent. *Panis vitæ, panis è cœlo*, quia in hoc Sacramento, *deifica Maiestas miseranter nostræ infirmitati condescendit, vt quo alimenti genere, corpora nostra aluntur, idem in corpore sensualiter sapiat, sed Deum in pectore perficiat, sicut ipse ait, Qui manducat me, & ipse viuet propter me.* S. Fulbertus loco proximè citato.

Eodem pertinent quæ à Cypriano sunt scripta tract. de cœna, num. 5. *Hoc Sacramentum*, inquit, *aliquando corpus suum, aliquando carnem & sanguinem, aliquando panem Christus appellat, portionem vitæ æternæ: Panis est propter nutrimẽti congruẽtiam, caro propter assumptæ humanitatis proprietatem.*

Tertiò, Eucharistia, respectu ad fideles habito, qui eam accipientes Christo vniuntur, appellatur, *Synaxis*, seu *Communio*: fidem facit Apostolus, dum ad Cor. scribens, hæc ait, prioris epist. cap. 10. *Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est:* & in Actis c. 2. *Erant perseuerantes in doctrina Apost. & communicatione fractionis panis*, quia vt ait Damasc. lib. 4. de fide Orthodoxa, cap. 14. *Participantes carne & sanguine, ipsaque Deitate Christi, vnimur cum ipso, & inter nos diuina charitate.*

A

Quartò, vocatur *Pax, Communicatio, Poculum Domini.* Cypr. de cœna. *Mensa Domini.* Damasus ep. 4. Leo ep. st. 46. *Conuiuiũ, esca spiritualis, cibus.* Cyp. loco ante citato: *Vbi sacrum cibum*, inquit, *mens perfida tetigit, & sceleratum pectus panis sanctificatus intrauit, parricidialis animus vim tanti Sacramenti non sustinens, quasi palea de area exsufflatus, præceps encurrit ad pretiũ, ad perditionem & laqueum.*

Nominatur & *Calix*: *Quàm præclarus est calix iste, quam religiosa est potus huius ebrietas, per quam excedimus Deo, & quæ retro sunt obliti, ad anteriora extendimur.* Cyp. ibid.

B Quintò, à loco vbi fit Eucharistia, nominatur ab Innoc. III. in Conc. Lateran. can. I. & à Concilijs Laodic. can. 50. Carthag. 3. can. 29. *Sacramentum altaris*: Ab eius materia, *Bucella.* Tertul. ad vxor. lib. 2. cap. 3. & de monogamia c. 11.

Sextò, à re quàm continet, *Sacramentum venerabile Dominici corporis & sanguinis.* Fulbertus ep. I. Concil. Hispal. 2. can. 7. *Sanctum Domini.* Cyp. de lapsis: *Cùm quædam*, inquit, *arcam suam, in qua Sanctum Domini fuit, manibus indignis tentaret aperire, igne inde surgente deterrita fuit.* Vocatur item Sacramentum Eucharistiæ, ab Anbros. in lib. de peccator. merit. contra Pelag. lib. I. cap. 24. à Iustino Mart. in Apolog. 2. ad Antonin. Pium, Tertul. de corona Milit. *Eucharistia*, inquit, *Sacramentum est, omnibus à Domino mandatum, etiam antelucanis cœtibus, nec aliorum manu, quàm præsidentium*

C *sumimus*: quod verbum idem sonat, ac gratiarum actio, sic enim Deo Sacramentum hoc instituere placuit, vt vnà quoque sacrificium foret, Deo Patri in gratiarum actionem offerendum.

Postremò, ob admirabilem, & ineffabilem rerum diuinarum secretam quandam coniunctionem vocatur à Græcis *μυστήριον*, à Latinis Sacramentum, sic enim Ecclesia post D. Thom. *Tantum ergo Sacramentum veneremur cernui, & antiquum documentum nouo cedat ritui.*

Cap. 2. Est autem Sacramentum vnum de septem. Trident. sess. 7. can. I. & sess. 13. can. 2. 3. 4. 6. Innoc. III. in can. I. Later. Conc. & cap. cum Marthæ 6. de celebrat. Missar. & apertè de Con-

D secrat. dist. 2. can. Ego Berengarius 42. *Consentio Sanctæ Romanæ & Apostolicæ Sedi, & ore, & corde profiteor de Sacramentis Dominicæ Mensæ eandem fidem me tenere quam dominus Papa Nicolaus.*

Ad hoc testimonium, addenda est è Theologorum doctrina petita ratio. Est Sacramentum sensibile, signum rei sacræ à Deo institutum, ad sanctificandum hominem: eiusmodi autem Eucharistiam esse quis neget? In primis, est signum, nempe species panis & vini, quæ sub sensum cadunt, deinde rei sacræ sunt symbola, nempe nutrimenti spiritualis animæ, iuxta illud Ioan. 6. *Caro mea verè est cibus*: habet ergo Eucharistia quidquid componendo Sacramento Schola Theologorum exigit.

E Panis hic, inquit Cyp. de cœna Domini, *per speciem, & Sacramentum, nos tactu sanctificat, fide illuminat, veritate Christo conformat, & sicut panis iste communis quem quotidie edimus, vita est corporis, ita panis iste supersubstantialis, vita est animæ, sanitas mentis.* Viden' vt specierum, ac Sacramenti Cyprian. meminerit, vt gratiæ mentionem faciat? vt spiritualis alimoniæ, expressæ communi pane, quo vulgò gens humana alitur?

Expressiùs S. Fulbertus Carnot. Episcop. nam primò Eucharist. *cœleste mysterium* nominat, cui

vocabulo eadem est quæ Sacramento subiecta notio: Sunt enim mysteria Iurisperito, in lege Nullus, Cod. de summa Trinit. res sacræ, nec euulgandæ temerè, vnde mystæ Græcis, iidem sunt qui sacris initiati.

Secundò (quod est fide certũ) Euchar. authorem, Christũ esse Fulbert. ait, sine *quo omnino celebrari vita Sacramenta non possunt, ipse enim cœlestiũ charismatum author, ipse spiritualium munerum dispensator, ipse criminum absolutor.*

Tertiò, meminit signi sensibilis.

Quartò, donorum cœlestiũ ac gratiæ, quam Christus larga, ac liberali dextera, in animum benè subactum infundit. Sunt hæc eius verba. *Corporis & sanguinis sui pignus salutare nobis reliquit, non inane mysterij symbolum, sed compaginante Spiritu sancto, corpus Christi verum, quod quotidiana veneratione, sub visibilis creaturæ forma, inuisibiliter virtus secreta, in sacris solennibus operatur*: & paulò post loquens de gratia, ait per hoc Sacramentum abundantem dari, ob quam causam, illud nominat *Regenerationis gratiæ Sacramentum.*

Cap. 3. Ad eius rationem, seu veriùs constitutionem intrinsecam, pertinent tam species, quàm corpus & sanguis Christi, illæ quidem tanquam signum sensibile refectionis spiritalis, ista tanquam spirituale animarum nutrimentum. Cypr. author in serm. de cœna Domini. *Panis*, inquit, *quem Dominus discipulis porrigebat, non effigie, sed natura mutatus omnipotentia Verbi, factus est caro, & sicut in persona Christi humanitas videbatur, & latebat diuinitas, ita sacramento visibili, ineffabiliter diuina se infudit essentia.* Ex his enim Cypriani verbis, quid colligi potest aliud, quàm hoc Sacramentum componi speciebus, quas visibile Sacramentum nominat, id est, signum quod sensibus vsurpari ac tangi potest, & Christi carne, in quam *terrena materia, naturæ & generis sui meritum transcendens, imperioso verbi operantis artificio est mutata.* Fulbertus suprà.

Eandem doctrinam tradidit Irenæus lib. 4. contra hæres. cap. 34. *Qui est à terra panis, percipiens inuocationem Dei, iam non communis panis est, sed Eucharistia ex duabus rebus constans, terrena, & cœlesti.*

Ad hæc testimonia accedit ratio. Est de fide Eucharistiam Sacramentum esse. Trid. sess. 7. can. 1. eamque adorandam esse cultu latriæ, quo solus Deus colitur. Trident. sess. 13. can. 6. sed à Christi immacolata carne habet Eucharistia, vt ei fideles, Latriæ cultum, qui soli Deo debetur, in veneratione exhibeant, à speciebus autem, vt sit sensibilis: his ergo, Christique Domini, diuinissimo corpore & sanguine, vti partibus intrinsecis, ac essentialibus constat.

Cap. 4. Et quidem in ea contineri vtrũq; verè, ac realiter, Christiana fides edocet. *Si quis*, inquit Cõcil. *dixerit peracta consecratione, in admirabili Eucharistiæ Sacramento, non esse corpus, & sanguinem Domini nostri Iesu Christi, sed tantùm in vsu dum sumitur, anathema sit.* Trid sess. 13. can. 4. Fuitque semper prisci æui, ac Ecclesiæ hic sensus; vt patebit ex sequentibus, ordiamur à Pontificibus. *Panis qui super altare offertur, panis quidem communis, sed quando ipse Sacramento sacratus fuerit, corpus Christi in veritate fiet, & dicitur.* Nicol. Papa in epist. ad Michaëlem Imperatorem.

Dixi vobis, inquit August. serm. 18. de verbis Domini in Lucam, *ante verba Christi, quod offertur, panis dicitur, vbi Christi verba deprompta fuerint, non iam panis, sed Christi corpus appellatur.*

Et in commentario tituli Psalmi 33. *Ferebatur*, inquit, *Christus, cùm commendans ipsum corpus suum, ait, Hoc est corpus meum, ferebat enim illud corpus, in manibus suis.*

Cyprianus, aut quisquis ille est qui de cœna Dominica scripsit: *Panis iste, quem Dominus porrigebat, non effigie, sed natura mutatus, omnipotentia Verbi factus est caro.*

S. Fulbertus epist. 1. ad Adeodatum: *Licet simplicis natura panis antè præferant imaginem* (loquitur de substantiis consecrandis) postmodùm cœlestis vbi sanctificatione inspirata Maiestas verè diffunditur, & quæ substantia panis & vini apparebat exteriùs, iam corpus Christi & sanguis fit interiùs. Exere ergo palatum fidei, dilata fauces spei, viscera charitatis extende, & sume panem vitæ interioris hominis alimentum, non arte pistoria fermentatum, sed incarnatæ Deitatis vitale pulmentum: Hæc Fulbert.

Cyrillus Hierosolymit. catechesi prima mystag. *ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος τῆς Εὐχαριστίας πρὸ τῆς ἁγίας ἐπικλήσεως, τῆς προσκυνητῆς τριάδος ἄρτος ἦν, καὶ οἶνος λιτός, ἐπικλήσεως δὲ γενομένης ὁ μὲν ἄρτος, σῶμα γίνεται Χριστοῦ, ὁ δὲ οἶνος, αἷμα Χριστοῦ.*

Hac inductus fide, Cyril. Christianos, dũ per salutaris Eucharistiæ infusionem, in eorum viscera, sumentisque animæ, Christus influit, *Χριστοφόρους*, id est, Christum portantes nominat, *σύσσωμοι, καὶ σύναιμοι Χριστοῦ*. idem corpus, ac sanguinem habentes cum Christo. Catech. mystag. 4.

Nobilis est in hoc genere, nec prætereunda Berengarij confessio. Mali Dæmonis afflatu pulsus, Eucharistiam mysteriis inanem ac vacuam, præter panem, habere nihil, fœdè ac mendaciter, in omni cœtu narrabat, tandem diuino munere, ac concessu, errorem dedoctus, palam frequenti Episcoporum concione, hæresim eiurans, veniam contempti Numinis, læsæque suis concionibus Ecclesiæ, ab iis supplex dari sibi precatur. Confessionis hæc forma fuit. *Ego Berengarius corde credo, & ore confiteor, panem & vinum quæ ponuntur in altari, per mysterium sanctæ Orationis, & verba nostri Redemptoris substantialiter conuerti in propriam, ac viuificantem carnem, ac sanguinem Domini nostri Iesu Christi.*

Cap. 5. Non est tamen Eucharistia, quamuis ex Christi corpore, & sanguine, ac speciebus panis & vini constituatur intrinsecè, Sacramentum multiplex. Ratio est, quòd tria illa ex Christi institutione, ad vnum finem, & perfectam nutritionem referuntur. Verum quidem est in hoc Sacramento esse duas partiales materias, panem scilicet & vinum, duas item partiales consecrationis formas, quarum vna per se efficit Christi corpus, altera sanguinem: verum insuper reperiri in eo species panis & vini, quæ significant, & continent Christi corpus & sanguinem per modum cibi, & potus, sed hæc tria non faciunt nisi vnum ens morale, ex Christi institutione, nec nisi vnam perfectam significationem, & virtutem obtinent, quæ est representare scilicet nutrimentum spirituale animæ.

Secundò, sacrificium cruentum, quod Christus Deo Patri obtulit in cruce, effusione sui sanguinis, & animæ separatione à corpore, Matth. 26. Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* Est ergo hoc Sacramentum vnum vnitate morali.

Est præterea vnum vnitate effectus, nempe gratiæ sanctificantis, & suauitatis internæ spiritalis,

quâ infundit animæ, vt enim de pane dixit S. Fulbertus, in Epist. 1. *quod est vitæ interioris alimentum, non arte pistoria fermentatum, sed incarnatæ deitatis vitale pulmentum*, ita & de calice, quod sit *Sacramentum vitæ*.

Sane quod vni, idem & tribuit speciei alteri, Cyprian. in serm. de Cœna, *vt enim sacer panis per speciem & Sacramentum, nos tactu sanctificat, fide illuminat, veritate Christo conformat, ita qui de sacro calice bibit ita singulari fame illo vno apparatu tenetur, vt deinceps fellea peccatorum pocula horreat, & omnis sapor delectamentorum carnalium, sit ei quasi rancidū, radensque palatum, acutæ mordacitatis acetum*. Iam quæro, quibus rebus maximè gliscat animus, quibus ad beatam immortalitatem cibis alatur, quibus exsaturetur humoribus? Gratiæ: *Cibus enim meus est vt faciam volūtatem Patris mei*, Ioa. 4. *Qui credit in me flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ*. Ioan. 7. *Et fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam*.

Stet hoc ergo vti certum, ac extra dubium, Sacramentum Eucharistiæ vnum esse, etsi sit ex speciebus ac Christi corpore & sanguine, vti partibus sibi intrinsecis compositum.

Cap. 6. Huius porro Sacramenti quod vnicum esse ostendimus, *materia est panis triticeus, & vinum de vite, cui ante consecrationem aqua misceri debet*. Florentinum in decreto vnionis Alex. in ep. 1. cap. 4. Tribur. Conc. can. 19. *In repulsis opinionibus superstitionum, panis tantū & vinum, aqua mistum in sacrificium offerantur*. Idem præcipitur in Conc. Braccar. can. 15. cuius meminit Gratian. de Consecrat. dist. 2. can. 4. Quanquam in re clara, quid testibus opus? pro nobis faciunt Scripturæ hæc verba: *Cœnantibus eis accepit Iesus panem & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis dicens, Accipite & comedite hoc est corpus meum. Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis*, &c. Math. 26. Et *dico vobis quod non bibam de generatione vitis, donec veniat regnum Dei*. Luc. 22.

Nulli ergo liceat aliud in sacrificijs diuinis offerre, nisi iuxta antiquorum sententiam Conciliorum, panem tantum, & calicem vino, & aqua permistum. Bracc. 3. can. 1. Trullense can. 32.

Panis hic vero, triticeus esse debet, non tantùm ex necessitate præcepti, sed etiam Sacramenti, indicant verba Eugenij in Florentino, *Tertium est Eucharistiæ Sacramentum, cuius materia est panis triticeus, & vinum de vite*, quod D. Thom. in 4. dist. 11. q. 2. art. 2. quæstiuncula 1. probat, & quia Christus se grano frumenti comparat, & quia is panis est nutritioni aptior, & quia panis simpliciter enuntiatus, intelligitur triticeus. Et quia vt scribit P. Sotus in Instit. doct. 2. de Euchar. Christus Dominus, non alio pane est vsus, in vltima Cœna, quàm qui communiter apponitur in cibum viris honoratis, hic autem alius non est quàm triticeus, quare illum tum consecrans, Sacramenti huius materiam instituit. *Quo certissimum fit*, inquit hic author, *ex nulla alia materia panem confectum sufficere ad veritatem huius Sacramenti*, quod his argumentis confici posse videtur.

Primò, quod vulgus cum panem dicit è frumento, panem è tritico intelligat. 2. Quod non sit verisimile, Christum voluisse, panem Angelorum, quo animæ fidelium aluntur ad gloriam, ex alio semine confici, quàm quod vnum sibi homines eligunt ad conficiendum panem. 3. Quod à Christo panis, quo ferè vtuntur homines, & qui absolute, ac sine adiunctione sit, & nominetur talis, sit in suum sanctissimum corpus, consecratione conuersus, at qui ex alio semine, aut farina diuersa à triticea, panem coqueret, hic absolutè ac sine additamento, non diceretur panem coxisse, sed ex hordeo, spelta, siligine, &c. ergo in his materijs consecrari Christi corpus non potest.

Huius sententiæ auctor ac Princeps D. Thom. in 4. dist. ij q. 2. art. 2. quæstiuncula 1. quam iterat in summa in 3. part. q. 74. art. 3. ad 2.

D. Thomæ astipulantur Victoria in libello de Sacrament. q. 55. Antonin. in 3. part. tit. 24. cap. 6. Armilla in Ver. Eucharistia num. 1. Angelus in Ver. Euchar. num. *Neque*, inquit, *in farre neque in spelta potest confici, neque in siligine sed in solo tritico*.

Sententia tamen quæ sequitur retineri potest, vt probabilis. Tritici nomen à Florent. latè accipi, vt omne genus frumenti comprehendit, quod adhiberi solet ad conficiendum panem, pro victu hominum, siue sit triticum, siue Zea, siue far, aut siligo. Ita Palud. in 4. dist. 12. q. 1. art. 4. Concl. 2. causa illi ita opinandi est quod hæc frumenti genera, eiusdem sint speciei. Docent eandem sententiam Albert. in eundem lib. sententiarum eandemque distinct. art. 7. ad quæstion. primam primi argumenti Laym. tract. 4. c. 2. de Eucharist.

At enim panis hic è frumento, quem dicimus esse Sacramenti materiam, azimus esse debet & è farina, quæ aqua naturali sit subacta, & non factitia, vti est rosacea, nam panis qui est è farina, quæ tali aqua est commixta, nec vera, nec legitima est consecrationis materia.

Huius opinionis comprobator, & auctor fuit D. Thom. in 3. par. q. 74. art. 7. respons. ad 3. & in 4. dist. ij q. 2. art. 4. quæstiuncula 3. Dixit eandem sententiam Guill. de Monte in tract. de Euchar. Alens. in 4. parte q. 10. memb. 4. art. 1. Scotus in 4. dist. 11. q. 6. Durand. in eam ipsam dist. q. num. 8. hanc sustineri his argumentis posse credit Antoninus in 3. par. tit. 13. cap. 6.

Primum est, quod aqua elementaris, requiratur ad substantiam veri panis, quo Christus Dominus est vsus in consecratione. Antonin. in 3. par. tit. 13. cap. 6.

Secundum, quod communiter panem alium non adhibemus ad victum, quam qui ex aqua naturali est confectus, ergo cum Christus talem obtulerit Deo Patri, mirum non est, si in Latina & Græca Ecclesia, hæc opinio inueterauerit vt in Catholica liturgia, & consecratione Eucharistiæ, non possit adhiberi nisi panis, ex aqua naturali concretus.

Tertium, quod panis, qui ex aqua humano ingenio facta, infertur mensis, non absolute, & simpliciter, contritoque vocabulo panis est nuncupandus, sed cum adiunctione rosaceus, &c. At Christus, panem qui perfecte, & sine restrinctione talis erat, sacrosanctis suis manibus tenens, cum verbi sui omnipotentia in corpus suum conuertit, ergo è farina, quæ erat aqua naturali commixta.

Illud quidem libenter dant Theologi, pani consecrando, si fermentum adsit, id consecrando corpori, non obesse, quia vera, & legitima materia huius consecrationis, est verus panis, quæ nomenclatura fermentato competit, non tamen si cum farina pinsitur, ei aqua rosarum infundatur, ad continendum panem, eiusque partes, ne diffluant.

Ita docent aquam naturalem in consecrando corpore requiri necessitate præcepti, & Sacramenti, quod autem panis sit azimus necessitate tantum

præcepti, cùm quiſque Eccleſiæ ſuæ conſuetudinem ſequi debeat, quandiu moratur intra eius limites, peccabit ergo Latinus, ſi in fermentato conſecret, Græcus in azymo. Florent. in literis vnionis. *Item definimus in azymo ſiue fermentato pane triticeo, corpus Chriſti veraciter confici, Sacerdoteſque in alterutro ipſum corpus Domini conficere debere, vnumquemque iuxta Eccleſiæ ſiue occidentalis, ſiue Orientalis conſuetudinem.* A quo præcepto ſub quolibet prætextu, etiam neceſſitatis, puta quia ad dandum viaticum morieti deſunt hoſtiæ azimæ, abire nefas. Suar. diſp. 44. ſect. 3.

Ratio eſt quod interſit boni publici, ad maieſtatem autem pertineat Sacramenti: vniuerſales in eo ritus vniformiter obſeruari, quare cum hoc Sacramentum non ſit abſolutæ neceſſitatis, ratio publica, priuato eſt commodo anteponenda Laym. tract. 4. cap. 2. num. 4.

Ad calicem quod attinet, eius materia eſt vinum de vite. Florentin. in literis vnionis, cui aqua ex Chriſti inſtitutione eſt admiſcenda. Cyp. epiſt. 2. lib. 1. ad Cæcil. Concil. Carthagin. 3. can. 24. *In ſacris nihil præter corpus & ſanguinem Domini offeratur, hoc eſt panis & vinum aqua miſtum.* Vormatienſe can 4. *Cùm magiſter veritatis verum ſalutis noſtræ ſacrificium ſuis commendaret diſcipulis, panem tantùm & calicem, ſub hoc Sacramento præbuiſſe cognoſcimus, ideoque præter vinum cum aqua miſtum, aliud offerri non debet.*

Vuæ ergo conſecrari nequeunt, primò, quia non ſunt vinum, ſed illud continent ad eum modum quo corpus, ſanguinem. Secundò, quia cùm non ſint potus, non poſſunt eſſe ſymbolum calicis, qui ex inſtitutione Chriſti, ac ſignificatione Sacramenti exigit, vt materia eius ſit potus, quod vuæ non habent, quæ famem exſaturant, ſitim non implent, eduntur non bibuntur. Quare eorum vſus in ſacrificio Miſſæ prohibetur, in ſexta Synodo, vt notauit Gratian. de conſec. diſt. 2. can. 6. *Præcipimus vt nullus Sacerdos hoc vlterius faciat, ſed in remiſſionem peccatorum, populo oblationem ſolam diſtribuat, & vuas ſeorſum benedictas, populus qui petierit, accipiat, & fructuum gratias agat.*

Quod de vuis præcipiunt Epiſcopi in ea Synodo, de muſto ſanxit Iulius Papa, in epiſt. ad Epiſcopos Ægypti. *Nam quod de expreſſo botro, id eſt de vuarum granis, populus communicatur, valde eſt omnino confuſum.*

Addo ego indecorum, ac ſordidum, nam etſi muſtum vini ſubſtantiam habeat, quàm tamen eſt imperfectum, quàm multis fæcibus plenum? quæ cùm ante aut poſt conſecrationem ſubſidant, vtpote ſeparatæ à reliqua vini ſubſtantia, materia calicis eſſe nequeunt, nec in iis conſeruari ſanguis, aut poni: quare in Dominici calicis Sacramento, ex vuis expreſſum recens vinum, offerri ſine culpa non poteſt, extra neceſſitatem *Sed ſi neceſſe eſt*, inquit Iulius, *botrus in calice comprimatur, & aqua miſceatur*, de conſec. diſt. 2. can. cùm omne 7. ſicut accidit, cùm ſacrificij tempus in die religioſo, ac ſacro viget, quod omitti tamen ac negligi nequit ſine offenſione populi, nam tunc ſi vini nulla eſt copia, quin tum iuſta ſit exprimendi botri & in eius ſucco, ac humore, conſecrandi calicis cauſa, nemini, vt apparet, addubitare iuſtè licet.

Nam de conſuetudine, quam inueteraſſe in multis prouinciis Viualdus narrat, tract. de Euch. vt de vuarum primitiis expreſſis in calice, certo die anni, pro delictorum expiatione, Domino ſacrificium offeratur, non probo, nam cùm ſit hæc materia, à Sacramenti maieſtate, quo nihil eſt auguſtius, ac purius, aliena, cauſa autem iuſta ſit nulla, à Dei gloria petita, aut vtilitate populi, ea potius vtendi tum, quàm vino communi, hæc mihi conſuetudo, corruptelæ potius, quàm iuſti alicuius, ac honeſti moris, mereri nomen videtur. itaque damnanda eſt, nec toleranda, in celebrandis ſacrificiorum ſalutiferis Sacramentis.

Aquæ autem in calicem infuſio, quæ ex Chriſti præcepto, nobis ab Apoſtolis, & Conciliis tradito, eſt ſeruanda ſub mortali. De culpa res eſt clara, poteſtque ex pœnarũ grauitate, quæ ſecus facienti imponuntur colligi, in Braccar. 3. can. 1. *Aliter faciens tandiu à Sacramento ceſſare debet, quandiu legitima pœnitentia ſatisfactione correptus, ad gradus ſui officium redeat, quod amiſit*, qua pœna mulctati antea Epiſcopi, ac Presbyteri leguntur, qui contra hoc præceptum peccaſſent. *Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, non iuxta traditum ab Apoſtolis ordinem fecerit, & vinum aqua mixtum non obtulerit in ſacrificio, deponatur, vt imperfectè celebrans, & tradita innouans.*

Hinc enim argumentari ſic licet, pœnarum grauitas, quibus culpa aliqua vindicatur auctoritate Principis, indicium eſt, tam voluntatis, quam habet aſtringendi ſubditos ſuos ad eius fugam, quã fœditatis, quæ eſt in opere malo, lege Principis prohibito: at hæc cùm concurrunt, culpa eſt haud dubiè mortalis, pro tali ergo eſt ea habenda, quæ neglectione præcepti de infuſione aquæ in calicem admittetur. Cuius præcepti auctor eſt Chriſtus, ſecundùm Patres in Aurel. Conc. 4. vbi dicitur ſacrilegium indicari, *aliud offerri, quàm quod in mandatis ſanctiſſimis Saluator inſtituit.* In Concil. Carthagin. 3. hæc habentur: *vt in Sacramento corporis & ſanguinis Domini, nihil aliud offeratur, quàm ipſe Dominus tradidit, hoc eſt, panis & vinum aqua mixtum*, can. 24.

Quod autem per Apoſtolos, ad nos præceptum hoc ſit tranſmiſſum, loquuntur Canones & Concil. Trullenſe quidem, can. 32. *Ex Apoſtolica Traditione, vinum aqua miſcetur.* Braccar. 3. can. 1. Iulius in epiſt. ad Epiſc. Ægypt. *Audiuimus quoſdam ſchiſmatica ambitione detētos, contra diuinos Ordines, & Apoſtolicas inſtitutiones lac pro vino in ſacrificio dedicare.* Et poſtea: *nulli deinceps ſit licitum, aliud in ſacrificiis diuinis offerre, niſi iuxta antiquorum ſententiam Conciliorum, panem tantùm, & calicem vino miſtum.* Iulius in epiſt. ad Epiſc. Ægypt. & refertur can. cùm omne, diſt. 2. de conſecr.

Et hæc eſt cauſa fortè, cur alij in hac mixtione, præceptum non agnoſcant aliud quàm humanum. De eorum numero fuere Epiſcopi, in Trid. ſeſſ. 22. cap. 7. his verbis. *Monet ſancta Synodus præceptum eſſe ab Eccleſia Sacerdotibus, vt aquam vino, in calice offerendo miſcerent.*

Huius porrò myſticæ mixtionis ſignificationes ſunt duæ. Prima, vt oſtendatur, *quòd vtrumque* (id eſt ſanguis & aqua) *ex latere profluxit Chriſti.* Tribur. Concil. can. 19. Trident. ſeſſ. 22. cap. 7. Greg. lib. 8. regiſt. epiſt. 1. Clariſſimè Braccar. can. 55. *Non oportet aliquid aliud in ſanctuario offerri præter panem, vinum, & aquam, quæ in typo Chriſti benedicuntur, quia dum in cruce penderet, de corpore eius ſanguis effluxit, & aqua, hæc tria vnum ſunt in Chriſto Ieſu, hæc hoſtia, & oblatio Dei in odorem ſuauitatis.*

Altera eſt, *vt populi fidelis, cum Chriſto capite,*

vnio

vnio repræsentetur. Trid. seß. 22. cap. 7. *videmus enim in aqua populum intelligi, in vino autem Christi sanguinem, ergo quando in calice, vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, & credentium plebs, ei in quem credit copulatur & iungitur. Quæ copulatio, & coniunctio aquæ, & vini sic miscetur in calice Domini, vt coniunctio illa non poßit separari* Concil. Braccar. 3. can. 1. Iul. Papa in can. cùm omne apud Gratian. de consecrat. dist. 2. Conc. Tribur. can. 19. vbi ratio adiungitur cur aqua in minori quantitate admisceri debeat: *Quia maior est maiestas Domini, quàm fragilitas populi.*

Cap. 7. Forma consecrandi etiam à Christo Domino est tradita, in pane quidem: *Hoc est corpus meum*. In calice seu vini consecratione, *Hic est calix sanguinis mei, noui & æterni Testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remißionem peccatorum.* Ratio est, quòd forma sacramentalis in iis verbis consistit, quæ significant id quod operantur. At verbis proximè citat. significat Sacerdos, id quod præ oculis habet ac manib. esse Christi corpus, & sanguinem: Et nullus *dubium habere potest, in ipsa immolationis hora ad Sacerdotis vocē cælos aperiri, in illo Iesu Christi mysterio, Angelorum choros adesse, summa & ima sociari, terrena cælestibus iungi, vnumque ex inuisibilibus & visibilibus fieri*. Greg. Papa hom. 22. in Euang. & de consec. dist. 2. can. 73. ergo in iis consistunt formæ ambæ, panis & vini, quibus prolatis, statim fit eorum in Christi corpus & sanguinem conuersio, omnipotentia verbi: *Nam inuisibilis Sacerdos, visibiles creaturas, in substantiam corporis & sanguinis sui, verbo suo secreta potestate conuertit, dicens, Hoc est corpus meum, & sanctificatione repetita, Hic est sanguis meus: ergo sicut ad nutum præcipientis Domini, repente ex nihilo substiterunt excelsa cælorum, profunda fluctuum, vasta terrarum, ita pari potestate, in spiritualibus Sacramentis, vbi præcipit virtus, seruit effectus*, de consec. dist. 2. can. 22.

Similia habet S. Fulbertus: *Dubitare nefas est, ad cuius nutum, cuncta subitò ex nihilo substiterunt, si pari potentia, spiritualibus Sacramentis terrena materies, naturæ & generis sui meritum transcendens, in Christi substantiam commutetur, cùm ipse dicat, Hoc est corpus meum*, epist. 1. ad Adeodatum: & paulò post: *Si Deum omnia posse credis, & hoc consequitur vt credas, nec humanis disputationibus discernere curiosus insistes, si creaturas, quas de nihilo potuit creare, has ipsas multo magis valeat in excellentioris naturæ dignitatem conuertere, & in sui corporis substantiam transfundere*. Id. ibid.

Ad hanc autem conuersionem non requiritur, vt corpus Christi de nouo producatur, aut adducatur de loco in locum, sed in eo consistit hæc substantialis conuersio, quod corpus Christi succedat in locum substantiæ panis, quæ accidentia antea sustinebat, & per consecrationem desinit, quæ sucessio omnipotentia verbi facta, in hoc est sita, quòd Christi corpus subsit prædictis accidentibus, eaque sustentet, in quo substantialis mutatio, circa Christi corpus interuenit, in quantum teste Bellarm. lib. 3. de Euchar. c. 18. hæc conuersio terminatur ad substantiā prædicti corporis, vt succedendo in locū panis, vniatur accidentib. ea sustentādo.

Cap. 8. Quæ autem actio id efficit, appellatur à Patribus transsubstantiatio. Innoc. III. in Conc. Later. can. 1. *Verum Christi corpus, & sanguis in Sacramento Altaris, sub speciebus panis & vini, veraciter continentur, transsubstantiatis pane in corpus, vino in sanguinem, potestate diuina.*

Trident. seß. 14. cap. 4. & can. 2. *Si quis negauerit mirabilem illam, & singularem conuersionem totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus duntaxat speciebus panis & vini, quam quidem conuersionem Catholica Ecclesia aptißimè transsubstantiationem appellat, anathema sit.*

Appellatur secundò, *conuersio*, S. Fulbertus ep. 1. Euseb. relatus à Grat. de consec. dist. 2. can. quia corpus 35.

Tertiò, *consecratio, Panis, & calix, non qualibet, sed certa consecratione mysticus fit nobis, non nascitur.* Ambr. de catechisandis rudibus: *Panis est in Altari vsitatus, ante te verba Sacramentorū, vbi accessit consecratio de pane fit caro Christi, hoc igitur astruamus: Quomodo potest, qui panis est corpus esse Christi? consecratione, consecratio autem quibus verbis est, & cuius sermonibus? Domini Iesu.* Ambr. lib. 4. de Sacram. cap. 4. *Cùm reuerendum altare cibis spiritalibus sacrandis ascendis sacrum Dei tui corpus & sanguinem fide respice.* Euseb. Emiss. apud Iuon. Carnot. ep. 284.

Quartò, actio operatoria mysterij in hoc Sacramento appellatur *mutatio. Si tanta vis est in sermone Domini Iesu, vt inciperent esse quæ non erant, quanto magis operatorius est, vt sint quæ erant, aut in aliud commutentur.* Ambr. lib. de Sacram. 4. c. 4.

Aquam aliquando mutauit in vinum, & non erit dignus, cui credamus, quod vinum in sanguinem transmutarit? Cyrill. Hierosolymit. catech. mystag. 4. *In spiritalibus Sacramentis terrena materies naturæ, & generis sui meritum transcendens in Christi substantiam commutatur, cùm dicat, Hoc est corpus meum.* S, Fulbertus ep. 1.

Quintò, nominatur *transfusio. Creaturas quas de nihilo potuit creare, has ipsas multo magis valet in excellentioris naturæ dignitatem conuertere, & in sui corporis substantiam transfundere.* S. Fulbert. ep. 1.

Cap. 9. *Hinc ergo pensemus, quale sit pro nobis hoc sacrificium, quod pro absolutione nostra, paßionem vnigeniti Filij semper imitatur.* Greg. in hom. 22. super Euangel. ab his enim verbis ordiri placet, eorumque effectuum, quos operatur in homine, narrationem instituere, quorum primus est delictorum remissio, pœnarumque relaxatio, quas hic est commeritus peccando, can. ante benedictionem, can. corpus, de consec. dist. 2.

Secundus, est gratiæ iustificantis in animo productio. *Qui manducat me, & ipse viuet propter me.* Io. 6. *Non sicut manducauerunt Patres vestri manna, & mortui sunt: Qui manducat hunc panem viuet in æternum*: vt enim est omnis culpa lethifera, animæ toxicum, mors certa virtutum, salutis exitium, iuxta Apost. *stipendium peccati mors*, & *vidua in delicijs viuens, mortua est in semetipsa.* Ita per gratiam, Deo nascimur, paramur ad grandia, fortes contra Dæmonem, eiusque impressiones simus, vno verbo, viuimus, sed vita quæ mortem nescit, quæ cum omni æternitate propagari, si volumus, Deo miserante, potest: fit enim in eius pectore, qui eam demissione animi, ac iteratis charitatis actibus colit, vt debet, *fons aquæ salientis in vitam æternam*, itaque ab hoc effectu est Eucharistia à B. Ignatio ep. 14. nominata *pharmacum immortalitatis, mortis antidotum. vitamque concilians in Deo per Iesum, & quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris eius vnitur, sequitur quod per hoc Sacramentum in sumentibus dignè, gratia augeatur* Innoc. III. in Conc. Later. can. 1. *Accedimus enim*, inquit B. Greg. lib. 1. ep. 24. *ad mysticas benedictiones, & sanè sanctificamur, participes effecti.*

sancti corporis, & pretiosi sanguinis Christi.

Nec sola sunt hæc, ac summa bona Eucharistiæ, paruin illi est, in bene subacto pectore, virtutum ac gratiæ, sementem facere, easque cum adolescere incipiunt, opibus suis alere, dum sint cœlo maturæ, nobiliore præda, & vero spolijs opimioribus triumphat. Animam morum similitudine, ac communione sensuum, Angelis parem facit, corpore exutam cœlis inserit, ac ne quãdo ei sit male, aut ab amore Dei dum adhuc exul in terris agit, excidat, Christo eam iungit. Rabani ac Paschasij fuit olim hic sensus, vt ex manuscripto Codice, in suum de Consecrat. Gratianus transtulit distinctione enim secunda, can. verum 27. §. hanc igitur, hæc habet: *Rogamus, hanc oblationem benedictam, per quam nos benedicamur, ascriptam per quam nos omnes in cœlo ascribamur, ratam, per quam in visceribus Christi censeamur, rationabilem per quam à bestiali sensu exuamur.*

Est hic ergo Eucharistiæ effectus tertius, certum hominum, consequendæ post hanc vitam, beatæ immortalitatis pignus dare, interim autem dum viuit, his eum ornare virtutum insignibus, quæ eum à belluarum moribus, ac sensu, segregatum, Angelo propiorem, quam homini faciant.

Rectè diuinissimi Patres, cum in Con. Florent. interprete Eugenio, dixere; *Omnem effectum, quem materialis cibus & potus, quoad vitam agunt corporalem, hoc idem quoad vitam spiritualem, & hoc Sacramentum operatur*, quod Christus declarasse Ioan. 6. videtur cum dixit: *Nisi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Caro enim mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*, quasi diceret vt destituta cibo corpora languescunt, & marcent, vt hic homini subtrahi, sine aperta eius pernicie non potest, ita nec ego animæ, quæ carne mea, & sanguine refici debet, vti corpus pane. *Panis cor hominis confirmat.* Psal. 103. *vinum autem lætificat*, Psal. eodem.

Et quis nescit quanta, & quam pura, sint animæ, à cœlesti & diuina *mensa reuertentis* gaudia? vt cibus qui in ea apponitur *angelicum sapit, habentem intra se mysticos sapores delectamentum, non quod ore discernas, sed quod affectu interiori degustes. Ita Christus gratum communicantis intrans habitaculum, tot vt ita dicam suauitatis odoribus mentem reficit, quot formis intimæ reuelationis oculus meditantis eum meruerit intueri.* S. Fulbert. epist. 1.

Panis communis quem quotidie edimus, vita est corporis. Panis iste supersubstantialis, vita est animæ, sanitas mentis. Cyp de Cœna Dominica.

Panis educat, panis corroborat, Christi Seruatoris corpus *animæ nostræ substantiam fulcit.* Ambr. lib. 5. de Sacram. cap. 20. ob eamque causam appellatur ἐπιούσιος idem ib.

Pane famem explemus, potu sitim restinguimus, vtroque cum est abundè satisfactum appetentiæ, vltra nihil ambimus, nihil petimus: *Refecti Christo saginantur*, inquit August. in Psal. 33. *licet integrum maneat quod eos satiat. Hoc vno ferculo contenti omnes huius mundi delicias aspernantur, & possidentes Christum, aliquam huius mundi supellectilem possidere dedignantur.* Cyp. serm. de Cœna.

Lynces, tandiu meminere prædandi, quandiu venter vacuus fictum fame guttur exasperat, inquit Hieronym. ep. 3. ad Chrisogonum vbi pastæ sunt, omnium rerum succedit obliuio præterquam quietis ac somni. *Papæ quam præclarus est, calix iste, quam religiosa est potus huius ebrietas, per quam excedimus Deo, & quæ retro sunt obliti, ad anteriora*

A *extendimur, non habentes sensum huius mundi, sed diuitis delicias contemnentes, cruci hæremus, sanguinem sugimus, & intra Christi vulnera figimus linguam.* Cyp. serm. de Cœna.

Panis, è granis pluribus attritis mola, ac subactis, pinsitur, ac coagmentatur, est hoc Eucharistiæ, non vltimum erga homines beneficium, quod eos inter se amore nectat, beneuolentia copulet, voluntate vt sic loquar incorporet, etiam eius ope vniuntur Deo can. Christus panis 57. can. quid est Christũ 46. can. qui manducat. 75. can. credere 59. ibi enim ex August super Ioan. ad cap. 6. tract. 62. & 27. hæc habentur *Participatione*, filij, quod *Sacramento sed vsque ad spiritus participationem vt in corpore Domini, tanquam membrum maneat, & eius*
B *spiritu vegetetur.* In eandem sentẽtiam loquutus est Cyril. lib. 11. in Ioan. cap. 27. clarissime Chrys. homil. 83. in Math. *Non sufficit ipsi hominem fieri, flagellis interim cadi, sed nos secum in vnam, vt ita dicam massam reducit*, Cyrill. Hierosolym. Cath. mystag. 4. nos ideo *σύσσωμοι* id est vno eodemque cum illo constare corpore asserit, *nam non fide tantum, sed re ipsa nos corpus suum efficit.* Chrysost. suprà: Eo quod *corporaliter per benedictionem mysticam nobis vt homo vnitur, spiritualiter vt Deus.* Cyrill. Alexan. lib. 11. in Ioan. cap. 27.

Est & alia incorporatio, sed mystica, *subiectis obsequiis, voluntatibus vnitis, affectibus cum Deo iunctis.* Cyprian. serm. de Cœna, sed de ea nobis hic nullus sermo.

C Et hoc quoque ad laudem Eucharistiæ pertinet, quod vt panis, ardorem mitigat, vt iniectus stomacho cibus, calorem qui homini natura est insitus, cohibet, ac ne ilia visceraque miserè depascatur humore suo, succoque, prohibet. Ita Christus in hoc Sacramento: *Sæuientem membrorum nostrorum legem sedat, pietatem corroborat, perturbationes animi extinguit, ægrotos curat, collisos redintegrat, & ab omni erigit casu.* Cyrill. lib. 11. in Ioan. cap. 17.

Panis homini quidem sano, suauis est, ac vtilis, malè affecto ingratus est non modò, sed etiam noxius, Eucharistia, *mors est malis, vita bonis.* Quare, vt stomachum purgari, ac ab humorum colluuione vacuum esse oportet, vt ad sanitatem ei illa-
D tæ epulæ prosint.

Sic ad hanc mensam, parari mentem, sic ab omni culpa liberam afferre eos docet, qui hanc fructuosam sibi ac vtilem optant.

Cap. 9. Est hæc ergo in primis cautio adhibenda accedenti ad sacram hanc mensam, vt sit ab omni peccati mortalis labe mundus, Nam *vt alimentum vim alendi habens, si in eum, qui stomachi vitio, cibum fastidit*, incidat *πάντα ἀπόλλυσι καὶ φθείρει καὶ γίνεται νόσου ἀφορμὴ οὕτω δὴ καὶ τὰ τῶν φρικτῶν μυστηρίων.* Chrys. in homil. de Dauide & Saule, quę qui indigne tractat, manibus & animo scelere aliquo corruptis, *iudicium sibi manducat & bibit.* 1. ad Cor. 11. quare. *Habentem adhuc voluntatem peccandi grauari magis dico Eucharistiæ perceptione, quàm*
E *purificari.* August. de Eccl. dogmatib. cap. 53. ratio est, quod hoc Sacramentum ex eorum sit genere, quæ viuorum appellantur, non mortuorum, iniuriam ergo ei facit, qui illud in animum, Deo & gratiæ mortuum, quasi in tumulum demittit, fœtentem ac sordidum: *ἀποστρέφεται τοὺς βεβήλους τὸ θεῖον, μόνοι δὲ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ τὸν θεὸν ὄψονται.* Damasc. de Sabb. sancto. Cuius rei addo causam & alteram.

Fuit hoc maxime Christo Seruatori propositum, cum Eucharistiam ab homine frequentari voluit,

vt hic cum eo societatem amicitiæ coiret, eique iunctus, nexu hæreret, non dissoluendo vllo tempore, *Volo*, inquiebat, *Pater, vt vnum sint, sicut ego & tu vnum sumus.* Ob quam causam, nomen est Communionis Sacramento huic inditum, *κοινωνία κέκληται ἡ τῶν μυστηρίων μετάληψις διὰ τὸ τὴν πρὸς Χριστὸν ἡμῖν χαρίζεσθαι ἕνωσιν καὶ κοινωνοὺς ἡμᾶς τῆς αὐτοῦ ποιεῖν βασιλείας.* Isidor. Pelusiota epist. 218. libri primi quæ Latine reddi sic possunt, *Eucharistia appellatur Communio, quia nobis cum Deo coniunctionem conciliat, nosque regni ipsius consortes facit.*

Cui opinioni subscribunt Doctores reliqui, Theophilactus in commentario quem scripsit in hæc Pauli primæ ad Corinth. 11. Calix cui benedicimus nonne communicatio est, &c. Non dixit, inquit, *μετοχὴ* id est participatio, *sed κοινωνία*, id est, *communio, vt excellentius aliquid indicet puta summam cum Deo vnionem.* Finis ergo institutæ Eucharistiæ est hominis, cum Deo coniunctio. At cum ea bellum indictum habet mortalis culpa, vtpote, quæ à Deo mentem auocat, hancque ei inimicam reddit, ac inuisam, de quo consulendus Gab. lect. 87. in Canon. Est hæc ergo excutienda homini, vt conscientiam tersam habeat ac nitidam, qualem obtinere ei non facile, nisi crebrò illam emaculet, quod frequens peccatorũ confessio potest, ad quam singulos adhortatur Apost. primæ ad Corinth. 11. cum ait, *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat: Ecclesiæ enim consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, vt nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumuis sibi contritus videatur, absque Sacramentali Confessione, ad S. Eucharistiam accedere debeat.* Trident. Sess. 13. cap. 7. Si quidem est hęc mensa, ad nutritionem animæ, & conseruationem eius vitæ, quæ Christiano cuique, diuino concessu ac munere datur in Baptismo, quem natiuitatem alteram, ac regenerationem diuinam nominant. At non sunt è numero viuentium, vita Angelorum, ac hominum, quos sua virtus gratos Deo efficit, qui coinquinatum sceleribus animum habent, *quæ enim in delicijs vidua viuit, mortua est.* 1. ad Timoth. 5. quocirca locum in iis non habet spiritualis ista nutritio, quæ constare nequit sine vita animæ, nec enim alitur quod est mortuum, vitaque expers.

Quid? quod Principi illotis manibus assidere, quod paratas conuiuis è præcipua nobilitate epulas, luto aut fæce respergere, ac fœdare, crimen sit piaculare? Næ ergo non est innocens, qui ad diuinum hunc cibum, cordis munditiem non affert. *Tu cum carnalem cibum sumpturus accedis, os antea, & faciem lauas, cum vero ad spiritualem mensam accessurus es, animam lauare dissimulas, atque immunditia plenus accedis?* Chrysost. hom. 5. in 1. ad Timoth. quo quid turpius, quid ad commouendum aduersum se Principem Deum efficacius? Ideo sane Paulo teste, *inter Christianos, multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi, quod si nosmetipsos diiudicaremus non vtique iudicaremur à Domino*: his enim verbis significat Apost. eos qui indigne accedunt, à Deo in hoc sæculo pœnis temporalibus corripi, aut morte puniri solitos, vt vel sic resipiscant, & salui fiant, ita hunc locum explicant Pacianus lib. de Pœnitent. Cyprian. serm. de lapsis.

Chrysost. in explicatione harum vocum Apost. *Reus erit corporis & sanguinis Domini*, scripsit pari pœna mulctandos, qui contaminato ore, & manibus, animum ad sacra mysteria applicant, ac Iudæos, à quibus fœde confossus interijt, *τὴν αὐτὴν δίκην δώσειν, ὅσοι ἐκεῖνοι τιμωρίας οἱ σταυρώσαντες τὸν Χριστόν, καθάπερ οἱ ὑπεύθυνοι ἔνοχοι τοῦ σώματος ἐγένοντο οὕτω καὶ οὗτοι οἱ ἀναξίως κοινωνοῦντες τῶν μυστηρίων.* Et in hom. cui titulus, Quod est præclarum, tam dicenti, quam audienti, loqui ad gratiam, scribit Regi peræque turpe esse ac fœdum, luto à prætereunte infici, ac veste exui, hoc postremum autem probri genus à Iudæis Christum passum esse, priore vero lædi quot diebus ac hebdomadibus, ab indignè communicantibus, *διέρρηξαν μὲν οἱ Ἰουδαῖοι τὸ σῶμα σταυρῷ, μολύνει δὲ ὁ ἀναδεχόμενος αὐτὸ τῇ ψυχῇ, ὥσπερ οὐ καὶ διαφορὰ τὰ τῆς παροινίας, ἀλλὰ τὰ τῆς ὕβρεως ἴσα.*

Quæ ab ijs vniuerse dicta, ac generaliter, de culpa lethali duntaxat debent intelligi. Venialia enim præterita, soloque habitu manentia Eucharistiæ effectum, qui est gratia, non impediunt. S. Thom. q. 79. art. 8. Causa est, quod hæc sit eius laus propria, ea ex opere operato abstergere, ac delere ex animo, quibus hic actu, aut virtute non adhæret. S. Thom. q. 79. art. 4. & in 4. dist. 12. q. 1. act. 1. Bonauent. in eand. dist. par. 2. art. 1. q. 3. Ergo eius effectui non obstant, cum, quo temporis momento, obesse deberent, ac possent, ijs carere voluntas humana incœperit.

Deinde, Theologorum est hoc dogma longè certissimum. Sacramenta ex opere operato gratiam suscipienti conferre, si his obicem vt loquuntur, non opponat. At peccatum veniale, gratiæ iustificanti non est aduersum, cũ ambo esse simul possint in animo, ergo ab illo, mora nulla inijci, aut impedimentum isti, afferri potest, quo minus producatur à Sacramento, ministri opera ac beneficio.

Qui tamen cum peccato actuali veniali, Eucharistiam sumeret, culpæ omnis expers non esset. Ratio est, quod sciens, volensque minus dignè quam sit necesse, ad eam accedit, quid enim turpius, quàm abalienata mente à Deo, quem coram habes, ei assidere, cum eo colloqui, eum ore, pectoreque complecti? Deinde quis ferat, inquit, Bernard. in Cantica prosilientem ad amplexus, osculaque Principis, cum nugas agit, auersaque facie, cum homine nihili, de quisquiliis, sermonem habet? Ab osculo pedis transeundum est ad osculum manus, priusquam veniatur ad os, nec ad Deum tutus est ac periculi expers accessus, nisi tibi ad eum, viam ante munieris, demissione animi, modestia, dolore de peccatis ac pœnitentia: *Longus saltus est, & arduus, de pede ad os, sed nec accessus conueniens, quid enim? recenti adhuc respersus puluere, ora sacra continges? Heri de luto tractus, hodie vultui gloriæ præsentaris, per manus tibi transitus sit, illa prius te tergat, te erigat, quomodo erigat? dando vnde præsumas, quid istud? decor continentiæ, & digni pœnitentiæ fructus, quæ sunt opera pietatis.* Bernard. serm. 3. in Cantica. Hæc cogitemus dilectissimi, ac si qui vultui nostro næui resident, vt Deo accepti simus & grati, tollamus illico ac pareant, *& aquila in hac vita facti, euolemus ad cælos.* Chrysost. homil. 24. in 1. ad Corinth. Moysi cum Deo colloqui non ante licuit, quam calceamenta poneret *τῶν τῶν, τῶν νεκρῶν καὶ χαμαιζηλῶν ἐννοιῶν*, id est, cogitationes de terra humiles, nec in Sina montem, penetrare illi fas fuit, cum tonante cœlo, lex Israeli data est per manus Moysi, nisi mundo à culpa, ac morum innocentia commendabili *ταῖς ἁγίαις τῇ καθάρσει ἐμετρήσατο ἀνόδοις* id est, puritate, ascensum mensus est in montem,

quæ omnia, eius rei, qua de agimus, argumentum suppeditant, robustum, ac forte, à venialibus, liberum esse oportere, saltem actualibus, qui notam euadere cupit, susceptæ Eucharistiæ, minus reuerenter ac dignè, quàm esset necesse. Minus dignè quidem, quia cùm hæ leues culpæ, caritatis ardorem extinguant actualem, deuotionis vim sopiant, finem, cuius causâ, Sacramentum est in Ecclesia, à Deo Principe institutum impugnant, ideoque faciunt vt minus dignè ac reuerenter suscipiatur. Adde & cum minore fructu, nam non iis animus è cœlo voluptatibus perfunditur, quibus haud dubiè abundaret, si cùm ad Christi vbera os in Eucharistia applicat, hunc vnum saperet, de eo cogitaret, hunc solum diligeret, peccata etiam minima odisset ac fugeret, quam in curam, sedulò nos ac strenuè incumbere Paulus hortatur his verbis. *Probet autem seipsum homo*, 1. ad Cor. 11. id est, interprete S. Chrysost. ac Ambros. in eum locum: *Ex qua radice oriantur in se peccata venialia, eaque serio proposito emendare proponat.*

Et quoniam *de fide interioris hominis procedit, diuini gustus saporis, dum per salutaris Eucharistiæ infusionem influit Christus in viscera animæ sumentis.* S. Fulbert. Carnot. ep. 1. *sic sacræ mensæ communicare debemus, vt nihil prorsus de veritate corporis Christi, & sanguinis ambigamus, hoc enim ore sumitur, quod fide creditur.* S. Leo in serm. de ieiun. 7. mensis: quam vt conciperent, seque Deo gratos tali opere exhiberent, prisci æui Catholici, Sacerdos Christi corpus manu præferens, clara voce, ac distincta, ex aræ gradibus insonabat *Corpus Christi*, ad quam vocem qui parati venerant eo pasci, respondebant; *Amen. Sacerdos tibi dicit, Corpus Christi, & tu dicis, Amen hoc est verum: Quod lingua confitetur, hoc teneat affectus* Ambr. lib. de Sacram. 4. cap. 5. *Frustra enim ab illis respondetur, Amen, quibus contra id quod accipitur disputatur.* Leo serm. 6. de ieiunio 7. mensis. His ego artibus, paranda cuique est via ad Euchar. vt firmiter credat Dominicum sibi corpus ad esum dari, ad potum diuinissimum eius sanguinem. *Si sederis ad mensam potentis*, ait Sapiens, *cognoscens intellige quæ apponuntur tibi, & sic extende manum tuam.* Quod explicans S. August. serm. 1. de S. Laurent. *Quæ*, inquit, *est mensa potentis, nisi vnde sumitur corpus & sanguis Domini? & quid est ad eam sedere, nisi humiliter accedere? & quid est considerare, & intelligere quæ apponuntur, nisi dignè tantam gratiam cogitare?*

Tertiò, vt quis dignè censeatur ad Euchar. accedere, debet id in Dominicæ mortis memoriam facere: est enim à Christo instituta, *tanquam passionis suæ memoriale perenne.* D. Thom. opusc. 57. *Captiua eras*, inquit Anselm. in meditat. *& sic liberata es, perdita, sic restituta, mortua, sic resuscitata, hoc mandet, hoc ruminet, hoc sugat, hoc glutiat cor tuum, dum eiusdem Redemptoris tui carnem, & sanguinem accipit os tuum.*

Sanè cùm omnium beneficiorum, quibus benè de nobis, benè de Ecclesia vniuersa Christus est meritus, memoriam colere sempiternam oporteat, tum eius maximè, sine quo reliqua, quamuis diuina nulla essent. Hanc Christus exigit ab Apostol. *Hoc facite in meam commemorationem*, hanc ab omnibus promiscuè, nullo sexus ac ætatis discrimine diuinissimus sponsus: *Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum.* Cuius præcepti Bernard. memor fasciculum sibi inter vbera collocandum texuit, *pro æternomeritorum, quæ deesse sibi sciebat, collectum ex omnibus amaritudinibus, & anxietatibus Domini.* Serm. 47. in Cant.

Quartò, quo paratiores venirent olim Christiani ad Sacram mensam, tribus diebus, interdum etiam pluribus abstinebant ab opere coniugali, decreto Elibertini Concil. cuius fit mentio, distinct. 2. de consec. can. Omnis homo 21.

Omnis homo ante sacram communionem à propria vxore, abstinere debet tribus aut quatuor, aut octo diebus. Cùm enim, authore Greg. Nazianz. in Apolog. *purè sit attingendum, id quod purum est, & semper eodem modo se habet*, mirum quantum Maiores nostri innocentiæ studerent, quantam tam animi, quàm corporis munditiem in communicante exigerent.

Queritur de Romanis Hieron. in epist. 50. quod quo die sacris epulis vsi essent, operam filiis procreandis darent: *Scio Romæ hanc esse consuetudinem, vt fideles semper Christi corpus accipiant, quod nec reprehendo, nec probo, sed ipsorum conscientiam conuenio, quod eodem die post coitum communicent.* Quod cùm illis turpe visum esset consequutis temporibus, enimuerò non modò mensa sacra, sed etiam templi aditu abstinendum sibi censebant, Greg. Papa 1. ad August. Londin. Episcop. lib. 12. resp. 10. Inde ortæ Hieron. querelæ epist. ante citata. *Quare ad Martyres ire non audent? quare non ingrediuntur Ecclesias? an alius aliis in domo Christus est? quod in Ecclesia non licet, nec domi licet.*

Nihilominus eorum mihi placet opinio, qui mulieres à culpa vacare aiunt, cùm quo die communicaturæ sunt, marito debitum exigenti, parent. Sanch. lib. 9. de Matr. disp. 13. num. 9. Suar. tom. 3. disp. 68. sect.

Ratio est, quod legibus caritatis, ac iustitiæ obsequi, virtus sit, non vitium: at quod æquitas, ratioque postulant, fœmina efficit, cum marito serio ac constanter petenti obsecundat: sui enim non est arbitrij, iurisque, sed alieni, iniuriam ergo ne illi irrogasse arguatur, honesta eius postulata faciet.

Quid? quod ea respuere, quod negare, sit apertè caritatem lædere, exinde enim rixæ, odiaque nasci solent, nec nisi ægrè (quod est periculi plenissimum) sibi ab amore alienæ fœminæ, aut præpostera Venere, temperabit, qui quod appetit tanquam suum domi non reperit. Non peccant ergo mulieres cùm rogatæ maritis se substernunt, quia quod est officij, quod caritatis ac iustitiæ implent. *Vir autem similiter si sua coniuge, non cupidine voluptatis captus, sed solummodò liberorum creandorum gratia vtitur, iste profectò siue de ingressu Ecclesiæ, seu de sumendo Dominici corporis, & sanguinis mysterio, suo est relinquendus iudicio, quia à nobis prohiberi non debet.* Gregor. I. ad August. Londin. Episcop. interrog. 10.

Cæteris omnino erat inhibitum, quo die voluptatem congressu muliebri cœperant, sacræ mensæ communionem quærere. Clem. epist. 2. Theodulph. ad Presbyt. Aurel. cap. 44. *Qui enim contaminatus est carnali concupiscentia, quo pudore sacrificium vsurparet, aut qua conscientia, quoue merito, exaudiri se crederet, cùm dictum sit, omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil mundum.* Innocentius epistola secunda, capite secundo.

Primò, cùm nossent prisci æui Patres, Ecclesiæ constituendæ Principes, ieiunij ad conciliandum sibi Numen, vim in omnes partes esse mirabilem: ad Dæmonum autem victoriam incredibilem, statuere Deo id illis inspirante, vt nemini ad eum accessus esset, nisi ieiuno: Verum enim est

Augustini effatum, ep. ad Ianuar. 118. *Placuit Spiritui sancto, vt in honorem tanti Sacramenti, prius in os Christiani corpus Dominicum intraret, quàm reliqui cibi.* Verissimum item Concil. Altisiodor. can. 19. Carthag. 3. can. 29. *Vt Sacramenta Altaris non nisi à ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuersario, quo cœna Domini celebratur.* Quæ consuetudo in Ecclesia ob iustas causas desiit, potissima est, quòd à reuerentia Sacramēto debita abhorreat, illud benè pranso, ac fortè vi ciborum ac potus, non satis sui compoti, dari. Potuisse autem Ecclesiam & Episcopos, morem hunc ex moribus nostris tollere, patet: nam illis, accidentales Sacramentorum ritus, modumque quo administranda forent, ordinandum Christus solita sua benignitate commisit, August. teste loco citatu, his verbis: *Non præcepit quo deinceps ordine sumeretur, vt Apostolis, per quos Ecclesiam dispositurus erat, seruaret hunc locum.*

Et hæc de solita Maiorum nostrorum diligentia cutaque, in parando ad susceptionem Eucharistiæ animo dicta sunto, in quo etsi sit laudanda eorum religio, non videtur tamen imitanda necessariò, ad fugam peccati, & perceptionem gratiæ, qui est Sacramenti huius effectus proprius. Quia ad acquirendum augmentum gratiæ, in eius sumptione, deuotio actualis, aut dispositio alia non exigitur, quàm vt suscipiatur voluntariè tanquam cibus animæ, si suscipiens adultus sit, suique compos. Sylu. ver. Euchar. in fine. Suar. disp. 63. sect. 3. Ægid. q. 79. art. 1.

Quorsum ergo proximè superior instituta oratio est, dixerit aliquis, si nihil est necesse, afferre ea quæ continet, ad Christi mentem?

Nempe, ne quid omissum esset in hac Epitome, quod ad dignitatem Eucharistiæ, & Maiorum commendationem faceret.

Cap. 10. Quoties autem est sumenda, quot annis, & quando?

Quot effluxere ab Apostulorum æuo sæcula, tam fuit de frequentanda Communione, Ecclesiæ consuetudo multiplex ac varia.

Primò quidem, ad eam ibatur quotidie, Act. 2. *Erant perseuerantes in oratione vnanimiter, ac fractione panis*: nec erat hæc Religo relicta singulorum arbitrio, ni vellent Ecclesiæ aditu arceri, eiusque priuari suffragiis, sacra cum cæteris obire mysteria debebant. Antioch. Concil. can. 1. Braccar. can. 84. *Si quis intrat Ecclesiam Dei, & sacras Scripturas audit, & pro luxuria sua auertit se à communione Sacramenti, & in obseruandis mysteriis declinat constitutam regulam disciplinæ, illum talem projiciendum de Ecclesia Catholica esse decernimus, donec pœnitentiam agat, & possit communionem percepta indulgentia promereri.* Cypr. ad Tyberitanos, ep. 6. est hoc verbum ad rem præsentem elegans, solitos nempe Christianos quotidie assidere mensæ Eucharisticæ, vt inde vires sibi animi, corporisque, ad hostium Christiani nominis victoriam necessarias arcesserent: *Considerantes se quotidie calicē sanguinis Christi bibere, vt & ipsi sanguinem fundere possint.* Dabatur ideo ituris ad prælium, vt vincerent: martyribus ne tormentis superati, manus tyranno darent. Cyp. lib. 1. ep. 17. ad Cornel. *Cùm ad hoc fiat Eucharistia, vt possit accipientibus esse tutela, quos tutos esse contra aduersarios volumus, munimento Dominicæ securitatis armamus*: Et post pauca: *Idoneus esse non potest ad martyrium, qui ab Ecclesia non armatur ad prælium, & mens deficit, quem non recepta Eucharistia erigit.* Hæc vna sanctorum omnium Patrum vox est, vt Eucharistia nihil est efficacius ad gratiam, sic nihil in natura rerum esse potentius ad victoriam. Hanc illis causam extitisse puto, conseruandæ in Ecclesiis, quibus cum auctoritate præerant, consuetudinis Apostolicæ, communicandi quotidie.

De Romanis & Hispanis, testis est Hieronym. in ep. 28. & 50. De Africanis Tertul. ad vxorem, lib. 2. cap. 3. *Non sciet, inquit maritus, quod secretò ante omnem cibum gustes.*

Clarius Cypr. in explanatione Orationis Dominicæ: quærenti enim cur panem qui Græcis, & Ambrosio ἐπιούσιον appellatur, quotidianum Christus nominet, respondet: *Ne qui in Christo sumus, & Eucharistiam quotidie, in cibum salutis accipimus, intercedente aliquo grauiore delicto, dùm abstenti, & non communicantes, à cœlesti pane prohibemur, à Christi corpore separemur,* vt iam cuique sit obuium, & facile intelligere, cur qui iubentur curam nullam sui, nullam corporis, nullam cibi aut potus suscipere, Matth. 6. *Nolite solliciti esse, dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus*: Panem sibi ex Christi mandato dari quotidie postulent. *Cœlestem enim panem, cœlestis Pater, cœlestes filij vt postulent hortatur. Ipse enim est panis, qui natus in Virgine, fermentatus in carne, in passione confectus, in fornace coctus Sepulchri, in Ecclesiis conditus, illatus Altaribus, cœlestem cibum fidelibus quotidie subministrat.* Chrysolog. serm. 67.

Et quoniam per morbum aut impedimenta, quæ nonquam desunt implicatis coniugio, multi interesse rei diuinæ, sistere se Ecclesiæ, quotidie non poterant, licebat cuique Eucharistiam sibi ad dubia animæ tempora eiusque cibum petere, ac domum deferre sumendam, cùm esset necesse. Greg. Nazianz. in funere Gorgoniæ sororis, & Ambr. in orat. funebri Satyri fratris, authores ambo, meminique me legere in historia vitæ S. Laurent. Episcopi Dubliniens. in Anglia: *Sacerdotes quatuor, sicut moris tunc erat* (verba sunt Surij) *pro tuto viatico, ac securo duce itineris, Eucharistia se munisse, quam theca inclusam secum gerebant.* Dabatur autem à Sacerdote postulanti, qui eam manibus in formam crucis compositis, in earum altera scilicet receptam, honestè quoad eius fieri poterat ac religiosè inuolutam, domum secū asportabat, collocandam in Altari, vt de Gorgonia refert Gregor. Nazianz. aut loco quopiam honesto, de quo nobile apud Cyrillum Hierosl. catech. 5. mystag. testimonium extat. *Accedens ad Communionem, non expansis manuum volis accede, neque disiunctis digitis, sed sinistram, veluti sedem quandam subiiciat dexteræ, quæ tantum Regem susceptura est, & concaua manu suscipe corpus Christi, dicens, Amen.* Qood tamen viris, hoc peræque non erat permissum fœminis: Nam *non licebat mulieri nuda manu Eucharistiam sumere, nec manum suam ad pallas Dominicas mittere.* Concil. Altisiod. can. 6. Hæc itaque, eam in linteo ad id parato recipere iubebatur, cui Dominicale nomen erat. *Vnaquaque mulier quando communicat, Dominicale suum habeat, quòd si qua non habuerit, vsque in alium diem Dominicum, non communicet.* Altisiodorense Concililium, canone 39.

Patet hinc morem communicandi quotidie, qui in primæua Ecclesia inueterauerat, eo tempore non fuisse inusus. Sane episcopi in Concil. Paris. sub Lothario & Ludou. libr. 3. can. 20. communioni

alia tempora non præstituunt, quam quæ cuique sua erga Deum religio pietasque suaderent. *In quadragesima quidem singulis diebus Dominicis, præter hos, qui excommunicati sunt, Sacramenta corporis & sanguinis omnibus sumenda esse*, scribit Theodulphus ad Presbyt. Aurel. *Quadragesima autem, quam mos Ecclesiæ maiorem appellat, omni die*, Nicolaus Papa ad consulta Bulgaror. cap. 9. Sed hunc morem Ecclesiæ non fuisse vniuersæ sed paucarum, indicant quæ sequuntur. In primis narrat Basil. in epist. ad Cæsariam Patriciam, Christianos sui sæculi quater, quot hebdomadibus communicare solitos die Dominica, quarta feria, sexta, & sabbatho, *& aliis diebus*, inquit, *si quando Dominica memoria vel Sancti alicuius fuerit*. Secundo & hoc constat, ab ea pietate fuisse in occidente Christianos, valde remotos, Romæ quidem & in Italia, extitisse plerosque, qui vsum Eucharistiæ Paschate definirent, innuit hæc Ambrosii plena grauitatis oratio. *Si quotidianus est panis, cur post annum illum sumis, sic viue vt quotidie merearis accipere*, lib. de Sacram. 5. cap. 4. quæ est etiam August. in serm. Domini in monte lib. 2. cap. 7. Quare, vt mortuam prisci æui pietatem erga Euchar. suscitarent Galli Antistites, sanxere in Agath. Concil. can. 18. vt *seculares, qui in Natali Domini, Pascha, Pentecoste, non communicarent, Catholici non haberentur*. Idem in Elibertino statutum, Gratiano teste in distinct. 2. de consec. can. omnis homo 21. verùm, cum ne sic quidem meliores multi fierent, quod frequentatio Euchar. illis diebus, videbatur eorum arbitrio relicta, non præcepta, visum est Ecclesiæ eam vt sumendam sibi quotannis, singuli semel saltem circa Pascha scirent, sanctè ac religiosè, præcipere, est hæc canonica eius sanctio præscripta his verbis in Concil. Lateran. Innoc. III. præside. *Omnis vtriusque sexus, omnia sua peccata confiteatur fideliter saltem semel in anno, proprio Sacerdoti. Vt suscipiat reuerenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum, nisi proprius Sacerdos duxerit abstinendum, &c.* can. 21. dicti Conc.

Cap. 11. Ea tamen lege astricti non videntur infantes. Quia etsi Sacramentum Euchari. illis prodesset ad gratiam, non est tamen iisdem necessarium. Quid ita? nempe quia iis morbis animi non vigentur, ad quorum curationem, instituta est Eucharistia, nam primò insidiis Dæmonum non sunt expositi, quid enim lucri ab eorum casu quid commodi, ac quæstus ex eorum lapsu sperarent consequi, cum infantes, quandiu tales, ob rationis integræ, plenæque non vsum, peccare nesciant? Secundo cum ea ætate carnis insultus non sentiant, nec proinde, quidpiam illis de vi mentis ac gratiæ, per internum concupiscentiæ fomitem depereat, ad Eucharistiam quorsum irent, quæsitum remedia quibus non indigent? & quorum causa est hæc instituta per modum alimoniæ, vires restaurantis, quas cum concupiscentiæ fomes, tùm perpetuæ Dæmonum appetitiones debilitant? Scio quidem eos olim ad altare communionis causâ admissos esse, vt constat ex Dionys. de Ecclesiast. hierarch. cap. 7. sed hæc nusquam illis beneficia conferri hoc tempore, decreto Ecclesiæ audio, quare neganda est illis Euchar. antequam ad annos discretionis attigerint, vt loquitur can. omnis.

Quæ autem puerorum, eadem quoque causa est amentium, qui ab infantia sunt tales. Aliorum autem, quos morbus, aut casus, deiecere de statu mentis, ratio est habenda sub finem vitæ, suppeditat eius rei testimonium canon. 76. Conc. Carthag. 3.

Extra quem articulum, de Euchar. illis danda cogitandū non videtur, eo quod sacramenti dignitas, ac reuerentia exigit, vt non detur nisi bene præparatis per actus charitatis, ac fidei, & quos exerceant actu, cum eos Sacerdos reficit cœlesti pane, nisi illum, ad id grauis aliqua causa, ex prædictorū commodo aut necessitate petita impellat: at extra mortis articulum talis nulla apparet, & tum reperitur, ne huiusmodi homines, destituti viatico discedant, quod expressè, aut implicitè, eos ante amentiam desiderasse, hoc ipso præsumit Ecclesia, quod Catholicè, & salutis suæ non immemores vixerint, Laym. tract. 4. cap. 4. Si tamen constaret eos cum amētes sunt facti lethalis peccati reos fuisse, aut metum esse ne præ deliquio animi quo laborant, aut vi morbi Eucharistiam euomant, offerenda eis non erit, quia vt satisfiat homini, ratio suadere nulla potest, tantæ iniuriæ sacramentum exponendum esse.

Quid de Leprosis autem, ac Energumenis sentire oporteat, definiere Pontifices Gregor. Zacharias, & alij. Ille in respons. 10. ad Augustini postulata, hic autem epistola 5. in hæc verba. *Qui regio morbo vexantur, in Ecclesia dum ad communionem venerint, post omnium suppletionem erunt ingressuri ad participandum munus. Sane cum quod quis inuitus patitur ei in culpam non debeat imputari, ac per hoc nec à participatione tanti remedij coerceri.* Nicol. ad consulta Bulgaror. cap. 63. *Itaque leprosis, si fideles Christiani fuerint, Dominici corporis, & sanguinis participatio tribui debet.* Gregorius tertius epistola quarta.

Energumenis autem salutifera Christi Sacramenta olim concessa fuisse, docet Elibertini Concil. sanctio in can. 37. citata antea. Tyræus de Dæmonib. part. 2. cap. 28. Binius to. 1. Conc. in can. Elibert. Conc. 28. Et quamquam essent Cœnobitæ, priscis illis temporibus disciplinæ Ecclesiasticæ tenaciores cæteris, quamobrem tamen vexatis à Dæmone culpa sua nulla, sacrosancta mysteria neganda forent regula eorum nulla docet, *Itaque communionem sacrosanctam à senioribus unquam illis meminimus interdictam*. Cassian. collat. 7. cap. 30. cuius rei rationem hanc reddit, nempe quod *Magis ac magis inimicus insultabit obsesso, cum eum à cœlesti medicina viderit segregatum, tantoque dirius, & frequentius attentabit, quanto eum à spirituali remedio longius senserit segregatum.* At enim inquies. Elibert. can. 29. prohibet, *energumenum, qui ab erratico Spiritu exagitatur, huius nomen, neque ad altare cum oblatione recitandum, neque permittendum, vt sua manu in Ecclesia ministret.* Respondendum, ibi agi de eo qui rescissus ab Ecclesia vti membrum tabidum, ob horrenda eius facinora, Dæmoni ad vexationem erat traditus, secundum Apost. 1. Cor. 5. aut certe de his ibi fit mentio, quos constat, ante expiatum à culpis animum, ac proinde in malo statu, in potestatem venisse Dæmonum, quos ab Eucharistico epulo, ac sacri altaris ministerio arceri, tanquam indignos, quid mirum?

Excommunicato autem publico, de cuius absolutione non constat, est ne saltem in mortis articulo impartienda Eucharistia?

Causa dubitandi duplex 1. Quod iure diuino, tunc temporis omnes Christi corpus suscipere coguntur quo iure spoliari iustè authoritate Ecclesiæ nemo potest. Altera, quod decreto Ecclesiæ in Braccar.

Concil. can. 83. Nicæno 1. can. 12. nemo in fine vitæ maximè vtili ac necessario viatico sit priuandus. *De his vero qui recedunt ex corpore, antiqua legis regula obseruabitur etiam nunc, ita vt si forte quis recedat ex corpore, necessario vitæ suæ viatico non defraudetur.* Nicæn. can. 12. similia habet Braccar. vt refertur 26. q. 6. can. 6. *Si quis de corpore exiens nouissimum & necessarium Communionis viaticum expetit, non ei denegetur.*

Respondendum, ad canones Conciliorum, Nicæni, & Braccar. in iis nullam de excommunicatis denuntiatis & publicis mentionem fieri, sed de solis duntaxat fidelibus, qui præstituta sibi ad satisfaciendum tempora, per pœnitentiam publicam quam obibant, necdum expleuerant, quibus remedio Communionis, & reconciliatoriæ manuum impositionis non negamus subueniendum esse.

Ad argumentum alterum quod fuit primo loco positum: Dicendum est, iuris diuini non esse, sed canonici tantùm, quòd quis teneatur Christi Domini corpore & sanguine sub vitæ finem refici, in ea opinione fuere Concilia, Mogunt. & Vormatiense, Pontifices, & Doctores, Magunt. sub Rabano, can. 26. mentem suam his verbis aperit: *Ideo secundùm canonicam auctoritatem, ne illis ianua pietatis clausa videatur, orationibus, & consolationibus Ecclesiasticis sacra cum Vnctione Dei animati, secundùm statuta Patrum, communione viatici reficiantur*, & can. sequen. *Si omnibus de peccatis suis puram confessionem agentibus, & dignè pœnitentibus, Communio in fine, secundum canonicum iussum danda est, cur non etiam eis, qui pro suis peccatis extremam pœnam persoluunt?*

Conciliorum mentem decretaque præuertit Innoc. ep. 2. cap. 3. cùm enim ex eo quæsitum esset, quid de eis obseruari oporteret, qui post Baptismum, voluptatibus carnis dediti, virtuti bellum indixisse videbantur, in extremo tamen vitæ positi, Pœnitentiam simul, & Communionem dari sibi postulabant. Respondit dandam non videri, quia *Consuetudo prior tenuit, vt concederetur Pœnitentia, sed Communio negaretur.* Eius ergo susceptio, non ad diuinam, sed Ecclesiasticam institutionem, viri huius iudicio referri debet, cùm illi soli à consuetudine sit præiudicium, & non diuinæ.

Eadem docuit D. Thom. in 4. dist. 9. q. 1. ar. 1. Alex. Halens. in 4. par. q. 11. memb. 2. art. 4. Palud. in 4. distinct. item 9. q. 1 concl. 3. eos sequitur: nam ait eum qui moriturus est, si paucis ante diebus, quàm in morbum incideret, Euchar. sit refectus, non teneri iterum confiteri, nec communicare. Ioan. Maior scribit ad hunc modum: *Sacramentum in articulo mortis, forte non est præceptum diuinum, sed semel sumere in vita.* Ad testimonia tantorum hominum accedit ratio. Quæ diuini sunt iuris, stata sunt, fixa, & perpetua, nec emouenda, nisi eius solius manu, qui sanxit: At hic secus accidit, vt vidimus, cùm tam consuetudine Ecclesiæ, quàm Episcoporum lege, multis, quorum vita erat in desperatis, Eucharistia sit negata. Quid? quòd legibus nostris, id est, Gallicis, eius perceptio non conceditur afficiendis vltimo supplicio, quod tamen esset necesse, si sumendi viatici ius diuinum foret.

Quare excõmunicatis ac facinorosis de fæce pop. hominib. quãuis in extremo vitæ fine positis, ac cœlestẽ hunc panem enixè flagitantibus, nisi Ecclesi certum habeat de eorum reditu, ad Deũ per pœnitentiam, indulgendus non erit. Primò, quia cùm præciso, ac denuntiato per leges Ecclesiæ, nobis nihil potest esse commune, nec in sacris, nec humanis commerciis. Secũdò, est sanctissima Eucharistia, cibus viuentis animæ, ac Deo gratæ: peccat ergo contra venerationem ei debitam, qui illam vtendam obiicit eius hosti, ac publico Ecclesiæ iudicio, ob flagitium mortale mortuo, quæ omnia approbantur in can. hi non sunt, dist. 2. de consecrat. can. in cœna, versu exceptis iis, cap. Episcoporum, versu aut excommunicatos publicè de priuilegiis in 6. ibi enim Bonifac. VIII. prohibet Regularibus, & aliis, *ne excommunicatos publicè, vel interdictos, ad diuina officia, seu Ecclesiastica Sacramenta, vel Ecclesiasticam sepulturam admittant: qui verò contra præsumpserint, præter alias pœnas à iure statutas, ingressum Ecclesiæ sibi nouerint interdictum.*

Pari pœna mulctatos video vsurarios, qui si sunt *manifesti, nec ad communionem Altaris admittantur, nec Christianam, si in hoc peccato decesserint, accipiant, sepulturam.* Alex. III. in Conc. Later. can. 25.

Quicumque item res Ecclesiis delegatas iniustè possidentes retinere olim præsumebant, ab omnibus Ecclesiis segregatus, à sancta Communione habebatur extraneus. Turon. 2. can. 16.

Cap. 12. *In sacramentali autem sumptione, semper mos fuit in Dei Ecclesia, vt Laici à Sacerdotibus Communionem acciperent: Sacerdotes autem celebrantes, seipsos communicarent, qui mos ab Apostolica traditione descendens, iure ac merito retineri debet.* Trident. sess. 13. cap. 8. Quare in Conc. Rhem. seuerè Patres prohibuere Presbyteris, ne per Laicos aut fœminas, finerent ad infirmos viaticum deferri: *Sed omnimodis Presbyter per semetipsum infirmum communicet, quòd si aliter fecerit, gradus sui periculo subiacebit.* de consecr. dist. 2. can. peruenit 29.

Diaconis quidem olim licuisse occupari in sacro ministerio panis, & calicis proferendi communicantibus, verba Isidori lib. 2. cap. 8. de sacris officiis, relata à Conc. Aquisgran. can 7. indicant: ibi enim est, spectasse ad Diaconos Christi corpus & sanguinem dispensare Laicis. *Sicut in Sacerdote consecratio, ita in Ministro dispensatio Sacramenti est: illi orare, huic psallere mandatur, ille oblata sanctificat, hic sanctificata dispensat: ipsis etiam Sacerdotibus, propter præsumptionem, non licet de mensa Domini tollere calicem, nisi eis fuerit traditus à Diacono.* Scribitque Clemens Papa in ep. 2. citatus à Gratiano, de consecrat. dist. 2. can. 3. *Tribus gradibus commissa esse Sacramenta diuinorum secretorum, id est, Presbytero, Diacono & Ministro.* Cùm enim in Sacramentis substantialia sola Christus instituerit, & cætera accidentalia Ecclesiæ disponenda reliquerit, vt Trident. habet, sess. 21. cap. 2. mirum nulli esse debet, si id initio nascentis Ecclesiæ ab Apostolis concessum est Diaconis. Quæ potestas eis postmodum est sublata, in Arel. Conc. 1. can. 15. Nicæno 1. can. 14. permissa tamen, quando Sacerdotes aberant: *Sacri corporis*, inquit Gelas. epist. 1. cap. 10. *sub conspectu Pontificis, seu Presbyteri, nisi his absentibus, ius non habeant Diaconi exercendi*: aut cùm ab eis iubebantur, ex causa aliqua, à necessitate petita, sua aut populi, tali ministerio vacare, *Diaconus præsente Presbytero Eucharistiam corporis Christi populo si necessitas cogit, iussus eroget.* Carth. Concil. 4. can. 38.

Populi fit mentio, nam cùm Sacerdotes de Dia-

conorum manu, Eucharistiam recipere indignum A esset visum Episcopis, id ne in posterum facerent, illis est prohibitum à Concil. *Peruenit ad Sacrosanctum Concil. quod in locis quibusdam, & ciuitatibus, Presbyteris Diaconi Sacramenta porrigant: hoc neque regula, neque consuetudo tradidit, vt qui offerendi sacrificij non habent potestatem, his qui offerunt, Christi corpus porrigant: hæc ergo amputentur, & accipiant ab Episc. aut Presbytero sacram Communionem.* Concil. Nicænum 1. canone 14. quid enim æquius, quàm vt dispensandi sacrosancti Christi corporis, auctoritatem habeant, qui eius conficiendi ius habent? maximè cùm secundùm Apostolum, ad Corinth. 4. Sacerdotes *Ministri sint Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.*

TRACTATVS

TRACTATVS SEXTVS DE SACRIFICIO MISSÆ.

QVÆSTIO I.

Quid sit Sacrificium.

PRIMA Assertio. *Sacrificium non est opus quodcunque pium, honoris Deo conciliandi causâ, à nobis factum.* Primò, quia de ratione Sacrificij est, vt per illud Deo offeratur res aliqua sensibilis, iuxta illud Pauli, ad Heb. 5. *Omnis Pontifex ex hominibus constituitur, vt offerat dona, & sacrificia.* At id actionibus non conuenit, amoris, pœnitentiæ, spei, & fidei, quæ etsi sint plenæ laudis ac meriti, quia tamen internæ sunt, veréque spiritales, oculos non tantùm, sed etiam sensus quoslibet fugiunt.

Secundò, si vt asserunt hæretici, operi bono ratio sacrificij conuenit, opera misericordiæ id sibi quoque nomen assument: at reclamant huic nomenclaturæ sacræ Literæ, quæ illa distinguunt à sacrificiis, Oseæ 6. *Misericordiam volo, & non sacrificiũ.* 1. Reg. 5. *Melior est obedientia, quã victimæ.*

Tertiò, bona opera non necessariò altare exigunt in quo fiant, sicut sacrificium, ergo pro tali non sunt habenda, nisi impropriè, quo modo sacrificij nomen vsurpatur ab August. 10. de ciuitat. c. 5. cũ eo nomine opus quodlibet ab homine fieri solitum appellat, vt sancta societate Deo inhæreat.

Secunda Assertio. *Est sacrificium propriè dictum, externa & sensibilis oblatio, à Sacerdote, legitimo eius Ministro, soli Deo in altari facta, quâ ad protestationem diuini principatus, nostræque seruitutis, sensibilis aliqua substantia, Deo in sacrificium ritu mystico consecratur, cum aliqua sui immutatione.*

Et quidem dicitur primò, Sacrificium, *oblatio sensibilis*, id est, actio, per quam aliquid permanens Deo offertur.

A Primò, quia sacrificare, & offerre, idem sunt: ergo sacrificatio erit oblatio, ergo de necessitate eius actionis, quæ sacrificium est, erit vt sit oblatio. Antecedens probatur Scripturæ testimonio, quæ oblationi vim eandem tribuit ac sacrificio. Gen. 4. & 8. *Obtulit holocausta super altare.* ad Heb. 5. *vt offerat dona.* Psa. 50. *Oblationes & holocausta tunc imponent super altare tuum vitulos*, id est, sacrificabunt.

Secundò, est sacrificium, *cultus externus Latriæ*: debet ergo modo agendi hominum accommodatus esse: at hi sensuum ministerio ad opera mentis indigent: est hic ergo actus externus ac sensibilis.

Dicitur 2. *A Sacerdote*, id est, Ministro legitimè deputato. B Primò, quia id Paulus ad sacrificium exigit ad Heb. 5. Secundò, cùm Sacrificium Religionis sit actio, vt patet ex eius obiecto, quod est cultus, honorque Dei, postulabat ratio, vt à Ministro ad id deputato fieret. Additur *in Altari*: vt enim ob cultus præstantiam requiritur, vt à certo, definitoque exhibeatur homine, ita & locus ad sacrificium certus est, necessarius, ac à profanis distinctus: *Habemus*, inquit Paulus, *altare, de quo edere non habent potestatem*, &c. ad Heb. 13.

Dicimus 3. *qua ad protestationem*, &c. Fit enim sacrificium, in agnitionem supremi Dominij, quod in res omnes, Deo competit, cùm enim eas liberè C creatas, & mera liberalitate & misericordia conseruet, ratio exigit vt ei nos subiiciamus, ab eo pendeamus, tanquam effectus à causa sua. Et in eum sensum capiendum est quod ab August. dicitur, *Sacrificium visibile, signum esse sacrificij inuisibilis, seu interioris, quod soli Deo offerri potest, cùm præter eum nullus alius supremam in res creatas potestatem sibi vendicet.*

Quæ de reali immutatione facienda in sacrificio, in definitione allata, loco vltimo sunt posita, sic probantur.

Primò, de integritate sacrificij est eius consumptio, sed hæc esse nequit sine immutatione rei

quum ſumitur maior probatur. Tunc demum res A perfectiſſime offertur Deo, ac ea oblatione dominium eius teſtamur quantum eſt in hac mortalitate fas homini, cum in eius cultum, ſeu honorem, tota conſumitur, & expenditur, itaut profanis vſibus, ſecundum ſe totam, aut partem ſuam moraliter loquendo amplius ſeruire non poſſit, vera ergo eſt maior.

Tertiò Chriſtus modo præternaturali ſuper altare ponitur in Euchariſtia, in qua non tantum eſt Sacramentaliter ſub ſpeciebus, ſed etiam corpus eius, ac ſanguis, vi verborum, quibus ibi conſtituũtur, ſeparatim ponuntur ab inuicem, quod eſſe ſine mutatione non poteſt. Verum ergo eſt ad rationem Sacrificij, mutationem rei oblatæ exigi.

Neque modo eſt id verũ de Chriſti poſitione ſub B ſpeciebus, à qua vt eſt dictum, habet, vt poſſit dici mutatus eſſe, ſed etiam, ab eius deſitione ſub illis. Enimuero corpus Chriſti, per conſecrationem, rationem cibi accipit, qui ad manducationem ordinatur, & hæc ad mutationem, & deſtructionem, ergo cum ſecundum eſſe ſuum naturale, eius capax non ſit amplius, *Chriſtus enim reſurgens ex mortuis iam non moritur*, debet hæc Chriſti deſtructio per manducationem, intelligi de eſſe Sacramentali; quod amittit, ex corruptione ſpecierum Sacramentalium, poſt realem earum manducationem.

Ita patet Sacrificium actionem eſſe externam, per quam aliquid ab eo qui eſt ad hoc munus præ cæteris ordinatus, offertur Deo ad eius potentiam, C & internam animi ſeruitutem erga eum vt rerum omnium Dominum, ex inſtituto hominum proteſtandam, cum aliqua immutatione eius rei quæ offertur. Et quidem priori particula, remouetur à ratione Sacrificij, *cultus interior*, qui interdum appellari ſolet *inuiſibile Sacrificium*, nomine Signi tranſlato, in rem ſignificatam. 2. vero *Adoratio & Oratio*, quibus etſi Deo vt ſupremo parenti vniuerſitatis, honor deferatur ob interminatam eius excellentiam, non tamen Sacrificium, quia per illos actus, Deo nihil offertur cum immutatione, quod ſit ſenſibile.

Deinde oratio & adoratio actiones ſunt cuiuiſlibet D hominis propriæ, non Sacrificium, cum orationi operam quiſque dare poſſit, litare autem ad paucos pertineat.

Tertia demum particula, *quæ eſt ex inſtituto hominum, Sacrificium eſſe conſiliationem honoris Deo, vt Domino.*

Significatur eius origo, nam etſi Sacrificium iuris ſit naturæ, tamen quod hic, aut ille ritus aſſumatur, ad hunc effectum ſignificandum eſt ex inſtituto hominum. Vnde patet, 1. Sacrificium eſſe de genere eorum entium, quorum natura eſt in ſignificando poſita.

Ecquid eſt id vero, quod Sacrificium denotat? Vt Deum reſpicit, declarat in eo ſupremam excellentiam & dignitatem, in ratione primi principij, E ſeu vltimi finis. Vt hominem intuetur, qui Sacrificium offert, ſignificat eius ſubiectionem ſummam, ſeruitutem, & dependentiam à Deo authore ſuo. Quare, definiũt aliqui Sacrificium hoc modo, *Vt ſit ſignum ſenſibile, primo & per ſe impoſitum ad cultum Dei, immediate ſignificandum per oblationem, & immutationem alicuius rei*, quæ definitio eſt metaphyſica, vt pote terminis metaphyſicis concepta. Signi ſignificationis, & rei ſignificatæ.

QVÆSTIO II.

An in noua lege, ſit aliquod Sacrificium.

Eſſe, *indubitata res eſt fidei*, definita in Tridentin. ſeſſ. 13. innumeris Scripturæ teſtimoniis firmata ad Hebræ. 13. *Habemus altare de quo edere poteſtatem, &c.* Matth. 5. *Si offers munus tuum ad altare*, eſt enim inter Sacrificium & altare, neceſſarium & commune quoddam vinculum, Malachiæ 1. *Ab ortu ſolis vſque ad occaſum, offertur nomini meo oblatio munda, & in omni loco ſacrificatur, quia magnum eſt nomen meum in gentibus*, indicant enim hæc verba, futurum aliquando inter gentiles Sacrificium aliquod, idque Iudæorum Sacrificiis longè præſtantius, at *Gentium* nomine, non intelliguntur alij, quam Chriſtiani, quibus, deterſis errorum tenebris, quibus occupati tenebantur, credere in Chriſtum Dominum, tam eius merito, quam Sanctorum Apoſtolorum præconio eſt conceſſum.

Ad hæc teſtimonia accedit duplex ratio. Prima ſi repugnat in Eccleſia aliquod eſſe Sacrificium, repugnantia oritur vel ex parte cultus externi, vel ſignificationis myſticæ, vel ſatisfactionis Chriſti, quæ cum ſit infinita, ei videtur fieri iniuria, adhibendo nouum Sacrificium ad delenda peccata, at ex nullo horum, repugnat dari Sacrificium: ergo eo non caret Eccleſia. Probatur, & primo non repugnat ex parte cultus externi, quia cum recta ratio ſuadet deferre Deo, cum eidem ſit exhibitus à Noe, Gen. 8. ab Abel Gen. 4. ergo cum legi naturæ, contraria non ſit gratia, nam ab ea perficitur, ex parte cultus externi, non repugnat eſſe in lege noua Sacrificium.

Nec ex parte ſignificationis, quia hoc ſacrificium repræſentat ex vna parte Chriſtum præſentem, ex alia mortem eius præteritam; quæ repræſentatio vera eſt, & vtilis ad teſtimonium grati aduerſus illum animi.

Nec ex tertio, quaſi Deo ac cruci irrogetur iniuria, adhibendo Miſſam, vti medium ad ſatisfaciendum Deo opportunum ac vtile: quia etſi Chriſti merita, quoad ſufficientiam infiniti ſint valoris proindeque eiuſmodi per quæ ſatisfieri, pro quibuſlibet culpis poſſit etiam grauibus, non ſunt tamen talia quoad efficaciam, niſi ex parte eius, nobis applicentur per Sacramenta aut Sacrificium, ex parte autem noſtra per diſpoſitiones & cooperationem propriam, factam cum auxilio gratiæ, alioqui omnes ſaluarentur.

Deinde non minus Patres iuſtificabantur in antiqua lege merito paſſionis futuræ, quam nos in noua, beneficio præteritæ: at hoc non obſtante, habuerunt iſti ſua ac propria Sacrificia, ergo ex hoc capite non repugnat aliquod nobis eſſe relictum à Chriſto in Eccleſia.

Secunda, cum animo conſtemus ac corpore, nec minora Dei erga nos beneficia extent, quam fuere eiuſdem aduerſus Iudæos, non minus nobis quàm illis eſt neceſſe habere aliquid quo ſupremam eius in res omnes poteſtatem teſtemur, noſtramque ab eo in rebus omnibus dependentiam: At fit id maxime Sacrificio, ergo aliquod à Chriſto inſtitutum eſſe in Eccleſia, nemo niſi hæreticus negatum ibit.

Obiciunt aduerſarij. At nunquam Deus colitur fructuoſius, quam cum animo, ac mente ei ac-

cidimus. Quid ergo ad reuerentiam internam, externam aducere est opus. Adorationis & Sacrificij?

Responsio duplex. Prima hoc argumento tolli Sacramenta, operaque cætera quæ patent oculis. Enimuero si ad salutem est satis, Deum, amore, fide, ac reliquis virtutibus, quæ non sentiuntur, demereri sibi, stulti sumus qui de nobis vti nocentibus, debitas pœnas repetimus. Amentes hæretici, qui cœnam suam sacrilegam ac profanam frequentant, pueros lauant, cum eorum opinione sufficiat, Deum internè ac mente sola colere.

Secunda, Omnino non negandum, præstare interna obsequiosa mentis erga Deum officia externis, si hæc præcise ac per se considerentur, diffitendum tamen non esse, quin externa addita interioribus, eorum bonitatem augeant, ob eamque causam à nobis nec sine fructu, frequentari in Ecclesia.

Obiiciunt secundo, Christus pro nobis abunde & plusquam necesse erat, satisfecit Patri per Sacrificium crucis, ergo frustra aliud ab eo quærimus. Neganda est consequentia quia cum Christus noluerit nos saluari sine nostra cooperatione, mediisque à se institutis per quæ sua nobis merita applicaret, ad actualem remissionem peccati, de quorum mediorum numero cum sit Sacrificium Missæ, per quod non offertur Deo nouum pretium, sed in cruce oblatum nobis applicetur, profecto non videtur esse negligendum.

Obiiciunt tertio. Quod est ad Hebr. 9. Per proprium sanguinem introiuit semel in sancta æterna redemptione inuenta, quibus verbis ex perfectione Sacrificij infert Apostolus, non opus esse nunc noua Christi oblatione ergo nec Sacrificio, de cuius integritate, aut essentia est oblatio Respond. est Conseq. esse falsam, quia scopus Pauli eo loco tantum est remouere Sacrificia cruenta ab Ecclesia, in quo illis assentimur, non autem media per quæ Christi satisfactio nobis applicatur inter quæ cum locum habeat Sacrificium incruentum, male ex hoc loco inferũt aduersarij illud esse superfluũ.

QVÆSTIO III.

An Missa sit hoc Sacrificium.

ASsertio vnica. *Missa verum, est ac proprium Euangelicæ legis Sacrificium,*

Rem fecere de fide Chalcedonense Concilium, & Tridentinum, primum quidem in epistola Petri Episcopi Comani, & Ioann. Episcopi Polimonij. Alterum in Sessione 22. cap. primo, & can. 1. his verbis. *Si quis dixerit in Missa non offerri Deo verum & proprium Sacrificium, aut quod offerri non sit aliud, quam nobis Christum ad manducandum dari, anathema sit.*

Equidem, hanc ab omni æuo Ecclesiæ mentem fuisse, probare ex Concilus Patribusqoe est facile, can. enim. 3. Apostolorum, hæc leguntur. *Si quis Episcopus aut Presbyter præter ordinationem Domini, alia quadam in Sacrificio offerat super altare, id est mel, aut lac, aut pro vino siceram, aut confecta quadam, contra consuetudinem Domini faciens deponatur.* Vbi haud dubie de Sacrosancto altaris mysterio, verba fieri, id est, Missa, vt nos loquimur, nemo non intelligit, in qua, litare se Deo, gloriabatur Andreas Apostolus, *Non thuris fumum, nec taurorum mugientium carnes, nec hircorum sanguinem, sed*

A *immaculatum Agnum. Cuius carnes* (inquit ipse in libro de eius passione scripto per Presbyteros & Diaconos Ecclesiarum Achaiæ) *postquam omnis populus credentium manducauerit, & eius sanguinem biberit, agnus qui sacrificatus est integer perseuerat, & viuus, & cum vere sacrificatus sit, & vere carnes manducata sint à populo integer perseuerat, immaculatus & viuus.* Est apud Dionys. Eccles. Hierarch. cap. 5. istius nomenclaturæ, repetita mentio apud Clem. Rom. in epist. 3. ad Iacob. fratrem Domini. *Quoniam in alijs locis sacrificare, & Missas celebrare non licet, nisi in his in quibus Episcopus proprius iusserit, &c.* Et constit. lib. 6. cap. 23. *Pro Sacrificio cruento,* inquit, *rationale & incruentum ac mysticum Sacrificium instituit, quod in mortem Domini per symbola corporis & sanguinis sui celebratur.* Hos vt B tempore, sic opinione sunt sequuti, Cyprian. epist. 63. Ambr. 5. de Sacram. cap. 1. Hieron. epist. 17. ad Eustochium, August. lib. 22. de ciuit. Dei ca. 8. & de ciuit. lib. 10. cap. 20. his verbis. *Pro hoc & Sacerdos est, ipse offerens, ipse & oblatio. Cuius rei Sacramẽtum quotidianum esse voluit Ecclesia sacrificium, quæ cum ipsius capitis corpus sit, seipsam, per ipsum discit offerre, huius veri Sacrificij multiplicia, variaque signa erant, Sacrificia prisca Sanctorum, &c.* Cypr. trac. de cœna loquens de Euchar. ait eam esse, *perpes Sacrificium, & semper permanens holocaustum,* Epist. autem 63. ad Cæcilium num. 45. ait, *Sacerdotem Sacrificium verum & plenum tunc offerre Deo patri in Ecclesia, si sic incipiat offerre, secundum quod ipsum Christum videt obtulisse,* & nu- C mer. 53. eiusd. epistolæ scribit Sacrificium Missæ, esse idem cum illo quod Christus in cruce obtulit. *Passio est enim,* inquit, *Domini Sacrificium quod offerimus.* Simile est quod habent Chrysost & Oecum. verba enim illa, *quod pro vobis frangetur,* ita interpretantur vt etiam in Sacrificio Missæ Christum pati, frangi & immutari dicant. Nam in Missa id facimus, quod à Christo in vltima cœna factum legimus, sed ille in sacrificium seipsum Deo Patri tum obtulit. Cypr. ep. 63. n. 43. Photius Theophil. & Oecum. in cap. 5. ad Hebræos, ergo & nos verum in Missa offerimus. Maior est certa, nec enim pronomen (Hoc) huic orationi insertũ. *Hoc facite in meam commemorationem.* Cuius meminere Lucas D cap. 22. Paulus 1. ad Cor. 11. referri potest ad aliud, quam ad id quod Christus tùm agebat. Minorem indubitatam faciunt Patres, in Tridentin. Sess. 22. cap. primo, ibi enim definiunt, Christum corpus & sanguinem suum in Sacrificium Deo Patri obtulisse, sicque in Cœna nouissima qua nocte tradebatur, dilectæ sponsæ suæ reliquisse, visibile Sacrificium: quod quia est incruentum, eius authorem appellat in Conc. Chalc. Gratian. Episc. Cerasuntis, *Sacerdotem Sacrificiorum sine sanguine celebratorũ.* Idipsum, probat quoq; hæc ratio.

Quæ actio est immolatio, ac permanentis rei oblatio, cum immutatione sui, ad recognitionem diuinæ excellẽtiæ, ac dominij in res omnes, ea vere est Sacrificiũ. Sed actio quam Christus Dominus E exercuit in vlt. cœna, conuertẽdo panem in corpus suum, & vinum in sanguinem, huiusmodi fuit, prima enim panem & vinum Deo obtulit, idque ad conciliandum ei religiosum cultum, quod ex eo patet quod oculos sursum erexerit, Patri gratias egerit, quæ duo indicant, hac illum ceremonia, Patri gloriam, ac cultum quæsiuisse.

Quod etiam oblationi adiuncta fuerit immolatio ostenditur. Nam seipsum sub speciebus panis & vini Christus constituit, hæc autem constitutio,

immutationem habet ex dictis antea. Fuit etiam immolatio, nam Christus dedit se Apostolis, & sanguinem suum fudit pro illis, in remissionem peccatorum, ergo in modum hostiæ, quæ tunc verè immolaretur. Antecedens probatur ex verbis institutionis, quæ omnia in textu Græco præsentis sunt temporis. *Quod pro vobis datur, qui pro vobis effunditur, quod pro vobis frangitur*, quæ omnia indicant Christum in vltima cœna, seipsum obtulisse Deo Patri, seipsum tradidisse, ac sanguinem suum in remissionem paccarorum fudisse.

Confirmatur participio ἐγχυνόμενον, quod cum sit nominatiui casus, non potest referri ad datiuum αἵματι, seu ad sanguinem, in cruce fusum, sed ad ποτήριον, ad calicem, id est illud quod calice continetur, post factam consecrationem. Confirm. Facere est sacrificare, secundum Damasc. lib. 4. de orthod. fide cap. 14. Chrysost. homil. de prodit. Iudæ Victor Antioch. in cap. 14. Lucæ. Dionys. cap. 3. Eccl. Hierar. in hæc verba. *Itaque religiose, & vt Pontificem decet, post sacras diuinorum operum laudes de Sacrificio, quod ipsius dignitatem superat, se purgat, dum primo ad Deum clamac Tu dixisti, hoc facite in meã commemorationem.* Sed in Missa facimus hoc ipsum quod à Christo nobis est imperatum, est ergo Missa Sacrificiũ cuius figura fuit ac symbolum quod à Melchisedece Deo Patri in Genesi oblatum fuit, *Christus enim*, inquit Cypr. epist. 63. *obtulit idem Sacrificium quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem. Cognouimus*, inquit, *horum Sacramentorum figuram Abrahæ temporibus præcessisse, quando sanctus Melchisedech obtulit Sacrificium.*

Recurre, inquit D, Hieronymus epist. 17. ad Eustoch. *ad Genesim, & Melchisedech inuenies, qui iam tunc in typo Christi, panem & vinum obtulit, & mysterium Christianum in Christi corpore, ac sanguine dedicauit.* Quæ obiiciuntur ab hæreticis soluta sunt à Card. Bellarmino consulatur, ad ea nihil addi hîc posse & debere credimus.

QVÆSTIO IV.

In quo consistat ratio essentialis ac intrinseca incruenti Sacrificij.

PRæter ceremonias & preces, in quibus hæretici falso nugantur nos ponere rationem Sacrificij Missæ, & præter Missam Cathecumenorum, quæ extenditur vsque ad oblationem panis, actiones sunt 7. de quibus potest ambigi ecquid in iis sita sit ratio Sacrificij.

Prima est oblatio panis & vini, in offertorio. Secunda est consecratio. quatenus est immutatio panis & vini, per transubstantiationem. Tertia est consecratio, quatanus est substantialis positio corporis & sanguinis Christi, sub speciebus panis & vini. Quarta est oblatio corporis & sanguinis Christi, post consecrationem his vel similibus verbis. *Offerimus præclaræ maiestati tuæ de tuis donis ac datis hostiam puram, hostiam sanctam, panem sanctum* vitæ æternæ. Quinta est fractio vel commixtio. Sexta consumptio quæ fit à Sacerdote. Septima distributio hostiæ eiusdemq; cõsumptio à populo.

Et quidem ad sacrificij Missæ essentiam, pertinere consecrationem Eucharistiæ, eius oblationem, ac eiusdem consumptionem per Sacerdotem celebrantem, docet Henriq. in prima parte suæ Summæ lib. 19. cap. 19.

Azor cum consecratione, oblationem exigit, tomo primo cap. 9. q. 1. Cæsarius Arelat. homil. 5. *Non tunc fiunt Missæ*, inquit, *quando diuinæ lectiones in Ecclesia recitantur sed quando munera offeruntur, & corpus & sanguis Domini consecratur.*

Alij cum consecratione, requirunt oblationem, fractionem, & consumptionem, iisque quatuor actionibus, sacrificij Eucharistici essentiam confici, scripsit Comitol. responsion. moral. lib. 6. q. 43. numer. 2. Ad consecrationem Eucharistiæ, eius consumptionem adiicit, vt partem sacrificio essentialem, Eminentissimus Bellar. lib. primo de Missa cap. 27. Quam in partem inclinem, docebo sequentib. assertionibus.

Prima Assertio: *Nec hostiæ fractio, nec oblatio post consecrationem, essentiales sunt sacrificio. Missæ.* 1. quia author est Gregor. lib. 7. indict. 7. epist. 63. eas Apostolis nunquam in vsu fuisse, sed tantum verba sacra, cum oratione Dominica, imo nec à Christo leguntur adhibitæ, cum illico mora nulla interposita à consecratione facta, discipulos seipso pauerit, sine vlla oblatione sui, aut fractione quæ esset ad rationem sacrificij necessaria, nã quæ facta narratur ab Euangelistis, non tam partis sacrificij, rationem habet, quam conditionis requisitæ, vt cuique pars aliqua speciei consecratæ obtingeret.

Secundo quando casu, aut Sacerdotis incuria, hostia in calicem decidit, non fit fractio, & tamen verum offertur sacrificium, non est hæc ergo ad eius essentiam necessaria.

Tertio vere sanguis offertur, non minus quam corpus, sed sanguis non frangitur: ergo non est fractio essentialis sacrificio,

Sunt tamen ambæ ex præcepto necessariæ, primo quia ita habet vsus communis Ecclesiæ. Secundo quia Christus se Deo patri hostiam obtulit, vnáque panem quem manu præferens consecrauit vt habita per eum gratiarum actio & oculorum in cœlos eleuatio indicat, quod est argumento pertinere ad sacrificii huius integritatem, panis & vini oblationem, quæ est consecrationi præuia. Dicit enim Sacerdos, ea se offerre Deo Patri, saltem vt materiam, ex qua corporis & sanguinis, particula enim (Hanc) contenta oratione ista quam recitat. *Suscipe sancte Pater omnipotens æterne Deus hanc, &c.* Significat id quod ei tum est ad manum, Deo offerri in testimonium potestatis, atque dominij, quo præstat super res omnes. At illud est panis: ergo eius oblatio ad integritatem Sacrificij pertinet, non autem altera oblatio, quæ est consecratione posterior, quia hæc fit in persona non Christi qui est principalis offerens, ex Trid. sess. vigesima secunda. cap. 1. sed fidelium & Ecclesiæ.

Assertio 2. *Nec est manducatio intrinseca sacrificio,*

Primo quia ea ad vsum potius quam sacrificij essentiam pertinet.

Secundo si manducatio esset sacrificio intrinseca sacrificarent Laici cum communicant, quod est erroneum.

Pertinet hæc tamen ad integritatem sacrificij, cum eius consumptionem omittere Sacerdos nequeat sine dictæ integritatis interitu ac iactura. *Quod enim & quale est sacrificiũ*, inquit Põt. in can. Relatum de cõsec dist. 2. *cuius nec ipse sacrificans, particeps esse dignoscitur?* Deinde cur tam seuere, sacrificium ab alio perfici Ecclesia postulat, si for-

te quidpiam inter sacrificandum, ei acciderit à quo est inchoatum, quamobrem ab eo non potuerit compleri, si sumptio ad integritatem eius non pertinet?

Assertio vltima. *Consecratio sola, est ad sacrificij essentiam necessaria.* Probatur 1. Actio cuius causa Sacerdos ordinatur, essentialis est sacrificio, nam Sacerdotium est propter sacrificium, sed Sacerdos ordinatur, vt Christi corpus consecret ex Triden. sess. 22. cap. primo, & patet ex forma verborum, quibus initiatur, in qua datur ei potestas in Christi corpus, & quidem per impressionem characteris, ergo consecratio quod est in conclusione dictum, sacrificio est intrinseca.

Secundò, sacrificij proprietates omnes in consecratione conglobatæ cernuntur non autem in alia quapiam actione earum quæ hic exercentur: in primis enim est oblatio, facta Deo, rei alicuius sacræ, vtpote pretiosi corporis, & sanguinis Christi Domini, cum vi consecrationis ponatur in manu Sacerdotis super altare, tanquam oblatum Deo, nec modo quolibet, sed mortuo, quandoquidem vi verborum, ponitur corpus separatum à sanguine, quod sine morte nunquam accidit, & sanguis sub speciebus vini, vt effusus. Et quia quæ in aram inferuntur ad cultum Dei, hæc quoque eidem offeruntur saltem tacite, hinc est, quod prolatione sacra verborum cum intentione debita, Sacerdos Deo Patri corpus dilecti filij sui, offerat. Secundo consecratio fit per Ministrum legitimum & specialiter deputatum, nempe Presbyterum.

Tertiò, refertur quoque hoc mysterium, primo, & per se ad cultum Dei, est enim Oblatio de re omnium nobilissima, corpore scilicet, & sanguine filij, facta Deo Patri in recognitionem supremi eius dominij in res omnes, quæ oblatio, alteri haud dubie, fieri non potest sine crimine.

Quartò refertur ad memoriam passionis Dominicæ, Luc. 22. 1. ad Corinth. 11. id est ad sacrificium quod Christus in cruce pro peccatis nostris obtulit, in quo diuinam eius excellentiam tacite testificamur, profitendo ex vna parte, meritum Dei, ex alia vim admirabilem Christi, quem hac actione testamur, Deo ad rigorem iustitiæ satisfecisse, moriendo pro humano genere.

Quintò, est immutatio, realis & vera, in re oblata. Primo quia ex probabili multorum opinione, vi verborum, producitur substantialiter corpus Christi, ex aliorum autem magis probabili ponitur tantum, vbi non erat. At tam constitutio rei in loco, quam eius productio substantialis includit necessariò aliquam realem mutationem, quatenus scilicet res producta, aut locata, transit de non esse in loco, aut absolutè, ad esse substantialiter, aut localiter.

Deinde sic Christus, vi verborum sub speciebus constituitur, vt ad earũ corruptionẽ & interitũ debeat desinere esse sub illis Sacramẽtaliter, id ergo cũ vere accidet, Christus mutabitur: nã amittet aliquod esse reale, nẽpe Sacramẽtale quod prius habebat sub illis, at relatio ad hãc desitionem sufficit, vt corpus Christi, cũ consecratur, dicatur destrui, mutari, immolari. Quod sic ostenditur. Res morales à fine suo sic speciem accipiunt, ac naturam, vt ordo ad illũ illis sit essentialis. Sed ex diuina institutione, sic Christus est sub speciebus, vt cessare debeat esse sub illis, cum hæ dispositiones in eas inducuntur, cum quibus stare panis substantia nequeat.

Sextò est immolatio, cum vi verborum destrua-

A tur quodammodo ipsum esse Christi, nam verba in Sacramentis efficiunt quod significant. At hæc verba, *Hoc est corpus meum*, significant solum corpus, ergo primo & per se illud ponũt sub panis specie, etsi non solum, sed cum sanguine per concomitantiam, ergo sola consecratio, essentialis est sacrificio, cum per formam calicis, sanguis in altari ponatur vt effusus, & separatus à corpore, etsi propter naturalem concomitantiam neutrum sit sine alio vt dixi.

Obijcies nullum est sacrificium sine manducatione hostiæ, est hæc ergo cum consecratione, sacrificio intrinseca. Anteced. est falsum: Quæro enim quid in holocausto, quod tamen erat sacrificium, in vsus sacrificantis cederet?

B

Deinde cum Christus non desinat esse sub speciebus, illico ac in os infertur, & dentibus atteritur, sed cum vi caloris, conuertendæ sunt species sacræ, in substantiam hominis, si est desitio hostiæ, de sacrificij essentia, non manducatio, sed digestio erit ei essentialis ac intrinseca, quod est falsum.

Tertiò dico sufficere, quod Christus per consecrationem acquirat esse reale ac obnoxium destructioni, vt per ordinem ad illum dicatur mutari.

QVÆSTIO V.

C *Quomodo distinguitur hoc Sacrificium, à Sacrificio Christi.*

Dico primo. *Sacrificium Missæ, in re oblata ac sacrificata conuenire cum crucis sacrificio: differre tamen in actione, rituque sacrificandi.*

Pars prima est in Tridentino sessione 22. cap. 2. ibi enim dicitur quod *in diuino hoc sacrificio, vna eademque sit hostia, idem offerens, Sacerdotum ministerio qui seipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diuersa.* Cyprian. epist. 63. num. 4. & nu. 9. idem scripsit & tra. de Cœna. 2. In vtroque sacrificio corpus & sanguis Christi offertur, ergo sacrificium Missæ idem est, quo ad rem sacrificatam,

D cum sacrificio crucis, *Sanctum enim ac viuificum, incruentumque in Ecclesijs celebramus sacrificium, non hominis alicuius communis corpus, & sanguinem esse, quod proponitur credentibus sed magis tanquam proprium viuificantis verbi corpus & sanguinem accipimus.* Cyril. in declarat. 11. anathematis.

Secunda pars est clara. Ritus enim sacrificandi per realem Christi mortem, & per mysticam eiusdem mactationem, quæ in consecratione fit, ab inuicem differunt.

Dico 2. *Missæ sacrificium ab antiquis differre essentialiter.* Probatur, res oblata, persona principaliter offerens, modus & ritus offerendi in vtrisq; nõ

E sunt idẽ, ergo nec Missa & antiqua sacrificia sunt eadẽ. Quid? quod alia sit Missæ & illorũ significatio. Illa enim Christum & passionem eius futuram indicabant. Hæc autem id est Missa Christum realiter præsentem in altari & passionem eius præteritam repræsentat, iuxta illud, Luc. 22. 1. ad Cor. 11. *Hoc facite in meam commemorationem*, quam repræsentationem essentialem esse tradit, Reginald. lib. 29. cap. 9. sect. 1. nu. 144. Modus enim quo se Christus obtulit in crucis sacrificio, fuit moriendo, modus autem quo se in Missa offert, consistit in significatione & repræsentatione taliter facta, vt ipsemet Christus exhibeatur ad repræsentandum seipsum in cruce oblatum in sacrificium.

QVÆSTIO VI.

Pro quibus offerri poßit Sacrificium Missæ.

SVppono primo, offerre pro aliquo sumi dupliciter, primo vt idem sit, quod offerre alterius nomine, quo modo dicitur Sacerdos offerre pro his omnibus qui cum illo, & per illum Deo sacrificium offerunt, & hunc sensum hic non intendimus.

Secundò dicitur aliquis offerre sacrificium, pro alio, quando illi eius fructum, speciali ac distincta intentione applicat, qui solus est sensus, ac vnicus, quo nomen offerendi tota hæc quæstione vsurpabitur.

Suppono 2. Sacrificium Missæ non modo honorarium, & laudis, siue gratiarum actionis esse, sed etiam propitiatorium, & impetratorium, & quatenus tale, offerri posse, tam pro ipso Sacerdote, quam aliis, ad impetranda aliqua beneficia aut propitiandum iratum Numen, & illud reconciliandum tam sibi, quam amicis, propinquis hostibus, ac obtinendum ab eo remissionem peccatorum.

Dico primo. *Sacrum pro animabus Purgatorij posse fieri ad remißionem pœnæ ab iis commissæ peccando, pro damnatis neutiquam.* Pars enuntiati vtraque, certa fide est tenenda, & priorem quidem, sancitam video in Trident. Concil. sess. 22. can. 3. firmatam autem à Christo, cum instituendo hoc sacrificium dixit, sanguinem qui in eo datur ad potum fidelibus, effundendum esse, *in remißionem peccatorum pro multis.* Sic enim ex illis argumentari libet. Peccati nomine non hic tantum culpa, sed & pœna intelligitur, ei debita, Patrum testimonio. At constat fidelium animas, includi flammis purgantibus, vt patiendo, pœnam peccatis suis commeritam Deo dependant. Machab. enim secundo cap. 12. Iudæi sacrificia, victimasque Deo litant, pro mortuis, *Vt à pœnis soluantur.* Quæ ergo futura culpa hic nostra, si quod isti pro propinquis, in non dispari causa moliamur pro defunctis, Patrum exemplo?

Postquam confectum est illud spiritale sacrificium, inquit Cyril. Hierosol. Catech. 5. Mystagog. *& ille cultus incruentus, super ipsa propitiationis hostia, obsecramus Deum pro communi Ecclesiarum pace, pro tranquillitate mundi, pro regibus, pro militibus, pro sociis, pro ægrotis & afflictis, & in summa pro omnibus qui egent auxilio. Rogamus te,* inquam, *nos omnes & hoc sacrificium tibi offerimus vt meminerimus etiam eorum qui ante nos obdormierunt primum Patriarcharum, &c. Denique pro omnibus oramus qui inter nos vita functi sunt, maximum esse credentes animarum iuuamen pro quibus offertur precatio, &c.* Et in Catech. eadem, ταύτην τὴν θυσίαν προσφέρομεν ὑπὲρ τῶν προκεκοιμημένων ἐν ὅσῳ μεγίστην ὄνησιν πιστεύοντες ἔσεσθαι ταῖς ψυχαῖς ὑπὲρ ὧν ἡ δέησις ἀναφέρεται τῆς ἁγίας καὶ φρικωδεστάτης προκειμένης θυσίας.

Nec Hierosolymis modo, sed vbique terrarum, Deum defunctis propitiari solitum, in Sacrosancto Missæ sacrificio, Augustin. ser. 32. de ver. Apost. narrat hoc modo. *Hoc enim à Patribus traditum vniuersa obseruat Ecclesia, vt pro iis qui in corporis & sanguinis Christi communione defuncti sunt, cum ad ipsum sacrificium loco suo commemorantur, oretur ac pro illis offerri commemoretur.* Quin etiam & de ea pietate erga illos adhibenda cauisse Gallos Anti-

A stites video in Concil Cabillon. sub Carolo Magno can. 39. *Visum præterea nobis est, vt in omnibus Missarum solemnitatibus pro defunctorum spiritibus loco competenti Dominus deprecetur, sicut enim nullus dies excipitur quo non pro quibuslibet necessitatibus Dominus deprecetur, ita nimirum nulla dies excipi debet, quin pro animabus fidelium preces Domino in Missarum solemnibus fundantur.*

Equidem sunt defunctorum animæ Ecclesiæ viua membra proindeque capacia fructus sacrificij propitiatorij, nihil est ergo causæ quare iis applicari, tam ex intentione offerentis, quam ex opere operato nequeat. Offerri pro iis solitum docent Cypr. hæc verba epist. 66. secundum editionem Pamelij 7. *Si quis hoc fecisset*, id est, si nominasset B Clericum ad curam & tutelam, *non offerretur pro eo, nec sacrificium pro eius dormitione celebraretur neque enim apud altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab altari Sacerdotes & Ministros voluit euocare* Hæresisque contraria est damnata in Aetio teste Epiph. de hæresib. & denuo in Valdensib. Henricianis, Petrobusianis, vt constat ex Bern. hom. 62. 65. & 66. in Cantica.

Partis posterioris probatio nihilo est priore difficilior. Enimuero sublato fine, media vsurpantur inutiliter ac vane. Iam quæro, ecquid non Presbyter, hoc intendat sacrificando vt Deum, sibi primo, propitium ac placabilem habeat, exinde Ecclesia, itque omnes, quibus vim sacrificij attribuit? At placandi Dei, damnatis animis, spes nulla, nulla eos eximendi cruciatibus, quibus *culpa sua, iustißime* tamen, in omnes æterni- C tates angeotur, *cum in inferno nulla sit redemptio.* Pro iis ergo litare sacra hostia, nefas est non modo, sed & inutile.

Dico 2. *Non modò pro se Sacerdotem posse facere, sed & pro viuentibus omnibus, modò ne præcisi & excommunicati sint de nomine.* Assertionis fides est à verbis Pauli ad Heb. 5. *Sacerdos debet quemadmodum pro populo, ita & pro seipso offerre pro peccatis.* Et cap. 7. *Talis decebat nobis vt esset Pontifex, qui non haberet necessitatem, quemadmodum Sacerdotes priùs pro suis peccatis orare, deinde pro populi.* Quid? quòd Sacerdos operam suam vniuersæ Ecclesiæ nauat? quòd ministrum in ea publicū agat? Quàm ergo est turpe illi, quàm indecorum, si aliquem de possessione sibi debita, id est, fructu pas- D sionis Christi ac sacrificij, culpa sua nulla, ac merito excludat?

Tertiò, est sacrosanctum Missæ sacrificium repræsentatio mortis Dominicæ, & fructus illius, maximè applicatiuum: ergo vt Christus pro omnibus est mortuus, ita & pro iis incruentum sacrificium offerri potest, modò sint fructuum qui ex eo sperari possunt capaces. Chrysost. in cap. 8. Matt. hom. 26.

Dico 3. *Pro Catechumenis sacrificium quoque offerri posse, non pro hæreticis.* Habet hæc enuntiatio communem Doctorum approbationem, Clementis lib. 8, Constitut. cap. 4. 6. & 7. Chrysost. hom. de E Adam & Eua. Ambr. homil. de obitu Valentiniani August. ep. 109. Gennadij lib. de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 3. Equidem cùm Catechumeni fide sint instructi, ac desiderio teneantur Ecclesiæ, quam ambiunt, in ea sunt quoad intentionem, & meritum, & si quid tum eis humanitùs accideret, optimè esset eorum animæ consultum, cùm eis culpæ, vitioque verti nequeat, quod Ecclesiam, necdum per Baptismum inierint, quandoquidem id sibi bonum expetunt, quo tamen nulla sua

A culpa frui nequeunt. Probabilius est tamen sacrificium Catechumenis non prodesse, ex opere operato, causa est quòd hoc sacrificium à Christo sit institutum pro bono Ecclesiæ ac salute: Catechumeni in ea non sunt, cùm necdum fidem sint professi per Baptism. & ita censent Chrysost. hom. 69. ad pop. Conc. Braccar. 1. can. 35. August. de origine animæ cap. 29.

Idem dicendum de hæreticis, quos quia Ecclesia à communibus suffragiis remouet, eorum partem illis aliquam tribuere, esset sibi liberalitatis laudem de alieno, repugnãte Domino quærere: Nihilominus, eorũ mihi probatur opinio, qui hæresi infectis, in sacrificiis priuatis locũ tribuũt, nam si pro excommunicatis preces possunt fieri, clam tamen & occultè, in ea parte canonis, in qua fidelium memoria suscipitur, quid vetat idem beneficium communicari hæretico? maximè cùm non sit excommunicatus nominatim.

B Quòd si excõmunicati Deo commendari queunt, non sunt à precibus nostris in sacrificio remouendi Pagani, cũ eos ab Ecclesia extorres, censura nulla faciat. Quid? quod sit caritatis erga Deũ, illosque, pro eorum conuersione vota facere, vt viam salutis ineant, cùm superis in gratiam redeant, pro virili contendere, maximè cùm id sit in more Ecclesiæ, à Deo supplicibus votis petere, Feria 6. Parasceues, feceritque ante sæpè: Narrat enim Tertull. ad Scapulam, vt de Græcis nihil dicam, quorum in Missali, Missa pro paganis fuit instituto Ecclesiæ suæ laudabili, dicenda statis temporib. narrat, C inquam Deo pro Imperatoribus sacrificium offerre Catholicos æui sui solitos, quibus tamen, discussis errorum tenebris, lux diuinæ fidei, necdum illuxerat.

Tertiò, quid est rationis, quamobrem Sacerdos in persona Christi, sacrificium quatenus est impetratorium, offerre pro Paganis non possit, ea intentione, vt aliquid per Christum Deo Patri oblatum illis impetretur?

QVÆSTIO VII.

Qui sunt à quibus sacrosanctum Missæ Sacrificium offertur.

D DIco 1. *Inter offerentes, Christum primo loco ponendum esse, hic enim est & offerens, & illa ipsa hostia, quam in cruce Deo Patri obtulit, nosque Sacerdotes quotidie immolamus in altari.* De eo Trid. testimoniũ habemus, his verb. sess. 22. c. 2. *Vna enim eademque hostia, idem nunc offerens, Sacerdotum ministerio, qui seipsum in cruce obtulit, sola offerendi ratione diuersa:* Indicãt illud ipsũ Patres, Greg. Nyss. orat. de resurrect. *Arcano mysterij genere, quod ab hominibus cerni non poterat, seipsum pro nobis hostiam offert & victimam immolat, Sacerdos simul existens, & agnus Dei.* Similia habet August. 10. de ciuitate cap. 20. *Sacerdos est* (Christus) *ipse offerens, ipse & oblatio, cuius rei Sacramentum, quotidianum esse voluit Ecclesiæ Sacrificium.* Sanè in conficiendo E Christi corpore non dicimus, hoc est corpus Christi, sed hoc est corpus meum, *Christi vtique personam sustinentes, panis & vini substantiam in Christi corpus & sanguinem conuertimus*, vt Catechismus Concilij prudenter aduertit, cap. de Sacramento Euchar. extremo.

Dico 2. *Præter Christum, qui in hoc Sacramento precipuus est offerens, esse & alios.* Primus est Ecclesia, quæ Sacerdote vt Ministro & Legato suo ad Deum vtitur, sicut seruo dominus ad eleemosynam, aut opera bona, quorum ipse censetur moralis causa, per quæ etiam laudem meretur. Hæcque est causa, cur etiam Missæ priuatæ, communes censeantur, pro omnibus factæ, non orando tantùm, sed etiam in persona Ecclesiæ offerendo. Secundus, est Sacerdos, non quatenus personam Christi refert, aut Ecclesiæ, sed vt est priuatus, & particulari affectu offert Deo hostiam sanctam, tam pro se supplicando, quàm pro aliis: *Vtique*, inquit Cyprian. ep. 63. ad Cornel. secundùm edition. Pammel. *ille Sacerdos vice Dei fungitur, qui id quod Christus fecit, imitatur, & sacrificium verum, & plenum tunc offert in Ecclesia Deo Patri, si sic incipiat offerre secundùm quod ipsum Christum videat obtulisse.* Postremi, censendi sunt ij qui ad sacrificium operam suam accommodant, vt causę saltem morales, cuiusmodi sunt qui Missam pro se dici postulant, qui eleemosynam Sacerdoti aut alia ad eam necessaria suppeditant, qui ei ministrant, qui præsentiam illi suam offerunt, ac Deo Sacrificium cum Sacerdote offerunt, de quibus in can. dicitur: *Pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis*, qui enim hortatur alium ad opus, aut eum ad id adiuuat, haberi debet pro causa eius morali.

Infertur ex dictis primò, ab improbitate Ministri non impediri vim sacrificij, modò ad illud afferat, quæ eius essentia postulat. Sic Chrysostom. in posteriorem epist. ad Timoth. homil. 2. *Volo*, inquit, *quiddam adiicere planè mirabile: Quid verò istud est? sacra ipsa oblatio, siue illam Petrus, siue Paulus, siue cuiusuis meriti Sacerdos offerat, eadem est quam dedit Christus ipse discipulis, quamque Sacerdotes modò conficiunt nihil habet ista, quàm illa minus: Cur id? quia non hanc sanctificant homines, sed Christus, qui illam antè sacrauerat*,

Infertur 2. cùm pars meriti sacrificio debiti deriuetur ad offerentem, institutione Christi Domini, etiam eius portionem aliquam habere, qui illud faciendum curant: suam quoque capiunt, qui Missæ cultui præcipuam operam nauant, canendo, thura incendendo, &c. Comitolus Respons. lib. 1. q. 42. nom. 15. Exinde qui Sacerdoti ministrant. Quartò, Pontifex, Antistites, Fideles, cæterique quibus Ecclesia fructum sacrificij huius applicat.

QVÆSTIO VIII.

An Sacrificium Missæ agat ex opere operato; & quid.

PLacet quæstioni huic initium facerẽ à notitiis quibusdam, quas Theologi certas habent, nec errantes, vt ab iis more nostro, fiat ad enuntiata progressio.

Notitia prima. Id operatur ex opere operato in venerabili sacrificio, quod datur intuitu hostiæ, seu ratione operis externi, præscindendo ab operantis bonitate, ac valore actionis alicuius, ab eo factæ, aut faciendæ.

Notitia secunda, eaque certa Theologis. Id quod sacrificium efficit, quoad rem præsentem duplicis est generis: quædam enim vi sua moraliter causat, per modum naturæ, ad instar Sacramentorum, estque hic effectus, ex parte sacrificij, infallibilis in subiecto disposito, & vim suam habet ex Christi institutione, & promissione eiusdem, merita

ſua applicantis, operi ſenſibili externo ritè exhibito, ex pacto cum Deo Patre inito, & hic effectus, vt dixi, certò & infallibiliter conſequitur independenter à diſpoſitione Miniſtri, & dicitur ex opere operato dari & fieri. Alia fiunt in ſacrificio, & ab eo per modum impetrationis, puta quia ad imperrandum hæc, aut illa, Chriſtus Deo Patri à Sacerdote offertur & hic effectus de ſe ſtabilis, certus ac perennis eſſe non conſueuit, cùm à Dei beneficentia pendeat, concedere cuique quod eſt ad ſuam laudem, ac petentis commodum vtile. His præmiſſis,

Dico 1. *Habere ſalutare, ac viuificum hoc Sacrificium, certos quoſdam effectus, quos certò, ac firmiter ex vi diuinæ inſtitutionis, accedente pacto cum Deo Patre in iis efficit, quos præparatos, ac ſine impedimento reperit.*

Hanc opinionem tanquam exploratam veritatem ſecuti ſunt D. Thom. in 4. diſt. 13. art. 31. & in 3. parte, q. 79. art. 5. Dominicus Soto in 4. diſt. 13. q. 2. art. 1. Ad quam calculum quoque ſuum additurus videtur, quiſquis meminerit dictum à Trid. ſeſſ. 22. cap. 1. *A Chriſto inſtitutum eſſe hoc ſacrificium, vt ſalutaris eius, diuinaque virtus, nobis applicaretur, in remiſſionem peccatorum.*

Probatur. Si in Eccleſia Chriſtus præcepit Sacrificij à ſe inſtituti vſum, ad expiationem criminum, haud dubie ab his futurus eſt liber, qui ſecundum eius præſcriptum, illi dabit operam vt ſibi vtile ſit, ac fructuoſum, nam inſtitutio Chriſti eſt efficax & voluntas eius operatoria, ergo effectus ſacrificij, eſt propitiatio Dei, & remiſſio peccati, dictum eſt ergo verè habere hoc ſacrificium certos quoſdam effectus, quos producat certò, in eorum animis qui ſint ad eou diſpoſiti.

Confirmatur, ſi incruentum Miſſæ ſacrificium ex opere operato, effectum nullum habet, cùm accidet, Sacerdotem conſcientia teneri culpæ lethalis, inane erit, ſine vi ac fructu, at hoc eſt falſum. Primò, quia ex Trident. ſeſſ. 22. cap. 1. *nulla poteſt malitia Miniſtri inquinari, nulla offerentium turpitudine violari:* vim hanc ergo à ſe habet, & ex eo præciſè, quòd eius effectioni Deus effectum cohærere voluit, modò obex non ponatur.

Dico 2. *Miſſæ ſacrificium ex opere operato non conferre immediatè gratiam ſanctificantem, nec augmentum illius, aut remiſſionem lethalis alicuius culpæ, ſed mediante diſpoſitione, & actu hominis, vel ſusceptione Sacramenti, quas ad res, partim ex opere operato, partim per modum impetrationis, auxilia gratiæ præuenientis offerenti tribuit, quorum ope ad bonam hic frugem redit, peccatum abiicit, &c.*

Eſt Aſſertionis pars prima veriſſima. Nam quis credat maiorem eſſe vim huius ſacrificij, quàm cruenti? à quo tamen produci gratiam immediatè nemo quod ſciam aſſerit, alioqui cùm pro vniuerſitate hominum à Filio Patri ſit oblatum, nemo non iuſtus eſſet, nemo non gratus Deo, beatiſque mentibus, quod eſt abſurdum.

Secundò, abhorret à vero, repugnantem, ac ſecus quàm ratio poſtulat, operantem pleraque, Deo charum eſſe, acceptumque per gratiam, à quo enim euocati in lucem ſumus, nobis nil agentibus, ac ne cogitantibus quidem, hic operam noſtram in ſalutis cura, negotioque exigit: *Qui enim fecit nos ſine nobis,* inquit Auguſt. tract. 72. in Ioa. *non iuſtificabit nos abſq; nobis.* At ſi admittitur, produci à Sacrificio gratiam, primò, per ſe, & immediatè, quis cum Deo reconciliandum non videt, otioſum, ac ſæpe nolentem, vt ſi quo tempore pro eo Sacerdos facit, rideat, iocetur, peieret, quo nihil vlli venire in mentem fœdius poteſt.

Dari tamen auxilia gratiæ ad ſalutem opportuna, quibus tempori excitus offerentis animus, anteactæ vitæ dedecora abiicit, ad Deum redit, vitæ perfectionis ſtudia capeſſit, quæ ſecunda Aſſertionis pars fuit: indicat Trid ſeſſ. 22. cap. 2. cùm ait, *per hoc Sacrificium fieri, vt miſericordiam conſequamur, & gratiam inueniamus, in auxilio opportuno, huius quippe oblatione placatus Dominus, gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina etiam ingentia dimittit.* Hanc ſententiam dixit etiam D. Thom. in 4. diſt. 12. q. 2. art. 2. ibi enim ait, quòd Sacrificium iis pro quibus offertur, gratiam obtinet, virtute ſacrificij cruenti, & per conſequens *peccata delet, non ſicut cauſa proxima, ſed in quantum gratiam contritionis impetrat*

At enim, cuiuſmodi ſint & qualia hæc præuenientis gratiæ auxilia, & quando mortalibus dantur intuitu ſacrificij?

Deo eſt id ſoli notum, qui cùm eſt opportunum ad bonum hominis, eius intellectum noua perfundit luce, voluntatem autem pio motu ad rerum bonarum ſtudia acuit, quibus in rebus, aut eorum altera, Theologorum iudicio, communiter ſita eſt anteuertens gratia. Quem enim aliqua repens cogitatio à peccato auocat quem pia voluntatis affectio ad virtutem, ac criminum dolorem inflammat, hunc præueniente poſſeſſum gratia dicimus, quam tamen, non ſtatim ab oblato peractoque ſacrificio dari, nec ſine recipientis, id eſt, noſtra aliqua cooperatione, efficacem eſſe ſcripſere viri doctrina iuxta, ac pietate conſpicui.

Addunt inſuper aliqui, de fide non eſſe Sacrificio Euchariſtico, effectum vllum ex opere operato adiunctum eſſe, vbi enim id Chriſtus vnquam voce, ſcriptis, aut nutu mortalibus ediſſeruit? aut quæ de eo literæ ſunt loquutæ? Ergo cùm fidei ea tantùm obuerſentur, quæ Deus per ſe & explicitè, aut virtute per Scripturas credenda propoſuit, de fide non erit, Sacrificio Euchariſtico ex opere operato, certò & firmiter, adiuncta eſſe auxilia, ne quidem per modum impetrationis, quia etſi is ſit Chriſtus Dominus, quem Pater ob incredibilem eius in illum amorem exaudire debeat, non eſt tamen vnquam perſpectum, quidquam eum noſtra cauſa à Deo Patre petere, & ſi eſſet, quia nuſquam adhuc patuit, id à Deo dictum, nobis autem ad credendum, eſſe ab Eccleſia propoſitum, rem ita eſſe credere fide certa, id eſt ſupernaturali ac diuina non videtur neceſſarium. Sed hæc ſententia falſa, proinde non ſequenda.

QVÆSTIO IX.

Quale ſit hoc Sacrificium.

EST ſacrificium Miſſæ primo rememoratiuum paſſionis Dominicæ, iuxta illud, Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* Pauli 1. ad Corint. 11. *Quotieſcumque manducabitis panem hunc & calicem Domini bibetis, mortem Domini annunciabitis.*

Secundò, eſt propitiatorium, id eſt præditum facultate placandi Deum, eumque reddendi nobis ex infenſo amicum, vſque ad remiſſionem peccati, id eſt pœnę quam pro eo ſumus commeriti, quod facit hoc ſacrificium, non per vim vllam phyſicam, quam in Deum exerat, ſed moralem, cum ad præſentiam

sentiam sui, mouendo infallibiliter ad hunc effectum, cæterosque qui eidem sacrificio competunt, ex diuina institutione, & quasi pacto. Probatur, 1. ex Trid. sess. 22. cap. 1. 2. & can. 3. exinde verbis Pauli ad Hebr. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum vt offerat dona & sacrificia pro peccatis.* Eodemque pertinent Christi verba. Luc. 22. *Hic calix nouum testamentum, qui pro vobis effundetur, in remissionem peccatorum*, quæ ne sint falsa, haud dubie intelligi debent de peccatis formaliter ac in se sumptis, aut de iis improprie & in effectu, nempe in pœna, remittendis vi sacrificij, non primum. Quia hoc sacrificium immediatè, & in se causa non est gratiæ, ergo nec condonationis culpæ mortalis quæ remitti communiter non solet, sine gratia. De peccatis ergo vt pœnam adiunctam habent, loquutus est Christus, quæ quia relaxatur ac soluitur per hoc sacrificium, ideo propitiatorium dicitur, à Cyril. Hierosolym. Catechesi mystagogicat. *Ad eundem modū*, inquit, *& nos pro defunctis precationes adhibentes, quamuis sint peccatores, non quidem coronam plectimus, sed Christum pro nostris peccatis mactatum offerimus, vt & nobis & illis eum qui est benignissimus propitium reddamus.*

Qualē, cum relaxatione criminum, eū experiamur maxime, ideo hoc sacrificio purgari scelera, mundari pectora, dixere, Damasc. lib. 4. de fide cap. 14. Hieron. in cap. 1. ad Titum, Cyprian. serm. de cœna Domini. Placari vero Deum superosque, Chrysost. homil 3. in epistol. ad Philipp. his verbis. *Non frustra ab Apostolis sancitum est, vt in celebratione venerandorum mysteriorum memoria fiat eorum qui hinc discesserunt. Nouerunt illis multum hinc emolumenti fieri, multum vtilitatis, stante siquidem vniuerso populo, manus in cælos extendente, cætu item Sacerdotali, verendóque posito sacrificio, quomodo Deum non placaremus, pro istis orantes?* Ambros. lib. 1. Offic. cap. 48. *Nunc inquit Christus offertur, sed offertur vt homo, quasi recipiens passionem, & offert se ipse, quasi Sacerdos, vt peccata nostra dimittat*, Conf. Sacerd. iuxta Paulum offert sacrificium pro peccatis ad Hebræ. 5. atqui hoc sacrificium est Missa: ergo est hæc Sacrificium vere propitiatorium, seu institutum ad remissionem peccatorum.

Tertiò est augustissimum Missæ sacrificium impetratorium, quia per Christum Deo Patri oblatum nō tātum nobis remissionem peccatorum impetrat sed & beneficia alia quamplurima, Christo conferente vim nostris precibus, ac pro nobis interpellante apud Deum Patrem, vulneraque ostendente quæ causa nostra est in cruce passus.

Quartò, Missæ sacrificiū est satisfactorium, pro pœnis temporalibus, quæ post culpam remissam, luendæ remanent, sic vt eo sacrificio omnes si sunt exiguæ remitti valeant, si magnæ, ex parte tantum. Trident. sess. 22. can. 3. Fit id vero modo multiplici.

Primò per excitationem nostri, ad deuotionis actum aliquem, vel amoris, aut pœnitentiæ, quos constat, nunquam non esse satisfactorios, cum sint eliciti ab homine qui Deo gratus sit, & acceptus.

Secundò per applicationem meritorum Christi, ac cruciatuum eius, quibus Deus Pater, sic est humano generi placatus, vt iam tum, cum illis sibi Christus Deus obtulit, animum induxerit, reconciliari homini, ac eosdem sibi ab eo oblatos in sacrificio in solutum pœnæ peccato debitæ accipere, de quo & fidem suam, Deus Pater, Christo Filio obligauit, quare est sacrificium sigilli regij instar, aut mandati, ad quorum intuitum, Iudices captiuum, quem in vinculis habent illico liberum ac expeditum abire sinunt, cum Deus iuxta ordinem diuinæ suæ prouidentiæ, tantundem de pœnis commeritis homini remittat, quantas per sacrificium quodlibet, ex pacto eius, & Christi mutuo, condonari homini ambobus placuit.

Præterea, est oblatio incruenta hostiæ, quam supra aram Catholici Sacerdotes quotidie Deo immolant, laudis oblatio, cum honorem illi conciliet, quantus ei maximus reddi potest ab homine, per eam enim ipsi nos illi, submittimus vt parenti, ac authori bonorum omnium, à quo non modo nos, sed quidquid est vspiam, pendet, quare non modicus ei hoc obsequio, quod excellentiæ eius infinitæ exhibetur, honos aduenit.

Sextò est hoc sacrificium Eucharisticum, quia fit in commemorationem, & gratiarum actionem de beneficio passionis Dominicæ, & aliis.

QVÆSTIO X.

Quibusnam sacrosanctum Missæ Sacrificium, suum fructum conferat.

EST huius sacrosancti sacrificij fructus seu valor vniuersè duplex, vnus est ex opere operato, seu quod idem est, ex institutione Christi, qui independenter à Ministro eiusque bonitate tribuitur ei cuius causa Missa fit, tam in communi, (puta quia offertur à præcipuo Sacerdote, qui est Christus, aut Ecclesia, pro certo hominum genere, Papa Episcopis, fidelibus tam viuis, quam defunctis) quam in particulari, vt cum eam Presbyter vni cuipiam prodesse vult præ cæteris. Et hic valor, semper est stabilis vniformis, ac certus, ex offerente, accessionem nullam aut diminutionem accipiens, vt pote qui à voluntate sola Christi pendeat, cui placuit tantùm nobis de merito suæ passionis applicare per Sacrificium, non amplius, ob quam causam vocatur valor, ex opere operato. Alter est ex opere operantis, quod enim aliis operibus bonis, hoc quoque sacrificio conuenit, vt per illud sacrificans mereri; satisfacere, & impetrare de condigno valeat, modo sit in gratia, & Dei amicus, & hic valor, maior est, aut minor, pro maiori, deuotione sacrificantis. Sic Sotus in quarto distinctione decima tertia q. 2. art. 1. parag. isti ergo omnes. *Merentur*, inquit, *offerentes de condigno augmentum gratiæ, non modo per deuotiones & orationes quas illic fundunt, sed etiam virtute operis, scilicet ratione hostiæ quam offerunt. Itaque sicut offerens in gratia panem & nummos Sacerdoti, & alias largiens eleemosynas, de condigno meretur augmentum gratiæ, ita & multo locupletius offerendo corpus & sanguinem Christi.* Hæc ille. qui lectione 7. de Missæ sacrificio, addit, hoc maxime nomine Sacerdoti laborandum esse vt pura beneq; præparata mente offerat, quod fructus ex hoc sacrificio, pro ratione caritatis, religiosæque mentis affectu maior aut minor eum maneat. Hinc se mihi facilis explicandæ quæstionis propositæ, ratio aperit.

Dico enim primò, *fructum aliquem de iis, qui sunt ex opere operato, ab hoc sacrificio per generalem eius applicationem, à Christo, & Ecclesia, deriuari vniuersè ad cunctos fideles, deinde ad Episcopos, &*

Antistites, tertiò, ad eos qui sacrificanti adsunt, quartò, ad Sacerdotem, quintò, ad eum qui pro se Sacrum faciendum curat. Et hoc est quod quidam afferunt, vt Scotus in quodl. 20. art. 1. nouæ legis Sacrificio, valorem inesse triplicem, generalissimum, specialem, specialissimum. Primus integræ tribuitur Ecclesiæ, ac Christianis vniuersis, tam superstitibus, quàm mortuis, modò non impedientibus eius effectum, per excommunicationem, cap. sacris de sentent. excomm. aut per impœnitentiam finalem. Secundus, eorum est proprius, quibus Sacerdos Missam applicat. Tertius ad Sacerdotem solum pertinet, qui vt est causa sacrificij, prolatione vocum, quibus verè fit, ita ex eo fructum aliquem demetere debet, nam si reliquæ eius actiones sunt meritoriæ, impetratoriæ, & satisfactoriæ, cùm fiunt in gratia, quis isti actioni effectum hunc neget, quæ ex obiecto suo cæteris omnibus est præstantior?

Dico secundò, *præter hunc fructum, deriuari in Sacerdotem, qui Deo per gratiam iustificantem est charus, & alium, qui non tam ex immolata hostia, eiusque merito percitur, quàm ex feruore animi, caritate, & affectu sacrificantis.* Quia est hic feruor, animique ad bonum impetus, laude dignus, bonus item, ac meritorius is affectus, quo Sacerdos in Deum, ac sacrificium fertur: est ergo compensandus aliquo præmio, non alio quàm gloria, quam sic operando Sacerdos meretur de condigno, & ex consequenti gratiam, cùm sine hac illa dari nequeat.

QVÆSTIO XI.

Quo in loco celebrari Missa debeat, & quomodo polluatur Ecclesia.

LOcus in quo iure communi & ordinario celebrari Missa debet, non est alius, quàm qui est ab Episcopo consecratus, aut benedictus, habetur in can. 1. parag. si enim, can. sicut, can. nullus (qui est Sylu. in Conc. Rom.) can. Missarum 12. can. hic eorum 14. de consecrat. dist. 1. *Episcopis autem, quoniam se habent ex diuersis causis à suis Ecclesiis, Diœcesibus absentare, nec semper possunt commodè ad Ecclesias accedere, pro Missa celebranda, vel audienda in ipsis, sine quæ eos non decet transire absque causa rationabili vllam diem.* Episcopis, inquam, indulsit Bonifac. VIII. in decretali sua 12. titul. de priuilegiis in 6. *vt altare possent habere viaticum, & in eo celebrare, ac facere celebrari, vbicunque absque interdicti transgressione illis permittitur celebrare vel audire diuina.* Quo priuilegio gaudere Minoritas, tradunt Pet. Ledesma 1. par. summæ cap. 20. de Euch. Franc. à Cruce in sua Epitome priuileg. lib. 2. cap. 5. parag. si obiicias. Rodrig. in addit, ad summam tomo 3. cap. 19. num. 3. concessumq; similiter esse à Paulo III. Greg. 13. Religiosis Societ. Iesu, vt vbique gentium & locorum, præterquam in cubiculis, vbi sæculares dormiunt, Missas celebrare valeant, quandiu de voluntate Superiorum, ruri versantur, in missionibus tradit Ludouicus Portelius in lib. de dub. Regular. verbo altare.

In locis ergo non consecratis, id est, in solariis, siue in cubiculis propter infirmos, vel longius iter, omnimodis à Presbyteris offerre sacrificium interdictum est. Concil. Metense sub Odone Rege, can. 8. à quo non excusat necessitas. Heraldus cap. 34. Hincmarus in capitularibus 3. & 8. eorum quæ sunt

A in Remensi Synodo data, nec episcopalis dignitas: cùm decreto Concilij, his qui ea sunt conspicui, nefas sit id aggredi, sic enim Laodicen. can. 58. *Non oportet in domibus oblationes ab Episcopis, aut Presbyteris fieri.* Possunt tamen id Episcopi permittere, ex causa, modò sit locus diuino cultui dedicatus, sacraque in altari viatico mysteria fiant. Sic Trid. sess. 22. in decreto de obseruandis in celebratione Missæ, his verbis. *Ne patiantur priuatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam, & ad diuinum tantùm cultum dedicata oratoria, ab iisdem ordinariis designanda, & visitanda, sanctum hoc Sacrificium à sæcularibus, aut Regularibus quibuscunque peragi.* Consentit Conc. Paris. sub Ludo. & Loth. l. 3. can. 6. Quo decreto Trid. derogatum esse priui-
B legiis Regularium, de celebrandis Missis extra locum sacrum, tenet Nau. in Manu. cap. 25. num. 82. Sed ei refragantur Ludou. Portel. suprà Laym. lib. 5. tract. 5. cap. 5. & Rodrig. loco ante citato: horum enim opinio est, *Regulares intra suos Conuentus* (verba sunt Portelij in dictione Altare, nu. 3.) *communicantes cum Fratribus S. Hieron. in Hispania erigere posse altare, & in eo facere celebrare, cum debita reuerentia, idque maximè vbi Fratres infirmi decumbunt, etiam in camera Prioris.* Compend. D. Hieron. verbo Altare, paragr. 1. Idem Societatis Iesu Presbyteris, concessum à Romanis Pontif. scripsit Rodrig. tom. 1. regular. quæst. 43. art. 4. in cuius Compendio hæc habentur indulsisse Gregor. 13. Societati, *vt in suis domibus, priuato in ora-*
C *torio*, ad diuinum duntaxat cultum deputato, *& à Prouinciali approbato Missæ dici possint, sine alia Episcopi approbatione.* Idem Greg. XIII. concessit, *quòd non obstante decis. Concil. Trid. possint Presbyteri Societatis, in missionibus quæ à Superioribus fiunt, seruata aliàs concessione Pauli 3.* (videlicet cum debita reuerentia & honore) *sacrificium Missæ super altari viatico celebrare vbique gentium, etiam in castris Militum, modò loca, etsi communia, & profana, tuta, & honesta sint.* An autem hoc decreto Concil. derogatum sit canoni concodimus, de consecrat. dist. 1. per quem licebat Episcopis, dare licentiam celebrandi, extra locum sacrum, consuli potest Nau. Conc. 16. de priuileg. & Concil. 1. q. 37. de constitut. , vbi etsi id expresse af-
D firmet, nihilominus contraria mihi videtur opinio sequenda, tam propter iura antiqua, quàm praxim vbique receptam, dispensandi cum infirmis, vt sacrum coram se, in cubiculis, vbi ægri decumbunt, dicendum curent.

Oratoria autem, cum ex causa erigi alicubi Episcopus annuit, extra locum sacrum, debet id operam dare, primò, vt ea quotannis visitet. Conc. sess. 22. de euitandis in celebr. Missæ. Secundò, vt sint ab omnibus domesticis actibus libera. Tertiò, vt decenti loco sint posita. Quartò, vt culta, vt munda, vt nitida, vt imaginibus, cæteroque aræ apparatu ornata. Quintò, vt non nisi *saluo iure Parochialis Ecclesiæ*, in administratione Sacramentorum, ea frequentare cuique sit impune. Sextò, *vt in Oratoriis nemo contra votum Episcopi, ad*
E *quem territorij ipsius priuilegium noscitur pertinere, peregrinos Clericos intromittat, nisi forsitan quos probatos, ibidem districtio Pontificis obseruare præcipit.* Conc. Aurel. 4. can. 8. Septimò, cauere debet Episcopus, dum Oratoria, eorumque vsum permittit, vt in concessione, præcipuas anni festiuitates excipiat, in quibus abesse à Parochia non licere, his quibus sunt permissa, significet. Ita præcipiunt Concilia, Agathense præ cæteris, can. 14. *Si quis*

etiam extra Parochias, in quibus legitimus est, ordinarius que conuenitis, oratorium habere voluerit, reliquis festiuitatibus, vt ibi Missam audiat, propter fatigationem familiæ, iusta ordinatione permittimus. Pascha verò, Natali Domini, Epiphania, Ascensione Domini, Pentecoste, & natali sancti Ioannis Bapt. & si qui maximi dies, in festiuitatibus habentur, non nisi in ciuitatibus, aut in Parochiis audiantur. Octauo, etiam ad Episcopi munus pertinere vult Piasec. praxis Episcop. parte 2. capite 3. articulo 3. videre ne qui, præter domesticos eius cuius intuitu Oratorium conceditur, ibidem diebus Dominicis & festis Missas audiant, quòd si facere animum induxerint, ab obligatione audiendæ Missæ, ex præcepto Ecclesiæ, per hoc exemptos non esse, hancque Curiæ Rom. praxim esse & in facultatibus ad construenda Oratoria apponi id solere. Sanè constat, Christianis olim extra suam Parochiam, die sacro Missæ interesse, per leges non licuisse Ecclesiæ, præter cæteras, Concilij Nannatensis sanctio iudicat, qua Presbyteris præcipitur, *vt Dominicis & festis diebus, antequam Missas celebrent, plebem interrogent, si alterius Parochianus sit in Ecclesia, qui proprio contempto Presbytero, ibi Missam velit audire, quem si inuenerint, statim ab Ecclesia eiiciant, & ad suum Parochum redire compellant.* Nannet. can. 1. est in eandem quoque sententiam canon alter eiusdem Concil. *vt nullus Presbyter, alterius Parochianum nisi in itinere fuerit, aut ibi placitum habuerit, ad Missam recipiat.* Nann. Conc. ccan. 2.

Neque modò sacra mysteria, in locis non sacris, iure canonico prohibentur fieri, sed & ciuili, vt Nouella 58. & 131. de Ecclesiasticis titulis, sancitum cum pœna, ne quis in proastiis, domibus, fundis, & priuatis locis ἐκκλησιαστικὴν μυσταγωγίαν peragat. Qui sine Episcopi consensu id fecisset, hunc veluti παρασυνάγωγος habēdum in populo, aiebant canones, et notauit Ballamon ad can. 31. Synodi sextæ in Trullo.

Fuit & hoc curæ Episcopis, vetare *ne super vno altario in vna die duas Missas dicere, nec in altario, vbi Episcopus Missas dixisset, liceret Presbytero vlli Missam in illa die dicere.* Concilium Altisiod. can. 8. & 18. q. 2. can. Abbas in Monasterio 2. can. luminolo sexto: similiter nec in Ecclesiis constructis ab exemptis, in locis tamen non exemptis Missas celebrare posse *sine Diœcesanorum locorum ipsorum licentia* sanxit Alex. III. cap. auctoritate 4. de priuilegiis in 6. Gregorij autem in Synodo Later. decretum extat, quo *Missas publicas ab Episcopo in cœnobio fieri omnino prohibet, ne in seruorum Dei recessibus, & in eorum receptaculis vlla popularis occasio præbeatur conuentus, vel mulierum fiat illic introitus, quia non expedit animabus eorum.*

Ecquid amplius? vetant canones Missam in eo loco dici vbi paganus est sepultus, de consec. dist. 1. can. Ecclesiam, aut super monumentum mortuorum, can. non oportet 29. distinct. 1. aut in templo polluto, cap. 18. de sententia excom. in 6. qui scienter secus facit, *licet in hoc temerariè agat, irregularitatis tamen (cùm id non sit expressum in iure) laqueum non incurrit* Bonifacius VIII. cap. is qui in Ecclesia, de sententia excomm. in 6.

Polluitur autem Ecclesia, primò, per effusionem iniuriosam sanguinis, cap. proposuisti, & cap. vltimo extra de consecrat. Ecclesiæ, & eod. tit. in 6. cap. vnico. Necesse autem est, ad hunc effectum, primò, vt percussio fiat in Ecclesia, etsi sanguinem in ea vulneratus non emittat. Secundò, vt sit iniuriosa, casu facta, quamuis coniuncta cum ingenti sanguinis profluuio, Ecclesiam non polluit. Tertiò, vt sit magna, modica enim, qualis est ex qua non nisi modicus sanguis, è naribus erumpit, Ecclesiæ sanctitatem non violat. Piasec. in praxi Episc. parte 1. cap. 2. art. 4. num. 7. quia effusio plus aliquid significat, quàm emissionem guttæ vnius, aut duarum. Quartò, vt sit notoria, notorietate iuris aut facti. Sa ver. Ecclesia, num. 19. Durand. lib. 1. rationalis cap. 6. n. 41. Quintò, vt sit mortalis. Suar. disp. 81. sect. 4. Henriq. lib. 9. cap. 27. num. 5. in Comment. litera L. quare etsi effusio sit copiosa, percussio autem, seu iniuria leuis, & non letifera, Ecclesiam tamen non polluet. Finellius caso 5. summario 2. num. 3. Ratio est, quòd pollutio fundetur soper violentia facta in Ecclesia. Nau. in Manu. cap. 27. num. 256. at leuis iniuria propriè non est violentia, ergo, &c.

Polluitur Ecclesia 2. per homicidium iniuriosum, & notorium, quod, vel cuius caosa intra Ecclesiam est data, canone proposuisti, canone si motum 19. de consec. dist. 1. vbi est his verbis. *Si homicidio, vel adulterio Ecclesia violata fuerit, diligentissimè expurgetur, & denuò consecretur.* Tria ergo sunt ad hunc effectum causandum ex homicidio necessaria. Primum, vt sit notorium, cognitum à duobus, aut tribus, Ecclesiæ sanctitati non officit. Secundum, vt sit iniuriosum, non tantùm personæ, sed loco: nam etsi percussio, occisio, strangulatio, auctoritate iudicis facta in Ecclesia, reo non sit iniuriosa, quia est nocens, quia mortem est meritus, Deo tamen, & ipsius sanctitati loci infert iniuriam, ideoque sufficit ad contrahendam Ecclesiasticam violationem. Tertium, quòd requiritur, vt ex parte homicidij, polluatur Ecclesia, est, vt fiat intra Ecclesiam, aut ibi detur eius occasio: ita si quis cum iniuria mortali, plagam recipiat in Ecclesia, ex qua aliquot mensibus interiacentibus moriatur, Ecclesia censenda erit polluta, & egere reconciliatione, antequam sacra in ea mysteria, honestè, ac sine culpa, celebrari valeant.

Tertiò, polluitur Ecclesia, si in ea sepeliatur paganus, hæreticus, vel excommunicatus, nec potest reconciliari, nisi cadauere eiusmodi exhumato, si discerni possit. *Ecclesiam*, inquiunt Patres in Aurel. Conc. can. 3. *in qua paganus sepultus est, non liceat consecrare, neque Missas in ea celebrare, sed iactari foras, & mundari oportet.* Paria habet Agrippinense, vt refertur dist. 1. de consecr. can. Ecclesiam 28. ad hunc tamen effectum, requiritur post Constant. Concli. vt excommunicatus publicè sit denuntiatus, aut notorius percussor Clerici. Nau. l. 5. Conc. 10. de hæret. edit. 2. Laym. loco citato.

Quartò, violatur Ecclesia, per effusionem seminis voluntariam, licitam, aut illicitam, modò notoriam, habetur cap. fin. de consecr. Ecclesiæ, ex coniugali tamen, hoc est, ea cuius maritalis copula, causa extitit, non sequitur Ecclesiæ violatio, quando ob vrgentem necessitatem, & periculum probabile incontinentiæ, excusatur à mortali. Sylu. verb. consecratio 2. quæst. 5. Coninch. q. 83. art. 3. dub. 1. num. 219. Less. lib. 4. cap. 3. dub. 12.

Quintò, polluitur Ecclesia, ex quorundam sententia, si consecretur, aut reconcilietur ab Episcopo publico excommunicato, ita apud Piasec. loco prænominato. Armilla, & Abbas in can. consuluisti. de consec. dist. 1. Nau. 27. numero 258. Sylu. verbo benedictio, q. 6. Verùm hæc violatio

nullo iure est fundata, nec proinde asserenda, 2. est violatio Ecclesiæ, posterior eius consecratione, ergo qua actione consecrabitur, eadem non violabitur. 3. potestas consecrandi, characterem Episcopalem sequitur, in quo & fundatur, sed hic per censuram non tollitur, ergo nec hæc potestas, ergo si excommunicatus Ecclesiam consecrauerit reconcilianda non erit.

De cæmeterij verò consecratione, pollutione, & polluti recõciliatione, idem omnino est tenendũ, quod de Ecclesia, quare ea violata, vno ex quinq; modis allatis, cẽsebitur quoq; cæmeteriũ violatum, sic vt in eo sepeliri nemo possit antequã reconcilietur, quia quod principale est, trahit ad se accessoriũ. Recõciliata itaque Ecclesia, & ipsum quoq; cẽseri debebit reconciliatum esse, non contra, *ne quod minus dignum est, maius, aut accessorium principale, videatur ad se trahere*, Bonifac. 8. in cap. si Ecclesiam vnico de consecrat. Ecclesiæ in 6. *Nec vnum sed plura cæmiteria esse noscuntur, quæ quamuis sibi cohærentia, pariete tamen medio seiunguntur, Ideoque violato eorum altero, alterum (licet de vno ad aliud, per portam intermediam habeatur accessus) non propter hoc reputabitur violatum.* Bonifacius ibidem.

QVÆSTIO XII.

An polluta Ecclesia polluantur Altaria.

OPpositum de aris, quæ olim in honorem Sanctorum extructæ sunt in Ecclesia, dici debet, hac enim polluta, etiam & illæ modo sint fixę, pro pollutis sunt habendæ, quemadmodum & his violatis, Ecclesia quoque censetur violata secundum, Laym. lib. 5. tract. 5. cap. 3. num. 17. quod ego vt credam adduci vix possum, vt enim solæ consecrari possunt sine Ecclesia cap. his de consecrat Ecclesiæ ita & hæ pollui, ista non polluta.

Probatur, Altare solo fixum, conseerationem amittit, si loco moueatur, si fuerit enormiter læsum, si sigillum sub quo reliquiæ conduntur, seu lapis sub quo sunt dictæ reliquiæ amoueatur, at amotione aræ, à loco suo, non ideo desinit Ecclesiæ consecratio, vt patet ex communi praxi Episcoporum, quos cõstat non reconciliare Ecclesias ac eas denuo consecrare, cum in iis præter amotionem aræ nihil accidit, contra earum sanctitatem, ac reuerentiam admodum memorabile.

Est nihilominus contraria sententia in praxi vt securior, ita præferenda alteri, quod eam authoritas Pontificis Hygini fulciat, sequendamque omnibus suadeat eius decret. sanctio, quæ sic habet de consecr. distinct. 1. can. 19. *Si motum fuerit altare, denuo consecretur Ecclesia, si parietes mutentur, & non altare, salibus tantum exorcisetur, si homicidio, vel adulterio, Ecclesia violata fuerit, expurgetur, & denuò consecretur.*

QVÆSTIO XIII.

Quomodo reconciliari Ecclesias oporteat & à quo.

REconciliandæ autem Ecclesiæ consecratæ, hæc est forma. Primo, Episcopus indutus amictu, stola, & pluuiali, (si detur) sin minus super-

A pellicio & stola, cum Clericis supplicantis in morem procedit ad portam præcipuã Ecclesiæ, ex parte eius interiori, cruce præcedente, ibi stans, conuersaque ad aram maiorem facie, versum *Asperges me Domine*, cum aspersione aquæ benedictæ occinit. subsequente Clero, & populo, eo ferè modo, quo solet diebus Dominicis, cum Sacerdos, aqua benedicta, nixus genibus, populum altariaque irrigat. Ab hoc versu, fit initium psalmo quinquagesimo, per Episcopum, clero alternatim respondente, dum ille interim, hyssopo parietem, ac solum ipsius Ecclesiæ aspergit, facto initio ab eius ianuæ parte dextera, indeque procedendo ad altare maius vt per læuã eius alam, vnde primò digressus erat reuertatur, eam perpetuo vt dexteram, irrorans
B aqua benedicta, ac sacra, hoc tamẽ discrimine, quod locum vbi cõmissum est crimen, aspergere sæpius debeat, ac crebrius cæteris, & quia moram hæc exigunt, nec tamen sit honestum ac decens, clericos interim dũ ista fiunt otiosos esse, ac sine precibus. Psalmus 50. cum versũ *Asperges*, tandiu erit repetendus, ab Episcopo & Clero, quandiu duratura erit cum lustratione templi, eius aspersio, qua finita, itur ad cæmiterium, aspergendum aqua benedicta similiter ac templum, quo regressi cum Episcopo Clerici, ibi consistent omnes, vbi primum canere Psalmum cum Antiphona *Asperges* sunt iussi, præter Episcopi, quem in loco, vbi facinus est factum, sic orantem audient.

OREMVS.

C *OMnipotens & misericors Deus, qui Sacerdotibus tuis, tantam præ cæteris gratiam contulisti, vt quidquid in tuo nomine digne, & perfectè ab eis agitur, à te fieri credatur, quæsumus immensam clementiam tuam, vt quidquid modo visitaturi sumus, visites, & quidquid benedicturi sumus, benedicas, (hæc dicens manu facit signum Crucis) sitque ad nostræ humilitatis introitum Sanctorum meritis fuga Dæmonum, & Angeli pacis ingressus. Per Christum Dominum nostrum, Amen.*

Huic orationi, Sacerdos aliam subiicit, ad quam viam sibi munit hac voce *Oremus*, quæ vt Deo grata accidat, eam flexo genu concipiendam esse Diaconus admonet, dicendo. *Flectamus genua Leuate*, cui Sacerdos assentiens, Deum precatur,
D vt se à culpis, populumque qui interest liberet, hæc est eius oratio.

Aufer à nobis Dñe cunctas iniquitates nostras, vt ad loca, tuo Sancto nomini purificanda, puris mereamur mentibus introire. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Huic orationi adduntur & aliæ duæ, inter quas, flexis genibus ad gradus altaris recitantur Litaniæ, cumque ad eam partem ventum erit, in qua populus præcinentis ore exaudiri se à Deo orat, clara voce, distinctaque, ac cruce in fronte expressa, ter repetet, *Vt hanc Ecclesiam, & altare, & hoc cæmiterium purgare & reconciliare digneris.*

Quæ omnia ab Episcopo fieri est necesse, cum Ecclesia est reconcilianda, quam ipse, aut alius, æ-
E qualis cum eo dignitatis ac iuris, Deo per consecrationem ante addixit, ita Gregor. 9. in Decretali sua ad Astricens. Episcop. in qua ab eo munere remouendos Sacerdotes simplices monet his verbis. *Aqua per Episcopum benedicta Ecclesiam reconciliari posse, per alium Episcopum non negamus, per Sacerdotes simplices, hoc fieri de cætero prohibentes. Non obstante consuetudine Ecclesiæ Braccarensis, quæ dicenda potius est corruptela. quia licet Episcopus committere valeat quæ iurisdictionis existunt, quæ ordi-*

nis tamen Episcopalis sunt, non potest inferioris gradus Clericis demandare.

Quid si Ecclesia consecrata non sit, sed benedicta tantum? seu auctoritate Episcopi deputata ad diuina? Respond. reconciliari tum posse à simplici Sacerdote aqua ab Episcopo benedicta, Greg. 9. author in cap. 10. de consecrat Ecclesiæ, in hæc verba, *Si Ecclesia non consecrata, cuiuscumque feminæ fuerit, aut sanguinis effusione polluta, aquâ protinus exorcizata lauetur, ne diuinæ laudis organa suspendantur.* Gregor. assentiuntur hi authores Nauar. l. 3. consil. 1. de consec. Eccl. Armil. verbo consecr. Ecclesiæ nume. 2. Auila part. 5. disput. 7. dub. 3. Laym. lib. 5. tract. 5. cap. 3. num 13. Religiosos sane multos constat, Ecclesias suas, etiam consecratas sed tamen vno de modis, quorum ante memini pollutas, reconciliare posse, si Episcopus in cuius Diœcesi versantur, absit vltra duas diætas, nec facilis sit ad eum aditus. Henriq. lib. 9. cap. 27. num. 6. litera D & in eam rem, posse eorum Prælatos, ad quos etiam pertinet priuilegio Pontificis Romani, suarum Ecclesiarum reconciliatio, aquam benedicere.

Quod si tanto interuallo non distaret Episcopus, nec duarum diætarum iter, id est 14. leucarum, inter hunc, & illos, intercederet, esset prudentiæ in Regularibus, ac verò etiam obligationis, si minus eius expectare reditum, at certe, aquam ab eo suppliciter, & enixe, quam Gregorianam vocant, hoc est per eum benedictam, cinereque & vino permixtam petere, eaque Ecclesias suas, quamlibet consecratas respergere, purgare, & reconciliare. Ita Rodrig. tom. 1. quæst. regular. fol. 168. Ludouicus Port. in dubiis regul. verbo Ecclesiæ reconciliatio.

Est autem & alia, reconciliandæ Ecclesiæ ratio, nempe si in ea dum durat violatio. bona fide sacrum fiat, Emm. Sa verbo Ecclesia num. 19. Castro lib. 2. de lege pœnit. cap. vlt. Auila parte 5. disp. 7. dub. 3. causa est, quod ipsa celebratio, templi fit reconciliatio vt pote cui per illam ac sacrificium, noua quædam sanctitas accedat, cum qua stare nequit eius pollutio.

A nobis dissentit Laym. loco ante citato, sed quia nullo mihi stabili firmamento videtur eius nixa opinio, ab antiqua, quæ est Emman. Sa, & nostra non recedo.

Dixi bona fide, nam qui sciens, rem diuinam in Ecclesia polluta faceret, suspensus esset, & postmodum irregularis, si cum ea suspensione ad altare accederet, ac mysteria sacra, ubi tractaret. Abbas in cap. tuarum de priuil. num. 5. Piasec. in praxi part. 1. cap. 2. art. vlt. num. 7.

QVÆSTIO XIV.

An plures Missæ vno die dici possint, à non ieiunis, & quæ in Sacrificio vitari debeant.

QVanquam sint sacra mysteria omni tempore, homini non imparato fructuosa, *Dum per saluaris Eucharistiæ infusionem, influit Christus in viscera sumentis,* & naturam carnis suæ, ad naturam æternitatis, sub Sacramento nobis communicandæ carnis admiscuit S. Fulbertus epist. 1. *Sufficit tamen Sacerdoti vnam Missam in die celebrare, quia Christus semel passus est, & totum mundum redemit de consecr.* dist. 1. can. sufficit 53. idem iisdem pene verbis habet Innoc. eius nominis 3. de celebratione Missarum cap. 12. & cap. consuluisti 3. eiusd. tituli, & can. Nocte sancta 48. de consecr. dist. 1. *Excepto die natiuitatis Dominicæ, & si causa necessitatis suadeat.* Innoc. 3. de celebrat. Missarum cap. Consuluisti 3. *Quidam etiam pro defunctis vnam faciunt, & alteram de die si necesse fuerit.* Alexand. secundus, relatus à Grat. distinct. 1. de consecrat. can. 53 Odo in statutis Parisiensib. cap. 1. de Eucharist. Guill. Parisi. in additionib. ad Constitutiones Galonis Cardinalis de Sacram. cap. 4. num. 5. Præter quos casus duos, & alij numerantur à Sylu. verbo Missa 1, q 7. Nau. cap. 25. nu. 87. Primus est ne æger sine viatico moriatur. Henriq. lib. 9. cap. 2. num. 7. Secundus est, ne populus sacro careat in die festo, puta si frequens peregrinationis causa aliunde venit, nec est alius à Parocho, aut Sacerdote, qui iam sacrificauit, & adhuc ieiunus remanet, qui eius religioni ac pietati satisfaciat, Raymund. in summa, Guido de monte Rocherij in manipulo tract. de Euchar. cap. 7. sed pace eorum sit dictum, non videtur res tanti, vt eius causa, decreta Ecclesiæ violari sit necesse. Sane cum ab Archiep. Sipontino consultus esset, Honorius 3. ecquid ei in Sipontina Ecclesia, vbi Chrisma consecrare, veteri more ei erat necesse, iterato Missam in die cœnæ dicere non liceret, quod à populo in Gargarina Ecclesia quo peregrinorum causa, qui illuc aduenerant coactus erat, summo manè iter intendere, respondit in decretali epistola cui initium te referente 12. tituli de celebr. Missarum. *Die Cœna Domini, in Ecclesia Sipontina duntaxat, in qua tenebatur chrisma conficere, Missarum solemnia et celebranda esse.* Tertius est, cum quis duobus Parochiis præest, nec habet ob inopiam, aut raritatem Sacerdotum, qui eum adiuuet, tunc enim potest in vtraque modo sit ieiunus, rem diuinam facere, Suar. disp. 80. sect. 3. Scortia lib. 2. cap. 16. Quartus, est ob aduentum inopinatum processionis Quintus ob sepulturam mortui, cui Missæ officium adiungi postulatur, sed hæc & rara sunt, & valde incerta nec ob frequentiam Sacerdotum, quorum vbique magna est copia, permittenda hoc tempore facile, nisi iusta aliqua causa petita ex querimonia populi, aut scandalo, oppositum suaderet, tunc enim locus esset legi Ecclesiasticæ, quæ licentiam bis sacrificandi in casu necessitatis æstimato, secundū arbitriū boni viri tribuit, ea cessante cessat quoque facultas iterandi eodem die sacrificii, quod cum erit necesse repeti ab eodem ob bonum publicum, aut priuatum aliquorum, in priore ablutionem non sumet.

Eo quod lege Ecclesiæ, non nisi à ieiunis frequentari sacra mysteria oporteat Carthag. 3. can. 29. Matisconense 2. sub Pelagio, & Clotario iuniore. secundo anno 590. circiter can. 6. Africanum can. 8. Altisiodorense can. 19. his verbis. *Non liceat Presbytero, aut Diacono, aut Subdiacono, post acceptum cibum, aut poculum, Missas tractare, aut in Ecclesia, dum Missa dicuntur, stare. Iniustum est enim vt spirituali alimento corporale præferatur,* Concil. Matiscon. 2. can. 6.

Et certe quotidie medicos vacuis visceribus sua pocula cernimus propinare, & hoc si pro sanitate corporis agitur quanto potius est pro salute animæ patrandum? Nicol Papa ad consulta Bulgaror. cap. 65. Quare nunquam non fuit in Ecclesia prohibitum mysticæ mensæ accumbere, soluto prius ieiunio cibi Laici sumptu. *Excepto vno die anniuersario quo cœna Domini celebratur.* Concil. Carthag. 3. can. 29. Matiscon. 2. can. 6. sed ne tunc quidem, post

cibum sumptum, potumque quamlibet paruum, Missæ incumbendum, sanxere Hispani Episc. in Conc. Toler. 7. can. 2. secus facienti, pœna depositionis à gradu, statuta est à Matiscon. Conc. can. 6. confirmata à Braccar. 2. can. 10. in hæc verba: *Si quis Presbyter, quocumque cibo præsumpto oblationem consecrauerit in altari, continuò ab officio suo priuatus, à proprio deponatur Episcopo*, fuitque decretum Carthagin. Concil. 3. communi Episcoporum calculo abrogatum in Synodo 6. generali, vt quinta feria, in qua cœna Domini peragitur, Fideles communicarent cœnati, eò quòd secundùm Apostolicas, & Patrum traditiones, *non oportet in Quadragesima quinta feria vltimæ hebdomadæ, ieiunium dissolui, & totam Quadragesimam inhonorari, sed per totos hos dies ieiunare, & escis abstinentiæ conuenientibus, id est, aridioribus vti*, Concil. Laodic. can. 50. sub Liberio Papa, circa annum Domini 364. quare in Conc. 1. Braccar. can. 16. habetur pro excommunicato, *qui secundùm sectam Priscilliani solemnitatem cœnæ Domini ab hora tertia, per Missas Defunctorum soluto ieiunio colit.*

Vt autem reuerentiæ maioris causâ placuit Eucharistiam non nisi siccis ac ieiunis porrigi, ita & Episcopis visum, prohibere in honorem Dei, maiestatem, ac cultum huius sacrificij. Primò, *ne liceret mulieribus in celebrationis tempore loqui* Conc. 6. generale Constant. can. 70. Secundò, ne vlli qui *esset in laicorum numero, liceret intra Sacrum altare ingredi, ab eo tamen nequaquam prohibita potestate regia, quando voluerit Creatori dona offerre, ex antiquissima traditione*. Trullense Conc. can. 69. Tertiò, ne Clericis laici immixti essent, sed loco ab iis seiuncti sacra audirent, cap. 1. de vita, & honest. Clericor. cap. 1. de cohabit. Clericor. parag. fin. & de consecrat. distin. 2. can. Sacerdotum 30. & can. 3. Concil. Turon. 2. sub Carolo Magno. Quartò, ne pro diuinis officiis, quidpiam dare, aut petere fas esset 1. q. 1. can. 24. baptizandis, cum sequentibus vsque ad can. statuimus. Quintò, ne cum armis ei interesse cuiquam fas esset, qui secus faxit, inquit canon. 29. Conc. 3. Aurel. *In Sacerdotis potestate consistat, qualiter eius districtione debeat castigari*. Sextò, ne Presbyteri ante Missam absolutam ara excederent, Diaconi autem & Subdiaconi alba se exuerent, quòd *si eorum quispiam constitutum non impleuerit, Presbyter quidem increpetur vt redeat, Diaconi autem sciant se execrandos, & stipendio priuandos, reliqui autem, se districtione strictissima condemnandos*. Concil. Narbon. can. 2.

Septimò, ne tempore diuini ministerij, mulieres sinerentur inter se, de vanis, ac otiosis, miscere colloquia. Turonense Conc. 2. can. 38.

Octauò, ne quis excommunicatus, aut præcisus, ei interesset vel notorius percussor Clerici, de Clerico excomm. ministr. cap. 2. Similiter, ad honorem huius sacrificij pertinet, quòd suspensi, excommunicati, depositi, interdicti, censeantur indigni, qui ei dent operam, vt habetur de Clerico excomm. ministran. cap. 1. & 2. contra hoc decretum scienter peccantes, *nisi moniti, sine dilatione redierint, perpetuæ depositionis sententiam pro ausu tantæ temeritatis incurrunt*. Alex. in decret. sua ad Londin. Episcop. de Cler. excommunicato ministrante, cap. Clerici 3. suntque *Ecclesiasticis omnibus beneficiis spoliandi*. Innoc. III, cap. fraternitati 6. eiusd. tit. *Monachi verò, vel Moniales, qui post latam interdicti sententiam, in locis suppositis interdicto, præsumunt diuina officia celebrare, in arctioribus Monasteriis ad peragendam pœnitentiam sunt de-*

A *trudendi*. Innoc. III. cap postulastis 7. eiusdem tit. Consecrãt nihilominus sic depositi, Glossa in c. 2. de Clerico excom. minist., quia per depositionem, characterẽ, & Ordinem non amittunt, sed tantùm executionem, quæ illis est prohibita, quandiu manent innodati: Ordine tamen vti, animũ si inducunt, & cum forma, debitam intentionem afferunt, verè Christi corpus & sanguinẽ conficiũt. *Idcirco ab eis, vsquequò iudicio Episcoporum reprobentur, communio percipienda est, quoniam mali bona administrando, se tantummodo lædunt, & cerea fax accensa sibi quidem detrimentum præstat, aliis verò lumen administrat, & vnde aliis commodum exhibet, inde sibi dispendium præbet*. Nicol. ad consulta Bulgarorum, capite 71.

B Remouentur item à sacrificio publici concubinarij, can. præter hoc 6. dist. 32. vtpote qui ei vacare nequeunt sine populi scandalo, quare illis interesse dum sacrificant, nemo potest sine culpa, can. nullus 5. eiusd. distinct. *Quando peccatum eorum est notorium per sententiam, seu confessionem factam in iure, aut per euidentiam rei, quæ tergiuersatione aliqua celari non possit*. Greg. in decret. quæsitũ 10. de cohabit. Cleric. & mulierũ. Ab iis tamen quandiu tolerantur, nec habetur operis euidentia, licitè diuina mysteria audiuntur, & alia recipiuntur Sacramenta Ecclesiastica. Lucius 3. cap. vestra duxit deuotio 7, eiusd. tit.

C In eandem classem cum illis, & depositis sunt cogendi, leprosus cap. 3. & 4. de Clerico ægrotante, hæreticus 1. q. 1. can. hæreticus 42. parte manus altera debilis, cui scilicet duo digiti, cum medietate manus abscissi sunt, *quia non securè propter debilitatem, nec sine scandalo propter deformitatem membri sacrificare potest*. Eugen. Papa de Cler. ægrotante cap. 2. cæteris autem officiis Sacerdotalibus fungi minimè perhibetur, id. ibid.

QVÆSTIO XV.

D *Quæ sint ad sacrũ Missæ Sacrificium necessaria.*

His, quibus sacrificare licet, adhibenda est ea cautio, vt non tantùm à mortali culpa sint puri, sed instructi quoque apparatu omni, quem iura ad id exigunt. Quare, id operam dare primò debent, ne soli ad altare veniant. Heraldus Arch. Turon. cap. 8. Anacletus Papa, epist. 1. Alexan. III. cap. placuit 6. de Presbyteris.

Itaque, *quia sicut Missa celebrari non potest sine salutatione Sacerdotis, responsione plebis, ita nequaquam ab vno debet celebrari, esse enim debent, qui ei circumstent, quos ille salutet, à quibus respondeatur*. Theodulph. ad Presbyt. Aurel. cap. 7. Alij, non E respondendi causâ, aut resalutandi tantùm, Sacerdoti comitem adiungunt, sed seruiendi, sed iuuandi, si quid ei fortè præter naturam, ac expectationem, humanitùs accideret, cùm enim multis sit hominum vita periculis obnoxia, multis, ac propè infinitis animi corporisque inualetudinibus obuia, Sacerdoti diuinis insistenti officiis consuli oportuit, eique prouideri de homine, qui in dubiis suis temporibus auxilio ei foret ac solatio. *Ob hoc ergo instituimus, vt vbi temporis, vel loci, siue cleri copia suffragatur, habeat ille quisquis canit Deo, atque sacrificans, post se, vicini solaminis adiutorem, vt si aliquo casu, ille qui impleturus officia accedet turbatus fuerit, vel ad terram elisus, à tergo semper*

habeat, qui eius vicem exequatur intrepidus, Concilium Toletan. 11. can. 14.

Placet mihi eorum opinio, qui huius Ecclesiasticæ legis, morisque originem repetunt, à precibus, quas populi causa ac nomine, cum Sacerdos Deo offerat, talia pietatis ac caritatis officia sibi grata & accepta esse, vt indicaret populus, prudentissimè statuit Ecclesia, *vt non solus Presbyter Missarum solennia, vel alia diuina officia, posset sine ministri suffragio celebrare.* Alex. 3. cap. placuit 6. de filiis presbyter paragr. vltimo. Itaque cum plerisque in locis Galliæ, quâ Sacerdotum incuria, quâ auaritia illaudabili, soli hi in altari consisterent, nec sine probri mentiendique periculo multa inter sacrificandum dicerent, quæ vnius aut plurium conscientiam exigerent, atque præsentiam, visum est Francis Antistitibus è re communi, Ecclesiæq; maiestate esse, eos post modum ad altare incomitatos non venire. Quibus enim, cum arbitrum nullam habent, consciumque sacrificij sui, dicunt, *Dominus vobiscum? & à quo illis respondetur, & cum Spiritu tuo? vel pro quibus supplicando Domino inter cætera. Memento Domine, & omnium circumstantium, cum nullus circumstet dicunt? quæ consuetudo, quia Apostolica, & Ecclesiasticæ autoritati refragatur, & tanto mysterio quandam dehonorationem irrogare videtur, omnibus nobis in commune visum est, vt deinceps huiuscemodi vsus inhibeatur*, Concilium Parisi. sub Ludouico & Lothario lib. 1 can. 48.

Et quoniam vbique semper, maximè vero in templo, vbi frequens est omni tempore populi concio, honestatis, atque decentię, Sacerdoti habenda est in primis ratio. Statuit Alexand. eius nominis 3. in cap. proposuit 6. de filiis Presbyter, vt qui ei sacrificanti operam daturus esset, è Laicorum turba secretus, & in Clericorum numerum ascriptus esset.

Fœminis vt est legibus Ecclesiæ interdictum ad altare accedere, per Concil. Trullense can. 69. Laodicen, can. 44. Parisiense sub Ludouico, & Lothar. libro 1. cau. 45. ita & Presbytero ministrare est prohibitum in Nannet. Concil. can. 3. Mogunt. can. 43. quod, *Quia ex toto à Christiana religione abhorret, estque contra legem diuinam canonicamque institutionem, fœminas indumenta Sacerdotalia Presbyteris administrare*, ne vlterius fieret inhibendum sibi credidit Concil. Parisiense loco proxime citato. *Quidam nostrorum virorum relatu, quidam etiam visu didicimus, in quibusdam prouinciis contra legem diuinam, canonicamque institutionem, fœminas sacris se altaribus ingerere, miranda sane res est, vnde illicitus is in Christiana religione vsus irrepserit.*

Secundò videre Sacerdos debet, *Ne in oblatione sacri calicis, nisi quod ex fructu vineæ speratur, & hoc aquâ mixtum, offerre præsumat, quia sacrilegium iudicatur aliud offerri, quam quod in mandatis sacratissimis Saluator instituit*, Conc. Aurel. 4. can. 4. Altisiod. can. 8. in Carth. autem 3. can. 24. hæc leguntur. *In Sacramentis corporis, & sanguinis Domini, nil amplius offeratur, quam quod Dominus tradidit, hoc est panis, & vinum aquâ mixtum.*

Tertiò, *Quando Sacerdos Missam celebraturus accedit, non aliter accedere debet, quam orario, vtroque humero circumseptus, sicut & quando fuit consecratus, stans de vno, eodemque orario, ceruicem pariter, & vtrumque humerum premens signum in suo pectore præparet crucis.* Concil. Braccar. 3. sub Vitaliano Papa can. 3.

Quartò, ad orarium, quo nomine Piasecius in

A tract. de visitatione Parochialis Ecclesiæ, stolā intelligit, ad orarium, inquam, sacræ vestes aliæ, adiungi debent, nempe amictus seu superhumerale, Alba, cingulum, manipulus, Casula, sine his, aut earum aliqua sacrificans, puniri potest can. Ecclesiasticæ distinct. 23. eas autem damnans, aut contemnens, tanquam inutiles, inanes ac vanas, anathemate feriri secūdùm Conc. Trid. sess. 22. cap. 5. & can. 7. Oportet autem eas esse integras, & mundas, cum immundis, aut in vasis, corporali, & purificatorio parum decoris, aut nitidis, celebrare, mortale est in opinione Sylu. verbo Missa 1, quæst. 2. Toleti lib. 2. cap. 2. contra Innocent. 3. præceptum in cap. 2. de custodia Eucharistiæ conceptum his verbis. *Præcipimus quoque, vt Orato-*
B *ria, vasa, corporalia, & vestimenta prædicta, munda & nitida conseruentur: nimis enim videtur absurdum, in sacris sordes negligere, quæ dedecerent etiam in prophanis.* Vestes præterea oportet sacras esse, decreto Stephani Papæ epist. 1. ad Hilarium cap. 3. *quibus, in aliis vsibus Sacerdotes non debent frui, quam in Ecclesiasticis, & Deo dignis officiis, quæ nec ab aliis debent contingi, aut ferri, nisi à sacratis Deo hominibus.* Stephan. loco citato, Greg. 7. in conc. Rom. c. 7. Qui Clericus scienter diuina vasa, vel ministeria in vsus profanos transferebat. *Gradus sui, vel officii periculum sustinebat, si secularis erat, perpetua excommunicatione damnabatur, si religiosus ab officio deponebatur.* Concil. 7. Generale act. 7. Braccar. 3 can. 2. est id ergo Patrum, qui ei interfuere concilio sententia, atque iudicio
C mortale peccatum, 1. quia id continet grauem irreuerentiam, & virtualem contemptum tam Dei, cui sacra vasa solenni sunt addicta ritu, quam ipsorum, quæ cum à profanis sint rebus, earumque serie, per contactum corporis Christi, & sanguinis translata, ea iterum ad eas reuolui, fœdo turpique commercio, sine eorundem contemptu aliquo, saltem virtuali, ac implicito non posse, nemo opinor, cui tantillum est salis, negatum ibit.

Quintò Sacerdotem cum celebrat, calceatum esse oportet, ob maiorem honorem atque decentiam, Heraldus Arch. Turon. cap. 105. nudo capite, ac sine baculo, *Nullus Episcopus, aut Diaconus ad solemnia Missarum officia celebranda præsumat*
D *cum baculo introire, aut velato capite altari assistere, quoniam & Apostolus prohibet, viros velato capite orare in Ecclesia, & qui temerè præsumpserit, communione priuetur.* Idem præcipit Zachar. Papa in Synodo Rom. ca. 13. & 14.

Sextò ritus non alios in celebrando sequi, non orationes adhibere differentes ab his quæ in Ecclesia receptæ, eiusque sunt approbatæ iudicio, Sacerdoti licitum est Trid. sess. 22. cap. de celebr. Missæ, quare in Ecclesia Romana, non nisi Romanæ, in Græca, non adhibendæ nisi Græcæ. Abb. in cap. literas de celebrat. Missarum. Patrumque nostrorum memoria Pius 5. in constit. quæ incipit Prouidentia, de anno 1566. 28. Kalend. Septemb. id seruari seuerissimè voluit.

Nec in id modo, Sacerdotē incumbere est necesse, vt Ecclesiæ suæ ritus celebrando teneat, externos reiiciat, Græcus Latinæ, Latinus Græcæ, sed etiam ne ordinem arbitratu suo modumque sacrificij inuertat, ac subruat, aut Missam de sancto quopiam dicat, cum de Dominica, aut feria fieri oportebat, Gregor. 13. in rescripto ad Hispaniar. Ecclesias, cui initium Pastoralis officij de anno 1573. Decemb. die 30. sane cum vna sit fides omnium, qui in eadem Diœcesi degunt, idem omnium

QVÆSTIO VI.

Pro quibus offerri poßit Sacrificium Missæ.

SVppono primo, offerre pro aliquo sumi dupliciter, primo vt idem sit, quod offerre alterius nomine, quo modo dicitur Sacerdos offerre pro his omnibus qui cum illo, & per illum Deo sacrificium offerunt, & hunc sensum hic non intendimus.

Secundò dicitur aliquis offerre sacrificium, pro alio, quando illi eius fructum, speciali ac distincta intentione applicat, qui solus est sensus, ac vnicus, quo nomen offerendi tota hac quæstione vsurpabitur.

Suppono 2. Sacrificium Missæ non modo honorarium, & laudis, siue gratiarum actionis esse, sed etiam propitiatorium, & impetratorium, & quatenus tale, offerri posse, tam pro ipso Sacerdote, quam aliis, ad impetranda aliqua beneficia aut propitiandum iratum Numen, & illud reconciliandum tam sibi, quam amicis, propinquis hostibus, ac obtinendum ab eo remissionem peccatorum.

Dico primo. *Sacrum pro animabus Purgatorij posse fieri ad remissionem pœnæ ab iis commerita precando, pro damnatis neutiquam.* Pars enuntiati vtraque, certa fide est tenenda, & priorem quidem, sancitam video in Trident. Concil. sess. 22. can. 3. firmatam autem à Christo, cum instituendo hoc sacrificium dixit, sanguinem qui in eo datur ad potum fidelibus, effundendum esse, *in remissionem peccatorum pro multis.* Sic enim ex illis argumentari libet. Peccati nomine non hic tantum culpa, sed & pœna intelligitur, ei debita, Patrum testimonio. At constat fidelium animas, includi flammis purgantibus, vt patiendo, pœnam peccatis suis commeritam Deo dependant. Machab. enim secundo cap. 12. Iudæi sacrificia, victimasque Deo litant, pro mortuis, *Vt à pœnis soluantur.* Quæ ergo futura culpa hic nostra, si quod isti pro propinquis, in non dispari causa moliamur pro defunctis, Patrum exemplo?

Postquam confectum est illud spiritale sacrificium, inquit Cyril. Hierosol. Catech. 5. Mystagog. *& ille cultus incruentus, super ipsa propitiationis hostia, obsecramus Deum pro communi Ecclesiarum pace, pro tranquillitate mundi, pro regibus, pro militibus, pro sociis, pro ægrotis & afflictis, & in summa pro omnibus qui egent auxilio. Rogamus te,* inquam, *nos omnes & hoc sacrificium tibi offerimus vt meminerimus etiam eorum qui ante nos obdormierunt primum Patriarcharum, &c. Denique pro omnibus oramus qui inter nos vita functi sunt, maximum esse credentes animarum iuuamen pro quibus offertur precatio, &c.* Et in Catech. eadem, ταύτην τὴν θυσίαν προσφέρομεν ὑπὲρ τῶν προκεκοιμημένων ἐν ἡμῖν μεγίστην ὄνησιν πιστεύοντες ἔσεσθαι ταῖς ψυχαῖς ὑπὲρ ὧν ἡ δέησις ἀναφέρεται τῆς ἁγίας καὶ φρικωδεστάτης προκειμένης θυσίας.

Nec Hierosolymis modo, sed vbique terrarum, Deum defunctis propitiari solitum, in Sacrosancto Missæ sacrificio, Augustin. ser. 32. de ver. Apost. narrat hoc modo. *Hoc enim à Patribus traditum vniuersa obseruat Ecclesia, vt pro iis qui in corporis & sanguinis Christi communione defuncti sunt, cum ad ipsum sacrificium loco suo commemorantur, oretur ac pro illis offerri commemoretur.* Quin etiam & de ea pietate erga illos adhibenda cauisse Gallos Antistites video in Concil Cabillon. sub Carolo Magno can. 39. *Visum præterea nobis est, vt in omnibus Missarum solemnitatibus pro defunctorum spiritibus loco competenti Dominus deprecetur, sicut enim nullus dies excipitur quo non pro quibuslibet necessitatibus Dominus deprecetur, ita nimirum nulla dies excipi debet, quin pro animabus fidelium preces Domino in Missarum solemnibus fundantur.*

Equidem sunt defunctorum animæ Ecclesiæ viua membra proindeque capacia fructus sacrificij propitiatorij, nihil est ergo causæ quare iis applicari, tam ex intentione offerentis, quam ex opere operato nequeat. Offerri pro iis solitum docent Cypr. hæc verba epist. 66. secundum editionem Pamelij 7. *Si quis hoc fecisset,* id est, si nominasset Clericum ad curam & tutelam, *non offerretur pro eo, nec sacrificium pro eius dormitione celebraretur neque enim apud altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab altari Sacerdotes & Ministros voluit auocare.* Hæresisque contraria est damnata in Aerio teste Epiph. de hæresib. & denuo in Valdensib. Henricianis, Petrobusianis, vt constat ex Bern. hom. 62. 65. & 66. in Cantica.

Partis posterioris probatio nihilo est priore difficilior. Enimuero sublato fine, media vsurpantur inutiliter ac vane. Iam quæro, ecquid non Presbyter, hoc intendat sacrificando vt Deum, sibi primo, propitium ac placabilem habeat, exinde Ecclesia, iisque omnes, quibus vim sacrificij attribuit? At placandi Dei, damnatis animis, spes nulla, nulla eos eximendi cruciatibus, quibus *culpa sua, iustißime* tamen, in omnes æternitates angentur, *cum in inferno nulla sit redemptio.* Pro iis ergo litare sacra hostia, nefas est non modo, sed & inutile.

Dico 2. *Nonmodò pro se Sacerdotem posse facere, sed & pro viuentibus omnibus, modò ne præcisi & excommunicati sint de nomine.* Assertionis fides est à verbis Pauli ad Heb. 5. *Sacerdos debet quemadmodum pro populo, ita & pro se ipso offerre pro peccatis.* Et cap. 7. *Talis decebat nobis vt esset Pontifex, qui non haberet necessitatem, quemadmodum Sacerdotes priùs pro suis peccatis orare, deinde pro populi.* Quid? quòd Sacerdos operam suam vniuersæ Ecclesiæ nauat? quòd ministrum in ea publicũ agat? Quàm ergo est turpe illi, quàm indecorum, si aliquem de possessione sibi debita, id est, fructu passionis Christi ac sacrificij, culpa sua nulla, ac merito excludat?

Tertiò, est sacrosanctum Missæ sacrificium repræsentatio mortis Dominicæ, & fructus illius, maximè applicatiuum: ergo vt Christus pro omnibus est mortuus, ita & pro iis incruentum sacrificium offerri potest, modò sint fructuum qui ex eo sperari possunt capaces. Chrysost. in cap. 8. Matt. hom. 26.

Dico 3. *Pro Catechumenis sacrificium quoque offerri posse, non pro hæreticis.* Habet hæc enuntiatio communem Doctorum approbationem, Clementis lib. 8, Constitut. cap. 4. 6. & 7. Chrysost. hom. de Adam & Eua. Ambr. homil. de obitu Valentiniani August. ep. 109. Gennadij lib. de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 3. Equidem cùm Catechumeni fide sint instructi, ac desiderio teneantur Ecclesiæ, quam ambiunt, in ea sunt quoad intentionem, & meritum, & si quid tum eis humanitùs accideret, optimè esset eorum animæ consultum, cùm eis culpæ, vitioque verti nequeat, quod Ecclesiam, necdum per Baptismum inuerint, quandoquidem id sibi bonum expetunt, quo tamen nulla sua

culpa frui nequeunt. Probabilius eſt tamen ſacrificium Catechumenis non prodeſſe, ex opere operato, cauſa eſt quòd hoc ſacrificium à Chriſto ſit inſtitutum pro bono Eccleſiæ ac ſalute: Catechumeni in ea non ſunt, cùm necdum fidem ſint profeſſi per Baptiſm. & ita cenſent Chryſoſt. hom. 69. ad pop. Conc. Braccar. 1. can. 35. Auguſt. de origine animæ cap. 29.

Idem dicendum de hæreticis, quos quia Eccleſia à communibus ſuffragiis remouet, eorum partem illis aliquam tribuere, eſſet ſibi liberalitatis laudem de alieno, repugnãte Domino quærere. Nihilominus, eorũ mihi probatur opinio, qui hæreſi infectis, in ſacrificiis priuatis locũ tribuũt, nam ſi pro excommunicatis preces poſſunt fieri, clam tamen & occultè, in ea parte canonis, in qua fidelium memoria ſuſcipitur, quid vetat idem beneficium communicari hæretico? maximè cùm non ſit excommunicatus nominatim.

Quòd ſi ercõmunicati Deo commendari queunt, non ſunt à precibus noſtris in ſacrificio remouendi Pagani, cũ eos ab Eccleſia extorres, cenſura nulla faciat. Quid? quod ſit caritatis erga Deũ, illoſque, pro eorum conuerſione vota facere, vt viam ſalutis ineant, cùm ſuperis in gratiam redeant, pro virili contendere, maximè cùm id ſit in more Eccleſiæ, à Deo ſupplicibus votis petere, Feria 6. Paraſceues, feceritque ante ſæpè: Narrat enim Tertull. ad Scapulam, vt de Græcis nihil dicam, quorum in Miſſali, Miſſa pro paganis fuit inſtituto Eccleſiæ ſuæ laudabili, dicenda ſtatis temporib. narrat, inquam Deo pro Imperatoribus ſacrificium offerre Catholicos æui ſui ſolitos, quibus tamen, diſcuſſis errorum tenebris, lux diuinæ fidei, necdum illuxerat.

Tertiò, quid eſt rationis, quamobrem Sacerdos in perſona Chriſti, ſacrificium quatenus eſt impetratorium, offerre pro Paganis non poſſit, ea intentione, vt aliquid per Chriſtum Deo Patri oblatum illis impetretur?

QVÆSTIO VII.

Qui ſunt à quibus ſacroſanctum Miſſæ Sacrificium offertur.

DIco 1. *Inter offerentes, Chriſtum primo loco ponendum eſſe, hic enim eſt & offerens, & illa ipſa hoſtia, quam in cruce Deo Patri obtulit, noſque Sacerdotes quotidie immolamus in altari.* De eo Trid. teſtimoniũ habemus, his verb. ſeſſ. 22. c. 2. *Vna enim eademque hoſtia, idem nunc offerens, Sacerdotum miniſterio, qui ſeipſum in cruce obtulit, ſola offerendi ratione diuerſa*: Indicãt illud ipsũ Patres, Greg. Nyſſ. orat. de reſurrect. *Arcano myſterij genere, quod ab hominibus cerni non poterat, ſeipſum pro nobis hoſtiam offert & victimam immolat, Sacerdos ſimul exiſtens, & agnus Dei.* Similia habet Auguſt. 10. de ciuitate cap. 20. *Sacerdos eſt* (Chriſtus) *ipſe offerens, ipſe & oblatio, cuius rei Sacramentum, quotidianum eſſe voluit Eccleſia Sacrificium.* Sanè in conficiendo Chriſti corpore non dicimus, hoc eſt corpus Chriſti, ſed hoc eſt corpus meum, *Chriſti vtique perſonam ſuſtinentes, panis & vini ſubſtantiam in Chriſti corpus & ſanguinem conuertimus*, vt Catechiſmus Concilij prudenter aduertit, cap. de Sacramento Euchar. extremo.

Dico 2. *Præter Chriſtum, qui in hoc Sacramento præcipuus eſt offerens, eſſe & alios.* Primus eſt

A Eccleſia, quæ Sacerdote vt Miniſtro & Legato ſuo ad Deum vtitur, ſicut ſeruo dominus ad eleemoſynam, aut opera bona, quorum ipſe cenſetur moralis cauſa, per quæ etiam laudem meretur. Hæcque eſt cauſa, cur etiam Miſſæ priuatæ, communes cenſeantur, pro omnibus factæ, non orando tantùm, ſed etiam in perſona Eccleſiæ offerendo. Secundus, eſt Sacerdos, non quatenus perſonam Chriſti refert, aut Eccleſiæ, ſed vt eſt priuatus, & particulari affectu offert Deo hoſtiam ſanctam, tam pro ſe ſupplicando, quàm pro aliis: *Vtique*, inquit Cyprian. ep. 63. ad Cornel. ſecundùm edition. Pammel. *ille Sacerdos vice Dei fungitur, qui id quod Chriſtus fecit, imitatur, & ſacrificium verum, & plenum tunc offert in Eccleſia Deo*
B *Patri, ſi ſic incipiat offerre ſecundùm quod ipſum Chriſtum videat obtuliſſe.* Poſtremi, cenſendi ſunt ij qui ad ſacrificium operam ſuam accommodant, vt cauſæ ſaltem morales, cuiuſmodi ſunt qui Miſſam pro ſe dici poſtulant, qui eleemoſynam Sacerdoti aut alia ad eam neceſſaria ſuppeditant, qui ei miniſtrant, qui præſentiam illi ſuam offerunt, ac Deo Sacrificium cum Sacerdote offerunt, de quibus in can. dicitur: *Pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc ſacrificium laudis*, qui enim hortatur alium ad opus, aut eum ad id adiuuat, haberi debet pro cauſa eius morali.

Infertur ex dictis primò, ab improbitate Miniſtri non impediri vim ſacrificij, modò ad illud afferat, quæ eius eſſentia poſtulat. Sic Chryſoſtom. in poſteriorem epiſt. ad Timoth. homil. 2. *Volo*, in-
C quit, *quiddam adiicere planè mirabile: Quid verò iſtud eſt? ſacra ipſa oblatio, ſiue illam Petrus, ſiue Paulus, ſiue cuiuſuis meriti Sacerdos offerat, eadem eſt quam dedit Chriſtus ipſe diſcipulis, quamque Sacerdotes modò conficiunt nihil habet iſta, quàm illa minus: Cur id? quia non hanc ſanctificant homines, ſed Chriſtus, qui illam antè ſacrauerat.*

Infertur 2. cùm pars meriti ſacrificio debiti deriuetur ad offerentem, inſtitutione Chriſti Domini, etiam eius portionem aliquam habere, qui illud faciendum curant: ſuam quoque capiunt, qui Miſſæ cultui præcipuam operam nauant, canendo, thura incendendo, &c. Comitolus Reſponſ. lib. 1. q. 42. num. 15. Exinde qui Sacerdoti miniſtrant.
D Quartò, Pontifex, Antiſtites, Fideles, cæterique quibus Eccleſia fructum ſacrificij huius applicat.

QVÆSTIO VIII.

An Sacrificium Miſſæ agat ex eopere operato, & quid.

PLacet quæſtioni huic initium facere à notitiis quibuſdam, quas Theologi certas habent, nec errantes, vt ab iis more noſtro, fiat ad enuntiata progreſſio.

Notitia prima. Id operatur ex opere operato in venerabili ſacrificio, quod datur intuitu hoſtiæ,
E ſeu ratione operis externi, præſcindendo ab operantis bonitate, ac valore actionis alicuius, ab eo factæ, aut faciendæ.

Notitia ſecunda, eaque certa Theologis. Id quod ſacrificium efficit, quoad rem præſentem duplicis eſt generis: quædam enim vi ſua moraliter cauſat, per modum naturæ, ad inſtar Sacramentorum, eſtque hic effectus, ex parte ſacrificij, infallibilis in ſubiecto diſpoſito, & vim ſuam habet ex Chriſti inſtitutione, & promiſſione eiuſdem, merita

ſua applicantis, operi ſenſibili externo ritè exhibito, ex pacto cum Deo Patre inito, & hic effectus, vt dixi, certò & infallibiliter conſequitur independenter à diſpoſitione Miniſtri, & dicitur ex opere operato dari & fieri. Alia fiunt in ſacrificio, & ab eo per modum impetrationis, puta quia ad impetrandum hæc, aut illa, Chriſtus Deo Patri à Sacerdote offertur & hic effectus de ſe ſtabilis, certus ac perennis eſſe non conſueuit, cùm à Dei beneficentia pendeat, concedere cuique quod eſt ad ſuam laudem, ac petentis commodum vtile. His præmiſſis,

Dico 1. *Habere ſalutare, ac viuificum hoc Sacrificium, certos quoſdam effectus, quos certò, ac firmiter ex vi diuinæ inſtitutionis, accedente pacto cum Deo Patre in iis efficit, quos præparatos, at ſine impedimento reperit.*

Hanc opinionem tanquam exploratam veritatem ſecuti ſunt D. Thom. in 4. diſt. 13. art. 31. & in 3. parte, q. 79. art. 5. Dominicus Soto in 4. diſt. 13. q. 2. art. 1. Ad quam calculum quoque ſuum adiecturus videtur, quiſquis meminerit dictum à Trid. ſeſſ. 22. cap. 1. *A Chriſto inſtitutum eſſe hoc ſacrificium, vt ſalutaris eius, diuinaque virtus, nobis applicaretur, in remiſſionem peccatorum.*

Probatur. Si in Eccleſia Chriſtus præcepit Sacrificij à ſe inſtituti vſum, ad expiationem criminum, haud dubie ab his futurus eſt liber, qui ſecundum eius præſcriptum, illi dabit operam vt ſibi vtile ſit, ac fructuoſum, nam inſtitutio Chriſti eſt efficax & voluntas eius operatoria, ergo effectus ſacrificij, eſt propitiatio Dei, & remiſſio peccati, dictum eſt ergo verè habere hoc ſacrificium certos quoſdam effectus, quos producat certò, in eorum animis qui ſint ad eos diſpoſiti.

Confirmatur, ſi incruentum Miſſæ ſacrificium ex opere operato, effectum nullum habet, cùm accidet, Sacerdotem conſcientia teneri culpæ lethalis, inane erit, ſine vi ac fructu, at hoc eſt falſum. Primò, quia ex Trident. ſeſſ. 22. cap. 1. *nulla poteſt malitia Miniſtri inquinari, nulla offerentium turpitudine vitiari*: vim hanc ergo à ſe habet, & ex eo præcisè, quòd eius effectioni Deus effectum cohærere voluit, modò obex non ponatur.

Dico 2. *Miſſæ ſacrificium ex opere operato non conferre immediatè gratiam ſanctificantem, nec augmentum illius, aut remiſſionem lethalis alicuius culpæ, ſed mediante diſpoſitione, & actu hominis, vel ſuſceptione Sacramenti, quas ad res, partim ex opere operato, partim per modum impetrationis, auxilia gratiæ præuenientis offerenti tribuit, quorum ope ad bonam hic frugem redit, peccatum abiicit, &c.*

Eſt Aſſertionis pars prima veriſſima. Nam quis credat maiorem eſſe vim huius ſacrificij, quàm cruenti? à quo tamen produci gratiam immediatè nemo quod ſciam aſſerit, alioqui cùm pro vniuerſitate hominum à Filio Patri ſit oblatum, nemo non iuſtus eſſet, nemo non gratus Deo, beatiſque mentibus, quod eſt abſurdum.

Secundò, abhorret à vero, repugnantem, ac ſecus quàm ratio poſtulat, operantem pleraque, Deo charum eſſe, acceptumque per gratiam, à quo enim euocati in lucem ſumus, nobis nil agentibus, ac ne cogitantibus quidem, hic operam noſtram in ſalutis cura, negotioque exigit: *Qui enim fecit nos ſine nobis*, inquit Auguſt. tract. 72. in Ioa. *non iuſtificabit nos abſq; nobis*. At ſi admittitur, produci à Sacrificio gratiam, primò, per ſe, & immediatè, quis cum Deo reconciliandum non videt, otioſum, ac ſæpe nolentem, vt ſi quo tempore pro eo Sacerdos facit, rideat, iocetur, peieret, quo nihil vlli venire in mentem fœdius poteſt.

Dari tamen auxilia gratiæ ad ſalutem opportuna, quibus tempori excitus offerentis animus, anteactæ vitæ dedecora abiicit, ad Deum redit, vitæ perfectioris ſtudia capeſſit, quæ ſecunda Aſſertionis pars fuit: indicat Trid ſeſſ. 22. cap. 2. cùm ait, *per hoc Sacrificium fieri, vt miſericordiam conſequamur, & gratiam inueniamus, in auxilio opportuno, huius quippe oblatione placatus Dominus, gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina etiam ingentia dimittit.* Hanc ſententiam dixit etiam D. Thom. in 4. diſt. 12. q. 2. art. 2. ibi enim ait, quòd Sacrificium iis pro quibus offertur, gratiam obtinet, virtute ſacrificij cruenti, & per conſequens *peccata delet, non ſicut cauſa proxima, ſed in quantum gratiam contritionis impetrat.*

At enim, cuiuſmodi ſint & qualia hæc præuenientis gratiæ auxilia, & quando mortalibus dantur intuitu ſacrificij?

Deo eſt id ſoli notum, qui cùm eſt opportunum ad bonum hominis, eius intellectum noua perfundit luce, voluntatem autem pio motu ad rerum bonarum ſtudia acuit, quibus in rebus, aut eorum altera, Theologorum iudicio, communiter ſita eſt anteuertens gratia. Quem enim aliqua repens cogitatio à peccato auocat, quem pia voluntatis affectio ad virtutem, ac criminum dolorem inflammat, hunc præueniente poſſeſſum gratia dicimus, quam tamen, non ſtatim ab oblato peractoque ſacrificio dari, nec ſine recipientis, id eſt, noſtra aliqua cooperatione, efficacem eſſe ſcripſere viri doctrina iuxta, ac pietate conſpicui.

Addunt inſuper aliqui, de fide non eſſe Sacrificio Euchariſtico, effectum vllum ex opere operato adiunctum eſſe, vbi enim id Chriſtus vnquam voce, ſcriptis, aut nutu mortalibus ediſſeruit? aut quæ de eo literæ ſunt loquutæ? Ergo cùm fidei ea tantùm obuerſentur, quæ Deus per ſe & explicitè, aut virtute per Scripturas credenda propoſuit, de fide non erit, Sacrificio Euchariſtico ex opere operato, certò & firmiter, adiuncta eſſe auxilia, ne quidem per modum impetrationis, quia etſi is ſit Chriſtus Dominus, quem Pater ob incredibilem eius in illum amorem exaudire debeat, non eſt tamen cuiquam perſpectum, quidquam eum noſtra cauſa à Deo Patre petere, & ſi eſſet, quia nuſquam adhuc patuit, id à Deo dictum, nobis autem ad credendum, eſſe ab Eccleſia propoſitum, rem ita eſſe credere fide certa, id eſt ſupernaturali ac diuina non videtur neceſſarium. Sed hæc ſententia falſa, proinde non ſequenda.

QVÆSTIO IX.

Quale ſit hoc Sacrificium.

EST ſacrificium Miſſæ primo rememoratiuum paſſionis Dominicæ, iuxta illud, Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* Pauli 1. ad Corint. 11. *Quotieſcumque manducabitis panem hunc & calicem Domini bibetis, mortem Domini annunciabitis.*

Secundò, eſt propitiatorium, id eſt præditum facultate placandi Deum, eumque reddendi nobis ex infenſo amicum, vſque ad remiſſionem peccati, id eſt pœnę quam pro eo ſumus commeriti, quod facit hoc ſacrificium, non per vim vllam phyſicam, quam in Deum exerat, ſed moralem, cum ad præſentiam

sentiam sui, mouendo infallibiliter ad hunc effectum, cæterosque qui eidem sacrificio competunt, ex diuina institutione, & quasi pacto. Probatur, 1. ex Trid. sess. 22. cap. 1. 2. & can. 3. exinde verbis Pauli ad Hebr. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in ijs quæ sunt ad Deum vt offerat dona & sacrificia pro peccatis.* Eodemque pertinent Christi verba. Luc. 22. *Hic calix noui testamenti, qui pro vobis effunditur, in remissionem peccatorum*, quæ ne sint falsa, haud dubie intelligi debent de peccatis formaliter ac in se sumptis, aut de iis impropriè & in effectu, nempe in pœna, remittendis vi sacrificij, non primum. Quia hoc sacrificium immediatè, & in se causa non est gratiæ, ergo nec condonationis culpæ mortalis quæ remitti communiter non solet, sine gratia. De peccatis ergo vt pœnam adiunctam habent, loquutus est Christus, quæ quia relaxatur ac soluitur per hoc sacrificium, ideo propitiatorium dicitur, à Cyril. Hierosolym. Catechesi mystagogicat. *Ad eundem modũ*, inquit, *& nos pro defunctis precationes adhibentes, quamuis sint peccatores, non quidem coronam plectimus, sed Christum pro nostris peccatis mactatum offerimus, vt & nobis & illis eum qui est benignissimus propitium reddamus.*

Qualẽ, cum relaxatione criminum, eũ experiamur maxime, ideo hoc sacrificio purgari scelera, mundari pectora, dixere, Damasc. lib. 4. de fide cap. 14. Hieron. in cap. 1. ad Titum, Cyprian. serm. de cœna Domini. Placari vero Deum superosque, Chrysost. homil 3. in epistol. ad Philipp. his verbis. *Non frustra ab Apostolis sancitum est, vt in celebratione venerandorum mysteriorum memoria fiat eorum qui hinc discesserunt. Nouerunt illis multum hinc emolumenti fieri, multum vtilitatis, stante siquidem vniuerso populo, manus in cœlos extendente, cœtu item Sacerdotali, verendóque posito sacrificio, quomodo Deum non placaremus, pro istis orantes?* Ambros. lib. 1. Offic. cap. 48. *Nunc inquit Christus offertur, sed offertur vt homo, quasi recipiens passionem, & offert se ipse, quasi Sacerdos, vt peccata nostra dimittat*, Conf. Sacerd. iuxta Paulum offert sacrificium pro peccatis ad Hebræ. 5. atqui hoc sacrificium est Missa: ergo est hæc Sacrificium vere propitiatorium, seu institutum ad remissionem peccatorum.

Tertiò est augustissimum Missæ sacrificium impetratorium, quia per Christum Deo Patri oblatum nõ tãtum nobis remissionem peccatorum impetrat sed & beneficia alia quamplurima, Christo conferente vim nostris precibus, ac pro nobis interpellante apud Deum Patrem, vulneraque ostendente quæ causa nostra est in cruce passus.

Quartò, Missæ sacrificiũ est satisfactorium, pro pœnis temporalibus, quæ post culpam remissam, luendæ remanent, sic vt eo sacrificio omnes si sunt exiguæ remitti valeant, si magnæ, ex parte tantum. Trident. sess. 22. can. 3. Fit id vero modo multiplici.

Primò per excitationem nostri, ad deuotionis actum aliquem, vel amoris, aut pœnitentiæ, quos constat, nunquam non esse satisfactorios, cum sint eliciti ab homine qui Deo gratus sit, & acceptus.

Secundò per applicationem meritorum Christi, ac cruciatuum eius, quibus Deus Pater, sic est humano generi placatus, vt iam tum, cum illis sibi Christus Deus obtulit, animum induxerit, reconciliari homini, ac eosdem sibi ab eo oblatos in sacrificio in solutum pœnæ peccato debitæ accipere, de quo & fidem suam, Deus Pater, Christo Filio obligauit, quare est sacrificium sigilli regij instar aut mandati, ad quorum intuitum, Iudices captiuum, quem in vinculis habent illico liberum ac expeditum abire sinunt, cum Deus iuxta ordinem diuinæ suæ prouidentiæ, tantundem de pœnis commeritis homini remittat, quantas per sacrificium quodlibet, ex pacto eius, & Christi mutuo, condonari homini ambobus placuit.

Præterea, est oblatio incruenta hostiæ, quam supra aram Catholici Sacerdotes quotidie Deo immolant, laudis oblatio, cum honorem illi conciliet, quantus ei maximus reddi potest ab homine, per eam enim ipsi nos illi, submittimus vt parenti, ac authori bonorum omnium, à quo non modo nos, sed quidquid est vspiam, pendet, quare non modicus ei hoc obsequio, quod excellentiæ eius infinitæ exhibetur, honos aduenit.

Sextò est hoc sacrificium Eucharisticum, quia fit in commemorationem, & gratiarum actionem de beneficio passionis Dominicæ, & aliis.

QVÆSTIO X.

Quibusnam sacrosanctum Missæ Sacrificium, suum fructum conferat.

EST huius sacrosancti sacrificij fructus seu valor vniuersè duplex, vnus est ex opere operato, seu quod idem est, ex institutione Christi, qui independenter à Ministro eiusque bonitate tribuitur ei cuius causa Missa fit, tam in communi, (puta quia offertur à præcipuo Sacerdote, qui est Christus, aut Ecclesia, pro certo hominum genere, Papa Episcopis, fidelibus tam viuis, quam defunctis) quam in particulari, vt cum eam Presbyter vni cuipiam prodesse vult præ cæteris. Et hic valor, semper est stabilis vniformis, ac certus, ex offerente, accessionem nullam aut diminutionem accipiens, vt pote qui à voluntate sola Christi pendeat, cui placuit tantùm nobis de merito suæ passionis applicare per Sacrificium, non amplius, ob quam causam vocatur valor, ex opere operato. Alter est ex opere operantis, quod enim aliis operibus bonis, hoc quoque sacrificio conuenit, vt per illud sacrificans mereri, satisfacere, & impetrare de condigno valeat, modo sit in gratia, & Dei amicus, & hic valor, maior est, aut minor, pro maiori, deuotione sacrificantis. Sic Sotus in quarto distinctione decima tertia q. 2. art. 1. parag. isti ergo omnes. *Merentur*, inquit, *offerentes de condigno augmentum gratiæ, non modo per deuotiones & orationes quas illic fundunt, sed etiam virtute operis, scilicet ratione hostiæ quam offerunt. Itaque sicut offerens in gratia panem & nummos Sacerdoti, & alias largiens eleemosynas, de condigno meretur augmentum gratiæ, ita & multo locupletius offerendo corpus & sanguinem Christi.* Hæc ille. qui lectione 7. de Missæ sacrificio, addit, hoc maxime nomine Sacerdoti laborandum esse vt pura beneq; præparata mente offerat, quod fructus ex hoc sacrificio, pro ratione caritatis, religiosæque mentis affectu maior aut minor eum maneat. Hinc se mihi facilis explicandæ quæstionis propositæ, ratio aperit.

Dico enim primò, *fructum aliquem de iis, qui sunt ex opere operato, ab hoc sacrificio per generalem eius applicationem, à Christo, & Ecclesia, deriuari vniuersè ad cunctos fideles, deinde ad Episcopos, &*

Antistites, tertiò, ad eos qui sacrificanti adsunt, quartò, ad Sacerdotem, quintò, ad eum qui pro se Sacrum faciendum curat. Et hoc est quod quidam afferunt, vt Scotus in quodl. 20. art. 1. nouæ legis Sacrificio, valorem inesse triplicem, generalissimum, specialem, specialissimum. Primus integræ tribuitur Ecclesiæ, ac Christianis vniuersis, tam superstitibus, quàm mortuis, modò non impedientibus eius effectum, per excommunicationem, cap. sacris de sentent. excomm. aut per impœnitentiam finalem. Secundus, eorum est proprius, quibus Sacerdos Missam applicat. Tertius ad Sacerdotem solum pertinet, qui vt est causa sacrificij, prolatione vocum, quibus verè fit, ita ex eo fructum aliquem demetere debet, nam si reliquæ eius actiones sunt meritoriæ, impetratoriæ, & satisfactoriæ, cùm fiunt in gratia, quis isti actioni effectum hunc neget, quæ ex obiecto suo cæteris omnibus est præstantior?

Dico secundò, *præter hunc fructum, deriuari in Sacerdotem, qui Deo per gratiam iustificantem est charus, & alium, qui non tam ex immolata hostia, eiusque merito petitur, quàm ex feruore animi, caritate, & affectu sacrificantis.* Quia est hic feruor, animique ad bonum impetus, laude dignus, bonus item, ac meritorius is affectus, quo Sacerdos in Deum, ac sacrificium fertur: est ergo compensandus aliquo præmio, non alio quàm gloria, quam sic operando Sacerdos meretur de condigno, & ex consequenti gratiam, cùm sine hac illa dari nequeat.

QVÆSTIO XI.

Quo in loco celebrari Missa debeat, & quomodo polluatur Ecclesia.

LOcus in quo iure communi & ordinario celebrari Missa debet, non est alius, quàm qui est ab Episcopo consecratus, aut benedictus, habetur in can. 1. parag. si enim, can. sicut, can. nullus (qui est Sylu. in Conc. Rom.) can. Missarum 12. can. hic eorum 14. de consecrat. dist. 1. *Episcopis autem, quoniam se habent ex diuersis causis à suis Ecclesiis, Diœcesibus absentare, nec semper possunt commodè ad Ecclesias accedere, pro Missa celebranda, vel audienda in ipsis, sine qua eos non decet transire absque causa rationabili vllam diem.* Episcopis, inquam, indulsit Bonifac. VIII. in decretali sua 12. titul. de priuilegiis in 6. *vt altare possent habere viaticum, & in eo celebrare, ac facere celebrari, vbicunque absque interdicti transgressione illis permittitur celebrare vel audire diuina.* Quo priuilegio gaudere Minoritas, tradunt Pet. Ledesma 1. par. summæ cap. 20. de Euch. Franc. à Cruce in sua Epitome priuileg. lib. 2. cap. 5. parag. si obiicias. Rodrig. in addit, ad summam tomo 3. cap. 19. num. 3. concessumq; similiter esse à Paulo III. Greg. 13. Religiosis Societ. Iesu, vt vbique gentium & locorum, præterquam in cubiculis, vbi sæculares dormiunt, Missas celebrare valeant, quandiu de voluntate Superiorum, ruri versantur, in missionibus tradit Ludouicus Portelius in lib. de dub. Regular. verbo altare.

In locis ergo non consecratis, id est, in solariis, siue in cubiculis propter infirmos, vel longius iter, omnimodis à Presbyteris offerri sacrificium interdictum est. Concil. Metense sub Odone Rege, can. 8. à quo non excusat necessitas. Heraldus cap. 34. Hincmarus in capitularibus 3. & 8. eorum quæ sunt

A in Remensi Synodo data, nec episcopalis dignitas, cùm decreto Concilij, his qui ea sunt conspicui, nefas sit id aggredi, sic enim Laodicen. can. 58. *Non oportet in domibus oblationes ab Episcopis, aut Presbyteris fieri.* Possunt tamen id Episcopi permittere, ex causa, modò sit locus diuino cultui dedicatus, sacraque in altari viatico mysteria fiant. Sic Trid. sess. 22. in decreto de obseruandis in celebratione Missæ, his verbis. *Ne patiantur priuatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam, & ad diuinum tantùm cultum dedicata oratoria, ab iisdem ordinariis designanda, & visitanda, sanctum hoc Sacrificium à sæcularibus, aut Regularibus quibuscunque peragi.* Consentit Conc. Paris. sub Ludo. & Loth. l. 3. can. 6. Quo decreto Trid. derogatum esse priui- B legiis Regularium, de celebrandis Missis extra locum sacrum, tenet Nau. in Manu. cap. 25. num. 82. Sed ei refragantur Ludou. Portel. suprà Laym. lib. 5. tract. 5. cap. 5. & Rodrig. loco ante citato: horum enim opinio est, *Regulares intra suos Conuentus* (verba sunt Portelij in dictione Altare, nu. 3.) *communicantes cum Fratribus S. Hieron. in Hispania erigere posse altare, & in eo sacrum celebrare, cum debita reuerentia, idque maxime vbi Fratres infirmi decumbunt, etiam in camera Prioris.* Compend. D. Hieron. verbo Altare, paragr. 1. Idem Societatis Iesu Presbyteris, concessum à Romanis Pontif. scripsit Rodrig. tom. 1. regular. quæst. 43. art. 4. in cuius Compendio hæc habentur indulsisse Gregor. 13. Societati, *vt in suis domibus, priuato in ora-* C *torio, ad diuinum duntaxat cultum deputato, & à Prouinciali approbato Missæ dici possint, sine alia Episcopi approbatione.* Idem Greg. XIII. concessit, *quòd non obstante decr. Concil. Trid. possint Presbyteri Societatis, in missionibus quæ à Superioribus fiunt, seruata aliàs concessione Pauli 3.* (videlicet cum debita reuerentia & honore) *sacrificium Missæ super altare viatico celebrare vbique gentium, etiam in castris Militum, modò loca, etsi communia, & profana, tuta, & honesta sint.* An autem hoc decreto Concil. derogatum sit canoni concedimus, de consecrat. dist. 1. per quem licebat Episcopis, dare licentiam celebrandi, extra locum sacrum, consuli potest Nau. Conc. 16. de priuileg. & Concil. 1. q. 37. de constitut., vbi etsi id expressè af- D firmet, nihilominus contraria mihi videtur opinio sequenda, tam propter iura antiqua, quàm praxim vbique receptam, dispensandi cum infirmis, vt sacrum coram se, in cubiculis, vbi ægri decumbunt, dicendum curent.

Oratoria autem, cum ex causa erigi alicubi Episcopus annuit, extra locum sacrum, debet id operam dare, primò, vt ea quotannis visitet. Conc. sess. 22. de euitandis in celebr. Missæ. Secundò, vt sint ab omnibus domesticis actibus libera. Tertiò, vt decenti loco sint posita. Quartò, vt culta, vt munda, vt nitida, vt imaginibus, cæteroque aræ apparatu ornata. Quintò, vt non nisi *saluo iure Parochialis Ecclesiæ*, in administratione Sacramentorum, ea frequentare cuique sit impune. Sextò, *vt in Oratoriis nemo contra votum Episcopi, ad* E *quem territorij ipsius priuilegium noscitur pertinere, peregrinos Clericos intromittat, nisi forsitan quos probatos, ibidem districtio Pontificis obseruare præcipit.* Conc. Aurel. 4. can. 8. Septimò, cauere debet Episcopus, dum Oratoria, eorumque vsum permittit, vt in concessione, præcipuas anni festiuitates excipiat, in quibus abesse à Parochia non licere, his quibus sunt permissa, significet. Ita præcipiunt Concilia, Agathense præ cæteris, can. 14. *Si quis*

etiam extra Parochias, in quibus legitimus est, ordinariusque conuentus, oratorium habere voluerit, reliquis festiuitatibus, vt ibi Missam audiat, propter fatigationem familiæ, iusta ordinatione permittimus. Pascha vero, Natali Domini, Epiphania, Ascensione Domini, Pentecoste, & natali sancti Ioannis Bapt. & si qui maximi dies, in festiuitatibus habentur, non nisi in ciuitatibus, aut in Parochiis audiantur. Octauo, etiam ad Episcopi munus pertinere vult Piasec. praxis Episcop. parte 2. capite 3. articulo 3. videre ne qui, præter domesticos eius cuius intuitu Oratorium conceditur, ibidem diebus Dominicis & festis Missas audiant, quòd si facere animum induxerint, ab obligatione audiendæ Missæ, ex præcepto Ecclesiæ, per hoc exemptos non esse, hancque Curiæ Rom. praxim esse & in facoltatibus ad construenda Oratoria apponi id solere. Sanè constat, Christianis olim extra suam Parochiam, die facto Missæ interesse, per leges non licuisse Ecclesiæ, præter cæteras, Concilij Nannatensis sanctio iudicat, qua Presbyteris præcipitur, *vt Dominicis & festis diebus, antequam Missas celebrent, plebem interrogent, si alterius Parochianus sit in Ecclesia, qui proprio contempto Presbytero, ibi Missam velit audire, quem si inuenerint, statim ab Ecclesia eiiciant, & ad suum Parochum redire compellant.* Nannet. can. 1. est in eandem quoque sententiam canon alter eiusdem Concil. *vt nullus Presbyter, alterius Parochianum nisi in itinere fuerit, aut ibi placitum habuerit, ad Missam recipiat.* Nann. Conc. ccan. 2.

Neque modò sacra mysteria, in locis non sacris, iure canonico prohibentur fieri, sed & ciuili, vt Nouella 58. & 131. de Ecclesiasticis titulis, sancitui cum pœna, ne quis in proastiis, domibus, fundis, & priuatis locis ἐκκλησιαστικὴν μυσταγωγίαν peragat. Qui sine Episcopi consensu id fecisset, hunc veluti παρασυναγωγὴν habẽdum in populo, aiebant canones, et notauit Balsamon ad can. 31. Synodi sextæ in Trullo.

Fuit & hoc curæ Episcopis, vetare *ne super vno altari in vna die duas Missas dicere, nec in altario, vbi Episcopus Missas dixisset, liceret Presbytero vlli Missam in illa die dicere.* Concilium Altisiod. can. 8. & 18. q. 2. can. Abbas in Monasterio 2. can. luminoso sexto: similiter nec in Ecclesiis constructis ab exemptis, in locis tamen non exemptis Missas celebrare posse *sine Diœcesanorum locorum ipsorum licentia* sanxit Alex. III. cap. auctoritate 4. de priuilegiis in 6. Gregorij autem in Synodo Later. decretum extat, quo *Missas publicas ab Episcopo in cœnobio fieri omnino prohibet, ne in seruorum Dei recessibus, & in eorum receptaculis vlla popularis occasio præbeatur conuentus, vel mulierum fiat illic introitus, quia non expedit animabus eorum.*

Ecquid amplius? vetant canones Missam in eo loco dici vbi paganus est sepultus, de consec. dist. 1. can. Ecclesiam, aut super monumentum mortuorum, can. non oportet 29. distinct. 1. aut in templo polluto, cap. 18. de sententia excom. in 6. qui scienter secus facit, *licet in hoc temerariè agat, irregularitatis tamen (cùm id non sit expressum in iure) laqueum non incurrit* Bonifacius VIII. cap. is qui in Ecclesia, de sententia excomm. in 6.

Polluitur autem Ecclesia, primò, per effusionem iniuriosam sanguinis, cap. proposuisti, & cap. vltimo extra de consecrat. Ecclesiæ, & eod. tit. in 6. cap. vnico. Necesse autem est, ad hunc effectum, primò, vt percussio fiat in Ecclesia, etsi sanguinem in ea vulneratus non emittat. Secundò, vt sit iniuriosa, casu facta, quamuis coniuncta cum ingenti sanguinis profluuio, Ecclesiam non polluit. Tertiò, vt sit magna, modica enim, qualis est ex qua non nisi modicus sanguis, è naribus erumpit, Ecclesiæ sanctitatem non violat. Piasec. in praxi Episc. parte 1. cap. 2. art. 4. num. 7. quia effusio plus aliquid significat, quàm emissionem guttæ vnius, aut duarum. Quartò, vt sit notoria, notorietate iuris aut facti. Sa ver. Ecclesia, num. 19. Durand. lib. 1. rationalis cap. 6. n. 42. Quintò, vt sit mortalis. Suar. disp. 81. sect. 4. Henriq. lib. 9. cap. 27. num. 5. in Comment. litera L. quare etsi effusio sit copiosa, percussio autem, seu iniuria leuis, & non letifera, Ecclesiam tamen non polluet. Finellius casu 5. summario 2. num. 3. Ratio est, quòd pollutio fundetur super violentia facta in Ecclesia. Nau. in Manu. cap. 27. num. 256. at leuis iniuria propriè non est violentia, ergo, &c.

Polluitur Ecclesia 2. per homicidium iniuriosum, & notorium, quod, vel cuius causa intra Ecclesiam est data, canone proposuisti, canone si motum 19. de consec. dist. 1. vbi est his verbis. *Si homicidio, vel adulterio Ecclesia violata fuerit, diligentissimè expurgetur, & denuò consecretur.* Tria ergo sunt ad hunc effectum causai dum ex homicidio necessaria. Primum, vt sit notorium, cognitum à duobus, aut tribus, Ecclesiæ sanctitati non officit. Secundum, vt sit iniuriosum, non tantùm personæ, sed loco: nam etsi percussio, occisio, strangulatio, auctoritate iudicis facta in Ecclesia, reo non sit iniuriosa, quia est nocens, quia mortem est meritus, Deo tamen, & ipsius sanctitati loci infert iniuriam, ideoque sufficit ad contrahendam Ecclesiasticam violationem. Tertium, quòd requiritur, vt ex parte homicidij, polluatur Ecclesia, est, vt fiat intra Ecclesiam, aut ibi detur eius occasio: ita si quis cum iniuria mortali, plagam recipiat in Ecclesia, ex qua aliquot mensibus interiacentibus moriatur, Ecclesia censenda erit polluta, & egere reconciliatione, antequam sacra in ea mysteria, honestè, ac sine culpa, celebrari valeant.

Tertiò, polluitur Ecclesia, si in ea sepeliatur paganus, hæreticus, vel excommunicatus, nec potest reconciliari, nisi cadauere eiusmodi exhumato, si discerni possit. *Ecclesiam*, inquiunt Patres in Aurel. Conc. can. 3. *in qua paganus sepultus est, non liceat consecrare, neque Missas in ea celebrare, sed iactaris foras, & mundari oportet.* Paria habet Agrippinense, vt refertur dist. 1. de consecr. can. Ecclesiam 28. ad hunc tamen effectum, requiritur post Constant. Concli. vt excommunicatus publicè sit denuntiatus, aut notorius percussor Clerici. Nau. l. 5. Conc. 10. de hæret. edit. 2. Laym. loco citato.

Quartò, violatur Ecclesia, per effusionem seminis voluntariam, licitam, aut illicitam, modò notoriam, habetur cap. fin. de consecr. Ecclesiæ, ex coniugali tamen, hoc est, ea cuius maritalis copula, causa extitit, non sequitur Ecclesiæ violatio, quando ob vrgentem necessitatem, & periculum probabile incontinentiæ, excusatur à mortali. Sylu. verb. consecratio 2. quæst. 5. Coninch. q. 83. art. 3. dub. 1. num. 229. Less. lib. 4. cap. 3. dub. 12.

Quintò, polluitur Ecclesia, ex quorundam sententia, si consecretur, aut reconcilietur ab Episcopo publico excommunicato, ita apud Piasec. loco prænominato. Armilla, & Abbas in can. consuluisti. de consec. dist. 1. Nau. 27. numero 258. Sylu. verbo benedictio, q. 6. Verùm hæc violatio

nullo iure est fundata, nec proinde asserenda, 2. est violatio Ecclesiæ, posterior eius consecratione, ergo qua actione consecrabitur, eadem non violabitur. 3. potestas consecrandi, characterem Episcopalem sequitur, in quo & fundatur, sed hic per censuram non tollitur, ergo nec hæc potestas, ergo si excommunicatus Ecclesiam consecrauerit reconcilianda non erit.

De cæmeterij verò consecratione, pollutione, & polluti recōciliatione, idem omnino est tenendū, quod de Ecclesia, quare ea violata, vno ex quinq; modis allatis, cēlebitur quoq; cæmeteriū violatum, sic vt in eo sepeliri nemo possit antequā reconcilietur, quia quod principale est, trahit ad se accessoriū. Recōciliata itaque Ecclesia, & ipsum quoq; cēseri debebit reconciliatum esse, non contra, *ne quod minus dignum est, maius, aut accessorium principale, videatur ad se trahere*, Bonifac. 8. in cap. si Ecclesiam vnico de consecrat. Ecclesiæ in 6. *Nec vnum sed plura cæmiteria esse nascuntur, quæ quamuis sibi cohæreant, pariete tamen medio seiunguntur, Ideoque violato eorum altero, alterum (licet de vno ad aliud, per portam intermediam habeatur accessus) non propter hoc reputabitur violatum.* Bonifacius ibidem.

QVÆSTIO XII.

An polluta Ecclesia polluantur Altaria.

OPpositum de aris, quæ olim in honorem Sanctorum extructæ sunt in Ecclesia, dici debet, hac enim polluta, etiam & illæ modo fiut fixæ, pro pollutis sunt habendæ, quemadmodum & his violatis, Ecclesia quoque censetur violata secundum, Laym. lib. 5. tract. 5. cap. 3. num. 17. quod ego vt credam adduci vix possum, vt enim solæ consecrari possunt sine Ecclesia cap. his de consecrat Ecclesiæ ita & hæ pollui, ista non polluta.

Probatur, Altare solo fixum, consecrationem amittit, si loco moueatur, si fuerit enormiter læsum, si sigillum sub quo reliquiæ conduntur, seu lapis sub quo sunt dictæ reliquiæ amoueatur, at amotione aræ, à loco suo, non ideo desinit Ecclesiæ consecratio, vt patet ex communi praxi Episcoporum, quos constat non reconciliare Ecclesias ac eas denuo consecrare, cum in iis præter amotionem aræ nihil accidit, contra earum sanctitatem, ac reuerentiam admodum memorabile.

Est nihilominus contraria sententia in praxi vt securior, ita præferenda alteri, quod eam authoritas Pontificis Hygini fulciat, sequendamque omnibus suadeat eius decret. sanctio, quæ sic habet de consecr. distinct. 1. can. 19. *Si motum fuerit altare, denuo consecretur Ecclesia, si parietes mutentur, & non altare, salibus tantum exorcisetur, si homicidio, vel adulterio, Ecclesia violata fuerit, expurgetur, & denuò consecretur.*

QVÆSTIO XIII.

Quomodo reconciliari Ecclesias oporteat & à quo.

REconciliandæ autem Ecclesiæ consecratæ, hæc est forma. Primo, Episcopus indutus amictu, stola, & pluuiali, (si detur) sin minus superpellicio & stola, cum Clericis supplicantis in morem procedit ad portam præcipuā Ecclesiæ, ex parte eius interiori, cruce præcedente, ibi stans, conuersaque ad aram maiorem facie, versum *Asperges me Domine*, cum aspersione aquæ benedictæ occinit. subsequente Clero, & populo, eo ferè modo, quo solet diebus Dominicis, cum Sacerdos, aqua benedicta, nixus genibus, populum altariaque irrigat. Ab hoc versu, fit initium psalmo quinquagesimo, per Episcopum, clero alternatim respondente, dum ille interim, hyssopo parietem, ac solum ipsius Ecclesiæ aspergit, facto initio ab eius ianuæ parte dextera, indeque procedendo ad altare maius vt per læuā eius alam, vnde primò digressus erat reuertatur, eam perpetuo vt dexteram, irrorans aqua benedicta, ac sacra, hoctamē discrimine, quod locum vbi cōmissum est crimen, aspergere sæpius debeat, ac crebrius cæteris, & qua moram hæc exigunt, nec tamen sit honestum ac decens, clericos interim dū ista fiunt otiosos esse, ac sine precibus. Psalmus 50. cum versū *Asperges*, tandiu erit repetendus, ab Episcopo & Clero, quandiu duratura erit cum lustratione templi, eius aspersio, qua finita, itur ad cæmiterium, aspergendum aqua benedicta similiter ac templum, quo regressi cum Episcopo Clerici, ibi consistent omnes, vbi primum canere Psalmum cum Antiphona *Asperges* sunt iussi, præter Episcopi, quem in loco, vbi facinus est factum, sic orantem audient.

OREMVS.

OMnipotens & misericors Deus, qui Sacerdotibus tuis, tantam præ cæteris gratiam contulisti, vt quidquid in tuo nomine digne, & perfectè ab iis agitur, à te fieri credatur, quæsumus immensam clementiam tuam, vt quidquid modò visitaturi sumus, visites, & quidquid benedicturi sumus, benedicas, (hæc dicens manu facit signum Crucis) sitque ad nostra humilitatis introitum Sanctorum meritis fuga Dæmonum, & Angeli pacis ingressus. Per Christum Dominum nostrum, Amen.

Huic orationi, Sacerdos aliam subiicit, ad quam viam sibi munit hac voce *Oremus*, quæ vt Deo grata accidat, eam flexo genu concipiendam esse Diaconus admonet, dicendo. *Flectamus genua Leuate*, cui Sacerdos assentiens, Deum precatur, vt se à culpis, populumque quiintereft liberet, hæc est eius oratio.

Aufer à nobis Dñe cunctas iniquitates nostras, vt ad loca, tuo Sancto nomini purificanda, puris mereamur mentibus introire. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Huic orationi adduntur & aliæ duæ, inter quas, flexis genibus ad gradus altaris recitantur Litaniæ, cumque ad eam partem ventum erit, in qua populus præcinentis ore exandiri se à Deo orat, clara voce, distinctaque, ac cruce in fronte expressa, ter repetet, *Vt hanc Ecclesiam, & altare, & hoc cæmeterium purgare & reconciliare digneris.*

Quæ omnia ab Episcopo fieri est necesse, cum Ecclesia est reconcilianda, quam ipse, aut alius, æqualis eum eo dignitatis ac iuris, Deo per consecrationem ante addixit, ita Gregor. 9. in Decretali sua ad Astricens. Episcop. in qua ab eo munere remouendos Sacerdotes simplices monet his verbis. *Aqua per Episcopum benedicta Ecclesiam reconciliari posse, per alium Episcopum non negamus, per Sacerdotes simplices, hoc fieri de cætero prohibentes. Non obstante consuetudine Ecclesiæ Braccarensis, quæ dicenda potius est corruptela, quia licet Episcopus committere valeat quæ iurisdictionis existunt, quæ ordi-*

nis tamen Episcopalis sunt, non potest inferioris gradus Clericis demandare.

Quid si Ecclesia consecrata non sit, sed benedicta tantum? seu auctoritate Episcopi deputata ad diuina? Respond. reconciliari tum posse à simplici Sacerdote aqua ab Episcopo benedicta, Greg. 9. author in cap. 10. de consecrat Ecclesiæ, in hæc verba, *Si Ecclesia non consecrata, cuiuscunque semine fuerit, aut sanguinis effusione polluta, aquâ protinus exorcizata lauetur, ne diuinæ laudis organa suspendantur.* Gregor. assentiuntur hi authores Nauar. l. 3. consil. 1. de consec. Eccl. Armil. verbo consecr. Ecclesiæ nume. 2. Auila part. 5. disput. 7. dub. 3. Laym. lib. 5. tract. 5. cap. 3. num 13. Religiosos sane multos constat, Ecclesias suas, etiam consecratas sed tamen vno de modis, quorum ante memini pollutas, reconciliare posse, si Episcopus in cuius Diocœsi versantur, absit vltra duas diætas, nec facilis sit ad eum aditus. Henriq lib. 9. cap. 27. num. 6. litera D. & in eam rem, posse eorum Prælatos, ad quos etiam pertinet priuilegio Pontificis Romani, suarum Ecclesiarum reconciliatio, aquam benedicere.

Quod si tanto interuallo non distaret Episcopus, nec duarum diætarum iter, id est 14. leucarum, inter hunc, & illos, intercederet, esset prudentiæ in Regularibus, ac verò etiam obligationis, si minus eius expectare reditum, at certe, aquam ab eo suppliciter, & enixe, quam Gregorianam vocant, hoc est per eum benedictam, cinereque & vino permixtam petere, eaque Ecclesias suas, quamlibet consecratas respergere, purgare, & reconciliare. Ita Rodrig. tom. 1. quæst. regular. fol. 268. Ludouicus Pott. in dubiis regul. verbo Ecclesiæ reconciliatio.

Est autem & alia, reconciliandæ Ecclesiæ ratio, nempe si in ea dum durat violatio bona fide sacrum fiat, Emm. Sa verbo Ecclesia num. 19. Castro lib. 2. de lege pœnit. cap. vlt. Auila parte 5. disp. 7. dub. 3. causa est, quod ipsa celebratio, templi sit reconciliatio vt pote cui per illam ac sacrificium, noua quædam sanctitas accedat, cum qua stare nequit eius pollutio.

A nobis dissentit Laym. loco ante citato, sed quia nullo mihi stabili firmamento videtur eius nixa opinio, ab antiqua, quæ est Emman. Sa, & nostra non recedo.

Dixi bona fide, nam qui sciens, rem diuinam in Ecclesia polluta faceret, suspensus esset, & postmodum irregularis, si cum ea suspensione ad altare accederet, ac mysteria sacra, inibi tractaret. Abbas in cap. tuarum de priuil. num. 5. Piasec. in praxi part. 1. cap. 2. art. vlt. num. 7.

QVÆSTIO XIV.

An plures Missæ vno die dici possint, à non ieiunis, & quæ in Sacrificio vitari debeant.

QVanquam sint sacra mysteria omni tempore, homini non imparato fructuosa, *Dum per salutaris Eucharistiæ infusionem, insinuit Christus in viscera sumentis*, & naturam carnis suæ, ad naturam æternitatis, sub Sacramento nobis communicandæ carnis admiscuit S. Fulbertus epist. 1. *Sufficit tamen Sacerdoti vnam Missam in die celebrare, quia Christus semel passus est, & totum mundum redemit de consecr.* dist. 1. can. sufficit 53. idem iisdem pene verbis habet Innoc. eius nominis 3. de celebratione Missarum cap. 12. & cap. consuluisti 3. eiusd. tituli, & can. Nocte sancta 48. de consecr. dist. 1. *Excepto die natiuitatis Dominicæ, & si causa necessitatis suadeat.* Innoc. 3. de celebrat. Missarum cap. Consuluisti 3. *Quidam etiam pro defunctis vnam faciunt, & alteram de die si necesse fuerit.* Alexand. secundus, relatus à Grat. distinct. 1. de consecrat. can. 53. Odo in statutis Parisiensib. cap. 1. de Eucharist. Guill. Paris. in additionib. ad Constitutiones Galonis Cardinalis de Sacram. cap. 1. num. 5. Præter quos casus duos, & alij numerantur à Sylu. verbo Missa 1, q 7. Nau. cap. 25. nu. 87. Primus est ne æger sine viatico moriatur. Henriq. lib. 9. cap. 3. num. 7. Secundus est, ne populus sacro careat in die festo, puta si frequens peregrinationis causa aliundè venit, nec est alius à Parocho, aut Sacerdote, qui iam sacrificauit, & adhuc ieiunus remanet, qui eius religioni ac pietati satisfaciat, Raymund. in summa, Guido de monte Rocherij in manipulo tract. de Euchar. cap. 7. sed pace eorum sit dictum, non videtur res tanti, vt eius causa, decreta Ecclesiæ violari sit necesse. Sane cum ab Archiep. Sipontino consultus esset. Honorius 3. ecquid ei in Sipontina Ecclesia, vbi Chrisma consecrare, veteri more ei erat necesse, iterato Missam in die cœnæ dicere non liceret, quod à populo in Gargarina Ecclesia quo peregrinorum causa, qui illuc aduenerant coactus erat, summo manè iter intendere, respondit in decretali epistola cui initium te referente 12. tituli de celebr. Missarum. *Die Cœna Domini, in Ecclesia Sipontina duntaxat, in qua tenebatur chrisma conficere, Missarum solemnia ei celebranda esse.* Tertius est, cum quis duobus Parochiis præest, nec habet ob inopiam, aut raritatem Sacerdotum, qui eum adiuuet, tunc enim potest in vtraque modo sit ieiunus, rem diuinam facere, Suar. disp. 80. sect. 3. Scortia lib. 2. cap. 16. Quartus, est ob aduentum inopinatum processionis Quintus ob sepulturam mortui, cui Missæ officium adiungi postulatur, sed hæc & rara sunt, & valde incerta nec ob frequentiam Sacerdotum, quorum vbique magna est copia, permittenda hoc tempore facile, nisi iusta aliqua causa petita ex querimonia populi, aut scandalo, oppositum suaderet, tunc enim locus esset legi Ecclesiasticæ, quæ licentiam bis sacrificandi in casu necessitatis æstimato, secundũ arbitriũ boni viri tribuit, ea cessante; cessat quoque facultas iterandi eodem die sacrificii, quod cum erit necesse repeti ab eodem ob bonum publicum, aut priuatum aliquorum, in priore ablutionem non sumet.

Eo quod lege Ecclesiæ, non nisi à ieiunis frequentari sacra mysteria oporteat Carthag. 3. can. 29. Matisconense 2. sub Pelagio, & Clotario iuniore. secundo anno 590. circiter can. 6. Africanum can. 8. Altisiodorense can. 19. his verbis. *Non liceat Presbytero, aut Diacono, aut Subdiacono, post acceptum cibum, aut poculum, Missas tractare, aut in Ecclesia, dum Missa dicuntur, stare. Iniustum est enim vt spirituali alimento corporale praferatur,* Concil. Matiscon. 2. can. 6.

Et certe quotidie medicos vacuis visceribus sua pocula cernimus propinare, & hoc si pro sanitate corporis agitur quanto potius est pro salute animæ patrandum? Nicol Papa ad consulta Bulgaror. cap. 65. Quare nunquam non fuit in Ecclesia prohibitum mysticæ mensæ accumbere, soluto prius ieiunio cibi Laici sumptu. *Excepto vno die anniuersario quo cœna Domini celebratur.* Concil. Carthag. 3. can. 29. Matiscon. 2. can. 6. sed ne tunc quidem, post

habeat, qui eius vicem exequatur intrepidus, Concilium Toletan. 11. can. 14.

Placet mihi eorum opinio, qui huius Ecclesiasticæ legis, morisque originem repetunt, à precibus, quas populi causa ac nomine, cum Sacerdos Deo offerat, talia pietatis ac caritatis officia sibi grata & accepta esse, vt indicaret populus, prudentissimè statuit Ecclesia, *vt non solus Presbyter Missarum solennia, vel alia diuina officia, posset sine ministri suffragio celebrare.* Alex. 3. cap. placuit 6. de filiis presbyter paragr. vltimo. Itaque cum plerisque in locis Galliæ, quâ Sacerdotum incuria, quâ auaritia illaudabili, soli hi in altari consisterent, nec sine probri mentiendique periculo multa inter sacrificandum dicerent, quæ vnius aut plurium conscientiam exigerent, atque præsentiam, visum est Francis Antistitibus è re communi, Ecclesiæq; maiestate esse, eos post modum ad altare incomitatos non venire. Quibus enim, cum arbitrum nullam habent, consciumque sacrificij sui, dicunt, *Dominus vobiscum? & à quo illis respondetur, & cum Spiritu tuo? vel pro quibus supplicando Domino inter cætera, Memento Domine, & omnium circumstantium, cum nullus circumstet dicunt? quæ consuetudo, quia Apostolica, & Ecclesiastica autoritati refragatur, & tanto mysterio quandam dehonorationem irrogare videtur, omnibus nobis in commune visum est, vt deinceps huiuscemodi vsus inhibeatur*, Concilium Parisi. sub Ludouico & Lothario lib. 1. can. 48.

Et quoniam vbique semper, maximè vero in templo, vbi frequens est omni tempore populi concio, honestatis, atque decentiæ, Sacerdoti habenda est in primis ratio. Statuit Alexand. eius nominis 3. in cap. proposuit 6. de filiis Presbyter, vt qui ei sacrificanti operam daturus esset, è Laicorum turba secretus, & in Clericorum numerum ascriptus esset.

Fœminis vt est legibus Ecclesiæ interdictum ad altara accedere, per Concil. Trullense can. 69. Laodicen, can. 44. Parisiense sub Ludouico, & Lothar. libro 1. can. 45. ita & Presbytero ministrare est prohibitum in Nannet. Concil. can. 3. Mogunt. can. 43. quod, *Quia ex toto à Christiana religione abhorret, estque contra legem diuinam canonicamque institutionem, fœminas indumenta Sacerdotalia Presbyteris administrare*, ne vlterius fieret inhibendum sibi credidit Concil. Parisiense loco proxime citato. *Quidam nostrorum virorum relatu, quidam etiam visu didicimus, in quibusdam prouinciis contra legem diuinam, canonicamque institutionem, fœminas sacris sealtaribus ingerere, miranda sane res est, vnde illicitus is in Christiana religione vsus irrepserit.*

Secundò videre Sacerdos debet, *Ne in oblatione sacri calicis, nisi quod ex fructu vineæ speratur, & hoc aquâ mixtum, offerre præsumat, quia sacrilegium iudicatur aliud offerri, quam quod in mandatis sacratissimis Saluator instituit*, Conc. Aurel. 4. can. 4. Altisiod. can. 8. in Carth. autem 3. can. 24. hæc leguntur. *In Sacramentis corporis, & sanguinis Domini, nil amplius offeratur, quam quod Dominus tradidit, hoc est panis, & vinum aquâ mixtum.*

Tertiò, *Quando Sacerdos Missam celebraturus accedit, non aliter accedere debet, quam orario, vtroque humero circumseptus, sicut & quando fuit consecratus, itaut de vno, eodemque orario, ceruicem pariter, & vtrumque humerum premens signum in suo pectore præparet crucis.* Concil. Braccar. 3. sub Vitaliano Papa can. 3.

Quartò, ad oratium, quo nomine Piasecius in tract. de visitatione Parochialis Ecclesiæ, stolā intelligit, ad oratium, inquam, sacræ vestes aliæ, adiungi debent, nempe amictus seu superhumerale, Alba, cingulum, manipulus, Casula, sine his, aut earum aliqua sacrificans, puniri potest can. Ecclesiasticæ distinct. 23. eas autem damnans, aut contemnens, tanquam inutiles, inanes ac vanas, anathemate feriri secūdùm Conc. Trid. sess. 22. cap. 5. & can. 7. Oportet autem eas esse integras, & mundas, cum immundis, aut in vasis, corporali, & purificatorio parum decoris, aut nitidis, celebrare, mortale est in opinione Sylu. in verbo Missa 1. quæst. 2. Toleti lib. 2. cap. 2. contra Innocent. 3. præceptum in cap. 1. de custodia Eucharistiæ conceptum his verbis. *Præcipimus quoque, vt Oratoria, vasa, corporalia, & vestimenta prædicta, munda & nitida conseruentur: nimis enim videtur absurdum, in sacris sordes negligere, quæ dedecerent etiam in profanis.* Vestes præterea oportet sacras esse, decreto Stephani Papæ epist. 1. ad Hilarium cap. 3. *quibus, in aliis vsibus Sacerdotes non debent frui, quam in Ecclesiasticis, & Deo dignis officiis, quæ nec ab aliis debent contingi, aut ferri, nisi à sacratis Deo hominibus.* Stephan. loco citato, Greg. 7. in conc. Rom. c. 7. Qui Clericus scienter diuina vasa, vel ministeria in vsus profanos transferebat. *Gradus sui, vel officii periculum sustinebat, si secularis erat, perpetua excommunicatione damnabatur, si religiosus ab officio deponebatur.* Concil. 7. Generale act. 7. Braccar. 3. can. 2. est id ergo Patrum, qui ei interfuere concilio sententia, atque iudicio mortale peccatum, t. quia id continet grauem irreuerentiam, & virtualem contemptum tam Dei, cui sacra vasa solenni sunt addicta ritu, quam ipsorum, quæ cum à profanis sint rebus, earumque serie, per contactum corporis Christi, & sanguinis translata, ea iterum ad eas reuolui, fœdo turpique commercio, sine eorundem contemptu aliquo, saltem virtuali, ac implicito non posse, nemo opinor, cui tantillum est salis, negatum ibit.

Quintò Sacerdotem cum celebrat, calceatum esse oportet, ob maiorem honorem atque decentiam, Heraldus Arch. Turon. cap. 105. nudo capite, ac sine baculo, *Nullus Episcopus, aut Diaconus ad solemnia Missarum officia celebranda præsumat cum baculo introire, aut velato capite altari assistere, quoniam & Apostolus prohibet, viros velato capite orare in Ecclesia, & qui temerè præsumpserit, communione priuetur.* Idem præcipit Zachar. Papa in Synodo Rom. ca. 13. & 14.

Sextò ritus non alios in celebrando sequi, non orationes adhibere differentes ab his quæ in Ecclesia receptæ, eiusque sunt approbatæ iudicio, Sacerdoti licitum est Trid. sess. 22. cap. de celebr. Missæ, quare in Ecclesia Romana, non nisi Romanæ, in Græca, non adhibendæ nisi Græcæ. Abb. in cap. literas de celebrat. Missarum. Patrumque nostrorum memoria Pius 5. in constit. quæ incipit Prouidentia, de anno 1566. 28. Kalend. Septemb. id seruare seuerissimè voluit.

Nec in id modo, Sacerdotē incumbere est necesse, vt Ecclesiæ suæ ritus celebrando teneat, externos reiiciat, Græcus Latinæ, Latinus Græcæ, sed etiam ne ordinem arbitratu suo modumque sacrificij inuertat, ac subruat, aut Missam de sancto quopiam dicat, cum de Dominica, aut feria fieri oportebat, Gregor. 13. in rescripto ad Hispaniar. Ecclesias, cui initium Pastoralis officij da anno 1573. Decemb. die 30. sane cum vna sit fides omnium, qui in eadem Diœcesi degunt, idem omnium

Episcopus, iidem mores, eadem instituta, in sacrificando, orando, psallendo, nulla esse inter eos debet diuersitas, discrepantia nulla. Agath. Conc. can. 39. *Sed sacrorum idem ordo, vna eademque psallendi consuetudo, vt sicut vnam cum Trinitatis confessione fidem tenent, vnam & officiorum regulam teneant.* Concil. Venet. can. 15. hoc enim antiqui canones decreuerunt, & Ecclesiarum tam Galliæ, quàm Hispaniæ, praxis antiqua, vsusque confirmat. Extat Epaunensis Concil. can. 25. breuis illa quidem, sed religiosa sanctio, qua iubentur Galli Episcopi, *ad celebranda diuina officia, ordinem, quem Metropolitani tenent, obseruare.*

Hispanis lex eadem à Gerundensi posita Concilio legitur in can. 1. his verbis. *Institutio Missarum sicut in Metropolitana Ecclesia agitur, ita in Dei nomine, in omni Tarraconensi prouincia, tam ipsius Missæ ordo, quàm psallendi vel ministrandi consuetudo seruetur.* Ab hac lege non discedet facilè qui Superiori suo obsequi, qui cæterorum more viuere, non suo, ponit in laude.

Et hoc Sacerdoti inter cætera curæ esse debet, vt non nisi in altari, eoque Episcopi, precibus ac oleo, ex formula Ecclesiæ consecrato faciat. August. lib. 20. contra Faustum, cap. 121. aræ meminit, vti rei ad sacrificium necessariæ. *Nulli martyrum, sed ipsi Deo martyrum sacrificamus, quamuis in memorias Martyrum constituamus altaria, quis enim Antistitum in locis sanctorum corporum, assistens altari, aliquando dixit, Offerimus tibi Petre, Paule, Cypriane, sed quod offertur, offertur Deo.* Est hoc Fœlicis Papæ de subiecta materia testimonium nobile, ep. 1. ad Orthodoxos. *Sicut non alij, quàm sacrati Domino Sacerdotes debent Missas cantare, nec sacrificia Deo super altare offerre, sic non in alijs, quàm in Domino, consecratis locis, id est, in tabernaculis, diuinis precibus, à Pontificibus delibatis, Missas cantare, aut sacrificia offerre licet.*

QVÆSTIO XVI.

Quale, & ex qua materia Altare fieri debeat.

NOn nisi lapideum, Chrysost. hom. 20. in ep. ad Cor. & Chrismatis vnctione delibutum, Epaun. Conc. can. 25. ac sacerdotali benedictione sacratum. Conc. Agath. can. 14. de consecr. dist. 1. can. 32. Et quanquam olim cùm pœnarum metus, ac martyrij, Christianos in speluncis abderet, lignea essent altaria, de quo fidem facit mēsa quernea, Romæ Syluestri iussu seruata, in honorē B. Petri, vnaque de omnibus reliqua, quæ ad sacrificium populo & Sacerdotibus vsui fuerant, & in qua, soli Rom. Pontifici rem diuinam facere licitū erat, in memoriam Apostoli Petri, qui ea, dum vixit, vsus dicitur. Hoc tamen tempore, non nisi in altari lapideo, sacrificium fieri, Pontificum decreto, ac canonum, vlli est in Ecclesia permissum, quòd ea materia sit cæteris durior, & ad significandum Christum, qui petra est angularis. 1. Cor. 10. magis idonea, quàm quælibet alia. Nonnullibi tamen ob ciuium inopiam, lapidumque raritatem, altaria opere lateritio, aut ex gypso, admixto cæmento construi solita audio, in quo sane earū prouinciarum populos, vacare culpa non ambigo. Primò, quia quod in lege non est licitum, necessitas licitum facit, de regul. iur. in sexto. Secundò, quòd Pontificis indulgentiā, virtuali saltem, ac tacita id agant, cùm enim hi obsistere honestè nequeant, nec auctoritate, qua pollent in Ecclesia impedire, quin tam nostris animi, corporisque obsequiis, quàm hostiis offerendis, ac sacrificio, Dei præpotentis in res omnes plenissimū imperium testemur, cùm id sit iuris naturalis ac diuini, & id quoque, sine quo esse sacrificium non potest, indulgere sunt censendi, nempe, vt altare ex gypso, aut alia materia simili, cùm lapidea deest, sibi, ad Principis Dei cultum erigant, in quo tamen, operari sacris antè nulli per canones, iuraque Romanæ Ecclesiæ fas erit, quàm eiusdem facta per Episcopum consecratio accesserit, can. altaria, de consecrat. dist. 1. cuius impertiendæ ipse legibus Ecclesiæ solus est capax. S. Aug. testimonio in serm. 255. S. Leon. opusc. 88. aliàs 92. ad Episcopos Germaniæ & Galliæ. *Etsi enim Presbyteris cum Episcopis plurima illos ministeriorum communis sit dispensatio, quædam tamen Nouellis, & Ecclesiasticis legibus illis sunt prohibita, sicut Presbyterorum, & Diaconorum, aut virginum consecratio, sicuti constitutio altaris, ac benedictio, & vnctio, siquidem nec eis erigere altaria, vel Ecclesias consecrare licet.* Hæc Leo. Quia tamen Episcoporum, quanta Sacerdotum, in Ecclesia non est copia, intersit autem Fidelium, in dissitis orbis prouinciis morantium (quò tamen penetrare Episcopis non est facile, ob perpetua Diœceseon, quibus præsunt impedimēta) eos sacrificio non priuari, placuit summis Pontif. hac consecrandorum altarium facultate, ad Dei gloriam, impertiri Presbyteros, nulla licet in Ecclesia, dignitate, aut magistratu conspicuos, vt Leonem decimum fecisse memorant, cum Fratribus Ordinum Minorum, proficiscentibus ad Indias, tam suâ, quàm eorum causâ, ad quos mittebantur, erigendi aras, ac erectas consecrandi potestatem dedit. Nec minor fuit Pauli 3. aduersus Societatem nostrā caritas, cuius Presbyteris permissum esse voluit, *vt in locis remotissimis infidelium, vbi Episcoporum copia non habetur possint altaria consecrare.*

QVÆSTIO XVII.

De reliquis necessariis ad Missam, & à quo Vestes sacrari debeant.

SAcerdoti facturo rem diuinam, prouidendum est, vt sacrificium non in serico panno, aut tincto celebrare præsumat, *sed in puro lineo, ab Episcopo consecrato, & ex terra procreato, sicut corpus Domini nostri Iesu Christi in sindone linea, & munda sepultum fuit.* Synod. Rom. 267. Episcop. sub Sylu. & de consectat. dist. 2. can. consulto 45.

Præter hunc pannum, quem corporale nominant, quia sedes est corporis Christi, necessariæ sūt mappæ duæ lineæ, quæ sint super mensā altaris extensæ, quarum alteram, etsi deceat, non tamen est necesse duplicatam esse, teste Sylu. verbo corporalia, & verbo missa 1. num. 2. Suar. disp. 81. sect. 6. Laym. lib. 5. tract. 5. cap. 6. Ei mappæ imponitur corporale, isti calix, quem oportet argenteum esse, aut aureum, vt habet Concil. Rhem. can. 6. & refertur de consec. distinct. 5. *Si quis autem tam pauper est, saltem vel stanneum calicem habeat, de ære, aut aurichalco non fiat calix, quia ob vini virtutem, æruginem parit, quæ vomitum prouocat.* Conc. Rhem. ibi.

Qui

Quid si ligneus esset, quid si è robore, abiete, aut cedro odorata arbore fabrefactus? Fuisse quidem olim, eiusmodi calices in vsu, Bonifacij martyris, & Episcopi responsum, diuinæ cuiusdam sapientiæ plenum indicat, *Interrogatus enim si liceret in vasculis ligneis Sacramenta conficere, respondit, quondam Sacerdotes aurei ligneis calicibus vtebantur, nunc è contra, lignei Sacerdotes aureis vtuntur calicibus.* Triburiense can. 18. Strabo Vualfridus de reb. Eccl. 24. Quinetiam author est Damasus in Zephirino, statuisse hunc Pontificem. *Vt patenas vitreas, ministri ante Sacerdotes portarent, dum Episcopus Missam celebraret*, est eorum tamen vsus, vti & calicis vitrei, modo prohibitus, *quem Vrbanus decimus octauus Papa, vti caetera omnia ministeria, argenteum fecit, in his enim, sicut & in reliquis calicibus, magis, & magis, per incrementa temporum, decus successit Ecclesiarum*, Tribur. Concil. can. 18. qua laude præstare cum vellent Antistites, optarentque cumulari magis decus Ecclesiæ, quam minui, sanxere, *Vt deinceps nullus Sacerdos, sacrum mysterium corporis, & sanguinis Iesu Christi Domini nostri in ligneis vasculis, vllo modo conficere præsumeret, ne vnde placari debet, inde irascatur Deus.* Concil. Triburiense can. 18.

Sacrari autem debent ad ministerium diuinorum, tam vasa quam vestes Fœlix in ep. 1. cap. 1. nõ eodem tamen modo, hæ, & illa, vasa enim calix & patena, dum consecrantur, vnguntur chrismate, Fœlix epist. 1. ca. 1. vestes autem, lintea, & panni altaris benedicuntur, ceremoniis adhibitis, quæ in Pontificali sunt præscriptæ. Nec Episcopus eorum benedictionem alteri potest committere, si fides est Piasecio prax. Episcop. parte 1. cap. 2. art. 4. num. 13. Vgolino de potestate Episc. cap. 32. num. 4. Barbosæ iuris Eccl. lib. 3. cap. 1. o. 18. Per id tamen & obtineri posse à summo Pontifice communis est Doctorum opinio, dummodo in eo benedictionis genere, quod eius benignitate rebus adhibetur, non sit necessaria vnctio, vel oleũ Sanctum; Hæ enim à solo Episcopo ordinato, & consecrato, benedicendæ, inungendæ, & consecrandæ sunt, vt censuit Rituum congregatio ann. 1601. 9. Octobr. quia eiusmodi consecratio supponit secundum Barbosam, ea quæ sunt ordinis, quo ex principio concludit, Abbates, & Prælatos, licet territorium habeant, & iurisdictionem, si charactere careant, id iure proprio ac communi, arrogare sibi non posse, vt erecta altaria, Deo fructuosè, ac cum laude dedicent: itaque censuisse Congregationem Rituum anno 1601.

Contraria mihi tamen opinio, videri solet in conscientia tuta esse, nam si potestas consecrandi altaria, Ordini est annexa, si est illa, illius effectus quidam, isque necessario ei coherens, quis non videt, Regularibus, à Pontifice tribui nec debere, nec posse, cum authoritate ipse sua, supplere quæ sunt ordinis nequeat: Et tamen quod eorum Prælati, aut de eorum disciplina quilibet alij, quibus Pontifici visum erit vestes Deo precibus in Ecclesia vsitatis deuoueant, eius est in illos, non vulgare donum, quo gaudere Mendicantium, Superiores voluntate Leon. X. habet eorum compend. verbo benedicere Ecclesiastica, paragr. 14. Emmanuel Rod. quæst. regular to 1. q. 19. ar. 2. Ludouic. Miranda in manuali Prælatorum num. 2. q. 40. art. 1. conclus. 1. Et quia sua sibi mutuo priuilegia communicant Ordines, qui mendicato viuunt, quod Franciscanis licet, & cæteris quoque Prælatis Ordinum, quos in Mendicantium album Ecclesia retulit, licere narrat Piasec. parte prima prax. cap. 1. art. 4. quare vt illi Leon. X & Sixti quarti benignitate, ornamenta suis Ecclesiis, ad sacrorum vsus necessaria, benedicere possunt, ita & isti.

An autem extranea quoque, & pro aliis Ecclesiis ad se delata, benedicere Mendicantes possint, ambigi video Barbosæ iuris Eccles. lib. 3. cap. 2. non placet id in iure Regularium poni, Portelio secus visum in dub. regular. verbo benedicere, quod id Religiosis S. Paduæ, permissum esse speciali quodam priuilegio, voluerit Romanus Pontifex, cõsequenter & aliis, qui communione amoris, mutuæque inter se beneuolentiæ, sua sibi vicissim bona, ac priuilegia cõmunicant, ex quo consequi, ait Guardianos, non sibi tantum & Ordini prodesse posse benedictione vestium quæ litantibus Fratribus, aut ad Ecclesiarum suarum ornatum, inseruiant, sed & quibuslibet aliis, quod alij non probant. Sane scribit Collector priuilegior in Compend. ver. Benedicere, hac potestate Minoritas non vti, quod per Capitulum, cuius est moderari priuilegia eorum que vsum sit restricta, quod negat Rodriguez tomo 1. q. 16. art 2. additque Portelius eorum Guardianos, Vicarios, seu Præsidentes, Prælatos, & Superiores, posse, cum res exigit, aut rogãtur, benedicere benedictione solenni, omnes suas Ecclesias, Oratoria, & ornamenta Ecclesiastica, in quibus chrisma non interuenit, consequenter corporalia, Compend. verbo Benedicere numer. 4 Quod Superioribus quoque nostris licere constat, cũ moderatione duplici, prima, vt id necessitas postulet Secũda vt absint Episcopi aut si sunt præsentes, ne tal caritatis officio lædantur, periculum sit vllum. *Quod ad benedictionem tamen extraneorum attinet*, verba sunt Compend priuilegiorum Societatis verbo Benedicere paragr. 3. *Non nisi necessitas vrgeat, & Prælati, idest Episcopi desint, & sine illorum offensione fiat.*

Quid si non Prælati Ordinum, sed ex eorum cœtu quilibet, rogetur benedictionem impartiri ornamentis, ac vestibus, quæ ad templi apparatum, curâ sunt ac caritate fidelium elaborari iussæ?

Respondendum, eorum quemlibet, ad id operam suam. cum laude, ac fructu deferre posse postulantibus. *Sixtus enim quartus*, vt est in Bullario Rodriguez fol. 513. *Concessit Fratribus omnibus familiæ sancti Francisci, quod possint benedicere paramenta altaris, missalia, & indumenta, exceptis corporalibus duntaxat. Vt quam concessionem nõ possunt*, inquit Ludouicus Portelius in additione ad verbum Benedicere numero secundo. *Sacerdotes Ordinis non Prælati, benedicere Ecclesias, & corporalia, sed alia omnia ornamenta altaris, & omnes vestes Sacerdotales quod scio apud Fratres Dominicanos in vsu esse, & ita practicari, vt Sacerdotes ordinarij benedicant supradicta etsi non sint Prælati.* Hæc ille.

QVÆSTIO XVIII.

Quomodo vestes & altaria, & per quid benedictionem amittant.

EXecrantur hæ verò, suamque, vt sic loquar, benedictionem tùm perdunt, cùm ita franguntur, vt non sint ad vsum, cuius causâ primò sunt contextæ, ampliùs idoneæ ac vtiles, vt si sint laceræ, si deformes, si mutilæ, si figuræ expertes, quàm est necesse legibus Ecclesiæ, eas habere. Itaque si casulæ perforatæ, addatur particula materiæ tanta, quanta debet vt vitiosa esse desinat, benedici de nouo non debebit, etsi quæ ad eam reparandam sunt adiecta, artificis cura & labore, profana sint, & non sacra, nec ex Ecclesiæ formula, eiusque precibus benedicta. Quia eorum accessio, casulæ figuram non variat, formam non mutat, nec est eorum quantitas eiusmodi, quæ residuis in casula æquari magnitudine valeat, ergo cùm accessorium naturam totius induat, quodque est in re qualibet minus, nomen ac appellationem sumat ab eo quod est in ea principale, vt aiunt, primasque partes obtinet, quæ obturando casulæ, nouæ particula addetur materiæ, eam de sacra profanam, de benedicta communem non reddet. Secus sentiendum foret, si pars anterior deesset, & ad eius supplementum, noua recensque adderetur, quæ ademptæ loco esset, nam cùm iactura prædictæ partis, casula ad eos vsus, quorum causa adhibetur in sacris ministeriis, apta esse cessarit, vt formam suam eius priuatione perdidit, ita & benedictionem. Idem est de alba iudicium, cui, si quid apponetur, ad eam reficiendam, exiguum illud quidem, & tenue, cuius adiectio illius formam non mutet, nihil de antiqua sua benedictione perdidisse censenda erit, quæ tamen peribit, si manicę longo vsu absumptæ pereant, aut si antequam sint detritæ, tollantur ambæ, aut earum altera, nam cùm alba his destituta, forma sua careat, nec amplius ad sacra ministeria vtilis esse valeat, iteratò benedici debebit, si eam ad altare, sacrificij causâ inferri placet. Armilla verbo benedicere, num. 3. Barthol. ab Angelo, dial. 5. parag. 265 Barbosa vbi suprà, num. 38. Quid si infernè rescindatur, fiatque longè quàm antè breuior? Quia formā non mutat, benedictione ei nulla noua est opus. Vgolin. de potest. Episc. cap. 32. parag. 1. num. 6. vbi addit tam hanc, quàm vestimenta Sacerdotis reliqua, amburenda esse, cùm desinunt esse ad sacrificium vtilia, quod Clemens epist. 2. fieri quoque præcipit, his verbis. *Altaris palla, cathedra, candelabrum, ac velum, si fuerint vetustate consumpta, incendio dentur, quoniam non licet ea, quæ in sanctuario fuerunt, malè tractari, sed incendio vniuersa traducur, cineres eorum in baptisterio inferantur, vbi nullus transitus habeatur, aut in pariete, & in fossis pauimentorum iactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur.* Idam à Gregor. 7 in Synodo Romana, cap. 27. præceptum Presbyteris: insuper vt vetus chrisma, & oleū igne absumerent.

Et hæc de vestibus, cæteroque aræ apparatu dicta sunto. De motione altaris, vel parietum Ecclesiæ, & vtrùm eorum iteranda sit consecratio, vel non iam est videndum, quod idem est, ac quærere. An tabulæ altarium, aliquando consecratæ, cùm transferuntur, aut strues lapidum, seu columnarum, super quibus sunt positæ destruuntur sic, consecratæ esse cessent, vt benedictione noua indigeant? & quid de Ecclesiis censendum?

DICO 1. *Violari altaria solo fixa, si moueantur loco si notabiliter (vt loquuntur) sint fracta, si sigillum sub quo reliquiæ conduntur, rumpatur, aut lapis sub quo latent, tollitur.* Habet hæc Assertio tria membra, singulaque fidem, à can. si motum fuerit, 18. distinctionis 1. de consecrat. qui est Hygini, de quo nos antea, cui Decretales & aliæ addendæ duæ Alex. III. cui initium, Ad hęc si altare. Innoc. III. quæ incipit, Quod in dubiis 3. titul. de consecrat. altaris & Ecclesiæ, in his enim habetur, *quòd si altare motum fuerit, aut lapis ille, solummodò supra positus, qui sigillum continet, confractus, aut etiam diminutus, debet denuò consecrari.* Quod auctoritas non tantùm, sed & ratio ipsa faciendum admonet. Nam *cùm signa* (verba sunt Iuonis Carnot. Episcopi, in ep. 32. ad Guillelmum Fiscanensis Monasterij Abbatem, & in 128. ad Abbatem S. Vuandregisili) *similitudinem habeant earum rerum, quarum signa sunt, sicut fides, quæ caput & fundamentum est sacræ religionis, immobilis debet manere in credente, sic visibile altare, quod figuram gerit fidei, debet manere immobile. Et sicut à fundamento fidei, si quis motus fuerit, per manus impositionem, corpori Christi, quod est Ecclesia, reconciliandus est, sic mensa altaris, fidei typum gerens, si mota fuerit, iterum sacris mysteriis imbuenda est.*

DICO 2. *Ecclesiam consecrandam esse, cùm parietes incendio fuerunt absumpti, destructi, seu diruti, omnes aut maiori ex parte.* Est hæc Assertio ex Vigilij hausta epistolis, in quarum prima ad Eucherium ca. 4. hæc habentur. *De fabrica verò cuiuslibet Ecclesiæ, si diruta fuerit, instauranda, & si in eo loco consecratio solennis debeat iterari, in quo sanctuaria non fuerint, nihil indicamus officere, si per eam minimè iactetur aqua exorcizata, quia in consecratione cuiuslibet*, &c. Si tamen solum tectum ambustum esset, eam reconciliari opus non foret, author ita mihi sentiendi Innoc. III. in cap. proposuisti 4. de consecratione Ecclesiæ vel altaris: interroganti enim Compostellano Archiep. an S. Iacobi Ecclesia, in qua, per contentiones, & rixas peregrinorum, custodiam altaris de nocte vindicare sibi volentium, homicidia fiebant non pauca, iterū diuinis Episcoporum precibus consecranda esset, respondit, *quòd manente Ecclesia & altari, ipsa reconciliari posset, per aquam cum vino & cinere benedictam*: Et capite ligneis 6. eiusd. tituli hæc habentur: *Ligneis ædificiis Ecclesiæ vestræ casu consumptis, parietibus tamen illæsis, ac mensa altaris principalis, in sua extremitate modicam tantùm passa fracturam, nec Ecclesia, nec altare denuò debet consecrari.* Ad hæc testimonia accedit & ratio: Consecratio maximè consistit in parietibus: ergo his euersis, illa perit. Ob eam causam, si incrustatio parietum tota, aut ex parte tollatur, etsi hi non corruant, censenda erit Ecclesia execrata, nouaque proinde consecratione opus esse. Abbas in cap proposuisti, de consec. Ecclesiæ, num. 7. Sylu. verb. consecratio 2. q. 3. Tabiena eod. num. 3. rationem hanc reddunt.

Quòd consecratio potissimum sit in exterioribus crustis, cùm per cruces fiat, & & linitiones, consequenter, si hæ desinunt, absumuntur, aut tolluntur, muris interim illæsis, stantibus adhuc, nec dirutis, consecratio omittitur. In quo Ecclesia consecrata, distinguitur à benedicta. Enimuerò, cùm benedictio solo inhæreat, hocque semper idem maneat, quidquid templi muris fiet, quid-

quid tecto, ac parietibus, pro benedicto habendum erit, vt antea, quod ipsum docet, Sylu. verbo consecratio 2. q. 4. Suar. supra sect. 4. casu 6. Laym. lib. 5. de Sacrificio Missæ tract. 5. cap. 5. numero 15.

Dico 3. *Ecclesiam denuo consecrandam esse, cum est amotum altare.* Ita Iuo Carnotensis Epist. 32. ad Guill. Abbat. Fiscanensis Monasterij, quam sibi mentem iniectam ait à can. si motum fuerit altare de consec. dist. 1. sic enim loquitur. *Altare si motum fuerit denuo consecretur*, ex quo infert. *Quod si Ecclesia, propter motionem altaris solius, denuo est consecranda, quanto magis ipsum altare, quod motum est?* Eodem rationem confert ex Pauli petitam Epistolis, quam eius verbis hic reddere placet. Dicit Paulus 1. ad Corinth. cap. 3. *Vt sapiens architectus fundamentum hoc intelligimus fidem, cui superponuntur bona opera, quibus probatur dilectio Dei, & proximi, tanquam parietes spiritualis ædificij, his omnibus superadditur vice tecti, celsitudo spei, quæ cedit, vsque ad interiora velaminis scriptum est autem ab Apost. Sine fide impossibile est placere Deo. Fides ergo si euellatur, tota ædificatio spiritualis ædificij euellitur. Secundum ergo hanc similitudinem, moto altari, quod figuram gerit fides, tota Ecclesia consecranda est, quæ corrupta fide tota destructa est.*

Dico 4. *Ecclesiam similiter reconsecrandam esse, si eius parietes secundum maiorem partē destruantur, aut corruant*, ratio est, Quod subrutis templi parietibus aut muris, non sit amplius eadem Ecclesia, vtpote destituta parte sui præcipua. Secus esset, si non omnes, aut eorum pars maior, sed minor tantum, casu, aut arte lapsa esset, quia maius trahit ad se minus, & principale accessorium, a. à maiori parte fit denominatio, at ea hypothesi, pars maior templi eiusque parietum superest, eaque consecrata, ergo reconsecranda non est, ergo nec Ecclesia.

Quid si minores partes, per interualla temporum corruant, & reparentur, sic vt nunquam murorum pars maior, sit destructa, sed tamen, intra paucos annos, eorum, vt primò sunt exædificati, nihil sit reliquum, estne habenda Ecclesia proexecrata? De hac quæstione non vna est omnium sententia. Abbati in cap. proposuisti num. 8. visum est haberi oportere. Quia cum lapsu temporis ea sit in parietibus facta mutatio, vt earum partium quibus ante constabat, pars nulla sit reliqua, verè non sunt ac physicè iidem qui ante, sed moraliter tantum, ergo renouanda eorum est, Ecclesiæ quo consecratio.

Abbati contradicunt Glossa in can. de fabrica de consecr. dist. 1. Sylu. verbo consecratio 2. q. 3. Suar. par. 3. tom. 3. disp. 81. sect. 4. casu 6. Nao. cap. 27. num. 258. Coninch. q. 83. art. 1. num. 335. vbi iure conscientiæ iterato consecrandam Ecclesiam esse negant, cuius parietes, successu temporis renouati sunt per partes. Probātq; 1. quia Ecclesia moraliter est eadē, quæ, primò est ædificata ac cōsecrata, sicut vestis est eadē cui subinde noua sont panni fragmēta addita, vt repararentur eius vitia. 2. cū accessio partium, quæ facta est parietibus, minor semper fuerit, his quæ supererant, & ad qoas nouæ hæ addebantur, dici debent consecratæ, quia sacrum, si maius est, trahit ad se non sacrum secundum Gloss. in can. si motum de consecratione dist. 1. ergo consecrari eas secundo, nihil est necesse.

Quæstio est altera nexa cum ista, an Ecclesia reconciliatione solenni, & Episcopali indigeat, quæ ab hæreticis possessa, tàm Ministrorum men-
A daciis, concionibus ac inuectiuis in Ecclesiam quàm sacrilega eorum infamique cœna, ac sepultura mortuorum infecta fuit? Idemque dicendum, si Ecclesia diu absque tecto, & ianuis, plena foret stramine, aliisque spurcitiis, animalibus, & naturali hominum vsui, quasi diuersorij locus patuerit. Opinio est Durandi loco citato, *Malum non esse eam in tali casu solemniter ab Episcopo reconciliari*, cui ne subscribam, facit canon Conc. Nicæni relatus à Gratia. de consect. distinct. 1. his verbis. *Ecclesiis semel consecratis Deo, non debet iterum consecratio adhiberi, nisi aut ab igne exusta, aut sanguinis effusione, aut cuiuscunque semine polluta fuerint*, Quare si eorum nihil sit factum, nihil contra templorum reuerentiam ab hæreticis admissum, satis
B erit, si Episcopus, his eiectis, altaria visitet, & an sint integra, fracta, vel polluta, tam oculis ipse suis, quam aliorum sermone lustret, lustrata reconciliet, aspersione aquæ benedictæ, benedictione simplici, aut reconciliari per Sacerdotem sua authoritate, ac nomine curet.

Dico 5. *Altaria portatilia, licet de loco ad locum moueantur, non tamen denuo consecranda esse*, Rationem hanc reddit, Iuo Carnot. epist. 128. & 32. ad Abbat. Fisceanensis Monasterij, *Quod hæc altaria non aliter consecremus, nisi vel in tabulis ligneis, vel aliquo competenti substratorio compacta, & firmiter sint affixa, vnde licet de loco, ad locum portentur, non tamen de loco, in quo consecrata sunt, mouentur, à quo si auulsa fuerint, sicut cætera altaria, denuo
C sunt consecranda.* Hæc ille.

Dico 6. *Oratoria etsi non benedicta, nec benedicenda vnquam, reconcianda tamen esse ab Episcopo reconciliatione simplici, aut Sacerdote, quem ad id deliget, si ea violari aut pollui contingat, modo ad diuina officia fuerint, antea ab Episcopo deputata.* Assertionis hæc est causa. Quod loca benedicta reconciliari debeant, cum fuerunt violata vno de qoinque modis, quorum ante meminimus. At est Episcopi deputatio, benedictionis instar, vt Suarez tertia parte tom. 3. disputat. 81. sect. tertia, & Sanchez libro nono de matrimon. disputat. decima quinta, numero vigesimo quarto,
D admonent, inducti authoritate Vrbani quarti in Decretali ad Arimin. Episcop. quæ incipit ad hæc & est quarta tituli de religiosis domibus, vbi sic loquitur. *Inquisitioni tuæ taliter respondemus, si locus, ad hospitalitatis vsum, & pauperum prouisionem, fuerit sicut moris est auctoritate Pontificis deputatus, cum sit religiosus, non debet mundanis vsibus deputari, sicut de vestibus & ligneis vasis, ad cultum religionis deputatis, antiqua consuetudo indubitanter obseruat, & venerabilium Patrum edocent Sanctiones.*

Contraria tamen sententia, quam defendunt, Henriquez libro nono capite vigesimo septimo, numero quinto, Sa verbo Ecclesia numero decimo tertio, est probabilis, & in praxi tuta, secun-
E dum quam dicendum, locum nunquam violari, vt reconciliatione indigeat, nisi sit consecratus, aut autoritate Episcopi benedictus, Laymanus libro quinto tractatu quinto capite 5. numero 2.

QVÆSTIO XIX.

An Veneratio debeatur locis ac Vasis sacris.

EST veneratio, quod ad rem præsentem attinet, externa maximè, duplex, Positiua, & Negatiua. Consistit prior in actione positiua aliqua, & reali, quam iubemur, vel consueuimur facere, ad res istiusmodi colendas. Posterior in eo apparet maximè quòd ob eam opinionem, quam de rebus sacris anticipatam gerimus, nihil quod dedeceat, aut prohibitum sit fieri circa illas, aut in illis facimus.

Dico I. *Præterquam quòd ratio dictat nihil esse faciendum, quod ad loci, aut rei sacræ iniuriam, aut contemptum cedat, ius insuper positiuum statuere, vt qui ad Ecclesiam confugit, inde per vim extrahi nequeat.* Concil. Arausican. 1. sub Leone I. can. 5. Aurelian. 4. can. 21. Toletan. 12. can. 10. *Pro his qui quolibet metu vel terrore Ecclesiam appetūt, consentiente pariter gloriosissimo Domino nostro rege, hoc sanctum Concil. definit, vt nullus audeat confugientes ad Ecclesiam, vel residentes inde abstrahere, aut quodcunque nobilitatis vel damni seu spolij residentibus in loco sancto inferre, sed esse potius his ipsis, qui Ecclesiam petunt, per omnia licitum, in triginta passus ab Ecclesiæ ianuis progredi.*

Pœna educentis ab Ecclesia, qui ad eam se recipit, duplex. Prima, est excommunicatio. Secunda, educti restitutio. Aurel. Conc. 4. can. 21. his verbis. *Eum quisquis de locis sacris, vel altari, seu vi, seu dolo abstrahere aut sollicitare fortè præsumpserit, vt inimicus Ecclesiæ, ab eius liminibus arceatur, quousque iuxta Pontificis districtionem, digna pro indicta pœnitentia emendatio subsequatur, eo tamen qui abstractus est, priùs Ecclesiæ restituto.*

Secundò, ad reuerentiam loci pertinet, quòd laici prohibeātur ad altare accedere, sicut & fœminæ, Concil. Paris. sub Ludou. & Lothar. Imperat. lib. 1. can. 45. quare corrigendus abusus qui in plerisq; prouinciis *Sacerdotum patientia inueterauit, vt ad altare sedere non tantùm & stare*, quod canon 1. tit. de cohabit. Cleric. & mulier. arguit, sed illi quoque osculum imprimere audeant, quod etsi in multis vitiosum non existimem, quòd Deum credam sibi hac religione fore propitium, est tamen vitandum ob periculum.

Quo cùm careat contactus vestium, quæ ad licitam Missæ celebrationem exiguntur, quantumcunq. benedictæ sint, tangi à laicis & fœminis possunt, nisi benedictæ essent cum vnctione chrismatis, vt calix & patena, aut immediatè corpus Christi, aut sanguinem attingerent, vt corporalia & purificatoria, can. sacratas expressè, dist. 23.

Placet mihi tamen, quod Suar. & Regin. asserunt, peccare quidem laicos contra præceptū Ecclesiæ, cùm vasa sacra calicē & patenam tangunt, sed non mortaliter, si scandalum & contemptus absit quòd non videatur materia esse talis, vt prohibitio Ecclesiæ, in eam inducere valeat, grauem maculam, & mortalem, contrahendam ab illo, qui eam violat.

Quod ad corporalia attinet, est hoc quoque reuerentiæ aduersus illa, ob Christi corpus, cui sustentando deseruiunt. Quòd mundari cùm fœda sunt, non debeant, nisi à Diacono, cuius munus est ea lauare, sed cum ea cautione, vt aquam, quæ ad id est adhibita, in piscinam mittat, ne si quid fortè

A in ea est Dominici corporis, conculcari ab omnib. accidat, proiectum in terram.

Post hanc primam lotionem, quæ necessariò est à Sacerdote aut Diacono facienda, dari possunt Monialibus aut sacratis Deo virginibus abluenda. Sylu. verb. corporalia, q. 1. Regin. lib. 29 nu. 104. Primò, quia *quod est in lege illicitum, necessitas licitum facit*, de regul. iuris in sexto. At est necesse ea committi fœminis, cùm à viris peræquè ac illis, mundari nequeant, nec enim vt mulieres abundant otio, & si suppeteret, minus sæpe sunt, quàm illæ munditiarum cupidi.

Secundò, quia secunda, & tertia lotio periculo carent incidendi in particulam aliquam Dominici B corporis, cùm si quæ corporali adhæsisset ante Sacerdotis incuria, aut fortuna, eam prima lotio Presbyteri manibus facta, vel Diaconi excusserit, ergò cùm cessante causa præcepti Ecclesiastici, cesset culpa, quæ in eius est transgressione, nullam habebit corporalium lotio, ac contactus, per fœminas, cùm ad eam rem operam suam sciente, nec reclamante loci Antistite deferent.

Tertiò, ad honorem rerum sacrarum pertinet, quòd in vsus prophanos ac communes traduci nequeant, non modò quandiu formam suam ac speciem retinent, vnaque consecrationem, aut benedictionem, sed ne tum quidem, cùm dissolutæ sunt, scissæ vel fractæ. D. Thom. 3. parte, q. 83 art. 3. ad 3. causa est, præter prohibitionem Ecclesiæ, in can. C ligna, de consecr. dist. 1. Quòd videatur in Numinis iniuriam cedere, vt quæ semel illi sunt, eiusq; religionibus hominum voluntate addicta, hæc temerè eius subducta vsibus, dedātur nostris. Nec modò cū licet per tempus, officiis ac honore, quæ oculis pateant, atq; supellectilem maximè intimam, vt calicem, corporaliaq; prosequi conuenit, sed interiore quoque ac latente cultu. Primò, quia res istiusmodi, ob præsentiam numinis, eiusq; in illis statum ac sedem, cùm homini placet, verba sacra cum intentione proferre super materiam debitam, digna sunt honore, qui vulgarem superet.

Secundò, quia peculiarem quandam habent instituto Ecclesiæ, Deique voluntate, habitudinem ad illum, diuinaq; mysteria, quare vt viuificæ cruci D ob contactum Christi, in monte, sua est propriaque deferenda veneratio, ita & ob eandem causam calici.

QVÆSTIO XX.

Quomodo occurrendum sit defectibus Missæ.

PRimò, si peccatum est à Sacerdote, in eo quòd calici aquam non infuderit, supplendus hic defectus ante consecrationem, non postea.

Secundò, si ante consecrationem Sacerdos intelligat, in calice, aquam vini loco esse, aut acetum, debet sibi vinum quærere, ac super eo verba formę E calicis proferre, consecrato iam corpore. Quia sic sacrificium fit integrum. Quòd si consecrata iam hostia, detegatur hic defectus, supplendus erit, prolatione formæ super debita calicis materia. Et quanquam existimet D. Th. vnà cum vino sumendā esse nouam hostiam, amboq; cōsecranda esse, nihilominus sufficere videtur, eius materiæ substitutio, in qua est peccatum, cum prolatione formæ, absque eo quòd sit necesse repetere præcedentia, vt oblationis ac canonis vsitatas formulas. Sic

enim primò, sacrificium sit perfectum. Deinde euitatur scandalum, cùm facile sit materiam consecrare, non item sine damno, noxaque inspicientis populi offerre, ac canonem ad consecrationem vsq; repetere. At præcipitur in Missali (inquies) vt quãdo post iam sumptã hostiam ob defectum vini, repetenda est Calicis consecratio, ei coniungatur & altera materia, consecranda à Sacerdote non secus ac si vitium in ea aliquod accidisset antea?

Respondendum, regulas Missalis bonas esse omnes, ac vtiles, non tamen sequendas necessariò, ac ex præcepto.

Circa dicta quæro 1. an si absoluto sacrificio cognoscat Sacerdos vitium, ac pro vino aquam calici infusam fuisse, iteratò ei sit ad Altare redeundum, ac defectum supplendum?

Respondendum, redeundum non esse, qoia id esse sine populi scandalo, ac aliqua Sacerdotis infamia nequit, cui vt se exponat, nec ratio suadet, nec lex vlla humana aut diuina imperat.

Dico 2. *Si vitiosa est hostia, quia hordeacea, capienda est alia, & aliud nouum vinum & sunt cõsecranda denuo, sumendaque hostia, & species vini consecratæ.* Ita Suar. par. disp. 84. Guido de monte Rocherij in manipulo Curator. de euch. n. 11. causa est, quòd sacri ficium non possit aliter esse perfectũ, & integrũ, quo vitio, si culpa Sacerdotis laborat, peccat, quod ei cauendum est, vt quàm maximè. At non nisi ieiuno, inquies, sacra sunt obeunda mysteria, his abstinere pransi debent, aut poti, decreto Nicol ad consulta Bulgaror. cap. 65. Conc. Carthag. 3. can. 48 Matiscon 2. cap. 6. quare *si quis Presbyter non ieiunus, sed quocunque cibo præsumpto, oblationem consecrauerit in altari, continuò ab officio suo priuatus, à proprio suo Parocho deponatur.* Conc. Braccar. 2. can. 10. Sed Sacerdos, sumpta hostia ex hordeo, non est ieiunus, ergo nec paratus dignè, & vt est necessarium, synaxim facere.

Maior est absolutè falsa: Quia quoties duo inter se præcepta sic confligũt, circa eandem materiam, vt obseruari ambo non possint, fortius minori præualet; in præsenti casu id euenit, hinc enim pugnat pro reuerentia, ac honore Sacramenti omnis à cibo, potuque abstinentia, illinc religio, quæ sacrificium mutilum esse non patitur, vnaque sui parte mancum, vtri obsequendum? Nemo ambigit præceptum de integritate sacrificij, cùm sit iuris diuini naturalis, præponendũ esse alteri, quod est tantùm iuris Ecclesiastici: quare etsi vitij ignarus, proindeque sine culpa, hostiam non consecratam Sacerdos sumpserit, & ita ieiunus non sit, aliam tamen inferre ad altare debet, eamque verbis diuinis, ac sacris, cum calice benedicere. Si tamen ex noua consecratione calicis, periculũ esset scãdali, in populo, indignante, aut querente, de Sacerdotis incuria, in paranda sacrificij materia, satis esset consecrare hostiam. Ita Palud. in 4. dist. 11. q. 1. art. 1. Angelus verbo Missa, num. 17. Fernandez parte 3. cap. 5. parag. 15.

Dico 3. *Si clam Sacerdote, calici à Ministro venenũ infusum, aut hostia infecta eodẽ esset, hæc quidẽ recondetur in sacrario, donec corrũpatur, species verò vini linteo, vel stupa siccabũtur, hostiaq; postea corrupta, stupa & linteum cõburenda erunt, cineresque mittendi in piscinam, & alia hostia, vinumque consecrandum, vt perficiatur sacrificium.* Ita Rodericus capite 248. numero tertio. Fernandez suprà, numero quarto, aliter nihil tentandum: quia consecratio prima vtriusque speciei, fuit legitima, proindeque perfectum, ac numeris suis omnibus absolutum sacrificium, nec repetitur consecratio, in primo casu, nisi propter periculum quod in isto non timetur.

Quid si vini consecrati pars aliqua, è calice in altare subiectum decidat? Quæstioni pridem est à Pio satisfactum, sic enim in can. si per negligentiam, 27. distinct. 2. de consecrat. Si per negligentiam aliquid de sanguine Domini stillauerit in terram, lingua lambetur, & tabula radetur, si non fuerit tabula, vt non conculcetur, corradatur, & igne consumetur, & cinis intra altare recondetur, & Sacerdos 4. diebus pœniteat, si super altare stillauerit sanguis, sorbeat Minister stillam, si super linteum altaris, & ad aliud stilla peruenerit, 4. diebus pœniteat, & linteamina quæ tetigerit stilla, tribus vicibus Minister abluat, supposito calice, & aqua ablutionis sumatur, & iuxta altare recondatur, quo ex canone consequitur, nec corporalia, super quæ sanguis decidit, nec pretiosa peristromata, in quibus casu aliquandiu sacra hæsit hostia, amburenda esse, sed sufficere, vt locus ad quem est allapsa, ac etiam corporale abluantur, & aqua ablutionis mittatur in piscinam. Fernandez loco ante citato.

Quid si Sacrum absoluere Sacerdos nequeat, ob morbum, quo repentè est oppressus? quid si ob animi deliquium, quo exhaustæ vires, eum in incœpto mysterio versari non sinunt, absistere sacris cogitur?

Resp. Noui Sacerdotis opera vtendum esse, qui his incommodis medicinam adhibeat, ac sacrificio, quod est consecratione inchoatum, finem imponat, vt ex Conc. Tolet. docet Gratian. 7. q. 1. can. nihil, ad quam si ventum non esset, magnopere de remedio laborandum non foret.

At enim (inquies) aut Sacerdos nullus est ad manũ, aut si alicuius est copia, nõ altarius, quã poti, aut cibo refecti. Si Sacerdos abest, si præter eum, quẽ vis inopina nihil eiusmodi suspicantẽ afflixit, nullus est super: Sacramentum ab altari quantâ maximâ reuerentiâ fas erit, ad sacrarium deferetur, ibi seruandum, dum eius consumendi facultas dabitur.

Si Sacerdotes non deerunt, sed eorum nemo ieiunus erit, quod tamen iura canonica in eo exigunt, quẽ cupido tenet, communicandi sacris. Quid iuris? Sacrificio tamen, ab eorũ aliquo, finis imponendus erit. Sotus in 4. dist. 13. q. 2. ar. 6 Quia præceptũ de complendo sacrificio, præstat alteri, de ieiunio ad illud à Sacerdote afferendo: at vbi est maius, cessat minus, vbi duabus simul legibus obsequi non licet, est strictior, anteferenda alteri, cuius omnus est ad salutem, gloriamque momentum.

Est & altera quæstio, explicatis agnata ac affinis, nempe quid sit opus facto, cum in calicem irrepsit aranea, aut supernè lapsa, speciebus supernatat?

Sumi debebit, ac vri, cineres autem, in quam vi flammæ redacta erit in piscinam mitti, sed antea, lauari eam aqua oportet, hanc autem stupa exsiccari, & postea comburi, factosque ex ea cineres, in piscinam demitti. Simile iudicium esse oportere de musca, scribit Guido de monte Rocherij, loco ante citato, à quo dissentire nequeo, quod mihi à diuina benignitate videatur alienum, ad has quenquam vllo iure angustias redigi, vt teneatur ea sorbere, quæ valentiorum stomachum emouent, ac tristes, maloq; compositas in corpore affectiones cient, quod tamen esset necesse, si muscas cæteraque id genus animalcula visu fœda, sæpeque noxia, in calicem illapsa casu, haurire cum speciebus oporteret, lauari ergo debebunt, lotaque redigi in cineres in piscinam inferendos.

QVÆSTIO XXI.

Explicantur dubia quædam circa Sacrificium, & cætera, quæ videntur esse necessaria vt prosit.

PRimum dubium. *An sacrificium Missæ, ab intentione Sacerdotis vt Ministri seu proximi offerentis pendeat, vt fructus ei ex opere operato respondens, alicui personæ prosit.* Respondendum est pendere, causa est quod Minister agit in sacrificio, vt Christi Oeconomus, ac bonorum eius dispensator. At Oeconomum nemo laudauerit, si quæ bona distribuenda habet à Domino, hæc temerè effundat, nulla eius, ac voluntatis ratione habita, ergo nec Sacerdotem, si intentione in sacrificij applicatione careat. Est enim hic ex vi ordinationis suæ, constitutus à Christo Minister: ac dispensator mysteriorum ac donorum Dei, vt indicat forma verborum, quibus ordinatur. *Accipe potestatem offerendi sacrificium pro viuis & defunctis.*

Confirm. Sacerdos officio satisfacere suo non potest, *Nisi vt pro populo, ita & pro semetipso offerat pro peccatis*, Apost. teste ad Hebr. 5. at hoc ipsum est, vt agit in persona Christi, aliquem esse ei propositum, quem attendat, & cui applicet fructum sacrificio respondentem ex opere operato: vera est ergo Assertio.

Sufficit tamen si hæc intentio sit virtualis, & implicita, quia non videtur maior vlla, & perfectior exigi, in sacrificante, vt fructum ipse, aut alius percipiat, qui respondet sacrificio ex opere operato, quam postulatur in ministro Sacramentorum, at hæc sunt rata, collata cum intentione implicita, ergo & sacrificium.

Atenim in quo est actu positiuo virtualis hæc intentio comprehensa? In voluntate aliquando à se elicita sacrificij offerendi Deo, vt sibi, aut proximo, applicatione fructuum, qui ei ex opere operato correspondent, fructuosum foret ac vtile, hoc ipso enim, censetur semper sibi applicare velle aut alteri, si accideret eiusmodi fructuum capacem non esse eum, pro quo offertur, aut initio sacri, debita eum intentione carere, ex obliuione, ac naturali inaduertentia.

Dubium secundum, *Quando sit hæc applicatio facienda, & in qua sacri parte?*

Locus videtur triplex ad id idoneus. Oblatio, consecratio, & pars ea Missæ in qua Sacerdos eorum meminit, qui se suis commendauere precibus, ergo paulo antequã consecrationis sacræ voces efferantur, aut cũ materiæ offerentur, in id Sacerdoti incumbendum erit, vt sacrificium, eiusque fructum, sibi aut alteri applicet, aut in ea Missæ parte, qua Deo sua, aut amicorum negotia commendat: nam si fides est Ludouic. de Beia prima parte responsionum casu, 23. *Ratio applicandi Missam, & nominandi eos, pro quibus Sacerdos sacrificat, consistit in Memento.* Facta postea non prodest, ratio est quod sacrificium, quemadmodum & Sacramenta omnia effectum suum qui est ex opere operato producant cum actu inexistunt, dependenter tamen à Ministri intentione, cuius in potestate non est eum suspendere, & postea alicui applicare: ergo cũ sacrificiũ, in consecratione sit situm, vt tũc agat est Ministri intentio, applicatioq; necessaria.

Confirmatur tunc maxime est in Ministro, necessaria intentio, ac applicatio sacrificij, quando in persona Christi fructum eius dispensat, facit id verò cum verba sacra pronunciat, aut Christum, eiusque in cruce passi merita, Deo Patri repræsentat, ergo tunc, actualem eum, aut virtualem intentionem habere, est necesse, sacrificij offerendi pro se, aut quopiam alio.

Dubium tertium, *An Missa offerri Deo valeat, pro peccatoribus.*

Est in nostro augusto, diuinoque sacrificio, triplex potestas, vna merendi, altera impetrandi, tertia satisfaciendi.

Dico ergo primo, *Sacrosanctum Missæ sacrificium, peccatoribus prodesse non posse per modum satisfactionis.* Ratio est, quod relaxatio pœnæ culpis debitæ, supponat has esse remissas; at iniusti, at improbi, vt peccatoris nomen, indicat eum in quem cadont, innocentem non esse, peccati vinculis adhuc irretitum hærere, non est ergo peccatori futurum hoc sacrificium vtile, vt pro pœnis delictorum suorum satisfaciat, qui est effectus proprius operis operati, id est hostiæ oblatæ.

Dico 2. *Per modum impetrationis, & suffragii, sacram hanc victimam, quæ in ara crucis offertur, prodesse peccatoribus.* Ratio est, quòd ad hunc effectum, non est necesse à culpa vacuum esse, ideo enim Deo Patri offertur, vt qui eius conscientia tenetur, illius odium concipiat, ad Deum per pœnitentiam redeat, aliaque id genus beneficia consequatur diuinitus, quibus superis gratus, ac amicus esse incipiat.

Dubium quartum. *An Missæ sacrificium prosit excommunicatis non toleratis.*

Dico 1. *peccare mortaliter, qui pro non tolerato ab Ecclesia, rem diuinam facit.* Quia contra legem Pontificiam committit, in re non vulgari, placuit enim Clemen. 3. in Decret. significauit 21. de sentent. excomm. vetare Sacerdotibus ne excommunicato qui vitandus est ex iure Concil. Constant. Martinique constitutione. Ad euitanda, in diuinis communicent, cui legi si non paruerint, eos pari cum illo pœna ligatum iri & vt Christi hostes omnibus vitandos esse pronunciat.

Secundò, peccant, qui excommunicato assurgunt, aliove honorifico eum gestu prosequontur, aut salutem dicunt, est enim perquàm indignum, Ecclesiæ hostibus, hominibusque summa ignominiâ notatis, vlla reuerentiæ, & honoris argumenta deferre, quales esse palam excommunicatos, & iudicis sententia damnatos nemo est nescius, cum eos Ecclesia tanquam rebelles agnoscat, tantaquo sint infamia, vt nec contrahere, nec rem, negotiaque cum iis habere vlli liceat, quod est infamiæ non vulgaris argumentum. Sed plus est ad honorem, & cultum, ad communionem precum, & suffragiorum Ecclesiæ communium, ac Missæ, aliquem vocari, quàm salutari: ergo si est istud vltimum prohibitum, erit & alterum.

Dico 2. *Sacrificium, pro non tolerato, offerri valide.* Ita Suar. de Censur. disp. 9. sect 4. Laym. lib. 4. tract. 5. cap. 2. ratio est, quod Sacerdoti conuenit ratione ordinis, posse consecrare, & offerre sacrificium, tam pro viuis quàm defunctis, ergo si id facit, valide & fructuose facit.

Dices. At Ecclesia prohibet, ne pro excommunicato de nomine, vota vlla concipiantur publica, precesque in Ecclesia, at Deo sacrum Missæ sacrificium offerre, ecquid est, orare? ergo vt illud primum prohibitum est omnibus, ita & secundum,

cùm Ecclesiæ non obtemperare, turpe sit semper, A nec seiunctum à scelere.

Minor est neganda, si orationis nomen, in proprio suo, veroque significatu sumatur, est enim hæc aut *colloquium cum Deo*, secundùm Greg. Nazian. in orat. 1. de orat. Dominica. Chrysost. lib. 2. de orando Deo: aut *petitio cuiusdam rei, quæ à pijs ad Deum effunditur*, secundùm Basil. orat. in Iulittam Marty. quæ petitio nòn necessariò externa esse debet: ac verbis ab vno quopiam explicari Deo, cui sit, cùm ei mentis arcana, recessusque omnes, ac sinus plenissimè pateant, sintque omnes orandi capaces, quod de sacrificio dici non potest, cùm ad eius essentiá requiratur res sensibilis, quæ Deo à legitimo Ministro offeratur, cum aliqua sui im- B mutatione, ad testandum supremum illius dominium, & nostram subiectionem. Deinde, ad Maiorem est dicendum, posse Ecclesiam prohibere, ne validè, ac fructuosè suffragia, ac preces Officij Canonici, pro excommunicato dicantur, eo quòd in iis persoluendis, ac legendis, Minister vicem gerit Ecclesiæ, quæ absolutè, ac directè, non vult eorum causâ preces vllas concipere, quale nihil in sacrificio accidit, in quo Sacerdos, in persona Christi, seu vt Minister Christi consecrat, quo in opere non dependet ab Ecclesia, sed à solo Deo, & charactere sui Ordinis, cuius vsum impedire non potest Ecclesia, quemadmodum nec prohibere, ne consecret, aut Clericus aliquis ordinetur validè, & C efficaciter.

Atenim, inquies, est excommunicatus non toleratus, de eorum numero hominum, qui vulgò improbi habentur, ac mali quibus non potest applicari sacrificij fructus præcipuus, qui est in satisfactione pro pœnis peccatorum positus.

Respondend. primò, excommunicatum multarum esse rerum indigum, pro quibus impetrandis, Deo sacrificium offerri nihil repugnat. Secundò, etiam satisfactionis capacem esse, si eum peccasse Dei causâ pœnitet, si de offenso proximo verè dolet, & ex animo, si cum Ecclesia reconciliari, ab eaque absolui expetit. Coninch. q. 83. dub. 9. concl. 2. D

DE PRÆCEPTO AVdiendæ Missæ.

QVÆSTIO I.

Quid imperetur hoc præcepto

DE hac re disputant Doctores in 3. sentent. distinct. 37. D. Thom. 2.2. q. 122. Summistæ quidam in verbo Dominica, alij verbo feriæ, nonnulli in verbo festorum violatio. Canonistæ ad tit. de feriis, & de consecr. dist. 1. can. Missas. Nauar. cap. 13. & cap. 21. S. Antonin. part. 2. tit. 9. capite 7.

Assertio prima. *Tenentur singuli interesse diebus Dominicis & festis sacro Missæ sacrificio.* Huius obligationis extat mentio in Agathensi Conc. 1. can. 47. in hæc verba. *Missas die Dominico sæcularibus totas audire speciali ordinatione præcipimus, ita vt ante benedictionem Sacerdotis egredi populus non præ-* A *sumat, quòd si fecerit, ab Episcopo publicè confundatur*: Et in Triburiensi can. 31. *Diebus Dominicis, & Sanctorum festis, vigiliis, & orationibus insistendum, & ad Missas, cuilibet Christiano cum oblationibus est currendum, & tantùm Deo vacandum.*

Obiicies, hinc sequi ab auditione Missæ, Dominico die, liberos esse Presbyteros & Monachos, nam in dicto canone Patres non meminere nisi sæculariũ, quo nomine certum est Monachos non cõprehendi. Secundò, quia quod de quibusdam conceditur, negatur de aliis, vt habet canon qualis 4. dist. 26.

Neganda est sequela argumenti. Primò, quòd in can. omnes fideles 92. de consecr. dist. 1. om- B nium Christianorum mentio fiat. Secundò, quòd vt notauit Sylu. cum B. Anton. tit. 9. cap. 7. paragrapho 1 argumentum à contrario vim hic habere desinat propter aliud à maiori ad minus. Enimverò cùm sint Clerici dicati diuino cultui, videntur ad eadem, & maiora etiam obligati esse, ratione sui status, quàm sæculares, nisi expressè eximantur, vt dicitur in cap. fin. de priuil. in 6. quod hic non accidit.

Porrò, ad dies quoque festos extendi hoc præceptum. Opinio est Sylu. verbo Missa, quæst. 1. concl. 3. Caiet. in summa in verbo festorum violatio, quod ex can. qui die solenni de consecrat. dist. 1. & cap. 2. de Parœciis colligere quidam con- C tendunt, sed id neuter can. apertè asserit, nam in priori est sermo tantùm de iis qui in die solenni, relicto Ecclesiæ cœtu, transeunt ad spectacula, qui iubentur puniri. In posteriore autem, de his duntaxat est sermo, qui contempto proprio Sacerdote, volunt in aliena Parœcia Missam audire, sed non ideo ostenditur præceptum esse audiendæ Missæ quolibet festo die. Quæ causa præcipua, cur ad eos dies præceptum de audiendo Sacro extendi debeat, est communis Doctorum consensus, ac consuetudo, ea de re vbique recepta: nam à lege sine iusta causa recedere est malum: at consuetudo vim habet legis, de constitut. cap. fin. & ea præcem obtinuit, vt tam festo die, quàm Dominico Sacrum D audiatur à Fidelibus, ergo ei standum est.

QVÆSTIO II.

Quid sit audire Missam.

QVod de bonis dicere olim memini, hoc in præsenti causa iterandum est, etsi in alia materia: quare vt Horas legere, non est earum sensum capere, alioqui Moniales præcepto non satisfacerent Ecclesiæ, cùm rudes sint, & Latinæ linguæ nesciæ, ita nec Missam audire, est sensum ver- E borum intelligere, quem fœminæ viri que plurimi capere nequeunt. Nec item videre Sacerdotem celebrantem, quod non possunt cæci, nec verba illius percipere quod surdi nequeunt: quid est ergo Missam audire?

Respondeo, Idem esse ac corpore animoque moraliter ei præsentem esse. Nau. cap. 21. Enchb. num. 6. Caiet. verbo festi dies: Probatur, constat nos legibus Ecclesiæ, obligari ad audiendum sacrum Missæ sacrificium humano modo at qui est alibi (quod est ei corpore non interesse) aut qui alia animo versat quam debet, quod est mente sacrificanti præsentẽ non esse, sacrum moraliter non audit, nam eius auditio tendere ad Dei cultum de-

bet, cum quo nihil habet commune corporalis absentia, aut occupatio animi, versantis in sacro, in digna loco & tempore. Licet enim Ecclesia præcipiat primo & per se opus externum, indirectè tamen & ex consequenti, præcipit illud fieri cum attentione, & intentione vacandi Deo, vult enim illud fieri eo modo quo oportet, at non est eiusmodi quale esse oportet, nisi fiat cum attentione & intentione colendi Dei, nam quis credat eum præcepto isti satisfacere, qui somno oppressus, templo adest dum Missa dicitur, qui nugas agit, ibidem tantum hæret, vt videri & videre possit? Quare ad Missam audiendam secundùm præceptum, duo sunt necessaria in hac sententia, 1. Corporalis præsentia, 2. moralis ac pia, quæ tunc est futura talis, cum non tantum corpore, sacris nos sistimus altaribus, sed multo magis animo, per eius applicationem ad verba ac ceremonias Missæ, aut ad Deum, per piam aliquam cogitationem de rebus diuinis.

CIRCA DICTA QVÆRITVR 1. *An sit necesse ad impletionem huius præcepti sacrificantem audire vel videre.*

Neutiquam; Beia. casu 21. part. 1. Nau. ca. 21. num. 8. Coninch. qu. 83. num. 100. 1. quia surdi & cœci ei possunt satisfacere, at nec istis videre Presbyterum licet, nec illis audire. 2. quia in Lusitania vt author est Beia supra, Sacerdotes tam demisse loquuntur ac humiliter, vt vix à ministro audiri queant, multo minus ab his, qui procul absunt ab altari, & tamen nemo eorum apud quos, hi cæterique fideles deponunt conscientiam, peccare illos existimat, aut præceptum de audienda Missa transgressos: ergo, &c. 3. quia vt est communis opinio, ad impletionem huius præcepti sufficit ita sacro moraliter præsentem esse vt ex signis possit colligi quid Sacerdos agat, in qua parte sacrificij, versetur; vt docent Ægid. & Laym. lib. 4. tra. 7. cap. 5. vtrumque potest qui sacrificantem non videt: ergo, &c.

QVÆRITVR 2. *An colloqui tempore sacrificij, impediat impletionem præcepti.*

Certum est primo id non esse in laude, quia aduersatur reuerentiæ Deo debitæ. Certum 2. cum sint hæc colloquia interrupta, cum breuia, cùm exiguo tempore definita mortalia non esse. Sotus dist. 13. q. 2. art. 1. Coninch. num. 298. disp. 38. difficult. 3. cap. 4. quemadmodum nec euagationes mentis, quæ sunt inuoluntariæ, aut quæ parum durant, *Communis*, inquit Regin. lib. 19. cap. 2. qu. 1. num. 13. *consensus est, tale præceptum, seruari ab eo, qui contra voluntatem suam, distractiones patitur audiendo Missam, alioquin enim vix impleri posset ob facilitatem qua mens hominum distrahitur. Idem iudicari potest si sciens quidem ac volens ad res alias diuersas, cogitando, sed eas diuinas & sacras, cum vt salibus perfectius, fructuosiusque operam daremus diebus festis, existimari possit Ecclesiam de Missa audienda præceptum dedisse.* Hæc ille, his præmissis.

DICO, *Probabilius mihi videri, eos mortaliter peccare qui confabulantur toto sacri tempore aut maiori eius parte*, quia præcepto de eo audiendo non satisfaciunt, quid ita? quoniam sic ei non intersunt, vt humano & religioso modo, cum debita reuerentia, dici possint ei assistera, & actum religionis exercere, sed potius contrarium, cum in eo irreligiosè se habeant, & proinde actum præceptum non ponant, nec legi isti de qua agimus satisfaciant.

QVÆRITVR 3. *An Missa, cum deuotione interna audiri debeat.*

Qui eam non necessariam existimant, his argumentis, in suo se sensu corroborant,

1. Quod præcepto obsequi quisque possit, absque eo quod finem, cuius causa à legislatore est positum, assequi debeat, cum hæc necessario inter se nexu non cohæreant, finis enim, & præceptum inter se differunt, at præceptum est de audiendo sacro, deuotio autem modus est, quo id præceptum impleri est necesse, aut certe finis, quem in ea lege sancienda, spectat Ecclesia: ergo, &c.

2. Qui inuoluntariè distrahitur, præcepto satisfacit & tamen attentione caret & deuotionis sensu in Deum: non est hæc ergo ad præcepti impletionem necessaria.

3. Quia actus interior animi nostri, qui exteriorem potest deserere, imperari ab Ecclesia non potest, causa est, quod hæc de humani cordis arcanis abstrusisque nostræ mentis motibus, in foro exteriore cognitionem non habeat, neque iudicium aut censurã præcipere, ergo nõ potuit deuotionem internam, sed externam tantum, quæ posita est in decenti situ corporis, ac earum fuga rerum, quæ orantis animum ab attentione auocant, vt sunt legere, scribere, sermocinari Hæc sententia est probabilis, habetque fautores, Theologos magnos, Diu. Thom. in quodlib. 4. art. 12. Gabr. in can. Missæ lect. 62. q. 7. Anton. in 3. parte tit. 13. cap. 4. parag. 7. Comit lib. 1. Resp. q. 63.

Contraria tamen in praxi vt tutior, & probabilior, est sequenda, quia Ecclesia actum Religionis imperat, cum à singulis audiri sacrum Dominico aut festo die postulat, talis non est corporalis præsentia Catholici in Ecclesia, (hoc tantum) sine animi ad ea quæ ibi geruntur, actuali aut virtuali aduertentia, ergo &c. 2. si deuotio interna non est necessaria ad impletionem præcepti, de audiendo sacro, ei satisfieri poterit cum animo distracto: id autem esse ridiculum, indicat hæc Chrysosto. oratio, quæ, inquit, excusatio, aut venia dabitur nobis, si cum amicis loquentes, adsumus animo, mentemque adhibemus, cũ Deo verb colloquentes, animo in rebus diuinis peregrinamur? Deinde, quis putet Deum coli, peccato aliquo mortali? at tam fœda, ac turpis esse posset peregrinatio illa mentis, vt lethalis culpæ labem haberet. Hanc ergo contrahere qui nolet, attendet animum ad verba Missæ, aut ad Deum, quod est ei addictum, ac deuotum esse.

QVÆSTIO III.

An in præcepto celebrandi festa contineatur aliud quam Missæ auditio.

DICO 1. *In præcepto celebrandi festa contineri prohibitionem operum seruilium*, quod enim Exo. 20. de sanctificatione Sabbati iniungitur, *Omne opus non facietis in eo*, valet & in festorum cultu vt dicitur in can. Ieiunia de consecr. dist. 3. nominatim vero in can. 1. Cabilon. Concil. 2. anno 588. in hæc verba. *Custodite diem Dominicam, nullus vestrum litium fomitibus vacet, nullus causarum accusationes exerceat, nemo sibi talem necessitatem exhibeat, qua iugum ceruicibus iumentorum imponere cogat, estote omnes in hymnis & laudibus Dei, animo corporeque intenti, si quis vestrum proximam habet Ecclesiam, properet ad eandem, & ibi Dominico die semetipsum precibus lachrymisque affliciat.*

DICO

Dico 2. *Sub opere seruili in diebus festis prohibito non comprehendi peccata.* Est contra Maior in 3. dist. 37. q. 3. & in 4. dist. 17. q. 4. Gabr. 16. dist. 17. q. 1. art. 2. concl. 4. Adrian. in 4. tit. de confess. q. 4. paragr. venio nunc. Probatur autem conclusio, peccatum opus non est quieti contrarium, quam lex antiqua iubebat seruare in Sabbato, nam illa cessatio erat ab opere exteriori, mechanico & laborioso, vt colligitur ex cap. 20. Exod. Deinde peccatum propriè non intelligitur nomine operis, cum cogitatio, locutio aliaque similia etsi male facta, non essent tamen per legem antiquam specialiter prohibita in sabbatho. Tertio mandatum celebrandi festa ad cultum exteriorem pertinet, at peccata saltem interna hunc cultum non minuunt, ergo &c.

Dico 3. *Non aliud hic opus prohiberi quam quod seruorum est proprium, & quo hi, Dominis suis seruiunt.* Quia opus seruile, vt nomen ipsum indicat, id est, quod ingenuis non conuenit & per seruos exercetur, talia sunt, arare, fodere &c. Quæ vero ingenuis iuxta, atque seruis communia sunt, seruilia non existimantur. Ita docuit D. Thomas in 2. 2. q. 122. art. 4. sic enim in respons. ad tertium. *Opera corporalia ad spiritualem Dei cultum pertinentia, in tantum seruilia dicuntur in quantum propriè pertinent ad seruos, in quantum vero communia sunt seruis & liberis, seruilia non dicuntur*; Alexand. Haleu. idem planius in 3. part. q. 32. memb. 5. art. 2. *Opus seruile*, inquit, *determinatur ab Ecclesia mechanica opera, agricultura, & sæcularia negotia, vt mercatum placitum, arare, coquere cibos, &c.*

Quæ de Concilio petendo, & dando, die festo, de transcriptione, & aliis operibus quibus minus copiosi ac diuites, vitæ subsidia necessaria quæritant quia dictum est in explicatione tertij præcepti, nos hic non nisi quam breuissimè poterit, quid sentiendum sit, quid tenendum explicabimus.

Dico ergo 4, *Scriptionem concessam esse diebus festis*, Quia opus non est seruile, Nau. cap. 13. man. n. 13. Loppes in Instruc. part. 1. cap 52. argumento est, 1. quod ad artem grammaticam pertineat. quæ inter liberales est prima, 2. quod scriptio, locutio sit quædam permanens, ingenuis etiam hominibus communis.

Dico 5. *Opera quæ liberis & seruis sunt communia, eiusmodi sunt equitare, venari, piscari, iter habere, festorum celebrationi non esse contraria.* Caiet. verbo festum parag.. quod vt clarius, Angel. verbo feriæ num. 15. quia cum venari & piscari, ad recreationem pertineant, numerari inter opera seruilia non debent, quæ ab iis, à quibus exercentur, ad lucrum duntaxat, & corporis commodum referuntur.

Dico 6. *Videri mihi probabile, quod pictura festos dies non violet*, Ita Medina lib. 1. instruc. cap. 4. Lopp. loco proxime citato. Ratio est, quod pictura sit quædam scriptio, vt quæ tota sit in ducendis lineis posita: 2. pingere actio est animi, non minus quam manuum, nam præterquam quod talis actio regatur ab idea interiori, habet etiam pro fine cuius causa suscipitur, recreationem animæ: pingere ergo opus non est seruile.

Dico 7. *Quatuor esse operum genera Ecclesiæ præcepto prohibita, nempe mercatum, placitum, seu iudicialem strepitum, criminale iudicium, seu sententiam in causa capitis, & postremo iuramenta solemnia in foro, non tamen extra iudicialia*, Nam hæc non sunt speciali lege prohibita, mercatus autem nomine, qui fit contra Religionem diei festi, non intelliguntur nundinæ, quæ quotannis recurrunt semel aut bis, nec item quotidiani mercatus, in quibus herbæ, fructus, pisces aliaque ad vitam necessaria venum exponuntur, quæ vendi die festo, aut emi ob necessitatem, nemo fuit hactenus qui reprehenderit; his ergo duntaxat est abstinendum mercatibus in die festo, qui fiunt semel, aut bis septimanis singulis cum magna populi frequentia, nam nisi consuetudo sit contraria, ab eo die transferri debent ad alium, qui non sit religiosus ac sacer.

Dico 8. *Transcribere non esse de operum numero quæ sunt in die festo prohibita*, Ratio est, 1. quod transcriptio, quædam sit scriptionis species: at hæc homini libero conuenit, ergo & illa, 2. nemo eum peccare dixerit, qui quæ in cubiculo est meditatus, aut è loco publico, ad populum cum diceret, est locutus, descripsit, non est ergo exscriptio vitiosa in die festo.

Caietanus in summa, in verbo, in festo illicita, transcribere lucri causa, in seruilibus ponit, aut cum ab iis exercetur quos ad hoc occupationis genus, non sola egestas, sed potestas publica applicauit, sed hoc enunciatum, absolutè verum non esse, argumentum primum indicat.

QVÆSTIO IV.

An sit, & quale peccatum, die Dominico, aut festo, sacro non adesse, & an ad plures Missas sit obligatio.

DICO 1. *Esse ex genere suo mortale, sacrum die festo aut Dominico non audire*, Hoc enim præceptum etsi deriuetur ex iure naturæ quo tenemur Deum aliquando colere, simpliciter tamen est iuris humani, quo Ecclesia statuit, & præscribit tempus, & modum diuini cultus. Probatur, 1. ex communi sensu ac notione hominum quibus id ita videtur, deinde quia res est quæ ad cultum Dei in re magni momenti non parui referat. 3. quia canone. 1. Cabillon. Concil. 2. grauiter puniuntur, qui sine causa ab eo præcepto discedendum sibi credunt, sic enim Patres eo loco. *Si quis hanc salubrem exhortationem parui penderit, sciat se deinceps, sacerdotali iræ implacabiliter subiacere si causidicus fuerit irreparabiliter causam amittet, si rusticus aut seruus, grauioribus fustium ictibus verberabitur.* Quid? quod can. omnes fideles, & can. qui die solemni, de consecrat. dist. 1. dicuntur excommunicari posse, qui huic Ecclesiastico mandato morem non gerunt, supponunt ergo sacri Pontif. eius violationem mortalem esse, cum ex can. nemo Episcoporum 11. q. 3. nemo excommunicari possit, & debeat, nisi culpæ lethalis reus.

Dico 2. *Non alios obligari hoc præcepto, quam rationis compotes.* 1. Quia hi soli, cultum Dei promouere possunt, qui finis est huius præcepti, de audiendo sacro: 2. quia hi soli capaces sunt culpæ, sicut & meriti, quorum alterum ex violatione legis oritur, vt ex eius obseruatione, laus & præmium; 3. rationis impotes, Superioris mandatum nosse nequeunt, non est ergo illis imponendum.

Hæc de quæstione primo loco posita. Causa formandi alteram, duplex. Prima, quòd in can. 1. Conc. Cabill. 2. vbi primò audiendi Sacri obligatio imposita Fidelibus legitur, nomen Missæ plurali numero memoretur. Secunda, quòd Sacerdotibus interdum litare sæpius liceat, vt in die natali Domini, quin etiam & hæc de Leone III. habet Valfridus Strabo, in lib. de reb. Ecclesiast. cap.

21. *Fidelium virorum relatione ad nostram vsque peruenit notitiam, Leonem Papam vno die septies, vel nonies Missarum solennia celebrasse.* Hinc enim est euidens sequi, & laicis, ne religione Presbyteris sint impares, sæpius aliquando maximeque in festo nascentis Christi, Sacrum vno die audiendum. Quid ea de re mei sit iudicij, exponetur sequenti assertione.

Dico ergo 3. *Præceptum nullum esse de audienda Missa duplici, ne quidem in die natali Domini.* Primò, quia eius vestigium nusquam extat in sacris Pontificum, aut Concil. decretis. Secundò, quia ne quidem Presbyteris eo die ter facere præcipitur, etsi id facere illis, si lubet, sit concessum.

Ad causam dubitandi primam respondendum est, ex numero multitudinis inferri nihil posse, cùm quæ singularia sunt, ac singulariter facienda, sæpe explicari soleant voce plurali. Ad alteram dicendum primò, ex Sacerdotum facto, valiòè nihil concludi posse contra laicos. Secundò, Leonem mirandum quidem esse, non tamen imitandum hoc tempore, ob contrarium vsum Ecclesiæ. Tertiò, ab eo posteros documentum non posse trahere obligationis vllius certæ, sacrificandi pluries in die: de Bonifacio enim Moguntino Episcopo hæc habet Valfridus in cap. ante citato. *Bonifacium verò Archiepiscopum, & Martyrem, semel tantùm per diem fecisse Missas, qui & non longè ante nostra fuerunt tempora, memorant, quem in hoc genere religionis aduersum Deum, imitari singulos potius, quàm Leonem, praxis ipsa communis Ecclesiæ indicat.*

QVÆSTIO V.

An teneantur omnes Fideles rem diuinam audire in propria Parœcia.

PRima sententia affirmans est quorundā Theologorum huius temporis.

Contraria Anton. 2. rparte, tit. 9. capite 20. Portelij part. 3. Responſ. casu 29. Coninch. qu. 83. de Sacram. diffic. 5. num. 312. Nau. Enchir. 21. num. 50. & de pœnitent. dist. 6. can. placuit. Suar. tom. 3. in 3 part. disp. 88. sect. 2. Azor. tom. 1. lib. 7. cap. 6. q. 4. Probatur 1. auctoritate Pontificum, Pij V. in bulla speciali super hoc data Mendicantibus, an. 1567. Clem. VIII. in bulla cuius meminit Rodriguez in bullario. fol. 1197. columna 2. fuitque contra Episcopum Cameracensem, & Parochos Belgij concepta. Accedit Leonis X. auctoritas in supplemento priuilegiorum, concessione 9. vbi post facultatem factam Fidelibus omnibus audiendi Sacrum in Templo Mendicantium, Dominicis & festis diebus, subiicit hæc quæ ad eius rei fidem, de qua agimus, multum faciunt. *Auctoritate Apostolica tenore præsentium notum facimus, omnes Christi fideles vtriusque sexus, qui non contempto proprio Sacerdote Parochiali, in Ecclesiis Fratrum mendicantium, Dominicis, & aliis festiuis diebus Missas audiunt, satisfacere præcepto de Missa audienda, nec in labem aliquam peccati mortalis pœnamue propterea incidere.* Vnde sic argumentor:

Si Fideles implent præceptū Ecclesiæ, de Missæ sacrificio, illud audiendo in sacris Mendicantium ædibus, non peccant cùm eam ob rem ad eas eunt, nec tenentur aliam audire, alioquin non satisfacerent præcepto, cùm id agunt, vt dicitur: At verum est primum ex verbis citatis Leonis, ergo Missæ auditio extra Parœciam diebus Dominicis non est mala, nec est ei necessariò addenda alia, audienda in propria Parœcia, quę probatio etsi sit efficax, ad

A lucē tamē ampliorem, subiungendæ ei sunt & aliæ.

Prima, si per canonem fit facultas singulis, audiendi Missam in Parœcia, aut alibi, diebus Dominicis & festis, non erit contra ius, nec proinde peccatum, Parochiali Missæ non adesse illis diebus, sed concessa est hæc illis facultas, in Agath. 1. can. 63. his verbis. *Vt ciues qui superiorum solemnitatum, id est, Pascha, ac Natalis Domini, vel Pentecostes festiuitatibus, cum Episcopis interesse neglexerint, cùm in ciuitatibus communioni accipienda, vel benedictionis causa positos se nosse debeant, triennio communione Ecclesiæ priuentur*: hæc canon. Hinc enim apparet, aliis diebus extra ciuitatem, ac Parochiam, Sacrum audiri posse: nam exceptio in non exceptis firmat regulam, cùm liquidè, dig. de pec.

B leg sed canon Missam tantùm præcipit audiri in Natali, Pascha & Pentecoste in Parochia: ergo cū præter Pascha, Pentecostem, & Natiuitat. sint & aliæ festiuitates, in quibus Missas audire oporteat extra ciuitatem, aut Parochiam, id est, Episcopatum (quæ notio est huius vocis in Conc. Ancyr & Aruen. can. 14. & 10.) non est interdictum iis interesse, vt habetur in can. si quis 35. dist. 1. de consecr.

Secunda, cùm Papæ authoritas non sit minor quàm Episcoporum, aut Parochi, tantum potest, quantum illi in causa Fidelium, sed per licentiam sui Parochi, Parœcianus impunè potest & sine scelere, vt ipsimet Parochi confitentur, audire Missam in Templo Mendicantium, ergo & per Papæ

C concessionem.

Tertia, Consuetudo rationabilis, & præscripta, habet vim legis, cap. cum tanto 11. de consuetudine, sed vbique Missas audire extra Parœciam mos inualuit, iustas ob causas, nempe vt populus quietiùs & deuotiùs Deo vacet, semota turba, vt docent Sylu in verbo Missa 2. q. 3. cùm in Parœciis plena sint omnia puerilibus clamoribus: deinde, vt quid in Ecclesia Papa possit, concessione talis priuilegij pateat.

Quarta, quòd humano more in mores irrepsit, vim nullam obtinet, nisi secundùm consuetudinem vtentium, quæ legum est humanarum interpres optima: & explicat intentionem summi Pontificis, & Ecclesiæ: at præceptum de Missa audienda est Ecclesiasticum, & consuetudo habet vt illi

D satisfiat tam domi in sacello priuato ex concessione Episcopi, quàm foris, in quouis templo publico. Quin etiam respōdit Congregatio Cardin. pag. 104. decisionum Concilij, Episcopos Tridenti congregatos, nihil præcepisse aliud Episcopis, quàm vt frequenter monerent populum, vt ad suas Parœcias saltem diebus Dominicis, & maioribus festis accederet, nunquam autem existimasse, id eos iubere posse sub culpa, aut excommunicationis pœna, ne quidem in casu apertæ contumaciæ, docet Nauar. Enchir. 21. num. 5. Sylu. in verbo Missa 2.

Quinta, non maior est obligatio audiendi Sacri hoc tempore in Parœciis, quàm olim, at tunc satisfacere præcepto Ecclesiastico populus poterat

E alibi, quàm in illo: vt enim concedam populum, crescente fidelium numero, per Parœcias distributum fuisse à Dionysio, vt dicitur 13. q. 1. can. 1. earumque vsum esse antiquissimum, vtpote quarum meminit Ancyran. Agathense can. 63. Aruern. can. 14. & 19. Vasense 2. quod incidit in an. 444. can. 1. in eo enim Patres Presbyteros Parochiarum admonent, vt pueros alant, qui sibi in hac cura succedant. In Agathensi autem, canone

si quis extra Parœcias, hæc habentur; *Extra Parochias vbi habetur populi Conuentus, prohibentur singuli sacrum facere, nisi permittente Episcopo*; Erant ergo tempore Symmachi Papæ in quod incidit hoc Concil. Parœciæ. Nego tamen inde posse elici sacrum sic in iis audiendum esse, vt auditum alibi non sit satis ad præstationem præcepti.

At id Episcopi possunt vell (inquies) & Parochianos suos cogere sub cēsuris vt Missā die Dominico in Parochia audiant; Est id verò negandum, 1. quia concessa à Pontific. priuilegia, abrogari ab Episcopo, tollique nequeunt. 2. cum ius antiquum audiendi Missam in Parochiā esse desierit, per contrariam consuetudinem, quæ habet vim legis, edicto vllo suo, prohibere eam non potest. Episcopus, sine consensu Papæ, populi, & Mendicantium in quorum præiudicium ferretur.

Obiiciunt authores contrariæ sententiæ, quod vt habetur in Sardicensi Concil. can. 14. qui est vndecimus apud Balsamon, & Zonar. iubeatur ferri excommunicatio in Episcopum qui 3. Dominicis, à Conuentu abfuerit, quia ea pœna solita erat ferri in Laicum, qui tanto tempore præsens ei non adfuerat, at excommunicatio non fertur nisi ob mortale ergo abesse à Missa Parœciæ, saltem tribus diebus Dominicis est lethale.

Resp primò. In eo can. Patres non meminisse Parœciæ, sed tantum Conuentus, id est Missæ, frequentandæ fidelibus in vrbe, quod hi vere faciunt adeundo templa priuilegiatorum: Et vt facerent mentionem Parœciæ; nego tamen eo nomine aliud intelligi quam Diœcesim, quo modo sumitur in Sardic. ca. 18. 19. Vbi iubetur Episcopus qui iter erat in aulam sine causa, illico redire ad suam Parochiam, & in Synod. Rom. prohibentur omnes Clerici, oblationes fidelium sibi assumere absque consensu Episcopi in cuius Parochia versantur. In Concilio Arausi. primo iubentur Episcopi monere fideles, de excommunicato à se reconciliato Ecclesiæ, deque eo, verba sunt Concil. *litteras per Parochiam suam dirigere*, quo in sensu fit mentio Parochiarum in Concil. Aurel. 5. can. 8. & in Aurel 4. can. 26. sane Iuo Carn. ep. 22. ad Vrban. Pontif. Diœcesim suam Parochiam appellat, Carnotenses autem Parochianos suos Epistola 68.

Obiiciunt aduersarij secundo Canonem Concilij Burdegalensis anni 1582. vbi dicitur, subinde inculcandum esse fidelibus, præcipi illis, iuxta vetus decretum sub pœna excommunicationis, ne tribus diebus continuis Dominicis, à Parochialis Missæ celebratione absint, & peccati grauitate, ab hac culpa reuocandos esse. Addunt secundo idem præceptum fuisse in Synodo Parisiensi, ann. 1608. sub Illustrissimo Card. Gondio, pœna proposita his qui non parerent his verbis. *Quod si tribus diebus Dominicis continuis audire neglexerint eos nostro Promotori deferant debitam pœnam recepturos.*

Respondeo primo, vetus illud decretum nusquam inueniri, & proinde exiguam admodum aut nullam esse vim illius Canonis Prouincialis, cum falso fundamento nitatur.

Respondeo secundo, Episcoporum vnius prouinciæ, authoritatem tantam non esse, vt toti Ecclesiæ ius dicant. 3. Cum Episcopi tam Galli quàm Aquitanici, vtpote oues Christi, sint infra Papam, eique subditi, non posse ei legem dare, nec eius decreta infringere super potestate Missæ audiendæ à fidelibus, apud Mendicantes.

Dices can. illum Burdigalensis Concilij approbatum esse à Papa, quemadmodum & Concilium vniuersum, ergo per eam approbationem sublata erunt priuilegia Mendicantium.

Respondeo Negando consequentiam. Primo, quia vt dicitur cap. 9. de rescriptis quod incipit. *Cum Ordinem Cisterciensem*, priuilegia contra ius commune obtenta, quale est istud respectu fidelium, per aliam legem, aut priuilegium tolli non posse, nisi eorum fiat mentio specialis in dicta lege, aut priuilegio, ergo cum nulla huius rei memoria extet, in Burdigal. Concilio, per eius can. nihil derogatum esse beneficiis priuilegiatorum. Secundo, quia consuetudo nunquam abrogatur per sequentem legem, nisi in ea fiat expressa mentio abrogationis dictæ consuetudinis; vt cum dicitur non obstante quacunque consuetudine contraria, vt habetur de constitutionibus in 6. cap. 1. ergo cum in can. citato mirum sit silentium consuetudinis vbique receptæ, & præscriptæ, audiendæ Missæ in templis Mendicantium, huic per illam non noeetur.

Respondeo tertio, cum Aquitanici Antistites, vt ipsimet indicant, aliud nolint, quam quod in veteri illo decreto habetur, si tunc Curiones non erant, idemque erat Parœcia ac Episcopatus, aut quælibet Ecclesiæ, non possunt fideles vi huius, can. ad aliud obligari, quam ad audiendum Missam in Episcopatu, aut aliqua eius Ecclesia, verum est prius, nam & qui fidelibus præerat, non Parochus vocabatur, sed Presbyter, vt ex Concil. Ilerdensi, quod est to. 2. Conciliorum refertur, 2. q. 4. can. Presbyter, his verbis. *Si quis Presbyter à plebe sibi commissa mala opinione infamatus fuerit*; *Deinde institutio Curionum*, admodum est recens, nec inuecta in Ecclesiam, nisi à trecentis annis, aut non multo secus, & licet antiquissima sit Romanæ Ecclesiæ distributio, in titulos, tamē Presbyteri Cardinales quibus dabantur, non præerant animabus, cum etiamnum multi Romæ sint tituli, aut extra vrbis mœnia, vbi nulli sunt incolæ, aut intra, vbi apparet tales nullos vnquam fuisse ex vicina solitudine. Et licet Cardinales curam habuissent fidelium nego tamen eandem modo eorum rationem fuisse, quæ est Parochorum. Cum multi in Conciliis reperiantur subscripti Cardinales, eiusdem tituli, quod indicat non fuisse illos cæteris præfectos quæ Curionis est potestas cum vnum idemque beneficium duobus totaliter dari nequeat.

Obiicitur vltimo, Xisti 4. autoritas, in extrauag. quæ incipit vices illius de Treuga & Patrum, qui Trident. Concil. interfuere, quibus placuit sess. 22. in decreto de Obseruandis in celebratione Missæ, hortati Parochos, vt moneant populum, vt frequenter ad suas Parochias accedat, & maxime diebus Dominicis, & festis.

Ad 1. respondetur Xistū, tantū illa extrauag. vetare, ne Parochiani Missam audiant in Monasteriis contempto Parocho. Ita Azor. tom. primo lib. 7. cap. 6. quæst. 4. Portelius in addit. ad dub. regul. verbo Missa, & in respons. casu 29. part. 3.

Ad 2. Respondetur præceptum de Missa audienda in Parochia illis verbis præceptum non dari sed concilium vt indicat hæc vox *moneant*.

QVÆSTIO VI.

An repugnet attentioni necessaria ad Missam, impletio pœnitentiæ, aut Horarum recitatio.

SEnsos est, an præcepto de audienda Missa satisfaciat, qui quo tempore dicitur, recitat Horas Canonicas, ad quas est obligatus, aut alias preces, quæ ei sunt impositæ à Confessario in pœnitentiam.

Posse id fieri negant Angel. in verbo feriæ num. 46. Arm. verbo festum num. 15. Palud. in 4. dist. 14. q. 1. art. 2. Sylu. verbo Missa in fine.

Contraria sententia est Nau. Enchir. 21. num. 8 cap. 26. num. 23. & de Horis Canonicis cap. 19. conc. 16. Soto in 4. dist 13. q. 2, art. 1. Regin. lib. 19. cap. 2. q. 1. num. 14. Ludou. de Beia, part. 1. casu 21. Tol. lib. cap. 6. Suar. 3. part. tom. 3. disp. 88. sect. 3.

Ad hanc sententiam accedo, ob sequentes rationes. Prima est, quòd etsi actualis attentio ad verba precum, & sensum eorum, non facilè secum patiatur attentioem actualem ad verba sacrificij, & sensum, qui illis subest, non tamen excludit attentionem ad Deum, in cuius honorem Missa, eiusque auditio refertur: quare cùm ad satisfaciendum præcepto, de Sacro audiendo, sufficiat virtualis attentio, hæcque remaneat cum actuali attentione ad verba Breuiarij. aot eorũ sensum, patet cum eius recitatione stare posse præceptum de audiendo Sacro, ac eius impletionem.

Confirmatur. Attentio virtualis ad Missam in hoc consistit, quòd hæc referatur ad Dei cultum, ex voluntate audientis: At Horarum lectio non excludit, aut impedit tendentiam Missæ ad recognitionem diuinæ excellentiæ, cùm ad eam quoque ordinetur Horarum recitatio.

Secunda, præcepto de audienda Missa satisfacit, qui ei moraliter humano modo est præsens: at hæc præsentia stare potest cum Horarum recitatione, aut pœnitentiæ. Probatur, moraliter est præsens Missæ is, qui præter præsentiam corporis, quæ tunc censetur esse, cùm in eo loco est, vt de eo dici possit, quòd corporaliter interest, etiam mente sacrificio adest: at vtraque hęc præsentia esse potest, cũ lectione Horarum, aut recitatione. Prima quidem vt patet, cũ quo tẽpore Horas quis recitat, ambitu Templi contineatur. Secunda autem, primò, quòd interesse Missæ mente & animo censeatur, qui ad eam venit animo attendendi, nec postea distrahitur voluntariè, sicut facere iudicandus est, qui in lis se occupat, quæ cum attentione consistere nequeunt, vt est confabulari, scribere, &c. Secundò, quòd moraliter is Sacro intersit, qui interrogatus in qua parte Sacrificij Sacerdos versetur, id dicere sine errore potest: at nihil impedit id per eum fieri qui Missæ simul & Horis Canonicis vacat: nec enim vlla actio alia audientis est necessaria, ad non violandum præceptum, quàm vt hic intentionem actualem, aut virtualem habeat, satisfaciendi præcepto Ecclesiæ, & colendi Deum, quam intentionem habere quilibet cum horis potest.

Tertia, si Missæ simul, & Horarum psalmodiæ satisfieri non potest, id accidit, vel quia duo præcepta eodem tempore impleri non possunt, aut quia attentioni psalmodia contraria est, at neutrum verum est: non primum, quia satisfacere quis potest eodem tempore diuersis præceptis, vt Dei, naturæ, & Ecclesiæ, sicut si ad victoriam sui, cupiã ieiunandum esset, in Quadragesima, ea abstinentia originem haberet à lege naturæ, quæ cuique præcipit remedia necessaria ad sui, & tentationum victoriam amplecti, & ab Ecclesia, cùm eo tempore eam suscipiat, quo ex præcepto Ecclesiæ, singulis qui ætatem attigerunt, est ieiunandum, ergo ex præceptorum diuersitate effici nequit, quòd Missæ simul, & Horarum obligationem implere quis eodem tempore nequeat. Non secundum, nam violati præcepti de audiendo Sacro, reus non est, qui ex Psalmis, aut sanctorum scriptis, preces voluntarias ad Missam affert, ergo nec præceptas. Deinde nihil vetat eum qui Horas recitat, cogitationem habere defixam in mysteriis Missæ, ac cum huiusmodi meditatione, preces coniungere, in quibus ore & lingua versatur, quod cùm fit, haud dubiè vtrique præcepto satisfit plenissimè, cùm vtrũque scorsum sumptum, in vtroque, id est, tam cùm Horæ sunt legendæ ex præcepto, quàm cùm audienda est Missa, ad securitatem conscientię sufficiat.

QVÆSTIO VII.

Quæ sint causa ab auditione Sacri excusantes.

EXcusat 1. proprium & proximi notabile damnum, quale est vitæ, bonorum & salutis, quod quisque prudens metuere ac vitare iustè potest ac debet. Causa est, quòd Ecclesia nolit cum detrimento magno morem geri suis legibus, vt docuimus in tractatu de principiis, & expressè scribit de Graphiis lib. 2. decision. aurearum cap. 35.

Secundò, excusat consuetudo Patrię, à qua, etsi sæpe nõ laudabili, nec tolerãda ab Episc. habẽt fœminæ potissimum in luctu suorum, aut post partum, vt sine necessitate ad 6. septimanas, domi sa cõtinere soleant; cùm enim pro lege sit consuetudo, per hanc Ecclesiastica lex de audiendo Sacro sublata esse videtor. Idem dicendum de custodibus pecorum, quos ad Missam audiendam tantùm aliquibus diebus festis ex consuetudine teneri, tradit Nauarrus Conciliorum tom. 1. Conc. 5. lib. 2. non tamen facile id illis est permittendum, cùm & muneri suo, & præcepto Ecclesiæ satisfacere possint, si aliquanto tardiùs solito, armenta pabulatum ducant, aut citius reducãt, in æstu maximè, meridiãdi causâ, vt ipsemet asserit ibidem num. 2.

Tertiò, excusat impotentia physica, aut moralis, quia ad impossibile nemo tenetur: in quos autem hæc cadat, prudentis est Confessarij, aut Episcopi videre, haud dubiè in eo numero sunt infirmi, aut nondum benè ex longo morbo sanati, deinde incarcerati. 3. longè à tẽplo dissiti: & si ad hanc rem non sit necessaria eadem, respectu omnium distantia. Existimat Nauarrus loco proximè citato, respectu agricolarum tria milliaria distantiam esse modicam, quod vix credo: proinde mea opinio est, rem vniuersam committendam esse iudicio prudentis, qui à circunstantiis personæ excusandæ, de re integra statuet, vt si debilis est, aut fœmina, vel à difficultatibus, vt si tempus non sit sodũ, sed pluuium, si aër frigidus, &c. Ab hac impotentia excusantur matres quæ paruulos domi habent, quos non est tutum solos relinquere. Tabiena verbo

Missa numer. 47. deinde qui ægris ministrant, cum non habent quos sibi in hoc ministerio substituere valeant, & eos abesse ab ægrotis periculosum est, quia soli domi non sunt relinquendi Caiet. in verbo festus dies c. 1. 5 eundò quoque habent cum iis qui subsistere Missæ causa nolunt: hi enim si via est infesta latronib. in quorũ potestatem venire timent, si sint soli, vel difficilis, ac sibi non satis nota, Missa carere sine culpa possunt, ne eã audiendo deserantur à socijs, secundum Nauar. cap 22. Enchir. num. 3. Syluest. in verbo Missa, 2 q. 2. si tamen aliud incommodum non sit ex præcepti impletione quam socijs carere crederem cum Suar. in 3. part. q 88. sect. 6. Reginaldo lib. 10. cap. 2. q. 2. tale incommodum postponendum esse præceptioni Ecclesiæ, de audienda Missa.

Vltimo excusat mandatum superioris vt mariti, Patris, Domini &c. secundum Angelum verbo feria §. 42. quia id tacitè videtur Ecclesia concedere subditis, vt Superioribus suis obediant, cum detrimento suæ legis, ne grauius quid illis accidat, peccant tamen Superiores si huius prohibitionis faciendæ causam iustam non habent, vt dicitur in Rothomagensi Conc cap. 5 apud Iuonem Carnotensem 2. parte cap. 121. & indicatur à Paulo 1. ad Timoth. 3. cum ait infidelem esse ac Gentili deteriorem, qui domesticorum suorum curam non habet.

QVÆSTIO VIII.

An peregrinus teneatur audire sacrum aut seruare festum peculiare loci in quo est.

AFfirmant plerique authores quos Sanch. memorat, tertiò de matrim. qu. 18. num. 4. potissimi sunt Pontius de matrim. lib. 5. cap. 7. Nau. in manuali cap. 13. Driedo lib. 1. de libert. Christ. cap. 17.

Negatiua tamen est verior quam tuetur, Suar. lib. 2. tom. 1. de religione tract. 2. cap. 14. *Nisi forte peregrinus*, inquit, *ibi domicilium habeat aut quasi domicilium, vel in eo diuersetur toto, tempore quo præcepti obligatio durat, vel si non toto saltem in ea illius parte, quæ est proportionata eius executioni.*

Dico 1. *Probabile esse, lege de audiendo sacro in die festo loci tantum proprio, vbi quis casu & pro tempore versatur, non teneri peregrinum nisi forte perpetuam ibi sedem aut ad maiorem anni partem, figere propositum habeat*, Ita Sanchez supra num. 9 Granado in part. 1. Ratio est quod sit improbabile, eundem eodem tempore, duabus Parœcijs subesse, in quibus tamẽ sedes diuersas non habet, ergo peregrinus per commorationem sui breuem in oppido, vbi ad tempus residet, propriè non est Parochianus Parochi eius, qui illi præest, ergo si non est scandalum, quod raro potest contingere, non tenetur ei parere, nec proinde audire sacrum, ab eo præceptum, vel ab Episcopo, eo die, qui tantum ibi est festiuus. Secundò, qui iter habet perbreue, aut breui tempore in quodam loco commoratur, non censetur esse in eo moraliter, per legem quæsitum, §. fin. ff. de legato, ergo nec esse obligatus eius loci legibus. Antecedens probatur, nam parum & nihil non differunt, ex cap, ad nostram de regularib. vbi dicitur eum qui triduo tantum gestauit habitum, propriè eo vsum non esse.

Dico 2. *Contrariam sententiam esse quoque probabilem, nempe teneri lege Ecclesiastica de Missa eum, qui in oppido est mansurus, toto tempore quo præceptum obligat.* Probatur, 1. ex can. quæ contra distinct. 8. & can. quisquis dist. 41. vbi contra mores loci in quo est, viuit, dicitur intemperans, & superstitiosus: ergo & peregrinus, audiri à simili poterit violator legis, si eam non seruauerit, quæ pro tempore vim habet in loco, vbi eum versari contingit. Secundò, Lex de Missa eo die audienda est localis, ergo omnes obligans qui in eo loco sunt. Confirmatur interdictum cum locale est, etiã peregrinos complectitur, cum omnes à sacrificando impediat, ergo & lex alia quælibet.

Huic quæstioni affinis est ista. An Missa audienda sit integrè pro solutione sit.

Assertio 1. *Omittere aliquid Missæ, tam in principio quam fine quod sit exiguum mortale non est.* Graff. lib. 2. cap. 34. Ægid. de Coninch. q. 83. de ritu vener. Sacr. art. 2. dub. vn. quia hoc est commune omnibus præceptis vt eorum transgressio ob leuitatem materiæ sit leuis.

Assertio 2. *Non sufficit ad vitandum mortale audire canonem, aut à principio vsque ad orationem Dominicam; nisi excuset consuetudo, quæ in quibusdam locis excepta est, ex tacito Episcoporum consensu, vt dicto Pater servi & ancillæ, excedant templo* quia lege Ecclesiæ astringũtur singuli ad audiendũ non modo partes substantiales sacrificij, sed etiã integrales, quo de numero est oblatio. Secundò, quia omissio tertiæ partis Missæ, cum sit notabilis, est mortalis: at quæ Canonem præcedunt, & subsequuntur orationem Dominicã, ex omniũ sententia sunt eiusmodi quia ex multorum opinione probabili, de essentia sacrificij est eiusdem consumptio, quæ fit per communionem, ob quam causam est hæc discessio prohibita à Synodo Burdeg ann. 1582. tit. 5. & in Bituric. ann. 1584. tit. 1, can 4. quibus in locis, abcedere proinde templo ante sumptam à Sacerdote Eucharistiam, malum est, cum sit contra præceptum Ecclesiæ, & Antistitum. Tertiò, si sufficeret audire canonem ad implendum hoc præceptum, eo dicto, templo egredi liceret, sine peccato, id autem est incredibile, cum aliæ partes, dignitatem præcipuam obtineant in sacrificio.

Assertio 3. *Non videtur peccare mortaliter, qui Missa interest ab offertorio inclusiuè vsque ad Postcommunionem exclusiuè.* Est contra multos, qui existimant præcepto de Missa audienda satisfieri non posse, nisi audito Euangelio, & ita mortaliter eum peccare asserit Regin. lib. 19. c. 2. q. 3. num. 24. qui eo lecto ad templum aduenit: quæ opinio est etiam Nauar. cap. 21. sed contra. Primò, quia quæ præcedunt Euangelium, aut sequuntur vsque ad offertorium, partes non sunt integrantes aut substantiales sacrificij.

Secundò, quia ratio peccati mortalis in hac materia non petitur tam à quantitate rei omissæ, quàm ab eius dignitate, quæ dignitas haud dubiè non est tanta in orationibus, Epistola & Euangelio, quanta reperitur in Oblatione, Consecratione, & Communione.

Tertiò, quia vt non est necesse dicere Missam festi propriam, ita nec Euangelium audire vel legere.

Assertio 4. *Non peccat mortaliter qui templo egreditur post Communionem Sacerdotis, & ante benedictionem eius receptam.* Ita Nauar. Enchir. 21. Caiet. in verbo festus dies cap. 1. Regin. loco proximè citato. Primò, quia etsi Sacerdotis benedictio sit ad multa vtilis, est tamen quid leue quoad effectum mortalis culpæ incurrendæ. Secundo, quia

benedictio quam completa Missæ solennitate recipiebat populus, vt habetur in can. cùm ad celebrandas Missas in Dei nomine qui est 21. Concil. Aurel. 1. & quem de consecrat. dist. 5. can. Missas habere diximus pœnam excommunicationis in egredientes ante illam, cuius tamen nulla est mentio in dicto Conc. benedictio hæc (inquam) non est eadem cum ea qua Missa hoc tẽpore clauditur, dicendo: *Ite Missa est*, sed alia, quæ teste Aug. ep. 59. Patrib. in 4. Conc. Tol. 4. can. 17. Missæ cui nomen est mos Arabũ subiiciebatur Orationi Dominicæ, præmittenda Cõmunioni Sacerdotali, quæ ab Episcopo dabatur populo, cùm Missæ intererat: Vnde in can. 28. Conc. Aur. 3. habiti. 10. ann. post. primũ satis fuit Patribus monere singulos ne putarent sibi à templo recedendum esse ante Orationẽ Dominicam, ex quo colligi potest mortale non esse id facere: verba Concilij sunt ista. *De Missis nullus laicorum ante discedat, quàm Dominica Oratio dicatur, & si Episcopus fuerit præsens, eius benedictio expectetur.* Quæ consuetudo tenuit ad tempora Ioa. vt patet ex eius Extrauag. quæ habetur inter communes de celebratione Missarum cap. 5. nec tunc alij cum Sacerdote in templo hærebant, quàm communicaturi, vt obseruauit Mit de Ecclesiasticis obseruationibus cap. ar. in fine, sed id modo licitum non esse facile est colligere ex antedictis.

Quid ergo est quod in can. Missas citato, dicuntur palam esse confundendi qui ante finitum Sacrũ benedictione non percepta templo exeunt?

Respondeo, id intelligi de casu in quo esset eiusmodi egressus coniunctus cum plebis scandalo, aut contemptu Ecclesiæ vel Episcopi: hinc tamen non sequi præceptum de audienda Missa violari tali discessu sine benedictione. Regin. proximè citat. num. 24.

Assertio 5. *Non peccat mortaliter qui ab Offertorio inclusiuè, vsque ad benedictionem Sacerdotis Sacrificio interest.* Ita Layman lib. 4. tract. 7. cap. num. 3. Alincarius de Ecclesiast. offic. cap. 36. Ratio est, quòd qui ei sic est præsens audit omnia quæ tam ad substantiam eius sunt necessaria, quàm quæ ad essentiam, prout est sacrificium.

QVÆSTIO IX.

An præcepto de Missa audienda satisfaciat qui audit partem ex alia Missa, quam ex priore omiserat.

DIco satisfacere, quia ex duabus illis auditionibus integratur auditio præcepta, quæ est Soti doctrina in 4. dist. 13, q. 2. art. 1. column. antepenult. Nau Enchir, ar. nu. 2. Maior in 4. dist. 45. q. 2. Hieron. Blamas. 3. parte Methodi, cap. 5. parag. 8. versus finem. Barthol. ab Angelo de Missa par. 78 2. Emm. Sa ver. Missæ auditio, n. 2. Laym. lib. 4. tract. 7. c. 6. de Coninch. q. 83. de ritu vener. sacr. art. 6. dub. vn. num. 287. Opinionis suæ causam hanc habent, quòd pars vtraque moraliter in vnius Missæ integritatem coeat, etsi vna ab altera non pendeat: ergo cùm præceptum tantum sit de audienda Missa integrè, ei satisfiet coniunctione vtriusque ad compositionem vnius. Tertiò, satisfit præcepto Ecclesiæ sistendo se Missis duabus modo dicto, sic vt pars vna vnius, alterius altera audiatur, si Ecclesia patiatur & velit, præceptum suum hoc modo impleri vult, quia citati Doctores ita docuere libris impressis, nec ea reclamat vt deberet, si id non sufficeret, vt rectè docet de Coninch. peccaret tamen venialiter, qui dedita opera tardiùs in templum veniret, vt de duobus sacris vnum componeret. Suar disp. 88. sect. 2. aut qui sine causa è duabus partibus vnum totale coagmentaret, quia Missa ordinatè est audienda quantum fieri potest commodè, quæ ordinatio in hoc consistit vt priùs audiatur quod priùs dicitur, & posterius quod posterius.

Quid si eodem tempore audiantur duæ medietates sacrificij initium quidem eius ab eo, qui illud incipit, & finis ab illo qui in alio altari Missam absoluit?

Reginaldi opinio est, tom. 2. lib. 29. cap. 2. q. 3. Nugn tom. 1 in 3. part q. 83. art. 6. ad 3. eiusmodi auditione officio non satisfieri. Primò, quia vt dicitur in can. Missa, de consec. dist. 1. audiendum est sacrificium speciali ordine, ac inter partes quæ simul sunt, non seruatur ordo specialis.

Secundò, quia nemo est paulo magis religiosus in Ecclesia qui existimet præceptò se obsequi ac illud implere cum id agit.

Tertiò actio audiendi Missam habet veras partes sic subordinatas sibi inuicem vt vna antecedat, subsequatur altera, sed cum duæ Missæ in duobus diuersis altaribus dicuntur secundum partes differentes, non sunt hæ, inter se sic ordinatæ, vt dici possint vnam missam posse conflare tãquam partes eiusdem, sed ambæ simul sumptæ, reputantur tanquam vnica pars, ergo per eas non satisfit præcepto Ecclesiæ de sacro integrè audiendo.

Contraria sententia est Molfesij tom. 5. tract. 3. cap. 17. num 36 Azor. part. 1. lib. 7. cap. 1. qu. 3. Anton. Dianæ tract. 17. & 3. miscell. resolut. 18. ratio est quod Ecclesia tantum præcipit vt Missa audiatur; at duæ medietates Missæ vnam constituunt. Confirmatur. Is cui iniunctum esset audire duo sacra satisfaceret huic præcepto si eodem tempore interesset duobus, ergo à pari præceptum implebit qui eodem tẽpore medietates duas differẽtes sacrorum differentium audiet; nec refert quod ordo non seruetur quia non est de necessitate præcepti, vt patet in horis canonicis quæ sufficienter dicuntur quantum oportet ad vitandum mortale, cum dicuntur quo ad substantiam integrè, etsi non ordinatè, sed hæc sententia quanquam probabilis tamen in praxi non est sequenda, sed prior.

EPITOME TRACTATUS PRÆCEDENTIS,

De sacrosancto Missæ sacrificio, ex Patribus, Conciliis, & Canonibus.

CAP. I. MISSÆ nomen est origine Hebraicum, ex Chaldaica nomenclatura acceptum; translatumque in Ecclesiam, ad denotandum sacrificium incruentum, quod Deo Patri sub speciebus panis & vini offerri ab Apostolis, eorumq; in Sacerdotio successoribus, Christus voluit, *in remissionē eorum peccatorum quæ committuntur*, dicens, *hoc facite in meam commemorationem vti semper Catholica Ecclesia, intellexit*, & docuit Trid. sess. 22. cap. 1. Et in hoc C sensu, Missæ nomen vsurparunt Vigilius epist. ad Eleuther. cap. 4. Ambros. ad Marc. epist. 33. August. serm. de tempore 15. Victor de persecutione Vandalica lib. 2. Pius Papa primus, in epist. ad iustum Vienn. Episcop. *Soror*, inquit, *nostra Euprepia, sicut bene recordaris titulum domus suæ pauperibus assignauit, vbi nunc cum pauperibus nostris commorantes Missas agimus*, Alexander primus in epist. ad Orthodoxos. *In sacrificio*, inquit, *Missarum, panis tantum, & vinum aqua permixtum offeratur*, Fœlix natione Sammius, in epist. ad Episcopos per diuersa loca constitutos. *Sicut non alij*, inquit, *quam sacrati Domino Sacerdotes debent Missas cantare, nec* D *sacrificium super altare offerre, sic non in aliis, quam Domino consecratis locis, id est in tabernaculis, Missas cantare, aut sacrificia offerre licet.* Est ergo Missa sacrificium incruentum sacrosancti corporis, & sanguinis Domini nostri Iesu Christi. *Quo cruentum illud semel in cruce peractum repræsentatur, eiusque memoria in finem vsque sæculi permanet*, Trid. sess. 22. cap. 1.

Cum enim frangitur hostia, dum sanguis de calice in ora fidelium funditur quid aliud, quam Dominici corporis in cruce immolatio, eiusque de latere effusio designatur? Prosper in sententiis, habeturque de consecrat. dist. 2. can. 37. Et quoniam, quæ Deo immolantur, eadem ei offeruntur, estque omne sacrificium, oblatio rei, quæ sacrificatur, facta Deo, E eam ob rem Missam, Oblationem dici à Patribus placuit, ita appellatur, can. 9. Apostolorum vt vt patet ex his verbis, quibus est conceptus. *Si quis Episcopus aut Presbyter, vel quilibet ex Sacerdotali catalogo facta oblatione, non communicauerit, aut causam dicat, vt, si rationabilis extiterit, veniam consequatur, aut si non dixerit, communione priuetur, tanquam qui populo causam læsionis dederit, dans suspicionem de eo qui sacrificauit, quod rectè non obtulerit.* Et in Trid. sess. 22. cap. 2. *Et hæc quidem, illa mun-*A *da est oblatio, quæ nulla indignitate, aut malitia offerentium, inquinari potest, quam Dominus per Malachiam nomini suo, quod magnum futurum esset in gentibus, in omni loco mundi offerendam prædixit.* Cypr. ep. 63. ad Cæcilium nu. 6. hæc habet *Vnde apparet sanguinem Christi non offerri, si desit vinum calici, nec sacrificium Domini cum legitima sanctificatione celebrari, nisi oblatio nostra, & sacrificium responderit passioni.*

Atenim, cur ei Missæ nomen est impositum potius quam sacrificij? & vnde originem suam ducit Missæ appellatio? Ex eo inquit Hugo de Sacram. l. 2. parte 8. c. vlt. *quod oblatio & preces ad Deum mittantur.* Alij quod Angelus à Deo mittatur, qui assistat sacrificio, vt Magister lib. sen- B tent. 4. dist. 15. D. Thom. 3. parte q. 83. art. 4. Alij à missione, seu dimissione populi, eam dictam volunt, inter cæteros, Petr. Greg. partitionum iuris li. 1. tit. 21. cap. 1. litera A. in Comment. Omnium optime Baron. tomo 1. Annalium ad ann. Christi 34. Tiberij imperator. 8. à voce Hebræa Missah, quæ Chaldæis, ac Iudæis, idem sonat, quod oblatio spontanea, de testæ frugibus in gratiarum actionem Deo fieri solita, qua vesci fas erat in templo, cum recordatione præteritæ seruitutis, & ab eadem liberationis. Quæ omnia benè cum hoc sacrificio conueniunt, in quo, volens, ac sponte, non coactus, Deo se Patri, Deus filius, pro peccatis nostris hostiam offert, vt enim dum viueret. *Oblatus est quia voluit.* Isa. 53. ita & modo, quod C ipsum Apostolis, eorumque in sacerdotio successoribus vt facerent, in sui commemorationem, ac gratiarum ab eo acceptarum actionem, præcepisse, Catholicæ fidei dogma est longe certissimum.

CAP. 2. Ob eamque causam appellatur, vt diximus antea, oblatio, Bracar. Concil. 1. can. 10. Laodic. can. 59. variè præterea ab effectibus quos varios in bene præparatis animis producit & primo quidem, vocatur, *Eucharistia*, à gratia, quam abundantem & amplam secum in animam inuehit, *Sacramentum*, quia sub speciebus panis & vini, corpus suum & sanguinem in ea, Christus mortalibus di- D uidit, ac sub earundem rerum symbolis, Apostolis, vt sumerent tradidit. De Missa hoc modo, & eo nomine expressa, loquitur Innoc. 3. in Conc. generali can. 1. his verbis. *Et hoc vtique Sacramentum nemo potest conficere, nisi Sacerdos fuerit rite ordinatus, secundum claues Ecclesiæ*, Carthaginense 3. can. 29. *vt Sacramenta altaris, non nisi à ieiunis hominibus celebrentur*, quo nomine Missam quoque appellarunt Conc. Matisconense 2. can. 6. Damasus epist. 4. & Leo epistola 86. in fine Cypr. epist. 63. ad Cæcil. nu. 9. *Dominicum*, autem idem eadem epist. num. 49. *Nunquid ergo Dominicum post cœnam celebrare debemus, vt sic mixtum calicem frequentando, Dominicum offeramus?* qua voce August. in breui collat. contra Donatistas, & Tertull. lib. E de fuga & persecut. Leo epistol. 80. & 88. sunt vsi.

Quartò, dicta est etiam *Communio*, à Nicol. ad Consulta Bulgar. cap. 65. Quintò θεία μυσταγωγία, id est res diuina, à Nicephoro lib. 18. cap. 16. ibi enim scribit hic author, à Greg. Theopolitano Episcopo, milites qui Philippico, Mauritij sororio, obsequi se nolle, palam & apertè dictitabant, peracta re diuina, pane cœlesti refectos esse, postquam se in officio fore postmodum, sanctè & religiose sunt polliciti. θείας τελείους μυσταγωγίας τῶ ἀχράντω σώ-

μαπε ἄχρανπετὸ δίδω, τ. re diuina peracta, corpus immaculatum cum omnibus communicamus. Hanc Hilarius, *diuina mysteriorum Sacramenta*: Ambros. de fide ad Gratian. *diuina sacrificia*, Ignat. in epist. ad Smirn. Concil. Neocer. can. 9. Nicen. can. 8. Laod. cap. 19. Synod. 6. in Trullo can. 28. appellauere προσφοράς.

Postremo Missa appellatur *sacrificium* quia in ea, Deo Patri, Verbum Deus offertur. *Nosti*, inquit August. in epist ad Dardanum 57. *In quo sacrificio dicatur Gratias agamus Domino Deo nostro, à cuius sacrificij humilitate longe abest typhus illorum: Et, Huius corporis caput est Christus, huius corporis vnitas, nostro sacrificio commendatur, quod significanter Apostolus 1. ad Cor. 10. vnus panis, vnum corpus, multi sumus, hoc Sacramentum longe est à cordibus stultorum.* August. ibid. *Sicut Patri, ita etiam Filio, non solum Christianis temporibus, à Sacerdotibus varijs, probamus sacrificium fuisse oblatum.* Marcellin. epistol. 1. *Sacrificium itaque, quod à Christianis, sacris altaribus admonetur, non solum Deo Patri, sed etiam Filio, communi deuotione offertur.* Idem ibid. Cypr. epist. 63. ad Cæcil. num. 12. *Si Iesus Christus, sacrificium Patri seipsum primus obtulit, at hoc fieri in sui commemorationem præcepit, vtique Sacerdos vice Christi fungitur, qui id quod Christus fecit imitatur, & sacrificium verum & plenum offert in Ecclesia Deo Patri*: quia tamen cruore caret appellatur in sexta, Synodo can. 28. ἀναίμακτος θυσία, *incruentum sacrificium*, à Zonara in can. 29. dictæ Synodi, ἁγία θυσιαστήρια, *sacra altaria*.

Sane quia in hoc diuino sacrificio, quod in Missa peragitur, idem ille Christus continetur, & incruente immolatur, qui in ara crucis, semel se cruente obtulit, docet sancta Synodus sacrificium istud verè propitiatorium esse, per ipsumque fieri, vt, si cum vero corde, & recta fide, cum motu, & reuerentia contriti, ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno, Trid. sess. 22. cap. 2.

Est præterea expiatorium, quia oblatum fuit in remissionem peccatorum, patet ex Christi verbis Lucæ 22. *Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur.* Et, *Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur*: Eo respexit Ambros. lib. 4. de Sacram, cap. vltimo dum dicit. *Si quotiescunque effunditur sanguis, in remissionem peccatorum effunditur, debeo semper accipere, vt semper mihi peccata remittantur.* Eodem Hieron. ad Damasum de Filio prodigo his verbis; *Christus quotidie fidelibus immolatur*, neque id modo scriptura & Patres sed & praxis ipsa indicat, vniuersæ Ecclesiæ, quæ ab omni æuo, hoc sacrificium pro viuis, & mortuis æterno Patri obtulit. Pro viuis quidem, vt peccatum omne exosi, digni forent, quorum in animis, Deus virtutum, ac gratiæ, sementem faceret ideo, τὴν ἁγίαν καὶ ζωοποιὸν καὶ ἀναίμακτον, ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τελοῦμεν θυσίαν, inquiunt, in Concil. Ephesino Episcopi. Pro mortuis autem, vt, si quæ adhuc in iis macula residet, si qua labes, hanc Christus sanguine suo eluat, si quæ pœnæ, offenso numini pro peccatis exoluendę manent, eas Christus lachrymis suis, ac vitæ ante actæ meritis expungat, propterea Episcopis placuis, qui Tullum concilij causa conuenerant, & Cabillonum sub Carolo Magno, *Vt omnibus, Missarum solemnitatibus, pro defunctorum spiritibus, loco competenti Dominus deprecetur*, Cabillon. sub Carolo can. 39. quæ autem preces, cuique pro iis faciendæ forent, declaratum est in Conc. Tullensi par. 1. can. 14. his verbis. *Post vocationem autem cuiuslibet eorum, superstites obtineant, vt pro eo qui discesserit, in sedibus septenæ Missæ, totidemque vigiliæ, Domino persoluantur, à Presbyteris autem Monasteriorum, siue villarum, tres Missæ totidemque vigiliæ dependantur. Quare*, concludendum (cum Trident. sess. 22. cap. 2.) *Non solum pro fidelium viuorum peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus, sed & pro defunctis in Christo, nondum ad plenum purgatis, ritè, iuxta Apostolorum traditionem, sacrificium hoc offerri.* In quo suo nobis exemplo præiuere Patres, de se ipso testatur Cyril. in Catechesi quinta mystagogica, ταύτην τὴν θυσίαν προσφέρομεν, ὑπὲρ τῶν προκεκοιμημένων ἐν ἡμῖν, μεγίστην ὄνησιν πιστεύοντες ἔσεσθαι ταῖς ψυχαῖς ὑπὲρ ὧν ἡ δέησις ἀναφέρεται τῆς ἁγίας καὶ φρικωδεστάτης προκειμένης θυσίας.

Cap 3. Neque tamen credi debet, ad id, Missæ cuiuslibet preces, ex æquo efficaces esse, ac vtiles, ad cuius rei intelligentiam notare placet, Missam primo diuidi in Catechumenorum, & Sacramentorum, Iuo Carnotensis epist. 75. Secundo in publicam & priuatam. Missæ Catechumenorum fit mentio causa 35. q. 2. can. de his, nono, & de consecrat. dist. 1. can. Episcopus, & hæc Missa, est ab introitu, vsque ad offertoriam exclusiuè Durantus lib. 4. numero 46. existimat, non nisi post offertorium, Catechumenos è templo solitos dimitti, sed pace eius sit dictum, eorum Missa finiebatur lectione Euangelij. vt pates ex can. Conc. Valentini in Hispan. 2. quia per lecto Euangelio Diaconus clamare solebat, *Si quis est Cathechumenus exeat foras?* Tertio quia fidelium Missa initium habet ab oblatione materiæ consecrandæ, ergo cum ei interesse Catechumenis non liceret, probabile est eos templo egredi solitos ante oblationem. Porro eorum Missa constabat precibus, explicatione verbi Dei, lectione Euangeliorum, & scripturæ. Precibus quidem, vt eos se præstarent, quos oportebat, ad consequendam Christiani veram laudem, humiles scilicet, fortes, & in fide retinenda constantes, *Post homilias Episcoporum, Catechumenorum oratio fiat.* Laodicæn. Con. can. 19. Orationi addebatur lectio Euangelij, aut Scripturæ Carthagin. 4. can. 84. Valentin. in Hispan. ca. 1. prioris Concilij est hæc de re præsenti sanctio his verbis, *Episcopus nullum prohibeat ingredi Ecclesiam, & audire verbum Dei, siue Gentilem, siue hæreticum, siue Iudæum vsque ad Missam Catechumenorum.*

Euangeliorum autem fit mentio in Valentino, vt fidem faciunt hæc verba, ex canone eius primo petita. *Antiquos canones relegentes censuimus, vt sacro sancta Euangelia, ante munerum illationem in Missa Catechumenorum in ordine lectionum post legantur, quatenus salutaria præcepta Domini nostri Iesu Christi, vel sermones Sacerdotis, non solum fideles, sed etiam Catechumeni, ac pœnitentes, & omnes, qui è diuerso sunt, audire licitum habeant.*

Cum lectione Euangelij finem habebat Missa Catechumenorum, vt ex Synodo Constant. sub Menna actione prima colligitur, & tum ianuis clausis, initium dabatur, Missæ fidelium, quam *Sacramentorum*, ideo Iuo nominat, quod in ea Sacerdotis voce, diuina peragerentur mysteria, quibus, cum Cathecumenorum Missa vacua esset, quis non videt, (quod fuit initio huius capitis à nobis positum) Missarum omnium, vim ad placandum iratum numen parem non esse? tantoque, no-

strâ

strâ id est Sacramentorum, inferiorem esse Cathecumenorum Missam, (vt loquuntur) quanto diuina humanis, cœlum terra, Deus antestat creaturæ.

Alia fuit Missę diuisio in priuatam, & publicam. Priuata dicebatur in priuatis Oratoriis, aut si in Ecclesia, sine cœtu, frequentiaque populi, ne per eam, *populus à publicis Missarum solemnibus abstraheretur*, Theodulphus ad Presbyt. Aurelian. cap. 45. Publica palam fiebat, plebe vniuersa, cleroque spectantibus. *Sed Sacerdotes, qui in circuitu vrbis aut in eadem vrbe sunt, & populus in vnum ad Missarum publicam celebrationem conueniant, exceptis Deo sacratis fœminis, quibus mos est, ad publicum non egredi, sed Claustris Monasterij contineri*, de consecratatione distinct. 1. can. & hoc attendendum 52.

Est & alia Missarum distinctio, non substantialis illa quidem, quia in omnibus idem sacrificium offertur, sed accidentalis, vt quod quædam alta voce, submissa dicantur aliæ, cap. cum creaturæ de celebrat Missarum, quædam sint de feria, can sufficit Sacerdoti, de consecr. dist. 1. aliæ de festiuitate cap. cum creatura de celebrat. Missarum. Quædam pro viuis can de nominibus 73. de consecr. dist. 1. alię pro defunctis can. non æstimemus 13.q.2.

Missæ autem cuiuslibet, duæ sunt partes, quædam ei sunt essentiales non item aliæ, sic Cæsarius Arelat. hom 5. essentiales, eius opinione sunt, duæ, Oblatio & Consecratio, accidentales plurimæ, parique numero, cum precibus, quibus constat. *Non tunc*, inquit hic author, *fiunt Missæ quando diuinæ lectiones in Ecclesia recitantur, sed quando munera offeruntur, & corpus & sanguis Domini consecratur.* Alij vt Durand lib. 4. de Diuinis offic. cap. 1. & Belethus in explicatione Diuini officij cap. 34. Missam in quatuor omnino partes diuisam volunt, nempe in obsecrationes, orationes, postulationes, & gratiarum actiones, precesque prioris generis, quas Paulus obsecrationes nominat, extendunt vsque ad Offertorium, Orationes, vsque ad finem Orationis Dominicæ, tertij generis, vsq; ad Communionem, quam Missæ pars quarta, & vltima, quæ in gratiarum actione est posita, excipit, duratura vsque ad finem Missæ. Placet eorum opinio qui Missam quidem quadrimembrem faciunt, sed aliam in eius partibus designandis, quam Belethus, ac Durandus, rationem ineunt, nempe aiunt primam, quæ confessionem excipit, quam Sacerdos initio, ad animi demissionem, ac dolentis, contritique de peccatis faciendam fidem, sacrificio præmittit, doctrinam habere ex sacra Scriptura, Epistolam & Euangelium, secundam autem, consistere in Consecratione, cum gratiarum actione super pane & vino facta. Tertia eorum sensu, perceptionem Sacramenti habet, quarta & vltima, Dei laudem, ac orationem pro fidelibus. Olim quidem faciendi sacri ratio, paulo erat ab ista diuersa, cuius partes recensuimus, quæ huius temporis est, ac nostra. Nam egressis Cathecumenis, quod fiebat post auditum verbum Dei, explicatum de Superiori loco ab Episcopis, secundum Concil. Laodic. can. 19. aut Diaconis, secundum Gregor. lib. 4. epist. 44. seu 88. & in Synodo Rom. can. 1. ibi enim sub anathemate iis prohibet ne vocis modulationi inseruiant, sed prædicationis officio ac Euangelicæ lectionis, inter Missarum officia vacent. Egressis inquam è templo Neophytis. *Fidelium o-*

A *rationes tres fiebant prima sub silentio, cætera cum proclamatione*, Concil Laodicæn. ca. 19. postea, pacem sibi apprecabantur mutuo, qua data vicissimque accepta, à circunstantibus, tam Laicis, quam Presbyteris, sacræ oblationi dabatur initium, Laodicæn. loco ante citato. Pacis autem indicendæ tùm temporis, & sub finem Missæ, causa hæc erat, *Vt constaret populum ad omnia, quæ in mysteriis aguntur, atque in Ecclesia celebrantur, præbere consensum, ac finita esse pacis concludentis signaculo demonstrarentur*, Innoc. epist. 1. cap. 1.

Quæ omnia complexus est Zonaras in eum can. his verbis. *Concio ad Cathecumenos vel ad populum, eis docendis, ac erudiendis, primo loco ab Episcopo habebatur, tum precatione in Catechu-*
B *menos recitata illi egrediebantur, mox in eos qui pœnis luendis addicti erant, altera precatio adhibebatur.* Subiicit Conc. can. illo citato, tres à fidelibus preces fieri postea solitas, *μίαν τὴν πρώτην διὰ σιωπῆς τὴν δὲ δευτέραν καὶ τρίτην διὰ προσφωνήσεως*, hoc est, vnam scilicet primam silentio, secundam & tertiam per pronunciationem, *Hæc omnia*, inquit ibi Zonar. *sacræ oblationis celebritas, hoc est incruenti sacrificii Oblatio, Consecratioque ac eam sacrorum deinde munerum communicatio consequebatur, prius tamen pacem Episcopis offerre, ac in eorum amplexum progredi Sacerdotes consueuerant, Sacerdotibus quoque vicissim pacem Laici offerebant.*

C Pace sic vtrinque data, & accepta, à circunstante populo, Sacerdos mysteria inchoabat, oblatione panis & vini, quam sequebatur cõmemoratio fidelium qui dona ad altare intulerãt, aut pro quibus Sacrificium Deo offerebatur, hi pari cum his passu incedebant & alij: nam fiebat ex dipticis appellatio Sanctorum & aliorum item qui eiusdem erant cum Sacerdote fidei Author Innoc. epist. 1. ca. 2. *Prius ergo oblationes sunt commendandæ, ac tunc eorum nomina, quorum sunt oblationes, edicenda, vt inter sacra mysteria nominentur, non inter alia, quæ ante prætermittimus, vt ipsis mysteriis, viam futuris precibus aperiamus.* Secus in Ecclesia Orientali consueuisse fieri, nec nomina Imperatorum, aut fidelium, appellata fuisse, ante finitum sacrificium,
D indicat Synodus Constant. sub Menna act. 1. locum allaturi sumus postea, cum de modo disputabitur finiendi sacrificij. Notare nunc placet, appellationi eorum, quorum erant oblationes, proximam esse consecrationem, ante quam Cyrillo teste, catechasi mystagog. ca. 5. Sacerdos clara distinctaque voce inclamare solebat *Sursum corda*, multaque de immensa Dei gloria præfari, ac hortari singulos, vt pro viuis ac defunctis orarent.

Confectis mysteriis, dicebatur oratio Dominica, quâ finita, sacræ mensæ participes esse qui optabant, accedebant, viri ac mulieres, à Diacono prius admoniti, vt sibi osculum pacis, mutuo offerrent. *Osculamini inuicem in osculo Sancto.*
E Scirentque, non nisi ab omni culpa vacuis, mysteria sacra patere, cum fructu, ideoque cunctis illud intonabat, *Sancta Sanctis*, cui populus, quanta maxima vocis, animique contentione poterat, fidei plenus respondebat. *Vnus Sanctus*, Baron. ex Cyril. & Iacobi Liturgia ad an. Christi 64. Neron. 7. Laicis tamen ad altare accedere non erat licitum, cum id sacratis hominibus duntaxat permissum esse Conc. Laodic. noluerit, *μόνοις ἐξὸν εἶναι τοῖς ἱερατικοῖς εἰσιέναι εἰς τὸ θυσιαστήριον καὶ κοινωνεῖν*, can. 19. Sane hoc constat, Ministros sacri altaris, commu-

nicaturis dicere solitos, quod manibus ipsi suis tenerent, ac venerandum iisdem offerrent esse *Corpus Christi*, hos autem respondisse monentibus, *Amen* hoc est, ita esse vt dicebant, credere se quod aiebant. Quem ad morem alludens Ambros. lib. de Sacram. 4. cap. 5. hæc habet. *Tu dicis Amen, hoc est verum, quod confitetur lingua teneat affectus*, quo cum salutem ac dignitatem fidelium contineri Episc. Hispani non essent nescij sanxere, *Vt priusquam dicatur Dominica oratio, voce clara prædicetur, quo fides vera manifesta fit, & testimonium habeat, & ad Christi corpus, & sanguinem prælibandum, pectora populorum, fide purificata accedant*. Toletan. 3. canone 2.

Ad has ceremonias, precesque, labentibus annis additæ sunt à Pontificibus & aliæ, à Psalmis Missæ initium fieri, Gregor. in Synodo Rom. voluit, can. in Sancta Romana 2. distinctionis 92. *quos & reliquas lectiones, per Subdiaconum, vel si necessitas exegisset, per minores Ordines exhiberi posse*, ibidem, authoritate quâ pollebat, sancitum voluit. Decreuit Alexander, *vt in sacrificio Missarum panis tantùm & vinum aqua permixtum offerretur*, epistola ad Orthodoxos. Statuit Telesphorus, vt in eo hymnus Angelicus caneretur, Platina in Telesphoro, maximè verò diebus Dominicis, & in natalitiis Martyrum, secundùm Symmachum, & Pontificale Romanum. Cœlestinus implorandam in Missa Dei clementiam censuit, his è lingua Græca petitis verbis, Κύριε ἐλέησον, quæ in matutinis ac vespertinis precibus, iterari sanxit Vasense Concil. can. 5 *Et quia tam in sede Apostolica, quàm etiam per totas Orientis atque Italiæ prouincias, dulcis, & nimis salubris consuetudo intromissa est, vt Κύριε ἐλέησον, frequentius cum grandi affectu, & compunctione dicatur, placuit etiam nobis, vt in omnibus Ecclesiis nostris, ista sancta consuetudo, & ad Matutinum, & ad Missas, & ad Vesperam, Deo propitiante intromittatur.*

Capitula singula, ac orationes diebus aptas, quibus commemoratio fit in Ecclesia Christi resurgentis, aut in cœlos ascendentis, aut Sanctorum, quorum natalitia suo tempore celebrabantur, adiecisse dicitur Vigilius epist. 1. cap. 5.

Pauli, ac Apostolorum epistolas, sacraque Christi Euangelia legi in Missa, voluisse Apostolos, loquitur hæc eorum sanctio, numero decima, inter canones, quorum dicuntur authores: *Omnes fideles, qui conueniunt in solemnibus sacris ad Ecclesiam, scripturas Apostolorum, & Euangelium audiant*. Errat ergo Platina in vita Gelasij, cùm eum huius consuetudinis authorem facit, non Apostolos, à quibus tamen, in Ecclesiam primò inuectam esse, dubitare nemo potest, nisi qui simul de fide canonis, à quo nobis ita sentiendi, vt indicauimus, iniecta est opinio, de cuius veritate iudicium sit aliorum, non nostrum.

Aquæ benedictæ vsus, in sacrificio & extra, Alexandri primi beneficium est: *Hanc enim*, inquit in epistola ad Orthodoxos, *sale conspersam populis benedicimus, vt ea cuncti aspersi sanctificentur, ac purificentur, quod & omnibus Sacerdotibus faciendum esse mandamus*. Passionem quoque Domini miscuit in precatione Sacerdotum, quando Missæ celebrantur. Iuo parte 2. cap. 63. decret. Platina in eius vita, ab eo hæc verba inserta canoni memorat, qui pridie quàm pateretur, accepit, &c. vsque ad ista, *Hoc est corpus meum*.

Statuit Concilium Toletanum 8. canone pri-

A mo, dici Nicænum symbolum. Sergius cani Agnus Dei, terque in Missa repeti. Platina in eius vita. Xistus corporale ex lino puro fieri, ac à populo, Sacerdote consecrationem inchoante, cani Sanctus, tertioque iterari. Damasus in Xisto: quam erga Deum religionem, sibi quoque inter Missarum solennia, vt laudabilem ac sanctam, Ecclesia Gallicana adhibendam cùm crederet, statuit, *vt in omnibus Missis, siue matutinis, siue quadragesimalibus, siue in illis, quæ pro defunctorum commemorationibus fiunt, semper Sanctus, Sanctus, eo ordine, quo ad Missas publicas, dici debeat, quia tam dulcis, & tam desiderabilis vox, etiamsi die noctuque possit dici, fastidium non poterit generare*. Vasense Concilium secundum canone quarto. Quid
B plura? Leoni placuit ad actionem sacrificij hæc addi, *sanctum sacrificium, immaculatam hostiam*. Greg verò ista: *Diesque nostros in tua pace disponas*. Cœlestino, psalmos centesimum, & quinquagesimum, quos ante sacrificium cani voluit, cùm antè, epistolæ Pauli solæ, cum Euangelio legerentur.

Memini quoque me legere, iussos à Telesphoro Presbyteros, facere in azimo, nullo modo in fermentato. Platina in eius vita. A Xisto, ne alibi quàm super altari offerrent, prohibitos. Bonifacio autem 2. placuisse scio, vt à laicis Clerici in celebratione Missæ diuisi essent. Martino, vt hi eam canerent, sed hæc ei essentialia non esse, iam ante significauimus: in quo ergo sita sit eius essentia, iam est videndum.

C CAP. 5. Hanc autem in fractione hostiæ consistere non posse, vt sentiam, inducor hac ratione maximè, quòd sacrificij eadem sit vbique locorum, ac semper, natura ac essentia: At Græcis non est in more, hostiam diuidere, ac diuisæ partem, calici infundere: panis ergo consecrati fractio, eiusque cum sanguine immixtio, non sunt essentiales huic sacrificio.

Secundò, si hanc cæremoniam Sacerdos ignorans, sine culpa, omitteret, nempe quia aliis de Deo, eiusque maiestate ac gloria, cogitationibus occupatus, eam adhiberi oportere non meminit, aut si aduertit, diuidere tamen hostiam non potuit, quia casu in calicem de sacrificantis excussa manu decidit, quæro, an sacrificium, aliquid verè ad essentiam suam in eo casu necessarium,
D exigat, an contra, partes suas omnes habeat. Si secundum, non est fractio hostiæ, partisque eius in calicem infusio, essentialis sacrificio. Primum autem dici nequit, quia ratio sacrificij est in immolatione hostiæ: at Christus immolatur per consecrationem, sine ordine, ac essentiali eius dependentia à fractione: non est ergo de substantia, essentiaque Missæ.

Dico secundò, *nec sumptionem Eucharistiæ à populo, aut eius distributionem ac dispensationem, eidem faciendam, aut factam, necessariam esse necessitate sacrificij*.

Primò, quia est hæc sacrificio posterior.

E Secundò, quia rari omnino, aut veriùs nulli, in priuatis publicisque Missis dierum Ferialium communicant, tum autem sacrificium, à Sacerdote qui sacris illis diebus operatur, nullum fieri, quis cum ratione, prudentiaque asserat? non est ergo dispensatio Eucharistiæ, de earum rerum genere, quæ pertineant ad substantiam Missæ.

Reliquæ partes sunt duæ, oblatio, & conse-

tratio, de quibus esse potest quæstio, & exclusa oblatione, tanquam non necessaria, necessitate sacrificij, dico mihi videri probabile, in sola consecratione, vim totam, essentiamque Missæ consistere.

Primo, quia per eam Christus Dominus, mysticè & incruentè immolatur, nam vi horum verborum, *Hoc est Corpus meum*, solum Christi corpus, in altari esse incipit sine anima, quemadmodum & sanguis solus, ac seorsim à corpore vi istorum. *Hic est calix sanguinis mei*, at vbi est verum corpus, à sanguine separatum, ibi est immolatio, vbi autem hæc interueniunt, reperitur & sacrificium: ergo in consecratione, vis eius ac substantia vt resideat est necesse.

Secundò, Probatur, initio nascentis Ecclesiæ ad consecrationem panis & vini, nihil in Missa addebatur præter orationem Dominicam, quæ cum haud dubiè, ad eius essentiam non spectet, vt potequæ nihil agat, aut fieri significet, quod tamen ad rationem Sacramenti est necesse, quis non videt de consecratione sic censendum esse, vt in ea vis tota sit, ac substantia Missæ? *Qui tamen vult Missas, ad integrum cum animæ suæ lucro celebrare, vsquequo oratio Dominica dicatur, & benedictio populo detur, humiliato corpore, & compuncto corde, se debet in Ecclesia continere*, Cæsar. Arelat. homil. 5. Causa est, quod tam oblatio, quam sumptio, ad integritatem sacrificij pertineant, ex multorum opinione probabili, celebriores sunt Gabriel lect. 26. in canonem, Bellarm. lib. de Missa cap. vlt. Et sane, nemo se à culpa immunem crederet, si quæ ad sacrificium parata sunt ab Ecclesia, hæc suo loco, id est ante consecrationem, Deo offerre, sciens ac volens, negligeret, aut de hostia participare omitteret, cum sine ea participatione, opinione Antistitum in Concil. Toleta. 12. can. 5. sacrificium ad fructum, meritumque, illud offerenti sit inutile, vtpote qui contra institutionem Christi, partem sacrificij integrantem præteriens, peccet mortaliter, quo culpæ genere gratia impeditur in homine.

Cap. 6. Porro diebus Dominicis, & Festis, Missas ante horam nouam publice dicere, non licebat quod id Telesphorus vetuisset, *Eo quod tali hora Dominus noster ascendisset in cruce*, Damas. in Telesphoro, quem sibi morem Galli quoque seruandum eum putassent, sanxere in Aurelianensi Concil. 3. can. 14. eo vt tempore, frequens in templum, Missæ causa, coiret populus in præcipuis anni solemnitatibus, non ante, est his verbis præscripta sanctio. *De Missarum celebritate, in præcipuis duntaxat solemnitatibus, id obseruari debet, vt hora tertia Missarum celebratio in Dei nomine inchoetur, quo facilius intra horas competentes, ipso officio expedito, Sacerdotes possint ad vespertina officia conuenire.* Modo cuiusque Ecclesiæ ritus, mosque est seruandus, qui vbique fere obtinuit, vt non ante horam nonam Missa publice die Festo aut Dominico cantetur, can. non liceat, distinct. 44. can. nocte, & can. ad hoc de consecr. distinct. 1. tam his autem diebus, quam profestis, nec publice, nec priuatim ante auroram, Diu. Thom. quæst. 83. art. 2. Palud. in 4. dist. 13. q. 2. art. 2.

Primò, quia hoc sacrificium proprium est legis gratiæ, in qua fides, & alia Dei dona supernaturalia clarius fulgent.

A Secundò, quia tempus nocturnum non ita est audiendo sacro idoneum ac diurnum, cum enim latrociniis sit infestum, pateatque aduersantium sibi hominum mutuis insidiis, decuit tolli earum causas, ac occasiones ab Ecclesia, & ita quo populus, paratior & à curis animique euagationibus liberior ad sacrum veniret, ei tàm audiendo quàm dicendo, præstituere tempus diurnum, prohibere nocturnum.

Tertio est hoc sacrificium, cruenti quod in cruce, Christus Dominus causâ nostra Deo obtulit, commemoratio, figura, & imago. *At est hora nona, Christus Dominus crucifixus, & super Apostolos Spiritus sanctus descendisse legitur.* Telesphorus epistola prima, vt ergo inter signum, & rem
B signatam, similitudo intercedat etiam in tempore, Missa, non alio celebrari debet quam claro, quam lucido, quam diurno.

Quartò, sicut sunt tenebræ imago mortis, & culpæ, sic per eas peccati status exprimitur, vt per lucem, gratiæ, ad Romanos decimo tertio. *Abiiciamus ergo opera tenebrarum, id est peccata, & induamur arma lucis*, id est demus virtuti operam, bona sectemur opera, vt ergo Sacerdos intelligat, sibi culpis remittendum esse nuntium, studendum virtuti, non nisi puris, & ab omni contage, spurcitieque scelerum liberis manibus, diuina hæc mysteria tractanda esse, his de die vacare conceditur, in tenebris, cæcaque noctis caligine nullo modo. Notarunt tamen Rodriguez
C tomo primo Regularium qq. quæst. 43. art. 1. Henriquez libro 9. cap. 23. numero quinto, ad euitandam culpam satis esse, si Missa finiatur ad auroræ initium, proindeque duabus circiter horis ante solis ortum, licitum cuique esse, sacrosanctum Missæ sacrificium, inchoare, eo quod tempus sacrificandi, mathematice definiri nequeat, vt notauit Laym. de Sacram. lib. 5. tract. 5. ca. 4. num. 2.

Et quoniam, nec naturæ, nec diuina vlla lege sed humana tantum, ac Ecclesiæ, Sacerdotes prohibentur noctu rem diuinam facere, & ante auroram vbi se iusta causa aperiet aliqua, eo tempore, dandi illi operam, cessabit Ecclesiæ imperium; cuique sine metu culpæ, tùm sacrificare
D erit licitum. De harum numero causarum, est Episcopi dispensatio, vt tum fiat sacrificium. 2. periculum ne postea dici possit religiose ac commodè, vt in itinere, defectus hostiæ, ad viaticum morientis, populi concursus frequens ituri aliquo peregrinandi causa, Nauar. cap. 25. numero 85. Diu. Antonin. 3. part. tit. 13. cap. 6. paragr. 4. nam tunc ex tacita Ecclesiæ, ac Pontif. Romani voluntate, tempora celebrandæ Missæ, eorum decretis ac lege præstituta, anteuertere quisque licitè potest ac honestè, quare ea mihi consuetudo, reprehendēda non videtur, quæ in multis Galliæ prouinciis, oppidisque viget, vt hyeme tribus
E horis, aut quatuor, ante solis ortum, Missa dicatur in Ecclesiis, cum enim è re communi sit, ac publica, minutam plebem, fructu sacrificij non carere, nec sit ei facile alio tempore, in communionem eius venire, quod operi quisque suo intentus, ac rebus, non nisi ægrè; postea ad religionis & pietatis officia redeat, æquum est vt Ecclesia de seueritate suarum legum, aliquid tam Dei causa, quam populi remittente, cuique, ea tacite annuente, liceat tùm sacro interesse, sicut &

post meridiem, quo elapso, etsi iure communi A non sit permissum sacrificare, sicut est in regula Missalis, & in constitutione secunda, Pij 5. quæ incipit, *Sanctissimus Dominus* tamen est id licitum ex priuilegio [a] Pontificis Romani, aut dispensatione Episcopi, quinimo ex quacunque iusta occasione, Missa inchoari potest sine culpa vno quadrante, vel altero, post meridiem, quia res istæ morales, moraliter accipi debent, non mathematice, vt monet Layman. loco ante citato num. 4.

TRACTATVS SEPTIMVS, DE SACRAMENTO ORDINIS.

QVÆSTIO I.

Quid sit Ordo.

ORDO duodus modis sumitur: Primò, pro actione Episcopi, circa Clericos, id est prolatione formæ, & applicatione materiæ, cuiusque Ordinis propriæ per eondem facta ordinato, quæ actio vocatur ordinatio, ac consecratoria ministri, eo quod gradus ei potestatis alicuius confertur ad ministeria altaris.

Secundò accipitur pro potestate spiritali, quæ ex actione Episcopi in Ordinatum deriuatur, ad ritè, & reuerenter celebrandum Sacramentum corporis Christi, & sanguinis.

Prima Assertio, *Hoc 2. modo sumptus Ordo, certus est gradus in Ecclesia quem Clerici obtinent ad obeunda sua ministeria, quæ ex obiecto suo remoto, id est fine ad quem referuntur, sacra sunt ac supernaturalia.* Probatur

Finis, cuius causa instituuntur Clerici, est sacrosanctum Missæ sacrificium, cui pro varietate Ordinis, varium hi quoque ministerium exhibent, sed sacrificium sacrum est, tam in modo, quam in re, quæ per illud Deo Patri offertur, ergo &c.

Gradus dicitur, quod par non sit, eademque Clericorum omnium dignitas in Dei Ecclesia, sed maior, aut minor, pro opera, ministerioque, quod hi circa Sacramentorum confectionem aut dispensationem exhibent, proxime aut remotè, mediatè vel immediatè: Enimuero est Ordo latè ac fuse sumptus, idem ac *dispositio parium disparium que rerum sua cuique loca distribuens*, Aug. l. 19. de ciu. cap. 13. aut *dispositio Superiorum, inferiorum aut*

A *parium quæ apta sunt inter se referri*, Archidiac. in can. decreuimus 1. quæst. 1. Grafius decis. parte 2. lib. 2. cap. 9. num. 1. quæ dispositio cum inter Clericos locum habeat, nam dignitate reliquis præstat Episcopus, quem proxime potestate consequuntur Presbyteri, inde Diaconi, postmodum Subdiaconi, est ab eo ordine nomen Clericorum statui inditum.

Secunda Assertio, *Ordo priori modo vsurpatus est sacra quædam ceremonia, qua alicui peculiaris potestas traditur, fixa tamen atque perpetua, ad ministerium Eucharistiæ peragendum.* Dicitur (sacra ceremonia) quia cum Ordo sit Sacramentum, debet esse visibilis, quod habet in quantum est cæremonia. Secundo cætera Sacramenta sunt eiusmodi cæremoniæ religiosæ & sacræ, ergo & Ordo.

B Additur dari per eam cæremoniam potestatem ad altaris ministerium, quod clarum est ex proprio cuiusque initiati officio, Diaconus enim & Subdiaconus, Sacerdoti sacrificium offerenti inseruiunt, sicut & cæteri minoribus instituti; Ceroferarius quidem cereos ferendo & ampullas, Lector audientium animos lectione excitando ad pietatem, Ostiarius admittendo dignos tantum ad sacrificium, & ita de reliquis, sicque verissime dicitur quolibet ordine peculiarem dari potestatem homini ad sacrificium Eucharistiæ, reuerenter ac digne tractandum, estq; hæc potestas permanens, nec ab ordinato tollenda, quia cum sequatur cha-

C racterem, tandiu duratura creditur, quandiu ille, proindeque semper.

Ex dictis elici potest hæc Ordinis definitio, est cæremonia sensibilis qua Ecclesiastici ministerij potestas significatur & datur, vt rite Sacramentum corporis Christi celebrari valeat.

Est *cæremonia eaque sensibilis*, quia expedit potestatem Ecclesiæ, per quam cuipiam facultas datur administrandi alia diuina, notam esse, id verò esse nequit, nisi hæc sub signo aliquo, eoque sensibili detur, cuiusmodi est verbum aut factũ. Ob eam

causam definitur Ordo à Magistro in 4. distinct. 24. *Signaculum in quo spiritualis potestas ordinato tribuitur.*

Tali vero cæremonia, significatur, & confertur potestas, quæ per eam tribuitur ordinato in Christi corpus reale, ac mysticum, quæ cæremonia quia est practica, habet Ordinatus quod in gradu quodam & ordine certo dignitatis Ecclesiasticæ constitutus, peculiare circa Eucharistiam ministerium obeat. Additum est *reuerenter & rite*, quia potestas illa Dei ordinatione finem hunc potissimum habet, vt mysterium Eucharistiæ quo nil est augustius, peragatur in Ecclesia cum debito cultu & reuerentia.

QVÆSTIO II.

An sit distinctio Ministrorum & Ordinum in Dei Ecclesia.

ESse eiusmodi aliquam Romana credit Ecclesia, hæreticis contra pugnantibus, qui authore Luthero de angulari Missa, parte 1. stultè existimant Christianos omnes ex æquo Sacerdotes esse, cum quibus sentire Wiclefum, tomo 2. de Sacram. cap. 2. scripsit Valdensis.

Errare ambos certissimus est fidei articulus: primò enim Paulo teste ad Ephes. 4. *Quosdam Deus dedit Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem Pastores & Doctores ad consummationem Sanctorum, in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi: Et sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra, habentes donationes secundùm gratiam, quæ data est nobis differentes, siue prophetiam, secundùm rationem fidei, siue ministerium, in ministrando, siue qui docet in doctrina,* ad Rom. 12. epist. autem 1. ad Timoth. cap. 3. mentionem facit Apostolus Episcoporum & Diaconorum: cap. autem 4. meminit impositionis manuum presbyterij.

Paria cum Apostolo sensere Patres. Est hoc Ignatij ad Antiochenos celebre testimonium, ep. 11. *Saluto sanctum Presbyterorum Collegium, saluto sacros Diaconos, &c.* paulò post. *Saluto Hypodiaconos, Lectores, Cantores, Ianitores, Laborantes, Exorcistas, Confessores.* Tertul. autem lib. de præscript. aduersus hæreticos cap. 41. ait, *nusquam faciliùs proficitur, quàm in castris rebellium, vbi ipsum esse, illic promereri est, itaque alius hodie Episcopus, cras alius, hodie Diaconus, qui cras Lector, hodie Presbyter, qui cras laicus, nam laicis Sacerdotalia munera iniungunt.*

Chrysost. sensus idem hom. 10. ad populum, & lib. 3. de sacerdotio: Gregorij item epistola 52. libri 5. atque adeo Ecclesiæ vniuersæ, Orientalis quidem in Concil. Antioch. can. 10. his verbis: *Chorepiscopi ordinent Lectores, Subdiaconos, atque Exorcistas:* Occidentalis in Synodo Romana sub Sylu. can. 7. *Pontifici Presbyter, Presbytero Diaconus, Diacono Subdiaconus, Subdiacono Acolythus, Acolytho Exorcista, Exorcista Lector, Lectori Ostiarius in omni loco repræsentet obsequium, siue in publico, siue in gremio Ecclesiæ. Laici*, inquit Ignat. ad Smyrn. ep. 10. *subiiciuntur Diaconis, Diaconi Presbyteris, Presbyteri Episcopo, Episcopus Christo,*

A *vt ipse Patri:* & ad Tarsens. ep. 7. *Presbyteri subiecti estote Episcopo, Diaconi Presbyteris, populus Presbyteris & Diaconis, qui hunc Ordinis decorem seruauerint pro eorum animabus, ego libens meam commutauero, & Dominus sit cum eis perpetuò.* Nouissimè autem, id est, Patrum memoria, dictum est Tridenti anathema in aduersarios, obstinatè diuersitatem hanc graduum Ecclesiæ oppugnantes, sic enim sess. 23. can. 2. *Si quis non esse in nouo Testamento sacerdotium visibile, aut præter sacerdotium non esse in Ecclesia alios Ordines, maiores & minores, per quos velut per gradus in Sacerdotium tendatur, anathema sit.*

Episcoporum sanè & Presbyterorum meminit
B Clem. in epist. 1. ad Iacob. fratrem Domini in 2. Diaconorum, quos Episcopi *oculos* nominat, Anacletus primus epist. 3. *Sacerdotum*, inquit, *gradus bipertitus est & sicut Dominus constituit, à nullo debet perturbari*, Ignat. epist. ad Antioch. 8. Diaconos salutat post Presbyteros, tam horum quam duorum priorum meminere Orig. hom. 2. super numeros Hieron. in cap. 7. Michææ Concil. Nicæn. can. 14. Chalced. can. 6.

Diuersitatem hanc confirmat, probatque ratio duplex. Prima à communi tam consensu sæculorum omnium, quam Ecclesiæ petitur, quæ in Trid. sess. 23. can. 6. sancite definit, in ea esse. *Hierarchiam, diuina ordinatione institutam*, at constat hæc
C eiusdem concilij decreto, *Episcopis, Presbyteris & ministris*. Ergo qui in ea sunt Laici, Presbyteri nō sunt, Laici enim communis populus dictus est, nam λαὸς idem est apud Græcos, quod apud Latinos populus, vt linguæ Græcæ periti scribunt, vnde Tertull. in exhortat. ad castitat. *Differentiam*, inquit, *inter Ordinem*, hoc est Clerum, *& plebem constituit Ecclesiæ authoritas, & honor per ordinis consessum sanctificatus à Deo*, Sanctificatum ait à Deo honorem per ordinis consessum tributum, quod in ordine Ecclesiastico, esset secundum diuersos gradus officiorum distinctio, & honoris prærogatiua.

Secunda ratio, Si ministrorum Ecclesiæ, diuersa
D sunt munera, officia disparia, qui Diaconus est, aut Lector, hic non est Episcopus, aut Presbyter, multo minus eo nomine appellari Laicus poterit, at verum est prius ex Isidoro Hispalensi epistol. ad Laudifredum quæ refertur dist. 25. can. 1. Est ergo in Ecclesia ministrorum admittenda diuersitas, qui non sint iidem ac Laici.

Eorum species enumerantur dist. 21. can. 1. distinct. 72. can. Clericum 11. quæst. 1. can. de persona 5. finali nouella 123. §. Presbyteri cap. statuimus de maioritate & obedientia in Conc. Laodiceno can. 24. Concil. Carthaginensi 4. can. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

Quæ ab hæreticis opponuntur intellectum fa-
E cilem habent, nam quod asserunt, ex Paulo ad Galathas 3. non esse distinctionem Græci, aut Iudæi, apud Deum, id de fide ac religione debet intelligi. *Vnus enim est Deus, Vna fides, Vnum Bapt. &c.* non autem de vitæ æternæ merito, bonorum operum præmio, gradibus, ac ministeriis, in quibus magna est in Ecclesiastico ordine, secundum diuersos gradus officiorum diuersitas.

Similiter quod aiunt à D. Petro primæ suæ canonicæ cap. 2. Christianos vocari *Sacerdotes, Gentem sanctam, regale Sacerdotium*, id non est intelligendū nisi metaphoricè, ac impropriè, quo modo qui legem sibi, motibusque animi minus compositis, di-

cunt, Reges à classicis appellantur, Rex eo in est (Seneca teste) *qui metuit nihil, quem non ambitio impotens vulgi praecipit, mouet*: sic & Sacerdotes Christiani audiunt, à spiritalibus hostus quas Deo tam suo, quàm amicorum oomine offerunt, iuxta illud Psalmistæ: *Sacrificabo tibi hostiam laudis, & nomen Domini inuocabo.*

QVÆSTIO III.

An Ordo sit Sacramentum, & quotuplex.

PRima Assertio. *Ordo vt idem valet ac Ordinatio, per quam Ordinis potestas confertur, Sacramentum est* Trid. sess. 23. can. 3. & probatur. Ordo sacer est ritus ex institutione Dei, habens annexam gratiam, nam semper fuit in Ecclesia collatus per impositionem manuum, 2. ad Timoth. 1. & 1. ad eundem 4. à qua cæremonia appellatur à Chrysost. hom. 10. in 1. ad Timoth. χειροτονία, per quam dari Spiritus sanctus dicitur, act. 14. Et in Trid. sess. 23. can. 4. 3. ad Timoth. 1. estque talis impositio visibilis, ergo Sacramentalis.

Confirmatur, quia vbi est ritus externus à Christo institutus, cum promissione gratiæ, ibi est Sacramẽtum: sed Ordo est eiusmodi. Et primò, quòd Ordo hic originem à Deo habeat, docent Patres, Cypr. tract. de Cœna, Ambr. & Leo, probantque rationes quæ sequuntur. Prima, quòd Christus Sacramentorum omnium author sit. Secũda, quòd hic ritus ab Apostolis vsurpatus fuerit, actor. 14. & 13. *Tunc orantes, & imponentes manus*, à quo ritu abstinuissent haud dubiè, nisi eius frequentandi imperium, modumque accepissent à Christo. Deinde quis existimet Apostolum ea prudẽtiâ hominem, dicturum fuisse per eum ritũ conferri gratiam, & quidem sanctificantem, nisi de ea, Christi institutionem, & promissionem nouisset? eius enim producendæ in animo solus hic author. Dari hanc autem, per istiusmodi ritum mortalibus, docent D. Dion. de Eccl. Hierar. cap. 5. Greg. Nyssen. 10 orat. de sacro Bapt. Ambr. de dignit. Sacerd. cap. 5. *Quis dat Episcopalem gratiam Deus, an homo? Respondes, sine dubio Deus, sed per hominem dat Deus, homo imponit manus, Deus largitur gratiam, Sacerdos imponit supplicem dexteram, & Deus benedicit potenti dextera, Episcopus initiat ordinem, & Deus tribuit dignitatem*: eodem pertinent quæ dicuntur à Paulo, 1. ad Timoth. 4. *Noli negligere gratiam quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum Sacerdotij*, 2. ad Timoth. 1. *Admoneo te, vt resuscites gratiam Dei, quæ est in te, per impositionem manuum mearum*, actor. 14. *cum constituissent eos Presbyteros* (Græcè habetur) *χειροτονήσαντες αὐτοῖς πρεσβυτέρους*, id est, *cùm per manuum impositionem creauissent Episcopos.*

De secundo, quod fuit in quæstione positum, duæ sunt sententiæ. Prima Canonistarum, in cap. cùm contingat, de ætate Ordinandorum. Abbatis in cap. transmissam, num. 3. de elect. Rotæ decis. 731. parte q. Piacesij in praxi Episcopali, cap. 2. art. 1. nouem esse Ordines, nam ad eos qui communiter sunt recepti à Theologis septem numero, Tonsuram, & Episcopatum addunt, vt gradus à reliquis essentialiter distinctos: ita Canonistæ in cap. cùm contingat de ætate & qualitate.

Secunda contraria reliquorum, vt D. Thom. q. 37. supplementi, art. 2. Alensis 4. parte q. 79. membro 8. explicabitur sequentibus Assertionibus.

Prima Assertio. *Tonsura non est Ordo.*

Probatur. Est Ordo ritus religiosus ac sacer, promissionem gratiæ adnexam habens, in quo traditur potestas ac officium peculiare, quod referatur ad Eucharistiæ celebrationem: at Tonsura non est talis, cùm tonsuratus nullum officium exerceat circa ministerium altaris, quod similiter laicus oon possit, oec vspiam sit in Scriptura gratiæ dandæ per Tonsuram mentio.

Confirmatur Nemo promouendus est ad Ordines, ex Trident. sess. 23. cap. 2. nisi qui Tonsura prima est initiatus, ergo ab eorum excludenda est numero.

Secundò, Tonsura dari potest quolibet die totius anni, eiusque anni tempore quolibet, proindeque tam ante prandium, quàm post, vt docent Antonin. & Hostien. in cap. consultationi, extra de temporibus Ordinationum. Armilla verbo Ordo num. 7. At minores Ordines non conferuntur nisi diebus festis, vel certè in quatuor anni temporibus, sabbatho Paschæ, ac mediæ Quadragesimæ, extra de temporibus Ordinationum, cap. de eo: non est ergo Tonsura in Ordinibus Ecclesiæ collocanda.

Dices. At Tonsura ab Innoc. appellatur Ordo, cap. cũ contingat extra de ætate & qualitate præficiendorum: Omnino, sed nego in eo canone nomen Ordinis sumi propriè, & vt significat ritum sacrum, quo tradatur peculiaris potestas ad exercendum aliquod ministerium circa Eucharist. Valet ergo ibi nomen Ordinis, idem ac dispositio, seu præparatio ad Ordines, ratione cuius, is qui Tonsura est notatus, in Dei cultum studiosiùs, ac acriùs incumbere debet, quàm laicus, quo sensu viduæ, Monachi, virgines suum ac peculiarem Ordinem dicuntur facere, & ordo Decurionum, ciuitatisque, collegium Decurionum significat, lege 15. D. ad municip. & lege 16. parag. 1. digest. de alimentis.

Secunda assertio. *Septem sunt Ordines, tres sacri, seu maiores, quatuor non sacri, seu minores.* Est de fide, ita in Trid. sess. 23. definitum habes can. & cap. 2.

Dicuntur tres primi sacri esse, quia habent annexum votum continentiæ, vi cuius ita hominem Deo consecrant & Ecclesiæ, vt amplius viuere sæculo per matrimonium, officiaque laica, deposito statu Clericali nequeat, quod in non sacris vsu non venit, cùm his initiati sine iactura Ordinis priuilegium Clericale amittant si viduam in vxorem duxerint: Horum autem Ordinum meminere Patres & Concilia, Romanum sub Sylnestro, can. 3. Carthagin. 4. can 3. Trid. sess. 23. cap. 2. Carthag. 4. can. 5. 6. & seq. Laodicenum can. 24. Cornel. in epist. ad Fabianum Antiochenum apud Euseb. lib. 6. cap. 35. Cyp. lib. 2. epist 8. & 10.

Obiicies. Instructi minoribus Ordinibus Sacramenta non conferunt, non sunt ergo hi Ordines Sacramenta, sed Sacramentalia. Neganda est Consequentia: ad hoc enim vt Acolytatus, & cœteri Minores omnes, verè sint tales, non est necesse vt aliqua Sacramenta conficiant, aut conferant, sed sufficit si in iis ministrandis ex officio operam collocent, quod hîc accidit, cùm constet his initiatos Episcopo adstare, eique sacrificanti, aut ordinanti operam suam deferre, Exorcistam, Lectorem & Acolytum.

Obiicies 2. ab Ignatio reliquis Ordinibus eum addi, qui Laborantium dicitur, vt epist. ad Antio-

chenos 2. expressè habet.

Respondendum, nomen Ordinis interdum idem valere ac statum, seu conditionem vitæ, in Dei Ecclesia, quæ acceptio haud dubiè est impropria, alienaque ab instituto, nec proinde est mirandum, si in eo sensu dixerit Ignatius, plures esse Ordines quam septem; erant autem Laborantes, viri quidam excellenti virtute præditi, qui curandis defunctorum corporibus vacabant, quos non ordines, sed officia fuisse Ecclesiastica, docet Baron. ad annum Christi 44.

Obijcies 3. in cap. cum contingat de ætate & qualitate ordinationum prima Tonsura dicitur esse Ordo can. cleros distinct. 21. can. autem perlectis distinct. 25. Psalmistatus recensetur inter Ordines, similiter à Carthagin. 4. can. 10. & ab Ignat. in epist. 11. ad Antioch. Ordines ergo sunt plures quam septem.

Respondendum primo, Tonsuram non esse Ordinem, cum per eam Clericus gradum in Ecclesia non habeat vi cuius ei spiritalis aliqua functio debeatur in ordine ad sacrificium.

Respondend. 2. prædictos ordines intelligendos esse de ordine impropriè sumpto, id est prout significat omnem gradum, & dignitatem Ecclesiasticam, qua à Laicis, aut ab aliis clericis distinguimur: non autem eam, qua alicui functioni mancipamur, ordinatæ ad Sacramentum Eucharistiæ, ita esse patet ex eodem canone, in quo Primicerius, Archidiaconus & Thesaurarius aggregātur Exorcistis, Lecturibus, & aliis peræquè ac Psalmista.

QVÆSTIO IV.

An quilibet Ordo sit Sacramentum.

SEnsus est an cæremoniæ quibus Ecclesia vtitur cum ordinantur Presbyter, Diaconus & alij Ecclesiæ ministri, veram rationem Sacramenti habeant: siue an per eas tanquam causas instrumentales ex institutione diuina conferatur gratia.

Prima Assertio, *Sacerdotium, id est ritus ille quo ordinantur Sacerdotes, Sacramentum est.*

Probatur 1. authoritate Patrum, Ambros. lib. de dignitate Sacerdotali cap. 5. vbi hæc habet homo manus imponit, & Deus largitur gratiam, August. 2. contra Parmenianum cap. 13. *vtrumque*, inquit, *Sacramentum est, & quadam consecratione vtrumque homini datur, illud cùm baptizatur, istud cùm ordinatur.*

Secundo Probatur Assertio, fide Conciliorum, Trident. sess. 23. can 3. & Florentini in decreto vnionis vbi statuitur septem Sacramenta esse, in iisque ordinem recensendum esse, ex quibus verbis sic argumentari licet. Aut loquuntur, illis verbis Concilia, de omnibus ordinibus, aut de aliquibus, aut de vno tantum, si primum, erit Sacerdotalis ordinatio Sacramentum, cum propositio sit vniuersalis, Ordinesque omnes complectens, si secundum & tertium: similiter, cum Sacerdotium cæteris ordinibus præstet, vtpote quod ad Dominici corporis & sanguinis consecrationem referatur ac tendat, quo nihil esse potest augustius.

Secunda Assertio, *Quilibet Ordo tam qui sacer est, quam qui non, verum est Sacramentum.* Diu. Thom. in supplemento 3. partis q. 37. art. 3. contra Gentiles cap. 75. Petrus Soto in institut. Sacerd. cap. de oratione, Angelus verbo Ordo 1. q. 2. & q. 14.
A Syluester ibidem qu. 2. Couarr. 1. variarum cap. 10. num. 9.

Primò, quia quilibet eorum ordinum characterē imprimit, teste Zonara in can. 2. Conc. Chalcedon. patetque ex eo quod iterari Ecclesiæ lege, ac Dei, nec possit, nec debeat, donum etiam gratiæ tribuit quia per eorum quemlibet, homo destinatur, ad ministeria Eucharistica, diuina illa quidem, sed ardua, ad quæ obeunda, ritè, ac vt est necesse, non est improbabile, Deum largiri de cœlo copiosa gratiæ suæ munera, quæ Zonaras loco citato comprehendit nomine Spiritus sancti, quem dari ait collatione cuiusque Ordinis, sed qui ritus characterem imprimit ex institutione Christi, & gratiam communicat, Sacramentum est, hoc ergo
B nomine appellari Ordo omnis potest, *οἱ μὲν γὰρ χειροτονοῦνται ὡς ἐπίσκοποι, καὶ πρεσβύτεροι, καὶ διάκονοι, καὶ ὑποδιάκονοι, οἱ δὲ σφραγίζονται, καὶ τοῦτο δὲ χειροτονίας ἐστὶν ὡς ἀναγνῶσται καὶ οἱ τοιοῦτοι ὅμοιοι*: Zonaras in can. 2. Concil. Chalced. quæ Latine reddita sic sonant. *In hoc numero Episcopi, Diaconi, Subdiaconi, ordinantur. nonnulli vt Lectores, & alij huiusmodi, quod ipsum non sine manus impositione contingit, signantur.*

Confir. Diacono dicitur cum ordinatur, *Accipe Spiritum sanctum*, eius ordinatio fit per impositionem manuum, nec instituitur tantum ad subsidium pauperum, sed multò maxime ad altaris ministerium, ad collationem Bapt. cum abest Parochus, aliaque peculiaria ministeria circa Eucharist. pro quibus obeundis, vt oportet, necesse est dari gra-
C tiam, de quâ fit in Conc. Chalced. mentio can. 2. & in Bracc. 2. can. 3. si non expresse, virtute saltem ac tacitè, cum prohibent pecuniam pro ordinatione accipi, quod qui facit (inquit ibi Zonar.) *Spiritus sancti gratiam, cuius infinita præstantia longo interuallo cuiuslibet pretij magnitudinem superat, venalem habet*, Ergo cum qui ritus producit gratiam sit Sacramentum, sitque hic effectus Ordinum omnium proprius, omnibus & singulis, Sacramenti nomen resque vt conueniat, est necesse. Quod autem (vt dicitur) Ordines etiam non sacri, gratiæ donum adiunctum habeant, vt causæ, effectum suum, indicat Conc. his verbis, *Si quis propter pecunias ordinauerit Episcopum, &c. vel aliquem eorum qui in clero annumerantur de proprio gradu in
D periculum veniat, hoc est eo moueatur ac deponatur*, Secundum interpretationem Zonaræ.

Contraria opinio est Durand. in 4. dist. 24. q. 2. Anglez de Ordine difficult. 3 concl. 3. Sanch. lib 7. de matrim. disp. 31. n. 17. Nauar. cap. 22. num. 18. qui omnes Subdiaconatum & minores Sacramentalia esse aiunt, non Sacramenta.

Obiicies si septem Ordines seorsim considerati sunt Sacramenta, erunt plura quam septem, quod est contra fidem.

Maior est neganda, quia ita illi ordines sunt Sacramenta, vt vnum tantum totale, & integrum perficiant, vnitate tam proximi generis, quia vnum sunt Sacramentum ordinationis, quam vnitate Ordinis, quatenus referuntur ad eundem finem prin-
E cipalem, qui est conficere corpus Christi, ita duæ species panis & vini vnitate finis, & signi, vnum tantum componunt Sacramentum, quod in ratione nutritionis spiritalis, perfectum esse nequit nisi in vtraque specie.

Dici quoque potest prædictos Ordines vnum esse Sacramentum perfectione, quia referuntur ad Eucharistiam, aut complemento, propter respectum quem dicunt ad Sacerdotium.

QVÆSTIO

QVÆSTIO V.

An Episcopatus nouus sit Ordo distinctus à cæteris.

PRima Assertio. *Si Ordo sumatur pro dignitate Ecclesiastica,* vt vsurpatur de ætate & qualitate Ordina. & can. Cleros dist. 21. & can. perlectis 1. dist. 25. *Episcopatus Ordo nouus est distinctus à reliquis.*

Est de fide in Trid. sess. 23. cap. 4. & can. 7. vbi dicitur anathema, negantì Episcopum superiorem esse Presbyteris, quo sensu dixit Anaclet. Sacerdotum Ordinem bipartitum esse. Optatus autem aduersus Parmenam, lib. 1. Sacerdotum alios esse primos, ac summos, alios inferiores, *& in secundo Sacerdotio constitutos.*

Secundò, quia Episcopus ex vi suæ Ordinationis habet omnem potestatem Ordinis, quam Sacerdos, & prætereà auctoritatem conferendi tam Ordines, quàm sacramentum Confirmationis. Est ergo Presbytero superior Episcopus, & hoc modo intelligendus est can. primus, dist. 35. vbi dicuntur esse quatuor maiores Ordines: & August. epistola 19. vbi hæc habet, quamuis secundùm honorum vocabula, quæ iam Ecclesiæ vsus obtinuit, Episcopatus Presbyterio maior sit, in multis tamen Augustinus Hieronymo minor est.

Secunda Assertio. *Si Ordo sumatur pro sacramento Ordinis distincto à cæteris, Episcopatus non est nouum Sacramentum.*

Primò, quia est de fide, non esse nisi septem tam Sacramenta, quàm Ordines: at essent octo, si Episcopatus, in ratione Sacramenti, & Ordinis, esset distinctus à reliquis: non est ergo Episcopatus Ordo distinctus à Presbyteratu, sed eum tantùm in esse Sacramenti, habitudine morali magis perficit, & consummat.

Confirm. Episcopatus non imprimit characterem distinctum à charactere Sacerdotij, sed eum duntaxat extendit, & extendendo intrinsecè perficit, & auget, in quantum efficit vt Episcopus non tantùm sacram Eucharistiam conficere, sed etiam ad eam conficiendam alios ordinare possit, vt habet Henriq. lib. 10. cap 7. ergo non est Sacramentum à Sacerdotio distinctum.

Secundò, Ordinatio Episcopi est inualida, si fiat ante Presbyterium. Sylu. verbo Ordo 2. sed huius rei causa non videtur alia, quàm quòd Episcopatus non sit Sacramentum distinctum à Sacerdotio, sed tantùm extensio characteris Sacerdotalis: extendi autem non possit quod non est. Probatur: Nam si Diaconus quis ordinetur ante Subdiaconatum acceptū, vel Sacerdos fiat, antequam insigniatur aliis Ordinibus, valebit eius Ordinatio: & hoc quia Sacerdotium Sacramentum est distinctum à Diaconatu, & aliis: ergo quòd Episcopatus quoad Ordinationē validè conferri nequeat, ante Presbyterium, signum est Sacramentum ab eo non esse diuersum.

Tertiò, est sacra Ordinatio Sacramentum, vt Trident. sess. 23. cap. 3. probat, ex verbis Apost. 1. ad Timot. 4. & 2. ad Timoth. 1. sed iis locis sermo est de Episcopatu, nam Timoth. ordinatus à Paulo fuerat Episcopus: est ergo Episcopatus verè & propriè Sacramentum.

Confirmatur. Ordinum diuersitas petitur à di- A uersitate ministeriorum quæ Ordinati exhibent in ordine ad sacrificium: at quantum ad illud, ministerium Episcopi & Sacerdotis est idem, vt patet.

Obiicies. Ritus quo consecratur Episcopus, constituit eum ex vi Ordinis sui hierarcham, & summum Sacerdotem, & confert ei nouam potestatem ad actus sacrmentales, & sacros, Confirmationis & Ordinis, quas ad res vtpote difficiles & arduas, opus est gratia sanctificante, & auxiliis supernaturalibus: ergo & Sacramento, quo dentur: est ergo Episcopatus Sacramentum à Presbyteratu distinctum.

Neganda est Consequentia, nam vt rectè notauit Reginaldus, tom. 2. lib. 3. c. primo. *In Ordinatione Sacerdotis ad gratiam & potestatem conficiendi cor-* B *pus Christi, aduenit alia quæ dicitur potestas super Christi corpus mysticum, & est facultas administrandi sacramentum Pœnitentiæ, pro qua tamen conferenda non datur Sacramentum speciale à reliquis distinctum, sed sufficit primum characterem per secundum magis perfici, & extendi per posteriorem collationem* ita à pari satis erit per Ordinationem Episcopi, etsi non diuersam essentialiter ab Ordinatione presbyteri, extendi characterem Sacerdotij ei primò collatum, ad actus istos sacramentales confirmandi & ordinandi, de quibus facta est in obiectione mentio, & sic Episcopo per vnum & eundem characterem, dantur potestates tres. Prima, conficiendi corpus Christi. Secunda, absoluendi. Tertia, ordinandi, quæ duæ primam illam perficiunt, quam C tanquam Sacerdos habuit, in sua Ordinatione, vi characteris sibi impressi, & perfectioris redditi accessione harum duarum potestatum.

Obiicies. Episcopatus est perfectior Presbyterio: ergo Sacramentum distinctum à Presbyteratu.

Neganda est Consequentia, ideo enim Episcopatus secundùm diuinam institutionem est excellentior, quia continet id totum quod est in Presbyteratu, & aliquid amplius, nempe auctoritatem ordinandi Ministros, & confirmandi Christianos.

QVÆSTIO VI.

D *De necessariis in hoc Sacramento tam ex parte materiæ, quàm formæ.*

QVia id nosse est difficile, nisi cognito quæ cuiusque Sacramenti sit propria materia, ea nobis est initio explicanda. Est hæc autem vt Sacramentorum aliorum, duplex, remota, & proxima: & de illa sit

Prima Assertio. *Materia remota Ordinis Sacerdotij sunt panis & vinum cum patena & calice.* Ita canon præterea, dist. 23. can. generaliter 16. q. 1. & Florentinum expressè.

Secunda Assertio. *Materia proxima, eaque Ordini essentialis, est traditio, & porrectio instrumentorum, quæ ad propriam vniuscuiusque Ordinis functio-* E *nem spectant.* D. Thom. in 4. dist. 24. & in supplemento, q. 34. artic. 5. Nauar. Enchir. 22. num. 17. Florentin. in vnione, his verbis. *Materia Ordinis est illud, per cuius traditionem confertur Ordo:* sed Presbyteratus traditur porrectione calicis cum vino, & patenæ cum pane, quibus velut instrumentis, Sacerdos in sacrificio vtitur. Enimuerò, si fides est Pontificali, character imprimitur, cùm propria cuiusque Ordinis instrumenta traduntur, cuiusmodi esse hæc duo nemo non intelligit.

Hæc autem verba quæ tum proferuntur, *Accipe potestatem offerendi sacrificium*, pars sunt formæ. quia per hæc, ordinatis vera potestas confertur, consecrandi corpus & sanguinem Christi Domini, vt patet ex eo, quod immediatè post, vnà cum Episcopo ambas materias consecrant.

Tertia Assertio, *Pertinet quoque ad essentiam ordinis Sacerdotalis manuum impositio*. habetur in can. Presbyter. dist. 23. & cap. finali de Sacramentis non iterandis docentq; D. Tho. in 4. distinct. 24. q. 1. art. 1. Palud. eadem dist. q. 26. art. 4. Bellar. tomo 2. controuers. lib. de Sacram. Ordinis cap. 9. Reginald. tomo 2. lib. 30. tract. 3. c. 2. Coninch. de Sacram. disp. 20. dub. 7. nu. 60. Vasq. in 3. par. to. 3. disp. 239. cap. 3. Henriq. lib. 1. ca. 6. & c. 11. n. 6.

Probatur 1. quia eius impositionis peculiaris fit mentio vt cæremoniæ institutæ ad productionem gratiæ, 1. ad Timoth. 4. & 5. 2. ad Timoth. 1. Actuum 6. 13. 14. in Nicæno can. 9. Antiocheno can. 10. Carth. 4. can. 3. ibi enim expresse dicitur Presbyterum ordinari, *Episcopo eum benedicente & manus super eum imponente*, quam in sententiam hæc habet Ambros. de dignit. Sacerd. cap. 5. *Homo manum imponit, Deus largitur gratiam*; sane Saulem à Samuele sic vnctum esse constat, vt cor ei aliud Deus inseuerit, *Nos autem sacrorum ordinum*, inquit Gregorius primus lib. 4. in cap. 10. primi Regum, *Sacramenta, ab Ecclesiæ Doctoribus foris accipimus sed Sacramentorum virtute ab omnipotente Deo interius roboramur, virtus vero Sacramenti gratia est Spiritus septiformis*. Quam D. Thom. in 4. distinct. 25. qu. 1. per manuum impositionem vult conferri distinctam ab ea, quæ datur verbis & materia prioribus, quod indicat verbum *Spiritus sancti*, qui nunquam ex probabili & certa doctorum sententia datur sine gratia.

Quid? quod Paulus asserit gratiam Timotheo datam per impositionem manuum? vbi particula (per) haud dubiè denotat vim & rationem causæ efficientis seu instrumentalis ad eam producēdam, nam quis credat eius memoriam futuram tam frequentem & crebram in sacris paginis si tantum accidentalis Sacramento foret? vt scripsere Sotus in 4. dist. 24. 24. q. 1. art. 4. concl. 5. Valent. tomo 4. disput. 9. qu. 1. p. 5. Sane partem esse materiæ ordinationis Presbyteri, vt pote, quæ ordinationibus duabus partialibus perficitur, & totidem formis communis est opinio, & prioris quidem ordinationis materia, est traditio calicis cum vino vt diximus, & patenæ cum pane: Forma vero, accipe potestatem offerendi sacrificium. Posterioris ordinationis materia est impositio manuum facta ab Episcopo, forma autē. *Accipe Spiritum sanctum, quorum remiseris peccata*, quibus verbis significari tam gratiam Sacramentalē, quam potestatem super corpus Christi mysticum, planū est ex Tri. sess. 23. can. 4. *Si quis dixerit per sacram ordinationem non dari Spiritum sanctum, ac proinde frustra Episcopos dicere, Accipe Spiritum sanctum anathema sit*. Quid est enim non frustra ea verba dici? nisi esse efficacia ad collationem gratiæ quam significant.

An autem duplex character per partiales formas qui in vnum coeat imprimatur, non constat.

Affirmantem tenet Scotus negantem, D. Tho. supra q. 17. art. 2. & 2. quam qui defen, det dicet haud dubiè, characterem, qui est à Sacerdote receptus, per porrectionem calicis & panis, ad conficiēdum corpus & sanguinē Christi, postea extendi ad remittenda peccata, quæ potestas Sacerdoti datur per impositionem manuum, cum his verbis quæ Episcopus pronunciat. *Accipe Spiritum sanctum, quorum remiseris &c.*

Tertia Assertio, *Ad essentiam ordinationis Diaconi duæ item partiales materiæ sunt necessariæ, totidemque formæ*. Prima & remota, est liber Euangeliorum, proxima, eiusdem traditio cum impositione manuum Episcopalium, & verbis quæ tum proferuntur, *Accipe potestatem legendi Euangelij pro viuis & defunctis*, vt dicitur can. Diaconus 23. dist. 23. & in Carthag. 4. c. 4. & 5. docentque Coninch. disp. 5. dub. 7. Conc. 3. Henriq. l. 10. c. 8. n. 5. de Sacram. Ordin. lib. 1. cap. 9.

Causa est, quod propriè exprimi alio actu nequeat Diaconi potestas & ordinatio, nec enim id fit datione calicis cum vino, quia hæc est propria materia Sacerdotij, nec datione calicis vacui, quia in ordinatione Subdiaconi eidem tribuitur vt quidpiam ad eam intrinsecè necessarium. Nec id denique sola manus impositione fieri fuit consentaneū, ac vtile, tanquam per adæquatam suam materiam, cum per eam non significetur quantum est satis; Diaconorum officium, ei ergo prudentissime adiuncta est libri Euangelici traditio, qui cum adhuc nullus extaret primis Ecclesiæ nascentis temporibus, probabile est, septem Diaconos primos ex dispēsatione sola manuum impositione ordinatos fuisse, quam ordinationi Diaconorum essentialem esse, communis est opinio fundata in verbis, Concil. Carthag 4. can. 4. *Diaconus cum ordinatur, solus Episcopus qui eum benedicit, manum super caput eius ponat*. Secundo ex forma verborum quæ ab Episcopo pronuntiantur. *Accipe Spiritum sanctum*. Tertio ex Scriptura Actor. 6. vbi Diaconi per manuum impositionem dicuntur ordinati.

Quare non videtur probabilis eorum opinio qui secus sentiunt, quo de numero sunt Valer. to. 4. Faber de Sacr. Ordinis, in 4. sentent. dist. 24. qu 1. dub. 1. ca. 4. Villalob. tom. 1. tract. 11. diffic. 4. nec proinde in praxi est sequenda, vt contraria stilo ac vsui Romanæ Ecclesiæ.

Quarta Assertio, *Materia ordinationis Subdiaconi est calix vacuus cum patena superposita*, Florent supra & Carthag. 4. can. 5. & can. Subdiaconus distinctione 23. his verbis, *Subdiaconus cum ordinatur quia manus impositionem non accipit, patenam de manu Episcopi accipiat vacuam, & calicem vacuum: De manu vero Archidiaconi vrceolum cum aqua, & mantile, & manutergium*.

Forma autem, verba quæ Episcopus post datam ordinandis materiam, ad illos conuersus dicit, *Videte cuiusmodi ministerium vobis traditur*, & non alia, quia hæc sola connexionem habent cum materia huius Ordinis, ad quam etiam pertinere librum epistolarum scripsit, Filliuc. to. 1. tract. 9. cap. 2. num. 45. sed hanc essentialem ei non esse tradunt, Syluius in 3. par. q. 37. art. 2. Coninch, de Sacram. disp. 20. dub. 6. Laym. lib. 5. tract. 9. cap. 5.

Quinta Assertio, *Ad essentiam Ordinis Episcopatus, necessaria est loco materiæ, manuum impositio cum applicatione codicis Euangeliorum ad ordinandi caput, quem duobus antistitibus tenentibus, & manus ordinando imponentibus, tertius ei benedicit*; Et non nisi die Dominico can. ordinauit dist. 75. eumque vngit chrismate in capite & manibus, can. cum venisset ibidem: & cap. 1. de Sacram. Vnct. Forma autem sunt verba quæ proferuntur, *Accipe Spiritum sanctum*,

Sexta Assertio, *Materia Ostiarij est clauiū porrectio*:

ex sententia Scoti, q. 1. art. 2. Exorcistæ liber Exorcismorum, can. Exorcista, dist. 23. Lectoris liber Lectionum, Acolythi vrceoli vacui, can. Acolythus, dist. 23. & probatur ex decreto Eugen. vbi ait omnes hos inferiores Ordines conferri per assignationem rerum ad sua ministeria pertinentium.

Obiicies, in cap. si Presbyter, de Sacramentis non iterandis, signatè dici, ordinationem quæ sine manuum impositione est facta, iterandam non esse, sed cautè supplendam, quod inane esset, ac falsum, si manuum impositio, Ordinationi Presbyterorum & Diaconorum essentialis esset ac intima: cùm enim res stare sine suis partibus essentialibus nequeat, si est impositio manuum pars Ordinis intrinseca, nunquam sine ea fuit: ergo iterari hunc est necesse, cùm erit omissa, quod tamen negatur à Pontifice in eo canone, non est ergo Sacramento Ordinis, maximeque ei, quo Sacerdos initiatur, intrinseca.

Minor est neganda, vt autem eius negatæ veritas appareat, meminisse conuenit Sacerdoti cùm ordinatur, potestatem duplicem tribui: primam, in corpus Christi verũ: secundam, in corpus Christi mysticum, quas potestates seiungi ab inuicem posse ante est ostensum, cùm Apostolis simul non sint collatæ, sed diuerso omnino tempore.

Secundò, & hoc scire necesse est, priore potestate, hominem propriè Sacerdotem esse, cum hac voce, Patres & sacræ paginæ intelligant eũ, qui sacrificare est idoneus, qualis fit potestate ei in Christi corpus tradita. Iam ergo cum Greg. in c. Presb. 3. de Sacr. nõ iterãdis Ordinem Sacerdotii iterandum esse negat, in quo conferendo omissa est manuum impositio, de priori potestate loquitur, quæ etsi in suo esse à posteriori non pendeat essentialiter, quia ei tamen coniungi debet, vt adæquata censeatur, & perfecta, quoad omnem suam amplitudinem, ideo prior ille ritus, quo ordo Sacerdotij, Ordinato est collatus, supplendus esse dicitur impositione manuum.

Obiicitur 2. si Ordinandus fit Sacerdos, quando ei materia consecranda traditur, cum his verbis, *Accipe potestatem offerendi sacrificij*, manuum impositio ei non erit essentialis, ac intrinseca: verum est prius, ergo, &c.

Negandum est sequi, quia per eam Ordinatio completur in suo esse perfecto & integro, quale non est, cum traditioni materiarum consecrandarum, non est impositio manuum coniuncta, per quam ideo Sacerdotalem honorem tribui Ordinato scripsit Leo Papa, epist. ad Africanos, ca. 1. *quid est citò manus imponere, nisi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinæ, Sacerdotalem honorem tribuere non probatis, & quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici Ordinantem, qualis est ille qui non meruit ordinari?*

Obiicitur 3. At impositionis manuum Florentinum non meminit, cùm quæ sunt huic Sacramento essentialia, suo more, definiendo commemorat.

Respondendum est primò, id à Patribus eo loco factum non esse, quòd hæc cæremonia cuique ex Scriptura nota esset.

Secundò, id ab illis factum ideo, quòd non nisi præcipuam materiam, ac permanentem notare vellent, qualis non est manuum impositio, sed porrectio panis, cum patena, & calicis cum vino, quibus rebus, cum forma verborum Sacramentalium, datur Ordinato potestas in verum Christi corpus, quæ tanto præstat potestati in corpus eiusdem mysticum, quanto Deus creaturis est potior: ergo cũ hæc, ordinando detur impositione manuum, & verbis formæ, ei correspondentibus, illa verò porrectione rerum quibus fit sacrificium, has constat in ratione materiæ, impositioni manuum antecellere.

Obiicitur 4. Si codex Euangeliorum est Diaconatus materia, nullos Ecclesia prisca Diaconos habuit, aut in Sacramentis mutatio aliqua essentialis accidit. Enimuerò, cùm primùm Ecclesia propagari est cœpta, sacri nulli adhuc libri erãt, quos Diacono Episcopus traderet: aut ergo tùm temporis nullus est factus, aut si quis eo tempore, in eum est gradum ab Apostulis euectus, cùm quæ modò est huius Ordinis materia, antiquis non extiterit, in illo mutationem factam esse oportuit.

Respondendum Sacramenta à Deo mutari posse, nam vt sine ministerio hominis, aut rei cuiuslibet alterius subsidio, sibi reconciliare orbem potest, hominique per se gratiam infundere, ita & mutare eius producendæ signa, à se instituta dum viueret, quod eum fecisse in causa præsenti admodum est probabile, ne careret Ecclesia Diaconis, eo tempore, quo sacrorum librorum copia adhuc non erat, simile quidpiam in Baptismo contigisse, primo illo æuo propagatæ fidei, Scriptores non obscuri memorant. Enimuerò, cùm esset necesse Christi fidem, cultumque animis hominum altè inseri, nihilque ad id sit in natura rerum potentius, beneficio reintegratæ cum Deo amicitiæ, quæ vti par est cognita, mirabile in bene præparato pectore, religionis aduersus Deum, amorisque incendium excitat: est tùm, id est, nascente Ecclesia, vtile visum, dispensare cum Apostolis, vt prætermissa appellatione augustissimæ Triadis in forma Baptismi, Christum solum inuocarent, quod si id tùm facere diuino concessu Apostolis in Baptismo licuit, cur vitium, culpaque in iisdem extitit, numinis impulsu, idem vsurpare in vna Ordinis parte? ac præter manuum impositionem aliam materiam non exhibere, per quam & altaris ministerium, & alia Diaconi officia significarentur; de quo potestatem à Christo seruatore Apostolis factam tradunt Bellar. lib. 4. de notis Ecclesiæ, cap. 9. Laym. lib. 5. tract. 9. cap. 5. num. 2.

QVÆSTIO VII.

An contactus realis materiæ Sacramenti Ordinis sit ad eius validitatem necessarius necessitate præcepti.

FAber Theologicarum disputationum vsu perdoctus, in 4. sent. dist. 24. q. 1. disput. 1. cap. 4. ait hunc contactum sic esse Ordini intrinsecum, vt eo desinente Ordo ipse desinat.

Certant pro hac sententia Ægid. de Coninch. disp. 20. dub. 7. n. 70. Anglez de Ord. dub. 5. de Beia parte 4. casuum, casu 15. Fernandez in exam. Theol. part. 1. c.

Primò, quia in Sacramentis quæ consistunt in vsu, necessaria est necessitate Sacramenti materiæ remotæ, applicatio ad subiectum: at hæc non fit nisi contactu reali: est hic ergo Ordini essentialis.

Secundò, Dominium non acquiritur nisi per possessionem. Graff. decis. aurearum, parte 2. l. 2. c. 9. n. 22. at datur Ordinatis aliqua potestas spiritalis, in ordine ad ministerium altaris exercendum in materiis suis, ergo ad eius potestatis pos-

sessionem est contactus earum materiarum necessarius, Tertio, Ordinandus iubetur accipere potestatem, cui imperio satisfacere non potest nisi capiendo externum symbolum.

Nobis sententia hæc sola vera esse debet, quæ Ordines ait posse sine tali cõtactu subsistere, quam defendunt, Henriq. l. 1. cap. 9. n. 11. Vict. de Sacram. Ord. n. 230. Caiet. in summa ver. Ordinantium & Ordinat. peccata, quæ probatur. Primo, quia Florent. cum agit de Ordine non meminit huius contactus, sed tantum traditionis instrumentorum.

Secundo quia hæc traditio tantum deseruit ad determinandum potestatem quæ datur, sed ad hoc non requiritur contactus, sed ostensio præsens cum signo acceptatiuo. Tertio, quia acceptare quis potest equum, etsi hic eum non tangat, modo sit præsens ostensio qua tradatur, & ab ipso acceptetur. Vnde patet responsio ad argumenta 1. sententiæ.

Ad primum dici debet, aliam esse rationem Bapt. Confir. & aliorum Sacramentorũ quæ consistunt in vsu, patet experientiâ, atque adeo testimonio eorum qui sunt in contraria sententia, vt Ægid. de Coninch. de Sacr. disp. 20. dub. 7. n. 71. Crucij in direct. consc. par 2. de Sacr. Ord. cap. 3. conc. 1. horum enim opinio est, non esse necessarium contactum immediatum hostiæ ad valorem Sacramenti, non magis quam vini, sed sufficere si tangantur in patenâ & calice, proindeque neganda est min. argumenti primo allati, si intelligatur de contactu immediato & proprio. Concedenda, si de mediato in calice aut patena. Secundi neganda est maior. Argumento est, quod omnium sensu dominium rei datæ à donante acquiritur per eius acceptationem à donatario, etsi in eam manus non inferat, quod tamen est necessarium ad actualem possessionem, idem apparet in matrimonio, in quo mutuam in sese authoritatem acquirunt, vir & mulier per traditionem sui, & acceptationem reciprocam, quamuis mutuo se non tangant. Quare negandum est hoc verbum, *Accipe*, quo vtitur Ordinans, referri ex necessitate Sacramenti ad eum qui Ordinandus est vt capiat, seu manu tangat externum symbolum, sed per illud tantum significatur spiritalis potestas ei conferenda, per exhibitionem externi symboli, quo collatio talis potestatis indicatur.

At est, inquies Ecclesiæ praxis opposita, vtpote quæ cum exhibitione materiæ, eius acceptionem & cõtactum exigit, quæ praxis, per traditionem sæculorum omnium, ex Christi institutione profecta, ad nos vsu continuo peruenit.

Respondendum inde aliud non colligi, quam quod talis contactus præcipiatur ab Ecclesia, proindeque omni ope curandum esse Ordinando, vt tali præcepto satisfaciat, inferioribus digitis calicem, superioribus patenam tangendo, vt est in Pontificali, idque si fieri potest, simul cum prolatione verborum Episcopi, quod tamen moraliter est accipiendum, cum authore Victoria de Sacramento Ordinis, num. 230. sufficiat paulo ante verba prolata, aut post, id facere, similiter & de materiis censendum esse docet, Vasq. disp. 246. cap. 2. num. 19. quæ censentur moraliter, quantum est satis, ad culpam vitandam, apprehendi in continente, vase scilicet vbi sunt, patet in vino quod in calice oblato Sacerdoti cum ordinatur, sufficienter omnium iudicio tangi censetur. Quod si causam huiuscemodi praxis in Ecclesia scire aues.

A Respondebo, non aliam esse, quam vt traditio, & acceptio spiritualis potestatis, quæ Ordinando datur, significetur expressius cum ordinandus, symbolum materiale, quo talis potestas innuitur, manu ipsemet apprehendit, aut tangit.

QVÆSTIO VIII.

Quæ sit Sacramenti huius forma.

DIco 1. *Formam huius Sacramenti vniuersè spectatam, positam esse in verbis ab Episcopo pro-* B *nuntiatis per modum imperantem.* Primo, quia est essentiale huic Sacramento, vt per illud Ordinato detur potestas aliqua circa altaris ministerium, hæc autem exprimitur maximè verbis imperantibus his aut similibus; *Accipe potestatem, &c.*

Secundò id verba formæ maxime significant in Sacramento, quod faciunt, sed per Sacramentum Ordinis, datur Ordinato potestas aliqua circa Christi corpus: ergo in verbis forma Sacramenti Ordinis erit posita.

Et quanquam singulorum ordinum formæ, peti ex Romano Pontificali possint: ex Concil. Carthagin. 4. Florentino in decreto vnionis catechismo Trident. cap. de Ordine, in particulari tamẽ constat Ostiarium institui, his verbis cum traditio- C ne clauium; *Sic age quasi redditurus Deo rationem, pro ijs rebus quæ his clauibus recluduntur.*

Lectori dicitur cum ei codex datur, *Accipe, & esto verbi Dei Lector, habiturus si fideliter, & vtiliter impleueris officium tuum, partem cum ijs, qui verbum Dei bene ministrarunt.*

Exorcista cum librum exorcismorum recipit, hæc audit, *Accipe & commenda memoriæ, & habe potestatem imponendi manus super Energumenos, siue baptisatos, & Catechumenos.*

Acolytho hæc dicuntur, *Accipe ceroferarium cum cereo, & scias te ad accendendum Ecclesiæ luminaria mancipari, in nomine Domini.*

Nec, hoc modo, sed cum ei offeruntur Vrceo- D li, id fit his verbis: *Accipe vrceolos ad ingerendum, vinum & aquam, in Eucharistiam sanguinis Christi, in nomine Domini.*

Hæc de minoribus, maiores habent pariter suas formas, Presbyterij forma partialis est duplex. Primo, enim cum Presbytero datur panis cum patena, & calix cum vino, sic eum ad consecrandum habilem Episcopus efficit: *Accipe potestatem offerendi sacrificium Deo, missasque celebrandi, tam pro viuis quam pro defunctis, in nomine Domini.*

Cum autem manus imponitur eius capiti sic illum affatur Episcopus: *Accipe Spiritum sanctum, quorum remiseris peccata, &c.*

Diacono datur duplex potestas, vna legendi E- E uangelij, altera administrandi Baptismi Episcopo absente, prima exprimitur his verbis: *Accipe potestatem legendi Euangelij, tam pro viuis, quam pro defunctis, in nomine Domini.*

Altera istis, *Accipe Spiritum sanctum, ad robur, & ad resistendum diabolo, & tentationibus eius, in nomine Domini.*

Subdiaconus dum consecratur audit, & quidem cum ei præbetur calix vacuus. *Vide cuiusmodi ministerium tibi traditur, ideo admoneo te, vt ita te exhibeas, vt Deo placere possis.* Cum autem librum recepit. *Accipe librum Epistolarum, & habe potestatem eas legendi.*

QVÆSTIO IX.

De necessariis necessitate Sacramenti Ordinis ex parte Ministri.

PRima Assertio. *Etsi ex commissione Papæ possit simplex Sacerdos aliquem initiare quatuor Minoribus, tamen Sacerdotium necessitate Sacramenti ab Episcopo conferri debet.* Pars prima tuetur se auctoritate canonum, magis ad rem faciunt penultim. dist. 69. exinde decretalis Innocent. III. nona, de ætate, & qualitate Ordinandorum. Alexand. III. cap. 1. de supplenda negligentia Prælatorum, ibi enim significant hi Pontifices, Abbates tam suos subditos Regulares asciscere posse in minores Ordines, quàm eos in quos iurisdictionem quasi Episcopalem habent, quod in cap. Abbates de priuileg. in 6. agnoscit Bonif. & post eum Sylu. verbo Ordo 3. qu. 2. Rebuff. 1. parte praxis, rubrica de Clericis: vt autem id facere sine culpa possint, primò Sacerdotij charactere insigniti esse debēt. Rebuffus de Clericis, & à quibus creentur, num. 34. septima Synodus can. 14.

Secundò, & id quoque est necesse vt ab Episcopo benedicti fuerint, aut certè constet quòd per illos non steterit, quo minus id beneficium ab eo consequerentur, cap. statim. de supplenda negligentia, & can. quoniam 1. dist. 69. & quòd tertiò rogatus pro eiusmodi benedictione impertienda eam tamen negauerit sine iusta causa. Nauar. cap. 27. num. 264.

Tertiò, non aliis quàm suis beneficium id impertiri possint, cap. Abbates de priuileg. in 6. nisi eis contrarium competeret ex priuilegio sanctæ Sedis, nec alibi, quàm in suo Monasterio, can. primo, dist. 69. & post professionem Ordinandorum, alioqui post acceptam Tonsuram, & quatuor Minores, initiati per eos possent è religione egredi, & ita fraudem facere canonibus, qui prohibent quenquam ordinari sine patrimonio, aut titulo. quæ fraus est præcauenda, vt dicitur de seruis non ordinandis, quæ statuta, aut veriùs renouata fuere à Congregatione sacri Conc. à 1594. in causa Cassinensis Abbatis, his verbis: *Congregatio censuit, quòd Abbas benedictus, possit Regularibus sibi subditis, conferre primam Tonsuram, & quatuor Minores, ac etiam benedicere calices, & paramenta sine vnctione olei sancti, nec non omnes benedictiones facere sine aliqua licentia. Simili etiam modo*, inquit 7. Synodus c. 3. *secundùm antiquam consuetudinem Correpiscopos præceptione Episcopi oportet promouere Lectores.*

Secunda pars Assertionis quæ fuit de Sacerdotio necessitate Sacramenti conferendo ab Episcopo habetur in Trid. sess. 23. can. 7. vbi dicitur anathema, neganti Episcopum esse Presbyteris superiorem, vel non habere potestatem confirmandi, & ordinandi, & eam quàm habent, illis esse cum Presbyteris communem: Et verò cùm asciscantur Presbyteri ad regimen animarum, per potestatem excellentem, in corpus Christi, non videtur hæc ab alio dari posse, quàm qui dignitate illos superet, cuiusmodi est solus Episcopus.

Eum sanè ordinarium Sacramenti huius Ministrum esse indicant Scripturæ, Patres, & Concilia: in Patribus numerandi sunt Hieron. epist. 85. ad Euagr. Epiphanius hæresi 75.

Scripturæ autem sunt pro ea re perspicuæ, declarat enim Paulus 2. ad Timoth. 1. ordinasse se Timotheum per impositionem manuum suarum, ad Titum 1. *Reliquite Cretæ, vt constituas Presbyteros per ciuitates*: at tam Paulus quàm Titus Episcopatus honore insignes erant.

Quid? quod Paulus & Barnabas χειροτονήσαντες, id est, impositione manuum, constituunt Presbyteros per singulas ciuitates, Actor. 14. quos tamen nemo non scit fuisse Episcopos: est ergo verissimum, Sacramenti huius Ministrum ordinarium, Episcopum esse, cui proinde Cõcilia licere aiunt, ordinare subditas sibi gentes, easque in Clericorum numerum asciscere, vt nihil dicam de Florentino, & Tridentino. Est ea de re illustris sententia Antiocheni I. can. 10. his verbis: *Correpiscopi Presbyterum, aut Diaconum non audeant ordinare præter ciuitatis Episcopum, cui ipse Correpiscopus cum possessione subiectus est*: & can. 13. *nullus Episcopus ex alia prouincia audeat ad aliam transgredi, & ad promotionem ministerij, aliquos in Ecclesiis ordinare.*

Secunda Assertio. *Episcoporum nomine, intelliguntur etiam hæretici excommunicati, suspensi, degradati.* Ita Doctores communiter. D. Tho. dist. 25. q. 1 art. 1. Vasquez disp. 243. cap. 3.

Probatur, per hæresim, suspensionem, aut excommunicationem, non amittunt Episcopi characterem, ergo nec potestatem conferendi Ordines, cùm hæc in charactere consistat, quod & clarius definitum est, can. quod quidam dist. 21. can. sicut semel dist. 63. Sic tamen Ordinati suspensi sunt ab executione suorum Ordinum, vt pluribus ostendetur postea, cùm de suspensione & hoc sensu intelligi debet, quod à Gregorio asseritur lib. 3. Epistolarum, epist. 20. Ordinationem quæ celebrata est ab excommunicato, nullam esse, cùm enim id quod in actum reduci nequit, idem sit, quoad rem, ac si non esset, meritò dicuntur non consecrati, qui per hæreticos sunt initiati, cùm vsum suorum Ordinum nullum habeant, saltem licitum, negari tamen non debet, quin Ordinati ab hæreticis characterem & Sacramentum recipiant.

Contra sensere olim Cyp. & Episcopi Africæ: cū enim in ea opinione essent, crederent baptizatos ab hæreticis iterum baptizandos esse; iudicandum quoque similiter illis fuit de Ordinatis ab hæreticis, eos scilicet iterum ordinandos esse.

Quod autem Gratian. prima q. 1. asseruit Ordinatos ab hæreticis verè Ordinatos non esse: id hunc sensum habet, non quòd Ordinatio non sit rata, sed quòd Ordinis recepti executio sit suspensa, nec redigenda ad actum.

Tertia Assertio. *Diaconos & Subdiaconos ex commissione summi Pontificis, aut Concilij generalis, facere Sacerdos potest.* Angelus verbo Ordo 2. Viualdus in candelabro, cap. de Ordine, num. 17. Nauar. in Concil. tit. de priuileg. Concil. 13. Victoria de Sacramentis num. 245. Vasquez disp. 243. capite 4.

Primò, quia in Florentino in Armenorum litteris Minister huius Sacramenti ordinarius est Episcopus, ergo extraordinarius Presbyter quilibet, alioqui vt de Confirmatione diximus, quid opus fuisset meminisse Ordinarij? cùm si Sacerdos voluntate Papæ Diaconatum conferre nequit, non nisi vnicus Sacramēti huius sit Minister, nempe Episcopus.

Quid? quod in canone 10. Concil. Antioch. permittitur Correpiscopis ordinare Diaconos, Subdiaconos, Lectores, & Exorcistas, Presbyteros;

cum consensu eius Episcopi, cui subiecti sunt, quod eis post modum fuit prohibitum à Leone 3. & Carolo Magno io Capitular. selectis l. primo ca. 4. Sed huiusmodi Correpiscopos veros non fuisse, Episcopos testatur Damasus epist. 5. sed simplices duntaxat Presbyteros, potest ergo Presbyter, ex commissione Papæ, Subdiaconatum alteri cōferre aliosque minores ordines. His argumentis tertium addi potest, nẽ pe quod Victoria loco citato, perhibet visam à se bullam, qua Pontifex Innoc. 8. Abbatibus è Cistercìensium ordine, facultatem annuebat conferendi dictos ordines suis Monachis quod character Sacerdotalis eiusmodi sit, ratione cuius, is quem afficit infinitis est partibus Diaconis prior, nil est ergo causæ quamobrem hæc potestas negetur Presbytero, Papa sic voleote.

Contraria sententia hoc tempore est tenenda, ac seruanda in vsu.

Dices minus est chrisma facere, quam Diaconum: ergo vt illud primum à Papa committi Presbytero non potest, ita nec vltimum.

Responsio duplex, prima falsum esse, facultatem facien di chrismatis, coocodi à Papa Sacerdoti oon posse.

Secunda in moralibus non valere argumentum à pari, vel maiori, ad minus sed habendam esse rationem institutionis diuinæ, quæ oobis innotescit per vsum, & traditionem Ecclesiæ, quare cum vtriusque facultatis à Papa, Presbyteris concessæ, exempla extent, saltem postremæ, ab illa ad hanc facta illatio non est valida.

QVÆSTIO X.

Quid sit necessarium in hoc Sacramento necessitate præcepti, ex parte Ministri.

NEcessitate præcepti requiritur primo, vt ordinationi præmittatur processus, quo notetur in eo sis, dies, locus, vbi eam fieri oportebit & quidem locus non alius communiter esse debet, quam Cathedralis Ecclesia, pro maioribus ordinibus, Trid. sess. 23. cap. 8. quod si alibi eos conferri erit necesse, non alia, eam ad rem erit Ecclesia eligenda, quam quæ præcipua, nec nisi præsente eius Parocho & Clero, dari eos oportebit, ex Trid. sess. 23. ca. 8. habet tamen vsus, vt quælibet Ecclesia Episcopatus, Episcopo ad id inseruiat etiã post Concil. ex Sylu. verbo Ordo 2. q. 8. Reginald. tomo 2. lib. 30. Secundo vt minores, in quocunque loco ei videbitur, licite conferat Sylu. ibid.

Secundò necessitate præcepti requiritur, vt qui ordinat, sit proprius Episcopus ordinati, habetur, can. 13. Conc. Antioch. 16. Nicæni, & 2. Constantinop. primi, in hæc verba, *ἀκλήτους μὴ ἐπισκόπους ὑπὲρ διοίκησιν μὴ ἐπιβαίνειν ἐπὶ χειροτονίαις ἢ τισιν ἄλλαις οἰκονομίαις ἐκκλησιαστικαῖς* idest Non vocati Episcopi, vltra Diœcesim, accedere non debent, super ordinandis aliquibus, statuitque Concil. sess. 23. cap. 8. vt vnusquisque à proprio Episcopo ordinetur, quod ordinandis quoque commendatum voluere Pontifices in canone illud quoque 1. dist. 71. Quod si vt fit per impedimenta quæ varia accidunt, non posset proprius Episcopus, posset alius eius subditos ordinare de eius licentia, can. reliqui dist. 67. cap. cum oullus, & cap. nullus de tempor. ordinandor. & can. Clericos 4. dist. 75. recipit ordinans.

A Hanc autem licentiam, aut immediatè respectu ordinandorum omnium, vel mediate, nempe quia ordinatos iis permittit per literas dimissorias, vt Episcopi cuiuslibet opera, vti ad ordines possint.

Sine ea ordinati, suspensi sunt ab executione suorum ordinum, iuxta doctrinam. Nicæn. Conc. vbi hæc leguntur, *Si quis ad alium pertinentem innadere, & in sua Ecclesia ordinare tentauerit, non consentiente Episcopo, ἄκυρος ἔστω ἡ χειροτονία. Idest ordinatio huiusmodi irrita comprobetur*, intellige quoad vsum à quo ordinatus suspenditur, qui sensus est horum verborum in canone 19. Sard. Conc. *Et hoc vniuersi constituimus, vt quicunque ex alia Parochia voluerit alienum ministrum sine consensu Episcopi ipsius, & sine voluntate ordinare, non sit rata ordinatio*

B *eius*, vel vt loquitur Conc. Antiochen. 2. can. 13. *Irritè quæ ab eo gesta fuerint, & gerantur, existant*, quæ non nisi de vsu recepti Ordinis intelligi, quo ordinatos interdicitur ad bene placitũ proprij Episcopi declarauit, Rota decisio. 71. nu. 21. par. 4. diuersarum, Trid. sess. 23. cap. 8. & 7. cap. 10.

Qui autem non suum in aliena Parochia ordinat, suspenditur à collatione cuiuslibet Ordinis, in quo peccauit, anno integro cap. eos de temp. Ordin. in 6. Trident. sess. 23. cap. 8. Concil. habitum apud Palatium Vernis can 53. *De Episcopis qui Parocias non habent, placuit iuxta instituta sanctorum Patrum, vt in alterius Parochia ministrare, nec vllam ordinationem facere debeant, sine iussione Episcopi, cuius Parochia est, & si hoc facere præsumpserint,*

C *ab officio suspendantur, interim quod ad Synodum ex inde venerint, & ibidem sententiam accipiant.*

Tonsuram autem Diœcesano non suo tribuens, sine proprij Episcopi licentia est suspensus à sola collatione Tonsuræ, non ordinum, cap. nullus de temporibus Ordinat. in 6. docentqoe Riccius in addition. ad institutiones canonicas Lancellot lib. 1. tit. 25. Villalo. tom. 1. tract. 18. diffic. 7. Diana de Sacram. resol. 194.

Notasse hic tamen iuuent eum qui ab alieno se Episc. initiari est passus sic suspensum esse, vt hæc eius censura sit Papalis, si Ordo quo se insigniri voluit sacer est, & ad eum admoueri mala fide voluit, Pius 2. in Extrauagant. quæ incipit, *Cum ex sacrorum*, de qua Nau. Enchiridij cap. 25. n. 70. &

D comment. in cap. accepta de restitutione spoliatorum oppositione 3. num. 34.

Quod si Ordo susceptus sacer non erit, aut si sacer eum tamen bona sibi fide dari Ordinatus postulauerit ipso, hic iure non suspensus, sed suspendendus erit. Nauar. consil. 36. de temporibus ordinationum translationem eodem titulo.

Est tamen casus vnicus in quo ex susceptis minoribus Papalis suspensio ipso iure & facto, incurri solet, nempe cum ordinatus, vltramontanus est ordinans autem Italus nisi à Pontif. *Specialem licentiam habeat, vel ab Episcopo de cuius Diœcesi traxit originem Ordinandus, vel in cuius Diœcesi bene-*

E *ficiatus existit, per eius patentes literas, causam rationabilem continentes, quare ipsum nolit aut nequeat ordinari*, Clemens 4. de temporibus Ordinat. in 6.

Tertio requiritur necessitate præcepti vt Episcopus ordinem, extra tempora iure constituta non conferat: & quidem prima Tonsura, dari omni tempore, & hora potest: Hostiensis & Sylu. verbo Ordo 2. quæst. 6. Episcopalis Ordo, non nisi die Domoico, can. Ordinationes dist. 75. Rebuffus de Clericis extra tempora Ordin. Piasecius in praxi idque vt diximus antea, à tribus saltem Episc. can. in aliquo dist. 5. can. quod die 5. dist. 75.

Alij Ordines conferri tantū possunt, & debent A in Ecclesia maiori, nisi necessitas aliud exigat, Glossa in can. Ordinationes, dist. 75. ordinarieque in sabbathis quatuor temporum, & ante Dominicam in Passione, can. finali, dist. 45. cap. de eo 3. de temp. Ordin. & in publica Ordinatione, can. quando, dist. 75. Extra hæc tempora Ordinatus iure ipso est suspensus, speciali tamen priuilegio, Patribus Societatis permittitur, initiari omnibus quouis tempore. Gregor. XIII. in bulla quæ incipit, *Pium & vtile Societatis institutum*: nam Papa quolibet die Clericos creare potest, cap. de eo supra: Abbates autem solis diebus Dominicis, & festis, ex Sylu. suprà, parag. 4. quod spectat ad Minores conferendi sunt, vt diximus, vbi & quando Episcopo videbitur. Rebuff. de Clericis extra B tempora ordinandis, num. 5. patetque ex his verbis, can. 6. dist. 75. *Quando & vbi libitum fuerit vsque ad Subdiaconatum ordinantur Clerici*.

Pœna Ordinantis extra tempora, est suspensio, quæ olim quidem ferenda erat, nou iure & facto lata, vt dicitur in cap. 2. de temp. Ordin. cap. consultationi 16. & cap. cùm quidam 8. eodem tit. proindeque cum mortali culpa coniuncta in ordinante Episcopo. Rebuff suprà: causa est, quòd qui iura canonum negligunt, à Spiritu sancto, cuius instinctu sunt condita, damnentur, can. violatores 5. causæ 25. q. 1. Ordinati extra tempora similiter erant olim suspendendi, nam dicitur in cap. 2. cit. quòd *non debent permitti in susceptis Ordinibus ministrare*, nunc autem per extrauagantem 2. sunt suspensi suspensione Papali, si ordines ab iis recepti sunt sacri.

Quartò, requiritur in Episc. ordinante, ne peccet, vt pueros sacris initiādos Ordinib. sibi licere non credat, hoc enim vetant Pōtifices in titulo, de ætate & qualitate: si tamen secus sibi ex causa faciendū existimauerit, initiabuntur efficaciter, & validè: causa est quòd characterin suscipiente, rationis vsū non exigat: ergo nec Ordo, receptus ergo à puero, recipietur validè. Anglez artic. de suscipiente hoc Sacramentum.

Quintò, initiandi examinari debent, can. nullus 2. can. quando dist. 24. Trid. sess. 23. cap. 7. Braccar. 2. can. 3. *Oportet non per gratiam munerum, sed per diligentem prius discussionem, deinde per multorum testimonia, Clericos ordinare*. Non examinatus deponi debet dist. 24. can. fin. estque ab executione Ordinis ipso iure suspensus, cap. veniens, de eo qui furtiuè Ordines suscipit, nec suspēsione alia, quàm Papali, si fuit ante Ordinationem ab Episcopo prohibitum, sub interminatione censuræ, ne quis furtiuè, & non examinatus ad Ordines accederet, decretalis veniens. Alex. III. sic habet: *Si verò interminatio anathematis super hoc facta est, monachum eum, vt in aliquo Monasterio, aut Canonia, habitum Regularem suscipiat, cui, ex quo in habitu illo aliquanto tempore fuerit laudabiliter conuersatus, poterit misericorditer prouidere, aliequi nulla ratione concedimus, eum ad Sacerdotalem Ordinem promoueri*.

Extra casum excommunicationis intentatæ contra furtiuè accedentes, potest Episcopus dispensare in eorum suspensione ob talem accessum furtiuum incursa, Alexander ibidem: spectat autem hoc examen ad Archidiaconum, cap. ad hæc, cap. ad nostrum, de officio Archidia. competit tamen aliis ex commissione Episcopi, can. quando 5. dist. 24. nec ab hoc examine liberantur Regulares, Trid. sess. 23. cap. 12.

Quod ad mores attinet, de quibus fieri iubetur inquisitio, can. Hosius 1 & can. 2. de tempore Ordinationum, credi debet testimonio Parochi, asserentis, ordinandum virum esse bonum, quia quilibet præsumitur talis, nisi probetur malus, cap. dudum de præsumpt. ergo multo magis cùm ad silentium populi, non culpantis vitam Clerici, accedit Parochi proprij testimonium, quod solum, olim ad ordinandum Clericum, nisi ciuitatis & Clericorū omnium assensus, ad illud accederet, satis non fuisse, habet Conc. Carthagin. 4. can. 22. his verbis. *Vt Episcopus sine consilio Clericorum suorum Clericos non ordinet, ita vt ciuium assensum & testimonium quærat*.

QVÆSTIO XI.

De necessariis necessitate Sacramenti in ordine ex parte recipientis.

PRima Assertio. *Necessitate Sacramenti necessarium est in ordine ex parte suscipientis, vt sit vir, non fœmina*. D. Thom. in 4. dist. 25. q. 2. art. 1.

Assertionis causa vnica Christi institutio, quem ad sacra ministeria, solos Apostolos elegisse communis est Ecclesiæ traditio, à qua erroris damnati sunt hæretici Pepusiani, quòd sibi fœminas Sacerdotum loco esse vellent, Epiphanius hæresi C 29. quare in cap. noua de pœnitentiis & remissionibus arguuntur Abbatissæ, quod Moniales suas benedicerent, earum confessiones in criminalibus audirent, lectoque Euangelio prædicare præsumerent, quod illis prohibetur, 1. ad Cor. 14. 2. ad Timoth. 2. sicut vasa sacra tangere, can. sacratos, distinct. 23. quod dignitate ac merito longè est minus, quàm sacrificare, quod duntaxat ab eo est præstandum, cui collatum est Sacerdotium.

Obiicies, fuisse olim in Ecclesia mulieres, quæ Presbyteræ & Diaconissæ dicerentur, vt habet can. Diaconissam 27. q. 1. & can. mulieres, distinct. 32.

Respondeo, sic eas vocatas, non quòd essent insignitæ illis Ordinibus, eas enim Nicæna Synodus can. 10. inter laicas adnumerat, sed quòd eo- D rum qui ad Ordinem Diaconorum, aut Presbyterorum asciti fuissent, vxores essent, quibus, etsi iisdem eas aliquando retinere fas esset, non tamen cognoscere, aut copulari carnaliter à suscepto alterutro Ordine. Vrbanus Papa II. in Synodo apud Melphim, can. 13. *Eos qui post Subdiaconatum, vxoribus vacare volunt, ab omni sacro Ordine remouemus, officioque atque beneficio Ecclesiæ carere decernimus*: quare laudatur à B. Gregorio Dialog. lib 4. cap. 2. *Presbyter quidam quiex tempore accepti Ordinis Presbyteram suam vt sororem diligens, sed quasi hostem cauens, ad se propiùs accedere non sinebat*. Equidem est decretum Zachariæ Papæ de non admittenda in contubernium Presbytera, & Diacona: est item canon Conc. Antisiod. 2. quo inhibe- E tur *ne Presbytera cum suo Presbytero dormiat*: idem prohibitum in Eliberino can. 18. & 33.

Secundò, dictæ sunt hoc nomine, Diaconissæ, quidem, quod vt Diaconi operam dabant instituendis rudibus, & iis ad Baptism. præparandis, ita hæ iuuandis mulieribus cùm Baptismum susciperent. *Ad multos vsus*, inquit Clem. lib. 3. Constit. cap. 15. *mulieris Diaconissa indigemus, ac primùm, cùm illuminantur mulieres, Episcopus vnget frontem*

earum oleo sancto, deinde Diaconissa eas abstergit non est enim necesse mulieres à viris aspici. Epiphan. hæresi 79. de earundem quoque ministerio loquitur his verbis. *Diaconissarum Ordo est in Ecclesia, non ad sacrificandum, verum reuerentiæ gratia muliebris, aut propter horam lauacri, aut visitationis, affectionis, aut laboris, & quando nudatum fuerit corpus mulieris, vt ne à viris sacrificantibus aspiciatur, sed à ministrante Diaconissa muliere, cui præscribitur à Sacerdote, vt curam gerat & tempus indigentis mulieris in tempore denudationis corporis eius, itant ordo bonæ disciplinæ, ac Ecclesiasticæ bonæ institutionis, valde scientifice munitus sit, in mensura regulæ.* Ab hac ergo officij, munerisque similitudine, quod cum Diaconis gerebant hæ fœminæ, Diaconissæ sunt dictæ, Presbyteræ autem, ab ætate, non autem à cura rerum aliqnarum Ecclesiæ, ita Concil. Laodicenum can. 11. his verbis. *Placet mulieres quæ apud Græcos Presbyteræ appellantur, apud nos Viduæ, vniuiræ matricuriæ in Ecclesia tanquam ordinatas constitui non debere, μὴ δεῖν τὰς λεγομένας πρεσβύτιδας ἤτοι προκαθημένας ἐν ἐκκλησίᾳ καθίστασθαι.*

Secunda Assertio, *Necessitate Sacramenti in suscipiente necessarium est, vt sit baptisatus, quia baptismus est ianua Sacramentorum omnium,* cap. 1. & 3. de Presbyt. non baptisato, idque ratione characteris qui baptisato imprimitur, cuius effectus proprius est reddere hominem capacem Sacramentorum aliorum, seu ad ea dare illi potentiam passiuam

---

QVÆSTIO XII.

Quid sit necessarium, necessitate præcepti in hoc Sacramento, ex parte recipientis.

PRimo vt quis licitè Ordinem recipiat, debet ætatem attigisse requisitam per canones Syl. ver. Ordo 3. q. 8. dicto 1. quia alioqui Ordinatus ante eam ætatem, factus vir se periculo probabili exponeret admittendi aliquid contra ordines suos, aut improbandi receptos, quod est cauendum.

Et quanquam liceret olim Clericis initiari Subdiaconatu 18. anno, Diaconatu 25. iuxta dicta antea hæc consuetudo tamen diu non tenuit, cum decreto Con. Tolet. 1. eam dignitatem in Ecclesia Dei, non consequerentur Diaconi nisi 25. Episcopi, & Presbyteri 30. quod hæc indicant, ex Conc. Arelat. 3. can. 1. *Presbyterum vel Episcopum, ante annos 30. & Diaconos ante 25. nullus Metropolitanorum ordinare præsumat,* quod in Turon. sub Carolo Magno est renouatum can. 12. Quod autem ea ætas postuletur in Episcopis & Presbytero, *Ab ætate scilicet Christi sumptum est, ex qua, idem est exorsus prædicare, hæc enim ætas profectu non indiget paruulorũ, sed plena est & robusta, & ad omne exercitium præparata.* Isid. lib. 2. de offic. Eccl. & Con. Aquisgran. can. 9. Modo tamen lege noua, Conc. sess. 23. can. 12. aggregari Subdiaconis ante annum 22. Diaconis ante 23. Presbyteris ante 25. inchoatum non licet, quo decreto omnes obligari communis est Doctorum opinio.

Ætas autem qua minores recipi oporteat certa est nulla, eorum tres olim conferebantur anno ætatis 7. vt dicitur in cap. nullus de temp. ordinat. in 6. quemadmodum & Tonsura, hoc tẽpore Aco-
A lythatus duodecimo, in quo quia nihil est à Trid. immutatum, in ea quoque ætate modo dari, & recipi validè posse, declarauit sancta Congregatio Conc. teste Piasecio parte 1. praxis art. 4.

Secundo necessarium est necessitate præcepti in recipiente, vt sit confirmatus, Trid. sess. 23. can. 4. cuius tamen præcepti violationem mortalem esse negant, Nau. cap. 22. & Ægidius de Ordine.

Tertio ad fugam peccati, recipi Ordines debent ordine, qui enim ordinatur per saltum, ipso iure est suspensus, & si in eo ordine ministrauerit fit irregularis vt habetur in Synodo Suession. sub Carolo Caluo anno 835. præside Hincmaro Rhe-
B mensi & Venilone Senonensi Archiep. & dist. 52. can. solicitudo, cap. 2. de Clerico per saltum promoto, in ea tamen suspensione, dispensare potest Episcopus, si ordinatus nondum in Ordine sic suscepto ministrauerit, Trid. sess. 23. cap. 14. quod auctore Nauar. cap. 25. num. 71. verum est duntaxat in casu, quo sic ordinatus, ordinem omissum suscepisset, ante dispensationem: primo enim collatus perturbate, ac contra præscriptum Ecclesiæ, est validus, nisi forte sit Episcopalis, qui susceptus ante Presbyteratum non est ratus.

Quarto suscipienti seruanda sunt interstitia can. singulis, dist. 77. sic vt inter quemlibet maiorem ordinem annus intercurrat, Trident. sess. 23. can.
C 13. & 14. potest tamen ex causa dispensare Episcopus, ex Nau. consil. 25. de tempor. ordin. Piasec. supra num. 5. etiam cum Regularibus, quorum causa quoad hoc, nihil superiores possunt iure communi, vt respondit Congregatio Concilij, eodem teste tract. de Ord.

Quinto, vno eodemque die vt conferri duo ordines sacri licite nequeunt, ita nec recipi cap. literas de tempor. collati tamen tenent, sed eorum executio suspenditur, nec potest cum sic ordinato dispensari, nisi à Papa, licet tamen eodem die omnes minores dare, ac recipere cap. cum harum lator de eo qui furtiuè, & cum iis etiam Subdiaconatus, Nau. cap. 25. Ench. nu. 7

D Conferens eodem die duos ordines, de iis qui sunt sacri, priuatur potestate conferendi tales ordines, ita decretalis, Honor. 3. in cap. delectus 15. Innoc. 3. in cap. literas 13. de temp. ordin.

Sexto, sæculares ne peccẽt, non nisi instructi titulo aliquo beneficiali, cum redditibus ad viuendum necessariis, quos legitimè possideãt, ac pacifice: pati debent, sacro se initiari Ordine, & quanquã eos patrimonio sufficienti præditos esse accideret, aut pẽsione, hæc tamen satis eis non essent, ad recipiendũ ordinem, nisi de licentia Episcopi, iudicantis eum impertiendum eis esse ob commodum ac necessitatem Ecclesiæ, Trid. sess. 21. cap. 2. *Eo quoque prius perspecto, patrimonium illud, vel pensionem*
E *verè ab eis obtineri, talsaque esse quæ ad vitam sustentandam satis sint, atque illa deinceps sine licentia Episcopi alienari aut extingui, vel remitti nullatenus possint, donec beneficium Ecclesiasticum sint adepti, vel aliunde habeant, vnde viuere possint,* Trid. sess. 21. c. 2.

Titulo adiungenda est morum probitas, quæ in hoc maxime consistit, quod ordinandus, testimonio suæ conscientiæ fretus, intelligat se nulla irregularitate, aut censura astrictum esse, nullo peccato teneri, aut infamia, quæ ab ordinibus retardent, eorumq; vsu, Nauar. cap. 23. Enchir. num. 69.

Quod

Quod ad scientiam attinet, non eadem omnium, ac æqualis esse debet, decreto Concil. sess. 23. ca. 11. minores Ordines *iis qui saltem linguam Latinam intelligunt, conferuntur*: ad Diaconatum & Subdiaconatum requiritur eruditio tanta, quantam hi Ordines exigunt. Trid. sess. 23. cap. 14. ad Presbyteratum promoueri hi soli possunt, *qui ad populum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac ad ministranda Sacramenta, examine præcedente, idonei comprobantur*, sessione 23. cap. 14. Episcopus autem *scientia eiusmodi pollere debet, vt muneris sibi iniuncti necessitati possit satisfacere, ideoque ante in vniuersitate studiorum Magister, siue Doctor, aut Licentiatus in sacra Theologia, vel iure Canonico sit promotus* Trid. sess. 22. cap. 2.

Septimò, suscipi Ordo non potest, nisi tempore à iure statuto. Pet. Greg. de beneficiis cap. 36. qui secus facit, suspenditur ab executione accepti, cap. cùm quidam 8. de tempor. Ordinat. donec per Pontificem absoluatur, cap. litteras 13. eodem tit. quod non potest facere Episcopus, cap. consultus 16. eiusdem tit. Et quia suspensus ab Ordine est etiam ad ministerium Ecclesiasticum obeundum inhabilis, ei beneficium conferri nullum poterit, cùm non detur nisi propter officium, cuius ex hypothesi sic suspensus est incapax, cap. Pastoralis 53. parag. fin. de appellation. Rebaptizati item tam scienter, quàm ignoranter, maximè si post factum, ratam iterationem Sacramenti habuerint, ordinari prohibentur, can. 15. qui ignoranter dist. 4. initiari tamen characterē recipiunt, quemadmodū apostatæ, can. placuit, & can. hi qui, dist. 50. & neophiti, can. 1. dist. 48. hæretici, cap. quicunque, & cap. statutum de hæreticis in 6.

Octauò, peccāt qui ex illicito connubio, sine dispensatione ad Ordinem veniunt, cap. 1. de filiis Presbyter. sufficit tamen ad Minores Episcopi dispensatio, ad Maiores non item, Pontificis facultas requiritur, etsi vitium sit occultum. Nauar. cap. 27. numero 201.

Nec id prætereundum, à Catholicis duntaxat Antistitibus, Ordinationem petendam, nam Constantinopolitani Conc. statuto Ordinati à Maximo hæretico, & Cynico Philosopho, omni gradu honoris in Ecclesia, vnaque Ordinum vsu sunt exuti: *Statutum est*, inquiunt eo loco Patres, *ne hi qui ab eo ordinati sunt, qualemcunque gradum Clericatus obtineant, vsu Ordinum gaudeant* πάντων τε καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἢ τῶν παρ᾽ αὐτοῦ χειροτονηθέντων ἀκυρωθέντων, *omnibus quæ circa eum, vel ab eo gesta sunt, in irritum reuocatis.*

Nonò, peccat qui cum simonia initiandum se offert, pœna sic Ordinati est suspensio ab executione suscepti Ordinis, καὶ ὁ χειροτονηθεὶς μηδὲν ἐκ τῆς κατ᾽ ἐμπορείαν ὠφελείσθω χειροτονίας ἢ προβολῆς ἀλλ᾽ ἔστω ἀλλότριος τῆς ἀξίας ἢ τοῦ φροντίσματος οὗ ἐπὶ χρήμασιν ἔτυχε, Chalcedon. Conc. can. 2. *Sic Ordinatus nil ex hac Ordinatione per negotiationem facta proficiat, sed sit alienus à dignitate & sollicitudine quàm pecuniis acquisiuit*,

Decimò, qui in Sacerdotem ordinatur, tenetur necessitate præcepti, tangere calicem & patenam, cui superimposita est hostia. An autem immediatus esse hic contactus debeat, disputant Auctores. Probabilis est opinio, mediatum sufficere, saltem respectu patenæ, quia secundùm communem vsum, tangi censetur patena, quando calix tangitur, & proinde sufficit calicis solius contactus ad valorem Sacramenti.

Nihilominus quia hoc certò non constat, & est

A omnis, in Sacramentis quærenda securitas, curandum esse, ait Coninch. disp. 20. dub. 7. num. 71. vt tam calix, quàm patena immediatè tangantur, grauiterque proinde peccaturum qui secus faceret.

QVÆSTIO XIII.

Qui sint effectus huius Sacramenti.

EFfectus Ordinis præcipui sunt tres. Primus ei cum Sacramentis communis, est gratia sanctificans, quam ex opere operato Ordinato tribuit.
B Trid. sess. 7. can. 6. & 8. & sess. 23. can. 4. Florentin. in instructione Armenorum, quod vt possimus credere, faciunt probationes sequentes.

Prima, quòd Sacramentis nouæ legis adiuncta sit gratia, id enim faciunt quod significant: At ordo Sacramentum est. Trid. sess. 23. can. 3. Est ergo gratia effectus Ordinis.

Secunda, qui ritus, Spiritum sanctum animæ communicat, idem quoque causa est gratiæ, cùm hæc seiungi à Spiritu sancto, causa scilicet sua, nequeat, sed Ordinationis sacræ fructus longè certissimus, est communicatio sancti Spiritus Ordinato. Trid. sess. 23. can. 4. *Si quis dixerit per sacram Ordinationem non dari Spiritum sanctum, anathema sit*: Et in Chalcedonensi can. 2. iubetur Episcopus de gradu deiici, hoc est, magistratu quem
C gerit in Ecclesia exui, *qui per pecuniam Ordinationem fecerit, & pretio redegerit Spiritus sancti gratiam, quæ vendi non potest*: huius ergo Sacramenti effectus est gratia. Sanè habet eius opera, beneficioque Sacerdos, vt Sacramenta conferre queat: ergo vt dignè, vt laudabiliter id peragat, certa ei est supernè communicanda gratia, certa distribuenda è cœlo munera, quibus tantæ, ac tam excellenti Prouinciæ par sit & æqualis.

Secundus effectus Ordinis, est character, quo nomine, Theologi potestatem intelligunt administrandi Sacramenta, aut vt aliis placet, eius potestatis signum perpetuum, ac indelebile, productum vi Ordinationis in Ordinati mente. Qua de nota, ne dubitare fas vlli sit, cauit Trident. dicto anathemate, sess. 7. can. 9. & sess. 23. can. 4. ei
D qui illam obstinatè negatum iret.

Confirmatur. Signum characteris impressi, aut imprimendi per Sacramentum aliquod, est quod iterari non possit, vt Trid. indicat sess. 7. can. 9. cùm ait characterem esse *signum quoddam Spirituale & indelebile, vnde habet Sacramentum vt iterari non possit*, sed Ordines semel suscepti iterari nequeunt. Trid. sess. 7. can. 9. Augustinus 2. contra Parmenianum, cap. 13. Cypr. de cœna Domini, vbi cum August. Ordinem Baptismo in hoc similem esse narrat, quod vt hic, sic ille iteratè conferri non possit.

Tertius effectus Ordinis sacri, est imponere
E Ordinato legem continentiæ, facit enim Ecclesia, sacris Ordinibus præditum, inhabilem ad matrimonium, qua lege, Græcos quoque astrictos esse, quamuis inuiti ad Ordines arrepserint, scripsit Paludanus in 4. sent. dist. 37. q. 1. ar. 1. concl. 3. cuius sententiæ cōprobatores sunt Theologi multi, iique non partium secundarum, vt Durand. in illam ipsam dist. 37. q. 1. Altisiodor. in 4. suæ Summæ, tract. de mat. & alij de quibus nos postea.

Violantis hanc legem pœnæ sunt multæ. Om-

nium prima est excommunicatio, inflicta à Clem. in Clem. Eos qui de consanguin. & affinit. qua pœna animaduertit similiter in Regulares professos, ac professas, nec non in laicas personas, quæ in gradibus consanguinitatis & affinitatis interdictis, scienter contrahunt, aut cum Monialibus.

Secundò, sunt istiusmodi Clerici qui contra statutum Ecclesiæ matrimonium ineunt, ipso facto priuati beneficiis, ex Gloss. in cap. 5. de Cleric. coniugat. Sunt item irregulares ex decret. Alex. III. ex literarum, qui Cleric. vel vouentes.

Tertiò, Sacerdos qui vxorem ducit, lege generali Ecclesiæ præscripta in Neocæsar. Concil. quæ refertur in can. Presbyter, distinct. 28. deponi debet, hoc est ab Ordine, & beneficiis depelli.

Quartò, censetur bigamus, ea bigamiæ specie, quæ similitudinaria dicitur. Angelus in verb. bigamia, num. 7. Sylu. eod. tit. num. 3. nec ad nouos Ordines promoueri potest, vt colligitur ex decreto Innoc. III. quæ incipit Nuper, atque ex postrema eod. tit..

Ac si prolem ex eiusmodi incestis nuptiis suscipit, non erit hæreditatis capax. Concilium Tolet. 9. can. 10. & quidem tam maternæ, quàm paternæ, secundùm Archidiacon. in interpretatione canonis, cum multæ 35. q. vltima.

Explicantur dubia quædam ad sacramentum Ordinis pertinentia.

PRimum, *An vt Ordinatio Sacerdotis sit valida, oporteat calicem ei tradi cum vino.*

Negant Filliuc. to. 1. tract. 9. cap. 2. num. 4. Homob. de exam. Eccl. pat. 1. tract. 4. cap. 9. q. 75. Henriq. lib. 10. cap. 6. n. 1. eorum præcipua, solaque ratio est, quod Sacerdoti, dari non potest facultas consecrandi corporis Christi, quin vna quoque tribuatur & sanguinis, eo quod, vnius speciei consecratio, separari non potest ab alia, ergo cum traditione patenæ cum hostia, Sacerdos accipiat ab Episcopo potestatem in Christi corpus, eandem etiam accipiet in sanguinem.

D Contraria sententia mihi vt tutior, ita & probabilior videri solet, cuius defensores sunt ac patroni Ledesma in summa tom. 1. de Sacr. Ordin. cap. 3. diffic. 5. Crucius in direct. parte 2. de Sact. Ordin. dub. 2. conclus. 5.

Ratio est, quod quilibet ordinatur ex communi Doctor. sententia, traditione materiæ, circa quam ministerium suum implet, ergo cum vinum, pars sit materiæ Sacerdotij, eo in calice non exhibito, videtur non conferri, proindeque supplendum postea ab Episcopo, quod ei defuit ex incuria, aut obliuione ministrorum, vel verius iterandum Sacramentum, quia est defectus in substantia materiæ, seu in his, quæ sunt de necessitate Sacramenti.

Secundum, *An qui Sacerdotij ordinem in ætate non iusta recepit, sit suspensionis censura irretitus.*

E De eo dubitare nefas est hoc tempore, cum eam infligat Pij II. constitutio eum ex sacrorum, cuius meminere, Nauar. in man. cap. 27. de Beia to. 5. respons. casu 34. hanc Clemens VIII. noua quadam sua constitutione confirmauit & innouauit. Quare qui in eam committunt, ipso iure sunt suspensi. Ad id tamen duo sunt necessaria, primum scientia legis in ordinato. Alterum dolus, vel saltem culpa lata & mortalis, Portel. in dubiis regul.

A ver. Ordines sacri num. 35. Villal. in sum. tom. 5. tract. 15. diff. 11. n. 6. de Beia loco ante citato, quia Pius II. exigit præsumptionem, quę non est sine culpa, & notitia legis violatæ, aut violandæ. Auila de Censur. par. 3. disp. 5. dub. 7. his omnibus mitior, scribit ab ea censura, crassam ignorantiam excusare; quam vult ab affectata sola, & dolo, deriuari in ordinatum.

Quare qui bona fide, ad ordines accedit, putans ea se ætate esse, quam Ecclesiasticæ sanctiones præscribunt, à suspensione omni est liber, quia qui sincerè, sine dolo, ac mala arte, quidpiam facit, bonâque fide, non dicitur præsumere, quod tamen Pius exigit ad incurrendam hanc suspensionem. Nauar. in Manu. cap. 27. nu. 155. & quanquam

B qui eum præcessere tempore Summarum scriptores, crediderunt, pœnam ferendæ sententiæ, non latæ, Pontificem infligere his, qui sine legitima ætate Sacerdotes creantur, sit hæc tamen eorum opinio, omnino aliena à vero, suspensio enim ipso facto verè, ab eo est lata, contra eos, qui extra legitima tempora, vel ante debitam ætatem, aut sine literis dimissoriis, sacrum aliquem ordinem accipere præsumpserint, donec ab Ordinario absoluantur, & de hac re dubium nullum esse potest.

DVBIVM 3. *An hac suspensio incurratur, ob quemlibet ordinem etiam minorem, illegitimè, id est vno ex tribus illis modis prohibitis, receptum.*

Nequaquam, sed ob sacrum duntaxat, aduertendum tamen, quod etsi propriè non sit suspensus,

C seaut exercendò sui Ordinis actum, irregularis fiat, qui sine literis dimissoriis, aut ab alieno Episcopo, sine proprij licentia, Ordines Minores accipit, peccare tamen mortaliter, ministeriumque receptorum Ordinum proprium, ipsi interdicendum esse, vt habetur in cap. quod translationem, de temporib. ordination.

Dico amplius, verè Ordinis ita accepti exercitium illi interdictum esse, itaut ministrando peccet, antequam dispensationem accipiat, facit enim cōtra præceptum Ecclesiæ in re graui, sic enim Episcopi in Nicæno Concil. can 16. *Si quis ausus fuerit aliquem, qui ad alterum pertinet, in sua Ecclesia Ordinare, cum non habeat consensum illius Episcopi à quo recessit Clericus, irrita sit huiusmodi ordinatio.*

D Et in Sardicensi can. 19. *Osius Episcopus dixit, & hoc vniuersi constituimus, vt quicunque ex aliena Parochia voluerit alienum ministrum sine consensu ipsius Episcopi, & sine voluntate ordinare, non sit rata ordinatio eius.* Eandem sanctionem subscripsit Concil. Chalcedonense act. 15. cap. 6. quod caput in decretum retulit, Gratian. dist. 70. can. neminem, idipsum constituit, Concil. Antiochen. can. 13. & 22. Trident. sessione 6. cap. 5. ibi enim sic decernitur. *Nulli Episcopo liceat, cuiusuis prætextu priuilegij, Pontificalia in aliena Diœcesi exercere, nisi de Ordinarij ipsius licentia, & in personas eidem Ordinario subiectas tantum, si secus factum fuerit, Episcopus ab exercitio Pontificalium, & sic ordinati ab executione ordinum sint ipso iure suspensi.*

E DVB. 4. *An religiosi suspensi sint ab Ordine quo sunt initiati ante ætatem.*

Non esse, dixere, Henriq. de pœnit. lib. 27. ca. 24. in Glossa litera K. Emm. Sa ver. Religiosus, maxime si sint de familia aliqua Mendicantium, his enim à Pio V. concessum aiunt, viuæ vocis oraculo, vt exempti Concilij legibus, ad sacros ordines aspirarent infra ætatem quam in ordinandis prædictum Concil. exigit.

Sed huic priuilegio derogasse Gregor. XIII.

narrant historiæ, sanc constat Sixt. V. pari eos loco, quo sæculares Clericos habere, omnesq; suo motu comprehendere, contra quem, si minores annis quam Concilium exigit, sacris se finant admoueri Ordinibus, ab eorum vsu, ministerioque, vult eos, vt sæculares Clericos esse suspensos ipso facto.

Sa loco citato, Diana de dubiis regul. resol. 59. opinioni suæ robur aduocant, à Congreg. Cardinalium qui diiudicandis Concil. quæstionibus præsident, à quibus aiunt responsum esse, priuilegium hoc recipiendi ordines, ante ætatem reuocatum quidem fuisse à Gregor. sed postea Regularibus (incertum qua ex causa) restitutum, & ita *videri*, verba sunt Emman. Sa, *posse Religiosos ordinari ante legitimam ætatem*. Hæc sententia est probabilis, probabilior tamen altera.

B Dubium 5. *An in ea censura dispensare p ssint Prælati cum Religiosis sibi subiectis.*

Posse persuadent rationes quæ sequuntur, Prima, quod ab Episcopo, aut eius Vicario, remitti hæc illis culpa valeat, si sit occulta, nec deducta ad forum contentiosum, Tridentin. sess. 24. cap. 6. Viuald. in Candel. aureo, titulo de tempore Ordinationis num. 3. Henriq. to. 2. lib 14. cap. 20. At concessione Pij V. facta Patribus Dominicanis verbo *Abbas*, num. 6. tantundem licet Superioribus, respectu Regularium quibus præsunt, quantum Episcopis, respectu suorum subditorum, in ordine ad dispensationem, Portel. in dub. Regul. verbo Ordinis sacri suspensio,

C Secunda, licet Prælatis eorum Regularium, qui Mendicantes appellantur, maxime verò, Patrum, qui sunt è cœtu S. Francisci, subditos sibi Fratres, absoluere ab omnibus censuris Papæ reseruatis, ac verò etiam in irregularitate occulta contracta ex homicidio voluntario, vt notarunt Rodrig. tom. 1. q. 20. art. 14. Portel. loco proximè citato, & in verbo Confessor ergo Fratres.

Sed suspensio promoti ante ætatem, censura est Ecclesiæ, eaque reseruata Papæ, ergo de earum numero, quæ eius beneficio, ac concessu, sunt in Prælatorum iure.

Obicies, Priuilegia Regularium, à Sixto V. reuocata fuere, & à Conc. sess. 23. cap. 12. Prodesse his ergo nequeunt, nec proinde absolui eorum intuitu, si quid scientes, in canones admiserint.

Respondendum, per Concil. non reuocari priuilegium absoluendi subditos, cum quid peccant dignum venia, sed illud duntaxat, quo Regularibus licebat offerre se ad Ordines ante ætatem legibus præstitutam.

Respond. 2. quæ priuilegia, à Sixto V. abrogata fuerant, hæc à Clemente VIII. & Paulo V. Religiosis restituta fuisse, cum omnia quæ hactenus eis concessa fuerant, ex certa scientia, id est vltro ac sponte, nec rogati confirmarunt. *Dixi ex certa scientia nam confirmatio quæsi hoc modo validat priuilegium à prædecessore reuocatum per specialem Bullam seu reuocationem*, Portelus in dub. Regul. verbo Priuilegij Confirmatio num. 33.

DVBIVM 6. *An Ordinatus bona fide ante ætatem, sit irregularis, si suscepto Ordine vtatur, ac in eo celebret.*

Dicendum non esse, quia ad irregularitatem incurrendam, de qua est hic sermo, requiritur culpa, eaque mortalis, at hæc stare cum bona fide non potest. Quid est bona fides? opinio in operante, quod res in qua versatur expers sit culpæ, proindeque eiusmodi in qua occupari possit licite, at non modo peccatum, sed suspicionem eius omnem abstergit, ac delet hæc antecepta animo notio, quod hæc, aut illa actio, vacet culpa, ergo, &c.

A

Confir. vt quis ex malo vsu Ordinum irregularis fiat, requiritur in celebrāte cum suspensione incursa, ideo quod Ordines, ante legitimam ætatem sint suscepti requiritur (inquam) præsumptio, ac cum audacia, scientia præcepti quo id sub ea pœna vetatur, at aliena est ab his malis, præsumptione, scilicet & audacia, bona fides, non est ergo quandiu durat, timenda irregularitas.

Quid si Ordinandus, sciens & volens Sacerdos fiat, antequam eam ætatem attigerit, quam Ecclesiasticæ præscribunt sanctiones, tùmque sacrum ex Ecclesiæ ritu, cum Episcopo faciat, notam ne irregularitatis subibit?

Non subire persuadetur his argumentis. Primum est. Quod ea Missa quam noui Sacerdotes in collatione ordinum, cum Episcopo celebrant, non tam sit eorum, quam Episcopi actio, argumento est, quod nemo prudenter dixerit, Ordinatum dixisse primam suam Missam.

Secundum Missa essentialiter est sacrificium, quo Sacerdos Deo Patri Filium offert. At etsi noui Sacerdotes, consecrando, Sacrificium faciant, non tamen illud offerunt, nec consummant, ergo proprie non celebrant eo ritu, ac modo celebrandi, qui hominem, qui suspensus est, faciat irregularem, hic enim quatuor includit, quæ ad substantiam sacrificij pertinent, Oblationem, Consecrationem, Fractionem, & Consumptionem, quarum partium, cum tres, noui Sacerdotes, qui cum Episcopo celebrant, omittant, in irregularitatem non incident, ob Missam in suspensione dictam.

Confirm. cum agitur de pœna, verba legis, quæ imponitur delinquenti, sumi debent propriè, at Missa quatuor illa complectitur, de quibus argumento proxime præcedenti, quorum tria nouus Sacerdos non attingit, ergo Missam propriè sumptam, non celebrat, est ergò ab irregularitate immunis, de qua hic fit quæstio.

Fauent huic sententiæ verba, quibus Episcopi admonent Sacerdotes post manus eis impositas *Quia res quam tractaturi estis, satis periculosa est, Fratres charissimi, moneo vos diligenter, vt honestè totius Missæ Ordinem, & hostiæ consecrationem, atque communionem, ab aliis iam doctis Sacerdotibus discatis, priusquam ad Missam accedatis.* Indicant enim hæc verba, Missam quam cum Episcopo celebrarunt, nec eorum propriam, nec primam esse.

D DVB. 7. *An Ordinatus vi, vel metu, teneatur necessario lege continentia.*

Dubitandi hæ sunt causæ. Prima quod quæ metu fiunt absolutè sunt voluntaria, inuoluntaria autem tantum secundum quid. Secunda, quod tam ex Ecclesiæ lege, quàm voto, sacro Ordini apud Latinos, sit adiuncta, obligatio castitatis: hinc enim petitur dubij occasio, de quo varij senserе varia.

E

Panormitanus in c. maiores de Bapt. n. 7. censet eum qui propter metū cadentem in virū cōstantē ad sacros ordines accessit, voto solēnis continentiæ astrictum esse. Eiusdem sententiæ comprobatores ac comites sunt Paludan. in 4. dist. 37. qu. 1. Altisiodorens. in 4. suæ summæ, tract. de matrimonij impedimento quarto & quinto. *Si ille*, inquit, *qui suscipit, non intendit aliquid promittere, stultus est, debet enim scire, ad quæ obligatur ex ordine, etsi nullo modo intendit vouere, cum ipso facto, scilicet ipsa susceptione voueat.*

Hanc tantorum Theologorum opinionem irri-

probat. Nauar. in cap. 22. Manu. num. 51. & 52. sunt hæc eius verba. *Quod licet suscipiens ordinem sacrum metu iusto, verum characterem ordinis suscipiat, non tamen obligatur voto continentiæ illi annexo.*

Huius sententiæ firmamentum præcipuum est, quod legibus Ecclesiæ, *quæ metu & vi fiunt debeant de iure in irritum reuocari.* Alex 3. cap. 2. de his quæ vi, &c. *Quod quæ vi, metusue causâ fiunt carere debeant robore firmitatis*, Innoc. 3. cap. ad audientiam 4. Quod votum, timore expressum, id est cuius emittendi causa extitit, incussus metus, isque grauis, inane esse, ac nullarum virium, dicat Alexand. 3. in cap. perlatum primo de his quæ vi metusve, &c. Hincque sequi ait Ostiensis in cap. maiores de Bapt. num. 38. Quod ordinatus iusto metu, *Nisi postea ratificet, quod factum est, non eius effectum characteris seruare, si tamen ratificauerit, & priuilegio vtetur Clericali, & continere compelletur*, qui sensus est decretalis primæ Alexand. 3. in titulo de his quæ vi metusque &c. Ibi enim valere votum, ait, conceptum timore, sed non graui, aut si eiusmodi fuit initio, quod postea tamen est verbis, aut opere approbatum, placet eum audire de voto loquentem. *Si legitimè probatum fuerit non timore mortis prædictam mulierem religionem intrasse, aut quod fecit postmodum ratum habuisse, ipsam ad Monasterium redire, & habitum depositum reassumere censura Ecclesiastica compellatis.*

Hæc sententia est probabilis probabilior tamen altera, fidemque habet ab authoritate D. Thom. & ratione. duplici.

Prima est quod obligatio seruandæ castimoniæ, adiuncta sit ordini non voto, Ordini quidem, quem qui volens suscipit, lege Ecclesiæ redditur inhabilis ad matrimonium, at quę metu fiunt absolutè sunt voluntaria, ergo ordinatus, consensu extorto per metum, cadentem in constantem virum, voto castitatis tenetur. Quod Ordo sacer, causa sit, sine qua non huius obligationis, docent Richard. in 4. dist. 37. art. 1. q. 1. Maior in eand. distinct. q. vnica, & probatur. Si necessitas continentiæ quam Ecclesia imponit suscipientibus Ordinem sacrum, referenda est in votum, & non in statutum dictæ Ecclesiæ, votum & Ordines, futura sunt, non duo, sed vnum tantùm impedimentum matrimonij, quod abhorret à communi Doctorum consensu.

Secunda ratio petitur à Concilio Tolet. 4. in eius decreto 56. vt refertur distinct. 45. can. de Iudæis, 5. statuitur, vim afferendam esse esse Iudæis, qui Christianæ religioni nomen dederant, Sisibuto Principe regnante, cogendosque, vt eius cæremonias, iustaque omnia seruent, verba canon. sunt ista: *Qui iampridem ad Christianitatem coacti sunt venire (sicut factum est temporib. religiosissimi Principis Sisibuti) quia iam constat eos Sacramentis diuinis sociatos, Baptismi gratiam suscepisse, & chrismate vnctos esse, & corporis & sanguinis Domini extitisse participes, oportet vt fidem, quam etiam vi vel necessitate susceperunt, tenere cogantur, ne nomen Domini blasphemetur, & fides, quam susceperunt, vilis & contemptibilis habeatur*: at pro castitate Clericorum, qui sacris se Ordinibus initiari sunt passi, faciunt ambæ hæ causæ, cùm nemo sit futurus, cui offensionem Clericorum eiusmodi, nuptiæ non sint allaturæ, ac scandalum parituræ plebi. *Cùm enim tradit Episcopus calicem & patenam Subdiacono, tunc transfert Subdiaconus potestatem corporis sui, in dominium domini, vnde de cætero contrahere non potest, quia non habet potestatem corporis sui, sed Dominus.* Hæc Altis. in 4. Summæ, tract. 9. de Matrimonio, impedimento quarto. Sunt his consentanea, quæ scripsit D. Thom. dist. 37. qu. 1. art. 1. nempe apud Græcos Ordinem sacrum, non habere vim impediendi matrimonium, & obligandi ad continentiam Ordinatum, propter votum, sed propter ipsum Ordinem, apud Latinos autem propter vtrumque. Maneat ergo quod erat in quæstione positum, Ordinatum, metu quamlibet iusto & graui, continentiæ iugo astrictum teneri.

Dub. 8. *Quibus pœnis plectatur Clericus, sacris Ordinibus ornatus, matrimonium contrahens.*

Octo sunt pœnæ ab Ecclesia in Clericos constitutæ si sacris Ordinibus præditi, matrimonium contrahant. Prima est depositionis, seu degradationis, cuius fit mentio in sexta Synodo generali Constantinop. can. 13. & à Zachar. Papa, in epist. ad Bonifac. Episcopum, his verbis: *Si quos tua fraternitas repererit Episcopos, Diaconos, Presbyteros, contra canones, ac statuta Patrum excessisse, id est, si vxores plures habuerunt, nulla ratione, Apostolica auctoritate permittas, Sacerdotio fungi, quia tales, à suo proprio ore, falsi nominantur Sacerdotes, & peiores ac deteriores sæcularibus esse noscuntur.* Et in Conc. Neocæsariensi can. 1. hæc habentur: *Presbyter si vxorem duxerit, ab Ordine suo deponi debet, quòd si fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit, extra Ecclesiam abiici, & ad pœnitentiam, inter laicos, redigi oportet.*

Est autem depositio Iurisperitis, ædificij demolitio, lege 9. paragr. item Pomponius, digest. quòd metus causa, sic etiam deponere ædificium, deprimere significat. l. 9. digest. si serui vindic. metaphoricè & apud Pontificios, depositio est amotio ab Ordine, & beneficiis, facta sine solennitate, quæ & degradatio dicitur.

Secunda pœna, qua legibus Ecclesiæ sacrilegi Clerici, de quibus est quæstio, mulctantur, est amissionis beneficiorum omnium, ex Glossa in cap. 1. de Cleric. coniugatis, Lessio de beneficiis.

Tertiò, habentur Apostatæ. Sylu. in verbo Apostasia, q. 2. num. 5.

Quartò, sunt bigami, bigamia quæ similitudinaria dicitur: & hæc accidit, quando quis diuersis temporibus, duas vxores habuit, vnam de facto, aliam de iure, & cum vtraque copulam carnalem, vel cùm post factam professionem religionis, aut susceptionem Ordinis sacri, contrahit: Angelus in verb. bigamia, num. 7. Emm. Sa in eod. verbo. Glossa in cap. 2. de bigamia non ordinand. Piasecius in praxi Episcop. parte 1. cap. 1. de conferendis Ordinibus, art. 6. num. 6.

Quintò, sunt irregulares, patet ex decretali Alex. III. ex literarum 2. qui Clerici vel vouentes, ibi enim collaudata Cœnoman. Episcopi prudentia, qui Subdiaconum à sacris altaribus remouerat, in pœnam matrimonij à se contracti subiicit: *Si ad Monasticum ordinem transire voluerit, & tibi, post laudabilem ipsius conuersationem visum fuerit, eum ad maiores Ordines promoueri concedas, quod si ad religionem se transferre noluerit, eum neque in Subdiaconatu ministrare, nec ad vlteriores Ordines promoueri permittas.*

Ad hæc sunt istiusmodi Clerici excommunicati, excommunicatione quæ est latæ sententiæ, & quam Clemens quintus in Clementina prima de consanguinitate & affinit. vult ab Ordinariis locorum publicari, *vt sic suum humiliter re-*

cognoscentes errorem, separentur ab inuicem, & absolutionis beneficium obtinere mereantur.

Reliquæ duæ sunt pœnæ, quæ non tam Clericos coniugatos attingunt, quàm eorum filios, quos Concil. Tolet. 9. ab hæreditate tam paterna, quàm materna exclusos, eius Ecclesiæ, cui eorum parentes suberant, vel ratione Ordinis suscepti, vel delicti in ea admissi perpetuæ seruituri addicit. *Quilibet* (inquit canon) *ab Episcopo vsque ad Subdiaconum deinceps, qui vel ex ancillæ, vel ex ingenuæ detestando connubio, filios procrearint, illi quidem ex quibus geniti probantur, canonica censura damnentur: Proles autem ex tali pollutione nata, non solùm hæreditatem parentum nunquam accipiet, sed etiam inseruitute eius Ecclesiæ, de cuius Sacerdotis ignominia nati sunt, iure perenni manebunt.*

Dubium 9. *An sit in potestate Episcopi ordinare quemlibet validè, & sine culpa.*

Dico 1. *Ordinatum ab Episcopo, recipere characterem, & verum Ordinem:* Quia iure diuino Episcopus minister est huius Sacramenti, ergo si omnia adhibet, quæ necessitate Sacramenti, ad validitatem Ordinis afferri debent, in Ordinato characterem imprimet.

Dico 2. *peccare Episcopum, cùm sine licentia Ordinarij, Clericum alienum, sibique non subditum ordinat.* Conc. Antiochen. can. 22. Sardicen. can. 19. Carthag. 3. can. 21. Bonifac. VIII cap. cùm nullus 3. de tempor. Ordination. in 6. Ratio est prima, quòd contra præceptum Ecclesiæ faciat. Secunda, quòd Episc. ordinando non suum pacem & concordiam, quæ inter Præsules, eorumque subditos debet intercedere, susdeque tollat, & perimat.

Dico 3. *Episcopum qui secus facit, à collatione Ordinum, in quibus peccauit, suspensum esse per annum, Ordinatum autem, ab Ordinis suscepti exercitio, ad Episcopi sui beneplacitum.* Trid. 23. cap 8. de reformat. & sess. 14. cap. 2. his verbis. *Contra faciens ab exercitio Pontificalium per annum, taliter verò promotus ab executione Ordinum sic susceptorum, donec Prælato suo visum fuerit, ipso iure sit suspensus,* & in Sardic. can. 39. *Vniuersi hoc statuimus, vt quicunque ex alia Parochia voluerit alienum Ministrum sine consensu & voluntate Episcopi ordinare, non sit rata Ordinatio eius.* Additum in Antioch. can. 22. vt Ordinator ab Episcopis comprouincialibus *coerceatur in Synodo.*

Dico 4. *Non etiam minores ab alieno Episcopo, conferendos non esse Clerico sibi non subdito.* Ita Doctores: Et probatur primò, quia iura absolutè, & indistinctè de Ordinibus loquuntur, maximè Bonifac. in cap. cùm nullus cit. ergo cùm Ordinum nomine, non modò Maiores, sed intelligantur & alij, vt illos conferre non subdito, est nefas, ita & istos, quod declarasse Congregat. Concil. author est Piasecius in praxi parte 1. cap. 1. art. 2. numero quarto.

Casus sunt tamen aliqui, in quibus ordinari quis potest ab Episcopo alieno sine literis commendatitiis, aut proprij facultate Præsulis.

Primus est, cùm Ordinandus est de eorum numero, qui professi vitam Cœnobiticam, *deputati à suis Superioribus in non exemptis Prioratibus versantur. Hi enim possunt à locorum Diœcesanis, quandiu morantur in ipsis Prioratibus, non exemptis, ordinari licitè, licet non sint de eorum Diœcesibus oriundi.* Bonifac. in cap. cùm nullus 3. de temporib. Ordinat. in 6.

Secundus est, cùm creditur id gratum fore proprio Episcopo. Samuel de Lublino in verbo Ordo, num. 1. sed pace eius sit dictum, id non videtur satis esse ad vitandam culpam: nam canones 3. & 4. tit. de temporibus Ordinat. in 6. licentiam exigunt, atqui ratihabitio de futuro licentia non est. In quo ergo sensu potest admitti, Episcopo alieno fas esse initiare sacro Ordine non suum, sub spe consensus Ordinarij, vbi factum resciuerit?

Nimirum si hic consensus est præsens, si quo tempore Clericus ordinatur in Sacerdotem, aut Diaconum, proprius eius Episcopus assensum præbeat, de quo, coniectura ex eius silentio est petenda: *Qui enim tacet, vtique non reclamando, cùm eum loqui oporteret, consentire videtur* de regul. iuris in 6. reg. 43.

Tertius casus, in quo Episcopus non sibi subditũ ordinare potest, est cùm in eius familia triennio vixit vt familiaris, hunc enim oriundũ ex aliena Diœcesi, tùm ad Ordines sacros admitti posse ait Trident. sess. 23. cap. 9. *Dummodo beneficium, quacunque fraude cessante, statim ab Ordinante, reipsa illi conferatur,* quod in Minoribus valere quoque scripsit Geminian. in cap. cùm nullus de tempor. Ordinat. in 6. hocque declarasse Congregat. Concil. testatur Rota decis. 731. nm. 3. par. 1. Dicitur autem familiaris, qui perpetuo adhæret Episc. qui eadem cum illo mensa vtitur, ac domo, *& eius expensis, continuè commensalis, & domesticus, etsi illum aliquando pro eius gerendis negotiis, abesse contingat.* Bonifac. VIII. de verb. significat. in 6. ca. sicut nobis 5. Commensalem dixi, nam qui sumptibus quidem Episcopi viueret, sed in loco, ab eius habitatione procul posito, huic familiaris appellatio non competeret. Maiolus de irreg. cap. 2. num. 5. quia eius ingenium, mores, vitamque, ac indolem, ob locorum intercapedinem, rarosque congressus, aut veriùs nullos, quos cum eo habet, nosse non potest, nec proinde scire, dignusne sit, aut indignus magistratu Ecclesiastico, ad quem per Ordines aspirat, hunc autem ambiguæ fidei homini, ac incertæ virtuti deferre, quid est aliud, quàm se, Deique causam prodere?

Dub. 10. *An præter alienigenas alij quoque sint quos ordinare Episcopo sit nefas.*

Primò enim prohibentur Ordinem suscipere *Officiales*, id est, qui in forensi exercitatione sunt versati. Tolet. 1. can. præterea, & dist. 13. can. 1.

Secundò, *Curiales*, id est, secundùm Innoc. in epistola 24. cap. 2. ad Episcop. Hispan. *Illi qui dum parent potestatibus, quæ sibi sunt imperata fecerunt.* dist. 34. can. præcipimus, versu vel Curiæ, & can. præterea 1. dist. 51. can. designata, can. vlt. qui Curiæ, dist. 63.

Tertiò, remouentur *mulieres*, cap. noua de pœn. & remiss. 10. *Quia licet beatissima Virgo dignior fuerit & excellentior Apostolis vniuersis, non tamen illi, sed istis Dominus claues regni cœlorum commisit.* Innocent. III. loco cit.

Quartò *Procuratores, actores, tutores,* Concil. Carthag. 1. can. 8. quia vt ibi narrat Gratus Episc. *Cùm ante libertatem negotiorum, vel officiorum ab aliquo sine consideratione sunt ordinati, infamatur Ecclesia,* nisi rationes reddiderint, seque ære alieno liberauerint, Gratus ibid. aut ad Ordines animum applicent, iis probantibus, quorum res, negotiaque gesserunt, dist. 54. can. admittuntur, paragr. & non tantùm, versu, nisi fortè.

Quintò, *Sacri est Ordinis incapax, qui se, carnali vitio repugnare nesciens, abscindit.* Conc. Arel. 1. canone 7.

Sextò, *Illi cui erutus est oculus, non possunt secundum canones Sacerdotis iura concedi.* Gelas. in can. 13. dist. 55.

Septimo vetat Leo. epist. 1. cap. 1. ne ad Ordines admittantur serui, *& alii qui alicui conditioni sunt obligati, nisi forte eorum petitio, aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos vindicant potestatis.* Idem præcipitur cap. in fine de filiis Presbyter, cap. 1. 2. & 5. de seruis non ordinand. Item can. 4. Concil. Chalcedon. & 81. Apost. & 2. Conc. Nicæni.

Octauò, inter Clericos, *publice pœnitens,* locum non habet, cauetur, c. 1. can. si ille 58. can. quicunque 56. eiusd. distinct. qua de re est hæc August. sententia his verbis, epist. 50. ad Bonifac. *Posterorum diligentia seuerissime sanxit, vt post actam de crimine pœnitentiam, nullus in clericatu maneat, nullus ad clericatum accedat, quod dictum esse creditur, non desperatione indulgentia, sed rigore disciplina.* Quæ vero causa Ecclesiam impulerit, vt id statueret his verbis declarat Iuo Carnot. epist. 54. *Talibus ideo Clericatus denegatur, quia ab insidiatoribus, diuinis Sacramentis pro huiusmodi derogatur, & simplicium animus, aut scandalizatur, aut infirmatur.* Publicum dixi, est enim in Episcoporum arbitrio positum, vt quos viderint veram egisse pœnitentiam, eos ad Ecclesiasticam possint promouere militiam, si tamen publicam non egerint pœnitentiam. Hæc Iuo supra, quod probat, exemplo Petri, qui etsi Christum cum periurio negasset, vbi tamen culpam admissam lachrymis eluit, non tantum Apostolus, sed & Apostolorum princeps mansit.

Nono, non recipiuntur ad Ordines, qui ætatem ad illos requisitam non attigerunt, Honorius III. cap. vel non 14. de tempor. ordinat. Quare prohibet Bonif. VIII. cap. nullus finali, de temp. ordinat. in 6. ne infanti Episcopus, aut quiuis alius, præsumat Clericalem Tonsuram conferre, sicut nec personatum ei, qui minor est annis 14. Alex. III. in cap. 3. de ætate & qual. ordinandor. & quanquam olim in Subdiaconū ordinari poterant annis 20. nati, vt dicitur in 6. Synodo, ca. 15. & refertur dist. 77. can. Subdiaconus 4. hoc tamen tempore, Trident. lege. *Nullus ad Subdiaconatus Ordinem, ante vigesimum secundum ætatis suæ annum, promoueri,* finitur sess. 23. cap. 12. Olim quidem, ad Diaconatus ordinem, prouehi per statuta Pontificum non poterat, nisi qui 25. ætatis annum impleisset, nec initiari Presbyter, ante trigesimum. De Diaconis est in Conc. Carthag. 3. can. 4. his verbis. *Placuit vt ante 25. annos ætatis nec Diaconi ordinentur, nec virgines consecrentur.* De Presbyteris est in Conc Agath. can. 16. secundum Gratian. dist. 77. can. Episcopus 6. & in Neocæsar. can. 11. *Presbyter ante 30. annorum ætatem, non ordinetur, quamuis sit probabilis vitæ.* Sed in iis modò maior ætas non requiritur, quam 25. annorum, cap. cum à cunctis de electione 12. & Tri. sess. 23. cap. 7.

Decimò reprobantur ab Ordinibus excommunicati & suspensi, cap. postulastis 7. & cap. vltimo vers. si scienter de Clerico excommunicato ministrante, & cap. 8. cum bonæ de ætate & qualit. præficiendor.

Vndecimo, qui in scena lusit. distinct. 33. can. maritum ver. aut in scena.

Duodecimo, Epileptici, per can. communiter dist. 33. præterea furiosi vt cauetur dist. 33. c. maritum versu neque illum qui in furiam can. Clerici ibid. & 15. quæst. 1. c. vltim. paragr. his ita, & in can. Apost. 78.

Decimotertio, Inter ministros sacros locum non habent Digami. Siricius in Synodo Romana epist. 4. cap. 5. & in epist. 1. ad Himerium Tarrac. cap. 8. 9. & 10. Concil. Elibertinum can. 20. Arelat. 3. can. 3. Innocent. in epistola ad Nucerium cap. 2. Tolet. 1. can. 3. & 4. Concil. Hispalense can. 4. *Nunciatum est nobis apud Astigitanam Ecclesiam, quasdam nuper ordinationes illicitas extitisse, ita vt quidam viduarum mariti, Leuitarum ministerio sacrarentur, quos quidem conuenit gradu suscepto, in irritum deuocari, nec vltra promoueri ad Diaconi ministerium, qui contra diuina atque Ecclesiastica iura instituti reperiuntur.* Nec modo sunt indigni Ordinibus, qui viduam sibi matrimonio copulant, sed & qui secundam vxorem. Epaunense, can. 2. *Qui scienter eum contra dicta ordinauerit, reus fratribus fiat. Qui contra fas, honorem prohibitæ benedictionis ambierit nihil clericalis ministerii præsumat,* Clarissime cap. 1. de Bigamis can. experientibus, can. si quis viduam dist. 59.

Decimoquartò, sacri concilij prouisione est statutum, vt qui per se, aut alium, quempiam oppresserunt, ius sacrorum amittant Ordinum. Sufficere quidam, nec sine probabili causa aiunt, quod de re tanquam ancipiti ac incerta vacillans animus dubitet, Iuo Carnot. epist. 54. ad Hugon. Abbat. opinionis est huius approbator ac fautor; cum enim quidam mulierem grauidam cum qua consuetudinem habebat oppressisset, & hæc abortiuum fecisset, Clerico autem non constaret, an hac oppressione, vel alia quapiam occasione, mulier vterum quem gerebat, deposuisset ante tempus. Respondit hic author super prædicti Clerici irregularitate consultus, in hæc verba. *Propter hanc causam ab accipiendis sacris ordinibus suspenditur, & à Sacramentorum dispensatione remouetur.*

Decimoquinto, ordinari nequeunt, *Fornicarii,* Prima qu. 2. can. si quis 2. *Energumeni,* Concil. Elibertin. can. 29. *Vsurarii.* Carthagin. 4. can. 69. *Corpore vitiati, aut membro aliquo destituti,* distinct. 55. can. præcipimus.

Decimosexto, *Si quis post Baptismum militauerit, & chlamydem sumpserit, aut cingulum ad necandos fideles, etiamsi grauia non admiserit, si ad Clerum admissus fuerit Diaconii non accipiat dignitatem.* Toletan. 1. can. 8.

Decimoseptimo, *Clerici siquidem obligati sunt, vel pro æquatione vel de genere alicuius domus ordinandi non sunt nisi probatæ vitæ fuerint, & Patroni consensus accesserit,* Tolet. 1. can. 10.

Decimo octauo: *Non oportet neophytum promouere ad ordinem Sacerdotalem,* Concil. Laodic. can. 3.

Decimonono, *In omni hæresi, qui ad nos fidelis venerit, minime est ad Clerum pro[illegible]ndus vel si qui sunt in præteritum ordinati, depo[illegible]ntur,* Concil. Elibertin. can. 51.

Est etiam à sacris remouendus altaribus, quisquis infamia laborat in populo apud quem male ob prætetitæ vitæ scelera audit. Ita cum Bellouacenses Clerici, Stephanum quendam de Guarlanda, Regi quidem in primis gratum, sed multis notatum sceleribus, vt qui aleator esset, sectator mulierum, ob adulterium, ab Archiep. Lugdun. de Ecclesia cum ignominia pulsus, in Episcopum elegissent. Iuo qui tum clauum Carnotensis Ecclesiæ tenebat, tam indignum facinus, ratus non ferendum esse, Paschalem Pontificem de re vniuersa admonuit, *Ne si,* inquit epistol. 36. *ad Episcopalem ministrationem Apostolica authoritate*

pateret aditus, exitiale silentium videretur impositum esse canonicis legibus

Vigesimo, Illiteratis Clericatus non datur, decreto Gelasij Papæ in epist. ad Episcopos Lucaniæ cap. 18. *Quia literis carens sacris non potest aptus esse officijs*, idipsum prohibetur ab Vrbano II. in Concil. Clarom. & distinct. 36. can. Illiteratos 1. porro non eadem instructi literatura, omnes esse debent, qui ad Ordines animum adiiciunt.

Prima Tonsura insigniri non debent, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint, & fidei rudimenta edocti non fuerint, quique legere & scribere nesciant, Trid. sess. 23. cap. 4.

Minores ordines ijs qui saltem Latinam linguam intelligunt, non alijs conferendi. Trid. ibid. cap. 11. olim quoque, Psalterium vt memoriæ commendassent, ac Hymnos, qui in Ecclesia cani solent, exigebant Canonica Concilia Nicæn. 2. can. 2. Tolet. 8. can. 8. *Decernimus vt nullus cuiusque dignitatis Ecclesiasticæ, deinceps percipiat gradum, qui non totum psalterium, vel Canticorum vsualium, & Hymnorum perfecte nouerit supplementum.*

Ad Presbyteratum ea scientia requiritur, sine qua, rite Sacramenta administrari nequeunt, doceri populus, commendari virtus, vitia argui. Maxime si Presbytero, vt accidit in Parocho, plebis cura commissa fuerit. Ad simplex beneficium quisquis ordinabitur ab Episcopo, maior in eo doctrina non exigitur, quam quæ implendo officio, ac administrando beneficio quod possidet, est satis, can. sedulo dist. 38. Concil. Remense can. 3. *Vt vnusquisque qui ad gradus Ecclesiasticos condigne ascendere, voluerit, intelligat qualiter secundum possibilitatem suam, in eo gradu vbi constitutus est militare, Deo, & seipsum custodire valeat.*

Episcopum autem magnis animi ac scientiarum dotibus instructum esse oportet, non Neophytum can. quoniam 1. dist. 48. Iuo Carnot. epist. 20. *Quod si Leo Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Pontifex, eiusmodi hominem ad summum Sacerdotium permisit aliquando ascendere quem tamen Paulus publica prædicatione ab eodem officio studuerat remouere.* Idem ep. 285. id authoritate qua pollebat, pro necessitate temporum, aot vtilitate personarum, concedendum credidit. Ad scientiam quod attinet, dici potest verissime, officium pro dignitate facere illum non posse, nisi eam maiorem habeat quolibet alio do Sacerdotum turba.

Quare Latine nosse debet, ne quod Calinensi Episcopo quondam, hoc ei ob inscitiam iuste accidat. *Cum enim hic confessus esset coram Papa, nunquam de Grammatica didicisse, nec etiam legisse Donatum, à Pontificalis officij executione, & administratione Calinensis Ecclesiæ*, est remotus ab Honor. III. vt habetur de ætate & qualitate ordinandor. cap. quamuis 15. Nec sufficit rudi eum Latinæ linguæ notitia tinctum esse, ad eam, Theologiæ, Philosophiæque acumina omnia adiisixisse debet, *Nec enim* (quod exprobrabat olim Episcopis parum intelligentibus in Synodo septima act. prima, & refertur, 1. q. 7. can. conuenientibus 4.) *Oportet Episcopos indigere doctrina sed aliorum Doctores esse*, cuiusmodi tantum ad Ecclesiæ Gallicanæ gubernacula admouendos esse, Leoni X. & Franc. primo, placuit, sic enim Leo. in Concordatis titulo de regia ad Prælaturas nominat. paragr. 1.

De cætero Cathedralibus & Metropolitanis Ecclesijs in dicto regno, nunc & pro tempore, per cessionem in manibus nostris, & successorum nostrorum Romanorum Pontificum, canonicè intrantium sponte factam

A *vacantibus, illarum Capitula, & Canonici, ad electionem, seu postulationem inibi futuri Prælati procedere non possint, sed illarum occurrente huiusmodi vacatione Rex Franciæ vnum grauem magistrum, seu Licentiatum in Theologia aut in vtroque, seu in altero iurium Doctorem, & in 27. suæ ætatis anno constitutum intra sex menses Romano Pontifici nominare teneatur.* Et quanquam hæc magisteria, honorumque gradus ab Academiæ petita iudicio, priscis sæculis ignota essent, dedere tamen operam, ne quid ad perfectam eruditionis laudem deesset Episcopis: Septima Synodus, can. 2. vult eos in canonum, ac scripturæ sacræ intelligentia versatos esse, psalterium memoriter scire, quæ ad institutionem subiectæ sibi plebis opportuna sunt, ac necessaria, plene
B nosse. Placet hic inserere, quæ à Conc. Nicæno 2. ea de re sunt perscripta. *Decernimus quemlibet quidem, qui ad Episcopalem gradum est promouendus, psalterium omnino nosse, vt ex eo, omnem quoque suum Clericum ita initiari moneat. A Metropolitano autem bene examinari, an ad sacros canones, diligenter cum perscrutatione, non autem cursim, obiterque legendos, prompto, paratoque sit animo, & sacrum etiam Euangelium, & librum diuini Apostoli, omnemque diuinam Scripturam, & in diuinis præceptis versari, & populum docere. Si quis autem dubius fuerit animi, & non libenter, hoc facere, & docere voluerit, non ordinetur.*

Qua de re plura postea cum de Episcopis, tran-
C seamus ad alia. Illiteratis adiungendus quisquis infamia laborat in pop. apud quem malè ob præteritæ vitæ scelera audit. Ita cum olim Bellouacenses Clerici, Stephanum quendam de Guarlanda Regi quidem in primis gratum, sed multis notatum sceleribus, vt qui aleator esset, sectator mulierum, ob adulterium ab Archiep. Lugdun. de Ecclesia cum ignominia pulsus, in Episcopum elegissent, Iuo qui tùm Ecclesiæ Carnotensis præerat, ratus tam indignum facinus non ferendum, Paschalem Pontific. de re vniuersa admonuit, *Nisi*, inquit, epist. 36. *Et ad Episcopalem ministrationem Apostolica authoritate pateret aditus, exitiale silentium videretur impositum esse canonicis legibus.* Sane non nisi probatæ
D vitę homines & de quorum innocentia constaret, Parochi, & aliorum testimonio, ad Ordines promoueri Concil. voluit sess. 23. cap. 5. & sequentibus, *Sunt autem infames, quos leges sæculi infames appellant, & omnes, qui culpis ex gentibus ad Sacerdotium non possunt prouehi.* 6. quæst. 1. canon. omnes 2.

Vt autem sunt hæ culpæ, duplicis generis, ita & infamia, quædam enim est occulta, patens & aperta alia, ab occulta impedimentum ordinandis nullū aduenit, Greg. IX. author de temp. ordinat. c. quæsitum 17. in hæc verba. *Si proposita crimina, ordine iudiciario comprobata, vel alias, notoria non fuerint, non debent hi (præter reos homicidij) post pœnitentiam in iam susceptis, vel suscipiendis ordinibus im-*
E *pediri.*

Quare rei criminū occultorū admoneri quidem possunt, ne ad ordines conscendant, non tamen prohiberi ne suscipiant, Alexand. III. in decretali ex tenore 4. de tempor. ordinationum. Sane cum agereretur de remouendo iuuene quodam ab Episcopatu Aurelian. ad quem à Rege & populo electus erat, hunc eo indignum esse ob infinita; eaque horrenda crimina, quibus vita eius infesta erat, dixit Iuo in suis epist. ad Hugon. Lugdun. Archiepisc. *Ad vltimum*, inquit in ep. 67. *cùm multa nefaria, & turpissima dici verissime possent, quæ dicentibus*

testibus veritatis, pro humana infirmitate probari forsitan non possent, hoc ad repulsionem prædicti adolescentis sufficit, quòd persona ignominiosa est, & per vicinas Ecclesias turpiter diffamata, epist. 44. ad Paschalem summum Pontificem, Beluacenses Clericos imprudentiæ arguit, quòd Stephanum quendam eligendum sibi è multis putassent, qui ad clauum Ecclesiæ suæ sederet, eamque regeret, hominem domi forisque fama perditum, *illiteratum, aleatorem, mulierum sectatorem, publicè olim de adulterio infamatum, & ob hoc à Lugdun. Archiepisc. tunc temporis sedis Apostolicæ Legato, Ecclesiæ communione priuatum, quæ crimina, quia vera, & manifesta erant, ad eius repulsionem sufficiebant.*

Est autem infamia triplex, canonica, facti, & iuris. Canonica est, quæ incurritur ob peccatum mortale, dist. 25. can. finali, canone quoniam distinct. 48. nam sicut virtus veram habet gloriam, & commendationem, ita vitium veram infamiam, & turpitudinem, in quo sensu dixit Hieronym. relatus à Gratiano, dist. 25. can. primum itaque 6. *Episcopum à Paulo irreprehensibilem nominatum, non quòd eo tantùm tempore quo ordinandus est, sine vllo sit crimine, & præteritas maculas noua conuersatione eluerit, sed quòd ex eo tempore, quo in Christum renatus est, nulla peccati conscientia remordeatur*, in quod si fortè lapsus esset per incuriam, vt fieri humanitùs potest, tùm eum ab Ecclesiasticis honoribus arcendum esse, *quòd non possit præses Ecclesiæ auferre malum de medio eius, qui in delicto simili corruerit*, idem ibid.

Infamia facti sunt hi notati, qui flagitium admiserunt multitudini notum, vel grauium, honestorumque virorum opinione damnatum.

De hoc genere sunt homicidium, adulterium, periurium, falsum testimonium, vt est in decretali Gregor. IX. cui initium, quæsitum 17. tituli de tempor. Ordination. hæc enim etsi actu vno consummentur, creant tamen eorũ authori infamiam, eo quòd ita iure sit statutum, in decretali proximè citata.

Alia sunt crimina, quæ vt infamiam concilient, eorundem actuum iterationem exigunt, quo de numero sunt sequentia, vinolentia, can. ante omnia, can Ecclesiæ Principes, dist. 25. excitata seditio, can. seditionarios, dist. 46. tabernarum frequentatio, can. maritus, dist. 33. de & vita & honest. Cleric. cap. Clerici 2. mutuatio pecuniæ ad vsuram de vita & honest. cap. 1.

Infamia iuris, est cùm quis publicè, Iudice scilicet sedente pro tribunali, declaratur reus, vt vsurarius 1. q. 7. can, infamis aut à Principe mittitur in exilium, cùm enim sit hæc pœna grauis, non nisi ob culpam vulgari, ac humana maiorem, infligi creditur, quo ex sensu, magnum necesse est in populo ita sentiente, contemptum personæ nasci, quę solùm auctoritate publica, in pœnam malè anteactæ vitæ migrare compellitur. Incurritur etiam hæc infamia, confessione rei propria, nempe cùm culpam, de qua accusatur, tam sua conuictus conscientia, quàm testium fide, à se admissam non negat.

Non me latet id Summarum Scriptoribus, ac Iurisperitis non probari. Sed eorum opinionem explodit auctoritas Glossæ, in cap. at si, de iudiciis, vult enim ex eius confessione delicti in iudicio, accusatum, infamiæ labe aspergi, cuius condemnatio eandem efficeret. Eandem opinionem reiicit Felinus in cap. cum te de sentent., & re iudicata, num. 5. Non est, inquit, *absolutè verum, quòd confessus in criminali non incurrat infamiam.* Sed de hac re plura tract. de Censuris.

Infamibus adiungendi illegitimi, seu spurij, dist. 56. can. 1. & cap. 1. de Filiis Presbyter. in quo habetur his verbis, vt *filij Presbyterorum, & cæteri ex fornicatione nati, ad sacros Ordines non promoueantur.*

Sunt autem illegitimi, qui ex coitu sacris canonibus prohibito nascuntur, dist. 56. can. vlt. non autem ciuili, quia in Ordinibus, legitimitas Canonica est attendenda, non ciuilis, cap. per venerabilem, qui filij sint legitimi, & licet beneficio Principis, adulterina proles legitima possit euadere, quoad effectum successionis, cùm eam eius auctoritate possit recipere, modò ne cum damno, & iniuria fiat legitimorum liberorum, vt peruincunt tùm exempla quotidiana Principum, largientium spuriis bona quæ liberis debebantur, nisi obuissent, tum D. Thom. ratio in 4. distinct. 41. q. 1. art. 1. nego tamen per id, spurium Ordinum capacem reddi. Porrelius in dubiis regul. verbo illegitimus, num. 5. Quia non est Principis legem dare Pontifici, non Imperatoris, decreta eius refigere, quare *eius lege in Ecclesiasticis cõtrouersiis vtendum non est, præsertim cùm inueniuntur Euangelicæ aut canonicæ sanctioni obuiare, nec imperiali iudicio possunt Ecclesiastica iura dissolui*, distinct. 10. can. 1. cùm ergo Ecclesiæ legibus, ad sacros Ordines illegitimo non sit accessus, quamlibet auctoritate Principis hæc labes abstergatur: non propterea capax reddetur Ordinum. Nau. consil. 5. de filiis Presbyt. in antiquis.

Quando ergo ei ad illos aspirare, iisque impunè ac sine scelere insigniri, fas erit?

Primò, cùm ei licebit per Pontificem, ac si quis est in Dei Ecclesia alius, in cuius iure sit hoc ei concedere.

Secundò, si abiudicatis mundi curis, Religiosus fiat. Vrbanus II. modi huius meminit can. 1. dist. 56. eiusque specialis fit mentio à Pictau. Concil. in hæc verba, cap. 1. de filiis Presbyter. *Ex fornicatione nati, ad sacros Ordines non promoueantur, nisi aut Monachi fiant, vel in congregatione Canonica regulariter viuentes, prælationes verò nullatenus habeant*, cum iis tamen dispensandum esse, antequam ordinentur, dixere multi in iis Petr. Greg. Partition. iuris lib. 1. tit. 13. cap. 6. litera L in margine, sed pace eius sit dictum, alia non est illis necessaria dispensatio, quàm quæ est ab Vrbano II. data, ab iisque, magna voluntate recepta, cùm enim negasset illegitimis, ac Presbyterorum filiis, ius capessendorum Ordinum vllum esse, continuò exceptionem subiicit, *nisi aut in Cœnobio, aut in Canonica religiosè probati fuerint conuersati.*

Tertiò, fit quis legitimus, per subsequens matrimonium Patris, ac Matris, à quibus est susceptus, cùm hi nullis essent matrimonij, aut solennis voti vinculis astricti, cap. tanta, qui filij sint legitimi, aut alio simili impedimento à contrahendo repulsi. Nam vt, Parentes, vir scilicet & fœmina, stabilem inter se societatem coniugij coire nequeant, cùm intercedit inter eos impedimentum, ita nec suscepta ab iis proles, legitima fieri, ordinari, aut quæ sunt Ordinis suscepti, exequi sine consensu, ac beneplacito Papæ.

Quartò, fit proles, quoad susceptionem Ordinum legitima, quæ est nata in matrimonio quidem, sed inani, ac nullo ob impedimentum, quod coniugum alter, aut vterque ignorabat, orta enim ex tali coniunctione soboles, legitima censetur, ac ad suscipiendos Ordines idonea, decreto tum Alexan.

III.

III. in decret. cum inter 2. Qui filij sint legitimi quam Innoc. item tertij ibid. cap. 14. ex tenore, his verbis. *Intelligentes quod pater prædicti R. matrem ipsius in facie Ecclesiæ ignaram, quod ipse sibi aliam matrimonialem copulasset, duxerit in vxorem, & dum ipsa coniux ipsius legitima putaretur, dictum R. suscepit ex eadem, in fauorem prolis potius declinamus memoratum R. legitimum reputantes.*

Quintò, possunt illegitimi, Episcopo id permittente, suscipere minores, ab eoque, tam quoad illos, quam simplex beneficium legitimi fieri ac capaces. Ita Bonif. VIII. in decret. is qui defectum titulo de filiis Presbyt. in 6. Dixi quoad ordines, & beneficium, cum enim legitimatio, à dispensatione differat, idem vnusque vtriusque effectus non erit, nec proinde censeri legitimus poterit præcise, ac propriè, is cum quo tantùm fuerit ab Episcopo, ad beneficium & ordines dispensatum. Ludouic. Portel. in dub. Regular. ver. Illegitimus numero 3.

Præter ante memoratos prohibentur ordinem Ecclesiasticum suscipere seditiosi, can. seditionarij, distinct. 46. rebaptizati can. confirmandi distinct. 50. Eunuchus, can. si quis absciderit, distinct. 55. Correpti à Dæmone, can. Clerici dist. 13. Conc. Tolet. 4. can. 18. Gregor. lib. 2. registri epist. 25. Gratian dist. 13. can. maritum 2. can. communiter 3. eiusdem dist.

An autem in eandem quoque classem, referendi sint Simoniaci in ordine & beneficio, dubitatur: Nauar. in lib. 5. consilior. 15. de Simon. num. 5. eò inclinat vt existimet, ab ea pœna cuius meminimus hactenus, Simoniacos esse liberos, Nauar. astipulatur Sotus.

Nihilominus cuncti Theologi qui de Simoniacorum pœnis disseruere, de eorum repulsa ab Ordine sunt testati. Alex. Haleus. in 2. par. qu. 167. memb. 2. Scotus in 4. dist. 25. qu. 2. art. 1. Altisiodorens. in lib. summæ tract. 21. ita scriptum reliquit. *Circa tertium capitulum, nihil aliud dicimus nisi quod Simoniacus sit irregularis secundum institutionem Ecclesiæ, intelligimus autem de Simonia quæ subiacet iudicio Ecclesiæ, & quæ est in opere exteriore.* Hinc enim disputare sic licet. Nec euehi ad ordines, quibus necdum est affectus, nec receptis vti, irregulari legibus Ecclesiæ est permissum, Sed qui per largitionem Simoniacam, sacrum est ordinem consequutus, est Theologorũ opinione irregularis, ergo eius incapax. Irregularem esse indicat Greg. relatus à Gratia. distinct. 33. can. maritum, & decretal. Alexand. epistol 2. negat enim ille ordinandum: *qui per ambitionem, ad imitationem Simonis Magi pecuniam obtulerit*, vult hic autem eum qui beneficium vendere aut emere temerario ausu præsumpserit. *Sicut in Chalced. concilio definitum est, gradus sui periculo subiacere, nec ministrare Ecclesiæ, quam pecunia venalem fieri concupiuit, & insuper terribili mucronis anathemate perfossum, ab Ecclesia Dei quam læsit, modis omnibus abscindi.* Alexand. in epist. ad Locens. Episcop. Clerum & pop. quæ refertur à Grat. 1. q. 3. can. 9.

Dub. 11. *An Ordinatus ab excommunicato executionem Ordinis recipiat.*

Excommunicatorum classes sunt, duæ: Prima, est eorum quos Ecclesia tolerat, quia patitur eos rem, negotiaque cum fidelibus in communi habere vita. Secunda est eorum, quos de nomine, publice, & in concione frequenti populi; excommunicatos esse, ac vt tales in congressu familiari, ac Sacramentorum vsu vitandos, Ecclesia cunctis notum esse voluit, hoc præsupposito.

Dico 1. *Si qui ordines conferunt excõmunicati sunt occulti, & tolerati, eorum vsus, ac functio, non est in his, qui eos suscepere suspensa, vacua, ac quoad effectum inanis.* Ita Innocent. 1. cap. 1. de schismaticis: ratio est, quod censuræ occultæ, nisi fuerint in publico denuntiatæ non impediunt valorem actus, qui ratione publici officij exercetur, vt asserunt Doctor. in cap. ad probandum de re iudicata, Beia parte 3. casuum casu 4. cuius rei hæc est causa, quod dignitas cum charactere vt ait Innoc. citat. non sic in toleratis præcisa. Placuit hæc Innoc. opinio Tabienæ verbo excomm. 1. parag. 13. Richarcho in 4. dist. 17. art. 7. q. 2. quæ à Conc. Constant. in Extrauag. ad euitanda, magnum robur habet: ibi enim visum est Ecclesiæ decernere, fidelibus fas vt à modo esset, cum excommunicatis non denuntiatis, ac notoriis Clericorum percussoribus impune versari, ac eorum opera sic vti, nullum vt eorum negotiis damnum ex tali vsu accideret: at secus esset, si quoniam Episcopum toleratum adhibuit ad consequendum eius ministerio, gradum aliquem, inter sacros aræ ministros, hic mihi foret inutilis, quia ad praxim non posset redigi, non est hæc ergo impedita, quoad ordinem, ab excommunicato tolerato, & occulto susceptum.

Dico 2. *Functionem ordinis non habere liberam, qui eum sibi dari voluere ab ordinatore excommunicato nominatim, ac denuntiato, aut notorio percussore Clerici:* Sentit Antonin. in 3. par. tit. 24. cap. 76. effectu 14. Angelus in ver. Irregul. 1. parag. 30. ratio est, quod non toleratus, sit ab Ecclesia depositus, quod dignitatis insignibus sit spoliatus, quod executione ordinis sui careat. Decet ergo ordinatum, meliori quam illum, conditione non esse, quare Ordinationes illorum qui ab excommunicatis erant ordinati, Sanctorum Patrum sequens vestigia irritas fecit Gregor. 7. in Conc. Rom. & in Synodo apud S. Medardum statutum est in causa. Hincmari, *Vt quidquid in ordinationibus Ecclesiasticis, ab eo post damnationem suam egerat, secundum traditionem Apostolicæ sedis, præter sacrum baptisma irritum, & vacuum habeatur.* Itaque vt ordinibus suis vti sic ordinatus valeat dispensatione est opus quam à Põtifice Romano impetrari posse, docet Comitol. Responsion. moral. lib. 6. q. 25. nu. 3.

Dub. 12. *An cum sit Ordinato dispensare possit Episcopus.*

Potest, auctoritate quæ ei per Concil. est concessa, sessione 24. cap. 6. de reformat. vbi sic dicitur. *Liceat Episcopis, in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare.* At quanquam actus susceptionis Ordinis, solemnis sit, & publicus, ipsa tamen irregularitas, aut verius suspensio, ab vsu ordinum, est occulta, & ab occulto crimine proueniens: est enim id publicum, quod est manifestum, quod notorium, quod communi omnium fama ac opinione cognitum, cuiusmodi suspensionem hanc nemo sapiens dixerit; quamuis enim ordinatio sit publica, pœna tamen eius susceptæ ab excommunicato, & culpa per id admissa, publice ac promiscuè non est nota.

Dub. 13. *Quid tenendum de Ordinatis ab Hæreticis.*

Dico 1. *Hæreticos à sacris Ordinibus arcendos esse,* Sic Pontifex Alex. III. in cap. quicunque, & Bonifac. in cap. statutum de hæreticis, vbi hæc pœna

extenditur ad eorũ filios ad secundã generationem paternam, & primam maternam : *Quod tamen de illis duntaxat & nepotibus hæreticorum credentium, qui tales esse, vel tales etiam decessisse probantur, intelligendum esse videtur, non autem illorum, quos emendatos esse constiterit, & reincorporatos Ecclesiæ vnitati, & pro culpa huiusmodi ad mandatum Ecclesiæ pœnitentiam recepisse.* Bonifac. in cap. statutum 15. de hæret. in 6. Alex. & Bonifacio seuerior fuit Paulus IV. nam ex Iudæis, ac hæreticis descendentes, à sacris excludi Ordinibus voluit ad quartam vsque generationem, quam constitutionem postmodum confirmauit Greg. XIII. eamque extendit ad descendentes à Mauris, habet Nauarr. consilio 1. de Iudæis.

Dico 2. *Ordinatum ab Episcopo hæretico, excommunicato, vel suspenso, etsi characterem recipiat, tamen nec ad superiorem ordinem promoueri, nec in susceptis, absque dispensatione ministrare posse.* Fidem habet hæc Assertio ab auctoritate Innoc. cuius est hæc oratio, epist. 18. ad Alex. cap. 3. vt refertur à Grat. 1. q. 1. cap. Arrianos 73. *Dare plenitudinem Spiritus sancti hæretici non possunt, quæ maximè in Ordinationibus operatur, quam per impietatis suæ perfidiam potius, quàm per fidem perdiderunt, propter quod fieri non potest, vt eorum profanos Sacerdotes dignos Christi honoribus arbitremur, quorum laicos imperfectos, ad sancti Spiritus percipiendam gratiam, cum pœnitentiæ imagine recipimus.* Eodem spectant quæ à Gratiano sunt scripta in can. 51. qui Clerici 40 si quis, canone 41. can. constat 1. causæ primæ, q. 1. quorum omnium idem est scopus, qui Cypriano erat propositus, cùm in epist. ad Stephan. 2. lib. 2. scripsit, *eos qui apud hæreticos à pseudoepiscopis, & Antichristis contra Christi dispositionem profana Ordinatione promoti sunt, non debere eos reuertentes, ea apud nos ordinationis, & honoris arma retinere, quibus contra nos rebellauerint.*

EPITOME TRACTATVS PRÆCEDENTIS,

Cum probationibus petitis ex Patribus, Conciliis, & Canonibus.

CAP. 1. ORDO Sacramentum est vnum de septem. Trident. sess. 7. ca. 1. sess. 23. cap. 4. & can. 3. Florent. in decreto Eugenij, pro tali cognitum à Patribus, Augustino, Gregorio, & aliis. Sic enim prior contra epist. Parmeniani, lib. 2. c. 13. *Nulla causa ostenditur, cur ille qui ipsum Baptisma amittere non potest, ius dandi* (id est Sacerdotalẽ potestatem) *amittere possit, vtrumque enim Sacramentum est, & quadam consecratione vtrumque homini datur, istud cùm baptizatur, illud cùm ordinatur, ideoque in Ecclesia Catholica, vtrumque non licet iterari.* Et infrà : *Si vtrumque Sacramentum est,* **A** *quod nemo dubitat cur illud non amittitur, & istud amittitur? neutri Sacramento facienda est iniuria.*

Gregor. lib. 4. in cap. 10. lib. 1. Regum. *Sacrorum Ordinum Sacramenta, ab Ecclesia Doctoribus sacris accipimus, sed Sacramentorum virtute, ab omnipotente Deo interiùs cohæreamus, virtus verò Sacramenti, gratia est Spiritus septiformis.* Apud Cyprianum autem hæc verba leguntur: *Datur quasi Baptismi, & cæterorum Sacramentorum stabilitas, nam Bapt. repeti Ecclesiasticæ prohibent regulæ, nemo sacros Ordines semel datos iterum renouat:* & in tractatu de ablut. pedum. *Baptismum repeti, inquit, Ecclesiasticæ prohibent regulæ, & semel sanctificatis nulla deinceps manus iterum consecrans præsumit accedere. Nemo sacros Ordines semel datos iterum renouat, nemo* **B** *sacro oleo litos, iterum linit, aut consecrat, nemo impositioni manuum, vel ministerio derogat Sacerdotum; ipse summus Sacerdos, sui est Sacramenti institutor & auctor.*

CAP. 2. Est ergo Ordo Sacramentum, diuiditurque in sacrum, & non sacrum. Sacer, qui & maior dicitur, nomen habet à voto castitatis ei adiuncto, per quod Ordinatus Deo addicitur, sitque eius longè perfectius, quàm per minores Ordines. Aliis ita vocari placet, ab accessu ad Deum in Eucharistia, qui Sacerdoti, & Diacono maior, ac dignior conceditur, quàm Clericis qui consistunt in gradibus infimis, inter Ordinatos Ordinibus non sacris, qui & minores appellantur. Alij sic dici aiunt, quòd qui sunt Presbyteri, ac Diaconi, in **C** Dei Ecclesia, ex profanis sacri quodammodo esse incipiant, tractatione religiosa ac sacra mysteriorum, maximè verò Eucharistiæ, quam conficiunt Presbyteri, distribuunt autem populo in necessitate Diaconi, quod Clericis non conuenit minorum Ordinum, quorum quadripertita est ratio Acolytarum, Lectorum, Exorcizantium, & Ianitorum.

Acolythorum meminit Cyprian. lib. 1. ep. 8. & to Omnium Ignat. ep 2. ad Antiochenos. Conc. Rom. sub Sylu. can, 7. vbi habetur ab eo *ad Concilium Presbyteros centum quadraginta duos, Diaconos sex; Subdiaconos totidem, Acholythos eius consilio factos quadraginta quinque, Exorcistas viginti duos, Lectores vrbis Romæ nonaginta, quorum præsentes parentes audiebant.* Expressiùs in Conc. Carthag. 4. Episcopi, qui et interfuere cum Augustino, nam **D** non contenti eorum iniisse numerum, vt Syluester, quæ cuiusque sint munera, quæ functiones, ac officia, quæ cuique subiecta materia, fusè indicant in propriis, ac distinctis canonibus.

His propè similia habet Cornelius Papa in ep. ad Fabianum Antiochenum, apud Eusebium lib. 6. cap. 33. vbi ait, *in Ecclesia Catholica*, id est, Romana, *Presbyteros esse quadraginta sex, Diaconos septem, Subdiaconos septẽ, Acolythos quadraginta duos, Exorcistas, & Lectores vnà cum Ostiariis quinquaginta duos.* Quibus ab Ignatio loco ante citato adiuncti leguntur *Cantatores*, seu psalmistæ *Laborantes*, id est, sepeliendis mortuorum corporibus deuoti homines. Epiphanius in Compend. Doct. & postremò, *sacrorum vestibulorum custodes.* A Gelasio **E** epist. ad Episcop. Lucaniæ, cap. 1. Notarij, & Defensores : Ab Ignatio ep. ad Policarp. 2. Cursores : *Decet beatissime Policarpe, Concilium cogere sanctum, & eligere si quem vehementer dilectum habetis, & impigrum, vt possit diuinus appellari Cursor*

Sed hæc officia esse Ecclesiastica, non Ordines; apertè colligitur ex can. 10. Concil. Carthagin. 4. his verbis. *Psalmista, id est, Cantor; potest absque*

ſcientia Epiſcopi, ſola iuſſione Presbyteri, officium ſuſcipere cantandi dicente ſibi presbytero, vide vt quod ore cantas, corde credas, & quod ore credis, operibus comprobes, Deinde teſtis eſt Cypr. epiſt. 24. munus curſorum, poſtmodum à Lectoribus Acolythis ac Subdiaconibus præſtitum eſſe, & ita eos deſiiſſe eſſe in Eccleſia quod eſt argumento, inter Ordines eis locum nunquam fuiſſe, alioqui permanſiſſent vt reliqui. *Quoniam*, inquit Cyprian. *oportuit me per Clericos ſcribere, neceſſe fuit nouos aliquos mittere, qui mitterentur, feciſſe autem me ſciatis Lectorem Saturum, &c.*

Difficilius eſt, quod ab Anacleti Papæ primi epiſtola 3. petitur ibi enim ait. *A Domino conſtitutos eſſe duos Ordines, Epiſcoporum, & Sacerdotum, & amplius*, inquit, *quam iſti duo, nec nobis à Deo collati ſunt, nec Apoſtoli docuerunt.* Sed dicendum eſt ibi nomen *Ordinis*, ſumi non in ſenſu diuiſo & incompleto, ſecundum poteſtatem quæ per ordinationem, id eſt actioneoi conſecratoriam, ordinato cuique datur ab Epiſcopo, exercendi alicuius ſacri miniſterij circa Euchariſtiam, nam ſic eſt de fide plures eſſe Ordines in Dei Eccleſia, quam memoratos ab Anacl. In quo ergo ſenſu capi debet hæc eius oratio? In compoſito & completo, quatenus nempe Epiſcopatus, & Sacerdotium, neceſſario ſupponunt, tam duos maiores, Diaconatum, ſcilicet & Subdiaconatũ, quam quatuor minores, idque ex inſtitutione Chriſti Domini, & hæc de Ordinum, numero eorumque fide, è Patrum, & Concil. teſtimonio dicta ſunto, tranſeamus ad alia.

Cap. 3. Sunt autem prædicti Ordines, Sacramenta, Presbyteratus quidem, quia eſt ritus externus ex inſtitutione Chriſti promiſſionem gratiæ habens, ac eam conferens, patet.

Primo, ex partiali hac eius forma. *Accipe Spiritum ſanctum quorum remiſeris peccata, &c.* nomen enim Spiritus idem hic valere, ac ſanctificantem gratiam conſtans eſt Theologorum opinio.

Secundo, ex verbis Pauli 1. ad Timoth. 4. & 2. ad eundem 1. vbi Apoſtol. eum hortatur, curam habere gratiæ, qua supernà excultum ſe meminerat. *Per impoſitionem manuum Presbyteri.* Quem locum Theophilactus explicans ait. *In te quidem habitat ipſa gratia, quam accepiſti, cum imponerem tibi manus, quando Epiſcopum te ſeligebam, conſecrabam, atqui ignem iſtum vehementiorem, & maiorem efficio.* Nyſſen. orat. de Bapt. cum de vi Sacramentorum agit hæc de Ordinat. Sacerdotum. *Cum heri è tempore ſuperiori, vnus è multitudine, ac plebe eſſet, repente redditur præceptor, præſes Doctor pietatis, myſteriorum latentium præſul, eaque contingunt ei cum nihil corpore, vel formamutatus, ſed quod ad ſpeciem externam attinet, ille ſit, qui erat inuiſibili quadam vi, ac gratia, inuiſibilem animam in melius transformatam gerens.* De Diaconatu res eſt ſimiliter extra controuerſiam, quia confertur per impoſitionem manuum, cum his verbis; *Accipe Spiritum ſanctum*, quibus ſignificat Epiſcopus, ſe eum Dei nomine impertiri cœleſti gratia, ad obeunda rite miniſteria circa ſacrum Miſſæ ſacrificium, quorum cauſâ ordinatur. *Oportet enim Diaconum*, inquit Iſidorus Hiſpalenſis relatus in Concil. Tolet. 8. *aſſiſtere Sacerdotibus, & miniſtrare in omnibus quæ aguntur, in Sacramentis Chriſti.* Ignat. ad Heron. epiſt. 13. *Nihil ſine Epiſcopis facito, Sacerdotes enim baptizant, ſacrificant, manus imponunt tu verò illis miniſtras vt Stephanus Iacobo.* De Subdiaconatu & reliquis minoribus res eſt ambigua. Exiſtimat Vaſqu. diſp. 238. cap. 1. Subdiaconatum ab Eccleſia fuiſſe inſtitutum, ideoque Sacramentum non eſſe, ſed Sacramentale, quod de minoribus Ordinibus tenendum quoque aſſerit, ſed ei reclamat Theologorum ſchola fere vniuerſa. Opinionis huius principes ac authores præcipui, Diu. Thom. in 4. diſtinct. 24. quæſt. 2. art. 1. qu. 3. Diu. Bonauent. ead. diſt. art. 1. quæſt. 2. hos ſequuti ſunt Richard. Palud. Valent. & alij, quorum & nos ſententiæ vt magis probabili ſubſcribendum credimus. Nam quod, habetur prima q 7. can. etſi illa 23. *Eſſe in Eccleſia alios ordines, qui ſine Sacramentali vnctione, ſola Epiſcopi benedictione, cum quadam vaſorum, ac inſtrumentorum diſtributione præſtantur, vt ſunt Leuitæ, & cæteri, infra eos conſtituti*, qua oratione, Minores Ordines è Sacramentorum albo expungere, ſe putant Aduerſarij, ſed hæc tanti nobis eſſe nequit, vt de communi Doctorum Eccleſiæque ſenſu, ideo recedendum exiſtimemus, nego enim primò iis verbis Minores Ordines, à Sacramentorum numero remoueri, cum de iis expreſſa non fiat mentio. Addo ſecundo, quod etſi fieret, maiorem tamen eius authori fidem non deberi, quam cum Leuitas, id eſt Diaconos, aſſerit non fieri per actionem vllam Epiſcopi, quæ ſit Sacramentalis.

Dico tertio, nihil eo canone confici, nec enim aliud continet, quam Diaconos, Ordineſque, quos minores nominant, vnctione Epiſcopali non fieri, quod concedimus. Ad Epiſcopatum, & Tonſuram quod ſpectat, eſt hic meus ſenſus, Tonſuram quidem gradum non eſſe, ſed deſignationem, & veluti ſignaculum eorum, qui ad Ordines ſunt promouendi Petr. Gregor. lib. 16. Syntagm. cap. 2. & ſeq.

Epiſcopatum autem non ordinem, ſed eius apicem, aut ſi eſt, quæ eſt opinio Ioan. Echij lib. 1. de Primatu Petri cap. 22. Sa verbo Ordo num. 7. Durandi in 4. diſtinct. 24. qu. 6. tamen à Sacerdotio diſtinctum non eſſe, olim enim, vt ſcribit Hieronymus ad cap. 1. epiſt. ad Titum. *Olim*, inquam, *idem erat Presbyter qui & Epiſcopus. Quid enim facit excepta ordinatione Epiſcopus quod Presbyter non faciat.* Idem epiſt. ad Euagrium. Quare hoc tantum habet Epiſcopatus ſupra Presbyterium, quoad præſens negotium, quoad ordinationem Presbyteri, in eſſe Sacramenti, habitudine morali magis perficiat, & conſummet, quæ perfectio in eo eſt iſta, quod ordinatus Epiſcopus, non tantùm offerre ſacrificium poſſit, vt Presbyteri, ſed & alios quoque ad illud conficiendum ordinare. Henriq. lib. 10. cap. 7. Laym. lib. 5. tract. 9. cap. 4. & ita, quod initio nobis fuit in animo oſtendere, Ordines non ſunt niſi ſeptem iique omnes, Sacramenta.

Cap. 4. Ad quæ non quilibet ætate qualibet, per Pontificum, ac Conciliorum decreta cenſeri debet idoneus, nam etſi primis Eccleſiæ naſcentis temporibus ad ea admitti ſolerent quilibet, ſtatuit tamen Vrbanus II. in Synodo apud Melfiam. can. 4. ne quis minor annis 14. Diaconus fieret, & quoniam erat ob infirmitatem naturæ, ingeniique, puerorum ea ætas, plena periculis, minuſque ad res magnas, ac altaris miniſteria digne obeunda idonea, ab iis eſt lege Pontificum ac Conciliorum prohibita, admiſſa autem anno 25. non ante.

Nullus Epiſcoporum, Diaconum antequam 25. annos impleat ordinare præſumat, Arelat. 3. can. 2.

& in Agathensi hæc leguntur, can. 12. *Episcopus benedictionem Diaconatus, minoribus vigintiquinque annorum penitus non committat.*

Similia habet Toletan. 2. can. 1. Tribut. canone 24. Vormacen. 69. Mitiùs egere Patres. Concil. Trid. cum Clericis, nam etsi aditum ad Diaconatum nulli esse peruium voluerint, anno 24. ætatis, ad eum tamen admitti placuit, qui 23. expleßet, Trident. suprà.

Nec tantùm præstituta ad Diaconatum tempora, per citata Concilia, ad breuius sunt contracta, sed & quibuslibet est concessum, modò idoneis, Sacerdotij charactere insigniri posse, annis quinque citius, quàm liceret antea, cùm enim non nisi trigesimo ætatis anno, eum consequi fas esset, decreto Conc. Tolet. 4. can. 19. modò cuilibet ad illum, vigesimoquinto inchoato, exacto autem vigesimoquarto, lege noua Concilij Trident. est permissum: *Nullus in posterum ad Subdiaconatus Ordinem ante vigesimum secundum, ad Diaconatus ante vigesimum tertium, ad Presbyteratus ante vigesimumquintum ætatis suæ annum promoueatur,* Tridentinum sessione vigesima tertia, capite duodecimo: sic facultas quæ à Tolet. 2. can. 1. facta fuerat Parentibus, ac propinquis pueri, oblati Deo per Tonsuram, aut vota Religiosa in Monasterio, eum offerendi Episcopo, vt per eum anno ætatis 20. adiungeretur Ministris Altaris, per Subdiaconatum, modò reuocata, ista lege Concil. interiit.

CAP. 5. In multis quoque facta est lapsu temporis in modo conferendi dictos Ordines, Ecclesiæ lege, vsuque varietas. *Presbyter cum ordinatur,* inquit Carthag. Conc. 4. can. 3. *Episcopo eum benedicente, manum super caput eius tenente, etiam omnes Presbyteri qui præsentes sunt, manus suas iuxta manus Episcopi super caput illius teneant,* quod in ordinando Diacono fieri nihil erat necesse, quia *cùm ordinatur, solus Episcopus, qui eum benedicit, manus super caput illius ponit.* Aur. 4. can. 4. Pertinebat etiam ad modum, seu formam, quòd ordinari nemo deberet olim, nisi pro *certa Ecclesia ciuitatis, sua possessionis, aut in martyrio, aut in Monasterio,* dist. 70. can. 1. & cum titulo, *factaque sine eo Ordinatio, irrita habetur,* decreto Vrban. II. in Concil. Placent. quemadmodũ & quæ est absoluta, id est, nullius certæ Ecclesiæ, aut loci causa facta, *qui enim sic ordinantur, decreuit sancta Synodus nullam habere manus impositionem* (intellige quoad vsum) *& nullum tale factum valere, ad iniuriam ipsius, qui eum ordinauit,* quæ tamen exoleuere hoc tempore omnia.

Quid? quod *Laico Presbyterij, vel Diaconatus honorem conferre nefas erat, nisi anno integro fuisset ab eo præmissa conuersio.* Arelat. Concil tertium can. 3. ac in propriis minorum Ordinum ministeriis, strenuè versatus esset, ac religiosè certo tempore, quod pro sæculorum varietate, varium fuit. Conc. Braccarense primum, can. 38. annum duntaxat vnum postulat, discendæ Ecclesiasticæ disciplinæ causâ, *in officio Lectorum, vel Diaconatus, quo exactè Clericus, per singulos gradus eruditus, ad Sacerdotium perueniebat, non aliter.*

Longè plures ab eo Syluester exigit in Concil. Romano 275. Antistitum, can. 5. vt verba eius indicant. *Si quis Clericatum promereri desiderat, hoc iustum est, vt sit Ostiarius annum vnum, Lector dies 20, Exorcista annos 10. Diaconus annos 5. & sic ad honorem Presbyterij accedat,* quæ hoc tempore Ecclesia non seruat, sicut facit quæ sequuntur.

Primò, quòd *qui saltu, sine gradu Diaconi, ad Sa-*

A *cerdotium prosiliebat, in degradationem debitam resilire debebat.* Synod. Suession. apud S. Medardum.

Est autem Ordinatio per saltum, quando quis prioribus Ordinibus, vel gradibus Ordinum omissis, maiores accipit, cap. vnico de Cleric. per saltum promoto, quod est vitandum, cùm non nisi gradatim per Ordines conscendere iura sinant, seruatis interstitiis, & interuallis legitimis temporum inter gradus modis, contra quæ qui sciens peccat, ab officio est Sacerdotali, auctoritate Episcopi prohibendus. Iuo epist. 8. & can. sollicitudo 1. distin. 52. nisi cum eo dispensandum videretur, quod facere Episcopos posse, habetur in cap. Pastoralis de Sacramentis non iterandis, & cap. vnico de Clerico per saltum promoto, & clarissimè distinct. 52.
B can. 1. his verbis: *Tua charitati consulendo mandamus, vt à Sacerdotali officio, eum* (hoc est promotum per saltum) *prohibeas, donec proximo quatuor temporum ieiunio, Subdiaconatus officium sibi ritè imponas, & sic deinceps ad maiora officia eum redire concedas.*

Secundò, quòd Ordinationes gratis fiant, ac liberaliter, id est, sine pretio, cap. 1. de simonia, & 1. q. 3. can. si quis obiecerit, 1. q. 1. can. emendari, in Concil. Aurel. 2. can. 3. seuerè edicitur Episcopis, *ne pro quibuslibet causis, & Episcoporum Ordinationibus, cæterorumque Clericorum, aliquid præsumant accipere. Si quis Sacerdotium per pecuniæ nundinum execrabili ambitione quærebat, abiiciebatur vt reprobus,* Aurel. 2. can 4. Equidem constat à Clericis Syluanect. diem Episc. suo dictam apud Remens. Archiepisc. quòd de simoniaca labe malè
C passim audiret, à quo sibi cùm metueret, à Pontifice ad quem appellauerat, causam decidi suam voluit: hunc Iuo Paschali Pontifici commendauit per literas, *quatenus circa eum obseruaretur iustitia, vt non periclitaretur innocentia,* Iuo epist. 260.

Tertiò, quòd nullus ordinetur, *nisi probatus fuerit, vel Episcoporum examine, vel populi testimonio,* Conc Carthag. 3. can. 22. can. nullus, can, quando dist. 24. Trid. sess. 24. capite 7. quoniam vnum aliquem errare pronum est, & facilè, multos verò, vel omnes, arduum ac difficile, interfit autem plurimum Christianæ rei, non alios ordinari quàm Clericos, boni testimonij Trident. sess. 23. cap. 8. Episcopi quidem vt scriptum est in Con-
D cil. Aurel. 2. can. 7. Aurel. 3. can. 50. Aruern. 1. can. 2. Cabillon. can. 10. Paris. 1. can. 7. Episcopi (inquam) priscis temporibus non nisi Cleri, ac pop. communibus suffragiis creati consueuerant, ante tamen à Metropolitano, & Coepiscopis suis examinati: *Si natura prudentes essent, si docibiles, si moribus temperati, si vita casti, si sobrij, si humiles, &c. & ante omnia, si fidei documenta verbis simplicibus asserant, id est, Patrem & Filium & Spiritum S. vnum Deum esse confirmant,* dist. 23. can. qui Episcopus 2. & in Laodicensi Conc. can. 12. præcipitur ne in *Episcopos eligantur, nisi hi quos multo ante nota, probabilisq; vita cõmendat, & nihilominus si in sermone fidei, & recta operatione, per suam conuersationem fuerint probati.* Clerici autem ordinari prohibentur sine Episcoporum examine, suorum Clericorum
E consilio, & populi testimonio, Conc. Carthagin. 3. can. 22. in quarto autem, canone 23. iubentur ordinandi *ciuium assensum & conniuentiam quærere.* Idem à Zephirino, ep. 2. & Anacleto, epist. item 2. statutum: quos autem, & quales Clericos esse oporteat, habes apud Isid. de Ecclesiasticis officiis, lib. 2. cap. 2.

Qui sine examine præuio, ad Ordines arrepunt, aut cum de eorum vita, moribusque exerceretur quæ-

stio, peccata sua confitentur. *Aut post examinationem ab alijs detecti sunt, abiiciuntur è Clero similiter & de vniuerso Clericorum ordine feruatur, nam hoc sibi quod est reprehensibile, sancta Catholica defendit Ecclesia.* Martin. dist. 24. can. si quis finali. Abiici autem è Clero idem est hoc loco ac priuari vsu Ordinum, in quibus qui inscio Episcopo aut sine examine, initiandum se dederat ministrare, non poterat, donec cum eo, per Episcop. dispensatum fuisset, quod ei licere docet Alexand. III. in cap. veniens primo de eo qui furtiuè, modo satisfieri Ecclesiæ, per eum det operam condigna isti, vt loquitur imposita pœnitentia.

At quo die, est necesse Episcopo se suo examinandos offerre Clericos?

Feria quarta ante ordinationem, & tunc Episcopus eligere debet à latere suo Sacerdotes & alios prudentes viros, gnaros diuinæ legis, qui ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, institutionem, locum vbi educati sunt examinent, &c. Concil. Nanoet. cap. 11.

CAP. 6. Tempus autem faciendæ ordinationi præstitutum, non aliud sacris ordinibus, quam quod est lege Ecclesiæ, ac antiqua eiusdem consuetudine, ieiuniis, ac abstinentia sacrum. Sic Alexand. III. de temporibus ordinationum cap. de eo 3. *De eo autem, quod quæsiuisti,* inquit, *an liceat extra ieiunia quatuor temporum, aliquos in Ostiarios, Lectores, Exorcistas, vel Acolythos, aut etiam Subdiacones promouere. Taliter respondemus, quod licitum est Episcopis, Dominicis, & aliis festiuis diebus, vnum, aut duos, ad minores ordines promouere, sed ad Subdiaconatum, nisi in quatuor temporibus, aut Sabbatho sancto, vel Sabbatho, ante Dominicam de passione, nulli Episcoporum præterquam Romano Pont. licet aliquando ordinare.* Peccans in hanc legem, non est sine pœna, Ordinans quidem decreto Alexand. priuandus est, *authoritate ordinandi*, cap. super eo 2. de temp. ordinat.

Ordinati autem extra prædicta tempora ipso iure sunt, ab vsu suscepti ordinis, suspensi statuto eiusdem Pontificum cap. citato: *Donec apud sedem Apostolicam restitutionis gratiam consequantur*, Vrban. III. cap. cum quidam 8. eodem titulo. Priuandos dixi, nam ipso facto ea potestate non carent, cum huius pœnæ nusquam reperiatur facta in iure mentio Piasecij testimonio prax. Episc. parte 1. cap. 1. art. 8. Addidi, (*Pro sacris Ordinibus*,) nam minores conferri posse extra tempora quolibet, die Dominico, aut Festo, decretalis citata Alexand. indicat, quæ maiorum, tantùm meminit quos tamen indulto, Gregor. XIII. à Patribus Societ. Iesu recipi posse extra prædicta tempora, cæteraque à iure statuta, narrat Piasecius proximè citatus.

Hæc de tempore, de loco autem in quo Clericos ordinari conuenit, hæc habent Concilia, & Pontifices primo, quod id fiat in Diœcesi ordinantis, Callist. epist. 2. cap. 3. Iuo lib. 4. tit. 4. cap. 2. Conc. Antioch. can. 13. *Nullus Episcopus ex alia prouincia audeat ad aliam transgredi, & ad promotionem ministerij aliquos ordinare licet consensum videantur nonnulli præbere.*

Secundò, significant Ordinatum, ab Episcopo, non habente facultatem exercendi Pontificalia in Diœcesi non sua, ipso iure, ab exercitio ordinum, quos de eius manu in ea recepit, suspensum esse, Trident. sess. 6. cap. 5. de reform. Antiochenum can. 13. *Cum asserit irrita existere, quæ ab Episcopo geruntur, si nullo vocante, inordinato more de properat super aliquibus ordinationibus, & Ecclesiasticis negotiis ad eum non pertinentibus.*

Docent tertiò, Ordinantem ab exercitio Pontificalium suspensum, si sine expressa licentia Ordinarij, & in personas alias quam quæ sunt ipsi subiectæ Pontificalia exerceat, Trident. sess. 6. cap. 5. *Iure autem antiquo aliud non præcipitur quam quod incompositi motus sui, & irrationabilis audaciæ vltionem subire debeat*, Antiochen. can. 13.

Docent quartò, locum aliquem sacrum in Diœcesi, è multis, ad hanc actionem, eligendum esse, nec communiter alium, quam Cathedralem Ecclesiam, vel si ex causâ alibi ordines celebrare expediat, fieri id debere in Ecclesia vrbis digniore, spectante ac præsente eius Clero, Trident. sess. 23. cap. 8. de reform. Syl. in Conc. Rom. 275. Episcop. can. vlt. his verbis Syluester Episcopus dixit. *A nobis incipientes, moderamine lenitatis iudicare, commonemus, vt nulli Episcopo liceat, quemlibet gradum Clerici ordinare, aut consecrare, nisi cũ omni adunata Ecclesia.*

Vltra prædicta, requiritur circa Ordinum collationem, vt in Missa maiores conferantur, cap. quod sicut de elect. quod minores non exigunt. Angel. verbo Ordo 4. num. 5. Armilla verbo Ordo num. 9. Viuald. de Sacramento Ordin. dist. 18. num. 14. maiores autem etsi id postulent non tamen vt valeant, sintq; rati, sed tantum, vt vitetur culpa, contra præceptum Ecclesiæ, id præcipientis.

Cauendum præterea ne eadem die sacri ordines duo, aut plures conferantur, aut duobus, continuato ieiunio, Innocent. III. de temporib. Ordinationum cap. literas 13. Honorius III. cap. dilectus filius 15. eiusdem tit. Secus facienti, pœna proposita est suspensionis quidem, iure ipso à collatione Ordinum, quos binos contra interdictum Ecclesiæ contulit, si est Episcopus suspensionis autem ab exequutione receptorum pro Ordinato. Ita Innoc. in cap. literas his verbis. *Præfatum Bonon. Episcopum (vt puniatur in quo deliquit) à collatione ordinum Diaconij, scilicet & Presbyterij, alterum vero ab executione officij Sacerdotalis tandiu volumus manere suspensos, donec de illis aliter disponamus.* Par ab Honorio dicta sententia in Episc. paris culpæ reum, *Quem*, inquit, *tandiu ab ordinandi suspendimus potestate, donec nostram meruerit gratiam obtinere.* Si tamen Ordinatus mundo nuntium remitteret, seque intra claustra pœnitentiæ causâ abderet, tùm esset in eius suspensione Episcopo licitum dispensare, eique acceptorum ordinum vsum concedere Cœlestinus III. author in cap. innotuit 3. de eo qui furtiuè ordinem suscepit. Ibi enim ait, eum qui clandestinè se ad duos ordines, vno, eodemque die suscipiendos ingesserat, *In susceptis ordinibus de iuris rigore ministrare non debere, verum si ad religionem aliquam,* inquit, *voluerit se transferre, & peracta pœnitentia, pro arbitrio tuo ei iniuncta, ibidem laudabiliter fuerit conuersatus, processu temporis, cum eo poteris de nostra licentia dispensare, vt postmodum susceptorum ordinum executione lætetur.*

CAP. 7. At enim cuius est benè mereri de Clericis collatione Ordinum, quorum amore tenentur? Episcoporum: Omniumne? Nequaquam, qui enim renuntiauit loco & dignitati Episcopali, maiores Ordines conferre non potest, habetur cap. 1. de Ordinat. ab Episcopo qui renuntiauit Episcop.

Secundò, Latini à Græcis Episcopis, & contrà Græci à Latinis ordinari nequeunt, si ritus sunt diuersi. Cœlestinus III. cap. cùm secundùm 9. de temporib. Ordination. Nec excusat consuetudo

contraria. *Hac enim consuetudini Ecclesiastica inimica, & detestabilis est, & penitus improbanda, & nisi multitudo, & antiqua consuetudo esset in causa, sic ordinati, non deberent permitti in susceptis Ordinibus ministrare.* Cœlestinus loco citato. Si tamen mos esset, inquit Innocent. vt à Græco Antistite Latinus Clericus de licentia Episcopi sui, facto initiaretur Ordine, *impediri tum non deberet ab executione Ordinum taliter susceptorum*, cap. quod translationem 21. de temporib.

Tertiò, ab alio Ordo sumendus, quàm proprio Episcopo, aut si ab alio, non nisi bona eius venia, ac concessu. Concil. Antioch can. 22. Nicæn. can. 57. Zacharias in Synodo Rom. cap. 2. Callistus, ep. 2. cap. 3. Aurelian. Concil. 3. can. 21. Bracc. 1. can. 26. *Si quis tale aliquid facere tentauerit, irrita sit eius Ordinatio*, Conc. Antioch. can 21. idem statutum in Nicæno, can. 16. Aquisgran. can. 45. Sardicensi can. 19. *Vniuersi hoc statuimus, vt quicunque ex alia Parochia voluerit alium Ministrum sine consensu Episcopi, & sine voluntate ordinare, non sit rata Ordinatio eius.*

Quod autem de Episcopo dicitur, à quo eius subditos ordinari oportet, aut si ab alio, id beneficium consequuntur, non sine eius voluntate, ac consensu, testato literis, quas Dimissorias nominant, sic capi debet, vt eo nomine non excludantur Abbates, qui modò sint Sacerdotes, & manus impositionem à proprio Episcopo habeant, possunt in proprio Monasterio tantùm, Lectoriatum, & Tonsuram postulanti dare, Innoc. III. in cap. cum contingat 9. de ætate & qualitate præficiendorum, clarissimè 7. Synod. c. 14. *Lectoris autem*, inquit, *manus impositione, licentia est Abbati solummodo in proprio Monasterio faciendi, si duntaxat eidem Abbati manus impositio facta noscatur ab Episcopo, secundùm morem præficiendorum Abbatum, dum constat illum esse Presbyterum.*

Narrat Glossa canonis 1. distinct. 69. non modò eos Lectoriatum, sed & Psalmistatum, Ostiariatum cum res causaque exigunt impertiri posse, non Acolytatum, quos Ordines in iure Correpiscoporum fuisse olim, colligitur ex his verbis Concil. Antioch. 2. can. 10. *Ordinent etiam Lectores, & Subdiaconos atque Exorcistas, quibus promotiones istæ sufficiant, nec Presbyterum verò, nec Diaconum audeant ordinare præter ciuitatis Episcopum.* Absque quo tamen, eiusque imperio, id eos aggredi non potuisse indicat 7. Synodi can. 14. his verbis *Similiter modo secundùm antiquam consuetudinem Correpiscopos præceptione oportet Episcopi promouere Lectores*, à quo cessare sunt iussi anno 800. tam à Leone III. quàm Episcopis Galliæ, super Ecclesiæ negotiis ad Synodum vocatis, ac ne in posterum *Leuitas facere, ordinare Presbyteros, Diaconos, ac Subdiaconos, velare Virgines, sacrare templa* animũ inducerent, graui sunt oratione prohibiti in Capitularib. select. Caroli Magni, lib. 2. cap. 2.

CAP. 8. Vt autem non sunt omnium Ordinum officia eadem, ita nec materia. Ordinationis Episcopalis materia propria est impositio manuum Episcoporum. Huic Assertioni fides est à Carthag. Concil. can. 2. *Episcopus cùm ordinatur, duo Episcopi ponunt, & tenent Euangeliorum codicem, super ceruicem eius, & vno super eum fundente benedictionem, reliqui omnes Episcopi qui adsunt, manibus suis caput eius tangunt.* Benedictionis autem nomine, intelligenda est forma, quæ ab omnibus, aut eorum vno est proferenda, sitaque est in his verbis: *Accipe Spiritum sanctum.* August. lib. de gestis, cum Emerito, S. Ambros. de dignitate Sacerdotali, cap. 5. Trident. sess. 23. can. 14. *Si quis dixerit per sacram Ordinationem, non dari Spiritum sanctum, ac proinde frustrà Episcopos dicere, Accipe Spiritum sanctum, anathema sit*, cùm enim ea verba vtpote efficacia ad collationem gratiæ conferant, eamque significent, Ordinis Episcopalis formam esse quis neget? *Accedit enim verbum ad elementum, & fit Sacramentum.* August. iudice.

Atenim quorum est Episcoporum munus hoc proprium, omnium an aliquorum tantùm? Non omnium, discrimine nullo ac delectu, sed comprouincialium. Author S. Fulbertus, epistola enim 61. ad Theodoricum cum de causis disputat: quam ob rem tam ipse, quàm alij episcopi Senonensis Ecclesiæ eum ordinare noluissent, *vna* (inquit) *causarum hæc fuit, quia die illo quo sacrandus esse videbatur, Comprouincialium Episcoporum qui aberant, nec literas, nec Legatos habuimus, quod solùm tantùm valet, vt si nullo amplius adminiculo indigeres, tamen sine isto regulariter ordinari non posses, talem enim Ordinationem irritam esse testantur Nicæni Concil. can. 4. & Antioch. 19.* Hæc ille, quæ indicant consecrationem Episcopi rem non esse Episcoporum quorumlibet, sed eorum duntaxat, qui eiusdem sunt prouinciæ cum electo, ac consecrando. Iuo Carnot. ep. 65. ad Stephan. Senon. ep. 64. ad Hugon. Lugdon. Archiep. Sexagesima autem sexta ad eundem, iniuriam sibi & consuffraganeis suis ab eo fieri queritur, quòd Niuern. Episc. vellet alibi, quàm in Diœcesi, & ab aliis, quàm comprouincialibus Episcopis sacrari. *Verùm de eo* (inquit) *quòd consecrationem Niuernensis electi, ad nostram Diœcesim pertinentem, Augustoduni facere disposuistis, simpliciter dico paternitati vestræ, quia nec dispositionem vestram reprehendimus, quoniam reuerentiæ vestræ deferimus, nec tamen approbamus, quia nec ex auctoritate, nec ex consuetudine, ordinem huius consecrationis habemus. Quod si aliquando contigit penuria Catholicorum Episcoporum, à Comprouincialibus, non fuisse consecratum, non debent hæc exempla præiudicium facere legi communi, vel generali consuetudini*: qua de lege & consuetudine pereruditè vt omnia scripsit P. Sirmund. in 2. Concil. tomo, pag. 651..

An autem ad substantiam Ordinationis Episcopalis pertineat, quòd à tribus Episcopis, de quorum numero sit Metropolitanus, cõsecretur Episcopus disputant Authores, & adhuc sub iudice lis est. Mihi probatur eorum opinio, qui in negantẽ abeunt, hoc maxime nomine, quòd nihil repugnet, Pontificis concessione ac indulgentia fieri, vt vnicus Episcopus alium ordinet, vt factum legimus ab Augustino, Anglorum Apostolo, cui à Greg. primo permissum scimus, vt in societatem partemque sibi commissæ prouinciæ, adlegaret aliquos, prudentia iuxta, ac conditione præditos, quos & ipse crearet Episcopos.

CAP. 9. Sacerdotij materia duplex, duplex item forma, prior est traditio calicis cum vino, & patenæ cum pane, & ordinationis huius partialis forma est, *Accipe potestatem offerendi sacrificium.* Florentinum in decreto Eugen. parag. Sextum Sacramentum. Posterior est manuum impositio facta ab Episcopo, forma autem, *Accipe Spiritum sanctum quorum remiseris peccata.* Colligitur ex Trid. sess. 14. de Extrema Vnct. cap. 3. *Presbyter cum ordinatur Episcopo eum benedicente, & manum supra caput eius tenente*, quæ benedictio prudenter appellatur *Inuocatio*, à Dionys. par. 1. Ecclesiast. Hierarchiæ,

cap. 5. *Sacerdos*, inquit, *coram Sancto altari, ponens vtrumque genu, in capite habet Pontificis dexteram, & in hunc modum à sacrante Præsule, sanctissimis inuocationibus consecratur.* Sunt enim hæc verba, *Accipe Spiritum sanctum*, efficacia, ad collationem gratiæ, quam significant, proindeque eiusmodi quibus consecrari ordinatus, vti inuocatione sancta, dici merito valeat. Quare cum Presbyteralis ordinatio duabus partialibus perficiatur, ideo duas materias, & duas formas ad completam & essentialem sui constitutionem exigit.

Diaconus cum ordinatur, solus Episcopus qui eum benedicit manum super caput illius ponit, quia non ad Sacerdotium, sed ad ministerium consecratur. Carthag. 4. can. 4. Ex his enim verbis colligitur, materiam ordinationis Diaconi, esse impositionem manuum Episcopalium cum traditione alicuius rei, per quam potestas, & officium illius significatur, formam autem quæ benedictionis nomine intelligitur, esse verba, quæ cum materialibus symbolis proferuntur, verissime enim dictum est à Florent. *Materiam*, Sacramenti Ordinis, *esse illud per cuius traditionem confertur Ordo, Presbyteratus, per calicem cum vino, & patena cum pane porrectionem, Diaconatus per libri Euangelij dationem.*

At enim, inquies, cum initio nascentis Ecclesiæ, Christi diuina facta, necdum essent mandata lite-

A ris, Euangeliorum liber exhiberi Diaconis non potuit, quos tamen tunc ab Apost. creatos esse, Apostolica acta docent.

Omnino, sed eius loco præter manuum impositionem, ex Christi dispensatione, alia illis materia est exhibita, per quam, & altaris ministerium, & alia officia annexa Diaconatui, significarentur. Nec enim vt scribit Bellar. lib. de Sact. Ordinis cap. 9. *Christus materias Ordinum in particulari instituit sed generatim, monendo Apostolos, vt Ordines conferrent per cæremoniam instrumentalem, qua significaretur eorum potestas*, ex Ecclesiæ impositione seu Ordinatione.

Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impositionem non accipit, patenam de Episcopi manu accipit vacuam, & calicem vacuum. De manu vero Archidiaconi,
B *vrceolum cum aqua, & mantile, seu manutergium*, Conc. Carth. 4. can. 5.

Quibus verbis volunt Patres, materiam ordinationis Subdiaconatus, esse traditionem calicis vacui, cum patena superposita, formam autem, verba, quibus Episcopus traditum Subdiaconis ministerium significat, *Videte cuiusmodi ministerium vobis traditur.* Qūæ ad reliquos Ordines pertinent, peti possunt ex eodem Conc. & distinct. 25. can. 16. & sequentib.

TRACTATVS OCTAVVS.

DE EPISCOPIS.

VETVS est verbum Christianorum genera duo esse, vnũ sæcularium, alterũ *quòd mancipatũ diuino officio & deditũ contẽplationi, & orationi ab omni strepitu temporalium cessare conuenit, vt sunt Clerici*, 12. qu. 1. can. duo sunt 7. sic dicti, *quia de sorte Domini sunt*, ait S. Hieronym. epist. ad Nepotian. hoc est eius hæreditas, vt interpretatur Alcuinus de diuinis officiis, cap. de Tonsura Clericorum, vel *quia ipse Dominus sors, id est, pars eorum est*, Lexic. Iuris, verbo Clericus, quod enim hi diuino cultui impendant Religionis ministeria, ad eum cœlesti gratia & Ordinatione, vt Episcopi, Presbyteri, & reliqui ordinari soliti in Ecclesia, consecrati specialiter, aut deputatione sola, vt Clerici, dicuntur Dei sors, seu hæreditas, quòd autem abiudicatis mundi curis, totos se dedant procurandis sacrorum religionibus eius vnius causâ, illum pro operæ suæ mercede, cũ vita functi erunt possessuri dicitur Deus eorũ hæreditas: Et horum Clericorum Ordines, id est, gradus sunt septem, Ostiarius, Lector, Exorcista, Acolythus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, Episc. qui omnes statũ in Christiana Repub. habent. Est autem status vitæ conditio, in qua quis æui reliquũ, cum perenni, stabilique constantia, traducere parat, vt enim in motu sunt labentia, ita stantia in quiete. Sic in pristinum statum restitui dicitur, qui obliteratis ex animo offensionũ causis, sibi à Principe, suisque redditur, cum iure pari, ac fruebatur antequam solum verteret. Sic literæ status, eæ appellari solitæ, quæ à militibus, aut regiis officialibus impetrantur, illis quandiu pro salute communi militiæ degunt; his verò, dum Principum negotiis distinentur, vt eorum causæ non agantur in foro, quandiu ab vrbe absunt, quod enim Aduersarius, ac Iudici indicto silentio, res in neutram partem inclinare possit, stare dicitur, literæque quib. hæc illi firmitas aduenit, literæ status nominantur.

Est tamen huic voci nonnunquam alia notio. Quod enim Theologis est gradus, hoc Summarum authoribus, est status: sic in Ecclesia, regnoque

A quolibet, vt magna est in personis inæqualitas, ita & statuum, non vna est, eademque varietas. Qui seruorum, idem non est Dominorum status: qui Clericorum, non illico similis videri vlli debet esse sæcularium, alia sunt istorum nomina, alia officia, quàm quæ illis competunt.

Ergo status tripliciter sumitur primò, ac propriè, pro vitæ traducendæ certo modo, à quo recedere non licet, sine nota, quòd immobilis, quòd æternus, quòd stabilis sit, ac fixus. Quare quæ homini accedunt, opes, honores, gloria, statum non faciunt, cùm ea Dei causâ negligere, cuique sit gloriabile. Perseuerare sanè in his quæ sunt ad statum, singulis est necesse, cùm hic personæ obligationem denotet, B ad aliqua tam omittenda, quàm agenda, in temporalibus, aut spiritualibus, prout libertatem habet, ac in iis sui est iuris. Quod de gloria, caducisque fortunæ membris, nemo opinor est, qui dicere audeat, cùm quæ in potestate sunt cuiusque, hæc date possit, aut seruare.

Secundò, est status ex dictis, idem ac officium, prouinciaque, in qua quis operam alteri suam accommodat, quo sensu, statum sæcularium, seruorum, liberorum, Iudicum, Clericorum, in Ecclesia esse dicimus, à cœteris seiunctum, horum enim munia, officiaque distincta sunt à reliquorum, quorum vita, studia, sedulitas, industria, hominum sunt generi fructuosa. C

Tertiò, capitur hoc nomen strictius, prout significat conditionem vitæ, per quam vnus est alteri obstrictus, quo modo dicimus seruos separatos esse à dominis.

Nomen status in duabus primis notionibus, hîc à nobis vsurpabitur, cùm enim sermo erit de Clericis, nomen status secundo modo considerabitur. Nec enim hi propriè dicuntur esse in statu, sed in gradu & officio, cùm non obligentur nisi ad peculiares actiones suorum officiorum, ex Val. 22. disp. 10. qu. 1. punc. 1. D. Thom. 2.2. quæst. 183. ar. 1. 2. 3 & 4. quod ad statum non sufficit, ad quem duo sunt necessaria.

Primò, obligatio faciendi omnia sua opera, vel certè præcipua, cum quadam permanentia, & immobilitate,

mobilitate,

mobilitate, & secundùm peculiarem aliquem vitæ modum.

Secundò, requiritur aliqua etiam exterior actio per quam constet, hunc aut illum in statu hoc aut illo esse; quod propriè solis Episcopis & religiosis conuenit: De his ergo Clericis, eorum numero, dignitate, ministeriis, atque potestate dicere aggredimur, & primò, de Episcopis.

QVÆSTIO I.

De Episcopis, eorum dignitas quanta.

EST Episcoporum insigne nomen, excellens auctoritas, qua maiorem post Pontificiam, esse si quis existimet, eum in magna rerum ignoratione versari est necesse, inquit Isidorus Pelusiota, lib. 3. epist. 20. ad Hermog. *ἡγεμόνας οὔτε μεῖζον φορτίον, οὐδὲ φορτίον ἔχειν μεῖ δοκεῖ*, clauum hi tenent in naui Ecclesiæ, Apostolorum in ea regenda successores sunt ac socij, dist. 65. can. quorum vices, can. videntes 12. q. 1. Cyp. epist. 75. ad Firmilian Animos excolunt, sementé in iis virtutum faciunt, quo à munere eos *Christi agricolas, ac summi Regis procuratores* nominat. Theodoretus lib. 4. hist. cap. 7. *Patres autem Ecclesiæ, diuinæ voluntatis indices, fidelis populi Duces, veritatis assertores.* Concil. Parisien. sub Ludouico Pio & Lothario, can. 4. *Apostolos.* Leo epist. 88. Cyp. tomo vlt. tract. de aleatorib. *Quoniam*, inquit loquens de seipso, *nobis diuina & paterna pietas Apostolatus ducatum contulit, & Vicariam Domini Sedem cœlesti dignatione donauit.* Et epist. 65. ad Rogatianum secundum editionem Pammel. num. 13. *Meminisse debent Diaconi, quoniam Apostolos, idest, Episcopos & Præpositos nos Dominus elegit*, quo eos quoque nomine appellat. Isidorus lib. 2. de diuinis officiis, Theodoret. in c. 3. 1. ad Timoth. *Deo vero in salute hominum promouenda coadiuuas, Ministros Verbi, oraculum Spiritus sancti.* Prosper Rhegiensis, cap. 25. lib. 1. de vita contemplatiua. *Isti enim sunt*, inquit idem c. 2. l. 2. *vindices oppressorum, Patres in fide regeneratorum, Prædicatores cœlestium, exempla bonorum operum, documenta virtutum, & forma fidelium, ipsi sunt Ecclesiæ decus, ipsi columnæ firmissimæ, quibus in Christo fundatis innititur omnis multitudo credentium, ipsi ianuæ ciuitatis æternæ, per quos omnes qui credunt, ingrediuntur ad Christum, ipsi dispensatores regiæ domus, quorum arbitrio in aula Regis æterni, diuiduntur gradus & officia singulorum.*

Et quoniam potestate Principes, maiestate Reges superant, Iuo Carnot. epist. 9. ad Philip. Regem, beatis mentibus, communione sunt morum, & munerum propè pares: idcirco Reges à Patribus audiunt, sic Greg. Naz. in carmine ad Constantinop. Sacerdotes, *ὦ νέοι ὦ Cαμλῶσιν ἐπ' εὐσεβείῃ κομόωντες*: quin etiam in Apolog. 1. & in orat. de laudib. Athanas. eos nominat *Angelos, candelabra in Ecclesia Christi, Sacerdotes, incruenta sacrificia offerentes, illustres animarum custodes, magni Dei figmentum in manibus portantes, immortalis vitæ Doctores.*

Sanè Ignatius ep. ad Smyrnenses 7. ait, in Ecclesia primum honorem deberi Deo, secundũ Episcopo, tertium Regibus, quòd nisi Reges essent, ac sæcularibus maiores, nunquam id dicere vir ea sapientia induxisset animum. Equidem & omnes Episcopi *Summi Sacerdotes & Pontifices*, vt apparet ex can. 26. Conc. Carthag. 4. & Metropolitani, multis Episcopis præsidentes *Principes Episcoporum* dicebantur, vt constat ex epistolis Ambros. ad Fœlicem, Zozimi Papæ ad Hesychium, Gelas. ad Episcopos Lucaniæ: item ex can. 3. Conc. Aurel. 1. & can. 6. Agathen. nil tamen ad laudem est illustrius, quàm quod à Clemente dicitur, lib. 2. Constit. Apostolic. cap. 30. Episcopus, inquit, *est post Deum pater noster, Princeps, Dux, & Rex vester, denique is terrenus Deus post Deum, cui honor à vobis debetur.*

Equidem quanta differentia (verba sunt Chrisostom. lib. 2. de Sacerd.) *homines rationis vsum habentes, & bruta ratione carentia dissident, tantum discrimen est, inter eum qui pascit, atque eos qui pascuntur*, vt mirum nulli videri debeat, si Episcopum his ornamentis illustrem, cœlestibus animis meritò venerabilem, Nazian. dixerit in carmine ad Episcopos.

Βῆμα τόδ' ἀγγελικῆσι χορεύσιμον τέλεσε
Κιγκλίδα τὴν μεσάτην χέρμασι δύο ὅτε μένοντος
Τῶν ὑπερπταμένων θεῶν ἄρρου ἠμερίων.

Tribunal in cœlestibus choris germinans, cancellum medium mundorum duorum, manentis & prætereuolantis Deorum terminum & hominum. Est autem Episcopus Græcis, idem ac inspector. Cyp. de 12. abusionibus, cap. 11. quod cùm primùm prophani muneris nomen esset, ad Ecclesiasticam dignitatem est translatum.

Apud Iudæos Episcoporum munus erat, teste Ariano, lib. 8. Regem aut Magistratum commonefacere de singulis quæ in prouincia fierent: Romanos autẽ significasse hoc nomine, eos qui rebus gerendis præessent, indicant hæc Ciceronis verba lib. 10. epist. ad Attic. ep. 7. *Vult me*, inquit Pompeius, *esse quem tota Campania & maritima ora habeat Episcopum, ad quem delectus & summa negotia referantur.* Nobis qui *Præsules*, qui *Pastores fidelium*, hi quoque sunt Episcopi, eo quoque verbo continentur Presbyteri, canone legimus, distinct. 93.

QVÆSTIO II.

An Ordo Episcopalis à Sacerdotali sit distinctus.

IN distinctum esse docebat olim Aerius, vt scripsere Epiph. hæresi 75. August. lib. de hæresib. cap. 53. cuius opinionem subscripsere consequutis temporibus, Valdenses, Castrio teste, aduers. hæres. verbo Episcopus. Quàm id verò imprudenter, ac impiè, ostendunt argumenta quæ sequuntur.

Primum, quòd Apostolis successisse dicuntur Episcopi, Discipulis Presbyteri, dist. 21. & can. quorum vices distinct. 68. Ergo qui Presbyteri, non iidem quoque Episcopi.

Secundum, quorum sunt diuersa munera, & hos quoque, ad quos ea exercere pertinet, à se inuicem differre est necesse: At non sunt Episcoporum partes eædem, quæ Presbyteri, illis enim imperandi, huic autem obsequendi incumbit necessitas: Deinde altaria, calices, & virgines consecrant ex propria instituti sui ratione Episcopi, Presbyteri autem non nisi ex commissione.

Tertium, sunt Episcopi, tam in potestate Iurisdictionis, quàm Ordinis, Superiores Presbyteris, Concil. Trid. sess. 23. cap. 4. & can. 7. Iu-

risdictionis quidem, quia istorum, hoc est, Sacerdotum, potestatem contrahere possunt, ac laxare cùm lubet, nam & casus sibi quosdam reseruant, in quos istis ius sit nullū, Trid. sess. 14. c. 7. & can. 11. eisdem si non sunt Parochi absoluendi facultatem annuunt, duraturam quandiu eis videbitur, in hoc ergo genere Episcopi Presbyteris sunt priores, eos quoque *potestate Ordinis praecedunt*, *nam vt habet Concil, sess. 23. cap. 4. Sacramentum confirmationis, Ministros Ecclesiæ ordinare, & alia pleraque possunt peragere, quarum functionum potestatem reliqui inferioris Ordinis nullam habent*. Maneat ergo, tanquam Catholica fide certum dogma, Episcopos tam in potestate Ordinis, quàm Iurisdictionis, Presbyteris priores esse, quæ est sentent. Valent. tom. 2. disp. 19. q. 1. punct. 2. Ægyd. de Coninch. de Sacram. disp. 20.

Quid si interdum Episcopi, nominantur Presbyteri, aut contrà, dicendum est id fieri ob eam causam, quòd olim Episcoporum benignitate, iis regendarū Ecclesiarum curam, maximè cùm ab iis abessent, demandare soliti essent, aut quòd ambo, id est, Episcopi ac Sacerdotes, ætate prouecti essent, & ita Presbyteri sunt dicti, Episcopi autem quòd pari vtrique studio, animarum saluti operam darent, ac Ecclesiam regerent, Episcopi quidem ex officio, Presbyteri autem illorum beneficio, ac vt loquuntur, commissione ac imperio.

QVÆSTIO III.

Quomodo olim Episcopi in Ecclesia creari solerent.

Est hæc quæstio difficilis, multisque inuoluta ambagibus, nam pro ratione temporum, ritus quoq; fuere in Eccles. creandorum præsulum varij.

Primò enim soli ad eam rem adhibiti Episcopi, nec quilibet, sed eius duntaxat prouinciæ, cuius partem alteram defunctus consilio regebat ac imperio Concil Nicæn. 1. can. 4.

Postea tamen ad hunc tam excellentem honoris gradum, non nisi Cleri & populi suffragio vocari solitos Episcop. colligere cuique promptum ex antiquis decretis Ecclesiæ tam Græcæ, quàm Latinæ, libet ordiri à Græca.

Extat Patrum qui concilij causâ frequentes Constantinopolim Theodosij monitu coierant, epistoa ad Damasum Romanum, & alios Europæ Episcopos Romæ congregatos, in qua ei indicant, à se Constantinopolitanæ Ecclesiæ Præpositum fuisse Nectarium, *κοινῇ τε τῷ κλήρῳ καὶ πάσης ἐπιψηφιζομένης τῆς πόλεως*, id est, *Cleri, ac ciuitatis totius suffragiis.* Eundem quoque Magistratum, Episcopos Orientis, volentibus animis Flauiano detulisse, plebe vniuersâ postulante, verba sequentia indicant, *τῆς δὲ ὁμονοούσης συνδραμόντας κανονικῶς Φλαβιανὸν χειροτονῆσαι πάσης συμψήφου τῆς ἐκκλησίας ὥσπερ διὰ φωνῆς τὸν αἰδεσιμ. τιμησάσης.*

Fuisse & hoc quoque, priscis Patrum temporib. in vsu Gallis, Romanis, & Afris loquuntur Historiæ, mandant enim Galli Antistites, Aurelijs aggregati, regnante Childeberto circa annum Seruatoris, 549 can. 7. Concil. Aurel. 2. *vt Metropolitanus à Comprouincialibus Clericis, aut populis electus, congregatis in vnum Episcopis ordinetur*. Concil Aurel. 2. can. 7. quæ in Atuernico 1. iterata leguntur, can. 2. in Cabillon. habito anno 638. cir-

A ca tempora Eug. Papæ 1. can 10. *Si quis Episcopus de quacunque ciuitate fuerit defunctus, non ab alio, nisi à Comprouincialibus, Clero, & ciuibus suis, alterius habeatur electio, sin aliter eiusmodi Ordinatio irrita habeatur.* Quare cùm de Ebali Remensis Archiepiscopi Ordinatione, Episcopi nonnulli ambigerent, & an rata aut inanis esset, quæstionem inter se mouerent, de ea metuendum non esse, dixit S. Fulbertus in epist. 38. *Si esset, vt dicebatur à Christianis, ab infantia Christianus, sano sensu, sacris literis eruditus, sobrius, castus, amator pacis, & dilectionis, nullo crimine, nulla infamiæ nota turbatus, tandemque à Clero, & populo suæ ciuitatis electus.* quia cum inuitis dari Antistitem non deceat, decreto Parisien. Concilij 1. can. 6. vetiti sunt prouinciales Episcopi, Ecclesiæ præficere, *nisi quem populi,*
B *& Cleri electio, plenissima quæsisset voluntate, non Principis imperio.* Quem ritum in Africa quoque, Hispania, & Italia seruatum norunt, qui meminere Eradij, successoris S. August. de quo extat epist. eius 120., aut Syluestri Romani Episcopi, cui vt veteres narrant Historiæ, sciscitanti in Concil. Rom. 3. ecquid non esset è re communi, ac publica Ecclesiæ, eligi Episcopum, *nullo de membris Ecclesiæ intercedente, & omni Ecclesia conueniente*, responsum est ab Episcopis, id verò sibi placere.

Horum exemplo sanxere Greg. VII. quique eius imperio ad Concil. Romam venerant, vt *Clerus & populus, remota omni sæculari ambitione, timore, atque gratia Apostolicæ Sedis, vel Metropolitani,*
C *Pastorem sibi secundùm Deum eligerent.* Quem morem obseruatum quoque in Græcia ætate Chrysost. constat, ex lib. 3. de Sacerd. in Hispania autē, ex Cypr. ep. 68. num. 16. Isid. lib. de Officiis, in Gallijs verò, ex ep. Cœlest. Papæ II. & Leon. epist. 87. Cypriani est hæc oratio loco citato: *Propter quod de Traditione diuina, & Apostolica obseruatione obseruandum est, & tenendum quòd apud nos quoque, & apud prouincias vniuersas tenetur, vt ad Ordinationes ritè celebrandas ad eam plebem, cui Episcopus ordinatur, Episcopi prouinciæ conueniant, & Episcopus deligatur plebe præsente.*

Verùm hoc ritu in melius immutato, circa tempora Greg. I. constitutum est, vt Clerus eligeret, populus autem assensum daret, quo sensu à Stephano I. dist 63. can. 10. dicitur, *Sacerdotum ele-*
D *ctionem esse, non laicorum, & fidelis populi consensum esse adhibendum, quia docendus est populus, non sequendus*: & in Capitulis Car. Mag. & Ludou. lib. 1. habetur plebi sola suffragia concessa, non electionem quæ per sobscriptionem fieri solet, quæ & prohibita illi fuit in Conc. Laodic. can. 12. & 22.

Sanè cùm de creatione Præsulum loquuntur Patres, eos à plebe fieri non asserunt, sed probari tantùm, Cyprian. epist. 68. ad plebes in Hispania consistentes: *Episcopus deligatur*, inquit, *plebe præsente, quæ singulorum vitam plenissimè nouit, & vniuscuiusque actum, de eius conuersatione perspexit*, ideoque ad electiones videtur adhibita, vt crimina si quæ essent in eligendo detegeret, aut electum à
E Clero refutaret. *Ordinationes*, inquit Cypr. ep. 68. num. 4. *Sacerdotales sub populi assistentis conscientia fieri oportet, vt plebe præsente, vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur.* Idipsum innuunt verba hæc Leon. Papæ I. in epist. 87. ad Episcopos Viennensis prouinciæ: *Vota ciuium*, inquit, *testimonia populorum, honoratorum arbitrium, electio Clericorum, in Ordinationibus Sacerdotum expectantur.* Bernard. epist. 13. ad Hono-

ſum Pontif. cum de electione Alberici in Epiſcopum Cathalaunenſ. diſputat, ait populum in eam pari cum Clericis voto, & voce conueniſſe, de eiuſdem electione, per populi ſuffragia, ne verbum quidem, Epiſc ſane, conſentiendo Clericis prodeſſe poterat, ſuffragando non item, quod ab eo canones, veterumque decreta Pontificum aſſenſum, non ſuffragium per ſubſcriptionem exigerent Pammelius in epiſtol. Cypr. 68. num. 16. & vere aſſenſum plebis, quæſitum in promotione Epiſcopi, non calculum, qualis eſt eligentium duntaxat, colligitur ex reſponſis Pontificum, ac authenticis Scriptorum teſtimoniis. Ordini placet à Cypr. hic enim ep. 68. electionem faciendam eſſe ait plebe præſente, *Vt dignus atque idoneus publico iudicio comprobetur, quare nihil eſſe quod hac ſibi blandiatur, quaſi immunis eſſe à contagio delicti poßit, cum Sacerdote peccatore communicans, & ad iniuſtum, atque illicitum præpoſiti ſui Epiſcopatum, conſenſum ſuum commodans*, quo de more luculentum eſt apud Iuonem teſtimonium.

Cum enim Dunelmenſis Epiſcopus Rannulphus, agnomine Flammardus, Luxouienſi Eccleſiæ Clericum quendam ſuum à Normanorum Comite præpoſitum aſſereret, fuit tum dirimendæ litis, hæc ab Epiſcopis inita ratio, vt vocatus ad ſedem Metropolitanam, prænominatus Clericus proferret, ſi quid iuris in Epiſcopatu ſe habere confideret, *Qui nulla ratione potuit aſſerere, quod electionem Cleri aut conſenſum plebis habuiſſet, aut etiam donum Comitis, quod plus obeſſe quam prodeſſe debuerat, accepiſſet.* Iuo Carnot. epiſt 81. ad Paſchalem Papam. canone autem 31. diſtinct. 63. *Sub anathematis vinculo interdicitur ne Canonici de ſede Epiſcopali, ab electione Epiſcoporum, excludant religioſiſſimos viros, ſed eorum conſilio, honeſta, & idonea perſona in Epiſcopum eligatur.*

Hinc infertur, primo ius eligendi Epiſcopi ad Clericos pertinuiſſe vacantis Eccleſiæ, ita Hieron. in epiſt. ad Euagr. *Dum dicit electionem Alexandrini Epiſc. à Presbyteris fieri ſolere*, & in Conc. Laodic. can. 12. & 13. prohibetur electio Epiſcoporum per plebem fieri.

2. Infertur plebem ac cæteros, è ciuitate eius concilij ac conſenſus, ſuper facta Epiſcopi electione, aut facienda habuiſſe, nihil amplius, argumento eſt, *Quod non ſit populis concedendum electionem eorum facere, qui altaris miniſterio ſunt applicandi, iuxta dicta* in canone Concil. Laodic. 13.

An autem in Epiſcopi demortui locum, Comprouinciales ſubrogare dignum, è Prouincia Clericum, veteri Eccleſiæ more potuerint, controuerſia eſt inter authores. Ego ad eorum partes, qui hoc illis licuiſſe aſſerunt, eundum puto, hanc mihi mentem, præter alia, duo è Conciliis perita teſtimonia indidere, primum è ſeptima Synodo ducitur, vbi eſt his verbis, *δεῖ γὰρ τὸν μέλλοντα προβιβάζεσθαι εἰς ἐπίσκοπον ὑπὸ ἐπισκόπων ψηφίζεσθαι, καθὼς παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ ὥρισται ἐν τῷ κανόνι τῷ λέγοντι ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι*, ideſt oportet vt qui in Epiſcopum eſt promouendus, ab Epiſcopis eligatur, quemadmodum à ſanctis Patribus, qui apud Nicæam conuenerant, in regula definitum eſt, quæ dicit, Epiſcopum conuenit maxime quidem ab omnibus qui ſunt in Prouincia ordinari. In eandem ſententiam eſt can. 10. Conc. Cabillon, ſub Eugenio Papa I. Aurel. 2. can. 7. ep. Cleri Senon. ad Epiſc. prouinciæ relata à Reuerendo P. Sirmundo, to. 2. Concil. his verbis. *Canonicis regulis & Apoſtolicis inſtitu-*

A *tionibus ſancitum eſſe recolimus, vt quoties Metropolis ciuitas, Pontificalis miniſterio dignitatis caruerit proprioq; vacauerit paſtore ſuffragenei eiuſdem Metropolis cõuenire debeant, & electionem futuri Pontificis, cum conſenſu Cleri, & plebis facere* Teſtimonium ſuppeditat, aliud Concil. Aurelian. 3. can. 3. his verbis: *Ipſe Metropolitanus à Comprouincialib. Epiſcopis, ſicut decreta ſedis Apoſtolicæ continent, cum conſenſu Cleri, & ciuium eligatur, quia æquum eſt, ſicut ipſa Sedes Apoſtolica dixit, vt qui præponendus eſt omnibus, ab omnibus eligatur.* Quod à Græcis quoque vſurpatum, cum Chryſoſt. lib. 3. de Socerdotio narrant hiſtoriæ Socratis lib. cap. 6. Sozom. lib. 3. c. 5. & ante hos omnes Athanaſ. in epiſtola ad ſolitariam vitam agentes: Cum enim in Antiochena Synodo

B habita, anno Chriſti 341. Iulij Papæ V. Euſebius, Emiſſenus recuſaſſet in Antiochena Eccleſia, Athanaſij loco ſubrogari, ab Epiſcopis, qui ei Synodo intererant electus eſt Gregorius quidam, ſecta Arrianus, non quidem vnanimi Epiſcoporum omnium ſuffragatione ac voce ſed aliquorum tantum. *Vt igitur*, inquit Athanaſ. loco citato, *Arianus eſt Gregorius, ita & ab Arianis miſſus, cumque nemo in Epiſcopum poſtulanit, niſi ſoli Ariani, ac proinde vti mercenarius & externus.* In eandem quoque ſententiam Iulius Papa apud Athanaſ. Apolog. 2. triginta ſex tantum, numero fuiſſe Epiſcopos tradit. *qui externum*, inquit, *hominem ſalutarunt.*

C Quem morem obſeruatum quoque in Africa conſtat ex electione Eradis ſucceſſoris S. Auguſt. de quo extat epiſt. eius 120. in Hiſpaniis autem ex his Cypr. verbis. epiſt. 68. *Propter quod de traditione diuina, & Apoſtolica obſeruatione eſt obſeruandum, quod & ferè per vniuerſas prouincias tenetur vt ad ordinationes ritè celebrandas, ad eam plebem cui præpoſitus ordinatur, Epiſcopi eiuſdem prouinciæ proximi quique conueniant, & Epiſcopus deligatur præſente plebe.* Fuit ergo in Epiſcop. inte, ſucceſſorem defuncto Antiſtiti ſubſtituere, qui eius prouinciam poſſeſſore vacuam regeret, ſecundum præſcripta Conciliorum ac Canonum.

Quid ſi accideret, à plebe peti alium, quam

D qui electus à Clero fuerat?

Tandiu hic, & illa cogebantur ire ad Concilium, ille quidem, vt ſuo ſuffragio dignum crearet Epiſcopum, hæc, vt electum probaret, donec concordarent in idoneum, colligitur ex epiſtola Gelaſij Papæ ad Philippum, & Gerontium citata à Gratiano diſt. 63. can. Plebs Diotrenſis 11. Si qua autem erat inter eligẽtes orta controuerſia, hæc Sacerdotum finiebatur arbitrio, quos ad eam rem quinque numero adhibendos voluit Carthag. Conc. 3. can. 4. nam hi primo merita electi inde contradicentium ingenium, mores, & cætera, à quibus obiecta ab illis crimina, pondus aliquod trahere videbantur, ac momentum, diſcutiebant quanta diligentia maxima poterant, ac ſi veritatis

E habere nihil comperta erant, aut ruere falſitate ſua, tùm enimuerò, is in quem plurimorum ſuffragia conuenerant, renunciabatur Epiſcopus vt conſtat ex Concil. Carthagin. 3. can. 40.

Quod ſi nec ita fieret inter eos concordia, intercedebat Archiepiſcopus, & quem ille probaſſet, ordinabatur Epiſcopus Pammelius in commentario ad epiſtol. 68. Cypriani. Sanè Hincm. in ep. 4. exhortatoria ad Bellouacenſes eos admonet vt dignum ſibi Epiſcopum eligant, *Alioqui*, inquit, *noſtro, ac Coepiſcopum noſtrorum iudicio refutata rationabiliter electione veſtra incongrua, talem ſecun-*

dum canones studebimus eligere, qui vestris vitiosis voluntatibus non valeat consentire.

QVÆSTIO IV.

De forma ac modo in Episcoporū promotionibus olim seruari solito in Gallicana Ecclesia.

SErmo hic nobis nullus de vetere ritu electionis Episcoporum, quo plebe præsente, eaque suffragante, tamen sine subscriptione hi creari soliti erant qui mos ad Greg. I. Caroli, & Ludou. tempora tenuit, vt planum est, ex lib. I. Capitul. eorundē, de cōsequutis ætatibus, ac Regibus, præsens est disputatio, in eaque inuestigare mihi est animus quam formam in eligendis sibi Pastoribus tùm Gallia præscriptam seruaret. Erat autem hæc eiusmodi.

Primò sublato ex humanis Episcopo, monebatur Archiepiscopus de eius obitu, ac vt à Rege, Ecclesiæ pastore viduæ, ius ei subrogandi alium impetraret, missis ad eum Oratoribus ac Clericis prædictæ Ecclesiæ, enixe rogabatur, est id planum ex epistola Hincmari, ad Regem Carolum, pro electione Syloanect. Episcopi, in qua ait ad se venisse, *Tres Clericos, & duos Laicos, Syluan. Ecclesiæ innotescentes eandem Ecclesiam, Epreino defuncto, viduatam esse pastore. Non statui autem antea dominationi vestræ, quicquam inde suggerere, aut pro eadem Ecclesia postulare, priusquam secundum regularem morem, ab ea legatos acciperem.*

Secundò petebatur à rege Episcopus, vnus de prouincialibus, qui electioni futuræ præesset, quem visitatorem Hincmarus in citata epistola nominat. *Dignetur mihi dominatio vestra literis suis significare, quem vultis de Coepiscopis nostris, vt ei ex more literas canonicas dirigam, vt visitatoris officio fungens in eadem Ecclesia, electionem canonicam faciat.* Quanquam vt ex eodem colligitur, in epist. ad Beluacenses, satis videatur fuisse, ad explendum officium, si designatus à Metropolitano ad munus visitatoris, indicaretur Regi, ab eoque probaretur tali dignus esse prouincia.

Tertiò, vt primum in vrbem visitator hic appulerat, cœtum habebat Clericorum & populi, quos hortabatur, *Vt secundum canonicas regulas, votis in vnum Domino mediante conuenientibus, præmissis ieiuniis, & litaniarum obsecrationibus, parati essent ad certum diem, de eligendo sibi Pastore tractare.* Hincmarus in epistola 4 ad Beluac. Vbi dicta electioni futuræ dies aduenerat, ad eam admittebantur, non ciuitatis Clerici modo, *Sed & Laici nobiles ac ciues, & de omnibus Monasterijs ipsius Parochiæ, & de rusticanarum Parochiarum Presbyteris Vicarij.* Hincmar. ep. 2. ad Hedenulphum Episcop. Quibus à visitatore iteratò commonitis, de pace, concordiaque animorum in electione seruanda, legebatur publicè electionis forma, qualiter, & qualem asciscere sibi eos Episcopum oporteret, ne prætexendæ ignorantiæ locus postea foret vllus. Fortè & quod Origenes Commentarior. ad Celsum lib. 8. adnotauit, Diacono è pulpito, aut loco quopiam simili ad conspectum idoneo proclamante, licere omnibus obiicere ordinando, si cuiuspiam criminis reus esset, monebantur singuli, tanto diligentiùs eius discutienda esse merita, vitam, mores indolem, *Quanto postea non reprehendendus, sed ab omnibus æquanimius esset tolerandus*, Iuo Carnot. ep. 22. ad Clerum Carnot.

Quare quibus præstare virtutibus, quibus florere moribus, ad exemplum omnium, Episcopum necesse esset, quibus carere vitiis, docebantur omnes à lectore, qui Regis ac visitatoris imperio, è Pauli epist. ad Timoth. I. caput 3. inchoando ab his verbis. *Si quis Episcopatum desiderat, vsque ne incidat in laqueum Diaboli*, & ex epist. ad Titum *huius rei gratia reliqui te Cretæ*, vsque ad hæc verba, *& contradicentes resistere*, clara distinctaque voce legebat, insuper & canones, in quibus quis, qualisque Episcopus esse debeat, præscribitur, vt in illis disceretur, quales, ad tale ministerium promouendi forent, de canonibus Apostolorum can. 17. 18. 30. & 37. Item de Concil. Antiocheno can. 19. de canone Laodicens. 12. & 13. de can Chalcedonens. can. 2. & 4. de can. Sardic. Concil. c. 2. & 5. de canone Africani Concil. can. 17. de can. Hippon. Concil. c. 17. & ca. 57. de decretis Siricij Papæ cap. 8. & cap. 9. & 14. Hincm. epist. 6. quæ est adlocutio visitatoris Episcopi ad Clerum, & plebem, electionis causa congregatam. Lectionem hanc excipiebat cohortatio visitatoris, ad Sacerdotes, Clericos Viduas, Virgines, Laicos, & Nobiles, *Vt quem meliorem, & doctiorem & bonis moribus ornatiorem in congregatione nossent*, eum Ecclesiæ præpositum esse vellent. Hincmar. supra.

Quod si eligentium vota sibi non constarent, diuisaque sententiis non in vnum sed plures inclinarent, Metropolitani partes erant discutere, *Quorum electio habenda esset sanior*, S. Fulbertus Episc. Carn. ep. 131. præcipitq; S. Leo his verbis. *Ille omnibus præponetur, quē Cleri, plebisque consensus, concorditer postularint, itaut si in aliam forte personam, partium se vota diuiserint, Metropolitani iudicio, is saltem alteri præponatur, qui maioribus studiis iuuatur, & meritis.* Tùm enimuero mittebantur è Clero viri prudentia ac virtutibus præditi, qui de electo Antistite, Metropolitanum commonefacerent, visitatoris fuisse hoc munus, eiusque Vicarium ad hoc mitti solitum, scribit Hincmarus epistola I. ad Carolum: *Visitatorem dirigam*, inquit, *qui per se, aut per literas suas, vicario suo deferente, eandem electionem, cum decreto canonico, singulorum manibus roborato, ad me referat, vt per me, ipsa electio ad dominationis vestræ discretionem perueniat.*

QVÆSTIO V.

An ad electionem Episcopi, eiusdem confirmatio accedere debeat, & à quo peti eam oporteat.

AD electionem Episcopi, Presbyterorum, & Cleri, factam suffragiis, accedere debebat eiusdem confirmatio, Metropolitani facienda iudicio, de quo Conc. Nicæn. I. can. 4. *Potestas sanè vel confirmatio pertinebit per singulas prouincias ad Metropol. Epis.* aut Primatis, auctoritate iuxta Concil. Carthag. 3. vel legati, de quo Concil. Sardic. Leo Papa epist. ad Anastas. Thessalonic. aut Episcoporum prouinciæ, sicut fit perspicuum ex his Iuonis Carnot. in epist. 63. ad Congregationem S. Steph. Senonen. *Obstare quædam videntur, de quibus, nobis cum ipso electo agendum est, antequam ipsius electionem confirmemus.*

Equidem scribit Innoc. III. in Concil. Later. can. 26. à dignitate Christiani nominis abhorrere

vt qui moribus est, ac vitâ infamis, præsit Ecclesiæ, nec ferendum videri tantum facinus, quod in animarum perniciem verteret, Ordinisque vniuersi dedecus, proinde electum submouendum gradu, plectendum autem, qui illum studio suo, operaque euexisset. At qua pœna? *vt cùm de ipsius constiterit negligentia, maximè si hominem insufficientis scientiæ, vel inhonestæ vitæ, aut ætatis illegitimæ approbauerit, non solùm confirmandi primum successorem illius, careat potestate, verùm etiam, ne aliquo casu pœnam effugiat, à perceptione proprij beneficij suspendatur.* Conc. Later. can. 26.

Erat ergo in Episcoporum iure, Innoc. Papæ opinione, electum confirmare, quod ipsum canones indicant, cùm Episcopum recipi oportere negant, qui sine Comprouincialium approbatione, consensu, & iudicio, sit electus, de quo testimonia extant, exemplaque sine numero, è multis duo sufficient, ex Iuone Carnotensi petita ambo, in primis enim cum Hugone sanctæ Sedis Legato, eodemque Lugd. Archiepiscopo conqueritur, quod ad Senonensis Ecclesiæ gubernacula, promotus esset, homo, gente quidem nobilis, morumque honestate illustris, sed nulla Episcoporum laude, nulla eorundem commendatione, iudicioque prædicabilis: quare eius esse videre, an is ordinandus esset, cuius anceps, dubiaque foret electio. Epistola autem 163. disertè negat, à se cuiusquam electionem probatum iri, Fulconis autem nunquam auctoritate sua, calculoque confirmandam, quæ contra veterum instituta canonum facta esset. *Petitioni*, inquit, *vestræ hoc respondemus, quia electioni Domini Fulconis, vel alterius, assensum non dabimus (quod ipsum est confirmare) nisi quem aut Cleri, plebisque consensus elegerit, aut Metropolitani iudicium, cum conniuentia suffraganeorum, habita legitima discussione probauerit.* Maneat ergo quod fuit probandum, ab Episcopis, vno, vel pluribus Prouinciæ, de legitima electi, ad Episcopatum vocatione, testimonium dari potuisse, lege antiqua Ecclesiæ, & ita confirmari quæ à Clero populoque eius causâ facta erant κυροῦται γὰρ ὁ ψῆφος ὅταν ἕνα τῶν ψηφισθέντων, ὃν ἐκεῖνος ἐκλέξηται, χειροθετήσῃ μεθ' ἑτέρων δύο ἢ τριῶν ὁμονοούντων, Zonar. in can. 4. Conc. 1. Nic. hoc est: confirmatur *electio, cùm vnum, quem ipse (Metropolitanus scilicet) ex electis approbarit, duobus Episcopis, tribusue adhibitis, manuum impositione consecrauerit.*

Erat tamen in electi potestate, Pontificem, eiusque super hoc iudicium, & auctoritatem implorare, quod fecit Hincmarus, de quo habes, *quod Epistolam porrexit totius Galliæ Episcoporum manibus subscriptam ad Apostolicam Sedem, pro confirmatione ipsius Ordinationis.* Concil. Sueff. apud S. Medard. in causa Hincmari, eius exemplo rogauit Honorium Bernardus in epist. 13. vt electioni Alberici, in Episcopum Catalaun. consensum daret, quod *ad Pontificem generalissimè pertineat, tam Metropolitanorum, quàm cæterorum Episcoporum, consecrationem confirmare, vel infirmare.*

In eandem sententiam scribit Iuo multa in epistolis: primò enim Paschalem Pontificem rogat, epist. 44. ne Stephan. quendam de Guarlanda, in Episcop. Beluacen. electum confirmet, eo *quòd si ad Episcopalem ministrationem, aliquando Apostolica auctoritate ei pateret aditus, exitiale silentium impositum esse videretur canonicis legibus.* Idem in ep. 36. ad Ioan. & Benedict. Cardinales. epist. autē 8. Richerium, Senon. Archiep. arguit, *quod benedictionem per manus impositionem Papæ datam, & Cardinalium Romanæ Ecclesiæ, non simpliciter benedictionem*, sed qualemcunque hostili irrisione appellasset, *cùm tamen ad ipsam principaliter & generalissimè pertineat, tam Metropolitanorum, quàm cæterorum Episcoporum consecrationem confirmare vel infirmare.* Duodecima autem cum Vrbano Rom. Pontif. expostulat, quòd ab eodem Senon. Præsule, reus ageretur violatæ maiestatis regiæ, eo quòd à Sede Apostolica consecrari se passus esset: de qua consecratione, eiusque petendæ causâ, idem Iuo pluribus epist. 8. ad eundem Richerium.

Et quanquam assentiente Pontif. vt scribit Suar. cap. 4. defens. num. 25. in Asia, aliisque prouinciis à Romana longè terrarum tractu dissitis, à Comprouincialibus, ipsoque præsertim Primate, singularum Ecclesiarum Episcopi crearentur, nemo tamen in Orientali, clauum eius Ecclesiæ capescebat, ad quam erat Cleri suffragio, Deique vocantis beneficio designatus, maximè autem Patriarchæ, quin de sua dignitate, ac Cleri erga se liberali, ac benefica voluntate, in deferendo sibi Magistratu Ecclesiæ, referret ad Roman. Pontificem, cuius rei luculentus est testis Simplicius Papa epist. 14. ad Acacium, & 17. ad eundem.

Alexandrinæ Sedis ad nos ex more relatio missa patefecit, sanctæ memoriæ Fratrem quendam, & Coepiscopum nostrum obiisse Timotheum, inque eius vicem consona fidelium voluntate, Ioannem, cui ad Sacerdotium constare crederentur omnia, subrogatum, & nihil omnino restare videbatur, nisi vt Deo gratias agentibus nobis, & gaudentibus, vt sine strepitu, quod Catholicus in defuncti ministerium successisset Antistes, Apostolicæ quoque moderationis assensu votiuam sumeret firmitatem, cùm ecce secundùm consuetudinem mihi talia disponenti, tranquillissimi Principis (Zenonis) scripta sunt reddita, quibus memoratum tanquam periurij reum, Sacerdotio perhiberet indignum, illico retraxi pedem, & meam reuocaui super eius confirmatione sententiam.

Nec enim erat electi ius, tam firmum, stabile, ac constans, vt ruere, ac dissolui plebis voluntate, Papæ, aut Episcoporum auctoritate non posset. Cùm enim secundùm Cœlestinum, quem S. Fulbertus citat epist. 131. *Nullus inuitis detur Episcopus*, exigebat recta ratio, *facultas vt esset Clericis renitendi, si se viderent prægrauari, & quos sibi ingeri, ex transuerso nossent, refutare non timerent.* Cœlestin. supra. Licebat & populo de iniuria sibi facta in electione Episcopi conqueri, eique non obsequi. *Sciat sanctitas vestra*, inquit Iuo in epist ad Paschalem Pontif. 44. *Hunc Stephanum priùs à Beluacensibus propter prætaxatas causas, fuisse repulsum*, Cypr. in eandē sententiam est hæc oratio digna quæ hic locum habeat. *Plebs obsequens Dominicis præceptis, & Deum metuens, à peccatore Sacerdote separare se debet, cum habeat potestatem eligendi dignos, & indignos recusandi.*

Interdum & Reges, cum gratus sibi, acceptusque electus non esset, eum Episcopatu frui non sinebant de quo expostulant Clerici Ecclesiæ Senonicæ in epist. ad Hilduinum Archipellanum data, pro tuenda Metropolitani electione quam fecerant. *Quem*, inquit, *cum obtulissemus, nullatenus putantes reiiciendum, ipsis Missis Dominicis impedientibus, quod optauimus, non meruimus adipisci*, Queritur & Bernard epist. 222. ad Ioslenum, Episcop. Suession. & Suggerium Abbat. *Sed de quo iure obsecro præsumit Rex, vt Ecclesiarum possessiones, & terras deuastet, vt Christi ouibus, pastores præfici non permittat, alijs verò, quod hactenus inaudi-*

tum est, dilationem electionis indicat? epist. autem 224. ad Stephanum Prænestinum Episcop. hæc habet: *Conculcantur apud nos sancta, Ecclesia turpiter ancillatur, nam & electiones Episcoporum prohibentur fieri, & sicubi id præsumptum à Clericis fuerit, electus episcopari non sinitur.* Nonnunquam & ab Episcopis, epistolæ dabantur ad Pontificem, quibus ne electum, ob causas, quarum in suis meminerant, ad Episcopatum peruenire sineret, eum supplices obsecrabant, de quo exempla suppetunt apud Iuonem Carnot. in epistolis, maximè, verò 44.

QVÆSTIO VI.

Electi ante consecrationem examen, à quo, & de quo fieret.

QVi suffragia tulerat ad Episcopi dignitatem necessaria, cum delecta Clericorum, ac ciuium turba, hic ad Metropolitanum, sæpe ad Regem proficiscebatur, vt ab illo ordinationem, ab hoc Episcopatum reciperet: De priori membro, fidem facit oratio Cleri, & plebis Senonensis, ad Episcopos prouinciæ Senonicæ, his concepta verbis. *Cum decreto electionis nostræ, manibus singulorum roborato, ad paternitatem vestram accedentes, Ansegisum Presbyterum Remorum Diœceseos, quem per licentiam vestram Patres venerādi, Domno etiam* C *Carolo annuente, secundùm decreta Cælestini Papæ, pari consensu, ac concordia, voluntate ac deuotione elegimus, nobis & Ecclesiæ nostræ Episcopum, per manum vestram consecrari implorantes, petimus, rogamus, atque precamur.* Regis quoq; consensum fuisse necessarium, argumento est.

Primò, quòd cum de persona electi admoneri oporteret vel à Clericis, vel à Metropolitano, vt epistola indicat Hincmari Archiep. Remensis ad Regem Carolum, vt Clero & plebi Siluanectensi noui Episcopi electionem permittat, & visitatorem designet, qui electioni præsit.

Secundò, quòd electo, si ad eius stomachum non faceret, inuestituram negaret, iuberetque aliū D ei substitui, placet eius rei testimonium, ex epistola Senonensium ad Iudith Imperatricem petere. *Notum esse vobis credimus, quòd nobis indignissimis, à Domino Imperatore concessum fuerit, vt ex nobis ipsis electionem faciendi haberemus licentiam: sed cùm illum quem scitis, elegissemus, & à serenitate Domini Imperator. non plenè fuisset receptus, permissum est nobis iterum, vt alium si potuissemus, ex nobis huic officio congruum inueniremus, sed cùm esset inuentus, vt credimus, in Dei, & vestro seruitio habilis, nescimus ob quam causam à Missis Dominicis non est plena beneuolentia susceptus,* &c. Est & aliud argumentum, prioribus non impar, nempe, quòd inire Episcopatum, eius gubernacula suscipere, clauum tenere, E eius obuentiones ac prouentus in commodū suum ac vtilitatem conuertere, electus non posset, nisi probante Rege, de quo nos postea. Contenti in præsenti dicere, electum iudicio quoque Episcoporum per examen, antequam manuum impositionem reciperet, probandum fuisse, ecquid tanto magistratu dignus esset, huius examinis meminere Scriptores nostri S. Fulbertus Carnoten. Episcopus, Iuo, & Hincmarus Remensis Prior in epist. 132. alter in 164. num. 20. ad Reudonem Normaniæ dapiferum, vbi negat eum *Episcopi dignum nomine, qui diem statutæ examinationis anticipando*

A *subterfugit, & violentia Principis, consecrationem est adeptus* Postremus, id est, Hincmarus in 11. cui est hæc præfixa inscriptio: *Examinatio Vuilleberti Catalaunensis ordinandi Episcopi.* Iam ergo quis ei præesset examini, quibus consciis, & de quo esse oporteret, inuestigemus, sed breuiter.

Examen institutum video, à Metropolitano, non alio: ita Fulconis, ad Parisiens. episcopat. iussu Regis electi, causa discussa est Senonibus, præsidente huius vrbis Archiep. Iuo epist. 164. Vuilleberti autem, Hincmaro quæstionem de eius moribus exercente. Hincmar. epist. citata. Atenim, quibus audientibus? Episcopis Comprouincialibus, Abbatibus, Canonicis, Monachis, Presby- B teris, Diaconibus, & Sobdiaconibus eiusdem Diœcesis, Hincmar. sup. Insuper & aliarum prouinciarum Præsulibus, Beluacensis quidem, Aurel. & Turon. meminit Fulber. in ep. 132. apud quē, Carnot. Ecclesiæ Canonici de Archiep. Senonensi, & Rege expostulant, quod inuitis Episcopum obtruderent, sic autem Fulberti ore loquuntur. *Precantes auxilium vestrum, vt vigiletis sicut boni Pastores, ad portas eius, ne introeat in illam, ille talis, qui non quæsierit intrare per ostium, sed aliunde ascendere, sicut fur & latro, vobis tribus portas custodientibus, sciatis pro certo quartum custodem addi, Odonem comitem, & nunquam recepturum illum in ciuitatem suam, nisi priùs iudicio vestro examinatum,* C *vtrum recipi debeat, an non.*

Examini Vuilleberti interfuere Venilo Rotomagen. Archiep. Herardus Turonorum, Egilo Senonum, & Fulricus eius Episcopus. Rex ipse quoque, sua interdum præsentia cœtum cohonestabat, testis Iuo in epist. 163. ad Archidiaconos Parisienses Volgrinum & Stephanum, quos imprudentiæ arguit, quòd aduersus *Regem in præsentia Regis* causam Fulconis Episcopi electi *examinari vellent, vbi plus valitura sit voluntas Regis, quàm iustitia legis, vbi nec veritas poterit cum pace discuti, vel inuenta seruari.* Cum Rege procedebant Episcopi, quos controuersiæ obortæ arbitros esse vellet, ad hoc eius inuitati monitis, quod tamen Iuo non probat, quòd Episco- D pis, Principes qui eorum sunt oues, subditique mandata dare non debeant, sed Archiep. quorum sunt imperiis iure cōmuni, in procuratione animorum obnoxij: quare cùm idē Iuo à Rege iussus esset venire Lutetiam, vt de Fulconis electione, sententiam diceret, parere distulit, *quia secundùm morem Ecclesiasticum, & institutionem canonicam, ab Archiepiscopo talis admonitio non processerat*, ep. 164.

In eo autem examine, discussio Episcoporū præcipua erat, de electi fidelitate, ingenio, caritate. Quare Episcopi in id incumbebant præcipuè, vt intelligerent an electus Ecclesiæ prodesse, an regno, an Regi vtilis esse posset, an canonicè, an fraude omni, ac simoniaca semota labe, suffragia Cleri tulisset ac plebis, pius esset, an vitiosus. *Excutiatur,* E inquit Clem. Constitut. Apost. lib. 2. cap. 3. *an in iis quæ ad vsum hominum, atque vitam pertinent, omni vitio vacet*: ἀνυμαζέσθω εἰ ἄμωμός ἐστι περὶ βιωτικὰς χρείας.

Quòd si ex aliena Prouincia electus foret, proindeque Metropolit. ac Coepisc. non satis cognitus. Primò, interrogabatur de patria. Secundò. de cōditione, seruusne an liber esset. Tertiò, de studiis, & vbi literis nauasset operam. Quartò, de Ordine, an aliquo initiatus locum haberet inter Clericos, & quos? Quintò de ministerio in iuuentute obito. Sextò, de beneficio, & an vnquam sibi ab

Episcopis collatum esset, ad quæ si ritè ex ordine respondebat, & planè, tum enimuerò rogabatur vrbis Episcopus ex qua erat oriundus, si examini aderat, per eum vt liceret probare, ecquid honore Episcopali, dignus existeret, quo annuente, iubebatur electus sedere coram Archiepiscopo, & eius Coepiscopis, & ex regula Pastorali S. Gregorij legere Capitulum, de eo, qui præesse debet, vbi scribitur. *Nulla ars docere præsumitur*, quo lecto, interrogabatur, ecquid illud intelligeret, & secundum hoc, viuere, vel docere vellet? quo respondente vtique, dabatur ei in manus libellus, *Fides & professionis suæ, vt quæ in eo scripta erant coram omnibus legeret, & si ea ita credere, ac tenere vellet, manu sua subscriberet, & Archiepiscopo habenda traderet, si autem in eo quædam inuenires quæ sensus suos offenderent, liber sicut venerat exiret.* Hincmarus in examinatione Villeberti, professionem hanc fidei, excipiebat diei designatio, ac loci, in quo eum ab Archiepiscopo sacrari, ac ordinari in Episcopum, videbatur esse commodum, quorum omniom, nihil ferè hoc tempore nobis est reliquum, præter professionem fidei, quam decreto Concil. Trid. sess. 25. cap. 2. de reformat. facere iubentur in prima Synodo prouinciali, in qua ipsi interfuerint, secundum præscriptum Bullæ Pij IV. cui initium est, *Iniunctum nobis Apostolicæ seruitutis officium requirit.*

QVÆSTIO VII.

Ad quos, à Plebe deuolutum est ius eligendi Episcopi.

CONstat ex can. non est permittendum distin. 62. & ex Concil. Sardic. sub Iulio 1. potestatem eligendi Episcopi ablatam esse populo, & Principibus, Auferendi causæ fuere plurimæ.

Prima, quod facile sit plebem in fraudem inducere, eius suffragia pretio emere, quo quid esse potest Ecclesiæ periculosius?

Secunda, quod concessa sibi potestate abutentes, indignos ad gubernacula Ecclesiæ admouerent, quod cum turpe dictu, factuque esset, enimuero tam Reges quam populum eo priuandos iure, Papa non imprudenter censuit, Petr. Greg. ad deeret. tract. de elect. cap. 5. n. 10. & 16.

Ad quos ergo, abrogata sic laicis eligendi potestate, hæc ipsa transiit. Ad Clericos & Religiosos Diœcesis can. obeuntibus dist. 62. quos tamen ab inuicem separari postea placuit, & his Abbatum, Clericis autem Præsulum electionem permittere, cap. cum cætera de electio. Ita tota eligendi Episcopi facultas ad Canonicorum Collegium est redacta, exclusis cæteris Ecclesiæ Clericis, etiam beneficiatis, quam consuetudinem in Ecclesia diu durasse, Azor. instit. par. 2. lib. 3. cap. 17. qu. 3. Barbosa supra, asserunt, quanquam de tempore, quo hæc primo facultas illis est concessa, quod aiunt, probare nequeam, nempe hanc illis fuisse traditam, à Concil. Nicæno 2. quod in annum redemptæ salutis DCC.XXX. incidit aut Innoc. II. qui viuebat 1131. mihi probabilius videri solet, huius priuilegij ac iuris authorem fuisse Lucium, Gregorium aut Alexandrum ita Augustio. in notis ad collect. 1. decret. sub ord. titulo.

Factum tamen postea, vt Clemens reuocato hoc

A Canoni. iure reseruaret sibi Cathedrales Ecclesias vacantes in Curia vt est in Extrau. etsi temporalium de Præb. postmodum omnes, quæ vbicunque essent pastore vacuæ: Clem. in plerisque de elect. quod & Benedicto 12. facere placuit, vt patet ex regula 3. Cancellar. quorum omnium nihil in Gallia locum habet, eo quod vt dicetur quæst. sequenti, Rex ex concessione Pontif. nominandi ad Episcopatus ius habet.

QVÆSTIO VIII.

B *Quid fuerit olim, sitque modo in hac materia de creatione Episcoporum Gallis Regibus permissum,*

CErtum est primo, nemini vnquam ad Episcopatum aditum fuisse, nunquam ad Prælaturas, Rege improbante 18. quæst. 2. *Abbatem*, inquit Pelagius, *in Monasterio illum volumus, quem sibi de sua congregatione, & Monachorum electio, & possessionis Dominus, & quod magis obseruandum est, ordo vita, & meritum, poposcerit ordinari.*

Certum secundo, Clericorum & populi cœtum, eligendo nouo Antistiti cogi nõ potuisse, Rege inscio, Hincmar. epist. 1. ad Carol. pro electione C Episcopi Syluan.

Tertio, eidem ab Adriano concessum, *Vt nisi à Rege laudetur, & inuestiatur Episcopus, à nemine consecretur*, can. Adrian. dist. 63.

Certum quarto, post canonicam electionem, *Reges ipsos, Apostolica auctoritate à concessione Episcopatuum minime prohibitos.* Iuo Carnot epist. 65. ad Hugon. Archiep. Lugdun.

Certum quinto, sæpe à Regibus, è suis domesticis viros grauos, ac industrios, Clero, & plebi commendatos esse, eosdem, si erant iis naturæ, ac virtotum dotibus præditi, quas personæ dignitas exigebat, fuisse Ecclesiis eorum suffragio præpositos.

D Certum sexto, Hispaniæ & Galliæ regibus, ius fuisse eligendi, qui Episcopatus regerent, Toletano autem Pontifici electos ordinandi, Conc. Toletanum 12. can. 6. Gratian. dist. 63. can. cum longe 25.

Certum septimo, ab Vrbano Pontif. Reges tantum à corporali inuestitura exclusos esse, *Nõ ab electione, in quantum sunt caput populi, vel concessione, qua concessio siue fiat manu, siue nutu, siue lingua, siue virga, quid refert? cum Reges nihil spirituale se dare, intendant, sed tantum aut votis petentium annuere aut villas Ecclesiasticas, & alia bona exteriora, quæ de munificentia Regis obtinent Ecclesia, ipsis electis* E *concedere*, Iuo epist. 65. ad Hugon.

Certum 8. priscis Ecclesiæ temporibus, non modo res ipsas, iura, villas, ac possessiones à Regibus dari solitas, sed & dignitatem ipsam: à Theodorico Treuirensi Ecclesiæ, cum authoritate præpositus est Nicætas homo grauis, Parisiensi, Germanus à Childeberto, Cœnomanensi Domnolus à Clotario, Toronensi Ommatius à Clodomere, Mindensi Harimbertus, à Carolo magno. *Erat*, inquit Crantzius, *vir præcipua religione Herimbertus, qui cum Carolum latere non posset, dignus est habitus, quem præficeret Ecclesiæ Mindensi Episcopum, adiecitque illi ministeriales non paucos*, lib. 2. cap. 25.

Quid? quod Iuo epist. supra citata, memorat, summos Pontifices nonnunquam apud Reges Galliæ intercessisse pro electis Ecclesiarum, vt eis Episcopatus concederent ad quos electi erant? quod Episcopi in Concil. Aquisgran. 2. can. 9. Ludouic. Pium admoneant, vt deinceps in bonis pastoribus, rectoribusque, Ecclesiis Dei constituendis magnum studium adhibeat? Quod apud S. Fulbertum, Carnotenses canonici querantur epist. 131. & sequenti, sibi à Rege datum Episc. quendam, Theodoricũ nomine, paucis aut nulli gratũ?

Qua de Regum in moderandis Ecclesiis ac eligendis Episcopis hoc primo habeo dicere, nunquam, *licuisse Regibus, sicut sanxit octaua Synodus, quam Romana Ecclesia commendat, electionibus Episcoporum se immiscere, vel aliqua eas ratione impedire.* Iuo Carnot. epist. 47. ad Manassem Rhemens. Archiep. Constantini quidem magni temporibus eorum electio ad Episcopos solos pertinebat decreto Nicæni Concil. can. 4. *Episcopum oportet maxime quidem ab omnibus qui sunt in prouincia constitui, si autem sit hoc difficile, vel præter vrgentem necessitatem, vel præter viæ longitudinem, tres omnino eundem in locum congregatos, absentibus quoque suffragium ferentibus, scriptisque assentientibus, tunc ordinationem fieri.* Ordinationis enim ac constitutionis nomine, Synodum electionem intelligere, author est Zonar. in eum locum, qui addit irritam eam ac inanem fuisse: *Nisi tres simul conuenirent cum quibus absentes quoque per literas paciscerentur*, ὅτι ἔφασκε χαρίειν τῇ ψηφ. τῶν τριῶν ὁμοῦ συναχθέντων γενομένῃ ψήφῳ, *Se eorum suffragiis adituros sua.*

Ad quem morem respicere Iuonem Carnot. Episcop. epist. 163. non est improbabile, cum mirari se dicit Paris. Ecclesiæ Fulconem quendam fuisse in demortui Episc. locum subrogatum, cuius electioni assensurum se negat, *Nisi eum Cleri plebisque consensus elegerit, Metropolitani iudicium cum conniuentia suffraganeorum, habita legitima discussione probauerit.* De Rege mirum silentium, quem tamen prætermitti non decebat, si Episcoporum creatio, in eius aliquo fuisset iure. Quid? quod epist. 181. ad Paschal. Pont. queritur Flammardum authoritate sola Normaniæ Ducis fretum, Lexouiensem occupasse Ecclesiam? quod eo inde eiecto cum ignominia, alius ei substitutus fuerit, cui donum *Ducis plus obesse quam prodesse debebat*, quæ vir ea prudentia nunquam dixisset si Ecclesiis pastore viduis, nouos præficere, Regij fuisset arbitrii ac iuris.

Addo, si quid vnquã in hoc genere fecere Reges quod id eos non nisi probante ac cõcedente Pont. molitos esse, patet ex can. Adrian. & can. in Synodo distinct. 93. vbi Galliæ Regibus fit potestas subrogandi nouos antiquis, defunctis nouos Episcopos, cum esset opus. Tertio, nec hoc omittendum, à Carolo tamen, & Ludouico electiones Episcoporum Ecclesiis postmodum concessas esse, *Quod & in suis Capitularibus scriptum reliquerunt*, lib. 1. c. 78. *& in Conciliis, Episcoporum Prouincialium loco, ac gradu sanciri permiserunt*, Iuo Carnot. epistol. 47.

Quare quæ circa præsules aggressi sunt postea Caroli Magni posteri, Reges Christianissimi eos, vt arbitrio suo constituerent, ac mouerent, cum placebat, etsi fecere forte sine culpa, quia id bona fide, & per inculpatam ignorantiam fas esse sibi credebant, non tamen validè, ac cum effectu vllo, in Dei foro: Sunt enim beneficia Ecclesiastica per-

A petua, nec alio proinde tempore definita, quàm possidentis vita, quæ ei eripi nequeunt, sine aliqua sua culpa, nec dari à laico Clericis sine Pontificis voluntate ac venia, cùm eius solius sit rempublicam Christianam regere, ei de ministris ad opus, ac procurationem animorum prouidere, non Regis, non sæcularis vllius Principis. Quod si contrarium priscis sæculis in vsu fuisse narrent historiæ, & Concilia, id vt dixi indulgendum est tempori, id Pontificum erga Reges Gallos, caritati tribuendum, qui quas ipsi debebant regere, ab iis Ecclesias constitui iisdem Episcopos eorundem prouidentia ac cura dari volebant ac præfici. De se enim hoc habet Carolomanus initio Synodi Franciæ anno 742. sub Zacharia habitæ, *Per Concilium*

B *Sacerdotum, & optimatum meorum, ordinauimus per ciuitates Episcopos, & constituimus super eos Archiepiscopum Bonifacium, qui est missus S. Petri*, In Concilio autem, Suessione, duce Pipino sub eodem Zacharia habito, fit potestas Principi, amouendi, puniendi, deponendique Episcopi, non seruanti, decreta conciliorum canonica, canone autem 5. Concil. habiti apud palatium Vernis sub Rege Pipino, ei Patres facultatem faciunt substituendi Episcopos, his qui facilitate nimia animi, patientur in sua Diœcesi, sanctiones Ecclesiasticas pessundari, aut qui vocati interesse Synodo negligent. Sunt hæc verba canonis: *Et si publicam Synodum contempserint, aut honorem suum perdant, aut excommunicen-*

C *tur ab omnibus Episcopis, & talis in ipsa Synodo in eorum loco constituatur, per verbum & voluntatem Domini Regis, qui secundum ordinem sanctum ipsam gregem regat*, sed hoc Regi nec concedi ab Episcopis, nec ab illo tentari debuisse declarant Episcopi in Concil. Paris. 1. can. 8. his verbis. *Quod si per ordinationem Regiam, honoris istius culmen, peruadere aliquis nimia temeritate præsũpserit, à Cõprouincialibus, loci ipsius Epist. recipi nullatenus mereatur.*

Sancitumque narrat Flodoardus hist. Rhem. l. 4. in eius Ecclesiæ publicis comitiis, quibus præsidente Somnatio Rhemorum Episcopo, assidentibus autem Magnebodo Andium, Chadoindo Cœnomanum Antistitibus, agebatur de Nouio-

D mensi præsule cooptando, *Vt Hugo Abba Ludouicum & Carolomannum Reges hortaretur, quatenus voluntatem Dei, & antecessorum suorum consuetudinem hac in parte conseruarent.* Qualis autem hæc esset, patet ex eiusdem historiæ lib. 6. cap. 5. vbi decretum in Synodico eius vrbis conuentu esse memorat, vt, quod nascentis Ecclesiæ primordiis fiebat deligerentur in Gallia, sacrorum procurandorum Antistites de communi plebis simul ac Cleri sententia. *Aliter* (verba sunt authoris) *qui præsumpserit abiiciendum à sede quam inuasit, potius quam accepit.* Et hæc dicta sunto de priscis Patrum nostrorum temporibus. Spectemus nostra.

E Ad hanc insignem prouinciam regendorum animorum in Dei Ecclesia, quibus hoc tempore gradibus enituntur Episcopi?

Collatione Pontificis gratuita, quam in Gallia, Hispania, Belgio, Sicilia, regia nominatio antecedit, electio verò in Germania Prioris fit mentio à Rebuffo in Concord. Carolo de Grassaliis, lib. 2. regal. Franciæ, iure 3. Guill. Benedict. in cap. Rainotio de testament. verbo & vxorem, & in Concord. Galliæ, tit. de regia ad prælaturas nominatione, in Toletano 12. can. 6. his verbis: *Vnde placuit omnibus Pontificibus Hispaniæ, atque Galliciæ, vt saluo priuilegio vniuscuiusque prouinciæ, licitum maneat Toletano Episcopo, quoscunque*

cunque potestas regalis elegerit, & iam dicti Toletani Episcopi iudicium dignos esse probauerit, in quibuslibet prouinciis, in praecedentium sedibus praeficere praesules, & decedentibus Episcopos eligere successores, quo ex loco infert Barbosa lib. 1. iuris cap. 8. num. 74. esse in iure Regum Hispaniæ designare, eligere, nominare Pontifici certum hominem, quem Episcopatui vacanti præficiat.

Est tamen hæc inter electionē, nominationem, & collationem Pontifici, insignis differentia, nempe quòd illæ ius tantū ad rem tribuūt. Bellamer. decis. 167. Abbas in cap. cum Bert. de re iudicata, nec enim electus aut nominatus, absque voluntate Papæ, Regis, aut Canonicorum eligentium iudicia approbantis, Episcopus est censendus, cùm sine confirmatione administrare nequeat, ca. 7. de consuetud. & cap. nosti 90. de electione aut beneficia conferre, ibid. quæ tamen Episcoporum propria sunt munera: & administrans ante Confirmationem est ipso iure priuatus, cap. auaritiæ de elect. in 6. nisi esset alius actus à Superiore procedens, qui hunc repræsētaret. Rebuff. in praxi, rubrica de subrogat. collilig. gloss. 4. n. 7. At Papæ collatio, ius in re & ad rem tribuit, ac à se nominatum, illico facit Episcopum Præfecius in praxi, tit. de elect. nu. 8. quam opinionem communem esse omnium, docet apud eum Mascardus de probationibus Conclusio 843 num. 10.

Causa est, quòd dominium rei donatæ à donante illico transeat in donatarium, cùm id ille transferre potest validè, & reuerà transfert voluntariè. Sed Papa beneficium hoc ipso tribuit Clerico, quo ei gratum est, hunc illum esse præpositum, & de facto præponit. Verum est tamen ita prouisum de Episcopatu, capessere illum non posse, nisi obtentis literis à sua sanctitate, alioqui non facit fructus suos. Qui autem eum sine illis recipit, aut in possessionem mittit, in pœnam temeritatis, suspensus est à suis omnibus beneficiis, suspensione soli Pontifici reseruata, per Extrauagant. iniunctæ, quæ est inter communes, & aliam Iulij tertij, quæ incipit, Sanctissimus in Christo Pater.

QVÆSTIO IX.

Quales esse, & quibus animi dotibus oporteat esse præditos qui eliguntur in Episcopos.

QVod de Diaconis, atque Presbyteris dixere Concilia, Matiscon. can. 1. Aruern. can. 15. Clem. Constit. l. 7. c. 32. virtutis laude esse prælucendum minutæ plebi, hoc ab Episcopis iure meliore exigi posse, nemo opinor est tam parum attentè cogitans, quin intelligat.

Et primò, *irreprehensibiles eos esse conuenit, nec quidquam illis deesse, penes quos est religionis summa, & substantia disciplinæ.* Hormisda epist. 4. capite 1. Quare ab ineunte ætate, humaniorum literarum studiis, operam dedisse debent, in virili, cumulasse ea virtutum præsidia, quibus præstare eos oportet, vt effugiant probitate actuum, maledicorum obloquia, & testimonium in se diuinum impleant: *sic luceat lux vestra coram hominibus*, &c. quarum inopia rerum, cùm Stephanus quidam electus in Bellouacensem Episcopum laboraret, hoc eum magistratu indignum esse, datis ad Paschalem Pontificem literis, contendit Iuo epist. 44. proindeque remouendum ab Ecclesia, erat hic enim illiteratus,

A alearum ludo, & cæteris mundi lenociniis nominatus in paucis, mulierum sectator, ob adulterium à Legato Apostolico communione priuatus. Admonet idem Iuo Ioan. & Benedict. Cardinales epist. 36. quòd si prædicto Stephano eiusque similibus, patere ad honores Ecclesiæ aditum, Papa sineret, fore vt apud posteros causæ publicè proditæ, neglectique officij diem diceret. *Debet enim Episcopus cogitatione mundus esse, actione præcipuus, discretus in silentio, vtilis in verbo, singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus, bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum iustitiæ erectus, interiorum curam, in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum prouidentiam in interiorum sollicitudine non re-*

B *linquens.* Concil. Aquisgran. 2. sub Ludou. Pio, can. 9. & Greg. in Pastorali l. 2. c. 1. *Validos & constantes insuper eos esse oportere qui super alios ordinantur*, dixit Bernard. serm. 46. in Cant. *nec non & longanimes in spe, atque ad superna mentis verticem attollentes.* De his, si Ecclesiasticis disciplinis imbuti non sunt, nec scientiam dignitati Ecclesiasticæ conuenientem habent, non eligendis, cauetur can. qui Ecclesiasticis dist. 36. item de elect. cap. cùm in cunctis 7 versu & literarum scientia, & capite qualiter 17. & cap. cum nobis 19. versu illius quoque literaturæ eod. tit. Quæ autē Episc. scire oporteat, dicemus postea, indicasse modò sufficiat, in Episcopum eligi non posse malè sibi conscium, ca. ad aures 7. de ætat. & qualitat. Auarum & non hos-

C pitalem, can. 1. & 2. dist. 85. Simoniacum, cap. super eo 12. & cap. si alicuius 59. de electione, Excommunicatum, cap. vlt. versu si tamen scienter, de Cleric. excomm non suspensum, cap. per inquisitionem 16. de electione, non constitutum in sacris Ordinibus, can. innouamus, dist. 60. can. Osius, parag. sed aliud, versu sed non eligitur, dist. 61. Iuo ep. 50. à Rege, aut laicis per vim plebi, ac Clericis obtrusum, iussumque vi ab iis eligi. Hęcque est causa cur S. Fulbert. ep. 131. ad Archiep. Senon. Theodorici aulici electionem infirmandā esse ait, quòd eum Rex, & Regina à Clero, & pop. Carnotensi eligi mandasset. *Nobis*, inquit, *inuitis obtrudere vultis Episcopum, nec conceditur liberum de eo nobis, qui nos recturus sit, habere iudicium, & cùm huic qui ordinandus erat, contradiceretur, minimè*

D *purgata sunt quæ obiiciebantur, nec personæ, nec rationes discussæ*, &c. in quo neglecta canonum instituta queritur, maximè octauum Parisiensis Conc. primi, in quo est, *si per ordinationem regiam, istius honoris culmen aliquis peruadere nimia temeritate præsumpserit, à Comprouincialibus Episcopis nullatenus recipi mereatur, quem indebitè ordinatum cognoscunt:* Et ita quondam qui violentia Principis, consecrationem adeptus dicebatur, non pro Episcopo habendum esse respondit Eudoni dapifero Normaniæ Iuo epist. 20. quòd prædicti Concilij, ac Sanctorum auctoritas, eum esse Episcopum non sineret.

Postremò, eligi in Episcopum lege antiqua canonum non poterat, qui gradatim inferiores Ordi-

E nes per interstitia temporum non impleslet, cap. 1. de ætate & qualit. præficiend. & dist. 36. can. qui Ecclesiasticis, dist. 51. can. vlt. Synod. Romana sub Sylu. 248. Episcop. Synod. 8. general. can. 5. Concil. Sardic. can. 13. quærenti enim Osio, ecquid non crederent Episcopi esse è re Ecclesiæ, *vt postulatus de foro Episcopus non ordinaretur, nisi antè & Lectoris munere, & officio Diaconi, aut Presbyteri fuisset perfunctus, & ita per singulos gradus ascende-*

rit ad culmen Episcopatus: responderunt vniuersi placere.

Sanè cùm is esse Episcopus debeat, qui occursu suo, aspectuque, vitia corrigat, patet his eum virtutibus oportere excultum esse, quæ sui amorem cultumque in subiectæ sibi plebis animo imprimant: *Cùm enim gregis forma, & Ecclesiæ lumen dicatur, & sit* (inquit Grego. Pelusiota l. 1. epist. 319. ad Dorotheum Presbyterum) subditos vt *ceram sigillo, sic ipsius moribus imprimi necessarium est.* Quare Hispaniæ Episcopos Hormisda admonet ne promiscuè ac sine delectu quemlibet Ecclesiæ admoueant, *irreprehensibiles enim esse conuenit, quos præesse necesse est corrigendis, nec quidquam illi deesse persona, penes quam, est religionis summa & substantia disciplinæ: Promptus esse debet ad impertiendum, beneuolus viduis, hospitalis, promptus ad ministrandum, facilis ad subeundas vexationes, nil habens in quo erubescat, non ignorans, quisnam sit dignior subleuatione.* Clem. Constitut. Apost. lib. 2. cap. 3. Errant ergo, inquit Gregor. Theolog. Apologet. 1. qui ordinem Episcoporum *non tanquam virtutis exemplum, sed vitæ adiumentum, atque subsidium esse indicant*, cùm in eo ordine *vitium sit non quàm optimum esse, nonasque subinde virtutum accessiones facere.* Quia *in Episcopo*, inquit Ambrosius ep. 82. ad Ecclesiam Vercellensem, *vita formatur omnium, non acceptor personarum, non mollis in insumendo, non voluptarius, non delicatus, non deditus cibis suauibus, sed malorum tolerans, magna patientia in monendo, mitis in dictione.* Clemens Constit. Apost. lib. 2. c. 5. vno verbo, de eorum numero esse debet, inquit Greg. Nazianz. oratione ad Patres Concilij Constantinopolitani primi, qui aliis inuidiæ sit, non miserationi, τῶν φθονουμένων εἶναι τις μὴ τῶν ἐλεουμένων, qui non in omnibus rebus, cunctis obsequatur, sed qui in quibusdam etiam, ob recti studium in hominum offensionem incurrat, ἀλλ' ἔστιν ἃ καὶ προσκρούειν εἰδότων ὑπὲρ τοῦ βελτίονος.

Forti proinde esse animo in perrumpendo scelere, audaciaque Christiana prædicabilem esse conuenit, qualem Princeps Deus Ieremiam optabat, Ier. 1. *ne formides à facie eorum, nec enim timere te faciam, vultum eorum ego quippe dedi te in ciuitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum æreum Regibus Iudæ.*

Fortitudini adiungendæ fides & castitas, auctore Paulo ad Titum primo: *Oportet Episcopum esse amplectentem fidelem sermonem, vnius vxoris virum, pudicum, continentem*: nec is esse debet, quem malè compositus animus, transuersum agat, impellatque ad libidinem, aut turpem, fœdamque sensuum, ac corporis seruitutem αἴσχιστον γὰρ οἱ τῆς ἀρχομένης ἐπιτιθέντες δουλείας, μηδὲ αὐτοῦ ἄρχειν δυνάμενοι. Isidor. Pelusiota, lib. 2. epist. 9. In summa, auctore Greg. Epistol. lib. 1. indictione 6. cap. 24. omni cura vigilandum est eligentibus, vt futurus Episcopus *cogitatione sit mundus, opere præcipuus, discretus in silentio, vtilis in verbo, præ cunctis contemplatione suspensus, singulis compassione proximus, bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia, per zelum iustitiæ erectus*: atque vt vno verbo complectar omnia, qui sit vt vult Clemens Constit. Apost. lib. 7. cap. 32. ἄξιος τοῦ θεοῦ, *dignus Deo.* Quæ cùm Galli Præsules ab eo meminissent scripta esse, mirum quàm in ignauis, improbis, ac inscientibus, ab Episcopatu repellendis adlaborauerint, pœna etiam Metropolitano proposita, manus imponenti id genus hominib. iubet præcipientes audire Valentini Concil. in Gallia habiti, anno 855. can. 8. in hæc verba: *Sed si à seruitio pij Principis nostri aliquis Clericorum venerit, vt alicui ciuitati præponatur Episcopus, timore casto sollicitè examinetur. Primùm cuius vitæ sit, deinde cuius scientiæ, & vigore Ecclesiastico sub oculis omnipotentis Dei agat Metropolitanus in hac parte, Episcopis sicut Dei ministris adiutorium ferentibus, ne maculata vita & pompis sæculi turgidus, & simoniaca hæresi pollutus, humilibus & mundis membris Christi, Ecclesiæque ipsius superponatur Episcopus. Nec præsumat illiteratum, & cupiditate nimia cæcatum, redditurus facti sui rationem, populo Dei præficere. Si necessarium idem Metropolitanus viderit, ne tantum malum cogatur agere, vt indebitò honorem, bonis tantum debitum tradat, instruat populum, informet Clerum, potens adire clementiam Imperialem, & ipse Coepiscopus, quibus valuerit modis adeat, vt Ecclesiam Dei gloriosus Imperator digno honoret Ministro*: hæc can.

Quibus in Concordatis addi placuit, vt non alios Rex ad vacantes Episcopatus Pontifici offerret, quam stirpe regali, aut eruditione, scientiaque canonum ac Theologiæ commendabiles.

Equidem constat, si quis eo olim ex Laicis aspiraret hunc decreto Concilij Aurelian. 5. can. 9. dignitatis gradum nobilem, assequi non potuisse nisi mediocri literatura tinctus esset quæ vt cresceret, iubebatur annum integrum versari inter spiritales & doctos: *Si quis autem pollens opibus*, verba sunt Sardic. Conc. can. 13. *aut Scholasticus de foro aut ex administratione fuerit postulatus non prius ordinetur, nisi ante Lectoris munere, & officio Diaconi, aut Presbyteri fuerit perfunctus*, πολυδίδακτος, μελετῶν καὶ σπουδάζων ἐν ταῖς κυριακαῖς βίβλοις, πολὺς ἐν ἀναγνώσμασιν ἵνα τὰς γραφὰς ἑρμηνεύῃ ἐπιμελῶς. Clemens Constit. Apost. l. 2. c. 5. A quo alienissimos esse constat, qui non his artibus, non his demissionis Christianæ gradibus, sed arrogantis animi ausu, in Episcopatus impetum faciunt.

QVÆSTIO X.

A quo, & quomodo consecrandus esset recens electus Episcopus, aut à Papa, postulante Principe creatus.

A Metropolitano Iuo epist. 50 ad Paschal. Papam, & 65. ad Hugonem Archiep. Lugd. quanquam vt verum fatear, non tam eius fuit hæc, quàm omnium Episcoporum prouincia, quantum fas mihi colligere, ex priscis Maiorum literis, sic enim sanxit Anacletus ep. 2. vt refertur dist. 64. can. 1. sic Patres Græci in Concil. Nic. *Episcopum oportet ab omnibus Episcopis* (si fieri potest) *qui sunt in prouincia eius ordinari, si verò hoc difficile fuerit, vel aliqua vrgente necessitate, vel itineris longitudine, certè tres Episcopi debent in vnum esse congregati*, συμψήφων γινομένων, καὶ τῶν ἀπόντων καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, id est, *cæteris qui absunt, pari modo decernentibus, & per literas consentientibus*, quæ literæ appellantur tractoriæ ab Hincmaro in examinatione Vuilleberti. Quod autem de tribus Episcopis est in eo canone petitum est, ex Apostolorum sensu, can. 1. Apostol. Clementis I. lib. 3 Constit Apost. cap. 20. & lib. 8. cap. 33. confirmatum ab Anacleto in epist. 2. ad Episcop. Italiæ, Dionysio Areopag. lib. Eccles Hierach. parte 2. cap. 5 Aniceto epist. 1. ad Episcopos Galliarum, Concil Arelat. 1. can. 21. Carthag. 2. can. 12. Africano sub

Bonifacio primo can. 16. Antiocheno can. 18.

Porro non alijs, quam qui ex eadem erant Prouincia, Episcopis licitum erat ordinationi noui ac recentis operam dare, sine consensu Papæ, nec prouincialibus, nisi anouente Metropolitano, *Eo quod nulla ratio sinit vt inter Episcopos habeantur, qui nec à Clericis sunt electi, nec à plebibus expetiti nec à Prouincialibus Episcopis cum Metropolitani iudicio consecrati*, Leo Papa in epist ad Rustic. Narbon. 70. alias 90. cap. 1. idem statutum habes dist. 64. can. 1. ab Innoc. in epist. ad Rothom. Episc. nomine Victricium cap. 1.

Nec est hic tamen Episcoporum oumerus, ordinationi noui Præsulis intrinsecus, argumento est, quod can. 2. Rhegiens Conc. Patres Armentarium quendam ordinatum tantum à duobus Antistibus è gradu mouendum non duxerunt, vt erat necesse eos facere, si fuisset hic Episcoporum nomerus eius ordinationi essentialis ac intrinsecus. Quid? quid Papa in eo potest dispensare vt dispensauit Greg. cum Augustino Anglorum Episc. Sano ob raritatem Episcoporum, aliamue iostam causam per summi Pont. dispensationem, fit, vt cum vno Episcopo ordinante, adsint duo aut plures Abbates infulati qui vicem Episcoporũ gerant. Sic in Conc. Afric. sub Bonif. 1. can. 16. scriptum legitur, etsi secus sit visum PP. Conc. Arausic. 1. vt ex can. 21. patet: sed dicendum est Patres ibi velle tantùm cõsecratũ à duobus Episcopis de Episcopatu deiici posse, in pœnam violatæ legis, non autem eius consecrationem nullam esse si Papa in prædicto Episcoporum numero dispensauerit.

Secundo dici potest, cum canones statuunt irritam, aut non valere ordinationem, factam sine præsentia, vel auctoritate Metropolitani, & concilio aliorum Episcoporum, intelligendos videri de exequutione munerum, & iurisdictionis eorundem, à qua remoueri possunt instituti contra canones, nullo modo de consecratione, aut potestate cum ea accepta, vt sentiunt Palud. in lib. de potest. Papæ, Sylu. in ver. Consecratio prælator.

Similiter, nec quod de ordinante, exigebant antiqui canones, id modò seruari est necesse, nam quem Metropolitanum esse volunt Concilia Nicænum can. 4. Toletanum 12. can. 6. & Valentinum can. 7. consuetudo obtinuit, eius loco vt esse possit alius quilibet, ex concessione Papæ, modo eidem se comites, in hoc ministerio, alij duo exhibeant.

Obiicies dici in can. 5. Rhegiens Concilij, Episcopi ordinationem esse nullam, nisi cui Metropolitanus præfuit, de suffraganeorumq; Antistitum voluntate, & hi ergo sunt inuitandi vt ei intersint si videatur: & ille rem alteri non potest committere; *Ordinationem enim*, inquiunt Patres eo loco, *quam canones definiunt, nos quoque vacuandam esse censuimus, in qua prætermissa trium præsentia, nec expetitis Comprouincialium literis, Metropolitani quoque voluntate neglecta prorsus nihil quod Episcopum faceret est ostensum*: hæc canon. Et in epist. Ioan. 3. vnica hæc habentur: *Omnia quæque Concilia maximè affirmant, eum non esse Episcopum qui minus quàm à tribus Episcopis, auctoritate etiam Metropolitani fuerit factus.*

Respondendum est negando coosequentiam, eo quod legi isti contraria sit prouinciarum omnium praxis, ex quo sequitur, quod cum legis abrogatæ nulla sit in populo obligatio, sit hæc vero, de Metropolitano adhibendo, ac comprouincialium omnium consensu petendo abolita, ab ea nostræ asser-
A tioni nullum esse posse præiudicium.

QVÆSTIO XI.

Quæ sint in Episcoporum Consecratione adhibendæ ceremoniæ.

PRisco Parentum æuo mos inoleuerat in Gallia, admonendi Regis, ac petendæ ab eo facultatis consecrandi electi, coniecturæ ea de re mihi plurimæ; sit instar omnium, quod eius rei gratia Episcopi ne coirent sæpe hic pro auctoritate ediceret, Galonem, virum vita honestum, liberalibusque studiis, B in primis eruditum, Beluacenses Clerici cum in Episcopum elegissent, reperti sunt, quibus cum diuina eius virtus grauis foret, eum apud Regem vocarent in inuidiam, quod Paschali Pontif. gratus esset, quod apud Iuonem Carnot. Episcopum nutritus, ex quo metuendum aiebant, ne factus Episcopus Regi futurus esset aduersarius, qua ille oratione, *succensus & ab omni bona voluntate turbatus noluit electioni assensum præbere, nec electo bona Episcopalia dimittere*. Iuo epist. 48. ad Paschal. Pontif. quod neque se passurum, vnquam vt in eios potestatem venirent, aut Episcopus ipse fieret, Drogonis oratione impulsus iuraoit, Iuo epist 50. ad eundem, sed prisci huius moris, nulla in præsenti reliqua nobis vestigia, nulla literarum, nulla C suffragij, nulla consensus Coepiscoporum, super futura electi consecratione stata die.

Ecquis enim Presulum Romam petit? aut si per impedimenta non potest Pontificem super consecratione suâ, literis consulit? *Et tamen extra conscientiam sedis Apostolicæ ordinari nemo poterat*, decreto Papæ Siricij epistol. 4. cap. 1. Deinde quis eorum ad Comprouinciales suos referendom existimat de die, & loco, in qoo consecrari desiderat? Etsi hi celebritati interesse nequeunt, quis absentium literas expetit? aut quis eas vnquam io cõcione populi Archiep. imperio publicè legi audiit? & tamen qui aberant, soffragium iubebantur ferre per literas, Anaclet. epist. 1. Conc. Nicæn. primum can. 4. Arelatens. 2. can. 5. Et si inter partes D (quod vsu nonnunquam venire solet (lis exorta electionem reddebat ambiguam, hæc Metropolitani iudicio finem videbat, cum quod statueret decreto Conc. Arel. 2. can. 2. ratum esset. Ob eam causam legebantur instituto veteri Canonum, tractoriæ Episcoporum literæ, qui electi examini interesse per impedimenta domestica non poterant *continentes quidquid super examinationem, & ordinationem electi, canonice inuentum, & actum fuisset se per omnia, assensum præbere*, Hincmarus in examinatione Villeberti & in Synodo apud S. Medard. in causa eiusdem, Hincm. hæc habentur. *Porrexit Hincmarus literas canonicas, quas canones sacri, Ordinatum à suis ordinatoribus accipere iubent, diem præferentes & Consulem.*

E Age ergo quia sunt hæc longa desuetudine, aut vsu contrario Regni, ac Ecclesiæ, de nostris sublata moribus, videamus qui sint in Episcoporum consecratiooe ritus, quæ adhibendæ hoc temporo ceremoniæ.

Et primo quidem, *His qui consecrandi sunt, ieiunis, & à ieiunantibus sacra benedictio conferri debet*, dist. 75. can. 4.

Secuodo, non alio die quam Dominico, *Solum enim maiores nostri Resurrectionis Dominicæ, diem*

honore dignum indicauere, vt Sacerdotes, qui sumuntur, hoc die potissimum tribuantur. Leo epist. 87. ad Episc. Vienn. Prou.

Tertiò, vbi dies consecrationi sacer illuxit, sacris vestibus indutus, & stans in medio altaris facie ad populum conuersa, electus birreto coopertus, ducitur à duobus Episcopis mytrhatis, ab iisque salutatur, ab electo quidem, nudato capite, ab Episcopis autem, eo profundè, ac reuerenter inclinato, post tantillam autem quietem ante altare, surgunt vnà omnes, ac consecratore salutato, ab electo quidem sine birretto, à Coepiscopis, mythris depositis, qui eorum est ætate prouectior consecratorem rogat, ea verborum forma, quæ est in Pontificali, & si legendum sit mandatum, omnes sedent tectis capitibus, si nullum legi debet, antiquiori Episcopo dicenti, habemus viuæ vocis oraculum, Consecrator respondet, *Deo gratias*, & ad hanc vocem, electus flexis ad gradus altaris genib. iuxta formã præscriptam in bulla, cui initium iniunctum nobis officium, iuramentum legit, quo absoluto, ei à magistro cæremoniarum liber sacer Euangeliorum porrigitur, quem manu tangens dicit, *Si me Deus adiuuet*, cui applaudens Consecrator, *Deo gratias* subiungit, eumque vti præcipitur in Carthag. Conc. 4. de quibusdam interrogat, quæ à se & Comprouincialibus cognosci est necesse, vt verbi causâ, an doctrinam veteris & noui Testamenti, cuius magister esse debet, rectè norit? an B. Petro, eiusque Vicario, Domino nostro, suisque successoribus obedientiam, fidem, & subiectionem exhibere sit paratus? de quibus Pontificale Romanum, cæterisque cæremoniis ac precibus consecrationi præmitti solitis, quibus ex more finitis, surgunt Episcopi, manusque consecrando imponunt, dicentes, *Accipe Spiritum sanctum*, quæ manũ impositio facta à tribus Episcopis, materia est qua Episcopus consecratur: verba autem illa, *Accipe Spiritum sanctum*, forma. Henriq in summa lib. 10. cap. 7. parag. 3. Vasq. in 3. par. tom. 3. disp. 240. cap. 5. num. 58. Laym. l. 5. tract. 9 cap. 5. Postea in vertice, manibusque chrismate vngitur, cap. cùm venisset, de sacra vnctione: Clarissimè autem in Conc. Carth. 4. can. 2. & in epist. 2. Anaclet. Et quidem impositionis manuum fit expressa mentio in eo Concil. vnctionis autem ab Anacl. *Manus*, inquit hîc Pontif. *cũ sanctis Euãgeliis quæ prædicaturi sunt, imponentes Dominica die, hora tertia orãtes, sacraque vnctione exẽplo Prophetarum, & Regum, capita eorum, more Apostolorum & Moysi vngentes, quia omnis sanctificatio constat in Spiritu sancto, cuius virtus inuisibilis sancto chrismate est permixta, & hoc ritu solennem celebrent ordinationem*: Concilij autem verba sunt ista *Episcopus cùm ordinatur, duo Episcopi ponant, & teneant Euangeliorum codicem super caput, & ceruicem eius, & vno super eum fundente benedictionem, reliqui omnes Episcopi, qui adsunt, manibus suis caput eius tangant*: quæ impositio manuum, consecrationi Episcoporum est intima, non autem eorundem vnctio in vertice & manibus, si Barbosæ fides est, lib. 1. iuris Ecclesiast. cap. 9.

A

QVÆSTIO XII.

Vbi, & quo die ordinandus sit Episcopus.

LOcus Episcopis consecrandis, non alius olim erat communiter, quàm Cathedralis Ecclesia ad quam illi erant electi: sic Aurelian. 4. can. 4. *Id etiam regulariter perspeximus esse dicendum, vt Episcopus in ciuitate, in qua per decretum eligitur ordinandus, in sua Ecclesia cui præfuturus est, consecretur.* Res tamen geri poterat aliter: nam cùm necessitas
B exigebat, satis erat (verba sunt canonis) *vt sub præsentia Metropolitani, aut certè vel eius auctoritate intra prouinciam omnino à prouincialibus ordinaretur.*

Factum tamen postea (quamobrem verò nescio) nisi quòd Metropolitano durum videbatur relicta domo, prouinciaque confluere ad aliam, suffraganei sui ordinandi causâ, factum, inquam, sequutis temporibus, vt eligendi loci ad consecrandum Episcopum idonei, facultas Metropolitano esset. Ita Toletanum 4. sub Theodoro Papa, habitum can. 18. *Episcopus autem Comprouincialis ibi consecrandus est, vbi Metropolitanus elegerit, Metropolitanus autem non nisi in ciuitate Metropoli, Comprouincialibus ibidem conuenientibus*, modò vbicunq;
C Episcopo videtur, ibi se initiandum curat, à quibuslibet Episcopis, etiam sibi nõ suffraganeis, ac Comprouincialibus, quia per literas Pontificias eius rei potestatem accipit, cùm ei de Episcopatu prouidetur. Barbosa lib. 1. iuris Eccles. cap. 9.

Fieri antea verò debet hæc consecratio inter Missarum solennia, & in ea parte, quæ est inter Euangelium & Epist. media, cap. quod sicut de elect. & à tribus Episcopis, vt præcipit can. Comprouinciales, & penult. dist. 64. eo quòd Iacobus iustus à Petro, Iacobo & Ioanne Apostolis, est ordinatus, successoribus suis dantibus formam, vt non minus quàm à tribus Episcopis vllatenus Episcopus ordinetur, can. porrò 2. dist. 66.

D Ad diem quod attinet, dicendum non aliam huic operi per canones addictam esse, quàm Dominicam. Piasecius in praxi tractatu de electione & electi potestate, num. 22. Abbas in ca. cum eis de consecratione Ecclesiæ, docentque expresè can. 6. ordinationes, dist. 75. & 18. Conc. Tolet. 4. his verbis: *Secundùm synodalia constituta, cùm omnium Clericorum vel ciuium voluntate, ab vniuersis Comprouincialibus Episcopis, aut certè à tribus, in Sacerdotem die Dominica consecrabitur, conniuentibus cæteris, qui absentes sunt, literis suis & magis auctoritate vel præsentia eius, qui est in metropoli constitutus*: quam Metropolitani auctoritatem vt necessariam commendant Concilia Tarraconense, can. 5. Tolet. 12. can. qui si 7. eius saltem consensum
E requirunt Aurelian. 5. c. 10. & Tolet. 4. c. 18.

Eratque ad exemplum demissionis Christianæ ingenerandum cunctis, firmandumque amorem inter se, & Metropolitanum, Episcopis omnib. præceptum, vt se ei post duos menses à consecratione obtenta sisterent, fortibus monitis instituendos: sic Tarraconense Concil. sub Hormisda, anno redempti hominis 516. can. 5. *Si quis in Metropolitana ciuitate non fuerit Episcopus ordinatus, posteaquam suscepta benedictione per Metropolitani literas honorem fuerit Episcopi adeptus, id optimum esse decreuimus, vt postmodum statuto tempore, id est, impletis*

duobus mensibus, se metropolitani sui repræsentet aspectibus, vt ab illo monitis Ecclesiasticis instructus, plenius quid obseruare debeat, recognoscat. Qui officio deerat nec intra trimestre Metropolitanum conueniebat, vt iussus erat in pœnam violati canonis exeõmunicari poterat: nisi regia iussione impeditum se esse probasset, Tolet. 1. can. 7. est hæc ergo creandorum Præsulum per Ecclesias seruanda forma, *Vt ijs nunquam benedictiones nisi in die Dominicæ Resurrectionis tribuantur*, Leo epist. 79. eiusque diei hora tertia Anaclet. epist. 2.

QVÆSTIO XIII

Quid in creatione Episcopi, eiusque Electione seruare Electores oporteat.

PRimo ne disciplinæ Ecclesiasticę inscium eligant, can. qui Ecclesiasticis dist. 36. ne ignarum ac rudẽ, cap. cũ in cunctis 7. de elect. cap. qualiter 17. versu præcipuè, cap. cum nobis 19. versu illius quoque literaturæ; sed doctissimum & optimum 1. quæst. 1. can. hi quoscunque, can. vilissimus, 8. quæst. 1. can. oportet, can. qui vos, & can. vltimo 23. quæst. 4. can. sicut paragr. Concilium.

Secundò, ne Simoniacum, Concil. Paris. sub Ludouico, & Lothario eius filio can. 51. Pœna sic C electi, deiectio de gradu, decreto eiusdem Concil. can. citato, nam qui hoc (id est per Simoniam ad Episcopatum euehi) *attentare probatus fuerit, proprij gradus periculo subiacebit*, inquit can. citatus, *& qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione, vel promotione, quæ est per negationem facta proficiat, sed sit alienus à dignitate vel solicitudine quam pecunia acquisiuit*, qui enim mala arte pretioque, viam sibi facit ad honores Ecclesiæ, *Licet oculis carnalibus videatur Episcopus quasi magnus, diuinis tamen obtutibus est leprosus, qui per pecuniam acquisiuit indebitum ordinem.* Ambr. in pastorali estque per extrauagant Pauli 2. cum detestabile de Simonia D ipso facto excommunicatus, & suspensus ab executione ordinum suorũ, factaq; ei collatio de prædicto Episcopatu est nulla, inanis, ac sine iure, *Quare sic promisi fructus non faciunt suos, sed sub periculo animæ suæ, ad eorum restitutionem tenentur*, Paulus II. in Extrauag. citata, mediatiores autem in prædicta Simonia tam Ordinis quam beneficij, vt electores, ipso facto sunt excommunicati, si vtrinque ad executionem est ventum. Less. lib. 2. cap. 35. dub. 25. n. 14.

Tertio, id operam dare debent, quibus ius eligendi competit, ne sibi in Episcop. expetant improbum, ne auarum, Concil. Paris. citatum can. 13. ne schismaticum, 24. quæst. 1. çan. pudenda, ne male moratum cap. cum in cunctis 7. de electione, versu, & moribus commendandus cap. indecorum 3. versu & morum, cap. eam te decet 4. versu moribus de ætate & qualitate præficiendorum Clem. 1. in principio versu moribus eodem titulo.

Quarto ne illegitimum cap. cum in cunctis 7. versu, & de legitimo matrimonio tit. de electione, & de filiis Presbyt. cap. 1.

Quinto, ne suspensum cap. per inquisitionem 26. de electione, aut sententiæ suspensionis, & interdicti non parentem cap. 1. de postulatione prælatorum cap. is qui 18. paragr. is vero, & cap. is A cui 20. de sentent. excomm. in 6.

Sexto, ne Laicum, Concil. Tolet. 4. can. 18. Aurel. 5. sub Childeberto can. 9. his verbis, *Nullus ex Laicis absque annua conuersatione præmissa Episcopus ordinetur, ita vt intra anni ipsius spatium, à doctis, & probatis viris, disciplinis & regulis spiritalibus plenius instruatur.* Pœna assumpti è Laicorum vita, statuque ad Episcopalem, ante obita Clericorum ministeria, erat suspensio ab officio, anni spatio Aurelian. 5. can. 9. *Longa enim debet vitam suam probatione monstrare, cui gubernacula committuntur Ecclesiæ*, inquit Hormisda Papa in decretali sua ad Episcopos Hispaniæ cap. 1. *Non negamus esse in Laicis Deo placitos mores, sed milites suos probatos sibi quærunt instituta fidelia, discere* B *prius quisque debet antequam doceat, & exemplum religiosæ conuersationis de se potius alijs præstare, quam sumere, emendatiorem esse conuenit populo, quem necesse est orare pro populo.* Quare Brunechildem sapienter admonet S. Gregorius, ne cui sinat inter Episcopos locum esse, nisi prima ante ætatis suæ tyrocinia inter Clericos posuerit, *Hoc cura*, inquit, *sit vobis vt quia sicut nostis neophytum egregius prædicator ad Sacerdotij regimen vetat ascendere, nullum ex laico patiamini Episcopum consecrari, nam qualis magister erit, qui discipulus non fuerit? si cuius vita talis constiterit, vt ad hunc dignus sit ordinem promoueri prius debet Ecclesiæ ministerio deseruire, quatenus longa exercitationis vsu videat quod imitetur, & discat quod doceat*, hæc Gregorius.

Septimo ne infamem, ne reum iudicis sententia, aut sua ipsius confessione criminis alicuius peractum, Concil. Tol. 4. can. 18.

Octauo ne minorem annis 30. saltem extra Galliam cap. cum in cunctis 7. de electione, cap. ex ratione 2. cap. indecorum 3. cap eam te 4. de ætate & qualitate præficiendorum dist. 51. can. vltimo dist. 77. can. Episcopus parag. finali extrau. vltima de postulatione Prælatorum inter communes, & can. 18. Toletani 4. Concil. Latran. decretum sic habet. *Præsenti decreto statuimus vt nullus in Episcopum eligatur, nisi qui iam trigesimum ætatis annum exegerit, & de legitimo matrimonio sit natus* D *qui etiam vita & scientia commendabilis demonstretur.*

Nono ne non initiatum sacris ordinibus, dist. 60. can. innouamus dist. 61. can Osius parag. sed & aliud versu, sed non eligitur.

QVÆSTIO XIV.

Quid electum Episcopum facere sit necesse vt plene dicatur possessor beneficij, ad quod est electus.

E PRimo assensum eum, dare est necesse electioni de se factæ intra mensem, *Alıter*, verba sunt Gregorij X. in Concil. Lugdun. relata cap. quam sit 6. de electione in 6. *iure si quod ei ex sua electione fuerat acquisitum, ex tunc excidit.*

Secundo, intra tres menses à consensu electioni de se celebratæ præstito, tenetur confirmationem, electionis suæ petere cap. postquam, & cap. nihil est de electione, & cap. quam sit eod. titulo in 6. alioqui electio viribus destituitur ibidem. Pertinet hæc vero iure communi ad Metropolitanum per singulas prouincias dist. 64. can. 1. & can. extra eadem dist. nisi esset Ecclesia de earum numero

quæ immediatè ac propriè spectarent ad Pontificem, aut confirmationis futuræ, causa ad eum deuoluta esset, cap. nihil est 44. parag. cœterum de electione, cap. cupientes 16. de electione in 6. Aut prouincia Primatem haberet, nam eius esset in eo casu, factæ electionis confirmatio, can. de persona, & sequenti dist. 63.

Dixi *nisi Ecclesia subesset immediatè Pontifici*, nam de iure eos tantùm hic Episc. confirmat, qui electi sunt in Ecclesiis immediatè Sedi Apostolicæ subiectis, vt probat textus in cap. cum Ecclesiæ Sutrinæ de causa possess. Porrò, ante confirmationem administrare Electus nequit, secus facere, est electionem inanem reddere, cap. nosti 9. cap. qualiter 17. cap. bonæ memoriæ 23. de electione, cap. auaritiæ 5. eodem tit. in 6.

Nec id modò necesse est electum facere, vt electioni de se factæ Superior annuat, eamque auctoritate firmet, sed insuper dare id operam debet, vt literas Roma habeat, testes consensus Pontificij, super beneficio, nam iis non expeditis, eius possessionem inire nequit, nec fructus suos facere, decreto Pontificis, cap. super eo de appellationibus. Et si solo verbo Papæ gratia compleatur, can. institutionis 25. q. 2. tamen quoad executionem gratiæ, hæc literis testata esse debet, And. in ca. eam te de rescriptis, Ioa. Mohed. decis. 203. de rescript. quique iis destitutus, fructus recipit, ius in Episcopatu acquisitum per sui electionem perdit. Eum autem ad eius possessionem quisquis illis non visis admittit, fit eo ipso suspensus à suo beneficio, quod vinculum soluere solus Papa potest, vt dicitur in Extrauaganti iniuncta de electione inter communes, quam Iulius tertius firmauit nouo suo diplomate, cui initium, *Sanctissimus in Christo Pater ac Dominus noster*, quod scriptis suis inseruit Piasecius praxis Episcopalis parte 1. tract. de electione, electi potestate. Tunc autem expeditæ dicuntur, literæ cùm sunt plumbatæ, vel bullatæ, cap. licet de crimine falsi, Rebuff. in praxi, tit. Bullæ nouæ declarat.

Notandùm porrò, quæ de electione & confirmatione Episcoporũ hactenus à nobis sunt dicta, intelligenda esse secundùm ius antiquum, quando electio fiebat à Canonicis, nam hoc tempore Episcoporum electio & confirmatio non fit ab alio, quàm à summo Põtifice, qui sibi prouisionem omnium Ecclesiarum Cathedralium in regula 2. & 3. Cancellariæ reseruauit, etsi nominatio ad Reges pertineat.

QVÆSTIO XIV.

De Episcoporum officiis.

QVod ex charitate cuilibet, hoc Episcopo maximè incumbit ex munere, vt pauperum curam gerat, vt enim est hæc eius laus propria, Hieron. auctore ep. 2. *Pauperum inopiæ opibus prouidere, sic omnium est Sacerdotum ignominia, propriis studere diuitiis.* Quos enim amplecti potest vtiliùs, quos tueri laudabiliùs, quàm à fortuna, cœloque, vt videtur damnatos? *Fortuna enim minor Principem quærit*, inquit Theodoricus apud Cassiodorum l. 1. epist. 8. ad Annibalem executorem. Id sanè facere eum est necesse, si præstare velit officium cum Tridentini testimonio, sess. 23. cap. 1. *Diuino præcepto sit mandatum omnibus, quibus animarum cura commissa est oues suas agnoscere, pro his sacrificium offerre*: & post pauca: *pauperum, aliarùmque miserabilium personarum curam paternam gerere.* Quod fit tùm maximè, cùm suppeditantur eis ad vitam necessaria, nec enim patitur pietas, squalore, luctu, inopiaque confici, quibus vita datur, cum placida, mitique manu tractantur, aut leuantur tantilla ope. Quare quod Greg. de se olim scribebat, in ep. 26. ad Ianuar. hoc occinere sibi iure debent identidem Antistites cæteri: *Pastoralis regiminis necessitate compellimur, vt orphanorum, viduarumque causis solertiùs, quàm curis cæteris insistamus. Existimare insuper*, inquit Cyp. *Sacerdotem esse cultorem, & omnes apud eum esse delicias, granaria plena, & de quocunque considerauerint pabulo oues, eas saturare.* de aleatoribus num. 6.

Quàm est ergo ad fidem probabile, charitatis communia officia, pauperibus ab Episcopo debita esse, at quo iure? naturali diuino: Quod præter auctoritatem Tridentini proximè allati indicat hoc argumentũ. Qua lege Episc. ad finẽ conniti debet, eadem quoque obligatur ad medium: sed ab eo iura postulant naturæ, ac Dei, vt in finem, cuius causâ sedet in clauo Ecclesiæ, cum auctoritate, omni qua cura potest incumbat, qui est salus mentium, ad quam haud dubiè pauperum subleuatio pertinet vt medium, cùm non sit facilè, eos benè monenti Præsoli, sed duro, sed inclementi, ac erga se parum humano aurem dare: Notum enim est cuique, plus ad mutationem morum, ac vitæ, fortia facta facere, quàm verba: Qua cogitatione Italiæ Episcopos in officio continere moliebatur Valentinianus Iouiniani in Imperio successor, sic enim eos affatur in epist. ad eos data pro delectu Episcopi in locum demortui Auxentij Mediolanensis: *Est vobis cognitum, quòd necesse sit Episcopo gregem suum, non doctrina solùm, verùm etiam præclara viuendi ratione moderari, & se cuiusque virtutis exemplar ei præbere, suæque disciplinæ, rectam vitæ, & morum institutionem testem habere.* Theodoret. lib. 4. hist. cap. 5.

Quare claudendus est hic locus nobili oratione Antistitum in Conc. Aurelian. 5. can. 21. *Licet propitio Deo omnium Domini Sacerdotum, vel quorumcunque hæc cura possit esse fidelium, vt egentibus necessaria debeant ministrari, specialiter tamen debilibus, id pietatis causa conuenit, vt vnusquisque Episcoporum incolis, quos infirmitatem incurrisse tam territoriis suis, quàm ciuitatis agnouerit de domo Ecclesiæ, iuxta possibilitatem, victum & vestitum necessaria subministret, vt non eis desit misericordiæ cura, quos per duram infirmitatem, intolerabilis constringit inopia.*

Ob eam causam bona Ecclesiæ curæ suæ concredita habet, quæ etiam decreto Aurel. 1. can. 3. in partes quatuor fide quàm optima iubetur diuidere, quarum altera in vsus, commodaque pauperum cedat, quam hi etiam à Cleto, ac Episcopis, cùm res, temporaque postulabant, exigere pro suo iure poterant, quòd eius partis dispensationẽ duntaxat haberent, non dominium, Clemens Constit. Apostolicar. lib. 2. cap. 29. Ob quam causam eos Dei, pauperumque œconomos nominat, cap. 39.

Quare cùm Carthagine persecutionis vitandæ causâ abesset Cyp. Presbyteros hortatur ac Diaconos, vt pauperũ curam sedulã gererent, caritate in illos assidua, diligentiaq; quod ipse facere tenebatur ex officio, vltrò volentesque ipsi supplerent. *His literis*, inquit, *hortor & mando vice mea fungamini circa gerenda ea, quæ administratio religiosa deposcit, habeatur quantum potest, & quomodo potest*

pauperum cura, sed qui tamen inconcussa fide stantes gregem Christi non reliquerunt, vt his ad tolerandam penuriam sumptus, per vestram diligentiam suggeratur, ne quod circa fidem tempestas non fecit, circa laborantes necessitas faciat. Cypr. ep. 6.

Atenim dicat aliquis, si in Episcopi potestate bona erant diuidenda pauperibus, quo modo, his per Clerum, eorundem inopia recreari potuit? Commode, nam hæc sic erant in iure, Episcopi manuque, vt tamen Presbyterorum & Diaconorum opera non raro vteretur ad ea subministranda indigentibus, fidem faciunt hæc verba petita ex Cypriani epist. 5. *Cum summa omnis quæ redacta est illic sit apud Clericos propter eiusmodi casus*, quibus addi potest can. 20. Antiochenæ Synodi, & 41. Apostolorum. Præcipimus vt in potestate sua Episcop. Ecclesiæ res habeat, itaut potestate eius indigentibus omnia dispensentur per Presbyeros & Diaconos: hæc canon.

Secundo, debet in commissi sibi gregis custodiã incubare Episcopus, ne quà error, ne qua improbitas, amentiaque, vti malæ bestiæ, in ouile irrumpant. Isidorus Pelusiota epist. 149. lib. 1. ad Trebonianum Episcopum. Ἐπισκοπεῖν αὐτὸν χρὴ τὰς ἐφόδους τῶν θηρῶν ἀοράτων καὶ τῶν ἀφανῶν τῆς τῆς ἐκκλησίας ῥαθυμίας τὰς τῶν μοναχῶν ὀλιγωρίας, τὰς τῶν ἀδίκων ἐπηρείας, τὰς τῶν νέων κακοπραγίας, τὰς τῶν χηρῶν δυσπραγίας, τὰς τῶν ὀρφανῶν ἀπορίας, καὶ ὅλον εἶναι ὀφθαλμὸν πάντα ὁρῶντα ὁ μηδὲν παρορῶντα, Ideo vacandum ei concionibus Apostolorum more à quibus dictum scimus Actorum 6. *Non est bonum nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis.*

Quid enim aliud in Ecclesia Domini vtilius regi, quid accommodatius officio Episcopi potest inueniri, quam vt doctrina diuinorum per ipsam insinuata collataque verborum, possint credentes ad repromissum regnum peruenire cælorum? Cypr. de bono pudic. num. 3. quod cum exequi pro dignitate nequeat, nisi exaggerato literis ac disciplinis animo iubetur multa legere, audire plurima: ἵνα τὰς γραφὰς ἐπιμελῶς ἑρμηνεύῃ ὁμοιάζων τοῖς προφήταις καὶ τῷ νόμῳ, *vt scripturas, accurate interpretetur accommodate ad legem & scripturas.* Clem. constit. Apostol. l. 2. cap 5. *cum dispensator sit ac procurator*, Cyprian. de aleatoribus, nempe boni ac prudentis Oeconomi partes explebit, si quæ ad vtilitatem commissarum sibi ouium faciunt, inde pharmaca non eruat morbis eorum curandis opportuna? *Habe igitur curam verbi ô Episcope, vt possis omnia secundum verbum interpretari, ac multa doctrina populum tuum nutrias & illustratione legis illumines.* Clem. const. Apostol. lib. 1. cap. 5. hoc Christus, hoc æquitas, hoc Episcopalis exigit authoritas. *Nam vt constaret nos id est Episcopos, pastores esse ouium spiritualium, hoc est hominum fidelium, qui sub cura nostra constituti, ne vllum in eis vitium scabies reperiatur, quo magis à nobis quotidie perscrutentur, vt medicamine cælesti adhibito, vellera eis florida crescant, quæ ad naturam vesti salutaris proficiant in Euangelio Dominus ad Petrum dixit pasce oues meas.* Cypr. Fieri id verò maxime cœlesti sacræ doctrinæ pabulo, quo ad æternitatem firmatur animus, dixere Cõcilia, quam probare, quam legere, quam ex sensu, ac mente Patrum explicare, quia Episcopi partes sunt præcipuę, non sine causa dixit Ambrosius lib. de officiis cap. 1. proprium munus hoc eius esse docere populum. *Cur*, inquit, *iam effugere non possimus, officium docendi, quod nobis refugientibus imposuit Sacerdotij necessitudo, & factum est, vt prius docere incipiam quam discere.* Cuius exequendi muneris

A quo ei sit ratio solutior, vult Isidorus Pelusiota epist. 159. ad Leontium, vt abiudicatis curis sæculi, in eam se cogitationem, totus effundat ad Ecclesiæ, & animarum commodum, μηδὲν ἐμποδὼν τῷ τοῦ κόσμου γινέσθω μηδὲ περισπασμὸς τῷ πνευματικῷ ἀκολουθεῖν τῇ πνευματικῇ διδασκαλίᾳ μηδὲ θόρυβος τῇ ἱερᾷ διαλέξει μαρτυρείσθω.

Et quoniam non patitur multorum ætas, labore omnisque fracta, vt iis se curis vigiliisque atterant, cum quibus eos luctari est necesse, qui prouinciam dicendi, docendique plenam fastidij obeunt, in templis. Prudentiæ fuit non vulgaris in Patribus Aquisgranensis Concilij statuere, sub Ludouico Pio anno 833. can 11. *Vt vnusquisque Episcoporum*
B *studeat ministros suos, pro modo possibilitatis bene instruere, vt si forte contigerit eorum aliquem tardiloquentem esse, aut infirmitate aliqua impeditum, habeat tamen ministrum doctum, qui eius vice, pabula diuini verbi, populo administrare possit.*

Tertio est in officiis Episcopi numerandum, sacræ lectionis studium, cui vacare præcipitur eum cura in can. 14. Rhem. Synodi habitæ ad annum, 813. & Clem. quidẽ Romani est hæc de re præsenti sanctio cõstat Apostol. l. 2. cap. 5. ἔστω δὲ ὁ ἐπίσκοπος πολυδίδακτος, μελετῶν καὶ σπουδάζων ἐν ταῖς κυριακαῖς βίβλοις, πλὴν ἐν ἀναγνώσμασιν, *Episcopus sit doctus meditetur in libris Domini, studeat in iis, sit multus in lectione vt scripturas accurate interpretetur.*

At quorum est ei maxime voluminum vsus, ad suum, plebisque sibi subiectæ commodum necessa-
C rius? Præcepere Patres Turon. Concil. sub Leone III. & Carolo Magno his verbis, can. 2. & 3. *Vt omnes Episcopi studiose operam diuinæ dent lectioni, sanctum Euangelium, & epistolas Beati Pauli Apostoli, non solum crebro lectitent, sed etiam quantum possunt memoriæ studeant commendare, sanctorumque Patrum opuscula, super eadem exposita frequentent, similiter, & de cæteris libris canonicis faciant. Nec enim Episcopum oportet tantum docere, sed & discere* inquit Cypr. epist. 74. ad Pompeium, *quia & ille melius docet, qui quotidie crescit, & proficit discendo meliora, quod ipsum quoque idem Apostolus Paulus docet præmonens, vt si alii sedenti, melius reuelatum fuerit, prior taceat*; quæ autem eum scire ac discere conueniat dicetur postea.

D Quarto non est in extremis Episcoporum officiis, hospitalem esse, distinct. 85. can. vnico, vt enim ab eo caritatis officio erga omnes, Ioan. Apostolus, Caium laudat in epist 3. ita, & Diotrephen de eo neglecto seuere culpat. *Is qui amat principatum gerere in eis Diotrephes, non recipit nos.* Quare admittendi sunt in hospitium ab Episcopo singuli, nemo excludendus aditu, nemo congressu, nemo mensa, nemo amoribus, vt est in dist 86 can. fratrem nostrum item can. diuinæ, & can. 1. dist. 87. In summa. *Peregrini & pauperes conuiuæ esse debent Episcoporum*, inquit can. 6. Synodi Turonens. sub Carolo Magno, *cum quibus non solum corporali, sed*
E *& spirituali reficiantur alimento.* Opinor eam ob rem, quod super Episcopi mensam, vt inter epulas haberet animus vnde se pasceret cogitatione aliqua vtili, pium semper aliquid è sacris literis, conuiuis insonabat, sic Rhemensis Synodus antememorata can. 17. *Vt Episcopi & Abbates, ante se ioca turpia facere non permittant, sed pauperes & indigentes secum ad mensam habeant, & lectio diuina ibi personet, & sumant cibum, cum benedictione, & laude Domini, secundum Apostolum, siue manducatis, siue bibitis, omnia in laudem Dei facite.* Est ergo hospitalitas Episcopo in primis necessaria ad fungendum

rure, ac in Metropoli versantem, inuisere aliquando debeant, id esse iuris diuini. Quod enim Euangelia Apostolique commendauere posteris, id est Deo, vt authori suo ac Principi tribuendum: at Patrum testimonio, sua est Episcopo lustranda Diœcesis, iuxta ordinem Euangelicum, id est, vt ego interpretor, ius Apostolicum, ac Euangelij.

Confirmatur iure diuino, incumbendum est Episcopo, in munera Pastorum propria. Trid. expressè sessione 23. cap. 1. At explere partes suas, id est, boni Præsulis, Episcopus nequit si subditos priuet saluberrimæ visitationis fructibus, quando enim, aut quomodo vulnera prouinciæ suæ, Parochorum scelera nosse, cognitaque curare poterit, si ad ea dexteram, oculosque nunquam ferat, nunquam in rem præsentem veniat? Quare id ei seuerè præcipitur, ac ne annum, aut duos ad summum, elabi patiatur Diœcesi non lustrata, eidem edicitur sess. 24. cap. 3.

Infertur 2. esse mortale in Episcopo, tale officium prætermittere. Salodius de Visitatione cap. 1. Pauinius de Visitatione parte 1. quæst. 10. nam iuris diuini violatio in re graui, maior est culpa, quàm venialis & humana: At est difficile vllum beneficium maius in Ecclesiam proficisci ab Episcopo, quàm cùm eam, fidelesque tam vultu suo, ac specie, quàm sermone, ad res magnas animat: ob hanc causam, puto cōtrariam huic muneri consuetudinem, dici à Concilio Meldensi, loco cit. reprehensibilem, ac flammis piandam, *quorundam*, inquit, *irreprehensibilis, ac damnabilis consuetudo*, &c.

Quod ad modum faciendæ visitationis attinet, erit hic tum demum numeris omnibus absolutus ac perfectus, quando in ea adhibebuntur omnia, quæ tam iura, quàm consuetudo inueterata adhiberi imperant tam antè quàm post.

Et quidem ante visitationem proponi à Parocho, ac de ea facienda edictum vulgari debet populo, ac cum maxima in templis eius frequentia est, recitari intra Missarum solennia. Salod. cap. 6. Exinde designandi sunt Sacerdotes aliqui, qui confessiones excipiant, rudesque ad confirmationem, omnes autem ad fructum aliquem ex visitatione capiendum præparent.

A Præfecto autem collegiatæ Ecclesiæ, sine cura animarum, paranda sunt instrumenta fundatæ, dedicatæ, ac consecratæ Ecclesiæ, vt ea petenti Episcopo manifestet, cùm erit opus, statuta item Capituli quæ non seruantur, cum eorum indice separato, de causis autem, quam ob rem id accidat respondebit, idem præfectus cùm interrogabitur, nec eas celabit, aut abscondet.

Priuilegia tam Capituli, quàm Ecclesiæ, inuentaria consuetudinum & rituum peculiarium, indulgentiarum, librorum, suppellectilium, locationum, contractuum, distractuum, litium, instrumentorum, &c. cùm eorum fieri sibi copiam Episcopus, tradique in manus postulauerit: A Parocho verò parandi erunt libri Baptismorum, Matrimoniorum, infirmorum, defunctorum, & alia de quibus Pauinius, & Salodius pluribus, ex quibus constet eum officio fungi, iussisque Episcopi obsequi.

Iam de visitatione. Hanc sine Missa fieri non conuenit, nisi fortè Episcopus in templum, aut pagum, sub vesperum appelleret, indeque propter paucitatem fidelium, quos visitari oportet, eodem die abiturus esset. Deinde habenda est inter Missarum solennia, concio ad populum, qua doceatur de mysteriis fidei, ac Sacramento Confirmationis.

Tertio peracto sacro, ac indutus superpelliceo aut Rochetto, cum stola humeris iniecta, Episcopus sacrosanctam Eucharistiam visitat, ea qua par est pietate, curaque, in eum finem sanctæ huic cæremoniæ præmittit eius venerationem ac cultum, & ideo non nisi luminibus accensis, ac facibus, è sanctuario educitur, ac super altare, post thurificationem triplicem ponitur, cantante interim choro, *O salutaris hostia*. Quam thurificationem pari quoque numero iterari est necesse, cum absoluta oratione venerabilis Sacramenti, eam Episcopus inclusam sua pixide reponit in tabernaculo.

Quartò, Sanctorum reliquias à recognita Eucharistia Episcopus visitat, postquam illas, ter thure, reuerentiaque debita eas est prosequutus, populo canente accommodatam eorum honori antiphonam, vnam, aut varias.

Quintò, à reliquiis procedit ad Baptisterium, luminaribus duobus, Cleroque stipantibus, hic deposito superpelliceo, quæ scire eum conuenit, studiosè disquirit.

Ac primò, *si qua Basilica fortè reperta fuerit destructa, ordinatione ipsius Episcopi reparari iubebitur, quia pars tertia ex omnibus per antiquam traditionem, vt accipiatur, statutum nouimus*. Concil Tarracon. sub Hormisda, can. 8. & Toletan. 4. can. 35.

Secundò, de Clericorum vita, instituenda erit quæstio. Arelat Synodus sub Carolo magno can. 24. ac si qui aliunde sine commendatitiis Episcopi sui literis, venerint, ad eum remittendi erunt. Turonens. Synodus 3. Leonis 3. ac Caroli magni tempore habita, can 13. his verbis, *vt vnusquisque Episcoporum Parochiam suam diligenter perscrutari nitatur, ne aliquis Presbyter, ab alterius Parochia in suâ commigrans, officium celebrare præsumat, sine literis commendotitiis.*

Tertiò, interrogandi erunt Parochi, ecquid morem Ecclesiæ in baptizando teneant, aut offerendo sacrosanctæ missæ sacrificio. Ita Braccarense secundum can. 1. *discutiant Clericos quomodo ordinem Baptismi teneant, vel Missarum, & qualiter quæcunque officia peragant, & si rectè quidem inuenerint, Deo gratias agant, sin autem minimè docere debent ignaros.*

Quartò in id incumbendum Episcopis, vt pars tertia redituū Ecclesiæ quam visitant, luminaribus ac reparationi addicta, detur administranda alicui, qui alius esse non debet ab Archidiacono, aut Archipresbytero, iuxta can. 25. Conc. Braccarensis primi, à quo singulis annis in lustratione suæ Diœcesis rationem idem Episcopi exigent. Braccaren. 2. can. 2.

Quintò, nosse debent, *qualiter* (verba sunt Rhemens. Synodi sub Leone III & Carolo Magno, anno 813.) *Presbyteri confitentibus peccata diiudicent, & tempus pœnitentiæ constituant.*

Sextò, an quæ imperata visitatione priore fuerant, hæc executioni mandauerint.

Septimò, an omnes christianè viuant, & catholicè.

Octauò, an sanctissimum Sacramentum, loco debito & mundo, sub fideli clauium custodia seruetur, & lumen coram illo perpetuò ardeat.

Nonò, an fons aquæ pro Baptismo congruè conseruetur, 10. q. 1. can. placuit

Decimò, an altaria decenter & honestè sint ornata, quomodo eorū redditus dispensentur. Fuscus de Visitat. l. 1. cap. 11. an Missæ fideliter dicantur, ad quas obligantur, qui ea possidet, an alteria ima-

gines aliquas habeant ridiculas, minusque pias, aut loco, & consuetudini Ecclesiæ congruas Fuscus eod. lib. cap. 8.

Vndecimo examinat Episcopus vasa sacra an ex debita sint materia, an honeste seruentur, an in iis sit oleum infirmorum & chrisma, an corporalia sint munda, an aræ ornatus eiusmodi, qui non sit à maiestate Dei, qui in ea offertur alienus. Quid autem in visitando Parocho, agere debeat, quid curate dicetur postea,

QVÆSTIO XVIII.

Quos maxime, & an omnes visitare Episcopo conueniat.

Visitare idem valet, ac de vita visitandi inquirere, inquisita corrigere, quæ sunt correcta optimis legibus, quasi astrigmentis tenere, ne concidant. Quod esse quia nequit, nisi domicilia quoque cum authoritate inuisere, in eiusdem Episcopi auctoritate fuerit, hic quærimus, quæ, & an omnia loca pia Diœcesis, visitare ei sit integrum.

Qua de quæstione hoc habeo primum dicere, hospitalia publica ab eo lustrari ac obiri, osse, maxime si sunt sacra, vt accidit cum eius authoritate sunt fundata, cap. 1. de censibus in 6. vel si habent signa religionis, vt campanile, & campanam, altare, & Sacerdotem sacrificantem diebus singulis, aut aliquoties in septimana, Archidiac. in can. nemo de consecratione dist. 1. Ratio est, quod ad Episcopi ius pertinent tam loca sacra Diocœsis vt templa non exempta, quam personæ quorum sunt prouidentiæ, curæque commissa. Secundo, quæ sunt authoritate Papæ aut Episc. erecta in Diœcesi beneficia, hæc plenæ sunt eius potestati obnoxia, proindeque de eorum numero quæ visitari possunt ab Episcopo, nisi sint exempta: At hospitalia quæ aram habent ac Sacerdotem, qui ius in ea dicendi sacri habet, beneficia sunt simplicia, ergo ab Episcopo visitanda cùm volet. Piasec. par. 2. prax. cap. 3. art. 5. num. 12. Neque hæc modo, sed & ea quæ administrantur per Religiosos vt sunt hospitalia S. Spiritus in Saxia, aut per Laicos ad triennium, aut tempus aliquanto maius, sic sunt Episcoporum subiecta potestati, vt ea quoties est placitum, visitare queant, quia eorum iurisdictioni omnino subsunt, nisi specialiter sint exempta cap. de Xenodochijs & seq. de Religiosis domibus, aut immediate sub protectione Regis, & ita sancitum esse video, à Trident. sess. 22. cap. 8. & Clem. 5. in Clement. 2. quia contingit de religios. domib. in hæc verba *Ordinariis locorum: iniungimus, vt etiamsi pia loca prædicta*, hoc est Hospitalia, nam de iis duntaxat sermo erat, *exemptionis priuilegio munita existant, per seipsos, vel alios, impleant omnia præmissa, & singula, & rectores eosdem, vtique non exemptos propria, exemptos autem, & alios priuilegiatos Apostolica ad id authoritate compellant.*

Equidem, oportet Episcopum sollicita dispensatione curam pauperum gerere, esurientes pascere, vestire nudos, suscipere peregrinos. Isidor. lib. 2. cap. 5. de Eccles. Offic. Concil. Aquisgran. can. 9. & quanquam esset optandum, vt quod Hieron. scribit in comment. ad Titum c. primo Episcopi domus commune omnium foret hospitium, spectari id tamen in hac morum & temporum corruptela non debet, cui quantalibet vis opum ad sumptus corporis, amœnitates hortorum, delicias mensarum non est satis, quare vt pauperum inopiæ, secundum præceptum Ecclesiæ, vtcunque à proprio subueniatur Præsule, ei publicorum hospitalium è cura visitatioque neganda non est.

Publica dixi, nam priuati alicuius domum, ac hospitale inibi constitutum, contra voluntatem eius, qui constituit, Episcopum lustrare non posse Fredericus scripsit consil. 130. nec immerito cum in ea tantum loca Episcopi ius habeant quæ acceptauere pauperum nomine, aut sunt sacra; quorum nihil tale hic accidit: vt supponimus. Nam habet locus ne sit prophanus sed religiosus ac sacer destinatione Episcopi, ac voluntate Glossa in can. in Ecclesiasticis 13. quæstione 2. qui tamen non est consultus super executione dicti hospitalis vt supponitur.

Dico 2. Cum Xenodochis Episcopum quoque visitare posse. *Collegia*, verba sunt Trid. sess. 22. cap. 8. *quæcunque, ac confraternitates Laicorum, etiam quas scholas, siue quocunq; alio nomine vocentur, non tamen quæ sub Regum immediata protectione sunt, sine eorum licentia, eleemosynas, montes pietatis siue charitatis, & pia loca omnia, quomodocunque nuncupentur, etiamsi prædictorum locorum cura, ad Laicos pertineat, &c.* hæc Conc.

Quod cum Episcopus facere animum inducet, hæc erit prima eius cautio vt intelligat an bona, quæ sunt his locis attributa cedant, in bonum pauperum, eorumque commoda. Deinde num ad quem alium, pars illorum aliqua deueniat. Tertio, an inopum numerus quem fundatores ali in eo voluere, seruetur, Quarto, an fiant cætera in fundatione posita: Quinto, in procuratione, quam de dicto hospitali, potest visitator exigere, modum seruet, non petendo amplius, quam fert necessitas publica, aut lex patitur canonica.

At enim inquies in quo verò tandem subest confraternitas Ordinario?

Primo in eo quod statuta eius omnia, priuilegia, gratiæ, euulgari in pop. non debeant, *Nisi prius ab eo id est Episc. Diœcesano examinata, & pro ratione loci approbata fuerint*: Clem. VIII. in Bulla cui initium *quæcunque à sede.*

Secundo, quod ea promulgare sibi cócessas indulgentias nequeat *Nisi præuia recognitione Ordinarii loci*, Clem. ib.

Tertio quod rationes accepti & dati à ministris & Officialibus exeunte anno repetere valeat.

Quarto, quod sine eius facultate, confessionib. audiendis, sæculares in iis confraternitatibus operam dare non debeant.

Quinto, subsunt etiam Episcopo confraternitates prædictæ, quoad communionem, Missas, sepulturam, habitum, & modum in publicis processionibus seruandum, *Etiamsi in Ecclesiis Regularium, congregationes suas habeant.* Nau. cons. 3. de foro comp. *Et possunt visitari quoad præmissa, nulla exemptione obstante.* Piasec. parte 2. prax. cap. 3. articul. 5.

Quid si habeat ea confraternitas oratorium Episcopi auctoritate fundatum, vt in eo dici Missa valeat, dabit ille operam vt intelligat, an qui eius curã habet, officium faciat, an defunctos ibi sepulturæ tradat, an conciones habeat, & quo iure qua ue suffultus potestate hæc sibi charitatis munera obeunda credat? cum enim sint hæ Parochi partes præcipuæ, vtpote cuius est in iure, Sacramenta suis

ministrare, nec id sibi sine populi scandalo: eiusdem A autem Parochi offensa, arrogare Capellanos debeat, ecquid est rationis, ac prudentiæ in Ordinario minime contemnendæ, de Capellani potestate ac iure doceri velle? porro quod de isto nos dicimus, de eo quoque qui aræ hospitalis præest legitimus eius possessor, intelligi volumus.

Dico 3. *Basilicas omnes, oratoriaque publica Diœcesis, Episcopo subesse quoad visitationem annuam:* Causa est quod Basilicæ prouinciæ, ei vt legitimo Pastori procurandæ subsint, can. omnes Basilicæ 16. quæst. 7. Oratoria publica dixi, qualia sunt quæ authoritate Episcopi sunt extructa cap. de authoritate, de priuilegiis in 6. & in quibus Missa à singulis audiri potest, aut ad ea, destinatus est aliquis vnus clericus, qui ea procuret. B

Quid si oratorium, capella aut Parochia vniantur Monasterio, excidet ne Episcopus iure ea visitandi, occasione factæ vnionis. Respondendum negatiuè: Rebuffus in Praxi parte 1. Regula de vnionibus num. 13. ratio est quod potestas visitandæ Diœcesis, eiusque sacra loca, pars sit Episcopalis Imperij, quo se non potest, Episcopus iuste ac honeste exuere, ergo nec potestate ea inuisendi cum volet: secus iudicandum de iuribus Episcopalibus, qualia sunt exigendi Cathedratici, procurationis recipiendæ cum lustrat prouinciam, hæc enim cum ab eo pendeant, non video cur ea remittere visitatis non possit. Idem dicendum de collatione beneficiorum, quæ annexa essent tali capellæ, aut oratorio, quia cum hæc salua esse nequeat C stante vnione, illi censetur derogatum. Rebuff. supra.

QVÆSTIO XIX.

De quare maximè sit interrogandus Parochus, cum eum Episcopus visitat.

De statu Parœciæ, an in ea malo nominati homines, ac de Religione minus bene sentientes habitent, & quo numero? quorum vtatur opera D vt ad bonam frugem redeant, quam ipse de eorum salute curam suscipiat, quid, vt errorem dediscant, operæ afferre soleat.

Secundò, de illo intelliget, an vagos, ac errones Parœcia nutriat, aliunde ad eam appulsos, an coniuges ob dissidia, litesque ab inuicem lecto domoque seiunctos, & quamobrem? vt enim nosse Parochus debet, an priores matrimonio sint inter se iuncti, ita nec ignorare, an & qui coniuges in Parœcia sua sunt animis, & corpore ab inuicem diuisi.

Tertiò, dabit operam vt intelligat quibus maxime vitiis in festa sit ciuitas vbi Parœcia est sita, E an in ea sint, qui male audiant, concubinas domi habeant, qui de periurio, blasphemiaque in Deum, publice sint notati, qui statutis ab Ecclesia temporibus, peccata sua Sacerdoti non explicent, aut non communicent.

Quartò, semotis eum arbitris, interrogabit de officio Christiani hominis, de cura Pastoris in regenda plebe sibi commissa, de modo administrandi Sacramenta: Nec ignorabit, quam in inuandis ægris rationem teneat, quam in debellandis vitiis, quam in reuocandis ab errore, ad veritatem hominibus methodum ineat, quæ cuique ægritudini medicinam faciat, Braccar. 2. can. 1.

Et quoniam labimur omnes, nec est tamen, qui næuos, ac verrucas suas videat aut si videt, qui non abscondat, ac oculis intuentium subtrahat, ne Episcopum impelli in fraudem, dissimulatione Parochi accidat eius sunt partes, scire de loci incolis, ac laicis, num ille iis sit moribus, vitæque innocentia quæ sibi ad virtutem sit exemplo, ad grandia, fortiaque facta incitamento, num rogatus Sacramenta conferat, & qua pietate, quoue sensu? quam pie, quam religiose, Ecclesiasticos ipse redditus, & quos in vsus impendere soleat? Quomodò, & quâ fide locorum piorum bona ipsi administret si scriptutas, quæ accepti, datique rationes, in dictorum locorum procuratione continent, exarent, exoratas seruent, si ipsimet, sacro diebus festis intersint, si Dei ac Ecclesiæ præcepta custodiant, dissidia deuitent, familiam curent, filiorum saluti inuigilent, eos ad magna tam per se, quam aliorum institutione incitent. Si patrini, cum primum infans, quem è sacro Bapt. fonte leuarunt intelligere ac sapere incipit, eius instituendi prouinciam suscipiunt, si cum parentes, consanguinei, aut tutores hoc ipsum facere negligunt, opera suâ, studio, ac diligentia, in catechesi orthodoxa, hoc est in precatione Dominica, Angelica salutatione, fidei symbolo, ac decem Decalogi præceptis eruditur vt omni virtutum genere, vitæque Christianæ officiis informetur, &c.

quod si quem deesse sibi, officioque compererit, maximè de Clericorum numero dabit visitator operam, vt illum seorsim admoneat officij, non publice, & in Laicorum corona, ne vnius cuiuspiam culpa, Clericorum omnium sit censura, indeque contemnendi status Clericalis, aliqua suppeditetur illis materia.

Præterea, dabit id operam Episcopus, vt de Parochianis fideliter ac verè narrantibus audiat, ecquid in sui gregis procuranda salute, eorum Pastores peruigiles sint ac serij, in sacris hortationibus, diebus maximè Dominicis ac præcipuis anni festiuitatibus eos ad magna, arduaque acuant, à vitiis abstractos ad Dei amorem accendant.

Et quoniam metuendum est Parochis, ne si aliquando officium negligant, vocem hanc ruboris, ac terroris plenam audiant: *Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.* Threnor 4. panem nempe sine quo nec Christianè viuere quisquam, nec ad beatam immortalitatem potest crescere, sciet Episcopus an ij partem industriæ suæ aliquam in erudienda iuuentute, rudibusque de fidei mysteriis collocent, vti præcipiunt Genuensis Synodus anni 1575. Tolos. de anno 1582. cap. 3. & 4.

Discet à Parochianis insuper vtrùm catechisticæ huius institutionis initium ducatur ab oratione Dominica, salutatione Angelica, & symbolo Apostolico, an diebus Dominicis & festiuis, inter Missarum solennia, eadem vernacula lingua clarè dicantur ac perspicuè, præeunte vno de pueris, populoque respondente, vt sic omnes orate, sic mysteria fidei omnia callere discant. An qui ludimagistrum agit in Parochia, sit Catholicus, an à se, aut generali Vicario, de fide ac moribus examinatus fuerit, ac ad docendum iudicatus idoneus.

Quintò, vt mundi esse debent qui ferunt vasa Domini, quia illotis ad eum accedere manibus, & mente, non modò est turpe, sed etiam animæ exitiabile, id erit Episcopo visitanti curæ, vt intelligat, ecquid aræ templique supellex omnis sic niteat, vt ad eius aspectum, Dei maiestatem, cui est sacra, religioso quodam horrore perfusus animus

illicò imbibat.

Sextò, quia non est facta Ecclesia assetuandis rusticorum opibus, & supellectile familiari: interest autem plurimum nihil esse in sacris ædib. quod earum sanctitatem non deceat, aut à pietate abhorreat, inquiret an eò res eiusmodi indulgentia Parochi, aut arcas, armaria, theeas inferant.

Septimò, quia prouidendum est Clericis, ne laïcos exemplo suo ad culpam, aut Ordinis sacri contemptum trahant, sic autom viuant, vt de se nemini loquendi causam, omnibus autem venerandi Numinis, amplectendæ virtutis tribuant, de singulorum vita, dictis ac factis inquiret, vt si quid in iis censura dignũ videbitur, emẽdet ac corrigat.

Octauò, videndũ est Episcopo, an Parochus diebus Dominicis & festis celebret, sicut ei præcipipitur in can. quotidie de consecr. dist. 5. an ritus ac cæremonias Romanas celebrando seruet, modestiam sic teneat, vt nihil in gestu inconcinnum in corporis motu vastum, in incessu ridiculum & absonum edat.

Nonò, an in domibus priuatis, aut nobilium Oratoriis, diebus Dominicis ac festis, sine sua facultate, aut Vicarij sacra fiant.

Decimò, quia Episcopi sunt partes intelligere, an quę sunt Fundatorũ volũtate Missę debitæ, his satis à Capellanis fiat, vt neglecti, omissiue muneris culpam impunè non ferant, quod quia exequi non possunt, reis non cognitis, cognosci autẽ nequeunt, nisi quid quisque, quantumque debeat, literis authenticis pateat, eas sibi exhiberi, ac quæ illis imperantur à Fundatoribus, accuratè ac ex fide omnia ad praxim curabunt redigi, seque doceri præterea an Parochus in infirmis visitandis, hortandis ad pœnitentiam, tam cœlesti pane, quàm Sacramento vltimo, ad extremam cum Dæmone luctam armandis, officium faciat.

po sua debebant iura, ita & hæc à Regul. soluenda erunt, si culpæ expertes esse volunt. Piasec. sup.

Episcopum autem in hac Monasteriorum lustratione annua facere oportet, Primò, quod est caritatis, atque prudentiæ, vt si quid in ea Superiorum incuria vitij, si quid cum Regulari perfectione minus cohærens irrepserit, quo eorum obscuretur nitor ac species, detersis maculis, splendor redeat, purior que quàm anteà vnquam, disciplina appareat. Eam ob rem vetabit primò, quæ probibenda, ac vitanda; imperabit quæ iubenda sunt, agendaque singulis ex præscripto regulæ.

Secundò, quòd Pontifices ipsi improbant, viros quidem interdicet ingressu in septa Monialium, fœminas aditu in claustra virorum sine licentia.

Tertiò, quæstionem instituet de Prælatorum vita, de eorum in moderando Monasterio, industria, cura ac diligentia, de regularum obseruatione, de iis quæ domi correctione indigent, quæ censura, ob eamque causam, vt plus oculis, quàm auribus tribuat, singulorum cellas spectabit, libros, supellectilem; ac si quid in ea superfluum, si quid minus religiosum repererit, illico de priuati cubiculo sublatum, Communitati, vt cedat in vsum publicum omnium, attribuet, his, cùm erit necesse, Superioris impesio diuidendum: cœtera apud Fuscum, & Salodium, tract. de visitat. videri possunt, quia breuitati studemos, eorum narratione supersedebimus, contenti dicere, has visitationes debere essannuas. Tarcon. capite 8. *Et si qua fortè Basilica reperta fuerit destituta ordinatione Episcopi, reparari præcipiatur. Quòd si ipse*, inquit Tolet. 4. can. 35. *languore detentus, aut aliis occupationibus implicitus, id explere nequiuerit, probabiles Presbyteros, aut Diaconos mittat, qui & redditus Basilicarum, & reparationes & ministrantium vitam inquirant.*

QVÆSTIO XX.

An & quomodo Monasteria visitare Episcopus debeat.

VIsitat Episcopus de iure communi Monasteria non exempta. Secundo commendata, *In quibus non viget regularis obseruantia, nec non beneficia, tam curata, quã non curata, secularia & regularia qualitercunque commendata etiam exempta*, Trident. sess. 21. cap. 8.

Tertio, si in iis regularis obseruantia vigeat visitare tamẽ ea poterit, si eorum superiores admoniti: *Intra sex menses ea non visitauerint, vel correxerint.* Trid. supra congregatio interpretum Conc. de 20. Febr. onni 1616,

Quarto, Prioratus similiter pertinentes ad exemptos recenter tamen ab iis acquisitos Episcopus visitat, cum hi non videantur Monasteriorum priuilegiis comprehensi. Piasec. prax. Episc. parte 2. cap. 3. art. 6. ratio est: quod exemptio Papæ voluntate in ea tantum cadat, quæ eius Pontificio diplomate notantur. At in hoc rerum genere Prioratus, recens Monasterio acquisitus locandus non est cum de eo nulla in prædictis literis fiat mentio vt supponitur, quare cum concessa Monasterio, ad Capellas & Ecclesias postea acquirendas, minimè extendantur, si fides est Abbati in cap. cum Capella, & in cap. ex ore de priuileg. vt, hi à quibus possidebantur hæc beneficia non exempta, Episco-

QVÆSTIO XXI.

An Capitulum & Vicarius visitare possint vt Episcopus.

DIco primò, *Capitulum, sede vacante, præficere posse certum hominem qui prouinciam obeat, de peccatis quæstionem exerceat, eaque puniat.* Causa est quòd Capitulum in his quæ iurisdictionis sunt necessariæ, qualis est animaduersio criminum, succedat Episcopo.

Deinde, si Capitulo interdictum est, vacante sede, per se, aut substitutum de criminibus inquirere, vagabitur impietas Diœcesi tota liberè, quid enim facilius quàm spe impunitatis sibi concessæ, aut differendæ pœnæ, sceleratos audere omnia, in bonorum perniciem?

Dico secundò, *Capitulum, sede vacante, Diœcesim lustrare posse* Emmanuel Sa, verbo Capitulum, num. 1. Archidiac. in cap. si Episcopus de supplenda negligentia Prælator. in 6. Causa est quod in iurisdictione maxima necessaria Capitulũ succedat Episcopo cap. cum olim, de maioritate & obed. Atqui ad salutem Diœcesis publicam necessariũ esse quis neget, eam visitatione nõ destitui maxime longo tempore, quo interim crescerent vitia, fraus, ignorantia, cum publicæ rei incommodo?

Dico tertiò, *Ius visitandæ Diœcesis, iure communi, Episcopi Vicario non competere*: Ita Doctores

cum Glossa in Clement. verbo capitali de hæreticis, Rebuff. 1. parte praxis tit. de forma Vicariatus Archiepisc. & aliorum collator, num. 101. causa est, quod generalis concessio non videtur ea complecti. quæ, si concedenti fuissent obuia, ea exclusisset haud dubiè. At eiusmodi est visitandi munus respectu Episcopi, vices sua concedentis alicui, ergo ei, Vicarioque non conuenit. Secundò, quia in iure canonico, nulla visitantis Vicarij fit mentio. non potest ergo hæc facultas ei iure communi esse debita.

Dico quartò: *Posse tamen ei delegari ab Episcopo.* Enimuero est in canone Episcopum 10. quæst. 1. & in cap. inter cætera de officio ordinarij, in Episcopi potestate esse, cum negotiis aut morbis tenetur implicitus. *Presbyteros probabiles aut Diaconos per prouinciam mittere qui eius statum inspiciant*, eaque per se faciant, quæ Episcopum, si valeret, obire esset necesse. At quod istis committere Episcopus potest, eidē quis neget licitum esse demandare Vicario? Ergo &c.

Dico quintò, Etsi præcipua cura visitantis Episcopi sit videre: *Quo vnaquaque Basilica, in reparationem sui indigeat.* Tolet. 4. can. 35. partem tamen eius aliquam deriuare debent ad ministros Ecclesiæ, decreto Concil. Braccar. 2. can. 1. his verbis. *Per singulas Ecclesias Episcopi, & Diœceses ambulantes, primum discutiant Clericos, quomodo ordinem Bapt. teneant; vel Missarum, & qualiter officia in Ecclesia peragant, & si rectè quidem inuenerint, Deo gratias agant: Si autem minimè, docere debent ignaros, alia die, conuocata plebe ipsius Ecclesiæ doceant illos vt errores fugiant idolorum, vel diuersa crimina.*

QVÆSTIO XXII.

An Episcopus visitare possit Monasteria exempta.

CAusa dubitandi est, quod sess. 7. cap. 8. de reformatione, iubeantur locorum ordinarij, Ecclesias quascunque, quomodolibet exemptas, authoritate Apostolica visitare quotannis. *Et opportunis suis remediis*, verba sunt Concil. *Prouidere, vt quæ reparatione indigent reparentur.* Qua oratione inducti nonnulli, credidere, tam cœnobia quam Parœcias, Episcopo in visitatione subiectas esse, licet peculiari Papæ priuilegio sint à iurisdictione Episcopi exempta: In his Salodius de visitatione parte 2. art. 1. Barbosa de iure Episcop. allegat. 73.

Contrarium visum est Ludouico Portelio in dub. regular. verbo Monasteria num. 6. quod ea Sixti IV. singulari prope ac diuina in Regulares omnes caritate ac indulgentia, ab Episcoporum inspectione & iure sint exempta.

Dico 1. *Monasteria quæ sic sunt authoritate Papæ, de potestate ordinarii subducta, vt sint immediatè Prælato alicui obnoxia, hæc Episcopum visitare non posse:* Cochierus de iurisdic. ordinariorum in exempt. parte 2. qu. 23. num. 3. causa est, quod exemptio, ea de numero cæterorum dimoueat, in quæ Episcopo potestas est ac arbitrium.

Confirmatur: Est visitatio iurisdictionis actio, superiorum tantum propria, at exemptio Monasteria quibus conceditur, de potestate eius, cui sunt sublata, subtrahit: & addicit alteri moderanda, forma ipsa vocum quibus est concepta exemptio loquitur, quid est enim, *Denuntiamus talem Ecclesiam ab omni iurisdictione Episcoporum liberam*, quam his amodo integrum nō fore quid quam super eius regimine tentare & aggredi? vt decreuit, Greg. IX. in decretali, cùm inferior 16. de maioritate & obed. & cap. Si Papa de priuilegiis in 6. his verbis. *Si Ecclesia vel Monasteria exemptionis priuilegium concedendo, vel super ipsius exemptione sententiando, (cum de ipsius exemptionis negotio ageretur) asserat ipsam Ecclesiam, aut eam iuris B. Petri existere, siue ad ius, & proprietatem Romanæ Ecclesiæ, vel ad Romanam Ecclesiam specialiter aut sine medio pertinere, per hoc plenè debet exempta huiusmodi Ecclesia iudicari.*

Sane hoc ipso, quo Monasteria, subducta foro Episcopali, attribuuntur Prælato cuipiam cuius consilio ac nutu regantur in posterum, tacitè Papa prohibet Episcopo, ne quid in ea moliri audeat, quod præiudicare Prælati cui sunt commissa, eiusque incommodare iuribus valeat.

Dico 2. *In Episcoporum iure esse visitare Monasteria exempta.* Primo, cum in iis est Parœcia, ad sæcularium commodum, tum enim, etsi chorum cum authoritate visere nequeant, nec loca regularia, possunt tamen præcipere recludi sibi tabernaculum, vbi asseruatur Parœciæ Ciborium, eique an aliquid ad ornatum, decentemque Sacramenti custodiam desit, tam suis quam aliorum oculis videre. Barbosa loco citato.

Causa est, quod hic locus duntaxat, non cætera, potestati eius subiaceat.

Secundo domos exemptas Episcopi visitant, cum sæculares in iis degunt sui iuris, & ad Cœnobitarū familiā non spectantes. Vt enim hi patere debent Episcopis, ita & regulares, qui eorum curam exercent, iis par est in omnibus obsequi, quæ ad dictam procurationem animorum ac Sacramentorum administrationem pertinent: Tridentin. sess. 24. ca. 11.

Tertio, visitari quoque possunt Monasteria quamuis exempta quæ generale Capitulum non agnoscunt, cuius authoritate ac nutu regantur, nec visitatorem regularem, monitaque ab Episcopo non redegere, se in congregationem, Trid. sessione 25. c. 8.

Quarto cum immediatè sunt subiecta sanctæ sedi Trid. expresse sess. 25. cap. 8. & 9. Ita patet. explicare cuique facile esse, quæ de visitandis cœnobiis Ecclesiisque exemptis, dicta sunt à Concil. citato in quæst. initio.

Quinto cum sunt commendata, & in iis non viget regularis disciplina, nulla præscriptione, priuilegio & conseruatorum deputatione obstante.

Et si in iis viget regularis obseruantia, Episcopo seruandus erit hic ordo. Eorum superiorem diligenter admonebit ac sedulo vt ipse visitet, & corrigenda corrigat, quod si intra sex menses non paruerit, tum Episcopo fas erit ea visitare, corrigere, nullo priuilegio aut appellatione obstante. Piasecius supra, & Trid. sess. 21. cap. 8. de refor.

Obiicies vt Diœcesim obire Episcopus potest, ita partes quoque eius omnes, quo appellari nomine debent, quæ in ea sitæ sunt Ecclesiæ, at Monasteria Diœcesim constant, vt partes totum, suaque templa habent: Ergo, &c.

Maior est neganda, nam visitatio iurisdictionem exigit, vt pote, quæ correctionem habeat, quæ delinquenti pœnam inferat, quæ statui si-

ne authoritate ac iurisdictione nequeunt, qua tamen omni caret Episcopus in loca exempta. Quia locus exemptus, & extra Diœcesim positus, sunt idem, proque eodem habentur in his quæ ad iurisdictionem partinent. Henriq. in summa lib. 7. cap. 15. parag. 4. Azeuedius lib. 1. num. 104. rit. 16. lib. 8. Barboza de iure Episc. allegatione 80. num 9. at loca extra Diœcesim posita, visitare Episcopus non potest, ergo nec Mendicantium cœnobia, quare nec in iis Pontificalia munera obire ei licitum: Trid. sess. 6. cap. 5. & sess. 14. cap. 4.

Dici 2. potest, Monasteria Mendicantium Diœcesis partes non esse: Quid signi? quid argumenti? nempe quod in membra tantundem cuique est licitum quod in caput, & contra, cui hoc est intactũ, & membra quoque corporis reliqua, ei illibata, sanctaque esse debent, ergo cum Episcopo in partes Diœcesis omnes, vt in totam, iurisdictionem exercere iure sit licitum, quod facere tamen ei est prohibitum in exempta Monasteria, cõcludendum est quod etsi sint hæc in Diœcesi, capite cum Episcopus de officio ordinarij in 6. non esse tamen de ea. Imola in Clement. 2. de priuilegiis.

QVÆSTIO XXIII.

De Episcoporum residentia.

Est & altera Episcoporum obligatio, eaque primæ notæ, ad culturam propriæ Ecclesiæ, quam cum absens promouere æquali fructu ac commodo, atque præsens nequeat eam deserere vt vtilitatibos propriis aut propinquorũ inseruiat fas ei non esse sine Primatis commeatu, & Episcoporũ Prouinciæ negauere Euarist. epist. 2. & Cyrillus ep. Alexand. in epist. ad Domnum atque Concilia. Sardic. quidem can. 6. Carthag. can. 26. *Vt Episcopi trans mare non abeant, similiter Episcopi trans mare non peregrinentur*, abire autem trans mare est authore Zonara in eum locum, μακρὰν ὁδὸν ἀποδημεῖν, longum iter suscipere. Dixere amplius Patres in eo Concil. nam Episcopo noluere esse integrum: *Relicta sua sede principali, ad aliquam Ecclesiam in Diœcesi constitutã seipsum ingerere, vel de re propria, plusquam oportet solicito, propriæ sedis curam & sollicitudinem negligere.* Carthag. Conc. can. 77. Episcopos ergo vt, cum ipsa rei natura tùm decreta canonum exigunt domi suæ vt in statione perpetua degere, est necesse, à qua longo tempore, nisi publicæ rei causa, illos abesse nefas: *Cùm enim præcepto diuino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oues suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbique diuini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum operum exemplo pascere, & in cætera pastoralia munera incumbere, quæ omnia nequaquam ab iis præstari, & impleri possunt, qui gregi suo non inuigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt*: ideo residere in Ecclesia propria, ab ea alienis à dignitate sua negotiis, abstrahi se ac diduci, Episcopi pati non debent.

Absentis à Diœcesi, locoque beneficij, pœnæ multæ sunt ac variæ, prima est excommunicatio ferendæ sententiæ, olim decreta ab Arelat. 2. can. 13. Antiochen. 2. can. 11. ibi enim eum reprobari, & abijci oportere dicitur non solum à cõmunione, verum & ab honore cuius particeps existit, qui præter Concilium, & literas Episcoporum prouinciæ, Episcopatu deserto, Imperatorem cõuenit. Secunda pœna, quæ olim in nõ residentes statuta fuit, nominatur deiectio de gradu, & hanc à Trullensi Conc. impositam, video in can. 81. *Episcopus, Presbyter, Diaconus, Clericus, Laicus, qui tribus Dominicis diebus, in tribus hebdomadibus, sine necessitate in Ecclesia sua non conuenit, Clericus deponatur, laicus excommunicetur.* Nouo iure Trident. Concilij, decernitur, vt si per sex menses continuos, Episcopi à suis Ecclesiis sine causa legitima, & facultate non obtenta, abfuerint, quarta fructuum parte vnius anni priuentur, *Ipso iure*, & si in eadem absentia tanto temporis interuallo perseuerauerint, alteram item quartam partem, *Ipso facto*, perdant etsi contumaciã nõ deposuerint, & ad officiũ bonãq; mentem residendo nõ redierint, beneficiis suis à Papa exui, eaque melioribus conferri possint, qui ideo à Metropolitano de eorum absentia moneri debebit, pœna interdicti ingressus Ecclesiæ eo ipso incurrenda à prædicto Metropolitano, si infra tres menses, per literas, seu nuncium, eum hac de re non commonefecerit: Trid. sess. 6. cap. 1. de reform. *Qui Ecclesiæ ipsis de Pastoribus vtilioribus, prouidere poterit, sicut in Domino nouerit salubriter expedire*: Trid. loco citato. Tempora sunt tamen in quibus abesse Episcopo licitum sine culpa. Primum est, cum iniuste eiicitur: *Vel propter confessionem Catholicæ Ecclesiæ, vel propter veritatis defensionem, & fugiens periculum, innocens ad aliam vrbem venit tunc eum prohibendum non esse illic versari, donec reuertatur, vel iniuria sibi facta inueniat remedium*, docet Concil. Sardic. can. 18. Secundum est quando abest cum Papæ licentia. Tertium cum iusta ei causa excusandæ absentiæ suppetit. Quartum cum ad id eum necessitas adigit, quæ tempora, à Concil. Trident. sess. 23. cap. 1. comprehensa sunt his verbis. *Cum Christiana charitas, vrgens necessitas, debita obedientia, euidens Ecclesiæ, vel Reipubl. vtilitas, aliquos nonnunquam abesse postulat.*

Ad primum caput pertinet, si absit proximi iuuandi causa, si vt componat odia, si vt lites sopiat, exortaque inter familias dissidia, si vt pauperes liberet, ab imminente, eaque graui inopia, sic in Concil Sardic. can. 10. dicitur Episcopus non culpandus: *Si propter pupillos, & viduas, vel laborantes, quæ causas iniquas non habent, suscipiat peregrinationis incommoda.* Ad necessitatem spectat, si Episcopus ob aeris intemperiem, imminens vitæ periculum, acre Tyranni in illum odium, simultates inter eum, & subditos exortas absit: Zerola in praxi Episcop. parte prima. Aloysius Riccius in praxi rerum fori Eccl. resol. 645. Si tamen commissi sibi populi salus, exigeret eius præsentiam, abesse illi fas non esset, etsi propria esset in discrimine. Laym. lib. 4. tract. 1. cap. 6. q. 3. n. 3. ratio est.

Primò, *Quod bonus pastor animam suam dat pro ouibus*, Ioan. 10.

Secundò, quòd ea lege stipendia populus ei pendat necessaria. ne se in necessitate spiritali deserat, si tamen æque commodè, vtiliter, atque fructuosè iuuaretur Episcopatus à Vicario, quam ab Episcopo, aut Parœcia à Parocho, nec metus vllus esset, per eorum absentiam, incommodi recipiendi à populo, in causa animæ, culpa, hæc eius absentia vacaret cessaret enim personalis residendi obligatio, quæ iuris est diuini, nec maneret quæ est Ec-

elesiastici : nam quis credat velle Ecclesiam eum periculo certo capitis quenquam suis stringi legibus?

Debita obedientia, cuius Concil. meminit inter causas quæ Episcopi absentiam excusant, est cùm eum Papa ad Concil. aduocat, aut Romam venire iubet ob negotia Ecclesiæ publica.

Euidens Ecclesiæ vtilitas, ac Reip. in eo, est respectu Episcopi, quod absit ad tuenda iura Ecclesiæ vel vniuersalis, vel suæ, vel ciuitatis in qua residet, aut prouinciæ, in qua moratur. Vgolinus de offic. & potest. Episc. cap. 4. parag. 13.

Ac ne tunc quidem olim, quod initio monuimus, abesse Episcopo *fas erat præter consilium & literas Episcoporum prouinciæ & præcipuè Metropolitani*. Antioch. can. 11. Aquisgr. can. 73. hæque literæ dicebantur dimissoriæ, formatæ seu expositiones: *Episcopi trans mare non peregrinentur*, inquit canon 16. Conc. Carthag. *nisi cum decreto primæ cathedræ proprij vniuscuiusque regionis Episcopi, hoc est, nisi ab ipso Primate præcipuè acceperit eam quæ dicitur, formata, dimissoria, siue expositio.* Decreti porrò nomine ὁ διάγνωσις ἢ ἀπόφασις λέγεται, cognitionem siue approbationem intelligit. Zonar. in eum can. Est autem *formata* epistola quæ necessariam esse profectionis causam exprimebat, vel quæ signo ac subscriptione Primatis munita erat. Zonar suprà: fauet huic explicationi canon 21 Sardic. Conc. in eo enim cùm quæreretur ab Hosio ecquid videretur ferendus Episcopus qui ostentationis gratia in castra ibat, responsum est ab omnibus μήτε τοῖς γράμμασιν αὐτοῦ ὑπογράφειν μήτε κοινωνεῖν τῷ τοιούτῳ, nec literis eius subscribi oportere, nec cum eo communicare, vt qui iam esset à canone depositus, ὡς ἐκ τοῦ κανόνος καθῃρημένῳ, Zonar in 21. can. Sardic. Conc. nimirū ob violatū Antioch. Conc. can. 10. quo proficiscens ad Imperatorē sine literis Metropolitani prouinciæ, & eius Episcoporum, dignitate iubebatur in pœnam audaciæ excidere. Hæc de formata, quid est expositio, cuius in Conc. Carth. fit mētio? Epistola commendans abeuntem iis ad quos abit, abitusque causas explicans. Zonar. in explanat can. 16. Conc. Carthag. quas iure nouo Conc. etiam *à Rom. Pontif. aut à Metropolitano, vel eo absente, à Suffraganeo Episcopo antiquiore residente, qui idem Metropolitani absentiam probare debebit, in scriptis, approbari modò conuenit, nisi cum absentia inciderit propter aliquod munus, & Reip. officium Episcopatibus adiunctum, cuius quoniam sunt causæ notoriæ, & interdum repentinæ, nec eas quidem significare Metropolitano necesse erit.* Trident. sess. 23. cap. 1.

Atenim quanto tempore licet Episcopis impunè, & sine metu culpæ iure canonum à sua sede abesse?

Semestre illis concessum video in can. 19. Synod. Constant. primæ & secundæ, longè illis breuiùs præstitutum est à Sardicensi, nam vltra tres hebdomadas eorum absentiam ab Ecclesia propria non ferendam ait in can. 11.

Nouissimè, id est, Patrum memoria, sacrosancta Synodus voluit *illud absentiæ spatium singulis annis, siue continuum, siue interruptum extra prædictas causas* (officij, obedientiæ, necessitatis, aut vtilitatis tam priuatæ, quàm publicæ) *nullo pacto debere duos, aut ad summum tres menses excedere*, Trident. sess. 23. cap 1.

QVÆSTIO VII.

In qua explicantur quædam aliæ obligationes Episcoporum.

PRima est, vt Ecclesiæ opibus non abutantur in delicias, sumptus, impensas, dignitati suæ parum congruas, ne publicas stipes, quæ ad sustentationē pauperum sunt datæ, vel sibi reseruent, vel propinquis distribuant. Quæ enim in Dei Ecclesia Beneficiati ac Præsules possident, non sunt illorum, sed pauperum, quorum procurationem quodammodo gerunt, non proprietatem sibi, nisi damnabili vsurpatione vendicare possunt. Bonifac. epist. 50. ad Bonifac. Et quoniam dignum est, *vt qui altari deseruit, de altario quoque viuat*: Episcopo quidem, quemadmodum & aliis, qui Sacerdotia in Ecclesia obtinent, conceditur, vt, *si benè deseruiunt, de altario viuant, non autem vt de altario luxurientur, aut de altario superbiant, vt inde comparent sibi fræna aurea, sellas depictas, calcaria deargentata, varia, grisaque pellicea, à collo & manibus, ornatu purpureo diuersificata.* Bernard. epist. 2. ad Fulconium Archidiac. Verissimè ergo est dictum quæstionis huius initio, sic Ecclesiæ stipendiis, Episcopos, cæterosque illis minores Clericos frui posse, vt ea tamen in luxum, delicias, ac virginum corruptelam non impendant. *Quicquid enim præter necessarium victum, ac simplicem vestitum de altari retinent, eorum non est, rapina est, sacrilegium est.* Bernard. epist. proximè citata.

Quid si parcant sumptibus, de propinquis autem ac consanguineis suis locupletandis sollititi, in eos partem suorum redditũum sponte, ac non coacti effundant?

Si bonis suis tanquam iusto minoribus sustentari non possunt, si quia premuntur inopia, debent aliena iuuari beneficentia, quod est viri boni, quod prudentis, Episcopi facient, si benignitatis suæ sinus eis apertos esse volent: sin autem abundant opibus, si domi, forisque habent vnde tueri possint, personæ dignitatem quam in Repub. sustinent, quia quod pauperum est accipiunt, peccatum profectò committunt: *Bona* enim *Ecclesiastica in patrimonio Christi censeri* dixit Innoc. III. in cap. cùm secundùm Apostolum, extra de præbend. hæc autem de eius potestate eripi posse, eo nec iubente, nec volente, sine scelere, quis putet? Nolle autem decreta Apostolorum & Conciliorum dicunt: Apostolorum quidem, his verbis: *Omnium Ecclesiasticorum negotiorum curam habeat Episcopus, & eadem, vt Deo contemplante dispenset, neque illi liceat ex his aliquid, omnino contingere, aut parentibus propriis quæ Dei sunt condonare: Quòd si pauperes sunt, tanquam pauperibus subministret, ne eorum occasione, Ecclesiæ negotia deprædentur.* can. 30. Apost.

Dicunt eandem sententiam Romani Pontifices, clarissimè Concilium Trid. sess. 23. cap. 1. de reform. his verbis: *Omnino verò Episcopis interdicit, ne ex redditibus Ecclesiasticis consanguineos, familiaresue suos augere studeant, cùm & Apostolorum canones prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent: sed si pauperes sunt, iis vt pauperibus distribuant.* Trid. sess. 25. cap. 1.

Est & alia Episcoporum obligatio, nempe ne duabus Ecclesiis præsint, vno eodemq; tēpore, *cùm in ipsa infãtia mundi in Lamech carnalis bigamia sit culpata,*

quomodo posset in Ecclesia laudari, quæ est sponsa Christi, quę & Sacramento, & in veritate Sacramenti, vni debet viro desponsari. Iuo Carnot. in epist. 178. ad Guillel. Archidiac. Rothomag. & 67. ad Hugo. Lugdun. vt enim Euaristo teste in epist. 2. Christo sua iuncta est sponsa, id est Ecclesia, sic Episcopis iunguntur Ecclesiæ vnicuique pro portione sua, ergo vt vnius viri, vnica duntaxat est vxor, ita & Episcopi non nisi vnius Ecclesiæ, sponsi esse possunt, sine dispensatione.

Tertia vt sedem non mutent, vt inconsulto, ac non probante Pontifice, relicta Ecclesia ad aliam non transeant, Concil. Nicen. can. 15. Aquisgran. can. 43. Tributien 28. causa est, quod ea desertio adulterij speciem habeat, 7. quæst. 1. can. 11. *Quare sicut vir adulterare non debet vxorem suam, ita nec Episcopus Ecclesiam suam, id est, vt illam dimittat ad quam sacratus est.* Enarist. epist. 2. vt incidere tamen tempora possunt, quibus thoro, ac domo, seiungi ab vxore vir potest, ita & nihil est causæ, cur interdum ratio non suadeat, sedium mutationes fieri, vt si maximum inde lucrum, ac animarum quæstus speretur, si ad aliam Diœcesim id Episcopi migraturi salus exigat, si ciuium, qui illum (incertum quare) odio prosequuntur, vitæque eius ac famæ insidias moliuntur. Nec enim vitiosus est transitus, ab vna ciuitate in aliam, inquit Anthetus Papa epist. vnica, qui non fit ambitu, aut propria transeuntis voluntate, sed vi, aut necessitate vel vtilitate loci, aut populi, de quo ipse arbiter esse ac iudex nequit sed Pontifex Romanus, inquit Callistus epist. 2. vel Synodus ipsa Episcoporum, Concil. Carthagin. 4. can. 27. *Si pro vtilitate Ecclesiæ, Episcopus faciendum transitum poposcerit, decreto pro eo Clericorum & Laicorum porrecto Episcopis, in præsentia Synodi transferatur.* Qui propria authoritate, à sua in aliam Ecclesiam commigrat, lege canonum, iam habita caret & ambita, can. si quis Episcopus 7. quæst. 1. cap. penult. de translat Episcopor. quæ autem translationem hanc iustæ excusare causæ possint explicat, Rebuff. de translat. Episcoporum, in praxi beneficiorum parte 1. num. 4.

Quartò, Episcopi, qui promotionem, confirmationem, aut pallium à sede Apost. recipiunt, tenentur visitare limina Apostolorum, iuxta can. 4. dist. 93. qua ad id facto se iurisiurandi nexu stringunt, vt ex eius forma quod concipere solent, cum consecrantur, videre est, & habetur in cap. Egn N. de iureiurando, circa quam visitationem, emanauit quoque Sixti V. constitutio, quæ incipit Romanus Pontifex.

Quintò, vt tenetur Episcopus in propria Diœcesi Clericos initiare sacris ordinibus, ita & tempora ad id statuta seruare, sunt hæc autem præter Sabbatha, quatuor temporum anni, Sabbathum ante Dominicam Passionis, & Sabbathum hebdomadæ sanctæ cap. de eo de tempor. ordination. Iuo Carnot. epist. ad Clerum Senonens. 63. *Apostolica institutio, & paterni canones habent, vt non fiat Leuitica, vel Sacerdotalis ordinatio, nisi ieiunio quarti mensis, septimi, & decimi, aut initio quadragesimæ, vel Sabbatho medianæ quadragesimę.* Ordinatus extra hæc tempora, est suspensus ipso iure, ex constitutione Pij II. non item ordinans, cum in eum nulla pœna sit ipso iure statuta, nam quæ continentur in Bulla Sixti V. reuocata sunt à Clemente VIII.

Sextò, Id laborare Episcopos est necesse, vt Bullam cœnæ auctoritate Apostolica subditis suis, vna

A cum Trident. publicandam curent. Quia id illis à Pio IV. in Bulla approbationis Concil. præcipitur in virtute sanctæ obedientiæ, his verbis. *Mandamus in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis à sacris canonibus constitutis aliisque grauioribus, arbitrio nostro infligendis vniuersis & singulis fratribus nostris Patriarchis Archiep. Episcopis, vt eadem decreta, & statuta in Ecclesiis suis ciuitatibus, & Diœcesibus, & à subditis suis inuiolabiliter faciant obseruari.*

Peccant ergo Episcopi (inquies) qui ad Tridentini leges vitam operaque non componunt, aut in Diœcesi promulgare negligunt. Nequaquã id verò, quia præcepti vis huius, tẽporis lapsu intercidit. Quid? quod nõ vsu, annuente, aut certè non
B repugnante Pontif. Romanæ leges intereũt? quod in præsenti causa euenire nulli dubium, cùm clam non sit Pontifice, silere in Gallia. Conc. Trident. iura omnia, ex præscripto Bullæ nulla in ea vindicari scelera, tacet tamen ille, nec sibi mores nostros verbo, aut signo displicere indicat, ergo cum ex eius silẽtio patientiaque, quẽ animi sui sensa expromere oportebat, eius consensus arguatur iuxta regul. iuris in 6. sunt extra culpam Episcopi: qui nec Concil. nec Bullæ statuta, sibi promulganda in populo aut seruanda existimant.

Non mea modo est hæc opinio, sed Dianæ parte prima tract. 10. resol. 5. Becani in Sum. Theol.
C par. 2. tract. 3. cap. 6. quæst. 8. num. 4. Postremi sunt hæc verba. *Hoc intelligendum est de illis Episcopis, & Principibus, qui viuunt eo tempore, quo lex Pontific. primum promulgatur, nam si illi tunc non promulgant neque recipiunt legem, successores eorum excusantur. Hinc patet Episcopos & Principes, quò hoc tempore viuunt, & quorum antecessores non receperunt Concilium Trident. aut Bullam cœnæ Domini, liberos esse in conscientia, multo magis eorum subditos.* Hæc ille.

Septimò, videndum est Episcopo ne sine graui causa excommunicet, Trident. sess. vltimæ cap. 3. nec nisi obseruata forma iuris de qua nos tract. de censur. Quæ Præsulum obligatio, longe est Trid. antiquior, nam in Aurelian. Concil. 5. can. nullus.
D Admonẽtur Episcopi: *Ne quenquã rectæ fidei hominem pro paruis & leuibus causis à communione suspendant, præter eas culpas, pro quibus antiqui Patres, ab Ecclesia arceri iusserunt committentes.*

Octauo de bonis Ecclesiæ, testari Episcopus iure communi non potest, Greg. epist. lib. 10. epist. 42. & refertur causa 12. quæst. 5. can. 1. cui iuri tamen tam consuetudo contraria, quam Papæ dispensatio tacita derogauit in Gallia, de quo nos in tract. de testamentis, & præsenti, postea pluribus.

Nonò, debet eius domus esse fœminis omnibus imperuia, præterquam matri ac sorori. Conc. Nic. can. 3. Aquisgr. can. 39. Trullei. c. 9. Nic. 2. can. 18. Elibert. can. 27. *Episcopus sororem aut*
E *filiam virginem dicatam Deo tantum secum habeat, extraneam verò nequaquam.* Aurel. 5. can. 3. *vt nullus Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum, extranearum mulierum, intra domum, præsumat habere solatium, quibus etiam, pro vtilitate sua, aliqua familiariùs regenda committat.* Hæc can.

Pœna secus facientis, suspensio anni vnius ab officio. Aurelia. 5. ibid. his verbis: *Quòd si Episcopus vetitis vti voluerit, anno vno à Metropolitano, vel à Comprouincialibus ab officio suspendatur*: priscique æui moribus, ei ab antiqua Ecclesiæ consuetudine, siue iusta causa recedere non est permissum,

A ſum, nec quidquam in cultu Dei Principis, aut ſacris cæremoniis, innouare abrogatis prioris æui. Gregor. Papa lib. 7. indic. 2. ep. 6. Quia Apoſtolicæ Sedis decreta temerare nefas, 25. q. 2. can. Eccleſiaſticæ 12. at quæ longo vſu inueterauere, in qualibet Eccleſia, Apoſtolici decreti inſtar obtinent, cùm Eccleſiæ Romanæ approbationem habent. Quare cum Canonicis ſanctæ Triadis apud Anedgauum ab eius vrbis Epiſcopo imperatum eſſet anno 1603. vt relicta antiqua vrbis ſuæ conſuetudine in pſallendo, orandoque, nouam ſibi ac recentem formã aſſumerent officij, quod à Concilio Preſbyteris Romanis ſeruandũ proponitur, edicto Curiæ, ad quam de abuſu Canonici memorati appellauerant: Epiſcopus ſua eſt petitione depulſus. B Carondas ad Papon. l. 13. cap. 5. & Peleus l. 2. actioo. foreſ. act. 42.

Decimò, eſſe debet eius domus peruia pauperibus. Matiſcon. Conc. can. 11. nam pauperes ſingulos alere debet, iuxta præceptum Vrbani I. ep. vnica, Gelaſij ep. 2. ad Epiſcopos Siciliæ. Conc. Lugd. 2. can. 6. Matiſcon. 2. can. 5. ergo & eos, cùm opus erit, domi ſuæ excipere vt peregrinos & hoſpites.

Vndecimò, lege antiqua Eccleſiæ, domi accipitres, caneſque alere non debet. Matiſconenſe Concil. 2. can. 13. Primò, quòd *ſic hi qui in ea* (verba ſunt canonis) *miſeriarum ſuarum leuamen habere confidunt, dum infeſtorum canum morſibus laniantur, detrimentum ſuorum corporum ſuſtinent.*

C Secundò, quòd turpe ſit ibi canes eſſe & accipitres, vbi hymnis omnia, canticiſque circumſonare eſt neceſſe.

Duodecimò, nunquam deſtituta eſſe debent eius latera, Sacerdotibus aut Clericis, quos vitæ ſuæ teſtes ac conſcios, ad res dubias Conſilij cauſâ adhibeat. Concil. Toletan. 4. can. 21. *Vt ergo excludatur deinceps omnis nefanda ſuſpicionis occaſio, & ne detur ſæcularibus locus obtrectandi, oportet Epiſcopos teſtimonium probabilium perſonarum, conuerſationis & vitæ in ſuo conclaui habere.* Quod & can. 21. iubetur Presbyteris, vt in cellulis ſuis teſtes vitæ habentes, opinionem ſuam ſicut nomine, ita & meritis teneant.

D Decimotertiò, ſuperflua, id eſt, quæ ſibi ſunt reliqua, de iuſta ſua, ſuorumque ſuſtentatione, erogare debet in pauperes, decreto Eccleſiæ, & can. tua fraternitas 8. cauſæ 12. q. 1. can. res Eccleſiæ eadem q. & cauſa. Ratio eſt, quòd quæ ante diuiſionem factam bonorum Eccleſiæ, pauperibus erant addicta, hæc Epiſcopis ea lege ſint attributa, vt de illis, liberales in eos exiſterent, quo de obligationis genere nos plurib. tract. de beneficiis.

Decimoquartò, Caſtra, Principumque palatia ei non ſunt inuiſenda, aut terenda, niſi cùm Eccleſiæ pauperumque ratio exigit. Sardic. Concil. can. 7. & 8.

E Decimoquintò, tam in ſe quàm in propinquis demiſſionis ſtudia ſectari debet, quibus prohibetur, per canon κοσμικὰ ἢ ἀξιώματα ἢ πράξεις ἀφιστᾶν φίλων ἢ ἄλλων, ſæculares dignitates aut functiones acquirere.

Decimoſextò, & hoc quoque Epiſcopis olim prohibitum, quæ in rem communem Eccleſiæ eſſent, procurare ab Imperatore verſante in caſtris, niſi Diaconi opera: ſic enim Sardic. canone. 7. εἰ τινὲς αὐτῶν τοιαύτας ἔχοιεν δεήσεις, οἵων ἐπιμένω ἐπημερόθεῖμεν διὰ ἰδίου διακόνου ἀποστέλλοιεν.

Decimoſeptimò, De ciuitate vna in aliam tranſire niſi inuitati à loci Epiſcopo non poterant, can. 1. & 2. eiuſdem Concil. Opinor eam ob rem quòd Chriſtiano Præſule indignum Patres eſſe crederent, in alterius Epiſcopi meſſem, eo reclamante ac inuito falcem immittere.

Decimooctauò, Epiſcopos adhibere iudices ac arbitros ſuarum controuerſiarum non poterat, qui alterius prouinciæ eſſent quàm ſuæ. Sard. can. 3.

Decimononò, Ei eſt quotannis ad Synodum vocanda Eccleſia præcipuis ſuis diſtincta membris. Trident. ſeſſ. 24. cap. 2. bis id fieri in anno præcipiebant antiqua Concilia, Nicænum can. 5. Chalced. can. 15. Arelat. 1. nullum ad id certum tempus præſtituit, ſed rem totam Metropolitani arbitrio relinquit, can. 18. Aurelian. 2. can. 2. præcipit *vt Metropolitani ſingulis annis Comprouinciales ſuos ad Concilium euocent.* Verùm enim, quia difficile multis erat ob infeſſa ſæpe latronibus itinera, Epiſcopos coire toties ſocietatem Concilij, abeſſe autem domo tam frequenter, populis periculoſum, *Semel ſaltem eos ſine excuſatione congregari placuit, vt expectatione Concilij nihil prauum, nihil præſumeretur illicitum.* Greg. lib. 7. regiſt. epiſt 108. nec ſæpiùs haberi Epiſcoporum cœtum quotannis Agathenſe Concil. exigit, can. enim 71. dicitur quod *ſecundùm inſtituta Patrum ſemel eos ſingulis annis congregari ſufficit*: quę eſt etiam opinio Pariſien. Conc. ſub Ludou. & Loth. lib. 3. c. 11. Tullenſ. parte vlt. can. 7.

QVÆSTIO XXV.

Synodi habendæ quænam cauſæ, & quo tempore indicendæ.

COgendæ ſynodi finis non alius quàm publica multorum incolumitas, Eccleſiæ ſalus ac dignitas, *in ea enim de corrigendis exceſſibus, de reformandis moribus, præſertim in Clero, tractatum habendum eſſe* dixit Innoc. III. in Concil. Later. can. 6. ob quam cauſam publicè *Apoſtolica & canonica inſtituta*, vbi primum locum Concilij Epiſcopi attigerant legi, Metropolitani imperio conſueuerant *ad correctionem prauorum*. Iuo Carnot. epiſt. 130. quæ cùm ad Dei gloriam faciat, vel minimum ſenſati intelligunt, ſynodicis Epiſcoporum conuentibus contineri Eccleſiæ dignitatem ac ſalutem.

Quid? quod in vnum hi *conueniant*, *vt diſcant quàm piè, iuſtè & humaniter cum populis agere debeant.* Conc. Tolet. 4. *vt de alterna præſentialiter ſoſpitate exhilarati, cauſarum exurgentium, tam diuina religionis, quàm humana neceſſitatis diſcutiant, & omnibus iuſtum, æquumque finem imponant.* Matiſcon. 2. can. 20. quo quid eſt ad Eccleſiæ dignitatem retinendam, in Clero efficacius? quid ad populi promouendam ſalutem illuſtrius?

Fuit & cum in his Synodis de fide, de Sacramentis, de cauſa vniuerſalis ageretur Eccleſiæ, de concordia, de pace: *De querelis quæ inter diuerſos Eccleſiæ ordines naſci ſolent*, Leo epiſt 82. cap 7. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem. Omnes ſane qui ab Epiſcopis Sacerdotibus, Clero aut quopiã de populo ſe læſos queri poterant amice ac benignè Hiſpani Antiſtites admonent, *Vt*, ad Concilium frequentes veniant, *ibique quæcunque à quibuſcunque praue vſurpata inueniuntur, Synodali examine & Regij executoris inſtantia, iuſtiſſimè ab his, quibus curæ ſunt, reformatum iri.* Concil. Tolet. 4. can. 3. quæ pro Dei gloria, vtilitate Eccleſiæ: mul-

A torumque bono facere cum olim sub Ludouic. & Lothario, Parisiense Concil. videret, dixit lib. 3. can. 51. quod à nobis est in primo huius quæstionis aditu, limineq; positum, authoritate sua sanxit Conciliis in quaque prouincia annuatim conuocandis, præstitutum finem hunc esse, vt per ea Ecclesiæ splendor, Deique cultus auctior, puriorque quam ante, mundo appareat.

Quod autem ad tempus cogendæ Synodi attinet, Priscis temporibus duplex extitit, primum incidebat in hebdomadam tertiam post Pascha, alterum in Idus Octobr. hoc est diem decimam mensis hyperberetæi Martin. Braccar. cap. 18. Iuo lib. 4. tit. 2. cap. 3. & 4. vel vt loquitur sexta Synodus can. 18. *A sancto festo Paschatis, &* B *vsque ad Octobris mensis complementum.* Modo his cœtibus dies certa præstituta nulla, quæcunque Episcopo placita est, ad hanc frequentes Parochi coeũt: De tempore autem dici vniuersè hoc potest, vernum communiter ab Episcopis, existimari quolibet alio ad hoc negotium opportunius, & ita sæpe feriis Paschalibus, aut si per impedimenta domestica, Ecclesiæ suæ, tum vacare nequeunt, primo sane quoque tempore quod liberum habent, in id incumbunt, cœtum Parochorum, quem nos cum Conciliis Synodum dicimus, vltra Pentecostem non differunt. Est de eo ita scriptum in statutis Odonis.

Fit Iouis in luce, Synodus quæ proxima Lucæ.
Lux Iouis hæc replicat, tertia Pascha, sequens, C

Modus autem eam celebrandi est pro locorum varietate varius, placebat is olim præ cæteris, cuius author Odo Parisiens. Episcopus, sic enim præcipit cap. 1. statutorum Synodalium. *In principio Synodi, antequam cantetur Veni Creator, quæratur vtrum præsentes sint Abbates, & Sacerdotes qui tenentur Synodo interesse: Et hoc facto incipiat Episcopus alta voce, Veni Creator, quo finito dicantur orationes, his precibus præcedentibus Pater noster, &c. Benedicamus Patrem &c. Post partum, &c. Lætamini in Domino, &c. Fiat pax &c. Domine exaudi orationem. Dñs vobiscum. Cũ Oratione. Omnipotens sempiterne Deus qui dedisti Famulis tuis, &c. Actiones* D *nostras, &c. Deus qui salutis æternæ. Propitiare quæsumus Domine famulis tuis, per sanctorum tuorum, quorum corpora, vel reliquiæ in Ecclesia præsenti requiescunt, merita gloriosa, vt eorum pia intercessione, ab omnibus semper protegamur aduersis. Deus à quo sancta desideria, &c. Finitis orationibus, residebunt, & legetur lectio, quâ lecta fiet sermo. Finito sermone licentiabit Episcopus Laicos & Scholares, & alios Clericos, qui non debebunt Synodo interesse hoc facto legantur præcepta Synodi, his expletis dicantur capitula, quæ sunt addenda, & in fine, districte præcipiatur, vt seruentur à Sacerdotibus.* Hæc Odo, quibus adiicienda sunt plurima, vt habendæ Synodi E hoc tempore forma, absoluta prodeat, ac perfecta quod quoniam non potest intelligi nisi cognito qui ei interesse, quoque ordine singuli debeant operæ facturus meæ pretium videor, si quas de ea re anteceptas animo notiones habeo, eas, paucis, in apertum, Deo patrocinante eduxero.

A

QVÆSTIO XXVI.

Quinam interesse Synodo Diœcesanæ possint, & debeant, & quem locum tenere in sedendo.

PRimò ad eam inuitandi sunt Cathedralis Ecclesiæ canonici, cap. vlt. de his quæ fiunt à Præl. cum hæc sine capituli & Canonicorum cõsilio videatur cogi non posse, Innoc. in cap. nisi de authoritate, & vsu pallij Piasecius prax. Episcoporum parte 1. cap 2. art. 5. num. 1.

B Secundò, ad eam omnes, inquit Trid. sess. 24. cap. 2. *Etiam exempti qui alias cessante exemptione, interesse deberent, nec capitulis generalibus subduntur, accedere teneantur, ratione tamen Parochialium Ecclesiarum, etiam annexarum, debeant ij, qui illarum curam gerunt, quicumque illi sint, Synodo interesse:* Hæc Concil. Ex quibus id habetur non modo Monachos sed & Abbates, interesse oportere Synodo, si Baptismalem vnam Ecclesiam aut plures habeant sibi subiectas, Abbas in cap. quod super de maioritate & obedientia. Quanquam & cum iis beneficiis destituuntur, & carent, locum sibi Abbates in Synodo de iure reperient, si sit consuetudo C vt ei intersint, & videatur Episcopo eos ad illam inuitare can decernimus dist. 18. can. Abbates 18. q. 2. cap. ex ore de priuilegiis cap. vt Apostolicæ eodem tit. in 6. can. 4. Concilij Vetus habiti in hæc verba veniant ad Synodum Metropolitani: *Et alij Episcopi, vel Abbates, seu Presbyteri quos ad se Metropolitani venire iusserint, ibidem in secunda Synodo conuenire faciant, & Residentibus in Synodo venerabilibus Episcopis & quam pluribus alijs Sacerdotibus, & Abbatibus, stantibus Diaconis adstante quoque reliquorum graduum Clero, venit Sigloardus.*

Tertiò ad Synodum coire debent Parochi cap. quod super his 9. de maiorit. Suession. Synodus, D ad S. Medar. *Præparati quatenus & exteris Ecclesiæ noti sint, & studium & prouidentiam Episcopi ad aliorum exempla manifesta sint,* Conc. Par. sub Ludo. & Loth. li. 1. can. 56. Præterea Laici iudices de quorum munere, insignis locus in Conc. Tolet. 4. can. 3. his verbis. *Omnes autem qui causas aduersus Episcopos, Iudices, ac Potentes, aut contra quoslibet alios habere noscuntur, ad idem Concilium concurrant, & quæcumque examine Synodali, à quibuslibet praue vsurpata inueniuntur; regij executoris instantia, iustissime his quibus iura sunt, reformentur, itaut pro compellendis iudicibus, vel sæcularibus viris ad Synodum, Metropolitani studio quidam executor à Principe postuletur.*

E Hæc de Episcopali Synodo an eiusque habendæ forma, quæ est à Prouinciali Metropolitanorum aliquantulum diuersa. Nam si Hispanis Antistibus habenda fides, proximè citato Concilio, vna omnes ad ianuam templi stantes Episcopi, sub horam diei primam, ante solis ortum inducebantur ab ostiariis in ædem sacram sessuri, tum singulos sibi præsentes per se aut alium adhortatur Episcopus ad communem salutem, dicendamque sententiam, vt oportet, magno animo.

Cohortationem hanc excepit, designatio certorum hominum, qui Episcopo sint à consiliis, cum promotore, seu secretario Synodi, cuius hoc primum munus est, omnes nominatim appellare,

quos synodo interesse oportet: Appellati autem respondent, *Adsum*, & illico ad Episcopi tribunal, cum hac voce se conferunt, osculaturi eius manum, in signum obedientiæ, quam ei tenentur reddere cap. quod super de maiorit. tum iubentur omnes sedere loco sibi proprio, absque cuiusquam præiudicio.

Sessionis autem huius inter præsentes ratio, est talis. Primo loco, sedet Episcopus, qui ius dicit in Synodo: exinde (si qui alij fortè sint Episcopi) ordinationis eorum habenda erit ratio, non præeminentiæ, aut ordinis Ecclesiarum quibus præsunt, sic vt secundùm tempus & ordinem consecrationis suæ residcant. Concil. Tolet. 4. can. 3. Arelat. sub Carolo Magno in principio.

Proximè, Episcopo suo cohærent Canonici Cathedralis Ecclesiæ, cùm capitulariter proceditur. Quartus locus Abbatibus consecratis, ac initiatis est debitus. Quintus Commendatariis. Sextus dignitatibus. Septimus Procuratoribus Decani, aut Abbatum. Octauus Parochis. Nonus Capellanis. Ita Genuensis in praxi, cap. 89. Piasecius Prax. Episc par. 2. c. 2. art. 1. n. 7. Decimus laïcis, si qui ad eã acciri erunt. Tarrac. Conc. can. 13. vt debent, cùm de eorum rebus agitur, 35. q. 5. can. ad sedem, aut motus timetur, ad quem comprimendum necessaria est eorum authoritas, ac Regis, cuius vices ac personam ibi sustinent, aut de rebus agitur, quarum discussio, notitiaque magis propriè est eorum, quam Clerici. *Adsint etiam viuisi uniusque Episcopi eruditi viri, quos ad Christi militiam, eiusque honorem præparat, quatenus & exteris Ecclesiis noti sint, & studium ac prudentia Episcopi, ad aliorum exempla manifesta sint.* Conc. Paris. sub Ludou. & Lothar. lib. 1. can. 26. Estque de hoc hominum genere, eorumque munere, insignis locus in Concil. Tolet. 4. can. 3. his verbis. *Omnes autem qui causas aduersus Episcopos, Iudices, ac potentes, aut contra quoslibet alios habere noscuntur, ad idem Concilium concurrant, & quæcumque examine synodali, à quibuslibet prauè vsurpata inueniantur, regij executoris instantia iustissimè, his quibus iura sunt, reformentur, ita vt pro compellendis iudicibus, vel sæcularibus viris, ad synodum Metropolitani studio, quidam executor à Principe postuletur.*

Hæc de Episcopali synodo annua, eiusque habendæ forma, quæ est à prouinciali Metropolitanorum aliquantulum diuersa. Nam si Hispanis Antistitibus habenda fides, in proximè citato Concilio, vnà omnes ad ianuam templi stantes Episcopi, sub horam diei primam, ante Solis ortum introducebantur ab ostiariis in ædem sacram, sessuri in præparatis ad eam rem sedibus, secundùm ordinationis suæ tempora. Post eorum tergum, corona facta de Episcoporum sedibus, Presbyteri sedebant, Diaconis in Metropolitani, & aliorum Antistitum conspectu stantibus. Quos tandem inductis laicis, de quibus nos proximè, ac concilij Notariis, foribusque templi obseratis, Archidiaconos Metropolitani nomine præsentes compellans, iubebat omnes orationi insistere, quæ vt Deo gratior accideret, ruebant omnes in genua, tacitique Ecclesiam commendabant Christo seruatori, nec surgere antè permissum erat, quàm finita oratione senioris Episcopi, clarè pronuntiata, & distinctè, singulis ab Archidiacono sedendi potestas fieret; eratque tum intueri Diaconum, alba indutum, cum canonum codice: ex quo de Metropolitani mandato, depromebat capitula de agendis conciliis. Quibus auditis hæc erat Metropolitani oratio ad Concil. *Ecce sanctissimi Sacerdotes, recitatæ sunt ex canonibus priscorum Patrum sententiæ de Concilio celebrando: si qua ergo quempiam vestrûm actio commouet, coram suis fratribus proponat, tunc si aliquis, quamcumque querelam, quæ contra canonem agit, in audientiam sacerdotalem protulerit, non priùs transeatur ad aliud Capitulum, nisi primum, quæ proposita est actio terminetur.* Hæc Concil. Ex quibus, quid in modo ambæ synodi Episcopalis, ac Prouinciæ inter se differant, colligere cunctis est facile. De habitu autem quo quisque vti tum deberet, dicere non est necesse, cùm sit palam, Clericos sine tonsura & talari toga, nunquam: sed tùm maximè ferendos non fuisse, Odonis quidem Episcopi Parisien. fuit olim hoc præceptum, *vt induti albis & stolis intrent Sacerdotes synodum illam, quæ celebratur tempore Paschali, illam verò quæ fit Septembri, superpelliceis tantùm & stolis.* Ita Statuta synodalia Odonis cap. 1. num. 3.

QVÆSTIO XXVII.

Res in Synodo tractandæ ab Episcopo quales.

SEnsus est quid agitari, quid statui, quid à Synodo & Episcopo definiri oporteat.

Communia sunt ista. Primò, profiteri fidem ex formula præscripta à Pio 4. in Bulla quæ incipit iniunctum, ac ex ea hæreses tam nouas, quàm antiquas damnare, quod facere Episcopum oportet in prima synodo à sui promotione, & Parochos omnes, si tunc primum, cœtum celebrant à commissa sibi Parœcia. Trid sess. 25. cap. 2. de reformat. Antequam tamen id Episcopus, cæterique faciant, prohibetur sub pœna excommunicationis omnibus, ne discedant ante obtentam facultatem, id est, synodum finitam, & acceptam benedictionem.

Secundò, proponere difficultates suæ Ecclesiæ, de remediis inquirere, cuique in ea synodo licitum.

Tertiò, de nocentibus queri, litem eis intendere, Episcopi iudicium implorare: quod facere quoque laicis contra Clericos est permissum, & his aduersum illos. Tolet. 4. can. 3 licitum tamen accusatis, causam à synodo ad sæculares Iudices transferre, si fundetur in actione reali, ac vero personali, non tamen notoria. Zabarella in cap. graue de præb. Pias. parte 2. praxis art. 1. n. 9.

Quæ sequuntur propria sunt locorum vbi ex præscripto Trid viuitur.

Primum, vt in eo cœtu constituantur viri numero 6. docti & graues, qui ordinandos ad curata beneficia examinent. Trid. sess. 24. cap. 18. de reform.

Secundum, vt decreta legantur de Curatorum residentia, deque præsentia Parochorum, aut alterius de illorum licentia, ad validitatem Matrimonij.

Tertium, vt certi deligantur homines professione Clerici, qui rationes recipiant, exigantque administrati seminarij.

Quartũ, hoc tunc eis in mandatis dandum est, vt quotannis examinẽt, quàm benè & vtiliter redditus eius sint collocati, & in quos vsus. Trid. sess. 23. ca. 18. & quia oportet Episcopum & Parochos inuigilare saluti publicæ, fracta restaurare, dissipata colligere, rudes ad beatè viuendum instituere.

ob eam causam habere debet Episcopus in diuersis prouinciæ suæ locis, qui animaduertant, ecquid peccet populus, ecquid magistratus, ecquid Clerici, vt de eo per illos monitus, vulneri salutarem manum afferat, can. Episcopus 35. q. 6. meminique in eam sententiam hæc scripta in Conc. Suess. sub Pipino: *Nos vna cum consensu Episcoporum siue Sacerdotum, seu seruorum Dei & Optimatum, eorum consilio decreuimus, vt annis singulis Synodum renouare debeamus, vt qualiter populus Christianus ad salutem peruenire possit, & vt amplius hæresis in populo non resurgat laboremus.*

B

DE EPISCOPI POTESTATE.

QVÆSTIO I.

Episcoporum potestas quæ, & quanta sit circa absolutionem à peccatis.

Assertio 1. *Episcopo cura est omnis suæ Diœcesis,* Quia hæc ei à Pótifice est cómissa. Secúdo, quia spiritualia omnia regit, 10. q. 1. can. regendæ, & primo ad eum spectat beneficiorum omniú collatio & institutio in sua Diœcesi 16. q. 7 can. nullus omninò, de officio ordinar. cap. conquerente, cap. ex frequentibus de institut.

C

Assertio secunda. *Episcopus absoluit in foro animæ de omnibus casibus Papæ non reseruatis,* cap. Deus qui de pœnit. & remissionib. est enim rector & confessor ordinarius suæ Diœcesis, Angelus ver. Confessio 3. nom. 3. Piasec. in praxi Episcop. parte 2. cap. 1. art. 2. & sine alia facultate, diuersa ab ea quam recipit in sua ordinatione, quia est Ordinarius & proprius iudex fori Ecclesiastici in sua Diœcesi, 2. quæst. 1. can. de persona & cap. conquerente de Offic. Ord. quare pœnitentes iure absoluere potest, non inferiores Presbyteri, quibus ad eam rem, est necessaria eius approbatio, & licentia. De approbatione loquitur Trident. sess. 23. cap. 15. de altero, Damasus epist. 4. Leo ep. 86. ad Episcopos Germaniæ & Gall. Concil. Meldense can. 44. Hispalens. 2. can. 7. Carthag. 3. can. 32. his verbis. *Presbyter sine voluntate Episcopi non reconciliet pœnitentem nisi necessitas cogat absente Episcopo.*

D

Assertio tertia, *Quidquid potest Pontifex in vniuersa Ecclesia, pro absolutione casuum, est id Episcopo licitum in sua, si ille id est Papa, sibi specialiter eos non reseruauerit:* Ita Victoria relect. de Matrim. par. 2. n. 7. Sotus lib. 10. de iustit. qu. 1. art. 3. ad 2. Sanch. lib. 2. de Matr. disp. 61. num. 3. Ratio est, quod Episcopus in sua Diœcesi sit pastor ordinarius, ergo & potestate ordinaria præditus, in his in quibus eius iurisdictionem Romanus Episcopus non limitat. Dixi pro absolutione in casibus non reseruatis, nam causæ maioris momenti Papæ sunt reseruatæ, vt sunt Episcopatuum diuisiones, translationes Episcoporum de loco vno ad alium, definitiones rerum ad fidem pertinentium, dispensatio in canonibus, & in primo & secúdo gradu consanguinitatis, pro contrahendo matrimonio, vniuersim causæ quæ ad primum gradú meri imperij pertinent, in signum specialis priuilegij, primæ sedi sunt reseruatæ, vt dicitur cap. 1. & 2. de translat. Episcop. & cap. translationem de Offic. *Legati*

E

A *nec tam constitutione canonica, quàm institutione diuina.* Innoc. 3. in cap. inter corporalia 2. de translat. Episc.

QVÆSTIO II.

An potestas Episcoporum à Papa dependeat.

Assertio vnica, *Etsi sit Episcoporum omnium, qui præsunt populo, potestas ac iurisdictio, quoad substantiam ex iure diuino, tamen quoad modum, & ordinem institutionis, à summo Pontifice dependet.*

Pars prima habetur expressè in scripturis, omnium sit hæc instar: *Posuit vos Spiritus sanctus Episcopos regere Ecclesiam,* Act. 2.

Pars altera, defenditur à Caiet. to. 1. opuscul. tract. 1. de auctor. Papæ. & Concil. Bellar. lib. 4. de Pontif. cap. 24. Sylu. verbo Papa, q. 1. Diuo Thom. in 4. dist. 19. q. 1. art. 3. Nauar. in manuali cap. 27. num. 263. Suar de Sacrament. disp. 25. quæst. 1.

Probatur primo, authoritate Papæ Vigilij in epist. ad Eleuth. cap. vlt. & refertur 2. q. 6. can. qui se scit, vbi est his verbis *Ipsa namque Ecclesia, quæ prima est, ita reliquis Ecclesiis vices suas tradidit, vt in partem sint vocatæ sollicitudinis non in plenitudinem potestatis.* hinc enim infertur. Primo, à Papa deriuari potestatem ad Episcopos. Secundo, illimitatam non esse, sed ad eos contractam terminos, quos Papæ placuerit.

Confirm. si Papa Episcoporum potestatem cótrahit tam quoad locú, quam peccata; ab illo haud dubiè pédet, eorú omnis iurisdictio, verú est prius, nam illis certum populum seu Diœcesim determinatam attribuit, extra quam eorum iurisdictio non extenditur vt patet, cum non sit iis integrum saluo iure conscientiæ, ius alienis dicere, eorum peccata dimittere, secundum Vrbanum II. & Alexand. III. illum quidem can. placuit 3. dist. 6. de pœnit. istum autem cap. quod autem 4. de pœnit. & remission. est hæc Vrbani can. citato Sanctio. *Placuit vt nulli deinceps Sacerdotum liceat quemlibet alteri Sacerdoti commissum, ad pœnitentiam suscipere, sine eius consensu.* Statuitque Alexand. vbi supra, *cum à suo non iudice ligari nullus valeat, vel absolui, remissiones illis duntaxat prodesse, quibus vt prosint proprij iudices indulserint.* Verum est ergo testimonio horum duorum Pontificum, non posse Episcopos extra Diœcesim iurisdictionem exercere vllam in non subditum, proindeque limitatam esse quoad locum. Est etiam definita quoad peccata, cum in ea quæ sibi Papa reseruauit ius nullum habeant. Tridentin. sessìon. 14. cap. 7. & canon. 1. Quid? quod Papa Episcopos confirmat, Iuo epist. 8. 36. & 44. eosdem deponit, testis Gaudfridus Carnotensis Episcopus qui ab Vrbano, Episcopatu est exutus, quæ omnia indicant iurisdictionem Episcoporum, iis proxime à Papa iure humano competere, non immediatè à Deo, & diuino iure.

QVÆSTIO III.

Quid Episcopus posit circa casus reseruatos.

PRimò, absoluit ab omni censura ex delicto occulto proueniente. Trid. sess. 24. cap. 6. modò absoluendus eius sit subditus, nam cùm in alienum iuris nihil obtineat Nau. primo Concil. de offic. Ordinarij, consil. 8. quid sua illi prodesse remissio valeat non video.

Excipiendus est casus ex opinione Friderici, consilio 4. Henriq. lib. 7. de Indulg. cap. 25. nu. 2. & l. 14. cap. vlt. in quo Prælatus exemptus aut Monachus de Superioris sui licentia, illi se pro absolutione eiusmodi casuum submitteret. Nam cũ per hanc sui subiectionem, fiat Monachus subditus Episcopi, non videtur priuandus beneficio absolutionis à se speratæ, cùm sit gratia, quæ non est ei per exemptionem adempta.

Secundò, potest Episcopus absoluere à censuris publica Papæ reseruata, quando ad eum non est facilis aditus, per impedimenta morbi, paupertatis, & alia. Nauarr. cap. 27. num. 90. Henriq. libro 6 de pœnitentia, cap. 16. num. 1. Sylu. verbo absolutio 4. num. 5. Auila 2. parte de censuris cap. 7. disp. 1. dub. 6. concl. 2. Quia casus necessitatis, ex tacita concessione Papæ, ab itinere Romano est exceptus, alioqui non satis consultum esset fidelibus per Ecclesiam, de quo posteà copiosiùs.

Tertiò, liberat à suspensione, & irregularitate contracta à Clerico, promoto à non suo Episcopo ad sacros Ordines, sine literis sui Ordinarij, liquet ex cap. 8. sess. 23. vbi his verbis decernitur. *Vnusquisque autem à proprio Episcopo ordinetur; quòd si quis ab alio promoueri petat, id ei nullatenus etiam cuiusuis generalis aut specialis rescripti vel priuilegij prætextu, etiam statutis temporibus permittatur, nisi eius probitas ac mores, Ordinarij sui testimonio commendentur, si secus fiat, ordinans à collatione Ordinum per annum, & ordinatus à susceptorum executione, quandiu proprio Ordinario videbitur expedire, sit suspensus.*

Quartò, in iure Episcoporum proprio, sic sunt quæ iura canonum, eorum potestati committunt, vt ea exequi inferiores Sacerdotes nequeant. Causa est, quòd peccati condonatio, iurisdictionem exigat in condonante: at hoc ipso quòd culpa aliqua ex earum albo subducitur, quarum cognitio est Sacerdotis alicuius approbati, & transfertur in numerum earum quæ ab Episcopo sunt absoluendæ, Parochus talis culpæ iurisdictionem nullam habet, sed solus Episcopus cui reseruatur. Ergo, &c.

QVÆSTIO IV.

An Episcopus absoluere posit ab hæresi occulta.

ASsertio prima. *Absoluunt Episcopi ab hæresi occulta.* Docent Puteanus in 2. 2. q. 11. art. 4. dub. 2. Fagund. de præcept. tract. 2. lib. 8. c. 8. Sa verbo Episc. num. 37. Henriq. lib. 6. cap. 14. num. 7.

Primò, qui a iure antiquo id poterant, nec hæc
A illis potestas nouo est sublata, nempe per Bullam cœnæ. Ita Authores citati, & prob. ius acquisitum per Concil. aut concessionem Papæ, non impeditur ac tollitur per subsequentem bullam: nisi ei derogetur specialiter ac propriè, vt dicitur in cap. ex parte 8. de capellis Monachor. at in bulla cœnæ non fit vlla specialis mentio Concilij. Ergo &c.

Obijcies 1. à Clem. VIII. & Greg. XIII. derogatum esse Concilio.

Respond. cum Fagund. suprà, Sanch. tomo 1. Summæ l. 2. cap. 11. num. 27. de eo authenticè & certò non constare.

Secundò, dicendum cum Sanch. loco citat. per bullam cœnæ reuocari tantũ facultates absoluendi à casibus publicis: at nobis de hæresi tantùm oc-
B culta est sermo, nihil ergo Bulla cœnæ Episcoporum potestati præiudicat.

Confirm. Per Bullam cœnæ non tolluntur ea quæ sunt iuris communis, nisi specialis fiat de illis mentio, vt dicitur in cap. 1. de Constit. in 6. sed Episcopi iure communi possunt procedere potestate ordinaria contra hæreticos, vt dicitur in cap. per hoc 17. & seq. de hæret. in 6. cui potestati expressè Bulla non derogat, ergo &c.

A nobis dissentiunt Villal. in summa par. 1. trac. 9. dub. 61. num. 2. Belloch. de casib. reseruat. par. 2. q. 1. num. 275. Sanctarell. tract. de hæresi cap. 5. dub. 5. num. 21. Homob. de exam. Eccl. pa. 2. tract. 12. c. 4. q. 19. & de statibus part. 1 c. 8. Prior tamen sententia vt probabilis, ita quoque in con-
C scientia est tuta.

Secunda Assertio. *Hæresis de qua absoluere Episcopis est permissum, occulta esse debet, non publica.* Assertioni fides est à Conc. Trid. sess. 24. cap. 6. vbi est his verbis: *Liceat Episcopis in quibuscunque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reseruatis, delinquentes quoscunque sibi subditos, in Diœcesi sua per seipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientiæ gratis absoluere, idem & in hæresis crimine, in eodem foro conscientiæ, eis tantũ non eorum Vicariis sit permissum.* Erit autem occulta, si non fuerit publica. Comitol. lib. 6 Responſ. qu. 54. num 2. publicam autem fore colligitur ex Na-
D uar. in Summa cap. 27 num 255. si erit notoria, si manifesta, aut famosa. Atenim, quid est, inquies, notorium? *quod nititur scientia maioris partis communitatis: quid manifestum? quod nititur fama maioris partis, orta à scientibus: quid famosum? quod nititur fama maioris partis, orta ex vno sciente, vel ex indicijs, vel ex præsumptionibus illis æquipollentibus* Nauar. suprà: erit ergo hæresis eius opinione tunc occulta, si probari nequiuerit, si verbo, aut signo in apertum non prodierit: vel si prodiit, certe coram tam paucis, vt ab iis probari non possit: nec inde fama est orta, nec illa in iudicium deducta.

Progreditur longiùs, nam cap. 25. num. 73. agens de suscipiente Ordines cum peccato notorio, ait
E *ad hunc effectum non sufficere crimen esse famosum, aut testibus probabile, sed notorium quo ad hoc dici, quod est confessum à parte in iudicio, vel super quo est lata sententia, quæ transijt in rem iudicatam, aut est sic manifestum, vt nulla tergiuersatione celari possit.* Et paucis interiectis, subdit etiam delictum esse notorium, quando scit euidenter maior pars populi, vicinorum, aut Collegij, modò in eo saltem sint decem.

Ex quo patet primò, hæresim & aliud quodlibet crimen tandiu occulta fore, quandiu conditiones hæ omnes deerunt, aut earum aliqua: nempequod

qua. Tunc autem necesse est, vnionem fieri cum Ecclesiis vniendis vix tantùm redditunm suppetit, quantum est alendis earum Curatis necessarius, can. vnio 10. q. 3. can postquam 16. q. 1. aut recipiendis peregrinis illac iter habentibus. Rebuff. in prax. benefic. parte 1. tract. de vnionibus beneficiorum num. 39. aut earum altera deflagrauit, vel ab hoste æquata solo reparari nequit, cap. 2. de relig. domib. vel ob pestem quæ incolas sic est depopulata, vix vt è duobus pagis tanti possint colligi, quanti ad vnam Parœciam sunt necessarij, hæc de necessitate. Suadet etiam vtilitas publica, beneficiorum vnionem fieri, cùm preter tenuitatem redditum, non reperiuntur qui illa administrare, iisque inseruire velint.

Eodem referenda est Religiosorum, ac Collegiorum inopia, ad quam tollendam potest Episcopus vnum aliquod beneficium suæ Diœcesis, eorum Monasterio adiungere, secundùm Gonzal ad Regulam 8. Cancell. Glossa 5. parag. 7. num. 46. quod cùm accidit, iurisdictionem io eum locum, ac personas, quæ in eo habitant, retinet, cùm hæc illi competat in loca omnia suæ Diœcesis, cap. cùm Episcopus de offic. ordin. in 6. à qua iurisdictione ne quidem eximi per legatum vnientem posse, colligit Rebuff. loco proximè citato, num. 50. ex cap. finali de confirmatione vtili. Quare si Monasterio Parœcialis Ecclesia vnita erit per legatum, aut Papam, eam Episcopus visitare poterit, non secus ac antè, ab ea procurationes solitas exigere, iuraque omnia quæ ab Ecclesiis sibi subiectis iure quàm optimo repetere solet, nisi hæc ipse remittenda sibi illis crederet, quod potest, quia quisquo rerum suarum moderator est, ac arbiter. Hæc de causis faciendæ vnionis, iam de modo.

Primò requiritur Capituli consensus; habet expressè Innoc III. in cap. Pastoralis, de donationibus, & Alexand. III. in cap. fraternitatem a. eiusdem tit. Causa est, quòd vnione vnius Ecclesiæ alteri, minuantur Episcopatus beneficia, quandoquidem è duobus resultat vnicum: at res abalienare Ecclesię, aut earum imminuere numerum Episcopo, inconsultis Canonicis, non est integrum, Alexand. III. testimonio in cap. proximè citato, & Rebuff parte 1. prax. tract. de forma Vicariatus Archiepiscop. & aliorũ collatorum, nu. 103. Vnde quoniam vniones & donationes huiusmodi de iure non tenent, licet successori Episcopi qui earum fuit auctor, eas inanes reddere ac nullas, Alexand. canone citato.

Excipiendus casus in quo consuetudo esset contraria, aut præcessisset præscriptio annorum 40. Barbosa allegatione 66. num. 28. vel vnio fieret ab Episcopo tanquam ab Apostolicæ sedis delegato. Naua. consil. 10. de officio delegati. Cica dicta

Dubitatur primò, vnde & à quo reddatur beneficiorum vnio irrita.

Primò, non valet vnio nisi præcedat causæ cognitio, Clement. si vnam de rebus non alienand. quia debet constare de commodis eius, aut incommodis: at id esse nequit nisi causa cognita: ergo vnionem antecedere debet iustæ causæ cognitio, facta ex causa falsa, sed cum forma iuris, valet, sed est irritanda per sententiam iudicis, Glossa in can. sine exceptione 12. q. 2. Rebuff. in regul. de vnionibus, Glossa 9. casu 2.

Causam Assertionis hanc habeo, quòd de causæ iustitia nihil regula Cancellariæ de vnionibus 22. habeat, ergo si aberit, valere nihilominus illa poterit, reuocanda tamen erit, quòd falsitas &

A subreptio gratiam vitient, qualis interuenisse creditur, cùm vnio facta est, causa non cognita, Lyam. lib. 4. tract. 2. cap. 9. num. 9.

Secundò, facta ab Episcopo vnio irritanda est, cùm ad eam hi quorum interest, non sunt vocati, aut non est expressus valor, tam beneficij vniendi, quàm eius cui est vnitum. Ita regula Cancellar. 21. *Item voluit quòd petentes beneficia Ecclesiastica aliis vniri, teneantur exprimere annuum valorem secundùm communem æstimationem tam beneficij vniendi, quàm illius cui vniri petitur, alioqui vnio non valeat, & semper commissio fiat ad partes vocatis, quorum interest*: id est, in quorum præiodiciũ cedere potest vnio, iuxta regul. 29. in 6. *quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet*: indicatque Cle-
B mens in Clement. si vna, & Clem. ne in agro de reb. Ecclesiæ non alienand.

Hi autem quorum interest vnionem non fieri, in primis sunt Patroni, Laïci & Ecclesiastici, sine quorum consensu, si beneficium sit patronatum, eius vnio non potest esse valida, ex cap. suggestum de iure Patron. & Trident. sess. 24. cap. 15.

Secundò, quia vnio est alienatio: at hæc esse nequit lege Ecclesiæ, Capitulo non probante, Clem. vltima de rebus Ecclesiæ non alienandis, Clem. ne in agro, parag. ad hęc, de statu Monachor. & cap. Pastoralis 7. de donationibus.

Tertiò, monendus est de vnione Episcopus, eius enim plurimum interest vnionem non fieri, cùm ea facta, collationem amittat, eo quòd beneficium ampliùs non vacabit, cap. sicut vnire de excessi-
C bus Prælat.

Requiritur insuper consensus Inferioris collatoris, seu Prælati, ad quem collatio talis beneficij pertinet, quia cùm per vnionem, hoc ius ei adimatur, abhorret à ratione eam, eo inconsulto, nedum inuito, fieri.

Tertiò, cùm Episcopus separat Ecclesias, & ex vna duas facit, aut Parochiam Monasterio adiungit, debet redditus ad vitam necessarios, assignare Parocho Parœciæ recens institutæ, ac antiquo rectori Ecclesiæ vnitæ Monasterio, tantum ex eius fructibus relinquere, quantum est ei ad portionem congruam necesse, alioqui de validitate vnionis causa dubitandi iusta suberit

D Primò, quia talis est voluntas Papæ, qui eamobrem hæc inserit literis vnionis, reseruata portione congrua, cap. exposuisti de præbend.

Secundò, quia non decet, vnum quempiam crescere, cum detrimento alterius, vt fit, cùm ab eo necessaria sibi ad vitam transferuntur in alium, à Rectore scilicet Ecclesiæ ad Monasterium. Rebuffus tract. de portione congrua, num. 103. Quare ei relinqui ab Episcopo est necesse, vnde possit viuere, iura Episcopalia soluere, aliaque onera ferre, ad quæ tenetur.

Dubitatur secundò, An Episcopus beneficia omnia suæ Diœcesis vnire valeat, ad tempus aut in perpetuum.

Posse, communis est opinio, nisi hæc sint exem-
E pla, aut summo Pontifici perpetuo ac specialiter reseruata.

Prima pars habetur in cap. sicut vnire de excessib. Prelator. *Sicut vnire Episcopatus, atque potestati subiicere aliena, ad summum Pontificem pertinere dignoscitur, ita ad Episcopum Ecclesiarum suæ Diœcesis vnio & subiectio.*

Secunda pars probatur, hoc ipso quòd beneficia sunt exẽpta, aut Papæ specialiter reseruata, iuris in ea Episcopo nihil competit, ergo ab eo vniri ne-

queunt, conseq. prob. vnio donationis est instar, certaque alienarionis species: At quæ beneficia sunt viuta Monasterio hæc sæculari Clerico, aut Monacho, conferri ab Episcop. nequeunt, cum ea tantum dari valeant quæ sunt in iure ac potastata alienantis, aut dantis, de quorum numero cum non sint beneficia exempta aut reseruata Pontifici, hæc ab Episcop. vniri non poterunt.

Confir. Minus quidpiam est vnire, quam conferre, sed Episcopo, non est integrum beneficia exempta, aut reseruata Pontifici, conferre, cum reseruatio, ea de Episcoporum potestate, ac iure tollat, argo, &c.

Tempora sunt tamen, in quibus reseruatione non obstanta, beneficia sibi mutuo adnectere Episcopo non est vetitum, primum est, cum id beneficiorum paupertas exigit, tunc enim, *Possunt Episcopi tanquam sedis Apostolicæ de legati, iuxta formam iuris, sine tamen præiudicio obtinentium, facere vniones perpetuas, quarumcunque Ecclesiarum Parochialium, & Baptismalium, & aliorum beneficiorum curatorum, vel non curatorum, cum curatis, etsi dictæ Ecclesiæ, vel beneficia essent generaliter, vel specialiter reseruata vel affecta.* Trid. sess. 21. cap. 5.

Secundum est cum Episcopus Seminario erigẽdo dat operam, nam eius rei causa, beneficia quælibet simplicia, licet reseruata, & affecta vnire ei permittitur per Trid. sess. 23. cap. 18. Tertium, cum præbendæ Ecclesiarum Cathedralium, aut Collegiatarum, sunt nimis tenues, licet etiam Episcopo beneficia simplicia, quibus eorum prouentus augeantur, iis vnire, non obstante eorum reseruatione generali, aut speciali, Trid. sess. 24. cap. 15. de reformat.

Dubitatur 3. An vt Episcopus vnire beneficia, ita possit eadem supprimere.

Omninò, modo na quid in eo contra canones peccat, aut fundatorum voluntati, sine causa necessaria deroget, causa est, quod sacris in Diœcesi præsideat, quod Ecclesias eiusdem regere, ex præscripto canonum propriaque instituti sui ratione debeat, quare si communis populi salus, Ecclesiæ dignitas, aut publica multorum vtilitas exigat, ex Ecclesia Parochiali, Collegiatam cultus diuini augendi causa, facere vel eandem, ob plebis multitudinem, quæ vnius Parochiæ ambitu compręhendi nequit, in duas diuidere poterit, relicta antiquo Parocho, portione congrua, iuxta cap. de lacta de excessib. Prælatot. ac de beneficiorum suppressione scripsere nominatim Doctores in cap. cum accessissent de constitution.

Dubitatur 4. An Episcopo licaat beneficio pensionem imponere?

Non licere perhibent, Laym. lib. 4. tract. 2. cap. 13. Lessius lib. 2. cap. 34. dub. 38. num. 206. ratio est, quod stylus Curiæ ius faciat, at moris non est Romanorum approbare pensiones quæ sunt inconsulto Pontif. ab Episcopis impositæ beneficio.

Secundò, Est pensionum constitutio, contra ius commune, quo statuitur vt beneficia sine diminutione dentur, at in eo dispensate, Pontificis est, non Episcopi, argo, &c.

Nihilominus casus duos, esse in quibus, id Episcopo tentare, non sit vetitum quorundam est, opinio.

Primus est, cum eius constituendæ causa iusta suppetit. Ita Gigas q. 6. aliique quorum ibi meminit, qualem fore aiunt, si assignetur seni Parocho, non valenti amplius seruire vt alatur, si causa transactionis in lite, vt colligitur ex cap. nisi essent 21. de præbend. & cap. audiuimus 3. de collusione detegenda, si ad tollendam inæqualitatem in fructibus, quæ ex beneficiorum permutatione resultat, cap. ad quæstiones 6. de rerum permut. docetque Nauar, consil. 43. de Simon. num. 44. his verbis. *Pensio noncu dicatorum potuit imponi ab Ordinario, duratura dum Caius teneret beneficium sibi quæsitum per illam permutationem, ad coæquandos fructus beneficii permutati.*

Secundus casus est, cum ea datur in Religiosorum sustentationem ac subsidium, Rebuff. in praxi Cancellariæ Apostolicæ ibi enim sic. *Episcopus cum consensu Capituli sui, potest imponere pensionem Ecclesiæ abundanti, soluendam ad sustentationem virorum religiosorum*, de quo est decretalis Innoc. 9. quæ incipit Pastoralis, de his quæ fiunt à Prælato, sine consensu capit. quia tamen eam sibi potestatem, vsu contrariã adimi passi sunt Episcopi, iis secus aliquid facile auctor non essem in hac materia, quam mos Romanus, (qui legis vim habet) iis permuttit, faciendi in cuiusquam commodum ac gratiam.

Dubitatur 5. An per Episcopum liceat, bona vnius Parœciæ diuidera cum alia?

Sine consensu Fundatorum, ac Patroni, nequaquam: ratio est, quod ea voluerint assa huius Ecclesiæ, non alterius.

Secundò cum ea lege, bene de Ecclesia mereri Patroni voluerint, vt si quando illos ad rei familaris angustias redigetet inopia, eam bonorum quæ illi dedissent, parte aliqua leuarent, non modica fit iis iniuria, cum eo transferuntur, vnde sibi quicquam decerpere sit nefas.

Quid si bona eiusmodi reparandæ sint fabricæ attributa, aut alendis loci pauperibus, poteruntne annuente Episc. dari aliis, aut Ecclesiæ pauperioris commodis applicari?

Minimè id vero, primò, *Quia vbicunque dispositio defuncti est certa, respectu causæ, personæ, loci, &c. ab Episcopo mutari non potest*, Rochus q. 15.

Secundo, legata ad vnum vsum, aut donata ad alium sine auctoritate Principis transferri nequeunt, Clement. quia contingit de Relig. domib. & lege legat. dig. de administrat rei. ad ciuitat. pertinent.

Tertiò, quia bona illa actu sunt fabricæ, aut ad ea ius in rem habent loci inopes, quo sine iniuria nec hi, nec illa priuari possunt.

Dubitatur 6. An non modo vnire beneficia, ea diuidere Episcopus, sed, & ea Ecclesiasque, in quibus sunt sita, impune transferre possit alio?

Posse vt credam, inducunt me hæ causæ, prima, quod nihil sit necesse, ea loco certo fixa esse.

Secunda, quod in eorum sit iure extremas defunctorum voluntates atque sententias explicare, easque ex causa iusta mutare, quales occurrere posse, cum de beneficiorum mutatione agitur, multas ac varias, pro certo habeo.

Tertia, habent inter beneficia, locum non vltimũ tam hominum, quam Virginum cœnobia, at licet hæc communiter transferri nequeant, 10. q. 3. can. quæ semel, vbi tamen Cœnobitarum salus agitur aut vtilitas, omnis ast honesta ratio, eorum mutandæ sedis dist. 16. q. vlt. can. si quis vult. item cum sunt latrociniis infesta, cum in tuta, cum periculosa, cum ob aeris intemperiem insalubria, dist. 73. can. quotundam, possunt ergo beneficia transferri alibi qua voluntate Episcopi constitui.

QVÆSTIO

QVÆSTIO VI.

Quid sit cathedraticum, & an illud exigere Episcopus possit, & à quibus.

EPiscoporum iura bipertito diuiduntur: quædam sunt ipsa functione, origineque spiritualia, vt institutio, destitutio, correctio, excommunicatio, eius absolutio, quibus est initium à spirituali iure, Episcopo in ordinatione sua collato. Alia ab eo quidem iure originem trahunt, sed remotè, à voluntate autem Conciliorum ac Pontificis, reique æquitate proximè, qualia sunt tria, cathedraticum, seu synodaticum, charitatiuum, & procuratio.

Est autem cathedraticum, cuius fit mentio in cap. conquerente 16 de officio Ordinarij, capite Pastoralis, de donationibus, id quod Episcopo est debitum in honorem cathedræ. Bleyan. tit. de Episcoporum iuribus, & Canonic. portionibus, nempe quia est hic Matricis Ecclesiæ, ac sedis Cathedralis Pastor, cui Clerici, vt oues, & liberi obsequium debent, ac honorem, quem Honorius III. cap. conquerente, eos testari, & exhibere qualicunque ubertalitate erga illum voluit, Fillsacus de sacra Episcoporum authoritate cap. 6. Barbosa de iure Episcop. allegat. 86. num 40. & tale ius exigere posse Episcopos docet Honor. III. in decret. sua conquerente 16. de offic. iudicis ordinat.

Quid autem, & quantum eius nomine debeatur à Presbyteris Episcopo, docet Glossa ibi, totumque solidis duobus definit. Cui astipulatur Barbosa lib. 3. Iuris Eccles. cap. 20. Credo ego illud omni tempore non fuisse vniusmodi. Nam cùm facta diuisione Parœciarum à Dionysio, necessarij commeatus ad vitam Episcopis deessent, quòd decimæ omnes Parochis cederent, præter quas alij nulli certi redditus assignati erant Ecclesiis, placuit Papæ ac Conciliis, concedere Episcopis, ius cathedratici exigendi à Parocho, id est, mediæ partis decimarum & oblationum, quæ tam sibi, quàm Ecclesiæ fierent: sic Aurelian. 1. can. 16. *Antiquos canones relegentes priora statuta credimus renouanda, vt de his quæ in altari oblatione fidelium conferuntur, medietatem sibi Episcopus vendicet, & medietatem sibi dispensandam secundùm gradus Clerus accipiat, tam de propriis prædiis quàm de omni commoditate in Episcoporum potestate durantibus.*

Summa ergo quæ Episcopo pendebatur à Parochis, pars erat media redditùum Ecclesiæ. Quæ postea excrescentibus Episcoporum facultatibus ad trientem est reuocata per Conc. Tolet. 7. can. 4. vt refertur 16. q. 1. can. constitutum, ac postmodum per Braccarense 2. ad duos solidos 10. q. 13. can placuit: sic enim Concil. can. 2. *Nullus Episcoporum per suas Diœceses ambulans, præter honorem cathedræ suæ, id est, solidos duos, aliquid aliud per Ecclesias tollat, neque tertiam partem ex quacunque oblatione populi requirat in Ecclesiis Parochialibus, sed illic tertia pars pro luminaribus Ecclesiæ, vel reparatione seruetur, & per singulos annos Episcopo inde ratio fiat, nam si tertiam partem illam Episcopus tollat, lumen ac sartatecta Ecclesiæ abstulit.* Et quoniam in hoc genere peccabatur ab Episcopis Galliæ, eorum est castigata, ac repressa cupiditas in Concil. Cabilon. 2. sub Carolo Magno, can. 17. his verbis: *Inuentum est quod in quibusdam locis Presbyteri duodenos, vel quaterdenos denarios Episcopis in censum annis singulis darent, quod penitus abolendum duximus.*

Erat autem hic denarius opinione Fabricij de iuribus Episcoporum, idem ac nummus aureus; cùm enim solidus Volusio Martiano teste, propriè idem sit quòd libra, quæ & As vocatur, numerusque centenarius, ferè in pecuniarum ratione idem sit ac habeatur, consuetudo tulit, vt aureus qui centum continet, valetque sestertios, Hottonmano teste, in Commentar. verborum iuris, frequenter solidus appellaretur, hicque pro aureo, & iste vicissim cuderetur pro solido, vt in lege 5. paragr. Prætor. dig. de his qui deiecer. vel effuder. comparata, & Instit. de obligat. quæ ex quasi delicto, paragr. item is cui.

Non fuit tamen hæc summa ita certa, stataque, vt esset immutabilis, nam interdum maior, minor aliàs exigebatur ab Episcopis, pro varietate Episcopatuum, & consuetudinum quæ in iis inueterauerant. Zerola verbo cathedrat. parag. 1. Barbosa Iuris Eccl. lib. 3. cap. 20. num. 10. Et quanquam quibusdam sit probabile ius hoc cathedratici ideo synodaticum esse dictum, quòd à singulis in synodo quotannis celebranda, præstari deberet. Barbosa suprà, num. 2. mihi tamen non probatur, quod Concil. Braccar. antè citat. relatumque 10. q. 3. can. 1. meminerit visitationis annuæ, vt certi ac designati temporis, in quo taxam cathedratici Episcopus exigere consuesset: *Nullus*, inquit canon, *Episcoporum per suas Diœceses ambulans, præter honorem cathedræ suæ, id est, duos solidos, aliquid aliud per Ecclesias tollat,* valore ipsorum computato, secundùm antiquam consuetudinem cuiuslibet Diœcesis, vt diximus anteà, quæ etsi alterari possit, non tamen præscribi, eo quòd debeatur in signum subiectionis, & honorem cathedræ, quæ duo Episcopis, nullo quamlibet longo temporis spatio possunt adimi, cùm sint futuri semper Pastores, cum iure imperandi subditis suis, quos obsequendi necessitas ac obligatio, eaque perpetua manet.

Secus tamen plerique existimant, nec immeritò, quid enim obstat quominus priuatæ Ecclesiæ, ac particulares Clerici præscribant contra Episcopos, eorumque iura, cum Ecclesiæ aduersum se mutuo præscribant? Et quidem de consuetudine præstari posse argenteos solidos pro aureis certum esse docet Fabric. tractatu de aliquot aliis canonicis portionibus, num 30 Quod probabilitate non caret, nam odia pœnæque castigandæ sunt: at est hic odium, cùm in incommodum cedat Clericorum ab Episcopo eam summam exigi. De minore ergo intelligenda est, cuiusmodi sanè est futura, si solidi nomine non intelligatur aureus.

Sanè in multis locis cathedraticum in vsu non esse docet Panormit. in caput cum venerabili extra de censib. quod de Gallia longè est certissimū, vt contra Niuernens. Episcopum pro Ioanne Borbonato Curione, decreuisse Senatum Parisiensem ann. 1574. Decemb. 13. scripsere Chopp. in lib. 2. de sacra polit. tit. 7. num. 7. & Chenut in addit. ad Papon. lib. 1. tit. 11. arresto 5. nisi fortè Episcopus tueretur se longa iuris huius exigendi possessione, etiam fide tabulisque probanda, Chenut & Chopp. locis proximè citatis cum Bleyano de iurib. Episc. num. 34.

De charitatiuo subsidio nihil habeo dicere nisi quòd ea voce significare Scriptores velint aliquantam summam pecuniæ ad subsidium Episcopi ero-

gari à Clericis solitam, quæ cum à beneuolentia oriatur dantium magis quam ab imperio postulantis prælati, charitatiui subsidij nomen sibi vendicat, & hæc de prima quæstionis parte dicta sunto.

Pars fuit altera de personis à quibus exigi Cathedraticum, soluique debeat.

Dico primo, à Pensionario exigere præsulem nihil posse eorum quæ iure potest à beneficiariis. Est Rebuffi de pacific. possess. num. 120. causa est, quod tam Cathedraticum, quam procuratio, & charitatiuum subsidium, Ecclesiis sunt annexa aut capellis secundum cap. conquerente 16. de offic. Iudic. Lubet audire Honorium: Tu ergo, inquit, his iuribus in præfatis Ecclesiis contentus existens, non amplius ab iis exigas, præter moderatum auxilium quod iuxta formam Lateran. Concil. si manifesta, & rationabilis causa extiterit, cum charitate postulandum sicut ab aliis Ecclesiis eiusdem Diœcesis pro necessitate temporis sustinemus. At pensionarius quà talis nulli præest Ecclesiæ, ab eo ergo quod à cæteris, postulare Episcopo non concessum. Deinde si beneficiarij pendere charitatiuum nullum debent auxilium, in Gallia, veteri regni consuetudine, quis Pensionarium, iis iuste legibus alliget? quis eo illum adigat? quo cogi beneficiarij nequeunt? At verum est, ab his in Gallia oneribus liberos esse Clericos, Synodatici nomine, ab his repetere nihil posse Episcopos, ergo nec à Pensionariis. Liberare vero Franciam ab Episcopalium solutione iurium Clericos omnes, vt alios prætercam, scripsere, Choppin. lib. 2. de sacra Polit. tit. 7. num. 7. Chenut. in addit. ad Papon. li. 1. Rebuff. in concord. tit. de publicis concubin. quod duplici quoque curiæ sententia confirmat, quarum altera, Maleacensi Episcopo, est eiusmodi exactio inhibita, posteriori, ius Niuern. antistiti, in eadem dictum causa, 13. dec. 1574. Sane suis esse subsidio præsulibus, ac quam possunt commodè, suis illos iuuare opibus, subditi nulla tenentur lege, nisi cum ad ea tempora redacti sunt angustius rei domesticæ, vt eas aliena liberalitate, laxare sit necesse. At quæ Dei est in Episcopos bonitas, quæ aduersum illos, Regum ac subditorum caritas, abundè illis suppetit, vnde se, familiamque suam, honestè alant. Quid ergo subditorum implorent beneficentiam? quid soluta ab illis caritatis officia postulent? Nec iusta ergo nostratibus hominibus est causa, quæ inopibus olim Episcopis auxilia corrogare permissu erat, hæcvt locupletibus magnarumq; opum prælatis, non sine Clericorum incōmodo exigentibus, cum iis domi res sit exigua, foris nulla amodo in Gallia, ne liceant prohibere.

Dico 2. *Quæ à Pontifice ad dubia Ecclesiæ tempora postulantur de redditibus Ecclesiasticis, hæc cum Pensionario diuidenda esse, pro rata pensionis ac commodi quod ad eum peruenit.* Ita Doctores Innocent. in cap à nobis extra de decimis, Rebuff. de pacific. possess. n. 120. Bleyan. de pens. beneficiali num. 25. litera I. ad marginem. Et probatur, vt commoda ita & onera deriuanda sunt ex æquo, ne peccetur contra regulam cui initium secundum naturam ff. de regul. iuris in qua dicitur eum qui sentit cōmodum, oneris expertem esse non posse, at Pensionario, non potest, ita non esse pensio vtilis, cur ergo abnueret, partem eius aliquam Ecclesiæ reddere? illiquè vt sit bene, male ad tempus sibi esse velle? Notarunt tamen proxime citati autores, non alio tempore, decimis illum esse Papalibus obnoxium, quam cum eius, pensio est in fructuum parte aliqua constituta quod cum Gallia, non obseruet in-

A cidere tempora nunquam possunt, quibus exigendæ à Pensionario decimæ, causa Pontifici iusta vlla ne possit.

Dico 3. Nec procurationibus subesse, harumque parti vlli, pensionarium, causa est, quod visitatieas debeant, ex Trid. sess. 24. cap. 3. non alij: At quid Episcopo commune cum pensionario? Vbi? quando? à quo & quomodo ad eius vnquam se tribunal iussus est sistere? Equidē vt sæpe hic soli sibi viuit, sine cura, potestate in plebem, aut Ecclesiam nulla, quid proprie in illum tētaret Episcopus, quid susciperet? quid lustraret? quod non peræque auderet in Clericum? secundo pro lustratione Ecclesiæ soluenda procuratio iuxta cap. conquerente 16. de offic. iudicis & cap exigit de Censibus in 6. At pensionarius, quà talis, Ecclesiæ nulli præest, ergo ab eo exigenda nulla procuratio.

B Dico 4. A præstando Cathedratico Monasteria omnia exempta esse, patet ex Tolet. Concil. 7. can. 4. relato à Grat. in causa 10. q. 3. can. inter cætera 8. vbi in ea Episcopo quoad hoc iuris nihil competere clare Patres enunciant, cuius rei reddi potest hæc causa. Quod Cathedraticum ad legem Diœcesanam referatur, auctore Fabric. supra num. 36. à qua regulariter cœnobia sunt exēpta idē ibid. habetque citarus can. Concil. his verbis. *Nam amplius quam duos solidos, vnusquisque Episcoporum per singulas Diœcesis sua Basilicas, iuxta Synodum Bracar. annua illatione sibi expetat inferri, Monasteriorum tamen basilicis ab hac solutionis pensione sepnnctis.*

C Dico 5. *Etiam à Charitatiuo subsidio exemptos esse in Gallia Clericos, nisi eius possessio, aduuaretur antiqua possessione præcedentium præsulum*, Pars prima prob. Est charitatiuum subsidium, concessum Episcopis, in subsidium inopiæ, at ea non premuntur hoc tēpore ergo vt subsidiaria actio, non datur nisi alia deficiente, ita nec hoc modo subsidiū, ab Episcopis peti, cū abūdent opibus. Ita eius exactio prohibita fuit olim à Senatu Parisiensi, an. 1521. Episcopo Maleacensi Rebuffo teste in Glossa Concord. de publicis Concubin. parag. quia vero.

D Pars assertionis altera probatione non indiget, cum constet præscriptione ius acquiri ad id quod est possessum tanto tempore, quantum ad eam iura postulant. Boerius in decision. capellæ Tholosanæ q. 134. vbi ait à Benedicto 12. Episcopis prohibitum in Extrauag. vas electionis ne plus charitatiui subsidij, quam visitationis nomine exigerent, eiusq; sententiam in causa Archiep. Burdegal, sequutam esse curiam Tholosanam.

QVÆSTIO VII.

E *Quid sit deportus, & quorum Episcoporum proprius.*

IVri Cathedratici adiungendum & aliud, nempe exigendi deportus quem recte definieris, ius colligēdi redditus primi anni ex beneficio, aut aliquantæ eius partis, maioris aut minoris, pro regionibus, earumque consuetudine. Quod quoniam annatarum instar habet, sublatum est per Basileense Concil. effectu tamen irrito, cum ei decreto consuetudo, mosque Galliæ oppositus præualuerit quem sequuti iudices, Archidiacono Saboliensis Ecclesiæ anno 1581. partem redditnum tertiam Ec-

A tiam Ecclesiæ Parochialis sancti Germani Nouiodunensis addixere, centum autem & quinquaginta aureos Iacobo de la Saulsaye Georali Archiepisc. Rothomagensis Vicario annis ab ea sententia reddita quinque, quos deportus nomine, sibi narrabat esse debitos à conductoribus fructuum Parochiæ *de Gusry.* Quo de iure, Iudicumque decretis, Chop. de sacra polit. tit. 8. & l. 3. tit. 3. cui quod addam nihil occurrit, nisi quod habent fautores deportuum à consuetudine memoriam omnem superante, ac Ioannis 22. auctoritate, vnde eos, seque defendant: Extrauag. enim suscepti a. de electione, ait Pontifex habenti annalia de consuetudine, priuilegio vel statuto, fructus primi anni, vel minoris temporis, beneficij vacantis applicari in totum posse, aut ex parte: ex quo con-
B cludunt Authores, prædictum deportum non esse canonum lege illicitum.

Eius autem exigendi Episcopis, & Archidiaconis, causa duplex. Prima est consuetudo antiquior omni memoria, quam, cùm est talis, canones non modò non improbant, sed seruari iubent: ita cap. 42. de simonia mandatur Episcopis vt operam dent, ne consuetudines quæ cum laude introductæ sunt in Rempublicam, eas patientia sua emori sinant, qua inductus causa tractatu de simonia, ostendi simoniam non esse, temporale accipere, non tanqoam pretium rei spiritalis, sed tanquam debitum ratione legis aut consuetudinis antiquæ, quia in eo casu deest ratio pretij.

Secunda est inopia, qua Episcopos & Archidia-
C conos sæpè premi cùm accidat, hanc sacris beneficiorum redditibus, cùm vacarent, subleuari oportuit.

Neque cùm beneficia nomino, omnia intelligi volo, cùm præter Parochias, nulla alia onere hoc grauentur Bleyanus in Theoria, tract. de Annat. deportib. iure Regal. & aliis similibus. Forgetus de person. Ecclesiasticis, cap. 41. cœterorum redditus, futuro successori seruantur, de quo nos pluribus, tract. de beneficiis.

Inducitur autem deportus in beneficia, primò per cessum, vt cùm resignantur. Secundò, per decessum, id est obitum Parochi Tertiò, per eorum permutationem mutuam. Forgetus cap. 41. de personis Ecclesiast. quare etsi hæc iterari sæpiùs in anno accidat, non tamen multiplicari deportum
D necesse erit, ex eod. ibidem num. 3. Quartò, initium est deportui Parochiarum in Gallia, à litigio, & non promotione Parochi ad Sacerdotium: cùm enim propter litem motam inter competitores Parochiæ, aut non ordinationem eius, cui est hæc commissa, rectore careat, cùm peræque sit nullum habere, ac ei præesse, qui Sacramenta ministrare nequeat: ad Archidiaconum pertinet, dictam Ecclesiam conductitiis Sacerdotibus committere, ideoque fructus eius occupare, quibus illorum operam compenset. Louetus in Arrest. litera D. art. 62.

Vbi notandum est primò quod de litigio dicitur,
E occasione cuius Parochia in ius deportus cadit, locum non habere, cùm authoritate iudicum alteri colltigantium recredentia est concessa. Chopp. s. de sacra polit. tit. 3. quia tunc habet Parochia qui eam regat, & cui fructus dari debent, cum obligatione tamen eos repræsentandi si causa cadat.

Notandum secundò prouentus Sacerdotij ab Archidiacono iure percipi non posse, ob Ordinem Presbyterij à Parocho non susceptum, nisi post exactum tempus ad eam rem requisitum iure canonum: quia deportus noo se aperit in beneficiis Parochialibus, nisi cùm vacant: At Parochia destitura possessore non censetur, ob defectum ordinis, quo hic initiandum se non curauit, nisi post annum à pacifica eius possessione, vt dicitur in cap. licet canon, de electione in 6.

Quæsitum est secundo loco, an ius colligendorum deportuum, Episcoporum sit omnium, an aliquorum tantùm: & quorum?

Quo de generè quæstionis, duo duntaxat habeo dicere. Primum Neustriæ Præsulibus omnibus, Papa sciente, nec tamen reclamante debitum esse: Exinde Archidiaconis Parisiensibus, quos illud sibi ad tempus sumere, proindeque compositione aliquantæ summæ pecuniæ, ab eo solitos esse Sacerdotes integrè se redimere, narrat Fabricius, quod & Tulli in Lotharingia fieri, habet consuetudo communis, Pontificum auctoritate probata.

Secundum in Neustriæ muratis vrbibus Episcopali sede conspicuis, ius hoc deportus longius non esse triduo, ac tribus hebdomadis. Forgetus cap. 41. de personis Ecclesiasticis. num. 2.

QVÆSTIO VIII.

Quid sit procuratio, & an eius exigendæ Episcopi ius habeant.

Est procuratio in Episcopo cùm visitat, ius annonæ recipiendæ, quam Archidiacon. in cap. 1. de censibus in 6. ait esse prandium aut cœnam. Barbosa refectionem, vtcunque res habeat, quoad rei dandæ qualitatem ac speciem, de qua postea: huc constat, procurationes Episcopo esse debitas, cap. procurationes, cap. cum venerabilis, cap. cum nuper de censibus: quò verò iure, & quare has sibi vendicare hic possit, iam videndum.

Dico primò, *Procurationes iure naturali non esse Episcopo debitas.* Primò, quia à multis post visitationem non dantur.

Secundò, quia aliunde habent Episcopi redditus, ad hæc sustinenda onera sufficientes ac idoneos, nec enim iis concessi videntur ob alium finem, quam vt exequantur quæ sui sunt muneris, cuius pars est non vltima, visitare. Trident. sess. 23. cap. 1.

Tertiò, Quæ sunt iure naturæ, alicui ab alio debita, ob operam præstandam, hæc exhibendá sunt operanti, tam à paupere, quàm diuite, quorum causâ ille laborat, sed à procuratione, liberæ sunt pauperes Ecclesiæ, cap. cum Apostolus, de censibus. Ergo Episcopo uon est hæc debita iure naturæ.

Dico secundò, *Procurationes Episcopo soluendas esse iure Ecclesiastico*, pręter canones allatos, tem conficit Suessionense Concil. sub Pipino, ann. 744. his verbis: *Quando iure canonico Episcopus circumit Parochiam, ad confirmandum populum, Abbates & Presbyteri parati sint ad suscipiendum Episcopum, in adiutorium necessitatis.* Eodem pertinent scripta in Conc. Later. sub Innocentio III. can. 33. *Procurationes quæ visitationis ratione debentur Episcopis Archidiaconis, etiam Apostolicæ sedis legatis, aut Nuncijs absque manifesta & necessaria causa nullatenus exigantur* A quibusnam verò? ab Abbatibos, Diacoois & Presbyteris, quibus incumbit ante cœteros, Episcopo exhibere obsequium, honorem, & victum. *Placuit, vt tam à*

à Presbyteris, quam ab Abbatibus, & Diaconibus Episcopo honor debitus impendatur, vt à nullo contumeliam pati videatur, & quandocunque contigerit eum, iuxta canonicam sententiam, visitare suam Parochiam, & digne eum suscipiant, & prout habuerint, aut ratio permiserit, illi praeparent quae fuerint necessaria. Concil. Emerit. can. 11.

Neque à Clericis modo commeatum hunc exigi sed à populo quoque solitum esse, indicant haec verba Synodi Francicae sub Carolomanno Principe: *Quandocunque iure canonico Episcopus circumit Parochiam ad confirmandos populos Presbyter semper paratus sit ad suscipiendum Episcopum cum collectione & adiutorio populi qui ibi confirmari debet.* Et in Cabillon sub Carol. can. 14. *Si quando eis ad peragendum ministerium suum à fratribus aut subditis aliquid est accipiendum, cauendum est ne quem grauent.*

Dico 3. *Causam exigendae procurationis esse duplicem.* Prima est Episcopi necessitas. Secunda, inueterata in populo eius exhibendae consuetudo. Prioris fit mentio in Cabillon. Concil. sub Carolo Magno can. 14. his verbis. *Si quando eis ad peragendum ministerium suum à fratribus aut subditis aliquid accipiendum est, hoc summopere obseruare debent ne quem scandalizent aut grauent, tanta ergo in hac re discretio tenenda est, & vt Verbi Dei praedicator, sumptus vbi proprij desunt à fratribus accipiat, & item fratres illius, potentia non grauentur.* Clarius in Parisiensi sub Ludou. & Lothar. lib. 1. can. 32. his verbis, *Et quanquam auctoritas canonica doceat, vt quarta pars decimarum & redditunm ex oblationibus fidelium, in vsus Episcoporum cedat, vbicunque tamen Episcopus sua habet, suis contentus sit, vbi autem nihil rerum Ecclesia sua habet, accipiat de memorata quarta parte sibi, suisque, non quod auaritia, quod absit, suaserit, sed potius quod necessitas compulerit, caeterùm si accipiendi nulla necessitas vrgeat, nihil de memorata quarta parte accipiat, sed vsibus Ecclesiarum, & pauperum eleemosynis impartiendam secundum suā dispositionem relinquat.* Eiusdem sententiae fuerunt Episcopi in Conc. Suession. sub Pipino, nam ibi sanxere visitantem Praesulem recipi ab Abbatibus oportere, *in adiutorium necessitatis.*

Meminere consuetudinis, Concilia Valentinum sub Lothario can. 22. & Trid. sess. 24. cap. 3. ibi enim prohibetur Episcopis, caeterisque, quibus ius est aliquod visitationis instituendae, ne quidquam procurationis causa, pro visitatione testamentorum ad pios vsus capiant, non obstante quacunque consuetudine, etiam immemorabili, supponit ergo Concilium, habere Episcopos, & alios à consuetudine, ius procurationis exigendae. Quae causa est, cur in quibus locis, seu prouinciis, vbi mos obtinuit, vt nihil sibi Episcopus visitans vendicet, peccatum sit illum ab ea discedere, Trid. sess. 24. cap. 1.

QVAESTIO IX.

Quibus in rebus fieri procuratio debeat, & an semper sit debita.

PRocuratio esse in victualibus ac potu debet, non pecunia, cap. 1. de censibus in 6. can. relatum 10. q. 3. nam Episcopo exhibetur à subditis suis hospitalitatis nomine, ac in signum subiectionis, vt scripsere Turrecr. 10. q. 1. de Graphus decisionum parte 2. l. 3. cap. 27. num. 85. At quid hospitalitati commune cum pecunia? quid non autem cum mensa, ad quam admittitur, Episcopus ab his ad quos diuertit? Quod si res suas sibi hic habere malit, ac conducto vti, quam domo communi, vbi alatur impensis communibus vrbis, aut pagi: *Huiusmodi dispensa contentus erit*, inquit can. 15. Concil. Ticinensis sub Ludouico 2. *Panes 100. frischingas 4. vini sextaria 50. pullos 7. oua 50. agnum vnum, annonam ad Caballos, modios 6. faeni corbes, tres, mel, oleum, cera quod sufficit.*

Quae omnia sic sunt moderati Patres Concilij Parisiensis sub Ludouico & Lothario Ludouici liberis, vt ius procurationis, negauerint vlli esse debitum, praeterquam pauperi, ac ex matrice Ecclesia redditus non habenti. Enimuero, vbi Patres Episcopos monuere, vt tempori Parochiam obeant, ad idque partem decimarum quartam: & redditū ex oblationibus fidelium, in eorum vsus instituto veteri Ecclesiae cedere, haec addunt: *Vbicunque tamen Episcopus sua habet, suis contentus sit, vbi autem nihil rerum Ecclesia sua habet, accipiat de memorata quarta parte sibi suisque non quod auaritia quod absit, suaserit, sed potius quod necessitas compulerit, caeterum si accipiendi nulla necessitas vrserit, nihil de memorata quarta parte accipiat, sed vsibus Ecclesiarū & pauperibus Christi impartiendam secundum suam dispositionem relinquat.*

Haec canon, à quo dissentire videtur Concil. nam sess. 24. cap. 3. vult liberum Episcopis esse, procurationis nomine victualia petere, aut eorum loco, pecuniam à visitatis, cum sponte offertur, quia haec ab inuitis exigi nequit cap. Foelicis, de censibus in 6. *recipi tamen licite potest pro sumptibus moderatis faciendis in victualibus, diebus quibus visitationis officium personaliter exercebunt*, Bonifac. VIII. cap. foelicis citato.

Quantam autem hanc esse oporteat nescitur, communis est responsio petita ex constitutione Benedicti in Extrauag. quae incipit vas electionis, prouinciarum singularum rationem habendam esse, quae enim alicubi vilissime vaeneunt, stant alibi carissime, vna ergo, eademque prouinciis omnibus, statui regula nec potest in hoc genere, nec debet.

Quid? quod Ecclesiarum omnium pares non sint redditus, quod inter Parochos magna sit in opibus diuersitas? non est ergo aequum iisdem omnes impensis sumptuque grauari. Quare ab iis *stipendia cum caritate, non autem cum iudiciaria inuectione sunt postulanda*, inquit Cabill. Concil. 2. can. 14. quod fiet si attentis Ecclesiarum facultatibus, ac pensatis vt dicitur in cap. conquerente de offic. ord. & cap sopitae 14. de censibus, aliisque circunstantiis, non amplius exigent Episcopi quam moderata, honesta tamē tam sua, quàm suorū refectio postulat. Et quoniam Affeclarum numero, profusione sumptuum, epularum pretio ac valore, quae in mensam inferri, sibique apponi, volebant Episcopi, quidam subditis sibi populis, vltra modum graues erant, sanxit Lateran. Conc. sub Alexand. III. can. 4. *Quod Archiepiscopi Parochias visitantes pro diuersitate prouinciarum & facultatibus Ecclesiarum 40. aut 50. euectionis numerum non excedant, Episcopi 20. vel 30.* Longe minus Hispania Episcopis suis quod metuerer ne in procurationibus exigendis subditis oneri essent, ac iis querendi de se materiam darent permissum esse voluit, nam nec iis excedere quinarium euectionis numerum nec amplius quam vna die, per vnamquāq; Basilicam,

remorari illis integrum ne esset decreuit. Conc. Tolet. 7. can. 4.

Quæstionis pars altera fuit : Ecquid esset procuratio omni tempore debita Episcopo? Id verò vt credam adduci nequeo. Primò, quia excusat Ecclesiæ necessitas. Secundò, quia aduersus Episcopum, eiusque iura, consuetudo non omnino illaudabilis ac culpaoda, eam non dandi præualet, quo in casu omnium est opinione, indebita, cùm consuetudo præscripta, & rationabilis, vim legis habeat. Maximè autem ab his non est soluenda, qui locum, ab ea exhibenda Papæ voluntate, ac indulgentia exemptum habitant. Emma. tomo 2. quæstionum regularium, qu. 67. art. 7. Quia tantùm in hoc genere, vt quàm parcissimè dicam, Pontifici, eiusque beneficio debet tribui, quantum consuetudini præscriptæ & rationabili. At hæc procurationis exigendæ ius Episcopo adimit, iuxta cap. cùm ex officio de præscriptiooe : ergo & à Papa concessa exemptio.

Secundò, etsi possit Episcopus Pauperum hospitales domos inuisere sua ac prædecessorum auctoritate fundatas, cap. 1. de censibus in 6. vel si habent signa religionis vt campanile cum campana, & ibi celebrantor diuina. Archid. de consecr. dist. 1. can. nemo. Graphius decisionum partis 2. l. 3. cap. 27. num. 46. & 103. Inuisenti tamen nulla debetur procuratio, quia rationis non est ac prudentiæ, ab eo quid peti, qui vix sibi habet, vnde victum & vestitum moderatè colat. Genuensis c. 35. num 9. versu 94. cuiusmodi hospitalia esse nemo opinor ibit inficias : quare quod de leprosorum domibus Genuensis asserit, valet quoq; haud dubiè in reliquis.

Tertiò, nec procuratio vlla est Episcopo debita, nisi obeunti per se, ac personaliter, vt aiunt, prouinciam aut locum. Innoc. III. in Lateranen. Conc. can. 33. *Procurationes quæ visitationis nomine debentur Episcopis, nullatenus exigantur nisi quando præsentialiter visitationis officium impendunt.* Idem statutum in cap. procurationes, de censibus, & cap. 2. eiusdem tit. in 6. illic enim dicitur procurationem Episcopo quidem deberi, quod repetitur cap. Fœlicis, eod. tit. & capite si Episcopus, de officio Ordinarij in 6. at propriè non visitat, qui vicaria ad id alterius opera vtitur, quem in eam rem adhibendum existimat. Quare cum diceret Guillelmus de portu feritatis Gaucherij, sibi ab Episcopo Meldensi factam iniuriam, quod etsi Parochiam ipse suam, per se non lustrasset, iuberetur tamen procurationes solitas ipsi pendere, non secus, ac si alieno ad id ministerio non esset visus. A Parisiensi Senatu est auditus, omniumqne calculo liberatus ab ea ooere, *Rouillard*, in forensib. actione 5. Chopp. de sacra polit. l. 2. tit. 7. numero 11. Nulla ergo procuratio Episcopo solui debet, nisi per se prouinciam obeunti, aut si est danda, non sanè alia, quàm quæ labori respondeat visitantis, cap. si Episcopus, de offic. Ordinarij in 6. de Graphus decision. loco proximè citato numero 97.

Quartò, nihil est Episcopo debitum pro vecturis, aut equorum ferraturis. Genuensis cap. 35. n. 9. Barbosa allegat. 73. num. 57. nisi hi & illæ ad delegati & Papæ dignitatem facerent, ei enim quicquid est ad commodam impositi sibi muneris functionem necessarium, benignè, ac liberaliter dari debet. Glossa in Clement. 2. de censibus, verbo voluerint.

Quintò, in procurationibus habenda tantùm A est eius diei ratio, quo Episcopus visitat : quare si à loco quem lustrari oportet, magno locorum ac itinerum interuallo absit, quò proinde peruenire, nec inde domus repeti potest, sine expensis plusquam mediocribus, hæ nec Parocho, nec fidelibus præstandæ erunt, sed eius diei tantùm, quo illis suam operam collocat, idque in victo & potu, cap. cùm sit Romana, de simonia 10. & cap. Episcopum, cap. placuit de censibus & 10. qu. 1. can. decreuimus.

Excipiendus est casus, in quo oporteret Episcopum ibi subsistere, ex causis, ad visitandorum bonum, & salutem necessariis, cap. conquerente, de offic. Ordinar. tunc enim cùm tantam, & tam B longam Episcopi in terris suis moram imputare sibi debeant, eos quoque onera ei adiuncta ferre, æquitatis est ac prudentiæ.

QVÆSTIO X.

Quibus ius Procurationis annuæ sit debitum.

PRimò, pertinet ad Episcopos, secundùm Innoc. III. in Later. Conc. Valentinum sub Lothario in Francia. Competit etiam Abbatibus. Hostiensis in summa de censib. num. 19. Chopp. lib. 1. Monasticam tit. 2. num. 12, vbi tradit san- C xisse Senatum, anno 1578. rata esse debere, quæcunque ab Abbatibus Cistercien sibus, Monasteria sua, ex forma sibi præscripta per regulas visitantibus, decreta essent.

Secundò, sanxit Innoc. eius nominis tertius, vt cõmunibus suffragiis, eligerentur in Capitulis eiusdem Ordinis, quæ de triennio in triennium in singulis regni, prouinciis fieri voluit. *Religiosæ ac circumspectæ personæ quæ singulas Abbatias eiusdem regni siue prouinciæ, non solum Monachorum, sed etiã Monialium, secundùm formam sibi præfixam, eius vice visitarent* Concil. Later. sub Innoc. can. 12.

Tertiò, quemadmodum qui præsunt prouinciæ, in Mendicantium Ordine, quos commu- D niter Prouinciales Præpositos nominant, singulis annis claustra Monialium, quas potestati suæ obnoxias habent, lustrare Papæ imperio debent, Clement. attendentes, de statu Monachor. & in Trid. sess. 7. cap. 8. ita & ab iis, quantum sibi est necesse ad victũ, à Monasterio vnde discedunt ad aliud quò tendunt, exigere sine culpa, eiusque suspicione vlla possunt. Cùm enim is qui visitatur, in pecunia numerata procurationem mauult soluere, quàm in pastu aut victualibus, est id ei per canones licitum. Trid. sess. 24. & cap. Fœlicis, de censib. expressè, saluo tamen iure Conuentionum veterum, quas ad vnguem obseruari, & integras, in- E concussasque permanere oportere statuit. Trid. sess. 25.

Quid si in ea vrbe, vbi sedes est visitanti, fixa, & stabilis, loca sint, quæ ab Episcopo, Abbate, aut Prouinciali visitari est oecesse ?

Respondend. etiam tùm, iure communi, procurationem iis non negandam esse, quia cum Christo Seruatore teste *Dignus sit operarius mercede sua*, quis eos culpæ arguat, si operæ suæ stipendia aliqua, moderata tamen in victu recipiat ? quare id eis olim, ante Concil. impunè licuisse, docent hi Authores. Abb. in cap. venerabili, de censibus, Surd. de aliment. tit. 4. q. 22. num. 9. modo tamen vitandum esse, quòd id Concilium improbet,

dicunt Barbosa de officio & potestate Episc. allegat. 73. num. 46. Piasec. in praxi, ep. par. 2. cap. 3. art. vltimo, num. 35.

QVÆSTIO XI.

Explicantur dubia quædam pertinentia ad præsentem materiam.

DVbium primum. An Hospitalia procurationem Episcopo visitanti debeant.

Dico primò, *Si hospitalia beneficium annexum habeant, quod conferri digne à Superiore, aut de eius licentia resignari soleat, ab iis eorumque possessore legitimo, soluenda est procuratio.* Ratio est prima, quòd redditus habeant, vnde hæc sine vllo pauperum incommodo sumi queat.

Secunda, quòd nihil occurrat iustæ causæ, quamobrem alij, quibus in Episcopatu regendi beneficij iura competunt, Episcopo visitanti, annonæ, ac vitæ commeatum subministrare debeant, non isti: vt par est ergo beneficiorum omnium conditio, ita æqualis quoque esse debet, eorundem in oneribus obligatio.

Dico 2. *Hospitalibus, ac Oratoriis quibus beneficij ratio non inest, non incumbere vlla lege, procurationem visitanti Episcopo offerre.* Ita Genuens. in praxi, Archiepiscop. Neapol. cap. 17. num. 2. Riccius in praxi rerum fori Eccles. par. 4. resolut. 15. De Oratoriis res est ex decretali Greg. IX. 27. de censibus perspicua, ibi enim inhibet (verba sunt eius) *ne quis pro eo, quod in Oratoriis, quæ in Grangiis habentur, procurationes quæ ratione visitationis debentur, exigere vel extorquere præsumat.*

Hospitalium eadem causa, cùm enim sint instituta leuandæ pauperum inopiæ, esset contra rationem, eorum prouentus diuertere aliò. Quid? quòd lex nulla in omni sit canonum serie, qua lege iubeantur pauperes, aut qui eorum curam gerunt, Episcopo pro visitationis labore mercedem dare? quod, qui in eum 30 pauperes extare voluero argumenta caritatis suæ, constructione ædium, in quas ægri inopes, maléque affecti, diuerterent, pecunias, ac obuentiones, quæ ex earum redditibus annuis colliguntur tacitè, ac virtute Episcopis dari nolint? quæ duæ res impellunt me, vt credam, à procuratione visitanti debita, hospitalia, quæ purè sint talia, omnino esse libera.

Dubium 2. An Episcopus, aut quilibet alius Ecclesiam visitans munere aliquo donari possit.

Dico 1. *Munera quæcunque: ac quomodolibet, hoc est etiam sponte data, recipi à visitante nequeunt.* Habet hæc Assertio fidem à Conc. Trid. sess. 24. cap. 3. de reformat. cui aliquid adiecisse, ad fidem Assertionis positæ, est bonum otium in re minimè dubia ludere.

Dico 2. *Recipiens aliquid, etiam comestibile, quod asportetur aliò, tenetur ad restitutionem dupli.* Trid. loco cit. etsi non restituerit infra mensem, si est Episcopus, remanet interdictus ab ingressu Ecclesiæ, & si est Episcopo inferior, suspensus est, donec restituat. Bonifac. VIII. in cap. exigit de censibus in 6. *Nulla eis inbõe*, inquit Pontif. ibi, *remissione dantium, liberalitate, seu gratia valitura.*

Dubium 3. *An procuratio debeatur à solis locis visitatis.*

Omnino, causa est quòd procuratio instar sit mercedis, ac stipendij præstandi ab eo, cuius causa laboratur: at Episcopus operam non nauat, vt supponitur, aliis, quàm visitatis, ergo ab his solis exigenda procuratio.

Confirmatur. Numerus procurationum, numerum dierum quibus visitantes moram in loco visitato fecerint, excedere non debet, vt est in cap. procurationes 23. de censibus. Cuius constitutionis hæc vna videtur esse causa, quòd quo die Episcopus non moratur in loco visitato, ei operam suam non accommodet, nec eius causâ laboret: est ergo in petendis procurationibus, aut dandis, laboris habenda maxima ratio: quare cùm nullum suscipiat Episcopus pro non visitatis, ab iis exigere honestè tùm quid possit non video.

DE FORO EPISCOPALI.

QVÆSTIO I.

An de causis licitum sit Episcopo cognoscere, & quibus.

FOrum habent Episcopi, in quo pro Tribunali sedere, iusque postulantibus tenentur reddere, si partes explere viri boni cupiunt.

Et primò de sacro matrimonij vinculo, propria est eorum cognitio, can. multorum 10. causa 35. q. 6. Ibi enim Alexand. Papa II. prohibet cuidam ne vxorem dimittat, *donec Episcoporum religiosorum Concilium causam examinauerit*: & cap. credimus 3. de ordine cognitionum, de sponsal. & matrim. cap. de Francia 1. & cap. accedentibus 12. de excessib. Prælator. Quare cùm ambigitur sitne ratum, an irritum, retinendum, an soluendum ex causa recens nata, vel impediente eius validitatem, iudicium Episcopi inquiritur, quodque re à se discussa, ac peritis in concilium adhibitis statuit, id firmum esse incipit: sic Patrum memoriâ, diremptum est Ludouici VII. & Leonoræ Aquitanæ connubium, sic coëuntibus in Comitia Francis Præsulibus dedit in mandatis Alexand. Pontifex, vt quã possent accuratè, ac gnauiter, de causis Ludou. XII. ac Ioannæ cognoscerent, compertoque ex fide Medicorum qui probassent eos liberis operam dare non posse per causam impotentiæ, qua tenerise narrabant, eos matrimonij lege soluerent.

Secundò, cognoscit Episcopus de causis, in quibus quæritur, an liberi sint legitimi, cap. tuam non credimus 3. de ordine cognitionum. Ratio est, quòd præter eum, aut ab illo commissos, nemo ad illa cognoscenda videatur idoneus, quæ sine aliqua rerum diuinarum ac supernaturalium notitia intelligi nequeunt, cap. 2. de iudiciis: At sciri nequit, an liberi, vt successores legitimi, patris hæreditatem inire possint, nisi antè constiterit de iuribus matrimonij, vique eius, quod quatenus est Sacramentũ, naturam superat: at causarum discussio quæ sunt de matrimonio, ad Episcopum pertinet, iuxta dicta paulò antè: Ergo & eius, in qua liberorum conditio agitur, sintne legitimi an secus.

Tertiò, cognoscunt Episcopi de qualitate clientaris decimæ, antequam is qui conuentus est libello petitorio decimarum, Iudicem regium adeat. Renatus Chopp. l. 2. polit. tit. 1.

Quartò, de sponsaliorum fœderibus cognos-

cere Episcopi tam per se, quàm Officiales suos possunt. Bleyan in Theoria, tit. de Patrimonio Ecclesiasticorum. Annæus Robert l. 3. rerum iudicatarum, cap. 5. quia sacri Iudicis est ea discutere, quæ merè sunt spiritalia: At matrimonia, & sponsalia respectiuè sunt talia, nempe ob gratiam cuius matrimonium tanquam Sacramentum est causa, sponsalia autem, ob finem ad quem referuntur, qui est maritalis coniunctio quæ in Ecclesia, est sacra.

Dixi spiritalia, nam de damnis & incommodis ex sponsaliorum fide non præstita consequutis, inquirere non est Episcopi, quod hæc ad profanum forum pertineant iudicio Curiæ, à qua anno 1595. Triguerius quidam (homo erat Laicus cui Episcopi Officialis mulctam 200. aureorum dixerat ob male accusatum Clericum,) à qua anno inquam 1595. Triguerius absolutus dicitur ob eam causam, quod Ecclesiasticus potestate omni careat in res mere temporarias, nec qui causæ principalis est Iudex, idem quoque de accessoria sententiam ferre sit idoneus, quod ambæ hæ res diuersi sint fori, vt patet. Quare de damnis & interesse debitis, & petitis, propter non impletum matrimonium, abusiuè tantum inquirit ac iudicat Episcopus Fabric. de simplic. & duplicibus beneficiis litera A.

Quartò, ad Episcoporum laudem pertinet, quod admitti possint ad regia consilia. Grassalius de iure l. 2. priuilegio 15. pag. 286. Deinde quòd causas audire in foro, Senatoribus assidere in Curia, sententiam in publica fori disceptatione possint dicere. Chenut. q. 1. Cùm enim olim publicis Regni Comitiis interesse possent, ne quid sibi ablatum quererentur, fundatione Curiæ quam ex ambulatoria, in eam formam Reges redegêre, qua nunc vtimur, iisdem visum est, ius illis benignè ac liberaliter facere, dicendæ sententiæ in Senatu cùm vellent. Chopp. l. 2. de sacra polit. tit. 1. num. 13. *quia Ecclesiam, inquiunt Patres in Meldensi Concil. sub Carolo Iuniore, & Sergio II. can. 8. sic dispositam esse Rex & Sacerdos Christus voluit, vt Pontificali & Regali auctoritate gubernetur.*

Quintò, quæstio quoque dotis examinari potest ab Episcopo, aut eius Vicario, ratione connexitatis cum matrimonio. Ita Clemens III. in decretali de prudentia 3. tit. de donationibus inter virum & vxorem, his verbis: *Quia vos qui de matrimonio principaliter cognouistis, & de dote (quæ est causa incidens) necessariò cognoscere voluistis, & sententialiter definire mandamus*, &c. Nec de dote modò iurata, aut promissa solenniter, sed etiam de promissa nudo pacto, cognoscere Episcopo licitum. Innoc. in cap. de prudentia, etiam post separatum matrimonium, cap. nouit 13. de iudiciis, ibi enim dicitur quòd Iudex Ecclesiasticus possit contra quemlibet procedere, ratione periurij, vel pacis fractæ.

Sextò, quæstionem exercent Episcopi de Clericis in manifesto deprehensis crimine, qua de re nos proximè.

Septimò, causas de iure ad Ecclesiasticum forum pertinentes cognoscunt, & in prima saltem instantia, in sua Diœcesi terminant, & executioni mandant. Concil. Trident. sess. 24. cap. 20. *Alioqui post biennium*, inquit Concil. ibi, *liberum sit partibus, vel alteri illarum Iudices superiores, alias tamen competentes adire, qui causam in eo statu quo fuerit, assumere, & quamprimùm terminari curent.*

Octauò, permittitur Episcopis, cognoscere de crimine communi, ac vulgari Clericorum, deque

A eo pœnas repetere, verberibus per se aut alium infligendis, ita colligitur ex Clement. III. decretali 24. de sentent. excomm. ibi enim lege Ecclesiæ, censurarum teneri nexu ait, tam Episcopum, quàm eum, cuius est in verberando Clerico, vsus ministerio, quando hic tale nihil erat, ob vitæ integritatem, morumque innocentiam commeritus, ergo à contrario sensu, fas erit vtrique, in eum animaduertere, quando humanæ, aut diuinæ legis violatæ verè reus erit.

Nonò de re qualibet, arbitrari olim Episcopis fas erat, litesque laïcos inter super honore, fortunis ac opibus, iudicij sui æquitate dirimere, ob eam causam, concessione Honorij & Arcadij Cæsarum, B à forensi Magistratu, ad eos transire, eorum tribonalia tentare, iudicium implorare, cuique de populo impune erat: verba hæc legis 7. de Episcopor. audient. fidem faciunt. *Si qui ex consensu, apud sacræ legis Antistitem litigare voluerint, non vetabuntur, sed experientur illius in ciuili duntaxat negotio, more arbitri reddentis iudicium*, à quo appellare eorundem Imperatorum voluntate nefas erat. *Iudicium*, inquiunt, *ratum sit omnibus qui se audiri à Sacerdotibus elegerint, eamque illorum iudicationi reuerentiam adhiberi iubemus, quam Præfectis Prætorio, à quibus non licet prouocare, per Iudicum autem officia executioni mandetur:* quod Cõstantinus anteà Magistratibus curæ esse iusserat, operamque dare, C vt quæ Episcopi sanxissent, rata forent, notarunt Sozomenus lib. 1. cap. 9. Nicephor. lib. 7. c. 8. Gratianus 11. q. 1. can. quicunque 35. quod ad Episcoporum, Ecclesiæque dignitatem pertinere cùm intelligeret Carolus, sanxit toto regno facultas singulis vt esset *vel in initio litis, vel decursis temporum curriculis, siue cùm negotiorum procurator, siue cùm iam cœperit promi sententia iudicium eligendi sacrosanctæ sedis Antistitis.* Capitul. lib. 6. cap. 281.

Decimo, ad Episcopale forum pertinebant causæ omnes, sacrilegij, Simoniæ, hæresis, blasphemiæ, ac inobedientiæ erga Antistites, quod in iis salus versetur animi, cuius procuratio Christo, Episcoporum est commissa charitati ac industriæ Ioan. 21. D Pasce oues meas. *Habeant*, inquit Concil. Rauen. sub Ioan. 9. par. 2. can. 13. *Episcopi in sua Diœcesi liberam potestatem, adulteria, & scelera inquirere, vlcisci & iudicare secundum quod canones censent.*

Vndecimo, Testamenta cuiusmodi essent, valida, an nullarum virium, recognoscere per se, aut substitutos Episcopis erat olim in more, quod interesse defunctorum crederent, rata esse quæ sub finem vitæ, ad bonum animæ, expiationemque conscientiæ, literis mandassent, exequenda ab hæredibus, aut aliis, quorum interesset.

Duodecimo, quæ causæ erant ambiguæ, quæ inter Iurisconsultos dubij iuris, arduæ tamen difficiles ac nodosæ, erat earum notio, Episcoporum propria, cum enim in Deuter. statuisset ore Moysis E Dominus, vt cum difficile & ambiguum iudicium foret, vtpote opinionum varietate inconstans, & anceps, consulerentur super facti æquitate Sacerdotes Leuitici generis, sanxit Innoc. III. in cap. per venerabilem 13. qui filii sint legitimi, *in quibus causis esset aliquid difficile & ambiguum*, nempe quod in iis reperiretur aliquid, quod ad vtrumque forum, Ecclesiasticum scilicet & ciuile pertineret, *ad iudicium sedis Apostolicæ recurrendum esse.*

Decimo tertio, vt viduæ, pauperesque, in tutela sunt Ecclesiæ, ita & eorum causæ, erant à suo, id est Ecclesiastico iudice disceptari solitæ, sic in cap.

super 6. de donation. inter virum, & vxor. dicit, Innoc. III. Ecclesiam viduarum negotiis causisque fauere, decretali autem Honorij III. cui initium est ex parte, de foro competenti est hic præfixus titulus: *Miserabilis persona potest Laicum, interdicto vnde vi, coram iudice Ecclesiastico conuenire, etiamsi res substracta dicatur feudalis.* Quæ omnia complexus est Hostiensis in summa his versibus.

Hæreticus, Simon, fœnus, periurus, adulter,
Pax, priuilegium, violentus, sacrilegusque
Si vacat imperium, si negligit, ambigit, aut sit
Suspectus iudex, si subdita terra, vel vsus,
Rusticus, & seruus, peregrinus, feuda, viator,
Si quis pœniteat, miser omnis, causaque mixta,
Si denunciat Ecclesia, quis iudicat ipsa.

Est tamen hoc tempore Episcoporum in Gallia sic imminuta in iudicando auctoritas, vt præter fori nomen ac præteriti æui memoriam quo omnia poterant, reliqui nihil habeant, vt planum faciemus postea.

CIRCA DICTA DVBITATVR PRIMO, *An in omnes aut aliquos dumtaxat de Diœcesi, ius Episcopus habeat, sic vt eorum nulli, defugere iudicium eius liceat.*

Episcoporum, Diœcesi tota insignis est auctoritas, præcipuè tamen in crimina, quæ in quolibet de Diœcesi punire pro æquitate possunt, nisi ius immunitatis ab Episc. Rom. habeat cap. cum venerabilis de censib. cap. cum personæ de priuileg. in 6. Nec modo de subditis iustas repetere pœnas possunt cum delinquunt, verum & de extraneis, cap. sane de foro compet. quia ratione culpæ in eorum Diœcesi admissæ illorum potestati fiunt, obnoxij Abb. in cap. sane citat. nu. 5. nec eam defugere vlli de subditis est liberum, eis reclamantibus, ac inuitis cap. nullus de Paroc. nisi causa per appellationem ad Papam aut Archiepiscopum deuoluta cap. duo simul de offic ordin. cap. Romana de foro compet. aut iurisdictione eius impedita ac cessante.

Impeditur autẽ hæc Censura, vt si fuerit Episcopus excõmunicatus, vel hæreticus declaratus, cap. ad proband. de re iudicata, cap. excommunicatus de hęret. Morbo, vt si sit furiosus, si mutus, si surdus 3. quæst. 1. can. 1. aut si recusetur à partibus, aut earum altera, puta quia amicus, quia affinis est vnius ex colligantibus 3. quæst. 5. can. accusatores 12. *Amor enim carnalis, timor, atque auaritia, sensus hebetant humanos, & peruertunt opiniones, vt quæstum pietatem putent, & pecuniam quasi mercedem prudentiæ.*

DVBITATVR 2. *An Iudex Ecclesiasticus de crimine adulterii cognoscat.*

De adulterio cum quæritur, duo sunt admodum, quæ in disceptationem cadunt.

Primũ, An Ecclesiastici iudicis auctoritas sit necessaria, vt ab adultera diuertere possit, vir innocens: An iure conscientiæ de causis eius discessionis inquirere, magistratui Regio sit necesse, proque innocente sententiam dicere.

Secundum vtrius sit iuridici, Regij, an Ecclesiastici punire sontem.

Dico primo, *Solius esse Episcopi decernere, de causis diuortij earumque æquitate*, quia ei incumbit ex officio saluti ouium consulere, impedire pro virili, ne vltro, ac volentes, quidpiam agãt quod hæc intereat, id assequitur Episcopus, cum pro prudentia diuortij causas examinat, iisque vt par erat in vtramq; partem diligenter & accurate discussis, læso

A coniugi renuntiat, domo adulteram extrudi posse: Ita Sanchez lib. 10 disp. num. 15. Germonius lib. de sacrorum immund. li. 3. cap. 12. num. 58. Miranda de ordine iudiciali q. 1 art. 5.

Dico 2. *Pœna capitis animaduerti innocentem non posse nisi sola regij iudicis auctoritate ac imperio*, quia ius gladij nullum est penes Ecclesiam, censuris quidem frangere potest contumaciam spiritualia intendere nocenti verbera, sed si his nihilo secus quàm antè sapiat, necare non potest.

Quid si de alimentis, ac dote, facto diuortio instituitur quæstio, eius dirimendæ auctor idoneus, quis censendus? Si auditur Sotus in 4. dist. 36. q. vn, art. 3. dicta est causa, nam ibi scribit ab innocente viro, adulteræ nec alimenta, nec copulam,
B nec conuictum deberi iure conscientiæ, quia tamen secus quam ille, Iurisperitorum schola sentit, nec vxorem necessario commeatu ad vitam destitui charitas sinit, cum hic à viro negabitur, cuius auctoritate Iudicis, Regij an Ecclesiastici obtinendus erit? Ecclesiastici partes esse virum ad eum præstandum cogere, dixit Antoninus Dian. partis primæ tract. primo de immunitate Eccles. resol. 86. *Si quando*, inquit, *ageretur de diuortio coram Iudice Ecclesiastico, quæstio alimentorum, & dotis admittenda tanquam ei accessoria, pertinet ad eundem. Secus autem dum causa principalis verteretur de dote, nam tunc talem cognitionem pertinere ad solum iudicem Laicum existimandum esse puto.* Hæc ille.

Sed Dianæ aduersatur Rupellanus Forens. in-
C stit. Galliæ lib. 1. cap. 25. fretus argumento communi, quod à praxi, vsuque fori petitum, quantarum sit virium aliorum esse malo iudicium quam meum.

DVBITATVR 3. *An ad Episcopum spectet Blasphemia iudicium?*

Est Blasphemia, *mala verba de Deo dicere*: Aug. lib. 2. de morib. Manich. cap. 10. *vituperatio diuina.* Richard. de S. Victore. de spiritu blasph. Blasphemare enim secundum D. Ambr. in lib. de Paradiso: *Est de Deo dicere quod ei non conuenit, vel ei adimere quod conuenit*, quod fieri potest dupliciter, intellectu, & affectu mente tantum concepta blasphemia, opponitur confessioni fidei: profecta à detestabili voluntate, & affectione im-
D proba, cum errore in intellectu, aduersatur fidei & charitati, & appellatur hæreticalis Alfonsus à Castro lib. 1. de iusta hæreticor. punit. cap. 12. accidit que cum enunciantur de Deo, quæ per se conuenire illi nequeunt vt Deus est insipiens, Deus est improbus aut ab eo remouentur, quæ remota, naturam eius destruunt, vt Deus non est iustus, quæritur ergo, an ad Episcopum, eius Vicarium, aut fidei Catholicæ censorem pertineat, censura blasphemiæ?

Dico primo, *Blasphemias, fidei oppositas, de iure disquisitionis esse Ecclesiastica*, quia vt habent Castrus, loco citato, & Lucius III. de hęretic cap. 19. non modo hæresis sed quæ vehementem quoque eius suspicionem commouent ad inquisitores pertinent: *Qui vero*, inquit Luc. supra, *inuenti fuerint*
E *sola suspicione notabiles, nisi ad arbitrium Episcopi iuxta considerationem suspicionis, qualitatemque personæ, propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, simili sententia subiacebunt.* Sed Episcopi iure communi inquisitores sunt fidei secundum Bonifac. VIII. cap. per hoc 17. de hæretic. in 6. & 18. eiusd. tit. & ex verbis blasphemantis, licet coniecturam facere de eius sensu iudicioque in rebus fidei, cùm animi speciem, ac ideam, oratio

quæ

quæ eius est quoddam simulacbrum, ad viuum exprimat, *Ἀνδρὸς χαρακτὴρ ἐκ λόγου γνωρίζεται.* ergo de hæreticali blasphemia, iudicare per se, aut substitutos Episcopo est licitum.

Dico secundò, *Ad Episcopi tribunal ac forum, blasphemias cæteras trahendas non esse*, Castr. lib. 2. de iusta hæretic. punit cap. 12. Guenois in comment. ad 22. cap. lib. 3. praxis ciuilis Imberti Cardinalis de Luco in pratt. crimin. can. cap. 103. ratio est quod blasphemiæ quas animi impotentia in Deum parturit, eius sacrosancta membra aut Sanctorum nominando, quasi forent in illis turpia ac vituperatione digna ad fidẽ non pertinẽt, sed exemplum, sed Reip. decus ac commodum, cuius procuratio nõ spectat ad Episcopum sed magistratum. Accedit, quod voluntate Regum ac Principum, in reos eiusmodi criminum, si non sunt Clerici, à Iuridico regio animaduerti magna pœnarum acerbitate soleat, extant contra eos æquitatis decreta plenissima S. Ludouic. de anno 1254. Philippi tertij, notata fastis anni 1347. Caroli VII. 1460. Ludouic. XII. 1510. Franc. primi 1514. 1523. 1535. Henrici III. 1579. Henrici IV. 1594. quibus, regnorum hanc pestem exterminare de Christianorum moribus ac nostris cum vellent, eius conscios mulcta pecuniaria voluere plecti. Primò quidẽ tolerabili eisque iudicum imponenda arbitrio, sic tamen vt nisi moniti saperent eorum auctoritate pro blasphemiarum repetito numero, cresceret: Sic enim Ordinatio: *Sont faictes inhibitions à toutes personnes de quelque qualité & condition qu'ils soient, iurer, maugreer, blasphemer, sur peine d'estre condamnez pour la premiere fois en amende pecuniaire, à la discretion de Iustice, & pour la seconde, tierce, & quarte fois en amendes pecuniaires, qui seront doubles, triples, & quadruples, & pour la cinquiesme fois d'estre mis au carquan, pour y demeurer depuis huict heures du matin iusques à vne heure apres midy, &c.*

Dixi, *Si non sunt Clerici*, nam in quo, quantum, quatenus & à quibus puniri debeant, cum furor de eorum ore verba blasphemię exprimit, statuit Lateran. Concil. sub Leo. X. *Quicunque Deo palam publice maledixerit, contumeliosisque atque obscœnis verbis Dominum nostrum Iesum Christum, vel gloriosam Virginem Mariam, eius Matrem expressè blasphemauerit, si Clericus vel Sacerdos fuerit, eo ipso quod de delicto huiusmodi conuictus fuerit, beneficiorum omnium, quæcunque habuerat, fructibus vnius anni mulctetur, applicandis in fabricas beneficiorum, aut pauperum eleemosynas, & hoc sit pro prima vice, pro secunda, si ita deliquerit si vnicum habuerit beneficium, eo priuetur, si autem plura quod ordinarius maluerit id amittere cogatur.* Idem Leo X. in constit. 11. versiculo statuimus in Bullario Iulius III. in Const. 43.

DVBITATVR 4. *An de hæresi quæstio possit ab Episcopo aut eius Vicario institui.*

Omninò, nam vult Lucius III. cap. ad abolendam extra de hæretic. eius suspectos ac conuictos, nisi errore deposito ad veritatis Catholicæ lumen redeant, bonis spoliatos ac facultatibus Laico magistratui capite plectendos dedi ab Ecclesia, quod hæc qua æquitate facere, ille autem præcipere potuerit, nisi prius eorum discussa causa, dicere mihi certe non est facile, ergo vt id Ecclesiæ facere fuit olim in more, ita & de hæresi cognoscere, quod ipsum est in quæstione. Nobilis autem est in hoc genere Bonif. VIII. sententia in cap. vt inquisitionis 18. de hæretic. in 6. nam vbi Principes, Reges, ac Imperatores admonuit, vt pro sua in Deum & Ecclesiam caritate, ac obseruantia, de hæresi suspectos in vincula compingerent iudicandos ab Episcopo, aut inquisitoribus, hæc addit digna sempiterna memoria. *Prohibemus quoque districtius potestatibus, dominis temporalibus eorundemque officialibus, ne ipsi de hoc crimine (cum mere sit Ecclesiasticum) quoquo modo cognoscant aut iudicent, siue captos pro eodem crimine, absque dictorum Episcoporum licentia, vel mandato à carcere liberent*, cui argumento, quia vim habet persuadendi necessariam, quod addam nihil habeo, itaque pergo ad alia.

DVBITATVR 5. *An ab Ecclesia hæretici pœnis affici possint ac debeant.*

Subesse potestati Ecclesiæ hæreticos, ab eaque de eiurata fide plecti posse, scripsere magni ac eruditione præstantes Theologi, fieri id vero oportere quam citissimè dixit: Hieron. in illud epist. ad Gal. 5. *Modicum fermentum totam massam corrumpit. Igitur scintilla*, inquit, *statim vt apparuit extinguenda est, & fermentum, massæ vicinia semouendum, secanda putrida carnes, & scabiosum animal à caulis ouium repellendum. Arius vna scintilla fuit, sed quia non statim oppressa est, totum orbem eius flamma populata est.* At quâ in eos pœna, qua censura sæuiendum est?

Vbi iura vigent Pontificum: Bona hæreticorum ipso iure addicta sunt fisco Bonifac. VIII. in cap. cum secundum leges 19. de hæreticis in 6. An autem eorum dominium retineant in foro conscientiæ, ante iudicis condemnationem: controuersantur auctores hosque illo priuatos esse, auctoritate legum, canonum, Doctorumque testimonio conficere, non est difficile.

In primis quæ iure ad fiscum pertinent, hæc in alterius potestate dominioque esse nequeunt, at sunt hæreticorum bona, fisci propria, nam iure ei sunt per Bonifacij sanctionẽ ipso iure addicta, vbi Glossa, intelligo (inquit) ipso iure confiscata à die cõmissi criminis, in tantum, quod vendicantur ipsa bona per officium, vel fiscum de manibus possessoris, nullo dato pretio, per quorumcunque manus transierint, quod non facere posset fiscus, si eorum bonorum Dominus fuisset hæreticus, & iure ea alienare potuisset.

Secundò, vbi iudex in pœnam à reo admissorum, eum rerum suarum dominio exuit, alia præterea sententia non exigitur quæ has illi eripiat, sed hanc dixit Pontifex in hæreticos in cap vt inquisitionis parag. postremo de hæret. in 6. & cap. secundum leges 19. eiusd. tit. quibus locis eorum bona iure ipso addicta esse fisco voluit: ergo decreto nullo nouo opus, vt hi eorum dominio excidant, cum par esse legis auctoritas videatur ac iudicis, ergo cum hic dominium rei suæ, reo sic per sententiam eripiat, vt partem eius nullam retineat, Pontifex illud quoque hæreticis eripiet sua lege.

Neque tamen iis decedere, aut vltro ac sponte hæc tenentur relinquere ante sententiam executoriam, ac declaratoriam criminis admissi, cuius causa eorum sunt priuatione mulctandi, quia cum eorundem vsus ac possessio, illis relinquatur ab Ecclesia, eam haud dubiè retinere possunt, donec auctoritate Principis illa spolientur.

Hæreticorum pœna altera est excommunicatio cap. sicut 8. cap. ad abolendam 9. cap. excommunicamus 13. & 15. de hæreticis.

Tertiò, capitis quoque supplicio damnantur nisi resipiscant, Innoc. III. in decretali excommunicamus de hæretic. *Damnati per Ecclesiam*, inquit,

seculari iudici relinquantur, animaduersione debita A *puniendi*, & Luc.3. in cap. ed ebolendam nono eod. tit. de hæretico loquens *Nisi continuo post deprehensionem erroris ad fidei Catholicæ vnitatem abiurata hæresi confugerit, secularis* (inquit) *arbitrio iudicis relinquatur, debitam recepturus pro qualitate facinoris vltionem.*

Patet hinc potestatem enimaduertendi in hæresim pœne mortis, Episcopo conuenire, non Laico Magistratui, Bresserus de conscient. lib. 1. cap. 26. num. 253. primo quia Episcoporum est pascere. Ioan. 21. Pasce oues meas, at hac voce si indicatur potestas regendi, non directiua tantum sed & coëctiua per pœnas ad eorum finem ec commodatas, quo de numero est mors corporis. Sic Petrus Actor. 5. Ananiam & Saphiram morte punit sic B Paul. 1. Cor. 5. incestuosum tradidit satanæ etiam corporaliter castigandum hæc quòd indicat verba *in interitum carnis*, traduntque Bern. de considerat ad Eugen. lib. 4. cap. 3. & Bonifac. VIII. in Extraüag. cũ aiunt voam Sanctam Ecclesiam habere gladium duplicem materialem vnum spiritualem alterum id est potestatem puniendi spiritaliter & corporeliter, verum est tamen Ecclesiam, ac Episcopos Laicorum vti ministerio ad corporis supplicium irrogandum oocentibus, oe manus cootaminatas sanguine habeant.

QVÆSTIO II.

C

Quid possit Episcopus in cura Monialium, & quantum.

PRimò, quæcuoque Pontificem Romanum agnoscunt, eique vt superiori immediatè sunt subiectæ, oon eutem Regularibus, has omnes regit Episcopus, Clementina attendentes de statu Monechorum, Trid. sess. 25. cap. 9. idq; tanquam Senctæ sedis delegetus, non tamen in temporalibus, sed spiritualibus tantùm Barbosa lib. 1. iuris cap. 14. cum. 31. & cap. 11. num. 226.

Secundò, in id eum incumbere est necesse, ne D vegentur, Concil. Moguntiacum cau. eo. *Quia vt sancti dicunt, non debet esse in regimine, vel in contubernio communi habitatio, quorum est diuersa professio*, Concil. Meldenso sub Sergio Pepa 2. cen. 9. quete eas inter claustri septa adiget authoritate sue, ec si opus est sacro Ecclesiæ gladio ad id coget, Concil. Trid. sess. 25. cap. 5. Bonifac. VIII. cap. periculoso de statu Monachorum in 6. Pius V. in constitutione quæ iocipit, circa pastorelis officij: *Itaque omnimodis facias*, inquit Moguntiaca Synodus can. 20. *loci ipsius Episcopus hoc emendari itaut condignam professionis eorum custodiam habeant Monachi, atque Nonnanes, ne deinceps occasio male faciendi quod absit.*

Eodem spectat quod can. 6. Concilij Vernis habiti, serio edicitur Episcopis, vt si per inopiam extruere ipsæ sibi Moniales nequeunt septe extre quæ egredi eis non sit permissum, ipsi ad eam, rem de suo necessaria suppeditent, eut si id angustijs domesticis, facere non sinuntur, primo quoque tempore super eo regiam munificentiam implorent.

Tertiò, Episcopis id quoque leborandum, vt hærentes ad magna iocitent, nocentes arguant, omnes regant: Pœna non facientis officium io hee parte est deiectio de gradu: *Et talis*, inquit can. 5.

Concilij Vernis, *in eius loco, in ipsa Synodo constituatur, per verbum & voluntatem Domini Regis vel consensu seruorum Dei, qui secundum ordinem, sanctum ipsum gregem regat.*

Quartò, ed eos spectet facere potestatem petentibus ingrediendi Monasterie Monialium, quæ sanctæ sedi, vel ipsis immediatè sunt subiecta. Trid. sess. 25. cep. 5. henc vero non sufficit verbalem esse, de ea constare testimonium literis ec scripto debet Trid. ibidem. *Sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, dare autem Episcopus, vel Superior debet, in casibus necessariis*, Trident. ibid.

In ea autem quæ Regularibus parent, cum ingredi conuenit, non Episcopus sed earum superior, super ea facultate est conueniendus nisi secus fieri mos patriæ exigeret. Gottierez lib. 1. canonicarum quæstionum cep. 14. Quarantios veibo Monasteria Monialium, folio 351.

Dixi, *cum est necesse*, nam concessa facultes, à pœna & culpa ingredientes sine iusta causæ non eximit. Pœna hæc autem, est excommunicatio Papæ reseruata, vbi Gregorij XIII. constitutio est recepta; que concessæ olim ingrediendi Monesterij facultates omnes sunt rescissæ, vt confessori placet, folio 237. & Piasecio in prexi Episcop. parte 2. art. 7.

Quintò videndũ est Episcopis, ne plures in Monasteriũ Moniales admittantur quã annuis eius reditibus ali possint, Turon. Synodus sub Carolo Mego can. 31. & Arelet. sub eodem Rege can. 8. Definire vero eerum numerum in cœnobiis, quæ illorum prudentia gubernentur, ed eos duntaxat pertinet, decreto Greg. XIII. in constitutione quæ incipit Deo sacris, de anno 1573. in his autem quæ parent Regular. præfigere illi quidem Monialium numerum possunt, non tamen sine superioris consilio ac consensu, Berb. iuris Eccles. lib. 1. cap. 44. num. 26.

Sextò, & id Episcopo, non omittendum, vt singula virginum cœnobia auditorium habeant, quo colloquendi causa cum sæcularibus quando est necesse, coeant Concil. Cabillonense tempore Caroli Magni cao. 61. *Vbi auditorium destinat, & cum nullo masculo, eis colloquium habere liceat, nisi in auditorio, & ibi coram testibus.*

Septimò, est id quoque Episcopi proprium, per se aut alium explorare animum professuræ, mense ante professionem, Trid. sess. 25. cep. 17. qua de re maturè per præfectam Monasterij monendus erit, alioqui quandiu ei videbitur suspendi ab officio poterit.

At enim de quo est hæc interroganda per Episcopum, & quid hunc eb illa rescire conuenit? *An coacta, an seducta sit, an sciat, quid agat*, Trident. loco citato, an volẽs voueat, an in religione approbate, an Dei causæ, eut lucri consequendi, vel vi- E tandi alicuius incommodi. At his autem fieri debet, hæc exploratio, in susceptione habitus, & professione, Barbos lib. 1. iuris c. 44. num. 11. & tem in Monasteriis Episcopo subiectis, quam regularibus, id ibid.

Octauo, Episcopus in Monasteriis iure ordinario vel delegato sibi subiectis electioni Abbatissæ, eut Priorissæ interesse debet, & ex cancellorum fenestella singulorum vote exquirere, absque eo quod intro penetrare possi:, Trid. sess. 25. cap. 7.

QVÆSTIO III.

An Episcopo ius congruæ portionis competat.

PORtio congrua & canonica non differunt nisi nomine, eaque viri eruditi intelligunt, bonorum partem quartam, quæ pietatis intuitu datur Ecclesiis: Cum enim decimis per Dionysium Papam, attributis curionibus, quos Parochiis præficiendos crediderat, Episcopi quererentur, sibi domi non esse, vnde vitam & victum colerent, eis permissum est à Conciliis & Pontifice, aliquid sibi, ad commoda, subsidiaque familiæ petere à Parochis, fuitque id pars redituum Parochiæ media, can. antiquos 10. q. 1. quæ ad trientem est contracta per Concil. Tolet. vt refertur in can. constitutum 16. q. 1. ac postea ad quadrantem decreto Gelasij can. volis 12. q. 2.

Quam ipsam quoque pendere consequutis temporibus, prohibiti sunt Parochi, Hispani quidem in Concil. Braccarensi can. placuit 10. q. 3. Galli in Parisiensi sub Ludouico & Lothario. Ita nihil in his quæ offeruntur Ecclesiis sibi modo vendicare possunt Episcopi, canonicę portionis nomine, habent enim Concilia, à consuetudine quæ 40. annis est præscripta vbique magnam vim in hac parte.

Dixi quæ *dantur Ecclesiis*, nam quæ Curatis adueniunt, donatione liberali ac gratuita, aut testamentaria, sic eorum sunt propria, vt ex iis arrogare, nil sibi possit Episcopus, multo minus de re data pauperibus, Tiraquellus de causa pia priuilegio 28. Barbosa de iure Episcop. allegat. 86. num. 4. causam hanc reddit, quod relicta personis non censeantur attributa locis, quare nihil eorum quæ illis dātur ad Episcop. deriuari est necesse, canonica vlla lege, cap. ex parte de verborum significatione.

QVÆSTIO IV.

Quid Episcopo, circa testamenta tentare licitum? & an legatum vnum possit commutare in aliud.

DIco primò, *Episcopo fas esse, vltimam defuncti voluntatem commutare in aliud opus, cum id quod est designatum à testante, impleri nequit eo modo quo voluit, & est res pia.* Panormitan. in cap. nos quidem de testament. Malder. tract. 1. cap. 11. dub. 11.

Causa est, quod quæ opera sunt pia, hæc ad Episcopi procurationem pertineant, at pietatis pars est maxima, mortuos non negligere, iustaque illis, quos ratio, charitasque sinunt, reddere, quæ duo abundè in omnem partem efficit, qui, quæ suo nomine fieri defunctus post mortem voluit, hæc in se, aut simili opere implet.

Deinde adest tum tacita voluntas testatoris mortui, quæ maximè, & ante omnia, spectanda est in hoc genere, sane si ei venisset in animum, quę mandauit, eo modo quo voluit & scripsit, non posse fieri statuisset aliter, & ita probabiliter, vt eius loco, definit Episcopus. At est in testamentis testatoris mens attendenda maximè, vt dicitur L. ta-

A le pactum, in fine l. cum acutissimi, Codice de fideicommissis, L. non aliter digest. de fideicomm. & legat. 3. *Non aliter*, inquit lex, *à significatione verborum recedi oportet, quam cum manifestum est aliud sensisse testatorem.* Ergo cum est probabile id testatorem voluisse, vt hic accidit, ab ea voluntate discedere cuique, maxime verò Episcopo annuente licet.

Dixi si opus est pium, ac eiusmodi quod exequutioni mandari queat nam si est profanum, si alterius spectans commodum, crederem sine eius voluntate, Episcopo circa illud moliendum nihil esse, quia cum ad illud ius sit legatario acquisitum voluntate testantis, fit ei iniuria, si secus quam illi fuit placitum, de eo Episcopus statuat.

B Quid si res est adhuc integra, quid si cum nullius commodo coniuncta? fierique potest eo modo, quo testator statuit? potestne tùm Episcopus suo iure eam commutare in aliam æquè bonam, aut meliorem?

Non posse dixere Naldus verbo legatum num. 39. Molina to. 1. tract. 2. disp. 249. Guido Papæ decisione 556. Panor. in cap. tua nobis de testament. Boerius in Capella Tolos. decis. 26. hanc illis sententiam duo persuadent. Primò, quod vltimas testatorum voluntates firmas esse oporteat ac fixas, ideo enim vltimæ dicuntur, quia posteriores non admittunt, quæ illis aduersari queant. Alterum quod id Clemens V. in Clementina quia contingit de Religiosis domib. noluerit vlli permissum
C esse, præterquam Pontifici Romano. Cum illa, inquit, quæ ad certum vsum sunt destinata fidelium, ad illum debeant non ad alium, salua sedis Apostolicæ auctoritate conuerti, cauetque Conc. vt vltimarum voluntatum commutationes, non nisi iustam, & necessariam ob causam fiant in sess. 22. cap. 6.

Verum enim contraria opinio probabilitatis non parum habere mihi semper est visa, proindeque sequenda in praxi, eam planis verbis affirmant, Lud. & Beia parte quarta cas. 22. Angel. in ver. Legatum sec. 2. num. 12. Syl. eod. tit. sect. 4. q. 12. Comit. resp. mor. lib. 7. qu. 9. Graff. consil. lib. 3. cons. 2. num. 20. præcipua huius sententiæ
D fundamenta sunt.

Primum, Sunt Episcopi, iure tam naturæ, quàm Ecclesiæ, moderatores tam sacrorum, quàm eorum quæ ad illa habent ordinem. At sunt de hoc genere legata pia, ergo ea moderari poterunt, vt è re publica priuataque testatoris magis esse credent.

Secundum, Qui pietatis ergo, bona sua relinquunt, spectant id maxime, vt hæc saluti suæ, Deique gloriæ prosint, ergo si Episcopo constiterit facta eorum mutatione in res alias, ad Dei cultum accessurum aliquid quo caruisset, si ea iuxta testatoris voluntatem, applicata essent loco, aut vsui,
E cuius causa ea hic relicta esse voluit, non peccabit, nam qui melius facit non aliud sed idem facit: *Nec propositum, aut iuramentum infringit, qui illud in melius commutat*, cap. peruenit 3. de iureiur. quia vt habetur de regul. iuris in 6. regula 35. *plus semper in se continet quod est minus*, ob quam causam negat Alexand. III. in decretali Scripturæ 4. de voto & & voti redempt. reum fracti voti habendum non esse: *Qui temporale obsequium, in perpetuam noscitur religionis obseruantiam commutare.*

Quare in huiusmodi commutationibus rei legatæ, in meliorem, Deoque magis acceptam, aut in æquè bonam, Episcopus testatoris voluntatem non

infringit, sed explicat, eique voluntati, quam scriptis literis commendatam esse voluit, aut verbo prodidit, aliam substituit ac subrogat, quam ipse procul à sa non fecisset, si de ea cogitasset, hæcque est causa cur absolutè dici debeat, testatorum voluntatem oon mutari, sed seruari, non explicitam quidem illam, sed virtualem ac interpretatiuam. Iam sunt remouenda, quæ pro contraria sententia sunt allata.

Et ad primum, Responderi potest, primò, voluntatem testatoris vere non motari, cum eadem sit, virtute saltem ac interpretatiuè cum illa, quam idem potiorem duxisset, si de ea cogitasset.

Respond. secundò, eius voluntatem seruari, nam cum præcipua eius intentio fuerit, hoc aut illud legando, animæ suæ prodesse, ea non euertitur, cum per Episcop. res ab eo legata, aut iussa, in aliam commutatur æqualem aot meliorem, cum hæc tantum ei sit profutura, quantum prima à se statuta.

Respond. tertiò, voluntatem quam præ se fert testator testando, dici vltimam, compatatam cum cæteris voluntatibus, de quibus scripto constat, cum absolutè potuerit habere alias, non esse autē vltimam si conferatur cum aliis, quas si cogitasset, minimè respuisset.

Ad auctoritatem Clem. dicendum eam Assertioni positæ nihil obesse, quòd enim est in quæstione non negat, scilicet potestatem Episcopo permissam, ex iusta causa non esse rei legatæ, commutandæ in meliorem. Sed cum hospitalibus qui præerant, bona leprosis relicta, in suos vsus conuerterent: Enimuerò id prudentissime, vt factum inique arguit: *Quod quæ ad certum sunt vsum destinata fidelium, ad illum debeant (salua sedis auctoritate) conuerti.*

Ad id quod ex Trident. profertur dicendum particulam *&* in eo loco disiunctiuè sumi non copulatiuè, idemqoe esse ac *vel* aut *seu*, quod Comitol. loco citat. probat argumento petito ex 2. Physic. textu 3. vbi anima definitur ab Arist. principium primum motus & quietis, in quo est, nam ibi particulam *&*, idem esse ac valore, atque *vel*, fit ex eo perspicuum, quod quædam sunt corpora, qoæ nunquam quiescunt vt cœlestia.

Dico 2. *In Episcoporum iure esse, Laicos cogere ad solutionem eorum, quæ moriens relicta voluit ad pias causas*: Ratio est, quod quæ spectent salutem animæ hæc in potestate Episcopi sit iubere, cum eius intersit facere, ne plebs sibi commissa, diuina præcepta violet. At violat cum quæ propriæ, aut alienæ salutis causa, vel pauperum, testator iussit fieri, hęc prætent: ergo, &c. Ex hoc principio infert Pereira in tract. de mano Regia parte 1. cap. 16. Episcopum transacto anno testamentariis & executoribus concesso, dare posse operam, vt defuncti voluntas executioni mandetur, tam qoo ad legata profana, quam pia. Dian. par. 1. tract. de immun. Eccl. resol. 98.

Dico 3. *Etiam cum legata non sunt pia, in alia opera quam quæ testator voluit, ex iusta causa commutari posse ab Episcopo, tanquam delegato sedis Apostolicæ, modo ne hæc commutatio tertio obsit.* Habeo ita existimandi principes ac duces Petr. de Vbaldis de can. Episc. cap. 7. Barb. de iure Episc. allegat. 82. super omnia Ecclesiam ac Pàtres, quibus visum est animi sui sensum committere posteris, luculenta hac oratione quam insertam voluere, Trident. Concil. sess. 23. cap. 6. de reformat. *In commutationibus vltimarum voluntatum, quæ* A *non nisi ex iusta & necessaria causa fieri debent, Episcopi tanquam sedis Apostolicæ delegati, summariè & extra iudicialiter cognoscant, nihil in precibus tacita veritate, vel suggesta falsitate fuisse narratum, priusquam commutationes prædictæ executioni demandentur.*

Iusta autem causa commutandæ voluntatis alienæ, censenda est moralis impossibilitas eam exequendi: Qualis esset si pecunia legata ad certum vsum, non sufficeret, nam tunc in alium conuerti posset, Kopinus decisio 91. Ita Trid. sess. 25. cap. 4. Episcopis permittit in Synodo Diœcesana, Abbatibus autem & generalibus ordinum, vt in suis capitulis numerum missarum ad certas contrahāt, prout ad Dei cultum & vtilitatem Ecclesiæ expe- B dite viderint, ita tamen vt eorum semper defunctorum commemoratio fiat, qui pro animarum suarum salute, ea legata ad pios vsus relicta voluerunt.

QVÆSTIO V.

Quid Episcopus possit circa bona incerta, & an eorum possessori liceat de ijs cum eo componere.

SVnt bona incerta Theologis & nobis ea qoorum nescitur Dominus qualia non sunt, quæ constat certæ alicui communitati, aut toti vel meliori eius parti esse debita, & si in particulari igno- C retur quid cuique & quantum sit debitum. De his ergo boois quæ dominū ignotum habent hic quæritur, an super ijs componi possit cum Episcopo, & an facta cum eo compositio, iusta sit ac legitima vereque exonerans in conscientia. Rem dubiam hypotheses aliquæ eius explicationi præmissæ, certam reddent.

Prima, Bonorum quæ sunt incerta, duo esse genera, quædam sunt. Ex contractu debita, alia ex delicto, Ex contractu debentur, quæ ab eo trahunt, originem, puta quia res est empta, sed non soluta, nec scitur eius venditor: Ex delicto ea debentur, quæ à culpa aliqua initium habent, vt est furtum, homicidium, vsura.

D Secunda, Bona quæ sunt aliena, restitui debent ab habente, vero suo & legitimo domino. Quia res quandiu est, domini est, ergo ei debita, ergo non seruanda, a. tollenda est iniuria illata, ac nefiat omni cura cuique est prouidendum, tam ex charitate quàm iustitia, at est alieni retentio, quemadmodum & occupatio iniusta, vitanda, ergo: Quod tamen esse nequit, nisi eius restitutione facta legitimo domino, vera est ergo secūda hęc hypothesis.

Tertia, Bona incerta acquisita per delictum, maxime vsurarium, pauperibus danda sunt, Ecclesiæ decreto. Patet ex ca. cum tu de vsuris vbi Alexander 3. iubet. *Vt ea quæ ex vsuris iniquis acquisita sunt, si non supersunt illi quibus debentur, aut eorum hæredes, dentur pauperibus, & eorum hæredes ipsique adeo vsurarij, Ecclesiasticis pœnis ad hoc cogantur.* E Quam constitutionem ad alia quoque similia crimina extendendam esse Doctores narrant, ac proinde habita per furtum, peculatum, rapinam, aut contractum quomodolibet iniquum, lege Ecclesiæ pauperibus esse debita, iisque restituenda.

Quod tamen non existimo, nam lenienda sunt odia, pœnæ mitigandæ de regulis in 6. regula odia: Quid? quod canon correctorius iuris, trahi non debeat extra fines suæ materiæ: At traheretur si

quæ dicta sunt de vsura, attribuerentur delictis alijs Iure ergo positiuo, non sunt bona incerta, comparata per aliud crimen quàm vsuram, largienda inopibus, nec naturæ lege, quia bi ad ea, ius nullum habuere vllo tempore.

Secundo si hęc illis sunt debita, quæro quo titulo? misericordiæ? at eius violatio restituendi necessitatem non parit, Iustitiæ? at ea inopes nunquam possedere, non ciuiliter vt patet, nec moraliter, quia vt donatione liberali ac gratuita dominorum, acquirere ea potuere, ita poterant sibi non comparare.

Deinde restitutio iure naturæ non oritur à re ablata, nisi quæ à certa, & designata persona sit accepta, sit ei deniq; & reddēda, Quod hic non accidit vt patet, cum rei debitæ nesciatur dominus, B vt pote incertæ vt supponitur, quare si incerta sunt danda Pauperibus, id ex iure nullo naturæ aut canonico oritur, sed consuetudine, quæ vbique fere obtinuit vt talia illis dentur.

Quæ opinio est D. Tho. 22. q. 65. art. 5. ad 3. Theol. in 4. dist. 15. Sylu. verbo inuentum num. 2. Nau. in Enchirid. c. 17. num. 170. Maldari tract. 4 cap. 4. dub. 2.

Cui etsi accedam vti magis piæ, nihilominus contraria est probabilis, & forte verior vt ostendi, quod lex canonica, de debitis tantum per vsuram præcipiat, nec constet consuetudinem esse, vt quæ debentur ex contractu, erogentur in paupe-resq; itaque existimant P. de Nau. l. 4. cap. 2. num. 47. Lessius l. 2. de iustitia cap. 14. dub. 6. num. 88. inuenta tanquam adespota retineri posse, si post diligentiam adhibitam, vt de domino constet, certi C de eo nihil possit intelligi.

Iam ad quæstionem. Potest ne Episcopus sic bona incerta remittere ei penes quem sunt, vt in conscientia eorum retentio vacet omni culpa?

Dico primo super bonis & debitis incertis, componi posse cum Pontifice: Est compositio, transactio inter Pontificem & debitorem bonorum eiusmodi, hunc quidem, vt eorum partem retineat, aliam in vsus eos impendat quos Pontifex determinat, illum, vt potestate vtens qua maxima pollet in Ecclesia, super bonis temporalibus suorum subditorum, horum dominium cum sint incerta transferat in habentem, ea tamen lege vt eorum partem sicut iubetur, insumat in pia opera.

Probatur Assertio 1. Quod bona incerta per vsuram acquisita, restitui debeant pauperibus aut Ecclesiæ, id oritur à voluntate humana Pontificum, at eam mutare potest, qui illorum est in Romana sede successor, cum par in parem authoritatem non habeat. D

Secundo quod bona incerta restituenda sint inopibus, cum dominus non comparet, id aduersariorum opinione oritur ex tacita eius voluntate, iusta tamen, qui cum intelligat sua sibi reddi non posse, mauult ea in manus venire inopum, aut ius Ecclesiæ, quàm a fure seruari.

Ex quo sequitur, habere bona ista, vt sint pia, ac eroganda in causas pias: Pietas enim inquit Aug. l. 10. de Ciuit. Dei cap. 1. etiam in operibus misericordiæ frequentatur, quod ideo euenire viri docti existimant, quia Deus ea præcipit, quia sacrificijs antefert, hinc est quod Theologi qui in loquendo vulgi morem tenent, legata pia nominent, quę aut salutem animæ aut egentium bonū intuentur, Comitol. l. 7. respons q. 4. n. 5. Sed opera pia omnia in mano sunt Papæ, de quibus vt expedire credit ad Dei gloriam potest disponere, ea transferendo ab E vna persona in aliam, ergo & à pauperibus, ad diuites qui ea habent.

Dico 2. *Licere etiam transigere cum Episcopo super incertis ex contractu quæsitis, aut alio crimine quam vsurario.* Prima pars probatur, quia causæ piæ Episcopo, eiusque dispositioni sunt commissæ, ob quam causam potest extremas voluntates commutare, in alia opera æque bona, ac quæ sunt à testatore imperata, aut fere æque bona, maxime ex iusta causa, sed restitutio facienda de bonis incertis ex contractu quæsitis aut aliter quam per vsuram, causa est pia, cum ad animæ salutem faciat, posito, quod sit, vt aiunt aduersarij, ad vitandum peccatum necessaria.

Secundò, Ex eorum opinione quos impugnamus, potest Episcopos ex parte condonare debita incerta, ac ne restituantur integra, indulgere ei qui ea penes se habet, vt Mald. expresse ait tract. 4. cap. 4. dub. 3. q. 2. At eadem esse potest totius debiti ratio, quæ partis, vt enim istius remittendæ iusta causa esse potest, ita & totius debiti, ergo si relaxari potest, poterit & istud sine vlla diminutione.

Secunda pars hac ratione nititur, Bona per vsuram habita, modo incerta, debentur lege canonica pauperibus aut ecclesiæ, cap. cum tu de vsuris, at in Ecclesiasticis iuribus ac Pontificum dispensare Episcopus non potest, cum dispensatio actio sit solius superioris.

Dico 3. *Eum qui cum Episcopo composuit, super incertis debitis à restituendi onere liberum esse.* Quia condonatio creditoris aut alterius, cuius potestas æqualis est aut maior, obligationem adimit omnem debitori satisfaciendi creditori suo vt debebat, at potestas Episcopi in hoc genere minimū est tanta, quanta creditoris, ergo cum iniustitia debitum supponat, nollumque superfit relaxatione Episcopi posita, relaxatus per eum ad nihil amplius ex iustitia obligabitur.

QVÆSTIO VI.

Quid possit Episcopus circa indulgentias.

Est indulgentia pœnæ temporalis, pro peccatis actualibus debitæ relaxatio, de Thesauro Ecclesiæ, ab habente potestatem ei concessa qui est in gratia, quod quomodo oporteat intelligi dicetur alibi. Quod est instituti præsentis, quodque breuissimè dici potest, hoc modo dico

Primò, Episcopo ius esse concedendæ indulgentiæ, ita Pontifex cap. accedentibus de excessibus Prælatorum ad cuius auctoritatem hæc quoque accedit ratio.

Dei opes ac Ecclesiæ communicat mortalibos eorum est hominum, quibus sunt commissæ diuinitus, at indulgentiæ totæ quantæ sunt, in ære sunt Ecclesiæ, earumque distributio singulari Dei beneficio concessa est Episcopo, *Quis est fidelis seruus quem constituit Dominus super familiam suam, vt det illis in tempore tritici mensuram.*

Est sane concessio indulgentiæ actus iurisdictionis voluntariæ, cum sit gratia & beneficium, hoc est condonatio pœnæ sustinendę in purgatorio pro commissis, vel commutatio in aliquod opus ex Dei misericordia, sed in Episcopis est iurisdictio talis: Ergo, &c.

Secundò, non tantum à culpa sed pœna etiam

liberat Episcopus: *Quodcunque ligaueritis super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcunque solueritis super terram, erit & solutum in cælis.* At hæc remittitur indulgentia vt culpa absolutione, non est hæc ergo et potestas neganda.

Tertiò, potestas dispensandi thesauri Ecclesię eis competit, qui in ea principatum obtinent, prout expedit ad finem ministerij Ecclesiastici, qui est eiusdem Ecclesiæ vtilitas, cui expedit thesaurum hunc ab his dispensari, qui in ea clauum tenent: at Episcopi sic suis quisque prouincus præsunt, vt in iis præter Romanum Pontificem, superiorem agnoscant neminem, ergo thesauri ecclesiastici in eorum sunt manu, ergo & indulgentiæ. Non tamen quælibet & ad eorum arbitrium, nam iure ordinario, ampliores concedere nequeunt quam quadraginta dierum, vnius autem anni cum ab eorum vno aut pluribus, consecratur aliqua Ecclesia, Concil. Lateran. vt refertur in decretali cum ex eo de pœnitent. & remissionib. quam renouauit, Bonif. VIII. in cap. finali eiusd. tit. in 6.

Dico 2. *Episcopum electum & confirmatum, sed nondum consecrationis munere donatum posse populo indulgentias concedere.* Ita Abbas in cap. accedétibus de excessib. Prælat. Nauar. tract. de indulgent. nota 3. Ratio est, quod quæ sunt iurisdictionis illi competant, illico ac eius electio à Papa approbatur, Zabarella in Clement. 1. de pœnitent. & remiss. Graff. append. l. 2. cap. 2. num. 6. At indulgentiarum concessio, iurisdictionis est actio, cum id Episcopo non conueniat Sacramenti vllius ministerio, sed ratione potestatis illi traditæ ad dispensandum bona Ecclesiæ, quod ad iurisdictionem pertinet.

Deinde ex vi ordinis nemo habet subditos, at indulgentiæ non dantur nisi subditis cap. quod autem de remissionib. ergo potestas concedendæ indulgentiæ iurisdictionem sequitur non ordinem.

3. Potest ab Episcopo non sacrato, censura solui ergo & pœna per indulgentiam, cum qui est illius idem quoque sit istius effectus, nempe exclusio à beatorum cœlitum cœtu, vt censuræ remouere à consortio fidelium in Ecclesia.

Dico 3. *Etsi potestas concedendæ indulgentiæ soli Petro, eiusque successoribus immediatè sit à Deo credita, hanc tamen Episcopos, sibi quoque vendicare iure ordinario cum dependentia tamen à Papa.* Pars prima probatur. Est iurisdictionis Ecclesiasticæ potestas omnis immediatè soli Petro data his verbis. Quodcunque ligaueris super terram. Matth. 16. & Ioan. 21. Pasce oues meas, cæteris autem per illum, vt vel hinc patet quod Pontifex eius in Romana sede successor, eam arbitrio suo cohibeat ac laxet, vnis enim facultatem ampliorem quam aliis tribuit, non ordinis quidem, sed iurisdictionis, cum quorundam Diœceses latius pateant possintque Episcoporum aliqui in peccatorum reseruatorum absolutione, longe amplius quam alij Papæ voluntate.

Quod autem in iis potestas tribuendæ indulgentiæ sit ordinaria indicat hæc ratio: Quæ muneri sunt adiuncta, ac eius occasione debita Episcopo aut alteri, hæc ei non delegatione sed ordinario iure conueniunt: At est potestas concedendæ indulgentiæ, per se coniuncta cum Episcoporum munere, ad quos vt nemini est incognitum pertinet concessione Dei Principis, retinere & soluere, quorum alterum relaxatione culpæ consequitur, remissione pœnæ alterum.

Pars assertionis tertia fuit, Episcopos non iure

A diuino sed concessione Pont. Rom. dispensandæ indulgentiæ ius habere: hæc autem probatur primo Vigilij verbis in epist. ad Eleuth. cap. vlt. *Ipsa namque Ecclesia, quæ prima est, ita reliquis Ecclesiis vices suas credidit largiendas, vt in partem vocatæ sint sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis,* hinc enim habetur, primò Romanam Ecclesiam præesse reliquis, Romanoque Pontifici subesse Episcopos, vti Marchianos & Comites Regi.

Secundò ab eo ad Episcopos deriuari potestatem ac iurisdictionem eamque limitatam restrictam ac illis tribui, & non à Deo immediatè illis concedi.

Alioqui eam Concil. Later. sub Innoc. III. ad certa temporum interualla non restrinxisset vt fe-

B cit, iam quæ iuris sunt diuini, vt tolli ac adimi homini, ita nec restringi queunt, sed potestas Episcoporum concedendi indulgentias ad annum vnum, in die dedicationis Ecclesiæ est restricta.

Dico 4. *Episcopi in tribuendis indulgentiis potestatem definitam esse ac certam,* nec enim pro cõsocratione Ecclesiæ ampliores quam anni vnius potest annuere pro visitatione vero 40. dierũ: Pontifice eorum in hac parte vires, facultatemque moderante. De Graff. appendicis l. 2. cap. 2. nu. 18. & habetur cap. cum ex eo de pœnit. & remissionib. *Ne per superfluas indulgentias quas quidem Ecclesiarum Prælati facere non verentur, claues Ecclesiæ*

C *contemnantur & pœnitentialis satisfactio eneruetur.*

QVÆSTIO VII.

Quæstio an legem Diœcesi ponere possit Episcopus, & si potest, an Decanum aliosq; sui cœtus Canonicos super ea ad Concilium adhibere debeat: postremo an eius legis vis sit tanta tamque late patens, vt etiam in exemptos, vim suam exerceat.

D

SVppono primò, Diœcesi regendæ præpositos esse à Christo Apostolisque Episcopos Act. 20. *Attendite vobis & gregi in quo posuit vos Spiritus sanctus regere Ecclesiam Dei*: vt præpositi Prouinciam obeunt statis temporibus vt collapsa erigant, labefactata restaurent. Trident. sess. 24. cap. 10. quam in eam ius & potestatem habent, vt Apostolorum successores sess. 23. cap. 4. & tanquam Apostolicæ sedis delegati sess. 24. cap. 10. statuere possunt, ordinare moderari, punire, exequi, iuxta Canonum sanctiones quæ illis ex prudentia sua, pro subditorum emendatione, ac Diœcesis suæ vtilitate, necessaria videntur, Trident. ibid. & quia

E plectere pœna merita nocentem, alteri non est concessum, quam iudici, ideo non sunt Episcopi quasi nudi perperam admissorum exploratores, sed iuridici delictorum vindices quadam velut magistratus functione. Ita appellantur can. de manifesta 17. 2. qu. 1. & cap. conquerente 16. de offic. ordin. *Dicuntur Episcopi habere in Ecclesiis & capellis suæ Diœcesis canonicam obedientiam, subiectionem, & reuerentiam, institutionem & destitutionem, correctionem & reformationem, iurisdictionem quoque causarum omnium, ad forum Ecclesiasticum pertinentium, &c.* Quam iurisdictionem obtinent, tam à iure canonico cap. cum venerabilis 21. de censibus & procurationibus cap. cum personæ de

priuilegiis in 6. quam occasione delicti in sua prouincia admissi, cap. sane 3. cap. contingat 13. cap. postulasti 14. de foro compet. ibi enim hæc Innoc. III scripta ad Episcopum epistola decretali referuntur. *Respondemus quod per Episcopum in cuius Diœcesi deliquit possit in eundem promulgari sententia*: Et hanc esse causam reor, cur nonnullis visum sit dicere, Episcopos administratorum prouinciæ loco esse, sic Pelæus in forensibus lib. 1. actione 37. & proinde in quolibet Diœcesis suæ loco, ius dicere pro tribunali posse, cap. cum Episcopus de officio ordin. in 6. cap. cum venerabilis 5. quia vero de exceptionibus cap. cum venerabilis de religiosis domi. Quod tamen in Gallia Episcopis facere est prohibitum, iuxta Choppin. sac. Polit. lib. 2. tit. 8. num. 3. Bleyan. in theoria tractatu de maioribus & minoribus offic. numer. 48. Ægidium Mestræum tract. de appellat. ex abusu cap. 5.

Suppono secundò, Pontificum beneficentia, è religiosis quosdam ab ordinariorum exemptos cura esse iureque. Alexandri quidem III. singularibus codicillis. Cistercienses, quique in eorum familiam adscripti sunt coloni ministrique, eorum exemplar, commentariis suis inseruit, Chopp. sac. polit. lib. 2. tit. 3. num. 5. Franciscanos quoque Alex. V. Nicol. IV. & Xisti IV. diplomatibus Pont. exemptos esse habetur in mari magno Præmonstratenses etiam Alex. V. eiusdē beneficio immunes esse ab Episcoporum potestate, declarat hæc eius oratio: *Prædictos Abbates præpositos priores Decanos, Conuersos, Donatos, Abbatissas, Priorissas, Moniales, & personas Præmonstratensis ordinis, cum omnibus membris, curtibus, grangiis, domibus, bonis mobilibus, & immobilibus, & aliis rebus, quas possident, nec non Ecclesias, & alia loca, ab iisdem Monasteriis dependentia, ab omni superioritate, dominio, iurisdictione, necnon visitatione quorumcunque Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum, & aliorum iudicum ordinariorum, & officialium Ecclesiasticorum, plenariè eximimus, & totaliter liberamus, illaque, ad ius, & proprietatem B. P. Apost. & sedis Apostolicæ, & sub earum speciali protectione, suscipientes, ea omnia decernimus præfatæ sedi solè & immediatè subiacere*: Ex quo apparet, iure antiquo tantum in Monachos authoritatis habuisse Episcopos, quantum in simplices Clericos Diœcesis: His enim attributi, oriētales quidem, in Chalcedonen. Concil. actioois 7. capitulo 1 his verbis. *Quoniam vero quidam sub prætextu solitariæ vitæ, & Ecclesias & communes causas perturbant*: ἔδοξε μηδένα μηδαμοῦ οἰκοδομεῖν μοναστήριον, παρὰ γνώμην τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου, τοὺς δὲ καθ' ἑκάστην πόλιν, καὶ χώραν μονάζοντας ὑποτετάχθαι τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τὴν ἡσυχίαν ἀσπάζεσθαι καὶ προσέχειν τῇ νηστείᾳ. Quæ totidem verbis repetita leguntur actionis 15. can. 4. iisdem quoque Episcopis Occidentales Monachi addicti leguntur causa 16. qu. 7. can. omnes Basilicæ 10. cum enim in eius Episcopi potestate, in cuius territorio sunt positæ, consistere iubeantur, haud dubiè, ei quoque qui illas incolunt, regendi assignantur: Maximè verò in Aurel. Concil 1. can. 21. in hæc verba: *Abbates pro humilitate religionis in Episcoporum potestate consistant, & si quid fecerint ab Episcopis corrigantur, qui semel in anno, in loco vbi Episcopus elegerit accepta vocatione conueniant.* Iam ad quæstionem, ecquid Episcopo integrum, legem ponere seruandæ statis anni temporibus abstinentiæ.

Dico primò *Quæ ad publicam Ecclesiæ, mentiumque salutem pertinent, hæc Episcopum, cum est opus,*

A *præcipere subditis posse*. Primò, quia Apostolis successere Episcopi can. 2. in nouo distinct. 21. at successorum eadem est quæ illorum, quorum loco succedunt authoritas, ergo cum Apostoli, legem Christianis dicere potuerint, iuxta potestatem, eius ter illis à Christo concessam, Matth. 18. *Quæcunque ligaueritis super terram*, Ioan. 20. *Sicut misit me viuens Pater*: de qua fit quoque mentio can. loquitur Dominus, 24. qu. 1. cap. per venerabilem qui filij sunt legitimi cap. noua de pœnitentiis & remissionibus. Cum inquam Apostoli legem sciscere vniuersæ potuerint Ecclesiæ, poterunt & Episcopi suæ prouinciæ.

Secundò, sunt Episcopi regendæ Ecclesię, à Christo parente præpositi, Act. 20. *Posuit vos E-*
B *piscopos Spiritus sanctus regere Dei Ecclesiam*: ea ergo potestate sunt instructi, qua destituti si essent, commode non possent ac vtiliter bonis eam informare moribus, hanc autem legislatiuam esse, quis sanæ modo mentis negatum ibit? Quare ea vsi necessariis temporibus Episcopi in suis quisque Diœcesibus, vt loquuntur historiæ, quarum hic indicem texere, quid est aliud, quam in re non necessaria bonum otium ponere? Sane cap. si quis 2. tit. de maioritate & obedientia id eos posse, satis innuitur, cum abiici de Ecclesia iubetur, quisquis contra decretum Episcoporum venerit. Quod enim est lex iurisperitis, hoc nobis & Canonici iuris authoribus, Decreta sunt & Canones.

Dico secundò, *Etsi potestas condendæ legis, quæ*
C *est in Episcopo à iure diuino ortum habeat, est tamen formaliter iuris humani, acceptaque à summo Pontifice.* Ita Theol. D Thom. maxime 4. contra gentes cap. 76. vbi ait à Christo claues promissas fuisse Apostolorum Principi, vt significaret, earum vsum ab illo deriuandum in alios, ad conseruandam vnitatem Ecclesiæ: idem tradit in 4. dist. 20. qu. vnica cum ait Pontificem tantum in Ecclesia posse, quantum audere in regno concessum est Regi, proindeque in eo authoritatem ad Ecclesiæ commodum bonumque absolutam esse, Episcopos autem ab eo in partem sollicitudinis, coræque trahi, vt à Rege iudices, quique eius beneficio, iuri
D dicundo præsident, D. Thom. sequitur Bellarm. 4. de Rom. Pontif. cap. 24. & probatur primo, ex can. ita Dominus dist. 19. vbi id dicitur non obscurè. Secundò ab æquitate, quid enim vnitati conseruandæ, quid debitę inter omnes concordiæ accommodatius, quam vt à fonte aquarum riuos, ita & ab vno capite manare in omnes dicendi agendique potestatem? *Nec enim*, vt verbis vtar Vigilij cap. 7. decretalis suę ad Eucherium, tom. 2. Concil. *vlli sanaiter sentienti, dubium est, quod Ecclesia Romana fundamentum & forma sit Ecclesiarum, à qua omnes Ecclesias principium sumpsisse; nemo recte credentium ignorat: Quamobrem sancta Romana Ecclesia, eius merito, Domini voce conseruata, & SS.*
E *PP. authoritate roborata, primatum tenet omnium Ecclesiarum, ad quam, tam summa Episcoporum negotia & iudicia, atque querela, quam & maiorum Ecclesiarum quęstiones quasi ad caput semper sunt referenda.* Hęc ille.

Quid? quod potestas Pontificia, intrinsecè mutationem nesciat? quod ad omnes Christianos se ligandi soluēdiq; actiones oēs ex æquo efferat absq; incremento aut diminutione vlla? cuius enim Pontificis authoritas augustior, cuius vnquam maior, ac amplior extitit, quàm alterius? pari omnes fuere iure, pari ad hanc diem, in agendo potestate gauisi sunt omnes. Quod de Episcopis dici similiter

non potest, nam & eorum Dioeceses, magnitudine sunt impares, est Carnutensium amplissima iurisdictio, Syluanectensium autem ad 70. Paroecias est restricta. Quid? quod Episcopatus duo in vnum nonnunquam coeant? quod vnus idemque, saepe in duos authoritate Pontificis diuisus abeat? quod seponere sibi certa scelera Pontifex possit, in quae nihil tentare Episcopis validè sit concessum? iuxta Trident. sess. 14. cap. 7. quorum omnium haud dubiè nihil esset, si antistitum potestas, iuris diuini esset, quae enim à Principe Deo manant in homines, haec coerceri diduciq; humano nequeunt arbitrio, nec proinde Pontificio. Quod tamen cum aggredi, ac facere Pontificem literis constet, ac exemplis, in ea opinione quam in assertioor a. posui, etiamnum haereo, etsi sit antistitum authoritas in sua radice humana maior, iurisque diuini, vt ea tamen modo vtuntur Episcopi, humani esse.

Dico tertiò, *Valere Episcoporum decreta particularia licet inconsultis Canonicis posita*: Quia ab istorum arbitrio voluntateque non pendet eorum iurisdictio. Ecquid enim capiti membra imperant? an non istis potius, caput? ecquid Principi, ecquid Regi, legem dicunt subditi? an non his ille?

At sunt Canonici, Episcoporum potestati obnoxij, quod enim Petro & illis quoque dictum. Pasce oues meas, Ioan. 21. quamlibet ergo Canonici abnuant quamlibet reclament, ac resistant, nunquam tamen hoc à viris peritis ac probis euincent vt credant, se quoties de summa rerum, ac salute priuata suorum, Episcopi aliquid statuunt, audiendos esse, secus legem nullam fore.

Deinde, etsi ad consilium Cardinales adhibeat Pontifex ex decentia, tamen absque Synodo ligandi soluendique potestatem habet, & hoc quidem voluntate Dei Principis, cui eam in vsu suo pendere ab hominum ministerio non placuit, absolutè enim ab eo dictum est Petro: *Quodcunque ligaueris, &c.* iam ergo, sic disputo Episcoporum quae Pontificis eadem est ratio: cum quantum ille potest in Ecclesia, tantum & hi possint in sua Dioecesi, ergo vt ille legem sciscere potest sine consensu Cardinalium, ita & Episcopi sine assensu capituli.

Iam (quod tertium est de positis in quaestione) videre est necesse an lege Episcopali de ciborum abstinentia teneantur exempti. Et affirmantem sunt secuti quotquot existimauere à lege iurisdictionis Episcoporum, Religiosos immunes non esse, sed tantum à Dioecesana, est lex iurisdictionis, (inquiunt) lex agendi, regendi, administrandi. Quicquid ergo inferendae virtutis causa, aut expellendi de ciuitate ac Dioecesi vitij, molitur Episcopus id à lege iurisdictionis eius proficiscitur, vnde sequitur, istorum doctorum opinione, peccare exemptos nisi praestitutis ab Episcopo diebus abstineant, cum praescribere ieiunium imperare fidelibus abstinentiam, iurisdictionis sit in Episcopo propria actio, facta non commodi aut vtilitatis causa, vt Dioecesanae leges.

Nihilominus contraria sententia mihi videtur tenenda: Nam non alij lege Episcopali de ieiunio seruando die Mercurij cuiusque hebdomadae obligantur, quam qui legislatoris sunt subditi, at exempti vt nomen ipsum indicat, in subditis Episcoporum non sunt ponendi, quia sunt extra territorium, iuxta cap. 1. de priuileg. in 6. at Episco-

A po ius dicenti, extra territorium, non est parendum, cap. 2. de constit.

Deinde quia subiectio & potestas, sunt correlatae, ergo si Episcopo potestas omnis est iurisdictionis ablata in exemptos, esse hi non poterunt eius subditi, at verum est prius, nam obsequi Episcopo exempti tantum tenentur in casibus iure expressis, vt colligitur ex cap. 1. de priuil. in 6. & alijs, in quibus eos Episcoporum iurisdictioni subesse canonica praecipiunt instituta: At abstinere & carere epulis, at certo die sibi à carnibus temperare, res nō est eiusmodi in qua Episcopis exemptos parere oporteat, sit indicio, quod Trid. sess. 25. cap. 12. meminerit tantum censurarum ac festo-
B rum, tacite innuens imperare alia extra eorundem potestatem esse. Quare non videntur extra scandalum peccare exempti, à lege se Episcoporum, eiusque vsu ac obseruantia eximentes, nisi forte iuri suo cesserint, quod facere, num possint, examinabitur alias.

QVAESTIO VIII.

An Episcopus aliquid possit contra canones.

Euertere humana iura, Episcopo est prohibitum, omni iure, naturali quidem hoc maxime
C nomine quod à recta ratione abhorreat eum excutere iugum prudentiae, nec eorum imperia facere, quibus debet obsequium. Diuino autem quod quos subditos est nactus diuina benignitate, hos pascere verbo & exemplo debeat, quod qui possit assequi Pontificum decreta non seruando, intelligere nequeo, cum ad Episcopi sui mores animumque componere se populus soleat.

Quid si apertè operando ea non refigat, sed sciscendo, sed iubendo, sed mandando in Synodo, quod est sacris ac religiosis Pontificum legibus contrarium?

Respondeo, ne tunc quidem id Episcopo per-
D missum esse. Quia superioris sui legem tollere Episcopus nequit, cum ea teneatur peraeque ac caeteri sui subditi: at tollit cum eius non vsum inuehit per statutum ei contrarium, id ei ergo est illicitum.

Excipiendi sunt casus qui sequuntur. Primus, cum statutum quo vim facit canonibus, in sui vnius est detrimentum. Quia iuri suo renuntiare cuique est licitum, cum priuilegijs suis vti nemo teneatur, Couarr. in regul. possessor parte 2. parag. 4. num. 90. Menochius cons. 350. n. 6.

Secundus est cum res occurrit aliqua, ob quam contrariū illi, quod à Papa decretum est imperari expediat, nec commode tamē moneri de eo potest
E quia abest, nec res moram patitur. Tunc enim opinione Doctorum apud Barbosam allegat. 93. num. 31. satis est in decreto causam ponere, ob quam necesse fuit contrarium sciscere, quam Pontificius canon iubebat.

Tertius, cùm decretum Episcopale ac Synodi, conforme est consuetudini quae in es prouincia viget, cum enim non vsu, aut more opposito lex esse desinat, non potest Papa queri, sibi iniuriam fieri, per eam constitutionem, quae quod consuetudine introductum est in communes mores hominum, confirmat tantum & nihil amplius.

Quartus, cum canon permittit dispensari cum

eo cuius

eo cuius causa est conditus, aut cum impersonaliter loquitur, vt si in eo dicatur, si dispensatum fuerit, Sanch. 8. de matrim. disp. 5. quia verba eiusmodi operari aliquid debent cap. si Papa de priuileg. in 6. cum non sit putandum ea esse superfluè, posita, vt forent si Episcopo potestas in eo dispensandi non esset, quia cum Papa amplissimam habeat, eius causa poni ea verba non debuere sed Episcopi.

Secundò, cum potestas dispensandi sit fauorabilis ampliari debet, non restringi, ampliatur autem cum ad Episcopum extenditur, ergo &c.

QVÆSTIO IX.

Quid Episcopo & quantum sit in vitiorum censura licitum.

Episcopo ius esse componendæ prouinciæ, animaduersione, ac censura vitiorum, nemo opinor negatum ibit, qui eũ meminerit magistratuũ loco esse in Ecclesia, in quam audere tantum possit, cum res commodumque eius exigit, quantum olim proconsuli in prouincia, aut Regi modo in regendis subditis sibi gentibus permittitur Quare antiquo iure in quolibet Diœcesis loco, pro tribunali sedere, iusque dicere poterat, cap. cum Episcopus de potestate ordinarij in 6. Quod ei facere prohibitũ est in Gallia, vbi proprium nullum territorium regni lege sibi vendicat, secundum Mestræum in tract. de appellationibus ex abusu cap. 5. nisi assignatũ aliquod habeat à Rege, cum profana potestate Comitum, Ducum ac Marchionum, quali fuit aliquos Præsules memorat Chopp. de sacra polit. l. 2. tit. 1. num. 7. id enim beneficium cũ Regi; Episcopus acceptum debeat, vbicunque ei collibitum erit, sedem ponere, tribunal locare, ex coque ius dicere petenti potest, Boerius in decisionib. q. 268. num. 4.

Extra hoc tempus, suo debet esse prætorio contentus, in eoque potestatem suam exercere: Extra eius fines capi si quem iubeat, capto licet queri apud curiam de facta sibi iniuria, eiusque authoritatem appellare, tanquam ex abusu, Fabricius in Theoria tract. de maiorib. & minorib. 16. beneficijs litera O. ad marginem.

Et quoniam de Gallis Episcopis dici est cœptum, addere iuuat illis in hac corruptela temporum, vix reliquum aliqoid esse præter nomen, nam quod olim, id est in auspicantis Ecclesiæ fœlicibus initijs Episcopus moliebatur cum laude, errata tam cleri quam secularium vt corrigeret, quemadmodum ei sancta Synodus Vernis habita sub Ludouico pio can. 3. imperat his verbis: *Vt vnusquisque Episcoporum potestatem habeat in sua Parochia, tam de clero quam de regularibus vel secularibus ad corrigendum & emendandum secundum ordinem canonicum spiritalem, vt sic viuant, qualiter Deo placere possint.* Quod, inquam, Episcopo et aureis illis sæculis, quæ ab errorum fece pura erant, impune facere, hoc in Gallia ei modo tentare capitale est.

In primis enim, de hæresi inquirere ei nefas Francisci primi lege Regia, quam vt regno vtilem probauit calculo suo curia pridie idus Iunij anni 1540. testimonio Chopp. l. 2. de sacra polit. tit. primo, quare eam quoque adhuc his temporibus in iudicando sequitur, etsi abrogatum constitutione Henrici II. lata 13 Cal. Nou à 1549. & sacris Pontificum canonibus contrariam, quibus Episcopo crimen hæreseos disceptandum adducitur in cap. per hæc 17. de sententia ex communicationis in 6. cap. ad abolendam 9. de hæreticis cap. vt inquisitionis parag. prohibemus de hæreticis, in quorum priore dicitur, Episcopum in fidei causa, inquisitoris munere in sua Diœcesi fungi ac proinde hæreticos trahere posse ad suum forum: in duobus autem alijs capitibus, visum est Papæ illi committere eorum iudicium, qui falsis dogmatibus labefactant Ecclesiæ sinceros mores.

Secundo Episcopo vetitum est in Gallia, flagitiosos extra sua septa, gallicè nominamus, *le Cloistre* mittere in vincula, nisi de consensu regij magistratus, aut concesso ei territorio Grassalius l. 1. Regalium cap. 10. nu. 1. Renat. l. 2. de sacra polit. tit. 1. Ioan Gallus q. 56.

Causam duplicem eius facti scriptores reddunt: Primam, quod inconsulto loci Domino, nemo ius dicere aut de reis quæstionem exercere debeat eo quod iuxta commune iuris effatum, *ius dicenti extra territorium, impune non sit parendum*, sed non modo prouinciæ, sed & ciuitates quarum spiritalis procuratio Episcopo est commissa, iuris sunt regu, vt Principi parent in tẽporalibus, non Episcopo, ita non ab hoc, sed illo, vt bene gestæ rei præmia expectare boni debent, ita & improbi iusta scelerum suorum supplicia.

Huic causæ addunt & alteram, Quod si de magnis criminibus cognoscere Episcopis foret integrum, tarda forent, lentaque eorum iudicia, nam ab illis ad Archiepiscopum, ah hoc ad Papã appellare rei possent, itáque cum pœna quam sunt meriti, protogare iudicia ac trahere, istiusmodi iterata frequentique Clericorum appellatione ad fora varia, quod est vitandum. Hæc illi, quæ quanta sint ac qualia, malo in aliorum opinione relinquere, quam in his meis commentariis ponere

Tertio de Scholasticis, ac Collegiorum administratoribus cognoscere nequit Episcopus, Bleyanus de confratrijs litera V. ad marginem. Quia regio beneficio studiosi omnes vniuersitatis ab eius Cancellario, & Rectore iudicandi sunt non alio, Nam sententia iurisdictionem in eo exigit, à quo est dicenda in reum: at ea cãet alij in Scholasticos quam Rector & Cancellarius, cum de cœterorum iudicum foro subducantur, isto Regis aduersum se munere ac priuilegio.

Quarto, inhibitum est Episcopo in Gallia, prædijs Ecclesiasticis manum inijcere, templorum possessiones pro debitis occupare, idque antiquis decretis curiæ, de quibus Choppinus de sacra polit. l. a. tit. 1. num. 2. & 3. quod senatos existimet regij hæc iuris esse, non Ecclesiastici.

QVÆSTIO X.

Quid in Religiosos Episcopis licitum.

Primis Ecclesiæ temporibus, quod in laicos, idem audere Episcopi in religiosos poterant, nam & eos si quando errare contingeret, paterne admonebant officij Aurelian 1. tempore Symmachi & Clodouei regis can. 21. *Abbates pro humilitate religionis in Episcoporum potestate consistant, & si quid extra regulam fecerint, ab Episcopis corrigantur.*

Quod hic autem dicitur de Abbatibus de monachis vniuersim præcipitur, in concil. Vernis ha-

bico anno 755. can. 3. *Vt vnusquisque Episcoporum potestatem habeat in sua Parochia, tam de Clero, quam de regularibus, vel secularibus ad corrigendum & emendandum, secundum ordinem canonicum spiritalem, vt sic viuant qualiter Deo placere possint.* Quod exemplo Patrum concil Chalcedonensis statuisse illos credo: sic enim hi actionis 7. cap. 1. *Eos Monachos qui per singulas ciuitates sunt atque prouincias, volumus subijci Episcopo, & quietem complecti, & intendere solum ieiunio & orationi, & neque Ecclesiasticis, neque publicis rebus importunos existere, nisi forte iubeatur eis, propter necessariam causam, ab Episcopo ciuitatis.* Qui vero audent euertere huiusmodi formam, quocunque modo ἢ μὴ ὑποταττομένους τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ εἰ μὲν εἶεν κληρικοὶ τοῖς τῶν κανόνων ὑποκείσθωσαν ἐπιτιμίοις εἰ δὲ μονάζοντες ἢ λαϊκοὶ ἔστωσαν ἀκοινώνητοι, Cōc. Chalced. actione 15. can. 8. *qui formā euertere audent, nec proprio subijciuntur Episcopo, si quidem Clerici sunt, canonum correptionibus subiaceant, si vero Monachi vel laici communione priuentur.* Pœna ergo religiosorum subtrahentium se à iurisdictione Episcopi, est excommunicatio, renouata in Abbates can. 21. Aurel. 2. in hæc verba. *Abbates qui Episcoporum præcepta despiciunt, ad communionem penitus non admittantur, nisi contumaciam humilitate suscepta deponant.*

Et vero vt errantes laicos Episcopi corrigunt, Clericos autem pro qualitate criminis deponunt, Ita & cum Abbatibus monachos, *vt monasteria tam virorum quam puellarum secundum ordinem regulariter viuant, & si hoc facere contempserint, Episcopus in cuius Parochia esse videntur, hoc emendare debeat* concil habitum Vernis can. 5. Quid? quod in Cabillon. 1. can. 15. Moguntino 1. can. 12. vetentur Abbates quidquam aggredi, Monachi autem aliquid tentare, inconsulto, nedum renuente Episcopo loci, vbi versantur, quæ omnia, Episcoporum plenam potestatem in Monachos indicant. Mutata tamen modo sunt tempora, quodque religiosis Episcopi imperare possint maxime exemptis aut in quo delinquentes corrigere, parum admodum est reliquum.

QVÆSTIO XI.

In quibus casibus subsint exempti Episcopis.

EXemptorum nomine non alij hic intelligendi quam regulares, de ordinariorum suorum potestate, Papæ beneficio, subducti, cuius in eos gratiæ principium factum video in Lateran. concilio vbi contendente D. Greg. sacro senatui placuit, Episcopis edicere.

Primò, ne sua in posterum in eorum cœnobijs tribunalia ponerent.

Secundò, ne eis litem intendi, aut coram se causam illos dicere sinerent.

Tertiò ne religiosos eorum redditus minuerent, verba Greg. in eo Concil. sunt eiusmodi. *Missas etiam publicas ab Episcopo in cœnobio fieri omnino prohibemus, ne in seruorum Dei recessibus, & eorum receptaculis, nulla popularis conuentus occasio præbeatur vel mulierum fiat nouus introitus, quod omnino non expedit animabus eorum, nec audeat ibi cathedram collocare, vel quamlibet potestatem habere imperandi, vel aliquam ordinationem quamuis leuissimam faciendi nisi ab Abbate loci fuerit rogatus, quatenus Monachi semper maneant in Abbatum suorum potestate.*

A Quæ beneficia auxere consequutis temporibus, Pontifices alij, nam tribus his priuilegijs addidere & alia, de quibus in mari magno.

De his ergo exemptis hic quæritur, an & quando aliqua Episcopi in eos sit animaduersio, & responsio est affirmans, authoritate Trident. multis locis nixa.

Primò ergo Episcopo licitum in eos animaduertere si quando extra claustra degant, cum superioris venia, non tamen sub eius obedientia Trid. sess. 6. cap. 3.

Secundò cum extra claustrum aliquid admittunt, pœna dignum, etsi enim inter sæculares versentur cum venia, si tamen hæc scriptis exarata non fuerit, eo quod superioris adeundi specie, eam non
B existimauerunt ad id necessariam, ab Ordinario tanquam desertores sui instituti puniri possunt, Trid sess. 25. cap 4.

Tertiò, cum qui in Academiis studiorum causa degunt, alibi morantes quam in suis cœnobiis peccant Trid. sess. 24. cap. 4. & sess. 6. cap. 3.

Quartò, cum ingrediuntur sine habitu, quod etsi se cum superiorum suorum licentia facere dicant, eam tamen secundo mense ab ingressu in Diœcesim indicare debent, alioqui puniendi sunt arbitrio ordinarij, Trid. sess. 25. cap. 19 Quemadmodum & qui ex causa professionis factæ per vim aut ante ætatem, egrediuntur è Monasterio re prius non probata ordinario, Trid. ibid. venia-
C que ab eo non accepta manendi in sæculo ob defectum suæ professionis.

Quintò, cum de superiori loco hæresim populo proponunt, pœnis reprimi ac in officio contineri possunt ab Episcopo, Trident. sess. 5. nec tunc tantum, sed quoties de ea, culpa sua sunt suspecti, Piasec. prax. Episc. part. 2. cap. 3. art. 6. num. 9. nam tunc eos examinari de moribus vita ac doctrina est necesse, ac si nutare, si ambigere, si in fide minus stabiles esse fuerint deprehensi, pœnas quæ culpæ suæ pares videbuntur Episcopo, corpore luent. Est enim hic in hac causa Apostolicæ sedis delegatus & fidei inquisitor cap. ad abolendam de hæreticis parag. finali.

D Sextò, in his quæ ad Sacramentorum administrationem pertinent subsunt exempti Episcopis: *Eorum correctioni iurisdictioni, visitationi*, Trid. sess. 25. cap. 11. *excepto Monasterio Cluniacensi, cum suis limitibus, & exceptis etiam iis Monasteriis seu locis, in quibus Abbates, aut alii Regularium Superiores, iurisdictionem Episcopalem, & temporalem in Parochos, & Parochianos exercent*, Trid. ib. & sess. 7. ca. 7. Pius V. in constit. quæ incipit exposcit.

Septimò, cognoscunt Episcopi de crimine depositione digno, per regularem commisso, Nauar. consil. 16. de foro nec enim alius ab illis degradare eum potest cap. degradatio de pœnis in 6.

Octauo, Regularis ab Episcopo tanquam A-
E postolicæ sedis delegato, plecti potest, cum extra claustrum de licentia sui Superioris habitans, *etiam in domo deputata ad erectionem Monasterij, aliquid committit censura dignum, nisi in dicta domo sit Regularis obseruantia, & saltem viuat sub superiore conuentualiter.* Congreg. Concil. vt refert Genuens. in praxi cap. 59. Trident. sess. 6. cap. de reform. 3 aut in Prioratibus ordinis ordinario subiectis, Innoc. IV. de priuileg. in 6. cap. 1. vel in ciuitate studiorum causa, Trident. sess. 25. cap. 4. de reform.

Nonò, vagabundi, & absque literis obedientiæ, per Diœcesim transeuntes, tanquam instituti

sui desertores retineri, incarcerari & puniri possunt Piasecius supra, multo magis si dimisso Religionis habitu, absque licentia sui Superioris, in Academia aliqua versentur studiorum causa, nam tunc ipso facto excommunicationem incurrunt cap. vt periculosa ne Clerici vel Monachi in 6.

Decimò, Regulares, *In ciuilibus causis mercedum & miserabilium personarum extra Monasterium degentes, quomodolibet exempti, etiamsi certum iudicem à sede Apostolica deputatum, in partibus habeant, in aliis vero, si ipsum iudicem non habuerint, coram locorum Ordinariis, tanquam in hoc ab ipsa sede delegatis, conueniri, & iure medio ad soluendum debitum, cogi, & compelli possint*. Trident. sess. 7. cap. 14.

Vndecimò, eiecti è Monasteriis, ob culpam, Episcopo loci vbi versantur obsequi debent, cum iusta imperat, ac si, (quod non est opandum) parere ei renuunt, aut in moribus, vitaque communi, quidpiam male consulti, ac imprudentes admittunt, quod probare virtus, innocentiaque nequeãt, in eos, violatæ modestiæ, legumque, exemplum pro auctoritate Episcopus statuet, Nau. comm. 2. de regularib. ad canon. non dicatis 12. qu. 1. & consil. 50. & 65. de regularib. Ratio est, quod religiosi extrusi claustris, ne perinde vt oues morbidæ, sanis atque valentibus sint noxæ, Diocesano suo id est loci Episcopo, vbi sibi sedem elegere fortunarum, ac vitæ, morem gerere vt superiori debent, ergo quod ei in Diœcesanos reliquos licet, cum peccant, eidem quoque licebit in Regulares Apostatas, aut eiectos.

Duodecimò, *Regularis non subditus Episcopo, qui intra claustra Monasterij degit, & extra ea, ita notorie deliquerit, vt populo sit scandalo, Episcopo instante, à suo superiore, intra tempus, ab Episcopo præfigendum, seuerè puniatur, ac de punitione Episcopum certiorem faciat, sin minus, à suo superiore, officio priuetur, & delinquens ab Episcopo, puniri possit*, Trid. sess. 25. cap. 14. imò delinquens hoc modo, & deprehensus in aperto delicto, potest Episcopi imperio ad eius carceres deduci, si metus sit ne effugiat, & interim inquiri de crimine ac audiri testes poterunt vt quam celerrimè fieri poterit remittatur ad superiorem.

Decimo tertio, etsi communiter Monasteria sint à visitatione Episcoporum exempta, possunt tamen commendata, in quibus seruatur regula, visitare in defectum Superiorum, quos tamen monere prius debẽt vt fungantur officio, Monasteria sibi commissa visitent, emendãda emendent, qui si obsequi neglexerint, tùm Episcopus ea priuilegio quolibet aut appellatione nõ obstante, visitabit & corriget Triden. sess. 21. cap. 8. de reform.

Decimoquartò, omnia Monasteria quæ capitulis non subsunt, nec suos habent visitatores regulares, si monita non se redegerint in Congregationem, visitari ab Episcopo poterunt & corrigi, Trid. sess. 25. cap. 8. de Ref.

Decimo quintò, Religiosi manentes in Prioratibus aut Ecclesiis non comprehensis sub illorum priuilegiis, in omnibus Ordinario subiacent quandiu ibi morantur, Innoc. IV. cap. 1. de priuileg. in 6.

Decimosextò, *Exempti, ratione delicti siue contractus aut rei, de qua contra ipsos agitur possunt coram locorum ordinariis conueniri, & illi quoad hoc, suam in ipsos iurisdictionem exercere*, Innoc. IV. cap. 1. de Priuileg in 6.

Decimoseptimò, Regularis productus in testem coram Ordinario, & ibi falsum asserens, puniri ab eo potest. Aufrer. in Clem. 1. qu. 4. de offic. ordin. Ratio est, quod iniuriam sibi illatam si est notoria & aperta, vindicare potest cap. cum & plantare de priuil. & cap. 1. de pœnis in 6. At in apertam redundat Episcopi iniuriam, quod quis eius iurisdictionẽ turbare voluerit, deq; eius manibus nocentes eripere, vt fit falso testimonio, ergo &c. Ita sentiunt Salicetus in leg. nullum Cod. de testib. Cardin. in Clement. primam de offic. Ordinar.

QVÆSTIO XII.

An Episcopus relaxare possit iuramentum metu extortum.

SVppono primò; relaxatione tunc tantum opus esse, quando iuramentum est validum, & tale quod sine culpa, impleri possit. Enimuero, *quod est contra bonos mores naturales, obligatorium non est*, regula non est obligatorium de regul. iuris in 6. at quod sine peccato non potest fieri, est contra bonos mores naturales, ergo cum de ratione iuramenti validi sit, vt obligationem inferat, iuramentum tantum, quod est validum & sine culpa factibile, relaxatione indiget.

Suppono secundò, Relaxato iuramento, rem promissam necessario faciendam non esse, nisi quando iuramentum, promissa firmat, aut contractum, antequam probetur hypothesis, meminisse conuenit, (quod ipsum explicabitur copiosius cum de contractibus) contractum iuramento tum firmari, cum ex inualido ac inani, fit validus ac proinde præstandus in conscientia, non firmari, cum naturæ suæ sic relinquitur, vt qui erat inualidus, talis accessione iuramenti remaneat.

Ita declarata propositio probatur, promissum quod iuramento non firmatur, nullum ius homini tribuit ad rem exequendam, quæ ei est obiecta, & circa quam versatur, & si est implendum, id non accidit, nisi in ordine ad Deum, cui fieret iniuria, si citatus fuisset in testimonium rei falsæ, at relaxatio iurisiurandi facta Dei nomine per Episcopum, obligationem homini adimit implendi iuramenti, ergo & faciendi promissi.

Suppono tertiò, non conuenire inter se Doctores an iuramentum metu graui extortum ei qui iurauit necessitatem imponat standi promissis; quæstio quidem tractatur à Theologis in 3. dist. 39. & dicunt, imponere nisi remittatur Diu. Thom. & Caiet. 22. qu. 89. art. 7. Lessius 2. de instit cap. 42. dub. 2. num. 26. Sanchez 1. de matrim. disp. 32. num. 1. Immol. in cap. verum 15. de iureiurando. Sotus in 4. dist. 29. qu. 1. art. 3. Verum enim, hæc sententia explicatione indiget, ergo sciendum est in iuramento coacto obligationem esse duplicem, vnam qua aliquid homini promittitur alteram qua quis Deo obligatur, vt impleatur quod per eius nomen est promissum.

Dico itaque primò, ex metu graui factum iuramentum non obligare in quorundam sententia quando iurans tacitè apud semetipsum dicit daturum se, aut facturum quod promittit, si iubeatur si debeat, quia hoc meretur is qui vim intulit, vt sibi promissum non seruetur.

Dico tamen secundò, videri mihi probabilius, id quod est iuramento coacto promissum, implen-

dum esse, & ita iusiurandum metu graui factum esse obligatorium; primo quia est absolutè voluntatium.

Secundò, quia vt est in cap. cum contingat de iureiurando, & in cap. setando de pactis in 6. iuramentum tunc seruandum est, cum eius custodia non vergit in detrimentum aut salutis æternæ dispendium: At res promissa, cum iuramento extorto metu, exequutioni mandari potest, sine culpa maxime si non est illicita, ergo facienda.

Dico tertiò, *Iuramentum etiam obligare quatenus est factum Deo.*

Primò, quia in id incumbendum est singulis, ne mobilitate animi Deum vnquam aduocasse videantur in testem falsi, hoc enim in eius dedecus iniuriamque verteret, quod ne accidat, vnicuique prius est rerum suarum iactura, damnumque sustinendum.

Secundò, quod honor primæ veritati debitus postulet vt ei etiam ab inuitis exhibeatur, nec impediatur quis ab hoc pietatis officio metu, aut mali terrore, at iusiurandū est ob honorē primæ veritatis factū ergo implendū. Quare c. debitores 6. de iureiurādo dicitur esse cogendi mutoatarij ad vsurarū præstationē, si eas se soluturos iurauerint, non quod ad eas ius vllum sit vsurario acquisitum, per iuramentum, sed quod Domino Deo id sit debitum, vt quam perfectissime potest eius honor cultusque integer maneat, præstatione rei, quam quis facturum se promisit cum iuramento.

Dico tamen quartò, *Iuramentum metu extortum non obligare nisi factum cum intentione se obligandi.* Quia actus agentium moralium, non se efferunt extra eorum voluntatem actualem, aut tacitam, ergo si ore tantum tenus iurat aliquis, se daturum & non cum intentione præstandi quod iurat, non tenetur: E contra conceptum absolutè ac sine exceptione, aut restrictione vlla animi, quæ in corde lateat, implendum est integre, iuxta modos, quos sibi iurans iurando præstituit, secus facere, est mortaliter peccare, & iusiurandum falsum reddere. Sotus in 4. dist. 29. qu. 2. art. 3. Adrian. in 4. tract. de rest. C. aggredior Comitol. lib. 2. resp. quæst. 2. num. 2. Diu. Thom. 22. quæst. 98. art. 3. ad 1.

Dico quintò, *In Ecclesia tamen Catholica potestatem esse condonandi iuramenti, cui metus iniustus causam dedit.* Diu. Thom. 22. qu. 89. art. 9. ad 3. Panorm. & Innoc. in c. quanto de iureiurando, & sic per eam condonationem tollendi eius obligationem ac vinculum.

Probatur primò, ex cap. si vero de iureiurando, vbi dicitur, ei qui cum iuramento renuntiauerat beneficio, ob metum sibi impressum, petendam esse remissionem iurisiurandi sui, supponit ergo Pontifex eam esse possibilem, cap. autem verum 15. eodem tit. dicuntur ij absoluendi esse, qui inuiti pro vita, aut rebus suis Sacramenti religione se astrinxerunt. *Verum in ea quæstione quæ quinto loco ponitur, an à Sacramenti vinculo absoluantur qui istud inuiti pro vita, & rebus seruandis fecerunt, nihil aliud arbitramur, quam quod antecessores nostri Rom. Pontifices arbitrati fuisse noscuntur, qui tales à iuramenti nexibus absoluerunt.* Verum ergo est quod dicitur, residere in Ecclesia, condonandi iurisiurandi facultatem.

Secundò, habet Ecclesia Dei beneficio, quidquid ad animorum commodum, salutemque pertinet, at est vtile non modo, sed interdum etiam necesse, ad salutem animæ, eum qui iurisiurandi

A religione obligatus haret, ea eximi, ne quid inde damni ferat ac spiritalis incommodi, ergo &c.

Dico sextò, *Iuramentum relaxari posse ab Episcopo, cum est factum Deo, aut si homini, cum hic caret iure inuiolabili ad rem promissam.* Primæ partis probatio facilis, nec enim iuramentum quo quid Deo promittitur, aliter obligat quam votum, at hoc solui potest ab Episcopo ex iusta causa, vt probauimus tract. de voto? Quid? quod priuilegia quæ sunt in fauorem amplianda sint non restringenda quod vinculum voti melius sit quam iuramenti, ergo cum Episcopus possit primum, nec secundum ei negari debet.

Pars assertionis altera, sic ostenditur. Causa B cur iuramentum, quo quid alteri promittitur, solui debeat, est, quia negatio solutionis iniuriosa creditori foret: At id non accidit cum hic ius ad rem promissam immutabile nullum habet, quasi caret cum eam metu extorsit, eiusque donandæ certitudinem iuramento firmatam, nam eam sic obtentam tenetur restituere, quod non esset, si aliquo ad eam iure gauderet, vera est ergo assertio.

Sane tradit Diu. Thom. 22. quæst. 89. art. 7. ad 3. iuramentum metu expressum implendum esse, reuerentia numinis, non hominis causa, cui est factum, quod respectu eius non obliget, cum hic ius nullum per iniustitiam acquirat, nihil est ergo, quamobrem hic queri possit, iuramenti vim omC nem, per condonationem sui, ab Episcopo tolli.

Confirm. cap. verum 15. de iureiur. Cœlest. Papa III. ait à iuramenti nexu liberatos esse, qui inuiti pro vita & fortunis illud fecerant & cap. si vero 8. eiusd. tit. Alexand. III. fatetur Clericos qui coacti ministerium Ecclesiæ abiurauerant, de iuramento beneficium absolutionis meruisse, quod eis iniuria illata fuisset ab extorquente iuramentum: ergo cum hanc potestatē relaxandi iuramenti sibi Papa specialiter non reseruet, Episcopus poterit illud relaxare: quia vt dicitur in cap. Nuper de sentent. excomm. earum rerum quas Papa sibi nō reseruat, potestas est à Papa cōcessa Episcopo.

Dico vltimo, *Posse quoque Episcopum relaxare iuramentum expressum metu de re facienda aut danda,* D *ad quam aliunde tenebatur iurans,* quia iniuria est ei illata, expressione iuramenti per vim ac metum, ergo quod canones ante citati dicunt absolutè de passis iniuriam in iurando, ad istos transferri debet, & sic iuuari per Episcopum.

QVÆSTIO XIII.

An Episcopus dispensare possit in votis Papæ reseruatis.

DE his præcipue, mihi sermo. Nam quæ Pontifex ob iustam aliquam causam sub se posita E ac reseruata noluit, in his Episcopo ius est dispensandi & ea commutandi Comit. l. 2. resp. q. 10. n. 2. causa est, quod quæ Papæ est in vniuerso orbe terrarum authoritas, hæc sit antistitis cuiusque in sua Diœcesi. Henriquez 6. de pœnit. cap. 14. n. 7. & lib. 10 de Sacrament. ordin. cap. 35. num. 2. Maiolus 5. de irregul cap. 31. Enimuero vt illi à Deo principe commissa est Ecclesia, ita & Episcopo sua prouincia, vtrique enim dictum, in persona Petri Pasce oues meas Ioan. 21. Quare Episcopus Diœcesis suæ rector est Pastorque ordinarius, vt Pontifex Ecclesiæ vniuersæ: ergo quæ hic vota sibi non

reseruauit, Episcopus ex causa illis eximere subditos suos, ac absoluere poterit.

Da reseruatis ergo integra est quæstio, cuius vt sit intelligentia facilior.

Suppono 1. vota non alia reseruari Pontifici quã quæ sunt concepta, de ineunda religione, seruanda castitate perpetua, suscipienda peregrinatione, ad limina Apostolorum, Hierosolyma, & Compostellam.

Suppono 2. quod notarunt Pater Lessius l. 2. cap. 40. n. 122. Viuald. in candelabro sacramentorum 3. parte cap. 14. Angelus verbo votum 4. num 6. vota tria quæ sunt à nobis postremo loco numerata probabiliter non esse reseruata Pontifici, nisi cum sunt emissa in eorum locorum subsidium, ad quæ peregrinatio ex voto promittitur, id enim expresse de peregrinatione Hierosolymitana dicitur cap. ex multa, cap. super his 8. de voto. Similiter de alijs duabus, nempe ad limina Apostolorum & Compostellam scripsit Abbas in cap ex multa n. 4. Panormit. ib. Anglez de voto art. 8. diffic. 6.

Suppono 3. reseruare idem esse, ac ius sibi in rem illam retinere quæ reseruata dicitur, patet; nec enim aliam ob causam, sacerdoti simplici inhibita est reseruatorum absolutio, quam quod iurisdictione in ea omni careat, est ergo reseruatio, potestatis in rem reseruatam retentio. His præmissis

Dico. 1. *Episcopum primo & per se dispensare non posse in his quinque votis, Papæ reseruatis, si nulla in ijs sit mutatio ratione materiæ, aut aduenientis alicuius circumstantiæ*, primo quia talis est Ecclesiæ, quam late patet orbe toto, opinio.

Secundò quæ criminum eadem quoque est votorum ratio, at in illa audere cum fructu aliquid Episcopo est vetitum, extra mortis articulum, aut necessitatis extremæ tempora, cum hæc peculiari suo iudicio reseruata Pontifex voluit. Trid. sess. 14. cap. 7. & can. 11. his verbis. *Si quis dixerit Episcopos non habere ius reseruandi sibi casus, & casuum reseruationem non prohibere quominus sacerdos à reseruatis verè absoluat, anathema sit.* Ergo extra tempus mutatæ materiæ, aut aduenientis alicuius circunstantiæ, in reseruata vota Pontifici, prohibitum est Episcopo quidquam in eorum causa aggredi.

Dico. 2. *id estentare permissum esse, cum res promissa à materiæ reseruatæ natura deficit.* Ita Lessius l. 2. cap. 40. dubio 18. ratio est quod non alia sibi vota seponere Pontifex soleat, quam quæ proprie sunt talia, at quæ à natura materiæ reseruatæ abeunt, proprie non sunt de votorum reseruatorum genere ergo cum Episcopo fas sit in causa subditæ sibi gentis, id omne facere, quod sibi peculiariter Papa non retinuit, ab eius potestate remoueri vota non poterunt, quæ proprie non sunt in materia reseruata.

Infertur hinc primo, Episcopum in voto castitatis temporariæ dispensare posse, causa est, quod cũ de castitate agitur votum tantum de ea seruanda in perpetuum, sibi retineat Pontifex non aliud: Lessius l. 2. cap. 40. dub. 18. Regin. l. 4. tomi primi in decalog. cap. 40. Sayr. clauis regiæ l. 6. c. 11. num. 48. Azor. moral. l. 11. cap. 19. q. 6.

Infertur 2. idem ei quoque licitum esse cum votum sibi reseruatum commutauit Pontifex, in rem aliam, à commutatis distinctam, quales sunt, oratio, abstinentia, asperitas aliqua corporea, aut quid simile, ratio est primo quod per commutationem, obligatio prioris voti desinat 2. quod incipiat noua quædam contrahi voluntate eius, qui loco materiæ promissæ, aliam recipit Sanch. 8. de matrimonio disp. 9. num. 20. Sayr. clauis regię lib. 6. cap. 12. num. 23. Lessius l. 2. cap. 40. dub. 15. num. 124.

Infertur 3. ab Episcopo posse remitti coniugibus votum quo se obligauere ex mutuo consensu ad non petendum debitum, primo, quia hæc promissio non est similis ei qua mouetur castitas perpetua, cum alterutri, mortuo consorte sit impune ad alias transire nuptias, quod obligato perpetuę castitatis lege non licet. Deinde habet castitas, quam quis sibi imperat per votum, voluptatibus omnibus indictum bellum, adeo vt eius violatę sit reus, qui eas sibi cogitatione ac animo duntaxat libandas putat, Quod de eo dici haud dubie non potest, qui potestatem petendi debiti, exemptam per votum sibi voluit. Enimuero est lex voti, libertati contraria, odiosa & grauis, ergo coercenda est ac quam honeste potest, reuocanda intra limites ipsarum vocum quibus est conceptum. At laxatur, cum extra verba voti, eorumque notionem germanam, & proprium, ad alias transfertur, vt sunt in materia præsenti morosæ delectationes tactus &c. Qua de re plura Sanch. 8. de matrimonio disp. 9. nu. 9. & sequentibus Less. l. 2. cap. 40. dub. 18. & alij. Idem dicendum de voto non nubendi Angel. verb. votum 4. num. 9. Nau. cap. 12. man. num. 76. ratio est quod velle abstinere à nuptiis, non sit sibi perpetuæ castitatis legem indicere, cum fornicando nihil, *qui sic vouit*, admittat contra suum votum, sed tantum contra præceptum.

Item dispensabit Episcopus in voto virginitatis, vbi primum vouens aliquid in se admiserit cõtra pudicitiam. quia qui virginitatem Deo promittit, obligat se ad conseruandam carnis suæ integritatem, hæc autem amittitur per actus impuros.

Tertiò, dispensat Episcopus in votis castitatis pœnalibus & conditionatis, votum pœnale erit, si in pœnam peccati admissi, aut admittendi concipitur, vt si dicas, obligo me ad castitatẽ si id fecero. Votum conditionale est cum ei conditio apponitur quæ eius effectum suspendit, vt voueo Religionem si conualuero. Ratio est, quia Pontifex non reseruat sibi nisi vota absoluta & concepta ex affectu virtutis quæ promittitur, at votum pœnale, & hypotheticum non est tale, pœnale enim fit in pœnam, vt illius metu vouens retardetur à peccato: conditionale autem, ex affectu ad bonum seu beneficium quod à Deo expectat, neutrum autem ex amore virtutis quæ mouetur: Laym. lib. 4. tract. 4. cap. 8. num. 10.

Dico tertiò, *Non modo cum mutatio aliqua in materia voti reseruati interuenit, Episcopum in eo dispensare posse, sed etiam cum materia remanente eadem, circumstantia aliqua occurrit, ob quam expedit, vinculum eius solui*, vt si ob infirmitatem non potest vouens viuere in religione valde austera ad quam se obligauit poterit Episcopus dispensara cum eo vt laxiorem ingrediatur.

Assertionis causa prima, hæc est. Quod non videatur superior id est Papa tam strictè ac illiberaliter habere fideles velle, vt in quolibet euentu eos voto ac eius lege teneri velit. Decuit ergo ne hi incerti fluerent, suique nescij, ius ac potestatem in Episcopo esse illud tum laxandi.

Secunda, Quod cum inuigilare Ecclesię, in eius salutem incumbere Papæ sit necesse, non videatur id consequutus à Deo Principe, vt potestate scriscendarum legum, sibi ab eo tradita ad alia vteretur quam quæ nobis sunt salutaria, alioqui medicina abiret in noxam, mali remedia in animæ perniciẽ At nolle Papam necessitatis fidelium ad Episcopo

rationem vllam haberi cum de legibus suis agitur, est authoritatem suam in animæ damnum vertere, cum superiorem oporteat de iure suo remittere, quando salus communis aut priuata aliquorum id exigit, vt in præsenti negotio accidit, ergo ex tacita Papæ voluntate permissum est Episcopis dispensare in votis Papæ reseruatis, cum res aliqua accidit, ob quam id fieri ratio, humanitasque postulent.

Quartò, sequitur ex dictis Episcopum posse dispensare in votis ieiunandi diebus Veneris, septem Psalmos semel in hebdomada recitandi, octauo quoque die de suis peccatis confitendi, & similibus, quia talia vota non sunt ex eorum uumero, quę ad solius Romani Pontificis potestatem pertinent.

Quid si sunt perpetua? quid si nuncupata non ad vnum annũ, aut duos sed ad tempus integrum vitæ?

Respondendum, tempus Episcopotum potestati non obesse, & vt ieiunia perpetua non distinguuntur essentiâ à non perpetuis, ita nec vota, quæ sunt de opere faciendo certo ac determinato opere, ab iisdem continuandis tota vita.

Scio Diu. Thom. eorum votorum quæ perpetuitatem habent, dispensationem Pontifici Rom. tradere in 4. dist. 38 quæst. 1. art. 4. sed nego cum Sylu. in verbo votum 4. q. 3. dicto 6. hoc eius dictum intelligendum esse de aliis votis quam quæ maiora sunt, cuiusmodi sunt quinq; reseruata summo Pontif. quæ obligationem habent nullo tempore interruptam, cum nullo non tempore caste sit viuendum, nullo non capessenda religio, promissa ex voto.

Dico 4. *Circunstantias fere omnes, à quibus habet Episcopus vt in votis Pontifici reseruatis dispensare queat, à vouente ipso peti, eius generis circunstantiarum genera quatuor esse video, aut enim eius paupertate nituntur, aut periculo peccandi, leuitate eiusdem aut incertitudine voti, ac dubio.* A paupertate quidem Episcopus induci potest ad dispensandum, in voto. Quia cum hæc vrget qui voto astrictus hæret, Romam ire uec mittere potest facile, ergo Episcopo iusta tum est ex tacita Papæ voluntate causa, dispensandi cum eiusmodi homine. Quemadmodum & quo tempore periculum est incontinentiæ aut contrahendæ alterius culpæ, nam dispensare in Papę lege, Episcopo est impune, cum id necessitas exigit: Syl. verbo votum 4. Nau. in summa cap. 12. num. 76. Sanch. 2. de matrim. disp. 40. num. 3. at si quando est necesse abire à Papæ lege Episcopo annuente, tum maxime, cum metus est intemperantiæ, aut admittendæ alicuius culpæ.

Deinde (quæ est Lessij ratio) non vult Pontifex eo tempore quidquam imperuium esse Episcopo ac ab eius iure semotum, cũ non sit probabile delectari illum humanis casibus, eorumque periculis vt fieret, si tum nollet eum potestate vti, qua citra reseruationem, pollet in prouincia, cui cum præsidere Deus voluit.

Huc pertinet metus scandali, infamiæ, damni grauis inferendi tertio alicui, vt si dissoluto matrimonio quod nullum fuit ob impedimentum occultum, periculum esset, ne liberi religione exciderent, aut in arma consanguinei ruerent, aut qui cum voto religionis, virgini vim intulit, eam capesseret, occasione postposita quam præclaram habet & promptam, iniuriæ reparandæ, per matrimonium, ad quod etiam paratum se indicat. Tunc enim quia res moram non patitur in impedimento quod non est cognitum votoque religionis emisso, dispensare Episcopum posse scripsit Sanch. l. de matrim. 8. disp. 9. num. 22. cum si Papæ expectanda voluntas esset, vt sunt hominum ingenia ad mutationem prona, & hic à destinato coniugio, quod puellæ est pollicitus abiret, & propinqui sanguine mutuo maderent, dum Roma expectatur dispensatio.

His causis adiungendæ sunt & aliæ duæ, dubium nempe seu incertitudo animi super voto, & vouentis leuitas: Enimuero habet votum ab inaduertentia, vt vim eius remittere possit Episcopus At est animo insita leuitas, magnum & efficax argumentum animi male compositi, nec satis aduertentis ad ea quæ molitur, ergo cum de ea constare poterit Episcopo, quin eum qui sic imprudenter votorum vincula sibi iniecit, libertate donare possit non video.

Idem mihi iudicium de dubio emissi voti, fac ergo incertum tibi esse, an quid voueris, nempe quia nulla tibi suppetunt eius rei indicia, quæ negatiua est dubitatio, vel quia probabiles à te faciunt coniecturæ de voto nunquam nuncupato, quod dubium positiuum est, prætermisso Papa, Episcopum tuum adire potes dispensationis habendæ causa, Quia cum dispensationis reseruatio votique, odiosa sit plenaque oneris, restringi debet ad ea quæ sunt certa, at animi in vtramque partem vacillantis agitatio, certitudinem adimit: ergo vota quæ sunt dubia, in reseruatis proprie non sunt censenda.

QVÆSTIO XIV.

An Episcopus dispensare possit in executione voti reseruati, aut de perseuerantia in religione, quam quis est ingressus ex voto.

TRactatur hæc quæstio à patre Sanchez l. 4. decal. cap. 40. num. 75. n. 76. Suar. tract. de voto l. 6. cap. 26. num. 11. & 12. Anglez in florib. 2. parte q. vnica de voto art. 8. difficultate 9. conclus. 4. Quæ in rem præsentem faciunt exponam paucis.

Dico ergo primo, *exequendi voti tempora, prorogari posse facultate Episcopi*: est contra Suarez & Anglez locis citatis quibus est visum, omnem illi potestatem adimere, circa hunc voti modum & circunstantiam, ob has causas.

Prima quod cum de differendo voto agitur, Papa consulatur, non Episcopus, vt consuetudo regnorum omnium indicat, quod circunstantia cum eius substantia sit implexa, nec enim differri potest voti præstatio, quin ipsum quoque attingatur, reique Papæ reseruatæ materia, in quam tamen Episcopo (inquiunt) quid concessum?

Persto nihilominus in sententia, in quam me impulere argumenta sequentia.

Primum quod voti dilatio non sit votum, sed eius modus, ergo non comprehenditur lege reseruationis Ecclesiasticæ.

Secundum, quantocunque tempore differatur voti executio, remanet tamen semper eius obligatio, ergo dilationis concessio, non est voti irritatio, aut eius vlla dispensatio.

Confirmatur, Potest Episcopus cum est vtile, aut necesse permittere ei qui est obligatus religionem profiteri ex voto, vt pro instituto vitæ cœnobiticæ acri & aspero, quo tenetur lege voti, lenius ineat, ac moderatione sua facilius, pati item potest non

tantum, sed & annoere postulanti, vt ad iter Romanum, aut sacra loca, impressa Christi Domini vestigijs, vtatur equo vel rheda. At est seueritas in victu, vitaque, religionis modus ac circũstantia, qoemadmodum & peregrinationis Hierosolymitanæ, vel ad Apostolorum limina, quod pedibus fiat, ac labore maiore, quam cum ad eam adhibetur equus. Ergo dispensare in modo voti reseruati Pontifici, Episcopo concessum est; sine scelere, ergo & in eius dilatione.

Ad argumenta. Respondendum est, priori quidem, consuetudinis eius notitiam nobis nullam esse, quæ si aliqua talis foret, quod non existimo, non haberet ea tamen vires, ad morem in Rempublicã inuehendum necessarias. Quod consuetudini non sit initium nisi ab actionibus non spontaneis, ex Posseuino de officio curati cap. 2. num. 2. quæ enim libere quis facit ac non coactus, seu ex gratitudine hæc non sunt idonea generandæ consuetudini, quã in operando sequi sit necesse, Rebellus. 1. parte de obligat iustitiæ qu. 5. num. vltimo. At si quando sancta sedes consulitur, super dilatione voti, eiusque retectione in tempus aliud quam quod animo vouens designauerat, id gratis fit à consulentibus ac libere, & securitatis maioris causa, cum à Pontifice prorogandi voti sui ac præstationis eius, factam sibi potestatem vident.

Ad secundum dicendum est, attingi voti substantiam, cum in eiusmodo dispensat Episcopus, id tamen non obesse, quo minus hoc audere valeat, nam in eo proprie non est dispensatio, cum hæc nõ accidat, nisi re condonata, ac remissa, quod hic non euenit vt patet.

Altenim quod in quæstione est positum, non ita expeditos habet ad intelligendum aditus, Quibusdam existimantibus, ei qui religionem Deo est pollicitus, si cupiat voti sponsione liberari, aut perseuerandum esse in illa ad extremum vitæ spiritum, aut vero Romani Pontificis, qui omnium religionum summus est Antistes, ac hierarcha, tribunal tentandum esse, ab eoque impetrandam ab ordine, domoq; in quam fœlici auſu est ingressus, missionem in sæculum.

Sanchez lib. 4. summæ cap. 40. nu. 75. Hostiens. in summa tit de voto, num. 6. hoc ipsum conficiunt hoc argumento. Qui religionem spondet Deo Principi, vouet in ea quoque perseuerantiam saltem tacite, nam Religioni nomen dare, est religiosum fieri, id autem perseuerantia fit maxime, ergo vt in voto religionis ineundæ dispensare Episcopus non potest, ita nec in perseuerantia promissa per votum expresse aut tacite.

Opiuionem huic oppositam amplectitur Lessius de iustit. l. 2. c. 41. dub. 5. nu. 46. quæ mihi quoque sic vera videri solet vt nulla eam ratio mouere valeat, Est enim his argumentis subnixa.

Primum, quod dispensare in perseuerantia non sit (inquit Lessius) dispensare in voto religionis, sed in exequendi modo.

Secundum quod vota perseuerandi in religione eamque capessendi sint diuersa. Nam quis neget sacra vincula renuntiandi sæculo, ac intrandi cœnobij, posse sibi aliquẽ inferre per votum, absq; eo quod stabilem in illo constantiam retinere inducat animom? Differunt ergo vota de Religioso suscipiendo ordine, & perseuerantia in suscepto retinẽda. Sane sic obligat hoc postremum ad difficultates oneraque ferenda omnia, quibus religiosus est impar, ob imbecillitatem corporis, vt omnem sibi potestatem per hoc votum ademptam esse voluerit, repetendi sæculi, quod cuique licet, cum ad primum votum hoc secundum non addidit firmitatis ac constantiæ in inchoato vitæ religiosæ genere. Enimuero cum quis eius instituẽdæ legem sibi dicit religionem vouendo, ex tacita dispositione iuris, conditionem hanc voto suo subintellectam esse vult *si bona fide in probatione deprehendero ingenio tam meo quam viribus esse idoneam.* Quare dum annus voluitur qui cuique est benignitate Ecclesiæ probandis tam animi quam corporis sui viribus præstitutus, pedem referre, in sęculum relabi, prisco instituto moribusque viuere potest si eius mutationis causam habet Sanchez 8. de matrim. disp. 9. num 18. Lessius l. 2. de iust. dub. 5. num. 45. est ergo votum de ingredienda religione, ab eo quod est de perseuerantia distinctum.

Ad argumentum oppositæ sententiæ dicendum est, perseuerantiam tacite in religionis ineundæ voto includi, non absolute, sed hypothetice, in quãtum, post exploratas vires suas anno probationis integro, ea videbitur ad beatæ vitæ immortalitatem idonea professuro esse.

Dicendum secundo, falsum esse quod in minori ponitur, aliquem religiosum perseuerantia fieri, cum pręter tria vota substãtialia, recepta à superiore cũ approbatione Ecclesiæ, nihil postuletur. Sũt sane Apostatæ in religiosis censendi, & tamen excusso obedientiæ religiosæ iugo, in fœdus turpesque ante actæ vitæ mores sunt relapsi.

Postremo dico consequentiam falsam esse, quod perseuerantia sit emissi voti qualitas, quæ nusquam Pontifici reseruata esse legitur.

QVÆSTIO XV.

An Episcopus vota qualibet commutare posſit in alia.

Diuo Thomæ placuit dum viueret, eorum votorum quæ perpetuitatẽ habent, dispensationem ac commutationem solius Pontificis Romani, propriam esse, sic expresse in 4. dist. 38. q. 1. art. 4. quæstiuncula 2. & in 22. q. 189. art. 9.

Mihi mens alia, vt enim existimem Episcopos, in commutandis votis quinque, quæ Pontifex sui iuris esse voluit, nihil posse moliri cum effectu, & valide sine eius authoritate & consensu, quod sancto Doctori tantum placuisse asserunt Antoninus in 2. parte suæ summæ tit. 10. cap. 2. parag. 9. notab. 4. & Sylu. verbo votum 4. qu. 3. dicto 6. Ob eam causam opinor, quod commutatio, quæ vnius cuiuspiam est operis in aliud translatio, dispensationem admixtam habeat, cuius tamen concedendæ iure carent Episcopi, quoad ea vota quæ sibi Papa seposuit, ergo & ea arbitrio suo commutandi in alia.

Nihilominus videre non possum quare pro minoribus votis conueniri non possit Episcopus, qualia sunt ieiuniorum, peregrinationis, abstinentiæ, eleemosynarum.

Quod enim ad salotem publicam & optimum Ecclesiæ regimen necessarium fuit, id à Deo Episcopis negari non debuit, alioqui vt huius aduersus nos prouidentia breuis esset, ita illorum potestas manca, inanisque foret: Sed exigit salus tam communis omnium, quam priuata aliquorum, vt qui voto periculoso & ancipiti tenentur irretiti, eo solui possint, Episcopo illud condonante aut com-

mutante in aliud, ea ergo facultate non est priuatus qua si ipse & alij sibi similes destitutie ssent, commode nobis satis non esset, beateque, consultum à Deo.

Ad sancti Thomæ testimonium: Respondendum est loqui eum locis citatis de votis non quæ simpliciter, nudeque sunt perpetua, cum votum decurrendi rosarij diebus singulis, nunquam adhibandi vini ad potum, eundem habere finem possit quem vita, quod tamen commutatione gratuita, ac liberali per Episcopum inducta, cessare potest, vt esse incipiat in alio opere. De votis ergo perpetuis diuo Doctori eo loco est sermo, quæ obligationem habent nullo tempore interruptam, quo ex genere sunt vota religionis, & castitatis, Comitol. respons. l. 2. q. 10, num. 4.

QVÆSTIO XVI.

An dispensare possit Episcopus in irregularitatibus & quibus.

RESpondendum est posse. Primo in his omnibus ac singulis quæ ex delicto occulto proueniunt, Trid. sess. 24. cap. 6. modo concurrant tres hę circunstantiæ.

Prima, quod is cui confert hoc beneficium, sit suus subditus.

Secunda, quod delictum, cuius irregularitas est pœna, sit occultum.

Tertia, quod ad forum contentiosum non venerit.

Tunc autem censetur occultum esse, cum non est publicum, Nauar. in summa cap. 27. num. 255. Est id vero publicum, quod est manifestum, notorium aut famosum, quæ autem sint in iure famosa, quæ manifesta & notoria dictum est antea, quibus hæc addi placet, primum quod etsi delictum sit notum sex aut septem hominibus de familia, collegio aut communitate, remanere tamen occultum quoad effectum dispensationis, si toleretur absque murmuratione & fama, Henriq. cap. 2. n. 4. Auila 7. pat. disp. 10. dub. 6.

Secundum, fieri posse vt actio sit publica, peccatum autem occultum, vt accidit, cum quis publice, & in ciuitatis vniuersæ oculis sacrificat, absque eo quod de eius excommunicatione quidquam aliquia audierit tunc est sacrificatio ipsa publica, delictum autem occultum.

Tertiò, notare placet actum etiam tunc occultum dici, qoi fit quidem multis spectantibus, sed qui eum esse prohibitum nesciant, aut si norunt, ignorant tamen pœnam ei irregularitatis adiunctam esse. Stephan. de Anila loco proxime citato, quæ ergo irregularitas narrabitur ortum habere ex delicto sic occulto, ea ab Episcopo proprio tolli poterit, ea duntaxat excepta, quæ ab homicidio voluntario oritur.

Secundò, ab ea irregularitate Episcopus liberat, cuius causa fuit quidem ad forum deducta contentiosum, sed non probatas, aut si fuit debitas authoritate iudicis pœnas tulit. De Auila 7. parte disp. 10. dub. 7. Ratio est, quod finita lite, vt accidit, cum est crimen punitum per iudicem, eius authoritati vis nulla fiat. At Concil. remouendo de irregularitatibus io quas Episcopo ius esset, eam quæ adhæret crimini, cui lis est intentata ab aduersario, aliud non spectauit quam ne interuentu Episcopi abrumperetur vis iudiciorum ac legum, ergo cum est vtrisque satisfactum indictione iusti supplicij, potest Episcopus irregularitatis vinculum dirimere: similiter si crimen non fuit nisi teste vno probatum, quia vnus fidem non facit, idem dicendum si reus iudici imposuit, si falsis testibus vsus, euasit iudicij laqueos. Auila ibid.

Tertiò, ab irregularitate manante ex defectu natalium Episcopus eximit quoad effectum consequendi simplicis beneficij, ac recipiendi ordines quos minores nominant habetur cap. 1. & 2. de filijs Presbyterorum Beneficio simplici adiungendus est canonicatus in Cathedrali Ecclesia, ad quem quoque illegitimum ascendere posse dispensatione Episcopi scripsere, Nau. lib. 1. consilior. cons. 3. de ætate & qual. ordinand. ad 5. quæst. quia talis canonicatus non est dignitas, nec personatus, nec cura, sed simplex beneficium ita idem author consil. 45. de præbend. num. 1. de Auila 7. parte disp. 3. dub. 6. Quibus ne accedam impedior hac ratione, quod à concilij temporibus, ordo sacer canonicatibus omnibus Cathedralis Ecclesiæ adhereat, verba Concil. sess. 24. cap. 12. sunt talia. *Neminem etiam deinceps ad dignitatem, canonicatum aut portionem recipiant, nisi qui eo ordine sacro sit initiatus, quem illa dignitas præbenda, aut portio requirit aut in tali ætate, vt infra tempus à iure statutum initiari valeat.*

Sed ad sacros ordines aditus esse illigitimo nequit voluntate alterius quam Papæ, ergo eius solius est beneficio tribuendum, quod illegitimus locum reperiat inter sacros collegas cathedralis Ecclesiæ: Admittere tamē eum ad collegiatam quālibet, Episcopo est concessum, etiam ad cathedralem in Gallia, per causam non recepti in ea concilij.

Quartò, dispensat Episcopus cum illegitimo, tam ad sacros ordines quam beneficia cuiusquemodi, si vitium eius est occultum, quod accidit cū nescitur esse spurius. Quia tum valet sanctio Trid. sess. 24. cap. 6. *Liceat Episcopis*, verba sunt Concilij, *in irregularitatibus omnibus & suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario dispensare*, Secondò cum quæ Roma mittuntur dispensationes ac responsa, hæc cum multis communicari oporteat, tam in vrbe versantibus quam alibi, magna sane famæ, nominisque vulnera timenda cuique forent, si quæ latent, paucorum conscientia comprehensa, hæc euulgari in vrbe dispensationis causa necesse esset: decuit ergo Episcopum ea pollere potestate, fas ei vt esset, illegitimū, cuius cōmuniter nescitur vitiū, admittere ad sacros ordines, beneficiaque omnia, & ita sentiunt Barb. iuris Eccl. lib. 1. cap. 11. de Coninch. disp. 18. de Sacram. dub. 14. num. 117. Stephan. de Auila de censur. parte 7. disput. 3. dub. 7.

Quintò, dispensat Episcopus in irregularitate quæ prouenit ex abscissione membri facta culpa eius cui est ademptum. Primo quando tale membrum est occultum Angelus verbo corpore vitiatus num. 1. Sylu. eadem qu. 10. Secundò, quando est abscissum ab hostibus in pœnam peccati. Tertiò, quando defectus membri oritur ex aliquo opere malo, occulto tamen, cui irregularis dabat operam: nam tunc locum habet Tridentini permissio sess. 24. cap. 6.

Sextò, etsi rudem ignarumque admittere ad ordines Episcopo sit vetitum, eo quod in iure naturæ dispensare nequeat, cuius tamen pars quædam est, quod ignarus, ac omnino literarum nesciens remoueatur

ueatur ab officio, quo sine earum subsidio fungi nequit, potest tamen ei permittere vt in susceptis ministret, modo metus omnis absit periculi aut scandali, de Auila parte 7. dub. 4. Nau. in cap. si quando de rescript. except. 7. quia ad id videtur ei ab Ecclesia concessa authoritas, quæ probabili admodum coniectura non vult illi vsum ordinum suorum interdictum esse, quibus non omnino indecore & absone fungi potest.

Septimò, liberat Episcopus ab irregularitate, quæ proficiscitur ex facti infamia, quia tolli hæc per pœnitentiam solet, ergo multo magis per hominem.

Octauò, dispensat cum Neophyto, nostris mysteriis fideque Christiana imbuto, vt in ministris Ecclesiæ locum sibi habeat, quia in eiusmodi cessat ratio, quamobrem oportuit Neophytos irregulares esse.

Nono dispensat in irregularitate occulta, proueniente ab administratione in Ordinibus male susceptis. Maiol. de irregul. lib. 1. cap. 30. ex iteratione Bapt. occulta, receptione Ordinum per saltum, eorum ordinum functione quibus celebrans carebat, dummodo vitium sit occultum. Dispensat item eum Simoniaco occulto, non tamē eum rehabilitat ad beneficia in posterum obtinenda, vel retinenda, quæ babet per Simoniam.

Decimo dispeosat Episcopus in Bigamia similitudinaria ad omnes Ordines, extra qui Clerici vel vouentes cap. 1. sio enim de Diacono qui vxorem duxerat Alexand. III. loco citato ad Remen. Archiepis. *Si contrito & humiliato corde ad Ecclesiam redire voluerit, dimissa illa, quam accepit in vxorem, & absolutione obtenta, iniuncta sibi pœnitentia, de vtroque excessu, post eam peractam dispensatiuè poteris ei Diaconatus officium reddere, & si perfectæ vitæ & conuersationis fuerit, eum in Presbyterum ordinare*, in aliis bigamiis non potest dispensare nisi ad mioores, Sotus distinct. 27. Sylu. verb. Bigamia quæst. 7.

Vndecimò dispensat in infamia facti, quæ nascitur ex crimine aliquo notorio, Nau. in man. cap. 27. num. 204. non quidem vt infamis ad ordines superiores ascendat sed vt vtatur receptis Barb. iuris Eccl. lib. 1. cap. 11. num. 173.

Duodecimò dispensat Episcopus cum eo, qui eodem die Subdiaconatum recepit cum minoribus Ordinibus, vt in his ministret, non autem vt ad altiores ascendat nisi religiosus fiat; Cœlest. III. in decret. sua quæ est secunda tit. de eo qui furtiuè.

Iuxta, inquit scribens Episcopo, *consuetudinem patriæ quatuor minores contulisti, quibus non contentus, Subdiaconatum temerario ausu recepit. Quia vero idem Clericus, in hoc facto multum excessit, mandamus quatenus eum in minoribus duntaxat ordinibus celebrare permittas.*

Decimotertiò dispensat Episcopus cum corpore vitiatis, dummodo defectus sit leuis, & debilitatio modica Seraph. decisione 625. Barb. cap. 11. num. 163.

Decimoquartò, dispensat in irregularitate proueniente ex quocunque delicto grauiore etsi manifesto, modo ex aliqua iusta occasione, minuatur eius malitia, dispensat Episcopus cum Episcopo & Apostatata à fide, vt pennanere possint & in ordinibus ministrare, si timore mortis, vel metu infamiæ compulsi à fide defecerunt, & postea sunt reuersi.

Decimoquintò, dispensat cum irregularitate ex quacunque causa proueniente, cum dispensandi iusta necessitas subest, veluti ad vitanda scandala, canone vt constitueretur 25. dist. 50. his verbis. *In huiusmodi causis, vbi per graues dissensionum scissuras, non huius aut illius hominis est periculum, sed populorum strages iacent, detrahendum est aliquid seueritati vt maioribus malis sanandis, charitas sincera subueniat.*

Decimòsextò, dispensat cum habentibus membrum occultum siue manifestum, non sua culpa abscissum, maxime quando in iis cessat homicidij præsumptio, nec priuatione talis membri redduntur impotentes ad celebrandum: Miranda in manuali Prælator. tom. 2. q. 8. art. 3. n. 3.

Decimoseptimò, cum his dispensat Episcop. qui casu necem intulere alicui, vt in minoribus ministrent, auctor ipse Clem. III. in decret. 12. de homicidio, ibi cum ageretur de quodam Presbytero, qui casu cuipiam vulnus inflixerat, de quo incertum erat an obiisset, respondit: *Quod cum in dubiis semita sit eligenda tutior, iniungendum esse Presbytero, vt in sacris ordinibus non ministret, & eidem iniuncta pœnitentia salutari concedendum, vt minoribus ordinibus sit contentus.* Quid si dubium in aliam matoriam quam homicidium cadat.

Episcopo in eo casu dispensare fas erit, quia Pontifici nō est reseruatus casus dubius, & potestas dispēsandi late est interpretāda, quæ est opinio Castri Palai in opere mor. to. 1. tract. 3. disp. 6. punc. 5. Emm. Sa ver. dispensatio nu. 1. Dianæ par. 4. tract. 6. miscell. res. 82. Circa dicta

QVÆRITVR.

An Epicopus possit dispensare cum iis qui subsunt Abbatibus habentibus iurisdictionem quasi Episcopalem.

Dicendum est posse, primò, quia non sunt hi deioris conditionis, quam alij qui sunt Episcopo sobditi. Secundò, quia Episcopus habet potestatem & iurisdictionem per se in suâ Diœcesi quoad omnes actus, in quibus Abbas & Monachi non sunt exempti, qualis est ista. Tertiò, quia potestas ad dispensandum est extendenda, vt dicitur cap. mandato finali de Simonia, vbi Gregor. IX. consulenti respondet, cum Monachis (pro quibus erat petita facultas) absolui quoque potuisse à Simonia Abbates, quod potestas dispensandi sit amplianda.

QVÆSTIO XVIIJ.

An Episcopus possit dispensare in lege Pontificis.

POsse respondent Sanch. de matr. lib. 1. disp. 61. num. 1. Victor. de matrim. pa. 1. num. 7. Diu. Antonin. par. 1. tit. 17. parag. 20, Sotus in 4. dist. 27. q. 1. art. 4. parag. Atque tandem, primo quia Episcopo curæ est omnis sua Diœcesis & cuncta spiritualia regit. 10. q. 1. can. regenda. Secundo est Episcopus Pastor ordinarius in sua Diœcesi sicut Pontifex in tota Ecclesia, ergo tantundem est illi licitum in suorum regimine, quantum isti, nisi eius potestatem cohibuerit Pontifex quare eum se

tempora nonnunquam, causæque iustæ offerant dispensandi cum aliquo in Papæ lege, quod quandiu ea teneri se existimat, perturbatæ conscientiæ tumultus sentiat, vt hi componi queant ac sedari, poterit Episcopus eum à Pontificia lege eximere, nisi id specialiter Papa vetuerit, aut eius solutionem sibi vni raseruauerit. Secundant huic opinioni Bonac. de legib. disp. 1. qu. 2. punc. 4. num. 27. Barbosa de potest. Episc. par. 2. allegat. 33. num. 17. & alij, cum asserunt posse Episcopum in sua Diœcesi quicquid potest Papa in Ecclesia nisi id prohibuerit: in specie autem Prælatum inferiorem dispensare posse in superiotis legibus, si id ei interdictum non fuerit, vt Antonin. loco ante cit. Couar. in cap. alma mater par. 1. paragr. 7. num. 8. Diana par. 3. tract. 16. miscell. res. 82.

QVÆSTIO XIX.

An Episcopus dispensare posit in irregularitate prouueniente ex mutilatione membrorum iniusta.

OMninò, causa mihi ita existimandi vnica: Nempè quod Episcopi in ea tantùm irregularitate prohibeantur dispensare, quæ ex homicidio voluntario est contracta: At non est mutilatio, homicidij appellanda nomine, ergo si erit irregularitas contracta ex huiusmodi mutilatione iniusta latens & occulta, in ea dispensare Episcopo permissum erit Molina. to. 4. disp. 79. Suar. de censur. disp. 44. sect. 4. Dian. pa. 1. tract. 11. de Bulla Cruciatæ resol. 112.

Quid si homicidium casuale & ex eo orta irregularitas sint occulta? In ea dispensare posse Episcopum, etiam ad maiores ordines dixere, Rodriguez in addit. parag. 13. Steph. de Auila par. 7. disp. 6. sect. 5. dub. 14. num. 111. Dia. tract. 11. de Bulla Cruciatæ resol. 112. nituntur auctoritate Trident. nam in sess. eius 24. cap. 6. in Episcopi iure irregularitates dicuntur esse omnes dummodo occultæ, ex quocunque delicto natæ, modo ne ex homicidio voluntario, at quod casuale est, voluntarium non est, ergo, &c.

Occultam dixi, nam si est publica, ortaque ex peccato communi ac publico, vsum quidem minorum ordinum, ea impedito concedere Episcopus poterit non maiorum Clem. III. de homicid. cap. 12.

QVÆSTIO XX.

Proponuntur dubia circa prædicta.

PRimum, An Episcopus dispensare possit in voto castitatis aut Religionis post adimpletam conditionem.

De hac quæstione disputant, Less. lib. 2. cap. 40. dub. 18. num 131. Nauar. cap. 12. manu. nu. 43. Azor. to. 1. lib. 11. cap. 19. qu. 3. Beia 1. parte casu 28. & in partem negantem abeunt, quod tale votum in modum contractus oneroso si fit factum, ex quo consequitur, quod cum Deus, eum ex parte sua impleuerit, re vouenti, concedēdo cuius obtinendæ causa ei voto se astrinxit, & huic quoque implenda esse promissa.

A Contrarium sensere Sanch. in summa to. 1. lib. 4. cap. 40. num. 99. & de matr. lib. 8. disp. 11. num. 13. Laym. in moral. Theol. lib. 4. tract. 4. cap. 8. Diana tract. 5. miscellaneo quartæ partis resol. 25. ratio non alia quam quæ supra à nobis allata. Nempe Pontifici ea tantum vota videri reseruata, quæ sunt absoluta & perfecta, id de quo præsens est instituta quæstio, non est eiusmodi, nam non est ex directo affectu virtutis conceptum & ab homine nuncupatum Deo, sed ex amore, propensione, ac affectu ad beneficium, quod ab eo petitur cum obligatione seruandæ castitatis aut capessendæ religionis, in actionem gratiarum recepti talis beneficij.

B Dub. secundum, an commutatio legati pij, in aliud æquale, facta ab Episcopo, sit sine peccato. Esse, cum causa iusta subest commutationis istiusmodi, dixere Sylu. verbo legatum 4. q. 12. Antonin. 3 parte titulo 11. Ludouic. de Beia parte 4. casu 22. nosque antea cum illis. Ratio est, primo, quod defunctus tacitè id censeatur velle, ac virtute.

Secundò, vt donata resigere, vt relicta vni cuipiam, testator dare potest alteri, ita & eo annuente quilibet alius, maximeque Episcopus, at est probabile testatori gratum esse, vt quæ ipse, tam Dei causâ, quam suâ, relicta esse Ecclesiis voluit, hæc in Episcopi potestate, manuque essent, cum vt lo- C quitur Innoc. III. in cap. cum dilecti filij 6. de donationib. *In contractibus plena, in testamentis plenior, in beneficiis plenissima sit interpretatio adhibenda*, nec est extra veri similitudinem, mortuum si quidpiam dum viuebat de voluntate Episcopi inaudisset, ac causâ, quam commutandi legati pij nunc habet, probaturum fuisse, ac ideo ex voluntate legantis probabiliter præsumpta, fit ab Episc. talis commutatio.

Tertiò, Episcopus ad maiorem Dei gloriam, mortuique solatium existimat esse, quod eius legata, in huius aut illius loci vsum transeant, qui est distinctus ab eo qui est in tabulis sui testamenti designatus ergo &c.

D Obicies, At enim voluntatem vltimam hominis ratam esse oportere, nec mutandam dicit Gregor. relatus XIII. qu. 2. can. vltima voluntas 4. estque in decretali Innoc. III. cum Marthæ 6. de celebrat. Missarum Nouissimum hominis testamentum perseuerare, quia testatoris obitu confirmatur, non est ergo aliena, id est Episcopi voluntate mutabile, ergo quæ legati pii rationem habent non sunt ab eo, diuertenda alio, quam vbi ea testator moriens applicari voluit.

Respondendum est negatione vltimæ conseq. quia Episcopus causam habere iustam potest, mutandi legati, at qualem? non eam modo, quæ se ex parte mutantis Episc. teneat, estque posita in bono fine, quē hic in tali mutatione propositū habet etsi E bonum, cuius causa fit ab eo mutario, non sit æquale aut melius eo, quod spectauit Testator legando huic aut illi, nam in tali casu est hæc mutatio, soli duntaxat Papæ permissa. Quali ergo niti causa debet Episcopus, in commutatione legati pij, aut voluntatis vltimæ testatoris? Ea quæ se tenet ex parte ipsius rei, nempè vt hæc sit æqualis bonitatis, aut etiam maioris legata à defuncto. Tunc enim nihil testatori deperit de suo merito, & fructu sperato ex re legata, consequenter dicendum, eius voluntatem fieri ratamque esse, & non mutari, cum vtroque modo sit ei fructuosa & vtilis.

Obiicies, si verum est legatum pium, commuta-

ri posse ab Episcopo in aliud, donata quoque vni Ecclesiæ, & acceptata, transferre poterit in aliam, id autem est falsum.

Maior, primò est neganda, quia hic de legato non agimus in quo est acquisitum ius tertio sed de aliis, in quibus nulla fit Ecclesiæ, aut priuato iniuria.

Secundò, minor est falsa cum enim eorum quæ dantur Ecclesiis, Christus sit dominus, cuius Papa est Vicarius, Oeconomus fidelis, eius domui præpositus, causæ nihil est quare bona vnius Ecclesiæ applicare non possit alteri, si potest, ergo & Episcopus, cum princeps sit Pastorque animarum in sua Diœcesi, in qua idem ei præstare licitum, quod Papæ in toto orbe. Deinde quid impedit quominus interpretur voluntatem defuncti cuius exequutor est? Trid. sess. 22. cap. 8. si potest, ergo & mutare legatum vnum pium in aliud.

Dubium tertium, An Episcopus possit dispensare ante matrimonium in impedimento irritante contractum.

Dico primò, *Dispensare in impedimento dirimente, occulto tamen, Episcopo fas esse post matrimonium quod est publicum, nec potest sine scandalo dirimi.* Probatur, quia Episcopis id est vniuersè ac generaliter permissum in causa animæ, sine quo populi salutem periclitari est necesse, alioqui male Ecclesiæ consultum esset, quæ necessariis ad immortalitatē præsidiis destituta foret, in hoc rerum genere numeranda est dispensatio impedimentorum matrimonij iam contracti, quæ sunt occulta. Fac enim ea tolli non posse ab Ordinario, aut coniuges hærebunt fœdis inter se amoribus impliciti, nec sine culpa, aut seiuncti ab inuicem, populo ignaro impedimenti creabunt exitium ac scandalum, quod ipsis est cauendum. Est ergo in Episcoporum iure, in matrimonij impedimentis occultis dispensare post matrimonium, maximè si coniuges, separari ab inuicem sine scandalo nequeant, facilisque non sit ad Pontific. propter eorundem inopiam, locorum distantiam, aut similem causam recursus. Docent hanc sententiam Ægid. de Conioch. de Sacr. disp. 33. dub. 3. num. 32. Sylu. ver. Dispensatio q. 9. parag. 15. Nau. c. 22. num. 85. Henriq. lib. 12. cap. 3. num. 2. Less. lib. 2. de iustit. cap. 40. dub. 18. num. 127. & 128. quia tùm Pontifici non placet, impedimenta matrimonii sic iuris sui facere, vt in ea Episcopo nihil sit permissum audere, sed potius ea ei permittere, vnàque sinere vt potestate vtatur, quam reseruatione seposita, iura ei canonica tribuunt, nec enim Pontificem velle vlla ratio persuadet, reseruationem suam in animarum perniciem esse, non salutem.

Dico secundò, *Posse quoque cum est necesse Episcopum ante contractum matrimonium, in impedimento dispensare.* Huius opinionis author Sāch. de matrim. lib. 2. disp. 40. nu. 7. à quo neque illi qui in suis summis ac libris Christiani officii rationem sedulò sunt persecuti, ausi sunt discedere vt Henriq. Villal. in sum. tom. 1. tract. 14. diffic. 25. num. 6. Bonac. de matr. lib. 8. cap. 13. num. 6. ratio est, quod necessitas, labem si quæ in ea actione residet omnem abstergat ac dissipet. Secundò, sunt impedimenta matrim. fera omnia iuris tantum humani, naturalis autem, vitare scandalū tueri sa à iudiciis & linguis hominum, salutem suam in tuto ponere, à necessitatis se lege eximere. At quæ sunt eiusmodi, iuri positiuo ac humano Ecclesiæ præualent, cuius leges audiri se non sinunt, cum salus periclitatur aut fama, ergo &c.

A Ex dictis, supra memorati authores inferunt vito facultatem ab Epis. dari posse contrahendi cum ea, quæ est eo ipso die, quo ad nuptias amici conuenerant, deprehensa impedimento teneri vno aut pluribus quominus cum marito conscientiæ illæso iure contrahat, cum sine famę suæ interitu fateri illud nequeat, eius autem intersit plurimum, non vocari apud amicos & cognatos in suspicionem magni alicuius criminis, quare vt huic ear incommodo obuiam Episcopus, authoritate qua pollet, potestatem ei contrahendi faciet.

Quid si culpa contrahentium vitium non est cognitum, nempe quia denunciari matrimonium, deque superiore loco, dum sacrum Missæ sacrificium frequenti populo peragitur, publicari non B curarunt?

Respondend. si ex causa aliquâ probabili ac iusta, non est concessione Superioris adhibita matrimonii publicatio, impedimentum ab Episcopo tolli posse, ac super eo dispensari cum coniugibus, ratio est, quod contemptus legum Ecclesiæ duntaxat, coniuges indignos reddat eius beneficiis, ac dispensatione, at in casu proposito talis nullus interuenit, vt supponimus, cum denunciationes, remitti sibi ideo coniuges nō petierint, ne in apertum impedimenta sui coniugii si quæ forent, educerentur in apertum, nec paterentque ciuitati, ac sibi.

Secus sentiendum, cum ea noluerunt nosse, ideo de futura sua coniunctione per matrimonium, populum per denuntiationes certiorem reddere. C Huic responsioni fides est à Concil. sess. 24. cap. 5. vbi est his verbis. *Si quis intra gradus prohibitos, scienter matrimonium contrahere præsumpserit, separetur, & spe dispensationis consequendæ careat, idque in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere sed etiam consummare ausus fuerit. Quod si ignoranter id fecerit si quidem solemnitates in contrahendo requisitas neglexerit, eisdem subiiciatur pœnis. Non enim dignus est qui Ecclesiæ benignitatem facile experiatur, cuius præcepta temere contempsit.* Quæ me oratio inducit vt credam, non nisi irrito conatu ac inani, proindeque nullo, tentaturū Episcopum aliquid, in eorum coniugum gratiam, qui fidem sibi spopondere stabilem ac certam coniugij, cum scientia D impedimenti, quo vetabantur id facere valide. Ratio est, quod ea fugere Ecclesiam oporteat, quæ patrocinium improbitati dare, eamque firmare videatur in plebe, vt patientia suâ corroboratior euadat, ac auctior. At ad audaciam iter haud dubiè muniret Ecclesia fidelibus, si Episcopum, præditum vellet esse facultate dispensandi cum iis, qui mala fide, ac cum impedimēti alicuius conscientia contrahunt, cum nulli reperirentur, aut pauci, qui non eandem sibi ab eo beneficij ac indulgentiæ gratiam sponderent, quam vnus aliquis expertus esset, dispensatione obtenta eius impedimenti, cum quo iniisset matrimonium. E *Quare cum non sit dignus benignitatem experiri Ecclesiæ cuius salubria præcepta temere contempsit.* Trid. supra, ab ea sunt excludendi, spe remota omni dispensationis consequentiæ ab Episcopo, qui cum impedimento scienter contrahunt.

Dub. 4. Vt culpæ mortali viam in se occluderet, vouit aliquis castitatem, aut susceptionem Ordinum, quæritur an Episcopus, in eo voto dispensare queat?

Certum est mihi, primò in potestate vouentis esse alterum è duobus eligere, iuxta regulam iuris 70. *In alternatiuis electio est debitoris, & sufficit alterum implere.*

ius dicit, foraneus dicitur vulgo Officialis cap. vltimo de officio Vicarij in 6. quo nomine appellatur & Generalis Vicarius, Clementina 2. de rescript. §. 4.

Magnorum nomine ij designantur, quibus spiritualia duntaxat sunt commissa, maximè si eos ad beneficia conferenda idoneos Episcopus censuit, eorumque conferendorum dignis hominibus potestatem tradidit Charond. in addit. ad Brisson. lib. 1. Codic. tit. 10. num. 1. etsi interdum, eos quoque generales appellari asserat, Forgetus in tract. de person. Eccles. cap. 42. num. 10. sed sine potestate, ac iura vllo, quod sit eiusmodi Vicariorum proprium: Nam nec de spiritualibus cognoscere, si forta sunt controuersa, nec de iis neglectis, aut læsis, à reo pœnas repetere vllas, nec de contentiosa Officialium iurisdictione quicquam delibare possunt, vt à supiema Normannorum curia definitum esse an. 1605. narrat Forgetus, sed eorum notitiam Officiali relinquunt, & de his Vicariis nobis est in præsenti quæstio.

QVÆSTIO II.

An in Vicarium Episcopi generalem aut magnum possit elegi quilibet.

NEquaquam, in primis Vicarios oportet esse Clericos 16. qu. 7. can. in noua, addo & Sacerdotes decreto Conciliorum Lateranensis sub Alexand. III. can. 3. Claramontani sub Vrbano III. can. 3. Laici sane in Concil. Tolet. 4. can. 47. reprobantur vt indigni, quibus spiritualia diiudicanda committantur cap. decernimus de iudiciis. nec in ipsos compromitti potest, cap. contingit de arbitris vt licet inter Clericos, cum de causa pecuniaria agitur, cap. expositæ de iudicis. Piasec. parte 2. prax. cap. 4. art. 1. num. 17. similiter & pro Assessore potest adhiberi Laicus in iudiciis spiritalibus: Piasec. supra Sbroz lib. 1. q. 31. num. 10. Mosconius p. 1. cap. 10. si tamen esset ad manum Clericus, ad hoc munus idoneus, hic ei esset præferendus Piasec, loco supra cit.

Tertiò debet Vicarius, *esse saltem in iure canonico Doctor, vel Licentiatus vel alias quantum fieri poterit idoneus*, Trid. sess. 24. cap. 16. de reform. Legibus Galliæ sufficere, Vicarium graduatum esse, declarauit Blesense comitium, ordinationum ar. 45. easque in iudicando curiam sequi testantur Guenois in lib. 1 collation. ordinat. tit. 3. num. 68. Charond. ad Brisson. & in lib. 1. Codic. tit. 10. num. 2. Maxime autem in Vicario exigi characterem Sacerdotij, sic vt eo non insignitus, tali magistratu fungi nequeat, declaratum esse à Tolosatum curia 15. Maij ann. 1608 arresto 15. cum ad eam tanquam ex abusu appellatum esset à sententia Magistri, Iacob. D'aigner Officialis, scripsit Puimysson in Forensib. act. 12.

Quartò, cum Episcopus est alienigena, Belga v. c. aut Italus, eius Officiales, ac Vicarios, è regno oriundos esse oportet, Choppin. lib 1. de sacra polit. tit. 6. num. 10. causa decreti huius, securitas est regni. Enimuero verendum esset ne si ministri fori Ecclesiastici, eaterni omnes alienigenæque forent, vel emanarent foras regia consilia ad externos cum quietis publicæ certo discrimine, aut turbarum in populo, qui cum rebus suis tutelam atque præsidium nullum esse in eorum sinu cernet qui linguā suam nō norūt, iusta ei haud dubiè daretur querēdi causa se ab Episc neglectū esse.

Meminere huius consuetudinis præter Choppin. Bleyan. de Officiis num. 32. Frerotad. Guenos in lib. 1. collat. ordinat. tit. 3. parag 4. Chenut. ad Paponum lib. 2. tit. 2. arresto 5. Bugnon. in comment. ad Blesens ordinat. cap. 13. in fine.

Quintò, debet Vicarius attigisse annum 25. quia habet ea quorundam sententiam dignitatem cum administratione rerum spiritualium quæ talem ætatem exigit c. cum in cunctis 7. de elect.

Sextò, remouentur à Vicariatu Regulares de ordine Mendicantium Mosconius supra Rebuff. de Vicario in praxi num. 32. causa est, quod sit ea prouincia ab eorum instituto aliena, Dixi *de ordine Mendicantium*, nam ad eum dignitatis gradum peruenire posse Canonicos regulares cum superiorum suorum licentia scripsere Rebuff. loco cit. nu. 30. Glossa in can. si quis dist. 68. quemadmodum & Monachos, dixere Guido Papa decis. 563. Doct. in Clement. 11. de rescriptis Bouchell. in sum. ver. Vicarius, nam ad sæculares prælaturas, ac Episcopatus eligi possunt, cap. quorundam cap. si religiosis, cap. nullus de elect. in 6. & 18. q. 1. can. statutum: Etiam & Parochiis, in defectum sæcularium, eos præfici iura sinunt, capite inter quatuor extra de religiosis domib. & cap. Abbate extra de verbor signific, ergo cum minoris sit operæ, curæque, Vicarium agere, quam Episcopum, & Parochum, vt hæc obire munera Monachis licet, ex causa, ita & Vicarij cum facultate Prælati.

QVÆSTIO III.

In quo Vicarius generalis & foraneus inter se differant, & in quo conueniant.

COnueniunt in eo quod vterque creari possit ab Episcopo, & ab eo remoueri absq; Capituli consensu: Rebuffus parte 1. praxis titulo de Episcoporum Vicariis supra num primo Bleyan. in Theor. tract. de Officiis num. 28.

Secundò, quod hic & ille probare literis debeant se Vicarios Episcoporum esse, aliter eorum acta omnia sunt inualida, Bald. in cap pastoralis de rescriptis, & quanquam ex stylo contrario Romanæ curiæ iudicari secus Romæ à dominis de Rota soleat, vt patet ex q. 2. in nouis sub titulo de officio Vicarij dec. 5. Nobis tamen est hæc probatio in Gallia, ad validitatem eorum quæ prædicti Vicarij faciunt, necessaria, ex Rebuffo supra n. 8. & 9. ac si officio suo fungantur sine prædictis literis, quæ de authoritate sibi ab Episcopo concessa testimonium faciant: tenebuntur de damnis Paris. cons 80. obtinuitque mos patriæ, firmatus Senatusconsulto Curiæ Parisiensis, vt hæ literæ inserantur actis publicis: Rebuffo teste num. 15. de quo extat eiusdem curiæ Senatusconsultum anni 1548. Hæc de eorum inter se conuenientia. Iam quid ab inuicem differant videamus.

Differunt ergo primo quod Vicarius generalis ordinariam iurisdictionem habeat, Glossa verbo officialem in cap. 2. de officio Vicarij & verbo generaliter in cap. Romana de appell. Non foraneus sed tantum delegatam Sanchez li 3. de matrimonio disp. 29. num. 3. Flaminius lib. 3. de resign. q. 11. num. 23. & lib. 7. q. 24 num. 25 Piasecius 2. parte praxis cap. 4. cum eam potestatem

officio quo fungitur acceptam referre nō debeat, sed Episcopo, à quo ei committitur, Glossa in Clem. 2. verbo foraneo, quare ab eo, vti delegato appellari ad delegantem posse, habent canones quibus suffragari, Barbosam video de officio Episcopi parte 3. allegat. 54. num. 24. eo quod ambo (inquit) idem tribunal & auditorium non habeant.

Enimuero cum sit Episcopus in sua Diœcesi iudex fori Ecclesiastici proprius, can. de persona 2. q. 1. cap. conquerente de officio ordinarij, ipseque habeat immediatam in omnes Diœcesanos suos iurisdictionem nisi sint specialiter exempti, cap. cum venerabilis de censibus cap. cum persona de priuileg. in 6. alteri quam illi potestatem iudicandi in foro contentioso canones tribuere non solent, ergo quam foranei Vicarij habent, potestatē hanc integrā Episc. suo debent, ob eā causam nō dicuntur ordinarij, etsi eis vniuersitas causarum, quæ ad Episcopum pertinet, sit commissa, Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 29. cuius rei hæc est causa quod iurisdictio ordinaria, homini committi ab homine nequeat, præterquam à Papa aut imperatore, vt dicitur 2. q. 6. can. à Iudicibus. At non habet Vicarius, inquit, potestatem à canone sed mediante Episcopi institutione, non est ergo censendus ordinarius. Neganda est conseq. quia hoc ipso quod Episcopus Vicarium instituit aut nominat, ius ei potestatem immediatè tribuit, vnde non mediat Episcopus quasi dans iurisdictionem, sed quasi nominans & instituens, Sanch. supra num. 13. quod in foraneo locum non habet ob causam contrariam.

Secundò differunt Vicarius generalis & foraneus, quod illi ea tribuantur, quę communiter conueniunt Episcopo, præter ea quæ sunt ordinis can. quorundam dist. 23. & de consuetud. cap. 4. Piasecius in praxi Episcop. Pauinius de officio & potestate capituli q. 10 num. 6.

Cum tamen longe minor strictiorque Vicarij foranei sit potestas, cum non omnia Episcopi obire munera valeat, sed aliqua duntaxat, vt de criminibus inquirere, punire sontes, terminare lites super iure conscientiæ ambiguo ac incerto, sententiam dicere.

Ab hac diuersitate natum est primo, vt communiter Vicarius generalis dicatur posse quæcunque Episcopus.

Secundò, vt quæ ab eo sunt facta, censeantur authoritate Episcopi gesta esse cap. Romana de appellationibus in 6. cum non alteri quam sibi imputare debeat quod ministrum ignarum, quod iuris nescientem sibi substituerit. Itaque ab eo ad Episcopum omnis est appellatio prohibita cap. Romana de appellationibus in 6. & cap. 2. de consuetud. in 6. Causa est quod appellatio sit ab inferiori ad superiorem & non ad eundem, aut æqualem, can. anteriorum 2. qu. 6. At Vicarij & Episcopi vnum est idemque tribunal, par consistorium, ergo appellare à Vicario ad Episcopum est prohibitum.

Excipiendi sunt casus, vnus & alter, primus est, in quo Vicarius sententiam vt loquuntur interlocutoriam in reos dixisset, nam tunc decretum ipsi suum mutare quod interloquendo pronuntiauit, est integrum, vt ex lege, quod iussit 14. ff. de re iudicata probat Barbosa allegatio 53. & 3. de officio Episcopi. At quæ per Vicarium ipse suum Episcopus obit, per seipsum censetur facere: ergo vt ille rescindere à se gesta, similiter & isti potest quæ per Vicariū erunt in hoc euentu facta, euertere non erit illicitum. Secundus casus in quo à Vicario ad Episcopum appellare lege can. concessum est, in his versatur quæ ei specialiter sunt commissa. Nam in hoc genere delegatam tantum iurisdictionem habet ab ordinario, at à delegato, vtpote inferiori iudice, appellare ad delegantem vt superiorem iudicem est licitum, ergo &c.

Et hinc petitur quarta differentia quæ est inter Vicarium generalem & foraneum. Quod à foraneo ad Episcopum conceditur appellatio, quia à delegato appellare licet ad delegantem cap. super quæstionum de officio delegati & docet Henriquez lib. 11. de matrimonio cap. 5. num. 5. Sbrozius cap. 23. num. 6. Sed Episcopus legans est, foraneus delegatus, Tab. verbo deleg. q. 1. num. 2. Rebuff. de Vicario nu. 6. Couar. practic. qq. cap. 4. n. 8. Sanch. supra num. 10. ergo à foraneo ad Episcopum appellare est licitum non à Generali cap. Romana de appellationibus in 6. & cap. 2. de consuetudine in 6. Quia vt dicebamus proxime, eadem est vnâque, eius ac Episcopi iurisdictio, idem tribunal, ergo à Vicario generali ad Episcopum nulla est appellatio, *ne ab eodem ad seipsum appelletur*.

Quintò, differunt Vicarius generalis & foraneus quod hic certum locum habeat vbi Episcopi loco sedeat, quod in parte Diœcesis aliqua, vrbe, aut castro resideat, vbi & tribunal exercendis iudiciis constitutum habet, extra quam ius ei dicere non est integrum, nisi sit in comitatu Episcopi, nam tunc querentes audire, de veritate inquirere, leuare fessos, iuuare oppressos, quæ sunt inter eos de re pecuniaria exortæ controuersiæ, calculo ipse suo potest dirimere. Zbrozius in legem ius plurib. ff. de iustitia & iure nisi mutandæ sedis seque ex iusta causa aliò cum facultate Episcopi transferendi, daretur occasio, Barbosa allegat. 80. num. 6. Clementina II. de rescriptis num. 3. ad quas locorum angustias redactus non est Generalis Vicarius, quandoquidem certa ei nulla sedes est ac stabilis, sed vbicunque Episcopus, possit & ipse è tribunali ius dicere, Sbrozius lib. 1. de Vicario Episcopi q. 28. num 7.

Sextò, dignitate differunt, nam præstat Generalis foraneo, indicio est quod ille Archidiaconos præcedat in processionibus & cœtibus, Flam. lib. 9. de resign. q. 24. num. 79. est enim loco Episcopi cum quo pari est colendus officio, can. præcipimus distinct. 93. quod exigere foraneus non potest.

Septimò, Officiali reuerendas concedere prohibetur cap. nullus de temporibus ordinationum in 6. quod est etiam Abbatibus, martyrariis, reclusis, Presbyteris prohibitum. *Abbates martyrarij reclusi vel Presbyteri Apostolicas dare non præsumāt*, quas tamen Vicario in spiritualibus dare licet, Episcopo cuius vices agit, extra Prouinciā agente, Stephanus Auila 3. par. disp. 5. dubio 7. conclusione 1. Aloys. Riccius in praxi aurea fol. 18.

Octauò de omnibus casibus Episcopo reseruatis ac Papæ, modo occultis, absoluere potest Vicarius Generalis præterquam de hæresi Trid. sess. 24. c. 6. non Officialis.

An autem conferre beneficia aut resignationes admittere queat absque alio speciali mandato Episcopi est incertum. Affirmantem tenere videtur Rebuff. de Vicariis num. 17. Negantem Flaminius de resign. lib. 7. q. 24. num. 5. & lib. 9. qu. 4. Marchesanus de commissio. parte prima cap. 6. Quia eiusdem est destituere cuius confirmare. At cui venit vnquam in mentem in Vicarij iure esse

& cuiæ

animarum præficere aut beneficio, & ad illud beneficiarium possesso beneficio, ac suo, destituere? cum id ad Episcopum pertineat Innocentio auctore in cap. cum ex iniuncto 12. de hæreticis, in hæc verba, *Quod si forte necessitas postularet vt Sacerdos tanquam inutilis & indignus à cura gregis debeat remoueri, agendum est ordinatè apud Episcopum, ad cuius officium tam institutio, quam destitutio Sacerdotum noscitur pertinere.*

Quare id sibi Vicarius non assumet, nisi iussus ab Episcopo, ac necessaria ad id potestate ab eo præditus: Ancharanus testis consi. 6. Rebuff. in regulã 13. cancellariæ verbo itẽ institutio post Bonifacium VIII. cap. licet 2. de officio Vicarij in 6. his verbis. *Potestatem tamen inquirendi corrigendi aut puniendi aliquos excessus seu aliquos à suis officiis beneficiis amouendi, transferri nolumus in eundem, nisi sibi specialiter hęc committantur.*

Secundò, *In Generali concessione non veniunt ea, quæ quis verisimiliter in specie non esset concessurus*, de officio Vicarij in 6. cap. finali. At quis putet velle Episcopum, ius vt sit penes Vicarium absque facultate alia conferendi beneficia? conferre enim donare est. Glossa in caput relatum de præbend. Rebuff. in regulam 13. cancellariæ, at mãdato generali, non comprehendi potestatem donandi, scripsit Iurisp. in lege filius finali digestis de donatio.

Tertiò, plus quidpiam est ac difficilius conferre beneficium, quam resignati gratuitam ac liberalem cessionem admittere, Flaminius supra num. 53. primum enim in acquisitione iuris, postremum in eius est amissione positum, Glossa in cap. relatum de præbendis.

At hactenus non fuit in vsu moreque Ecclesię, Generalem Episcopi Vicarium sine commeatu ac facultate, seu commissione Episcopi resignationes admittere, Flam. supra num. 6. 7. & sequentibus etiamsi hic in Vicariatus sui literis clare diceret ac discitè, plenam se ei, & omnimodam administrandæ prouinciæ potestatem dare, quantã ipse scilicet ex officij sui instituto est nactus Butrius cons. 19. columna 2.3. & 4. Pauinius de officio & potestate Capituli sede vacante 2. par. q. 10. Flam. lib. 9. n. 34.

QVÆSTIO IV.

Vicarij Generalis potestas quæ & quanta.

PAr pene & æqualis Episcopali, quare iure communi, potest absque mandato & commissione speciali, matrimonio assistere, suoque, aut Parochi loco, illi vt intersit, licentiam Sacerdoti cuilibet facere, quia ex Trid. sess. 24. cap. 1. matrimonio potest assistere Parochus, aut alius de ordinarij facultate, at est Vicarius Generalis ordinarius, & Parochorum superior, Episcopi personam repræsentans c. 2. de consue. in 6.

Secundò, potest cognoscere de causis matrimonialibus, ex cap. 1. de frigidis & maleficiatis, vbi dicitur causa dissoluendi matrimoni agitanda ante Episcopum, aut eius missum, id est, interpretatione Glossæ Generalem Vicarium, & cap. fin. de cognatione spirituali, quæstio impedimenti matrimonij ex cognatione orti, ad Officialem Cantuariensem id est Vicarium remittitur, cognoscit hic ergo de causis matrimonialibus, ergo & matrimonio assistere ei fas erit pro Parocho.

Quod si eius potestas non est per Episcopum

A contracta, excommunicare, suspendere, interdicere, instituere, corrigare, visitare, præsentare, peræque poterit ac Episcopus, Rebuff. in forma Vicariatus numer. 18. quia non nisi contracta ac limitata potestas datur Vicario, nec beneficia conferre nec dispensare potest in his quæ ad ius Episcoporum pertinent, quia potestas dispensandi, cum generali mandato non transit, cap. auctoritate de priuileg. in 6. ad hoc opus est commissione speciali.

Quare et si quæ necessitatis sunt, & iustitiæ, Vicario generali exequi iure communi sit concessum qualia sunt confirmare electos, Glossa in cap. fin. de officio Vicarij in 6. instituere præsentatos, vt ex cap. ex frequentibus de institutione docet Re-
B ginaldus tomo 2. lib. 30. tract. 3. num. 242. quinetiam beneficia conferre cum authoritate & licentia Episcopi, ac eorundem permutationes admittere cũ habet facultatem recipiendi eorum resignationes. Zechius de benef. & pensionib. cap. 2. Quia itate hæ sine collatione nequeunt, quæ proinde necessitatis est, ac iustitiæ, non voluntatis liberæ, eius, qui illas recipit, cum beneficia compermutantibus sint affecta, eisque tribuenda non aliis ex Clement. vnica de rei permutatione, quare specialem concessionem non desiderant, non est tamen hoc tempore Vicario beneficiorum compermutandorum collatio concessa, cum hanc sibi Episcopus retineat, suique iuris duntaxat esse velit.

C Ecquid est ergo Generali Vicario modo tentare licitum? quid in sua ac Diœcesanorum causa facere permissum? Synodos cogere, conuocare Parochos, cap. si Episcopus de Offic. ordinar. in 6. de causis matrimonialibus cognoscere cap. ex literis de in integrum restit.

Tertiò potest tota diœcesi vi commissionis suæ generalis, audire confessiones, ac earum excipiendarum potestatem dignis facere, Sanch. 3. de matrimonio disputatione 29. num. 15. Rosella confessio factam. 3. num. primo Sylu. verbo confessor 1. quæst. 1. Quia est ordinarius, quia potestate par est Episcopo, cum quo ei commune est vnumque tribunal, ex cap. Romana de appellationibus
D in 6. & cap. 2. de consuetudine in 6. ergo quod Episcopo, hoc ei quoque licitum est At confessiones excipit Episcopus, earumque audiendarum ius potestatemque aliis annuit, ergo & eius Vicarius. Pauinius de potestate Capituli sede vacante secunda parte in princip. q. 10. num. 8. & 9.

Quartò absoluit de omnibus casibus Papæ reseruatis dum modo sint occulti, heræsi excepta. Trid. sess. 24. cap. 6.

QVÆSTIO V.

E *Potestas vicarii quomodo cesset & quando.*

CEssat primo reuocatione Episcopi, Chenut. in Decre. tit. 33. & 200. Gomes in regul. de iure alteri quæsito q. 4. Quia eiusdẽ est tollere cuius & dare, & sane cum arbitraria sit vicarij electio, Ancharanus Consil. 218. pendensque ab Episcopo, cum volet, vna cum nomine, iurisdictionem quoq; in subditos suos omnem ei adimet Flam. l. 9. c. 31. Abbas in cap. vt nostrum de appellat. Rebuffus de fnto Vicarij Piasecius secunda parte praxis cap. 4. num. 12. Quare à die cognitæ huius reuocationis, gesta per eum erunt nullius efficaciæ, vt pote cuius

amplius nulla sit iurisdictio Sanchez. 3. de matrimonio disputatione 29. num. 11.

Dixi à die reuocationis cognitæ, nam authoritas ei concessa ab Episcopo non perit nisi reuocatione, quæ ad ipsius aures perueniat, eaque Episcopi nomine facta, vt dicitur cap. audita 4. de restitutione spoliatorum, quem sequuntur Abbas ibi num. 13. Rosella excommunicatio 6. num. 46. Laym. l. 1. tr. 4. c. 7. parag 3 n. 19. & alij apud Sanchez Confirmatur reuocatio procuratoris, ei non intimata, non impedit renuntiationem, aut alterius actus ipsi commissi validitatem, per Clementinam vnicam de renuntiatione, ergo nec Vicarij, cum par sit vtriusque ratio.

Secundò cessat vicarij authoritas morte Episcopi Mol. lib. 1. de primog. cap. 25. num. 13. Flaminius 7. de restitutione q. 24. num. 37. Piasecius supra num. 14 Couarruuias 2. variarum responsionum cap. 5. num. 2. probatur vicarij iurisdictio non est alia, quam Episcopi, quæ causa est cur iurisdictione Episcopi suspensa per excommunicationem, suspendatur quoque Vicarij, vt multorum testimonio probat Sanchez lib. 3. de matr. disp. 30. At Episcopi iurisdictio cessat eius morte, ergo & Vicarij.

Secundò, idem est vtriusque tribunal ex citatis ante canonibus, at mortui antistitis nullum est forum reliquum, ergo nec Vicarij, nec est ad eam rem necesse, dictam mortem superstiti Vicario significari, sufficit eam vulgò esse cognitam, opinione Flaminij proxime citati, quia expiratio potestatis eius, expirantem Episcopum sequitur ipso iure, ideoque ignorante etiam ipso valet, nisi publicus error seu ignorantia comitetur iuxta leg. Barbarius dig. de offic. Prætoris & ita docet Nic. Garcias parte 5. de benef. cap. 8. nu. 176.

Quid si Vicario nota quidem est mors Episcopi non tamen plebi?

Respondendum est eius acta rata fore, non secus ac si viueret, Sanchez 3. de matrimonio disp. 22. num. 59. & disp. 30. num 4. causa est quod pro eo facit communis error, communis populi vtilitas, titulus à superiore collatus, quem tamen reuocatum esse non constat, ita gesta per seruum rata dicuntur, lege Barbarius digestis de officio prætoris, eo quod communiter putabatur liber, quod si è contra sciretur mors Episcopi communiter, eam Vicario ignorante, eius acta non tenerent, quia eorum auctoritas, vis ac potestas, pendet ab Episcopi voluntate aut Reip. quæ in communi errore plebis eam supplet ob commune bonum, quorum neutrum accidit cum communiter à populo scitur esse mortuus Episcopus, solo Vicario id ignorante.

Secundò, etsi non omnino potestas Vicarij desinat suspensione aut excommunicatione Episcopi, cuius est Vicarius, suspenditur tamen quoad effectum, Piasecius num. 14. Sbrozius de officio Vicarij lib. 5. q. 17. num. 10. Quia iurisdictio Vicarij, manat ab Episcopo, at fluere ab excommunicato non potest, cum in eo vsus omnis iurisdictionis sit suspensus ex dictis tract. de censuris ergo & in Vicario: quod clarissime dicitur cap. 1. de officio Vicarij in 6. his verbis. *Ea tamen, quæ ipsi gerendo huiusmodi vices agunt, eo taliter excommunicato manente, si iurisdictionem tantum recipiunt ab eodem, non possunt obtinere vigorem.* Ab Episcopo dixi, nā si Vicario, detur à Papa, aut alio qui potest, auctoritas cognoscendi de causa, in id incumbere poterit cum fructu, quia eius iurisdictio in illo casu non manat ab Episcopo excommunicato, & ex alia parte Vicariatus eius non est extinctus, sed tantum executio potestatis ei annexæ est suspensa.

Rebuffus in regulam 13. cancellariæ verbo item tribus his modis, quibus Vicariorum expirat authoritas. addit & alium, nempe constitutionem noui, nam procuratoris & Vicarij, eadem est inquit ratio, at potestas primi procuratoris cessat designatione secundi lege, si quis cum procuratio §. fin. ff. de procuratoribus, ergo & Vicarij: Hæc ille, ex quibus consequitur, quæ post intimationem huius constitutionis noui Vicarij, factæ ab Episcopo, gerentur à priore fore nulla, ob defectum iurisdictionis, ad agendum necessariæ in antiquo Vicario.

Quia Vicarij noui notificatio, tacita est potestatis primo datæ reuocatio, nisi Episcopus contrarium declaret.

Patet secundò, cum confessionibus audiendis operam dare Vicarius possit, eum Laicum esse non posse.

Tertiò, gesta per Vicarium ante reuocationem potestatis sibi concessæ ab Episcopo cognitam, rata esse.

Quartò, cum eadem Vicarij sit quæ Episcopi authoritas, posse excommunicare. Sbrozius de officio Vicarij lib. 2. q. 168. Suar. de censur. cap. 20. Lælius de potestate Eccles. cap. 23. & censuras concedere ad finem reuelationis rei perditæ aut ignotæ, vt in sess. 25. cap. 3. declarauit congregatio decisione 22. Absoluere item reos violati canonis & contumaces, excommunicatos insuper ab Episcopo, si non sit in Diœcesi, aut loco vicino, aliter non potest nisi habeat mandatum speciale Sbrozius loci citati q. 174.

Quintò infertur, iuramentum ab eo ex causa relaxari posse, quia id potest Episcopus, Sbrozius q. 187.

At enim, inquies, per quem oportet indicari Vicario alium constitutum ab Episcopo suo loco aut se ab eo reuocatum esse?

Satis est, si id ei per quemlibet constet fide dignum, etsi hic casu, tantum ab Episcopo sciuerit, aut alio quopiam, tamen sine expresso mandato id indicandi Vicario, hoc dixere Francus Felinus & Sbrozius de Vicario Episc. lib. 3. q. 33. num. 10.

Cōmunior opinio ac verior est, Vicarium de reuocatione sua certum reddendum esse per Episcopum aut alium, qui eius nomine, ac ad id specialiter ab illo destinatus, rem vniuersam ei indicet, quia quibus causis res nascitur iisdem & tollitur, vt dicitur de regul. iuris in 6. reg. 1. sed constitutio Vicarij, exigit voluntatem Episcopi constituentis, & acceptationem Vicarij, qui de voluntate Episcopi erga se, factus sit ab eodem certior per literas, quas ad illum dederit, aut nūcium ad id missum, ergo & reuocatio Vicarij eadem exiget.

QVÆSTIO VI.

Quid in Generali commißione Vicariatus data per Episcopum censeatur iure non contineri.

PRimò, in Generali concessione authoritatis Vicariæ comprehensa non censetur potestas conferendi beneficia, habetur expresse cap. cum in Generali vltimo de officio Vicarij in 6. nec in speciali, inclusa videtur facultas dandi ea quæ proprio iure, aut priuilegio reseruantur Episcopo, Barbosa allegatione 54. parte 3. de offic. Episcopi num. 61. si tamen speciatim, Episcopus facultatem conferendi beneficia cuiusquemodi concedere hæc comprehenderet tam simplicia quam curata, dignitates & officia, quia beneficiorum vniuersalitas omnia continet & nullum excludit, Dixi, *Speciatim*, est enim id necessarium ex cap. fin. de officio Vicar. in 6. vbi hæc ratio redditur, *quia regulariter donare non potest is, cui bonorum administratio etiam libera commissa est*, nec similiter præsentare potest ad beneficia, quorum Episcopus est patronus sine speciali mandato Garcias par. 5. cap. 8. num. 82. quia præsentatio species est liberalitatis ac gratiæ, in honis qua vti nō est ei permissum Episcopi sine eius speciali facoltate.

Secundò, nec in potestate exercendi Vicariatus continetur facultas supprimendi beneficia: Riccius in coll. decisio. parte 1. columna 143. ea vniendi, factam eorum vnionem reuocandi: aut diuidendi Sbrozius lib. 2. q. 115. coadiutores in spiritalibus & temporalibus: Parochis ignaris dandi, Barbosa num. 73. allegatione 54.

Tertiò, nec videtur dispensare posse vt matrimonij denuntiationes omnes omittantur, nulla adhibeatur, quia eas matrimonio præmitti concilium imperat, in quo dispensare non posse mihi est probabile, praxis tamen ex tacito Papæ consensu in multis locis est opposita, nec proinde culpanda.

Quartò, non habet ab officio, eiusque vi ac potestate, vt queat visitare Diœcesim, ad id tamen delegari potest, can. Episcopum 10. q. 1. & cap. inter cætera 15. de officio ordinarij.

Quintò, nec pias defunctorum voluntates exequi, nec sibi alium Vicarium substituere, cap. Clericos 4. de officio Vicarij & cap. vltimo de caosa restitutionis in integrum de officio delegati, cap. 4. cap. cum causa 62. de appellationibus, Sanchez de matrimonio l. 2. disp. 40. num. 12 Barbosa allegatione 54. & alij ab eo citati, nec sine speciali commissione Episcopi, charitatiuum imponere, idem ibidem.

Sextò, nec præsentatum à patrono absque speciali facultate instituit Rebuff. in praxi benef. in forma Vicariat.

Septimò, dimissorias ad ordines dare ei prohibitum nisi Episcopo in remotis agente cap. cum nullus 3. parag. inferiores de tempor. ordinat. in 6. Rebuff. supra.

Octauò, nec beneficiorum resignationes recipit Staphil. de literis gratiæ tit. de variis modis vacation. Rebuff. in forma Vicar. Atch. num. 104. & 106.

Nonò, nec ius patronatus ex causa dotationis, fundationis vel constructionis vlli reseruat, sine speciali Episcopi licentia. Zerola in praxi Episc. 1. parte verbo Vicarius parag. 13.

Decimò, dispensandi potestatem non habet, nec faciendi alia, quæ sunt iurisdictionis voluntariæ, Gutierr. lib. 1. quæst. canonicarum cap. 19. num. 15.

Vndecimò, citra speciale mandatum Synodum non conuocat Azor. lib. 3. instit. moral. cap. 45. q. 5. nec aliquos à suis officiis remouere aut beneficiis priuare potest.

QVÆSTIO VII.

An Vicarius Episcopi sit Ordinarius.

ESse negarunt antiqui Iureconsulti Aleiat. in rubrica de offic. Ordinarij num. 24. Anastas. Germon. in tract. de Indult. parag. tibi quod: huius opinionis firmamenta præcipua sunt.

Primò, quod iurisdictio Vicarij extincto Episcopo, qui eam concessit extinguitur vt est probatum, at quæ est ordinaria, mortuo concedente, adhuc remanet: in hoc enim à delegata distinguitur quod hæc, cum res est adhuc integra, morte mandatoris expiret, Innoc. III. in cap. licet vndique 30. de iudice delegato, Lucius 3. in decretali relatum 19. Vrban. III. in cap. Gratum 20. eiusd. tituli, Ordinaria autem perseuerat sine diminutione vlla, proindeque integra.

Secundū, Quod vnius eiusdemque populi ordinarij duo esse nequeant, est enim iurisdictio, sine qua consistere ordinaria potestas non potest, effectus dominij, at hoc apud duos plene resideronon potest, & integre, ergo cum in Episc. vt capite & fonte, ius sit regendæ plebis sibi commissæ, aliud quam delegatum, dari Vicario non poterit, ei ergo inter Ordinarios locus esse non potest.

Contraria mihi tamen opinio in praxi tuta videtur & sequenda. Est enim ordinarius, qui in certo quopiam loco forum agit, & ius dicit. At hæ duæ res Vicario, negari nequeunt, ergo nec Ordinarii nomen ac dignitas.

Secundò, Ordinarius creatur cum iurisdictione aut à Principe 2. q. 6. can. à iudicibus aut canone; aut ab vniuersitate, Innocent. in cap. vt animarum 2. de constit. in 6. in Vicarium cadunt hæ notæ, primo, de multis, vnus ab Episcopo seligitur præ cæteris, vt Diœcesi operam collocet, quam ad rem, à canone quoque iurisdictio ei conceditur ad ministerij sui rationem necessaria, cap. 2. de offic. Vicarij in 6. ibi enim à Bonifacio dicitur, quod ad eum per commissionem officij generalem, sibi ab Episcopo factam, causarum cognitio transfertur, ac pertinet, at inquisitio, notio, animaduersio iurisdictionem in inquirente, ac cognoscente præsupponunt ac postulant, habet ergo iurisdictionem à canone Vicarius, consequenter est ordinarius.

Confirm. idem est tribunal Episcopi & Vicarij, eadem iurisdictio & potestas amborum, Innocent. IV. teste in cap. Romana Ecclesia 3 de appell. in 6 paragr. cum suffraganeorum, ob quam causam, ab vno ad alium appellare illicitum Bonifac. VIII. cap. 2. de consuetud. in 6. *Ne ab eodem ad seipsum (cum sit idem auditorium vtriusque) appellatio interposita videatur*, quæ est etiam Innocen. IV. ratio in decretali Romana 3. de appel. in 6. *quare cum suffraganeorum*, inquit, *Remensis Ecclesiæ suorumque officialum (qui generaliter de causis ad ipsorum forum pertinentibus eorum vices supplendo co-*

gnoscunt) vnum & idem consistorium siue auditorium sit censendum, ab ipsis officialibus non ad dictos suffraganeos (ne ab eisdem ad seipsos interponi appellatio videatur) sed de iure ad Remensem est curiam appellandum. Ergo cum idem sit tribunal Episc. & Vicarij, nec ab isto ad illum licita sit ac valida appellatio, in Vicariũ cadet Ordinarij appellatio, Cõseq. prob. Cum Vicarius sit Iudex cap. licet de offic. Vicar. in 6. & extra, eod. tit. cap. sua nobis 5. necesse est eum esse Ordinarium aut delegatum, non postremum: nam à delegato ad delegantem permissa est appellatio cap. super quæstionum 27 parag. Porrò, de officio iudicis delegati, non autem à Vicario ad Episcopum cap. Romana 3. de appel. in 6. & cap. 2. de consuet. item in 6. non est hic ergo inter delegatos, sed ordinarios Iudices habendus.

Nec validè operosum est contrariæ opinionis argumenta sobruere: Illa enim auctoritas Innoc. III. delegata potestas, cum res est adhuc integra expirat morte delegantis, causæ nostræ præiudicium non affert, nam in hoc, eadem esse potest ratio Vicarij ac delegati iudicis, cum vtriusque potestas ab alio eiusque voluntate pendeat.

Deinde ad minor. Respondetur eam tantum veram esse, quando dicta potestas ordinaria non cohæret alteri, tanquam accessoria, tunc enim non extinguitur morte concedentis, cuius oppositum est dicendum quando secus accidit, vt in præsenti negotio, quare cum Vicarij auctoritas, sit connexa Episcopali, hac cessante, & illam cessare est necesse. Ita Sanch. 3. de matr. disp. 29.

Secundum argumentum perfacilem habet explicatum. Dici enim debet, vnius eiusdemque populi, duos esse posse Ordinarios, sibi subordinatos, quemadmodum & eiusdem possessionis, duo esse Domini, penes quorum alterum directum sit dominium, penes alium autem vtile.

Habet sane, quilibet de populo Parochum, cuius tanquam proprij ac Ordinarij Sacerdotis opera vtatur in Sacramento, & tamen præter eum, esse etiam cuiuslibet Parochiæ alios duos, Papam scilicet & Episcopum, nemo ambigit, ab hoc ergo argumento, sententiæ nostræ nocumentum esse nullum potest.

Ex dictis patet, primò, Vicarium in tota Diœcesi, operam dare posse audiendis confessionibus. Primò, quia est Ordinarius. Secũdò, quia est quasi Prælatus, Parochisque omnibus Superior. Tertiò, quia Episcopi personam repræsentat, cuius & vices agit.

Secundò, infertur ex dictis, approbari ab eo posse ad hoc audiendarum confessionum munus, qui se ad eum istius rei causa offerunt, cum enim sit Ordinarius, vnumque cum Episcopo faciat tribunal scilicet quod illi, & isti quoque conuenit, probare Presbyteros, ad confessiones admittere idoneos, reiicere ineruditos.

Tertiò infertur, ex proprio eum officio assistere posse matrimonio, & alteri facultatem assistendi dare. Primò, quia est Ordinarius, Parochoque Superior. Secundò, quia coniuges apud eom conscientiam si deponerent, arguendi non forent, ergo nec cum illum adhibebunt consensus sui in matrimonium interpretem, & testem, & huios sunt sententiæ, Nau. lib. 4. concilior. tit. de sponsal. in 1. edit. cons. 47. num. 1. Henriq. lib. 11. de matrimon. cap. 3. num. 4.

QVÆSTIO VIII.

Quid intelligatur Archidiaconi nomine.

ARchidiaconus qui & ocolus Episcopi dicitur cap. ad hæc 7. de officio Archidiaconi can. Diaconi dist. 93. & in Trident. sess. 24. cap. 12. eius Vicarius in cap. vt Archidiaconus 5. de eius officio: Episcopus autem ruralis à Chenutio ad Paponium lib. 1. tit. 11. arresto 6. Coepiscopus à Peleo in forensibus lib. 2. art. 56. hoc enim nomine appellatum Archidiaconum Laudunensem memorat, opinor ideo, quod tam ipse quam alii in partem solicitodinis ab Episcopo vocati essent, curæque suæ partem in regenda Ecclesia offerrent.

Archidiaconus (inquam) est dignitas Ecclesiastica, cum prærogatiua aliqua honoris, iurisdictionem certis locis habens in foro externo: imperat enim, inquit Innoc. III. in cap. ad hæc 7. de offic. Archidiaconi. *Imperat inquã Subdiaconis & Leuitis, Paræciarum solicitudo, & earum ordinatio ad ipsum pertinet, Archipresbyteri nouerint se eius iurisdictioni subiacere.* Quare ne desit officio meminisse iubetur, *post Episcopum se Vicarium eius esse in omnibus, & omnem curam in Clero (tam in vrbe positorum, quam eorum qui per Paræcias habitare noscuntur) ad se pertinere.*

Archidiaconi ergo nomine est intelligenda dignitas Ecclesiastica, penes quam in multis locis potestas est sacrorum, vbique, authoritas in Sacerdotos. *De quorum conuersatione, siue honore, & restauratione Ecclesiarum, siue Ecclesiasticorum doctrina, & delinquentium rationem coram Deo redditurus est*, capite 1. de Offic. de Archidiac.

QVÆSTIO IX.

Archidiaconi iure communi ac ordinario quid possint.

PRimò, ad Archidiaconum pertinet de vita Clericorum quæstionem instituere, corrigenda Episcopo nuntiare dist. 94. can. si quis 5. Archidiaconus.

Secundò, (& hoc iuris est ordinarii) *Vt annis singulis aut minimum de tertio in tertium annum, si Episcopus non potest, Paræciam vniuersam circumeat, quæ emendatione indigent ad vicem Episcopi corrigat*, cap. 1. parag. finali de offic. Archidiaconi, *nisi adeo fuerint ardua negotia, quæ absque maioris sui præsentia nequeant terminari*, Innoc. III. in decret. ad hæc 7. eiusd. tituli.

Tertiò pars est quædam muneris eius decernere quis inter Acolytos candelabra, quis thuribulum deferre debeat, cap. 2. de officio Archidiaconi paragr. finali, dare operam ne quis sibi Euangelium, Epistolam, ac Responsoria canenda suscipiat, nisi primo ab eo auditus fuerit cap. officium 2. §. omne, & dist. 23. can. 1. paragrapho hi sunt ordines, versu quis Leuitarum.

Præter allata, hoc quoque in munere Archidiaconi reponendum est, initiandos offerre Episcopo post exaoien, custodire vasa Ecclesiæ cap. ea quæ contra 3. de officio Archidiaconi. Cum au-

tem per prouinciam, eius lustrandæ causa est iturus, debet antea ea de re admonere Episcopum, ac secum de eiusdem consensu, publico assumpto notario, per se non alium, Diœcesim visitare, Trid. sess. 24. cap. 3.

Et tunc ei Episcopus, (si videbitur) tempus quo visitationem absoluat, vnaque comitatum ac modum quem in ea facienda tenere conuenit vt an in equo aut pedibus, ne populo sit grauis, præstituet, ita respondisse congregationem diiudicandis Concilij controuersiis præpositã, narrat Piasecius praxis Episcopalis parte 2, cap. 3. art. 8. num. 12.

Quid? quod institutio corporalis tam super beneficiis quam dignitatibus, ad ipsum pertineat? cap. ad hæc 7. eodem titulo: eorum item examinatio qui iisdem præfici ambiunt, ibidem.

Quid enim rationis afferri potest, quamobrem inculcare homini nequeat (quod sui similibus Lateran. Concil. sub Alexand. III. can. 4. præcipit) *Vt cum visitat quinque, aut septem, Decani autem constituti sub ipsis, duobus equis contenti existant?* aut quid peccabit Episcopus, si ei prohibeat, *ne animarum curam, vel præbendas Ecclesiæ, sine iudicio, vel consensu Episcopi alicui tribuat?* Callist. II. in Conc. Rom. can. 7. *modumque in exigendis procurationibus, quam antiqua consuetudo prouinciarũ tolerat, non excedat?* Concil. Cabill. 2. can. 15. Sane quod Leufredo Cordubensi Episcopo olim ab Isidoro scriptum referunt, meminisse Archidiaconum oportet, *ad eum non pertinere præter portionem suam aliquid de redditibus Parochiarum sibi retinere, vel vltra terminos à Patribus positos aliquid vsurpare.* Iuo Carnot. ad Lisiardum Episc. Suess. epist. 73. de quo si amice, ac paternè, à suo Præsule admonebitur, quid contra antiqua iura fiet Ecclesiæ? aut in quo merito queri poterit læsa esse Christianæ præcepta prudentiæ? quæ eo spectant omnia, vt intelligatur responsi allati æquitas, ferendos autem Archidiaconos non esse qui quod est charitatis in Episcopo, ab eo admonere se officii, arrogantes ac superbi nolunt.

Redeamus ad institutum, Archidiaconi præterea quæ sunt partes, quę munera?

Partem redituum Ecclesiæ tertiam, eius reparationibus impẽdendã administrare, deque ea Episcopo rationem facere Braccar. 1. can. 5. referre ad Concilium mutuas Clericorum aduersum se querelas, aut Laicorum erga illos. *Si Presbyter aut Diaconus, vel Clericus, siue de his qui foris steterint, concilium pro qualibet re, crediderit appellandum, Ecclesiæ Metropolitanæ Archidiacono, causam suam intimet, & ille concilio denuntiet*, Concil. Toletan. can. 3.

Fuisse & in Archidiaconi muneribus, cum Parochias obibat. *Collectam pecuniam de communione accipere, & ad Episcopum deferre.* Iuo significat in epistol. 73. ad Lisiardum, Suession. Episcopum, ad eundem quoque pertinuisse scribit Fulbertus in epist. 34. ad Luthericum Suession. rudes catechismo imbuere, elemosynis inopes impartire, proindeque eum non facere officium, sed proditi neglectique arguendum esse, cum oblationes fidelium diuertit alio, quam ad eorum subsidium. *Inter quos aduersarios vnus est*, inquit, *nomine Lisiardus olim Archidiaconus, qui cum esse deberet oculus Episcopi sui, dispensator pauperum, catechizator insipientium, apostatauit ab omnibus his, & factus est Episcopo suo quasi clauus in oculum, prædo pauperibus, dux erroris insipientibus, decimas & oblationes altarium stipem videlicet pauperum, suo Episcopo inconsulto,*

A *sæculari militiæ tradidit.*

Nec prætereundum quod in decretali sua cui initium est ad hæc 7. de offic. Archidiac. Innocentius expressit: *Quod institutio corporalis, tam super beneficiis, quam etiam dignitatibus ad ipsum debeat pertinere, examinatio etiam Clericorum, si fuerint ad sacros ordines promouendi, & hoc idem*, inquit, *in collationibus beneficiorum credimus obseruandum, vt qui beneficiis Ecclesiasticis præficiendi fuerunt, à suo prius examinentur Archidiacono, & per ipsum postmodum Episcopo præsententur*, quæ etiamnum seruari in multis Galliæ prouinciis vt ipse non dicam, satis intelligunt qui earum ingenium moresque norunt, nam & Carnuti nemo ad regimen admouetur animorum, nisi quem Archidiaconus cui Pa-
B rœcia subest ad quem quæritur Parochus, instituendum Episc. obtulerit. Senonum autem Archidiaconum scimus pro installatione Archiepiscopi, ac Suffraganeorum eius, sibi marcham vnam auri, Canonicos autem duos quorũ opera ad id ille vtitur, duas argenti exigere solitum, Choppinus de sacra polit. lib. 1. titulo 8. num. 15. & 21. Fabricius in Theoria de benefic. cum dignitate personatu, vel officio num. 28. Bergeronus in additio. ad Papon. lib. 1, tit. 1. arresto 3. quem morem probari Curiæ, declarant pro eius conseruatione decreta eius plurima, quorum præter citatos meminit Rochettus in dacision. tit. de Presbyteris & aliis ordinibus Ecclesiast.

Archidiacono insuper competit dare ordinan-
C dis vasa sui ministerij, *Subdiaconus*, inquit Concil. Carth. 4. can. 5. *cum ordinatur, patenam de manu Episcopi accipiat vacuam, & calicem vacuum, de manu vero Archidiaconi vrceolum cum aqua, & mantile & manutergium. Acolytus autem accipit ceroferarium cum cereo, vt sciat se ad accendenda Ecclesiæ luminaria mancipari, accipit & vrceolum vacuum ad suggerendum vinum, in Eucharistiam sanguinis Christi*, can. 6. idemque esse de aliis osdinibus minoribus, patebit legenti Concil. eiusque canones septimum & sequentes.

Postremò, sede vacante vel absente Episcopo, nulloque per eum relicto Vicario literas dare eum
D posse dimissorias ad ordines, & monitorias dixere Petr. Lazarius de monitoriis sect. 1. q. 6. num. 11. Cuccius instit. maior. lib. 2. tit. 9. de offic. Archid. num. 17. Narbona de appell. à Vicar. ad Episcop. par. 1. quod in Gallia vsitatũ tamẽ esse non credo.

QVÆSTIO X.

Quid non possit Archidiaconus.

PRimò, animarum curam sine Episcopi licentia committere nulli potest cap. cum satis 4. de officio Archidiaconi.

Secundò, non dat communiter commendati-
E tias ad ordines literas cap. significasti 8. de officio Archidiaconi, quod quomodo sit intalligendum dictum est quæst. præcedenti.

Tertiò, iurisdictionem in Monasteria non habet, nisi quantam ei consuetudo generalis aut specialis tribuit dist. 60. can. 1. can. nullus in præpositum can. innouamus in prine.

An autem nocentes reprimere in eos intentare censurarum flagella, Archidiaconus iure communi valeat, res est incerta.

Pro parte affirmante, videtur facere antiqua consuetudo Orientalis Ecclesiæ, expostulanti ete-

nim Moriæ Diacono, quod sacris, ac communionis vsu motus esset.

Respondit Ibas Episcopus in Concil. Chalcedon. actione 10. non à se quidem, sed à proprio Archidiacono excommunicatum esse, quod iniuriam fecisset Presbytero. Queriturque Alexand. III. in Concil. Lateran. can. 6. quod contra statuta antiqua Ecclesiæ priscosque mores veterum, *Episcopi seu Archidiaconi quos appellaturos à se in causis suis existimarent nulla penitus admonitione præmissa, suspensionis vel excommunicationis sententiam in eos ferrent.*

Quo iure vsos quoque Paris. Archidiaconos colligo ex pacto quod Odonem inter & S. Genefeuæ Canonicos intercessit olim. Ibi enim habetur inter cætera Parochianos sancti Stephani ad montem, ab Archidiaconis excommunicatum iri, si quid ea pœna dignum commiserint. Iure autem communi contumaces punire excommunicatione non posse dixit Archidiaconũ. Alex. III. in c. Archidiacono 5. de officio Archidiaconi, nec suspendere vel interdicere. Zerola in praxi ver. Archidiaconus Fabricius in Theoria tit. de beneficiis cum dignitate num. 25. cum præter inspectionem admonitionem, & relationem ad Episcopos eorum, quæ visitando cognouit ius ei nullum competat. Alexandri in citata decret. est opinio, his verbis. *Archidiacono non videtur de Ecclesiastica institutione dicere (nisi authoritas Episcoporum accesserit) in aliquos sententiam.*

De consuetudine tamen hæc officia impunè est ei vsurpare multis in Diœcesibus, vt in gratiam Cathalaunensis in Campania iudicauit curia an 1495. Choppino teste lib. 1. de sacra politia tit. 8. num. 21. Qua potestate quoque præditum esse Ambiani Archidiaconum, multaque Ecclesiastici iuris munia posse exequi, pro vetere Cleri Ambianensis consuetudine refert Gregor. IX. in cap. dudum 54. de electione parag. sed cum in iure, ibi enim est, *Quod de consuetudine suspendit, excommunicat & absoluit Presbyteros.*

Hæc ergo prima sit eius cura, vt intelligat Archidiaconus, quid sibi, & quantum, indulgentia Episcopi, vel vsu, moreque concessum prædecessoribus suis fuerit, vt illud teneat, seruetque, nec ab eo in agendo abeat.

Potuisse quidem olim plurima, indicat decretalis citata Gregor. & quidem Carnotensi Episcopo cum in Diœcesi vacãt Ecclesiæ, intra septa sui Archidiaconatus, proponuntur ab Archidiacono idonei, qui eis instituãtur cap. cum dilectus 28. de iure. similiter & Metensẽ Archidiac. Episcopo suo hominem idoneum instituendum ad beneficium curatum fanii S. Trudonis in Lotharingia offerre solitum habet cap. cum dilectus de officio legati: Iuridicam autem potestatem in territorio Virdunensi dempta superiori causarum cognitione, qnę ex appellatione ad Episcopi tribunal deuoluebatur, in Archidiac. Virdunensi, iure olim fuisse, scribunt historiæ, quo vti an possit etiam hoc tempore eius est videre. Sane pro eo iure, & aliis consuetudine quæsitis, cum possessorio posse agere, iudicatum esse ait Fabric. de Bleins in tract. de benef. cum dignit. num. 23. lit. G. in marg. & Choppin. lib. 1. de Sac. polit. tit. 8. in marg.

Ad testimonia allata dicendum est, Archidiaconos censuris olim vsos non iure, cum eius potestatis nulla habeatur in canonibus mentio, sed tolerantia ac concessione Episcoporum, quam vt tùm dare, ita & reuocare potuere postea, vt fecisse vsus experientiaque ipsa testatur.

QVÆSTIO XI.

Archidiaconis, quid sit tàm iure, quam locorum consuetudine permissum pro procuratione, ac installatione beneficiarij in Gallia,

PRocurationes Archidiaconis quidem sunt debitæ, quantæ autem, & quam remissæ, aut amplæ, est incertum, crediderim locorum consuetudinem ante omnia spectandam esse, vbique fere in pecunia numerata soluitur, cum enim in pasturpotuque esset debita, Parochorum arbitrio relictum esse, Trident. Synodus voluit, eligere, an hunc, quam pecunias exhibere Archidiacono, sibi præstabilius foret, saluo tamen iure conuentionum veterum quas ad vnguem inconcussas seruari oportere statuit in sess. 25.

Quod si pro victualibus pecunia pendetur, erit ea moderanda locorum vsu, & consuetudine, alicubi quadraginta solidos non excedit, summam aliquanto maiorem exhibent alij, de eius æquitate arbitrari, solius est consuetudinis, quæ in hoc genere materiaque vt plerisque aliis est seruanda. Louetus in arrestis litera V. art. 4. Scribit Guill. Roüillard Curionem sanctæ Christinæ condemnatum esse in prima Inquisitionum camera ann. 1568. Dec. 23. ad soluendum pro visitatione sexaginta & 12. asses, anno pari, impari autem, nouem. Sanxere tamen Patres Later. Concil. sub Innoc. III. can. 33. *Ne procurationes, quæ visitationis occasione debentur Episcopis, & Archidiaconis exigantur, nisi quando præsentialiter officium visitationis impendunt.*

De installatione diuersũ nihil habeo dicere ab eo quod fuit in quæst. 9. positum, nempe Archidiaconos Senonenses marcham auri, & duas argenti pro duobus Canonicis exigere pro ea solitos, in tota prouincia Senon. Archipresbyteros autem vaccam albam, Bergeron. in addit. ad Papon. lib. 2. tit. 1. arrest 5. Bleyanus tract. de exactionib. Clericor. à qua duos tantum exemptos Abbates esse, S. Columbæ scilicet & Abbatem d'Eschallis in Campania declarauit Curia ann. 1604. 12. Februar. Fabric. loco citato proxime litera V. in margine.

Præter hæc iura Archidiaconis concessa, sunt & alia duo.

Primum est, iuris dicendi etiam præsente Episcopo, sic tamen, vt huic omni tempore sit liberum tanquam superiori, eos, in hoc audiendarum causarum iure anteuertere easque calculo suo ac authoritate publicè terminare.

Secundum est, in Gallia deportuum, id est exigendorũ cuiusq; Parœciæ reddituũ, cũ hæc vacat, per causam litigii, non promotionis, aut priuilegii, seu consuetudinis Renat. Chop. l. 1. de sacra polit. tit. 8. n. 18. quare cum prouisus de Parœcia reus non teneatur violati canonis, quo iubentur Parochi, Sacerdotes fieri intra annum in cap. licet 14. & cõmissa 35. de elect. in 6. nisi qui intra illud tẽpus Presbyterii se charactere insigniendum nõ curat, Archidiacono non licet prædictos sibi fructus iure deportus vindicare, nisi post exactum annum ad suscipiendos ordines præscriptum lege canonum,

itaque cum in Carnutum Ecclesia, Archidiaconus de Pinserais, fructus cuiusdam Parœciæ, intra terminos potestatis suæ positæ, quam vacare defectu promotionis causabatur, sibi addixisset vt debitos, eos decreto sententiaque Curiæ restituere vt alienos est iussus, quod quæ annua spatia essent Parocho ad suscipiendum ordinem Presbyterij concessa, nondum impleta essent, cum sibi ille prædictos fructus occupandos credidit, Bleyan. de Annat. & iure regal. n. 24. lit. I. in marg.

Dixi cuiusque Parœciæ, nam quibus cura non est animarum commissa, hæc beneficia illico sunt eius, cui fuere collata, ac ab eo possideri sūt cœpta, illique, fructus eius omnes debitos esse à die prædictæ possessionis apprehensæ iudicauit Rothomagensium Senatus 26. Ianu. ann. 1541. Forgeto teste in tract. de person. Eccl. cap. 4. nu. 5.

Litigij præterea facta est mentio, vt indicarem, adiudicata recredentia alteri de litigantibus, iura cessare deportuum, nihilque vltra esse quod in Parœcia, tanquam sui iuris aut regiminis foret, facere aut aggredi Archidiacono liceat, quare nec fructus eius ad se trahere, nec illam Sacerdoti regendam potest committere, quod Chopp. decreto Senatus Paris. duplici confirmat. Chopp. lib. de Polit. 1. tit. 8.

QVÆSTIO XII.

Qualem esse oporteat Archidiaconum tam veteri canonum lege, quam recenti Trident. Synodi. C

ARchidiaconus Doctor esse debet, vel Licentiatus in Theologia, vel iure canonico. Trid. sess. 24. cap. 12. & sess. 23. cap. vltimo. *Officia*, inquit, *vel dignitates illæ, quæ Scholasteriæ dicuntur non nisi Doctoribus, vel Magistris, aut Licentiatis in sacra pagina vel iure canonico, & qui per seipsos munus hoc explere possunt, conferantur, & aliter facta prouisio nulla sit.*

Secundò debet esse Diaconus, Bituric Concil. can. 4. & Pictau. can. 7. *Qui Archidiaconatus tenent Diaconi fiant, aut certe ea sint ætate vt primo tempore eo ordine initiari valeant.* D

Tertiò exigit Innoc. II. in Concil. Rom. can. 8. Eugen. III. in Concil. Remensi can. 9. vt prædictus honor non concedatur nisi ei qui prudentia, & vitæ merito sit clarus.

Et quanquam *adolescenti & infra sacros ordines constituto*, negent ambo hi Pontifices Archidiaconatum conferendum esse, sufficit tamen, si fiat intra annum Diaconus, ita mihi sentiendi author, Alexand. III. in Concil. Later. can. 3. *Cum*, inquit, *assumptus fuerit, si Archidiaconus in Diaconum, & Decani & reliqui admoniti, nō fuerint præfixa canonibus tēpore in Presbyteros ordinati, ab illo remoueantur officio, & alij conferatur, qui velit & possit conuenienter illud implere.*

Quartò, attigisse debet ætatis annum quintum & vigesimum, tam lege noua Concilij Trid. sess. 24. cap 12. quam veteri Lateran. sub Alexand. III. *Inferiora beneficia vt puta Decanatus & Archidiaconatus, & alia quæ animarum curam habent annexam, nullus omnino suscipiat nisi qui 25. ætatis annum attigerit*: Existimat tamen Isidor Mosconius de militanti Eccles. par. 1. lib. 1. cap. 12. sufficere si annum 23. expleuerit, quod eum Diaconum esse A oporteat, cuiusmodi esse hac ætate minor non potest Conc. Pictau. can. 7.

QVÆSTIO XIII.

An iurisdictio Archidiaconi sit ordinaria.

ESse Episcopo absente, dixere Sbrozius lib. 1. de Vicar. Episc. qu. 1. num. 15. Isidorus Mosconius lib. 1. part. 1. cap. 10. de maiestat. militantis Eccl. Sede autem vacante, dum Capitulum in demortui locum, Vicarium Diœcesi renunciat Narb. parte 1. de appell. num. 22.

B Probatur, est ea iurisdictio ordinaria, quæ à lege datur aut canone, lege quia 6. digest. de iurisdict. omni Iudic. eiusmodi autem Archidiaconorum esse nemo opinor ibit inficias, qui quod est in cap. 1. de offic. Archidiaconi legerit paulo attentiùs, ibi enim admonetur, secum ipse vt reputet: *Post Episcopum se Vicarium esse eius in omnibus, & omnem curam in Clero, tam in vrbe positorum, quam eorum, qui per Parœcias habitare noscuntur ad se pertinere, siue de eorum conuersatione, siue honore, & restauratione Ecclesiarum, &c.*

Confirm. est perpetuitas, iurisdictionis ordinariæ certa nota, cum enim cancellos non habet ac temporis limites vllos, quibus circumscribatur, eam tunc pro ordinaria habendam esse, dixit Iurisp. in l. quia de iurisd. omnium Iudic. at est Archidiaconorum iurisdictio perpetua, nec ab Episcopo reuocabilis, Rebuff. de forma Vicariat. in praxi par. 1. num. 199. Sbrozius lib. 3. cap. 32. num. 14. eo quod personæ Archidiaconi eiusque dignitati inhæreat. Narbona & Rebuff. locis citat.

QVÆSTIO XIV.

An Episcopus præter Vicarium, Officiales habere debeat, vnum, aut plures.

D DIco primò, *Ad Vicarium in spiritualibus, cuiusmodi est is communiter, quem vulgo Magnum nominant Officialem addendum esse*: Ratio est, quod Episcopo sæpe non vacet iis oppressis dicere, quos tamen non expedit patrocinio destitui, vt sit ergo ad quē hi adeant, cuius caritatem in dubiis suis, afflictisque temporibus implorent, certum hominem designari ab Episcopo conuenit, qui auctoritate qua pollet, vtatur eius nomine, in diiudicandis controuersiis quas inter Diœcesanos eius subditos, nasci accidit Abb. in cap. quoniam de Offic. Ordin. Boerius decis. 347. Couar. lib. 3. variar. l. cap. 2.

Dico secundò, *Lege Francica Galliæ, Officiales Episcopo tot creandos esse quot habet eius Diœcesis diuersa territoria seu ressortus, communiter tamen vnum* E *sufficere, nisi amplitudo prouinciæ ac Diœceseos, plures ad commoditatem fidelium exigat.* Habet assertio membra tria, in priore dicitur, pro diuersitate ressortuum, (vt loquuntur,) Officiales subrogandos Episcopo varios, sic vt eorum singuli, suum habeant distinctum à reliquis, sibique proprium. Sunt dicti huius auctores ac patroni Papon. lib. 1. titulo 5. arresto 53. Bleyan. de Officiis ac Administrat. num. 33. legis autem sanciendæ principes Rex & Senatus, in comitiis Molinensib. art. 76.

causa sic statuendi, subditorum commodum, nempe ne relicto natali solo, cogantur in externo, longisque sæpe locorum interuallis disiuncto, emendicate rebus suis, sibique subsidium, non sine impensis, reique familiaris iactura, ita anno 1524. sanxit Senatus Parisiensis vt Archiep. Burdegal. Vicarium Pictauis daret, vt quibus ibi lis, diesque dicta esset, intra fines Senatoriæ Parisiorum prouinciæ subsisterent Rebuff in praxi benef. par. 1. rubrica de forma Vicariatus num. 158. Idem statutum memorat à Franc. primo an. 1542. pro Episcopatibus Lucionensi, Maleacensi & Engolis hoc insuper addito, liberum vt esset singulis, id Archiepiscopo ac Prælatis facere recusantibus, Metropolitanum quemcumque vellent eorum, qui sedem intra limites Parisiens. Senatus fixam habent, appellare sibi ad subsidium, quod ad reliquas quoque Diœceses, facta cum illis communione beneficij regij, productum esse per edictum Molinense art. 76. tradit Choppin. in lib. Monasticos titul. 3. num. 27. & lib. 2. de sacra Polit. tit. 4. num. 26.

Pars Assertionis altera fuit, communiter Officialem vnum cuique Diœcesi sufficere.

Primò, quod ad eum esse potest ex vicinis circa locis prouinciæ, cui iuri dicundo præest, nomine Episcopi facilis aditus.

Secundò, quod plures Innoc. III. non postulet. Sic enim in decretali quoniam de Offic. iudicis Ordin. *Si propter prædictas causas necessitas postulauerit, Pontifex loci nationibus illis conformem, prouida deliberatione sibi constituat Vicarium in prædictis, qui ei per omnia, sit obediens & subiectus*, Vicarium dicit, numero vnitatis, non multitudinis, quod per eum abunde satisfieri possit omnibus, opis causa ad tribunal eius adeuntibus, quæ causa curiæ extitit anno 1596. prohibendi Lingonensi Præsuli ne ad primum Officialem alterum adderet, Peleus in act. forens. act. 14. Chopp. lib. 1. monast. tit. 3. num. 27. quod qui in vrbe sedem cum Episcopo constitutam haberet, Diœcesi vniuersæ sufficeret, quare Regni Episcopos, noluere Reges cogi posse ad constituendum Officialem secundum quē vocant foraneum, alterius auctoritate quam curiæ. Ita Ordin. Melodunēs. art. 21. Blesens. 61. cui iustam quoque ad id imperium causam subesse opportere dixit Bleyan. in Theoria de Offic. & administ. num. 25. litera H. ad margin. Cuiusmodi duas (inquit) profert Charond. lib. 1. Ord. tit. 30. num. 1. nempe cum de matrimonio instituitur quæstio, aut timetur ne si reus traducatur alio, quam vbi lis est illi intentata, amicorum armis, de iudicum potestate abripiatur in itinere, & ita pœnas peccatis suis debitas euadat.

QVÆSTIO XV.

Quotuplex sit Officialis, & si sunt multi quid à sese inuicem differant.

DVplicem Clemens quintus esse tradit in Clem. de rescript. cap. 2. vni nomen est principalis, alteri foraneus, hoc à sese distincti mutuo.

Primò, quod speciali, (Generalem alij nominant) causarum vniuersitas sit commissa. Foraneo verò, non nisi certæ eaque numero paucæ.

Secundò, quod Generalis, sedem in Metropoli habeat, ibique disceptantes audiat, Foraneus

A habere possit alibi.

Tertiò, quod iste Papæ delegatus esse nequeat possit autem Generalis, decreto Clem. V. in cap. 2. Clementinæ de rescript. *Etsi*, inquit, *principalis Officialis Episcopi, aut religiosus conuentualem obtinens prioratum, (quamuis ad prioratum eundem prior non consueuerit per electionem assumi) à sede Apostolica, vel legato eiusdem, dari valeat delegatus: in officiali tamen foraneo, aut religioso monasterii, seu priore claustrali, nequaquam hoc volumus obseruari.*

Quartò, differunt Officialis foraneus & Generalis. quod ab illo appelletur ad Episcopum sicut à quolibet delegato ad delegantem, non autem à Generali, sed ad Archiepiscopum, ca. 2. de consuetud. in 6. Casus duo sunt tamen, in quibus, ab eo ad

B supremas curias in Gallia, fit prouocatio, primus est, cum ad eas tanquā ex abusu appellatur. Secundos cum à denegata iustitia, appellatio interponitur, cum enim intersit Regis videre, ne quid detrimenti patiatur in regno suo æquitas, lædatur, hæc vero non modicum, cum impunitate munita improbitas, liberè toto regno cum innocentium damno volitat, visum est è re omnium communi ac dignitate Regni esse, si tum supremos, eius iudices, & non Archiepiscopum, litis terminandæ causa oppressi subditi appellarent: Forgetus tract. de person. Ecclesiast. cap. 42. ab hac diuersitate ortum, vt Officialis foranei & Episcopi tribunalia dicantur distincta non eadem Glos. in Clem. de

C rescript. verbo foraneus Mohed. decision. 133. Piasecius prax. Episcop. parte 2. cap. 4. art. 1. num. 16.

Quintò, differunt Generalis & foraneus, quod ille sit iudex ordinarius, iste delegatus, Bleyanus in Theoria de Offic. & administration. numer. 25.

QVÆSTIO XVI.

Quid sit delegatio, quæ ad eam conditiones necessariæ, & cuius sit delegare.

D DElegare à quo delegati nomen habent, Iurecōsultis varia significat: interdum enim idem valet ac alium vice sua creditori reum dare, aut cui iusserit, lege delegare ff. de nouationibus, vnde & delegatus debitor l. inter §. abesse ff. mandat est is quem suus creditor sibi substituit, ad satisfaciendum creditori suo nomine, & ita qui debitorem suum delegat, tantam pecuniam dare intelligitur, quantam delegatus ei debebat, nec data solutaque per delegationem, repeti potest, lege bona fides ff. de regulis iuris, Rebuff. in legem 187. de verborum significat Quæ delegatio tamen vt sit rata, momentique alicuius & ponderis, fieri debet cum consensu debitoris, ac eo delegationem approbante lege 1. Cod. de nouat.

E Secundò, per stipulationem aut litis contestationem fit: priori modo, cum interroganti creditori debitorem suum coram iudice aut alio, creditoris sui partes agente, ecquid summam quam sibi debet, non sit contentus soluere alteri, respondet ille id sibi gratum esse. Fit litis contestatione cum debitor, iussus à iudice per sententiam, contracta nomina dissoluere, eum ec creditorem rogat, vt velit accipere talem debitorem, qui in tali summa sibi est obligatus.

Tertiò,

Tertiò. debet delegatio in Gallia, vernacula ac cōmuni lingua fieri edicto Francisci 1. ar. 3. ordinationū publicatarum a. 1539. his verbis: *Et pource que incertitude & ambiguité sont souuentesfois aduenues soubs l'intelligence des mots Latins contenus és Arrests & autres actes, nous voulons doresenauant que tous Arrests, ensemble toutes autres procedures, soient de nos Cours souueraines, ou autres subalternes & inferieures, soient de contracts, commissions, testaments, & autres quelconques actes soient delivrez, prononcez enregistrez en langage maternel, François & non autrement.*

Neque hic tamen delegato subiecta est hæc notio, est enim iudex delegatus vt nomen ipsum indicat, is proprie, cui vices alienæ committuntur aut causæ, ad quas citra commissionem, potestatem non habebat, cum enim de iis non cognoscat ratione officij aut magistratus sed ex speciali tantum commissione non ordinarius earum iudex dici potest sed delegatus cap. cum aliquibus de rescriptis in 6. legare enim credere est ac committere quod quia facere alij nequeunt, quam quibus ad id est potestas, eamobrem propriè delegant sibi ordinarij, aut qui extraordinariè aliquid possunt: cap. cum Episcopus de offic. ordinarij in 6. Zechius tract. de republica Ecclesiasthea, c. 22. num. 1. modo rei sibi concreditæ exequendæ sint capaces, nam quæ ordinis sunt Episcopalis, legare Episcopus Sacerdoti non potest, cum ei ius nullum competere possit confirmandi sine speciali Papæ delegatione, aliorum autem Episcopalium munerum, vt conficiendi chrismatis, consecrandarum virginum, Ecclesiarum, altarium, eadem ratio est vt patet, ob quam causam dicitur Episcopus non confirmatus, licet electus, non posse ea ministeria obire.

Sunt vero ordinarij, hi qui in seipsis iurisdictionem quasi radicatam habent Sanchez lib. 3. de matrimonio disp. 3. num. 1. aliis ordinarij appellantur, qui non homini, sed legi aut canoni potestatem omnem suam debent, quales sunt Episcopus, Vicarius eius Generalis, Abbas, Prælatus, Parochus, & alij de quibus tract. de censuris.

An autem præter ordinarios, & aliis quoque competat Vicarios sibi iudices substituere, iam est videndum.

Dico ergo, cōmuniter ordinariū solum posse sibi in sui muneris functione subrogare dignum. Habet assertio fidem à Bonifacij VIII. testimonio cap. cum Episcopus 7. de officio ordinarij in 6. vbi hæc ad rem præsentem idonea scribit, *Cum Episcopus in sua Diœcesi iurisdictionem ordinariam habere noscatur, dubium non est, quin in quolibet loco ipsius Diœcesis non exempto, per se, vel per alium possit pro tribunali sedere.* Sedere enim per alium est, prouinciam suam alteri administrandam dare, est id ergo in ordinarij potestate ac arbitrio, Bonifacij testimonio, quem in eo sequuntur Lælius cap. 22. de rep. Ecclesiastica num. 9. Sanchez de matrimonio lib. 3. disp. 31. num. 1. Henriq. 6. de pœnit. cap. 7. in id ergo referre modo mentis oculos est necesse, eaqui sint iure communi censendi ordinarij.

Et quidem in his principem sibi dignitatis locum vendicat Romanus Episcopus, in quo, vt fonte iurisdictio omnis residet, can. in nouo dist. 21. can. omnes dist. 22. cap. cuncta per mundum de maioritate & obedientia.

Sunt ei potestate proximi Archiepiscopi, quoad peccata suorum, ac eorum, qui subditi sunt suis Suffraganeis, dum eos visitant cap. finali de censibus in 6. quam proinde delegare possunt quandiu durat eorum visitatio cap. pastoralis de officio ordinarij.

Tertium locum à Papa Episcopi obtinent cap. cum Episcopus de officio ordinarij in 6.

Quartum Parochus Reginaldus lib. 1. cap. 6. num 46 Sanchez lib. disp. 31. quos omnes in partem suæ sollicitudinis, vocare posse alios, loquuntur cùm ratio ipsa, tùm canones, ratio quidem: Enimuero cum munera ipsa sua, prouinciamque, aliis impediti negotiis, Episcopus & Parochus sæpe obire per se nequeant, quis non videt è re communi Ecclesiæ, priuataque multorum esse, vt illis liceat, idoneos homines, cum res exigit, sibi substituere ad procurationem suæ prouinciæ?

Veniamus ad decreta pontificum, occurrunt primo pro Episcoporum potestate ad delegandum cap. quoniam, cap. inter cætera de officio ordinarii, deinde canones alii duo petiti ex 6. decretalium quorum alter, septimus est eiusdem tit. in 6. alter secundus de pœnitentiis & remissionibus, item in 6. in quorum vltimo, Bonifac. octauus asserit, ab Episcopo facultatem alicui concedi posse eligendi sibi confessariu, in priora: *Dubium non esse quin in quolibet loco Diœcesis ipsius non exempto, per se, vel per alium possit pro tribunali sedere.*

QVÆSTIO II.

An delegatis à Papa aut Episcopo subdelegare liceat.

Delegandi modi sunt varii. Primus, solios potestatis alienæ executionem habet, seu ministerium, vt cum Papa certo cuipiam homini excommunicandi potestatem tribuit absoluendi, dispensandi, puniendi Innocentius in cap. fin. §. fina. de officio delegati.

Secundus, longe est amplior, vt qui se extendat ad vniuersitatem causarum omnium, is autem causarum vniuersitati præpositus vulgo dicitur, cui potestas datur iudicandi de omnibus causis, huius aut illius generis, aut quæ tali tempore, locoque disceptandæ incident, Parisiis, v. c. hyeme vel æstate, aut inter hunc & illum.

Tertius modus est cum delegans sic ab industria delegati inducitur ad eam prouinciam illi committendam, vt hæc, illum illexerit ad eum præ cæteris eligendum, cui partes suas daret.

Quartus, delegantem respicit, à quo & diuersitatem recipit: alia enim est ratio Papæ demandantis alia Episcopi: iam ergo.

Dico primò, eum cui ministerium nudum committitur tam à Romano Pontifice, quam quolibet alio præsule, subdelegare illud non posse. Abbas in cap. final. de officio delegati in §. cæterum num. 1. Menochius de arbitr. lib. 1. qu. 68. Piasecius a. parte praxis cap. 4. art. 1. num. 26. Ratio est quod potestas quæ delegatur alteri, delegetur ad modum, quo alicui vsum rei suæ Dominus concedit, ergo vt hic ea vti non potest aliter quam placet Domino concedenti, ita nec delegatus, potestate sibi, à delegante commissa priuari. At hic, sic vult eius esse propriam, vt illā deriuare ad alios sine sua facultate nequeat: ergo si facultas communicandi alteri à delegante data delegato non fuerit verbis, scripto, iure aut consuetudine, eam ille cum

aliis communicare non poterit, ergo nec illi subdelegare.

Secundò, quæ lege speciali, seu in priuilegium, iudicibus ordinariis conceduntur, hæc per eos transferri non possunt in alios l. 1 ff. de offic. ordinarij: sed potestas delegandi specialis conceditur ordinariis, lege more ff. de iurisdict. omnimoda iudicum ergo hæc delegatis non conuenit, ergo suo loco subdelegare alios non poterunt.

Tertiò, constat religiosos Mendicantes, liberalitate Pontificis Romani, eiusdem quam late orbis patet, in confessionum audiendarum munere, delegatos esse, eosque si sunt approbati vt Concil. exigit sess. 23. c. 15. nullam eis insuper Episcopi, aut Parochorum facultatem esse necessariam, vt ipsorum subditorum confessiones audiant, Aegidius disp. 8. de ministro pœnitentiæ dub 4. num. 29. quia Papæ licentia, ad id illis sufficit, & tamen, quis existimet, eos partem sibi concessæ facultatis, aut integram committere posse alteri? qua authoritate si religiosi carent, carent ideo haud dubiè quod simplex ministerium alienæ potestatis habeant, nec causis omnibus, quæ ad Papam pertinent, diiudicandis præsideant, sed quibusdam tantum, idque per modum ministerij simplicis, hæcque est causa cur eam facultatem ex parto, vel vniuersam transmittere nequeant, quod delegare vulgo dicimus, cuius rei expressum habes argumentum in cap. final. de officio delegati his verbis, *Caterum (salua legatorum sedis Apostolicæ authoritate) nulli cui commissum fuerit prædicare crucem, excommunicare, absoluere, dispensare cum irregularibus, liceat hac de catero aliis demandare, quia non sibi iurisdictio sed nudum ministerium committitur in hac parte*, hæc Gregorius IX.

Dico secundò, *Delegato principis supremi, cuiusmodi est is qui superiorem neminem agnoscit, cui obsequium debeat, concessum esse, authoritatem suam demandare alteri*, Lælius supra num. 9. Paulus Piasecius 2. parte praxis cap. 4. art. 1. num. 25. Sanch. supra, probandæ quæstioni sufficiunt verba Honorij III. in decretali cum causam 62. de appellationibus, vbi est, *Delegatus à Principe causam alteri valet delegare, non alius*, quia id illis annuere Pontifici placuit, quod dixisse sufficit, nam in re quæ est alieni arbitrij, rationi nullus est locus sed voluntati solius imperantis.

Dico tertiò, *Cui causarum vniuersitas discutienda traditur posse, vnam & alteram eius negotij partem subdelegare, cui videbitur, non omnes.*

Pars prima defenditur à variis, quorum cathalogum longo ordine texit Sanchez lib 3. de matrimon disp. 31. ratio est, quod qui de causis quibuslibet quæstionem sortitur, sit earum quasi ordinarius, Glossa in cap. cum causam 60. de appell.

Quasi dixi cum enim eas non suo sed alieno nomine discutiat, deque iis vice alterius iudicet, non absolutè ordinarius, sed tantum quasi talis est dicendus.

Ex quo apparet veritas partis alterius in assertione positæ, nam quod ordinario non licet, id ei sane qui similitudine tantum est ac proportione talis, tentare non est integrum, cum istius potestas maior non sit & amplior quam illius, sed ordinarius omnia quæ sui sunt officii demandare nequit alteri in perpetuum, vt de Episcopo & Parocho dicetur proxime.

Inferendum ex dictis primò, Episcopum, cui iure cōpetit bbsoluere de omnibus, quæ sibi conditor canonis ac iuris id est Papa reseruata esse noA luit, posse hominē suo loco sufficere à Vicario suo diuersum, qui talium criminum reos absoluat: de Grafiis in appendice casuum lib. 1. de reseruatione casuum cap. 7. num. 42. causa est quod eiusmodi causarum vniuersitas ei sit commissa.

Inferendum 2. cum delegatus ad causarum vniuersitatem subdelegare nequeat nisi in vno quopiam articulo, Pœnitentiarium cui in multis locis ratione dignitatis quam gerit in Christiana republica, à reseruatis Episcopo, posse absoluere cōuenit, non posse hunc (inquam) subdelegare nisi in vno quopiam casu, & articulo qui tum occurrat, quæ subdelegatio potest fieri, siue delegantes aliis sint occupati negotiis, de officio ordinarij cap. quod

B sedē, siue quia ita illis placet, c. pastoralis de officio delegati. Subdelegare quoq; delegatus potest, cū ei cōcedit Ordinarius tam expresse quā tacite, vt nomine non suo sed concedentis, facultatem hanc Ordinarius annuit, sibi vt aliquē subroget: Expressè quidem cum mentem suam verbis aut aliter, delegato super ea re innuit, Tacite cum scit aliquem occupare quæ sunt muneris sui, nec impedit, est enim hæc eius patientia, delegatio tacita, & rati habitio de præsenti, quia potestatis est concessio, quanta ad validitatem actus est necessaria ex multorum sententia in regula 10. iuris in 6. in qua habetur, *Ratihabitionem retrotrahi & mandato æquiparari.*

G Dixi *de præsenti*, nam approbatio actus olim facti, non dat iurisdictionem sufficientem ad fugam peccati, in eo qui illum exercet.

Addidi *ex multorum* sententia, nam mea opinio est iurisdictionem ratihabitione non acquiri, causa est, quod potestas quæ alicuius est propria, non communicatur tertio nisi ille velit, & hic voluntatem alterius, per se aut alios acceptet, et neutrum habet ratihabitio, non primum, nam silere non est velle. Deinde quæ tantum sunt virtute & implicite, hæc non sunt actu, ratihabitio cum exercetur actio, actualem voluntatem non habet eius, cuius est probare opus aut improbare, sed tantum implicitam quæ sic explicatur, non est sed erit, cum is

D factum resciet, cuius est probare aut reiicere.

Nec secundum: enimuero acceptantur ea tantum quæ sunt cognita, at qui actum iurisdictionalem exercet, sine concessa sibi actu potestate ad illum, sed virtute tantum, quatenus sibi hic persuadet ingratum non esse ordinario vt in eo occupetur, voluntatem concedentis non perspicit nec in se cum hæc homines lateat, nec in signis, opere nimirum aliquo, verbo, aut scripto &c. cum horum nil extet, acceptari ergo non potest.

Confirmatur ea tantum sub voluntatem cadunt quæ volenti sunt cognita, est enim voluntas facultas cœca, quæ non fertur nisi in ea quæ sibi sunt ab intellectu debito modo proposita, at ordinarius, cuius est potestatem suam integre, aut ex parte in

E alium transmittere, nescit operantem eam sibi vsurpare, & vi eius agere, tum, ergo velle non potest eam communicasse agenti ex ratihabitione.

Ex quo proinde sequitur 1. confessionem pœnitenti repetendam esse quam non habenti iurisdictionem explicuit, quia facta non legitimo iudici est irrita, vtpote non Sacramentalis. Talis est obita ei cuius potestas nulla tum erat, nisi spe ac opinione, nempe quia credebatur ordinarius eam concedere, aut concessurus esse, cum sciret.

Inferendum 2. coniecturis locum hic non esse vt scripsit Sanchez lib. 3. disp 31. num. 7 nam nouæ authoritatis acquisitio, fit concessione ordinarij

ac acceptatione acquitentis, at coniecturæ, signa, argumenta, non sunt voluntas ipsa, sed eius indicia.

Inferendum 4. quod notauit Ægidius, num 25. acquirendæ iurisdictioni non sufficere actum in eius oculis fieri, cuius est eam tribuere nisi significet verbo, nutu, aut aliter, id sibi acceptum esse. Quia ordinarius v. c. Episcopus, aut Parochus, quorum in conspectu religiosus confessionem excipit, possunt animum inducere, id eum ex priuilegio Pontificis aggredi, aut pœnitentem, venialia tantum ei exponere, nec proinde hic & nunc, eorum consensum necessarium esse.

Dico quartò, *Delegatum ad vnam causam ab eo qui est Papa inferior, subdelegare non posse, nec articulum illum causæ, qui iurisdictionem continet, alteri committere.* Piasecius, Sanchez, Grafius & alij locis ante citatis, causa eius rei nulla mihi succurrit in præsenti, nisi legum, ac canonum authoritas, quibus, in his quæ positiui sunt iuris, est standum, itaque valet in hac causa quod in alia materia vsurpatum video, rationis instar esse, Papæ ac Principum voluntatem qui id vetant, hic quidem, cap. cum causam 61. de appellat. illi autem, lege à iudice Cod. de iudice, lege more ff. de iurisdict. omnimoda iudicum, cum inquam & ille & isti prohibent causam aut eius articulum qui iurisdictionem continet delegari alteri, credendum est secus fieri non posse nisi inutiliter ac sine fructu. Causa autem prohibendi hæc fuit quod tam Pontifex quam Imperator intelligerent, in casu qui in assertione ponitur, personæ industriam electam esse, cuius cum est à delegante habita in delegatione potestatis suæ aliqua ratio, negat Pontifex cap 15. de rescr. subdelegandi ius esse: signum autem quæsitæ industriæ est cum in literis commissionis hæc habentur. *Delegamus Mandamus.* Persona quæritur, cum præceptum apponitur: *Præcipimus vt secundum tuam conscientiam decidas.* Notant tamen Piasecius & Nauarrus de officio delegati consil. 6. non intelligi electam personæ industriam, cum in literis quibus ei potestas committitur solum dicitur, *tuam conscientiam oneramus*, quæ est etiam opinio Lælij num. 9. verbo limit. vt supra.

Tunc ergo personæ industria eligitur. Primò. quando committitur nudum ministerium & non iurisdictio, ex Innoc. in cap. pastoralis de officio delegati, vel hæc cum illo, vt si dicat Papa absolues Petrum v. c. & eum è vinculis eximes compescendo oẽs qui se opponent, qui actus subdelegari à delegato nequeunt, sed tantum eorum pars aliqua absque iurisdictione, vt si v. c. post examinatos testes, ac auditos, delegatus aliquem mittat qui de illis intelligat, ecquid sibi constent, talis enim actus non est iurisdictionalis vt dicitur cap. super quæstionum de officio delegati his verbis. *Si tamen delegatus à nobis vel iudex quicunque non tam cognitorem quam exequutorem, ad aliquem certum articulum quempiam deputauerit*, quod enim hic actus ad iurisdictionem non pertineat, indicant hæ voces, *Iudex quicunque*, nam ex hypothesi quod vni cuipiam causa sit cum potestate commissa, de ea cognoscere non potest alius, cum eius delegatio certæ personæ facta, eius sit extractio à iurisdictione cuiuscunque alterius. Ita Piasecius parte 2. praxis cap. 4. art. 1. numer. 24. lubet hic eius verba ponere: *Episcopus causam Vicario suo delegatam, licet ille ab officio remotus fuerit iudicare non potest, hoc enim casu separatum censetur auditorium Vicarij & Episcopi, & etiam si esset commissa alternatiuè Episcopo seu Vicario: nam postquam vni eorum fuerit præsentata alter se de ea intromittere non potest*, cap. cum plures de officio delegati in 6.

Secundò, eligitur specialiter personæ industria, cum in verbis rescripti dicitur: *Confidimus de tua industria personaliter*, quorum verborum est hic sensus, per te & non alium, negotium exequere: Couar. 3. variarum c. 20. & tunc delegari alteri non potest, nisi forte partes in electionem eius consentirent, nam tunc à delegato in illum transire posset, dummodo sit eiusmodi qui dignitatem gerat in Dei Ecclesia, qualem sustinent Canonici cathedralis Ecclesię, qui ob eam causam appellantur coadiutores Episcopi eius consiliarij, Ecclesiastici Senatus membra, Felinus in cap. pastoralis de officio delegati.

Tertiò, eligitur personæ industria, quando negotium commissum delegato à delegante, difficile est & arduum, quod non est facile cuique exequi, Anchatanus in cap. fin. de offic. delegati num. 1. Caccialupus in leg. more ff. de iurisdict. omnimoda iudicum, maxime si significet Papa, ex grauitate rei commissæ, delegatum specialiter ad eam eligi, Menochius consil. 69. num. 55. vol. primo.

Quartò, eligitur persona, cum ei Roma mandatur, vt quæstionem de personis Ecclesiæ instituat, aut de Prælatis, vel ministris prouideat, Zechius verbo limitatur num. 9.

Quintò, si nudum ei ministerium committitur exercendum in certam ac determinatam personam vt si iubetur absoluere N. v. c. aut eum reconciliare Ecclesiæ.

Sextò, quando commissio facta est nomine proprio ac dignitatis expresso, per cap. quoniam Abbas de officio delegati Sanchez lib. 3. disp. 7. num. 21. maxime si persona quæ gerendo negotio præficitur erat cognita, nec generali tantum dignitatis, sed etiam proprio gentis nomine designetur Petri v. c. &c. Causa est quod prouincia demandata cum circumstantiis nominis & honoris, ordinarie ad successorem in dignitate non transeat, ex Sanch. citato loco, signum ergo est quod tum personæ industria sit electa.

Dixi si persona erat cognita, nam si delegatur negotium incognitæ aut indefinitæ, pura Prælato alicui præsenti aut futuro, non habetur vlla ratio industriæ personæ, Sylu. verbo delegatus quæst. 8. dist. 1. quod est omnino clarum respectu denuntiationum matrimonialium in quibus dicuntur aliqui posse dispensare in sess. 24. Trid. cap. 1. de ref. nam cum hæc facultas dispensandi nulli peculiari ac determinato tribuatur, sed indefinitè omnibus tam præsentibus quam futuris, non videtur vlla ratio propriè esse habita eorũ industriæ, & proinde (quæ praxis est Ecclesiarum omniũ) vt olim, ita & modo, qui à Concilio ex iusta causa eaque cognita, facultatem habet dispensandi in denuntiationibus alteri idoneo hanc transmittere poterit.

QVÆSTIO XVIII.

An Vicarius Episcopi & Parochus potestatem suam alteri delegare possint & an ab his delegati subdelegare valeant.

Dico primò, *Neutri licitum esse vices suas integras alteri committere*, de Vicario testis est Ancharanus in cap. 1. de officio Vicarij in sexto Card. in Clementinam I. de officio Vicarij Card. Parisius conf. 80. num. 4. & 15. Abbas in cap. Clericos de officio Vicarij Piasecius 2. parte praxis cap. 4. art. 1. num. 26. causa est quod cum potestas Vicarij tota sit ab Episcopo, non videatur probabile tantum illi ab isto permissum esse, vt in eius arbitrio esse velit, posse sibi substituere qui vices suas obeat, se prius non rogato, ac consulto, cũ enim Vicarius successure caraat, ratio nulla suadet credere, ei potestatem à præsule concreditam alia lege, quam vt ipse ea per se vtatur, & non alium, saltem quoad totum.

Secundò, infinitas in delegationibus est vitanda cap. cum ex multis de rescript. in 6. non euitatur si Vicarius subdelegare potest, quia subdelegatus à Vicario posset causam sibi idem licere quod illi, & ita sibi subrogare alium, & sic in infinitum. Quæ argumentatio maiorem fidem habet in Parocho, nam hic per se oues suas instituere debet ac pascere, quare vltra bimestre beneficio suo abesse non potest decreto Tridentin. sessiona 23. cap. 1. officium ergo suum demandare alteri ad diuturnum tempus, nedum ad vitam nec debet, nec valet.

Dico secundò, *Vicario fas esse vices suas alicui committere ad certam causam*: ita cum Piasecio loco proxime citato Abbas in cap. Clericos de officio Vicarii, causa est, quod delegatus ab Episcopo, subdelegare queat, ergo cum causam integram nequeat, potest eius partem aliquam cum Vicarius præsens esse locis omnibus Parœciæ non possit, vt tamen sæpe salus & incolumitas fidelium exigeret, ne si hi vnquam destitutos necessariis subsidiis fuisse queri valeant, decuit hanc facultatem tacite à iure, aut expresse concessam asse Vicario, partem vt authoritatis suæ communicare posset cum aliquo ad animarum commodum, quod & communis mos prouinciarum omnium approbat, quæ matrimonia pro veris habent ac ratis, quæ in aliena Parœcia fiunt quidem, sed approbante Vicario generali, eiusque loci Parochũ sibi in hac causa subrogãte, sine quo essent illa haud dubiè mala ac clancularia. Quæ porro Vicarii Episcopi, eadem est quoque Parochi ratio. Enim vero est hic Ordinarius ex dictis supra, at potestatem suam communicare cum altero nunquam non est Ordinario licitum, lege mo te ff. de iurisd. omnimoda iudic. & in c. cum Episcopus de officio ordin. in 6. habetur quod his præsidere causis, easque tam per se quam alium in quolibet Diœcesis loco diiudicare valeat, si valet ergo vices suas, aut earum partem potest vt Ordinarius idoneo homini committere.

Quæstionis pars altera fuit, *An delegati à Vicario Episcopi aut Parocho subdelegare queant.*

Ad cuius intelligentiam via præmunienda est hac notitia nempe quod substituendi sibi certi hominis, multiplex ratio.

A Primò, designatione officii, id est ministerij nudi ac simplicis in quo eum versari oportet vice, delegantis, puta si ei committitur absolutio à censuræ vinculo, si inductio in possessionem, cap. finali de officio delegati.

Secundò, attributione iuris proprii, vt cum Episcopus transmittit in Vicarium quæcunque iure potest in dicendo iure tam in tribunali conscientiæ quam extra, aut cum Parochus ex causa absens à Parochia, subrogat sibi Vicarium.

Tertiò, commissione causæ vnius certæ, non plurium, vt cum Parochus vicino Presbytero amico suo, vel Episcopus colligantium precibus persuasus, mandat alicui eorum amico, vt de re

B quæ inter eos est ambigua, quæstionem exerceat, testes audiat, an iuste matrimonij societatem coire inter se valeant inquirat, ac si possunt, tum demum eos coniungat.

Dico tertiò, *Parochi Vicarium, alteri omnem potestatem sibi datam regenda Parœcia in absentia veri sui ac proprij pastoris, subdelegare non posse.* Probatur delegato ad vniuersa negotia, eorũ tantũ partem vnam, aut alteram alteri committere iura sinunt. Deinde Vicarij non maior est vis ac potestas, quã Curati cuius est Vicarius, at hic illum Parœciæ suæ à qua abesse vult ad longum tempus præficere non potest sine consensu Episcopi, vt dicitur lege penultima ff. de officio præsidis, ergo nec vice-Curatus.

C Dico quartò, *Esse tamen ei integrum causas aliquas de multis, quæ iuris sui sunt, alteri cognoscendas, permittere*: Est Angeli excommunicatio 5. casu 12. Sylu. excommunicatio 7. casu 14. Adrian. qu. 5. de confessione dub. 2. & aliorum apud Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 38. num. 13. Ratio est, quod qui vniuersitati causarum præsidet, aliena à delegatione, ac gratia, hic certum earum numerum subdelegare alteri valeat, sed est vice Curatus causis omnibus Parœciæ præpositus, baptizare enim ac Sacramenta alia conferre potest, ergo si volet, alterum quoque ad baptizandum, aut confessiones audiendas, aduocare sibi quasi subsidiarium, ac coadiutorem poterit.

D Dico quintò, *Cui commissa tantum est res vnica, puta testium auditio, eorum examen ac discussio, in ea subrogare sibi alium non posse.* Quia delegatus ad vnam causam, prohibetur articulum iurisdictionis eius communicare cum vllo cap. super quæstionum de officio delegati. Ob causam oppositam, licitum est dictæ causæ actum aliquem, non iurisdictionalem demandare cui videbitur, modo idoneo ac capaci Abbas in cap. cum Bartoldus de re iudicata Ioann. Andreas in cap. super de offic. delegati in 6. quare, si ad ea quorũ innotabili tertio facta est mentio ab Episcopo, eius Vicario, aut Parochi est delegatus, subdelegare sibi poterit, qui suo loco se præsentem matrimonio sistat, quia ei

E se, oculosque commodare, res est eiusmodi, ad quam, nulla videatur esse necessaria authoritas.

Ob contrariam causam, quia cum certo homini committitur: *Excommunicare*, verba sunt cap. 43. de officio delegati, *prædicare crucem, absoluere aliquos dispensare cum irregularibus, vel iniungere pœnitentias, non iurisdictio sed certum ministerium committitur, nulli ea opera exequi per alium est concessum.*

QVÆSTIO XIX.

An qui ab Episcopo aut eius Vicario delegatam potestatem ad absoluendum à casu aliquo reseruato habet ea vti possit in suum commodum, & qualis delegatus esse debeat.

SEnsus est an delegatus, sibi potestatem pro foro conscientiæ traditam, per delegationem transmittere possit in suum confessarium, si interim dum ea non vtitur in bonum eius pro quo petiit ipse in eum casum incidat, cuius absoluendi potestatem delegatam obtinuit.

Responsio expedita & facilis, non posse.

Primò, quia causam sibi commissam quoad partes eius omnes nemo alteri committere potest validè.

Secundò, quia ius absoluendi alterius & non sua causa recepit.

Tertiò, quia ex cap. final. de officio delegati nudum ministerium id est, actio ad quam non tam authoritas quam efficiendi alacritas exigitur, per delegationem attribui nequit alteri, at facultas absoluendi hunc aut illum, orta non ex officio sed C alterius commissione aut beneficio, & quæ proinde illi non conuenit nisi ex priuilegio, merum est ministerium & non iurisdictio, ergo eiusmodi quam traducere in suum commodum nequeat.

Quartò, potestas absoluendi datur pro aliis vt enim se nemo absoluit ita nec vlli potestas datur sibi culpam remittendi reseruatam, sed alteri: ergo obtentam pro tertio quopiam, conuertere non potest in suum commodum, & eam alteri dare.

Hinc patet Vicarium cum quo Episcopus potestatem omnem suam absoluendi à censuris communicauit, facultate quoque subdelegandi ei concessa, non posse adhibere Sacerdotem, ad eximendum se censura, in quam incurrit, si ad id vim non D habeat aliam, quam quæ ei à Vicario traditur. Ratio est quod verba generalia restringenda sint ad id quod est de iure, aut si de eo ius non loquitur, hæc non sunt intelligenda nisi de solitis concedi, at potestas absoluendi intelligitur de facultate data in personam aliorum & non petentis Sacerdotis cui delegatur, ergo &c.

Excipiendus est casus, in quo Episcopos, aut Abbas, procul essent, nec proinde facilis ad eos accessus foret, nam tunc Vicarius & Prior ex probabili sententia, cum eadem potestate polleant qua Episcopus & Abbas, vt hi à censuris per eum cui se subiiciunt in foro conscientiæ, solui possunt, ita E & isti, Graffius in appendice lib. 1. cap. 7.

Pars quæstionis fuit altera, *Quis & qualis esse delegatus debeat.* pro cuius intelligentia,

NOtandum primò, vt Papæ, ita alterius Principis authoritatem posse committi dignis, ac proinde de vtrisque quæstionem esse, qualibus animi ac virtutū insignibus, tam illius delegatum, quā huius, instructum esse sit necesse.

Notandum secundò, delegationem esse duplicem realem vnam, personalem aliam, personalis fit personæ, realis dignitati, inter quas hoc est discrimen, quod delegatio personæ facta, expiret finita eius dignitate, non expiret autem realis, & ad successorem in dignitatē trāseat, causa est quod A in priori casu habeatur tantum personæ ratio, ergo quandiu superstes erit, perstabit & eius commissio, vi cuius proinde cognoscere de re sibi credita poterit, eo sublato, tollitur delegatio: quod etiam vsu venit in delegatione reali, seu quæ dignitatis intuitu est facta, quia cessante causa motiua potestatis concedendæ, cessat & ipsa, at causa authoritatis habendæ per delegationem, in hoc postremo casu, nempe cum est commissio realis, est dignitas, ergo ea non substante in delegato, nec eius quoque subsistit amplius delegatio, sed ad successorem in ea, vna cum onere ac munere delegati migrat. Piasecius supra Sylu. verbo delegatus Sanchez lib. 8. de matri. disp. 27. num. 22.

Notandum tertiò, non alium iudicis munere fun- B gi pro Episcopo posse, antiquis Ecclesiæ canonibus quam Presbyterum. *Proinde* inquiunt patres Concil. Hispal. 2. can. 9. *tractantes eligimus vt vnusquisque nostrum secundum Chalcedonensium Patrum decreta, ex proprio Clero œconomum sibi constituat, indecorum enim est, laicum vicarium esse Episcopi & saculares in Ecclesia iudicare, in vno enim eodemque officio, non debet dispar esse professio.* Quæ præcipiendi ratio, causas spiritales tantum respicit, non ciuicas, cum controuersijs de capite, fortunisque disceptandis, non alium hoc tempore præficiant Episcopi, temporalem iurisdictionem in suos nacti quā laicum, in quo contrahendæ irregularitatis nullum C est periculum, quo tamen clericus vacare nequit nisi à sanguine manus innocentes habeat ac vacuas, quibus prænotatis, Respondendum est ad quæst. sequentibus assertionibus.

Prima non alter delegari potest à Pontifice aut eius Legato, quam in dignitate constitutus Sylu. verbo delegatus num. 3. Sanc. l. S. disp. 27. num. 22. Piasec. num. 25. & habetur expresse cap. statutum 11. de rescriptis in 6. his verbis *sancimus vt nullis nisi dignitate præditis, aut personatum obtinentibus, seu Ecclesiarum Cathedralium canonicis causæ authoritate literarum sedis Apostolicæ vel legatorum eiusdem de cætero committantur, nec audiantur alibi quā in ciuitatibus vel locis insignibus vbi possit commo-* D *de copia peritorum haberi*, debet autem hæc dignitas inesse delegato tempore sibi factæ commissionis, nam vt dicitur cap. si eo tempore 9. de rescriptis in 6. cum quid alicui datur à pontifice, debet (verba sunt canonis) *tempore datæ literarum, ad illud esse idoneus*, nec id modo, sed ea quoque capacitas perseuerare debet, quandiu perseuerat commissio, maxime si est realis, quia quo primum tempore cessat, transit ad eum ad quem & ipsa dignitas

Realem dixi nam etsi ad delegationem personalem oporteat vt cum hæc voluntate delegantis esse incipit, persona quoque delegata digna sit cui ea delegatio tribuatur: tamen nihil est necesse ad E eius commissionis perseuerantiam, perseuerare quoque in ea persona dignitatem, Glossa in Clem. 2. verbo principalis de rescriptis Tabiena verbo deleg. q. 12. num. 13. & alij.

Secunda Assertio in dignitatibus, quoad hunc effectum delegationis recipiendæ à Papa, aut eius Legato numerandi sunt primo Archidiaconi. Rota dec. 445. nu. 5. nam in nouellis dicuntur Coadiutores Episcopi, eius consiliarij, membra senatus Ecclesiastici. Felinus in cap. pastoralis nu. 12. de officio delegati Palæotus parte 7. fo. 513. apud Piasecium 2. parte cap. 4. art. 1. num. 25.

Secundò accensendi dignitatibus quoad capacitatem delegationis recipiendæ, superiores tam mediati, quam immediati mendicantium, vt Prouin-

ciales, Guardiani, Priores Sylu. verbo delegatus num. 3. Zechius num. 3. c. 22. de Rep. Ecclesiastica Portel. de dubiis regularibus verbo Guardianus quia ex Glossa in cap. nullus de electione in 6. Abbate in cap. causam de iudiciis, sunt hi in dignitate constituti ac Prælati, cum iurisdictionem in vtroque foro habeãt, nam excommunicare possunt suos subditos, eosque cũ errant corrigere &c. contritos absoluere, &c. quæ duo prælaturam faciunt quæ est Moscouij testimonio, dignitas seu præeminentia in gradu, & rerum Ecclesiasticarum administratio, cum iurisdictione in foro vtroque.

Tertiò aggregandi sunt dignitatibus quoad hoc munus exercendi alieni ministerij, per commissionem, Priores Claustrales, modo ne superiorem in monasterio habeant, vt habent omnes qui sunt sub Abbate, Abbas in cap. cum olim de officio delegati Graffius in appendice lib. 1. cap. 7. ratio est, quod Priorum Claustralium eadem auctoritas sit in vtroque foro quæ Abbatis cum viuit hic procul à suo cœnobio dissitus, nam vt hic castigare censuris, & ab ijs ligatos eximere potest, ita & ille: ergo prælatus est aut quasi prælatus, ergo & dignitas. Idem de Guardiani Vicario asserendum cum ille abest à cœnobio erit, Portelius in dubiis verbo Guardianus.

Tertia Assertio delegatus Papæ non potest esse minor 18. annis nisi partium consensus interueniat ita Zechius supra n. 3. & Abbas in cap. cum vicesimum de officio delegati causa non est alia quam Papæ voluntas, nam ad causarum notitiam non alia ætas est necessaria, quam quæ prudentiæ in agẽdo, dicendoque est capax, at hæc cadere in minores natu potest, quam qui designantur per ætatem 18. annorum.

QVÆSTIO XX.

Quomodo expiret potestas delegati.

De hac re agunt Flam. li. 1. de resig. q. 15. Sylu. verbo deleg. Zechius c. 22. nu. 15. Piasecius praxis Episcopalis parte 2. cap. 4. art. v. num 27. quorum hic communis est sensus, eam expirare.

Primò, cum officio delegato commisso Hostiensis in summa de officio delegati num. 15.

Secundò, cum causa post litem contestatã submouetur, eique alius subrogatur Abbas in cap, insinuante de officio delegati.

Tertiò, si commissio eius fuit personalis extinguitur eiusdem morte Flam. de resignat. l. 1. q. 11. num. 16. Duclos ibidem. Quando autem & quo tempore delegatio sit personalis intelligi potest. 1. ex subiecta materia 2. ex verbis quibus dispositio est concepta 3. ax nomine personę delegatæ qood est in rescripto positum: Indicant autem verba rescripti, commissionem personalem essa, quando eius concedendæ causa, non tam est dignitas, quam excellens aliqua qualitas doctrinæ, aut virtutis, qua delegatus præstare reliquis dicitur, exempli causa si in eo Pontifex, Episcopo quem ad Regem destinat negotiorum causa, ad quæ terminanda potestatem ei tribuit, memoret in ea prouincia illi danda habitam à se rationem esse generis, aut stirpis, qua in laude, pares illum habere ait paucos in ea prouincia, superiorem neminem, talis cõmissio personalis est, non realis, cum qui ei in ea dignitate succedet, non sit illi gente forte futurus similis.

Ex materia vero delegationi ipsi subiecta licebit idem colligere si hæc in dignitatem non cadat sed hominem, puta si hunc Roma se mittere Papa dicat, cum potestate delegata ad absoluendum Episcopum, hunc aut illum à censuris. Quod si ex neutro capite de natura delegationis coniecturę vllæ duci poterunt, recurrendum erit ad nomen delegati ex eoque literis pontificijs addito, colligendum personalem illam esse Sanch. l. 8. disp. 27. nu. 19. & 6.

Quartò finem habet delegati potestas, cum moritur quod quomodo sit intelligendum explicabitur quæstione sequenti.

Quintò, ex quorundam sententia si desinit esse canonicus, aut in dignitate, nisi causa ab eo cœpta fuerit discuti, nam tunc durat eius potestas vt ante & quamuis fiat Monachus de licentia sui prælati, licet ei momenta causæ sibi commissæ expendere, Zechius num. 15. vbi Abbatem & alios pro eadem opinione citat, quam nos tamen vt improbabilem, sequendam ante non duximus.

Tertiò si pluribus iudicium rei fuit commissum, nempe quia præpositi fuere negotio authoritate Principis: eorum enim altero diem suum obeunte, cessat aliorum omnium authoritas. L. Duclos cõm. in Flam. q. 11. l. 1. num. 16. quod Pauli V. bullatum diploma indicat datum anno 1609. in causa Guillelmi Rocquedan religiosi sancti Michaelis de Pessano diœcesis Auxitanæ & relatum ab eodem authore q. 11. lib. 1.

Septimò quando delegatus in delicti pœnam dignitate sua excidit lege Cassius ff. de senatoribus vbi exclusus à senatu ob obscœna vitæ male trãsactę dedecora, iudicandi potestate priuatur, secus si ob aliam causam Bald. lege generaliter n. 7. de Episcopis & clericis.

Octauò, cum re adhuc integra delegans diem suum clausit, cap. relatum, cap. licet vndique de officio iudicis delegari, si tamen delegatus subdelegauit quoties abesset, vel donec reuocaret, & delegans mortuos sit re integra subdelegatus nihilominus procedit, Bonif. VIII. in cap. 7. de officio iudic. deleg. in 6 Item si perpetuata iurisdictio fuerit subdelegati hæc non expirat morte delegantis, cap. si delegatus de offic. deleg. in 6. perpetuatur autem sola citatione, in qua inserendus est tenor delegationis secundum Piasec. supra n. 27. alioqui nulla esset Abbas in cap. relatum num. 5. Pet. Duar. de regulis iuris reg. 93.

Tunc autem res censetur esse integra, cum necdum est inchoatum negotium quod à delegante commissum est delegato, sicut è contra talis esse desinit, cum iudex cœpit vti iurisdictione sua per actum iudicialem non qualemcunque, vt tenent Sylu. verbo delegatus q. 6. num. 8. Tabiena verbo delegare q. 12 num. 13. Hosthen. in summa tit. de officio deleg. §. quibus modis finitur num. 10. sed per citationem amborum colitigantiũ, aut alterutrius tantũ, habetur cap. gratum de offic. deleg. in hæc verba. *Cum citatione facta negotium sit quasi cœptum.* Nam actus perpetuatio, supponit in eo in quo perpetuatur, factam eius inchoationem, quia quod non est, continuari non potest, ergo cum initiũ fiat iudicio à citatione iuridica, debet hæc præcessisse vt non dicatur res integra, cum enim per id per quod res desinit esse integra, perpetuetur iurisdictio delegatio, portet eam aliquando inchoatam esse circa partes: at inchoatur à citatione, ita glossa in cap. super quæstionum articulis §. si veró de officio delegati & alij apud Sanch. 8. de matrimonio disp. 28. num. 50. vbi postea addit nu. 11.

sufficere perpetuandæ iurisdictioni si aliquid citationi æquivalens à delegato fiat, vt si vtrique parti aut alteri, id est aduarsæ denuntiet, sessurum se propediem arbitium causæ eius quæ et intercedit cũ alio, per enim est huius denuntiationis vis, quæ citationis per lictorem. Et cum citationem dico non intelligenda est actualis, quæque in aurem partis animũq; descẽdunt oratione lictoris, sed eius iussio, sed decretum, Sylu. verbo delegatio q. 6. verbo adde secundo, Tabiena verbo delegare q. 15. quia perpetuatur iurisdictio delegata respectu partium per actum iudicis proprium, at imperium viatori datum, de aduocanda parte, actus est iudicialis, non eius intimatio citatæ parti facta, ergo.

Inferendum ex dictis primò, ad perpetuandam delegati potestatem nõ esse necesse vt agitata fuerit lis in foro, cuius occasione impetrata à partibus fuit certi hominis designatio, per quem princeps ius illis diceret, com ex dictis res desinat esse integra per citationem, at per id præcise quo res esse integra desinit, perpetuatur delegatio, ergo.

Inferendum s. cum res citatione integra esse cessset, hoc maxime nomine quod sit iudicialis actio, multo magis id facere, actus alios iuridicos, vt sunt testiũ exceptio, causæ cognitio, habita de crimine quæstio, rei sibi contradicentis per excommunicationem aut censuram aliam castigatio, libelli supplicis sibi oblati discussio, diei ad dicẽdam causam notatio &c. quæ omnia fuse prosequitur Sylu. verbo deleg. q. 6.

QVÆSTIO XXI.

An sit verum delegationis eundem esse finem qui est delegati.

Dico primo, *id in delegatione personali dici verissime.*

Primò, quia subiecti interitus omnium est quę illi accidunt occasus, quo enim funere magistratus, eodem quoque insignia eius omnia notasque honoris efferri est necesse.

Secundò, quia personæ designatio, tacita quædam est aliarum omnium abdicatio, exclusio.

Dico secundò, *cum in committendo munere, dignitatis est habita ratio, ius eius transfigendi non emori cum eo qui dignitatem illam tum obibat, sed ad successorem meare.*

Primò, quia commissio realis transit ad posteros, at quæ dignitati tribuitur, est talis.

Secundò, quia cum hæc dignitas sit stata nec labilis, vt pote quæ perpetuo sit in Ecclesia, ex Dominico in cap. statutum de rescriptis in 6. ad cuius splendorem pertinet, esse in ea qui se longa propagine, ac non interrupta serie, succedendo excipiant, nec id Pontificem lateat, dignitatis per eum ad negotij alicuius procurationem assignatio, est authoritatis eius, tacita eiusdem Pontificis voluntate, ac concessu, cum successore defuncti communicatio.

Quænam autem beneficia quoad rem præsentem. Dignitates dici debeant, iam est videndum: & de quatuor hominum generibus præter eos, de quibus antea proponi potest quæstio, Canonicis scilicet, Episcoporum vicarijs Abbatibus, eorum aut Episcoporum Coadiutoribus, quibus an dignitatis appellatio vna cum re conueniat, indicatum eo.

Dico ergo tertiò, *etsi cathedralium Ecclesiarum*

A *Canonicis personatus competat* non tamen dignitas ita Fabricius in Theoria tract. de benefic. cum dignitate personatu vel officio num. 18. sic mihi sentiendi causæ duæ, prima quod dignitas magistratum indicet, qui iurisdictionem in alios exerceat, in alterutro saltem foro, cõscientiæ scilicet, aut externo, quali carere canonicos, vt non dicam, satis per se intelligere quisque potest, nam quod eius rationem à perpetuitate repetat Sanchez l. 8. disp. 27. num. 17. mihi non probatur, nam Archidiaconi, Abbates, Priores conuentuales dignitates sunt, vt pote Prælati quos tamen perpetuari in Ecclesia nihil est necesse, cum esse sine ijs possit, vt extitit in primis suis incunabulis, nõ est ergo dignitas vt vult Sanchez, beneficium quod Ecclesia perpetuo exigit.

B Possunt esse nihilominus canonici cathedralis Ecclesiæ delegati Papæ non alterius. Rota decisione 445. numer. 5. in nouis Bleyanus de benefic. cathedral collegiatæ & simplicium Ecclesiarum nu. 10. quia quoad capacitatem delegationis. Dignitati canonicatus æquiualet.

Dico quartò, *Abbates eorumque Coadiutores dignitates esse.*

Primò quia animabus præsident cum imperio, quod facere in vtroque foro possunt, vt pedum pastorale ac mitra, insigne capitis indicant.

Secundò, quia sunt prælati cura plena prælaturæ potestate ac de administratione libera, talis Prælaturæ vt de Abbatum Coadiutoribus scri-

C psit Glossa in can. scripsit verbo omnẽ 6. q. 1. & alia in cap. rectoribus extra de clericis ægrotantibus.

Quid quod sunt Abbates cœnobiorum suorum capita? quod iurisdictione fruantur ordinaria? quod ius dicere, citare, absoluere, loco mouere ac excommunicare possint, quæ certa sunt dignitatum indicia, notæque potestatis plusquam communis.

Dico quintò, *Vicariatum dignitatem non esse.* Ita Sanchez lib. 8. disp. 27. num. 8.

Primò, quia non est perpetuus.

Secundò, quia successorem non habet, cum Episcopo liberum sit creare sibi Vicarium, mortuo priore, vel nõ creare illum ipsum, quo isto, tempore

D vtitur Vicariatu.

Tertiò, dignitati debetur potestas, quæ illi proprio nomine competat non alieno, at hoc Vicario non conuenit, cum authoritate tantum Episcopi sit potens, honisque non suis dues.

Quartò, est dignitas præeminentia in gradu, & rerum Ecclesiasticarum administratio, cum iurisdictione in foro contentioso Mascon. de maiestate Eccl. milit. l. 1. c. 12. sed Vicarius forum non habet, reos non coercet, censuras non infert suo nomine non est ergo in Ecclesiæ dignitatibus collocandus.

Patet hinc primò, potestatem quæ delegatur canonico eo monente intermori cum enim non sit dignitas successore caret, est ergo delegatio illi facta personalis, non realis.

E Patet secundò, commissionem quæ ex vrbe transmittitur Officiali, iure communi personalem esse, realem autem ex consuetudine, ac tacita Papæ voluntate: pars prima argumentis bis suadetur.

Primum, quod realis dignitatem postulet qua laude gloriari Officiali illicitum.

Secundum, quod realis delegatio ad successorem transeat, in hoc enim à personali distinguitur, quod hæc finiatur vna cum persona, non illa, Sanchez lib. 8. disp. 27. num. 6. At Vicario, nullus est, iure qui succedat, alioqui eo mortuo eius Vi-

cariatus iure ac facto diceretur essa vacuus ac pro- A
inde necessario tribuendus alteri, nec ab Episcopo
pendens, quæ omnia sunt ridicula.

Secundæ partis, est hoc argumentum, qood
sciente & probante Pontifice, ea discutiat, agatque
Vicarius, mortuo aut dastituto suffectus, ad quæ hic
ex vrbe delegatus fuerat, qood Abbas in cap. quo-
niam de officio delegati prudentissima factum
tradit enimuero cum acta Romana vt dispensa-
tiones in impedimentis matrimonij, relaxationes
votorum ad Officialem Episcopi dentur, si essat
eiusmodi dalegatio data personæ non dignitati licet
impropriè, infinitæ essat impeosæ: cum anim per-
sonalis commissio cum persona cessat, vt sunt Vi-
aarij foranai, paticulis mortique vt nos obnoxij,
illis sublatis, itatato mittandus esset Romam ora- B
tor ad Pontificem, qui, nouas ad alium literas im-
petraret ab eo, oec sine impensis.

QVÆSTIO XXII.

*Quæ sint dignitates quibus conueniat habere
successores, & à quibus cauere delegatum
oporteat.*

PRoponitur hæc quæstio vt intelligamus quæ &
quando commissionas sunt realas, cui satisfa-
ciendum aliquot assertionibus.

Prima Assartio, *Dignitas quæ in Ecclesia Dei est
perpetua successorem habet, quia perpetuari nequit in* C
*vno aliquo capite, ergo si perpetua est habet qui ei suc-
cedat.*

Inferes hina primò, commissiones quæ perpe-
tuis dignitatibus sunt factæ, traosire ad successo-
res.

Secundò, quæ Lagato à latere transigenda com-
mittuntur sub nomine digoitatis, non transire ad
successorem, quia legatos nomen est officij non
perpetui, cum ad nutum Papæ sit reuocabilis, nec
habeat Ecclesia, qui perpatuo fungatur eo magi-
stratu vt apparet.

Quod da canonicatib. dicitur aos scilicet, in qui-
bus locis, certus est eorum numerus, esse dignita-
tes quibus successores dabeantur. Primò, quia D
morte vacare dicuntur, cuius loquutionis hæc v-
na causa est inter reliquas, quod substitui mortuis,
noui recentesque soleant, ab bis quorum est hoc
munus proprium.

Sacundò, quia canonicis, suus est proprius, ac
peculiaris in Ecclasia gradus, houosqua, & ita ex-
pressa sentit Piasecius 2. parte praxis cap. 4.
num. 25.

Quod (inquam) de Canonicatibus dicitur di-
gnitates essa quia in iis succeditur, res est valde in-
certa, mihique plane improbabilis alioqui Paro-
chi, & beneficiati omnes qui suos habent successo-
res, dignitates essent, quod nemo dixerit.

Secunda Assertio, *In dignitatibus quæ successo-
res habent, numerandus est Episcopi Officialis.* E

Primò, quia cum Episcopus obire per se ne-
queat commodè, quæ sunt sui officij, perpetuam
habet, veramque potastatem, sufficiendi sibi ido-
neum, qui se in obeundo suo munere adiuuet qua
sēper vtatur Episcopus, saltē ex cōsuetudina Offi-
cialatus dici merito potest parpetua dignitas in Ec-
clasia, sed quæ est talis successorem quoqua habet.

Secundò, aommissiones dispensationum in foro
externo coocessarum, diriguntur à Pontifice Offi-
ciali, quemadmodum & votorum irritationes ex
causa, est ergo Officialatus dignitas, & dalegatio
ei facta ex vrbe realis est, non personalis, alioqui
cum accidat personas sæpe moti ante lites finitas
maxime fierent expensæ in impetrandis aliis res-
criptis non sine incommodo fidelium, quæ cum
sint vitandæ, dicendum est commissiones quæ ad
Officiales solent dirigi, reales essa, ita Rota dec.
487. Flam. lib. 1. de rasig. q. 11. num. vlt. & alij
apud illum.

Fuit altera quæstio, *A quibus maximè cauere de-
legatus debeat, ne sit eius delegatio inanis ac nulla.*

REsponsio claia, eaque futura breuis, Primò
enim vidara delegatus debet, ne potestatis
suæ terminos agrediatur.

Secundò, vt sui rescripti formam saruet aliter
processus eius nullus esset, Zechius num. 14. cap.
22. de rapublica Ecclesiastica, & apud eum Abbaa
in cap. cum dilecta de rescriptis.

Tertiò, literas potestatis sibi à Papa concessæ,
postulanti ordinario negare non debet, aliter as-
sereoti se delegatū, nisi id scripto probet, non cra-
ditur, cap. cum in iure de officio delegati quod ad
originalis normam exaratum assa debet, oeque eo
authanticè cōstare. Notariorum fide, nisi prodoca-
tur originale, id est literæ missæ Roma ostendan-
tur, Zachius cap. citato num. 4.

Quare etsi non sit necesse delegato proferre in
foro axterno literas suæ potestatis, quando est per-
sona nobilis ac in dignitate constituta, nec eius po-
testas tertio præiudicat. Sic Menoch. de præ-
sumpt. 15. num. 9. Sanch. 8. de mat. disp. 17. nu.
1.9. Quia non est cradibila, eum qui dignitata pyæ-
stat aliis, mentiri vella. Tamen cum nemo tenea-
tur, pati res suas sibi eripi, aut sententiam in se di-
ci ab eo, de cuius in se potestate ac imperio dubitat
mirandum non est, quando præiudicium tertij agi-
tur, si delegatus potestatis sibi commissæ, literas,
ostendera debaat.

Quid? quod Episcopo incumbat in id operam
dare, ne suis subditis imponatur, deinda na quis in
sua prouincia iurisdictionem sibi vsurpet, nisi
hunc ea præditum esse constet, quæ omnia indi-
cant suam delegato commissionem prnbandam
esse, ostenso delagationis suæ ad dispensandum aut
iodicandum instrumento, quæ est opinio Bern.
Diaz regula 219. Menochij de præsumpt. præ-
sumpt. 25.

Quattò, delegatus puras à munere omni manus
habere debet, vt dictum est de censuris.

Quiotò, volumas est ei delegantis sequenda in
omnibus, cap. sane da offic. delagat.

Sextò, prouidere parti debet de aduocato, cuiua
pmptar egestatem, familiæque incommoda, nulla
ei essa potest copia, Abbas in aap. 1. de offic. da-
legat.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXIII.

Qualem esse, & quibus animi, ac eruditionis dotibus præstare Officialem specialem oporteat.

PRimò, iure nouo Doctoratus laurea insignis esse debet, sic hæc Trid. Synodi Sanctio pro testimonio: enimuero cũ de Capituli officio, in regenda Diœcesi, Episcopo mortuo, disputasset post multa hęc tandem subdit sess. 24. cap. 8. *Officialem, seu Vicarium, infra octo dies, post mortem Episcopi constituere, vel existentem confirmare omnino teneatur, qui saltem in iure Canonico sit Doctor, vel Licentiatus, vel alius, quantum fieri poterit, idoneus.*

Eius auctoritatem ac exemplum sequuti Optimates Galli, vetuere in Blesensibus comitiis ne quis in hoc ministerio, operã suã Ecclesiæ, ac Episcopo deferret, qui de doctrina ac eruditione publicum non tulisset in Academia celebri testimonium, cum Doctoris aut Licentiati insulis, meminique legere me olim apud Fabr. Sebusianum in lib. 1. Cod. tit. 3. definitione 28. non his modo Officialem Doctoratus titulis ornatum esse oportere, sed & eius Vicarium in Cambериensi ciuitate, totiusque Sabaudiæ prouincia, quia (loquit) iudicandi munere fungitur, & de iis plerumque rebus sententiam dicit, quæ magnis interseptæ difficultatibus, non faciles habent ad intelligentiam aditus, vt puta de fœdere matrimonij, de iure beneficiorum, de promissorum fide, de quibos etsi per alios doceri valeat, quia tamen hæc moram postulant, quia tempus, ad quod litigantes, sine magno suarum rerum incommodo, reiici nequeunt, mea est idcirco opinio, quo erunt Officiales paratiores à literis, quo peritiores iuris canonici, ac Ciuilis, hoc Episcopale forum esse illustrius, hoc ad fraudes iniuriamque patere minus, quam si ei præsideret excors quispiam ac ignarus.

Secundò, debet Officialis esse Clericus cap. decernimus de iudiciis: potest quidem summus Pontifex, iurisdictionem spiritualem laicis exercendam, causasque eius generis diiudicandas committere, Nauar. cap. 20. num. 6. non Episcopus cap. contingit de arbit.

Primò, quia Clericis subesse Laicos conuenit, non præesse.

Secundò, quia id Concilia prohibent. Hispalense præ cæteris vt dictum est antea can. 2. in quo Episcopum dispensare posse quis credat? Secus tamen quam nos existimat Anguian. in tract. de legib. to. 1. lib. 2. controu. 25. num. 4. sed standum decreto Hispal. Cnncil. can. 2. *Indecorum esse Laicum Vicarium esse Episcopi, & seculares in Ecclesia iudicare in vno enim eodemque officio, non debet dispar esse professio.*

Tertiò, Officialem Clericum esse iure Regni non est satis, nisi Sacerdotij quoque charactere sit insignis, Bonchel. in sum. verbo Official. Fabric. in Theoria tract. de offic. & administ. quanquam non est hæc conditio de earum genere cuius absentia irritam reddat ac inanem promotionem electi ad hoc officium, anno enim 1587. mota lis cum esset inter duos, quorũ alteri nomen erat Anguierio, qui cum inter cætera esset obiectũ ab Aduersario quod Sacerdos nõ esset, proindeq; Magistratu Officialis quo fungebatur, frui ad iniuriam Ecclesiæ non pos-
A se, quod obiiciebatur non probauit curia sed hominẽ etsi præter minores nullo esset initiatus Ordine, dignum censuit, qui vt ante fecerat cum laude, Officialis partes ageret in Diœcesi Carcassonensi, Maynardus lib. 2. quæstionum cap. 24.

Si tamen esset hic Clericus de eorum numero, qui copulati coniugio familiam habent, quamuis progrederetur vt cæteri Clerici in talari veste, ac tonsura, remouendus tamen esset ab hoc munere Abb. in cap. 2. de iudic. num. 6. & 15. Isidorus Mosconius par. 1. lib. 1. cap. 10. *Indecorum enim est Laicum, Episcopi Vicarium esse & sæculares in Ecclesia iudicare, in vno enim eodemque officio, non debet esse dispar professio*, 16. q. 7. c. in nona.

Quartò, à censura excommunicationis liber es-
B se debet. Nicol. Papa 1. ad Michael. Imperat. vt habetur 24. q. 1. can. miramur his verbis. *Miramur quomodo excommunicati ad iudicandum recepti sunt, cum secundum Apostolicos canones sine commendatitiis literis in communione sola recipi prohibentur. Absurdum etenim est, vt cui non licet etiam cum minimis, iuxta sacras regulas communicare, liceat penes vos etiam de maioribus iudicare*, idem habetur in can. vt didici 1. q. 7. docentque Fallerius in prat. criminal. & alij.

Quintò, requiritur in Officiali vt sit loci, cui cum auctoritate præsidet indigena, legumq; quæ sunt in mores vterorũ voluntate ac consensu inductæ, non ignarus, idiomatis autem ac linguæ qua vulgus vtitur intelligens Mosconius de maiestate militant Eccl.
C l. 1. par. 1. cap. 10. nobis id est Gallis, iuri dicundo extraneum, hoc est Hispanum, Germanum, aut Italum foro Ecclesiastico præficere, edicto anni 1554. non licet, cui postmodum Blesensis accessit ordinatio in art. 4. ex cuius præscripto, Anton. Ariostigente, origine Itali, damnata est, ac rescissa à Curia an. 1551. in Lugdun. Vicarium facta à Cardin. Ferrariensi institutio. Rem narrant Bugnon. in comment. ad Ordinat. Blesens. Choppin. lib. 1. de sacra polit. tit. 6. n. 10. Fabric. Bleyan. loco ante citato Chenut. ad Papon. lib. 2. tit. 2. arresto 5.

QVÆSTIO XXIV.

D *An Officialis quem specialem nominant sit Ordinarius.*

ESse, negant auctores non contemnendi nominis, multi ac graues, Godefred. in sum. tit. de Offic. Vicarij num. 2. Alex. de Officio eius num. 12. Soto in 4. dist. 18. q. 4. art. 3. Vermonius de Indultis Cardin. patagr. tibi quoad vixeris num. 43. & lib. 1. animaduers. cap. 6.

Contra opinantium cuneus non minor, in quorum sententiam lubens eo, ob hæc argumenta.

Primũ, quod iurisdictio ordinaria sit ea, quæ à lege datur, lege & quia 6. de iurisd. omnium. iudic. *Sed*
E *in Officialem Episcopi, per commissionem officij generaliter sibi factam, causarum cognitio transfertur*, vt habet decretal. Bonif. VIII. secundo de offic. Vicar. in 6. habet ergo Officialis, à canone & ex propria commissionis natura, quod de iure ambiguo cognoscat inter partes, pro ordinario ergo est habendus.

Secundum ab Officiali ad Episcopum appellare non est integrum, ne appelletur ab eodem ad seipsum: est ergo Officialis potestas ordinaria non delegata, quia à delegato ad delegantem appellari

Poss. scripsit Innoc. III. in cap. super quæstionum A
27. peragit. quod si iustam extre de officio delegati.

Tertium, si quid est causæ quemobtempro Ordinario, Officialis haberi non debeat, maxime quod Episcopi vices gerat, vt est in cap. Romana de offic. Vicarij in 6. qui autem Viceriam alteri operam exhibet, non ordinaria, sed delegate tantum iurisdictione vtetur, Papiniani testimonio in lib. 1. parag. qui mandetam digest. de Officio eius, *Qui mandatam, inquit, iurisdictionem suscepit proprium nihil habet, sed eius qui mandauit,* iurisdictione vtitur, et hoc non impedit, nem Legatus Papæ eius vocem gerit cap. 1. de offic. Legati, quemadmodum & Vicarius Generelis, & tamen in vtroque est iurisdictio ordinaria, vt de Vicario probauimus antee, de Legato eutem et his verbis in decretali Alexand. III. cum non ignoretis 3. de offic. legati. *Legationis obtentu causas vniuersas, que per appellationē, vel querimoniam peruenirunt ad suam audientiam, audire potest, & debet, sicut qui in prouincia sua, vices nostras gerere comprobatur,* est ergo in Officiali ordinaria iurisdictio, non minus quam in Generali Vicario. B

Obucies non potest vna eodemqoe iurisdictio, esse in duobus illimitata, & integra, sicut nec dominium l. 3. pareg ex contrario de acquirenda poss. sed Episcopo, vt vero suo legitimoque Ordinerio, subest vniuersa Diœcesis cep. cum Episcopus 7. de offic. Ordinarij in 6. cap. conquerente 16. cap. cum dilectus extre eod. tit. est hæc ergo remouenda ab Officiali vt ed telem prouinciam non setis idoneo. C

Maior est vera, si intelligatur de iurisdictione, quæ æqualiter in vtroque residet, falsa si de eadem, existente in duobus cum dependentia, sicut in præsenti negotio accidit, cum constet penes Episcopum ratione dignitatis quam gerit, esse iurisdictionis dominium tanquam in suo fonte ec capite, in Officiali autem minus præcipuè, per communicationem ac redundantiam, cum ab illo constituatur, vt vices suas in iudicando obeat quod cum fine potestete fructuose fecere ac vtiliter nequeat, illam ipsam qua Episcopus fruitur, estque e- D ius propria personæ quam sustinet in Christiana Rep. ei communicat. Ioen. Narbona de appell. à Vicario ed Episcop. par. 1. pag. 68.

QVÆSTIO XXV.

An ab Officiali appellari possit ad Episcopum.

Dico primò, *Ad Episcopum ab Officiali appellare licitum non esse in quibus causis est hic ordinarius.* Ita Sanchez de matr. disp. 29. nu. 9. Thuscus prædicarum conclus. iuris, litera V. Concl. 184. num. 1. & conclus. 186. E

Assertionis huius fundamenta, præcipua sunt duo, primum eb auctoritate Pontificum vim hebet, 2. ratione alterum, Ordiamur à prima.

Bonifacij VIII. in 6. cap. 2. de consuetudine est hæc de præsenti materie Sanctio. *Non putamus illam consuetudinem, quantocumque tempore de facto seruatam, consonam rationi, quod ab Officiali Episcopi, ad eundem Episcopum valeat appellari.*

Cuius decreti causam non reor aliam, quam quę ab eodem Pontif. profertur in citato cep. *Ne ab eodem ad seipsum (cum sit idem auditorium vtriusque) appellatio interposita videatur,* quam Innoc. IV placuisse, decretalis eius tertie de eppellat. in 6. fidem facit. *Cum suffraganeorum, inquit, Remens. Ecclesiæ, suorumque Officialium (qui generaliter de causis ad ipsorum forum pertinentibus, eorum vices supplendo cognoscunt) vnum & idem consistorium, siue auditorium sit censendum: ab ipsis Officialibus, non ad dictos suffraganeos (ne ab iisdem ad seipsos interponi appellatio videatur) sed de iure ad Remensem curiam est appellandum.* Enumueto, (quæ est altera ratio petita à neture, eiusque cum ee repugnantia) Sunt Episcopi, eorumque in dirimendis controuersiis Officiales ac Vicarij communi hominum opinione ac sensu, moraliter vnum idemque, fec ergo ab istis, ed illos appellari posse, ecquid hoc non erit his qui sententiam dixerint notam inureretemprudentiæ, ecquid non ignorantiæ ac temeritatis sibi diem dicere, cum Episcopi, quique eorum sunt Vicarij, vna eademque persona censeantur? quam est ergo naturæ, ac rationi dissonum eb Officiali appellare Episcopum?

Dico secundò, *Episcopum appellari posse, in his quæ Vicario, ex proprio officio, & quæ nisi specialiter ei committantur, non competunt.*

Primò, quia Vicarius, tunc diuersam ab Episcopo iurisdictionem haber, Glossa in Clem. II. de rescr. verbo foreoeus. Narbona par. 1. de eppellat.

Secundò, à delegato licita est ad delegantem appellatio cap. super quæstionum cap. 27. de Offic. ordinarij, ar ex hypothesi, Officialis est causæ quæ in generali Officialatus sui concessione non comprehenditur, iudex delegatus, non ordinarius, quod ergo posita propositio asserit, hoc eppellanti non est negandum.

QVÆSTIO XXVI.

An Officialatus vendi possit, aut eius iurisdictio sine Simonia.

Dico primò, *Turpe esse ac fœdum, ius dicenda sententia in foro Ecclesiæ, pretio vendere.* Quia quod de profanis magistratibus dici solet, hoc in censa meliore est sentiendum de sacris, gratis eos nempe ac liberaliter, dignis dari oportere, ne quā ipsi pecuniam his compararidis sunt daturi, sensim, ac per pertes, ab his quibus eorum opera erit necessaria repetant, quod vt istis graue, sic illis esset exitiabile.

Dico secundò, *Tale munus distrahi non posse sine labe Simoniæ.* Ita Leym. lib. 4. tract. 10. cap. 10. parag. 6. num. 61. Piasec. in praxi Episcop. part. 2. cep. 4. art. 1. num. 19. Sic enimibi. *Simoniam committit vendens vel emens iurisdictionem spiritualem:* & peulo ante, *Locare Vicariatum, seu exercitium iurisdictionis suæ Episcopus non potest.*

Probatur eutem primò, est Episcoporum iurisdictio in se vere spiritualis, aut saltem spiritualibus consequenter annexa, at quæ sunt natura suē talia, pretio æstimari nequeūt sine Simonia, eaque ions diuini. Maior est certa, est enim potestas in Episcopo regēdæ Diœcesis, explicādi ambigui iuris de consciētia, dissoluendi ex causa matrimonij, cōcedēdi literas quas monitorias nominat, dispensandi in denunciationum numero, effectus characteris, ac Episcopalis beneficij quo fruitur, potestatem hanc autem, spiritalem esse, ac supra naturam, nemo negerum ibit, qui res eius generis, id est spirita-

A les illi, obiectas esse meminerit, vera est ergo maior. Min. fidem habet à definitione Simoniæ quæ dicitur: *Studiosa voluntas emendi aut vendendi spirituale, aut spirituali annexum pro temporali*, Glossa & Canonistæ in rubricam de Simon. quæ duo reperiri in contractu, quo Officialatus venditur, clarius est quam vt à me explicari debeat.

Dico tertiò, *Et iam habere hunc contractum Simoniæ iure Ecclesiastico prohibitæ maculam.* Ita Laym. loco cit. Bona pa. 1. cas. 37. Assertioni fides est à Conc. Chalced. can. 2. vbi vetantur Episcopi promouere spe pecuniæ, ac quæstus, Oeconomum ac defensorem Ecclesiæ: προβάλλοιτο ἐπὶ χρήμασιν οἰκονόμον ἢ ἔκδικον ἢ παραμονάριον ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κανόνος δι' αἰσχροκέρδειαν ἑαυτοῦ ἐπιχειρήσας ἐλεγχθείη, κινδυνευέτω περὶ τὸν οἰκεῖον βαθμόν. B *Qui promouerit hoc est ad ea officia euexerit propter pecunias Oeconomum vel omnino aliquem ex canone turpis lucri gratia qui hoc fecerit de proprio gradu in periculum veniat*, quamobrem vero? nempe quia Simoniacus vt est in can. Saluator. 1. quæst. 3. vbi post allatum Chalcedon. Synodi can. secundum, hæc subduntur: *Nomine procuratoris intelligit præfata Synodus, quemlibet rerum Ecclesiasticarum administratorem, vt verbi gratia præpositum, defensoris nomine, aduocatum & iudicem, quæ officia qui vendit, ibi dicitur vendere Spiritum sanctum, ergo cum Officialis sit iudex, vendi hæc eius potestas sine Simonia non potest.*

Confirm. Est Laicus Officialatus incapax, eo quod functiones spirituales habeat, multas ac præstantes, quæ in Laicum cadere nequeunt, ergo C cum quæ propria sunt Officialis munera, emi non possint aut vendi, sine Simonia, nec ius ipsum, ac potestas, ea exercendi sine pari culpa: *Quisquis enim eorum alterum vendiderit, sine quo alterum non prouenit, neutrum inuenditum derelinquit*, can. Saluator 7. causa 1. q. 2.

Confir. Est eorum officiorum venditio Simoniaca, quæ etsi simpliciter sint temporalia, quemadmodum eorum actus & obiecta tamen ordinationem habent ad finem supernaturalem, suntque ab Episcopis instituta pro auctoritate illis à Christo concessa, Laym. supra num. 64 ideoque prohibita vendi ab Ecclesia sub pœna incurrendæ Simoniæ ad vitanda incommoda. Sed Officialatus D habitudinem habet ad finem supernaturalem salutem scilicet animarum, & est institutus ab Ecclesia, ergo eius venditio est Simoniaca.

Dico quartò, *Etsi careret ea actio macula Simoniæ, non esset tamen culpæ mortalis expers ac vacua*, argumento est, quod priuationem officij ac gradus habeat, qua pœna non alij affici soliti, quam qui culpæ sunt lethalis rei. *Præterea*. inquit Alex. III. in decret. 1. tituli ne Prælati vices suas, *quoniam qui in quibusdam partibus, sub pretio statuuntur, qui Decani vocantur, & pro certa pecuniæ quantitate Episcopalem iurisdictionem exercent, præsenti decreto statuimus, vt qui de cætero hoc præsumpserit, officio suo priuetur, & Episcopus conferendi hoc officium potestatem amittat.*

Secundò, Chrisma sacrum addicere pretio, de E eorum est operum genere, quæ facta scienter, non sunt sine scelere, quia prohibetur à Pontifice, at qua est id de lege vetitum, eadem quoque non est concessum super officiis Ecclesiæ contrahere. Sic enim Alexand. III. cap. ad nostram 21. de Simon. *Discretioni vestræ mandamus, quatenus pro ministerio Ecclesiastico exercendo siue pro assignandis Vicariis, seu pro chrismate nullatenus pecuniam exigatis*, non est ergo sine culpa, quisquis sibi pecunia, ad Ecclesiastici Iudicis munus, id est Officialatum, iter munit.

A Dico quintò, *Non esse à pœnis Simoniacorum propriis liberos, qui potestatem præsidendi in foro Ecclesiæ, loco Episcopi, pretio comparant, abalienant, aut vendunt.* Ratio est, quod Simonia iuris naturalis ac diuini, excommunicationem his qui eius rei sunt ac conscii, lege Ecclesiæ ac pontificia inferat: at quæ Simonia committitur paciscendo de pretio pro iurisdictione Episcopali in reddendo iure in foro Ecclesiæ iuris est naturalis ac diuini, cum sit hæc spiritualis ac diuina effectiue, seu vt loquuntur consequenter, quia est connexa spiritualibus, ergo, &c.

Quia tamen multorum est opinio, eaque non improbabilis, quod transigere de prædictis Officiis, non sit malum, nisi quia Ecclesiasticis canoB nibus eorum venditio prohibetur vt Simoniaca, ideo eos non magnopere culpandos reor, qui in ea pactione culpam quidem agnoscunt Simoniæ, non tamen pœnas. Sic enim Piasecius in praxi Episc. pa. 2. c. 4. art. 1. Simoniam (inquit) committit vendens vel emens iurisdictionem spiritualem, non tamen incidit in excommunicationem, assentitur. Nau. cons. 68. de Sim in antiq.

QVÆSTIO XXVII.

An sit in iure Episcopi, Officialem à se institutum destituere.

C ESse, quicquid olim secus senserim, suadent hæc argumenta.

Primum, quod nihil sit tam rationi consonum, quam vt per quascunque causas res nascitur, per easdem dissoluatur, extra de regul. iuris reg. 1. sed tam Officialis, quam Vicarius, Episcopo potestatem suam acceptam debent, cum hanc, mediante eius nominatione consequantur à lege, ex dictis antea, ergo nil mirandum si contraria eius voluntate reuocetur, planeque intereat.

Secundum, axioma est iuris; iudicandi prouinciam à Principe, certo commissam homini, ab eodem ei posse adimi, lege iudicium soluitur. dig. D de iudiciis, at quæ Regis est, ac Principis in populares suos auctoritas, par est ac eadem Episcopi in Ecclesiam, qui præesse eum Deus voluit, ergo vt illis Commissariorum opera in iudicando non amplius vti est integrum, ita & Episcopis suorum Officialium cum ab iis, eorùmque potestate pendeant.

Tertium est contra rationem, vt quis non modò inuitus, sed & voluntate omnino repugnante teneatur aliena vti operâ in regenda sua plebe.

Quartum, non est Officialatus Ecclesiasticum beneficium sed dignitas, quæ datur administranda Officiali, ergo vt cætera, quæ committi solent ab Episcopo, est hæc eius arbitrio reuocabilis.

Scio quidem praxim olim Curiæ, fuisse doctriE næ huic oppositam, nec Episcopo in Gallia, destituendi Officialis, vbi semel creatus esset, ius nisi ex causa, eaque iusta habuisse, maximè si hic ea dignitate donatus esset ob bene merita, officiaque vitæ præteritæ, quæ per eam compensare Episcopo visum esset, de quo extare curiæ decreta non pauca Galli scriptores memorant, duorum meminit, Boerius in decisionib. quæst. 149. num. 24. totidem Chenut. tit. 13. decret. cap. 101. Sane asserit Forget. in tract. de person. Eccles. cap 30. nu. 5. cum de meritis agitur, subrogari Patri fi-

lium, paremque meritorum eius rationem habendam videri, ac propriorum filii, illisque à destitutione Officialis, Episcopum impediri; peræque ac si essent propria filij, pro quo facit Chenut. tit. 33. cap. 205. arresto Curiæ Paris. duplici fretus, quem morem Galli Episcopi probare cum non possent adnitente pro cætera sua in Religionem pietate mirabili, Eminentissimo Cardinali Rupifucaldio, suffragantibus, Episcopis, adiuuante autem Illustrissimo ac nunquam satis, ob infinita sua in Ecclesiam merita prædicando, Domino Dom. Seguier Galliæ Cancellario, cautum est anno 1637. Octob. 13. ne Officialis vllus in posterum, munus hoc sibi perpetuum fore crederet, sed in Episcopi iure esset eum arbitrio suo nutuque amouere cum vellet, ideoque videri instituendum posthac esse, admodum simplicis Commissarij, & adiecta hac clausula, *quandiu placuerit*, sine pretio, sinere, sine respectu ad officia meritaque præterita, quæ opinio est Piasecij a. par. cap. 4. art. 1. Narb. 4. parte de appellat. à Vicario ad Episcop. Bleyani in Theoria tract. de Officiis.

Neque voluntate Episcopi modo, Officialem destitui, sed & eius morte, dixere graues viri, vt Immola, Cardin. & alij, quorum Narbona meminit par. 1. de appell. à Vicario ad Episc. n. 73. Causa est, quod cessante principali causa, & alia ruere est necesse quæ ei sunt accessoria, lege cum principalis 138. digest. de regul. iuris & eodem titulo in 6. regula accessorium, sed potestas omnis Officialis, ac iurisdictio, se habet ad Episcopi iurisdictionem per modum accessorij, cum ab ista illa deriuetur ac fluat, non quidem vt à causa, sed vt à conditione sine qua non, cum sine designatione, eiusque nominatione per Episcopum, potestatem à lege ac canone, Officialis non habeat ergo, &c.

Quid? quod Episcopi & Officialis vnum idemque sit tribunal? quod ab isto facta, gesta censeantur per Episcopum cap. Romana de appellat. in 6. quod ambo moraliter habeantur pro vno & eodem, quam ergo est improbabile Episcopo mortuo, ius Officialis, potestatemque eam subsistere posse, qua pollebat Episcopo viuente?

QVÆSTIO XXVIII.

De quibus causis Officiali cognoscere non liceat.

PRimò, de crimine inquirere, cognitum punire, aut absoluere Officialis non potest, nisi eius rei facultatem nominatim ac expressa ab Episcopo habeat, testimonio Bonif. VIII. in cap. licet. 2. de offic. Vicar. in 6. De inquisitione tamen quod A dicitur, de ea duntaxat debet intelligi, quæ pro fine pœnam habet ab eo infligendam non ab Episcopo, quia si de crimine est instituenda quæstio ad effectum remittendi nocentem ad Episcopum, eius rei potestatem generali mandato factam ei esse, censent. Rota decisione alias 66. in nouiss. de officio Vicar. Narbona p. 1. de appell. à Vicario ad Episcopum.

Secundò, confessionis audiendæ licentiam dare nequit, nisi facta sibi ea de re per Episcopum speciali potestate. Sotus in 4. dist. 18. q. 4. fine qua.

Tertiò, ei per Conc. sess. 25. de refor. c. 3. tacite B interdicitur literas monitoriales, vt loquuntur seu excommunicationes ad finem reuelationis pro rebus perditis, aut auersis dare petentibus, *tacitè* dixi nam cum id solius esse Episcopi Concilium asserat, id in Officialis iure non esse, tacite ac silenter indicat.

Contraria tamen opinio patronis non caret, estque longo vsu ac consuetudine fori satis probabilis, prior tamen sequenda in praxi.

Quartò, subrogare sibi hominem non potest, qui iuri dicundo suo loco præsideat, cum potestate ordinaria? sine Episcopi speciali licentia cap. Clericos 4. extra de offic. Vicarij.

Quinto, nec feudales causas nisi speciale de ao mandatum habeat, cognoscit fructuosè ac vali- C de, Card. in Clem. I. da offic. Vicar. Ioan. Narbena 1. par. de appell. à Vicar. ad Episcop. sub fin.

Sextò, iurgia ac lites, si quæ forte inter cœnobitas accidant, non componit, quod quæ ad disciplinam religiosam pertinent, hæc Officiali attingere sit nefas, vt in causa fratris de Lamecourt Andegauensis, decreuit Paris. Curia, anno 1603.

Septimò, extra locum disceptandis litibus addictum, prehensionem non habet in Gallia: Tometus in Arrest. lit. O. nu. 34. & quanquam sint vincula, carceres ac ergastula, iustæ reorum pœnæ pars maxima, in ea tamen compingi Officialis imperio, ac Apparitoris opera, quo ad ministeria fori sui vtitur, extra septa limitesque fori sui non potest, aduocare sibi ad subsidium debet iuridici D regij auctoritatem, ac viatoris publici ministeriũ, si acta sua rata esse velit ac firma, quæ quidem non erãt olim necessaria, scribit enim, Greg. Turon. li. 1. c. 21. Magnum hominem à Paris. Episco. iussum esse *à termino Parisiacæ vrbis excludi*, qui tamen, *captus ab Archidiacono, & catenis vinctus, iussus est custodiri*. Quid? quod nocentes, *ad agendam pœnitentiam in perpetuum carcerem iubeantur includi, vt viuant in pane doloris, & aqua tristitiæ*: cap nouimus paragr. pro illo de verbo signif. & cap. quamuis de pœnit. in 6. aliis tamen hoc tempore, moribus vtimur, nec Officiali licitum, sæcularem in vincula auctoritate sua mittere. Torn. in collect. arrest. litera I. num. 148.

TRACTATVS DECIMVS.
DE PRESBYTERIS ET PAROCHIS.

QVÆSTIO I.

De Presbyterorum nomine, & an sint ab Episcoporum distincti ordine.

PRESBYTERI qui & Sacerdotes nominantur, ita dicti ab ætate, πρεσβύτερος enim græcis idem est ac senex, non quod quisquis Sacerdotij munere fungeretur in Ecclesia, cæteris annis prior esset, sed quod prudentia, quæ senum virtus est propria, præstaret omnibus, *unde apud veteres iidem Episcopi, & Presbyteri fuerunt, quia illud nomen dignitatis est non ætatis.* Isid. lib. 7. Etymolog. cap. 12. quæ fuit etiam Hieronymi opinio in epist. ad Tit. cap. 1. & ad Euagr. epist. 85. ad cuius fidem testimonio Pauli ad Philippens. vtitur, nam his verbis quæ in eius epistolæ inscriptione sunt, ac capite, *Paulus & Timotheus serui Iesu Christi, omnibus Sanctis in Christo Iesu, qui sunt Philippis cum Episcopis & Diaconis*, Episcoporum nomine Presbyteros ab Apostolo intellectos scribit, cum ciuitas quælibet suum Episcopum habeat non plures. Sic & in Actis cap. 20. Paulus Ephesinæ Ecclesiæ Presbyteros alloquens, eos Episcopos nominat. *Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos pascere Ecclesiam Dei*, & ad Titum 1. Presbyteros per singulas ciuitates constitui mandat, quod ipsum D. Paulum & Barnabam fecisse per singulas Ecclesias, patet ex cap. Actor. 13. in quo Presbyterorum nomine significari Episcopos tradit Pammelius in comment. 35. epistolæ Martyris Cypr. ad Presbyteros.

Fuit hæc forte causa, cur Episcoporum ordinem
A à Presbytero minime distinctum esse quidam olim affirmauerint, in quibus fuit Aerius hæresiarcha homo procax, cui, *Sermo meras furias, magis quam humanæ conditionis & dicebat*, inquit Epiphan. hæresi 75. *Quid est Episcopus ad Presbyterum? nihil differt hic ab illo, vnus enim est ordo, & vnus honor, & vna dignitas, imponit manus Episcopus, ita etiam Presbyter, dispensationem cultus diuini facit Episcopus, & Presbyter similiter.* In quo quantum à vero aberrarit Aerius, tam ex Scriptura quam Patribus datur intelligi, quid enim aliud sibi vult Paulus primæ ad Timoth. 5. cum ait, *Qui bene præsunt Presbyteri, duplici honore digni sunt*, quam vt Episcopos alios à Presbyteris fuisse indicet? quid idem Lucæ pro-
B positum? cum Act. 15. *Statuerunt*, inquit, *vt ascenderent Paulus & Barnabas, ad Apostolos, & Presbyteros in Ierusalem*, & paulo post, *suscepti sunt ab Ecclesia & Apostolis, & senioribus*, & iterum. *Conueneruntque Apostoli & seniores*, quæro enim, qui tùm præter Apostolos, Episcopi Hierosolymis fuerint? qui orbis terrarũ præter illos præpositi Antistites? si à Paulo, si à Petro, necdum erant vlli moderandis populis dati Præsules, non possunt hi sanè locis allatis scripturæ, Presbyterorum intelligi nomine.

Sunt Episcopi Apostolorum in regenda naui Ecclesiæ successores, auctore Hieron. epist. ad Euagr. 85. & ad Marcellam 54. *Apud nos Apostolorum locum Episcopi tenent*, & quare, *absit*, inquit ad
C Heliodorum scribens ep. 1. *vt de his quicquam sinistrum loquar, qui Apostolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt.*

Ergo cum Presbyteros Lucas loco citato, memoret vt distinctos à Paulo & Barnaba, non sunt futuri Presbyteri, iidem qui Episcopi, cum istos Hieronym. Apostolis officio, ac ordine velit esse æquales, non illos: veniamus ad Patres.

Narrat Cyprian. ep. 35. iuxta edition. Pammelij num. 4. admonitum se, diuinaque institutione instructum, *Vt Numidicus Presbyter, ascriberetur Presbyterorum Carthaginensium numero, luce clarissima confessionis illustris, & fidei ac virtutis honore sublimis*, hunc tamen Episcopum, tum non fuisse

indicat idem ead. epist. *& promouebitur quidem*, ad Episcopatum scilicet (inquit Pammelius ibi,) *cum Deus permiserit, ad ampliorem locum religionis suæ, quando in præsentiam protegente domino venerimus*, non fuit ergo Presbyterorum idem ordo qui Episcoporum: *Istorum enim ordo, Patrum generator est, patres enim generat Ecclesiæ Presbyterorum verò, non potens generare Patres, aut Doctores, & quomodo possibile erat, Presbyterum constituere, non habentem manuum impositionem ad eligendum, aut dicere ipsum æqualem esse Episcopum?* Epiphan. hæresi 75. Iubentur ab Anacleto Presbyteri, honorem Episcopis deferre epist. 3. *Excommunicari si præter eorum conscientiam in aliena Parochia commorentur*, can. Apost. 15. hinc enim argumentari sic placet. Si sunt Presbyteri Episcopis auctoritate pares, charactere æquales, ab istis plecti illi quâ possunt? cum animaduertere in nocentes, punire reos, non sit cuiuslibet, sed eius duntaxat qui potestate, ac gradu reo est prior, quod non accidet, in Presbyteris, si sunt hi Episcopis æquales ordine, dignitate non impares.

Cyprian. epist. 34. ad Clerum & pleb. de Celerino lectore ordinato, scribit sic à se lectorem institutum cum cæteris, vt iam Presbyterij honorem omnibus designauerit, *Vt & sportulis iisdem cum Presbyteris honorentur, & diuisiones mensurnas*, id est menstruas, *æquatis quantitatibus partiantur*, hine enim argumentari sic iubet: Episcopis sportulæ, id est, pecunia pro vitæ stipendio in dies singulos, aut annos, non dantur sed solis Clericis, & Presbyteris, eodem auctore in epist. 66. secundum editionem Pam. ad Presbyteros & Diaconos Furnis consistentes. *Quæ nunc*, inquit, *ratio & forma tenetur, vt qui in Ecclesia Domini, ordinatione clerica promouentur, in nullo ab administratione diuina auocentur, sed in honore sportulantium fratrum, tanquam decimas ex fructibus accipientes, ab altari, & sacrificiis non recedant*, qui ergo Presbyteri, non iidem Episcopi.

Est & alia coniectura ex eodem petita auctore, scribit enim ep. 35. factum diuinitus ne inter acerrimos crepitantium lapidum, flammarumque cruciatus, periret. Numidicus, *Vt eum Clero Carthaginensi Dominus adiungeret, & desolatam per lapsum quorundam, Presbyterij nostri copiam, gloriosis Sacerdotibus adornaret*, Sic enim disputo Cypriani æuo, Carthagine Episcopus qui esset, nemo à veri Dei, ad falsum idolorum cultum transiit, vt ex eius vrbis Clero, ac Presbyterorum Collegio, fecere Sacerdotes plurimi, (Presbyterium eius nonnunquam Presbyterorum officium, alias autem vt hoc loco eorum Collegium denotat) quod ergo dixere cum Aerio veteres aliqui, probabilitatis, nedum veri speciem habet, scilicet Presbyteros ab Episcopis distinctos non esse.

QVÆSTIO II.

Quando Apostoli Sacerdotes sunt facti.

APud Catholicos certum est fidei dogma, quam hostiam in ara immolant Catholici Sacerdotes, esse illam ipsam, quam in cruce, Christus Deo Patri obtulit, Trid. sess. 22. cap. 2. Catechismus Romanus, de Sacramento Eucharistiæ folio extremo.

Certum est secundo, esse in Dei Ecclesia, Sacrificium visibile, *Externum item & visibile Sacerdotium in quod vetus translatum est*, Trident. Concil.
A sess. 22. cap. 1.

Certum 3. Sacerdotes similiter esse in Ecclesia, Trid. ibi can. 1. neque de harum trium rerum numero variatas Theologorum sententias habemus, est illud autem subtiliter & acutè ab iis obseruatum, ab his Sacerdotibus, eorum sanctitate, vim Sacrificij ex opere operato non pendere, cum sint de earum genere causarum, quæ à superioribus, seu principalibus, ad actionem admoueri solent, quibus nec opus: nec actio assignatur, sed causis ipsis applicantibus: ita Christo, & Ecclesiæ qui sunt offerentes præcipui, effectus sacrificij tribuitur, non ministro, Pet. Sotus de Missæ sacrif. lect. 7. rem declarat his verbis: *Nunc semetipsum Christus*
B *per ministrum Sacerdotem offerre, & in eo operatur, vt caput in suo membro, vt agens principale in instrumento, vt Dominus in procuratore*, quibus ita præsuppositis.

Dico Apostolos Sacerdotes factos esse, cum iis à Christo seruatore est præceptum, vt idipsum, quod eum facere viderant in sui memoriam facerent. Mosconius de maiestate militantis Ecclesiæ lib. 1. par. 2. cap. 1. Baron. tom. 1. Annal. ad ann. Christi 34. Iuo epist. 124. ad Leudonem his verbis: *Cum Sacerdotium vetus transferre vellet in nouum, præcepit iisdem discipulis, vt sibi Pascha pararent in cœnaculo, vbi ipse manifestè, nouo functus Sacerdotio, eos binos Sacerdotij constituit successores, post ministratam Eucharistiam ita illis præcipiens. Hoc facite in meam commemorationem.*

C Quid nostri? quid huius temporis Presbyteri quando fiunt? Respondent non obscuri Theologi, Clericum Sacerdotij charactere illustrem reddi, traditione calicis cum vino, patenæ cum pane, cui adiuncta sit hæc oratio, cum intentione conferendi ordinis prolata à Ministro. *Accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo.* quia per eam, vera ei potestas consecrandi Christi corpus, & sanguinem traditur, vt ex eo fit planum quod paulo post, cum Episcopo consecret, ad ea tamen verba accedere debet manus impositio, vt est dictum antea, cum hac forma: *Accipe Spiritum sanctum, quorum remiseris peccata*, vtriusque rei argumenta claris expressa Pa-
D trum, ac Conciliorum literis habeo, impositionis quidem manuum in Concil. Carthag. 3. can. 4.

Potestatis in Christi corpus, apud Cypr. in ep. 63. ad Cæcilium: *Iesus Christus Dominus & sacrificium Patri seipsum primus obtulit, & hoc fieri, in sui commemorationem præcepit, ille Sacerdos vice Christi fungitur, qui id quod Christus fecit, imitatur, & sacrificium verum & plenum tunc offert in Ecclesia Deo Patri, si incipiat offerre, secundum quod, ipsum Christum videt obtulisse*, & in tract. de Vnctione chrismat. tomo extremo: *De omni gente, tribu, lingua, & gente, quos dignos, & idoneos diuina probat electio, secundum vitæ, non generis meritum, statuit Sacerdotes, quibus calicem sanguinis sui inexhaustæ plenitudinis abundantia semper refertum, conseruandum tradidit, & erogandum, cuius*
E *aspersione, & communione, intus & extra, corda & corpora mundarentur.*

QVÆSTIO III.

Presbyterorum obligationes, quæ & quales.

OMnium prima est, vt non tantum nullis implicitii criminibus viuant, sed vt eorum quoque causas defugiant: *Itaque cum non sit mulierum societas approbabilis, quæ collisiones habet veluti quibusdam fluctibus turbulentas, gluten enim est delictorum, viscum toxicatum.* Cyprian. de singularitate Clericorum domi suæ habere fœminam, præter auiam, matrem, sororem aut amitam habere nequeunt Concil. Braccar. can. 15. Lugdun. 2. can. 1. Nicæn. can. 3. Presbyteros enim oportet εὐσεβεῖς δικαίους, πραεῖς δεδοκιμασμένους ὁσίους, id est pios, iustos mãsuetos, probatos, sanctos, Clemens constitut. Apostolic. lib. 7. cap. 32.

Secunda est, vt coronam in capite præferant, quamobrem vero? & quo tempore, explicabitur in cap. de Tonsura Clericorum, modo dixisse sufficit, Presbyteris in modum sphæræ radendum caput, hinc illud Euagrij Scholastici lib. 2. histor. ca. 26. *Coma abrasa Presbyter designatus est.* Eodem pertinet, quæ de Maximo, qui ex Cynico philosopho, factus erat Presbyter, Gregor. Nazianz. habet in orat quam aduersus illum scripsit: *Cum ad pastoralis muneris administrationem, nihil aliud omnino contulerint, quam quod comam, cui alendæ & ornandæ turpiter studuerant, raserint,* est de hac obligatione locus expressior in Synodo Toletana 3. can. 40. *Omnes Clerici vel Lectores, sicut Leuitæ & Sacerdotes, detonso superius capite tota, inferius solam circuli coronam relinquant,* sed de hac re pluribus postea.

Tertiò, Quia *Clericalis stola, momentum est tale vt de eius occursu vitia suffundantur, mores improbi erubescant,* Tertull. de pallio, & sicut scriptum est in 7. Synodo can. 16. *A Superioribus vsque téporibus omnis vir Sacerdotalis, cum moderato, & honesto indumento versabatur,* cuiusmodi Agath. Concil. esse duntaxat censuit, quod religionem apprimè deceret, vt non minus cultum, ita nec insolitum ac deforme, sed statui proprio conueniens: *Vt per decentiam,* verba sunt Trident. *habitus extrinseci, morum honestatem ostendant,* nunquam nisi raro, & ex causa, in publicum progredi Sacerdos debet sine tunica talari Sacerdotali, quam *Casulam* Patres dixere in Synodo Francica sub Carolomanno Principe: *Sine qua nec in ciuitate, vbi morantur, aut platea præsumant incedere, præterquam si in itinere longe ambulauerint.*

In summa debet Presbyter is esse: *qui professionem suam, & in habitu, & in incessu probet, & ideo nec in vestibus, nec in calceamentis decorum quærat,* Conc. Carthagin. 4. can. 45.

Quartò, quia prælucere Laicis ad virtutem, vitæque ac morum innocentia, vitiorum illis odium imprimere Sacerdos debet, assequi id vero arduum sit ac difficile, antequam adolescentiæ ardor deferuescat, fieri olim Presbyter nemo poterat, ante ætatis annum trigesimum, est de ea re canon. sextæ, Synodi 14. & Concil. Neocæsar. 11. præscriptus his verbis: *Presbyter ante 30. annos non ordinetur, etiamsi fuerit homo valde dignus, sed reseruetur, Dominus enim Iesus Christus in trigesimo anno baptizatus est, & cœpit docere,* hoc tempore attigisse eum quintum & vigesimum est satis ne peccet, Trid. sess. 23. cap. 12.

Et quoniam mundi esse debent qui ferunt vasa Domini, humanitate autem morumque suauitate tanta, vt ad se omnes illiciant, neminem à congressu colloquioque absterreant, qua laude præstare viros militares non est facile, Sacerdotem versari in castris, arma tractare, operam dare militiæ diuini prohibent Apostoli. Sic enim in canon. 83. eorum quorum dicuntur auctores. *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus operam dans militiæ, & simul vtrumque volens, Romam, (puta præfecturam) & sacram functionem, deponatur, quæ sunt enim Cæsaris Cæsari, & quæ Dei Deo,* notat porro Zonar. commentario in eum canon. στρατείαν, *telorum vel armorum tractationem, aut militum præfecturam non intelligi,* ἀλλὰ στρατιωτικῶν πραγμάτων διοίκησιν, *id est rerum militarium procurationem velut,* inquit, *militarium stipendiorum distributionem, vel annonæ inuchendis militibus sepositæ curam, vel militum descriptionem,* ὃ καὶ διοικοῦσιν ἄλλας τινὰς ἃς καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι στρατείας ἐπιεικῶς ὀνομάζοντες, *hoc est vel etiam procurationes, quas ciuiles leges, inueniuntur nominare* στρατείας, ab hac ergo prouincia obeundoque munere temperare sibi Sacerdos debet. Septimus enim in Chalced. Synodi canon. ἀναθεματίζεσθαι τοὺς τοιούτους μὴ μεταμελομένους δεῖζει, tales quos non pœniteat anathematizari decernit, Zonar. ibi.

Sextò, quia constat, Episcopos primum à Pontifice Romano dignitatis gradum tenere in Ecclesia, nec à quoquam contemni, aut lædi posse, quin ad Christum, cuius vices agunt, per eorum latera plaga perueniat, Presbytero in id incumbendum ante omnia, vt Episcopũ amet, veneretur, suspiciat & in cunctis vti parenti suo obediat: *Nam nullo pacto,* verba sunt Caroli Magni in Capitul. lib. 5. cap. 163. & 170. *intelligere possumus, qualiter Regi fideles existere possunt, qui Deo infideles, & Deo inobedientes apparuerint, aut qualiter Principi obedientes, eiusque Ministris ac Legatis obtemperantes erunt, qui illis in Dei causâ, & Ecclesiarum vtilitatibus non obtemperant,* Carol. in Capitul. *Si quis Episcopo accersente non obedierit, nec velit ei parere, nec morem gerere primò & secundò vocanti,* τοῦτον καθαιρεῖσθαι παντελῶς καὶ μηκέτι θεραπείας τυγχάνειν, μηδὲ δύνασθαι λαμβάνειν τὴν ἑαυτοῦ τιμήν, *id est is omnino deponatur, & non amplius curationem assequi, nec suum possit honorem capere.* Conc. Antioch. can. 5.

Ad honorem autem, cultumque à Presbytero debitum Episcopo, pertinet.

Primò, quod eum ad consilium adhibeat, ad eum de rebus maximis referat, nihil eo inconsulto, ac non probante faciat, sicut ei præcipitur in canone 57. Conc. Laod. & in Apostolorum 38. *Presbyteri & Diaconi sine voluntate Episcopi nihil faciant.*

Secundò, quod Episcopo præsente sedere non debeat, ita mihi augurari licitum ea verbis Romani Concil. sub Syl. Sic enim in can. primo, consessus Episcoporum qui ei interfuere describitur: *Vt Romæ Presbyteri, atque Diaconi, & reliquus clerus, starent à tergo sedentium Episcoporum,* quanquam, id in iis fuisse modestiæ, non necessitatis, vt existimem inducit Hieronymi ac Cypr. auctoritas, sic enim ille epist. 85. ad Euagrium. *Cæterum etiam in Ecclesia, Romæ,* inquit, *Presbyteri sedent, & stant Diaconi, licet paulatim increbrescentibus vitiis inter Presbyteros, absente Episcopo, sedere Diaconum viderim.* Hic autem epist. 34. ad Presbyteros loquens de Colerino lectore: *Cæterum,* inquit, *Presbyterij honorem designasse nos illis iam sciatis, vt &*

spiritalis honorentur, sessuri nobiscum processus & corroboratis annis sint, fuit enim in Africa sancito canone decretum: *Vt Episcopus in quolibet loco sedens, stare Presbyterum non patiatur.* Concil. Carthagin. 4. can. 34. ac rursum: *Vt Episcopus in Ecclesia, in consessu Presbyterorum sublimior sedeat, intra domum vero, collegam Presbyterorum se esse cognoscat*, Carthag. 4. can. 35.

Septimò, etsi animum remittere, curas laxare nonnumquam sit laudabile, sæpe etiam necesse, Presbytero tamen venari non licet eo maxime venationis genere, quæ armorum fit strepitu, operam quisquis olim ei suam dabat Concilij Agathensis imperio, legeque, suspendi poterat, Agath. can. 35.

Octauò, *Quia venatore Clerico nihilo est Mercator melior, vendentes enim & ementes à templo eiiciens Dominus, indicauit quod mercator æterno Patri placere non potest*, Chrysost. hom. 38. in Matth. & refertur dist. 83. can eiiciens 11. Presbytero, quo in Deum liberiore ausu, cura omni vacuus animi sui impetum efferret, Presbitero (inquam) nefas erat per decreta Conc. ac Pontificum res negotiaque cōtrahere, quo cōtrahi modo solent à Laicis quæstus causa, & primo quidem prohibentur in can. Apost. 20. fideiubere pro alio, eo quod αἰσχροκερδῆς τῶν κληρικῶν εἶναι διὰ ... ὑποπτεύονται ... *Clericos non docet turpis lucri esse auidos: suspicio fit autem, quod ista propter lucrum ferant*, Zonar. in eum can.

Secundò, *Vetabatur Sacerdos possessiones conducere, carū administrationibus se ipsum ingerere, nisi vtique ex lege ad inextusabilem impuberum tutelam vocaretur, vel ciuitatis Episcopus eum rerum Ecclesiasticarū curā gerere permitteret, vel orphanorum, vel viduarum, quibus prouideri non potest, & personarum quæ auxilio Ecclesiastico maxime indigent, propter timorem Domini*. Conc. Chalcedon. can. 3.

Prohibendi ista causæ, multæ. Prima, quod negotiatio reciprocantium inter se curarum æstu communiter sit infamis, quibus vacui esse debent, qui Christo pleni, sacris mysteriis inseruiunt.

Secunda, quod Clericos non modo culpa, sed etiā suspicionē eius omni carere deceat quod non nisi ægre obtinere possunt, qui aliena prædia colenda suscipiunt, aut pro redemptoribus (quos Firmatios Barbari nominant) ac publicanis se gerunt: αἰσχρὰ ... *antiquum enim & vetus est malum publicanum agere*. Zonat. in can. Apost. 20.

QVÆSTIO IV.

An Sacerdos teneatur aliquando vti potestate consecrandi quam habet Missamque dicere.

Sermo mihi hic nullus de Parochis, aut Beneficiarus, quos ad id astringi statis diebus, communis est Doctorum opinio, vtpote qui ad hanc Religionem exhibendam Numini, operam suam locatam habeant, proque ea ab Ecclesia numerata stipendia. De alijs ergo tota est disputatio, & quæritur an Sacerdos qui est sui iuris, aliquando celebrare debeat.

Et respondet D. Thomas 3. parte q. 82. art. 1. debere pro qua sententia pugnant, Suarez disp. 80. sect. 1. Sotus in 4. dist. 13. q. 1. art. 10. Angelus in verbo Missa num. 44. Nauar. cap. 25. nu. 88. Conninch. q. 83. art. 2. dub. 1. Reginaldus lib. 26. cap. 4. Sylu. verbo Missa 1. q. 7.

A Causæ omnibus ita sentiendi eædem.

Prima, quod ad contemptum Dei redundare videatur dona sua gratiamque cum neglecto Sacrificio negligi.

Secunda, quod abstinere Sacrificio ad longum tempus sit contra præceptum Christi, quem Trid. Synodus in sess. 22. cap. 1. ait his verbis: *Hoc facite in meam commemorationem, Apostolis, eorumque successoribus in Sacerdotio vt offerrent, præcepisse*.

Tertia, quod huiusce pietatis omissio, magnum sit argumentum incuriæ in Presbytero eorum, quæ cum ad Dei gloriam, tum salutem propriam faciunt, quæ cuiusmodi sit, venialis an lethifera, iam videndum.

B Eam à mortali seiungi non posse, scripsere, D. Thom. ac authores à me proxime relati, magni ac graues viri, quorum sententiæ, ne subscribam, inducor his rationibus.

Prima, quod nemo teneatur sub peccato, vel concesso sibi beneficio.

Secunda, quod eorum omissio quæ cultum Dei promouent, non necessario cohæreat vitio, nisi labem aliunde trahat.

Tertia, quod de data sibi gratia reuocanda in vsum, consilium sit, non præceptum, iuxta illud Pauli posterioris ad Corinth. cap. 6. *Exhortamur ne in vanum gratiam Dei recipiatis*, certum est autem quæ sunt consilij, non obligationis necessariæ, liberum esse cuique amplecti, omittentem autem

C ex eorum præscriptione ac regula, capere vitæ instituendæ consilia, vacare culpa: quare simplicem Sacerdotem non obligari sub culpa mortali ad sacrificandum cessante scandalo, dixere hi auctores Victoria de Euch. nu. 93. Bonau. in 4. dist. 13. pa. 2. art. 2. q. 1. dummodo sacram communionem sumat in Paschate cum Laicis.

Quia tamen vix Sacerdos abstinere potest à sacrificio, aliquanto saltem temporis interuallo satis longo, sine eorum qui sciunt, offensione ac scandalo, cum diuturna eius omissio, habeatur pro indicio vitæ peditæ, ac voluntatis in ea perseuerandi (quia eo referri videtur hæc celebrandi o-

D missio, in quantum peccandi licentia, impediretur sacrificio, ob eā causam, credo in praxi sequendam esse sententiam nostræ oppositā, ne vt sunt hominū ingenia prona ad inertiam, illis hac facilitate animi ac benignitate sentiendi, viam munire videamur ad socordiam, rerumque sacrarum despicientiam: Citra hoc periculum, aut metum creandi scandali in conscijs, non puto vt dixi antea à Sacerdote peccari grauiter omittendo sacrificium, quia non tenetur vti potestate sibi tradita, deinde quia humilitatis est reputare se indignū aduentu Christi in seipsum, in Eucharistia, quo religioso sensu permoti ea illum plurimi è Sanctis Patribus, animum induxere suum potuere nunquam vt celebra-

E rent, etsi rite sacris essent ordinibus initiati.

Sunt tamen certa tempora, quibus Sacerdoti sacrificandum est in D. Thomæ aliorumque sententia. Ac vt omittam Iurisperitos, quos Sylu. verbo Missa 1. q. 7. Anton. tertia parte tit. 13. cap. 16. §. 12. dixisse asserunt, teneri Sacerdotes per se loquendo, celebrare quotidie, quia est hoc, parum veritati. Ac prudentiæ conforme, dicendum est, lōge magis ad rationē accedere, qui hanc faciendi sacri obligationem, ad festos dies Paschæ, Pentecostes, Virginis assumptę, & Christi nascentis, reuocandam putant, quæ est D. Thomæ opinio, Soti in 4. dist. 13. q. 1. art. 10. Reginal. lib. 19. cap. 4. nu. 48.

Graph.

Graph. lib. 1. cap. 38. nu. 3. A quibus dissentiunt vt paulò ante est notatum Gabriel. lectione 87. in canonem Bonau in 4. dist. 13. parte 2. art. 2. qu. 1.

Sed priorem opinionem hac probabiliorem declaranit Pius V. in Pontificio diplomate cuius est hic scopus ostendere, Sacerdoti aliquoties in anno litandum esse, quod ab eo puto dici verissime, nec enim est Sacerdotium merum priuilegium, aut si est, non videtur à sacrificandi onere diuisum: officium enim obire quisque debet, alioqui præuaricaretur suo muneri, at ad Sacerdotem pertinet offerre Deo sacrificium, ad Hebr. 5. cuius rei causa, in sacrum Presbyterorum ordinem asciscitur.

Non existimo tamẽ mortale esse festis diebus citra scandalum non facere, quia de ea re præceptum non est, sub ea ratione obligans, argumento est hoc primò, quod in sacrificio huius aut illius diei nominatim, salus non agatur publica Ecclesiæ aut sacrificantis, quæ duæ res cum violantur, certum est peccari plusquam communiter.

Secundò, quod graue videatur, sine vlla lege, aut ratione efficaci ac valida, culpæ mortalis arcessere, plerosque mortales, quos constat abstinere sacris altaribus toto anno præterquam in Paschate, quod est tempus annuæ confessionis obeundæ & communionis recipiendæ.

Obiicies Episcopis à Concil. sess. 23. cap. 14. præcipi, vt dent operam ne Sacerdotes, diebus Dominicis, & festis solemnibus, à sacro faciendo abstineant, qui autem animarum curam habent tam frequenter id agant, vt suo muneri satisfaciant.

Respondendum id quidem Episcopis præcipi, sed non Presbyteris, ac proinde, vt peccabunt illi, si hos patiantur aut Parochos multo tempore abstinere sacrificio, ita sibi isti optimè, & salubriter consulent, si quod Conciliũ suadet, animum inducant pie & deuote facere, antequam tamen id illis iniungatur, non habent maiorem obligationem, quam habebant ante concilium.

QVÆSTIO V.

An sint aliqui dies quibus operari sacris Sacerdoti sit vetitum.

Causa dubitandi est, quod sacris operari quotidie, homini bene præparato sit melius, quam ab eo opere, sibi temperare, est enim Sacramentorum vsurpatio, facta eo animo, quo iura acratio præscribunt, in laude ac merito, cum gratiæ sint, ac virtutum vehicula in animum, non est ergo tempus vllum, quo interdicere se sacrorum vsu, Sacerdos debeat.

Dicendum tamen, id cuique sacra lege Ecclesiæ prohibitum esse, in sacra die parasceues, can. Sabatho de consecrat. dist. 3. prohibitionis hæc est causa, quod eo die repræsentetur Dominica passio, prout vere est exhibita, ergo non decuit eam mystice repræsentari per consecrationem debitæ materiæ.

Dicendum 2. mortale esse aliter facere, D. Tho. q. 83. art. 2. Nauar. cap. 23. num. 88. Lud de Bea. tomo 1. casu 23. Graff. lib. 1. decis. cap. 38. num. 13. quia hoc est in re graui, & quam seruare, plurimum interest boni communis, abire à consuetu-

A dine Ecclesiæ: licet tamen eo die sacram synaxim ægrotis diuidere, primò, quia ægrorum communio, non est sacrificatio, Secundò, quia non decuit infirmos priuari, re sibi ad viaticum necessaria.

Dicendum 3. culpa quoque vacare, qui feria quinta & Sabatho sancto, vt aiunt, sacro Missæ sacrificio dat operam, modo ne cum scandalo. Quia de feria 5. nullum est ius scriptum id prohibens, nec vlla consuetudo in contrarium, legis vim habens, & si quod ius olim extiterit de non celebrando in Sabatho sancto, id consuetudine contraria abrogatum est, nam in vniuersa Ecclesia offertur eo die sacrificium, quod si id antiqua patrum sæcula non sinebant, fiebat id ab illis ideirco vt

B esset hæc cessatio, quietis Dominicæ in sepulchro repræsentatio, quod non est tanti, vt eius violatio culpæ sit mortalis occasio, in non seruante morem antiquum Ecclesiæ, maxime cum celebratio Missæ eo die, illius tantum sit anticipatio, quæ nocte sequenti dicenda est, in quo sane non videtur esse culpa vlla lethalis, cum tempus præuertere, quidpiam sit leue, & quæ in vsu sunt, sola lege Ecclesiæ, hæc abrogari soleant contraria consuetudine.

QVÆSTIO VI.

An vni ac eidem Sacerdoti liceat eodem die sa-
C *cra plura facere.*

Non licere respondit, Innoc. III. cap. consuluisti 3. & te referente 12. tit. de celebrat. Missarum. Item Alexander 2. de consec. dist. 1. can. sufficit 53. *Vt enim quia semel duntaxat nostra causa Christus est passus, semel die vna celebrare sufficit, ita qui pro pecuniis,* inquit Pontifex, *vel adulatione sæcularium, vna die plures præsumunt Missas facere non euadunt damnationem.* quæ quoniam reos tantum afficit culpæ mortalis non alios, eam ob rem existimò, ab ea non immunes esse, qui sæpius eodem die contra statuta Ecclesiæ faciunt, nisi iusta causa excusentur, quales sunt quæ sequuntur.

Prima Ecclesiæ concessio, cuius interpres est
D ac index, consuetudo vbique inolita, vt in die natiuitatis Christi, Sacerdotes ter celebrent, Glossa in cap. consuluisti de celebratione Missarum.

Secunda, à necessitate oritur, quæ est duplex.

Prima Parochum, alia populum respicit, nam vt ille bis, terue sacrificare potest, si tribus, aut duabus tantum Parochiis præsidet, in quarum singulis solitus est populus Missam audire, Suarez disp. 80. Sect. 3. Nau. cap. 25. num. 87. ita & huius causa multiplicari sacra queunt 1. Nauar. loco citato Paludanus in 4. dist. 12. q. 1. art. 4. cum Episcopus, princeps, aut dynasta aliquis genere illustris, superuenit.

Secunda est, cum frequens populus, aliunde,
E dicto iam facto Parochiæ, aduenit aliter eo cariturus, nisi iterato, illud causa sua Parochus offerat, quod non modo festis diebus, sed profestis quoque fieri posse, vt populus opportunitate audiẽdę Missæ non priuetur, tradit Reginald. lib. 23. cap. 3 num. 171. quod Durantus lib. 2. de ritibus Ecclesiæ cap. 7. Leo Papa epistola ad Dioscorum 91. ait posse quoque fieri cum ob solemnem festiuitatem adeo frequens est populus, vt basilica omnes capere nequeat, tunc enim si aliter eorũ pietati satisfieri nequit, tot possunt istorum auctorum opinione Missæ

dici ab vno, quot sunt necessariæ vt eam omnes audiant.

Eodem pertinet quod quidam de ægroto asserunt, obituro sine viatico, aut de consuetudine eius Ecclesiæ, quæ cum Missa communi, & aliam dicit pro mortuis, *de reqmem*, vt loquuntur, nam si præter Sacerdotem, qui iam Missam celebrauit, alterius non sit copia, cuius opera adhibeatur, in consecranda hostia pro agente animam, aut faciendo ex more sacrificio, pro mortuis: *Tunc ratio censetur adesse sufficiens*, inquit Reginaldus cap. 3. lib. 29. num. 171. & cum eo Samuel loco ante citato, *dicendi rursus Missam de die ipse solemni, præsertim cum nullius detur casus necessitatis, tale quid agendi, de quo potius, quàm de eo, merito intelligatur illud*, quod in can. sufficit de consecrat. dist. 1. approbatiue dicitur. *Quidam tamen pro defunctis vnam Missam faciunt, & alteram de die si necesse fuerit.* Hæc ille in quibus astipulatores habet ac comites, Sylu. verbo Missa 1. qu. 7. Angelum §. 46. Victoria num. 96. sed vt est hic casus Alexandri authoritate certus, ita mihi duo priores alij, videntur esse valde ambigui, nec in sententia Suarij & Graffij cap. 39. lib. 2. decis. admittendi, quanquam probare nequeo quod hic asserit n. 2. tempus incidere nullum posse, quo Sacerdoti pluries vnquam eodem die celebrare liceat, præterquam in nascentis Christi festiuitate, oppositum enim Leoni primo placuisse video ep. 79. ad Dioscor. Alexandrinum capitul. 2. his verbis: *Vt autem in omnibus obseruantia nostra concordet, illud quoque volumus custodiri, vt quum solennior festiuitas, conuentum populi numerosioris indixerit, & ad eam tanta multitudo conuenerit, quam basilica vna recipere simul non possit, sacrificij oblatio indubitanter iteretur, ne his tantum admissis ad hanc deuotionem qui primi aduenerint, videantur hi qui postmodum confluxerint non recepti, quam plenum pietatis atque rationis fit, vt quoties basilicam in qua agitur præsentia nouæ plebis impleuerit, toties sacrificium subsequens offeratur.*

QVÆSTIO VII.

Qua diei hora Missam celebrare Sacerdotem oporteat.

CAuet Concil. sess. 22. in decreto de obseruandis & vitandis in celebratione Missæ, ne eam alijs horis quam debitis sinant Episcopi fieri, quæ cuiuscemodi sint tamen, non explicat, tem communem singulisque fere cognitam indicare verius ac strictim tangere placet quam academicè exponere, ac vt ipse sileam satis opinor oēs intelligunt, de Missis publicis mentionē hic mihi nullam esse, quarum cum stata sint ac definita tempora, de iis ambigendi nullus locus est reliquus, quod enim in can. nocte sancta 48. de consecrat. dist. 1. præcipitur, ne festis diebus celebrentur ante diei horam tertiam, id confirmauere Galli Antistites in Aurelian. 3. can. 14. his verbis: *De Missarum celebritate in præcipuis duntaxat solemnitatibus, id obseruari debebit, vt hora tertia Missarum celebratio in Dei nomine inchoetur, quo facilius intra horas competentes, ipso officio expedito, Sacerdotes possint ad vespertina officia conuenire.* Ecquod est ergo tempus priuatæ Missæ celebrandæ idoneum? Crepusculi initium, quod authores communiter aiunt accidere, hora & media ante solis ortum, seu eius ascensum supra nostrum orizontem, quare cui per Apostolica priuilegia permittitur tempora ad sacrificandum præstituta præuertere vna hora aut duabus, eidem fas est sine scelere, horis tribus aut quatuor circiter ante solis ortum, ad altare sacrificij causa accedere.

Primò, quia aliter priuilegij vis nulla esset.

Secundò, priuilegia sunt intelligenda secundum anticipationem totius temporis in illis concessi, supra id quod iura communia permittunt omnibus, sed cuilibet sacrificare horis duabus licet ante solis ortum, ergo si ad id tempus, fiat per priuilegium, duarum horarum accessio, erit impune illud habenti, celebrare horis quatuor ante ortum solis.

Negat tamen Azor 1. parte lib. 10. cap. 25. qu. 5. fas vlli esse duabus horis tempus commune dicendæ Missæ præuertere, nisi specialis fiat mentio tanti temporis in priuilegio, quod si non notetur, ad vnicam tantum horam extendendum esse, Reginal. lib. 29. num 174. tradit.

Nec id concedere est cuiuslibet promiscuè, sed Papæ solius, cum priuilegiū est generale, nec definitum certo tempore, Episcopi autem ex causa rationabili, cum ad certum tempus est contractum & pro aliquibus tantum vicibus, datum, consuetudinis autē inolitæ & præscriptę, in perpetuum, teste Victor. de Euchar. num. 92. à qua consuetudine habent Galli, vt tam hyeme quam æstate, multis horis ante solis ortum sacra mysteria fructuose celebrent, quo tam seruis quam operariis, materia cultus exhibendi Deo suppetat. Extra necessitatem autem, Sacerdos ab aurora ad meridiem, si forte ante, pietati suæ aduersus Deum, satisfacere non potuit, ad Ecclesiæ, animæque suæ fructum, sacris operabitur, non post, alioqui si à die medio, fieri sacrum priuatim posset, aut publice, superflua essent religiosorum Mendicantium priuilegia, de eo sibi à Pontifice pro sua summa potestate data, ab eoque magna vi precum impetrata, quia non nisi ridicule, ac inaniter, ea sibi quis postulat, quæ ordinario iure, ac communi, permissa sunt cuilibet.

QVÆSTIO VIII.

An matutinam psalmodiam reddere Deo oporteat antea Missam.

CRedidit Antoninus in 3. parte tit. 13. cap. 4. parag. 4. Nauarrus de horis ca. 21. & Graff. lib. 2. decision. cap. 39. num. 5. culpam esse mortalem ante matutinum officium Missam dicere, quod qui id facit contra communem & probatam Ecclesiæ consuetudinem faciat, verum si quidpiam firmitatis in hac ratione inesset, sequeretur à consuetudine non seruata, habere semper opera nostra, vt sint mala mortaliter, quod cum vlla veri specie, dicere nemo potest, cum consuetudinis, non sit vis maior obligandi ad mortale, qui in illā delinquunt, quam legis, at hæc semper mortifera noxa eos non stringit, qui ei non obtemperant, ergo nec consuetudo.

Quare eorum mihi sententia longe videtur esse probabilior, qui à præmittente Missam Ecclesiasticæ psalmodię, negant facinus æterna dignum pœna admitti, quam subscribunt, Sotus 10. de iust. qu. 5. art. 4. §. de ordine pretereca, Sylu. in verbo

Missa r. Et probatur primo, quod opposita opinio A nec ratione vlla firma, nec iure nititur.

Secundò, quod inter sacrosanctum Missæ sacrificium, & horas, nulla sit necessaria connexio, ratione cuius, has illi præponi sit necesse.

Tertiò, quod diuinum officium dici ante sacrum consueuerit, id hanc causam habet, non quod ordo vllus inter vtrumque sit necessarius, sed quod tempus recitandi matutini, communiter præcedat horam sacrificij, hæc enim in diem incidit, illud in noctem, aut diei primam lucem, vel partem eius aliquam ab aurora ad meridiem.

Quartò, quod inter horas canonicas, multo maior sit ordo ac certior, quam inter has, & Missam: at ille ex causa peruertitur sine vlla culpa, cum omnium consensus habeat omissa ad tēpus. Tertia B v. c. vel, Sexta, Nonam aut vesperas legi posse cum Episcopo, qui ad id pietatis officium vult se ab eo iuuari qui præcedentes horas necdū dixit & tamē tertia, ac sexta non recitatis vesperas alternis cum eo recitat proponendo Tertiā & Sextā se postea dicturū, cum id illi per abscessum eiusdē Episcopi erit integrū. Neq; tamē vtnullis sum author ab Ecclesiastica cōsuetudine discedendi temere, sic prudentis esse nōreor, asserere id lethale esse Equidem hunc ordinē interuertere, homini gloriabile esse ex causa probabili, dixere magni viri de Graph. l. decis. 2. c. 39. n. 5. Sotus 10. de iustitia q. 5. art. 4. Comitol. responsionum lib. 1. q. 50. num. 3. tales sunt, populi C necessitas, iusta causa, vt si ægro danda est Eucharistia si princeps facturus iter, petit sacrum, fieri fuga scandali, auctoritas superioris ante persolutam psalmodiam Missam dici imperantis, quæ enim sunt præcepti, vt est superioribus obsequi, hæc anteponenda sunt operibus liberis, quæque mere humanæ sunt volūtatis. Quia tamen à consuetudine non est vlli recedendum temere, non crederem sine culpa veniali, matutinæ psalmodiæ Missam sine causa præmitti posse, Mortalis non est quia nullum est præceptum naturale, diuinum aut Ecclesiasticum de horis præmittendis sacrificio, venialis est, quia cum talis mutatio, sit causa communem morem Ecclesiæ, non vacat culpa.

Quid? quod Leo X. vt est in Compend. verbo Missa, paragr. 14. Minoritis indulsit, vt pluribus Missis, per vnam satisfaciant, quando pro quauis non nisi tenuis ad modū oblata illis fuit eleemosyna. Addunt Rodrig. & Portel. de dubiis Regul. in ver. Missa n. 6. Sacrificium non deberi integrum, nisi cum eius obtinendi causa, Sacerdoti tantum est oblatum, quantum dari solet in ea prouincia, Episcopo sciente & probante.

Verum enim sententia quæ sequitur, sola retineri debet, necesse esse ad vitandum peccatum, vt Sacerdos pro pluribus, qui integrum pro se quisque operæ stipendium ei soluerunt, plura Deo sacrificia offerat, non vnum tantum, ducit Theologicam hanc cohortem Melchior Canus in lib. 12. de locis theologicis cap. 13. ad 10. argumentum, ei se addidere comites, Sotus 9. de iustitia q. 2. art. 2. Petrus de Nau. lib. 2. de restitu. cap. 2. num. 314. Henriquez lib. 9. de Sacrament. cap. 22. §. 5. do Graph. lib. 2. decis. cap. 44. num. 17. Comitolus responsion. lib. 1. q. 42. num. 9. Suar. in 3. partem tom. 3. disp. 86. sect. 4. his se firmis argumentis defendit hæc opinio.

Primum, quod pollicens, fidem suam non liberat, nisi præstatione rei promissæ, at Sacerdos Missam non vni soli est pollicitus sed tribus diuersis, non de vna ergo sed de multiplici, eius est intelligenda promissio, non est ergo vnius exhibitio, fidei datæ de tribus celebrandis solutio.

Secundum non satisfit contractui hypothetico quantum est satis ad honesti rationem, probique viri officium, conditione exclusa, cui consensum suum illigatum esse contrahentibus placuit, sed id fideles ambiunt, qui pro Missæ sacrificio, sua causa offerendo principi Deo, cum Sacerdote certo pretio transigunt, quod ei eedat in sustentationem cæteraque vitæ commoda, id inquam agunt vt sibi tantū laborent, ac in communionem sacrificij nemo præter se veniat, quemadmodum præ se ferrent dicerentque haud dubiè, si de eo interrogari essent, qua spe tamen excidunt cum ex eo, nō sibi tantum sed & alijs tribus, aut quatuor, quæritur offeren- D tis Presbyteri voluntate vtilitas, attributione illi a facta tam laboris sui, ac operæ, in dicendo sacrificio, quam meriti eiusdem.

QVÆSTIO IX.

An Sacerdos qui singulis, singulas promisit Missas, vna satisfaciat omnibus.

DE hoc quæstionis genere Doctorum inuicem controuersantium classes sunt duæ.

Primæ princeps est Caietanus tomo 2. opusculorum tract. 3. cap. 2. vbi magistrum sequutus 3. parte q. 79. art. 5. asserit vnius eiusdemque sacrificium, peræque multis prodesse, ac vni tantum, ac proinde sic Sacerdotem per illud fidem datam pluribus exoluere, ac si vni tantum obligata esset. Sylu. in verbo Missa 1 q. 9. & Armilla eodem verbo q. 33. hanc opinionem subscribunt ob eam causam quod cum incrementum aræ sacrificium, infiniti sit meriti, à quantiscunque exhauriri non possit, hincque esse quod non tantum pro designato aliquo, offerri Deo soleat, sed etiam pro ministris, Ecclesiæ, proque astantibus, vt indicat oratio canonis: *Memento Domine, &c. quorum tibi fides est cognita & nota deuotio pro quibus tibi offerimus*, vel, *qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis pro se suisque omnibus.*

Tertium, contra promissa facere non vacat scelere, at promissi religionem violat, qui specialiter non celebrat pro eo, qui illi sub conditione, & onere celebrandi specialiter pro se, iustam operæ mercedē tribuit, sed vnica Missa orat pro tribus, quibus sic Missas est pollicitus, vt haberent singuli singulas, ab ea ergo sunt mēte deducendi Presbyteri, ne contra officium viri boni faciāt. *Hinc dicimus* inquit Iacobus à Graphijs lib. 2. decision. ca. 44. nu. 17. *quod Sacerdos qui est obligatus pro aliquo* E *dicere Missam, si ei non applicet totam partem, quam tenetur applicare, sed alios adiungit, peccat mortaliter & non satisfacit.*

Et quidē quod de peccato memorat, dici id ab eo puto verissime, Quod de eius causa addit, probare nequeo: quæ duo fidem habent apertam & facilem Primo pro peccato facit præter allatas hæc ratio, quod pretij indebiti postulatio sit mortalis, si modo sit tantum quantum in furti materia ad mortale est satis, sed Presbytero, qui operam suam alteri ista mercede addixit, stipendium pro Missa eadem, nullum est debitum, eum ex hypothesi par iam & æquale suo labori consequutus sit ab alio, quæ laboris cum pretio æqualitas, petidebet nouā dignitate ac valore rei oblatæ, alioqui

cũ illa ſit infinita, non modo à duobus, tribus, aut centum, ſed à mille quoque hominibus, exigi pro offerendo vno ſacrificio, mille ſtipendia iuſta poſſent, ac labori æqualia, quod horret æquitas, ſed ab obligatione alendi Sacerdotis, quam ſine mercede eſſe, operantem cauſa noſtra non decet, cum Chriſti Domini teſtimonio dignus ſit operarius mercede ſua, cui obligationi ſatisfieri conſtat, cum pro ſingulis ſacrificiis, ei tantum datur, quantum eſt neceſſe vt ſe eo die ſuſtenret, non omnino illiberaliter, ac maligne, ſed tamen non copioſe ac ſplendide, nec enim ex opera quam Sacerdos in celebrando defert alteri trabere omnia vitæ ſubſidia debet, argumento eſt, quod in Presbyterum inſtitui non debeat niſi inſtructus opibus, quas ſuum ſibi patrimonium, aut beneficium Eccleſiaſticum ſuppeditet, in ſumptus diurnos at eſt ſtipendium quod in ſacra ſingula lege Epiſcoporum Synodica, Presbytero penditur, aut more qui inueterauit in prouincia, tale, vt ſufficere vtcunque poſſit dependo eius diurno, debet ergo eo contentus eſſe, nec proinde eodem die, vno ſacro, expungere quæ in certo numero ac genere, contracta eſt ab eo ſacrificandi pro tribus hominibus obligatio.

Confirm. fallere in re graui, aut in fraudem dolo inducere in ſimili materia, eſt mortale, at Sacerdos, petentem ſacrum ſub iis conditionibus, inducit vt det ſibi eleemoſynam, ſub quibus non eſſet daturus ſi eas intelligeret: ergo peccat cum obligatione reſtituendi.

Confirm. 2. Sacerdos ius non habet exigendi integrum victum vnius diei ab eo, pro quo ſacrum dicit, niſi veræ eius intentioni reſpondeat illudq; dicat, ergo cũ iuris violatio culpam habeat, ea non vacabit in caſu propoſito eleemoſynæ indebitæ petitio.

Et hoc ſenſu vere mihi loquutus eſſe videtur Graſſius, male autem cum peccati cauſam, à ſacrificij fructu repetit, quem integrum pluribus non poteſt attribuere, vt tamen debet, cum à ſingulis ſingula ſtipendia habuit, nam eſt hæc applicatio ſpiritalis, ſicut collatio iuris ſpiritalis ad beneficium, at ſumere pro re ſpiritali pecuniam, malum eſt, & Simoniacum, male ergo ſcribit Graſſius, ideo peccare Presbyterum, vno eodemque ſacrificio ſatisfaciendo pro pluribus, cum integram operæ ſuæ mercedem, ſinguli ei obtulere, quod totum, vnicuique eorum, applicare debeat.

An in eo vero, lethalis culpę Sacerdos ſit damnandus ambigi video, qui eam ab illius animo remouent, hanc maxime cauſam habent, quod ſingulis nominatim iniuriam non inferat, quam prudentes pro graui habere queant, nec enim octo aſſes, quæ ſumma communiter offerri ſolet in ſolutum operæ ſacrificantium, quantitatem in materia furti faciunt, quæ ſit mortalis culpæ capax.

Mihi ſentire videntur probabilius qui eius ſuſpicionem ac labem, ad illum ideo pertinere aſſerunt, quod etſi furta minima, qualia credenda ſunt, quæ quantitatem non attingunt in furti materia notabilem, diuiſim ac per ſe ſumpta, non ſint mortalia, collectim tamen ac vnita, ab ea fœditate excuſari nequeant, cum concipiuntur, vt æquitati maxime contraria, ac cum iuſtitia in re non vulgariter pugnantia, vt enim notauit Leſſius lib. 2. de iuſtitia, & iure cap. 17. dub. 8. num. 45. non vacat culpa eaque graui qui alienum ſponte ac deliberate retinet in quantitate vt aiunt notabili, at terna aut quaterna ſacrificantis ſtipendia, non ſunt eiuſmodi,

A vt cuique tenuitate ſui, facile contemnenda ſint ac temere, deſtitutæ ergo iuſtitiæ arguendus eſt, qui illa retinere ſatagit, officio non perfunctus trini ſacrificij, cuius cauſa hæc illi dari à diuerſis placuit, eaque reſtituere tenetur vt habet ſacra Congregatio in decretis parag. 3.

Obiciunt contra, opinionis oppoſitæ Patroni, fructus ſacrificij eſſe genere ipſo multiplices, commodis admirabiles, munere omni maiores, promdeque infinitos, itaque eiuſmodi qui à quibuſlibet exhauriri nequeunt.

Reſpondendum, cum diſtinctione, aut enim agitur de principali offerente qui eſt Chriſtus, aut de Sacerdote qui offert quidem, ſed minus principali-
B ter, ac tanquam Chriſti inſtrumentum, ſi priori modo intelligitur obiectio, verum eſt ſacrificium Miſſæ, quâ rem oblatam continet, & quâ eſt actio offerentis Chriſti, infiniti eſſe pretij ſeu valoris, quia & res oblata, nempe caro, & ſanguis Chriſti, diuinitati vnita, & Chriſtus offerens, Dei filius, infinitæ dignitatis ſunt ac meriti, ſic loquuntur, Sotus in 4. diſt. 11. q. 2. art. 5. concl. 2. Sylu. verbo Miſſa 1. qu. 9. Ægid. de Coninch. q. 83. de ritu venerab. Sacr. art. 1. dub. 10. num. 182.

Quod ſi in poſteriori ſenſu capitur obiectio, negari debet, ſacrificium infinitatem habere dignitatis, æſtimationis ac pretij, quia quicquid eſt vſpiam, tam in homine, quam Eccleſia, circunſcrip-
C tum eſt, terminatum ac concluſum, adde ſacrificio nihil nobis obtineri amplius, quam quod eo, cõſequi nos Chriſtus voluit. At ex eo, redundari in homines commoda alia noluit, quam quæ numero, vique finita eſſent. Sic D. Bonau. in 4. ſentent. diſt. 45. art. 2 q. 3. in reſponſ. ad vlt. ac valde communis videtur eſſe opinio, ad quam abit, Ægid. num. 186. Sotus quodlibet 20. art. 2. & 3. *Vtrius*, inquit, *ſacrificij non adæquatur valori eius, qui continetur in ſacrificio, ſed correſpondet alicui merito in Eccleſia, non etiam adæquatur merito Paſſionis Chriſti*, quã hic Deo Patri non obtulit, niſi vt ex ea fructus deriuaretur ad mortales definitus ac certus, idem dicendum de ſacrificio, quod ab eo inſtitu-
D tum conſtat ad effectum impetrãdum mortalibus, qui finito maior non eſſet, alioqui ſi nullis eſſet circunſcriptus terminis, vno quopiam ſacrificio obtineri poſſent homini præuenientes gratiæ, quæ numero, efficaciaque præcederent quotquot ſunt olim Sanctis collatæ diuinitus, ſimiliter vno quopiam alio, à flammis erui poſſent purgantibus defunctorum omnium animæ, quamlibet eſſent magnorum reæ criminum; quo quid rationi minus conſonum dici queat non video.

Dicunt aliqui tam valorem ſacrificij, quam fructum, qui communicatur actu, quidem finitum eſſe, ſyncategorematicè autem infinitum, huius opinionis defenſores ſunt, Sotus in inſtitut. de ſacrif. altaris lect. 7. Ægid. de Coninch. q. 83. de
E ritu venerab. Sacra. art. 1. dub. 10 concl. 6. n. 187.

Primò, quia eſt virtus capitis.

Secundò, quia quo quis plus deuotionis ad illud adfert, & plus quoque ex eo refert commodi.

Tertiò, quia ex eorum conſortio qui ſacrificanti Sacerdoti adſtant, nec offerenti quidquam de fructu ſuo deperit, nec eorum cuiquam qui illum in ara orantem circunſiſtunt, aut Miſſæ nauant operam, canendo, thura incendendo aut quopiam alio ritu ac miniſterio, non tamen inde ſequitur fructum ad eos pro quibus offertur, infinitum eſſe, quia hic reſpondet oblationi, & hæc conſecrationi quæ fit à Sacerdote, huic autem ex opere

operato, & destinatione Christi fructus tantũ inest
finitus, ex quo sequitur lõge eum minorẽ fore, quo
cõmunicabitur cum pluribus, nec Sacerdotẽ proin-
de satis officio conscientiæque facturum suæ, si v-
nica Missa nomina expleat contracta occasione
pretij, recepti à pluribus, quibus singulis singula
sacrificia promiserat Ægidius supra n. 192. sub fin.

Eum tamen excusare possunt hæc quinque, in-
quit Palud. in 4. dist. 45. q. 2. art. 2. concl. 5. cui as-
sentiri video Anton. in 1. p. tit. 10. cap. 2. Comi-
tol. resp. lib. 1. q 42. num. 24. Sylu. ver. Missa pri-
mo q. 10.

Primum est, defectus potestatis persoluendi om-
nia quæ sunt promissa, quia ad ea quæ facultatem
nostram superant nulla est obligatio.

Secundum, consuetudo Sacerdotum à petenti-
bus non ignorata, quia cum volentibus non fiat
iniuria; à culpa futuri sunt Sacerdotes liberi, si à
scientibus se pro multis quibus despondent Mis-
sas singulas, solitos vnica satisfacere etsi tantun-
dem ab iis stipendij nomine recipiant, quan-
tum si ad bonorum societatem, quæ sacrificij
sunt propria, alium non admitterent, quia tunc cen-
sentur illud dare gratis ac liberaliter, sibique non
displicere, quod sacrificij valor integer sibi non
applicetur.

Tertium est pactum cum petentibus, vt Missa
eis vnica satisfiat.

Quartum cum reliquarum Missarum numerus
re aliqua compensatur.

Quid si stipendium pingue detur alicui, pro di-
cenda Missa vna, vt aureus nummus v. c. aut duo,
etiam ne futurum ei est integrum, sine culpa, alie-
na ad eam rem vti opera, seruata sibi parte aliqua
acceptæ in eum finem eleemosynæ.

Disputant hac de re Theologi, Suarez, Vas-
quez, & Soto, triplexque est eorum in hac quæ-
stione dicendi modus, vnus Suarez, alter Gabr.
Vasq. tertius Viguerij apud Bartholomæum ab
Angelis in exam. ordinand. dub. 1. parag. 510.

Suar. in 3. part. q. 83. art. 6. disp. 86. sect. 3. ver.
hac occasione Soto de iustit. lib. 1. q. 3. art. 1. vti-
tur hac distinctione, aut is cum quo de Missa tran-
sigitur magno pretio, est Parochus, eam postulan-
tis, aut de vulgo Sacerdotum quispiam alius, si se-
cundum, de eleemosyna sibi sacri causa tradita
decerpere, quod in vtilitatem suam, commodum-
que vertat, nihil potest. Si primum, nihil esse cau-
sæ aiũt, quamobrẽ quod de cõmuni, statoq; stipẽ-
dio superest Parochus sibi ipsi retinere nõ possit.

Distinctionem hanc amplectuntur Soto loco
citato & Rodrig. in summa to. 1. cap. 243. n. 12.
Ratio eorum est vna, nempe quod Parochus iu-
stam operæ suę mercedẽ Sacerdoti distribuens, ex
eleemosyna sibi pro Missæ sacrificio tradita, nul-
li faciat iniuriam, cum ipse pro cura, ac onera pro-
uidendi vt petenti Missam, satisfiat, reliquum sibi
retinet.

Modus alter est Viguerij supra, Petri de Ledes-
ma in summa tom. 1. de Euchar. Sacram. cap. 18.
concl. 13. isque priori oppositus, eleemosynam
facturo sacrum integre dandam esse, nec vlla sui
parte minuendam, nisi ex lege, consuetudine, aut
voluntate saltem tacita dantium maiora stipendia,
quam pro more prouinciæ, constaret eorum par-
tem aliquam distribuenti esse debitam.

Secus longe quam isti opinatus est Gabr. Vas-
quez, nam quod Curatis licere Suar. asserit, hoc
cuiusquemodi Sacerdotibus, per conscientiæ le-
ges, iuraque, permissum esse ait: eius dicto astipu-

A lantur Homobonus de bonis in exam. Eccl. par. 1.
tract. 8. cap. 14. q. 131. Fraxinellus de obligat. Sa-
cerdot. sect. 3. præn. 5. Emm. Sa verbo Missa nu.
24. ad id tamen postremus hic exigit, vt Sacer-
doti data sit pecunia vt ipse per se sacra dicat: *Nam
tunc*, inquit, *potest alios pro minori pretio conducere,
qua adiunet, & reliquum sibi retinere, secus est, si ac-
cepisset, vt curaret dicendas per alios*, tùm enim,
censetur qui sacrificium postulat, eleemosynæ
suæ dominium integrum, in eum qui causa sua, ac
nomine sacrificium Deo offeret, translatum
esse voluisse.

Opinio Viguerij est simpliciter vera, & retinen-
da, in quam iuisse constat qui sequuntur, Fernan-
dez in examine Theol. moral. par. 3. cap. 5. pa-
B rag. 9. Pet. Arag. in 22. q. 85. art. 5. dub. vlt. po-
tissima eorum ratio est, quod fidem omnem supe-
ret, velle quenquam vt de stipendio, quod pro col-
locanda opera in sacro, causa sua faciendo, aliena
manu offert Presbytero: Parocho, aut cuilibet
alteri quicquam detrahere sit concessum, nam nõ
tantum stipendij sed eleemosynæ quoque ratio-
nem habet, de qua sibi Parochus, aut alius retinere
sine scelere quid possint non video, secus, quod il-
lis, idem quoque permittendum esset Laicis, qui-
bus ea stipendia credita essent à Domino, vt pro se
illi sacra facienda curarent in tempore, quod nemo
dicet.

Huic rationi adiungenda sunt sacræ congregat.
oracula, super hac enim quæstione de qua nobis est
C in præsenti sermo, interrogata non ita pridem, res-
pondit sibi non videri posse sine culpa Sacerdotem
*qui Missam suscepit celebrandam cum certa eleemosy-
na eandem Missam alteri celebrandam committere,
parte eleemosynæ sibi retenta.*

QVÆSTIO X.

An Sacerdoti sit liberum precibus in sacrificio Missæ vti quibuslibet.

D NEquaquam id in eius potestate esse, docuera
viri magni freti authoritate Pij V. à quo pro-
hibitum esse singulis in virtute sanctæ obedientiæ,
ne quid simile sibi assumant, sed præstitutas ab Ec-
clesia tam cæremonias quam preces, in offerendo
sacrificio seruent, patet ex Bulla quæ quia est ad
manum singulis peræqua ac Missale, in cuius fron-
te est, à nobis prætermittitur.

Neque tamen sic sum rigidus, vt credam omis-
sionem cuiuslibet cæremoniæ, Sacerdoti piacula-
rem esse, vt enim priuatim, communibus Ecclesiæ
precibus, aliquam interserere, cum scandalum non
metuitur, culpa est humana ac tenuis, sic de vsita-
tis aliquam demere, aut in cæremoniis aliquid in-
uertere, aut facere quod Ecclesiæ seruare non sit
solemne veniale tantum est.

E Quid si omissa ad canonem pertineant? Quo-
rundam fuit opinio, non nisi cum mortali culpa
omitti, quando est hæc omissio cum turpi fœdaque
coniuncta negligentia, verum enim vt est faten-
dum ad ea ex quibus canon Missæ conficitur, stri-
ctiorem obligationem esse, quia & viciniora sunt
sacrificio, & antiquiori ac sacratiori lege sunt san-
cita, iuxta communem sensum Ecclesiæ, non est
tamen vlla ratio, cur sicut in præceptis aliis, mate-
riæ paruitas à mortali liberat, non idẽ hic accidat.
Quare si sacrificans si vnum aut alterum sancti no-

men sacrificando, aut verba aliquot ex nagligentia prætereat, non erit in eo meo iudicio culpæ arguendus alterius quam venialis, ob exiguitatem materiæ, nullius autem, si ad eam, inaduertentia aut indeliberatio adueniat.

Sane vniuersa de re præsenti dici hæc possunt: primò, quæ sunt præter opinionem ab incogitante prætereita, si ad naturam sacrificij non pertineant, repetenda non esse.

Secundò, culpæ lethiferæ raro coniuncta esse, nisi à scandalo aut contemptu vitium accipiant.

Tertiò, frequentius peccari in hoc genere, cum præscriptis precibus ab Ecclesia aliquid additur, publice maxime, in Dei ac sanctorum cultu, quod Pontifex ac Episcopi non approbant, cum anim noui res sit exempli, nec seiungenda facile à scandalo, si est alicuius in diuorum religionibus momenti ac ponderis, vitari debet.

QVÆSTIO XI.

An operari sacris quotidie teneatur Presbyter & quando.

Sermo mihi hic de eo nullus, qui ius habet sacrificij liberum, cuiusmodi censendi sunt oẽs, quorum non est opera in procuratione Parochiæ, aut alicuius beneficij addicta, de his ast quæstio quorum sibi quis fidem, operasque certo pretio obstrinxit ad statum Missarum numerum, vt triginta ex Beati Gregorij formula, pro defuncti anima, aut ad annum vnum, ad ei impetrandum in acerbissimis purgantis flammæ cruciatibus subsidium, vel aliter &c.

Dico primò, *Peccare mortaliter qui illico ac commode potest nõ liberat fidem suam obligatam ad certa sacrificia pro mortuis, aut viuis, in dubiis suis temporibus, ea postulantibus, ad peccati remedium vel afflicti animi solatium*, in hanc me mentem inducunt argumenta sequentia.

Primum, quod fidem fallere in re graui, & quæ alteri non vulgariter incommodat, ac nocet, culpa sit communi maior, at qui sacrificia defunctis promissa protogat, aut in hebdomadas, mensesque, diem de die trahens reiicit, eam defuncto infert iniuriam, qua grandiorem quisquam vix potest, vt enim acrimoniæ ignium purgantium, cedunt huius vitæ tormenta omnia, ita mortuo, quem in eis ad expiationem animi peccata sua inclusum stringunt, durius accidere nihil potest, quam cruciatum hunc diu produci, vel ad momentum temporis, quia à stis æquitatem cum fide censendus est lædere, qui proximum damno graui perculit, pollicitis non stando, multo magis, qui quæ pro mortuo sacra facturum se recepit, Deo quam citissime potest non exoluit.

Secundum debitum non pendere cum potes, est malum, sic enim re sua priuas dominum nec sine eius iniuria, quæ hoc est futura grauior, quo debitum quod ei non redditur, maius est & amplius, at est Presbyter, defuncti debitor, & in eo rerum genere, quibus nulla alia potest ei esse vtilior, aut cum negantur damnosior, ergo &c. hanc sententiam inuenerunt & probauerunt, Sylu. Missa 1. q. 10. in fine Petrus de Naua. de restit. lib. 2. cap. 2. num. 366. Reginal. lib. 23. num. 236.

Dico secundò, *Sacerdotem non teneri, sub peccato, sacra omnia eo ordine ac modo pro defuncto dicere, quem præscripsisse S. Gregorium memorant.*

Primò, quia fœda turpisque stipulatio, nullius est roboris: lege generaliter ff. de verbo obligat. & lege mercedem, cod. de conditione ob turpem causam, at promittere sacrorum numerum quẽ præfixisse Gregor. dicitur, eoque illa ordine exequi, quem illius studiosi tenent, malum est & turpe, quid enim magis contra prudentiam, quam à solemni Ecclesiæ discedere? eius præscriptum non tenere, ab eius more abire? ecquid vero id efficit, qui instituto Greg. Missam dicit *de Requiem*, aut Quadragesima, cum Christi resurgentis gloriam, nati charitatem publice Ecclesia recolit, vel non præscribit Gregorius certum in sacris ipsis ordinem quem peruertere non liceat? Sic enim hi aiũt, qui vim in Gregorianis sacrificiis ad animæ hærẽtia in purgatorio igne solatium, ac eiusdẽ ab illo liberationem deprædicant, ita initum esse oportere à Missa de Dominica prima aduentus, cui subtexenda est de natiuitate, tertio loco da sancto Stephano protomartyre, quarto de sancto Ioanne Euangelista, quinto da Innocentibus, sexto de Epiphania, septimo de octaua Regum, octauo de Purificatione, nono de Septuagesima, decimo da Dominica prima quadragesimæ, vndecimo da Dominica 2. eiusdem, duodecimo de Dominica quarta quadragesimæ, decimo tertio da Annunctatione, decimoquarto de Dominica in ramis palmarum, decimoquinto da cœna Domini, decimasexto de resurrectione Christi, decimo septimo, de Ascensione Domini, decimooctauo de Pentecoste, decimonono de festo Trinitatis, vigesimo da Dominica prima post Pantecostem, & ita da reliquis quas seriatim explicatas reperies in Missali Romano.

Confirmatur, si sunt hæ Missæ dicendæ eo ordine quem diximus, ideo maxima, quod sunt postulatæ à propinquis defuncti, ac à Sacerdote sic promissæ petentibus, vt in iis mutario per eum nulla fieret, at ab hac ratione, vis defensioni aduersariorum esse nulla potest, nam obligationes quæ ad malum inducunt, aut peccata fouent, tolerari non debent, quo de genere præsentem esse sciet, qui secum ipse reputabit, Sacerdoti ritus Ecclesiæ seruandos esse, nec ab ordine quem in concilio cuique posthac in sacrificando tenendum statuit, recedendum esse, quod tamen impune est omnibus, si quod Gregorius inuenisse in sacrificiorum numero & ordine dicitur, sequi in operando licet, quid enim turpius quam non obsequi Ecclesiæ, vel quid fœdius, quam cum lacrymis habenæ sint laxandæ, vt quadragesimali tempore, ob patientis Christi memoriam, præ sa gaudium ferre? vt facere tamen eum est necessa, qui resurrectionem sacrificando recolit eo tempore, næ ergo est hic cuique mos vitandus, qui inueteratit in plerisque prouinciis, vt quacunque tempestate de resurrectione sacrum pro defuncto facere Presbyteri audeant, Gregorij Papæ instituto vt aiunt.

At enim meam (inquies) sum operam, in hoc sacro ministerio ad mensem pactus propinquis defuncti, à qua pactione, quia est honesta, recedere mihi non est integrum, est ergo in eius præstatione, modus mihi ordoque adhibendus, quem præcepisse dicitur Gregorius.

Neganda est consequentia, quia omnis obligario è conditione est apta, quæ si est inhonesta, si inquinata adiunctione flagitij, nec obligatio, nec ius interpositi pacti, aut promissi vllum oritur, qualæ hoc esse omnes intelligunt, eamobrem

quod turpis stipulatio contractus formam non retineat quæ est legitima contrahentium consensio.

Neque tamen fallere pacta conuenta Sacerdoti licitum: enimuero hac ei lege cum propinquis defuncti conuenit, vt pro eius anima 30. diebus non interruptis sancte ac religiosè Deo litaret, nam id iis est cordi ante omnia, vt hic eius propitietur manibus, quæ duo Sacerdoti consequi licitum est, etsi ordinem cuius per nos facta est mentio in sacrificiis non teneat, tantumdem enim Deo offertur vno ac alio, nec si vis sacrificii spectetur, plus spiritalis opis auxiliique confert animæ Missa *De requiem*, quam alia quælibet, cum vtrobique Deo Patri, dilecti filii sui carnem & sanguinem Presbyter offerat, ac si quid accedit vni, quod desit alteri, id totum est tribuendum precibus, quæ ex instituto Ecclesiæ, susceptæ ad propitiandum Deum pro anima, vt eius dolorem leuant sic eidem Deum potentius mitigant quam aliæ.

Dico tertiò, *Cum pro se quis quotannis aut diebus sacrum fieri cum Sacerdote conuenit peccare hunc, si pactum per se aut alium non impleat.*

Primò, quia nunquam culpa vacat promissa non facere cum id fraudem ac inconstantiis in proposito animi leuitatem oleat.

Secundò, quia Sacerdos, contra quàm promisit, sacrificium non offerens, eum cui fidem in hoc suam deuinxit, priuat re sibi maxime vtili, ac debita, quod qua ratione id facere hic sine culpa possit non video.

Tertiò, tam est Sacerdos in vitio, sacrum vt recepit, aliena causa non faciens, quam qui operam suam sicut est constituto pretio pactus, alteri non defert. At hunc expertem culpæ esse nemo iure dixerit, ergo nec illum, quocirca stipendium pro facto quod non fecit, oblatum sibi ac receptum rependere ex fide debet, nisi id eum qui obtulit nolle constet. Quia contractui cui conditio est aliqua addita, vis transferendi dominii non conueoit, conditione cum qua initur absente. At inter Sacerdotem, & dantem pretium pro sacrificio, pactio interuenit explicanda his verbis do vt facias, cum non gratis ac liberaliter eum hac ille quantulacunque summa pecuniæ donet, sed ea lege vt pro se sacrificet, id ergo si non fecerit, cuius causa est ei memorata pecunia data hanc domino integram nullaque sui parte diminutam redhibere debebit.

Huic certæ opinioni contraria est Graphii sententia lib. 2. decis. cap. 38. num. 8. Valerii tomo 2. praxis lib. 23. num. 237. Lod. de Bea tomo 1. casuum casu 23. quorum hæc est firma vnicaque ratio quod ea stipulatio emolumento alterutri contrahentium esse non debeat, quæ flagitii faciendi aut facti causa concipitur lege si plagii ff. de verb. obligat. Eiusmodi est præsens enimuero cum sit difficile homini occupato, maxime bene præparatum pectus ad sacrificium quotidianum afferre, daretur ei peccandi prope certa occasio, si quotide deberet ad illud animum appellere.

Cui argumento duplici hac responsione occurritur.

Prima, quod Sacerdoti ius est omni tẽpore contritionis exercendæ liberum: potestas quolibet momento temporis redeundi per amorem peccatique odium ad Deum, quo si officio non fungitur, imputet ipse sibi vitium hoc, non alteri.

Secunda, cum eius opera non sit addicta sacro huic ministerio necessario, sed quatenus illud obire per se satagit, non alium, in eius esse potestate, cum est ad sacrificium imparatus, sibi in eo subrogare alium, in quo quid sit periculi, quid peccati, aut maculæ, aduersariorum est dicere.

QVÆSTIO XII.

An Sacerdos possit sine culpa plura à pluribus stipendia recipere pro eadem Missa, quando singula ad eius sustentationem non sufficiunt.

RESpondeo videri mihi mortale non esse plures à pluribus eleemosynas consequi, si earum quælibet non est alendo Sacerdoti eo die idonea. Anglez. par. 4. de valore Missæ art. 2. concl. 2. Fernandez in examine Theologiæ par. 3. cap. 5. parag. 8.

Primò, quia ratio exigendæ mercedis in Presbytero, dum alteri operam suam sacrificando accommodat, propria est eiusdem sustentatio, ergo si illam vnus totam non suppeditat, iusta eius supplementa ab alio dari, & peti poterunt, valet enim in hac causa Pauli verbum 1. ad Corint. 9. *Qui altari deseruit, debet & de altari viuere.*

Secundò, cum Sacerdoti minus datur pro Missa quam ad depensum eius diei exigitur, tacite ei ab illo permittitur, qui illius operam ad sacrificium conducit, vt sibi aliena beneficentia consulat, iustam hic ergo querendi causam non habet, si cum alio, sacrificij fructum aliquem Sacerdos communicet, maiorem, aut minorem pro ratione acceptæ ab eo eleemosynæ.

Quare magnopere ei author essem, cum impar honestæ suæ sustentationi, pro eo die merces datur, ne ei qui illam offert, Missam integram spondeat, cum enim pactorum fides sit implenda cap. 1. de pactis, ea alio deflectere, aut non facere, nulli credo licere, sine scelere, cuius ne in se proinde fœditatem, ac maculam Sacerdos concipiat, omni est ei ope connitendum, ne promittat quæ facturum se non sperat.

Et communem esse hanc opinionem docet Antoninus Diana in tract. 14. resolut. 7. quam defendunt, Nugnus in 3. partem to. 1 q. 83. art. 1. dub. 9. concl. 2. Canus in locis Theologicis lib. 12. ca. 13. Soto in 4. dist. 13. q. 2. art 1. Coninch. qu. 83. de Euchar. dub. 10. num. 192. Filliuc. to. 1. tract. 5. cap. 6. num. 189. probantque hoc argumento. Quod iniquissime faceret, qui Sacrificium causâ suâ Deo offerri totum vellet, pro tenui stipendio, id enim non est aliud, quam exigere integram operam Sacerdotis, pro mercede, quæ sit ei inæqualis, ac impar, quod est contra iustitiam, quare concludendum aiunt, Sacerdotem contra officium viri boni non facere, cum laboris, ac operæ suæ, in sacro faciendo, mercedem ab alio recipit, quæ cum priori, tantum ei pecuniæ tribuat, quanta ad iustam sustentationem eo die sibi est necessaria. Astipulatur huic sententiæ Ludou. de Beia par. 1. casuum casu 12. vbi ad argumenta, quibus vsi sumus, alia multa aggerat, potentiora sunt, quod mos apud Sacerdotes inualuit, vnica vt Missa, satisfaciant pluribus, à quibus iusta sibi non sunt operæ suæ numerata stipendia, quod Sacrificii infinitus sit valor, quod fideles tacite consentiant, sibi vt Presbyteri prouideant de iusta mercede.

Qualis est existimanda, quæ Episcopi lege con-

suetudine patriæ, definita est, pro sacris singulis, Ægid. proxime citatus num. 192. At enim stata hæc (inquies) certaque esse nequit pro omnibus, vt enim origine, doctrina, meritis, & conditione Sacerdotes ab inuicem differunt, ita nec omnium esse debet par & æqualis viuendi modus, pluribus delicati ac nobiles indigent, quam qui obscuro nati loco, parare sibi illi epulas nequeunt, his ad domestica ministeria, cuiusquam opera non est necessaria, exigere ergo illi possunt quod sibi & seruo, ad annonam eius diei sufficiat non posteriores, cum nullum habeant.

Censuere propterea aliqui, à recto Sacerdotem non abire, si in postulanda eleemosyna quæ ad victum vnius diei sufficiat pro Missa dicenda, domesticorum, stirpisque suæ rationem habeat, maximeque Patris & matris, quos calamitas eo redegit inopiæ, cui occurrere ipsi, nisi mendicando non valeant.

Dixit hanc sententiam Nugnus in 3. par. to. 1. q. 83. art. 1. dub. 10. concl. 4. Orellana apud Vegam in summa to. 2. cap. 41. casu 1. Contrariam Ægid. loco citato ad quem concedo ob has causas.

Prima est, quod Presbyteriū id est Sacerdotium sustentando Sacerdoti eiusque propinquis, non sit institutum; cum ad illud admitti nisi moderatis instructus opibus canonum lege non debeat cap. non licet cap. Episcopus de præb.

Secunda, quod sit quidem caritatis, inopes alere, Presbyteri propinquis bene velle, eorum inopiam subleuare opibus, ad id tamen hoc præcise nomine non teneri, quod propitiando sibi numini Presbyterum, eorum filium aut nepotem in altari adhibeant, istius quidem esse potest ac debet hæc cautio, non eorum, qui sacrum sibi ab eo procurant. Deinde est improbabile, hoc cuiquam æquitatis leges permittere, vt pro opera tantilli temporis, quantum faciendo sacro impenditur, quod semihoræ spatium non excedit, exigere ei vt liceat vnde sibi propinquisque ad victum vnius diei suppetat.

Multo minus potest à pluribus stipeodia plura pro eadem Missa petere, si singula sufficiunt ad frugalem vnius diei victum.

Primò, quia acceptando eleemosynam, tacite promittit ei, à quo tribuitur, sacrum integrum, quod tamen non est facturus, cum dimidium eius sit daturus alteri, à quo nouum ei stipendium offertur, in quo præter mendaciam, species quædam interuenit iniustitiæ, quę est vitanda singulis.

Secundò, quia auaritiam Sacerdote indignam redolet, pro re sacra stipendium, iusto amplius, exigere, maiusque, quam Episcopus mosque patriæ definit.

Quid si minus detur, sibique nihilominus sacrum integrum à Sacerdote offerens postulet? Sacerdoti promissis standum esse dixere Ægid. supra Fraxinellus de obligat. Sacerdot. sect. 4. conclus. 2. Homobonus de Bonis in examine Ecclesi. par. 1. tract. 4. cap. 13. q. 118. proindeque ei soli fructum sacrificii integrum applicandum esse, eo quod aliter violaretur pactorum fides.

Ab his recedunt Suar. in 3. part. to. 3. disp. 86. sect. quarta, Diana par. 1. tract. 14. resol. 7. *Quia tali, inquit, Sacerdoti fit iniuria; cogitur enim ob paupertatem inæquale stipendium acceptare, potest ergo non obstante prioris pacto se indemnem seruare, sicut famulus aut operarius, cui condigna merces non tribuitur, potest damnum suum resarcire, etiamsi initio consensus sit ob paupertatem pacisci pro iniusto & inæquali stipendio.* Hæc Suar. cuius sententia est probabilis securior tamen ac probababilior altera.

QVÆSTIO XIII.

An sit peccatum celebrare Missam sine priuilegio, ante auroram, vel post meridiem, & quibus id sit permissum.

Causa dubitandi duplex prima, quod Missa solemnis cui populus interesse iubetur: *Exceptis Deo sacratis fœminis, quibus mos est, ad publicum non egredi, sed Claustris Monasterij contineri*, can. & hoc attendendum est 51. distinct. 1. de consecrat. non nisi hora tertia, *aut prima diei parte fieri debeat*, can. Necesse est 51. eiusd. dist.

Secunda, quod id non liceat Religiosis, nisi per priuilegium, quod superfluè peteretur ab illis, & sine causa, si cuilibet iure communi permissum esset ad altare, Missæ faciendæ causa accedere ante auroram, aut post meridiem.

Dicendum est tamen primo, nemini suadendum esse, vt à communi consuetudine Ecclesiæ abeat, quantum ei per tempus, negociaque fas erit, quia cum consuetudinis, vsusque longæui non sit leuis auctoritas secundum Innoc. 3. & Greg. 9. in cap. 9. & 11. de consuetud. vulgoque habeatur pro lege can. diuturni mores 6. dist. 12. proindeque sit seruanda, cap. ad Apostolicam 41. de Simon. & dist. 12. can. 7. ab ea recedere, in modo celebrandæ Missæ, aut delectu tēporis præstituti ad eam religionem Deo exhibendam, nemini potest esse laudabile.

Dicendum secundo, non videri mihi tamen eos peccare, qui ex iusta causa anteuertunt auroram, aut post meridiem, tantillo temporis spatio sacrificant.

Primò, quia, *quod non est licitum in lege, necessitas illud licitum facit*, de regul. iuris reg. 4.

Secundo, quia vt habet commune axioma, parum eodem loco habendum est ac nihil, & modica damna tolerantur 12. q. 2. can. Terrulas.

Argumenta in contrarium allata, solutionem habent facilem, in priori enim, fit tantum mentio eorum quæ communis vsus Ecclesiæ exigit. Secundum, non est ad rem, cum Religiosi Papæ beneficentia, concessa singulis tempora ad celebrandum, præuertere possint horæ vnius spatio, quantum & quale, non est permissum Presbyteris promiscuè, sed leue tantum, idque ob causam, vt si versantur in itinere, vel si postea non sint habituri tantum otij, quantum est necesse, vt curis omnibus expediti, Deo cultum per sacrificium deferant, quæ est opinio, Graff. lib. 2. decision. cap. 39. numer. 3.

Potest tamen, ex communi D D. sententia, tam secum, quam cum aliis, ex iusta causa, Episcopus dispensare, & ex consuetudine præscribi licentia præueniendi auroram, præsertim quando illa nititur rationabili fundamento, vt dictum est antea.

Altera fuit quæstio, *An, & quibus ex concessione Papæ liceat, sacrum facere, ante auroram, aut post meridiem.*

ET Dico licere id omnibus, cum ea moderatione, de qua in superiori quæst. facta est mentio. Religiosis, congregationis S. Iustinæ, dum sunt in

itinere

itinere, hora ante auroram, item Religiosis Clericis Societat. Iesu, pari tempore, primis id concessit Gregor. XIII. postremus Pius V. teste Capucino in addit. ad Compend. verbo Missa, fol. 212. & post illum Azor. to. 1. l. 10. cap. 25. Portel. in lib. de dub. regul. ver. Missa 1. num. 3. Et quoniam multis est in more, non seruare cum tanta religione hæc tempora, vt notam effugiant violatæ legis Ecclesiasticæ, tueri se solent alio priuilegio, quod Minoritis, absolutè & sine restrictione à Leone X. concessum esse scripsit Rodrig. to. 1. q. 43. art. 2. vt cum facultate suorum Superiorum impunè, ac sine culpa, fas illis esset, qualibet hora post matutinam, sacrosancto Missæ sacrificio operam dare, quod priuilegium reuocatum non esse probant Rodrig. supra Miranda to. 1. q. 40. art. 10. concl. 2. asseritque Suar. quemlibet, sine priuilegio, posse licitè, ac honestè sacrum celebrare duabus horis, ante ortum solis, post meridiem autem, vsque ad horam tertiam, Missam posse dici tradit Nau. cap. 25. num. 85. causam ita asserendi vnam habet, nempe quod id olim esset in vsu, vt patet ex can. solent 50. distinct. 1. de consecrat. nec vllo sit Pontificis decreto, reuocatum postea. A B

Sed id cuiquam consuli, hoc tempore posse, prudenter ac iustè non puto, quod consuetudo Ecclesiæ, Pontificum approbata iudicio, sit contraria, quam seruandam esse communis est DD. opinio, saltem ne quis diu post meridiem sacrum inchoet, quod Religiosis ex priuilegio facere hora post meridiem vna, permissum esse, docent ante citati DD. C

Huic quæstioni agnata est altera, *An Missa, alia lingua dici possit quam Latina.*

RESpondendum, sine violatione præcepti Missam integram, aut eius partem recitari à Sacerdote posse, qua lingua illi collibuerit, quia contraria sententia, nec iure aliquo nititur, nec vlla certa ratione, non iure, quia Ecclesiastici, aut diuini vestigium, in scripturis, aut Conciliis, ac Pontificum decretis, nullum extat, natura autem, ac bene instituta ratio, non abhorret à precibus, quæ pronuntiantur alia lingua, quam Latina. D

Confirm. Quod de se ac naturâ sua est malum, nullibi est licitum. At vsus, longa multorum annorum serie firmatus habet, vt Lutetiæ, certo anni die, sacrum Missæ sacrificium, linguâ Græca celebretur, in æde sacra Franciscanorum: ergo &c.

Neque huic responso officit Pij V. constitutio, quæ omnem adimit facultatem Latinis, celebrandi diuina officia more Græco, quia vt rectè notauit Comitol. lib. 1. respons. quæst. 50. aliud est mos, aliud lingua, & qui in eorum alterum peccat, non est illico existimandus, reus alterius esse. E

QVÆSTIO XIV.

An sacrum in æde priuata facere Sacerdos possit & quando.

QVæstioni satisfacit Fœlix Papa IV. epist. 1. ad Orthodoxos, his verbis: *Sicut non alij, quam sacratis Domino Sacerdotibus debent Missas cantare, nec sacrificia super altare offerre, sic nec in aliis, quam Domino sacratis locis, id est in tabernaculis, diuinis precibus à Pontificibus delibatis, Missas cantare, aut sacrificia offerre licet, nisi summa coegerit necessitas.* Astipulatores habet, ac opinionis suæ subscriptores, Clementem epist. 3. Syluest. vt habetur dist. de consecrat. can. 15. atque adeo praxim vniuersam Ecclesiæ, constat enim, Romanis legibus, interdictum esse Episcopis, cum in vrbe versantur, celebrare extra Ecclesiam, absque Romani Pontific. expressâ licentia, Ludouic. de Beia parte 4. casu 33. quam raro eta concedi, scribit Nau in manu cap. 25. num. 81. sibique non nisi ægrè tributam, deprecante Cardinali Sauellio, ac lenium, cuius aliqua videbatur habenda ratio, Pontifici proponente, ad explicationem, & relaxationem legis suæ.

Possunt tamen Episcopi iusta ex causâ subiectis sibi populis facultatem dare celebrandi extra Ecclesiam, loco decenti, ac honesto, vt decernitur de Consecrat. dist. 1. can. 34. & 30. his verbis: *Concedimus, vt si cubi à malis Christianis, seu qualicunque alio modo, Ecclesiæ fuerint incensæ & combustæ in capellis, cum tabula consecrata, Missas interim celebrari.*

Ex his patet primò, iure communi antiquo nefas esse sacrificium offerre Deo alibi quam in templo ab Episcopo consecrato, aut benedicto, vel certè in Oratorio per eum ad hoc designato patet ex canonib. citatis 11. & 55. dist. primæ de Consecrat.

Secundò patet ex dictis, ad sacrificandum licitè, semper fuisse necesse, vt locus ad id designatus, sacer esset, colligitur ex his verbis: *Nec in aliis quam Domino sacratis locis, id est in tabernaculis à Pontificibus delibatis*, non ergo satis erat, ad vitandam culpam, benedictum eum esse, sacer esse debebat, ac à profanis semotus, per preces, ad id specialiter ab Ecclesia institutas.

Patet tertiò Episcoporum, hoc tempore facultatem esse longe minorem, quoad hoc, quam olim fuerit. Tunc enim per eos concedi poterat vt Missa celebraretur vbilibet, modo locus honestus esset ac decens, vt innuitur in cao. Missarum & can. hic ergo de Consecr. distinct. 1. nunc ad decentiam accedere debet eiusdem loci destinatio per Episcopos. Ita Concil. sess. 22. ibi enim eis præcipit: *Ne patiantur priuatis in domibus, aut omnino extra Ecclesiam, & ad diuinum tantum cultum dicata Oratoria, ab iisdem Ordinariis designanda, & visitanda, sanctum hoc Sacrificium à sæcularibus aut regularibus quibuscumque peragi.*

Quo decreto Concil. derogatum esse priuilegiis Mendicantium, de celebranda Missa extra locum sacrum scripsere Ægid. de Coninch. Præsec. prax. Episcopal. parte 2. c. 3. num. 12. de Beia parte 4. cas. 35. Quanquam non desunt, qui id illis perinde ac ante, permissum esse asserant, quod Pius V. eorum priuilegia omnia, licet Conc. Tridentino

KKk

contraria viuæ vocis oraculo confirmauerit, ex quo inferunt, posse eos, in loco quolibet, modo decenti ac honesto, offerre sacrificium super altari portatili, cum per Concil. sublata non sint, abrogataque, eorum ea de re priuilegia.

Quod Episcopum quoque posse concedere Laicis, vbi aliqua necessitas occurrit quæ per se non sufficeret, vt aliquoties in loco profanis vsibus addicto celebrent, opinio est Ægid. de Coninch. qu. 83. art. 5. dub. 1. num. 225. Suar. disp. 81. sect. 3. eaque probabilis.

Primò, quia Concil. non vetat absolutè, Missam extra Ecclesias fieri, sed hortatur Episcopos, ne in concedenda hac facultate, sint faciles.

Secundò, cum causæ incidere multæ, eæque grauissimæ possint, sacri faciendi extra templum, vt in conuentibus populi processionum causa die festo ad certum locum, vbi illud omnes nō possunt audire, vel cum est Ecclesia diruta, abhorret enim à prudentia, ac humanitate, qua oportet Episcopos esse præditos, tam seuere ac illiberaliter habere subditos sibi populos, omnem vt illis præcisam esse velint potestatem colendi Numinis, vt facerent, si tùm, cum aliter nequit fieri, nollent Sacerdotem sacris operari, in loco communi, ac profano, decenti tamen, quare hoc isti, ab illis, in necessitate permitti posse, non est improbabile.

At enim quoties & quam sæpe lege Ecclesiæ, Sacerdoti licitum est sacrificare vno eodemque die.

NOn licere, sæpius respondit olim Alexander Papa secundus, patet ex can. sufficit de Consecrat. distinct. 1. præterquam in die nascenti Christo sacro, can. consuluisti, eadem distinct.

Excipiendi casus sequentes, primus, est, cum post Missam, superuenit vir primarius, cuiusmodi est Episcopus. Samuel de Lublino verbo Missa, num. 4.

Secundus, cum non suppetit Sacerdotum copia, qui operam suam fidelibus deferunt, tanta, quanta requiritur, vt omnibus pagis satisfiat, ob eam caussam, facultatem à Leone X. Polonis factam esse anno 1515. aiunt, fas vt esset Sacerdotibus, ob eorum penuriam, diebus festis ac Dominicis, in duabus Parœciis sacrum facere, modo ne purificationem (vt aiunt) in priori sumerent, quod & Gallis in vsu esse, de Episcoporum consensu, ac voluntate, ob Ecclesiarum viciniam, earumque inopiam, res ipsa indicat, cum enim redditus non habeant, duobus Parochis alendis idoneos, ne populus sacrificio careat, vni eidemque dictas Parochias, cum potestate, sacrificandi in vtraque, diebus festis, ac Dominicis committere, è gloria Dei, reque communi Ecclesiæ, iudicauere Episcopi.

Tertius casus est, cum corpus defuncti sepulturæ mandari debet, mosque Prouinciæ, longa annorum serie firmatus obtinuit, ne id sine Missa fieret, Nauar. cap. 25. manual. num. 87. Lublinus supra.

Circa prædicta vero de Missis dicendis in loco religioso ac sacro quæritur.

QVÆSTIO XV.

An facultas, concedenda fidelibus, vt priuata sibi habeant Oratoria, in quibus Missas, domi suæ audiant, absoluta esse debeat.

TAlem esse non posse, hæc necessaria ratio peruincit. Quod beneficia quibus bene meremur de aliquo, extra eius noxam, aut cuiuspiam tertij esse oporteat, alioqui non beneficia, sed exitia dicenda forent, quæ in perniciem innocentis verterent, at facultas erigendi sibi Oratorij, ac in eo audiendi sacri, quoties erit collibitum, nocet Parocho, si indefinite detur, ac sine limite, sic enim priuatur iure oblationum, quas certis anni temporibus, à Parochianis inter sacra Missarum solemnia recipit.

Quid? quod in Concil. Agathensi, fideles, quibus oratorij ius est concessum ab Episcopo, iubeantur se ei sistere, Parochiæque Missæ audiendæ causa interesse, in præcipuis festiuitatibus anni? iuuat audire Patres. Sic ergo illi in can. 14. *Si quis extra Parochias, in quibus legitimus est, ordinariusque conuentus, oratorium habere voluerit, reliquis festiuitatibus, vt ibi sacrum audiat propter fatigationem familiæ, iusta ordinatione permittimus. Pascha vero, Natali Domini, Epiphania, Ascensione, Pentecoste, & Natali S. Ioan. Bapt. & si qui maximi dies in festiuitatibus habentur, non nisi in ciuitatibus aut in Parochiis audiant: Clerici vero, si in his festiuitatibus, quas supra diximus, nisi iubente aut permittente Episcopo, ibi Missas celebrare voluerint, communione priuentur.* Erunt hæ ergo partes Episcopi, dare operam, vt literis quibus Oratorij domi faciendi facultas dabitur, inserantur sequentia.

Primum, vt rebus omnibus ad Missam necessariis, id est sacris vestibus, libro, calice, cæteroque sacrificij apparatu sit instructum.

Secundum, ne humanis commerciis pateat expositum.

Tertium, vt sit ab actibus familiæ, domusque liberum.

Quartum, ne Parochiæ, eiusque iuribus vllum afferat præiudicium, proinde eam frequentandam videri, in Paschate, Natiuitate, Pentecoste, festo Omnium SS. & Patroni loci.

Quintum, ne ad supra memoratum Oratorium admittantur sacri audiendi causa alij, quam qui sunt de familia, eiusque famulatui addicti, cui est permissum.

Quæ omnia facultatibus de construendo domestico Oratorio apponi consuesse, Romæ & in Italia, author est Piasec. in praxi cap. 3. parte 2. art. 3. num. 53.

QVÆSTIO XVI.

An qui recepit se pro defuncto facturum sacrum, anno integro, teneatur sub peccato, quotidie offerre Sacrificium, cum iis precibus, quæ pro mortuis dici consueuere in Ecclesia.

QVæstionis huius pars prima, non similiter diiudicatur ab omnibus, existimant enim Zanard. in direct. Theol. par. 1. de sacrif. Missæ (B) c. 13. Fraxinel. de obligat. Sacer. sect. 4. concl. 4. Bonac. de Sacr. disp. 4. q. vlt. punc. 7. parag. 2. num. 16. Sacerdotem non liberare fidem suam, nisi per se aut alium, Deum defuncto in Missa propitiet. Etenim cum in certo numero Missarum, & genere, contracta sit Sacerdoti cum propinquis defuncti obligatio, honesta ac iusta, contra honesti rationē facturus est, si promissi religionem violet.

Quid? quod defuncti animus, destituetur auxiliis cœlestibus, sibique ad cruciatuum tolerantiam quos patitur in Purgatorio, non inutilibus? vt est ergo contra humanitatem, miseris opem negare, contra pacta conuenta fidem datam non præstare, non erit à culpa infidelitatis ac iniustitiæ, Sacer- (C) dos liber, ac vacuus, si vt spopondit Missas singulas, diebus singulis non dicat.

Contra nituntur Nau. to. 1. consil. lib. 1. de præbend. cons. 6. num. 5. Antonin. Dian. tract. 14. part. 1. res. 27. Lud. de Beia par. 1. casu 23. eorumque opinio, mihi videtur ad rationem magis priore accedere.

Primò, quia cum pactio propinquorum defuncti cum Presbytero, honesta sit, ac prudens, ad aliquid quod turpe sit, aut extra potestatem paciscentium, ferri nequit, at vt sunt tempora, hominumque corpora, aeris iniuriæ peruia, vix sperari potest ab vllo, tanta membrorum, ac valetudinis firmitas, vt nulla tentetur anno integro molestia, ac dolore, quæ illam à sacris altaribus quamuis reluctantem ac inuitum non submoueant, sunt (D) hæc ergo tempora, tacite ac virtute, exclusa à pactione Sacerdotem inter ac defuncti propinquos inita, de sacro quotidie ab eo faciendo, quibus ei commode per valetudinem aut negotia non licebit.

De quæstione altera, hoc habeo dicere. Sacerdotem non teneri Missas legere quotidie, quæ sunt de defunctis.

Primò, quia nudum pactum vt obliget, debet esse honestum, licitum ac possibile. Pacta enim, & constitutiones, quæ sunt contra constitutiones canonicas, & authoritatem Patrum, nullius esse momenti tradit, Iuo Carnot. epist. 30. post Zo- (E) zim. 25. q. 1. can. contra 7. At quis existimet vlli concessum esse, ordinem peruertere Ecclesiæ, ritus ac cæremonias, quæ in Diuorum religionibus sunt præscriptæ, non seruare, maximè cum à Concil. Braccar. 1. can. 22. præcipiatur, *vt eodem ordine Missæ celebrentur ab omnibus, quo Episcopus, ab ipsa Apostolica sedis authoritate susceptis scriptum*, quod tamen fieri esset necesse, si quo die Missa de sancto est dicenda, fieret de defunctis, ac vt vocant *de Requiem*. Quare cum ordinis peruersio, recti sit ac honesti violatio, cui se opponere, nunquam est in laude, perpetuo autem in vitio, non (V) potest pactum esse honestum, ac licitum, quo qui legem sibi imponeret, diebus Dominicis, ac festis, dicendi contra Rubricas Missam *de Requiem*, si est illicitum, quis non intelligit non seruandum?

Confirm. canone 52. dist. 1. de consecrat. statuitur, vt populus Missis solemnibus intersit. *Et hoc attendendum est*, inquit canon, *vt Missæ peculiares, quæ per dies solemnes à Sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, vt propter eas populus à publicis Missarum solemnibus, quæ hora tertia canonice fiunt abstrahatur.* De celebratione vero Missarum cap. quidam Laicorum 2. statuitur satis non esse ad officium viri boni, audire Missam de Trinitate, aut (B) S. Michaele, deuotionis gratia, sed exigi insuper ad perfectam Christiani laudem, vt hic laboret, sibi *Missam cātari, de ea die, quam & audiat pro salute viuorum atque mortuorum.* Hinc enim sic argumentari libet.

Tantundem minimùm, ac verò etiam aliquanto amplius, licet cuique priuato homini, quam Sacerdoti, sed illi, si non necessario, attamen decenter ac congruè, incumbit lege canonum, interesse sacro, quod instituto Ecclesiæ diei est proprium, ergo & illi, dicere.

Deinde sunt Missæ omnes æqualis valoris ex opere operato, vt notat D. Thom. in 4. dist. 45. qu. 2. art. 3. q. 1. ergo per quamcunque satisfit abun- (C) dè voluntati fundatoris, aut alterius, cuius iussu dicitur, verùm est quidem, defuncti animam, leuari precibus, quæ sunt institutæ in Ecclesia, ad defunctorum commodum, tamen illi nihil ex earum omissione perit, cum tantundem, atque adeo etiam amplius, illa iuuari possit Sancti meritis, ac orationibus de quo Missa dicitur, quam precibus, quas pro defunctis Missale continet.

Quæres ecquid saltem non sit necesse, in eiusmodi Missis, collectam vnam, aut plures, dicere de mortuis.

Respond. in festis semiduplicibus, legi posse, eo quod rubricæ, in arbitrio, ac potestate Sacerdotis, delectum relinquant duarum orationum, quæ primæ, de Sancto subiungi debent, earum autem alteram, de defunctis esse, quid vetat? quod si per (D) incogitantiam Presbyteri, aut iustam aliquam causam, omittatur, satis erit in ea Missæ parte, in qua, instituto Ecclesiæ, tacite secum ipse Sacerdos tam viuorum quam mortuorum meminit, eidem offerre sacrificium, in defuncti commodum.

QVÆSTIO XVII.

An peccet Sacerdos dicendo Missam alibi, quam conuentum est inter illum, & conducentem eius operam.

(E)

RESpondendum est peccare, quia pactum iure Canonico, & in conscientia obligat, notant DD. in cap. primum de pactis, & in can. Iuramentum 2. q. 5.

At quo peccati genere? & quam graui? veniali? an mortali? Mortale esse aiunt, Nauar. Euch. 25. num. 134. Rodrig. in sum. to. 4. cap. 5. n. 6. Homobonus de bonis in exam. Eccl. par. 1. tract. 4. cap. 13. q. 125. Antonin. Diana par. 1. tract. 14. resol. 29. Quis sit de hac quæstione animi mei sensus declarabunt conclusiones duæ sequentes.

Dico ergo primò, *Sacerdotem, qui promissa sibi stipe, recepit se certo loco, facturum pro defuncto, ad id teneri*, Conclusionis hæc est causa, quod data fides, nemini sit neganda, promissa qui fallit, à veritate secedit, quod à viri boni officio abhorrere, nemo est qui non intelligit.

Dico secundò, *Hoc peccatum esse primo contra fidelitatem, per illud etiam violari caritatem.*

Pars prima controuersa, dubiaque nulli esse potest.

Secunda prob. Missæ, quæ dicuntur pro defuncto, in eo loco, vbi corpus eius iacet, cæteris paribus plus ei vtilitatis, ac commodi spiritalis afferunt, quam quæ alibi Deo eius causa offeruntur, violatur ergo caritas, cum Sacerdos quæ potest sine molestia, ac labore, animæ laboranti, ac afflictæ defuncti subsidia non affert. Quod autem plus prosint mortuo, Missæ, in loco sepulturæ dictæ, quam in quolibet alio, asseritur ab Innoc. in cap. fraternitatem de sepultur. Laurent. Portelio parte 2. casu 19. & probatur. Sacrum Missæ sacrificium, etsi prosit vniuersæ Ecclesiæ, ac fidelibus, pro quibus offertur sine restrictione, maxime tamen præsentibus, secundum Theologos; qui è tribus partibus valoris Missæ, tertiam præsentibus, eorum commodis promouendis in maius, à Christo attribui aiunt, ab ea ergo in mortuum, plus emolumenti deriuatur ac manat, cum fit in loco vbi sepultus iacet, quam si celebraretur in alio.

Dico tertiò, *Non videri mihi peccare mortaliter Sacerdotem, qui pro defuncto alibi sacrificat, quam est conuentum.*

Primò, quia non tenemur promissa implere, citra damnum promissarij, nisi ex quadam honestate morali fidelitatis, seu veritatis, quæ facit, vt verba nostra factis respondeant & contra, at in eo deesse officio, non videtur culpa grauis, quia mentiri citra damnum tertij, non est nisi veniale, at fidem fallere, & promissa non facere, species quædã est mendacij, seiuncta tamen à damno notabili mortui, pro quo Missa in loco sepulturæ suæ, dicenda erat, cum omnes æquales sint valoris, ac pretij, ante Deum.

Excipiendus ast casus, in quo Sacerdoti lex esset imposita à propinquis defuncti, quæ ab eodem quoque Sacerdote esset acceptata, dicendi Missam in altari priuilegiato, nam quia mortui interest, gaudere indulgentiis applicatis dicto altari, quibus non potest priuari sine magno suo, notabilique damno, crederem in eo casu, Sacerdoti non licere delectum alterius altaris, quam priuilegiati habere, ac proinde mortaliter peccare, si eo neglecto, ad aliud Missæ causa auolet.

Extra hunc casum, Secerdos non est necessario sub mortali ad vllum altare astrictus, ex paruitate autem materiæ oe ad veniale quidem, & ita existimant aduersarij quos citat Diana, Capellanom quemlibet aut Sacerdotem, de eorum genere, qui npetam suam postulantibus accommodant, posse sine culpa, bis aut ter in anno, eo Sacello relicto cui præest, aut in quo voluntate defuncti ac propinquorum eius, sacrum facit, aliud sibi quærere, in quo fidem suam de sacro dicendo liberet.

A

QVÆSTIO XIX.

Peccetne Sacerdos, quando ad altare in Missa sine lumine.

AD eorum partes accedo, *qui negant sine lumine, Sacerdotem sacris operari posse*; Conclusionis rationes sunt multæ. Prima, petitur ab authoritate Honorij III. in cap. quod est extremum de celebrat. Missarum vbi scribens ad Brixiens. Episcop. ei præcipit, vt Sacerdotem, *Qui ex nimia malitia, aut despientia sine igne & aqua sacrificauerat officio*
B *& beneficio in perpetuum priuet*. Ex quo canone colligitur primò, lumen esse ad sacrificium necessarium. Secundò, sine eo absque lethali culpa celebrari non posse, qood notarunt, Armilla verbo Missa, num. 5. D. Antoninus in 3. parte tit. 13. cap. 6. parag. 6. Sylu. in verbo Missa tit. 5. qu. 2. in eam meotem inducti videntur fuisse à grauitate pœnæ, quam tali noxæ impositã Honorius voluit, in decretali citata. Enimuero vt seruetur æquitas, pœnæ quibus multantur culpæ, pares his esse debent, ac quoad eius fieri potest, æquales, ergo cum in suppliciis, maius vllum esse naqueat, deiectione de gradu, priuatione beneficii, ne non seruasse modum in pœna infligenda videatur Honorius, credi
C debet, eum in hac opinione fuisse, vt censeret, noxiam esse mortiferam, sine igne, rei diuinæ operam nauare.

Confir. non sunt ferendi secundum Honorium III. in decretali sane cũ olim 10. de celebrat. Missarum, qui Eucharistiam ad ægros deferunt sine lumine, *Cum sit candor lucis æterna, & ex hoc, apud omnes, fides, & deuotio augeri debeat*, At hæ duæ causæ, faciunt pro sacrificio Missæ, quod est institutum in Ecclesia, ad hunc æternæ lucis candorem exprimendum, & augendam pietatem fidelium, ergo vtrobique ad reuerentiam, & honorem sacrificii, lumen adhibendum. Quid si cerei desint? quid si haberi candelæ aliæ quam ex seuo, aut excitari
D ignis in alia materia qoàm oleo nequeat?

A Missa Sacardoti tunc abstinendum non esse, tradunt Zanard. in direct, Theol. parte 1. de Sacrif. Missæ, cap. 14. Pitigian. in 4. to. 1. disp. 13. q. 3. Homob. de exam. Eccl. p. 1. tract. 4. c. 11. qu. 143. nec in vsu candelæ non ceteæ in necessitate, peccatum vllum esse.

Contra sentiunt Riccius par. 3. decis. 213. nu. 5. Fagund. tract. 1. lib. 3. cap. 23. nu. 17. Suar. in 3. part. to. 3. disp. 81. sect. sect. 6. Vasq. 10. 3. disp. 233. cap. 3. num. 26. quam ego opinionem in praxi seqoendam iudico, vt coosuetudini Ecclasiæ magis conformem.

E

QVÆSTIO XX.

Quænam seruanda sint in consecratione augustissimi huius Sacramenti.

PRimò, nemo præter eum, qui adeptus est amplissimam Sacerdotii dignitatem, à legitimo Episcopo, potest ac debet, consecrando Christi corpori operam dare, de consecrat. dist. 2. can. 1. parag. si enim Iudæi can. sicut non alii eiusd. dist.

Secundò, ad eam rem locus non alius idoneus,

quam qui sacer, de cons. dist. 1. can tabernaculum 1. can. sicut 11. can. Missarum 12. eiusd. dist.

Tertiò, sunt à sacris altaribus remouendæ vestes, vsitatæ ac profanæ, testis Stephan. epist. 1. decretali ad Hilarium cap. 3. his verbis. *Vestimenta Ecclesiastica, quibus Domino ministratur, & sacrata debent esse, & honesta, quibus alijs in vsibus, non debent frui, quam in Ecclesiasticis, & Deo dignis officiis, quæ nec ab alijs debent contingi, aut ferri, nisi à sacratis hominibus.*

Quartò, Altaria super quibus res fit diuina, linteo triplici sacro, ac corporali lineo consecrato, velari debent.

Quintò, cauere Sacerdos debet, ne cum rem diuinam facit, vtatur alia forma, præter eam, qua sancta, ac Catholica mater nostra, hactenus est vsa, & adhuc vtitur Ecclesia.

Sextò, Quoniam Apostolus prohibet, *Viro velato capite introire in Ecclesiam in id incumbendum est Presbytero, ne ad solemnia Missarum celebranda præsumat, cum baculo introire, aut velato capite, altario Dei assistere.* Zachar. Papa 1. in Synod. Rom. c. 13. & de consec. dist. 1. can. nullus 57. Concedere vt secus fiat, solius est Episcopi, aut Prælati cum Regularibus, ita Homobonus de exam. Eccl. par 1. tract. 4. cap. 15. q. 145. Laym. in Theol. mor. lib. 5. tract. 5. cap. 6. n. 6. Scortia de sacrif. Miss. l. 3. cap. 4. n. 2. Si tamen facilis non esset ad Episcopum aditus, & ægritudo tanta esset, capitisque infirmitas, vt non sine periculo, nudaretur cum opera datur sacrificio, fas tunc esset ægro, vti pileolo, sine Episcopi licentia in sacrificio: Pro hac opinione faciunt Ledesma in sum. to. 1. de Sacram. Euchar. cap. 21. conclus. 7. Suar. in 3. par. to. 1. disp. 83. sect. 3. causa est, quod legi non est locus, vbi est necesse aliter fieri quam præcipit. Deinde quia sacra facere, cooperto capite, non videtur esse materia grauis culpæ, secluso scandalo, ac contẽptu Dei, & Ecclesiæ id vetantis.

Et quanquam, ius concedendæ calanticæ, Papa sibi modo reseruauerit, secundum Gauantum ad rubric. Missal. to. 1. par. 1. tit. 2. litera F. quod etiam declarasse Congregationem tam Cardinalium super negotiis Episcoporum, quam quæ Romæ sacris est ritibus præposita anno Dom. 1626. 3. Iulii, affirmat Diana tract. 14. resol. 58. Nihilominus ob locorum interualla, causasque alias æquitatis plenas, de quarum numero est infirmitas, quam corroborari, ac crescere oporteret cum magno Presbyteri incommodo, ac dolore, si Româ expectanda facultas foret ei occurrendi vsu pileoli, mea est opinio, vt olim, ita & hoc tempore, Episcopum adiri posse, vt per eum sit hic vsus licitus.

Septimò, curandum est Presbytero, vt quæ palam sunt dicenda, clara ac distincta voce, non sono infracto ac obscuro enuntiet, & quia in eum, omnium conuersi sunt oculi, dabit operam, vt dignitate vocis ac corporis, ad vitandam leuitatem, grauitati seruiat, ob eam causam, in gestibus, & aduersis auersisque membrorum motibus, ac flexionibus, nihil vt inconcinnum, ac vastum oculis se intuentium offerat, omni qua poterit industria, curaque faciet, imago enim mentis, vultus est, iactationes corporis, indices sunt animi, ex quibus, curiose nimis, de statu mentis sæpe sæculares æstimant, itaque ob eam causam, pia mater Ecclesia, ritus quosdam ac cæremonias instituit ex Apostolica disciplina, ac traditione, quo & maiestas tanti sacrificii commendaretur, & mentes fi-

A delium per hæc visibilia religionis, & pietatis signa, ad rerum altissimarum contemplationem erigerentur.

Vestimenta autem quibus Domino ministratur, sacra esse oportet, tam instituto Ecclesiæ, can. vestimenta 42. dist. 1. de Consecr. quam antiqua sæculorum omnium consuetudine, hæc ex qualibet materia possunt fieri, ad colorem quod attinet, quemlibet in sacris adhibere licitum. Nam etsi certis temporibus, certos ac statutos Ecclesia habeat, quos ad festi celebritatem, Sanctorumque venerationem ac cultum, aptiores existimat, non est tamen hæc eius seu consuetudo, seu ordinatio præceptiua sed directiua tantum, ita Homob. de exam. par. 1. tract. 4. cap. 15. q. 144. Ab

B hac regula eximendum est corporale, quod ex lino albo esse debet, eoque puro, & intincto: *Ab Episcopo consecrato terreno scilicet lino, procreato, atque contexto sicut corpus Domini nostri Iesu Christi, in sindone linea munda sepultum fuit*, can. 46. de consec. dist. 1.

Vestes autem ad sacrificium necessariæ, sunt hæ, amictus, alba, stola, manipulus, cingulum, & casula, quas omnes oportet esse sacras, ac ab Episcopo benedictas, vt habet vsus communis Ecclesiæ, quare peccatum esset lethale, extra casum necessitatis, aliquid horum omittere, nisi ignorantia aut inaduertentia excusaret. Nugnus to. 1. in 3. part. q. 83. art. 3. dub. vlt. Vasq. to. 3. in 3. art. disp. 233. cap. 3. Coninch. q. 83. art. 2. Conc.

C 2. num. 250. Dixi extra casum necessitatis, quia cum hæc exigit ad pop. bonum, sacrum die festo fieri, à culpa omni Sacerdotem liberum esse asserunt, Coninch. vbi supra, Suar. in 3. par. tom. 3. disp. 83. sect. 3. dub. 1. Diana tr. 14. 1. par. resol. 57. si sacrificio faciendo vacet, sine cingulo benedicto, quo casu ait Nauar. cap. 25. n. 84. licere vti stola pro cingulo, manipulo pro stola. Quin imo posse in casu necessitatis Sacerdotem sine vlla ex dictis vestibus bis aut ter celebrare, scripsere Suar. & Diana vbi supra, quod non est credendum cum ad id cogeretur Minister metu mortis, quia moraliter loquendo, vix aliquis in eam venire mentem potest, vt tormentis ac morte extorquere

D velit ab aliquo violationem præcepti Ecclesiastici, nisi quia eius authorem Deum, ac Ecclesiam contemnit. Coninch. supra nu. 250 in quo ei obsecundare imperanti, turpe est, ac malum.

Vasa autem in quibus conficiuntur sacra mysteria calices, sunt, & patenæ, Concil. Triburiense can. 8. quæ primis temporibus è ligno fuisse colligitur ex responso Bonif. Episcopi, & Martyr. *Interrogatus enim si liceret in vasculis ligneis Sacramẽta conficere, respondit. Quondam Sacerdotes aurei, ligneis calicibus vtebantur, nunc è contrario, lignei Sacerdotes, aureis vtuntur calicibus.* Conc. Tibur. can. cit. Postea statuit Zephirinus, Papa 15. à Petro in patenis

E vitreis sacra mysteria fieri, quod cum periculo non vacaret, ob infirmitatem materiæ: *Vrbanus Papa omnia ministeria fecit argentea.* Concil. supra, qualia vt in sacra inferrent altaria Galli Presbyteri, statuit Remense Concil. can. 6. si quis autem tam pauper esset, vt ex argento & auro, comparare sibi calicem non posset, decreuit: *Saltem vt stanneum haberet, ex ære autem, & orichalco conflato, lacum in sacris vnlinm esse voluit, quia ob vini virtutem, ęruginem parit, quæ vomitum prouocat*, idem quoque de ligneo, & vitreo calice remouendo ab tari, omni tempore, statutum est tam in eo Concil. quam Triburiensi can. 18. fieri ergo debet ex auro,

argento, vel stanno D. Thom in 3. p. q. 83. art. 3. ad 6.

QVÆSTIO XXI.

Quando tam vasa sacra, quam vestes diuinis officiis addictæ, amittant consecrationem suam.

QVando ita deteruntur, vt ad vsum sacrificij honeste amplius, ac decenter, adhiberi nequeant, quare si ita frangatur cingulum, vt neutra pars sufficiat ad cingendum Sacerdotem, censendum erit amisisse suam benedictionem, si tamen ambæ eius partes, necti inter se possent, haud dubiè tales essent, quæ celebrationi Missæ, deseruire forent idoneæ Ita Coninch. de Sacr. q. 83. art. 3. dub. 3. n. 250. Emm. Sa ver. Missa num. 12. de la Cruz in direct. conf. par. 2. de Sacr. Missæ qu. 3. dub. 4.

De calice verò sic Doctores censent, primo eum amittere consecrationem suam, quando frangitur. Secundò, quando scyphus à pede auellitur, sic iudicant non ineruditi authores, Palud. in 4. dist. 13, q. 2. art. 5. Antonin. in 3. par tit. 13. cap. 6. parag. 5. Sylu. verbo calix, sententiæ suæ rationem hanc habent, quod altare consecratum esse desinat, cum mensa à basi, cui insistit seiungitur, ergo & calix, si à cupa, pes remouetur.

Sed hæc opinio non probatur Ægidio de Coninch. nec mihi, eo quod in his, quæ iuris sunt merè positiui, argumentum à simili non valeat. Quare dicunt aliqui, nec sine ratione probabili, quod quando calix, per artem sic fit, vt pars infima, possit separari à suprema, hoc est à cupa, & ita consecratur, quod etiam si seiungatur, non tamen amittit consecrationem, & ita videtur esse in vsu, apud quosdam Religiosos, habentes huiusmodi calices, quos separant, vt minorem locum occupent, & facilius portentur. Comitol. lib. 1. resp. qu. 51.

Quid, *Si deauratio calicis, tam interna, quam quæ oculis patet, deteratur ac cadat?*

Respondend. nihil idcirco ei deperire de consecratione sua, quia cõsecratio, non est ita in superficie, quin in argento maneat, Sylu. in ver. calix num. 2. Sane vestis eadem semper remanet, etsi eius color marcescat, aut ornamenta intercidant, quidni ergo idem dici de calice possit ac debeat.

Quid si ad tollendam maculam aliquam quæ ei inhæret, aut reformandam eius figuram ac speciem, quæ casu, ac prolapsione in terram est læsa, opus est manu artificis, ac ictibus aliquot mallei?

Respond. ne tunc quidem suam consecrationem amittere, Armilla verbo Calix num. 4. Samuel de Lublino in verbo Missa num. 2. quia per eos ictus non fit inutilis ad sacrificium, nec frangitur, nec ita mutatur, vt non remaneat idem.

Ob quam causam dicendum quoque est, non indigere consecratione noua calicem, cuius cupa de nouo deauratur. Quia antiquã non amittit, quandiu idem manet, partesque omnes suas retinet, D. Thom. q. 83. art 3. ad 3. Emm. Sa ver. Calix: Contraria tamen sententia non est improbabilis, quia adiectio noua auri ad scyphum, instar est noui vasculi, proindeque consecrandi, vt in eo decenter, ac cum cultu, corpus Christi possit fieri.

QVÆSTIO XXII.

Explicantur alia, quæ ad decentem Missæ celebrationem sunt necessaria.

PRimò, quod canones prohibent, quod Ecclesia vniuersa improhat, quod Synodus Salisburgensis anno 1573. habita præsidente sedis Apostolicæ Legato, Sacerdotibus omnibus vetuit, quod Parisiente Conc. sub Lothario & Ludou. lib. 5. can. 48. & Moguntinum anni 813. sub Carolo Magno mandauit, nemo rem diuinam facere potest, nisi vnus saltem ad altare ei assistat, qui nomine Ecclesiæ, sacrificanti assistat. *Quomodo enim dicet Dominus vobiscum, vel sursum corda admonebit habere, & alia multa his similia, cum alius nemo, cum eo sit?* Conc. Mogunt. can. 43. Quare peccare Sacerdotem mortaliter, qui contra hæc decreta canonum, sine teste ac concio ad altare accedit causa sacrificij, dixere Fernandez in exam. par. 1. cap. 5. parag. 4. num. 8. Bonac. de Sacram. disp. 4. q. vlt. pun. 9. Barthol. ab Angelo in exam. Confessar. dial. 5 parag 401. fauet huic sententiæ, dicta à Salisburg. Synodo sententia in eos, qui secus quam præceperat, facere præsumerent, nam & eos diuina animaduersione dignos, pœnisque ab Ordinario, ad arbitrium constituendis plectendos ait, quare cum non nisi culpæ lethalis cooscios, vltio diuina prosequatur, nec censuræ Ecclesię, innocentes renunciant sed reos, sane eorum iudicio, qui huic interfuere Concilio, peccatum est, sine ministro diuina operari ministeria.

Contrariam sententiam, cum est necesse sacrum dici in die festo, aut viaticum ægroto dare, persuadent Fagundez tract. 1. lib. 3. cap. 51. nu. 6. Villalob. in summa parte 1. tract. 5. Squillante de obligat. Clericor. par. 2. dub. 23. num. 69. Anton. Dian. tract. 14. resol. 43.

Prima ratio, qua se hæc tuetur opinio est, quod iura canonum cessent, cum salus agitur propria aut proximi, quam illis anteponendam esse, bene informata ratio pręcipit.

Secunda, quod Ecclesia leges suas silere velit, cum eas audiri necessitas non sinit, *Quod enim in lege non est licitum, necessitas licitum facit de regulis iuris,* reg. 4. quare cum proxime citatis authoribus, & hanc sententiam tenent, de Graff. lib. 2. decision. cap. 42. n. 3. Sotus dist. 13. q. 2. art. 5. cum aiunt, Etemitam, posse sine ministro die festu, rem diuinam celebrare, vt præcepto de Missa dicenda, aut audienda tali die satisfaciat.

An autem pueri aut viri, vices in hoc ministerio, fœminæ in necessitate explere liceat, non similiter omnes diiudicant.

Non licere docent authores, Fernand. in exam. Theol par. 3. cap. 5. parag. 4. Zanard. in direct. Theol. par. 1. de sacrif. Missæ cap. 15. Pitigian. in 4. to. 1. disp. 13. q. 2. art. 5. Graff. l. 2 c. 42. num. 3. Laym. 14. tract. 5. c. 6. n. 15. causa ita illis sentiendi vnica, Ecclesiæ interdictum, in Conc. Moguntiaco, vt refertur de cohabitat. virorum ac mulier. cap. 1. his verbis: *Prohibendum quoque est, vt nulla fœmina præsumat ad altare accedere, aut Presbytero ministrare, aut inter cancellos stare siue sedere.*

Oppositum, visum est non improbahile, Nugn. in 3. pat. to. 1. q. 83. art. 6. dub. 1. Syt. in 3. part. q. 83. art. 5. quod existiment, nihil inconcinnum, ac

turpe esse in eo ministerio, per illud autem confusionem tolli, sacrificium debito modo fieri, salutationes ad populum & responsiones verificari, sed hæc non sunt eiusmodi quæ præferri oporteat Ecclesiæ iudicio, ac authoritati in Conc. Constantinopolitano 6. generali can. 69. his verbis. *Nulli omnium qui sit in laicorum numero, liceat intra sacrum altare ingredi, ab eo tamen, nequaquam prohibita potestate, & authoritate regia.* Et can. 70. præcipitur, *vt non liceat mulieribus in celebrationis tempore loqui, sed vt est vox Pauli, silere debeant.* Itaque à priori sententia discedendum non puto, quam Samueli de Lublino placuisse quoque video, nam etsi permittat fœminis eminus positis, respõdere Presbytero, vt faciunt cantando in choro, eas tamen ab altari remouet, vt parum idoneas ministerij præstandi vini & aquæ. Ita ille in verbo Missa num. 4.

A

B

Secundò, Missam Sacerdos inchoare non debet, nisi instructus iis rebus, sine quibus in altari subsistere, orationis causa nefas, itaque priusquam è Sacristia procedat in publicum, Missam prælegat, partes eius omnes sic promptas habebit, vt celebrando nullum hærendi, errandiue periculum subeat.

Tertiò, in conficiendo Christi corpore, intendere debet, quod Christus Dominus fecisse creditur, cum verba sacra protulit.

Quartò, & illud Sacerdoti aduertendum est, ne sub specie panis tantum, aut vini, sed sub vtraque, Christi corpus, & sanguinem conficeret, quamuis enim sub alterutra specie, si quod ibi continetur, spectemus, perfectum sit Sacramentum, non est tamen sacrificium integrum.

C

Quintò, vitare debet ea omnia, quæ ex anili superstitione potius, quam vera religione sunt deprompta, cuiusmodi sunt candelæ certo numero accendendæ in altari tempore sacrificij sacta quædam contra furta, veneficia, incantationes, &c.

Sextò, vt ritus, ac cæremonias, seruare Sacerdos debet, institutas ab Ecclesia, ita cauere debet, ne alias in Missarum celebratione adhibeat, præter eas, quæ ab eadem sunt probatæ, ac frequenti & laudabili vsu receptæ.

D

Earum omissio est mortalis in opinione, Bonac. de Sacr. disp. 4. q. vlt punc. 7. parag. 3. Azor. par. 1. lib. 10. cap. 29. q. 6. In mea, & Possessu de Off. curati, cap. 2. n. 16. venialis tantum, maximè si ea omissio, non est nisi vnius tantum, aut duarum rubricarum, non omnium, aut rerum ad sacrificium pertinentium.

Septimò, curare debet Sacerdos, vt omnia sigillatim, secundum veterem, & nunquam satis laudatam Ecclesiæ consuetudinem, à principio, ad extremum vsque Missæ recitet, eoque ordine, quo sunt in Missali posita. Præterire Apostolorum symbolum, aut Gloria, peccatum non est nisi veniale, secundum Fillluc. to. 1. tract. 5. cap. 5. n. 155. nullum, si fides est Didaco Nugno. to. 1. in 3. par. q. 83. art. 4. dub. 2. ad 3. prior mihi sententia videtur verior, proindeque sequenda.

E

Octauò, ne Missæ verba, dicendo concidat, de lumbetque sententias, quod in sacris canonibus, Doctorumque scriptis, syncopare nuncupatur, quod cum fit frequenter, & notabiliter, peccatur à Sacerdote mortaliter, qua de re pluribus in trac. de Horis.

QVÆSTIO XXII.

Ad digne Celebrandum quanam dispositio, requiratur in Presbytero.

PRimò ieiunus esse debet, can. 40. distinct. de consec. 5. quare ebriosus Presbyter qui Missam celebrauerat, non præmissa digestione, Alex. III. sententia, priuatur beneficio, in cap. si consistentit 12. de accusationib. ergo non ieiunum, in altari consistere, sacrificandi causa, non vacat culpa, est ergo vitanda.

Quid si quispiam, os abluendo, particulam aquæ deglutiat, aut in ore deprehendat particulam aliquam cibi, præcedentis diei remansisse, eine potest esse licitum ac impune, Missam dicere, si alterutrum, aut eorum alterum, incogitanter ac temere deglutiit?

Negantem amplexus est Henriquez in sum. l. 8. cap. 49. n. 2. & in Glos. litera O.

Consentiens est Doctorum opinio vt Samuelis in ver. Communion. 11. Summæ Coronæ par. 4. cap. 4. n. 65. Cruci in Direct. par. 2. de Euch. q. 5. dub. 4. conc. 2. reliquias tam cibi, quæ adhæserant dentibus aut palato, quam vini, aut aquæ, quibus os abluitur, non officere sumptioni Eucharistiæ, si in modica tenuique quantitate sumuntur. Addunt alij, quicquid non habet rationem cibi, potus, aut medicinæ, non impedire eius vsum, quod est verissimum, quia his tantum rebus, violatur ieiunium: tunc autem sumi dicuntur per modum cibi, & potus, quando intra os ponuntur, & propria actione vitali in stomachum traiciuntur, ex quo inferendum, eum qui papyri frustum, aut ligni deglutit, nihil habere, quo minus possit ad Sacramentum accedere, quia papyrus rationem cibi non habet, mulier autem, quæ terram, voluptatis causâ & appetentiæ, aut ad colorem minuendum comedit, remouẽda à sacris altaribus, primum enim habet rationem cibi, medicinæ alterum, quibus rebus, aut altera earum tantum, ieiuni esse desinimus.

Huic quæstioni, agnata est, ac affinis altera. Nempe an pro ieiuno sit habendus, proindeque ad Eucharistiam idoneus, qui pridie eius diei, quo eam sumpturus erat, cum cubitum iret, ori sacchrum imposuit, ad faucium raucedinem tollendam, maximè si nescit certo, ex tali substantia, ecquid residui aliquid, ori, ac palato adhæserit post mediam noctem, quod calore ac halitu liquefactum in stomachum penetrauerit.

Mihi ea mens est, ac sententia, eiusmodi rebus ieiunium non solui, consequenter sumptionem Eucharistiæ non impediri, ita iudicandi authores habeo viros eruditos ac graues, nec secus in hac controuersia sensisse video Theologos, qui ea de re disserunt in 3. part. D. Thom. neque aliter Summarum scriptores Tabiena enim scribit his verbis ver. communicare paragr. 49. Id quod prætento die, intra os est sumptum, etiamsi data opera deglutiatur in sequente, non soluit ieiunium naturæ, neque impedit perceptionem Eucharistiæ. Quod Tabiena ait, affirmat quoque Barthol. ab Angelo, in exam. Confess. dial. 4. paragr. 214. litera A. Quod dictum est (inquit) de saliua, & de reliquiis cibi, & huiusmodi, dicendum est de eo, qui sero accipit aliquid in ore pro voce, vel pro

alio, quod remanet, non enim venit ab extrinseco post mediam noctem, nec propter hoc ille non esset ieiunus. Ita ille. Ad horum authorum testimonia, accedit & ratio. Solum non potest ieiunium, nisi sumptione rei alicuius exteroę, idque eo die, quo ad refectionem, aut voluptatem accipitur, secundum Paludan. Gabriel. & Durand. quod & probatur. Cibi reliquiæ, quæ adhæsere palato ac dentibus, cum postridie eius diei, quo sunt sumptę, deglutiuntur ab homine, omnium opinione, non faciunt, vt Euchar. censeatur indignus, quia ieiunus est, cuius rei causa haud dubiè non est alia, quam quia eo die quo ad communionem acceditur, non sunt prædictæ cibi reliquiæ in os illatæ, at facit pro opinione præsenti hæc ratio: ergo, &c.

Secus quàm nos sentiunt hi authores, Suar. in 3. par. to. 3. disp. 56. sect. 4. Vasq. ib. to. 3. disp. 211. cap. 3. n. 3. Reg. to. 2. l. 29. c. 6. n. 119. rationem hanc habent, quod cum saccharum ori imponatur, vt liquefactum, in stomachum paulatim influat, ex intentione sumentis, tandiu durat eius comestio, donec totum sit absumptum. Sed supponunt falsum, nempe qualibet comestione ieiunium frangi, patet ex iis quæ exempli causâ de cibi reliquiis sunt allata, quæ cum degluttiuntur, rationem cibi, & comestionis habent, & tamen non soluunt ieiunium, eo quod non fuerint eo die in os immissæ.

Et hæc de prima dispositione, ad condignam Euchar. receptionem necessaria, dicta sunto.

Secunda est animi, ac conscientiæ ab omni labe puritas, flagitat enim maximi huius Sacramenti, primique Christianæ sapientiæ mysterij dignitas ac maiestas, singulari vt sanctitatis, ac religionis studio consecretur, capiaturque: *Si enim, vt est in Trid. sess. 13. cap. 7. non decet ad sacras vllas functiones, quempiam accedere, nisi sanctè, certè, quo magis sanctitas, & diuinitas cœlestis huius Sacramenti viro Christiano comperta est, eo diligentius cauere ille debet, ne absque magna reuerentiâ, & sanctitate ad illud accedat.* Idcirco à sacris canonibus prohibetor, ne quis in tam augusto, cœlestique conuiuio versetur, qui quacunque culpa aut peccati macula est aspersus, cap. 7. de homine, de celebrat. Missarum. *Quare communicare volenti recordandum est in memoriam Domini præceptum. Probet autem seipsum homo, Ecclesiastica autem consuetudo declarat eam probationem necessariam esse, vt nullus sibi conscius mortalis peccati quantumuis sibi contritus videatur, absque Sacramentali confessione, ad sacram Euchar. accedere debeat quod à Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotib. quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc sancta Synodus, perpetuo seruandum esse decreuit*, Trident. sess. 13. cap. 7.

An autem celebrans cum conscientia peccati mortalis, aut vinculi Ecclesiastici, quo tenetur, peccet dupliciter, authores disputant, & adhuc sub iudice lis est. Partem attentem propugnant Molfes. in summa tom. 1. tract. 3. c. 8. n. 88. Suar. in 3. par. to. 3. disp. 66. sect. 1. conc. 1. Bonac. de Sacr. disp. 4. q. 6. pun. 1. n. 34.

Ne ad eorum partes transeam, facit tùm authoritas Vasq. in 1. par. to. 3. disp. 206. cap. 1. nu. 6. tùm ratio ipsa, vt enim motiuorum quibus quis inducitur ad aliquid vetandum aut iubendum multiplex varietas, peccata variat, ita eorundem vnitas, ea ad vnam eandemque speciem cogit, ac reuocat, sed Ecclesia, cum excommunicatum à sacra mensa prohibet, idem spectat, ac cum ei irretito culpa lethifera, conuiuio Eucharistico interdicit, oempe, ne irreuerenter, diuinis se mysteriis ingerat vt loquitur Innoc. III. cap. de homine 7. de celebt. & ita religionē aduersus Deū, & Sacramenta violet, satisfaciet ergo Presbyter officio, si in confessione dixerit se cum peccato mortali celebrasse, nulla facta mentione censuræ, qua tenebatur obstrictus, quia ab ea, eius culpa labem distinctam, ac nouam non accipit, eandem tantum auget, ac aggrauat intra eandem speciem, ergo cum circunstantiæ quæ duntaxat aggrauāt, nec peccati naturam mutant, non sint explicandæ necessario, omnis erit honesta ratio Presbytero, celebranti cum censura, & mortali culpa, prioris non meminisse cum confitetur sed secundæ tantum, id est culpæ.

Dices. Conficere Sacramentum ex officio in mortali, mortale est, item & sumere, ergo duplex, neganda est conseq. Quia diuersitas actuum, quorum alij aliis subordinantur, diuersa peccata non efficit, vt docet Diu. Thom. 22. q. 72. art. 6. at hi duo sunt eiusmodi, respectu Presbyteri, vt patet, ideo enim Sacramentum conficit, vt de eo participet.

Dices 2. tot peccata quis admittit, quot obligationes diuersas inter se violat, contra duas facit, qui celebrat animo culpa lethali inquinato, nam primo non paret præcepto Ecclesiæ de præmittenda confessione, sumptioni Eucharistiæ. Deinde indignè, ac imparatus à virtute, & puritate conscientiæ, sacra tractat, quod est à religione, quam quisque erga Deum debet adhibere, alienissimum. Maior est vera, cum præcepta, & obligationes sibi non subordinantur, quod hic non accidit, cum confessio, quædam sit animi præparatio, ad communionem faciendam cum fructu, & debita reuerentiâ.

QVÆSTIO XXIII.

An Missa Concubinarij notorij audiri possit.

Pœnæ, quibus ab Ecclesia puniri solent Clerici, qui concubinis vtuntur, multæ sunt, eæque variæ. Prima est suspensio ipso iure, ab officio, Glossa in cap. postremom de cohabit. Clericor. & mulier. Turrecremata in can. præter distinct. 33. Rebuff. in Concord. rubrica de publ. concobin. author huius pœnæ, Alexand. II. verba ipsa decreti habentur dist. 32. can. præter 6. *Quicunque Sacerdos, Diaconus, Subdiaconus, post constitutum beatæ memoriæ prædecessoris nostri sanctissimi Papæ Leonis ac Nicol. de castitate Clericorum, concubinam palam duxerit, vel ductam non reliquerit, ex parte omnipotentis Dei, & authoritate beatorum Pet. & Pauli præcipimus, & omnino contradicimus, vt Missas non cantet, aut Euangelium, aut epistolam legat.*

Secunda pœna, est aditu Ecclesię interdictum esse, *Si qui sunt*, inquit Greg. VII. cuius decretum refertur in can. si qui dist. 81. *Presbyteri Diaconi vel Subdiaconi, qui in crimine fornicationis iacent, interdicimus ex parte Dei omnipotentis, & S. Petri authoritate Ecclesiæ introitum, vsque dum pœniteant & emendentur.*

Tertia est, vt Concubinarius, aut scortator notorius, suspensus sit ipso facto à perceptione fructuum omnium beneficiorum, quę possidet, trium mensium

mensium spatio, Concord. in rubrica de publ. concub. Turrecr. in can. præter dist. 32. pœnam hanc, tam latè longéque vult patere, quam crimen ipsum, nec restringi ad trimestre, vt in allata rubrica, sed tandiu vim eius manere inuiolatam, ac integram, quandiu crimen durat, quod in citata decretali Vrbani prohibeatur scortator notorius *partem ab Ecclesia suscipere vllam*, ad quam opinionem accedunt, Innoc. in cap. sicut de cohabitat. Clericor. & mulier. Glossa in cap. pastoralis de appellat in verbo subtrahuntur, cum dicit suspensus ab officio nihil debet de beneficio Ecclesiastico attrectare, alias est deponendus, quod dictum Glossæ, pro vero est habendum, extra Galliam, in iis prouinciis, quæ non gaudent priuilegiis ei per Concordata concessis.

Quibusnam autem, attribuendi sint fructus beneficij, quos Concubinarius suspensus capere non potest, definiuit Leo X. in rubrica ante citata de Concub. cum eius superiori, id est Episcopo aut Prælato præcipit: *Vt eos in fabricam, vel aliam Ecclesiarum euidentem vtilitatem, ex quibus, hi fructus percipiuntur, conuertat*. Si tamen prædicti fructus, quotidianæ distributiones essent, iis accrescere deberent, qui diuinis intersunt, secundum Gloss, in Clem. secund. de vita & honest.

Quarta est, quod Concubinarius, fructus sui beneficij restituere debeat si perseueret in crimine. Rebuff. supra, quia eos iuste non percepit, nec fecit suos, dantur enim ob officium, cap. fin. de rescript. in 6. ergo cum donatio hypothetica, conditione non posita, sit nulla, Less. & alij de donationibus quid clarius, quam fructus ex beneficio perceptos, à fornicatore notorio, in conscientia reddendos esse?

Quinta est, quod si ab Episcopo monitus, modum non ponit suæ fœditati, ablegando concubinam, aut aliam sibi assumendo, potest ac debet omnibus suis beneficiis priuari Concor. in prædicta Rubr.

Sexta, quod Concubinarius publicus: *Vsquequo cum eo per suum Superiorem, & post ipsarum concubinarum dimissionem, manifestamque vitæ emendationem fuerit dispensatum, ad susceptionem quorumcunq; honorum, dignitatum, beneficiorum, officiorum ne sit inhabilis*. Concord. in rubrica de publ. Concub.

Septima, quod eius sacro interesse absque scelere nemo possit, pœnam hanc colligimus ex sanctionibus Pontificum, Vrbani secundi in can. præter 6. dist. 32. Greg. VII. can. si qui distinct. 81. Prioris sunt hæc verba, *præcipiendo mandamus, vt nullus Missam audiat Presbyteri, quem scit concubinam habere indubitanter*, causa redditur à Gregor. loco citato. *Quia benedictio eorum, vertitur in maledictionem, & oratio in peccatum.*

Vt autem æquissimis his Ecclesiæ legibus, parere teneamur, necesse est inquiunt huius sententiæ propugnatores.

Primò, vt certi simus, de pessimo statu eius Sacerdotis, qui mulierem pro concubina habet.

Secundò, vt præcepti Ecclesiastici non simus ignari.

Tertiò, vt præfatus Sacerdos, non modo infamia luxuriæ publicæ laboret, sed etiam, vt de ea, palam fuerit à superiore notatus, proque tali denuntiatus, ac damnatus. Quia post constitutionem Concilij Constans. in extr. Ad euitanda, à Martino 5. confirmatam, potest Christianus populus absq; culpa, & contemptu legum Ecclesiæ, versari in diuinis officiis publici Concubinarij, quando non est denuntiatus nominatim, aut à Iudice condemnatus. Opinionis huius approbatores sunt Comitolus resp. moral. lib. 1. q. 57. Samuel de Lublino in verbo missa n. 7. Suares tom. 5. disp. 31. sect. 4. n. 4. Sayrus lib. 2. de censur. cap. 12. n. 20. & alij magno numero quos citat contra Rebuff. comment. in concordat. tit. de publicis concubinarijs verbo 9. Nau. in sum. c. 26. n. 76. & c. 27. n. 164.

Prima Assertio, *publicus concubinarius non est ipso facto à re diuina facienda suspensus*. Ita Suar. & Sayrus locis citatis Soto in 4. dist. 1. q 6. ar. 6. ad 2. & dist. 13. q. 1. art. 9. Medin. in summ. lib. 1. cap. 55. §. 8. probatur 1. ex can. sciscitantibus 5. causæ 15. q. 8. vbi Nicolaus ab eo sacra impune percipi posse respondit ad consulta Bulgarorum cap. 71. iubet audire eo loco sic loquentem. *Qualiscunque sacerdos sit, quæ sancta sunt coinquinare non potest, idcirco ab eo vsquequo iudicio Episcoporum reprobetur, communio percipienda est, quoniam mali bona administrando se tantum lædunt, nam si à sacerdote (verba sunt canonis) qui siue deprehensus in adulterio siue de hoc fama sola sit respersus*, diuina recipi mysteria possunt, donec oppositum calculo suo Episcopis visum erit decidere, profecto eũ iure suspensum nemo dixerit sed in pœnam delicti potestate offerendi sacrificij priuandum;

Secundo, 2. si iuxta iura antiqua concubinarij tantum sunt puniendi suspensione, dici vere non potest eos actu & de facto teneri hac pœna, at verum est prius; Maior est certa, Minor probatur ex Trid. sess. 26. cap. 14. de reformatione, vbi post longam, seriem pœnarum. quibus eos coërceri patres imperant, de non habentibus beneficia, sic loquuntur, *Clerici vero Ecclesiastica beneficia aut pensiones non habentes, iuxta delicti ac contumaciæ perseuerantiam, & qualitatem, ab ipso Episcopo carceris pœna, suspensione ab ordine ac inhabilitate ad beneficia obtinenda, aliisque modis iuxta sacros canones puniantur* ergo non sunt ipso iure suspensi cum verba imperatiui modi ad iudicem dirigantur, exactorum pœnas de cõcubinario modis designatis, suspẽsione scilicet, & inhabilitate &c. quod c. & vero de cohabit mulierum & clericorum repetitur verbis expressis, cap. autem 4. eiusdem titul. dicitur concubinarius esse cogendus, vt fœminã domo sua extrudat per suspensionem à beneficio, etsi pertinax fuerit, etiam per priuationem: non est ergo ipso iure suspensus concubinarius etsi publicus, sed suspendendus.

Dico 2. *concubinarij publici sacrum sine culpa audiri posse*. Ita Suar. & alij ante citati, causa est quod non nisi nominatim excõmunicati, & notorij percussoris clerici aut suspensi per iudicis sententiam, communio fugienda sit fidelibus catholicis, iuxta priuilegium eis in Constantiensi indultum, Extrau. ad euitanda: at cõcubinarius, notus licet notoritate criminis ac facti, tam confessione propria, quam aduersariorum fide, modo ne eam sequuta sit iudicis sententia, non est excommunicatus, sed excommunicandus de cohabit mulierum & clericorum cap. 2. nec suspensus sed suspendendus, ergo. &c. Confirm. quæ cõcubinarij publici, eadem est quoque Simoniaci aut hæretici ratio, at hos de hæresi ac simonia damnatos licet, ac conuictos, vitare nemo in priuata congressione debet, nisi publice, ac de nomine proprio excommunicatione verberatos; ergo nec concubinarium publicum. Tales autem sunt censendi ex Concordat. titul. de publ. con-

cubinar. quorum culpa non modo publica confessione, in foro præsidente iudice, aut eius sententia, omnibus est cognita, qua ex notitia nasci iuris infamia consueuit ex Steph. Aula parte 7. de irregul. disputat. 4. dub. 5. sed qui laborant eius suspicione ac infamia, apud partem maiorem populi, collegij & viciniæ, ad quod etiam euidentia facti: seu notorietas, per testes oculatos est necessaria, cum vt habetur 15. q. 8. can. sciscitantibus finali ante probationem accusationis illatæ, nemo communione sit priuandus aut hominum excludendus cœtu, quia non statim qui accusatur (inquit canon) reus est: sed qui conuincitur criminosus, his adiungendi sunt qui fœminam male nominatam domi suæ retinent, nec admoniti à superiore sui officij eam dimittunt. Concord. loco ante citato.

Ad causas dubij quod attinet, respondendum, est priori quidem, canonē ibi citatum nō modo vsu ac consuetudine contraria abrogatū esse sed & constitutione Conc. Constantiens. proinde non curandum ita Sayr. l. 2. c. 12. n. 20. & Suar. to. 5. de censur. disp. 31. n. 16. & tom. 3, disp. 18. sect. 1. & disp. 88. sect. vltima; causa est quod per eam Extrauag. concessum est cuique, cuiuslibet vti congressu cōmercioque, tam in diuinis, quam in humanis, antequam sit excommunicatus nominatim, & publice denunciatus.

Secundi idem est sensus, nec enim canon præter citatus, aliud habet quam præceptum, factum concubinarijs de non celebrando, cui cum consuetudo opposita derogauerit, ac non vsus, eius vis omnis interijt.

Ad can. sacerdotes tertio loco allatū, dici debet, ex eo non colligi concubinarium ipso iure suspensum esse, sed culpa sua dignum fieri, qui gradu excidat secundum canonicæ institutionis authoritatem, quæ suspensionem ferendam continet, non latam, vt ostendimus assertione prima.

QVÆSTIO XXIII.

An Sacerdos, qui propter morbum, rem diuinam celebrare non potest, possit ipse manibus se suis communicare.

Disceptatur hæc quæstio ab Armil. in ver. Communio n. 8. Caiet. eod. ver. Villal. in sum to. 1. tract. 7. cap. 48. n. 1. eorumque opinio est, id ei concessum non esse, nisi in necessitate.

Verissima sententia, quam defendunt Syluius in 3. par. q. 82. Homobonus de bonis de exam. Eccl. par. 1. tract. 4. cap. 11. Diana tract. 14. resolut. 53. duo dicit, primum, id Sacerdoti tentandum non esse, cum est periculum scandali, quia semper est vitandum, vt caritati contrarium. Secundum, id eum posse aggredi sine culpa, non modo cum est necesse, vt in fine vitæ, sed quoties id pietas ei suaserit ac deuotio.

Quia non est necesse in hoc Sacramento, vt minister sit alius, ab eo qui illud recipit. Si tamen esset ad manum Diaconus, à quo, extra tempus Missæ, posset Sacerdos pasci salutari pane, putat Samuel de Lublino, ab eo id beneficium expostulandum esse, quia Diaconus, minister est, ad id ex priuilegio idoneus, ac competens.

QVÆSTIO XXIV.

An Sacerdoti sacrificare liceat, sine confessione præuia.

Cvm in hoc sacrificio obeundo, singularis desideretur officij religio, summumque reuerentiæ, ac sanctitatis studium, graui se scelere obstringit, qui sacrificationi vacat, animo, ac manibus, culpa mortali sordidatis, quare vult Paulus vt ad eam, nemo Sacerdotum se applicet, nisi probatus, hoc est, per confessionem peccatorum, quorum habet conscientiam, mundus, eorumque ac omnis labis alterius expers, nec sufficit contritio nisi in casibus qui sequuntur.

Primus est, cum ante Missam, non habet, cui peccata sua explicet, Trid. sess. 13. cap. 7. Primo, quia ad id, quod vires superat, nec esse potest humanitus, vlla solet esse obligatio. Secundo, cum nos Deo contritio reconciliet, perfectéque mundet, nulla Sacramento irrogatur iniuria, cum aditur animo dolente, culpasque Dei causâ, non suâ deflente.

Secundus casus est, cum celebrans inter operandum sacra mysteria, meminit culpæ lethalis à se admissæ, nec adhuc per confessionem expiatæ, nam tunc ea interrumpere, aut infecta reddere, nihil est necesse, si ex altari, Sacerdoti abscedere, non est facile, nisi iniecta opinione probabili, peccati à se alicuius admissi, quamobrem eum oporteat consulere Confessarium, ab eoque absolui.

Quia cum infamia, eiusque certo periculo, diuinæ legi parêre nemo debet, satis ergo est ei, qui se criminis alicuius mortalis conscium tunc noscit, estque sacrificij omissio, vt dicebamus, exemplum perniciosum paritura, aut quasdam alias periculosas suspiciones habitura, nullaque ei adeundi Confessoris opportunitas offertur, satis inquam est ei de peccato conteri. Manuale Confessar. pro prouincia Salisburg. cap. 5. de Sacram. Euchar. Samuel de Lublino in verbo Missa.

An autem confessio eius peccati, illico post absolutum sacrum, sit instituenda, non omnium vnus est, idemque sensus. Faciendam enim aiunt Suar. in 3. par. to. 3. disp. 66. sect. 7. Reginald. to. 2. lib 29. cap. 7. nu. 110. Bonac. de Sacram. disp. 4 q. 6. punc. 1. num. 39.

Quibus ne assentiar, hæc mihi ratio persuadet. Quod Concil. sess. 13. cap. 7. in eo, qui absque præuia confessione celebrauit, duo exigat, vt quā primum confiteri debeat.

Primò, conscientiam peccati mortalis, cum qua ad altare accessit.

Secundò, defectum confessarij, at qui inter celebrandum, recordatur alicuius culpæ, à se admissæ, ad eorum aggregari numerum non decet, qui sciunt se peccasse, ante Missam nec habuisse Confessarium non est ergo existimandus, teneri lege Concilij, & proinde ad confitendum quamprimū post eius celebrationem, nullatenus obligari.

Ob eam causam tradit, Vasq. in 3. par. to. 2. disp. 208. cap. 3. num. 19. non peccare, si sacro peracto, Confessarium non adeat, cui conscientiam suam explicet, eum, qui ante communionē, est cohibitus ne eius opera vteretur, ad expiationē animi, quod vereretur infamiam, ac scandalum. Nam cum Concil. postulet vt is qui celebrat, confessio-

ne non præmiſſa, ad id impellatur à Confeſſarij (A) inopia, non poteſt caſus præſens Concilij lege comprehendi, & conſequenter ad confeſſionem is obligari illico, qui ideo eam non inſtituit ante communionem, quod metueret ſibi notam infamiæ, aut ſcandalum apud Confeſſarium.

QVÆSTIO XXVI.

An Sacerdos cui nulla cura animarum incumbit, poßit rem diuinam facere cum peccato mortali, quando nullum habet cui confiteatur antequam ſe tam ſacro ac cœleſti operi accingat.

NOn poſſe dixere Suar. to. 3 in 3. par. diſp. 67. ſect. 4. Peſantius in addit. ad 3. part. q. 10. diſp. 5. de præcep. Confeſſ. fundamentum huius ſententiæ eſſe poteſt, quod præcepta diuina, anteponenda ſunt Eccleſiaſticis, cum vtraque obſeruari ſimul, ac eodem tempore nequeunt, cum enim præſtent humanis cœleſtia, homini Deus, æquitatis eſt non tantùm, ſed & prudentiæ, quæ à Deo leges ſunt ſtatutæ, ad publicum commodum, his morem gerere præ humanis, cum harum, & illarum obſeruatio, ſtare ſimul non poteſt, at intereſſe ſacro, aut illud facere, diebus profeſtis, etſi ſit (C) fructuoſum & vtile, non tamen neceſſe. Feſtis autem in id incumbere, nemo tenetur niſi præcepto Eccleſiæ, ergo cum diuino, quilibet confeſſionem Miſſæ præmittere debeat, huic potius, quam illi par eſt obſequi. Id ſi admittitur, dicta eſt cauſa, ſimplici Sacerdoti & populo præſtabit carere a ſacro die Dominico, quam illud dici cum peccato, per confeſſionem non deleto.

Eſt hæc opinio probabilis, probabilis eſt & contraria, quam Antonino Dianæ placuiſſe lego reſolut 64. tract. 14. rationes ad eius fidem proferri duæ poſſunt.

Prima, quod quilibet, cum eſt in itinere, Miſſæ audiendæ cauſa, cuius non eſt futura ei copia, niſi ipſemet illam dicat, poſſit ei religioni operam (D) dare, non confeſſus, vt patet ex præced. quæſt. ergo & cum eſt periculum, ne populus inopia Sacerdotum, ea careat, die Dominico, aut feſto.

Secunda, non eſt dubitandum, quin Sacerdoti non confeſſo ſacrificare ſit liberum, cum neceſſitas vrget, maximè ſi ad digne celebrandum viam ſibi ante per contritionem muniuerit, quia deerat qui ſibi aurem confitenti accommodaret: at neceſſitas proximi, eodem loco haberi debet quo propria, non eſt ergo facile Presbyter arguendus culpæ lethalis, ſi Miſſam dixerit, confeſſione ante non præmiſſa peccati, cuius eſt conſcius, quando pro cauſa habet commodum ſuum & populi, cui de ſacro prouidere vult eo die, quo ei debet intereſſe lege Eccleſiæ. (E)

QVÆSTIO XXVII.

An qui habet Caſus reſeruatos de quibus abſoluere non poteſt Ordinarius loci vbi verſatur, poßit iis non remißis, celebrare.

QVi hac de re diſſeruere, in duas contrarias factiones ſunt diſtracti. Qui pugnant pro confeſſione facienda omnium criminum, etiam reſeruatorum, ei qui ad ea abſoluenda, poteſtate caret neceſſaria, ſunt hi authores, Suar. in 3 part (B) to. 3. diſp. 67. ſect. 4. Sotus in 4. diſt. 17. q. 2. art. 5. Ægid. de Conninch. de Sacram. qu. 88. art. 4. dub. 2. nu. 21. Viguerius in inſtitut. Theologicis cap 16. parag. 4. verſu 17. ſcribit curatum Sacerdotem abſoluere à reſeruatis, & non reſeruatis, ſed ab obligatione adeundi ad Superiorem non abſoluere. Tenetur idem à Medina in Cod. de Conf. tract. 2. q. 12. atque paſſim doceri à Doctorib. in caſibus reſeruatis integritatem requiri confeſſionis, abſolutionis non item. Nam Eccleſiæ inquit non eſt impoſita neceſſitas integre abſoluendi, ſicut peccatori integre confitendi. Huius percelebratæ doctrinæ, aſſenſor, & comprobator eſt, D. Thom. his verbis in 4. ſentent. diſt. (C) 17. qu. 3. art. 4. qu. 3. in reſponſione ad quartum. Etiamſi Sacerdos non poſſit ab omnibus abſoluere, tenetur pœnitens ſibi omnia confiteri, vt quantitatem totius culpæ cognoſcat.

D. Thomæ, aliiſque Doctoribus præcitatis refragantur Victoria in ſumma n. 79. Syluius in addit. ad 3. part. q. 20. art. 2. dub. 3. parag. 4. Sancius in ſelect. diſp. 32. num. 10. Armilla ver. Communio parag. 8. negant enim hi omnes, Sacerdotem in caſu propoſito, debere confiteri reſeruata, quia cum ab iis abſolui nequeat, non niſi imprudenter exigi aiunt ab illo vt ea explicet ei, à quo remitti nequeunt.

Reſpondent authores contrariæ ſententiæ, condonari omnia, non reſeruata quidem directè, alia autem, quæ non ſunt in iure Presbyteri ſimplicis, (D) indirectè, cum obligatione tamen, ea, vbi erit opportunitas indicandi Superiori, qui abſoluat primò, per ſe, ac directè.

Sed ne tunc quidem, ea neceſſario manifeſtanda eſſe Presbytero, qui in ea iuriſdictione omni caret tradunt cum citatis Doctorib. Filliuc. to. 1. tract. 4. cap. 8. num. 213. Anton. Diana reſol. 65. tract. 14. primæ partis. Quia nulla lege, eiuſdem culpæ iteranda eſt confeſſio neceſſariò, id autem vſu veniret, ſi Sacerdoti dicturo ſacrum, facienda eſſet confeſſio peccati reſeruati, cum aliis non reſeruatis, ei Presbytero, à quo de illo reſeruato abſolui nequit, quia etſi per abſolutionem, ex vi Sacramenti conferentis gratiam, reatus inimicitiæ (E) diuinæ pœnæque æternæ tollatur, non tamen obligatio deferendi tale peccatum reſeruatum ad Superiorem, quod onus vtpote acerbum ac graue, bis confitendi idem peccatum, quia ſubeundum nulli eſt neceſſario, nec eſt neceſſe inquiunt, vt qui Miſſam cogitat, ante eam peccatorum confeſſionem inſtituat, quorum veniam à Sacerdote; qui facultatem non habet eam largiendi, ſperare non poteſt.

Probatur mihi hæc ſententia, quare cenſeo, Miſſam in caſu propoſito, dici poſſe, non præmiſſa confeſſione reſeruati ac venialium, ſatis eſſe ad

officium viri boni, si Sacerdos, qui eorum se omniom fcit esse reum, conscientiæ suæ per contritionem consulat, vitæque melioris propositum in futurum concipiat.

QVÆSTIO XXVIII.

An qui alicui, pro sacro dicendo quotidie, operas suas addictas habet, teneatur pro se substituere alium aut supplere, si per infirmitatem aut aliam causam, promissis non stetit.

CAusa dubitandi vnica, nempe quod eadem sacrificij esse videatur ratio, quæ horarum ac officij, at istius repetendi nulla est necessitas, cum iusta eius omittendi fuit causa: ergo nec supplendi sacrificij, cum in illud incumbere ob morbum, Sacerdoti non fuit integrum; hoc argumento nec alio facile niti possunt qui à Capellano obligationem omnem remouere satagunt supplendi Missarum numeri, quas Capellæ authores primi ac parentes, diei voluere septimanis singulis. Quibus hoc habeo dicere, inter horas ac sacrificium quoad rem præsentem id esse discriminis, quod illæ sic sint diei affixæ cuilibet, eius vt sint onus, argumento est primo, quod Doctorum communis hic sit sensus, exinde, quod vt horarum occupari tempora citra priuilegium nequeant, ita nunquam in sequentem lucem reiici, cui enim imperatum hactenus, vt quas vno die horas præterit, abstergendæ culpæ causa ac obligationis contractæ ad restitutionem fructuum omissione officij, alio repetat? quod sane nisi me mea, valde fallit opinio, locuples eius est rei, de qua sermonem instituimus, indicium, horasque diei onus esse, quod Missæ non conuenit, cum & differri queat, & anticipato dici tempore, vt si quia magnis rei familiaris, ac domesticæ angustiis Presbyter tenetur, stipendia bina aut terna Missarum dicendarum, vno eodemque die capiat, vbi & quando se dabit opportunitas, quod licere narrat, P. Nau. de restit. l. 2. c. 2. n. 366. aut si bis singulis hebdomadis litare pro fundatore astrictus anticipando solutionem, faciendam in sequenti hebdomada, sexies vna eademque, eius causa faciat. Quod laudandum existimat Valerius tom. 2. lib. 25. cap. 17. num. 237. cum debitoris sit optimi anticipare soluere, vtileque creditori, animæ scilicet existenti in purgatorio. Magnum ergo in vtramque, partem Missam inter ac officium, quoad vtriusque obligationem, ac nexum, cum discrimen intercedat, petita obiectio ex horis non supplendis, die alio causæ aduersariorum prodesse posse non videtur, alio ergo traducenda est animi cogitatio, vt lux propositæ quæstioni esse per nos aliqua possit, ac reputanti eius statum id occurrit ante omnia, vnde mihi expeditus sese, ac facilis ostendit cursus ad omnia, quæ ad eam pertinent, contendo enim in id intendendos oculos esse, cuius causa primo, est erecta capellania, nam authoris eius est ad amussim sequenda intentio.

Dico primò, *Supplenda esse communiter Capellano, sacra omnia quæ propter inualetudinem, aut aliam causam similem, dicere suo tempore non potuit.*

Primò, quia cōditio fundationi addita, exactè seruāda est ac grauiter, vtpote ex cōuentione orta, quæ A vim habet contractus, à quo discedere nulli fas est, sine scelere: iuxta cap. 1. de pactis, cum nequidem in potestate legis sit, lex dicta contractui, Brodæo teste ad Loüetum litera B. art. 4. at capellæ cum primum est erecta, certus est Missarum numerus adiunctus, quas tam sua quam amicorum causa, statis diebus eius fundator ac author, Deo principi offerri voluit, ergo si hæc omitti contigerit, supplenda erunt. Maior est Doctorum opinioni Decretisque consentanea. Ruzæi maxime tract. de iure regaliorum priuileg. 49. Probi q. 27. tract. iuris regaliæ num. 6. quorum est hic sensus, conditiones fundationibus appositas ad vnguem, & in specifica forma obseruandas esse, non obstante, B quacunque dispensatione.

Secundò, quæ ex causa dantur, in potestatem recipientis non transeunt nisi: illa extet, ideo secundum Flamin. lib. 5. q. 3. n. 43. conditionibus non seruatis, & beneficij prouisio est nulla, & possessio titulusque non dicitur dimissus, lib. 1. quæst. 14. num. 10.

At habet collatio capellæ conditionem tacitam, vt sacra quotannis, aut hebdomadibus, tot fiant, tanto numero nec minori, nec hæc fieret, si præ se capellanus ferret initio, in animo sibi esse, non respondere prouidentis Episcopi, aut fundatoris, tam multa sacra exigentis voluntati, ergo beneficij aut fructuum quos Missarum iusta esse stipendia fun- C dator voluit, est à Capellano facienda restitutio, si illi per se, aut alium, satisfacere noluerit.

Dico secundò, *Obligationem supplendi sacra omissa esse in Capellano sub mortali, nisi quid eum excuset.* Ita Pet. de Nauar. lib. 2. de restit. cap. 2. num. 381. Regin. lib. 25. cap. 17. num. 255. causa est, quod fundatorem à quo iustam illorum mercedem accepit, iniustè priuat grandi commodo spiritali, quod sibi, & aliis sperabat. Quare iustam esse occasionem onerandi eorum conscientias ad quos spectabat Missas curare, pro eleemosyna admodum tenui, si eas nihilominus prætermittant, statuere Patres in Trid. sess. 26. cap. 4. quod equidem est argumento, in hac eos opinione fuisse, D vt crederent, quæ ex fundatione, Missæ sunt dicendæ, omitti non posse, ac si id accidat supplendas esse. Dixi nisi quid Capellanum excuset, nam si pauper erit, data aut accepta pro faciendis sacrificiis stipendia, vim habebunt eleemosynæ ei factæ ad subsidium inopiæ, similiter si ea prætermissa esse fundatores sciant, nec tamen cum possint, mandent omissa suppleri, quia tum non censentur, tanti talem iacturam facere, vt per eam grauiter se læsos, aut iniuria affectos æstimari velint, iuxta Regin. loco cit. & Nau. Tertio idem sentiendum est si paucis tantum diebus, is qui alterius causâ sacrificare tenetur, officio suo deesset, putâ quia abest, aut ægrotauit, diebus octo vel decem. Ita E Molfesius in sum. part. titul. 6. cap. 1. num 70. Riccius in part. 1. resolut. 340. numero 5. Fraxinellus de oblig. Sacerd. sect. 4. conc. 4. parag. 13. Barbosa de potest. Episc. part. 2. allegat. 24. quia non est credibile fundatorem velle obligare cum tanta seueritate Capellanum suum, vt si ægrotet octo vel decem diebus, teneatur per alium supplere quod ipse per morbum facere non potuit.

Longius progreditur P. à Nau. nam. lib. 2. de restit. cap. 2. ait eum qui spatio vnius mensis, aut duorum, Missam non celebrasset, vt debebat, quia per inualetudinem, aut similem aliquam causam iustam, ei non licuit, ad nihil obligandum esse, cui etsi astipuletur Naldus in sum. ver. Missa n. 11.

aſſentiri tamen nequeo. Quod ſpeciem veri nullam opinio hæc habeat, nam quis putet, gratum ei eſſe, qui animæ defuncti Patris, Deum quotidiano ſacrificio propitiari voluit, tanto illud tempore, nec ſine magno defuncti detrimento prætermitti? quare non tantum Presbytero indulgendum eſſe credo, vt licitum ſit illi, per ſe, aut alium non ſupplere Miſſarum numerum, pro quibus fidem ſuam obligauit, maximè, ſi vt aiunt iſti authores], tanto ſunt omiſſæ tẽpore, quantũ Capellano, ex præſumptâ fundatoris voluntate, permittũt ob infirmitatẽ. Satis eſſe videtur, vt expleat partes viri boni, & prudentis, ſi prædicto Sacerdoti permittat, non ſupplere per ſe, aut alium quæ 12. aut 15. dierum ſpatio, ſacra ipſe, per morbum, aut aliud iuſtum impedimentum facere non potuit pro defuncto, aut alio quem ei commendauerat.

Pro hac opinione faciunt, qui aſſerunt, Capellano, qui quotidie per legem, ſtatutaque fundatæ Capellæ, in ea operari debet rem diuinam, integrum eſſe, per annum, ſexies, aut non multo ſecus, pro ſe, aut amicis, inibi Deo ſacrificium offerre, eo quod, id ei nunquam negatum voluiſſet, Capellaniæ fundator, ac author, ſi de tali caſu cogitaſſet, aut rogatus eſſet. Longè liberalior eſt Nauar. to. 1. conſil. l. 3. de præb. conſil. 6. n. 2. ait enim Capellanum, cui incumbit quotidie, in certa ara litare, poſſe ex cauſâ iuſtâ, ac honeſta, ſingulis ſeptimanis, Miſſam pro ſe, aut amico vnam, in eodem altari dicere, modo ne pro ea, quidquam ab illo exigat, capiatque ſtipendij loco. Sed hæc opinio mihi nõ probatur ob rationes antea allatas, nec (quod pace eius ſit dictum) à caſu, de quo agitur in cap. ſignificatum eſt 10. de præbendis, fieri poteſt ad alios, ei non ſimiles illatio. Rogatus enim cum eſſet Alexand. III. ab Inſulanis Canonicis, vt authoritate ſuâ ratam eſſe vellet fundationem præbendæ cuiuſdam, in ſuâ Eccleſia, his legibus, vt qui eam poſſideret, quotidie Miſſam de ſancta Maria celebraret, reſpondit, *Eam ſe inſtitutionem confirmare cateunus, vt prædictus Sacerdos, niſi infirmitate corporis eſſet impeditus, aſſiduè deberet obſequium ſuum impendere Eccleſiæ, & quanto frequentius poſſet (ſalua honeſtate ſuâ, & debita deuotione) ſiue cauſa voluptatis, ſiue ſe, ad aliam Eccleſiam transferendo.*

Iam quæro, quid ſit huic fundationi commune cum cæteris, & maximè priuatis, priuatorum altarium? Liberum eſſe vult Pontifex, præbendato Inſulanæ Eccleſiæ, vt Miſſę eo die nõ det operam, quo ei cum deuotione, ac honeſtate, vacare non licet, vnde habet Nauar. idem fundatores cæteros velle? vnde eorundem voluntate tantundem ſibi Capellanos omnes arrogare poſſe? quare dum de fundatorum voluntate non conſtabit, non facile vt à fundatæ Capellaniæ lege abeant, Capellanis cum Nauarro annuam.

QVÆSTIO XXIX.

An Clericus Peregrinus poſsit in aliena Diœceſi celebrare.

Dico primo, *Poſſe, cum licentia Epiſcopi Diœceſis, in quam aduenit.* Ratio eſt, quia ſic nulli fit iniuria, nec eſt periculum vllius ſcandali, in populo, cum non celebrat niſi probante Epiſcopo.

Dico ſecundò, *Non decere tamen, vt Epiſcopus talem admittat, ad ſacra altaris miniſteria, ſine literis commendatitiis, ac teſtatione exhibitâ de eius vitâ, Sacerdotio, & moribus, quæ cauſam, & occaſionem explicet ſui diſceſſus, Epiſcopi Diœceſis, ex qua diſcedit, aut eius Generalis Vicarij, chirographo obſignatâ.* Ita Innocent. III. cap. tuæ fraternitatis 3. de Clericis peregrinis & longe Innocentio priore tempore, Concilia Nicæn. 1. can. 10. Aurelian. 4. can. 6. Hiſpalen. 2. cap. 2. Laodic. can. 4. Aquiſgran. ſub Lndou. Pio can. 52. habitum in Palatio Vernis can. 12. Antiochen. 1. can. 7. Chalcedon. can. 13. his verbis: *Extraneo Clerico, & Lectori, extra ciuitatem ſuam ſine commendatitiis literis proprij Epiſcopi nuſquam penitus, miniſtrare liceat*, quod item vt communi Epiſcoporum ſuffragio decerneretur in Concil. Carthagin. 1. can. 5. author fuit Primatus, Epiſcop. Vegeſelitanus, recentique Patrum memoria, admoniti ſunt Eccleſiarum Præſules, in Trident. ſeſſ. 22. de obſeruandis, & vitandis in celebrat. Miſſæ, in id illis incumbendum eſſe, *ne cui vago & ignoto Sacerdoti, Miſſas in ſuis Diœceſibus celebrare liceret*, Ratio eſt, prima, *vt irreuerentia vitetur.* Trident. ſupra, ſecunda, vt conſulatur conſcientiis, quæ lædi poſſent, ſi qui in eorum oculis celebrat, ſcirent poſtea excommunicatum, aut ſuſpenſum fuiſſe in ſua Diœceſi.

Dico tertiò *Cum Clericus eſt notus, commendatitiis opus non eſſe, vt in aliena Diœceſi ſacrificare poſſit, de Epiſcopi licentia, qui illi præeſt.* Ratio eſt, quod tum ceſſent incommoda, quæ timeri poſſunt, cum eſt ignotus. Ita Panorm. in cap. tuæ de Clericis peregrinis Sanch. conſil. moral. lib. 7. dub. 47.

Dico quartò, *Peregrinum Sacerdotem admitti quoque poſſe ad ſacra altaris miniſteria, ſine formatis, cum ſecreto, id eſt, clam arbitris, in altari priuato, aut Oratorio, ſacrum eſt facturus.* Ita Innoc. expreſſe his verbis in cap. tuæ ante citato. *Reſpondemus, quod niſi legitime tibi conſtiterit, ſiue per literas, ſiue per teſtes, de illorum ordinatione canonica, qui penitus ſunt ignoti, non debes permittere, ipſos in tuis plebibus celebrare, ſed ſi forſitan eorum aliqui, ſecreto ex deuotione, celebrare voluerint, poteris ſuſtinere.* Hæc ille.

QVÆSTIO XXX.

An Sacerdos peccet infundendo pluſculum aquæ, in calicem v. c. octo aut nouem guttas.

Veriſſima ſententia eſt non peccare, ita Coninch. de Sacram. q. 74. art. 3. dub. vnico, Areſius in diſput. de aquę tranſmutat. in ſacrif. Miſſæ, Peſant. in 3. parc. q. 74 art. 8. diſput. 2. Scort. de ſacrificio Miſſæ lib. 4. cap. 1. Tolet. lib. 2. cap. 25. n. 4.

Ratio eſt, prima, quod cum aliquanta quantitate aquæ, minore tamen quam ſit vini, poſſit fieri conſecratio calicis.

Secunde, quod cum quantalibet quantitate aquę, dummodo minore quam vini, ſtet ſignificatio, cuius cauſa, aqua ex inſtitutione Christi infunditur calici, prima eſt, *Quod ex latere eius, in paſsione fluxerit.* Alexand. primus in epiſt. 1. decret. Innoc. in cap. cum Marthæ de celebr. Miſſarum Concil. Triburienſe can. 19. Trident. ſeſſ. 22. c. 7. Conc. Brac. 3. can. 1. quod erat argumen-

tum, Christi meritis, peccata nostra plene & integre delenda esse. Altera, quod eidem coniungimur, quod vnimur, vt enim aqua populum denotat iuxta illud Prophetæ, aquæ multæ populi multi, ita vinum, quo nihil homini charius, diuinitatis est symbolum: *Cum vino ergo, aqua admiscetur, in calice, Christo populus adunatur*, Cypr. lib. 2. epist. 3. ad Cæcilium. At manet vtraque notio, cum infusione aquæ, in aliquanta quantitate: nam hæc remissionem peccatorum, hominumque vnionem cum Christo significat, peræque ac gutta infusa calici, accusari ergo Sacerdos non debet de mortali culpa, si guttas plures aquæ, vino admisceat.

Tertia, vt satisfiat præcepto de aqua admiscenda vino, sufficit si vinum contentum in calice, duabus tantum partibus superet aquam, iuxta decretum Concil. Triburiens. can. 19. his verbis: *Non debet in calice Domini aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed vtrumque permistum, quia vtrumque ex latere eius profluxit, sed sic vt duæ partes sint vini, tertia vero aqua, quia maior est maiestas sanguinis Domini, quam fragilitas populi, qui per aquam designatur, iuxta illud, populi multi, aquæ multæ*, non peccat ergo Sacerdos, infundendo in calicem plures aquæ guttas.

Obiicies. At illa, decreto Florent. Concil. debet esse modicissima, sic enim Eugen. parag. Tertium autem Sacramentum *Cui*, vino de vite scilicet, *ante cõsecrationẽ, aqua modicissima admisceri debet, aqua ideo admiscetur, quia creditur Dominum in vino aqua permixto hoc instituisse Sacramentum*, Et infra eodem parag. ait Concilium. *Decernimus vt etiam ipsi Armeni se cum vniuerso orbe Christiano conforment, eorumque Sacerdotes, in calicis oblatione, paululum aquæ admisceant vino.*

Respondendum, id esse consilii non præcepti, secundo, ita locutum Eugenium, quod crederet, aquam debere prius mutari in vinum, quam conuerti in sanguinem, ideoque esse consultum, vt non nisi modica calici infunderetur, ante consecrationem. Sed Innoc. Papæ tertij verissima opinio est in cap. Marthæ de celebrat. Missarum. *Aquam cum vino, in sanguinem transmutari, vt eluceat expressius proprietas Sacramenti. Nam cum aquæ multæ sint, populi multi &c. ideo vino aqua vnitur, vt Christo populus adunetur*, quam conuersionem aquæ in Christi sanguinem, non tantum mediatam esse secundum S. Thomæ sententiam, eo quod aqua modicè affusa, prius in vini substantiam naturaliter mutetur, quam totum transsubstantietur in Christi sanguinem, per verba consecrationis, sed immediatam, grauissimi authores asserunt. Paschasius Abb. Corbiensis l. de corp. & sang. Christi cap. 11. & 19. Gaufredus in epist. ad Episcop. Albanens. apud Baron. an 1188. vbi hanc conuersionem insigni miraculo confirmatam in Archiepiscopatu Moguntino; Hermoldus Abbas, auctor illius temporis narrat in Slauorum historia.

Eandem sententiam sequuntur Ægid. de Coninch. q. 74. art. 8. Scottia de Missæ sacrif. lib. 4. cap. 1. Iansenius in Concord. cap. 131. est ergo vt minimum probabilis, consequenter opposita, in qua obiectionis vis tota consistit, nihil habet, quod conclusioni nostræ multum præiudicet.

QVÆSTIO XXXI.

An aqua admiscenda vino in Eucharistia naturalis esse debeat.

Dico primò, *Aquam quæ vino affunditur in Calice, debere esse naturalem*, tum quod Christus, consecratione Calicis, ea creditur vsus, tùm quod Apostoli qui consecranti Christo affuerunt, hunc modum tradiderunt, tum quod aqua arte facta, genus quidem quoddam est aquæ, non quæ absolute, sed cum adiunctione, appellanda sit aqua. Adde quod Christus nihil non verum, in Eucharistia vsurpari voluit, at aqua è rosis expressa, non est vera aqua, ergo à consecratione calicis remouenda.

Dico secundò, *Aquam quæ naturaliter est talis, necessitate præcepti, adhibendam esse in consecratione vini*. Trident sess. 22. cap. 7. his verbis. *Monet sancta Synodus præceptum esse, ab Ecclesia Sacerdotibus, vt aquam vino in calice offerendo miscerent*, cuius præcepti antiquissima fit mentio, in Concil. Braccar. 3. can. 1. Carthag. 3. can. 24. *Vt in Sacramentis corporis & sanguinis Domini, nihil amplius offeratur quam quod Dominus tradidit, hoc est panis & vinum, aqua mistum*. Et in Aurelian. 4. can. 4. *Vt nullus in oblatione sacri calicis, nisi vinum aqua mixtum, offerre præsumat, quia sacrilegium iudicatur aliud offerri, quam in mandatis sacratissimis, Saluator instituit*. Facit ergo contra præceptum, *Euangelium & Dominicum*, in opinione Cypr. li. 2. epist. 3. ad Cæcilium, & Concilij proxime citati qui à sacrificio altaris aquam in calice repudiat, eius vsus proinde, admixtioque facta vino cui infunditur est de necessitate præcepti, quod fuit probandum.

Dico tertiò, *Non esse de necessitate Sacramenti, vt aqua, quæ vino additur, naturalis sit, non facta arte, aut ingenio*. Dixit hanc sententiam D. Thom. tum in 3. par. q. 74. art. 7. in respons. ad 3. tum in 4. sentent. dist. 11. p. 2. art. 4. q. 3. hac enim quæstiuncula, cum constituisset aquas, quæ naturales non sunt, æquiuoce dici aquas, in responsione ad primum argumentum scripsit his verbis: *Aqua est de substantia panis, & non est de substantia vini, quare si aqua non naturalis, admisceretur vino, non obesset consecrationi, sed obesset consecrationi panis*. Hæc ibi S. Doctor.

Idipsum scripsit Comitolus respons. lib. 1. q. 40. ratio ita sentiendi tam illis, quam mihi est, quod aqua factitia naturam vini non mutet, quod solum legitima est consecrationis calicis materia; patet, nam qui illam in consecrando vino, ex imprudentia, aut errore mentis omitteret, etsi mortiferæ culpæ reus esset, non tamen operam lusisse, & non sacrificasse dici posset, quod est argumento, aquam elementarem quali nos communiter in potu vtimur, ad consecrationem vini, necessitate Sacramenti non exigi.

QVÆSTIO XXXII.

An Guttæ aquæ, quæ sunt in calice, seiunctæ à vino, censeri debeant consecratæ.

PRo talibus habendas, credidere viri graues, Bonac. & Coninch. de Sacram. qu. 74 art. 2. maximè, si ita vino sunt proximæ, vt leui agitatione calici ei immisceri queant.

1 Secus quam illi sentiunt, viri doctrina, ac virtute iis non impares Antonin. Diana tract. 4. de Sacrament. resol. 32. Laym. lib. 5. tract. 4. cap. 2. non penult. Suar. disp. 43. & Reginald. de Euch. fundamentum huius opinionis præcipuum est, quod ex intentione Ecclesiæ, consecretur id quod est in calice, per modum vnius continui consecrabilis, ergo cum guttæ quæ vino adiacent in calice, eidem non adhæreant, tanquam partes dicti continui, non consecrantur.

Deide non potest Minister directè velle consecrare, nisi quod est per se consecrabile, at aqua separata à vino, non est eiusmodi, sed vinum ea vnis expressum.

Tertio non potest consecratio, sicut nec cuiusli bet Sacramenti confectio, pendere ab euentu futuro, contingente, penderet autem si guttæ quæ propinquæ sunt vino consecrato, ideo consecrarentur, quia postea agitatione calicis miscebuntur vino vt enim non est necesse moueri calicem versus eam partem, vbi prædictæ guttæ adhæsere, ita nec has vino adiungi, ergo contingens est vtrumque fieri, contingens prouide, quod fiat consecratio guttarum, de quibus nobis est sermo.

QVÆSTIO XXXIII.

An quo die Sacerdos in pollutionem incidit, celebrare sine culpa valeat.

POllutione membra maculari accidit diuersimode, interdum enim culpa omni caret ea macula, alias magnam habet, eamque lethalem, vt quando hæc oritur ex impudicitia, tā in concubitu quam extra in non maritis, si autē prouenit præter propositū mentis, vel in dormiente, vel per violentiam illatam, cui mens non consentit, quamuis caro delectationem experiatur, vel ex infirmitate naturæ, vt vsu venit in iis qui feminis fluxum patiuntur, in ea pollutione culpa nulla erit.

Dico ergo primò, *Quando pollutio non fuit ipsa per se experita, nec in causa, quæ sit mortali, Sacerdoti liberum esse, si volet, sacrum facere*, quia nihil est quod eum à sacrificio, & communione impediat præter peccatum mortale, at delectatio, quæ ex resolutione seminis procedit, non est mortalis, cum præter voluntatem euenit, aut prouenit ex causa non lethali, peccato scilicet veniali, puta cogitatione non morosa: ergo, &c.

Dico secundò, *Pollutionem quæ est procurata, aut venit ex antegressa culpa, aut deliberatè, & ex voluntate, impedire, quandiu non est per absolutionem deleta, ne Sacerdos sacra operetur.* Ratio est, quod cum conscientia lethalis culpæ, ad altare accedere, sit lethale, quando est ad manum Sacerdos, qui eam possit per absolutionem tollere,

A quorum hominum, semper magna est in Ecclesia copia, ergo, &c.

Quid si post habitam, eo die copulam carnalem cum fœmina, aut pollutionem voluntariam, Sacerdos sit confessus, eine liberum erit, sine culpa veniali, rei diuinæ incumbere.

Negant Villal. in sum. to. 1. tract. 7. difficul. 37. num. 11. Didac. Nugnus in 3. parte to. 1. q. 80. art. 8. conc. 10. & 11. Ioan de la Cruz in direct. par. 1. de Euch. qu. 5. dub. 5. conclus. 2. proindeque peccaturum Sacerdotem venialiter asserunt, ratione cuiusdam corporalis immunditiæ, si post pollutionem, de qua sit confessus, ad Euchar. accedat.

B Dissentit Sancius in select. disp. 13. nu. 30. cuius mihi opinio, & tuta, & sequenda videtur in praxi.

Primò, quia vt dignè quis sacris mysteriis communicet, hoc vnum exigitur, nec amplius, vt ab omni sit scelere purus ac vacuus, aut si alicuius conscientia tenetur, illud per confessionem eluat, iuxta præceptum Apost. Probet autē seipsum &c. at ex hypothesi, Sacerdos ritè conscientiam purgauit, confessione pollutionis à se eo die admissæ, nec est insuper aliquid, quod eum remordeat: ergo dignè tum ac sine veniali scelere communicabit, quod erat probandum.

Confir. dignè accedere, ad Cōmunionē, est secundū Cōc. eam sine culpa recipere, at cū veniali recipit, ex mente authorum, qui nobis sunt aduersi qui quo die per impudicitiā se polluit, cōfessus licet, ac reconciliatus, ad sacrum altare venit communicaturus, ergo præter puritatem animi, quæ in carentia mortalis culpæ sita est, aliquid aliud exigitur, ad dignè communicandum, quod est contra Concil.

C

QVÆSTIO XXXIV.

An Sacerdos qui cum affectu ad peccatum veniale, aut euagatione animi voluntaria sacrificat, duplex peccatum veniale admittat, vnum irreuerentiæ contra Sacramentum, aliud attentioni, aut virtuti cui tale peccatum repugnat, oppositum.

D

QVæstionis huius explicationem, conferemus in aliquas conclusiones.

Prima est, *Peccare qui sciens ac volens, auocari se à Deo patitur, inter sacrificandum, cogitatione aliqua inutili, à Deo, aut sacrificij dignitate aliena.* Quia cum ex Dei lege, suscipienda est oratio, aut ad agendas ei gratias, aut cultum exhibendum, interior animi attentio, ac religio est plane necessaria, quippe qui eum corpus & animum nobis fuerit impartitus, vtreque velit sibi seruiri, sed sacrificio Eucharistico, gratias Deus sibi reddi, ac honorem tanquam rerum omnium Principi voluit, eo enim hæc spectant. Hoc facite in meam commemorationem Matt. 14. Luc. 22. Et quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem Domini bibetis mortem Domini annuntiabitis donec veniat, 1. Cor. 11. cui tamen honori, repugnat euagatio animi voluntaria, ei ergo vltro, ac sponte inhærere, non vacat culpa.

E

Secunda conclus. *Afferre ad communionem, affectum culpæ venialis, veniale est*: Ratio est in promptu, actiones humanæ, speciem suam, ac naturam ab obiectis trahunt, ergo cum affectus ad

culpam, sit actio voluntatis, in ea se oblectantis, afficì re quapiam, quæ maculam habet veniali non maiorem, veniale est.

An autem præter hæc peccata duo, quorum primum cum religione pugnat, postremum hoc cum virtute, cui veniale opponitur, aliud quoque committat irreuerentiæ contra Sacramentum, qui sciens & volens sacrificat, ostentationis causâ, cum peccati venialis proposito, aut animo cogitationibus occupato absonis, ac à Sacramenti maiestate alienis, iam est videndum.

Admittere aiunt Suar. disp. 66. sect. 1. Fillincius to. 1. tract. 4. cap. 7. n. 206. Laym. lib. 5. tract. 4. cap. 6. n. 3.

Contraria tamen sententia probatur his omnibus Sancio in selectis disp. 23. num. 32. Emm. Sa, verbo Euch. num. 22. P. de Ledesma in sum. to. 1. de Sacram. Euchar. cap. 11. conclus. 3. ad eamque accedit Anton. Dian. tract. 4. de Sacram. resolut. 31. ratio est quod hoc Sacramentum, præcisè quâ tale, & distinctum ab oratione, attentionem non exigit sub præcepto, est enim cibus animæ, qui sine eius præsentia, capi potest, & distracta mente, quod cum accidit, non peccat sacrificans contra reuerentiam cibo debitam, sed attentionem, quam oratio postulat, quę est loquutio cum Deo, qualis non est Eucharistia, quod si tum non oraret, ad eam nulla esset obligatio, at proinde Sacerdos eam non adhibens caret peccato. Circa prædicta

Dub. 1. quid consulendem Sacerdoti, si, quod humanitus potest accidere, ministri incuria, vino albo, aquam sibi subministratam Sacerdos post consumptionem corporis deprehenderit.

Debebit accedere ad cornu altaris, & tanquam ablutionem sumpturus, vinum calici imponere, ac super eo, nemine si fieri potest conscio, verba sacrosancta proferre, facto ab his initio. *Simili modo postquam &c.* neque esse vllo modo necesse, hostiam nouam iterato consecrari, tradidere Scotus in 4. dist. 8. Nao. cap. 25. num. 91. Suar. disp. 85. quorum sententiam, quia vera est, subscribunt Doctores omnes.

De aqua vero, quæ calici affusa fuerat, quid fiet? Ob reuerentiam mittenda est in piscinam, quam enim turpe esset, sanctificatam attactu sacri vasis, ac sui oblatione Deo Principi, abiicere conculcandam temere à quolibet?

Secus tamen, quam citati authores, loquitur S. Doctor qu. 83. ar. 3. ibi enim scripsit Sacerdotem, cognito post sumptionem sacrosancti corporis, non fuisse in calice, nisi puram aquam, debere consecrare cum calice, etiam nouam Hostiam, ideoque, vtrumque ex formula Ecclesiæ, Deo offerendum esse, ac à verbis, quæ oblationi sunt propria, transeundum illico ad ista. *Qui pridie quam pateretur*, aut ad consecratoria. *Hoc est corpus meum. Hic est enim calix sanguinis mei.* Sed prior opinio (quod pace eius sit dictum) tanquam communior, est sequenda in praxi, quia vt habetur in cap. pastoralis primo tituli de Sacrament. non iterandis: *In talibus non est iterandum aliquid, sed caute supplendum, quod incautè est prætermissum.* At in sententia D. Thom. corpus quod fuit consecratione panis, sub speciebus positum, iterato ponitur sub aliis, non est hæc ergo eius opinio, côformis opinioni Innocent. III. à quo est hic canon.

Secundo, si consecraretur noua hostia, non tam perficeretur sacrificium, quam fieret nouum, nam illa vtriusque speciei consecratio, est essentialiter

A sacrificium, absque vllo respectu, ad præcedentem consecrationem.

Dub. 2. Quid facere Sacerdotem oporteat, cũ nõ meminit, an verba consecratoria protulerit, super materiam propositã. Debet ea iterato pronuntiare, cum tacita tamen conditione, eam non consecrandi, si sit consecrata, de cæteris quæ sacrificio non sunt essentialia, non debet magnopere esse solicitus, sed immutato ordine sacrificij, potest progredi, ac quæ culpa sua, aut inaduertentiâ præterit, non supplere tanquam non necessaria, ad sacrificium. Quid si excommunicatus nominatim, ac denuntiatus templum ingreditur?

Id laborare Sacerdotem conuenit, vt ab altari recedat, si canonem necdum inchoauit,

B si incepit, pergendum ei erit vlterius, sacrumque absoluendum vsque ad sumptionem corporis & sanguinis Domini, Emman. in sum. cap. 246. n. 8.

Ob quancumque aliam causam, nisi granem, & magni momenti, abscedere de altari non debet, nisi absoluto sacro, Zachar. Papa primus in Synodo Rom. can. 13. & 14. *Cum ingressus*, inquit, *fuerit Episcopus aut Presbyter, ad Missarum solemnia celebranda, nisi passio aliqua interuenerit, nullo modo audeat data oratione recedere, vt ab alio Episcopo vel Presbytero Missarum solemnia suppleantur, sed qui initium ponit, suppleat vsque in finem, quia scriptum est, qui perseuerauerit vsque &c. Si quis vero præsumpserit, præter quod possumus agere, à sacro corpore &*

C *sanguine Domini nostri Iesu Christi, sit suspensus.* Quæ pœna cum sit grauis, grauem quoque obligationem, ac sub mortali, indicat in Sacerdote, remanendi in altari, dum sacrificium compleuerit, non tamen innodatur censura vt notarunt, Nauar. in miscell. de orat. 42. Fernandez parte 3. cap. 5. parag. 15. num. 11. Salzedo in pratt. crimin. cap. 45.

Quid si Sacerdotem, inter sacrificandum deficeret animus quid si deliqnium passus, progredi vltra, in sacrificio non posset?

Si hoc ei accidat ante consecrationem panis, nihil erit necesse alium Sacerdotem quærere, qui operâ ipse suâ, quod ad sacrificij complementum

D requiritur, impleat, quia cum nondum sit substantialiter inchoatum, nullum apparet notabile incommodum, si non perficiatur.

Quod si è contra, Sacerdotem, destituant animus, & vires, post consecrationem vnius materiæ, aut vtriusque, tunc adhibendus erit alius, qui curâ suâ suppleat, quod per morbum, alteri facere non licuit. Quid si nullus sit eo tempore, qui non sit cibo refectus, tota vrbe ieiunus nullus? Ab eorũ oliquo nihilominus, sacrificio extremaerit adhibẽda manus, quamuis hic esset peccati mortalis reus, & excõmunicatus. Ita Doctores, & colligitur expresse ex can. 1. Concil. Tolet. septimi, vbi hæc leguntur. *Censuimus conuenire, vt cum à Sacerdotibus Missarum tempore sancta mysteria consecrantur, si ægritudinis accidit quilibet euentus, quo cœptum nequeat consecrationis expleri mysterium, sit liberum Episcopo vel Presbytero alteri, consecrationem exequi*

E *officij cœpti.* At nulla (inquies) fit in eo can. mentio excommunicati, nulla Presbyteri, mortalis sibi culpæ conscij

Omnino, neque tamen ideo existimandi sunt, lege vlla canonica, aut naturali exclusi ab hoc ministerio. Non canonica, quia nusquam extat, non naturali, quia recte instituta ratio admonet, minus esse incommodi, in eo, quod præcisus, aut peccator manum admoueant implendo sacrificio,

q àm

quam quod relinquatur imperfectum, aut non consummetur, est absolutum.

Dub. 6. An Sacerdos peccet mortaliter non seruando rubricas Missalis.

Peccare dicunt Bonac. de Sacram. disput. 4. q. vlt. punc. 7, parag. 3. n. 3. Azorius par. 1. lib. 10. cap 29. q. 6. Pitigian. to. 1. in 4. sentent. dist. 13. q. 2. art. 4. Ægidius de Coniuch. q. 83. art. 5. num. 266.

Dico primò, *Peccare mortaliter, qui faciendo sacro, ritum, ac caremonias Ecclesiæ, non seruat*: quia in re notabili, facit contra præceptum Pij Papæ quinti, obligans sub mortali, ad earum obseruationem, patet ex eius diplomate, quod Missali Romano est præfixum, ibi enim omnibus mandatur in virtute obedientiæ, *Vt cæteris omnibus rationibus ac ritibus ex aliis Missalibus, quantumuis vetustis, hactenus obseruari consuetis, in posterum penitus omissis, & plane rejectis Missam iuxta ritum, modum ac normam, quæ per Missale hoc nunc traditur, decantent ac legant.*

Dico secundò, *Peccare tantum venialiter, qui vnam aut alteram rubricam non obseruat*, quia leuitas materiæ, in transgressione præceptorum, quæ iuris sunt Ecclesiastici, à mortali excusat, ita non peccat grauiter, qui paucula quædam verba omittit, ad substantiam sacrificij non pertinentia, aut his, quæ sunt in vsu, extra canonem, in decursu Missæ, aliqua addit, aut orationem pro persona priuata. Dixi grauiter, vt ostenderē talem additionem excusari vix posse à veniali secundum Ægidium loco ante citato num. 267. cum sit præter consuetudinem, ac vsum Ecclesiæ. Deinde contra præceptū Papæ, in memorato diplomate, ibi enim his verbis: *Præcipitur vt in Missa celebratione, alias cærimonias, vel preces, quam quæ in hoc Missali continentur, addere, vel recitare nemo præsumat.*

Excipiendus est casus, in quo Ecclesia, cuius Sacerdos esset peculiare mēbrum, haberet particulare officium, ac ritum, secundum quem Missa in ea est dicenda, nam tunc potest ritu suæ Ecclesiæ, vel Romano, sacrum facere, nisi forte sit Religiosus, nam ei tunc ordo celebrandi est tenendus, quem seruat domus illa sui ordinis, in quâ pro tempore versatur, ita peccare latinum Sacerdotem asserit Crucius in direct. consc. par. 2. de Euch. q. 1. dub. 2. concl. 2. qui consecraret in fermentato, etiam secluso scandalo, & cum magna necessitate, vt ad communicandum infirmum, ratio est, quod discedere priuata authoritate, à rationabili vsu Ecclesię suæ, in re graui cuiusmodi est ista, peccatum sit graue, proindeque mortale, sane reuocatas esse à Pio quinto licentias omnes factas latinis consecrandi in fermentato, & Græcis in azymo scribit Laym. to. 1. tract 7. diffic. 6. n. 2.

QVÆSTIO XXXV.

An Castitas sit coniuncta Sacerdotio.

CErtum est primo Ordinem valide conferri ei qui vxorem duxit, & proinde castitatem perdidit, quia puritas tam animi quam corporis non est dispositio, necessario prærequisita Ordinibus, iure naturali aut diuino: non primo, quia quæ sunt iuris naturæ, eadem sunt apud omnes, cum fundamentum habeant in ratione, quæ vna est, eademque omnium apud omnes gentes. At constat Sacerdotes in antiqua lege vxoratos fuisse, vt patet de Zacharia Luc. 1. de quo scribitur, *quod cum Sacerdotio fungeretur in ordine vicis suæ ante Deum, secundum consuetudinem Sacerdotij sorte exiit, &c.*

Secundò, ius naturale est quod est per se notum, aut quod ex eo per consequentiam bonam infertur. At ex neutro colligitur non oportere Sacerdotes coniugatos esse: ergo quod Sacerdotes casti esse debeant iuris non est naturalis, nec diuini, quia eius rei nulla extat vspiam mentio in Scripturis. Deinde nulla sunt præcepta diuina, nisi de fide & Sacramētis, ex cōmuni Doctorū axiomate.

Certum est 2. in primitiua Ecclesia Sacerdotium dari potuisse aliis, quam qui à matrimonio essent liberi. Patet hoc ex testimonio Patrum, exemplo Petri, cui ad Sacerdotium nihil obfuit, quod vxoratus esset, nam cum socrum habuerit Lucæ 4. & vxorem quoque ei fuisse aliquam est necesse.

Pro hac veritate facit etiam antiqua praxis Ecclesiæ, & fides Canonum, inter quos, apertus est quintus Apost. vbi Episcopis, & Presbyteris præcipitur, ne vxorē propriam vnquā sub obtentu religionis abiiciant, id est vt iuxta præceptum Pauli 1. ad Timoth. 5. & exemplum S. Petri, illius curam habeant ipsiq; de omnibus quæ ad vitā honeste degendam requiruntur prouideant: his præmissis.

Dico 1. iure Ecclesiæ castitatē adiunctam esse sacris ordinibus, hoc est Presbyteris ac maiorum ordinum Clericis, necessitatem ab Ecclesiæ lege impositam esse seruandæ continentiæ, huic assertioni quærenda fides primo ab Epistola 2. Clementis in ea, sibi vir ea sanctitate à Petro imperatum narrat, vt tales futuris sæculis ministri altaris ordinentur, *Qui ante sui ordinationem, vxores suas reliquerint*, id est de earum consensu voluptatibus & carnali copulæ renuntiauerint, ob eam causam *περὶ τῆς χειροτονίας ἐρῶνται οἱ ὑποψήφιοι, αἱρεῖται, ἢ οἱ μὴ ἐπαγγέλλονται τότε χειροτονεῖται*, inquit Zonar. in canon. 26. Apostolor. hoc est ante ordinationem, *Presbyteri interrogantur an caste & continenter viuere velint, & si pollicentur hoc, ordinantur.*

Secundò, eodem pertinet quod Greg. lib. 1. ep. 42. statuit, ne quis in posterum ad ordines sacros admitteretur, nisi qui contineret ab vsu coniugij, quod Hieronymus contra Vigilantium & ep. 50. ad Pammach. Basil. ep. 17. Leo ep. 82. cap. 4. requisitum quoque fuisse in Subdiaconis asserunt, de quo postea. Sane nuptias illis prohibitas fuisse iam tum ab Apostolorum temporibus, indicat eorum canon. 26. his verbis conceptus: *In nuptiis autem, qui ad Clerum prouecti sunt præcipimus, vt si voluerint vxores accipiant, sed Lectores Cantoresque tantummodo.* Viden' hinc, vt Apostoli coniugia, eorumque voluptates, ac vsum prohibita esse voluere sacris Clericis?

Eorum exemplo statuere Patres in Conc. Rom. sub Sylu. & in Agath. can. 28. ne ministri altaris vxores haberent, *& vt Presbyteri quibus ducendi vxores modo licentia non est, aliarum nuptiarum caueant sonuinia*, in Elibertino autē can. 33. ne fas esset iis qui vxores duxerant ante susceptionem Ordinum, post eos receptos liberis operam dare. *Placuit in totum*, inquit canon, *prohibere Episcopis, Presbyteris, Diaconis, ac Subdiaconis positis in ministerio, abstinere se à coniugibus suis, & generare filios. Quod quicunque fecerit, ab honore Clericatus exterminetur*, id est vt explicat Zonar. in can. 26. Apostolorum, *à ministerio Ordinis proprio remoueatur.*

Castitatis ergo seruandæ lege teneri Presbyteros est certū, de qua etiam eos votum saltem tacitum in ordinatione sua, Diaconos insuper & Subdiaconos omittere solitos, indicat canon Ancyrani Concil.

nonus vbi de Diaconis hæc leguntur: *Quicunque tacuerint (nempe non protestando coram Episcopo ordinante se velle coniugio copulari) & susceperunt manus impositionem professi continentiam, & postea nuptiis obligati sunt, à ministerio cessare debebūt*, quale autem & cuiusmodi fuerit hoc ministerium, docet canon sextæ Synodi Oecumenicæ in Trullo vigesimus sextus, ibi enim de eo loquens qui vxorem Presbyter duxerat hæc habet: *Nec ergo publice, nec priuatim benedicat, nec Christi corpus aliis distribuat, nec aliud ministerium obeat sed prima sede contentus domino defleat, vt illi peccatum remittatur*, Vt vt sit de hoc voto, verissimè dictum est ab Hieron. epist. 50. in fine. *Apostoli verba sunt authoris, vel virgines vel post nuptias continentes, Episcopi Presbyteri, Diaconi aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certe post Sacerdotium in aeternum pudici.* Vide Baron. an. 325. n. 148. Bell. l. 1. de Clericis c. 10.

Dico secundo, *Clericos maiorum Ordinum, non modo obligari ad continentiam ex præcepto Ecclesiæ, sed etiam ex voto*, Scotus in 4. dist. 37. q. 1. parag. Dico igitur, Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 27. q. 1. Quia etsi Ecclesia neminem repugnantem ac inuitum, continentiæ iure obliget, cum ea res sit consilij non præcepti, iuxta Paul. 1. ad Cor. 7. tamen ordini sacro quem libere confert, & quibus vult, conditionem hanc adiungere potuit, vt quisquis eo insigniri ab Episcopo vellet, continentiæ sibi perpetuæ legem indiceret, (quod eam fecisse patet ax Tridentini Conc. canone paulo ante allato & ex octauo item Ancyrani Conc. vbi Diaconi dicuntur in ordinum susceptione profiteri continentiam) in quo casu, quisquis ei se Deo consecrandum offert per ordinem, tacite sibi caste viuendi in posterum necessitatem imponit, cum eum vna cum oneribus quæ voluntate Ecclesiæ illi cohærent velit, & non aliter. Id autem Ecclesiam velle, videtur colligi posse ex can. Concilij Carthag. 237. Episcoporum (cuius meminit Zonaras his verbis. *Placuit vt hi tres gradus, qui vinculo castitatis per consecrationem implicati sunt Episcopi, inquam, Presbyteri & Diaconi, vt sanctos Episcopos & Sacerdotes Dei & Leuitas decet, ἐγκρατεῖς ἔσεσθαι ἐν πᾶσιν, sint in omnibus continentes.* Sane in occidentali Ecclesia ad ordines sacros accessus patebat nulli, qui sancte ac religiose non esset pollicitus nihil sibi à modo fore cum libidine ac fœminis commune, sic enim præcipit Greg. lib. 1. ep. 42. ad Petrum Subdiaconum: *Nullū facere Subdiaconum præsumant Episcopi, nisi qui se castè victurum promiserit. Nemo*, inquit Vrbanus II. in Melphiensi Synod. ca. 12. *ad sacrum ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo, aut probatæ sit castitatis*, cuius votum ab iis exigi oportere qui sacrorum ordinum amore tenerentur, statuere Hispani Episcopi in Toletano Concil. 4. can. 26. & in 2. can. 1. *Vbi 18. ætatis annum compleuerint, coram totius Cleri plebisque conspectu, eorum voluntas exquiratur ab Episcopo de expetendo coniugio, quibus si gratia castitatis Deo inspirante placuerit, & promissionem castimoniæ suæ absque coniugali necessitate spoponderint seruaturos, hi tanquam appetitores arctissimæ viæ lenissimo Domini iugo subdantur, ac primum Subdiaconatus ministerium habita probatione professionis suæ à 20. anno suscipiant.*

Similia à Gallis imperata video in Agath. Concil. can. 28. Aurel. 3. can. 1. Arelat. 2. can. 2. vbi hæc habentur: *Assumi aliquem ad Sacerdotium in coniugij vinculo constitutum non oportet, nisi fuerit promissa conuersio* Et in 3. *Præterea placuit vt deinceps non ordinentur Diaconi nisi qui prius conuersione proposita, professi fuerint castitatem.*

Vbi notandum, conuersionis nomine, statum illum continentiæ, amborum coniugum intelligi, quem ex pacto mutuo, atque edito voto, coram Episcopo assumebant vltro ac sponte, de quo extat titul. 32. lib. 3. decretal. vbi inter alia respondit Alex. III. in cap. coniugatus.

Nullus coniugatorum est ad sacros ordines promouendus, nisi ab vxore continentiam profitente, fuerit absolutus, quare de vtriusque voluntate, quæstio habebatur ab Episcopo, aut eius Vicario, ac si post factam ab eorum alterutro inquisitionem, sibi ambo coniuges constabant, ordinabantur, & relicta Episcopi, Episcopa, Presbyteri Presbytera, Diaconi, Diaconissa vocabatur, Conc. Agath. can. 16. *Si coniugati iuuenes consenserint ordinari, vxorum voluntas requirenda est.* Notandumque graui eos animaduersione percuti solitos, si quid exinde contra votum admitterent. *Si quis Diaconus*, inquit canon 8. Concil. Aurel. 2. *in captiuitatem redactus, vxori fuerit copulatus, reuersus, omnino ab officij ministerio remouendus est cui sufficere debet, pro actus leuitate impleta pœnitentia, pro satisfactione communio. Fœminæ autem quæ benedictionem acceperint, si ad coniugium iterum probantur deuoluta, à communione pellantur*, ibid. can. 16. Par fere, & æqualis pœna, statuta, in maritos. Qui enim postposita Clericali continentia de superiore ordine descendebat, militiæ Clericalis stipendia amittebat, testimonio Concil. Aurelian. 3. can. 1. vbi sic habetur: *Vt nullus Clericorum à Subdiaconatu, & supra, quos vxores à proposito suo accipere inhibetur, propria (si forte habeat) commisceatur vxori quod si fecerit laica communione contentus, iuxta priorum canonum statuta ab officio deponatur*, qua pœna, ab Vrbano II. in Synodo apud Melphiam ca. 13. ante multati fuerant Presbyteri, & cæteri, iisdem cum illis astricti continentiæ nexibus, factaque est Principibus ab eodem potestas, vt eorum fœminas seruituti manciparent, si ab Episcopo cōmoniti, finem libidini non ponerent, distinct. 32. can. Eos qui 10. Et quoniam in infirmitate naturæ tanta, quantam omnes damno nostro sentimus, difficile videbatur ad priores voluptates non reuerti, si vir & fœmina eadem lecto ac cubiculo vterentur, id eis seuere interdictum esse voluere Concilia Agathense can. 16. Arelat. 2. can. 2. Aruern. can. 12. Lugdun. can. 1. Turonicum primum can. 8. ibi enim, præcipitur Episcopo: *Propter zelotem Deum nostrum, tam longe abesse ab Episcopa sua, id est relicta vidua, mansionis propinquitate dimissum, vt propinqua contagione non polluatur.* Et in Aurel 4. can. 17. *Vt Sacerdotes siue Diaconi, cum coniugibus suis, non habeant communem lectum, & cellulam, ne propter suspicionem carnalis consortij, religio maculetur, quod qui fecerint, iuxta priscos canones ab officio degradentur.*

Sunt & huius rei, hoc est separationis ab inuicem in præcipuis Clericis, id est Presbytero, Diacono, ac Subdiaconis exigendæ, causæ aliæ.

Prima vt in statu continentiæ, quem propriæ voluntatis lage, ac religionis vinculo assumpsere, firmius perseuerent.

Secunda, vt à Laicis, moribus, vitâque differant.

Tertia, vt opinione virtutis, quâ plebi præstare debent, maiores in eius animo motus ad res magnas faciant.

Quarta, *Vt possint simpliciter quod à Deo postulant impetrare, & quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas ipsi quoque custodiant.* Concil. Carthagin. 2. can. 1. *ἵνα ϗ τὰ διὰ τῶν ἀποστόλων παραδοθέντα, ϗ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχαιότητος κρατηθέν, ϗ ἡμεῖς ὁμοίως φυλάξωμεν.*

Quinta, quia cum ipsi templum, vasa Domini, & sacrarium Spiritus sancti, debeant esse, & dici, indignum est, *eos cubilibus & immunditiis deseruire*, Innoc. II. in Conc. Rom. cap. 5.

Sexta, quod non patiatur æquitas, bona Ecclesiastica, quæ sunt pauperum vsibus inopiæque subleuandæ debita, vxori alendæ, ac liberis impendi.

Septima, *Quod qui de Laica conuersione in Clericum assumitur, non maritali exercitio, sed diuina tantum sit militia dedicatus, vnde ab Ordinatoribus Clericorum, in eorum ordinatione dicitur de eis. Hæc est generatio quærentium Dominum, non coniugium.* Iuo Carnot. in epist. 220. ad Guidon. Parisiens. Episcop.

Octaua, *Ad hoc instituta est Clericalis militia, vt psalmodia & hymnodia quotidianum Deo offerat sacrificium quod offerre iure non potest, cui, vt plus placeat vxori quam Deo, lenocinante vxore & fallente carnis voluptate, operam dare necessarium est*, Iuo Carn. ibid.

Quinetiam in Romana Ecclesia morem inualuisse, vimque in ea legis obtinuisse dicunt Patres in Concil. sexto habito in Trullo can. 13. *Vt qui ad Diaconatum & Presbyteratum promouebantur, profiterentur se non amplius suis vxoribus coniungendos*, quæ professio, votum erat, auctore Zonara ibi, quare de eo quod initio fuit in quæstione positum, an castimonia Presbyterio sit adiuncta, sic statuunt, ab eo seiungendam non videri.

QVÆSTIO XXXVI.

An contra leges fundati beneficij Missarum numerus a Sacerdote possit imminui.

DE hac quæstione nonnullus huius ætatis Theologos, in dissertatiuncula quadam sua, hęc ponit: primum peccare Clericum, à quo fœdæ huic consuetudini initium fiet, vt contra defuncti voluntatem, obligatio dicendi sacri quotidie, reuocetur, ad 12. v. c. in anno.

Secundum, ab eius successoribus, in eo beneficio, nihil admissum iri, quamobrem censura digni videri queant, cum quod ille, & isti, sibi quoque bona fide vsurpandum esse putauerint.

Tertium, præscribere posse Clericũ contra fundatorem imminutionem numeri Missarum, quas Deo, amicis propitiando, offerri moriens mandauit.

Quæ quam recte ab hoc dicantur homine, planum factura est præsens disputatio, in qua probabitur qui primo successere Clerico, in procuratione beneficij, non omnino expertes culpæ esse.

Secundo, nec in hoc causarum genere, præscriptioni locum vllum dari.

Ac primam illam partem de successorum culpa, rationum momentis euincere, haud puto difficile, nec enim est in quoquam, ferenda earum rerum ignorãtia, quarũ est notitia, in eo ad functionem sui ministerij necessaria. At eiusmodi sũt leges, in quas cõuenere mutuo moriens & acceptans Ecclesia, ille, suppeditandi in sumptus quotidianos pecuniam,

A & annonam Sacerdoti, pro se facturo quotidie, hæc autem dandi operam, vt tam iustæ & religiosæ fundatoris voluntati satisfieret: Maioris propositionis est hæc probatio, exponere se vltro ac scienter, peccandi aleæ, est salutẽ suã in discrimen apertum vocare. At amare, at quæ rere peccãdi tempora videtur, quisquis agenda, vitandaque sibi nescit: vt stare, ita ruere quoque potest, imo si naturæ humanæque mentis imbecillitatem consideres, prolapsioni, quã firmitati propiores sumus, ergo in earum rerum ignorantia, quas Sacerdotem scire, ad fungendum munere suo conuenit, implicite tam culpa, quam eius iterandæ, se faciendæ periculum sunt volita. Minor probatur, beneficiarius suas explere partes, id est, boni viri non potest, non co-
B gnito ad quid obligetur, nec id cognoscere ei est facile, nisi de fundationis legibus diligenter inquirat, quæ quoniam, ipsa per se videntur esse perspicua, partem quæstionis alteram aggredior, in cuius explicatione, modum hunc tenere placet, vt probationum capita, quasi fontes ante omnia ponamus ob oculos, facturi inde gradum ad alia, vnde rationum aduersarij petenda videtur esse refutatio.

Nosse ergo conuenit, præscriptioni cum mala præscribentis fide locum nullum esse, ex decretali Innoc. III. quæ refertur cap. si diligenti 17. & cap. quoniam omne 20. de præscriptionibus vbi sic scribit. *Quoniam omne quod non est ex fide, peccatum est, Synodali iudicio definimus, vt nulla valeat absque bona fide præscriptio, tam Canonica quã ciui-*
C *lis*, quæ res est etiam, ex can. Si virgo 34. q. 1. certissima, qui Canon Augustini est, in lib. de fide & operibus cap. 7. vbi sic loquitur, *In iure prædiorum, tamdiu quisque rectissime bonæ fidei possessor dicitur, quamdiu se possidere ignorat alienum.*

Secundò, meminisse oportet, præter bonam fidem in præscribente, requiri insuper titulum, qualis est donationis, testamenti, emptionis, permutationis, successionis ab intestato, & cum titulo possessionem, quę duplex est, naturalis & ciuilis, prior sola, gignendæ præscriptioni non sufficit, nam etsi res mea diutissime penes te hæreat, non eam tamen ciuiliter possides, nec præscribis, ex consequenti, si absim, aut eam apud te esse nesciuero, ciuilis enim possessio est, apud eum qui insi-
D stit rei suæ, cum animo eam possidendi, quod mihi sane accidit cum absum, aut illam ab alio occupatam esse ignoro, aut si scio, eum depellere non audeo, ex Less. lib. 2. cap. 6. dub. 2. num. 6. & cap. 3 dub. 12.

Nec illud prætereundum, contra ignorantẽ præscriptionem non facere, ex Rebuffo comment. ad constitutiones regias tract. de mercatoribus minutatim vendentibus num. 12. Sylu. verbo præscriptio 1. nu. 18. Angel. eodem tit. num. 27. Comitol. lib. responsinum 7. q. 17. num. 5. & 6. Perusino in tract. de Canonica portione. Huius sententiæ rationes vim habent persuadendi necessariam.

E Prima, non sunt principes, bonorum quæ subditi iuste possident, possessores ac domini, sed tutores, non possunt ea ergo, arbitratu suo dare alteri, aut ea sibi vendicare, sine aliqua spoliati culpa, at omni caret, quem nulla in tuendis rebus suis negligentia reum facit: est hæc ergo necessaria, extra tempus quo communis salus, & tuendi publici boni ratio, bona aliena vsucapi postulat, tunc enim est incolumitas publica, priuatorum bonis præferenda.

Secundò non habent ex leges, probationem

Dei & canonum, quibus publica fouetur hominum improbitas, at fouetur præſcriptionis lege, ſi impune, per eam ſceleratis, ac nullius rei hominibus, fas eſt rem alienam, ſibi conſtituto tempore acquirere, in qua tamen recuperanda, ac ſeruanda nullam negligentiæ culpam ſuſcepit, quam ſunt enim multi vbique terrarum, qui, vt ſunt tempora, ab alienis ſibi rebus temperandum non credent, ſi eas vendicare ſe poſſe Domino non ſciente exiſtimauerint? Ad præſcribendum ergo, negligentiæ labes, in eo aliqua ſit oportet, cuios hæreditas præſcriptione acquiritur, duobus enim modis tantum, re ſua priuari quis poteſt, primo cum ob delictum aliquod ſuum dignus eſt cui ea pereat, & ad hunc modum lex eſt reducenda præſcriptionis. Altero, eius arbitrio qui illius præcipuus eſt Dominus, & cuius conceſſu illam poſſidet, hic autem ſolus eſt Deus Gandau. quodlib. 8. q. 25. litera A.

His argumentis adiungantur & Doctorum teſtimonia, primum locum ſibi habeat Immola, in cap. vigilanti de præſcription. vbi ſcribit, legum quæ ſunt de præſcriptionibus finem non eundem eſſe, qui eſt Canonum, hos enim animæ bonum ac ſalutem quærere, illas in eo eſſe, vt turbas confuſione dominiorum in republ. futuras, comprimant, & dominorum negligentiam plectant.

In eandem ſententiam viri auctoritate & multitudine non contemnendi ſecedunt, Diu. Thom. quodlib. 15. art. 12. Scotus in 4. diſt. 15. q. 1. §. de ſecundo Adrian. in 4. q. 2. de præſcription. Medina Cod. de rebus reſtituendis q. 18. qui omnes aſſerunt, eum qui præcripſit aut vſucœpit, ad reſtitutionem rei præſcriptæ, iure conſcientiæ obligari, ſi conſtiterit, dominum in re ſua ſeruanda negligentiæ culpam non ſubiſſe, ea ergo ſublata, vt tollitur vſucapio, ita & præſcriptæ rei ſine ea, poſſeſſio. Ignoranti enim præſcriptionem non obeſſe dixit Syluest. in verbo præſcriptio. 1. num. 18. *Niſi forte ignorantia craſſa foret & ſupina.* Contra ignorantem autem non currere præſcriptionem probat Petruſinus in tract. de canonica portione, quem & ſequuntur Theologi, Comitol. loco ante citato num. 5. Angel. verbo præſcriptio num. 27. quibus præſuppoſitis facilis videtur & expedita ad quæſtionem reſponſio.

Age ergo quî probari poteſt Clericos contra fundati beneficij iura, legeſque præſcribere non poſſe? Variè: primum genus probationũ eſt in Pontificum iure, in quo ſcriptum reperio, teſtatoris voluntatem vltimam, ſancte & religioſe tenendam eſſe, cap. requiſiſti 15. extra de taſtamentis & 13. qu. 2. can. 4. hæc leguntur dicta olim à B. Gregorio. *Vltima voluntas defuncti modis omnibus conſeruari debet.* Quod quî fieri poſſit, trecentis & amplius ſacrificiis quæ in anno fundationis lege dici debent, contractis ad 12. aueo de eo ſcire, cuius opinionem improbo.

Secundum, probationum genus verſatur in argumẽtis omni luce clarioribus primum eſt eiuſmodi.

Contractus hypotheticus, hypotheſi abſente quam continet, vi deſtitutus omni corruit, inter Eccleſiam & teſtantem, aut verius inter eum & beneficiarios ſibi ſuceeſſuros, pactum eſt mutuum & illud hypotheticum: illum quidem de ſuppeditando prouentu idoneo ac ſufficienti ad vitæ commoda, ſi quotidie ſacrum fiat ſuo nomine, quam conditionem, in ſe tacite beneficiarij ſinguli recipiunt, cum erecto ab eo beneficio, ſe patiuntur inſtitui, illud enim admittunt cum omni ſuo onere, quale eſt offerendi quoque die ſacrificij, aut eius ergo

A fructibus carere illos eſt neceſſe, aut ſacrum quotidie dicere.

Secundò, præſcriptio ignoranti non currit, na dum impotenti, ex dictis antea: at reclamare mortuus, & queri fieri ſibi iniuriam non poteſt, ab hac ergo quominus ſacrum quòndie faciant, tueri ſa beneficiarij nequeunt.

Tertiò, iubentur Epiſcopi, cum Diœceſim luſtrant, id laborare, vt intelligant, an teſtatorum pia poſtulata, ab iis fiant, quorum intereſt non dueſſe huic muneri, & ſi (quod non eſt optandum) forte deprehenderint, ea negligi, huius culpæ reos pœna mulctant, id quod declarat, morientibus illudi, non poſſe neglectu rei, quam certis

B mandauere conditionibus hæredi ſuo aut alteri, verba hic Pauli, Salodij in praxi viſitationis Epiſcoporum annuæ lubet apponere, ſic ergo cap. 6. *Aduertat quoque ne piæ teſtatorum voluntates vllo pacto prætermittantur, aut mutentur ac vbi ſuſtineri ac adimpleri poſſunt, & vbi opus ſit rem à teſtatore relictam hæredi ipſius iuſſa non implenti ſequeſtri nomine deponere, ſubeat ipſumque ad omne emolumentum & intereſſe ſoluendum cogat.* Hæc ille.

Quibus conſonant quæ à Choppino ſunt ſcripta de moribus Pariſior. lib. 2. tit. 4. n. 11. *Porro voluntas, teſtatoque vltima, abſumpto morte teſtatore, implenda eſt examuſſim, nec ab opere quidem, cui res legata deſtinatur, rite conuertitur in aliud, citra Principis authoritatem: Valentes,* lege 4. dig. da admini-

C ſtratiòne rerum ad ciuitatem pertinentium.

Ex quibos ſic argumentamur, Sacerdos, tam eſt debitor Miſſarum, quas æqua mercede fundatori eſt pollicitus, quam hæres rei à teſtatore eidem Sacerdoti relictæ cum onere: At hæc iſti eripit debet danda Sacerdoti, ſi ille, id eſt hæres, iuſtæ voluntati teſtatoris nõ ſatisfacit, ergo & ſua ſunt Sacerdoti auferenda ſtipendia, non perſoluto ſacrificiorum numero, quorum cauſa, ſunt hæc à defuncto conſtituta.

Quartò, Præſcriptioni robur nullum eſt ſine titulo, ex cap. ſi diligenti 17. de præſcript. etiamſi quanticunque temporis poſſeſſio probetur, vt de

D decimis in re ſimili expreſſe dicitur, cap. cauſam de decimis, & cap. ad decimas de reſtitutione ſpoliatorum in 6. At quo ſe titulo in præſcribendo Miſſarum numero, tueri Sacerdotes beneficiarij poſſunt? Donationis? at cauſari à mortuo nullam queunt, Emptionis? at emere, aut diſtrahere beneficia eſt piaculum. Parmutationis? at ex quo, mortuo conuenit cum Epiſcopo, qui fundationem eius approbauit, & Sacerdote, qui primus conſtituto à ſe beneficio præfuit, nihil commune inter eos extitit, res negotiaque nulla, titulo ergo hic omni caret, quem præſcriptioni ſuæ prætexat. Claudam hunc locum teſtimonio illuſtri Imperat. in inſtit. de vſucapione §. diutina vbi hæc in rẽ noſtram appoſite ſunt ſcripta. *Si ille,* 1. defunctus,

E *initium iuſtum non habuit,* id eſt ſi mala fide poſſidere cœpit, *hæredi & poſſeſſori bonorum, licet ignoranti non prodeſt.* Quod item dicetur lega vlt. Cod. de vſucap. & L. ſi hæres ff. de diuerſ. temporalib. præſcript. §. Idem iuris eſt. At nemini eſſe ambigua eius culpa poteſt, qui à volũtate teſtatoris primus abiit, & conſequenter eius præſcribendi incapacitas: cum præſcriptioni à culpa initium eſſe nequeat, tranſiit hæc ergo ad eius ſocceſſores in beneficio. Quocirca ſubductis rationibus, quæſtionis propoſitæ hæc ſumma eſſe debet, ex decurſu temporis longi licet, cum omiſſione conditionis in fundatione appoſitæ, ius per præſcriptionem

Beneficiis quæsitum nullum esse, ad sacra tantum 12.

DE PAROCHIS.

QVÆSTIO I.

Quid sit Parochia.

PAroehiarum genera sunt duo, quædam rurales dicuntur, paganæ aliæ, ἀγχωραὶ ἢ ἐγχώριαι, sexta Synodus in Trullo can. 25. & Chaleed. can. 17. Rusticanæ appellantur secundum Zonaram in eum canonem. *quæ in remotis locis posita, ὀλίγους ἔχουσι τοὺς ἐν αὐταῖς οἰκοῦντας αἱ ἢ μονὴν λέγονται, Paræcianos paucos habent.*

Sunt Paganæ quæ prædiis & pagis proximæ maiore incolarum numero frequentantur Zonar. ibid.

Est autem Parochia Ecclesia Parochianos habens, ex authoritate Episeopi ean. oullus omnino 11. cauſę 16. qu 7. certis limitibus defioita, cum potestate fori pœnitentialis, & obligatione in eo qui illi præest, administrandi Sacramenta subditis, & iure in istis illa ab eo petendi & recipiendi: Archidiacon. in c. licet eanonus e. de electione l. 6. Romanus Consil. 356.

Saeramenta dixi quia per sepulturam & eiusdem eoncedendæ defuncto licentiam, non fieri Ecclesiam curatam, constat ex Friderico Consil. 8. & 135. Lælio de rep. Christiana cap. 28. Flam. 2. de resignatione qu. t. num. 108. ratioque ipsa indicat. Nam consuetudine, vel Episcopi, aut Papæ concessione, tam religiosi Meudieantes, quam alij, ius ac potestatem habent, sepulturæ concedendæ in suis templis, Hostiensis in cap. quia nonnulli de Clerieis non residentibus, qui tamen non sunt Parochi, nec est eorum Ecclasia Paræcia.

Sacraments porro administranda à Parocho, ad constitutionem Paroehiæ sunt, Baptismus, Eucharistia, Pœnitentia, ad quæ accedere debet, dictæ Paroehiæ, ac limitum eius designatio distinctioque, facta per Episcopum, *Eeclesiastica ordinatione*, Vrban. III. eap. super eo quarto de Parochiis, nam cum nec Parocho extra terminos sibi præstitutos, Baptismum administrare liceat, nec Parœciani Sacramenta recipere possiot ab alieno Parocho, maxime vero baptismum, pœnitentiam, & Eucharistiam, cum suæ Parœciæ terminis non continentur, *Nam qui eos ordinare non potest, nec iudicare potest*. Adrian. Papa in eap. nullus Episcopus extra de Parochiis. Lælius qu. 2. cap. 28. Et quanquam audiendis confessionibus vacare Mendicantes possint, Clementina dudum 2. de sepulturis, non sunt tamen Parochi, quia nec id facere tenentur sub peccato, eitra sui superioris imperium, nec fideles eius rei eausa eos adire, cum non sint eorum subditi. Ita nec ex iure baptisandi quo quis fruitur, potest eerto inferri eum esse Parochi potestata præditum, cum hoc in necessitate Laicis conueniat. Nec à distributione Eocharistiæ, eum eam cuilibet non imparato, religiosi Papę indulgentia domi suæ impertiant extra Pascha, & mortis articulum Compendinm verbò communicare paragr. 4. & 5. Poitelius io dubiis Regular. verbo Saeram. administratio nu. 8. Est & alia ratio quare certi ae definiti esse debeāt Paroehiarum termini, nempe quod Parochi obligatio definita sit & certa, alioqui ab ea recedere ei foret liberum: absque culpa at asse hæe obligatio talis nequit, nisi definiatur eius potestas certis limitibus.

Ad hæe autem subeunda onera, cum obligatione, necesse est dos vt Parocho assignetur sufficiens quo ali possit, quis enim plantat vineam & de fructu eius non edit? aut ad Sacramenta populo ministranda cogi iustè quis potest sine stipēdio? nā si vsquam alibi, maxime hic vero locum habet Christi verbum, dignum esse mercede sua operarium, Senecioni Episcopo Gelasius quidem imperat 16. q. 7. can. piæ mentis 26. vt Ecclasiam in honorem B. Viti à qaodam ædificatam, ex forma rituque antiquo Eeclesiæ, Priocipi Deo dedieet, *Collata tamen primitus donatione solemni, quam ministris Ecclesiæ destinasse se præfati muneris testatur oblator.*

Est autem tum censenda dos sufficiens, cum alendo Parocbo, habendis ad sacra officia luminibus, ornamentis ad altaria maiestati loci ac sacrificij vtcunque coosentaneis sufficit, ex can. pia 16. q. 6. Itē si ad hospitalitatem, procurationes & alia iura Episcopo persoluēda c. de Monachis 12. extra da præbendis & e. 2. de supplenda negligentia prælatorum, in priori enim, vetat Episcopo Alex. eius nominis tertius, *ne ad præsentationem Monachorum Vicarium vllum recipiat, nisi tantum ei de prouentibus Ecclesiæ fuerit assignatum, vnde iura Episcopalia possit persoluere, & congruam sustentationem habere.* Exigitque, idcirco nec sine laode, Concil. in sess. 23. ca. 13. ne Parochiis quæ prouentum annuum 100. ducatorum non excedunt pensio imponatur, quod & Gallia seruat vt patet ex deeretis Curiæ multis ac variis, nisi forte de suo iure decedens Parochus, parte sibi redditiū relicta, à resignante etsi modica eōtentus esset qoo in casu, etiam non obstanta facultate super prædicta pensione, ad curiam prouocare posset abusus nomine, si non haberet vnde eommode viuere, & procurationes tam Episcopo quam Arcbidiacono debitas posset soluere, sad de ea re pluribus postea.

Ex dictis patet ad constitutionem Parochialis Eeclesiæ exigi primo, quod populum habeat. Seeundo, locum constitutum certis finibus, in quo prædictus populus degat, deputatus illi Ecclesiæ Tertiò, quod auctoritate Episcopi aut Superioris illa Ecclesia in Parochialem erecta fuerit, quia vt habet decretal. octaua Clement. III. tit. de excessib. prælator *Episcopi est Ecclesiarum suæ Diœcesis vnio, & subiectio earundem*, nec vlli Calixtus Papa vult essa licitum, *animarum curam, vel præbendas Ecclesiæ, sine iudicio vel consensu Episcopi, alicui tribuere, sed sicut sacris canonibus constitutum est, animarum cura, & pecuniarum Ecclesiasticarum dispensatio in Episcopi potestate permanet*, 16. q. 7. can. nullus 21.

QVÆSTIO II.

Quomodo creandus sit Parochus.

VBi concilium est receptum ereari, sic debet Parochus, Parœcia vacante per obitum aut simplicem cessionem possidentis, deputandus est in ea Vicarius, qui curam populi habeat dum ei de Rectore prouideatur, interim inuitat Episcopus quoslibet, vt per oppositionem & concursum, da quo ad cōspectū edicti pēdētis ad valuas Eeclesiæ Cathedralis, certiores fiunt, intra decē dies se sibi

A exhibeant, sic tamen vt nomen suum interim, ter repetitis totidem diebus in acta publica referendum curent, vt de eorum statu ac vita haberi possit quæstio, qui ternarius prorogari iterum, vltra alios dies non poterit, in quibus locis est recepta Bulla Pij V. quæ incipit, *in conferendis beneficijs Ecclesiasticis.* Nisi de scripto suam forte absentiam excusarent causa aliqua honesta. vt expresse respondit congregatio Cardinalium in decretis sessionis 24. secus collatio omni iure nulla erit, Piasecius praxis Episcopalis parte 2.c.5.n.4. Vbi autem dicta dies aduenit, hoc est vndecima à promulgatione edicti, super vacanti beneficio, debent qui eius possidendi desiderio tenentur, offerre se examinatoribus, à Synodo deputatis, qui eorum B vitam, mores, industriam, scientiam discutient quãta maxima diligentia poterunt: absoluto hoc examine, omnisi meliores, sibique magis probatos ex concurrentibus Episcopo offerrent, vt ex approbatis à prædictis censoribus vnum aliquem Parochiæ præficiendum eligat. In eo aut quapiam de allatis conditionibus defuisse, est collationi moram ponere eamque inanem ac nullam reddere, in quibus locis Pij quinti constitutio paulo ante citata vim habet. Quare etsi non desit Episcopo eorum hominũ copia, qui exceptione omni maiores propter ætatem, vitæ meritum scientiæque peritiam, sunt omnium opinione beneficio digni, vtpote Doctores in Theologia, Licentiati in iure, examinari C tamen debent, vbi receptum est Concilium, alioqui valide nihil & licite Ordinarius in eorum causa molietur, eritque facta eis Parochiæ collatio nulla. Tuscus Card. de visitatione lib. 2.c.5.n.10. Flam. 8. de resignatione q.9.n.88.

Hos autem censores tres esse oportet, qui cum Vicario Episcopi, singulorum qui se offerunt ad beneficium vacans, merita discutiant, Doctores omnes in Theologia, aut iure canonico, approbati à Synodo Diœcesana, Lessius lib.2. cap. 34. de beneficij dub.16.n.79. Quos non est necesse sæculares esse, cum de eo Pius quintus in Bulla sua nihil præceperit & Regulares habere possint ad eam rem scientiam sufficientem.

D Quid si vota examinatorum sint inæqualia, Quid si iudicium eorum diuersum?

Respondeo Episcopum vel eius Vicarium accedere in eo casu posse ad quos erit placitum, sicque sua sententia vnius de concurrentibus causam meliorem facere, quam cæterorum, quos illi in eius beneficij ambitu, fortuna vel charitas collegas fecit, Trid. sess. 24. cap. 13. Nec hoc omittendum est, examinatoribus iuramentũm præstandum esse, ad sancta Euangelia, quod affectione omni postposita sint electuri quem iudicauerint dignissimum.

Quid si beneficium Papæ sit reseruatum, aut vacet in mensibus quos sibi reseruaros voluit?

E Respondendum ne tunc quidem examen omittendum esse concurrentium, è quibus qui dignitate præstabit cæteris, offeretur Pontifici instituendus, Flam. de resign lib.8.qu.9. Gonzal super regul. 8. Cancellar. Glossa 6. num. 11. De reseruatis autem Pontifici, vacantibus in eius mensibus sic respondit Congregatio: *Episcopus non habita ratione Patronorum, debet edicta concursus proponere, & idoneum eligere, ac Romam mittere cum fide Ordinarij à summo Pontifice instituendum.*

Quæstioni huic affinis est & altera, *an ad omnes Parochias extendat se ius concursus.*

A AB eo numero excludendæ sunt in primis Regulares Ecclesiæ, vt respondit sacra congregatio Concil. ad cap 18. sess. 24.

Secundò, excipiendæ similiter quæ sunt pure iuris Patronatus laici, Congregatio ibidem. *Dixi iuris Laici.* Quia si Ecclesia iuris sit Patronatus partim laici, partim Ecclesiastici, seruari debebit forma examinis per concursum, posita in Trid. Congregatio in cap. 18. sess. 24. pro Parochiali Ecclesia, quæ est iuris Patronatus mere Ecclesiastici.

Tertiò, à numero Ecclesiarum conferendarum per concursum eximi debent vacãtes per Resignationem, quam vocant in fauorem, aut Permutatio- B nem. Quia proprie sic non vacant, cum penes Episcopum non sit arbitrium, eas conferendi cuilibet ex dictis olim de Permutatione.

Excipiendus casus, in quo de simplici ad curatum permutatio fieret, nam tunc examen omitti non posse respondit Congregatio Concilij ad ca. citatum sess. 24.

Quartò non fit concursus quando beneficium spectat ad Collegium, vel annexum est præbendæ Cathedralis aut Collegiatæ Ecclesiæ, tunc enim Curatum naturam sequitur illius beneficij cui annectitur cap. extit pandæ de pręb. cap. statutum de elect. in 6. Et hæc quidem de modo conferendæ Parochiæ extra Galliam lege Concil. dicta C sunto. Nobis, id est Gallis, consequendæ Parochiæ sufficit ad eam à Patrono offerri Episcopo, hancque præsentato si est dignus conferri.

QVÆSTIO III.

An vnius eiusdemque Parochiæ duo esse possint Parochi.

PRo parochorum multitudine in eadem Ecclesia pugnant Bellamerus Consil. 38.n.22. Cardinalis Tuscus practicar. iuris tomo 2. conclusione D 96. à quibus quoque videtur facere consuetudo Galliæ, nã vt de cæteris Prouincijs taceam, plures vni eidemque Ecclesiæ Parochos præficit Nortmãnia, quos Campania quoque non reprobat, duos enim sibi sacrorum Principes ac Parochos agnoscit, habetque Ponti-Sara in Macloniana æde vrbis principe, totidem Chesnæum oppidum Rhemensis Diœcesis ad Sedani fines, quorum, vt sunt per hebdomadas alternas diuisę operæ, ita & præmia. Prodesse sane collatis inter se operis ac consilijs non parum ad salutem, & commodum spiritale commissæ sibi plebis possunt, quam cœlesti pane alere, Sacramentis pascere, erudire è superiore loco semper eis est integrum, cæteraque facere quæ E Parochorum sunt propria, nihil est ergo, inquit Tuscus Card. quare vni eidemque Parochiæ pręfici duo non possint cum authoritate.

Quominus tamen in eam sententiam abeam, facit in primis exemplum virorum grauium, quibus contrariam opinionem placuisse video, cuius principes sunt Oldradus consil. 67. Staphilæus de literis gratiæ, Zechius de Ecclesiastica Hierarchia cap.23.n.2. & alij quàm his argumentis priore probabiliorem existimo.

Primum, vnius eiusdemque beneficij possessio, non est plurium. At Parochia est beneficium: ergo &c. Maior est Innocentij tertij, præscripta his

verbis cap. dilecto 25. de præbendis. *Ad vnicum ius spiritale quod vacabat ibidem insimul duos canonicos instituere prædicto legato non licuit, nam si duo vnicam præbendam haberent id esset contra Turonense Concil. quod præbendarum sectionem inhibet: si vero duobus receptis vni tantum præbenda daretur sub expectatione, alius contra Lateranense Concil. remaneret.*

Secundum, inter beneficiarium & Ecclesiam cui præest, matrimonium quoddam spiritale contrahitur ex Doctoribus apud Comitolum q. 72. nu. 8. At est maritalis coniunctio vnius cum pluribus, turpis & omni iure nulla, ac inanis. Ridicule ergo vni eidemque Parochiæ, vt mulieri viros plures tribuunt aduersarij.

Tertium vnius eiusdemque corporis non est nisi vnum caput: at Parochia corpus est, cum instar habeat membrorum inter se differentium, in quæ, à Parocho vti à capite, vita spiritalis per gratiam manat: ergo eam regere, non est plurium sed vnius tantum.

Ad id quod opponitur ex praxi Galliæ: Respondendum est, dictis oppidis non præsidere Parochos sed qui Episcopi nomine eius prouincia defunguntur viros gnauos, & industrios, quibus proprie cura nulla animarum incumbit, sed eius curæ tantum exercitium: ita Cardinalis Tuscus tomo practicarum 3. consil. 1098.

QVÆSTIO IV.

Quibus instructum dotibus oporteat eum esse, qui vult fieri Parochus.

PRimò, debet esse Clericus, Concil. Trid. sess. 24. cap. 12. de reform. in iisque versatus muneribus quæ Clericorum sunt propria Concil. loco citato.

Secundò, eruditione pollere tanta, quanta ad functionem officii est necessaria, nam illiteratis non datur ordo decreto Gelas. Papæ ad Episcop. Lucan. c. 18. & 19. de quo est in can. Illiteratos dist. 36. his verbis: *Nullus præsumat ad Clericatus ordinem promoueri, qui literis carens, non potest esse aptus officiis*, in eandem sententiam est can. 24. Concil. Tol. 4. cap. nisi de renunciat. & cap. ex eo de elect. in 6 quare iubentur Episcopi in sess. 21. Conc. Trid. cap. 8. de reformat. *Tanquam sedis Apostolicæ delegati, Parochis illiteratis, & imperitis, si aliàs honestæ vitæ sint, Coadiutores, aut Vicarios pro tempore deputare, partemque fructuum eisdem pro sufficienti victu assignare, eo quod illiterati, & imperiti Parochialium Ecclesiarum Rectores, sacris minus officiis apti, & propter eorum vitæ turpitudinem, potius destruunt quam ædificant*, quæ animorum clades, vulneraque ne accidant, non nisi à doctrinæ subsidiis bene comparato, animus est ad aliorũ regimen appellendus in Parochiis. In Gallia quidem, quæ sunt in villis muratis aut ciuitatibus sitæ: *Non nisi personis modo præmisso qualificatis, aut qui saltem per tres annos in Theologia, aut altero iurium studuerint, seu magistris in artibus* conferuntur, Concord. rubrica de collationib. parag. statuimus. Quare cum Ecclesiam aliquam de Parochialibus vacare in iis locis contingit, est hæc conferenda graduato, in vniuersitate regni, cui priuilegium sit hoc à Pontif. & Rege concessum, vt eius candidati, in beneficiorum ambitu præferantur aliis, in his duntaxat mensibus, quorum meminere Concordata in rubr. de collationib. In aliis ad præstationem officii sufficit, quod prædictæ Parochiæ dentur idoneis, Rebuff. in Concord. rubr. de collationib. paragr. statuimus verb. quarto requiritur.

Quid si Parochia ad Regulares pertineat? aut Permutatione vacet, vel Cessione?

Regulari conferenda erit, si quis erit qui magisterii in Theol. aut artibus clarus, eam postulet, (eo quod iuxta commune iuris axioma regularia regularibus sunt debita) modo ne aliunde habeat in redditibus annuis ex beneficiis Ecclesiæ, ducentos aureos de camera.

Quæ de Permutatione beneficii, eiusque Cessione in alterius gratiam, sunt in quæstione posita, explicatum habent facilem, dixit enim pridem sententiam Clemens VII. collationes quascunque de Parochialibus etiam per Papam factas non graduatis, siue per viam resignationis simplicis, siue permutationis, inanes esse ac nullas Rebuff. supra verbo Imo Papa.

Hæc de Gallia extra eam, maior in Parocho doctrina non exigitur, quam quæ est ad præstandum officium necessaria. *Sciant ergo Sacerdotes scripturas sacras, & canones meditentur, omne opus eorum in prædicatione diuina, & doctrina consistat, atque ædificent cunctos, tam fidei disciplina, quam operum disciplina.* Concil. Tolet. 4. can. 24. Ante omnia nosse Parochi debent quæ cuiusque Sacramenti sit materia quæ forma, quo modo, rituque administrari singula oporteat, ideo *quando in Parochiis ordinantur, libellum officialem accipiant*, inquit Concil. proxime citat can. 25. *Vt ad Ecclesias sibi deputatas instructi accedant, ne per ignorantiam etiam in ipsis diuinis Sacramentis Christum offendant, aut quando ad Concilium venerint, rationem Episcopo suo reddant qualiter baptizent.*

Tertiò, *Quicunque in Sacerdotio Dei positi sunt irreprehensibiles esse debent.* Conc. 4. can. 20. quare qui turpiter fœdeque viuunt ac præmoniti modum improbitati suæ nõ ponũt, iubentur à Patrib. Concilii, priuari suis beneficiis, iuxta sacrorum canonum constitutiones, exemptione, & appellatione quacunque remota.

Quartò, Monachis ac religiosis è familia cœtuque Mendicantium, ad Parochiam aspirare non licet sine Papæ facultate, Rebuff. de dispensat. cum regularib. num. 38. eo quod, *Monachus non docentis, sed plangentis habeat officium, qui vel se vel mundum lugeat, & Domini prouidus præstoletur aduentum*, can. Monachus 16. q. 1. & in can. Monachi 33. eiusd. q. & causæ.

Quintò, minor vigesimo quarto anno, eoque completo, admoueri ad Parochię regimen non potest, Trident. sess. 24. cap. 12. Greg. 10. cap. licet canon 14. de elect. in 6. vbi cum Alex. III. *inter cætera statuit, vt nullus regimen Ecclesiæ Parœcialis suscipiat, nisi 25. ætatis annum attigerit ac scientia & moribus commendandus existat.* Olim quidem cum minore dispensare Pontificem, annumque agenti vigesimum tertium tantum, concedere solitum, vt Presbyter eo tempore fieret, scribit Rebuff. par. 1. prax. rubrica de dispensat. ratione ætatis num. 10. quod moribus quibus hoc tempore vtimur non nisi raro ac ægre aggredi eum scimus, quod Conc. minori vigesimo quinto anno inchoato, aditum excludat ad Parœcias.

Sextò, Parochus iis esse debet moribus, qui aspectu suo non tantum vitia terreat, sed etiam per bona opera certam vocationem suam faciat, *Quare quoniam homines amplius oculis, quam auribus credunt*, Senec. in epist. *quod efficacius sit vita, quàm lingua testimonium, habent enim opera suam linguam, habent ea tacente facundiam*, Cypr. de dupl. Martyr, singulis compassione proximus esse debet, præ cunctis contemplatione suspensus, bene agentibus per humilitatem socius subditis tramite vitæ melioris exempla præbens. In summa, *circa subditos suos, esse debet, & iuste consolans misericordia, & pie sæuiens disciplina, vinum vulneribus adhibere debet & oleum, vt per vinum mordeantur vulnera, & per oleum foueantur, quatenus vnusquisque, qui sanandis vulneribus præest, in vino morsum districtionis adhibeat, in oleo mollitiem pietatis.*

Septimò, oportet Parochos: *Quemadmodum Sacerdotes & ministros, qui altari & sacrificiis deseruiunt, integros atque immaculatos esse, cum Dominus Deus in Leuitico loquatur, & dicat: Homo in quo fuerit macula & vitium non accedet offerre dona Deo.* Cypr. epist. iuxta edition. Pammel. 72. *Nam si Apostolus, Ecclesiam sponsam Christi pronunciat, oro vos quanta pudicitia exigitur, vbi Ecclesia inter matrimonia, sponsa virgo præstetur?* idem to. 3. tract. de bono pudic.

QVÆSTIO V.

Quid Parochus, scire ex officio statuque debeat.

PErsonas tres sustinet, agitque Parochus, Pastoris, Concionatoris, & Confessarij, vt Pastor nosse debet quibus populum ad beatæ vitæ immortalitatem nutriat, vt Confessarius, quid mortalis culpa à veniali differat, vt Concionator, quæ populum è Superiori loco doceat.

Equidem exigit Concil. sess. 23. cap. 4. de reformat. vt qui prima initiandi sunt tonsura, fidei rudimenta probe calleant, legere & scribere non inconcinne sciant, quibus tanto debet eruditor esse Parochus, quanto est eius dignitas speciesque, simplici Clerico illustrior, quare oportet illum adhibito aliquo studio, fidei dogmata posse exponere, iura cùm humana tum diuina, quantum est necesse instituendæ plebi sibi commissæ, cognoscere, in iure autem ambiguo conscientiæ, sic versatum esse, vt mortale à veniali, casus Pontifici reseruatos à vulgaribus, censuras à peccatis vtcunque distinguere valeat.

Et quia potior est Parochus populo, estque eorum qui præsunt, minutæ plebis tenebras doctrinæ suæ luce discutere, vt Superiorum Angelorum, inferiores collustrare, Diu. Thom. 1. 2. qu. 2. art. 6. ignorare idcirco non potest Parochus, quæ ab eo communicare cum subditis est necesse, vt habet potestatem in Christi corpus verum, mysticumque, quod est Cōgregatio fidelium, ita nosse debet quæ ad eius incolumitatē faciūt, quæ valēti obsūt, hæc quidem vt paternâ curâ prouidentiaque impediat abigatque, illa autem pro virili sua procuret & accersat, id assequi vero vt possit, scire aueo, si saluti profutura nescit, ignoret nocentia? aut quomodo illustrabit, si ipse est cæcus, si tritum ad cœlos iter nunquam pressit, qua fronte ad illud diriget, aut subditam sibi gentem illud magno ac præfidenti animo vt ineat, verbo & exemplo, acuet? *Cæci sunt & Duces cæcorum inquit Christus, cæcus autem cæco ducatum si præstet, ambo in foueam cadunt*, Matth. 15. ad quod probandum illud Psalmi 68. profert Gregor. *Obscurentur oculi eorum ne videant & dorsum eorum incurua*, vbi per oculos Pastores intelligit. *Obscuratis ergo oculis, dorsum flectitur quia cum lumen scientiæ perdunt, qui pereunt, profecto cuncti ad portanda peccatorum onera curuantur.*

Quare præter rudem casuum ideam, anteceptam animo notionem habere Parochos est necesse de virtutibus, quæ ad viri officium pertinent, vt ad earum studium fideles cum est opus incitent, quis in agendo, dicendoque tenendus modus, quæ cuique aptissima, conquirendæ honestatis, quæ extirpandi vitij sit ratio, indicent.

Secundò, latere eos non debent, quæ ad integritatem & Sacramentorum vsum, præterquam Cōfirmationis, & Ordinis, pertinent, nam hæc postulantibus ministrare, pars est eorum officij, pars muneris atque prouinciæ, ministrari autem quî possunt, nisi de eorum materia, formaque certum iudicium habeant? quare horum inscitia, non est in iis culpæ expers ac vacua.

Tertiò, cum ad Parochum pertineat, per se aut substitutas operas, Verbum Dei de superiori loco exponere, eorum scientia instructum illum esse conuenit, quæ ad hanc tam excellentem prouinciam obeundam cum laude necessaria esse periti sciunt, itaque mysteria fidei, Dei leges, ac necessaria ad salutem callere debet, vt ea explicet, vniuersalia iuris principia, ex quibus quid æquum, quid honestum, quid in quoque negotio deceat, aut repugnet, intelligat oportet. In summa eorum sciētia, quæ ad officiū, statumq; suum pertinent, aut in quibus sua salus est sita, orbari sine scelere non potest, Diu. Thom. in 1. 2. q. 26. art. 2. & in 2. l. sentent. dist. 22 qu. 2. art. 1. loquitur his verbis: *Vnicuique peccatū est ignorantia eorum, quæ ad bonos mores, & fidei veritatem pertinent*, & quodlib. 3. art. 10. *In iis rebus quæ ad fidem, & bonos mores pertinent, nullus excusatur si sequatur opinionem alicuius, in talibus enim ignorantia non excusat.* Cuius rei hæc est causa, quod prędictorum notitia, Parocho sit ad præstationem sui officij, animarū autem, quas suæ curæ commissas habet, salutem ac spiritale commodum necessaria. Sane, *Si in Laicis vix tolerabilis videtur istarum rerum inscitia, quanto magis in iis qui præsunt, nec excusatione digna est, nec venia?* S. Leo ad Clerum & plebem Constantin. epist. 22.

Maxime autem est tùm culpanda, cum in his versatur quæ conscientiæ pacem, tranquillitatem animi, dignitatem Sacramenti vulnerant, nam quis dandā esse Parocho excusationis veniā existimet, si casus, id est tempora restitutionis sub peccato faciendæ nesciat? aut quod Pœnitenti confitendo ex memoria excidit, diligentia ipse sua interrogando non suppleat?

Sane scientiam Parocho ac Confessariis, qua mortale à veniali distinguāt, aut eorum circunstantias plene intelligant, sic dixere quidam esse necessariam, vt eius priuatio sit contra Sacramenti substantiam, & ita eius defectu sit nullum, proindeque iterandum: quod ne credam persuadet hęc ratio.

Quod ad rationem Sacramenti sit satis, si humano modo, id est cum intentione debita, minister formam materiæ suæ applicet: at Parochorum

nemo

nemo est tam tardo, hebetique ingenio, quin peccatum sub ratione saltem generali peccati actusque moralis, imo & distinctionem mortalis à veniali, si non claro ac perspicuo, at certe confuso modo intelligat, formamque cum oportet, proferat, non est ergo ad valorem, substantiamque Sacramenti scientia circunstantiarum omnium necessaria, sufficit ad hoc iudicium humano modo exercendum valide, quamuis non licite, confusa peccati notitia sub ratione generali peccati, actusque moralis & humani.

Et quanquam à culpa eximi Parochus nequeat, cum ex inscitia, doctrinæque moralis ignorantia pœnitenti restituendi necessitatem non imponit cum deberet nego tamen eum idcirco teneri id illius loco facere. Nec enim in foro conscientiæ alterius quam pœnitentis causam facit ex officio, peccat quidẽ de restitutionis faciendæ necessitate illum non admonens, sed hunc eius defectum supplere non tenetur, nisi positiuè ad damnum partis læsæ concurrerit, dicendo non obligari eum obligetur. Bress. lib. 5. de consc. cap. 8. n. 72.

Ad hæc tenetur Parochus ratione status & professionis Christianæ, explicitè scire iuxta Apost. ad Heb. 11. quod Deus sit, & quod inquirentibus se remunerator sit, idque post hanc vitam, cui annexa est animæ immortalitas. Quia ex officio debet de his rudes instituere, vtpote quæ necessitate medii iureque diuino obligante sub graui peccato sciri debeant, nisi excuset materiæ leuitas, cuiusmodi an dari in hoc genere vlla possit, ambigo.

QVÆSTIO VII.

An minor 25. annis possit Episcopo dispensante esse Parochus.

IVre communi in Parochia, curæ præfici fidelium, posse neminem qui annum non attigerit quintum & vicesimum, præter Lessium lib. 2. de benefic. dub. 20. num. 108. Rebuff. de pacif. possess. n. 182. Cardinalem in Clement. de electione, Reginaldum to. 2. lib. 30. tract. 3. cap. 12. n. 164. docuere Gregorius X. in decretali licet canon 14. tituli, de electione. in 6. ac Episcopi in Concil. Lateran. vt refertur eodem titulo, extra cap. 7. Cum in cunctis, §. inferiora, vbi hæc in istam sententiam, signate sunt scripta: *Inferiora etiam ministeria, vt puta Decanatum, Archidiaconatum, & alia, quæ curam animarum habent adnexam, nullus omnino suscipiat, sed nec Parœcialis Ecclesiæ regimen, nisi qui iam 25. ætatis annum attigerit.* Hunc tamen inchoatum esse sufficit, ex Less. loco citato, Emman. Sa verbo beneficium num. 9. Nauar. cap. Enchirid. 25. n. 118. Trident. sess. 24. cap. de reformatione 12. Iam. ergo quæritur, an in ea lege dispensare, Episcopis sit concessum, & ita beneficium curatum, annuere minori annis 25.

Et negantem tuentur Less. & Regin. locis citatis.

Affirmantem Panormit. Hostiens. & Glossa: & quidem illis ad peccati fugam abunde videtur esse, imminere in ætatem, quam Canones exigunt, cui quisquis est, inquiunt, proximus, donari Parochia potest, sine culpa. De hac autem proximitate, si interroges, respondebit Glossa Canonis præterea, de ætate, & qualitate ordinandorum, eam videri quibusdam esse spacium bidui alius hebdomadæ,

A non nemini mensis, ac dierum etiam aliquanto plurium, credere se autem, in potestate esse Episcopi, cum res exigit, dispensare in ætate cum petente Parochiani, eamque indulgere minori vno anno, quam Canones postulent: quam sententiam, placuisse quoque reperio Bleyano in Theoria Beneficiorum, tit. de simplicibus & duplicibus beneficiis littera B. ad marginem, est enim hæc eius oratio: *Sufficeret tamen promissum de beneficio curato, eius esse ætatis, vt intra annum promoueri possit* eodem inclinat, Brodeus, ad Louëtum, verbo Beneficium art. 4. Ibi enim bipertito beneficia diuidit, quædam ait esse eiusmodi quæ ex fundatione sua Sacerdotalem ordinem exigunt,
B alia minime, additq; ea quæ Sacerdotalem ordinẽ lege tantũ canonica requirũt, dari posse non Sacerdoti, dũmodo ea sit ætate vt anno ab illis acquisitis ordinari in Sacerdotẽ valeat qui si faciat, & ordinetur, possidere hæc legitimè ac iure, quæ autem ex fundatione ac Patroni volũtate, non nisi Presbyteris sunt danda, ea ait inualide cõferri iis, qui necdum eo sunt insigniti charactere, ex quo inferre eũ est necesse, quod cum Parœciæ ordo Sacerdotalis, lege tantum Pontificia cohæreat, ad annum differri posse, & ita ad eam minorem annis. quam Pontificia lex præscribit admouere Episcopo non esse vetitum, Quare facit horum authoritas hominum, vt existimem speculatiuè sententiam quam tuentur non esse improbabilem, cui ex cap. præte-
C rea 5. de ætate & qualitate vis accedere videtur aliqua, sic enim eo loco Alexand. III. *Præterea licet ad regimen Parœcialis Ecclesiæ, non debeat aliquis, nisi Subdiaconus sit ad minus admissus, dispensatiue tamen, in minoribus ordinibus constituti, consueuerunt assumi, dum tales sint, quod infra breue tempus possint, in Presbyteros ordinari.* Qua ex decretali argumentari sic lubet, in Parochum assumi potest Subdiaconus, decreto Alexandri III. at hic initiatur isto ordine ætatis anno 22. ex Trid. sess. 23. cap. 12. ergo eo anno aut non multo secus, committi alicui, Parochia poterit.

Secundo, proximi tempori, quo in Presbyteros Clerici assumi legibus Ecclesiæ possunt, dispensatione Superioris, Parœciarum præfici curæ queunt,
D at qui 7. tantum mensibus minor est, quam sit necesse per Canones vt sit Parochus, infra breue tempus esse Sacerdos potest, cum 7. menses, tempus sint breue, ac tenue, respectu trium & 20. annorum cum medio. Confirmatur temporis exilitas ad veniale necessaria, ex collatione eius cum toto, quo præceptum obligat est petenda, vt ostendimus tract. de sanctificatione Festorum, vbi freti hoc principio indicauimus post Sayrum Reginald. Suarium & Nauarrum, eum qui religioso die, labori non impendit nisi 2. horas, non peccare, plus quam venialiter, quod id spacium breue sit quidpiam, ac exile, collatum cum 24. horis, quæ diem integrum componunt. At 7. menses præ
E 23. annis, & medio, grande spacium quis nominet? Ergo cum Episcopus, concedere ei valeat vt sit Parochus, qui infra breue tempus, quale est 7. mensium, charactere donari potest Sacerdotum proprio non videtur improbabile, Præsuli dispensare fas esse cum isto, de quo est quæstio in casu Parochiam vt ineat, seruetque, anno tantum 3. & vicesimo cum medio.

Sententia nihilominus contraria, vt communior ac probabilior, est tenenda, quæ cuique vt ad intelligendum sit perula, in duas mihi diuidenda partes videtur. Prioris est hic sensus, exigi ad Paro-

chiam possidendam valide, vt ad eam, qui est admotus, 24. annum metaphysicè compleuerit, iniecta est hæc mihi mens, à verbis Canonis, cum in cunctis 7. extra de electione. Quibus vt nosse cuique est pronum, exigitur in Parocho, vt annum 25. attigerit, ad hunc autem venisse vere qui potest, si de 24. quadrimestre desit, aut semestre? ergo communi lege Ecclesiæ, hic tantum Parochus renunciari poterit, qui vicesimum quartum annum expleuerit.

Confirm. cum certa operi faciendo definiuntur tempora à lege, aut Principe, necesse est valide vt fiat, ac cum effectu hæc exacta, & completa esse, comparantur enim de momento ad momentum, vt dicitur lege 3. §. minorem ff. de minorib. B quæ causa extitit Rebuffo & Sanchez vt dicerent, ille tract. de pacific. possess. num. 166. beneficiarium possessione triennali pacifica, non iuuari, nisi metaphysice absoluto perfecte ac integre triennij spacio, hic autem primo de sponsal. disp. 16. n. 4. & lib. 2. de matr. disp. 14. n. 7. nec sponsalia ante septennium metaphysice ac proprie expletum valere, nisi forte à malitia supplementum ætati adsit, nec professionem, quam non præcessit annus tam integer, vt ei à die inchoati nouitiatus, ad emissa vota, ne vnica quidem hora desit. At ex can. citato stant præstitura annorum spacia Parocho, ante quæ magistratum hunc capessere illustrem ac nobilem, ei est interdictum, ergo secus si C fiat, fit incassum & irrite.

Facilis hinc, pronaque cuique relinquitur partis alterius intelligentia scilicet, non posse Episcopum dispensare, cum nominato ad Parochiam, ante expletum ætatis quartum, & vicesimum. Nam dispensatio, cum iurisdictionis sit actio, cadere non potest nisi in eum, qui potestate pręstat cæteris, ad eum effectum, at Episcopus authoritate ad eam rem caret, cum sit infra Pontific. & Concilia à quibus tamen, originē suā traxere Canones, præcitati, ergo ab eo præstituta per Pontific. Conciliaque, ad Parochiam tempora, remitti nefas. Sane D cum de Præsulum authoritate agitur ad dispensandum in ætate, cum his qui principem tenent in Ecclesia dignitatis locū, animorū cura, idest Parochia, excluditur, lubet audire Bonifac. can. permittimus vnico, de ætate & qualitate in sexto. Permittimus vt Episcopi cum iis qui 20. annum compleuerint, quod dignitates & personatus, quibus animarum cura non imminet, valeant obtinere, possint (si aliud non obstat canonicum impedimentum) libere dispensare?

Ad argumenta contrariæ sententiæ respondendum, Canonem quo nituntur aduersarij contraria tam consuetudine, quam lege, sublatum esse, E itáque suffosso fundamento, ruere ædificium ei superpositum.

QVÆSTIO VIII.

An Parochialis Ecclesia suburbiorum in Gallia sit Graduato affecta, & si est facta alteri eius collatio, sit nulla.

SVpponendum 1. Parochialis Ecclesiæ regimen in Gallia, eiusque maxime, quæ est in ciuitate, aut villa mœnibus cincta, voluntate Leon. X. ac Franc. I. graduatis committendum esse, non alus, sic enim Concord. tit. de Collationibus § statuimus 2. his verbis: *Statuimus quoque, quod Parochiales Ec-* A *clesia, in ciuitatibus aut villis muratis existentes, non nisi modo præmisso qualificatis, conferantur aut saltem qui per 3. annos, in Theol. vel altero Iurium studuerint, seu Magistris in Artibus.*

Supponendum secundo, satis non esse ad magistratum huuc procurandæ salutis alienæ consequendum, triennium posuisse in studiis, etiam Philosophicis, aut Iuris, requiri præterea, vt eam operam publicum doctrinæ testimonium consequatur, cum Magisterij laurea. Ita Concord. loco proxime citato hoc modo *qui in aliqua Vniuersitate priuilegiata, studentes Magisterij gradum adepti fuerint.* Inde facta quæstioni occasio, nam si magistris solis conferendæ sunt ciuitatum Parœciæ, B quæ sunt in vrbium suburbus positæ, non videntur destituto classicis honoribus homini, dari posse nisi inaniter ac parum valide. Ad solutionem,

Dico primo, *Graduati nomine non alium intelligi, quam qui in Gallia Vniuersitate aliqua famosa, gradum est honoris classici consecutus, inter Academicos.* Ita Rebuff. in concord. tit. de collationibus §. statuimus 2. & in tract. nominationum qu. 16. Enimuero fuit hoc Leonis Papæ X. & Francis. primi consilium cum Parochialibus Ecclesiis voluere præfici viros doctrina, & eruditione inclytos, acuere Gallorum ingenia ad bonas artes, at id assequi non est facile, si promotus in aliis Academiis, C quam regni, ad honores, & præfecturas Ecclesiasticas peruenire esset licitum.

Secundo, cum quid est specialiter alicui, à superiore concessum, quod est instar priuilegij, in eius communionem venire, alteri non est permissum, sed solis regni Vniuersitatibus, est id à Pontif. indultum, vt sui studiosos ac asseclas, ad beneficia nominent, vt ex Concord. intelligere pronum est cuique §. ordinarij de collationibus & §. monemus. Sane quæ pragmaticæ vis sanctionis ante Cōcordata erat, illorum modo eadem est ac fortasse aliquanto amplior, ob Papæ & Franc. consensum mutuum, at lege pragmaticæ, indebita sunt aliis beneficia Gallica, quam qui operam literis dedere, D in probatis regni Academiis, sic enim §. Item placuit, de collationibus in pragmat. hoc modo. *Item placuit ipsi Congregationi, vt tanto magis studia, & Vniuersitates Regni, & Delphinatus, cum scientiarum augmento foueantur, quod suppositis Vniuersitatum prædictarum conferantur, duæ partes præbendarum:* ergo & noua Concordatorum lege, solis sunt hę regni graduatis annuendæ.

Obucies, qui Romæ renunciatus est, in publico Academicorum cœtu Doctor, est vbique talis: ergo & cum iure fruendi Doctoratus sui priuilegiis, at Doctoribus in Theol. licitum est, lege regni ad Episcopatus euehi, probante rege, licitum ad Ec- E clesiastæ publici munus aspirare, cum per Concordata soli Theologo debeatur Theologalis præbenda. Ad Min. respondend. fas non esse Doctori cuilibet, sedere in puppi Gallicanæ Ecclesiæ, eam regere, fidelibus ius dicere, monitaque de superiore loco dare, sed ei tantum qui post factam doctrinæ suæ fidem, in Vniuersitate regni famosa ac celebri, Magister dictus est, in Theologia aut Artibus.

Dico secundo, *Etiam citra dispensationem Pontificis, collationem Ecclesiæ Parochialis, alteri factam, quam graduato in Artibus, iure canonico aut ciuili vel Theologia esse in conscientia validam:* quia non alius qualitatis defectus prouisionem reddit irritam, quam eius, quæ sic in fundatione exigitur, vt sine ea collatio facta dicatur fore ex voluntate fundatoris irrita, nam talis qualitatis præsentia, con-

ditio est, fine qua fundator, non vult beneficium esse recipientis, non autem lex pœnalis, ex Nauar. Enchir. 23. num. 67. Sed Doctoratus, aut Magisterium, non sic à Pontifice requiruntur in futuro Parocho, iudicio est, quod Parochiis, ac Canonicatibus, Concordata posteriora sint tempore. Verum quidem est, in foro externo prouisionem non qualificatis factam, iudicatum iri subreptitiam, cum sit iniusta, & contra intentionem fundatoris, non tamen in conscientia, & ante omnem sententiam inanis est ac nulla. Probari potest ex Trid. sess. vlt. cap. 5. eo enim loco, statuit, prouisionem ita factam, censendã esse surreptitiam. At censere aliquid surreptitium esse, ad officium pertinet iudicis, vt notat Nauar. Enchir. 23. nu. 110. & in cap. finali de vsuris n. 3. Itáque factum à Senatu Parisiensi tradunt Papon. lib. 2. tit. 5. arresto 6. Fabric. Bleyan. in Theor. tit. de compluribus aliis beneficiis n. 32. littera K. ad marginem.

Dico tertio, *Nomine vrbis, non intelligi suburbia*, est contra Rebuff. de nominat. q. 16. n. 11.

Probatur primo, est ciuitas aggregatio populi, cœtusque, cui sic præest Episcopus, vt ab eo denominationem accipiat, vt ex can. Episcopi dist. 80. & cap. 1. de priuileg. narrat Rebuff. tract. cit. n. 9. Villa autem murata, pro loco populoso accipitur, muris circundato, vt Gloss. pragm. significat parag. in Ecclesiis verbo villis, at neutrum proprie suburbiis conuenit, ergo suburbia, non sunt vrbis nomine censenda.

Secundo, verba, legis pœnalis, stricte sunt & in propria sua significatione capienda, cum odia coerceri oporteat, ampliari priuilegia: regula odia & regul. in pœnis de regulis iuris. At pœna est, odiumque, quod quis Parochiæ non possit præfici nisi graduatus, cum id sit contra dispositionem iuris, ergo verba legis quibus id præcipitur, stricte sunt & in significatione propria capiẽda, sed nomine vrbis nemo suburbia eius intellexerit: ergo &c.

Tertio, causa cur vrbibus ex voluntate Pontif. admouendi sint, earumque Parochiis administrandis graduati, repetenda est ex capacitate, doctrina, acumineque popularium, qui illas incolunt, maiore quam conuenit rusticanis hominibus ex Rebuff. loco cit. nu. 11. ob quam rationem municipiorum beneficia, quæ nos communi vocabulo pagos dicimus, viros non exigunt eruditionis tantæ, nec gradu insignes Academico vllo. Sed qui, suburbanis in domibus agunt, communiter viri sunt inopes, quibus foris 1es nulla est, domi autem exigua, vt Opifices Agricolæ, hortulani, ingenio autem sæpe tam hebeti, rudique, vt res tritas, ac in omnium oculis positas, raro intelligant, non nisi ergo inutiliter admodum, ac nequid dicam amplius, vane sibi postularent Parochos, doctrina & eruditione non impares iis, quos populus frequens de superiore loco incredibili omnium plausu disputantes, in ciuitatibus non obscuris suspicit.

Quæstionis initio propositæ facilis hinc, cuique intelligentia se aperit. Enimuero cum Parochiani suburbiorum, magnam partem rusticani sint, aut non multum ab iis differentes, non video cur quod magnarum vrbium ciues, idem sibi quoque vindicare hi audeant: Est tamen Concordatorum legi Papæque voluntati locus, cum Parochiæ suburbanæ, Parochianos subs habent, aut omnes, aut eorum bonam partem, in ciuitate, Rebuff. tract. de nominationibus q. 16. n. 12. Bleyan. de compluribus aliis benef. n. 35. littera L. ad margin. Quia tum causa legis, ratioque in his dominatur Parochiis, vt enim rusticanis præstant, tam ob numerum eorũ hominum quibus coagmentatur, quam ob eorũ ingenia stirpem, ac conditionem, ita decet, eos à quibus reguntur doctrina, bonisque artibus, superiores esse Parochis, minorum gentium, id est pagos incolentium. Ita si Parochiam suburbij incolerent ciues multi, aut quanti Parochiã vrbis conflare solent putarẽ eius collationem, non graduato factam, inanem fore ac nullam, cuius rei fidem efficit, data in centumuirali Patrum consessu sententia, pro Ecclesia S. Laurentij, extra muros Parisiorum posita, quam tunc qualificatis annumerandam, hisque solis dandam Senatus censuit, quod è Parochianis multos in vrbe aleret, authores Bleyanus & Rebuff. locis ante citatis & Gloss. pragmat. parag. in Ecclesiis verbo existunt tit. de collationibus.

QVÆSTIO IX.

An & quando Parochus fieri Presbyter debeat, & an iure factoque beneficio excidat, ob non acceptum ordinem in tempore.

DIco primo, *Prouisum de Parochia, ad sacrum Presbyterij ordinem intra annum à die captæ possessionis, promouendum esse, secus beneficio excidere.* Ita cap. licet can. 14. de electione in 6. in hæc verba: *Si intra idem tempus, promotus non fuerit, Ecclesia sibi commissa nulla etiam præmissa monitione, sit præsentis constitutionis authoritate priuatus*, hæc Greg. X. in generali Lugd. Conc. causa Pontifici vna pœnæ imponendæ tam grauis extitit, metus nempe periculi spiritualis, incurrendi à fidelibus si diu Presbytero Pastore careant, nam si non est Presbyter quomodo præstabit officium, vel quando & vbi sedebit conscientiarum arbiter? Sacramenta sunt aliqua quæ in conferente characterem exigunt, hoc destitutus si erit Parochus, iure quoque ac potestate eum destitui est necesse, bene de suis merendi istiusmodi Sacramentorum vsu, quare cum beneficium officij causa conferri soleat, cap. finali de rescript. nec munera Parochorum à non Presbyteris obiri queant, iusta Pontif. causa fuit, non sinendi vltra annum Parochiam à non Sacerdote possideri.

Dico secundo, *Iure aliquem dici beneficio suo decidere, cum iusta ei nulla causa reliqua est, illud fernandi*, quia per leges, dicta est in eum sententia, qua spoliatur antiquo omni suo in illud iure. Facto autem dicitur quis, beneficio excidere, cum ei, erepta est illius possessio, ac eam ante omnem sententiam debet relinquere.

Dico tertio. *Multa excusare Parochum, à promotione suscipienda intra annum ad Sacerdotium.*

Primo enim excusat morbus.

Secundo, absentia Episcopi.

Tertio, lis intentata possessori, nam cap. commissa 35. de electione in 6. hæc habentur. *Annus autem huiusmodi, qui ab illo tempore incœpit, quo ipsius Ecclesiæ regimen commissum tibi extitit, & possessionem pacificam habuisti, vel per te stetit, quo minus haberes, eandem, tibi non curris si promoueri, iusto impedimẽto detẽtus, intra tẽpus huiusmodi nequiuisti.* At, quæ homini impedimenta iustiora contingere possunt, quam morbi, aut absentiæ Episcopi, cuius ope beneficioque, honorem consequare Presbyteri?

Dico 4. *Etsi iure communi vacet Parochia, ob ordinem presbyterij non susceptum intra annum, non tamen in Gallia sed tantum post secundum exactum.*

Probatur per cap. commissa 25 de electione sufficit Parochum ordinari in presbyterum anno ab obtentn Parochia, cuius initium à pacifica est possessione beneficij computandum, vt ibi dicitur, at nemo pacificus esse possessor creditur in Gallia, nisi rem in sua potestate annum totum habuerit pacificè ac sine lite: ergo cum à die possessionis pacificæ, annus concedatur integer Parocho, ad susceptionem ordinis Presbyterij, ad eum qui iure communi concessus est cuique, addendus & alter in Gallia, antequam censeatur vacare Parochia. Maior est certa. Minor est Rebuffi expresse tract. de pacific. possessoribus num. 170. in hæc verba. *Non diceretur pacifice possessor, qui ante annum conuenitur ab aduersario, quia in hoc regno*, (inquit, idem part. 2. prax. tit. de non promotis intra annum 45.) *pacificam possessionem, quis non dicitur habere ante annum*, quod declarasse quoque curiam Paris. in Camera domanij vt loquuntur, an. 1547. significat, eiusdem tituli nu. 46. nec Rebuffi modo est, hæc de possessione pacifica opinio sed Iosephi Mascardi de probationibus concl. 183. num. 48. Regin. to. 3. lib. 30. tract. 3. cap. 22. o. 309.

Dico 5. *Iusto impedimento fieri, ne vacet beneficium Parochiale non promoti.* Causa est quod destitutio Parochi, ob omissum sacerdotium quo tempore eo initiari debebat sit pœna, cum id haud dubie oneri sit molestiæque beneficiarijs, ac odium iuris communis, cum præter Parochos, ac alios curã habẽtes, ad id beneficiarij cæteri nõ obligentur, sed pœna supponit culpam, quæ tamen omnis abest, vbi iusto impedimento est locus: ergo ab eo habebit Parochus, ne beneficio Parochiali sibi commisso, abire debeat. In iustis autem impedimentis pouenda sunt.

Primo, aduersa valetudo, eaque grauis, non autem leuis aliqua febricula, vt ex lege quæsitum ff. de re iudic. cap. ad audientiam 15. de Cleric. non resid. cap. eos 22. de sentent. excommunicationis in sexto probat. Rebuff. de collationibus pnrag. 1.

Secundo, pestis, cap. ad supplicationem, de renunt.

Tertio, bellum, nam eo maxime tempore, homini non est facile, ob infesta latrociniis itinera, ad vicioas vrbes, aut prouincias, ordinum causa commeare, non eorum ergo prçteritio, verti tum potest Parocho vitio: ergo nec noxæ, ac damno.

Extra hæc tempora, vacabit ob non susceptum ordinem presbyterij Parochia. Videndũ iam quomodo & an ante omnem iudicis senteotiam, relinquenda sit in conscientia.

Affirmat Leonard. Less. lib. 2. de iustitia cap. 34. dub. 16. n. tot. Regin. tom. 2. tract. 3. cap. 21. sect. 2. n. 312. Negant ij omnes qui asserunt, Canonem quo quis iure rebus suis priuatur, non obligare in conscientia, ante sententiam, etsi in eo addantur hæ voces, absque declaratione, aut monitione præuia. Quam opinionem expresse tuentur Flammin. lib de resignatione 9. q. 10. num. 9. & Henriquez lib. 16. cap. 56. parag. 2. Vasq. in 1. 2. disp. 168. cap. 4. n. 25. & 30. Rebuff. in prax. tract. de non. promotis intra annum num. 49. *Possidens*, inquit, *non remouetur à possessione nisi vocatus & audiens, quia forte habet ius retinendi.* Huic opinioni secundant Caiet. in 2. 2. q. 62. art. 3. Couarr. in epitom. lib. 4. decretal. parte 2. cap. 6. parag. 8.

A n. 10. Sa verbo pœna num. 1. *Pœna imposita*, inquit, *ipso iure vel facto, non incurritur sine sententia iudicis & executione per ipsum, etiamsi lex dicat non requiri sententiam, aut etiam declarationem, aut etiam soluendam in foro conscientiæ: intelligitur enim iudice exequente, nisi pœna esset eiusmodi, quæ secum traheret executionem vt excommunicatio.* Ad explicationem.

Dico 6. *Non promoto ad Sacerdotium, intra tempora iure requisita, non necessario relinquendam esse Parochiam, priusquam ad id eum iudicis authoritas adigat.*

Probatur, legi pœnali, non necessario parendum ast in conscientia, ante sententiam. At canon, Parochum priuans Parochia, in pœnam non B suscepti Presbyterij, est pœnalis, secundum Rebuff. 2. parte prax. tit. de non promot. intra annum, num. 61.

Secundo, præter sententiam, quæ respicit pœnam, & præter declarationem criminis seu facti, requiritur & alia sententia, quæ vocatur definitiua, executiua, & condemnatoria, cuius vis, efficaciaque est in hoc, quod per eam, beneficiarius deturbetur de possessione sui beneficij.

Tertio, cum legis anima, superioris sit inteotio, prudens ac honesta, extra eam lex vim suam non porriget, quare qui huius, & illius quoque futuri sunt fines, in ordine ad obligationem inuehendam. Sed Legislator, non vult beneficiarium abire, de sui beneficij possessione, cum lex ab eo san- C cita, non habet verba, quibus id significet distinctè, & clare, qualia non suot, inserta canoni licet canon, ipso iure, etiam monitione nulla præuia. Nam priora significant, sententiam à iudice nullam dicendam esse in reum, posterioribus autem innuitur, officii eum sui non necessario admonendum, nihil amplius. Quare cum est propositum Ecclesiæ, beneficiarium obligare in conscientia, ad aliquid, præter hæc verba: *Ipso iure, ac monitione nulla præuia*, alia adhibet, quibus mentem suam, apertè ac nude edisserit, vt videre est, in Trident. sess. 23. cap. 1. de reformat. quo loco, Episcopis sine iusta vlla causa, extra Diœcesim versantibus, obuentiones diurnas, io conscientia negat esse pro D rata suæ ab Episcopatu absentiæ, debitas. Lubet hic verba Concil. attexere. *Si ergo*, inquit, *quis contra huius decreti dispositionem abfuerit, statuit sacrosancta Synodus præter alias pœnas, aduersus non residentes, sub Paulo tertio impositas, & innouatas, ac mortalis peccati reatum, quem incurrit, eum pro rata temporis, absentia fructus suos non facere, nec tuta conscientia, alia etiam declaratione non secuta, illos sibi detinere posse, sed teneri per superiorem Ecclesiasticum illos, &c.* Est istarum ergo vocum, aut similium omissio, nobis pro sofficienti indicio, quod Ecclesia nolit, ante imperium iudicis, abire magistratu suo, id est Parochia, Parochum, ob ordinem E Sacerdotij in tempore oon receptum.

Dico 7. *Etsi obtineri à quocunque, modo idoneo ac capaci, Parochia sic vacans possit, ac ei conferri à Papa, aut Ordinario ipso, Parocho non vocato, deiici hic tamen de eius possessione non poterit, nisi auditus.* Ita Flammin. de resignat. lib. 11. q. 10. num. 10. Du Clos in eum locum Rebuff. de non promotis intra annum n. 49.

Probatur. Eaui re sua non potest innocens, nisi quod à natura est cuique permissum, ei ante pro se dicere, se tueri, aduersariorum petitiones repellere liceat. Quis enim vsquam causa inaudita periit? quis sine teste, sine foro, sine Patrooo vnquam

cecidit? At quis nescit, vsu inter mortales venire posse, vt omni culpa vacet ordinis sacri in Parocho non susceptio intra tempora iure constituta? nempe quia domo per negotia iusta abfuit, quia Antistitis, à quo initiaretur, copia defuit. Ne ergo pœnam nocentium sustineat innocens, audiri debet. Sic enim Pontifex in cap. licet 18. de præbendis in 6. *Licet*, inquit, *Episcopus beneficium quod cum animarum cura tenebas postquam aliud recepisti consimile, ac ipsius possessionem pacificam habuisti, vel per te stetit, quo minus haberes eandem, possit alteri de iure conferre, illum tamen, cui contulerit, non debebis te non vocato cum tibi forsan ius competat retinendi in possessionem ipsius mittere corporalem.*

Secundo, Dominium à possessione distinguitur, ergo qua actione illud perditur, non eadem & ista peritura est necessario. Antecedens est certum, nam illico ac Ordinario, aut Pontifici probare placuit, voluntatem resignantis aduersus eum, cui sponte, ac gratis, re sua cedit, penes hunc, idest resignatarium, ius est, dominiumque beneficij, non tamen possessio, cum illud iure Gallico, triennio integro, retinere resignans possit, communi autem ac Romano, semestri toto, ergo à dominio distinguitur possessio, vt effectus à suo principio. Item, soluto matrimonio, ipso iure reuertitur dotis dominium, non autem possessio, lege dotis Cod. de solut. matrim. Quod si sunt ab inuicem distincta, dominium & possessio, haud dubie post illud perditum, actione vel quasi actione, quæ sit contra leges, ac proinde prohibita, sub hac pœna, quod ipsum est iure priuatum esse re, aliam quoque interuenire erit necesse, qua delinquens, contra Canon. spolietur possessione rei iure à se amissæ.

Tertio, beneficiarius duo in sua prouisione iura accipit, titulum scilicet beneficij, & inductionem in possessionem actualem, realem, & corporalem, ergo tituli amissio, possessi quoque beneficij non est amissio. Ex quo patet non vacare ipso facto Parochiā, omissione Presbyterij intra tempora præstitura iure, quid est enim beneficium vacare ipso facto? possideri à nemine, quod Parochiæ minime competit, cum de facto, à priore teneatur adhuc possessore, quem proinde appellare est necesse, pro possessione relinquenda, argumento est.

Primò, Canon licet Episcopus 18. de præbendis in 6.

Secundò, quod possessorem possessione rei suæ exuere authoritate propria nemo possit, ex lege extat enim decretum, ff. quod metus causa gestum erit, iudiciariam ergo accedere est necesse. Quare praxis regni circa beneficia curata, vacantia ob non promotionem est talis. Habita earum prouisione seu collatione à Papa quasi vacantium, impetrantur, inquit Rebuff. in praxi tract. de non promotis literæ in causa nouitatis directæ ad iudicem regium, coram quo impetrans dicit se legitimè beneficium assequutum esse, quia eius antiquus possessor, non est promotus, tempore præstituto legibus, & tunc si hic iustam nullam habet causam suæ non promotionis, authoritate publica adiudicatur Parœcia ei qui eam sibi à Papa petiit.

Atanim (inquies) cuius sunt futuri interim fructus Parochiæ sic vacantis, possidentis? an eius, cui titulus, voluntate ordinarij est delatus?

Dico 8. *Eos retineri à possessore posse sine culpa,*

A *reddendos tamen si postulentur postea.*

Pars prima probatur, vt saluari beneficij commoda, annuique ac diurni prouentus possint, sufficijt stare à seruante titulum coloratum, aut verum at possessor Parochiæ, quæ iure vacat, titulo vere colorato nititur. Ecquid enim primo, ad beneficium venit iure canonum? ecquid ad eius honores inscendit, superioris legitimi verique manu? At titulum coloratum efficit, ac in speciem verum ac probabilem collatio beneficij, facta à superiore idoneo ac capaci. Minor est certa ac à nobis olim probata tract. de beneficiis tit. de triennali possess. Maior probatur, qui officium præstare potest, is quoque fructus, commodaque recipere, beneficij ei paria poterit, cum dignus sit operarius mercede

B sua, at ea aggredi omnia, quæ tentare beneficiario legitimo est licitum, fas ei est, cuius titulus coloratus tantum est, ac probabilis? Quid? quod à possessiona si non sola, at vt à parte præcipua, ius functionis sacræ exercendæ, in beneficiario oritur, sit pro argumento, quod hic sine ea intrusus credatur, ac priuatus iure suo, iuxta Couar. lib. 3. variarum cap. 6. n. 6. meminique me dicere, cum de benaficiis agerem, non posse Abbatem, aut Episcopum, ad quos, alienâ benaficentiâ, id est resignatione aliorum gratuita, Abbatis, & Episcopi honos deuenit, non posse inquam, hos homines, beneficia quæ sui sunt iuris conferre, nisi post possessionem acceptam, quod & tradit Rebuff. in praxi parte 2. tit. de Simonia n. 27. cum Aufrerio in

C decision. capellę Tholos. qu. 443. cuius rei causa est repetenda, à communi ac recepta Ecclesiæ consuetudine, quæ vbique cum inualuerit, vt resignans officio fungatur, peræque ac antea, donec resignatarius eius magistratū capessat, ineatque hæc sancte, in morem legis, decretique, est seruanda, & ita nō nisi beneficij aditu ac possessione, eius administratio, illi hoc est resignatario est permissa.

Hæc de prima assert. parte, veniamus ad aliam cur à Parocho spoliato iure Parochiæ, in pœnam non suscepti suo tempora Sacerdotii, restitui fructus oporteat beneficii, cum repetentur ab eo, cui deferetur, à Pontifice, aut Ordinario?

Primo, res singulæ suis sunt dominis fructiferæ ac vtilas, quosque vbere, ac fœcundo sinu, prouentus ferunt, sic illico ac sunt nati in eorum potesta-

D tem manumque concedunt, vt qui iure quam optimo sunt iis debiti, vt dicitur parag. 15. vero instit. de rerum diuis. & parag. si Titus eodē tit. vbi habetur: *Plantas, quæ terra coalnerint, & frumenta, quæ sata sunt, solo cedere*: ergo si obuentiones Parochiæ vacantis adhuc extent, vel ex iis antiquus possessor qui ea in pœnam non suscepti Presbyterii cum oportebat est priuatus, factus sit locupletior, hæ iure sunt reddendæ omnes ei, qui illi successit.

Secundo, quæ hæresis, quæ incestarum est nuptiarum ratio, eadem est quoque beneficii iure vacantis ob omissum in tempore Sacerdotium. Nam vt hæretici fortunæ omnes, iure sunt ipso acquisitæ

E fisco, per cap. cum secundum leges 19. de hæretic. in 6. Ita & fructus Parochiæ, vacantis successori eius qui illam perdidit. At quæ bona, beneficentia liberali, ac gratuita hæretici, in alterius venere dominium, ab eo sunt hæc fisco restituenda omnia, post iudicis sententiam, iuxta Azorium to. 1. Institut. lib. 8. cap. 12. qu. 6. ac Simancam de Cathol. Instit. tit. 9. n. 23. à quo contractus omnes ab hæretico initi, rescindi sunt soliti, à die commissi ab eo criminis, per leg. quisquis & leg. vlt. Cod. ad legem Iuliam Maiest. Quia ab eo tempo-

tem aliquam, iure ipso prædíti, quod cum vsu ipso, cuius initium nescitur extra Italiam, tacite saltam facerint, Parochianos, vt peterant, minimè prohibendo, ne relicta Parochia ad vicinam, confessionis causa commaarant, quin hæc quoque consuetudo, præscriptionem ad vim legis nacassariam habeat, in hoc genare disserendi mediocriter exercitatus, quis ambigat?

Quæstio fuit altera, *An hunc morem retineri, sit in Dei Ecclesia satius quàm eum Episcoporum lege ac præcepto tolli?*

IN qua sententia semper hactenus perstiti, in aa etiam nunc parseuero, seruandum videri, ad hanc sententiam hæc ma ducunt.

Primum, quod ea Episcopis, ac Parochis, sectanda sint maxima in causa fidelium, quibus aorum salus continetur ac dignitas, sed ad istorum spirituale commodum partinet, facultarem vt habeant eligendi sibi Confessarii alterius à Parocho, cum enim sæpa (ob quas causas incertũ) malè illis cum eo conuaniat, non tato autem animo ac voluntate ab ao abhorteant, intersit autem eorum redire cum Deo in gratiam, par peccatorum omnium quorum sunt conscij, exomologesim seriam ac integram, quam tamen facturi non videntur vt axpedit si sunt à Parocho alieni, cùm eorum salus, tùm diuinus honos in primis exigit, liberum vt sit illis ac integrum, cum bona Parochi venia, vicinum, aut alium ex approbatis sibi Sacerdotam absolutionis gratia quærare: sic anim fit confessio qua nihil habet lax Euangelica grauius, leuior, sic hominum conscieotiis, qui tuta etiam omnia matuunt Parochi consulunt, sic ad amorem subditorum certum sibi iter muniunt.

QVÆSTIO XII.

An & quoties Parochus teneatur officium missæ dicere.

PRima Assertio. *Est aliqua obligatio in Parocho sub mortali ad Sacrificandum.* Ita Trid. sess. 25. ca. 1. *cum præcepto diuino sit mandatum quibus animarum cura cõmissa est oues suas agnoscere, pro ijs Sacrificium offerre &c.*

Excipiandus ast casus in quo ob coniunctionem Parochiæ cũ collegiata, Parocho eiusdẽ relicta est sacramentorum administratio, ipsi autem Ecclesiæ ac canonicis onus dicandæ missæ, nam tunc ab illo ad istos faciendi sacrificij pro populo translata est obligatio, contra quam proinde non peccabit sad isti, si operari sacris desinant.

Quod vero ad tempus obligationis huius exequẽdę spectat, res est authorũ opiniona dubia Sotus 9. de Iustitia q. 3. art. 1. ad hanc religionem erga Deum teneri Parochum asserit diebus singulis, si sufficientas ad viuendum radditus habeat, sin minus aliquoties in hebdomada, pro rata fructuum sibi ad eam rem assignatorum.

Sylu. verbo missa 1. q. 7. Nau. 25. Enchiridij n. 134. sacrum fieri ab eo tantum exigunt sub mortali festis diebus, aut cum neeasse est ad benedictionem matrimonij aut sepulturam mortui. Pro qua sententia facit Trid sess. 25. cap. 14. his verbis: *Curet Episcopus vt ij saltem diebus dominicis & festis solemnibus, si autem curam animarum habuerint tam frequenter vt suo muneri satisfaciant Missas celebrent.* Sit ergo.

Secunda Assertio. *Tam sæpe celebrandum est Parocho quam ei est necesse vt fungatur officio ac bene sit populo.* Causa est, quod teneatur ad præstationem sui muneris, ac plabi suæ reddere, quod ei non potest sine iniuria negata: ergo toties sacrificandum est Parocho quoties ratio exigit vt non desit officio. Quare cum in id incumbere debaat vt populus diabus festis & dominicis missæ intarsit vt Ecclesia præcipit, aut cum quis matrimonium contrahit, tum maxime siue per sa, siua per alium missæ faciendæ operam dabit.

Quid si consuetudo Parochorum fere omnium prouinciæ habaat vt atiam profestis diebus celebrent, eruntne ad id cogendi raliqui, quibus id non ast in more?

Partem aientem tenat Raginal l. 20. c. 5. sectione 3. n. 62. Opinor ideo quod consuatudo vim legis habeat à qua proinde recedare nunquam videtur esse laudabila. Pro solutione sit

Tertia Assertio, *Parochus cui de voluntate superiorũ aut fundatorum, circa numerum dicendarum missarum nihil constat, non tenetur accommodare se consuetudini aliorum celebrantium quotidie aut ter v. g. in septimana*, Villalobos de sacrificio Missæ tract. 8. diff. 14. n. 4. concl. 3. & alij apud eum. Quia per ea, quæ quis facit ex libaralitate, aut gratitudine, sponte nec coactus, introducera consuetudinem obligantam ex iustitia non potest Rabellus 1. parta de obligationibus iustitiæ q. 5. n. vltimo.

Confirmatur quod viri tres aut 4. pauparem in vrbe elaemosyna liberali impertiant, nemo dicat illico cœteris hunc moram ex iustitia seruandum esse, vt esset tamẽ necessarium, si per opera liberalitatis aut gratitudinis induci consuetudo posset in populo, sed nulla lex aut canon Parochos obligat ad quotidia sacrificandũ, imo nec posse talem dari, scripsit cum alijs Posseuinus c. 2. de officio Curati, eo quod haberet lex huiusmodi paecati mortalis periculum, cui obligatum ad sacrificandum quotidie, haud dubiè obiiceret, cum difficila sit & arduum, inter æstus sæculi vndasq; fluctuantem, aliquando non hærare in vitiorum turpi salo.

QVÆSTIO XIII.

An teneatur Parochus quoties sacrificat facere pro plebe sibi commissa.

TEnaxi est opinio Toleti l. 5. n. 10. ca. 5. Sotiloco allagato qu. proxime præcedenti cum enim nagent maxime Toletus, licere Parocho his diebus quibus tanetur offerra sacrificium, orara pro alio quam populo sibi commisso, consequenter asserũt fructum sacrificij ei esse dabitum, & à Parocho illi applicandum asse.

Dico 1. *Citra consuetudinem omni memoria priorem, de qua Parocho constare debet certò, vel sane valde probabiliter, statutaque Ecclesiæ particularia, ad id Parochum non teneri*, & quidem non oritur hæc obligatio à ratione pacti alicuius taciti inter illum, & Ecclesiam, cum da eo nec illa nec alij quidquam vnquam inaudierint. Nac à canone quia ac de ea nullus extat. Nac à redditibus Quia dantur hi ob officium quod est positum in administratione sacramentorum, lectione horarum & parsonali præsentia parochorum in sua Parœcia.

Sacũdò, nũquã ast in præiudiciũ tertij, obligatio vlla

vlla inducenda ſi incerta de ea extent argumenta, qualia hîc nulla ſunt, ſed potius pro parte oppoſita, cum ſit probabile nunquam veniſſe in animum populo, iniicere hanc obligationem Parochis, vt pro ſalute ſua cômodoque, ſacrificium offerrent, cum habere perpetuam eius memoriam non ſit facile, maxime homini alijs curis impedito vt ſont Parochi.

Dico 2. *Cum de ſacrificio applicando plebi præceptum nullum eſt Epiſcopi, aut ſtatutum clarum & euidens Eccleſiæ, in qua verſatur Parochus, rem vniuerſam relinquendam eſſe eius arbitrio.* Quia quæ à voluntate pendent, libertati ſunt committenda operantis, ſed actio, quæ non fuit alicuius præcepti aut ſtatuti, à ſolius libertatis voluntate pendet: ergo ad eam operans adigi, nec poteſt, nec debet.

QVÆSTIO XIV.

An quo die Parochus tenetur ſacrum dicere, poſſit pro eo ſtipendium accipere à ſuo Parochiano aut alio.

NEgat Caietanus, cumque eo Sotus & alij. Res mihi videtur explicanda diſtinctione vnica, cuius ambæ partes totidem aſſertionibus includentur.

C Prima Aſſertio. *Cum lege particularis Eccleſiæ quam Parochus adminiſtrat, ad oblationem ſacrificij aſtringitur, aut pro parochiano vno aut pluribus, facturum ſe eſt pollicitus, peccat mortaliter ſi ab aliquo alio ſtipendium opera ſua accipiat.*

Primo, quia iis imponit, eos in errorem inducit, ac decipit, contra pacti rationem ac iuſtitiam quod tacite cum illis init, alium non vocandi in communionem meritorum Chriſti applicandorum eis per ſacrificium, hæc enim eſt ſaltem virtualis intentio offerentium eleemoſynam pro miſſa vt pro ſe dicatur ſpecialiter, & non communiter pro ſe & alijs, quam ad rẽ D etiam ſe Sacerdos obligat, facit ergo contra honeſti rationem, probique viri officiũ, ſi promiſſi rationem violauerit, Miſſæque fructum cum aliis quam quibus eſt ex contractu debitus communicauerit.

Secundò, ſi poteſt Parochus ab vno aliquo ſtipendium accipere, ab eo quod ſibi datur à Parochiano faciendi ſacrificij cauſa diſtinctum, poterit ſimiliter & à 12. 20. &c. quod nemo dicet, & hanc opinionem nobiſcum tenet, Villalobos de ſacrificio Miſſæ tract. 8. diff. 16. n. 1. & 2. contra Soto Aragonium, Canum, & Petr. de Ledeſ quos ille pro oppoſita ſententia citat.

E Secunda Aſſertio. *Poteſt Parochus, non obligatus ad Sacrificium pro Parochia offerendum, petere & accipere ſtipendium pro miſſa illis diebus faciẽda, quibus ad eam tenetur, modo Parochia non ſuppeditet ei tantos redditus, quantis eſt opus ad vitæ onera.*

Probatur, eſt ſtipendium, Parocho à fidelibus ob ſacrificium quod Deo offert eaſoluendum, non quia illis eius valorem ac Chriſti merita applicat, hæc enim applicatio cum ſit ſupernaturalis ex obiecto, ac effectus caracteris ſeu poteſtatis ſacerdotalis, quæ omnem naturam ſuperat, non poteſt addici pretio, alioqui eſſet ſimonia, non minus quam ſi ob diſpenſationem, ordinis collationem, aut beneficij, daretur aliquid Epiſcopo: datur ergo celebranti Parocho merces, vt habeat vnde viuat honeſte, & commode, ergo ſi id ei ſuppetit à bene- A ficij fructibus, illud ipſum, aut æquale petere, vel accipere non poterit à Parochiano ſuo, aut alio, nec enim vni eidemque rei duplex merces eſt debita.

Excipiendus eſt caſus in quo conſtaret populo ſacrificium eo die imperatum eſſe Parocho ab Epiſcopo, aut ſtatutum à primis fundaroribus, vt illud eo die Deo offerat pro ſalute plebis, tunc enim oblatum à Parochiano ſuo, aut alio, ſtipendium recipere non eſt meo iudicio prohibitum.

Primo, quia ſcienti & volenti non fit iniuria: ergo cum populus intelligat in Parochi poteſtate non eſſe deriuare fructus ſacrificij eius diei ad alios quam Parœcianos, ſi quidpiam ei tribuat, vt pars eius aliqua ad eum perueniat, illud ipſum B recipiendo, Parochus non peccat.

Secundo, copia reddituũ ad vitã ius Parocho non adimit recipiendi oblata ſibi gratis. At gratis tantum in propoſito caſu dat Parochianus ſuo Parocho ſtipendium conſtitutum celebranti pro miſſæ ſacrificio: Dixi modo tantum habeat redditium quantis ei opus eſt ad viuendum honeſte & decenter. Quia poteſt tam Parochus quam quilibet alius Sacerdos pro iure ſuo petere & capere temporalia, ab his quibus miniſtrat ſpiritalia, cũ authore Paulo, qui altari ſeruit de altari viuere debeat, ergo ſi ſunt prouentus Parochi impares oneri ſuo, ac impẽſis faciendis pro alimonia, eos his æquare poC terit acceptatione aliquantæ pecuniæ ab externis, aut ſuis pro ſacrificio, & quidem tantæ, quanta requiritur, vt ex ea & accepta à priori, qui pro ſe dici voluit ſacrificium, fiat pretium iuſtę ſuſtentationis illius diei.

QVÆSTIO XV.

An Parochus, aut alius, de ſalario aut eleemoſynis ſibi datis ab aliquo vt pro ſe curet fieri ſacrificium, poſſit detrahere aliquid quod in vſus ſuos conuertat, maxime ſi tale ſtipen- D *dium ſit longe maius quam communiter dari ſacrificantibus ſoleat.*

QVæſtionem hanc attigere Nau. Enchir. 26. n. 91. Maior in 4. diſt. 45. q. 3. Sotus 9. de iuſtitia q. 5. a. 1. nos paucis aſſertionibus complectemur, quæ in rem præſentem faciunt.

Prima Aſſertio, *De ſtipendio iuſto celebrantis, Parochus ſibi nihil ſeruare poteſt.* Quia eſt contra iuſtitiam negare operario mercedem dignam & debitam.

Secunda Aſſertio, *Parochi non videntur retinere* E *poſſe aliquid de ſtipendio celebraturi, niſi forte quantum reſpondet induſtriæ ſuæ ac curæ, in quærendo homine idoneo, qui ſatisfaciat voluntati eius, qui pecuniam ſibi dedit ad ſacrificium.*

Prima pars probatur. Quia tale ſtipendium datur non tantum vt ſuſtentatio iuſta, & neceſſaria miniſtri, ſed vt eleemoſyna, qua dans intendit propitiare ſibi Deum per ſacrificantem, ergo eſt contra intentionem dantis eam minuere, ac celebranti non niſi imperfectam dare.

Secunda probatur, cum labor tolerandus cauſa alterius, ſit æſtimabilis pretio, pro eo, aliquid capi, & exigi ab illo poteſt qui illum ſubire ea officio non tenetur. At cura omnis, laborem habet, cum non ſit ſine ſollicitudine, quæ labor eſt animi, &

exhibeant, sic tamen vt nomen suum interim, ter repetitis totidem diebus in acta publica referendum curent, vt de eorum statu ac vita haberi possit quæstio, qui ternarius prorogari iterum, vltra alios dies non poterit, in quibus locis est recepta Bulla Pij V. quæ incipit, *in conferendis beneficiis Ecclesiasticis.* Nisi de scripto suam forte absentiam excusarent causa aliqua honesta. vt expresse respondit congregatio Cardinalium in decretis sessionis 24. secus collatio omni iure nulla erit, Piasecius praxis Episcopalis parte 2.c.5.n.4. Vbi autem dicta dies aduenit, hoc est vndecima à promulgatione edicti, super vacanti beneficio, debent qui eius possidendi desiderio tenentur, offerre se examinatoribus, à Synodo deputatis, qui eorum vitam, mores, industriam, scientiam discutient quãta maxima diligentia poterunt: absoluto hoc examine, omniũ meliores, sibique magis probatos ex concurrentibus Episcopo offerrent, vt ex approbatis à prædictis censoribus vnum aliquem Parochiæ præficiendum eligat. In eo aut quapiam de allatis conditionibus defuisse, est collationi moram ponere eamque inanem ac nullam reddere, in quibus locis Pij quinti constitutio paulo ante citata vim habet. Quare etsi non desit Episcopo eorum hominũ copia, qui exceptione omni maiores propter ætatem, vitæ meritum scientiæque peritiam, sunt omnium opinione beneficio digni, vtpote Doctores in Theologia, Licentiati in iure, examinari tamen debent, vbi receptum est Concilium, alioqui valide nihil & licite Ordinarius in eorum causa molietur, eritque facta eis Parochiæ collatio nulla. Tuscus Card. de visitatione lib. 2.c.5.n.50. Flam. 8. de resignatione q.9.n.88.

Hos autem censores tres esse oportet, qui cum Vicario Episcopi, singulorum qui se offerunt ad beneficium vacans, merita discutiant, Doctores omnes in Theologia, aut iure canonico, approbati à Synodo Diœcesana, Lessius lib. 2. cap. 34. de beneficij dub. 16.n.79. Quos non est necesse sæculares esse, cum de eo Pius quintus in Bulla sua nihil præceperit & Regulares habere possint ad eam rem scientiam sufficientem.

Quid si vota examinatorum sint inæqualia, Quid si iudicium eorum diuersum?

Respondeo Episcopum vel eius Vicarium accedere in eo casu posse ad quos erit placitum, sicque sua sententia vnius de concurrentibus causam meliorem facere, quam cæterorum, quos illi in eius beneficij ambitu, fortuna vel charitas collegas fecit, Trid. sess. 24. cap. 13. Nec hoc omittendum est, examinatoribus iuramentum præstandum esse, ad sancta Euangelia, quod affectione omni postposita sint electuri quem iudicauerint dignissimum.

Quid si beneficium Papæ sit reseruatum, aut vacet in mensibus quos sibi reseruatos voluit?

Respondendum ne tunc quidem examen omittendum esse concurrentium, è quibus qui dignitate præstabit cæteris, offeretur Pontifici instituendus, Flam. de resign lib. 8. qu. 9. Gonzal super regul. 8. Cancellar. Glossa 6. num. 51. De reseruatis autem Pontifici, vacantibus in eius mensibus sic respondit Congregatio: *Episcopus non habita ratione Patronorum, debet edicta concursus proponere, & idoneum eligere, ac Romam mittere cum fide Ordinarij à summo Pontifice instituendum.*

Quæstioni huic affinis est & altera, *an ad omnes Parochias extendat se ius concursus.*

AB eo numero excludendæ sunt in primis Regulares Ecclesiæ, vt respondit sacra congregatio Concil. ad cap 18. sess. 24.

Secundò, excipiendæ similiter quæ sunt pure iuris Patronatus laici, Congregatio ibidem. *Dixi iuris Laici.* Quia si Ecclesia iuris sit Patronatus partim laici, partim Ecclesiastici, seruari debebit forma examinis per concursum, posita in Trid. Congregatio in cap. 18. sess. 24. pro Parochiali Ecclesia, quæ est iuris Patronatus mere Ecclesiastici.

Tertiò, à numero Ecclesiarum conferendarum per concursum eximi debent vacãtes per Resignationem, quam vocant in fauorem, aut Permutationem. Quia proprie sic non vacant, cum penes Episcopum non sit arbitrium, eas conferendi cuilibet ex dictis olim de Permutatione.

Excipiendus casus, in quo de simplici ad curatum permutatio fieret, nam tunc examen omitti non posse respondit Congregatio Concilij ad ca. citatum sess. 24.

Quartò non fit concursus quando beneficium spectat ad Collegium, vel annexum est præbendæ Cathedralis aut Collegiatæ Ecclesiæ, tunc enim Curatum naturam sequitur illius beneficij cui annectitur cap. extirpandæ de preb. cap. statutum de elect. in 6. Et hæc quidem de modo conferendæ Parochiæ extra Galliam lege Concil. dicta sunto. Nobis, id est Gallis, consequendæ Parochiæ sufficit ad eam à Patrono offerri Episcopo, hancque præsentato si est dignus conferri.

QVÆSTIO III.

An vnius eiusdemque Parochiæ duo esse possint Parochi.

PRo parochorum multitudine in eadem Ecclesia pugnant Bellamerus Consil. 38.n.22. Cardinalis Tuscus practicar. iuris tomo 2. conclusione 96. à quibus quoque videtur facere consuetudo Galliæ, nã vt de cæteris Prouincijs taceam, plures vni eidemque Ecclesiæ Parochos præficit Nortmãnia, quos Campania quoque non reprobat, duos enim sibi sacrorum Principes ac Parochos agnoscit, habetque Ponti-Sara in Macloniana æde vrbis principe, totidem Chesnæum oppidum Rhemensis Diœcesis ad Sedani fines, quorum, vt sunt per hebdomadas alternas diuisę operæ, ita & præmia. Prodesse sane collatis inter se operis ac consilijs non parum ad salutem, & commodum spirituale commissæ sibi plebis possunt, quam cœlesti pane alere, Sacramentis pascere, erudire è superiore loco semper eis est integrum, cæteraque facere quæ Parochorum sunt propria, nihil est ergo, inquit Tuscus Card. quare vni eidemque Parochiæ pręfici duo non possint cum authoritate.

Quominus tamen in eam sententiam abeam, facit in primis exemplum virorum grauium, quibus contrariam opinionem placuisse video, cuius principes sunt Oldradus consil. 67. Staphilæus de literis gratiæ, Zechius de Ecclesiastica Hierarchia cap. 23.n.2. & alij quàm his argumentis priore probabiliorem existimo.

Primum, vnius eiusdemque beneficij possessio, non est plurium. At Parochia est beneficium: ergo &c. Maior est Innocentij tertij, præscripta his

verbis cap. dilecto 25. de præbendis. *Ad vnicum ius spiritale quod vacabat ibidem insimul duos canonicos instituere prædicto legato non licuit, nam si duo vnicam præbendam haberent id esset contra Turonense Concil. quod præbendarum sectionem inhibet: si vero duobus receptis vni tantum præbenda daretur sub expectatione, alius contra Lateranense Concil. remaneret.*

Secundum, inter beneficiarium & Ecclesiam cui præest, matrimonium quoddam spiritale contrahitur ex Doctoribus apud Comitolum q. 72. nu. 8. At est maritalis coniunctio vnius cum pluribus, turpis & omni iure nulla, ac inanis. Ridicule ergo vni eidemque Parochiæ, vt mulieri viros plures tribuunt aduersarij.

Tertium vnius eiusdemque corporis non est nisi vnum caput: at Parochia corpus est, cum instar habeat membrorum inter se differentium, in quæ, à Parocho vti à capite, vita spiritalis per gratiam manat: ergo eam regere, non est plurium sed vnius tantum.

Ad id quod opponitur ea praxi Galliæ: Respondendum est, dictis oppidis non præsidere Parochos sed qui Episcopi nomine eius prouincia defunguntur viros gnauos, & industrios, quibus proprie cura nulla animarum incumbit, sed eius curæ tantum exercitium: ita Cardinalis Tuscus tomo practicarum 3. consil. 1098.

QVÆSTIO IV.

Quibus instructum dotibus oporteat eum esse, qui vult fieri Parochus.

PRimò, debet esse Clericus, Concil. Trid. sess. 24. cap. 12. de reform. in iisque versatus muneribus quæ Clericorum sunt propria Concil. loco citato.

Secundò, eruditione pollere tanta, quanta ad functionem officii est necessaria, nam illiteratis non datur ordo decreto Gelas. Papæ ad Episcop. D Lucan. c. 18. & 19. de quo est in can. Illiteratos dist. 36. his verbis: *Nullus præsumat ad Clericatus ordinem promoueri, qui literis carens, non potest esse aptus officiis*, in eandem sententiam est can. 24. Concil. Tol. 4. cap. nisi de renunciat. & cap. ex eo de elect. in 6. quare iubentur Episcopi in sess. 21. Conc. Trid. cap. 8. de reformat. *Tanquam sedis Apostolicæ delegati, Parochis illiteratis, & imperitis, si aliàs honestæ vitæ sint, Coadiutores, aut Vicarios pro tempore deputare, partemque fructuum eisdem pro sufficienti victu assignare, eo quod illiterati, & imperiti Parochialium Ecclesiarum Rectores, sacris minus officiis apti, & propter eorum vitæ turpitudinem, potius destruunt quam ædificant*, quæ animorum E clades, vulneraque ne accidant, non nisi à doctrinæ subsidiis bene comparato, animus est ad aliorū regimen appellendus in Parochiis. In Gallia quidem, quæ sunt in villis muratis aut ciuitatibus sitæ: *Non nisi personis modo præmisso qualificatis, aut qui saltem per tres annos in Theologia, aut altero iurium studuerint, seu magistris in artibus* conferuntur. Concord. rubrica de collationib. parag. statuimus. Quare cum Ecclesiam aliquam de Parochialibus vacare in iis locis contingit, est hæc conferenda graduato, in vniuersitate regni, cui priuilegium sit hoc à Pontif. & Rege concessum, vt eius candida-

A ti, in beneficiorum ambitu præferantur aliis, in his duntaxat mensibus, quorum meminere Concordata in rubr. de collationib. In aliis ad præstationem officii sufficit, quod prædictæ Parochiæ dentur idoneis, Rebuff. in Concord. rubr. de collationib. paragr. statuimus verb. quarto requiritur.

Quid si Parochia ad Regulares pertineat? aut Permutatione vacet, vel Cessione?

Regulari conferenda erit, si quis erit qui magisterii in Theol. aut artibus clarus, eam postulet, (eo quod iuxta commune iuris axioma regularia regularibus sunt debita) modo ne aliunde habeat in redditibus annuis ex beneficiis Ecclesiæ, ducen-B tos aureos de camera.

Quæ de Permutatione beneficii, eiusque Cessione in alterius gratiam, sunt in quæstione posita, explicatum habent facilem, dixit enim pridem sententiam Clemens VII. collationes quascunque de Parochialibus etiam per Papam factas non graduatis, siue per viam resignationis simplicis, siue permutationis, inanes esse ac nullas Rebuff. supra verbo Imo Papa.

Hæc de Gallia extra eam, maior in Parocho doctrina non exigitur, quam quæ est ad præstandum officium necessaria. *Sciant ergo Sacerdotes scripturas sacras, & canones meditentur, omne opus eorum in prædicatione diuina, & doctrina consistat, at-*C *que ædificent cunctos, tam fidei disciplina, quam operum disciplina.* Concil. Tolet. 4. can. 24. Ante omnia nosse Parochi debent quæ cuiusque Sacramenti sit materia quæ forma, quo modo, rituque administrari singula oporteat, ideo *quando in Parochiis ordinantur, libellum officialem accipiant*, inquit Concil. proxime citat can. 25. *Vt ad Ecclesias sibi deputatas instructi accedant, ne per ignorantiam etiam in ipsis diuinis Sacramentis Christum offendant, aut quando ad Concilium venerint, rationem Episcopo suo reddant qualiter baptizent.*

Tertiò, *Quicunque in Sacerdotio Dei positi sunt irreprehensibiles esse debent.* Conc. 4. can. 20. quare qui turpiter fœdeque viuunt ac præmoniti modum D improbitati suæ nō ponūt, iubentur à Patrib. Concilii, priuari suis beneficiis, iuxta sacrorum canonum constitutiones, exemptione, & appellatione quacunque remota.

Quartò, Monachis ac religiosis è familia cœtuque Mendicantium, ad Parochiam aspirare non licet sine Papæ facultate, Rebuff. de dispensat. cum regularib. num. 38. eo quod, *Monachus non docentis, sed plangentis habeat officium, qui vel se vel mundum lugeat, & Domini pauidus præstoletur aduentum*, can. Monachus 16. q. 1. & in can. Monachi 33. eiusd. q. & causæ.

Quintò, minor vigesimo quarto anno, eoque completo, admoueri ad Parochię regimen non E potest, Trident. sess. 24. cap. 12. Greg. 10. cap. licet canon 14. de elect. in 6. vbi cum Alex. III. *inter cætera statuit, vt nullus regimen Ecclesiæ Parochialis suscipiat, nisi 25. ætatis annum attigerit ac scientia & moribus commendandus existat.* Olim quidem cum minore dispensare Pontificem, annumque agenti vigesimum tertium tantum, concedere solitum, vt Presbyter eo tempore fieret, scribit Rebuff. par. 1. prax. rubrica de dispensat. ratione ætatis num. 10. quod moribus quibus hoc tempore vtimur non nisi raro ac ægre aggredi eum scimus, quod Conc. minori vigesimo quinto anno inchoato, aditum excludat ad Parœcias.

Sextò, Parochus iis esse debet moribus, qui aspectu suo non tantum vitia terreat, sed etiam per bona opera certam vocationem suam faciat, *Quare quoniam homines amplius oculis, quam auribus credunt*, Senec. in epist. *quod efficacius sit vita, quàm lingua testimonium, habent enim opera suam linguam, habent ea tacente facundiam*, Cypr. de dupl. Martyr, singulis compassiune proximus esse debet, præ cunctis contemplatione suspensus, bene agentibus per humilitatem socius subditis tramite vitæ melioris exempla præbens. In summa, *circa subditos suos, esse debet, & iuste consolans misericordia, & pie seuiens disciplina, vinum vulneribus adhibere debet & oleum, vt per vinum mordeantur vulnera, & per oleum foueantur, quatenus vnusquisque, qui sanandis vulneribus præest, in vino morsum districtionis adhibeat, in oleo mollitiem pietatis.*

Septimò, oportet Parochos: *Quemadmodum Sacerdotes & ministros, qui altari & sacrificiis deseruiunt, integros atque immaculatos esse, cum Dominus Deus in Leuitico loquatur, & dicat: Homo in quo fuerit macula & vitium non accedet offerre dona Deo.* Cypr. epist. iuxta edition. Pammel. 72. *Nam si Apostolus, Ecclesiam sponsam Christi pronunciat, oro vos quanta pudicitia exigitur, vbi Ecclesia inter matrimonia, sponsa virgo præstetur?* idem to. 3. tract. de bono pudic.

QVÆSTIO V.

Quid Parochus, scire ex officio statuque debeat.

PErsonas tres sustinet, agitque Parochus, Pastoris, Concionatoris, & Confessarij, vt Pastor nusse debet quibus populum ad beatæ vitæ immortalitatem nutriat, vt Confessarius, quid mortalis culpa à veniali differat, vt Concionator, quæ populum è Superiori loco doceat.

Equidem exigit Concil. sess. 23. cap. 4. de reformat. vt qui prima initiandi sunt tonsura, fidei rudimenta probe calleant, legere & scribere non inconcinne sciant, quibus tanto debet eruditor esse Parochus, quanto est eius dignitas speciesque, simplici Clerico illustrior, quare oportet illum adhibito aliquo studio, fidei dogmata posse exponere, iura cùm humana tum diuina, quantum est necesse instituendæ plebi sibi commissæ, cognoscere, in iure autem ambiguo conscientiæ, sic versatum esse, vt mortale à veniali, casus Pontifici reseruatos à vulgaribus, censuras à peccatis vtcunque distinguere valeat.

Et quia potior est Parochus populo, estque eorum qui præsunt, minutæ plebis tenebras doctrinæ suæ luce discutere, vt Superiorum Angelorum, inferiores collustrare, Diu. Thom. 2. 2. qu. 2. art. 6. ignorare idcirco non potest Parochus, quæ ab eo communicare cum subditis ast necesse, vt habet potestatem in Christi corpus verum, mysticumque, quod est Cõgregatio fidelium, ita nosse debet quæ ad eius incolumitatẽ faciũt, quæ valẽti obsũt, hæc quidem vt paternâ curâ prouidentiaque impediat abigatque, illa autem pro virili sua procuret & accersat, id assequi vero vt possit, scire aueu, si saluti profutura nescit, ignoret nocentia? aut quomodo illustrabit, si ipse est cæcus, si tritum ad cœlos iter nunquam pressit, qua frunte ad illud diriget, aut subditam sibi gentem illud magno ac præ-

A fidenti animo vt ineat, verbo & exemplo, acuet? *Cæci sunt & Duces cæcorum inquit Christus, cæcus autem cæco ducatum si præstet, ambo in foueam cadunt*, Matth, 15. ad quod probandum illud Psalmi 68. profert Gregor. *Obscurentur oculi eorum ne videant & dorsum eorum incurua*, , vbi per oculos Pastores intelligit. *Obscuratis ergo oculis, dorsum flectitur quia cum lumen scientiæ perdunt, qui præeunt, profecto cuncti ad portanda peccatorum onera curuantur.*

Quare præter rudem casuum ideam, anteceptam animo notionem habere Parochos est necesse de virtutibus, quæ ad viri officium pertinent, vt ad earum studium fideles cum est opus incitent, quis in agendo, dicendoque tenendus modus, quæ cui-
B que aptissima, conquirendæ honestatis, quæ extirpandi vitij sit ratio, indicent.

Secundò, latere eos non debent, quæ ad integritatem & Sacramentorum vsum, præterquam Cõfirmationis, & Ordinis, pertinent, nam hæc postulantibus ministrare, pars est eorum officij, pars muneris atque prouinciæ, ministrari autem quî possunt, nisi de eorum materia, formaque certum iudicium habeant? quare horum inscitia, non est in iis culpæ expers ac vacua.

Tertiò, cum ad Parochum pertineat, per se aut substitutas operas, Verbum Dei de superiori loco exponere, eorum scientia instructum illum esse conuenit, quæ ad hanc tam excellentem prouinciam obeundam cum laude necessaria esse
C periti sciunt, itaque mysteria fidei, Dei leges, ac necessaria ad salutem callere debet, vt ea explicet, vniuersalia iuris principia, ex quibus quid æquum, quid honestum, quid in quoque negotio deceat, aut repugnet, intelligat oportet. In summa eorum sciẽtia, quæ ad officiũ, statumq; suum pertinent, aut in quibus sua salus est sita, orbari sine scelere non potest, Diu. Thom. in 1. 2. q. 26. art. 2. & in 2. l. sentent. dist. 22 qu. 2. art. 1. loquitur his verbis: *Vnicuique peccatũ est ignorantia eorum, quæ ad bonos mores, & fidei veritatem pertinent*, & quodlib. 3. art. 10. *In iis rebus quæ ad fidem, & bonos mores pertinent, nullus excusatur si sequatur opinionem alicuius,*
D *in talibus enim ignorantia non excusat.* Cuius rei hæc est causa, quod prędictorum notitia, Parocho sit ad præstationem sui officij, animarũ autem, quas suæ curæ commissas habet, salutem ac spiritale commodum necessaria. Sane, *Si in Laicis vix tolerabilis videtur istarum rerum inscitia, quanto magis in iis qui præsunt, nec excusatione digna est, nec venia?* S. Leo ad Clerum & plebem Constantin. epist. 22.

Maxime autem est tùm culpanda, cum in his versatur quæ conscientiæ pacem, tranquillitatem animi, dignitatem Sacramenti vulnerant, nam quis dandã esse Parocho excusationis veniã existimet, si casus, id est tempora restitutionis sub peccato faciendæ nesciat? aut quod Pœnitenti confitendo ex
E memoria excidit, diligentia ipse sua interrogando non suppleat?

Sane scientiam Parocho ac Confessariis, qua mortale à veniali distinguãt, aut eorum circunstantias plene intelligant, sic dixere quidam esse necessariam, vt eius priuatio sit contra Sacramenti substantiam, & ita eius defectu sit nullum, proindeque iterandum: quod ne credam persuadet hęc ratio.

Quod ad rationem Sacramenti sit satis, si humano modo, id est cum intentione debita, minister formam materiæ suæ applicet: at Parochorum nemo

nemo est tam tardo, hebetique ingenio, quin peccatum sub ratione saltem generali peccati actusque moralis, imo & distinctionem mortalis à veniali, si non claro ac perspicuo, at certe confuso modo intelligat, formamque cum oportet, proferat, non est ergo ad valorem, substantiamque Sacramenti scientia circunstantiarum omnium necessaria, sufficit ad hoc iudicium humano modo exercendum valide, quamuis non licite, confusa peccati notitia sub ratione generali peccati, actusque moralis & humani.

Et quanquam à culpa eximi Parochus nequeat, cum ex inscitia, doctrinæque moralis ignorantia pœnitenti restituendi necessitatem non imponit cum deberet nego tamen eum idcirco teneri id illios loco facere. Nec enim in foro conscientiæ alterius quam pœnitentis causam facit ex officio, peccat quidẽ de restitutionis faciendæ necessitate illum non admonens, sed hunc eius defectum supplere non tenetur, nisi positiuè ad damnum partis læsæ concurrerit, dicendo non obligari cum obligetur. Bress. lib. 5. de consc. cap. 8. n. 72.

Ad hæc tenetur Parochus ratione status & professionis Christianæ, explicitè scire iuxta Apost. ad Heb. 11. quod Deus sit, & quod inquirentibus se remunerator sit, idque post hanc vitam, cui annexa est animæ immortalitas. Quia ex officio debet de his rudes instituere, vtpote quæ necessitate medii iureque diuino obligante sub graui peccato sciri debeant, nisi excuset materiæ leuitas, cuiusmodi an dari in hoc genere vlla possit, ambigo.

QVÆSTIO VII.

An minor 25. annis possit Episcopo dispensante esse Parochus.

IVre communi in Parochia, curæ præfici fidelium, posse neminem qui annum non attigerit quintum & vicesimum, præter Lessium lib. 2. de benefic. dub. 20. num. 108. Rebuff. de pacif. possess. n. 182. Cardinalem in Clement. de electione, Reginaldum to. 2. lib. 30. tract. 3. cap. 12. n. 164. docuere Gregorius X. in decretali licet canon 14. tituli, de electione. in 6. ac Episcopi in Concil. Lateran. vt refertur eodem titulo, extra cap. 7. Cum in cunctis, §. inferiora, vbi hæc in istam sententiam, signate sunt scripta: *Inferiora etiam ministeria, vt puta Decanatum, Archidiaconatum, & alia, quæ curam animarum habent adnexam, nullus omnino suscipiat, sed nec Parœcialis Ecclesiæ regimen, nisi qui iam 25. ætatis annum attigerit.* Hunc tamen inchoatum esse sufficit, ex Less. loco citato, Emman. Sa verbo beneficium num. 9. Nauar. cap. Enchirid. 25. n. 118. Trident. sess. 24. cap. de reformatione 12. Iam. ergo quæritur, an in ea lege dispensare, Episcopis sit concessum, & ita beneficium curatum, annuere minori annis 25.

Et negantem tuentur Less. & Regin. locis citatis.

Affirmantem Panormit. Hostiens. & Glossa: & quidem illis ad peccati fugam abunde videtur esse, imminere in ætatem, quam Canones exigunt, cui quisquis est, inquiunt, proximus, donari Parochia potest, sine culpa. De hac autem proximitate, si interroges, respondebit Glossa Canonis præterea, de ætate, & qualitate ordinandorum, eam videri quibusdam esse spacium bidui alus hebdomadæ, non nemini mensis, ac dierum etiam aliquanto plurium, credere se autem, in potestate esse Episcopi, cum res exigit, dispensare in ætate cum petente Parochiam, eamque indulgere minori vno anno, quam Canones postulent: quam sententiam, placuisse quoque reperio Bleyano in Theoria Beneficiorum, tit. de simplicibus & duplicibus beneficiis littera B. ad marginem, est enim hæc eius oratio: *Sufficeret tamen prouisum de beneficio curato, eius esse ætatis, vt intra annum promoueri possit* eodem inclinat, Brodeus, ad Louëtum, verbo Beneficium art. 4. Ibi enim bipertito beneficia diuidit, quædam ait esse eiusmodi quæ ex fundatione sua Sacerdotalem ordinem exigunt, alia minime, additq; ea quæ Sacerdotalem ordinẽ lege tantũ canonica requirũt, dari posse non Sacerdoti, dũmodo ea sit ætate vt anno ab illis acquisitis ordinari in Sacerdotẽ valeatque si faciat, & ordinetur, possideri hæc legitimè ac iure, quæ autem ex fundatione ac Patroni volũtate, non nisi Presbyteris sunt danda, ea ait inualide cõferri iis, qui necdum eo sunt insigniti charactere, ex quo inferre eũ ast necesse, quod cum Parœciæ ordo Sacerdotalis, lege tantum Pontificia cohæreat, ad annum differri posse, & ita ad eam minorem annis. quam Pontificia lex præscribit admouere Episcopo non esse vetitum. Quare facit horum authoritas hominum, vt existimem speculatiuè sententiam quam tueotur non esse improbabilem, cui ex cap. præterea 5. de ætate & qualitate vis accedere videtur aliqua, sic enim eo loco Alexand. III. *Præterea licet ad regimen Parœcialis Ecclesiæ, non debeat aliquis, nisi Subdiaconus sit ad minus admitti, dispensatiue tamen, in minoribus ordinibus constituti, consueuerunt assumi, dum tales sint, quod infra breue tempus possint, in Presbyteros ordinari.* Qua ex decretali argumentari sic lubet, in Parochum assumi potest Subdiaconus, decreto Alexandri III. at hic initiatur isto ordine ætatis anno 22. ex Trid. sess. 23. cap. 12. ergo eo anno aut non multo secus, committi alicui, Parochia poterit.

Secundo, proximi tempori, quo in Presbyteros Clerici assumi legibus Ecclesiæ possunt, dispensatione Superioris, Parœciarum præfici curæ queunt, at qui 7. tantum mensibus minor est, quam sit necesse per Canones vt sit Parochus, infra breue tempus esse Sacerdos potest, cum 7. menses, tempus sint breue, ac tenue, respectu trium & 20. annorum cum medio. Confirmatur temporis exilitas ad veniale necessaria, ex collatione eius cum toto, quo præceptum obligat est petenda, vt ostendimus tract. de sanctificatione Festorum, vbi freti hoc principio indicauimus post Sayrum Reginald. Suarium & Nauarrum, eum qui religioso die, labori non impendit nisi 2. horas, non peccare, plus quam venialiter, quod id spacium breue sit quidpiam, ac exile, collatum cum 24. horis, quæ diem integrum componunt. At 7. menses præ 23. annis, & medio, grande spacium quis nominet? Ergo cum Episcopus, concedere ei valeat vt sit Parochus, qui infra breue tempus, quale est 7. mensium, charactere donari potest Sacerdotum proprio non videtur improbabile, Præsuli dispensare fas esse cum isto, de quo est quæstio in casu Parochiam vt ineat, seruetque, anno tantum 3. & vicesimo cum medio.

Santentia nihilominus contraria, vt communior ac probabilior, est tenenda, quæ cuique vt ad intelligendum sit peruia, in duas mihi diuidenda partes videtur. Prioris est hic sensus, exigi ad Paro-

NNn

chiam possidendam valide, vt ad eam, qui est admotus, 24. annum metaphysicè compleuerit, iniecta est hæc mihi mens, à verbis Canonis, cum in cunctis 7. extra de electione. Quibus vt nosse cuique est pronum, exigitur in Parocho, vt annum 25. attigerit, ad hunc autem venisse vere qui potest, si de 24. quadrimestre desit, aut semestre? ergo communi lege Ecclesiæ, hic tantum Parochus renunciari poterit, qui vicesimum quartum annum expleuerit.

Confirm. cum certa operi faciendo definiuntur tempora à lege, aut Principe, necesse est valide vt fiat, ac cum effectu hæc exacta, & completa esse, comparantur enim de momento ad momentum, vt dicitur lege 3. §. minorem ff. de minorib. quæ causa extitit Rebuffo & Sanchez vt dicerent, ille tract. de pacific. possess. num. 166. beneficiarium possessione triennali pacifica, non iuuari, nisi metaphysice absoluto perfecte ac integre triennij spacio, hic autem primo de sponsal. disp. 16. n. 4. & lib. 2. de matr. disp. 24. n. 7. nec sponsalia ante septennium metaphysice ac proprie expletum valere, nisi forte à malitia supplementum ætati adsit, nec professionem, quam non præcessit annus tam integer, vt ei à die inchoati nouitiatus, ad emissa vota, ne vnica quidem hora desit. At ex can. citato stant præstituta annorum spacia Parocho, ante quæ magistratum hunc capessere illustrem ac nobilem, ei est interdictum, ergo secus si fiat, fit incassum & irrite.

Facilis hinc, pronaque cuique relinquitur partis alterius intelligentia scilicet, non posse Episcopum dispensare, cum nominato ad Parochiam, ante expletum ætatis quartum, & vicesimum. Nam dispensatio, cum iurisdictionis sit actio, cadere non potest nisi in eum, qui potestate pręstat cæteris, ad eum effectum, at Episcopus authoritate ad eam rem caret, cum sit infra Pontific. & Concilia à quibus tamen, originē suā traxere Canones, præcitati, ergo ab eo præstituta per Pontific. Conciliaque, ad Parochiam tempora, remitti nefas. Sane cum de Præsulum authoritate agitur ad dispensandum in ætate, cum his qui principem tenent in Ecclesia dignitatis locū, animorū cura, idest Parochia, excluditur, lubet audire Bonifac. can. permittimus vnico, de ætate & qualitate in sexto. Permittimus vt Episcopi cum iis qui 20. annum compleuerint, quod dignitates & personatus, quibus animarum cura non imminet, valeant obtinere, possint (si aliud non obstat canonicum impedimentum) libere dispensare?

Ad argumenta contrariæ sententiæ respondendum, Canonem quo nituntur aduersarij contraria tam consuetudine, quam lege, sublatum esse, itáque suffosso fundamento, ruere ædificium ei superpositum.

QVÆSTIO VIII.

An Parochialis Ecclesia suburbiorum in Gallia sit Graduato affecta, & si est facta alteri eius collatio, sit nulla.

SVpponendum 1. Parochialis Ecclesiæ regimen in Gallia, eiusque maxime, quæ est in ciuitate, aut villa mænibus cincta, voluntate Leon. X. ac Franc. I. graduatis committendum esse, non aliis, sic enim Concord. tit. de Collationibus § statuimus 2. his verbis: *Statuimus quoque, quod Parochiales Ec-*

A *clesia, in ciuitatibus aut villis muratis existentes, non nisi modo præmisso qualificatis, conferantur aut saltem qui per 3. annos, in Theol. vel altero Iurium studuerint, seu Magistris in Artibus.*

Supponendum secundo, satis non esse ad magistratum hunc procurandæ salutis alienæ consequendum, triennium posuisse in studiis, etiam Philosophicis, aut Iuris, requiri præterea, vt eam operam publicum doctrinæ testimonium consequatur, cum Magisterij laurea. Ita Concord. loco proxime citato hoc modo *qui in aliqua Vniuersitate priuilegiata, studentes Magisterij gradum adepti fuerint.* Inde facta quæstioni occasio, nam si magistris solis conferendæ sunt ciuitatum Parœciæ, B quæ sunt in vrbium suburbiis positæ, non videntur destituto classicis honoribus homini, dari posse nisi inaniter ac parum valide. Ad solutionem,

Dico primo, *Graduati nomine non alium intelligi, quam qui in Gallia Vniuersitate aliqua famosa, gradum est honoris classici consecutus, inter Academicos.* Ita Rebuff. in concord. tit. de collationibus §. statuimus 2. & in tract. nominationum qu. 16. Enimuero fuit hoc Leonis Papæ X. & Francis. primi consilium cum Parochialibus Ecclesiis voluere præfici viros doctrina, & eruditione inclytos, acuere Gallorum ingenia ad bonas artes, at id assequi non est facile, si promotus in aliis Academiis, C quam regni, ad honores, & præfecturas Ecclesiasticas peruenire esset licitum.

Secundo, cum quid est specialiter alicui, à superiore concessum, quod est instar priuilegij, in eius communionem venire, alteri non est permissum, sed solis regni Vniuersitatibus, est id à Pontif. indultum, vt sui studiosos ac asseclas, ad beneficia nominent, vt ex Concord. intelligere pronum est cuique §. ordinarij de collationibus & §. monemus. Sane quæ pragmaticæ vis sanctionis ante Cōcordata erat, istorum modo eadem est ac fortasse aliquanto amplior, ob Papæ & Franc. consensum mutuum, at lege pragmaticæ, indebita sunt aliis beneficia Gallica, quam qui operam literis dedere, D in probatis regni Academiis, sic enim §. Item placuit, de collationibus in pragmat. hoc modo. *Item placuit ipsi Congregationi, vt tanto magis studia, & Vniuersitates Regni, & Delphinatus, cum scientiarum augmento foueantur, quod suppositis Vniuersitatum prædictarum conferantur, duæ partes præbendarum:* ergo & noua Concordatorum lege, solis sunt hę regni graduatis annuendæ.

Obiicies, qui Romæ renunciatus est, in publico Academicorum cœtu Doctor, est vbique talis: ergo & cum iure fruendi Doctoratus sui priuilegiis, at Doctoribus in Theol. licitum est, lege regni ad Episcopatus euehi, probante rege, licitum ad E Ecclesiastæ publici muniis aspirare, cum per Concordata soli Theologo debeatur Theologalis præbenda. Ad Min. respondend. fas non esse Doctori cuilibet, sedere in puppi Gallicanæ Ecclesiæ, eam regere, fidelibus ius dicere, monitaque de superiore loco dare, sed ei tantum qui post factam doctrinæ suæ fidem, in Vniuersitare regni famosa ac celebri, Magister dictus est, in Theologia aut Artibus.

Dico secundo, *Etiam citra dispensationem Pontificis, collationem Ecclesiæ Parochialis, alteri factam, quam graduato in Artibus, iure canonico aut ciuili vel Theologia esse in conscientia validam:* quia non alius qualitatis defectus prouisionem reddit irritam, quam eius, quæ sic in fundatione exigitur, vt sine ea collatio facta dicatur fore ex voluntate fundatoris irrita, nam talis qualitatis præsentia, con-

ditio est, sine qua fundator, non vult beneficium esse recipientis, non autem lex pœnalis, ex Nauar. Enchir. 23. num. 67. Sed Doctoratus, aut Magisterium, non sic à Pontifice requiruntur in futuro Parocho, iudicio est, quod Parochiis, ac Canonicatibus, Concordata posteriora fiot tempore. Verum quidem est, in foro externo prouisionem non qualificatis factam, iudicatum iri subreptitiam, cum sit iniusta, & contra intentionem fundatoris, non tamen in conscientia, & ante omnem senteotiam inanis est ac nulla. Probari potest ex Trid. sess. vlt. cap. 5. eo enim loco, statuit, prouisionem ita factam, censendã esse surreptitiam. At censere aliquid surreptitium esse, ad officium pertinet iudicis, vt notat Nauar. Enchir. 23. nu. 110. & in cap. finali de vsuris n. 3. Itaque factum à Senatu Parisiensi tradunt Papon. lib. 2. tit. 5. arresto 6. Fabric. Bleyan. in Theor. tit. de compluribus aliis beneficiis n. 32. littera K. ad marginem.

Dico tertio, *Nomine vrbis, non intelligi suburbia*, est contra Rebuff. de nominat. q. 16. n. 15.

Probatur primo, est ciuitas aggregatio populi, cœtusque, cui sic præest Episcopus, vt ab eo denominationem accipiat, vt ex can. Episcopi dist. 80. & cap. 1. de priuileg. narrat Rebuff. tract. cit. n. 9. Villa autem murata, pro loco populoso accipitur, muris circundato, vt Gloss. pragm. significat parag. in Ecclesiis verbo villis, at neutrum proprie suburbiis conuenit, ergo suburbia, non sunt vrbis nomine censenda.

Secundo, verba, legis pœnalis, stricte sunt & in propria sua significatione capienda, cum odia coerceri oporteat, ampliari priuilegia: regula odia & regul. in pœnis de regulis iuris. At pœna est, odiumque, quod quis Parochiæ non possit præfici nisi graduatus, cum id sit contra dispositionem iuris, ergo verba legis quibus id præcipitur, stricte sunt & in significatione propria capiẽda, sed nomine vrbis nemo suburbia eius intellexerit: ergo &c.

Tertio, causa cur vrbibus ex voluntate Pontif. admouendi sint, earumque Parochiis administrandis graduati, repetenda est ex capacitate, doctrina, acumineque popularium, qui illas incolunt, maiore quam conuenit rusticanis hominibus ex Rebuff. loco cit. nu. 11. ob quam rationem municipiorum beneficia, quæ nos communi vocabulo pagos dicimus, viros non exigunt eruditionis tantæ, nec gradu insignes Academico vllo. Sed qui, suburbanis in domibus agunt, communiter viri sunt inopes, quibus foris res nulla est, domi autem exigua, vt Opifices Agricolæ, hortulani, ingenio autem sæpe tam hebeti, rudique, vt res tritas, ac in omnium oculis positas, raro intelligant, non nisi ergo inoriliter admodum, ac nequid dicam amplius, vane sibi postularent Parochos, doctrina & eruditione non impares iis, quos populus frequens de superiore loco incredibili omnium plausu disputantes, in ciuitatibus non obscuris suspicit.

Quæstionis initio propositæ facilis hinc, cuique intelligentia se aperit. Enimuero cum Parochiani suburbiorum, magnam partem rusticani sint, aut non multum ab iis differentes, non video cur quod magnarum vrbium ciues, idem sibi quoque vindicare hi audeant: Est tamen Concordatorum legi Papæque voluntati locus, cum Parochiæ suburbanæ, Parochianos suos habent, aut omnes, aut eorum bonam partem. in ciuitate, Rebuff. tract. de nominationibus q. 16. n. 15 Bleyan. de compluribus aliis benef. n. 35. littera L. ad margin. Quia tum causa legis, ratioque in his dominatur Parochiis, vt enim rusticanis præstant, tam ob numerum eorũ hominum quibus coagmentatur, quam ob eorũ ingenia stirpem, ac conditionem, ita decet, eos à quibus reguntur doctrina, bonisque artibus, superiores esse Parochis, minorum gentium, id est pagos incolentum. Ita si Parochiam suburbij incolerent ciues multi, aut quanti Parochiã vrbis confiare solent putarẽ eius collationem, non graduato factam, inanem fore ac nullam, cuius rei fidem efficit, data in centumuirali Patrum consessu sententia, pro Ecclesia S. Laurentij, extra muros Parisiorum posita, quam tunc qualificatis annumerandam, hisque solis dandam Senatus censuit, quod è Parochianis multos in vrbe aleret, authores Bleyanus & Rebuff. locis ante citatis & Gloss. pragmat. parag. in Ecclesiis verbo existent tit. de collationibus.

QVÆSTIO IX.

An & quando Parochus fieri Presbyter debeat, & an iure factoque beneficio excidat, ob non acceptum ordinem in tempore.

Dico primo, *Prouisum de Parochia, ad sacrum Presbyterij ordinem intra annum à die captæ possessionis, promouendum esse, secus beneficio excidere.* Ita cap. licet can. 14. de electione in 6. in hæc verba: *Si intra idem tempus, promotus non fuerit, Ecclesia sibi commissa nulla etiam præmissa monitione, sit præsentis constitutionis authoritate priuatus*, hæc Greg. X. in generali Lugd. Conc. causa Pontifici vna pœnæ imponendæ tam grauis extitit, metus nempe periculi spiritualis, incurrendi à fidelibus si diu Presbytero Pastore carerent, nam si non est Presbyter quomodo præstabit officium, vel quando & vbi sedebit conscientiarum arbiter? Sacramenta sunt aliqua quæ in conferente characterem exigunt, hoc destitutus si erit Parochus, iure quoque ac potestate eum destitui est necesse, bene de suis merendi istiusmodi Sacramentorum vsu, quare cum beneficium officij causa conferri soleat, cap. finali de rescript. nec munera Parochorum à non Presbyteris obiri queant, iusta Pontif. causa fuit, non finendi vltra annum Parochiam à non Sacerdote possideri.

Dico secundo, *Iure aliquem dici beneficio suo decidere, cum iusta et nulla causa reliqua est, illud seruandi*, quia per leges, dicta est in eum sententia, qua spoliatur antiquo omni suo in illud iure. Facto autem dicitur quis, beneficio excidere, cum ei, erepta est illius possessio, ac eam ante omnem sententiam debet relinquere.

Dico tertio. *Multa excusare Parochum, à promotione sui facienda intra annum ad Sacerdotium.*

Primo enim excusat morbus.

Secundo, absentia Episcopi.

Tertio, lis intentata possessori, nam cap. commissa 35. de electione in 6. hæc habentur. *Annus autem huiusmodi, qui ab illo tempore incæpit, quo ipsius Ecclesiæ regimen commissum tibi extitit, & possessionem pacificam habuisti, vel per te stetit, quo minus haberes, eandem, tibi non currit si promoueri, iusto impedimẽto detẽtus, intra tẽpus huiusmodi nequiuisti.* At, quæ homini impedimenta iustiora contingere possunt, quam morbi, aut absentiæ Episcopi, cuius ope beneficioque, honorem consequare Presbyteri?

Dico 4. *Etſi iure communi vacet Parochia, ob ordinem presbyterij non ſuſceptum intra annum, non tamen in Gallia ſed tantum poſt ſecundum exactum.*

Probatur per cap. commiſſa 25 de electione ſufficit Parochum ordinari in presbyterum anno ab obtenta Parochia, cuius initium à pacifica eſt poſſeſſione beneficij computandum, vt ibi dicitur, at nemo pacificus eſſe poſſeſſor creditur in Gallia, niſi rem in ſua poteſtate annum totum habuerit pacificè ac ſine lite: ergo cum à die poſſeſſionis pacificæ, annus concedatur integer Parocho, ad ſuſceptionem ordinis Presbyterij, ad eum qui iure communi conceſſus eſt cuique, addendus & alter in Gallia, antequam cenſeatur vacare Parochia. Maior eſt certa. Minor eſt Rebuffi expreſſe tract. de pacific. poſſeſſoribus num. 170. in hæc verba. *Non diceretur pacifice poſſeſſor, qui ante annum conuenitur ab aduerſario, quia in hoc regno,* (inquit, idem part. 2. prax. tit. de non promotis intra annum 45.) *pacificam poſſeſſionem, quis non dicitur habere ante annum,* quod declaraſſa quoque curiam Pariſ. in Camera domanij vt loquuntur, an. 1547. ſignificat, eiuſdem tituli nu. 46. nec Rebuffi modo eſt, hæc de poſſeſſione pacifica opinio ſed Ioſephi Maſcardi de probationibus concl. 183. num. 48. Regin. to. 3. lib. 30. tract. 3. cap. 22. n. 309.

Dieo 5. *Iuſto impedimento fieri, ne vacet beneficium Parochiale non promoti.* Cauſa eſt quod deſtitutio Parochi, ob omiſſum ſacerdotium quo tempore eo initiari debebat ſit pœna, cum id haud dubie oneri ſit moleſtiæque beneficiarijs, ac odium iuris communis, cum præter Parochos, ac alios curã habẽtes, ad id beneficiarij cæteri nõ obligentur, ſed pœna ſupponit culpam, quæ tamen omnis abeſt, vbi iuſto impedimento eſt locus: ergo ab eo habebit Parochus, ne beneficio Parochiali ſibi commiſſo, abire debeat. In iuſtis autem impedimentis ponenda ſunt.

Primo, aduerſa valetudo, eaque grauis, non autem leuis aliqua febricula, vt ex lege quæſitum ff. de re iudic. cap. ad audientiam 15. de Cleric. non reſid. cap. eos 22. de ſentent. excommunicationis in ſexto probat. Rebuff. de collationibus parag. 1.

Secundo, peſtis, cap. ad ſupplicationem, de renunt.

Tertio, bellum, nam eo maxime tempore, homini non eſt facile, ob infeſta latrocinijs itinera, ad vicinas vrbes, aut prouincias, ordinum cauſa commeare, non eorum ergo prætermiſſio, verti tum poteſt Parocho vitio: ergo nec noxæ, ac damno.

Extra hæc tempora, vacabit ob non ſuſceptum ordinem presbyterij Parochia. Videndũ iam quomodo & an ante omnem iudicis ſententiam, relinquenda ſit in conſcientia.

Affirmat Leonard. Leſſ. lib. 2. de iuſtitia cap. 34. dub. 16. n. 101. Regin. tom. 2. tract. 3. cap. 21. ſect. 2. n. 311. Negant ij omnes qui aſſerunt, Canonem quo quis iure rebus ſuis priuatur, non obligare in conſcientia, ante ſententiam, etſi in eo addantur hæ voces, abſque declaratione, aut monitione præuia. Quam opinionem expreſſe tuentur Flammin. lib de reſignatione 9. q. 10. num. 9. & Henriquez lib. 16. cap. 56. parag. 2. Vaſq. in 1. 2. diſp. 168. cap. 4. n. 25. & 30. Rebuff. in praxi tract. de non. promotis intra annum num. 49. *Poſſidens,* inquit, *non remouetur à poſſeſſione niſi vocatus & auditus, quia forte habet ius retinendi.* Huic opinioni ſecundant Caiet. in 2. 2. q. 62. art. 3. Couarr. in epitom. lib. 4. decretal. parte 2. cap. 6. parag. 8.

A n. 10. Sa verbo pœna num. 1. *Pœna impoſita,* inquit, *ipſo iure vel facto, non incurritur ſine ſententia iudicis & executione per ipſum, etiamſi lex dicat non requiri ſententiam, aut etiam declarationem, aut etiam ſoluendam in foro conſcientiæ: intelligitur enim iudice exequente, niſi pœna eſſet eiuſmodi, quæ ſecum traheret executionem vt excommunicatio.* Ad explicationem.

Dico 6. *Non promoto ad Sacerdotium, intra tempora iure requiſita, non neceſſario relinquendam eſſe Parochiam, priuſquam ad id eum iudicis authoritas adigat.*

Probatur, legi pœnali, non neeeſſario parendum eſt in conſcientia, ante ſententiam. At canon, Parochum priuans Parochia, in pœnam non
B ſuſcepti Presbyterij, eſt pœnalis, ſecundum Rebuff. 2. parte prax. tit. de non promot. intra annum, num. 61.

Secundo, præter ſententiam, quæ reſpicit pœnam, & præter declarationem criminis ſeu facti, requiritur & alia ſententia, quæ vocatur definitiua, executiua, & condemnatoria, cuius vis, efficaciaque eſt in hoc, quod per eam, beneficiarius deturbetur de poſſeſſione ſui beneficij.

Tertio, cum legis anima, ſuperioris ſit intentio, prudens ac honeſta, extra eam lex vim ſuam non porriget, quare qui huius, & illius quoque futuri ſunt fines, in ordine ad obligationem inuehendam. Sed Legiſlator, non vult beneficiarium abire, de ſui beneficij poſſeſſione, cum lex ab eo ſan-
C cita, non habet verba, quibus id ſignificet diſtincte, & clare, qualia non ſunt, inſerta canoni licet canon, ipſo iure, etiam monitione nulla præuia. Nam priora ſignificant, ſententiam à iudice nullam dicendam eſſe in reum, poſterioribus autem innuitur, officii eum ſui non neceſſario admonendum, nihil amplius. Quare cum eſt propoſitum Eccleſiæ, beneficiarium obligare in conſcientia, ad aliquid, præter hæc verba: *Ipſo iure, ac monitione nulla præuia,* alia adhibet, quibus mentem ſuam, apertè ac nude ediſſerit, vt videre eſt, in Trident. ſeſſ. 23. cap. 1. de reformat. quo loco, Epiſcopis ſine iuſta vlla cauſa, extra Diœceſim verſantibus, obuentiones diurnas, in conſcientia negat eſſe pro
D rata ſuæ ab Epiſcopatu abſentiæ, debitas. Lubet hic verba Concil. attexere. *Si ergo,* inquit, *quis contra huius decreti diſpoſitionem abfuerit, ſtatuit ſacroſancta Synodus præter alias pœnas, aduerſus non reſidentes, ſub Paulo tertio impoſitas, & innouatas, ac mortalis peccati reatum, quem incurrit, eum pro rata temporis, abſentia fructus ſuos non facere, nec tuta conſcientia, alia etiam declaratione non ſecuta, illos ſibi detinere poſſe, ſed teneri per ſuperiorem Eccleſiaſticum illos, &c.* Eſt iſtarum ergo vocum, aut ſimilium omiſſio, nobis pro ſufficienti indicio, quod Eccleſia nolit, ante imperium iudicis, abire magiſtratu ſuo, id eſt Parochia, Parochum, ob ordinem
E Sacerdotij in tempore non receptum.

Dieo 7. *Etſi obtineri à quocunque, modo idoneo ac capaci, Parochia ſic vacans poſſit, ac ei conferri à Papa, aut Ordinario ipſo, Parocho non vocato, deijci hic tamen de eius poſſeſſione non poterit, niſi auditus.* Ita Flammin. de reſignat. lib. 11. q. 10. num. 10. Du Clos in eum locum Rebuff. de non promotis intra annum n. 49.

Probatur. Exui re ſua non poteſt innocens, niſi quod à natura eſt cuique permiſſum, ei ante pro ſe dicere, ſe tueri, aduerſariorum petitiones repellere liceat. Quis enim vſquam cauſa inaudita periit? quis ſine teſte, ſine foro, ſine Patrono vnquam

cecidit? At quis nescit, vsu inter mortales venire posse, vt omni culpa vacet ordinis sacri in Parocho non susceptio intra tempora iure constituta? nempe quia domo per negotia iusta abfuit, quia Antistitis, à quo initiaretur, copia defuit. Ne ergo pœnam nocentium sustineat innocens, audiri debet. Sic enim Pontifex in cap. licet 18. de præbendis in 6. *Licet*, inquit, *Episcopus beneficium quod cum animarum cura tenebas postquam aliud recepisti consimile, ac ipsius possessionem pacificam habuisti, vel per te stetit, quominus haberes eandem, possit alteri de iure conferre, illum tamen, cui contulerit, non debebit te non vocato cum tibi forsan ius competat retinendi in possessionem ipsius mittere corporalem.*

Secundo, Dominium à possessione distinguitur, ergo qua actione illud perditur, non eadem & ista peritura est necessario. Antecedens est certum, nam illico ac Ordinario, aut Pontifici probare placuit, voluntatem resignantis aduersus eum, cui sponte, ac gratis, re sua cedit, penes hunc, idest resignatarium, ius est, dominiumque beneficij, non tamen possessio, cum illud iure Gallico, triennio integro, retinere resignans possit, communi autem ac Romano, semestri toto, ergo à dominio distinguitur possessio, vt effectus à suo principio. Item, soluto matrimonio, ipso iure reuertitur dotis dominium, non autem possessio, lege dotis Cod. de solut. matrim. Quod si sunt ab inuicem distincta, dominium & possessio, haud dubie post illud perditum, actione vel quasi actione, quæ fit contra leges, ac proinde prohibita, sub hac pœna, quod ipsum est iure priuatum esse te, aliam quoque interuenire erit necesse, qua delinquens, contra Canon. spolietur possessione rei iure à se amissæ.

Tertio, beneficiarius duo in sua prouisione iura accipit, titulum scilicet beneficij, & inductionem in possessionem actualem, realem, & corporalem, ergo tituli amissio, possessi quoque beneficij non est amissio. Ex quo patet non vacare ipso facto Parochiã, omissione Presbyterij intra tempora præstituta iure, quid est enim beneficium vacare ipso facto? possideri à nemine, quod Parochiæ minime competit, cum de facto, à priore teneatur adhuc possessore, quem proinde appellare est necesse, pro possessione relinquenda, argumento est.

Primò, Canon licet Episcopus 28. de præbendis in 6.

Secundò, quod possessorem possessione rei suæ exuere authoritate propria nemo possit, ex lege extat enim decretum, ff. quod metus causa gestum erit, iudiciariam ergo accedere est necesse. Quare praxis regni circa beneficia curata, vacantia ob non promotionem est talis. Habita earum prouisione seu collatione à Papa quasi vacantium, impetrantur, inquit Rebuff. in praxi tract. de non promotis literæ in causa nouitatis directæ ad iudicem regium, coram quo impetrans dicit se legitimè beneficium assequutum esse, quia eius antiquus possessor, non est promotus, tempore præstituto legibus, & tunc si hic iustam nullam habet causam suæ non promotionis, authoritate publica adiudicatur Parœcia ei qui eam sibi à Papa petiit.

Atenim (inquies) cuius sunt futuri interim fructus Parochiæ sic vacantis, possidentis? an eius, cui titulus, voluntate ordinarij est delatus?

Dico 8. *Eos retineri à possessore posse sine culpa,* A *reddendos tamen si postulentur postea.*

Pars prima probatur, vt seruari beneficij commoda, annuique ac diurni prouentus possint, sufficit stare à seruatore titulum coloratum, aut verum at possessor Parochiæ, quæ iure vacat, titulo vere colorato nititur. Ecquid enim primo, ad beneficium venit iure canonum? ecquid ad eius honores inscendit, superioris legitimi verique manu? At titulum coloratum efficit, ac in speciem verum ac probabilem collatio beneficij, facta à superiore idoneo ac capaci. Minor est certa ac à nobis olim probata tract. de beneficiis tit. de triennali possess. Maior probatur, qui officium præstare potest, is quoque fructus, commodaque recipere, beneficij ei paria poterit, cum dignus sit operarius mercede B sua, at ea aggredi omnia, quæ tentare beneficiario legitimo est licitum, fas ei est, cuius titulus coloratus tantum est, ac probabilis? Quid? quod à possessione si non sola, at vt à parte præcipua, ios functionis sacræ exercendæ, in beneficiario oritur, sit pro argumento, quod hic sine ea intrusus credatur, ac priuatus iure suo, iuxta Couar. lib. 3. variarum cap. 6. n. 6. meminique me dicere, cum de beneficiis agerem, non posse Abbatem, aut Episcopum, ad quos, alienâ beneficentiâ, id est resignatione aliorum gratuita, Abbatis, & Episcopi honos deuenit, non posse inquam, hos homines, beneficia quæ sui sunt iuris conferre, nisi post possessionem acceptam, quod & tradit Rebuff. in praxi parte 2. tit. de Simonia n. 27. cum Aufrerio in C decision. capellę Tholos. qu. 443. cuius rei causa est repetenda, à communi ac recepta Ecclesiæ consuetudine, quæ vbique cum inualuerit, vt resignans officio fungatur, peræque ac antea, donec resignatarius eius magistratũ capessat, ineatque hæc sancte, in morem legis, decretique, est seruanda, & ita nõ nisi beneficij aditu ac possessione, eius administratio, illi hoc est resignatario est permissa.

Hæc de prima assert. parte, veniamus ad aliam cur à Parocho spoliato iure Parochiæ, in pœnam non suscepti suo tempore Sacerdotii, restitui fructus oporteat beneficii, cum repetentur ab eo, cui deferetur, à Pontifice, aut Ordinario?

Primo, res singulæ suis sunt dominis fructiferæ ac vtiles, quosque vbere, ac fœcundo sinu, prouentus ferunt, sic illico ac sunt nati in eorum potestaD tem manumque concedunt, vt qui iure quam optimo sunt iis debiti, vt dicitur parag. 15. vero instit. de rerum diuis. & parag. si Titus eodẽ tit. vbi habetur: *Plantas, quæ terræ coaluerint, & frumenta, quæ sata sunt, solo cedere*: ergo si obuentiones Parochiæ vacantis adhuc extent, vel ex iis antiquus possessor qui ea in pœnam non suscepti Presbyterii cum oportebat est priuatus, factus sit locupletior, hæ iure sunt reddendæ omnes ei, qui illi successit.

Secundo, quæ hæresis, quæ incestarum est nuptiarum ratio, eadem est quoque beneficii iure vacantis ob omissum in tempore Sacerdotium. Nam vt hæretici fortunæ omnes, iure sunt ipso acquisiE tæ fisco, per cap. cum secundum leges 19. de hæretic. in 6. Ita & fructus Parochiæ, vacantis successori eius qui illam perdidit. At quæ bona, beneficentia liberali, ac gratuita hæretici, in alterius venere dominium, ab eo sunt hæc fisco restituenda omnia, post iudicis sententiam, iuxta Azorium to. 1. Institut. lib. 8. cap. 12. qu. 6. ac Simancam de Cathol. Instit. tit. 9. n. 23. à quo contractus omnes ab hæretico initi, rescindi sunt soliti, à die commissi ab eo criminis, per leg. quisquis & leg. vlt. Cod. ad legem Iuliam Maiest. Quia ab eo tempo-

re,dominium bonorum qoæ erant hæretici ,seu eorum proprietas in fiscum est translata : ergo & ex illo tempore consequenter fructus percepti omnes, ad ipsum spectant. Less. lib. 2. cap. 29. dub. 8. n. 64 ei ergo non sunt negandi ab eo qui impiari non vult aliquo crimine. Hæc de quæstione difficili ac ardua vt libere, sic vere, quæ tamen omnia alienæ subesse censuræ volo.

QVÆSTIO X.

An audiendis confessionibus, possint à Parocho præfici quilibet, à suo Ordinario, aut alio approbati?

POsse, dixere Ledesma in summa to. 1. de Sacram. pœnit. cap. 12. Ludouic. de S. Iuan in summa q. 7. art. 2. de pœnit. diffic. 12. nam cum in Parochorum iure esse velint adhibere posse Sacerdotem simplicem,& non approbatum, ad hoc ministerium, sane id de approbato negare potiori iure nec possunt nec debent, in quo, etsi iis assentiri nequeam, quod lego nona Concilii sess. 23. cap. 5. decretum videam, *Nullum etiam Regularem posse confessiones secularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale beneficium habeat, aut ab Episcopo per examen, si illis videbitur necessarium, aut alias idoneus iudicetur, & approbationem qua gratis detur, obtineat*, de approbatis tamen res non est difficultate vacua.

Eos à Parochis Episcopo ante non consulto ac factum approbante, in subsidium operæ, partemque sollicitudinis suæ ac curæ, aduocari posse negat Nugnus in addit. ad 3. part. q. 8. art. 5. dub. 7.

Affirmant alii Candidus de Confess. Sacram. disp. 24. art. 65. dub. 3. Coninc. disp. 8. dub. 7. num. 57. Diana parte 3. tract. 4. de Sacram. resol. 510.

Dico primò, *Potuisse Parochum ante Concil. suas in confessionibus audiendis vices, cuilibet etiam non approbato committere, non modo validè sed & licitè.* Ratio est, quod Ordinario lex nulla prohibeat, canonica aut ciuilis, idoneum sibi subrogare hominẽ, in quem ministerii sui partem aliquam deriuet. Sed Parochus est censendus inter Ordinarios proque tali est habendus respectu eorum quos potestati suæ habet obnoxios : ergo si quem sibi substituat modo quem canones approbant nihil peccabit, sed ante Concil. non erat eius potestas restricta vlla lege, erat tum ergo in eius arbitrio, consulto nemine eligere de multis vnum aut plures, quos haberet in audiendis confessionibus prouinciæ suæ, operæque socios ac comites.

Dico secundo, *Parocho necdum etiam sacris inito ordinibus, dari non posse vitio, si Sacerdotem approbatum ab Episcopo, velit audiendis confessionibus, præesse suo loco.* Ratio est, quod iurisdictio annexa sit beneficio, non ordini, at priorem habet Parochus, à Papa aut Episcopo, Parochiæ canonice præpositus, ergo eam quin cum altero communicet, nihil est quod obstat.

Dico tertiò, *Vt valide possit Parochus ac licite, Sacerdoti vni cuipiam de approbatis, facultatem facere absoluendi subditos, non est necesse eum à proprio Episcopo Diœcesis vbi eos audit, soluitque à culpis, approbatum esse, sufficit quod fuerit olim expositus, & approbatus ab ipsius Sacerdotis Episcopo.* Ratio est, quod Sacerdos quilibet per approbationem sui E-

A piscopi sit proxime capax iurisdictionis delegatæ in foro pœnitentiæ, Candid. supra dub. 8. dicto 9. Henriq. lib. 3. de pœnit. cap. 6. & lib. 7. cap. 12. hanc sententiam subscribunt de Koninch. de Sacr. disp. 8. dub. 7. num. 57. & Ioan. de la Cruz in director. parte 2. de Sacram. pœn. q. 5. dub. 6. conclus. 3. rectum mihi est visum hoc loco sententias exscribere. Coninchius ergo his verbis vsus est in eo loco: *Quandiu Episcopus non prohibet suis Parochis, aut Superioribus Religiosorum, ne Sacerdotes alibi approbatos, ad audiendas Confessiones, in sua Diœcesi exponant, hi valide assumuntur & exponuntur, quia habent conditionem à Concil. Trident. requisitam, quod scilicet sint à suis Ordinariis approbati.*

B Sed præclare Crucius conficit hunc locum. *Ex dictis*, inquit, *patet potestatem concessam Parochis in cap. omnis vtriusque sexus, delegandi suam iurisdictionem aliis Sacerdotibus alias idoneis, non esse ablatam in Conc. sed solum quod Parochi non possint iudicare de idoneitate requisita pro confessionibus audiendis, vnde patet posse Parochum delegare suam iurisdictionem Sacerdoti, semel approbato à suo, aut extraneo Ordinario, vel etiam extraneo Parocho pro suis omnibus, & pro se in eisdem casibus.* Hæc ille.

Ex quibus inferendum existimat Diana resol. 510. tract. de Sacram. cum Sancio in select. disp. 48. nu. 51. puniendum non videri approbatum alibi quam in Diœcesi, si sola Parochi facultate ac

C imperio fretus, pœnitentibus eius subditis suam in tribunali conscientiæ operam accommodat, quia alium plecti non conuenit quam nocentem, at qui inconsulto Episcopo loci ad quem recens quis appulit, eiusque approbatione non petita, quia eam habuit à proprio suo Episcopo, confessiones eorum excipit quibus Parochus præest, à quo etiam iis audiendis est admotus, non peccat, quia opinionem sequitur probabilem: ergo &c.

Dico quartò, *In Parochi iure nõ esse, approbare Presbyteros, eosque ab Episcopo ante non approbatos, aut à iure, confessionibus audiendis exponere*, Principes huius sententiæ sunt Villalob. in summa tom. 1. tract. 9. difficult. 49. n. 9. Sancius in select. disp.

D 49. n. 51. Ratio assertionis,

Prima est, DD. Cardinalium Concilij interpretum auctoritas, interrogati enim de re præsenti responderunt, facere imprudenter Parochos, cum Confessarios, subditis suis obtrudunt, quos Episcopalis censura non probauit.

Secunda, Concilij decretum sess. 23. cap. 15. vbi audiendarum confessionum, titulos agnoscit duos non plures, approbationem Episcopi, & Parochiale beneficium, qoo nomine Piasecius in praxi Episc. par. 2. cap. 1. art. 2. intelligi ait beneficia quæ iurisdictionem habent in spirituali foro, vt sunt Officia Vicarij Episcopi, Pœnitentiarij Cathedralis Ecclesiæ, Archipresbyteri, Archidiaconi, iurisdictionem habentis actu, quam opinionem

E mutuatus creditur ab Abbate in cap. Omnis vtriusque num. 12. de pœnit. & remissionib. quæ est etiam Glossæ in Clement. I. ver. Presbyteri de priuileg. inde enim inferunt sententiæ huius auctores eũ qui ad confessiones animum applicat, Parochi solius auctoritate iudicioque fretus, valide nihil & fructuose pro pœnitente facere, quam ego opinionem, multo quam contrariam verisimiliorem existimo, cuius patroni sunt, è sancti Dominici familia, graues hi viri Ioan. Gallo, qui Conc. Trid. interfuit, Petr. de Ledesma in summa to. 1. de Sacram. pœnit. cap. 12. conclus. 6. Ludou. de S Iuan in summa de pœn. q. 7. art. 1. diffic. 11. Ioan.

de la Cruz in direct. conscientiæ par. 2. de Sacram. A pœnit. q. 5. dub. 6. conc. 2. Ita loquendi fundamentum hoc vnum habent.

Quod Concilio propositum aliud in eo decreto non fuit, quam priuilegia, quæ multi sibi bullis Pontificiis concessa causabantur tollere, at quod Parochus, sibi subrogare possit viros idoneos, qui pro tribunali conscientiæ suo loco sedeant ac subditos suos, iure quàm optimo, Deo per absolutionem reconciliet iuris est, inquiunt hi auctores, diuini ac humani in cap. Omnis vtriusque de pœnitentia & remission. non priuilegium eius cum sit Pastor ordinarius, quare cum non sit hæc eius delegandi potestas reuocata per Concilium, ea vti non secus ac ante Parochi poterunt, B etsi Episcopi iudicium, approbatioque non adsint.

Sed hæc reprehensionem habent facilem. Nego enim in primis hoc vnum spectasse Concilium, vt antiqua duntaxat multorum abrogaret priuilegia, vt narrant hi scriptores, sed insuper, contendo voluisse conditionem addere, sine qua potestas audiendi confessiones nulla foret in Sacerdote simplici, quod à S. Cógregatione Conc. examinatoribus Diœcesis Leodiens. responsum fuisse scripsit Capeauilla de casibus. reseruatis cap. 3. qu. 1.

Nego secundo, iuris esse diuini, quod Parochus sibi possit sine licentia & approbatione Episcopi, Sacerdotem vnum, aut plures, audiendis cófessionibus substituere, alioqui male Concil. sess. 23. cap. 15 male Pius V in constitut. sua de anno 1581. sanxissent, confessionem Sacerdoti non approbato factam, nullam esse, proindeque iterandam, cum quæ iuris sunt diuini, sic sunt stata, sic firma ac perpetua, vt restringi, mutari, aut contrahi auctoritate humana nequeant, quod tamen respectu Parochi, ac potestatis eius ad delegandum facere Concilio placuit.

QVÆSTIO XI.

An mutuam sibi operam dare Parochi poßint in Sacramentorum Vsu. D

POsse, eaque conscientiæ iure rata esse, persuadent argumenta quæ sequuntur.

Primum, quod ea sibi caritatis officia inuicem deferant, probante si minus, at certe non repugnante proprio eorum Præsule, quod approbationis instar habet, quam certum est tam scripto, ac verbis, quàm tolerantia, silentioque dari scientis Episcopi, secundum Ludouic. de Beia respons. tomo primo casu 16.

Secundum, qui Parochiis instructi plebi præsident, sunt ea quoque muniti potestate, quam ad E absoluendum valide, ac cum fructu Concilium exigit, causæ nihil ergo videtur ac rationis esse posse, quamobrem autem sibi mutuo confitentibus Parochi dare non possint.

Quid si Diœcesibus sint distincti? quid si in iure eiusdem non sint Episcopi?

Ne hi quidem metuere debent, ne quid contra iura Concilij, Ecclesiæque peccent, si sibi mutuo in conscientiæ foro ius dicant, auctor Lud. de Beia proximè citatus,

Primo, quia pro iis ambæ hæ causæ faciunt, quas in quæst. proposita attigimus.

Secundò, quia ab antiquo iure recedendum nó est facilè nisi quatenus id nouo fieri est necesse, lege præcipimus Cod. de appel. At cóstat priscis Patrum sæculis, id est ante tempus Conc. libere Sacerdotes quoslibet, cuiuslibet alterius opera ad animi sui, conscientiæque repurgandas maculas vti solitos, nec lege noua Concilij Parochos ab hoc caritatis officio prohibitos, sed simplices duntaxat Presbyteros, ab Episcopo non approbatos: ergo quod olim Parochis, & hoc quoque licet tempore, scilicet se mutuo confitentes absoluere.

An vero è re sit communi Ecclesiæ, priuataque fidelium, eosdem subditis sibi populis potestatem facere, confitendi cui erit placitum de Diœcesi propria, aut aliena, modo approbato, auctores ambigunt, eosque de re præsenti controuersantes, in duas contrarias factiones animaduerto esse distractos.

In negantium numero hosce reperio Regium in suis resolut. casu 61. num. 9. Piasec. in praxi Episcop. par. 2. can. 1. art. 2. cum enim aiunt sine Episcopi licentia Parochum, aptum non videri ad cófessiones audiendas aliorum, quam qui ei morem gerere ex officio debent ac munere, vt proprii eius subditi, & hoc quoque eos asserere est necesse, Parochianos à suo Parocho, ad alium confessionis causa etiã cum eius licentia, transire non posse: *Nec enim censetur Parochus approbatus ad alia loca Diœcesis*, inquit Piasecius, *eo quod promisus fuerit de beneficio Parochiali* Gutierr. lib. 1. canonic. quæst. cap. 27. nu. 21. *super quo etiam consulta Congregatio Concil. respondisse fertur in hæc verba. An promisus de Parochiali Ecclesia per concursum, censendus sit approbatus idoneus minister ad audiendas confessiones, in illa Diœcesi, in qua illam Parochiam obtinet.*

Congr. censuit, censeri duntaxat in ea ciuitate, vel oppido, vbi sita est Parochialis, non autem per totam Diœcesim, hæc ille loco cit. num. 4. cui assentitur de Beia resp. par. 4. cas. 20.

Aduersarii sententia, quæ à Parocho, alium audiendis confessionibus, Episcopo inconsulto admoueri posse ait, est Suar. t. 4. disp. 28. sect. 4. nu. 18. Vasq. in 3. par. to. 4. q. 93. art. 3. dub 4. num. 2. suamque hi auctores opinionem fulciunt his rationibus.

Prima, quod id ei per leges Ecclesiæ, decretaque Pontificum liceat, Vrbani Papæ II. in can. placuit finali dist. 6. de pœnit. sunt hæc verba. *Placuit, vt deinceps nulli Sacerdotum liceat, quemlibet commissum alteri Sacerdoti, ad pœnitentiam suscipere, sine eius consensu cui se commisit*, quæ Parochi auctoritas, nusquam reuocata legitur, nusquam ei contraria Pontificum voluntate, de qua constet, sublata: ergo vt olim, sic & modo Parochus quilibet, cuilibet alteri, curæ suæ commissos, vnum, aut plures, absoluendos si subuerit, à recto non abit.

Secunda, consuetudini obsequi quisque potest, quæ pro fundamento rationem habet, estque longo firmata vsu, at vtrumque in subiecta materia facit pro Parochis primo consuetudo, de qua sic Suar. to. 4. disp. 28. sec. 4. num. 19. *Inter nos vero hanc scimus consuetudinem esse, vt Parochi sese mutuo inuenent ex solo suo consensu, non tantum intra eandem Diœcesim, quod est certius, & frequentius, sed etiam in cófinio diuersarũ Diœcesũ*, quã cósuetudiné extra Italiã, multis locis vigere, præsertim in Germania & Polonia scribit Pias. n. 4. Facit pro iis quoque ratio altera. Sunt Parochi Pastores ordinarij, ergo potestate necessaria ad delegandum muneris sui par-

cem aliquam, iure ipso præditi, quod cum vsu ipso, cuius initium nescitur extra Italiam, tacite saltem fecerint, Parochianos, vt peterant, minimè prohibendo, ne relicta Parochia ad vicinam, confessionis causa commearent, quin hæc quoque consuetudo, præscriptionem ad vim legis necessariam habeat, in hoc genere differendi mediocriter exercitatus, quis ambigat?

Quæstio fuit altera, *An hunc morem retineri, sit in Dei Ecclesia satius quàm eum Episcoporum lege ac præcepto tolli?*

IN qua sententia semper hactenus perstiti, in ea etiam nunc perseuero, seruandum videri, ad hanc sententiam hæc me ducunt.

Primum, quod ea Episcopis, ac Parochis, spectanda sint maxime in causa fidelium, quibus eorum salus continetur ac dignitas, sed ad istorum spirituale commodum pertinet, facultatem vt habeant eligendi sibi Confessarii alterius à Parocho, cum enim sæpe (ob quas causas incertũ) malè illis cum eo conueniat, non raro autem animo ac voluntate ab eo abhorreant, intersit autem eorum redire cum Deo in gratiam, per peccatorum omnium quorum sunt conscij, exomologesim seriam ac integram, quam tamen facturi non videntur vt expedit si sint à Parocho alieni, cùm eorum salus, tùm diuinus honos in primis exigit, liberum vt sit illis ac integrum, cum bona Parochi venia, vicinum, aut alium ex approbatis sibi Sacerdotem absolutionis gratia quærere: sic enim fit confessio qua nihil habet lex Euangelica grauius, leuior, sic hominum conscientus, qui tuta etiam omnia metuunt Parochi consulunt, sic ad amorem subditorum certum sibi iter muniunt.

QVÆSTIO XII.

An & quoties Parochus teneatur officium missæ dicere.

PRima Assertio. *Est aliqua obligatio in Parocho sub mortali ad Sacrificandum.* Ita Trid. sess. 25. ca. 1. *cum præcepto diuino sit mandatum quibus animarum cura cõmissa est oues suas agnoscere, pro ijs Sacrificium offerre &c.*

Excipiendus est casus in quo ob coniunctionem Parochiæ cũ collegiata, Parocho eiusdẽ relicta est sacramentorum administratio, ipsi autem Ecclesiæ ac canonicis onus dicendæ missæ, nam tunc ab illo ad istos faciendi sacrificij pro populo translata est obligatio, contra quam proinde non peccabit sed isti, si operari sacris desinant.

Quod vero ad tempus obligationis huius exequẽdę spectat, res est authorũ opinione dubia Sotus 9. de Iustitia q. 3. art. 2. ad hanc religionem erga Deum teneri Parochum asserit diebus singulis, si sufficientes ad viuendum redditus habeat, sin minus aliquoties in hebdomada, pro rata fructuum sibi ad eam rem assignatorum.

Sylu. verbo missa 1. q. 7. Nau. 25. Enchiridij n. 134. sacrum fieri ab eo tantum exigunt sub mortali festis diebus, aut cum necesse est ad benedictionem matrimonij aut sepulturam mortui. Pro qua sententia facit Trid sess 23. cap. 14. his verbis: *Curet Episcopus vt ij saltem diebus dominicis & festis solemnibus, si autem curam animarum habuerint tam frequenter vt suo muneri satisfaciant Missas celebrent.* Sit ergo.

Secunda Assertio. *Tam sæpe celebrandum est Parocho quam ei est necesse vt fungatur officio ac bene sit populo.* Causa est, quod tenetur ad præstationem sui muneris, ac plebi suæ reddere, quod ei non potest sine iniuria negare: ergo toties sacrificandum est Parocho quoties ratio exigit vt non desit officio. Quare cum in id incumbere debeat vt populus diebus festis & dominicis missæ intersit vt Ecclesia præcipit, aut cum quis matrimonium contrahit, tum maxime siue per se, siue per alium missæ faciendæ operam dabit.

Quid si consuetudo Parochorum fere omnium prouinciæ habeat vt etiam profestis diebus celebrent, eruntne ad id cogendi reliqui, quibus id non est in more?

Partem aientem tenet Reginal l. 20. c. 5. sectione 3. n. 62. Opinor ideo quod consuetudo vim legis habeat à qua proinde recedere nunquam videtur esse laudabile. Pro solutione sit

Tertia Assertio, *Parochus cui de voluntate superioris aut fundatorum, circa numerum dicendarum missarum nihil constat, non tenetur accommodare se consuetudini aliorum celebrantium quotidie aut ter v.g in septimana*, Villalobos de sacrificio Missæ tract. 8. dist. 14. n. 4. concl. 3. & alij apud eum. Quia per ea, quæ quis facit ex liberalitate, aut gratitudine, sponte nec coactus, introducere consuetudinem obligantem ex iustitia non potest Rebellus 1. parte de obligationibus iustitiæ q. 5. n. vltimo.

Confirmatur quod viri tres aut 4. pauperem in vrbe eleemosyna liberali impertiant, nemo dicet illico cœteris hunc morem ex iustitia seruandum esse, vt esset tamẽ necessarium, si per opera liberalitatis aut gratitudinis induci consuetudo posset in populo, sed nulla lex aut canon Parochos obligat ad quotidie sacrificandũ, imo nec posse talem dari, scripsit cum alijs Possauinus c. 2. de offixio Curati, eo quod haberet lex huiusmodi peccati mortalis periculum, cui obligatum ad sacrificandum quotidie, haud dubiè obuceret, cum difficile sit & arduum, inter æstus sæculi vndasq; fluctuantem, aliquando non hærere in vitiorum turpi salo.

QVÆSTIO XIII.

An teneatur Parochus quoties sacrificat facere pro plebe sibi commissa.

TEneri est opinio Toleti l. 5. n. 10. ca. 5. Soti loco allegato qu. proxime præcedenti cum enim negent maxime Toletus, licere Parocho his diebus quibus tenetur offerre sacrificium, orare pro alio quam populo sibi commisso, consequenter asserũt fructum sacrificij ei esse debitum, & à Parocho illi applicandum esse.

Dico 1. *Citra consuetudinem omni memoria priorem, de qua Parocho constare debet certò, vel sane valde probabiliter, statutaque Ecclesia particularia, ad id Parochum non teneri*, & quidem non oritur hæc obligatio à ratione pacti alicuius taciti inter illum, & Ecclesiam, cum de eo nec ille nec alij quidquam vnquam inaudierint. Nec à canone quia ea de re nullus extat. Nec à redditibus Quia dantur hi ob officium quod est positum in administratione sacramentorum, lectione horarum & personali præsentia parochorum in sua Parœcia.

Secũdò, nũquã est in præiudiciũ tertij, obligatio vlla

vlla inducenda si incerta de ea extent argumenta, qualia hic nulla sunt, sed potius pro parte opposita, cum sit probabile nunquam venisse in animum populo, inijcere hanc obligationem Parochis, vt pro salute sua cōmodoque, sacrificium offerrent, cum habere perpetuam eius memoriam non sit facile, maxime homini alijs curis impedito vt sunt Parochi.

Dico 2. *Cum de sacrificio applicando plebi præceptum nullum est Episcopi, aut statutum clarum & eiusdem Ecclesiæ, in qua versatur Parochus, rem vniuersam relinquendam esse eius arbitrio.* Quia quæ à voluntate pendent, libertati sunt committenda operantis, sed actio, quæ non fuit alicuius præcepti aut statuti, à solius libertatis voluntate pendet: ergo ad eam operans adigi, nec potest, nec debet.

QVÆSTIO XIV.

An quo die Parochus tenetur sacrum dicere, possit pro eo stipendium accipere à suo Parochiano aut alio.

NEgat Caietanus, cumque eo Sotus & alij. Res mihi videtur explicanda distinctione vnica, cuius ambæ partes totidem assertionibus includentur.

Prima Assertio. *Cum lege particularis Ecclesiæ quam Parochus administrat, ad oblationem sacrificij astringitur, aut pro parochiano vno aut pluribus, facturumve se est pollicitus, peccat mortaliter si ab aliquo alio stipendium opera sua accipiat.*

Primo, quia iis imponit, eos in errorem inducit, ac decipit, contra pacti rationem ac iustitiam quod tacite cum illis init, alium non vocandi in communionem meritorum Christi applicandorum eis per sacrificium, hæc enim est saltem virtualis intentio offerentium eleemosynam pro missa vt pro se dicatur specialiter, & non communiter pro se & alijs, quam ad rē etiam se Sacerdos obligat, facit ergo contra honestiorationem, probique viri officiū, si promissi rationem violauerit, Missæque fructum cum alijs quam quibus est ex contractu debitus communicauerit.

Secundò, si potest Parochus ab vno aliquo stipendium accipere, ab eo quod sibi datur à Parochiano faciendi sacrificij causa distinctum, poterit similiter & à 12. 20. &c. quod nemo dicet, & hanc opinionem nobiscum tenet, Villalobos de sacrificio Missæ tract. 8. diff. 16. n. 1. & 2. contra Soto Aragonium, Canum, & Petr. de Ledes quos ille pro opposita sententia citat.

Secunda Assertio. *Potest Parochus, non obligatus ad Sacrificium pro Parochia offerendum, petere & accipere stipendium pro missa illis diebus facienda, quibus ad eam tenetur, modo Parochia non suppeditet ei tantos redditus, quantis est opus ad vitæ enera.*

Probatur, est stipendium, Parocho à fidelibus ob sacrificium quod Deo offert exsoluendum, non quia illis eius valorem ac Christi merita applicat, hæc enim applicatio cum sit supernaturalis ex obiecto, ac effectus caracteris seu potestatis sacerdotalis, quæ omnem naturam superat, non potest addici pretio, alioqui esset simonia, non minus quam si ob dispensationem, ordinis collationem, aut beneficij, daretur aliquid Episcopo: datur ergo celebranti Parocho merces, vt habeat vnde viuat honeste, & commode, ergo si id ei suppetit à beneficij fructibus, illud ipsum, aut æquale petere, vel accipere non poterit à Parochiano suo, aut alio, nec enim vni eidemque rei duplex merces est debita.

Excipiendus est casus in quo constaret populo sacrificium eo die imperatum esse Parocho ab Episcopo, aut statutum à primis fundatoribus, vt illud eo die Deo offerat pro salute plebis, tunc enim oblatum à Parochiano suo, aut alio, stipendium recipere non est meo iudicio prohibitum.

Primo, quia scienti & volenti non fit iniuria: ergo cum populus intelligat in Parochi potestate non esse defruare fructus sacrificij eius diei ad alios quam Parœcianos, si quidpiam ei tribuat, vt pars eius aliqua ad eum perueniat, illud ipsum recipiendo, Parochus non peccat.

Secundo, copia redditū ad vitā ius Parocho non adimit recipiendi oblata sibi gratis. At gratis tantum in proposito casu dat Parochianus suo Parocho stipendium constitutum celebranti pro missæ sacrificio: Dixi modo tantum habeat redditum quantis ei opus est ad viuendum honeste & decenter. Quia potest tam Parochus quam quilibet alius Sacerdos pro iure suo petere & capere temporalia, ab his quibus ministrat spiritalia, cū authore Paulo, qui altari seruit de altari viuere debeat, ergo si sunt prouentus Parochi impares oneri suo, ac impēsis faciendis pro alimonia, eos his æquare poterit acceptatione aliquantæ pecuniæ ab externis, aut suis pro sacrificio, & quidem tantæ, quanta requiritur, vt ex ea & accepta à priori, qui pro se dici voluit sacrificium, fiat pretium iustę sustentationis illius diei.

QVÆSTIO XV.

An Parochus, aut alius, de salario aut eleemosynis sibi datis ab aliquo vt pro se curet fieri sacrificium, possit detrahere aliquid quod in vsus suos conuertat, maxime si tale stipendium sit longe maius quam communiter dari sacrificantibus soleat.

QVæstionem hanc attigere Nau. Enchir. 26. n. 9 t. Maior in 4. dist. 45. q. 3. Sotus 9. de iustitia q. 5. a. 1. nos paucis assertionibus complectemur, quæ in rem præsentem faciunt.

Prima Assertio, *De stipendio iusto celebrantis, Parochus sibi nihil seruare potest.* Quia est contra iustitiam negare operario mercedem dignam & debitam.

Secunda Assertio, *Parochi non videntur retinere posse aliquid de stipendio celebraturi, nisi forte quantum respondet industria sua ac curæ, in quærendo homine idoneo, qui satisfaciat voluntati eius, qui pecuniam sibi dedit ad sacrificium.*

Prima pars probatur. Quia tale stipendium datur non tantum vt sustentatio iusta, & necessaria ministri, sed vt eleemosyna, qua dans intendit propitiare sibi Deum per sacrificantem, ergo est contra intentionem dantis eam minuere, ac celebranti non nisi imperfectam dare.

Secunda probatur, cum labor tolerandus caosa alterius, sit æstimabilis pretio, pro eo, aliquid capi, & exigi ab illo potest qui illum subire ex officio non tenetur At cura omnis, laborem habet, cum non sit sine sollicitudine, quæ labor est animi, &

ex hypothesi curandum est Parocho, vt sit qui missam suo tempore celebret pro his, qoi ad eam rem pecuniam sibi necessariam reliquere: ergo pro hac cura aliquid petere, oblatumque recipere poterit.

Tertia Assertio, *In populosis tamen vrbibus, qualis est Lutetia, aut locis vbi magna est frequentia sacerdotum postulantium sibi missas, Parochus, aut alij quibus incumbit negotium eligendi de multis aliquos, qui aliena pietati satisfaciant, non videntur posse quid capere pro labore ac cura inquirendi ministros idoneos ad sacrificium.* Quia ex hypothesi nulla talis occurrit, cum vltro ac noo rogati plurimi operam suam ad id petenti offerāt, Quod si quid illis debetur, id nō est nisi valde tenue, ac eiusmodi quod soli curę respondeat seruandæ pecuniæ ad vnum diem aut duos, qui labor nullus est homini prudenti.

QVÆSTIO XVI.

An Parochus ignoto sacerdoti possit permittere vt sacrificium dicat in sua Parochia sine Episcopi venia.

SVppono 1. lege canoonum antiqoa, prohibitum esse clericis cuiusquemodi Diœcesi egredi absque literis commendatitiis sui Episcopi, Chalcedonense Concil. œcumenicum can. 19. act. 6. Aurelianense 3. can. 15. Concil. in palatio Vernis can. 12. Aquisgran. sub Ludou. can. 44. Arelat. 1. can. 2. & 22. quia cum essent Clerici certis ascripti Ecclesiis, can. Sanctorū 2. dist. 70. has ab illis deseri, Episcopo inscio non decebat, ne interim cum pietatis ac populi interitu, vacuæ ministris forent qui eas regerent: quare *in qua Ecclesia quilibet erat titulatus in ea perseuerare cogebatur*, decreto Vrbani II. in Conc. Placentiæ habito, & ad alias prohibebatur admitti, formatis non instructus quas Concil. Chalced. can. 11. pacificas, Zonaras ibi dimissorias ἀπολυτικὰς nominat, cuius generis illæ sunt quæ Episcopis inquit hic auctor, à Metropolitanis dari solent cum ad Imperator. necessaria de causa mittuntur: ab Episcopo autem Clericis, θέλωσιν εἰς ἑτέραν πόλιν μεταβῆναι καὶ καταλεγῆναι τῇ ἐκεῖ ἐκκλησίᾳ, id est si in aliam migrare vrbem Ecclesiæque quę ibi est Clero ascribi velint vt est in can. 17. Synodi in Trullo habitæ.

Suppono 2. Egredientium contra hoc præceptum Ecclesiæ, ac Episcoporum eos recipientium, pœnam fuisse priuationem sacræ communionis, sic enim Agathense primum sub Symmacho can. 52. his verbis: *Presbytero, aut Diacono, vel Clerico sine Antistitis sui literis ambulanti communionem nullus impendat*: illi enim, inquit Zonar. *Supra, sacro ministerio interdicitur, Episcopo autem segregationis pœna irrogatur*, ὁ μὲν κληρικὸς παύεται τῆς λειτουργίας ὁ δὲ ἐπίσκοπος τοῦτον δεξάμενος ἀφορίζεται, ibidem, totidem fere verbis habetur in Epaunensi can 6. Aurelian. 5. can. 15. quæ pœna ad eos quoque communione culpæ transit, qui homines eiusmodi vagos domi suæ recipiunt, aut in templis locum ad sacrificium tribuunt, *Duratque hæc pœna*, inquit can. 12. Concil. habiti in palatio Vernis, *quousque Clericum qui translatus est, fecerit ad suam Ecclesiam reuerti.*

Suppono 3. tam iure nouo quam veteri, neminem destitutum his litteris posse ad diuina celebranda admitti Carthagin. 3. can. 38. Trident. sessione 23. cap. 16. de reformatione his verbis: *Nullus Clericus peregrinus sine commendatitiis sui Episcopi ad diuina celebranda & Sacramenta administranda admittatur*: sunt autem Commendatitiæ quæ segregatis antea Clericis, aut Laicis, aut ignotis hominibus in aliam vrbem migrantibus dabantur, quæ vel eos pœnis solutos, vel in fidelium numero habendos demonstrabant, proindeqoe eos Episcopo vrbis ad quam proficiscebantur commendabant.

Suppono 4. statuisse antiqua Concilia, vt ad has litteras accederet consensus, & examen Episcopi, in cuius Parochiam, sua negotia aliunde Clericum aduexerant, sic enim Aurelian. 4. can. 7. *Vt in Oratoriis Domini prædiorum minime contra votum Episcopi, ad quem territorij ipsius priuilegium noscitur pertinere, peregrinos Clericos intromittant, nisi forsitan quos probatos ibidem districto Pontifices obseruare præceperit.* Quod decretum renouatum est in Synodo Suessionensi sub Pipino, & in Francica sub Carolomanno anno 742. sub Pipino Rege 755. & Stephano Papa tertio. *Episcopi vel Presbyteri de aliis regionibus non suscipiantur in ministerium Ecclesiæ, nisi prius fuerint probati ab Episcopo cuius Parochia est*, Suess. Synodus & in Franc. hæc habentur: *Statuimus, vt secundum canonem omnes vndecunque superuenientes, ignotos Episcopos, vel Presbyteros, ante probationem Synodi, in Ecclesiasticū ministerium non admittamus.* Quibus præmissis.

Dico primo, *Cum est ab Episcopo Parochis prohibitum, ne vllos Presbyteros externos, ad celebrandum admittant sine suo, aut Vicarij consensu, peccare si secus faciant*, quia debent Pastori suo obsequi in re graui, qualis est ista, cum sæpe sacris se altaribus temere inferant, viri moribus perditi de Laicorum grege.

Dico secundo, *Videri tamen mihi probabile, permittere posse Parochos, Sacerdotibus habentibus litteras commendatitias facultatem dicendi sacri, maxime cum sunt in via & transitu.* Ita Possevinus cap. 2. nu. 26.

Primo, quia id videtur illis concedere Concilium Vernis habitum can. 13. his verbis: *Et ibidem secundum canonicam institutionem accipiant sententiam, nisi tantum pro itineris causa.* Hæc canon.

Secundo, quia ad id videntur habere tacitam sui Episcopi licentiā, quem non est probabile velle, Clericū peregrinum fructu suæ religionis aduersus Deum sacrificando carere, quæ tamen dicta sint saluo meliori iudicio. Sane constat Religiosis sanctæ Iustinæ concessum esse, à Gregor. XIII. Patribus, autem Societatis à Pio V. vt possint cum iter habent, celebrare in qualibet Ecclesia non polluta.

QVÆSTIO XVII.

An Parochi diuersorum Episcopatuum mutuam sibi dare possint operam in Confessionibus.

DIco primo, *Parochos se inuicem audire posse ac absoluere.*

Primo. Quia ad id tacitam habent ab Episcopis suis licentiam, ex Ludou. de Beia in responsionibus.

Secundo, id ante Trid. tempora poterant, nec est hæc facultas reuocata, aut iis adempta: Ergo

cum quæ moribus sunt firmata hominum, longoque recepta vsu hæc mutare sit nefas nisi quatenus lex iubet: lege præcipimus Codice de appellationibus, & Codice 2. de translatione Prælatorum, quod olim & modo quoque licitum erit, Parochis inuicem sibi aurem, dare confitentibus 3. cessante causa legis, vis omnis eius intercidit cap. cessante 60. de appellationibus, at hic cessat causa cur Concil. non approbatis Sacerdotibus facultatem esse noluerit audiendarum confessionum promiscuè, nempe ignorantia, quæ in Parochis, aut nulla est, aut saltem non tanta, quanta in non habentibus animarum curam.

Dico secundo, *Etsi sit probabile licere Parocho, fidelium qui vicinam Parochiam & Diœresim incolunt, confessiones excipere, quando hac varietatis officiabit, Episcopo, aut eius Parocho consciis*, opposita mihi tamen opinio veri similitudinem habere longe maiorem videtur.

Et primæ quidē partis hæc est causa, quod probabilis sit multorū opinio, ratihabitionem quæ est de præsenti, aut præterito, qualis accidit cum proprius Sacerdos videt subditum confiteri alteri & dissimulat, vel tacet, potestatem ei dare illum absoluendi, & sic Sacramentū fieri validum, sed proprij Sacerdotis, silentium, patientiaque, ratihabitionem eius habet, ac consensum saltem implicitum, nam hoc ipso, quo hic subditum à confessione facienda alieno Parocho, non reuocat, tacite ei potestatem facit vtendi eius opera, ad purgationem mentis. Nam qui tacet iuxta regulam iuris consentire videtur: impedit hæc ergo ratihabitio ne Sacramentum inane sit ac nullum.

Pars 2. ostenditur ad absoluendum valide, requiritur iurisdictio in absoluente, at nullam habet Parochus in non suos, quid ita vero? nempe quod ratihabitio vt ostendimus tractatu de pœnitentia, non sit facultatis ad audiendas confessiones concessio, cum qui tacet non minus dissensum, quam assensum præbeat, vt dicitur de regulis iuris in 6. regula 44. bis verbis: *Is qui tacet non fatetur, sed nec vtique negare videtur.*

Confirmatur facultatis ad audiendam confessionem concessio, actus est positiuus voluntatis in eo qui illam tribuit. At ratihabitio talis non est actio, sed negatiua tantum, quæ consistit in non impediendo subdito & Parocho absoluente.

Probatur 2. nulli quantumuis consuetudinem longi temporis prætexat licet eligere sibi Confessarium sine licentia sui prelati cap. si Episcopus 2. de pœnitentiis & remissionibus in 6. ergo nec relicto Sacerdote proprio, vicinum adire confessionis causa, Bonifac. in ea decretali est hæc sanctio. *Nulla quoque potest consuetudine introduci, quod aliquis præter sui Superioris licentiam, Confessorem sibi eligere valeat, qui eum possit soluere vel ligare.* Occurrit hic vero dubium.

An Parochus teneatur inquirere eos, qui Sacramentis indigent, vt hac illis conferat.

Dico primo, *Parochum ad id teneri, tam ex charitate quam iustitia, cum eorum quispiam, quos cura sua commissos habet, animam agit*, Charitate quidem, quia extreme indigenti succurri debet sub mortali, at defectus gratiæ, in mortis articulo, aut eius certo periculo, extremam creat Sacramenti necessitatem in eo, quem gratia eo tempore destituit, cum illius absentiam, certo secuturus sit animæ interitus. Iustitia etiam tum obligat, quia ad eam A rem Parochus operas suas addictas habet pro stipendio, quod ei tribuitur.

Dico secundo, *Parocho necesse non esse sub culpa vt sanos adeat, iisque Sacramenta non petentibus vltro ingerat.* Quia creditorē ex iustitia rogare debitor non tenetur ad recipiendum debitum, satis est, si petenti offerat, vel tempore, quo ex pacto & conuentione vtriusque mutua reddi debet: ergo nec Parochus Parochianos adire, eosque ad Sacramenta quorum est debitor, recipienda cogere.

At enim, inquies, *Quomodo gerere se cum eo debes, qui vocis vsum & linguæ perdidit.*

Dico tertio, *Si antequam vi morbi, lingua ac sen-* B *suum subsidio priuaretur, confessionē petiit, ac præsenti Parocho signa doloris indicauit debere absolui*: quia tam his signis, quam petitione Sacramenti, satis superque quantum est ei integrum, conteri se, & dolere de peccatis prodidit, Lopez 1. parte cap. 18. Emanuel Sa verbo absolutio 9. ei tum ergo non est neganda absolutio.

Secundo, cum est summa pœnitentis necessitas, Sacramenti forma, materiæ dubiæ applicari potest: *Quia quod non est in lege licitum necessitas facit licitum*, vt dicitur de regulis iuris regula 4. at signa dolentis animi, petitioque Sacramenti, quæ deliquium animi vocisque defectum, ac sensuum præcessit, materia confessionis est probabilis, & dubia: C petentis autem ea est necessitas, qua maior esse nulla potest: ergo

Dico quarto, *Absolui tamen non posse si nec ante id sibi beneficium impertiri petiit, nec signa doloris vlla tum exhibet*: quia forma Sacramenti applicari non potest nisi suæ materiæ, at sunt peccata mortalia pœnitentiæ materia necessaria, venialia sufficiens, quæ tamen nulla in se, aut eorum signo, id est dolore, aut petitione confessionis, ac pœnitentiæ exhibet: absolui ergo non potest.

Addunt aliqui, nec id ei indulgeri posse, cum tantum significatur Parocho, vel Sacerdoti ab eo, antequam vsum vocis amitteret, Sacramentum petitum esse, quia à Clementis VIII. temporibus, D (inquiunt) facta per internuntium confessio, non valet, aut si valet, non fit licite, at qui absoluitur ex sola fama petitæ confessionis, confitetur per internuntium, non ergo ei danda est absolutio.

Secundo, exponere se peccandi periculo, non vacat culpa. At qui autem dat confitenti hoc modo exponit, se certo discrimini non faciendi Sacramenti, hoc est eum non absoluendi, quē tantum ex fama cōfessionem petiisse intelligit cum sit incertum, vtrū ab eo tēpore voluntatē mutauerit, & de pœnitente factus sit impœnitens quæ incommoda vt vitentur danda erit ei absolutio sub conditione, si tu es dispositus, si in voluntate fugiendæ culpæ constans, si in priori tuo proposito perseuerans, E sic Cōfessarius sibi, sic Sacramento, sic enim Confessarius pœnitenti bene consulit ac fructuose vt dictum est in tract. de pœnitentia, quæ me causa inducit ob rationes tùm allatas vt existimem, ægro qui de confessione facienda desiderium præ se tulit, absolutionem negari non debere, cum conditione modo dicto.

Dico quarto *Vngi tamen posse à Parocho eum qui Catholice vixit modo ei constet quod quo tempore, sensibus eiß, ac voce priuatus vi morbi, aut repente vulneratur, culpa vllius mortalis affinis non esset ac conscius.*

Probatur, vt Sacramentum Vnctionis dari ægro

possit duo dontaxat sunt necessaria.

Primum, vt illud actu sibi, aut virtute petierit. Alterum vt danti vtcunque probabiliter constet, illum eius incapacem non esse per obicem peccati quem gratiæ opponat, ar faciuot ambæ hæ res pro eo. qui vixit Catholice, Christianæ enim fidei professio, tacita quædam est Sacramentorum Ecclesiæ petitio, & alia ex parte, bonus is esse præsumitur, cuius oppositum dici debet; cum certū est vulneratom, aut ægrum loqui tùm nescium peccasse antea mortaliter, nec tamen culpam eluisse lachrymis aut dolore. Quia Sacramenta indignis dare est margaritas secuodom Christi Domini verbum calcandas porcis obiicere, quo quid esse fœdius potest, quid irreligiosius?

QVÆSTIO XVIII.

Quid poßint Parochi circa casus reseruatos Ordinario.

TRia hic mihi sunt exponenda. Primum, qui siot casus tam communi iure quam consuetudine Ecclesiæ, reseruati Episcopis.

Secundum, an possint Episcopi, præter eos qui iura excipiuntur sibi quoque reseruare alios.

Tertium, an præter eos, quos in codicem reseruationis, seu album casuum reseruatorum, quotannis referunt, velint alios quoque, qui iure communi sibi reseruantur, sic intactos esse Parochis, vt ab ijs, ac inferioribus sacerdotibus, absolui non possint.

Mihi quid in primo controuersiæ genere definiendum videretur exposui tract. de Sacramentis, ibi enim memini dicere eos casus iure communi reseruari Episcopis, quos complexus est Benedictus 11. in 2. Extrauaganti inter cunctas, de priuilegijs, suntque tales.

Primus, est delictum Clerici, quod irregularitatem inducit.

Secundus, est peccatum cui Papa excommunicationem adiunxit, quam tamen sibi absoluendam non reseruauit.

Tertius est crimen cui debetur publica pœnitentia.

Quartus, est culpa incendiarij ex odio, malaque voluntate profacta, quam alij maleuolentiam nominant, Quibus addendi sunt & alii duo.

Primus, leuis percussio Clerici cap. peruenit da sententia excommunicationis.

Secundus, est abortus fœtus animati, criminose procuratus, cum enim Greg. 14. de eo quenquam absolui noluerit nisi à Sacerdore ad eam rem specialiter deputato, consequenter quoque eum reseruatum esse Episcopis voluit.

Ex consuetudine sunt hæc peccata iisdem vbique reseruata homicidium voluntarium, crimen falsi seu falsarii, quo laborat quisquis scripturas aut literas fingit, aut simulat, vel litigantis vnius tabulas, quibus nititur ad victoriam causæ suæ, parti eius aduersæ ostēdit sortilegium seu diuinatio, violatio Ecclasiasticæ libertatis & immunitatis hæc de primo quæstionis genere circa numerum casuum, quos ius aut consuetudo Episcopis reseruat.

Quæsitum est secundo loco esset ne ius Episcopis reseruandi sibi alios casus, quam quos ius scriptum aut consuetudo illis largitur. Mihiqoe eorum sententia visa est semper verissima, qui id pro in-

A dubitato habent propter authoritatē Conci. Trid. can. 11. & cap. 7. da casuum reseruatione sessione 14. canon est his verbis præscriptus. *Si quis dixerit Episcopos non habere ius reseruandi sibi casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo casuum reseruationem, non prohibere quo minus sacerdotes à reseruatis vere absoluant, anathema sit*: Ergo Episcopi nisi Romani Pontificis authoritate cohibeantur, ius habent reseruandi sibi casus distinctos ab ijs, quos illis ipsis ius reseruat, quare erit Parochorum dare operam vt intelligant, quorum & qualium criminum absolutionem Episcopus sibi neget suique similibus, quosque casus suæ iurisdictioni seruatos in Diœcesi velit.

Restat pars tertia, an qui sacras pœnitentium
B confessiones excipiunt, vetentur eos absoluere à reseruatis iure communi, & consuetudine peræque ac abijs casibus, quos per reseruationem specialem, Episcopi, iuris sui esse volunt, de hac quæstione quam à paucis disceptatam esse video, quid sentiam explicabo duabus assertionibus.

Prima Assertio, *possunt Parochi cæterique confessarij ab eo cuius interest approbati, absoluere à casibus omnibus, quos ius aut consuetudo sola reseruauit Episcopis.* Fundamenta huius opinionis hæc sunt.

Primum quod maior esse nequeat vis casuum, quos iura aut consuetudo ad Episcopum ablegant, quam papalium, quibus adiuncta est excommunicatio, non reseruata authori canonis, at hi absolui possunt à proprio sacerdote, id est Parocho ex de-
C cretali Innoc. III. ad Vratis-Lauiēsem Episcopū de sententia excommunicationis quæ est concepta his verbis. *In secundo casu nempe cum quis est excommunicatus à iure, à suo Episcopo, vel à proprio sacerdote, poterit beneficium absolutionis obtinere, quamuis enim tunc non iudicis, sed iuris sententia, excommunicato communicans sit ligatus, quia tamen conditor canonis, eius absolutionem sibi specialiter nō retinuit, eo ipso videtur concessisse facultatem alijs relaxandi*: hæc canon, quem sequuti D. Thom. in 4. dist. 18. q. 2. art. 5. quæstiuncula prima. Innocentius in cap. nuper 29. de sententia, Sotus in 4. dist. 22. q. 2. art. 3. conclusione 3. Nauar. Enchir 27. nu.
D 39. asserunt, excommunicationem quam maiorem nominant, à generali Ecclesiæ canone nō reseruatam authori suo, non sic esse in iura Episcoporum, vt de ea simplici sacerdoti absoluere sit prohibitū, At à Benedicto XI. in extrauaganti initio citata hic casus inter Episcopo reseruatos de iura communi ponitur: ergo eorum aliquid, saltem ex Doctorum sententia potestati subest Parochorum, quoad absolutionem.

Secuodum non ignorant Episcopi, è sacerdotibus ac Parochis, paucos ad modum esse iuris canonici intelligentes & gnaros, & id quoque eos ignorare non est credibile, raro fore qui sibi temperent ab absolutione casuum, quos Pontifices inseruere iuri canonico, aut diplomatis suis, quæ ne de nomina
E quidem multi norunt Ergo cum effectus reseruationis Pontificiæ sit criminum retentio, ac eorum à quibus sunt admissa ad superiorem relectio, quod facere Parochi nequeunt nisi ea nouerint, nec nosse possint, lectione Extrauagāntium, quibus carent, Episcoporum super illis silentium, ac taciturnitas, voluntatis eorūndem est argumentum, Parochis & Confessarijs approbatis, vt sit integrum eare minere, cum sibi explicantur in sacro tribunali conscientiæ.

Tertium rerum quarundam electio, est refutatio aliarum quæ sunt in eodem genere, cum exceptio

in non exceptis firmet regulam vt dicitur can. Dominus 2. q. 4. At Episcopi certa sibi crimina seponunt digesta in tabulas reseruationis, quæ per se absolui volunt aut Vicarium, ergo reliqua Sacerdotibus tribuunt absoluenda.

Secunda Assertio, *Qui absoluit à casibus reseruatis Papæ aut Episcopo specialiter, contra quàm sanxit suo decreto Clemens VIII.*

Primo peccat mortaliter, quia superiori in re graui non obtemperat.

Secundo nihil facit quia caret iurisdictione necessaria ad absoluendum.

Tertio incidit in excommunicationem Papæ reseruatam, hæc est enim prima pœna, qua dictus Clemens, mulctauit absoluentes, de reseruato contra ius decreti sui, cui pœnæ tres aliæ insuper sunt additæ.

Prima est, dignitatum, officiorum, ac beneficiorum omnium priuatio ipso facto.

Secunda audiendarum confessionum incapacitas, postrema, inhabilitas ad obtinendum in posterum vlla beneficia, dignitates & officia, etiam ante omnem sententiam declaratoriam, hæc Clemens.

QVÆSTIO XIX.

An Parochus peregrinorum & viatorum confessiones excipere possit in Paschate.

Dubitandi causa petitur ex cap. omnis vtriusque sexus de pœnitentijs & remissionibus in quo est, confessionem faciendam non esse alteri, quam proprio Sacerdoti, quem peregrini & viatores non habent, cum ex hypothesi domo absint.

Dico primo, *Parochum quemlibet, cuiuslibet peregrini, ac viatoris, confessionem excipere posse in Paschate.*

Primo; Quia ad id facultatem habet saltem tacitam à proprio Sacerdote. Eman. Sa verbo absolutio n. 22.

Secundo, quoad Sacramenta Confessionis & Eucharistiæ tempore Paschatis, peregrini & viatores, eius loci Parocho vbi eos versari contigerit accidit, subijciuntur Eugenii IV. Pontificis priuilegio, vt habetur in Compendio priuilegiorum Fratrum Mendicantium, verbo absolutio primo, quoad sæculares num. 5.

Tertio, cum peregrinos & viatores Sacramentorum, confessionis maxime & Eucharistiæ fructu, priuari non deceat in Paschate, ab eo sane illa tum eos petere, & recipere condecet, cuius charitatem implorarent in mortis articulo, si ad eum redacti essent, at tum iuuandi essent ab eo Parocho, cuius in Parœcia versarentur, ergo & in Paschate.

Dico 2. *peregrinos tum posse ad peccatorum suorum veniam obtinendam per sacram confessionem, vti priuilegiato, ab eoque postea Christi corpore pasci posse.*

Ita Sanchez l. 8. de matr. disp. 23. nu. 17. Henriquez l. 8. de Euch. cap. 55. num. 1. Emanuel Rodriguez quæstionum regularium to. 1. qu. 56. de cōfessione. Pars 1. clara est & à nobis probata de Sacramētis, pars altera quæ est de Euch. sic ostenditur quod parochiani in Paschate communicare in suis Parochijs debeant, factum est vt ad eas concursus maior esset, deinde vt sic Parocho suo tanquam patri innotescerent: Atqui in peregrinis cessat hæc secunda ratio, cum eius parochiæ in qua casu commorantur, aut deprehēduntur eo die, non sint membra, ergo exceptio diei Paschæ in Mendicanticum priuilegijs, diem hunc respectu peregrinorum non complectitur. A

Scitari nunc quispiam posset, an quod peregrinis, quos casus non consilium aliquo detulit, iura ipsa ratioque, in Paschate licere volunt, hoc in iisdem tolerari debeat, cū consulto, ac dedita opera domo tum exeunt, vt eius loci Parocho, conscientiam suam emaculandam offerant.

Non debere dixit Gabriel Vasq. in 3. par. tom. 4. q. 93. art. 2. dub. 4. num. 6. eius mentem exscripsit his verbis Ant. Dian. par. 3. tract. 6. miscell. resolut. 28. *Omnes iter agentes pertinent de iure ad eam Diœcesim, & Parochiam, vbi inueniuntur tempore præcepti, vnde etiam extra tempus præcepti, ei Parocho confiteri possunt, in cuius Parochia sunt, & hoc non ex commissione, sed tanquam proprio. Secus esset, si non negotij gratia, profectus esset aliquis in aliud oppidum, vt Parocho illius confiteretur, tunc enim existimo ex commissione proprij fieri debere.* B

Quæ huic Gabr. Vasquesij, opponitur opinio, verior videri debet, vt etiam visa est Basil. Pont. de matr. lib. 5. cap. 9. num. 6. verba eius hæc sunt. *Idem dicendum*, nempe peregrinum confiteri posse Parocho loci vbi eum versari circa Pascha accidit, *etsi quis animo solum confitendi illi Parocho, eo accedat, & à sua domicilij Parochia recedat, illi enim alteri licet confiteri, dum extra Parochiam suam est.* Hæc ille. C

Argumentum præcipuum à Pontio, ad hanc propositionem confirmandam electum, hoc est. Quod suo quisque iure vti, sine vllius suspicione culpæ valeat, sed cuique Eugenij Papæ concessione, licet adhibere in Paschate Parochum, qui loco præsidet ad quem diuertit, reconciliandi sui gratia, in quo legi fraudem facere dolumque, censeri non debet, non magis quam qui ne matrimonij sui conscios cogantur habere testes, ac Parochum, eo proficiscuntur, vbi Concilij legibus de adhibendis Parocho ac testibus ad fidem matrimonii, non viuitur, hi enim cum iure vtantur suo, vim legi facere non dicuntur, nec cum dolo contrahere, qui vitium habeat, aut connubialia pacta lædat, nullaque reddat, ac inania Henriq. lib. 11. cap. 3. nu. 8. Conedus q. 30. n. 64. maxime si ibi tanto tempore moreretur, quantum acquirendæ Parœciæ est necesse, tunc enim ius eius, improba fide, ac per fraudem, assequuti esse dici nequeunt. D

QVÆSTIO XX.

An Parochus debeat administrare sacramenta toties quoties postulantur.

Dico primo, *In articulo mortis, eius periculo, & Paschate, Parochum administrare debere sub mortali per se, aut alium, Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ suis Parochianis.* Quia si quando, viget tum maxime præceptum de illis recipiendis: ergo & de dandis cum hæc sint relatiua. E

Deinde in re graui iustitia sub mortali obligat, at Parochianus petendo Sacramentum illis temporibus, non tantum exigit quod suum est, sed insuper quod ei est à Parocho debitum ex iustitia, nec negandum sine magno salutis animæque detrimento.

Dico secundo, *Extra hæc tempora, non videri mihi communiter mortale peccatum esse, hæc Sacramenta negare postulantibus.* Quia quæ illis hac negatione iniuria infertur, non est notabilis, cum nullum sit præceptum extra hæc duo tempora, redeundi cum Deo in gratiam. Deinde est negatio Sacramenti, alio tempore quam Paschæ, aut mortis, charitati tantum opposita in re leui: ergo venialis tantum Posseuinus de administrat. Sacram. cap. 5.

Contraria tamen opinio, quæ est Suarij, Valentiæ, Victoriæ, Viualdi, Toleti in eo est, vt hæc Sacramenta à Parochis negari non posse, sine peccato mortali asserat. Quod ea teneantur administrare ex iustitia, cuius violatio esse nequit in re graui sine culpa, eaque lethali, quare facit tantorum hominum authoritas vt existimem, nunquam eam negationem in Parocho esse à magno veniali seiunctam, nisi aliqua causa, qualis est infirmitas, defatigatio, tēpus conferendo Sacramento non idoneum, vt si sub noctem conscio nullo semotisque arbitris, in templo mulier audiri vellet, quod enim talis pietas non opportuno tempore à sexu muliebri suscepta, suspicionem creare potest sinistræ cuiusdam rei, maxime in plebe, vt plurimum parum bene affecta: erga Parochum, vitanda esset, ac in crastinum reiicienda.

Dixi communiter nam si Sacramentum esset ad victoriam tentationis, qua quis premitur necessarium, eius copiam afflicto negare, esset plusquam veniale in negante, quia lege tam charitatis, quam officij iustitiæque, impedire vitia Parochus debet, damnaque quæ subditis suis ex ignorantia rerum necessariarum ad salutem, aut defectu administrationis Sacramentorum obueniunt, Ludou. de Beia tom. 2. casuum pag. 248. Ea sane illum ministrare est necesse, quādo eadē Parochianus debet sub peccato suscipere, at singulis mandatum est iure naturali, ac diuino in ea incumbere, cum illos premit culpæ admittendæ metus, quam potant vitare se non posse, sine subsidio pœnitentiæ, Reginaldus tomo 2. l. 26. cap. 7. n. 60.

Quid si Parochus Sacramenta quidem dare non recuset, sed se difficilem, sed asperum ac morosum præstet?

Cum hæc difficultas in naturam transeat, veræ formæ negationis Sacramenti, ad idem culpæ genus pertinere est censenda, quale est ea negare, Posseuin. supra, quod si in Parocho præter laboris fugam nihil esset culpandum, vt accidit, cum officio fungi non renuit, nec se petentibus morosum ostendit, non facile eum maioris culpæ arguerem, quam venialis, contra caritatem, quam breuem admodum esse leuēque, indicat eiusdē Parochi in proximo adiuuando laboris fuga, & nihil aliud.

QVÆSTIO XXI.

Quibus sub culpa mortali Sacramenta negare Parochus debeat.

Dico primò, *Parochum non posse acquiescere indigno petenti Sacramentum.*

Primò consentire alienæ culpæ culpa est, cum iuxta Paulum ad Rom. 1. *digni sint morte non solum qui ea faciunt, sed qui consentiunt facientibus,* quod Alexand. III. cap. 1. de officio delegati, & Nicolaus in can. notum causa 2. quæst. 1. approbant, postremus quidem his verbis: *Facientem & consentientem par pœna constringit,* at habet administratio Sacramenti indigno facta consensum in eius culpam, cum nemo sit tàm parum cogitans quin intelligat, in eo statu recipi à petente sine crimine non posse.

Secundò, ad Sacramentorū vsū, admittere indignum est in re sacra, Parochum præuaricari officio, abire à fidelitate quam Deo Principi, vt dispensator bonorum eius, & Oeconomus debet, quam enim est contra rationem vt qui dispensatoris & Oeconomi nomine gaudet, cœlestes Dei opes, non tantum, nihil tale merentibus distribuat, sed etiam eius hostibus.

Tertiò, cum sit contra reuerentiam Sacramento debitam, eius copiam indigno facere, id ne accidat enitendum est Parocho ex charitate, propriaque muneris sui ratione, si cum nomine Magistratum quem in Ecclesia obit, sustinere cum laude appetit.

Dico secundò, *à Parocho, Sacramenta omnia furiosis, freneticis, aut amentibus à natiuitate, neganda esse præter baptismum:* Quia prærequirunt hæc in adulto qui illorum tenetur desiderio rectam fidem, cum intētione ea recipiēdi, dolorē etiā de peccatis, aliquē, hæc autem amentem, aut furiosum exequi posse omnia, quis putet? Maior probatur inutile prodesse, pœnitentia non potest, infideli autem & peccata sua approbanti, quid confert confessio? & quanquam Sacramenta quæ characterem imprimunt, vt Baptismus, Confirmatio, Ordo vere conferantur, & valide, sine fide, & pœnitentia cuius cui dantur non tamen licite: vera est ergo Assertio.

Dixi præter Baptismum, nam ad eius effectum, qui est gratia, & peccati remissio, fides parentum, cum intentione ministri, sufficit Innocent. III. testimonio in cap. maiores de Baptismo, vt enim ad contrahendum peccatum originis, satis fuit in nobis voluntas primi parentis, ita ad illud delendum satis erit applicatio remedij à Deo, & Ecclesia instituti in eum finem, facta per parentes pueri.

Dico tertiò, *Non posse Parochum ad sacras epulas, vsurarium manifestum, nec quoslibet alios peccatores publicos admittere,* nisi & ille satisfecerit publicè, iuxta constitutionem Lateranensis Concil. vt refertur cap. 1. de vsuris in 6. & isti clara dederint animi sui mutati argumenta. Causa est quod à recto abhorreat sacræ mensæ assidere homines vita moribusque perditos.

Quid? quod Sacramenta ei neganda videantur qui est in statu peccati, sed peccatores publici statum habent, sunt enim concubinarius v. g. & vsurarius qui sunt omnibus noti, eiusmodi vt nunquam videantur esse sine culpa, cum sint in periculo perpetuo eius iterandæ, quod tamen non euitant vt debent, habent ergo in eo statum.

Ab Assertione excipiendus est casus mortis aut eius articuli, in quo peccatores publicos absolui posse à quolibet, modò peccati eos sui pœniteat, cum proposito vitæ melioris in posterum, ac condignæ satisfactionis, cōmunis est Doctorū opinio.

Quid si peccatum poscentis Eucharistiam sit occultum? quid si soli Parocho cognitum?

Si palam poscat, ei neganda non videtur, Comitol. respons. lib. 1. q. 44. num. 2. Ludou. de Beia par. 2. cas. 32. huius opinionis sunt hæc fundamenta præcipua.

Primum, quæ publice petuntur vt debita, hæc negari petenti nequeunt, sine iusta aliqua illa negandi causa, eaque cognita his, quorum in oculis

negatur, alioqui non ſine culpæ periculo, in eam mentem venire hi poſſent, vt crederent iniuriã poſtulanti fieri. Sed ad Sacramenta ius Chriſtianis omnibus competit: ergo niſi cauſam, eamque manifeſtam Parochus habeat, ea negandi poſcentibus, hæc illis vitare ſi volet iniuriam, non negabit.

Secundum, nemo indicta cauſa, ac non auditus re ſua ſpoliari debet, aut iure, ad eius poſſeſſionẽ vſũque Iam quæro vbi hic cauſam dixit, qui Euchariſtiam petit? quo in tribunali nocens audiit, quis, & quando, contra eum teſtes produxit? & tamen ius ei communionis adimitur, quod ea per confeſſionem iudicetur ob culpam aliquam ſuam indignus, quo nihil eſſe poteſt iniquius.

Primò, quia habet hæc actio tacitam admiſſorum exprobrationem ac cenſuram.

Secundò, certum tum confeſſionis ingenerat odium.

Tertiò eſt quoque formæ oppoſita, quæ à iudicibus ſeruari in foro ſolet, nam cauſam in eo iudicio oportet eſſe cognitam, in quo ius petitur, & dicitur, ſed qui ſibi Euchariſtiam in animæ ſuæ nutrimentum poſtulat, ius ſibi à Parocho fieri poſtulat in exteriori foro, in quo, ius ad Sacramenta habet: quo tamen in foro non eſt culpa cognita, ob quam ei ille Euchariſtiam negandam putat, eſt hæc ergo negatio cum eius cui negatur coniuncta iniuria. Enimuero cum quæ confeſſione à pœnitente explicantur Parocho, ei vt miniſtro Chriſti, ac vices eius agenti in conſcientiæ tribunali exponantur, iniquè ſanè hic, & non niſi improbe facit, cum quæ æterno ſepulta eſſe ſilentio conuenit, foras aliquo modo effert, operando ex eorum notitia extra iudicialiter vt aiunt, quare concludendum cum Auguſt in hom. 50. de pœnitentia, à communione prohiberi poſſe neminem: *Niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo, ſiue ſeculari, ſiue Eccleſiaſtico iudicio nominatum atque conuictum.*

QVÆSTIO XXI.

An Parochus ſibi ſine conſenſu Epiſcopi ſubſtituere poſsit Vicarium, qui ſuorum confeſsiones audiat & ſacramenta adminiſtret.

SVppono primò, confeſſionem obeundam eſſe proprio Sacerdoti aut alteri de eius licentia vt dicitur in cap. *omnis vtriuſque de pœnitentijs*, cuius rei eſt hæc cauſa, quod ad abſoluendum requiratur iuriſdictio, cum abſolutio inſtar ſit actus iudicialis, quo à ſacerdote vt iudice, pro reo, aut cõtra pronunciatur ſententia, Trid. ſeſſ. 14. cap. 6. at præterquam proprio Sacerdoti, aut alteri de eius voluntate, ius pœnitenti dicere in tribunali ſacro conſcientiæ nulli licet ob defectum iuriſdictionis in illum.

Suppono ſecundò, facultatem hanc poſſe à Sacerdote proprio tranſmitti in alium, nam ab Epiſcopo & Parochis datur Sacerdoti ſimplici approbato tamen, committi etiam ſolet Mendicantibus à Romano Pontifice, de quo eſt in Clementina de ſepulturis & in extrauaganti Ioan. 22. quæ incipit vas electionis, quibus præmiſſis.

Dico primò, *in audiendis confeſſionibus Parochum ſubſtituere ſibi nullum poſſe, quem ante non approbarit Ordinarius*, ſit nobis loco argumentorum omA nium Concilii authoritas ſeſſione 23. ca. 15. in hæc verba, *decernit ſancta ſynodus nullum etiam regularem poſſe confeſſiones ſæcularium etiam ſacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, niſi aut Parochiale beneficium aut ab Epiſcopis per examen ſi illis videbitur neceſſarium, aut alias idoneus iudicetur, & approbationem quæ gratis detur obtineat.* Quare confeſſio facta alteri quam approbato niſi in extrema neceſſitate qualis eſt articuli mortis aut eius periculi in conſcientia eſt nulla: Filliucius tom. 1. tract. 7. cap. 19. de facultate eligendi confeſſorem aſſertione 2. num. 243. Vt autem adhiberi quis ad confeſſiones excipiendas valeat, ſufficit eum ſemel eſſe approbatum, fuiſſe in ea diœceſi vbi ijs dat opeB ram aut alia, de Coninch. tract. de confeſſione Filliucius loco citato num. 261. ratio eſt quod approbatio fiat de capacitate approbati ad ſacrum hoc confeſſionum miniſterium per modum iudicij. At hoc eſt vniuerſale, & reſpectu cuiuſlibet loci & prouinciæ, ergo &c. ſed de ea re nos antea pluribus.

Dico ſecundò, *poſſe Parochum iure communi ſine licentia Epiſcopi, dicere ſibi vicarium ex Sacerdotibus vnum aliquem, ad adminiſtranda vnum aut omnia Sacramenta.* De Graphijs l. 1. deciſionum cap. 13. nu. 12. & in appendice l. 1. cap. 11. num. 21. Filliucius tract. 7. cap. 9. q. 1. n. 228. antequam probatur.

Notandum 1. Parocho ſæpe iuſtas eſſe cauſas recedendi ad tempus à beneficio ſuo, ideoque ei C concedi à Trid. bimeſtre, quam ad rem nulla ei & proprij ſui Epiſcopi facultas eſt neceſſaria.

Notandum 2. eſſe prudentiæ non tantum, ſed & iuſtitię in Parocho, aduerſus Eccleſiam ſuam, eam interim dum abeſt committere viro idoneo, qui eius curam ſuſcipiat quod Epiſcopis commendat Concilium ſeſſione 23. cap. 1. ne ex ipſorum abſentia concreditæ illis oues damnum capiant, hinc enim ſic argumentari licet, ſi non poteſt Parochus in nullo caſu, Epiſcopo ſuo inconſulto, vices ſuas ac Parochiam ad tempus alteri committere, aut abeſſe nunquam poterit, quod eſt contra Concilium, aut ſi abſit, ei ſine paſtore relinquendæ erunt oues propriæ, quod in Epiſcopo Concilium arguit D ac conſequenter in Parocho, alterutrum autem ſequi patet, nam & Epiſcopus domi ſuæ, raro reſidet, & ſi ſemper reſidere eum contingeret, tamen ob Parochiæ ab ea diſtantiam. Sæpe conueniri non poteſt, ergo ſi Epiſcopi venia, expectanda eſt Parocho ad conſtituendum vicarium, aut hic nunquam domo recedere poterit, aut ſi recedat nullus erit interim qui Parochiam cum poteſtate reget: Dixi iure communi, vt indicarem Parocho cuique, ſequendam eſſe prouinciæ ſuæ conſuetudinem, Epiſcopi voluntate introductam prohibẽtis Parochis, ne vllum ſibi vicarium niſi conſenſu ſuo ac facultate, in cura animarum ſubrogent.

Dico 3. *poſſe Parochum ſine ſui ſuperioris, id eſt Epiſcopi licentia, ſacerdotem modo approbatum in ali*E *qua diœceſi à ſuo ordinario, ſibi in ſubſidium paſtoralis curæ aſſumere, vt ad audiendas confeſſiones in quadrageſima, miniſtrandam Euchariſtiam in Paſchate.*

Argumentum eſto 1. quod cap. omnis vtriuſque ſexus de pœnitentijs & remiſſionibus ſignificetur, præcepto Eccleſiaſtico de confeſſione annua ſatisfieri, cum ad eam audiẽdam adhibetur Sacerdos proprius, id eſt, Parochus aut alius de eius licentia, ſupponit ergo canon à Parocho aſſumi poſſe, qui illum in hoc negotio adiuuet.

Secundò, excommunicantur Religioſi ſacramentum extremæ vnctionis aut Euchariſtiæ mini-

strantes, *Quemadmodum & quilibet Presbyteri, excommunicatos à canone præterquam in casibus à iure expressis absoluere præsumentes, à pœna & culpa non obtenta super his* (verba sunt Clem. 5. in Concil. Viennensi, quæ relata sunt à Bonifac. in Clem. 1. de priuilegijs,) *non obtenta*, inquam, *super his Parochialis Presbyteri licentia speciali*, hanc ergo dare iste potest, ergo & leuandæ prouinciæ suæ causa, idoneos ac capaces in communionem sui ministerij assumere, vera ergo est assertio.

QVÆSTIO XXIII.

Quem modum tenere Parochum oporteat in absolutione manifesti Vsurarij.

PRiusquam eum de peccatis suis Parochus absoluat, exigere ab eo debet vt vsuras, his quibus iniuriam intulit restituat, si per tempus reique familiaris angustias ei est integrum, sin minus, habere debet qui suo nomine facturum se recipiat, de quo, est his verbis perscripta Gregor. IX. Sanctio in cap. quanquam 2. de vsuris in 6. *Nullus manifestorum vsurariorum testamentis intersit, aut eos ad confessionem admittat, siue ipsos absoluat, nisi de vsuris satisfecerint, vel de satisfaciendo pro suarum viribus facultatum præstent idoneam cautionem.* Quid? si mors instet, quid si vsurarius agit animam, proque certo habet, contracta à se nomina expungere, si sanus fiat?

Si tunc potest, si tunc habet vnde ea expleat, tollatque, absolui non debet nisi prius sibi, læsisque satisfecerit, Greg. IX. in decret. quanquam citata. Si restituendi copię non suppetunt, Curatus, (Posseuini sunt verba cap. 7. de Offic. Curati nu. 95.) *faciat sibi promittere quod restituet, & faciat sibi dare licentiam reuelandi factum Episcopo.*

Greg. in decret. proxime citata visũ est satis esse, ad absolutionem prædicto vsurario nõ negandam, si cautionem det Ordinario, eius Vicario, aut Parocho idoneam coram fide dignis de Parœcia, aut Notario publico, cuius erit hæc cautio vt in tabulis quas ea dure manu tam sua quam debitoris obsignatas exarabit, exprimat summam debitam si est hæc certa, sin minus, quam creditor qui se læsum queritur deberi sibi asserit, quod si ob inopiam satisfacere tunc non possit, aut destitutus ab amicis, non habeat qui creditores securos reddat de prædictis debitis, satisfacturum se iurabit, vbi primum per fortunas licuerit, Sylu. vsura 9. qu. 18. Nau. Euch. 17. n. 279. & tunc absolui debet cum conditione, si possum & indiges. Posseuin loco cit.

Nec id modo seruandum in reconciliatione vsurarij, sed excommunicati etiam notorij, incendiarij publici, maximè (si sunt denũtiati ambo) mutilatoris, manifesti raptoris, & violatoris Ecclesiæ, his enim omnibus neganda est absolutio, etiam in mortis articulo, nisi scripto publico manu Notarij exarato, ac signato tam eius quam testium manu, sancte spondeant si possunt, excommunicatus quidem, fore se morigerum Ecclesiæ in posterum, cæteri autem, damna se reparaturus omnia, quæ à se sunt innocentibus illata.

Dixi in mortis articulo, nam alio tẽpore cum est excõmunicatio omnibus nota, excõmunicatus ad Superiorẽ remitti debet absolutionis gratia, aut si eũ adire renuit, conueniendus est à Confessario pro obtinenda absoluendi licentia, quam ille nõ annuet

A nisi conditione adiecta, de exigendo iureiurando à pœnitente, quod mandata absoluentis faciet, quæ in eo sunt tota, vt de cætero his sibi abstinendum sciat, per quæ excommunicari meruit.

QVÆSTIO XXIV.

An omnibus Parochis & Parœcijs adiuncta sit obligatio suscipiendi presbyterij intra annum.

NEquaquã: ab ea lege sunt hi primo eximendi
B quibus per pestem aut bellum Parochiani nulli sunt reliqui. Ratio est, quod cessante causa cesset effectus cap. cum cessante 60. de appellationibus lege quod dictum ff. de pactis, sed Parocho per canonem præcipitur ideo, vt intra annum de Sacerdotio recipiendo consilia agitet, vt alienam salutem procuret vtilius, Deique gloriam in subditis promoueat maiori fructu, qui finis hic cessat, nam Parochia incolis vacua, de quorum saluto sollicitus esse potest Parochus: ergo nulla ei tum est necessitas suscipiendi presbyterij.

Nulla item 2. cum Parœcia præbendæ est vel simplici beneficio vnita, quod fieri posse indicat Innoc. in decretali extirpãda 30. parag. qui vero du præbendis. Ratio est, quod accessorium principalis sui naturam sequi soleat, legẽ cum principalis
C ff. de reg. iuris, at cũ præbendæ vnita est Parœcia, illa, pars est vniti præcipua, quæ tamen sui possessorem Sacerdotem fieri, intra annum non exigit, vt facta eidem collatio sit rata ac valida.

Tertiò, nec necesse est Parochum Sacerdotem fieri tempore præstituto per Canones, cum de consensu Episcopi, studiorum causa abest à Parœcia, versaturque in Academia occupatus literis, Ioan. de Selua tract. de beneficiis 3. parte quæst. 52. quod cum accidit, tenetur intra annum à beneficio Parœciali habito, Subdiaconus fieri, alioqui vacabit Parœcia, exacto anno, per non promotionem Parochi ad ordinem Sacerdotij, Ancha-
D ranus cons. 293. Lessius & alij.

Quid si primo anno fructus nullos, aut paucos possessori suo suppeditatura est Parœcia vt tempore deportus?

Respondendum, eam ob rem canonicæ vim legis de recipiendo intra annum Sacerdotio, non cessare.

Primo, quia nec Gregor. X. in cap. licet canon nec Lateran. Concil. in cap. cum cunctis 7. extra de elect. vllum à lege Parochis per se imposita, exemptum voluere.

Secundo, quia deportus non impedit, quo minus Parochiæ, cuius redditibus non Parochus gau-
E det, possessor sit pacificus.

Tertio, quia finito deportu, Parocho incumbendum est in salutem animarum, quod facere fructuosè non potest, nisi Presbyter.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXV.

An Parochus Patrinos alios ad leuandum puerum de fonte baptismi adhibere posſit quam qui designati ſunt à parentibus.

ASſertio vnica, *Peccat Parochus qui puero patrinum alium ab eo adhibet, quem ei parentes, aut propinqui eſſe voluere.*

Probatur, ex electione patrini, voluntati parentum contraria fit iis iniuria, nam non poteſt, iis non eſſe probroſum, quod homo ignotus, ac conditione ſibi ſæpe diſpar, & inæqualis, forte etiam odioſus ac grauis, eorum ſit compater, pater autem in Chriſto Filij ſui.

Secundò, ſi eſt hæc per Parochũ patrini deſignatio, contra Concilium, charitatem & iuſtitiam in re graui, grauem quoque culpam habitura videtur, at horum nihil ei deeſt: ergo cum culpa Parochi graui eſt coniuncta. Maior eſt certa, minor probatur, & quidem quod ſtandum in ea re ſit parentum voluntati dicitur ſeſſione 24. Trid. Conc. cap. 1. de reformatione. Quod autem repugnet charitati atque iuſtitiæ oſtenditur; charitati quidem, quia amore ſe mutuo proſequi, ſuaque ſecum communicare compatres debent, quod fieri non poteſt in voluntatum ac animorum repugnantia, inter ſe tanta, quantam intercedere neceſſe eſt inter ignotos, ſibique forte inuiſos ſaltem ex parte parentum, qui queri poſſunt ſe læſos ac neglectione tam ſui, quam deſignationis à ſe factæ, contemptos eſſe.

Iuſtitiæ vero, quia eſt contra ius, compaternitatem contrahi ab inuitis, cum ſit quædam obligatio, eaque ſpiritalis, vt dicetur de matrimonio, quæ citra legem ſuperioris, non cadit niſi in volentes.

Contraria tamen ſententia eſt probabilis, quia in pœnis pars mitior eſt amplectenda, vt dicitur regula in pœnis de regul. iuris in 6. at culpa, ſpiritalis quædam eſt pœna, iuxta D. Auguſt. Confeſſionum lib. 1. cap. 12. *Domine ita eſt, vt pœna ſibi ſit omnis inordinatus animus*: At eſt longe ſuauius venaliter tantum peccare aliquem, quam mortaliter: ergo culpa Parochi in patrinorum deſignatione contra parentum voluntatem, veniali maior non eſt futura.

Secundo, decretum Concilij pœnale eſt, cum Ordinarij arbitrio Parochum ſtatuat puniendum eſſe qui ſecus fecerit quam parentes iuſſerint, at lex pœnalis ad culpam non obligat, cum pœnæ expreſſio, communiter ſit culpæ excluſio.

QVÆSTIO XXVI.

De officio Parochi circa matrimonium.

PRimo omnium, publice, id eſt in cœtu populi qualem habet Eccleſia Feſtis diebus, denunciare matrimonium debet, id eſt eius contrahendi à viro, & fœmina, ſuſcepta conſilia, quoties autem, & quam ſæpe? tribus Feſtis diebus, aliquot dierum interuallo inter ſe diſtinctis. At vbi vero? in templo. Quod inter Miſſarum ſolemnia, vel inter concionandum, niſi ordinarius ipſe, iuſtis de cauſis expedire iudicauerit, vt vna tantum denunciatio fiat, vel ex toto prædictæ denunciationes remittantur, quod ipſius iudicio & prudentiæ S. Tridentina Synodus relinquit. Denunciationibus non præmiſſis aliquos inter ſe coniungere, in Parochis eſt mortale, quia in re graui agit contra laudatiſſimum morem Eccleſiæ, à Lateran. Concilio inductum, atque à ſacra Trid. Synodo approbatum.

Secundò, cum vterque contrahentium, aut eorum alter peregrinus eſt, vagus aut alienigena eorum coniunctioni intereſſe Parochus non poteſt, niſi re prius delata ad Ordinarium, ab eoque accepta, ad hanc rem licentia, Trident. ſeſſ. 24. cap. 7. qui quoad eius fieri poterit dabit operam vt intelligat à ſcientibus, ecquid ſoluti ſint, an mariti, ſecus facere eſt peccare mortaliter Victorellus cap. 10. commentarij in cap. 10. Poſſeuini de matrimonio.

Primo, quia hoc eſt diſcedere à præcepto Eccleſiæ in re graui & quam ad animæ bonum ſalutemque ſeruari eſt neceſſe.

Secundo, ex pœna eiuſque qualitate, ratio eſt, æſtimanda culpæ, cum inter eas ſimilitudo intercedere debeat, iuxta Chriſti dictum in Apocalypſi: *Quantum fuit in deliciis tantum date illi & tormentum*, ſed Parochus, qui ſe matrimonio vagorũ præſentem ſiſtit, non præmiſſa diligentia, qualem requiri diximus, nec accepta facultate ab ordinario eos coniungendi triennio ſuſpendi à diuinis vſuque officij ſui præcipitur, cap. finali de clandeſtina deſponſatione, quam eſt ergo veriſimile non parere Eccleſiæ in hac materia in Parocho mortale eſſe?

Valet tamen matrimonium iſtiuſmodi hominum, qui ſtabilem nullam ſedem habent, contractum coram Parocho & teſtibus, non petita hac licentia ab Ordinario, nec diligentia ab eo vel Parocho præmiſſa ſuper eorum conditionibus.

Primo, quia Concilium ad validitatem matrimonij, aliud non exigit quam præſentiam Parochi & duorum teſtium, Trident. ſeſſ. 24. cap. 1.

Secundo, diligentia quæ eſt futuro vagorum matrimonio præmittenda, vt Parocho conſtet, ecquid poſſit fieri, hique coniungi, non magis eſt matrimonio eſſentialis ac intrinſeca, quam denunciationes trinæ, reſpectu indigenarum cum harum, & illius diligentiæ, idem ſit finis, nempe cognoſcere, an inter virum & fœminam ſtare poſſit matrimonium, ſed ſine his, firmum eſt quorumlibet coniugium: ergo & ſine diligentia præmiſſa, aut præmittenda, vagorum matrimonium validum erit ac ratum.

Sunt autem vagi qui priori domicilio relicto, iter habent, quærunt que, vbi domicilij ſui ſedem figant, & eorum quandiu ſunt tales, Confeſſiones excipere, matrimoniis intereſſe, inquiſitione præmiſſa quam diximus cum Ordinarij licentia, quicunque Parochus poteſt, etiamſi primum domicilium in fraudem Parochi deſeruiſſent, Victorellus in cap. 10. commentarij ad Poſſeuini Curatum n. 37. quod etiam valere, ait in eo qui priori Parœcia relicta aliam quærit, & in aliqua vrbis parte ad breue tempus hoſpes verſatur, nam hunc coram quocunque illius vrbis Parocho, matrimonium inire poſſe aſſerit, cum ratione Parochiarum. Sit vagus, quæ eſt etiam ſententia Sanchez 3. de matrimonio diſp. 25.

Tertio, laborandum eſt Parocho, vt matrimonium fiat in facie Eccleſiæ & quidem ſponſæ Parochia, locus eſt, quo vir & mulier, contrahendi cauſa communiter conuenire debent, ſua tamen matrimonio vis non deeſt, ſi contra ha-

tur alibi, vt in sponsi Parœcia, aut priuata aliqua domo, quod tamen (maxime vltimum) nisi ex iusta causa, ac permittente Episcopo, fieri auctor non essem, ob contrariam consuetudinem. Ad horam contrahendis matrimoniis idoneam quod spectat. Dicendum est, ea celebranda vulgo non esse, nisi antemeridiana, causa est quod iis interesse Parochum, illaque benedicere, sit Concil. decreto necesse, at communiter non nisi in sacro Missæ sacrificio impertiri debet benedictio, ergo cum eius celebrandi tempus proprium, sit antemeridianum, ordinariè alio sine iusta causa celebrari matrimonium non poterit.

Quarto, non debet assistere matrimonio cũ fit solẽniter tempore prohibito per Ecclesiam, nisi eius celebrandi potestatem ab Ordinario, vir & fœmina nacti fuerint, etsi enim matrimonium possit valide quouis tempore contrahi, benedictio tamen cum nuptiarum solemnitatibus dari nequit, ab Aduentu Domini vsque ad diem Epiphaniæ, 33. q. 4. can. non oportet, & à Feria 4. cinerum exclusiuè vsque ad octauam Paschæ inclusiuè, extra de Feriis, cap. Capellanus, Trident. sess. 24. cap. 10.

Dixi, *solemniter*, nam illis etiam temporibus non est malum inire matrimonium, modo ne cum pompa traducatur sponsa in ædes viri, vocenturque ad epularum celebritatem amici, & propinqui, Sylu. matrim. 7. qu. 2. notabili 5. quanquam in quibus locis tacita sponsæ traductio, ab Episcopo est prohibita, ab ea quoque abstinendum erit, nec vsurpanda sine eius consensu, quemadmodum nec matrimonij celebratio in Ecclesia spectante populo. Posseuinus cap. 10. de matrim. nam secundum Concilij Trident. interpretationem, illis temporibus, quæ proximè diximus, statæ publicarum nuptiarum cæremoniæ, conuiuia, ludi, saltus choreæ, viri, vxorisque coniunctio solemnis, aliaque id genus interdicuntur: simplex tamen vt est dictum, matrimonij contractus, ac sponsio non tollitur.

Quinto, ad officium Parochi pertinet, sponsum ac sponsam priusquam solemni matrimonio coniungantur adhortari sedulo, vt ad diuinam gratiam consequendam peccata sua confiteantur, & ad sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum piè ac religiose accedant.

Sexto, quoniam sunt qui fide matrimonij futuri vix data, antequam tribus diebus festis nuptiæ promulgentur, coramque Sacerdote & testibus coniungantur, fœdo sese concubitu contaminant, meminerint Parochi, sponsum & sponsam monere, prohiberi iis à Concilio ne eadem in domo, priusquam publici coniugij societate in templo iuncti fuerint, cohabitent, concubitum autem qui illud anteit, non matrimonij iure, ac dignitate, sed stupri labe ac flagitio niti.

Postremo cum sponsus & sponsa ad templum venerint, debet Parochus, stola collo inserta, pro foribus templi, aut pro ara, (si tunc res diuina fiat, aut iam facta sit) consistere, & de vtroque scire, an se mutuo in vxorem & virum adiungere animum induxerint, respondentium id vero se velle, dexteras iunget, annuloque tradito inuicem, quid vtrumque significat aperiet, sicq; eos copulabit his verbis aut similibus: *Ego vos in matrimonium coniungo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.*

QVÆSTIO XXVII.

An teneatur Parochus detegere impedimentum Matrimonij aliter sibi cognitum quàm per Confessionem.

CVm Parochi de impedimento matrimonij inter virum & fœminam constare possit.

Primo, scientia sacra, qualis est per confessionem habita.

Secundo, profana & vulgari, cuiusmodi est acquisita communi fama, aut aliter, quæstio de vtraque potest intelligi, petique, an impedimentum matrimonij altero de his duobus modis, aut vtroque cognitum, possit Saderdos Episcopo detegere vt eius authoritate non fiat, contra iura canonum aut Dei. Rẽ expediam sequentibns Assertionibus.

Prima Assertio, *Si est impedimentum sic occultum, vt probari nequeat, & tamen publice vir & fœmina matrimonij faciendi causa se offerant, Parochus eis confirmando suam commodare debet præsentiam.*

Primo, quia Sacramenta non sunt neganda occulto peccatori, publice ea petenti, ne eorum negatio famam eius lædat.

Secundo, detegendi vitij inter coniuges, finis non est alius quam moram eorum coniugio facere, at hic cessat cum soli Parocho tale impedimentum est cognitum, cum enim testis vnus communiter habeatur pro nullo, ei fides nulla habebitur, si non habebitur matrimonium fiet non secus, & forte calumniator audiet, cui periculo teneri Parochum exponere se alterius causa, quis putet?

Contraria tamen sententia est omnium fere Doctorum, sed nostra est probababilis & tute.

Secunda Assertio, *Si tamen existimet Parochus impedimentum cuius est conscius, alteri quoque esse cognitum, aut certe nescit sibi soli esse notum, tenetur in conscientia de illo Ordinarium certiorem facere.*

Primo, quia parendum est præcepto Ecclesiæ, cum non scitur, an aliqua iusta sit causa, quæ ab eius obseruatione eximat: facit enim possessio pro mandato, quæ non possessioni præualet, iuxta axioma iuris, possidentis quam non possidentis, conditionem potiorem esse.

Secundo, præ cæteris incumbit Parocho ratione muneris quod obit in Dei Ecclesia, peccatis occurrere, ne fiant, cũ ad eum pertineat omni qua potest ope, suorũ salutem prouehere, scire iam vero aueo an qui volutari aliquem in sordibus patitur, à quibus eũ facilitate mirabili cũ volet, educere potest, eius salutem gloriamque amet? ne ergo proditi officij, ne neglectatum ouium crimine notetur Parochus, vitia quæ virum inter, & fœminam valere posse connubium prohibent, ei aperiet cuius est pro auctoritate impedire, ne vitæ & fortunarum societatem, inuicem eius incapaces coeant.

Secus tamen si superiori placeret, si matrimonium contrahi eique Parochum à quo admonetur de impedimento, interesse vellet, audiendus esset, moraque omni postposita eius imperio parendum.

Primo, quia discutere, an bene, vel secus superior iubeat, nostrum nõ est quibus obsequi est in laude.

Secundo, potest Parochus iudicium alienum suo præponere.

Tertio, deponere sententiam, vt sequatur probabilem superioris.

Quarto, in opinione tuta, D. Thom. 2. 2. lice:

magiſtratui, tam Eccleſiaſtico quam ciuili quo nomine gaudet Parochus contra conſcientiam iudicare ſecundum allegata & probata.

Tertia Aſſertio, *Si eſt impedimentum Parocho tantum per confeſsionem directe, vel indirecte cognitum, nempe quia inter confitendum pœnitens aliquid excidit, vnde Parochus intelligit, eis per leges Eccleſiæ, fas non eſſe contrahere cum fœmina, quam ſibi in coniugem deſtinat, nec Ordinario illud detegere, nec eius cauſa, præſentiam ſuam iis negare poteſt.*

Pars prima probatur, audita in ſacro tribunali conſcientiæ æterno obuoluenda ſunt ſilentio, cum mori millies præſtet, quam ſigillo confeſſionis vim facere.

De ſcientia autem indirecta quæ fuit Aſſertionis pars altera, res eſt ſimiliter euidens. Nam vti ſcientia per confeſſionem habita, res eſt lege canonica prohibita, at quod conſtet Parocho virum & fœminam impeditos eſſe, id confeſſioni debet, vt in hypotheſi ponitur, cuius tamen notitia vtitur, vt eos ſtabili & ſperato inter ſe matrimonio copulari prohibeat.

De maiore ambigere nefas intelligenti quid ſuper ea re ſcriptum poſteritati reliquerit an. 1594. Clemens VIII. *Vult enim tam ſuperiores pro tempore exiſtentes quam Confeſſarios, qui poſtea ad ſuperioritatis gradum fuerint promoti cauere diligentiſsime, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confeſsione habuerunt, ad exteriorem gubernationem vtantur*

Secundo, eſt id vitandum tam Parocho quam Confeſſariis, quo vſus confeſſionis tollitur, aut grauior redditur quam oportet, ſed talis eſt vſus notitiæ per confeſſionem habitæ, cum pauci ſint admodum futuri qui ad confeſſionem appellant animum, ſi eam fore ſibi noxiam metuant.

QVÆSTIO XXVIII.

An Parochus cui cognitum eſt impedimentum, quod ex ignorantia craſſa, vir & fœmina contracturi neſciunt, teneatur ſub peccato de illo eos certiores facere, ac à contrahendo dehortari.

Dico primo, *Cum vir & fœmina laborant ignorantia vincibili & craſſa impedimenti matrimonij, teneri Parochum eos in confeſsione de illo certiores facere, etſi norit probabiliter non modo nihil ſe promoturum ſed & ſequuturum aliquod pœnitentis vel aliorum ſcandalum.*

Probatur conferre Sacramentum ei quem certo conſtat eſſe in peccato mortali, nunquam eſt vlla lege licitum, ſed qui confitetur cum ignorantia vincibili rei quã tenetur fugere ſub mortali, eſt in ſtatu peccati letiferi, cum in ignorantia illa ſua culpabili, implicite malitia peccati ex illa ſecuturi cenſeatur eſſe volita: ergo Sacramenti per abſolutionem collatio laboranti tali ignorantia vincibili, non eſt danda.

Dices Multorum opinione non eſt dedocendus pœnitens erroris ſui, cum eius ignorantia eſt probabilis, nec ille modũ imprudẽtiæ ſoę eſt facturus: ſed qui confitetur cum impedimento, cuius habet ignorationem improbabilem, forte matrimonium nihilo ſecius contrahet, quam ſi de impedimento non fuiſſet monitus, de eo ergo admoneri à Parocho non eſt conſultum, ne hæc eius caritas vertat in noxam.

A Reſpondendum, vt eſt incertum Parocho vtrum vir & fœmina ei ſint futuri in vitãdo tali matrimonio, morigeri ita & contrarium, proindeque ſecuritati tam ſuæ quam illorum conſulere debere, & ita de impedimento futuri ſui matrimonij admonendos videri.

Dico ſecundo, *Parochum cui compertum eſt virum & mulierem contrahere velle cum impedimento iuris naturalis aut diuini, puta quia vir pater eſt fœminæ, aut hæc eſt alteri iuncta matrimonio, de quo ambo habent ignorantiam inuincibilem, obligari eos admonere de tali impedimento, ſi ſpes ſit profectus, nec eſt metus vllus ſcandali, aut detrimenti futuri, quod redundaturum ſit in tertium.*

Cauſa eſt 1. quod Parocho, vt Paſtori, ac Patri B ſpirituali incũbat, vt Parochianos inſtruere, monere, hortari ad virtutem, ita & à culpis abducere: præuaricatur ergo officio ſi torpi ſilentio eos in peccatis hærere ſinat, hoc enim eſt ea authoritate ſua approbare ac tegere, quod non debet. Eſt hæc tamen intelligenda Aſſertio, in caſu quo diſpenſationis cauſa facilis eſt in vrbem tranſitus, nec interim periculum timetur incontinentiæ, dum illa Romam mittitur, nam cum hæc abſunt, aut eorum alterum, præſtat tacere. Quia vt dicitur can. ſi quis autem 4. de pœnitentia diſt. 7. dare, nec monere expedit, cum monitio reique præſtatio non proſunt.

Secundo, quia ibi non eſt adhibenda oratio vbi dicenti audientium occluſæ ſunt aures, iuxta illud C *ne effundas ſermonem vbi nõ eſt auditus*, quod ſi ſunt hæc vera de ignorantia inuincibili tam iuris quam facti eorum, quæ ad ius naturale aut diuinum ſpectant, multo magis ſunt intelligenda de ignorantia iuris etiam Eccleſiaſtici, quam tollère Confeſſarius aut Parochus non tenentur, cum ſpes nulla eſt ſecuturi fructus, timetur autem ſcandalum alterutrius, vel ſi obtinetur diſpenſatio, cauſa metuendi eſt, ne denuo eorum alter conſentire nolit, cauſa eſt quod ſit non tantum prudentiæ ſed etiam charitatis nullam occaſionem peccandi alteri dare, can. de viduis, 27. q. 1. ſed huncin fraudem impellit eique peccandi cauſam tribuit, qui non paratum parere Eccleſiæ, ob animi male affecti prauam in- D dolem, de re quam ſine culpa ob bonam ſuam fidẽ molitur admonet, ergo ſic diſpoſitum Parochus nulla lege admonere tenetur.

QVÆSTIO XXIX.

An teneatur Parochus populum è ſuperiori loco per ſe aut alium inſtituere & qua lege.

Aſſertio vnica, *iure tam naturali quam diuino tenetur Parochus, concionibus per ſe aut alium* E *operam dare*, Naturali quidem, quia recta ratio ſingulos admonet, id agere pro quo ſtata, ac iuſta præmia habent, eiuſmodi eſt in Parocho prouincia concionandi popolo, cum hic eum alat, vt ſibi neceſſaria ad ſalutem ſuppeditet, quorum de nomero conciones eſſe quis ambigit?

De diuino nemo negare poteſt, ecquid enim animus paſcitur ſalutari Dei verbo, vt corpus cibo? Math. 3. *non in ſolo pane viuit homo ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei*, at quod Petro eſt dictum Ioan. vltimo, *paſce oues meas*, hoc Epiſcopis, & Parochis imperatum eſt ab Apoſtolo, *paſcite qui in vobis eſt gregem Chriſti.* Quare in eum

...m hæc verba vſurpauere patres in Trid. ſeſſ. ..c.1.cũ *præcepto diuino mandatũ ſit omnibus quibus animarum cura commiſſa eſt, oues ſuas cognoſcere, pro his ſacrificium offerre, verbique diuini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium exemplo paſcere.*

Vt iam mihi magnopere neceſſarium non videatur laborare in probando, id quoque lege Eccleſiaſtica Parocho curandum eſſe, nam quis exiſtimet id à Papa, & Epiſcopis, in cauſa communi populi, non eſſe mandatum Parochis, quo, vt iſtorum cum charitate dignitas, ita & publica continetur incolumitas?

Atque vt ab antiquioribus Concilijs ordiar, eſt de hoc munere Parochorum in can. 10. Arelatenſis Cõc. ſub Carolo Magno his verbis, *de prædicatione prouidimus, pro ædificatione omnium Eccleſiarum, & pro vtilitate totius populi, vt non tantum in omnibus ciuitatibus, ſed etiam Parochijs, presbyteri ad populum verbum faciant, & vt bene viuere ſtudeant, & populo ſibi commiſſo prædicare, non negligant*, quod iis quoque inculcatum eſt in Moguntino ſub eodẽ principe can. 27. & recẽti memoria in Trid. ſeſſ. 5. cap. 2. *paſcant populum ſalutaribus verbis, docendo quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, &c.* ſeſſ. autem 24. cap. 7. *exponant ſacra eloquia & in lege domini populum erudire ſtudeant*, ea quibus id conficitur, omni iure, quod initio eſt dictum munus hoc concionandi vtile, Parochis præceptum eſſe.

Quod tamen obire per alios poſſunt. Nicolai I. teſtimonio cap. 106. reſponſionum ad conſulta Bulgarorum, *nec enim curamus*, inquit, *quantum ad fidem rectam pertinet qui prædicent ſed quem prædicent*, quo nihil ad quæſtionis propoſitæ fidem dici poterat apertius. Nec minus pro veritate huius ſententiæ faciunt Concilia quã Pontifices Vaſenſe ſecundum can. 2. Romanum 1. ſub Greg. 2. can. 1. Moguntinum ſub Carolo magno can. 25. *de officio prædicationis*, inquiunt ibi Patres, *ſi forte Epiſcopus non fuerit in domo ſua, aut infirmus eſt, vel aliaaliqua cauſa exigente non valuerit, nunquam tamen deſit diebus Dominicis aut feſtiuitatibus qui verbum Dei prædicet iuxta quod intelligere vulgus poſſit*, ac ne hæc tantum de Epiſcopis aliquis dicta putet cautum eſt à Trid. ſeſſ. 5. cap. 2. de reformatione cum da Curatis loquitur in hanc ſententiam, *per ſe vel per alios legitime impeditis paſcãt ſalutaribus verbis*. Quod ſi per ignorantiam facere nequeunt, iubẽtur ipſi in Cõc. Arelatenſi è ſuperiori loco legere concionem aliquam vulgari idiomate ſcriptam. Cum enim Parocho ideo conciones ſint habendæ ad populum, ne quid eum lateat quod ad ſalutem ſcire ſit neceſſe & id tam ſua quam alterius opera, ac vero etiam libri ſcripti beneficio aſſequi poſſit Parochus quis non videt facturum eum officium, alterutrum ab eo ſi erit adhibitum?

QVÆSTIO XXX.

An Parochus poſſit quemlibet idoneum admittere ad concionandum.

RESpondeo non poſſe niſi approbatos ab Epiſcopo Trid. ſeſſ. 5. ca. de reformatione 2. quod Clemens 8. in Epiſcopo quoque valere voluit extra Diœceſim poſito, cum ibi eum habere concionem ad populum ſine Diœceſani licentia, ſeuere

A cauit Piaſecius parte 2. praxis ex Geminiano in ſua practica cap. 58.

Eſt tamen hæc Parocho in admittendis idoneis ad conciones publicas, non omittenda cautio, primo vt eos nunquam patiatur ſerere in populo hæreſes, malaq; errorum germina Trident. ſeſſ. 5. cap. 2. nec docere quæ ſunt à Leone X. inſerta Bullæ, cui initium eſt, *ſupernæ maieſtatis præſidio*, nec aliquid pertinens ad Cõceptionem Beatæ Virginis in peccato originali, affirmatiue, aut negatiua, cum reprobatione alterius opinionis tanquam falſæ Conc. Trid. ſeſſ. 5. de peccato originali Siſtus IV. Pontifex in Extrauaganti, *graue nimis de reliquijs*. Pius V. in conſtitutiona quæ incipit, *ſuper ſpecula*, Paulus V. anno 1617. in decreto cuius eſt hoc prin-
B cipium, *Sanctiſſimus Dominus noſter poſt longam, & maturam diſcuſſionem, &c.*

Secundo, quia eſt populus earum rerum, quæ ad fidem, officiumque ſpectant magnam partem ignarus ac rudis, virtutis expers, plenus vitiis, cuius mali, (infauſta iſta noſtra ſæcula, conferendo cum Apoſtolorum fœlicibus, ac beatis), cauſa via appaiet alia, quamquam illi quærebant ſtyli tenuitatem, orationis innocentiam, hanc ſuperbè etiam in pagis, obſcuriſque Parochiis concionatores reſpuant, in dicendo ſectentur pompam, ament vmbram, maſculam odarint eloquentiam, quod quam ſit ab Apoſtolorum dicen-
C di genere alienum, norunt qui Pauli accaſſum ad Corinthios, meminerunt fuiſſe, *Non in ſublimitate ſermonis, non in humanæ ſapientiæ verbis, ſed in virtute Dei*, ideo quem ad diuini verbi ſementem faciendam in Domini agro ſibi Parochus ſubſtituet, hunc monebit, vt Cypriani more, ſtylum ad minutæ plebis captum demittat, myſteria fidei cum eius ſe rei commoda offert occaſio, exponat, concionem erudiat, ad magna forti quidem, ſed facili oratione acuat, cum enim de Domino Deo vox eſt, *Vocis pura ſinceritas, non eloquentiæ viribus niti debet ad fidei argumenta ſed rebus*, ad Donatum epiſt. 2. lib. 1.

D Tertio, quia metuendum eſt Parochis, ne ſi aliquando officium negligant, vocem hanc ruboris & terroris plenam audiant: Paruuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis, panem nempe, ſine quo nec poteſt quiſquam Chriſtianè viuere, nec ad beatam immortalitatem areſcere, dare dabebũt operam, vt Eccleſiaſtes quo vtẽtur ad ſacras conciones induſtriæ ſuæ ac laboris partem aliquam eo conferat, vt de eius ore pueri, rudeſque Chriſtianæ doctrinæ elementa depromãt, prout ei præcipitur in Tholoſana Synodo anni 1582. cap. 3. & 4. & in Genuenſi ann. 1573.

Quarto, quia magnis, & illuſtribus ingenij, vir-
E tutum, ac naturæ dotibus inſtructum eſſe oportet, qui Dei vices, Epiſcopi, ac Parochi in inſtituenda plebe agit, quibus cum Patrum memoria deſtituti eſſent, qui dicebant ad populum, Eccleſia vt multis locis ſua lumina, decoraque perdidit: ita his eſt obſcurata tenebris, vt diuinæ, humanæque ſapientiæ radiis diſſipari modò non poſſint niſi ægre, id laborare Parochum eſt neceſſe, ne quem ad tam ſanctum & ſalutare erudiendi populi miniſterium admittat cuius ipſe vitam, mores, ac doctrinam ſpectatam non habeat, ſitque Epiſcopi, aut Vicarij examine probatus.

Quid ſi è cœtu Regularium fuerit, quam ſibi ad ſubſidium operæ ſuæ aſciſcit Parochus? Nec iſti locus inter concionatores eſſe poteſt, niſi approbato ab ordinario, Trid. ſeſſ. 5. cap. 2. de reformatione his verbis: *In Eccleſiis quæ ſuorum*

ordinum non sunt, extra licentiam suorum superiorum, etiam Episcopi licentiam habere teneantur, sine qua in ipsis Ecclesiis non suorum ordinum, nullo modo prædicare possint, ipsam autem licentiam Episcopi gratis concedant.

Quid si approbatus alibi fuerit? Quid si cum suorum præsulũ facultate, populum aliàs docuerit? Est id quidem de iure communi satis, nam non est prouincia instituẽdi populi, maioris momenti quam administrandæ pœnitentiæ, ac confessionum audiendarum.

At his vbique Regulares operam dare possunt, vbi sunt semel ad hoc opus, per approbationem Ordinarij iudicati capaces ac idonei. Dixi iure communi, nam si secus statuendum sibi Episcopus crederet, in hoc vt cæteris ei religiose parendum esset, Posseuinus cap. 5. de officio Curati.

QVÆSTIO XXXI.

Quanti temporis commoratio in Parœciæ finibus sit necessaria vt quis censeatur eius membrum esse & Parochianus seu Parochi subditus quoad sacramenta.

MVltorum est opinio res duas maxime in Parœciarum iure acquirendo spectandas esse.
Primo, mansionem in his aliquanti temporis.
Secundo, animum illic habitandi, & ita negant ab vllo acquiri Parochiam nisi mutatione antiquę & acquisitione nouæ, per habitationem annuam, cum animo in ea manendi perpetuo.

Opinionis huius præcipui authores sunt, Comitol. lib. 1. respons. qu. 110. num. 4. *Proprius, inquit, Parochus in perceptione Sacramentorum, non censetur esse alicuius, cui in Parœcia non fuerit annua mansio.* Consentiũt Abbas in c. nullus de Parochiis, Menoch. cons. 398. volumine 4. Tabiena vet. domicilium in fine, verbo Parochia qu. 2. nu. 3. Sylu. eodem in fine, & verbo Confessor, 1. §. 10. vbi ait eam communem esse omnium sententiam, nec proinde ex domicilio quod quis habet alicubi, ius oriri ad Sacramentorum perceptionem, sed ex habitatione futura ibi perpetuo. Idem visum Inn. in cap. *Omnis vtriusque, de pœnit. & remissioni.* quem sequitur Frederic. consil. 246. Panorm. in cap. in nostra de sepultura num. 15. Itaque viatoribus, mercenariis, scholaribus, & peregrinis extra Parochiam suam absolutionis gratiam, negandam esse asserunt Innocentius in decretal. *Omnis vtriusque*, & Butrius num. 12. nisi à suis propriis Parochis facultatem eam recipiendi habeant.

Angelus verbo domicilium nu. vnico, Molina tomo 1. de iustitia. Sanchez 3. de matrim. disp. 23. Rebuffus in repetitione canonis extirpandæ §. qui vero de præbendis versu contrariam Victorel. in c. 10. Posseuin. de officio Curati, contrariam sententiam fecerunt communiorem quam duabus enunciationibus explicant.

Prima qui aliquo commigrat cum animo ibi commorandi maiore anni parte illi Parœciam subito adipiscitur.

Secũda, ad hãc rem nõ est necesse expectare dum maior pars anni effluxerit, sed illico ac eũ volũtate domicilij in ea parœcia retinẽdi, parte maiore anni illud ipsum in illa collocat, fit Parochianus eius Parochiæ, cũ potestate plena habẽdi, petẽdi, faciendi, quæ sunt concessa Parochianis reliquis, Quæ duo virorum grauium theoremata sequenda hic mihi quoque, vt propiora veritati ac fidei, censeo.

Dico ergo, *Illico aliquem transferri in tribum Parœciæ, ac in ea sedem figit, cum consilio, & animo manendi in ea, septem aut saltem octo mensibus, ad hanc sententiam comprobandam faciunt argumenta sequentia.*

Primũ est ab incommodo, quod nempe milites, Scholastici & serui, in alienis Diœcesibus versãtes, studiorum, belli, aut alterius rei causa, destituti essent opportunis subsidijs ad salutem, si ad Parœciam acquirendam, opus esset acquirenti voluntate, eam nunquã mutandi: cũ vt illi, absolutis stipendijs, ita isti expletis studijs domum remigrare cogitent, quod autem id sequatur patet; vt Parocho non licet alienum extra casum necessitatis absoluere, ita nec Episcopo, in eius votis dispensare, quæ duo tamen Christiana charitas fieri sæpe exigit in fauorem militum, ne impliciti votis, sicut & Scholastici, quæ seruare nequeunt, in laqueos peccati se induant, quo nihil periculosius esse potest.

Secundum, vt comparetur domicilium proprium, satis est aduersariorum sententia, ipsa habitatio cum animo eam retinendi perpetuo, vt dicitur lege domicilium ff. ad municipium, ergo vt acquiratur sufficiens, tam ad rationem Parochiani, quam ad Sacramenta recipienda, satis est habitatio in Parochia, cum animo in ea manendi, habitatio inquam tanti temporis, quantum requiritur ad Parochiam obtinendam, at hoc est annuũ aut eius maior pars: probatur Sacramenta recipi possunt ab eo, qui proprius est Sacerdos, sed in canone, *omnis vtriusque de pœnitentijs*, talis appellatur, qui curam habet Parœciæ, in qua aliquis per maiorem anni partem commoratur vt scripsit Tabiena verbo Parochia q. 2. n. 3.

Tertium, qui incommodi, idem quoque esse debet vtilitatis particeps, cum Deus, cuius natura bonitas, magis ad beneficentiam propendeat, quam pœnam, sed qui aliquanto tempore ad negotia versari cogitur in vrbe, eius legibus, ac pœnis tenetur, quæ propositæ sunt eas non seruantibus, ergo ad eum commoda quoque sunt deriuanda, quæ propria sunt eam vrbem incolentium, tale est, quod illius Parocho vti ad confessiones possit ergo id quoque permissum est alienigenæ.

Quartum, conducta quis domo, aut officina ad mercimonium, cuius artem quoque profitetur, fit conducens quasi loci illius, ac emporij incola, etsi de ciuibus aut institoribus, vectigal exigitur, vel tributum, istud ille peræque ac isti pendere iubebitur: at non videtur quidpiam esse causæ, quamobrem qui acquirit quasi domicilium in temporalibus, illud quoque non consequatur in spiritalibus, sic vt ratione eius, Parochus iurisdictionem in eum habeat. Quare recte dictum est à Friderico de Senis Consilio 114 hunc Parochianũ dici eius Parochiæ in qua versatur cum animo aliquantisper in ea manendi, & non constituendi domicilij.

Cui sententiæ secundans Doctor Nauarrus Consil. l. 3. cons. de Parochijs 1. de alienis Parochianis ita scripsit, *videtur sufficere habitatio bona fide, & sine fraude suscepta in aliquo loco, vnde non potest commode reuerti ad sumenda sacramenta, in loco Parochiæ, vbi domicilium habet.*

Quod autem fraudem remouet credo id eum facere non nisi gratis ac superflue, nec enim fraus vlla interuenit cum iure suo quis vtitur, sed licitum est cuique, mutare sedem, cum nulla lege fixam ha-

possit duo duntaxat sunt necessaria.

Primum, vt illud actu sibi, aut virtute petierit. Alterum vt danti vtcunque probabiliter constet, illum eius incapacem non esse per obicem peccati quem gratiæ opponat, at faciunt ambæ hæ res pro eo, qui vixit Catholice, Christianæ enim fidei professio, tacita quædam est Sacramentorum Ecclesiæ petitio, & alia ex parte, bonus is esse præsumitur, cuius oppositum dici debet; cum certũ est vulneratum, aut ægrum loqui tùm nescium peccasse antea mortaliter, nec tamen culpam eluisse lachrymis aut dolore. Quia Sacramenta indignis dare est margaritas secundum Christi Domini verbum calcandas porcis obiicere, quo quid esse fœdius potest, quid irreligiosius?

QVÆSTIO XVIII.

Quid poßint Parochi circa casus reseruatos Ordinario.

TRia hic mihi sunt exponenda. Primum, qui sint casus tam communi iure quam consuetudine Ecclesiæ, reseruati Episcopis.

Secundum, an possint Episcopi, præter eos qui iure excipiuntur sibi quoque reseruare alios.

Tertium, an præter eos, quos in codicem reseruationis, seu album casuum reseruatorum, quotannis referunt, velint alios quoque, qui iure communi sibi reseruantur, sic intactos esse Parochis, vt ab ijs, ac inferioribus sacerdotibus, absolui non possint.

Mihi quid in primo controuersiæ genere desinendum videretur exposui tract. de Sacramentis, ibi enim memini dicere eos casus iure communi reseruari Episcopis, quos complexus est Benedictus 11. in 2. Extrauaganti inter cunctas, de priuilegijs, suntque tales.

Primus, est delictum Clerici, quod irregularitatem inducit.

Secundus, est peccatum cui Papa excommunicationem adiunxit, quam tamen sibi absoluendam non reseruauit.

Tertius est crimen cui debetur publica pœnitentia.

Quartus, est culpa incendiarij ex odio, malaque voluntate profecta, quam alij maleuolentiam nominant, Quibus addendi sunt & alii duo.

Primus, leuis percussio Clerici cap. peruenit de sententia excommunicationis.

Secundus, est abortus fœtus animati, criminose procuratus, cum enim Greg. 14. de eo quenquam absolui noluerit nisi à Sacerdote ad eam rem specialiter deputato, consequenter quoque eum reseruatum esse Episcopis voluit.

Ex consuetudine sunt hæc peccata iisdem vbique reseruata homicidium voluntarium, crimen falsi seu falsarii, quo laborat quisquis scripturas aut literas fingit, aut simulat, vel litigantis vnius tabulas, quibus nititur ad victoriam causæ suæ, parti eius aduersæ ostẽdit sortilegium seu diuinatio, violatio Ecclesiasticæ libertatis & immunitatis hæc de primo quæstionis genere circa numerum casuum, quos ius aut consuetudo Episcopis reseruat.

Quæsitum est secundo loco esset ne ius Episcopis reseruandi sibi alios casus, quam quos ius scriptum aut consuetudo illis largitur. Mihique eorum sententia visa est semper verissima, qui id pro indubitato habent propter authoritatẽ Conci. Trid. can. 11. & cap. 7. de casuum reseruatione sessione 14. canon est his verbis præscriptus. *Si quis dixerit Episcopos non habere ius reseruandi sibi casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo casuum reseruationem, non prohibere quo minus sacerdotes à reseruatis vere absoluant, anathema sit*: Ergo Episcopi nisi Romani Pontificis authoritate cohibeantur, ius habent reseruandi sibi casus distinctos ab ijs, quos illis ipsis ius reseruat, quare erit Parochorum dare operam vt intelligant, quorum & qualium criminum absolutionem Episcopus sibi neget suique similibus, quosque casus suæ iurisdictioni seruatos in Diœcesi velit.

Restat pars tertia, an qui sacras pœnitentium confessiones excipiunt, vetentur eos absoluere à reseruatis iure communi, & consuetudine pleræque ac ab ijs casibus, quos per reseruationem specialem, Episcopi, iuris sui esse volunt, de hac quæstione quam à paucis disceptatam esse video, quid sentiam explicabo duabus assertionibus.

Prima Assertio, *possunt Parochi cæterique confessarij ab eo cuius interest approbati, absoluere à casibus omnibus, quos ius aut consuetudo sola reseruant Episcopis.* Fundamenta huius opinionis hæc sunt.

Primum quod maior esse nequeat vis casuum, quos iura aut consuetudo ad Episcopum ablegant, quam papalium, quibus adiuncta est excommunicatio, non reseruata authori canonis, at hi absolui possunt à proprio sacerdote, id est Parocho, ex decretali Innoc. III. ad Vratis-Lauiẽsem Episcopũ de sententia excommunicationis quæ est concepta his verbis. *In secundo casu nempe cum quis est excommunicatus à iure, à suo Episcopo, vel à proprio sacerdote, poterit beneficium absolutionis obtinere, quamuis enim tunc non inditis, sed iuris sententia, excommunicato communicans sit ligatus, quia tamen conditor canonis, eius absolutionem sibi specialiter nõ retinuit, eo ipso videtur concessisse facultatem alijs relaxandi*: hæc canon, quem sequuti D. Thom. in 4. dist. 18. q. 2. art. 5. quæstiuncula prima. Innocentius in cap. nuper 29. de sententia, Sotus in 4. dist. 22. q. 2. art. 3. conclusione 3. Nauar. Enchir. 27. nu. 39. asserunt, excommunicationem quam maiorem nominant, à generali Ecclesiæ canone nõ reseruatam authori suo, non sic esse in iure Episcoporum, vt de ea simplici sacerdoti absoluere sit prohibitũ, At à Benedicto XI. in extrauaganti initio citata hic casus inter Episcopo reseruatos de iure communi ponitur: ergo eorum aliquid, saltem ex Doctorum sententia potestati subest Parochorum, quoad absolutionem.

Secundum non ignorant Episcopi, è sacerdotibus ac Parochis, paucos ad modum esse iuris canonici intelligentes & gnaros, & id quoque eos ignorare non est credibile, raro fore qui sibi temperent ab absolutione casuum, quos Pontifices inseruere iuri canonico, aut diplomatis suis, quæ ne de nomine quidem multi norunt Ergo cum effectus reseruationis Pontificiæ sit criminum retentio, ac eorum à quibus sunt admissa ad superiorem reiectio, quod facere Parochi nequeunt nisi ea nouerint, nec nosse possint, lectione Extrauagãtium, quibus carent, Episcoporum super illis silentium, ac taciturnitas, voluntatis eorũdem est argumentum, Parochis & Confessarijs approbatis, vt sit integrum ea remittere, cum sibi explicantur in sacro tribunali conscientiæ.

Tertium rerum quarundam electio, est refutatio aliarum quæ sunt in eodem genere, cum exceptio

in non exceptis sumet regulam vt dicitur can. Dominus 22. q. 4. At Episcopi certa sibi crimina seponunt digesta in tabulas reseruationis, quæ per se absolui volunt aut Vicarium, ergo reliqua Sacerdotibus tribuunt absoluenda.

Secunda Assertio, *Qui absoluit à casibus reseruatis Papæ aut Episcopo specialiter, contra quàm sanxit suo decreto Clemens* VIII.

Primo peccat mortaliter, quia superiori in re graui non obtemperat.

Secundo nihil facit quia caret iurisdictione necessaria ad absoluendum.

Tertio incidit in excommunicationem Papæ reseruatam, hæc est enim prima pœna, qua dictus Clemens, mulctauit absoluentes, de reseruato contra eius decreti sui, cui pœnæ tres aliæ insuper sunt additæ.

Prima est, dignitatum, officiorum, ac beneficiorum omnium priuatio ipso facto.

Secunda audiendarum confessionum incapacitas, postrema, inhabilitas ad obtinendum in posterum vlla beneficia, dignitates & officia, etiam ante omnem sententiam declaratoriam, hæc Clemens.

QVÆSTIO XIX.

An Parochus peregrinorum & viatorum confessiones excipere poßit in Paschate.

DVbitandi causa petitur ex cap. omnis vtriusque sexus de pœnitentijs & remissionibus in quo est, confessionem faciendam non esse alteri, quam proprio Sacerdoti, quem peregrini & viatores non habent, cum ex hypothesi domo absint.

Dico primo, *Parochum quemlibet, cuiuslibet peregrini, ac viatoris, confeßionem excipere posse in Paschate.*

Primo; Quia ad id facultatem habet saltem tacitam à proprio Sacerdote. Eman. Sa verbo absolutio o. 22.

Secundo, quoad Sacramenta Confessionis & Eucharistiæ tempore Paschatis, peregrini & viatores, eius loci Parocho vbi eos versari tunc accidit, subiiciútur Eugenii IV. Pontificis priuilegio, vt habetur in Compendio priuilegiorum Fratrum Mendicantium, verbo absolutio primo, quoad sæculares num. 5.

Tertio, cum peregrinos & viatores Sacramentorum, confessionis maxime & Eucharistiæ fructu, priuari non deceat in Paschate, ab eo sane illa tum eos petere, & recipere condecet, cuius charitatem implorarent in mortis articulo, si ad eum redacti essent, at tum iuuandi essent ab eo Parocho, cuius in Parœcia versarentur, ergo & in Paschate.

Dico 2. *peregrinos tum posse ad peccatorum suorum veniam obtinendam per sacram confeßionem, vti priuilegiato, ab eoque postea Christi corpore pasci posse.*

Ita Sanchez l. 8. de matr. disp. 23. nu. 17. Henriquez l. 8. de Euch. cap. 55. num. 1. Emanuel Rodriguez quæstionum regularium to. 1. qu. 56. de cõfessione. Pars 1. clara est & à nobis probata de Sacramẽtis, pars altera quæ est de Euch. sic ostenditur quod parochiani in Paschate communicare in suis Parochijs debeant, factum est vt ad eas concursus maior esset, deinde vt sic Parocho suo tanquam patri innotescerent: Atqui in peregrinis cessat hæc secunda ratio, cum eius parochiæ in qua casu commorantur, aut deprehẽduntur eo die, non sint membra, ergo exceptio diei Paschæ in Mendicanticum priuilegijs, diem hunc respectu peregrinorum non complectitur.

Sciscitari nunc quispiam posset, an quod peregrinis, quos casus non consilium aliquo detulit, iuta ipsa ratioque, in Paschate licere volunt, hoc in iisdem tolerari debeat, cũ consulto, ac dedita opera domo tum exeunt, vt eius loci Parocho, conscientiam suam emaculandam offerant.

Non debere dixit Gabriel Vasq. in 3. par. tom. 4. q. 93. art. 2. dub. 4. num. 6. eius mentem exscripsit his verbis Ant. Dian. par. 3. tráct. 6. miscell. resolut. 28. *Omnes iter agentes pertinent de iure ad eam Diœcesim, & Parochiam, vbi inueniuntur tempore præcepti, vnde etiam extra tempus præcepti, ei Parocho confiteri possunt, in cuius Parochia sunt, & hoc non ex commißione, sed tanquam proprio. Secus esset, si non negotij gratia, profectus esset aliquis in aliud oppidum, vt Parocho illius confiteretur, tunc enim existimo ex commißione proprij fieri debere.*

Quæ huic Gabr. Vasquesij, opponitur opinio, verior videri debet, vt etiam visa est Basil. Pont. de matr. lib. 5. cap. 9. num. 6. verba eius hæc sunt. *Idem dicendum*, nempe peregrinum confiteri posse Parocho loci vbi eum versari circa Pascha accidit, *etsi quis animo solum confitendi illi Parocho, eo accedat, & à sua domicilij Parochia recedat, illi enim alteri licet confiteri, dum extra Parochiam suam est.* Hæc ille.

Argumentum præcipuum à Pontio, ad hanc propositionem confirmandam electum, hoc est. Quod suo quisque iure vti, sine vllius suspicione culpæ valeat, sed cuique Eugenij Papæ concessione, licet adhibere in Paschate Parochum, qui loco præsidet ad quem diuertit, reconciliandi sui gratia, in quo legi fraudem facere dolumque, censeri non debet, non magis quam qui ne matrimonij sui conscios cogantur habere testes, ac Parochum, eo proficiscuntur, vbi Concilij legibus de adhibendis Parocho ac testibus ad fidem matrimonii, non viuitur, hi enim cum iure vtantur suo, vim legi facere non dicuntur, nec cum dolo contrahere, qui vitium habeat, aut connubialia pacta lædat, nullaque reddat, ac inania Henriq. lib. 11. cap. 3. nu. 8. Conedus q. 30. n. 64. maxime si ibi tanto tempore morentur, quantum acquirendæ Parœciæ est necesse, tunc enim ius eius, improba fide, ac per fraudem. assequuti esse dici nequeunt.

QVÆSTIO XX.

An Parochus debeat administrare sacramenta toties quoties postulantur.

DIco primo, *In articulo mortis, eius periculo, & Paschate, Parochum administrare debere sub mortali per se, aut alium, Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ suis Parochianis.* Quia si quando, viget tum maxime præceptum de illis recipiendis: ergo & de dandis cum hæc sint relatiua.

Deinde in re graui iustitia sub mortali obligat, at Parochianus petendo Sacramentum illis temporibus, non tantum exigit quod suum est, sed insuper quod ei est à Parocho debitum ex iustitia, nec negandum sine magno salutis animæque detrimento.

Dico secundo, *Extra hæc tempora, non videri mihi communiter mortale peccatum esse, hæc Sacramenta negare postulantibus.* Quia quæ illis hac negatione iniuria infertur, non est notabilis, cum nullum sit preceptum extra hæc duo tempora, redeundi cum Deo in gratiam. Deinde est negatio Sacramenti, alio tempore quam Paschæ, aut mortis, charitati tantum opposita in re leui: ergo venialis tantum Posseuinus de administrat. Sacram. cap. 5.

Contraria tamen opinio, quæ est Suarii, Valentiæ, Victoriæ, Viualdi, Toleti in eo est, vt hæc Sacramenta à Parochis negari non posse, sine peccato mortali asserat. Quod ea teneantur administrare ex iustitia, cuius violatio esse nequit in re graui sine culpa, eaque lethali, quare facit tantorum hominum authoritas vt existimem, nunquam eam negationem in Parocho esse à magno veniali seiunctam, nisi aliqua causa, qualis est infirmitas, defatigatio, tẽpus conferendo Sacramento non idoneum, vt si sub noctem conscio nullo semotisque arbitris, in templo mulier audiri vellet, quod enim talis pietas non opportuno tempore à sexu muliebri suscepta, suspicionem creare potest sinistræ cuiusdam rei, maxime in plebe, vt plurimum parum bene affecta; erga Parochum, vitanda esset, ac in crastinum reiicienda.

Dixi communiter nam si Sacramentum esset ad victoriam tentationis, qua quis premitur necessarium, eius copiam afflicto negare, esset plusquam veniale in negante, quia lege tam charitatis, quam officij iustitiæque, impedire vitia Parochus debet, damnaque quæ subditis suis ex ignorantia rerum necessariarum ad salutem, aut defectu administrationis Sacramentorum obueniunt, Ludou. de Beia tom. 2. casuum pag. 248. Ea sane illum ministrare est necesse, quãdo eadẽ Parochianus debet sub peccato suscipere, at singulis mandatum est iure naturali, ac diuino in ea incumbere, cum illos premit culpæ admittendæ metus, quam putant vitari se non posse, sine subsidio pœnitentiæ, Reginaldus tomo 2. l. 26. cap. 7. n. 60.

Quid si Parochus Sacramenta quidem dare non recuset, sed se difficilem, sed aspetum ac morosum præstet?

Cum hæc difficultas in naturam transeat, veræ formæ negationis Sacramenti, ad idem culpæ genus pertinere est censenda, quale est ea negare, Posseuin. supra, quod si in Parocho præter laboris fugam nihil esset culpandum, vt accidit, cum officio fungi non renuit, nec se petentibus morosum ostendit, non facile eum maioris culpæ arguerem, quam venialis, contra caritatem, quam breuem admodum esse leuẽque, indicat eiusdẽ Parochi in proximo adiuuando laboris fuga, & nihil aliud.

QVÆSTIO XXI.

Quibus sub culpa mortali Sacramenta negare Parochus debeat.

DIco primò, *Parochum non posse acquiescere indigno petenti Sacramentum.*

Primò consentire alienæ culpæ culpa est, cum iuxta Paulum ad Rom. 1. *digni sint morte non solum qui ea faciunt, sed qui consentiunt facientibus*, quod Alexand. III. cap. 1. de officio delegati, & Nicolaus in can. notum causa 2. quæst. 1. approbant, postremus quidem his verbis: *Facientem &*
A *consentientem par pœna constringit*, at habet administratio Sacramenti indigno facta consensum in eius culpam, cum nemo sit tàm parum cogitans quin intelligat, in eo statu recipi à petente sine crimine non posse.

Secundò, ad Sacramentorũ vsũ, admittere indignum est inre sacra, Parochum præuaricari officio, abire à fidelitate quam Deo Principi, vt dispensator bonorum eius, & Oeconomus debet, quam enim est contra rationem vt qui dispensatoris & Oeconomi nomine gaudet, cœlestes Dei opes, non tantum, nihil tale merentibus distribuat, sad etiam eius hostibus.

Tertiò, cum sit contra reuerentiam Sacramento debitam, eius copiam indigno facere, id ne
B accidat enitendum est Parocho ea charitate, propriaque muneris sui ratione, si cum nomine Magistratum quem in Ecclesia obit, sustinere cum laude appetit.

Dico secundò, *à Parocho, Sacramenta omnia furiosis, freneticis, aut amentibus à natiuitate, neganda esse præter baptismum*: Quia prærequirunt hæc in adulto qui illorum tenetur desiderio rectam fidem, cum intẽtione ea recipiẽdi; dolorẽ etiã de peccatis, aliquẽ, hæc autem amentem, aut furiosum exequi posse omnia, quis putet? Maior probatur inuito prodesse, pœnitentia non potest, infideli autem & peccata sua approbanti, quid confert confessio? & quanquam Sacramenta quæ characterem imprimunt, vt Baptismus, Confirmatio, Ordo vere con-
C ferantur, & valide, sine fide, & pœnitentia eius cui dantur non tamen licite: vera est ergo Assertio,

Dixi præter Baptismum, nam ad eius effectum, qui est gratia, & peccati remissio, fides parentum, cum intentione ministri, sufficit Innocent. III. testimonio in cap. maiores de Baptismo, vt enim ad contrahendum peccatum originis, satis fuit in nobis voluntas primi parentis, ita ad illud delendum satis erit applicatio remedij à Deo, & Ecclesia instituti in eum finem, facta per parentes pueri.

Dico tertiò, *Non posse Parochum ad sacras epulas, vsurarium manifestum, nec quoslibet alios peccatores publicos admittere*, nisi & ille satisfecerit publicè, iuxta constitutionem Lateranensis Concil. vt re-
D fertur cap. 1. de vsuris in 6. & isti clara dederint animi sui mutati argumenta. Causa est quod à recto abhorreat sacræ mensæ assidere homines vita moribusque perditos.

Quid? quod Sacramenta ei neganda videantur qui est in statu peccati, sed peccatores publici statum habent, sunt enim concubinarius v. g. & vsurarius qui sunt omnibus noti, eiusmodi vt nunquam videantur esse sine culpa, cum sint in periculo perpetuo eius iterandæ, quod tamen non euitant vt debent, habent ergo in eo statum.

Ab Assertione excipiendus est casus mortis aut
E eius articuli, in quo peccatores publicos absolui posse à quolibet, modò peccati eos sui pœniteat, cum proposito vitæ melioris in posterum, ac condignæ satisfactionis, cõmunis est Doctorũ opinio.

Quid si peccatum poscentis Eucharistiam sit occultum? quid si soli Parocho cognitum?

Si palam poscat, ei neganda non videtur, Comitol. respons. lib. 1. q. 44. num. 2. Ludou. de Beia par. 2. cas. 32. huius opininnis sunt hæc fundamenta præcipua.

Primum, quæ publice petuntur vt debita, hæc negari petenti nequeunt, sine iusta aliqua illa negandi causa, eaque cognita his, quorum in oculis

negatur, alioqui non sine culpæ periculo, in eam mentem venire hi possent, vt crederent iniuriã postulanti fieri. Sed ad Sacramenta ius Christianis omnibus competit: ergo nisi causam, eamque manifestam Parochus habeat, ea negandi poscentibus, hæc illis vitare si volet iniuriam, non negabit.

Secundum, nemo indicta causa, ac non auditus re sua spoliari debet, aut iure, ad eius possessionẽ vsũque. Iam quæro vbi hic causam dixit, qui Eucharistiam petit? quo in tribunali nocens audiit, quis, & quando, contra eum testes produxit? & tamen ius ei communionis adimitur, quod ea per confessionem iudicetur ob culpam aliquam suam indignus, quo nihil esse potest iniquius.

Primò, quia habet hæc actio tacitam admissorum exprobrationem ac censuram.

Secundò, certum tum confessionis ingenerat odium.

Tertiò est quoque formæ opposita, quæ à iudicibus seruari in foro solet, nam causam in eo iudicio oportet esse cognitam, in quo ius petitur, & dicitur, sed qui sibi Eucharistiam in animæ suæ nutrimentum postulat, ius sibi à Parocho fieri postulat in exteriori foro, in quo, ius ad Sacramenta habet: quo tamen in foro non est culpa cognita, ob quam ei ille Eucharistiam negandam putat, est hæc ergo negatio cum eius cui negatur coniuncta iniuria. Enimuero cum quæ confessione à pœnitente explicantur Parocho, ei vt ministro Christi, ac vices eius agenti in conscientiæ tribunali exponantur, iniquè sanè hic, & non nisi improbe facit, cum quæ æterno sepulta esse silentio conuenit, foras aliquo modo effert, operando ex eorum notitia extra iudicialiter vt aiunt, quare concludendum cum August in hom. 50. de pœnitentia, à communione prohiberi posse neminem: *Nisi aut sponte confessum, aut in aliquo, siue seculari, siue Ecclesiastico iudicio nominatum atque conuictum.*

QVÆSTIO XXI.

An Parochus sibi sine consensu Episcopi substituere posset Vicarium, qui suorum confessiones audiat & sacramenta administret.

SVpponn primò, confessionem obeundam esse proprio Sacerdoti aut alteri de eius licentia vt dicitur in cap. *omnis vtriusque de pœnitentijs*, cuius rei est hæc caosa, quod ad absoluandum requiratur iurisdictio, cum absolutio instar sit actus iudicialis, quo à sacerdote vt iudice, pro reo, aut cõtra pronunciatur sententia, Trid. sess. 14. cap. 6. at præterquam proprio Sacerdoti, aot alteri de eius voluntate, ius pœnitenti dicere in tribunali sacro conscientiæ nulli licet ob defectum iurisdictionis in illum.

Suppono secundò, facultatem hanc posse à Sacerdote proprio transmitti in alium, nam ab Episcopo & Parochis datur Sacerdoti simplici approbato tamen, committi etiam solet Mendicantibus à Romano Pontifice, de quo est in Clementina de sepulturis & in extrauaganti Ioan. 22. quæ incipit vas electionis, quibus præmissis.

Dico primò, *in audiendis confessionibus Parochum substituere sibi nullum posse, quem ante non approbarit Ordinarius*, sit nobis loco argumentorum om-
A nium Concilii authoritas sessione 23. ca. 15. in hæc verba, *decernit sancta synodus nullum etiam regularem posse confessiones sæcularium etiam sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale beneficium aut ab Episcopis per examen si illis videbitur necessarium, aut alias idoneus iudicetur, & approbationem quæ gratis detur obtineat.* Quare confessio facta alteri quam approbato nisi in extrema necessitate qualis est articoli mortis aut eius periculi in conscientia est nulla: Filliucius tom. 1. tract. 7. cap. 19. de facultate eligendi confessorem assertione 2. num. 243. Vt autem adhiberi quis ad confessiones excipiendas valeat, sufficit eum semel esse approbatum, fuisse in ea diœcesi vbi ijs dat operam aut alia, de Coninch. tract. de confessione Filliucius loco citato num. 261. ratio est quod approbatio fiat de capacitate approbati ad sacrum hoc confessionum ministerium per modum iudicij. At hoc est vniuersale, & respectu cuiuslibet loci & prouinciæ, ergo &c. sed de ea re nos antea pluribus.
B

Dico secundò, *posse Parochum iure communi sine licentia Episcopi, dicere sibi vicarium ex Sacerdotibus vnum aliquem, ad administranda vnum aut omnia Sacramenta.* De Graphijs l. 1. decisionum cap. 13. nu. 11. & in appendice l. 2. cap. 11. num. 21. Filliucius tract. 7. cap. 9. q. 1. n. 228. antequam probatur.

Notandum 1. Parocho sæpe iustas esse causas recedendi ad tempus à beneficio suo, ideoque ei
C concedi à Trid. bimestre, quam ad rem nulla ei & proprij sui Episcopi facultas est necessaria.

Notandum 2. esse prudentiæ non tantum, sed & institię in Parocho, aduersus Ecclesiam suam, eam interim dum abest committere viro idoneo, qui eius curam suscipiat quod Episcopis commendar Concilium sessione 23. cap. 1. ne ex ipsorum absentia conciedita illis oues damnum capiant, hinc enim sic argumentari licet, si non potest Parochus in nullo casu, Episcopo suo inconsulto, vices suas ac Parochiam ad tempus alteri committere, aut abesse nunquam poterit, quod est contra Concilium, aut si absit, ei sine pastore relinquendæ erunt oues propriæ, quod in Episcopo Concilium arguit
D ac consequenter in Parocho, alterutrum autem sequi patet, nam & Episcopus domi suæ, raro residet, & si semper residere eum contingeret, tamen ob Parochiæ ab ea distantiam. Sæpe conueniri non potest, ergo si Episcopi venia, expectanda est Parocho ad constituendum vicarium, aut hic nunquam domo recedere poterit, aut si recedat nullus erit interim qui Parochiam cum potestate reget: Dixi iure communi, vt indicarem Parocho cuique, sequendam esse prouinciæ suæ consuetudinem, Episcopi voluntate introductam prohibẽtis Parochis, ne vllum sibi vicarium nisi consensu suo ac facultate, in cura animarum subrogent.

Dico 3. *posse Parochum sine sui superioris, id est Episcopi licentia, sacerdotem modo approbatum in ali-*
E *qua diœcesi à suo ordinario, sibi in subsidium pastoralis curæ assumere, vt ad audiendas confessiones in quadragesima, ministrandam Eucharistiam in Paschate.*

Argumentum esto 1. quod cap. omnis vtriusque sexus de pœnitentijs & remissionibos significetur, præcepto Ecclesiastico de confessione annua satisfieri, cum ad eam audiẽdãm adhibetur Sacerdos proprius, id est, Parochus aut alius de eius licentia, supponit ergo canon à Parocho assumi posse, qui illum in hoc negotio adiuuet.

Secundò, excommunicantur Religiosi sacramentum extremæ vnctionis aut Eucharistiæ mini-

ſtrantes, *Quemadmodum & quilibet Presbyteri, excommunicatos à canone præterquam in caſibus à iure expreſsis abſoluere præſumentes, à pœna & culpa non obtenta ſuper his* (verba ſunt Clem. 5. in Concil. Viennenſi, quæ relata ſunt à Boniſac. in Clem. 1. de priuilegijs,) *non obtenta*, inquam, *ſuper his Parochialis Presbyteri licentia ſpeciali*, hanc ergo dare iſte poteſt, ergo & leuandæ prouinciæ ſuæ cauſa, idoneos ac capaces in communionem ſui miniſterij aſſumere, vera ergo eſt aſſertio.

QVÆSTIO XXIII.

Quem modum tenere Parochum oporteat in abſolutione manifeſti Vſurarij.

PRiuſquam eum de peccatis ſuis Parochus abſoluat, exigere ab eo debet vt vſuras, his quibus iniuriam intulit reſtituat, ſi per tempus reique familiaris anguſtias ei eſt integrum, ſin minus, habere debet qui ſuo nomine facturum ſe recipiat, de quo, eſt his verbis perſcripta Gregor. IX. Sanctio in cap. quanquam 2. de vſuris in 6. *Nullus manifeſtorum vſurariorum teſtamentis interſit, aut eos ad confeßionem admittat, ſine ipſos abſoluat, niſi de vſuris ſatisfecerint, vel de ſatisfaciendo pro ſuarum viribus facultatum præſtent idoneam cautionem.* Quid? ſi mors inſtet, quid ſi vſurarius agit animam, proque certo habet, contracta à ſe nomina expungere, ſi ſanus fiat?

Si tunc poteſt, ſi tunc habet vnde ea expleat, tollatque, abſolui non debet niſi prius ſibi, læſiſque ſatisfecerit, Greg. IX. in decret. quanquam citata. Si reſtituendi copię non ſuppetunt, Curatus, (Poſſeuini ſunt verba cap. 7. de Offic. Curati nu. 95.) *faciat ſibi promittere quod reſtituet, & faciat ſibi dare licentiam reuelandi factum Epiſcopo.*

Greg. in decret. proxime citata viſũ eſt ſatis eſſe, ad abſolutionem prædicto vſurario nõ negandam, ſi cautionem det Ordinario, eius Vicario, aut Parocho idoneam coram fide dignis de Parœcia, aut Notario publico, cuius erit hæc cautio vt in tabulis quas ea de re manu tam ſua quam debitoris obſignatas exarabit, exprimat ſummam debitam ſi eſt hæc certa, ſin minus, quam creditor qui ſe læſum queritur deberi ſibi aſſerit, quod ſi ob inopiam ſatisfacere tunc non poſſit, aut deſtitutus ab amicis, non habeat qui creditores ſecuros reddat de prædictis debitis, ſatisfacturum ſe iurabit, vbi primum per fortunas licuerit, Sylu. vſura 9. qu. 18. Nau. Euch. 17. n. 279. & tunc abſolui debet cum conditione, ſi poſſum & indiges. Poſſeuin. loco cit.

Nec id modo ſeruandum in reconciliatione vſurarij, ſed excommunicati etiam notorij, incendiarij publici, maximè (ſi ſunt denũtiati amho) mutilatoris, manifeſti raptoris, & violatoris Eccleſiæ, his enim omnibus neganda eſt abſolutio, etiam in mortis articulo, niſi ſcripto publico manu Notarij exarato, ac ſignato tam eius quam teſtium manu, ſancte ſpondeant ſi poſſunt, excommunicatus quidem, fore ſe morigerum Eccleſiæ in poſterum, cæteri autem, damna ſe reparaturos omnia, quæ à ſe ſunt innocentibus illata.

Dixi in mortis articulo, nam alio tẽpore cum eſt excõmunicatio omnibus nota, excõmunicatus ad Superiorẽ remitti debet abſolutionis gratia, aut ſi eũ adire renuit, conueniendus eſt à Confeſſario pro obtinenda abſoluendi licentia, quam ille nõ annuet niſi conditione adiecta, de exigendo iureiurando à pœnitente, quod mandata abſoluentis faciet, quæ in eo ſunt tota, vt de cætero his ſibi abſtinendum ſciat, per quæ excommunicari meruit.

QVÆSTIO XXIV.

An omnibus Parochis & Parœcijs adiuncta ſit obligatio ſuſcipiendi presbyterij intra annum.

NEquaquã: ab ea lege ſunt hi primo eximendi quibus per peſtem aut bellum Parochiani nulli ſunt reliqui. Ratio eſt, quod ceſſante cauſa ceſſet effectus cap. cum ceſſante 60. de appellationibus lege quod dictum ff. de pactis, ſed Parocho per canonem præcipitur ideo, vt intra annum de Sacerdotio recipiendo conſilia agitet, vt alienam ſalutem procuret vtilius, Deique gloriam in ſubditis promoueat maiori fructu, qui finis hic ceſſat, nam Parochia incolis vacua, de quorum ſalute ſollicitus eſſe poteſt Parochus: ergo nulla ei tum eſt neceſſitas ſuſcipiendi presbyterij.

Nulla item 2. cum Parœcia præbendæ eſt vel ſimplici beneficio vnita, quod fieri poſſe indicat Innoc. in decretali extirpãda 30. parag. qui vero de præbendis. Ratio eſt, quod acceſſorium principalis ſui naturam ſequi ſoleat, lege cum principalis ff. de reg. iuris, at cũ præbendæ vnita eſt Parœcia, illa, pars eſt vniti præcipua, quæ tamen ſui poſſeſſorem Sacerdotem fieri, intra annum non exigit, vt facta eidem collatio ſit rata ac valida.

Tertiò, nec neceſſe eſt Parochum Sacerdotem fieri tempore præſtituto per Canones, cum de conſenſu Epiſcopi, ſtudiorum cauſa abeſt à Parœcia, verſaturque in Academia occupatus literis, Ioan. de Selua tract. de beneficiis 3. parte quæſt. 52. quod cum accidit, tenetur intra annum à beneficio Parœciali habito, Subdiaconus fieri, alioqui vacabit Parœcia, exacto anno, per non promotionem Parochi ad ordinem Sacerdotij, Ancharanus conſ. 293. Leſſius & alij.

Quid ſi primo anno fructus nullos, aut paucos poſſeſſori ſuo ſuppeditatura eſt Parœcia vt tempore deportus?

Reſpondendum, eam ob rem canonicæ vim legis de recipiendo intra annum Sacerdotio, non ceſſare.

Primo, quia nec Gregor. X. in cap. licet canon nec Lateran. Concil. in cap. cum cunctis 7. extra de elect. vllum à lege Parochis per ſe impoſita, exemptum voluere.

Secundo, quia deportus non impedit, quo minus Parochiæ, cuius redditibus non Parochus gaudet, poſſeſſor ſit pacificus.

Tertio, quia finito deportu, Parocho incumbendum eſt in ſalutem animarum, quod facere fructuosè non poteſt, niſi Presbyter.

QVÆSTIO XXV.

An Parochus Patrinos alios ad leuandum puerum de fonte baptismi adhibere posit quam qui designati sunt à parentibus.

ASsertio vnica, *Peccat Parochus qui puero patrinum alium ab eo adhibet, quem ei parentes, aut propinqui esse voluere.*

Probatur, ex electione patrini, voluntati parentum contraria fit iis iniuria, nam non potest, iis non esse probrosum, quod homo ignotus, ac conditione sibi sæpe dispar, & inæqualis, forte etiam odiosus ac grauis, eorum sit compater, pater autem in Christo Filij sui.

Secundò, si est hæc per Parochũ patrini designatio, contra Concilium, charitatem & iustitiam in re graui, grauem quoque culpam habitura videtur, at horum nihil ei deest: ergo cum culpa Parochi graui est coniuncta. Maior est certa, minor probatur, & quidem quod standum in ea re sit parentum voluntati dicitur sessione 24. Trid. Conc. cap. 1. de reformatione. Quod autem repugnet charitati atque iustitiæ ostenditur; charitati quidem, quia amore se mutuo prosequi, suaque secum communicare compatres debent, quod fieri non potest in voluntatum ac animorum repugnantia, inter se tanta, quantam intercedere necesse est inter ignotos, sibique forte inuisos saltem ex parte parentum, qui queri possunt se læsos ac neglectiona tam sui, quam designationis à se factæ, contemptos esse.

Iustitiæ vero, quia est contra ius, compaternitatem contrahi ab inuitis, cum sit quædam obligatio, eaque spiritalis, vt dicetur de matrimonio, quæ citra legem superioris, non cadit nisi in volentes.

Contraria tamen sententia est probabilis, quia in pœnis pars mitior est amplectenda, vt dicitur regula in pœnis de regul. iuris in 6. at culpa, spiritalis quædam est pœna, iuxta D. August. Confessionum lib. 1. cap. 12. *Domine ita est, vt pœna sibi sit omnis inordinatus animus*: At est longe suauius venialiter tantum peccare aliquem, quam mortaliter: ergo culpa Parochi in patrinorum designationa contra parentum voluntatem, veniali maior non est futura.

Secundo, decretum Concilij pœnale est, cum Ordinarij arbitrio Parochum statuat puniendum esse qui secus fecerit quam parentes iusserint, at lex pœnalis ad culpam non obligat, cum pœnæ expressio, communiter sit culpæ exclusio.

QVÆSTIO XXVI.

De officio Parochi circa matrimonium.

PRimo omnium, publice, id est in cœtu populi qualem habet Ecclesia Festis diebus, denunciare matrimonium debet, id est eius contrahendi à viro, & fœmina, suscepta consilia, quoties autem, & quam sępe? tribus Festis diebus, aliquot dierum interuallo inter se distinctis. At vbi vero? in templo. Quod inter Missarum solemnia, vel inter concionandum, nisi ordinarius ipse, iustis de causis expedire iudicauerit, vt vna tantum denunciatio fiat, vel ex toto prædictæ denunciationes remittantur, quod ipsius iudicio & prudentiæ S. Tridentina Synodus relinquit. Denunciationibus non præmissis aliquos inter se coniungere, in Parochis est mortale, quia in re graui agit contra laudatissimum morem Ecclesiæ, à Lateran. Concilio inductum, atque à sacra Trid. Synodo approbatum.

Secundò, cum vterque contrahentium, aut eorum alter peregrinus est, vagus aut alienigena eorum coniunctioni interesse Parochus non potest, nisi re prius delata ad Ordinarium, ab eoque accepta, ad hanc rem licentia. Trident. sess. 24. cap. 7. qui quoad eius fieri poterit dabit operam vt intelligat à scientibus, ecquid soluti sint, an mariti, secus facere est peccare mortaliter Victorellus cap. 10. commentarij in cap. 10. Posseuini de matrimonio.

Primo, quia hoc est discedere à præcepto Ecclesiæ in re graui & quam ad animæ bonum salutemque seruari est necesse.

Secundo, ex pœna eiusque qualitate, ratio est, æstimanda culpæ, cum inter eas similitudo intercedere debeat, iuxta Christi dictum in Apocalypsi: *Quantum fuit in delicijs tantum date illi & tormentum*, sed Parochus, qui se matrimonio vagorũ præsentem sistit, non præmissa diligentia, qualem requiri diximus, nec accepta facultate ab ordinario eos coniungendi triennio suspendi à diuinis vsuque officij sui præcipitur, cap. finali de clandestina desponsatione, quam est ergo verisimile non parere Ecclesiæ in hac materia in Parocho mortale esse?

Valet tamen matrimonium istiusmodi hominum, qui stabilem nullam sedem habent, contractum coram Parocho & testibus, non petita hac licentia ab Ordinario, nec diligentia ab eo vel Parocho præmissa super eorum conditionibus.

Primo, quia Concilium ad validitatem matrimonij, aliud non exigit quam præsentiam Parochi & duorum testium, Trident. sess. 24. cap. 1.

Secundo, diligentia quæ est futuro vagorum matrimonio pręmittenda, vt Parocho constet, ecquid possit fieri, hique coniungi, non magis est matrimonio essentialis ac intrinseca, quam denunciationes trinæ, respectu indigenarum cum harum, & illius diligentiæ, idem sit finis, nempe cognoscere, an inter virum & fœminam stare possit matrimonium, sed sine his, firmum est quorumlibet coniugium: ergo & sine diligentia præmissa, aut præmittenda, vagorum matrimonium validum erit ac ratum.

Sunt autem vagi qui priori domicilio relicto, iter habent, quęruntque, vbi domicilij sui sedem figant, & eorum quandiu sunt tales, Confessiones excipere, matrimonijs interesse, inquisitione præmissa quam diximus cum Ordinarij licentia, quicunque Parochus potest, etiamsi primum domicilium in fraudem Parochi deseruissent, Victorellus in cap. 10. commentarij ad Posseuini Curatum n. 37. quod etiam valere, ait in eo qui priori Parœcia relicta aliam quærit, & in aliqua vrbis parte ad breue tempus hospes versatur, nam hunc coram quocunque illius vrbis Parocho, matrimonium inire posse asserit, cum ratione Parochiarum. Sit vagus, quæ est etiam sententia Sanchez 3. de matrimonio disp. 25.

Tertio, laborandum est Parocho, vt matrimonium fiat in facie Ecclesiæ & quidem sponsæ: Parochia, locus est, quo vir & mulier, contrahendi causa communiter conuenire debent, sua tamen matrimonio vis non deest, si contraha-

PPp

tur alibi, vt in sponsi Parœcia, aut priuata aliqua A domo, quod tamen (maxime vltimum) nisi ex iusta causa, ac permittente Episcopo, fieri auctor non essem, ob contrariam consuetudinem. Ad horam contrahendis matrimonijs idoneam quod spectat. Dicendum est, ea celebranda vulgo non esse, nisi antemeridiana, causa est quod iis interesse Parochum, illaque benedicere, sit Concil. decreto necesse, ac communiter non nisi in sacro Missæ sacrificio impertiri debet benedictio, ergo cum eius celebrandi tempus proprium, sit antemeridianum, ordinariè alio sine iusta causa celebrari matrimonium non poterit.

Quarto, non debet assistere matrimonio cũ fit solẽniter tempore prohibito per Ecclesiam, nisi eius B celebrandi potestatem ab Ordinario, vir & fœmina nacti fuerint, etsi enim matrimonium possit valide quouis tempore contrahi, benedictio tamen cum nuptiarum solemnitatibus dari nequit, ab Aduentu Domini vsque ad diem Epiphaniæ, 33. q. 4. can. non oportet, & à Feria 4. cinerum exclusiuè vsque ad octauam Paschæ inclusiuè, extra de Feriis, cap. Capellanus, Trident. sess. 24. cap. 10.

Dixi, *solemniter*, nam illis etiam temporibus non est malum inire matrimonium, modo ne cum pompa traducatur sponsa in ædes viri, vocenturque ad epularum celebritatem amici, & propinqui, Sylu. matrim. 7. qu. 1. notabili 5. quanquam in quibus locis tacita sponsæ traductio, ab Episcopo C est prohibita, ab ea quoque abstinendum erit, nec vsurpanda sine eius consensu, quemadmodum nec matrimonij celebratio in Ecclesia spectante populo. Posseuinus cap. 10. de matrim. nam secundum Concilij Trident. interpretationem, illis temporibus, quæ proximè diximus, statæ publicarum nuptiarum cæremoniæ, conuiuia, ludi, saltus choreæ, viri, vxorisque coniunctio solemnis, aliaque id genus interdicuntur: simplex tamen vt est dictum, matrimonij contractus, ac sponsio non tollitur.

Quinto, ad officium Parochi pertinet, sponsum ac sponsam priusquam solemni matrimonio coniungantur adhortari sedulo, vt ad diuinam gratiam consequendam peccata sua confiteantur, & ad sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum piè ac religiose accedant. D

Sexto, quoniam sunt qui fide matrimonij futuri vix data, antequam tribus diebus festis nuptiæ promulgentur, coramque Sacerdote & testibus coniungantur, fœdo sese concubitu contaminant, meminerint Parochi, sponsum & sponsam monere, prohiberi iis à Concilio ne eadem in domo, priusquam publici coniugij societate in templo iuncti fuerint, cohabitent, concubitum autem qui illud anteit, non matrimonij iure, ac dignitate, sed stupri labe ac flagitio niti.

Postremo cum sponsus & sponsa ad templum venerint, debet Parochus, stola collo inserta, pro foribus templi, aut pro ara, (si tunc res diuina fiat, aut iam facta sit) consistere, & de vtroque scire, an E se mutuo in vxorem & virum adiungere animum induxerint, respondentium id vero se velle, dexteras iunget, annuloque tradito inuicem, quid vtrumque significat aperiet, sicq; eos copulabit his verbis aut similibus: *Ego vos in matrimonium coniungo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.*

QVÆSTIO XXVII.

An teneatur Parochus detegere impedimentum Matrimonij aliter sibi cognitum quàm per Confessionem.

CVm Parocho de impedimento matrimonij inter virum & fœminam constare possit.

Primo, scientia sacra, qualis est per confessionem habita.

Secundo, profana & vulgari, cuiusmodi est acquisita communi fama, aut aliter, quæstio de vtraque potest intelligi, petique, an impedimentum matrimonij altero de his duobus modis, aut vtroque cognitum, possit Sacerdos Episcopo detegere vt eius authoritate non fiat, contra iura canonum aut Dei. Rẽ expediam sequentibus Assertionibus.

Prima Assertio, *Si est impedimentum sit occultum, vt probari nequeat, & tamen publice vir & fœmina matrimonij faciendi causa se offerant, Parochus et confirmando suam commodare debet præsentiam.*

Primo, quia Sacramenta non sunt neganda occulto peccatori, publice ea petenti, ne eorum negatio famam eius lædat.

Secundo, detegendi vitij inter coniuges, finis non est alius quam moram eorum coniugio facere, et hic cessat cum soli Parocho tale impedimentum est cognitum, cum enim testis vnus communiter habeatur pro nullo, ei fides nulla habebitur, si non habebitur matrimonium fiet non secus, & forte calumniator audiet, cui periculo teneri Parochum exponere se alterius causa, quis putet?

Contraria tamen sententia est omnium fere Doctorum, sed nostra est probababilis & tuta.

Secunda Assertio, *Si tamen existimet Parochus impedimentum cuius est conscius, alteri quoque esse cognitum, aut certe nesciat sibi soli esse notum, teneter in conscientia de illo Ordinarium certiorem facere.*

Primo, quia parendum est præcepto Ecclesiæ, cum non scitur, an aliqua iusta sit causa, quæ ab eius obseruatione eximat: facit enim possessio pro mandato, quæ non possessioni præualet, iuxta axioma iuris, possidentis quam non possidentis, conditionem potiorem esse.

Secundo, præ cæteris incumbit Parocho ratione muneris quod obit in Dei Ecclesia, peccatis occurrere, ne fiant, cũ ad eum pertineat omni qua potest ope, suorũ salutem prouehere, scire iam vero an eo an qui volutari aliquem in sordibus patitur, à quibus eũ facilitate mirabili cũ volet, educere potest, eius salutem gloriamque amet? ne ergo proditi officij, ne neglectarum ouium crimine notetur Parochus, vitia quæ virum inter, & fœminam valere posse connubium prohibent, ei aperiet cuius est pro auctoritate impedire, ne vitæ & fortunarum societatem, inuicem eius incapaces coeant.

Secus tamen si superiori placeret, si matrimonium contrahi eique Parochum à quo admoneretur de impedimento, interesse vellet, audiendus esset, moraque omni postposita eius imperio parendum.

Primo, quia discutere, an bene, vel secus superior iubeat, nostrum nõ est quibus obsequi est in laude.

Secundo, potest Parochus iudicium alienum suo præponere.

Tertio, deponere sententiam, vt sequatur probabilem superioris.

Quarto, in opinione tuta, D. Thom. 2. 2. licet:

magiſtratui, tam Eccleſiaſtico quam ciuili quo nomine gaudet Parochus contra conſcientiam iudicare ſecundum allegata & probata.

Tertia Aſſertio, *Si eſt impedimentum Parocho tantum per confeſsionem directe, vel indirecte cognitum, nempe quia inter confitendum pœnitenti aliquid excidet, vnde Parochus intelligit, et per leges Eccleſiæ, fas non eſſe contrahere cum fœmina, quam ſibi in coniugem deſtinat, nec Ordinario illud detegere, nec eius cauſa, præſentiam ſuam ius negare poteſt.*

Pars prima probatur, audita in ſacro tribunali conſcientiæ æterno obuoluenda ſunt ſilentio, cum mori millies præſtet, quam ſigillo confeſsionis vim facere.

De ſcientia autem indirecta quæ fuit Aſſertionis pars altera, res eſt ſimiliter euidens. Nam vti ſcientia per confeſsionem habita, res eſt lege canonica prohibita, at quod conſtet Parocho virum & fœminam impeditos eſſe, id confeſsioni debet, vt in hypotheſi ponitur, cuius tamen notitia vtitur, vt eos ſtabili & ſperato inter ſe matrimonio copulari prohibeat.

De maiore ambigere nefas intelligenti quid ſuper ea re ſcriptum poſteritati reliquerit an. 1594. Clemens VIII. *Vult enim tam ſuperiores pro tempore exiſtentes quam Confeſſarios, qui poſtea ad ſuperioritatis gradum fuerint promoti cauere diligentiſsime, ne ea notitia, quam de aliens peccatis in confeſsione habuerunt, ad exteriorem gubernationem vtantur*

Secundo, eſt id vitandum tam Parocho quam Confeſſariis, quo vſus confeſsionis tollitur, aut grauior redditur quam oportet, ſed talis eſt vſus notitiæ per confeſsionem habitæ, cum pauci ſint admodum futuri qui ad confeſsionem appellant animum, ſi eam fore ſibi noxiam metuant.

QVÆSTIO XXVIII.

An Parochus cui cognitum eſt impedimentum, quod ex ignorantia craſſa, vir & fœmina contracturi neſciunt, teneatur ſub peccato de illo eos certiores facere, ac à contrahendo dehortari.

DIco primo, *Cum vir & fœmina laborant ignorantia vincibili & craſſa impedimenti matrimonij, teneri Parochum eos in confeſsione de illo certiores facere, etſi norit probabiliter non modo nihil ſe promoturum ſed & ſequuturum aliquod pœnitentis vel aliorum ſcandalum.*

Probatur conferre Sacramentum ei quem certo conſtat eſſe in peccato mortali, nunquam eſt vlla lege licitum, ſed qui confitetur cum ignorantia vincibili rei quã tenetur fugere ſub mortali, eſt in ſtato peccati letiferi, cum in ignorantia illa ſua culpabili, implicite malitia peccati ex illa ſecuturi cenſeatur eſſe volita: ergo Sacramenti per abſolutionem collatio laboranti tali ignorantia vincibili, non eſt danda.

Dices Multorum opioone non eſt dedocendus pœnitens erroris ſui, cum eius ignorantia eſt probabilis, nec ille modũ imprudẽtiæ ſuę eſt facturus: ſed qui confitetur cum impedimento, cuius habet ignorationem improbabilem, forte matrimonium nihilo ſecius contrahet, quam ſi de impedimento non fuiſſet monitus, de eo ergo admoneri à Parocho non eſt conſultum, ne hæc eius caritas vertat in innoxam.

A Reſpondendum, vt eſt incertum Parocho vtrum vir & fœmina ei ſint futuri in vitãdo tali matrimonio, morigeri ita & contrarium, proindeque ſecuritati tam ſuæ quam illorum conſulere debere, & ita de impedimento futuri ſui matrimonij admonendos videri.

Dico ſecundo, *Parochum cui compertum eſt virum & mulierem contrahere velle cum impedimento iuris naturalis aut diuini, puta quia vir pater eſt fœminæ, aut hæc eſt alteri iuncta matrimonio, de quo ambo habent ignorantiam inuincibilem, obligare eos admonere de tali impedimento. ſi ſpes ſit profectus, nec eſt metus vllius ſcandali, aut detrimenti futuri, quod redundaturum ſit in tertium.*

Cauſa eſt 1. quod Parocho, vt Paſtori, ac Patri
B ſpiritali incũbat, vt Parochianos inſtruere, monere, hortari ad virtutem, ita & à culpis abducere: præuaricatur ergo officio ſi turpi ſilentio eos in peccatis hærere ſinat, hoc enim eſt ea authoritate ſua approbare ac tegere, quod non debet. Eſt hæc tamen intelligenda Aſſertio, in caſu quo diſpenſationis cauſa facilis eſt in vrbem tranſitus, nec interim periculum timetur incontinentiæ, dum illa Romam mittitur, nam cum hæc abſunt, aut eorum alterum, præſtat tacere. Quia vt dicitur can. ſi quis autem 4. de pœnitentia diſt. 7. dare, nec monere expedit, cum monitio reique præſtatio non proſunt.

Secundo, quia ibi non eſt adhibenda oratio vbi dicenti audientium occluſæ ſunt aures, iuxta illud
C *ne effundas ſermonem vbi nõ eſt auditus.* quod ſi ſunt hæc vera de ignorantia inuincibili tam iuris quam facti eorum, quæ ad ius naturale aut diuinum ſpectant, multo magis ſunt intelligenda de ignorantia iuris etiam Eccleſiaſtici, quam tollere Confeſſarius aut Parochus non tenentur, cum ſpes nulla eſt ſecuturi fructus, timetur autem ſcandalum alterutrius, vel ſi obtinetur diſpenſatio, cauſa metuendi eſt, ne denuo eorum alter conſentire nolit, cauſa eſt quod ſit non tantum prudentiæ ſed etiam charitatis nullam occaſionem peccandi alteri dare, can. de viduis, 27. q. 1. ſed hunc in fraudem impellit eique peccandi cauſam tribuit, qui non paratum parere Eccleſiæ, ob animi male affecti prauam in-
D dolem, de re quam ſine culpa ob bonam ſuam fidẽ molitur admonet, ergo ſic diſpoſitum Parochus nulla lege admonere tenetur.

QVÆSTIO XXIX.

An teneatur Parochus populum è ſuperiori loco per ſe aut alium inſtituere & qua lege.

ASſertio vnica, *iure tam naturali quam diuino tenetur Parochus, concionibus per ſe aut alium*
E *operam dare,* Naturali quidem, quia recta ratio ſingulos admonet, id agere oro quo ſtata, ac iuſta præmia habent, eiuſmodi eſt in Parocho prouincia concionandi populo, cum hic eum alat, vt ſibi neceſſaria ad ſalutem ſuppeditet, quorum de numero conciones eſſe quis ambigit?

De diuino nemo negare poteſt, ecqoid enim animus paſcitur ſalutari Dei verbo, vt corpus cibo? Math. 3. *non in ſolo pane viuit homo ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei*, at quod Petro eſt dictum Ioan. vltimo, *paſce oues meas*, hoc Epiſcopis, & Parochis imperatum eſt ab Apoſtolo, *paſcite qui in vobis eſt gregem Chriſti*. Quare in eum

sensum hæc verba vsurpauere patres in Trid. sess. 23. c. 1. *cũ præcepto diuino mandatũ sit omnibus quibus animarum cura commissa est, oues suas cognoscere, pro his sacrificium offerre, verbique diuini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium exemplo pascere.*

Vt iam mihi magnopere necessarium non videatur laborare in probando, id quoque lege Ecclesiastica Parocho curandum esse, nam quis existimet id à Papa, & Episcopis, in causa communi populi, non esse mandatum Parochis, quo, vt istorum cum charitate dignitas, ita & publica continetur incolumitas?

Atque vt ab antiquioribus Concilijs ordiar, est de hoc munere Parochorum in can. 10. Arelatensis Cōc. sub Carolo Magno his verbis, *de prædicatione prouidimus, pro ædificatione omnium Ecclesiarum, & pro vtilitate totius populi, vt non tantum in omnibus ciuitatibus, sed etiam Parochys, presbyteri ad populum verbum faciant, & vt bene viuere studeant, & populo sibi commisso prædicare, non negligant*, quod ijs quoque inculcatum est in Moguntino sub eodē principe can. 27. & recēti memoria in Trid. sess. 5. cap. 2. *pascant populum salutaribus verbis, docendo quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, &c.* sess. autem 24. cap. 7. *exponant sacra eloquia & in lege domini populum erudire studeant*, ex quibus id conficitur, omni iure, quod initio est dictum munus hoc concionandi vtile, Parochis præceptum esse.

Quod tamen obire per alios possunt. Nicolai I. testimonio cap. 106. responsionum ad consulta Bulgarorum, *nec enim curamus*, inquit, *quantum ad fidem rectam pertinet qui prædicent sed quem prædicent*, quo nihil ad quæstionis propositæ fidem dici poterat apertius. Nec minus pro veritate huius sententiæ faciunt Concilia quã Pontifices Vasense secundum can. 2. Romanum 5. sub Greg. 5. can. 1. Moguntinum sub Carolo magno can. 25. *de officio prædicationis*, inquiunt ibi Patres, *si forte Episcopus non fuerit in domo sua, aut infirmus est, vel alia aliqua causa exigente non valuerit, nunquam tamen desit diebus Dominicis aut festiuitatibus qui verbum Dei prædicet iuxta quod intelligere vulgus possit*, ac ne hæc tantum de Episcopis aliquis dicta putet cautum est à Trid. sess. 5. cap. 2. de reformatione cum de Curatis loquitur in hanc sententiam, *per se vel per alios legitime impeditis pascãt salutaribus verbis*, Quod si per ignorantiam facere nequeunt, iubētur ipsi in Cōc. Arelatensi è superiori loco legere concionem aliquam vulgari idiomate scriptam. Cum enim Parocho ideo conciones sint habendæ ad populum, ne quid eum lateat quod ad salutem scire sit necesse & id tam sua quam alterius opera, ac vero etiam libri scripti beneficio assequi possit Parochus quis non videt facturum eum officium, alterutrum ab eo si erit adhibitum?

QVÆSTIO XXX.

An Parochus possit quemlibet idoneum admittere ad concionandum.

RESpondeo non posse nisi approbatos ab Episcopo Trid. sess. 5. ca. de reformatione 2. quod Clemens 8. in Episcopo quoque valere voluit extra Diœcesim posito, cum ibi eum habere concionem ad populum sine Diœcesani licentia, seuero cauit Piasecius parte 2. praxis ex Geminiano in sua practica cap. 58.

Est tamen hæc Parocho in admittendis idoneis ad conciones publicas, non omittenda cautio, primo vt eos nunquam patiatur serere in populo hæreses, malaq; errorum germina Trident. sess. 5. cap. 2. nec docere quæ sunt à Leone X. inserta Bullæ, cui initium est, *superna maiestatis præsidio*, nec aliquid pertinens ad Cōceptionem Beatæ Virginis in peccato originali, affirmatiue, aut negatiue, cum reprobatione alterius opinionis tanquam falsæ Conc. Trid. sess. 5. de peccato originali Sixtus IV. Pontifex in Extrauaganti, *graue nimis de reliquijs*. Pius V. in constitutione quæ incipit, *super specula*, Paulus V. anno 1617. in decreto cuius est hoc principium, *Sanctissimus Dominus noster post longam, & maturam discussionem, &c.*

Secundo, quia est populus earum rerum, quæ ad fidem, officiumque spectant magnam partem ignarus ac rudis, virtutis expers, plenus vitiis, cuius mali, (infausta ista nostra sæcula, conferendo cum Apostolorum fœlicibus, ac heatis), causa vix apparet alia, quamquam illi quærebant styli tenuitatem, orationis innocentiam, hanc superbè etiam in pagis, obscurisque Parochus conciooatores respuant, in dicendo sectentur pompam, ament vmbram, masculam oderint eloquentiam, quod quam sit ab Apostolorum dicendi genere alienum, norunt qui Pauli accessum ad Corinthios, meminerunt fuisse, *Non in sublimitate sermonis, non in humana sapientiæ verbis, sed in virtute Dei*, ideo quem ad diuini verbi sementam faciendam in Domini agro sibi Parochus substituer, hunc monebit, vt Cypriani more, stylum ad minutæ plebis captum demittat, mysteria fidei cum eius se rei commoda offert occasio, exponat, concionem erudiat, ad magna forti quidem, sed facili oratione acuat, cum enim de Domino Deo vox est, *Vocis pura sinceritas, non eloquentia viribus niti debet ad fidei argumenta sed rebus*, ad Donatum epist. 2. lib. 1.

Tertio, quia metuendum est Parochis, ne si aliquando officium negligant, vocem hanc ruboris & terroris plenam audiant: Paruuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis, panem nempe, sine quo nec potest quisquam Christianè viuere, nec ad beatam immortalitatem erescere, dare debebũt operam, vt Ecclesiastes quo vtētur ad sacras conciones industriæ suæ ac laboris partem aliquam eo conferat, vt de eius ore pueri, rudesque Christianæ doctrinæ elementa depromãt, prout ei præcipitur in Tholosana Synodo anni 1582. cap. 3. & 4. & in Genuensi ann. 1573.

Quarto, quia magnis, & illustribus ingenij, virtutum, ac naturæ dotibus instructum esse oportet, qui Dei vices, Episcopi, ac Parochi in instituenda plebe agit, quibus cum Patrum memoria destituti essent, qui dicebant ad populum, Ecclesia vt multis locis sua lumina, decoraque perdidit: ita his est obscurata tenebris, vt diuinæ, humanæque sapientiæ radiis dissipari modò non possint nisi ægre, id laborare Parochum est necesse, ne quem ad tam sanctum & salutare erudiendi populi ministerium admittat cuius ipse vitam, mores, ac doctrinam spectatam non habeat, sitque Episcopi, aut Vicarij examine probatus.

Quod si è cœtu Regularium fuerit, quem sibi ad subsidium operæ suæ asciscit Parochus? Nec ibi locus inter concionatores esse potest, nisi approbato ab ordinario, Trid. sess. 5. cap. 2. de reformatione his verbis: *In Ecclesiis quæ suorum*

ordinum non sunt, extra licentiam suorum superiorum, etiam Episcopi licentiam habere teneantur, siue quasi in ipsis Ecclesiis non suorum ordinum, nullo modo prædicare possint, ipsam autem licentiam Episcopi gratis concedant.

Quid si approbatus alibi fuerit? Quid si cum suorum præsulũ facultate, populum alias docuerit? Est id quidem de iure communi satis, nam non est prouincia instituẽdi populi, maioris momenti quam administrandæ pœnitentiæ, ac confessionum audiendarum.

At his vbique Regulares operam dare possunt, vbi sunt semel ad hoc opus, per approbationem Ordinarij iudicati capaces ac idonei. Dixi iure communi, nam si secus statuendum sibi Episcopus crederet, in hoc vt cæteris ei religiose parendum esset, B Posseuinus cap. 5. de officio Curati.

QVÆSTIO XXXI.

Quanti temporis commoratio in Parœciæ finibus sit necessaria vt quis censeatur eius membrum esse & Parochianus seu Parochi subditus quoad sacramenta.

MVltorum est opinio res duas maxime in Parœciarum iure acquirendo spectandas esse. C

Primo, mansionem in his aliquanti temporis.

Secundo, animum illic habitandi, & ita negant ab vllo acquiri Parochiam nisi mutatione antiquę & acquisitione nouæ, per habitationem annuam, cum animo in ea manendi perpetuo.

Opinionis huius præcipui authores sunt, Comitol. lib. 1. respons. qu. 110. num. 4. *Proprius*, inquit, *Parochus in perceptione Sacramentorum, non censetur esse alicuius, cui in Parœcia non fuerit annua mansio.* Consentiũt Abbas in c. nullus de Parochus, Menoch. cons. 398. volumine 4. Tabiena ver. domicilium in fine, verbo Parochia qu 2. nu. 3. Sylu. eodem in fine, & verbo Confessor, 1. §. 10. vbi ait eam communem esse omnium sententiam, nec proinde ex domicilio quod quis habet alicubi, ius oriri ad Sacramentorum perceptionem, sed ex habitatione futura ibi perpetuo. D Idem visum Inn. in cap. *Omnis vtriusque, de pœnit. & remissioni.* quem sequitur Frederic. consil. 246. Panorm. in cap. in nostra de sepultura num. 15. Itaque viatoribus, mercenariis, scholaribus, & peregrinis extra Parochiam suam absolutionis gratiam, negandam esse asserunt Innocentius in decretal. *Omnis vtriusque*, & Butrius num. 12. nisi à suis propriis Parochis facultatem eam recipiendi habeant.

Angelus verbo domicilium nu vnico, Molina tomo 1. de iustitia. Sanchez 3. de matrim. disp. 23. Rebuffus in repetitione canonis extirpandæ §. qui vero de præbendis versu contrariam Victorel. in c. E 10. Posseuin. de officio Curati, contrariam sententiam fecerunt communiorem quam duabus enunciationibus explicant.

Prima qui aliquo commigrat cum animo ibi commorandi maiore anni parte illi Parœciam subito adipiscitur.

Secũda, ad hãc rem nõ est necesse expectare dum maior pars anni effluxerit, sed illico ac cũ volũtate domicilij in ea parœcia retinẽdi, parte maiore anni illud ipsum in illa collocat, fit Parochianus eius Parochiæ, cũ potestate plena habẽdi, petẽdi, faciendi, quæ sunt concessa Parochianis reliquis, Quæ duo A virorum grauium theoremata sequenda hic mihi quoque, vt propiora veritati ac fidei, censeo.

Dico ergo, *Illico aliquem transferri in tribum Parœciæ, ac in ea sedem figi, cum consilio, & animo manendi in ea, septem aut saltem octo mensibus, ad hanc sententiam comprobandam faciunt argumenta sequentia.*

Primũ est ab incommodo, quod nempe milites, Scholastici & serui, in alienis Diœcesibus versãtes, studiorum, belli, aut alterius rei causa, destituti essent opportunis subsidijs ad salutem, si ad Parœciam acquirendam, opus esset acquirenti voluntate, eam nunquã mutandi: cũ vt illi, absolutis stipendijs, ita isti expletis studijs domum remigrare B cogitent, quod autem id sequatur patet; vt Parocho non licet alienum extra casum necessitatis absoluere, ita nec Episcopo, in eius votis dispensare, quæ duo tamen Christiana charitas fieri sæpe exigit in fauorem militum, ne implicitis votis, sicut & Scholastici, quæ seruare nequeunt, in laqueos peccati se induant, quo nihil periculosius esse potest.

Secundum, vt comparetur domicilium proprium, satis est aduersariorum sententia, ipsa habitatio cum animo eam retinendi perpetuo, vt dicitur lege domicilium ff. ad municipium, ergo vt acquiratur sufficiens, tam ad rationem Parochiani, quam ad Sacramenta recipienda, satis est habitatio in Parochia, cum animo in ea manendi, C habitatio inquam tanti temporis, quantum requiritur ad Parochiam obtinendam, at hoc est annuũ aut eius maior pars: probatur Sacramenta recipi possunt ab eo, qui proprius est Sacerdos, sed in canone, *omnis vtriusque de pœnitentijs*, talis appellatur, qui curam habet Parœciæ, in qua aliquis per maiorem anni partem commoratur vt scripsit Tabiena verbo Parochia q. 2. n. 3.

Tertium, qui incommodi, idem quoque esse debet vtilitatis particeps, cum Deus, cuius natura bonitas, magis ad beneficentiam propendeat, quam pœnam, sed qui aliquanto tempora ad negotia versari cogitur in vrbe, eius legibus, ac pœnis tenetur, quæ propositæ sunt eas non seruantibus, ergo ad eum commoda quoque sunt deriuanda, quæ propria sunt eam vrbem incolentium, tale D est, quod illius Parocho vti ad confessiones possit ergo id quoque permissum est alienigenæ.

Quartum, conducta quis domo, aut officina ad mercimonium, cuius artem quoque profitetur, fit conducens quasi loci illius, ac emporij incola, etsi de ciuibus aut institoribus, vectigal exigitur, vel tributum, istud ille peræque ac isti pendere iubebitur: at non videtur quidpiam esse causæ, quamobrem qui acquirit quasi domicilium in temporalibus, illud quoque non consequatur in spiritalibus, sic vt ratione eius, Parochus iurisdictionem in eum habeat. Quare recte dictum ast à Frederico de Senis Consilio 114 hunc Parochianũ dici eius Parochiæ in qua versatur cum animo aliquantisper in ea manendi, & non constituendi E domicilij.

Cui sententiæ secundans Doctor Nauarrus Consil. l. 3. cons. de Parochijs 1. de alienis Parochianis ita scripsit, *videtur sufficere habitatio bona fide, & sine fraude suscepta in aliquo loco, vnde non potest commode reuerti ad sumenda sacramenta, in loco Parochia, vbi domicilium habet.*

Quod autem fraudem remouet credo id eum facere non nisi gratis ac superflue, nec enim fraus vlla interuenit cum iure suo quis vtitur, sed licitum est cuique, mutare sedem, cum nulla lege fixam ha-

beat & stabilem, quæ opinio est Sanchez l.3. disp. 25.num.11.

Ex dictis patet, Sacerdotes ad eam Parochiam pertinere cuius finibus cõtinentur, licet sint beneficiati, Fredericus de Senis consil 254. Cardinalis Tuscus practicarum conclusionum iuris li. 2. conclusione 99. causa est quod electione domicilij intra terminos Parochiæ, eios membrum quis fiat.

Excipiendi sunt Cathedralis Ecclesiæ Canonici quos etsi casus & necessitas adigant immorari alienæ Parochiæ in vrbe positæ, eius tamẽ Patri ac Pastori subesse nequeunt iuxta Card. Tuscum loco cit.num.5.causa est, quod in quacunque vrbis parte positi, semper tamen obligati maneant suæ Parochiæ, id est Cathedralis Ecclesiæ, cuius qui Decanus est, idem quoque eorum est Parochos, cum hoc eius inter alia, munos sit proprium, eos pane sacro in extremo vitæ spiritu pascere.

Prioris sententiæ duo hæc sunt maxime firma præsidia, primum petitur ex can. is qui de sepulturis in sexto, vbi habetur transferentem se ad villam, recreationis causa, aot colendi agri, eius villę Parochianom, non effici sed domicilij proprij quo reuerti finito opere statuit, ergo ab habitatione, ius non acqoiritur Parochiæ, sed ab eius in posterum non mutandæ volunrate. Ita Panormitan. asserit, eum qui belli tempore è villa in vrbem se recepit, animo rus repetendi finito bello, si in vrbe decedat ad Ecclesiam villæ, funeris partem quartam pertinere.

Respondendum, cum quis ad villam animi causa diuertit, non in ea agere, nisi hospitis more, ac veluti per transitum, qui autem vere est hospes, non proptie eius est loci habitator ac incola, lege 1. §. hæc autem verba ff. de iis qui deiecerunt, secus esset si aliquot mensibus ibi degeret, cum familia integra, aut eius parte, vt Pariliis fieri, est à locupletibus solitum, nam tunc vtriusque Parochiæ, vrbanæ scilicet & ruralis membrum esset, cum potestate recipiendi ac petendi Sacramenta ab ambobus Parochis.

Secundum præsidium habitans in vrbe negotij expediendi causa, primæ suæ Parochiæ Parochianus esse non desinit: ergo per commorationem aliquanti temporis in secunda, eius Parochianus essa non incipit. Negandum est Antecedens nam hoc ipso quo quis ad tempus sibi sedem ad peragenda negotia in vrbe, patria, aut domo deligit, relictæ priscæ suæ Parochiæ membrum esse desinit, vt incipiat esse nouæ,

---

QVÆSTIO XXXII.

Parochi ad concionandum populo quę sit & quanta obligatio.

LOquor primo de obligatione vniuerse sumpta, non diuisa per dies & hebdomadas.

Secundo, de ea quæ est ad mortale.

Tertio, da modo ac tempore, quo hæc interit aut cessat, & ad primum.

Dico primo, *Parochum non satisfacere officio, nisi interdum dicat ad populum*, cuius rei, quæstionibus proxime præcedentibus, reddita ratio, cui hæc addenda, quod in ignorantia populi, qua eum, ruri maxime, obscurisque in oppidis premi est necesse, cum silent sacra pulpita, vigere fidem, virtutem, bonosque mores adolescere, non sit facile, quas tamen artes, exterminata hæresi, in sobditæ sibi plebis animis inserere, semelque insitas excolere, Parocho est necesse, si in viri boni officio, mori vult & viuere. Sane si fuissent Patrum nostrorum sæculis, qui mala semina Caluini & Lutheri, superiectis Catholicis, quasi saxis, de superiori loco forti oratione obruissent, virtus vbique, ac fides tantum modo nõ oppressę hoc tempore ab hæresi, non gemerent vt faciunt, bonorum omnium dolore incredibili.

Dico 2. *hanc obligationem esse ad mortale*, est enim de re maxime vtili, ac populo necessaria, cuius omissio, ei nunquam non est somme noxia, cum explicationem diuini verbi eruditam ac piam, magna animorum in plebe sequi soleat commotio, ac ad virtutem, christiano dignam homine, ardor & incitatio.

Dico 3. *Non quoties die religioso aliquo, aut sacro, populum hortari Parochus præterit, cum toties officij violati cum mortali, reum esse*. Causa est, quod præ dierum multitudine ac copia, quos Ecclesia, sanctorum ac Dei religionibus, addictos habet, vnus aliquis, aut duo, tenue sunt quidpiam, nec eiusmodi qui mortale possint efficere, de eorum ergo numero necessario, ad hoc genus culpæ, iudicium prudentis esto, qui spectatis loci, personarum, temporisque circunstantijs, de grauitate culpæ admissæ à Parocho, prætetitione officij, populum non adhortando ad virtutem die Dominico, arbitrabitur.

Præter leuitatem materiæ, sunt & alia, quæ à peccato Parochum non concionantem eximunt.

Primo, inopia in Parocho tam doctrinæ, quam commeatuum, ad eum alendum, quem sibi in hoc ministerio, graui ac necessario edocendæ plebis, substitueret Ratio ast, quod impossibilium nulla sit obligatio at Parocho inscienti & ignaro impossibile est loqui publice, ac de virtute præcepta dare, quemadmodum & alere domi, qui vicem suam obeat, si vix in possessionibus ipso rantum habet, quantum ad vitam parcam, renuemqua est necesse.

Secundo à peccato excusatur Parochus, non vacans concionibus, si in ea ciuitate versatur, vbi ab Episcopo, certi sunt homines vnus aut plures, cum authoritate docendi populi constituti, aut Regulares domi suæ in id incumbentes Posseuinus cap.3. de offic. curati q.3. causa est, quod tum hi censeantur, ab Episcopo, substituti Parochis, vt quod per se nequeunt, per illos ipsi faciant.

Deinde cum sit facile cuique, è Parœcia sua, in ædem principem transire, vbi diebus festis habetur concio, nulli sua ignorantia, rerumque fidei inscientia, esse potest tolerabilis, & tunc Curati inquit, Posseuinus iuxta concil Trid. *censebuntur legitime dispensati, vel à iussione Episcopi, sic constituentis, & interpretantis istam legem, & si velis esse diuinam, vel quia sic geritur, vtilius negotium populi*. Hæc ille.

QVÆSTIO XXXIII.

An præter obligationes, quæstione 5. narratas, & alias Parochus habeat.

HAbere certum est, tam ex Concilijs antiquis, quam nouo Tridenti habita.

Primo enim, secubare eos olim oportebat, decreto Episcoporum, in Turon. 2. can. 15. *Nullus Sacerdotum* (quo nomine quoque intelligi Presbyteros & Parochos dicitur in Concil. Aquisgran. sub Ludouico Pio) *Nullus*, inquam, *Sacerdotum ac Monachorum, colligere aliam in suo lecto præsumat.*

Secundo, etiam habere domi suæ mulierem ad negotia domestica, illis erat prohibitum in Aurel. 2. can. 9. Toletan. 2. can. 3. *Decreuimus vt nullus Clericorum à gradu Subdiaconatus & supra, in consortio familiaritatis habeat mulierem, vel ingenuam, vel libertam, vel ancillam.* Idem iis imperatum legitur in Aurel. 3. can. 4. Turon. 2. can. 10. & 11. Aquisgran. sub Ludouic. Pio 1. can. 7. Matrem tamen, sororem, aut consanguineam habere vitæ suæ comites, ac testes, iis erat per leges Ecclesiæ licitum, Concil. Braccar. can. 15. Lugdun. 1. can. 1. Nicæn. can. 3. Elibertin. can. 27. Carthagin. 1. can. 3. Carthag. 3. can. 17. Arelat. 2. can. 3. Aruern. can. 15. & 16. Cabillon. can. 3. Synodus Parisiens. sub Odone num. 12.

Tertio, Parocho loco mulieris, ad ministeria necessaria domus, iniunctum erat, vt Clericum aliquem sibi ascisceret vitæ testem, Conc. Tolet. 4. can. 22. vel vt habet Vasense Conc. socium laboris in implendo suo munere, & in prouincia successorem Vasensa 2. can. 2.

Quartò, eum quoque profiteri fidem Catholicā, ac castitatem erat necesse, antequam magistratum iniret, ad quem erat electus, aut vocatus. *Quando Presbyter aut Diaconi*, inquit can. 26. Concil. Tolet. 4. *per Parochias constituuntur, oportet eos primum professionem Episcopo suo facere, vt caste & pure viuant sub Dei timore, vt dum eos tali professione obligauerit, sub sancta disciplina retineantur.*

Quinto, iniussu Episcopi, aut alterius, qui eius sit loco, vllas plebi sibi cōmissæ indulgētias euulgare, Parocho vetitum, Trident. sess. 21. cap. vltimo de reform. Quemadmodum & quæstum aucupari ex re agraria, vsuris & negotiationibus Aquisgran. Concil. sub Lud. Pio can. 8. *Similiter & de illis Presbyteris qui contra statuta canonum villici fiunt, tabernas ingrediuntur, turpia lucra sectantur, & per diuersissimos mercatus, indiscrete discurrunt, obseruandum iudicauimus, vt abhinc districte seueriterque coerceantur, &c.*

Sexto, id laborandum Parocho, vt doctrinam Christianam singulis diebus Dominicis, & Festis, pueris explicet iuxta ordinationem Concilij sess. 24. cap. 4. nouo Pij V. decreto confirmatam cui principium: *Ex decreto Pastoralis officij*, & quanquam vbique, tum hic præcipue laudanda sit in verbis breuitas, in sententiis perspicuitas, eadem tamen iterato dicere, inculcare, repetere, quo in animos rudes pueritiæ penetrent altius, est necesse. Et vt operæ fructus constet, institutionis suæ initiū ducēt ab oratione Dominica, salutatione Angelica, & Symbolo, quæ lingua vernacula clare dici & perspicue præstat, præeunte vno de pueris, & populo ei respondente, vt sic omnes orare, sic mysteria fidei callere discant. Nec ei omittenda in quibus locis est recepta Bulla cœnę Domini, eius explanatio, ac Constitutionis editæ an. 1581. à Gregor. XIII. contra medicos è secta Iudaica. Secus peccato mortali non vacabit, vt patat ex verbis, quibus mentem suam Gregorius ea constitutione edisserit, pœnisque in non morigeros positis.

Septimo, penes se Parochus libros habere quinq; debet, primum, in quem omnium, qui Parochiam inhabitant, nomina, quoad eius fieri poterit, referat, alterum in quo parentum baptizati cuiusque, ipsius compatris & commatris, nomine vna cū die anno & mēse collati Sacramenti describat, tertiū, in quo, cum erit opus, coniugū nomina quibus post contractum matrimonium benedixit, testium qui eis interfuera contrahentibus, diemque ac locum datæ sibi mutuo fidei reperiat, quartum in quo fideliter omnes, & singulos, qui statuto Ecclesiæ, Eucharistico pane circa Pascha refecti erunt, recenseat, quintum, qui mortuos omnes enumeret, cum anno, mense, dieque, quo à vita egressi, sepulturæ sunt traditi Synod. Genuens. anni 1573. Rothomag. an. 1582.

Octauo, vetabantur olim Parochi soli esse, soli alienas domos intrare, sic Odonis Paris. Episc. statuta Synodalia num. 13. *Prohibetur penitus vniuersis Sacerdotibus, sine amictu, scilicet cappa, vel superpellicee, & comite Clerico, vel Laico intrare domos alienas*, ob eam forte causam Episcopis Hispanis statuere, *placuit, vt quemadmodum Antistites, ita Presbyteri in cellulis suis testes haberent, vitamque suam sicut nomine, ita meritis tenerent.* Concil. Tolet. 4. can. 22.

Nono, residendum est Parocho in sua Parochia, Isidor. Mosconius de maiestate militantis Eccl. par. 1. cap. 21. Victorellus in cap. 1. Posseu. de Offic. Curati, Sancius in select. disp. 47. Emman. Sa ver. residentia n. 1.

QVÆSTIO XXXIV.

Quo iure & sub qua obligatione teneantur residere Parochi in loco sui beneficij.

DIco primo, *Parochos iure diuino obligari ad residentiam*, auctores huius sententiæ Theologi primarum partium, D. Tho. in 2. 2. q. 185. ar. 4. Caiet. ibid. Soto de iustit. & iure lib. 10. q. 3. art. 1. Less. lib. de iustit. 2. dub. 29. dicto 1. num. 155. Victorell. & Mosconius locis proximè citatis, pro ea faciunt in primis verba Conc. sess. 23. cap. 1. de reformat. *Cum præcepto diuino mandatum sit omnibus quibus animarum cura commissa est, oues suas cognoscere, pro his sacrificium offerre, verbique prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum operum exemplo pascere, &c.*

Quæ an præstara absentes, disiunctique loco à Parœciis commode valeant, ab his responderi mihi cupio, qui Concilij auctoritatem, verbaque præ suis facientes nihili, ad libidinem opiniones sibi fingunt.

À Petro, commendatas sibi ouas, pasci Christus iubet, Ioan. 21. *quas oues, & quem gregem, non solum tunc B. suscepit Petrus, sed nobiscum illas suscepit*, inquit Ambr. in Past. *& cum illo suscepimus omnes*, à Pastore ali, ab eo ad salutaria Sacramentorum pascua duci qui possunt, si abest? *Bonus Pa-*

stor animam suam ponit pro ouibus suis, mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ouibus. Ioan. 10. Pastoris ergo indignus est nomine, qui iis non præit ad læta beatæ immortalitatis pabula, mercenarius audire potest non Pastor, qui eas alienæ curæ prostitutas deserit, præsentes non alit.

Quid? quod iure diuino naturali, facere debeant singuli, quæ sunt sui officij. Quæ sunt Parochi, quę Pastoris partes? curare, ducere, alere, defendere, Gloss. cap. vltimi Euang. secundum Ioan. affirmatrix. Pascere oues, inquit, est credentes in Christo, ne à fide deficiant, confortare, terrena subsidia si necesse fuerit subditis prouidere, exempla virtutum, verbo prædicationis impendere, B aduersarijs resistere, errantes subditos corrigere, quibus par & æqualis absens esse quî possit, doceri ab his peruelim, qui Parochis sunt auctores non in partem modo sollicitudinis alios vocare, sed in eos turpi ac periculoso exẽplo vniuersam trãsmittere.

At eorum munus obire (inquiunt) vir doctus potest, & ita quod deberent illi exequi, illius ore, manuque præstare.

Respondẽdum primo, id Innoc. III. non probari, vt declarat. eius decretal. 30. extirpandæ de præbendis parag. qui vero his verbis: *Qui vero Parœcialem habet Ecclesiam, non per Vicarium, sed per seipsum illi deseruiat in ordine, quem ipsius Ecclesiæ cura requirit.*

C Respondendum secundo, Vicario in administratione beneficij Curati locum tum demum esse, cum Parochum curæ maiores, Ecclesiæque vniuersæ magis vtiles alio auocant, alias excludendum, nisi simultates & odia, quibus in Parœcia Parochus deflagrat, iustam ipsi dum deferbuerint ab ea recedendi licentiam tribuant.

Dico secundo, *Iure quoque naturæ interdictum esse Parochis abesse à Parochia.* Quia est contra rationem, vt qui fructuum, iidem quoque non sint participes onerum, sed Parochiæ annuos, diurnosque prouentus, vt debitos, sibi tam per se, quã publicanos Parochus colligit capitque, expedire se D ergo, si rationi obsequitur paretque, à proprijs eius oneribus non potest, qualia sunt, adesse populo, operam illi in dubijs suis necessarijsque temporibus deferre, vno verbo et opere, consilioque præsentem esse.

Quid? quod quemque natura obligat, ea quorum causa numerantur et stipendia, facere, alioqui pacta conuenta eorumque fidem falleret, à quo recta ratio abhorret. Sed redditus Parochiæ, obuentiones, ac annonæ annuæ, stipendiorum sunt loco, cum eæ, Parocho dentur tanquam operæ suæ certa stataque merces: ea tamen conditione ac lege, vt ipse per se Ecclesiæ deseruiat, quod ipsum facere, est residere in eaq; præsentem esse, Comitol. responsion. lib. 6 q. 42. est ad id ergo iure naturæ, in Parocho obligatio, *A qua nulla excusat consuetudo,* Sa verbo Residentia num. 1. *nec secundum Congreg. Concil. excusat seruitium Episcopi, aut inquisitionis, aut paucitas ouium, aut defectus domus propria, potest eum conducere, &c.* Emman. Sa ibid.

Dico tertio, *Iure quoque humano, ac Ecclesiæ, Parochum teneri residere in Parochia,* est id certũ ex sacris Ecclesiæ constitutionibus: nam in decretali, quia nonnulli 3. de Clericis non residentib. est his verbis: *Cum Ecclesia, vel Ecclesiasticorum ministerium committi debuerit, talis ad hoc persona quæratur, qua residere in loco, & curam eius per seipsum exercere va-* A *leat,* idem decernitur in decretali Alexand. III. relatum 4. & in decretali Cœlest. III. ex parte 8. Innoc. III. qualiter 9. eiusdem tituli & in Conc. Antioch. can. 21. Sardic. 14. sexta Synodo can. 58. Romano sub Sylu. & Constant. can 17. & in Constitut. Pij IV. de residentia Prælator.

Dico quarto, *Peccare mortaliter Parochos, cum domo absunt sine Episcopi facultate, vltra bimestre præstitutum illis à Concil.* Comitol. lib. 1. respons. qu. 62. num 1. Mosconius de maiestate Eccl. par. 5. cap. 21. Less. lib. 2. cap. 34. dub. 29. numer. 159.

Primo, quia lege canonica Lateran. Concil. Alexandri III. & Cœlest. III. decretalibus B quarta & octaua iubentur non residentes Parochi Parœcijs suis exui, qua eos pœna posse ob venialem noxam affici quis credat? incutiunt ergo mortalem, ne pœnæ culpa sit impar.

Deinde non minor à Concilio decretisque Pontificum Parocho videtur imponi necessitas residendi, quam suscipiendi intra annum Sacerdotij, sed lex iniungens onus recipiendi ordinis sacri, reum noxæ mortiferæ reddit non obedientem, opinione, Comit. in responsis lib. 5. qu. 62. ergo lex pariter residendi, tantam necessitatem imponit, vt sine crimine negligi nequeat.

Secundo, lex quæ magni ponderis rem præcipit, violari sine culpa lethali non potest, at sunt officia C caritatis, ac iustitiæ, exercenda à Parocho in subditorum vtilitatem ac commodum eiusmodi, quibus nihil esse queat fructuosius, cum iis contineatur Ecclesiæ dignitas, eorumque salus ac incolumitas, ergo cum hæc exhiberi nisi à præsentibus in Parochia valeant ab ea hi sine crimine abesse diu, non poterunt, quod expresse dicit Concil. sess. 23. cap. de reform. primo.

Dico quinto, *à Parochis culpam incurri mortiferam cum habitant quidem in Parochia, non tamen per se, sed alios officium faciunt.* Nam residere definiente Ostiensi, & Godefredo in cap quia nonnulli de Clericis non residentibus nihil est aliud *quam personaliter officium proprium soluere in proprio* D *beneficio*: violat ergo Parochus legem de residendo qui mansione ac præsentia contentus in Parœcia, cætera substituto suo committit, ita Sancius in select. disp. 47. Mosconius par. 5. c. 2. Diana par. 4. trac. 4. resol. 156. *Siquidem è duabus rebus quibus residentia constat, altera est, vt per se ipse aliquis intersit in sua Ecclesia, altera, vt per se exequatur quod exequi debet,* Comitol. in respons. lib. 1. q. 62. ergo fungens iis muneribus quæ Parochialis Ecclesia requirit, peccat, nec ex ea fructus vti suos colligere potest.

Dico sexto, *Parochum peccare quidem mortaliter cum per alios tantum Sacramenta administrat aut officium præstat, esse tamen probabile eum ad restitutionem fructuum non teneri si interim in Parochia residet.*

E Pars prima fidem habet à Trident. sess. 23. cap 1. de reform. vbi Cardinales, Episcopos, & alios curam animarum habentes ait: *Obligari ad personalem residentiam in sua Ecclesia vel Diœcesi, vbi iniuncto sibi officio defungi teneantur neque abesse possint nisi ex causis & modis infra scriptis.*

Pars altera, quæ de fructibus non restituendis fuit, sic probatur. Ab his duntaxat decreto Concilij restitutio facienda est fructuum, qui sic à beneficij sui loco absunt, vt in eo nõ resideant: at ei vt supponitur Parochus interest, etsi Officium ipse suum per se non obeat, ergo à restitutionis facienda lege censendus liber.

Confirmatur:

Confirmatur cum de pœnis agitur, lex qua imperantur proprie tum in se, quam verbis quibus est concepta, sumi debet, cum odia restringi, pœnasque, iuxta antiqua iuris axiomata, coerceri oporteat, at si ad eos Concilij decretum porrigitur, qui per se, non præstant officium, etsi Parochiæ sint præsentes, secus accidet, nam residere spectata vi ac notione nominis, non est facere, ac operari, quod est proprium Parochi, sed præsentē esse Parochiæ: ergo &c.

Confirmatur 2. cum non exequi quæ sunt officii, & male illud implere ac imperfectè, sint hominum communi sensu idem, sequeretur Episcopis & Parochis, & aliis qui in obeundo suo munere quid peccant, quia imperfecte illud faciunt: restituendi legem esse, periæque ac non residentibus, impositam, quod qui hactenus dixerit, nemo mihi sane est notus, quare qui in Parochia residet, etsi per se Sacramenta non confert, restituere fructus non debet.

Dico septimo, *Longe mihi tamen videri probabilius, Parocho non ministranti etsi residenti, fructus non deberi.*

Primo, quia non dantur nisi ob officium, quod Parochiæ præstari oportet ex cap. vltimo de rescriptis, & cap. cum secundum Apostolum 16. de præbendis, vbi ei de patrimonio Iesu Christi viuendum Innoc. III. asserit, qui altario deseruit, ergo ex opposito, qui nullam ei operam nauat, eius commodis carere debet ac fructibus.

Secundo, Data cum hypothesi aliqua, non transeunt à dante in dominium recipientis, nisi posita hypothesi quæ est adiecta contractui, sed fructus Parochialis Ecclesiæ, ea tantum lege, voluit Ecclesia Parocho debitos esse, si per se suum ipse munus obiret: *Non acquirere enim fructus Parochiæ haud seruientem, pœna non est, sed conditio seu conuentionis naturalis adimpletio, non accipiendi sibi debitum, sicut operarius sui vicini colens vineam, & ob id stipendiū, eo quod abest, non recipiens, pœnā minime incurrisse dicitur,* Sancius in select. disp. 47. nu. 4. & in hanc sententiam itum est à Victorello in notis ad Posseuini Curatum cap. 1. Aragonio in 2. 2. qu. 93. art. 2. Ludou. de S. Iuan in summa tract. de offic. diuino art. 13. Diana 3. par. tract. 4. resol. 156.

Dico vltimo, *Fructus ab absente Parocho perceptos, restituendos Ecclesiæ aut fabricæ, ante omnem sententiam.* Causa est, quod quæ non sunt nostra, sed aliena, hæc veris suis ac legitimis reddenda sint Dominis, sententia non expectata Iudicis, sed Parochiarum fructus, ac commoda, ab absente collecta Parocho, aut officio non fungente, eius non sunt propria, ex dictis antea sed pauperum aut fabricæ, quare qui abest à Parœcia aut beneficio curā animarū habente decreto Concilij: *Præter alias pœnas aduersus non residentes sub Paulo tertio impositas, & innouatas, & mortalis peccati reatum, quem incurrit, pro rata temporis absentiæ, fructus suos non facit, nec tuta conscientia, etiam alia declaratione non secuta, illos sibi retinere potest, sed tenetur illos fabricæ Ecclesiarum, aut pauperibus loci erogare.* Trid. sess. 23. cap. 1 de reform.

Eum tamen à residendo excusat primo, infirmitas, qua eius valetudo cœpta est tentari extra Parochiam, cap. ad audientiam de Clericis non residentibus & de Clerico ægrot. cap. 1.

Secundo, eius recuperandæ necessitas, quæ illum causa, ab ea, domoque, abesse cogit.

Tertio, dispensatio Pontificis, quæ expressa est aut tacita, expressa cum de eo extant litteræ, Pon- A tificiæ voluntatis testes, vt cū eum Papa plura possidere beneficia, eaque curata, ex dispensatione patitur hoc ipso enim illum à residendo in eorum altero liberat, Panorm. in cap. extirpandæ parag. qui vero de præbend. Rebuff. in praxi par. 1. tract. de dispens. ad plura benef. num. 71.

Quarto, potest quoque Parochus, qui in sua Parochiali Ecclesia, inimicitias graues habet, (verba sunt responsi Congreg. Cardinalium) *abesse per annum de Episcopi licentia*, aut quoad simultatis causa sit sublata, Comit. lib. 1. respons. q. 60. num. 3.

Quinto, præter causas non residendi quæ Parocho, sunt cum Episcopis communes, de quibus B nos antea, studiorum causa abesse potest, cui opinioni fidem facit decretalis Bonifac. VIII. 34. cum ex eo de elect. in 6. Vbi Episcopis permittit, *vt cum iis qui Parochiales Ecclesias subiectas sibi obtinent, vel obtinuerint, in futurum dispensare possint libere, quod vsque ad septennium, literarum studio insistentes, promoueri minime teneantur.*

QVÆSTIO XXXV.

An Parochus ministrare Sacramenta teneatur peste infectis.

C LOcus difficilis & ad prolapsionem procliuis, quam vt vitemus ipsi, nihil de nostra, de Doctorum mente qui in hac quæstione ante nos sunt versati dicturi sumus omnia, & quidem Parocho criminosum esse pernegant aliqui, male affectis Sacramenta non dare, si illi forte imminet fortunarum, aut vitæ periculum, in his numerandi qui sequuntur Rodrig. par. 1. cap. 77. Ripa in tract. de peste in 2. parte quæst. 5. versu quinto pestis excusat.

Huius opinionis duæ videntur esse rationes præcipuæ.

Prima, quod Innoc. III. testimonio in decretali ad supplicationem nona de renunciat. Eborac. Episcopo abdicare se Episcopatu licuit: D *Quod in eo non poterat securè morari, & si accessum ad illum haberet, mortis sibi periculum imminebat*, quod à Gregor. I. permissum est etiam Ioanni Lissitanæ ciuitatis Episcopo, vt est in can. Pastoralis 42. causæ 7. qu. 1. quod neuter haud dubiè facere vnquam induxisset animum, si cum in discrimen salus vocatur, aliena tuenda esset, cum propriæ periculo.

Secunda, si quæ est aliquando deserendæ Parœciæ iusta causa, maxime Christo dispensante, at ab ea liberat, cum reddi charitatis officia sine caritatis aduersum se iactura nequeunt, quid est enim seipsum odisse, quā sibi pessime velle? quam sui curam negligere, quam vitam deposcendis vltro periculis protrudere? E

Secus quam isti loquuntur ac sentiunt, Suar. to. 4. disp. 44. sect. 3. Victorallus in notis ad Posseu. cap. 7. de officio Curati app. ad 1. Piasecius par. 2. prax. Episcop. cap. 1. art. 3. his verbis: *Nullo casu excusari potest Parochus quo minus ministrare teneatur Sacramenta morienti necessaria, ne quidem metu pestis, seu contagiosæ infirmitatis.* Eadem sententia defenditur à Rebuffo in praxi par. 1. tract. de dispensat. in non residendo, Posseuino cap. 1. nu. 16. & cap. 5. nu. 58 de offic. Cur. Tolet. institut. lib. 5. cap. 4. num. 3. Soto de instit. lib. 10. q. 1. art. 4. Martin. Bresser. lib. 3. de consc. probabili cap 11.

num. 220. ab his quia discedere nequeo.

Dico primo, *Pastores & Parochos ad Sacramenta administranda ouibus suis teneri in graui earundem necessitate v. c. tempore pestis, etsi certo vitæ suæ periculo.*

Primo, qui aliter bonus nec esse, nec audire potest, cum eius sit hæc laus propria, animam suam ponere pro ouibus suis.

Secundo, vt corpori præferendus est animus, ita & eius salus corpore cuique debet esse potior, cum in bonis, maiora, anteponi minoribus debeant, ab hoc ergo discessurus est ordine Parochus, & proinde non sine crimine, qui non modo periclitantes de capite, sed salute quoque animæ, deseret à Sacramentis, gratiaque inopes.

Dico secundo, *Ad hanc obligationem inducendã charitatẽ solam non sufficere nec iustitiã, sed vtramq; ad id esse necessariam.* Ita Bresserus loco supra citato.

Probatur, si sola ad contrahendam obligationem administrandi Sacramenti in necessitate caritas sufficeret, hæc non modo Pastorum esset, sed omnium, quod pauci credunt, nec etiam sola satis est iustitia, nam quis cum ratione existimet, Parochum aliquo exiguo stipendio oppignorasse vitam suam & sanguinem? vtrique ergo administrandi tum Sacramenti id est cum aperto capitis periculo, innititur obligatio in Parocho,, quæ est Bresseri opinio.

Dico tertio, *Eum tamen fore sine culpa si quem sibi ad hoc ministerium in necessariis populi sui temporibus substituat.* Posseuin. cap. 1. num. 16. de offic. Curati Rebuff. de dispens. in non residendo num. 31. Ratio est, quod tunc se læsas charitas & iustitia queri nequeant, cum populus habeat, qui abunde Parochi absentiam suppleat, Sacramenta, conferat, eum Deo cœloque per gratiam restituat.

QVÆSTIO XXXVI.

An Parochus necessaria lege teneatur dicendi horas canonicas.

TEneri Theologi magni asserunt in quibus est D. Thom. Durand. Adrian. & alij, quæ enim est beneficiariorum omnium, eadem est quoque causa Parochi, ergo vt est illis orandum ex præscripto Ecclesiæ, ita Parocho, si mortalis culpæ labe non vult infici, quam incurri ab iis qui horas canonicas non legunt, aut eorum partem aliquam notabilem prætereunt, colligitur ex can. Presbyter 2. dist. 91. & ex cap. dolentes de celebrat. Missarum parag. finali vbi earũ lectio districte in virtute obedientiæ præcipitur, sessione autem nona Conc. Lateran. sub Leone X. parag. statuimus fructibus **E** ex beneficio collectis priuantur, qui horas dicere negligunt, quare cum ab Ecclesia, hi soli rerum iactura vapulent, quos mortalis noxa inquinat c. nemo Episcoporum 11. qu. 3. nec superioris imperium exequendum sit in virtute obedientiæ sine voluntate in eodem obligandi ad lethale: maxime cum cadit in materiam grauem, qualis est præsens: ambigere iure nemo potest, quin sacri officij præteritio à virtute absit, vitioque cohæreat, de fructuum ergo restitutione agitur, petiturque hoc articulo, an eius faciendæ obligatio, ita sit ex præcepto Ecclesiæ horarum omissioni adiuncta, vt præteriri sine culpa nequeat: pro responsione sit.

Prima Assertio, *Tam Parocho, quam cuilibet al-* **A** *teri beneficiario fructus percepti pro rata omissionis horarum sunt à temporibus*, Lateran. Concil. restituendi Ecclesiæ, Flaminius 1. de resignatione q. 9. n. 9. & 16. Suar. tom. 2. de relig. tract. 4. cap. 29. & 30. Nauar. in Enchir. c. 25 n. 153. & c. 7. de horis n. 31. Lessius 2. de iustitia c. 37. dub. 11. n. 68. Regin. l. 30. tract. 3.

Probatur, Beneficium vt est in cap. fin. de rescriptis, datur propter officium, ergo qui muneri non satisfacit, id quod exercendi eius causa recipit, redhibere debet Ecclesiæ, data enim ob causam, ea non secuta nisi secus videatur domino reddi oportet, lege 1. & seqq. de condict. causa data non secuta.

B Dixi (à Lateranensi Concilio) nam antea, horas omittenti, non alia necessario facienda erat reparatio, quam precibus fundendis pro Confessarij arbitrio. vt scribit D. Th. q. 3. n. 29. Anton. 3. parte tit. 13. c. 4. §. 6. quæ cum ab eo imperatæ pœnitentiæ nomine, beneficiarium in officio retinere non possent, enimuero visum est patribus Romæ ad Lateranum aggregatis, restitutionem fructuum officio per illos prætetito æquandam, iis indicere, quam pœnam à Pio V. confirmatam reperio Bulla speciali, quæ recepta est in 4. Galliæ Synodis, Rothomagensi, Rhamensi, Burdigalensi & Tholosana.

An sit autem pœna ante iudicis sententiam subeunda necessario, controuersantur doctores, & **C** negatiuam tenent Panormit. in c. 1. de celebratione Missæ, Sylu. verbo Clericus 4. qu. 23, cum aliis quos citat, pro resolutione sit

Secunda Assertio, *Fructus percepti occasione beneficij, pro rata omissionis horarum, in conscientia debent ante omnem sententiam restitui.*

Probatur, Est id in conscientia reddendum ante omnem sententiam, quod ad eum, in cuius est manu, non pertinet, quodque proinde seruari nequit, nisi vt res iniuste acquisita: sed prouentus beneficii, cui à possessore non satisfit lectione horarum, eius esse per canones nequeunt, sunt ergo ante sententiam repræsentandi fabricæ, Maior est certa: **D** quia restitutionis faciendæ extra contractum, capita sunt duo, res aliena, & iniusta actio, quas res ambas complectitur facta hypothesis in Maiori, nempe alterius rem esse quam possidentis, ab eoque seruari non posse sine iniustitia. Minor est Pontificis ac Patrum in §. statuimus sess. 9. Lateranensis Concil. nam ibi prohibent, ne qui elapsis 6. mensibus à consecutione beneficij, diuinum officium omittit, pro tempore quo ei non vacat, fructus suos faciat: sed eos, tanquam rem iniuste acquisitam impendere teneatur, in fabricam beneficii, aut eleemosynas pauperum.

Obiicies, pœna est non facere fructus suos, ex Nau. consil. 11. de iureiu. n. 10. & Azorio to. 2. lib. 17. c. 2. q. 2. sit pro argumento quod in Trid. sess. 24. c. 12. scribitur Canonicos in pœnam professionis fidei non factæ, fructus suos non facere, quod haud dubiè, est pœnale, at legi quæ pœnam irrogat, non necessario parendum est ante sententiam. Ergo ex eo quod vetentur beneficiarii fructus suos facere, sufficienter non infertur, quod sint hi restituendi ante sententiam.

Confirmatur, vere dici potest, non facere fructus suos, qui priuari illis potest, aut qui possessor tantum non pleno iure illos habet.

Consequentia argumenti neganda est, nam ne ideo restituendi sunt fructus, quia beneficiarius eos non fecit suos, sed maxime, quia iniuste i le

acquisiuit, nam iniqua actio obligationem reparandi damni habet, remque in antiquum suum statum reuocandi: ergo & restituendi, cum in eum reduci nequeat, restitutione eius noo facta.

Confirmatio nihil facit ad propositum vt patet ac proinde curanda non est.

Tertia Assertio, *Non tantum horas omittenti restitutio est imperanda, sed & earrecitanti animo distracto ac sine attentione debita*, D. Thom, 2. 2. q. 8. a. 53. Caietanus in summa: verbo horæ §. 3. Nauar. de horis cap.13. n.23. Suarius tomo 2. de religi. lib. 4. cap. 30. n.14. Petrus de Nau. 2. de restitutione c.2. n. 228. Lud. de Beia. tomo 2. casuum casu vlt. Lessius lib. 2. cap. 37. dub. 15. num. 68. Sotus 10. de iustitia qu. 5. Regin. n. 48. cap. ante citati & probatur.

Si qui sponte inter orandum euagatur animo, præcepto Ecclesiastico de horis legendis, non satisfacit, ei non minus necessaria est fructuum restitutio, quã omnino non oráti, verum est prius: Quia Ecclesia orationem præcipit, quæ religiosa sit erga Deum actio, & non tantum simulatio & hypocrisis: at religiosa non est, nisi facta attẽte & deuote, Maior huiusagumenti habetur in cap. dolentes de celebratione Missæ, vbi Clerico præcipitur, vt studiose pariter & deuote ministerium impleat. Minor probatur quæ actio bona est ac laudabilis, suis affecta est circunstantiis loci, temporis & modi: nam bonum ex integra causa est, malum autem ex quocunque defectu: sed orationi nihil magis intrinsecum est ac essentiale, quam attentio mentis in Deum, ex Damasc. aut hominis cum eo collocutio secundum Chrysost. in homilia de orando Deo.

Confirmatur, per orationem quæ oris tantum est, non animi, qualis est, cogitationibus de Deo non necessariis, aut etiam inanibus ac superfluis maculosa ac turpis, præcepto de horis quoque dicendis, non satisfit, eũ ad vitandũ peccatũ contra præceptum Ecclesiæ, iterato dici debeant: nam earum lectio, onus est diei (vt aiunt) ergo tandiu durans, quandiu dies: sed omissio præcepti de horis quot hebdomadis, ac diebus restitutionem habet fructuũ necessario faciendam, ergo & eius præstatio, vitiosa & mala qualis est attentione vacua.

Contraria sententia est Toleti l. 2. c. 12. & Medinæ orat. q. 19. eaque opinione Lessij c. 26, num. 8. non improbabilia, eum qui orandi animo, aut satisfaciendi præcepto horas legit, alia tamen omnia cogitans quam quæ est necesse, etsi peccarit mortaliter, non teneri tamen eas repetere, nec ex consequenti fructus restituere.

Non primum, quia substantiam operis præcepti impleuit, deuotione tantum, vnica nempe eius circunstantia prætérita, quæ oon aliter videtur esso necessaria, quam vt opus conuenienti modo fiat: nec secundum, quia illis solis imperata est restitutio, qui officium non faciunt: oon iis qui negligenter, qui tepide, parum religiose ac deuotè illud ex soluunt, quod quam verè, quam prudenter ab eis sit dictum, malo in aliorum opinione relinqoere, quam hic in eo refellendo operam meam ponero.

Quarta Assertio, *Parocho quemadmodum & beneficiariis reliquis, si culpa sua horas omittit, imperanda est fructuum restitutio*. Omnium ne: ita visum Maldero in 22. tract. 10. cap. 2. dub. 4. Suar. de religione t. 2. lib. 4. cap. 30. num. 4. Aaorio par. 1. lib. 10. cap. 14. qu. 5. Vasq. io primam 2. tom. 2. disp. 168, num. 34. Humanior videtur eorum sententia, qui censent, ab Episcopo, & Parocho, præter quintam partem, receptorum fructuum nihil exigendum, quod pro non soluto officio, horisque omissis Ecclesiæ rependat aut pauperibus, huius opinionis duces ac Patroni sunt Syluios in 2. 2. qu. 83. art. 13. concl. 4. Homobonus de bonis in exam. Eccles. par. 1. tract. 4. cap. 5. q. 42, Tolet. lib. 12. cap. 12. n. 2. Torres in 2. 2. to. 1. qu 83. can. 9. Less. lib. 2. ca. 34. num. 77. Causa est, quod fructus, commodaque Parœciæ, Parocho sint debita, non tantum propter preces quas beneficiatiorum more Deo pangit, sed multo maximè ob titulum, oneraque cætera ei adiũcta, quæ in animarum regimine quas curæ suæ commissas habet, subire eum est necesse. De canonicis alia est ratio, cum enim assistendi choro & psallendi priuatim, aut publice (hoc tantum) lex iis sit imposita ei si parere negligant, fructus suos non facient, quos proinde si conscientiæ suæ satisfacere volent, fabricæ reparandæ aut subleuandæ pauperum inopiæ, impendent.

Sententia tamen Henriquez lib. 13. cap. 13. est non teneri eos nisi ad redhibitionem partis tertiæ fructuum, quæ est probabilis, quia redditus, eius opinione, Canonicis dantur non tãtum propter preces, sed ob alia quoque onera, vt assistendi Capitulo, iuuandi Ecclesiam consilio, quas ob res, restitutionis faciendæ de perceptis fructibus necessitatem imminui debere ac posse, prudenti rerum æstimatori videri ooo debet improbabile.

QVÆSTIO XXXVII.

Quæ sint & qualia iura Parochi, & an quarta funeraria illi sit debita.

PArocho primum competit ius decimarum.

Secundum, Oblationum.

Tertium, exigendæ à fidelibus quibus præest, portionis congruæ.

Quartum, assistendi matrimonio,

Quintum, ministrandi Baptismi, & Extremæ-Vnctionis.

Sextum, quartæ funeralis.

Quartarum species sunt variæ, præcipuæ quatuor Parochialis, Papalis, Episcopalis, Cathedralis, Parochialis, nomen habet à Parochia, cui defertur ex iis, quæ à Parœciano relinquuntur alteri Ecclesiæ, in qua sepulturam elegit, quæ & canonica portio appellatur à Bonifac. VIII. in cap. cum quis 2. de sepultur. in 6. præstaturque Parocho, in compensationem iniuriæ, quæ ei videtur facta electione sepulturæ, in alia Ecclesia, vel operæ mutuo dum viueret collocatæ in Sacramentorum administratione, fuitque hæc portio, seu quarta, pro regionum diuersitate diuersa, vt est ex his Clem. III. verbis in decret. 9. de sepulturis cuique planum. *Cum autem*, inquit, *super hoc articulo, diuersa antecessorum nostrorum manauerint instituta. Leone instituam illam, quandoque tertiam partem, quandoque mediam, & Vrbano quartam censentibus, nos tale præbemus in hac varietate responsum, vt secundum rationabilem consuetudinem regionis, illa iustitia circa medietatem, vel tertiam, vel quartam, pro locorum diuersitatibus attendatur*, partem hanc autem mediam esse, tam illorum quæ circa funus deferuntur, quam & legatorum, quæ Ecclesiæ sunt relicta, ratione sepulturæ in ea electæ (quæ duo intelliguntur nomine funeralium) Bonifac. VIII. in cap. cum quis de sepult. indicat, cum ait *portionem cano-*

A *nicam*, id est quartam funerariam, diuidendam esse inter Ecclesias domiciliorum, quæ defuncto erant propria dum viueret. Docent idem Ant. Butrius in sua quadam quæstione & Comitol. in responsis q. 110. probantq; auctoritate Pontif. in Clementina dudum de sapulturis docentis, cum quis de vita exit in Parœcia aliena, in qua annum vixit, quartam funeris partem, inter eam Ecclesiam, in qua est sepultus, & propriam Parochiam seu domicilij oportere diuidi.

Quid si non in Parœcia, sed æde Religiosorum aliqua sibi sepulturam defunctus elegerit?

Dico primo, *Licere Mendicantibus familiares suos intra claustra morientes sepelire in suis Ecclesijs*, Compend. verbo sepultura parag. 2. si tamen B terrę inibi mandari in eorum habitu, aut aliquo simili Regularium optauerint & palam, & patenter in tumulum inferri, discooperta facie, voluerint Sixtus quintus in Monumentis Ordinis Francisc. concessione 149. Monialibus autem seuerè est à Gregor. XIII. inhibitum, ne seculares quos pietas domi suæ, hoc est in earum cœnobiis, sepulturam ambire precibus induxit, intra claustra humi condi sinerent, exterioris Ecclesiæ partem illis vltro ac volentes annuerent Marzilla in suo lib. declarationum Cardinalium lib. 1. c. 10.

Dico secundo, *Mendicantes & alios à præstatione medietatis quartæ funeralium Parocho, aut partis tantæ quanta ei dari, locorum consuetudo obtinet, minimè exims*. Trid. sess. 25. cap. 13. de reform. ibi enim an- C tiquatis pro auctoritate priuilegiis quæ ea de re concessa Mendicantium ordini fuerant statuit: *Vt eadem quarta funeralium, posthac integro iure, & eadem portione, qua antea solebat, Cathedrali, seu Parochiali Ecclesiæ persoluatur, non obstantibus concessionibus gratiis, &c.* quem morem seruare Galliam, curiarum decreta indicant vt Neustrianæ & Gratianopolitanæ, quorum meminere, prioris quidem, Forgetus in tract. de personis Ecclesiasticis cap. 33. posterioris autem Fabric. in trac. de aliis canonicis portionib. n. 25. lit. A. & B. in marg. cum à Canonicis S. Apollinaris apud Valentiam super quarta Parochiali lis intenta esset Minimis & hi D eorum petitiones diplomatis Pontificiis, tam antiquis, quam nouis, responsisque Cardinalium sacræ Congregat. eluderent, frangerentque, præ iis tamen valuit ratio, mos gentium fere omnium, auctoritas canonum, consuetudo Gallorum in præstando eo iure Parocho, maxime Delphinatium, ita ann. 1614. decreto curiæ iussi sunt dictis Canonicis quartæ funeralium partem alteram, iuxta morem patriæ, priscique æui, pendere.

Dico tertio, *Regularibus tamen, & Ecclesia aliena, in qua relicta propria, condi quis voluit, legem impositam nullam esse in Gallia, vocandi Parochos in cõmunionem quartæ funerariæ, cum quid est à defuncto relictum suæ Parœciæ*. Ita Bleyan. in Theoria de iuribus Episcopor. n. 26. causa est quod tum (inquit) E rei relictæ, cum prædicta quarta, censeatur compensatio fieri. Sane constat, legata à defuncto Regularibus, in ornamenta vsumque suæ Ecclesiæ facta, aut victum, ac depensum Monasterii perpetuum, sic eorum esse, vt Parochus partem ex eis ne minimam sperare debeat.

A

QVÆSTIO XXXIIX.

Quid sit Portio congrua, & an sit Parocho debita

EST congrua portio quam & canonicam appellat Grimaldetus in paraphrasi decimarum l. 2. cap. 8. num. 13. certa rerum quantitas, aut pecuniæ, ad Parochi vitam, dicitur *congrua*, quod rationi congruat, vt qui operam suam alteri accommodat, digna operæ collocatæ stipendia referat, B *Canonica*, quod stata sit, quod ordinata, quod ad regulam certam composita Enimvero lege Caroli noni Regia an. 1571. præscriptum est iudicibus regiis, id operam vt darent, Parocho vt ad portionem congruam, centum viginti libras annuas numerari ab his quorum id curare intererat, nomine suo cogerent, quod in curia seruari Chenutius scripsit in addit. ad Papon. lib. 1. titulo 12. arresto 10. Quanquam non est hæc summa ita lege regni stabilis, vt eam prætergredi non sit licitum, nam si Parocho alendus sit Vicarius ad commodum fidelium, nempe quia ob angustias templi, aut eorum ab eo distantiam, vni eidemque omnes interesse Missæ non possint, tantum prædictę portioni addi à Parochianis oportebit, quantum Vicario ad vitã C operæq; suæ iustã mercedem necesse erit, Maynar. l. 1. qu. cap. 39. Chenutius tit. 12. arresto 8. Bleyanus in Theoria tit. de Canonica portione littera B. & H. ad marginem. Hoc tamen tempore portio non censetur canonica & congrua, nisi ducentarum sit librarum Marillac in Codice.

At enim à quo hãc exigere Parochos est necesse? Ab Episcopo, Abbate, aut Capitulo, quibus ius est decimationis, in castris fundis, possessionibus, aut rebus huiusmodi, ideoque decimarum decima appellatur vt tradit Gloss. in cap. fin. de decimis in 6. Quinetiam Parocho licitum, cogere ad eam Laicos, decimas infeudatas habentes, aut aliter D etiam percipientes fructus decimales Grimaldetus in paraph. decimar. cap. 8. num. 21. Bleyanus proxime citatus num. 54. Causa est quod à fidelibus, ea Curioni exhiberi oporteat, sine quibus, iustum ei operæ suę stipendium stare nequit, ergo cum istiusmodi oneri respondeant decimæ fructuum, quas communi voluntate, fideles in pretium esse voluere operæ, sibi à Parocho deferendæ, aut delatæ, succedũt istorum loco, quoad obligationem satisfaciendi Curato, quotquot Papæ liberalitate, aut aliter decimas agrorum colligunt, conueniri hi argo, ac à iudice cogi poterunt, tam Episcopus quam Abbas, aut Laici, vt Parocho statuant, vnde viuat, cum Paulo testa dignus sit operarius mercede sua.

E

QVÆSTIO XXIX.

In quibus rebus aßignanda sit hæc portio.

DE triplici rerum genere, moueri potest quæstio, pecunia scilicet, oblationibus ac fructibus beneficij, ad solutionem

Dico primo, *Portionem Canonicam Parochi, aut Vicarij, non posse in oblationibus constitui.*

Primo, quia sunt incertæ, sunt inconstantes, ac dubiæ, cum non constet, an & quid vnquam, hic aut ille oblaturi sint Ecclesiæ.

Secundo, ali Parochũ oportet, ab his quibus operã nauat, nec enim ligari os debet bouis triturantis, cap. extirpandæ parag. qui vero, de præbendis & qui spiritualia seminant, hos æquum est metere temporalia, cap. cum ex officij, de præscriptionibus, & Ecclesiasticis vtilitatibus desudantes, dignum est Ecclesiastica remuneratione gaudere can. Ecclesiasticis 12. q. 2. & sæpe accidit, oblata templis, Deoque, aduenarum dona esse, non locum incolentium, vbi ea fieri accidit, non in his ergo sita esse potest Parochi portio congrua, Maynardus lib. primo quæst. cap. 29.

Quid? quod oblationes hæretici, meretricis publicæ, manifesti vsurarij, oppressoris pauperum, raptoris Ecclesiarum, admitti lege canonum non debeant? ab his ergo componi portionem congruam Parochi non est verisimile, quæ est opinio Rebuffi tract. de congrua portione 4.

Dico secundo, *Cum non sunt vlli stati, certique fundi, à Patrono, aut Episcopo, aßignati Parochis, proportione congrua, debet eis pecuniæ ea summa dari, quam definitam à Carolo Rege, postea à Marillaco diximus, quam tamen acceptare hi non tenentur, cum præscriptio longi temporis non facit pro offerentibus.*

Prima pars est certa, nam nemo, gratis alteri ministrare tenetur.

Secunda ostenditur, iure communi Parocho debitæ sunt decimæ, cum enim singulis Parochiis, singuli Presbyteri dati essent à Dionysio, qui earum prouidentiam gererent, iis quoque, ad mercedem laboris, in procuratione animarum impendendi, aut impensi, assignatę sunt decimæ, quæ ad eam diem Episcoporum fuerant, vt est in can. videntes 16. causæ 12. q. 1. Quibus exinde querentibus, magna se, ob officia communia charitatis, quibus nullo non tempore, prosequebantur inopes ac aduenas, magna inquam se, familiamque penuria vrgeri, permissum à Pontifice est, vt de iis partem alteram, charitatiui auxilij nomine detraherent: quæ causa, mouit Pontifices Gallos in Aurel. Conc. 1. prout refertur in can. antiquos 10. q. 1. Parochis vt annuerẽt pro dependo diurno annuo, redituum Parochialium semissem, quæ postmodum auctis Episcoporum facultatibus ad trientem peruenit, decreto Tolet. Concil. vt habetur in can. constitutum 60. causa 16. q. 1. *quod si abiis amplius quidquam præsumptum extiterit, per Concilium restauretur*, inquiunt ibi Patres, *appellantibus ipsis conditoribus, aut certe propinquis eorum, si iam illi à sæculo discesserunt.* Denium labentibus annis factum, auctoritate Gelasij in can. vobis, & sequentibus 12. q. 2. decimarum pars vt vna, Episcopo cederet, Curioni altera, pauperibus tertia, fabricæ vltima. Ita primò Parocho attributi redditus, in quadrantem sunt mutati, quæ & quarta decima-

A tionum, est dicta ab Honorio III. in c. conquerẽte 16. extra de offic. ordinarij. Pars hæc ergo sacrorũ reddituũ, minimũm est debita Curato, proindeque vbi non est patrono aut Episcopo, ius vllum, per præscriptionem longissimi temporis acquisitum, ad assignandam pensionem pecuniariam Parocho, aut Vicario perpetuo, reseruatis sibi Parochiæ fructibus omnibus, oblatam repudiare hic, & ille sine peccato poterunt.

Dico tertio, *Non posse Episcopum aut Patronum aßignare Parocho fructus certi prædij, aut possessionis, qui ei sint loco portionis.* Quia si non nascerentur, aut nati perirent illico, causarentur Episcopus ac patronus, omnem elisam obligationem esse, alendi à se Parochi, & nulla ei staret portio congrua.

B Quare est hæc in omnibus beneficij fructibus collocanda, hoc sensu, quod ex iis primum omnium, portionem sibi debitam detrahere Parochus possit, Maynerius in leg. de omnibus obligationibus digest. de regul. iuris, Rebuff. in tract. congruæ portionis q. 10. n. 84. ob eãque causam Parochus cõuenire Laicũ potest si quando singulari priuilegio, eos iuris sui faciat, vel etiã clientari iure decumano Louëtus lit. D. art. 6. nec enim melior debet esse prophani hominis conditio, qui decimas occuparit priuilegiaria lege, quam Ecclesiastici eas percipientis sed aduersus hunc cum fructus decimales omnes percipit admittitur in foro Parochus, pro petitione portionis congruæ seu canonicæ, ergo & potiori iure contra Laicum Grimaldetus sup. c. 8.

C Dixi *in fructibus beneficij*, nam sic Tholosæ à curia statutum esse anno 1603. pro Curione *de la Bastille de Monfort*, aduersus Illustriss. Albiorum Episcop. scribit Chenut. in addit. ad Papon. tit. 12. art. 8. Parisiis autem anno 1601. pro Curione S. Dionysii, *de Chasteau Roux*, apud Bituriges Louëtus loco proxime citato.

QVÆSTIO XL.

An tam dona propinquorum, quam Patrimonialis possesnio, computari debeant, in portione congrua.

D CAusa dubitandi est, quod cessent data Monacho ad sustentationem congruam ac decentem, vbi primum Papæ aut Abbatis indulgentia, beneficio præficitur, aut aliud assequitur, vnde commeatus ei ad vitam suppetant. Ita contendit Rebuffus in praxi tit. quando Oblati regio nomine in Monasterijs sint recipiendi num. 38. iustam militi causam deesse exigendæ pensionis annuæ, quã ab Abbate poterat iure suo repetere, peræque ac Religiosi cœteri, hoc præcise nomine, quod Regi à quo Monasterio est addictus ita placeat. Iustam, inquam, causam non esse, portionis petendæ sibi debitæ, cum hæreditatem iniuit se dignam. Quia tũ cessat causa mandati, ecquid enim Rex impellitur,

E ab inopia quæ vrget militem, vt eum cœnobitis aggreget, quoad ius diurnæ præbendæ? *Par pitié & aumosne, & en faueur des seruices que nous a faict auons donné & octroyé, donnons & octroyons, ledit lieu & viure d'vn Religieux en vostre dicte Abbaye auquel vous deliurerez, par chascun iour pitance, viures, & autres ses necessitez.* At acquisita successio, ingens & copiosa, prædictum militem, extra pauperum numerum constituit, ergo & iure omni vacuum, ad portionem, ante sibi, vt Monacho sæculari, ac oblato debitam.

Dico tamen 1. *Quæ dono dantur Parocho, aut ei aliunde adueniunt, vt ex simplici beneficio, hæc in portione congrua computanda non esse.* Ratio est quod portio canonica, ac congrua, Parocho conueniat, ratione Parochiæ, quam io fidelium commodum administrat, sed quæ dono deferuntur, aut occasione simplicis beneficij, hæc non dantur vti merces collocatæ operę in regendis animis.

Deinde quæ per se primo, ex opere aliquo nostro non sequuntur, hæc obligationem ac nexum, quo tenemur alteri, non adimunt. At quod beneficium alterius in me extet, commune nihil habet, cum obligatione quæ cuique inest, remunerandæ operæ, quam ei detuli: ergo, &c.

Dico secundo, *Quæ industria sibi sua Parochus comparat, vt docendo, legendo, concionando, hæc portionis congruæ loco esse non possunt.* Causa est quod istiusmodi compendia, aliunde ortum habeant quam ex Parochia, cuius haud dubiè noo sunt fructus.

Deinde, quod quis capit extra defuncti patrimonium, hoc legitimam non ingreditur: lege scimus §. repletionem Cod. de inofficio. testam. ergo nec quæ Parochus assequitur alio nomine, quam demandatæ sibi Parochiæ vt docendo, scribendo, meditando, hæc portionis canonicæ partem constituent. Sanè etsi Carbonello Rectori Parochialis Ecclesię *de la Bastille de Monsfort*, beneficia non deessent alia, simplicia tamen, vnde non mediocres ad honestam sustentationem seque dignam ei suppetebant redditus, credidit sibi tamen Tholosana curia portioni eius congruæ addendum, quod Vicario ad vitam sufficeret Chenut. & Bleyanus supra.

Dico tertio, *Portione congrua semel assignata, peti non potest vt augeatur.*

Primo, quia congrua portio diminui per Abbatem, ac Monachos non potest, decreto Alex. III. in cap. auaritiæ de pręb. ergo nec augeri, cum contrariorum eadem sit disciplina, lege, ff. de his quæ sunt sui vel alieni iuris.

Secundo imprudenter ageret Parochus, si à Patrono, vel Episcopo contenderet, vt beneficij quod possidet fructus augeret, ac redditus, cum ad id neuter teneatur, nec habeat Curatus, qoem præter se culpet, qui leuitate animi, beneficium tenue ac nullorum aut paucorum fructuum, conferri sibi sit passus. At est portio canonica, obuentionum instar, huius ergo non nisi inaniter, accessio peti potest à Parocho.

Cõtraria tameo opinio probabilitatis habet speciẽ non modicam, nititurq; auctoritate Innoc. III. in decretali extirpandæ 30. de præbend. ad eum enim cæterosque Episcopos qui Concilio Lateran. intererant cum fama publica, multorumque querelæ detulissent Presbyteris, qui Parœciarum seruitiis erant deputati: *Pro sua sustentatione non obtinere nisi quartam quartæ, id est sextam decimam decimarum*, quæ iis alendis, ac earundem Ecclesiarum oneribus ne media quidem parte par & æqualis erat, statuit, *Vt (consuetudine qualibet Episcopi vel Patroni non obstante) portio Presbyteris ipsis sufficiens assignaretur.*

QVÆSTIO XLI.

De oblationibus, & an factæ in alia Ecclesia quam Parochiali, sint tamen Parochi.

OBlatio idem est ac donum, Patribus autem & Concilijs, idem ac Missæ sacrificiom, priori modo vsurpatur in Concilio Moguntino sub Carolo magno can 44. posteriori in Laodicensi & Aquisgran can. 84. his verbis, *nõ oportet in domibus oblationes celebrari à presbyteris*, id est missas dici: opinor, eam ob rem quod vna cum materijs conuertendis in Christi corpus & sanguinem, Deo patri offeratur Deus filius. Est ergo oblatio idem ac sacrificium, & donum. Moguntiacum can. 44. *Oblationem quoque & pacem in Ecclesia facere, iugiter admoneatur populus Christianus, quia ipsa oblatio, sibi & suis magnum remedium est animarum, & in ipsa pace vera vnanimitas, & concordia demonstratur.* Et can. 11. Aure. Concil. 4. oblata Ecclesijs, in Episcopi aut Abbatis conuerti potestatem prohibentur, can. autem 19. data Deo vetantur reuocari, sub pœna excommunicationis.

De his oblationibus iam quæritur.

Primò, de quibus rebus fieri debeant.

Secundò, quotuplices earum sint species.

Tertiò, an earum capaces sint laici.

Quartò, an semper sint Parochi, etiam extra Parochiam factæ: ad solutionem.

Dico primò, *Quidlibet, modo sit dantis, bonumque, offerri Deo posse.*

Primò, quia in Concil Aurel. 4. can. 17. camporum fit & vinearum mentio, *quicunque pro deuotione sua, oblationis studio, in campellis vel in vineolis etiam, absque scriptura probatur Ecclesia contulisse*, &c.

Secundò, quod acceptari potest ab Ecclesia Dei nomine, potest & hoc ei offerri, at quis nescit, Ecclesiæ, & Episcopis, gratam esse aduersum se, suosque, tam mortuorum quam superstitum beneficentiam? sane multis locis Franciæ, in funebribus mortuorum exequijs, offertur pecunia celebranti Parocho, in Campania panis & vinum. Nec à Pontifice Greg. 7. in Romana Syoodo certi quidpiam statuitur, quod Deo fideles offerant, sed id tantum, vacuis ad eum manibus, ne accedant. Sic enim de consecrat dist. 1. can. 69. *Omnis Christianus procuret ad missarum solennia, aliquid Deo offerre, & ducere ad memoriam quod Deus per Moysem dixit, non apparebis in conspectu meo vacuus.* Quare verissime mihi loquutus videtur Paschalis Pontifex, cap. causa Carpensis 13. de verborum signific. *Oblationes dici, quaecunque de proprijs & licitis rebus à fidelibus offeruntur: quicunque igitur eas per potestatem obtinet secularem, proculdubio contra Deum, & Sanctorum Patrum nititur sanctiones.*

Dico secundò, *oblationum tres esse species.*

Prima, est, donatio rei inter viuos, Deo facta vel Ecclesiæ.

Secunda, fit causa mortis, & dicitur legatum.

Tertia, vocatur vsualis, quam fideles, ipsi per se, inter missarum solennia, Deo in persona Parochi exhibent, quæ hoc differt à prioribus, quod illæ, nunquam sint necessariæ, ista autem fit in certis casibus, primo, cum consuetudo longo tempo-

rum firmata tractu, obtinuit statis vt anni temporibus, Parocho aliquid offeratur, futurum beneuolentiæ & amoris aduersus illum, pignus, nam vt habetur cap. ad Apostolicam, de Simonia, in id incumbere debent Episcopi, ne innecta cum laude in Ecclesiam, ac popularium more, vsuque corroborata, intereant, quod & authoritate sua fecisse olim iudices, modoque in id eis adnitendum esse, scribit Boerius in decision. q. 236.

Secundò, facienda est necessario Parocho oblatio, cum certi ei nulli sunt redditus alij ab oblationibus, nam cum hæ sint loco redditũ, non sunt in eo casu Parocho negādæ can. statuimus 55.16.q. 1.

Tertiò oblationes sunt debitæ, cum sunt imperatę, ac de testantis voluntate vltima, faciendæ, vt pote in anniuersarijs, aut mortuorum exequiis can. nulli 12.q 2.can. vltima voluntas, can. qui oblationes 13.q.1.qua de re Sylu. verbo decima q. 2. Rebuff. de decimis q. 1.num. 24.

Difficultatis tertiæ solutio facilis. Enimuero cum quæ certi sunt hominis, vsupari ab alio nequeant eo repugnante, non potest laicus oblata Ecclesiæ, aut Parocho, iuris sui facere, nisi hic. & illa approbent, & in hoc sensu constat, decimarũ, ac munerum quæ ad conciliationem numinis, Ecclesiæ deferuntur, aot Parocho, prophanos homines capaces non esse, Pontifice tamen annuente, non video, cur hæc vindicare sibi iure quam optuno nequeant, nam quę decimarum, eadem est oblationum quoque ratio, at illas, Papæ aduersum se beneficentia non vulgari, Reges ac Principes colligunt, nihil ergo magnopere impedit, quo minus eiusdem voluntate, oblata Deo, fortunis suis Laici, opibusque adiungere nequeant.

Dico 3. *Quæ in Ecclesia Parochiali, aut alia, intra eius terminos posita, Principi Deo fideles offerunt, hæc communiter in rem Parochi transire*, Piasecius parte 2. praxis cap. 5.art. 4.n. 44 Zechius cap. 28. Abb. in rubric de Paroch. & in cap. pastoralis de his quæ fiunt à prælat. Bleyanus de præstimonijs & oblation. Ratio est, quod quidquid altari aduenit, ex voluntate dantis non necessario applicandum in bonum Ecclesiæ, id totum commodis Parochi cedat, At quæ in aram inferuntur, hæc Ecclesiæ vtilitatibus insumenda, proprie non dantur, sunt ergo in bonum Parochi de tacita dantis voluntate conuertenda. Dixi communiter, nam eorum partem alteram, interdum vindicare sibi, Episcopo est permissum.

Primò, si in eorum communionem, illum consuetudo aduocat can concesso 21.q.2.

Secundò, si celebranti sunt oblata, cap. super eo de Parochiis aut in Parochiã illata sunt religioso animo, dum Episcopus sacris in ea vacar. Hostiens. in sum. de Paroch. n 2. Socinn. de oblat. 1.18.q. finali, Bleyan. loco cit. Quæ autẽ de alia Ecclesia diuersa, à Parochia sunt dicta, hæc de ea tātũ debent intelligi, quæ eidẽ Parocho est commissa, nam quæ Ecclesia, bona distincta habet à Parochiali, aut clericum diuersum à Parocho, ei præpositum, illi non Curato aut Parochiæ, sacræ sunt oblationes debitæ. Bleyan num. 24. tract. de præstimo. Felin in cap. dilectus n. 2. & 3 de offic. ordinar Geuiensf. in praxi cap. 72. nu. 14. Piasecios proxime citatus nu. 44. vbi id ait decisum Romæ a. 1585. Orano præside.

QVÆSTIO XXXXII.

De iure Parochi quoad Matrimonium.

Est hoc Parochorum priuilegium non vltimum, vt conscij consensus mutui coniugum, eorum matrimonia reddant valida, Trid. sess. 24. cap. 1. quo de priuilegio hoc quęrendum primo An ita Parochorum sit proprium, vt, illo sint semper vsi, quod idem est ac petere, an semper matrimonia clandestina, nulla extiterint.

Et communis est Theologorum opinio. Concilij authoritate firmata sess. 24. cap. 1. non nisi à paucis annis esse talia, scio Chassanæum in Catalogo gloriæ mundi pag. 12. consid. 36. Corrasium lib. 1. Miscell. ca. 37. Gentian. Heruetum in oratione ad Trid. huius nullitatis initia ad Euarist. referre.

Primò, quod 30.q. 5. can. 1. dicantur hæc connubia legitima non esse, sed adulterina.

Secundò, quod ab omni æuo, interdicta fuerint ab Ecclesia Gratiano teste 30.q. 2. can. 2.

Sed patrum sententia potior, asserentium sess. 24. ca. 1. ante Conc. tempora, clandestina matrimonia fuisse valida. Equidem est contractus, authore D. Tho. validus, quem pars nulla, ad essentiam eius necessaria destituit, at erat matrimoniũ, clam Parocho, testibusque factum, eiusmodi ante Trident. nec enim eo tempore maior erat Parochi, quam testium ac denunciationum, è loco publico necessitas, quas tamen nemo non intelligit tum essentiales matrimonio non fuisse, sed accidentales tantum ac extrinsecas: ergo &c.

Ad primum oppositæ sententiæ argumentum.

Respondendum est, clandestina matrimonia vocari non legitima, quod ab Ecclesiæ legibus abhorreant, quo nihil dici, esseque potest verius, cum ea, nunquam non execrata fuerit Ecclesia, iuxta Trid. loco citato, ob animæ periculum, scandalumque nescientium, ea esse matrimonia à quibus cum idcirco haberentur adulteria, eamobrem adulterina vocata sunt.

Ad 2. dicendum, non quæ contra Ecclesiæ decreta fiunt, hæc omnia inania esse, nullaque. Nam matrimonium inire temporibus vetitis, vt in aduentu & quadragesima, malum est, ac contra præceptum Ecclesiæ, factum tamen tenet, ergo quod clandestina matrimonia fuerint semper prohibita; argumentum non est, ea fuisse inualida.

Quærendum secundò, an matrimonium in nullo euentu sit validum, clam Parocho, testibusque initum.

Respondendum ratum non esse. Nam matrimonium à non idoneis, capacibusque contractum, est nullum: at vir & mulier sunt eiusmodi, absentibus Parocho & testibus ex Trid. sess. 24. cap. 1.

Confirmatur Sacramentum esse sine materia sua essentiali non potest, at traditio, corporum, matrimonij essentialis est materia, & ad eam mutuo, causa sua faciendam, inhabiles omnino sunt coniuges, Parocho non præsente, ergo in nullo casu valet, aliter contractum.

Quid si vrget necessitas, eaque extrema, ecquid Episcopo fas erit, in lege Ecclesiæ dispensare.

Respondendum non esse, primo, quod etsi materiam Sacramenti dubiam adhibere, necessitas extrema indigentis patiatur, non tamen aperte nullam.

Secundò, quod Episcopo, tantum eudere ratio non indulgeat, vt de sacramentis eorumque materia, statuere possit arbitrio suo.

Tertiò, in lege diuina dispensare Præsul nequit, cum dispansatio iurisdictionis sit actio, qua omni caret Episcopus super diuina iura. Sed quod matrimonium præsente Parocho fiat, lex est diuina, Nam ad hanc pertinet, quicquid ad matrimonij stabilitatem essentiamque facit, cuiusmodi est veræ mereriæ, formæque applicatio, cum initur, ergo cum materia formaque sacramentorum, de lege sint diuina, ad hanc legem pertinebit, præsentiâ Parochi testiumque, firmare matrimonium.

Quæritur 3. an cognito quod matrimonium inualidum sit ob Parochi defectum aut testium, vir & mulier seiungi à sese inuicem possint, authoritate proprie.

Respondeo posse, primò, quod sit nullum.

Secundò, quod ea tantum authoritetem iudicis postulent, quæ eo non consulto facta, enimarum saluti sunt noxia, ob periculum scandali, at hic nihil tale est timendum, omnium enim cõscientia teneri dicitur, coniugij facti inter virum & mulierem Parocho non præsente, nullitas.

Tertiò, quod est aperte nullum, aut de iure non sortitur effectum, impedimentum non præstat, regula non præstat de reg. iuris in 6. sed matrimoniũ clam Parocho initum, eperte est nullum ex Trid. sess. 24. c. 1 ergo ei in contrahentibus non est adiuncta, cohabitandi dum viuent, vlla necessitas, separari ergo à sese mutuo poterunt, cum volent.

Quæritur 4. an coniugibus extra prouinciam positis, operam suam ad matrimonium, cum effectu contrahendum, sine culpa vlla sua deferat Parochus. Sensus est an extre Parœciam aut Diœcesin Parochus, aut Episcopus contrahendis matrimonijs inter suos interesse possint.

Naoer. in volum. e. cons. l. 4. de sponsalibus cons. 37. & cons. 52. negat eos valide ad hanc rem, præsentiam suem operamque commodare posse, quia existimat personam Episcopi, extra suam diœcesin & Parochi extra suam Parœciam priuatam esse, nec ee authoritate pollere vtrumque, quæ celebrandis matrimoonijs est necessaria.

Contrariam opinionam amplectendam sibi credidere, Comitol respons. l. 1. q. 131. Sanchez 3. de matrim. disp. 19. cum alijs quos eitat, & probatur.

Primò, quæ iurisdictionis sunt voluntariæ, & non contentiosæ, hæc vbique etiam extre Parochiam, exercere subditorum causa, Parocho est concessum, sed assistere matrimonio actus est iurisdictionis voluntariæ, nam cum eius non sit quisque capax, (nec enim per Concilium fas alteri quam proprio Parocho firmare præsentia sua coniugium) haud dubie in eo qui authoritatem præstat matrimonio, iorisdictionem exigit eamque voluotariem, cum expromatur in subditos, non inuitos, sed volentes, ac sine vlla actione iodicis pro tribunali sedentis, in quo à necessaria iurisdictione distingui voluntariam scripsere Reboff. de verbor signific lege 3. Maranra de ordine iudicior. per. 4. tract. an simplex vel duplex dist. 18. num. 1. & 2.

Secundò, minus est assistere matrimonio, quam confessionẽ excipere, at hoc vbiuis potest Parochus in omni loco vt dicemus postea. Maior probatur, Parochus assistendo matrimonio nihil efficit, sed tantum interest tanquam testis qualitatem

A & dignitatem Parochi habens, cum autem Confessionem excipit, agit, nam absoluit, & authoritate Dei, peccata remittit, ergo minus est, vim & authoritatem dare matrimonio, quam sacramentaliter peccata audire eaque absoluere.

Argumento Nau Respondendum est, negatione eius propositionis, quam pro certa habet, Episcopum & Parochum, extra suæ potestatis fines & in aliena Diœcesi, personas esse priuatas, cũ enim magistratus, quem in Dei Ecclesia gerunt, sit publicus, vt pote fidelium causa institutus, quibus proinde cum semper amborum ædes pateant ad solatium, vitæque beatæ subsidium priuati dici, haud dubie nequeunt, cum qui teles sunt, sibi
B viuant, non alijs.

Dico 2. falsum suppont ab aduersatio, nempe cõtrahendo matrimonio, præsentiã eius esse necessariã, qui officij alicuius cõmunis ac publici, honore in republica fruitur, quod enim sustinent testes? quo funguntur magistratu Sacerdotes simplices? quos tamen sibi in hoc matrimonij contrahendi munere, subrogare posse Parochum, quis ambigit? Nihil ergo positæ essertioni incommodat, ellata Naua, obiectio.

Opponunt & alie Henriquez l. 11. de matrimonio cap. 3. n. 2. Manuel 1. tomo summ. cap. 219. nu. 7. quæ quoniam ab inani, veteque falsa opinione manant, existimentium, sistere se Parochum, aut Episcopum non posse, contracturis matrimonium,
C sine contentiosa iurisdictione, in externo foro vt loquuntur, eorum commemoratione supersedeo, Nec enim, si initiare ordinibus idoneos in Diœcesi nõ sue, Episcopus potest, nec maritis Parochus benedicere extra Parœciã, ideo fit illico, omnis vt vtriq; potestas sit adẽpta, essistendi matrimonio, nã illa sine tumultu quodam iudiciario fieri nequeũt, cum & maritos, inter missarum solemnia, à Parocho ex altari, vti de tribunali publico, benedictione donari oporteat, & clericos eb Episcopo sacris Pontificum vestibus conspicuo, promoueri ad ordines, hinc est, propterea quod neutrum, neutri eorum extra territorij proprij fines facere sit concessum, quod non habet locum similiter in matrimonio aut pœnitentia, cum hæc clam, ec domi
D in cubiculo, nemine admisso præter Parachum, ac testes duos fieri possint.

Quæritur 5. en Parochum Sacerdotem esse, sit necesse, vt matrimonium cui assistit sit validum.

Quæstioni satisfaciunt Sanchez 3. de matr. disp. 20. num. 3. Nauar. in Consil. to. 2. l. 4. tract. de clandest. desponsat. Consil 9. Posseu. de offic. curati cap. 10. de matr. q. 14. & omnium est hæc sententia, id necesse non esse ad effectum, qui queritur.

Primo quod quæ iurisdictionem externi fori s e- ctant, hæc si à potestate ordinis non pendent, o i- re possit non Sacerdos, ex cap. suffraganeis & a. transmissam 15. de elect. vbi dicitur, Episcop m
E non consecretum, posse per se, Præsulum offi ia omnia pręstare, cum ordine non coniuncta, c æ exequi consecrato non est prohibitum, sed adi se matrimonio, iurisdictionis est actio, non ordini .

Secundò, quod Parochus, vere sit talis, id i m habet eb ordine, sed à potestate, ac cura animar m ei commisse, cum ante presbyterium recept m dicatur Parochus, & Ecclesia Parochialis ei p r- missa esse, cap. licet canon 14. de electi. in 6 & animorum curam & regimen habere cap. cu ià cunctis 7. extra de electione, ergo cum pra er personam Parochi ac testium, nihil requir. ur
re

nouo Concilij, fitque non Secerdos istiusmodi, fe- A
ctum coram eo matrimonium, erit velidum, modo cætere ad eius essentiem necesseria non desit.

Tertiò, Ideo sdhibendus est in matrimonio Pasocbus, vt de eo inito constare possit Ecclesiæ, at quam id testari potest Presbyter, tem cuiuis alteri, ea dignitete nondum conspicuo, id fecere, in eoque non mentiri est licitum, potest ergo non Presbyter, Perochi munei e fungens in Ecclesie, peræque metrimonio edesse valide, ac quiquem optime, in Sacerdotum est numeium cooptetus.

Ex dictis intelligere cuique pronum est ec fecile, vt in Parochi non Secerdotis potestate est, elium Secerdotem sibi substituere, qui vices sues obeat, ite interdictum esse, henc prouinciam committere B
non Presbytero.

Peis prima, propugnatores habet, Nau. lib. 4. cons. 6. tomi 2. iuxte 2. editionem Henriq. lib. 11. de matrim. cap. 3. n. 5. Sanch. li. de metr. 3. disp. 20. n. 7. & vero quod quis per se, hoc & per elium obire potest, at saci Presbyterij insignibus destitutus, mettimonio vim præsentia sua tribuit, dabit ergo & per elium, modo Presbyterum.

Deinde quæ iurisdictionis sunt propria, hæc Perocho non Presbytero competunt, præter ea quæ à sacro ordine defluunt, at quod subrogare sibi queet idoneum, cuius in oculis fiat metrimonium, ordinis non est sacri beneficium, cum id non Parochis aggredi tentereque sit vetitum.

Secunde pars est Doctorum fere omnium, Vegæ C
l. 6. summæ casu 112. P. de Ledesma, de mat. q. 45. ert. 5. puncto 3. dub. 4. & aliorum quos breuitatis causa prætereo. Probeturque, Quia Concilium, Sacerdotem expresse postulat, cum Parochus præsentem sistere se nequit, matrimonium inituris, argo cum à mente Concil abire non sit integrum, verbeque sint secundum communem intelligentiam eccipienda iuxta cap. ex literis de sponsel, factum coniugium coram clerico sed non Presbytero, et si consentiente Parocho erit nullum. Ite Neu. l. 4. consil. consil. 6. de clandest. dasponf.

Quæ autem hic à nobis dicte sunt de Parochijs, intelligende sunt etiem de Vicarijs perpetuis, cum D
segentur eodem iure quo Parochiales, iisque æquiperentur Clem. vn. de offic. vicar. & per edeptionem secundæ Viceriæ vecet prima Clem. vn. de offic. Vicar. quemadmodum & Perochiæ cep de multa de præbendis & Extreu. execrabilis: eodem tit.

Quere vt in Parochum ciuitetis, eut muratæ villæ essumi nequit, destitutus conditionibus ante explicatis, ite nec in Vicarium perpetuum, ei præfuturum quem insigne megisterij, eut honoris alicuius classici non decoret, eut qui saltem sine tali prærogetiua dignitatis, tres annos in Theologicis studijs, eut iuris canonici non posuit, quod sufficere E
etiam sine gradu in responsis docui.

QVÆSTIO XLII.

Quæ sint affectiones Parochiæ propriè sumptæ.

PRima est, posse renuntiari, in feuorē tertij, Puteus decis. 85. Flami. l. 2. de resign. q. 1. nu. 104. nam Parochia est beneficium, iuxta Archid in ca. licet can. de electione in 6. cū ei potestas sit iusq; exercendæ sacræ functionis, ec colligendi eam ob rem temporalis commodi, ex Ioen. de Selue par. 1. de benefic. q. 2. Steph. de statu & qual. benefic. n. 2. sed beneficia, iure communi possunt cum facultate Episcopi, elteri resignari, ergo & Parochia.

Secunde est, non posse eb alio, iure communi regi, quam Clerico sæculari. Rebuff. in praxi perte 1. tit. de dispen. cum reguleribus fecte num. 38. cause est quod mundi curis, Religiosus irretiri non debeat, cum enim abiudicato sæculo, vitæ genus sit amplexus tranquillum & innocens, vltio ielebi eo non debet, vnde illum cœli amor ebstraxit, plengentis enim peites in Dei Ecclesia sustinet non docentis, can. Monechi can si cupis 16. q. 1.

Fit tamen eliquando dispensatione Pontificis, vt ei Monechus præficietur, 1. cum id necessitas exigit, vt si sæculares nulli suppetant idonei qui eam regant, cap. inter 4. de regular. aut si ob hæreticorum viciniam, expediet illam committi, viro doctrina iuxta ac pietate illustri, qui habendis concionibus, docendaque plebe, Ecclesiæ splendorem in vicinis circa locis illibatum conseruet. Ite cep. quod Dei timorem 5. de statu Monechorum, permittitur Parœcialis Ecclesia, canonico regulari administranda, quod magnam spem sui fecisset, diuiniq; cultus promouēdi, prædicatione verbi sacri. Sic Innoc. 3. dicto cep. his verbis. Licet in Leteranensi Conc. de Monachis ceueatur, na singuli per villas & oppids, per quascunque Ecclesias Parœciales ponantur, &c. Quie temen istud de Canonicis regularibus specialiter non cavetur, quia et si à sanctorum Monechorum consortio non putentur seiuncti, segulæ tamen inseruiunt lexiori, & per antiquos canones, etiam Monechi possunt ad Ecclesiarum Perœcialium regimen in presbyteros ordinari, ex quo debent prædicetionibus officium (quod priuilegiatum est exercere) sic ennuendum duximus postulatis vt exercens plebem officium vnum Canonicum regularem tecum habeat.

Tertie Parochiarum effectio est, vt in villa mureta existentes solis, greduatis dentur, mexime in Gellia Concord. tit. de collationibus §. statuimus

Quarta, vt in partibus obedientiæ, ac in quibus locis receptum est Concil. non conferentur extra resignationē ac permutationē, sine cōcursu, Trid. sess. 24. cep. 18. Pius 5. in Bulla 32. Cui Initium *in conferendis*. Dixi extra resignetionem, nec enim fecta Parochialis Ecclesiæ cessio, in feuorem tertij: decrera Concilij cōprehenditur, iuxta Puteum decision 314. num. l. 1. Flamin. de resignetio. li. 10. q. 7. num. 14. & 13. vbi ait, id à secre Congregatione Concilij responsum non semel, & responsionis videtur esse hæc ceusa, quod beneficium resignatum in feuorem tertij non vacet antequem detur cessionario, sed concursus esse nequit de beneficio alio quam vacante, ergo regule de concursu instituendo super beneficijs vacantibus, non complectitur resignate in feuorem tertij. Minor est ex Concil. euidens Maj. probatur beneficium dandum

RRs

per resignationem in fauorem tertij non vacat, nisi cum illud vacare resignans vult, cum à sola eius voluntate id pendeat, nam si nollet, non vacaret, sed est hæc intentio resignantis in fauorem, vt à se ius beneficij sui non abdicet nisi ex hypothesi, quod erit resignatarij vt diximus tract. de resignat.

Quinta affectio Parochiarum est, vt post annū ab earum assequutione canonica, & per Ordinarium facta, regantur à presbytero, alias vacant ipso iure, cap. licet canon in 6. de elect. quod quomodo sit intelligendum diximus antea.

QVÆSTIO XLIV.

Quibus in rebus Parochiani subijciantur Parochiali Ecclesiæ.

PRimo in Sacramentis, quæ in ea frequentanda sunt, quantum potest fieri commode, Baptismus quidem ac Extrema vnctio, de Parochi manibus aut Vicarij eius, necessario sunt recipienda: Clem. I. § dudum de sepult. collata à Religioso, sunt valida non tamen sine pœna in conferente, qui excommunicationem ipso facto incurrit, Clement. Religiosi de priuilegijs, sicut & quo tempore, Episcopo aut Parocho non approbantibus, matrimonio interest, aut alieni iuris ac potestatis homines, viatico reficit. Clem. Religiosi de priuilegijs, & quanquā vbi locus resque ferunt, cuilibet alteri ædi sacræ, sit ad exemplū fidelium in obeūdis sacris mysterijs, præferenda Parochia, omnium enim quantum id potest ad ingenerandum in spectantium animis pietatis studium, non est tamen vnde peccatum metuant, obnoxiæ Christo gentes, secus si facere animum inducant. Nam & assidere sacræ mensæ quolibet tempore extra Pascha, in religiosis templis Mendicantium possunt, Lælius de rep. Ecclesiastica cap. 27. nu. 13. non vero sæcularium, nec est non Parocho ad eam alienos admittere, aut salutare Christi corpus postulantibus porrigere licitum, nisi de Episcopi aut proprij Episcopi licentia Carthaginense 1. can. 7. Clem. dudum de sepultur. eaque expressa aut tacita qualem habet authore Nau. ca. 21. Enchir. n. 52. Lælio cap. 27. n. 13. quisquis existimat id pastori proprio molestum non esse.

Peccata autem quolibet tempore, etiam Paschatis, apud Religiosos Mendicantes, aut eorū similes in priuilegijs deponere, ac in eorum templis præcepto de audiendo sacro satisfacere posse, probauimus supra cum de Sacramentis.

Secundo, Parochiali suæ Parochianus subest, in oblationibus, primitijs, ac decimis ei non negandis Concil. Romanum 356. Card. Tuscus tom. 6. concl. 97.

Tertio, in sepultura, quam de iure communi, omnes in Parochia sibi sua optare debent, factum tamen longa pridem consuetudine populi, iam vt promiscue cunctis sit integrum, in aliena sibi eam eligere. Partis secundæ petenda fides ab vsu, experientiaque quotidiana hominum, pro prima facit cap. 5. ex parte de sepulturis in hæc verba. *Ex parte canonicorum Obrigens. nobis est intimatum, quod prior de insula, quendam Parœcianum suum post appellationem ad nos factam, in sua Ecclesia sepeliri mandauit quatenus præfatum Priorem compellas, vt memoratis Canonicis, prædicti Parochiani corpus restituat, & exinde amicabiliter conueniat cum ijsdem,* quod cap. is qui eodem tit. in 6. Bonifacius quoque fieri imperat.

Quarto, in eo quoque Parochiali suæ, cultum, ac obsequium Parochianos exhibere necesse est, vt Parocho ex fide tribuant, quidquid ad funus pertinet, Lælius cap. 38. num. 13. aut Ecclesiæ, cuius id ita proprie fieri. Vt alterius funeris prætextu, à defuncti propinquis peti non possit, docet Bleyan in Theoria trac. de reliq. exactionibus Clericorum. & Laicorum num. 26. littera P. ad marginem, quin etiam adiicit, non modo funebria luminaria, ferales tædas, lintea sarcophagi, ornamenta eius omnia, sed & aræ frontales, & Sacerdotum pullas vestes, exequiis paratas, pannos item lugubres, quibus capellæ parietes sunt velati, Ecclesiæ esse ac Parochi, easque in vsum matricis Ecclesiæ, per eum ac matricularios cōuerti posse, scripsit Bacquetus tract de iurisd. c. 20. n. 27.

Quid si in maiorum sepulchrum inferri, defunctus voluit? quid si tumulum sibi alibi elegit quam in propria Ecclesia? quod cuique licere canones indicant, tertius de sepulturis in 6. & 4. eiusdem tituli in decretalibus.

Respondendum, Parocho, aut eius Ecclesiæ pro locorum varietate aut consuetudine, quartam esse dandam omnium, quæ sunt cum funere illata in templum, ita Alexander III. cap. de sepulturis 10. his verbis: *In vltima voluntate relicta, possunt licenter accipere, soluta tantummodo quarta Parœciali Ecclesiæ, de cuius Parœcia, mortuorum corpora assumuntur, præterquam de equis & armis quæ indulta, &c.*

Et hæc quarta pars, canonica portio dicitur extra de sepultur. cap. de his 4. danda Parocho, nisi consuetudo vt dicebam, sit alia, quæ nonnullibi obtinuit, Lælio teste, pars vt media omnium, quæ à mortuo sunt in causas pias relicta, ei sit debita, Abbas in cap. certificari de sepulturis 9.

Nomine autem Parochialis Ecclesiæ, cui quarta est danda, ea tantum est intelligenda, in qua mortuus dum viuebat, diuina audiebat, Sacramenta obibat, aut obire eum oportebat cap. 2. de sepulturis in 6 *Cum quis*, inquit Bonifacius VIII. *cuius maiores sunt soliti, ab antiquo in aliqua Ecclesia sepeliri ea dimissa eligit alibi sepulturam, canonica portio, dimissa non debetur Ecclesiæ, sed illi duntaxat, in qua ille officia consueuit diuina audire, & Ecclesiastica recipere Sacramenta, cum ab eo qui duo habet domicilia se collocans æqualiter in vtroque, in loco tertio eligitur sepultura, domiciliorum Ecclesiæ, habebunt inter se diuidere canonicam portionem*, hæc Pontifex.

Ab his autem Clericis, qui Parochiam incolunt, vbi propria relicta, terræ mandari defunctus voluit, funus eius efferri posse, præeunte cruce colligit ex Oldrado in cons. 204. Forgetus tract de personis Ecclesiasticis cap 33. num. 5. cautione hac præmissa tamen, id ne facere vt appareant, sine Episcopi aut Parochi licentia, Oldradus cons. 81. Bleyanus de reliquis exact. litera N. ad marginem, habet quidem praxis consuetudoque Galliæ

Primo, vt mortui cadauer Parochus domo tollat.

Secundo, vt responsuris Clericis, hymnum, preces aut antiphonam, *subuenite sancti Dei* præcinat.

Tertio, vt defuncto præeat ad Parochialem suā Ecclesiam, vbi post preces modicas, ibi factas pro eius anima, si ita videbitur. ad locum sepulturæ à se delectæ, à Monachis aut aliis, quorum est huc

munus transfertur, quem morem vt æquitatis plenissimum suprema Delphinatium curia dilaudauit, tenendumque in posterum censuit, ann. 1592. & 1614. Bleyano teste, loco citato proxime.

De pretio autem dando Parocho, Clericisque funus comitantibus nihil habeo dicere, nisi quod olim, statum illud, certumque senatus esse voluerit, assignatis vicenis tantum assibus, sodalibus ædis S. Maximi Chinonẽsis pro funeraria locupletissimi ciuis eius oppidi insequutione, ac lugubri comitatu, duodenis autem pro mediocriter opulento, senis pro tumulandis tenuibus, Chopp. lib. 2. de polit. tit. 7. num. 26.

QVÆSTIO XLV.

An Parochi rationem exigere possint eleemosynarum, quæ fiunt xenodochiis suæ Parochiæ, aut pecuniæ datæ ad pia loca, Episcopo non probante aut consulto.

PRo affirmante parte facere hæc videtur. Primò, quod Parœciarum cura, quod regimen ac ordinatio, ad Parochos pertineat, Ordinari vero res multorum communis, in Parœciis, quî potest non cognito, in quem quidque vsum cessit? Quid factum pecunia, ad eleemosynas collata? quo modo, & in quas res, quæ mortuorum iuxta ac superstitum liberali voluntate, destinata erat fabricæ Ecclesiæ? Eius ergo rei cognitio, propria est Parochi disquisitio.

Secundò, quæ Episcopi, eadem est quoque potestas Vicarij, in his, quæ iure communi & non Episcopi arbitrio, ac voluntate, sunt illi concessa cap. 2. & finali, de officio Vicarij, ob quam caussam, vnum idemque vtriusque tribunal esse dicitur, cap. Romana de appellationibus in 6. At Parochus Episcopi est Vicarius, & illi, independenter ab Episcopo conuenit, ius Parochianis suis dicere, eos audire, de eorum vita, moribus ac gestione cognoscere, ergo quæ in procuranda Parœcia, quæ in ratione insumptæ pecuniæ repetenda, ab administratoribus publicis Episcopo licita, & hæc quoque Parocho sunt permissa, ergo iis non priuandus sine causa.

Quid de quæstione proposita sentiam exponam paucis, est ergo hæc mea opinio, Primo, deligi posse ab Episcopo Parochum, vt suo nomine dati & accepti ad pauperum commodum rationes examinet. Nam si sacris est vlla Canonibus adhibenda fides, Episcopus, tam per se, quam substitutum obire potest, commissam sibi prouinciam can. Episcoporum 10. q. 1. cap. si Episcopus de offic. ordinarij in 6. patetque ex literis à S. Cardinali Boromæo olim ad Ariminensem Episcopum datis, quibus ei lustrandæ suæ Diœcesis facultatem tribuit, at ad optimam lustrandæ prouinciæ rationem pertinet potestas intelligendi, an quomodo, & in quos vsus, bona sunt inopum ab Administratoribus impensa: ergo si ita videbitur Episcopo, tenebuntur hi Parocho rei à se gestæ eandem rationem reddere quam illi, si adesset exhiberent.

Secundo censeo id Parochis iure non deberi, nisi ratione consuetudinis præscriptæ, requisito per leges tempore.

Prima pars authoritate fulcitur Concilij sess. 22. cap. de reform. 9. Ibi enim hæc ad rem præsentem sequentibus sunt verbis scripta: *Administratores*

A *tam Ecclesiastici, quam Laici, fabricæ cuiusuis Ecclesiæ, etiam Cathedralis, Hospitalis, confraternitatis, eleemosynæ, montis pietatis, & quorumcunque locorum piorum, singulis annis teneantur, reddere rationem administrationis Ordinario.* Quæro, an in ordinariis habendi sint Parochi? an censendi ea esse potestate præditi, qua Episcopi? hac si carent, ac simul ordinarij nomine: ab iis sane non nisi inaniter, accepti ab Administratoribus, ac dati, rationes exigi posse, quis non videt?

Secundo, est computorum discussio, iurisdictionis in foro externo actio, cum non nisi ab eo, qui ius dicere cum authoritate potest, queat id fieri legitimè, ac valide, sit indicio quod ordinarij, reos
B male gestæ rei pauperum, aut fabricæ plectere iusta pœna possint, vt respondit Congregatio Cardinalium ad sess. 22. cap. 8.

Scire iam hoc de propugnatoribus oppositæ sententiæ aueo, num Parochis ius dicendæ in reum sententiæ esse existiment? num insontis eximendi à pœnis, quas tam humana, quam diuina iura repetunt à nocentibus? id si dicere audebunt opponam eis primo Doctorum longam seriem contraria docentium, vt Sylu. verbo Archidiaconus n. 2. Piasecium praxis Episcop. parte 2. cap. 3. art. 8. nu. 11. & 12. ne aliorum commemoratione teram otium. Deinde ab eis vel Canonem vnicum exigam, eius quam asserunt rei indicem ac testem, quem cum
C dederint postulanti, tum ad eorum partes concedere, non erit graue, Assertionis partem alteram

Defendit Sylu. loco proxime citato indicatque sacra Cardinalium Congregatio, explicandis Concilij controuersis quæstionibus proposita, ad cap. 8. sess. 22. Probaturque ratione, tam res, quam iura Ecclesiastica, præscribi queunt, per authenticam quas actiones Cod. de sacrosanct. Ecclesiis, & can. vlt. ac penult. causæ 16. qu. 3. at est ius rationum exigendarum ab Administratoribus Ecclesiasticum ac effectiue spirituale, cum ortum habeat à iurisdictione Episcoporum spirituali, quemadmodum ius Patronatus à liberalitate Patroni
D aduersus Ecclesiam, cum, fundandæ sacræ ædi, fundum assignauit, quod ius tamen præscribi potest, tam à Laicis, quam Clericis, 40. annis, cum titulo, absque eo, tempore superante omnem memoriam, imo & annis 40. teste Lessio cap. 6. dub. 10. num. 35. Conclus. 2.

Addo 3. si quam Parochi alicubi sibi potestatem audiendi Administratorum computa, datique & accepti rationes exigendi vindicarunt, hanc eis à suo Episcopo posse adimi, modo ne 40. annis sit præscripta. Probatur Assertio.

Quæ molitur in administranda Diœcesi Vicarius, reuocare hæc potest Episcopus, cum ab hoc in illum, tota qua pollet deriuetur authoritas. At Parochi, Episcoporum sunt in hac parte Vicarij:
E ergo, &c.

Adiunxi assertioni hanc clausulam, modo ne sit Parochorum authoritas, in repetenda ratione, ab Administratoribus rerum per eos in commodum Ecclesiæ gestarum, præscriptione fundata rationabili. Enimuero suis deiici possessionibus, Parochi nequeunt sine causa, quam enim est id charitati, quam prudentiæ contrarium, tam est aduersum æquitati ac iustitiæ, cui alienæ rei custodia curæ est, peræque ac suæ, ergo si Parochi ius audiendi Administratorum computa possident, eo quod illud tempore statuto legibus præscripsere, eo priuari illos iustè posse quis dicet? est enim hoc præscriptio-

nis proprium, vt rei per eam possessæ ius omna in præscribentem transferat, cap. de præscript. 1. & cap. literas 4. de supplenda negligentia Prælator. Ratio est, quod præscriptio completa ex lege 1. de vsucapione sit acquisitio dominij, ergo per eam res esse aliena desinit, ac præscribentis propria essa incipit, Regin. tom. 1. lib. 10. cap 10 nu. 300.

Nec id tamen impedit quo minus, se adiungere Episcopus possit, ac debeat, sic enim sacra Congreg. ad cap. 8. sess. 22. & ad cap. 9. in hæc verba. *Quorumcunque piorum locorum.*

Quod si alijs, inquit eo loco, *rationem reddere Administratores sunt soliti, cum illis tamen præsentialiter est adhibendus Episcopus, qui quoties in dicto actu computorum adhibetur, in condemnatione vel Administratorum absolutione, vnicum votum habet*, hoc Congregatio, quæ eo loco votum Episcopi tam ad absoluandum, quàm condemnandum, non modo vtile, sed & necessarium esse indicat, ex quo patet, nihil absque eo facere valide posse Parochos, aut alios præpositos repetendis ab Administatore rationibus, impensæ pecuniæ communis.

Argumentis allatis pro opposita opinione, respondendum, Primo quidem, negatione minoris, cum à Parocho, id vnum modo postuletur, vt quæ ad cultum numinis pertinent, circa altaris ministerium hæc adhibeat, hæc curet, in Parochianorū vitam, moresque inquirat, cognita memoriæ causa in acta priuata referat; cum Episcopo communicanda postea, vt pro sua caritate, morbo medicinam afferat.

Ad secundum negandum est quod in minori dicitur, scilicet Parochos Episcopi Vicarios esse, aut ius eis dicendæ sententiæ alibi quam in tribunali conscientiæ competere, multominus exigendæ rationis gestorum ab Administratoribus Hospitalium, aut Ecclasiasticæ fabricæ, cum enim id Ordinarij dicatur munus esse proprium, eius communicatio cum Parocho, Episcopi haud dubiè futurum est beneficium.

QVÆSTIO XLVI.

An & quid Parocho pro sepultura exigere sit concessum sine Simonia.

QVæstioni satisfactum olim à Patribus Concil. Vasens. 2. ac Pontificibus Alex. III. & Innoc. eius item nominis III. isto quidem cap. suam de Simonia 29. illo can. non satis 8. eiusdem tit. qui sic habet. Pro sepultura quoque & Chrismatis & olei sceptione nulla cuiusquam pretij exactio attentetur quo quid clarius? Eadem Conciliorum sententia Lateran. relatt extra de Simonia cap. 9. & Vasens. can. vlt. vt colligere, ex his eius verbis integrum cuique est, Pręcipiendum est secundum Canonum authoritatem vt de sepulturis, & hominibus sepeliendis, nihil muneris exigant, nisi forte qui sepelitur, viuens iusserit Ecclesiæ in cuius atrio sepalitur, aliquid de rebus suis tribuere. Hęc Canon, qui quoniam nostris est oppositus moribus vtrum authoritas eius præstet Gallię consuetudini, explicandum in præsentia.

Et quidem consuetudine regni vbique licitum, petita à Parocho prius venia, inferri in aliā Ecclesiā ab ea, cui Parochiani iure, ascriptus erat mortuus, A dū viueret, modo in hanc, id est Parochiā propriā deferendum se curet antequam sepulturæ detur quod & necessarium tam regni quam curiarum legibus res ipsa, arrestaque Gratianopolitani Senatus fidem faciunt annis signata differentibus 1592. scilicet, contra Diui Ruffi Canonicos & 1614. aduersū PP. Minimos vt notauit Bleyan. tit. 7. num. 25. & sequenti & tit. de reliquis exactionibus Clericor. vel Laicorum littera N. ad marginem.

Suppono secundo, regni moribus & hoc vetitum, ne quæ sibi sunt debita ob solennes inferias factas funeri, hæc Sacerdotes exigant, antequam defunctus terræ mandetur, Papon. lib. 1. tit. 3. aresto 7. Choppinus lib. 2. de sacra polit. tit. 7. n. B 19. in margin, Causa est quod id auaritiam oleat non separandam facile à scandalo fidelium, quibus non potest non esse dedecori, ab iis sa hominibus regi, qui lucro metiantur omnia, pietate nihil. Ideo Montispessuli degentium Sacerdotum vetanda in primis visa est hæc αἰσχροκερδία, Innocent. III. cap. Abolendæ de sepulturis qua tumulandis functorum corporibus non antea effodiebatur humus, quam istius beneficij pretium Ecclesiæ staret.

Suppono 3. expertes tamen culpę videri Clericos, cum quid funeraria re peracta à defuncti hæredibus postulāt, quod sit honorarij instar, aut mercedis pro labore in insequēdo cadauere ac canēdis hymnis funebribus. Quid enim iustius quam sacræ operæ stipendia sua esse? Quid ęquius quam vltronea propinquorum erogatione, defuncti manes C iuuari? Quod quo assequi modo possint nō intelligo, nisi cum iis ex fide, iusta Christiana persoluunt, hæc autem reddere, qoid est aliud quam funeraria singulis stipendia honesta non negare? Iam ad quæstionem. Ecquid sepulturæ nomine accipere Clerici quid possunt sine labe Simonię? Non hic repetam quæ à me tract. da Simonia in hanc sententiam sunt scripta, quod præteriri nequit hoc strictim insequor.

Primo, *Sepulturæ ius cuique debitum, vanundari non posse*, quæ enim effectiue sunt spiritalia hæc materia emptionis asse nequeūt sine Simonia, cum definiri soleat studiosa voluntas emendi spiritualia aut iis annexa pro temporali, at ius sepulturæ in loco sacro, quidpiam est spititale effectiue, D cum qui sacris semel est vndis tinctus, arceri cæmeterio post mortem iusto nequeat, Ecclesia annuente, baptismi beneficio, vt quibus in vita coūti possumus ad solatium, horum congressione non careamus mortui. Minor est certa. Maior probatur, est omnium sententia Simonia, vendere actus, quibus iurisdictiu voluntaria exercetur, cum hi distrahi nequeant, nisi vna quoqoe spiritalis iurisdictio, cum actum vendere per quem res traditur, nihil sit aliud, quam abalienare rem traditam, hanc autem communicare beneficio precii, sit ipsam traditionem æstimare pecunia, quare nec iuramentorum relaxatio nec votorum dispenE satio quæ à potestate Episcopis commissa manant, suntque effectiue spirituales, addici precio queunt vt dicitur cap. ad nostram de Simonia. At vtriusque rei causa hæc vnica, quod communicatio in Episcopo iurisdictionis suæ alteri, affectus sit iuris, sibi initio ad animarum commodum traditi, qoemadmodum & voti iuramentique, liberalis condonatio; vera est, ergo Maior argumenti allati propositio. Quid? quod quæ numen homini conciliant, aut ei ad gloriam salutemque viam parant, vtpote supernaturalia proprie, vendi omni lege

neqoeant? At quis ambigat, iter ad Beatorum ſanctimoniam ſterni homini, earum opo rerum quæ effectiue ſunt ſpiritales? Ecquid enim gratuita Antiſtitum beneficentia remiſſa vota, ei proſunt ad ſalutem, cuius ſpes exigua aut nulla eidem foret reliqua, ſi indiſſoluta perſtarent ob peccandi periculum probabile propeque certum?

Dico ſecundo, *Non ideo tamen de Simonia damnandos eſſe Clericos, qui aliquid pro ſacris funebribus, aut honore profectionis à defunctis hæredibus poſtulant.*

Primo, quia vt operæ exhibitæ æſtimari, ita & pro iis exigi merces poteſt, maxime cum à republ. nullũ eis ſtatutum eſt ſtipendium. At Clericis mortuum efferentibus funebreſque Deo nænias eius cauſa occinentibus, merces ab Eccleſia, aut ciuitatibus certa nulla eſt poſita, qua tamen non ſunt indigni, ergo debet tribui, ergo & poteſt exigi.

Secundo, quæ ſunt ex conſuetudine debita, aut vſu hominum communi pendi ſolita Clericis Põtifice non reclamante, hæc cum ſibi poſtulant, Simoniæ labe vacant, iuxta cap. ad Apoſtolicam de Simonia. Nec eſt vnde culpam excuſent Parochi, cum in ſolennibus nuptialis Sacramenti auſpiciis, quibus præcepto Eccleſiæ interſunt, ſtipendium exigunt, qoanquam pro varietate prouinciarum varium, aut cum pro noptialium præconiorum chartula aſſem aut plures, pro ſacra genialis lecti luſtratione, niſi quia id conſuetudo patitur, recepta regno toto. De procurationibus Epiſcopo prouinciam obeunti tribuendis dicere nihil neceſſe quas tam canon, cum Venerabilis & can. procurationes de cenſibus, quam ratio conſuetudini innixa communi, Antiſtiti non negandas edocet. Vera ergo maior propoſitio in argumento poſita, excuſari à Simonia ea quibus prætexi antiqua facta gentium poſſunt. At cui incognitum ſuper hac ſe ſolenne Parochorum omnium, cui Antiſtitum? Illorum in exigendo operæ ſuæ ac laboris hoorario, horum in poſtulanda qoarta funeraria, mortuaria nominat can. tit. de cenſibus, quadrãtem autẽ ſalarij funerei, id eſt eorum omnium quæ occaſione funeris à moriente relicta ſunt teſtamento Eccleſiis: canon. officij, & can. requiſiti de teſtam. citatus à Chop. lib. 2. ſacræ polit. tit. 7. num. 19. Ne ergo à culpa ſunt omni liberi Parochi, immunes Clerici, cum laboris ſui in tumulandis corporibus, officij in commendandis Deo manibus, precium eſſe volunt qood honeſtæ ſuſtentationis illis ſit loco, aut eleemoſynæ.

Dico tertio, *Statos eſſe in Gallia huius honorarij, precijque limites, quos egredi per eius leges vetitum.* Ita DD. Rebuff. comment. io Concord. tit. de public. concubin. §. quia vero. Chopp. loco ante citato Bleyan. in Theoria tract. de reliquis exactionib. Clericorum vel Laicorum littera M. ad marginem.

Probatur. Certa eſt, conſtitutaque ſumma qua contenti eſſe debent cum Parochi rum Presbyteri alij, ergo & limites precij ſibi pro exequiarum honore debiti, Antec. curiæ Senatuſc. nobili olim firmatum fuit, id eſt reparatæ ſalutis an. 1411. vt eſt in Cõmentariis Parlamẽti memoriæ cauſa proditũ: Pariſienſ. enim Senatorũ iudicio vetiti ſunt Canonici Ædis S. Maximo ſacræ apud Chinonenſes, pro funere exigere à locupletiſſimo ciue, amplius qoam vicenos, vt ſummum aſſes, celebrantium exequias moderaticiuis, iuſta merces credita, aſſes 12. pauperis 6. à tenuiſſimo plures ternis poſtulare, prohibiti. Hæc Bleyanus ex Choppino actiſque Curiæ.

A Quid? feretro atrata veſtis inducta? aut è linteo ad eius pendeos latera, cui debita? Parocho an Eccleſiæ? quid tædę? quid feralia lumina? quid prætexta altari è ſerico frontalia, quid templo tęniæ vittęqoe candidis è ſerico crucibus inſignes?

Reſpondeo, ita Eccleſiæ eſſe quicquid in eam funebris pompæ cauſa infertur, vt à propinquis inde domum auehi ſit nefas, ne quidem ſi ab iis conueſtiendi forent eius loci parietes, quem ſuæ gentis ac familiæ principes ac auctores ſepeliendis è ſtirpe ſua poſteris delegerunt, dum viuerent. Enimuero exacto mœroris publici annuo ſpacio, inde refigi veſtem pullam, alibi figendam ſi lobebit, aut ſeruandam, vtendamq; ad arbitrium Curionis ac maB triculariorum, cenſuit Pariſienſ. Senatus id matriculariis S. Ioan. in Greuia poſtulantibus, autor Bacquetus in tract. de iuriſdiction. cap. 20. num. 27.

Hæc autem an Curionis ſit aut Eccleſiæ ſolius, an vtriuſque, dicere mihi ſane difficile. Optimum factu cuiuſque gentis ac oppidi ſuper hoc morem audire, ſpectare conſuetudinem, quæ raro in duobus eſt vniuſmodi, ac ſi ferat, tam tapetia, quam cæterum apparatum funeris, vt tædas, lampades, cereos in vſum cedere Parochi, aut Clericorum adſtantium, hæc ſibi bonis auibus habeant, ſeruentque vt ſoa, factum approbant, Anton. 2. parte tit. 1. cap 5. §. 22. Syluest. verbo Simonia quæſt. C 11. Reginal. tom. 22. de Simon. ca. 15. ſect. 41. n. 208.

QVÆSTIO XLVII.

An funalia pannique mortuo inſtrati debeantur Parocho, & an de iis redimendis cum eo defuncti hæres tranſigere ſine culpa valeat.

SVppono primo, pannos tam qui mortuis inD ſternuntur, quam quibus eorum ora, vultuſque obteguntur, Curioni aut Eccleſiæ debitos, loco perſonalium, minutarumque decimarum, quæ pridem à plebe præſtari deſiere, vbi vſus, tranſactioque Parœcos inter & Parœcianos de conſenſu amborum mutuo, contrarium non obtinuit in prouincia, vt Cænomanorum ac Andium, qui mos authoritate eſt firmatus curiæ, cum enim ferales tædas iniectaqoe feretro lintea, iuris eſſe ſui plebani dicerent, in quæ, dexteras proinde vindices, tumulato cadauere inferebant, placuit Ludouico earum regionum Principi, factum referre ad curiam, cuius voluntate lis dirempta, pactoqoe diſſidentium mutuo, diſſidiorum materia tandem E eſt ſublata, pactorum fuere hæ leges, quod familiarũ capita, ſingulis Dominicis, deoarium vnũ Turonenſ. Parocho, 5. aotem in Paſchate, per ſe, aut alios offerendos curarent, Exinde, pro ſe & coniuge, alios 2. in Natalitijs Chriſti Domini, & Solennitate Sanctorum omnium, ſic tamen vt in qualibet earum feſtiuitatum, non niſi vnum pro ſe, quiſque penderet, iubet tranſactionis iſtius partem à qua narrationi meæ ſit fides, hîc inſerere. *Eſt accordé que chaſque Paroiſsien d'Aniou & du Maine faiſant chef d'hoſtel, ſera tenu offrir, chacun Dimanche vn denier tournois à ſon Curé, duquel il pourra aller à l'offrande, excepté pauures mendians,*

& partant les Curez seront tenus d'enterrer les paroissiens, qui ce auront payé & offert, sans qu'ils puissent exiger ne demander des hoirs & executeurs, ou ayans cause des trespassez ne d'autres, aucune chose, pour, ne à cause desdites sepultures, & par l'assemblee suyuante & accordé que pourtant les Paroissiens ne seront quittes de payer le tour de Pasques les 5. deniers Pasquauz tournois &c. A

Suppono secundo, Pro solutione suorum iurium si negentur, adiri posse iudices à Parocho, ita Regin. to. 3. lib. 23. cap. 15. n. 208. Fabric. in Theoria tract. de reliquis exactionibus litr. K.

Primo, quia qui sponte, æs dissoluere, nominaque à se contracta expungere, animũ non inducit, id vel inuitus vt agat, authoritate publica cogi potest, B iuxta dicta cap. ad Apostolicam de Simon. At defuncti liberi, hæredesque, Parocho clericisque à quibus extrema sunt officia patri suo, aut propinquo reddita, iusta laboris sui, operæq; stipẽdia debẽt, cum dignus sit operarius mercede sua, ergo pro ijs, quam optimo iure obtinendis, cũ nequeunt precario, conueniri à Parocho iudex potest. Quod Parisienses iudicio suo firmasse an. 1528. author est Rebuff. comment. in Concord. tit. de public. concubin. paragr. quia vero verbo fuit prolatum.

Suppono tertio, de eo quemque transigere honeste posse cum alio, quod recipere, & alius dare potest sine scelere, enimuero ab obiecto suo, vt C speciem, ita bonitatem quoque suam, nostra mutuantur opera, ergo de eo, quod recte postulari potest, ac recipi, pacisci quoque licitum. Hinc facilis mihi ad quæstionem introitus.

Dico ergo, *iustam omnem esse rationem liberis, aut hæredibus mortui, transigendi cum Parocho, aut Ecclesia, in qua terra committitur, de redemptione funalium, pompa funebris, ac pannorum, antequam domo efferatur in templum*, Ita Regin. l. 23. cap. 15. n. 108. & probatur Pacisci licite ac sine Simonia potest quilibet, vt pro re sibi naturæ iure debita, detur alia, æque sibi aut alteri commoda, Leon. de simon dub. 8. num. 48. At panni, tædæ, luminaria Parocho sunt ad honestam suam sustentationem D debita, ergo pro ijs ex pacto, exigere quidpiam aliud, est integrum.

Secundo, petere, aut recipere, absque Simonia, Sacerdoti est concessum, quod ei constitutum est, publica lege, vel superioris sui voluntate, aut communi more, ergo & ex pacto dantis, ac recipientis mutuo, illud commutare cũ alio Antec. est certũ. Consequentiæ autem probatio ex suppositione tertia repetenda est, & quanquam eiusmodi non esset, quæ rationi meæ fidem faceret, habeo tamen, vnde eam reddam verisimilem. Nam minus malum est, transigere pro temporalibus, ex consuetudine tamen debitis, quam pro functione sacra ac religiosa, vt est Missa, vt cohortatio sacra, E at pro vtraque de certo stipendio pacisci licet ministris rerum spiritualium ad sustentationem honestam ac decentem. Ita enim vsus habet regionum omnium, prælatis non nesciis, nec tamen reclamantibus: quod tamen eos facere esset necesse, si pacta conuenta, in hac materia, vitiosa forent ac Simoniaca & quanquam essent talia ob prohibitionem Pontificum, conuẽtionem omnem improbantium in spiritalibus, cap. fin. de pactis, cap. quæsitum 5. de rerum Permutat. cap. cum tua nos 34. de Simonia eiusmodi tamen esse desinerent, Pontificum consensione tacita, quorum in potestate est fere, vt quæ actio ante erat Simoniaca, Simonia iuris humani, talis esse cesset, abrogatione Canonum, quibus in ea erat malitiæ specie posita, &c.

QVÆSTIO XLVIII.

An Parochus qui à residentia excusatur studiorum causa, peccet si sine Episcopi facultate abcedat à Parochia.

QVæstionis hic est sensus, an sub mortali teneatur Parochus aut alius beneficiarius petere Episcopi sui aut Ordinarij consensum vt absit studiorum causa.

Prima sententia est affirmantium.

Secunda, opposita Malderi comm. in 2. 2. tract. 9. cap. 2. dub. 19. Hostiens. & Innoc. in cap. inter quatuor de Clericis non residentibus, Rebuffi in praxi benefic. tract de dispensationa à non residendo num. 25. iuxta quam.

Dico primo, *Vbi non est recepta Bulla Pii V. 117. in qua vult iuniores ad studia si à culpa immunes esse velint, non residendo, ordinariorum facultate id facere, nulla est in beneficiario obligatio, impetrandi Episcoporum consensum, fas vt ei sit, à suo abesse beneficio, causa studii.* Ita Gregor. Tholosanus cap. 8. de beneficiis præter citatos pro secunda sententia.

Probatur, excusat sina Episcopi venia absentiam Parochi à beneficio, commodom Ecclesiæ procurandum ab absente, nisi quis forte peccare eum existimet, qui Concilio generali interest, aut publicis regni comitiis, vbi cum communis populi, dignitas, ac salus Ecclesiæ agitur. At interest omnium, in republ. esse Christiana litteratos, id est erudiona iuxta, ac moribus excellentes homines, qui eius incolumitati studeant, tam optimis consultis, quam factis, quod sine litteris assequi cum laude qui possint, explicare est difficile, intelligentibus tam canonum, quam scriptorum, æuique prisci notitia, Ecclesiæ curandæ, consilia, modumque contineri.

Secundo, quorum est, à iure communi potestas cuique, ad ea non est Episcopi consensus necessarius, etsi forte sit vtilis ac optandus, ad meriti Christianæq; demissionis materiam, nã à superiore semel concessa, iterato permitti ab alio, quid est necesse? maxime si ab hoc, alterius beneficentia, & data venia castigari nequit, ac restringi, vt non potest quæ est concessa à Papa. Sed beneficiario, iure communi permittitur, ab eo loco, cui cum authoritate præest, studiorum abesse causa, sic enim Alexand. III. can. relatum 4. de Clericis non residentibus. Cum (igitur inqoit) verba accipienda sint cum effectu, tales si præsentati fuerint, non debent admitti & admissi poterunt amoueri nisi forte de licentia suorum prælatorum vel studio litterarum, val pro aliis honestis causis eos contigerit abesse, hæc Pontifex qoem alternatiue de superiorum facultate, aut institutione litteraria loqui, etiam me tacente quilibet intelligit.

Dico secundo, *Iure communi fas cuique esse, abesse studiorum causa à beneficio septennio, nec ab Episcopo, veniam hanc ad breuiora tempora arctari posse.*

Pars prima, habetur expresse cap. cum ex eo quod 34. de electione & electi potest. in 6. in hæc verba præsenti constitutione sancimus, vt Episcopi

eorumque superiores cum iis qui huiusmodi subie-ctas sibi Ecclesias obtinent vel obtinuerint (Parochiales in quibus oportet intra annum à die promotionis, ad illas initiari ad Sacerdotium cum cui sunt collatæ) Sancimus, inquit Pontifex, vt in futurum dispensare possint libere, quod vsque ad septennium litterarum studio insistentes, promoueri minime teneantur, vbi (vt nemo non videt) de tempore promotionis, non studij, Pontifici Bonifacio est sermo.

Secunda probatur coercere, premere, ad angustias cogere, quæ iure communi sunt concassa cuique, nemo potest, nisi qui superior, cum restringere eiusdem sit, cuius & laxare, antiquo astipulante prouerbio, quod qua quid authoritate, in mores communes inuehitur, eadem abrogetur, at est Episcoporum dignitas, vt Pontificiæ impar, sic & potestas, nunquam id ergo si sapient, sibi arrogabunt Episcopi, mouere vt canones audeant, quæque per eos in Musarum gratiam beneficiariis omnibus sunt permissa, antiquent aut minuant. Ita Rebuff. in praxi tract. de dispens. à non residendo num. 26.

QVÆSTIO XLIX.

An Parocho vendere sibi oblata liceat sine peccato.

VErbi causa: In manus Episcopi lustrantis, vt fit supellectilem sacram Ecclesiæ, incidit frontale aræ lacerum, ac tantum non exesum vsu, ornatu tamen olim eleganti, ob admirabilem hominum speciem quos in gemmis illusis auro, artifex dextera expraſserat, artis ille excellentia captus illico incredibile præ se fert eius obtinendi desiderium, quo ne excidat, loci Parocho, iustum partis adhuc residuæ pretium offert. Quæritur an hoc ille offerre, & hic oblatum sine peccato possit recipere.

Pro parte negante, facere videtur quod in Synodo Romana, numero quarto sub Symmacho id sit inhibitum Episcopis in hæc verba: Ne vnquam prædium seu rusticum, seu vrbanum, vel ornamenta, aut ministeria Ecclesiarum, quæ nunc sunt, vel quæ ex quibuslibet titulis, ad Ecclesiarum iura peruenerint, ab eo, qui nunc Antistes, sub electione communi fuerit ordinandus, & illis, qui futuris sæculis sequentur, quocunque titulo, atque commento alienentur, at in ornamentis Ecclesiæ, ponendum haud dubie est, id frontale, quanquam attritum senio, quo dicuntur capti Antistitis oculi, ergo &c.

Deinde quæ ab humano commercio natura exemit, ius gentium, aut mores ciuitatis, eorum nulla esse potest venditio l. si in emptione § omnium rerum ff. de contrahenda emptione, At res sacræ, & religiosæ, sunt eiusmodi, quam enim non modo, est indecorum, ac turpe, sed etiam improbum, quæ semel diuino sunt mancipata cultui, hæc in vsus profanos transferre? sunt ergo res eiusmodi, iure gentium, naturaque, de earum secreta serie, quæ abalienari possunt, hæc pro parte negante. Cui tamen præferenda pars opposita Ad cuius intelligentiam meminisse cōuenit, vestes hoc ipso desinere esse benedictas quo ob vetustatem ruptionemque, ineptæ esse incipiunt ad eos

A vsus quorum causa institutæ sunt in Dei Ecclesia Reginal. cap. 14. lib. 25. numer. 252. Ægid. de Koninch in 3. partem quæst. 83. dub. 3. num. 352. Syluester verbo Benedictio.

Notandum secūdo, Quæ sic sunt lacera vt non nisi indecore in altare inferantur, hæc eodem habenda loco esse, ac si amplius non essent, cū ad eū finem, cuius causa principio sunt facta, cultum scilicet numinis, sint inutilia, quibus præmissis.

Dico primo, *Apparatum Ecclesiæ, vti sunt frontale, aræ, corporalia, vestes, cæteraque id genus ornamenta, vendi posse, cum figuram suam primam perdidere*, Ita Sylu. ver. Benedictio q. 7. Valerius tom. 5. lib 25. cap. 14. num. 252.

B Primo, quia inter res quæ distrahi possunt, recensentur à Synodo Romana 4. can 6. vestes, aurum, gemmæ, & paulo superius hæc leguntur, quęcunque in gemmis, auro, atque argento, nec non & vestibus, minus apta vsibus, aut ornatui videbuntur Ecclesiæ, quæ seruari ac diu manere non possunt, sub iusta æstimatione vendantur, & erogationi religiosæ proficiant.

Secundo, Causa cur supellex Ecclesiæ, addici non potest pretio, hæc vnica est, quod sacra sit, ac religiosa, quo à respectu inducti Principes, eam vēdi suis legibus vetuere L. Sancimus 1. cod de Sacrosanctis Ecclesiis: at ex dictis, notabili 1. talis esse desinit, per consumptionem, quæ tollit formam seu figuram, ad sacrum vsum in ea requisitum. Vera est ergo Assertio.

C Et quanquam non existimem, communiter ad alios vsus eam vendendam, quam qui non sunt profani ex Syluest. verbo Benedictio q. 7. ac proinde, eam amburendam esse, cineresque exustæ reponendos in Ecclesia, iuxta can. ligna. de consecrat. dist. 1. non video tamen, quamobrem citra scandalum, adhiberi ad sæculares, ac communes nequeat, quid enim vetat lapides templi, vetustate diruti, ac ad omnia inutilis, conuerti ad humanum commodum, restaurationem ædium, reparationem mœnium? Vt iam rationum positarum initio, facilis mihi videatur esse solutio, Nam prioris neganda est minor, ob rationem in 5. notabili allatam.

D Secundę tam minor, quam eius confirmatio, vt enim res vere religiosæ ac sacræ, extra earum sint classem, quæ vendi nequeunt quamdiu diuinis destinatæ sunt ministeriis. Nego tamen, id de illis dici cum ratione posse, quæ mutatione sui physica, moraliter esse quoque desiere, quod erant antea.

QVÆSTIO L.

An Parocho succedere eius propinqui possint ac debeant.

E QVæstioni visum est mihi his propositionibus respondendum esse.

Prima propositio, *Iure communi fructus beneficij qui adhuc pendent successori sunt debiti*, res certa est tam ex sacris Ecclesiæ constitutionibus quàm ex DD. consensu tract. de beneficiis & quidem can. 2 Valentini Concilii in Hispania statuere Patres, vt qui de sacra supellectile, domestica aut libraria Episcopi mortui, vtensilibus, vasculis frugibus, (verba sunt Canonis) gregibus animalium vel omni omnino re, quidpiam auerterent, id

Metropolitani vel omnium comprouincialium Sacerdotum districtione coacti, in pristinum statum redintegrare cogerentur, vt nihil Antistiti, vel dispensatori futuro necessariorum sub hac iuita constitutione deperiret. Quod nunquam diuinissimi PP. imperassent, si tam extantes, quam pendentes fructus beneficij, successori non essent debiti, quid enim est restitutio? factæ iniuriæ reparatio, damnumque illatum esse oportet ei cui fieri restitutio iubetur; it est facienda PP. authoritate successori mortui beneficiarij, nec rei cuiuslibet sed bonorum quæ possedit dum viueret, fuerunt, ergo istius obitu illi acquisita, ergo & pendentia, cum istorum maior sit haud dubiè ratio quam illorum, quare & successori attributa sunt ab Innoc. eius nominis III. in Constit. quæ incipit eum sicut: præterquã in regno Neapolit. (de Gallia dicetur alibi) nã ibi fructus à die vacationis vsque ad diem quo prouisi per Rom. Pontif. cœperint possessionem, spectant ad Cameram Apostolicam, & exiguntur à Comissariis deputatis per nuncium, vt patet ex Constit. Pij IV. 29. quę incipit cupientes, Pij V. cui initium Cupientes malitiis.

Propositio secunda, *Non licet propinquis ac hæredibus defuncti Parochi in eius bona ingredi ante consensum Episcopi*, ita Valent. Concil. 3. his verbis, simili quoque modo parentibus, & propinquis decedentis Episcopi si intestatus obierit, denuncietur vt sine Metropolitani, vel comprouincialium Sacerdotum consciẽtia, nihil de rebus defuncti occupare pertentent, ne forte eũ hæreditarius rebus etiam aliqua ad Ecclesiam, pertinentia, vel permixta vsurpent. Sed vsque ad ordinationem futuri expectent Antistitis, aut certe si longum fuerit ad Metropolitanam ordinationem recurrant, si quis autem contemptor diuini timoris, contra hæc sancta Synodica, Clericus quisque vel Laicus venire improba mente tentauerit, & communione, & consortio priuetur Ecclesiæ.

Tertia propositio, *Qui tamen Canones ex beneficiorum redditibus aliquid propinquis dare, primis nascentis Ecclesia tẽporibus vetabãt, hi quoad mortẽ beneficiarij exoleuere in Gallia.* Patet ex communi praxi regni quæ in defuncti Parochi, aut Clerici (modo ne sint Monachi) bona venire ex intestato propinquos patitur, Bleyan. in Theoria lib. 1. tit. de patrimonio Ecclesiasticor. num. 21. Mayn. in quæst. lib. 6. tit. 97. Gloss. pragmat. in parag. Item quod si Ecclesia in acquisitas de Annatis quam ego cõsuetudinem à iure licet communi abhorrentem, ei tamen iuri inniti pro certo habeo. Enimuero concessum est Ecclesiastici Sacerdotii possessori, vt in eum, à quo in ipsum multa sunt profecta beneficia, de Sacerdotii sui bonis conferre tantum queat, quantum officiorum, & beneuolentiæ remuneratio exigit iuxta dictum Alexand. III. in cap. cum in officiis de testamentis Gregor. lib. 2. epistol. epistola ad Theodorum Consiliarium 18. his verbis, Ecclesiasticis vtilitatibus desudantes, Ecclesiastica dignum est remuneratione gaudere, vt qui se voluntariis obsequiorum necessitatibus, sponte subiiciunt, digna nostris prouisionibus consolentur. At in Parochum, aut Clericũ, multa propinquorũ extitere merita, multa iam à primis annis officia, quod enim litteris operam dederint, eorum fuit beneficium, quod bonis instituti sint moribus, pietatis in eos suæ, est curæq; argumentũ, & ex hypothesi præter supellectilem ex beneficii obuentionibus paratam, nihil est illis ad manum, vnde mercedem bene merentibus possint reponere, ergo hæc tacita iuris concessione, illis est mortuo Parocho, aut Clerico debita, quam opinionem tuetur, Nauar. in apologet. de redditibus Ecclesiasticis q. 1. monito 82. num 6. Diu. Thom. 2. 2. quæst. 107. art 3. ab eo in huius rei testimonium vocatus, Comitol. lib. 1. respons. moral. quæst. 76. num. 4. sub finem expresse. Nec refert intestatum emori Parochum, nam quid prohibet, à iure non scripto, id est consuetudine hominum communi, ea in mores inuehi populi, quæ Parochum, aut Clericum facere erat necesse? cum vis beneficij sit eiusmodi vt naturalem quandam obligationem pariat in eo cui tribuitur, vt est in lege sed etsi parag. consuluit ff. de petitione hæreditatis. Hæc de quæstionis prima parte.

Altera fuit, an & qualis fieri fructuum diuisio soleat, inter defuncti hæredes, & eum qui beneficio succedit, quæ quæstio de resignante quoque ac resignatario, moueri solet. Et credidere nonnulli, sic omnes successoris esse, vt eorum sibi nihil arrogare possint, aut petere, resignans, aut defuncti beneficiarij hæredes, quam sententiam commendauere posteris, apud Flam. lib. de resign. 1. quæst. 6. num. 79. & 80. Alberic. in leg. diuortio ff. solut. matrim. Gemin. & Franc. in can. si propter de rescriptis lib. 6. & in præsenti de officio ordinat. Corsetus verbo Clericus in singularibus.

Pro opposita faciunt. Flam. proxime citatus, Couar. lib. 1. Variar. cap. 15. num. 12. Bleyan. Theoriæ 1. de patrim. Eccles. num. 47. 48. & sequent. Annæus Robert. rerum iudicatarum lib. 3. cap. 4. perspicuitatis gratia iuuat speciali propositione, ac propria, innuere de præsenti causa quid sentiam.

Quarta propositio, *Fructus pendentes beneficij, pro rata portione temporis quo resignans, aut defunctus, ei commodauere suam operam, distribuendi sunt resignatario ac istius hæredibus.*

Probatur, cum laboris sui, ac operæ collocatæ iusta merces non extitit seruo aut alteri quorum vsi sumus industria ad res nostras, & hæc eorum hæredibus danda si quos habeant, cum his non modo defuncti possessio, sed & nomina iuraque omnia sint debita, vtpote qui illorũ locũ teneant, at operã suam Parochus qui est resignans mortuus & eius resignatarius detulere operã subiectæ sibi plebi in obeunda re diuina ac ministrandis vbi res temporaque postulabant, Ecclesiæ Sacramentis, cuius tamen officij stipendia nulla recepere vt erant mariti, ergo cum per se defunctus nequeat, per hæredes industriæ suæ diligentiæque in procuranda re communi Parœciæ, mercedem auferre debet.

Secundo, si non est in distributione fructuum beneficij pendentium, habenda ratio resignantis, aut hæredũ defuncti Parochi, erunt hi fructus attribuẽdi resignatario integri, aut Ecclesiæ, vel pauperibus, qui in ea Parochia morantur. Non primum, nam quid iniquius, quam si defuncti successor, aut resignatarius gaudeant fructibus, quos industriæ, laborisque præmium, esse Ecclesia voluit sine pœna vlla, ac caritatis suæ testimonio in populum? illis autem, bene de singulis meriti ciuibus, ac vniuersitate Parochiæ careant resignans aut qui defuncti sunt loco agnati, ac propinqui eius? Non secundum, nec tertium, nam nusquam visum, vt in rem resignantis, aut defuncti beneficiarij, vti possessionem aliquam inanem ac vacuam, ingrederentur inopes, ac Ecclesia. Verum ergo fructus beneficij, tam

percipiendos

percipiendos quam perceptes, (quod in propositione fuit positum) inter successorem, ac hæredem, pro rata temporis, eaque anni parte qua defunctus sacrum munus obiit, quæque sunt diuini cultus, partiendos esse, quod non modo in Parochia sed & aliis quoque valere beneficiis, etsi simplicibus, scripsit Loüetus in arrest. littera F. art. 12. causa eius est, quod fructus, ita diuino cohæreant muneri, vt ab eo separari nequeant, at à simplici beneficiario, non secus ac aliis curam animarum gerentibus, officium cuius causa simplex beneficium est institutum toto anno, aut maiori eius parte est præstitum, ergo quæ Parochi, eadem quoque sunt priuilegia simplicis beneficiarij, quoad transmissionem fructuum pendentium, ac perceptorum ad hæredes, quod in generali regni consuetudine fundatum esse asserit, Guymierius in patag. Item quod si Ecclesia verbo acquisiras de annatis tollendis.

QVÆSTIO VLTIMA.

An sit permissum Parochis iure communi in reos excommunicationis sententiam dicere.

DIco primo, *Nec simplici Sacerdoti, nec Parocho vim esse excommunicandi.* Huius propositionis magistri, & defensores sunt, Diu. Tho. in 4. sentent. dist. 18. qu. 2. art. 2. ad quæstiunculam 1. D. Bonau. in eand. qu. 3. Sotus in 4. dist. 22. qu. 2. ar. 1. conclus. 2. Nau. Enchirid. cap. 27. num. 5. Ludouic. Portel parte 3. responsion. ca. 29. ad primum quæsitum, Sylu. in ver. excommunicatio 1. num. 5. sententiæ suæ fundamentum præcipuum, vnicum proferunt. Quod excommunicationem quæ est à iure, ferre hi soli possint, quorum est potestas iuris condendi, quæ autem est ab homine, hic tantū qui iurisdictionem exercet in foro contentioso. At neutrum est in iure Parochi, non primum, quam enim hactenus, vbi, que loco, & quibus legem sanxit vnquam Parochus? Est lex, norma & regula humanarum actionum, vt scripsit D. Thom. 1. 2. quæst. 90. art. 1. & q. 96. art. 5. & quoniam generalis est, & vniuersa loquitur, vt inquit Arist. in 5. Ethic. cap. 10. necesse est, vt vniuersè præscribat, at cui in mentem venit vnquam Parochi esse, moderari Reip. quis in dictis, factisque tenendus cuique modus esset, quātū, & quatenus ei in vita liceret, præscribere? Deinde quid Parocho commune cum prouincia, quid cum regno? quid cum vrbe? ius quidem cum de conscientia consulitur, petenti dare potest, obscura illustrare, explicare dubia, impedita dissoluere Reipublicæ imperare, sontes corrigere, exemplū in innocētes statuere non potest, ergo nec legem sciscere. Non secundum, nam si à conscientiæ discesseris, quid quod cum Parochianis agat, Parocho est futurum? quos eorum si quando sibi non obtemperauerint, puniuit vnquam? quibus vincula quibus ferrum ac compedes intulit? vt non est prælatus, ita nec est dicendi iuris potestatē à Deo & Ecclesia præditus ergo, nec iurisdictione ad id in foro externo necessaria: vera est ergo argumenti allati propositio minor.

At est è peruulgata Doctorum sententia certum (inquies) posse Prælatos in suos subditos, excommunicationis sententia animaduertere, cuius

A verissimæ opinionis auctores sunt ac Patroni è Theologis viri eruditione præcipui, Diu. Thom. Stephan. de Auila 2. par. de censur. cap. 4. disp. 1. dub. 1. Nau. c. 27. n. 5. at est Parochus, Prælatorum in Dei Ecclesia non infimus. Min. si de Prælato in significatu suo proprio agitur, est neganda, Prælatum enim duæ maxime res constituunt Ordo & officium, Mosconius de milit. Eccles. lib. 1. cap 12. de Archidiac. Officium dignitatem habet, hæc autem præeminentiam in gradu, & rerum Ecclesiasticarum administrationem, cum iurisdictione in foro cōtentioso, idē ibid. Parocho autem quid est commissum, præter Parochiam, cuius eum curam habere magnopere oporteat? nec
B Capituli sigillum seruat ad acta publica, nec claues ad priuilegia, nec libros ad statuta, nec calamum ad subscribenda negotia, in quibus maxime rebus Ecclesiarum versatur administratio. Quæ duæ res in eam me mentem induxūt vt existimē, Parochum Prælati nomine, nonnisi impropriè donandum esse, quo interdum Abbatissas quoque appellari scribit Portel. par. 3. respon. cap. 25. & hoc modo vsurpatum Prælati nomen, idem valet, ac qui superiorem non habet de eorum numero, qui in ea reperiuntur Ecclesia, Moscon. supra.

Obiicies 1. à plebano quodam, vt est in cap. ab Ecclesiarum de offic. ordinar. fideles excommunicari solitos, quod; Alex. III. in ea tamen decret. ap-
C probat, est hoc ergo iure cōmuni & ordinario permissum Parocho. Neganda est consequentia, nam id plebano illi de quo fit in ea decretali mentio, licuit speciali iure, hoc est ex commissione Episcopi, priuilegio, aut præscriptione, Portelius & Auila supra.

Dico 2. *Sicubi consuetudo Parochis largitur vt excommunicent, eos illa vti posse.* ita Angel. verbo excom. 1. n. 3. Nau. Ench. 27. n. 5. Auila supra concl. 2. ratio est, quod iurisdictio consuetudine acquiritur, vt est in decret. Innoc. III. dilecti de arbitris, & in canone cōquestus 9. q. 3. qui canon est Nicolai Papæ, ergo cum ad proferendam excommuni-
D cationis sententiam sola sit necessaria iurisdictio in proferente, hæcque Parocho ex hypothesi non desit, propter insolitam ac receptam consuetudinem eius ferendæ à suis præcessoribus, hæc ei potestas in hoc casu negari non debet.

DE PAROCHORVM IVRE circa decimas.

E VT Parochi, oblata templo cui præsident, antique lege canonum iuste sibi vendicant, ita & multis locis agrorum decimas, quare non abibo ab officio, si quę de illis tradidere Pontifices, Concilia & Doctores in hunc locum raptim coegero. Nam earum vsum in Dei Ecclesia perantiquum esse, colligere licet ex Clement. Roman. Constit. Apostolic. lib. 2. cap. 29. & 8. cap. 36. Chrysost. hom. 4. in epistol. ad Ephesies, Diu. August. serm. 219. de tempore, Cypr. epist. 66. iuxta edition. Pamuelij Valfrid. Strabo de reb. Eccl. cap. 29.

QVÆSTIO I.

Quid sint decimæ & quota pars fructuum sit pro illis danda.

SVnt decimæ si Innocentio 3. credimus cap. tua nobis 26. de decimis § ad Deum, si Augustino vti refert Gratianus 16. qu. 1. can. decimæ 46. *tributa egentium animarum*, Sylu. verbo decimæ Rebuffu de decimis q. 4. Grassio decisionum aurearum parte 2. l. 2. cap. 27. num. 2. *Bonorum mobilium quæ agris, animalibus, aut alijs rebus proueniunt pars aliquota, Deo danda* cap. non est 26. de decimis, in signum vniuersalis dominij ac excellentis lateque patentis eius authoritatis, quam in res omnes exercet can. tua nobis 26. de decimis consentit August. serm. 119 de tempore, *Nec enim*, inquit, *Dominus Deus præmium postulat sed honorem, Deus enim noster qui dignatus est totum dare, decimam dignatus est à nobis recipere, non sibi sed nobis profuturam*, Deo ergo præstandæ sunt decimæ eorum, quæ quis possidet, aut eius loco Ecclesiasticis, vt inde sibi habeant necessaria vitæ commoda, ac vnde alienam inopiam subleuent, vasa sacra luminariaque sacris altaribus comparent, templa restaurent. D. Thom. 2. 2. q. 87. art. 3. Concil. Meldense sub Carolo Iuniore habitum can 75. *si laici capellas habuerint, à ratione & authoritate alienum videtur, vt ipsi decimas accipiant, & inde canes aut gyneciarias suas pascant sed potius presbyteri Ecclesiarum eas accipiant, & inde restaurationem Ecclesiarum, & luminaria, & hospitum ac pauperum receptionem exhibeant, & pro vobis ac statu regni vestri Domini misericordiã studiose implorent*, est ergo *decimę pars bonorum mobilium decima, ministris Ecclesiæ exoluenda*, quamobrem vero? *vt Sacerdotes in vsum pauperum, aut captiuorum redemptionem prærogantes, suis orationibus, pacem populo & salutem impetrent*, Conc. Cabill. 2 can. 5. aut vt Cypr. in ep. 66. loquitur ab altari & sacrificiis non recedant, sed die ac nocte cœlestibus rebus & spiritualibus seruiant.

Diuiduntur autem decimæ, in prædiales, personales & mixtas, sunt prædiales quæ ex bonis immobilibus fundisq; sunt debitæ, seu quæ ex vineis, pascuis, molendinis agrisque penduntur, personales ex lucris, quæ opera ac labore suo personæ colligunt cap. ad Apostolicæ de decimis, Rebuff. tract. de decimis qu. 3. num. 30. Fabricius de Biens in Theoria tract. de decimis & obligationibus, tales sunt quæ ex negotiatione, militia, venatione, aut artis alicuius exercitio debentur: Mixtæ quæ partim ex animalibus, lana & pecoribus, partim ex prædiis & personarum industria percipiuntur cap. commissum de decimis, quo ab effectu habent, vt mixtæ nominentur; quia partim sunt prædiales, vt pote quæ ex prædiorum fructibus, vt sunt pecora & aues colliguntur, partim personales quod ad prædia, pecoraque accedere debeat personæ industria.

Personales solæ vix modo sunt in vsu, præterquam in Hispania, si fides est Nau. Enchir. cap. 21. n. 31. quanquam introduci possunt, vbi agri ac prædia desunt, vnde Clerici necessarium sibi vitæ prouentum petant.

Differunt autem à noualibus decimæ, quod illa ex solis prædiis debeantur, iisque quæ cultura, ac opere fructuosa redduntur, cum ab omni memoria

A inculta essent. hæ autem id est decimæ ex animalibus, agris, personisque sint petendæ.

Est & alia Decimarum diuisio in maiores & minores, Laicales & Clericales Maiores sunt, quæ ex vino, frumento, & aliis similibus præstantur, Minores quæ ex lane, hortis & pecoribus. Laicales, quæ & profanæ, sunt auctore Greg. Tholosano pars sunt fructuum aliqua, quos terra parturit, tributi nomine, ei à Dominis tẽporalibus imposita. Clericalis quæ ob spirituales functiones exhibetur à fidelibus, ministris Ecclesiæ stipendij loco, ideoque spiritualis & Ecclesiastica dicitur, quemadmodum Laicalis quod concessione Pontificis ob iustam causam Laico postulanda linquatur.

B Pars quæstionis altera, fuit de quota decimæ & hanc sequentes assertiones explicabunt.

Prima Assertio, *Ordinariè pars decima fructuum debita est pro decimis*, Alexander III. cap cum homines de decimis 7. *Mandamus quatenus eos cogatis vt decimam statim fructibus collectis persoluant*, cap. autem ex transmissa eod. titulo, habetur, *quod fidelis homo, de omnibus, quæ licite potest acquirere, decimas erogare teneatur.*

Similia habent Ambr. serm. 1. in Quadrag. & August. serm. 219. de tempore quibus permoti Galli Episcopi sanxere in Concil Valentino, sub Lothario can. 10. *Vt singuli prout edictis principum iussum erat, nona & decimæ ipsis Ecclesiis vnde substracta erant, fideliter persoluerent*, Vt iam non sit
C mirandum si his Pontificum, Conciliique decretis mota Parisiensis curia, censuerit in solennibus pronuntiationibus annorum 1559. & 1561. morem pristinum, nulla in oppositum inducta consuetudine, vel con positione retinendum videri, nempe vt decimæ, ad ratam decimæ partis fructuum soluerentur in posterum, Charondas 1. Pandectarum tit. 13 Choppinus 3. de sacra politia tit. 4. num. 24. quod antiquam Ecclesiam non seruasse facile est intelligere. ex Ticinensi Synodo sub Ludouico II. & Benedicto Papa III. vbi videntur Patres innuere, Episcoporum fuisse munus hoc proprium, statuere quid, & quantum cuique dandum esset decimæ nomine.

D Secunda Assertio, *Est tamen regionum, ac cuiusque prouinciæ in decimarum solutione mos sequendus*, opinione Lucij III Pontificis cuius est hæc oratio cap. 20. de decimis: *Quoniam à diuersis diuersa consuetudo tenetur, eu eligas in hoc casu, quod per consuetudinem diu obtentam, ibidem noueris obseruatum.*

Secundo, est consuetudo instar legis, non est ergo vlli violanda temerè, sed seruanda cuique religiosè ac sanctè vt statuisse Burdegalensem Senatum in causa rectoris Ecclesiæ de Trazis memorat Boër. q 236. de Redonensi autem Tournetus, nam cum à subditis vti moris erat in Parœcia, primitias sibi quotannis peodi Parochus de Sarzeau iure quam optimo postularet, placuit Senatui, quæ an-
E tiqui moris erant, seruari, ac Curioni spicarum fascem, & ex agnis denis vnum dari Parocho à singulis oportere, Renatus 2. de secra politia tit. 7. nu. 29. in margine, Fabric. prima parte Theoriæ tract. de decimis littera A. in margine.

QVÆSTIO II.

Decimæ quibus sint soluendæ.

PRima Assertio, *Decimæ sunt solis Clericis debitæ.* Causa est, quod earum finis, sit solutio debiti à laicis, contracti respectu eorum, qui sibi suppeditant spiritualia, at soli id Clerici faciunt, his ergo solis debitæ sunt decimæ, Maior probatur, necesse est habere clericos quo se pro vitæ conditione graduque alant, ergo cum id artificio manuum acquirere nequeant vt pote occupati sacris ministerijs loco populi, ab eo iuuari debent.

Secunda Assertio, *decimæ non sunt communiter, alijs clericis debitæ quam qui curam animarum habent* D. Thomas 2.2.q.87. artr 3. habeturque can. Ecclesias 13. q. 1. & cap. pastoralis de his quæ fiunt à prælatis.

Probatur ius decimarum conseqoitor debitum quo seminantibus spiritualia debentur temporalia vt Apostol. primæ ad Corinthios nono, verba hæc indicant *si nos vobis spiritualia seminamus magnum est, si carnalia vestra metamus*, sed alijs non necessario incumbit onus ministrandi spiritualia quam curam animarum habentibus, sunt ergo decimæ ijs solis ex præcepto exhibendæ, aut Ecclesiæ, in qua pueri recens nati baptisantur, 13. q. 1. can. Ecclesias, parag. in Diocœsi: Et à viris magno natu, Sacramenta postulantur 16. quæst. 1. can. de decimis. 5. can statuimus 55. can. in sacris 56. eiusdem quæst. & causæ, can ad Apostolicæ 20. cap. cum contingat 29. 9. vnde inquisitioni cap. cum 10 tua 30. § finali de decimis.

Ab Assertione, excipiendi suot casus sequentes primos est, cum de consensu Episcopi dantur alteri Ecclesiæ, Anastasius Papa auctor can. statuimus 16. qu. 1. his verbis, *Statuimus vt si quis oblationes Ecclesiæ, vel decimas quas populus dare debet, tenere contenderit, vel extra baptismalem Ecclesiam dare voluerit, præter constitutiam Episcopi, vel eius cui eiusmodi officia commissa sunt, nec cum eorum consilio agere voluerit, bannum nostrum componat & communione priuetur.*

Secundus est, cum eas dari alteri Ecclesiæ quam baptismali, obtinuit consuetudo contraria, Lucius III. cap. ad Apostolicæ de decimis 20. & cap. cum sint 10. vbi Alexand. NI. consultus ecquid decimæ præstandæ essent Ecclesiæ in cuius territorio, prædia coloni sita essent, an illi, quam diuinorum causa diebus religiosis freqoens obiret, hac oratione postulatis satisfacit: *In huiusmodi dubitatione ad consuetudinem duximus recurrendum, & attendendum etiam si illa Ecclesia in vno sine vel diuersis Episcopatibus constituta.* Clarius Papa Lucius III. in cap. Apostolicæ 20. de decimis. *Noueris quodaquum est vt illi Ecclesiæ decimæ personales reddantur ab eis in qua Ecclesiastica percipiunt Sacramenta, decimas vero messium, fructuum, arborum, si coluerint in alia Parochia quam in eam qua habitant, quoniam à diuersis diuersa consuetudo tenetur, tueligas in hoc casu, quod per consuetudinem diu obtentam ibidem noueris obseruatum.*

Tertius casus, in quo alteri, quam Parocho decimę pendi debent, est præscriptionis honestæ & iustæ, nempe cum alius ab illo eas præscripsit, vel iusto titulo acquisiuit, cap. tua 30. de decimis.

Tertia Assertio, *Iure tamen regalia debentur Re-*

A *gi, si quæ Episcopatus vacanti sunt annexa.* Quia redditus eius omnes sunt coronæ acquisiti à die quo vacat, vsq; ad illũ inclusiuè, quo defuncto Antistiti nouus subrogabitur Rusæus & Matthæus de iure Regaliæ, sed in prouentibus Episcopatus annuis computandæ sunt etiam decimæ: sunt hæ ergo iure Regaliæ debitę Regi, cum vacat.

Quarta Assertio, *Decimæ debentur aliis etiam Ecclesiis non curatis, vt Cathedrali, Monasterio, Hospitali, ex consuetudine, priuilegio, donatione, cõpromisso, aut transactione*, Malderus tract. 10. cap. 4. dubio 3.

Donationis meminit Iuo ad Monachos Columbenses epist. 207. ibi enim eos ait Monasterio suo
B decimas acquisiuisse aliquas, quę iure pertinebant ad dispensationem Episcoporum, & post pauca certos quospiam arguens, qui reditum meditabantur ad sæculum, relicta vita cœoobitica. Dicant, (inquit) mihi quid salubrius sit Monachis, vtrum permanere cœnobitas, an viuere in cœnobio de decimis, vt fidelium oblationibus, quas Ecclesiastica lege caritatis communicare Episcopus potest non tantum Monasteriis, sed etiam xenodochus, infirmis, & peregrinis. Paucisque interiectis. Licet, inquit, decimę & oblationes principaliter Clericali debeantur militiæ, potest tamen Ecclesia, omne quod habet, cum pauperibus habere commune.

C Pro præscriptione facit hoc argumentum: Quæ legis, eadem quoque vis est præscriptionis ac consuetudinis, quæ ambæ cõmuniter habẽtur pro lege.

Ergo ex illis acquisitæ decimæ sunt soluẽdæ, nam cum præscriptio idem sit quod vsucapio lege emptor 7. Cod. de præscript. longi temporis, hęc autem sit acquisitio dominij per continuationem temporis lege definiti, l. 3. ff. de vsucap. quæ decimæ præscriptione possidentur à Monasteriis, possidentur valide, ac licite, idem iudicium est de compromisso & transactione, qoia volenti non fit iniuria, quemadmodum nec relinquenti rem suam, at compromissum, & transactio, non sunt sine eorum ad quos decimæ pertinebant voluntate, eas cedendi alteri, ergo &c.

Quinta Assertio, *Extra casus in prioribus Asser-*
D *tionibus positos, prædiales decimæ iure communi sunt Parochiæ debitæ, vbi prædium est situm, si ea habet limites à matrice, vel baptismali Ecclesia distinctos, Episcopi auctoritate constitutes*, habetur in cap. cum contingat de decimis cap. Apostolicæ, cap. cum in tua 30. can. quoniam eodem tit. & can. si quis 16. qo. 6. & de Parochiis cap. vltimo, causa est, quod ad Parochi officium pertinet, his qui prædia in Parochia possident, ministrare Sacramenta cum exigunt quam ergo est rationi, prudentiæque conforme, ei pro ea pœna ad vitæ commoda tribui decimas? quare in Synodo Ticinensi sub Ludou. II. habita anno 855. circiter, culpantur Laici, *qui in beneficiis suas habent basilicas, & contempta Epis-*
E *copi dispositione, non ad Ecclesias vbi baptismum & prædicationem, & manus impositionem, & alia Christi Sacramenta percipiunt, decimas suas dant, sed vel propriis basilicis, vel suis Clericis, pro libitu suo tribuunt*: vt enim decimarum personalium obligatio adhæret personę, ideoque ratione eius, exsoluendæ sunt Parochiæ ad quam hæc pertinet, ita & prædialium obligatio adhæret prædus, quatenus sunt frugifera, ideoque ratione eorum debentur Parochiæ intra cuius limites sunt constituta, Lay. lib. 4. tract. 6. cap. 4.

Præter decimas, dandas quoqoe esse in

Francia primitias & oblationes scripsit Boerius decisio. 136. num. 6. Fabricius tract. de anniuersariis & oblationibus, Rebuff. qu. 1. de decimis num. 24.

Primo, cum est ea de re inueterata consuetudo in prouincia moribus inducta hominum, quæ enim est probabilis, quæ bona, atque laudabilis, hæc à Laicis est seruanda in conscientia, vt dicitur in ca. ad Apostolicam de Simonia, hanc autem talem esse iuste quis neget?

Secundo, aliquid est offerendum Curato cum indiget, nam nemo stipendiis suis militat. Equidem hanc esse Galliæ consuetudinem, vt quater in anno ei fiat à fidelibus oblatio aliqua, scripsit Boerius loco citato, esque tempora, esse festa celebriora quatuor, declarauit curia Tholosana 12. Decembris 1528.

Quantæ autem hæ oblationes esse debeant, certi nihil habetur, vniuerse tamen dici debet cuiusque loci spectandam esse consuetudinem, quoad earum quotam, secundum Goffredum & Innocentium in cap. 1. de decimis Boerium num. 2. decis. 136. quod si ea de re consuetudo in patriam inuecta nulla fuerit, res erit integra offerentis arbitrio permittenda, aut ad vicinorum mores reuocanda, quod Boerius ex c. cum olim de cõsuetudine aliisq; Pontificum decretalibus probare nititur, bene, an secus, nihil ad præsens negotium.

Sexta Assertio, *Decimæ mixtæ, quæ ex fructibus, fœtuque pecorum dantur, debentur Parochia intra cuius terminos dicta pecora pascuntur*, causa Assertionis petenda est ex decretali Adriani IV. ad Cantuar. Episcop. titulo de decim. vbi est his verbis: *Sicut de pascuis, cum decima persoluebantur, ita nunc de eisdem, ad frugum fertilitatem translatis, decimas volumus absque diminutione persolui* Hinc enim habetur clarissimè, decimas ex pecorum fœtura percipi solitas, deberi Parocho in cuius Parochiæ territorio, ea pasci solent, quid est enim decimas ex pascuis pendi oportere, nisi fructum aliquem ex animalibus, quæ his aluntur, & crescunt, ad Parochum, intra cuius Parochiæ terminos sunt sita, pertinere? nec enim apparet 10 quo præterea esse illi possint hæc pascua vtilia.

Assertio septima, *Etsi communi iure quarta pars decimarum, Episcopo ordinario sit debita, non est hæc tamen in multis Galliæ prouinciis soluenda hoc tempore*, effati huius partem primam signate docent, Honorius III. in epist. decret. ad Assisin. Episc. quæ est 16. tituli de offic. iudic. ordin. Alex. III. cap. de quarta de præscriptio. aliique in cap. cum olim de censibus, prior enim ait, *Quartam decimationum*, Episcopo non negandam Alter *de quarta decimationis, & oblationis defunctorum, Clericum ab impetitione Episcopi, quadragenali præscriptione temporis tueri se posse.* Est hæc ergo in Episcoporum iure, eiusmodi tamen, quæ vt alia, ei præscriptione legitima possit adimi.

Pars secunda probationem habet facilem, in primis quia eius exigendæ potestatem, passi sunt Episcopi sibi per præscriptionem eripi.

Secundo, quia non est quarta decimalis, eis lege Pontificia debita, nisi vt illis suppetat, vnde viuant, quod abundè habent hoc tempore.

QVÆSTIO III.

A quibus sint præstandæ decimæ prædiales.

PRima Assertio, *Decimæ à Catholicis omnibus qui de manu Sacerdotis Parochi Sacramenta recipiunt eidem solui debent, nisi ab ea præstatione sint exempti.* Corasius in tract. de beneficiis, Corserus de potestate Regis q. 27. Rebuff. trac. de decimis q. 5. Est his auctoribus mens ista iniecta à decret. Lucij III. cap. ad Apostolicæ 10. & Clementis III. cap. ex transmissa 53. de decimis in quarum vltimo dicitur, quod *fidelis homo de omnibus quæ licite potest acquirere, decimas erogare tenetur*, huic testimonio adiungenda ratio, sunt Parochi toti in proximo adiuuando occupati, nam Sacerdotes Parochi occupantur in bonum fidelium, aut propitiando illis numini, aut fundendis pro eorum anima precibus dant operam, aut eorum salutem cohortando, monendo, Sacramenta ministrando procurare satagunt, esse ergo sine mercede, ne se læsam queratur æquitas, non debent, at hæc magnam partem in decimarum solutione est posita, sunt hæ ergo à fidelibus, tanquam stipendium pro spirituali cura ac ministerio, exhibendæ Parocho.

Addit Malderus dub. 2. hoc onus hæreticis infidelibusque fundos possidentibus, commune esse cum Catholicis, ac proinde teneri hos, & illos sub peccato, ad prædiales decimas, facit pro eius opinioni fide, in primis decretalis Alexand. III. in cap. de terris 16 de decimis vbi Massiliensi Episcopo imperat vt Iudæos, *ad decimas persoluendas vel possessiones penitus renunciãdas cum omni districtione compellat*, at hæreticos quis existimet, melioris esse oportere conditionis quam Iudæos? ergo vt ab his, ita & illis solui decimas conuenit.

Facit 5. pro Maldero praxis vniuersæ Galliæ, quæ promiscuè ad earum solutionem omnes adigit Patrum exemplo, quibus id sancire placuit, in can. 38. Concilij Moguntiaci sub Carolo Magno, in Synodo Foroiuliensi can. vltimo, sub Carolo & Pipino, Rhemensi sub eodem Carolo can. 38. Moguntina sub Rabano can. 10. Aquensi can. 17. accedit ad hæc Innocent. III. sanctio cap. à nobis 14. de decimis in hæc verba: *Quilibet decimas soluere tenetur nisi à præstatione earum specialiter sit exemptus.* At qua lege? qua obligatione? personali an reali? Personalis primo, & per se, cadit in personam, ratione conditionis seu subiectionis eius in spiritualibus, & exinde resultat hæc obligatio, in res eius seu fructus. Realis, rebus inhæret non personæ, rebus quidẽ, quia sitæ sũt intra fines Parochiæ, ex quarũ fructibus, decimæ sunt eius Parocho debitæ, ex dictis proximè: Non personæ autem, quia ius in eam Parocho nullum competit, ita Iudæi, infideles ac non baptizati, per se, ac proprio personali debito, ad decimas obligari nequeunt, nec Romanus item Pontifex, quia vt illi non subsũt Parocho, ita nec iste Ordinario in spiritualibus, ergo cum decimæ personales non sint nisi ratione istius subiectionis debitæ, cuius tamen est Romanus Põtifex incapax, ad eas obligatione per se propria ac personali, teneri non potest, quid censendum de reali, quid de debito ipsis rebus inhærente? nempe quia persona non obligata rem frugiferam possidet cui onus decimarum incumbit

Assertio 2. *Decimam omnes cuiuscunque sint conditionis ac status, pendere debent ex re quæ antequam*

ad Episcopi aut Regularium potestatem veniret, obligata erat pendere decimas. Ita Doct. cum D. Thom. supra art. 4. ratio est, quod res à possessore suo transeat ad alium cum onere, at erant vt supponitur, agri, vineæ, iugera, prædia quæ modo possidentur ab Episcopo, Clerico, aut Monachis pensitandæ decimæ grauata onere, ab ea ergo exhibenda Parocho cum postulabitur, immunes hi esse ac liberi nequeunt nisi priuilegio, aut temporis longæui spatio, ac præscriptione, tueri se contra Parochũ valeant, cuius est pro decimis à quolibet exigendis qui prædia intra Parochiæ fines aliqua possidet, ius eiusmodi, cui resisti sine iniuria nequeat,

Quare cum quererentur Parochi se iure ac potestate colligẽdæ decimæ sibi per decreta Pontificũ cõcessæ, cõtra ios omne, fasq; ab Episcopis ac Cœnobiarchis deiici, rẽque ad Cabillonensem Patrum Senatũ detulissent: *Decreuit sacer Conuentus*, verba sunt Cõc. Cabillon. can. 19. *vt Episcopi, & Abbates de agris & vineis qua ad suum vel fratrum stipendium habent, decimas ad Ecclesias deferri faciant.* Ergo Abbates Episcopique prædiales decimas præstare debent, multo magis Clerici cap. nouum genus a. de decimis, maxime vero cum ob morbum, aut quia sacro nullo sunt ordine initiati, coguntur Parochorum opera vti in Sacramentorum vsu, Paschalis II. auctor cap. de decimis a. *Illi profecto Clerici qui à Clericis spiritualium ministeriorum labores accipiunt, decimas eis debent.* De cœteris causa est dicta, nam à Iudæis postulantur de terris quas manibus ipsi suis colunt, can. de terris 16. qu. 1. à Sarracenis ex Oldrado cons. 9t. Turcis, & hæreticis, cum conditionis melioris, esse non debeant nec prærogatiua vlla frui, quæ sit inconcessa fidelibus cap. cum qui de præbendis, maxime cum sua illis scelera patrocinari non oporteat lege itaque finali ff. de fur.

QVÆSTIO IV.

An clerici teneantur ad decimas.

PRimo meminisse oportet, clericorum bona esse duplicis generis, aut enim pure sunt temporalia, cuiusmodi sunt patrimonialia & hæreditaria, aut certe sunt spiritalia, qualia sunt quæ iis ex sacris redditibus obueniunt.

Secundo notandum quæstionem de vtrisque intelligendam esse, petique in ea, an de prouentibus sui beneficij, aut fidelium decimis, teneantur partem decimam, vt eorum quæ titulo sæculari possident, Ecclesiæ vel eius ministris dare, quibus sic expositis sit

Prima Assertio. *Clerici perinde ac laici ad solutionem decimarum per se, ac personali debito tenentur, de iis qua titulo patrimony aut alio quopiam saculari possident.* D. Thom. q. 87. a. 4. Suares tomo 1. de relig. lib. 1. cap. 17. Regin. lib. 9. num. 87. Couarr. primo variarum, & probatur, hæreditas transit ad hæredes, cum onere: at erat hæc, antequam esset clerici, decimarum præstationi obnoxia, vt pote earum soluendarum obligationem annexam habens, ergo hoc affecta onere, esse in iure clerici incipit.

De eo sane in persona Episcoporum & Abbatum hæc leguntur can 19. Conc. Cabillon. sub Carolo magno. *Quest. sunt quidam fratres, quod essent aliqui Episcopi & Abbates qui decimas non sinerent dari Ecclesiis, vbi illi coloni, Missas audiunt, Proinde decreuit sacer iste Conuentus, vt Episcopi & Abbates, de agris, & vineis, quæ ad suum, vel fratrum stipendium habent, decimas ad Ecclesias deferri faciant, familia vero ibi det decimas suas, vbi infantes eorum baptisantur, & vbi per totum anni circulum Missas audiunt.* Clarissime vero res confecta, traditaque videtur à Pontificibos cap. cunctis § finali cap. commissum 4. cap. nuper 34. de decimis cap. statutum 2. § cœterum eodem tit. in 6. cap. quanto 18. §. finali de vsuris, quibus Adrianus, Innocentius 3. & alii, indicant ex prædiis quæ à laicis transeunt ad clericos, Parocho decimas vt ante, soluendas esse,

Suot sane prædiales, id est ex agris colligi solitæ, affectę clerico, eius loci in spiritalibus præsidi 16. q. 1. can si quis laicus, alioqui clerico fas esset, substantia sua nudare Parochom, debitaqoe ei vitæ subsidia subtrahere, fac enim eum, Parochiæ vicina rura omnia, pretio sua facere, si sunt clericorum bona decimatione vacua, quid ab hoc emptore Parochus exiget? ac si id isti facere prohibitum est, vnde suppetent ei commeatus ad vitam necessarii? Quare ob hanc causam iuste Pontifex in cap. suggestum 9. de docimis Religiosis è sancti Benedicti familia præcipit vt ex comparatis sibi agris, Parocho pendant iusta laborum suorum stipendia, periæqoe ac faciebant illi, de quorum manu, potestateque, hi ad suas venere.

Secunda Assertio, *Non sunt à clericis exigenda personales decima, de rebus Ecclesiæ, aut beneficii redditibus.*

Probatur sunt iure canonico à pęnsitatione vectigalium immunes clerici, at sunt personales hæ decimæ tributi instar. Quid? quod modo decimarum personalium nullus sit vsus in Gallia? qood Laici eas non soluant? nec proinde rationis esse eas à Clericis exigere.

Secundo, sunt Clerici ab oneribos personalibos, tam legibus canonicis quam Francicis liberi, præterquam in necessitate regni, aut obsidione vrbis, vbi versantur, at personales decimæ onera sunt personalia, cum personis sint affecta, easque sequuntur communione necessaria, ergo.

Sane si fides est Paschali in cap. 2. de decimis, *Nouum genus exactionis est, vt Clerici, à Clericis, decimas exigant*, quod de prouentibus Ecclesiasticis Pontifex intelligit, cum dictum suum, eo loco probet exemplo Leuitarum, qui alios non percipiebant redditus quam decimarum, de quibus, Leuitas ab aliis Leuitis decimas petere, fuisset ridiculum.

Tertia Assertio, *De rebus Ecclesia, oblatisque sibi à populo dum sacrificant, aut religiones beatorum cælitum procurant, Clericos detrahere sibi quidpiam decima nomine nil est necesse quod Parocho offerant,* Probatur ex cap. 2. de decimis vbi dicitur nouum esse, id est inusitatum ac insolens, vt Clerici à Clericis decimas exigant.

Secundo recipiuntur decimæ à Parocho ratione spiritalis ministerij, quod ab eo exhibetur subditis, sed clericis presbyteris, aut canonicis; sacramentum Pœnitentiæ & Euchatistiæ, non impertitur à Parocho ex officio, sed canonicis à Decano, in mortis articulo, extra illum à Presbyteris quibuslibet approbatis.

Quod autem agenti animam Parochi Vicarius Eochatistiam distribuat, id non est tale vt eius occasione sint ei à Presbytero aut Clerico, ex bonis Ecclesiasticis debitæ decimæ.

Quarta Assertio, *Clerici tamen omnes etiam Epis-*

copi tenentur Papæ decimas soluere de bonis Ecclesiasticis si exigat.

Primo quia Episcopus Romanus pastor est omnium fidelium etiam Episcoporum: cui in persona Petri est dictum Pasce oues meas, ergo ab eo sacramentis pascuntur, verboque Dei, mediate saltem, hoc est eorum ope, quid vt possint valide, debent eius caritati ac gratiæ: at Sacramentorum ministratio, rerumque spiritualium ministranti ius tribuit, exigendæ decimæ ex cap. 9. primæ ad Cor.

Secundo vt Papa supremus est sacrorum princeps, ita est Christi in regenda Ecclesia vicarius, est ergo eius prouidentiæ curæque integra Christi substantia, possessioque commissa, ergo de ea cum res temporaque exigent, partem detrahere poterit, sibi aut alteri mancipandam: at hæc decimæ nomen habet apud probatos iuris interpretes, verum ergo est à Papa Clericis imperari decimam posse, nec negandam cum erit iussa.

Quinta Assertio, *Clerici coniugati quique prima tantum tonsura sunt initiati, iure communi decimis sunt præstandis obnoxii.* Ita Paschalis 2. cap. nouum 2. decimis, *Illi profecto Clerici* (inquit) *qui à Clericis spiritualium ministeriorum labores accipiunt, decimas eis debent.*

Dicas hinc probari decimarum hoc onus impositum quoque presbyteris esse, cum Sacerdotes peræque ac Clerici primæ tonsuræ, Sacramentis donentur à Parocho in mortis articulo, Neganda est sequela, negandique hæc est causa, quod Clerici primæ tonsuræ ac coniugati, statos habeant homines id est Parochos, à quibus hoc beneficium in eos manare solet quibus est proinde danda sua merces, quæ ex consuetudine Ecclesiæ consistit in decimis, at presbyteri tam Parochi, quam non Parochi iure communi vti possunt ad confessiones quolibet ex approbatis, ergo cum hi stati non sint ac stabiles, nec stabilis vlla certaque eis est assignanda pro ea opera sustentatio, ergo nec decima.

At à Parochis (inquies) aut eorum vicarijs, pacari Presbyteri debent sacra vnctione, ad extremam luctam cum dæmone, salutari item pane refici. Omnino sed cum laboris parum, aut nihil habeant, hæc duo Christianæ charitatis officia, non videntur esse talia, quæ decima compensari oporteat, sed pretio alio longe minori.

At sunt Clerici antiquo Pontificum instituto à decimis sui similibus exhibendis liberi, *Nouum enim genus est exactionis*, inquit, Paschalis 2. cap. nouum 2. de decimis, *vt Clerici decimas exigant, cum nusquam id in lege Domini legamus*, quo beneficio, eos quoque donauere idem Paschalis can decimas 16. q. 1. Concilia Moguntinum & Vormatiense vt refertur eadem quæst. & causa can quæsti sunt.

Respondendum quod citatis canonibus dicitur, à Clericis vt sunt tales, decimas esse indebitas, id perinde accipiendum non esse, ac si patres vellent, has, eam ob rem, ab illis non pendi Clericis alijs, quod eorum non sint superiores, à quibus pasci possint ac debeant, cum nihil repugnet hoc ab ijs fieri, deque rebus suis hoc titulo decimas illis dari, dicuntur ergo non soluere vt Clerici, quia quoties decimas offerunt, exhibentque, id de bonis Ecclesiasticis non faciunt, sed temporarijs tantum, id est possessis alio titulo quam spiritali, itaque in illa soluendi formalitate, magis spectantur bona, ex quibus fit solutio, quam modus subiectionis ad Prælatos Ecclesiæ, aut ad eorum influxum spiritalem in Clericos, soluentes decimas, nam quod hic influxus, illorum sit proprios, aut omnium fidelium communis, id plane est accidentarium, respectu decimæ, quam nihil interest, præstari ex his, aut illis bonis, modo detur.

A

QVÆSTIO V.

An Religiosi decimas debeant peræque ac laici.

De prisco Patrum æuo mihi hic sermo nullus, enimuero quum essent eo tempore fere omnes sacro Presbyterij charactere vacui, quid mirandum, si tum more cœterorum lege tenebantur decimarũ 12. q. 2. can duo: Ab his sane præstandæ sunt Parocho, quibus hic, suam in Sacramentis eorumque vsu operam accommodat, at ea tum temporis vtebantur Monachi, ergo &c.

B

De his igitur vt sunt tempora præsentia, quærimus, ecquid sint in præstatione decimæ, Parochorum quasi vectigales.

Dico primo, *religiosos ad decimas, earum omnium rerum quas acquisiuere* post Lateran. Concil. obligari decreto Alexandri 3. cap. 2. de decimis in 6. § cœterum in hæc verba, *Cæterum iidem religiosi tam exempti quam non exempti, de terris & possessionibus acquisitis, & amodo acquirẽdis, decimas integre soluant illis, Ecclesijs quibus eadem possessiones & terræ prius fuerant decimales, nisi super hoc speciali iure vel priuilegio sint muniti*, vidit enim Pontifex (vt est hominum natura sine modo opum appetens) fieri quorundam vitio posse, vt terram terræ, iugera iugeribus, religiosi labentibus annis necterent, magno Parochorum, Ecclesiæque detrimento, cui vt iret obuiam, placuit fines huic cupiditati, ac antea concessæ illis immunitati ponere, vt hæc nẽpe immunitas bona duntaxat comparata ante Conc. cõprehenderet, non alia, qua similiter causa inductus idem Põtifex Monasterio de Vrsin. datam olim à Romanis Pontificibus vacationem à decimis, cohibuit ac repressit c. suggestum 9. de decimis. ne cum pernicie Ecclesiæ manaret ad alios, quibus acerbum videbatur ac graue, vt Parochorum ruinis adolescere Monachos, sic Ecclesiarũ incõmodis ditari Monasteria ac crescere.

C

D

Dico secundo, *à decimis personalibus immunes esse Monachos*, sunt enim hę ob Sacramẽta debitæ, quæ ipsi sibi cõferũt aut ab alijs Presbyt. recipiũt.

Erant quoque olim Religiosi omnes in commune viuentes, priuilegio sibi per Paschalem concesso 16. q. 1. can. decimas liberi à præstandis decimis prædialibus agrorum, quos manibus ipsi suis, aut impẽsis pro vitæ sustẽtatione colebãt quæ immunitas, etsi Ecclesiæ Parochisque, grauis esse non posset cũ agros ipsi multos aratro proscindere per se ac colere, aut per domesticos nequeant, Rebuff de decimis qu. 14 num. 39. fuit tamen hoc priuilegium reuocatum ab Adrian. IV. & successore eius Alexand. III. in cap. 1. ex parte de decimis atque ad solos Cistercienses, Templarios, & Hospitalarios restrictum.

E

Additũ postea ab Innoc. III. in Cõc Later. vt de acquirendis ab eo tempore, decimas iis Ecclesiis Religiosi soluerent, quibus antea ratione prædiorum pendebantur, remanente tamen priuilegio, dictis Religiosis in commune viuentibus cõcesso, ab Adrian. IV. & Alexand. III. in cap. ex parte de

decimis, *Vt de Nonalibus suis, quæ propriis manibus,* A *vel sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum, & de hortis suis decimas non persolvant.* Quinetiam scribit Henriquez lib. 9. de indulgent. cap. 27. num. 6. Rodrig. tom. 1. q. 44. & tom. 3. qu. 74. art. 16. concessum esse Monialibus S. Claræ à Sixto IV. vt de suis terris, decimas non penderent, etsi eas manibus suis ac sumptibus non excolerent, quod Gallia non recipit, eo quod priuilegia personalia, fauore singulari Regularibus indulta, ad eorum colonos & conductores non transeant, vt iudicasse Senatum Parisiens. contra Religiosos *de Ivy* 22. Nouēb. anni 1550 pro Guill. *d'Alençon*, millesimo autem quingentesimo 99 contra Cistercienf. pro Curione *des Rochet*, 1600. vero contra Cœlestinos vt refertur Charond l. 1. Pandect. tit. 13. Peleus lib. 1. forens. art. 35. & lib. 2. act. B 28. Forgetus tract. de decimis cap. 7. num. 5. quod seruari quoque in Lusitan. tradit Portelius in dubiis regularib. verbo Decimæ, a tam sententia Romani Pontificis ad quem appellarent, quam iudicum Regni coactas Moniales Eboracenses, è familia S. Benedicti, decimas agrorum, quos conductoribus colendos tradiderant, pendere Parocho, quod etiam in noualibus locum habet, nam si ea locentur rusticis à regularibus, in quorum sunt potestate, de iis decimæ, pro rata fructuum erunt Ecclesiæ Parochiali debitæ, ac soluendæ à conductoribus, iuxta cap. veniens de transact. & cap. ex parte de decimis.

QVÆSTIO VI.

De quibus rebus exhiberi decimas oporteat.

De propriis laboribus, Arelat. Conc. 2. sub Carolo can. 9 *De militia, de negotio & de artificio*, Augustinus serm. 219. de tempore, & refertur 16. qu. 1. can. decimæ, de rebus omnibus, *Fidelis enim homo de omnibus quæ licitè potest acquirere, decimas erogare tenetur*, cap. ex transmissa de decimis quod confirmat, Aquense Concilium sub Pipino can. 18. & quidem si de fructu agitur, qui manuum artificio quæritur, sic præcipit Arelatensis D Synodus sub Carolo Magno, can. 9. *Vt vnusquisque de propriis laboribus decimas & primitias Deo offerat*, in genere autem & vniuersè. *De vino, grano, fructibus arborū, pecoribus, hortis, negotiatione, de ipsa etiam militia, venatione & de omnibus bonis*, decimas ministrari præcipit, Cœlestin. III. in cap. non est 18. de decimis, & Ambr. serm. 1. in Quadrag.

Speciatim autem de fructu tam mobilium, quam immobilium præstando, decimæ nomine, præcipitur, cap tua nobis 26. §. & cum in cunctis extra de decimis cap. peruenit 5. cap. nuntios 6. cap. ex E parte 21. cap. non est 22. cap. ex transmissa 23. eodem titulo, item 19. qu. 7. can. quicunque, can. omnes, quare partem sibi suam habet Parochus eamque decimam: *In leguminibus*, cap. 3. de decimis, *in frumento*, cap. non est 18. eiusdem tituli, *in fructibus arborum*, cao decima 16. qu. 1. cap. cum homines de decimis, *hortorum*, cap. ex parte eodem, *De prouentibus molendinorū, piscariarum, fœno, & lana. De hortis & nutrimentis animalium*, Alex. III. in Conc. Lateran. can. 23. causa est quod prædiales decimæ Parochis non sunt negandæ, at animalia & fœnum pertinent ad prædia eorumque partem constituunt, cum boues eius esse loci dicantur, in quo laborant, lege cum quidam ff. de fund. instruct. & seruitus pascendi est prædialis lege pecoris ff. de seruit. rust. prædio.

Quare si subinde locum, Parœciamque pascendi causa animalia mutent, qui fœtus ex illis nascentur, pro rata temporis quo vtramque Parœciam infederint, inter Parochos earum Parœciarum dividendi: Rebuffus de decimis qu. 8. ratio est, quod animalia, fructus sint prædij quorum pars decima, Parocho cuius in Parochia situm est prædium, est debita, nisi consuetudine contraria, priuilegioque, lex Canonica de decimis, eo loco in vsu esse cessasset cap. ad Apostolicæ de decimis. Leprosi tamen si in commune viuunt, si cœmeterium, Ecclesiam & Presbyterum habēt proprium, à decimarum onere, earumque præstatione sunt liberi, vt dicitur cap. 2. de Ecclesiis ædific. & in Concil. Lateran. sub Alexand. can. 22. *Statuimus vt de nutrimentis animalium suorum & hortis suis decimas dare non teneantur.*

QVÆSTIO VII.

An Laicis ius decimarum concedi valeat.

Ius decimarum, duobus modis spectari potest. Primo in causa seu propriè, & formaliter quateous est fundatum in obligatione ministrandi spiritualia. C

Secundo in effectu, ius decimarum in causa consideratur, cum titulo spirituali coniungitur, à quo oritur vt effectus à causa: nec enim licet vlli exigere decimas, nisi quia curam spiritualem gerit alterius. Spectatur in effectu, cum ius hoc cogitatur cadere super redditus mere temporales, vt vinum, poma, granum & c. quæ duæ rationes locum similiter habent in beneficiis vt patet: fit ergo

Prima Assertio, *Ius decimarum primo modo consideratum, ne gratuita quidem cōcessione aut priuilegio, pertinere potest ad Laicos*, Diu. Thom. 2. 2 qu. 87 ar. 3. de Beia tomo 1. casuum casu. 37. Malderus trac. 10. cap. 4. dubio 3.

Ratio est, quod incapaces sint Laici spiritalia ministerij, cuius causa dantur decimæ vt iustum eius stipendium, ac compensatio, ergo decimæ, spectatæ vt sunt iuri coniunctæ exigendi à populo cōmeatum necessarium ad vitam, siue vt sūt ius manans, ex debito, quo spiritalium rerum ministris debetur sustentatio à populo, Laicis dari nequeunt, cap. causam de præscript. cap. ad hæc de decimis.

Secundo, ius colligendæ decimæ à beneficio ortum habet, eoque curam habente, at beneficia Laicis dari non possunt, nec debent, ergo &c.

Secunda Assertio, *Ius decimarum secundo modo spectatum*, id est materialiter pro sola vtilitate fructuum præcisa à iure, illis dari nihil repugnat, quia quidpiam est materiale ac temporarium, nam specificatur à re ad quam respectum habet, quam materialē esse nemo ambigit, cum istiusmodi iuris obiectum, sint fructus anouique redditus, quos quia terra progenerat, de earum rerum genere esse quæ vsurpantur sensibus est necesse.

Sanè etsi vetentur Laici decimas sibi vindicare, aut capellis, quas domi ad familiæ subsidium habent attribuere, significat tamen Ticinensis Synodus sub Benedicto Papa III. habita, *In sacris Canonibus præfixum esse, vt decima iuxta Episcopi dis-*

A *positionem distribuantur*, factumque est Patrum voluntate ac decreto qui interfuere Synodo Moguntinæ sub Rabano, vt pauperes in earum communionem ac partem vocarentur in posterum, indicent hæc verba: *Volumus vt decimæ quæ singulis dantur Ecclesiis, per consulta Episcoporum, à Presbyteris ad vsus Ecclesiæ & pauperum summa diligentia dispensentur*, Synodus Moguntina can. 10.

Secundo cum tantum Episcopo liceat in Diœcesi sibi concredita, quantum Papæ, in vniuersa Ecclesia ad commune bonum, maxime cum non est hæc eius potestas vlla lege aut Canone Pontificio cohibita ac restricta, nil occurrit quamobrem non possit Episcopus alicui bene merito de eius Episcopatu, fructus decimarum dare ad tempus, puta B ad vitam, cum meritorum compensatio, ad Ecclesiæ regimen, & ordinarij potestatem pertineat ita Couarru. lib. 1. Variarum cap. 17. num. 5. Regin. tomo 2. praxis l. 19 q. 3. num. 91. Suarez lib. 1. de religione c. 19. vbi quia non est hoc Episcopo prohibitum per canones, inde colligit id illum omnino audere posse, & quidem sine scelere.

Tertio ante Lateranense Concil. cui Alexander eius nominis tertius præfuit, Episcopi decimas laicis concedebant in feudum perpetuum, ca. querelam ne prælati vices suas, cap. apostolicam de his quæ fiunt à prælatis sine consensu Capituli, quæ tamen potestas etsi modo adempta sit Episcopis, C per cap. statuimus eiusdem tituli, pœna depositionis à statu Clericali iis proposita, qui secus facient, indicat tamen hoc eorum factum, illud ipsum, quod est in quæstione, nempe materiale decimarum, & cum eo, ius hoc, secundo modo spectatum, dari & vendi posse, non primo, in quem sensum capiendi sunt canones qui sequuntur can ad hæc 15. can quamuis 17. can prohibemus 19. de decimis can peruenit, causæ 1. q. 3. can. vltimus causæ 16. q. 1. quibus & similibus vetatur decimarum collatio in laicum, non earum locatio ad annum, aut plures, quæ laicis permittitur cap. vestræ 2. de locat. & cap finali ne prælati vices suas, quia hoc non est aliud quam Parochum conductorem sibi substituere, in quem onus transferat colligendi D quæ sibi sunt debita proque illis offerendi sibi quotannis summam aliquentem pecuniæ, quod an Parocho foret licitum, qui dubitaret, hactenus nemo extitit.

Secundo, permissum est Parocho elocare fructus sui beneficii Clem. I. de reb. Eccl. non alienandis, nam locare non est alienare, Gloss. in eam Clem. verbo locationes: at sunt decimæ, prouentuum Parochiæ pars non vltima, ergo &c.

Ita patet ius decimarum temporale ac secundarium quantum ad præsens negotium attinet, duobus modis conuenire posse laico, primo donatione Episcopi s. iure conductionis, aut alterius contractus. E An eas autem accipere in feudum queat, & à quo iam est videndum.

QVÆSTIO VIII.

An decimæ dari laico possint in feudum.

POssunt, & primo quidem à Romano Pontifice, quem scimus concessione liberali rerum istiusmodi, habere sibi Ecclesiæque deuinctos viros nobiles, sua charitate aduersus Ecclesiam quam armis defenderant atque consilio illustres, sic est probabile eo annuente consultoq; decimas militibus à Carolo Martello, clientelæ titulo attributas, quod se contra gentiles acerrimos defensores Ecclesiæ præbuissent, Rebuff. de decim. q. 10. n. 8. Pet. Gregor. lib. 2. syntagm. ca. 25. num. 7. Eius exemplo paucis post annis Carolus Magnus, è Saxonum gente suis victa armis, qui supererant, ea lege seruauit, primo vt nomina Christo darent, seque sacris baptismi aquis admoueri sinerent, exinde; vt præfectis suis, rerum suarum decimas statuto tempore penderent, ex quibus stipendia militibus debita soluerent.

Quod quia erat non nouum modo & insolens, sed etiam plenum periculi, credidere Patres qui Concilio Meldensi interereot anno 845. sub Sergio Papa 2. admonendum sibi iuniorem Carolum, ne laicis decimas permitteret, *Quod à ratione & authoritate, sacrorum canonum valde alienum videatur, id illis dari de Ecclesia, vnde canes & garciarias suas pascant.*

Crediderim ego cum Crentzio Metropolis li. 1. q. 2. istius infeudationis causam repetendam esse altius; quod enim viderent Episcopi, iratis ac aduersis sibi Regibus, bona sua diuturna stabiliaque esse non posse, eorum partem decimam illis transcripsere in beneficii speciem, rati ferendam esse potius, eius partis dimidiæ iacturam, quam totius sacri prouentus. Inde factum vt illi ipsi Principes compensandis militibus, aut amicis sibi demerendis arctius (quod aliter commode non poterant) illis ipsis decimas darent, vnde ministeriales seu militares sunt dictæ. Choppi. de sacra pol. lib. 3. tit 4. num. 18. quas cum Clerici hoc est Episcopi & Parochi restitui Ecclesiæ peterent, nec id fieri posse sine offensione multorum Papa Alex. III. videret, quod erat querelis minus peruium, & tamen Ecclesiæ commodum, in Lateranensi Concilio anno circiter 1176. statuit ne Episcopo fas esset in posterum, Laicum vllum in possessionem decimarum admittere, & quoniam concessas auferre non poterat, prohibuit ne cum ad Ecclesiam primæuo instituto per mortem scilicet eas possidentis essent reuersæ, iterum concederentur; Laico, quia earum reditu ad Ecclesiam, eodem iure priuilegioque gaudebant, quo si à Clericis nunquam transissent ad Laicos.

Secundo, noluit Pontifex, ius esse Laicis, infeudatas istiusmodi decimas, dandi aliis sui similibus, id est, profanis hominibus.

Tertio, in fauorem reductionis earundem ad primæuum suum statum, statuit vt de solius Episcopi consensu attribui possent Ecclesiæ, etiam ab ea diuersæ, è qua transiuissent in Laicum,

Sequitur hinc concessionem decimarum, factam Laico ab Episcopo, aut alio quopiam Ecclesiæ Rectore, sine Pontificis Romani consensu, post tempora Lateran. Concilij infirmandam esse, easque Ecclesiæ ad quas spectant, restituendas esse, quia pro

ipso iure decernuntur irritæ.

Sequitur 2. Laico asserenti sibi deberi decimas credendum non esse, nisi eas à se possessas esse ante Concilium, aut à tempore, quod memoriam omnem superet, probare valeat, quæ tamen probandi ratio nullarum est in Gallia virium vt tradunt Carondas in lib. 1. Pandect. tit. 13. Louëtus in littera D. art. 35. Ita sentiendi ducem habuère Pontificem, Alexand. III. cap. causam 7. de præscript. *Vbi*, ait Laicos, *cum decimas detinere non possint eas nulla ratione posse præscribere.*

QVÆSTIO IX.

Quale peccatum sit decimarum defraudatio.

PRima Assertio, *Negare Parocho decimas aut datas auferre ex genere suo est mortale*, Fernandez par. 1. c. 13. & parte 2. cap. 7. enimuero fas mihi sit vti verbis S. August. in sermone 219. de tempore, *Si tardius eas dare peccatum est, quanto magis prius peccatum est non dedisse.*

Secundo, est grauitas pœnæ, qua plectitur actio aliqua, iudicium culpæ et inexistentis quæ sit maior veniali, at auferri decimas à Laicis, *sub districtionis anathemate*, prohibet Calistus II. in Cōcil. Roman. can. 14. recenti autem Patrum memoria, imperat Trident. Synodus sess. 25. cap. 12. exemplo Matiscon. 4. can. 5. ac Cabillon. sub Carolo ca. 18. eos qui decimas subtrahunt, aut impediunt excommunicari, à qua pœna, eosdem absolui vetat antequam earum restitutionem fecerint, *Qui eas subtrahunt aut impediunt, excommunicentur, nec ab hoc crimine nisi plena restitutione secuta absoluantur*, cui decreto consentaneum & simile multis ante sæculis à Valentino sub Lothario can. 10. editum video: nam ibi, *Eos qui decimas retinent, vt sacrilegos pelli ab Ecclesiæ liminibus*, debere dicit Ecclesia, idem statutum postea in Synodo Romana sub Greg. VII. can. 7.

Tertio, est earum negatio, rei alienæ, ac debitæ detentio, contra rationabilem Domini voluntatem, Trident. sess. 25. cap. 12. ergo mortalis ex genere suo, cum sit furtum, id est, contrectatio rei non suæ.

Confirm. excludi aditu ad gloriam, Deoque æternùm priuari, effectus est culpæ grauis proindeque lethiferæ, sed qui decimas retinent scire debent, *se sacrilegij crimen committere, & æternæ damnationis periculum incurrere*, Synodus Roman. sub Greg. VII. can. 7. quare iis vt Ecclesiæ, Deique hostibus Christiana sepultura negari debet, vt habetur in Conc. Lateran. sub Alex. III. can. 14.

Decimas autem esse debitas habet Synodus Moguntina sub Rabano can. 10. in hæc verba: *Admonendum est vt decima Deo omnino dari non negligatur, quam Deus dari sibi constituit, quia timendum est si quis Deo debitum suum abstrahit, ne forte Deus per peccatum suum, auferat ei necessaria sua.* De quo est excellens vereque formanda singulis, Augustini sententia serm. 119. de tempore: *Decima ex debito requiruntur, qui eas dare noluerint res alienas inuadunt, & quanti pauperes in locis suis vbi ipse habitat, illo decimas non dante famem mortui fuerint, tantorum homicidiorum reus, ante æterni iudicis tribunal apparebit, quia rem à Deo pauperibus delegatam suis vsibus, reseruauit*, quæ qui sine culpa fieri posse omnia, aut eorum aliqua existimet, pu-

A to esse de Christianis neminem.

Secunda Assertio, *Decimæ Parocho ablatæ, etsi ab eo non repetitæ, et sunt ante omnem sententiam reddendæ.* Ratio est, quod eius sint iure naturali & Ecclesiastico, non iniqui detentoris, at quæ sunt aliena vero suo sunt redhibenda Domino, etiam non petita, ergo, &c.

Contraria tamen sententia in praxi est tuta, proindeque sequenda, posse quemlibet in perceptione decimæ, tueri se possessione longissimi temporis, quia pro eo facit præsumptio, cum non sit probabile, quenquam in fortunas irruisse alienas, nisi de contrario certo constet, itaque si reuocetur ius eius in dubium, æquitatem eB ius probabit possessione sua longissima, *Ex ea enim*, inquit, Grimaldet. in paraphrasi decimar. lib. 2. cap. 6. num. 36. *præsumitur titulus, sine quo ius decimarum Laicis competere non potest*, quod si de eo clare constiterit, aut verò etiam Laicus ius habuerit, percipiendi ante Concil. decimas infeudatas, præscribere hic contra Parochum poterit in acquirendis noualibus, si ea 40. annorum spatio sine tumultu, ac turbis possederit. Fabric. de extraordinariis decimationib. num. 23. litter B. in marg. causa est, quod per infeudationem, Laicus factus sit ad instar personæ Ecclesiasticæ, cum iure acquirendæ alterius decimæ, possessione eius pacifica quadraginta annorum tempore.

C Quid si, sit incertum an Laicus, qui feudi nomine ac titulo, decimas possidet, à tempore cuius initij nulla memoria hominum extat, sed tamen sciri non potest, an ante, vel post Concil. tale feudum sit consequutus faciet ne sic pro eo possessio, vt in decimarum iure relinqui debeat?

Negant Hostiensis in cap. Apostolicæ de decimis Canis. cap. 13. de decim. num 9. Ne tamen illis assentiar, causa me vna impellit, nempe quod possessio longi temporis, præsumptionem tituli ac iuris habeat, cum possidens est eius capax, at est Laicus possidendis decimis, quoad earum vtilitatem ac commodum, concessione Pontificis, & Episcopi idoneus, ergo si decimas iure hæreditario, D aut donatione testamentaria ad se transmissas, & in feudum antecessoribus suis concessas, ab iisque longissimo tempore possessas habeat, quamuis concessionis primæ, litteras nullas testes proferat, nec proinde tituli, quo tam ipse quam illi, ad earum possessionem ac vsum retinendum nituntur, iustè nihilominus illas exigere, receptasque seruare poterit. Ita Sylu. ver. decima qu. 10. dicto 2. Suarez cap. 27. num. 4. Couarr. 1. resolut. cap. 17. num. 4.

QVÆSTIO X.

E *Quo iure decimæ debitæ sint ministris Ecclesiæ.*

VIctum ex fidelium eleemosynis iam tum à primis nascentis Ecclesiæ cunabulis, eius ministris dari solitum esse, res est omnium confessione notissima: quinetiam quod mirari satis non possumus, Christus, dum adhuc superstes esset, ex his quæ dabantur, victum sibi, suisque parabat, *Iudas enim*, inquit Ioan. *loculos habens, ea quæ mittebantur, portabat.* Eius exemplo Apostoli cum non nisi aliena beneficentia viuerent, magnis quotidie, ac copiosis fidelium donis augebantur, quæ ad suum

pauperumque victum impenderent, hinc illa nunquam satis deprædicanda caritas eius æui fidelium, bona sua ad Apostolorum pedes afferentium, ex quibus, hi tam sibi quàm egenis, commeatus ad vitam necessarios peterent, qua laude præstitisse quoque posteros, argumento est, quod diu fuit, cum Episcopo, Clericisque, redditus hi tantum suppeterent, quos illis Christiana caritas diætim ministrabat, eleemosynis ac profusis oblationibus è re domestica, ac opibus, quæ in eorum commodum verterent; sic tamen vt Episcopus eas, cuique Ecclesiæ ministro prout opus esset, erogaret, quodque tum eius manibus dabatur singulis, dicebatur sportula Cypr. ep. 34. ad Cler. *Cæterum Presbyteri honorem designasse nos illis iam sciatis, vt & sportulis ijsdem cum Presbyteris honorentur, & diuisiones menstruas*, vel vt alij Codices habent mensurnas, *æquatis ponderibus partiantur*, qui hæc capiebant ab Ecclesia victus stipendia, Cyprian. epistol. 66. iuxta Pammel. edition. sportulantes nominat. Quæ nunc ratio, & forma in Clero tenetur, vt qui in Ecclesia Domini, Clerica ordinatione promouentur, in nullo ab administratione diuina auocentur, nec molestiis & negotiis sæcularibus alligentur, sed in honore sportulantium fratrum, tanquam decimas ex fructibus accipientes, ab altari & sacrificiis non recedant: hæc Cypr. Est autem sportula certa quædam summa pecuniæ, quæ per dies singulos aut menses, diuidebatur Clericis ad victum, idque ex quarta illa bonorum Ecclesiæ parte, quæ ad vsus eius multiplices ac varios, pauperumque subsidia conferebantur à populo, sic epistola 60. ad Numidas: *Misimus*, inquit idem Cypr. *sestertia centum* (quæ summa redacta ad monetam Gallicam valet duo millia & semis aureorum solarium) val vt alij legunt, *Sestertia centum millia nummûm*, (quod non est probabile eo quod summa illa excresceret ad duo millia myriadum aureorum, quæ longe maior est haud dubiè quam pro paupertate ac inopia illius sæculi) *Misimus*, ergo inquit, *sestertia centum quæ istic in Ecclesia, cui de Domini indulgentia præsumus, Cleri, & plebis, apud nos consistentis collatione collecta sunt, quæ vos illis pro vestra diligentia dispensabitis.*

Porro quæ tùm pro vitæ stipendio, meritisque singulorum, certa nummorum quantitas maior aut minor distribuebatur Clericis, hanc ille dicebatur tanquam, *decimam ex fructibus recipere*, Cypr. ep. 66. ex quo consequi multi aiont, vt quemadmodum illis Ecclesiæ ac populo operam suam nauantibus, merces debetur, sic & decimæ, Concil. Arelat. sub Carolo can. 9. Turon. sub Carolo can. 16. Moguntin. sub Rabano ca. 10. Innoc. IX. in Synodo Rauenn. par. 2. cap. 9. Valfridus, Strabus de reb. Eccles. cap. 29. Synod. Tribur. can. 13. Chalcedon. 14. Chrysost hom. 4. in epist. ad Eph. S. August. serm. 219. de tempore.

Quo autem iure sint hæ debitæ, diuino, an Ecclesiastico tantum, non vna est eademque Doctorum omnium sententia.

Pro diuino faciunt, Hostiensis in sum. tract. de decimis, Innoc. in cap. vltim. de Parœc. Baron. tomo 1. annal. ad ann. Christi 57. *Licet*, inquit, *Christi Ecclesia legalibus non astringatur, tamen iure quodam naturæ, quo præcepta moralia sunt seruanda, imo & diuino, illa debentur etiam Sacerdotibus Christianæ religionis*. Innoc. III. in Concil. Later. can. 53. *Illæ decimæ*, inquit, *necessario sunt soluendæ, quæ debentur ex lege diuina, vel loci consuetudine approbata*, Concil. Matiscon. 2. can. 3. *Leges diuinæ consulentes, Sacerdotibus ac ministris Ecclesiarum pro hæreditaria portione, omni populo præceperunt, decimas fructuum suorum locis sacris præstare, vt nullo labore impediti legitime spiritualibus possint vacare ministeriis*, Moguntin. sub Arnulpho can. 17. *Admonemus atque præcipimus, vt decima omnino Deo dari non negligatur, quam Dominus ipse dari sibi constituit*, timendum, est enim vt quisquis Deo debitum suum abstrahit, Deus propter peccatum suum auferat ei necessaria sua, Eugen. II. in Concil. Rhemensi cap. 2. *Diuinarum legum manifesta est disciplina, & Sanctorum Patrum decreta sanxerunt, vt decimas Ecclesiarum, &c.* Origen. in num. homil. vndecima. *Dominus disposuit, vt qui Euangelium annunciant, de Euangelio viuant, & qui altari deseruiunt, de altari participent*, Cyprian. epist. 66. secundum editionem Pamm. loquens de decimis quæ dabantur Leuitis, *Totum*, inquit, *fiebat de dispensatione, & authoritate diuina, vt qui operationibus diuinis insistebant, in nulla re auocentur.*

In contrarium abeunt hi omnes, Diu. Thom. 2. 2. qu. 85. art. 1. D. Antonin. part. 2. tit. 4. cap. 3. Henricus quodl. 4 qu. 28. Adrian. quodl. 5. art. 1. Less. lib. 2. cap. 39. dub. 1. Sotus lib. 9. de iustit. q. 1. concl. 3. huius quæstionis explicatio, duabus propositionibus continetur, quam tamen duplici notitia præmuniendam censeo.

Prima est, Decima bonorum omnium mobilium, licitè quæsitorum, pars est decima, Deo dicata, Parochisque debita, & in multis locis pro varietate locorum varia, modò maior, modò minor, semper in iis tamen definita, & certa.

Secunda, Decima classicis auctoribus, idem est, ac quod Sacerdoti est ab iis quibus operam suam nauat, ad vitæ sustentationem debitum, cuiusmodi est futurum, si ad victum duarum personarum, ex prouentibus annuis, computatis oblationibus sufficiat, Abbas in cap. cum sicut num. 4. de consecr. Eccles. Piasec. in praxi par. 2. cap. 4. art. 9. de quo prudentis est iudicare, sicut & de quota seruanda in singulis prouinciis, iuxta earum morem.

Dico ergo primo, *Decimæ materialiter spectatæ, quatenus sunt necessarium stipendium ministrorum Ecclesiæ, debitumque in Laicis illud iisdem suppeditandi ad sustentationem, iure diuino ac naturali sunt debita*, Diu. Thom. 2. 2. qu. 87. art. 1. & quodl. 2. art. 8. Lælius cap. 28. de Parocho, num. 13. Nauar. 25. Enchir. num. 28. Malder. tract. 10. ca. 4. dub. 2. Gutier. l. 2. Canonic. qq. cap. 21. n. 9.

Quid enim est tam naturale, *quam vt*; quod ait Paul. 1. ad Corinth. 9. *qui plantat vineam, de fructu eius edat: qui pascit gregem de lacte eius manducet: qui seminat spiritualia, saltem metat carnalia?* & qui militat, stipendium arripiat? Dictat enim bene informata ratio, vt laborantibus, & ministrantibus spiritualia, necessaria vitæ sustentatio præbeatur, iuxta eorum qualitatem, *dignus est enim operarius mercede sua*, Luc. 10. ergo & decimæ, vt sunt hæ idem, ac id vnde ministros ali conuenit.

Nec minus res est de iure diuino clara, dicitur enim 1. ad Corint 9. *Si nos vobis spiritualia seminamus, magnum est, si carnalia vestra metamus*, & 1. ad Timoth. 5. *qui bene præsunt Presbyteri, duplici honore digni sunt*, dicit enim Scriptura, *non infrænabis os boui trituranti*, & 1. ad Corinth. 9. *Nescitis quoniam qui in sacrario sunt, de sacrario edunt, & qui altari deseruiunt, cum altari participant? ita & Dominus ordinauit iis, qui Euangelium annunciant, de Euangelio viuere*, ad eius ergo diuinum

pertinet, obligatio seu debitum in Laicis alendi Patochos.

Secundo si decimę, prout significant sustentationem ministrorum præceptæ sunt in antiqua lege, manentque adhuc in noua sub hac formali ratione, earum obligatio est iuris diuini, verum est prius, nam Exodi 22. Leuit. 26. de ijs soluendis pręceptum datur, illudque diuinum haud dubie, quod in quantum erat iudiciale, remanet propter moralem æquitatem, aut honestatem quam in se continet.

Veram autem esse consequentiam dictæ maioris probatur hac ratione, lex antiqua manet, qua parte naturalis est, & moralis, at ostensum est decimas iure naturali soluendas esse, vt sustentationem significant, ergo vt sic diuino sunt iure Parocho debitæ. Quare in quibus prouincijs desunt ei vitæ necessaria subsidia, populus ad ea præstādа cogi debet. Trid. sess. 25. cap. 4. alimenta enim Clericis sunt debita iure tam naturali & diuino, quam legis Euangelicæ D. Th. 2. 2. q. 87. art. 1. Gouarr. 1. variarum cap. 17.

Dico secundo, *decimæ sumptæ pro obligatione dandi quotam assignatam*, Id est partem redditúum decimam, quintam, aut duodecimam, non deberi nisi iure Ecclesiastico, D. Tho. 2. 2. q. 87. art. 1. Lessius lib. 2. c. 39. & Abulensis ca. 22. in Matth. quæst. 151. probatur

Primo quia authore Nauarro Enchir. a 1. num. 58. tota fere Italia sunt sublatæ, nec in multis Galliæ locis minutæ, ex pascuis, fructibus, ac animalibus solui solent, tollique possunt, quoad quotam, tam consuetudine, cap. in quibusdam de decimis, quàm conuentione mutua Parochi & Parœcianorum, de consensu Episcopi, vt docet Malderus loco citato, non sunt ergo quo ad hanc determinationem aliquotam iuris naturalis aut diuini, cum neutrum humana vlla consuetudo abrogare valeat, sunt igitur iuris Ecclesiastici tantum, ita Guido Papa q. 284. Papon. tit. 2. arresto 3. nam etsi imperentur decimæ in Synodo Rhemensi sub Carolo Magno can. 58. Cabillon. sub eodē principe can. 59. Meldensi tēpore Sergij II. can. 75. Burdegal. habito anno 1270. vt canones prætercam quorum est copia cuilibet, extra de decimis. Nihilominus eas quoad quotam à Parochianis præscribi posse contra Parochum communis est Doctorum sententia, ac consuetudo in Delphinatu ac circumuicinis locis, Bleyanus in Theoria tractatu de noualib. & decimis num. 10.

Secundo quæ iuris sunt naturæ, vbique sunt eadē, vbique talia, quare cōnexione sui cum humano ingenio, cognosci possunt à quolibet, quæ enim natura præcipit quæque vetat, initia sui antecepta habent in animo, nec eum proinde possunt latere facile.

At quotusquisque est omnium qui vbique viuunt, hominum, qui hoc à natura principe inditum sibi asserere audeat, certo vt iudicet bonorum partem decimam Parocho dandam esse, aut Clericis, potius quam quartam vicesimam, aut duodecimam? habetur quidem ex naturæ principijs Parochum alendum esse, ei tamen hoc aut illud dandum, præcise, nec plus aut minus, nequaquam, ergo decimas solui quoad quotam iuris non est naturæ.

Quod autem nec id sit præceptum diuina lege, ostendo, quæ præcepta diuina sunt, horum extat in sacris litteris mentio, at quotæ decimarum, mirum in ijs silentium, nec enim in lege Euangelica, cuius formam Christus nobis esse expressam voluit sacro Apostolorum ac Euangelistarum calamo, verbum vllum de hac quantitate reperire est facile. Quid? quod si D. Thomæ habenda fides quodlib. 4. art. 13. istius legis nulla præcepta sint alia, quam quæ de Sacramentis sunt ac fide?

Nam de Veteri testamento quod dicitur, in eo iussisse Deum, vt pars bonorum decima, Leuitis cederet, ad rem non pertinet, cum quæ antiquis præcepta olim sunt data, hæc magnam partem interierint præter moralia, quorum de numero hoc de decima non esse, vt ipse non dicam, satis intelligit quisquis secum recolit in iudicialibus ac cæremonialibus, fuisse ei locū. Erant enim præcepta iudicialia apud Hebræos quæ ad ordinem, pacem ac tranquillitatem seruandam à populo pertinebāt: Cæremonialia, quæ ad Dei cultum referebantur ex virtute religionis, quale fuisse præceptum de soluendis decimis coniecturæ sequentes indicant.

Prima, quod spectaret ad iudices videre ecquid Leuitis penderentur decimæ.

Secunda, quod eorum esset animaduertere in nocentes.

Tertia, quod eorum esset intelligere, ecquid eæ ad iustam sustentationem ministrorum essent idoneæ.

Deinde cum decimæ, perfectionem quæ denario numero exprimitur, nobis à Christo expectandam esse innuerent, quod ad Dei cultum pertinet, cæremoniale esse ambigi non potest, quo duplici nomine pręceptum hoc adhuc vigere in Ecclesia qui sentiet, hunc quoque in ea esse opinione est necesse, vt existimet, Iudæorum legem quoad cæremonialia ac iudicialia à Christo antiquatam non esse, quod est cogitatu turpe non modo, sed & impium, cum Christo teste ac iudice, lex vsque ad Baptistam fuerit, totaque, publicato per Apostolos Euangelio cessauerit.

Ad argumenta petita ex canonibus quibus videtur confici, decimas etiam quoad eum numerum iure diuino præstandas esse.

Respondendum est, illis locis, Pontifices tantum velle, decimas quoad sustentationem, earumque debitum, in Laicis esse iuris naturalis, ac diuini, quod est verum, vel si loquuntur de quota, illis significari tātum, Ecclesiam Dei exemplum in determinatione quotæ, hoc est partis bonorum decimæ, pro educatione ministrorum præstandæ, sequutam esse & aliud nihil.

QVÆSTIO XI.

An Laici consuetudine à præstandis decimis possint eximi.

PRima Assertio, *A præstandis Parocho decimis absolutè sumptis, & quoad substantiam, per consuetudinem inolitam eas non soluendi, liberari Laici nequeunt.*

Primo, quia consuetudo, iuri diuino contraria fœda corruptela est, & vt inductiua peccati, inanis est ac nulla, nec proinde seruāda. Guid. Papa cōsil. 70. num. 2. at præstatio decimarum, vt sumitur absolute, materialiter, & quoad substantiam, pro subministratione commeatuum, qui sunt ad vitam necessarij, iuris est diuini ex dictis antea. Maior probatur, cum consuetudo vim legis habeat, ea tan-

tum abrogat, quæ in eorum sunt potestata posita, quorum est legi vim dare, sed consuetudo non soluendi decimas, introducitur à populo, cuius vis nulla est momentumque, in ea quæ iuris sunt diuini ergo &c.

Secundo consuetudine fieri nolla potest, vt quod est alterius, ei negetur, cum illud restitui, res temporaque exigunt, Ar clericis operam populo nauantibus sua merces est debita, & hæc præstatur por decimas, sopiri hæ ergo, extinguique consuetudine nulla queunt.

Secunda Assertio, *potest consuetudine fieri vt decima pars fructuum non exhibeatur Clerico, nec quota ipsa* Innocentius & Panormitanos, in cap. in aliquibus de decimis, quia quota decimarum iuris est Ecclesiastici non diuini. at contra Canones lex humana, & consuecudo præualent, de quo consultus à Strigoniensi Archiepiseopo Lucius III respondit vetusto prouinciç mori standum esse cap. 20. de decimis, cuius exemplum sequutus in iudicando Senatus, rem fecit in foro, Galliaque certam, Paponius tit. 10. arresto 5.

Ita fas in Gallia cuilibet, minutatum rerum decimas vt loquuntur postulanti Parocho negare, nisi de eo consuetudo sit contraria sic Senatū iudicasse referunt Boerius in consuetodine Biturigum §. 12. & in fine de consuetud. præd. Choppinus de sacra pol. lib. 3. tit. 4. num. 4. in margine.

Narrantque Historici Andegauenses Clericos cum prætextu frumenti sibi debiti, vinearum quoque, & arborum quæ domi sunt sitæ decimā percipere vellēt, à sua petitione sobmotos esse: Grimaldetus in §. decimarum l. 3. tit. 3. n. 5. in minutis vero decimis ponenda poma, legumina crescere solita in hortis, Forgetus tract. de decimis cap 4. num. 2. nam quæ ruri nascuntur in Normánia decimam ferunt iudicio Rothomagensis curię quæ id sanxit arresto quadruplici vt habet Fabric. tract. de decim. & noual. litera. M. ad marg. Forgetus de decim. c. 4. num. 3.

Tertia Assertio, *Potest Curio Parochiano alieni remittere ius sacra præstationis, dum viuet*, habetur cap. veniens 8. de transact. ac ratio est, Quia Curio commodum decimarum sibi obueniens dare potest, cui lubet eum earum sit Dominus, ergo & antequam sint collectæ.

Quarta Assertio, *decimarum remissio, vita remittentis clauditur*, Forgetus de decimis ca. 2. vbi id anno 1601. definitum tradit in Curia Normannica pro Ioanne Langleo contra virum nobilem Dominum Decroisoiate.

Secundo in certum successoris sui detrimentum, valide quid attentare nemo potest in beneficio, quo fruitur: faceret id verò si sua liberalitas successori damno esset. Maior probatur dispositio ius supponit in disponente circa rem datam aut dandam, at beneficiarij ius omne in beneficium finitur morte, cum sit tantum eios vsufructuarius.

Casus est vnus, in quo coosuetudo aduersus legem decimarum introductam valet, nempe cum sciente Romano Pontifice frequētatur, & accedit expressus vel tacitus consensus eorum quorum interest, eam consuetudinem non induci, qui tamen non resistunt, cum decimas exigere ipsi intermittunt: nam tunc lex decimarum ab eo tollitur qui potest nempe Pontifice, nec sibi iniuriam fieri, aut factam esse causari iuste Parocho licitum, cum tacite consentiat decimas sibi negari, & in hoc casu nullum certum tempus abrogandæ legi requiritur, sed tantum mora sufficiens, & actus con- A tra legem qui mor aliter censentur necessarij, vt violatio legis decimarum, in eius notitiam peruenire potuerit, quia nisi hanc tolli ei placuisset restitisset.

Quod si legislatorem, id est Papam lateat, non solum decimas, lex de iis dādis abrogabitur per contrariam consuetudinem legitime præscriptam, dummodo cum bona fide continuetur 48. annis, vt dicitur in cap. vltimo de consuetud.

QVÆSTIO XII.

B

Cui tribuendæ sint decimæ noualium.

Est noualia Iurisperitis lib. 30. de verborum significat terra præcisa, vel vt est apud Isidorum proscissa, quæ anno vacaoit, Iuris Canonici interpretibus terra recens culta, & de qua non extat memoria quod aratrum vnquam sit passa, Rebuffus comm. in leg. 30 tit. de verb. signific. de Graff. parte decis. 2. lib. 2. cap. 27. nū. 44. vbi duo ad terram noualem exigit, primum, quod nullo ante tempore diligentiam agricolæ sit experta, alterum quod ex ea nulla, aut parua vtilitas, ad dominum peruenire potuerit. Quod tamen pace eius sit dictum, necessarium non videtur, nam quid obstat solum illud sterile ac incultum relinqui negligentia Domini, quod potuisset ei esse vtile? quale si fieri C contigerit, sedulitate domini, ad quem pertinebit pars fructuum eius decima?

Prima Assertio, *Ad quemcunque tandem decimæ communes perueniant, non tamen alteri sunt danda noualium, quam Parocho*, Bleyanus de primitiis & decimis num. 41. littera G. Rebuffus de decimis qu. 14. num. 9. Carondas Pandect. Iuris Gallici li. 1. Graffius proxime citatus & patet.

Primo, ex decretali Alexand. III. quoniam de decimis 13. vbi est his verbis: *Quoniam à nobis sollicitudo tua requisiuit de decimis noualium tuæ Diœcesis, quid tibi sit statuendum. Respondemus, vt si terræ quæ arabiles sunt, intra certam alicuius Ecclesiæ* D *Parochiā fuerint, decimas earum eidem Ecclesiæ facias assignari.* Alexandro astipulatur Senatus authoritas declarata arrestis doobos, quæ sunt notata fastis annorum 1555. & 1559. contra cœnobium sancti Dionysij ad Parisios pro Parocho de Serris in Bria.

Secundo cum iure communi, Parochis debitæ sint locorum decimæ quibus præsunt, cap. cum contingat de decimis, non aliæ de eorum potestate sunt subtrahendæ, qoam quæ vsu aut voluntate Pontificis factæ sunt alterius: at nec datæ sunt decimæ aliarum rerum quam quæ tum vtiles erant suo colono, cum sunt concessæ: est enim donatio rei E veræ ac extantis in se aut spe proxima cōcessio, nec præscriptæ, nisi quæ extabant cum incœpit præscriptio, quales non sunt decimæ noualium, cum nouale, ager sit coloni sedulitate ex inculto ac sterili factus idoneus ad fructus ferendos in tempore.

Maior probatur, lege Canonum & Ecclesiæ Parochus earum sibi rerum ac prædiorum decimas iure vendicat, quæ sunt in Parochiæ suæ finibus inclusæ, cap. quoniam de decimis: non sunt ergo dandæ altari, nisi de Papæ aut Episcopi voluntate

Quod autem præscribi non potuerint futuræ noualium decimæ, ostenditur. Est præscriptio domi-

nij in rem quæ vſu capitur acquiſitio, at rei non extantis cuiuſmodi ſunt decimæ futuræ noualium, nullum eſt dominium: definitur enim ius vtendi re ſua omni modo poſſibili, quod de re quæ non eſt, dici nequit, cum vſus dicat rei applicationem ad vtentem, qualis nulla, de re non extante poteſt fieri.

Deinde præſcriptio nō procedit ſine poſſeſſione, lege ſine poſſeſſione ff. de vſucapio. eaque continuata toto tempore ad præſcribendum neceſſario, ſed phyſica poſſeſſio nō cadit in rem futuram tantum, & non adhuc extantem, vt patet, non ergo potuere præſcribi noualium decimæ.

Secunda Aſſertio, *cui à decimis eſt conceſſa vacatio, hic quoque à præſtandis noualibus eſt liber*, Carondas Pandectarum iuris Gall. l. 1. Fabricius nu. 18. tract. de noualibus, his verbis, *decimarum exemptio, ad exemptionem noualium trahitur*, cap ex parte de decimis.

Deinde decimæ abſolute ſumptæ ea etiam comprehendunt, quæ colliguntur ex noualibus, fauores enim ſunt ampliandi, atqui fauorabile eſt, eximi aliquē à præſtatione decimarū, ergo ſub immunitate eas ſoluendi, comprehenſa quoque eſt obligatio dandi illas, quæ noualibus ſunt annexæ.

QVÆSTIO XIII.

Quomodo ceſſent decimæ.

CEſſat obligatio exhibendi decimas tranſactione, conſuetudine, præſcriptione ac priuilegio, Malderus dub. vltimo. Leſſius dub. 5. n 21. & ſequentibus.

Conſuetudine quidem, vel præſcriptione ſopiri ius repræſentandi decimas norunt omnes, qui intelligūt vim eandem conſuetudinis eſſe, quæ legis: hac autem obligationem obrui tollique, quemadmodum & præſcriptione, poſſeſſionum antiqua iura habetur lege 3. ff. de vſucapio.

Tranſactione ceſſant decimæ, cum conuentione Parochi & fidelium mutua, earum loco quid tribuitur, ea conditione vt hi amodo ſint ab illarum præſtatione liberi, cauſa eſt, quod rebus quiſque ſuis cedere valeat, poſſitque Eccleſia vna, cum alia & Clerici inter ſe liberè de decimis alteri Eccleſiæ debitis licite componere cap. ſuggeſtum 9. cap. nuper 34. de decimis.

Vt autem renuntiatio in perpetuum valeat, neceſſarius eſt Epiſcopi conſenſus, cap. 2. de tranſactionibus cap. de cætero, cap. veniens eodem tit. quare talis tranſactio non continuabitur vltra vitam tranſigentis Parochi niſi fuerit Epiſcopi authoritate firmata, Piaſec. ſupra nu. 18. Priuilegio autem, quotquot ſancti Franciſci legibus, ac Beatæ Claræ vitam in Cœnobus imitantur ac mores, à decumana penſitatione fructuum ac ſubſidiis nummariis, quæ ſuorum prædiorum nomine iis imponi poſſent, ſunt liberi reſcriptis Apoſtolicis Nicolai IV. Gregor. IX. Innocentij IV. Vrbani V. & Eugenij IV. à quo ſunt ſuperiorum Pontificum diplomata comprobata idibus Augusti anno 1439.

Secūdo, eſt hæc quoq; Ciſtercienſibus Monachis conceſſa immunitas liberalitate Eugenij III. Alexand. III. à Benedicto XIII. Ordini militari S. Ioan. Ieroſolym. Rodrig. tom. 2. qu. 44. art. 4. Patribus item S. Hieronymi in Hiſpania, vt Cō-

A pend. illorū habet ver. Decimæ parag. 12. 13. & 16. PP. Societatis à Greg. XIII. ann. 1573. nec Regulares hi modo ſunt à ſolutione decimarum de terris quas excolunt Pontificum priuilegiis liberati, ſed & ſæpe ipſorum coloni vt de Hieronymitis ſcribunt Portelius in dubiis regularib. ver. decimæ, de quo tamen certa dari non poteſt regula, ſed earum conſulenda ſunt priuilegia, & ſecundum ea, ſunt illorum moderanda priuilegia.

Vbi aduertendum quod etſi Innocentij III decretali Epiſtola in cap. nuper 34. de decimis. Ciſtercienſes reuocati ſint ad antiquam formam Canonum, iiſque proinde imperatum, priſco vt more latifundia ab iis quæſita poſt Lateranenſe Concil. B ſacræ præſtationi decimarū forēt obnoxia, licet ea ſuis ipſi manibus colerent, ſunt hæc Papæ verba, *decernimus vt de alienis terris & amodo acquirendis etiam ſi eas propriis manibus aut ſumptibus excolunt decimas perſoluant Eccleſiis, quibus ratione prædiorum antea ſoluebantur, niſi cum aliis Eccleſiis aliter duxerint componendum*, fuit tamen vtraque exceptio Bulla Martini quinti ſublata, & ab ea quæ eſt Innocent. fuere Monachi abſoluti, quæ quia non eſt in Gallia poſt Martini quinti bullam recepta tam ipſi quam Religioſi quilibet alij ſententia Curiæ non iubentur, priſcis Eccleſiæ moribus, iura decimarum ſolita de agris quos excolunt pendere Parocho, vt ſtatuiſſe Curiam, dicunt arreſtorum eius collectores, Paponius, Carondas, Loüetus.

C Dixi de agris quos Regolares per ſe colūt, aut impenſis ſuis, nēpe quia ad id vtuntur domeſticorum opera, nam quos conductoribus tribuunt, hi agri tali immunitatis priuilegio non gaudent, vt aduerſus Dionyſium Auraldum dicti Ciſtercienſis Ordinis Abbatem, ſanxiſſe curia dicitur, pro Philippo Fabro Corione, qui quoniam eius familiæ fundos, quos ſuis ipſa manibus ac impenſis non coleret, ſacræ decimarum præſtationi obnoxios diceret, has ſibi contendebat iuſte negari non poſſe, quare eaſdem, vt poſtulabat æquitas, Senatus iudicio ac auctoritate pēdi ſibi in poſterum obtinuit.

Ab eo quoque decretū tùm fuit vt conceſſa Monachis D priuilegia de non ſoluendis decimis ad eas non extenderētur, in quibus percipiendis earumq; poſſeſſione erat Parochialis Eccleſia vel alia, antequam agri ex quibus legebantur, Religioſorum dominio addicti eſſent, Oldradus conſ. 268. Renatus de polit lib. 3 tit. 2 n. 8. ad Marginem.

Secundo, dictum quoque tūc fuit exemptionem à decimis non extendi ad colonos, agriq; conductores, Carond. l. 1. pandect. iuris Gallici tit. 13. Peleus l. 1. forenſ. act. 35. l. 2. & act. 28. Forget. trac. de decimis c. 7. n. 5. vt enim ſunt hæc priuilegia perſonalia, ac fauore ſingulari, contra ius cōmune indulta, coercenda ſunt potius, quam laxanda, iuxta regulam iuris in 6. 15. E *Odia reſtringi & fauores conuenit ampliari*, quod fit cum Monachis conceſſa beneficia, maxime iure communi contraria, ad eos ſolos pertinent, nec trahuntur ad alios cum quibus communicentur.

Excipiendi ſunt ab hac lege Melitenſium equitum coloni, cum quibus Pontificum indulgentia, communicatur hæc immunitas, nam quantocunque longo tempore fundos illi ſuos colonis fruendos dederint, modo ne perpetua lege beneficiaria, vel emphyteotica, ſunt hi à decimarum præſtatione liberi conceſſione Greg. IX. anno 1257. Bonif. VIII. an. 1295. Clementis V. ann. 1306 Alexand. V. anno 1410. Calixti III. anno 1455.

Clem.7.a.1554 indicāt verba hæc, *Nos attendentes per concessiones & priuilegia prædecessorum huiusmodi, ab exemptione solutionis decimarum prædictarum bona quæ in emphyteosim aut feudum perpetuum concessa fuerant, dumtaxat excipi, huiusmodi supplicationibus inclinati, omnia & singula prædecessorum priuilegia approbantes, volumus illa perpetuis futuris temporibus, quoad possessiones, bona & terras, quæ ad quantumcunque longum tempus, non tamen in perpetuum feudum, seu emphyteosim hactenus concessa fuerunt, & in futurum concedentur, inuiolabiliter per quoscunque quauis dignitate præfulgeant. Ita quod vos, nunc & pro tempore existentes, Priores Præceptores, & fratres huiusmodi, vestrique coloni Arrendatores, & Firmarij, pro possessionibus, terris, bonis, & ad quamlibet longum tempus, nec non suis, & alijs pro tempore natis, aut nutritis animalibus, à solutione decimarum immunes, & exempti perpetuo existatis, & existant, obseruari debere.*

Quam Papæ beneficentiam cum censeret Gallia, Parochis damnosam fore ac noxiam, si esset quoad colonos perpetua, eos noluit beneficio immunitatis à tributo decumano frui longius, quam 9. annorum spatio, quæ sunt tempora, quibus rerum Ecclesiasticarum locatio finitur, Choppi. lib. de sacra politia tit.l.2.num.9.

Vt vt sit de Melitensibus eorumque colonis, certum est Cistercienses, cæterosque qui eorum vtuntur immunitatibus, à lege decimarum solutos esse, vt de Societatis hominibus statuisse dicimus Greg. 13. anno. 1578. Bullato diplomate, cuius est hoc initium *Pastoralis officij*, quod integrum extat apud Piasecium praxis Episcop. parte 2. cap. 4. de decimis num. 17. sicut antea de Carthusiensibus decreuerat Honorius 3. Clemens 4. 5. & 7. Innocentius 6. Ioan 22. Greg. 11. Martinus 5. Pius II.

Est, & aliud quo decimæ, earum possessori intereunt, maxime infeudatæ laico, mors nempe per eũ illata Rectori eius Ecclesię cuius bona decimationum possidet cap. in quibusdam 12. de pœnis. Quid enim est indignius quam qui Ecclesiæ redditibus pascitur, eidem vim facere, aut ministris quibus ad regimen suum vtitur?

Quarto, possunt quoque Laici per priuilegium obtinere ne soluant decimas, ad aliquod tempus, vel ad vitam, Abb. in cap. cum venissent num. 8. de iudiciis, concedi item illis potest vt eas exigant, non quidem tam suo quam Ecclesiæ nomine, quia cum iuris spiritalis sint incapaces, ius decimandi habere nequeunt.

Quinto, præscriptione tolli possunt personales decimæ, Piasec. par. 2. praxis cap. 4. art. 9. & propterea nullibi fere soluuntur & quidem licitè, Nauar. cap. 2. num. 31.

Sexto, liberari à præstatione decimarum quis potest compositione cum Parocho, vel earum redemptione iusta aliqua compositione, vt fundo, vel prædio, Azor. institut. moral. lib. 7. cap. 37. nulla tamen foret hæc compensatio, nisi esset auctoritate firmata Pontificis, Piasec. supra num. 24.

An autem per Laicos possint Clerici præscriptione excludi à Decimis prædialibus, iam est videndum, &

DIco 1. *Clericos, iure decimarum secundario, à Laicis posse exui, cum titulo & possessione tanti tēporis, quantū leges ad præscriptionem postulãt*, quod quidē pro rebus immobilibus priuatorũ, est spatiũ decennij, cum titulo inter præsentes, vicennij autē inter absentes, sine titulo 30. annorum, pro rebus

A Ecclesiæ 40. ita Doctores omnes & probabitur copiosius tract. de præscriptione.

Secundario (dixi) quia primæuum & fundamentale acquiri non potest à Laico, quia est spiritale, fundatum in ministerio sacro, cuius Laicus est incapax, non item secundarij quod est ab illo primæuo deriuatum, & est sola vtilitas fructuum, præcisa à iure illos exigendi, ob sacrum ministerium, quæ vtilitas non videtur esse distincta formaliter à iure feudali, quod ante Conc. Later. celebratum sub Alexand. III. anno 1179. concedi Laicis erat in more, & vt hoc ius secundarium, sine titulo præscribatur à Laico contra Ecclesiam, requiritur tempus, cuius initij memoria non extet, nam tunc præsumitur possessum ab eius maioribus, ex conB cessione Ecclesiæ, proindeque cum titulo quē probare opus non esse dixit, Lessius li. 2. cap. 6. dub. 15.

Dico secundo, *Laico quoque permissum esse retinere ius decimarum, parentibus suis ante Concil. Lateranense concessum*, Lessius lib. 2. cap. 6. dub. 15. num. 48. quia per Concilium non est imminuta possessio Laicorum circa decimas, nec ablata, sed eis tantum prohibitum, ne nouas acquirant.

Scio Rebuffum sentire oppositum, eo quod in ca. prohibemus 19. de decimis vetentur laici decimas etiam possessas cum titulo, retinere cum certo animarum suarum periculo, & in alios transferre, ad eos ergo non pertinent, cum quæ mei sunt iuris, hæc inquit, dare & vendere possim sine scelere, animæque discrimine, quare infert q. 10. has, C etsi sint infeudatæ, restituendas tamen esse, nec sufficere possessionem omni memoria longiorem, ad eas vi solius præscriptionis, exigendas legitime, cum hæc id tantum non conferat quantum est necesse, vt priuilegij, ad eam rem siue à Pontifice, siue ab Episcopo concessi, habeatur sufficiens, idoneaque probatio.

Sed contra, quia pro iis facit maiorum suorum virtus, quos non est probabile decimas Parochorum inuasisse cum culpa, sed priuilegio Pontificis vt plerosque alios, pro quo etsi argumenta alia non faciant, quam diuturna earum retentio, quæ probabiliter ab æquitate ac eorũ virtute ortum habuit vnicum, hoc est tamen satis, vt honestè possint sine peccati suspicione seruari.

Tertia Assertio, *A Laico cuius parentes ante Concilium D possederũt decimas, quibus adhuc ipse fruitur de consensu Episcopi, vendi aut dari alteri Laico nequeunt*, Panorm. in cap. prohibemus de decimis, Azor. prima parte lib. 7. cap. 26. Rebuffus qu. 10. causa est quod Concilium Episcopo prohibeat, ne vlli decimas in feudum tribuat, tribuit autem cum eas distrahi, vendi ac emi patitur.

Secundo, est hæc iuris translatio Ecclesiæ periculosa ac noxia, cum sic ad eam non redeant decimæ, earum possessore defuncto sine liberis, quod Pontifex vetat cap. citato. *Prohibemus ne Laici decimas cum animarum suarum periculo detinentes in alios Laicos possint aliquando transferre, si quis vero receperit, & Ecclesiæ non reddiderit Christiana sepul-* E *tura priuetur*, licet tamen eas attribuere Monasterio, aut pio loco de consensu Episcopi, cap. ad Apostolicā de his quæ fiũt à Prælato. Ratio est, quod hæc attributio, non est tam alienatio quam rei profanæ ad Ecclesiam reuocatio. Deinde in cap. prohibemus Laicorum fit tantum expressa mentio, in quos vetãtur transferri decimæ non Regularium: non sunt hi ergo ab earum possessione, vsuque excludendi.

QVÆSTIO XIV.

Quæ sint pœnæ non soluentis decimas.

PRæter peccatum mortale quo se miserandum in modum impiat can. decimas de decimis, ac cruciatuum æternorum periculum 16.q. 7. can. finali 16.quæst. 4 can. 17. est antiqua Canonum lege de fidelium cœtu mouendus. Cabillonense Concil. sub Carolo Magno can. 18. Meld. sub Carolo iuniore can. 62 & 75. quem eo loco admonent, ne capellas earumque decimas Laicis tribuat, *Ne quod absit* (verba sunt Canonis) *periculum interdi-* A *cti anathematis incurrat*. Nisi forte eas detinens aut ei cui sunt debitæ denegans Religiosus esset, eiusmodi enim est in pœnam culpæ suæ suspensus ab Officijs & administrationibus si quas vel quæ habeat Clem. I. de decimis.

Quid hoc tempore? non alia pœna qui decimas inuadunt, aut fallunt in prouincijs Galliæ plurimis mulctari soliti hoc æuo, quam quæ fuere in vsu, Patrum nostrorum sæculo, satis enim est Episcopis in eos ore Parochi intentare sacra Ecclesiæ fulmina, ac horum metu illos retinere in officio.

Dixi in plurimis, extant enim Burdegalens. Synodi habitæ apud Copriniacum anno 1260. decreta multa, quibus in eiusmodi homines fulminata est excommunicatio latæ sententiæ.

TRACTATVS VNDECIMVS.

DE ABBATIBVS, CANONICIS, ET CLERICIS.

QVÆSTIO I.

Quid sit Abbas & quotuplex.

ABBAS Hebræis idem sonat ac pater, teste Hieron. in Commentarijs ad epistolam Pauli ad Galatas, Lyran. in epist. ad Galat. c. 4. S. August. epistol. 177. Pelagio de planctu Ecclesiæ lib. 2. cap 23. Alciato in legem primam Codice de in ius vocando: Nobis idem est ac qui cum iurisdictione in vtroque foro, cœnobio, Monachisque præest, vnde & Cœnobiarcha appellatur ab Alciato lege citata.

Prælatus enim est, cap. quanto de officio ordinarij, at est hoc Prælaturæ proprium secundum Innocentium III. reos pœna merita afficere, manu mittere innocuos, Monachis ergo Abbas præsidet, eos regit punitque, quod eum tamen ea moderatione facere est necesse, vt se patrem esse meminerit, hoc enim est inquit August. *Pater, quod Abba-pater, sed ad Sacramentum intimandum planius est Abba pater, ad vnitatem significandam sufficit Pater;* Ab ea cura quam parentum more de Monachis eum oportet suscipere, Patrem illum Bernard. nominat in epist. ad Guillel. Abbatem, cui proinde est id laborandum ante omnia, ne quid vnquam, Monachis ad vitam desit, ac si per ægritudinem, cibis communibus vti non poterunt, alios eis inferri in mensam, citra aliorum scandalum præcipit Innoc. III. cap. cum ad Monasterium 6. de statu Monachorum.

Vniuersè autem tria sunt genera Abbatum: quidam professione sunt vitaque Religiosi; cap. cum ad Monasterium, cap. cum in singulis 7. de statu

A regular. can. cum Abbates 21. Côc. Aurel. primi. Alij Commendatarij, quibus non nisi impropriè res Abbatis, priuilegiaque conueniunt. Tertij sunt sæculares, quia Ecclesia cui præerant est è cœnobitica, ac regulari, facta sæcularis, Monachorum translatione in locum alium, aut eorundem obitu. Ex istiusmodi hominum, duæ iterum sunt classes: Prima est eorum, qui sine Monachis Abbatis nomen retinent, qualis est Tricorensis in Burgundia, Gorzensis in Lotharingia S. Fœlicis & S. Petri de Burgo, Valentiæ in Delphinatu, S. Aphrodisij apud Biterras.

Altera classis est eorum, qui nulli Canonicorum collegio præsunt, sed in Capitulo & choro eius Ecclesiæ collegiatæ in quam Abbatia est conuersa B per sæcularisationem, primum dignitatis locum retinent, vt in Ecclesia sancti Mauri ad Parisios, in qua qui olim Abbas, modo Decanus dicitur, deinde id est videre in Ecclesijs sancti Fœlicis, & sancti Petri de Burgo, de quibus Hostiensis in cap. ex transmissa de renunt. Rouillardus in forensibus actione 4. Choppinus lib. 1. de sacra politia tit. 1. num. 17. inter quas Abbatias est hoc discrimen, quod Abbatia posterioris generis, non fit de iis, ad quas ius est Regi nominandi. Chopp. loco citato, Fabr. in Theoria tit. de maioribus & minoribus C beneficijs nu. 67. signo S. ad marginem, quia non est amplius maius beneficium, cum tale esse desierit per conuersionem sui in collegiatam Ecclesiam, vt fit ex eo perspicuum, quod eius electio ad Canonicos pertineat, sicut & Decani in multis Galliæ Capitulis; nisi forte primo à Rege aut Principe dicta Abbatia hic fundata esset, nam tunc ad eam, vt Patroni reliqui, præsentare posset idoneos, ex Chopp. tit. 17. & Fabric. supra quod semper ei conuenit respectu prioris generis Abbatiarum, quæ etsi destitutæ sint Monachis, tales tamen semper reputantur, ac ab vno aliquo conseruantur, cum hoc titulo vt an. 1596. declaratum fuisse à magno Concilio inter Dominicum Rossegui & Franciscum Dilarny disputantes pro

sancti

Aphrodisij Abbatia tradit Peleus in forensibus A lib. 1. actione 8.

Differunt secundo, quod isti Pontificalibus insignijs vtantur, teste Barb. loco citato, non alij.

QVÆSTIO II.

Abbatum quis sit Superior.

IVre communi non alius est Abbatis Superior quam Episcopus, ita Ecclesiæ visum in Concil. Chalced. can. 4. *Eos*, inquit ibi Concil. *qui per ciuitates singulas in Monasterijs sunt, placet nobis Episcopo esse subiectos*, B est id quoq; promptũ, ex can. 21. Cõc. Aurel. 1. Iubet Patres eo loco audire dicentes, *Pro humilitate religionis*, inquiunt, *in Episcoporum potestate consistant, & si quid extra regulam fecerint, ab Episcopo corrigantur*, cuius censuram accipere si renuerint, iubentur à Patribus Concilij Epaunensis, ad Metropolitani tribunal sistere se iudicandos, Epaun. can. 19. à quo si rei criminis erant reperti, plectebantur eius imperio vt erant meriti, memini enim scriptum in Concilio Aurel. 2. can. 21. sub Ioan. 2. eos ad communionem admittendos non esse, nisi contumaciam humilitate susceptam deponerent, parere ergo loci Ordinario, Abbates aa Monachos non exemptos est necesse, vt C præter citatos canones indicant Concilia, in quibus dicitur neganda sæcularibus potestas ædificandæ Ecclesiæ sub Monasterij specie, sine licentia Episcopi: *Quia*, verba sunt Canonis, *vbi Congregatio non colligitur vel regula ab Episcopo non constituitur, à Diœcesana lege disceditur.*

Neque tamen Episcopis quidlibet est permissum in Monachos, sed hoc tantum, *in Monasterio vindicare Sacerdotes*, id est Episcopi, *possunt*, inquiunt Patres Concil. Toletani 4. can. 50. *quod præcipiunt canones id est Monachos ad conuersationem sanctam præmonere Abbates, aliaque officia instituere, atque extra regulam facta corrigere*, quod in can. 3. Concilij habiti apud Palatium Vernis dicitur, his verbis: *Vt vnusquisque Episcopus potestatem habeat in sua Parochia, tam de Clero, quam de Regularibus,* D *vel sæcularibus ad corrigendum & emendandum, secundum ordinem Canonicum Spiritalem, vt sic viuant, & si hoc facere contempserint, Episcopus in Parochia cuius esse videntur, emendare debeat.*

Quare Episcopi, Abbates (si indigni sunt) remouere Magistratu prouinciaque suâ deucere poterunt, 18. qu. 2. can. si quis Abbas, quoties vero, & quam sæpe? etiamne quando illis erit placitum? Nequaquam sed eo tantom tempore, quo Abbates officio suo deerunt: Abb. in cap. quanto de Offic. ordin & in caput vltimum de statu Monachorum num. 1. Abbates enim sunt iudices ordinom suorum Regularium, saltem in causis perti- E nentibus ad Regularia Statuta, & disciplinam, Nauarr. in comm. 2. de Regul. n. 3. Laym. lib. 1. tract. 4. c. 7. quare illos punire possunt, incarcerare, excommunicare, iuxta cap. cum in Ecclesiis de maior & obed. Patet ex dictis Abbates subiacere Episcopis quoad subiectionem, reuerentiam, & obedientiam, 18. qu. 2. can. hoc autem, Concil. Tolet. 4. can. 50.

QVÆSTIO III.

Qualem eum esse oporteat qui in Abbatem suffragiis communibus eligitur.

PRimò, non esse alius debet, vbi de Ragulari agitur, quã qui religionẽ expresse sit professus, Gregor. IX. lib. 4. Epistolarum epist. 4. *Cum in magistrum*, inquit, *assumi non debeat qui formam discipuli non assumpsit, nec sit præficiendus qui subesse non nouit, mandamus quatenus, cum Abbates tales* B *esse non debeant, qui per professionem Monachi, & Regulares Canonici non fuerint, ad amotionem eorum quos tales inueneris, procedas.*

Nec sufficit Abbatem religiosum esse, nisi eius Cœnobij sit membrum vbi præficitur. Emman. quæstionum Regularium to. 2. q. 52. art. 3. Tamburin. to. 1. disp. 4. qu. 11. Layman. in Canonicis quæstionibus de Prælatorum electione qu. 192. resp. 2. & probatur testimonio Pelagij, cui decernere quondam placuit, ne in Abbatem alius assumatur, quam qui in eodem Cœnobio religiosam vitam sit professos, aut si in alio, non nisi qui eiusdem sit Ordinis, & quidem, cum est inopia ac defectus capacium in eo Monasterio cui præficitur. C *Defuncto*, inquit, *Abbate cuiusque Congregationis, non extraneus nisi de eadem Congregatione, quem sibi propria voluntate concors fratrum Societas elegerit, & qui electus fuerit sine dolo, aut venalitate, ordinetur, quod si aptam inter se personam inuenire nequiuerint, solerter sibi de aliis Monasteriis similiter eligant ordinandum.*

Si qui eligitur, alterius esset Religionis Religiosus, electio nulla esset. Zerola in praxi Episc. part. 1. verbo Abbatissa, Barbosa iuris Eccles. lib. 5. cap. 17. num. 33. Equidem prohibent Concordata tit. de regia ad Prælaturas nominatione parag. Monasteriis, ne alium Rex ad Prioratus & Abbatias Conuentuales Papæ offerat, quam Religiosum eiusdem Ordinis, in ætate 23. annorum ad minus constitutum, ergo hæc qualitas, Abbati regu- D lari est necessaria.

Extra Galliam autem requiritur, vt ex gremio Ecclesiæ cui præficitur, eligatur can. quam sit 18. qu. 2. cap. cum signum 35. de Præbend. in 6. can. nec emeritis 12. can. obitum §. commonemus dist. 61. nisi forte consuetudine inductum esset, vt ex vicinis circa Monasteriis peteretur idoneus, ca. dilectus 8. de consuetudine, aut talis domi non esset. Ita Gregor. lib. 11. Epistol. epist. 16. *Commonemus etiam fraternitatem tuam, vt nullum de altera permittas eligi Ecclesia, nisi forte nullus potuerit in ea dignus inueniri.*

Nomine autem Ecclesiæ intelligendus est etiam Prioratus Conuentualis, qualem qui possidet in E dignitate esse dicitur, cap. nisi in fine de præbendis, ideo potest esse iudex delegatus, cap. statutum de rescriptis in 6. Rebuff. in Concordata tit. de nominatione facienda §. Monasteriis; valeret tamen (vt ait) electio facta de aliquo alterius Collegij, etsi culpa electores in eo non carerent cap. cum inter Canonicos 21. de elect.

Secundo, debet Abbas esse ea ætate scientiaque, quæ ad faciendum officium sint aptæ, cap. cam te 4. de ætate & qualitate præficiendorum, alioqui deponendus est cap. finali eodem tit. Ætas hæc vero est 25. annorum, vt præscribit Trident.

seff. 24. cap. 12. Alexand. III. in Constitutione quæ incipit cum in cunctis de elect. Tuscus littera A. concl. 5. num. 11. *Abbates per Cœnobia tales constituantur, qui sui votabuli ministerium Deo possint indubitanter supplere*, ita docti, vt peccata cognoscere possint, *& emendare, Sacerdotalem quoque honorem sint adepti, vt peccantium sibi subiectorum fratrum, valeant omnimodo refrenare, & amputare commissa*, Leo IV. in Synodo Romana cap. 21. sane si Abbas quæ muneris sui sunt prouinciæque, cognita plene nō habeat, in infinita sese pericula vitæ, morumque induet, quæ eum vitare oportet, effugere illa autem qui potest, sine doctrina? hæc est ergo Abbati ad obeunda sua ministeria necessaria. Quid si concionibus habendis non est ob imperitiam idoneus?

Quidam existimant eum tùm priuandum suo magistratu, quod ei penes quem est cura animarum incumbat, eas ad virtutem è Superiori loco impellere: at est Abbas Monachis præpositus, quos & ad studia virtutum incitare, reprimere vero debet à vitio, ergo nisi litteris eruditus, Abbas nemo esse potest, hæc authores illi.

Contrarium ego tamen tenendum in praxi sentio, nam in Abbate præstat doctrinæ probitas, cuius, & pręilla, partes sunt in procuratione mentium, omnium opinione potiores. Deinde indocto Abbati subrogari potest in aliorum cultu, saluteque promouenda Monachus aliquis, optimarum artium, qui eum in obeunda prouincia adiuuet, quo modo Parocho substituere Episcopi sunt soliti viros eruditos & pios, qui eius vices gerant, in explicandis populo mysteriis Christianis.

Ad argumenti maiorem dicendum est, satisfacere officio suo Abbates, qui per se, aut alium suos instruunt, quod diligentia sua assequi possunt etiam ineruditi, modo ne incuriosi, & aduersus eos qui vicem suam gerunt sint illiberales.

Tertio, eligendus in Abbatem iure communi Sacerdotij charactere insignitus, habetur in cap. vt Abbates 1. de ætate & qualitate Ordinandorum quia Abbas qui non est Presbyter, dignitate sua est priuandus, vt dicitur in illo cap. ergo vt ei conferri Abbatia valeat, debet esse Presbyter, proindeque annum ætatis attigisse 25. vt dicitur cap. cum in cunctis 5. de electione, & in Clem. 1. §. cæterum de statu Monachorum quod non seruatur in Gallia, vbi sufficit Abbates cum creantur, inchoasse vicesimum tertium annū Concordata tit. de regia ad Prælaturas nominatione parag. Monasteriis lege tamen regia Henrici III. promulgata Bless. anno 1587. art. 9. fieri Abbates Presbyteri debent intra annum, alioqui priuari iubentur suo beneficio iuxta Boochell. in summa verbo Abbas, nisi de eo Pontifex cum iis dispensauerit, & quoniam Presbyterium ab iis in Gallia differri longius solet, idque ex consuetudine, quæ valet secundum Præpositum in can. accedeos dist. 90. & Rebuffum ante citatum, credidere nonnulli freti hac causa, quod caput licet decimum quartum de electione in 6. quo iubentur beneficiati habentes curam animarum, fieri Sacerdotes intra annum, loquatur tantum de Ecclesiis Parochialibus, ex quo inferunt ad Abbatiales extendendum non videri, cum odia mitigari oporteat ac restringi, priuilegia autem ampliari, non est tamen negandum primo, eos etsi defectu Sacerdotij suo tempore non recepti, iudicum sententia Abbatiis suis non excidant, graui tamen se impiare scelere, cum prouentibus gaudent, quos est probabile iis à fundatoribus concessos non esse, nisi cum obligatione recipiendi Presbyterij tempore definito legibus. Adde secundo huic excusationi locum modo nullum esse, cum statuerint Senatores Regij anno 1624. in causa Abbatis S. Mariæ de Ardenna, ad Cadomum, vt posthac, vltra annum fas non esset Abbati Commendatario in Gallia, differre Presbyterium, secus beneficio auctoritate Regis, & sua, priuandum fore.

Quarto, requiritur vt qui eligendus est in Abbatem, ex legitimo matrimonio sit progenitus, nam spurius, ad dignitates cæterasque Prælaturas Monasticas assumi nequit, sine Pontificis dispensatione, secundum Nauarr. cap. 27. nu. 201. Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 86. Suar. tom. 5. disp. 50. sect. 5. habetque expresse Innoc. III. in cap. tamen 10. de ætate & qualitate.

Quinto, non debet esse Simoniacus, homicida, periurus, moribus aut vita infamis.

Sexto, nec alterius Monasterij Abbas, vnus enim duobus præfici prohibetur, 21. qu. 1. can. vnum Abbatem, quare possesso secundo, vacat primum, imo & cætera eius beneficia, si intra sex menses, primum non resignauerit, Trident. sess. 25. cap. 7.

Septimo, quàm cæteris Abbas dignitate præstat ac imperio, tam debet reliquis, moribus ac doctrina antecellere, quare si à viri boni officio, Canonumque præscripto abire Religiosi nolunt, non alium sibi Monasterioque Patrem dicent, quam qui probitatis laudem scientiæque reliquos præripit 1. qu. 1. can. hi quoscunque in fine, can. vilissimus 8. qu. 5. can. qui vos & can. vltimo 23. qu. 4. qua de re elegantissimè Greg. in Pastor. l. 2. cap. 4. & Aquisgr. Conc. can. 21. *Sit rector discretus in silentio, humilis in verbo, ne tacenda proferat aut proferenda reticescat, sit rector bene agentibus, per humilitatem socius, contra delinquentium vitia, per zelum iustitiæ erectus, vt & bonis in nullo se præferat, & cum prauorum culpa exigit, potestatem protinus sui Prioratus agnoscat, quatenus & honore suppresso, æqualem se subditis bene viuentibus deputet, & erga peruersos iura rectitudinis exercere non formidet*, quare in Concil. Tribor. habetur, quod *si quis Abbas cautus in regimine, humilis, castus, misericors, discretus sobriusque non fuerit, ac diuina præcepta verbis & exemplis non ostenderit, ab Episcopo, in cuius territorio consistit, & à vicinis Abbatibus, & cæteris Deum timentibus, à suo arceatur honore, etiamsi omnis Congregatio vitiis suis consentiens, eum Abbatem habere voluerit.*

Neque hic modo est honore ac Abbatum infulis exuendus, cum est vitiis suis Deo ac superiso-diosus, sed insuper cum eam non est assequutus scientiam, quæ magistratui quem gerit in Ecclesia officioque quod obit, par sit ac æqualis, can. qui Ecclesiasticis dist. 3. cap. cum in cunctis 7. de electione, cap. qualiter 27. versu præcipue, cap. cum vobis 19. versu illius quoque literaturę eod. tit. Aut ea virtute non est prędıtus qoa præstare eum est necesse, cuius vita fratribus esse pro exemplo debet, cap. cum in cunctis 7. versu grauitas morum & §. inferiora versu & moribus commendandus de elect. cap. indecorum versu & morum cap. eam te decet 4. de ætate & qualitate pręficiendorum.

Et quia cum virtute bellum indictum habent vitia. *Nulus auaro, ac non hospitali, ad Abbatum infulas locus est* per can. 1. & sequent. dist. 85. *nullus Schismatico* 24. qu. 1. can pudenda, nisi conuerso,

&cum dispensationa Pontificis, cap. quia diligentia 5. de electione, *Nullus Simoniaco*, cap. si aliquius 59. de electione aut *excommunicato* cap. vlt. versu si tamen scienter de Clerico excommunicato *vel suspenso* cap. per inquisitionem 26. de elect.

Octauo, debet præ cæteris disciplinæ tenax esse, instituti retioeos, virtutum omnium & maximè temperantiæ præstare laude. Gregor. Papæ testimonio epistola 4. lib. 4. ad Ariminensem Episcopum. *Abbatem vero*, inquit, *eidem Monasterio non alium, sed quem dignum moribus atque actibus disciplinæ Monasticæ, communi consensu Congregatio tota poposcerit te volumus ordinare.*

Nono, quia quæ nunquam didicimus, dare aliis monita virtutisque capessendæ exempla ac præcepta non possumus, prudentissimè exigit Bonifacius eius nominis VIII. de electione in 6. cap. nullus, ne quis Monasterij gubernacula regenda accipiat nisi professus, nullus Religiosus ad Abbatiam, seu Prælaturam, suæ *vel alterius religionis eligatur, nisi antea fuerit ordinem regularem expresse professus*, quod si secus actum fuerit, eo ipso irritum habeatur. His conseotanea dixere Pontifices alij cap. cum causam 27. cap. cum ad nostram 37. cap. cum in magistratum 49. de electione Clementina I. §. cæterum versu sane Prioratus de statu Monachorum. Mitto alia eius generis quàm plurima ex quibus fit planum, non tyronem aliquem sed multarum palmarum conspicuum hominem, eligendum in Abbatem, nec enim præfici debet alius, qui subesse non nouit, cap. cum in magistratu 5. de elect. cap. nullus eodem tit. in 6. & prius debet quis esse discipulus quam Magister, can. ordinatos dist. 59. can. miserum distinct. 61. can. Presbyteros 16. q. 5.

QVÆSTIO IV.

Cuius sit electum Abbatem confirmare.

QVæstio hic nulla nobis est de Franciæ beneficiis; cum in iis præterquam in electiuis, quæ sunt admodum pauca, vt ostendimus tractatu de beneficiis, confirmationi non sit locus. Nam hæc ést iuris quæsiti per electionem, corroboratiua declaratio, Cardinalis in Clementinam primam §. nos itaque notabili 20. de iureiurando: at Gallis ius eligendi nullum est, aut rarum, cum non alij præficiantur Abbatiis communiter, quam qui Papæ offeruntur à Rege promouendi ad hunc honoris gradum, quod ille facit, collatione plena iuris, non confirmatione acquisiti per electionem, ergo hic mihi sermo de Abbatibus, quales agnoscebant sæcula antiqua, quos certum est, non solitos confirmari nisi post electionem sui factam à Monachis: Alex. III. fide, cap. 1. de supplenda negligentia Prælatorum.

Et dico eorum confirmationem solius fuisse Episcopi, cuius in Diœcesi situm erat Monasterium, ad cuius regimen dicti Abbates admouebantur, Iuo Carnot. epist. 19. ad Paschalem Pontific. maxime si de Episcopi iurisdictione, eligentes, ac electus exempti non erant. Lælius de Republ. Eccles. cap. 25. dicto 1. num. 7. Iuo epist. 23. ad Petrum Pictaui Episcopum: ibi enim eum violatæ cum amicitiâ iustitiæ arguit, quod quendam ad regimen regularis Ecclesiæ suæ Diœcesis electum confirmare noluisset: *In quo non satis aptam* inquit, *à vobis passus est repulsam, qui præpostero ordine tunc de eius prælatione disceptare cœpistis, quando iam facta à fratribus, & collaudata eius electione, in Prioratus sui sede eum sublimare debuistis, in quo & illi fratri non modicam intulistis verecundiam & amico vestro non minimam fecistis iniuriam.* Fuit olim ergo in Episcoporum iure Abbates non exemptos confirmare; exemptis autem ad Papam aut eius legatum à latere confirmationis obtinendæ causa recurrendum erat; decreto Bonif. VIII. in cap. si Abbatem 36. de elect. in 6. & Cœlestini III. in cap. cum Monasterium 13. extra de elect.

Modus autem quo eam fieri necesse erat, hic fuit, vniuersè ac communiter excluso nemine, omnes quorum intererat electionem ratam esse, aut ioanem, moneri mos fuit, vt se stato die horaque, Antistiti sisterent, dicturi si quid aduersum electum haberent, quamobrẽ cum antiqua decreta Patrum nõ probarent, Bonifacij sanctio sic habet. *Volumus vocationem huiusmodi nominatim vbi est electus, vel apparet oppositor, alias generaliter in Ecclesia in qua electio facta est, vt si qui sint qui se velint opponere, compareant, assignato peremptorio termino competenti, faciendam esse censemus*, Bonif. cap. 47. de elect. in 6. quod si se aliqui offerrent quidem, sed conatu irrito ac inani, nempe qui a nullius erant momenti ac ponderis, quæ erant opposita electo, eius electio confirmabatur non secus, vt fecisse Innoc. III. legitur in cap. bonæ memoriæ 24. de elect. Ibi enim electionem Archiepisc. Mogunt. confirmat. *Quod eius aduersarij, ex tribus causis se vsque adeo reddidissent indignos, quod contra eam non deberent audiri.*

Nec confirmari tantum Abbatem oportet, sed etiam benedici, vbi id vsus obtinuit Vrbani lege can. alienationes 37. causa 12. qu. 2. fierique ambo debent intra annũ ab electione, iudicio Clement. in Clem. II. parag. ad quæ de statu Monachorũ, habet tamẽ electus à confirmatione, vt verè sit, ac dicatur Abbas, cum in multis locis benedictioni non sit locus, secundum Abbat. in cap. meminimus de accusationib. possintque sine eâ munera Abbatum omnia ab illo obiri, vt iudicare, excommunicare, suspendere, etiam quæ sunt ordinis facere, vt benedicere, Religiosos absoluere, si sit Sacerdos, causa est quod Abbatis eadem sit quæ Episcopi ratio, at hic confirmatione ex vrbe habita, nihil non potest eorum quæ ad iurisdictionem externam pertinent, vt habet cap. transmissa 15. de electione, ergo & Abbas. Quare cum suis subditis dispensabit validè, in quibus casibus consecrato id licet, eo quod dispensatio iurisdictionis sit actio, quæ Abbati confirmato tribuitur, ab Abbate in cap. olim de maiorit. & obedient. & in cap. at si Clerici de iudiciis.

Et licet quæ sunt Ordinis, vt designare ad Clericorum statum per Tonsuram, initiare quatuor minoribus, ipse per se ante benedictionem nequeat, eum tamen id domi suę per alium, facta illi ea de re facultate, facere quid vetat? cum benedictionis defectus, *Non impediat virum ad hoc electum ad procuranda bona spiritualia vel temporalia*, Iuo epist. 19. ad Paschalem Papam, & in epist. 37. ad Bernard. maioris Monasterij Abbat. reprehendit aliquos qui in ea opinione erant vt crederent, *quod promotionem Abbatis faciat Episcopalis benedictio, & non fratrum communis electio*; quod refutat argumento triplici.

Primo, *Quod ipsam benedictionem confert Domi-*

nus, non secundum meritum dantis, sed secundum fidem, puritatem & benedictionem accipientes.

Secundo, *quod in ea benedictione non fit manus impositio, nec consecratio, sed simplex oratio, in qua accepta, vel non accepta, salus subditorum nec minuitur nec augetur.*

Tertio, quod Ægyptus, quod Syria, quod Prouinciæ multæ priscis Patrum sæculis Abbates habuerint, qui tamen huiusmodi benedictionem ab humano ore non acceperunt, *Quibus subditi nihilominus obedientiam exhibuerunt, nec de salute sua propterea timuerunt.*

In quo est Abbatum, quam Episcoporum conditio potior, his enim ante consecrationem, neque **B** Episcopi nomine, neque Episcopalibus insigniia vti licet, vt nec ea quæ sunt ordinis exequi, vt sit planum ex præiudicio Curiæ supremæ Tolosatum, à qua vt Boerius in qo. 171. & Papon. lib. 2. tit. 4. arresto 5. referunt: beneficio totis annis quindecim possesso, abire est iussus. Ioan. quidam, Franciscus cognomine, quod à nondum consecrato, missoque in possessionem Episcopo, Tonsura initiatus esset, Episcopo tamen quemadmodum & Abbati ante consecrationem, obire quæ sunt iurisdictionis non est illicitum, itaque Officiarios creat, vt pro Desiderio Maillet Procuratore Fiscali Episcopi Cœnoman 24. April. an. 1611. iudicatũ scribit Brodæus ad Loüet. in lit. C. art. 2. de Vicario item generali, sibi prouidet Episcopus, sicuti ab eodẽ Senatu iudicatum esse tradit, Chenut. ad Papon. lib. 2. tit. 2. arresto 5. Fabric. de maior. & minor. n. 61. littera Y. ad marginem de Episcopis.

Ad Abbates redeo de quibus hæc vltimo dicere habeo, quod etsi in quibusdam locis hoc tempore Episcopi non aliter eos confirment, quam quod solemnem illis benedictionem impendant, in quo casu est benedictio loco confirmationis, Laym. in quæstionib. Canonicis cap. 17. qu. 213. hinc tamen non sequitur eam Abbati esse necessariam, vt functiones officij obeat.

QVÆSTIO V.

Quo die Abbates benedici debeant.

Abbates benedici certum est, si sunt perpetui, hocque eis beneficium indulgeri, per Episcopos, quibus subiiciuntur, eorumque Monasteria, de quo nos præcedenti quæst. & Pontificea cap. 1. de suppl. negl. Prælat. & cap. cum contingat de ætate & qualitate, Tambur. item de iure Abb. to. 1. disp. 11. qu. 9. Barbosa iuris Eccles. li. 2. cap. 17. nisi priuilegium de contrario habeant, vt habere Cœlestinos, & Abbatem sancti Pancratij Florentiæ Ordinis Vallisumbrosæ, author est **E** loco citato Tamburinus, concessum item esse Ioanni Cistercij Abbati memorat. qu. 11. vt Abbates, & Abbatissas sui Ordinis possit benedicere.

Non potest autem talis benedictio fieri alio die quam Dominico vel festiuo, iuxta Panorm. in cap. cum contingat de ætate & in can. cum sis de consecrat. nec ordinariè differri vltra annum ab electione computandum, per text. in Clem. II. paragr. ad quæ de statu Monachor. Abbatissa vero potest quolibet die benedici, Sylu. verb. Abbatissa qu. 1. non est tamen repetenda benedictio, si **A** Abbas ad aliam Abbatiam eligatur, Barbosa supra num. 43. quia etsi hæc non sit Sacramentum, non est tamen reiterabilis, quemadmodum nec alia multa Sacramentalia, quæ non imprimunt Characterem, vt benedictio nuptiarum, quæ non reiteratur cap. 1. & 3. de secundis nuptiis, nec pœnitentia publica, can. quamuis, & Canone in capite de consecrat. dist. 3.

Quid si Episcopus requisitus benedicere, facere id renuat?

Respondendum est, Abbatem in eo casu posse, *Benedicere proprios Monachos, & alia quæ ad huiusmodi officium pertinent exercere, donec Episcopi suam duritiam recogitent & Abbatem benedicere non recusent.* Alexand. III. in cap. 5. de suppl. negl. Promotionem enim Abbatis non facit Episcopalis benedictio, sed fratrum electio communis vt ex Choppin. in lib. 2. Monast. tit. 1. num. 7. tradit. Barb. num. 47. citati capitis: nam Abbas quis dicitur ante benedictionem, cap. meminimus de accusat. & Clement. attendentes, de statu Monachorum, & baculo ac Pontificalibus vti potest. Barb. ibid.

QVÆSTIO VI.

Abbatis authoritas quæ sit & quanta.

C Primo, dimissorias ad ordines Monachis suis tribuit. Sanch. in consil. lib. 7. cap. 1. Piasecius 1. parte praxis Episcopalis cap. 1. num. 11. quia Abbas domi suæ, hoc est in Monasterio cui præest, Episcopi vices gerit, sic vt quæ iste in subditorum suorum causa potest, possit & ille in Religiosorum suorum. Mosconius lib. 1. cap. 9. Glossa in Clementinam I. verbo proprij de rebus Ecclesiæ non alienandis. Barb. iuris Eccles. lib. 1. cap. 17. num 73. sane iurisdictionem in Cœnobitas habet, vt cum Pontifice in cap. quanto de officio ordinarij, scribunt Abbas in cap. significasti num. 2. de foro compet. Nauarr. consilio 21. de tempore ordinandorum: illis ergo commendatitias ad Episcopum pro tonsura litteras dare potest.

D In his tamen concedendis tenore debet formam à Congregatione Concilij Clem. VIII. iussu Abbatibus præscriptam; anno 1596. quæ in eo est.

Primo, vt eæ dentur ad Episcopum, qui vt Diœcesanus, loco præsidet, vbi situm est Monasterium, in cuius familia is versatur, cui commendatitiæ ad Episcopum dantur.

Secundo, vt Abbas non nisi cum Diœcesanus abest, aut cum non est habiturus ordines, ad alium Episcopum Monachos suos dirigat.

Tertio, vt Abbas hanc occasionem absentiæ **E** Diœcesani, aut defectum ordinationum per eum futurarum non captet.

Quarto, vt ab eo à quo contigerit suos seculares ordinari, hi diligenter de doctrina examinentur.

Quinto, in casu quo Cœnobium nullius esset Diœcesis, vult Clemens Religiosos ab Abbate mitti, ordinum causa ad viciniorem Episcopum, à quo etiam ad alium commendatitias petent, quando, & quoties ei per morbum aut impedimenta non erit integrum, operam dare ordinandis, hæc Clemens cum interminatione maximæ seueritatis exercendæ in eos qui secus fecerint, vt quod priuan-

di sint officio, dignitate, eiusque administratione, A cum iure suffragij, tam actiui, quam passiui. Abbates autem & Superiores quamuis exempti qui aliis quam Monachis sibi subditis, eas tribunot, iure sunt ipso ab officio & heneficiis suspensi, per annum lege Coocil. Trident. sess. 23. cap. 10. nisi prædicti Abbates haberent iurisdictionem in quodam loco ordinariam, & quasi Episcopalem, vt scrip sir Genuensis in praxi cap. 83. num. 9. talibus enim non obstare Concilij decretum reouit Rote io vna Salmanticensis iurisdictioois, coram Seraphioo die 9. Maij 1594.

Sane Abbates quosdam esse constat, qui iure Tonsuræ conferendæ Papæ priuilegio gaudeant, cum minoribus ordinibus, quia vt est in can. quo- B niam dist. 69. & cap. cum contiogat de ætate ordinandorum potest Abbas suo Monacho Lectoratum conferre, ergo & alios Minores, cum eadem omnium sit ratio, sintque priuilegia cum non vergunt in detrimentum tertij, late interpretanda, de quorum oumero esse præsens, ambigere nemo potest, nam cum non nisi suos ordinare Abbati liceat, Episcopi queri iustè nequeunt, fieri sibi iniuriam tali ordinatione, vt fieret si cum Monachis initiaret & Laicos.

Secundo, olim Abbas qui erat exemptus, iusque bsculi & mitrsm habebat, poterat non modo Religiosis suis, sed & Laicis sibi subditis, conferre quatuor Ordines minores. Sylu. verbo Abbas & C verb. Ordo 3. qu. 5. num. 5. Piasecius in praxi Episcopali parte 1. Lælius cap. 25. eosdem quoque aggregare Clericis per primam Tonsuram, modo esset benedictus, & Presbyter, & in eos Episcopalem aut quasi Episcopslem iurisdictionem ordinariam haberet, Rebuff. parte 1. praxis trsct. de Clericis & à quibus num. 54. Pontifex Alexand. in cap. Abbates de priuilegiis in 6. ibi enim dicit Abbati fasesse, his qui ad Monasteria sua conuolant, vt Monachi fiant, conferre ordines. Angelus verbo Ordo 2. Tabiena verbo Abbas quæst. 2. quare Nouitio data ab eo Tonsura, etsi ad sæculum redeat, tenet, quia non annullatur id quod iure factum est, de regul. iuris in 6. reg. iuris factum, est D id tamen illis modo vetitum, itaque iam Abbatibus ac aliis quibuscunque exemptis, (Tridentini sunt verba) *Non licet in posterum intra fines alicuius Diœcesis consistentibus, etiamsi nullius Diœcesis vel exempti dicantur, cuiquam qui Regularis subditus non sit, Tonsurã, vel Minores Ordines conferre.* Trid. sess. 23. cap. 10. modò ergo Abbates ordinare sæculares nequeunt, etiam de assensu Episcoporum, quibus sunt subiecti, nec Regulares alios, cum facultate & litteris dimissoriis suorum Abbatum, vt respondisse Congregationem Cardinalium negotiis Episcoporum & Regularium præpositam, refert Seraph. decis. 685. par. 1. Scipio de Rubeis in Aphorismis verbo Abbas n. 13. E

Contraria tamen opinio defenditur à Quaranta in summa Bullarij verbo Ordo, Bonac. de Sacram. disp. vnica puncto quarto. Vtraque est probabilis, sed magis secunda, quia quæ sunt iuris communis, certum est noo tolli per Concilium, nisi specialis fiat eorum mentio, & etiam Concilij io quo sunt decreta, sed quod Abbas Tonsuram & Minores, Laicis in quos auctoritatem quasi Episcopalem habet, conferre valest, iuris est communis, insertum 7. Synodi can. 14. & cap. cum contingat de ætate præficiendorum quibus Canonibus expresse, & specialiter Concilium non derogat. ergo, &c.

Tertio, potest Abbas excommunicare & ab excommunicatione subditos absoluere, Portel. in dubiis verbo Abbas, Sylu. eodem verbo qu. 2. etsi non sir benedictus. Rosella verbo Abbas num. 1. Innoc. III. in ca. cum in Ecclesiis 10. extra de maioritate. Alex. III. cap. cum ab Ecclesiarum 3. de officio iudicis ordinarij.

Quarto, potest etiam reconciliare Apostats s, ac iis concedere vt ministrent in ordinibus, modo ne in apostasia eos susceperint, in quo casu solus Papa dispensat, vt dicitur in cap. finali de Apostatis & distinct. 50. cao. vltimo, qui canon est ex Coocil. Aurel. 2. can. 25. desumptus.

Quinto, parmissum est ei si Pootificalia exercet, benedicere omnia quæ ad ornatum altaris faciuot, Sa verbo Benedictionum. 4. modo tsmen ea sint ad vsum suæ Ecclesiæ necessaria, nam pro aliis in hac benedictionum materia Abbates ius baculi & mitræ habeotes, nihil posse, dixit Piasec. in praxi part. 1. cap. vltimo art. 4. num. 54. & cum eo Azor. instit. moral. par. 2. lib. 8. cap. 7. qu. 1. itaque censuisse Congregat. die 24. August. anno 1609 die 18. eiusdem mensis refert Gsuanta in Commentariis ad robricas Missæ to. 1. pat. 4. tit. 19 n. 22.

Est hæc sententia si ius commune spectetur verissima, si consuetudo fundata in priuilegio, à Sixto IV. & Leoo. X. concesso sopetioribus Mendicantium falsa, & quidem Ioanni Abbati Cisterciensi, & quatuor primis eius Coabbatibus, quos Ordinis Patres oominant, sb Innec. VIII. concessum aiunt, vt Calices, pixides, vasaque conseruandæ Eucharistiæ idonea, tam pro domibus suis ac Ordinis, quam sæcularium Ecclasiis ad se delata, consecrent. Barbosa de potest. Episc. par. 2. allegat. 26. num. 36. Miranda in manuali Prælat. num, 2. qu. 40. art 4. Portel. in dobiis ver. Abbas num. 3. Tambur. de iure Abbat. to. 1. disp. 23. qu. 13. *Abbatibus*, inquit, *non est interdictum campanas ad vsum alterius loci consecrare, vt docet communis praxis & consuetudo, & idem dicendum puto de altaribus portatilibus & vestibus*, idem habent Riccius in Collect. part. 4. col. 955. Naldus in summa verbo Abbss num. 4.

Sexto, Abbati dum celebrat in sua Ecclesia, Alexsodri IV. facultate permittitur, tam manè post sacra Missarum officia, quam vesperè, vt possit post vespertinas ac matutinas laudes, benedictiooem solemoem super populom elargiri, alibi autem & publicè, aot per vias, castra & villas minimè, Alexand. IV. in cap. Abbates 3. de priuilegiis in 6.

Septimo, accedente eius consensu potest Religiosus manere in sæculo, studiorum causa, cap. relatum ne Clerici, aut ex iusta alia causa, cap. ex rescripto de iureiurando can. Monachi 16. qu. 1. qualis est pietas in parentes, eius opera indigentes, ad necessaria vitæ commoda. Lælius cap. 25. dicto 2. num. 30. Charitas exercenda io proximos, professione litterarum in Academiis publicis, cap. noo magnopere, ne Clerici vel Monachi, & aliæ similes, quæ arbitrio prudentis creduntur iustæ, quæ causæ si deerunt, ne quidem de Abbatis licentia, abesse ei fas erit, quia contra ius dispensare hic nec debet nec potest. Dispensat tamen vt duo Monachi possint esse penes se, eique opetam deferre Mosconios de maiestste lib. 1. par. 1. cep. 9. Rebuff. de dispens. ad oon resident.

Octauo, dispensat Abbas cum suo Monacho in irregularitate quam contraxit recipiendo Ordines in excommunicatione, & in aliis omnibus, his duntaxat exceptis quæ nascuntur ex homicidio voluntario, & bigamia. Soto dist. 25. qu. 1. art. 3 post primam conclusionem.

Secus quam iste docet de Auila 7. parte disp. 10. dub. 3. concl. 1. & 2. ibi enim duo dicit, primum per professionem non tolli iure, aut consuetudine aliam irregularitatem, quam quæ oritur ex defectu natalium, per eam enim illegitimi, ipso facto habilitantur ad omnes Ordines, etiam sacros, Portel. de dubiis Regular. verbo dispensare num. 1. Secundo docet, facere quidem Religiosam vitam, vt facilior sit ratio dispensationis impetrandæ super irregularitate, contracta ex causa qualibet, per eam tamen ius Abbati non esse in ea dispensandi; Vtraque sententia est probabilis, vtraque in conscientia tuta, tutior tamen secunda.

Et hoc quoque in priuilegiis Abbatis poni debet, quod de criminibus ab his quibus præest admissis, quæstionem instituat; quare si in tam domi tota eius septa, quam extra, quidpiam commiserint quod animaduersione dignum videatur ad eum remitti debebit, daturus eius authoritate ac imperio pœnas delictis suis pares, ac commeritas, vt Parisiensis curiæ decretis duobus statutum memorat, Choppin. lib. Monast. 2. tit. 2. ad quæ alia duo addunt Fabricius in Theoria tract. de maioribus & minoribus signo 10. & Rabotus ad Guidonis Papæ quæstionem 559. quibus Senatui placuit, Cœnobitas in crimine deprehensos, ideoque ab Episcopis in carcerem compingi iussos, inde laxari, ac ad præsidem suum, hoc est, Abbatem loci vbi religionem professi erant, remitti, iusta pœna ex formula, præscriptoque Monasticæ regulæ plectendos.

Excipienda sunt crimina maiora communibus, quæ tam sua fœditate, quam facti indignitate, censuram acriorem postulant, quam mitem ac humanam Abbatis, quare de iis inquirere, munus est Diœcesani, vt Francicus Senatus sanxit olim, in causa Melitensis Equitis, qui reus agebatur Eucharistiæ conculcatæ, quo de crimine Lingonum Antistiti cognoscendum, non generali magistro pronunciauit. Bleyan, & Choppin. testibus lib. 2. de politia tit. 8. n. 23.

Decimo, iure communi, decedentium Monachorum pecunia, Abbati sunt acquisita, Innocentius in cap. cum olim, extra de priuilegiis, Fabricius tract. de aliis iuribus Ecclesiasticis num. 39. talemque esse vsum Galliæ scribit Chopp. lib. 3. de sacra politia tit. 1. num. 21. à quo non discedena Curia Priori de Coincy in Campania, non autem propinquis, Ægidij Vaudræi Monachi defuncti peculium, sententia sua adiudicare voluit, quo beneficio Regulares duntaxat gaudere oportere, non vero Commendatarios. Parisiensis Senatus dixit, aduersus Condomensem Episcopum, ac simul Commendatarium Abbatem, cum eum à postulata hæreditate defuncti Monachi, calculo suo, sententiaque exclusit, eadem attributa resarciendæ Ecclesiæ, cui defunctus præfuerat aut loci pauperibus.

Porro in rem defuncti cum Abbas ingreditur præstare tenetur funeri impensas, æsque alienum, ab eo contractum, dum viueret dissoluere, modo sint eius possessiones contractis nominibus pares. Nam quis credat iuste amplius à creditoribus exigi ab eo posse, quam quantum patiuntur vires peculij prædicti? Fabric. in Theoria tit. de aliis quibusdam iuribus n. 43. lit. M.

A Vndecimo, Abbas iurisdictionem quasi Episcopalem habens in subditos, cum iis dispensat in interstitiis temporum, quia potest omnia, quæ Episcopo, potestate iurisdictionis sunt permissa, at isti licet dispensare in interstitiis, ergo & Abbati habenti iurisdictionem quasi Episcopalem, hoc est Ecclesiam pleno iure sibi subiectam, Episcopo nullo modo.

Confirmatur cum de confessione agitur excipienda à sæculari Presbytero in vrbe, loco, aut Ecclesia quæ obsequitur imperio eiusmodi Abbatis, qualem hic describimus, eius est, non Episcopi eum approbare ad id munus, secundum Sylu. verbo Confessor 2. qu. 7. Sanch. in consil. lib. 7. cap. 1. dub. 21. num. 3. sed minus est dispensare in interstitiis temporum, cum initiando, quam excipiendarum confessionum facultatem dare Presbytero, ergo vt hoc postremum potest Abbas, ita & alterum.

B Confirmatur non minus pertinet ad spiritualem iurisdictionem, Reuerendas dare subditis, quam cum iis in interstitiis dispensare, primum Abbates possunt, ergo & vltimum, cum hæc ambo Episcopalis sint iurisdictionis Sanch. in consil. lib. 7. cap. 1. dub. 54. n. 8.

C Duodecimo, permissum est Abbati ex causa iusta dispensare cum subdito professo, vt ad laxiorem Ordinem transeat Diu Thom. 2. 2. qu. vlt. art. 8. Angel. verbo Religiosus num. 53. in causis autem iustis, numerandæ sunt sequentes.

Prima est corporis infirmitas tanta, quæ eum seueritatibus Ordinis imparem reddat. Diu. Thom. supra Sylu verbo Religios. 4. qu. 2.

Secunda eiusdem mala tractatio à superiore, aut sociis, quibus est exosus, ita Less. lib. 2. cap. 41. dub. 13. num. 102. Azor. tom. 1. lib. 12. cap. 14. q. 18.

D Tertia, si ob aliquod crimen à se admissum, contemnitur à sodalibus, si pudore suffusus viuit in perpetuo mœrore animi, nec spes vlla eluceat consequendæ tranquillitatis in Religione, eo quod recurrente memoria admissæ à se culpæ, cum contemptu, in quo est futurus apud contubernales, recrudescet dolor, ac cum eo vitæ aut instituti odium, Sanch. in summa tom. 2. lib. 6. cap. 7. nu. 72.

Adiicienda ad has causas & altera, nempe cum est homini ob imbecillitatẽ animi, suique amorem nimium, obseruantia Regularis tam aspera & grauis, *Vt fere continuam mæstitiam ac professionis emissæ pœnitentiam, in illa Religione experiatur, quamuis ratione huius difficultatis, regulam non transgrediatur*: Barth. de Vechis in praxi Nouitior. disp. 15.

E dub. 8. num. 4. causa est quod tristitia vires marcescant, deferuescat ardor, bonorum operum studium langueat, quæ animi mala impediri, ac quantum fas est homini ab homine procul fieri, ne suæ salutis exitium videat, recta Charitas exigit.

Quid? quod oppressu mœroribus animo, grauis sit acerbaque Religiosæ vitæ professio? quod in ea difficultate, bene tum operandi, odioque instituti, facilis sit pronaque ad culpam regularumque contemptum prolapsio? quod mutatione vitæ, ex austera in suauem, ex odiosa in amicam & gratam, spes sit non leuis, perfectioris obsequij exhibendi Deo, ab eo cui hoc genus vitæ leuis & moderatæ concedetur, quam si sinetur gemere in priore, aspero illo, ac rigido?

Decimotertio, in iure est Abbatum, beneficia ad eorum Monasterium spectantia conferre, modo ne ea collatio pactum habeat, quod in institutione appositum, collationem reddat nullam Abbas in cap. Abbatem de rescriptis.

Decimoquarto, duos Monachos à non residendo dispensant vt eos secum extra Monasterium ex iusta causa ducant, Rebuffus in tractatu de dispensat. de non residendo num. 45. Mosconius supra.

Decimoquinto, Abbas etsi sit Commendatarius præsentare, & conferre potest beneficia, Prioratus, & Capellas quæ à Commendato sibi beneficio dependent. Ratio est, quod à Pontifice, iura quæ ratione Abbatiæ, regulari Abbati competerent, ei cum titulo conceduntur vniuersa, in his autem esse collationem Prioratuum, & præsentationem ad Parochias, nemo opinor est iturus inficias.

Quid? quod eius sint fructus omnes beneficij? quod ei sint iure quam optimo Papæ voluntate debiti? At præsentatio est in fructu, ergo &c.

Decimosexto, Est penes eum potestas in Gallia, permutandæ Commendæ suæ, cum beneficio in titulum collato. Imolam cap. fin. extra de rer. permut. Rebuff. tit. de commend. num. 53. parte 1. praxis Busæus in tract. de Commendis qu. 6. Ratio est quod in Gallia, Commenda locum veri tituli habeat, ob quam causam, resignari quoque potest extra Curiam, sed in hoc regno tantum, Bleyan. in Theor. de beneficijs in titulum & in Commendam num. 14. Causa est quod beneficium reseruetur Pontifici per Commendam, Gomesius in Regul. de publicand. resignat. qu. 4. at in Gallia, reseruationi Pontificiæ locus est nullus, Concord. titulo de reseru. Rebuff. supra num. 59. Ob eam causam mortuo Commendatario in Gallia vacat beneficium, ac vt tale, vacuumque possessore, peti ac impetrari solet ab Ordinario, perçque ac si fuisset defuncto collatum in titulũ, vt praxis ipsa, regnique vsus indicat, à quo quia abhorrent Itali, Commendatario vita functo, beneficium vacare per obitum, aliove vacationis nouo genere non dicunt, sed Commendam (vt vocant) cessare Faber. Sebusian. lib. 1. Codic. tit. 2. definit. 10. ex eaque causa, nouam fieri posse impetrationem beneficij, vacantis quidem, sed eo modo quo prius, id est, quo vacabat antequam commendaretur, quod Gallia vt dixi non obseruat, cum beneficium moriente Commendatario habeatur eo modo pro vacante, ac si in titulum, non autẽ in Commendam possessum fuisset. Faber loco citato.

Decimoseptimo, est hoc quoque Commendatariis Abbatibus concessum, vt in causis contradictoriis pro delegatis sumi valeant. Chassan. ad consuetud. Burgund. tit. *des successions des bastards*, num. 58. Causa est quod Commendæ in Gallia sint dignitates, cum administrationem temporalem bonorum habeant, quod ad rationem dignitatis sufficere tradit Mosconius li. 1. de maiest. Eccles. par. 1. cap. de Archidiacono dummodo ad eam administrationem accedat aliqua præeminentia, at pro Commendatariis faciunt res hæ duæ, in primis habentur Commendæ in Gallia pro veris beneficiis, vt scribunt Guido Papa quæst. 152. Ioan. Galli qu. 14. & 18. quibus adiuncta est administratio reddituum Cœnobij, cum Papæ benignitate ac indulgentia, fructibus eius gaudeant, cum præeminentia in choro, vbi rochetto induti, loco omnium dignissimo sedent, precandi causa.

Decimooctauo, dixere Boerius in decision. qu. 271. num. 5. Faber. Sebus. li. 1. Codic. tit. 3. definit. 34 in Commendatariorum iure esse, Ecclesiæ sibi commendatæ, Clericos emendare, & in eos iurisdictionem exercere. Choppin. li. 2. de sacra polit. tit. 6. num. 15. sed mea mens est opinioque opposita; Nam nocentium coercitio, culparum animaduersio, ad iurisdictionem spiritualem pertinet, cuius tamen partem nullam habet Abbas Commendatarius, vt patet, si esset is tamen è Cardinalium numero, existimat Ferrerius Tholosanus in additionibus nouis ad Guid. Pap. decis. 559. eum iustis afficere pœnis reos posse, & vel spe præmij, sic & supplicij incusso metu, Cœnobitas suos in officio continere posse, de quo tamen quia exemplum non habeo, nec scriptoris vllius nostri testimonium id asserentis, Ferrerio subscribere non audeo.

QVÆSTIO VII.

Abbati tentare ac facere quid sit Canonica lege prohibitum.

PRimo, non potest Abbas sine Episcopi consensu, quidquam vendere eorum quæ ad Monasterium pertinent: Concil. Agathense primum can. 56. *In venditionibus quas Abbates facere præsumunt, hæc forma seruetur, vt quidquid sine Episcopi licentia venditum fuit, ad potestatem Episcopi reuocetur*: Pontificalia vero in Parochiis Episcopi, exercere non potest, nec publicas pœnitentias dare, nec Missas publicas cantare, Zabarella in Clement. II. paragr. statuimus de statu Monachor. Gloss. in can. quoniam dist. 69.

Secundo, mancipia Monachis donata manumittere Abbas nequit Concil. Agath. can. 56. & in Epaunensi can. 8.

Tertio, nec cellulas nouas, aut congregatiunculam Monachorum exstruere, inconsulto Episcopo, ibidem can. 58. & can. 8. Concil. Epaun.

Quarto, nec duobus præesse Monasteriis, *Vnum Abbatem duobus Monasteriis interdicimus præsidere*, Concil. Epaun. can. 15.

Quinto, nec in Missa extra Diœcesim benedicere solemniter populum, sine priuilegio summi Pontificis, cap. Abbates de priuilegiis in 6. Causa est, quod solemnis benedictio sit indicium ordinis Episcopalis in benedicente, quare electis in Episcopum, aut à Rege ad eum magistratum designatis tantum, nec vnctis adhuc, ac consecratis, eam impertiri populo, est vetitum Anton. consil. 19. n. 12. De Graffiis decisionum aurearum part. 2. l. 3. cap. 15 n. 55.

Sexto, bona Ecclesiæ suæ sine iusta causa aliqua distrahere; illi est inconcessum, cum sit Procurator non Dominus 12. qu. 1. can. si priuatum, quare dare nihil potest. 1. qu. 7. can. Diabertum dist. 54. can. Abbati, nisi pauperi ad eleemosynam, quam tamen moderatam esse opotter non nimiam, cap. cæterum de donatione, can. non satis dist. 86. nisi consuetudo loci ac Monasterij contraria, vitium purgaret ac excessum, de Graffiis decisionum aurearum part. 2. lib. 3. cap. 28. numer. 9.

Septimo, eidem interdicitur concedere decimas Laico, cap. ad hæc de decimis cum datæ olim Ecclesiis Cœnobiticis, ad salutem dantium transferri sine culpa nequeant ad profanos, can. bene

quidem versu sancta Synodus dist. 96.

Octauo, etsi Abbas insignis Pastorali baculo, mitra & annulo, initiare ordinibus minoribus, ac Tōsura possit, tam Laicos Episcoporum potestati obnoxios, modo eorum consensus adsit, quam proprios subditos, ad maiores tamen ac superiores, vt Presbyteratum & Diaconatum, euehere non potest.

Nono, Monachū in Vicariū cum auctoritate Papæ alicui loco præpositum, aut datum Episcopo, vt eū in Episcopatus regimine adiuuet, reuocare Cōmendatarius non potest, vt Senatum censuisse contra Abbatem *du Chaige*, scribit Rebuff. in praxi parte 1. tract. de forma Vicariatus num. 198. alioqui necessarium religioni, sibique vtilem, repetere Monachum suum, iure quin possit, causæ nihil video.

Decimo, Episcopo alieno ad collationem ordinum vti in proprio Monasterio, Episcopo loci non consulto, Abbati est lege Canonica, ac Francica prohibitum: Gallica quidem, nam referunt historiæ, auditum olim à Senatu Ambianorum Præsulem, interdicto experientem aduersus Corbienses Monachos, qui per causam exemptionis sibi quondam concessæ à Romano Pontifice, Episcopum exterum, initiandis suis subditis adhibere ausi erant, Ioan. Gallus qu. 306. Papon. lib. 5. tit. 9. Choppinus lib. 1. Monast. tit. 2. n. 22.

Vndecimo, Professiones excipere Monachorum, Abbati Commendatario non est licitum, quia cum eius in Regulares spiritualis nulla sit iurisdictio ac potestas, profitentem in cœtum Regularium, Cœnobiique membrum admittere, non potest ei Canonica lege concessum esse, nisi forte qui Abbas est Commendatarius, idem quoque esset Cardinalitia purpura, honoreque conspicuus, Choppin. li. 1. Monast. tit. 2. num. 2. Chenut. tit. 1. decretor. cap. 7. quod Senatus Paris. an. 1598. seruandum dixit in Gallia, nam cum Cœnobitæ S. Ioan. de Vineis ad Suessionem, professionem ab eminentissimo Cardinali Gondio, Abbate suo, negarent recipi posse, dixit Senatus sententiam eorum opinioni contrariam, tantum in hoc rerum genere licere Cardinalibus, quantum Abbatibus ac Præfectis Regularibus, Bleyan. de beneficiis in Commend. n. 38.

Duodecimo, ab Abbate Commendatario destitui Prior Claustralis, cæterique Cœnobij officiales nequeunt, causa est quod id tentare ac aggredi alij nequeant, quam quibus est Monasterij cura in spiritalibus commissa, at ea carere Commendatarios norunt ij, qui eorum prouinciam restrictam sciunt ad temporalium rerum custodiam, non autem ad animarum regimen, cuius pars quædam est, eaque non vltima, Prioris destitutio, nouique, ac recentis sobrogatio in eius locum: Ab ea tamen regula, Cardinales Gallia excipit, quibus id licere honoris causa voluit, vt tantundem in animarum regimine possent, quantum qui claustro præsident, ideoque Priorum Claustralium nomen habent, cuius rei exemplum nobile antiqua nobis suppeditant Curiæ acta, in quibus est, factam anno 1573. à Cardinali Borbonio Abbate Commendatario Belli loci Cœnomanorum, abdicationem Primatus Claustralis, quo Iacobus Pelleterius fruebatur, à Senatu approbatam esse; anno autem 1600. dictum est ab eadem, Religiosos S. Ioan. de Vineis, instituere sibi Priorem Claustralem non potuisse, Cardin. eorum Abbate Commendatario minimè requisito Blayan. de beneficiis in Commendam littera K.

Decimotertio, etsi Pontificis gratia, quæ nec ius alterius, nec vllam legem lædit, valeat sine vllo genere litterarum in foro conscientiæ, in externo tamen facta Abbati non valet, nisi probetur testibus, talibus, ac litteris, quæ fidem faciant, proinde admonent Summarum scriptores quique decreta explicuere Pontificum, vt Panormitan. in cap. in nostra de rescriptis num. 11. Felinus in rubric. de constitut. pro Abbate recipi non debere eum, qui in curia est eam dignitatem adeptus, nisi litteras edat, testes collatæ sibi dignitatis, quare si peccare noluerit, in possessionem beneficij à Pontifice sibi concessi non veniet, sine litterarum testimonio, quibus de ea concessione constare possit omnibus.

Decimoquarto, non est in Abbatum iure, bona Monasterij in res vanas, superfluas ac non necessarias absque causa expendere, id facere est paupertati Religiosæ vim inferre, & cum est materia notabilis, culpam veniali maiorem admittere, ratio est quod Abbas bonorum Monasterij administrator sit, non Dominus, at Oeconomo, at alienarum rerum administratori, recta ratio, naturaque tantum licere nolunt, vt iis vti in vana, minimeque necessaria, arbitrio illi suo libeat: id enim velle Dominum, cuius agit negotium, quis putet? vsum hunc quidem, culpæ lethalis arguit. Nauar. de regularib. consil 75. num. 41. & tit. de statu Monachor. cons. 3. n. 42. Sanch. to. 2. summæ li. 7. c. 19. n. 22.

QVÆSTIO VIII.

An possit Abbas contumacem Monachum Monasterio extrudere.

FVit id quidem antiquis in more, vt Monachum peccati alicuius grandis conscium ablegarent ex vno Cœnobio in aliud, pœnitentiæ causa, tam Innoc. III. decreto in cap. quoniam 40. de Simonia, quàm Gallorum Pontificum, in Concil. Altisiodor. can. 23. Hispanorum in Tolet. 7. can. 5. his verbis: *Ex hoc ergo talia decernentes, opportuno iustæ seueritatis amputare iudicio, iubemus eos, quos in cellulis propriis reclusos, sancta vitæ ambitio tenet, nostro fauore tutos existere, illos vero quos in tale propositum ignauia impulit, non prudentia cognitio deputauit, quosque vitæ dignitas nulla ornat, sed quod est deterius & ignorantia fœdat, & morum execratio turpat, decernimus ab his abiici cellulis atque locis, in quibus feruntur vagi, aut tenentur inclusi, atque ab Episcopis siue rectoribus Monasteriorum ex quorum Congregatione fuerunt vel in quorum vicinitate existunt, in Monasteriis omnino deputentur vt &c.*

Altisiodor. sanctio sic habet. *Si Monachus in Monasterio adulterium commiserit, aut peculiare habere præsumpserit, & hoc Abbas per se non emendauerit, ad agendam pœnitentiam in alio Monasterio detrudatur.*

An autem etiam manumitti, suæque id est antiquæ in sæculo viuendi normæ Religiosus reddi ab Abbate ex alia iusta causa queat, & ita ex Monasterio euei, ambigi à scriptoribus video, quam iuste vero aliorum esto iudicium.

Dico ego, domo, ordineque Religiosum expelli posse, authores habeo ita sentiendi Patres atque

atque Pontifices, à postremis ordior can. enim 59. Concil. Meldens. sub Carolo Iuniore & Sergio Papa 11. hæc ab iis sancita leguntur: *Vt Monachus de Monasterio, sine consultu aut præsentia Episcopi, aut Vicarij eius ad hoc regulariter deductus non eiiciatur, eius dispositione, & authoritate, de castro vita & conuersatione electi, ne perditus perpetuo fiat, si aliquo modo saluari potest, ordinari debet atque decerni ab Abbate:* dimitti ergo Patrum iudicio. Monachus potest, ac vt contineri valeat in officio, ac vtcunque metu numinis, cohiberi à culpa ab Episcopo, si futuro honori Presbyterij respondet eius vita, in Sacerdotum numerum ascribi.

De Diu. Thoma quodlib. 12. qu. vltima dicere prætereo, qui quoniam iuxta Apostolum malo occurrendum est principio, ne porro serpat, ac ad multorum exitium sæuiat, concludit cum Diuo Benedicto in sua regula cap. 28. Religiosum vita turpem, obscœnumque, æquissimæ censuræ gladio, eximendum vt è corpore corruptum, putreque membrum, quod sensisse sanctum quoque Bonauenturam in opusculo defensorio regulæ sancti Francisci cap. 14. Humbertum in regulam sancti Augustini, cap. 99. scripsit Busæus de statibus cap. 3. n. 6.

Equidem est communis boni ratio anteponenda priuato vnius cuiuspiam, aut duorum, ac est è republica Cœnobij, extrudi domo hominem fœdis moribus, indoleque ad turbas facta, in quo, præter eiectum, nemo quidquam amittit; quare quod est effatum Augustini, cap. 20 suæ regulæ. *Si quis emendatoria*, vindictam subire recusat, de fratrum potest Societate proiici, nec enim hoc fit crudeliter sed misericorditer, ne contagione pestifera plurimos perdat.

Dixi ex causa aliqua iusta, nec enim intelligo quomodo fas sit Abbati mouere loco de suis quemlibet, vbi, quando, & quoties id ei visum erit, grauior enim est acerbiorque plaga eiecti ex Ordine, quam spoliati tantum Prioratu aut Cœnobitico aliquo magistratu, at isto Monachus exui non potest pro Abbatis Commendatarij arbitrio, sed tantum ex causa. Glossa in cap. porrecta de confirmat. Glossa in verbo reuocari, in Clement. ne in agro paragr. ad hæc de statu Monachorum. Graffius decisionum aurearum parte 2. lib. 3. cap. 18. num. 83. maximè si est talis Præfectura Conuentualis, cap. 1. paragr. Priores de statu Monachorum Glossa, ibi Bleyanus in Theoria tract. de beneficiis cum dignitate personali, vel officio, nu. 37. & indicat expresse Lateran. Concil. vt est in cap. 2. de statu Monachor. his verbis: *Priores autem cum in Ecclesiis Conuentualibus, per electionem Capitulorum suorum, Canonicè fuerint instituti, nisi pro manifesta & rationabili causa non mutentur, videlicet si fuerint dilapidatores, si incontinenter vixerint, aut tale aliquid egerint, pro quo amouendi meritò videantur.* Nam à manuali beneficio, cuiusmodi est, quod administratur ad voluntatem Abbatis regularis, remoueri posse, habetur in cap. vnico de supplenda negligentia Prælatorum in Clement. tit. 5. his verbis. *Licet Priores seu administratores eiusmodi libere possint ad Claustrum (cum oportuerit) reuocari.*

Sunt autem iustæ dimittendi Monachi causæ multæ.

Prima, id fecisse, cuius causa instituta est in religione dimissio.

Secunda, reum esse criminis cuius infamia vergit in detrimentum Ordinis si in eo viuere, cum cæteris sinatur, nam *resecandæ sunt carnes putridæ*, inquit Hieron. in cap. 5. ad Galat. *& scabiosa ouis à caulis expellenda*, ne tota domus massa, vel corpus ardeat, corrumpatur, putrescat, intereat.

Tertia, celasse eorum aliquid, quorum causa decreto Ordinis, singulis clausus est ad eam religionem aditus, Lessius lib. 2. cap. 41. dub. 24. nu. 106. maximè si est defectus, quem in admissione sui reticuit, de eorum numero, qui tolerari in ordine nequeunt, quales sunt ij, ob quos est aliquis iuxta statutum Apostolicum inhabilis ad Ordinem, cum enim sit in tali caso irrita professio, mirari nullum oportet, si ea facta, à religione, vt eius incapax reiicitur.

Quarta, si cum tempore vitium aliquod se aperiat, corporis, aut animi, ratione cuius non sit Monachus, par & æqualis oneribus Religionis, in qua est, quod conuenit nostræ maxime, cuius susceptæ legibus solui possunt, qui morbo impediti, obire vsitata eius ministeria nequeunt, si id expetunt, aut saltem se ab eo dimitti non renuunt, dixi *si expetunt dimitti, aut volunt*, quia inuitus domum quisquam ex Religione ob morbum post facta vota contractum, remitti nec potest, nec debet.

Quinta causa eiiciendi professi è Religione, est cum interrogatus an morbo aliquo laboraret, sanum se esse est mentitus, cum tamen affectione epileptica, aut gallico & contagioso morbo æger esset, Gerson 2. p. in tract. quarundam quæstionum alphabeto 34. Nauar. lib 3. consil. 40. de Regular. editione 2. Sa verbo Religio nu. 34. causæ ita mihi sentiendi duæ.

Prima, quod talis professio ex parte Religionis sit inuoluntaria, ratione fraudis, quam est passa à tacente morbum suum, qui si fuisset notus Superiori & Ordini, eum nunquam haud dubiè profiteri essent passi.

Secunda, puniri nocens potest, at admissus per fraudem, non est innocens, plectitur autem, cum è Religione expellitur, ergo, &c.

QVÆSTIO IX.

An Abbas sit Prælatus & Ordinarius.

Esse inter Prælatos Abbati locum, habet canon ex Synodo Eugenij translatus in titulum de iudiciis, his verbis: *Episcopi, Abbates, Archiepiscopi & alij Ecclesiarum Prælati, de negotijs Ecclesiasticis, maxime de illis quæ spiritualia esse noscuntur Laicorum iudicio non disponant.*

Secundo, est Prælatura dignitas in Dei Ecclesia iurisdictionem habens in foro externo, Prælatus autem quisquis in ea magistratum gerit, cui annexa est auctoritas coercendi subditos, saltem in foro externo. De hoc genere hominum sunt Abbates, cum subditos suos censuris possint compescere, Alex. III. in cap. cum ab Ecclesiarum 3. de officio Iudicis Ordinarij, Innoc. III. cap. cum in Ecclesiis 10. de maioritate & obed. sunt ergo Abbates Prælati, quo honore ac nomine gaudere Priores, Guardianos, & Rectores Societatis scripsere, Henriq. to. 2. li. 13. cap. 24. Ludouicus Portelius in dubiis Regular. verbo Abbas num. 1. habens enim iurisdictionem externi fori, & cum lubet, cœtum sui similium, hoc est subditorum indicere possunt ac cogere, quæ sunt certa Prælaturæ in-

dicia, notæ, ac argumenta.

Cadit etiam Ordinarij nomen in Abbatem: *Illud enim generaliter traditur*, inquit Glossa cap. cum ab Ecclesiarum de officio Ordinarij, *quod quilibet Prælatus Collegiatæ Ecclesiæ, licet subsit Episcopo, est tamen iudex Ordinarius in plebe sua, & habet iurisdictionem cognoscendi & excommunicandi.*

Iisdem de rebus, magis perspicue pręcipit in suo Commentario Innoc. III. in illud caput ab Ecclesiarum, docet igitur Ordinarium eum esse, qui in quopiam loco forum agit, & ius dicit, forum autem agere dicebatur inquit Festus qui prouinciæ præerat, cum ciues vocabat ad iudicium, cogniturus de eorum controuersiis, qua ex oratione eruitur hoc argumentum, ad eius rei fidem, quæ nobis est præ manibus, non leue. Est is Ordinarius, qui cum iurisdictione creatur, aut à Principe, aut à Canone, aut ab Vniuersitate, quæ omnia in Abbatem quadrant, est ergo Ordinarius.

Nam primo creatur à Pontifice, cum hic eum Abbatem renuntiet, electumque ad Monasterij regimen, Monachorum suffragiis confirmet. Deinde, à Canone vt est in decretali cum ab Ecclesiis, de maioritate & obed. excommunicandi, hoc est dicendi iuris potestatem habet, cum censuram in contumaces Canonicos Regulares ab Abbate latam ibi Innoc. III. approbet, nec deest consensus Religiosorum, virtualis saltem ac tacitus, vt sibi ab eo ius dicatur, quæ ergo res Ordinarium constituunt hæ in Abbate reperiuntur omnes, & ita proposita initio quæstio, soluta manet.

QVÆSTIO X.

Abbatum obligationes quæ sint, quales, & quantæ.

PRimo, *Peruigili studio gregis sibi commissi curam gerere debent*, Conc. Aquisgr. 2. sub Ludou. par. 3. can. 2. hunc verò esse sibi curæ, patebit his argumentis, primò si vt est in Cabil. Conc. sub Carolo can. 52. & 54. Mogũt. sub Arnulpho, tales esse velint, qui & præesse nouerint & prodesse, eis enim, cæterisque animarum Rectoribus, dictum est, animam pro anima dãdam esse, quare subditas sibi gentes pascere debent, Trid. sess. 24. cap. 1. Dei verbo, monitis salutaribus ac innocentis vitę exemplo, *Tot enim mortibus sunt digni, quot ad subditos suos, perditionis exempla transmittunt*: Nicol. Papa ad Lothar. Regem, vt refertur 11. qu. 3. can. præcipuè 3. Itaque eos admonendos sedulo ac frequenter existimant Galli Præsules: *Vt de seipsis, cæteris bonum exemplum præbeant, & Religiose sicut decet, conuersentur, & quod vniuscuiusque professioni inconueniens est, & in sacris voluminibus prohibetur, omnino caueant*, Concil. Paris. sub Ludou. & Loth. lib. 3. can. 18 mirum enim quantum ad virtutem exempla prosint, quantum vitij odium spectantibus imprimant, *Ipse enim habitus sonat, audituo Philosophus dum videtur, grande pallij beneficium est, sub cuius recogitatu, improbi mores erubescunt*, Tertull. de pallio, viri probi etiam dum tacent, *Τεθνεῶτες φωνῇ σιγῇ τοὺς φοιτητὰς παιδεύουσιν*, id est *discipulos instituunt*, Isidor. Pelus. epistol. 1. lib. 2.

Exemplo addere debent Abbates, verba & opera, verba qoidem, quia ne sibi officioque desint, qos oportet impellere Monachos quibus præsunt ad grandia cum languent, reprimere cum currunt, docere cum nesciunt, laudare cum bene ac Religiosè viuunt. *Simul etiam diuinæ lectionis studio informare, ne aut desolati auxilio, diuinum opus explere nequeant aut torpentes otio, in laqueum tentationis incidant*, Aquisgran. 2. sub Ludouico parte 3. can. 2.

Imprimis autem eos virtutibus excellere, opereque fœcundos esse decet, nam si præter verba nihil habent, si nuda contenti eloquentia, fortia ad subditorum vtilitatem facta non afferant, metuendum est ne arborum instar, quæ viriditate frondium delectant quidem oculos, sed copia abundantiaque fructuum agricolam non beant, diuina euulsi manu, flammis conburendi dentur. Eos sane tanquam inutiles degradandos id est de suo gradu deturbandos esse, locoque mouendos, vt indignos, sanxit Triburiense Concil. *Si quis*, inquit, *Abbas cautus in regimine, humilis, castus, misericors, discretus, sobriusque non fuerit ac diuina præcepta verbis & exemplis non ostenderet, ab Episcopo, in cuius territorio consistit, & à vicinis Abbatibus, à suo arceatur honore.*

Secundo, prodet se Abbatum erga Monachos sibi commissos prouidentia, si pleni animi, eorum errata arguant, peccata corrigant, admittenda impediant, *Vt sic scelerum abluto squalore, piaque conuersatione muniti, Sanctorum valeant consortio sociari*. Leo IV. in Synodo Rom. can. 27. Bernardos sane inter cæteras Religionis pestes, nimiam Abbatum in castigando mollitiem insectatur, vt vitiorum omnium fœcundam matrem, enimuero cum Monachorum sui æui corruptos mores, cum Cœnobiorum dedecora, luxum, flagitia planxisset, ex Abbatibus, qui tanquam canes muti ad eorum aspectum non fremerent, tribuenda esse asserit. *Miror*, inquit in Apologia ad Guillelmum Abbatem, *cum regula dicat ad magistrum respicere, quicquid à discipulis delinquitur & Dominus per Prophetam sanguinem in peccato morientium, de manu Pastorum requirendum esse minetur, quomodo Abbates nostri patiuntur fieri talia, nisi forte (si audeam dicere) nemo fidenter reprehendit, in quo se esse irreprehensibilem non confidit, si quidem humanitatis est omnium, in quo sibi quisque indulget, aliis non vehementer irasci.* hæc ille quæ etsi sint verissima, habeantque Abbates coercitionis iura plenissima: his tamen non nisi moderate illis vti est permissum, ad eum pene modum, quo mariti vxores, seruos Domini, Discipulos magistri plectunt. Forgetus in tract. de person. Eccles. cap. 26. n. 2.

Neque culpas quaslibet Monachi sui, Abbati promiscue punire licet, grauiores Diœcesani iudicio relinquuntur. Fabricius in Theoria de maiorib. & minor. beneficiis num. 60. Choppinus li. 2. n. 18. ita Lingonum Pontifici cognitionem vt ante dictum est, competere sacrilegij, à quodam Monacho Melitensi admissi, profanatione sacrosancti Sacramenti Eucharistiæ, pronunciauit Senatus Paris. 17. April. 1526. communes, leues ac moderatæ, & cæteræ, Monachi criminosi culpæ, examinandæ sunt ab Abbate, & plectendæ pro merito: Rabotus in additionib. ad Guid. Papam qu. 559. eumque criminis apud Episcopum, aut alios accersitum, si est exemptus, ad Abbatem suum, Monasticæque familiæ præsidem, Diœcesano posthabito remittendum, declarauit Senatusconsultis duobus Parisiorum centumuiralis Curia, quibus Choppinus li. 1. Monasticon tit. 2 & expresse Honorius III. cap. ea quę 8. de statu Monachorum,

his verbis: *Monachos delinquentes per Abbatem loci corrigi faciant, eisque iniungi pœnitentiam salutarem.*

Ad hanc obligationem addendæ sequentes.

Prima, quod in Presbyterum præfixo à Canonibus tempore Ordinari Abbas debeat; Alexand. III. in Concil. Later. & cap. cum in cunctis 7. de electione. *Abbates* (inquit Pictao. Conc. can. 17.) *qui Presbyteri non sunt Presbyteri fiant aut Prælationes amittant*, &c. Quando vero & quo tempore? Extra Galliam, post annum à possessione pacifica, Gregor. X. in cap. licet can. 14. de electione in 6. & Bonifac. VIII. cap. commissa 35. eiusdem tit. In Gallia autem quod pacifica esse non censeatur beneficij possessio, nisi post annos duos, (nam ad eum qui lege Ecclesiæ, Parocho & Abbati conceditur, addendus est & alter,) in Gallia (inquam) antequam ob Sacerdotium non susceptum priuati censeantur, ille Parochia, hic Abbatia; duo anni exiguntur: est id planum ex verbis decreti Blesensis ar. 9. *Où dedans deux ans ensuiuans, ils ne se feroient promouuoir audit Ordre, seront les benefices par eux tenus, declarez vacans, & impetrables, & encore contrains de rendre & restituer les fruits, qu'ils auroient perceus, pour estre employez & distribuez à œuures pitoyables.*

Contraria sententia est Rebuffi in concord. titulo de Nominat. paragr. 23. annor. causa est, quod Canones non loquantur de Abbatia sed tantum de Parochijs & Prioratibus ex quo concludit Abbates non teneri fieri Sacerdotes intra annum.

Tertia, Abbatum obligatio maxime Regularium est ad residentiam, cum enim animarum curam habeant, de quibus rationem reddituri sunt in die iudicij, Concil. Mogunt. sub Arnulpho can. 25. per Trid. leges sess. 23. cap. 1. à Cœnobio abesse nequeunt, sine peccato, nisi iustam aliquam ostendant absentiæ suæ causam.

Quarto, tenentur ad habitum.

Quinto, cum non sunt exempti ad obediendum Episcopo vt Superiori suo iusta imperanti.

Sexto, ad horas canonicas.

Septimo, vetantur Abbatiæ inuestituram de manu Laici suscipere, quod si præsumpserint, depositione multandi dicuntur ab Vrbano II. in Concil. apud Melfiam. can. 8.

Octauo, Modestiam in incessu, in victu parsimoniam, in omni vitæ ratione temperantiam seruare debent, quod enim in Clericis cuiusquemodi non est ferendum, in Abbatibus laudandum quis credat? vt in victu delicias, in habitu sæcularium munditias, ornatum, suauitates & vnguenta appetant & quærant? ab his sane qui huiuscemodi nugis implicati, animum ad diuina natum deprimunt, ad amorem terrestrium, Religioso nomini imponi plagam lachrymis nullis curabilem, graui oratione queritur Abbas Bernard. in Apologia ad Guillelm. Abbatem, *Quomodo*, inquit, *lux mundi obtenebrata est? quomodo sal terræ infatuatum est? quorum nobis vita, via vitæ debuit esse, dum exemplum in suis actibus ostendunt superbiæ, cæci facti sunt & duces cæcorum, quod enim specimen humilitatis est, cum tanta pompa, & equitatu incedere, tantis hominum crinitorum obsequiis, quatenus duobus Episcopis, vnius Abbatis multitudo sufficiat? mentior, si non vidi Abbatem, sexaginta equos, & eo amplius, in suo ducere comitatu; tum deinde gestari iubentur mappulæ, scyphi, bacini, candelabra, &* A *manticæ sufarcinatæ non stramentis, sed ornamentis lectorum*, & paulo ante, *vix iam in nostris prouinciis inuenimus, quo vestiri dignemur, miles & Monachus, ex eodem panno partiuntur sibi cucullam, & chlamidem, quiuis de sæculo quantumlibet honoratus, etiamsi Rex, etsi Imperator ille fuerit, non tamen nostra horrebit indumenta, si suo sibi modo praeparata fuerint & aptata.* Itaque quod Clericis commendatur in Concil. Nannetensi can. 10. can. non oportet 2. & can. nullus 7. distinct. 44. vt in victu temperantiam teneant, in iocis modestiam, hoc sibi Abbates dictum esse; faciendum etiam ad animæ suæ bonum, ac exemplum cæterorum existiment, pati non debent, *ioca turpia ante se fieri,* B *sed pauperes & indigentes secum ad mensam habeant, & lectio diuina ibi personet & sumant cibum cum benedictione*, Concil. Remense sub Leone III. anno Domini 813. can. 17.

Decimo, Abbatibus, aliisque ministris, de rebus Ecclesiasticis, vel sacro ministerio deditis, alienare & obligare, absque permissu & subscriptione Episcopi non licet, Concil. Aurel. 3. can. 18. pœna secus facienti imposita ab eodem Concilio duplex Prima est degradatio, cõmunione concessa, altera, eorum quæ ab Abbate fuerint in Cœnobij damnum, nexanique gesta, in irritum reuocatio per Episcopum, in cuius Diœcesi situm est dictum Cœnobium, additum à Paulo II. in Extrau. Ambitiosæ, de rebus Ecclesiæ non alienandis, vt alienanti Abbati, Episcopo non consulto, aditus C in Ecclesia interdictus esset, à qua censura liberari se ac eximi, intra sex menses si non curaret, à regimine & administratione suæ Ecclesiæ, vel Monasterij cui præsidet in spiritualibus, esset eo ipso suspensus.

Vndecimo, videre Abbas debet, ne quid Monachis de necessario vitæ commeatu desit, ne paupertatis occasione compulsi, per diuersa vagari, aut turpibus, *se implicare negotijs cogantur & relicto Ecclesiastico officio, incipiant indisciplinatè viuere, & propriis voluptatibus deseruire.* Aquisgr. Concil. can. 122. in eandem sententiam scriptus est canon 18. Concil. Paris. sub Ludou. & Lo- D thar. lib. 3. secundus item & 13. Concil. Aquisgr. 2 sub Ludou. parte 3. vigesimus quartus Turon. sub Carolo Magno, sane cum se Monachi Abbatum prouidentiæ, quos & sibi Patres esse volunt, totos dedant, sitque illis probro, curam sui ac victualium agere, inconsultè Abbas ac imprudenter faciet, si charitatis suæ, in prouidendo suis de necessariis ad vitam, fontem apertum esse nolit. Si Deum, si officium, si Patres ad consilium adhibuerit, audiet id ei laborandum esse: *Vt Monachi habeant claustra & dormitoria, in quibus simul dormiant, simulque reficiantur, horas canonicas custodiant, victum & vestimenta iuxta quod poterit Ab-* E *bas habeant, quo facilius ad Dei seruitium possint constringi*, Turon. sub Carolo can. 24.

Duodecimo, redditaum partem tertiam reparationibus, aliam in pauperum elemosynas impendere Abbas tenetur, decreto Syluestri Papæ in Rom. Concil. can. 4. Concilij Bracarens. 1 sub Clodoueo can. 5. *De obligationibus, vel agris, quos Dominus Rex contulerit, id esse iustum definimus, vt in reparationibus Ecclesiarum alimentis Sacerdotum, & pauperum refectione, quidquid Deus dare dignatus fuerit, rependatur.*

Hancque Galliæ praxim esse, vt reficiendis ædificiis pars obuentionum tertia impendatur, auctoritate Curiæ, notius est quam vt à me explicari

oporteat: Equidem memini legere me olim apud Loüetũ, Curiæ iussu imperioq; Cardinalis Peluæi hæredes coactos esse, an. 1603. restaurare, quæ iste dũ viueret, loca in Senonensi Archiepiscopatu, cui præpositus fuerat, deperire ac destrui, per summam incuriam passus erat: Enimuero est à ratione alienum, vlli vt sit culpa sua salutaris ac vtilis, esset autem si defunctus Abbas, de negligentia sua in conseruandis beneficii sui rebus ac ædificiis, rationem nullam redderet, illique ac eius hæredibus, impunè foret, ea non curasse cum starent, aut non reparasse cum perissent, in Ecclesiæ ac successoris sui præiudicium. Quid? quod vsufructuarius rem cuius ei vsus fructus est concessus, sartam tectam, ac integram conseruare impensis suis debeat? ergo & Abbas, loca Cœnobii, cuius est non Dominus, sed vsufructuarius, quod se quoqoe facturum tacitè est pollicitus, cum eũ sibi magistratum à Pontifice deferri est passus, Rebuffo teste in Commentar. ordinationum regiarum titulo de Constitutionibus redditûum art. 1. Glossa 14. numer. 30. quare ad id eius quoque bona omnia obligata esse, scripsit Guymierus in pragmaticam parag. non Ecclesiarum verbo depereunt in prooemio.

Decimotertio, debet infirmis Abbas compati, iis esse subsidio non oneri, pusillanimes hortari, terrere audaces, arrogantes deprimere, mœstos solari, omnes vt filios sibi carissimos amplecti, verbum est Bernardi imprimis nobile epist. 73. ad Ramaldum Fusmascensem Abbatem, *Hoc onus*, inquit, *animarum est, & infirmarum, nam quæ sunt sanæ, portari non indigent, ac per hoc nec onus sunt, quoscunque igitur de tuis inueneris tristes, pusillanimes, murmurosos, ipsorum te Patrem, ipsorum te noueris esse Abbatem, consolando, exhortando, increpando, agis opus tuum, portas onus tuum, & portando sanas, quos sanandos portas, si quis vero ita sanus est, vt magis iuuet te, quam iuuetur à te, huius te non patrem sed parem, comitem non Abbatem agnoscas.*

Decimoquarto, *Fideliter & studiose vniuersa, quæ ad diuini cultus reuerentiam, vel ad vtilitatem Monastery pertinent, Abbatis sollicitudo, ad quem tota potestas pertinet, debet adimplere*. Pelag. Papa vt refertur 18. qu. 2. can. nullum nono, quare de disciplina regulari aliquid minui, de obseruantia erga maiores natu quidpiam detrahi, fundatorum statuta, moresque vsu contrario conuelli, ferre sine culpa non potest: *Si enim malum est, peccatum non emendare, quomodo malum non erit non augmentare?* Bernard. epist. 69. ad Guidon. Abb. de tribus fontib. at patientia sua Monachorum culpam Abbas corroborat, conniuendo, eorum in contemnendis prisci æui moribus, Patrumqoe seueritate laudabili, audaciam frontemque amplificat, hic ergo charitatis erga Deũ, hic zeli sui ad instituti seruandum rigorem priscum, aculeos erigere suos omnes Abbas debet, *Vt enim peccas non minus, nimis irascendo, quam omnino non irascendo, sic non irasci, vbi irascendum est, nolle emendare peccatum est*, Bern. ep. 69. ad Hugonem Abbatem.

QVÆSTIO XI.

Explicantur dubia quædam ad Abbatis electionem spectantia.

P*Rimum ad quem pertinet ius eligendi Abbatis aut Prælati Regularis.*

Iure communi ad Capitulum aut Collegium Clericorum, Lucius Papa in cap. nullus 1. de electione, & in Synod. Later. de Monachis nigris can. 2. *Defuncto Abbate, non extraneus nisi de eadem Congregatione, quam sibi propria voluntate, consors fratrum Societas elegerit, ordinetur*. Similia habet Pelagius in epist. ad Mellitum Subdiaconum, & clarissimè Gregor. lib. 4 epist. 43. vt refertur 18. qu. 2. can. 3. & 4. Non alij ergo suis suffragiis Abbatem renunciant, quam qui eius sunt Cœnobij alumni, cui Superior quæritur distinct. 31. can. vlt. dist. 62. can. 1. cap. constitutis 47. extra de electio.

Et quanquam eadem ferè sit Regularium omnium ratio in deligendo sibi Prælato, quæ Monachorum, cum Abbatem sibi creant, non est hæc tamen sic solemnis & stata pro omnibus, vt ab ea deflectere sit piaculare, ac Superiori qui est electus inutile: Patres Capucini in Capitulis vniuersi Ordinis, quæ Generalia nominant, aut Prouincialibus, Guardianos, id est Monasteriorum Superiores ac Prælatos creant. Nobis, id est Societatis IESV Regularibus Clericis, non est alius Superior, quã qui à Generali præposito, Romæ declaratur, quare cuiusque Religionis spectanda est consuetudo, consulendæ regulæ ac statuta, quæ in electione Prælati seruari primus eius auctor ac fundator voluit.

Secundum dubium, *An professi omnes, ius Prælati eligendi habeant.*

Ab eo excluduntur primo, excommunicati vel suspensi cap. cum inter 19. parag. finali de elect. non excommunicatione tamen qualibet sed maiori tantum; cap. illa quotidiana 19. de elect. cap. vltimo de Clerico excomm.

Secundo, iure eligendi carent, qoi in loco interdicto operati sunt sacris, cap. is qui 18. de sententia excomm. in 6.

Tertio, qui regulas in electione adhibendas ex præscripto Canonum non tenuere, vel indignum sibi Abbatem dixere, cap. cum in cunctis 7. extra de electione cap. inootuit, cap. bonæ memoriæ 23. cap. scriptum 40. eiusdem tituli cap. Cumana 30. de postulatione Prælatorum. Excipiendus casus in quo talis electio effectum nullum habuisset, tunc enim ex solo suffragio ius eligendi non perditur cap. perpetuo 7. de elect. in 6. sicut & cum per ignorantiam indignus creatur, cap. innotuit 20. extra de elect. hæc impedimenta Canonica cum absunt, iure communi Religiosis professis competit eligendi auctoritas, nisi consuetudine ac lege peculiari Ordinis secus accidat. Narrat enim Portelius in lib. de dub. Regular. verbo electio num. 2. non potuisse olim in suo Ordine Religiosos eligere, nisi post annum secundum à professione, nec Moniales nisi post tertium habitus, Compendium verbo Abbatissa parag 5. *Et cum hoc statutum*, inquit Portelius verbo Abbatissa num. 5. *non sit Ordinis, sed Pontificis, in eo tantum dispensat, qui Papa indulgentia, eius diplomata explicat ac re-*

laxat, Ad hanc Papæ voluntatem de triennio in Religione explendo, antequam in ea ius suffragij Monialis acquirat accessit anno 1612. statutum Ordinis, quo ab eligenda Abbatissa remouentur, quæ quartum anoum à votis publicè emissis non exegerunt.

Dico secundo, *Conuersos Laicos ad electionem cum Clericis admitti non solere, nec posse, nisi in aliquo Monasterio, per diuturnam consuetudinem ius capitulare præscripserint.*

Pars prima, auctoritate Pontificis Bonifac. VIII. nititur, cuius est hæc sanctio in cap. ex eo 32. de elect. io 6. *In Ecclesiis quoque Regularibus vel Monasteriis, ij qui non sunt tacitè vel expressè professi, non debent cum professis, vel conuersi Laici, cum Clericis, electionibus interesse.*

Altera notior est, quam vt explicatione maiore indigeat, constat enim iura acquisita elidi, aut nunqoam possessa, præscriptione acquiri: sic enim in Authent. quas actiones Cod. de sacrosanct. Ecclesiis. *Quæ actiones, alias decennalis, alias vicennalis, alias tricennalis præscriptio excludit, hæ si loco Religioso competant, quadraginta annis excluduntur, vsucapione triennij, vel quadriennij præscriptione in suo robore durantibus.*

Dixi cum Clericis, vt innuerem, in his ordinibus qui rebus temporalibus occupantur, vt sunt Militares, & Hospitales, locum esse conuersis ad eligendum, habetur cap. ex eo de elect. in 6. & 7. de arbitriis extra his verbis: *Prior sancti Bartholomæi Lucani tenetur habere consilium cum familia hospitalis eiusdem, & tractare cum ea, de rectore*, & postea additur, non habere Priorem potestatem eligendi, nisi consilium requisierit eorum qui sunt de familia hospitalis, verissime ergo est in conclusione facta Clericorum mentio, vt cum iis, Laicos, societatem suffragij coire non posse planum esset.

Dubium 3. *An initiati esse sacro ordine debeant qui eligunt.*

Dico primo, *In Religione non videri necesse*, Ludouic. Pottel. in lib. de dubiis ver. electio num. 2. Ratio est prima quod eius rei non fiat à Canonibus vlla mentio.

Secunda, quod Moniales. quas tam sexus, quàm ratio ab Ordine sacro remouent, Præpositam sibi à qua regantur eligant, noo est ergo io eo qui eligit necesse vt sacro sit insignitus charactere.

Dico secundo, *In Ecclesiis Cathedralibus aut Collegiatis, earumque Capitulis, carere voce*, vt aiunt, *qui Subdiaconi non sunt*: ita Clemens V. in Clement. vt hi qui 2. de ætate & qualitate præficiendorum, idem esse de Canonicis Regularibus iudicium, dixere Classici authores, quos citata Clementina, eos pari loco statuat ac Canonicos, quos vocem in Capitulis habere negat, etiamsi hoc sibi libere ab aliis concedatur, nisi saltem in Subdiaconatus Ordine fuerint constituti, causa est quod cum Regulares Canonici, diuinis officiis ex instituto mancipentur, non decuit eos diu sacro destitutos Ordine in Religione vitam ducere, iusta ergo Clementi causa extitit, eos ad id priuatione suffragij in Capitulis adigere, non autem Regulares alios, quos ex primæua sui origine constat, ad diuina officia vocatos, & institutos non esse.

Dico tertio, *Professos Ordinum Mendicantium qui cum facultate Pontificis ad non Mendicantes transeunt, licet administrationes habeant, Prioratus, vel officia, aut curam animarum, vel regimen quodcunque obtineant inibi, vocem aut locum in Capitulo non habere, etiamsi hoc sibi ab aliis libere concedatur.* Clem. A V. in Concil. Vienn. & in Clementinis lib. 3. tit. 9. cap. 1. de Regularibus, cum enim multi à Mendicantibus, id est Christi Domini ac Apostolorum discipulis deficerent ad Religiosos alios, quorum vita propter rerum omnium copiam, quibus abundabant eorum Cœnobia, minus ad ideam diuinæ & Apostolicæ accedebat, visum est Concilio è re tam communi Ecclesiæ, quam priuata Mendicantium esse, eos retinere in Ordine, quem primo essent professi, metu pœnæ, & ideo ius illis negari suffragij tam actiui, quam passiui, si eo deserto, si minus turpi fœdoque transfugio, at certè parum Religioso mitiorem capesserent.

Dubium quartum, *An in Prælatum Regularem possit eligi, qui nondum est Sacerdos.*

B Dico primo, *Valere eius electionem qui non est Sacerdos.*

Primo, quia eam Canones non irritant.

Secundo, quia sufficit in Gallia si nominatus à Rege ad Abbatias annum vigesimum tertium inchoauerit, vt habetur in concord. tit. de Regia ad Prælaturas nominat. parag. Monasteriis verbo 23. annorum, at non est ea ætas suscipiendo Sacerdotio idonea, ergo ad Prælaturam regularem Ordo Sacerdotalis non prærequiritur vt dispositio ad eam necessaria: cum instante necessitatis articulo possit in Abbatem assumi etiam in minoribus ordinibus constitutus, Innoc. III. in cap. tuam 10. de ætate & qualitate. An autem intra an- C num extra Galliā promoueri ad Sacerdotium Abbas debeat, dictum est antea, in quæst. de Abbatum obligationibus. Cum enim Abbatia beneficium sit curatum, exigantque Pontifices in eo qui curam gerit animarum, primo, 24. annos completos, cum tale beneficium sibi ab ordinario delatum acceptat, cap. cum in cunctis 7. de electione.

Secundo, vt ordinem sacrum quem tale beneficium ex propria institutione postulat, intra annum suscipiat oumerandum à die adeptæ possessionis, alioqui ipso facto priuatus eo existat, cap. licet can. 14. de elect. in 6. & cap. commissa 35. eiusd. tit. & lib. merito dixisse mihi tum videor imperan- D dum Abbati esse, vt Pontificibus pareat Alexand. III. & Bonifac. VIII. postulantibus, vt se Sacerdotij charactere muniendum curet, præstituto ab ipsis tempore.

Aliter quam nos, pro Gallia sentit Rebuff. In rubrica de Regia ad Prælat. nominat. paragr. Monasteriis, verbo 23. annorum, nam ibi existimat certum nullum præscriptum tempus esse quo Abbates oporteat fieri Sacerdotes.

Primo, quia per concordata, his verbis, *Rex occurrente Abbatis seu Prioris vacatione, Religiosum eiusdem Ordinis in ætate viginti trium annorum ad minus constitutum, nominare tenetur*, derogatum esse ait citatis ante Canonibus.

E Secundo, Cum odia restringi, fauores autem ampliari conueniat, de regul. iuris in 6. Reg. 15. quæ statuuntur in Parœciis & Prioratibus trahi non oportet ad Abbatias, ergo cum citati Canones de his expresse non loquantur quæ pœnæ statutæ sunt Parochis, ad Abbates deriuare non decet, nec existimandum quod si in Sacerdotio suscipiendo intra annum, à die adeptæ possessionis negligentes extiterint, suis priuati sunt beneficiis. Hæc ille.

Quæ etsi probabiliter sunt dicta, non est à communi tamen ordinariaqoe doctrina recedendum, de qua nos antea, sic tamē vt hic annus intra quem

Abbas Sacerdos eſſe debet, neceſſario non ſit continuus, ſed vtilis, Laym. in quæſtionibus Canonic. cap. 16. cum iuſtè impedito non currat cap. commiſſa 15. de elect. in 6.

Dubium 5. *An ſuffragium ſuum per procuratorem mittere abſens valeat.*

Cauſa dubitandi duplex. Prima, quod electorum ſuffragia ſecreta eſſe oporteat, Trid. ſeſſ. 25. cap. 6. de reform.

Secunda, quod voces, votaque abſentium ſuppleri non debeant, Trident. ibidem, quæ quo modo ſtare, cum Procuratore ad ſuffragandum electo alterius loco & nomine valeant, non eſt facile intelligere, nam ſi voluntatis meæ quiſpiam eſt conſcius, quomodo ſecreta eſt, nullique nota? Et ſi abſentis votum recipitur, quomodo non ſuppletur?

Dico tamen primo, *Aegroto aut impedito fas eſſe ſuffragari per alium ad id ſpeciatim delectum*, ita Bonif. in cap. ſi quis iuſto 46. de elect. in 6. *Si quis*, inquit, *iuſto impedimento detentus, in electionis negotio nequeat commodè intereſſe, poteſt non dum vni, ſed & pluribus committere vices ſuas, dum tamen coram cuilibet det in ſolidum poteſtatem.* Probaturque experientia, nam ſi fides eſt Portelio in reſponſionib. parte 2. caſu 1. qui in Franciſcanorum Ordine magiſtratus præcipuos gerunt, vt Generalis præpoſiti, Prouincialis; cum quid eis accidit, quamobrem intereſſe comitiis Ordinis non poſſint, certos ſibi homines ſubſtituunt, quorum vt voce mentem ſuam in Capitulo explicent, ſic & manu ſuffragium in vrnam inferant, at hoc ipſum eſt, Procuratoris vti opera, & per eum, abſentem dare ſuffragium: eſt hoc ergo licitum.

Dico ſecundo, *Permiſſum eſſe abſenti ſuffragium ſuum ſcripto obſignato mittere.*

Primo, quia id nulla eſt lege vetitum.

Secundo, quia incommoda quæ timentur ſi ſuffragiū à multis noſcatur, ex eiuſdē obſignati miſſione non ſequuntur, nec enim ante electionem publicabitur vt ſuppono, nec grauius inde quid conſequetur, quo communis ſalus ac tranquillitas violetur.

Tertio, votum per ſcriptum dari, iuri non eſt contrarium ſed conſonum, cum lege Concil. ſeſſ. 25. cap. 6. iubeatur eſſe ſecretum, euiuſmodi eſſe non eſt dubium, cum ſic litteris committitur vt ſit ſignatum.

Quarto talis eſt praxis Regularium S. Ioann. in Luſitania, quam tamen erroris arguere nec tutum eſt, nec laudabile, enimuero eſt eorum Generalis præpoſiti electio facta ſecundum ſtatuta Ordinis rata & valida, at ad eam vota concurrunt omnium, quotquot vbique ſunt eius profeſſionis homines, qui locis licet à Capitulo generali ſint diſiuncti, eo ſuffragia ſua ſcriptis exarata ac ſignata mittere ſolent, reſeranda à Præſide ac Scrutatoribus, vacat ergo peccato, voti ſcripti quidem, ſed obſignati, ab abſente ad capitulares miſſio.

Ad ea quæ ex Trid. referuntur, reſpondendum eſt, eius mentem eſſe impedire duntaxat, ne noui titulares eligantur, vt Abbates, quibus detur ius ſuffragij quo carent, aut abſentium vota ſuppleantur, vt accideret ſi præſes Capituli; fratri cuipiam non vocali imperaret, locum ſibi in eo capere, ac pro tali abſente ſuffragium ferre, cuiuſmodi nihil hic à nobis dicitur, nec ex delectu Procuratoris qui abſentis loco ſuffragatur, clare & euidenter ſequitur.

Dubium ſextum, *An electio Abbatiſſæ quæ non eſt facta per ſchedulas ſed voce tenus ſit valida.*

Pro parte negante ſunt hæ coniecturæ.

Prima, quod praxis Eccleſiæ ſit oppoſita.

Secunda, quod electionem fieri Pontifex velit per ſcriptum, ſi enim Innoc. III. in decretali quia propter 42. de electione. *Statuimus vt cum electio fuerit celebranda, præſentibus omnibus, qui debent, & volunt & poſſunt intereſſe, aſſumantur tres de Collegio fide digni qui ſecretè & ſigillatim vota cunctorum diligenter exquirant, & in ſcriptis redacta mox publicent in communi.*

Dicendum tamen valere electionem hoc modo factam, modo ne deſint cætera quæ ad eius ſubſtantiam ſunt neceſſaria.

Primo, quia eſt de capaci ab his quæ ad eligendum ſunt idoneæ.

Secundo, quia etſi quæ ſuffragij iure gaudent in Capitulis, mentem ſuam præſidi verbis enuntient, ſunt tamen eorum vota ſecreta, nec publicanda ante finitum cœtum, quod Concilium exigit ſeſſ. 25. cap. 6.

Tertio, cum de Abbatiſſa eligenda agitur, poteſt Superior vota Monialium ad cancellos audire. ſic enim Trid. cap. 7. citatæ ſeſſ. his verbis: *Qui electioni præeſt Epiſcopus, ſiue alius Superior, clauſtra Monaſterij non ingrediatur ſed ante cancellorum feneſtellam vota ſingularum audiat vel accipiat.* At audire eſt percipere, non ſcripto recipere. Portel. in reſponſ. par. 1. caſu 4. ergo cum verba legis accipienda ſint in ſenſu vſitato & proprio, ambigi non poteſt quin ſuffragia Monialium poſſint eſſe vocalia, itáque eſſe vt dicimus declarauit Congregatio Cardinal. vt Marzilla teſtatur in lib. declarationum ad cap. 6. citatæ ſeſſionis.

Ad argumenta allata reſpondendum, ita communiter quidem fieri vt dicitur, nec tamen inde ſequi quod ſecus fieret, fore irritum & inane, quia conſuetudo vim habet legis, niſi ab his quorum intereſt, ſit inducta, cum voluntate ſe obligandi, ac abrogandi quicquid ſecus fieret.

Ad ſecundum dicendum eſt, nolle Pontificem, vt vota ſua per ſcriptum aut ſchedulam obſignatam neceſſario ſuffragatricæ exhibeant, ſed tantum vt qui earum deſideria audiuere ad crates cum Præſide, hæc in chartam referant, vt de ſuffragantium numero certo conſtat, itaque omnis eximatur dubitandi de electa occaſio.

Dubium ſeptimum, *An in Abbatem dignus poſſit eligi, digniore præterito.*

Non poſſe cenſuit Gabr. Vaſquez in opuſc. de beneficiis cap. 2. n. 78.

Dico primo, *Non videre mihi peccare mortaliter, qui ad Canonicatus & alia beneficia ſimplicia ſemel aut bis dignos eligunt, dignioribus prætermiſſis*, ita Regin. to. 2. li. 30. tract. 3. cap. 15. num. 179. Leſſ. li. 2. cap. 34. dub. 14. quia quod ſemel aut bis digniſſimus aut dignior non eligātur, non cenſetur Eccleſia notabili incommodo affici, paucorum enim mediocritas, aliorum virtute compenſatur.

Dico ſecundo, *Electores peccare mortaliter cum in Abbatem aut alia beneficia curam animarum habentia, alium quam digniſſimum eligunt:* ita D. Th. 2. 2. q. 63. art. 2. ad 3. ad conſcientiā, inquit, eligentis neceſſe eſt eligere meliorē vel ſimpliciter, vel in cōparatione ad bonum commune, aſtipulantur Orig. homilia 6. in Leuitic. Greg. lib. 4. cap. 4. in lib. 1. Regum. Ibi enim expreſſe ait digniſſimum eligendum quod confirmans Innoc. III. in cap. vnico vt beneficia ſine diminutione dentur ſic ait. *Non ex affectu carnali, ſed diſcreto iudicio debuiſti Eccleſiaſticum beneficium in perſonam magis idoneam d ſ-*

prensare, ac cedit ratio, beneficia præmia sunt virtutum quibus digniores honorari debent, facit ergo contra hunc finem qui dignissimum non eligit.

DE CANONICIS.

QVæ de hoc hominum genere scripsere Concilia, quæ Romani Pootifices, quæ antiqua maiorum sæcula, hîc referre non est animus, cum me dies ante deficeret, quam quæ in eorum laudem sunt dicta, vel ex parte centesima complecti fas esset. Malo quæ de eorum officiis, præcepta reperi, hîc ad exemplum disciplinamque posterorum ponere.

Hoc ergo primo: *Canonicis totis viribus elaborandum est, vt & indumenta virtutum interius habeant & per immoderatum cultum, caueant dehonestare religionis dignitatem exterius.* Aquisgran. Conc. sub Ludou. Pio can. 124. age ergo id.

Videamus primo, qualibus olim induti vestibus Canonici in publicum procederent.

Secundo, quibus eos virtutibus ornatos esse oporteret.

Ad ornatum corporis quod spectat, dici id breuissime, sed tamen vere potest, talem enim fuisse, qualis decebat maiestatem Ecclesiæ, ac personæ, quam in ea agebant: *Nempe qui & occasione vanitatis careret, & nihil nouitatis & superfluitatis redoleret, nihilque reprehensionis aut detractionis haberet.* Aquisgran. Concil can. 124. Quare sæcularia indumenta ne assumant, Zacharias in Synodo Rom. cap. 31. prohibet his enim vti illis si licet, *in quo eorum conuersatio à Laicorum differet?* Concil. Aquisgr. can. 124. Itaque eorum vestimenta, nulla diuersitate colorum conspicua esse debent, nullis deliciis, aut affectata munditie spectabilia, hæc enim ornamenta, Militis magis quam Clerici damnata esse ab Eugenio in Concil Rhem. scripsit Bernardus in exitu lib 3. de consideratione, his verbis: *Præcepimus (aiat) vt tam Episcopi quam Clerici, neque in superfluitate, seu inhonesta varietate colorum, aut fissura vestium offendant aspectum intuentium, sed potius ita in suis actibus errata condemnent, & amorem innocentia conuersatione demonstrent. sicut dignitas exigit Ordinis Clericoeum*, hæc Bernardus, *Canonicos sane oportet sanctarum Scripturarum authoritate eruditos, humilitatem quam corde gestant, actu, habitu, incessu, ipsa etiam equitatione diligenter demonstrare, nec enim specialiter teneatur ab omnibus nec plus iusto cultior vestis, nec insolita atque deformis, inter vtrumque enim virtus discretionis, moderatissime tenenda est*, Concil. Aquisgran. can. 124.

Prudentiæ ergo, demissionis, ac modestiæ laude, Canonicus florere in primis debet, ne intemperantia vestium, hominum in se, si minus odia, at certe iudicia, dicteriaque acuat.

Exinde populo, magnarum rerum author esse debet, ac maturitate animi, grauitate morum ipso denique vitæ suæ genere, ad regulam Canonum formatæ, ostendere se assequendæ perfectionis Christianæ desiderio teneri, ei enim cauendum est, quod exigit in Sacerdote quolibet, Ambrosius libro 10. Epistol. epist. 82. *Non solum ne grauioribus flagitiis sit affinis, sed ne minimis quidem, vt sit promptus ad misericordiam, lapsum reuocet, compatia-*

A *tur dolori, consuetudinem teneat, pietatem diligat, iram repellat, vel decoquat. Superbia autem non sit tumidus*, inquit Concil. Aquisgran. sub Ludouico Pio anno 816. can. 145. *non detractionibus assuetus, non ebrietati seruiens, non luxuria eneruatus, non iracundia turbidus, non quibuslibet aliis vitiis substratus, non vaniloquus, non inuidus, non somnolentus, non piger, non murmurator, non susurro, non vinolentus, non multum edax, dolositates caueat, non vsuris vacet, non iuret, ne forte periuret.*

Et quoniam humano consortio, vti mala lue, magnæ sæpe virtutes afflatæ languent, distincta Canonicis erat olim à Laicis habitatio, sedesque
B domicilij, decreto Concil. Aurelian. secundæ item Synodi can. 9. exin vetus Ecclesiæ nomothesia cauit, eorum domos claudi, quæ ideo dicta sunt ab hoc effectu claustra, Aquisgran. Concil. can. 144. in illis, extraneos & fœminas excipere, quolibet affinitatis genere propinquas, eiusdem Concilij Gallicaque demum recenti lege, iis est, seuere inhibitum, quare ne quæ in claustris templorum suorum, domicilia habent, hæc sæculari vlli, nequidem propinquo locarent, vetuit Bituric. Synodus Prouincialis anni 1584. can. 8. titulo de Canonicis & Capitulis.

De modo vero ipso, quem sequi iubebantur in communi vita, dicere nihil est necesse, cum à do-
C mestica. ac familiari vulgi consuetudine discretus, à Religioso vix differet, nam eodem omnes loco prandebant, legebant, cubabant: *Sint etiam intus dormitoria, refectoria, cellaria, & cætera habitationes vsibus fratrum in vna societate viuentium necessaria*, Aquisgr. Concil. can. 117.

Superior omnibus vnus erat, cui sic parebant omnes, vt eo inconsulto, domo excedere quidpiam esset in illis piaculare, Aquisgr. can. 117. vestis, Cœnobitarum more rudis, victus communis ac tenuis, can. 121. 122. domus, specie, cultu ac forma, à prophanis distincta, cui ideo Cœnobij nomen est inditum testimonio Arelat. quartæ Synodi can. 8. & Moguntiacę sub Carolo primo can.
D 21. *Præcipimus vt vnusquisque Episcopus sciat per singula Monasteria quantos quisque Abbas Canonicos in Monasterio suo habeat*, & can. 19. monentur Episcopi ne plures in Canonicorum, Monachorum, & puellarum Monasteria admittant, quam eorum redditibus commode ali possint, Canonicis autem præcipiunt Patres Concilij Matisconensis, *Vt Canonice viuant, obseruantes diuina scriptura doctrinam, & documenta sanctorum Patrum, & nihil sine licentia Episcopi sui & magistri eorum, incomposite agere præsumant, vt simul manducent, & dormiant, vbi his facultas id faciendi suppetit, vel qui de rebus Ecclesiasticis stipendia accipiunt, in suo claustro maneant, & singulis diebus manè, primò ad lectionem veniant, & audiant quid eis imperetur. Ad mensam vero si-*
E *militer lectionem audiant, & obedientiam secundum Canones suis magistris exhibeant*, de consecrat. dist. 5. can. 34. in omnibus.

Fecit hæc communio magna morum, vitæque affinitas, quæ Canonicos inter & regulares, tum intercedebat, eos vt aliqui in Religiosorum numero ponerent, quod recenti memoria confirmasse aiunt Episcopos Germaniç in Agrippinensi Concil. anno 1536. in hunc modum: *Respondeat Canonicorum vita titulo, respondeat nomini, sint reipsa vt sunt nomine Canonici*, id est, *regulares vt prima eorum origo Monastica disciplina fuit, imitentur Apostolos & nascentis Ecclesiæ ministros, &c.*

Sed quo minus pro illis sentiam, facit communis

Eccesiæ priscæ sensus, quæ Canonicos tam professione vitæ quam nomine à Religiosis separat, aueo enim scire, quæ, aut quando, Principi Deo, aut vbi, vota nuncupauere, obedientiæ, paupertatis & castimoniæ? sine quibus tamen esse religio nulla potest. Deinde Canonicis sit potestas can. 21. Moguntiaci Concil. sub Carolo Magno transeundi ad statum Regularium si velint, non erant ergo Canonici, tum temporis Religiosi.

QVÆSTIO I.

Vnde Canonici nomen suum trahant.

Canonicorum nomen deriuāt quidā à Canone, id est annona stata, certaque, quā de prouentibus Ecclesiæ sibi vendicāt, Lælius Zech. 1. de rep. Ecclesiastica tract. de Canonicis cap. 14. & Scholiastes Inonis in epistol. 93. quod improbat Fabr. in Theoria tract. de simplici & duplici beneficio num. 18. Forgetus in tract. de personis Ecclesiasticis cap. 14. num. 6. cum præter Canonicos alij quoque redditibus Ecclesiæ alantur, vt Cantores, Capellani, & Clerici minores, quos tamen constat non esse Canonicos, ex capite cum dilecto & cap. pro illorum de præbendis.

Sed pace eius sit dictum, non redditus sed panis quotidianus Canonicis dari solitus, canon est appellatus, cum enim quampluribus in locis frigeret in Canonicis caritas, langueret autem in eorum moribus, ac animis, (inquit) Iuo, *disciplina regularis obseruantia, vt de negligentibus impigri, de somnolentis vigiles, de tardis assueti ad horas Canonicas fierent, placuit ex bonis Ecclesiæ communibus cottidianum panem fieri quem acciperent assidui, amitterent tardi*, quo stipendio liberali ac gratuito, cum multi Carnuti abuterentur, illud de eius verbis Ecclesia sustulit, Iuo, vt de se fatetur in ep. 75. ad Paschalem summum Pontificem.

Placet eorum opinio, qui existimant, primos Ecclesiæ constituendæ principes, in imponendo hoc nomine iis Clericis, quos tàm sua sors, quàm diuina liberalitas, Episcopi, *Fratres, & consiliarios fecit*, (sic enim Canonicos nominat. Rebuff. in concord.) placet (inquam) summos illos viros, in hoc nomine, personæ dignitatem spectasse, quam Canonici sustinent in Ecclesiastica republica, nec enim est ignotum literato vlli, qui primas in iudicando partes rationi darent, hos à Pythagora eiusque schola, Canonicos appellatos, testimonio Cœlii Rhodigini lib. 5. antiquitatum c. 11 quam quia in agendo, vti ducem audire & sequi Canonici debent cum disceptandis Ecclesiæ causis in Capitulo aut Synodo intersunt, quod est honoris summi, eamobrem hoc sunt nomine appellati. Nisi malis, sic vocatos à vitæ innocentia, ad Canones, normamque exigendæ, quod enim nobis est regula, hoc Græcis est canon, *Hinc Canonica institutio* de qua fit mentio in cap. beneficium de regulis iuris in 6. qua voce, Iuris Canonici interpretes intelligūt collationem legitimam beneficii, secundum regulas Ecclesiasticorum decretorum, vt ex Dino liquet, in eodem sensu vsurpantur hæ loquendi formæ, *Canonica præscriptio, Canonicè procedere, Canonica monitio*, quibus significatur, seruatas esse leges, ab Ecclesia præscriptas, vt tam præscriptio valeat, quam monitio præmittenda censuris, & Canonica illatio cuius meminere Honorius & Theodosius in l. placet Cod. de sacros. Eccl. munus est ordinarium, quod habet certam præstationem lege impositam.

Ex his confici posse videtur non esse improbabile, Canonicos à Canone, id est regula, vel lege Ecclesiastica, cuius obseruatio illis curæ est, dictos esse Canonicos, fauet huic opinioni Iuo, in epist. 93. ad Galterium Ecclesiæ Stirpensis Præpositum sic enim ibi ille de Canonicis: *Ideo Canonici appellati, quod Canonicas regulas, vos velle obseruare, cæteris arctius denonistis.*

Vt vt sit de Canonicorum nomine, magna sanè eorum est dignitas, vt qui secundum Episcopum, primi sint, præstantiā muneris quod in Ecclesia obeunt, ob quam causam cum solemniter proceditur, proxime ei adhærent, primum autem ab eo dignitatis locum sedendo obtinent in Synodis Diœcesis, nam Abbates, Priores, & alios præcedunt, Felin. in cap. Pastoralis n. 9. de Officio deleg. Paulus Prafectus parte 2. praxis cap. 2. art. primo num. 7. quod ipsum declarasse Gregorium eius nominis 13. cum postulatis satisfaceret Concil. Rhotomagensis prouincialis author est Genuensis in praxi cap. 89 quinetiam & Monachis præponendos esse Canonicos, dixere Cardinalis & Alex. in can. vlt. dist. 17. cœtum autem Clericorum, dignitate præstare tam Monachis, quam eorum contuberniis, quamuis populosissimis scripsit Glossa in cap. qualiter & quando de accusationibus, Boerius de auctoritate magni Consilij num. 14.

QVÆSTIO II.

An Canonici omnes sint vniusmodi.

Etiam me tacente notum est, vel mediocriter in rebus Ecclesiæ versato, Canonicatus nō esse omnes vnius generis: eorum enim aliqui, præbendæ cohærent, alii minimè, de quibus fit mentio in c. eum cui c. si Clericus c. hi qui de præbend. in 6. Canonicatus qui non habent annexam præbendam, id est redditus annuos, creantur à Pontifice extra numerum. Canonicatuum duæ rursus sunt species, prima est eorum, qui designantur ac fiunt à Papa, ad habendam primo postea vacaturam præbendam, quę non debetur in eadem Ecclesia nisi Canonicis cap. dilect. de præb.

Altera species horum Canonicatuum, est eorum qui tantum sunt ad honorem, officium, personatum, seu dignitatem in Ecclesia, cuius dicuntur Canonici, Ancharanus ad cap. eum cui de præbend. in 6. sine vllo tamen proprio stipendio, vnde nomen eis factum est, Canonicorum honorariorum seu *in herbis*, vt loquuntur, quod eorum Canonicatui nulla adiuncta sit præbenda, cap. eum cui, cap. hi qui de Præbendis in 6. de quibus Rebuffus late Commentar. in Concordata tit. de reseruationibus initio.

Qui sunt his oppositi, appellantur Canonici præbendati, à Canonia illis commissa, cui annua obuentio, ex bonis Ecclesiæ (Præbendam alii nominant) est Episcoporum voluntate coniuncta, quæ duo ab inuicem seiungi posse, indicant verba Concilii in Concordatis, tit. de collationibus parag. primo, cum iubetur Ordinarius collator, conferre

conferre in Ecclesia Cathedrali, aut Metropolitana, Canonicatum, & Præbendam Theologalem inibi consistentem Licentiato, aut Baccha laureo in Theologia, nam si separari nequeunt ab inuicem, Canonia, & Præbenda, quid eas hic fuit necesse copulatiua iungi?

Secundo, quia experientia constat, assignari de rebus Ecclesiæ ad vitam annuos prouentus, alijs quam Canonicis, vt Medico, Procuratori, Aduocato, Rebuff in Concordatis tit. de collationibus verbo altera Canonia, Bleyan. in Theor. tract. de reliq. stipendiis Ecclesiasticis n. 4. differunt ergo Canonia & Præbenda, illa enim ius est spirituale percipiendi certos prouentus, in Ecclesia Collegiali, aut Cathedrali competens ob diuinum officium, cui Canonicus deseruit cum stallo in choro & voce, seu iure dicendæ sententiæ in Capitulo, Præbenda autem, vt admonet Alciatus annona est, quæ ob officium distribui solet beneficiatis & Religiosis, quos tamen constat, non esse Canonicos. Verum est tamen pro eodem apud authores classicos duo hæc nomina *Canonicatus & Præbenda*, sumi solere, vt patet ex titulo de præbendis extra, & in 6. proprie tamen sumpta differunt indicio est.

Primo, quod creare Papa soleat Canonicatus ad honores, quibus non sit annexa præbenda.

Secundo, quod sint aliquæ præbendæ temporales, quæ Laicis bene de Ecclesia meritis dantur, vt aduocato & Bidello Rebuff. in concord. rubrica de collation. parag. 1. verbo Canonicatum littera A.

Vt vt sit constat Præbendatos Canonicos diuidi in eos qui ius habent suffragii in Capitulo, & eos qui illo carent, Priores dicuntur absolutè Canonici. Posteriores Assisii & Mansionarii, opinor quod ex ratione propria sui muneris choro semper assideant, ab Ecclesia nunquam aut raro discedant, assisii enim quasi assidui diuino cultui, vt nomen indicat, Gloss. in cap. cum ad hoc de Clericis non residentibus, & quia adsciti primo sunt, supplendis Canonicorum muneribus, adscititii ascriptitiique dicti sunt, Choppin. li. 2. Monasti. tit. 3. o. 14. Mansionarii autem appellantur Zechio auctore cap. 24. ideo quod de redditibus mensæ communis partem habeant, vt laboris sui, operæque, in officio præstando iustam mercedem.

Secundò præbendati diuiduntur in eos qui ius habent præbendæ in Cathedrali Ecclesia, & illos qui in Collegiali, illi nomen est à Cathedra vbi Episcopus residet posteriori autem à Collegio, id est collectione plurium personarum Ecclesiasticarum, quæ Ecclesiæ suæ curam gerunt Collegialiter, id est simul, collectiuè, & cum capite suo, qui communiter est Decanus.

Ad formam autem Collegii, requiritur primo, quod Collegium, sit erectum, ab habente potestatem, lege final. digest. quid cuiusque vniuers.

Secundo, vt tot sint in eo Canonici, quot sunt ad constitutionem Collegii necessarij.

Tertio, vt deputentur in eo ordines, & gradus, qui Ecclesiæ maiestatem deceant eiusdemque seruitio congruant, vt Subdiaconi, Diaconi & Sacerdotes.

Tertia, Canonicorum diuisio, est in eos qui ius habent præbendæ integræ, & alios, quibus non datur nisi media, & horum aliqui stallum habent in choro, & vocem in Capitulo, cuiusmodi Aurelijs in æde sanctæ Crucis Canonici sunt duo, qui ad

A differentiam aliorum dicuntur Canonici Mamertini: Alii licet in superioribus Cathedris sedeant, locum tamen sibi nullum suffragandi causa reperiunt in Capitulo, cuiusmodi hominum ideam, ac exemplum suppeditat Syluanectensis Ecclesia.

Rursus distinguntur Canonici in sæculares & Regulares, his locus est in Monasterio, iusque suffragij in suo, id est Cœnobij, non autem Cathedralis Ecclesiæ Capitulo, in qua etsi Canonicatu frui queant, vt Syluanecti, duo sunt quorum alter S. Augustini regulam, Diui Benedicti profitetur alius, suffragari tamen cum cæteris Canonicis, eisque cum de bonis mensæ communis, aut Ecclesiæ negotiis quæstio incidit, adiungi nequeunt.

B

QVÆSTIO III.

Quid Canonici honorarij & asciti differant ab iis qui simpliciter & absolutè sunt tales.

CAnonici ascriptitij, differunt ab his qui simpliciter sunt tales,

Primo, quod his abesse ex iusta causa interdum sit licitum, ea dicendis postea, quæ cum adest, stipendio sibi debito, id est præbendæ fructu, non priuantur, cum illi, id est asciti, quasi glebæ addi-
C cti abire templo, ad quod sunt ascripti, vt diuina per se officia exequantur, non possint, quod si eos alio negotia sua vocauerint, è beneficio commodũ sperare nullũ possunt nedum consequi, Fabric. de præbendis earumque fructibus, Zechius cap. 24. verb. rursus Canonici. Choppin. lib. 2. Monast. titulo 3. art. 24. Louëtus littera C. art. 33.

Secundo, differunt, quod Ascititiis & mansionariis in Capitulo locus sit nullus ad dicendam sententiam: nullus item nonnunquam in choro stallus, quæ duæ res Canonicorum sunt propriæ, vt iudicatum esse à Senatu Paris. anno 1413. 20. Septemb. referunt Lucas libro 1. tit. 5. plac. 3. Papon. lib. 1. tit. 3. art. 1. memoratque Chenutius in
D decretis tit. 1. cap. 5. circa finem assisios sacræ capellæ Bituricensis, iudicio Senatus a. 1543. cœtibus iis exclusos esse in quibus quæstores Capituli, dati & expensi, id est prouentuum communiũ, rationem reddebant, sed eius rei notitiam solis esse reseruatam Canonicis. Verùm quod de stallo dicitur, id est sede obtinenda in choro, vniuersè non est verùm, nam qui sunt huius generis, & modi, Syluanect. Assisij, locum habent vt cæteri in Cathedris superioribus quare cuiusque Ecclesiæ spectanda est consuetudo.

Tertio, differunt quod Canonicis sua resignare beneficia sit concessum, non Ascriptitiis & mansionariis sine consensu Capituli, Fabric. tract. de
E reliquis stipendiis num. 16. & 17. sub finem.

Quartò, quod Canonicorum perpetua sint iura, quibus excidere, aut priuari, sine sua aliqua culpa non possunt, ex dictis tractatu de Beneficiis, non Assisiorum, cum iis ad nutum Capituli, spoliari posse, declarauerit Curia Suprema Parisiorum aresto speciali anni 1543. cuius exemplar extat apud Chenut. tit. 1. cap. 5. similiter & ius iis ademptum esse resignandi decreto eiusdem Curiæ anno 1547. tradidit Papon. l. 1. tit. 3. aresto 8. quod tamen in praxi seruare, mihi videtur esse admodum difficile, sunt enim Assisii beneficiati, ergo ius perpetuum possidentes, retinendi sui beneficii, quo

priuari non possunt sine culpa aliqua sua prauia.

Clarior est, certiorque differentia, quæ sequitur, nempe quod mansionarij dignitas, minor sit quam Canonici: ille enim, huius Vicarius est ac Capellanus vt sic loquar, & ad supplendum eius officium institutus, Fabric. modo citatus littera F. ad margin. hic autem, id est Canonicus, matricularij sit Dominus Chenut. in decret. tit. 1. a. 5.

Facilis hinc est solutio eius quæstionis, qua peti solitum est an Mansionarij propria dicendi sint beneficiati. Et affirmans est Bleyan. de appellationibus variis stipendiorum, nu. 1. Choppin. lib. 2. Monastic. tit. 3. n. 3. in margine.

Negatiua Zechij cap. 24. Arnulphi Razæi in tract. Regal priuil. 15. Res est explicanda distinctione, nam si Adsciti tantum sunt ad præstanda diuina officia, sic vt functionis exercendæ spiritalis ac diuinæ, iure omni careant, quia titulum nullum habent, non erunt in beneficiariis reponendi, quia beneficium omne duo exigit, titulum, id est, ius officij fungendi, & redditus, ergo si Asciti iura nulla habent, si omni sunt destituti titulo, non sunt beneficiati, tales sunt Vicarij & Capellani Sacelli sacri apud Biturigas, tales habituati in Ecclesia B. Mariæ *D'orlbac*, quibus proinde non est suorum siue munerum, siue locorum permissa resignatio, Capitulo non consulto, quod si è contra, Mansionarij diuini cultus causa instituti erunt, sic vt Ecclesiastici prouentus, eis per modum beneficij dentur, non simplicis stipendij, vere dicendi erunt beneficiarij. Tales sunt semipræbendæ duæ institutæ in Ecclesia Aureliorum principe quæ ad reliquarum differentiam nominantur, vt paulo ante dicebam Canonicatus Mamertini, tales & quæ Syluanecti existunt numero 4. quas qui possident, loco Canonicorum per integras hebdomadas solemnia Missarum peragunt, Euangelium legunt Epistol. canunt, Renat. l. s. Monasticon tit. 3. n. 13.

Iam quid à vulgaribus Canonicis, honorarij differant est videndum; res erit ad intelligendum facilis, si quod illis negetur consuetudine, & Canonibus, ostenderimus.

Primò ergo, non sunt honorarij Canonici ab authoritate ordinarii exempti, etsi alij, quorum in numerum Papæ benignitate sunt ascripti, eum solum pro superiora habeant, Ægid. de Bellamera consil. 51. apud Rebuffum tit. de reseruationibus in Concord. quia periculum esset, ne si hoc priuilegio Canonici honorarij gauderent, æquo maior foret numerus postulantium, se de Ordinariorum potestate eximi, quod eis, eorumque authoritati non parum obesset.

Secundò, non admittuntur in Capitulum, Fabric. tract. de titulo & intitulatione multiplici nu. 22. nec admissi, ius habent suffragij, Rebuff. de reseruationibus in Concordat.

Tertiò, careot quotidianis distributionibus, Rota in decisione 56. de præbendis alias 445. ne quidem si fructus aliqui sint residui, Fabric. loco citato num. 25. Excipiendus casus, in quo ex patientia aliorum sedissent in choro, suffragati fuissent in Capitulo, diurnas obuentiones aliquoties recepissent, nam tunc in eorum communionem vocandi essent, vt iudicatum esse Gratianopoli, contra Capitulum sancti Mauritij Viennensis, pro Guillelmo Palmerio scripsit Marcius in prima parte decis. q. 19.

Quartò, collatum sibi Canonicatum, nec resignare, nec permutare possunt, nec super eo ordinem recipere, quia resignatio quemadmodum & permutatio non sunt nisi rei veræ, & extantis, id est beneficij, at Canonicatus honorarius, non est beneficium, cum ei nulli sint adnexi redditus, cum iure spiritualis ministerii.

Secundo est de ratione permutationis, vt extrema permutata eadem numero maneant etiam in beneficialibus, vt dicitur in toto tit. de rerum permutatione, at id accidere hic non potest, cum ab honorario nil ad compermutantem transeat.

Quintò, Canonicus qui tantum est nomine tenus talis, vt sunt honorarij præceditur ab aliis Canonicis præbendam habentibus Dominicus ad can. Episcopus dist. 27. Pet. Greg. partition. lib. 1. tit. 27. cap. 4.

Sextò, Canonicus honorarius dari non solet à Papa aut eius Legato iudex delegatus, Greg. ibid.

Septimò, non habet beneficium cap. 10 nostra de rescriptis, quare si nouum aliquod impetret, non tenetur de eo Canonicatu mentionem in litteris impetratoriis facere, Rebuff. de reseruation. in Concord.

Octauò, non tenetur residere, nec officio & horis interesse, quia officium fit ob beneficium cap. fin. de rescriptis, ergo cum beneficium Canonicus iste nullum possideat, nec officij ac horarum lege tenebitur, Rebuff. supra.

QVÆSTIO IV.

De Canonicorum ætate & aliis eorum qualitatibus.

AD Canonicatum admitti nemo debet nisi qui ex legitimo natus est matrimonio, vt fuse est probatum tract. de beneficiis, vbi iis excludi illegitimos legibus Canonicis, ostēdere me memini. Ex dispensatione tamen Episcopi, illegitimis locus esse potest in Collegiali Ecclesia, Cathedrali autem nullo modo. Zech cap. 54. Laym. lib. 4. trac. 5. cap. 14. Rebuff. in praxi benefic. titulo de dispensat. in defectu natalium.

Ad cuius rei plenam intelligentiam aduertere placet.

Primò, illegitimis id est ex coitu viri & fœminæ damnato natis, beneficia neganda esse, quod à ratione abhorrere Pontifices Romani crediderint, vt qui macula tam turpi, fœdaque notati essent, magistratum in Ecclesia gererent, olim quidem iis non modo ad Synagogę regimē & honores interclusus erat aditus, sed etiam ad ministeria, quamlibet infima ac vltima. *Non ingreditur manzer, id est de scorto natus, in Ecclesiam Domini, vsque ad decimam generationem*, Deuteron. 55. ergo ne Synagoga, id est lega antiqua, lege Iudaica, Christi Religio, id est, nostra, zelo castimoniæ, videretur inferior, Pontificibus visum est è re tam sua esse, quàm communi Ecclesiæ, parentum vitia in liberis eorum submotione à sacris plectere, vt fecisse eos est certum ex titulo de filiis Presbyterorum.

Secundò notare placet, ad Tonsuram, & Ordines Minores, Episcopum dispensare posse cum illegitimo, Less. lib. 2. de iustit. cap. 34. dub. 18. consequenter ad beneficia simplicia quibus Ordo sacer non est annexus, Rebuff supra nu. 10.

Nisi forte ea pater immediate ante possederit: *Vt enim paternæ incontinentię memoria à locis Deo consecratis, quos maxime puritas, sanctitasque decet,*

longissimè arceatur, statuit Concil. vt non liceret filiis Clericorum, qui non ex legitimo nati sunt matrimonio in Ecclesiis, vbi eorum Patres, beneficium aliquod Ecclesiasticum habent, aut habuerint, quodcunque etiam dissimile beneficium obtinere, Trident. sess. 25. cap. 15. valetque hæc constitutio in filiis Presbyterorum, qui ex fornicatione nati sunt ante Clericatum, non in nepotibus Laym. supra nu. 5. Garcias par. 7. cap. 1. num. 15. quia appellatione filiorum in materia odiosa, non comprehenduntur nepotes, sicuti docet Barth. in leg. liberorum dig. de ver: signific. hoc posito.

Dico primo, *Episcopum posse dispensare cum illegitimo, ad simplex beneficium*, est Doctorum omnium, quia tale beneficium, in eo à quo possidetur alium Ordinem non exigit necessario, quam Minores, aut Tonsuram, ad quam dispensat Episcopus.

Dico secundo, *Illegitimum cum dispensatione Episcopi obtinere posse Canonicatum in Collegiali Ecclesia, non autem in Cathedrali.*

Partis primæ, hæc est causa quod Canonicatus, simplex sit beneficium, sed ad tale dispensare potest Episcopus cum illegitimo, vt patet ex cap. 1. de fil. Presby. in 6.

Secundo, causa cur Episcopus dispensare nequeat cum illegitimo ad Canonicatum Cathedralis Ecclesiæ est, quia dispensare non potest ad Ordines sacros, quorum capax esse debet Canonicus in Cathedrali Ecclesia, cuius beneficia omnia, sacris sunt adiuncta ordinibus ex Tridentini lege sess. 24. cap. 12. de reform. quod de Collegiatæ Ecclesiæ Canonicatibus dici nequit, cum eius nulla fiat ibi mentio, quare cum in odiosis, verba in proprio suo sensu sint accipienda, & Cathedralis Ecclesiæ nomine, non intelligatur Collegiata, de illa tantum constitutio Concilij capienda erit, & non de Collegiata.

Pars assertionis altera, quæ est de Canonicatibus Cathedralis Ecclesiæ, ad quos admitti illegitimus Episcopi benignitate non potest, Patronos habet, Rebuff. loco ante citato, Laym. tract. 2. cap. 14.

Et probatur primo, quia ob eius honorem & præeminentiam vt loquitur Rebuff. num 12. non expedit ad eam admitti alios, quam natalibus virtuteque suâ conspicuos.

Secũdo, statuto Patrum omnibus Canonicatibus Cathedralis Ecclesiæ adiunctus est Ordo sacer, in quo cum dispensare nequeat Episcopus, mirum esse non debet, si cum illegitimo dispensare non possit; vt ad Canonicatus prædictæ Ecclesiæ sit idoneus. Si tamen & concessum esset à Põtifice, aut eius Legato, sacris Ordinibus initiari posse, etsi per hoc non censeatur ad beneficia dispensatus, accedente tamen Episcopi voluntate ac indulgentia ad Canonicatum Cathedralis Ecclesiæ admitti posset nisi repugnaret consuetudo Ecclesiæ, Laym. li. 4. tract. 2. cap. 14. n. 3.

Legitimitas ergo vt sic loquar prima est Canonicorum qualitas: Secunda est debita ætas, quæ pro omnibus simplicibus beneficiis & Canonicatibus debet esse secundum Trid. annorum 14. inchoatorum sess. 23. cap. 6.

Deinde in quibus locis Concil. est receptum, non alii esse possunt Canonici, quam qui intra annum futuri sunt capaces eius Ordinis, quem collatus iis Canonicatus exigit, Trid. sess. 24. cap. 12. Lessius & Reginaldus de beneficiis dubio 5. de ætate ad beneficia requisita.

Itaque qui eius generis Canonicatum ambiret, A aut deferri sibi ab Episcopo in iis locis fineret, cum intentione non suscipiendi Ordinis, aut reddendi se habilem intra tempus iure requisitum peccaret mortaliter, in sententia Nauar. cap. 25. num. 118. Emm. Sa ver. Beneficium num. 30. Rodrig. to. 1. sum. cap. 30. concl. 5. ratio est, quod qui ministorium sibi aut officium, vltro ac sponte deposcit, cui aliqua est adiuncta obligatio, vt debet eo dignè ac laudabiliter defungi, ita & ea facere omnia, sine quibus, impar erit suo muneri, hac enim lege duntaxat, & non alia ei committitur, quare cum officium non præstat, fallit fidem, pactaque conuenta quæ inter committentem illi tale munus, eumque tacite intercedunt violat, proindeque non sine cul- B pa, eáque graui cum ea impleri vtriusque intersit, idque plurimum.

Ei tamen non est fructuum quos percepit imperanda restitutio.

Primo, quia cum Canonicatus ei validè à suo ac legitimo collatore fuerit datus, illius quoque fuere obuentiones, fructusque quos protulit.

Secundo, quia ius Canonicum, ob defectum intentionis suscipiendi Ordinis sacri intra tempus requisitum, eumque verè non susceptum, alios non priuat receptis fructibus, quam Parochos: non est ergo talis pœna communicanda cum aliis.

Sane in Gallia, aliisque Prouinciis vbi Concilio eiusque decretis non est locus, quod inibi publi- C cata ac recepta non fuerint, sufficit pro Cathedralibus attigisse annum 14. completum, Rebuff. de pacif. possess. num. 209. pro Collegiatis decimum Fabric. tract. de beneficiis Cathedralis & Collegiatæ Ecclesiæ num. 19. & 41. minorem quoque ætatem sufficere ad beneficia Collegialis Ecclesiæ, Zechius innuit cum cap. 24. de Repub. num. 3. ea ait simplici Clerico conferri posse, ergo minori decenni, cum anno 8. imo & septimo possit quis per Tonsuram Clericus fieri.

Addo insuper non deesse, qui puerum ea ætate, aut saltem duodecimo eius anno, dixere Canonicatus Cathedralis Ecclesiæ capacem esse. Est in his inter cæteros Anaharanus in cap. ex insinuatione extra de Simonia, cuius opinioni secundans præcedenti proximè sæculo Neustriæ Senatus, decenni D adolescenti Canonicatum suffragio suo in Cathedrali Metropolitana Normaniæ ann. 1599. addixit: Decreti quo tùm mentem suam super ea re explicuit, meminit Forgetus tract. de iure Regal. nu. 28. & 29. Beneficii autem simplicis capacem esse in Gallia, ac etiam Canonicatus in Cathedrali, qui annum septimum attigit, scripsit Ruzæus priuilegio 24. Regal. Grassalius lib. 2. Regal. cap. 1. speciali 5. Guimerius in Pragmatic. titulo de collationib. parag. censuit in verbo Cathedralib. Rota decisione 17. alias 324. sub titulo de rescriptis, Fabricius de beneficiis Cathedral. Ecclesiæ nu. 19. Laym. lib. 4. tract. 2. cap. 14 num. 4. *Iure anti-* E *quo*, inquit, *completi septennij ætas sufficit, qua de re Abb. in cap. super inordinata de præbendis in 6. Rebuff. titulo requisita ad collationem nouam, num. 36. Henriq. l. 10. c. 29. de benefic. Lalin s cap. 3. Garcias parte 7. cap. 4. de beneficiis nisi in fundatione beneficij, aliter cautum sit, idenim seruari debet.* Hæc ille, ex quibus sic argumentari licet.

Lex Concilii cum non sit publicata ab Episcopis nec recepta à populis, non obligat in Gallia, sed ea tantum quæ antiqui sunt iuris, ergo cum Concil. Tridentini nouo tantum, sint ad Canonicatus Cathedralis Ecclesiæ, admonendi qui annum ætatis expleuere quartum decimum, Gallis

qui eo non vtuntur, nec tenentur, liberum erit antiquum sequi, & sic aspirare ad prædictæ Ecclesiæ beneficia, in minori ætate quam Conc. exigit. Qua da re sic Glossa ad regulam 17. Cancel. *Licet præbendæ, beneficia sint simplicia, quę anno 7. haberi possunt, tamen annis iudicium requirunt, fallit si super ætate ab Episcopo dispensatum fuerit*, quod eum posse facere Panormitani est opinio, in cap. super extra de præbend. Hostieosis in cap. 2. extra eod. titulo & Louëti littera E. n. 2.

Quæ quanquam sint in conscientiæ foro verissima, nihilominus, quæ est Iudicum nostratium, coniuncta cum prudentia probitas, vix admittendum creduot ad Canonicatus Cathedralis Ecclesiæ minorem anois 14. ad Collegiatæ, qui annum non attigerit decimum, quam ætatem ad eos tamen sufficere, habent tam regula 17. Cancellariæ, quam hi auctores Ruzæus de iure Regal. priuileg. 24. in fine Ruffignac. de re Sacerdotali lib. 3. tit. 2. Rebuff. in praxi benefic. par. 2. titulo de dispensat. ratione ætat. Tournetus in arrest. littera A. n. 1. Molinęus in regul. de publ. resign. n. 37.

Excipiendus est casus, in quo ageretur de præbenda à Rege collata iure Regaliæ, eo nempe tempore quo Episcopatus vacat, nam ab eo septenni datam non reuocat, aut infirmat Curia, sed calculo suo, iudicioque ratam habet, vt decisum fuisse per arrestum in persona Ioann. de Cossiaco, 18. April. anni 1588. narrat Tourn. littera A. num. 2. causa est quod *Rex iam sit loco Papæ, iuraque dispensãdi omnia ab eo habeat in consequentiam iuris Regaliæ*, inquit hic auctor, quo de priuilegio. Certi nihil habeo præter vsum, regnique praxim, quam concessione Papæ niti, vt à culpa omni sit libera, mihi non est improbabile.

Iure tamen nouo, id est Tridentini Concil. sess. 24. cap. 12. decretum est primo vt dignitatibus curam animarum habentibus, nemo in Dei Ecclesia fruatur, qui 25. annum ætatis non attigerit, iuxta constitutionem Lateranensis Concilij quæ incipit, cum in cunctis parag. inferiora da electione quod si ea cura carent, cuiusmodi sunt dignitates quædam & personatus qui eas possident annorum esse debebunt viginti duorum completorum secundum Less. num. 108. Laym. cap. 14. num. 2. quos tamen inchoasse in opinione Emm. Sa ver. beneficium n. 31. sufficit.

Sacundo, statuit ibi Concil. vt non alius eligatur in Archidiaconum, quam qui est Magister in Theologia, Doctor aut Licentiatus in iure Canonico.

Tertio, vt nemo ad Canonicatum censeatur idoneus, qui non fuerit eo ordine initiatus, quem præbenda ei concessa exigit, aut eiusmodi qui per ætatem ordinem eum possit intra annum à die obtenti Canonicatus recipere, quare cum in Ecclesiis Cathedralibus omnes Subdiaconi esse debeant, eiusdem Concilij decreto, sequitur neminem in iis Caoonicum esse posse qui non sit assecutus eam ætatem quæ ad Subdiaconatum requiritur, aut assecuturus intra annum à die acceptati Canonicatus, & ita ante annum 21. Cathedralis Ecclesiæ, lege Concilij Canonicum esse nullum posse: verba Concil. sess. 24. cap. 12. sunt ista. *Neminem deinceps ad dignitatem & Canonicatum recipiant, nisi qui eo ordine sacro sit initiatus, quem illa dignitas, aut præbenda requirit, aut in tali ætate, vt infra tempus à iure, & ab hac sancta Synodo statutum, initiari valeat.*

Tertium, quod est ad Canonicatum necessarium A est Clericatus, quia sine Tonsura, beneficii capax esse nullus potest cap. cum adeo 17. de rescript. & cap. ex litteris 6. de transactionib.

Quarto, *Hortatur sancta Synodus vt in prouinciis, vbi id commode fieri potest, dignitates omnes, & saltem dimidia pars Canonicatuum in Cathedralibus Ecclesiis & Collegiatis, insignibus conferantur tantum Magistris, vel Doctoribus, vel Licentiatis in Theologia vel iure Canonico*, Tridentio. sessione 24. cap. 12.

QVÆSTIO V.

B

An Canonici in Episcoporum iure sint ac potestate.

DE antiquis Canonicorum cœtibus disputatio institui nulla potest, cum id Concilia Patresque definiant.

Primo enim in Concil. Moguntino can. 91. monentur Canonici, *Vt nihil sine licentia Episcopi sui facere præsumant*, & in can. 6. habetur, *prouidendum esse, vnicuique Episcopo qualiter Canonici viuere debeant*, in Chalcedon. autem can. 8. dicitur quod *Clerici Parochiarum & Monasteriorum, & martyriorum, sub potestate Episcoporum vrbium sint, iuxta sanctorum Patrum traditionem*, facere id vero Episcopus nec potuit, nec debuit, si potestate in eos C omni caruit, ergo Canonici Episcopo quique suo, priscis Patrum sæculis suberant.

Vt mutata modo sunt tempora, ita & illius æui facies, rari enim iam sunt Episcopi, rari in Ecclesia, Gallicana maxime, qui & cœtum tenere in Capitulo, & coactum possint dissoluere, suis enim legibus reguntur Canonici, non Episcopi, si quid peccant, commissi pœnam luunt non Episcopo, sed iudici, à Capitulo constituto. In summa ius Canonicis dicere, de eorum peccatis quæstionem exercere in multis Galliæ Ecclesiis Episcopus non potest, quod eos olim Romani Pontifices, cum ministris Cathedrali templo operam nauantibus, à iuridica potestate suorum Antistitum, liberaue- D rint, quo beneficio gaudere se aiunt Ecclesiæ Cœnomanensis, & Cathalaunensis Belgicæ Campaniæ, Parisiensis & Lemouicensis, eiusque immunitatis authorem citant Clement. eius nominis VII. Clementem V. & Alexandrum III. qui cum à Canonicis Parisiensibus anno 1165. circiter magno honore, festaque pompa exceptus esset in Lotetiana eorum æde principe, ac inde, vrbe spectante, deductus in Episcopi regales ædes, quas quandiu Parisiis substitit magna sua voluntate incoluit, credidit, eius cultus, ac honoris memoriam perpetuam esse oportere, in aliquo suo erga eos beneficio, quale esse voluit, eorum ab Episcopali foro, imperioque plenam vacationem, à Clem. item V. postea concessam Pictauiensi Ecclesiæ, id est E anno 1307. *Excepto*, inquit Clemens in Pontificio suo diplomate, *quod si in Episcopum, vel familiares, & in suos deliquerint, erit cognitio Episcopi, vel si beneficia extra Ecclesiam Pictauiensem tenent, subiicientur Episcopo, quantum ad illa beneficia, si Decanus, & Capitulum, neglexerint iustitiam facere, ad Metropolitanum deuoluitur iurisdictio, vel si Decanus aut Capitulum tanquam Capitulum delinquerent, aut contraherent.*

Nunquam noo tamen ad Episcopum pertinet, quando in peccata Capitularium, iura, vel con-

ſuetudine, Capitulo, licitum eſt animaduertere, nũquam non ſpectat (inquã) ad Epiſcopum, Decanũ, & alios, ſi qui forte ſint præter eũ in Capitulo quibus ſit omnium voluntate ac nomine cura cõmiſſa corrigendi Canonicos, ad Epiſcopum inquam ſpectat eos admonere officij ſui, ac ſi quid forte in eo delinquerẽt, certum iiſdem tempus præſtituere, quo tempore, ſi officium non præſtabunt, tum ipſe per ſe Epiſcopus, in peccantes, honeſte ac ſine culpa, aculeos æquitatis ſuæ eriget, vt in capite irrefragabili 13. de officio ordinarij, præcipit Innoc eius nominis tertius, his verbis: *Exceſſus Canonicorum Cathedralis Eccleſiæ, qui conſueuerunt corrigi per Capitulum, per ipſum, in alijs Eccleſiis quæ talem habuerunt conſuetudinem, ad commonitionem & iuſſionem Epiſcopi corrigantur, intra terminum competentem ab eo præfigendum, alioquin ex tunc Epiſcopus vt animarum cura requirit, per cenſuram Eccleſiaſticam corrigere non poſtponat.*

Poteſt enim Epiſcopus ſupplere negligentiam Capituli, & alterius cuiuſlibet inferioris, habentis iuriſdictionem in ſua Diœceſi: Abbas in cap. irrefragabili citatum, Piaſecius praxis Epiſcop. par. 2. c. 3. art. 2. n. 23.

Aduertere hic lubet non obſtante hac ſolutione Epiſcopalis imperij in Canonicos per Pontificem, poſſe tamen Epiſcopum, quoties de Eccleſiæ commodis agitur, ac debito principi obſequio, Capitulum ingredi, Concionatores idoneos templis dare, irrequiſito Canonicorum ſuorum Collagio, quod Choppin. de ſacra politia lib. 1. tit. 5. n. 8. Curiæ decreto confirmatum fuiſſe ait anno 1564. orantibus pro Epiſcopo Cathalaunenſi Vilcotio, pro Canonicia Montholonio.

QVÆSTIO VI.

Quæ & quantæ ſint Canoincorum Obligationes hoc tempore.

PRimo, in Eccleſia reſidere ac ſuo ipſe beneficio Canonicus præſens eſſe debet, ſolitaque in eo cahibere miniſteria, cuiuſmodi ſunt, intereſſe Capitulo, rem tueri communem, cura, ſtudio, ſuffragio, cuius, hi ſoli ius habent è Canonicis, qui ad ſacros gradus ſunt promoti Diaconatus, Subdiaconatus, Presbyterij in Clem. II. de ætate & qualitate, Trident. ſeſſ. 22. cap. 4. eo carent Archidiaconus, & Primicerius, cum præciſè quà tales non interſint Capitulo. Abbas in cap. cum olim de re iudicata num. 7. & 8. quia Capitulum non aliis conſtat quam Canonicis, at in dignitate poſiti, vt Archidiaconus, & Primicerius, ac in Cathedralibus præbendæ fructum poſſidentes vt Aſſiſij, Canonici non ſunt, ſunt hi ergo ab eo excludendi vt verè excluſi ſunt ipſo iure.

Quod autem Canonico à beneficij ſui loco abeſſe non ſit integrum, Trident. verba indicant, *Præterea obtinentibus in eiſdem Cathedralibus aut Collegiatis, dignitates, Canonicatus, Præbendas, aut portiones, non liceat vigore cuiuſlibet ſtatuti, aut conſuetudinis, vltra tres menſes ab Eccleſiis ſuis abeſſe, quolibet anno*, Trident. ſeſſ. 24. cap. 12. in quo iuri antiquo nouum hoc Concilij eſt perquam ſimile, cum in tit. de Cleric. non reſidentib. cap. 4. & in cap. conquerente 6. eiuſdem tituli, eos Alexand. III. beneficio priuandos aſſerat, qui in eo non reſident, aut reſidere ſe velle negant.

A Eſt autem hæc obligatio per ſe ad mortale in Canonico, ratio eſt, quod culpæ grauitas æſtimari debeat à pœna, qua plectuntur eius conſcij, at grauis in Trident. ſeſſ. 24. cap. 12. Canonico imponitur abſenti à beneficio, nam primo anno debet priuari dimidia parte fructuum, quos ratione præbendæ ſuos fecit.

Secundo vero, omnibus quos illo anno lucratus fuerit, quæ Concil. ſanctio, diſpoſitionem continet ſententiæ ferendæ non latæ, ſecundum Leſſ. li. 2. cap. 34. dub. 29. num. 162. Quid? quod Innoc. III. ſtatuit in cap. ex tuæ 11. de Cleric. non reſident. vt qui abeſt à loco ſui beneficij, primo citetur ab Epiſcopo. *Etſi ad ipſum non valet citatio peruenire, trinę citationis edictum publicetur, cui ſi non*

B *paruerit iuxta Canonicas ſanctiones Eccleſia ſua ſpolietur?* quod abſentem, velit ad reſidendum cogi poſſe per ſententiam excommunicationis & ſuſpenſionis? quæ duæ res indicant haud dubiè, Canonicum ad reſidendum teneri ſub mortali.

Negandum tamen non videtur. Primo, hæc Innoc. Alexandri & Tridentini decreta, in multis Eccleſiis recepta non eſſe. Equidẽ auctores ſunt P. de Nau. l. 2. cap. 2. n. 201. & 219. Garcias par. 3. cap. 2. Laym. lib. 4. tract. 2. cap. 6. num. 2. conſuetudinem inualuiſſe nonnullibi, vt qui vno certo die reſident, & diuinis interſunt officiis, totius anni redditos lucrentur.

Secundo eſt & hoc certum, Canonico eſſe poſ-

C ſe cauſas non reſidendi legitimas, Trident. ſeſſ. 23. cap. 1. quatuor nominat Chriſtianam caritatem, debitam obediẽtiam, vrgentem neceſſitatem, euidentem Eccleſiæ & Reipub. vtilitatem, *Dat etiam*, vt habat Boniſac. VIII. decretalis vnica de Cleric. non reſidentib. in 6. *veniam excuſationis legitima infirmitas, & rationabilis corporalis neceſſitas.*

Quinetiam & conſuetudine ſaltem immemoriali nonnullibi obtinuere Canonici, vt à beneficio abſint ſine culpa, *Quia conſuetudo*, verba ſunt Nauar. conſil. 21. de Cleric. non reſidentib. edit. 2. *temporis immemorialis, æquipollet priuilegio, & quidquid priuilegio induci poteſt, idem & conſuetudine,*

D *at priuilegio Papæ induci poteſt, vt aliquis Rector Eccleſiæ Parochialis non teneatur exercere curam per ſemetipſum, ſed tantum per alium.* Ita in multis Eccleſiis non teneri Canonicos ſimpliciter reſidere, ſed ſub conditione ſi fructus præcipere velint docet, Laym. cap. 6 lib. 4. tract. 2. quod neque à ratione, neque à iure alienum eſſe teſtatur Innoc.

Excuſant etiam Canonicum à reſidendo negotia ſuæ Eccleſiæ vel Reip. Trident. ſeſſ. 23. cap. 1. & Pontifex in decretali ad audientiam & in cap. ea parte de Clericis non reſidentib.

Poſtremo licet abeſſe Canonico, cum eſt in Epiſcopi ſeruitio, Canones enim ei permittunt ſuos ſibi aſciſcere comites è Cathedrali cap. de cætero,

E & cap. ad audientiam de Cleric. non reſidentibus, non autem ex Collegiata, Layman. lib. 5. tract. 1. cap. 6.

Secundo, cauere Canonici debent, ne ad Dignitates, Præpoſituras aut Canonicatꝰ viã ſibi prãdio aut pecunia muniant, vt enim hoc poſtremum eſt Simoniacũ, c. quoniã & c. veniẽs de Simon. ita & deductiones ex beneficii fructibus, donatiua, iucundos ingreſſus, à Neocanonico exigere eſt malum Alexand. II. teſtimonio ad Lucenſ. Epiſcop. vt refertur 1. qu. 3. can. ex multis, ea ſane omnia vt Simoniaca damnat Gregorii IX. decretalis 44. cui initium *Iacobus Canonicus*, noſtra autem ætate

Pius V. in Constitut. 104. quæ incipit, *Durum nimis*, Concilium præ omnibus, sess. 24. cap. 14. his verbis: *Sancta Synodus mandat Episcopis vt ingressus eos qui Simoniacæ labis aut sordida auaritiæ suspicionē habent, fieri non permittant.* Equidem Pictauiensis Ecclesiæ decretum rescindere Senatui Paris. placuit quo cauebatur, vt Canonicus in familiam Canonicorum S. Hilarii cooptatus, aureos 40. vel vnius anni redditus Capitulo penderet, ad reparationem fabricæ, vt ex Aufrerio scribit Rebuff. in concord. titulo de reseruationibus parag. in Cathedralibus, quia id est Simoniacum cap. veniens 19. & cap. quoniam 40. de Simonia can. ex multis 44. causæ primæ quæst. 3. hoc enim est spirituale id est ius obuentionis annuæ pretio emere, quod iura tam humana quam diuina prohibent.

Excipiendus est casus, in quo consuetudo pridem solita, secus in Ecclesiis fieri, Episcopo sciente, nec tamen renitente obtinuit, hanc enim Lælius de Canonic. cap. 24. tolerandam asserit. Sane Innoc. III. in decretali ad Apostolicam 42. de Simonia, Laicos reprehendit, *Quod laudabilem consuetudinem erga sanctam Ecclesiam introductam, pia deuotione fidelium, ex fermento hæreticæ prauitatis nituntur infringere, sub prætextu Canonicæ pietatis.* Quare vsus Galliæ habet certis vt in locis prandio Canonici & Capellani excipiantur à Canonico recens admisso in eorum numerum. quem vsum Bellamera improbandum non esse scripsit in consilio 31. & Curia Parisiens. arresto anni 1536. de quo Rebuffus supra, quo loco scribit Episcopo Andegau. & aliis dignitatibus in more esse, dare per modum annui redditus Canonicis & Capellanis, diebus festis maioribus consueta prandia.

Quæres, *Ecquid non sit Canonico licitū spretā parte fructuum, quæ sibi si adesset, danda foret, vt operæ suæ stipendium, eaque relicta Canonicis, qui choro intersunt, Deique laudes occinunt, deserere officium, ac sine culpa abesse tam domo, quam choro.*

Respondendum est non esse, primò, quia hoc esset diuinum cultum è templis proscribere, hoc pietatem in hominum animis extinguere, fac enim hoc vni permissum esse, cur non idem assument sibi quoque cæteri? cur diariis fructibus neglectis, vrbem ac templum aliorum more non desererent? quod si id illis erit impunè, mœrebunt templa, tota breui confecta senio, oppressaque silentio lugebit Ecclesia.

Secundò, cum residere in Ecclesia sua Canonicis sit necesse, ab ea recedendi ius obtendere nullum possunt, inconsulto Episcopo, at lex residendi duo complectitur, primum, interesse per se in Ecclesia cuius est membrum, alterum per se ea exequi quæ sunt officij. Residere enim Godefredo definiente, *nihil est aliud quam personaliter soluere proprium officium in proprio beneficio*, ergo sicut Canonici per alios, choro præsentes esse nequeant, ita nec psallere, in quibus locis necdum vsus inualuit vt voce demissa officium recitent.

Quæres 2. *An peccent Canonici, cum per substitutos, in locis vbi est consuetudo, officium diuinum faciant.*

Respondeo non peccare, ita Less. lib. 2. cap. 34. dub 33. num. 186. ratio est, quod parere legi, non possit meritò vlli dari crimini, sed consuetudinis quæ est præscripta, vis est eadem, quæ præcepti ac legis: ergo cum est consuetudo in aliqua Ecclesia Cathedrali, aut Collegiata, faciendi officij per Cantores, aut Vicarios, culpa in Canonicis nulla est futura, si ad id eorum vtantur opera.

Tenentur tamen Episcopi, aut alii qui iurisdictionem in Capitulo obtinent, conniti vt eo per se defungantur, sicut eis Concil. præcipit: *Omnes vero diuina per se*, verba sunt Concil. *& non substitutos compellantur obire officia, & Episcopo celebranti, aut alia Pontificalia exercenti assistere & inseruire, atque in choro ad psallendum instituto, hymnis, & canticis, Dei nomen reuerēter, distinctè deuoteq; laudare.*

Quæres 3. *An prætermissio cantus in choro Canonicum priuet suis fructibus.*

Respondeo, *Canonicum extra chorum orantem, fructus suos non perdere*, causa est quod per leges Ecclesiæ statutaque Concilii Lateran. & Pii quinti diploma Pontificium non alii us excidant quam qui non orant.

Secundo, fructus non debentur Canonico ob solum cantum, sed etiam ob alia ministeria ac officia, quę absens à choro obire potest.

QVÆSTIO VII.

Ad quid præterea tam iure nouo quam veteri teneantur Canonici.

In primis diuinis officiis in choro interesse Canonicus debet, nisi eum excuset consuetudo contraria, alioqui priuatur distributionibus quotidianis per cap. vnicum de Clericis non residentibus in 6. confirmatum à Trident. sess. 24. cap. 12. & receptas tenetur restituere ex Regin. lib. 30. tract. 1. num. 55. Azorio 1. parte moralium lib. 7. cap. 7. com Couarruuia 3. variarum cap. 13. etiam ante omnem sententiam si fides est, Nau. li. 3. consil. consilio 13. de celebr. quia in consilio dicitur expresse absentem à Capitulo & choro earum distributionum dominium non acquirere, at res alienæ, quales sunt eæ, quarum dominium non acquiritur, ante omnem sententiam sunt restituendæ Domino suo: ergo & distributiones.

Sunt tamen casus in quibus absenti non sunt negandæ.

Primus est, cum Archidiaconus aut alius in dignitate constitutus, auocatur à choro vt officio suo fungatur, nisi contrarium habeat consuetudo, Lælius de Repub. cap. 24. n 6.

Secundus est, cum Canonicus confessiones excipit, aut Parœciæ suæ interest, quæ Canonicatui adiuncta est, quo tempore diuina in choro peraguntur, cui interesse eum oportebat, vt Trid. sess. 24. cap. 8. expresse de pœnitentiario publico memorat.

Tertio, distributiones sunt debitæ infirmo cap. vnico de Clerico non residente in 6. nisi ægritudo, cum sineret facile fungi officio, quod tamen per incuriam facere neglígit.

Quarto, nec sunt negandæ distributiones, id est, annonæ diariæ, gerenti negotia Ecclesiæ, cap. ex parte 2. de Clericis non residentibus.

Quinto, nec iniustè suspenso aut excommunicato, Caldarera consil. 7. de præbendis.

Vltimo, nec studioso academico cum Episcopi facultate extra vrbem agenti, si præter eas nihil sit in Canonicatu quod præbendæ locum teneat, Lælius de Rep. Ecclesiastica cap. 24. dicto 3 num. 6. quod censuisse quoque Congregation. Cardinal. refert Quaranta in summa, Bullarij verbo resident, dempta tamen parte dictarum distributionum tertia, quæ seruientibus accrescit.

Tertio, debet Canonicus profiteri fidem, ac in ea spondere æternam cum Dei auxilio perseuerantiam. Quæ fidei professio est facienda in manibus Episcopi, aut eo absente Vicarij, idque intra duos menses à Canonicatu sibi collato; secus iisdem pœnis plectendus erit quibus Parochus ex Trid. sess. 24. cap. 12.

Quarto, tenetur obedire Episcopo, à quo puniri quoque potest, si reus esse criminis alicuius conuincitur, nisi forte esset dictus Canonicus cum suo Capitulo, ab eius potestate exemptus, quo beneficio cum fere omnes Galliæ Canonici fruantur, solius est Capituli de eius erratis cognoscere, eaque iustâ suâ meritâque pœna plectere, de qua re admoneri debet ab Episcopo eique designari terminus, extra quem non sit proroganda B correctio, ac si intra tempus præfixum, Capitulum pœnas de nocente debitas non repetierit, poterit in eum Episcopus auctoritate propria animaduertere, vt est in decretali irrefragabili 13. de officio iudicis Ordin. his verbis: *Excessus tamen Canonicorum Cathedralis Ecclesiæ, qui consueuerunt corrigi per Capitulum, per ipsum, in illis ipsis Ecclesiis, quæ talem hactenus consuetudinem habuerunt, ad commonitionem Episcopi corrigantur intra terminum competentem ab eo præfigendum, alioquin Episcopus ex tunc, ipsos vt animarum cura requirit, per censuram Ecclesiasticam corrigere non postponat*: ad Episcopum enim pertinet supplere negligentiam Capituli, & cuiuslibet alterius Prælati inferioris in sua Diœcesi, Piasec. in praxi Episcop. parte 2. cap. 5. art. 2. C num. 23.

QVÆSTIO VIII.

An Canonicus obligetur ad horas.

PRima Assertio, *Tenetur lege Ecclesiæ Canonicus, preces præscriptas maiorum Ordinum Clericis, ex ritu sacro attentè decurrere, ac deuotè.*

Prima, obligationis huius principia tam à consuetudine omni memoria priore, vt habet Laym. l. D 5. tract. 2. cap. 5. num. 1. quam à Lateran. Concilio sunt petenda, in eius enim sessione nona paragr. statuimus est his verbis: *Statuimus, & ordinamus, quod quilibet habens beneficium cum cura vel sine cura, si post sex menses, ab obtento beneficio, diuinum officium non dixerit, legitimo impedimento cessante, beneficiorum suorum fructus non faciat suos, pro rata omissionis officij, & temporis, sed eos tanquam iniustè perceptos, in fabricas Ecclesiarum huiusmodi beneficiorum, vel pauperum eleemosynas erogare teneatur*, quam constitutionem renouauit & explicuit Pius V. in Bulla de anno 1571. vt scribit Flauius Cherubinus in Compendio Bullarij tom. 2. Bulla 235.

Assertio 2. *Ad eum fructus integri sui beneficij non pertinent, cum in horarum recitatione officio suo deest ac muneri*, non est hæc nostra, sed Romani Pontificis Pij V. asseueratio in citata Bulla, quam Nau. cap. 25. n. 122. Lessius de iustit. & iure l. 2. c. 34. Laym. 34. lib. 5. tract. 2. cap. 3. explanantes admonent.

Primo, ab eo oportere eos restitui.

Secundo, hanc necessitatem ac legem esse iustitiæ.

Tertio, eam secundum substantiam ex iure naturali descendere, quæ tria assertionis capita, ne-A gant etiamnum è Neotheologis aliqui sequuti veteres Diuum Tho. quodl. 3. art. 29. S. Antonin. 3. par. tit. 13. cap. 4. parag. 6. Paludan. in 4. sentent. dist. 15. qo. 5. art. 1. concl. 3. Sylu. ver. Clericus 4. qu. 23. Petr. Gregor. in syntagm. iuris lib. 17. cap. 2. num. 18. qui omnes aiunt beneficiario, ac proinde Canonico nihil esse necesse de perceptis fructibus è beneficio quidquam restituere pauperibus aut Ecclesiæ.

Opinionis huius approbator est Carolus Molinæus in Commentariis ad Parisiens. consuetudin. tit. 1. parag. 30. n. 35. ibi enim negat decreto Lateranensi Concil. locum vnquam fuisse in Gallia, quod illud Episcopi ac Clerici non probarent, nec sibi proinde recipiendum crederent. Sed eius B pace sit dictum, est in quatuor præcipuis regni prouinciis, tam prædicti Concil. quam Pij V. decretum, magna omnium qui tùm eorundem interfuere Conciliis admissum, ac probatum, Remensi titulo 4. num. 2. Rothomagensi cap. 2. num 1. Burdegalensi cap. 2. & in Tholosano prima parte cap. 9. num. 2. quare etsi olim, essent à restitutione facienda Ecclesiæ, ob omissas horas, Canonici ac beneficiarij liberi, sunt tamen, ad eam iure nouo, cogendi hoc tempore, quæ est sententia Vasq. 1. 2. disp. 168. cap. 4. Azor. par. 1. lib. 10. cap. 14. q. 5. Pet. à Nauarr. lib. 2. c. 2. num. 217. Valent. to. 3. disp. 6. qo. 2. puoc. 10.

Præcipua & maxima huius sententiæ firmamenta sunt.

C Primum, quod datur ob causam, ea non secuta potest repeti, digest. de condit. ob turpem causam, sed Canonico fructus non sunt debiti, nisi propter officium cap. fin. de rescript. tanquam merces operæ in principis Dei cultu positæ: Canonicus, ergo horas omittens non facit fructus suos.

Secundum, qui non residet, iure non vendicat fructus beneficij tanquam suos ex decreto Concil. sess. 6. cap. 2. & multo planius ex sess. 23. cap. 1. Atqui residere, vt graues viri asserunt, non tam in mansione, quam in sacrarum rerum administratione, & Ecclesiasticorum munerum præstatione consistit, quæ respectu Canonici, sunt in hora- D rum lectione magnam partem posita, ergo si iis operam non dederit, fructus è beneficio vti suos, colligere non poterit.

Assertio tertia, *Est hæc fructuum restitutio facienda beneficiariis ante omnem sententiam.*

Primo, quia non sunt eius, cum decreto Concil. *nos suos non faciat*, sunt ergo alterius, quod autem est alterius, iure naturæ ei reddi debet ante sententiam.

Secundo, quod est iniuste acquisitum, etsi iudex taceat, tamen non est seruandum, at non nisi iniuste beneficij sui prouentus recipit, qui horas Canonicas ex forma, rituque Ecclesiæ suo tempore dicere negligit, ergo *eos tanquam iniuste perceptos, in fabricas Ecclesiarum huiusmodi beneficiorum, vel pauperum eleemosynas erogare tenetur*, Concil. Late- E ran. sess. 6. parag. statuimus.

Secus sentit Barthol. Medina in sua summa ca. 12. parag. 11. nam hanc Concil. legem ait esse pœnalem, nec proinde obligare in conscientia, nisi post sententiam, addunt alij exorbitantem esse, verbisque Pauli contrariam 1. Corinth. 9. versu 7. 11. 13. & 14. quæ autem habentur in Concil. Lateran. sess. 9. de restitutione facienda post sententiam posse intelligi: nam ille fructus suos non facit, qui iure potest illis priuari, quia iure non sunt eius, sed possessione sola, donec spolietur per iudi-

cem, sed hæc opinio atsi nonnullis videatur probabilis, mihi tamen non videtur vlli facile sequenda in praxi.

Assertio quarta, *Pij V. constitutio sic est temperanda, vt pars aliqua tantum redditum beneficij reddi à Canonico aut beneficiario debeat cum non præstant officium Canonicum*, pro hac opinione faciunt Syluius in 2.2. qo. 83. art.13. concl 4. Henriq. lib.13. cap 13.num.2. Tolet. lib. 2.cap.12. Less.lib.2.cap. 34. num.77. ratio est, quod redditus affecti beneficio, non tantum ob preces Canonicas, sed ob alia etiam dantur munera, quibus vacare ex officio Canonicis incumbit, pars ergo non alia redditum ab illis impendenda est fabricæ Ecclesiæ aut pauperibus, quam quæ neglecto officio secundum proportionem respondet: Est hæc autem pars quarta respectu Canonici, respectu beneficiarij, cuius non est alia in Ecclesia functio, quam precum: tertia, quinta respectu Episcopi & Parochi, cæteras sibi quatuor seruata ratione onerũ ac tituli, possunt licitè ac sine culpa sibi seruare Homobon. in exam. Ecclesiast. part. 1. tract.4. cap. 5. qu. 42. Molfes. in summa tom. 1. tract. 5. cap. 3. num.26.

QVÆSTIO IX.

An Canonicatus cui ex fundatione Ordo Sacerdotij est adiunctus, possit non Sacerdoti valide conferri.

NEgat Panormitanus in cap. cum in cunctis §. inferiora de electione, cui astipulantur ex parte Reginald. tom. 2. lib.30.cap.16. sectione 5. dub.2. num. 231. Lambertinus de iure Patronatus lib.3.qu. 7. art. 29. distinguunt enim inter beneficia, eaq; cum sunt à Laicis fundata, axigere aiunt, vt qui ad ea instituitur, actu sit Sacerdos, tempore tam præsentationis quam collationis, si hæc in eorum fundatione est adiecta conditio, non item, si ab aliqua sunt Ecclesia, aut Clerico ratione suæ Ecclesię constituta, sed sufficere vt hi quibus conferuntur, ea sint ætate, collationis aut præsentationis tempore, vt intra tempus à iure statutum, possint Presbyteri, sine dispensatione fieri. Hæc illi.

Cum quibus non faciunt cæteri Rebuff. in praxi beneficiaria 3. parte signaturæ num. 44. & in tract. de Nominationibus qu. 15. num. 30. Sic enim nom. illo 30. *Si statuto Ecclesiæ, vel in fundatione statutum sit, quod nullus præficietur ad talem Ecclesiam vel nulli conferatur, nisi sit talis ætatis, vel Presbyter, tunc nullus poterit derogare illis statutis nisi Papa*, Clem. quia contingit de Religios. domib. cap. si pro Clericis de præb. in 6. *nec valebit collatio contra statuta facta ab alio quam Papa*, ei assentiuntur scriptores Galli, qui consideratius scripserunt, Guymerius Comm. in pragm. sanct. tract. de elect. §. sicut, verbo ordinibus Selua 3. par. trac. de benef. qu. 21. num. 26. Rusæus in explicatione priuileg. 49. iuris Regal. Enimuero eorum omnium vna est, consentiensque opinio, qualitates fundationi beneficiorum appositas, esse oportere prouisionis tempore in eo, cui authoritate Canonica conferuntur. Facilitatis causa res explicabitur sequentibus assertionibus.

Assertio prima. *Quando à lege aut iure communi exigitur in promoto aliqua qualitas, puta Sacerdotium satis est, quod promotus eam possit intra annum assequi.* Nauar. Concil. 8. de præbend. num. 1. Brodæus ad Loüetum verbo Beneficium art. 4.

Probatur primo, Parochos omnes Sacerdotij charactere oportet insignes esse quod sumus eorum commissi curæ, quod Sacramentis ab iis pasci, quod salutari Dei verbo eorum ore refici, ac à peccatis absolui debeamus, quæ qui facere cum fructu præter Sacerdotem valeret, hactenus nemo est repertus, & tamen Gregor. IX. Canonica lege in decretali licet canon 14. de elect. in 6. vt Parochi culpa omni vacent, sufficit eos intra annum à collatione Parœciæ sibi facta in Sacerdotum numerum coaptari per Episcopum: idem habetur in Clementina II. de ætate, quæ Patrum est nostrorum memoria renouata à Concil. sess. 22. cap. 4. confirmata autem à Cardinalibus in responsis ad caput 11. & 18. sess. 24. quæ responsa à Romanæ Ecclesiæ praxi non abhorrent; est enim in Legislatoris arbitrio non tantum intentionem suam ac mentem sed & sensum, vimque legis à se factæ exponere, explicuere vero Pontifices in Canonibus citatis, ac Ecclesia in Concilio, & Cardinales in responsis ad prædictum caput 18. sess. 24. nempe satis esse Sacerdotem fieri intra annum à possessione pacifica beneficij.

Assertio secũda, *Sufficit in Gallia, quod ea qualitas obtineri possit intra biennium, verbi causa, iure communi, promotus ad Parochiam, Sacerdos esse debet intra annum*, cap. licet can. 14. de elect. in 6. alioqui beneficio excidit, in Gallia non nisi post biennium fieri eum Sacerdotem est necesse, ratio est, quod secundum ius commune, annus initium habeat à possessione beneficii pacifica, vt habetur in cap. commissa 33. de elect. in 6. atqui in Gallia nemo pacificam habere possessionem beneficii creditur, nisi post annum ab eius collatione exactum sine turbis ac lite, habet ergo Parochus biennium à collatione sibi facta Parochiæ, antequam eum ordinari in Sacerdotem sit necesse, & ita decretum fuisse per Parisiense Parlamentum, docet Rebuff. in praxi parte 2. tit. 19. qui est de non promotis intra annum num. 45. & 46.

Assertio tertia, *Quando in fundatione beneficii sic exigitur aliqua qualitas, vt si ea desit beneficiario, dicatur à fundatore collationem eius fore nullam, ea Canonicum instructum esse oportet, ipso illo tempore, quo illi confertur, alioqui erit eius omnis prouisio in conscientia, & ante omnem sententiam irrita.*

Probatur, Donatio hypothetica, hypothesi non existente est nulla, cum ad eam restringatur voluntas dantis; at fundatio Canonicatus ea lege vt quisquis eo donabitur, hanc aut illam qualitatem habeat, cuius fundator meminit, donatio quædam est hypothetica, & quidam quasi contractus inter illum, & Ecclesiam, ergo defectus qualitatis in Canonico à fundatore requisitæ, collationis est eidem factæ irritatio. Quare cum eiusdem voluntate, Canonicatus Presbyteris est tantum, aut Doctori & non aliis conferendus ab Ordinario, huiusmodi in eo dignitatis carentia, certa est delati illi ab ordinario Canonicatus in inane resolutio, quemadmodum Senatum Parisiens. censuisse ann. 1588. & 1590. scripsit Loüetus ver. beneficium art. 4. vide Nau. c.23. Enchir. n.67.

Quid si conditionem quidem fundator exegerit, sed non cum irritatione actus, ex ea secuti, si desit?

Respondent aliqui, eum nihilominus fore nullum, quod apposita fundationi qualitas, ad vnguem

guem in specifica sua forma sit seruanda. Ita Probus quæst.27. dicti tract. de iure Regal. numero 6.

Sed contraria mihi sententia in præsenti, & tuta & probabilis videtur, ratio est quod conditionis absentia, contractum non soluat, nisi id in eo expresse dicatur, aut intelligatur ex dispositione communi iuris, habet enim contractus à voluntate contrahentium vim suam, voluntate inquam expressa & formali, aut tacita, at de voluntate partium, certi haberi quid potest? cum eam verbis non exprimunt, nec qualem esse oporteat, iura humana statuunt? sane cum oratio sit animi index, hic futurus est legis sensus, quem verba præ se ferunt non alius, ergo si qualitatem quidem in beneficiario fundator exigat, non addito tamen, quod aliter facta collatio sit nulla, hæc nihilominus censenda erit valida, iniqua tamen.

Negatum tamen non eo, quin in foro externo, Iuridici eam habituri sint pro subreptitia, cum iniusta sit, ac intentioni fundatoris contraria, sit argumento quod in Conc. Trid. sessionis vlt. cap. 5. dicatur prouisionem ita factam, subreptitiam censendam esse. Nam censere aliquid subreptitium, ad solum pertinet causarum arbitrum & iudicem, vt notat Nauarr. cap. 23. Enchir. num. 110. & in cap. final. de vsuris n. 3. vbi etiam citat pro hac sententia Bartholum & Iasonem.

Non est ergo (inquies) in conscientia, irrita beneficii collatio, authoritate Episcopi facta ei, quem qualitas requisita ad eius possessionem validam deficit, cum quæ actio, iudicis tantum est dissoluenda imperio, hæc sit valida, ac ad effectum retinendi beneficii rata, & efficax.

Neganda argumenti illatio, nam beneficii priuatio, per fundatorem inducta, defectu qualitatis quam postulat in eo, qui ad illud animum adiicit, lex non est pœnalis, sed hypothetica donatio, resoluenda proinde absentia conditionis, à qua pendebat vt esset valida Nau. Enchir. 23. n. 67.

Obiicies. non potest fundator derogare legi Canonicæ, aut quidpiam suæ inserere fundationi, ei contrarium. At per leges Canonicas sufficit initiari presbyterii ordine intra annum à recepto beneficio, eiusque prouisione. cap. cum in cunctis 7. extra de elect. parag. inferiora cap. licet 14. eodem tit. in 6. ergo non necessario debet qualitas Sacerdotii, esse in promouendo ad Canonicatum, ipso prouisionis tempore, hæc est Reginaldi loco initio allato ratio. Quæ quam tamen parum nobis incommodet, quam veritati allatæ doctrinæ, nemo opinor non intelligit, qui vim fundationi esse intelligit, non tam à fundatoris, quam Ecclesiæ, Episcopique voluntate; vt enim illius sunt hæ partes, dare id operam, nequando res communis Ecclesiæ, detrimenti aliquid accipiat, eam regere consilio, sustinere prudentia, ita & ad illum pertinet, beneficia cũ erigũtur admittere, vacãtibus idoneos ministros sufficere, quare si his aut illis fũdata legibus approbet, quis culpatum ibit? aut quis à Patrono, beneficiique fundatore, non autem ab Ecclesia, ac Pontifice, Canonicis esse legibus derogatum existimet?

Sane inter Episcopum & Patronum, pactum intercedit, in fundatione mutuum, hunc quidem, de donatione ad Canonicatum idonea non neganda, modo qui ei præficietur in posterum, his aut illis instructus sit animi, ac doctrinæ dotibus, illum autem, de alio illi non admonẽdo quamquẽ Patronus postulat modo hic promissa sua faciat, beneficioque, quantum est satis, ad luminaria, ministriquo

A sustentationem honestam tribuat, quo si pacto, abrogantur Canonum antiquæ leges, eius est abrogationis author, non Patronus, sed Episcopus, & ita soluta remanet obiectio.

QVÆSTIO X.

An Canonicus quem Patronus ad beneficium primo vacaturum præsentauit, sit pro tali habendus, cum postea Canonicatus primo vacans, ei conferetur.

B DIco primò, *Collatori rationem habendam nullam esse præsentationis, ad Canonicatum primo vacaturum sibi factæ à Patrono.* Ita Rebuff. in concord. tit. de nominatione ad Prælaturas Regia §. 1. verbo vacantibus Reginal. to. 2. lib. 30. tract. 3. cap. 17. num. 238. & cap. 15. num. 206. nam priore loco negat vlli quam Pontifici Romano, ius esse reseruandi sibi beneficii. Posteriore autem asserit omni esse modo necesse, vt Episcopatus ad quem Rex Galliæ nominare potest, *iam vacet, ita vt*, verba sunt eius, *nominare non possit ad vacaturum.*

Sane vt à Canonicis ordiar legibus, est omnis à Rege facta præsentatio idonei, per Concordata, inanis ac nulla, nisi quo tempore offertur ad be-
C neficium, illud illico sicut hæreditatem possessore vacuam, inire Papæ concessione possit. Nam quid hac oratione Leonis X. in Concord. tit. de regia nominat. parag. 1. clarius? *Per cessionem in manibus nostris & successorum nostrorum, Romanorum Pontificum, Canonice intrantium, sponte factam, vacantibus, illarum capitula, & Canonici ad electionem, & postulationem, inibi futuri Prælati, procedere non possint, sed illarum occurrente eiusmodi vacatione, Rex Franciæ, pro tempore existens, virum grauem nominare possit, &c.*

Ergo si iura, si Pontifices, si audiuntur Canones, dicta est causa, vt Regi, ita & Patrono cuilibet
D alteri, interdicta nominatio erit omnis, ad beneficium non vacans, sed vacaturum.

Quid? quod eius omnem sibi Reges Galli, præcisam esse potestatem voluere? Franciscus quidem primus, & Carolus octauus, speciali lege, cuius est hæc art. 85. series. *Et pource que souuentesfois sommes trauaillez par plusieurs, & par grande importunité des requerans qui nous demandent offices, benefices, escheoites, amendes, confiscations, auant qu'ils vacquent, ou qu'ils soient creées, ou nous soyent adiugées, Nous ensuyuans les ordonnances de nos predecesseurs Roys de France, voulons que si par importunité, ou inaduertance, nous faisons, ou aurons fait le*
E *contraire, que le don, ou collation qu'en aurions fait, ou ferions, soit nul, & de nulle valeur*; Hæc constitutio cuius, vt responsionis à nobis initio positæ, causæ reddi possunt variæ.

Prima quod electionis loco, Regia sit, & Patronorum ad beneficia nominatio, at illa, de vacaturo esse beneficio non potest cap. bonæ 2. de electione, nec hoc antequam vacet acceptari cap. nec aptandæ, de concess. præb. in 6. nisi forte legitimo eius annuente possessore, Rebuff. Comment. in proœmium concordatorum verbo alieni facti. Quia est hæc eius approbatio, tacita quædam renunciatio, can. beneficium de regulis iuris in 6.

Secunda, sunt hæc, tam Regi, quam Patrono

cuilibet alteri, vitanda opera, per quæ datur aliqua fraudis occasio, cum eam captare, quærere, ac admittere, sit illi apertum exitium creare. At nominatione regia idonei, ad beneficium possessore suo necdum vacuum, est captandæ mortis alienæ votum nominato iniicere, quod tamen est Canonicis prohibitum legibus, de concessione præb. cap. 2.

Ob eamque maxime causam, scribit Valerius, tomo 2. lib. 39. tract. 3. cap. 17. sect. 2. num. 238. vacatura beneficia, reseruare legato fas non esse, quod id fieri sine mortis captandæ voto nequeat: quare nec ab eo sunt aut Rege promittenda, antequam vacent Rebuff. in Comment. ad Concordatorum proemium verbo fato & in explicatione tituli de nominatione ad Prælaturas regia § 1. verbo vacatione occurrente deque iis facta promissio, quamlibet in chartas selata, ac sigillo regio munita esset, nullarum est virium, vt habetur in cap. tenore de concess. præbend. nec iuramento firmatur, quia promissio de re legibus contraria, non obligat, quemadmodum, nec quæ in eam iuramenta incidunt, ex can. non est obligatorium de regulis iuris in 6.

Dico secundo, *Eum habendum pro Canonico cui ab ordinario datus est Canonicatus qui vacabat*: ratio est, quod à potente, idoneo & capaci homini est collatus, præter quæ, quid ad collationem ratam requiri valeat, nihil occurrit: in foro tamen externo locus esset querimoniæ, ac collationi de Canonicatu factæ rescindendæ, auctoritate iudicis, quod ei à præsentatione infirma, inani, ac nulla initium esse, ab eaque Episcopum, aut ordinarium inductum fuisse, existimandi iusta sit causa, ac proinde illam infirmandi, vt inualidam ac non ratam.

QVÆSTIO XI.

An Canonicus cui causa dubitandi suppetit, an verè sit talis eo quod Canonicatum possessore vacuum Canonice non iniit, ad eum conseruandum tueri se possit possessione triennali.

CVm litibus Romana olim tribunalia perstreperent, super beneficiorum possessione legitima, quæ etsi multis sæpe perpetuata annis, ab eorum tamen insidiis secura non erant, qui alienæ fortunæ inuident visum est Calixto eius nominis III. decernere, ne super iis triennio sine lite ac tumultu possessis, angi amodo quis posset. Huic decreto, nomen est regulæ, *de triennali pacifica possessione*, impositum, à qua id habet beneficiarius quilibet ne beneficio suo priuari possit, aut vt vacans, conferri alteri, Gomesius in Regul. Cancellariæ da triennali Azorius 2. parte instit. moral. lib. 7. cap. 37. Reginal. to. 2. lib. 30. tract. 3. cap. 17. sect. 1. num. 258. & sequentib. Rebuff tom. 3. constitut. regiarum tract. de causis beneficior. possessor. Gloss. 1.

Neque possessione tamen qualibet, continuata licet triennio, ius acquiritur beneficij, sed eam necesse est esse pacificam, tituloque colorato aut vero subnixam, ita memorati scriptores, nosque tractatu de beneficiis fuse satis, ac copiose.

Est hæc vero possessio censenda tùm pacifica, cum triennio integro nō est turbata lite vlla qua ius oppugnaretur beneficiarij, aut ipsamet eius possessio minus certa fieret, Gomez ad regul. Cancell. 10. q. 58. Titulum coloratum, id est in speciem probabilem possessioni prætexit suę, qui beneficio ab eo donatum se ait, qui poterat, aut credebatur posse, eo quod iure ad id si minus certo, ambiguo certe ac dubio fretus erat, quæ duę res cum à possessore faciunt, est hic non modo Romana Calixti, sed nostris etiam legibus, id est Francisci I. & Caroli VIII. ac authoritate insuper iudicum, contra impetentes tutus, ab his enim tùm maximè, interdicto retinendæ possessionis iuuatur, tam decreto Principis, quam veteri mora: regni lex sic babet. *Nous maintenons & gardons, &c. en possession, & saisine de la chose dont il est question, & autres possessions pertinentes, & en cas de delay, la recreance luy soit adiugée pour iouir de la chose contentieuse, pendāt ledit procés.* His pręmissis videamus.

Ecquid Canonicus qui contra iura Canonum in beneficium quasi rem derelictam est ingressus, possessione triennali pacifica, tueri se possit, an eo priuari ab Antistite quo inscio illud occupauit.

Respond. dictam possessionem ei non prodesse. Primò, quia authoritate propria, nemo beneficiū inire potest, est id enim furti instar, per leg. ex stipulatione ff. de acquirēda poss. ob quā causam, collatoris mandatū exigitur in c. cū venissent, de restitutione spoliator ū, at Canonicus litteras negat à se impetratas, ab ordinario, de capessendo vacante beneficio, ergo quod prætexat facto suo, nihil est.

Secundò, intrusis prodesse non potest triennalis possessio, decreto Calixti in prædicta regula his verbis: *Dummodo in beneficiis si dispositioni Apostolicæ, ex aliqua reseruatione generali, in corpore iuris clausa, reseruata fuerint, non se intruserit*. At beneficium possidens ante collationem, est intrusus, cap. cum iam dudum, de pręběndis, & ita contra ordinarium, à Curia olim iudicatum, narrat Rebuff. parte 1. prax. tit. da forma & declaratione nouæ prouisionis num. 7. Enimuero, cum ille Legati iura qui tum versabatur in Gallia anteuertere vellet, à se prouisum de beneficio, ante expeditam eius collationem in possessionem immisit, quod factum, cū non probasset curia, vt intrusioni certæ coniunctum, causa, eius authoritate excidit.

Tertiò, ex dictis, triennalis possessio, sine vero aut colorato titulo, est nulla, at titulus quilibet collationem exigit ordinatij, putatiui, aut veri, ex Rebuffo de pacificis possess. num. 31. Regin. supra num. 260. hic enim idem est titulus ac ratio obtinendi ab eo beneficij, qui de iure sine generali, siue speciali, seu priuilegio, potestatem habet illud conferendi, quæ ratio, nisi impedimentum aliquod obstitisset, iusta fuisset, quemadmodum in materia pœnitentiæ, is habere dicendus est coloratum titulum, ex Ægid. disp. 8. de ministro Pœnit. dub. 43. num. 22. cui collatum est officium aliquod cum animarum cura, sed inualide, ob occultum eius defectum, ergo cum Canonicus de quo est quæstio, collatum sibi aliquando ab ordinario beneficium non afferat, aut alio quopiam, penes quem ius simile vllum esset: ei ad retentionem beneficii, subsidium à triennali possessione, quale & quantum esse potest? quare primo quoque tempore, etiam iniussus eo abire debet, hoc est ante sententiam, quæ enim aliena, hæc absque vllius sententia, vero sunt legitimoque relinquenda Domino, can. si res 14. qu. 6. at beneficium de quo præsens est quæstio, non est Canonici, cū eius esse possessor, nisi gratuita, liberaque eius collatione sibi

facte ab Ordinatio nequiuerit, quæ ei nunquem tamen est fa ste, relinqui ergo debet, nec in illius possessione, dictus Canonicus authoritate retinendus est iudicis, vt quæ sit vitiosa, nec eiusmodi, ad quā interdictum vti possidetis, extendere se queet, Peul. Parisius Cons. 74. Rebuff. prax. beneficiariæ par. 1. tit. de missione in possess. n. 4. nec id modo, sed sic intrusus fructus quoque restituere perceptos deber, vtpote non suos. Nem res non alius esse commodæ, vtilesque solent, quam Dominis, sunt hi porro restituendi Ecclesiæ, aut successori, subductis tamen ante stipendüs operæ, in præstando officio necessariæ, *Dignus est enim operarius mercede sua*, hæc ergo, non negande est intruso, si quæ beneficij sunt onera, vt debebat, expleuerit omnie.

QVÆSTIO XII.

An Canonicus qui beneficium pretio suum fecit, pro vero Canonico sit habendus.

DIco primò, *Inducere beneficiarium, vt certo pretio, Canonicatu abeat, quem venalem habet, culpam esse mortalem.*

Probatur esse alteri cuiuscunque sceleris admittendi authorem, ec ducem, scelus est, pro ratione culpæ, qoæ snedetut greue, aut leue, at qui de beneficio vendendo eius possessorem admonet, cum in præceps trahit, licet ad eam rem, pridem voluntate propenderet, ergo beneficiarij inductio, ed Canonicatum pecunia distrahendum, non potest non esse culpabilis, Maior prob. in freudem innocentem impellere, est chariteti bellum indicere, quandoquidem cum ea, stere animi, morumque dedecora non possunt, id est vitia, labesque mentium, et qui hortetor est, eutorque alicui, abeundi à diuine lege, hunc turpi, fœdeque impiat nota, caritatis rationibus ec pulchritudini contrarie, ergo &c.

At pridem, inquies, id beneficiarius animo destineuerat, pridem cogitabet, pretio de Canonicatu suo decedere, quid est ergo in eo magnopere culpabile, qui paratum ad contrahendum, admonet esse qoi eius beneficium emat, cum volet?

Primò est id vitiosum, quod eius suasu ec impulsu Canonicus, hic & nunc, induxerit animum, Canonicatum pretio eddicere, quod quī vecare possit scelere, non capio. Deinde, quod ei per illum offeratur meterie, causeque, hic & nunc peccendi in indiuiduo, cum facietatis ad rem malam coitio, trensactioque super beneficio, sit mala, & Simoniece, iusta cap. de pactis extremum & quintum de terum permutet. quibus omnis omnino, in re beneficiaria pectio, reprobatur vt Canonicæ legi opposita.

Dico secundò, *Habere hoc peccatum, scandali maculam.* Ita Senchez in opere morali lib. 1. cap. 6. Malderus 22. q. 43. dub. 6. & probetur.

Primò, quia omnis ad peccatum inductio, disiungi nequit à scandalo, vt patet, cum sit animæ, gratiæque in ee residentis euersio.

Secundò, cum sit scendelum alienæ salutis oppugnatio, ad illud pertinere id censendum est maxime, quo illi perantur insidiæ, aut vnde proximi commode spiritalia, percelli sunt solita, at id fieri in præsenti ceusa, quis non videt? quis non à suasore, locum dari beneficiario, edmittendæ Simo-

A niæ, præpostera addictione Canonicatus sui, pecunia quam pro eo tanquam pretium postulat?

Dico tertiò, *Hanc circunstantiam explicandam pœnitenti esse, dum Sacerdoti conscientiam aperit.* Ratio est, quod non modo, peccata specie, ac natura à sese distincta, confessario sint nerranda, sed & numero differentie, at impulsio beneficiarij ad Canonicatum vendendum, culpe est mortalis, à cæteris distincta minimùm numero. Nam etsi pridem, in eam rem incubaret animo, ec emptoris opportunitatem quæreret, tamen non se hic & nunc, in Dæmonis laqueos, ec censuras Ecclesiæ, peccendo induisset, nisi hoc tempore, ac loco alt-
B quis, mali suesor extitisset, ac author. Quare mirari setis non possum, id à scriptoribus nonnullis, aut negatum, aut non animeduersum, quod non omnino bonerum rudem artium, vix latere vllum posss puto. Ex dictis colligere cuique est facile, vt peccant, ad venerem mutuis se officiis, verbis, ec tactibus incitantes, quà viri, quà fœminæ, ite nec confitendo partes omnes pœnitentis Christiani explere, nisi se reos incitati soeii ad id dedecus vltro, eut interrogati egant, quia si prece, si pretio, aut illecebris, eum à quo aliquid sunt turpiter ac fœde passi impellerent, idem in alio vt faceret: nemo eos opinor non reprehenderet, nemo non culparet, vt mortelis culpæ reos, quo admisso, aueo intelligere, ecquid vtrobique non oppugnetur ca-
C stitas, euertatur pudor, fœdetur integritas, cum tam suadens, quam alter cui facinus persuadet, turpiter petiuntur ac faciunt?

Ergo vt tacenda in confeßione, nulli sua est proteruia, cum male serieto socio autor extitit tentandæ pudicitiæ tertij cuiuspiam, ita nec cum in se experiri placuit; quod inferri alteri, que signis, que ore suasit.

Nec hoc ex dictis obscurum, peccare item, qui proiectam ad libidinem, suaque sponte ed eam incitetam mulierem, hortatur vt turpiter eudeat. Nec enim à perato, ea petere est licitum, quæ fecete ei, sine peccato non est concessum, Sanchez 7. de matrim. disp. 96. num. 6. et alienæ se prosternere vesaniæ, meretrici nunquam est permissum,
D ergo nec homini, pollicitis eam eut prece ed id volentem acuere.

Multo magis errare da via est cēsendus, qui à repugnante, corporis sui copiam extorquet, eut non cogitantem, vt velit edmonet. Axor. tom. e. instit. motel. lib. 12. cap. 16. qu. 5. quia tum mexime si vnquam alias, ei peccandi locus datur, tali ac tam pestifero affletu, quid est enim aliud, stantem euertere, quid in fraudem insontem dare, quam ei lapsus, exitiique materiam suggerere? Maneat ergo quod erat in quæst. positum, præter Simoniæ culpam, & aliam scandeli edmittera, qui peretum Canonicatum vendere, eius exequendæ voluntetis, hic & nunc, tempus modumque vt capessat,
E scriptis aut oratione subigit.

Obiiciunt Suar. & Sotus tunc tantum ed culpem induci quis est putandus meis sermonibus, cum his, ad eem eius voluntas inflectitur. Nec enim est in vitio hominis vlle actio, nisi quæ à voluntate ortum habet, vt à principio, at quis voluntati sit impetus, quis à verbis meis, aut precibus, illis esse potest, ad turpitudinem motus? si sua ipse sponte ad eam inhiet, si feretur, ec incumbat? quæ temen sunt, vt in quæstione exprimitur, studia ebalienantis sui beneficii, ac abiicientis se fœminæ ad turpes volnptates, vota, ac desideria. Est ergo

ab omni eximendus culpa, qui tanquam vnguis in putrido fœtentique vlcere, aut in præparata materia ad flammam insufflator, sic peccandi, in volente ac parato, suasor existit, ac admonitor.

Ad minorem dicendum impressionem voluntati fieri, à cohortantis sermonibus, eisque solis tribuẽdum; vt morali causæ, quod ita se in indiuiduo, labe commaculet, vt enim narrant Philosophi, habet actio vt sit hæc, aut illa, in indiuiduo, à circunstantiis loci, personæ, causarum, & temporis, quas easdem non esse sed differentes, cum quis vltro peccat ac non rogatus, & cum instinctu alterius, ergo sic peccantis culpa est numero ab ea diuersa, quam admittit, cum sine cuiusquam ministerio ac suasu, legem violat.

Dico quartò, *Vt collatio Canonicatus Simoniace acquisiti nulla fuit, ita acquirentem verè non fuisse, nec esse Canonicum.*

Partis primæ, hæc est causa, quod collatio iurisdictionis sit actio, exercenda tantum in commodum eius qui ad illam est idoneus, reique conferendæ capax, at per Simoniam potestate conferendi ordinarius conferens & collatarius, id est ille cui beneficium confertur, capacitate illud recipiendi priuantur, sic enim Paulus II. in Extrauagant. 2. de Simonia, vbi decemit, *Vt electiones, præsentationes, collationes, & alia prouisiones beneficiorum per Simoniam realem facta, sint irrita, & nullum ius tribuant, & vt prouisi fructus non faciant suos, sed sub periculo animæ suæ, ad eorum restitutionem teneantur*, vera est ergo Assertionis pars prima, Vera, item & altera. Nec enim esse quis potest Canonicus sine collatione beneficii sibi facta ab eo qui potest, at eius qui sibi per Simoniam ad Canonicatum viam reperit, collatio talis non fuit, cum ius ei ad beneficium nullum tribuat, quare eo abire debet in conscientia, nisi à Pontifice culpam deprecanti, iterarò conferatur.

QVÆSTIO XIII.

An pro Canonico sit habendus, qui Indultarium pretio illexit ne super Canonicatu quem obtinuit, indultum suum applicaret, aut applicato vteretur.

EST Indultum, ad proxime vacatura beneficia data à Pontifice gratia, Bleyan. de pertinentibus ad Laicorum & aliorum similium dispos. Nonnunquam idem est ac dispensatio, non cuiuslibet tamen ac quęlibet, sed superioris, contra statuta fundationis, aut regulas Canonum, Rebuff. parte 1. prax. tract. de dispensationibus num. 20. Eiusmodi ergo indolta, id est expectatiuas gratias ad beneficia, Rex ex rescripto Ioan. 23. Eugen. IV. Pauli III. Pontificum, de quibus Choppin. 3. polit. tit. 5. num. 55. Parisiensibus Consiliariis, pro cætera sua in eós munificentia tribuit, de quibus in præsenti quæritur, an pretio declinari, aut verius eorum retardari vis possit, eo modo quo in quæstione ponitur. Ad intelligentiam

Notandum primò, Consiliariorum indultis beneficia non magis affici, quam expectatiuis summorum Pontificum.

. Ratio est primò, quod ab Ordinario aut Papa, idoneo conferri possint, quandiu ab indultario non

A non petuntur secundum Peleum in forens. lib. 1. act. 4.

Secundo, quod eorum redditibus indultarij non gaudent, nisi postquam sibi sunt collata.

Tertio, quod locus sit in illis præuentioni, excludaturque indultarius si quo tempore oportebat, illud sibi vt vacans, non petiit, quæ causa Papæ, aut ordinario extitit illud conferendi alteri, Peleus & Bleyauus locis cit. num. 18. littera L. ad marginem.

Notandum secundò, etsi beneficium non sit indultarij, nisi postquam est ei collatum, habet in id tamen ius irreuocabile, sic vt petitum tempestiue, negari ei non debeat, vt pluribus ostendi in libro de praxi fori Gallici. Quibus sic præmissis

B Dico primò, *Expugnare precibus indultarium, hisque facere, vt beneficium vacans, vi indulti sui non petat, non est Simonia*, causa est quod de ratione Simoniæ sit pretium, definitur enim, voluntas studiosa emendi temporale, pro spirituali, vel contra, iam vero nulla est, sine pretio emptio, est ergo de ratione Simoniæ pretium, at preces non habent rationem pretij, cum de eius essentia sit, esse bonum vtile temporale, quod sit auaritiæ obiectum, quorum nihil conuenit precibus. Quid? quod Simonia obligationem iustitiæ inuehit, cum sit contractus non gratuitus, quali tamen carent preces, cum gratis dicatur desistere, qui rogatus & ob preces desistit.

Dico secundò, *Demereri sibi pretio, indultarium,* C *ne vtatur concesso sibi indulto in præiudicium tertii, aut ipsiusmet dantis, culpam esse religioni oppositam, Simoniaque macula infectam.*

Probatur, dare aliquid in spiritualibus vt eorum pretium, est Simoniacum: nam cum illa infinitis interuallis fortunæ bona superent fit Deo iniuria, cuius dona, vilibus abiectisque fortunæ mẽbris iudicantur esse æqualia, at pretio indultarium ab ea mente abducere, ne iure sibi concesso vtatur, ad beneficium vacans, quo ad illud facilior sibi sit aditus, est dare temporale tanquam eius pretium, cum hæc iuris sui cessio, via sit ad beneficium & respectu indultarii, tacita quædam eius concessio, ergo cum fiat ob pretium, datur pro spirituali temporarium.

D Secundo, pecunia ius sibi comparare beneficij, est omnium opinione culpa veniali maior, & Simonia, at comparat, quisquis pretio ab indultario obtinet, ne ius suum prosequatur, cuius insecutio, vt esset alterius, id est eius qui offert pretium à beneficio exclusio, sic cessio in indultario, virtualis est ac tacita illius, ad istud admissio, ergo non sine labe Simoniæ Maior est certa, ob haoc maxime causam, quod ius ad beneficium, antecedenter sit spiritale, vt pote via ad illud, eaque necessaria, nec enim esse possessio potest vt pote collatione posterior, sine iure ad rem. Minor probatur indultarij eadem est ratio, ac concurrentis ad beneficium cum alio, aut aliis, at facere pretio, aut munere, E vt qui merita est sua oppositurus alteri per concursum, ab eo opere desistat, sicque ius totum, ab eo deuoluatur ad eum qui dat pretium, peccatum est Simoniæ ac religioni oppositum, ergo & cum indultario quid datur, vt indulto suo non vtatur, in incommodum alterius ac noxam. Maior est clara, nam vtrique ius ad beneficium petendum competit saltem imperfectum, quod appellari solet ius ad rem, indultario quidem ratione indulti Pontificij, quod est antecedenter spiritale, quia omnia spiritalia, ab Ecclesia virtute potestatis acce-

ptæ diuinitus instituta, spiritalibus sunt annexa. Concurrenti autem, quatenus per concursum, ei datur actio ad illud postulandum, ex Lud. de Beiatoni 2. casuum pag. 48. Minor probatur est concursus antecedenter, ac dispositiue spiritualis, nam quis ei ab Ecclesia originem esse nescit? Quis præter Clericos eius capacem esse neminem? quis non manare ab eo ius concurrentium, cuius oppugnatio aperta est æquitatis, iustitiæque euersio, à qua nasci quoque est solita restitutionis obligatio. Iam autem cui est dubium, emptione rei quomodolibet spiritalis, ac sacræ, committi Simoniam? debitam numini reuerentiam prosterni ac deiici?

Confirm. si contradicens electo, pro pecunia de voluntate electi tradita, à contradictione cessat, electus postea confirmatus est Simoniacus, iudicio Lucii III. in decretali, Matthæus 23. de Simon. At quod iste, idipsum quoque efficit qui indultario pecunias numerat, vt à postulando beneficio sibi vi indulti debito absistat, vt patet, ergo vt ille, ita & iste labe laborat Simoniæ.

Obiicies, sine re sacra, esse Simonia nulla potest, sed hic eiusmodi nulla interuenit, numerantur enim pecuniæ indultario, ne indultum vacanti beneficio applicet, aut possessore vacuum ambiat. At non ambire, at tacere, at beneficium non postulare, remote sibi tantum, in Indulto debitum, spirituale quid habet aut diuinum?

Minor est neganda, ad eius confirm. dicendum est actiones, quarum in ea fit mentio, considerari posse dupliciter.

Primò, absolute ac in se, sine vllo respectu, ac ordine ad aliud.

Secundò, cum ea habitudine, & spectatas priori modo, contineri rerum temporalium numero, cum sint meræ priuationes realium actionum. Non autem secundò, enimuero habent humana opera, vt rerum ad quas referuntur, ac tendunt, naturam induant, ergo si indultarius silentii sui, si non postulandi beneficii spiritualem sibi finem præstituat, erunt hæ res quoque spiritales, ac sacræ, at ita res habet, nam vt dantis pecuniam, finis præcipuus est, obtinere beneficium, quod non esset ei conferendum, nisi indultarius abiret iure suo, ita & tacentis, iusque suum supprimentis indultarii, finis est facere vt is à quo in eam rem pecuniam recipit, illod consequatur, sed spiritalia commutare temporalibus, est Simonia, ergo falsa minor in qua dicitur non postulare beneficium, absolute & omni modo, esse quid temporarium.

Obiicies secundò, licet vexato redimere vexationem, oblatione pretii, at vim inferri ab indultario beneficiorum candidans, nemo negauerit, qui meminerit eos, quo minus ad honores Ecclesiasticos admittantur, impediri per indultarium, cuius est præ cæteris omnibus, antiquissima habenda ratio. Minor est neganda, ad vexationem enim iniustam, duo sunt necessaria primum vt qui vexatur, & dat pecunias, ius habeat quæsitum in beneficio. Alterum vt vexans iure ad illud careat quorum nihil in præsenti negotio interuenit, non primum, cum in ordinarii potestate sit positum, respuere quoslibet, præter indultarium præsentatos à Patrono, aut concurrentes, per oppositionem meritorum ad illud; Nec secundum, quia voluntate Pontificis, ius ad beneficium vacans indultario competit, argumento est, quod petitum negari ei ab Ordinario, nec possit, nec debeat.

Dico tertiò, *Pro Canonico haberi non posse, qui* A *presso sibi ad eum honoris gradum, viam apud indultarium muniit, modo qui est in assertione positus*. Ratio est, quod collatio beneficii Simoniaca, ipso iure sit nulla, at sine collatione legitima, qualis est, quæ Simoniæ labem non habet, aut vitium simile, Canonicus dici nullus potest, ergo nec iste, quandoquidem in Canonicorum numerum mala irrepsit arte. Maior fidem habet ab Extrauag. Pauli II. de Simon. vbi habetur in conscientia ante omnem sententiam huiusmodi collationem esse nullam, siue sit occulta Simonia siue manifesta, & ad restitutionem beneficii Simoniacè prouisum, obligari sub periculo animæ, ante omnem sententiam.

B Scio quoad hoc secundum, secus sentire Vualdum in supplemento Candelabri aurei, cap. 1. n. 42. & sequenti, ac Millardum c. 68. de Sacramento pœnit. instruct. 2. qui ambo putant ei qui crimen Simoniæ contraxit in beneficio, eo non necessario abeundum esse, nisi post sententiam declaratoriam criminis quod Extrauagans Pauli II. eam non excludat, ergo cum *omnia iura mundi quæ dicunt pœnam imponi ipso iure vel facto, debeant intelligi dummodo sequuta sit sententia declaratoria*, præterquam in censuris Ecclesiasticis, Sylu. verbo Assasinus qu. vltima, quam tamen Paulus non excipit, sequitur (inquiunt hi auctores) eam à Simoniaco expectari posse, ab eoque beneficium retineri, dum in eum feratur, est hæc opinio parum C tuta, nec proinde sequenda in praxi.

Quæ enim possidentur donatione inani ac nulla, hæc sunt vero ac legitimo suo Domino reddenda ante sententiam, at est collatio beneficij quasi donatio, eaque Simoniaca & in conscientia nulla, ergo illud est relinquendum non expectata sententia.

QVÆSTIO XIV.

An Canonicus qui fidem ex præscripto Concilij, non est professus, quo debebat tempore, re- D *stituere quidpiam Ecclesiæ debeat.*

CAusa dubitandi est quod id exigit, Concil. sess. 24 cap. 12. in hæc verba: *Prouisi de Canonicatibus, & dignitatibus in Ecclesiis Cathedralibus, non solum coram Episcopo, seu eius Officiali, sed etiam in Capitulo professionem fidei facere teneantur, alioqui prædicti omnes prouisi. vt supra, fructus suos non faciant, nec illos possessio suffragetur.*

Ex quibus verbis intelligere datur primò, hac lege non comprehendi Canonicatus Collegiatæ Ecclesiæ, aut eiusdem dignitates, nec minora alia beneficia. Primo, quia lex pœnalis, cum propriè sit intelligenda, non extendit se ad ea, quorum expresse non meminit, Flam. lib. de resign. 11. qu. E 11 num. 35. & ead. num. 33 *odia enim sunt restringenda*, per regul. odia de regulis iuris in 6. At est instar odij, pœnæque, quod qui iure communi ab ea professione liber erat, emittere illam iubeatur sub pœna priuationis fructuum: ergo &c.

Secundò, nouæ leges, & quæ vltra ius commune, aliquid imperant, aut exigunt, non sunt extendendæ ad similia, ex identitate rationis, iuxta Nauar. cons. 16. & 17. de præb. Piasecium prax. Episcop. part. 2. cap. 5. num. 33. ergo nec præsens de facienda professione fidei, à Canonicis Cathedralibus ad Collegiatos.

Secundò, colligitur ex verbis Concilij, ad fugam pœnæ ab eo impositæ non profitentibus, sa-

ris non esse, aos ad id procutatoris vti opera,

Primò, quia ita definiuit sacra Synodus, Nau. teste consil. de iureiur. vndecimo,& Piasecio supra n. 90.

Secundò, cum iuramentotum personalis sit obligatio, oon alij iis ranentur, quam qui ea concepere, crgo nec iuramento, quod Pius IV. professiom fidei vult subiungi, tenebitur alius, quam qui nuncupauit,at hoc non est satisfacere Pontifici, non legi, quomm est hæc in exigendo iuramento mens & consilium, habere in fide ac obsequio aduersus Romanam sedem beneficiarios, ac Canonicos stabiles, vt patet ex his verbis Constitut. Pij IV. quæ incipit iniunctum nobis Apostolicæ seruitutis.

Publicam orthodoxæ fidei professionem facere, seque in Romana Ecclesia obedientia permansuros, spondere, & iurare teneantur, hæc Bulla iam ad quæstionem. Ecquid Canonico Cathedralis Ecclesiæ, ecquid Parocho, aut Episcopo, si profiteri fidem stato tempore omiserint, restituere fructus perceptos est necesse?

Dico primò, *Ad id Canonicum & cæteros, non teneri ante iudicis sententiam.*

Probatur nulla pœna Ecclesiastica, priuaos hominem re possessa, siue sit temporalis, siue mixta, ipso iure aut facto inflicta, locum habet in conscientia, ante sententiam, ita Suarez lib. 5. de legibus cap. 8. Summistæ verbo pœna. Azorius tom. 1. lib. 5. cap. 7. qu. 1. & 3. Henriquez lib. 13. cap. 56. §. 2. & 3. Caiet. in 2. 2. quæst. 62. art. 3. Emman. Sa Romæ correctus, verbo pœna nu. 1. Less. 2. de iust. cap. 29. num. 63. at quod teneatur aliquis restituera fructus beneficij, ob non factam fidei professiooem, est pœna, ergo non oecessario ante iudicis imperium perferenda à reo. Maior est certa, ex cap. 19. cum secundum leges de hæreticis in 6. vbi eorum bona, in pœnam hæresis, ipso iure fisco sunt acquisita, & tamen eodem can. dicitur, non nisi post sentenoiam ab iis esse daserenda. Minor est Nau. in Conc. de iureiur. 12. oum. 1. expresse, & Azorio to. 2. lib. 7. cap. a. qu. a. in fine & probatur, quando vult Ecclesia, homini sub mortali neaum ad aliquid in conscientia faciendum iniicere, ante sententiam, soletiis verbis, addere & alia, quibus id declaret, vt videre est in Extrau. 2. de Simon. & decreto Lateran. Concil. renouato à Pio V. da horis Canonicis, nam in Constitutiooe quæ ad eas beneficiarios obligat, ait eis in conscienria, hoc est sub mortali, restitutionem faciendam asse fructuum, si cum culpa, eas non recitauarint quare cum de culpa in noo restituendis prædictis fructibus mentio à Concilio nulla fit, signum est ante sententiam, à nullo, vltro ac sponte restitui eos oportere.

Contraria tamen opinio est probabilis, quam defendunt Piasecius prax. Episcop. parta 2. cap. 50 tit. quomodo beneficia sint conferenda nu. 90. Sa verbo pœna num. 1. Reginald. tom. a. lib. 30. tract. 3. cap. 3. nu. 25. Eorum hæc ast ratio, quod fructus quos suos non efficit beneficiarius, sint haud dubiè alterius, at quod ast alterius, iure naturali ei est testituendum ante omnem sententiam quare paupetibus Ecclesiæque, fructus bi sunt debiti, in istorum opinione satis probabili, pro quorum acquirendo dominio facere non potest triennalis possessio, Regin. supra & Pias. num. 91. quia fauet hæc tantum acquirendo titulo, non fructibus, ad eos ergo non est talis possessio detorquenda facile.

A Dico secundò, *Vbilibet excusari à restitutione perceptorum fructuum facienda, ob non factam professionem fidei, qui probabili se iuris eius ignorantia tueri potest*, est contra Regin. pro Azorio parte 1. moral. instit. lib. 7. cap. 2. qu. 2. Pias. num. 90. Nao. cons. de iureiurando 15.

Probatur. vbi non est culpa, nec ibi locum pœnæ ob eam impositæ, illiusqua effectui vllum essa oportet, at ab ignorantia probabili, abstergitur macula omnis non factæ professionis fidei, cui hæc retinendotum fructuum incapacitas est imposita à Coocil. tanquam pœna culpæ, per cam omissionem admisse, transgressione obligationis propositæ, ergo si culpa sua nulla, ac proinde inuincibiliB ter Canonicus ignorauerit, obligari se ad professionem fidei, intra bimestre, ei non necessaria vlla erit fructuum perceptotum facienda in cooscieotia restitutio, ad aam tamen cogetur in foro extero, quia in eo nullus est locus excusationi iuris clari: per can. ignotantia de regulis iuris io sexto.

QVÆSTIO XV.

An Canonico permissa sit beneficij sui resignatio cum pensionis onere, exigendæ à propinquis Resignatarij aut alijs, quos de ea post discessum suum soluendà, vades constituet.

C

HVius quæstionis explicationem in nonoullas assertionas confercmus, quarum intelligentiæ, præmittendæ videntur quædam hypotheses.

Prima hypothesis, non omnia beneficia pensionis sunt capacia, Gallis enim est exosa, quæ Theologali præbēdæ imponitur, Bleyan. auctore de pensione beneficiali n. 36. lit. V. ad marg. cuius rei testes sunt duæ Coriarum sententiæ Burdegalensis &
D Luterianæ, quarum postrema de anno 1609. reprobari Senatui placuit, quæ crat Lingonensi præbendæ Præcaptoriali addita.

Secunda hypothesis, raro locus ast in Gallia pensionibus, quæ cadunt autboritate Pontific. in beneficia parui redditus ax cap. finali extirpandæ tit. da præbend. & Glossa pragmat. tit. de collationibus §. ordinationes, Bergerio in additiooib. ad Papon. lib. 3. tit. 5. arresto 1.

Opinor ob eam causam, quod à ratione abhorreat, ad officia, muneraque beneficiarij, aliquem adigi, cui idonei ad vitam commeatus non suppetant, quibus carare eum admodum est probabile, de cuius beneficio, temui illo ac aaili, para altera detracta est, tribuenda pensionis no-
E mine alteri: si tamen beneficiario tantum soluta pensione superesset quantum honestæ eius sustentatiooi, ac cætaris oneribus sufficit, nō video cur ei locus in Francia esse non posset, nam tunc cessaret causa, quamobrem in huiusmodi beneficiis, pensio repudiatur à Curia.

Tertiò reprobatur resaruatio fructuum omnium in Gallia, maxime si resignanti concedantur, à Pontif. pensionis nomine, Rebuff de pacif. possess. num. 116. Papon. asresto 6. cuius rei argumenta, fidesque reperenda, à sctiptoribus, Choppino 3. de sacra polit. tit. a. num. 16. in fine, Loüeto littara P. art. 35. vbi cessionem Patochiæ S. Aniani apud

Matisconam, cum retentione omnium fructuum, loco pensionis, à Senatu Paris. rescissam esse scribit, vt Canonibus ac Pragmaticæ contrariam.

Hypothesis tertia, moriente resignatario, pensiones quoque moriuntur omoes quæ, quoniam nostris aduersantur moribus, abusiuæ dicuntur, communi ac vsitata voce Curiæ, causa est, quod iis grauari successorem non deceat, pro quo ratio, iura, consuetudo faciunt, ratio quidem, nam quid à prudentia remotius, quam ad ea, aliquem adigi, quæ non debet, at pensionario indebita est à successore mortui beneficiarij pensio. nec enim ad eam fide data promissisque vllis suis astringitur; cum de illa, ne verbum quidem audierit. Quid? B quod ei res, negotiaque nulla vnquam cum defuncto intercesserint, aut eius pensionario? quod ius suum soli collatori eiusque aduersum se beneficæ, ac liberali voluntati debeat? nullum mortuo? ergo si audietur ratio, si prudentia à pensionis eximendus est onere, qui defuncto succedit in beneficio per obitum, non autem per resignationem. Nec abhorrent nã iura (nã consuetudine postea) quam enim legibus, quam parum est æquitati consonum, ei suorum partem redditaum tollere, cui integri debentur, mortui egni? hac vt credo inductus causa Canonicus, cautionem sibi Laicam expostulat, promissæ peosionis, quam defuncto resignatario adire liceat, & ita rem suam alioqui vacillantem ac incertam, in tuto ponare, quod C quam iuste fieri queat, iam est videodum.

Age ergo, ecquid à resignatario resignanti est concessum cautionem vt aiunt Laicam, exigere pro securitate suæ pensionis, quandiu ei vita superstes erit?

Id vero non modo de tempore, mortem Resignatarii consequente, negauere, Suar. tom. 1. de religione lib. 4. tract. 4. cap. 35. Reginal. tom. 2. lib. 23. cap. 18. quæst. 1. num. 251. sed de quouis alio, itaque Simoniacum esse aiunt, id Papa inscio ac ignorante pacisci, aut eundem ex pacto astringere vt tempora soluendæ pensionis occupet.

Rem distinctione expediendam censeo, aut enim agitur de tempore, quo Resignatarius incolumis, D viribusque integer erit, vel de eo, quod mortem eius consequitur, si de primo, quæstio instituitur.

Dico primò, *Resignationem factam, cum obligatione assecurandæ pensionis, tam assignatione vadis, quam prædij alicuius, quod partem efficiat patrimonij resignatarij, aut eius propinquorum, non esse Simoniacam, maxime extra Galliam*, ita Flamin. de confidentiis beneficialibus quæst. 44. num. 5. responsum esse tradit à Dominis de Rota anno 1591. præsidente Cardin. Otano, cuius nos rei, quia causam pluribus explicuimus tract. de Simon. qu. 21. eius explanatione copiosiore supersedendum in præsenti docimus.

Dico secundò, *Non posse Canonicum sine Simonia, E exigere à resignatario suo, vt certos sibi attribuat homines, qui pensionem ipsi promissam soluant, aut soluendam curent, à successore defuncti resignatarij, cuius olim se nomine illi prædes constituerũt ac vades.* Pro hac sententia faciunt à me citati authores & probatur. Onus pensioni additum, opinione hominum æstimabile pretio, quod nec illi, nec beneficio, aut eius collationi, per se aut per accidens est coniunctum, Simoniam efficit, vt scripsere Reginald. ac Suar. dictis locis. At pensionis assecuratio, post mortem resignatarii, à quo debebatur

A pensionario, onus est æstimabile pretio, cum hanc non leui pecuniæ summa redemptam vellet, nec sit reperire prædes facile, præterquam amicos, aut propinquitate nexos eam gratis qui præstent. Nec est hæc pensionis curandæ obligatio, ac præstandæ à defuncto beneficiario, aut eius loco à cautionibus Laicis, (vt loquuntur) per se collationi beneficii, aut pensioni addita, nec per accidens, est ergo eius postulatio Simoniaca. Maior est certa. Nam est Simonia omnium consensione studiosa voluntas, dandi pro spiritali pecuniam, aut aliquid ea æstimabile, at tale est onus, de quo agimus, quis enim ambigit impooi à Pontifice beneficiis hæc onera? cum gratis cedi possint, gratis conferri, non est ergo collationi beneficij, per se adiun- B cta assecurandæ pensionis obligatio, promissæ à resignatario, postquam naturæ fatoque concesserit datis vadibus, qui eam suo nomine præstent pensionario, neque per accidens, cum eius nulla sit Pontifici facta mentio in litteris, quas ad eum dedere supplices, resignans ac resignatarius.

Secuodo, cum omnis conuentio, in adeptione beneficij, super re ei non adiuncta, iuri sit Canonico contraria, vt habetur in cap. final. de pactis & cap. quæsitum quintum de rerum permutationo ne hæc istiusmodi foret, quam à resignatario resignans postulat, authoritate Papæ, purgari debuerat, iuxta Nauarr. lib. 5. consiliorum de Simonia, consil. 49. Brodæum ad Loüeti arresta, C littera C. art. 40. vbi postulante sapientissimo Præside Siguerio, Parisiensis Senatus vetuit, Decem 1. a. 1588. ne cui, vlla amodo, pactioni firmitas esset, quam Papa non probasset. At hæc, de qua est præsens quæstio, illi accepta esse quomodo potuit, cum hinc ad eum, ne vocula quidem emanauerit? Maneat ergo quod est inter resignantem ac resignatarium, motum de cautione danda dissidium, ad solutionem pensionis, post resignatarij obitum, iustum esse, nec illius improbæ voluntati, posse hunc sine certa Simonia acquiescere.

QVÆSTIO XVI.

D

An obligatio restituendi quam Canonicus incurrit, omittendo horas, possit ab eo suppleri per eleemosynas faciendas aut factas antea, de beneficij sui fructibus.

SVppono primò, beneficiariis, qui suo muneri defuere, in recitatione pensi Ecclesiastici, eis restitutionem fructuum, à se perceptorum, esse necessario faciendam si conscientiæ satis facere suæ appetunt, idq; ante omnem sentẽtiam cuius nos rei causas plures dedimus, trac. de horis, hic quia breues esse volumus minimè repetendas, dixisse sufficiat, eam à Põtifice. Pio V. imperatam, Bullato di- E plomate, cuius meminere Doctores, Nauarrus præ cæteris Enchir. 25. num. 155. præceptam à Leone item X. in Cooc. Lateran. sess. 9. can. 9. ac vt ostenderent optimi Pontifices, reo expectandam noo esse iudicis super ea re sententiam, de fructibus cum loquuntur, eos tanquam rem iniuste acquisitam, pro tempore prætermissi officij fabricæ reddendos aiunt, ac attribuendos Ecclesiæ aut pauperibus, quæ enim habentur iniuste, cum non sint eius, penes quem sunt, reddi debent, ei ad quem pertinent, etiam iudice non iubente, ergo &

fructus Canonicatus, percepti ab eo, qui pensum horarum, Deo, & Ecclesiæ vt erat necesse, non reddidit.

Suppono secundò, fabricæ nomine Ecclesiam intelligi, quæ tam propria est loci, vbi situm est beneficiũ quã aliam quãcunque, proindeque explere quę sunt officij, qui in commodũ alterius pij loci impendit, quæ ob omissas horas, sibi sunt restituenda, Concilij imperio, pauperibus aut fabricæ, causa huius rei est, quod expresse cann. 9. citatæ sess. fabricam denotat & pauperes, ergo beneficiario liberum est quibuslibet dare quæ debet, neglecti officij nomine. Ad quæstionem iam delabatur oratio, liceat ne Canonico data de beneficij fructibus in eleemosynam, aut ad reparationem domus quam incolit, aut ædificij cuiuslibet, ad illud pertinentis, offerre Deo in solutum eius obligationis, quam habet restituendi, quanti æstumantur percepti fructus eo tempore, quo sibi à precibus necessariis, ea propria instituti sui ratione defuit.

Prima Assertio, *Canonicus bona quibus olim bene ac liberaliter est de Ecclesia meritus, aut pauperibus, hæc potest velle data à se eo fine esse, vt ab onere restitutionis faciendæ, ob prætermissas à se horas, postea sit liber, sicuti fuit in pauperes munificus, hoc ei in mentem venit, non aliter.* Antequam probetur, nota eleemosynam, posse dupliciter fieri, vno modo, nihil cogitando de ea seruãda vt postea applicetur, ad intentionem facientis, cui, & in quem finem videbitur. Altero, cum expressa, aut virtuali voluntate illam reseruandi, applicandam in posterum pro satisfactione debiti contracti, horarum omissione. Itáque declarata assertio probatur, quoad primã sui partem, occupare soluendi tempora, licitum est singulis, cum debitore anticiparis solutionibus eximere se nexui quo tenetur sit in laude, at qui erogata pauperibus vult sibi postmodum fore vtilia, ad solutionem debiti contracti, omissione horarum, solutionem anticipat, ergo sine culpa.

Secundò, licet opus liberale in pauperes, sit respectu nostri præteritum, in Dei tamen acceptatione, manet præsens, ac cum iis viribus, quas haberet, si nunc primum offerretur ei, pro restitutione perceptorum fructuum, nec enim eas amittit, ob eam præcise causam, quod actu tunc non referatur ab agente in eum finem ergo vt eleemosyna data pauperibus, ad satisfaciendum obligationi restituendi fructua perceptos, pro non recitatis horis, haberet hanc vim, si nunc offerretur; ita & cum suspensa voluntate facientis, postea ad eum effectum ab illo applicabitur.

Confirm. quas Missas, Sacerdos pro nullo dixit, potest iis applicare, quibus postea deprehendit fore vtiles, dummodo tamen, actu aut virtute, earum sibi vim, effectumque initio reseruatum esse voluerit, secundum Regin. lib. 23. cap. 17. nu. 237. ergo & velle, vt eleemosynæ suæ, iam pridem factæ, fructuum sint loco, quos fabricæ beneficij, aut inopum turbæ debet, pro prætermissione officij Ecclesiastici, ac horarum.

Secunda pars Assertionis iam probatur, quæ Ecclesiæ peculiari sunt ac proprio iure debita, in eorum se communionem, aut alium quempiam, inferre nemo potest, at opus meritorium, nec reseruatum, nec applicatum vlli, ad Ecclesiæ thesaurum pertinet, cuius est dispensator solus Papa, ergo id sibi vindicare, nemo potest, sine crimine, sed data eleemosynæ nomine de se, & ex obiecto

A suo, sunt eiusmodi, quæ ad vitam beatam autnti suo viam sternant, ergo non reseruata, aut applicata alicui in ius, potestatemque transeunt Ecclesiæ, de qua posse eripi, quis existimet? eorundem relatione à beneficiario, ad capungendum nomen contractum non recitando officium.

Assertio secunda, *Beneficiarius, obligatione restituendorum fructuum pro rata omissionis horarum satisfacit, cum Ecclesiam, aut quodlibet aliud ædificium, eorum, quæ ad beneficium pertinent, resarciendum curat, modo tamen inter fructus debitos ac perceptos, & impensas, in restauratione locant Ecclesię faciendas, sit æqualitas.* Hæc Assertio defensorem Reginald. habet, ac patronum, lib. 30. cap. 4. nom. 45. ratio
B est, quod in can. 9. sess. cit antea, non fiat mentio fabricæ Ecclesiæ, beneficij, sed fabricæ beneficij absolute, ergo cum tam domus, in qua beneficiarius habitat, quam quodlibet aliud ædificium, de his quæ ad beneficium spectant, dici possint beneficij fabricæ, factæ iis restaurandis impensæ, esse vice fructuum poterunt, quos rependi pro non recitatis horis est necesse. Et hæc habui quæ de præsenti difficultate dicerem.

QVÆSTIO XVII.

C *An Canonicus sic psallere in choro debeat, vt si non faciat ea quæ psallentibus instituto Ecclesiæ obueniunt, seruare possit.*

Disputationi fit initium à Tridentina Synodo in cuius sessionis 24. cap. de reform. 12. signate Episcopis edicitur, ne quem in communium Ecclesiæ suæ bonorum societatem, venire sinant, qui per se statam horis Canonicis cum opera præsentiam in choro non exhibet. Placet hic dictam à PP. ea de re sententiam & audire & legere. *Distributiones vero qui statis horis interfuerint recipiant, reliqui quauis collusione aut remissione exclusa, illis careant, iuxta Bonifacii VIII. decretum quod incipit consuetudinem.*

D Est autem distributio mihi ac Theologis omnibus, pars aliqua sacrorum redditúum, ei data, aut danda, qui officio in choro interest, distincta à præbenda, vt pars à toto, quod coagmentat, nam hanc cum distributionibus diariis annona stata conflat, *Grossum* barbari vocant Petro Gregor. authore li. 15. syntagm. cap. 23. num. 12. qua de re alias: dicere hic satis ad præsens negotium, obuentionibus diariis initium factum esse ab Ecclesię charitate aduersus Deũ. Enimuero cum hæc non sine doloris acri sensu aduerteret, frigere templa, silere pulpita mœrere diuina officia, Canonicorum ea obeuntium paucitate mirabili, credidit optimum factum
E esse, eos præmio, vti pueros dulciariis, ad pietatem munusque præstandum illicere, quare seponi de communi mensa redditus certos voluit, cum iis communicandos qui adessent, non aliis, hæc ego commoda, hæc lucra, distributiones diariaque nomino; quæ quam iuste petere, ac seruare possint Canonici, qui vix inchoato officio, pedem domum referunt nec ei toti intersunt, iam videndum.

Et quidem dicta causa est, si Nauarr. audimus tom. 1. consil. lib. 3. de Clericis non residentibus consil. 9. si Piasecium praxis Episcopalis parte 2. cad. 3. art. 5. num. 14. cuius in re non vulgari (nec enim à quoquam istius explicatione dubij, signatos

commentarios

commentarios memini) cuius est inquam expressa hac oratione sententia.

Neque debentur distributiones interessentibus per modicum tempus, omnibus enim horis tenetur interesse Canonici, & per omnes horas debet fieri compartitio distributionum, Hæc ille.

Non ero tamen eiusmodi in expromenda mente mea, sensuque vehemens, ac acer, vt notatos dictione mea, vti virgula censoria velim, quotquot ad hanc diem in Ecclesiis vbi consuetudo inoleuit discedendi è choro, vixdum inchoatis matutinis, vt fit Metis, aut interessendi tantum Missæ vel matutinis ad obtentionem omnium diei prouentuum, vt fit Syluanecti, non ero (inquam) tam rigidus vt damnare velim qui in iis Ecclesiis præstabili aliqua pietatis laude commendabiles vixerunt, quos, in hac materia prædecessorum solenne sequutos esse, nunquam pœnituit. Quare est hæc mea sententia dum corriguntur, (quod facere Episcopo est necesse, aut Papæ, si aius solius potestati subiecti, ab Episcopi sunt censura liberi) mea inquam est opinio, Canonicos, vbi se choro steterint, sub initium, finemque efficij, aut horæ vni de præcipuis interfuerint, prout eos facere mos in suis Ecclesiis obtinuit, posse quicquid præsentibus obuenit, seruare.

Primò. quia consuetudine rationabili, ac præscripta, humana lex interit cap. finali de consuetud. cum hæc istius sit interpres, cap. cum dilectus de consuetud. sane quoniam ita consuetudo inualuit, qui Ecclesiæ causa abest, diaria consequitur, peræque ac qui officio interest, Nauarr. tom. 5. consil. iuxta secundam edition. lib. 3. de Cleric. non resident. consil. 7. n. 2. quemadmodum & qui corpore est æger, iuxta Archidia. in c. 1. de Clericis non resid. Nau. consi. 10. n. 10. aot scripturæ enodandæ, dat operam in publico vrbis gymnasio, aut qui pro priuato Capituli bono abest, magno multorum commodo, Piasecius num. 16. at nullo non tempore Canonicis certarum Ecclasiarum, vt Metensis v.c. semper fuit in more, templo egredi, ac diurnis non secus frui obuentionibus, quem sine morem, nemo illico, cum ratione culpatum ibit, si secum ipse reputauerit, è maiestate Ecclesiæ esse, fas vt sit Canonicis egredi cum aliquandiu in sacra æde, precandi causa fuere cum cæteris, ac si velint, per se psallere, & non per substitutas ad hoc operas, id vt illis sit liberum. Equidem Gregor. scimus eius nominis decimum tertium, cum interrogatus esset de consuetudine Ecclesiæ Cõpostellanæ, in qua senio confecti Canonici, quique 40. annis seruierunt, habentur quoad diurnos distributionum sacrarum redditus obtinendos, eodem iure, quo qui præsentes intersunt officio, respondisse, eam tolerandam videri. Iam hoc quæro, cur quod in Ecclesiis Hispaniæ fit impune, ratione consuetudinis, in nostratibus id est Gallis, culpabile sit nec ferendum?

Maneat ergo, quicquid ad hanc diem, de quotidianis distributionibus obtigit Canonicis qui ex consuetudine inueterata, officio non adsunt, integrè, obtigisse prudenter, ac iuste, nec proinde de eo quicquam reddendum esse.

Secundo, cum sint diaria, Capituli bona, hæc sibi inuicem largiri Canonicos quid vetat? si nulli sint nominatim debita? at proprie, sunt nullius. Enimuero, ea sibi præsentes tantum vendicant, cum quibus commodis priuatur absens, his augeri præsentes oporteat, secundum Trident. loco ante citato.

Tertio, lex non obligat nisi recepta Azor. tom. 1. lib. 5. cap. 4. quæst. 1. & 3. Flam. de confidentia quæst. 11. dum. 18. & 19. Rebell. de obligationibus 1. p. lib. 2. quæst. 5. num. 6. At hanc de distributionibus Ecclesiasticis negandis absentibus, aut discedentibus è choro post psalmum primum matutinarum, viguisse vnquam Metis v.c. quis asserat? Quid? quod toti officio. etsi impropriè ac synecdochicè, interesse dici possint? cum sua eos implere subsellia, tam principio quam fine sit necesse.

Est quæstionis pars altera communior vt quæ non eos tantum quorum hactenus iura prosequuti sumus, sed vniuerse Canonicos omnes spectet.

Ecquid ergo eis, diuina per se sunt obeunda mysteria? ecquid illis canora voce, ac modulata, legendæ horæ laudabili instituto Ecclesiæ?

Affirmantem tenet Ludouic. de Beia tom. 5. casu 35. & alii quos citat. Negantem Leonard. Lessius lib. 2. dub. 33. cap. 34. num. 184. & sequentibus, quam probabilem quoque esse iudicat Regin. to. 2. lib. 30 cap. 5. n. 60. cum Couarruuia lib. 3. Variar. cap. 13. n. 13.

Dico primò, *In quibus locis, Canonicis per se canere in choro vsitatũ est & solenne, eos nõ implere officium, qui ad ministerium religiosum, ac vtile, reiiciunt in socios, contenti priuatim orare, ac submissa voce.*

Causa est, quod qui de bonis communibus Ecclesiæ, vitam propagat, ei quoque ministrare debeat, vt dicitur cap. cum secundum Apostolum de præbendis: at in quo est Ecclesiæ vtilis, qui præter speciem suam, nihil ei publice, in choro accommodat? Ecquid sunt principio instituti Canonici, vt Cœnobitarum instar essent? quasque hi Deo laudes, statis horis publice occinunt, & has quoque illi exhiberent, alternantibus choris? Abeunt ergo Canonici à fine cuius causa instituti sunt, qui non nisi tacite, horas domi, aut in choro decurrunt, vetus enim est hoc verbum, Concil. Basil. sess. 21. paragr. 5. *Psallere in choro Canonicorum esse officium.*

Secundo, Canonicus tenetur ad personalem residentiam, at hæc interit cum ipse per se non psallit, residere enim nihil est aliud, quam personaliter officium soluere in proprio beneficio, at para magna muneris Canonici, est cantus publicus, cum eam ob rem instituti sint Canonici, vt cultum publicum Deo reddant, qui cultus cum est publicus, publicam testificationem haber, quæ testificatio magna ex parte consistit in conficiendis sacrificiis ac pangendis diuinis laudibus, peccat ergo Canonicus, qui clara voce officium non recitat, cum submissa & secreta psalmorum recitatio testimonio publico careat.

Dico secundò, *Mihi quoque videri probabile prætermissionem cantus in choro, Canonicum priuare aliqua parte fructus qui sunt ei ratione suæ præbendæ debiti.*

Causa est, quod donationis hypotheticæ vt vis est nulla, conditione non posita, ita quæ per eam sunt habita, hypothesi non extante sunt reddenda: at redditus Ecclesiastici annui, sunt Canonicis indebiti, nisi causa officij, cum ob hoc, eiusque gratia assignentur ab Ecclesia, ca. fin. de rescript. li. 6. decretal. Hoc vero, quis magnam partem constare neget, horarum recitatione publica? alioqui, quorsum ad eas signum datur? quorsum canunt? si id facere, Canonicorum nihil interest? Stulti

Tridentini Patres ac nullius Concilij homines, cum Episcopis, Decanis ac Præpositis imperant, id vt strenue ac grauiter dent operam, ne Canonici per substitutos munere fungantur, etiam pœna peccantibus addita, vt intelligere ex his eorum est facile sess. 24. cap. 12. *Omnes per se diuina & non per substitutos compellantur obire officia, atque in choro ad psallendum instituto, hymnis & canticis, Dei nomen, reuerenter, distincte, deuoteque laudare.*

Secundo, sunt instituti Canonici, non tantum vt intersint choro, sed vt canendo sint præsentes, & ideo veluti operæ suæ stipendium distributiones eis diurnæ, dantur instituto Ecclesiæ, vt est in Basileensi Concil. sess. 21. paragr. 3. & in Aquisgran. cap. 131. ergo si non cecinerint, earum iure ac dominio excident, quod à Congregatione Romana responsum esse, eosque nisi psallant, officio suo non satisfacere, scribit Comitol. responsion. lib. 1. qu. 65. quæ est opinio Nauar. de orat. cap. 13. nu. 17. Bella supra, Soti lib. 10. de iustitia qu. 15. art. 4. Summæ coronæ prima parte cap. 5.

Ac vt de horum fructuum quantitate reddenda, certi quid possit statui, meminisse est necesse, Canonicorum 4. esse munera propria, orare priuatim, ac publice, supplicare cum cæteris, ac cum foras proceditur religionis causa ad vicinum templum, locum ordinemque tenere, postremo, rem communem Ecclesiæ, cum de ea refertur ad Capitulum, industria consilioque tueri, quibus vt partes redditüum singulæ respondeant, dandam esse per confessarium operam existimant graues Theologi, vt pro omisso cantu, portionem quartam redditus eius diei restitui curet in vsum fabricæ aut pauperum: quare

Dico tertiò, *Vbi prisci æui consuetudo, maiorumque viget institutio*, quã Trid. sess 24. cap. 12. tantopere vult Canonicis commendatam esse, vt ipsi per se, horas clara voce canant in Ecclesia, eos non lucrari distributiones integras, nisi in choro ipsimet psallant, Caiet. tom. 1. opusculor. resp. vlt. Nauar. cap. 16. de orat. num. 47. Suar. lib. 4. de horis cap. 12. num. 10. ratio est, quod hæ non dentur ob solam præsentiam, sed maxime propter seruitium Deo præstitum eo modo quem Ecclesia postulat, qui modus consistit in psalmodia, argumento est quod diuinum officium maxime publicum, ita sit institutum, vt cum à multis in templo dicitur, ita recitetur vt alteri ab alteris exaudiantur, quod ipsum est psallere, à fine ergo Ecclesiæ recedit qui præter præsentiam suam nihil affert in templum, quo Deo honorem ac reuerentiam conciliet. Quare decreto Bononiensis Ecclesiæ pro interessentibus, nullo modo habendi, sed pœna mulctandi dicuntur, qui priuatim officium decurrunt, cum nec muneri suo satisfaciant.

Confirmatur sunt diaria, ex mente Concil. non aliis, quam qui choro intersunt danda, at quis præsentem existimet, quem negotia domestica, domi volentem retinent, aut à prece quæ fit in templo publicè, priuatæ eiusdem preces retardant ac cohibent? Enimuero cum ratio instituendi chori sit oratio publice ad omnium commodum Deo principi exhibenda, censendi sunt Patres, Concil. Trid. sess. 24. c. 12. cũ volunt Canonicos psallere per se in choro, de eo loqui in eũ sensum, qui illi spectata institutione sui conuenit, at chori ratio in vnius communicatione cum alio est posita, sic vt quicquid ibi precum, Deo ab vno offertur, sit commune alteri, quod non accidit haud dubie, cum hæ aut submissa voce offeruntur, aut nullæ dicuntur, ergo cum obligationi annexæ choro non satisfaciat, qui corpore, membrisque præsens, vel silet, vel priuatim Deo loquitur, distributiones diei proprias, minime lucrabitur.

Dico quartò, *Quando Cantores modulationem in choro harmonicam adhibent, aut si communem & non ex arte, tamen institutam ex more, ad Canonicorum subsidium, posse Canonicos consequi, quidquid eis est fructuum ac distributionum nomine debitum.* Ita Less. lib. 2. cap. 34. dub. 33. Raph. de la Torre, in 2. 2. q. 83. de horis Canonic. contr. 10. disp. 7. P. de Nau. lib. 2. de rest. cap. 2. num. 217.

Primò, quia in hoc casu nihil à Canonicis exigit Ecclesia, præter præsentiam suam in choro.

Secundò, quia talis est consuetudo Ecclesiarum fere omnium quæ vim legis obtinet.

Argumentis allatis in 2. assertione responderi debet, priori quidem negando minorem, hoc ipso enim quod Ecclesia Cantoribus aut Capellanis vtitur ad psalmodiam, Canonicos à canendo liberat, eosque sacrarum obuentionum capaces reddit, si horas priuatim ac submissa voce dixerint.

Ad Conc. Trid. respondet Lessius supra n. 186. dicendo verba eius ac præcepta spectare ad Episcopos, à quibus dicuntur compellendi Canonici vt psallant, proinde eos peccare si non faciant. Quod si de Canonicis loqui Concilio est propositum, dicendum est, quoad hoc non esse receptum, nec curasse Episcopos. vt in hac parte executioni mandaretur.

Ad Concilia Aquisgran. & Basileense dicendum iis non præceptum contineri sed consilium: vt indicat vox *debent*, qua vtuntur, quæ nota est ac index non præcepti sed consilij.

Obiicies contra primam partem explicatæ quæstionis, à suprema Tholosatium Curia ann. 1583. rescissum statutum esse, quo Canonicis communne visum erat, è re publica regni suaque esse, vt distributionibus diei integris gauderent, certis se horis tantum sistendo Ecclesiæ: Caronda teste in memorabilibus verbo Ecclesia, Fabricio de præbendis eorumque fructibus littera l. ad margin. pag. 244.

Respondeo, id ad rem nõ facere, nã quæ vno sunt loco vetita, quia sic est superiori placitum, cur alio ea facere est nefas? Deinde, cum nihil commune Franci habeant ac Austrasij, cum Occitanis, cur quæ istis lex est dicta, à iudicibus prouinciæ, ad Canonicos alios regni transibit, tanto ab illis terrarum interuallo disiunctos?

Tertio, cum Principis sit soliue legem sciscere, populi recipere, quarum ei rerum altera cum deest, vim eius quoque tolli omnem est necesse, quæro, quando, vbi, & quomodo illa Curiæ Tholosanę sanctio à Rege sit probata? cui nunquam ad hanc diem innotuit. Quid? quod iudicum, quod magistratuum, quod tribunalium sit Sacerdotibus parere, non ius dicere? Nisi forte Tholosates ouium non sunt in numero, quarum in persona Petri, Sacerdotibus cura est à Christo vindice commissa? quam ergo inaniter est, nulloque fundamento, contra Canonicorum regni antiqua iura, Tholosatium obiecta sententia?

Eiusdem est generis, quod de Concilio Trident. io quibusdam Ecclesiis Galliæ Metensi maxime promulgato narratur, sic enim disputant, Caroli Cardinalis à Lotharingia fœlicibus auspiciis, in ea est vrbe olim euulgata Synodus Tridenti habita,

ac recepta, eius ergo teneri legibus censendi sunt quotquot in illa Canonici viuunt. Neganda est consequentia quod quæ Concilii decreta recepta ante in ea vi be fuerant, & à Cardinali inducta in mores, vim ibidem vsu contrario habere desierint, legendus Azor. par. 1. lib. 10. cap. 11. qu 6. Squillanté de obligat. Cleric. p. 1. q. 19. n. 56. Suarez de Relig. to. 2. lib. 4. cap. 12.

QVÆSTIO XVIII.

An Canonico qui sine Episcopi facultate aliquanto tempore à suo beneficio absuit, Canonicalis prabendæ fructus sint debiti.

QVod mediocriter eruditos non latet statam per sa, ac stabilem operam iure communi exhibere debent Ecclesiæ suæ Canonici, eam obrem enim luculentis prouentibus, tam diurnis, quam annuis donantur, vt Ecclesiam, specie iuxta, ac cōcilio, precibusque sustineant, etsi vt ante dicere memini, nonnullibi ad eius maiestatem splendoremque substitutis vti operis in lucro ponant, quod quale sit, cum nihil ad præsens negocium faciat, dicere hic non necesse, sed tantum, hanc mihi videri causam esse iustam, confessario cuilibet, iniiciendi scrupuli Canonico super restitutione facienda fructuum perceptorum in absentia.

Enimuero sic disputo: data ob causam danti sunt restituenda, cum hæc non ponitur, at obuentiones sacræ Canonicatuum, tam diurnæ quam annuæ, non alteri voluntate Ecclesię sunt debitæ, quam qui residet: ergo cum causa nulla, speratis precibus populum, templum autem opera, industriaque sua Canonicus priuauerit, quicquid ad eum interim lucri peruenit ac commodi, læsæ reddendum est Ecclesiæ aut pauperibus.

Nihilominus quod pace, veniaque dictum sit secus existimantium, non existimo Canonicum ad id vlla adstrictum lege esse, ante iudicis Ecclesiastici sententiam. In eam inducor mentem, authoritate primo Concilij, exinde ratione, ecquid ergo Concilium? Nimirum priuari authoritate Episcopi, Canonicos imperat, dimidia parte suorum fructuum, cum vltra trimestre, sine eius consensu absunt, sic enim in sess. 24. cap. 12. *Obtinentibus in eisdem Cathedralibus, aut Collegiatis, dignitates, Canonicatus, prębendas, aut portiones, non liceat vigore cuiuslibet statuti, aut consuetudinis, vltra tres menses, ab eisdem Ecclesiis quolibet anno abesse, alioqui, primo anno priuetur vnusquisque, dimidia parte fructuum, quos ratione etiam prębenda, ac residentia fecit suos.*

Quo ex loco sic argumentari libet, verba imperatiui modi, quibus lex concipitur, pœnam ferendam continent, non latam, iudicem enim respiciunt non reum. At præsens quæ est de restituendis à Canonico fructibus, pro rata suæ absentiæ, pertinet ad Episcopos cum iis Patres Concilii pro authoritate dent in mandatis, vt eos à reis, id est Canonicis, quos suo iniussu abfuisse contigerit, seruari, ne sināt, Testis ex Trid. modo recitata oratio. Testis, & hæc eodē inserta capite: *si que perstiterint in eadem negligentia, priuentur omnibus fructibus & crescente contumacia, procedatur contra eos iuxta sacrorum Canonum decreta.* Amabo enim cuius est absentem Canonicum plectere? cuius in insequendis criminibus Canones andire? cuius contra reum procedere? quam vero nulli non est cognitum, munus id esse iuridici? nisi forte patitur humanitas, in se sæuire quenquam, ac quam natura damnat in barbaris, Clericum aduersum se exercere violentiam? Non est ergo simile vero, à Canonicis, quos percepere fructus beneficij dum abessent, redhibendos Ecclesiæ, ac pauperibus, antequam id facere iubeantur per sententiam. Ita Sylu. expresse in verbo Clericus 4. n. 24.

Tempus vero absentiæ Canonibus vetitæ in Canonico, id censeri debet, quod trimestre supergreditur, quo in genere id cauendum maxime.

Primò ne per Episcopum, eiusque beneficentiam absint Canonici in Natali Domini, Paschate aut aliis anni celebritatibus, Congregatio Cardinal. in decisionibus super sess. 14. cap. 12. verbo *quolibet anno.* Exinde ne omnes, aut eorum pars maior, eodem tempore ad sua negotia, relicto choro abeant. etiam tùm cum per Concil. domi, aut ruri, res suas trimestri toto agere, cuique est integrum. Congregatio Cardinal. ibidem verbo *Vltra tres menses*, id duntaxat iis est licitum quibus videbitur Episcopo, & Capitulo, verba sunt Cardinalium loco cit. *Non possunt tamen omnes eodem tempore recedere, ne Ecclesia destituatur suo debito seruitio, sed tantum ea pars Canonicorum quæ videbitur arbitrio Episcopi & Capituli posse abesse*, hæc Cardinal. ex quibus, colligere cuique est facile, quod Episcopo dum viueret, hoc quoque sede vacante, Capitulo in Canonicorum causa permissum esse de quo nos alibi.

Iam ad argumentum initio positum.

Respond. est negatione Minoris, licet enim peccet Canonicus non residens in loco sui beneficij, aut si residet statis horarum temporibus, ad templum officij causa non penetrans, nego tamen eum peccare, beneficij fructus sui exigendo, aut exactos seruando, ante sententiam. Causa est, quod interim dum hæc fertur, ex tacita Ecclesiæ voluntate sint eius: indicio est, quod his illum spoliari, exuique per iudicem, tantum Concilium imperet, ergo dum hic eos retinere patitur, tacitè quoque eorundem dominium retinendi concedit, Regin. to. 2. cap. 5. num. 59.

QVÆSTIO XIX.

An liceat Religioso Canonico Canonicatum suum resignare.

PRo parte negante sunt argumenta sequentia.

1. Primum, quod resignatio non sit nisi beneficij aut officii cessio, beneficium manuale, quo de genere sunt Canonicatus Regularium, non est beneficium, cum ad eius rationem pertineat esse perpetuum, quod manuali non conuenit, vt pote quod est ad superioris arbitrium, nutumque reuocabile. cap. cum ad Monasterium parag. tales, de statu Monach. & Clement. vnica parag. præmissa de supplenda negligentia Prælatorum.

Secundò, cum resignatio sit iuris sui cessio, fieri hæc à resignante non poterit, si beneficium manuale, ad eum non pertineat, at verum est prius, ergo & posterius. Maior est certa Minor proba-

rut, quæ reuocari queunt, hæc dominio pleno, subesse nequeunt eius cui adimuntur, cum iuste priuari re sua nemo queat & debeat, sitque possessio dominij proprietas, at beneficium manuale est reuocabile.

Tertiò, possidens beneficium manuale, iuuari non potest, regula de triennali aut annali possessore, ex Moledano decis. 169. alias 340. & Dominis de Rota 13. Iunij 1549. ergo nec iure resignandi, beneficiariorum proprio.

Contrarium tamen vt probabiliùs tenent Flam. de resign. lib, 2. quæst. 11. num. 5. & lib. 55. quæst. 5. Rebuff. tract. de nomin. quæst. 9. num. 15. Bleyan. in theor. tract. de manual. & tempotarijs benef. num. 4.

Ad intelligentiam notare placet primo, esse manuale beneficium, istarum rerum intelligentibus, idem ac quod ad nutum, proque voluntate superioris, de vnius manu in alterius transire potest, saltem potentia.

Secundò, Ad rationem perpetui, in beneficiorum materia, sufficere si potentia sit tale, iuata Syluest. verbo dignitas num. 1. Regin. tom. 1. lib. 30. tract. 5. cap. 9. num. 138.

Primò, quia ea Rebuffo tract. de nominationibus q. 9. num. 15. id est perpetuum, quod pro tali iudicatur, leg. sufficit digest. de condit. indebiti, vel vt dicit Regin. loco proxime cit. ex lege iurisperitos de excusationibus in principio quod non definitur certo tempore, quantumcunque detur, ad superioris beneplacitum. Quæ duo vt patet beneficijs manualibus competunt, sunt ergo perpetua. In quo etsi me mea credulitas aut verius Rebuffi ac Regin. auctoritas fallerent, ab eorum tamen abire sensu, in præsenti mihi negotio non esset facile, cum beneficia omnia manualia in Gallia sint perpetua, autore Bleyano tract. citat. in. 10. indicio, est quod semel à superiore collata Monacho, ei adimi sine causa, eaque iusta nequeant, in quo peccare, cum si contingat, appellandi superioris, à quo in antiquum suum gradum reuocetur, honestam esse Monacho destituto causam, narrat Rebuff. tract. de nominationibus q. 9. nu. 15. quod probat ex Innoc. in cap. insinuante, qui Clerici vel vouantes, & glossa pragm. tit. de collationibus parag. & idem ordo verbo perpetuis, quem autem, superioris nomine, intelligi hic oporteat, non satis scriptoribus est certum, Bleyanus, ait esse curiam, ad quam destituto, tanquam ex abusu, appellare licitum esse scribit tract. cit. num. 10. littera F. ad marginem.

Verior est Rebuffi sententia asserentis hunc esse aliquem vnum è Prælatis Ecclesiæ, destituente maiorem autoritate, ac gradu. Iam ad quæstionem, ecquid manualia beneficia, cuiusmodi sunt apud asseclas D. Benedicti Opearia, Eleemosynaria, Infirmaria, Æditimi cura in Clericorum S. Augustini reformatorum ordine, Parochia & Canonicatus in sæculari Ecclesia? ecquid sunt hæc inquam talia, quæ superiore locali, non probante, resignari possint?

Dico primò, *Manualia prælato non consulto resignari posse, in manibus Papæ in fauorem alterius.* Est authorum, quos citaui proxime.

Probaturque primo, re sua cedere quisque potest in gratiam alterius, Papa maxime approbante, at Religiosi, pari iure manualia possident, ac alia quælibet beneficia, quorum vere sunt Domini, & resignatio quædam est cessio, ergo ea per illos resignari poterunt.

A Maior est certa, minor haud dubiam fidem habet ex verbis Gregor. eius nominis XIII. qui resignationes manualium, peræque publicandas ait ac eorum, quæ sunt perpetua, sic enim ille Const. 37. parag. Cæterum: *De quibuscunque Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, tam virorum quam mulierum, dignitatibus, officijs & beneficijs Ecclesiasticis sæcularibus, & quorumuis ordinum militarium regularibus, etiam electiuis, & manualibus, ac etiam de iure Patronatus,* At quis credat scientissimum iuris Pontificem ignorasse quæ Romani sunt fori? quis ab eo posita in beneficijs, quæ eius concessione liberali, transire possunt ad alium per cessionem possidentis, si de eorum non sunt natura, quæ renuntiari valeant? ergo cum manualia lege de pu-
B blicandis resignationibus comprehendantur, vere sunt beneficia, & vt talia relinqui poterunt.

Tertiò, cum Pontifici beneficia omnia sic sint obnoxia, vt ab eo conferri iure possint, vt dicitur cap. licet 28. de præbendis in 6. & secundo eiusdem tit. Clement. item 5. §. fin. tit. vt lite pendente, quid prohibet ab eo conferri manualia digno maxime homini? at quæ beneficia dari à Pontifice, eadem quoque resignari in eius manus possunt, ergo & manualia Minor probatur. Non nisi ordinario licitum, aut Papæ, recipere cessiones vltroneas beneficiorum, aut cum onere, id est hypotheticas, at illis ipsis, eadem dara iure communi est permissum, ergo qui confert, idem quoque potest resignationes admittere cedentium.

Dico secundò, *vt tamen facta de beneficio ma-*
C *nuali resignatio, in alterius fauorem sit valida, eius manualitatem exprimendam esse Papæ.* Ita Flamin. de resignat. lib. 2. q. 11. nu. 7. vbi id definitum memorat à Dominis de Rota, præsidente Petra Sancta quod & asserit, Simonetta decis. 29. li. 1. Causa est quod qualitates omnes beneficij notæ Papæ esse debeant, cum earum ignoratio omnium aut singularum, gratiam subreptitiam efficiat, ex dicendis alio loco. Et vero probabilitate non vacat, incidere sæpe tempora, quibus si natura beneficij, Pontifici esset cognita, aut eius qualitas, id cuilibet alteri potius, quam petenti conferretur: Iusta ergo ei causa, non deest exigendi vt singula quæ beneficio accidunt, ex fide sibi narrentur.

D Dico tertiò, *non posse Prælatum adimere resignatario beneficium manuale quo est instructus Papa beneficentia ad instantiam resignantis.* Ita Flam lib. 2. de resign. q. 11. n. 9. & alij quos ibi citat, probatur, quæ beneficia sunt perpetua, hæc auferri à Prælato sine culpa aliqua possidentis nequeunt, at Pontifex, admittendo resignationem manualis alicuius beneficij dandi alteri, quam Religioso domus, cuius membrum est ii, à quo resignatur tale beneficium, illud ipsum è manuali perpetuum efficit, nam prælatus non suum subditum, re quæ eius sit propria, priuare nequit: at beneficium manuale vbi est à Pontifice resignatario concessum, eius est quam
E optimo iure, ergo ei non conferendum.

Secundò, data per superiorem alicui, hæc eidem nō possunt ab inferiore adimi, alioqui huius maior esset authoritas, quam illius, cum per eum facta, infecta reddere, in eius foret potestate, quo quid absurdius? at est Religiosorum superior Pontifici quoad omnia obnoxius, ergo quæ ab illo in aliquem de eius Cœnobio merita manabunt, propensæque voluntatis testimonia, hæc isti facere inania est nefas, hæc de quæstione: Argumenta iam sunt soluenda.

Primò, satisfieri debet negatione minoris

vnaque omnium, quæ ad eius fidem subduntur, cuius rei causa est allata, in primo notabili.

Secundi Minor item est falsa, quemadmodum & propositio maior, quæ in eius confirmatione ponitur, nec enim nouum est, aliqua Domino suo adimi, nam Parochia v. c. iam ab eo instanti, quo à superiore confertur alicui, est ipsius absolute, cum fructus eius suos faciat, nec teneatur restituere, si forte præceptum Ecclesiæ de sumendis sacris Ordinibus non impleat: & tamen ipso iure, factoque ea excidit, priuaturque, si intra annum, ad sacrum Presbyterij ordinem, non sit promotus, quia contractus, seu collatio, ex vi conditionis, ei appositæ tacitè, ex dispositione iuris resoluitur, si non impleatur, nam quid impedit, quo minus aliquis, rei suæ dominium, in aliquem transferat, sed cum adiectione legis alicuius, quæ si omissa fuerit, eo decidat ipso facto? exemplum est, in pacto retro venditionis, de quo Lessius lib. 2. cap. 21. dub. 15. & 14. in donatione à viro moriente, facta coniugi suæ, modo ad secundos viri amplexus non aspiret, in beneficio per Simoniam conuentionalem habito, nam & rei donatæ à viro, dominium vere sibi mulier arrogat, ac quandiu viro secundo non adhæret, eam iure quam optimo possidet, vti Clericus beneficium, per Simoniam conuentionalem obtentum, quibus tamen rebus, vterque ipso iure ac facto exuuntur, hic quidem, illico ac Simoniam è Conuentionali realem fecerit, illa autem, vbi secundo viro nupserit, quia tam beneficij quam rei donatæ possessio, pendet ad hoc vt sit perpetua, ab euentu futuro, in primo quidem casu à carentia nuptiarum secundarum, in priori à non præstatione pretij, pro beneficio, quorum oppositum cum accidit, resoluitur ab initio, tam superioris actio, in conferendo beneficio, quam viri in bene merendo, de sua coniuge, donatione quæ est hypothetica, non absoluta.

Tertij neganda est consequentia, ob causas in assertione prima, à nobis positas, causa autem cur regula, de annali aut triennali, manualia non comprehendat, hæc est, nimirum quod sit de natura horum beneficinrum, vt arbitrio superioris cuilibet dari possint, quando, & quoties ei videtur, à quo eum impediret triennalis possessio, si in his beneficiis, perinde locum haberet ac aliis, cum per eam titulus coloratus in verum ius, mobile transeat in perpetuum, vt dictum est in tract. de benefic. tit. de triennali possess.

QVÆSTIO XX.

Cuius sit conferre Canonicatus vacantes in Curia, Pontificis Romani an ordinarij?

POntificis, ita Gregor. 10. in Concil. Later. vt refertur in cap. statutum 3. de præbend. in 6. & Bonifac. VIII. in Extrauag. piæ solicitudinis prima de præbend. *Inde fit*, inquit, *quod nos huiusmodi dignitates, personatus, prabendas, Ecclesias, & Ecclesiastica beneficia, qua apud sedem eandem intra vnum mensem ex nunc vacauerint, in futurum prouisioni sedis eiusdem, auctoritate Apostolica reseruamus.*

Quid si interim Papa naturæ concedat? quid si antequam de successore in eo beneficio prouideat, in humanis esse desinat?

Respondend. exacto mense à die vacationis eius, ius Papæ deuolui ad Episcopum. Verum enim ambigunt non pauci, an mensis de quo in cap. statutum 3. de præb. in 6. fit mentio, à die beneficij vacantis, numerari debeat an à substituto Pontifice in locum mortui, & sic mensis sede vacua (vt loquuntur) non currat, sed repleta tantum.

Secundò, est & hoc incertum multis an dictus Canon tertius sit de cæterorum albo auctoritate Bonifacij in citata Extrau. expunctus.

Dubitandi hæc est causa, quod in Extrau. memorata Bonifacius tēporis non meminerit, sed absolute beneficia omnia apud sedem vacantia, aut vacatura in posterum, eidem conferenda reseruet, *Decernendo irritum ac inane, si secus in hac parte scienter aut ignoranter, per quemcunque, seu quoscunque, Apostolica, vel alia quauis auctoritate contigerit attentari.*

Et quidem visum est Scholiastæ Canonis statutum 3. mensi initium non esse nisi ab inaugurato Pontifice, quod in cap. si Apostolica 35. de præb. in 6. Bonifacius eius nominis VIII. meminerit eius temporis quo ad Ecclesiæ clauum, nullus Petri loco, cum potestate sedet, ergo tertius eiusdem tituli, cui principium est statutum, ea tantum complectetur tempora, quibus Pootifex Ecclesiæ huius, aut illius prouidentiam nullam gerere videbitur, substitutione noui Magistratus, à quo regatur defuncti loco, hæc ille.

In quo aduersarios habet Granutium in appendicula ad quæstionem 31. Simonetam de reseruationibus beneficiorum, Molinæum in regul. Cancellariæ 18. de infir. resignantibus num. 168. Zerolam 2. parte in verbo *Reseruationibus* parag. 2. 4. & 7. qui addit. parag. 2. *à principe concessa priuilegia contra ipsum, interpretanda esse latissime*, Rebuffum in praxi parte 1. tract. de forma & declaratione nouæ prouisionis num. 13. & 14. quibus duobus locis indicat, simplicia beneficia, quæ vacante sede vacauere in Curia Romana, ab ordinario conferri, ante præteritum mensem non posse, in ea ergo est opinione, vt existimet, eius opera beneficioque dari non posse, siue defuncto Pontifici subrogetur alius, siue non, ac perinde, mensem non à creato Papa, in locum alterius, sed à die vacantis beneficij, inchoandum esse, quæ Molinæi quoque est opinio, cum asserat loco proxime citato, mensem etiam vacante sede currere, & Commentariis in consuetudinem Parisiensem hæc habet: *Sic concludo falsam esse & erroneam opinionem Lapi in allegation. 78. non sufficere interpretatiuam, sed præcisè requiri veram scientiam, cursum temporis quinimo sufficit, vt currat tempus, tam ad conferendum, quam ad præsentandum interpretatiuā sententia, qua est, eo ipso quod vacatio publicè nota est, in loco vel Ecclesia beneficij vacantis, & ita obseruatur*: in quam sententiam, vt eam, inducor his maxime rationibus.

Prima, cum verba Canonis proprie sint intelligenda, ex Gomesio in regul. Cancell. de infirmis resignantibus, qu. 13. Flam. de confid. qu. 2. Sanchez 2. de matr. disp. 13. num. 40. maximè si sit pœnalis, detorqueri non possunt ad aliud quam quod proprie ea lege Pontifex significare voluit, at Canones licet 2. & si Apostolica 35. de præb. in 6. sunt pœnales, saltem improprie, cum magnæ sit instar pœnę, in Episcopo, potestate eum sibi debita, ac officij propria priuari, quod fit tamen illo Canone, quo ei interdicitur, quidquam in beneficiorum Romæ vacantium collatione moliri, ante elapsum mensem, ab eorum vacatione: & alia ex

parte, verba dicti Canonis, trahuntur ad aliud, quam quod iis significatur, quando intelliguntur de vacatione quæ incipiat, à die renuntiati Pontificis, & non beneficiarij mortui, Maior est certa ex cap. odia de regul. iuris in 6. regul. 49. can. pœnæ 18. distinct. 2. de pœnitentia, vbi hæc loquuntur: *Pœna legum interpretatione molliendæ, sunt potius quam exasperandæ*, at leniuntur, cum ad proprium suum sensum ac germanum voces arctātur, exasperantur autē cum laxantur, & applicantur ad alia, est ergo maior vera: capi autem aliter Canonem, quam intelligi Gregor. X. voluerit, facile cuique est, ex verbis eius intelligere, sic enim Pontifex can. statutum 3. *Statutum Clementis Papæ de dignitatibus & beneficiis, in Curia Romana vacantibus, nequaquam per alium, quam per Romanum Pontificem conferendis, decernimus taliter moderandum, vt ij ad quos eorundem beneficiorum & dignitatum spectat collatio, statuto non obstante prædicto: demum post mensem, à die, quo dignitates, seu beneficia ipsa vacauerint, numerandum: ea conferre valeant.*

Quo quid in rem præsentem dici poterat expressius? vbi enim vel per vmbram tantum facta, noui Pontificis antiquo succedentis mentio? Sane cum eius, non meminerit, argumento est, noluisse ad integritatem mensis, aut eius initium, rationem habendam vllam eius creationis, alioqui id dixisset, cum Pontifex, nil eorum in sua lege prætereat, quæ vult illa comprehendi, vt dicitur cap. ad audientiam 12. de decimis.

Secundò, quando canon est correctorius iuris vsitati, ac communis hic ad quemlibet est casum in quo illius ratio reperitur, extendendus, ex Nau. in can. pœnæ num. 10. de pœnitentia dist. prima, Sylu. verbo lex qu. 18. verbo pœna qu. 4. at canon licet 2. de præbendis in 6. quo beneficia quælibet Romæ vacantia reseruantur summo Pontifici, ius vsitatum mutat, communeque corrigit, quæ forte est caussa, cur ex clausis reseruationibus in corpore iuris, præter eam quæ est de vacantibus beneficiis in Curia, alias omnes reprobet Gallia, secundum Guymierum in pragmatica, Bleyanum in Theoria tractatu de compluribus beneficiorum nomenclaturis num. 5. quam reseruationem ne tum quidem admittimus, cum ex humanis, erepto Præsule Ecclesiæ vacantis administratio, ad Regem est delapsa iure Regaliæ, Pelæus auctor in forens. lib. primo act. 8. etsi ante ius Regaliorum apertum, ceu quam Græci σχολάζουσαν ἐκκλησίαν vocant in Antiocheno Concilio, hanc Ecclesiam sancta sibi sedes seposuisset, aut possessoris obitu, morteque vacaret, Choppino teste de sacra Politia titul. 1. num. 5. & Bleyano loco citato proximè num. 1. & ad marginem, littera A. quod iudicio quoque Curiæ Parlamentaris decisum esse 12. Kalend. Decemb. anno 1561. & subsequutis postea temporibus scripsit Papouius lib. 2. tit. 3. arresto 15. debet ergo hic canon, cum sit iuris correctorius, (vt loquuntur) ad eos extendi casus, pro quibus faciet ratio, à qua moti sunt ad illum sciscendum Papa, & Patres, sed hæc reperitur in casu quo sede tam destituta rectore, quam eo oppleta, beneficium Romæ vacans possessore caret. Ecquid enim Pontifices impulit? quid Patres mouit vt vellent ius Ordinariis, integrum esse, hominibus quos dignos ea persona in Republica Christiana crederent, vacantia Romæ beneficia, cuiusquemodi post mensem ab eorum vacatione elapsum committere, nisi quæ insidere cuiusque animo debet,

A publica incolumitatis cura? Enimuero, videbant in interregno Pontificio Romaque Pastore vacua, magna Ecclesiam detrimenta pati posse, de quo exempla suppetebant Italis non obscura, per Clem. IV. obitum, nam vt habet Glossa Canonis licet 2. de præbendis in 6. tenuit ea vacatio, annis 2. mensibus 9. & 11. diebus quo tempore, cum ob decretum Papæ Clementis III. recenti memoria editum, beneficia Romæ vacantia sibi reseruantis omnia, in cap. licet 2. magna essent Ecclesiarum vulnera, magna fidelium, eorum priuatione hominum qui eos salutari Dei verbo, ac Sacramentorum pabulo pascerent, operæ se suæ pretium facturos credidere, si quam Clem. III.
B cap. statutum 3. Episcopis, ac locorum Ordinariis, beneficia quæ Romæ vacabant conferendi potestatem ademerat, hanc eis integram restituerent, modo ne ante mensem à die quo vacare incœperant ea vti in cuiusquam commodum ac vtilitatem animum inducerent: non ergo à creato Pontifice, sed à beneficij vacatione, vel Parochiæ, faciendum est mensis initium.

Confirm. cum protogari, contrahi aut impediri sacra Purpuratorum Patrū comitia, ex multiplici caussa possint, si est mensis, quo tantum exacto, Ordinariis conferre beneficia in Curia vacantia permittitur, ducendus à collata Papæ potestate, per suffragia communia Cardinalium, non modo
C menses, sed & annos incredibili bonorum dolore mentiumque detrimento, Pastoribus suis carebunt Ecclesiæ: quo quid Christianæ esse Reipublicæ acerbius potest? quid Præsulibus grauius? quos oportet, intenta cura excubare, in salutem publicam Ecclesiæ, priuatamque omnium, ac ne quid patiatur incommodi, per Parochorum ac beneficiariorum absentiam, Principis Dei cultus, strenuam ac diligentem dare operam.

Tertiò, omnium opinione non est canon statutum tertius de præbend. in 6. conceptus in Papæ odium. non à Gregor. X. Patribusque Lugdun. Concilij editus castigandi Pontificis causa, si tempori Ecclesiis Pastore destitutis non consuleret in-
D stitutione alterius qui mortuo succederet verum enim & illi, & istis, sciscēda hac lege Ecclesiastica, gratificari Ordinariis placuit, eisque ius facere prouidendi beneficiis, ne iusto diutius vacarent, & ita officio merito carerent, non ergo ab inaugurato Pontifice, sed à beneficio vacante, repetendum est mensis huius initium.

Argumenti pro parte opposita allati, neganda est conseq. nec enim in cap. si Apostolica, 36. de præbendis in 6. Ordinariis facultas datur, conferendi Parochiales Ecclesias post mensem, quando sede vacante vacauerint, nam sic casus, in eo expressus, videtur excludere casum sedis vacantis, de quo in cap. statutum, sed cum Ordinariis facultatem faciat conferendi beneficij quamprimum
E sede vacante vacauerit, nulla mensis mentione facta, nil ex eo concludi potest contra cap. statutum.

Quæstio fuit altera an subsecuta Bonifacij VIII. Extrauagans cui initium Piæ solitudinis, vim Canonis statutum 3. abroget. Credere id vero mihi non facile, sic enim intelligo, vim legi Pontificiæ non adimi, constitutione ei contraria, nisi id verbis expressis Pōtifices significent; vel vt loquuntur iura, *Clausula illa derogatoria*, sic enim Bonif. VIII. cap. licet Romanus primo de Constit. his verbis in 6. *Quia tamen locorum specialium, & personarum singularium consuetudines, & statuta (cum*

sint facti, & in facto consistant) potest ignorare probabiliter, dum tamen sunt rationabilia, per constitutionem à se nouiter editam (nisi expresse caueatur) non intelligitur in aliquo derogare.

At Bonifacio, nil in sua Extrauagante visum est dicere, vnde Canonis à Gregorio sanciti vis interciderer, sic enim ille eo loco, *Inde fit quod nos præbendas, dignitates, personatus, Ecclesias & alia Ecclesiastica beneficia, quæ apud sedem eandem intra vnum mensem à data præsentium hactenus in Curia vacauerint computandum, & quæ ex nunc apud eam vacauerint, & in futurum prouisioni sedis eiusdem auctoritate Apostolica reseruamus*, quæ oratio quid habet magnopere, vnde colligi valeat Lugdunensis Concilij decreto vim factam? cum ne verbo quidem tenus, eius vlla fiat mentio, nullaque Gregorij X. sanctioni clausula derogatoria sit inserta, perseuerat.

QVÆSTIO XXI.

Capituli auctoritas vacante sede quanta sit ac qualis?

EST Capitulum Canonicorum collectio, eodem suffragij causæ commeantium, im proprie pars eorum potissima, maiorque, cuius est eadem authoritas, quæ totius Capituli in his quæ necesse est fieri Lælius cap. 24. num. 7. dicto 4. pium aut vtile, Abb. in cap. cum omnes de constitutionibus non autem in arbitrariis, ac quæ à sola voluntate operantium pendent, quæ ne rata sint, vel vnius dissensus sufficit Lælius citatus proxime: quemadmodum & cum de re quapiam deliberatur, qui numero sunt minori, firmioribus tamen ac potionbus ad faciendam fidem rationibus nituntur, quam hi à quibus multitudine superantur Abb. in cap. primum de his quæ fiunt à maiori parte Capituli, id autem iudicare solus Episcopus potest, qui si Canonicis suspectus erit de fraude, aut huic vacare negotio non poterit, erunt ei arbitri certo numero deligendi, per quos, res tota componatur cap. requisiis 2. de appellation.

Ex dictis sequitur primo, nec Capitulum sine Episcopo, nec hunc sine illo statuere aliquid posse quod sit magni momenti, habetur in cap. nouit & quanto de his quæ fiunt à maiore parte Capituli ratioque est in promptu, nam cum Episcopus & Canonici vnum corpus efficiant, cuius Episcopus sit caput, hi autem membra, ne dissidere ab inuicem videantur, sibique turpe ac periculosum bellum indicere, decet eos, idem non modo velle, sed & facere.

Patet secundò, *Cum intersit capitis membrorum imbecillitatibus prouidere, & pro valetudinum quātitate & qualitate congrua remedia procurare*, Iuo epist. 13. Episcopo adnitendum esse ne qua labes Canonicis adhæreat, quæ tam illis, quam sibi sit probro.

Patet tertiò, cum capitis & membrorum tanta sit inter se consensio, quanta esse potest maxima prodigij instar esse, cum Episcopis subesse Canonici, & cum illis isti, de rebus Ecclesiæ suæ communicare nolunt, sed arbitrio suo gerunt omnia, nihil aut pauca de fratrum suorum consilio: Quam istiusmodi hominum generi Cyprianus dissimilis? qui quæ circa Ecclesiæ gubernacula exposcebat communis vtilitas, hæc Clericorum consilio examinata limabat. Libet eum audire de se loquentem in epist. 6. *Ad id quod scripserunt mihi compresbyteri nostri, solus rescribere nihil potui, quando à primordio Episcopatus mei statuerim nihil sine consilio vestro & sine consensu plebis meæ, priuata sententia gerere, sed cum ad vos per Dei gratiā venero, tunc de illis quæ gesta sunt, aut gerenda, sicut honor mutuus poscit, in commune tractabimus.* Ab eo more primitiuæ Ecclesiæ, quo communi totius Presbyterij, id est Sacerdotum ac Diaconorum consilio, gerebantur ab Episcopis omnia, Presbyteros, eorum consiliarios, & Senatum, ac consessum Ecclesiæ nominat Clemens Romano. lib. 2. cap. 32.

Patet hinc quarto, quanto se inuicem honore prosequi Episcopi & Canonici debeant, cum enim corpus vnum coagmentent, cuius pars est præcipua Episcopus, Canonici pro se quisque, partes ac membra, vt capiti, manus pedesque sunt curæ, ita & suo Præsuli Sacerdotes & Diaconi non debent esse contemptui, quia ad eius ministerij functionem sunt necessarij. *Oportet*, inquit Ignat. ad Trallianos Presbyteris subijci, *vt Apostolis Iesu Christi spei nostræ in qua perseuerantes in ipso inueniamur. Oportet & Diaconis omnimodo placere, qui sunt in ministerium Iesu Christi, non enim potus & cibi sunt ministri sed Ecclesiæ Dei.* Et ad Magnesianos, *vnanimes omnia in Deo facere festinate, assidente Episcopo in loco Dei, & Presbyteris in loco consistorij Apostolorum, & Diaconis dulcissimis mihi, quibus creditum est ministerium Iesu Christi*, Ad quæstionem ergo

Quænam est authoritas Capituli sede vacante, qualis, & quanta?

QVæ Episcopus, eadem quoque in his quæ iurisdictionis sunt necessariæ, potest eius Vicarius, seu sede vacante Capitulum, colligitur ex cap. vnico de maiorit. & obedient. in 6. docentque Sanchez tom. 2. summæ lib. 4. cap. 38. num. 17. Laym. de legibus cap. 7. paragr. 4. Piasecius prima parte praxis in proem. num. 19. Zechius cap. 24. de rep. Eccles. Pauinius de potestate Capituli sede vacante parte prima quæst. 2. Nauar. lib. 1. cons. 44. de temp. ordinat. edit. 2. Suar. tom. 5. disp. 50. sect. 6. quare Prælato mortuo, Capitulum eius successor appellatur à Flamin. de resign. lib. 8. quæst. 23. Mosconio de maiestate Eccles. lib. 1. cap. 15.

Itaque, *Episcopali sede vacante, potest Capitulum, seu is ad quem Episcopalis iurisdictio illius temporis noscitur pertinere, iis quibus posset Episcopus si viueret, ab excommunicationis sententia, siue iuris, siue hominis fuerit, absolutionis beneficium impartiri*, Bonifac. VIII. in cap. vnico de maioritate in 6 ratio est, quod Capitulum sede vacante est necessarius administrator Episcopatus, Gloss. in verbo Capituli Clementina I. de hæretic. estque Episcopi Vicarius generalis Bonif. VIII. cap. si Episcopus 3. de supplenda negligentia in 7. & habet administrationem legitimam cap. 4. eiusdem tituli: at Vicarius generalis Episcopatum administrat tam in temporalibus quam spiritualibus, ex dictis supra proinde licet tum Capitulo per Vicarium suū dispensare in casibus qui erant Episcopo reseruati dū viueret, in votis item, iisque omnibus, quæ Episcopo competebant, Sanchez tom. 2. summæ lib. 4. cap. 38. num. 17. Laym. de legibus cap. 7. parag. 4. Ioan. Andr. in cap. cum ex eo de elect. in 6. & in cap. 1. de maiorit. & obed.

Dispensat item ex causa cum Parocho, aut beneficiario quolibet alio. vt studiorum causa, absit à loco beneficij s i, Zechius Lælius loco proxime citato item ne preir oacatur ad Prebyterium nisi post septennium, debet tamen ia cum quo dispensaretur ne intra annũ teneretur fieri Sacerdos, initiari ordine Subdiaconatus, intra illud tempus, Bonifac. VIII. in cap. cum ex eo 34. de elect. in 6. ratio est, quod in his quæ necessariæ sunt iurisdictionis Capitulum succedit Episcopo, at absoluendi potestaa tam à casibus reseruatis, quam dispensandi in votis, aut cum Parocho studiorum gratia, est necessaria ad bonum Ecclesiæ, non fuit ergo neganda Capitulo sede vacante. Hæc est causa cur dispensare quoque possit in omnibus irregularitatibus, quarum rehabilitatio conceditur Episcopo à Trid. sess. 24. cap. 6. secundum Henriq. lib. 14. de irregul. cap. 20. parag. 1. Gutierres Canonicarum qu. lib. 1. cap. 3. num. 10. quod item per Vicarium excommunicare, suspendere, interdicere, & ab iisdem censuris possit absoluere Bonifac. VIII. in cap. vnico de maioritate in 6. de Selua tract. de beneficiis 2. parte qu. 11. Glossa & DD. in cap. 2. de pœnitentiis & remissionibus Rebuff. parte prima praxis tractatu de deuolutionibus num. 63. & 58. quod visitare queat Diœcesim per delegatos vnum aut plures, qui crimina corrigant, Pauin. in cap. cum olim de maiorit. & obed. Mosconius de maiestate militant. Ecclesiæ lib. 1. cap. 15. quod congruam assignare portionem valeat non habenti Rebuff. de congrua portione q. 7.

Eligit etiam Vicarium, aut fungentem eo munere confirmat, Mosconius supra, qui Vicarius Doctoratus, aut saltem Licentiatus laurea in iure Canonico, insignitus esse debet Conc. Trid. sess. 24 cap. 16.

Congregat. Capitulum sine consensu Laicorum eligit Oeconomum qui curam bonorum Episcopatus gerat, de iisdem rationem redditurus Episcopo cum electus erit can. non licet 12. q. 2. *Si vero Clerici in Ecclesia non fuerint, tunc Metropolitanus illibata omnia Episcopo seruet, qui ibi ordinabitur.*

Est præterea in Capituli potestate dare confessarium qui à peccatis Episcopo reseruatis absoluat, statuta item facere, quæ successori non obsint, durentque vsque ad eius aduentum, quia par in parem potestatem non habet cap. innotuit de elect. Indulgentias quoque concedit Episcopales. Pauinius part. 1. qu. 4. Moscon. lib. 1. de maiestate Eccles. cap. 15.

Vniuerse in omnibus necessariis, quæque ad iurisdictionem contentiosam & voluntariam pertinent, succedit Capitulum Episcopo mortuo Glossa in verbo Capitulum Clementina I. parag. de hæreticis, Laym. lib. 1. tract. 4. cap. 7. parag. 4. nu. 12. est autem contentiosa iurisdictio, facultas in eo qui habet eminentiam super alios, puniendi, præcipiendi, leges sanciendi, causas cùm criminales tùm ciuiles definiendi. Voluntaria vero, est facultas iuris dicendi iis, qui vltro ac sponte, illud sibi dici expetunt, aut assistendi iis quorum actus in sua validitate pendent ab eius assistentia, aut venia, eiusmodi est assistere matrimonio, dare licentiam expressam Confessario audiendæ confessionis, aut ei non repugnare eam audienti, coram & in oculis Parochi, aut Superioris. Item legitima te dispẽsare in votis, iuramentis & irregularitatibus. In vtraque hac iurisdictione succedit Capitulum defuncto Episcopo, aut capto ab infidelibus Bonifac. in cap. pen. & vltimo de supplenda negligentia Prælatorum in 6. & cum id accidit instituit præsentatos per Patronos Abb. in c. cum olim de maiorit. Piasecius parte prima praxis in procemio num 19. Lælius cap. 24. Pauin. citatus parte 2. qu. 5. Rebuff. de deuolutionibus, quia nec dignitas Ecclesiæ, nec salus populi patiuntur beneficia diu esse possessore vacua, oportuit ergo ius esse penes Capitulum, præsentatos à patronis ad ea admittendi. Dixi à Patronis præsentatos, quia beneficia quæ Patronata non sunt, Capitolum non confert, sede vacante iuxta cap. 2. ne sede vacante, & cap vn. eod. tit. in 6. pendet enim potestas instituendi, dispensandi, à iurisdictione, in qua Episcopo Capitulum non succedit, pro collatione beneficiorum vt sanxit Innoc. III. in citato cap. illa deuotionis sinceritas 2. ne sede vacante, his verbis: *Nusquam inuenitur cautum in iure quod Capitulum vacante sede fungatur vice Episcopi in collationibus præbendarum, nec potest dici in eodem casu potestas conferendi præbendas, ad Capitulum per superioris negligentiam deuoluta, cum non fuerit ibi superior, qui eas posset de facto vel de iure conferre.* Causa est, quod in fructibus computetur collatio. Glossa in cap. cum olim da maioritate, Rebuff. de successionibus qu. 8. n. 30. *sed in futuris successoribus debent fideliter reseruari*, Bonifac. VIII. in cap. quia sæpe 40. de elect. in 6. & Clem. penultima eodem tit. ergo & collatio, non est hæc ergo Capituli, sed futuri Episcopi.

Nihilominus perspicuitatis maioris causa, dicendum videtur, beneficiorum quoad rem præsentem duo esse genera, quædam quæ à solo Episcopo conferuntur, quædam quæ à Capitulo solo, Innocent. III. in cap. Ecclesiæ 31. de elect. alia quæ ab ambobus simul, ab Episcopo solo dantur simplicia: Fabricius in tractat. de beneficiis Cathedralis Collegiatę & simplicis Ecclesiæ, Glossa in caput cum Ecclesia Vulterana, num. 15. extra de electione in iisque magis quam aliis toleratur Pontificia præuentio, Glossa in paragraph. item circa de collation. in pragmat. sanctione.

Ad Episcopi, & Capituli collationem, pertinent iure communi beneficia Cathedralium omnium, ex dictis tract. de beneficiis, Collegialium autem, interdum soli Episcopo, aliquando sunt relicta Capitulo. Fabricius ante citatus nu. 16. quanquam vt verum fatear, de eo certius nihil potest statui, quam quod consuetudine cuiusque Ecclesiæ, singulis Diœcesibus est in more, *Sane generalis hæc consuetudo seruabatur in Thusiia, vt in Cathedralibus Ecclesiis, solum Capitulum, irrequisito Episcopo, eligendi Canonicos haberet facultatem*, Innoc. III. in cap. cum Ecclesia 31. de electione quibus præsuppositis.

Dicẽdum videtur in Capituli iure non esse primo conferre beneficia quæ ad liberam Episcopi collationem pertinebant can. 2. ne sede vacante, nec ad ea præsentare Ioan. Andr. in cap. vnicum ne sede vacante in 6.

Dicendum 2. liberum ei esse præsantatos à Patronis instituere, quorum institutio ad Episcop. pertinebat, cap. 1. de institut. in 6.

Dicendum tertiò, posse Capitulum conferre beneficia quorum collatio erat Episcopi & Capituli communiter cap. si ad Episcopum ne sede vacante in 6. secus si collatio erat solius Episcopi etsi cum consilio Capituli, Rebuff. de deuolutionibus num. 70.

QVÆSTIO XXII.

An Capitulum Officiales & Beneficiarios possit destituere vacante sede.

Dico primò, *à Capitulo beneficiarios ac Officiales Episcopi destitui non posse*, est contra Ioa. Gallum qu. 173. & probatur Capitulum ex Glossa ver. Capitulum Clementina I parag. 1. de hæreticis Rebuffo parte prima praxis, titulo de deuolut. num. 58. necessarius est administrator, tam in spiritualibus, quam temporalibus, nempe quia vices tenet Episcopi in his, quæ sunt iurisdictionis necessariæ, sed administratoris boni non est, Officiarios tollere ac mouere de gradu, nec est eius rei tanta necessitas, vt expectari non possit noui Episcopi creatio. Minor probatur, quia ad Oeconomum grauum, ac prudentem pertinet eorum nil prætermittere, quæ ad amplificationem & custodiam rerum Domini pertinent, ad id autẽ facit maxime Officialium veterũ conseruatio, vtpote quos est probabile maiori esse in agendo peritia, nouis quibusdã hominibus, qui eis substituerẽtur à Capitulo, quare non magis videntur destitui hi posse à Capitulo, quam expelli coloni, vt indicatum narrant, Chenut. tit. 33. decretorum cap. 200. Bacquetus tract. de iurisdict. cap. 17. nu. 15. Fabric. in Theoria de officio & administrationibus num. 29. at colono eripi sine iniuria agri nequeunt, quos ad nouem annos aut pauciores excolendos certa mercede recepit à Domino, pacta enim conuenta sunt implenda de partis cap. 1. ergo est agrorum vsus colonis relinquendus, dum tempus effluxerit, quo eis vt fruerentur, permissurum se Dominus est pollicitus, destitui ergo à Capitulo, defuncti Episcopi Officiarij nequeunt.

Nec etiam ab Oeconomis, qui loco Commendatariorum temporalium, pendente vacatione beneficiorum, dari solent à Rege, post aperturam Regaliæ, sunt enim simplices administratores, & ad instar Capitulorum sede vacante, meri custodes, ideoque extra casum consuetudinis, Officiarios destituere nequeunt vt decreuit Curia pro Actuario Præposituræ Nouiomensis 18. Ianuar. anni 1598.

Dico tamen secundò, *videri non improbabile hanc in Capitulo potestatem esse, vt ex causa beneficiarios destituat, quibus tribuit ius reddit2uum Ecclesiasticorum, aut prabenda.*

Primò, quia destitutio eius est propria actio cuius & collatio, at ex hypothesi Capitulum eum Episcopo contulit illud beneficium, ergo &c.

Secundò, quia in his quæ iurisdictionis sunt necessariæ Episcopo succedit Capitulum; at sæpe est necesse Clericos incompositos deponi, suoque moueri gradu, ergo &c.

Dico tertiò, *Quæ beneficia ad Episcopi & Capituli collationem pertinent, ea vacante sede conferri à Capitulo poterunt*, habetur in cap. vnico ne sede vacante in 6. *si ad Episcopum & Capitulum communiter pertineat collatio prabendarum, mortuo Episcopo, vel à beneficiorum collatione suspenso poterit Capitulum vacantes conferre prabendas.*

Dico quartò, *Capitulo nil in ea beneficia competere quorum collatio ad solum Episcopum pertinebat*, sic Rebuff. 1. parte praxis tit. de deuol. num. 70. Præfecius in proœmio prax. Episcopalis tit. de electio-

A ne num. 19. habetur in cap. ille deuotionis 2. ne sede vacante & cap. vnico eodem tit. in 6. *Cum ad solum Episcopum*, inquit Bonifac. VIII. præbendarum, *spectat collatio cum consilio sui Capituli, defuncto Episcopo, vel suspenso (nisi Episcopus in petenda relaxatione huiusmodi suspensionis sit in mora) Capitulum se non potest intromittere de iisdem.* Ad hoc testimonium, accedit quoque ratio, in gratuitis, mereque voluntatis, Episcopo non succedit Capitulum, at liberalitatis est, meræque beneficentiæ, quod quæ beneficia Episcopus conferre potest, ea attribuenda capacibus, relinquat Capitulo: ergo in ea ius isti est nullum.

Deinde nulla donatio, quà talis, alia est, quàm gratuita c. relatum de præb. c. vnico, vt Ecclesiastica
B beneficia, & cap. licet Magister 3. de supplenda negligentia vbi collatio expresse vocatur *donatio.* Potest tamen Capitulũ instituere præsentatos per Patronũ quia hoc est necessitatis nempe ne hic iure suo excidat, & ad superiorem deuoluatur. Præterea potest Capitulum confirmare electos, c. cum olim de maiorit. & obed. Enimuero confirmare ad iurisdictionem Episcopalem pertinet, Rebuff. num. 88. in qua Prælato mortuo succedit Capitulum.

Deinde minus est confirmare, quam conferre, electus enim ius habet ad rem, vi suæ electionis, cap. finali de electione in 6. non is cui gratis conferendum est beneficium, ergo à collatione quæ non est Capituli, trahi argumentum nullum potest
C ad confirmationem.

Circa dicta quæres primò, *An commendare Ecclesias ad sex menses, aut breuius tempus, Capitulo liceat, maximè si curam habent animarum.*

Licere respondit Alexand. III. in cap. significatum 11. de præbendis quia hoc necessitas exigit Ecclesiæ, ne vacua ministro necessario, damnum patiatur, & cum ea fideles: Panorm. in cap. bonæ de appellat. Rebuffus de nominat. quæst. 8. numer. 30.

Quæritur secundò, *An resignatio permutationis causa facta coram Capitulo valeat.*

Respondendum negatiue, ita Rebuff. de nomi-
D nationibus qu. 8. num. 30. ratio est, quod permutationes, ad gratiam pertineant, cum eas admittere, non teneatur superior vlla lege.

Deinde, est id Episcopi munus proprium, Ecclesias suæ Diœcesis ordinariè, cap. admonet 4. de renunt. ergo cum quæ sint dispensationis & gratiæ morte Episcopi non deuoluantur ad Capitulum, iuxta Innoc. & Bald. in cap. cum olim de maiorit. & obedient. nec eius esse poterit, dare consensum resignationibus animo permutandi factis.

Confirm. habet beneficiorum permutatio, vt sit sine Ordinarij voluntate inutilis, irrita ac inanis, ea enim ab eo sunt compermutantibus conferen-
E da, & si sunt prædicta beneficia, in diuersis Diœcesibus, est hæc à diuersis Episcopis facienda collatio, Lessius lib. 2. de iustit. cap. de permutat. sed Capitulo interdicta est sede vacante, eorum beneficiorum collatio, quæ in Episcoporum sunt iure, Bonif. author in cap. vnico ne sede in 6. ergo &c.

Quæritur tertiò, *An xenodothia dari possint à Capitulo, cum sedes vacat.*

Dico primò, *Nosocomia, orphanotropheia Leproserias*, vt loquuntur, *in potestate Capituli esse*, cum ad nutũ Laicis, iisq; sæpe inuitis ac repugnantibus administranda tradantur. Causa est, quod tum censeri inter beneficia non debeant, quorum natu-

re est vt sint perpetua, ad eaque Clerici non nisi A volentes vocentur, cap. si tibi absenti de præb. in 6. quæ in xenodochia non quadrant, quibus procurandis de triennio io triennium, sæculares præfici, viros pios iuxta, ac graues, regiæ leges decernunt, annis 1544. & 1561. promulgatæ. Et quenquam ui plerisque negotus, Laici, magistratui eorum curam imperanti, non teneantur obsequi, quod multæ eis excusationes immunitatem præstent à muneribus personalibus, maxime ex legitimo quinque liberorum numero petitæ, in lege semper perag. demonstretur, digest. de vacet munerum, manderi tamen posse, ac cum agitur res pauperũ, ac xenodochiorum incolumitas, ab iisdem eceptari debere, cum sunt ed eorũ administrationem B vocati, Patronorum eut ciuium suffragiis, sanxit Parisiensis Senatus ann. 1600. 26. Ian. eduersus designatum xenodochij Bellouacensis Oeconomum, Chenut. in tit. 1. Decret. cap. 18.

Dico secundò, *Hospitalia qua beneficij sunt loco, danturque in titulum ab Ordinario, non tangenda esse à Capitulo, sed relinquenda futuro Episcopo.*

Assertioni fides est ab euctoritate Bonif. VIII. in cap. vnico ne sede vacante in 6. perag. cum vero, ibi enim negat, *cum ad solum Episcopum præbendarum spectet collatio, Capitulum posse se intromittere de eisdem*, et quæ præbendæ, eadem quoque est ratio cuiuslibet alterius beneficij, ergo vt illam sede vacante intactem seruare debet, ita & hospite- C le, quod tùm est beneficij censendum nomine, cum in eius fundatione cautum fuit, vt Religiosis perfoois duntaxat dati posset, quæ simul & Secerdotelem functionem, & pauperum curam subirent. Fabric. in Theor. de xenodoch. & aliis locis pius nu. 3.

Quæritur 4. *An, & quando Capitulum, poßit dimissorias litteras concedere.*

Dico primò, *Concedi ab eo posse vacante sede*, ita Bonif. cap. cũ nullus 3. de temporib. ordinationum, *aut ab eo, ad quem tunc temporis administratio spiritualium noscitur pertinere*, non tamen ente enoum elapsum à vecatione sedis, Trident. sess. 7. cap. 10. de reform. *Contrauenientes Ecclesiastico interdicto subiacet & sic ordinati, si in minoribus ordinibus constituti fuerunt, nullo priuilegio Clericali præsertim in criminalibus gaudent, in maioribus vero, ab execntione Ordinum, ad beneplacitum futuri Prælati, sunt ipso* D *iure suspensi* Trid. ibid.

Dico secuodò, *Ante annum elapsum reuerendas à Capitulo his concedi posse qui occasione recepti beneficij ad ordines arctantur, aut qui ad aliquod præsentantur, cuius esse capaces nequeunt nisi minores ordines habeant, tunc enim dimissorias à Capitulo, petere & ante annum à die vacationis elapsum capere poterunt*, Trid. sess. 7. c. 10. cum enim, *quod in lege non est licitum, necessitas licitum faciat*, de regul. iuris in 6. in eam non videtur committere, quem rerum suarum ratio, non patitur ad creationem noui Episcopi dif- E ferre ordines, ob quam causam, dispensationi locus est cum illegitimo, vacante sede, vigore cap. 1. de filiis Presbyt. in 6. quia facultes dispensandi dependet à iurisdictione, in que Capitulum sede vacante succedit, eamque exercere potest in omnibus cum est necesse præterquam in casibus expresè prohibitis, Piasec. in praxi par. 1. c. 1. de conferendis ordinib. additque n. 10. non tantum in casu Concilij, posse Capitulum concedere dimissories, sed etiam cum ordinando concessit Pontifex, potestatem suscipiendi ordinem à quocunque Antistite Catholico, cum licentia proprij Ordinerij.

QVÆSTIO XXIII.

Poßitne Capitulum sede vacante simplices beneficiorum resignationes admittere.

Negatiua Rebuffo placuit in praxi benefic. tit. de deuolutionibus nu. 94. & sequenti Glossæ item in can. fraternitetem verbo licentiam dist. 71.

Contrariæ partis sunt hi in re conscientiæ excellentes viri, Lepusin addition. ad tract. de permut. benefic. Fredericus de Senis q. 36. nu. 62. Pauinius tract. de potestate capituli sede vecante secunda parte q. 2. num. 11. Ioen Andreas in Clem. vnicam de rerum permutatione.

De re tota quid iudicij habeam, duebus assertionibus planum faciam.

Assertio prima, *Potest capitulum sede vacante eius beneficii resignationem admittere, cuius collatio, eius est, Episcopique dum viuit.* Puteus decisione 229. parte 2. Cardinalis sanctæ Crucis decisione 55. rem probabilem faciunt ergumenta quæ subdam.

Primum, quod in locum Episcopi succedit Capitulum, cum de beneficio conferendo sede vacante agitur, cuius collatio erat amborum Bonifacio teste in cep. vnico ne sedo vecante in 6. sed resignationi beneficij, coniuncta est eiusdem collatio, facta aut facienda per ordinarium, cum ad eum pertineat Ecclesijs dare ministros idoneos, Capitulo ergo approbante fieri potest talis beneficij cessio elteri.

Secundum, quod beneficio vacuo, per possessoris sui obitum, admoueri idoneus, capaxque per Cepitulum possit, sede vacante, iuxta proxime citatos Canones, ergo & ei præfici tertius aliquis, voluntate ac prece resignantis, cum eius cessione liberali ac gratuita, beneficium vere vacet.

Obijcies primo, est resignationis approbatio, iurisdictionis voluntariæ actio, cum nihil sit necesse eã à Capitulo recipi: Sed in potestate arbitraria, quæque est puræ voluntatis, nou succedit Episcopo Capitulum, ergo &c.

Neganda minor, sunt enim pleraque, de pertinentibus ad iurisdictionem Episcopi voluntariem quæ concessum est Capitulo aggredi, præsule mortuo: vt notauit Ioan. Andreas in cap. vnicum de maioritate & obedientie in 6. Flaminius de resignatione l. 7. q. e3. num. 25. & probatur nam legitimere, dispensare, beneficium conferre, actus sunt iurisdictionis voluntariæ, cum non nisi in volentes exerceãtur, vnde etiam nomen accepit: at hæc omnia, Episcopo ex humanis sublato, facere Capitulo est permissum, ex dictis antea, ergo & quæ ad iurisdictiooem voluntariam pertinent.

Obijcies secundo, Capitulo vacante sede, nnn competit iurisdictio, nisi quatenus id est Pontificibus placitum, expressumque legibus, cap. ex indulgentia, cap. ex parte de rescript. At ne vox quidem est vlla, Canonibus inserta, qua voce, de hec Capituli potestate, in acceptanda resignatiooe constet, ergo &c.

Respondendum est negatione minoris, enimvero cum velit Pontifex, decedentis Episcopi potestatem ordinariam ac communem, deriuari ed Capitulum, ne si ea careret interim Ecclesia damnum ferret, voe quoque silenter ac tacite, sed te-

men quantum est necesse, dicto Capitulo authoritatem resignationis acceptandæ attribuit, cum aius receptio, Episcopalis officij, prouinciæque sit portio.

Assertio secunda, *Potest Capitulum resignationem admittere, factam in resignantis pœnam*, auhoritate iodicis, Lapus in addit. ad tract. da permut. beneficiorum Fredericus de Senis q. 36. num. 62. probatur: Episcopo decedenti succedit Capitulum, in his quæ sunt necessitatis & iustitiæ, sed resignatio de qua est hic quæstio, ab æquitate oritur, cum nihil sit, pœna in reos illata iustius. Quid? quod necessitatis instar habeat, tolli è rep Christiana scelera, ne communione mali, quasi in virulenta contage, hæc ad multos penetrent?

Excipienda sunt beneficia in quibus est, aperitque se Regalia; cum enim iuris sint regij, eripi vni, vt committantur alteri, incõsulto Principe nequeunt, secus facere est in eios iura impetum facere, ac insontam re sua sallera quod est vitiosum ac turpe.

Huic quæstioni affinis est ac cognata quæ sequitur.

An beneficia Graduatis conferri possint à Capitulo dum sedes vacat.

DVbiam rem facit commune effatum, in his nempe quæ sunt voluntatis, Capitulo tentandum nihil esse, at ast eiusmodi vacantis beneficij delatio vni cuipiam è graduatis simplicibus, iis mensibus maxime, quibus eligendi potestas Ordinario est relicta, liberalis ac gratuita, donatio nullo modo necessaria, cum sit in potestate conferentis, hunc illi, antiquo nouum, doctiori præferre doctum.

Dico, *tamen Episcopo mortuo, graduatis ad beneficia vacantia locum esse, Capituls voluntate.*

Primo quod quam late patet Gallia, ita vbique scienta Pontifice, Curia approbanta, tolerante Academia, inualuit.

Secundo, quod graduati, ad beneficium admotio per Capitulum, aut eios vicarium, necessitatis sit, non liberalitatis, aut vllius aduersus illum beneficentiæ, cum id illi detrectare non sit integrum vt planum est intelligenti Leonis mentem, cuius ast testis hæc eius oratio in Cõcordstis tit. de collationibus § præfatiqoe Ordinarij, *Præfatique Ordinarij collatores, seu Patroni Ecclesiastici, quicunque fuerint, vltra dictam prabendam Theologalem, quam vt præfertur qualificato conferre teneatur, tertiam partem omnium dignitatum &c. graduatis & nominatis conferant*, ergo cum quæ fieri est necesse hæc ad Capitulum concessione Papæ, Episcopus naturæ fatoqoa cedens transfarat, facta graduato ab illo beneficij collatio, dum huic successor nullus est datus, vslida erit rataque.

Hinc colligere cuique est facile minorem argumenti initio propositi falsam esse, vt enim Capitulo sit concessum graduatum vnum aliquem, de multis seponere vacanti beneficio, nego tamen, ideo liberum id illi esse: Neque enim vt Iureconsultus scribit l. vnum ex familia, §. 1. ff. de legstis facultas electionis, est propriæ liberalitatis beneficium.

QVÆSTIO XXIV

An Capitulum visitare, possit omnia Monasteria Monialium sede vacante.

AMbigendi non vna est causa, in primis enim succadit Episcopo Capitulum, in his quæ sunt poteitatis, ac iurisdictionis ordinariæ, & communis, vt est in cap. cura olim de maioritate & obedientia præterqoam in casibus expresse exceptis Nau. tomo Consil. 1. Consil. 7. de filijs Presbyterorum num. 1. quare eius loco visitat Ecclesias Glossa in Clementinam 1. versiculo Capituli de hæreticis Archidiaconus in cap. si Episcopus de supplenda negligẽtia Prælatorum. At Episcopus prouinciam suam obire, eiusque Ecclesias omnes visitare potest, de quarum numero, sunt ea ad quas psallendi causa, Moniales frequentes coeunt, ergo & Capitulum.

Deinde si sede destituta homine, qui eam regat, Monasteria virginum, Episcopi nomine, viceque, visitare Capitulum non potest, quid illis fiet, si exercebunt inter se simultates? si institutum iuraque domus ac Ordinis pessundabunt? sane sus deque ferri omnia erit necesse, quod ne incuria sua accidat, proindeque non sine culpa, laborandum est Canonicis, Capituloque vniuerso.

Causæ sunt tamen, quæ me aliorsum trahunt.

Dico ergo, *videri mihi probabile, ius Capitulo competere nullum posse, ad alia Monasteria virginum sede vacante, in capite membrisque visitanda, quam quæ non sunt exempta.*

Primo quæ authoritas commissa est ac legata cuipiamà Pontifice, hæc ab illo ad alium non dimanat, cum eius solius sit à committente habita ratio præ cœteris, industriæque, qua reliquis præstabat, sed est Episcopus Papæ loco, cuius quoque est eius beneficentia, in Monialium exemptarum cura ac regimine, delegatus superior, rectorque Trid. sess. 25. cap. 9. *Monasteria sanctimonialium, sanctæ sedi Apostolicæ immediate subiecta etiam sub nomine Capitulorum sancti Petri, vel sancti Ioannis, vel alias quomodocunque nuncupentur, ab Episcopis, tanquam dictæ sedis delegatis gubernentur, nonobstantibus quibuscunque*, Ergo Episcopo mortuo Capitulum visitare non poterit Monasteria exempta Monialium.

Secundo, Capitulum non succedit Episcopo in priuilegiis ei concessis, cum sint personalia, & odiosa, ac proinde stricte interpretanda Innoc. in cap. dilecti de donat. Flam. de resignat. l. 7. q. 10. num. 24. Sed quod Episcopo ius sit dicendæ sententiæ in sactas Deo virgines, à foro suo exemptas, Papæ beneficium est, ergo ad Canonicos, Capitulumque sede vacante non pertinens.

Ad primum argumentum oppositæ sententiæ. Respondandum est Cœnobia virginum, quæ Papæ voluntate sunt ab Episcoporum censura exempta, non contineri intra ambitum potestatis ordinariæ præsulum, cum hoc ipso quod sunt de eorum subducta foro, nihil in illarum regimine moliri possint efficaciter ac valide.

Secundum nihil facit ad rem, cum infinita sit vbique malorum seges, quam nec authoritate sua opprimere Episcopus dum viuit, nec Ecclesiasticæ censuræ gladio secare potest,

Deinde est qood respondeam, essa scilicet admonendum à Capituli Vicario Papam de re integra, ac si intra semestre à litteris ad eum datis, ma-

lo non occurrat, tum videri honestam retionem habere Cepitnlum, animeduertendi in sontes, quod si (quod existimo verius) facere id non potest, res videtur committenda Deo esse, aut ad noui Episcopi aduentum remittenda.

Potest tamen Capitulum cum sedes vacet, Monialibus exemptis, ac immediatè subiectis Pepæ, dare licentiam egrediendi claustro, domoque ex causa. quia Vicarius Episcopi, eandem cum eo iurisdictionem habet, Nauarr. lib. 3. consilior. secundum pimam edition. rit. de statu Monechor. cons. 6. Sanchez lib. 6. sum. cap. 15. num. 30. nisi hic eam restringat, at Episcopo competit iurisdictio delegata in Moniales exēptas, quoad egressum è cleustro, secundum Trid. sess. 25. de regulerib. cep. 9. & cap. periculoso, & Capitulum sede vecante vices agit Episcopi mortui: ergo hæ ab eo vacante sede facultatem egrediendi domo ex causa impetrare poterunt, cum esse non debeant sine Prælato ed quem confugiant.

QVÆSTIO XXV.

An magnorum criminum rei, beneficijs suis, quorum collatio ad Episcopum solum pertinet, possint sede vacante à Capitulo priuari.

POssunt, Primo, quia castigate scelera, ordinariorum est communis, propriaque prouincie, at Cepitulum sede vacante, potestatem habet ordinarij, Extrauaganti execrabilis § cœterum de præbendis ergo & plectendi vitia, plectuntur autem, cum eorum author fortunis euertitur ec bonis, est id ergo Cepitulo facere licitum, cum quod est à reo admissum, quod ea pœna sit dignum.

Secundo si esset Episcopus adhuc superstes, haud dubie concubinarium recti indocilem, vitaque turpem, ac eius similes, generis humani certa probre, gradu mouere posset, cum præstet Ecclesiam catere labe, quam ministros impios habere, sed ab Episcopo fatis functo, transit eius omnis authoritas communis, & ordineria, in Canonicorum cœtum, seu Capitulum cap. cum olim de maioritate & obedientie, Peuinius trectatu de potestate Capituli sede vacante parte 1. Flaminius de resignatio. l. 7. q. e3. num. 25.

Obijcies eiusdem est destituere cuius & conferre, at beneficium debet à solo Episcopo conferri, vt supponitur, non à Capitulo, ergo & ab illo, non isto, indigno tolli.

Meior est vera cum omnie sunt paria, quod hic non accidit, cum publica vtilitas, dignitasque Ecclesiæ exigant, Clericum cuius impuri sunt mores, vti putre fœtensque membrum, rescindi de Ecclesie, quare cum Capitulo. vecante sede, permissa sint omnia, quæ iurisdictionis sunt necessariæ, vt dictum est entee, nec ferri possit ac debeat, quod in perniciem grassatur innocentium, cuiusmodi est insignis culpa, quæ infirmis peccandi est causa, crederem Capitulo cum permissum esse, concubinarium ciuitati notum, aut quemlibet aliū, ei vita non dissimilem, prioare magistratu, quem in Ecclesia gerit, quemadmodum & beneficia, quorum collatio ed Episcopum pertinet, digno demandare, cum res temporaque vrgent, quia in his quæ iusta sunt ac necessaria, succedit Episcopo Capitulum, sed est concubinarij submotio reiectioque à gradu honoris, quo in Ecclesia fruitur, ad istius, Deique gloriam & bonum fidelium, necessaria non tantum, sed & iusta nocentis pœna, ita & collatio magisterij quod obit, alteri facta, eiusmodi est, quæ ed creeti Episcopi tempora non possit differri, ne ea prorogetio insonti noceet.

QVÆSTIO XXVI.

An Capitulum sede vacante posit ab hæresi absoluere,

NEoterici aliqui quorum duces sunt ec principea Suares de censuris disp. 41. sect. 5. nu. 13. Petrus de Led a. tomo summæ trect. 1. cap. 6. post 20. conclusion. difficultate 5. in ea sunt opinione vt existiment opus plenum non periculosæ modo eleæ moliri Capitulum, sed & vanum, inaneque fructus ac commodi spiritalis, cum reum prauitetis hæreticæ, per se eut vicarium suum absoluit vecante sede, quam opinionem hisce argumentis tuetur.

Primum quod ad id proprie delecte sit Episcopi industria Suar. tomo 4. in 3. partem disp. 30. sectione 2. nu. 4. at quæ certo sunt homini sic commissa, vt eius, in administratione prouinciæ, quem gerit habita sit ratio, vnaque prudentiæ quâ præstat reliquis, hæc eo mortuo ad alium non trenseunt, ergo nec quæ in absoluenda hæresi licitum est Episcopo, hæc permissum est facere Capitulo, vacente sede.

Secundum, quod quæ priuilegie Episcopo sunt indulte, hęc sint eius sic propria, vt illi cum alio nequeent esse communia, Abbas in cap. ed abolendum de hæreticis Cosmes in pragmat. sanct. tomo 1. titulo de collet. § item circa, at beneficium est Patrum, ac Concilij, quod Episcopus remittar hæresim, ergumento est, quod id illi Patres permittant, quod id ei esse licitum velint, *liceat*, inquiunt sess. 24. cap. 6. *Episcopis in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario dispensare, & in quibuscunque casibus occultis etiam sedi Apostolicæ reseruatis delinquentes quoscunque subditos, in sua diœcesi, per se ipsos aut vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientiæ gratis absoluere, idem est in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ, eorum vicarijs sit permissum*, hinc enim argumentari sic lubet.

Si potest communi ac ordinario iure Episcopus de hæresi statuere in pœnitentis commodum, si hanc illi remittere, quid fuit necesse eius rei copiam, etque potestetem illi per Concilium fieri? Quæro enim ecquid obire prouinciam, ecquid regere Ecclesiam, ecquid hærentes in cursu incitare, incitatos reprimere, omnibus magnarum rerum studie imprimere, quę propria sunt eius munera, absque Concilij commeetu licentieque non possit?

Hebet tamen opposite sententia propugnatores suos, Henriq. lib. 14. de irregularitate cap. 18. num. 2. de cap. 20. num. 1. lib. 6. de pœnitentia cap. 18. nū. 1. Aragon 2. 2. q. 88. art. 12. conclus. 5 Sanchez de matri. l. 8. disp. 2. num. 10. & in decalog. l. e. cap. 11. num. 4.

Antequam probare eam instituam notere lubet primo, quod Episcopus de hæresi occulta possit

absoluere, iuris communis esse, ea enim priscis sæculis est laxata à Patribus Ephesini Concilij, cum Quartadecimanos reconciliauere Ecclesiæ Ephesini Concilij actione 6. parte 2.

Deinde quæro, ecquid Episcopi, facultatem non babeant eam remittendi antiquo Lucij tertij beneficio? est hæc enim eius oratio in cap. ad abolendam 9. extra de hæreticis, *si qui vero fuerint qui à lege Diœcesana iurisdictionis exempti, solo subiaceant sedis Apostolicæ potestati, nihilominus in his quæ sunt contra hæreticos instituta, Episcoporum subeant iudicium*, quod ergo de hæresi inquirere, atque remissa reconciliare hominem Ecclesiæ Episcopus valeat, noui non est ac specialis iuris, sed antiqui.

Secundo, meminisse conuenit, Episcopum communi iure de omni casu posse absoluere, quem sibi Pontifex speciatim non reseruauit, Caietan. verbo excommunicatio cap. 1, & expresse Innoc. III. in cap. nuper 29. de sentent. excomm. his verbis: *Quia conditor Canonis eius absolutionem sibi specialiter non reseruauit eo ipso concessisse videtur facultatem relaxandi*.

Et id quoque in hac materia aduertere est necesse, hæresim prisco maiorum æuo, Canonumque lege, Pontifici reseruatam non esse, vt patet ex cap. non erit 49. extra de sententia excommunicationis, & cap. ad abolendam, 9. de hæreticis, nam ille, id est Honorius III. cap. non erit 49. excludit, quidem sacris ac de piorum cœtu hæreticos, qui statuta libertati Ecclesiasticæ contraria seruari curant, nec tamen indicat cordi sibi esse, vt non nisi annuente, se, ac probante, reddantur Ecclesiæ, posteriori autem datur facultas Episcopis, quemadmodum & in cap. per hoc 17. de hæreticis in sexto eos iudicandi, puniendi, restituendi templis, Ecclesiæ ac Sacramentis eius, *Si continuo post deprehensionem erroris ad fidei Catholicæ vnitatem sponte recurrere & errorem suum ad arbitrium Episcopi regionis publice consenserit abiurare*, cap. 9. de hæret.

Quæ oratio si est vera, si Canonicis legibus congrua, facilis se mihi expeditaque via ad fidem postremæ huius sententiæ aperit.

Nam quæ potestatis sunt ordinarię in Episcopo, hæc facere Capitulum potest vacante sede, vt est in cap. cum olim de maioritate & obedientia, sed absolue[illegible]o hæresi iure est concessum Episcopo, eadem enim potest in hac causa, quæ inquisitor fidei, sicut in decretali per. hoc 17. de hæretic. in 6. habet Bonif. ergo & Capitulum, cum vacat sedes.

Secundo, non dicit Concil. Episcopum absoluere posse de hæresi tanquam delegatum aut auctoritate Apostolica, facit ergo iure ordinario.

Argumentis Respondendum, primo quidem negando propositionem eius maiorem, enimuero cum hæreseos absoluendæ authoritas, inquisitori sit communis cum Episcopo, vt habetur in citato cap. 17. de hæreticis in 6. causa reddi nulla potest, quæ suadeat, infularum Episcopalium, pedique Pastoralis vllam à Papa rationem habitam esse, in istius concessione facultatis.

Secundi, minor item est neganda, cum nunquam non fuerit, quin Episcopus subditos de hæresi absoluerit, vt patet ex citatis ante Canonibus.

Ad confirmationem dicendum est, ad ius commune Episcopi, speciale quoque Tridentini accessisse, non fieri tamen cumulatione hac iuris, vt quod ei ad illam diem permissum fuerat ex of-

A ficio, modo tantum fas sit illi aggredi precario, suoque Patrum beneficio.

QVÆSTIO XXVII

Quid sit prohibitum Capitulo facere sede vacante.

PRimo, bona Ecclesiæ quæ seruãdo seruari possunt distrahere ei est Canonica lege vetitum, can. si qua 12. 2. Ioan. Monachus in cap. vnicum de maioritate & obedientia in 6. causa est quod B in fructibus Episcopatus, possessiones agri, commoda, redditusque poni debeant, at sunt hi successori debiti, nec dissipandi proinde, cap. quia sæpe de electione in 6. & Clementina penultima eodem titulo, sed in vtilitatem Ecclesiæ expendendi sunt aut reseruandi successori, Bonifac. VIII in cap. quia sæpe 40. de elect. in 6.

Nec modo bona mobilia, quæ seruando seruari possunt, abalienare Capitulo nõ est integrum, sed nec immobilia, sine sedis Apostolicæ auctoritate, Concil. Ilerdense can. 12. *Nullus Clericorum cuiuslibet ordinis, officij, gradusue sit, quidquam de domo præsumat, vel quod de vtilitate instrumenti domus esse cognoscitur, id est mobilis aut immobilis rei Ecclesiasticæ*, C *conetur inuadere*, pœna alienantis ea bona est excommunicatio, non latæ sed ferendę sententiæ. *& vix quoque peregrina ei communio concedi debet*, Concil. ibid.

Ad alienationes autem factas à Capitulo sine auctoritate Papæ quod attinet, eas electus Episcopus, cum erit confirmatus, rescindere, aut si ad Ecclesiæ suæ vtilitatem pertinent confirmare poterit, vt indicat can. 15. Aucyranæ Synodi his verbis. *Si qua de rebus Ecclesiæ, cum Episcopus non est, Presbyteri vendiderant, placuit rescisso contractu ad ius Ecclesiæ reuocari*, similiter si quid Episcopus, sine Capituli consensu distraxerit, de bonis Ecclesiæ suæ immobilibus, eo rata fore aut irrita velle po- D test, sicuti docet Abb. in cap. 1. de his quæ fiunt à Prælato.

Secundo, vt præesse Monialibus Capitulum non potest, ita nec earum quæ immediatè subiectę sunt Pontifici, professiones recipere vacante sede, Doctores in cap. licet, & cap. porrectum de regularibus Rebuff. tract. de nominationibus qu. 8. num. 3n. cuius rei causa reddi hæc potest, quod in his, quæ iurisdictionis sunt delegatæ, Episcopo subrogari Capitulum nequeat, Pauorm. in cap. verum de foro compet. & cap. at si Clerici de adulteriis, cuius rei hæc est causa, quod Capitulum Episcopo tantum succedat in his quæ ei competunt iure, communi & ratione Prælaturæ suæ, non autem iure speciali & delegato sed quod Nouitiæ profitenti interesse ac præsidere in Monasterio E exempto Episcopo liceat, iurisdictionis est delegatæ, cum ad hoc onus substituere sibi Vicarium nequeat, sibi ergo illud arrogare vacante sede Capitulo vetitum.

Tertio, quæ sunt fauoris & gratiæ Episcopo concessa à Papa hæc non deuoluuntur ad Capitulum: Innoc. & Bald in cap. cum olim de maiori. & obediantia Rebuff. de nominat, q. 7. num. 30. quia quæ talia sunt ad ius Episcoporum ordinarium nõ pertinent, ergo ab eis, ad Capitula non transeunt, Antecedens patet, nam quod est potestatis ordinariæ, id à Papa, Episcopo cum tribuitur vna cum

munere ac Episcopi nomine, gratiam ei nullam facere creditur. Enimuero quæ sunt gratuita vt dari ita quoque negari possunt, quorum alterum dici de potestate ordinaria non potest, vt res loquitur.

Consequentia probatur; beneficia Pontificis, concessaque ab eo priuilegia Episcopis, cum illis intereunt, ac quo illi, eodem hæc quoque efferuntur funere, dictum est ergo verissime, gratias, id est, quæ à Pontifice, benigne sunt ac humaniter Episcopis indulta munera, non communicari eorum Capitulis, Ecclesia rectore vacua.

Quarto vt interdictum est Capitulo, ea beneficia conferre, quorum collatio ad solum Episcopum pertinet, cap. illa deuotionis sinceritas ne sede vacante, ita & eorum permutationes recipere Flam. l. 7. q. 23. num. 38.

Potest tamen eum ministrorum est inopia à quibus regatur Ecclesia vacua, aut id iusta alia quæpiam causa exigit, eam commendare idoneo homini, quia cum eam deseri non expediat, ne male quidpiam fidelibus accidat, habet hæc commendatio necessitatis instar, quæ cum vrget Ecclesiam, Capitulo licent omnia, quæ Episcopo dum viueret permissa erant, Rebuff. in praxi parte 1. tract. de requisitis ad collationem bonam.

Quinto, vt est in potestate Capituli, vacante sede, statuta condare quæ ad omnes pertineant, ita ei inhibitũ est vlla facere, quæ Episcoporũ iura minuant aut tollant, Glossa in cap. constitutionem §. cæterum de verborum significatione in 6. Rebuff. in concord. tract. de forma mandati Apostolici §. Apostolica, causa est quod à ratione abhorreat subditos principi suo legem ponere, quæque priora sæcula suis antecessoribus esse permissa voluere, hæc temerario ausu, pauculos quosdam homines tollere.

Sexto, quibus in locis lex Tridentina est recepta de promouendis ad beneficia per concursum, hanc prætergredi Capitulo est nefas, nam præterquam quod id sacræ congregationi non placet, facti quoque æquitatem ratio ipsa indicat, quid enim iustius quam iis legibus teneri Capitulum, quas in operando, Episcopum sequi est necesse?

DE CLERICIS.

QVÆSTIO I.

De Clericorum nomine eorumque multiplici differentia.

Est Clericus, quisquis attonsione crinium per Episcopum Deo initiatur ad sacras religionis Catholicæ cæremonias, Tonsura enim, quę capillorum casionem habet, ordo non est, sed ad eum præparatio, viaque, subinde Clericum, cui est collata admonens, caduca sibi fortunæ membra omnia contemnenda esse, quo animi sui impetum omnem in Deum, cœlestiaque transmittat, Hieronymus ad Leuitam de duobus generibus hominum. Quod quoniam afflatu fit numinis, nec sine singulari eius in illum munere, quem diuina quædam sors sæculo seductum transcribit cœlo, Clericus idcirco vocari potest non immerito sorte electus *κλῆρος enim Græce, Latine sors, inde huiusmodi homines vocantur Clerici, id est sorte electi omnes enim*

A *Deus in suos elegit*, 12. q. 1. can. 7. *vel quod in sorte Domini dentur, vel pro eo quod Dominus sors eorum sit*, Isidor. lib. de Eccl. officiis 2. cap. 1. apud Concil. Aquisgr. cap. 99. Hieronym. epist. ad Nepotian.

Nisi malis cum eodem Isidoro, Etymologiarum lib. 9. Gratiano can. Cleros dist. 21. *Generaliter Clericos nuncupatos, qui in Ecclesia Christo seruiunt, quorum gradus & nomina sunt hæc, Ostiarius, Psalmista, Lector, Exorcista, Acolytus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, Episcopus.*

Ex quo apparet olim pro Clerico habitum, qui Laicus non esset: Sylu. Clericus 2. num. 2. Sane Hieronymus epist. ad Leuitam citata, alios Chri-
B stianos non agnoscit à Laicis, & mancipatis diuino officio: *Quales sunt*, inquit, *Clerici, & Deo deuoti, videlicet conuersi, κλῆρος enim latine sors. Sane Clericos hinc appellatos dicunt, quia Mathias sorte electus est, sic & omnes quos illis temporibus Ecclesiarum Principes ordinabant, sorte eligebant*, Isidor. lib. 2. de Eccles. officiis cap. 2. Aquisgran. Concil. can. 99

Eorum autem iam ab instituta Ecclesia, duo fuere genera, vnum quod abiudicatis sæculi curia ac rebus, totum se diuinæ prouidentiæ regendum tradit, sine re, sine lare, sine ære 12. qu. 1. can. Clericus, & can. cui portio Deus est eadem quæst. & causa, quorum hominum inopiæ consultum vo-
C luit Turonica Synodus sub Carolo Magno cum præcipit can. 23. *Vt victum & vestitum iuxta facultatem Episcopi accipiant, ne paupertatis occasione compulsi, per diuersa loca vagari, ac turpibus se implicare negotiis incipiant. Nam quia sunt ipsi pars Domini, vel Dominum partem habent, & tales se exhibere debent, vt & ipsi possideant Dominum, & ipsi possideantur à Domino, qui autem Dominum possidet, nihil extra Dominum, habere potest*, Hieronym. in epist. ad Nepotian. *Quare si Clericus quidpiam habuerit præter Dominum, pars eius non erit Dominus, v. c. si aurum, si argentum, si possessiones, si variam supellectilem, cum istis, Dominus pars eius fieri non dignatur*, S. Bernard. in serm. de verbis Euangelij dixit Si-
D mon Petrus ad Iesum. Ideo illis de commeatu ad vitam necessario prouideri oportuit. Sane quia vbique Clerici vitam instituebant ex eius præscripto regulæ, quam Diu. Gregor. Responsionum cap. 1. & 2. ab Augustino Anglorum Episcopo, Anglis Clericis, ad imitandum proponi voluit, *Vt secundum eam conuersationem quæ ab initio nascentis Ecclesię fuit Patribus nostris, in quibus nullus eorum ex iis quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia*, necesse fuit Episcopo, Abbatibus, & præfectis reliquis, seuere à Concilio præcipi, vt in id incumberent seduli, ne quid Clericis deesset ad vestitum, aut victum, vnde violandi voti, ansam instinctu Dæmonis arriperent. *Voti* dixi quod anim viderent, sui se nominis dignitatem
E tueri non posse, si quid præter Deum possiderent, Hieron. in epist. ad Nepotian. quo adhærerent ei tenacius, nudi ab opibus, spem earum omnem, sibi voto concepto adimebant, Vrbanus Papa testis Epistolæ ad omnes Catholicos datæ cap. 1. quę refertur 12. qu. 1. can. 9. *Quicunque vestrum communem vitam susceptam habet, & vouit, se nihil proprium habere, videat ne pollicitationem suam irritam faciat*, hæc illa. Vt vt sic de voto, sane constat, id Hieronymum exegisse à Clericis, *Vt victu & vestitu contenti, nullam inter se proprietatem habentes, haberent omnia communia.*

Alterum genus Clericorum est, vt sunt nostra-

tes. ac huius æui, quibus licet aliquid possidere, quorum genera duo extitisse video, primi, vitam ex Ecclesiæ legibus agunt, alteri, post susceptos minores ordines, à statu, & conditione Clericali desciscunt, vel sunt ex eo genere, quos matrimonium illigatos tenet, quibus omnibus, vt res, negotiaque proprio nomine agere licet, ita sua sibi habere, agros, domos, vectigalia, istorum meminit Gregorius scribens Anglorum Episcopo, Responsionum cap. 5. Gratianus 12. quæst. 5. can. quia tua fraternitas.

Priorum autem Concil. Moguntiacum sub Carolo Magno can. 9. vbi Patres, Clericos qui eadem omnes mensa vtebantur, separat ab his, *qui de rebus Ecclesiasticis stipendia accipiunt*, & in Synodo Aquisgran. sub Ludouico Pio hæc leguntur; *necessarium in quibusdam Ecclesiis reperimus vt Clericorum ordo maiori astringatur disciplina, & custodia, ampliorique foueatur stipendiorum copia, vt occasione temporalium subsidiorum, sanctarum non depereat institutio rerum.*

Ex quo apparet, non hoc primum tempore, Clericis attributos esse ad vitæ subsidium, commeatus necessarios, sed id quoque Patrum æuo fuisse in vsu, Episcopis ac Clericis, stata sua, certaque stipendia vt essent.

QVÆSTIO II.

An Ministris Ecclesiæ, Clerici nomen, competat præ cæteris.

NEgant Lutherus de abroganda Missa priuata, Caluinus lib. 4. inst. cap. 4. sect. 9. enim vero cum ad beatam immortalitatem omnibus aditus pateat, nec sit vllus tam effuse malus, quem non cupido, spesque fruendi Dei teneat, non nisi stulta impiaque ambitione factum tradunt, vt à natione communi fidelium, Presbyteri cæterique Ecclesiæ ministri, gloriosum hoc Clericorum nomen ad se diuerterent. Quam id vero iuste afferant ac honeste, sapientum esto iudicium, qui quod breuiter dici potest, hoc non nesciunt, fœdum esse hominí, diem venerandæ antiquitati dicere, hoc primum, deinde quod est alicuius proprium bonum, hoc ei adimere, vtrumque vero in hac causa hæretici faciunt, nam & addicti Deo sacri homines, ab antiquis dicti sunt Clerici: à Patribus quidem Nicæni Concil. can. 1. 2. 3. 8. 17. 18. 19. his autem qui sextæ Synodo Constantinopolitanæ interfuere can. 77. & 80. Clemente in Canonibus Apostolorum, can. 12. 13. 15. Tertull. lib. de Monogamia Cypria. de singularitate Clericorum Aniceto can. prohibete dist. 23. Dionys. cap. 6. de cœlesti Hierarchia Epiph. hæresi 80. Hieron. epist. ad Nepotian. 2.

Et licet sit vniuersa Ecclesia fidelium, sors ac hæreditas Domini, quod κλῆρος significat, vnde Clericis nomen est factum, certum est tamen peculiari ratione, ad hanc hæreditatem pertinere ministros Ecclesiæ, quatenus sunt diuino cultui mancipati præ cæteris, in quibus vt in templo diuinitas residet, quare etsi possint Laici, quibus ministerium diuini cultus non incumbit ex officio, communi quadam ratione vocari Clerici, obtinuit tamen vsus Ecclesiæ, vt hi soli, qui de sorte, siue hæreditate Domini sunt singulariter, appellentur Clerici, quod nomen, disrumpantur licet odio, inuidiaque hæretici, dum erit orbis, dum in cœlo præsidens Deus, retinebimus. *Omnes enim qui in Ecclesiastici ministerij gradibus sunt ordinati, generaliter Clerici nominantur non alij*, Isid. in lib. de officiis Eccles. 2. cap. 5.

QVÆSTIO III.

Per quid à Laicis fiat ad Clericorum ordinem transitus, & cuius sit Tonsuram dare.

CVm de statu vno ad alium, non fiat ordinarie transitus, sine dispositione aliqua, quæri hic potest, ecquid sit in rerum natura aliquid, cuius ope Laici transcribantur in Clericorum ordinem, & quo illud nomine appellet Ecclesia.

Dico ergo, *Laico per Tonsuram inter Clericos locum esse*, est Doctorum omnium, vt patet ex can. 11. Concilij habiti Vernis sub Pipino Francorum Rege, vbi Clerici, Tonsura quasi proprio ac suo charactere, distinguuntur à Laicis, hoc enim ipso quo ea se insigniri sunt passi, dicuntur cogendi ad professionem vitæ Canonicæ, sub potestate Episcopi, aut Monasticæ ac regularis, sub Abbatis eruditi magisterio: *De illis hominibus*, inquit canon, *qui dicunt quod se propter Deum tonsurassent, & modo res eorum vel pecunias habent, & nec sub manu Episcopi sunt, nec in Monasterio regulariter viuunt, placuit vt in Monasterio sint sub ordine regulari, aut sub manu Episcopi sub ordine Canonico.*

Sane constat, neminem capacem esse beneficij qui non sit Clericus, Innoc. III. cap. cum adeo 17. de rescriptis at Alexandri III. testimonio cap. ex litteris 6. de transactionibus, non est hæc laus alterius propria, quam qui per Tonsuram est professus, sibi cum sæculi voluptatibus, amodo commune nihil fore. Ideo enim negat hic Pōtifex, certū hominē de quo ab Episcopo Eboracensi consultus fuerat, beneficio donandum esse, *quod se mentitus esset Clericum, cum nondum esset in Clericum tonsuratus*, hæc can. verum est ergo, inter Clericos, locum per Tonsurā nancisci Laicū. Ita Theodorus quidā Ecclesiæ extruendæ præpositus, ab Ethnicis capite est plexus, quod cirros puerorum, licentius attonderet, Amm. Marcellinus lib. 22. hoc est authore Baronio, tomo annal. primo, quod eos cooptaret in Clericos.

Est autem Tonsuræ vsus à Nazaræis in Ecclesiam translatus, *qui*, verba sunt Isidori de officiis Ecclesiasticis lib. 2. cap. 4. & Aquisgranensis Concil. sub Ludouico Pio can. 1. *qui*, inquam, *crine seruato, post diuina magna deuotione completa, caput radebant & capillos in igne sacrificij, ponere iubebantur, scilicet vt perfectionem deuotionis suæ Domino consecrarent, huius ergo exempli vsus, ab Apostolis introductus est, vt hi qui in diuinis cultibus mancipati Domino consecrantur, quasi Nazaræi, id est sancti Dei, crine præciso innouentur.*

Alio trahitur à Beda, nam de gestis Anglorum cap. 22. eius vsum reuocat ad perennem Christi passi memoriam seruandam in animo, maxime vero spineæ coronę, qua augustissima seruatoris tempora sunt transfixa.

Alij vt Germanus Constantinopolitanus in Theoria rerum Ecclesiasticarum, aiunt Tonsura coli Petri memoriam, cui misso diuinitus, ad sementem faciendam sacri verbi, gentes ad ludibrium detonso reliquo corpore, coronam è crini-

bus superne reliquere, *quos enim Caius pulchros & comatos nouerat, hos quoties sibi occurrebant occipitio raso deturpabat*, Sueton. cap. 35.

Quid si hac forma, libertatem filiorum propriam, qua si quisquam fruitur, maxime Clerici, expressam Ecclesia voluit? *quo enim tempestatem enauerant rasis crinibus vota persoluebant*, inquit Lucianus in Deorum dialogo. Facit pro hac coniectura Isidor. de officiis Ecclesiasticis lib. 2. cap. 4. cum Aquisgran. Concilio tempore Ludouici Pij. Enimuero Patres can. 5. memorant, Tonsura significare Clericos, id se contendere in omni vitæ suæ genere, ac agere, vt omni detersa labe enitescant ad gloriam Deique laudem, nam si vitiis animus de statu deiicitur, dæmonique subditur, *qui facit peccatū seruus est peccati*, Matt. 10. *& à quo quis victus est huius & seruus est*, hunc in libertatem asseri est necesse, cum è vitiorum cœno emersus, virtutis studia amplectitur, lubet Isidorum ac Patres, in oratione sua, vti speculo agnoscere sic ergo illi, *Est Clericis Tonsura signum quoddam quod in corpore figuratur, sed in animo additur, scilicet vt hoc signo in religione, vitia resecentur, & criminibus carnis nostræ quasi crinibus exuamur, atque inde innouatis sensibus & comis rudibus innotescamus, expoliantes nos iuxta Apostolum veterem hominem cum actibus suis, induentes nouum qui renouatur in agnitionē Dei, quam renouationem in mente oportet fieri, sed in capite demonstrari, vbi ipsa mens noscitur habitare. Quod vero detonso capite superius, inferius circuli corona relinquuntur, Sacerdotium regnumque Ecclesiæ in eis existimo figurari.*

Hæc Patres, sed enim cuius est Tonsuræ notam, capiti indere? cuius sectione crinium, in sphæræ formam Clericis Laicum adiungere? cuius eraso superne capite capillorum circulum relinquere? fuit hæc secunda quæstio.

Dico ergo 2. *Tonsuram ab alio, quam qui est Episcopus tonsurandi conferri non posse*, cap. cum nullus de tempore ordinat. in 6. Causa est, quod ad eum pertineat videre, an & quibus ministris prouincia sua opus habeat.

Recepta à nō suo Episcopo quoad vsū est irrita, vti colligitur ex can. illud 1. & can. 3. si quis ausus dist. 71. vbi dicitur: *Vt si quis alienum sine consensu proprii Episcopi* ordinauerit, *irrita sit ordinatio*, addit Lessius lib. 2. de benefic, dub. 19. nu. 92. etiam quoad Ordinis, seu gradus recepti priuilegium, nullam esse, cum eo ipso, quod est quispiam, institutus in Clericum, ab alieno Episcopo, omni fori priuilegio careat.

Proprius autem Episcopus quoad hoc est triplex: originis, domicilij & beneficij, vt habetur cap. nullus 3. de tempor. ordinat. in 6. Episcopus beneficij is dicitur qui loco præsidet, vbi beneficium est situm, requirens residentiam, nam eius occasione ibi fixurus est sedem perpetuam, cum si officio satisfacere velit ac suæ conscientiæ, inde non sit recessurus. nisi ad tempus.

Dixi si residentiam exigit, nam simplicia, hanc possessori suo facultatem non tribuunt, vt ab Episcopo in cuius sunt Diœcesi, sacro ordine initiari possit, aut Tonsura Lessius l. 2. c 34. dub. 19. n. 92.

Episcopus originis is est dicendus, in cuius Diœcesi quis est natus, non fortuito, vt ei accidit, cuius parentes domicilium alibi constitutum habant, quam vbi tonsurandus, primo vsuram lucis habuit. Panorm in cap. Rodolphus 35. de rescriptis.

Episcopus domicilij, est is qui loco præest vbi quis domicilium sedemque fortunarum suarum A constitutam habet, quam ad rem duo sunt necessaria, primo habitatio, deinde animus eam retinendi dum vita superstes erit, nisi quid auocet, nam vt domicilium non amittitur, sola voluntate, sed re ipsa, lege domicilium digest. ad municipalem vbi dicitur, re, & facto transferri, ita nec acquiritur solo animo, sed ad eum accedere debet ipsa actio, nempe habitatio, cum eius perpetuandæ voluntate ad vitam. Hostiens. in summa tit. de Parochiis §. penultimo num. 7 Angel. verbo domicilium num. vnico. Sylu. eodem num. 2. Sanchez lib. de matrimonio num. 1. & 9. qua cum studiosi careant quique Episcopo ac ministeria domestica adsunt; viri alienigenæ. per eum in Clericos cooptari nequeunt, Rebuff. in praxi parte 1. tract. de Clericis, B & à quibus num. vigesimo tertio. Oppositum dici debet de consiliariis, cæterisque qui magistratum gerunt, aut prouinciam, aliquam commissam habent in Diœcesi, non interrumpendum facile, Rebuff. num. 16.

Causa est, quod tales occasione muneris quod obeunt, censeantur sedem in Episcopatu stabilem fixisse, nec mutandam.

Pari cum Episcopo potestate Abbates gaudent, si benedicti sunt ac Presbyteri, sed ea vti, nisi in Monachorum, qui eorum sunt imperio obnoxij, vtilitatem ac commodum nequeunt, cæteri per eos esse Clerici non possunt, nisi ex priuilegio Pontificis cap. Abbates de priuilegio in sexto, aut iuris beneficio, à quo Episcopalem authoritatem, in certos homines sunt adepti, Doctores C in can. quoniam dist. 69. cap. cum inter de re iudic. Rebuff. praxis beneficiariæ parte 1. tract. de Clericis & à quibus n. 14.

QVÆSTIO IV.

Quæ sint priuilegia iure Canonico Tonsuræ concessa.

SEnsus est an Clericus vi Tonsuræ nanciscatur aliqua priuilegia, quæ quæstio explicatū habet facilem, cum dubij causam omnem exemerit Concil. sess. 23. cap. 6. vbi de conditionibus, ad istiusD modi priuilegiorum vsum requisitis disputans, ait opus esse vt Clericus Tonsuram, & habitum deferat, aut in Ecclesiæ ministerio occupatus Deo inseruiat, hac enim oratione tacite indicat, eiusmodi priuilegia sibi cordi esse, nec improbari posse aut reiici.

De tempore vero quo Tonsura dari potest & recipi, in altercantium inter se Doctorum varietate tanta, quantam scimus, certi quid dicam vix habeo Negant enim aliqui, ex necessitate præcepti, præstitutum ei tempus vllum esse, quouis posse sine culpa etiam antequam se ratio aperuerit, dari E & recipi, quod si certum aliquod Ecclesia postulat, postulare tantum ex honestate, ac decentia, quod perquam sit turpe, dari gradum aliquem in Ecclesia, non potenti eum exercere.

Huius opinionis principē ac auctorē agnoscunt Theologi, maximè D. Th. in 4. dist. 25. q. 2. art. 1. q. 2. ei se comites adiunxere primarū partiū scriptores, Scotus ibi q. 1. Bonauētura ib. q. 2. art. 2. Menochius lib. 2. de arbitrariis centuria 5. casu 427.

Ab iis dissentit totus fere Theologorum cuneus cum negant Tonsuram ante septennium vlli dandam, in his Rebuff. in praxi titulo de Clericis male promotis Glossa 2. num. 1. Sotus dist. 25. qu. 1. art. 1.

art. 1. concluſ. 4. Henriquez lib 10. de ordin. cap. 19. dum. 1.

Dico primò, *Tonſuram ſine culpa ante vſum rationis dari non poſſe*, ſuppeditat ad concluſionis fidem argumentum non leue Bonifacij VIII. decretalis quarta de temporib. ordination. ibi enim prohibet infantem adiungi Clericis per Tonſuram, niſi cum ſe Deo totum in Religione mancipat, ergo & antequam ratione polleat. Conſeq. probatur, qui infantes, iidem quoque ſunt communiter rationis prudentiæque expertes, ac vacui, at eſt Tonſura infanti neganda, ergo &c.

Confirm. negat Concilium ad Ordines acceſſum vlli eſſe oportere per Tonſuram, niſi legere ac ſcribere, vnaque fidei Chriſtianæ myſteria nouerit Trid. ſeſſ. 23. cap. 4. at impos ſui, ac recti neſcius, ac rationis vſu deſtitutus vt de myſteriis fidei reſpondere ſcienter non poteſt, ita nec literaturam diſcere, iudicio ergo Concilij non eſt Tonſura infanti danda, nec proinde ante rationis obtentæ tempora.

Dico ſecundò, *In ſeptennium impletum, Tonſuræ recipiendæ tempora cadere*, ita Doctores fere omnes auctoritate ficti Zozimi can. in ſingulis diſt. 77. vbi ait ordinandum, à ſeptimo anno initiari poſſe minoribus, vſque ad duodecimum.

Secundo, quia illo tempore animus ſe explicat, ac diducit ad ea quæ erant ignota antea.

Iam ad quæſtionem quænam ſunt iure Canonico Tonſuræ conceſſa priuilegia?

Primum eſt, quod magiſtratus ſæcularis ius, ac imperium in Clericum non habeat, quod priuilegium fori dicitur.

Secundum, quod nemo violentas ei manus inferre queat, quin in cenſuram excommunicationis incidat, à qua ſolus Papa abſoluit can. ſi quis ſuadente 17. qu. 4. atque hoc priuilegium dicitur Canonis, ſi tamen iniuria Clerico illata non eſſet niſi leuis, eius abſolutio dari & peti poſſet ab Epiſcopo, cap. peruenit de ſententia.

Tertium, quod qui Tonſura eſt inſtructus, beneficiorum ſit capax cap. ex litteris 6. de tranſact.

Quartum, quod à præſtatione vectigalium, ac onerum, quæ ſequuntur mere Laicos, ſit immunis, Canonica & ciuili lege, cap. finali de vita & honeſtate Clericorum & lib. 1. codice de Epiſcopis & Clericis, quod priuilegium immunitatis appellatur, de quo nos poſtea.

Quintum, quod poteſtatis Eccleſiaſticæ excommunicandi, ſuſpendendi, abſoluendi à cenſura, per Tonſuram capax fiat, cum hi actus ordinem non exigant in eo, qui illos exercet, ſed tantum iuriſdictionem, cap. tranſmiſſa 15. de electione.

An autem amittantur hæc priuilegia per non geſtationem habitus ac Tonſuræ, iam eſt videndum, & dico tam Romanis quam noſtris moribus, priuilegio fori excidere Clericum, qui veſte & Tonſura non ornatus progreditur in publicum, & quidem voluntatem Pontificis hanc eſſe, reſpondit ſacra Congregatio Cardinalium, Cardinali Caraffæ teſte Comitolo Reſponſionum li. 5. qu. 54. nu. 1. ab ea vero non abhorrere Galliæ conſuetudinem, decretum regium indicat, quo eſt ſancitum anno 1571. 16. Kalend. Maias, Clericos omnes qui ex præſcripto Epiſcopi, alicui Eccleſiæ inſeruiunt, ſacræ Tonſuræ priuilegio frui debere, quam Regis voluntatem probauit Senatus, cuius & extare argumenta voluit in publicis monumentis Curiæ. Videndus Renatus de ſacra polit. lib. 2. tit. 2.

QVÆSTIO V.

Quæ ſint Clericorum obligationes & quales.

OLim quidem egredi prouincia ſine litteris Epiſcopi commendatitiis non poterant Chalced. Conc. Oecumenicum can. 19. Concilium habitum in palatio Vernis can. 12. Laodicen. cap. 41. & 42. Aurelianenſe 3. can. 15. *Presbytero, Diacono, vel Subdiacono, ſine Epiſcopi ſui litteris ambulanti iuxta ſtatuta priora, communionem nemo impendat.*

Septima Synodus can. 10. *quoniam quidam Clericorum parui pendentes Canonicam conſtitutionem*, ἀπολιπόντες τὴν ἑαυτῶν παροικίαν εἰς ἑτέρας παροικίας ἀποτρέχουσι, κατὰ πλεῖστον δὲ ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει καὶ εἰς ἄρχοντας προσεδρεύουσιν, ἐν τοῖς αὐτῶν εὐκτηρίοις τὰς λειτουργίας ποιοῦντες, τούτους οὖν χωρὶς τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου καὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως οὐκ ἔξεστι δεχθῆναι ἐν οἱῳδήποτε οἴκῳ καὶ ἐκκλησίᾳ.

Pœna excedentium abſque hoc commeatu litterario, communionis erat priuatio, iuxta decretum Agathenſ. Concil. primi ſub Symmacho, can. 52. Epaonenſis can. 6. habiti in palatio Vernis can. 15. qua pœna aut non longe certe diſpari, plexos video, qui tecto illos dignabantur ac hoſpitio, mihi non ſit fides ſed Concil. *Qui vero Epiſcoporum aut Laicorum, poſt hoc conſtitutum, alterius Eccleſiæ Clericum ſuſceperit, niſi ad excuſandum rationabiliter, placuit à communione ſuſpendi & eum qui ſuſcepit & qui ſuſceptus eſt, quo vſque Clericum qui tranſlatus eſt, ad ſuam Eccleſiam fecerit reuerti.*

Quod de communione dicitur intelligendum eſſe exiſtimo de ea quæ Clericorum eſſet propria, nam can. Apoſt. 15. permittitur Clerico vt in ea prouincia, ad quam ſine facultate Epiſcopi tranſiit, *tanquam Laicus communicet.*

Et quanquam non ſit, hiſce temporibus, Epiſcoporum in circitores Clericos, ingenio vagos & mobiles, ſeueritas tanta, quod eos ad virtutis ſtudia morum humanitate, ac animi, impellere ſatagant, eſt tamen cum in eos zeli ſui aculeos erigunt, nam vinculis cuſtodiaque illos, Germani præſules arceri præcipiunt, dum communiter in Concilium Oecumenicum, ex omnibus Germaniæ partibus cuncti veniunt, Moguntiaca Synodus ſub Carolo Magno can. 52. & recenti memoria in Synodo Pariſ. anno 1608. habita, vetuit Illuſtriſſimus Henricus Cardinalis Gondius, vagantium Clericorum aliquem ad ſacra myſteria admitti, addidit exemplo priſci æui, imperium deferendi eos ad Promotorem, cuius eſt Epiſcopi nomine ſcelera perſequi, quod opinor eam ob rem factum à ſapientiſſimo Præſule, ne tãta leuiſſimorum hominum in obeundis vrbibus cum Ordinis vniuerſi dedecore probroſa licentia, impune eſſet.

Et quoniam vt ſunt humana ingenia, temporaque, difficile eſt quenquam ita ſibi legem dicere, vt quam ſemel ſedem ſua aut parentum voluntate eſt adeptus, hanc ſtabili æternaque conſtantia retineat, ne quid tamẽ ex ea mutatione labis ac infamię redundaret in Eccleſiam, ſtatuit præfatus Card. cũ aliis rebus, tum hac maxime, immortalitate dignus: *Cum ab vna Eccleſia in aliam Sacerdotem migrare acciderit, hunc à Curato non admitti aut eius Vicario, niſi prædictus Sacerdos exhibeat atteſtationem de vita & moribus (quæ complectatur cauſam & oc-*

casionem discessus) obsignatam chirographo eiusdem vel Vicarij eius Ecclesiæ ex qua discessit.

Clerici priscis Ecclasię legibus vni tantum arant Ecclasiæ dasponsi, pluribus escribi vatitum, can. Sanctorū 2. dist. 70. can. Apostol. 15. Conc. Nicen. cau. 16. Antioch. cen. 13. Synodus 7. cen. 15. *κληρικὸς ἀπὸ τῦ παρόντος μὴ κατατάττεσθαι ἐν δυσὶν ἐκκλησίαις*, quare & in ao loco, pro quo ordinebantur, stabiles se futuros vouebant, Concil. Valentin. primum can. 6. *Nullum quispiam Sanctorum Sacerdotum ordinet, qui localem se futurum primitus non spoponderit.* Opinor aam ob causam quod credarent, persona quam gerebent in Ecclesia, indignum asse, vt animo, sic moueri quoque corpora, vnosquisque, ergo, inquiunt Patras septimæ Synodi, *κατὰ τὴν ἀποστολικὴν φωνὴν ἐν ᾧ ἐκλήθη ἐν τούτῳ ὀφείλει μένειν καὶ προσεδρεύειν τῇ μιᾷ ἐκκλησίᾳ.*

Tertio, qui cum Episcopi consenso domo proficiscabatur ad nagotie, hunc nafas aiet sacris occupari ministerijs, Antistita eius loci ad quem diuertaret non probanta, Aurelien. 4. ceo. 7. Suassione sub Pipino anno 744. his verbis: *Statuimus vt superuenientes Episcopi vel Presbyteri de alijs regionibus, non suscipiantur in ministerium Ecclesiæ, nisi prius probati fuerint ab Episcopo cuius Parochia est*, sunt his similia quæ can. 7. Auralian. 4. ac da re his sunt verbis concapte, *Vt in oratorijs prædiorum minime contra votum Episcopi, ad quem territorij ipsius priuilegium noscitur pertinere, peregrinos Clericos intromittant nisi forsitan quos probatos ibidem districtio Pontificis obseruare præceperit.*

Ex quo apparet primo commendandam essa in hoc genare Parisiensis Episcopi prouidantiem, qui quod ast sepientiæ, quod charitatis, ac officij, cuiquam aduanæ ad sacra ministeria editum in vrba petere prohibet, nisi examinato da ordina, cuius fidas extare dabet, testate proprij Episcopi littaris.

Quarto, ast hæc Claricorum obligatio propria, hebere state tempore ed orandum, quæ etsi, duo tantum agnouerint Toletane Synodus can. 5. & Aquisgranansis can. 131. matutinum scilicat, & inclinans ad vasperem, quibus ad Ecclesiam coire frequentes eos eret necessa, plura temen noteuit expressitqua pro Sacerdota Conc. Agethensa, vt rafertur in decretel. da calebrationa Missarum can. Presbyter. *Presbyter mane Matutinali officio expleto, pensum seruitutis suæ videlicet Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperamque persoluat, ita tamen vt horis competentibus iuxta possibilitatem, aut se aut à scholaribus publicè compleantur, propheta dicente*, septies in dia, &c. *qui septenarius numerus à nobis impletur, si Matutini, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vespera, & Completorij tempore, nostra seruitutis offisia persoluamus.* Quæ obligetio an etiam transeat ad Clericos Minorum Ordinum, & quatenus, exponetur tract. da benaficijs.

Quinto, debent Episcopo honoram ac obedientiam, *Decernimus*, inquit Petres in Synodo Frencica, sub Carolomanno anno 724. *vt vnusquisque Presbyter in Parochia habitans, Episcopo illi subijciatur, in cuius Parochia habitat*, idem inculcant in Concilio Vernis habito can. 2.

Pœna contumecium dapositio eb ordine, cuius non alius futurus est tarminus, quam pernicaciæ positio, Aurelian. 3. can. 19. *Si quis superbia elatus officium suum indignatione quacunque implere noluerit, Laica communione contentus, ab ordine depositus tandiu habeatur, quandiu digna pœnitentia, & satisfactione satisfecerit imperanti.*

Hæc de obedientie, ad honorem pertinet, quod Clarici sui Antistitis letare nunquā non stiparent, Synodus Turon. 2. sub Symmacho can. Episc. 13. *Et licet Deo propitio, Clericorum suorum testimonio, castus viuat, quia cum illo tam in cella, quam vbicumque fuerit, secum habitent, cumque Presbyteri & Diaconi vel deinceps Clericorum turba iuniorum conseruent.*

Sexto, Clarici moribus asse debēt, vitaqua plene talas, quales essa oportat, qui aspectu suo vitia cōprimāt, *His igitur lege Patrum cauetur vt à vulgari vita seclusi, à mundi voluptatibus sese abstineant, non spectaculis, non pompis intersint, conuiuia inhonesta & turpia fugiant, vsuris nequaquam incumbant, non turpium occasiones lucrorum fraudisque cuiusquam studium appetant, amorem pecuniæ, quasi materiam cunctorum criminum fugiant: Nihil enim est*, ciunt Concil. Trid. Patres sess. 22. da reformat. cap. 1. *quod alios magis ad pietatem & Dei cultum assidue instruat, quam eorum vita & exemplum qui se diuino ministerio dedicarunt, cum enim à rebus sæculi in altiorem sublati locum conspiciantur, in eos tanquam in speculum reliqui oculos conijciunt, ex iisque sumunt quod imitentur.*

Septimo, si fides ast Clementi Romano ad Iacobum fratrem Domini Epist. 2. *Declinare debent à consortijs inhonestis & infidelibus, & societates habere fidelium, atque illos frequentare conuentus, in quibus de iustitia, pudicitia & pietate tractatur*, quod cum facara sæculares, profaniqoa homines naqueant, eorum congressu illis interdictum video, in Aurelianaosi 2. can. 9. quemedmodum & mulierum in Tolatano 2. can. 3. *Decreuimus vt nullus Clericorum, à gradu Subdiaconatus & supra, in consortio familiaritatis habeat mulierem vel ingenuam, vel libertam vel ancillam, quisquis post datam admonitionem hanc, earum consortio frui voluerit, nouerit se non tantum à Clericatus officio retrahi, vel Ecclesiæ finibus expelli, sed etiam omnium Catholicorum, Clericorum, vel Laicorum communione priuari*, fectum & id quoque in Aurelianensi 3. cen. 4. Turonans. 2. cen. 10. & 11. Toleteno 4. can. 41. Francico sub Carolomanno anno 742. Nac modo Concilia sed & Patras Clarico cum fœmina nil volunt essa communa sic Hier. epist. 2. ad Nepotian. Omnas inquit puelles & virgines Christi, aut æqualiter ignore, eut æqualiter dilige, na sub eodam tecto mansites, nec in prætetita castiteta confides.

Naqoa temen fœminæ nomine, est intalligenda matar, amite, soror, consanguinaa cum has excipiant Lugdunanse secundum habitum anno 586. Guntrano Rege, Breccarensa primum can. 15. his verbis: *Si quis Clericorum præter matrem aut germanam vel etiam, quæ proxima consanguinitate iunguntur, aliquas alias quasi adoptiuas fœminas secum retinet, & cum ipsis habitat, anathema sit.* In consanguineis quas Concilium lege sua comprehenses esse non vult, naptim quoqua intelligit Suessionensis Synodus anni 744. sub Pipino, Clericorum eutam nomina, non alios quam qui sacris sunt ordinibus initieti, Lugdun. Concil. 2. in can. 1. *Sancimus, vt nulli Clericum ab ordine sancto Antistitis vsque ad Subdiaconi gradum, mulierem præter matrem, sororem & amitam habere in hospitio liceat.*

Sena Nissenum 3. à quo primum huius prohibitionis initium ast fectum, non solius Presbyteri & Episcopi meminit, sed Clericorum, quibus omnibus nefas esse ait cen. 3. habera domi subintro-

ductam mulierem, *πλὴν εἰ μὴ ἄρα μητέρας, ἢ ἀδελφὴν* A *ἢ θείαν ἢ ἃ μόνα πρόσωπα πᾶσαν ὑποψίαν διαπέφευγε.*

Optandum tamen, vt pueri quoque, id est iuniores Clerici, latentem hunc scopulum declinent si nauem integram seruatam velint: *Nec enim est mulierum societas approbabilis, quæ collisiones habet veluti quibusdam fluctibus turbulentas*, Cyprianus de singularitate Clericorum, quarum vicinia delictorum est lenocinium, gluten, pedica etiam, laquei, quibus irretiri pronum ac facile. Quid si ad hoc malum, quasi ad periculi cumulum familiaritas accesserit? Nempe discrimini proximus diu tutus erit qui illud vltro sibi quærit? ecquid quod notauit Beatus Laurentius Iustinianus cap. 5. de continentia, familiaritas securos sui implicat? ecquid peccandi occasionem suppeditat? *O quam inordinabilis* B *fœmina propinquitas iaculatur, gluten est delictorum, viscum toxicatum, quo diabolus aucupatur, nam si inter festa potest omnis conuentio scandalizari, vbi tentator diabolus tremit, quis illic stabilem se esse promittit, vbi tentator audacter occurrit, & si turbamur illic vbi Dei iussa nos congregant, quid agimus vbi Dei iussa nos separant*, Cyprianus de singularitate Clericorum, quare cum aliis rebus tum hac vna, laudandi mihi præcipue videntur esse Hispani Antistites, quod omnem mulierum congressum vitandum esse etiam iunioribus Clericis voluerint, ne quid labis aut tabis, ex eo contubernio ac societate contraherent, ex tribus enim his malis quæ hoc adagio suo nobilitauit antiquitas, mare, ignis, mulier tria mala, est tertium duobus C longe periculosius, hic enim est scylla, hic Carybdis, hic certi latent sub fallaci vnda, virtutum scopuli, & si quid vspiam est homini metuendum.

Itaque Clerici vt lubricæ ætatis annos, non in luxuria sed in disciplinis Ecclesiasticis agerent, sub probatissimo sene, quem & Magistrum disciplinæ, & testem vitæ haberent, in eodem omnes cubiculo, iubebantur agere, dum adolescerent, quæ si vitæ ratio ad stomachum illis non faceret, *Vt vagantes superbique animi, regula, sicuti fræno astricti, intra recti fines consisterent*, Monasteriis addicebantur, vbi vel inuiti sapere discerent Hispalense quartum canone vigesimo tertio.

Hæc de congressu? quid de opibus? quid de diuitiis dicendum? Eas in Clerico damnat Hieron. D epist. 2. ad Nepotian. his verbis. Quasi Leuita & Sacerdos viuo de decimis, & altari seruiens, altaris oblatione sustentor, habens victum & vestitum his contentus ero, & postea reprehendit nonnullos, quod possideant verba sunt Hieron. ibid. opes sub Christo paupere quas sub locuplete & fallace Diabolo non habuerant, vt suspiceret Ecclesia diuites quos mũdus tenuerat ante mendicos. Claudam hoc caput insigni oratione Patrũ in Conc Laodic. can. 54. in qua negant fas esse ministris altaris aut Clericis spectaculis (verba sũt Cõcil.) quæ aut in nuptiis, aut in scenis exhibentur interesse, sed antequam Thymelici ingrediantur, surgere eos de conuiuiis E & abire debere.

QVÆSTIO VI.

An Canones de vitando mulierum contubernio præceptum contineant, & quale.

TAbiena cuius meminit Comitolus responsion. lib. 1. qu. 97. num. 4. existimat rem præcepti non esse, *Quia*, inquit, *periculosa est determinatio de mortali*, eiusdem est sententiæ Armilla, in verbo Clericus num. 15. proindeque culpæ expertem ait esse, qui domo eadem cum muliere vtitur, modo ne contumaciter hoc faciat, aut scienter periculo peccandi se obtrudat.

B Mihi hæc contra sententia firma insedit, & Canones quorum hactenus memini, præcepti esse, & peccare Clericum, qui fœminæ cohabitat, à cuius sibi commercio, iustum peccandi periculum metuit.

Pugnant pro hac opinione Sylu. verbo Clericus 2. n. 2. Angelus verbo Clericus 2. nu. 2. Nau. in summa cap. 25. n. 109.

Primæ partis hæ possunt esse præcipuæ rationes.

Prima, quod Ecclesia grauissimas pœnas in eos constituat, qui sibi in hac parte morem non gerunt.

Secunda, quod tam Concilia quam Canones, & C Patres, vocibus vtantur in hac materia, quæ indicant in superiore voluntatem obligandi, Concilij Trid. sess. 25. cap. 14. edictum est tale, *Prohibet sancta Synodus quibuscunque Clericis, ne concubinas, aut alias mulieres de quibus possit haberi suspicio, in domo, vel extra, detinere, aut cũ iis vllam consuetudinem habere audeant, alioqui pœnis à sacris Canonibus vel statutis Ecclesiarum impositis puniantur.* Decretalis autem Innocentij III. de cohabitatione Clericorum & mulierum sancit his verbis: *Cum Clericis quoque non permittas mulierculas habitare, nisi forte de illis personis existant, in quibus naturale fœdus, nihil permittit sæui criminis suspicari.*

Ex his enim verbis argumentari sic licet, tunc D lex censenda est sufficienter esse edita, cum iis verbis est concepta, quæ quantum est satis indicant, Principi esse propositum, per ea præceptum commune ac stabile populo ponere, est enim talis significatio legi, humanæ substantialis ac intrinseca, Suarez teste de legibus lib. 3. cap. 15. at hæc duo, *prohibet sancta Synodus non permittas*, sunt eius generis. Probatur, cum sit lex humana præceptiua, proindeque obligationis vera causa, verba allata sufficienter indicabunt superiorem obligare velle, si præceptũ in se cõtinent, at cõtinent, verborum enim quæ mandatũ inferunt, quædã hanc vim habent in actu signato vt loquuntur, alia in actu exercito, priora quoad præcepta affirmantia, sunt, *præcipio, iubeo impero*, quibus rigorosam præcepti obligationem inferri tradunt Clem. V. in Ex- E trauaganti exiuit de Paradiso & Nicolaus III. in cap. exiuit de verborum significat. in 6.

Quoad negatiua sunt, *inhibeo, veto, nolo*, Clem. & Nicol. locis proxime citatis. Eorum quæ in actu exercito præceptum significant, exempla sunt *facite, abstinete*, ac si ad Superiorem diriguntur, ne permitte, quæ ambo cũ Tridentini Patres & Innocentius adhibuerint in suis quisque legibus, dubitandi causa omnis est adempta, ecquid vsu ha-

rum vocum, prohibet, (sancta Synodus ne permittas) suam obligandi Cleri voluntatem signate expresserint.

Quid? quod Cyprianus in lib. de singularitate Clericorum, asserit à Deo se monitum, vt fœminarum conuictu, & congressu interdiceretur Clericis? *de hac re* (inquit) *specialiter vobis Domini correctionem scribere sum compulsus, qui mi secum me, pro vestra negligentia, cum seueritate conuenienti mandare precepit, ne fœmina cum Clericis commiretur.* Iam hoc quæro, ecquid non, si illis Dei imperio, muliebris congressus, domusque eiusdem visus est prohibitus, & hunc quoque vitiosum esse sit necesse? cum diuinæ volunteti non obsequi, homini nunquam non sit illaudabile.

De culpæ vero genere priusquam dicam notere lubet, quæri hic posse primo, num netura sue, mulierum cum viris Deo sacris societas, fœda sit ac turpis. Secundo si de se culpa ceiet, vnde hæc & à quo maxime cepite, in Clericorum perniciem, caputque manet, hæc duo cum meo more exposuero, quantum ad rei præsentis intelligentiam est satis, dixero.

Prima Assertio, *cohabitatio mulieri de se turpe non est, at malum*, probatur essertio argumentis his non contemnendis.

Sit hoc primum, quæ natura sua bellū cum virtute ac recta ratione indictū habent, vt sunt, quæcunque nature sua sunt mala, hæc nulle lege Canonum esse possunt licite, sed Clericis Pontifices & Concilia facultatem annuunt, habendi penes se matrem, sororem, amitem, & si quæ est alia in qua naturale fœdus nihil obscœni facinoris suspicari patitur, legenda decretalis Innoc. III. extra de cohabitatione Clericorum & mulierum cap. à nobis, consulendi Canones, audienda Concilie Braccarense primum can 13. Lugdunense, 2. can. 1. Certheginense 3. cen. 57. Nissenum. 5. can. 3. quorum afferre oomina, satis est præsidij pro hac controuersie.

Secundum, quæ netura sua sunt male, respectu omnium suot talie, cum recte ratio qua cuncti pollent ea facera singulis inhibeat, sed Ioanni Apostolo, vitio non vertit, adhæsisse Virgini matri, Petro & Apostolis habuisse mulieres, itinerum ac vitæ comites Paulo teste primæ ad Corinth. 9. versu 5. *nunquid non habemus potestatem, mulierem sororem circumducendi sicut & cæteri Apostoli & fratres Domini, & Cephas, aut ego solus & Barnabas non habemus potestatem hoc operandi?* Næ ergo inanis est ac nullus qui Clerico piaculare esse natura sua memorat, domo eadem tectoque vti cum muliere.

Assertio secunda, *nec tamen vacat scelere, cum eas ad consortium adhibet, quæ aut mali suspicionem commouent, aut ex peccandi materiam sient*, Sylu. verbo Clericus 2. num. 2. Nauar. cap. 23. Enchirid. num. 109. Panormit. in can. 5. de cohabitat. Clericor. & mulierum num. 2. Glosse in can. volumus dist. 81. placet hic Nauarri verbe ponere, *peccat mortaliter qui cohabitat fœmina, qualiscunque sit illa, cognata, vel extranea, formosa vel turpis, serua, vel libera, iuuenis aut senex, credens aut credere debens, se voluntate, opere vel vtroque modo peccaturum*, Conclusionem probabilem efficiunt ergumenta sequentia.

Primum, quod scandali ratio, cum est voluntarie, seiungi nequeat à culpe, *væ*, enim, inquit Christus Math. 17. *homini per quem scandalum venit expedit illi vt suspendatur mola asinaria & demergatur in profundum maris*, quæ corporis animi-

A que mala, nemo credo prudens rerum æstimator opinabitur esse leui noxæ debita.

Secundum, est grauitas pœnarum, quibus Ecclesia nocentem insequitur, culpæ grauis indicium, cū inter hanc & illes intercedere similitudo debeat, nec par sit iudicem amantem æqui, in plectendo, æquitatis limites egredi, at in Clericum cui consuetudo est cum famosa muliere, aut à qua aliqua noxa timetur, Clerico (inquam) dictæ est ab Aurelianensi Concilio 3. excommunicatio pro triennio, à Toletano 2. cen. 3. Turonensi 2. can. 10. & 11. Toletano 4. can. 45. deiectio de gradu sacrorumque priuatio, verbe Braccarensis Concilij sunt ista: *Si quis Clericorum præter matrem aut germanam vel etiam quæ proxima consanguinitate iunguntur, alias aliquas quasi adoptiuas secum retinet, &*

B *cum ipsis habitat, anathema sit.* Quorum sunt quam simillime quæ in Toletano 2. sunt scripta can. 3. ibi enim iubentur Clerici in hac parte Ecclesiæ non morigeri: *à Clericatus officio retrahi, Ecclesiæ finibus expelli, etiam omnium Catholicorum Clericorum vel Laicorum communione priuari*, quo quid grauius acci biusque cootingere possit homini ooo video.

Tertium, in aperte peccandi pericula vltro ruere, hæc quærere, sibique sponte deposcere, certum est enimæ suæ interitum, virtutique creare, qui enim amat periculum in eo peribit Eccles. 3. at habet mulieris eliengenæ contubernium, pro

C Clerico qui familiariter illa vtitur, prope certum peccandi periculum, apposite Hieron. Epistola ad Nepotienum 2. *Omnes puellas & Christi Virgines æqualiter ignora, ne sub eodem tecto mansites, nec in præterita castitate confidas, nec sanctior Dauide, nec Sampsone fortior, nec Salomone potes esse sapientior, memento semper quod Paradisi colonum de possessione sua mulier eiecit.* Pene semper ergo Clericis vitandus est mulierum congressus.

QVÆSTIO VII.

Quæ sint & qualia in quibus Episcopo præstanda est à Clerico obedientia.

Certum est Episcopo subesse Clericos, eique ab illis obsequium esse debitum, vt definitum est in Synodo Francica sub Carolomanno anno 742. can. quia frater 7. qu. 5. cap. conquerente de officio ordinarij iudicis, in quo autem eos maxime patere sit necesse imperanti, iam est videndum.

Dico ergo primò, *in his quæ ad diuinum cultum spectant, Clerici ab Episcopi voluntate recedendum non esse*, vt enim istius est Ecclesiā cōponere: ita est Clerici, ite omnium, viam ed id eripere, id est ne-

E cessaria ad eam rem media non prætermittere, quorum de numero, esse meum, esse Clerici, esse omnium in procurandis sanctorum cæremoniis obsequium, quis neget? sec enim Episcopum sancire in sua Diœcesi vt quotennis vna quæpiam dies de multis Diui alicuius addicta religionibus, populo sit, Cleroque sacra, hanc ab isto nō coli, profanamque reddi, quis ferat? equidem cum vita sit Clericorum in excelso Ecclesiæ loco site, vt ab iis virtutum documenta populus, cum boni sunt, ita & vitiorum trehit cum sunt mali, quare qui ent illorum casus, eodem hunc quoque ruere, ac labi

A erit necesse, nec proinde in Clericis obedientiam Episcopo negare in his quæ diuini sunt cultus tolerabile.

In his dixi quæ ad religionem pertinent, nam quando agitur res Cleri communis, vt de ea statuere legemque ferre Episcopus absque eius consensu non potest Abbas in can. non minus num. 5. de immunitate Eccles. Piasecius de statutis ab Episc. faciendis parte 2. praxis cap. 2. art. 2. ita nec ad culpam obligare si iste renuat, causa est quod in his quæ pendent ab humano arbitrio, non à superiore eiusque voluntate obligatio ab eo manat qui illam in se suscipit, est ergo verissimum non posse Episcopum sine Cleri consensu eum obligare in bis, quæ ad diuinum cultum non faciunt, B intersunt autem boni publici vel immunitatis Ecclesiasticæ, nec hunc proinde in iis vllum ei debere obsequium.

Addo insuper, Episcopo cum res sancit Ecclesiæ aut sacrorum procurationi necessarias, cautionem hanc tenendam esse, ne earum transgressores insequatur censura, aut Ecclesiastica pœna consimili, nisi quam rarissime, ne contemnatur, cum eius dedecore, cuius est hoc modo nocentes plectere, Abbas in cap. Clericos num. 3. de cohabit. Clericor. Couarr. in can. alma mater num. 10. de sent. excomm. in 6.

Dico secundo, *obedientiam Episcopo quoque à Clericis debitam esse, in his quæ pertinent ad morum censuram, vitæ integritatem ac decentiam.*

C Probatur, peccata populi Cleriqua, præterire tacitus Antistes non potest, ad eum enim hæc Pauli breuis illa quidem, sed accurata spectat oratio. *Argue, increpa, obsecra in omni patientia & doctrina*, nec id illi leue videri debet, pro quo rationem redditurus est Deo principi, quo de genere, est earum rerum silentium, quibus animæ creatur exitium, at de his arguere peccantes, aut ea in præcepto ponere, Antistiti tantum est necessa, in quibus istos oportet morem illi gerere, est enim imperādi obligatio germana obligationi parendi, vnaque sic cohæret altari, vt abinuicem ambæ nequeant abiūgi.

Dico tertio, *non esse vnquam facile, de eius scelere statuere, qui Episcopi salubria imperantis, iussa impera renuit.*

D Probatur habet actio à rei omissæ aut factæ natura, eiusque circunstantiis, contra præceptum superioris, vt sit hoc aut illo modo mala, si enim est grauis nec vlli contemnenda facile, quod in ea salus dignitasque continetur Ecclesiæ, aut plurium, mortalis censebitur, si secus: puta quia in re leui versatur, quia paucorum interest aut nullius, eam relinqui, aut fieri, erit habenda pro veniali, sed non est promiscua omnium, iudicare de rerum natura ac conditione: ergo nec de genere culpæ, quę à Clerico admittitur non obtemperante suo præsuli.

Grauiores sunt hæ tamen censendæ communiter, quibus circa diuinum officium, & administrationem Sacramentorum peccatur, nec enim maior vspiam adhibenda est cautio, quam ne violetur E sacrorum Religio, quod sine peccato non posse ministros facere pro libito, fuit Tridentini vera iustaque opinio, sic enim sess. 7. can. 13. *si quis dixerit receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in solemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato à ministris pro libito omitti, aut in nouos alios per quemcumque Ecclesiæ Pastorem, mutari posse Anathema sit.*

QVÆSTIO VIII.

Ecquid præter numeratas obligationes, & alias Clericus habeat quas omittere sit culpa.

DIco primo, *ad cætera, quibus ex voluntate Dei & Ecclesiæ Clericum astringi constat, hæc sunt addenda.*

Primum, ne in cibo potusq; præstituto, ab abstinentia terminos prætereat, de quo præcepto Gratianus dist 41. can. 1. 2. 3. 4. & dist. 44. per totam.

B Secundum vt in dictis, factis, omnique demum vitæ suæ genere modum teneat, quem virtus, maturitas, modestiaque ei præstituunt, quem cupido habet fruendi semper emendato ac composito animo, *nihil enim est* (aiunt Tridentini concilii Patres sess. 22. de reformat, *quod alios magis ad pietatem, & Dei cultum assidue instruat quam eorum vita & exemplum, qui se diuino ministerio dedicarunt, cum enim à rebus sæculi in altiorem locum conspiciantur, in eos tāquam, in speculum reliqui oculos coniiciunt, ex iisque sumunt quod imitentur.* Quare quæ sunt in aliis culpæ expertia, hæc sunt in Clericis ob excellentiam nominis & gradus quem tenent in Ecclesia, illicita. Leo Papa can omnium distinct. 32.

C Tertium ne sectetur sæculi delicias, de quo præceptum est can. his igitur distinct. 23. eoque pertinet obligatio abstinendi à venatione quæ Clerico prohibetur distinct. 86. can. qui venatoribus 1. & 5. can. vident homines, can. Esau. de Clerico venatore can. ine Clerici vel Monachi in rescriptis Nicolai primi tit. 10. his verbis *Episcopo ab omni bestiarum vel volucrum venatione penitus alieni existere debent* in Agathensi conc. 55. Matisconensi circa tempora Pelagii Papæ. 1. Epaunensi can. 2. *Episcopis presbyteris atque diaconibus canes ad venandum & accipitres ad aucupandum habere non liceat, quod si quis in hac voluntate fuerit detectus, si Episcopus est tribus mensibus se à communione suspendat, duobus presbyter, Diaconus vno, ab omni officio & communione cessabit.*

D Prohibitionis causæ sunt variæ, prima quod, *quo* (verba sunt Nicolai primi ad consulta Bulgarorum, cap. 44.) *arctius Clerico est insistendum diuinis cultibus, tanto ei est in cunctis mundi necnon oblectamentis longius recedendum* at à religioso Dei cultu nimium quantum venatio auocat animum, cum in eam ferri, in illa totum occupari sit necesse, non est ergo promiscue permittenda Clerico.

Secunda, quod ob armorum speciem, exercitationisque bellicę imaginem, quam præ se fert, pectus ira impleat, acuatque ad grandia, quæ à Clericorum persona, quibuscum humanitas ac virtus adolescere debent, abhorrent vt quam maxime.

E Quid? quod aucupando, occidendo, venando, insequendo, imbibitur oculis manibusque immanitas? quid? quod in innocenti quadrupede tyrocinium ponatur barbariæ, quod fiat à belluis vt ab initiis rudibus ad homines illapsus? quorum vitæ insidiari sæpe non timet, qui animalium insonti sanguine, oculos suos non erubuit ante pascere, hinc est quod *neminem nisi reproborum venationes exercuisse sacra designet historia.* Nicolaus Papa primus in responsis ad consulta Bulgarorum cap. 44. & quod *nullum sanctum venatorem legamus*,

Neque tamen est omnis venatio prohibita Clerico, sed assidua, sed frequens, sed saltuosa ac clamosa, cuiusmodi est ea quæ fit armis & canibus, nec nisi voluptatis gratia, Trotius in opusculo de perfecto Clerico cap. 55. & 56. nam quæ à necessitate oritur, vt à desiderio recuperandæ valetudinis, relaxandæ mentis, defatigatæ labore nimio, hæc reprehendenda non est in Clerico, modo ne sit crebra, ne assidua, ne nimia. Reginal lib. 30. tract. 3. cap. 2. nu. 19.

QVÆSTIO IX.

Ecquid oporteat Clericos Sacrorum ordinum, omnes esse cælibes, seu quod dicunt alij, ecquid sit eorum statui cælibatus annexus, & quo iure.

REm fecere dubiam Patres atque Concilia nam & castitatem Nepotiano suo commendat Hyeron. & Clericis sit facultas à Concilio Turon. 1. can. 4. ducendæ vxoris, quam ijs concedi nihil erat necesse, si non astringuntur lege continentiæ. Deinde, si libidinem intra matrimonij terminos repressam sequi possunt, cur in ijs Galli Antistites munditiem exigunt ad obeunda sua ministeria, maritali maiorem? cur eos admonent in id incumbere, *vt non solum cordis, verum etiam corporis puritatem seruent, ne quando cogantur imparati aut immundi facere quæ sunt officij?* Concil. Turon 1. can. 1.

Quæ mihi de hac controuersia dicenda videantur, antequam explicem, meminisse Lectorē volo. Primo, nunquam à susceptis ordinibus, Presbytero licuisse, aut Diacono, fidem matrimonij dare coniugi, constat ex can. 26. Apostolorum, ea fide ac interpretatione Zonaræ & Balsamonis, est enim ibi sic *Ex non coniugatis ad Clerum euectis, coniuges accipere volentibus, permittimus Lectoribus tantum,* Subdiacono autē idipsum interdicit Concil. Neocæsariense can. 1. Romanum can. 8. & 19. Stephanus can. 14. dist. 31. Greg dist. 32. can. 9. Vrbanus II. in Synodo apud Melphiam can. 13.

Notare 2. conuenit sacros Ecclesiæ ministros, matrimonium non modo, sed & libidinem quamlibet, sibi voluisse esse, voto addito prohibitam. Arausicanum primum sub Leone primo Papa can. 22. *Sedit præterea vt deinceps non ordinentur Diacones coniugati, nisi qui prius conuersionis proposito professi fuerint castitatem*, idem iisdem propa verbis, memorant sacri Canones primus dist. 28. primus item dist. 31. & can. de iis dist. 28. quem ex Toletano 2. in librum suum Gratianus intulit, ibi enim hęc sunt scripta: *Cauendum tamen est iis ne quando suæ sponsionis immemores, aut ad terrenas nuptias, aut ad furtiuos concubitus, vltra concurrant, quod si forte fecerint vt sacrilegij rei, ab Ecclesia habeantur alieni.*

Aduertendum 3. non videri tamen probabile, certam vllam extitisse verborum formam, qua se Deo per votum addicerent.

Primo, quia eius non meminere Canones, deinde quia dist. 84. can. cum in præterito, castitas eiusque seruandæ necessitas, dicitur cohærere ordini Presbyterij, Episcopatus ac Diaconatus, *Gradus isti tres conscriptione quadam, castitati per confessiones suas sunt annexi*, fiebat ergo de ea seruan-

A da tale votum aliquando, non expresse, sed virtute tantum. Dixi (aliquando) nam sæpe ab initiandis expressum fuisse indicat Gregor. I. sanctio Epistol. lib. 1. epist. 42. ad Petrum nam in ea Episcopis omnibus dici vult, *vt nullum à præsenti die Subdiaconum facere præsumant, nisi qui se victurum caste promiserit*, quod an facere posthac initiandi vellent, sciscitabatur de iis Episcopus, *Presbyteri Diaconi, καὶ ὑποδιάκονοι περὶ τῆς χειροτονίας ἐρωτῶνται εἰ σωφρονεῖν αἱροῦνται Subdiaconi interrogantur an continere & castè viuere velint*, Zonar. in can. 26. Apostol.

Quo vero primum tempore cœperit, nescitur, constat eius mentionem fieri in Concilio Arelatensi 2. Arausicano 1. can. 22. quod incidit in annum

B 441. Toletano 2. tempore Bonifacij Papæ II. id est reparatæ salutis humanæ anno 331. Sic enim Patres can. 1. *At vbi decimum octauum ætatis suæ annum compleuerint, coram totius Cleri plebisque conspectu, voluntas eorum de expetendo coniugio ab Episcopo scrutetur, quibus si gratia castitatis Deo inspirante placuerit, & promissionē castimoniæ suæ, absque coniugali necessitate responderint seruaturos, hi tanquam appetitores arctissimæ viæ, leuissimo Domini iugo subdantur, ac primo Subdiaconatus ministerium probatione habita professionis suæ à vigesimo anno suscipiant.* Hæc canon.

Ex quibus est hoc primo perspicuum, non Presbyteris modo atque Diaconis, sed & Hypodia-

C conis, Ecclesiam castimoniæ legem dixisse, nec Hispanicam modo sed & Romanam, est enim hæc Gregorij primi sanctio Epistolarum lib. 1. epistola 42. & refertur can. nullum dist. 28. *Vt nullum facere Subdiaconum Episcopi præsumant, nisi qui se victurum caste promiserit, quia nullus ad ministerium altaris accedere debet, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata*, quod & in Africana solenne fuisse ex his verbis 18. canonis Concil. Carthagin. apud Zonaram fit omnibus perspicuum. *Adiicio*, inquit Aurelius, *id quod in diuersis Canonibus confirmatum est, vt Hypodiaconi qui sacra mysteria contrectant, & Diaconi & Presbyteri, secundum propria statuta à propriis coniugibus*

D *abstineant.*

Patet 2. facere hæreticos impie, cum non ante ordines tantum, sed ab iis quoque susceptis mentiuntur, fas ministris sacris esse, vxores ducere; à quarum latere quia vllo tempore diuelli nolunt, impudenter ac maliriose blaterant, cœlibatu nihil accidere regno Christi potuisse funestius, Magdeburg Centur. ij cap. 7.

Notandum 4. etsi pateretur olim Romana Ecclesia, coniugatis esse locum inter Sacerdotes, atque Diaconos, nunquam tamen non fuisse vsu sui matrimonij illis interdictum, fides sit Siricio Papæ epist. 1. & 4. Clementi Romano epistol. ad Iacobum Concilio Elibertino ca. 33. Arausicano primo can. 23. Aurelianensi 3. can. 7. quibus locis Sa-

E cerdotes atque Diaconi dicuntur mouendi loco esse, id est priuandi vsu ordinis sui, secundum Zonaram, aut excommunicandi, si quando in eiusdem cubiculi, thorique societatem, fœminas admiserint de posteriori pœna decretum est in Concil. Aurel. 3. *Clerici qui volentes absque vlla reclamatione, in ætate fuerint legitima ordinati, cum ipsis mulieribus quas acceperint, excommunicatione percellantur*, Aurelian. 3. can. 7. quos tamen satis est Carthaginensi & Arausicano remouere ab officio, *si quis autem post acceptam benedictionem Leuiticam, cum vxore sua incontinens inuenitur, ab officio abiiciatur.*

In quo Romanos à Græcis Sacerdotibus distin-

gui patet quibus vsum matrimonij, ante ordinationem initi, Ecclesia permittit, Bellarm.lib.1. de Clericis cap. 18. & alij.

His munita theorematis, iam se proposita quæstio explicat assertionibus sequentibus.

Dico ergo primo, *Minorum Ordinum Clericis, licere sine culpa, aspirare ad connubia*, res ipsa loquitur cum spectaculum nullum frequentius vrbes prouinciæque videant, quam eorum qui mutata repente voluntate, è Clericorum insigni fastigio, sese ad sæcularium vile ministerium deprimunt. Quid? quod Ecclesia, quod Patres, quod cuiusquemodi homines coniugatos norint esse posse Clericos? cum sola defectione ad Laicos, nota eorum impressa fronti per Tonsuram ac ordines, deficere nequeat.

Dico secundò, *Continentiam sacris ordinibus adnexam esse*, de Presbyteris dictum est antea, de Diaconis Cyprian. innuit epistola 62. secundum editionem Pamnelij cum eos ait se propter regnum cœlorum castrauisse, amotos autem de iis aliquos à sacris ministeriis, quod cum puellis dormissent, *Enimuero*, fas mihi sit nobilem ea de re sanct. Leon. orationem huc inferre epist. ad Anastasium Episcopum 48. *Cum extra Clericorum ordinem constitutis, nuptiarum societati & procreationi liberorum, studere sit liberum, ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem, nec Subdiaconis quidem, carnale connubium conceditur, vt etiam qui habent, sint tanquam non habentes, & qui non habent, permaneant singulares & innupti, quod in hoc ordine qui quartus existit à capite, dignum est custodire, quanto magis in primo vel secundo tertione seruandum est?* qua oratione nec quicquam scribi nec dici poterat ad præsentis rei fidem explicatius, quare non ero in eius probatione longior, ne iure vlli videar hoc esse imperitior, quo mea foret in re minime necessaria opera diffusior.

Dico tertio, *Obligationem in Diacono & Subdiacono, retinendæ castimoniæ diu viuunt, originem trahere*, tā à præcepto Ecclesiæ quā voto: præcepti meminere graues Theologi D.Bona. in 4. dist. 37. ar. 1. q. 2. n. 6. *Ordo apud Latinos*, inquit, *ex Ecclesiæ constitutione habet inseparabiliter continentiam annexam*, & num. 12. *patet etiam quod Ordo non solum ratione voti impedit matrimonium, sed etiam ratione statuti Ecclesiastici*, Eius sententiæ comes est Richardus in eand. dist. art. 1. qu. 2. nam necessitatem continentiæ quam Ecclesia imponit suscipientibus sacros Ordines, non refert in votum, sed in Ecclesiæ statutum, vt nemo legitime continentiæ iugum possit excutere, cum his faciunt Maior in eand. dist. & Astensis in lib. 8. suæ summæ par. 2. tit. 22. art. 1. q. 23.

Quod autem ex vi non tantum Ordinis, sed vlterius ex voto, quod est ordinibus sacris annexum Diaconi & Subdiaconi continentiæ studere, voluptatem fugere debeant, scripsere plerique doctrina iuxta ac pietate conspicui viri, Paludan. in 4. dist. 37. qu. 1. art. 1. Durand. id eand. dist. q. 1. Altisiod. in 4. summ. tract. de matrim.

Patetque ea citatis testimoniis, in secunda hypothesi, etsi enim Ecclesia continentiam nemini imperet, eam tamen ab his exigit, qui se sacris ministris accenseri per ordines appetunt, iuxta can. erubescant dist. 32. quod & ipsi tacite facturos se spondent, enimuero cum Ecclesia sacris ordinibus, continentiæ legem adiunxerit, quam hi quoque non nesciunt, quos eorum recipiendorum desiderium possidet, cum de ea, ante sacri ordinis collationem moneantur ab Episcopis, quos tum constat erudita oratione ingerere singulis, vt à sacris ministeriis coniugatos respui, ita & voluptatum plus æquo auidos, proinde videndum illis esse, ecquid amodo caste viuere, deque eo legem sibi iniectam esse velint, quam si improbant, illico templo sibi ac loco excedendum esse, manere autem, ac suscipiendi ordinis causa, cum cæteris ad genua procumbere posse, si ligari voto placet, cum hæc inquam ordinandi non nesciant, hoc ipso quo sacro se charactere Episcopis insigniendos tradunt, Religioso se continentiæ Ecclesiasticæ nexu vinciunt, cap. rursus qui Clerici vel vouentes Clementina vnica de consanguinitate, de Clerico coniugato cap. 2. quare & contrahendo matrimonio non sunt ab eo tempore, Ecclesiæ legibus idonei, cap. vnico de voto in 6. causa est, quod votū, quo se Deo Diaconi obligant, etsi verbis non concipiatur, expresse ac proprie in omnium oculis, vt Religiosi faciunt, est tamen solenne, ac proinde matrimonio obicem moramque afferens, de quo nos pluribus postea tract. de matrim.

Dico quartò, *Quod Diaconis & Subdiaconis coniugio sit ac libidine omni interdictum, id iuris esse non diuini, sed solius Ecclesiastici*.

Id suadent argumenta sequentia, primum quod eius præceptionis nulla reperire sit in scripturis vestigia, vel leuibus impressa notis, etenim & Sacerdotes mariti erant, & dare liberis operam in matrimonio, honestum est, ac sæpe necessarium.

Secundum, quod est diuini iuris, id est stabile atque perpetuum, nec proinde Ecclesiæ decreto vllo refigendum, cum dispensatio, vt pote iurisdictionis actio, in ea solum opera incidat, quæ imperare, mutare, aut amouere dispensans potest, sed Ecclesia, vsum permittit græcis Sacerdotibus, matrimonij sui ante ordinationem initi, cap. cum olim de Clericor. coniug. vt annuerat Gregorius primus eius nominis, Siciliæ subdiaconis lib. 1. Epist. 42. non est ergo iure diuino aut naturali votum coniunctum ordini cum in eo dispensare Papa nequeat,

Quid? quod Calixtus. 1. can. Presbyteris dist. 27. matrimonia per sacros homines contracta dissoluenda dicat *iuxta sacrorum Canonum definitionem*. Quod Trid. sess. 24. can 9. definite sanciat, ea tantum esse inualida, lege Ecclesiastica, quæ haud dubia falsa essent omnia, si castitas eiusque votum, voluntate Dei cohærerent ordini, nam quæ vni cuipiam sunt data, hæc si sunt acceptata à donatario, transferri in alium nequeunt, cum acceptatione donatarij, esse in donantis potestate desinant, sed per votum Deo se vouens totum mancipat dicatque, quoad promissa opera, quorum sibi licentiam vult per votum ademptam esse, nihil ei ergo potest esse reliquum, quod fœminæ per matrimonium tribuat, contractum ergo à Diacono aut Subdiacono iure Ecclesiastico non tantum, sed diuino quoque ac naturali nullum erit, si quod Maior in 4. dist. 24. asserit castitatis seruandæ obligatio in Diacono & Subdiacono, ad Deum est referenda non ad Ecclesiam.

Obijcies 1. præceptū esse Apostolicū de colenda, alenda, retinendaque domi, sua coniuge, nec à laicis modo sed & Clericis, sic enim can. Apostolorum 6. *Episcopus Presbyter vxorem propriam nequaquam sub obtentu Religionis abijciat, si vero reiecerit, excommunicetur, sed si perseuerauerit, deijciatur*, non est ergo cœlibatus coniunctus Ordini, vt secunda assertione est dictum.

Neganda est consequentia, vt quæ vere ex antecedente non sequitur, nec enim eo Canone propositum fuit Apostolis potestatem facere Clericis ducendæ coniugis, sed duntaxat innuere, quã hanc eos charitate complecti est necesse, quam vitæ, lectique consortem, habere antequam Presbyteri forent, diuina illis liberalitate contigit, est hic ergo sensus Canonis, non quidem maiorum ordinum Clerico, liberis esse vacandum, vt garriunt hæretici, sed prouidendum coniugi, de necessarijs, ne se ad libidinem, angustiis oppressa rei domesticę, prosternat.

Obijcies secundò, Episcopis Ecclesiæque præcipuis magistratibus præcipi, ad Titum 1. vt intenti cœlo, curas sæculi, negotiaque, à se missa faciant, *Abnegantes sæcularia desideria.*

Respondendum hæc laicis communia esse cum Clericis, ad quos ista proinde Apostoli monita non magis pertinent quam ad illos, id est laicos.

Obijcies tertiò, ad Tit. 1. Episcopum à Paulo ad continentiam se dignam adigi *oportet Episcopum continentem esse*, est ergo castitas sacro ordini adiuncta lege diuina positiua.

Neganda est consequentia, primo quia ἐγκρατῆ quæ vox græcis est inserta examplaribus, temperantem significat & fortem, qua vtraque laude præstare potest Episcopus, etiam à castimoniæ voto liber, cum & suus honos sit temperantiæ, intra præscriptos fines matrimonij.

Sed etsi continentiæ meminerit hic Apostolus, quid tum denique? Perinde ac si quæ sanxere Diui Apostoli, hæc diuini iuris cuncta forent, equidem memini Theologos primarum partium scribere, præterquam de Sacramentis & fide, à Christo Ecclesiæ præceptum nullum datum esse: quæ stare tamen ambo sine Clericorum cœlibatu possunt.

Hoc vt maxime, ex allato argumento sequitur, quod continentiæ sibi Clerici legem modo dicant, quod bellum carnis illecebris, quod impudicitiæ atque obscœnitati indicant, noui moris non esse, Petri, Pauli ac Apostolorum diuinum ac cœleste inuentum esse, nam si Sacerdotibus antiquæ legis, ab vxoribus Dei præcepto secubandum erat in tempore vicis suæ, 1. Paralipom 24. *si Laico*, (verba sunt Concilij Turonensis primi aono 461. tempora Papæ Hilarij can. 1.) *abstinentia imperatur 1. Corinth. 7. vt possit orationi vacans & Deum deprecans exaudiri: quanto magis Sacerdotibus vel Leuitis, qui omni momento parati esse debent, in omni munditia & puritate scerni, ne aut sacrificium offerre aut baptizare id tẽporis necessitas poposcerit, cogantur imparati aut immundi, quid si contaminati fuerint carnali concupiscentia quafronte excusabunt? quo pudore vsurpabunt? qua conscientia, quo merito exaudiri se credent?* factum est ergo ab Ecclesia sapientissime, cum alios ad augusta sacri altaris ministeria adhiberi noluit quam puros, quam illibatos, quam animo corporeque castos, qua de re legendi Hieron. in Epist. ad Titum Ambrosius 1. officiorum cap. vltimo, Diuus August. 2. de adulterinis coniugijs cap. 20.

Nec audiendi hæretici, obtrudentes à Paulo imperatum esse singulis, vt habeant coniugem, vitandi lapsus causa, nam vt ipse non dicam, satis quisque ex verborum sacra serie, contextuque intelligit, ibi Apostolo sermonem esse ad Neophytos, Ecclesiæ recens aggregatos, non ad Presbyteros, Diaconos, aut Subdiaconos, nam quam istis mulierum congressus, colloquiaque odisse est necesse, tam illis, longa mali consuetudine, luxuque corruptis congredi, illico à suscepta fide, periculosum est atque difficile.

QVÆSTIO X.

Quæ sint pœnæ Clerici maiorum Ordinum qui cum sacris ordinibus matrimonium contrahit.

PRimo, beneficiis est priuatus ipso facto, *Ad hoc quippe fidelium orationes in stipendia Clericorum deputata sunt, vt & continenter viuant, & benefactorum suorum peccata, sanctitatis intercessione detergere sufficiant, quatenus vt de quorum eleemosynis viuunt, hoc eorum meritis assequantur, quod suis meritis assequi non merentur, quandiu ergo in hoc agone positi, ab omnibus à quibus abstinendum est abstinent, merito stipendiis sua militia habentur digni cum ea seruare contempserunt, eisdem iudicantur indigni*, Iuo Carnot. epist. 220, ad Gualonem Episcopum Parisiensem.

At enim (inquies) in epist. 1. de Cleric. coniugatis dicitur tantum quod sit cogendus deserere beneficia cap. autem 3. quod sit illis spoliandus. Resp. cum Glossa eorum canonum Lessi lib. 2. de iustitia cap. 34. dub. 21. numer. 111. Comitol. 1. responsionum qu. 56. intelligendum id esse de priuatione non iuris, sed possessionis seu facti.

Secundo, ducens vxorem post susceptum aliquem ordinem, sacrum est irregularis, ex decretali Alexandri III. quæ incipit, ex litterarum 2. qui Clerici vel vouentes matrimonium possunt contrahere, nam ibi Subdiacono permittit qui coniugem sibi contra votum copulauerat, ad maiores promoueri ordines, si Religiosæ vitæ nomen dederit, *quod si ad religionem*, inquit, *se transferre noluerit, neque in Subdiaconatu ministrare, nec ad altiores ordines promoueri sinendus est, sed in minoribus tantum ministrare.*

Tertio, constitutus in sacris, matrimonia contrahens, est excommunicatus, Clementina eos qui de consanguinitate & affinitate, quam pœnam tamen esse non existimo latæ sententiæ, sed ferendæ. Causa est quod in Aurelianensi 3. can. 7. talis iubeatur, *Cum muliere quam acceperit excommunicatione percelli*, de facto ergo excommunicatus non est, sed ea duntaxat pœna est plectendus.

Quarto, qui Sacerdos, Diaconus aut Ypodiaconus vxorem ducit deponi debet can. Presbyter dist. 28. sub Leone I. anno 441. *Si quis autem post acceptam benedictionem Leuiticam cum vxore sua incontinens inuenitur, ab officio abscidatur*, hoc est ab ordine & beneficio, deponi enim, degradari, est in can. 1. Neocesar. Conc. hæc habentur, *Presbyter si vxorem duxerit ordine suo moueatur*, moueri autem ordine est (inquit Zonaras) Sacerdotij dignitate priuari αὐτὶ τοῦ, ἐκβάλλεσθαι τῆς ἱερωσύνης, quod autem ibi de Presbytero solo dicitur, Episcopi Africani ad Diaconos & Sobdiaconos pertinere volunt, in Concil. Carthagin. cuius Canones collegit, Zonar. in eorum itaque 28. est: eos ab Ecclesiastico officio mouendos, nisi ab vxoribus abstineant. Nemo enim militans Deo implicat se negotiis sæcularibus, vt ei placeat cui se probauerit, postquam ergo de inferiori Laicorum gradu, quis sortitus fuerit superiorem, id est Clericalem militiam, & inde se præcipitauerit ad voluptatem coniugalem,

nulla

nulla ratio finit, vt in illo casu positus, illius Ordinis dignitate, & vtilitate potiatur quam misera voluptate commutasse videtur. Iuo Carnot. ep. 220. ad Gualonem Episcop. Paris.

Quinto, sacris ordinibus ornatus, matrimonium contrahens est bigamus, facit enim idem solenne votum in religione approbata, aut tacitum in susceptione ordinum, ac matrimonium re ipsa contractum, est enim bigamia similitudinaria cum quis post votum solenne de facto matrimonium contrahit, vel cum quis diuersis temporibus plures habuit vxores vnam de iure, alteram de facto, & ambas agnouit, quare.

Non potest vxore mortua inscendere altius, Arausicanum primum can. 25. his verbis: *Idoneis autem probatisque viris, quos Clericatus alligari ipsa vitæ gratia suggerit, si forte inciderint in duplicata matrimonia, placuit, vt non vltra Subdiaconatum Ecclesiasticas dignitates capiant.* Est & aliud, quo istiusmodi Clericorum libido plectitur, nempe vt qui ex eorum sacrilegiis, incæstisque nuptiis filij nascuntur, sint non tantum illegitimi, sed ab hæreditate etiam tam paterna, quàm materna exclusi, decreto Concil. Tolet. noni can. 10. quæ Concil. sanctio habetur 15. q. vlt. can. cum multæ quem interpretans Archidiac. ait eos ad eam Ecclesiam pertinere cui suberat eorum pater, vel ratione Ordinis suscepti, vel ratione (inquit) criminis in Parochia illius Ecclesiæ admissi, hæc tamen pœna non subitur ipso facto, sed post sententiam, & probato delicto Comitol. respon. lib. 1. q. 56.

QVÆSTIO X.

An qui vi aut metu Sacris ordinibus est initiatus, voto solennis continentiæ obstrictus hæreat.

HÆrere existimant magni Theologi, Paludanus in 4. dist. 37. q. 1. art. 1. conclusione 3. Panormitanus in cap. maiores de Baptismo §. vltimo Durandus in 4. dist. 37. q. 1. Altissiodorensis. in quarto suæ summæ, tractatu de matrimo. impedimento quarto & quinto Comitolus responsion. l. 1. q. 55.

Contraria opinio defensores habet multos, & in Theologicis exercitatos Lessium lib. 2. cap. 40. dub. 3. num. 18. vbi cum dixisset votum metu expressum, iure Canonico nullũ esse, continuo subiungit hæc verba, *ex quo sequitur votum & professionem, solo metu reuerentiali, quo quis per pudorem, & reuerentiam, non audet contradicere parenti, vel superiori, etiamsi aliud malum non timeat, esse inualida. Item eum qui tali metu ordinatus fuit, non teneri voto castitatis, aut ad lectionem precum Canonicarum, aut ad statum Ecclesiasticum.* Huius sententiæ comes est Nauarius in summa cap. 22. num. 51. quam confirmant Angelus verbo ordo 3. § 26. Emanoel Sa in verbo ordo nu. 24. Vega tomo 2. summæ cap. 57. casu 6. Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 29. num. 9. Rebuffus in concordatis rubrica de Regia ad prælaturas nominatione facienda §. s. verbo sponte.

Priusqoam exponam de quæstione proposita quid opinionis habeam, placet aduertere, primo, à metu graui, qui & constantis viri dicitur, detrimentum afferri voto, incussus enim iniustè, vim illi omnem adimit, vt dicitur cap. perlatum 1. & cap. A Abbas 2. de his quæ vi metusque causa fiunt.

Secundo quod Clerici temperare sibi à carnis illecebris, luxuriaque debeant, id non oriri ab Ordine, aut impresso Charactere, cum Græcis Sacerdotibus vti matrimonio suo liceat, sed à Canonica lege, quæ id Clericis maioribus in Ecclesia latina vetitum voluit.

Dico ergo primo, *non teneri lege Ecclesiastica continentiæ qui adactus metu initiari sese passus.*

Primo quia voluntatis tacitæ ac inexistentis, vis maior esse nequit quam expressæ, cum effectus veri ac realis productio, qualis est obligatio, magis à re existente pendeat, quam absente, & interpretatiua tantum, sed votum actuale & expressum nullarum B est virium cum à metu principium habuit, iuxta constitutiones Alexandri 3. cap. 1. Innocentij 3. cap ad audientiam 4. vbi hæc habentur, *Quæ vi metusque causa fiunt, carere debent robore*, ergo & tacitum, cuiusmodi est quod decreto Ecclesiæ, ac voluntate, sacris ordinibus est adiunctum.

Secundo, votum est promissio, & obsequium quod præstatur Deo gratis, proinde que debet esse omnino voluntarium authore Comitolo lib. 2. responsionum qu. 2. at nihil est tam consensui contrarium, quam vis atque metus quem comprobare contra bonos mores est, ff. de regulis iuris regula 116. probaretur tamen, si Deo gratum esset, voto vim esse, quod ab eo ducit originem, ergo votum C metu factum, vi caret ac robore.

Dico secundo, *Ordinatum per vim & metum, obligatione Religiosa voti teneri, si ordinem quo se insigniri est passus verbo aut facto ratificet, eo vtendo in templo publice, vel priuatim clàm arbitris, ac eius priuilegia sibi foris vendicando*: ita Sãch. l. 7. de matr. disp. 29. Hostiensis commentarij sui, n. 38. his verbis, *Sic ordinatus nisi postea ratificet quod factum est, non cogitur effectum characteris seruare, nec gaudebit priuilegio Clericali, nisi seruet, si tamen ratificauerit & priuilegio vtetur, & continere compelletur.* Tuetur se hæc opinio primo, authoritate Alexandri 3. qui cap. perlatum primo, de his quæ vi metusque significat, eius mulieris votum ratum esse, *de qua legitime probari potest, eam non timore mortis Religionem intrasse, aut quod fecit post D modum ratum habuisse*, Supponit ergo, votum, quod primo inane fuerat, ac nullum, firmari, cum verbo, aut opere, ratum habetur ab eo, qui illud vi, aut metu concipere primo est impulsus.

Secundo est voti ratificatio maxime libera, aut ordinis suscepti voluntaria approbatio, vtriusque quasi non emissi acceptatio, ergo eiusmodi ex qua sequatur in approbante, obligatio faciendi ea, quæ præstare ordinatus debet vi ordinis.

Ad id tamen est necesse, vt ratificans norit, voto se anneao ordini, quem coactus recepit, non teneri, cum enim incognita, non sint volita, nunquam hic censebitur quantum est satis ad obligationem contrahendam, ratificare, quæ antea effeE ctu nullo est aggressos, nisi velit eis vim inesse roburque, quoad eius fieri potest, tantum, quantum habere per consensum suum possunt, si enim ex errore, quo putabat votum suum esse validum, approbet ordinem ante sibi collatum, vi ac metu impellentibus, nihil pro obligatione voti sibi inferenda, valide aget ac efficaciter, quia error tollit consensum, lege si per errorem ff. de iurisdict. omnimoda iudic.

Objjciunt aduersarij. 1. Ordini annexa est castitas, ergo eius seruandæ obligatio ad eos transibit, quos sacer ministrorum character, ac nota,

illustres facit in Ecclesia. Neganda est consequentia, negationis causam hanc reddo, quod ordinem sequi lex Ecclesiastica continentiæ seruandæ, ex voluntate Ecclesiæ non soleat, nisi sponte suscepta sit ac libere, qua libertate gaudere vota nequeunt, quibus à vi, metuque initium fuit, quali impulsum esse supponimus, qui animum ad ordines applicuit.

Obijciunt secundo, ad vim voti, præter voluntatem nihil videtur à natura exigi, at cum metu, stat plena animi deliberantis actio, ac voluntas eius operis, cuius causa metus imponitur, est ergo votum ordinati validum, Maior est falsa, nam etsi alia forte opera, vt sunt humana pacta, rata sint, validaque iure naturę, cum ea ex metu fieri accidit, non tamen vota, quæ stabilitatem habere nullam possunt instituto Ecclesiæ nisi facta capacis at non sunt talia nisi cum sunt spontanea, pleneque libera, cap. perlatum. 1. & cap. dilectus de his quæ vi metuque nos enim qui coguntur vi aut metu vouere, non vult Ecclesia capaces esse imponandæ sibi vllius obligationis ex voto.

Obijciunt 3. cum res præcipua valet, valent etiã quæ ei cohærent, vt effectus, vt adiuncta, vt causæ, & accessoria Regula accessorum 42. de regul. iuris in 6. Sed ordini, damnum nullum à metu aduenit, ergo nec voto castitatis solenni ei adiuncto. Maior est vera, cum res, naturæ suæ relinquitur, id enim cum euenit, rem ipsam proprietates suæ effectusque sequi solent, vt causam, quasi necessariam, ex qua fluunt, quod non fit in præsenti negotio, Ecclesia, peculiari lege ac propria, oppositum statuente, per cap. dilectus & perlatum de his quæ vi metusque, & sic licet per metum ordinato incussum, non impediatur ordinatio, quæ aliud ex institutione Christi non exigit, quam in ordinato voluntatem recipiendi Characteris, in ordinante autem voluntatem eum conferendi, cum necessarijs ex parte formæ & materiæ, quæ omnia stare cum metu possunt, per quem tamen Ecclesiæ voluntate, impeditur efficax, validaque coniunctio voti cum ordine sic suscepto.

QVÆSTIO XI

An Clerici obligentur ad habitum & Tonsuram.

ASsertio prima, *Ad honestatem vitæ exigunt à Clericis*, Romani Pontifices, Concilia, & Patres congruentem habitum, id est moderatum & honestum. *A superioribus enim vsque temporibus omnis vir Sacerdotalis, cum moderato & honesto indumento versabatur*, inquit Synodus 7. can. 16. cuiusmodi censendum esse tantum quod religionem apptime deceat, dixit Agath. Conc. can. 29. sub æuum Symmachi Romani Pontificis, qualia cũ non sint Laicorum, ac sæcularia, Clericis prohibita esse video in Suession. Concilio sub Pipino anno 744. & in Matisconensi primo circa tempora Pelagij 2. can. 5. quo cauetur, ne sagum, vestesque ac calceamenta profana induant, secus facientibus pœna infligitur grauis illa, & acerba, nempe vt menstruo spatio inclusi, aqua tantum, & modico pane dietim sustententur.

Statuit Eugen. tertius in Remensi Conc. can. 2. *Vt Clericus qui bipartitis vteretur vestibus, segmẽtatis, aut discoloribus, aut in Tõsura, inuentus (quorũ forma & exemplum esse debet) offenderet aspectum, nisi intra quadraginta dies eum habitum deponeret, Ecclesiasticis beneficiis priuaretur.* Bernard de consider. ad Eugen. lib. 3. *Episcopi vero si præfixam pœnam irrogare negligerent, quia inferiorum culpa ad nullos magis referenda sunt, quam ad desides, negligentesque rectores, tandem ab officio pontificali abstinerent, donec pœnam à se constitutam, Clericis sibi subiectis imponerent*, idem ibid. quod cum tam salubri parere sanctioni, Antistites Galli ac Clericorum luxum in indumentis castigare, aut nollent, aut non auderent, de eorum mollitie apud eundem Eugen. luculenta sane oratione queritur, his verbis: *Leua oculos tuos, & vide si non æque vt prius, pellecula discolor, sacrum ordinem decolorat, si non ægre vt prius fissura enormis pene inguina nudat, solent dicere. Num de vestibus cura est Deo, & non magis de moribus? At forma hæc vestium, deformitatis mentium & morum indicium est, quid sibi vult quod Clerici aliud esse, aliud videri volunt, id quidem minus est castum, minusque sincerum*, ob eamque causam animaduersione acri sed iusta à Patribus Concil. Trallensis can. 27. puniti sunt qui minus digne induti procedebant, in eo enim hæc leguntur. *Nemo Clericus indecente veste vtatur in vrbe, vel via, iter agens, si fecerit vnam hebdomadam excommunicetur.*

Hęc de veste communiter, in specie verò cauere Clerici debent.

Primo. ne in ea, magis speciem & cultum quærant, quam vtilitatem propriam: *Quicquid enim non propter vsum & commodum, sed ostentatorium ornatum assumitur, in nequitiæ reprehensionem incurrit*, Synodus 7. can. 16. *Episcopos ergo vel Clericos, qui se splendidis & insignibus vestibus exornant, corrigere oportet, si in autem permaneant supplicio tradi similiter & eos qui sunt vnguentis delibuti*, Synod. 7. can. 16.

Excusandi qui in iis locis habitant, vbi consuetudo prisca contrarium obtinuit, ibi enim se Clerici, eorum moribus apud quos viuunt, ne Clericalis dignitas vilescat, conformare possunt ac debent, Reginald. lib. 10. tract. 3. cap. 2. num. 14.

Secundo, est id illis cauendum summopere, ne in vestibus materiam sectentur, aut colorem, quem illis interdictum voluit, Innocentius III. in Lateranensi Concil. can. 16. & cap. Clerici de vita & honestate Clericorum 15. & Clementina quoniam eod. titulo.

Et primo, *Pannis rubeis, aut viridibus, necnon manicis, aut sotularibus consutitiis, seu rostratis, frenis, sellis, pectoralibus, & calcaribus deauratis vti*, prohibentur can. illo Concilij 16. qui est 15. tituli de vita & honestate Clericor.

Secundo monentur ibi, *Ne cappas manicatas ad diuinum officium intra Ecclesiam gerant.*

Tertio iubentur, *Palliis diffibulatis non vti in publico, sed vel post collum, vel ante pectus hinc inde connexis.*

Quarto, *sed nec ex sericis texturis variatum vestimentum Clericus habere debet, neque in extremis eius partibus, adiecta alterius coloris additamenta, cum non oporteat Clericos qui se fulgidis & claris vestibus ornant: tolerari* Synodus 7. can. 16. *quare nec plus* inquiunt Patres Aquisgranensis Concilii can. 124. *vestis Clericorum iusto cultior esse debet, nec insolita atque deformis, sed statui proprio congruens, vt per decentiam* (verba sunt Trid. sess. 14. c. 6) *habitus extrinseci, morum honestatem intrinsecam ostendant, & sicut est deuotio in mente, ita & manifestetur in*

corpore Concil. Narbon. can. 1.

Qua vero forma fieri vestem Clericorũ oporteat, dixit Papa Zacharias in Synodo Rom. can. 31. his verbis, *Episcopi, Presbyteri, Diaconi sæcularibus indumentis non vtantur, nisi vt condecet, tunica Sacerdotali talari, sed neque dum ambulauerint in ciuitate, aut in via, aut in plateis sine operimento præsumant ambulare, præterquam si in itinere longo ambulauerint*, Zachariæ consententia loquitur Martinus Papa vt refertur can. non liceat dist. 23. *Non oportet Clericos comam nutrire, & ministrare, sed attonso capite, patentibus auribus & secundum Aaron talarem vestem induere, vt sint in habitu ornato*, qualis futurus est iudicio Innocentij 3. can. 15. de vita & honestate Clericorum, *si clausus sit desuper, nec nimia breuitate aut longitudine notabilis*, hunc Galli Antistites, in Synodo Francica, sub Carolo manno Principe, appellauere Casulam, ab eius similitudine cum dicto Clericorum habitu, *Presbyteri*, inquiunt, *non sagis more laicorum, sed Casulis vtantur, ritu seruorum Dei*, quas Trullense Concil. can. 7. *Stolas*, Metense can. 3. *Cappas*, nominat. *Nemo Clericorum indumenta Laicalia induat id est rottos aut mantellos, siue cappam non portet, & Laici cappas non portent*, Metense c. 3.

Secunda Assertio, *Clericus maxime beneficiarius obligatur iure communi ad Tonsuram, quam Coronam communiter vocant*, habetur cap. Ioannes de Clerico coniugato, & ca. prohibete dist. 23. vbi Anicetus Papa Episcopis Galliæ scribens hæc habet, *prohibete fratres per vniuersas Regionum vestrarum Ecclesias vt Clerici iuxta Apostolum, comam non nutriant sed desuper caput in modum sphæræ radant* quem Canonem ac vna decretum Gregorij Papæ confirmarunt Galli præsules in Synodo Moguntina sub Rabano can. 15. his verbis, *Iuxta decretum Gregorij Papæ, si quis comam relaxauerit, anathema sit, vnde sancimus vt huiusmodi coerceantur, in pristinum statum reuerti*, qui status fuit is haud dubie cuius adhuc Ecclesia vsum habet, Tonsuræ ferendæ in capite: narrat enim Ammian. lib. 12. Theodorum quendam Ecclesiæ ædificandæ præfectum, ab Ethnicis Iuliani Apostatæ temporibus supplicio affectum, *quod*, vt loquitur, *cirros puerorum licentius detondebat*, id est in Clericorum numerum coaptabat, eiusmodi enim Tonsura capillorum, initiari solitos fuisse Clericos, notius est, quam vt à me probari oporteat: exemplum extat in Otreio Melitensi Episcopo qui S. Euthymium ordinauit Lectorem. Sic enim de eo Cyrillus in Euthymium apud Lipom. tom. 3. *Cum eum baptizasset, & pilos qui ex lege tondentur pueris, totondisset, in gradum lectoris eum coaptat*. Clericorum tamen omnium non fuit eadẽ Tõsura, Presbyterorũ lõge maior erat, ac amplior, quam simplicium Clericorũ, indicio est, quod Euagrius Scholasticus de Presbytero loquens, eum coma abrasa designatũ fuisse Sacerdotem asserat. Quid? quod Monachis totum fere caput abraderetur? vt sic nimirum, quod esset, ipsorum vitæ studium indicarent? abrasionem enim capitis, lugentis ac mœrentis hominis symbolum esse loquuntur sacræ paginæ, vt Isaiæ cap. 22. *Vocabit Dominus Deus exercituum in die illa, ad fletum & ad planctum & ad Caluitium*, & Michææ 3. *Decaluare & tondere super filios deliciarum, dilata caluitium tuum*, ob quam causam sanxit Toletana Synodus tertia can. 12. *vt quicunque ab Episcopo vel Presbytero sanus vel infirmus pœnitentiam postularet, id ante omnia seruet Episcopus, vel Presbyter, vt si vir est, prius eum tondeat, aut in cinere, & cilicio*

A *habitum mutare faciat*, nempe vt hac specie, mœsti præ se ac gementis animi dolorem ferret, diceretque sibi commune nihil amodo esse velle cum voluptate, nihil cum illecebris ac libidine, quod ipsum, quia propositum erat Monachis in sæculi fuga, vitæque seueritate maximâ, quam à communi vulgo sepositi, profiteri legibus suis iubebantur, ipsa initiatione conuersionis suæ Monasticæ, capita radebant, in modum coronæ, Zonar. in can. 5. primæ & secundæ Synodi, Socrat. lib. 3. cap. 1. vbi de Iuliano Apostata loquens, ipsum ait abrasa cute, vitam Monasticam simulasse, qua de abrasione Paulin. ad Seuerum epist. 7. erudite ac diserte: ab ea sane multum ornamenti ac gloriæ accessisse Monachis, indicat hæc eius oratio. *Nos adeant &*
B *visitant conserui, & compallidi nostri, non improba attonsi capitis fronte crinito, sed casta informitate capillum ad cutem casi, & inæqualiter semitonsi, & destituta fronte præcisi, & ornatu pudicitiæ inornati.*

Erat autem Tonsuræ species ac forma rotunda, in modum coronæ, ad aures collique initium, rasione capillorum expressa, Concil. Aquisgranense sub Ludouico pio can. 1. *Quod vero detonso capite superius, inferius circuli corona relinquatur, Sacerdotium regnumque Ecclesiæ figuratur*, similia prope habet can. quartus Concil. Toletani 4. præscriptus, his verbis: *Omnes Clerici sicut Leuitæ & Sacerdotes, detonso superius capite toto, inferius solam circuli coronam relinquant, non sicut huc vsque in Galliciæ parti-*
C *bus, facere Lectores videntur, qui prolixis vt Laici comis in solo capitis apice, modicum circulum tondent.* Hæc Patres, vnde apparet Clericorum Tonsuram talem olim fuisse, qualis nunc est Monachorum fuitque olim Cardinalium.

Eius porro adhibendæ causæ fuere variæ, prima, *Vt quod in corpore figuratur, agatur in anima, scilicet vt hoc signo & religione vitia resecentur, & criminibus carnis nostræ, quasi crinibus exuamur, atque inde innouatis sensibus, vt comis rudibus enitescamus, expoliantes nos veterem hominem.* Isidorus Hispalensis de offic. Eccles.

Secunda, vt in seipsos Clerici monumentum ha-
D beant spineæ coronę, capiti Christi impositæ. *Neque enim ob id tantum in coronam attondemur, quia ita attonsus est Petrus, sed quia Petrus in memoriam Dominicæ Passionis ita est attonsus, idcirco & nos, qui per eandem passionem saluari desideramus, ipsius passionis signum, cum illo in vertice, summa videlicet corporis nostri parte gestamus.* Beda de gest. Anglor. lib. 5. cap. 22.

Est & alia causa, cur capillorũ corona, laudabili instituto Ecclesiæ vtantur Clerici, nempe vt Sacerdotium, regnumque Ecclesiæ in ea figuretur: *Tiara enim apud veteres constituebatur in capite Sacerdotum, hæc ex bysso confecta, rotunda erat, quasi*
E *sphæra media, & hoc significabatur in parte capitis tonsi, corona autem, latitudo aurei circuli est, qui Regum capita cingit, vtrumque itaque signum exprimitur in capite Clericorum, vt impleatur corporis etiam quadam similitudine, quod scriptum est, vos estis gens sancta, regale Sacerdotium.*

Causa & altera à Germano in Theoria rerum Eccles. additur, nempe vt Petrum Apost. Clerici aliquo modo referant, cui Christum annuncianti, cum fidem non haberent Ethnici, ei per ludibrium coma est attonsa capitis. Sed de Tonsura satis, nosque antea pluribus.

Tertia Assertio, *Omissione tam vestis, quam Tonsuræ, amittitur priuilegium non Canonis, sed fori, etiam*

fine vlla monitione, vt Comitolus lib. 2. responsionum quæst. 54. num. 2. nomine Papæ & Congregationis Cardinalium respondisse sibi ait Caraffam Cardinalem.

Quarta Assertio, *Obligatio ad Tonsuram & vestes, in Clericis maiorum ordinum, & beneficiariis, est sub mortali*: ita Angelus verbo Clericus 4. num. 1. Panormitan, in cap. si quis de vita & honestate Clericorum Regin lib. 33. tomo 2. tract. 3. cap. 2. num, 10. Nauar. cap. 25. Enchyr. num. 109. his verbis. *Peccat mortaliter Clericus sacro ordine initiatus, beneficiarius, vel Monachus, habitum non gestans, & Tonsuram, aut comam non radens, nec vestes sibi decentes vestiens.*

Occasio ita illis sentiendi sumitur ex Conciliis & Canonibus, nam in Trid. sess. 14. cap. 6. de reformatione, Clementina quoniam de vita & honestate Clericorum, & in Bulla Sixti V. de anno 1589. iubetur suspendi benaficiarius ab ordinibus, officio, & prouentibus beneficii sui non ferens Clericalem habitum, ac si semel correptus, non se emendauerit, ac denuo non ferendum sibi talem habitum iudicauerit, iubetur iisdem fructibus priuari tam in Tridentino, quam in Clementina à quoniam citata. Can. autem si quis Clericus 23. dist. 13. qui est Gregorii primi tomo Concil. 3. *qui comam relaxat est Anathema*, & can. 40. Tolet. Cōcil. 4. dicitur is Catholicę fidei violatæ reus futurus, qui Tonsuræ Ecclesiasticæ modum à Patribus eo loco assignatum, non seruauerit, can. 17. Concil. Rom. cui præfuit Greg. II. Mogunt. sub Rab. canone decimo quinto, centesimo ac trigesimo primo, Synodi Romanæ, communione priuandus dicitur qui temere præsumpserit contra statuta de veste talari ferenda agere: donec (verba Concilij sunt) *quæ statuta sunt implere decernat*, sed Anathema nulli dicitur nisi reo mortalis peccati, quemadmodum nec neganda communio est alteri, quam qui ob lethalem culpam ea est indignus, quod est argumentum Francisci à Victoria vt refert Bann. 22. q. 12. art. 2. §. sed quoniam Reginaldi proxime citati num. 10. vt probent eos Clericos qui Tonsura & habitu Ecclesiastico non sunt insigniti, peccare mortaliter.

Confirmatur violatio religionis nunquam non est vitiosa, sed contemptu vestis externæ, & desertione eius à Clerico, Religio violatur: testimonio Patrum in Concil. Trid. sess. 14. cap. 6. his verbis, *Quia etsi habitus non facit Monachum, oportet tamen Clericos vestes proprio congruentes ordini semper deferre, vt per decentiam habitus extrinseci, morum honestatem intrinsecam ostendant, tanta autem hodie aliquorum inoleuit temeritas, Religionisque contemptus, vt propriam dignitatem & honorem Clericalem parui pendentes, vestes etiam deferant publice laicales pedes in diuersis ponentes, vnum in diuinis, alterum in carnalibus.* Hæc Patres.

Hunc autem contemptum mortalem esse, colligitur ex Sixto 5. in Bulla quæ incipit, cum Sacrosanctam, vbi ait, Pastorum non punientium Clericos, qui Tonsura & habitu non vtuntur, oscitantiam & indulgentiam, cum Religionis dedecore, nominis Dei contēptu esse coniunctam, hinc enim argumentari sic licet, peccat Episcopus mortaliter, Clericos, beneficiarios aut initiatos maioribus ordinibus non arguens, cum habitum non deferunt, quandoquidem Papæ iudicio, est coniuncta hæc eius dissimulatio, cum propriæ salutis dispendio. ergo & Clerici, nec enim præceptum de correctione sub mortali obligat, cum res corrigenda venia-

A lem noxam non egreditur, non ferre autem Tonsuram ac habitum, grauius esse quidpiam colligitur ex eo quod, Leo 4. in Synodo Romana can. 12, puniri pœna per can. statuta imperet: *Sine ornatu Sacerdotali*, inquit, *extra domos Sacerdotem apparere non conuenit, sed ea solum modo quæ per Patres constituta videntur obseruet: contrarius autem inuentus, aut desinat, aut Canonicæ subiaceat disciplinę.*

Idipsū septima Synodus œcumenica seruandum admonet in can. 16. sexta autē habita in Trullo can. 27. peccantes contra decentiā vestium, quę Clericorum sunt propriæ, vnius septimanæ spatio segregandos esse decemit: *Nullus eorum, qui in Cleri catalogum relati sunt, vestem sibi non conuenientem induat, neque in ciuitate degens, neque iter ingre-*
B *diens. sed vtatur vestibus, quæ iis qui in Clerum relati sunt, attributæ fuerunt, si quis autem tale quid fecerit, vna septimana segregetur.*

Circa quæ iuuat notare 1. vestis nomine significari quoque pallium oblongum, quia Canonum intentio ac Sixti Pontificis in Bulla citata, quæ incipit cum Sacrosanctam; quà habitum præcipit Clericis, eumque talarem, non est alia, quam vt distingui à Laicis eius ope possint, at hoc fit per pallium promissius quam sæcularium, vt cum protenditur ad mediam tibiam cum Laicorum sit breuius.

Secundo, libet aduertere quæ dicta sunt de obligatione Tonsuræ ferendæ, secundum probabilem quorundam sententiam, capienda non esse, nisi de beneficiariis, aut maiori ordine initiatis, vt scrip-
C sere de Graffiis decis. aurearum lib. 3. cap. 3. n. 1. & sequentibus, Nau. 25. Enchir. num. 109. Reginald. lib. 33. tract. 3. cap. 2. n. 10.

Tertio, non satisfacere officio suo beneficiarios, & maiorum Ordinum Clericos, si ex præscripto Canonum, progrediantur in publicum ornati tam Tonsura quam veste, neutrum proinde sufficere sine alio, vbi contraria pro Tonsura consuetudo non inualuit, quia præceptum est vt vidimus Ecclesiasticum de vtroque adhibendo, veste scilicet & Tonsura, quo præcepto tenentur etiam scholares si sunt beneficiarij, etsi ex beneficio suo nihil per se emolumenti ipsi referant, vt quia exiguum est, aut sunt in patria potestate, aut tutoris,
D omnia sibi commoda beneficij mancipantium, bene an male, nihil ad præsens negotium, quia id non impedit, vt notarunt Reginal. num. 15. de Graffiis num. 13. cap. citato, quo minus vere sint beneficiarij, argumento est quod beneficio tenui nomen quoque beneficij competat, peræque ac diuiti, iuxta cap. si proponente de rescriptis, & cap. non potest de præbendis in 6. horasque scholares legere debent, vt cæteri, si peccare nolunt, cum obligatione restituendi, ergo vt commoda, ita & beneficiorum onera, ad eos pertinent, at inter hæc numeranda est obligatio adhibendæ vestis nigræ
E ac Tonsuræ, ergo &c.

Sententia tamen, quam defendunt Vasq. cap. 3. num. 22. Sylu. verbo Clericus 2. num. 2. Armilla eod. num. 11. Caiet. verbo Clericus, mortale scilicet peccatum in simplici Clerico non esse, habitum & Tonsuram negligere, *si absit temeritas, contumacia, aut contemptus*, vel notabilis excessus in ea non ferenda minimè interueniat, qualis futurus esset, si maiori parte anni, mensium, aut septimanarum Clericus tam Tonsura, quam veste careret, *Tùm autem*, inquit Laym. lib. 5. tract. 9. cap. 12. num. 3. *placet esse peccatum mortale, si spectatis circumstantiis personæ, loci, diuturnitate temporis,*

&c. Clericalis Tonsura, & habitus neglectus, notabiliter repugnet honestati, & bono exemplo Clericorum onius gratia talis habitus præcipitur, sin verò ex iusta causa, vel ad tempus breue, sine honestatis detrimento habitus deponatur, nulla omnino culpa erit. Spectanda etiam est cuiusque Diœcesis consuetudo. Hæc ille, quam in sententiam ego plura in lib. de praxi fori Gallici.

QVÆSTIO XII.

Diaconorum munera quæ sint & qualia.

Diaconorum, quos, (qui e authore Isidoro de diuinis officiis cap. 8. à tribu Leui ecccpere exordium) Concil. Toletan. 4. can. 40. Leuitas nominet. Diaconorum inquam diuersa sunt officia.

Primum est, præesse administrandis Ecclesiæ opibus S. Leo in serm. de S. Leurentio, quas quia non possident vt Domini, prohibentur distrehere, dare, commutare, Agetbense Concil. sub Symmach. Pape 3. can. 49. *Diacones vel Presbyteri in Parochia constituti, de rebus sibi creditis, nihil audeant commutare, vendere, vel donare, quia res sacrata Deo esse noscuntur, quod si fecerint, conuicti in Concilio, & ab honore depositi, de suo aliud tantum restituant, quantum visi sunt præsumpsisse.*

Easdem tamen egenis diuidere ec viduis approbante Episcopo, nunquam non fuit illis licitum, idcirco enim, inter cætera, delecti è tota multitudine fidelium, præcipui fuere 7. Diaconi Actor. 6. ac colligendis eleemosynis, quæ in egentium commoda cederent, præpositi, Concil. Aquisgre. sub Ludou. Pio Imper. can. 6. Eo Clerus Romen. scribēs ad Carthag Clericos ep. 3. epud Cypr. respexisse videtur, his verbis: *Sine vidua, siue clydomeni, 1. lecto affixi, qui se exhibere non possunt, siue hi qui in carceribus sunt, siue exclusi à sedibus suis, vtique habere debent qui eis ministrent,* qui certè non alij quam Dieconi, vt patet ex historia Ecclesiastica Beronij to. annal. 1.

Secundum Diaconorum munus est, Sacerdoti sacrificanti assistere. Isidor. de diuinis officiis ca. 8. *Ex hinc,* inquit, *decreuerunt Apostoli vel successores Apostolorum, per omnes Ecclesias 7. Diaconos ordinandos esse, qui sublimiori gradu, cæteris proximè circa aram Christi, quasi columnæ altaris assisterent.* Nec est vlli non eudite, hæc B. Laurentij ad Sixtum Pontificem, plana animi, constantiæque oratio. *Quo progrederis sine filio Pater? quo Sacerdos sancte sine Diacono properas? tu nunquam sine ministro sacrificium offerre consueueras.*

Et hanc causam Gallis Antistitibus, in Concilio proxime citato Aquisgran. afferendi fuisse existimo. *Sine Diacono, Sacerdotem quidem nomen suum habere, non tamen officium. Ipsis enim Sacerdotibus,* inquit Isidorus relatus can. 7. dicti Concilij, *propter præsumptionem, non licet de mensa Domini, tollere calicem, nisi eis traditus fuerit à Diacono, Leuitæ inferunt oblationes in altaria, Leuitæ componunt mensam Domini, Leuitæ operiunt arcam testamenti.*

Tertiū est, populū è superiori loco instituere, fidei mysteria explicare, & si doctrinæ satis Diaconus nō habet, vt per se alios doceat, Petris alicuius homiliam legere, sic Concilium Vasense secundum in hæc verba can. 2. *Hoc etiam pro ædificatione omnium Ecclesiarum, & pro vtilitate totius populi nobis placuit, vt non solum in ciuitatibus, sed etiam in omnibus Parochiis, verbum faciendi daremus Presbyteris potestatem, ita ut si Presbyter aliqua infirmitate prohibente per seipsum non potuerit prædicare, Sanctorum Patrum homiliæ à Diaconibus recitentur. Si enim digni sunt Diaconi, quæ Christus in Euangelio locutus est, legere, quare indigni iudicentur, Sanctorum Patrum expositiones publice recitare?* Nec aliena modo opera id est, Patrum, quorum legebat homilias, vti Diaconus potest in instituendo populo, sed sui quoque inuenta ingenij cum eo communicare, è superiori loco ed Dei gloriā fas ei fuisse, habes in can. perlectis dist. 25. & can. in Sencte dist. 92. Quanquem eo inclinat animus vt censeam, hæc Conciliorum ac Pontificum decreta, noo tam proprie de sacris concionibus intelligenda esse, quam de sacri prolatione Euangelij inter augusta sacrosancti Missæ sacrificij mysteria, in quo, Nauarr. sic sentiendi principem habeo consilior. lib. 5. de offic. Iudicis delegeti cons. 7. num. 3. iuxta secundem edition. pro quo facit hæc ratio.

Vi ordinis ea tantum Diacono dentur eb Episcopo eum ordinante, quæ proxime ed ministerium altaris faciunt, io quo genere sunt, arem insternere, secrorum codicum lectione mentem ad Deum erigere, calicem ec materias, in quibus facere Secerdoti conuenit, inferre in altere, de concioolbus mirum est in eius ordinatione silentium, ergo eas habere ad populum, Diacono sioe Episcopi aut Parochi facultate illicitum.

Addamus huic argumento & aliud. Solius est Perochi, populum sibi commissum, salutari doctrinæ Christiaoæ pabulo, Sacramentisque pascere, cum ei in persona Petri dictum sit à Christo Ioan. 21. Pasce oues meas, et Diaconus quà talis, non est Perochus, nec Episcopus, ei ergo, noo assentiente horum alterutro, dicere ad populum, noo est cooceſſum. Quare id meditanti fecere, elteruter est conueniendus, ab eoque impetrandus à Diacono, dicendi locus, nam qoi Cenones, Conciliaque olim liberem illi potestatem eius rei fecere, exoleuere in præsenti omnia, destituta vi sua ac efficacia.

Quartum munus Diaconi est baptizare, vt fecisse Philippus dicitur, id ei tamen facere sine Episcopi facultate aut Presbyteri, extra necessitatem noo licet, *Absque Episcopo vel Presbytero, Diaconi baptizare non præsumant,* nisi necessitas extrema compellat Gelas. epist. 1. cap. 9. Actorom 8. Extra hanc facultatem, aut necessitatem extremam, sacris quenquam vndis tingere, Diacono prohibitum, ac si id solemniter facere epparat, hoc est eo modo quo Presbyteri, est irreguleris. Quod tunc eum aggredi Nauarr. narrat tom. 2. consilior. iuxte 2. edit. lib. 5. cons. 3. cum id facit sub nomine seu persona Presbyteri, talem se nempe esse fingendo, ac ordinem quo caret, præ se fereodo, Abbas io cap. 1. de Cleric. non ordinato ministrante. Quare si vt Dieconus, publice, ac cum solemnitate baptizat, & non vt Presbyter, sacrorum noo est vso ordinum interdictus. quia non est irregularitas suspensioque inducenda, nisi in casibus iure expressis vt inquit Bonifac. VIII. in sua decret. is cui de sentent. excomun. in 6. sed nullo iure cautum est, irregulerkatem contrahi à Diacono, propter Baptismum eb eo cum solemnitate collatum, si se pro tali exhibuit, & non pro Sacerdote Nau. expresse tomo Consil. 2. de Clerico non ordinato ministrante Consil. 3.

In contrariam partem sunt transgressi hi authores haud obscuri, Henriq. lib. 2. de Bapt. cap. 29. n. 1. Emman. Rodrig. cap. 166. concl. 4. Stephanus de Auila septima parte disp. 9. dubit. 14. concl. 1. cuius opinioni a præsidium vnicum.

Nempe quod cap. primo de Clerico non Ordin. ministrante, sit statutum, vt eum irregularitas afficiat. *Qui Baptizauerit aut aliquod diuinum officium exercuerit non ordinatus*, sed babent hæc explicationem facilem. Enimuero vt ibi Glossa explicat, Pontifici duntaxat est in ea sanctione propositum, de eo loqui qui baptizat, eo modo, ac si esset ordinatus Presbyter, quod nos nolumus.

Quinto, est & hoc quoque, in Diaconorum officio, non postremum, adesse Episcopo, in regimine commissæ sibi Prouinciæ: eam consilio ac specie defendere, dictos eam ob rem illos existimo eius oculos, à Clemente Rom. ep. 1. ad Iacob. fratrem Domini & lib. 2. Constitut. cap. 48. Euaristo Papa epist. prima ad Episcop. Africanos, *Et quidem oberrantes, ac circuminsideantes cum verecundia actus totius Ecclesiæ, & perscrutantes diligentius, si quem videant vicinum fieri præcipitio, & proximum esse peccato, vt referant Episcopo & ab eo remoueatur, ne corruat*, Clem. epist. 1.

Sexto, sacris eos altaribus, ac sacrificanti Episcopo, seruire oportebat: *Oportet*, inquit Ignatius epist. ad Trallianos, *Diaconis qui in ministerium sunt Iesu Christi, omnimodo placere, non enim cibi & potus seruitores sunt sed ministri Ecclesiæ Dei*, cuius eos officij meminisse vult Cypr. ep. 9. l. 3. ad Rogatian. *Meminisse Diaconi debent quoniam Apostolos id est Episcopos Dominus elegit, Diaconos autem post ascensum Domini in cœlum Apostoli sibi constituerunt. Episcopatus sui, Ecclesiæ ministros. Quid enim sunt Diaconi*, inquit Ignat. in epist. ad Trallianos, *nisi imitatores Christi, ministrantes Episcopo, sicut Christus Patri, & operantes illi operationem mundam & immaculatam?* Nec modo Episcopo Diaconi tum ea officio adeiant, sed etiam cum ad populum dicebat, Isidor. de Eccles. officiis lib. 2. cap. 28. aut cœtum magnis de causis habebat in Ecclesia. *Sit solium Episcopi in medio positum, & ex vtroque eius latere sedeant Presbyteri, & astent Diaconi succincti*, Clemens. Roman. constit. Apost. lib. 2. cap. 57.

Septimo, Diaconum curare oportet, quo quisque loco in publico conuentu sedere debeat, Clemens ibid. de ægris sollicite inquirere, cognitos plebi indicare, *vt visitent eos, & necessaria præbeant eis, cum conscientia eius qui præest vel etiam clam. De peregrinis similiter refouendis Episcopo suggerant, & cætera his similia, quæ ad cultum Ecclesiæ, & disciplinam eius pertinent*. Clem. epist. 1. *Ipsi quoque clara voce in modum præconis admonent cunctos siue in orando, siue in flectendo genua, siue in psallendo, ipsi etiam vt aures babeamus ad Dominum clamant*, Aquisgranens. Concil. can. 7. Isidor. supra.

Octauo pars eorum operæ non vltima fuit administrare Dominicum sanguinem fit id perspicuum ex verbis Diu. Laurentij ad Sixtum Papam apud Ambros. lib. 1. de Officiis cap. 41. Gelasij Papæ epist. 1. cap. 10. in quo Diaconis probibet, *ne sacri corporis prærogationem sub conspectu Pontificis, seu Presbyteri, nisi his absentibus ius exercendi habeant* Illustre est ea de re Isidori testimonium lib. 2. de Ecclesiast. offic. cap. 8. in cæteris Diaconorum encomiis memorat, *quod siue ipsi Sacerdos nomen habeat, officium non habeat, nam sicut in Sacerdote consecratio, ita in ministro dispensatio Sacramenti est. Ille oblata sanctificat, hic sanctificata dispensat, ipsis etiam Sacerdotibus, propter præsumptionem, non licet de mensa Domini tollere calicem, nisi eis traditus fuerit à Diacono, &c.* eius ministerium, idcirco sacrum Cyprian. nominat lib. 2. epist. 8. ad Cornel. Sanctum & immaculatum, Ignat. in epist. ad Trallianos, cum enim eis incumberet, *Sacrosanctis altaribus imponere sanctum panem & benedictionis calicem*, Dionys. Eccles. Hierar. cap. 3. non nisi puros, ac ab omni mundos scelere, id eos facere honestatis erat ac decentiæ Clem. Roman. Constitut. Apostol. lib. 3. cap. 19. non necessitatis, eos enim culpam lethalem non contrahere cum male sibi conscij, diuinissimum Eucharistiæ Sacramentum administrant, opinio est Crucij in director. parte 2. q. 4. dub 3.

Nono, & hoc ad Diaconorum pertinebat officium, canere in Sacrosancto Missæ officio Euangelium: Clemens lib. 2. cap. 57. Greg. in Synodo Romana indict. 13 can. 1. quod etsi eos in gratia facere, esset optabile, non est tamen necesse, Vasquez in 3. partem to. 3. disp. 136. cap. 4. Sotus in 4. dist 24. qu. 1. Coninch. de Sacrament. qu. 64. art. 6. dub. 1. num. 38. Suar. in 3. par. tom. 3. disp. 16. sect. 4. ratio est quod sacra lectio, non sit meritorum Christi dispensatio, vt sunt Sacramenta, nec opus in se tam sanctum vt illud sit necesse in gratia facere.

Contraria sententia patronos suos habet Filliucium tom. 1 tract. 1. cap. 6. num. 87. Syluium in 3. partem q. 64. art. 6. quæritur 1. conclus. 5. sed quia fundamentum stabile nullum habet, non sequenda.

Postremo Diaconis, pauperum cura, ac viduarum prisco erat ac laudabili Apostolorum instituto credita, Act. 6. quorũ inopiam subleuare, recreare solitudinem, rei familiaris difficultates si minus tollere minuere certe vt possent, custodiendo Ecclesiæ ærario præerant, vt Stephanus in Pontificatu Cornelij Laurentius in Pontificatu Sixti: sic à Nicostrato Diacono Ecclesiasticas pecunias apud eum depositas, opesque viduarum ac pupillorum auersas, Cypr. queritur in epist. 12 lib. 2. *Fratribus*, inquit, *innotescat Nicostratum non solum Patrono suo Cornelio fraudes fecisse, sed etiam Ecclesiæ deposita, non modica abstulisse.*

QVÆSTIO XIII.

Diaconorum Obligationes quæ sint & quales.

HAbent sua onera Diaconi, vt & Presbyteri, Principem inter ea locum tenet lex seruandæ castimoniæ, de qua nos alibi.

Secunda eorum obligatio est, subesse Episcopis, priores illis in incessu ac sessiona partes tribuere, Aquisgr. Conc. sub Ludou. Pio can. 77. Arelat. 2. sub Syluest. can. 15. *In secretario inter Presbyteros sedere Diaconos non liceat, vel corpus Christi præsente Presbytero tradere non præsumant*, nec Episcopis modo habere honorẽ Diaconi, sed Presbyteris quoque iobebantur, est de eo preceptum in Concil. Agathensi can. 65. Tolet. 4. can. 38. Laodic. can. 20. *non oportet Diaconum prius sedere quam Presbyterum, sed cum iussione sedeat*, stabat ergo honoris causa, nec sedare ei, aut loqui, nisi

iusso licebat Concil. Carthagin. 4. can. 40. Agath. can. 65. Excipiendus est casus in quo Patriarchæ, Primatis, aut Episcopi vices obibat, sexta Synod. Coustantinopol. can. 7. his verbis: *Diaconus etiamsi in dignitate sit, ante Presbyterum ne sedeat, præterquam si proprij Patriarcha vel Metropolitani vicem gerens, adsit in alia ciuitate, super aliquo capite, tunc enim vt locum illius implens honorabitur.*

Extra hunc casum, præcedere Presbyterum, aut ei proximum esse loco ac gradu, Diacono prohibitum, Episcopo autem suo non obsequi, aut honorem negare necessarium, periculosum, Rogatianum Diaconus quidam oblitus officij sui ac ministerij exacerbauerat, de eo apud Cyprian. conquestus cum esset, responsum tulit, comprimendam B videri eius audaciam, quam nisi pœnitentia lachrymisque suis dilueret, gradu locoque mouendum, sic enim lib. 2. epist. 9 *Oportet Diaconum de quo scribis, agere audaciæ suæ pœnitentiam, & honorem Sacerdotis agnoscere, & Episcopo præposito suo satisfacere, fungeris itaque circa eum potestate honoris tui, vt eum deponas vel abstineas*, hoc est excommunices iuxta interpretationem Pammelij.

Tertio, de Episcopatu proprio, sine commendatitiis Episcopi sui litteris commeare in alium nefas erat, quam in sententiam Canones multi editi, nam id illis est vetitum decimo quinto Apostolorum, decimo sexto Nicænæ primæ Synodi, quinto quartæ, tertio Concil. Antiocheni primi decimo sexto Concil. sexti in Trullo quod enim Diaconus auctoritatem Episcopi dignitatemque contemnat, C cum alio, nulla migrationis ab eo facta potestate proficiscitur, vt est in can. 16. Concilij in Trullo, deponi iubetur, καὶ ὁ παραλόγως αὐτὸν δεξάμενος, *& qui eum præter rationem suscepit*, in Coocil. autem Antioch. can. 3. prohibetur, *ne amplius ministerium vllum obeat, maxime si proprio vocante Episcopo, vt in suam Parochiam redeat, exhortantique non pareat*, in Agath. can. 52. Epaun. ca. 9. Aurel. 3. ca. 15. præcipitur, *ne communionem ei vllus impendat.*

Quarto, quia Clericalis stolæ momentum est tale, *vt de eius occursu vitia suffundantur, improbi mores erubescant*, decreuere Galli Antistites in Synodo Francica an. 742. *Vt Diaconi non sagis, Laicorum more, sed casulis vterentur, ritu seruorum Dei.*

D Quinto, obligantur Diaconi ad preces Canonicas, Nauar. de horis Canonicis cap. 7. Lessius li. 2. de iustit. & iure cap. 37. dub 9. qua de necessitate, cum de beneficiis sermo erit, nos Deo dante, pluribus,

Sexto, erat hoc Diaconis solenne olim, vt amicti orario, id est stola, maxime in sacrorum vsu incederent Zonar. in can. 22. Conc. Laod quo ornaměto quæ partes eorum essent in altaris ministerio, quæ munera, indicabat Ecclesia. Eius moris est mentio in Toletano Concil. 4. Theodori tempore Papæ primi can. 39. his verbis: *Si oraria duo, nec Episcopo quidem induere licet, nec Presbytero, vtique multo minus Diacono, qui minister eorum est, vnum ergo orarium oportet Leuitam gerere in sinistro humero, propter quod orat, id est prædicat: Dexteram autem partem* E *oportet habere liberam, vt expeditus ad ministerium Sacerdotale discurrat.*

In quo Diaconi differebant à Sacerdotibus, quos orario quidem vsos constat, sed disposito aliter, nam hi vtrumque tegebant humerum suo orario ac ceruicis partem, Braccarensis Concilij tertij testimonio can. 3. non Diaconi, eoque destitutos ad sacra Missarum solemnia, aut communionem accedere, piaculare Sacerdoti erat, ac censuræ ex-

A cŏmunicationis obnoxiū. *Si quis aliter egerit excommunicationi debitæ subiaceat*, Conc. Braccar. can. 2.

QVÆSTIO XIV.

De Subdiaconis.

QVod præceptis, & officiis Leuitarum subiaceant, dicti sunt Hypodiacones Isidorus de officiis Ecclesias. cap. 12. Gratianus distinct. 21. can. Cleros 1. inter sacros ministros Ecclesiæ sunt habendi, Concilium Agath. tempore Symmachi Papæ can. 66. quare tenentur lege castimoniæ B perpetuæ, Gregorius primus epistolarum lib. primo epist. 42. Leo primus epistolæ decretal. 82. capitulo 4. *Nam cum extra Clericorum ordinem constitutis*, inquit, *nuptiarum societati, & procreationi filiorum studere sit liberum, ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem, nec Subdiaconis carnale, quidem connubium conceditur, vt & qui habent, sint tanquam non habentes, & qui non habent, permaneant singulares.* Eius votum emittebant olim ante adoptationem sui ad hunc ordinem, & quidem explicitum, instituto Gregor. primi epistol. lib 1. epist. 42. quem sequuti Hispani Episcopi, sanxere in Concil. Tolet. 8. can. 6. vt cum vasis Religiosis ac sacris, quorum potestatem recipiebant in ordine, huius legis admonerentur ab Episcopo. C Hoc tempore nonnisi implicite ac virtute concipitur. Nam hoc ipso quod aggregari se quis maiorum Ordinum Clericis patitur per ordinem, tacite quoque ea sibi onera imponi vult, quæ voluntate Ecclesiæ huic sunt adnexa magistratui, cuius voluntatis argumentū, priscis temporibus, in Episcopi benedictione fuisse, hæc iudicant ex can. 6. Tolet. 8. *Quoniam*, inquit canon nonus, *vxoribus copulari, licere sibi Subdiaconi asserunt, quia benedictionem à Pontifice se nesciunt percepisse, proinde omni excusationum discusso velamine, id præcipimus obseruari, vt cum iidem Subdiacones ordinantur, cum ministerij benedictio eis ab Episcopo detur, omni penitus ab illis sorde mulierum, ac familiaritate remota.*

D Subdiaconorum officia sunt. Primum, oblationes in templo Dei à fidelibus suscipere, & Leuitis, id est Diaconis superponendas altaribus deferre, dist. 20. can. Clero primo: quod clarius explicatur can. perlectis 1. dist. 25. his verbis. Ad Subdiaconum pertinet calicem & patenam, ad altare Christi deferre & Leuitis tradere, eisque ministrare, vrceolum quoque & aquam, mantile & manutergium tenere, Episcopoque & Presbytero, & Leuitis pro lauandis ante altare manibus aquam præbere.

Propterea dum ordinatur patenam tantum & calicem de manu Episcopi accipit, & ab Archidiacono scyphum aquæ, cum aquamanili, & manu- E tergium, Aquisgranense Concil. can. 6. Carthag. 4. can. 5. Tolet. 4. can. 26.

Alterum est epistolas Pauli super Missam legere Concil. Remense can. 4. & psalmos ac reliquas lectionas Gregor. primus in Concil. Rom. can. 1. *Psalmos vero*, inquit, *ac reliquas lectiones censeo per Subdiaconos vel si necessitas exigit, per minores ordines exhiberi.*

Tertium (cuius tamen modo vsus nullus) obsidere fores Ecclesiæ, in iis consistere Concil. Laod. can. 22. ibique Catechumenis & iis, qui in pœni-

tentium ordine censebantur, cum opus foret, emittendis operã date, Zonat. in eum can. *διὸ καὶ νῦν αὐτοὶ ἀκούουσι τὸ οἱ κατηχούμενοι προέλθετε, propterea nunc quoque illud quicunque estis Catechumeni, procedite, prænunciant.*

QVÆSTIO XV.

Quæ sint officia iure Ecclesiastico Clericis vetita.

PRimum est bellica professio, *seruis Dei*, (inquit, Francica Synodus sub Carolomanno) *per omnia, omnibus armaturam portare, vel pugnare, aut in exercitum & in hostem pergere omnino prohibemus, Clericorum enim arma, lachrymæ sunt, precesque ad Deum assiduæ*, Ambrosius lib. 5. Epistolarum Moguntinum Conciliũ sob Carolo Magno, enimuero assumpta cœli militia, humanam interdictam sibi voluere, vt professioni suæ contranam, *Terram enim defendere, inarma, præliaque ruere, laicorum est, terrenæque potestatis, non Clerici*, causa 23. q. 8. can. 2. quare si quem eorum, qui Clericalis vitæ professione, à sæculo est translatus in Christi sortem, arma aliquando tractare accidat, priscis Ecclesiæ legibus, sacræ militiæ gradu pulsus, amandatur in Monasterium Toletan. Concil. 4. can. 44. eadem illos pœna plecti vult Meldensis Galliæ Synodus, can. 37. quam vt æquitatis plenissimam Yuo Carnutensis approbat lib. 3. de vita Cleric. Sanxere in eandem sententiam multi multa, est pœna quã Tibur. Conc. in eos statuit, quos furor, aut vesania, ad arma præcipitat, acerbitate sua, merito cuique timenda, vetuit enim ne pro illorum manibus, si quid humanitus illis in bello accidaret, iusta funebria fierent, quo quid esse potest homini funestius?

Neque sunt tamen, omni tempore Episcopis, ac Sacerdotibus, occlusa castra, permittit enim Francica Synodus, Regi proficiscenti ad bellum, Episcopum vnum, & alterum, tam ad consilium, quã ad exomologesim admissorum scelerum, Præfectis autem singulis Presbyterum, qui confitentibus aurem præbeat, ac salubrem pœnitentiam indicat, magni enim tam Regis, quam Ducum ad salutem, victoriæq; summam interest, habere penes se fidos consiliarios, optimos vitæ bene agendæ magistros, prudentes, ac gnauos, formandæ conscientiæ didascalos, ne perstrepente auribus tubarum sono, cura virtutis animo excidat.

Secundo est, alienarum litium, ac negotiorum procuratio in foro, (sollicitationem barbare dicimus) Clerico prohibita, 21. q. 3. can. placuit & in Carthaginensi Concil. 1. can 6. his verbis: *Nicasius Episcopus Culusitanus dixit, credo placere suggestionem meam sanctitati vestræ, & placere vobis, vt qui seruiunt Deo, & annexi sunt Clero, non accedant ad actus, seu administrationem, vel procurationem domorum, Gratus Episcopus dixit, & Apostolorum statuta sunt quæ dicunt, nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus, proinde aut Clerici sint sine actionibus domorum, aut actores sine officio Clericorum vniuersi dixerunt hoc obseruemus.* Quare *molestiis & laqueis sæcularibus obligari Clerici non debent, qui diuinis rebus, & spiritualibus occupati ab Ecclesia recedere, & ad terrenos actus, ire non debent*, Cypr. 66. iuxta edit. Pammelij.

Aliena dixi nam propria aut Ecclesiæ suæ nego- A tia curare Clericum, eaque prosequi in foro, commendare iudici pro virili sua tam per se quam alios prouehere posse dixere Episcopi in Tarraconens. Concil. can. 11. Innocentius III. cap. cum deputati 16. de iudiciis, Eugenius III. cap. insuper de testibus 6. *Statuimus*, inquit, *vt liceat vobis in causis Ecclesiæ vestræ ferre testimonium, dum modo vnus ex vobis, vel duo, ad agendum aut respondendum instituantur, quorum testimonium in causis, in quibus actores, vel responsales sunt instituti, non debent admitti.*

Neque tamen damnatum imus Galliæ morem, omnino laudabilem, adiungendi regiis iudicibus in Senatu viros, ipsa vitæ professione, institutoque, Ecclesiæ addictos, à quibus tam ipsa, quam B Clericorum Ordo, in difficillimis suis temporibus, contra vim in tuto lateat, quæ causa Philippo extitit, iis addendi quorum consilio vtebatur ad regni regimen, Episcopos binos, totidemque Abbates, quos secundæ iudicum classi præfuisse, vt primæ Cancellarium, narrat Choppinus lib. 2. de sacra politia tit. 7. nu. 28. & nos antea cum de Presbyterorum obligationibus est actum.

Tertio, sunt ministeria venatoris & aucupis, Clericis inhibita, de quibus vt ab eorum maiestate alienis extitere Patrum querelæ variæ: Hieron. in Psal. 90. Aug. in Psalm. 102. Nicol. can. quorundam dist. 34. Clement. V. in Concil. Viennensi, vt refertur in Clementina de statu Monachorum, Gallorum Antistitum in Aurelianensi 3. C vbi Patres sciscunt, *Quod si Episcopus Presbyter aut Diaconus in hac venandi voluptate sæpius detentus fuerit, si Episcopus est tribus mensibus à communione si Presbyter duobus, si Diaconus ab omni officio suspendatur*, sed hac de re postea pluribus. Quinetiam Cypriano teste in epist. 6. iuxta editionem Pammelij statutum fuit in Conc. Episcop. ne quis de Clericis & Dei ministris, sit tutor vel curator testamento constitutus, quod statutum renouatũ est per Conc. Chalc. can. 3. exceptis tutelis miserabilium personarum, & legitimis tutelis ad quas per leges cõpelli possunt sed & his legibus postea sunt liberati, Constitutione Iustinia. Imp. lege generaliter Codice de Episc. hodie igitur nemo illorum te- D netur ad legitimas tutelas, multo minus ad datiuas aut testamentarias: permittuntur tamen lege cognationis, suscipere tutelam, modo intra quatuor menses protestentur se vltro id facere.

Quarto principum aulæ interdictæ sunt Clericis, vt enim Regũ asseclas veneretur Ecclesia, nõ tamen probare potest quod Clerici de suo sinu abstracti, pro templo forũ, pro sacris pulpitis, profana Regũ domicilia frequentẽt, quare aulici ac Curialis nomina, vana & inania, in Clericis odit, quos modestia, quos charitas animique demissio aulis exclusos, domi suæ aut in templis abditos tenere dabet ad propitiationem numinis, quare si sacri officij immemores, aut deserto grege sibi commisso abscesserint, in primis vero Episcopi, decreto E Sardicensis Concil. honore ac dignitate excident, ita can. 11. *Si igitur aliquis contra omnium sententiam nisus, voluerit ambitioni magis placere quam Deo, is debet scire causis redditis, honorem dignitatemque se amissurum.* Cuius culpæ communio, cum pertineret etiam ad Clericos & Monachos, è re communi Ecclesiæ esse existimauit Carolus, vt nomine, ita factis verè magnus, illam de eorum moribus exterminare graui lege, sic enim Capitularium lib. 5. cap. 176. *Placuit vt nec Monachi, & presbyteri, nec non & Clerici, qui postposita Canonica authoritate,*

thoritate, passim palatium adeunt, & nostris sacris auribus importunissimam molestiam inferunt, vt non hoc facere præsumant, quoniam in huiusmodi facto, & vigor Ecclesiasticus contemnitur, & Religio sacerdotalis, & professio Monastica vilior efficitur.

Quinto prohibentur Clerici ijs ministerijs publice operam dare 1. quæ fœda sunt ac sordida, qualia sunt lanij, macellarij, tabernarij, cauponæ, eamobrem opinor quod personam suam talibus officijs dedecorent, nam quid turpius, atque ab Ordinis dignitate alienius, quam exercendæ cauponæ Clericum præsidere? excipiẽdis hominibus, apponendis ferculis præsto esse? Deinde si vt est in Canone Apostolico 54. & 9 Concilij sexti in Trullo, *Clerico in cauponam ingredi non est permissum, quo pacto totos in ea dies consumere, victumque exigere commoranti licebit?* Zonar. ibi. Quid? quod Clerici factitando has artes vltro sibi prope certa peccandi pericula accersant? *difficile enim negotians à negligentia exuitur, & non iustificabitur caupo à peccatis*, Ecclesiast. 26. Quare si tertio moniti non sapiunt, eaq; officia non relinquunt, Clericali priuilegio excidunt vt est in c. fin. de vita & honest. Clericorum de quo est can. etiã nonus Concil. in Trullo in eo enim est his verbis: *Si quid tale fecerit, vel cesset vel deponatur, οἱ δὲ τοιοῦτον πράξαντες, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω.* Cum autem priuilegio duplici Clerici gaudeant, fori, & Canonis, vtro hac professione, abiecta & humili priuantur? Fori quidem & Canonis retinent, immunitates autem à soluendis vectigalibus amittunt, Nauarr. cap. 25. num. 110. Rebell. 2. parte de obligationibus iustitiæ lib 9. de contract. empt. q. 18. sect 2.

Sexto, Histrioniam exercere Clerici nequeunt, primo, quia id Innocent. prohibet in generali Concil. Secundo, quia est id plenum periculi, quid est enim theatrum tenere? aperire communem officinam luxuriæ, vocare ad publicum gymnasium incontinentiæ, ad cathedram pestilentiæ, ad omnem orchestram impudicitiæ, est enim scena Tertulliano de spectaculis cap. 7. *Libidinis impuræ consistorium, vbi nihil probatur nisi quod alibi non probatur*, Cypriano autem de spectaculis, scæna *Dæmonis inuentum, scelerum omnium magisterium, quod enim turpe factum ibi non ostenditur, quod autem verbum impudens non proferunt, qui risum mouent scurræ & histriones?* Quam est ergo parum probabile in eo operum genere Clericos versari posse, quæ sunt coniuncta cum tam aperto peccandi discrimine, aut illis fore impune, quorum saluti, precibus, exemplo, vitaque ipsa si esset opus consulere debent, hos in fraudem impellere, hos in certum salutis exitium trahere? nempe non est à iocis; dicacitatibus, atque facetiis facilis prolapsus ad lasciuiam? qua quid esse homini ad animæ interitum præsentius potest? ecquid enim Apostolo, vidua viuens in delicijs habenda est pro mortua? quare istiusmodi artem facere, vilem, ac obscœnam, Clericis Ecclesia prohibet, vsque eo vt ne quidem ferat *eos spectaculis aliquibus quæ aut in nuptijs aut in scenis exhibentur interesse, sed antequam Thimelici ingrediantur surgere eos de conuiuio & abire*, iubeat Concil. Laodic. can. 54.

Septimo peccat Clericus contra iura Canonum cum negotiatur, est id enim illi inhibitũ can. consequens dist 88. cap. fornicari 9. cap. negotiatorem 8. cap. finali de vita & honestate Clericorum, alijsque multis vt in Concil. Tarrac. can. 2. qualis

A autem & cuiusmodi sit hæc culpa venialis an lethifera, iam dicendum.

Mortalem esse existimat Lessius lib 2. de iustitia cap. 21. dub. 1. num. 4. maxime, inquit, cum est hæc negotiatio frequens & diuturna, huius sententiæ videtur esse Comitolus lib. 1. q. 53. alijque plurimi qui scripsere de Christiano officio.

Eius ipse sum partis quæ Rebello placuit 2. parte de obligationibus iustitiæ lib. 9. de contractu emption. qu. vltima, & alijs quos citat.

Dico ergo 1. *peccare minimum venialiter Clericos, qui se ad vilia negotiationum munera, nulla personæ suæ ratione habita, abijciunt*, sunt eius opinionis causæ mihi multæ.

B Prima, quod superioris imperia, nunquam subditus dedita opera prætereat sine culpa aliqua, at est Religiosis & Clericis, interdicta negotiatio in Chalcedonensis Concil. actione 6. can. 6. Tarraconensis sub Hermisda can. 6. Aurelia 3. can. 25. & sequenti, næ ergo violari non potest Ecclesia, sine violantis Clerici aliquali culpa.

Secunda, quæ est argumentatio D. Thomæ 2. 2. q. 187. art 2. Clerici non solum debent his abstinere, quæ secundum se sunt mala, sed his etiam quæ mali speciem habent, at est negotiatio, malo ac culpæ quam virtuti propior: est hæc ergo vitanda Clerico, vt affinis vitio.

Tertia, cum non nisi scelera, merita pœna
C plectantur, est eius irrogatio, culpæ inexistentis operi quod punitur, euidens apertaque demonstratio, at sunt negotiantis Clerici magna supplicia, iubetur enim imprimis à Gelasio vt refertur can. consequens dist. 88. à Clericali officio abstinere, ab alijs de gradu deijci: negotiari ergo ei prohibitũ est sub culpa. Sane in pœnam audaciæ de Clericorum albo expungitur in Tarrac. Concil. sub Hermisda habito can. 2. degradatur in Aurel. 3. can. 26. qua pœna nulla ei infligi poterat acerbior, placet vtriusque Concilij verba hic ad terrorem Clericorum institorum ponere, Prioris ergo est hæc sanctio: *Canonum statutis firmatum est, vt quicunque in Clero esse voluerit, emendi vilius vel vendendi carius studio non vtatur, certe si hæc voluerit exer-*
D *cere, cohibeatur à Clero*, In posteriori hæc leguntur, *ne in exercendis negotijs turpis lucri cupiditate versentur, quod si quis aduersus statuta venire præsumpserit, communione concessa ab ordine regradetur*, est sane tutelæ susceptio caritatis in proximum actio, est tamen hæc Clericis prohibita, *Ne in nullo ab administratione diuina auocentur, nec molestijs sæcularibus alligentur. qui autem frater excedens, ad tutelam vel curam Clericum nominabat, non offeretur vltrò pro eo, nec pro eius dormitione sacrificium celebratur*, Cypr. epist. 66 iuxta edition. Pamineli j num. 13. at est hæc pœna, culpæ nota in eo, cui per Ecclesiam infligitur, quam tamen (si forte est aliqua)
E longe minorem esse oportet, quam quæ est negotiantis Clerici: est hic ergo alicuius reus.

Dico secundo, *extra scandalum, mortale non esse Clericum, negotiationi dare operam*, ad id inducor.

Primo, quod aliena ad id opera vti possit, sine vlla culpa, nam & societas ei rerum ac negotiorum cum amicis est licita Rebell. loci ante citati sectione 2. Medina codic. de restit. q. 30. Lessius l. 2. cap. 21. dub. 1. nu. 6. indicatque Eliberini Concil. sanctio, can. 19. vbi dicitur eos negotiandi causa adhibere posse filios, libertos ac seruos, at eius rei causa non est alia, quam quod negotiando per alium, cum id communiter nescitur, cessat ratio scandali, ergo cum eius periculum est nullum,

Clerico negotiari non est prohibitum sub mortali.

Secundo, ratio culpæ mortalis in aliquo nostro opere, petitur ea pugna, quam babet cum virture, cuius honestate priuat, at hæc non est tanta vt eius honestatis absentia, mortalem reddat negotiationem, omnis enim turpitudo actionis illius præcise consistit in indecentia, quæ in eo cernitur, quod qui Deo, einsque cultui sacer est, lucra captet ac commoda, nec sit à laicis ipso opere, peræque ac est vitæ professione, nomineque distinctus, quæ sane macula leuis tantum est, ac humana, nequaquam proinde lethifera.

Tertio non damnatur negotiatio in Clericis nisi quia periculis peccandi patet, estque ordinata ad lucrum terrenum, cuius amor videtur in illis esse culpabilis, cum præter Deum ambire nihil debeant, meminit causæ secundæ Aurel. Conc. 3. can 26. Primæ autem D. Th. 2. 2. q. 187. at à prima, negotiatio vitium non trahit nisi per accidens, & occasione periculorum, quæ vitari possunt. Secunda autem, labem mortalem in negotiationem non immittit, nisi cum est lucri amor tantus, tamque vehemens, vt Clerico sit pro fine vltimo, quod rarum est, ac omnino infrequens.

Posset tamen esse tanta indecentia, tantumque in emendo ac vendendo scandalum, vt à mortali in ea re non essent Clerici liberi, maxime sacris initiati, nempe si obirent per seipsos ea ministeria aliquanto notabili tempore, Rebell. sectione 2. lib. 9. de contract. empt. q. 18. Vt vt sit (quod Gelasius Papa dixit olim) ab omni cuiuslibet negotiationis ingenio Clerico cessandum esse, aut in quolibet gradu sit positus, mox à Clericalibus officiis, abstinendum esse, sibi à nobis Clerici dictum existiment.

Est huic quæstioni affinis ista, *An emere, aut vendere ad vitam necessaria, negotiationis sit species interdicta Clericis.*

PEndet quæstionis intelligentia, à notione rei de qua agitur. Ecquid est ergo negotiatio? nam si non est hæc commercij species, quæ ad vitam instituendam refertur, in ijs proprie commercijs, quæ negotiationis nomine Doctores intelligunt, non erit pecuniæ, cum re ad vitam vtili, aut vice versa, istius cum illa commutatio, quæstuosa licet, Clericis vetita.

Age ergo quid est negotiatio? est rei pro pretio cõparatio, eo facta animo, vt cum eam integrã, ac immutatam quis vendet, sequatur lucrũ, *qui enim*, inquit Chrisostomus hom. 38. operis imperfecti in Mathæum, *rem comparat, vt illam ipsam rem integram & immutatam dando lucretur, ille est mercator, qui de templo Dei eiicitur qui autem rem comparat, non vt ipsam rem integram & immutatam vendat, sed vt opus faciat ex ea, hic non est negotiator.*

Videamus id iam ergo, ex quo causæ huius vis omnis pendet, an rerum, quæ ad vitam faciunt emptio, distractioque, de earum sint genere, quibus explicatæ negotiationis notio competat.

Non competere vero, docet Diu. Thom. 2. 2. q. 77. art. 4. eo quod commutatio, quæ ordinatur ad necessitatem vitæ, emendo vel vendendo, naturalis sit, politica, & œconomica, conquirit enim ea sine quibus in vita manere non possumus, quod Clerico non potest magis dari vitio, quam cuilibet è populo, Angelus verbo Clericus 9. num. 2. & Nauarr. in sum. cap. 25. num. 3. aiunt Clericum non facturum contra leges Ecclesiæ, si frumentum emat ad vsus vitæ communis, & postea quod ei reliquum erit iusto pretio distrahat. Quod ipsum ratio duplex probat.

Prima quod negotiationis, id est mercaturæ, ac commercij non frequentandi à Clericis, finis esse lucrum debeat, non necessitas, cuius solius tamen in hac parte, ratio ducitur non quæstus.

Secunda quod authore Chrisost. loco proxime citato: quicunque rem comparat non vt ipsam integram & immutatam vendat, sed vt opus ex ea faciat, hic negotiator, audire non debeat, at causa emendæ rei quæ vænum exponitur, necessariæ tamen ad vitam, non est eius distractio, sed vsus & consumptio: ergo emptio necessariorum ad vitam, proprie non est negotiatio, ex D. Thoma. 2. 2. q. 77. art. 4. Arist. 1. politic. cap. 5. sed impropria id est naturalis atque politica. *Nec est iniustum negotium contradicendum propter necessitates diuersas, quia legimus sanctos Apostolos negotiatos esse, in Regula sancti Benedicti præcipitur prouideri per quorum manus negotia Monasterij procurẽtur*, cap. multa ne Clerici, qua de re plura Panormit. in cap. extremum de vita & honestate Cleric. num. 14. Immola ibidem & alij vt Angelus in verbo Clericus 9. num. 2. Nau. Enchir cap. 25. num. 3.

QVÆSTIO XVI.

An agrorum conductio permissa sit Clericis.

LIcitam esse maxime in Gallia, scribit Fabricius Bleyanus in Theoria tract. de Patrimonio Ecclesiastic. num. 39. & 40. sententiæ suæ subscriptores facit Parisiensis Curiæ conscriptos, à quibus id iudicatum esse anno 1565. 1566. 1578. scribunt cum eo Choppinus l. 3. de sacra polit. tit. 3. num. 16. Berger in additionibus ad Paponium in fine tit. 12. lib. 1. ambo enim aiunt, cum de locatione prædij Ecclesiastici agitur, in ea Laicis Clericos, & ex Clericis, receptos in Ecclesia, cuius est id quod locatur, alienigenis præferri debere, legibus Caroli IX. & Henrici III. de ann. 1568. & 1577. hanc tamen eorum sententiam non subscribunt Itali, Gallique Theologi, primo quod prædiorum conductio, vsitata sit, communisque inter homines negotiandi ratio, cum qui ex illis fructus colliguntur, illibati vendi soleant ac integri.

Secundo, quod quæ contra mercaturam faciunt, hæc pariter aduersentur, Clericis prædia conducentibus, nam quis non intelligit, primo eiusmodi negotij genere implicari animum, ac à spiritalibus retrahi? cum conductorem id laborare sit necesse, ne quid detrimenti rei suæ accidat, ne agris male sit, vel eorum fructibus, quod ipsum cura non vacat. Deinde quod vulgus hominum factitat, quod populus recti indocilis ac sui, nulla laudis ac honoris commendatione præstat, in eo Clericos occupari, indecorum est ac turpe, cum qua illi dignitate nominis antecellunt, tam opere ac studiorum genere, superare illum debeant, *eos enim respicere oportet ad id quod scriptum est. Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus*, Concil Carth. 218. Episcopor. *quod si de prophana militia verum est*, inquit Zonar. in eum canonem, *certe in eos qui diuinæ militiæ, in sacro ordine mancipati sunt, longe accommodatius quadrat.*

Quid? quod Patres hæc in illis arguunt, quod id Concilia ferre nequeunt, vt à dignitate perfanæ

quam sustinent in Ecclesia, alienum, præter Canones, primum scilicet & 2. causæ vicesimæ primæ qu. 3. Carthag. iam citati can. 17. Apostolor. 6. & 83. iuuat hic & alium inserere, veritatis huius verissimum testem. *Quoniam*, inquit sanctum Chalced. Concil. actionis 6. can. 2. vel vt alij legunt, *aliqui Clericorum & Monachorum, pecuniæ amore languentes, curis mundanarum rerum semetipsos subiiciunt, aut possessionum conductores aut procuratores constituti, aut in domibus sæcularium obuersantes, tanquam dispensatores effecti, placuit huic sancto & magno Concilio nullum Clericum conducere possessiones, aut procurationem suscipere.* Pœna peccantis contra hoc statutum, est remotio ab officio: *Clericus*, inquit can. 48. Concil. Carthag. 4. *qui non præemendo aliquid in nundinis aut in foro deambulat ab officio degradetur*, qua pœna etiam in Chalcedon. Concil. can. 3. in sexta Synodo can. 11. Carthagin. 16. affici eum placuit consulendi Canones.

Sunt tamen tempora duo, quibus Clerico alienarum rerum licita videtur esse conductio.

Primum, cum est ab eo suscepta sustentationis propriæ gratia, nempe quia illi reddituum non est satis ad vitæ commoda necessaria, nisi eos hoc despicabili, sed tamen necessario munere suppleat, causa est, quod quæ sunt lege illicita, hæc cuique sine culpa necessitas permittat, de regulis iuris regula 4.

Secundum est, cum hanc prouinciam abiectam sane & vilem, Clericus obit superioris sui imperio, Chalced. can. 3. actionis 6. in hæc verba: *Placuit huic sancto & magno Concilio, nullum Clericum procurationem suscipere, aut conducere possessiones, nisi forte ei à proprio Episcopo iubeatur Ecclesiasticarum rerum habere solicitudinem.*

Ob eam causam licere Clericis existimo, cereos in oratoriis, peregrinis postulantibus vendere.

Primo, quia id non nisi conniuente Episcopo, id est de tacito eius consensu faciunt, enimuero cum hic scelera reprimere, castigare sontes, iura Canonum sarta tecta seruare debeat, est eius silentium, patientiaque in hoc genere, consensus instar, valet enim hic maxime antiqua illa iuris paræmia, *qui tacet consentire videtur*, de regulis iuris in 6. regula 43.

Secundo, quia id consuetudo præscripta pridem patitur, eaque rationabilis ac prudens, sciente nec improbante præsule.

Tertio, quia non est rerum istiusmodi, quæ ad cultum Dei faciunt venditio, aut emptio, negotiatio, sed permutatio, cui est ab offerentium pietate initium. Graffius decision. aurearum parte 2. lib. 3. num. 28. Notare tamen placet antequam gradum ad alia faciam, ne victus quidem causa permissum esse Clerico, factitare ea ministeria, quæ non modo sunt vilia, sed etiam sordida ac turpia, cuiusmodi sunt lenoniam exercere, cauponari & similia, quę ne victus quidem comparandi causa facere licitum esse Clericis, ait Zonar. in can. 56. Carthagin. Concil. citati, κἂν εἰς τῶν ἀπορῶν τι- ναι ὦσι μηδὲ πρᾶξιν ἐνασκεῖν.

QVÆSTIO XVII.

Quæ sint pœnæ negotiantis Clerici.

PRima est amissio honoris & gradus vt pronunciarunt Patres in Canone 11. primæ & secundæ Synodi & in Chalcedon. Concil. parte 6. can. 2. *Si quis autem post hunc terminum, aut ipse conducere præsumpserit, aut per alium quemlibet, hanc curam suscipere, hunc Ecclesiastico subdi supplicio placuit, quod si in contentione persisterit dignitate priuetur.*

Secunda, est excommunicatio, cuius author Alexand. 3. cap. 2. ne Clerici vel Monachi, ibi enim *sub interminatione Anathematis prohibemus*, inquit, *ne Clerici vel Monachi lucri causa negotientur*, quæ oratio non obscure indicat, primo, pœnam hanc sententiæ ferendæ esse non latæ, est enim commi natoria, vt loquuntur hæc verba (sub interminatione) At quæ censura præter minas nihil habet, futurum spectat non præsens, iudicem à quo est imponenda, non reum cui sit imposita.

Secundo cum sit hæc pœna negotiantium, quæstus causa, vt Alexander in citato cap. annuit, monentque Patres Nicæni Concil. can. 17. eius duntaxat meminerunt, *qui post definitionem Concilij inuentus fuerit ex quolibet negotio turpia lucra sectari*, patet vacare culpa Clericos, qui in commercio cui incubant, ac student, salutem ciuitatis publicam quærunt, aut quorundam priuatam, puta quia eo omnis illorum spectat industria, vt necessaria vitæ subsidia respublica habeat, ipsi autem, bene de pauperibus mereri queant, cum contingit, quantulascunque opes suas mercimonijs, curaque, auctiores factas esse. D. Thom. 2. 2. q. 77. art. 4. Gabriel in 4. dist. 15. q. 10. art. 1. Medina de restit. q. 30. Rebell. de contract. emptionis lib. 9. q. 18. sect. 1. eius rei est hæc causa.

Quod quæ de se sunt adiaphora: hoc est indifferentia, hæc ex fine ad quem ordinantur, laudem trahant aut vitium, at est negotiatio, de earum rerum genere, quæ aperte nec bonæ sunt nec malæ, cum sit improbabile, peccare quotquot exportandis aliunde mercibus, prouincijs ac vrbibus consultum esse volunt, & ex alia parte, constat Clericum nihil versare posse in animo suo fructuosius, incolumitate priuata, communique plurium, quæ vt supponitur, est cum eius negotiatione, curaque coniuncta, quæ ei ergo aliter macula adhæresceret, ab huius finis præstantia, euanescit omnis, ac tollitur.

Sæcularia sane negotia, commerciaque, in Clerico ac Monacho, Moguntina Synodus, sub Carolo magno approbat, quibus est à charitate communi, aut pietate in Deum, parentes, aut inopes initium: *Nec enim*, inquit can. 14. *negotium est contradicendum, propter necessitates diuersas, quia legimus sanctos Apostolos negotiasse & in Regula S. Benedicti præcipitur prouidere, per quorum manus, negotium Monasteris transeat.*

Hancque causam esse existimo, cur beneficiario, aut maioribus ordinibus initiato Clerico, dicere interdum, ac perorare in foro, contra iura Canonum liceat, nam quę sunt à natura cuique insita, hæc tolli humana lege nequeunt, at singulos bene informata ratio admonet, ne se in periculo, aut amicos oppressos deserant, quod ergo prohibetur

Clerico maiorum ordinum, & beneficiario, ne causæ ciuilis patrocinium in foro suscipiant, intelligendum est Patrum testimonio in Moguotino Concil. can. 14. *exceptâ defensione orphanorum aut viduarum.*

Tertia pœna nundinatoris Clerici, in eo est quod bonorum suorum immunitatem amittat, si re i à suo ordinario admonitus modum auaritiæ suæ non ponit: Glossa & Panormitan. in caput postremum de vita & honestate Clericorum, vtrum autem vna admonitio, quæ instar sit trium sit satis, an negotiantem Monachum aut Clericum, ter distinctis interuallis temporum, admoneri oporteat à suo ordinario, tes est opinionum varietate ambigua.

Vnicam tantum postulant Rosella verbo excommunicatio 2. num. 3. Angelus verbo Clericus 9. num. 3.

Sentiendum cum Panormitano & Immola in cap. vltim. de vita & honestate Clericorum, Nauarro Enchiridij cap. 27. num. 80. & 81. ita tres distinctas necessario exigi, easque eiusmodi, vt inter earum vnam, & alteram intercedant dies aliqui, vt Clericus negotiationi deditus, ante illas, ne quidem in bonis, in quibus mercaturam exercet, priuilegium immunitatis amittat. Multo minus ei periret priuilegium immunitatis in bonis Ecclesiæ est credendum, nam fit tantum in Canone eorum bonorum mentio, quæ sunt negotiantis Clerici propria, cuiusmodi non esse bona Ecclesiæ, vt ipse non dicam, res ipsa de se loquitur. Deinde delictum Clerici nocere non debet Ecclesiæ, faceret vero haud dubia, si quia mercaturam exercet, bona Ecclesiastica tributis essent obnoxia, si vectigales agri & nooalia, ergo negotiantis Clerici bona non alia quam quæ in eius ciuili patrimonio censentur, priuilegium immunitatis perdunt.

Quarto, qui Clerici negotiationi seruiunt, priuantur fori priuilegio, Sylu. verbo excommunicatio 6. num. 6. habetque suæ sententiæ comitem, Renatum Choppinum de sacra politia lib. 2. tit. 1. num. 18. vbi ex Ioanne Gallo recitat Senatum anno 1388. summouisse foro Pontificio Clericum, à quo suscepta erat administratio, Clericorum dignitati graduique contraria. Tabiena in verbo Clericus 5. oum. 2. & Rosella in verbo excommunicatio 2. eum tantum priuilegio immunitatis in suis bonis spoliari aiunt, retinere autem semper priuilegium fori, Canonis autem tum maximè, cum in habitu & Tonsura res negotiaque contrahit, & mercaturam agit.

QVÆSTIO XVIII.

An Clerico officium Tabellionis exercere in vrbe liceat.

Est Tabellio secundum Rebuffum in legem 14. tituli de verborum significatione idem qui antiquis Notarius: lege moris 5. solet ff. de pœnis, nomen ei factum à tabulis, quibus scribêdis præest, quemadmodum & tabulario, qui locus est, in quo acta publica, tabulæque id est litteræ, è quibus argumenta, fidesque rerum quæ sunt controuersæ ac ambiguæ peti debent cum est necesse, sedandis litibus, inter familias, & ita litterarum hic nomine, intelligimus non documenta modo, litteris Tabellionis exarata, quæ rem communem, à casu, interi-

A tuque vindicant, sed & instrumenta quoque contractuum, debitorum nomina, rerum, ac negotiorum testimonia, in quibus fortunæ priuatorum versantur. Budæus in forensibus in legem si mihi mœnia ff. de lagat. 3.

De hoc ergo hominum genere, qui operam suam indigentibus ad res, negotiaque, manu non tam sua, scriptisque firmanda, quam authoritate publica, ac Principis, cuius sunt in hac parte cooperatores ac coadiuuæ, quæritur: ecquid habere inter Clericos locum possint, aut hi illorum defungi munera.

Dico primo, *Clerico, maiorum ordinum aut beneficiario, fas non esse, Tabellionem in foro ciuili agere.*

B Primo, quia id illi per Canones interdicitur in rubrica ne Clerici vel Monachi cap. 8. sic enim ibi Innoc. III. *Fraternitati tua mandamus, quatenus Clericis in sacris ordinibus constitutis, Tabellionatus officium, per beneficiorum substractionem, appellatione postposita interdicas.*

Secundo quia per quam est ab honore Dei cui Clericus operam suam addictam habet in sacro ministerio, & à personæ maiestate quam in Ecclesia sustinet alienum, profanis eum distineri negotijs, in ijs ætatem terere, his seruire, quibus in templis ac sacro tribunali animas, Dei principis voluntate ius dicit, vt de antiquo iure præsulum nihil dicam, quibus erat olim nostris legibus id est Gal-
C licis, ciuilium litium cognitio, diiudicatioque, promiscue tam inter profanos quam sacros homines permissa, Fabro teste in § primum institut. de Artiliano tutore, quæ eis est adempta an. 1539. Chop. teste de polit. lib. 2. tit. 1. num. 16.

Fecere ergo prudentissimè Episcopi eum in Concil. Mogunt. sicut refertur in cap. multa de Clerici vel Monachi, officia omnia sæcularia, comparata ad laicorum obsequium, prohibita esse voluere Clerico, ad quæ si contra imperium Canonum appellat animum, maxime ad Notariatum laicum, peccat contra obedientiam, & Religionem in re graui, cum intersit boni publici, Clericos ad hæc se ram abiecta, viliaque ministeria non demittere.

D De peccati genere scire si aoes, respondebit Graffius mortale esse, cuius opinioni accedere mihi non est facile, ob hanc maxime causam, quod etsi professione talis artis, violetur præceptū Ecclesiæ, non tamen tale quod ad mortale obliget: quid ita vero? nempe quia non est de graui materia, seu de re, quæ grauem Dei, vel proximi iniuriam coniunctam habet, aut proprium operātis incommodum; nam etsi Tabellionatus, freqoentes casus habeat, pericula grauia, scandala oon modica, super omnia virtualem ac tacitum status Clericalis contemptum, ac Dei, cuius interminata in omni genere virtus, ac potentia, id à Clerico exigunt, totum ei vt se dedat, nullum illi in cultu honoreque socium
E adiiciat, est id tamen per accidens, & non ex natura officij, quare si adhibeatur opera, vt hæc tam pericula, quàm incommoda in hac defungenda Tabellionatus prouincia viteotur, ei vacare non erit lethale.

Dico secundò, *Clericum in spiritualibus esse posse Tabellionem seu Notarium.*

Primo, quia dantor Notarij à Pontifice Episcopis, quos Apostolicos nominant.

Secondo, est Tabellio idem sæpe quod actuarius, seu vt latinæ linguæ parum periti aiunt Gra-

pharius, Fabric. in Theoria tract. de variis administrationib. num. 42. at habet Ecclesia eiosmodi quamplurimos, & primo quidem scribit Forgerus de personis Ecclesiastic. cap. 2. eorum numerum statum non esse, sed in Episcoporum iure esse, creare sibi nouos recentesque, quoties & quam sæpe est placitum, & ita visum Senatui Rothomagensi à quo, anno 1604. Mart. 19. dicta est sententia in Ecclesiasticæ Curiæ Notarios, in causa appellationis per eos interpositæ à creatione noui Actuarij seu Graphiarij pro eadem Ecclesiæ Curia, dictumque ab eodem, Episcopi esse, vt moderari forum suum, ita & eius ministros minuere vel augere.

Tertio, est pro assertionis fide Gregorij I. testimonium, causa quinta q. 1. can. quidã secundo, vbi Notario suo ac responsali factas iniurias, anathemate vindicat, quod non faceret si Episcopi Tabellionem esse, scelus esset.

Deinde quis non videt pertinere ad maiestatem Ecclesiæ, quod eam turba ministrorum specie sua, consilioque fulciat? quos gradus, vitæque suæ ratio, à vulgi consuetudine, populique more remota, peculiariter ei facit obnoxios?

Dico tertio, *Notarium Apostolicum, ab Episcopo creari posse*, quem tamen Scriptores nostri conuentorum fidem inter partes, apud nos in Regio foro non facere aiunt, quod scribis Pontificijs in Gallia, non aliud relictum sit argumentum ad scribendum, nulla excipiendi contractus alterius potestas, quam qui est de re Ecclesiastica inter viros Ecclesiæ, ipso vitæ genere, ac initiatione sacros, Faber in legem secundam codice de donat, quem vsum lege Regia fulciri, lata à Philippo 4. anno 1312. scribit Choppinus lib. de polit. sacra 2. tit. 5 num. 17.

Quare etsi de iure communi secundum Iason. Consil. 168. Rebuff. tomo 1. Regiarum constitutionum tract. de litteris obligatorijs art. 1. Glossam vnicam, Notarij Apostolici vim vbique terrarum habeant, firmandi contractus cuiusquemodi, fidem tamen in Francia non faciunt conuentioni de re ciuili, à se perscriptæ, decreto Curiæ anni 1317. & 1392. vt in eius stylo narrat Aufrerius, arresto 117. cum Rebuffo in constitutionibus loco memorato num. 41. suntque eorum instrumenta omnia procuratoria, appellatoria, probatoria, nullius momẽti, ac vt talia solent in foro profano, ac ciuili reijci. Idem de sacra polit l. 2. tit. 1. n. 17. nisi cum ad manum Notarij, accedit etiam de eadem re fides contrahentium, eorundem munita sigillo, ac manu, tunc enim fas est eorum alteri, contra alterum niti ope magis, beneficioque suæ fidei, testatæ litteris exaratis manu sua, quam Notarij, quę cum ab isto pure sunt factę ac simpliciter, ijs agere ac pignerari creditor non potest, quod forensi vocabulo dicitur, *exequi & garnire manum.*

Habent & Notarij Apostolici, vim faciendæ fidei, per instrumenta à se exarata, cum iurarunt in verba Regis, ab eoque sunt inter actuarios & Tabelliones regni ad effectum hunc admissi, omni autem tempore, nisi quid eos ab hoc munere auocet, Clericos in possessionem beneficii eis collati inducere possunt, non autem Regii.

Primo, quia non sunt ad hoc Notarii, sed tanquam priuati, Rebuff. in praxi par. 1. rubrica de missione in possess. n. 2.

Secundo, quia hæc eis prouincia per collatores non committitur sed Clericis solis.

A Tertio, quia spiritualia eis negotia interdicta sunt omni iure, Canonico autem præ cæteris cap. decernimus de iudiciis. Posset tamen regius Notarius, testari, prouisum de beneficio in possessionem eius venisse, Presbyteri opera, à quo in eam inductus esset, rataque foret tam possessio, quam Notarii testificatio, qoia de his quæ in eius oculis, coramque fiunt testari potest, cap. cum P. Tabellio de fide instrument. Rebuff. de litteris obligatoriis art. 2. Glossa 1. tomo constitutionum regiarum primo.

B

QVÆSTIO XIX.

An Clericus medicinam profiteri queat.

Est ars sanandorum corporum vtilis non modo, sed ad vitæ quoque suauitatẽ ac commoda, necessaria, eius partes sunt duæ, altera media amplectitur, quę faciunt ad salutem corporum, eaque exequitur vt Chirurgia. Altera ea præstituit vt Medicina, de vtraque quæritur, ecquid sit Clerico licita; ecquid permissa beneficiario?

Dico primo, *Clericis, per se, ac specialiter inhibitum non esse factitare vtramque artem, modo ne in*
C *curando adustionem & incisionem adhibeant, sintque eius artis periti, cuius scientiam præ se ferunt.*

Primo, quia res de se est plena laudis, plena commendationis ac meriti, quid enim charitate in inopes miserosque prædicabilius?

Secundo, quia peritia periculum nocendi adimit, curatio autem sine flamma ferroque, miris ac benigna, proindeque crudelitatis ac barbariæ nescia, statui Clericorum non est inhonora, ac fœda, quæ duæ rationes cum absunt, vt est corporum tractatio, illis turpis, ac vetita, sic cum pro ijs ambæ faciunt, honesta est, ac prę se ferenda, secundum Felinum in cap. tua nos, ne Clerici vel Monachi, vbi ait ita seruari Romæ ac alibi, Pontifice non sciente modo, sed & approbante.

D Dico secundo, *aliunde tamen esse has artes Clerico non tractandas.*

Primo quia curis alienis à tempore, ac honore numinis animum auocant,

Secundo quia de numero sunt officiorum, quæ quia sunt sæcularia, prohibita sunt Clericis, & beneficiarijs cap. multa ne Clerici, vel Monachi, nisi quo forte tempore ea exereeri pietas imperat, nam tunc laicorum proprie non sunt munera, sæculariaq; officia, sed charitatis ac misericordiæ opera, Stephanus de Auila 7. parte de Censuris disp. 6. sect. 1. dub. 10. quæ nullo non tẽpora sunt honesta, ac præ se cuique ferenda: Angelus verbo medicus num. 11. Tabiena num. 4. Nau. Enchir. cap. 25. nu.
E 111. § 24. Henriquez de irregularitate cap. 11. num. 1. in Glossa litera F.

Tertio, quia est Medicinæ professio in multis cõiuncta cum inferendæ necis periculo, & proinde indigna cuius studiosis cõferatur sacer ordo, vt patet ex decret. 7. Clem. VII. de ætate & qualit. vbi hic Pontifex medico cuidam prohibet, ne ad maiores ordines grãdum faciat.

Dico tertio, *etsi sit maiorum ordinum Clericus irregularis, cum mors sectionem membri sequitur, aut eius curationem, non tamen cum id deficit, estque ipse aliunde, curandorum corporum peritus & capax.*

Pars prima habetur expresse cap. tua nos 19. de homicidio vbi Innocentius III. ad quæstionem si-

bi factâ de Religioso Sacerdote ac Monacho, qui mulieri tumorem gutturis ferro aperuerat, quo ex vulnere, nulla eius culpa, mors erat sequuta, respondet in hæc verba *Quod licet Monachus, multum deliquerit alienum officium vsurpando, quod sibi minime congruebat, si tamen pietatis causa, & non cupiditatis id egerit, & peritus erat in exercitio Chirurgiæ, omnemque studuit, quam debuit, diligentiam adhibere, non est ex eo, quod per culpam mulieris contra consilium eius accidit, adeo reprobandus, quod non post satisfactionem condignam, cum eo misericorditer agi possit, vt diuina valeat celebrare, alioqui interdicenda est ei Sacerdotalis ordinis executio.*

Secunda probatur non alia membri sectio, irregularitatem infert, quam quæ ordinatur ad totius aut partis interitum, testimonio Stephan de Auila loco proxime cit. vt hæc, cuius sunt authores Chirurgus, & Medicus non est eiusmodi, cum valetudinem corporis quærat, ac salutem ægri: ergo sectione membri facienda, aut iubenda, irregulares censeri non debent Medicus & Chirurgus.

Confirmatur nõ est membrorum sectio, adustioque irregularitati nexa, nisi quia de se est mala, aut periculosa natura sua, at asseri primum nequit sine fœdo, turpique mendacio, secundum autem, & si veri speciem habeat, discutitur tamen hæc omnis periculi alea, tam Chirurgi scientia, quam adhibita per eum diligentia, ne ex opere cui incumbit, in damnum ægri, quid redundet, pœna ergo propria sontium, quæ est irregularitas mulctari non debet.

Ad peritiam quod attinet, erit hæc in Medico, qualis esse debet, si ægritudinis causas, eiusque curandæ modum intelligat, ad causas spectat nosse, vnde infirmitas trahat originem, in quo sit statu, quæ eius sit causa, an sit curabilis Rebuff. in commentar. ad Concord. rubrica de collationibus parag. præterea: Et si modum, intelligat si quantitatem medicinæ, qualitatem, tempus, & ordinem Butrius in consultore, ita si hæc plenè medico perspecta erunt, censebitur assecutus esse peritiam ad exercitium artis suæ necessariam.

QVÆSTIO XX.

An Clerico venari, aucupari & piscari liceat.

Venari, piscari, aucupari, res sunt eiusmodi, quæ natura sua, bene ac male fieri possunt, nam quis Principem peccati arguat, qui fallendi causa otij, post propitiatum magna religione Deum in sacro, horas aliquot det venationi, non feriato die, in proprio suoque aliquo saltu? quis aucupium damnet, humanum omnino, innocensque opus? quis ab herboso viridique littore, in summa præter fluentis amnis vnda ludentium pisciun, iucundam ac insontem turmam, hamo aut retibus captasse? his enim oblectamentis capi est vtilius, quam inanibus ac tantum non impuris sermonibus, quos tamen vitare otiosæ plebi, in compitis difficile. Næ ergo errare, lab que eos est credibile, qui venationem omnibus, ac quolibet tempore volunt interdictam esse, nam fide tempore agitur, non aliud esse à venatione liberum debet, per Canones, quam ieiunij publici, aut festorum, can. an putatis 13. dist. 86. quoniam nec illo ipso tendere retia, prohibitum, cum ab ea occupatione, non est rei diuinæ aut abstinentiæ Ecclesiasticæ, futurum vllum impedimentum,

A testis can. proxime citatus in hæc verba: *An putatis illum ieiunare fratres, qui primo diluculo, non ad Ecclesiam vigilat, non Beator. SS. Martyrum loca perquirit, sed surgens congregat famulos, disponit retia, canes producit, saltus syluasque perlustrat?* Enimuero cum insidias feris tendere ideo sit homini culpabile, quod factum diluculo, nimium quantum, eius mentem à religioso Dei cultu auocet, rejectum sane in diei extremam partem, aut mediâ culpa carebit ac vitio. Est tamen, à personarum, locique conditione, aut peccandi periculo sæpe vitiosa venatio, periculo quidem, quia et se exponere vltro ac sponte, peccatum est lethale, loco

B autem, quia abire ab imperio principis prudenti ac iusto, semper est illaudabile, at suos sibi saltus habent principes, eosque legibus suis clausos cæteris omnibus volũt, quam sibi, ac familiæ: ergo in iis feras insequi malum est, ac turpe. An autem easrestitui oporteat cum sunt captæ, explicare non est præsentis negotij. Affirmantem tenent aliqui vt Malder. Comm. in 2. 2. tract 1. cap. 6. dub. 7. Negantem Medina Cod. de restit. quæst. 12. Less. lib. 2. cap. 5. dub. 9. n. 43.

Dico primò, *A capiente feram in loco absepto maioribus, vnde facile non erat ei effugium, restituendum aliquid esse vero Domino, minus tamen quam fera ipsa æstimatur.*

Prima pars probatur, qui venatur in alieno fundo, feram contra voluntatem Domini, facit ei in-

C iuriam, cum quod ipsius est, in suum commodum conuertat, eoque inuito rationabiliter, ergo cum obligatione restitutionis faciendæ.

Confirm. qui è lacu pisces alienos surripit, peccat haud dubie, cum restituendi onere, cuius rei hæc videtur esse causa sola, quod de Domini manibus subtrahere se pisces, cum nequeant, ei videantur acquisiti, at quæ piscium, eadem est quoque ratio ferarum, quibus, refractis horti claustris aut saltus, vbi detinentur, foras erumpere in libertatem non est licitum, quid enim est vero propius, quam eas aliquando in Domini potestatem venturas?

D Pars assertionis altera, iam probatur, quæ non sunt nisi in spe, tanti non valent, quanti cum extant, ac in se possidentur, at fera non est Domini, nisi quia speratur propediem futura eius. quam spem tamen fallere, multa possunt, vt fulminum ictus fortuiti, casus aut morbi, à quibus multum de iusto rei precio detrahi, nemo non intelligit.

Dico secundò, *Secluso damno plusquam mediocri, mortalem non esse culpam in iis venari saltibus quos pœna proposita sibi ad voluptatem seposuisse voluere Principes:* Ita Less. lib. 2. cap. 5. dub. 9. nu. 44. Medin. ante citatus, ratio est, quod secluso grandi damno (quale vix contingit eum syluæ sine omnibus communes ac perniæ) præceptum de

E non venando in iis locis, fit leue, cum parui ad incolumitatem publicam referat, feram seruari, ac incolumem saluamque relinqui. Deinde quis existimet, Principem velle suas sibi delicias, inanes illas quidem ac leues, subsistere ac constare, alienæ salutis, id est subditorum suorum periculo? Ergo cum à voluntate san ientis Principis, vim suam sibi lex vindicet, omnis est honesta ratio existimandi singulis, non peccare mortaliter, qui armata manu in syluam penetrat, immunitate principis sanctam, nullique in rebus suis, ferisque quas alit, tangendam.

Dico tertiò, *Communiter à restitutione liberum esse, qui contra leges principis, in syluas irrupit, suis*

iat alienis vsibus nominatim addictam, è qua sibi, amiesque feras sustulit vnam, aut plures, modo ne ea sylua clausa esses, effugioque animantium, quas continet imperuia.

Ptimo, quia cum hæ sint nullius, occupanti debent attribui, nec enim fructus sunt soli, vtpote non insiti, nec eum eo necessario coniuncti, nisi eas vti fungos, ex vbere fœcundaque gleba temere quis nasci dicat, quo quid stultius?

Secundo, eum sua stet pœna inobedientibus, voluntate principis, quam pecuniariam tantum esse conuenit, cum culpa leuis (qualem esse diximus principi non parere in hoc genere) capite plecti aut corporis diminutione non debear, sed opum tantum, non est probabile, Priocipem velle ad hanc mulctam, accedere & aliam, à restitutione feræ petitam, ergo eius faciendæ nulla obligatio.

Iam de personæ cireonstantia disputandum est, ab eaque veoationi malitia moralis, an adueniat, vestigandum.

Partem affitmantem tenet Regin. lib. 30. tract. 3. cap. 2. n. 19.

Negantem Syuest. verbo venatio Medin. Cod. de restit. q. 12. Less. dub. 9. cap. 5. res distinctione explicanda.

Dico ergo quartò, *Si erit ad venationem armorum vsus necessarius, si clamor ad eiendas feras è suis latibulis, si non sine periculo expectabuntur in insidiis, vt apri, vt cerui, quos ad retia hærentes, occidere venabulis est necesse, erit eiusmodi venatio interdicta Clericis*: Ita intelligendi can. 1. de Clerico venatore can. 1. eiusdem tituli ne Clerici vel Mooachi can. qui venatoribus 9. can. vident 10. can. Esau 11. distinct. 86. Probaturque si cum armis ingredi, si tubas ciere, si vociferari, personam Clericorum dedecent, honestam ac grauem, in ea illos incumbere opera, vitiosum erit, ac turpe, nec enim sibi tantum, sed & aliis sapere debent, quos exemplo suo, ad studia virtutum incitari seruator voluit, Matth. 5. sic luceat lux vestra coram hominibus vt videant opera vestra bona, quæ tamen reprimi, ac iniecta velut aqua desuper, refrigescere est necesse, cum sunt Clerici, Laicorum similes, ad omnem petulantiam effusi, at quid illis leuius esse potest qui confusis solum passibus, aera inconditis feriunt clamoribus? se autem belluarum vesaniæ, cæcisque furoribus obtrudunt interdũ lanïãdos? quæ cum omnia Clerici faciãt, venationibus occupati saltuosis, ac clamosis, in iis sine scelere videntur versari non posse, vt ante est explicatum.

Dico quintò, *Clericis omnibus permissum esse aucupari, ac venari modo ac continuo id fiat, in camque rem adhibere retia, plagas, laqueos canesque non multos, tam animi causa ac honestæ recreationis, quam necessitatis, vt irritandæ famis gratia, exercitiique capiendi venando*: ita citati authores pro secunda sententia, ratio est, quod quæ natura sua sunt adiaphora, id est nec bona nec mala natura suâ, vt mala accessu circunstãtiæ malæ, sunt mala, ita bona bonę, venari res est indiffereos, cuios in Clerico finis est honesta recreatio, aut virium, quæ elanguere vi studiorum, aut morbi reparatio, nec alia ei aduenit circunstantia, ratione cuius dici possit prohibita, cum cap. 1. de Clerico venatore, non alia damnetur, quam quæ magno fit armorum canumque strepitu, quare non videntur peccare mortaliter Clerici, cum venantur, & ad id accipitrem aut falconem, vel canes aliquot, vt tres aut quatuor adhibent, eoque tempore, qoo propter factam messem, euertendarum segetum, aut vindemiæ, nullum

A est periculum.

QVÆSTIO XXI.

An ad theatra spectanda, quæ ab aduenis incolisque, dantur ocioso populo, coire possint Clerici.

DVbitãdi causæ duæ, Prima, quod fabulis, quæ fiunt in scena, sint interspersi sales, ac ioci petulantes ac lasciui, qui audiri sæpe nequeunt sine B voloptatis impurę sensu. Placent enim primo alienæ fœditates, paulo post atroces ad eas sentiuntur stimuli, scintillæ suscitantur, ignis medullas exedit, impura scelera cogitãtur, somniantur, appetuntur. Qoare cum non modo peccata sed & eorum pericula probo cuique sint vitanda, Clerico fugiendus est hic scopulus si se, ac salutem suã saluam cupit.

Secunda cum histrionia, Ecclesiæ sit exosa vsque eo, vt qui illam factitent, domi, nollius sint rei ac nominis, foris autem infames, non videntur omnis exortes esse culpæ, qui eius perpetoandæ voluntatẽ Mimis, sua in audiendo patientia iniiciũt nam cui est dubium frigere artes, tacere circos, elinguia theatra esse, cum auditoribus vacua sunt subsellia? C quod si histrioni accrescit à spectatore animus, vt illum ita & hunc violatæ castimonię, reum esse est necesse, cum quæ vitia quis non impedit, vt debebat ac poterat, hæc eadem illum facere, ac in illa insonrem impellera, communis sit sensus.

Dico primo, *Comœdijs interesse, has spectare, his capi, malum de se ac natura sua nõ esse*: quia vacare hæ possunt scelere, carere turpitudine, ergo & audiri sine peccati vlla labe, Anteced. est certum, cum quæ à viris sanctis gesta sunt olim, hæc in theatrum efferri, ac populum vniuersum tenere, honeste possint, consequeotia probatur quæ geri, quæ dici, liciteque possunt agi, hæc auribus excipi cum D laude ac prudentet quin valeant, vix esse existimo qui negatum ibit, at ex hypothesi, maiorum facta, dari populo in scena possunt, ergo & audiri.

Dico secundo, *Audire comœdias, videre scenas, lethale esse, cum periculum habent, ciendæ libidinis, in appetentia*: quis enim nescit motus impuros illecebrosæ veneris in membris, authori suo verti culpæ, cum quæruntur, cum probantur, cum ex caosa accersuntur non necessaria? at theatra sont eiusmodi, cum non solum dicant, & ostendant torpia, sed etiam doceant, & ostentent, oratione ad nequitiam elaborata, ita explicate non est facile inquit, B. Valerianus Cimelensis Episcopus, hom. 6. quam pericolosos laqueos exhibeant mimicæ E studia voluptatis, nam si aliquis humani posset pectoris secreta perquirere, inueniret ad singulos sonos fistulæ, corda infelicium suspirare. Replicatur enim inquit, Cypr. epistola 5. lib. 2. ad Demetrium, ne sæculis transeuntibus exolescat, qood aliquando est commissum, admonetur ætas omnis, audito fieri posse, quod factum est, nunquam æui senio, delicta moriontur, exempla fiunt, quæ esse iam facinora destiterunt, adulterium discitur, dum videtur, & lenocinante ad vitia publicæ authoritatis malo, quæ pudica fortasse ad spectaculum matrona processerat, de spectaculo reuertitur impudica. Quare exclamare liceat, cum eodem tract. de spectacul. inter hæc, quid Christianus fi-

delis facit, cui vitia non licet nec cogitare, quid oblectatur simulachris libidinis, vt in ipsis, deposita verecundia, audacior fiat ad crimina? discit facere, dum consuescit videre.

Dico tertiò, *Malum item esse propter scandalum, augere numerum in theatro, scenaque spectantium*, causa euidens, quia actio quæ aliter de se ac natura sua esset bona, fit à scandali circunstantia vitiosa, cum sit caritatis ac prudentiæ, hunc in agendo saruare modum, qui exitialis sit nemini, eaque in vita fugere, vnde alius ruinæ, exitiique sumet principium. Generant vero hoc scandalum, Clerici, Religiosi, Monachi, cum immixti plebi, theatrum comicum spectant, nec enim est, cui non sit mirabile, bonum otium, nugis audiendis eos conterere, quos propriæ vitæ instituto, propitiando Deo fidelibus, vacare est necesse. Quid? quod hoc illis sit prohibitum can. non oportet de consecrat. distinct. 5. & cap. Clerici 2. de vita & honestate.

Dico quartò, *Si metus nullus est obscænitatis in sensu, nullus libidinis, aut peccati alterius admittendi in voluntate, spectare comœdias peccatum non esse plusquam veniale.* Ratio est, quod vbi absunt hæc pericula, præter curiositatis malum, nihil habere soleat Comœdiarum auditio, quod de vitio lethifero damnari debeat.

Non verborum fœditas, non orationis turpitudo, cum ei aures dare citra consensum, aut eius periculum in rem malam, lethale non sit malum, ex Caiet. 2. 2. q. 148. ar. 6. Regin. to. 2. l. 22. cap. 1. sect. 4. nu. 8. Nau. Enchir. 14. nu. 42. & cap. 16. num. 11. Less. de impudicitia dub. 8. Causa est, quod deformitatem castimoniæ valde contrariam non habeat, orationis obscænitas, languidius enim animum audita feriunt, quam visa.

Secundo, cum verba, nostrorum sint signa conceptuum, in tantũ vitiosa sunt censenda, in quantum sunt hi, illaudabiles, ac damnandi, at conceptus, de re impura, seu fœda cogitatio, non est, extra periculum consensus in illam, aut motiuum illecebrosum, mala mortaliter, ergo nec verborum auditio.

Nec habent secundo, Comœdiæ, vt piaculare sit ac mortale illis interesse, à studio videndi, audiendi, sciendi, nam actio, suo non est motiuo terrior, peiorque, at curiositas, quę isti dat operi initium, venialis est tantum, non mortalis, ergo

Ad argumenta allata facilis est respõsio, vbi enim periclitatur in Comœdiis honestas, vbi virtus, ab iis declinandũ est cuique, vt à scopulo, ad quem aliter animæ, honorisque certum facturus videtur esse naufragium. Itaque primum nihil nostris rationibus incommodat, nihil sententiæ vt ex dictis intelligere cuique facile. Ad secundum dicendum, histrionum malitiæ non cooperari, qui aures & oculos iis accommodant, ecquid enim est alienæ cooperari improbitati? ecquid culpæ? id in ratione vitæ sequi, quod cum turpe sit, ac indignum homine, impedire debeas & possis, at fabulas dare populo, eius oculos ac animum tenere pleno foro, res de se est eiusmodi quæ fieri honeste possit, ac sine scelere, & quanquam turpis esset ac mala quis existimet Clerico, aut alteri de populo, ei occurrendum esse sub peccato? quis Mimo, quis histrioni, à me meique similibus nullius nominis ac rei, silentium indicendum? non est ergo in theatri scenarumque spectatore quidquam, à quo theatricorum adminiſtret, ac cooperator, dici cum causa possit.

QVÆSTIO XXII.

An Clerico beneficiario liceat de beneficij sui fructibus aliquid tutori dare.

QVæ ad enodandam quæstionem videntur esse necessaria, explebo propositionibus aliquot.

Prima propositio, *Extare pupilli in tutorem amoris pignus per donationem nullum potest in Gallia, Francisci primi lege regia, ad ann. 1539. euulgata eius authoritate in Curia*, quia paucis cognita, è re communi futura videtur, eam hic illis verbis, quibus est concepta, inserere, sic ergo ille: *Nous declarons toutes dispositions d'entre vifs ou testamentaires qui seront cy apres faites par les donateurs ou testateurs au profit de leurs tuteurs, curateurs, gardiens, Baillistres, & autres leurs administrateurs estre nulles de nul effect & valeur.* Nam disponere, est de re sua statuere, ad arbitrium tam per testamentum, vt probat Rebuff. Comment. suis in leg. 130. tit. de verborum signific. §. disponere, quam aliter, vt per donationem, cum per eam, res positionem aliam habeat, situmque vt sic dicam, in manibus donatarij, quam autem id prudenter à Rege sit factum vel hinc patet: primo, quod vt sunt puerorum, in omnem partem, animi flecti faciles, maxime cum ad eorum ætatem teneram, accedit metus, nescio quis reuerentiæ, ac honoris plenus, quo maiores natu, ac maxime tutores prosequuntur, breui suam omnem substantiam perditum irent, suis exhausti liberalitatibus, quo quid absurdius? quam enim parum est probabile, & hos modum suæ cupiditati posituros, & illos animi habituros tantum, quanto opus est, ad postulata non facienda tutorum, quorum in se authoritatem, paternæ æqualem, esse non ambigunt.

Secundo, cum ad largitiones effusas, prona sit natura adolescentum, vt qui huiusmodi artibus, viam sibi munire ad amorem hominum appetant, ac audire liberales apud omnes, castigari hunc impetum est necesse, ac aliena authoritate, quasi reducta manu vagantem reprimi, ob quam causam, ex parte pupillis recti adhuc insciis, tutores assignantur, at si esset, in tutorum potestate, pupillorum admittere munera fieret hæc eorum indoles, eiusmodi donationibus, corroboratior, nec honeste pupillorum beneficentiam, quam in se approbant, impeditum irent factam aliis.

Secunda propositio, *Contrahere cum pupillo, ac ab eo emere, quod iudicis authoritate, de eius rebus, venale prostat, ad subsidia familiæ, tutori per hanc legem non est inhibitum*, quia tam lex pœnalis, quam eius verba stricte sunt ac propriè vsurpanda, sunt enim fauores diducendi, vt habet commune iuris axioma, restringenda odia can. odia & can. pœnæ de regulis iuris, at est hæc Francisci lex Regia pœnalis, cum instar supplicij habeat, quod à pupillo, dona recipere tutor nequeat, constatque, eandem non esse huic voci, *Donateurs ou testateurs*, subiectam potestatem, ac verbo emendi. ergo sunt emptio, contractusque reliqui, exclusi hac lege, proindeque rem, & negotia pupillo cum tutore suo contrahere, extra testamentum & donationem est licitum.

Tertia

Tertia propositio, *Facta tutoris filio, filiaue, à pupillo donatio tenet*. Est contra Rebuff. Constit. Regiar. tom. 2. tract. de donationibus & aliis dispositionibus art. 1. Gloss. 5. & probatur quæ lex personam denotat, in hæreditatem admittendam, aut ea priuandam, extendenda non est ad aliam lib. 1. ff. de Constitut. Princip. at tutoris, & non liberorum eius, in regia sua lege, meminit Franciscus ergo ad illum, non ad hos, pertinet incapacitas recipiendæ rei per tutorem donatæ.

Secundo, vbi verba non conueniunt nec conuenit dispositio, lege 4. §. toties ff de damno infecto, at tutorum nomine, non intelliguntur filij, vt patet, ergo nec in lege.

Tertio, non debet tutori, sua caritas noxæ esse, alioqui tam propriis suis incommodis, quã liberorum absterritus, ad pupilli curam, animum nonnisi inuitus appelleret, at tutori nimium quantum damnosa forent Religiosa charitatis officia, quæ pupillo exhibet, si per ea excluderentur liberi, iure quod inest à natura singulis, promouendæ rei suæ, aliena beneficentia: de iis ergo nulla facta est in lege mentio.

Quarta propositio, *Non potest pupillus Clericus de bonis sui beneficij, tutoris sui liberis, quidquam dare, quod sit loco gratiæ, ac compensationis beneficij, ab eorum Patre, sibi in rerum suarum procuratione collati*. Antequam probetur.

Notandum primo, Clerico licitũ esse compẽsare sacris redditibus obsequia, munera & beneficia in se collata: Ita Nauarr. in apologet. de redditibus Ecclesiasticis quæst. 1. monito, 82. num. 6. Molina de iustitia & iure tom. 1. disp. 145. Reginald. lib. 30. tom. 2. tract. 2. num. 108. estque ex Gregor. Magno Epistolarum lib. 5. epist. 18. promptum, vbi ad Theodorum Consiliarium, hæc scribit Ecclesiasticis vtilitatibus desudantes, Ecclesiastica dignũ est remuneratione gaudere, vt qui se voluntariis obsequiorum necessitatibus, sponte subiiciunt, digne nostris prouisionibus consolentur.

Notandum secundo, facere id eum quoque posse, etsi abonde è ciuili suo patrimonio habeat, vnde accepta dissoluat, ac ex gratitudine debita altersi rependat: ita contra Comitolum li. responsion. 1. qu. 76. num. 2. probabiliter teneo cum Reginal. lib. 3. tract. 5. num. 108. nam ex sacris obuentionibus petere Clericus potest, quicquid est ad decentem suam honestamque sustentationem necesse, vt tract. de beneficiis ostendimus, at ad eum pertinet, iusta ac liberalis acceptorum remuneratio, eum enim lege gratitudinis, teneamur his obnoxij, qui aliqua nobis præstitere officia, (nam est hæc vis beneficij, vt naturalem quandam obligationem pariat, in eo cui est tributum, vt est in lege sed etsi de petition. hæred.) non est antidoralis donatio, propria censenda donatio, sed debiti persolutio: at est in potestate Clerici, contracta à se nomina, tempore quo gradum habuit in Ecclesia ac beneficium possedit expungere eo bonorum genere, quæ sunt in Ecclesiastico eius patrimonio, quod sane ex can. relatum 1. de testamentis §. licet, est perspicuum, nam ibi dicitur Clericus beneficiatius, ad remuneranda seruorum, & amicorum obsequia, iisdem aliquid dare posse.

Notandum vltimo, gratitudinem proprie nõ esse, nisi aduersus eum, qui de nobis bene est meritus præstatione alicuius beneficij. Causa est quod gratitudo debitũ respicit, cuius occasione, aut par pari est raddendum, aut agendæ gratiæ, vel quid simile, benefactoris est faciendum nomine, at est propriè,

A huius solius debitor, qui nobis quasi commodato; aut fœnori beneficium vtendum dedit, ergo gratitudo proprie non est erga alium, quam qui gratiam contulit, & Confirm. gratitudinis propria sunt hæc munera, benefactorem agnoscere, laudare, cultu prosequi, ac honore ei debitas de dato gratias reddere, at hæc ignoto homini, aut de te, non satis bene merito, præstare qui possis, non intelligo, nam si eius, in te nulla vnquam extitit caritas; quam honeste ac vere eam efferes, quam prudentiæ congruenter ac consentaneè, quasi de accepto grates referes? Non est ergo gratitudo, aduersus alium proprie, quam qui beneficium cõtulit, quibus ita præsuppositis, iam probatur assertio.

B Beneficij redditus impendere Clericus nõ potest, nisi in res necessarias, subsidiũ pauperum, aut cõpensationem acceptæ gratiæ, ab eo qui contulit, vt enim exhibendis officiis non producatur in recipiente obligatio sitque ciuilis, nascitur tamẽ antidoralis, quæ ad testificationem animi bene animati aduersus eum inclinat, à quo beneficium profectũ creditur. Sed nihil est liberis tutoris suis à Clerico debitum, sed ei tantum, cum quibus rebus, homo homini astringi consueuit. hæ in illum ab eius liberis manare per ætatem, non potuerint: ergo de bonis sui beneficij nihil illis compensandæ gratiæ, quam eorum Patri debet. ob curata sua

C negotia strenue, dare ei est permissum.

Propositio quinta, *Etsi beneficii Ecclesiastici possessor, qui pupillus est, ac respectu bonorum, quæ ei in ciuili sunt patrimonio tutori obnoxius, peccet eũ quæ in pios vsus collocari oportebat, hæc remunerandi causa effundit in eius liberos, nulla hos tamen restitutionis lege teneri est probabile.*

Pars prima. à nobis pluribus est firmata rationibus, tract. de beneficiis.

Secunda, autem hanc habet probationem, quod accepta ab eo, qui dare potest, non sunt restituenda sub culpa, at beneficiarius suorum est, id est sacrorum redditũum Dominus, vt dicto tract. probauimus. ergo, &c.

D Dices quæ donatio, lege ciuili aut Canonica, est illicita, hæc quoque est inualida, sed non nisi cum culpa, fructus sui beneficij, bonaque in vsus profanos impendit beneficiarios Clericus: ergo inualide: ergo ex parte recipiẽtis cum restitutionis onere. Maior est neganda, argumento est quod bona quæ minor, inconsulto Curatore abalienat, gratis ac libere, per contractum donationis, abalienet valide, in multorum sententia probabili, cum eorum sit Dominus, nec in eo legibus imperatoriis impediatur, verus effectus Dominij, qui est rei in alium translatio, sed tantum iuris priuatio, ad ea repetenda cum libuerit, quandoquidem Principum beneficio, gaudet priuilegio restitutionis in

E integrum. Et tamen, nemo eum peccare negauerit, cum ab eius abire consiliis, qui illi est loco Patris, sine scelere nequeat, sapit id enim contemptum, ac despicientiam, quæ nunquam est à veniali minimum culpa abiuncta.

QVÆSTIO XXIII.

An Clericus beneficiarius bona sua omnia, Ecclesiæ, patre præterito legare possit.

CVm Sempronius superos sibi esse propitios in exitu vitæ cuperet, testamento bona sua omnia Ecclesiæ piisque causis diuidenda legat Patre præterito, qui solus ei hæres erat ab intestato, id ad eius aures cum venisset, tum enimuero hic excandescere, queri, indignari mortuo filio, ac quod læsis, vbique promptum est, authoritate iudicis, legata ab eo occupare omnia, dum legitimam sibi ex iis debitam habeat.

Quæritur, iustane patris, in hoc genere videatur esse postulatio.

Notandum primo, in legatis ea duntaxat pia dici ac in pias causas erogata, quæ vel Dei, Sanctorumue honorem, aut animæ salutem intuentur: Ita Sylu legatum 4. quæst. 1. Angelus eodem tit. 2. qu. 1. Tab. eodem tit. 1. Nauar. Concil. tom. 1. iuxta secundam editionem de peculio Clericor. lib. 3. consil. 2. num. 2. Panorm. in cap. relatum 1. de testam. num. 8. dicuntur (inquit) relicta ad causas pias omnia quæ relinquuntur pro anima.

Notandum secundo, legitimam Iurisconsultis eam esse substantiæ paternæ portionem, quæ filiis, ex bonis est parentis debita, l. vnde si parens Cod. de inofficios. testamento, & quanquam sit hæc de iure ciuili introducta, fundamentum tamen habet in natura, Rebuffo teste tract. de recusationibus num. 7. est enim insita cuique, hæc eius lex, non esse Patri dimittendos suos liberos inanes, ac vacuos, ne minor eius in illos, quam alienos videatur esse caritas, quo nihil esse posset in rerum natura turpius.

Notandum tertio, vix de iusta quantitate, legitimæ inter authores certi quid statui, existimat Annæus rerum iudicatarum lib. 1. cap. 1. comprehendi eo nomine, quicquid patri aut filio, si hic aut ille intestati decederent dandum esset, & quia iure Romano pater inquit extincto filio & intestato, in omnibus succedebat, legitima ei debita æstimabatur ratione bonorum omnium. Hæc ille. Legitimam alij, vt Syluest. verbo legitima quæst. 1. & Guido Papa consil. 6. n. 5. eā tertia bonorum parte definiunt, diuidenda inter liberos si tres sunt numero aut infra Media si plures tribus. Quæ sententia omnium est probabilissima, Nauars. teste Enchir. cap. 15. num. 50. & cap. 17. num. 159. siquidem commune ius spectetur authentica nouissima & authentica vnde si parens, Cod. de in offic. testamento, non prouinciarum ac regionum propriũ, nam nonnullibi media, alibi 5. bonorũ paternorum pars legitimæ rationẽ induit, ex eodem ibi. Vt vt sit de quantitate legitimæ, est hoc certũ, de legatis cuiusqoemodi, posse hæredem in secta saltem linea E ascendentium, aut descendentium, detrahere falcidiam, id est bonorum quartam partem, secundum Lessium lib. 2. cap. 18. dub. 13. num. 94. cap. 19. dub. 7. num. 92. Guidon. Papæ Concil. 6. nu. 5. Syluest. verbo legitima & alios. An id autem peræque locum habeat, in piis iam videndum.

Et negantem tenent Molina, apud Filliuc. trac. 34. de donationibus cap. 6. qu. 6. num. 136. Less. cap. 18. dub. 13. nu. 95. Iul. Clarum de donatio-A ne qu. 20. num. 3. Couar. rubric. de testam. parte 2. nu. 13. Cum enim asserant donationem bonorum omnium tam quæ præsentia sunt, quam futura, Ecclesiæ factam stare, negare non possunt, ascendentium, cum de legatis in piam causam agitur, rationem habendam nullam esse.

Opposita est Gomesij cap. 11. Malderi tract. 2. cap. 10. de donatione dub. 10. Filliuc. loco proxime citato Annæi rerum iudicatarum lib. 1. cap. 5. Et probatur primo, ex lege si filius Cod. de inoffic. donatione.

Secundo, tam inofficiosa donatio, quam quæuis alia superuentu nouæ prolis reuocatur, quo ad eius legitimam l. si vnquam 8. Cod. de donationibus & l. 1. Cod. de inoffic. donatione: at ascendentes, B non sunt extranei, nec est, qui ob communionẽ sanguinis ac eiusdem stirpis, cum mortuo illiusque sobole, non eos pari loco habeat, quo liberos: ergo quod est istis debitum, illis non est negandum, sed quam optimo sibi iure, liberi falcidiam, id est bonorum quartam partem, de legatis detractam vindicant: ergo & defuncti parer. Legem sane Antonin. Pium sanxisse memorant, qua lege, liberorũ qui intestati decederent, possessionem ingredi parenti permissum erat, Zonar. teste tom. 2. Quid? quod à Papiniano est scriptum L. Pater ff. de inoffic. donatione, queri apud iudicem honeste Patrem posse, se à filio, in testamenti tabulis esse præteritum, & quanquam Iustiniano annuente, nouella 123. parag. Presbyteri autem, in potestate sit C Clerici, arbitrio sibi suo hæredem facere, tamen non nisi parentibus donatis, portione sua legitima; quos lex Ripuaria tit. 58. secundo inter hæredes necessarios loco collocat.

Tertio, cum de paterna hæreditate agitur quoad filios, his magis, quam piæ causæ est fauendum, vt dicitur 17. qu. 4. can. quicunque 43. vbi laudatur factum Aurelij, qui hæreditatem Ecclesiæ Carthaginensi traditam, liberis tradentis reddidit: ergo & patri, matrique, de his quæ piæ causæ sunt collatia reddi oportet aliquid. Maneat ergo quod erat in quæst. positum, erroris arguere functi patrem, non esse facile, cum causæ æquitate fretus quæ ille placando numini, in pauperes, D templaque, liberali manu effundi voluit, hæc iste authoritate Iudicis distribui vetuit, antequam sibi assignatione legitimæ, factum esset satis. Nam etsi parentibus, (fas enim sit mihi Papin. verbis L. etsi parentibus ff. de inofficiosa donatione) locum hunc claudere, etsi inquam parentibus non debeatur filiorum hæreditas, propter votum parentum, & naturalem erga filios caritatem, turbato tamen ordine mortalitatis, non minus parentibus, quam liberis piè relinqui debet.

QVÆSTIO XXIV.

An Clerico ludus sit aleæ permissus &c. quid ei consuli oporteat, cum in hoc ludi genere pecuniæ summam aliquam perdidit.

CAsus est eiusmodi, Clericus quidam aureorum bina millia, aleæ ludo amiserat, quem (siue impetus animi fuit, siue recuperandi amissa spes cuique ingenita) cum longius prouexisset, ludendi ardor, à victore 500. nummos eosque aureos mutuos accipit, quos infesta sibi sors, momento, in eius qui dederat manum, potestatemq; retulit. Ita rebus omnibus vacuus, præterquam amissæ dolore pecuniæ, scire auet, ecquid ad hanc authoritate iudicis redditus sibi vllus patera possit, & si est interclusus, ecquid creditam teneatur victori pendere? Quid sciscitanti responderi oporteat narrare hic placet.

Dico ergo primo, *non omnis eum culpa videri mihi expertem esse.*

Primo, quia est alea rei familiari, quod mora in agro, in quo postilentia sit, Varronis sententia, ergo ludere alea difficile, sine virtutis interitu, vt in agro esse, grassante peste, sine corporis certa lue.

Secundo, quia eam iura prohibent, Canonicum can. Episcopus 2. dist. 35. & 41. Apostolorum, Cæsareum, L. Alearum 2. Cod. de aleatoribus, Gallicum Caroli V. ad ann. 1369. Ludouici IX. ann. 1254. his verbis. Præterea districtius prohibemus quod nullus omnino ad taxillos ludat, siue aleis, siue scaccis, scholas item Deciorum prohibemus, &c. Quorum amborum exemplo, postea Aureliæ in publicis comitiis interdictũ est singulis aleæ lusu, ac truoculorum, ciuibus autem cuiusquemodi, receptione eorum qui eum ludum frequentandum sibi existimarent, §. 101. At legi non parere, ab ea sine causa recedere, est turpe ac vitiosum.

Tertio, eam actionem malam esse est necesse, qua quis in prædonibus, locum reperit, cum hos non nisi vitæ, operumque turpitudo tales efficiat, sed aleatorem, auaris atque latronibus annumerat Aristoteles 4. Ethic. cap. 1. ὁ μέν τοι κυβευτὴς, καὶ ὁ λωποδύτης, καὶ ὁ λῃστὴς τῶν ἀνελευθέρων εἰσὶν αἰσχροκερδεῖς, κέρδους γὰρ ἕνεκα ἀμφότεροι πραγματεύονται, καὶ ὀνείδη ὑπομένουσι; Eum quoque idololatriæ reum facit Cypr. tract. de aleatoribus, cum enim aleam à Dæmone dixisset inuentam esse, adiicit. Quo se ab imitatoribus suis colendum, & sibi sacrificandum instituit, ita vt qui vellet, studio eius adhærere, non ante in tabulam manum porrigeret, nisi authori huius prius sacrificasset: at non sacrifico (inquies) Christianus qui es, & aleæ tabula ludis, licet non sacrifices, lege huius facinoris particeps es, aleator quicunque es, Christianum te dicis quod non es, amicus Christi esse potes, qui cum inimico Christi tenes amicitiam? Quæ oratio si est vera, dicta est causa, nemini esse potest licita alea, nisi qui Christianum fingere aut in eius nomine ludere, concessum putat: qua sit alea vero inquinata macula, veniali tantum, an etiam lethifera, iam videndum.

Mortalem esse memorant antiqui Theol. Antonin. 2. parte tit. 1. cap. 23. §. 2. Sylu. verbo ludus q. 4. Bernard. sen. Domin. 5. in quadrag. Angel. verbo ludus Gabr. in 4. sent. dist. 13. q. 13. a. 1 notab. 3. è recentioribus Comitolus respons. lib. 5.

A q. 7. n. 3. Ad eos accedo, qui in alea, etiam lucri causa suscepta, nullum agnoscunt flagitium, maius veniali, citra scandalum, iurandi, fallendi, aut similis peccati periculum, nam si est alea per se, & natura sua vitiosa, eam virium suum trahere est necesse, à conditione ludi, qui cum fortunæ pateat, nequit esse non illaudabilis, aut certe ab expositione pecuniæ per illum: Non primum, nam quid vetat fortunam experiri, cũ iucundo quodam sensu animi? ac in eo quod est lubrica, anceps, dubia affici? qui effectus est ludi.

Nec secundum, quid enim est, tam naturali æquitati consonum, quam cuique relinqui liberum, vt de suis rebus arbitratu suo constituat, modo ne contra mores? Deinde peto, ecquid non sit in cu-
B iusque potestate positum, quam domi pecuniam, ad varios vsus reconditam habet, dare cui est arbitrium? Quod si id licet, cur esset prohibitum ludentes in ludo aleæ, alterum in alterum rem suam transferre? Quod autem de veniali, initio dixi, id hũc habet sensum eius culpæ affinem esse, qui sua, delectu nullo, fortunæ dominanti committit, in quantitate notabili, nam ea effundere prodige, non vacat scelere, quod tamen de se, non existimo mortale esse: at prodigalitatis instar habet, quod quis rerum suarum, ita sit negligens, vt eas in quantitate nõ omnino despicabili, collusoris esse velit, si eius voluntati sors faueat, aut euentus respondeat, non igitur culpam maiorem veniali suscipit, qui in ludo aleæ pecuniam, & otium con-
C terit.

Ad authores aduersæ sententiæ, respondendum loqui eos de alea, non nude ac in natura sua spectata, quomodo sumptam pauci possunt arguere, sed vt eam comitari solent incommoda varia, eius proles certissima, qualia numerat Antonin. 2. par. tit. 1. cap. 23. §. 2. viginti numero. Primo ingens fœnus, cum ludens, sæpe sibi vnico aureo, 10. acquirat. Desperationem, cum multi à tesseris, iuerint ad laqueum, amissis fortunis, animum perdiderint exhausto marsupio, bonis se quoque cœlestibus, ac diuinis, momento vacuos viderint.

Tertio, furtum, cum reperire sit, qui iuuenes opibus suis euertant, qui fraude sibi, ac dolo viam ad lucra, per ludum facienda muniant, & sic de aliis: quæ tu ab eodem authore repere.

D Nobis in præsenti satis est dicere, quod tract. de contractibus, cum de ludo mentio incidit, memini non omissum, primo lege de alea vitanda beneficiariis, Religiosis, & Clericis, & quidem sub mortali, in tribus euentibus Laicos non teneri ex Nauarr. Enchir. 20. num. 11. his verbis, Vereor nihilominus asserere, tam graui lege humana, prohiberi Laicis vsum aleæ, etiam principaliter ob lucrum etiam magnum, tum quia leges prædictæ super eo latæ non videntur seculares obligare ad mortale, siue quia intentio legislatorum non fuit eiusmodi, siue quia quoad hunc effectum non videntur receptæ cum in omnibus orbis partibus cu-
E iusq; Ordinis Laicos, videamus ingentẽ pecuniarum summam exponere, & maximam eorum partẽ principaliter quæstus causa ludare, & à confessariis sine proposito nunquam de cætero ita ludendĩ absolui, quod facere nequirent si in eo mortaliter peccarent. Addo quod leges illæ non agunt de materia iustitiæ sed temperantiæ vel modestiæ, quæ vt plurimum solum ad veniale obligant. Hæc Nau.

Casus autem in quibus est alea Clericis sub mortali interdicta, sunt isti.

Primus, cum grandem æris summã ei exponũt.

Secundus, cum illam frequenter iterant.

Tertius, quando longo tempore, & cum scandalo, Valentia 2. 2. disp. 5. q. 8. puncto 5. de Bea tom. 1. casu 6. Hieron à S. Fausto de restitut. disp. 32. q. 4. Nauarr. Enchir. cap. 20. num. 9. causa est, quod can. 1. Episcopus, dist. 35. iubeantur, Subdiaconus, Cantor, & Lector, communione priuari, si non abstinant aleis, cap. autem inter dilectos 11. de excessibus Prælatorum vocantur pestes animi, ludi illi voluptuosi, quorum occasione ad materiam dissolutionis deuenitur, at excommunicatio non nisi ob mortale infligenda est: est ergo mortalis alea in Clericis, cum ea pœna mulctari, ob eius amorem, vsumque debeant.

Dico secundo, *Etsi Iustiniana lege Cod. de Religiosis & sumptibus funerum quæ incipit alearum vsus fas sit forte Germanis, & aliis gentibus, amissa in ludo aleæ repetere, non tamen Gallis*: Rebuff. in proœmio regiar. Constit. num. 56. nec enim ea repetitio, vlli est licita, nisi vi priuilegij Cæsarei, at huic locus nullus est in Gallia. Quid ita? nempe quod ad eos tantum, Regum beneficia priuilegiaque pertineant, quibus ius dicunt, at Gallis nihil est commune, cum Cæsare, ergo si perdita ludo possunt reperi, id in Gallia, non fiet nisi beneficio legis alicuius Gallicæ, qualem extare nullam pro certo habeo.

Addo insuper, fas Italis forte nõ esse amissa ludo aleæ repetere, nam Maiori in 4. dist. 15. q. 9. Syluest. verbo ludus qu. 11. placere video, iura Cæsarum antiqua abrogata esse, quibus, authoritate iudicis, quilibet ad amissa in ludo quasi postliminio redibat. Sane negat Nauar. in summa cap. 20. nu. 10. leges quæ ludum magnæ summæ prohibent, receptas esse, negare ergo debuit, vigere vllibi potestatem, ea repetendi, quorum quis iacturam fecit, in ludo aleatorio, quod ipsum asserit à Castro in secundo de lege pœnali cap. 2. Corollar. 3. Quod si imperatoriæ legi, qua victo concedebatur, rei amissę repetitio, vis est adhuc inter homines aliqua, vt habere existimant Medina de rebus restit. qu. 12. art. 2 Angel. verbo ludus num. 7. Richard. in 4. dist. 15. art. 5. q. 8. quamobrem eius opera beneficioque, sua à victore victus repetere nequeat, non video, nam vt iustæ parere legi, omnibus est necesse, sic & eius vti priuilegio, permissum cuique.

Pars quæstionis tertia fuit, num perditã teneretur Clericus exhibere victori. Duplex opinio. Prima affirmantium negantium altera. Prioris opinionis Principes Alphonsus à Castro de lege pœnali lib. 2. cap. 2. coroll. 3. Salas. 1. 2. q. 5. art. 6. Postremam defendunt Couart. 2. parte relectionis in regulam peccatum § 4. Adrian. tract. 4. de restit. q 15. nec alia videtur esse opinio Nauarri in Enchir cap. 20. num 17. Molinæ tom. 2. disp. 515 cui patrocinatus est quoque Lessius lib. 2. cap. 26. dubio 4. n 24.

Mea sententia est, si summa debita petatur, in cõscientia soluendã esse in Gallia, causa est, quod iure naturæ, promissa libere facta, implere quisque debeat, nisi ea Principes irritent, aut potestatem ea non faciendi, promittenti tribuant, at victus sua sponte, & non coactus, animum ludo applicuit, quæque in eo amitteret, soluturum se libere est pollicitus, & hoc pollicitum, non alia lege non præstare est permissum, quam Cæsaris, cuius in Gallia nulla authoritas, ergo cum ab illa, eius non impediatur promissi executio, victo in victoris gratiam implendum erit.

Confirm. contractus ludi est validus, cum per eum res ludo exposita, de consensu ludentium mutuo, transferatur in victorem, vt ex eo patet, quod etiam in illis locis, vbi iura Cæsarea, robur suum obtinent, res acquisita per ludum non sit restituenda antè sententiam, vt colligitur aperte ex lege alearum 2. Cod de religiosis & sumptibus funerum ergo est implendus. Non impletur, si pecunia amissa non soluitur, est hæc ergo victori à victo danda.

Addidi si petatur, nam eius non exactio, tacita quædam est illius à creditore debitori facta condonatio. Deinde, quia tam ex iuris communis dispositione, quam Gallici, censetur ludos institui, cum hac conditione, vt victus ludens credita tantum pecunia, eam non teneatur victori pendere, nisi petitam.

Obiicies soluta repeti potest, ergo & debita non solui, nam qui ad agendum admittitur multomagis est ad excipiendum admittendus regul. qui ad agendum de regulis iuris in 6. excipitur autem contra victorem cum res ei debita negatur. Antecedens propositio, eiusque confirmatio veræ non sunt in Gallia, sed in iis tantum prouinciis quarum forum legibus Imperatoris componitur.

QVÆSTIO XXV.

An Clericus beneficiarius ius in beneficium initio male acquisitum sibi comparet, possessione triennali pacifica.

CAsus est talis, cum Clericũ morbis ac longæuę ætatis situ languidũ, in obitum inclinare Laicus frater animaduerteret, homo vafer, quiq; pridẽ in rẽ domesticam fratris Clerici intenta cura excubabat eum quam per se, tam per amicos communes iteratis precibus subigit, vt generis non immemor, nepoti suo, beneficio, cui ad eam diem voluntate Pontificis præpositus fuerat, per resignationem cederet, quorum ille postulata cum fecisset, die à resignatione duodecimo, fato fungitur, eius rei, præter domesticos conscio nemine, cum ne ad populum fama emanaret, sedulo à resignatarij parente, cautum esset: ita biduo resignantis auunculi celata morte, tertio tandem die, ab eius obitu effertur, curatisque de more iustis funebribus, literæ ex vrbe aduenerunt, Pontificiæ voluntatis super resignatione defuncti admissæ indices, quibus fretus defuncti nepos, beneficium capescit, repugnante nemine ipsumque triennio pacifice possidet, sine turbis ac clamore. De hoc possessore, tria postulantur primum an is de eorum sit genere, qui exturbari beneficio; Romæ, in Gallia, & vbique nequeunt, alterum, an eius resignandi potestatem habeat.

Tertium, an ab eo collecti fructus, ante exactum triennium pacificæ possessionis ac quietæ illius sint, an cuiuspiam alterius.

Lubet ordiri à re vulgatissima, voluntate nempe Pontificis eius beneficij cessionem nullam esse, cui cedens superstes nõ extitit 20. diebus, ab ea cessione facta in alterius gratiam, qua de nullitate, extat Cancellariæ regula, à Bonifacio VIII. primũ edita confirmata securis temporibus à Mart. V. Nicol. V. Innoc. VIII. Paolo II. Iulio II. Adriano VI. Clement. VII. Paulo III. Sixto V. his verbis. Voluit quod si quis, in infirmitate constitutus, re-

signauerit aliquod beneficium, siue simpliciter, siue ex causa permutationis, & postea, infra 20. dies à die, per ipsum resignantem præstandi consensus computandos, de ipsa infirmitate decesserit, ac ipsum beneficium conferatur, per resignationem sic factam, Collatio huiusmodi nulla sit, ipsumque beneficium per obitum vacare censeatur. Ite vero statuendi Pontifici causæ extitere plurimæ.

Prima, ne vllus locus esset fraudibus, contra ordinerios, Mandatanos, Gradnatos, nominatos, sic enim sæpe vsu veniebat, vt quns Clerici, in republ. Ecclesiastica magistratus plenos hoooris, & commodi gerebant, eos vrgente morbo, morte proximi commutarent in obscuros, ee tenues propinquotum, non minori suo vitio, quam mandatariorum & graduatotum malo, quos sic exclusos esse nportebat locupletibus beneficiis, cui incommodo obuiem vt irent secri Pontifices, illis legem hanc, Ecclesiæ summo hono sciscere visum est, aut verius, renouare iam latam, de renuntiatione in 6. cap. 2. si te præbendam.

Secunda, quod animo, vi morbi oppresso, non sit facile, hominem sibi subrogare, ed Ecclesiæ regimen idoneum, can. quamuis 14. 7. qu. 1. labi cuique pronum, maxime ioclinanti in discessum, quo maxime tempore, si vnquam alias, futuri euentus nescio, mens pauida, ad omnia trepidat. Quid? quod insita propensione cuique à neture, propagare per gentem honores, quos gessit in vita optimus quisque aueat, qua ex indole, vitium hoc nasci est necesse, vt tum substitutio sibi certi hominis ad beneficium, maxime propinqui, speciem patriæ successionis haheat, cuius vel solum nomen à Christianorum auribus, animoque explodendum esse memorat Hilarius Pape, in Synodo Rom. can. 5. in hæc verbe. Plerique Sacerdotes, in mortis confinio constituti, in locum suum, feruntur alios designatis nominibus subrogare, vt scilicet, non legitima exspectetur electio, sed defuncti gratificatio, pro populi habeatur assensu, quod quam graue sit existimate, atque ideo si placet, etiam hanc licentiam, generaliter ab Ecclesie auferamus, ne quod turpe dictu est, homini quisquam deberi putet quod Dei est. Ab vniuersis acclametum est, hæc præsumptio nunquam fiat, quæ Dei sunt, ab homine dari nunquam possunt.

Fecere ergo prudentissime Pontifices, cum quæ Ecclesiæ dignitas, publicaque incolumitas postulant, hæc suis ad nos legibus, manare voluere. Ne quem nempe, beneficio sibi resignato, ab infimo gaudere accidat, quem mors ante vicesimum diem, ab eo facto occupauerit

Ad eam rem vero sufficit infirmitas quælibet, modo talia, quam crescente paulatim lue, vsque eius, fatum sequatur, intre 20. dies, à dato consensu, Rebuff. in praxi rit. de infirm. resignant. Flem. lib. 12. de resignat qu. 6. n. 11. Fac ergo podagrum, mutum, cæcum, febri etsi leui tentatos, beneficiis suis quibus cessere, in commodum ac fauorem vt eiunt tertij, ante tempus lege præstitutũ vti resignatio vim hebeat emori, beneficium ad ordinarium, iure deuoluitur, vt vacans per obitum. non tamen, si cum ad resignandum appulere animum, sani erant, vt mente ita & corpore.

Cum autem de beneficiis agimus, quælibet intelligi hac regula volumus, quod enim verbum ei facit initium (si quis in infirmitate constitutus resignauerit aliquod beneficium) vtpote indefinitum, vniuersali æquiualet, ex Baldo in leg. in fraudem ff. de testamen. militis & eliis epud Flamin. A lib. de resign. lib 12. qu. 4. n. 1. Rebuff. Glossa 1. in hanc regulam n. 3. & 5.

Vacant ergo beneficia quælibet, & vbilibet, ab ordinariis conferenda quibuslibet, à quorum resignatione libera, per legitimum suom possessorem facta canonice, superstes esse hic 20. diebus non potnit. Dixi vbilibet, vt innuerem comprehendi hac lege beneficia omnia, tam curiæ, quam quæ extra eam posite relinquuntur alteri possideode cum voluntate Papæ, cuius est cessionem eorundem beneficiorum admittere, & probare eum hac clausula, nec alias nec aliter Cassadoros decis. 31. super reg. 9. Rebuff. in tract nominationum qu. 17. & in praxi super hanc regulam Glossa 3. & B conclus. 72. num. 8. Flam. q. 5. lib. 12.

Valere sane hanc regulam in Gallia scripsere inter Italos Flamm. lib. 12. qu. 11. num. 3. è nostratibus Mnlinæus in hanc regulam Petrus Du Clos ad q. 5. Flam. lib. 12. n. 8 Rebuff. Concil. 72. n. 8. & alibi.

Est hoc, inter nos tamen, & gentes alies, insigne discrimen, quod ad rem præsentem attinet.

Primo, quod temporis requisiti per hanc regulam initium, à die consensus præstiti repetant, non item Galli, sed præstandi à Pontifice aut ordinario, Rebuff. ad hanc regulam Glossa 10. Papon. li. 2. recollectionis placitorum tit. 2. art. 1. Petrus du Clos in Flaminij lib. 12. qu. 11. num. 2. Molin. su- C per hac regulan. 10. & sequentihus.

Quare vt vacare credendum est beneficium extra Galliam, cuius possessor, idemque eius in alterius gratiam transmissor, ab eius resignatione facta canonice, non superuixit dies 20. integros, ite & in Gallia, cum fatiscente corpore doloribus, mors resignantẽ perennate non est passa vicesimũ diem, à dato Romæ consensu, admissaque à Papa, eius voluntate, id est cessione, elteriua causa liberali, atque gratuita, quod Boerius qu. 348. scripsit authoritate sua, calculoque confirmasse Parlementa Franciæ.

Secundo, & hoc ab aliis gentibus differimus, quod resignationes simplices, cuiusmodi censendæ omnes, quæ fiunt in ordinarij manibus, nno comprehendantur hac regula in Gallie, Petrus du D Clos in Flam. lib. 12. qu. 5. num. 8. Imbert. in Enchir, pag. 184. pro qua sententia citat. Ancharan. in cons. 297. Philip. Decium Conc. 124.

Quod Loüetus quoque innuit, in arest. littere G. art. 8.

Simplices dixi, nam permutationis causa factæ, earum quæ sunt admittendæ à Pontifice legem subeunt, iudicio curiæ ex Charonda in memorebilibus Petro Guenois ad citatum Imberti locum nu. 107. proindeque si compermutantium alterum naturæ concedere eccidat, à consensu super permutatione facienda, eb ordinario præstito, diebus 20. necdum prætereritis, vecabit eius beneficium regni E legibus, vt declarasse Senatum en. 1555. publica sententia scribit Guenois proxime citatus & hæc habui, quæ quæstionis hic positæ enarrationi præmittende duxi, quæ nemo non videt esse eiusmodi, vt causam omnino iugulent resignatarij, neque tamen committam, vt non intelligenter ac perspicue, mentem commisisse meam huic chartæ vlli videar, pro solemni ergo meo

Dico primò, *Resignatario, ob factum cuius sit in casu mentio, ius possidendi beneficij, nullum Romæ, aut à resignante auunculo transmissum esse*: causa est quod donatio hypothetica, non tencat, absente hypothesi, cum qua est facta, nec enim patet illa

latius, quam patere donanti est placitum, à cuius est voluntate, ac animo petendus donationis modus, qua benigne ac liberaliter, mereri de alio satagit. Sed resignatio, donatio quædam est, eaque hypothetica, ex interpretatione communi iuris, nempe si resignans superuiuat 20. dies, à consensu dato in cessionem sui beneficij causa resignatarij, cum à vero abhorreat, Pontificem, cuius vita nobis esse pro exemplo debet, à Canonicis abire legibus, nisi id se facere, ex causa indicet, ergo cum ante ea tempora, diem suum resignans obierit, in nihilum omnis Pontificis recisura est, aduersos defuncti nepotem liberalitas, & ita nunquam non fuit, ei vt intruso, abeundum in conscientia auunculi beneficio, Iudicis sententia expectata nulla, nam quis existimet, nisi impius alienum retinere se posse sine scelere, tacente licet Iudice? at quæ Ecclesia resignantis olim fuerat, hæc defectu conditionis, iure Pontificio necessariæ, possessore vacat, cum in eam, authoritate sua ingredi resignatarius nequeat, sed solius Pontificis, qoa tamen ad eam rem eatuit, relinqui ergo ab eo nullo non tempore debuit.

Dices legi pœnali, mos non est gerendus in conscientia ante sententiam: at quod collatio beneficij sit nulla, quia ab eius resignatione 20. dies resignatot non superuixit, est pœna, ergo resignatario non necessario subeunda, antequam in eum dicatur sententia. Minor est neganda, pœna enim supponit culpam, cuius expers, est mors resignantis præpropera. Deinde nõ alia priuatio in pœnis locũ habet, quam quæ eius est rei, quæ omnino & absolute ad eum attinebat, cui eripitur: qood hic haud dubie non accidit, cum beneficium in resignatarij manus, potestatemque nunquam venerit, nec Papa concedere voluerit, nisi resignante remanente incolumi, dies 20. totos, à cessione beneficij, per eum facta alteri. Quod cum repentinus casus aliquis, aut morbus, qui humanitus accidere multi possunt, impedit, beneficio decedendum est resignatario, quamuis iniusso, quia conditione tantum posita, impleraque superuicturi resignantis, ad spacia iure necessaria, beneficium erat absolute futurum eius. Sic Parochia, sic beneficia, sic eorum fructus & commoda amiuuntur Clericis, illa quidem, si intra annum ab eius possessione pacifica sacro initientur Sacerdotij ordine, secus ipso facto dicitur vacatura, nulla etiam monitione præuia iuxta cap. licet canon 14. & cap. commissa 35. de electione in 6.

Hæc autem, id est beneficia, si non sunt Clerici matrimonij vinculo vllo nexi, ex can. 1. 2. & 8. de Clericis coniugatis, Trid. sess. 22. cap. 4. nec iis impedimentis tenentur irretiti, quę collationem iure nullam efficiunt, de quibus nos tract. de beneficiis. Isti autem, id est fructus si preces vsitatas Deo pangant, si laudes occinant, si horas statis, suisque tẽporibus orando decurrant, non aliter vt ex Lataranensi sess. 9. colligere cuiqoe est promptum.

Dico secundò, *Quod beneficium resignatarij. primo non fuit, eius tamen possessorem factum esse iure, quam optimo, possessione triennij, eaque pacifica*, vt probetur aduerte Cancellariæ regulas esse multiplices, earumque tres tantum, vsu communi regni esse receptas in Gallia scilicet de infirmis resignãt. de publicandis resignationibus, de pacificis triennis toto possessoribus, Petrus Guenois ad Imbert. cap. 59. lib. 1. practicæ, quæ enim regula originem suam debet, priscis Patribus Concil. Africani, quibus tũ placuit, patrocinari possessori longi temporis, can. 86. hæc labentibus annis, coaluit prudentia Pontificum, Calixti III. à quo regulis est inserta Cancellariæ, Adriani VI. à qoo circunstantiis quibusdam est aucta, Leon. X. qui illam Concordatis intulit, sub tit. de pacific. possess.

Nec valet hæc modo in exteriori foro, sed & interno animę, alioqui iniusta foret, enimuero abactis veris pastoribus, falsos & inanes obtrudere, nec id ad annum aut mensem tantum, sed quam est eorum vita longa, factum est impium, hominique indignum. Deinde si dat triennalis possessio titulum, valebit non modo in foro, hominum arbitrio sed Dei in sacris conscientiæ tribunalibus.

DE CLERICORVM PRIVILEGIIS.

QVÆSTIO XXVI.

Clericorum priuilegia quæ & qualia.

SVnt Clericorum immunitates multæ ac genere ipso variæ.

Prima, ordine, non tamen digoitate, est posse alicui ab intestato succedere, cuius totelam ac curam non teneantur suscipere. Qua enim lege attinentur consenguinei, ab hac sunt immunes Clerici, enimuero cum filio suo moriens pater, tutorem in tabulis suis testamentariis nullum dedit aut per easdem aliquis vnus de multis ei est assignatus, delecto per iudicem, aut dato per patrem, suscipienda est turotis nomine pupilli cura, ac bonorum quæ ad eum morte patris obueniunt, (quæ duæ tutelæ species, testamentariæ dicuntur ac datiuæ) non tamen Clericis, quos Innoc. III. extra de postulando cap. ex parte 2. *Negat esse posse forensis negotij susceptores aut executores nisi forte id Monasterij exposcat vtilitas*, vel Episcopi, aut Papæ Romani authoritas, id imperantis accedat, quod Chalcedonense Concil. can. 3. vt refertur dist. 86. can. peruenit multis ante sæculis sanxerat: *Decreuit*, inquit, *magna & sancta Synodus neminem deinceps horum conducere possessiones, aut miscere secularibus procurationibus, nisi forte qui legibus ad minorum ætatum tutelas, siue curationes inexcusabiles attrahuntur, aut cui ciuitatis Episcopus, Ecclesiasticarum rerum commiserit gubernaculum, vel orphanorum, vel viduarum, quæ sunt indefensæ.* Vbi hoc te Lector aduertere volo eum leges hic audis, tibi non intelligendas esse Regum, ac ciuicas, *Iampridem*, enim: *Episcoporum consilio statutum est ne quis testamento suo tutorem de Clericis det, ac si quis hoc fecerit, non offeratur pro eo, nec sacrificium, pro dormitione eius celebretur.*

Ecquas hic ergo leges inculcant Patres quæ hic decreta nominant? quæ iura hic sibi intelligenda putant? pietatis ac naturæ, à quibus est hoc Clericis, peræque ac aliis innatum, vt propinquorum curam suscipiant, hos defendant, eorum bona administrent: ac quantum est homini licitum, prouidentia sua augeant, quæ tutelæ ratio, legitima dicitur, quod eam lex naturæ præcipiat, quo sensu Rebuff. ait tract. de sentent. prouisionalibus art. 3. Glossa vltima compelli posse Clericos ad tutelam miserabilium, etsi alias tutores esse non debeant authentica Presbyteros 3. codice de Episcop. & Cleric.

Secundum Clerici priuilegium est in eo, quod quisquis violentas in illũ manus inicit, fit excommunicatus ipso facto excommunicatione reseruata summo Pontifici, Innocent. II. decreto in Synodo Lateranensi, can. 15 & refertur 17. qu 4. can. si quis suadente diabolo, cui adiungenda est Alexandri III. constitutio cap. non dubium de sententia excommunicationis Eugen. Papæ II. circa annum 824. in Concil. Rhemensi can. 8. *Decreuimus vt si quis in Clericum, vel Monachum, violentas manus iniecerit, anathemati subiaceat, & nullus Episcoporum illum præsumat absoluere, nisi mortis vrgente periculo, donec Apostolico præsentetur aspectui*, sed de hoc priuilegio plura nos tract. de excommunicatione.

Tertium, est in immunitate, quarũ immunitatũ prima Clericorum versatur in personis, à qua habẽt vt ipsi principũ authoritati quoad vim coactiuã nõ sint subiecti, Nan enim, inqoit Vrbanus 23. q. 8. can. tributũ 22. *Ecclesia dari imperatori, nõ Pontificalis apex, qui in ore capitis praeminet, subiici potest regibus*, & in Concil. Later. generali ca. 43. queritur Innoc. III. nimis de iure diuino sibi Laicos vsurpare, *cum viros Ecclesiasticos, nihil temporale continentes*, ab eis, ad præstandum fidelitatis *iuramentum compellunt. Quia vero seruus Domino suo stat aut cadit, sacri auctoritate Concil. prohibemus*, inquit ibi Innoc. *ne tales Clerici personis sæcularibus præstare cogantur huiusmodi iuramentum.*

At Romanos Pontifices, *Regibus esse subiectos sacra Scripturæ præcipiunt*, (inquit Pelagius ad Childebertum Francorum Regem scribens) can. satagendum 25. qu. 1. male mihi tu hos ergo (dicat aliquis) Principum potestati ac censuræ subtrahis.

Respondeo potestatem principum esse duplicem, dirigentem vnam, cogentem aliam, priore prout est politica componitur respublica, posteriore vindicantur humana scelera, illa Regibus est in sciscendis legibus vsui, hæc in exterminandis ab hominum animis, culpis ac vitiis, enim ergo Clerici dicuntur à Pelagio sobesse principi, de subiectione directiua est eius intelligenda oratio, quo modo, tractatu de legibus, in eos iurisdictionem Regi competere, hunc illis imperare posse diximus, Vrbani autem & nostra oratio capienda est de altero potestatis genere, nempe coercitiuæ quam isti in illos nullam habent. Politicam dixi nam cum Clericorum vniuersitas sit sacra, profanæ Laicorum turbæ in negotiis animæ subesse non debet, ab hac præcepta augendæ virtutis, vel acquirendæ media, modosque accipere, ab ea in salutis viam dirigi non oportet, sed Laicos à Clericis salutaribus imbui monitis, ac ad magna duci trahique, tam verbo, quam exemplo est necesse.

Secunda immunitas est fori, seu iudiciorum, nempe vt in ius, & ad profana magistratoum tribunalia, vocari Clerici nequeant, nec apud eos causam dicere, quam enim id turpe factu, dictuque fœdum esset, si qui præsunt, his, in quos voluntate Dei, potestatem habent parere deberent ac obsequi? at sunt Clerici, Laicis à Deo præpositi, vt pastores ooibus, bis enim, est in persona Petri dictum, Ioan. 21. *Pasce oues meas*, par ergo fuit Clerieos, spirituales scilicet homines & sacros, quibus iudicium sæcularium est à Deo creditum, ab his nec iudicari, nec plecti, quo nihil æquius, nihil ad rectam rationem accedere potest propius.

Quare id illis inhibitum esse, voluere Patras, Concilia, Pontifices, non ero absonus, quoniam in ea tempora vitiis nostris incidimus, quibus nihil est orbe fere toto Clericis contemptius, si de multis aliqua, exempli causa hic ponam quæ aduersariis, Ecclasiasticam libertatem ac immunitatem violantibus, præposteris suis factis, os obtiudant.

Ducat aciem in hac pugna Academica, incruenta ac miti, Pontificum lectissima cobors, Christi nobilitas, Petri soboles, *si qui ex fratribus* (inqoit Clemens Romanus in Epistola) *negotia habent inter se, apud cognitores sæculi non iudicentur, sed apud presbyteros Ecclesiæ, quidquid illud est dirimetur*, meminerat, ab Apostolis sæcularia tribunalia, in maximis suis doloribus, tentata nonquam esse, nunquam aduersus Christi domini, suosque hostes appellata esse, nec ignorabat à Paulo Catholicos dirimendis controuersiis de re ciuili inter fideles, non Principum cognitores, ac iuridicos delectos esse, *audet aliquis vestrum habens negotium aduersus alterum iudicari apud iniquos, & non apud sanctos? an nescitis quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt? & si in vobis iudicabitur mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis.* Quare tam Christi exemplo, qoam Pauli ira Catholicos Clemens prohibet ad forum sæculare, in eoque litium suarum exitum quærere.

Clementem æquis prope passibos Alexander primus insequitur, cum in Epistola ad omnes orthodoxos, Ecclesiam, cuique vult in difficillimis temporibus asylum esse, ac contra litigantium impetus perfugium. *peruenit*, inquit, *ad sedem Apostolicam, quod quidam æmuli Christi eiusque sanctæ Ecclesiæ insidiatores, sacerdotes Dei, ad iudices publicos, accusare præsumant, cum magis Apostolus Christianorum causas, ad Ecclesiam deferri, & ibidem terminari præcipiat*, Sed amabo te lector tantisper hic gradum siste, ecquid audis, insidias Ecclesiæ struere, Christo bellum indicere qui per Clericorum latus illum petunt? eius dignitatem infringere, qui hos ad laicorum tribunalia importune sistunt? Quo quid ab optimo Pontifice dici possit eruditius vix apparet, ab his enim bellum est per Iulianum inchoatum in Ecclesiam, quos *denuo curijs addidit, & leges eorum causa latas abrogauit* Zozomen. lib. 5. ca. 5. quæ optimæ parentis vulnera, dedecoraque, sibi sananda Theodosius cum putasset, legem statuit optimam illam, vereq; laudabilem, quo quidquid à Principibus in Clericorum causa constitutum esset, vel quæ singuli qoiq; Antistites, pro Ecclesiis iudicassent, æternum foret, ac ratũ lege 47. cod. Theod. de Episcopis Ecclesiasticis & Clericis, vt enim non est facile, maius vllum nefas in Ecclesiam concipere, vt dixisse olim Martinum narrat Sulpitius lib. 2. histor. quam dum status Ecclesiastici odio, vel inuidia, de statu deijciuntur Clerici, aut ad ciuile forum iudicandi attrahuntur, sic facere Reges, in Ecclesiæ commodum vtilius nihil possunt, quam dum eius Maiestatem, contra Laicorum impetus retinent, præstanda securitate eius mẽbris hoc est Clericis: laudãdus ergo Theodosius, vel hoc maxime nomine, commendandi Pontifices, suspicienda longa retro priorum sæculorum series, quibus nostra, qoibus Ecclesiæ, quibus Clericorum illustris cum dignitate authoritas chara semper fuit.

Extat Eusebii Papæ decretalis Epistola ad Episcopos Galliæ ante annos 1300. data, legitur & alia Caij ad Fœlicem, Adriani item & Stephani altera, qua impense Clericorum immunitatibus cauent, nam de Concilijs dicere nihil attinet, cum

eorum decreta cuique sint ad manum, vt Constantinopolitani primi Oecumenici can. 6. Chalcedonensis can. 9. εἴ τις κληρικὸς πρὸς κληρικὸν πρᾶγμα ἔχοι μὴ καταλιμπανέτω τὸν οἰκεῖον ἐπίσκοπον καὶ ἐπὶ κοσμικὰ δικαστήρια μὴ κατατρεχέτω, Aurelianensis 4. can. 20. his verbis, *Clericus cuiuslibet gradus sine Pontificis sui permissu, nullum ad sæculare iudicium præsumat attrahere, neque Laico inconsulto Sacerdote, Clericum in seculare iudicium liceat exhibere.*

Sunt his cōsentientia decreta Concilij Roman. 3. sub Sylu. 2. 325. can. 1. Epaunensis sub Gelasio 1. can. 24. Aurel. 3. cap. 31. Concilij Romani Patrum 113. sub Nicolao II. Carthag. 2. can. 9. Lateran. sub Alexand. III. cap. 8. mirandum magis quod Constantinus adhuc à sacris Catholicorum mysteriis alienus, in Romano Concilio sub Melchiade anno 313. indignum existimauerit, Clericos de capite, fortunis ac fide, causam apud profanos fori magistratus dicere. Quod Basilio Imperatori idem visum, sic enim in Oratione quæ ad Patres Concilij Generalis 8. *Laicis*, inquit, *nullo modo licet de Ecclesiasticis causis sermonem mouere, neque penitus resistere integritati Ecclesiæ, & vniuersali Synodo aduersari*, hæc enim, *inuestigare, & quærere, Patriarcharum, Pontificum & Sacerdotum est, qui regiminis officium sortiti sunt, qui Ecclesiasticas & cœlestes adepti sunt claues, non nostrum, qui pasci debemus, qui sanctificari, qui ligari, & à ligamine solui egemus.*

Sunt ergo Clericorum causæ à Laicorum tribonalibus seclusæ, nec vnquam licuit nisi apud Episcopos, Ecclesiasticosque iudices eas agitari, ac iudicari. Hoc primum sanxit Paulus, hoc Petrus statuit vt auctor est Clemens in 1. epist. sua decretali. Hoc Patres in Chalced. Conc. can. 6. hoc Africani in Concil. Carthag. can. 15. & 31. Et quidem si Episcopus extra tempus Synodi criminis arcessebatur, audiebatur à duodecim Episcopis decreto Carthag. Concil. *Si autem fieri non potest vt multi conueniant, vt ipse in crimine non haereat, à duodecim Episcopis audiatur, Presbyter à sex, & proprio, Diaconus à tribus*, Concil. Carthag. can. 12. quod si cum Episcopo suo, disceptabat Clericus, controuersię quæ inter eos orta erat Metropolitanus diiudicator erat ac arbiter, aut Synodus ipsa, Concil. Antioch. can. 4. Carthagin. his verbis can. 31. *Similiter placuit vt Presbyteri & Diaconi & reliqui inferiores Clerici, in iis, quas habent causas, si de propriis Episcoporum iudiciis querantur, vicini Episcopi consensu, quæ inter eos intercedunt, controuersias ab ipsis euocati Episcopi, componant.* Sin autem Metropolitano suo lis intendebatur ab Episcopo, controuersiæ arbitrium ad Exarchum Diœceseos, id est vt ego cum Zonara in can. Chalcedon. Concil. 9. & 17. interpretor Patriarcham aut Roman. Pontificem, decreto Concilij can. 9. deferri oportebat. In cæterorum autem qui sacris erant initiati, quin & in Monachorum controuersiis, eius cui subiecti tum erant, Episcopi propria cognitio fuit. Quare si quis Clerico diem dicebat, siue illatam propulsaret iniuriā siue rei capitalis, siue ciuilis, aut pecuniariæ quæstio esset coram ipsius Episcopo rem transigi erat necesse, Zonar. in can. 15. Concil. Carthag. 217. Episcoporum sub Honorio Papa & Theodosio primo Imperatore habitum.

Pœnæ in non obsequentem æquissimis his legibus constitutæ variæ. Prima fuit, causa cadere propter quam ab Episcopo ad Imperatorem, aut magistratus ciuiles, Clericus appellauerat, nec posse vnquā si ab iis renūciaretur innocens, pristino restitui gradui, *Si quis à proprio Episcopo depositus Presbyter vel Diaconus vel Episcopus, ausus fuerit Imperatoris auribus molestiam exhibere cum oporteat ad maiorem Synodum conuerti, & ius quod se habere putat ad plures Episcopos referre, eorumque examinationem suscipere, qui Imperatori molestus fuerit, is nulla venia dignus neque sui defendendi locum habeat, nec restitutionis futuræ spem expectet.* Concil. Antioch. can. 12.

Secunda est excommunicatio non latæ sententiæ, sed ferendæ Concil. Agathense primum can. 7. *placuit vt si Clericus relicto officio suo propter districtionem ad sæcularem forte iudicem confugerit, & ad quem recurrit solatium ei defensionis impenderit, cum eodem de Ecclesiæ communione pellatur.* Quæ pœna inflicta quoque legitur in Venetico can. 9. his verbis: *alter à communione quoque habeatur alienus*, cum enim sæcularis iudex potestatem nullam in Clericum habeat, non modo in criminali, sed nec in ciuili causa per cap. nullus 11. & decretalem Bonifac. VIII. capite sæculares 2. de foro competenti in 6. eo quod ille huic obsequi, non imperare debeat, patet ab eo cum Ecclesiastica libertate quam violat, Canonum quoque iura, & Pontificum decreta lædi, proinde non sine culpa, quam æquitati esse contrariam Antisiodorense Concil. innuit, his verbis: *Quicunque iudex, aut sæcularis, Presbytero, Diacono, aut cuilibet de Clero, absque audientia Episcopi iniuriam inferre præsumpserit, anno, ab omnium Christianorum consortio habeatur extraneus*, Antisiod. can. 43. quam culpam cum aliis pœnis, tum censura maximè, id est priuatione sacrorum, aditu Ecclesiæ congressuque fidelium puniri iuste posse quid vetat? Ei porro additæ & aliæ pro Clericis ad sæculares iudices appellātibus. Eorum prima, minusque vsitata in Dei Ecclesia, fuit publicæ verberationis: in Matisconensi Concil. primo statuta can. 8. his verbis: *Si Clericus hoc implere distulerit, (de non appellando ad Laicos) si iunior fuerit vno minus, de quadraginta ictus accipiat, si honoratior, triginta dierum inclusione mulctetur.*

Secundo, ab Episcopi iudicio, qui sæcularium appellabat subsellia, quamuis apud eos euaderet superior, in pœnam tamen contempti canonis, ordinum vsum habebat nullum, Concil. Carthagin. proxime citatum can. 15 Quinetiam si eorundem iudicum communi suffragio, culpæ sibi obiectæ renunciabatur expers, locum tamen proprium, τὸν βαθμὸν δηλαδὴ καὶ τὴν ἱερατικὴν τιμὴν ἀπολλύειν, *gradum scilicet ac Sacerdotij dignitatem amittere iubebatur*, Zonar. ibid.

Res ergo Clericorum omnes illibatæ, sanctæque esse debent iuridico Regio, quare ab eorum causis cuiusquemodi, tam quibus vita, salusque agitur, quam fortunæ, puras eum habere manus, animumque est necesse. Propositionis partes sunt duæ in earum priore dicitur, cognoscere de criminibus Clerici, non esse iudicis laici, secunda, ab eius quoqua examine & censura, ciuilia, vt æs alienum, pactaque conuenta eximit.

Priorem signate affirmant antiqua Concilia Carthag. 3. can. 17. *si quis Clericorum in causam criminis incurrerit, & abnuerit, iudicium Ecclesiasticum, debet periclitari*, hinc enim argumentari sic libet, quæ legibus sunt naturæ aut regijs, permissa singulis, hæc nocere cum fiunt, non solent, enimuero plectuntur solæ culpę, in quibus, locum non habet, quod nec natura, nec humana iura respuūt, cum ratio, sceleris amica esse nequeat, in qua vis est,

est, natura que legis sita. Sed nocet Clerico tribonalium sæcularium aditio, prodest autem eidem imploraſſe æquitatem Eccleſiæ, hæc ei ergo, non illa adeunda ſunt opis gratia, ſane eſt in cauſis criminalibus pleriſſimum fori priuilegium obtinere, docet, Gratianus ex multis Pontificum decretis cauſa 11. qu. 11. & lib. 2. decret. titulo de iudiciis capite at ſi Cleric. cap. qualiter & quando.

Quare enixe Laico iudici imperat Eccleſia in Aurelian. 3. can. 20. *Ne quenquam Clericorum pro ſua voluntate conſtringere, diſcutere audeat, vel damnare*, quæ tria ſunt propria iudicis officia, cum eius ſit ſontium comprehenſio, diſcuſſio, condemnatio.

Quid? quod in Agathenſi primo can. 32. vetentur ſinguli litem Clerico intendere, ei diem in foro coram iudice regio dicere? *Id eſt criminale illi negotium in ſæculari iudicio proponere*, quod in Romano primo ſub Syluestro dicitur, *nulli Clerico licere ante ſubſtem Laicum ſtare*, ſunt Clerici ergo non ſua magis ſpecie atque maieſtate, contra fori ciuilis aculeos tuti, quam Pontificum, Eccleſiæque æquiſſima voluntate, addamos & Imperatorum vt Conſtantini apud Ruffin. lib. 10. hiſtoriar. cap. 2. & lib 16. Cod. Theodoſiani, & lib. 7. de Epiſcopis, quam immonitatem à Iuliano violatam, reuocarunt Theodoſ. & Valentinianus eodem tit. Codic. lib. 45. 46 & 47.

At enim dicat aliquis, cum impunitate muniatur audacia, ſi io eam vim legum erigere regius Quæſtor nequit, breui Clericorum nulla erit in templis religio, nulla in pactis fides, nulla domi virtus, nulla aduerſus pares æquitas, nulla in dictis factiſque moderatio, quis enim coercebit indociles? quis æquí neſcios, ac modi, in ſuis appetitionibus expertes frænabit? Pro ſolutione ſit

Secunda Aſſertio, *ad Epiſcopum pertinet, natas inter Clericos prouinciæ ſuæ controuerſias, tam de criminibus, quam pecuniis, iudicii ſui æquitate dirimere.*

Primo quia cum hæ æternæ eſſe non debeant, finem habeant eſt neceſſe, quem tamen videre nequeunt, niſi diremptæ authoritate iudicis, non laici, ac ciuilis, vt patet ex dictis, ergo Eccleſiaſtici.

Secundo, eſt Epiſcopus, Eccleſiæ cui præeſt, Rector ac Pater, Clerici autem Eccleſiæ pars ſunt præcipua, ad cuius fortunatum regimen pertinere nemo negauerit, his eam component legibus, quibus ſingulorum priuata, publicaque omnium incolumitas continetur, at hæc iurgijs tollitur, pace communi gliſcit ac alitur, ergo vt eſt hæc, ab eo in Eccleſiam inuehenda, ita & illa ſunt exterminanda, at eliminantur iure dicundo Clericis ex æquo & bono, quod facere ex fide, ac vt eſt neceſſe, ſolius Epiſcopi eſt munus.

Adeundus ideo Chriſti imperio *ſi peccauerit in te frater tuus dic Eccleſiæ*, Math. 18. nec cõſcientiæ ſuæ ſatisfacit, qui eo dimiſſo deflectit ad ſæculana tribunalia. Carthag. Concil 3. can. 11. quare qui virtute cæteris præſtitere regibus, Reges & ipſi, Clericos à ſuis emiſſos tribunalibus, reiecere ad ſacra Eccleſiæ, à Chriſti aſſeclis id eſt Epiſcopis iuſta pœna multandos, teſtes libri, teſtes hiſtoriæ, teſtis retroacta ſæculorum ſeries.

Antiſtitum vitia, in ſupplici libello oblata ſibi, ne volante quidem oculo libare Conſtantinus voluit. Quæ Clericorum priuilegia crudelibus edictis vſta, transfuga Iulianus impetio abegerat, hæc mitiſſimi vir animi Theodoſius, diuino anſu, quaſi poſt liminio in Eccleſiam reuexit l. 47. Cod. Theod. de Epiſc. Eccl. & Cler. vt paulo ante eſt notatum.

Quid Gallos Reges eloquar? quid Carolos, Ludouicos, Robertos, Henricos, quorum, quam præclara de Epiſcoporum in reos Clericos authoritate, iudicia extiterint, nihil me neceſſe eſt in omnium conſcientia dicere, inter ſacræ Gallorum Hierarchiæ, varios Antiſtites, Engolimenſis emicat, hunc vt multos alios, Regum liberalitate, verius, quam inolita vlla conſuetudine, indiſtincte de cauſis omnibus ciuilibus, cognoſcere olim ſolitum, narrat Ioan. Faber apud Choppinum lib. 2. de ſacra polit tit. 1. num. 16 ad marginem.

Quid ſi Epiſcopus ipſe ſit reus? quid ſi Clerico ſuo ſuſpectus, quid ſi ob offenſam acceptam, ipſi minus placidus.

Cum res Epiſcopi agitur, aut Clerici, cui cum ſuo Epiſcopo non conuenit ob certas cauſas, tam iſtis, quam illi cui cum Epiſcopo negotium aliquod intercedit, appellanda eſt Epiſcoporum Synodus ad iudicium, aut Metropolitanus. Fabianus Papa author Epiſtola ad Hilarium 3 cap. 2. *ſi quis*, inquit, *Epiſcoporum, ſuper certis accuſetur criminibus, ab omnibus audiatur, qui ſunt in prouincia ſua Epiſcopi, quia non oportet accuſatum alibi, quam in foro ſuo audiri.*

Morem hunc quidem Galliæ, priſco Patrum æuo fuiſſe, colligere cuique eſt facile ex can. 5. Vaſenſis Conc. 2. 442. têporibus Leonis primi, *ſi quis Epiſcopi ſui ſententiæ non acquieſcit recurrat ad Synodum*, ſimilia præcipit, canon 20. Aurelianenſis Cõcil. tertii ibi enim iubetur Clericos de nimia Epiſcopi aduerſum ſe ſeueritate conquerens, recurrere iuxta antiquas conſtitutiones ad Synodum, quod aliquanto ante tempore vniuerſæ Eccleſiæ Chalcedonenſis Oecumenica Synodus fieri imperauerat actionis 15. can. 9. bis verbis, *ſi Clericus aduerſus Clericum habeat negotium, non relinquat ſuum Epiſcopum, & ad ſæcularia iudicia non concurrat, ſed prius negotium agitetur apud proprium Epiſcopum, vel certe (ſi fuerit iudicium ipſius Epiſcopi) apud arbitros ex vtraque parte electos, audiat ut negotium, ſi quis vero contra hæc fecerit Canonum ſubiaceat correptioni, & ſi Clericus aduerſus ſuum, vel alium Epiſcopum, habeat cauſam, apud audientiam Synodi prouinciæ eius, conqueratur.* Nefas ei tamen fuit, Epiſcopiſque in cœtum coactis, accuſatum præſulem damnare, abſque Romanæ ſedis authoritate. Damaſus Papa primus Stephano Archiep. Epiſt. 3. cap. 3. & refertur à Gratiano cauſa 3. q. 6. canone diſcutere ſexto, canone dudum 9. can. multum ſtupeo 8. eiuſdem quæſtionis & cauſæ.

Nefas tamen fuit læſo Clerico, apud eoſdẽ Epiſcopos in Synodo, queri de Epiſcopo ſuo, ac cum eo iudicio experiri velle, niſi prius de eo reſciuiſſet, verum ſibi ſatisfacere, iniuriamque tollere, induceret animum, quod ipſum facere ſi renueret, tum demum ſummis primatibus cauſam indicare offenſo fas erat, *at ſi primates eos pacificare non poterant, legitimo tempore conuocabant ad Synodum.* Fœlix primus Epiſtola ad patres Alexandrinos, à qua tamen ad Pontificem appellare fas erat cap. non liceat 14. cauſa 3. q. 6. & Damaſus Stephano Archepiſc. Epiſt. 3. cap. 2. ibi eo aſſerit omnibus licitum eſſe appellare ad ſanctam ſedem cum eſt neceſſe, ab eaque ſingulos fulciri in periculis, oportere.

Neque in criminalibus ſolum cauſis, ſed ciuilibus ac pecuniariis coram iudice Eccleſiaſtico con-

veniendi sunt Clerici de quo dubitare nemo potest qui legerit decreta Pontificum, in can. nullus Episcopus can. placuit 11. q. 1. caput at si Clerici de iudiciis cap. diligenti de foro competenti, vbi id tam diserte & expresse Pōtifices significant, nihil vt ab illis dici potuerit expressius.

Accedit & ratio, Nam cum bona, realem, sibique propriam obligationem non habeant, sequuntur conditionem & statum personæ, sed Clerici à iurisdictione sunt liberi sæcularium principum, ergo & bona eorum: ergo de iis institui processus nō potest, ab eorum iudicibus, cum id fieri nequeat, nisi eos vocando, examinādo, imperando, à quibus rebus abstinere hi debent, cum iis subiecti non sint Clerici.

QVÆSTIO XXVII.

An interdum laico de causis Ecclesiasticis cognoscere liceat & quando.

LIcere tradunt D. Antoninus 3. parte tit. 9. cap. 2. §. 3. de Graffiis decisionum aurearum lib. 4. cap. 18. num. 128. quando autem & quo tempore iam est videndum.

Primo ergo subest Laico Clericus in materia feudi, quod litibus, quæ de eius natura, vi & effectibus, oriri soleant, his per immediatum feudi Dominum, modus imponi lege canonica dabeat cap. ex transmissa 6. & cap. verum de foro competenti. *Quia cum iudex Laicus cognoscit in causa feudali, potius iudicat super re sua, quam de Clerico, cum tantum sit iudex respectu causarum quæ oriuntur occasione feudi*, Abbas in cap. verum de foro & in cap. dilectus de præbendis.

Secundo, cognoscit Laicus de Clerico eiusque causis, cum facultate, licentiaque Episcopi quia Clericus Laici magistratus operam implorare potest, annuente proprio Præsule, Concilium Carthag. primum can. 18. & habitum in palatio Vernis, can. 18. ergo & magistratus regius de eiusdem Antistitis voluntate, eam petenti præstare.

Quid? quod tribunalibus regiis, ac principum, excludantur tantum Clerici, cum illis ad id superiorum facultas deest? Concil. Veneticum primum can. 9. *Clerico nisi ex permissu Episcopi sui servorum suorum sæcularia iudicia adire non liceat*, Aurelian. 3. *Clericus cuiuslibet gradus, sine Pontificis sui permissu, nullum ad sæculare iudicium præsumat attrahere*: ergo cum Episcopo visum erit concedere Clericis, vt ciuile forum ex causa adeant, in eo recipi, audiri, iuuari, à magistratu loci præside poterunt.

Addamus his causis & alteram, à re ipsa naturaque petitam, quæro enim, quæ Pontificem ratio maxime impulerit, vt se inconsulto ac nescio forum Clericis clausum esset? opinor, vt hoc facto staret eorum dignitas, Ecclesiæ maiestas efflorescetet, quam flaccescere, ac inanem reddi, est necesse, si quibus, principum legibus, hominum quisquiliæ cōpinguntur in vincula, his mandato iuridici regij, tenerentur & Clerici, hoc enim ipsum esset seruo dominum subijci, vt loquitur Conc. Veneticum primum can. 9. subditum Regi iura dare, ab oue Pastorem regi, quæ vt naturæ opposita, bene instituta ratio odit. At nihil de luce Ecclesiæ, nihil de Clericorum excellenti specie deperit, cum de istorum criminibus quæstionem laici instituunt, voluntate præsulum, sic Nicolaus Pontifex causa 2. q. 7. can. 41. Imperatori est author, mittendi in vrbem, qui examinent, ecquid eorum esset criminum reus, quorum ab inuidis ac gloriæ suæ æmulis, arguebatur, *nos*, inquit, *si incompetenter aliquid egimus, & subditis iustū legis tramitem nō conseruauimus vestro ac missorum vestrorum cuncta volumus emendare iudicio* & post pauca, *& non tantum hæc sola quæ superius diximus, querimus vt examussim exagitent, sed siue minora siue maiora illis sint de nobis indicata negotia, ita eorum cuncta legitimo terminentur examine, quatenus in posterum nihil sit quod ab eis indiscussum, vel indefinitum remaneat*, quæ enim hi versant, quæ agitant, quæ tractant, Ecclesiæ authoritate magis, quam sua versant, ad cuius honorem facit haud dubie, quod sibi in dicendo iure substituere possit è foro viros gnauos, nobiles ac industrios.

Est hoc tamen discrimen Papam inter ac Episcopum, quod ille vti opera laici possit ad omnes causas, etiam capitis ac vitæ, nequeat autem Episcopus, nisi in re pecuniaria ac mere ciuili, iuxta Glossam ad cap. decernimus de iudiciis verbo non præsumant.

Tertio, subest laico Clericus, cum non est ornatus Clericatus insignibus, cuiusmodi sunt tonsura & vestes, nec de ijs adhibendis in communi vita, incessu, & congressu tertio admonitus, culpam emendauit, eorum enim omissio, est priuilegiorum omnium amissio quæ Clericis iure sunt concessa, ex cap. contingit 2. de sentent. excom. Trid. sess. 23. cap. 6. Heuia in Curia Philippica parte 3. nu. 16. Riccius in praxi par. 2. resol. 172.

Quarto sisti Laico ad iudicium Clericus potest ob negotia, quæ mercatorum more agit in republica cap. Sacerdotibus ne Clerici vel Monachi, quia turpe est, fœdumque, ei opem ferri ab Ecclesia, per quem constat in ea scandalum generari, Aufrerius in tractatu de potestate sæculari regul. 1. fallent. 17.

Item si in arte quam profitetur quidpiam peccet, quod censuram mereatur, de quo Caroli IX. decretum extat anno 1563. art. 21. & 4. constitutionum quas Bourdinus explicat: *Et aussi sans preiudice de la iurisdiction temporelle & seculiere contre les gens mariez & non mariez, faisans & exerceans estats ou negotiatiōs, pour raison desquelles ils sont tenus & ont accoustumé respondre en cour seculiere, où ils seront contraints de ce faire, tant en matiere ciuile que criminelle, ainsi qu'ils ont fait par cy deuant.* Qui autem Clerici, immunitate gaudere debeant, explicatur in comitiis Molinensibus art. 40. & in collatione ordinationum art. 2. his verbis. *En quelque matiere que ce soit, ciuile ou criminelle, nul ne pourra iouyr du priuilege Clerical, soit pour estre delaissé, ou rendu au Iuge d'Eglise, ou pour autre cause, s'il n'est constitué aux Ordres sacrez, & pour le moins Soufdiacre ou Clerc beneficial, ou actuellement resident, & seruant aux offices & ministeres qu'il tient en l'Eglise, ou Escholier actuellement estudiant.* Ita hunc tamen tertio monendum, prius esse vt mercaturæ studia sibi sectanda non existimet, aliquoque cogitationem suam transferat, quam à iudice sæculari puniri valeat, dixere Megala in 3. par. lib. 3. cap. 11. qu. 1. num. 31. Filliucius tom. 1. tract. 16. cap. 11. num. 314. Ceuallos tract. de cognit. per viam violent par. 1. qu. 70. num. 6. quam eis mentem iniectam esse à Pontificū decretis non est improbabile. Sic enim Honor. III. in cap. 16. de vita & honestate. *Mandamus quatenus si tales ter inique commoniti, ab huiusmodi non resipuerint, sed*

prætermißis diuinis officiis, negotiationibus insliteri nt supradictis, cum facto abscisant priuilegium Clericale, in quantum, dum his se implicant, de suis facultatibus, statutis & consuetudinibus patria subiacent, non defendas eosdem. De eo autem, qui profitetur militiam sic Clemens III. in cap. 25. de sentent. excomm. *Huiusmodi Clerici, si à Prælatis suis tertio commoniti, militaria arma noluerint deponere, de priuilegio Clericorum subsidium aliquod habere non debent.*

Quinto, inquirit de Clerico Laicus, cum ille non religionis studio, non zelo, ac amore status, à laicorum numero transiit ad Ecclesiam, sed impunitatis assequendæ causa, ac vitandi fori laici, vbi pœnas daret delictis suis æqoales. Sylu. verbo iudex primo n. 6. Reginal. tom. 1. lib. 9. cap. vltimo num. 386.

Sexto Clericus coram iudice laico conoenitur super arreragijs census annui quando petuntur ratione prædiorum censualiũ. Rebuff. in tract. quando sæculares cognoscere possunt de Ecclesiast. nu. 79. causa est, quod tunc magis videntur conueniri possessiones, & possessores prædiorum, quam personæ sacræ: lege Imperatores ff. de publican. & vectiga. Secus dicendum cum non vectigalia, sed personæ essent ad eorum solutionem astrictæ, pote quia census est personalis, aut quia pro eius præstatione, alterius nomine Clericus vadem se constituit, nam tunc quia Ecclesiastici fori res est, ad illud recurri debet, Aufrerius in tract. de potestate sæcularium soper Ecclesiasticis personis regula 2.

Septimo cum Clericus, recti indocilis, erratis modum non ponit, nec se corrigit Glossa in can nec licuit dist. 17. Regin. lib. 9. cap. 23. num. 350. tunc autem censetur incorrigibilis, cum ad idem peccatum relabitur, de quo eum iudex, publice sententia sua arguit, Sylu. verbo incorrigibilis, vel qui de crimine condemnatus, cum nequeat in Monasterio custodiri, ad eadem aut maiora scelera reuoluitur, quam sint ea de quibus à iudice per sententiam, quam è tribunali in eum dixit, ante est notatus Reginaldus proxime citatus.

Causa est quod vitia impunita esse non oporteat, ergo nec ea omitti media quæ lege, vel natura, sunt ad eorum vindictam instituta, at eiusmodi est laicorum Iudicum authoritas, qua eos Deus haud dubie instructos esse voluit vt reprimeretur audacia, plecterentur scelera, omnis è republica exularet improbitas, potestatem hanc ergo laxari in nocentes, incitari in fures Clericos cum accidit eos esse tales, fit sine emittentis iudicis culpa vlla.

Octauo licet iudici laico potestate sua vti in Clericum, cum reconuenitur ciuiliter iuxta cap. 1. & 2. de mutuis petitionibus & can. 1. § cuius in agendo 3. q. 8. quem enim quis iudicem adhibet ac exacuit in alium, tacite hoius se quoqoe vult aculeis ac authoritati obnoxium esse.

Est hæc sane lex reconoentionis, vt qoi iudex esse iure non poterat, per eam, lege quam optima, agat in non sibi subditum. Graphius 4. decisionum aurearum cap. 18. num. 128. quid enim æquius, quam *cuius in agendo quis obseruat arbitrium, eum habere etiam contra se iudicem non dedignetur?* 3. q. 8. can. 1.

Notat autem Reginaldos cap. 23. lib. 9. num. 352. reconoeniri Clericum non posse.

Primo, cum de solutione facieoda pecuniæ agitur, ad quam est Laici iudicis sententia damnatus, superioris enim est cogere, non alterius, at talem noo esse magistratum regium, nec authoritate in Clericum præditum ad id esse sufficienti longe est certissimum, cessat ergo Clerici reconuentio apud Laicum, cum est cogendus ad pecuniam præstandã colliriganti ad quam est condemnatus.

Secundo cessat in repetenda possessione iuxta cap. ex conquestione de restitutione spoliatorum.

Tertio cum Clericus vim est passus, à laico, tunc enim si ille aduersos hunc agat, reconueniri vicissim à laico Clericus non poterit, vt dicitur in cap. celatum §. ad hoc de iure patronatus.

Nono est laici tribunal, forumque Clerici subeundum, cum laico litem intentat, quia rei forum actor sequitur in causa ciuili, cap. si generale de foro competenti, Glossa ad cap. si Clericus verbo actor de foro competenti, non in spirituali, quod eiusmodi rerum cognitio Laico sit interdicta Pontificis decreto cap. 2. de iudicijs.

Decimo, subest Laico Clericus cum histrioniam factitat, & quidem si per annum in ea arte versatur, ipso iure omni priuilegio Clericali priuatur, si minori tempore, ter est admonendus ab ordinario, & si non desistit priuandus est priuilegio cap. vnic. de vita & honest. in 6.

Vndecimo, cum reperitur in flagranti delicto, aut illius præsenti periculo can. si quis Diaconus dist. 50. & lege palam parag. qui in adulterio dig. de ritu nuptiar. de qoo à Leone decimo anno 1516. priuilegium Francisco primo concessum esse, scribit Grassal. de iure liliorum.

Duodecimo, cum est coniugatus & incedit sine Tonsura & habitu. Barbosa iuris Eccles. lib. 1. cap. 39. parag. a num. 72. Bobadilla in Politicis tom. 1. lib. 2. cap. 18. Riccius in praxi tom. 2. resol. 174.

QVÆSTIO XXVIII.

Quid habeat Gallia peculiare circa Clericos, eorumque iudicia.

DIco primò, *In Gallia posse conueniri Clericum coram iudice Laico, cum de recognoscendo instrumento agitur, quo contra eum Laicus nititur ad petitionem æris sibi debiti.* Ita Franciscus primus art. 92. legum publicatarum in curia anno 1539. *Que toutes personnes qui seront adiournees en leurs personnes en cognoissance de cedules seront tenues icelles recognoistre, ou nier en personne, ou par Procureur specialement fondé pardeuant le Iuge seculier, en la iurisdiction duquel seront trouuez sans pouuoir alleguer aucune incompetance, & ce auant que partir du lieu, où lesdites parties seront trouuees, autrement lesdites cedules seront tenues pour confessees par vn seul defaut, & emporteront hypothecque du iour de la sentence comme si elles auoient esté confessees.* Erit hæc tamen iudicis cautio prima, ne Clericum ad debiti præstationem cogat, Rebuff. tract. de Chirographorum & cedularum recognitione art. 1. n. 1.

Ratio est, quod sic concessæ sibi potestatis limites iudex excederet, cum agnitionis solius Franciscus meminerit in sua lege, solutionis nullo modo, *seront tenus icelles recognoistre.*

Secundo, dabit iodex operam vt cognita manu Clerici, eum illico ad competentem iudicem, hoc est suum, proindeque Ecclesiasticum remittat, vt eius authoritate ad id cogatur, quod suadebit æqui-

tas, quale est præstare promissi fidem, vt facturum se est pollicitus, Aufretius in stylo Parlamenti arresto 205. & 405. vel debitum soluere, integrum quidem cum eius exhibendi tempus aduenerit, partem autem si eam se daturum recepit certo tempore.

Tertio, laborandum est Iudici ante omnia, vt eius imperio sistatur sibi Clericus, alioqui non satisfacit legi, quæ vtrumque haud dubie, his verbis exigit, *qui seront adiournez en leurs personnes*, à qua abire iudici non licet, nisi de principis ac Legislatoris opposita voluntate, certa vel admodum probabili coniectura ei constiterit, lege si non aliter ff. de legat 3. quod tamen extra Galliam licere iudici negat Duardus in Bulla cœnæ lib. 2. can. 15. q. 11. num. 53.

Secundo est hoc Galliæ peculiare in hoc genere, vt de deposito commisso Clericis, præses regius quæstionem instituat, eosque cogat, illius restitutionem facere deponentibus, Choppin. lib. 2. de sacra politia quod in vsu quoque Hispanis esse docent Borellus de præstantia Regis Catholici cap. 71. Salsago de protectione regia tom. 2. par. 4. cap. 14. Gutierr. de tutelis par. 3. cap. 1. num. 1.

Tertio, est hoc fori Gallici, proprium, vt qui vice principis, illi cum potestate præsidet, condemnare Clericum testium ore conuictum, de plaga Laico imposita, possit ad omnia, quæ iste dum curatur, ad vitæ sumptus, medicorumque operam impendit: auctor ista audendi Carolus VIII. in decreto de sententia prouisionali art. 51. *Auons ordonné qu'esdittes prouisions d'aliments, douaires, medicaments les prouisions donneés par sentence Iuge Royal serons executees nonobstant oppositions ou appellations, & sans preiudice d'icelles.*

Ne quid tamen in eo iudex peccet, oportet sic ei Clerici crimen certum esse, vt de eo quamuis alia in eum non producantur argumenta, nec in illum immittatur nouus actor, argui tamen, ac conuinci possit, Rebuffus dicti tractatus art. 1. Glossa 4. num. 13. quod si esset facti fides, probatioque necessaria, Laico iudici procedendum non esset contra Clericum, sed læso Ecclesiastici authoritas, auxiliumque contra eum implorandum esset.

Ratio est, qaod cum Clericus à potestate sit Laici iudicis, foroque, iure canonum exemptus, ab hoc nulla in eum exerceri possit de vita ac salute quæstio, vt accideret, si in eum iudex, testes armare, armatos recipere, ac audire in publico prætorio, populique luce posset.

Secundo cum sit incertum, quibus alimentis, ac pharmacis, vulneratus egeat, adhibere iudex debet medicinæ peritos ad consilium, qui eidem spectata vulneris natura, ac magnitudine, quid sit, & quantum, ad eius curationem necessarium, interposita iurisiurandi religione referant, vt id læso dari curet à Clerico, non amplius, authentica de non alienandis rebus Ecclesiæ paragr. quod autem.

Tertio Martini V. beneficio, iudex in Gallia cognoscit inter personas Ecclesiasticas, de causis beneficiorum possessoriis vi Bullæ ea de re à Martino V. concessę, est hæc eiusmodi.

MArtinus Episcopus seruus seruorum Dei ad futuram rei memoriam. Apostolicæ sedis æqua & circumspecta prouisio, quorumlibet & iura & tranquillitatem consonere satagens:

A *cum verisimiliter timetur ne cupiditas improba se à vetitis abstinere nesciens, statutis, ordinationibus à se huiusmodi prodeuntibus, laxato freno rationis abutatur, per prouisionis debitum remedium, nunc vero per optimum declarationis officium nititur obuiare. Dudum si quidem prouide considerantes, quod licet Clerici, Ecclesiasticæque personæ, quorum causas, & querelas in hiis pręcipue, quæ de iure vel consuetudine ad forum Ecclesiasticum pertinere noscimus, eo tamen derelicto, sæcularibus iudicibus se submittere, seu partes sibi aduersas ad forum de iure*

B *vetitum conuenire, vel contrahere præsumebãt, grauibus proinde pœnis, tam spiritualibus quam temporalibus, etiam iure disponente alligarentur. Pœnas tamen ipsas non sine propriæ salutis periculo sæpius videbantur habere in contemptum. Nos qui ex debito pastoralis officij salutem quærimus singulorũ, super his opportune prouidere volentes, per alias nostras literas, statuimus & etiam ordinamus, quod quicunque ex Clericis & personis eisdem, de cætero reus talis præscriptionis existentis, nisi a pręmissis desisteret, omni commodo concessionum & gratiarum sibi*

C *à sede prædicta concessarum careret. Ipseque in graues tunc expressas & alias iuris pœnas incurreret, prout in dictis literis plenius continetur. Cum autem pro parte Charissimi in Christo filij nostri Caroli Regis Francorum illustris nuper nobis fuit expositum, quod à nonnullis vertitur in dubium: an per huiusmodi nostram concessionem derogare voluerimus iuri, & iurisdictioni Regiæ: præsertim in casu possessorij retinendæ possessionis super suis Ecclesiis, & beneficijs Ecclesiasticis regni Franciæ & Delphinatus Viennensis, per quam Iurisdictionem præfa-*

D *tus Rex sibi asserit licere in omni casu etiam iuridice tueri possessores. Nos ad omne ambiguitatis tollendũ dubiũ, super his opportune prouidere volẽtes, eiusdẽ Regis in hac parte supplicationibus inclinati authoritate Apostolica: tenore præsentiũ declaramus nostræ intentionis non fuisse, neq; esse per dictam aut per aliã quamcunque constitutionem eidem Regi & eius Regiæ Iurisdictioni, per quam (vt asseritur) tam Rex quam sui progenitores super omni possessorio à tanto tempore, citra quod de eius contrario memoria hominum non existit, consueuerunt cognoscere, in aliquo*

E *derogari voluisse, aut velle, quoque modo ipsosque Regem & iudices detinentes partes molestatas super earum conseruatione, ad suorum beneficiorum possessionem, ipsius Regis auxilium implorantes (dummodo in contemptum Iurisdictionis & libertatis Ecclesiasticæ, vt partes sibi aduersas in rebus Ecclesiasticis diutius perturbarent, hoc non fecerint) pœnas in dicta nostra constitutione contentas, nullatenus incurrisse, aut debere incurrere quomodo. Per hoc autem nullum ius seu Iurisdictionem in præmissis ca-*

gnoſcendi eidem Regi de nouo acquiri volumus, ſed antiquum ſi quod habebat tantummodo conſeruari. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis, conſtitutionis & voluntatis infringere, & ei auſu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctos Apoſtolos Calend. Maij, Pontificatus noſtri anno 12.

Quarto licet profano magiſtratui pœnas de Clerico repetere in caſibus quos priuilegiatos nominant, Graſſalius lib. 2. de regalibus Franciæ priuilegio 17. Aufrerius in allegat. repetition. Clementinæ I. Benedict. in repetitione canonis, Raintius in verbo & vxorem nomine Adeleſiam Chaſſan. in commentario conſuetudinis Burgundicæ tit. *des Iuſtices* §. *Si aucun commet ſimple larrecin*, in Gloſſa ſuper verbo, *s'il n'a grace*, Maſuerius in ſua practica tit. de Iudiciis §. item ſciendum.

Primus eſt cum inſignia regia domui aut templo ad ſecuritatem affixa (ſaluam gardiam barbari appellant) audaci manu Clericus refigit, hanc enim eius cum improbitate coniunctam amentiam, iuridici mulcta minimum pecuniaria vindicant Chaſſan. in commentario conſuetudinis Burgundicæ rubrica *des Iuſtices*, ad verba, *s'il n'a grace*, num. 80. & 81. Eius rei hæc eſt cauſa, quod aduertere in cuiuſquemodi læſæ maieſtatis reos, regij cauſarum capitalium quæſtores poſſint & debeant, at eſt ſaluagardiæ violatio, regiæ maieſtatis imminutio, de ea ergo cognoſcere licitum eſt magiſtratui regio.

Secundus eſt, cum Clericus ſocietatem maleficij coit cum Clericis, aut Laicis, eiuſque efficiendi gratia, in publicum armatus progreditur, aduerſarios, ac obuios cum aliis infeſto gladio aggreditur, inter quos ſeipſum & ſocios, pugna ſic conſeritur, vt de omni turba, vnus ſaltem aliquis vulneretur, aut cædatur, & hic caſus *armorum portus*, dicitur à iuriſperitis Gallis, Graſſalio regalium Franciæ iure 17. Imberto praxis criminalis & ciuicæ lib. 3. cap. 8. Petro Guenois in eum Imberti locum littera T. ad marginem, ab aliis *via facti, cœtus illicitus, vitioſa coitio*, Ac ſi tùm accidat à Iudice aut eius miniſtris Clericos armis ſuis ſpoliari, hæc illis non tenetur reddere, vt ex Iul. Claro lib. 5. ſentent. in practica crimin. qu. 36. num. 27. probat P. Gregor. lib. 2. partition. tit. 9.

Pœnæ vero Clerici tumultuantis in prouincia, aut cum ferro graſſantis ſunt variæ.

Primo dicta eſt in eum excommunicatio, lege Canonica, Innoc. III. in cap. veritatis 8. extra de dolo & contumac. nam ibi Curienſem Epiſcopum homicidij accuſatum & conuictum à communione fidelium ſubmouet.

Secundo lege ciuili, plectitur iactura ſeu priuatione omnium bonorum, aut partis eorundem, & quanquam in eos qui armati prouincias tenent, qui latrociniis infeſta reddunt itinera, qui militum delectum habent, qui armatorum cœtum cogunt pugnæ cauſa, aut maleficij, capitis pœnam Carolus VIII. anno 1487. Carolus IX. anno 1560. ambo Reges dixerint, eoſque imitatus Henricus III. anno 1579. vt refertur in libro decretorum regiorum, tit. 12. illos voluerit vt perduelles ac maieſtatis violatæ reos, omni ſuppliciorum genere, ex hominum vita, congreſſuque exigi, mea tamen non eſt opinio, fas eſſe Laico iudici, hac acerbitate cruciatuum inſequi Clericum, ad quem hæc culpa pertinet, portus armorum (vt loquuntur) quod Clericus de eorum non ſit numero, in quos Regi ſit permiſſum pœnam ac legem capitis ſancire.

A teſt inquies, hoc crimen, de iis quæ capite ſuo Clericus luit, authoritate communis fori, nam quem improbe mentis væſania, furentem eò prouexit, vt peſtifera contra Regem, aut commune bonum conſilia agitet, ab hoc leges, vti maieſtatis læſæ reo, capitis, pœnas exigunt, ſed armorum portu maieſtas principum infringitur, publica regni ſalus læditur vt habet Henrici III. edictum his verbis in Bleſenſibus comitiis conceptum art. 278. *Defendons à tous Gentils-hommes & autres, de faire aſſemblee de gens ſoubs pretexte de querelles particulieres, ou autres que ce ſoit, ſur peine d'eſtre punis comme criminels de leſe Maieſté, & perturbateurs du repos public de noſtre Royaume.*

In hac ergo pœna, profani magiſtratus imperio, quam in perduelles ſanxere leges, hærendum erit Clerico, qui armatus, cum armatis, impetum in vitam aut fortunas alienas fecerit.

Reſpondeo ea tantum crimina in Clerico, per Laicum iudicem puniri morte in Gallia, quibus propriè Regum maieſtas impugnatur, aut priuata charitas. Priorem euertit coniuratio in rempublicam, vis in principem, cum hoſte communi inita ſocietas. Poſteriorem autem homicidium, omniſque in proximi vitam impetus, at iſtorum nihil à Clerico fieri, aut factum eſſe ſupponimus, cum principi, cum ciuitati, cum regno factæ inſidiæ ab eo non dicuntur, ſed legibus, ſed edictis principum, & quidem abſque cuiuſquam iniuria.

Tertius caſus in quo magiſtratui regio contra Clericum progredi in foro conceditur, eſt cum hic in functione muneris quod in Repub. Senatu aut regno obit Regis nomine, quidpiam commiſit pœna dignum. Ioannes Gallus in ſuis arreſtis art. 59. alias 168. Chaſſan. in Rubrica *des Iuſtices*, & Graſſalius Regalium Franciæ iure 17. Cenedo in collect. iuris can. par. 1. collect. 37. Suar. contra Regem Angliæ lib. 4. cap. 34. Laym. lib. 4. tract. 9. cap. 4. num. 5. Ceuallos de cognit. per viam violent. par. 2. q. 65. Ita Senatori Clerico concuſſionario, graues olim pœnas ſed tamen iuſtas à Curia inflictas ſcripſit Chaſſan. in §. 5. *des Iuſtices*, fallentia 15. nam primò Senatorum numero eſt motus. Secundò magiſtratu quem geſſerat, ſpoliatus omnium ſuffragio: poſtremo mulctatus eſt certa ſumma pecuniæ fiſco applicandæ regio. Sic vero in eos aduertēdi poteſtatem ſibi eſſe factā à Romano Pōtifice declararunt Franciſcus primus anno 1540. art. 38. & Henric. II. anno 1549. art. 20. in hæc verba: *Suiuant l'Indult de noſtre ſainct Pere, & Ordonnances de nos predeceſſeurs, par leſquelles, ſi aucuns de nos Officiers ſont trouuez delinquans en leurs offices, ils doiuent eſtre priuez de leurs Clericatures: Declarons qu'affineurs, rogneurs, ou leurs receleurs ne ſeront receus en cas de delict commis au fait de nos monnoyes à alleguer, ny eux ayder d'aucunes lettres & priuileges de Clericature, &c.*

Quartus caſus eſt cum Clericus peccat in Iudices regios aut Officiales vt loquuntur publicos regni, vt ſi eorū famæ detrahit, ſi eos maledictis lacerat, ſi eorū poteſtatem conficit ac vulnerat, ſi cū officiū faciunt eos lædit: Ita cū in prætorio ſpectante vrbe, loci præſidē minus religioſe, ac honeſte, interpellaſſet quidā Clericus, Curiæ placuit, hominis au-

pecuniaria coercera ad exemplum, vt narratur in tract. arrest, art. 138. à Chassan. & P. Gregor. in partition. iuris lib. 2. tit. 9. cap. 11.

Quintus est, cum Clericus iura Regis violat, eius potestatem vsurpando, aut impediendo, nam tunc abstinere ab iniuria, aut audaciæ suæ modum facere cogitur, per vindicationem redditũum, quos ex beneficio possidet, in eos enim Regis nomine manus (vt aiunt) iniicitur, dum absistat iniuria, vt recenti memoria factum scimos à curia aduersus Episcopum Andegauensem, Patrum autem æuo, contra plerosque vt narrat stylus Parlamenti tit. de personi s Ecclesiast. in fine.

Sextus casus in quo Laico Clericum audire disceptantem, ac punire licet, est, cum accusatur monetæ, contra Regis voluntatem, licentiamque, cusæ: ita Francisci primi leges Regiæ art. 38. Henrici II. art. 20. *Suiuant l'Induls de nostre sainct Pere & Ordonnances de nos predecesseurs, par lesquelles, si aucuns de nos Officiers sont trouuez delinquants en leurs Offices, ils doiuent estre priuez de leurs Clericatures: Declarons que les maistres gardes, tailleurs, essayeurs, & contregardes de nos monnoyes, pareillement les Preuosts, ouuriers & monnoyeurs, d'scelles, ensemble tous faux monnoyeurs, rogneurs, & billonneurs, ou leur recelcurs, ne seront receus en cas de delict commis au faict de nos monnoyes à alleguer, ny eux aider d'aucunes lettres & priuilege de Clericature, ny requerir estre rendus aux Iuges d'Eglise, mais sera procedé contre eux par nos Iuges à la punition desdits crimes selon l'exigence d'iceux.*

Septimus casus, de quo speciali priuilegio cognoscere Laico est licitum contra Clericum est, cum hic, arguitur corrupisse testes, chartis mendacibus instrumentis ac tabulis falsis vsus, esse in iudicio, cõtra collitigãtẽ Gallicè *d'auoir produit quelques pieces qui sont maintenues de faux*, P. Guenois annotationibus in Imberti praxim lib. 3. cap. 8. littera L. ad marginem, Charondas primo Pandectarum iuris cap. 13. vbi ad eius rei fidem, iudicia curiæ bina profert, signata annis 1545. & 1559. quorum altero, iussus est Clericus, corruptelæ à sa admissæ, in simulandis litteris procuratoriis ad resignandum, veniam, in publico castelleti prætorio deprecari à consessu iudicum, quo habitu specieque rei solent, cum condemnãtur ad emendam vt loquuntur hoootabilem, capite nudo prælata manu face, testi è collo pendula, genibus flexis, maoibus ad pectus applicitis.

Octauus, Clericos ad se subselliaque fori ciuilis, trahere profani magistratus solent, cum accusantur magnorum scelerum, qualia sunt Doctorum opinione, furtum, homicidium, blasphemia in Deum & Sanctos, apostasia, vsura, iudaismus, Sodomia, sortilegium, magia, veneficium. Ioannes faber, Salicetus in leg. 1. Cod. de his qui ad Ecclesiam confugiunt, Canooici iuris interpreres in cap. inter alia de immunitate Ecclesiarum, Guenois ad Imberti prax. in lib. 3. cap. 8. littera I. ad marginem.

Quo de more hoc primum habeo dicere, eum esse Patrum sanctionibos oppositum, nã quis nescit Episcopos olim ius de adulterio, rapina, publica, atroci iniuria, quæ parum abesset ab homicidio dixisse Clericis? cui non cognitum in Ecclesiastico foro, contra Ecclesię ministros ac asseclas, à sacris Ecclesiæ magistratibus quæstionem habitam quondam esse? ecquid Paulum Diaclinæ ciuitatis Episcopum, turpis culpæ conuictum, loco suo mouare præsules in Synodo? quo de facto Gregorius in registro ad Ioan. Episcopum cap. 216. scribens hæc habet *lator præsentium ad nos veniens indicauit quod Paulus Diaclinæ ciuitatis Episcopus inter alia mala in corporali crimine lapsus, à suis Clericis accusatus atque conuictus Episcopali sententia depositus est postea cum auxilio &c.* Ecquid Guillandum presbyterum, de morte Episcopi sui infamatum, præsuli suo, defuncti successori legitimo examinandum, ac si facti esset conuictus, iustis plectendum pœnis commisit Alexander Pontifex 12. q. 5. Canone super 11. ecquid in Agathensi primo sub Symmacho Papa 3. anno redemptæ salutis 506 circiter, causa furis Clerici discutienda tradita est Episcopo, ac mulctanda communione Laica, *si quis Clericus* (inquit can. 5.) *furtum Ecclesiæ fecerit peregrina ei communio tribuatur*, Iure ergo communi ac prisco Canonum, de Clericorum peccatis cuiusquemodi inquirere, ac ius dicere, sacri fuit olim, non profani iudicis. Clericum quendam suũ è medio Episcopus Syluanect. cũ iratus sustulisset, dati ei fuere quæsitores ac iudices non è Senatorũ turba viri Principes, sed Episcopi: *Non vsurpamus, officium iudicis in isto negotio sicut vos velle dicitis*, ioquit S. Fulbertus epist. 48. *cum nullus esse possit causæ suæ assertor & iudex: verum enimuero satis admirari nequimus, quid nam mali est, quod tam audacter ad iudicium properatis, nisi forte quod publice damnari eligitis quam secreta satisfactione purgari.*

Nec est quod aduersarij decretum Coocil. Matisconensis primi, circa annum 576. Ioanne Papa 3. opponant, quo sæculari iudici Clericum in vincula dare prohibetur, *absque causa criminali id est homicidio, furto, aut maleficio*, can. 8.

Nam contendo primo, non esse vnius cuiuspiam prouinciæ legem dare cæteris. Deinde cum in Clericorum causis duo sint maxime, quæ ad hunc locum pertinent.

Primo, capitis sententiam in nocentes, dictam exequi.

Secundo sontes prehendere, singulorum merita discutere, libraro scelera, vitam ad Canonum formam exigare, voluere ibi Patres etsi hoc postremum de duobus, ita sit Ecclesiæ, Clericorumque munus proprium, vt illud vindicare sibi laicus nequeat, his & illa repugnantibus, primom tamen illis committi consueuit, maximè cum admissorum atocitas, omnium pœnarum Canonicarum, tam quæ temporariæ sunt, quam quæ spiritales, modum superat, quas tamen in eorum auctorem exeri, ad exemplum ac vindictam, è re videtur esse communi, ac ab ęquitate exigi.

Addo 3. illo suo Canooe indicare Concilium, nihil esse quamobrem Ecclesia sibi in quæstione habenda de Clericis, laicum substituere nequeat, quod non oegamus.

Equidem cum est delictum Clerici eiusmodi quod ob graoitatem subduci foro Ecclesiasticorũ sit necesse, istis de eo inquirentibus, assident Regij iudices io Gallia, cuius decreti, quantum maminisse datur etsi princeps fuerit ac author Carolus eius nominis 9. anno 1566. confirmator Henricus 3. anno 1580. vsum tamen, vimque nisi ab Episcoporum tolerantia habet nullam. Est autem Caroli decretum his verbis in art. 39. comitiorum quæ Molinis sunt habita: *Ordonnons que tous iuges instruiront & iugeront en tous cas les delicts Priuilegiez contre les personnes Ecclesiastiques, auparauant que faire aucun delaissement d'icelles, à leurs iuges d'Eglise pour le delict commun, lequel delaissement sera faict à la charge de tenir prison, pour les peines du*

delict priuilegié, où elles n'auroyent esté satisfaictes, & desquelles respondront les officiers de l'Euesque, en cas d'eslargissement par eux fait auant la satisfaction desdites peines.

Ita cum anno 1586. Maceus Durantus, Decanus Laualleñsis veneficij causam diceret similisque item culpæ affinis ac conscius diceretur anno 1593. Isaaeus Spifameus visum est Senatui statuere, nequid in eorum causa fieret, cuius vterque iudex non foret conscius. Itaque ambo tam examinandis testibus, eorumque moribus ac fidei, quam causæ momentis, criminisque notioni sic intersunt, vt vnius sine altera opera, inanis sit ac nulla. Robertus Annæus rerum iudicatarum lib. 1. cap. 6.

Crimina sunt tamen alia, eaque non pauca Clericorum, de quibus Curiæ in Gallia, iudicare est in more.

Primum est, cum Clerici grassantur in cædes innocentium, cum immunitate status, dignitate, ac prærogatiua ordinis abutuntur in Reip. exitium: nam si eos Papa non reprimit, si eorum audaciæ frænos non inicit, Principi non est in vitio, subditis suis consulere, vim vi repellere, nocentes in vincula mittere, de iis etiam, si est ad traoquillitatem communem necessarium, pœnas repetere: ita Fernandez in examine Theologiæ moral. par. 2. cap. 6. paragr. 1. num. 4. Ludouic. Molina de iustit. & iure tom. 1. tract. 2. disp. 31. num. 10. ratio est, quod cuique licet, salutem suam cum in discrimen vocatur, in tuto ponere, seque contra aggressores defendere, ergo & Reipublicæ permissum erit, tueri se contra Clericos, cum sibi, ciuibusque suis vim inferunt, ergo si tam suum, quam suorum iugulum petierint, retorqueri in eorum capita, petitiones hæ, honeste poterunt, ac cum laude, modò id fiat cum inculpatæ tutelæ moderamine Benedict. in cap. Rainutius verbo vxorem num. 454. Nauar. in cap. cum contingat de rescriptis remedio 1. versu 1.

Secundum crimen est Sodomiæ tertium parricidij, Imbert. in cap. 8. li. 3. praxis. quartum est crimen omne depositione dignum, aut quod est eiusmodi, propter quod eius auctor sacræ dignitatis priuilegiis excidit. Ex his causis sunt sequentes, si Clericus artem scenicam per annum exerceat. Si est assasinus aut assasinorum fautor vel summissor de homicidio in 6. *Nam contra hos omnis potestas tribuitur à Domino ad iustitiam, rectumque iudicium exercendum.* Innoc. IV. de homic. cap. 1. in 6. Si est degradatus & curiæ sæculari traditus Abb. in cap. nouimus de verbor. significat quia talis fit exauthorisatione sæcularis Innoc. III. in cap. nouimus 27. de verborum significat. Idem dicendum si sit verbo depositus & incorrigibilis, de quo extat Cœlest. III. decretalis in hæc verba cap. cum ab homine 10. de iodiciis: *Qui si depositus, incorrigibilis fuerit, excommunicari debet, deinde contumacia crescente, anathematis mucrone feriri, postmodum verò si in profundum malorum veniens contempserit, quum Ecclesia non habeat vltra quid faciat, per sæcularem est comprimendus potestatem.* Præterea excidit Clericus priuilegiis, iure Pontificum concessis ordini, si vestibus indecoris, si absonis, si alienis à statu ornatus, in publicum prodeat. Itē si Clericorum proprias abiecit, sæcularium variegatas ac discolores sumpsit, quod in coniugatis tantum valere, iisq; qui post trinam monitionem non sapiunt, auctor est Imbert. supra. Item si est Apostata, si se pro Laico gerit, proque tali communiter habetur Alex. III. cap. 1. de Apostat. quale iudicium fieri tamen non posse scribit Chassan. in Comment. super constitut. Burgund. nisi quarto post mense, quam relicto ordinis habitu, sæcularium more vitam instituit, de quo rescriptum extare Leonis X. ad Francisc. primum cui initium est *Romanum decet Pontificem*, habet idem auctor ibid.

Similiter si contra canones 19. Elibert. Concil. 3. Tarraconensis quibus negotiari prohibetur, Clericus Oeconomum agit aut Procuratorem in Principis familia, nam si minus fideliter quam oportet, rem eius promouet, aot eam dilapidat, nisi tertio monitus ab ea prouincia desistat, puniri à Laico magistratu poterit cap. Sacerdotibus, ne Clerici vel Monachi, hanc autem monitionem oportere esse specialem, nec sufficere vnam pro tribus dixit Aufrer. 10. de potestate sæcular. regula, fallent. 17.

QVÆSTIO XXIX.

In qua agitur vt in priore de Regis ac regiorum magistratuum, in Clericorum causis diiudicandis, consuetudine.

PRimo de beneficiis in regalia vacantibus cognoscit Curia, tam in petitorio, quam possessorio, Ludouici XI. decreto de anno 1464 quod in instructionibus abbreuiatis, titulo de causis, quarum cognitio ad curiam pertinet, extare ainnt. Qua potestate, ab eo semper tempore, regios Magistratus vsos, eamque suis firmasse sententiis constat, duarum meminit Forgetus titulo de regalia additque Grassallus iure regaliæ 12. hanc eorum potestatem, ad omnia patere beneficia, quorum collatio solius est Regis, aut patrocinium qood tamen scriptoribus aliis non probatur, nisi de eo diploma à Rege habeant qood vulgo appellant litteras protectionis gallice, *Lettres de garde gardienne*, Fabricius de beneficiis Cathedralium Ecclesiarum num. 13. littera D. ad marginem.

Secundo, quæ super possessorio beneficij cuiuslibet lites mouentur, has Senatus vt proprias suique iuris discutit, fretus auctoritate Martini quinti de qua nos antea, eiusque diplomate, cuius initium, *Apostolicæ sedis æqua & circumspecta prouisio.*

Secundo ad eam quoque rem consuetudine se prisci æui uti Senatus ait quam Sixtus quartus approbauit vt legitimam in Extrauaganti, quæ incipit ad vniuersalis Ecclesiæ §. præterea inter communes de Treuga his verbis: *Cætera vero similes causæ beneficiales, inter quoscunque pendentes, & quæ quibusuis iudicibus seu auditoribus commissæ reperiuntur aliquibus iudicibus competentibus iure quo Franciæ, auctoritate Apostolica committantur audiendæ. Præterea quæ ex supradictis causis in eadem Romana curia super petitorio & diuersis curiis ipsius regni super possessorio tractantur, volumus quod in iisdem causis, in diuersis curiis super petitorio & possessorio vnico & eodem contextu pendentibus, in possessorio in curiis eorundem iudicum, coram quibus causæ possessorij pendeant de præsenti procedant.* Hæc Sixtus, cuius etsi authoritas pro Senatu non esset, faceret tamen, (inquiunt scriptores Galli,) longæui vsus temporis, qui cum est rationabilis & præscriptus, habet vim legis cap. finali de constit. & cap. super quibus, de verborum significat. proindeque eiusmodi, quem sequi non sit culpa, hinc sane excusandæ culpæ causam iustam esse singulis: cum de

possessorio in beneficiis, eorumque materia sibi cognoscendum esse putant, dixere, Guido Papa decisione prima iuxta secundam editionem, Boerius in commantariis, de Buturicum consuetudine tit. de iurisdictione iudicum §. 4. Ferraldus de iure liliorum 31. Grassalius lib. 2. cap. 5. Benedictus in can. Raynutius verbo & vxorem, decis. 6. de test. Feraldi sunt hæc verba: *vndecimum liliorum ius esse dignoscitur, ex cognitione causarum ciuiliũ inter personas Ecclesiasticas in possessorio de causis spiritualibus, & hoc ex antiquissima consuetudine quæ ius tribuit.*

Addunt alij minuendæ culpæ causa, si quæ esset in hoc genere, nihil istiusmodi cognitione à magistratibus peccari contra Canones, quia possessio pure est temporalis vt habetur cap. 7. qui filij sint legitimi, vbi ab Alexandro III. dicitur Regis esse iudicare de possessionibus non acquirendis, sed seruandis, de qua plura Guido Papa q. 85. & Grassal. proxime citatus.

Sunt hæc porro quæ sequuntur in causis beneficiorum possessoriis iudici seruanda in Gallia.

PRimo ne quæstionem vllam exerceat de petitorio quia eius est incapax, vt colligitur ex cap. finali de iudiciis, scribitque Bourdinus art. 4. regiarum constit. est ergo ad Clericos reiicienda petitorij cognitio vt sanxit Carolus eius nominis VII. in edicto ea de re speciali ac proprio art. 69. quo loco, post admonitos iudices, vt in id oculos curamque intendant suam, ne de manibus suis elabi possessoria sinant, illico quæ sunt spiritalia, à spiritualibus tractanda subiicit: *Et renuoyent le principal de la matiere en cour d'Eglise, où de sa nature elle doit estre traictée*, & in constitutionibus Regiis art. 4. *sans preiudice toutesfois de la iurisdiction Ecclesiastique, és matieres des Sacremens, & autres pures spirituelles, & Ecclesiastiques, dont il pourroit cognoistre contre lesdits purs Laiz, selon la forme de droict.* Vt enim notauit in eum locum Bourdinus, *spiritualium rerum cognitio, & ratio non nisi ad spirituales homines spectare potest*: At petitorium in materia beneficiali, spirituale est, vtpote fundatum in iure ad beneficium quod ipsum est spirituale, & quoniam non sunt causæ omnes vniusmodi, prudẽter admonet Carolus in art. 76. eiusdẽ ordinationis, in disquisitione possessorij præcipuã eius, ac causarũ rationem habendã esse, proque earũ varietate, varios earundem oportere esse iudices ac arbitros.

Nam magna præcipuæque notæ beneficia, in Senatu vult discuti, item & per Regaliam vacantia, communia autem, vulgatiaque, in subalternis regni coriis: *Et voulons & ordonnons que selon la grandeur des difficultez qui vray-semblablement peuuent escheoir en icelles, elles soyent commises en icelle nostredite Cour, au regard des grands benefices, difficultez & matieres, & pardeuant nos Seneschaux & Baillifs quand aux autres.* Idem quoque Francisco primo placitum vt tutam ex his sart. 13. ordinationis 26. verbis, fit planum, *& à ce que les benefices ne demeurent longuement litigieux, ordonnons que nosdits Baillifs, Seneschaux, &c.*

Aduertere tamen hic lubet primo, contra possidentem in Francia, decreto Francisci primi post annum ab inchoata possessione elapsum, audiri neminem, sic enim ille art. 61. publicatorum in Curia anno 1539. *Qu'il ne sera receu aucune complainte apres l'an, tant en matieres prophanes que beneficiales, sinon qu'il appareust esdites matieres beneficiales, le defendeur n'auoir tiltre apparent pour iustifier sa possession.*

A Aduertendum secundo, argumentum certũ possessionis esse, vsum rei ac dominium, eo tempore quo possessoribus est intentata super ea Matth. de afflictis qu. 394. in decision. Neapol. causa est quod præsumantur eius possessionis initia iusta esse, iusta item eius continuatio, ac retentio, Rebuff. tract. de materia poss. art. 2. Gloss. 3. n. 14.

Tertio est in præsenti materia de causis super possessorio in beneficiis hæc seruanda cautio, vt collitigantes obsignatis agant titulorum suorum tabulis, quas vsus habet, iam tum ab initio causæ magistratui examinandas dari, ac in publicum proferri cap. Ordinarij de offic. Ordinar. in 6. de Pacificis possessor. in pragmatica, parag. inquirant, B Rebuff. tomo 3. tract. de causa beneficiorum art. 3. Glossa 1. num. 8. Guenois ad Imbert. lib. 1. praxis cap. 15. littera G. iubentque expresse Carolus VII. Ludouicus XII. Franciscus primus, Caroli septuagesima quinta ordinatio sic habet: *Et pource qu'és procés & matieres des benefices les droicts des parties apparentes doiuent appareir, par leurs letres & tiltres, nous voulons qu'iceux procés soient expediez, decidez & determinez, le plus brief & sommairement que faire se pourra, par les letres & tiltres des parties, & par vn seul appoinctement sur la determination dudit possessoire.* Equidem tituli inopia, certa est causæ ruina, Parisius consilio duodecimo hunc C tamen sufficit coloratum esse ac probabilem, Gomez in regulam de pacifica possessione triennali, Rota decisione 257. qualem efficit superioris collatio quælibet, etiam vitiosa, Gomez supra, Rota decisione 395.

Quarto, Bullæ si perierint, aut earum non habeatur copia ad manum, ab eo cui desunt, temporis tantum postulabitur à Iudice, quantum eis curandis, est necesse, eo elapso vlterius fieri eis non potest vlla prorogatio si fides est Masuer. ad edictum D. Adriani § item si altera, Rebuff. loco proxime citato.

Quinto, ad petitionem partium, fiet beneficij sequestratio (vt aiont) & si propter iuris vtrimque D ambigui implexas ambages de possessore legitimo vtroque, iudici necdum satis constet, ei præ altero erit adiudicanda recredentia, cuius ius videbitur esse planius & certius: ita Ludouicus XII. in publicatis anno 1499. his verbis: *Combien que par les Ordonnances de nos predecesseurs, les matieres possessoires beneficiales, se doiuent iuger sommairement & de plain, neantmoins par la subtilité des parties elles ont esté & encores sont immortelles, dont plusieurs maux & inconuenients en aduiennent, pour ausquelles obuier, & afin que les Eglises ne soient longuement en sequestre, auons voulu & ordonné, voulons & ordonnons que les sentences de recreance, ou de plain possessoire expediées par tiltres qui sont données par nos Iuges, en leurs sieges principaux seront executées, nonobstant oppositions ou appellations quelconques.*

E Est autem recredentia Imberto in praxi fori lib. 1. cap. 15. num. 4. & Budæo in legem 2. verbo vindicias ff. de origine iuris, fiduciaria beneficij possessio sub manu regis. Aliis idẽ est, ac præiudicialis possessorij sententia, beneficiique iterata concessio, quod enim beneficium primo à Papa per collationem & inductionem in possessionem datum est alicui, secundo quoque, eidem demandatur, crediturque à Principe, eiusque magistratibus per sententiam possessoriam, & ab eo recredentiæ nomen eiusmodi sententiæ esse factum, docet, Rebuff. tract. de sententia executoria art. 1 Glossa

4. Dixi

4. Dixi *præiudicialis*, nam cuius potestati beneficium à iudice creditur, stare ius ab eius partibus argumentum est fere in moralibus euidens: Rebuff. de sententia executoria tomo constitutionum regiarum primo, art. 1. Glossa 4. numero 3. 4. & sequentibus, & in Concordatis tit. de aonatis verbo quinta tamen. Probatur, sunt Francisci & Caroli imperio discuriendi à Iudice tituli, quibus quisque colligitantium fretus in causam venit, habentique meliorem, si est beneficij capax, adiudicanda est recredentia, cum obligatione repræsentandi in tempore fructus eius omnes, si eum cadere causa accidat, ergo assignatio recredentiæ, fides quædam est tacita futuræ victoriæ.

Sexto, dum caosæ cuiusque momenta iudex discutit, dum titulos vimque singulorum expeodit, colligitantes agere, & literis scriptisque se tueri debebuot, quæ intra triduum examioanda, mutuo sibi tradent, & octauo quoque die dum liti finis imponitur, si quid aduersum opposita habuerint, exponent. Sic Francisci lex Regia art. 48. *& auront communication de leurs productions dedans trois iours, & de huictaine en huictaine apres pourront bailler leurs contredicts & saluations autrement n'y seront plus receus ainçois sera le procez iugé en l'estat sans autre forclusion & signification de requeste.*

Septimo, ad iudicem Ecclesiasticum appellari super petitorio non est integrum nisi causa possessorij diiudicata ac finita, *& apres possessoire intenté en matiere beneficiale ne se pourra faire poursuitte pardeuant le iuge d'Eglise sur le petitoire iusques à ce que le possessoire ayt esté entierement vuidé par iugement de plaine maintenue, & que les parties y ayent satisfaict, & fourny tant pour le principal que pour les fruicts, dommages & interests.*

Expensis ergo damnisque appellantem satisfacere hac lege conuenit priusquam à iudice appellato audiatur, quod nisi appellans fecerit, citato ad superiorem Ecclesiasticum respondendi nulla est futura necessitas.

QVÆSTIO XXX.

Sint ne præterea alij casus in quibus de Clericorum negotiis solita est cognoscere Curia.

SVnt: primos est, cum pacta conuenta, rescindi Clerici cupiunt, in quibus fraude malaque arte, alter è contrahentibus detrimentum est passus ab alio in pretio, & quidem si postulatum, est media parte maius quam oportebat, tunc à læso impone sæcularia tribunalia appellari posse, Rebuff. ait, tomo 1. constitutionum regiarum tract. de rescisione contractuum, Glossa 5. art. vnico, causa est, quod abrogari contractus nequeat, sine litteris quæ Regis nomine dentur ad iudicem, aut eum cui cura demandata est authoritate publica examinandorum contractuum, rati ne sint an irriti, at hunc oportet sæcularē esse decreto Ludouici XII. de anno 1512. ergo cum reparanda erit iniuria, aut tollenda, quam est Clericus contrahendo passus, implorare ad eam rem Laici iudicis authoritatem poterit.

Secundo, aditur iudex Laicus à Clericis, quibus de beneficio, quomodo vacante, in forma gratiosa, per solam & simplicem signaturam est prouisum, quibus tamen cum nullus est è Clericorum numero executor datus, à quo in possessio- A nem eius mitti queant, nam tunc à Cancellaria literæ impetrantur regiæ ad prouinciæ præsidem, aut do regiis magistratibus alium, vt comperto per Campsores, aut alios quos talium rerum experientia vsusque peritos facit, litteras Roma missas, veras esse, nec fallaces, patiatur beneficiarium eius possessionem capessere actualem & realem, (vt loquuntur) cum obligatione faciendi officij, du Clos in quæst. quintam libri primi Flaminij de resignatione. Neque tamen existima eum instructum licet regiis litteris, in beneficij possessionem mitti posse à Laico, super signatura Papæ simplici, sine intrusionis vitio, quia stylus Curiæ qui vim legis habet, pridem obtinuit, ne potestas ineundæ B possessionis beneficiariæ, deriuetur ab alio, quam Episcopo, aut eius Vicario in Clericum.

Tertio, cum Laici magistratus auctoritate, ac opera vti Clericis est in more, cum agitur de pactorum fide implenda, vt de numerando pretio, aut re vicissim danda eius causa, vt est inter contrahentes conuentum, Rebuff. in proemio constitutionum regiarum Glossa prima num. 72. Quia regiis legibus parendum est Clerico, cum eæ in eius commodum vertunt, at est ei vtile pacta conuenta fieri & ob eam causam eum cogi, qui rem sibi venditam dare aut differt, aut renuit, vt illam sibi iusto pretio, promissoque exhibeat, ergo cum Iudici ex officio incumbat veros contractus ac legitimos, C præstandos curare, tam Clericus contra Laicum, quam iste, contra illum, publicum fori quæsitorem eius causa implorare poterunt.

Quarto, cum Episcopis aut Clericis dies dicitur, & in ius ambo vocantur, vt litteras quas scripsisse, aut sigillo suo obsignasse dicuntur, suas esse fateantur, quod si exaratas manu sua fassi fuerint, tū iudicis imperio numerare pecuniā iubebuntur, ei cuius se debitores, aut vades, alterius nomine esse ingenuè non abnuent, Boer. decision. 94. num. 8 Pyrrhus in can. consuetudinis Biturie. 20.

Quinto, si Episcopus, & Clericus, in ære sint alieno. cuius extet fides litteris obfirmata regalibus, Gallice dicimus, *Passees soubs le seel Royal*, ante iudicem sæcularem à creditore conueniri potesūt, ac citari eiusque iussu si moras nectant si sol- D uere abnuūt, executio (vt loquuntur) in eorū bonis fiet lege Regia Francisci I. de anno 1539. art. 45. Causa est, quod qui lege in proprium commodum vtitur, respuere eam nec debeat, nec possit imperantem alienum reddi, aut ius læso fieri, sed obtinere Clericus potest & solet, tam æquitate quam prædicta lege fretus, vt sibi Laici satisfaciant, contracta nomina præsenti ære expungant, ac si facere senuāt, ad id occupatione bonorum quæ possident, vt cogantur, impetrat à iudice, cui à Francisco eius nominis primo, vt id postulantibus annuere ne recuset, præcipitur his verbis: *Que les obligatoires faictes & passees sous le seel Royal, seront executoires par tout nostre Royaume.* E

Bonorum vero nomine, intelligi mobilia posse non videntur, quod in iis executionem fieri vt loquūtur, sit tam edicto primo Philippi Pulchri prohibitum in rubrica, *des biens des Prelats & Clercs non mariez*, quam Senatusconsulto Curiæ, in causa Ioannis Michaelis contra Paris. Episcopum anno 1400. nisi forte is esset Clericus, cuius vita moresque à maiestate personæ quam sustinet in Dei Ecclesia abhorrerent, vt si militiæ, si mercimoniis operam daret, Rebuffus constitutionum regiarum tomo primo titulo de litteris executoriis art. 2. Glossa vnica num. 220. vel in vectigalibus segni,

aut societatis humanæ commerciis, res negotiaque multa ac varia haberet implicita, Aufrer. de potestate sæcularium super Ecclesiast. & person. in 2. regula: Est ergo in immobilibus duntaxat facienda hæc executio, Chass. in consuetudinem Burgundiæ in rubricam, *des Iustices*, §. 4. Glossa prima & in aliam, *des successions des Bastards*, §. 20. eiusmodi sunt tecta, vineta, agri, redditos beneficij fructusque à solo non seiuncti, Masuer. rubri. de execut. §. item executio, modo ex illis relinquatur ad vitam Clerico quod sit satis, quia eum famem pati, aut grauius aliquid in communi vita, non decet, Rebuff. supra num. 108.

Comprehendi tamen Clericum ciuici magistratus imperio, & in carcerem compingi posse pro debito, maxime si se obligauerit in persona, Rebuff. asserit in tractatu de sententia prouision. in præfat. & de litteris obligatoriis art. 2. Glossa vnica num. 11. quod mihi tamen (pace sit eius dictum) non est probabile, alioqui sacer non esset, in quem tantũ audere, Laico fas foret, quod si ei nõ suppetit, vnde creditori faciat satis: beneficio cessionis vti ei est integrum, per Canonem Oldradus de solutionibus, vel petere vt terminus soluendæ pecuniæ sibi protogetur, quod fit interdum Regis concessione ad quinquennium, de qua vide ordinationem Philippi Pulchri art. 8.

Sexto, de reparationibus Ecclesiarum cognoscunt Laici, easque ne hæ collabantur, cadãt ac fieri imperant, Fabricius de Bleyns de Ecclesiis & sacrosanctis rebus earum, num. 34. quo loco id à Senatu definitum fuisse ait in causa magistri Petri de Launay Aurelianensis Archidiaconi & Stephani de Noyon Thesaurarij Laudunensis arresto veteri Curiæ Parisiensis anni 1389. de quo Paponius lib. 1. titulo 5. arresto 21. nam vt nauim in qua stare debẽt Laici, ab iis cum est ruinæ proxima restaurari oportet, ita & chorum à Clericis: fidem faciunt bina Curiæ præiudicia, notata fastis annorum 1575. & 1377. de quibus Chenut. in collect. decret. tit. 1. cap. 14. Clericorum autem nomine quorum hic fit mentio, intelliguntur hi solum, qui fructus decimales in Parœcia colligunt, vt Abbates, Priores, Parochi, singulique pro rata, Masuerius li. 1. quæst. 31. Renat. lib. 3. tit. 3. nu. 15. de politia.

Septimo, propria est Laici cognitio de tumultibus à Clerico iuxta, ac profanis hominibus, excitatis in templo, aut religioso quopiam alio loco, Fabricius de Ecclesiis num. 35. Choppinus 3. de sacra politia tit. 4. num. 24.

Quod etsi videatur esse pragmaticæ sanctioni contrarium, titulo ne hia qui tempore diuini officij vagantur §. prohibeatur, vbi non alium ministerij sacri læsi vindicem esse oportere ab Ecclesiastico, est tum communibus suffragiis decretum: annotamen 1549. censuit Curia hoc causæ genus mixtum esse, & quia hoc nomine, erat tam sacri quam ciuilis fori negotium, ad sæculares iudices reuciendum videri.

Octauo, Clericis deambulantibus, negotiantibus, aut quid indecore agentibus in templo, aut locis ei vicinis, quæ Religiosis Ecclesiæ cæremoniis sunt sacra, vt est cæmeteriũ, pœna per forẽsem iudicem imponi potest, quæ decreto Curiæ anni 1550. & regni consuetudine pro prima vice decem est librarum, pro secunda, vinculorum ac carceris, in quem mitti quoq; posse aiũt, auctoritate regij iuridici: Inde emissi, si tertio contra religionem templorũ, ac sacri loci cultũ peccauerint, plecti eos corpore, membrisque erit necesse, Lucas in titulo primo 2. & 3. Choppinus li. 3. de sacra politia tit. 4. n. 24. Bross. in Cod. for. lib. primo tit. 3. decisione 2.

Nono, de decimis quæstionem instituit Laicus.

Primo, cum earum est ius ambiguum, vt iudicatum est inter præceptores & Moniales Andini 24. Martij Fabricio auctore & teste in tract. de primitijs num. 30. Bergerio in additionibus ad Paponium tit. 12. art. 98.

Secundo, cum earum possessio est dubia, qualis censenda est quoties ambigitur an vnquam in potestate decimatoris extiterint. Forgetus in materia de decimis cap. 6. num. 6.

Tertio, cum Parochiani decimam iusto maiorem, quam sæculis antiquis sit soluta, à Parocho exigi queruntur, aut vice versa hic minorem ab ijs quam deceat solui, Brodæus in additionibus ad Louetum in litera D. articulo 29. veritatis enim indagatio, in hoc rerum genere sæcularium est iudicum, quod res sit facti meri, non iuris.

Quarto, decimarum cognitio Laici est, cum sunt infeudatæ, vt iudicatum esse in iuridicis Pictonum diebus 29. Septembris anni 1521. & in suprema Parisiensi Curia 4. Martij 1538. scripsere Paponius lib. primo tit. 5. arrest. primo & 2. Fabricius in tract. de extraordinarijs decimationibus nu. 15. & litera D. ad marg. vt autẽ quis Ecclesiastici iudicis authoritatem defugiat in decimarum causis, sufficit obtrudere aduersario, earum naturam vt quod spiritales non sint & Ecclesiasticæ, sed infeudatæ, Laicales & patrimoniales, nam hoc ipso, exortæ controuersiæ diiudicatio ad iudicem profanum deuoluitur, Renatus lib. 2. sacræ politiæ tit. primo num. 5. & 6. nudaque infeudationis exceptione proposita, cessare partes Ecclesiastici iudicis scripsit Bleyan. in Theoria de extraordinar. decimationib. num. 17. causa est quod regius magistratus de re temporaria quæque pure sit in fide manuque Regis, cognoscendi ius habeat, at decimæ infeudatæ sunt tales, cum & vendi & oppignorari possint, Fabricio teste de profanis decimationibus littera D. art. 9. proque iis, continuari homagij, iuriumque clientelarium præstationem oportaat id ibid. num. 21.

Decimo, coram domino conueniri potest Ecclesiasticus, cliẽtelæ ac possessionis causa, si est vassallus, Aretin. in can. cæterum num. 24. de iudiciis, Lælius, Zechius de statu Eccles. tract. de Clericis num. 3.

Item si Ecclesia succederet Laico, cui pro bonis suis, aut eorum parte, lis intentata esset, eaque coram magistratu non sacro inchoata foret, nam tunc isto audiente, disceptante ac præside hanc in eius foro hoc est regio ac publico terminari oportet, Boer. decis. 69. num. 32. 34. & 49. Guido Papa decis. 411. nisi de consensu mutuo partium diiudicanda daretur alteri, quod fieri posse nemo negat, spectat item ad Laicum donorum ac munerum, quæ fiunt Ecclesiæ, si summam attingunt 500. aureorum nummũm, catalogum texere, eaque actis inserere publicis quod *insinuari* dicunt Barbari, Lælius supra num. 21.

Item cum res bonaque, sunt censenda mortui, eorum omnium seriem ac numerum describere, ac vt loquimur inuentarium facere, sæcularis est iudicis opus ac negotium.

Quia in his quæ politiam spectant, quæ ad regimen publicum ac ciuile pertinent, Clerici prin-

cipum tenentur astricti legibus peræque ac è populo, plebeque viri alij

QVÆSTIO XXXI.

Quo iure sibi Iudices Regij Causarum Ecclesiæ disquisitionem ac censuram attribuant.

PRimo de spiritalibus in materia possessorij cum quæstionem Laici instituunt, id se facere aiunt Martini quinti facultate, vt patet ex eius Pontificio diplomate, cuius paulo ante facta est mentio.

Secundo, quod Regij Iudices Clericos veste destitutos ac Tonsura, mittant in vincula, exacturi de illis merita supplicia cum sunt nocentes, niti se asserunt priuilegio Pontificis, narrant enim Boerius decisionum Burdegal. qu. 69. Petrus Guenois ad Imberti librum tertium cap. 8. littera I. ad marginem Bullato diplomate concessum esse anno 1516. à Leone X. Francisco I. vt in Clericos, non indutos veste Clericali, & Tõsura noratos, quotiea aliquid sominus dignum, regiisque legibus puniendum facerent, iudices ab eo præstituti, aduerterent peræque ac in Laicos, ac ne quis excusationi locus esset, aiunt ijdem auctores, statuisse Pontificem, vt tribus septimanis frequenti concione rescriptum suum inter Missarum solemnia, è superiore loco Parochus, clara distinctaque voce, Clericis iuxta ac Laicis legeret: quanquam quid priuilegio ad id opus? cum decreto Honorij III. cap. finali de vita & honestate Clericor. & Clem. III. de sentent. excomm. cap. 25. Clericorum priuilegio non sunt digni, qui à Clericorum dignitate moribusque recedunt.

Tertio, quod Clerici parem cum Laicis, in Gallia, iudiciorum legem experiantur in multis, nonnulli tribuendum existimant inueteratæ de ea re consuetudini, Grassalius regalium Franciæ lib. 2. iure 5. & 18. Ferraldus in tractatu de insignibus peculiaribus Regis Franciæ. Eiusdem sententiæ sunt Couarr. practicar. qu. cap. 35. Garsias de nobilit. Hispanica, Glossa 9. num. 48. Riccius parte 4 decis. 89. num. 4 Ceuallos tract. de cognitione per viam violent. Glossa 4. Gonzales ad regul. 8. Cancellar Gloss. 33. num. 4. Salsago de protectione regia, tom. 1. par. 1. cap. 1. prælud. num. 138. eamque iudicum potestatem, consuetudine iudicandi de Clericis immemorabili niti aiunt, sic ergo disputant: Iurisdictio consuetudine longo firmata vsu acquiritur, Glossa in legem primam & final. Cod. de emancipatione liberorum, Doctores in cap. cum contingat, de foro compet. Glossa in canonem conquestus 9. qu. 3. Comitolus lib. 6. responsionum qu. 51. num. 2. & colligitur aperte ex decretali Innocentij III. dilecti de arbitris ex can. conquestus 9. qu. 3. qui canon est Nicolai Papæ: ita habere Parochos à consuetudine longi temporis, potestatem mouendi Parochianos suos sacris, ac Ecclesia, id est eos excommunicandi, [Panormitanus scripsit in cap. ab Ecclesiarum, de officio iudicis ordinarij, sed ex hypothesi, nullo non tempore, cognouere Laici in Gallia de Clericorum causis, ac criminibus, quorum in præcedenti quæstione, facta est mentio, possunt id ergo (inquiunt) honeste, ac sine crimine.

Confirmatur vsus seu consuetudo immemorialis legis, ac priuilegij vicem, & æqualem obtinet

A dignitatem, Narbona parte 2. de appellat à Vicario ad Archiep. fundamento 4. num. 4. pro quo est lex hoc iure 5. ductus aquæ, ff. de aqua quotidiana & æstiua, sed est vsus Galliæ, super citatione Clericorum ad Laicos, in casibus priuilegiatis memoria omni antiquior, vt constat, ergo legitimæ (vt putant) facultatis ad eam rem concessiuus.

Obijcit contra Reginaldus lib 19. cap. vltimo, num. 67. consuetudo rationi non consona inanis est ac nullarum virium, habet enim hæc duntaxat vim legis, quæ est agendorum recta ratio, æternæ similis, cuius est imago quædam ac vmbra, cum qua tamen quid habere commune potest vitium? (B) cuiusmodi est id omne quod est irrationabile: Sed qui mos in Gallia alibique inualuit vti Clericorom causis præessent Laici, hic cum ratione, prudentiaque non satis congruit, cum seruari sine peccato nequeat eoque grauí, vt ei addita excommunicatio ipso facto incurrenda indicat, per cap nouerit de sententia excommunicationis & Canonem 15. Bullæ cœnæ Domini, iudex ergo non vacat culpa, Clericorum in Gallia vitam, factaque, iuxta morem prouinciæ in ius euocans, ac cum est necesse puniens.

Argumenti minor est neganda, nam quæ consuetudo in mores communes hominum inuehitur, (C) annuente principe expresse vel tacite, hæc culpam babere nequit, cũ istius consensio, legis sit prioris irritatio, at non modo sciente Pontifice, sed eo insuper approbante, iudices Regij à sacris Clericorum tribunalibus ad sua Clericos cogunt, sint argumento Bulla Martini V. Leonis X. & aliæ: quarum vt exempla in Curiæ tabulario senatum, ita autographa, in archiuis suis seruare Regem, scripsit cum multis alijs Grassalius Regalium Franciæ lib. 2. iure 17.

Ad confirmationem Respondeo 1. Bullam cœnæ Domini in Gallia quo ad hoc receptam non esse, cum iudicum nemo ponat id vitio, eam non seruare, vt faceret si hæc vim legis per acceptatio- (D) nem Episcuporum & populi haberet. Addo quod, licet recepta esset, eius tamen publicatio non noceret Gallis, quibus constat de voluntate Papæ contraria.

Secundo, quæ habentur cap. nouerit 49 de sententia ad rem non facere, supponit enim consuetudinis quæ est contra libertatem Ecclesiæ, Pontificem approbatorem ac authorem non esse, quod cum accidit, est populi ad eam seruandam coactio, religionis ac iustitiæ violatio, nec proinde sine peccato, quale tamen nihil dici potest de Gallia, cum eius in agendo consuetudinem Papa non nesciat, eamque nõ semel à prædecessoribus suis diplomatis bullatis approbatam.

(E) Obijcitur 2. consuetudine priuilegium non acquiri, si non faciat ab acquirente capacitas, quantumuis enim idem quispiam sæpe iteret, si tamen non est iuris capax, quod sibi repetitione talis actus vindicare satagit, nihil promouet iuxta Ioannem Monachum in cap. 11. de præbendis Felinum in cap. causam de præscript & in cap. quanto de consuetudine, at est Laicus iurisdictionis in Clericos, incapax, cum sit contra naturam, pedes præesse capiti, seruos heris, subditos Dominis, vassallos Regi.

Argumenti minor, absolute sumpta, est neganda, nam can. Mennam 7. caosæ 2. q. 5. Gregorius Papa primus, Brunechildi iudicium committit Episcopi, *purgationem tamen, ante duobus sibi sa-*

cerdotibus iunctis, vbi accusator cessauerit, eundem ex se præbere tuo committimus arbitrio & Canone nos si incompetenter 41. causæ 2. q. 7. Nicolaus causæ suæ habenas Imperatori permittit, ac oratoribus ab eo mittēdis aut missis, est ergo propositio allata vera, hoc sensu, quod Laicus ex hypothesi facultatis sibi non concedendæ, aut cōcessæ à Pontifice, iuris Clerico dicendi sit incapax, non absolute tamen, vt qui accedente Papæ consensu, atque voluntate, id legitime faciat, ac honeste, Deinde (quæ est responsio Grassal. li. 2. iure 17.) *Ista restrictio seu limitatio non habet locum quando cum tali immemoriali possessione concurrit fama priuilegii quia tunc pro priuilegiis præsumitur, nonobstante incapacitate*, vt accidit in præsenti, nam Rex & à se præpositi dicendo iuri, *ex consuetudine immemorabili, & priuilegio, facultatem habent puniendi Clericos & prælatos pecuniariter, & ciuiliter in certis casibus*, Grassalius loco citato.

Obijcit Reginaldus tertio, præscriptio omni destituta robore concidit, cum caret titulo, bonaque fide, vtrumque enim Canones exiguot, primum quidem cap. si diligenti de præscriptionibus alterum cap. finali eiusdem tituli, at aduersus magistratus vrbani fori ac ciuilis, ambo faciunt, quî enim stare bona fides potest, cum transgressione facta præcepti Canonici, à sciente? aut quo hic niti iusto titulo, cui aduersantur iura, leges, homines, Concilia? agunt ergo imprudenter profani iuridici, cum consuetudine sola freti sui similium in foro hominum, diribitores ac arbitri esse volunt causarum inter Clericos.

Neganda est minor, cum enim nemo sit in suspicionem criminis vocandus sine causa, credendum est in ijs magistratibus qui nunc forum regunt, culpam hærere nullam, cum exemplo ac more priorum Iudicum quibus successere animum ad causas Clericorum diiudicandas appellunt, cum quod illi fecere, & qoidem vt putant licitè, & se quoque tentare posse credunt, facit ergo pro iis bona fides.

Quid? quod iudicandū est pro priuilegio nonobstante incapacitate, quando immemoriali eius possessioni, adiungitur fama, communisque rumor populi, de illo obtento à Pontifice, Zabarella in cap. cum Apostolica, de ijs quæ fiunt à prælatis Grassalius regalium Franciæ lib. 2. iure 17. at nemo ambigit in ea opinione senatores omnes esse, vt existiment, iure se quam optimo de Clericorum vita moribusque, quæstionem Papæ voluntate instituere, stat ab ijs ergo bona fides, quemadmodum & titulus quem illi duplicem agnoscunt.

Primus est immemorialis eius rei possessio, hoc est iudicandi de Clericis consuetudo, cuius nescitur origo.

Secundus, est Papæ concessio, vt ex Bullis patet, quarum se copiam habere Senatus memorat in antiquis curiæ tabulariis, Grassal. supra.

Tertio, sua de Clericis iudicia, excusant Magistratus regij, Pontificis consensu tacito, ac tolerantia, in quo iis assentiuntur hi authores, Salsago de protectione regia tomo 1. parte 1. cap. 1. prælud. 3. num. 139. Turrian. in 2. 2. tom. 2. disp. 14. dub. 4. nu. 12. Vasq. in opusc. de restit. cap. 6. parag. 1. num. 33. Lessius lib. 2. cap. 33. dub. 5. num. 39. vbi loquens de præscriptione seu consuetudine contra immunitatem & libertatem Ecclesiasticam hæc habet. *Respondeo non posse quidem eam valere, inuito Pontif. seu nō accedente libero eius consensu, sed præsumi posse hunc interuenisse propter commoda Principum, nam hæc consuetudo non erat omnino à ratione aliena, præsertim ob multitudinem Clericorum, quorum plerique ideo fiebant Clerici vt à tributis eximerentur, absque vllo animo conscendendi ad statum Ecclesiasticum.* Hæc ille.

Obiicies primo, quod Pontifex sciat & toleret aliquid fieri, non sufficit, vt dicatur eius voluntate ac consensu fieri; quam enim multa dissimulat in Christiana Repub. quæ tamen non approbat: vsuras enim ac pellicatum, vbique fere terrarum, regnare scit impunè, Romæ quoque, eas artes exerceri magno fœnore, quas tamen iuste, ei cordi esse, aut fuisse vnquam quis dicat? ergo quod Papa sileat, quod Clericos, Laicorum iudicium subire permittat nec puniat, argumentum esse nequit, quod id à Laicis fieri sine culpa consentiat.

Ad maiorem respondendum, non posse quidem ex Papę silentio, argumentum vllum peti forte & efficax consensus eius, absoluti & actoalis, cum consentire sit velle actu, & de facto, quod qui silet, non facere per se, ac pręcise vi silentij, planius est, quam vt probetur, non tamen inde sequitur, tacite eum, ac virtute conseosum non dare, cum contra pugnet regul. in is in 6. *Qui tacet consentire videtur.*

Obiicit 2. Filliuc. tom. 1. tract. 16. cap. 10. num. 259. simplex tolerantia non sufficit, cum Princeps malo mederi non potest, at auctoritate sua Pontifex, quamlibet velit tamen facere, nequit, ne quod sibi permissum esse regij magistratus existimant, Clericorum causas negotiaque in foro discutiant: ergo &c.

Maior est falsa, quia hoc ipso, quod Princeps non reclamat, nec contrariæ voluntatis argumentum vllum dat intuentibus, censetur assensum dare iuxta regulam 43. citatam: *Qui tacet consentire videtur*, quid enim esse potest facilius homini, quam nutu, verbo, aut scripto testari, rem sibi non probari? iusta est ergo cuique causa existimandi, Principem, cum silet, subditorumque opera non arguit, ea vt fiant, si minus copiam, at saltem assensum dare facientibus.

Deinde, minor est falsa, nam quis putet, Senatores Gallos, viros pietate iuxta, ac religione, erga sanctam sedem conspicuos, morem Papæ monitis non gesturos, iustæ eius voluntati prælaturos suam, cum detrimento salutis propriæ? eloquatur clare ac diserte quid velit, quid expetat, tum intelliget iis non parendi voluntatem deesse, sed eius causam.

Quarto tuentur se Iuridici regij in Gallia priuilegio, quod Regibus à Pontifice concessum aiunt, cognoscendi de Clericis, eorumque causis, ita Grassalius de iure Regaliorum lib. 2. iure 17. Aufror. in allegat. repet. Clem. 1. & in addit. in 13. fallent. de offic. Ordin. Chassan. in commentar. consuetud. Burgund. in tit. *des Iustices*, paragr. *si ans un sommet simple larein*, in Glossa super verbo, *s'il n'a grace*, 16. fallent. Eius autem priuilegij testes esse Bullas Roma ad Regē missas, scribit de Grassal. loco citato, his verbis: *De quo priuilegio est bene munitus Rex Christianissimus per Bullas autenticas, & publica instrumēta*, quæ in archiuis regni ac Curię seruari omnia, fidelissime author est Ferald. in suo tract. de insignib. peculiar. Regni Franciæ. Tale autem concessum olim Regibus fuisse priuilegium, indicat præter authores citatos.

Primo fama eius, quæ tam in Gallia, quam extra, communis est, ac publica. Hinc natum no-

men *casus priuilegiati* à priuilegio scilicet, quod sibi indultum Romaque missum Rex ait.

Secundo. Regum qui fuere antea, maxime Caroli Magni, & S. Ludouici probitas, quos non est probabile, homines nempe, ea virtute præditos, quidpiam ausos, multo minus molitos esse, contra dignitatem Rom. Pontificis, ac immunitatem Clericorum, aut iurisdictionem in eos spiritalem, contra fas omne, sibi auctoritate propria vindicasse.

Tertio, quod quæ primo instituta sint contra leges, priuilegij vim habeant, quando ea tempore & vsu longæuo, quorum initij non extat memoria, sciente Pontifice, & non improbante, fuere in praxim redacta, quia tolerantia cum silentio inducit consensum secundum Bald. in leg. qui in aliena, digest. de acquirenda hæred. dispensationem autem, secundum Panorm. in cap. à nobis de decimis & in cap. Clerici de vita & honest. Cleric. At nunquam non fuit, quin de Clericis, eorumque causis in Gallia, Laici cognoscendum sibi ducerent: ergo ab hoc priuilegio, eorum est libertati derogatum.

Neque id Gallis modo Regibus est concessum, sed & aliis, Rempubl. quidem Venetam in certis quibusdam casibus, ad suum tribunal, cogere posse Clericos, vt ibi iudicum fidem implorent, ac probent, affirmant Zenard. in direct. Confess. tom. 3. cap. 50. Decian. tom. 1. lib. 4. num. 66. Hispaniarum autem Principi licere per suos magistratus, Papæ beneficentia, ac priuilegio, cum Clericis in foro, quod appellant de la fuerza agere pari iure, quo cum Laicis sibi subditis, dixere Bann. in 2. 2. qu. 67. art. 1. dub. 1. conclus. 2. Ioan. de la Cruz in director. consc. par. 1. præcept 8. qu. 3. art. 1. dub. 1. concl. 3. Pesanrius de immun. Eccl. disp. 3.

An autem hoc priuilegium, ceteráque eius generis, reuocentur quotannis per Bullam cœnæ, dubitant authores. Placet mihi eorum opinio, qui id non existimant, eo quod, cum sint immemorabilia, transierunt in iura regia: ita Zipæus in Analysi iuris canon lib. 2. de foro compet. num. 41. Rationem alteram Malderus affert in par. 2. q. 9. art. 4. Nempe quod quæ voces, plus seueritatis habere videbantur in ea Bulla, Pontificum voluntate, si non sunt sublatæ, at certe sic sunt temperatæ, vt merito dubitari debeat an per eas reuocentur gratiæ quibus gloriantur Principes.

Vt vt sit dicendum est primo, *Si verè priuilegium concessum est vnquam à sede Apostolica Regibus vt potest, iustè eos excusari posse, & tunc dicendum est, legem posteriorem vniuersalem, non derogare priuilegio anteriori speciali, atque ita Regem Galliarum & Hispaniarum, habere aliqua priuilegia testantur Bannes & Grassalius, quod præsumi potest in Regibus alioqui Catholicis, & piis.* Hæc Filliucius to. 1. tract. 16. cap. 10. num. 258.

Secundo dicendum, quod etsi in Pontificum iure esset, reuocare prædicta priuilegia, vt docent Sairus de censur. lib. 3. cap. 25. num 10. Duard. in Bull. cœnæ lib. 3. parag 5. qu. 1. non expedire tamen eos id facere, Henriq. lib. 10. cap. 15. num. 5. & in Gloss. littera G. eo quod sint data remunerationis gratia, suntque immemorabilia.

His tamen an vti sine culpa Iudici Regio, aut Clericis, ab Episcopo, eiusque Vicario ad profana commeare prætoria liceat, & quatenus, ab Iuone Carnot. Episcopo quam à me dici malo: consul-

A tus enim à Beluacensibus Canonicis, vtrum magistratui regio sicuti iubebantur, Clericum è suo cœtu, magnorum criminum reum dedere, diuina lege conscientiaque minimè repugnante possent, respondit, his verbis in epist. 162. *Sciat fraternitas vestra, quia in tribulationibus vestris contribulor, & passionibus vestris compatior: sed quia res vestra in angustiis posita est, prout oportet, certum consilium dare non possumus; quia in hoc negotio vestro, nisi Deus misericorditer consulat, oportet vt aut legem offendatis, aut Regem. Si enim Canonicum vestrum criminaliter impetitum, alibi quam in Ecclesia, examinari conceditis, Canonicam legem offenditis. In qua disceptatione cum ipsi, & ratione, & auctoritate sciatis*
B *quid sit verius, tamen pro temporum opportunitate sequi vos oportebit, quod infirmitati vestræ erit tolerabilius. Si autem sciremus vos esse paratos, vt cum gaudio tolerare possetis ruinas domorum, exterminationes corporum, rapinas bonorum vestrorum, possemus vos exhortari, vt sequeremini consilium Susannæ, quæ magis elegit in manus hominum incidere, quam Dei legem derelinquere.* Quare quod ille Beluacensibus olim, & hoc modo Clericis omnibus dictum volo, sibi Laicorum prætoria subeunda nunquam esse, nisi coactis, & cum ab Episcopis aut eorum Officialibus, audiri nequeunt & iuuari.

C

QVÆSTIO XXXII.

An Clericorum bona sint ab exactione sæcularium magistratuum libera.

PRiuilegia, rebus, personis, & actionibus, conceduntur, de personis Clericorum ex parte dictum est q. præcedenti, ostensumque, eos iudiciorũ sæcularium immunitatem habere, hoc est ad magistratuum regiorum prætoria iure cõmuni trahi nõ posse, nec enim inferiori, superiorem subesse, ratio patitur can. inferior dist. 21. at Laicis dignitate præstant Clerici 6. q. 1. can. beatus, quare vt his illi imperare non debent cap. Ecclesia 7. de constitu-
D tionib. & cap. final. de reb Ecclesiæ non alienandis ita nec isti obsequi, est enim potestas spiritalis Ecclesiæ, & iurisdictio, ciuili dignior, cum salus animæ, quam pro fine habet, tranquillitate communi, ac publica, multis sit partibus prior, quæ tamen magistratui politico, ac ciuili est obiecta pro fine, ergo hunc in personas sacras, ac eorum causas, exercere ius posse, non est probabile, cum parentes à filiis, Pastores ab ouibus, sacros homines à profanis ac sæcularibus iudicari & plecti lex diuina non sinat.

An autem eorum bona, proinde sint à Laici magistratus, ac Principum potestate libera, iam est videndũ. Non esse, probare videtur canon Tributum
E 22. causæ vigesimæ tertiæ q. 8. vbi Vrbanus Papa, ait Ecclesiam *de exterioribus, quod constitutum antiquitus est, pro pace, & quiete, qua Imperatores tueri nos & defensare debent, tributum eis persoluere.*

In altera parte, contra exactiones Laicas, pro immunitate Ecclesiæ, sunt Theologi, Pontifices, & Concilia. Theologorum quidem præcipui numerantur Driedo in lib. 1. de libert. Christiana cap. 9. consideratione 7. Victoria li. 1. relectionum de potest. Ecclesiæ lect. 7. concl. 2. Couarr. lib. practicat. quæstion. cap. 31. Sotus in 4. dist. 25.

tas, quala est præstare promissi fidem, vt facturum se est pollicitus, Aufrerius in stylo Parlamenti aresto 205. & 405. vel debitum soluere, integrum quidem cum eius exhibendi tempus aduenerit, partem autem si eam se daturum recepit certo tempore.

Tertio, laborandum est Iudici ante omniã, vt eius imperio sistatur sibi Clericus, alioqui non satisfacit legi, quæ vtrumque haud dubie, his verbis exigit, *qui seront adiournez en leurs personnes*, à qua abire iudici non licet, nisi de principis ac Legislatoris opposita voluntate, certa vel admodum probabili coniectura ei constiterit, lege si non aliter ff. de legat 3. quod tamen extra Galliam licere iudici negat Duardus in Bulla cœnæ lib. 2. can. 15. q. 11. num. 53.

Secundo est hoc Galliæ peculiare in hoc genere, vt de deposito commisso Clericis, præses regius quæstionem instituat, eosque cogat, illius restitutionem facere deponentibus, Choppin. lib. 2. de sacra politia quod in vsu quoque Hispanis esse docent Borellus de præstantia Regis Catholici cap. 71. Salsago de protectione regia tom. 2. par. 4. cap. 14. Gutierr. de tutelis par. 3. cap. 1. nom. 1.

Tertio, est hoc fori Gallici, proprium, vt qui vice principis, illi cum potestate præsidet, condemnare Clericum testium ore conuictum, de plaga Laico imposita, possit ad omnia, quæ iste dum curatur, ad vitæ sumptus, medicorumque operam impendit: auctor ista audendi Carolus VIII. in decreto de sententia prouisionali art. 51. *Auons ordonné qu'esdites prouisions d'aliments, denrees, medicaments les prouisions données par sentence Iuge Royal seront executees nonobstant oppositions ou appellations, & sans preiudice d'icelles.*

Ne quid tamen in eo iudex peccet, oportet sic ei Clerici crimen certum esse, vt de eo quamuis alia in eum non producantur argumenta, nec in illum immittatur nouus actor, argui tamen, ac conuinci possit, Rebuffus dicti tractatus art. 1. Glossa 4. num. 13. quod si esset facti fides, probatioque necessaria, Laico iudici procedendum non esset contra Clericum, sed læso Ecclesiastici authoritas, auxiliumque contra eum implorandum esset.

Ratio est, qaod cum Clericus à potestate sit Laici iudicis, foroque, iure canonum exemptus, ab hoc nulla in eum exerceri possit de vita ac salute quæstio, vt accideret, si in eum iudex, testes armare, armatos recipere, ac audire in publico prætorio, populique luce posset.

Secuodo cum sit incertum, quibus alimentis, ac pharmaeis, vulneratus egeat, adhibere iudex debet medicinæ peritos ad consilium, qui eidem spectata vulneris natura, ac magnitudine, quid sit, & quantum, ad eius curationem necessarium, interposita iurisiurandi religione referant, vt id læso dari curet à Clerico, non amplius, authentica de non alienandis rebus Ecclesiæ paragr. quod autem.

Tertio Martini V. beneficio, iudex in Gallia cognoscit inter personas Eeelesiasticas, de causis beneficiorum possessoriis vi Bullæ ea de re à Martino V. concessę, est hæc aiusmodi.

Martinus Episcopus seruus seruorum Dei ad futuram rei memoriam. Apostolicæ sedis aqua & circumspecta prouisio, quorumlibet & iura & tranquillitatem confouere satagens:

A *cum Verisimiliter timetur ne cupiditas improba se à Vetitis abstinere nesciens, statutis, ordinationibus à se huiusmodi prodeuntibus, laxato freno rationis abutatur, per prouisionis debitum remedium, nunc Vero per optimum declarationis officium nititur obuiare. Dudum si quidem prouide considerantes, quod licet Clericj, Ecclesiasticaque personæ, quorum causas, & querelas in his pręcipue, quæ de iure Vel consuetudine ad forum Ecclesiasticum pertinere noscimus, eo tamen derelicto, sæcularibus iudicibus se submittere, seu partes sibi aduersas ad forum de iure*
B *Vetitum conuenire, Vel contrahere præsumebãt, grauibus proinde pœnis, tam spiritualibus quam temporalibus, etiam iure disponente alligarentur. Pœnas tamen ipsas non sine propriæ salutis periculo sæpius Videbantur habere in contemptum. Nos qui ex debito pastoralis officij salutem quærimus singulorũ, super his opportune prouidere Volentes, per alias nostras literas, statuimus & etiam ordinamus, quod quicunque ex Clericis & personis eisdem, de cætero reus talis præscriptionis existentis, nisi a prę̃missis desisteret, omni commodo concessionum & gratiarum sibi*
C *à sede prædicta concessarum careret. Ipseque in graues tunc expressas & alias iuris pœnas incurreret, prout in dictis literis plenius continetur. Cum autem pro parte Charissimi in Christo filij nostri Caroli Regia Francorum illustris nuper nobis fuit expositum, quod à nonnullis Vertitur in dubium: an per huiusmodi nostram concessionem derogare Voluerimus iuri, & iurisdictioni Regia: præsertim in casu possessorij retinendæ possessionis super suis Ecclesiis, & beneficijs Ecclesiasticis regni Francia & Delphinatus Viennensis, per quam Iurisdictionem præfa-*
D *tus Rex sibi asserit licere in omni casu etiam iuridice tueri possessores. Nos ad omne ambiguitatis tollendũ dubiũ, super his opportune prouidere Volẽtes, eiusdẽ Regis in hac parte supplicationibus inclinati authoritate Apostolica: tenore præsentiũ declaramus nostræ intentionis non fuisse, neq; esse per dictam aut per aliã quamcunque constitutionem eidem Regi & eius Regiæ Iurisdictioni, per quam (*vt asseritur*) tam Rex quam sui progenitores super omni possessorio à tanto tempore, citra quod de eius contrario memoria hominum non existit, consueuerunt cognoscere, in aliquo*
E *derogari Voluisse, aut Velle, quoque modo ipsosque Regem & iudices detinentes partes molestatas super earum conseruatione, ad suorum beneficiorum possessionem, ipsius Regis auxilium implorantes (dummodo in contemptum Iurisdictionis & libertatis Ecclesiasticæ, Vt partes sibi aduersas in rebus Ecclesiasticis diutius perturbarent, hoc non fecerint) pœnas in dictis nostra constitutione contentas, nullatenus incurrisse, aut debere incurrere quouismodo. Per hoc autem nullum ius seu Iurisdictionem in præmissis ca-*

gnoſcendi eidem Regi de nouo acquiri volumus, ſed antiquum ſi quod habebat tantummodo conſeruari. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis, conſtitutionis & voluntatis infringere, & ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctos Apoſtolos Calend. Maij, Pontificatus noſtri anno 12.

Quarto licet profano magiſtratui pœnas de Clerico repetere in caſibus quos priuilegiatos nominant, Graſſalius lib. 2. de regalibus Franciæ priuilegio 17. Aufrerius in allegar. repetition. Clementinæ I. Benedict. in repetitione canonis, Rainutius in verbo & vxorem nomine Adeleſiam Chaſſan. in commentario conſuetudinis Burgundicæ tit. *des Iuſtices* §. *Si aucun commet ſimple larrecin*, in Gloſſa ſuper verbo, *s'il n'a grace*, Maſuerius in ſua prattica tit. de Iudiciis §. item ſciendum.

Primus eſt cum inſignia regia domui aut templo ad ſecuritatem affixa (ſaluam gardiam barbari appellant) audaci manu Clericus refigit, hanc enim eius cum improbitate coniunctam amentiam, iuridici mulcta minimum pecuniaria vindicant Chaſſan. in commentario conſuetudinis Burgundicæ rubrica *des Iuſtices*, ad verba, *s'il n'a grace*, num. 80. & 81. Eius rei hæc eſt cauſa, quod aduertere in cuiuſquemodi læſæ maieſtatis reos, regij cauſarum capitalium quæſtores poſſint & debeant, at eſt ſaluagardiæ violatio, regiæ maieſtatis imminutio, de ea ergo cognoſcere licitum eſt magiſtratui regio.

Secundus eſt, cum Clericus ſocietatem maleficij coit cum Clericis, aut Laicis, eiuſque efficiendi gratia, in publicum armatus progreditur, aduerſarios, ac obuios cum aliis infeſto gladio aggreditur, inter quos ſeipſum & ſocios, pugna ſic conſeritur, vt de omni turba, vnus ſaltem aliquis vulneretur, aut cædatur, & hic caſus *armorum portus*, dicitur à iuriſperitis Gallis, Graſſalio regalium Franciæ iure 17. Imberto praxis criminalis & ciuicæ lib. 3. cap. 8. Petro Guenois in eum Imberti locum littera T. ad marginem, ab aliis *via facti, cœtus illicitus, vitioſa coitio*, Ac ſi tùm accidat à Iudice aut eius miniſtris Clericos armis ſuis ſpoliari, hæc illis non tenetur reddere, vt ex Iul. Clero lib. 5. ſentent. in practica crimin. qu. 36. num. 27. probat P. Gregor. lib 2. partition. tit. 9.

Pœnæ vero Clerici tumultuantis in prouincia, aut cum ferro graſſantis ſunt variæ.

Primo dicta eſt in eum excommunicatio, lege Canonica, Innoc. III. in cap. veritatis 8. extra de dolo & contumac. nam ibi Curienſem Epiſcopum homicidij accuſatum & conuictum à communione fidelium ſubmouet.

Secundo lege ciuili, plectitur iactura ſeu priuatione omnium bonorum, aut partis eorundem, & quanquam in eos qui armati prouincias tenent, qui latrociniis infeſta reddunt itinera, qui militum delectum habent, qui armatorum cœtum eogunt pugnæ cauſa, aut maleficij, capitis pœnam Carolus VIII. anno 1487. Carolus IX. anno 1560. ambo Reges dixerint, eoſque imitatus Henricus III. anno 1579. vt refertur in libro decretorum regiorum, tit. 12. illos voluerit vt perduelles ac maieſtatis violatæ reos, omni ſuppliciorum genere, ex hominum vita, congreſſuque exigi, mea tamen non eſt opinio, fas eſſe Laico iudici, hac acerbitate cruciatuum inſequi Clericum, ad quem hæc culpa pertinet, portus armorum (vt loquuntur) quod Clericus de eorum non ſit numero, in quos Regi ſit permiſſum pœnam ac legem capitis ſancire.

At eſt inquies, hoc crimen, de iis quæ capite ſuo Clericus luit, authoritate communis fori, nam quem improbè mentis væſania, furentem eò prouexit, vt peſtifera contra Regem, aut commune bonum conſilia agitet, ab hoc leges, vti maieſtatis læſæ reo, capitis, pœnas exigunt, ſed armorum porto maieſtas principum infringitur, publica regni ſalus læditur vt habet Henrici III. edictum his verbis in Bleſenſibus comitiis conceptum art. 278. *Defendons à tous Gentils-hommes & autres, de faire aſſemblee de gens ſoubs pretexte de querelles particulieres, ou autres que ce ſoit, ſur peine d'eſtre punis comme criminels de leſe Maieſté, & perturbateurs du repos public de noſtre Royaume.*

In hac ergo pœna, profani magiſtratus imperio, quam in perduelles ſanxere leges, hærendum erit Clerico, qui armatus, cum armatis, impetum in vitam aut fortunas alienas fecerit.

Reſpondeo ea tantum crimina in Clerico, per Laicum iudicem puniri morte in Gallia, quibus propriè Regum maieſtas impugnatur, aut priuata charitas. Priorem euertit coniuratio in rempublicam, vis in principem, cum hoſte communi inita ſocietas. Poſteriorem autem homicidium, omniſque in proximi vitam impetus, at iſtorum nihil à Clerico fieri, aut factum eſſe ſupponimus, cum principi, cum ciuitati, cum regno factæ inſidiæ ab eo non dicuntur, ſed legibus, ſed edictis principum, & quidem abſque cuiuſquam iniuria.

Tertius caſus in quo magiſtratui regio contra Clericum progredi in foro conceditur, eſt cum hic in functione muneris quod in Repub. Senatu aut regno obit Regis nomine, quidpiam commiſit pœna dignum. Ioannes Gallus in ſuis arreſtis art. 59. alias 168. Chaſſan. in Rubrica *des Iuſtices*, & Graſſalius Regalium Franciæ iure 17. Cenedo in collect. iuris can. par. 1. collect 37. Suar. contra Regem Angliæ lib. 4. cap. 34. Laym. lib. 4. tract. 9. cap. 4. num. 3. Ceuallos de cognit. per viam violent. par. 2. q. 65. Ita Senatori Clerico concuſſionario, graues olim pœnas ſed tamen iuſtas à Curia inflictas ſcripſit Chaſſan. in §. 5. *des Iuſtices*, fallentia 15. nam primò Senatorum numero eſt motus. Secundò magiſtratu quem geſſerat, ſpoliatus omnium ſuffragio: poſtremo mulctatus eſt certa ſumma pecuniæ fiſco applicandæ regio. Sic vero in eos aduertẽdi poteſtatem ſibi eſſe factã à Romano Põtifice declararunt Franciſcus primus anno 1540. art. 38. & Henric. II. anno 1549. art. 20. in hæc verba: *Suiuant l'Indult de noſtre ſainct Pere, & Ordonnances de nos predeceſſeurs, par leſquelles, ſi aucuns de nos Officiers ſont trouuez delinquans en leurs offices, ils doiuent eſtre priuez de leurs Clericatures: Declarons qu'aſſineurs, rogneurs, ou leurs receleurs ne ſeront receus en cas de delict commis au fait de nos monnoyes à alleguer, ny eux ayder d'aucunes lettres & priuileges de Clericature, &c.*

Quartus caſus eſt cum Clericus peccat in Iudices regios aut Officiales vt loquuntur publicos regni, vt ſi eorũ famæ detrahit, ſi eos maledictis lacerat, ſi eorũ poteſtatem conficit ac vulnerat, ſi cũ officiũ faciunt eos lædit: Ita cũ in prætorio ſpectante vrbe, loci præſidẽ minus religioſe, ac honeſte, interpellaſſet quidã Clericus, Curiæ placuit, hominis au-

pecuniaria coerceta ad exemplum, vt narratur in tract. arrest, art. 138. à Chassan. & P. Gregor. in partition. iuris lib. 2. tit. 9. cap. 11.

Quintus est, cum Clericus iura Regis violat, eius potestatem vsurpando, aut impediendo, nam tunc abstinere ab iniuria, aut audaciæ suæ modum facere cogitur, per vindicationem redditum, quos ex beneficio possidet, in eos enim Regis nomine manus (vt aiunt) inijcitur, dum absistat iniuria, vt recenti memoria factum scimus à curia aduersus Episcopum Andegauensem, Patrum autem æuo, contra plerosque vt narrat stylus Parlament. tit. da personis Ecclesiast. in fine.

Sextus casus in quo Laico Clericum audire disceptantem, ac punire licet, est, cum accusatur monetæ, contra Regis voluntatem, licentiamque, cusæ: ita Francisci primi leges Regiæ art. 38. Henrici II. art. 20. *Suiuant l'Indult de nostre sainct Pere & Ordonnances de nos predecesseurs, par lesquelles, si aucuns de nos Officiers sont trouuez delinquants en leurs Offices, ils doiuent estre priuez de leurs Clericatures: Declarons que les maistres gardes, tailleurs, essayeurs, & contregardes de nos monnoyes, pareillement les Preuosts, ouuriers & monnoyears, d'scelles, ensemble tous faux monnoyeurs, rogneurs, & billonneurs, ou leur receleurs, ne seront receus en cas de delict commis au faict de nos monnoyes à alleguer, ny eux aider d'aucunes lettres & priuilege de Clericature, ny requerir estre rendus aux Iuges d'Eglise, mais sera procedé contre eux par nos Iuges à la punition desdits crimes selon l'exigence d'iceux.*

Septimus casus, de qoo speciali priuilegio cognoscere Laico est licitum contra Clericum est, cum hic, arguitur corrupisse testes, chartis mendacibus instrumentis ac tabulis falsis vsus, esse in iudicio, cōtra collitigātē Gallicè *d'auoir produit quelques pieces qui sont maintenues de faux*, P. Guenois annotationibus in Imberti praxim lib. 3. cap. 8. littera L. ad marginem, Charondas primo Pandectarum iuris cap. 13. vbi ad eius rei fidem, iudicia curiæ bina profert, signata annis 1545. & 2559. quorum altero, iussus est Clericus, corruptelæ à sa admissæ, in simulandis litteris procuratoriis ad resignandum, veniam, in publico castelleti prætorio deprecari à consessu iudicum, quo habitu specieque rei solent, cum condemnātur ad emendam vt loquuntur hoorabilem, capite nudo prælata manu face, resti è collo pendula, genibus flaxis, manibus ad pectus applicitis.

Octauus, Clericos ad se subselliaque fori ciuilis, trahere profani magistratus solent, cum accusantur magnorum scelerum, qualia sunt Doctorum opinione, furtum, homicidium, blasphemia in Deum & Sanctos, apostasia, vsura, iudaismus, Sodomia, sortilegium, magia, veneficium. Ioannes faber, Salicetus in leg. 1. Cod. de his qui ad Ecclesiam confugiunt, Canonici iuris interpreres in cap. inter alia de immunitate Ecclesiarum, Guenois ad Imberti prax. in lib. 3. cap. 8. littera I. ad marginem.

Quo de more hoc primum habeo dicere, eum esse Patrum sanctionibus oppositum, nā quis nescit Episcopos olim ius de adulterio, rapina, publica, atroci iniuria, quæ parum abesset ab homicidio dixisse Clericis? cui non cognitum in Ecclesiastico foro, contra Ecclesię ministros ac asseclas, à sacris Ecclesiæ magistratibus quæstionem habitam quondam esse? ecquid Paulum Diaclinæ ciuitatis Episcopum, turpis culpæ conuictum, loco suo mouare præsules in Synodo? quo de facto Gregorius in registro ad Ioan. Episcopum cap. 216. scribens hæc habet *lator præsentium ad nos veniens indicauit quod Paulus Diaclinæ ciuitatis Episcopus inter alia mala in corporali crimine lapsus, à suis Clericis accensatus atque conuictus Episcopali sententia depositus est postea cum auxilio &c.* Ecquid Guillandum presbyterum, de morte Episcopi sui infamatum, præsuli suo, defuncti successori legitimo examinandum, ac si facti esset conuictus, iustis plectendum pœnis commisit Alexander Pontifex 12. q. 5. Canone super 11. ecquid in Agathensi primo sub Symmacho Papa 3. anno redemptæ salutis 506 circiter, causa furis Clerici discutienda tradita est Episcopo, ac mulctanda communione Laica, *si quis Clericus* (inquit can. 5.) *furtum Ecclesiæ fecerit peregrina ei communio tribuatur*, Iure ergo communi ac prisco Canonum, de Clericorum peccatis cuiusquemodi inquirere, ac ius dicere, sacri fuit olim, non profani iudicis. Clericum quendam suū è medio Episcopus Syluanect. cū ictus sustulisset, dati ei fuere quæsitores ac iudices non è Senatorū turba viri Principes, sed Episcopi: *Non vsurpamus officium iudicis in isto negotio sicut vos velle dicitis*, inquit S. Fulbertus epist. 48. *cum nullus esse possit causæ suæ assertor & iudex: verum enimuero satis admirari nequimus, quid nam mali est, quod iam audacter ad iudicium properatis, nisi forte quod publice damnari eligitis quam secreta satisfactione purgari.*

Nec est quod aduersarij decretum Concil. Matisconensis primi, circa annum 576. Ioanne Papa 3. opponant, quo sæculari iudici Clericum in vincula date prohibetur, *absque causa criminali id est homicidio, furto, aut maleficio*, can. 8.

Nam contendo primo, non esse vnius cuiuspiam prouinciæ legem dare cœteris. Deinde com in Clericorum causis duo sint maxime, quæ ad hunc locum pertinent.

Primo, capitis scotentiam in nocentes, dictam exequi.

Secundo sontes prehendere, singulorum merita discutere, librare scelera, vitam ad Canonum formam exigere, voluere ibi Patres etsi hoc postremum de duobus, ita sit Ecclesiæ, Clericorumque munus proprium, vt illud vindicare sibi laicus nequeat, his & illa repugnantibus, primum tamen illis committi consueuit, maximè cum admissorum atrocitas, omnium pœnarum Canonicarum, tam quæ temporariæ sunt, quam quæ spiritales, modum superat, quas tamen in eorum auctorem exeri, ad exemplum ac vindictam, è re videtur esse communi, ac ab ęquitate exigi.

Addo 3. illo suo Canone indicare Conciliom, nihil esse quamobrem Ecclesia sibi in quæstione habenda de Clericis, laicum substituere neqoeat, qood oon oegamus.

Equidem cum est delictum Clerici eiusmodi quod ob grauitatem subduci foro Ecclesiasticorū sit necesse, istis de eo inquirentibus, assident Regij iudices in Gallia, cuius decreti, quantum meminisse datur etsi princeps fuerit ac author Carolus eius nominis 9. anno 1566. confirmator Henricus 3. anno 1580. vsum tamen, vimque nisi ab Episcoporum tolerantia habet nullam. Est autem Caroli decretum his verbis in art. 39. comitiorum qoæ Molinis sunt habita: *Ordonnons que tous iuges instruirons & iugerons en tous cas les delicts Priuilegiez contre les personnes Ecclesiastiques, auparauant que faire aucun delaissement d'icelles, à leurs iuges d'Eglise pour le delict commun, lequel delaissement sera faict à la charge de tenir prison, pour les peines du*

delict priuilegié, où elles n'auroyent esté satisfaictes, & desquelles respondront les officiers de l'Euesque, en cas d'eslargissement par eux fait auant la satisfaction desdites peines.

Ita cum anno 1586. Maceus Durantús, Decanus Lauallensis veneficij causam diceret similisque item culpæ affinis ac conscius diceretur anno 1593. Isaacus Spifameus visum est Senatui statuere, nequid in eorum causa fieret, cuius vterque iudex non foret conscius. Itaque ambo tam examinandis testibus, eorumque moribus ac fidei, quam causæ momentis, criminisque notioni sic intersunt, vt vnius sine altero opera, inanis sit ac nulla. Robertus Annæus rerum iudicatarum lib. 1. cap. 6.

Crimina sunt tamen alia, eaque non pauca Clericorum, de quibus Curiæ in Gallia, iudicare est in more.

Primum est, cum Clerici grassantur in cædes innocentium, cum immunitate status, dignitate, ac prærogatiua ordinis abutuntur in Reip. exitium: nam si eos Papa non reprimit, si eorum audaciæ frænos non inicit, Principi non est in vitio, subditis suis consulere, vim vi repellere, nocentes in vincula mittere, de iis etiam, si est ad tranquillitatem communem necessarium, pœnas repetere: ita Fernandez in examine Theologiæ moral. par. 2. cap. 6. paragr. 1. num. 4. Ludouic. Molina de iustit. & iure tom. 1. tract. 2. disp. 31. num. 10. ratio est, quod cuique licet, salutem suam cum in discrimen vocatur, in tuto ponere, seque contra aggressores defendere, ergo & Reipublicæ permissum erit, tueri se contra Clericos, cum sibi, ciuibusque suis vim inferunt, ergo si tam suum, quam suorum iugulum petierunt, retorqueri in eorum capita, petitiones hæ, honeste poterunt, ac cum laude, modò id fiat cum inculpatæ tutelæ moderamine Benedict. in cap. Rainutius verbo vxorem num. 454. Nauar. in cap. cum contingat de rescriptis remedio 1. versu 1.

Secundum crimen est Sodomiæ tertium parricidij, Imbert. in cap. 8. li. 3. praxis. quartum est crimen omne depositione dignum, aut quod est eiusmodi, propter quod eius auctor sacræ dignitatis priuilegiis excidit. Ex his causis sunt sequentes, si Clericus artem scenicam per annum exerceat. Si est assasinus aut assasinorum fautor vel summissor de homicidio in 6. *Nam contra hos omnis potestas tribuitur à Domino ad iustitiam, rectumque iudicium exercendum.* Innoc. IV. de homic. cap. 1. in 6. Si est degradatus & curiæ sæculari traditus Abb. in cap. nouimus de verbor. significat quia talis fit exauthorisatione sæcularis Innoc. III. in cap. nouimus 27. de verborum significat. Idem dicendum si sit verbo depositus & incorrigibilis, de quo extat Cœlest. III. decretalis in hæc verba cap. cum ab homine 10. de iudiciis: *Qui si depositus, incorrigibilis fuerit, excommunicari debet, deinde contumacia crescente, anathematis mucrone feriri, postmodum verò si in profundum malorum veniens contempserit, quum Ecclesia non habeat vltra quid faciat, per sæcularem est comprimendus potestatem.* Præterea excidit Clericus priuilegiis, iure Pontificum concessis ordini, si vestibus indecoris, si absonis, si alienis à statu ornatus, in publicum prodeat. Itē si Clericorum proprias abiecit, sæcularium variegatas ac discolores sumpsit, quod in coniugatis tantum valere, iisq; qui post trinam monitionem non sapiunt, auctor est Imbert. supra. Item si est Apostata, si se pro Laico gerit, proque tali communiter habetur Alex. III. cap. 1. de Apostat. quale iudicium fieri tamen

A non posse scribit Chassan. in Comment. super constitut. Burgund. nisi quarto post mense, quam relicto ordinis habitu, sæcularium more vitam instituit, de quo rescriptum extare Leonis X. ad Francisc. primum cui initium est *Romanum decet Pontificem*, habet idem auctor ibid.

Similiter si contra canones 19. Elibert. Concil. 3. Tarraconensis quibus negotiari prohibetur, Clericus Oeconomum agit aut Procuratorem in Principis familia, nam si minus fideliter quam oportet, rem eius promouet, aut eam dilapidat, nisi tertio monitus ab ea prouincia desistat, puniri à Laico magistratu poterit cap. Sacerdotibus, ne Clerici vel Monachi, hanc autem monitionem oportere esse specialem, nec sufficere vnam pro tribus (B) dixit Aufrer. 10. de potestate sæculat. regula, fallent. 17.

QVÆSTIO XXIX.

In qua agitur vt in priore de Regis ac regiorum magistratuum, in Clericorum causis diiudicandis, consuetudine.

PRimo de beneficiis in regalia vacantibus cognoscit Curia, tam in petitorio, quam possessorio, Ludouici XI. decreto de anno 1464 quod in instructionibus abbreuiatis, titulo de causis, (C) quarum cognitio ad curiam pertinet, extare aiunt. Qua potestare, ab eo semper tempore, regios Magistratus vsos, eamque suis firmasse sententiis constat, duarum meminit Forgatus titulo de regalia additque Grassallus iure regaliæ 12. hanc eorum potestatem, ad omnia patere beneficia, quorum collatio solius est Regis, aut patrocinium quod tamen scriptoribus aliis non probatur, nisi de eo diploma à Rege habeant quod vulgo appellant litteras protectionis gallice, *Lettres de garde gardienne*, Fabricius de beneficiis Cathedralium Ecclesiarum num. 13. littera D. ad marginem.

Secundo, quæ super possessorio beneficij cuiuslibet lites mouentur, has Senatus vt proprias suique iuris discutit, fretus auctoritate Martini quinti de qua nos antea, eiusque diplomate, cuius initium, (D) *Apostolica sedis aqua & circumspecta prouisio.*

Secundo ad eam quoque rem consuetudine se prisci æui niti Senatus ait quam Sixtus quartus approbauit vt legitimam in Extrauaganti, quæ incipit ad vniuersalis Ecclesiæ §. præterea inter communes de Treuga his verbis: *Cæteræ vero similes causæ beneficiales, inter quoscunque pendentes, & quæ quibusuis iudicibus seu auditoribus commissæ reperiuntur aliquibus iudicibus competentibus iure quo Francia, auctoritate Apostolica committantur audiendæ. Præterea quæ ex supradictis causis in eadem Romana curia super petitorio & diuersis curiis ipsius regni super possessorio tractantur, volumus quod in iisdem causis, (E) in diuersis curiis super petitorio & possessorio vnico & eodem contexeu pendentibus, in possessorio in curiis eorundem iudicum, coram quibus causa possessorij pendeant de præsenti procedant.* Hæc Sixtus, cuius etsi authoritas pro Senatu non esset, faceret tamen, (inquiunt scriptores Galli,) longæui vsus temporis, qui cum est rationabilis & præscriptus, habet vim legis cap. finali de constit. & cap. super quibus, de verborum significat. proindeque eiusmodi, quem sequi non sit culpa, hinc sane excusandæ culpæ causam iustam esse singulis: cum de

possessorio in beneficiis, eorumque materia sibi cognoscendum esse putant, dixere, Guido Papa decisione prima iuxta secundam editionem, Boerius in commentariis, de Butiricum consuetudine tit. de iurisdictione iudicum §. 4. Fetraldus de iure liliorum 31. Grassalius lib. 2. cap. 5. Benedictus in can. Raynutius verbo & vxorem, decis. 6. de test. Feraldi sunt hæc verba: *vndecimum liliorum ius esse dignoscitur, ex cognitione causarum ciuiliũ inter personas Ecclesiasticas in possessorio de causis spiritualibus, & hoc ex antiquißima consuetudine quæ ius tribuit.*

Addunt alij minuendę culpæ causa, si quæ esset in hoc genere, nihil istiusmodi cognitione à magistratibus peccari contra Canones, quia possessio pure est temporalis vt habetur cap. 7. qui filij sint legitimi, vbi ab Alexandro III. dicitur Regis esse iudicare de possessionibus non acquirendis, sed seruandis, de qua plura Guido Papa q. 85. & Grassal. proxime citatus.

Sunt hæc porro quæ sequuntur in causis beneficiorum possessoriis iudici seruanda in Gallia.

PRimo ne quæstionem vllam exerceat de petitorio quia eius est incapax, vt colligitur ex cap. finali de iudiciis, scribitque Bourdinus art. 4. regiarum constit. est ergo ad Clericos reiicienda petitorij cognitio vt sanxit Carolus eius nominis VII. in edicto ea de re speciali ac proprio art. 69. quo loco, post admonitos iudices, vt in id oculos curamque intendant suam, ne de manibus suis elabi possessoria sinant, illico quæ sunt spiritalia, à spiritualibus tractanda subiicit: *Et renuoyent le principal de la matiere en cour d'Eglise, où de sa nature elle doit estre traictée*, & in constitutionibus Regiis art. 4. *sans preiudice toutesfois de la iurisdiction Ecclesiastique, és matieres des Sacrements, & autres pures spirituelles, & Ecclesiastiques, dont il pourroit cognoistre contre lesdits purs Laiz, selon la forme de droict.* Vt enim notauit in eum locum Bourdinus, *spiritualium rerum cognitio, & ratio non nisi ad spirituales homines spectare potest:* At petitorium in materia beneficiali, spirituale est, vtpote fundatum in iure ad beneficium quod ipsum est spirituale, & quoniam non sunt causæ omnes vniusmodi, prudẽter admonet Carolus in art. 76. eiusdẽ ordinationis, in disquisitione possessorij præcipuã eius, ac causarũ rationem habendã esse, proque earũ varietate, varios earundem oportere esse iudices ac arbitros.

Nam magna præcipuæque notæ beneficia, in Senatu vult discuti, item & per Regaliam vacantia, communia autem, vulgariaque, in subalternis regni curiis: *Et voulons & ordonnons que selon la grandeur des difficultez qui vray-semblablement peuuent escheoir en icelles, elles soyent commises en icelle nostredite Cour, au regard des grands benefices, difficultez & matieres, & pardeuant nos Seneschaux & Baillifs quand aux autres.* Idem quoque Francisco primo placitum vt tutam ex his fart. 11. ordinationis 26. verbis, fit planum, *& à ce que les benefices ne demeurent longuement litigieux, ordonnons que nosdits Baillifs, Seneschaux, &c.*

Aduertere tamen hic lubet primo, contra possidentem in Francia, decreto Francisci primi post annum ab inchoata possessione elapsum, audiri neminem, sic enim ille art. 61. publicatorum in Curia anno 1539. *Qu'il ne sera receu aucune complainte apres l'an, tant en matieres prophanes que beneficiales, sinon qu'il apparust esdites matieres beneficiales, le defendeur n'auoir tiltre apparent pour iustifier sa pos-* A *session.*

Aduertendum secundo, argumentum certũ possessionis esse, vsum rei ac dominium, eo tempore quo possessorius est intentata super ea Matth. de afflictis qu. 394. in decision. Neapol. causa est quod præsumantur eius possessionis initia iusta esse, iusta item eius continuatio, ac retentio, Rebuff. tract. de materia poss. art. 2. Gloss. 3. n. 14.

Tertio est in præsenti materia de causis super possessorio in beneficiis hæc seruanda cautio, vt collitigantes obsignatis agant titulorum suorum tabulis, quas vsus habet, iam tum ab initio causæ magistratui examinandas dati, ac in publicum proferri cap. Ordinarij de offic. Ordinar. in 6. de Pacificis possessor. in pragmatica, parag. inquirant, B Rebuff. tomo 3. tract. de causa beneficiorum art. 3. Glossa 1. num. 8. Guenois ad Imbert. lib. 1. praxis cap. 15. littera G. iubentque expresse Carolus VII. Ludouicus XII. Franciscus primus, Caroli septuagesima quinta ordinatio sic habet: *Et pource qu'és procés & matieres des benefices les droicts des parties apparentes doiuent apparoir, par leurs lettres & tiltres, nous voulons qu'iceux procés soient expediez decidez & determinez, le plus brief & sommairement que faire se pourra, par les lettres & tiltres des parties, & par vn seul appointement sur la determination dudit possessoire.* Equidem tituli inopia, certa est causæ ruina, Parisius consilio duodecimo hunc C tamen sufficit coloratum esse ac probabilem, Gomez in regulam de pacifica possessione triennali, Rota decisione 257. qualem efficit superioris collatio quælibet, etiam vitiosa, Gomez supra, Rota decisione 393.

Quarto, Bullæ si perierint, aut earum non habeatur copia ad manum, ab eo cui desunt, temporis tantum postulabitur à Iudice, quantum eis curandis, est necesse, eo elapso vlterius fieri eius non potest vlla prorogatio si fides est Masuer. ad edictum D. Adriani § item si altera, Rebuff. loco proxime citato.

Quinto, ad petitionem partium, fiet beneficij sequestratio (vt aiunt) & si propter iuris vtrimque D ambigui implexas ambages de possessore legitimo vtroque, iudici necdum satis constet, ei præ altero erit adiudicanda recredentia, cuius ius videbitur esse planius & certius: ita Ludouicus XII. in publicatis anno 1499. his verbis: *Combien que par les Ordonnances de nos predecesseurs, les matieres possessoires beneficiales, se doiuent iuger sommairement & de plain, neantmoins par la subtilité des parties elles ont esté & encores sont immortelles, dont plusieurs maux & inconuenients en aduiennent, pour ausquelles obuier, & afin que les Eglises ne soient longuement en sequestre, auons voulu & ordonné, voulons & ordonnons que les sentences de recreance, ou de plain possessoire expediées par tiltres qui sont données par nos Iuges, ou leurs sieges principaux seront executées, nonobstant oppositions ou appellations quelconques.*

E Est autem recredentia Imberto in praxi fori lib. 1. cap. 15. num. 4. & Budæo in legem 2. verbo vindicias ff. de origine iuris, fiduciaria beneficij possessio sub manu regis. Aliis: idẽ est, ac præiudicialis possessorij sententia, beneficiique iterata concessio, quod enim beneficium primo à Papa per collationem & inductionem in possessionem datum est alicui, secundo quoque, eidem demandatur, crediturque à Principe, eiusque magistratibus per sententiam possessoriam, & ab eo recredentiæ nomen eiusmodi sententiæ esse factum, docet, Rebuff. tract. de sententia executoria art. 1 Glossa 4. Dixi

4. Dixi *præiudicialis*, nam cuius potestati beneficium à iudice creditur, stare ius ab eius partibus argumentum est fere in moralibus euidens: Rebuff. de sententia executoria tomo constitutionum regiarum primo, art. 1. Glossa 4. numero 3. 4. & sequentibus, & in Concordatis tit. de donatis verbo quinta tamen. Probatur, sunt Francisci & Caroli imperio discutiendi à Iudice tituli, quibus quisque colitigantium fretus in causam venit, habentique meliorem, si est beneficij capax, adiudicanda est recredentia, cum obligatione repræsentandi in tempore fructus eius omnes, si eum cadere causa accidat. ergo assignatio recredentiæ, fides quædam est tacita futuræ victoriæ.

Sexto, dum causæ cuiusque momenta iudex discutit, dum titulos vimque singulorum expendit, colitigantes agere, & literis scriptisque se tueri debebunt, quæ intra triduum examinanda, mutuo sibi tradent, & octauo quoque die dum liti finis imponitur, si quid aduersum opposita habuerint, exponent. Sic Francisci lex Regia art. 48. *& auront communication de leurs productions dedans trois iours, & de baillarne en baillarne apres pourront bailler leurs contredicts & saluations autrement n'y seront plus receus aiacois sera le procez iugé en l'estat sans autre forclusion & signification de requeste.*

Septimo, ad iudicem Ecclesiasticum appellari super petitorio non est integrum nisi causa possessorij diiudicata ac finita, *& apres possessoire intenté en matiere beneficiale ne se pourra faire poursuite pardeuant le iuge d'Eglise sur le petitoire iusques à ce que le possessoire ayt esté entierement vuidé par iugement de pleine maintenue, & que les parties y ayent satisfaict, & fourny tant pour le principal que pour les fruicts, dommages & interests.*

Expensis ergo damnisque appellantem satisfacere hac lege conuenit priusquam à iudice appellato audiatur, quod nisi appellans fecerit, citato ad superiorem Ecclesiasticum respondendi nulla est futura necessitas.

QVÆSTIO XXX.

Sint ne præterea alij casus in quibus de Clericorum negotiis solita est cognoscere Curia.

SVnt: primus est, cum pacta conuenta, rescindi Clerici cupiunt, in quibus fraude malaque arte, alter è contrahentibus detrimentum est passus ab alio in pretio, & quidem si postulatum, est media parte maius quam oportebat, tunc à læso impune sæcularia tribunalia appellari posse, Rebuff. ait, tomo 2. constitutionum regiarum tract. de rescisione contractuum, Glossa 5. art. vnico, causa est, quod abrogari contractus nequeat, sine litteris quæ Regis nomine dentur ad iudicem, aut eum cui cura demandata est authoritate publica examinandorum contractuum, rati ne sint an irriti, at hunc oportet sæcularē esse decreto Ludouici XII. de anno 1515. ergo cum reparanda erit iniuria, aut tollenda, quam est Clericus contrahendo passus, implorare ad eam rem Laici iudicis authoritatem poterit.

Secundo, aditur iudex Laicus à Clericis, quibus de beneficio, quouis modo vacante, in forma gratiosa, per solam & simplicem signaturam est prouisum, quibus tamen cum nullus est è Clericorum numero executor datus, à quo in possessionem eius mitti queant, nam tunc à Cancellaria litteræ impetrantur regiæ ad prouinciæ præsidem, aut de regiis magistratibus alium, vt comperto per Campsores, aut aliós quos talium rerum experientia vsusque peritos facit, litteras Roma missas, veras esse, nec fallaces, patiatur beneficiarium eius possessionem capessere actualem & realem, (vt loquuntur) cum obligatione faciendi officij, du Clos in quæst. quintam libri primi Flaminij de resignatione. Neque tamen existima eum instructum licet regiis litteris, in beneficij possessionem mitti posse à Laico, super signatura Papæ simplici, sine intrusionis vitio, quia stylus Curiæ qui vim legis habet, pridem obtinuit, ne potestas ineundæ possessionis beneficiariæ, deriuetur ab alio, quam Episcopo, aut eius Vicario in Clericum.

Tertio, tum Laici magistratus auctoritate, ac opera vti Clericis est in more, cum agitur de pactorum fide implenda, vt de numerando pretio, aut re vicissim danda eius causa, vt est inter contrahentes conuentum, Rebuff. in proemio constitutionum regiarum Glossa prima num. 75. Quia regiis legibus parendum est Clerico, cum eæ in eius commodum vertunt, at est ei vtile pacta conuenta fieri & ob eam causam eum cogi, qui rem sibi venditam dare aut differt, aut renuit, vt illam sibi iusto pretio, promissoque exhibeat, ergo cum Iudici ex officio incumbat veros contractus ac legitimos, præstandos curare, tam Clericus contra Laicum, quam iste, contra illum, publicum fori quæsitorem eius causa implorare poterunt.

Quarto, cum Episcopis aut Clericis dies dicitur, & in ius ambo vocantur, vt litteras quas scripsisse, aut sigillo suo obsignasse dicuntur, suas esse fateantur, quod si exaratas manu sua fassi fuerint, tū iudicis imperio numerare pecuniā iubebuntur, ei cuius se debitores, aut vades, alterius nomine esse ingenuè non abnuent, Boer. decision. 94. num. 8 Pyrrhus in can. consuetudinis Bituric. 20.

Quinto, si Episcopus, & Clericus, in ære sint alieno. cuius extet fides litteris obfirmata regalibus, Gallice dicimus, *Passees soubs le seel Royal*, ante iudicem sæcularem à creditore conueniri poterũt, ac citari eiusque iussu si moras nectant si soluere abnuũt, executio (vt loquuntur) in eorũ bonis fiet lege Regia Francisci I. de anno 1539. art. 45. Causa est, quod qui lege in proprium commodum vtitur, respuere eam nec debeat, nec possit imperantem alienum reddi, aut ius læso fieri, sed obtinere Clericus potest & solet, tam æquitate quam prædicta lege fretus, vt sibi Laici satisfaciant, contracta nomina præsenti ære expungant, ac si facere renuãt, ad id occupatione bonorum quæ possident, vt cogantur, impetrat à iudice, cui à Francisco eius nominis primo, vt id postulantibus annuere ne recuset, præcipitur his verbis: *Que les obligatoires faictes & passees soubs le seel Royal, seront executoires par tout nostre Royaume.*

Bonorum vero nomine, intelligi mobilia posse non videntur, quod in iis executionem fieri vt loquũtur, sit tam edicto primo Philippi Pulchri prohibitum in rubrica, *des biens des Prelats & Clercs non mariez*, quam Senatusconsulto Curiæ, in causa Ioannis Michaelis contra Paris. Episcopum anno 1400. nisi forte is esset Clericus, cuius vita moresque à maiestate personæ quam sustinet in Dei Ecclesia abhorrerent, vt si militiæ, si mercimoniis operam daret, Rebuffus constitutionum regiarum tomo primo titulo de litteris executoriis art. 2. Glossa vnica num. 120. vel in vectigalibus regni,

aut societatis homanæ commerciis, res negotiaque multa ac varia haberet implicita, Aofrar. de potestate sæcularium super Ecclesiast. & person. in 2. regula: Est ergo in immobilibus duntaxat facienda hæc executio, Chass. in consuetudinem Burgundiæ in rubricam, *des Iustices*, §. 4. Glossa prima & in aliam, *des successions des Bastards*, §. 20. eiusmodi sunt tecta, vineta, agri, redditus beneficij fructusque à solo non seiuncti, Masuet. rubri. de execut. §. item executio, modo ex illis relinquatur ad vitam Clerico quod sit satis, quia eum famem pati, aut grauius aliquid in communi vita, non decet, Rebuff. supra num. 108.

Comprehendi tamen Clericum ciuici magistratos imperio, & io carcerem compingi posse pro debito, maxime si se obligauerit in persona, Rebuff. asserit in tractatu de sententia prouision. in præfat. & de litteris obligatoriis art. 2. Glossa vnica num. 11. quod mihi tamen (pace sit eius dictum) non est probabile, alioqui facer oon esset, in quem tantū audere, Laico fas foret, quod si ei oō suppetit, vnde creditori faciat satis: beneficio cessionis vti ei est integrum, per Canonem Oldradus de solutionibus, vel petere vt terminus soluendæ pecuniæ sibi protogetur, quod fit interdum Regis concessione ad quinquennium, de qua vide ordinationem Philippi Pulchri art. 8.

Sexto, de reparationibus Ecclesiarum cognoscunt Laici, easque ne hæ collabantur, cadāt ac fieri imperant, Fabricius de Bleyns de Ecclesiis & sacrosanctis rebus earum, num. 34. quo loco id à Senatu definitum fuisse ait in causa magistri Petri de Launay Aurelianensis Archidiaconi & Stephani de Noyon Thesaurarij Laudunensis arresto veteri Curiæ Parisiensis anni 1389. de quo Paponius lib. 1. titulo 5. arresto 21. nam vt nauim in qua stare debēt Laici, ab iis cum est ruinæ proxima restaurari oportet, ita & chorum à Clericis: fidem faciunt bina Curiæ præiudicia, notata fastis annorum 1575. & 1577. de quibus Chenut. in collect. decret. tit. 1. cap. 14. Clericorum autem nomine quorum hic fit mentio, intelliguntur hi solum, qui fructus decimales in Parœcia colligunt, vt Abbates, Priores, Parochi, singulique pro rata, Masuetius li. 1. quæst. 31. Renat. lib. 3. tit. 3. nu. 15. de politia.

Septimo, propria est Laici cognitio de tumultibus à Clerico iuxta, ac profanis hominibus, excitatis in templo, aot religioso quopiam alio loco, Fabricios de Ecclesiis num. 35. Choppinus 3. de sacra politia tit. 4. num. 24.

Quod etsi videatur esse pragmaticæ sanctioni contrarium, titulo ne his qoi tempore diuini officij vagantur §. prohibeatur, vbi ooo alium: ministerij sacri læsi vindicem esse oportere ab Ecclesiastico, est tum communibus suffragiis decretum: anno tamen 1549. censuit Curia hoc causæ genus mixtum esse, & quia hoc nomine, erat tam sacri qoam ciuilis fori negotium, ad sæculares iudices reuciendum videri.

Octauo, Clericis deambulantibus, negotiantibus, aut quid indecore agentibus in templo, aut locis ei vicinis, quæ Religiosis Ecclesiæ ceremonijs sunt sacra, vt est cœmeteriū, pœna per forēsem iudicem imponi potest, quæ decreto Curiæ anni 1550. & regni consuetudine pro prima vice decem est librarum, pro secunda, vinculorum ac carceris, in quem mitti quoq; posse aiūt, auctoritate regij iuridici: Inde emissi, si tertio contra religionem templorū, ac sacri loci cultū peccauerint, plexi eos cor-

A pore, membrisque erit necesse, Lucas in titulo primo 2. & 3. Choppinus li. 3. de sacra politia tit. 4. n. 24. Broff. in Cod. for. lib. primo tit. 3. decisione 2.

Nooo, de decimis quæstionem instituit Laicus.

Primo, cum earum est ius ambiguum, vt indicatum est inter præceptores & Moniales Andim 24. Martij Fabricio auctore & teste io tract. de primitijs num. 30. Bergerio in additiooibus ad Paponium tit. 12. art. 98.

Secundo, cum earum possessio est dobia, qualis censenda est quoties ambigitur an vnqoam in potestate decimatoris extiterant. Forgetus in materia de decimis cap. 6. num. 6.

B Tertio, cum Parochiani decimam iusto maiorem, quam sæculis antiquis sit soluta, à Parocho exigi queruntur, aut vice versa hic minorem ab ijs quam deceat solui, Brodæus in additionibus ad Louetum in litera D. articulo 29. veritatis enim indagatio, in hoc rerum genere sæcularium est iudicum, quod res sit facti meri, non iuris.

Quarto, decimarum cognitio Laici est, cum sunt infeudatæ, vt iudicatum esse in iuridicis Pictonum diebus 29. Septembris anni 1521. & in suprema Parisiensi Curia 4. Martij 1538. scripsere Paponius lib. primo tit. 5. arrest. primo & 2. Fabricius in tract. de extraordinarijs decimationibus nu. 15. & litera D. ad marg. vt autē quis Ecclesiastici iudicis authoritatem defugiat in decimarum causis, C sufficit obtrudere aduersario, earum naturam vt quod spiritales non sint & Ecclesiasticæ, sed infeudatæ, Laicales & patrimoniales, nam hoc ipso, exortæ controuersiæ diiudicatio ad iudicem profanum deuoluitur, Renatus lib. 2. sacræ politiæ tit. primo num. 5. & 6. nudaque infeudationis exceptione proposita, cessare partes Ecclesiastici iudicis scripsit Blevan. in Theoria de extraordinar. decimationib. num. 17. causa est quod regius magistratus de re temporaria quæque pure sit io fide manuque Regis, cognoscendi ius habeat, at decimæ infeudatæ sunt tales, cum & vendi & oppignorari possint, Fabricio teste de profaois decimationibus littera D. art. 9. proque iis, continuari homagij, iuriumque clientelarium præstationem oporteat D id ibid. num. 21.

Decimo, coram domino conueniri potest Ecclesiasticus, cliētelæ ac possessionis causa, si est vassallus, Aretin. in can. cæterum num. 24. de iudiciis, Lælius, Zechius de statu Ecclesi. tract. de Clericis num. 3.

Item si Ecclesia succederet Laico, cui pro bonis suis, aut eorum parte, lis inteotata esset, eaque coram magistratu non sacro inchoata foret, nam tunc isto audiente, disceptante ac præside hanc in eius foro hoc est regio ac publico renouari oportet, Boer. decis. 69. nom. 32. 34. & 49. Guido Papa decis. 411. nisi de consensu mutuo partium diiudicanda daretur alteri, quod fieri posse nemo oegat, E spectat item ad Laicum donorum ac munerum, quæ sunt Ecclesiæ, si summam attingunt 500. aureorum nummûm, catalogum texere, eaque actis inserere publicis quod *insinuare* dicunt Barbari, Lælius supra num. 21.

Item cum res bonaque, sunt censenda mortui, eorum omnium seriem ac numerum describere, ac vt loquimur inuentarium facere, sæcularis est iudicis opus ac negotium.

Quia in his quæ politiam spectant, quæ ad regimen publicum ac ciuile pertinent, Clerici prin-

cipum tenentur astricti legibus peræque ac è populo, plebeque viri alij

QVÆSTIO XXXI.

Quo iure sibi Iudices Regij Causarum Ecclesiæ disquisitionem ac censuram attribuant.

PRimo de spiritalibus in materia possessorij cum quæstionem Laici instituunt, id se facere aiunt Martini quinti facultate, vt patet ex eius Pontificio diplomate, cuius paulo ante facta est mentio.

Secundo, quod Regij Iudices Clericos veste destitutos ac Tonsura, mittant in vincula, exacturi de illis merita supplicia cum sunt nocentes, niti se asserunt priuilegio Pontificis, narrant enim Boerius decisionum Burdegal. qu. 69. Petrus Guenois ad Imbarti librum tertium cap. 8. littera I. ad marginem Bullato diplomate concessum esse anno 1516. à Leone X. Francisco I. vt in Clericos, non indutos veste Clericali, & Tõsura notatos, quoties aliquid seminus dignum, regijsque legibus puniendum facerent, iudices ab eo præstituti, aduerterent peræque ac in Laicos, ac ne quis excusationi locus esset, aiunt ijdem auctores, statuisse Pontificem, vt tribus septimanis frequenti concione rescriptum suum inter Missarum solemnia, è superiore loco Parochus, clara distinctaque voce, Clericis iuxta ac Laicis legeret: quanquam quid priuilegio ad id opus? cum decreto Honorij III. cap. finali de vita & honestate Clericor. & Clem. III. de sentent. excomm. cap. 15. Clericorum priuilegio non sunt digni, qui à Clericorum dignitate moribusque recedunt.

Tertio, quod Clerici parem cum Laicis, in Gallia, iudiciorum legem experiantur in multis, nonnulli tribuendum existimant inueteratæ de ea re consuetudini, Grassalius regalium Franciæ lib. 2. iure 5. & 18. Ferraldus in tractatu de insignibus peculiaribus Regis Franciæ. Eiusdem sententiæ sunt Coraſr. practicar. qu. cap. 15. Garsias de nobilit. Hispanica, Glossa 9. num. 48. Riccius parte 4. decis. 89. num. 4. Ceuallos tract. de cognitione per viam violent. Glossa 4. Gonzales ad regul. 8. Cancellar Gloss. 33. num. 4. Salsago de protectione regia, tom. 1. par. 1. cap. 1. prælud. num. 138. eamque iudicum potestatem, consuetudine iudicandi de Clericis immemorabili. nititur aiunt, sic ergo disputant: Iurisdictio consuetudine longo firmata vsu acquiritur, Glossa in legem primam & final. Cod. de emancipatione liberorum, Doctores in cap. cum contingat, de foro compet. Glossa in canonem cooquestus 9. qu. 3. Comitolus lib. 6. responsionum qu. 51. num. 2. & colligitur aperte ex decretali Innocentij III. dilecti de arbitris ex can. conquestus 9. qu. 3. qui canon est Nicolai Papæ: ita habere Parochos à consuetudine longi temporia, potestatem mouendi Parochianos suos factis, ac Ecclesia, id est eos excommunicandi, (Panormitanus scripsit in cap. ab Ecclesiarum, de officio iudicis ordinarij, sed ex hypothesi, nullo non tempore, cognouere Laici in Gallia de Clericorum causis, ac criminibus, quorum in præcedenti quæstione, facta est mentio, possunt id ergo (inquiunt) honaste, ac sine crimine.

Confirmatur vsus seu consuetudo immemorialis legis, ac priuilegij vicem, & æqualem obtinat

A dignitatem, Narbona parte 2. de appellat à Vicario ad Archiep. fundamento 4. num. 4. pro quo est lex hoc iure 5. ductus aquæ, ff. de aqua quotidiana & æstiua, sed est vsus Galliæ, super citatione Clericorum ad Laicos, in casibus priuilegiatis memoria omni antiquior, vt constat, ergo legitimæ (vt putant) facultatis ad eam rem concessiuua.

Obijcit contra Reginaldus lib 19. cap. vltimo, num. 67. consuetudo rationi non consona inanis est ac nullarum virium, habet enim hæc duntaxat vim legis, quæ est agendorum recta ratio, æternæ similis, cuius est imago quædam ac vmbra, cum qua tamen quid habere commune potest vitium?

B cuiusmodi est id omne quod est irrationabile: Sed qui mos in Gallia alibique inualuit vti Clericorum causis præessent Laici, hic cum ratione, prudentiaque non satis congruit, cum seruari sine peccato nequeat eoque grauiter, vt ei addita excommunicatio ipso facto incurrenda indicat, per cap nouerit da sententia excommunicationis & Canonem 15. Bullæ cœnæ Domini, iudex ergo non vacat culpa, Clericorum in Gallia vitam, factaque, iuxta morem prouinciæ in ius euocans, ac cum est necesse puniens.

Argumenti minor est neganda, nam quæ consuetudo in mores communes hominum inuehitur,

C annuente principe expresse vel tacite, hæc culpam habere nequit, cũ istius consensio, legis sit prioris irritatio, at non modo sciente Pontifice, sed eo insuper approbante, iudices Regij à sacris Clericorum tribunalibus ad sua Clericos cogunt, sint argumento Bulla Martini V. Leonis X. & aliæ: quarum vt exempla in Curiæ tabulario senatum, ita autographa, in archiuis suis seruare Regem, scripsit cum multis alijs Grassalius Regalium Franciæ lib. 2. iure 17.

Ad confirmationem Respondeo 1. Bullam cœnæ Domini in Gallia quo ad hoc receptam non esse, cum iudicum nemo ponat id vitio, eam non seruare, vt faceret si hæc vim legis per acceptationem

D nem Episcoporum & populi haberet. Addo quod, licet recepta esset, eius tamen publicatio non noceret Gallis, quibus constat de voluntate Papæ contraria.

Secundo, quæ habentur cap. nouerit 49 de sententia ad rem non facere, supponit enim consuetudinis quæ est contra libertatem Ecclesiæ, Pontificem approbatorem ac authorem non esse, quod cum accidit, est populi ad eam seruandam coactio, religionis ac iustitiæ violatio, nec proinde sine peccato, quale tamen nihil dici potest de Gallia, cum eius in agendo consuetudinem Papa non nesciat, eamque nõ semel à prædecessoribus suis diplomatis bullatis approbatam.

E Obijcitur 2. consuetudine priuilegium non acquiri, si non faciat ab acquirente capacitas, quantumuis enim idem quispiam sæpe iteret, si tamen non est iuris capax, quod sibi repetitione talis actus vindicare satagit, nihil promouet iuxta Ioannem Monachum in cap. 11. de præbendis Felinum in cap. causam de præscript & in cap. quanto de consuetudine, at est Laicus iurisdictionis in Clericos, incapax, cum sit contra naturam, pedes præesse capiti, seruos heris, subditos Dominis, vassallos Regi.

Argumenti minor, absolute sumpta, ast neganda, nam can. Mennam 7. causæ 2. q. 5. Gregorius Papa primos, Brunechildi iudicium committit Episcopi, *purgationem tamen, ante duobus sibi fa-*

cerdotibus iunctis, vbi accusator cessauerit, eundem ex se præbere tuo committimus arbitrio & Canone nos si incompetenter 4t. causæ 2. q. 7. Nicolaus causæ suæ habenas Imperatori permittit, ac oratoribus ab eo mittēdis aut missis, est ergo propositio allata vera, hoc sensu, quod Laicus ex hypothesi facultatis sibi non concedendæ, aut cōcessæ à Pontifice, iuris Clerico dicendi sit incapax, non absolute tamen, vt qui accedente Papæ consensu, atque voluntate, id legitime faciat, ac honeste, Deinde (quæ est responsio Grassal. li. 2. iure 17.) *Ista restrictio seu limitatio non habet locum quando cum tali immemoriali possessione concurrit fama priuilegij quia tunc pro priuilegiis præsumitur, nonobstante incapacitate,* vt accidit in præsenti, nam Rex & à se præpositi dicendo iuri, *ex consuetudine immemorabili, & priuilegio, facultatem habent puniendi Clericos & prælatos pecuniariter, & ciuiliter in certis casibus,* Grassalius loco citato.

Obijcit Reginaldus tertio, præscriptio omni destituta robore concidit, cum caret titulo, bonaque fide, vtrumque enim Canones exigunt, primum quidem cap. si diligenti de præscriptionibus alterum cap. finali eiusdem tituli, at aduersus magistratus vrbani fori ac ciuilis, ambo faciunt, quî enim stare bona fides potest, cum transgressione facta præcepti Canonici, à sciente? aut quo hic niti iusto titulo, cui aduersantur iura, leges, homines, Concilia? agunt ergo imprudenter profani iuridici, cum consuetudine sola freti sui similium in foro hominum, diribitores ac arbitri esse volunt causarum inter Clericos.

Neganda est minor, cum enim nemo sit in suspicionem criminis vocandos sine causa, credendum est in ijs magistratibus qui nunc forum regunt, culpam hærere nullam, cum exemplo ac more priorum Iudicum quibus succedere animum ad causas Clericorum diiudicandas appellunt, cum quod illi fecere, & quidem vt putant licitè, & se quoque tentare posse credunt, facit ergo pro iis bona fides.

Quid? quod iudicandū est pro priuilegio nonobstante incapacitate, quando immemoriali eius possessioni, adiungitur fama, communisque rumor populi, de illo obtento à Pontifice, Zabarella in cap. cum Apostolica, de ijs quæ fiunt à prælatis Grassalius regalium Franciæ lib. 2. iure 17. at nemo ambigit in ea opinione senatores omnes esse, vt existiment, iure se quam optimo de Clericorum vita moribusque, quæstionem Papæ voluntate instituere, stat ab ijs ergo bona fides, quemadmodum & titulus quem illi duplicem agnoscunt.

Primus est immemorialis eius rei possessio, hoc est iudicandi de Clericis consuetudo, cuius nescitur origo.

Secundus, est Papæ concessio, vt ex Bullis patet, quarum se copiam habere Senatus memorat in antiquis curiæ tabulariis, Grassal. supra.

Tertio, sua de Clericis iudicia, excusant Magistratus regij, Pontificis consensu tacito, ac tolerantia, in quo iis assentiuntur hi authores, Salsago de protectione regia tomo 1. parte 1. cap. 1. prælud. 3. num. 139. Turrian. in 2. 2. tom. 2. disp. 14. dub. 4. nu. 12. Vasq. in opusc. de restit. cap. 6. parag. 1. num. 33. Lessius lib. 2. cap. 33. dub. 5. num. 39. vbi loquens de præscriptione seu consuetudine contra immunitatem & libertatem Ecclesiasticam hæc habet. *Respondeo non posse quidem eam valere, inuito Pontif. seu nō accedente libero eius consensu, sed præsumi posse hunc interuenisse propter commo-*

A *da Principum, nam hæc consuetudo non erat omnino à ratione aliena, præsertim ob multitudinem Clericorum, quorum plerique ideo fiebant Clerici vt à tributis eximerentur, absque vllo animo conscendendi ad statum Ecclesiasticum.* Hæc ille.

Obiicies primo, quod Pontifex sciat & toleret aliquid fieri, non sufficit, vt dicatur eius voluntate ac consensu fieri; quam enim multa dissimulat in Christiana Repub. quæ tamen non approbat: vsuras enim ac pellicatum, vbique fere terrarum, regnare scit impunè, Romæ quoque, eas artes exerceri magno fœnore, quas tamen iuste, ei cordi esse, aut fuisse vnquam quis dicat? ergo quod Papa sileat, quod Clericos, Laicorum iudicium subire permittat nec puniat, argumentum esse ne-

B quit, quod id à Laicis fieri sine culpa consentiat.

Ad maiorem respondendum, non posse quidem ex Papæ silentio, argumentum vllum peti forte & efficax consensus eius, absoluti & actualis, cum consentire sit velle actu, & de facto; quod qui silet, non facere per se, ac præcise vi silentij, planius est, quam vt probetur, non tamen inde sequitur, tacite eum, ac virtute consensum non dare, cum contra pugnet regul. iuris in 6. *Qui tacet consentire videtur.*

Obiicit 2. Filliuc. tom. 1. tract. 16 cap. 10. num. 259. simplex tolerantia non sufficit, cum Princeps malo mederi non potest, at auctoritate sua Ponti-

C fex, quamlibet velit tamen facere, nequit, ne quod sibi permissum esse regij magistratus existimant, Clericorum causas negotiaque in foro discutiant: ergo &c.

Maior est falsa, quia hoc ipso, quod Princeps non reclamat, nec contrariæ voluntatis argumentum vllum dat intuentibus, censetur assensum dare iuxta regulam 43. citatam: *Qui tacet consentire videtur,* quid enim esse potest facilius homini, quam nutu, verbo, aut scripto testari, rem sibi non probari? iusta est ergo cuique causa existimandi, Principem, cum silet, subditorumque opera non arguit, ea vt fiant, si minus optam, at saltem assensum dare facientibus.

D Deinde, minor est falsa, nam quis putet, Senatores Gallos, viros pietate iuxta, ac religione, erga sanctam sedem conspicuos, morem Papæ monitis non gesturos, iustæ eius voluntati prælaturos suam, cum detrimento salutis propriæ? eloquatur clare ac diserte quid velit, quid expetat, tum intelliget iis non parendi voluntatem deesse, sed eius cautam.

Quarto tuentur se Iuridici regij in Gallia priuilegio, quod Regibus à Pontifice concessum aiunt, cognoscendi de Clericis, eorumque causis, ita Grassalius de iure Regaliorum lib. 2. iure 17. Aufrer. in allegat. reper. Clem. I. & in addit. in 13. fallent. de offic. Ordin. Chassan. in commentar.

E consuetud. Burgund. in tit. *des Iustices*, paragr. *si aucun commet simple larcin*, in Glossa super verbo, *s'il n'a grace*, 16. fallent. Eius autem priuilegij testes esse Bullas Roma ad Regē missas, scribit de Grassal. loco citato, his verbis: *De quo priuilegio est bene muniens Rex Christianissimus per Bullas autenticas, & publica instrumēta,* quæ in archiuis regni ac Curiæ seruari omnia, fidelissime author est Ferald. in suo tract. de insignib. peculiar. Regni Franciæ. Tale autem concessum olim Regibus fuisse priuilegium, indicat præter authores citatos.

Primo fama eius, quæ tam in Gallia, quam extra, communis est, ac publica. Hinc natum no-

men *casus priuilegiati* à priuilegio scilicet, quod sibi indultum Romaque missum Rex ait.

Secundo, Regum qui fuere antea, maxime Caroli Magni, & S. Ludouici probitas, quos non est probabile, homines nempe, ea virtute præditos, quidpiam ausos, multo minus molitos esse, contra dignitatem Rom. Pontificis, ac immunitatem Clericorum, aut iurisdictionem in eos spiritalem, contra fas omne, sibi auctoritate propria vindicasse.

Tertio, quod quæ primo instituta sint contra leges, priuilegij vim habeant, quando ea tempore & vsu longæuo, quorum initij non extat memoria, sciente Pontifice, & non improbante, fuere in praxim redacta, quia tolerantia cum silentio inducit consensum secundum Bald. in leg. qui in aliena, digest. de acquirenda hæred. dispensationem autem, secundum Panorm. in cap. à nobis de decimis & in cap. Clerici de vita & honest. Cleric. At nunquam non fuit, quin de Clericis, eorumque caussis in Gallia, Laici cognoscendum sibi [illegible] derent: ergo ab hoc priuilegio, eorum est lib[illegible] derogatum.

Neque id Gallis modo Regibus est concessum, sed & aliis, Rempubl. quidem Venetam in certis quibusdam casibus, ad suum tribunal, cogere posse Clericos, vt ibi iudicum fidem implorent, ac probent, affirmant Zenard. in direct. Confess. tom. 3. cap. 50. Decian. tom. 1. lib. 4. num. 66. Hispaniarum autem Principi licere per suos magistratus, Papæ beneficentia, ac priuilegio, cum Clericis in foro, quod appellant de la fuerza agere pari iure, quo cum Laicis sibi subditis, dixere Bann. in 2.2. qu. 67. art. 1. dub. 1. conclus. 2. Ioan. de la Cruz in direct. consc. par. 1. præcept 8. qu. 3. art. 1. dub. 1. concl. 3. Pesantius de immun. Eccl. disp. 3.

An autem hoc priuilegium, ceteráque eius generis, reuocentur quotannis per Bullam cœnæ, dubitant authores. Placet mihi eorum opinio, qui id non existimant, eo quod, cum sint immemorabilia, transierunt in iura regia: ita Zipæus in Analysi iuris canon lib. 2. de foro compet. num. 41. Rationem alteram Malderus affert in par. 2. q. 9. art. 4. Nempe quod quæ voces, plus seueritatis habere videbantur in ea Bulla, Pontificum voluntate, si non sunt sublatæ, at certe sic sunt temperatæ, vt merito dubitari debeat an per eas reuocentur gratiæ quibus gloriantur Principes.

Vt vt sit dicendum est primo, *Si verè priuilegium concessum est vnquam à sede Apostolica Regibus vt potest, iustè eos excusari posse, & tunc dicendum est, legem posteriorem vniuersalem, non derogare priuilegio anteriori speciali, atque ita Regem Galliarum & Hispaniarum, habere aliqua priuilegia testantur Bannes & Graffalius, quod præsumi potest in Regibus alioqui Catholicis, & piis.* Hæc Filliucius to. 1. tract. 16. cap. 10. num. 258.

Secundo dicendum, qood etsi in Pontificum iure esset, reuocare prædicta priuilegia, vt docent Sairus de censur. lib. 3. cap. 25. num 10. Duard. in Bull. cœnæ lib. 3. parag 5. qu. 1. non expedire tamen eos id facere, Henriq. lib. 10. cap. 15. num. 5. & in Gloss. littera G. eo quod sint data remunerationis gratia, suntque immemorabilia.

His tamen an vti sine culpa Iudici Regio, aut Clericis, ab Episcopo, eiusque Vicario ad profana commeare prætoria liceat, & quatenus, ab Iuone Carnot. Episcopo quam à me dici malo: consultus enim à Beluacensibus Canonicis, vtrum magistratui regio sicuti iubebantur, Clericum è suo cœtu, magnorum criminum reum dedere, diuina lege conscientiaque minimè repugnante possent, respondit, his verbis in epist. 162. *Sciat fraternitas vestra, quia in tribulationibus vestris contribulor, & passionibus vestris compatior: sed quia res vestra in angustiis posita est, prout oportet, certum consilium dare non possumus; quia in hoc negotio vestro, nisi Deus misericorditer consulat, oportet vt aut legem offendatis, aut Regem. Si enim Canonicum vestrum criminaliter impetitum, alibi quam in Ecclesia, examinari conceditis, Canonicam legem offenditis. In qua disceptatione cum ipsi, & ratione, & auctoritate sciatis quid sit verius, tamen pro temporum opportunitate sequi vos oportebit, quod infirmitati vestræ erit tolerabilius. Si autem sciremus vos esse paratos, vt cum gaudio tolerare possetis ruinas domorum, exterminationes corporum, rapinas bonorum vestrorum, possemus vos exhortari, vt sequeremini consilium Susannæ, quæ magis elegit in manus hominum incidere, quam Dei legem derelinquere.* Quare quod ille Beluacensibus olim, & hoc modo Clericis omnibus dictum volo, sibi Laicorum prætoria subeunda nunquam esse, nisi coactis, & cum ab Episcopis aut eorum Officialibus, audiri nequeunt & iuuari.

QVÆSTIO XXXII.

An Clericorum bona sint ab exactione sæcularium magistratuum libera.

PRiuilegia, rebus, personis, & actionibus, conceduntur, de personis Clericorum ex parte dictum est q. præcedenti, ostensumque, eos iudiciorũ sæcularium immunitatem habere, hocest ad magistratuum regiorum prætoria iure cõmuni trahi nõ posse, nec enim inferiori, superiorem subesse, ratio patitur can. inferior dist. 21. at Laicis dignitate præstant Clerici 6. q 1. can. beatus, quare vt his illi imperare non debent cap. Ecclesia 7. de constitutionib. & cap. final. de reb Ecclesiæ non alienandis ita nec isti obsequi, est enim potestas spiritalis Ecclesiæ, & iurisdictio, ciuili dignior, cum salus animæ, quam pro fine habet, tranquillitate communi, ac publica, multis sit partibus prior, quæ tamen magistratui politico, ac ciuili est obiecta pro fine, ergo hunc in personas sacras, ac eorum caussas, exercere ius posse, non est probabile, cum parentes à filiis, Pastores ab ouibus, sacros homines à profanis ac sæcularibus iudicari & plecti lex diuina non sinat.

An autem eorum bona, proinde sint à Laici magistratus, ac Principum potestate libera, iam est videndũ. Non esse, probare videtur canon Tributum 22. causæ vigesimæ tertiæ q. 8. vbi Vrbanus Papa, ait Ecclesiam *de exterioribus, quod constitutum antiquitus est, pro pace, & quiete, qua Imperatores tueri nos & defensare debent, tributum eis persoluere.*

In altera parte, contra exactiones Laicas, pro immunitate Ecclesiæ, sunt Theologi, Pontifices, & Concilia. Theologorum quidem præcipui numerantur Driedo in lib. 1. de libert. Christiana cap. 9. consideratione 7. Victoria li. 1. relectionum de potest. Ecclesiæ lect. 7. concl. 2. Couarr. lib. practicar. quæstion. cap. 31. Sotus in 4. dist. 25.

q. 2. art. 2. conclus. 6.

His authoribus, addendus Iuo Carnotensis, qui de præsenti quæstione, in epistolis suis erudite scribit ac grauiter, octogesima secunda, monet Adelam comitissam, ne iniustè Monachos Bonneuallens. Monasterij angariis opprimat, ne tale factum, *Sit posteris suis in exemplum, sibique in peccatum æternum.* Ducentesima 66. Ludouicum Francorum Regem edocet, de anathemate, contra Ecclesiæ Carnotens. præpositos illato, quod Clericos suæ Diœcesis oneribus grauarent: *Non minuitur*, inquit, *aliquid de iure præpositorum, sed authoritate Apostolica, eis interdicuntur illicitæ angariæ, & pauperum vexationes, quas non tantum Clericis, sed nec Laicis, licet exercere, vel exigere. Quod cum ex relatione Clericorum, more Ecclesiastico peruentum sit ad aures Apostolicas, ne illicitæ angariæ amplius in pauperes Ecclesiasticos fiant, Papa sub anathematis vinculo prohibuit, & quod prohibuit, scripto firmauit.*

Et de his angariis super Presbyteros minime faciendis, legitur in Concil. Tolet. 3. can 20. *Neque in angariis Presbyteri, aut Diacones, neque in aliquibus fatigentur indictionibus.* Ad decretalem autem Bonifacij VIII. cap. quanquam 4. de censibus in 6. addi quid possit non video, nam & quo iure, Clericis cōpetat hæc immunitas, & in quid cadat, his verbis explicat: *Ecclesiæ, Ecclesiasticæque personæ ac res ipsarum, non solum iure humano, quin imò & diuino, à secularium personarum exactionibus sunt immunes.*

Quæ etsi tàm authoritate tantorum hominum, quàm ratione ipsa sint certa, iuuat tamen perspicuitatis maioris gratia, rem ipsam excutere paulo accuratius, vt de eius veritate causa dubitandi, nulla sit reliqua, vt autem ordine progrediamur, ac ad intelligendum facili methodo, meminisse primò est necesse.

Bonorum de quibus est hic quæstio, rationem tripertitam esse. Quædam ad Christi & pauperum patrimonium pertinent, vt sunt Ecclesiæ, iis adiuncta cæmeteria, vasa sacra, vestes, & quæcunque Deo, Episcoporum precibus, ac benedictione ad eius sunt cultum dicata, beneficia item Ecclesiastica, prouentus annui, qui ex his colliguntur, & horum bonorum, partem nullam Imperatores, aut Reges vsurpare sibi possunt sine sacrilegio, aut ea tributo subiicere, ac communibus oneribus, quibus Laicorum bona, eorum sunt voluntate obnoxia.

Ratio est, quod vasa sacra, in Christi patrimonio sint, ergo de iis aliquid detrahere, aut ea imminuere est malum, cum id sine sacrilegio, eiusque ad quem pertinent, detrimento ac iniuria esse nequeat, minuuntur autem, saltem in æstimatione hominum, cum iis tributum imponitur, quia eius occasione minoris fiunt, quam si nullum paterentur: ergo &c.

Secundo, Tributum à principe exigi posse non videtur, nisi de re, quæ quoad substantiam, aut vsum, aliquo modo sit in eius iure. At quæ diuino sunt mancipata cultui, non sunt eiusmodi, primo, quia aliò transferri nequeunt, nec à Principe consumi, euerti, aut ad alios vsus applicari quā religiosos, argumēto sunt hi canones can. ligna 38. can. altaris palla 39. & quadragesimus secundus dist. 1. de consecrat. in quibus, prohibetur ne quod sacris aliquando religionibus addictum fuit, ad profanos vsus conuertatur, aut tanquam quid vulgare, promiscuè ac libere, tractetur à plebe, at quæ iuris sunt humani, at quæ in dominio sunt Regis aut alicuius priuati, sunt hæc ita in eorum potestate ac manu, vt de iis statuere possint quodlibet, hoc est arbitrio suo eas consumere etiam ad voluptates, non sunt ergo vasa sacri ministerij in Imperatorum aut Regum iure.

Confirmatur, eiusdem rei, duo simul vno eodemque tempore, domini esse non possunt, at dicata Deo, ad Ecclesiam pertinent, cum ea quando sibi sunt donata, acceptauerit Dei nomine irreuocabiliter, Vrbani fuit hic sensus, vt est in canone 3. causæ 12. q. 2. his verbis, *Nulli liceat ignorare, omne quod Domino consecratur, siue fuerit homo, siue animal siue ager, vel quidquid fuerit semel consecratum, Sanctum, Sanctorum Domino erit, & ad ius pertinebit Sacerdotum*, non est ergo, penes Principes aut Magistratus authoritas, de rebus sacris decerpendi sibi quidpiam impositione tributi, aut vectigalis noui, sine vsurpatione sacrilega.

Confirmatur, cum quæ à fidelibus, ad Dei honorem sunt oblata, aut à fundatoribus donata, vt à Prælatis Ecclesiarum, tāquam administratoribus, in pium vsum, puta Ecclesiæ ornatum, ministrorum, & pauperum sustentationem traducantur, sint in Christi & Ecclesiæ patrimonio, non possunt exactione vlla grauari sine diminutione diuini cultus, amborumque id est Christi & Eccl. irreuerentia ac iniuria, quorum possessiones ac bona, rediguntur in ordinē cæterorū, tractanturque vt profana, cōtra quā æquitas suadet ac ratio, nā hoc ipso, quod ad Dei cultum finemque supernaturalē sunt à fidelibus oblata Deo, per manus Prælatorum Ecclesiæ, eorum administratio, ac dispositio, ad illos pertinet, nullo modo ad seculi potestates, sunt ergo ab earum tributis & exactione libera, vt habetur in cap. quanquam de censib. in 6. cap. aduersus 7. de immunitate Eccles. & Clem. vnica eod. tit.

Alterum genus, ea bona continet, quæ sibi Clerici, ciuili iure ac titulo acquirunt, vt ex testamento, donatione, legato, aut successione, vel aliter vt ex industria sua, ac labore, & talia bona, quemadmodum & præcedentia, à communi lege pendendi tributi, pro ratione census, exempta esse, aiunt Panorm. in cap. extremum de vita & honest. Clericor. vbi eiusdem sententiæ patronos citat. Ioan. de Lign. in Clementin. præsenti de Censib. Ioan. Andream & Archidiacon. in cap. 1. de immunitate Ecclesiar. Tabienam in verbo excommunicatio 5. casu 18. Syluest. in verbo excommunicatio 9. qu. 13. vbi quæstionē ponit, & exponit his verbis: *Quæritur si ad Clericum, aliqua de iusta causa casamentum rustici, & possessiones peruenianr, & pro modo illarum, & quantitate soluebat rusticus in quæstis & collectis, quæ communiter fiebant in loco regiminis, vel alia, vtrum ipse Clericus teneatur similiter in prædictis, pro modo, & rata possessionum, omissis allegationibus, pro & contra, finaliter dici potest, quod talis Clericus liber esse debet.* Ratio est, *quod exempta persona, res quoque eius sint exemptæ, & mutata persona, mutetur etiam conditio rei*, sicuti ex communi Doctorum sententia tradit D. Martha parte 4. casu 125. num. 2. & 18. ergo cum hæreditas, per testamentum aut mortem Patris Clerici à iure profani hominis, & qui in principis potestate erat, transeat ad sacrum, id est Clericum, cui hic ius dicere, & à quo exigere præter honorem, & obsequium, in re ciuili nihil potest, ab eo amodo dicta hæreditas præstatione, grauari nulla poterit.

Confirm. cum tributa, ceu munera, quæ non

habent certam præstationem, quotannis recurrentem, imponantur præcise contemplatione personarum, & non rerum, si hæ subditæ non sunt imponenti, nec illa ei necessario præstanda erunt, at in Clericos ius ac imperium nullum obtinent Reges ac Principes, ergo eis pendendi vectigalia quæ suis subditis imperant, necassiras est nulla, habetur expresse in l. omnis & in Constitutione. Item nulla Cod. de Episcopis & Clericis: ratioque est euidens, nam soluere tributum, proprium est subditorum, cum id sit signum subiectionis Apostolo teste ad Rom. 13. *Necessitate subditi estote propter conscientiam ideo enim & tributa præstatis*, sed personæ Ecclesiasticæ immunes sunt à iurisdictione secularium Principum. Hæc Laym.

Tertium genus, bona ea complectitur, quæ data sunt Ecclesiæ cum pacto, vt pars eorum aliqua annuatim in vsus certos, aut bonum & vtilitatem dentis, vel liberorum eius cederet, vel cum essent onere, pensione, ac tributo certo & immutabili obligata, in Ecclesiæ potestatem, iuraque sunt translata, his affecta oneribus, & hæc bona, perinde censa vt Laicorum, Principi pro ratione census aut fundatori tributum, quod est inter eum, & Ecclesiam conuentum, soluere debent. Ita authores ferè omnes Panorm. in cap. extremum de vita & honest. Clericor. Layman. lib. 5. tract. 9. cap. 6. Comitol in respons. lib. 1. quæst. 94. nec argumenta desunt, quibus assertioni suæ fidem faciant. In primis, quod ad fundationem pertinet, cui conditio est addita, pensionis alicuius dandæ quotannis fūdatori ex bonis pro ea fūdatione datis res est plana. Quia vt habetur c. 1. de pactis pacta cōuēta sunt implenda: ergo si fundator, Episcopi, aut Superiorum consensu, partem sibi aliquam fructuum rei à se datæ Ecclesiæ, aut præstationem moderatā sibi quotannis de ea exhibendam reseruauit, vt hæc ab eo iuste exigi, ita & ab Ecclesia honeste & cum ratione non potest negari: ita Lucius III. in decretali præterea 23 de iure Patronatus, ibi enim negat Patronos, aduocatos vicedominos, & id genus homines, bene de Ecclesia meritos, in ea quidpiam, *præter antiquos, & moderatos redditus, & locorum ordinariis institutos, posse exigere*, meminit & Innoc. III. in decretali. præterea de donationibus cuiusdam donationis, quæ pensionem quandam ac determinationem habebat insertam, quam implendam esse eo modo quo fuit cōcepta tradit, idq; appellatione omni posthabita.

Pars altera, quæ est de bonis, reali aliquo onere, tributo, aut pensione fixa, immutabili ac rata obligatis, antequam peruenirent in ius Ecclesiæ, propugnatores habet Molin. tract. 3. disp. 661. n. 2. & disp. 772. Gutierr. lib. 1. practicar. q. 43. n. 15. ratio est prima, quod res transit ad acquirentem cum suo onere cap. litteris de pignorib.

Secunda quod de suo liberalis esse quisque possit, nō de alieno, ergo cū res donata Ecclesiæ, obligata sit Principi pro pensione annua, tributo, aut angaria, hoc eum iure qui illā dat Ecclesiæ, priuare non potest, alioqui donatio quæ est gratuita ac liberalis, & actus virtutis, talis non esset, cum bonū ex integra causa, & circunstantiis omnibus constet, malum autem ex quolibet defectu, qualem hic reperiri nemo ambigit, quandoquidem donatio cum detrimento tertij peccatum sit, caritati ac iustitiæ oppositum, nec enim æquum videtur, quempiam suo iure, nulla culpa ab eo contracta priuare: ergo si agri erunt vectigales Principi, tales quoque sunt futuri postquam in eorum possessionem Ecclesiæ venerit.

Quæres, vnde cognosci possit, bona Clericorum esse talia, præstandique tributi; aut pensionis, annuæ necessitatem nexumque realem habere.

Primo ex natura pensionis, secundo ex modo, quo debetur, tertio ex ratione contractus, quo eiusmodi bona inceperint esse in iure ac possessione Clericorum aut Ecclesiæ, quarto si prædicta onera præstanda sunt à personis, quæ non sint Principi aut Regi subiectæ.

Et primo, quidem munera, seu onera realia erunt, proindeque à Clericis exhibenda Principi, si hæc bonis eorum, ac possessionibus inhęreant, trahantque originem ab aliquo pacto emphiteutico, censuali, aut feudali.

Secundo, si peræque à non subditis, & extraneis Clericis, exhiberi debent ratione prædiorum, quæ primo possessori hac cōditione, & lege à Principe ac Magistratu sunt cōcessa, lege rescripto, & lege Imperatores dig. de publicanis, quia hoc est indicio, quod non personis imponantur, tanquam subditis, sed rebus, sine vlla habitudine ad Clericos, à quibus hoc tempore possidentur.

Idem dicendum, cum est pensio perpetua, ac quotannis recurrens, nam cum tributa, pro ratione necessitatis publicæ, aut priuatę Principum, maioris aut minoris, variari debeant, minuique aut crescere, vt sint iusta, si hæc sibi semper constent, si inuariata quotannis penduntur, signum est, ea rebus inhærere, ac possessionibus, personæ nullo modo, Panormitani est hic sensus in cap. finale de vita & honest. Comitoli loco ante à me citato, vbi scribit in hunc modum.

Bona Laicorum, quæ fiunt Ecclesiæ siue testamento, siue legato, priusquam in Ecclesia patrimonium peruenirent, aut onus fixum, certum, & perpetuum, nec varium habebant, aut onus varium, nec semper idem, si onus sustinebant immutabile & perpetuum, vniuersitas Laica, seu Principi soluent illud ipsum, quod antea soluebant: sin onus mutabile fuit, quia maiorem, modo minorem æstimationem habuerunt, & nunc tributum maius, alio tempore minus est solutum, sine vllo onere, peruenirunt ad Clericos. Hæc ille.

QVÆSTIO XXXIII.

An sint aliqui casus, in quibus Clerici, teneantur ad onera publica.

Omnino, primus est, cum eiusmodi onera, præstationes, seu angariæ, ex antiquo, ipsis rebus seu possessionibus indictæ sunt, ratione feudi, census, aut alterius contractus similis, quia cum talia onera rebus inhæreant, & vero inhærerent, antequam Ecclesię fierent, ab ea sunt ferenda, quoties & quando exiguntur, quia cum hac obligatione ei sunt datæ, & ab ea acceptatæ, vt earum intuitu, ac causa, solita seruitia, ac tributa exhiberentur vero ac directo Domino.

Secundus est, cum Princeps, ac Resp. premuntur inopia, è qua eis emergere non est facile, nisi Clericorum beneficentia, ac largitione aliquanta pecuniæ, quæ eorum redditibus respondeat. Ad eam rem tamen sunt conditiones quæ sequuntur necessariæ.

Prima, vt necessitas vel vtilitas sit communis omnium, non aliquorum tantum.

Secunda, vt tali necessitati occurri non possit

per solos Laicos.

Tertia, vt Episcopus cum Clero, iudicet talia subsidia à Clericis conferenda esse, quia Laicorum facultates, ad dubia Reip. tempora subleuanda non sofficiunt.

Quarta, vt ea spoote, non coacte pendantur.

Quinta, vt antequam dentur, consulatur Pontifex Romanus, quæ omnia complexus est Innoc. III. in decretali quæ incipit. aduersus de Immunit. Ecclesiarum, his verbis: *Quocirca sub anathematis districtione fieri de cætero talia prohibemus, nisi Episcopus, & Clerus tantam necessitatem & vtilitatem perspexerint, vt absque vlla coactione, ad releuandas vtilitates vel necessitates communes, vbi Laicorum non suppetunt facultates, subsidia existiment conferenda, prius tamen Romanus Pontifex consulatur cuius interest, communibus vtilitatibus prouidere.*

Necessitatis porro nomine, non alia intelligenda, quam quæ directè, & immediatè bona Ecclesiæ respicit, aut Ecclesiasticorum, vt si hostes fidei impetum in prouinciam faciant, deuastaturi Ecclesiasticorum bona, nisi reprimantur, & ad eam rem Laici per se non sufficiant, nec eorum opes, tunc ad cogendos milites, aut ex prouincia abigendos hostes, muneribus ac pecunia, Clericis iure naturæ contribuendum esse aliquid de suo, dixere, Layman. tract. 9. cap. 16. num. 7. Abbas in cap. non minus 4. de Immunit. Eccl. præmissa tamen antea deliberatione Clericorum, & Præsulum, quorum res agitur, quia quod omnes tangit ab omnibus approbari debet cap. ad hæc de Offic. Archid. & de reg. iuris reg. 29. in 6.

De Pontifice consulendo, quod in citato cap. & in Later. concilio dicitur, id intelligendum est in casu, quo per tempus licet, nam si res vrget, si premunt hostes, si delectus habendus est militum quam potest fieri citissimè, ad quem à Clericis pecunias subministrari sine mora est necesse, vt hæ colligi authoritate Pontificum: ita & à Clericis, inconsulto Pontifice Romano, offerri ad id poterunt: Ita Abbas & Laym. locis citatis, ratio est, quod in necessitate silent leges, nec se audiri aut expectari tum sinunt, cum cuilibet natura suadeat vt ab ea se, quocunque modo virtus ac ratio patiuntur, expediat.

Tertius casus, in quo, Clericis subeunda sunt onera publica, quemadmodum & Laicis, est, cum eorum interest, sicut & Laicorum, Rempublicam regnum, aut ciuitatem malis quibus vrgetur eximi, ratio est, quod ad omnes, naturali quodam nexu ac obligatione pertineat, inuigilare Reipublicæ, vrbē ac prouinciam cuius sunt membra protegere, tueri ac defendere: at Clerici pars sunt Reipub. ac vrbis, in qoa habitant, licet ex prærogatiua quadam honoris cæteris illustrinr. Quid? quod Ecclesias quibus præsunt, omni qua possunt ope, certo prope direptionis, periculo, vastationis, ac ruinæ, quæ timetur, eximere Clerici debeant, at male esse Prouinciæ, mâle vrbi non potest, quin Ecclesiis & earum bonis, ac possessionibus male vertat, vno eodemque impetu ac casu, vrbem ruere, & Ecclesiam, eiusque bona omnia, est necesse. Ob eam causam cum ad sternenda lapidibus itinera, reparandos pontes, opponenda fluminibus repagula, ne agros inondatione obruant, aliquid authoritate publica exigitur, contribuere Clerici debent pro copiarum suarum modo, Henriq. lib. 10. cap. 15. num. 8. Molina tract. 2. tom. 3. disp. 673. Abb. in cap. non mious, Annæus Rober. lib. ter. iudicatar. 2. cap. 11. Papon. lib. 11. arresto 17. & 19. causæ

A id postulandi à Clericis hoc tempore sunt multæ.

Prima prisci æui exemplum, ac præiudicium magnorum hominom, nec enim Constantino religiosius quidquam fuit, nec Carolo magno sanctius & tamen ab vtroque fuere in has leges coacti cum Laicis Clerici, *ad instructione itinerum pontiumque* (inqoit imperator lege, ad instructionea Cod. de sacros. Ecclesiis) *etiam diuinas domos, & venerabiles Ecclesias, tam laudabili titulo lubenter ascribimus*, non absimilis est hæc, ea de re Caroli magni oratio Capitul. lib. 6. cap. 107. *possessiones ad religiosa loca pertinentes nullam descriptionem agnoscant, nisi ad constitutionem viarum vel pontium, si tamen intra eadem loca habuerint possessiones.* B Quare quod tantis viris culpabile non extitit, vitio sibi senatus verti non posse existimat, si quibus illi legibus, Clericos subesse voluere, harum iste ab illis custodiam ac obseruationem exigat.

Secunda, quod quæ Clerici sternendis vijs ac reparandis pontibus impendunt, id in rem suam cōmodumque absumant, nam quo sunt planiora itinera, quo pontium structura firmior, hoc est viarum labor minor, hoc traiectus ab vno loco in aliū facilior.

Tertia, quod qui fructum ex re percipit, ad hunc quoque pars onerum peruenire debeat, at à vilitate annonæ, eiusqoe copia, in republica, magna redundant in Clericos commoda, quo enim est hæc maior, hoc minor est eius valor, quæstusque proinde Clericorum vberior, quorum fortunis tanta cre- C denda est accessio fieri, quanto res sibi ad vitam vtiles minoris comparant: ergo cum vehendi importandique facilitas rerom pretiom diminuat, & hāc viarum instructio pariat, habet senatus iustam causam credendi, cōmunem hunc vsum, & commune commodum, communi sumptu impensisque omnium tuendum esse: ob eam causam sumptus quoq; præstare Clerici debent, ad restaurationem mœnium, decreto magnorum dierum Molinensium 7. Octobris an. 1550. cui accedit authoritas Papomi lib. 5. tit. 11. art. 19 Redeamus ad institutum: ergo.

Quarto, conferre apod nos Clerici debent in commune, cum Laicis, quantum est necesse ad D apparatum & pompam qua Rex in vrbem inuehitur Claud. le Bret in actione 16. Chenutius in additionibus ad Papon. l. 5. tit. 11. art. 15. deque eo extat arrest. vt vocant supremæ Curiæ vectigaliū seu iuuaminum anni 1506. Clerici ad onera tenentur.

Quinto, cum hostis metuitur, vt in obsidione eos ad portarum excubias ablegant Fabricius in Theoria tit. de patrimonio num. 16. & litera l. ad marginem, Choppinus de sacra politia tit. 5. nu. 5. quod vt faciant inducuntur ab his rationibus.

Prima quod olim responderit Gregorius eius nominis 9. can. peruenit de immunitat Ecclesiæ, à murorum custodia, nocturnisque excubijs neminē E sacræ functionis prætextu excusari. *Fraternitas tua*, inquit, *nullum per nostra vel Ecclesiæ sua nomen, aut alio modo, à murorū vigiliis excusari patiatur, sed omnes ad hoc generaliter compellantur.*

Secunda, quod bene instituta ratio præcipiat singulis vt quacunque ope licet, suam ac reipublicæ salutem tueantur ac propugnent, an autem ad id quoque cogi Clerici pignorum capione possint, ac debeant, dicetur postea.

Tertia, capi possunt redditus Clerici pendentes, hoc est quorum soluendorum, nec dum dies aduenit, capi inquam possunt à Laico pro executione rei iudicatæ, si occasione fuodi, aut domus debeantur, quia fructus pendentes pars sunt rei, lege fru-

ctus

ctus ff. de rei vendicatio at creditor res immobiles iudicis authoritate vsurpare sibi potest, ergo earum fructus pendentes. Imbertus in institutione forensi.

Fructuum autem pendentium oomine, bona non intelliguntur mobilia, vt aiunt, eum in ijs exequutio esse nulla possit Philippi Pulchri lege Regia rubrica *des biens des Prelats & Clercs non mariez* quam non raro in dicenda sententia Senatum sequutum esse scripsere Paponius, Chenutius & alij.

In quibus ergo bonis facienda est (inquies) hæc executio, si ab ea mouentia excludi placet?

Nō alijs quā immobilibus Chassan. in consuetudine Burgundiæ in rubrica *des iustices* §. 4. Glossa prima & rubrica *des successions des bastards*, § 20. Talia sunt rura, domicilia, agri, vineta, redditus beneficij, ac qui fructus à solo non sunt seiuncti. Masuerius rubrica de execut. § item executio, modo ex illis necessaria Clerico ad vitam subsidia suppetant, nec enim patiuntur æquitas ac honestas, ad eas illum redigi angustias, vnde nisi morte sequuta ex fame, emergere nequeat.

Quid si præter mobilia nihil in ære sit Clerico? nil domi forisque ab his distinctum?

Respondeo Episcopum admonendum tum esse, vt eum ad officium solutione debiti, etiam centuris si est opus adhibitis adigat, quia ad Episcopum pertinet, idoperam dare, ne quid detrimenti, salus Reipublicæ publica, aut singulorū priuata capiat, & ad id si res, causaq; postulent, intentare Ecclesiæ fulmina, at multum nomini, splendorique Ecclesiastici ordinis officit, qood Clerici, æs contrahant multum ac varium, cui soluendo non sint pares. Quid? quod hoc creditoribus noceat? cum arduum omnioo sit atque difficile, læsos non irasci, priuatos re sua, non erumpere vltra quam par sit, in probra & odia, quæ mala ne accidant, vt ipse non dicam, omni est ope, industriaque, cauendum Episcopis.

Sexto, soluunt Clerici in Gallia partem eius pecuniæ, quam ab hostibus obsessa ciuitas, in communem ciuium vtilitatem impendit, Choppin. lib. 3. de sacra politia tit. 2. num. primo.

Causa est, quod cum eorum intersit peræque ac aliorum ciuium, in potestatem non venire hostium, ad id autem necessariæ sint impensæ aliquæ, nil esse videtur æquius quam eas cum sunt factæ, diuidi inter Clericos & Laicos.

Octauo etsi quam sacri sunt Clerici, tam eorum profana bona, profanis profanorum magistratuum manibus, sacra esse ac intacta debeant, quemadmodum & seruos per can. Ecclesiarum seruos qui est 69. causæ 12. quæst. 2. quæ causa Gallis principibus extitit prohibēdi lictoribus, ne se aliquādo authoritate iudicis inflecti sinerent, adoccupanda bona Clerici mouentia, pro solutione contracti æris, exequi dicunt patroni Galli *executer* quæ optimorum Regum amoris aduersus Ecclesiam singularia indicia, sequi senatum in iudicando, fidem faciunt eorum hac de re decreta multa ac varia, quorum meminit Bouchellus in additionibus in Petri Guenois collationes regias titulo 5. li. 1 litera K. ad marginem.

Tamen vt suot tempora, nihil hac ætate de Clerici soppellectile lictori imperuium est, ac clausum, vsurpare vniuersam potest, modo ne sit sacra, hac enim vna excepta, reliqua eius est permissa voluntati, vt inde creditori satisfaciat contractsque nomina deleat Bouchellus supra litera M. Imo nec ab ea necessario abstinendum esse, cum agitur de stipendio conductæ domus exoluendo, scripsit Carolus Molinæus in consuetudinem Stampensem art. 148. Blesensem art. 258. Rebuf. tractatu de Literis obligatorijs art. 4. Glossa 2. numero 16. causas eius rei has producunt.

Primo, quod Clerici teneantur regni legibus, quoad vim directiuam, cum vrbis siot ciues, partesq; Reipublicæ quam componunt, quæ hanc ergo statuta stringent, ab his Clericus immunis esse non poterit, at Francisci primi lege, cuique est integrum, capione pignorum à quocunque, pro conductę domus mercede iusta, ponere se extra damni metum: sic enim articulus sexagesimus septimus publicatarum anno 1539. *Item il est loisible à vn proprietaire d'aucune maison par luy baillee à tiltre de loyer de faire proceder par voye de gagerie en ladite maison pour les termes à luy deubs pour ledict loüage sur les biens du conducteur estans en icelle maison.*

Secundo, quod quisque iuris in alium statuit, hic eius vim experiri in se debet, per caput cum omnes de constit. & can. si in adiutoriū dist. 10. cum bone à lege discedere æquitas non ferat, qui ea vtitur in alium, hac enim conditione eius potestatem io alium exerit, vt illam quoque in se dominari velit, cum peccabit, Aofrerius in regulam 2. in fine de potestate secularium super Ecclesiasticis personis, sane qui statuta aliqua, vt sibi sunt commoda recipit, & ea quoque seruare debet quoad onera, Bald. in leg. primam in fine Cod. de contrahenda empt. Sed Clerici qui domos locant, Laicis, eorum bona occupare possunt in solutum stipendij pro locatione debiti: ergo & Laici Clericorum. Pyrrhus in cōsuet. Aurelian Benedictus in can. Raynutius in verbo & vxorem num. 533. Bona dixi, nam ipse capi nequit. Causa est quod io Clericum ius ac potestas nulla Laico competat, cap. si diligenti, cap. significasti de foro competenti cap. vnico de Clerico coniugato in 6.

Quid si se in personam vt aiunt obligauerit?

Existimat Rebuff. io eo casu illum prehendi posse, & ad carceres Episcopi duci ibique detineri, quod si nihil habeat vnde creditori satisfaciat cessionis beneficio vti posse itáque in libertatem asseri Rebuffus tractatu de literis obligatorijs articulo 5. Glossa vnica num. 10.

Nono, non sunt Clerici in Gallia immunes à portorio *barragium*, vulgo nominant, quod pendi solet in aditu vrbis ac regni Gallice, *pour l'entrée de foraine* Annæus rer. iudicatar. lib 5. cap. 12.

QVÆSTIO XXXIV.

An Clericus coniugatus ijsdem priuilegijs gaudeat, quibus non coniugatus.

PLacet initio adnotare, Clericorum priuilegia non esse omnia vniusmodi, quædā enim appellātur fori, & Canonis, alia pro obiectu habēt vacationē à cōmunibus regni oneribus qualia sunt gabellas præstare, munera sæcularia obire, ad portas excubare, arma sumere, regis in bello latera stipare

Nec est hoc silendum, coniungi virum posse fœminæ quæ virgo sit, corrupta aut vidua, ac de vtrisque immunitatibus, quæstionem hic esse, an eę coniugato cuilibet, tam qui virginem sibi despondit in fœminam, quam viduam, sint debitæ.

Dico primo, *Clericis coniugatis ea priuilegia negan da esse, quę sunt de tributis non soluendis, realibus aut personalibus*, Glossa in cap. vnicum de Clerico

coniugato in 6. verbo iu cœteris Conart. quæstionum practicarum cap. 31. num. 9. Azot lib. institut moral 13. cap. vlt. q. finali.

Assertionis fundamenta præcipua tria, primum, quod intercedere distinctio aliqua in priuilegijs debeat, inter coniugatum Clericum, & cœlibem.

Secundum, quod consuetudo regnorum habeat, vt onera subditis à Principe imposita, coniugati Clerici subeant, ergo cum hæc si est rationabilis, & præscripta, vim legis habeat, cui parere oporteat, non erunt ab his oneribus Clerici coniugati liberi non magis quam Laici.

Tertium lex ciuilis approbata à Canonibus Clericos obligat peræque ac alios cap. vt inquisitionis officium de hæreticis in 6. ea enim nostra facimus quæ approbamus, cap. si Apostolicæ sedis de præbendis in 6. & lege 1. §. omnia Cod. de veteri iuris Anuclean: vt quod coniugati Clerici tributa pendant, Regi obsequia solita exhibeant, fit Pontifice sciente, nec tamen aduersante, ea ergo, Regi aut Reipublicæ, cuius sunt membra, si culpæ expertes esse volunt, religiosè præstabunt ac integre.

Dico 2. *Clericos qui contraxere cum virgine, gaudere priuilegio Canonis & fori, dummodo Tonsuram & vestes Clericales deferant, & alicui Ecclesiæ, cui seruiãt, sint ab Episcopo ascripti.* Ita Bonifacius eius nominis 8. in constitutione quæ incipit *Clerici qui cum vnicis*, de Clericis coniugatis in 6. Trid. sess. 23. cap. 6. de reformat. patet hinc primo Bigamos, id est qui cum duabus matrimoniũ iniere: aut cum vidua, vel si cum vna sola, eiusmodi tamen quæ ab alio iam corrupta fuerat, carere vtraque hac immunitate, si modo secundum matrimoniũ consummauerint, aut illa quæ dicitur incommodum virginitatis suæ passa, hoc dedecore sit ab alio affecta, quam ab ijs, aut eo, cui, vel quibus nupserat.

Patet 2. ad huius priuilegij vsum exigi, vt Clericus non vna tantum aliqua Clericorum veste amictus procedat in publicum, sed omnibus. Causa est quod cap. vnico de Clericis coniugatis in 6. Clericalium vestium mentio fiat numero multitudinis, & non vnitatis tantum, quemadmodum & cap. iudex de sentent. excommunicat. in 6. ergo si præter thoracem & caligas coloris atri, Clericus coniugatus nihil habeat, quod Clericum oleat, vt fieret, si pallio vteretur rubro, viridi, aut cinericij coloris, foro non gaudebit eodem quo Clerici alij.

Addit insuper Barbosa lib. 1. iuris Eccl. cap. 39. ad vestem, adijci oportere Tonsuram, neutrum seorsim sine alio, sufficere ad priuilegiorum vsum.

QVÆSTIO XXV.

An oporteat Clericos admoneri vt absistant à prohibitis per Canones antequam priuilegia fori & Canonis amisisse censeantur.

QVæstionis sensus est duplex, primus ecquid oporteat admoneri Clericũ coniugij cupidũ, spoliandum eũ esse priuilegio Clericali in bonis suis, ac vacatione ordini concessa à tributis, obsequijs, indictionibus, illico ac desertis Clericis, eorũque vita cœlibe trãsibit ad fœcundã coniugum.

Secundus an similiter doceri Clerici debeant, nõ ferentibus habitum & Tonsuram, priuilegium fori & Canonis perit a, ac proinde ambo eis in communi vita adhibenda esse, si eo nudari nolint.

Doctorum super hac re disputantium classes sunt duæ, Primam ducit Panormitanus cum quo sentit

A Imola in cap. vltimum de vita & honestate Clericorum, Clericum quemlibet, puta etiam negotiationi deditũ in his bonis in quibus mercaturã exercet, ante trinam monitionem retinere priuilegium.

Quam sententiam subscripsit his verbis Angelus ver. Clericus 9. n. 3. *Nec sufficit trina monitio, sed oportet quod sit specifica & non generalis, nisi fieret per viam statuti, quia statutum habet vim legis, & Prælatus potest statuendo augere pœnam iuris, & infligere pœnam sine monitione verbali, alias requiritur monitio.* Parra eũ Angelo sentiũt, Tabiena in verbo excõmunicatio 5. n. 24. Syluester verbo Clericus 3. n. 3.

Verum enim sententia quæ sequitur, sola retineri debet, nullam exigi monitionem, aut iudicis declaratiõnẽ, sed amittere Clericũ immunitatẽ in bonis,
B hoc ipso quo matrimoniũ cõtrahit, fori autẽ & Canonis, quo sine Tõsura aut Clericali habitu incedit.

Huius opinionis patroni præcipui ac principes sunt, Iulius Clarus lib. 5. recept. practic. crim. q. 36. num. 19. Bossius practicar. lib. primo de foro competenti num. 128. Abbas in cap. Ioannes num. 19.

Probatio est vnica: Defectus conditionum, quas priuilegiũ, voluntate concedentis exigit, illius vim omnem adimit, at quod Clericus à foro ciuili, ac profano, vacationem habeat, donum est Pontificũ ac Ecclesiæ qui ad eius firmitatem, vestem postulant ac Tonsuram Clericalem: ergo his carere, est Clericale priuilegium perdere.

Confirmatur cum immunitatis concessio, dona-
C tio sit re, facta ab eo qui potest, est vis eius omnis arcessenda, à donantis voluntate, vt fonte suo ac capite, ergo si hic beneficio quod alteri vult collatũ, modum addat ac limites, vt hi prætereundi non erunt, sic nec ille, donationis enim mensura ac regula, est voluntas humana donantis, sed Pontifici placuit suæ in Clericos beneficentiæ modum ponere, ac immunitati illis concessæ conditionem adijcere, nempe si cœlibes viuerent, si coniuges non essent, si cum Tonsura ac veste Clericali incederent, sic Trid. sess. 23. cap. 6. his verbis, *Is etiam fori priuilegio non gaudeat, nisi beneficium Ecclesiasticum habeat, aut Clericalem habitum ac Tonsuram deferens alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inseruiat vel in
D seminario Clericorum, aut in aliqua schola vel vniuersitate de licentia Episcopi quasi in via, ad maiores ordines suscipiendos versetur, in Clericis vero coniugatis seruetur constitutio Bonifacij, quæ incipit Clerici qui cum vnicis, modo hi Clerici alicuius Ecclesiæ seruitio, vel ministerio ab Episcopo deputati, eidẽ Ecclesiæ ministrẽt, & Clericali habitu & Tõsura vtãtur.*

Confirmatur, A communi sensu hominum, ac prouinciarum, legis est sensus intelligentiaque petenda, sed communis mos gentium est, vt Clerici coniugati priuatim domi suæ, aut in foro publice per iudicis sententiam doceantur, se Clericorum priuilegijs excidere, aut excidisse per matrimonium, non est hæc ergo monitio necessaria.

E Confirmatur, Quod Clericus sistere se iudici Laico, quod cœterorum more tributa pendere, quod onera subire regni, principum humana lege non debeat, priuilegium est status, non huius aut illius hominis in particulari: sed Clericus statum amittit, ascita sibi fœmina in coniugam, (cum sic maritis annumeretur non Clericis) ergo & priuilegia.

At nemo (inquies) subijcere se ferendæ pœnæ debet nisi coactus à iudice, sed est amissio immunitatum à foro & Canone, peccati pœna, cum his priuari Clerici non alij soleant quã qui se notis status exuunt, Tonsura scilicet & veste, aut damnata castimonia amores ambiunt, amplexusque fœminæ,

A honestos licet quia intra iusti matrimonij limites se cohibent, non sunt ergo Clerici ante sententiam aut monitionem iudicis redigendi in ordinem sæcularium, iactura suarum immunitatum.

Neganda est minor, nam quid habet culpæ coniugium? quid turpe desertio vestium, in Clerico minorum ordinum? cum Ecclesia animum in eo immobilem, cum statam, ac perennem in eodem voluntatem non exigat seruandæ castitatis? Quis enim istiusmodi hominum religioni ducit noptias? Quis matrimonium? quam multos vbique habet Ecclesia, coniuges simul & minoribus Ecclesiæ ordinibus insignes? quos tamen culpæ nemo arguit.

Quod si Ostiario si Acolytho, aut Exorcistæ vxorem duxisse non datur culpæ, non est sane immunitatum amissio, quę horum sunt ordinum proprię, peccati in contrahendo matrimonio certa pœna, non sunt hæ ergo à Clerico coniugato tollendæ, aliqua iudicis sententia.

Obijcies 2. haberi in decretali Clementis 3. in audientia, quæ est can. 55. tituli de sententia excõmunicat. Clericis, qui, *arma militaria relicto habitu Clericali gestare nullatenus erubescũt, si à prælatis suis tertio commoniti militaria arma noluerint deponere*, his inquam Clericis, *de priuilegio Clericorum aliorum, subsidium expectandum non esse*. Trina ergo monitio prærequiritur amissioni priuilegij.

Respondeo vera narrari, spectato iure antiquo Canonum, non item recenti ac nouo Tridentini Concilij, quo est sancitum tacite, vt indicta sententia, Clericus non ferens habitum, priuilegijs suis abeat, nam cum Patres ad eorum perennitatem ac vsum, hanc circunstantiam postulent, & alias, de quibus Conciliũ his ademptis, & ea quoque perire est necesse, cum quibus causis quid ponitur, ijsdem & consetuetur: sunt autem hæ circunstantię numero quatuor.

Prima, vt Tonsura.

Secunda, vt habito sint insigniti Clerici.

Tertia, vt ex præscripto Episcopi alicui Ecclesiæ inseruiant.

Quarta si non ministrant Ecclesiæ, vt instituantur in aliqua schola seu academia eiusdem Episcopi consensu, eo animo vt ad maiores ordines progrediantur.

Nec prætereo hoc loco, quod responsum sibi à Cardinali Caraffa fuisse asserit Comitolus, nempe Clericos, qui Tridentinæ Synodi decreto, priuantur priuilegio fori, eo quod non habeant omnia quę ad possessionem eius priuilegij exigit, non tamen illico priuilegio canonis excidere.

Secundo, Clericum minoribus ordinibus præditum, nisi beneficium obtineat Ecclesiasticum, sine habitu, & Tonsura incedentem, omni prætermissa admonitione, prædicto priuilegio fori exui, ei tamen alia omnia, à priuilegio fori & canonis seposita, conseruata esse: ita Comit. lib. 6. quæst. 10.

QVÆSTIO XXXVI.

Quo iure humano, an diuino, Clerici, à potestate secularium sint exempti.

Est hæc quæstio copiose pertractata à Rebuffo sub finem Concordator. rubrica de eorum protectione, Suarez contra Regem Angliæ lib. 4. cap. 9. Azor. parte 1. lib. 5. cap. 15. qu. 1. Bonac. de contractib disp. 10. qu. 2. punct. 5. & aliis, quorum est hæc constans conflataque opinio, Clericorum

B immunitatem, siue in personis eorum, siue in causis, siue in bonis spectetur, à iure naturæ, & diuino fluxisse, *Clerici*, inquit Bernard. de Laurenti Tolosani Senatus Præses primus, *sunt exempti à potestate Laicorum auctoritate summi Dei*, in eandem sententiam è Iurisperitis iuere Couaruuias in li. practicarum quæstionum cap. 31. concl. 2. Felinus & Decius in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ de constitut. hanc inter summarum scriptores defendunt, Laym. lib. 4. tract. 9. cap. 8. Duardus in Bullam cœnæ lib. 2. versu 15. qu. 18. Pesantius de immunit. Ecclesiæ disp. 1. num. 5. Alterius de Censur. tom. 1. disp. 16. lib. 5. cap. 5. Homobonus de exam Ecclesiast. par. 5. tract. 11. cap. 4. q. 6.

C Ab iis dissentiunt è Theolog. Medina Cod. de restit. qu. 15. Sotus in quarto dist. 15. qu. 2. art. 2. conclus. 3. 4. & 5. Malderus in 2. 2. tract. 5. cap. 6. dub. 7. Salas de legib qu. 96. tract. 14. sect. 11. nu. 12. è Iurisperitis Mort. in emporio iuris par. 1. tit. 2. qu. 12. Castill. contra Iur. lib. 2. cap. 5. nu. 29. ex Canonistis Gasias de nobilit. Hispan. gloss. 9. num. 18. Sosia in Bul. cap. 19. disp. 91.

Mihi tamen magis ad veritatem videntur accedere, qui aiunt, immunitatem quæ in personis, sacro cultui ab Ecclesia addictis, versatur, iuris diuini esse.

Primo, quod sit hæc eorum opinio, certa Oecumenicorum Conciliorum auctoritate firmata.

Secundo, Pontificum.

Tertio, authorum testimoniis.

D Quarto, argumentis omni luce clarioribus. Ordiamur à Conciliis, est in Trident. sess. 25. cap. 20. de reformat. *Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum immunitatem, Dei ordinatione & Canonicis sanctionibus, constitutam esse*. In Concil. Lateran. sub Innoc. III. dicitur: *Nimis de iure diuino, Laicos quosdam vsurpare, cum viros Ecclesiasticos, nihil temporale obtinentes ab eis, ad præstandum sibi fidelitatis iuramentum compellunt. Quia vero, secundum Apostolum, seruus suo Domino stat, aut cadit, sacri auctoritate Concil. prohibemus, ne tales Clerici, personis sæcularibus præstare cogantur huiusmodi iuramentum*, Concil. Later. can. 43.

Est præterea in Lateran. sub Leone X. sess. 9.

E non longè ab extremo hæc eiusdem in eandem sententiam oratio: *Cum à iure tam diuino, quam humano, Laicis potestas nulla in Ecclesiasticas personas attributa sit*, quo nihil esse potest ad fidem quæstionis propositæ expressius, hanc sententiam Pontifices quoq; Romani, vt certam, vt indubitatã scriptis suis commendauere posteris. Martinus V. in constitutione ad reprimendas loquens de Laicis sic ait. *Nos attendentes quod Laicis in Clericos, & Ecclesiasticas personas, & illorum bona nulla sit attributa potestas*. Innoc. 3. qui tempore Martinum præcucurrit, eandem veritatem hisce verbis comprobat,

in decretali Ecclesia S. Mariæ de constitut. *Nos attendentes, quod Laicis, etiam Religiosis, super Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis, nulla sit attributa facultas, quos obsequendi manet necessitas, non authoritas imperandi.* Mens eadem fuit Bonifac. VIII. in sua decret. quanquam, de censib. verba ipsa indicant. *Cum Ecclesia, Ecclesiasticaque persona, ac res ipsarum, non solum iure humano, quin imo & diuino, à secularium personarum sint immunes.*

Tertio hanc ipsam sententiam confirmant, Imperatores & Principes, antiquissimus omnium, quod sciam, Clericos de iure Dei esse, dixit in Concil. Nicæno Constantinus Magnus, vt refertur in can. continoa 5. causæ 11. qu. 1. cum ad eum Episcopi, mutuas in se se inuicem querelas detulissent: *Vos à nemine diiudicari potestis*, inquit, *quia ad Dei iudicium reseruamini*, Ecclesiastica quoque historia testatur quia cum ei *Scripto oblata accusationes contra Episcopos fuissent, libellos quidem accusationis accepit, & eosdem, qui accusati fuerant Episcopos conuocans, in eorũ conspectu, libellos quos acceperat incendit dicens. Ite & inter vos causas vestras discernite, quia dignũ non est, vt iudicemus Deos:* Greg. li. 4. epist. 31. & refertur 11. q. 1. can. Sacerdotibus 41. Constantinum sequuti sunt Theodos. & Valentinian. Imperatores, cum enim de cunctis, qui Ecclesiæ necessitatibus inseruiunt, sancirent, vetuere eos ad iudicia pertrahi. *Habent enim illi*, inquiunt, *suos iudices, nec quidquam iis, publicis commune est cum legibus*, can. continua 11. qu. 1. *& si Imperator Catholicus est, quod salua pace ipsius dixerimus, filius est, non præsul Ecclesiæ, quod ad religionem competit, discere ei conuenit, non docere, habet priuilegia suæ potestatis, quæ administrandis legibus publicis diuinitus consecutus est, vt eius beneficiis non ingratus contra dispositionem cœlestis ordinis nihil vsurpet. Ad Sacerdotes enim, Deus voluit quæ Ecclesiæ disponenda sunt, pertinere, non ad sæculi potestates, quas, si fideles sunt, Ecclesiæ suę Sacerdotibus voluit esse subiectas.* Ioann. Papa dist. 96. can. si Imperator 11. & paulo post: *Non à legibus publicis non à potestatibus sæculi, sed à Pontificibus, & Sacerdotibus, omnipotens Deus, Christianę religionis Clericos, & Sacerdotes, voluit ordinari, & discuti, recipique de errore remeantes: Imperatores Christiani subdere debent executiones suas Ecclesiasticis prĉsulibus, non præferre.*

Ad has authoritates, addenda sunt rationum momenta.

Prima, non nisi circa propriam suam materiam, versari potest iurisdictio seu potestas magistratus forensis, ac regij, habere enim iurisdictionẽ, est nactum esse subditos, quibus ius dicatur, at non alienis, sed suis, id est propriis redditur cum fructu, & sine crimine, extraneos ad sua tribunalia cogere extra casus, quibus quisque forum sortitur, turpis est ac fœda iudicij vsurpatio, proindeque vitiosa, est ergo hæc propositio vera, iudici ac Regi prohibitum esse naturæ iure, de re cognoscere, aut iudicare, quæ est extra genus, seu terminos obiecti sui. At Clerici, non sunt de iis, ad quos se iudicum ciuilium potestas, tanquam ad suam propriam materiam extendat, per se, ac propria virtute, hæc enim est temporalis, ac politica, Clerici autem, eorumque bona sunt sacra.

Hanc autẽ temporalem esse, probat hæc ratio. Materia, seu obiectũ cuiusque potestatis, petitur ex fine, qui ei est directè in agendo propositus. Iam quæro quid Principes, quid eorum iuridici, quid

A ciuilis Resp. in omni vitę suæ genere, spectent? nisi id quo salus, ac incolumitas publica multorum continetur? id autem temporale esse, nemo negauerit, qui sacra à profanis segregare nouerit, pax enim inter ciues, commercia inter mercatores, fides inter hospites, viarum ac itinerum securitas, quibus maxime rebus florent, vigentque Respub. procurandæ cùm primis, & ante cætera Principi, ac constituto per eum Magistratui, profana sunt bona, de eorum numero, quæ vt sunt circunscripta loco ac tempore, ita cum eo desinunt, ac finem capiunt, cuiusmodi esse Clericos, omniaque, quæ ad sacrum altaris ministerium pertinent, & ab iis ad sacrificium Missæ adhiberi sunt solita, quis dicet?

B Enimuero quæ Deo religiose sunt ac sanctè, ex formula Ecclesiæ oblata, sacra sunt non temporalia, Clerici tam inductione propria animi, quam precibus Episcopi, ac Tonsura capitis, Deo sunt affecti, addictique peculiariter eius cultui, ideoque suapte voluntate, ac institutione Ecclesiæ sacri, consequenter extra obiectum sæcularis iurisdictionis positi, ergo ab ea iudicari aut puniri non possunt.

Secunda ratio, est Potestas Ecclesiastica à Deo instituta, totaque in Romano Pontifice collata, in persona Petri cui claues regni cœlorum sunt promissę Matth. 16. *Tibi dabo claues regni cœlorum, &c.* traditæ autem Ioan. 21. cum cuncti Christiani, infimi, medij, summi, sunt ei, tanquam Pastori, & Patri commissi, vt eius industria, curaque, inducarentur in salutaria verbi Dei, & Sacramentorum pascua, *Pasce oues meas*, ergo cum potestas, seu iurisdictio, esse sine propria sua materia nequeat, quæ in personis consistit in quas est exercenda, sunt hæ quoque diuino iure, ac Christi institutione attributæ Pontifici, vt ab eo cognoscantur, iudicentur, defendantur, facit ergo contra hanc Dei ordinationem, qui eas ab eius foro abstractas, ad forense deuocat, in eo dicturas causam, coram non suo iudice, de capite, honore, ac fortunis.

Tertia iure diuino sunt Ecclesiæ ministri in spi-
D ritualibus, Laicis priores, ergo hos illis imperare, eosdem à iudicibus Ecclesiasticis ad sæculares, à suis Ecclesiis muneribusque, ad profana tribunalia, aut opera, à sua dignitate aliena abducere, est tali iuri iniuriam facere, illudque non sine graui sacrilegij crimine perpetrare.

Neque sunt modo iure diuino Clerici à sæcularium potestate liberi, sed eorum quoque bona secundum Comitolum, lib. t. respons. q. 63.

Probabilius hi mihi loqui, & sentire videntur, qui non nisi Regum ac Principum beneficio, bona Clericorum à tributis pendendis exempta, aiunt, ita Diu. Thom. in epist. ad Rom. cap. 13. interpretans verba illa Apost. *Ideo enim tributa præstatis, ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum seruientes.*

E *Ab hoc debito*, inquit, *liberi sunt Clerici, ex priuilegio Principum, quod quidem æquitatem naturalem habet, vnde etiam apud Gentiles, liberi erant à tributis, illi qui vacabant rebus diuinis.*

D. Thomæ assentiuntur Medina in Cod. de rebus restituendis qu. 15. Driedo in 5. lib. de libertate Christiana cap. 9. consider. 7. nec nisi priuilegio Principum Ecclesiam immunitatem bonorum assecutam volunt, & sane honore ab Artaxerxe affecti leguntur in lege veteri Sacerdotes, Leuitæ, cantores Nathinæi & ministri domus Dei, vt prouinciarum & ciuitatum Rectores, *Vectigal, & tri-*

butum, & annonam non haberent potestatem imponendi super eos. Quid Constantinum memorem? à quo Clericorum vniuersitas, quæ ad eam diem, mirandum in modum ab Imperatoribus Christiano nomini & Religioni infensis, vexata fuerat, omni tributorum onere est leuata. Pari in eos liberalitate vsi Theodos. & Valentinianus, Imperatores ambo, à Iuliano enim Apostata, miserabiliter, ac fœdè in religionis odium oppressos, suis vterque decretis, in libertatem asseruit: *Priuilegia Ecclesiarum, quæ sæculi sui Tyrannus inuiderat, prona deuotione, iunctis ambo consiliis & animis renouarunt: Clericis item, quos indiscretim ad seculares iudices debere deduci, infaustus præsumptor edixerat, Episcopali audientiæ reseruatis, fas enim non est, vt diuini muneris Ministri, temporalium potestatum subdantur arbitrio*, Cod. Theod. lib. 45. quibus verbis indicant Clericorum immunitatem, sic esse diuino iure constitutam, vt non sine tyrannide, & sacrilegio violetur à Principe. Quare in id ei incumbendum est sedulò, ne quid in eam per se, aut asseclas suos, fori ministros, peccet, ne quod timere boni omnes debent, in his pœnis hæreat, quas in Clericorum contemptores, ac legum, quibus à Magistratuum iniuria proteguntur, statuerūt Concilia, Pontifices, Imperia. *Quicūque enim iudex, aut secularis, in Presbyterum, aut Diaconum, aut quemlibet de Clero, aut de iunioribus, absque audientia Episcopi, Archidiaconi, aut Archipresb. iniuriam inferre præsumpserit, ab omnium Christianorum consortio habeatur extraneus.* Concil. Altisiodor. sub Papa Deusdedit can. 40. Ex quo palam est, hoc delicti genus, quo ius Episcoporum, atque libertas Ecclesiastica violantur, excommunicationis censura puniri, an autem sit hæc, ipso facto incurrenda, ac latæ vt loquuntur sententiæ, an ferendæ tantum, non constat, verum dubitandi causam omnem adimit particula (habeatur) canoni huic inserta sicut & ista, pellatur, quæ est in Agath. can. 7. quæ cum non ad præsens, sed futurum tempus referatur, non sententiam latam, sed ferendam significat.

Secus est tamen de his qui Clericis, eorumque bonis onera imponunt ac vectigalia indicandum, intuentibus quæ ab Innoc. III. scripta sunt in Lateran. Concil. can. 46. ibi enim qui iudiciali auctoritate Clericos pro dignitate non tractant, sed eos vectigales esse Regi more popularium suorum cogunt, excommunicationis ipso facto incurrendæ nexu vinciuntur, canon est his verbis præscriptus. *Aduersus Consules, & alios, qui Ecclesias, & viros Ecclesiasticos talliis seu collectis, & exactionibus aliis grauare nituntur, Concil. Lateranense, immunitati Ecclesiasticæ volens prouidere, præsumptores huiusmodi, sub anathematis districtione prohibuit, excommunicationi præcipiens subiacere transgressores, & fautores eorum, donec satisfactionem impendant competentem.* Simili pœna animaduertit Pontifex quotannis in eos, *qui ex eorum prætenso officio, vel ad instantiam partis, aut aliorum quorumcumque, personas Ecclesiasticas coram se ad suum tribunal, audientiam, cancellariam, consilium, vel Parlamentum præter iuris Canonici dispositionem trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directè, vel indirectè quouis quæsito colore.* Bulla cœnæ can. 15. Quia tamen nunquam hæc Pontificia sanctio promulgata fuit in Gallia, nec à populo recepta, quæ duæ tamen res, sunt necessariæ, vt lex obliget, hæc enim promulgatione instituitur, ac conditur, firmatur verò ac perficitur, (vt nimirum omnes ac singulos è communitate constringat) posteaquam à maiore vel potiore seu digniore populi parte acceptata, & vsu comprobata fuit, secundum axioma commune Iurisperitor. relatum à Grat. in dist. 4. *Leges instituuntur cum promulgantur, firmantur cum moribus vtentium comprobantur*, cuius est hic sensus leges substantiam suam intrinsecam promulgatione acquirere, accidentaliter autem perfici, cum acceptantur à populo, quia (inquam) Bulla cœnæ, Gallis nunquam innotuit iuridicè, nec ab iis recepta fuit, qui in eam peccant, censendi non sunt aliqua excommunicationis censura notati.

Quid si sponte, quid si vltro, ac non coacti, de consensu mutuo, Clerici dirimendis controuersiis quæ casu, inter eos de fortunis ac honore sunt ortæ, de turba Laicorū, arbitrum aliquē sibi legant?

Nec hi iudices eligere, nec obtrusos recipere possunt, qui causæ suæ præesse iure nequeunt, est hæc responsio è sanctionibus Pontificum petita, nam in Decretali significasti, de foro compet. quæ decretalis est Greg. IX. ita præcipitur: *Licet priuatorum consensus eum, qui iurisdictioni præesse dignoscitur, suum possit iudicem constituere, Clerici tamen in iudicem non suum, nisi forte persona sit Ecclesiastica & Episcopi Diœcesani voluntas accedat, consentire non possunt*, & in sua Decret. si diligenti eod. tit. Innoc. III. *Clericus non potest iuri suo renunciare & in causis temporalibus sibi Laicum iudicem constituere*, eodem pertinent quæ proximè præcedenti quæstione sunt ex Conciliis Antiocheno I. can. 12. & Carthaginensi can. 15. allata quæ hic repetenda non ducimus. Posse tamen, eidem in ciuilibus submittere se tanquam arbitrio, scripsere, Dian. in tract. de immunit. Eccles. resol. 106. Tann. in a. 2. disp. 4. qu. 4. dub. 1. num. 29. si tamen eius sententiæ stare nolint: ad id cogi non poterunt.

QVÆSTIO XXXVII.

An Clerici, saluo iure suæ immunitatis, soluere possint vectigal aliquod Principi, non coacti, sed sponte.

Dico primò, *Clericos, non posse sibi onus imponere soluendi tributi Principi, nec promissum, aut sponte acceptatum, Romano Pontifice inconsulto pendere.*

Primo, quia abdicare se priuilegio, seu iure immunitatis integro, aut eius parte, nemo potest sine crimine, 11. qu. 3. can. inolita 42. cap. si diligenti 12. de foro compet. sic enim vniuersitati Clericorum faceret iniuriam, sic ius læderet Romani Pontificis, in cuius dedecus, ac contumeliam redundat haud dubie, quod contra eius voluntatem, ac decreta, Laico se quis submittat, ac tali submissione, in ordinem vulgi se redigat.

Secundo, si possunt Clerici, soluendi tributi necessitatem sibi inferre, possunt quoque publicani, aut quæstores regij, iustè illud ab iis sine crimine exigere. Consequens est falsum, nam non est in iure priuati alicuius hominis, sine facultate superioris, ab obligatione legum quas sanxit, eximere eius subditos: ergo cum Pontificum, & Conciliorum legibus, prohibeantur Laici tributi nomine, quidpiam à Clericis postulare, ac tanquam debitum exigere, falsum est, id eis per priuatos Clericos permitti posse: ita autem statuisse Concilia patet ex Tolet. 4. can. 46. & tertio can. 20. Lateranensi sub Innoc. III. can. 46. in primo enim præ-

cipitur, *vt omnes Clerici, pro officio religionis ab omni publica indictione, atque labore habeantur immunes, vt libere Deo seruiant.*

In secundo, vetantur publici Magistratus, Ecclesiarum seruos, Episcoporum, Presbyterorum & Clericorum omnium, fatigare exactionibus & angariis.

In tertio damnantur violatæ libertatis Clericorum, qui eos vectigales Principum faciunt, tributaque, ab iis ad Reipublicæ commodum inconsulto Pontifice exigunt, vera est ergo minor, Pontificum & Conciliorum sanctionibus, Clericos à pensitandis tributis liberos, ac immunes esse, cui priuilegio nulla sua pactione obesse possunt, sic enim Innoc. III. in sua decretali si diligenti 2. de foro competenti: *Manifeste patet, quod non solum inuiti, sed etiam voluntarij pacisci non possunt, vt facultatia iudicia subeant, cum non sit hoc beneficium personale, cui renunciari valeat, sed potius toti Collegio Ecclesiastico sit indultum, cui priuato tum pacto derogari non potest.*

Secundo, renunciare priuilegio sibi concesso nemo potest, cum tertij detrimento, quia quâ parte est ea renunciatio tertio cuidam noxia, vitiosa est, & illicita, cum prodesse omni tempore singulis liceat, nunquam vlli obesse. Sed abdicatio Clericalis priuilegij, facta à priuato quopiam, iuri Pontificis Romani derogat, quia eximendo aliquem à potestate sæcularium, cum sibi ac iurisdictioni suæ immediate subiicit, quam subiectionem perdit, per spontaneam abdicationem eius priuilegij, à Clerico, in fauorem principum factam: Ita Panormit. in decretal. Innoc. III. cum tempore de arbitris.

Dico secundo, *Nec soluere posse Clericos, saluo iure suæ immunitatis, id quod sponte soluturos se sunt polliciti, & à Laicis, Principi datur iure vectigalis.*

Est hæc conclusio, tùm rationibus iam allatis certa, tùm maxime auctoritate Pontificum, Innoc. III. cap. aduersus de immunit. Eccles. Leon. X. in Concil. Lateran. sess. 9. Bonifac. VIII. in cap. Clericis 8. de immunit in 6. Benedic. XI. in Extrauag. quod olim de immunitatib. Ecclesiar. qui omnes seuere Clericis prohibent ne quid tributi nomine pendant vnquam magistratui Laico, in subsidium egentis Reipub. nisi Papa annuente & consulto.

Dico tertiò, *Excommunicatos esse Principes, eorumque ministros omnes, qui onus Clericis imponunt soluendi quidpiam, aut præstandi, sine auctoritate Romani Pontificis:* Ita Innoc. III. in Concil. Later. can. 46. Leo X. in Concil. item generali Lateranensi sessione 9. in qua sacro approbante Concil. Constitutiones Bonifac. VIII. ad libertatem Clericorum pertinentes, quæ à Clemente V. in Concilio Viennensi reuocatæ fuerant, ab eodem Leone sunt restitutæ, iisdem penè verbis ac cum omnibus Censuris, quas pro libertate Ecclesiastica Bonifac. antea sciuerat. Sane cum Principes, nullam in Ecclesiasticas personas, potestatem habeant, nec aliquam eis competere, tribuique oportuit in eorum bona, quibus si vectigalia imponerent,, & personis quoque ad quas pertinent, præcipere possent, easque ad illa soluenda, pro suo iure cogere, quod tamen negant Concilia Lateran. & Trident. sess. 25. cap. 20. vbi hæc leguntur *Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum immunitas, Dei ordinatione, & Canonicis sanctionibus instituta est,*

Dico quartò, *Excommunicationem, quæ in eos animaduertitur, qui præstationem, Ecclesiasticis personis imponunt, sine Pontificis assensu, esse latæ sententiæ, eique reseruatam, præter quam in mortis articulo.*

Primo est id planum ex can. 18. Bullæ cœnæ.

Secundo, ex decretali Bonifac. VIII. cui initium est Clericis 8. de immunit. Ecclesiar. parag. nec igitur in cuius postrema parte districtè, *personis Ecclesiasticis & Prælatis omnibus, in virtute obedientiæ, & sub depositionis pœna prohibet*, ne quid sæcularibus soluant absque expressa sedis Apostolicæ licentia: *Et si soluerint, vel prædicti receperint, in excommunicationis sententiam incidant ipso facto, à supradictis autem excommunicationum & interdicti sententiis, nullus absolui valeat (præterquam in mortis articulo) absque sedis Apostolicæ auctoritate & licentia speciali.* Non credit tamen Toletus, in sua summa, tract. de casibus in Bulla cœnæ reseruatis excommunicatione nona, censura irretiri eos qui sponte soluunt, quos tamen irretiebat Bonifac. quod in Bulla cœnæ neque in Concil. Lateran. renouatam esse non appareat.

Dico quintò, *Quo priuilegio Clerici gaudent, & Ecclesia, eodem quoque gaudere eorum familiam, domesticos, & seruos*: ita Diana in tract. de immunitate Eccles. resolut. 97. Leo in Thesauro fori Eccles. parte 1. cap. 11. Habetque hæc assertio fidem à can. 10. Concil. Tolet. 3. vbi prohibentur Iudices & alij Magistratus ciuiles, Ecclesiarum seruos, ac Clericorum omnium fatigare exactionibus publicis, ac angariis: *Si quis vero iudicum,* inquit canon, *aut actorum, Clericum, aut seruum Clerici, vel Ecclesiæ, in publicis aut priuatis negotiis occupare voluerit, à communione Ecclesiastica, cui impedimentum facit, censeatur extraneus.*

Obiicies, *Fori priuilegio,* secundum Trident. *is tantum gaudere debet, qui beneficium Ecclesiasticum habet, aut Clericalem habitum & Tonsuram deferens, alicui Ecclesiæ, ex mandato Episcopi deseruit, vel in seminario Clericorum, aut in aliqua schola, vel vniuersitate, de licentia Episcopi, quasi in via, ad maiores ordines suscipiendos versatur,* sess. 23. cap. 6.

At in seruis, familiaque Episcopi, reperire aliquid tale non est facile.

Primo vt latine nesciunt: ita beneficia regere nequeunt. Deinde delecti ad custodiam Episcopi, aut procurationem domus, de ordinibus sacris, suo tempore locoque recipiendis non cogitant, fitque sæpe, vt eorum nullus, aut pauci, per Tonsuram, sacro sint Clericorum ordini aggregati, ex quo Pereira in tract. de manu regia par. 1. cap. 19. nu. 13. planum fieri asserit, immunitatem à tributis aliisque regni oneribus priuilegium quidem Clericorum esse, nullo modo eorum, quorum opera vtuntur ad ministeria domestica.

Respondendum, eo loco, qui est in obiectione notatus, de Clericis duntaxat Concilium agere, non aliis, qui aliunde fori priuilegio, & Ecclesiastica immunitate fruuntur, Papæ aut Conciliorum indulgentia. Diana supra, Cenedo in quæst. Canon. q. 4. n. 26. & alij.

Explicantur dubia quædam ad Clericorum immunitatem spectantia.

PRimum, *An Clericus, ob delictum, priuari poßit feudo, aut Emphyteusi, quam aliena voluntate poßidet, vt Principis, aut priuati hominis.*

Feudum à Clerico possideri potest, quà talis est, ac nomine Ecclesiæ sibi commissæ, vel agnationis, aut hæreditatis iure. Si primum, non potest à principe, aut eius iudice spoliari feudo, annexo Ecclesiæ, antequam ab Ecclesiastico magistratu, dicta B in eum sententia fuerit, ratio est, quod de Clericorum criminibus cngnoscere directè aut obliquè Laici nequeant. Quid? quod æquitas non sinat Ecclesiam, ob vnius cuiuspiam hominis noxam, rebus suis exui? si reus est, puniatur sane, vt est commeritus, tam capite, quam soli mutatione, hoc ipso nihil est iustius, sed ea duntasat lege, ne noceatur Ecclesiæ, ne eius fortunis, ac prouentibus detrahatur, aliquid, in pœnam admissæ à Clerico culpæ, nam cum Ecclesia nihil peccauerit, cum sit innocens, ac sceleris omnis expers, cur agris, cur possessionibus suis, ac feudi priuatione aliena scelera lueret? eo ergo spoliari Clericus non poterit, C si ad ipsum pertincat nomine Ecclesiæ, quam administrat.

Posse autem, si more sæcolarium, donatione amicorum gratuita ac liberali, aut successione, ius ad eum feudi sit delapsum, communis est Canonistatum opinio, quia tunc consideratur feudum, sine ordine ad Ecclesiam.

Confirm. certum est merita de Clericis, cum peccant, sopplicia posse exigi, ac non tantum aliquantâ pecuniæ summâ Iudicem Ecclesiasticum posse, eos mulctare, sed & agris, possessionibus, ac feudis, cum culpæ merentur hanc pœnam, nam si vita ob peccata eis potest adimi, cur non & opes? cur non feudum? cur non & cætera fortunæ D caduca membra?

Argumento hoc fretus, Suarez lib. 4. defensionis fidei Catholicæ cap. 34. consuetudinem damnari posse negat secũdum quam Imperator in vassallos suos Clericos, aut Rex in ministros, & Consiliarios, item Clericos inquirit, eosque peconiis, depositione ab officio, aut feudi priuatione mulctat. *Quia tunc*, inquit Laym. tract. 9. cap. 5. *non considerantur, nisi sub respectu mere ciuili, & maximè quia sub ea conditione & pacto, ad ea ministeria acceptantur, quod pactum neque contra bonos mores, neque contra Ecclesiasticam exemptionem esse videtur.*

Quod si crimen, ob quod Clericus diem apud Imperatorem aut Regem dicit, esset per se ac di- E rectè oppositum fidelitati, obedientiæ, ac honori, quem vt feudatarius, eis debet vt directis Dominis, etiamne tùm esset iudicis Ecclesiastici requirenda authoritas, eius expectanda contra illum sententia?

Nequaquam, cum enim penes Imperatorem, aut Regem, feudi quod est Ecclesię traditum directum dominium maneat, ad eos propriè pertinet de controuersiis, soper feudo motis, aut mouendis, quæstionem habere, testimonio Alexand. III. in cap. ex transmissa 6. & cap. verum 7. de foro competenti: at à fide domino debita discedere, bellum ei perfide indicere, eidem obsequia necessaria non reddere, culpæ sunt eiusmodi, quarum turpitudo,

A ac fœditas, à conditione feudi, peti maximè debet: ergo ad Imperatorem, aut Regem, non Episcopum, de his Clerici feudatarij criminibus cognoscere, eaque vindicare spectat.

Dub. secundum, *An Clericus apud Laicum iudicem, quæstionem poßit instituere contra Laicum.*

Respondendum posse, ita Alexand. III. cap. si Clericus Laicum 5. de foro competenti, ratio est, *quia actor, forum rei sequi debet*: Excipiunt aliqui casum, in qua contraria consuetudine secus fieret in aliqua prouincia, sed huic exceptioni locum non esse, indicant hæc verba decretalis citatæ proximè, *Actor forum rei sequi debet, licet in plerisque locis, de consuetudine aliter habeatur.* Quid si crimen es- B set mixti fori? In actoris est arbitrio, reo litem intentare, coram quo iudice erit ei placitum: libet audire ea de re respondentem Lucium Pontific. III. in decretali cum sit 8. de foro: *Cum sit generale, vt actor forum rei sequatur: verum quoniam seculares iudices in exhibenda iustitia personis Ecclesiasticis, sæpe in iudicio sunt remißi, in fauorem Ecclesiæ est introductum, vt malefactores suos, qui sacrilegi sunt censendi, venerabilium locorum rectores, poßint sub quo maluerint iudice conuenire.*

Dub. tertium, *Quæ sint causæ, criminaque fori mixti?*

Causarum tripertita est distributio, quædam sunt C merè spirituales, ciuiles aliæ, misti fori tertiæ, spirituales, quæ & Ecclesiasticæ nominantur, sunt eæ, quæ propriè spectant ad regimen Prælatorum Ecclesiæ, cuiusmodi sunt, quæ ad Dei cultum, animæque salutem pertinent, speciatim de doctrina fidei, sacrificio, Sacramentis, ministrorum ordinatione, votorum obseruantia, consecratione templorum, altarium, virginum, peccatorum fuga ac odio, &c. Suar. lib. 4. de legib. cap. 11. Couarr. in prattic. quæstionib. cap. 31. concl. 1. ratio est, quod vt potestas, seu iurisdictio, denominationem sumit ac speciem, à materia quam pro obiecto habet, ita & causæ, quæ disceptantur in foro, at sunt ea omnia, quæ pro esemplo sunt allata, spiritualia, hoc D sensu, quod ad Dei cultum, ac animæ salutem referantur, sunt ergo causæ spirituales, eæ omnes quæ cultum Dei, bonumque animæ spectant.

Causæ mere ciuiles, sunt eæ, quæ versantur in discussione rei, quæ ad tranquillitatem Reip. pertinet, aut in quibus agitur bonum ciuitatis, aut singularium personarum, ita quæ sunt de agris, eorum terminis, dominio, subiectione ac tutelis, earumque iure, causæ nominantur ciuicæ, non spirituales, aut mixtæ.

Quales eæ haberi debent, quæ ad vtrumque forum vocari possunt, quod accidit in criminibu quæ dicuntur mixti fori, de quibus postea.

Vt enim est in causis diuersitas, ita & in criminibus, quædam enim sunt Ecclesiastica, seu spiri- E tualia, alia ciuilia appellantur, postrema mixti fori. Priora, sunt ea quæ iure Canonico prohibentur, non diuino, vt violatio ieionij, aut præcepti alicuius Ecclesiastici similis. Ea item quæ iuri naturæ aduersantur, sed à Principe, aut eius magistratu, in iudicium non vocantur, quia aliquid spiritualitatis continent, vt Simonia & hæresis, vel ideo quod ciuili iure non vetentur, vt est pacti simplicis violatio, deceptio in emptionibus intra dimidium iusti pretij.

Ciuile crimen, seu fori tantum secularis, est transgressio legis merè politicæ & sæcularis. Mixti fori peccatum est, quod repugnat tam Ecclesiæ legibus, quam Principum sæcularium, vt est con-

q.2. art.2. conclus. 6.

His autboribus, addendus Iuo Carnotensis, qui de præsenti quæstione, in epistolis suis erudite scribit ac grauiter, octogesima secunda, monet Adelam comitissam, ne iniustè Monachos Boneuallens. Monasterij angarijs opprimat, ne tale factum, *Sit posteris suis in exemplum, sibique in peccatum æternum.* Ducentesima 66. Ludouicum Francorum Regem edocet, de anathemate, contra Ecclesiæ Carnotens. præpositos illato, quod Clericos suæ Diœcesis oneribus granarent: *Non minuitur,* inquit, *aliquid de iure præpositorum, sed authoritate Apostolica, eis interdicuntur illicita angaria, & pauperum vexationes, quas non tantum Clericis, sed nec Laicis, licet exercere, vel exigere. Quod cum ex relatione Clericorum, more Ecclesiastico peruentum sit ad aures Apostolicas, ne illicita angariæ amplius in pauperes Ecclesiasticos fiant, Papa sub anathematis vinculo prohibuit, & quod prohibuit, scripto firmauit.*

Et de his angarijs super Presbyteros minime faciendis, legitur in Concil. Tolet. 3. can 20. *Neque in angarijs Presbyteri, aut Diacones, neque in aliquibus fatigentur indictionibus.* Ad decretalem autem Bonifacij VIII. cap. quanquam 4. de censibus in 6. addi quid possit non video, nam & quo iure, Clericis cōpetat hæc immunitas, & in quid cadat, his verbis explicat: *Ecclesia, Ecclesiasticaque personæ ac res ipsarum, non solum iure humano, quin imò & diuino, à secularium personarum exactionibus sunt immunes.*

Quæ etsi tàm authoritate tantorum hominum, quàm ratione ipsa sint certa, iuuat tamen perspicuitatis maioris gratia, rem ipsam excutere paulo accuratius, vt de eius veritate causa dubitandi, nulla sit reliqua, vt autem ordine progrediamur, ac ad intelligendum facili methodo, meminisse primò est necesse.

Bonorum de quibus est hic quæstio, rationem triperititam esse. Quædam ad Christi & pauperum patrimonium pertinent, vt sunt Ecclesiæ, iis adiuncta cæmeteria, vasa sacra, vestes, & quæcunque Deo, Episcoporum precibus, ac benedictione ad eius sunt cultum dicata, beneficia item Ecclesiastica, prouentus annui, qui ex his colliguntur, & horum bonorum, partem nullam Imperatores, aut Reges vsurpare sibi possunt sine sacrilegio, aut ea tributo subiicere, ac communibus oneribus, quibus Laicorum bona, eorum sunt voluntate obnoxia.

Ratio est, quod vasa sacra, in Christi patrimonio sint, ergo de iis aliquid detrahere, aut ea imminuere est malum, cum id sine sacrilegio, eiusque ad quem pertinent, detrimento ac iniuria esse nequeat, minuuntur autem, saltem in æstimationo hominum, cum iis tributum imponitur, quia eius occasione minoris fiunt, quam si nullum paterentur: ergo &c.

Secundo, Tributum à principe exigi posse non videtur, nisi de re, quæ quoad substantiam, aut vsum, aliquo modo sit in eius iure. At quæ diuino sunt mancipata cultui, non sunt eiusmodi, primo, quia aliò transferri nequeunt, nec à Principe consumi, euerti, aut ad alios vsus applicari quā religiosos, argumēto sunt hi canones can. ligna 38. can. altaris palla 39. & quadragesimus secundus dist. 1. de consecrat. in quibus, prohibetur ne quod sacris aliquando religionibus addictum fuit, ad profanos vsus conuertatur, aut tanquam quid vulgare, promiscuè ac libere, tractetur à plebe, at quæ iuris

A sunt humani, at quæ in dominio sunt Regis aut alicuius priuati, sunt hæc ita in eorum potestate ac manu, vt de iis statuere possint quodlibet, hoc est arbitrio suo eas consumere etiam ad voluptates, non sunt ergo vasa sacri ministerij in Imperatorum aut Regum iure.

Confirmatur, eiusdem rei, duo simul vno eodemque tempore, domini esse non possunt, at dicata Deo, ad Ecclesiam pertinent, cum ea quando sibi sunt donata, acceptauerit Dei nomine irreuocabiliter, Vrbani fuit hic sensus, vt est in canone 3. causæ 12. q. 2. bis verbis, *Nulli liceat ignorare, omne quod Domino consecratur, siue fuerit homo, siue animal siue ager, vel quidquid fuerit semel consecratum,* B *Sanctum, Sanctorum Domino erit, & ad ius pertinebit Sacerdotum*, non est ergo, penes Principes aut Magistratus authoritas, de rebus sacris decernendi sibi quidpiam impositione tributi, aut vectigalis noui, sine vsurpatione sacrilega.

Confirmatur, cum quæ à fidelibus, ad Dei honorem sunt oblata, aut à fundatoribus donata, vt à P[illegible]atis Ecclesiarum, tāquam administratoribus, in pium vsum, puta Ecclesiæ ornatum, ministrorum, & pauperum sustentationem traducantur, sint in Christi & Ecclesiæ patrimonio, non possunt exactione vlla grauari sine diminutione diuini cultus, amborumque id est Christi & Eccl. irreuerentia ac iniuria, quorum possessiones ac bona, re- C diguntur in ordinē cæterorū, tractanturque vt profana, cōtra quā æquitas suadet ac ratio, nā hoc ipso, quod ad Dei cultum finemque supernaturalē sunt à fidelibus oblata Deo, per manus Prælatorum Ecclesiæ, eorum administratio, ac dispositio, ad illos pertinet, nullo modo ad seculi potestates, sunt ergo ab earum tributis & exactione libera, vt habetur in cap. quanquam de censib. in 6. cap. aduersus 7. de immunitate Eccles. & Clem. vnica eod. tit.

Alterum genus, ea bona continet, quæ sibi Clerici, ciuili iure ac titulo acquirunt, vt ex testamento, donatione, legato, aut successione, vel aliter vt ex industria sua, ac labore, & talia bona, quemadmodum & præcedentia, à communi lege D pendendi tributi, pro ratione census, exempta esse, aiunt Panorm. in cap. extremum de vita & honest. Clericor. vbi eiusdem sententiæ patronos citat. Ioan. de Lign. in Clementin. præsenti de Censib. Ioan. Andream & Archidiacon. in cap. 1. de immunitate Ecclesiar. Tabienam in verbo excommunicatio 5. casu 18. Syluest. in verbo excommunicatio 9. qu. 13. vbi quæstionē ponit, & exponit his verbis: *Quæritur si ad Clericum, aliqua de iusta causa casamentum rustici, & possessiones perueniant, & pro modo illarum, & quantitate soluebat rusticus in quæstis & collectis, quæ communiter fiebant in loco regiminis, vel alia, vtrum ipse Clericus teneatur similiter in prædictis, pro modo, & rata possessionum,* E *omissis allegationibus, pro & contra, finaliter dici potest, quod talis Clericus liber esse debet.* Ratio est, *quod exempta persona, res quoque eius sint exempta, & mutata persona, mutetur etiam conditio rei,* sicuti ex communi Doctorum sententia tradit D. Martha parte 4. casu 125. num. 2. & 18. ergo cum hæreditas, per testamentum aut mortem Patris Clerici à iure profani hominis, & qui in principis potestate erat, transeat ad sacrum, id est Clericum, cui hic ius dicere, & à quo exigere præter honorem, & obsequium, in re ciuili nihil potest, ab eo amodo dicta hæreditas præstatione, grauari nulla poterit.

Confirm. cum tributa, ceu munera, quæ non

habent certam præstationem, quotannis recurrentem, imponantur præcise contemplatione personarum, & non rerum, si hæ subditæ non sunt imponenti, nec illa ei necessario præstanda erunt, at in Clericos ius ac imperium nullum obtinent Reges ac Principes, ergo eis pendendi vectigalia quæ suis subditis imperant, necessitas est nulla, habetur expresso in l. omnis & in Constitutione. Item nulla Cod. de Episcopis & Clericis: ratioque est euidens, nam soluere tributum, proprium est subditorum, cum id sit signum subiectionis Apostolo teste ad Rom. 13. *Necessitate subditi estote propter conscientiam ideo enim & tributa præstatis*, sed personæ Ecclesiasticæ immunes sunt à iurisdictione secularium Principum. Hæc Laym.

Tertium genus, bona ea complectitur, quæ data sunt Ecclesiæ cum pacto, vt pars eorum aliqua annuatim in vsus certos, aut bonum & vtilitatem dantis, vel liberorum eius cederet, vel cum essent onere, pensione, ac tributo certo & immutabili obligata, in Ecclesiæ potestatem, iuraque sunt translata, his affecta oneribus, & hæc bona, perinde censa vt Laicorum, Principi pro ratione census aut fundatori tributum, quod est inter eum, & Ecclesiam conuentum, soluere debent. Ita authores ferè omnes Panorm. in cap, extremum de vita & honest. Clericor. Layman. lib. 5. tract. 9. cap. 6. Comitol in respons. lib. 1. quæst. 94. nec argumenta desunt, quibus assertioni suæ fidem faciant. In primis, quod ad fundationem pertinet, cui conditio est addita, pensionis alicuius dandæ quotannis fũdatori ea bonis pro ea fũdatione datis res est plana. Quia vt habetur c. 1. de pactis pacta cõuẽta sunt implenda: ergo si fundans, Episcopi, aut Superiorum consensu, partem sibi aliquam fructuum rei à se datæ Ecclesiæ, aut præstationem moderatã sibi quotannis de ea exhibendam reseruauit, vt hæc ab eo iuste exigi, ita & ab Ecclesia honeste & cum ratione non potest negari: ita Lucius III. in decretali præterea 13 de iure Patronatus, ibi enim negat Patronos, aduocatos vicedominos, & id genus homines, bene de Ecclesia meritos, in ea quidpiam, *præter antiquos, & moderatos redditus, & locorum ordinariis institutos, posse exigere*, meminit & Innoc. III. in decretall. præterea de donationibus cuiusdam donationis, quæ pensionem quandam ac determinationem habebat insertam, quam implendam esse eo modo quo fuit cõcepta tradit, idq; appellatione omni posthabita.

Pars altera, quæ est de bonis, reali aliquo onere, tributo, aut pensione fixa, immutabili ac rata obligatis, antequam peruenirent in ius Ecclesiæ, propugnatores habet Molin. tract. 3. disp. 66t. n. 2. & disp. 772. Gutiert. lib. 1. practicar. q. 43. n. 55. ratio est prima, quod res transit ad acquirentem cum suo onere cap. litteris de pignorib.

Secunda quod de suo liberalis esse quisque possit, nõ de alieno, ergo cũ res donata Ecclesiæ, obligata sit Principi pro pensione annua, tributo, aut angaria, hoc eum iure qui illã dat Ecclesiæ, priuare non potest, alioqui donatio quæ est gratuita ac liberalis, & actus virtutis, talis non esset, cum bonũ ex integra causa, & circunstantiis omnibus constet, malum autem ex quolibet defectu, qualèm hic reperiri nemo ambigit, quandoquidem donatio cum detrimento tertij peccatum sit, caritati ac iustitiæ oppositum, nec enim æquum videtur, quempiam suo iure, nulla culpa ab eo contracta priuare: ergo si agri erunt vectigales Principi, tales quoque sunt futuri postquam in eorum possessionem Ecclesiæ venerit.

Quæres, vnde cognosci possit, bona Clericorum esse talia, præstandique tributi; aut pensionis, annuæ necessitatem nihilominus realem habere.

Primo ea natura pensionis, secundo ex modo, quo debetur, tertio ex ratione contractus, quo eiusmodi bona inceperint esse in iure ac possessione Clericorum aut Ecclesiæ, quarto si prædicta onera præstanda sunt à personis, quæ non sint Principi aut Regi subiectæ.

Et primo, quidem munera, seu onera realia erunt, proindeque à Clericis exhibenda Principi, si hæc bonis eorum, ac possessionibus inhęreant, trahantque originem ab aliquo pacto emphiteutico, censuali, aut feudali.

Secundo, si peræque à non subditis, & extraneis Clericis, exhiberi debent ratione prædiorum, quæ primo possessori hac cõditione, & lege à Principe ac Magistratu sunt cõcessa, lege rescripto, & lege Imperatores dig. de publicanis, quia hoc est indicio, quod non personis imponantur, tanquam subditis, sed rebus, sine vlla habitudine ad Clericos, à quibus hoc tempore possidentur.

Idem dicendum, cum est pensio perpetua, ac quotannis recurrens, nam cum tributa, pro ratione necessitatis publicæ, aut priuatę Principum, maioris aut minoris, variari debeant, minuique aut crescere, vt sint iusta, si hæc sibi semper constent, si inuariata quotannis penduntur, signum est, ea rebus inhærere, ac possessionibus, personæ nullo modo, Panormitani est hic sensus in cap. finale de vita & honest. Comitoli loco ante à me citato, vbi scribit in hunc modum.

Bona Laicorum, quæ fiunt Ecclesiæ siue testamento, siue legato, priusquam in Ecclesiæ patrimonium peruenirent, aut onus fixum, certum, & perpetuum, nec varium habebant, aut onus varium, nec semper idem, si onus sustinebant immutabile & perpetuum, vniuersitas Laica, seu Principi soluent illud ipsum, quod antea soluebant: sin onus mutabile fuit, quia maiorem, modo minorem æstimationem habuerunt, & nunc tributum maius, alio tempore minus est solutum, sine vllo onere, perueniunt ad Clericos. Hæc ille.

QVÆSTIO XXXIII.

An sint aliqui casus, in quibus Clerici, teneantur ad onera publica.

OMnino, primus est, cum eiusmodi onera, præstationes, seu angariæ, ex antiquo, ipsis rebus seu possessionibus indictæ sunt, ratione feudi, census, aut alterius contractus similis, quia cum talia onera rebus inhæreant, & vero inhærerent, antequam Ecclesię fierent, ab ea sunt ferenda, quoties & quando exiguntur; quia cum hac obligatione ei sunt datæ, & ab ea acceptatæ, vt earum intuitu, ac causa, solita seruitia, ac tributa exhiberentur vero ac directo Domino.

Secundus est, cum Princeps, ac Resp. premuntur inopia, è qua eis emergere non est facile, nisi Clericorum beneficentia, ac largitione aliquanta pecuniæ, quæ eorum redditibus respondeat. Ad eam rem tamen sunt conditiones quæ sequuntur necessariæ.

Prima, vt necessitas vel vtilitas sit communis omnium, non aliquorum tantum.

Secunda, vt tali necessitati occurri non possit

per solos Laicos.

Tertia, vt Episcopus cum Clero, indicet talia subsidia à Clericis conferenda esse, quia Laicorum facultates, ad dubia Reip. tempora subleuanda non sufficiunt.

Quarta, vt ea sponte, non coacte pendantur.

Quinta, vt antequam dentur, consulatur Pontifex Romanus, quæ omnia complexos est Innoc. III. in decretali quæ incipit. aduersus de Immunit. Ecclesiarum, his verbis: *Qao circa sub anathematis districtione fieri de cætero talia prohibemus, nisi Episcopus, & Clerus tantam necessitatem & vtilitatem perspexerint, vt absque vlla coactione, ad releuandas vtilitates vel necessitates communes, vbi Laicorum non suppetunt facultates, subsidia existiment conferenda, prius tamen Romanus Pontifex consulatur cuius interest, communibus vtilitatibus prouidere.*

Necessitatis porro nomine, non alia intelligenda, quam quæ directè, & immediatè bona Ecclesiæ respicit, aut Ecclesiasticorum, vt si hostes fidei impetum in prouinciam faciant, deuastaturi Ecclesiasticorum bona, nisi reprimantur, & ad eam rem Laici per se non sufficiant, nec eorum opes, tunc ad cogendos milites, aut ex prouincia abigendos hostes, muneribus ac pecunia, Clericis iure naturæ contribuendum esse aliquid de suo, dixere, Layman. tract. 9. cap. 16. num. 7. Abbas in cap. non minus 4. de Immunit. Eccl. præmissa tamen antea deliberatione Clericorum, & Præsulum, quorum res agitur, quia quod omnes tangit ab omnibus approbari debet cap. ad hæc de Offic. Archid. & de reg. iuris reg. 29. in 6.

De Pontifice consulendo, quod in citato cap. & in Later. concilio dicitur, id intelligendum est in casu, quo per tempus licet, nam si res vrget, si premunt hostes, si delectus habendus est militum quam potest fieri citissimè, ad quem à Clericis pecunias subministrari sine mora est necesse, vt hæ colligi authoritate Pontificum: ita & à Clericis, inconsulto Pontifice Romano, offerri ad id poterunt: Ita Abbas & Laym. locis citatis, ratio est, quod in necessitate silent leges, nec se audiri aut expectari tum sinunt, cum cuilibet natura suadeat vt ab ea se, quocunque modo virtus ac ratio patiuntur, expediat.

Tertius casus, in quo, Clericis subeunda sunt onera publica, quemadmodum & Laicis, est, cum eorum interest, sicut & Laicorum, Rempublicam regnum, aut ciuitatem malis quibus vrgetur eximi, ratio est, quod ad omnes, naturali quodam nexu ac obligatione pertineat, inuigilare Reipublicæ, vrbē ac prouinciam cuius sunt membra protegere, tueri ac defendere: at Clerici pars sunt Reipub. ac vrbis, in qua habitant, licet ex prærogatiua quadam honoris cæteris illustrior. Quid? quod Ecclesias quibus præsunt, omni qua possunt ope, certo prope direptionis, periculo, vastationis, ac ruinæ, quæ timetur, eximere Clerici debeant, at male esse Prouinciæ, måle vrbi non potest, quin Ecclesiis & earum bonis, ac possessionibos male vertat, vno eodemque impetu ac casu, vrbem ruere, & Ecclesiam, aiusque bona omnia, est necesse. Ob eam caosam cum ad sternenda lapidibus itinera, reparandos pontes, opponenda fluminibus repagula, ne agros inundatione obruant, aliquid authoritate publica exigitur, cootribuere Clerici debent pro copiarum suarum modo, Henriq. lib. 10. cap. 15. num. 8. Molina tract. 2. tom. 3. disp. 673. Abb. in cap. non minus, Annæus Rober. lib. rer. iudicatar. 2. cap. 12. Papon. lib. 11. atresto 17. & 19. causæ id postulandi à Clericis hoc tempore sunt multæ.

Prima prisci æui exemplum, ac præiudicium magnorum hominum, nec enim Constantino religiosius quidquam fuit, nec Carolo magno sanctius & tamen ab vtroque fuere in has leges coacti cum Laicis Clerici, *ad instructioaes itinerum pontiumque* (inqoit imperator lege, ad instructiones God. de sacros. Ecclesiis) *etiam diuinas domos, & venerabiles Ecclesias, cum laudabili tieulo lubenter ascribimus*, non absimilis est hæc, ea de re Caroli magni oratio Capitul. lib. 6. cap. 107. *possessiones ad religiosa loca pertinentes nullam descriptionem agnoscant, nisi ad constitutionem viarum vel pontium, si tamen intra eadem loca habuerint possessiones.* Quare quod tantis viris culpabile non extitit, vitio sibi senatus verti non posse existimat, si quibus illi legibus, Clericos subesse voluere, harum iste ab illis custodiam ac obseruationem exigat.

Secunda, quod quæ Clerici sternendis vijs ac reparandis pontibus impendunt, id in rem suam cōmodumque absumant, nam quo sunt planiora itinera, quo pontium structura firmior, hoc est viarum labor minor, hoc traiectus ab voo loco in aliū facilior.

Tertia, quod qui fructum ex re percipit, ad hunc quoque pars onerum peruenire debeat, at à vilitate annonæ, eiusque copia, in republica, magna redundant in Clericos commoda, quo enim est hæc maior, hoc minor est eius valor, quæstusque proinde Clericorum vberior, quorum fortunis tanta credenda est accessio fieri, quanto res sibi ad vitam viles minoris comparant: argo cum veheodi importandique facilitas rerum pretiom diminuat, & hāc viarum instructio pariat, habet senatus iustam causam credendi, cōmunem hunc vsum, & commune commodum, communi sumptu impensisque omnium tuendum esse: ob eam caosam sumptus quoq; præstare Clerici debent, ad restaurationem mœnium, decreto magnorum dierum Molinensium 7. Octobris an. 1550. cui accedit authoritas Paponii lib. 5. tit. 11. art. 19 Redeamus ad institutum: ergo.

Quarto, conferre apud nos Clerici debent in communa, cum Laicis, quantum est necesse ad apparatum & pompam qua Rex in vrbem inuehitur Claud. le Bret in actione 16. Chenutius in additionibus ad Papon. l. 5. tit. 11. art. 15. deque eo extat arrest. vt vocant supremæ Curiæ vectigaliū seu iuuaminum anni 1506. Clerici ad onera tenentur.

Quinto, cum hostis metuitur, vt in obsidione eos ad portarum excubias ablegant Fabricius in Theoria tit. de patrimonio num. 16. & litera l. ad marginem, Choppinus de sacra politia tit. 1. nu. 5. quod vt faciant inducuntur ab his rationibus.

Prima quod olim responderit Gregorius eios nominis 9. can. peruenit de immunitat Ecclesiæ, à murorum custodia, nocturnisque excobijs neminē sacræ functionis prætextu excusari. *Fraternitas tua,* inquit, *nullum per nostra vel Ecclesiæ suæ nomen, aut alio modo, à murorū vigiliis excusari patiatur, sed omnes ad hoc generaliter compellantur.*

Secunda, quod bene instituta ratio præcipiat singulis vt quacunque ope licet, suam ac reipublicæ salutem tueantur ac propugnent, an autem ad id quoque cogi Clarici pignorum capione possint, ac debeant, dicetur postea.

Tertia, capi possunt redditus Clerici pendentes, hoc est quorum soluendorum, necdum dies aduenit, capi inquam possunt à Laico pro executione rei iudicatæ, si occasione fundi, aut domus debeantur, quia fructus pendentes pars sunt rei, lege fru-

ctus

ctus ff. de rei vendicatio at creditor res immobiles iudicis authoritate vsurpare sibi potest, ergo earum fructus pendentes. Imbertus in institutione forensi.

Fructuum autem pendentium nomine, bona non intelliguntur mobilia, vt aiunt, eum in ijs executio esse nulla possit Philippi Pulchri lege Regia rubrica *des biens des Prelats & Cleres non mariez* quam non raro in dicenda sententia Senatum sequutum esse scripsere Paponius, Chenutius & alij.

In quibus ergo bonis facienda est (inquies) hæc executio, si ab ea mouentia excludi placet?

Nō alijs quā immobilibus Chassan. in consuetudine Burgundiæ in rubrica *des iustices* §. 4. Glossa prima & rubrica *des successions des bastards*, § 20. Talia sunt rura, domicilia, agri, vineta, redditus beneficij, ac qui fructus à solo non sunt seiuncti. Masuerius rubrica de execut. § item executio, modo ex illis necessaria Clerico ad vitam subsidia suppetant, nec enim patiuntur æquitas ac honestas, ad eas illum redigi angustias, vnde nisi morte sequuta ex fame, emergere nequeat.

Quid si præter mobilia nihil in ære sit Clerico: nil domi forisque ab his distinctum?

Respondeo Episcopum admonendum tum esse, vt eum ad officium solutione debiti, etiam censuris si est opus adhibitis adigat, quia ad Episcopum pertinet, id operam dare, ne quid detrimenti, salua Reipublicæ publica, aut singulorū priuata capiat, & ad id si ras, causaq; postulent, intentare Ecclesiæ fulmina, at multum nomini, splendorique Ecclesiastici ordinis officit, quod Clerici, æs contrahant multum ac varium, cui soluendo non sint pares. Quid? quod hoc creditoribus noceat? cum arduum omnino sit atque difficile, læsos non irasci, priuatos re sua, non erumpere vltra quam par sit, in probra & odia, quæ mala ne accidant, vt ipse non dicam, omni est ope, industriaque, cauendum Episcopis.

Sexto, soluunt Clerici in Gallia partem eius pecuniæ, quam ab hostibos obsessa ciuitas, in communem ciuium vtilitatem impendit, Choppin. lib. 3. de sacra politia tit. 2. num. primo.

Causa est, quod cum eorum intersit peræque ac aliorum ciuium, in potastatem non venire hostium, ad id autem necassariæ sint impensæ aliquæ, nil esse videtur æquius quam eas cum sunt factæ, diuidi inter Clericos & Laicos.

Octauo etsi quam sacri sunt Clerici, tam eorum profana bona, profanis profanorum magistratuum manibus, sacra esse ac intacta debeant, quemadmodum & seruos per can. Ecclesiatum seruos qui est 69. causæ 12. quæst. 2. quæ causa Gallis principibus extitit prohibēdi lictoribus, ne se aliquādo authoritate iudicis inflecti sinerent, ad occupanda bona Clerici mouentia, pro solutione contracti æris, exequi dicunt patroni Galli *exequuter* quæ optimorum Regum amoris aduersus Ecclesiam singularia indicia, sequi senatum in iudicando, fidem faciunt eorum hac de re decreta multa ac varia, quorum meminit Bouchellus in additionibus in Petri Guenois collationes regias titulo 5. li. t litera K. ad marginem.

Tamen vt sunt tempora, nihil hac ætate de Clarici supellectile lictori imperuium est, ac clausum, vsurpare vniuersam potest, modo ne sit sacra, hac enim vna excepta, reliqua eius est permissa voluntati, vt inda creditori satisfaciat contractaque nomina deleat Bouchellus supra litera M. Im nnec ab ea necessario abstinendum esse, cum agitur de stipendio conductæ domus exoluendo, scripsit Carolus Molinæus in consuetudinem Stampensem art. 148. Blesensem art. 258. Rebuf. tractatu de Literis obligatorijs art. 4. Glossa 2. numero 16. causas eius rei has producunt.

Primo, quod Clerici teneantur regni legibus, quoad vim directiuam, cum vrbis sint ciues, partesq; Reipublicæ quam componunt, quæ hanc ergo statuta stringent, ab his Clericus immunis esse non poterit, at Francisci primi lege, cuique est integrum, capione pignorum à quocunque, pro conductę domus mercede iusta, ponere se extra damni metum: sic enim articulus sexagesimus septimus publicatarum anno 1539. *Item il est loisible à vn proprietaire d'aucune maison par luy baillee à tiltre de loyer de faire proceder par voye de gagerie en ladite maison pour les termes à luy deubs pour ledict loüage sur les biens du conducteur estans en icelle maison.*

Secundo, quod quisque iuris in alium statuit, hic eius vim experiri in se debet, per caput cum omnes de constit. & can. si in adiutoriū dist. 10. cum hunc à lege discedere æquitas non ferat, qui ea vtitur in alium, hac enim conditione eius potestatem in alium exerit, vt illam quoque in se dominari velit, cum peccabit, Aufrerius in regulam 2. in fine de potestate secularium super Ecclesiasticis personis, sane qui statuta aliqua, vt sibi sunt commoda recipit, & ea quoqoe seruare debet quoad onera, Bald. in leg. primam in fine Cod. de contrahenda empt. Sed Clerici qui domos locant, Laicis, eorum bona occupare possunt in solutum stipendij pro locatione debiti: ergo & Laici Clericorum. Pyrrhus in cōsuet. Aurelian Benedictus in can. Raynutius in verbo & vxorem num. 533. Bona dixi, nam ipse capi nequit. Caūsa est quod in Clericum ius ac potestas nulla Laico competat, cap. si diligenti, cap. significasti de foro competenti cap. vnico de Clerico coniugato in 6.

Quid si se in personam vt aiunt obligauerit?

Existimat Rebuff. in eo casu illum prehendi posse, & ad carceres Episcopi duci ibique detineri, quod si nihil habeat vnde creditori satisfaciat cessionis beneficio vti posse itáque in libertatem asseri Rebuffus tractatu de literis obligatorijs articulo 2. Glossa vnica num. 10.

Nono, non sunt Clerici in Gallia immunes à portorio *barragium*, vulgo nominant, quod pendi solet in aditu vrbis ac regni Gallice, *pour l'entrée de foraine* Annæus rer. iudicatar. lib 2. cap. 12.

QVÆSTIO XXXIV.

An Clericus coniugatus ijsdem priuilegijs gaudeat, quibus non coniugatus.

PLacet initio adnotare, Clericorum priuilegia non esse omnia vniusmodi, quædā enim appellātur fori, & Canonis, alia pro obiectn habēt vacationē à cōmunibus regni oneribus qualia sunt gabellas præstare, munera sæcularia obire, ad portas excubare, arma sumere, regis in bello latera stipare.

Nec est hoc silendum, coniungi virum posse fœminæ quæ virgo sit, corrupta aut vidua, ac de vtrisque immunitatibus, quæstionem hic esse, an eę coniugato cuilibet, tam qui virginem sibi despondit in fœminam, quam viduam, sint debitæ.

Dico primo, *Clericis coniugatis ea priuilegia neganda esse, quę sunt de tributis non soluendis, realibus aut personalibus,* Glossa in cap. vnicum de Clerico

coniugato in 6. verbo in cæteris Conarr. quæstionum practicarum cap. 31. num. 9. Azor lib. instituт moral 13. cap. vlt. q. finali.

Assertionis firmamenta præcipua tria, primum, quod intercedere distinctio aliqua in priuilegijs debeat, inter coniugatum Clericum, & cœlibem.

Secundum, quod consuetudo regnorum habeat, vt onera subditis à Principe imposita, coniugati Clerici subeant, ergo cum hæc si est rationabilis, & præscripta, vim legis habeat, cui parere oporteat, non erunt ab his oneribus Clerici coniugati liberi non magis quam Laici.

Tertium lex ciuilis approbata à Canonibus Clericos obligat peræque ac alios cap. vt inquisitionis officium de hæreticis in 6. ea enim nostra facimus quæ approbamus, cap. si Apostolicæ sedis de præbendis in 6. & lege 1. §. omnia Cod. de veteri iure Anecleau: vt quod coniugati Clerici tributa pendant, Regi obsequia solita exhibeant, ea ergo, Regi aut Reipublicæ, cuius sunt membra, si culpæ expertes esse volunt, religiosè præstabunt ac integre.

Dico 2. *Clericos qui contraxere cum virgine, gaudere priuilegio Canonis & fori, dummodo Tonsuram & vestes Clericales deferant, & alicui Ecclesiæ, cui seruiãt, sint ab Episcopo ascripti.* Ita Bonifacius eius nominis 8. in constitutione quæ incipit *Clerici qui cum vnicis*, de Clericis coniugatis in 6. Trid. sess. 23. cap. 6. de reformat. patet hinc primo Bigamos, id est qui cum duabus matrimoniũ iniere: aut cum vidua, vel si cum vna sola, eiusmodi tamen quæ ab alio iam corrupta fuerat, carere vtraque hac immunitate, si modo secundum matrimoniũ consummauerint, aut illa quæ dicitur incommodum virginitatis suæ passa, hoc dedecore sit ab alio affecta, quam ab ijs, aut eo, cui, vel quibus nupserat.

Patet 2. ad huius priuilegij vsum exigi, vt Clericus non vna tantum aliqua Clericorum veste amictus procedat in publicum, sed omnibus. Causa est quod cap. vnico de Clericis coniugatis in 6. Clericalium vestium mentio fiat numero multitudinis, & non vnitatis tantum, quemadmodum & cap. iudex de sentent. excommunicat. in 6. ergo si præter thoracem & caligas coloris atri, Clericus coniugatus nihil habeat, quod Clericum oleat, vt fieret, si pallio vteretur rubro, viridi, aut cinericij coloris, foro non gaudebit eodem quo Clerici alij.

Addit insuper Barbosa lib. 1. iuris Eccl. cap. 39. ad vestem, adici oportere Tonsuram, neutrum seorsim sine alio, sufficere ad priuilegiorum vsum.

QVÆSTIO XXV.

An oporteat Clericos admoneri vt absistant à prohibitis per Canones antequam priuilegia fori & Canonis amisisse censeantur.

QVæstionis sensus est duplex, primus ecquid oporteat admoneri Clericũ coniugij cupidũ, spoliandum eũ esse priuilegio Clericali in bonis suis, ac vacatione ordini concessa à tributis, obsequijs, indictionibus, illico ac desertis Clericis, eorũque vita cœlibe trãsibit ad fœcundã coniugum.

Secundus an similiter doceri Clerici debeant, nõ ferentibus habitum & Tonsuram, priuilegium fori & Canonis perire, ac proinde ambo eis in communi vita adhibenda esse, si eo nudari nolint.

Doctorum super hac re disputantium classes sunt duæ, Primam ducit Panormitanus cum quo sentit A Imola in cap. vltimum de vita & honestate Clericorum, Clericum quemlibet, puta etiam negotiationi deditũ in his bonis in quibus mercaturã exercet, ante trinam monitionem retinere priuilegium.

Quam sententiam subscripsit his verbis Angelus ver. Clericus 9. n. 3. *Nec sufficit trina monitio, sed oportet quod sit specifica & non generalis, nisi fieret per viam statuti, quia statutum habet vim legis, & Prælatus potest statuendo augere pœnam iuris, & infligere pœnam sine monitione verbali, alias requiritur monitio.* Paria cũ Angelo sentiũt Tabiena in verbo excõmunicatio 5. n. 24. Syluester verbo Clericus 3. n. 3.

Verum enim sententia quæ sequuur, sola retineri debet, nullam exigi monitionem, aut iudicis declarationẽ, sed amittere Clericũ immunitatẽ in bonis, B hoc ipso quo matrimoniũ cõtrahit, fori autẽ & Canonis, quo sine Tõsura aut Clericali habitu incedit.

Huius opinionis patroni præcipui ac principes sunt, Iulius Clarus lib. 5. recept. practic. crim. q. 36. num. 19. Bossius practicar. lib. primo de foro competenti num. 128. Abbas in cap. Ioannes num. 19.

Probatio est vnica: Defectus conditionum, quas priuilegiũ, voluntate concedentis exigit, illius vim omnem adimit, at quod Clericus à foro ciuili, ac profano, vacationem habeat, donum est Pontificis ac Ecclesiæ qui ad eius firmitatem, vestem postulant ac Tonsuram Clericalem: ergo his carere, est Clericale priuilegium perdere.

Confirmatur cum immunitatis concessio, donatio C sit re, facta ab eo qui potest, est vis eius omnis arcessenda, à donantis voluntate, vt fonte suo ac capite, ergo si hic beneficio quod alteri vult collatũ, modum addat ac limites, vt hi prætereundi non erunt, sic nec ille, donationis enim mensura ac regula, est voluntas humana donantis, sed Pontifici placuit suæ in Clericos beneficentiæ modum ponere, ac immunitati illis concessæ conditionem adijcere, nempe si cœlibes viuerent, si coniuges non essent, si cum Tonsura ac veste Clericali incederent, sic Trid. sess. 23. cap. 6. his verbis, *Is etiam fori priuilegio non gaudeat, nisi beneficium Ecclesiasticum habeat, aut Clericalem habitum ac Tonsuram deferens alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inseruiat vel in D seminario Clericorum, aut in aliqua schola vel vniuersitate de licentia Episcopi quasi in via, ad maiores ordines suscipiendos versetur, in Clericis vero coniugatis seruetur constitutio Bonifacij, quæ incipit Clerici qui cum vnicis, modo hi Clerici, alicuius Ecclesiæ seruitio, vel ministerio ab Episcopo deputati, eidẽ Ecclesiæ ministrẽt, & Clericali habitu & Tõsura vtãtur.*

Confirmatur, A communi sensu hominum, ac prouinciarum, legis est sensus intelligentiaque petenda, sed communis mos gentium est, vt Clerici coniugati priuatim domi suæ, aut in foro publice per iudicis sententiam doceantur, se Clericorum priuilegijs excidere, ac raxcidisse per matrimonium, non est hæc ergo monitio necessaria.

E Confirmatur, Quod Clericus sistere se iudici Laico, quod cæterorum more tributa pendere, quod onera subire regni, principum humana lege non debeat, priuilegium est status, non huius aut illius hominis in particulari: sed Clericus statum amittit, ascita sibi fœmina in coniugem, (cum sic maritus annumeretur non Clericis) ergo & priuilegia.

At nemo (inquies) subijcere se ferendæ pœnæ debet nisi coactus à iudice, sed est amissio immunitatum à foro & Canone, peccati pœna, cum his priuari Clerici non alij soleant quã qui se noris status exuunt, Tonsura scilicet & veste, aut damnata castimonia amores ambiunt, amplexusque fœminæ,

bonestos licet quia intra iusti matrimonij limites se cohibent, non sunt ergo Clerici ante sententiam aut monitionem iudicis redigendi in ordinem sæcularium, iactura suarum immunitatum.

Neganda est minor, nam quid habet culpæ coniugium? quid turpe desertio vestium, in Clerico minorum ordinum? cum Ecclesia animum in eo immobilem, cum statam, ac perennem in eodem voluntatem non exigat seruandæ castitatis? Quis enim istiusmodi hominum religioni ducit nuptias? Quis matrimonium? quam multos vbique habet Ecclesia, coniuges simul & minoribus Ecclesiæ ordinibus insignes? quos tamen culpæ nemo arguit.

Quod si Ostiario si Acolytho, aut Exorcistæ vxorem duxisse non datur culpæ, non est sane immunitatum amissio, quę horum sunt ordinum proprię, peccati in contrahendo matrimonio certa pœna, non sunt hæ ergo à Clerico coniugato tollendæ, aliqua iudicis sententia.

Obijcies 2. haberi in decretali Clementis 3. in audientia, quæ est can. 25. tituli de sententia excõmunicat. Clericis, qui, *arma militaria relicto habitu Clericali gestare nullatenus erubescũt, si à prælatis suis tertio commoniti militaria arma noluerint deponere*, his inquam Clericis, *de priuilegio Clericorum aliorum, subsidium expectandum non esse.* Trina ergo monitio prærequiritur amissioni priuilegii.

Respondeo vera narrari, spectato iure antiquo Canonum, non item recenti ac nouo Tridentini Concilij, quo est sancitum tacite, vt indicta sententia, Clericus non ferens habitum, priuilegijs suis abeat, nam cum Patres ad eorum perennitatem ac vsum, hanc circunstantiam postulent, & alias, de quibus Conciliũ his ademptis, & ea quoque perire est necesse, cum quibus causis quid ponitur, ijsdem & conseruetur: sunt autem hæ circunstantię numero quatuor.

Prima, vt Tonsura.

Secunda, vt habitu sint insigniti Clerici.

Tertia, vt ex præscripto Episcopi alicui Ecclesiæ inseruiant.

Quarta si non ministrant Ecclesiæ, vt instituantur in aliqua schola seu academia eiusdem Episcopi consensu, eo animo vt ad maiores ordines progrediantur.

Nec prætcribo hoc loco, quod responsum sibi à Cardinali Caraffa fuisse asserit Comitolus, nempe Clericos, qui Tridentinæ Synodi decreto, priuantur priuilegio fori, eo quod non habeant omnia quę ad possessionem eius priuilegij exigit, non tamen illico priuilegio canonis excidere.

Secundo, Clericum minoribus ordinibus præditum, nisi beneficium obtineat Ecclesiasticum, sine habitu, & Tonsura incedentem, omni prætermissa admonitione, prædicto priuilegio fori exui, ei tamen alia omnia, à priuilegio fori & canonis seposita, conseruata esse: ita Comit. lib. 6, quæst. 20.

QVÆSTIO XXXVI.

Quo iure humano, an diuino, Clerici, à potestate secularium sint exempti.

Est hæc quæstio copiose pertractata à Rebuffo sub finem Concordator. rubrica de eorum protectione, Suarez contra Regem Angliæ lib. 4. cap. 9. Azor. parte 1. lib. 5. cap. 12. qu. 1. Bonac. de contractib disp. 10. qu. 2. punct. 1. & alijs, quorum est hæc constans conflataque opinio, Clericorum immunitatem, siue in personis eorum, siue in causis, siue in bonis spectetur, à iure naturæ, & diuino fluxisse, *Clerici*, inquit Bernard. de Laurenti Tolosani Senatus Præses primus, *sunt exempti à potestate Laicorum auctoritate summi Dei*, in eandem sententiam è Iurisperitis iuere Couarruuias in li. practicarum quæstionum cap. 31. concl. 2. Felinus & Decius in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ de constitut. hanc inter summarum scriptores defendunt, Laym. lib. 4. tract. 9. cap. 8. Duardus in Bullam cœnæ lib. 2. versu 15. qu. 18. Pesantius de immunit. Ecclesiæ disp. 1. num. 5. Alterius de Censur. tom. 1. disp. 16. lib. 5. cap. 2. Homobonus de exam Ecclesiast. par. 8. tract. 11. cap. 4. q. 6.

Ab iis dissentiunt è Theolog. Medina Cod. de restit. qu. 15. Sotus in quarto dist. 15. qu. 2. art. 2. conclus. 3. 4. & 5. Malderus in 2. 2. tract. 5. cap. 6. dub. 7. Salas de legib qu. 96. tract. 14. sect. 11. nu. 12. è Iurisperitis Mort. in emporio iuris par. 1. tit. 2. qu. 12. Castill. contra Iur. lib. 2. cap. 5. nu. 29. ex Canonistis Garsias de nobilit. Hispan. gloss. 9. num. 18. Sosia in Bul. cap. 19. disp. 91.

Mihi tamen magis ad veritatem videntur accedere, qui aiunt, Immunitatem quæ in personis, sacro cultui ab Ecclesia addictis, versatur, iuris diuini esse.

Primo, quod sit hæc eorum opinio, certa Oecumenicorum Conciliorum auctoritate firmata.

Secundo, Pontificum.

Tertio, authorum testimoniis.

Quarto, argumentis omni luce clarioribus. Ordiamur à Concilijs, est in Trident. sess. 25. cap. 20. de reformat. *Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum immunitatem, Dei ordinatione & Canonicis sanctionibus, constitutam esse.* In Concil. Lateran. sub Innoc. III. dicitur: *Nimis de iure diuino, Laicos quosdam vsurpare, cum viros Ecclesiasticos, nihil temporale obtinentes ab eis, ad præstandum sibi fidelitatis iuramentum compellunt. Quia vero, secundum Apostolum, seruus suo Domino stat, aut cadit, sacri auctoritate Concil. prohibemus, ne tales Clerici, personis sæcularibus præstare cogantur huiusmodi iuramentum*, Concil. Later. can. 43.

Est præterea in Lateran. sub Leone X. sess. 9. non longè ab extremo hæc eiusdem in eandem sententiam oratio: *Cum à iure tam diuino, quam humano, Laicis potestas nulla in Ecclesiasticas personas attributa sit*, quo nihil esse potest ad fidem quæstionis propositæ expressius, hanc sententiam Pontifices quoq; Romani, vt certam, vt indubitatã scriptis suis commendauere posteris. Martinus V. in constitutione ad reprimendas loquens de Laicis sic ait. *Nos attendentes quod Laicis in Clericos, & Ecclesiasticas personas, & illorum bona nulla sit attributa potestas.* Innoc. 3. qui tempore Martinum præcucurrit, eandem veritatem hisce verbis comprobat,

in decretali Ecclesia S. Mariæ de constitut. *Nos attendentes, quod Laicis, etiam Religiosis, super Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis, nulla sit attributa facultas, quos obsequendi manet necessitas, non authoritas imperandi.* Mens eadem fuit Bonifac. VIII. in sua decret. quanquam, de censib. verba ipsa indicant. *Cum Ecclesiæ, Ecclesiasticaque personæ, ac res ipsarum, non solum iure humano, quin imo & diuino, à secularium personarum sint immunes.*

Tertio hanc ipsam sententiam confirmant, Imperatores & Principes, antiquissimos omnium, quod sciam, Clericos de iure Dei esse, dixit in Concil. Nicæno Constantinus Magnus, vt refertur in can. continoa 5. causæ 11. qu. 1. cum ad eum Episcopi, mutuas in se se inuicem querelas detulissent: *Vos à nemine diiudicari potestis,* inquit, *quia ad Dei iudicium reseruamini*, Ecclesiastica quoque historia testatur quia cum ei *Scripto oblatæ accusationes contra Episcopos fuissent, libellos quidem accusationis accepit, & eosdem, qui accusati fuerant Episcopos conuocans, in eorū conspectu, libellos quos acceperat incendit dicens. Ite & inter vos causas vestras discutite, quia dignū non est, vt iudicemus Deos*: Greg. li. 4. epist. 31. & refertur 11. q. 1. can. Sacerdotibus 41. Constantinum sequuti sunt Theodos. & Valentinian. Imperatores, cum enim de cunctis, qui Ecclesiæ necessitatibus inseruiunt, sancitent, vetuere eos ad iudicia pertrahi. *Habent enim illi*, inquiunt, *suos iudices, nec quidquam iis, publicis commune est cum legibus*, can. continua 11. qu. 1. *& si Imperator Catholicus est, quod salua pace ipsius dixerimus, filius est, non præsul Ecclesiæ, quod ad religionem competit, discere ei conuenit, non docere, habet priuileg. a sua potestatis, quæ administrandis legibus publicis diuinitus consecutus est, vt eius beneficiis non ingratus contra dispositionem cœlestis ordinis nihil vsurpet. Ad Sacerdotes enim, Deus voluit quæ Ecclesiæ disponenda sunt, pertinere, non ad sæculi potestates, quas, si fideles sunt, Ecclesiæ suę Sacerdotibus voluit esse subiectas.* Ioann. Papa dist. 96. can. si Imperator 11. & paulo post: *Non à legibus publicis non à potestatibus sæculi, sed à Pontificibus, & Sacerdotibus, omnipotens Deus, Christianę religionis Clericos, & Sacerdotes, voluit ordinari, & discuti, recipique de errore remeantes: Imperatores Christiani subdere debent executiones suas Ecclesiasticis præsulibus, non præferre.*

Ad has authoritates, addenda sunt rationum momenta.

Prima, non nisi circa propriam suam materiam, versari potest iurisdictio seu potestas magistratus forensis, ac regij, habere enim iurisdictionē, est nactum esse subditos, quibus ius dicatur, at non alienis, sed suis, id est propriis redditur cum fructu, & sine crimine, extraneos ad sua tribunalia cogere extra casus, quibus quisque forum sortitur, turpis est ac fœda iudicij vsurpatio, proindeque vitiosa, est ergo hæc propositio vera, iudici ac Regi prohibitum esse naturæ iure, de re cognoscere, aut iudicare, quæ est extra genus, seu terminos obiecti sui. At Clerici, non sunt de iis, ad quos se iudicum ciuilium potestas, tanquam ad suam propriam materiam extendat, per se, ac propria virtute, hæc enim est temporalis, ac politica, Clerici autem, eorumque bona sunt sacra.

Hanc autē temporalem esse, probat hæc ratio. Materia, seu obiectū cuiusque potestatis, petitur ex fine, qui ei est directè in agendo propositus. Iam quæro quid Principes, quid eorum iuridici, quid

A ciuilis Resp. in omni vitę suæ genere, spectent? nisi id quo salus, ac incolumitas publica multorum continetur? id autem temporale esse, nemo negauerit, qui sacra à profanis segregare nouerit, pax enim inter ciues, commercia inter mercatores, fides inter hospites, viarum ac itinerum securitas, quibus maxime rebus florent, vigentque Respub. procurandæ cùm primis, & ante cætera Principi, ac constituto per eum Magistratui. profana sunt bona, de eorum numero, quæ vt sunt circumscripta loco ac tempore, ita cum eo desinunt, ac finem capiunt, cuiusmodi esse Clericos, omniaque, quæ ad sacrum altaris ministerium pertinent, & ab iis ad sacrificium Missæ adhiberi sunt solita, quis dicet?

B Enimuero quæ Deo religiose sunt ac sanctè, ex formula Ecclesiæ oblata, sacra sunt non temporalia, Clerici tam inductione propria animi, quam precibus Episcopi, ac Tonsura capitis, Deo sunt affecti, addictique peculiariter eius cultui, ideoque suapte voluntate, ac institutione Ecclesiæ sacri, consequenter extra obiectum sæcularis iurisdictionis positi, ergo ab ea iudicari aut puniri non possunt.

Secunda ratio, est Potestas Ecclesiastica à Deo instituta, totaque in Romano Pontifice collata, in persona Petri cui claues regni cœlorum sunt promissę Matth. 16. *Tibi dabo claues regni cœlorum,* C *&c.* traditæ autem Ioan. 21. cum cuncti Christiani, infimi, medij, summi, sunt ei, tanquam Pastori, & Patri commissi, vt eius industria, curaque, inducerentur in salutaria verbi Dei, & Sacramentorum pascua, *Pasce oues meas*, ergo cum potestas, seu iurisdictio, esse sine propria sua materia nequeat, quæ in personis consistit in quas est exercenda, sunt hæ quoque diuino iure, ac Christi institutione attributæ Pontifici, vt ab eo cognuscantur, iudicentur, defendantur, facit ergo contra hanc Dei ordinationem, qui eas ab eius foro abstractas, ad forense deuocat, in eo dicturas causam, coram non suo iudice, de capite, honore, ac fortunis.

Tertia iure diuino sunt Ecclesiæ ministri in spi- D ritualibus, Laicis priores, ergo hos illis imperare, eosdem à iudicibus Ecclesiasticis ad sæculares, à suis Ecclesiis muneribusque, ad profana tribunalia, aut opera, à sua dignitate aliena abducere, est tali iuri iniuriam facere, illudque non sine graui sacrilegij crimine pessundare.

Neque sunt modo iure diuino Clerici à sæcularium potestate liberi, sed eorum quoque bona secundum Comitolum, lib. 1. respons. q. 63.

Probabilius hi mihi loqui, & sentire videntur, qui non nisi Regum ac Principum beneficio, bona Clericorum à tributis pendendis exempta, aiunt, ita Diu. Thom. in epist. ad Rom. cap. 13. interpretans verba illa Apost. *Ideo enim tributa præstatis, ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum seruientes.*

E *Ab hoc debito,* inquit, *liberi sunt Clerici, ex priuilegio Principum, quod quidem æquitatem naturalem habet, vnde etiam apud Gentiles, liberi erant à tributis, illi qui vacabant rebus diuinis.*

D. Thomæ assentiuntur Medina in Cod. de rebus restituendis qu. 15. Driedo in 1. lib. de libertate Christiana cap. 9. consider. 7. nec nisi priuilegio Principum Ecclesiam immunitatem bonorum assecutam volunt, & sane honore ab Artaxerxe affecti leguntur in lege veteri Sacerdotes, Leuitæ, cantores Nathinæi & ministri domus Dei, vt prouinciarum & ciuitatum Rectores, *Vectigal, & tri-*

butum, & annonam non haberent potestatem imponendi super eos. Quid Constantinum memorem? à quo Clericorum vniuersitas, quæ ad eam diem, mirandum in modum ab Imperatoribus Christiano nomini & Religioni iofensis, vexata fuerat, omni tributorum onere est leuata. Pari in eos liberalitate vsi Theodos. & Valentinianus, Imperatores ambo, à Iuliano enim Apostata, miserabiliter, ac fœdè in religionis odium oppressos, suis vterque decretis, in libertatem asseruit: *Priuilegia Ecclesiarum, quæ sæculi sui Tyrannus inuiderat, prona deuotione, iunctis ambo consilijs & animis renouarunt: Clericis item, quos indiscretim ad seculares iudices debere deduci, infaustus præsumptor edixerat, Episcopali audientiæ reseruarunt, fas enim non est, vt diuini muneris Ministri, temporalium potestatum subdantur arbitrio*, Cod. Theod. lib. 45. quibus verbis indicant Clericorum immunitatem, sic esse diuino iure constitutam, vt non sine tyrannide, & sacrilegio violetur à Principe. Quare in id ei incumbendum est sedolò, ne quid in eam per se, aut asseclas suns, fori ministros, peccet, ne quod timere boni omnes debent, in his pœnis hæreat, qoas in Clericorum contemptores, ac legum, quibus à Magistratuom iniuria proteguntur, statuerũt Concilia, Pontifices, Imperia. *Quicũque enim index, aut secularis, in Presbyterum, aut Diaconum, aut quemlibet de Clero, aut de iunioribus, absque audientia Episcopi, Archidiaconi, aut Archipresb. iniuriam inferre præsumpserit, ab omnium Christianorum consortio habeatur extraneus.* Concil. Altisiodor. sub Papa Deusdedit can. 40. Ex quo palam est, hoc delicti genus, quo ius Episcoporum, atque libertas Ecclesiastica violantor, excommunicationis censura puniri, an autem sit hæc, ipso facto incurrenda, aç latæ vt loquuotur sententiæ, an ferendæ tautum, non constat, verum dubitandi causam omnem adimit particula (habeatur) canoni huic inserta sicut & ista, pellatur, quæ est in Agath. cao. 7. quæ cum non ad præsens, sed futurum tempus referatur, noo sententiam latam, sed fereodam significat.

Secus est tamen de his qui Clericis, eorumque bonis ooeta imponunt ac vectigalia iudicandum, intuentibus quæ ab Innoc. III. scripta sunt in Lateran. Concil. can. 46. ibi enim qoi iudiciali aoctoritate Clericos pro dignitate non tractant, sed eos vectigales esse Regi more popularium suorum cogunt, excommunicationis ipso facto incurrendæ nexu vinciuntur, canon est his verbis præscriptus. *Aduersus Consules, & alios, qui Ecclesias, & viros Ecclesiasticos tallijs, seu collectis, & exactionibus aliis grauare nituntur, Concil. Lateranense, immunitati Ecclesiasticæ volens prouidere, præsumptores huiusmodi, sub anathematis districtione prohibuit, excommunicationi præcipiens subiacere transgressores, & fautores eorum, donec satisfactionem impendant competentem.* Simili pœna animaduertit Pontifex quotannis in eos, *qui ex eorum prætenso officio, vel ad instantiam partis, aut aliorum quorumcumque, personas Ecclesiasticas coram se ad suum tribunal, audientiam, cancellariam, consilium, vel Parlamentum præter iuris Canonici dispositionem trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directè, vel indirectè quouis quæsito colore.* Bulla cœnæ can. 15. Quia tamen nunquam hæc Pontificia sanctio promulgata fuit in Gallia, nec à populo recepta, quæ duæ tamen res, sunt oecessariæ, vt lex obliget, hæc enim promulgatione instituitur, ac conditur, firmatur verò ac perficitur, (vt nimirum omoes ac singulos è communitate constringat) posteaquam à maiore vel

A potiore seu digniore populi parte acceptata, & vsu comprobata fuit, secundum axioma commune Iurisperitor. relatum à Grat. in dist. 4. *Leges instituuntur cum promulgantur, firmantur cum moribus vtentium comprobantur*, cuius est hic sensus leges substantiam suam intrinsecam promulgatione acquirere, accidentaliter autem perfici, cum acceptantur à populo, quia (inquam) Bulla cœnæ, Gallis nunquam innotuit iuridicè, nec ab iis recepta fuit, qui in eam peceant, censendi non sunt aliqua excommunicationis censura notati.

Quid si sponte, quid si vltro, ac non coacti, de consensu mutuo, Clerici dirimendis controuersiis quæ casu, inter eos de fortunis ac honore sunt ortæ, B de turba Laicorũ, arbitrum aliquẽ sibi legant?

Nec hi iudices eligere, nec obtrusos recipere possunt, qui causæ suæ præesse iure nequeunt, est hæc responsio è sanctionibus Pontificum petita, nam in Decretali significasti, de foro compet. quæ decretalis est Greg. IX. ita præcipitur: *Licet priuatorum consensus eum, qui iurisdictioni præesse dignoscitur, suum possit iudicem constituere, Clerici tamen in iudicem non suum, nisi forte persona sit Ecclesiastica & Episcopi Diœcesani voluntas accedat, consentire non possunt*, & in sua Decret. si diligenti eod. tit. Innoc. III. *Clericus non potest iuri suo renunciare & in causis temporalibus sibi Laicum iudicem constituere*, eodem pertinent quæ proximè præcedenti quæ- C stione sunt ex Conciliis Antiocheno 1. can. 12. & Carthaginensi can. 15. allata quæ hic repetenda non ducimus. Posse tamen, eidem in ciuilibus submittere se tanquam arbitro, scripsere, Dian. in tract. de immunit. Eccles. resol. 106. Tann. in 1. 2. disp. 4. qu. 4. dub. 1. num. 29. si tameo eius sententiæ stare nolint: ad id cogi non poterunt.

QVÆSTIO XXXVII.

An Clerici, saluo iure suæ immunitatis, soluere possint vectigal aliquod Principi, non coacti, sed sponte.

D

DIco primò, *Clericos, non posse sibi onus imponere soluendi tributi Principi, nec promissum, aut sponte acceptatum, Romano Pontifice inconsulto pendere.*

Primo, quia abdicare se priuilegio, seu iure immunitatis integro, aut eius parte, nemo potest sine crimine, 11. qu. 3. can. inolita 45. cap. si diligenti 12. de foro compet. sic enim vniuersitati Clericorum faceret iniuriam, sic ius læderet Romani Pontificis, in cuius dedecus, ac contumeliam redundat haud dubie, quod contra eius voluntatem, ac decreta, Laico se quis submittat, ac tali submissione, in ordinem vulgi se redigat.

E Secundo, si possunt Clerici, soluendi tributi necessitatem sibi inferre, possunt quoque publicani, aut quæstores regij, iuste illod ab iis sine crimine exigere. Consequens est falsum, nam non est in iure priuati alicuius hominis, sine facultate superioris, ab obligatione legum qoas sanxit, eximere eius subditos: ergo cum Pontificum, & Conciliorum legibus, prohibeantur Laici tributi nomine, quidpiam à Clericis postulare, ac tanquam debitum exigere, falsum est, id eis per priuatos Clericos permitti posse: ita autem statuisse Concilia patet ex Tolet. 4. can. 46. & tertio can. 20. Lateranensi sub Innoc. III. can. 46. in primo enim præ-

cipitur, *vt omnes Clerici, pro officio religionis ab omni publica indictione, atque labore habeantur immunes, vt liberè Deo seruiant.*

In secundo, vetantur publici Magistratus, Ecclesiarum seruos, Episcoporum, Presbyterorum & Clericorum omnium, fatigare exactionibus & angariis.

In tertio damnantur violatæ libertatis Clericorum, qui eos vectigales Principum faciunt, tributaque, ab iis ad Reipublicæ commodum inconsulto Pontifice exigunt, vera est ergo minor, Pontificum & Conciliorum sanctionibus, Clericos à pensitandis tributis liberos, ac immunes esse, cui priuilegio nulla sua pactione obesse possunt, sic enim Innoc. III. in sua decretali si diligenti 2. de foro competenti: *Manifestè patet, quod non solum inuiti, sed etiam voluntarij pacisci non possunt, vt sæcularia iudicia subeant, cum non sit hoc beneficium personale, cui renunciari valeat, sed potius toti Collegio Ecclesiastico sit indultum, cui priuatorum pacto derogari non potest.*

Secundo, renunciare priuilegio sibi concesso nemo potest, cum tertij detrimento, quia quâ parte est ea renunciatio tertio cuidam noxia, vitiosa est, & illicita, cum prodesse omni tempore singulis liceat, nunquam vlli obesse. Sed abdicatio Clericalis priuilegij, facta à priuato quopiam, iuri Pontificis Romani derogat, quia eximendo aliquem à potestate sæcularium, eum sibi ac iurisdictioni suæ immediate subiicit, quam subiectionem perdit, per spontaneam abdicationem eius priuilegij, à Clerico, in fauorem principum factam: Ita Panormit. in decretal. Innoc. III. cum tempore de arbitris.

Dico secundo, *Nec soluere posse Clericos, saluo iure suæ immunitatis, id quod sponte soluturos se sunt polliciti, & à Laicis, Princip. datur siue vectigalia.*

Est hæc conclusio, tùm rationibus ante allatis certa, tùm maxime auctoritate Pontificum, Innoc. III. cap. aduersus de immunit. Eccles. Leon. X. in Concil. Lateran. sess. 9. Bonifac. VIII. in cap. Clericis 8. de immunit. in 6. Benedic. XI. in Extrauag. quod olim de immunitatib. Ecclesiar. qui omnes seuere Clericis prohibent ne quid tributi nomine pendant vnquam magistratui Laico, in subsidium egentis Reipub. nisi Papa annuente & consulto.

Dico tertiò, *Excommunicatos esse Principes, eorumque ministros omnes, qui onus Clericis imponunt soluendi quidpiam, aut præstandi, sine auctoritate Romani Pontificis:* Ita Innoc. III. in Concil. Later. can. 46. Leo X. in Concil. item generali Lateranensi sessione 9. in qua sacro approbante Concil. Constitutiones Bonifac. VIII. ad libertatem Clericorum pertinentes, quæ à Clemente V. in Concilio Viennensi reuocatæ fuerant, ab eodem Leone sunt restitutæ, iisdem penè verbis ac cum omnibus Censuris, quas pro libertate Ecclesiastica Bonifac. antea sciuerat. Sane cum Principes, nullam in Ecclesiasticas personas, potestatem habeant, nec aliquam eis competere, tribuique oportuit in eorum bona, quibus si vectigalia imponerent, & personis quoque ad quas pertinent, præcipere possent, easque ad illa soluenda, pro suo iure cogere, quod tamen negant Concilia Lateran. & Trident. sess. 25. cap. 20. vbi hæc leguntur *Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum immunitas, Dei ordinatione, & Canonicis sanctionibus instituta est.*

A Dico quartò, *Excommunicationem, qua in eos animaduertitur, qui præstationem, Ecclesiasticis personis imponunt, sine Pontificis assensu, esse latæ sententiæ, eique reseruatam, præterquam in mortis articulo.*

Primo est id planum ex can. 18. Bullæ cœnæ.

Secundo, ex decretali Bonifac. VIII. cui initium est Clericis 8. de immunit. Ecclesiar. parag. nec igitur in cuius postrema parte districtè, *personis Ecclesiasticis & Prælatis omnibus, in virtute obedientia, & sub depositionis pœna prohibet*, ne quid sæcularibus soluant absque expressa sedis Apostolicæ licentia: *Et si soluerint, vel prædicti receperint, in excommunicationis sententiam incidant ipso facto, à supradictis autem excommunicationum & interdi-*
B *cti sententiis, nullus absolui valeat (præterquam in mortis articulo) absquè sedis Apostolicæ auctoritate & licentia speciali.* Non credit tamen Toletus, in sua summa, tract. de casibus in Bulla cœnæ reseruatis excommunicatione nona, censura irretiri eos qui sponte soluunt, quos tamen irretiebat Bonifac. quod in Bulla cœnæ neque in Concil. Lateran. renouatam esse non appareat.

Dico quintò, *Quo priuilegio Clerici gaudent, & Ecclesia, eodem quoque gaudere eorum familiam, domesticos, & seruos:* ita Diana in tract. de immunitate Eccles. resolut. 97. Leo in Thesauro fori Eccles. parte 1. cap. 11. Habetque hæc assertio fidem à can. 10. Concil. Tolet. 3. vbi prohibentur Iudices & alij Magistratus ciuiles, Ecclesiarum seruos,
C ac Clericorum omnium fatigare exactionibus publicis, ac angariis: *Si quis vero iudicum*, inquit canon, *aut actorum, Clericum, aut seruum Clerici, vel Ecclesiæ, in publicis aut priuatis negotiis occupare voluerit, à communione Ecclesiastica, cui impedimentum facit, censeatur extraneus.*

Obiicies, *Fori priuilegio*, secundum Trident. *is tantum gaudere debet, qui beneficium Ecclesiasticum habet, aut Clericalem habitum & Tonsuram deferens, alicui Ecclesiæ, ex mandato Episcopi deseruit, vel in seminario Clericorum, aut in aliqua schola, vel vniuersitate, de licentia Episcopi, quasi in via, ad maiores ordines suscipiendos versatur*, sess. 23. cap. 6.

At in seruis, familiaque Episcopi, reperire aliquid tale non est facile.

Primo vt latine nesciunt: ita beneficia regere ne-
D queunt. Deinde delecti ad custodiam Episcopi, aut procurationem domus, de ordinibus sacris, suo tempore locoque recipiendis non cogitant, fitque sæpe, vt eorum nullus, aut pauci, per Tonsuram, sacro sint Clericorum ordini aggregati, ex quo Pereira in tract. de manu regia par. 1. cap. 19. nu. 13. planum fieri asserit, immunitatem à tributis aliisque regni oneribus priuilegium quidem Clericorum esse, nullo modo eorum, quorum opera vtuntur ad ministeria domestica.

Respondendum, eo loco, qui est in obiectione notatus, de Clericis duntaxat Concilium agere, non aliis, qui aliunde fori priuilegio, & Ecclesia-
E stica immunitate fruuntur, Papæ aut Conciliorum indulgentia. Diana supra, Cenedo in quæst. Canon. q. 4. n. 26. & alij.

Explicantur dubia quædam ad Clericorum immunitatem spectantia.

PRimum, *An Clericus, ob delictum, priuari possit feudo, aut Emphyteusi, quam aliena voluntate possidet, vt Principis, aut priuati hominis.*

Feudum à Clerico possidari potest, quà talis est, ac nomine Ecclesiæ sibi commissæ, vel agnationis, aut hæreditatis iura. Si primum, non potest à principe, aut eius iudice spoliari feudo, annexo Ecclasiæ, antequam ab Ecclesiastico magistratu, dicta in eum sententia fuerit, ratio est, quod da Clericorum criminibus cognoscere directè aut obliquè Laici nequeant. Quid? quod æquitas non sinat Ecclasiam, ob vnios cuiuspiam hominis noxam, rebus suis axui? si reus est, puniatur sana, vt est commeritus, tam capite, quam soli murationa, hoc ipso nihil est iustius, sed ea duntaxat lege, ne noceatur Ecclesiæ, ne eius fortunis, ac prouentibus detrahatur, aliquid, in pœnam admissæ à Clarico culpæ, nam cum Ecclasia nihil peccauerit, cum sit innocens, ac sceleris omnis expers, cur agris, cur possessionibus suis, ac feudi priuatione aliena scelera loeter? eo ergo spoliari Clericus non poterit, si ad ipsum pertineat nomine Ecclesiæ, quam administrat.

Posse autem, si more sæcularium, donationa amicorum gratuita ac liberali, aut suceessiona, ius ad eum feudi sit delapsum, commonis est Canonistarum opinio, quia tunc consideratur feudum, sine ordine ad Ecclesiam.

Confirm. certom ast merita da Clericis, cum peccant, supplicia posse exigi, ac non tantum aliquantâ pecuniæ summâ Iudicem Ecclesiasticum posse, eos mulctare, sed & agris, possessionibus, ac feudis, cum culpæ merentur hanc pœnam, nam si vita ob peccata eis potest adimi, cur non & opes? cur non feudum? cur non & cætera fortunæ caduca membra?

Argumento hoc fretus, Suarez lib. 4. defensionis fidei Catholicæ cap. 34. consuetudinem damnari posse negat secũdum quam Imperator in vassallos suos Clericos, aut Rex in ministros, & Consiliarios, item Clericos inquirit, eosque pecuniis, depositiona ab officio, aut feudi priuatione mulctat. *Quia tunc*, inquit Laym. tract. 9. cap. 5. *non considerantur, nisi sub respectu mere ciuili, & maximè quia sub ea conditione & pacto, ad ea ministeria acceptantur, quod pactum neque contra bonos mores, neque contra Ecclesiasticam exemptionem esse videtur.*

Quod si crimen, ob quod Clericus diem apud Imperatorem aut Regem dicit, esset per se aedirectè oppositum fidelitati, obedientiæ, ac honori, quem vt feudatarius, ais debat vr directis Dominis, etiamne tùm esset iudicis Ecclesiastici taquirenda authoritas, eius expectanda contra illum senteotia?

Nequaquam, cum enim penes Imperatorem, aut Regem, feodi quod est Ecclesię traditum directum dominium maneat, ad eos propriè pertinet de controuersiis, supar feudo motis, aut mouandis, quæstionem habere, tastimonio Alexand. III. in cap. ex transmissa 6. & cap. verum 7. de foro competenri: at à fide dominio debita discedere, bellum ei perfide indicere, eidem obsequia necessaria non reddare, culpæ sunt eiusmodi, quarum turpitudo, A ac fœditas, à conditione feudi, peti maximè dchat: argo ad Imperatorem, aut Regem, non Episcopum, da his Clerici feudatarij criminibus cognoscere, eaque vindicare spectat.

Dub. secundum, *An Clericus apud Laicum iudicem, quæstionem possit instituere contra Laicum.*

Respondendum posse, ita Alexand. III. cap. si Clericus Laicum 5. de foro competenti, ratio est, *quia actor, forum rei sequi debet*: Excipiunt aliqui casum, in quo contraria consuetudina secus fieret in aliqua prouincia, sed huic exceptioni locum non esse, indicant hæc verba decretalis citatæ proximè, *Actor forum rei sequi debet, licet in plerisque locis, de consuetudine aliter habeatur.* B Quid si crimen asset mixti fori? In actoris est arbitrio, reo litem intentare, coram quo iudica erit ei placitum: libet audire ea de re respondentem Lucium Pontific. III. in decretali cum sit 8. de foro: *Cum sit generale, vt actor forum rei sequatur: verum quoniam seculares iudices in exhibenda iustitia personis Ecclesiasticis, sæpe in iudicio sunt remissi, in fauorem Ecclesiæ est introductum, vt malefactores suos, qui sacrilegi sunt censendi, venerabilium locorum rectores, possint sub quo maluerint iudice conuenire.*

Dub. tertium, *Quæ sint causæ, crimina que fori mixti?*

Causatum tripertita est distributio, quædam sunt C merè spirituales, ciuiles aliæ, mixti fori tertiæ, spiritoales, quæ & Ecclesiasticæ nominantur, sunt eæ, quæ propriè spectant ad regimen Prælatorum Ecclesiæ, cuiusmodi sunt, quæ ad Dei cultum, animæque salutem pertinent, speciatim de doctrina fidei, sacrificio, Sacramentis, ministrorum ordinationa, votorum obsaruantia, consecratione templorum, altarium, virginum, paccatorum fuga ac odio, &c. Suar. lib. 4. de lagib. cap. 11. Couarr. in prattic. quæstionib. cap. 31. conel. 1. ratio est, quod vt potestas, seu iurisdictio, denominationem sumit ac speciem, à materia quam pro obiecto habet, ita & causæ, quæ disceptantur in foro, at sunt ea omnia, quæ pro exemplo sunt allata, spiritualia, hoc D sensu, quod ad Dei cultum, ac animæ salutem raferantur, sunt ergo causæ spirituales, eæ omnes quæ cultum Dei, bonumque animæ spectant.

Causæ mere ciuilas, sunt eæ, quæ versantur in discussione rei, quæ ad tranquillitatem Reip. pertinet, aut in quibus agitur bonum ciuitatis, aut singularium personarum, ita quæ sunt de agris, eorum terminis, dominio, subiectione ac tutelis, earumque iure, causæ nominantur ciuiles, non spiritoales, aut mixtæ.

Quales eæ haberi debent, quæ ad vtrumque forum vocari possunt, quod accidit in criminibu quæ dicuntur mixti fori, da quibus postea.

Vt enim est in causis diuersitas, ita & in criminibus, quædam enim sunt Ecclesiastica, seu spiri- E tualia, alia ciuilia appellantur, postrema mixti fori. Priora, sunt ea quæ iura Canonico prohibentut, non diuino, vt violatio ieiunij, aot præcepti alicuius Ecclesiastici similis. Ea item quæ iuri naturæ aduersantut, sed à Principe, aut eius magistratu, in iudicium non vocantur, quia aliquid spiritualitatis continent, vt Simonia & hæresis, vel ideoquod ciuili iure non vetentur, vt est pacti simplicis violatio, deceptio in emptionibus intra dimidium iusti pretij.

Ciuile crimen, seu fori tantum secularis, ast transgressio legis merè politicæ & sæcularis. Mixti fori peccatum est, quod repugnat tam Ecclesiæ legibus, quam Principum sæcularium, vt ast con-

cubinatus Clerici, venatio cum armis, & clamosa A in locis, quæ sibi Princeps reseruata esse ad voluptatem voluit, vel quæ iure naturali sunt vetita, licet propriam spiritualitatem non habeant, statum tamen tam Politicum quam Ecclesię oppugnant, eique sunt contraria, cuiusmodi crimina sunt, vsura, concubinatus. Sodomia, Clarus in pract. crimin. qu. 37. Piasecius in praxi Episc. parte 2. cap. 4. art. 3. num. 23. Sponsaliorum violatio Abb. in cap, ex litteris 2. num. 4. de sponsal. Sanch. lib. 1. de matr. disp. 29. num. 9. maxime si agatur de eorum valore, non pœna inferenda alteri duarum, per quem stat, quo minus impleantur, quia cum tale crimen sit mere seculare, secundum Molinam to. 3. disp. 70. num. 9. ei per Episcopum iuste imponi B pœna non potest, cum iurisdictionis eius limites. exeat quidquid seculare est ac ciuile.

Prętet hos casus, sunt & alii, in quibus per Ecclesiasticos iudices corrigi possunt Laici, Aufrerius in suo tract. de iurisdict. Eccles. in sæculares centum quadraginta nouem enumerat, pauciores Glossa in cap. Cum sit Generale ver. malefactores & cap. licet verbo vacante de foro compet. quos omnes complexa est his versibus.

Hæreticus, Simon, sæuus, periurus adulter, Pax priuilegium, violentus sacrilegusque: Si vacat imperium, si negligit ambigit, an sit suspectus iudex, si subdita terra, vel vsus, si quis pœniteat, miser aut sit, causaque mixta, si denuntiat Ecclesiæ, quis iu- C dicat? ipsa.

Dubium quartum, *In quo fundetur potestas Ecclesiæ, cum de criminibus supradictis iudicat?*

In iure cùm naturæ, tùm Dei, naturæ quidem, quia eius est vindicare crimina, qui vetuit, cum potestas directiua, sine coercitiua sit inutilis, ergo cum Ecclesia, adulteria prohibeat, Simoniam, & periurium, ne operam videatur ludere, hæc eam crimina castigare est necesse, quæ sunt repugnante lege admissa. Dei autem, quia Episcoporum est, ac Præsulum, subditos sibi populos pascere, vitiis eorundem occurrere, cum sunt facta emendare, ne corrobata impunitate audacia, porro serpat, ad virtutum, ac authoris sui interitum. Cum peccata D Pontifices puniunt, *Non humanæ constitutioni, sed diuinæ potius innituntur, quia eorum potestas, non est ex homine, sed ex Deo proindeque ad eorum officium pertinet, de quocunque mortali peccato corripere quemlibet Christianum, etsi correctionem contempserit, per districtionem Ecclesiasticam coercere.* Innoc. III. de iudiciis cap nouit 13. Iure ergo tam naturali, quam diuino, licet Episcopis inquirere, *super quolibet criminali peccato, vt peccatorem reuocent à vitio ad virtutem, ab errore ad veritatem, præcipuè, cum contra pacem peccatur, quæ est vinculum charitatis.* Innoc. ibid. Imò & canonico, vt statuisse Patres aiunt qui Romanæ interfuere Synodo sub Ioanne. Decreti, quo id tùm sanxere, verba sunt eiusmodi. E *Habent Episcopi, singularum vrbium, in suis Diœcesibus liberam potestatem, adulteria, & scelera inquirere, vlcisci, & iudicare, secundum quod canones censent, absque impedimento alicuius,* de Offic. Iudic. cap. perniciosa primo. Sane cum blasphemia periurium, magia, ac sacrilegium, sint contra Deum, supernaturaliter nobis cognitum, ac reuelatum, proindeque cum contemptu aliquo religionis coniuncta, sortilegium autem, cum fidei periculo, Dei irreuerentia, violatione rerum sacrarum, iactura animarum, decuit Ecclesiam de iis criminibus cognoscere, ea plectere, ne nocerent, studio suo, operaque impedire. Verum est tamen, Lucij tertij, concessione, in cap. 8. de foro competenti, *quoniam sæculares iudices in exhibenda iustitia, personis Ecclesiasticis, sæpe sunt in iudicio remissi, in fauorem Ecclesiæ introductum esse, vt malefactores suos, qui sacrilegi sunt censendi, venerabilium locorum rectores, possint sub quo maluerint iudice conuenire.*

Dubium quintum, *An Laicus de causis spiritualibus, quæstionem habere aliquando possit, sine crimine.*

Aut in iis, de iure agitur, aut facto, si de iure, vt cum quæritur an hic contractus sit vsurarius, an licitus, an matrimonium ratum, aut irritum, sponsalia valida, aut nulla, iuramentum obligatorium, aut inane, ac nullarum virium, talium causarum discussio, ad iudicem Ecclesiasticum pertinet, quia cum sint spiritales ex fine, cuius causa sunt institutæ, ab alio examinari nequeunt quam qui dirimendis eiusmedi litibus ex Dei institutione præsidet. Tales sunt Ecclesiastici, quorum curæ commissa est Ecclesia, ergo & controuersiæ, quibus continetur salus animæ, cum qui finis, idem quoque mediorum sit arbiter, cuiusmodi esse respectu salutis, conscientiæ pacem, quietem à litibus, explanationem iuris in animæ causa ambigui, nemo non intelligit, ergo de eorum conditione operum, vt an valeant, necne, tam propter spiritualitatem, quæ est eis annexa, quam iudicandi modum ac regulas, quæ ex sanctionibus Pontificum, Conciliorum decretis, Patrum disciplina sunt petendæ, quo in genere scientiæ, Laici raro excellunt, cognoscere Clericis est permissum.

De vsura docent Piasecius loco citato Clarus parag. fin. qu. 37. Laym. tract. 9. cap. 2. de Immun. Eccles. eorum ratio est, quod secundum sacros canones, quorum communiter Laici non sunt scientes examinari oporteat, qui contractus sint vsurarij.

Si tamen essent in aliqua prouincia, aut ciuitate, præscriptæ à Magistratu certæ leges, quas ad vsuræ fugam seruare esset necesse, vt est Laici iudicis officium inquirere an sint seruatæ, ita & punire qui eas fuerint transgressi, vnáque decernere, contractum, ea forma damnata institutum, rescindendum esse, quia in eo casu non de iure alieno, sed proprio iudicat.

De iuramento, & periurio, loquitur Innoc. III. in cap. nouit 13. de iudiciis, his verbis: *Cum inter reges ipsos reformata fuerint pacis fœdera, & vtrinque præstito proprio iuramento firmata, quæ tamen vsque ad tempus prætaxatum seruata non fuerint, nunquid non poterimus de iuramenti religione cognoscere, quod ad iudicium Ecclesiæ non est dubium pertinere.* Neque modo iuramenti violatio, disquisitionis est Ecclesiasticæ tantum, sed etiam incertitudo, an valeat: Ita Abbas in cap. cum contingat de iureiur. *Cum ex rationum, & opinionum conflictu, redditur saltem probabile dubium, de valore iuramenti, non potest iudex secularis cognoscere, sed debet referre ad iudicem Ecclesiasticum.* Hæc ille. Ex quibus fit planum, quæstiones quæ de iure mouentur, super causis spiritualibus, in foro Ecclesiæ dirimendas esse, vt de matrimonio docent, Honorius III. cap. 3. de ordine cognitionum, Alexand. III. in decretali ad Londinens. Episcop. quæ ordine est septima in titulo. Qui filij sint legitimi, ibi enim ei præcipit vt de matrimonio matris Regis Angliæ, quæstionem instituat, modisque omnibus, quibus poterit,

rit, sciresatagat; sitne legitimum necne. Et quanquam ea cognitio Innocent. III. decreto, in cap. accedentibus 12. de Excessibus Prælatorum, soli reseruetur Episcopo, sitqua iure nouo, Trident. Concil. sess. 24. cap 20. adempta Decano, Archidiacono, & aliis Prælatis inferioribus; committi tamen Vicario Episcopi posse, vsus ipse fori docet, quem probant Rebuff. de foro Vicarij Archiep. num. 155. Bertrach. in tract. de Episcopis lib. 4. pat. 6. qu. 20. Piase. lib. 2. cap. 4. art. 4. num. 1.

Paradistinctionis altera fuit de facto, causisque in quibus an sit, necneinquiritur, v.c. an is, qui accusatur furti, verè sit eius conscius, an qui arguitur, pecuniam dedisse fœnori, contra legem de mutuo, gratis dando peccauerit, & istarum notitia, examen, ac sententia, secularis iudicis opua est, ac demandatæ sibi à Principe prouinciæ in iudicando, pars non minima, quare si ambigitur, non de natura contractus, non de effectu iuramenti, ac promissi, qui est nexus, vinculum, ac obligatio illud præstandi, sed de facto, an pactio vsuraria cum mutuatario intercesserit, an cum iuramento res aliquando sit promissa, potest iudex secularis, suspectum de crimina, & accusatum, sistere ad iudicium, vt causam dicat, testes audire, tabellas inspicere, verba pacti excutere. reumqua conuictum de crimine, alieno ore, id est testium, aut suo, per confussionem, metu iustæ pœnæ, ad præstationem promissi iurati, ac vsurarum restitutionem integram ac plenam, quantum eius facultates sinunt, adigere, modo ne conuictus de eorum sit numero, qui per Clericatum, in Christi militiam sit transcriptus.

Dubium sextum, *Quæ sit in Iudicem Laicum, de causa Clericorum Spiritnali cognoscentem, constituta pœna per Canones.*

Prima. quod eius actio sit nulla, Iudicium inane ac nullarum virium, Gregor. ad Ioan. defensor. lib. 11. epist. 18. & refertur 2. qu. 1. can. in primis 7. & can. Clericus, can. Sacerdotibus 11. quæst. 1. cap. Et si Clerici da iudicus 4. vbi sic Alexand. III. loquitur: *Etsi Clerici coram seculari iudice conuicti fuerint, vel confessi de crimine, non sunt propter hoc à suo Episcopo condemnandi, sicut enim sententia, à non suo iudice lata non tenet, & ita confessio facta coram ipso*, In eandem sententiam scripsit pleraque Imper. maxime Codice de Episcopis & Cleric. Authentica statuimus, vbi corriguntur Iustin. constitutiones duæ, comprehensæ authentica causas, & Authent. Clericus eiusdem tituli.

Quid si pro Clerico Laicus pronuntiauerit? quid si ei causam adiudicauerit? *Si derelicto Ecclesiastico iudicio, publicis iudiciis purgari voluerit, etiamsi pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat, & hoc in criminali actione. In ciuili autem, perdat, quod euicit.* Concil. Carthagin. 3. can. 9. Causa est, quod sententia sine iurisdictione dicta, sit nulla, & ea carere in Clericum magistratus regios docetur in Synodo Eugen. Papæ, relata ex parte à Grat. in cap. decernimus 2. de iudicus, ab Alexand. III. in cap. 4. eiusd. tit. Bonifacio VIII in cap. vnico da Cleric. coniugat. in 6 Innocent. III. in cap. Ecclesia S. Mariæ 10. de constitut. in hæc verba. *Nos attendentes quod Laicis (etiam religiosis) super Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis, nulla sit attributa facultas, quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi, à quibus, si quid motu proprio statutum fuerit, quod Ecclesiarum etiam respiciet commodum, & fauorem, nullius firmitatis existit, nisi fuerit ab Ecclesia approbatum.*

Est etiam in Laicum, ius parantem Clerico dicere, inconsulto Papa, aut eius Episcopo, excommunicationis lata sententia, à Gregor. I. apist. 10. lib. 11. & à Martino V. in constitutione cuius initium ad reprimendas de anno 1429. die autem prima Februar. quam hic latæ sententiæ, ac ipso facto incurrendæ, nec ab alio quàm à Pontifice, præterquam in mortis articulo absoluendæ, esse voluit: *Eos autem, qui Clericos ad forum, siue iudicium Laicale, directè, vel indirectè, trahere præsumpserit, eo ipso causâ ipsâ, omnique iure priuat, eis, siue in possessorio, vel petitorio, in re, vel ad rem, causâ vel occasione, quomodolibet competenti*, singulares autem personas excommunicatione, Capitula autem, & Conuentus, suspensione, in pœnam mala à se tentati iudicij afficit. Quod in Gallia non seruari, litteris tradidit P. Greg. in partit. iuris lib. 2. tit. 9. littera e. in commentatiis, vsus enim fori & Regni pridem obtinuit, vt iudices Regij cognoscant de crimine priuilegiato Clerici, Rebuff. in proœmio ordination. regiarum Gloss. 5. num. 33. eodem Clerico, in potestate, iureque sui Episcopi relicto, vt pro communi delicto eum puniat, Chassanæus ad rubricam *des Iustices*, ad verba *& droict d'scelles*, numero 49. in consuatudinibus Burgundiæ.

Impunè quoque non tantum, sed & cum laude capi, & pecuniæ aliquanta summa plecti posse à Laico Iudice Clericum, non tamen corporaliter, cum arma noctu defert, tradunt iidem authores qui supra. Insuper, cum in aa arta quam profitetur, sincerè, ac sine frauda, non versatur, lege fin. Codice de iurisdict. omnium Iudicum. Quid si armia ab eodem priuetur? Spoliabitur sine culpa. Ceuallos tract. de cognit. per viam violentiæ parte 2. qu. 54. Babadilla in Politic. tom. 1. lib. 2. cap. 18. quia ita habet consuetudo, nec deest tacita Pontificis ac Episcoporum permissio, ob quam etiam causam cogi nequeunt Laici iudices, ea restituere Clerico, cui sunt erepta, satellitum aut custodum ministerio.

Dubium septimum, *An ministri regij possint Clericos venationi operam dantes spoliare auibus, plagis, ac retibus, quibus ad eam rem vtuntur.*

Posse communis est opinio, quam scriptis suis inseruere Villalob. in summa tomo 2. tractatu 10. difficult. 16. nu. 2. Cenedo in Collect. iuris par. 1. collect. 37. n. 19. Salsedus in addit. ad Diazcap 68. niti videnturhi auctores hac vna causa. Quod ad id à Pontifice, cæterisque Præsulibus, facultatem habeant, saltem tacitam, quod vbique, id sit in more Episcoporũ reclamanta nemine. Rationem aliam profert Vasq. tom. 2. disp. 167. cap. 4. num. 32. nec contemnendam. Nempe, quod non sit contra iura Ecclesiæ, Clericis opem ferre, vt leges tam canonum, quàm Reip. ac Principum obseruari curent, faciunt id ministri regij, cum arma Clericis subtrahunt, quibus in statuta Regum incurrunt, eaque euertunt, quare non eorum crimen aliquod, aut culpam, spoliationa retium aut auium, quibus hi ad venandum vtebantur, ministri regij vindicant, sed ad legis custodiam, priuatione rerum istiusmodi adiuuant, in quo nihil habent Clerici quod querantur, iura sua imminui, lædi libertatem, ac priuilegia, hancqua Galliæ & Hispaniæ consuetudinem esse, vt arma iia ablata non reddantur docent. Couarr. lib. 2. resolut. cap. 20. & in pract. quæst. cap. 33. Iulius Clarus in pract. crimin. qu. 36. num. 26. Nauarr. lib. 5. consil. cons. 27.

Quod probant hi auctores Suar. lib. 4. defens. cap. 34. num. 14. Vasq. 1. 2. disp. 167. cap. 4. Layman. lib. 4. tract. 6. cap. 4. nam erepta aiunt eis reddi oportere, aut ad magistratum Ecclesiasticum transmitti.

Dubium octauum, *An liceat Clericis, appellare ad tribunalia secularia, cum ab Episcopis, aut Superioribus suis, queruntur se grauari.*

Causæ dubitandi duæ, prima, quod lege naturæ, licitum est cuique, vim à capite suo propulsare, seque, cum iniuste ad necem quæritur, aut eius honori struũtur insidiæ, seruato inculpatæ tutelæ moderamine defendere, ergo & eorum implorare auxilium, qui sub sinu suæ protectionis positos, tueri possint & valeant.

Secunda, quod talis sit regni, talis fere consuetudo omnium gentium, quam silentio ipse suo, patientiaque Pontifex approbat.

Quare non impunè modo, sed & honeste posse Clericos, ab Ecclesiasticis, à quibus opprimi se aiunt, ad seculares confugere, vt sibi in dubiis suis temporibus opem ferant, credidere è Theologis, Rodriguez in summa tom. 1. cap. 155. num. 8. Llamas in instruct. Confess. parte 1. cap. 7. parag. 18. Henriq. lib. 14. cap. 12. num. 6. Portelius in additionib. ad dubia regul. verbo appellante nu. 3. iuuat hic eius verba apponere: *Religiosus, inquit, si per appellationem, vel alia via intra ordinẽ potest vitare vim sibi iniuste illatam, incurret censuras, si ad iudices seculares recurrat. Si verò neque sit locus appellationi, vel illa non recipiatur, & superior, ad quem posset recurrere, longe distat, itaut non possit illum adire, instante grauamine, vel etiam cœpto, & sic iniustè illatum arbitrio boni viri, tunc credo Religiosum, vel Clericum posse recurrere ad Principem sæcularem, qualis est Rex.* Hæc ille, quæ confirmari posse videotur ex eo, quod Rex tum aditur non vt iudex competens, vt aiunt, sed vt auxiliator oppressorum, qui appellantem iuuare poterit, nouos auctoritate sua dando iudices, abrogando veteres, vel si mitius agere placet, rogando Prælatum, vt subdito fiat placabilis, vimque illatam ipse adimat, aut locum dat appellationi, de cuius negatæ iniuria, quia ei, aut eius magistratui, constare certo non potest, nisi ex actis, ea legere, ea postulare & examinare poterit. Ratio est, quod qui tueri potest, & ea quoque adhibere ei est permissum, sine quibus, esse defensio non potest. Quid? quod actorum inspectio, per se, ac propriè iurisdictionis non sit actio, cum arbitrantes ea possint inspicere: ita Malderus in 2. 2. qu. 96. art. 4. Sousa in Bullam cœnæ cap. 15. disp. 78. nu. 2. estque hæc sententia tam propter eorum authoritatem, quam rationes initio positas, probabilis, dummodo qui vim patitur, patiatur iniustè, & hãc iudices Ecclesiastici, quamuis rogati tollere noluerint, aut ob distantiam locorum, de eo rogari non possint, & tamen periculum sit in mora, iniuriaque manifesta, & nil fiat per modum vsurpatæ iurisdictionis, sed necessariæ defensionis.

Verùm non placet hæc opinio his Theologis Serario in lib. 4. contra Reg. Angliæ cap. 34. Azorio parte 2. lib. 5. cap. 12. & 14. Reginal. tom. 1. lib. 9. cap. 22. Sairo de Censur. lib. 3. cap. 18. nu. 6. Laym. lib. 4. tract. 9. cap. 4.

Quam communem sententiam, & Curiæ Romanæ consuetudinem, haud obscuris verbis confirmant Concilia Chalcedon. can. 9. Agathense can. 32. quod ipsum fit quoque ex epistolis decretalibus Pontificum planissimum, in decret. Innoc. III. ad Vercellem. Episc. quæ est 17. de iudiciis est his verbis: *Præcipiatis ex parte nostra prælatis, vt Laicis, de Clericis conquerentibus, plenam faciant iustitiam exhiberi. Nonobstantibus appellationibus frustratoriis, quas in eorum grauamine Cleri frequenter apponunt, ne pro defectu iustitiæ, Clerici trahantur à Laicis ad iudicium sæculare, quod omnino fieri prohibemus.* Sunt & aliæ, Romanorum Episcoporum, in eandem sententiam scriptæ epistolæ, ex quibus constat, Clericorum causas, à Laicorum tribunalibus, secludendas esse, nec vnquam licuisse, nisi apud Episcopos, Ecclesiasticosque iudices, eas agitari, ac iudicari. At enim, inquies, consuetudinis magnam vim esse, cum scitur, nec ei reclamatur ab his, quorum loqui interest, tũc enim habetur pro lege: ex quo sequitur, & Clericos, cum acerbe, habentur, & iniuste à suis superioribus, nec spes est, quod violentiæ suæ modum sint impositur, secularia tribunalia tentare posse, nec cum id faciunt peccare, quia legi obsequi, ac parere, non est in vitio, cum est rationabilis, quemadmodum nec consuetudini, cum est præscripta.

Respondendum, Pontifices morem hunc non probare, cum eum, in prouinciis vbi auctoritas canonum viget, radices agere non sinant, ad præscriptionem quod attinet, dicendum est, hic nullam esse, quia qui incapax est possidendi, est etiam præscribendi, vt in simili prope causa respondit Alex. III. Parmensi Episcop. cap. cum caosam 7. de præscript. ibi enim, cum ageretur de decimis, quas se longa temporis intercapedine, possedisse narrabat vir nobilis, proindeque sui eas iuris esse aiebat: vno hoc verbo rem confecit: *Quod cum Laici decimas detinere non possint nec eas vlla valent ratione præscribere.*

Dubium nonum, *An Clericus, capi possit, inuentus noctu cum armis, & mutato habitu.*

Dictum est antea, Clericum in crimine deprehensum, capi posse à magistratu regio, in eaque sententia esse Peregrin. de immunit. Eccles. cap. 16. Duard. in Bulla cœnæ lib. 2. can. 19. qu. 7. Bonac. de legib. disp. 10. qu. 2. puoc. 1. parag. 1. Laym. loco supra cit num. 6. iam videndum restat, an repertus cum armis, nocte concubia, capi à lictoribus regiis, ac in publicos carceres compingi possit.

Posse negat Megala in 3. par. lib. 3. cap. 11. art. 7. per causam Bullæ cœnæ Domini, in qua excommunicantur Magistratus, quomodolibet operam suam accommodantes, ad capturam Clericorum nisi id illis per Pontificem liceat.

Affirmant Bobadilla in politic. lib. 2. cap. 18. Sousa in Bulla cœnæ cap. 16. disp. 82. nu. 9. Laym. lib. 4. tract. 9. cap. 4.

Primo, quia caritatis est, obuiam ire peccatis, eaque impedire, cum licet, id facit magistratus regius, cum Clericos in tenebris vagantes comprehendi mandat. Enimuero cum ferre arma, cum plateas aut vrbis vicos obire de nocte in armis, leges tam canonicæ, quam ciuiles vetent, facit prudenter, ac cum laude, quisquis tam verbo quàm facto Clericos adiuuat, ne in eas, culpâ suâ ac scientes incurrant.

Secundo, non modo cum vis infertur, sed etiam cum paratur, ab ea se expedire cuique naturæ legibus est licitum, vel mutatio habitus in Clerico, eiusdemque in publicum progressio cum armis, eoque tempore maximè quo omnibus quieti indulgere est in more, tacite indicant consilia cum agitare aut turpia ac fœda, aut priuato alicui noxia,

ergo cum se, aliosque defendere, iudici sit necesse, priuatis autem semper in laude, magistratui eiusque ministris, vitio dari nequit, si Clericos probabiliter in capita, aut fortunas priuatorum, noctu cum armis grassantes capiant. Qua de re sic Crucius in direct. consc. par. 1. præcept. 8. qu.3. art.1. dub.3. concl. 3. *Iudex secularis iure defensionis suæ, aut alterius innocentis, licite comprehendit Clericum, non solum in actuali aggressione, & crimine patrando sed etiam preueniendo illum, & impediendo postquam est factum ne fugiat.* Ad eam rem tamen, ne sit vitiosa talis captura, concurrere debent sequentia, primum, vt non leuia ministris regiis argumenta suppetant, Clericos in armis esse, vt noceant, quia si his accincti domo exeant, vt se tueantur à via aperta, aut inimicorum insidiis, vt, tùm non peccant in legem, quæ hunc casum probabiliter nunquam est complexa, ita nec eius pœnis, de quarum numero est captura, teneri debent.

Secundum, quod Clericum comprehendi sit tùm necesse: Nam si hic aliquem offerat qui damna se præstiturum recipiat, si quæ forte vlli intulit, aut qui eius nomine spõdeat, recta se iturum ad ordinarium, vt de causa mutati habitus, aut progressionis in publicum cum armis eum edoceat, capi & incarcerari non debebit.

Quia cum causa iusta est aliqua Clerico, ferendi arma, dies ei, violatæ legis canonicæ, aut ciuilis, dici non potest, cum eiusmodi casum comprehendere lex non soleat.

Tertiò requiritur, vt Superiores, vt puta Papa, & Episcopi, non queratur iniuriam sibi, ac immunitati Ecclesiasticæ, tali captura fieri, nam vt hæc vitium non habeat, tacitum consensum Prælatorum exigit, alioqui non videtur futura, sine probabili vsurpatione iurisdictionis in Clericos, at est silentium eorum, quos loqui, ac opponere se capturæ Clericorum oportebat, tacitæ Episcoporum voluntatis, vt id impunè fiat à secularibus, qualecunque indicium: est hæc ergo ad vitandam culpam in hoc genere necessaria.

Dubium decimum, *An praxis fori sit probanda, secundum quam iubetur Episcopis à Senatu, vt à se excommunicatos ob culpam absoluant, actaque per se in hac materia rescindant.*

Dico primò, *spectato iure communi, & seclusis specialibus priuilegiis, praxim hanc damnandam per se in hac materia esse.*

Primo, quia nec Deus, nec natura patitur, vt filij parentibus suis, oues Pastoribus serui Dominis imperent, sed sæculares iuridici, Sacerdotalis ordinis sunt filij, Sacerdotes, eorum parentes, ac Pastores, & hi illis imperant vt supponitur: ergo præter rationem, non est ergo probanda hæc praxis.

Secundo, non nisi superiori competit. comparatione sui inferioris, eum cogere ad rescissionem actuum suorum: sed Magistratus Ecclesiasticus, non est subordinatus politico, nec hic, in eum iurisdictionem vllam habet, nisi in ciuilibus, quo de numero, non est excommunicatio, aut censuræ alicuius similis illatio, facit ergo Senatus, quod ei, nec ratio magistratus, quam gerit in Repub. nec natura ipsa permittit, cum Episcopo, aut Prælato alteri præcipit, vt censuram à se latam tollat, in qua læsum se quis queritur, est ergo iudicum hæc praxis damnanda, quidquid dicat Couar. in pract. qq. cap. 35. num.3. parag. cæterum.

Dico secundò, *Per eam immunitatem Ecclesia violari, nisi eam excuset speciale Papæ priuilegium, aut commissio.* Ratio est, quod in Ecclesiæ ministros,

A iurisdictio vsurpari nequeat, saluis eorum priuilegiis, ac immunitatibus, sed vsurpatur, vt supponitur, cum iubeantur Episcopi, metu amittendi temporalia sua, reum expediendi è vinculis Ecclesiæ, quibus eum ex causa irretierant.

Dico tertio, *Non peccare fideles, cum censuris iniustis oppreßi, appellant sæculares, neglectis Episcopis, aut eorum superioribus, à quibus sunt repulsi, sine auxilio:* Ita Couarr. loco citato, Laym. lib. 4. cap. 4. tract. 9. causa est, quod defendere se quisque naturæ iure, & ad sui defensionem aduocare possit quoscunque modo idoneos.

Dico quartò, *Cum est iusta Clericorum querela, quod accidit, cum censuris sine culpa vlla sua op-* B *primuntur, à quibus eos Superiores, quamlibet rogati, noluerunt absoluere, posse Iudices, acta omnia, & processum causæ ad se aduocare, eumque examinare, ac si iniustitiam commissam repererint rogare Ecclesiasticos, vt querelæ causam amoueant, oppreßis opem ferant:* Sic enim nihil de Clericorum dignitate detrahunt, sic in re vlla, eorum priuilegia non infringunt.

Dubium vndecimum, *An Iudex sæcularis poßit de Decimis cognoscere.*

Dico primò, *Cum de iure agitur, vt cum quæritur, ad quem decimæ pertineant, quo titulo exigantur, an ad hunc, aut illum spectent, quod iudicium proprietatis, seu petitorium appellatur, solius esse Iudicis Ec-* C *clesiastici, ei præesse, in eo quid sequendum, quid tenendum resoluere.* Constat ex cap. 2. & 3. de iudiciis, & probatur, quia tale ius, est consequenter spirituale, vtpote ortum ex beneficio, eiusque titulo, de quo inquirere, an sit legitimus necne, solius est Iudicis Ecclesiastici.

Dico secundò, *Cum de facto, seu possessione agitur, vt cum petitur, quis decimas possederit, & à quo tempore, quod dici solet iudicium possessorium, probabile mihi est, iudicem Laicum, in eo quæstionis genere versari posse.*

Dicunt hanc sententiam Selua parte 1. de benefic. quæst. 7. num. 13. Gregor. Tholos. de benefic. cap. 40. num. 10. Nicol. Garsias par. 1. de benefic. cap. 1. num. 50. Fagund. de præcept. 5. lib. 3. cap. 5. num. 1. & 2. Moneta de decimis cap. 8. qu. 1. nu. 5.

D Et prima eorum ratio est, quod possessio rei spiritualis, temporalis sit, vtpote quæ non in iure, sed in mero facto consistat: Ita patet, quæstionem de decimis esse mixti fori, spectatamque vno modo, iuris esse Ecclesiastici, ciuilis alio, Ecclesiastici quidem, cum agitur disquisitio iuris ad illas, vt cum postulatur à iudice Ecclesiæ, vt decidat, vtrum qui præscriptione temporis, superantis omnem memoriam, se à solutione decimarum excusat, ab iis sit vere liber, vt esse Fagundez dicit. Ciuilis autem, cum Clericus causatur sibi factam à Laico iniuriam, negatione decimarum, quas sibi perpetuo solutas ante actis temporibus asserit, a- E gitque interdicto retinendæ, aut recuperandæ possessionis. Ab hac opinione abeunt, Homobon. de exam. Eccles. par. 1. tract. 8. cap. 8. qu. 24. Azor. par. 1. lib. 7. cap. 36. qu. 5. Laym. tractatus præcitati cap. 4. num. 11. Nituntur hac vna causa, quod possessio sit ius insistendi, seu detinendi rem aliquam vt definit Gloss. in lib. 1. digest. de acquirenda vel amittenda rerum possess. Less. lib. 2. de iustit. Ergo cum tale ius sit spirituale consequenter, vt pote fundatum in beneficio, eiusque titulo, possessio quoque rei spiritualis, itidem spiritualis erit. Sed respondendum

Antec. proprie loquendo, falsum, esse quia pos-

sessio, mera est occupatio, siue detentio rei, in facto consistens, quod si ius nonnumquam dicitur, causa possessionis efficiens, in eius descriptione, pro formali, & quidditatiua ponitur. Hæc de Anteced. consequentia quoque est neganda, possessionem scilicet spiritualem esse, si ius materiale non fuerit, indicio est, quod ius, inquirendi de matrimonij validitate, adiunatur ab Alex. III. Regi Angliæ, tanquam incompetenti Iudici, relinquatur autem eidem quæstio de possessionum iure. Sic enim ille in decretali causam 7. Qui filij sint legitimi: *Non attendentes, quod ad Regem pertinet, non ad Ecclesiam, de talibus possessionibus iudicare, ne videamur iuri Anglorum regis detrahere, qui ipsarum iudicium ad se asserit pertinere, fraternitati vestræ mandamus, quatenus regi possessionum iudicium relinquentes, de causa principali, videlicet, vtrum mater prædicti regis de legitimo sit matrimonio nata, plenius cognoscatis, & causam huiusmodi terminetis.*

Dubium vndecimum, *An Clerici exportantes pecuniam extra regnum, contra legem, ea spoliari possint à Laico, Regis ministro, aut ipsimet exulatum mitti ob hanc culpam.*

Dico primò, *Clericos peccantes contra legem, de pecuniis non exportandis extra regnũ sine Regis facultate, iisdem priuari posse*, Heuia in Curia Philippica par. 3. parag 3. num. 11. Bobad. in polit. to. 1. lib. 2. cap. 18. num. 117. ratio est, quod Clerici vt ciues, ciuilibus, id est, quæ ad commune bonum ciuitatis pertinent, statutis ac legibus teneantur, sunt enim membra Reip quibus est obsequendi capiti necessitas, non iubendi, quare nisi paruerint. in pœnam contemptu Principis imperij, pecuniis spoliari suis poterunt, non tanquam ab his iudicibus, quorum potestati subsint ipso iure, sed à delegatis ad hunc effectum tacite, ac virtute à Papa, aut Episcopis, per speciale priuilegium. Quia cũ è re sit communi Ecclesiæ, eiusque maiestate, Clericos honestate vitæ, ac bonorum omnium genere, prælucere Laicis, intersit autem ad id plurimum, eos culpæ expertes esse, in eam mentem venio, vt credam, placere Papæ & Episcopis, vt de eorum criminibus iustæ repetantur pœnæ à Laicis, ne in eas spe impunitatis sæpe recurrant, in quo quid læditur Clericorum dignitas? quid Ecclesiæ? quæ quod per se facere ipsa potest, exequitur per alium.

Confirmatur, cum pecuniæ nerui sint bellorum ac regni, interest Reip. ac Principis, videre ne ex earum auectione extra regnum, detrimenti aliquid patiatur vt vere patitur, quo enim earũ maior transportatur copia, hoc quoque fit ipse infirmior, hoc ad resistẽdũ hostibus debilior, impetitur ergo quodammodo ac læditur, exportatione istiusmodi: ergo cum defendere se, ac tueri à vi imminenti, Principi liceat, licebit etiam fisco suo, tales pecunias addicere, non per modum iustæ punitionis, sed inculpatæ tutelæ, ac defensionis.

Dico secundò, *Laico Principi permissum non esse, Episcopos delinquentes aut Clericos, exilio plectere, aut emissione è regno.* Ita Molina to. 1. tract. 2. disp. 3. concl. 6. Becan. in sum. tract. 3. par. 2 cap. 1. sect. 9 Vasq. to. 2. disp. 167. cap. 4. Bonac. trac. de legib. disp. 1. q. 1. pun. 6. num. 19. ratio est, quod pœna exilij, imponenda sit à superiore, delinquenti, non ab alio, cum enim Principi discessionem è regno imperanti, reum obsequi oporteat, nec obsequia nostra alteri sint, quam superiori debita, consequens est, in eo potestatem ac iurisdictionem exigi, qui eiectum ciuem ex vrbe, ob peccata, ablegit in exilium. Sed ea carent in Clericos Laici: ergo, &c.

Deinde quam indecorum est, ac turpe, vt qui homines, iudicium dare debent in sæculares, ij ab istis, hoc est parentes à filiis iudicentur ac puniantur? quo quid potest esse à recta ratione disiunctius? accideret id vero si quod Iurisconsulti quidam aiunt, Principi Laico aut eius magistratui fas esset capitis pœna, aut exilij animaduertere in Clericos. Maneat ergo quod est in conclusione positum, ac auctoritate præstantissimorum hominum firmatum, Clericos sacros esse, vt in vita, & fortunis, sic in domo, soloque patrio, lædi non posse sine crimine, quare nec ad illud commutandum exilio cogi posse.

Obiicies, debent Clerici, vt ciues, parere Principi in re iusta, quæque ad commune bonum pertinet: ergo & puniri, pœna ab eo contra delinquentes posita, si quid eos admittere contigerit, quod eius bono commodisque aduersetur.

Neganda est Conseq. causa est, quod ad primum, Princeps potestate sit præditus sufficienti & idonea, non ad alterum, eo quod sint Clerici ab eius potestate coercitiua, exempti per Pontificum priuilegia. Alexandri III. in cap. etsi Clerici 4. & Luc. III. in cap. Clerici 8. de iudiciis.

Obiicies 2. si expelli regno Clerici nequeunt à Principe, per viam iurisdictionis contentiosę & iudicialis, (vt aiunt) quid impedit hũc in eos animaduertere, vt solent Patres in filios, Domini in seruos, at in iure Dominorum est, ac Patrum, filios, ac seruos, quamlibet Clericos, exturbare domo, si pacem eius ac trãquillitatem violant, aut quidpiam aliud simile peccent, quo eorum in se iustam offensionem subeant: ergo & Principi similiter licebit; Clericos immorigeros, aut peccati conuictos, regno extrudere, ad exulandum cogere. Maior est neganda, quod enim Clerici, qui operas suas locant alteri, ab eo possint manumitti, filij à Patre, paterna domo excludi, causa est hæc, inter plurimas non vltima, quod ius non habeant commorandi Clericus apud Dominum qui sibi eum ad rerum suarum curam delegit, filius apud Patrem, nisi quandiu & quanto tempore erit eis placitum, quod in Episcopis & Clericis locum non habet respectu Principum, cum enim ab eis, eorumque opera, non adhibeantur in Ecclesia, ad eius ministeria sed à Papa, qui eos beneficiis ac animarum curæ præficit, ius habent ea retinendi, ac in iis commorandi si volent dum viuent, quare à Principibus iis exui, aut ab iis expelli non possunt, vtpote constituti à Papa ad eorum regimen, cuius voluntati aduersari illi, nec possunt nec debent.

Dubium duodecimum, *An Clericus, Magistratui sæculari parere debeat imperanti, vt responsurus de re aliqua, suo se tribunali sistat certo die, ac hora.*

Respondendum, non teneri, quia suo non iudici, morem gerere, & obsequi, nemo tenetur. Addo amplius, nec id Clericũ honeste posse, ac sine crimine facere. Causa est prima, quod obsecundare iudici, in re mala, sit cooperari eius culpæ, peccat Iudex regius, cum Clericum, ad se cum mandato euocat, cum enim non sit hic, eius potestati obnoxius, habent eius in illum imperia, vsurpatæ iurisdictionis speciem, proindeque & culpæ labem, quandoquidem ius exerceri, dies dici, pœna statui in non suũ subditũ non permittit æquitas, certo violanda.

propter iniuriam, quæ fit vero ac legitimo Iudici Clerici, ad forense tribunal citati.

Secunda ratio, Priuilegiis à sancta sede concessis ordini, derogare Clericus non potest, sine Papæ licentia, vt est in decretali Innoc. III. si diligenti de foro compet. & in alia cui initium significasti eod. titulo, & clarissime canone non liceat 14. causæ 3. q. 6. vbi Innoc prohibet Clericis, ne relictis, *his Sacerdotibus, qui in eadem prouincia, Dei Ecclesias gubernant, nutu diuino, ad alias conuolare prouincias, vel aliarum prouinciarum iudicia expetere, præsumant aut pati*, eo quod vt loquitur ibi Glossa explanans hoc verbum, *expetere*, *si Clericus sine consensu sui Episcopi consentiret in alium iudicem, sic posset euacuari iurisdictio Episcoporum, eo quod eius exemplo, alii induci possent ad consentiendum in alium iudicem*, quod sine iniuria status, & Antistitum esse non potest: ergo cum Clericus, sæcularis magistratus tribunalia, eiusdẽ imperio frequentans, cõtra priuilegia Ordini concessa faciat, ei obsequi, nec tenetur, nec potest, cum ad ea vocatur.

Ita loquitur Piasec. in praxi Episcop. parte 2. cap. 4. art. 3. num. 8. *Nec posset reputari Clericus contumax, si citatus non compareat, coram Iudice sæculari, etiamsi citetur ad docendum de suo Clericatu, dummodo vulgo habeatur pro Clerico, non enim potest licitè comparere coram illo, neque bannum, ad contumaciam huiusmodi latum illi præiudicaret.* Hæc ille.

Infertur ex dictis, Clericum, ad iurandum Laico iudici, cogi, aut induci non posse, quia id ei lex Ecclesiastica prohibet, 22. qu. vltima can. nullus 22. *Nullus*, inquit lex, *ex Ecclesiastico ordine, cuiquam Laico, quidquam super sacrosancta Euangelia iurare præsumat*. In eam qui peccant, puniendi dicuntur priuatione communionis Ecclesiasticæ, sic Concil. Cabillon. can. 12. *Statuimus vt si iudices publici, præsumptione, vel potestate qua pollent, Clericos & Abbates, coram se comparere fecerint, à communione omnium Sacerdotum eos sequestrari.*

Secundo infertur, non posse Laicum iudicem, compellere Clericum, ad exhibenda nomina, quibus est ei obligata Respublica, quia ab eius est imperiis immunis ac liber. Cum tamen de texendo catalogo agitur, aut inuentario vt loquuntur bonorum, quæ quis possidebat dum viueret, quia creditores ac legatarij ei interesse debent cum fit authoritate Iudicis, & in eius oculis, mihi videtur esse non improbabile, ab eo, creditorem Clericum citari posse per edictum, aut specialiter nomine proprio per apparitorem, aut aliquem fori ministrum, ei non absimilem. Ceuallos in tract. de cognitione per viam violentiæ parte 2. qu. 78. nu. 3. Gironda de Gabellis parte 4. parag. 1. num. 18. Ratio est, quia talis citatio, vera non est, simplexque citatio, sed potius monitio, vt iudici præsentem se Clericus exhibeat, si voluerit, quæ de iure non supponit iurisdictionem cum ad parendum iure non obliget. Ne tamen fraus Clericorum immunitati vlla fiat, non nisi cum conditione, ad illud vocari debent nempe si sua interesse putauerint, non abesse à foro: ita citati authores quibus placet insuper, creditorem de Clero, citari posse à Iudice ciuili, cogique, iura vt sua, sibi exhibeat, quando de consensu maioris partis creditorum, debitor prorogati sibi postulat tempus ad soluendum præstiturus ex pacto eorum mutuo: ratio est, quod in tali casu, Clericus non conuenitur vt reus, sed excitatur vt actor, ad manife-

A stationẽ nominum quibus ei debitor astrictus hæret, ne quid ei de illis, inrequesito ad illa depereat.

Quid? quod ea citatione vis immunitati Clericali nulla fiat? cum in eius potestate maneat, parere aut abnuere, scio si velit interesse, aut abesse, si videbitur.

Dubium decimum tertium, *An Priuilegia data Clericis, adeo sint fixa, vt ob nullum flagitium illa amittant,*

Priuilegia ordini Clericorum concessa, bipertito diuiduntur, quædam fori, alia appellantur canonis. Priuilegium fori, est immunitas, vt cuius trahi ad sæcularia tribunalia nequeunt, Canonis autem, vt lædi, ac male tractari non possint, sine censura, 17. qu. quarta can. si quis suadente, ab
B his dimanant alia, quæ Cardinalis in Clementin. I. de vita & honestate, & Syluester in verbo Clericus 2. retulere in commentarios.

Primum, quod à præstatione onerum realium, ac personalium quæ ciuibus imperantur, sint immunes, de immunitate Ecclesiarum cap. non minus.

Secundum, quod data Ecclesiæ, antequam eidem sint tradita à donante, vindicare valeant cap. ex litteris de consuetudine.

Tertium, quod eorum familia conueniri coram iudice nequeat.

Quartum, quod facientes statuta contra Clericos sint excommunicati.

C Quintum, quod ad Ecclesiæ ac beneficiorum regimen, admoueri soli possint.

Sextum, quod sportulas dare non teneantur, de vita & honestate Clericorum cap. cum omni. De his ergo Romanæ sedis aduersus Clericos singularibus, ac prope diuinis beneficiis quæritur, an eorum culpâ aliqua, caduca fiant. Et pro parte negante stetere aliqui, pro affirmante fere omnes, quid sentiendum existimem super hoc quæstionis genere exponam paucis.

Dico ergo primò, *Multa incidere tempora, cum priuilegium canonis omnino concidit, & delinquenti Clerico deperit*, quinque numerat Caietan. in summa verbo excommunicatio circa manus vio-
E lentas num. 14. Sylu. in verbo excomm. 6. quatuordecim colligit Diu. Thom. septem in 4. sentent. distinct. 18 quæst. 2. art. 1. ad 1. quæstiunculam. Age ergo, quibus Clericis canonis priuilegium non faueat, quibus fori immunitas, sit per canones conciliaque adempta, videamus.

Et primo quidem, *Qui Clericalis ordinis dignitati, non modicum detrahentes, se ioculatores, seu goliardos faciunt aut bufones, si per annum artem illam ignominiosam exercuerint, ipso iure, si autem tempore breuiori, & tertio moniti, non resipuerint, careant omni priuilegio Clericali*, Bonifac. VIII. de vita & honestate Clericorum in sexto cap. 1.

Secundo, iure Clericali excidunt hæretici, cum
E expediat, *Vt qui intra Ecclesiam positi, contra fidem, & Ecclesiæ disciplinam agunt, rigore principum conterantur, ipsamque disciplinam, quam Ecclesiæ humilitas, exercere non præualet, ceruicibus superborum potestas principalis imponat.* Isidorus lib. 3. sentent. de summo bono cap. 53. & refertur 23. quæst. 5. canone 20. quare & propter hoc crimen depositi, traduntur sæculari magistratui, vt de iis, pœnas culpæ suæ pares repetat: *Præsenti nihilominus ordinatione sancimus*, verba sunt Lucij III. in decretali ad Abolendam 9. de hæretic. *vt quicunque manifeste fuerit in hæresi deprehensus,*

si Clericus est, vel cuiuslibet ordinis, obumbratione fuscatus, totius ordinis Ecclesiastici prærogatiua nudetur, & sic omni officio, & beneficio spoliatus, secularis relinquatur arbitrio potestatis, & ita iudicatum olim fuisse in Gallia scribit Chassanæus in commentarium super consuetudine Burgundiæ ad paragraph. *des Iustices*, verbo *s'il n'a grace*, num. 77.

Tertio, est Clericus omni Clericorum priuilegio spoliatus, qui posito habitu vitam agit libidinibus infestam, qui fœditate morum, & operum, in quibus versatur, Ecclesiasticum oomen infamat: Ostiensis in cap. Perpendimus de sententia: ratio est, quod sit indignus quem Ecclesia protegat, tueatur, ac prærogatiuis augeat, qui eam turpibus suis factis dedecorat. Ostiensem sequitur Ioan. Andreas in eadem decretal, Syluest. verbo excommunicatio 6. num. 7. vbi ait io Clericum magnorum scelerum reum, à sæculari iudice animaduerti posse: *Quando iudices Ecclesiastici, sunt in puniendo negligentes, vel periculum in mora, non patitur eos adire, vel enormitas facinorum, pœnam maiorem expetit, arbitrio bonorum, quam Ecclesia possit inferre, vt quia sunt publica, scandalosa, & Reip. valde nociua.*

Contra hos authores pugnant Panormitanus in illam decretal. Perpendimus de sententia excommunicationis, Tabiena in verbo excommunicatio 5. nu. 20. Vigianus in tractatu de immunitate Ecclesiæ disput. 2. conclus. 2. Zanard. in director. Confessor. tomo 3. cap. 50. aiunt enim hi omnes Clericum, de horrendo aliquo suspectum crimine, à Magistratu regio capi posse, captumque, ad Ecclesiasticum deducendum, vt hic in eo exemplum statuat.

Quam opinioοem iudicio suo communiit Clemens VIII. cum enim è Religiosa familia quispiam accusatus, & conuictus proditæ Turcarum principi, partis non vltimæ, regni Neapolitani, capite luisset facinus, enimuero vt debebat, factum non approbans, iudices grauiter increpuit, de immunitate Clericorum In eo homine violata, quod cum hi exemplo simili defenderent, damnandum respondit, ac ne quid simile tentarent in posterum, seuere edixit. *Quare hæc disputatio in hoc regno*, Neapolitano scilicet, *finem accepit, vt cognitio talis criminis, pertineat ad Ecclesiasticum, nisi causa delegetur à summo Pontifice, quæ delegatio à Clemente VIII. facta, demonstrauit apud Iudices Laicos circa tale crimen, iurisdictionem extare.* Genuensis in praxi regni Neapolitani cap. 72.

Quarto, tam fori, quàm canonis, priuilegium non retioent, qui post susceptos Minores Ordines, à statu, & conditione Clericali, transierunt ad coniugalem, aut facti sunt bigami cap. 1. de Bigamis in sexto, aut actualiter sunt degradati, vel si verbo tantum sunt tales, non tamen præterita peccata eluunt, nec quæ in vita sua detorta sont, & obliqua corrigunt. Comitol. responsion. li. 1. q. 96. Quod si esse meliores, & fieri niterentur, neutro spoliandi essent. De priuilegio fori diserte affirmat Panormitanus in cap. tuæ discretionis de pœnis, & de vtroque, tam canonis, quam fori, in cap. ad Abolendam de hæreticis, sic loquitur: *Si sequitur incorrigibilitas post dispositionem, secundum verum intellectum capitis cum non ab homine de iudiciis, perdit Clericus omne priuilegium Clericale, & absque alia traditione, comprimi potest per iudicem sæcularem.*

Quinto, cum lege Ecclesiæ, prohibitum sit Clericis in Clement. prima de vita & honestate Clericorum, *Carnificum, seu macellariorum, aut tabernariorũ officiũ publice & personaliter exercere*, summa prouisione animi, ista sunt illis vitanda ministeria, *Quod si tertio moniti ab his non destiterint, aut ipsa, exercendo resumpserint quandocunque coniugati omnino, non coniugati in rebus, etsi omnino, succedant vt Laici, in personis priuilegium Clericale, quandiu præmissis institerint, eo ipso amittant*, Clem. V. Clement. 1. lib. 3. quæ incipit Diœcesanis.

Sexto, cum Christi exemplo, Clericos præstare Laicis oporteat, lenitate morum, ac facilitate animi erga omnes, prohibentur armis aliis, quam spiritualibus vti, idque ad Dæmonis, & vitiorum victoriam, tam quibus eorum virtus, quam aliena impetitur, quod si relicto Clericali habitu, militiæ dent operam, armisque procedant in publicum, nec tertio moniti, ad bonam frugem redeant, armaque deponant, Clericale priuilegium, tam Canonis, quam fori, nullum retinent de qua re Clemens tertius in decretali in audientia 25. de sentent. excommunication. interrogatus enim cum esset, an Clerici, qui arma militaria, relicto habitu ClcЄicali, gestare nullatenus erubescunt, priuilegio canonis fruerentur respondit, *Quod cum frustra Ecclesia imploret auxilium, qui cõmisit in ipsam, & lex secularium principum, huic responso, satis efficax afferat argumentum, qua manifeste cantum habetur, matronam, cuius pudicitia attentata fuerit, non posse iniuriarum agere, si in veste meretricali, fuerit deprehensa, huiusmodi Clerici, si à Prælatis suis tertio commoniti, militaria noluerint arma deponere, de priuilegio Clericorum subsidium aliquod habere non debent*, quare & in cap. Perpendimus 23. eodem titulo, impunè occiditur Sacerdos, qui habitu Clericali deposito, seditionis auctor extiterat, & in cap. cum non ab homine decimo quarto eiusdem tituli paragr. finali respondet Clemens III. *Occisores Clericorum, aut Presbyterorum, qui contempto Clericali habitu, tyrannidi, & enormitati se inuerecunde immiscent, in odium Clericalis excessus, & terrorem, atque correctionem similium, canone latæ sententiæ minimè coerceri.*

Dixi antea, si post tertiam monitionem, non sapiant, si arma noo abiiciant, si habitum Clericorum propriom oon reassumant, id enim lex Ecclesiæ postulat in decretali Innocent. III. cui initium contingit interdum, quadragesimo quinta, tituli de sententia excommunicationis, his verbis: *Verum quia priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate, ac frustra legis auxilium inuocat, qui committit in legem, volumus, & mandamus, vt tales, si tertio à te commoniti sesposs contempserint emendare, illius efficiantur immunitatis exortes, quæ pro Clericorum tutela, & Laicorum violentia coercenda, dignoscitur instituta*, cum Innocentio sentiunt Syluest. verbo excommunicario 6. numero 6. Bonacina de legibus disput. 10. quæst. 1. paragr. 2. numero 20. Barbosa iuris Eccles. lib. 1. cap. 39. de priuileg. Clericorum oum. 11. ex eorum ergo mente dicendum, per solam dimissionem habitus Clericalis, Clericum, prærogatiuis concessis Ordini, non exui, nisi fuerit, ter ab Episcopo monitus.

Vltimo, booorum immunitatem amittit nundinator Clericus, nisi post trinam Ordinarij monitionem, negotiatione abstineat, Glossa & Panoimitanus in capita postremo de vita & honestate Clericorum, insuper addit Panormitan. Clericum negotiationi deditum, in illis ipsis bonis, in quibus marcaturam exercet, anta trinam hanc monitionem, priuilegium retinere, de qna re nos plurhus antea

Dubium decimum tertium, *Qainam intelligantur Clerici nomine, in hac materia.*

Primo, qui per Tonsuram, Ecclesiasticæ militiæ sunt ascripti, Nauarr. in manuali cap. 27. numero 79. Anglez in floribus quæst. de excommunicatio Barbosa iuris Eccles. lib. 1. cap. 39. num. 32.

Secundo, Clericorum nomine intelliguntur, qui quatuor minoribus sunt insigniti can. Cleros dist. 21. can. Clericum dist. 72.

Tertio, regulares omnes vtriusque sexus, qui Religionem à sancta sede approbatam profitentur, de Grassis de effect. Clericorum effectu 9. numer. 68. Squillante de priuileg. Clericorum cap. 6. num. 27. Gregor. I. epistol. 54. lib. 11. ad Ioann. defensorem vt refertur vndecima quæst. 1. can. de persona 38. ibi enim ex nouella constitutione Imperator. dicitur, Monachos, Monastrias, & Ascatrias, alio, quam ad Episcopos, iudicij causâ, trabendos non essa. Regularium autem nomina, comprehendi quoque Nouitios vtriusque sexus, docuera Nauarrus consilior. 5. de foro competent. Galet. in Margarita casuum conscient. verbo Nouitius. Ratio est, quod communem cæterorum, qui votorum nexu, ac obligatione tenentur, viuendi formsm teneant, ac religionis suo tempore profitendæ votum ac voluntatem habeant. Sane tam eos quam qui conuersi nominantur, dici posse Clericos, plannm fit ex can. duo sunt 7. causæ 12. quæst. prima, vbi qui *diuino mancipati sunt officio, & dediti contemplationi, & orationi, ab omni strepitu temporalium cessant, Clerici appellantur, & Deo deuoti videlicet conuersi.* Ergo quo Clericos, eodem quoque fori, & canonis priuilegio, gaudera Nouitios. & conuersos est certum.

Confirmatur, Qui vilia seruorum ministaria, in Monasteriis obeunt, sub conuersorum nomina, vbi sunt professi Religiosa vota, vere sunt Religiosi, ergo sb eorum priuilegiis non excludendi.

Quarto, babendi sunt pro Clericis Eremitæ, qui paupertatis voto emisso, aut alia obligatione simili, ex tacita, vel expressa summi Pontificis volunrata, vitam degunt ex præscripto alicuius regulæ, in cœtu bominum, qui ex Superioris imperio ac nutu aguntur, Glossa in cao. qui verè causa decima sexta quæst. 1. Syluest. verbo Eremita, Nauarrus cap. 27. numero 70. Graffius in decision. parte 1. lib. 2. cap. 18. numer. 27. Ratio est, quod huiusmodi genus hominum, diuino sit officio mancipatum, cultuique numinis, tam sua quam aliena voluntata propriè addictum, qua religione, fieri, ac dici Clericos, author est Hieronymus relatus à Gratiano, causa duodecima quæst. 1. can. duo sunt 7.

Secus sentiendum da his, qui soli viuant, soli dormiunt, sina canone, sine lege, hac vna contenti quam sibi in otio, ac quiete præsti-

A tuunt, homines vt plurimum recti indociles, ad voluntatem alienam flecti nescij, vagi, inconstantes, ad omnem auram mutabilitatis axpositi, nullo certo, ac definito vitæ genera obligati, ad hos enim Ecclesiam, Regesque, Clericorum priuilegia propria peruenire nolle, communis est opinio quæ est etiam Barbosæ loco supra citato numero 23. Excipiendus casus, in quo loco sacro addicti essent, cum speciali subiectione ad Episcopum ex voto aut pacto, ob quæ dici possit persona sacra Portelius in dub. Regul. verbo manus violenta num 8.

Quinto, Clericis adiungendi sunt Equites Melitenses, cæterique, qui Ecclesiam, ex institu-
B to Ordinis, quem sunt professi, armis suis protegunt, Vega prima parte summæ moral. cap. 85. casu 147. paragr. septimo nota Ludouic. Portalius in dubiis Regularibus verbo manus violenta num. 7. ratio est, quod hi equites sint Religiosi, votis Obedientiæ, ac castitatis obligati. ergo Clericis æquales in priuilegiis,

Dub. 14. *An Clerici renunciare possint exemptioni sua.*

Non posse narrant bi authores Fernandez in examin. Thaolog. moral. parta secunda cap. 6. paragr. primo, Pesaotius tractatu de immunitata Eccles. Surdus tomo 1. can. a. numero 31. Salonius 10 2. 2. quæst. 67. articulo 2. Glossa in ca-
C non. non liceat tertia quæst. 6. quum explanat verbum *expetere.*

Probatur autem assertio. Primo, testimonio Innocent. III. qui in sua decretali si diligenti duodecima de foro compet. impiudentiæ Pisanum Archiepiscopum arguit, quod crederet licitum esse Clerico, renunciare saltem in temporalibus causis iuri suo, & sibi Laicum iudicem constituare, *immemor constitutionis qua cauetar, pacto priuatorum, iuri publico minimè derogari.* Quod definitiua constitutiona, multo antea ab alio Innocent. iudicatum fuerat vt perspicuum est ex can. non liceat decimo quarto causæ 3. quæst. 6. can. inolita 42. causæ 11. quæst. 1. Concil. Carthagi-
D nensis 3. can. 9. in quo Patres placuisse sibi aiunt: *Vt quisquis Episcoporum, & Diaconorum, & Clericorum, cum in Ecclesia ei crimen fuerit intentatum, vel ciuilis causa fuerit commota, si derelicto Ecclesiastico iudicio, publicis iudiciis purgari voluerit, etiamsi pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum perdat, & hoc in criminali actione, in ciuili autem perdat quod euicit.*

His Pontificum testimoniis, addenda est ratio. Priuilegio renunciare nemo potest, quod est communitati concessum, sic Innocent. tertius in capite si diligenti duodecimo de foro, sed priuilegium immunitatis datum Clericis, non est huius, vel alterius proprium, sed totius vniuersitatis, *Cum ergo non sit hoc beneficium persona-*
E *le, cui renunciare valeat, sed potius toti Collegio Ecclesiastico publicè indultum ei priuatorum pacto derogari non potest.* Innocent. cap. significasti citato.

Secundo, sic iuri suo renuociare quis potest, vt tamen alieno non obsit. At à se abdicare ius immunitatis suæ, Clerico non est intagrum, nisi vna quoqua iurisdictionem Pontificis eiusque voluntatem lædat, contra quam ast, quod Clerici tributa pendant, iudici se Laico sistant, vt notauit Panormitanus in decretal Innocent cum tempora de arbitris: *In priuilegio exemptionis*, inquit, *tangitar nedum fauor exempti, sed*

etiam fauor superioris ipsius, qui exemit eum, & eximendo ab aliis, immediate illum sua iurisdictioni subiecit, vnde interest non perdere istam immediatam subiectionem. Hæc ille.

Tertio, non decet Clericos inconsultis Episcopis, quidquam moliri quod causam communem pessundet, cuiusmodi est à suo iudice ad alium secedere, ac priuilegia propria missa fa-

A cere.

Quarto, est contra maiestatem Ecclesiæ, sacra tribunalia vacua esse, Episcopis causas eripi, Laicis attribui, quia sic posset euacuari Episcoporum iurisdictio, si omnes Clerici consentirent in alium iudicem, inquit Glossa in can. non liceat 3. q. 6. ergo id Clericis non debuit.

TRACTATVS

TRACTATVS DVODECIMVS,

DE MATRIMONIO ET SPONSALIBVS.

QVÆSTIO I.

Quid sit, & qui ritus in eo contrahendo seruari debeant.

MATRIMONIVM est, *maris ac fœminæ coniunctio indiuiduam vitæ societatem retinens.* Alexād. tertius de præsumpt. cap. 11. & post eum Magister in 4. dist. 27. Clarius definietur, si dicas. *Matrimonium esse contractum legitimum, quo vir & fœmina, reciprocam in sua sibi corpora potestatem tradunt, cum debito consensu, tàm interno, quàm externo, sub indissolubili vinculo ad prolem suscipiendam.*

Dicitur, *contractus*, quia est signum externum practicū, id est formalis locutio, scriptura, aut aliud externum Symbolum, quo vir, & fœmina, mentem suam exprimunt, ac obligationem sibi mutuam inferunt.

Appellatur *legitimus*, quia personæ quæ stabilem vitæ societatem per Matrimonium inter se coeunt, debent esse ad contrahendum habiles, cuiusmodi sunt futuræ, si nihil sit quod eas, tam iure naturæ, quam Ecclesiæ, contrahere impediat.

Particula tertia, tam effectum Matrimonij primarium indicat, quam eius obiectum, quod est, corpus vtriusque contrahentis, transferendum cū iure in sese inuicem, ad eo vtendum, quod quoniam esse nequit nisi ambobus id placeat, additum est in definitione *cum debito consensu*, &c. est enim Matrimonium, contractus humanus, qui reuocatur ad hoc genus contractuum *Do vt des* at contractus vera forma, est consensio legitima contrahentium, signo aliquo declarata, vtriusque ergo recte in definitione facta est mentio, quæ clausa

A est adiectione huius vocis. *Sub indissolubili vinculo.* cum enim sit Matrimonium *coniunctio indiuiduam vitæ societatem retinēs inter personas legitimas* cap. 11. de præsumpt. ea non nisi morte diuidi potest, iuxta veridicam hanc diuini oraculi vocem, quod Deus coniunxit homo non separet.

Porro Matrimonium, nuptiæ, connubium, & maritalis coniunctio, promiscue vsurpantur, *coniunctionem*, nominat, Tertull. lib. de pœnit. *conuentionem*, inter virum & fœminam: *Penes nos*, inquit *coniunctiones occultæ id est non prius apud Ecclesiam professæ, iuxta mœchiam & fornicationem iudicari periclitantur.* Matrimonij quoque meminit sub nomine nuptiarum *Impares*, inquit, *nuptiæ*
B *& prætereain villa, sine testibus & patre non consentiente factæ, legitimæ non possunt videri.* Iuo epist. 156. ad Gaufridum Vindocinens. Comitem & epi. 185. his verbis ad Radulphum, Ecclesiæ Remens. Præpositum eadem est voce vsus: *De viro qui cum muliere, cuius nuptiæ interdictæ non erant, pactum iniit coniugale, postea vero ad alterius nuptias transiit, hoc sentio, quia Sacramentum quod cum periurio, & pacti coniugalis violatione vsurpatum est, aut esse irritum aut manere ad iudicium.*

Matrimonium permutationis quoque nomine à Chrysostomo vocatū video, sic enim ille homil. 74. in Matthæum, *Audiui multos dicentes commu-*
C *tauit ille, vel illa, id est copulati sunt.* Et verò συνάλλαγμα (qua voce ibi vtitur Chrysost. & quod permutatione exercetur) est contractus proprie, seu commercium, quod emptione, aut venditione exercetur, quę notio matrimonio competit, quod non tantum emptione constabat, sed habebat insuper, societatem vitæ perpetuam, ac communionem rerum omnium. Emptionis meminere Boet. Cicer. in Top. lib. 2. & Cornel. in hæc primi Reg. cap. 18. *Non habet Rex sponsalia necesse, nisi tantum centum præputia*, interrogāti enim viro mulierem, sibi ne mater familias esse vellet, & vicissim hunc postulanti à viro, an sibi vir esse vellet, cum hic illi, & ista viro respondebat, id vero in

votis sibi esse, dicebantur ambo matrimonium per A coemptionem facere, quem ad morem allusisse videtur Poeta, in hoc versu.

Teque sibi generum Thetis emat omnibus vndis,

Erat autem istiusmodi coniunctionis per coemptionem, hoc proprium, vt præmoriente sine liberis alterutri coniugum, qui superstes erat, succederet. Saruius author in hæc verba,

Rex tibi coniugium, & quæsitas sanguine dotes
Abnegat, externusque in regnum quæritur hæres.

Posteris tamen temporibus factum, vt superstiti ius non esset in totam hæreditatem, sed tantùm in dimidiam, aut tertiam partem dotis, Piso Soacius de sponsalib.

Vt vt sit, sane constat fœminas, à viris olim coemi solitas, non Romanis modò, sed & Iudæis Genes. 29. à Labano Iacobus Patriarcha, Liam & Rachelem suis sibi sudoribus ac labore emit: *Seruiam tibi*, inquit, *pro Rachele filia tua iuniore, septem annis*, primo Reg. 18. *Num parum tibi videtur Regis generum esse?* qua oratione significatur Dauidē nihil habere in ære, quod offerret in pretium filiæ Regis, Osee coniugem suam *fodit sibi*, id est fecit suis iuris, *quindecim argenteis, & coro hordei & dimidio cori hordei*, Osee 3. ab ea emptione, permutatione, ac commercio, dictum est Matrimon. à Chrysostom. *συνάλλαγμα*. Connubium, ab obnubendo, seu velando, quia velo, quasi nube, virgo obtegitur, dum benedicitur.

Nobis id est Catholicis, et ant & alij olim matrimonij contrahendi ritus.

Primus, omniumque antiquissimus est, vt contraheretur præsente Presbytero: Ignat. epist. 11. ad Polycarp. in hæc verba. *Decet verò, vt & ducentes vxores, & nubentes, cum Episcopi arbitrio coniungantur, vt nuptiæ iuxta præceptum Domini, non autem ob concupiscentiam coisse videantur*, statuitque Alexius Comnenus vt non tantum in sponsalibus sed etiam nuptiis, sponsis à Presbytero casta daretur benedictio: vt est in Constitutione 3. in iure Orientali.

Secundus, vt in matrimonij confœderatione, Deo offerretur sacrificium, vt hæc nouis maritis benè, prosperèque verteret Tertull. author ad vxorem lib. 2. *Vnde sufficiam ad enarrandam fœlicitatem eius matrimonij, quod Ecclesia conciliat, confirmat oblatio, & obsignatum Angeli renuntiant Pater ratum habet?*

Tertius, vt vir, & mulier fidem sibi mutuam darent, non tantum audiente, & spectante Presbytero, tanquam stipulatore, *Sed Episcopo, Presbyteris, & Diaconis, internuntientibus etiam in Ecclesia viduis, maiore celebritate*, Tertull. de monogam. cap. 11. vnde Siricius Papa in Epistola quam ad Mediolanenses scripsit, hæc ait: *Nos sane nuptiarum vota non aspernantes accipimus, quibus intersumus, sed virginum nuptias Deo deuotas, maiori honorificentia veneramur.*

Quartus, *Fuit dexterarum interiunctio, osculi sancta libatio, atque velatio*, Tertull. de veland. virginib. cap. 11. *Ad desponsationem velantur, quia & corpore, & spiritu masculo mixta sunt, per osculum, & dexteras, per quæ primum resignarunt pudorem spiritu*. Ad quem morem iungendi dexteras respexit Gregor. Nazianzenus epist. 52. ad Anysium, cum se excusans quod nuptiis non interfuisset eius filiæ, ad quas erat inuitatus, sic loquitur. *Animo & voluntate adsum, simulque celebro festum, iuuenilesque dexteras inter se iungo, atque vtrasque Dei manus.*

Quintus, à parentibus, ac paranymphis, offerebantur noui coniuges à Sacerdote benedicendi, Concil. Carthag. can. 13. *Sponsus & sponsa cum benedicendi sunt à Sacerdote, à parentibus suis, & paranymphis offerantur. Qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reuerentia ipsius benedictionis in virginitate permaneant.*

Ad hos ritus adiunxit & alios Ecclesia, primo enim in Trident. Synodo sess. 24. cap. 1. statuit vt ad diuinam gratiam consequendam, coniuges ipso die nuptiarum, aut ante, peccata sua diligenter confiteantur, & ad sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum piè ac religiosè accedant.

Secundo, ne ante benedictionem, in templo à proprio Parocho suscipiendam, ac susceptam, vel B ab alio Sacerdote eius vices gerente, aut ab Ordinario, facultatem habente, in eadem domo cohabitent.

Tertio, cum ij quorum nuptiæ sunt in publico populi conuentu proclamatæ, ad tēplum venerint, Sacerdos stola collo inserta, pro foribus templi, aut pro ara consistens, sponsoque ad dexteram posito, sponsa ad læuam, debet vltimo nuptias promulgare, populumque admonere sedulo, vt si quid in sponsis aduerterint, quod ex præscripto Canonum, eorum coniunctionem impediat, id vero ne turpi silentio supprimant.

Quarto, vt coniugibus, ex futuro suo coniugio, maior cum honoris dignitas, ac voluptas animi, tum promissi constantia, ac fructus accedat, C Sacerdos in mandatis habet, eos admonere, de re quam moliuntur, eiusque naturâ, matrimonium nempe, rem friuolam, aut leuem cæremoniam, humanique ingenij inuentum non esse, sed Sacramentum, quo, vt instromento Deus religionis studiosis, ac cultoribus, dona sua, cœlestesque diuitias, plena manu suppeditat, proinde videant, ne imparati ad illud suscipiendum accedant.

Quinto, coniuges interrogandi sunt à Sacerdote, ecquid animum induxerint matrimonio sibi coniungi mutuo, annuentibus hic dat annulū, non ferreum illum, qualem apud Romanos suo temporum vsu fuisse obseruat Plinius lib. 33. capite 1. ob auri inopiam, sed aureum aut argenteum, aureum quidem, Clemens Alexand. in Pædago. lib. 3. cap. 11. ait mulieres Christianas gestare D solitas, non ornatus causa, sed vt eo obsignarent quæ domi erant, ob eam causam signa quædam ac notæ ei insculpebantur, nec alia quam quæ Christianos decerent. *Nobis*, inquit Clem. Alex. lib. 3. Pædag. cap. 11. *signacula sunt, columba, piscis, vel nauis, quæ celeri cursu, à vento rapitur, vel lyra musica, qua vsus est Polycrates, vel anchora quam insculpebat Seleucus, & si sit piscans aliquis, meminerit Apost. & puerorum, qui ex aqua extrahuntur, neque idolorum sunt imprimendæ facies, sed nec ensis vel arcus iis qui pacem prosequuntur, nec pocula, iis qui moderati sunt ac temperantes.* Hoc tempore qui sponsis annuli dantur, notam eiusmodi nullam habent, E effectum tamen antiquis illis non absimilem indicant, qui est coniunctio animorum vtriusque coniugis inter se, vt enim annulus principio ac fine caret: ita fidem, quam sibi mutuo, vir & fœmina religiosè pollicentur, ac sanctè, oportet esse integram ac stabilem, sine fine, sine extremo, ac exitu.

Sexto, post datam acceptamque vtrinque fidem, Parochus dexteras coniugum inuicem nectit, quo symbolo, pacta fieri, fidem spondeii solitam

antiquitus, obseruauit Cœl. Rhodigin. lib. 4. cap. 3. simulque declarari perfectam animorum consensionem dixit in Hieroglyph. Pierius, quia ex coniunctione manuum efficitur numerus denarius, qui prima quadratura à Pythagora est dictus.

Septimo, Presbyter manus amborum, stola sua circunuoluit, eosque simul copulans ait: *Ego vos in matrimonium coniungo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti*, tùm demum coniunctos aspergit aqua benedicta, eosque in templum si pro eius foribus acta hæc fuerint, introducit, inquiens.

Dominus custodiat introitum vestrum, & exitum vestrum ex hoc nunc & vsque in sæculum Amen.

QVÆSTIO II.

Quid sint sponsalia & vnde dicta.

SPonsalibus nomen est à spondendo, quod qui coniugem vellent, eam sibi futuram stipularentur, ac sponderent, leg. 2. & 3. dig. de sponsal. erantque eiusmodi sponsalia apud Hebræos, non minoris momenti quam nuptiæ, vt author est Philo lib. de special. legib. siquidem in solenni amicorum conuentu, sponsi & sponsæ nomina scribebantur in tabulis, & si quid hanc, contra datam fidem, peccare in domo paterna contigisset, obruebatur lapidibus, non minus quam nupta, quæ adulterij conuicta erat.

Sunt autem sponsalia, *futurarum nuptiarum promissa*, Nicol. Papa ad consulta Bulgaror. cap. 3. & 30. q. 5. can. nostrates 3. vel vt loquuntur alij, *mutua promissio futuri matrimonij, eiusque inchoatio*, Comitol. Resp. moral. lib 1. qu. 123. num. 4. Definit etiam hoc modo sponsalia Hotom, *vt sint mutua futurarum nuptiarum promissio, rectè atque ordine inter eos facta, quibus iure licet.* Appellantur, *promissio*, quia voluntas contrahendi connubij non efficit spõsalia, sed voluntas se obligandi, declarata, & acceptata ab eo, ad quem dirigitur, aut ab alio, eius nomine, tam enim virum mulieri, quam mulierem viro repromittere oportet. Debet insuper hæc promissio esse deliberata, id est, facta cum aduertentia plena rationis ad id quod agitur, spõsalia enim perfecta obligationem contrahendi matrimonij inferunt, at talem inuehere, qui possunt si non sunt deliberata? quæ enim naturæ impetu inconsultè fiunt ac temerè, hæc non nisi imperfectè sunt humana ac voluntaria, ergo nec obligatoria.

Debet etiam habere hæc promissio, pro obiecto, personam certam, determinate hanc vel illam, quia matrimonium est contractus, quo certæ ac determinatæ personæ, mutuo sibi coniunguntur, nexu perpetuo: ergo & sponsalia, certam personam exigunt cui fiat matrimonij, eam ea ineundi, promissio, tali aut tali tempore. Et quia acceptari ab eo debet cui fit, ideo eam vtrinque, exterius exprimi conuenit, ratio est.

Prima, quod quæ latent, quod quę animo inclusa hærent, intelligi nequeant: ergo nec acceptari.

Secunda, quod promissio interna, iure naturali, ac ciuili, non obliget: ergo cum sponsalia, essentialiter sint promissa, verbo sunt, aut signo aliquo declaranda.

Tertia, sunt sponsalia contractus, de eorum genere qui exprimuntur his vocibus, *Do vt des.* At contractus omnis, cum sit signum, aut locutio, quâ contrahentes mentem sibi suam vicissim exprimunt, iuraque commutant, in sensus incurrit, si non omnes, saltem in eorum aliquem: ergo & sponsalia.

Additur quod hæc promissio sit coniuncta, *Cum libera actuali, aut saltem virtuali voluntate se obligandi ad matrimonium.* Causa est, quod omnis obligatio, oritur à lege superioris, aut voluntate propriâ: ergo cum sponsalia, id est futuri matrimonij promissio, sit obligatoria, nec procedat hæc obligatio à lege, aut Superiore, originem trahere hæc suam debet à propria voluntate promittentis, actuali, id est formali ac expressa, aut virtuali, qualis sufficit ad collationem Sacramenti, ex dictis antea.

Postremo dicitur in definitione, *Sponsalia promissionem esse, non cuiuslibet rei sed matrimonij futuri, eamque mutuam, directam, & immediatam.* Directa est, nam si indirecta sufficeret, hoc ipso quod quis diceret se promittere fœminæ sponsalia, censendus esset vera contraxisse sponsalia quod est falsum, nam rei exhibendæ promissio, differt ab ea, vt exhibita.

Maior probatur, promissio sponsaliorum eodem modo se habet ad sponsalia, quo hæc ad matrimonium, sed in sponsalibus, indirectè, ac mediate, continetur matrimonium: ergo & in promissione contrahendi sponsalia, sponsalia ipsa.

Debet præterea hæc promissio sponsalitia, esse *mutua*, Quia ordinatur ad matrimonium, quod est essentialiter duorum in idem conuentio, ac contractus: ergo ipsa quoque sponsalitia promissio est contractus: debet ergo reciproca esse ac mutua.

Confirm. sponsalia ad præstationem sui obligant vtrinque, at huius rei causa non est alia, quam quia promissionem habent, vtriosque spondentis mutuam, vera est ergo propositio, in qua dictũ est à nobis, sponsalia, promissa esse non quælibet, sed mutua, ob quam causam appellantur à Iurisperito in lege 1. dig. de sponsalibus repromissio, id est reciproca promissio. Additur *inter eos quibus iure licet.* Nam sponsalia inter eos demum possunt contrahi, inter quos nuptiæ, lege si quis tutor paragr. quamuis dig. de ritu nuptiarum, ætata tamen excepta leg. 14. dig. de sponsalib. quæ non est eadem pro sponsalibus & matrimonio.

Patet ex dictis primo, materiam circa quam versantur sponsalia, esse futuras nuptias, id enim est contractus materia, de quo contrahentes inter se paciscuntur ac transigunt, at id sponsi pro fine habent, sibi vt nuptiarum legem indicant, contrahendi suo tempore matrimonij necessitatem inferant.

Patet 2. sponsaliorum formam ac modum, in signis externis sufficienter expressis consistere, siue hæc sint verba, siue nutus, siue litteræ, aut quælibet exterior actio manifestatiua interni consensus, quia id est forma in moralibus, quod ast notius, materiamque ad certum effectum determinat, eiusmodi sunt signa externa respectu consensus interni: in his ergo sponsaliorum sita est forma. Horum autem formam hanc profert Plautus in Pœnulo Agieast. *Audi tu patrue, dico, ne dictum neges. Tuam mihi maiorem filiam despondeat, Pactam habeto, A. spondesne igitur? P. Spondeo A. mi Patrue salue, nam nunc es plane meus.* Item in Trinum. *Sponden' ergo Tuam gnatam vxorem mihi*, Chat. *Spondeo & mille auri, Philippum datis* Lysim. *A. Isthac lege*

filiam tuam spondes mihi vxorem dari? ch. *spondeo* Lys *& ego spondeo idem hoc.*

Ad hanc formam reuocanda est annuli, ac arrharum donatio, dotis assignatio, de qua Nicol. ad consulta Bulgarorum cap. 3. scribit, his verbis: *Postquam arrhis, sponsam sibi sponsus per digitum fidei annulo insignitum desponderit, dotemque vtrique placitam, sponsus ei cum scripto pactum continente coram inuitatis ab vtraque parte tradiderit, (aut mox, aut apto tempore, ne videlicet ante tempus lege definitum tale quid fieri præsumatur) ambo ad nuptialia fœdera perducuntur,* hinc enim fit planum ab arrhis & dotis assignatione, sponsalibus initium fieri, ambasque aut earum alteram pertinere ad sponsaliorum formam.

QVÆSTIO III.

Sponsaliorum quot sint species.

SPonsalia alia sunt de præsenti alia de futuro, vt notauit Gregor. IX. de sponsalib. & matrim. cap. 31. sponsalia de futuro, promissionem futurarum nuptiarum continent, eamque per verba de futuro expressam, proindeque non habent consensum matrimonij absolutum, & purum, sed futurum & pendentem à tempore, vt indicant hæ voces. Ducam te in vxorem, quibus sponsus significat non consensum præsentem in sponsam, tanquam in suam, sed futurum suo tempore.

Sponsalia de præsenti sunt ea, quæ per verba exprimentia consensum de præsenti contrahuntur, & continent purum, absolutum, & præsentem consensum veluti: *Accipio te in meam*, & habebo te amodo pro marito, tibique fidem tanquam viro proprio seruabo, & hæc sponsalia, verum sunt matrimonium, Alexand. III. cap. ex parte 9. de spons. *quia non concubitus sed consensus illud efficit*, Iuo epist. 46. & 69. *itaque vbi vtriusque personæ consensu contracta sunt, coniugii nomen accipiunt*, vnde dicit Ambr. ad exhortation. virginitatis lib. primo. *Desponsata viro coniugis nomen accipit*, Iuo Carnot. epist. 46.

Male ergo (inquies) sponsaliorum nomine, non matrimonij, appellatur hæc sponsio. Nequaquam cum enim hæc ordinem habeat ad executionem, & futuram copulam, ratione cuius, quia hæc spondetur tacite, & virtute, in consensu præsente, sponsaliorum nomen rite sibi ac honeste vendicat.

Secundo, diuiduntur sponsalia in iurata, vt cap. ex litteris Syluani 10. & cap. sicut ex litteris 12. de sponsalib. & in ea quæ fiunt simpliciter, cap. 1. de sponsal. & in 6. cap. 2. eod. tit.

Tertio, diuiduntur in absoluta, seu pura, & facta sub conditione, seu adiectâ die. Pure contrahuntur, quando vir & fœmina, purè simpliciter, & absolutè, se sibi inuicem futuros coniuges pollicentur, sine vlla conditione, etsi multæ tacitæ, ac subintellectę censeantur de quibus Pontifex in cap. quemadmodum 25. titul. de iureiurando, vt quod res & personæ in eodem statu maneant, &c.

Contrahuntur sponsalia adiecta die, quando certa illis apponitur, extra quam protrahi non possint, & tunc si non impleantur is per quem non steterit, quominus dicta dia præstarentur, poterit secundum Thadæum Soacium parte 1. fol. 5. transire ad alias nuptias.

Sub conditione sponsalia fiunt, quando contrahentes obligationem suam pendere volunt, ab euentu aliquo, vt si dicant, Ducam te in vxorem si pater consenserit, si te constantem in amore erga fratrem præstiteris, si Papa dispensauerit, vt tecum iugare nuptias possim

Quid si Pontifex concesserit, quid si annuerit, vt fœminam, cui sponsus matrimonium est pollicitus, vxorem suam efficiat, etiam ne tum promissum facere ? præstare fidem datam est necesse ?

De hac re, subtiliter & copiose disputatur à Theol. in 4. sentent. Adrian inter cæteros in tract. de sponsal. dub. 10. & multorum est opinio, teneri, rationes, quibus impulsi, in eam mentem venere, sunt sequentes.

Prima, quod standum est promissis, quando suapte natura nec sunt mala, nec vlli iustæ legi aduersa. Talis est pactio de ineundis sponsalibus, cum consanguinea, cum Rom. Pontificis authoritas accedet, nam matrimonium consanguinei cum consanguinea, non est naturâ suâ malum, alioqui ne quidem per Romani Pontificis concessionē, fieri vnquam posset, quod est falsum, & vbi eius consensus interuenit, lex Ecclesiastica nulla infringitur: ergo data fides, de faciendis sponsalibus cum consanguinea, si Papa dispensauerit, obtenta dispensatione est implenda.

Secunda, etsi beneficiarius, cui placet beneficio suo cedere in fauorem alterius, de pensione annua pacisci cum isto absolutè nequeat, eo quod legibus Ecclesiæ, & Canonum, beneficia dari debeant integra, nec reddituum parte vlla imminuta, vt præscribitur in iure Canon. nihil est tamen quod obstet, quamobrem conuenire resignans & resignatarius nequeant, de pensione quotannis ab hoc illi soluenda, si Papa consenserit, at tam pugnat hæc pactio cum lege Canonum, ac altera, de despondenda sibi consanguinea, si Romanę Cathedræ adsit authoritas: ergo &c.

Tertia, si sponsalia, de quibus est hic sermo, non sunt implenda, maxime quia pendent ab euentu, qui est extra potestatem spondentium, at hoc non impedit quo minus accedēte arbitrio eius, in cuius voluntatem sunt collata, fieri ea oporteat.

Minor prob. Qui vouet Religionem, si conualuerit, votum, quo se obstrinxit, reddere tenetur vbi pristinę suæ redditus erit valetudini, & tamen apposita voto isti conditio, in eius potestate non est sita: ergo qui sponsione matrimonij alteri se, cum assensu Romani Pontif. obligat, eo dato, ab illa recedere non debet.

Ita Basil. Pont. de matr. li. 3. cap. 15. nu. 5. Comit. resp. lib. 1. qu. 145. de Coninch. disp. 19. de sacr. dub. 1. conc. 5. num. 18. Adrian. in 4. tract. de sponsal. dub. 10.

Secus tamen est visum his authoribus, Valero in differentiis vtriusque fori ver. matrim. diffic. 7. Barbosæ in coll. to. 2 lib. 4. tit. 5. cap. 5. Riccio in praxi par. 1. resolut. 217. & in horū senteotia dicēdū est talia spōsalia esse nulla, ac vtrique, aut alteri saltem spondentium, fas esse, tam ante quam post obtentam dispensationem Pontif. ab ijs, inuito alio recedere, causa est, quod conditio impossibilis adiecta matrimonio, aut sponsalibus, reijcitur vt non addita, quo fit vt matrimonium, ac sponsalia remaneant in eodem statu ac si dicta conditio illis non fuisset apposita. Sed hæc conditio si Papa dispensauerit est impossibilis, ergo ea reiecta, manent sponsalia, pura & absoluta, & proinde minimè obligatoria, quia sunt inter personas inhabiles

& contra bonos mores.

Minor fidem habet à cap. postremo de conditionibus apposit. vbi Gregor. IX. hæc habet: *Aliæ conditiones appositæ in matrimonio, si turpes, aut impossibiles fuerint, debent propter fauorem matrimonij pro non adiectis haberi.*

Minor probatur. Conditio quæ in Principis voluntatem reijcitur, ab eaque dependet est impossibilis, vt habetur lege continuua digest. de verborum obligat. *Nec ad rem pertinet*, inquit ibi Iurisp. *quo sit mutari potest, & id quod nunc impossibile est, postea fit possibile fieri, non enim secundum futuri temporis ius sed secundum præsentis æstimari debet stipulatio.* Hæc opinio est probabilis & in conscientia tuta, tam in matrimonio, quàm sponsalibus, vt ostendetur postea pluribus, nostra tamen probabilior & sequenda.

QVÆSTIO IV.

Quæ sint impedimenta sponsalium.

COmmuniter eadem, quæ matrimonij, cum enim finis prohibetur alicui, prohibita quoque censentur & ea, quibus ad illum venitur, itaque nec cognatus, affinis, & Ethnicus, cum cognata, affini, aut Christiana, sponsalia licite ac validè contrahere possunt, alioqui frustra id ac inaniter prohiberet Ecclesia, frustra inter eos celebrari coniugia nollet, si ad ea per sponsalia, pateret vlli aditus sine culpa.

Dixi regulariter, impedimenta enim sunt duo effectu ab inuicem distincta, nam eorum vnum dirimit mattimonium, non sponsalia, alterum sponsalia, non matrimonium, nam contractus clandestinus in matrimonio est irritus ex Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. in sponsalibus non item. Contra vero votum castitatis simplex, non irritat matrimonium, irritat tamen sponsalia subsequentia, Celest. tertius cap. 6. Qui Clerici vel vouentes, interrogatus enim an qui obligatus voto castitatis, iurauerat se quandam ducturum in vxorem, teneretur præstare, quod cum iureiurando erat pollicitus, quæstioni satisfacit, his verbis: *Vnde à fraternitate tuâ requisiti arbitramur, quod cum simplex votum apud Deum non minus obliget quam solemne, pro eo quod iurauit temere, pœnitentiam agat, & votum quod Deo fecit, studeat implere.*

QVÆSTIO V.

An taciturnitas filij & puellæ, sit signum consensus in sponsalia quæ alij eorum nomine contrahunt.

DIco primo, *Ex taciturnitate viri & fœminæ, colligi posse eorum consensum in sponsalia, quãdo alij eorum nomine, precibus, aut imperio illa contrahunt.*

Ratio est, quod tum eorum consensus, ac voluntas censeantur esse in voluntate, ac consensu contrahentium.

Confirm. quod quis facit per aliom, seipso quoque creditur facere: ergo in consensu contrahentium alieno nomine sponsalia, est etiam consensus eorum, quorum nomine hæc contrahuntur.

Dico secundo, *Quando pro filiis parentes contrahunt, illorum taciturnitatem esse argumentum sufficiens consensus eorundẽ*, colligitur ex decret. Honorij ad Euseb. Episcop. concepta, his verbis: *Potest filium nondum adultum* (voluntas cuius discerni non potest) *pater, cui vult matrimonio tradere Et postquam filius peruenerit ad perfectam ætatem, omnino debet hoc implere.* Patet; hoc idem clarissime ex oratione Bonifac. VIII. quæ habetur in sexto de dispensat. impuber. cap. vnico ibi enim hæc habet.

Porro ex sponsalibus, quæ parentes, pro filiis puberibus vel impuberibus plerumque contrahunt, ipsi filij si expresse consenserint, vel tacite, vt si præsentes fuerint, nec contradixerint, obligantur, & ex eis oritur iustitia publicæ honestatis, si tamen puella diceret, sibi nunquã in animo fuisse consentiro, sed ob reuerentiam, non fuisse ausam contradicere, ei credendum esset, quia in foro animę, seu Sacramentalis pœnitentiæ, vt fides habetur diconti contra se, ita & pro se. In foro tamen externo, probationibus opus esset, ac cõiecturis, ad opinionẽ hanc ingenerandam animis Iudicum, alioqui cogetur matrimonium contrahere, ac iustæ iudicis sententiæ parere, secundum Laym. lib. 5. tract. 10. cap. 1. num. 13.

An autem eadem sit tutoris, quæ Patris ac Matris authoritas, in hac materia, sic vt eo stipulante sponsalia pro filia, & hac tacente, & non reclamãte, censeri hac rata firmaq; debeant Doctores sollicitè inuestigant & vt in reliquis fere rebus: Ita & in præsenti, in diuersas opiniones abeunt, nominatiores sunt quæ sequuntur.

Prima patris Sanchez. tom. 1. lib. 1. disp. 22. num. 7 quod patri, idem tutori non permitti, vt filiæ mẽtem explicet, & pro ea, stipuletur ac spondeat futuras nuptias viro, ratio eius est, quod Canon solius patris meminerit non tutoris.

Altera est Basil. Pontij de matr. lib. 2. cap. 14. num. 7. Henriq. lib. 11. cap. 2. nu. 6. quam & Laym. loco proxime citato ait esse probabilem, tutoribus ius esse, quemadmodum & parentibus, respondendi pro puella, non autem alijs, qui eios curam non habent: ratio est, quod tutor, sit puellæ, loco patris: ergo si ei non repugnet, pro se sponsalia pollicenti, censenda erit eius promissis assensum dare.

Quid si absit, dum parens aut tutor eam viro despondent? Existimant Henriqu. lib. 11. cap. 13. num. 5. Sotus in 4. dist. 27. qu. 2. art. 2. ad 1. hoc ipso quod eorum acta, promissaque non improbat, eadem rata esse velle.

Ægid. de Coninch. de Sacram. disp. 21. dub. 3. n. 39. vt difficultatem soluat, ait rationem habendam esse eorum, à quibus puella certior redditur de sponsalibus, per Patrem aut tutorem suo nomine contractis, nam si ij erunt ad quos non spectet ex officio de eo puellam docere, quamlibet iis id illi enuntiantibus hæc non respondeat, negat ex eius silẽtio argumentum peti vllum posse consensus ad sponsalia, futurasque nuptias necessarij, causa est quod nulla sit ratio, quæ eam inducat vt illis assensum præstet. Quod si contra, parentes aut tutor, factũ illi proponãt, nec illud improbet signo aliquo sed sileat, sed ipsa nihil eloquatur, aut dicat, quo animi sui sensũ exprimat, tùm enimuero eiusmodi silentium consensus signum esse, quia tenetur illis talia narrantibus, aperire mentem suam, atque ita repugnare, vel manus dare, quod communi iudicio ac opinione hominum, consentire illis, eo-

rumque factis credatur, dum tacet.

Placet mihi sententia, cuius author Bonifac. VIII. in cap. 1. de desponsatione impuberum in 6. parag. porro. ibi enim duo asserit primum, *Ex sponsalibus quæ parentes pro filiis puberibus aut impuberibus contrahunt, ipsos filios, si expresse consenserint, aut tacite, vt si præsentes fuerint, nec contradixerint, obligari, & ex eis oriri iustitiam publicæ honestatis.* Alterum, similiter quoque censeodum esse eos obligari, *Si filij, tempore sponsaliorum absentes, & etiam ignorantes eadem sponsalia, post ea scientes ratificauerint tacite vel expresse, alias ex sponsalibus contractis à parentibus pro filiis, nec ipsos filios obligari, nec publicæ honestatis iustitiam inde surgere.*

B Quia tamen sponsi sua sibi mutuo sensa animi per procuratorē, exponere possunt, eoque, tāquam suæ voluntatis interprete vti, ac eiusdem ope obligare se inuicem, mea est idcirco opinio, sponsalia posse per procuratorem idoneum contrahi: lege generali mandato 34. de ritu nuptiarum.

Ad id tamen est necesse, primo, vt procurator, ad ea contrahenda speciale mandatum habeat.

Secundo, quod alium sibi non substituat, nisi id ei, ab his, quorum partes agit, sit concessum.

Tertio, quod ante fidem datam eius nomine, à quo id facere iubetur, non sit eius potestas reuocata: ita Bonifac. eius nominis octauus de procuratorib. in 6. cap. procurator 9. his verbis: *Procurator non aliter censetur idoneus ad matrimonium contrahendum* (idem est de sponsalibus) *quam si ad* **C** *hoc habuerit mandatum speciale, & quantumuis alias is qui constituitur ad negotia procurator, alium dare possit, in hoc tamen casu non poterit deputare alium, nisi hoc eidem specialiter sit commissum, sane si procurator antequam contraxerit, fuerit reuocatus, contractum postmodum matrimonium ab eodem, nullius momenti existit, cum illius consensus defecerit, sine quo firmitatem habere nequiuit.*

QVÆSTIO VI.

De effectibus Sponsaliorum.

D PRimus, isque præcipuus sponsaliorum effectus, est iustitiam publicæ honestatis inducere, cuius vis est in eo, vt matrimonium impediat inter consanguineos sponsi, & sponsam, quos illos vero? olim quidem ante Concil. eo comprehendebantur nomine, quotquot sponsum sanguine, in quatuor primis propinquitatis gradibus attinebant, inter quos & eius sponsam nulla intercedere lege canonum coniugij aut sponsaliorum communio poterat, iisdem per mortem, aut aliter inter eum, sponsamque rescissis: habetur cap. iuuenis 3. de **E** sponsalib. & matrim. & clarissime cap. sponsam 8. eiusdem tituli vbi Alexand. III. sic loquitur; *Sponsam alterius, maxime si est nubili ætati proxima, nullus consanguineorum aliquo modo sibi potest matrimonio copulare*, hoc tamen tempore, ita statuente Concil. sess. 24. cap. 3. impedimentum hoc primum gradum non excedit.

Secundus effectus sponsaliorum est in eo, vt qui ab illis resilit, aut moram eorum præstationi facit, ac coniugio, cuius causa sunt contracta, teneatur impensas refundere eorū causa factas, vt si Notarijs qui præstiterunt operam suam, in obsignandis tabulis, quibus suam sibi fidem mutuo sponsi obligarunt, aut dotem soluto matrimonio sunt

A polliciti; merces est soluta, si amici opipare sunt habiti, si vestes emptæ ad splendorem, & ornatum diei, hæc æstimanda erunt omnia, & præstanda illi ab eo, qui fidem fefellit ac promissa, arrhas insuper datas, & acceptas perder, tantundemque de suo refundere tenebitur, quanti alterius intererat non decipi l. mulier Cod. de sponsal.

Tertius est, quod vir, & mulier, stare pollicitis debeant, nec ab iis, sine culpa, resilire queant, vt dicitur cap. 1. de pactis, quam ego mortalem esse sentio, cum inuita parte altera, promissa non fiunt. Ratio est, quod iustitiæ violatio in re graui, sit letalis, at lædi sponsalia nequeunt, nisi vna quo**B**que lædatur æquitas. Nam contractus omnis, qui fit mutuo consensu partium, habetque vtrinque onus, obligat lege iustitiæ, sponsalia enim non concubitus, sed assensus facit, iisque, vti suæ causæ, magna sunt vtrinque adiuncta onera, ab eorum ergo fide, ac lege discedere, est mortale.

Confirm. testimonio Patrum, in Concil. Elibertino, can. 54. nam ibi, patri ac matri, negancda communio dicitur, si contra fidem promissi, filiam suam desponsam viro, dare nuptam noluerint: *Si qui parentes fidem fregerint sponsaliorum, triennij tempore abstineant se à communione, si tamen iidem sponsus vel sponsa, in illo graui crimine fuerint deprehensi, excusati erunt parentes si vero in eodem fuerint vitio, & polluerunt se consentiendo, superior sententia seruetur.* Hinc enim sic argumentamur **C** cum excommunicatio pœna sit eiusmodi quā in Ecclesia nolla sit grauior 24. qu. 3. can. corripiantur nec hæc infligi debeat, nisi cum reus, recti insolens, peruicaciam non ponit, nec Ecclesiæ salutaribus monitis non proficit can. tam Sacerdotes, & can. ecce autem ead. qu. & causa incuti hæc per decreta Pontificum ac Conciliorum non sinitur, nisi ob noxam mortiferam, sed à sacris sunt altaribus remouendi, decreto huius Conc. qui obligatam fidem suam pro filiis non præstant, est ergo mortale quod per sponsalia quis est pollicitus, matrimonium non facere.

Quare tam pater, quam is cuius nomine con**D**traxit, ad sponsaliorum præstationem, si repugnent, censuris cogi poterunt, Alex. III. author in decretal. ad Pictau. Episcop. vt refertur in tit. de spons. cap. ex litteris Syluani 10. & ratio est, quod peccatum mortale, iurisdictioni subest Ecclesiæ, ad quam etiam pertinet censuris impedire ne fiat. At fractio sponsalium etiam simplicium, sine causa rationabili & iusta, peccatum est: ergo censura puniendum, &c.

Secundo, *Studiose agendum est*, vt ait Papa Gregor. *vt ea quæ promittuntur opere compleantur*, de pactis cap. 3. quam ad rem potest etiam cogere Ecclesia, cum ad eius caritatem pertineat, dare o**E**peram, ne qoid fideles peccent contra bonos mores: sed sponsalia futuri matrimonij sunt promissa, & est è re publica, ac priuata alterius de duobus sponsis, ea impleri: ergo ad facienda, poterit Ecclesia cogere eum, qui est in mora ac culpa, cogere autem non potest nisi per censuras: ergo si has intentauerit, faciet quod ratio iustitiaque postulant.

Si tamen obstinate sponsorum alter abhorreret promissa facere, Lucij III. opinione ac sensu de sponsal. ac matrim. cap. requisiuit 10. *Cum libera esse debeant matrimonia, monendus esset potius quam cogendus, cum coactiones, difficiles soleant exitus frequenter habere.* Et sic secundum Soacium de sponsalib. parte prima, toleranda potius esset

sponsalium fractura, maioris mali euitanda causa, quam repugnantem ad matrimonium, vnde oasci solent incommoda non pauca, censurarum metu impellere.

Quartus effectus est, quod si alter desponsorum diem suum obeat, antequam celebrentur nuptiæ, quicquid superstiti, doni nomine ab eo datum, fuit patri reddi debeat, aut eius propinquis, & vice versa, nisi forte defuncto datetur vitio, quod ipse non celebrasset, lege 3. Cod. de sponsal. ratio est quod donationes sponsalitiæ, interpretatione communi iuris, tacitam hanc conditionem habeant, si nuptiæ sequantur l. quum veterum Cod. de donationib. ergo iis impeditis tam morte alterutrius è duobus, quam eorumdem voluntate, suapte sponte in nihilum recident.

B Fuit & aliud ante Concilium, quod operabantur sponsalia, contracta, subsequuta copula, nempe vt veri matrimonij instar essent, ac initum postea in facie Ecclesiæ cum alia dissoluerent, indicat decretalis Honorij III. de sponsal. cap. 15 qui 30. concepta his verbis: *Si is qui fidem dedit mulieri super matrimonio contrahendo, carnali copula subsecuta, etiam in facie Ecclesiæ ducat aliam & cognoscat, ad primam redire tenetur, quia licet præsumptum primum matrimonium videatur, contra præsumptionem tamen huiusmodi non est probatio admittenda. Ex quo sequitur quod nec verum, nec aliquod censetur matrimonium, quod de facto est postmodum subsecutum.*

C Hoc tamen tempore, matrimonium eiusmodi est nullum, quod per decreta Concil. sess. 24. cap. 1. celebrari oporteat, Parocho, ac testibus duobus consciis, alioqui nullarum sit virium.

QVÆSTIO VII.

An Matrimonium per verba de præsenti contractum contra decreta Concil. saltem vim Sponsalium habeat.

De matrimonio duntaxat hic agitur, quod est inualidum, quia clandestine contrahitur, aut eo tempore, quo per canones non licet, vt inter impuberes, & quæritur, an consensus quem tam hi quam puberes, clam Parocho, & testibus, ad nuptias afferunt vim sponsalium habeat.

Non habere scripserunt Nauarr. lib. 4. consil. tit. de sponsal. cons. 1. num. 3. Tolet. lib. 7. cap. 20. Gutierez de iuram. confir. par. 1. cap. 51. nu. 16 Ledesma de matrim. q. 45 art. 5.

Ab his dissentiunt Henriq. lib. 11. cap. 5. nu. 4. Vega in sum. tom. 2. cas. 34. casu 25. Laym. lib. 5. tract. 10. par. 1. cap. 1. n. 18. Coninch. disp. 21. dub. 4. num. 46.

Mihi in opinionem Nauarr. abire libet, primo, quia qui clandestine contrahunt ad id lege Ecclesiæ, in Trid. sess. 24. cap. de reform 1. sunt omnino inhabiles: ergo eorum contractui vis inesse sponsaliorum nulla potest, alioqui non essent ad contrahendum inhabiles, nec eorum contractus irriti.

Secundo, cum sic contrahendo, vir & fœmina peccent contra præceptum Ecclesiæ, non videtur hæc, eorum actui dare velle vim ac robur vllum in foro conscientiæ, ac externo, ad se obligandum, quod tamen fieret, si matrimonium quod est clandestinum, qua tale, irritum, esset vt sponsalia, va-

A lidum.

Hactenus de puberibus, de aliis, qui infra ætatem, ad contrahendum per constitutiones Pontificum necessariam, matrimonia per verba de præsenti celebrant quid tenendum?

Ea, propter defectum ætatis inualidè inita, habere vim sponsalium, nisi expressa contrahentium intentio sit contraria, huius opinionis assertores reperi hos Pontifices Bonifac. in decretali de desponsat. impuberum cap. vnico in 6. & Innoc. III. eod. titulo in decretalib. Prior ille disputans de matrimonio impuberum, ait non valere quidem factum ante pubertatem *Per contractum tamen eiusmodi, qui valuit vt potuit, non sicuti agebatur, publicæ honestatis iustitiam, esse inductam.* Alter quid ea de re sentiat his verbis declarat cap. 34. *Quod si puella nubilis non erat ætatis, cum sæpe fatus vir eandem desponsauit, ætatem in capacitatem non supplebat, proculdubio inter eos non coniugium, sed sponsalia contracta fuerunt, quamuis ab ipso viro eadem fuerit subarrhata*, Hæc Innoc. ad eius authoritatem accedit & ratio. Nam sponsalia sunt valida, facta à non impeditis cum consensu mutuo, at impuberes contrahentes inter se matrimonium per verba de præsenti, sponsalia implicite faciunt, vt patet: nam se obligant ad cohabitandum futuro tempore & ad alia matrimonij onera, saltem implicite: ergo si matrimonium per verba de præsenti contractum, ob defectum ætatis non valet inter impuberes, quà matrimonium est, valebit vt sponsalia.

QVÆSTIO XI

A quibus, & qua ætate, sponsalia possint contrahi.

Assertio prima, *Non nisi à ratione vtentibus fieri possunt sponsalia, & cum effectu;*

Ratio est, quod hæc promissionem faciendi promissi habeant, sed hæc esse, nequit sine ratione esse eiusq; vsu, in iis qui se obligant, est enim hoc onus voluntarium: ergo ex perfecta, plenaque eius notitia E ortum, sed eiusmodi notitiæ, capaces non sunt alij, quam qui rationis compotes, qua cum insani careant, à sponsalibus, & matrimonio excludi debent, proindeque ab ijs inita, sunt nulla, cap. dilectus de sponsalib. & Clementina si furiosus de homicid. nisi lucida interualla habeant 7. qu. 1. can. quamuis.

Secunda Assertio, *Sponsalia contrahere possunt muti, & surdi, modo intellectu non destituti, & voluntatem suam signis exprimant.*

Ratio est, quod eos à nuptiis arceri, non sit æquum, quos vis rationis, ac naturæ quædam propensio peræque ac mortales reliquos, impellit ad coniunctionem legitimam, *quare videtur quod si* E *tales velint contrahere, sibi non possit, nec debeat denegari: cum quod verbis non possunt, signis valeant declarare.* Innoc. III. in cap. cum apud sedem 23. de sponsal. & matrim. & cap. tuæ 25. eiusdem tituli.

Assertio tertia, *Tempus contrahendi sponsalia, vtroque iure, definitur septennio, ante quod impletum, tam mas, quam fœmina, sunt ad contrahendum inhabiles*, habetur expresse cap. de illis, cap. litteras 4. cap. accessit 5. de despōsatione impuber. & cap. vn. eod. tit. in 6. Causa est, quod secundū Diu. Thom. in 4. dist. 27. q. 2. eo se tempore, ratio eiusque vsus aperit, itque tantus, quantus ad contrahendum exigitur, non ante, lege si infanti parag. vlt. & le-

ge potuit Cod. de iureiur. delibet.

Excipiendi sunt casus duo, primus est, cum tempus, quo septennium præuertitur, est exiguum, quale est in opinione Couarr. 1. par. 4. decret. cap. 20. num. 2. Gutierrex de matr. cap. 22. n. 6. vnius diei, duorum, aut trium, hebdomadæ autem integræ in sententia Viualdi, in Candelabro aureo prima parte de sponsal. cap. 4. quia moraliter septennium censetur esse completum, quando ad eius absolutionem octo tantum, aut nouem dies desiderantur. Quæ sententia etsi sit probabilis, & in conscientia tuta, in praxi temen, sequenda est opinio Thomæ Sanchez disp. 16. lib. primi & Ægid. de Coninch disp. 21. de sacram. dub. 5. nu. 51. ad sponsalium validitatem exigi, vt septennium metaphysice, & proprie sit completum. Eorum fundamentum est, quod cum iure, certam exigant ætatem in agente, vt eius actio valeat, hæc sit ad eius validitatem necessaria, patet in professione, quæ facta ante 16. completum est nulla, per Trident. sess. 25 cap. 15. de regularib. ergo cum iura postulent septennium, vt sint valida, eo non impleto, contrahentur inualide: ita Pontifex in cap. litteras, cap. ad dissoluendum de desponsat. impuberum.

Secundus, casus, in quo septennio minores, possunt sibi matrimonium efficaciter promittere, ac valide, est, cum malitia ætatem supplet quod fit, cum sufficiens vsus rationis in ijs, ante illam ætatem reperitur: Innoc. III. in cap. tua nobis 34. de desponsatione impub. Valent. de sponsal. qu. 2. par. 4. Vega in summa casu. 101. Coninch. disp. 21. dub. 4. de Sacram. nu. 52. ratio est, quod Ecclesia, eam ob rem ante septennium sponsalia fieri vetuerit, quod raro, infantes scire queant ante id tempus, quæ ignorari non debent à contrahentibus, vt quod sibi promittant coniugium, hoc est perpetuum consortium, hoc est vitæ, ac rerum omnium, inter se commercium: ergo si ante septennium id nosse poterunt, indicio, atque prudentia ætatem supplente, facta per eos sponsalia erunt valida.

Secundo, cum sponsalia, matrimonij causa fiant, ad quod etiam ordinem habent, eius legem ac naturam sequi haud dubie debent, sed tempus, quod est lege Ecclesiæ ad celebrationem matrimonij præstitutum, præuerti potest, cum prudentia ætatem supplet, Papæ testimonio in cap. tua nobis 34. de despons. impuber. ergo & sponsalium.

An huic autem parere legi oporteat, sub mortali, eadem non est, sibique constans Doctorum opinio.

Esse ex genere suo mortale docuere Syluest. in verbo sponsalia q. 4. dicto. 1. Tabiena ver. matrim. 1. q. 6. Syluius in 3. parte q. 43. art. 2. Bonac. de matrim. q. 1. punc. 4. num. 6. Henriquez lib. 11. cap. 15. num. 13. eo quod in re non contemnenda ac vulgari, præceptum Pontificium violetur. Sic enim Nicol. Papa cap. 2. de desponsat. impuberum. Districtius inhibemus, ne aliqui, quorum vterque, vel alter ad ætatem Canonibus determinatam non peruenerint, coniungantur, nisi forte aliqua vrgentissima causa, interueniente necessitate, vt pote pro bono pacis talis coniunctio toleretur.

Mortale non esse scripsere, Pont. lib. de matriom. 12. cap. 5. nu. 4. Coninch. disp. 2. de Sacram. dub. 5. num. 53. Barbosa in collect. to. 2. lib. 4. tit. 2. cap. 2. sic etiam disputant. Impuberes contrahendo ante septennium, nullam Sacramento faciunt iniuriam, nec sibi, nec vlli tertio, non Sacramento quidem.

A Primo, quia sponsalibus Sacramenti ratio non conuenit.

Secunda, quia peccatum nullum est nisi deliberatum, impuberes quibus lux rationis necdum est orta, deliberare nequeunt, ergo nec peccare. Similiter sibi nō nocent, quia cum inualide contrahant, ex eorum promissis nulla resultat obligatio contrahendi matrimonij.

Ad argumentum petitum ex authoritate Pontificis, respondendum est, loqui cum de matrimonio per verba de præsenti, quod nulla ratio suadet ante ætatem præscriptam fieri, nisi cum id incolumitas publica Reip. aut priuata familiarum duarum exigit.

B Responderi secundo potest, Pontific. his verbis vetare tantum, ne ante celebratum matrimonium sponsi simul cohabitent, eadem domo vtentes, ac tecto. Ita Antonin. Diana tract. 4. de Sacr. resol 275.

QVÆSTIO IX.

Ad quid obligentur sponsi, vi sponsalium.

PRimo obligantur ad contrahendum matrimonium, quia hoc directe in ijs promittitur: Qua
C obligatione? sub mortali, D. Thom. q. 2. art. 1. & alij apud Sanch. lib. 1. disp. 13. quia obligatio quæ oritur à virtute iustitiæ in re graui, est ad mortale, sed obligatio sponsalium ab ea virtute proficiscitur, quemadmodum & Contractuum quos onerosos appellamus, hoc ipso enim, quod das pecuniam pro equo v. c. aut illam promittis, tuus est, nec negari ab eo tibi potest, qui tanto pretio daturum se illum tibi est pollicitus, nisi peccet contra iustitiam, Sed sponsalia, contractus sunt onerosi, vt pater, cum ea se tantum lege, sponsorum alter, alteri obliget, vt vicissim ab altero fidem recipiat matrimonij, ergo sponsalia sub mortali obligant Coninch. disp. 2. de Sacr. dub. 2. n. 12.

Quid si promissio non sit reciproca, sed sponsorum alter tantum, fidem suam alteri vinciat?

D Existimat Sanch. l. 3. de matr. teneri cum peccato mort. eam præstare, si ille, aut illa, quibus est data, eam acceptauerint, eo quod promissio acceptata in eius amplius non sit potestate qui fecit, cum in gratiam acceptantis, exequutioni mandari debeat.

Coninch. disp. 2. dub. 2. ait implendam quidem esse, sed sub veniali tantum, eius fundamentum est, quod vt liberalis promissio, deficit à perfecta ratione iustitiæ, ita etiam possit consistere cum obligatione non stricta, quæ sola est inquit nu. 12. est de essentia commutatiuæ iustitiæ.

Verissima opinio est, eum qui gratis, ac liberaliter matrimonium promittit alteri, non peccare,
E si fidem fallat, ita Basil. Pont. lib. 12. de matr. cap. 4. Dian. tr. 4. de Sacr. resol. 244.

Ratio est, quod peccatum contra fidelitatem promissorum non admittitur, quādo sunt hæc sine voluntate se obligandi facta: at omni caruit, qui solus matrimonium est pollicitus, nam sponsalium contractus, instar est contractus cuiusdam commutationis, inquit Vasq. in 3. par. to. 4. dub. 4. de matr. cap. 3. num. 33. qui reuocatur ad hoc genus contractuum, qui explicantur his vocibus, *Do vt des* proindeque continet mutuam obligationem vtriusque, cum non sit probabile, quenquam alteri tradere

ri tradere

ri tradere se velle in sponsum, ac socium perpetuum vitæ, ac lecti, nisi ille vicissim, sese ei totum dedat ad vsus futuros coniugij, ex quo infert, nec eum qui gratis matrimonium promisit, nec alium qui acceptauit, eodem modo, hoc est gratis, ad quidquam teneri, sed sponte posse cogitare de alijs nuptiis.

Dixi gratis, nam si is cui data est fides matrimonij, vicissim altari, idque expresse, aut tacite, sa addiceret ad illud cum volet contrahendum, sponsalia valida essent, cum obligatione ea implendi stato tempore.

Secundo, obligantur sponsi vi sponsalium, ad liberandum fidem suam, eo tempore quo est inter illos conuentum, quia tempus in hoc casu pars est materiæ, seu obiecti suæ promissionis, ei ergo non satis facient, si quo tempore eis placuit, matrimonium non contrahant.

Quid si dies præstituta nulla esset?

Respondendom, in eo casu, matrimonium celebrandum esse prima data occasione, quia cum hac conditione tacita, censentur sponsalia facta esse. Sane debitor, æs alienum soluere debet, cum creditor petit sibi satisfieri: ergo cum sponsi, sibi mutuo sint obligati, altero eorum exigente, vt promissum præstetur, impletio non est differenda, nisi de eius consensu, qui præsumitur adesse, cum eam hic non vrget, nisi forte ab ea re retardaretur per metum, aut desperationem profectus.

Tertio, sponsi obligãtur ea vitare in se, quæ facta à coniugibus, essent contra fidẽ matrimonij: ratio est, quod per sponsalia, acquirunt sponsi ius mutuum, licet tãtum inchoatum in sua corpora, quod ius quia non est perfectum, eius violatio culpa est, non opposita iustitiæ, sed luxuriæ, estque simplex fornicatio, cum circunstantia aggrauante intra eandem speciem.

QVÆSTIO X.

Quid requiratur vt sponsalia sint valida.

PRimo, ea abesse est necesse, quæ matrimonium impediunt: ratio est, quod ad ea, quæ sine culpa fieri nequeunt, nolla possit esse obligatio, ergo cum contra præceptum Ecclesię peccent, qui matrimonio iunguntur, cum impedimento aliquo de iis, per quæ dirimitur cum est contractum, aut impeditur contrahendum, stare non poterunt sponsalia, cum eorum vno, aut pluribus, qua de re nos antea.

Secundo, vt sponsalia sint rata ac valida, requiritur consensus vtriusque sponsi, signis aut verbis expressus, quod si prædicta verba dubia erunt, debebunt accipi secundum communem eorum intelligentiam, prout præcipitur in cap. 1. & cap. ex litteris de sponsalib. ad hanc autem multum iuuat, orationis ipsius qua sponsi in obliganda fide sua sunt vsi, tota series, causæ item sunt spectandæ quæ eos impulere ad sic loquendum: modus item dicendi, hæc enim rudem informare possunt ideam, tam consilij sponsorum in spondendo, quam voluntatis ac consensus eorundem, in faciendo sponsaliorum contractu, habetur in cap. Intelligentiæ de verb. signif. & cæteris paribus, in dubio standum est pro matrimonio, dicendaque in eius fauorem sententia, secundum Gregor. IX. in cap. vlt. de senteut. & re iudicata. Vtriusque sponsi dixi

A quia cum res eorum agatur, interest boni tam publici, quam priuati eorundem, vt ipsi sibi legem dicant matrimonij ineundi suo tempore, non alij: ergo in illud, ipsos consentire oportet, aut si fecerint alij eorum nomine, id ab ipsis approbari.

Tertio, debet hic consensus absolutus esse, sponsalia enim conditionata conditione proprie dicta, id est de futuro, sunt inualida, antequam hæc ponatur, quod probatur ex eo quod cap. vnico de sponsalib. in 6. parag. finali dicatur, ex iis impedimentum publicæ honestatis non oriri, & tamen decreto Concil. sess. 24. cap. 3. ex quibuscunque sponsalibus, modo ratis, hanc resultare non est ambiguum, sponsalia ergo illa, nullarum sunt virium, ante conditionis existentiam.

B Obiicies sponsalia hypothetica, incipiunt esse absoluta, accedente copula, etiam antequam sit conditio posita: ergo bona erant, ac valida.

Neganda est consequentia quia matrimonium idcirco est ratum, non quod sponsalia fuerint valida, sed quia per copulam ab apposita se conditione recedere, eique acquiescere nolle, indicat is qui illam sponsioni suæ adiecerat, quæ sententia est Alexand. III. in decret. ad Panorm. Episcop. quæ tertia est tituli de condit. apposit. & Innoc. III. in cap. per tuas 6. eiusd. tit. *Nos*, inquit, *consultationi tuæ respondemus, quod cum liquido constet, quod post contracta sponsalia, carnalis est inter eos copula subsecuta, pro matrimonio est præsumendum, quia videtur à conditione apposita recessisse.*

C Quarto, vt sponsalia obligent, sintque valida, necesse est, vt cum certa ac determinata persona fiant: ratio est, quod ex incertis non nascatur impedimentum iustitiæ honestatis publicæ verba sunt Bonifac. VIII. in titulo de sponsalib. in 6. cap. vnic. *Ex sponsalibus conditionalibus, & incertis, nulla publicæ honestatis iustitia oritur*, ergo cum sponsalia quælibet, modo sint vera, hoc impedimentum adiunctum habeant ex Trid. supra, concludi debet, incerta non esse talia, cum huius impedimenti non sint causa.

Quinto, sponsalia absque metu fieri debent, grauis ea irritat, in quorundam sententia, in aliorum, ius tribuit ea irritandi, sicut & contractus re-

D liquos, Less. lib. 2. de iustit. cap. 17. dub. 6. num. 37. & colligitur aperte ex decret. Vrbani III. in cap. ex litteris 11. tit. de despons. impuber. in qua hic Pontifex puellæ quæ *dolens, & inuita, & minis parentum impulsa, desponsata fuerat puero annorum* 10. potestatem facit accipiendi alium virum. Vera est ergo assertio.

Confirm. non potest esse obligatio ad id quod iure canonico est nullum, aut in irritum reuocandum, per iudicis sententiam, sed sponsalia, metu graui facta, sunt eiusmodi: ergo vt obligent, carere metu debent.

Quid si ad promissionem addatur iuramentum?

Implendam tunc esse, dixit Henriquez lib. 11.

E cap. 9. num. 6. non præcise, quà est promissio, sed vt ei adiuncta est iuramenti religio: ratio est, quod reuerentia Deo debita exigit, ne in testem falsitatis aduocetur. Deinde iurans soluere vsuras, tenetur obseruare iuramentum ex cap. Debitores de iureiur. ergo à pari, promittens sponsalia, stare debebit pollicitis iuratis, licet expressis metu.

Huic opinioni ne accedam, faciunt sequentes causæ.

Prima, quod actus, primo & per se, ob fauorem publicum prohibitus, iuramento confirmari

nequeat, eo quod vt est in decretali Innoc. III. de foro compet. numero 12. *Cum non sit hoc beneficium personale, cui renuntiari valeat, sed communitati hominum indultum, ei priuatorum pactis, derogari non potest.* Sed publicæ vtilitatis causa, visum est magistratibus, pertinere ad eorum prouidentiam, vetare ne metu graui contracta sponsalia, vim haberent: ergo iuramento, quod eis aduenit, non firmantur.

Secunda, quando actus est irritus, aut certe irritati potest, non confirmatur iuramento, Less. lib. 2.cap. 17. num. 56. Sed sponsalia, qoibus initium est à metu, aut sunt nulla, aut annullanda, decreto Vrbani 3. in cap. ex litteris despons. impub. nam ratione iniuriæ, tenetur qui metum incussit, eum, cui est iniectus, reponere in antiqoo suo statu, quod faciet, relinquendo ei liberum contrahere, ac spondere alteri fidem matrimonij, aut negare: vnde is cui promissa metu fuerat, nullum solidum ius acquirit, in matrimonium futurum, & qui iurauit, ad nihil tenetur, eo quod eius iuramentum sit irritum in sententia Less. supra Barbosæ in collect.

Tertia, sponsalia vt nomen ipsum indicat, spontaneū, & non illiberalem consensum exigunt, spondere enim, à quo nomen sponsalibus est factum, idem est ac promittere sponte, Varrone teste, lib. 5. de lingua Lat. & sane cum sponsalia, via sint ad matrimonium, quod esse sine libertate nequit, decuit ea esse quam maxime libera. Sed libertati, metus quilibet, maximeque grauis officit: ergo ne sponsus, iniectam sibi necessitatem putet, contrahendi matrimonij, debet eius ineundi obligatio, esse quam maximè libera: ergo & sponsalium.

QVÆSTIO XI.

Explicantur dubia quædam circa ante dicta.

DVbium primium, vtrum hæc sponsalia sint rata: *Nullam aliam præter te ducam.*

Huius promissi sensus est duplex: primus hypotheticus, nempe si aliqoam mihi vxorem despondero, tu eris illa, oon alia, & sic promittens, non tenetur eam sibi copulare coniugem, si animum inducit, castitatem intra cœlibatus fines, ac continentiæ seruare, quia conditio, cum qua duntaxat promissio obligat, non extat.

Altera propositionis huius notio, est absoluta ac simplex, sensumque huoc habet Ducam te, non aliam. Et si hæc verba serio prolata sunt, non ioco, promissa iis contenta, præstanda erunt non fallenda.

Dubium secundum, *An filii stare debeant promissis parentum.*

Respond. id quidem statui in cap. 1. de desponsat. impuber. sed id intelligendum esse ex æquitate quadam iuris, non necessitate. Hoc tamen non impedit quominus sponsalia possint contrahi per procuratores, vt ante est dictom, tunc enim non censetur deesse consensus sponsorum, si ab illis, prædicti procuratores missi fuerint, nec reuocati, de qua re nos alias pluribus.

Dubium tertium, *An qui Sponsalia est pollicitus cum conditione, teneatur expectare euentum conditionis, & quandiu,*

Tandiu est ei expectandum, quandiu moraliter loquendo, est necesse, vt conditio impleatur, qoo

A elapso tempore, sponsorum alter amplius non teneatur, sed cum quolibet alio ei contrahere licitū erit.

Pars prima est certa, qui enim sic spondet, pollicetur quoque tacite, ac implicite, quæ sunt ad promissi fidem implendam necessaria, at de rerum istarum numero, est conditionis sponsalibus additæ positio: ergo antequam sponsor censeatur esse solutus promissi sui fide, debet expectare aliquanto tempore vt hæc existat, priusquam de aliis sponsalibus consilia capiat.

Pars altera patet, nam hoc ipso, quod conditio non ponitur aliquanto tempore post inita sponsalia, censetur impossibilis, eiusque obligatio omnis aut desinere, aut remitti ab altera parte.

B Dubium 4. *Quid si Pater, consensum quem dedit reuocet.*

Respondendum, standum esse primæ eius voluntati, non secundæ, illa enim operatur illico ao est: ergo eius ope, ac beneficio, fuere sponsalia valida, at hæc dirimi, aut tolli nequeunt, nisi de mutuo consensu sponsorum, aut per aliquam de iis rebus, quarum fiet proxime mentio: ad quas noo pertinet hæc reuocatio paterni consensus.

Quid si taceat? quid si rem sibi placere non significet?

Si ex signis ac circonstantiis, de eius consenso ambigi non poterit, sponsalia futura sunt valida, secus minimè, maxime si ad eius voluntatem, res vniuersa de sponsorum consilio relata esset.

C Dubium quintum, *An repugnet libertati Sponsalium, vnū è duobus sponsoribus, ad ea præstanda cogi.*

Non repugnat. Quia promissio legalis, qualis est quæ testibus, vel scripto fit, dat actionem in iudicio, at sponsalia ordinariè sunt eiusmodi: ergo si sunt publica, si celebrata spectante Parocho, ac testibus, si manu exarata Notarij, aut signata, poterunt authoritate Iudicis executioni mandari, cum enim sint deliberata, habeantque probationem competentem, si super his lis sit orta, quid obest, quo minus ei finem iudex imponat, imperando reluctanti, facere promissa sua, vt sic ea implendo, fidem liberet?

D Obiicitur contra, quod Papa Locius eius nominis tertius, interrogatus qua censura compellenda videretur mulier, quæ iurisiurandi religione neglecta, renuebat ei cui fidem dederat nubere, responderit in cap. requisiuit de sponsalib. videri sibi, monendam potius esse, quam cogendam, quod matrimonia debeant esse libera, factaqoe vi, difficiles sæpe nanciscantur exitus.

Respondendum cum Glossa in cap. citat. parag. quod libera, Pontificem non prohibere, ne qui promissa sponsalia facere renuit, ad ea adigi nequeat, sed velle eum prius officij sui admoneri, tum demum, si sibi deesset, adhibenda arma quibus Ecclesia vti consueuit, ad exprimenda vel ab inuitis necessaria obsequia. Nec propterea dici debet matrimonium coactum esse, nam coactus

E non dicitur aut inuitus, qui propter promissa præcedentia, libera tamen, ad ea præstanda vrgetur, 12. qu. 2. can. quicunque veluti qui Parochiale beneficium recepit, si postea ad ordines sacros cogitur, non dicitur inuitus ordinari distinct. 30. can. innouamus.

Respondendum secundo, aliud Alexand. III. visum esse, quam Lucio III. in cap. requisiuit 17. citato, nam ille in cap. ex litteris 10. vult eum, qui contra fidem datam futuri matrimonij cum certa fœmina, de alia ducenda cogitat, censuris cogendū esse ad standum promissis prioribus. *Quum igitur,*

inquit, *prædicto G. periculosum est contra suum iuramentum venire, fraternitati tuæ mandamus, quatenus si hoc tibi constiterit, eum moneas, & si non acquieuerit monitis, Ecclesiasticis censuris compellas, vt ipsam (nisi rationabilis causa obstiterit) in vxorem recipiat, & maritali affectione pertractet.*

Respondendum tertio, loqui Lucium Papam in cap. requisiuit, de his qui post facta sponsalia, causam aliquam habent, eamque iustam, non exequendi matrimonij cuius causa erant inita, vt si capitales exortæ sunt inimicitiæ inter propinquos, si minus sibi sunt sponsus & sponsa grati quàm antea, quia si cum eiusmodi causa cogeretur sponsa nubere sponso, periculum esset, ne quæ coniunctio pacis, ac amicitiæ conciliatrix esse debet, iurgiorũ, ac contentionum mater esse inciperet; ideoque visum est Põtifici, in hoc casu sponsũ monẽdũ esse, vt pollicitis satisfaciat, nõ cẽsuris impellendũ.

Neque de hoc hominum genere, & cum hac circunstantia, sermo nobis fuit in responsione, sed de his duntaxat, qui iniustè, ac sine causâ, à sponsalibus resiliunt, hos enim, petente parte primo admonendos esse, vt stent promissis, & si nolint parere, per censuras, aliáque iuris remedia cogendos esse, communis est Doctorum opinio, & nostra. Quia sunt hæ partes iudicis, videre non modo ne quid Respublica eiusque membra, detrimenti recipiant, sed multo maxime, cum est illatum, dare operam, vt authoritate sua tollatur, itáque cesset iniuria. Sed Respublica læditur, in suo membro, cum quis iniustè ac sine causâ, non implet sponsalia, facit enim iniuriam sponsæ: ergo ad Iudicis officium pertinet impedire ne id accidat; facit hoc vero, iudex cum reluctantẽ cogit, vt datã fidem impleat, omnem ergo rationem honestam habet, adhibendi in hoc casu censuras, earumque metu subditos continendi in officio, etsi aliquando per accidens, ob grauia incommoda quæ ex huiusmodi coactione metuuntur, vt quod coactus ficte contrahat, aut perpetuas acturus sit simultates cum parte, iis vti non sit operæ pretium.

Dubium sextum, *An sit contra libertatem sponsalium; pœnam adiicere quam soluere teneatur, qui ab iis iniuste resilit.*

Communis sententia docet non esse.

Primo, quia solus metus iniustus ea irritat.

Secundo, quia contrahentes eam sibi legem mutuo consensu indicunt, ab eorum ergo voluntate cum, pendeat hæc eorundem libertati non præiudicat.

Tertio, pacisci inter se sponsi possunt, vt qui promissis non steterit, non modo amittat arrhas, sed insuper duplum earum pretium alteri pendat: at arrharum amissio, dupli, ac tripli solutio, pro non factis pollicitis, pœna est: ergo eius appositio facta sponsalibus, ea non irritat.

Quarto, tam Dei lege quam naturæ, puniri potest nocẽs cum laude, at qui contra fas, æquumque, ludit alterum, non præstando quæ est ei pollicitus, non est innocens: hanc ergo culpam si in ære luat, quis factum iniustitiæ arguat? multo minus reprehendi sponsi debebunt, si, ne quid peccetur in eo genere, pœnam ipsi sibi contrahentes, vltro ac sponte inferant, luendam ab eo qui erit nocens.

Obiicies, prohibere Gregor. IX. in cap. Gemma 29. de sponsal. ne pœna quæ apposita sponsalibus fuerat, soluenda ab eo qui fidem falleret, exigatur ab eo per quem non stat, quo minus impleantur, eo quod *cum matrimonia libera esse debeant, talis stipulatio, propter pœnæ interpositionem*

A *merito sit improbanda*. addi ergo sponsalibus, ac matrimonio non debet. Consequentia est neganda, nam Greg in cap. citato, non loquitur nisi de iis qui iustam habẽt causã recedendi à fide data sponsaliũ, de quorũ numero sunt haud dubie, quicunq; ea antè pubertatem contrahunt, quos pœna mulctari non decet, vtpote culpa vacuos, sine qua tamen puniri vllum non oportet, quod cum in eo, qui à dictis sponsalibus iniuste resilit, locum non habeat, est enim nocens, ac proinde eiusmodi, qui impunitus esse non debeat, mirum esse nulli debet si concesso Antecedente Consequentia argumenti est negata, quæ nemine excluso, omnes & singulos complectitur, qui ex quacunque causa etiam

B iniusta, & nulla, sponsaliorum fidem non implent, à quibus pœnã ea iniuste ac sine ratione frangenti appositam, exigi posse scripsere Conineh. de Sacr. disp 22. dub. 5 Concil. 2. Basil. Pontius de matr. lib. 12. cap. 19. num. 8. Laym. tract. 10. lib. 5.

QVÆSTIO XI.

An iniuste à Sponsalibus resiliens, teneatur ante omnem sententiam soluere pœnam constitutam ei qui sic resilit, ac arrhas acceptas reddere

C SVnt arrhæ, argumentum sponsalium, inquit Iurisper. in lege si quis 38. digest. de ritu nuptiarum & lege 3. Cod. de sponsalibus lib. 5. vnde arrhæ sponsalitiæ, dici cœptæ munuscula, quæ sponsæ dabantur à viro, quasi pignus futuri matrimonij, quod enim in auctionibus emptor venditori offerebat, quasi pignus numerandi precij, ac argumentum contractæ emptionis, id in iure arrha dicebatur Instit. de Empt. & Vendi. inde nomen translatum ad nuptias, idemque valet ac donatio, quam vir facit vxori in præmium dotis, aut pignus quod eidem tribuit, in signum complẽdi contractus matrimonij. Sensus ergo quæstionis

D hic positæ est, an eiusmodi dona reddi oporteat, quando id non fit, cuius causa sunt sponsalia, nempe matrimonium &

Dico primò, *Arrhas restituendas esse, cum sine culpa eius, qui eas dedit, nuptiæ impediuntur.*

Ratio est, quod dantur cum ea conditione: ergo ea non posita donatio est nulla, si nulla, dominium non acquiritur rei datæ, domino ergo suo reddi hæc debet, ab eo qui accepit, cum conditione sequuturi matrimonij.

Dico secundò, *Cum est conuentum inter sponsos, vt iniuste resiliens, arrham reddat, & præterea duplum eius valorem, aut triplum, standum est conuentis, ac pactis inter eos mutuis.*

E Causa est, quod sint honesta ac iusta, honesta quidem, quia matrimonij causa fiunt, quo nihil est honestius, iusta, eo quod nocenti impunè esse non debet, cum peccat, at à peccato immunis non est ac liber, qui iniuste, ac sine causa, post contracta sponsalia, matrimonium inire renuit: ergo relinquendus non est sine pœna, eaque culpæ admissæ pati, talis esse potest arrharum amissio, dupli ac quadrupli earum valoris solutio, ad vtrumque ergo teneri est censendus, qui iniuste, & cum culpa, à sponsalibus eorumque fide recedit.

Quod autem peccato non vacet, qui à sponsalibus detrectat matrimonium.

Probatur, possunt per censuras in rebus minoris

momenti compelli contrahentes, vt licita pacta seruent Concil. Africanum relatum in cap. primo de pact. at cẽsuræ sine culpa præuia. eaque mortali, infligi nulli queunt, vt habetur in Concil. Meldensi can. 16. & refertur causa 11. qu. 3. cap. 41. & sequenti, & interest sponsæ, à viro eam non falli, quod fieri sane non potest sine magna eius iniuria, nec proinde sine culpa, vera ergo est minor.

Dico tertiò, *Videri mihi nihilominus probabile, eum qui arrhas accepit, si iniuste resiliat, non teneri eas restituere, aut pœnam resilienti propositam, ex conuentione vtriusque sponsi mutua soluere, ante sententiam iudicis:* Ita Nauarr. cap. 23. num. 68. Adrian. quæll. 6. art. 1. Less. lib. 2. cap. 20. dub. 15. nu. 236. Vasq. in part. 2. to. 2. disp. 173. cap. 1. num 2. & 3. Homob. de exam. Eccl. par. 3. tract. 9. cap. 15. q. 47. ratio est, quod vt habet Ludou. de Beia par. 1. casuum, casu 41. non videntur contrahentes ad aliud obligare se velle, quam ad numerandam pecuniam, quæ pœnæ loco est apposita, ac soluenda ab eo, per quem stat, quo minus sponsalia effectum habeant, cum ad id authoritate magistratus cogentur.

Secundo, lex pœnalis non obligat ante iudicis imperium maxime si pœna executioni mandari nequit, sine concursu ac opera eius, qui peccauit in legem, Laym. in Theol. moral. tract. 4. cap. 15. num. 3. Diana tract. 10. resol. 23. Ludou. de Beia loco proximè citato, sed lex quam sibi contrahentes dicunt, soluendi quidpiam sibi mutuo, si desint officio, promissi fidem non implendo, pœnalis est, conuentionalis tamen, quia ab vtriusque voluntate pendet, vt à causa, ergo ei non necessario est parendum, antequam iudicis accedat imperium.

Contraria sententia propugnatores habet Reginal. lib. cap. 12. num. 228. Mald. in 2. 2. tract. 5. cap. 3. dub. 18. Molin. tom. 2. disp. 517. Petr. de Nauarr. de restit. lib. 3. cap. 2. num. 235. estque non improbabilis, proindeque in conscientia tuta: fundamentum eius est, quod ex dispositione legis, talis pœna non sit debita. sed ex conuentione partium: ergo ab his, aut earum altera, est infligenda, & non à iudice. Quare vt istius, cum imperat pœnam lui quæ lege est in reos constituta, detrectare imperium est nefas, ita etiam vitiosum est ac malum, negare parti repetenti, quod sibi ex pacto violato, est debitum.

QVÆSTIO XII.

Quibus modis Sponsalia dissoluantur, & an Puberum, mutuo eorundem dissensu soluantur ac cessent.

Dico primò, *Sponsalia puberum mutuo eorundem dissensu dissolui:* ita Pontifex in cap. 2. de sponsalibus.

Et probatur per quas causas oritur obligatio, iisdem quoque tolli potest, vt indicat prima regula de reg. iuris in 6. his verbis: *Omnis res per quascunque causas nascitur, per easdem dissoluitur.* Sed obligatio sponsalium oritur à mutuo sponsorum consensu, cessatura est ergo ex mutuo eorundem dissenso.

Dico secundò, *Puberum sponsalia etiam iurata, dirimi mutuo dissensu partium.* Diu. Thom. in 4. disp. 27. qu. 2. art. 3. ad 5. & 22. q. 89. art. 9. Soacius de sponsalib.

Ratio est, quod iuramentum promissioni adueniens non obliget, si hanc relaxari contingat, ab eo cuius interest impleri, Less. lib. 2. cap. de iuram. *Accessorium enim naturam sequi congruit principalis,* de regul. iuris in 6. regula 42. ergo cum promissio, quæ principem locum tenet in hoc negotio, remitti possit, condonari quoque iuramentum poterit in commodum promissarij præstitum, cum eius faciendi causa alia non fuerit, quam promissionis firmitas.

Secundo, iuramentum sortitur conditiones actus, cui apponitur, cap. quemadmodum de iureiur. at sponsalibus, quemadmodum & aliis promissionibus, quæ pertinent ad vtilitatem eius, cui fiunt, tacita conditio inest, nisi postea remissa, aut mutuo consensu dissoluta fuerint: ergo sponsalia, iurisiurandi religione firmata, contrahentium voluntate, ac mutuo consensu possunt perimi, quod erat probandum.

Quid si ad pactionem iuratam ventum est, non tam causa paciscentium, quam Dei, poteritne alter alterum, stipulationis iuratæ nexu liberare?

Panormitani opinio est in ca. præterea de iureiur. obligationẽ quæ comite iureiurando est contracta, non cõsensu cõtrahentiũ, sed Ecclesiastica authoritate remouendam esse, cum cõtrahentes in paciscendo, non tam suam vtilitatem, quam Dei honorem spectarunt. A Panorm. faciunt Sylu. in ver. sponsalia qu. 10. Angel. eod. titulo num. 20. Soacius de sponsalibus, Diu Thom. in 2. 2. qu. 89. art. 9. in resp. ad 2. vbi ab eo omnis est controuersia diiudicata his verbis: *Ad secundum dicendum, quod homo potest alteri promittere aliquid sub iuramento dupliciter, vno modo, quando promittit aliquid pertinens ad vtilitatem ipsius, puta, si sub iuramento promittat se seruiturum ei, vel pecuniam daturum, & à tali promissione potest absoluere ille, cui promissio facta est, intelligitur enim, tunc ei soluisse promissum, quando facit de eo secundum eius vtilitatem. Alio modo promittit aliquis alteri, quod pertinet ad honorem Dei, vel vtilitatem aliorum, puta si aliquis sub iuramento promittat alicui, se intraturum religionem, vel aliquod opus pietatis facturum, & tunc ille cui promittitur, non potest absoluere promittentem: quia promissio non est facta ei principaliter, sed Deo, nisi forte sit interposita conditio, ratione cuius possit, scilicet si illi videbitur cui promittitur, vel aliquid aliud tale.* Hæc S. Doctor quæ multo sunt veriora, quam quæ proferantur à Nau. Enchirid. 22. n. 35. parag. porro sponsalia, hæc nẽpe mutuo eorum à quibus facta sunt & iurata consensu perimi posse, etsi propter Deum, adiunctum habeant iusiurandum. Suæ sententiæ astipulatores habet, Coninch disp. 23. dub. 1. num. 2. Laym. lib. 5. tract. 10. parte 1. cap. 2. num. 1. Viuald. in candel. de sponsal. cap. 5. Henriq. lib. 11. cap. 14. num. 6. quam quia, tam doctrinâ suâ, quam pietate, ac nomine, probabilem reddunt, erroris aut culpæ, argui hi mihi posse non videntur, qui quælibet sponsalia iurata, nulla adhibita exceptione, in sponsorum potestate sic collocant, vt ab iis, quando, & quoties est placitum, dissolui posse velint.

Ab iis dixi, numero multitudinis, vt indicarem, vnius non esse tantùm, sponsalibus renuntiare valide. Quia vt ab vtroque sponso, necesse est sponsionem matrimonij fieri, ita & ab ambobus oportet ea dirimi, quia vnus, alteri inuito, ius suum sine iniuria tollere non potest, quæ accedente vtriusque

voluntate, non est timenda, quia vt habetur in institut. tit. parag. vltim. Quibus modis tollitur obligatio. *Obligationes quæ consensu contrahuntur, contraria voluntate dissoluuntur*, & cap. 2. de sponsal. Innoc tertius est author Exoniensi Episcop. id vt laboret, ne qui de matrimonio contrahendo mutuam sibi dedere fidem, eam violent, *tolerandos tamen esse si se ad inuicem admittere noluerint, ne forte deterius inde contingat, vt talem scilicet vir ducat quam odio habet.*

Tolerandos inquam, *vt ad instar eorum, qui societatem, interpositione fidei contrahunt, & postea eandem sibi remittunt*, iura sibi mutuo relaxare sua valeant.

QVÆSTIO XIII.

Quomodo sponsalia impuberum dissoluantur.

Est hæc quæstio ab Alexand. III. pridem diiudicata in decretali de illis 7. de desponsat. impuberum, illic enim respondit, *maiores* septennio contrahentes sponsalia, resilire per mutuũ consensum ante pubertatem non posse: *De illis*, inquit, *qui intra annos aptos matrimonijs, sponsalia contrahunt, siue vterque, siue alter reclamet, antequam ad annos matrimonijs aptos peruenerint, & postulent separari, non sunt vllatenus audiendi.* Statim tamen atque peruenerint ad pubertatem, vterque iis renuntiare C poterit, Alexander author in decretali proxime citata, his verbis: *Si is qui minoris ætatis est, cum ad annos illos peruenerit, reclamauerit, nec in alterum voluerit consentire, iudicio Ecclesiæ poterunt ab inuicem separari.*

Ratio primæ partis est, quod nec è re publica, ac communi familiarum, nec priuata sit cõtrahentium, impuberes multis spondere matrimonium, quod tamen facerent, si iis, per Ecclesiæ decreta integrum foret, antequam matura esset eorum ætas, sponsionem suam futuri matrimonij reuocare, eamque irritam reddere, decuit ergo, hanc iis ab Ecclesia facultatem adimi.

Aliunde tamen oportuit, eorum saluti consuli, D ob eamque causam, relinqui illis potestatem, transeundi cum ad pubertatem venerint à primo contractis sponsalibus ad alia, vt enim maior est tùm eorum prudentia, visque ingenij, quam cum pueri, inter pueros, in impubertate viuerent, ita nouæ se rationes offerre possunt, quamobrem noua consilia captare, ac ducere sponsam à priore diuersam eis sit vtile.

Dixi cum pueri in impubertate viuerent inter pueros, nam si pubes cum impubere contraheret, illi postmodum fas non esset, arbitrio suo ac voluntate, sponsionem futuri matrimonij, eiusque obligationem excutere: ratio est, quod cum in eo iudicij maturitas existimetur esse tanta, quantâ pollere E eos est necesse, qui se sponsaliorum nexu, fœminæ deuinciunt, decuit illum lege ea non comprehendi, quæ impuberes à promissorum fide eximit: ita porro esse declarat Papa Alexand. III. in decretali de illis 7. tituli de desponsat impuberum *Mulier autem*, inquit, *quæ postquam annos nubiles attigit, ei, qui nondum ad annos matrimonij aptos venerat, nupsit, cum in eum semel consenserit, amplius non poterit dissentire, nisi ipse cui nupsit, postquam ad legitimam ætatem peruenerit, in eum suum negauerit præstare assensum,*

An autem alter sponsorum reclamare illico pos-A sit, ac sit pubes, non expectata pubertate alterius & an ambo id possint, cum iurisiurandi religione sua firmarunt sponsalia, iam est videndum.

Naldus in summa verbo sponsalia num. 1. vult puberem astringi tam lege canonum ac Ecclesiæ, quam honestatis ac decentiæ, ad præstolandum, dum alter per ætatem pubes fiat.

Pro sententia aduersa argumentantur Basil. Pontius de matrim. lib. 12. cap. 9. num. 5. Coninch. de Sacram. disp. 23. dub. 2. Gutierr. de matrimon. cap. 19. num. 2. Sanch lib. 1. disp. 51. num. 9. eorum potissima ratio fundamentum habet in communi ac peruulgato iuris axiomate, frustra scilicet expectari euentum, cuius nullus est effectus: ergo cum pubes, sponsalia à se facta in mi-B nori ætate, hoc est in impubertate, reprobare possit, quare illico, ac ipsemet pubes esse incipit, non expectata pubertate alterius facere id non possit, non video.

Hæc de prima quæstione, nunc videndum est separatè de altera, cuius proprium est inquirere, an à sponsalibus iuramento firmatis, resilire possint impuberes, cum ad annos pubertatis venerint.

Non posse asserit Villalobos in summ. tomo 1. tract. 12. diffic. 52. num. 27. pro quo authores nulli faciunt, eo quod relaxatio iuramenti, inuita parte, fieri sine eius iniuria nequeat, à qua abstinere quisque cum debeat, ei quoque abstinere est ne-C cesse ab eo, quo, cum charitate lædi æquitas potest, quo de genere, est recessus à sponsalibus, eorumque non præstatio, parte reclamante altera, quare ea tùm implenda esse scripsit ad Pictau. Episcop. Alexand. III. in decretali ex litteris X. de sponsalib. & quia periculosum est venire contra iuramentum suum, homini præcipit, vt qui sub iuramento pueri promiserant, matrimonia se facturos, eosdem primo officij admoneat, & si non acquieuerint monitis, eos Ecclesiæ censuris compellat adimplere quod iurauerant.

Aiunt tamen aliqui, Episcopum, in eo iuramento dispensare posse, vt sponsorum alter, licite reclamet, maximè si non fuit ea prudentiæ, inge-D nique vi præditus, cum iurauit, quæ est necessaria, vt intelligat, quam sibi legem iurando imponat, & ad quid eum iuramenti sui religio obliget, Quam opinionem ne subscribam, duo faciunt.

Primum, quod Episcopus, vni cuipiam prodesse nequeat, cum detrimento tertij, quod tamen faceret, si iure sponsæ neglecto, eius sponso concederet, alteram sibi despondere fœminam, contra ius priori acquisitum, vt hic, alteram sibi à se diuersam, nuptam esse non velit.

Secundum, quod Alexand. tertius, eum in cuius pollicitatione futuri matrimonij interpositum fuerat iusiurandum, censuris ad eius præstationem co-E gendum dixerit, non Episcopi dispensatione iuuandum, vt debebat, si relaxatio iuramenti, de quo nos hic disputamus, in Episcoporum iure esset.

QVÆSTIO XIV.

An ingressus in Religionem, sponsalia irritet.

DIco primo, *Ingressu in religionem solo ac simplici, sponsalia non dirimi*, ratio est quod quæ priuilegia professioni sunt concessa, hæc ingressui in religionem non cōpetant, patet, nam si is qui eā est ingressus, non secuta professioue, ea egrediatur, cogetur datam olim sponsaliorum fidem præstare sponso volenti, & hucusque expectanti. Ita Ledes-
B ma qu. 43. art. 3. dub. 2. Laym. tract. 10. 2. num. 3. contra D. Tho. q. 45. art 3. Angel in verbo sponsal. parag. 22. Sanch. disp. & alios.

Dico secundo, *remanentem in sæculo posse si volet cum alio aut alia sponsalia contrahere.*

Quia hoc ipso quod vnus è sponsoribus, religionem ingreditur, tacite significat, sibi nihil amplius esse velle commune cum priori sponso, ergo alteri, vt pote soluto ac libero, est integrum cum alio, aut alia cōtrahere, sine obligatione restituendi arrhas, quas in pignus futuri matrimonij, ab alio acceperat, vt habetur lege de nobis Cod. de Episcop. & Clericis.

C Confirm promissa non obligant cum sunt remissa, at qui Religionem ingreditur, ab eorum fide liberat eum, qui se sibi sponsaliorum nexu reciproco obligauerat.

Primo, quia hoc ipso indicat voluntatem se mutasse, ac renunciare sponsalibus.

Secundo, quia remanens in sæculo, non videtur se voluisse obligare quando contraxit cum alio, ad hunc euentum, nam præterquam quod ei graue admodum esset ac durum, eum habere pro coniuge, qui per inconstantiam animi, cum habitu vitæ religiosæ instituta abiecit, etiam est perquam difficile, carere tandiu optatis nuptijs, quandiu alter non profitebitur. Quare verissime mihi loqui
D videntur, qui asserunt, sponsalia dissolui per ingressum Religionis, quoad eum qui in sæculo manet. Huius opinionis assertores duos reperio, Gabr. in 4. dist. 27. q 2. art. 1. casu 6. Rebell. lib. 4. q. 8. sectione 6. quæ longe mihi probabilior iudicatur, quam quæ à Toleto defenditur lib. 7. cap. 21. Sanch. lib. 1. de matrim. disp. 45. dissolui scilicet sponsalia, solo Religionis ingressu, quoad vtrumque.

Dico tertio, *multo magis perimi sponsalia professione religiosa, quam ingressu in Monasterium, ac sacrorum virorum Sodalitium, vt quis in eo paupertatem, castitatem, & obedientiam profiteatur*, quia per eam matrimonium ratum dissoluitur, vt scri-
E bit Alex. III. in decretali 2. de conuers. coniugatorum, ergo multo magis sponsalia.

Quid si interposita iurisiurandi religione, sponsi pacti inter se nuptias fuerint, etiamne per ingressum in Religiosorum contubernium, aut professionem, stipulationis iuratæ nexu erunt liberi?

Fuit opinio Papæ Alex. III. in decretali commissum de sponsal, *quod eis sit tutius (religione iuramenti seruata) prius contrahere matrimonium, & postea si elegerint, ad religionem migrare.* Non facit tamen hæc Alex. opinio, ad multorum stomachum.

Primo, quia est periculosa.

Secundo, quia multis est incommodis peruia. Est periculosa, nam quid facilius, quam legitimæ
A inter se copulatos, consummare matrimonium? præsertim cum in eo peccati metus sit nullus, Viam quoque hæc opinio multis incommodis sternit,

Primo, si est vera, fœmina apud vicinos vocabitur in suspicionem violatæ pudicitiæ, cum nemo sit futurus paulo acutior, qui non illico existimet, aliquid à viro in ea visum ac cognitum, quod illi eius, ac nuptiarum odium impresserit.

Secundo, fœminæ fiet iniuria, cum nescientem ac ignaram, ad matrimonium vir alliciet, illud haud dubie non facturam si eius consilia habuisset perspecta ac cognita.

Tertio, etsi fœmina nubere alteri possit, priore
B sponso religionem ingresso, fiet id tamen non nisi ægre, eum pauci admodum sint futuri, qui nuptam illam velint, & ambiant iisdem conditionibus, in quas vltro descendissent, si alteri nunquam nupsisset, à quo corruptam esse, vt suspicax est humanum ingenium, iure possunt metuere: quare

Dico quarto, *nil esse necesse, à sponsis matrimonium fieri antequam eorum alter, repudiato sæculo, Deo se in religione consecret.*

Quia id non nisi frustra ac infructuose fieret, cum sit illico per ingressum in religionem, dissoluendum. Nec refert quod futuri connubij mutua, eademque iurata sponsione, sese sponsi ambo deiunxerint, nam in sponsalibus, ex dispositione iu-
C ris tacita, hæc conditio subintelligitur, nisi religionem ingredi voluero, ita & in iuramento ijs apposito, quod vt quidpiam accessorium ac consequens, iusiurandum, eius naturam sequitur, eadem conditio subintelligitur, vt tradunt Henriquez & Ægidius dub. 3. disput. 23.

Ad cap. commissum, Respondendum primo, hæc verba *tali tutius esse prius contrahere*, habere consilium, non præceptum, & ita consulere Pontificem ingressuro Religionem, vt contrahat cum ea, quam sibi ante despondit, id tamen non præcipere.

Secundo dici potest, ea verba *tutius esse &c.* referri ad vulgi sensum, quod quia in ea est opi-
D nione vt existimat, renuntiantem sæculo, post non impleta sponsalia, quæ sponsionem futuri matrimonij continent, periurum esse, longe est in omnem partem securius ea præstare, liberando se à fide data contrahendi matrimonij, quam eo non contracto, confirmare prædictum vulgus, in antecepta illâ sua opinione, violatæ fidei per eum, qui religionem capesseret eo non contracto.

QVÆSTIO XV.

E *An votum Castitatis, aut susceptio Ordinum, Sponsalia irritet.*

DIco primo, *Sponsalia non dirimi per susceptionem minorum Ordinum*, quia cum castitatis seruandæ votum non habeant, matrimonio non obsunt: ergo sponsalia non dirimunt, cum bis initiatum, ex formula Ecclesiæ, connubij incapacem non faciant.

Dico secundo, *per susceptionem sacri Ordinis, sponsaliorum vim omnem ac obligationem tolli.*

Ratio est, quod sacri Deo homines per Ordinem, eumque sacrum, abiudicatis à se sensuum, carnisque voluptatibus, vitam à libidine, coniugisque

illecebris remotam vouent, omni ergo se potestate, vltro volenteſque priuant, ducendæ vxoris, perit ergo per ſacrum Ordinem vis omnis eius promiſſionis, qua ſibi ad id legem, ac neceſſitatem in ſponſalibus indixerant.

Dico tertiò, *Per votum item ſimplex continentiæ ſolui ſponſalia, poſt tale votum facta.* S. Thom. in 4. diſt. 38. qu. 1. art. 1. qu. 2. ad 3. Caiet. in ſum verperiurium promiſſorium, Henriq. lib. 11. cap. 4.

Tuetur ſe hæc opinio primo, authoritate Alex. III. in cap. veniens 5. qui Clerici vel vouentes, vbi diſpenſat cum quadam muliere, *Vt poſt fidem, & votum ſimpliciter oblatum, matrimonium contrahat,* quod eum facere non fuiſſet neceſſe, ſi votum, matrimonio contrahendo, impedimentum non afferret.

Secundo, cum ſtatus matrimonialis, ſtare cum continentia, ac obligatione ad illam nequeat, non niſi ſuperflue, promitti ille poteſt, per contractum cui nomen eſt ſponſalium, cum matrimonij vſus, ſit ei interdictus qui eſt voto caſtitatis ac continentiæ ſimpliciter vinctus. Quare qui poſt tale votũ, promiſit alicui matrimonium per ſponſalia, ab iis præſertim clam celebratis, reſilire poterit, animo amplectendi ſtatum perfectiorem continentiæ, non ad tempus, ſed in perpetuum.

Dico quarto, *Probabile mihi videri, per votum ſimplex continentiæ, ſponſalia prius contracta perimi,* docet Palud. in 4. diſt. 74. qu. 5. caſu 5. Sylo. vet. ſponſalia, qu. 7. & ver. matr. 7. qu. 5. dicto 5. Nao. cap. 22. n. 27.

Probatur, dona Deus non acceptat, quæ cum tertij iniuria ſunt coniuncta, ſed vouens caſtimoniam, ſe membraque ſua Deo, quaſi munus cœleſte, ac diuinum conſecrat, nec ſine iniuria alterius, cui fidem ſuam, ante per ſponſalia obligauit ad matrimonium futurum: ergo tale votum non tenet.

Maior eſt certa, nam ſi voui, daturum centum pauperibus Dei cauſa, tali voto non teneor, ſi illa centum ſint neceſſaria, ad ſolutionem paris debiti, quod à creditore, hic & nunc repetitur.

Minor probatur violatio iuris alieni, nunquam eſt, ſine iniuria tertij, at ſponſus ius habet acquiſitum per ſponſalia, cui nunquam renuntiauit, ergo ſi alter, ab iis ſe ſubducit, vouendo caſtitatem, id non ſine eius aperta fiet iniuria.

Obiicies, ſponſi, cum mutuam ſibi futuri matrimonij dant fidem, in id conſentiunt, nam ſponſalia contrahunt ſecundum leges expreſſas, aut tacitas, locorum in quibus degunt: at ex diſpoſitione iuris tacita, hæc conditio ſubintelligitur in ſponſalibus, niſi vouero, aut ſtatum perfectiorem elegero.

Minor eſt neganda, cum ex nullo iure poſſit colligi hanc conditionem ineſſe ſponſalibus, excepto, ſi quis religioſum inſtitutum amplecti velit.

Obiicies 2. melius eſt continete in ſæculo ex voto, quam cum vxore viuere.

Reſpondendum, ſuppoſitis ſponſalibus, in quibus, ſe quis alteri aſtrinxit ad matrimonium, cum eo celebrandum, melius ei non eſſe, caſte ex voto viuere in ſæculo, quam cum vxore, ad prius enim nulla eſt obligatio, nam cum Deo grata non ſit promiſſio, quæ cum alterius iniuria, & damno eſt iuncta, eam hæc nõ acceptat, nec proinde obligat, à ſponſalibus autem eximere ſe ſponſus non poteſt, ob fidẽ matrimonij datã parti, quam fidẽ ſine peccato fallere, & ab ea recedere non poteſt, eo quod

A pacta conuenta ſunt implenda, cap. 1. de pactis.

Obiicies tertio, non eſt malum poſt ſponſalia caſtitatem Deo promittere, ſi promiſſa prius ſponſalia, non læduntur per votum, verũ eſt conſequens, nam iuxta veram Alexand. ſententiam, in decretali pertinet 2. de iureiur. *Promiſſum non infringit, is qui in melius commutat.*

Minor eſt falſa, & ad cap. allatum, dicendum eſt, ibi ſermonem eſſe de voto, quod iure optimo in melius commutatur, quia idem eſt promiſſarius nempe Deus, at in cauſa præſenti, id non accidit, cum ex vna parte, ſponſio matrimonij facta ſit homini: caſtitatis autem ſeruandæ pollici-

B tatio, Deum eiuſque cultum vti finem reſpiciat.

Explicantur dubia quædam circa ſupradicta, & primo, an qui poſt contracta Sponſalia, votum edidit caſtitatis, poſſit remanere in ſæculo.

Si quod eſt conſcientia, quod religionis, ac iuſtitiæ ſpectemus, eiuſmodi homini manendum eſt in ſæculo. Ratio eſt, quod (vt ante monuimus) ſponſalia detrimentum nullum à ſubſequente voto capiant, implenda ſunt ergo, per celebrationem ma-

C trimonij, cuius ſunt promiſſio, quod ipſum eſſe nequit, niſi manendo in ſæculo vt patet. Vera ergo noſtra eſt reſponſio.

Sano communis eſt Doctorum opinio, in concurſu iurium, quorum vnum præualet alteri, maiori minus, fortiori, poſtponendum eſſe laxius, ſed obligatio iuſtitiæ, quæ eſt annexa ſponſalibus, ſtrictior eſt, fortiorque quam religionis, ad quam virtutem pertinet votum, eiuſque præſtatio: ergo ſponſo, vt ſatisfaciat officio, neceſſe eſt, matrimonium contrahere, non votum implere.

Et quanquam in aduerſariorum ſententia, poſſit in foro animæ, obſtrictus voto continentiæ ſimpliei, domi ſuæ in cœlibatu viuere, ſi tamen ſpon-

D ſa, apud Iudices Eccleſiæ, queratur factam ſibi eſſe iniuriam, eorum authoritate, ac imperio, ſponſus qui poſt ſponſalia, continẽtię votũ emiſit, ſe fatebitur, compelletur ſponſaliorum fidem ſeruare, vel intra præfixum ei tempus, religionem ingredi ſicut notauit Laym. lib. 5. tract. 10. cap. 2. num. 7. aut certe ordinem ſacrum ſuſcipere, qua ſuſceptione, Iudicem contentum eſſe debere, ſcripſit Sylu. vet. ſponſalia q. 7.

Dubium ſecundum, *An qui poſt ſponſalia ſimplex continentiæ votum edidit, aut emiſſo voto, matrimonium contraxit, teneatur ante eius conſummationem ad imperium Iudicis, religionem ingredi.*

Reſpondendum, *non teneri*, primo, quia eam

E non vouit.

Secundo, quia votum, quo tenetur, ſeruare poteſt in ſæculo.

Tertio, quia cum religioſa profeſſio, difficultates habeat non paucas, nec paruas, non videtur eſſe in poteſtate iudicis, quenquam ad illam vrgere, nedum cogere.

Quarto, cum pœnæ, culpis eſſe pares debeant, nec grauior vlla, maiorque cogitari poſſit iactura libertatis, quæ omnis per profeſſionem Religioſo adimitur: quis credat tantùm aggredi, ac audere poſſe iudicem, vt pro culpa leui pœnam hanc à quoquam iure repetere poſſit ac eum laude?

Dubium tertium, *An qui post sponsalia, voto se seruandæ castitatis astrinxit, possit in Iubilæo, eorum relaxationem obtinere.*

Respondendum, *non posse*, primo, quia cū dispensatio stricti sit iuris, ad disparata non extenditur, at sponsalia, & votum, specie inter se differunt: ergo qui voti vim omnem tollere, aut eam in opera alia commutare, authoritate Papæ potest, idem quoque sibi in sponsaliorum causa fas esse, non nisi imprudenter ac temere censere potest.

Secundo, Papæ authoritas, concessaque alicui per eum, ad commune bonum dispensandi facultas, prodesse debet fidelibus, nocere nulli. At obesset si remitti sponsalium obligatio posset, sic enim ius sponsi, aut sponsæ, ad secuturas nuptias tolleretur, nec sine aperta eorundem noxa, cum sit è re vtriusque, matrimonium fieri, nec vnum ab alio decipi.

Tertio, cum facultas dispensandi, alieno iuri præiudicat, accipienda est strictè, nec ad illud extenditur, de quo peculiaris nō fit mentio, quia Princeps non præsumitur, quidpiam alicui concedere, quod obfuturum est alteri, nisi id conceptis verbis significet. At à sponsalibus resilire sponsus vnus nequit, sine alterius iniuria, cum per ea habeat ius acquisitum ad matrimonium futurum: ergo nec ab eo contrahendo liberari ab Ecclesiastico iudice in Iubilæo.

Quid si sponsalia prædicta, Deo per votum promissa essent, vt si quis ei pollicitus esset, se pro vxore habiturum certam fœminam, possetne Confessarius in tali voto, vt Iubilæi dispensare?

Respondendum non posse, quia sub simplici, non continetur mixtum, nec dispensatio facta, aut facienda de simplici, porrigitur ad simul iuncta, vt habetur in l. omnes populi digest. de iust. & iure, sed in voto, de quo est in dubitatione quæstio, duo sunt, votum Deo, & promissio nuptiarum, & sub voto non comprehenditur nuptiarum promissio: ergo dispensatio facta aut facienda de voto, non extenditur ad votum, & sponsalia simul.

Secundo, non potest dispensari in sponsalibus, sine iniuria alterutrius è sponsis ob causam ante allatam, at eam facere nulli est licitum, per naturæ Deique iura: ergo nec dispensari in sponsalibus, sponso vtroque reclamante, aut saltem eorum altero.

Dubium quartum, *An sponsalia secunda, prima dirimant, si illa sint iurata, non ista id est prima.*

Causa dubitandi est, quod in secundis sponsalibus, vltra promissionis obligationem, ac nexum, est etiam iuramenti vinculum: ergo, *Cum à maiori, quod superuenit, soluatur minus*, secundum Gloss. in cap. veniens de sponsal. sponsalia simplicia perimentur à iuratis posterioribus.

Nihilominus dicendum est, priora sponsalia, quamuis simplicia, implenda esse, non secunda: ita Innoc. III. in cap. sicut ex litteris 22. de sponsal. accedit & ratio.

Iuramentum sponsalibus secundis additum, ea non confirmat: ergo si de se non sunt valida, vim à iuramento nullam accipient, verum est prius, quia vt habetur in can. in malis promissis 3. causæ 22. q. 4. *In malis promissis, fides est rescindenda, in turpi voto, mutandum decretum, impia enim est promissio, quæ scelere impletur.*

Confirm. sponsalia priora, per secunda non dissoluuntur, nisi quia hæc sunt facienda, non illa, at id est falsum, cum enim per prima, ius sponsis sit quæsitum ad nuptias, non possunt ea sine culpa negligi, & secunda fieri, at quod à culpa separari nequit, cum moraliter sit impossibile, dissoluere aliud non potest, quod de se, ac naturâ suâ, est validum.

Probatur, sponsalia prima, perimuntur à secundis, quia hæc, in illorum locum substituuntur: at illicita, cum fieri nequeant, non succedunt in locum aliorum: ergo hæc non diriment.

Ad argumentum allatum initio dicendum est, promissioni, vim à iuramento accedere, quando illa bona est, ac honesta, nam si est turpis, si illicita, iuramento non confirmabitur, quod repugnet authoritati diuini nominis firmari aliquem ad malum, quare cum secunda sponsalia, licet iurata, sint illicita, ipsa vt sic, à iuramento robur nullum habent ac pondus maius, quam si sine eo facta essent. *Dominus*, enim vt habetur 22. qu. 5. canone Iuramenti 5. *inter iuramentum, & loquelam nostram, nullam vult esse distantiam, quia sicut in iuramento nullam conuenit esse perfidiam: ita quoque in verbis nostris, nullum vult esse mendacium, quia vtrumque diuini iudicij pœna damnatur.*

Dubium quintum, *An qui post votum Religionis, aut castitatis, corrupit fœminam sub pacto coniugij, teneatur illam ducere.*

Negat Viuald. in Candelabro aureo 3. p. cap. 14. num. 65. sententiæ suæ magistrum habet Nauar. lib. 4. consil. tit. de sponsal. consil. 21 rem vniuersam triplex explicabit assertio.

Prima Assertio, *Si fœmina, quæ corporis sui copiam alteri fecit, sub promissione matrimonij, conscia fuit voti eius, hic eam ducere non tenetur.*

Ratio est, quod cum ignorare non debuerit, obligatum voto, matrimonio coniungi non posse, censeatur ipsa se decepisse, ac vltro ex complexu alterius, ac nefando coitu, voluptatem quæsisse.

Secunda Assertio, *Si copulam non præcessit vlla promissio, causa nulla est viro, asciscendi sibi puellæ in coniugem, post votum castitatis, aut Religionis, ab eo editum.*

Ratio est, quod promissio votiua castitatis, hominem Deo obliget, eique corpus addicat ad temperantiam, ac voluptatum omnium fugam, tradi ergo alteri nō potest ad vsum, operaq; matrimonij.

Confir. cum per votum, ius sit acquisitum Deo, non potest vouens illud tollere, statum suscipiendo illi contrarium.

Tertia Assertio, *Qui sub spe matrimonij, à puella, aut vidua bona fama, ignara tamen voti, quo is tenebatur, copulam extorsit, aut eam familiaritatem, ex qua grauis imminet infamia, quæ aliter auerti nequit quam per matrimonium, tenetur is illud cum ea contrahere.* Docent Gabr. Vasqu. in opusc. de restitut. cap. 3. Sanch. de matrim. lib. 5. disp. 45. nu. 3. Coninch. disp. 13. dub. 1. Conc. 6. Capeauilla cap. vlt. sui trac. q. 17. Diana tract. 4. resol. 203.

Probatur, votum cessat obligare, cum illi fortior, eaque incompossibilis obligatio, qualis est iustitiæ, superuenit, sed cum puella, spe matrimonij corrumpi se est passa ab aliquo, grauis obligatio superuenit, nempe compēsandi damna puellæ, aut viduæ illata per copulam, quæ compensatio, fieri non potest nisi per matrimonium: ergo celebrandum est, voto posthabito.

Placet tamen Basilij Pontij opinio de matrim. lib. 6. cap. 12. num. 9. astrictum voto ineundæ religionis, teneri quidem implere promissa, ac fœminam, qua ad præposteram voluptatem, intacta spe matrimonij est abusus, ducere in vxorem, sed ea lege, vt ante eius consummationem, Religionis

gioni det nomen. Ratio est, quod sic explet omnes numeros viri boni, & primo quidem æquitatis iura seruat. sarciendo per traditionem sui, damna que puella est passa, iacturâ sui honoris. Deinde voto satisfacit, renuntiando sæculo: ergo ad vtrumque est obligatio: ergo per matrimonium viri, cum corrupta, non cessat vis voti, de capessenda Religione, nec necessario debet differri. Sed nos contrariam opinionem in praxi tutam, & sequendam ante ostendimus cum P. Layman. tract. 10. cap. 2. num. 9. Ægid. de Coninch. disp. cit. dub. 3. ratio est, quod nemo videatur obligatus esse ad vtendum priuilegio sibi concesso, at est gratia, fauor ac priuilegium, quod quis contracto matrimonio, religiosus possit fieri, antequam consummetur: ergo ad id cogi non debet.

Dubium sextum, *Ad quid teneatur qui cum voto Religionis, aut Castitatis matrimonium contrahit.*

Dico primò, *Qui cum voto castitatis, emissa ante aut post sponsalia, vxorem sibi quæsiuit per legitimas, ac veras nuptias, teneri sibi temperare à petitione debiti.*

Quia quantum est in se, debet operam dare, ne quid contra votum peccet, sed cum voto, carnis illecebræ omnes, coitusque ipse pugnat, euitandus est ergo, donec ab Episcopo, aut priuilegiato super ea re fuerit obtenta dispensatio, quæ facile concedi debet ob periculum incontinentiæ.

Dico secundò, *Si ad votum simplex Religionis, non est additum votum castitatis, qui primum edidit ad nihil tenetur aliud contracto matrimonio, quam vt dispensationem habeat secundi ineundi, mortua coniuge, aut non ingrediendi Religionem.*

Probatur, vi talis voti, continere non debet: ergo nec necessario abstinere à petitione debiti. Quia tamen vis voti de religione profitenda, non tollitur, aut interit per matrimonium, sed tantum suspenditur eius executio, dum matrimonium subsistit, ac constat, reuocanda ad praxim, quando dissoluetur morte vxoris, ob eam causam, expedit ei qui tali voto obligatur, obtinere eius dispensationem à summo Pontifice, ne mortua vxore, cogatur Religioni nomen dare, à qua tamen tunc forte eius abhorrebit animus.

Dico 3. *Posse sponsam honeste, ac sine scelere resilire à sponsalibus, vbi sciuerit sponsum habere votum Religionis aut castitatis,* quia tali voto res sunt notabiliter mutatæ, nec videtur obligata ad cōtrahendum matrimoniū, cum certo prope periculo honoris, ac famę amittendæ, quando vir eius, ante consummatum matrimonium, abiudicatis curis sæculi, Deo se dedet hostiam in religione.

Deinde quis eam existimet teneri iure sponsalium, cum onere repetendi debiti perpetuo à marito, cum verecundæ præsertim fœminæ, ea petitione grauius esse nihil queat, omnis est ergo ei honesta ratio excutiendi huius oneris, dissoluendo sponsalia antea cum viro bona fide contracta.

QVÆSTIO XVI.

An fornicatio sponsi aut sponsæ, ius soluendi sponsalia, det eorum alteri qui est innocens.

Dico primò, *Sponsalia solui posse, ab eo cuius sponsus aut sponsa suus fornicatus, post sponsalia:* auctor Innoc. III. in decretali quemadmodum 25. de iureiurando: causa ei ita sentiendi ista. *Quoniam,* inquit, *cum in contractu sponsalium, quam iuramento eis adiecto, talis subintelligenda est conditio, si videlicet illa in legem coniugii non peccarit.*

Secundo, contractus hypotheticus non tenet, si conditio tollitur, cum qua est factus: at sponsi, cum conditione tacita, fidei sibi mutuo seruandæ desponsantur: ergo ea violata, sponsalium vinculum soluitur. Quare à Ioanne octauo Episcopus Metensis arguitur, quod Alpertum quendam censuris Ecclesiæ cogeret, *sumere in coniugium desponsam suam nomine Walatam qua adulterino concubitu à Presbytero praguans reperta erat*, Ioann. 8. epistol. 54.

Excipiendi sunt duo casus, primus est, cum pars læsa dissentit, nec sponsaliorum dissolutionem admittit, quia peccatum prodesse nulli suum debet, prodesset autem, si fornicario recedere à fide data, ob fornicationem à se admissam: fas esset.

Secundus est, cum fornicatio præcessit sponsalia, Innoc. III. author in cap. quemadmodum citato his verbis: *Pro fornicatione, quam mulier ante commisisset, non posset eam dimittere, sed pro fornicatione, quam postea perpetraret, eam dimittere posset,* quod Innoc. dictum, de eo duntaxat debet intelligi, qui sciens ac volens, fornicariam duxit, nam si eius vitium ignorabat, cum ea non tenetur nuptias celebrare, suamque per connubium facere, Henriq. lib. 11. cap. 14. n. 6.

Primo, quia contractus non tenet, qui est de re repugnante absolutæ, aut conditionatę voluntati contrahentium, alterius, aut amborum. Sed sponsalia contracta cum ignoratione probabili fornicationis admissæ à sponsa, sunt eius generis, nam vir, non vult aliam sibi despondere quam virginem,

Secundo, contractus cui error causam dedit, potest à decepto rescindi, cum non sit voluntarius, ob defectum cognitionis rei, circa quam error versatur, ex dictis de contractib. in genere, at contractus de quo agimus est talis, cum sponsus crederet sponsam suam esse virginem, vnde non consentit in corruptam nisi deceptus, & per errorem, talis ergo contractus irritari potest, & consequenter dissolui sponsalia, quibus error eiusmodi causam dedit.

Dico secundò, *Idem ius sponsæ competere, quoad dissolutionem sponsalium, quod sponso ipsi, ac proinde, posse eam renuntiare sponsalibus, cum illo contractis, si sit fornicatus.*

Primo, quia fidem frangenti, seruanda non est fides.

Secundo, quia fœmina vereri iuste potest, ne quod fœdè à viro est inceptum post sponsalia, idque cum iacturâ amoris sibi ab eo debiti, perseueret post factas nuptias.

Tertio, valet in fœmina, peræque ac viro, Innocentij ratio. *Nam si post contractum coniugium,* in-

quit, *potest propter fornicationem, licitè vxorem à suâ cohabitatione dimittere, longe fortius, ante coniugium celebratum, propter eandem causam sponsus potest in suam cohabitationem non admittere sponsam, quia turpius eiicitur, quam non admittitur hospes.* Cur non idem fœminæ, respectu peccantis viri licebit? sane quæ causa ad diuortium sufficit, eadem quoque ad dissoluenda sponsalia virium habere satis est credenda, sed fœminæ, iusta caoia suppetit, secedendi à viro suo, cum hic turpes amores sequitur, peccat in fidem initio sibi datam: ergo &c.

Secus tamen, quàm nos opinantur authores bene multi, quos refert, & sequitur Antonin. Diana tertiæ part. tract. 4. resol. 184. rationes quibus in eam mentem sunt impulsi, sunt istæ.

Prima quod longe fit turpius viro, habere fœminam, cuius vita libidine sit infesta, quam isti, virum ad venerem, amoresque plus æquo propensum.

Secunda, vt ex continuatione sponsalium, viti cum fœmina fornicaria, damnum metui potest, ita ob incertitudinem sequuturæ prolis, ea dissolui posse admodum est rationabile, quæ causa, cum in viro respectu fœminæ, locum non habeat, hinc est, quod existiment hi authores, fœminam non posse resilire à sponsalibus, quamuis eius sponsus sit fornicatus, nostra tamen sententia, vt probabilior, est sequenda in praxi.

Dico tertiò, *Iuramentum sponsalibus superadditum, non impedire, quominus ea possint solui per fornicationem alterutrius è sponsis*, docet Innoc. III. in cap. quemadmodum 25. de iureiurando, & probatur quia in iuramento, eædem subintelliguntur conditiones quæ sunt in contractu, cui apponuntur, per regulam, 42. in 6. *Accessorium naturam sequi congruit principalis.*

Dico quartò, *Ius soluendi sponsalia propter fornicationem subsequentem, soli competere innocenti.* Ratio est, quod nocens, ex iniquitate sua, reportare commodum non debeat, quare ad nuptias compelli potest, si alteri videbitur, quia *quod in gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum*, de reg. iuris in 6. reg. 6.

Quid si vterque datam fidem fallat? quid si ambo sponsi desint officio, & fornicentur? Paludani opinio est in 4. distinct. 27. quæst. 1. art. 3. nu. 17. Bonac. de matrim. qu. 2. punc. 8. an. 6. neutrum in eo casu resilire posse à sponsalibus.

Primo quia delictum vnius, compensatur delicto alterius.

Secundo, cum vterque coniux committit adulterium, neuter potest facere diuortium, ergo nec sponsalia, ob fornicationem soluere, si crimen ad vtrumque pertinet.

A Paludano dissentit Pontius de matrim. lib. 12. cap. 17. num. 3. astipulatores habet authores qui sequuntur, Laym. lib. 5. tract. 10. parte 1. cap. 2. num. 12. Regin. lib. 31 cap. 36. num. 262. Sanch. lib. 1. disp. 55. num. 9. ratio est, quod delicta viri & fœminæ in materia luxuriæ, pari turpitudine non censeantur, longeque sit sponso ignominiosius, impudicam ducere, quam huic, virum nactam esse fœdis amoribus implicitum, argument. lex etsi crimine Cod. ad leg. Iuliam de adulter. Quare licebit sponso, à contractis recedere sponsalibus, si se sponsa alteri constuprandam prostituat, non vice versa Coninch. disp. 23. dub. 7. num. 63. quia fœdior est fœminæ incontinentia, quam viri, ipsique proli ob patris incertitudinem, longe periculosior. Ita negandum est quod in primo argumen-

A to Bonacina profert, viri & fœminæ, par & æquale delictum esse, etsi enim id in conscientiæ foro, forte sit verum, in externo tamen, ac opinione hominum est falsum, à quibus, longe grauius peccare fœminam in hoc genere, quam virum, & iudicatur, & scribitur.

Ad alterum argumentum Respondeti debet negatione consequentiæ, est enim vtriusque dispar ratio, nam matrimonium, nisi morte alterutrius coniugis non soluitur, perimuntur autem sponsalia, valide & licite, de consensu vtriusque partis, aut ex causa iusta aliqua, & honesta, illicitè autem, reclamante earum partium altera.

An autem viro similiter liceat repudiare sponsam, si vi est compressa, aut imprimi sibi osculum
B est passa, vel impudice tacta non cohorruit, dubitationis est: fuitque olim de eo, vehemens inter classicos Doctores lis, ac controuersia, quæ tamen est hoc tempore, aut nulla, aut si aliqua, eiusmodi tamen quæ cuique ad intelligendum sit obuia.

Scriptum est enim can. raptor 33. causæ 27. qu. 2. in potestate esse sponsi, raptam ducere, aut eam dimittere, *Ipsi autem raptæ si eidem crimini consentiens non fuerit, licentiam esse nubendi alij.* Faueteque ratio, nam sponso, non potest non esse turpe ac fœdum, eam sibi vxorem habere, quæ explendæ alienæ libidini seruiuit. Quid? quod quisque virginem ambiat, quod corruptæ, etsi culpa nullâ
C suâ, amplexus horreat? ergo si vis illata sponsæ fuit, sponso licet ab ea, ad aliam amorem suum, ac beneuolentiam transferre, eamque sibi in consortem thalami sui, sociamque, fide quàm optima despondere.

De tactibus, ac osculis, parum pudicis ac castis, quod est quæsitum, Dico si ea sponsa ab alio, quam à sponso admiserit, isti ius esse resiliendi à sponsalibus, ac aliam adoptandi sibi in coniugem. Ratio est, quod eiusmodi tactus, eorumque tolerantia, iustam marito causam tribuat metuendi, ne ab his ad opus ipsum, cum quo, tactus ipsi cohærent, vti media cum fine, transitus fiat.

Secundo, quia interest sponsi, non habere sponsam vilem, abiectam, & despicabilem, atque adeo luxuriæ infamia laborantem, qualem tamen
D euitare fœmina non potest nisi ægre, quæ se tangi impudice patitur.

Quid si crimen hoc ad sponsum pertinet? quid si culpæ, quam reprehendit in sponsa, ipse notam habet ac maculam? etiamne quod illi natura, ratioque tribuunt, isti hoc est sponsæ, integrum erit ac impune?

Negant Basil. Pontius de matrim. lib. 12. cap. 17. num. Regin. lib. 31. cap. 36. num. 266. eo quod viri impudicitia, quæ in solis tactibus est sita, sponsæ famam grauiter non lædat, nec enim tam est fœminæ probrosum, marito iungi, paulo plus, quam patiatur honestas, ac ratio, ad libidinem propenso, quam isti iugari fœminæ, vitâ, moribus-
E que infami. Excipiendus est casus in sententia Laymanni lib. 5. tract. 10. parte 1. cap. 6. num. 11. Ægid. de Coninch. de Sacram. disp. 23. dub. 7. n. 56. in quo tanta esset istiusmodi tactuum frequentia, vt sponsæ, iusta causa foret metuendi, ne maritus cum tempore, animo esset in se parum æquabili, ac propenso, aut non seruaturus fidem sibi datam.

QVÆSTIO XVII.

An præter fornicationem sint alia peccata quibus dissoluantur sponsalia.

SVnt, eaque non pauca, notiora sunt hæresis, idololatria, & cætera id genus, quæ ominantur, spiritalis fornicatio, à S. August. in serm. Domini in monte li. 1. cap. 27. *Idololatria*, inquit, *quam sequuntur infideles, & qualibet noxia superstitio, fornicatio est: Dominus autem permisit causa fornicationis vxorem dimitti*. Ex lib. 2. de adulterinis coniugiis. *Non solum*, inquit, *mœchatio est illius, quæ carnem suam coinquinat, sed etiam quæ simulachrũ facit, mœchatur. Quod si in his factis perseuerat, & pœnitentiam non agit, recede ab illa, & noli viuere cum illa.* Hæc August. Gratian. plura caosa 28. quæst. 1. can. 5. Idololatria: & can. non solum, eodem pertinet odium, ac subortæ inter sponsos inimicitiæ, ex que periculosæ ac graues, Sylu. in ver. sponsalia num. 10. ratio est, quod se mutuo prosequi odio sponsi nequeant, sine dissensu, ac tacita condonatione vinculi, quo tenebantur sibi inuicem astricti, ergo cum dissensu partium, sponsalia euanescant ac cessent, cessabunt & odio.

Ad odium addi debent crimina quædam, quæ cum natura sua fœda sint & turpia, in apertum sponsi damnum vergunt, quia est contra eius intentionem, habere sibi pro coniuge fœminam, quę peccatorum, ac vitæ infamia laborat apud suos ciues.

Secundo, nemo tenetur promissa facere, quando mutatio grauis aliqua, atque spectabilis interuenit in persona, ex D. Thom. 2. 2. qu. 110. art. 3. Sylu. in verbo sponsalia num. 7. & 10. At eiusmodi mutatio accidit cum post facta sponsalia, piaculare aliquod, ac turpe factum, est ab altero sponsorum admissum. In hoc enim, sita videtur hæc mutatio, quod res promissa, fiat impossibilis, illicita, inutilis aut perniciosa promissario, quorum postremum hic contingit, cum innocenti laboriosius longe sit, quam ante, ac vero etiam probrosum, fœditate culpæ alicuios grauis, ac lethiferæ notabilem sponsam ducere.

QVÆSTIO XVIII.

An sponsalia dirimantur per matrimonium subsequens.

NEgat Sanch. lib. 1. disp. 49. eo quod ioquit prioris sponsæ ius non perimitur, per fidem matrimonij de præsenti, datam cuilibet alteri.

Ab hoc authore dissentiunt Basil. Pont. lib. de matrim 12. cap. 14. ou. 4. Diana de Sacram. tract. 4. resolut. 210. Ægidius disp. de Sacram. 23. disp. 4. n. 18.

Dico primò, *Sponsalia dirimi per matrimonium subsequens*: ita August. de fide pactionis relatus in rubrica de sponsa duorum cap. 1. his verbis: *Si aliquis alicui mulieri fidem fecerit pactionis, non debet aliam ducere, si aliam duxerit, pœnitentiam debet agere de fide mentita, maneat tamen cum illa quam duxit.*

A Probatur, quod est absolute alteri datum, ei auferri non potest, vt detur alteri cui erat debitum vi promissionis anterioris, at vir totum se dat fœminæ in matrimonio, & hæc vice versa, dominium sui in illum transfert, quod facturam se duntaxat in sponsalibus receperat, sunt ergo priora sponsalia; per matrimonium subsequens contractum cum alio à sponso, aut sponsa, omnino irrita, ac nulla; quandiu matrimonium consistet. An autem, eo per mortem coniugis dissoluto, teneatur sponsus, ducere priorem sponsam, si id exigat, iam est videndum.

Negat Palud. in 4. dist. 28. q. 1, art. 1. conclus. 4. & 2. Henriq. lib. 11. cap. 14. num. 2. Sanch. lib. 1. de matr. disp. 25. Gabrielis supplementum in 4. disp. 28. q. 2. art. 2, Conc. 2.

Affirmant Ledesma qu. 43. art. 3. dub. 2. Coninch. disp. 23. dub. 4. num. 32. quæ sententia mihi priori probabilior, tutiorque videri solet, ob has rationes.

Prima, quod ius prioris sponsæ non interit per matrimonium subsequens, sed sopitur ac dormit, vt sic loquar, excitandum iterum ad mortem secondæ: ergo si illa postulet, debebit sponsus ei satisfacere. Quod non extinguatur ius prioris sponsæ, sic probatur. Ius quod cuipiam competit ad aliquid, non interit nisi eius voluntate aut lege, voluntate eum illud remittit vltro ac sponte. Lege autem, cum ex causa iusta, à principe, aut magistratu adimitur ei, qui illud possidet, at neutrum C hic accidit. Non primum, quia vt supponimus, promissa compleri sponsa postulat, non alterum, quia talis lex nulla proferri potest, Ciuilis aut Canonica.

Secunda, obligatio validè contracta, non tollitur per impedimentum superueniens, sed sopitur tantùm, vt patet in eo, qui post votum simplex castitatis, aut Religionis, matrimonium contraxit, hic enim, mortua coniuge, tenetur caste viuere, ac religionem ingredi, at post sponsalia, vxorem sibi per verba de præsenti, contra iustitiam adiunxit, non aliter eximitur ab eorum impletione, quam reddendo illam impossibilem per matrimonium: D ergo si isto soluto, priora sponsalia impleri possunt, vt verè possunt, ad ea est obligatio.

Obiicies, quando secundum vinculũ est fortius, priore & eiusdem rationis cũ eo cui superuenit, extinguitur prius, si secundũ illi repugnet, sed vinculũ matrimonij, longe est strictiùs, quã sponsaliũ, postremũ, enim solui potest non primũ. Maior est falsa, quia ius vni alicui acquisitũ legitime, nõ tollitur per ius alterius, quod eo est posterius vt rationes allatę indicãt. Ad id autem quod dicitur, ius matrimonij contracti, repugnare iuri sponsalium priori, respõderi debet, verum id esse, si sensus sit, eum qui cõtraxit matrimonium, non teneri docere priorem E sponsam, quandiu tale matrimonium durat, falsum autem, si ea propositione intelligitur, per matrimonium subsequens, ius acquisitum sponsæ, per priora sponsalia perimi, sopitur enim tantum, & non extinguitur.

Obiicies secundo, qui post votum strictioris Religionis, profitetur in laxiore, liberatur priore voto, vt dicitur in cap. qui post de regularib. in 6. ergo à pari contractus matrimonij, priorum sponsalium obligationem adimet.

Neganda est conseq. primo, quia à simili non valet argumentum.

Secundo, quia per professionem in Religione

laxiore, res promissa redditur Deo, licet modo imperfectiore, quam cum in strictiore vita traducitur, at in nostro casu, diuersæ sunt personæ, ius item diuersum, nec vni satisfit per aliud.

Tertio, quod professio facta in Religione laxiore, elidat votum de strictiore amplectenda, prouenit ex lege Canonica, at talis nulla extat vspiam quæ sponsalia priora, eorumque vim omnem elidat in fauorem matrimonij subsecuti, ab hac ergo obiectione, assertioni nostræ nullum est præiudicium, & proinde manere debet (quod erat in quæstione) mortua vxore, teneri sponsum lege caritatis ac iustitiæ, coniungi priori sponsæ, si se velle significet.

QVÆSTIO XIX.

An quando vnus ex sponsis est in mora, complendi Sponsalia, alter ab iis sit liber.

Dico primò, *Quando tempus certum est præfixum faciendo matrimonio, extra quod sponsores, nolint sibi amplius esse liberum contrahere, eo elapso, si per quem stetit quo minus fieret, liber est ab omni obligatione*, habetur expresse in cap. sicut de sponsalib. & probatur contractus hypotheticus, non tenet, nisi conditione posita quam includit, & cum qua fit. Sed vir & fœmina, supponuntur velle fidem suam de futuro matrimonio, pendere à conditione eiusdem faciendi, certo ac determinato tempore, quo elapso, omnis eorum obligatio finem habeat: ergo eo tempore posito nec redacto ad opus, per impletionem sponsalium, dicta sponsalia cessabunt.

Excipiendus est casus, in quo alterutri sponso, mora non potest dari vitio.

Primo, quia per eum tunc proprie non stat, quo minus pacta conuenta impleantur.

Secundo, quia legitime impedito tempus non currit, capite quia diuersitatem, de concessione præb.

Tertiò, cum non est mora culpabilis, non est punienda pœnis, quibus peccata plecti sunt solita: ergo neque solutione sponsalium, cum hæc instar pœnæ habeat.

Dico secundò, *Cum tempus adiicitur, non obligationis finiendæ, sed eius statuendæ causa, vel exequendæ, ita ut ab illo tempore, sponsus sit in mora, & ad implenda promissa sponsalium cogi possit, etsi hic sit in mora, alter tamen non est ab obligatione sui polliciti liber.*

Probatur, quia dies ac tempus non sunt apposita sponsalibus, vt his transactis cesset eorum obligatio. Deinde cum quis sponsalia contrahit, vt in Paschate v.c. nuptiæ executioni mandari debeant, primo, sibi necessitatem imponit, contrahendi matrimonij, voluntariam tamen, ex promissione præuia. Secundo, obligat se ad tali tempore celebrandum, sed ex eo præcise quod sponsorum alter desit officio, nec vt erat pollicitus, nuptias stata die, aut tempore faciat, nō cessat prior obligatio, cum spōsalia sint absoluta, ordinem tamen habentia ad tēpus certum, quod vbi illuxerit, ius sit alteri sponsorum, exigendi matrimonium fieri: ergo vere in assertione est dictum, quod quando sponsalia contrahuntur adiecto die, non vt tunc finiatur obligatio, sed vt is, per quem stat, quominus fiant nuptiæ, censeatur esse in mora, & ad contrahendum cogi possit, vere inquam est dictum, alium qui paratus est promissa sua exequi, non esse ab obligatione sponsalium liberum.

Excipe casum in quo mora tanta esset, vt prudenti iudicio is in quem cadit, censeatur renuntiare sponsalibus, & contra datam fidem peccare mortaliter, nam tunc moneri debet cum interminatione resiliendi à sponsalibus, nisi præstet conuenta, fidemque suam liberet, quia aliter non potest sciri an sit in culpa, & an habeat iustum impedimentum.

QVÆSTIO XX.

An dentur alii modi dissoluendi Sponsalia.

Dantur, primus est per absolutionem factam à Iudice eo quod quis ante pubertatis annos contraxit, potest enim, qui impubes ad futuras nuptias se astrinxit, factus pubes petere ab iis absolui.

Secundus est, cum conditiones sponsalibus appositæ non seruantur cap. de illis de conditionib. appositis.

Tertius, cum his superuenit affinitas, veluti si quis fide interposita, desponsauit sibi aliquam, & consanguineam eius postea cognoscit, intra gradum prohibitum, affinitatem cum sponsa sua contrahit, quæ matrimonium cum illa impediet cap. veniens de eo qui cognouit consanguin. vxor. suæ, & cap. super eo de consangu. & affinit.

Quartus est, per omissionem implementi eius quod est promissum, v. c. si sponsa, certam summam pecuniæ pro dote promittat viro, quam tamen dare postea recuset, aut propter paupertatem nequeat, est hic à sponsalium obligatione liber. Sanctius de sponsal. rubrica de modis quibus dissoluuntur sponsalia n. 9.

Quintus est, cum est fama, Canonicum aliquod impedimentum intercedere, sponsum inter & sponsam, vi cuius nullum esse inter eos matrimonium, lege Canonica aut naturæ valeat, Sylu. ver. sponsalia q. 5.

Sextus, cum aliquid accidit, quod si præuisum à sponsis fuisset, eos haud dubie à sponsione sibi facienda futuri matrimonij reuocasset, Nauar. cap. 22. num. 27. Debet tamen hic euentus esse notabilis, in rebus minimis sponsalibus non officit D. Thom. in 4. dist. 27.

Septimo, acquirit sponsa ius recedendi à sponsalibus, per discessum sponsi in longinquas regiones sine eius licentia, maxime si inde non creditur rediturus tam cito, habetur expresse in cap. de illis de sponsalib. & ratio ipsa indicat. Nam hoc ipso, quod sponsus diu abest à natali solo, sponsâ ante non præmonita, videtur tacite renuntiare iuri suo, eique concedere facultatem alteri nubendi.

Si tamen sponsus, posset absentiæ suæ iustam causam prætendere, aut tarditatis in reditu, sponsæ tandiu expectandum esset, quandiu iudicio prudenti hominum esset necessarium ad tollendum hoc impedimentum. Ratio est, quod tunc sponsus non sit in vitio, nec mora eius culpam habeat.

Excipiēdi sunt ab ea regula casus duo, primus est

periculi incontinentiæ, ac fornicationis, cui per ſponſi abſentiam ſponſa exponeretur. Alter eſt pacti contrarij, puta ſi inter eos, alter eſſet conuentum, ſtatutumque communi vtriuſque conſenſu, vt qui abeſſet ſine alterius licentia, hic cenſeretur ſponſalibus remittere nuntium, ac alteri poteſtatem facere noua contrahendi.

Vbi hæc ceſſant, eſtque iuſta cauſa ſponſo, manendi extra prouinciam, tūc ſecundum ius ciuile expectandus illic erit biennio, ſi intra eam verſetur, triēnio ſi extra leg. 2. Cod. de ſponſalib. quæ lex cum ſit iuſta, nec vnquā per Pontificias aut Conciliares abrogata fuerit, ei parendum eſt in conſcientiâ, niſi Iudex Eccleſiaſticus inſpecta qualitate ſponſæ, aliiſque circumſtantiis, tempus præuertendum cenſeret, nam tunc ſponſum, eius authoritate ac imperio moneri oporteret, vt intra certum tempus domum redeat, promiſſa facturus, alioqui ſponſam ab ipſo liberam fore: ratio eſt, quod cum Eccleſia, ſalutem ſpectet animæ, in id tam per ſe, quam miniſtros ſuos, incumbere debeat, vt præciſa omni peccandi materia, bene fidelibus ſit conſultum in rebus animæ, ſi ergo ſponſa ſibi periculum imminere incontinentiæ, à dilatione matrimonij abſentiâque ſponſi queratur, omnis erit honeſta ratio Iudici Eccleſiaſtico, accelerandi reditum eius, ac niſi pareat, eum priuandi acquiſito iure ſponſalium, cum ſponſâ ſuâ.

QVÆSTIO XXI.

An ſi ſponſa deformis fiat, ſponſalia eius diſſolui poſſint.

CErtum eſt primo, dirimi poſſe ſponſalia propter vitium, quod oris formam maculat, veluti ſi naſus præſcindatur, ſi eruatur oculus, vel alius defectus corporis, magnam deformitatem, aut infirmitatem inducens, inferatur.

Certum eſt ſecundo, morbi & corporis deformitates quæ ſuperueniunt, matrimonium iam contractum non dirimere, ſecundum Innoc. III. in cap. quemadmodum 25. de iureiurando, & Vrbanum III. in cap. litteras fin. de coniugio leproſorum.

Certum tertio, non teneri virum ſumere ſibi in coniugem, fœminam, quæ à contractis ſponſalibus, facta eſt paralytica, aut leproſa, Vrbanus III. in decretali litteras de coniug. leproſor. *Quia poſtulaſti*, inquit ibi, *vtrum ſi poſt ſponſalia de futuro inter legitimas perſonas contracta, antequam à viro mulier traducatur, alter eorum, lepra morbum incurrat, alius ad conſummandam copulam maritalem compelli debeat, reſpondemus quod ad eam accipiendam cogi non debeat, cum nondum inter eos matrimonium fuerit conſummatum.*

Quid ſi deformitas non ſit tanta, etiamne viro, ius eſt futurum, copulandi ſibi ſponſam aliam, priore relicta, cuius ſpecies, formaque, ſuperuentu noui morbi, detrimentum aliquod eſt paſſa?

De ea quæſtione, vnus idemque ſcriptorum non eſt ſenſus, Gutierrez de matrim cap. 21. num. 5. ait à lepra, paralyſi, aut iactura oculi, naſi aut aurium ſponſo poteſtatem fieri, diſſoluendi ſponſalia, ante contracta cum ea, quæ erat ab his morbis libera, non autem à deformitate vultus, aut fœditate quapiam, quæ illam minus ſponſo gratam reddat.

Sanchez primo de matrimon. diſput. 57. num. 4. Antoniu. Diana tract. 4. reſol. 285. Villal. tom. 1. tract. 12. difficult. 12. num. 18. Pontius de matrim, lib. 12. cap. 17. num. 5. cenſent diminutam ſpeciem oris, ac vultus, in ſponſâ, à præſtatione ſponſalium eximere ſponſum, cui proinde ſit liberum, ob hoc impedimentum, cum qualibet alia contrahere matrimoniū. Pro hac opinione eſt Innoc. in cap. illo quemadmodum 25. de Iureiur. nam ibi non ſolius lepræ meminit, aut paralyſis, ſed cuiuſlibet turpitudinis, ſic enim ille. *Si poſt huiuſmodi iuramentum, mulier fieret non ſolum leproſa, ſed etiam paralytica, vel oculos, vel naſum amitteret, vel quicquam ei turpius eueniret, nunquid vir teneretur eam ducere in vxorem? profecto ductam non poſſet dimittere.* Sane ſoluuntur ſponſalia, cum aliquid inopinate, ac præter ſpem accidit, quod ſi præceſſiſſet non fuiſſeur contracta. At eſt deformitas, de qua in præſenti fit mentio, talis, cum ita ſint affecti ferè omnes, vt formoſas ſibi fœminas velint, & ambiant, indecoras reſpuant.

Tertio mutatio notabilis in obiecto, ſponſorum animos auocat ſine culpa, à præſtanda ſibi mutuo data fide ſponſalium, atque in vultu, oculis, ac ore, maculæ nouæ reſident, quæ fronti, aut corpori fœditas ſuperuenit, ſponſam minus viro acceptam efficit, eamque quoad ea quæ illum ad ſui amorem illiciant, minus potentem ac fortem reddit, magnam ergo in ea mutatiooem accidiſſe eſt neceſſe, ex qua tanta in viri aoimo facta eſt amoris, ac beneuolentiæ ergo illam imminutio.

Quid? quod imminutâ fœminæ pulchritudine, res in eodem ſtatu eſſe deſierint, cum hæc amodo apta minimè videatur eſſe, ad tollenda in viro fornicandi deſideria, hæc enim intereunt, cum decoram vxorem habet, vigent, viuuntque, cum turpem, ad quam accedere horret animus, multo magis ſi ei congredi, ac miſceri eſt opus.

Quid ſi quidpiam humanitus viro accidat, vnde minus quam ante gratus ſit ſponſæ? quid ſi ſpeciem, aut eius partem potiſſimam amittat vi ſuperuenientis morbi? etiamne quod iſti, hoc ſimiliter ſponſæ licebit? vt aliom ſibi virum eligat?

Reſpondendum, non à qualibet deformitate viri, ſponſæ ius eſſe reſiliendi à ſponſalibus, magnam hanc eſſe eſt neceſſe, vt ſi naſo, ſi oculo, ſi labris careret aut lingua, in ſumma omnis ea deformitas quæ ſpectantibus horrorem incuteret, aut ineptum ad ea munia redderet, ſine quibus ſe, ſuoſque ac familiam alere non poteſt. Quælibet alia minor, eſt quam oportet, vt ab ea iuſta ſponſæ detur occaſio, recedendi à ſponſalibus cum eo factis. Coninch. de Sacram. diſput. 23. dub. 8. num. 66.

QVÆSTIO XXII.

An ſponſalia, diſſoluantur in prædictis caſibus ipſo iure, vel Iudicis authoritas ſit neceſſaria.

DIco primò, *Communiter non eſſe licitum diſſoluere ſponſalia ſine authoritate Iudicis, etſi ad eam rem iuſta cauſa intercedat*, Ioann. Andr. in cap. de illis de ſponſal Hoſtienſ. in ſua ſumm. parag. fin. Soacius de ſponſal. rubric. vlt. Sylu. ver ſponſalia qu. vlt. Nauar. cap. 22. num. 28.

Primo, quia Iudex nemo eſſe debet in ſua cauſa.

Secundo, cum authoritas Iudicis non interuenit, ſponſaliorum diſſolutio, facta authoritate propria eſt ſcandaloſa, ob quam cauſam fuit prohibita in Concil. Pariſienſi anni 1557. ſub pœna excommunicationis, item ab Alex. III. in cap. de diuortiis, & in Coocil. Carthagin. cui interfuit S. Auguſt. can. 30. in Agathenſi can. 17. hæc habentur: *Sæculares qui coniugale conſortium nulla culpa grauiori dimittunt, vel etiam dimiſerunt, & nullas cauſas diſſidii probabiliter proponentes, propterea matrimonia ſua dimittunt, vt aut illicita, aut aliena præſumant, ſi antequam apud Epiſcopos comprouinciales diſſidii cauſas dixerint, & priuſquam in iudicio damnentur, vxores ſuas abiecerint, à communione ſanctæ Eccleſiæ, & pop. cœtu, pro eo quod fidem, & coniugia maculant, excludantur.*

Dico ſecundò, *Quando ſponſa moraliter eſt certa, de fornicatione ſponſi*, quia v.c. audiuit à teſte, omni exceptione maiore, propria authoritate reſilire poteſt à ſponſalibus, quando putat ob defectum plenæ probationis ſe in iudicio nihil obtenturam, Sanch. li. 1. diſp. 69. n. 7. Laym. tract. 10. cap. 2. nu. 12. ratio eſt, quod ſecundum Nau. cap. 22. nu. 28. Sylu. in verbo ſponſalia q. 11. Soacium loco ſupra citato, non requiritur iudicis Eccleſiaſtici authoritas, quando cauſa ſoluendi eſt notoria quantum ad veritatem, & iuſtitiam, qualis eſt cum eſt vera, & de iure ſufficiens, quæ duo amplectitur fornicatio, vt patet. Vera eſt ergo aſſertio quæ patronos habet ac defenſores Coninch. diſp. 23. n. 70. Sanchez lib. 1. diſp. 69. Soacium ſupra.

Dico tertiò, *Sponſalia diſſolui poſſe ſine authoritate Iudicis.*

Primo, cum ſunt occulta, quia tunc ceſſat periculum ſcandali, cuius euitandi cauſa, requiritur Iudicis authoritas.

Secundo, cum alter ſponſorum, contrahit cum altera per verba de præſenti, aut ingreditur religionem, quia cum in iſtis caſibus matrimonium fieri nequeat, ſtare ipſo iure ſponſalia nequeunt.

Tertio, ad diſſoluenda ſponſalia non eſt Iudicis authoritas neceſſaria, cũ æquitas exigit ea reſcindi, quod accidit, quando cauſa ab iis recedendi eſt de iure ſufficiens, puta quia eam Concilia, aut Patrum decreta, talem eſſe ſignificant, & haberi volunt, Sylu. ver. ſponſal. q. 11. Nau. c. 22. n. 28.

SYNOPSIS

TRACTATVS DE SPONSALIBVS,

Seu eorum quæ de illis ſuperiori tractatu ſunt ſcripta breuis & compendioſa Epitome ex Conciliis, & Canonibus.

CAP. 1. SPonſalia futurarum nuptiarum promiſſa fœdera, quæ conſenſu eorum qui hæc contrahunt, & eorum in quorũ ſunt poteſtate contrahuntur, Nicol. ad conſulta Bulgaror. cap. 3. à ſpondẽdo nomen habent, Vlpian. in lib. 2. ff. de ſponſalib. Varro 5. de lingua Latina Gell. lib. 4. cap. 4. Pet. Gregor. in inſtitut. iuris lib. 3. tit. 20. eo quod in more haberent veteres, ſtipulari, & ſpondere ſibi futuras vxores, Henricus Caniſius in tract. de ſponſal. concl. 1. contrahuntur ſolo conſenſu coniugandorum, cap. tuæ fraternitati 25. de ſponſal. Honorius cap tua nos 1. de deſponſatione impuberum Alexand. III. eod. tit. cap. acceſſit 4. & cap. 1. eod. tit. in 6. Iureconſ. in Pandect. lib. 23. tit. 1. *In ſponſalibus*, inqnit, *conſenſus eorum exigendus eſt, quorum in nuptiis deſideratur. Et ideo ſicut in nuptiis, ita in ſponſalibus filium familias conſentire oportet.* Iuo Carnot. epiſt. 26. ad Manaſſ. Remenſ. Arch.

Conſenſum hunc autem ſufficit exprimere verbo vel facto: ita Bonifac. cap. 1. de deſponſat. impuber. in 6. ait ſponſalia ab infantibus facta, publicæ honeſtatis iuſtitiam non inducere, proindeque nulla eſſe, *niſi per cohabitationem eorum mutuam, ſiu alias, verbo ipſorum, aut facto, liquido appareat, eoſdem, in eadem voluntate factos maiores ſeptennio, perdurare.* Bonifacio aſtipulatur Iuriſconſ. in leg. ſed ea digeſt. de ſponſal. quare inter abſentes per litteras, nuntiũm, aut ratihabitionem fieri poſſunt, leg. ſufficit & l. fin. de ſponſal. de ratihabitione, eſt expreſſa Bonifac. opinio in decretali ſi infantes 2. de deſponſat. impuber. paragr. Porro ex ſponſalibus in ſexto, per eam ſponſalia valida effici, his verbis: *Et eſt idem, ſi ſiliæ tempore ſponſaliorum abſentes, & etiam ignorantes eadem ſponſalia, poſt ſcientes, ratificauerunt tacitè, vel expreſſè.* De procuratoribus, ac nuntiis, ad contrahenda ſponſalia, alieno nomine idoneis, extat eiuſdem Bonifac. teſtimonium tit. de procurat. 19. in 6. cap. finali, ad eam rem neceſſe tamen eſt, vt ad hoc mandatum ſpeciale habeant, aliter viro & fœminæ abſentibus, operam ſuam nauabunt conatu irrito, ac inani.

CAP. 2. Et quamuis *poſſit filium nondum adultum cuius voluntas diſcerni non poteſt, pater eui vult matrimonio tradere*, ſecundum Honorium extra de deſponſat impuberum cap. 1. & lege ſi pater pa-

ctum 4. de ſpõſalib. non debet tamen filius neceſſario voluntati paternæ ſtare, quia matrimonia debent eſſe libera cap. cum locum, cap. cum gemma de ſponſal. accedit authoritas Hormildæ Papæ 31. qu. 2. can. tua ſanctitas 2. & Vrbani ead. qu. & cauſa can. 1. ibi enim habetur liberos patris promiſſis non obligari, niſi conſentiant, eſſet enim id contra bonos mores, & ad contumeliam filij pertineret; cogi à patre ducere vxorem, vt queritur Pamphilus apud Terent. in Andria ſcena 5.

Quando tamen parentes, liberos conſcios, ac ſpectantes deſpondent, mentem ſuam, iiſdem ſignificare hi debent, ac reclamare, ſi ſponſos aut ſponſa non placent, quia tacendo, cenſentur Parentum approbare conſilia, eaque rata eſſe velle. Ita Iuo ait in ep. 78. ad Guill. Eccleſiæ Pariſienſ. Archid. ea ſponſalia valida eſſe quæ Pater nomine filiæ ſuæ fecerat, præſentis, nec repugnantis *De milite*, inquit, *qui de filia ſua pactum cum alio fecit, hoc dilectioni veſtra, pro intellectu meo reſpondeo. Si pretor admiſſus cum teſtes produxerit, qui ipſis ſponſalibus interfuerint, vel alioqui ipſum patrem puellam in ſua præſentia conſitentem, hæc ſponſalia ſe fecisse teſtificati fuerint, & hæc iureiurando firmare voluerint, ſponſalia rata eſſe oportebit.*

Patet hinc à Parentibus poſſe deſponſationem filiarum fieri, quod etiam colligitur ex can. qualis 4. cauſæ 30. quæſt. 5. & aperte ſcripſit Boniſac. de deſponſat. impuber. in 6. cap. 2. parag. vlt. his verbis. *Porro ex ſponſalibus quæ parentes pro filiis puberibus, vel impuberibus plerumque contrahunt*, vt hæc autem deſponſatio teneat, vtriuſque ſponſi conſenſus facit, *leges enim ſæculi diſſentiente filiofamilias, ſub eius nomine, ſponſalia fieri non permittunt.* Iuo ep. 200. & lib. 12. Cod. de nuptiis: ergo, *Ipſi filii ſi expreſſe conſenſerint vel tacite, vt ſi præſentes fuerint, nec contradixerint obligantur*, Boniſac. de deſponſatio impub. in 6. cap. 2. non aliter vt eſt in dig. 31. de ritu nuptiarum.

Cap. 3. Solent porro, ſponſalia dupliciter accipi, primo impropriè, pro matrimonio, quod necdum carnis copulâ eſt conſummatum, & eſt contractum per verba de præſenti, ita ſumitur ab Alexand. III. in decret. ex parte 9. extra de ſponſal. & à Gregor. IX. in cap. ſi inter 31. eod. tit. & 27. q. 2. can. coniuges 6. & can. qui deſponſatam 12. eiuſd. qu. & cauſæ clariſſime. Iuo Carn. epiſt. 46. ad Gualonem. *Poſtquam ſponſalia, vtriuſque perſonæ conſenſu contracta ſunt, coniugis nomen accipiunt vnde dicit Ambr. ad exhortationem virginis. lib. 1. Deſponſata viro, coniugis nomen accipit.* Item Iſidor. Ethymologiar. lib. 9. *Coniuges veri appellantur à prima deſponſationis fide quamuis adhuc ignoretur coniugalis concubitus.*

Secundo, ſponſaliorum nomine intelligitur propriè futurarum nuptiarum reciproca promiſſio ſponſo, *vtroque dicente Ego te accipiam in meam, & ego te viciſſim in meum*, aut aliquid ſimile quo mentem ſuam ſuper futuro matrimonio, eiuſque promiſſione ſignificent, Gregor. IX. cap. ſi inter 31. de ſponſal. Panorm. in cap. penult. de ſponſal. Et horum quidem ſponſalium quædam ſunt iuramento firmata, Innoc. III. in decret. ſicut ex litteris 22. tit. de ſponſal. & in cap. ſi inter 31. ibid. alia ſunt pura: *Ex quibus, etiamſi ratione conſanguinitatis, affinitatis, frigiditatis, aut alia quauis ratione ſint nulla, dummodo non ſint nulla ex defectu conſenſus oritur efficax impedimentum ad impediendum & dirimendum ſequentia ſponſalia vel matrimonia.* Boniſac. cap. 1. de ſpouſalib. in 6.

Cap. 4. Præter hos duos modos contrahendi ſponſalia, ſunt & alij duo, quorum meminere Pontif. in ſuis decretalib. de ſponſalib. primus appellatur hypotheticus, & contingit, cum contractui ſponſaliorum additur conditio, à qua ſpondentes pendere volunt executionem ſui promiſſi, & eorum alter: *Si poſtmodum ante conditionis euentum, cum alia prioris conſanguinea, per verba contraxerit de præſenti, cum ſecunda remanere debebit, cum ex ſponſalibus conditionalibus ante conditionem extantem, ſicuti conſenſum non habentibus, & incertis, nulla publicæ honeſtatis iuſtitia oriatur.* Alter modus contrahendi ſponſalia eſt, cum reiciuntur in certum diem, ante quem contrahentes fidem ſibi mutuam matrimonij futuri dare nolunt, dabunt autem, cum ad eum diem venerint, & hi, ſi promiſſa non faciant. peccabunt quidem, ſed à ſponſaliorum lege erunt liberi.

Cap. 5. His vero contrahendis, quodnam eſt legibus humanis præſtitutum tempus? Ciuili certum nullum definitum eſſe ſcribit Iuo ep. 46. & colligitur ex l. 14. dig. de ſponſal. & Leone Philoſopho in Nouella 109. Eccleſiaſtica autem ante ſeptennium fieri nequeūt. *Quapropter à primordio ætatis ſponſalia effici poſſunt, ſi modo id fieri ab vtraque perſona intelligitur id eſt ſi non ſunt minores quā 7. annis.* Iuo in epiſt. 46. quæ et mens fuit à Boniſac. VIII. iniecta, cap. 1. de deſponſat. impuber. in 6. *contracta ante hoc tempus per lapſum dicti temporis minime conualeſcunt, & ideo cum ſint nulla, ratione defectus conſenſus, publicæ honeſtatis iuſtitiam non inducunt*, Boniſ. ſupra, & extra de Impub. deſponſatione cap. litteras 4. cap. acceſſit 5. eod. tit. ibi enim Eboracenſ. Epiſcop. Alexander admonet. *deſponſationes, & matrimonia, ante ſeptem annos fieri non poſſe, ſi conſenſus non accedat poſtea*, quare non tam ratione prædicti conſenſus, dati ante ſeptennium, quam ſecuti, & renouati in pubertate, ſponſalia iſta valent, ſecundum Doctores, in cap. duo pueri cap. atteſtationes de deſponſat impuberum.

Sane cum olim contractæ fuiſſent nuptiæ (ſic enim veteres ſponſalia nominabant, *à prima deſponſationis fide*) ſecundum Iſidorum lib. etymolog. 9. cum (inquam) puer & puella ſponſalia feciſſent, cum adhuc pene in cunis eſſent, ea rata eſſe non poſſe, datis ad Gualonem Epiſcop. litteris ſignificauit Iuo Carn. in epiſt. 245. quod ab iis ea ætate, contracta ſine fide, & conſenſu, non poſſent pro ratis, ac legitimis haberi.

Non eſt tamen ætas ſeptennij, ſic determinata, ac præciſa, vt hæc malitia vel prudentia contrahentiū ſuppleri nequeat iudicio Alex. III. in decret. de illis 9. extra de deſponſat impuber. & de ſponſal. cap. iuuenis 3. quare cū illa, id eſt ætas, ab hac ſuperabitur, diſſolui non oportere ſcribit Caniſ. de ſponſ.

Cap. 6. Quando hæc ergo dirimi poterunt, & quam ob cauſam?

Primo ſoluuntur mutuo conſenſu ſponſorum, extra de ſponſal. cap. 2. Abbas ib. & in cap. *ſuper eo, de eo qui cognouit conſanguineam vxor.* num. 5. Nauar. conſil. 3. de deſponſat. impuberum in antiquis Piaſecius in praxi parte 2. cap. 4. n. 26.

Quid ſi iuriſiurandi religione firmata fuerint? dirimi non ſecus reciproco vtriuſque diſſenſu poterunt, ac ſi iurata non eſſent. Felinus ad cap. 2. de ſponſal. quia iuſiurandum, præſtitum ad commodum hominis remitti poteſt ab eo in cuius eſt vtilitatem præſtitum, habetur extra de iureiurando cap. 1. & 2. de renuntiatione ibi enim Alex. III. aſſerit *iuramentum non afferre impedimentum*

quod quis de eodem non petendo vlterius, proponebatur præstitisse, si consensus maioris & sanioris partis canonicorum Ecclesiæ intercessit. Iusta ergo causa dissoluendi sponsalia est, si desponsati, nolint se admittere, ne ex matrimonio quidpiam illis accidat, quod eorum pacem interturbet, *vt talem scilicet vir ducat, quam odio habet*, nam tunc opinione Innoc. III. in cap. 2. de sponsalib. *ad instar eorum, qui societatem interpositione fidei contrahunt, & postea eandem sibi remittunt, hoc potest in patientia tolerari.*

Secunda causa discedendi à sponsalibus est, si tempus elapsum sit, quod erat constitutum inter sponsos ad contrahendum matrimonium: ita Innoc. III. in decret. 22. tit. de sponsalib. respondit, B eum qui primam fidem irritam fecit, ad eam seruandam compellendum non esse. *Nisi forsan in iuramento suo, certum terminum, intra quem dictam P. duceret in vxorem præfixit, nec per eum stetit, quin ad statutum terminum matrimonium consummauerit.*

Tertia, si post sponsalia de futuro, alter ex sponsis, cum alio, vel alia, per verba de præsenti matrimonium contraxerit, cap. sicut 22. cap. 2. de matrimonio contracto contra interdictum Ecclesiæ, cap. si inter cap. de illis ext. de sponsalib. Si tamen secunda sponsalia, facta non sint per verba de præsenti sed de futuro tantum, *iuramentum primum, sicut licite factum est, ita quoque est seruandum*, imposita pœnitentia competenti de secundo: Innoc. III. in C cap sicut 22. extra de sponsal. quod est indicio, sponsalia prima per secunda non tolli.

Quarta, dissoluuntur sponsalia si sponsus cum cognata sponsæ, vel sponsa cum cognato sponsi concubuerit, cap. 2. de consanguin. & affinit. cap. prætetea 12. de sponsalibus cap. discretionem 6. cap. ex litteris 8. *de eo qui cognouit consanguin. vxoris suæ, inhonestum est enim, vt ei quis nubere valeat, cuius coniunctam decepit*, Eugen. Papa cap. iuuenis 3. de sponsalib. Alexand. III. cap. litteras 4. de desponsat. impuber.

Quinta ratio discedendi à sponsalibus est, si alter sponsorum religionem profiteatur, ita Euseb. Papa in can. desponsatam causa 27. qu. 2. Greg. in D regesto. lib. 4. epist. 20. relatus à Grat. causa 27. qu. 2. can. decreta 28. & extra de conuersione coniugator. cap. ex parte 9. & cap. ex publico 7. Sane apud veteres causa olim diuertendi honesta, Sacerdotium habebatur, lege vitricus, 60. dig. de donation. inter virum & vxor.

Sexta, si vir sacris ordinibus initiari se sinat, cap. vn. de voto & voti redempt. in 6. & in titulo, qui Clerici vel vouentes, cap. de Diacono 1.

Septima, si sponsa rapta fuerit ab alio, etiam inuita, & sponsus eam admittere noluerit, nubere, hæc alteri poterit, sic enim canon 33. causæ 27. qu. 2. his verbis: *Raptor pœnitentia publica mulctetur, rapta vero, si eam sponsus recipere noluerit, & ipsa eidem crimini consentiens non fuerit, licentia nubendi alij, non negetur.* E

Octaua, fama publica impedimenti alicuius superuenientis, vt affinitatis, consanguinitatis &c. cap. super eo de consangu. & affinit. & cap. cum in tua 27. de sponsalib. expresse Innoc. III. his verbis: *Si persona grauis cui fides sit adhibenda, tibi denuntiet, quod hi, qui sunt matrimonio copulandi, se propinquitate contingant, & de fama, & scandalo doceat, aut etiam per teipsum possis certificari de plano, non solum debes iuramenta parentum sponte oblata non recipere, verum etiam eos, qui sic contrahere nituntur, si moniti induci nequiuerint, compellere, vt à tali* A *contractu desistant, vel contra famam huiusmodi, iuramenta exhibeant propinquorum.*

Nona ratio, eaque legitima, distrahendi sponsalia, est cum alteruter sponsorum, peccat in corpus proprium, qui enim est innocens, potest in tali casu, separare se, à priore sponso, vel sponsa, & alteri fidem promittere, habetur in cap. quemadmodum 25. de iureiur. Idem dicendum, quando sponsa sit leprosa, paralytica, deformis, aut morbo aliquo laborat, quo minus grata, acceptaque viro suo reddatur, cap. quemadmodum citato: ratio est, quod his incommodis affecta, apta esse nequeat ad id, cuius causa à viro appetitur, nam quis putet, grata ei esse posse commercia, congressumque, cum fœ- B da aut morbida? ergo si sponsa exosa erit, si grauis ob morbum, aut incommodum aliquod simile, iusta futura est viro occasio, ea relicta, adiiciendi animum ad aliam, eamque eligendi in sponsam.

Decima, si inter sponsos interueniat, sectæ aut religionis diuersitas ante matrimonium, 28. q. 1. can. non solum, can. iam nunc 8. August. de adulterinis coniugiis lib. 2. *Non solum*, inquit, *mœchatio est illius, qua carnem suam coinquinat, sed etiam qua simulachrum facit, mœchatur. Quod si in his factis perseuerat, & pœnitentiam non agit, recede ab illa, noli viuere cum illa. Sin autem, & tu particeps peccati illius eris.*

Vndecima, soluuntur sponsalia per defectum im- C plementi eius, quod ab altero sponsorum est promissum: ita Vrban. III. in decret. super eo 5. de condit. appos. ait eum qui in quandam mulierem consenserat, si pater eius, suum præberet assensum, *nisi voluntas eius postmodum intercedat nequaquam cogendum esse ad matrimonium contrahendum*, qui Alexand. III. sensus fuerat, aliquot annis antea, interrogatus enim à Panormit. Episcop. an qui cum iuramento receperat, quandam se pro coniuge habiturum, si centum sibi aureos, pro dote sponderet, respondit in hæc verba in decret. de illis eod. tit. *Reus periurij non habebitur, si eam soluere sibi nolentem, quod sibi dari petiit, non acceperit in vxorem, nisi consensus de præsenti, aut carnalis inter eos sit com-* D *mixtio subsecuta.*

Duodecima, sponsalia perimuntur, ac cessant, professione Religiosa, aut ingressu in Cœnobium aliquod eius causa: *Decreta enim legalia, desponsatam, si conuerti voluerit, nullo omnino censuerunt damno mulctari*, Gregor. lib 6. epist. 20. ad Fortunat.

Cap. 7. Ex his sic dissolutis modo rite ac legitime primò contracta fuerint, impedimentũ iustitiæ publicæ oritur, ratione cuius matrimonium esse nullum potest cum consanguineo alterutrius de sponsis in primo gradu, *Vt enim esset honestum connubium & thorus immaculatus, diligentissimè præcauerunt patres, vt desponsata fratri, alteri fratri non nuberet, vel confœderatus vni sorori, alteram in vxorem non* E *duceret.* Iuo epist. 248. ad Lisiardum Episc. Suess. & 46. ad Gualonem Episcop. Paris. ait à Concil. Tribut. can. 5. decretum esse, *vt quamuis mulier nupta esse non potuerit legitimo viro, desponsatam tamen fratris, frater habere non possit.*

Habent hoc quoque sponsalia, dirimi vt sine causa iusta nequeant, inuita parte altera, absque culpa, eaque graui, meminit culpæ Syricius epist. 1. cap. 4. his verbis: *De coniugali velatione requisisti, si desponsatam alteri puellam, alter in matrimonium possit accipere. Hoc ne fiat modis omnibus inhibemus, quia illa benedictio, quam nuptura Sacerdos imponit, apud fideles cuiusdam sacrilegij instar est, si*

vlla

vllatransgreßione violetur. Enimuato si sacrilegij instar, speciemque habet, sponsa deserta priore, copulare sibi sacundam, officio daesse, fideique datæ de ea sibi in coniugē asciscenda, non potest nō assa culpa, de cuius grauitate, ac natura, æstimare cuique ast facile ex pœna, quam ei adiunctam asse voluere Concilia. Sic enim in Elibertino sanxit Ecclasia can. 54. Si qui patentas fidem fregerint sponsaliorum, triennij tempore abstineant se à communione. *Si tamen iidem sponsus vel sponsa, in illo graui crimine fuerint deprehensi, excusati erunt parentes. Si vero in eodem fuerunt vitio, & polluerunt se consentiendo, superior sententia seruetur.*

DE MATRIMONIO *secundum se.*

QVÆSTIO I.

Quotuplex sit Matrimonium.

MATRIMONII species sunt multæ, aliud enim est spirituale, carnale aliud, postremum Ecclesiasticum. Spiritale, Christum intar & animam intercedit, virtutibus illustrem, qua laude quia præ cætaris in Dei Ecclesia, præstant Deo dicatæ virgines, eam ob rem appellantur ab Ambros. in lib. ad virginem lapsam, *Spōsa Christi, templum Dei, habitaculum Spiritus sancti, Nupsisti,* inquit Tertull. cap. 24. da veland. virginib. *Christo, illi tradidisti carnem tuam, illi desponsasti maturitatem tuam, incede secundum sponsi tui voluntatē.* Quare si quando virgines propositi immemores, capi se carnis illacebris siuerint, Christi Domini adultaræ audient, quo aas nomine appellant, Cypr. lib. de discipl. & habitu virgin, & ep. 62. D. Ambr. ad virgin. lapsam: *Quæ se,* inquit, *spopondit Christo, & sanctum velamen accepit, iam nupsit, iam immortali iuncta est viro, & iam si voluerit nubere, communi lege coniugij, adulterium perpetrat, ancilla mortis efficitur.* Est argo Religio, *spirituale nubendi genus quæ autem contemptis sæculi voluptatibus, nomen ei virgo non innita dedit, innuptias iam sponsi venit, voluntate, & professione sua.* Optat. Mileuit. lib 6. quare vt nouæ nuptæ caput obnubitur, can. mulier 33. qu. 5. & hoc in signum subiectionis, & iugi maritalis, deinde vt se viro subiectam sciat, ac humilitatem ipso habitu discat 30 qu. 5. can. fœminæ 7. vel vt ait Ambr. in lib. da Patriarchis, vt in omni vitæ suæ ganere, tam oratione, quàm opere, veracundiam præ se ferat. *Inde enim,* inquit, *nuptiæ dictæ, quod pudoris gratia, se puellæ obnuberent,* 30. q 5. can. nec illud otiosum,

Sane ab Abimalecho pecuniæ magna summa donata est Saræ Gen. 20. *vt esset in velamen oculorum,* hoc est, vt ex ea sibi valum coemarat, quo sa contra curiosos hominum intuitus vti scuto tueretur, vt (inquam) *fœminæ dum maritantur velantur,* Isidor. lib. de off. cap. 19. ita & Christi sponsæ, Innoc. apist. 2. cap. 12. *quæ Christo,* inquit, *spiritaliter nubunt, à Sacerdotibus velantur,* & quia id non nisi adhibitis precibus ex formula Ecclasiæ, facere erat in mora, vt velum, quo virginis caput obtegebatur, *Sacrum*, Ambros. nominat. lib. ad

A virgin. lapsam: ita & quæ ferebat sancta ab Hieronymo ouncupatur epist. ad Demetr. 8. *Scio ad imprecationem Pontificis, flammeum virginale sanctum operuit caput.* Et hęc de priori matrimonio dicta sunto.

Ecclesiasticum est, quod inter Episcopum, & Ecclesiam, cui authoritata Apostolica præest, contrahitur, & de hoc matrimonij ganere, axtat decratalis Innoc. III. ad Scholasticum Moguntin. his verbis de translat. Episc. cap. licet, *Sicut legitimi matrimonij vinculum, quod est inter virum & vxorem, homo dissoluere nequit, Domino dicente in Euangelio, quod Deus coniunxit homo non separet, sic & spirituale fœdus coniugij, quod est inter Episcopum*
B *& Ecclesiam, quod in electione initiatum, ratum in confirmatione, & in consecratione intelligitur consummatum, sine authoritate illius solui non potest, qui successor est Petri.*

Carnale est. quod virum inter & mulierem initur, atque eorum coniunctio, indiuiduam vitæ consuatudinem continens, cap. illud 11. de præsumpt. & 27. qu. 2. can Baata Maria 3. *Consensus enim cohabitandi, & indiuiduam vitæ societatem retinendi interueniens, B. Mariam & Iosephum coniuges fecit: indiuidua verò vitæ consuetudo est, talem se in omnibus exhibere viro, qualis ipsa sibi est, & è conuerso.*

C Carnale rursus diuiditur in absolute contractum, & in contractum sub conditione.

Secundo, in publicum, & clandestinum,

Tertio, in legitimum, & putatiuum. Putatiuum ita dicitur ab opiniona, tam communi hominum, quam coniugum ipsorum, qui se existimant lagitima connubij societate naxos, cum tamen inter aos vara nulla intercedat, ob impedimentum quo naturæ lege, aut Ecclesiæ prohibentur contrahere. Legitimum, est quod secundum lagas patriæ, vbi fit, recte ac consaotaoce contrahitur, non autem in fida Christi: tale ast Iudæorum ac Gentium de quo Innoc. III. in cap. quanto 7. & cap. gaudemus 8. de diuortiis.

D Quarto, diuiditur in ratum, & non ratum, non ratum, est quod in vsu est, apud infidales, Ratum, Christianorum est proprium, quod præter firmitatem quam habat, ax ratione contractus & aliam quoqua sibi vendicat, in quantum est Sacramentum, Innoc. c. quanto da diuortiis.

Rursus, vtrumqua duplax est, consummatum, & non consummatum, consummatum, tala fit per copulam carnalam, à qua etiam habet, vt dicatur, sitque vare perfectum, non quod ad rationam Sacramenti aiusmodi consummatio pertinaat, sed quia est actio, quæ matrimonium accidantaliter perficit, sicut homo, sine dabito augmanto, assantialitar ast homo, dabita tamen quantitas, ad parfectionem aius integrantem pertinat, qua cum ca-
E rat, dici non potest plene, & qooad omnia parfectus asse. Verum anim, est & alia causa maioris huius parfectionis in consummato matrimonio, quam rato duntaxat, petitur hæc verò ax significatione, quæ in consummato, longa ast expressior, quam rato tantùm. Significat anim hoc vltimum charitatem solum, aut varius vnionem animæ cum Deo, cuius caritas matar ast, ac causa, iuxta illud Apost. *Qui adhæret Deo, vnus spiritus est cum illo,* cum consummatum, præter aam, dasignet & aliam, quæ consistit, in rapræsentatione vnionis Christi cum Ecclesia tanquam sponsa. Lubet audire Innocent. III. aa de re sic scribentem in decretal. debitum pastoralis officij ad Me-

OOOo

tenſ. Epiſcop. de Digamis non ordinand. *Ita duximus reſpondendum, quod cum duo ſint in coniugio, videlicet conſenſus animorum, & commixtio corporum, quorum alterum ſignificat caritatem, quæ conſiſtit in ſpiritu inter Deum, & iuſtam animam, ad quod pertinet illud quod dicit Apoſt.* Qui adhæret Deo vnus *Spiritus eſt cum illo, reliquum vero deſignat conformitatem, quæ conſiſtit in carne inter Chriſtum & Eccleſiam, ad quod pertinet illud quod Euangeliſta teſtatur & Verbum Caro factum eſt, & habitauit in nobis, profecto coniugium illud, quod non eſt commixtione corporum conſummatum, non pertinet ad illud coniugium deſignandum, quod inter Chriſtum & Eccleſiam, per incarnationis myſterium eſt contractum.*

QVÆSTIO II.

An Matrimonium in noua lege ſit Sacramentum.

MAtrimonium duobus modis ſumitur.

Primo, pro contractu, quo coniuges mutuo ſibi tradunt dominium ſuorum corporum.

Secundo, pro vinculo, quod ex tali contractu, inter coniuges oritur. His præſuppoſitis

Dico primò, *Matrimonium primo modo ſumptum, eſſe inter baptizatos nouæ legis Sacramentum.*

Non placet hæc doctrina hæreticis, Luthero de captiuit. Babylon. cap. de matrim. Caluin. lib. 4. cap. 19. Melancthoni in locis Theol. cap. de coniugio.

Sed his contradicunt Patres & Concilia, eſt apud Clem. Alexand. lib. 3. ſtromat. hæc ſententia, æterna digna memoria: *Si lex ſancta eſt, ſanctum eſt matrimonium, Sacramentum ergo hoc ad Chriſtum & Eccleſiam ducit Apoſt.* Auguſtini idem ſenſus etſi diſpar oratio, *vſque adeo fœdus illud initum nuptiale, cuiuſdam initi Sacramenti res eſt, vt nec ipſa ſeparatione irritum fiat*, lib. de bono Coniug. cap. 7. clarius cap. 18. eiuſd. lib. *in noſtrarum, quippe nuptiis plus valet, ſanctitas Sacramenti, quam fœcunditas vteri.*

De Conciliis nihil attinet dicere, cum nulli non conſtet de Matrimonio ea loqui vt de Sacramento, in horum enim numerum à Florent. in decreto vnionis aſcribitur & Trid. ſeſſ. 7. can. 1. ſeſſ. 24. can. 1. & in cap. de doctrina Matrim. vbi eam ob rem Sacramentis adnumerandum dicitur, *quod veteribus connubiis gratia præſtet*, accedit ad Eccleſiæ iudicium ipſa ratio.

Ad Sacramenti eſſentiam tria duntaxat ſunt neceſſaria.

Primo, cæremonia externa, & ſenſibilis.

Secundo, Dei inſtitutio.

Tertio, promiſſio gratiæ, ſed hæc tria reperiuntur in Matrimonio, primo enim eſt ſignum rei ſacræ, nempe caritatis, & coniunctionis Chriſti cum Eccleſia, ſecundum Innoc. tertium in cap. quanto 7. de diuortiis, proindeque eſt matrimonium, cæremonia religioſa ac ſacra, ob eamque cauſam à Paulo, Sacramenti nomine appellatum, ad Eph. 5. *Sacramentum hoc magnum eſt, dico autem in Chriſto & Eccleſia*, quæ verba de Adami coniugio, aut ſpirituali Chriſti coniunctione cum Eccleſia vt quidam putant, intelligi non poſſe, colligitur ex Pauli verbis, nam primo, narrat tantam eſſe, viri erga fœminam inclinationem animi, vt eius cauſa, relicturus ſit patrem & matrem: *Propter quod, relinquet homo, patrem & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna*, quod de Adamo, dici verè non poſſe, quis non videt?

Secundo, patet ex ſcopo Apoſt. eo enim ſpectat omnis eius labor in eo capite, vt oſtendat, viro diligendam eſſe vxorem ſuam quod *Nemo vnquam carnem ſuam odio habeat ſed nutriat & foueat eam ſicut Chriſtus Eccleſiam*, deinde quod matrimonium, quo inuicem vir & fœmina ſanctè ſunt ac religioſè nexi: *Sacramentum magnum ſit in Chriſto & in Eccleſia*, id eſt inſtitutum ab eo diuinitus ad ſignificandam eiuſdē coniunctionem cum Eccleſia.

Confirm. pronomen demonſtratiuum (*Hoc*) quo Apoſtolus vtitur, debet ad illud referri, quod immediate ante præceſſit, & de quo ibi agitur, at Paulo ſermo erat in eo capite, de matrimonio viri & mulieris, prout in lege noua contrahi ſolet à fidelibus: ergo cum ſit Sacramentum, reperietur in eo ritus ſacer, quæ res eſt prima de tribus: quæ ad rationem Sacramenti pertinent.

Reperiri quoque inſtitutionem Chriſti, indicat hæc eius oratio, Matth. 19. *Non legiſtis quia qui fecit hominem, ab initio maſculum & fœminam fecit eos, & dixit propter hoc dimittet homo Patrem &c, itaque iam non ſunt duo, ſed vna caro. Quod ergo Deus coniunxit homo non ſeparet.*

Habere quoque matrimonium promiſſionem gratiæ ſanctificantis, hæc Pauli verba 1. ad Timoth. 2. ſignificant, *Saluabitur autem*, nempe vxor, *per filiorum generationem, ſi permanſerit in fide*, ſcilicet erga maritum, *& dilectione, & ſanctificatione cum ſobrietate*, nam vitam æternam, ac ſalutem conſequi, nemini conceſſum eſt ſine gratia, at hanc vna cum dilectione, ac ſanctitate animi, matrimonio acceptam coniux debet Apoſt. authore: ergo vt Sacramento, pro tali ergo habendum eſt à fidelibus in Eccleſia.

Eiuſmodi eſſe agnouit Auguſtin. lib. de fide & operibus cap. 7. *In ciuitate Domini, in monte ſancto eius, in Eccleſia, nuptiarum non ſolum vinculum, ſed etiam Sacramentum commendatur vt non liceat alteri ſuam vxorem tradere*, & lib. 1. de nuptiis cap. 10. *Cuius Sacramenti tanta obſeruatio eſt in ciuitate Dei noſtri, hoc eſt in Eccleſia Chriſti.* Ambroſij mens eadem ac opinio, ſic enim ille lib. 1. de Abraham cap. 7. *Qui ſic egerit*, vxorem ſcilicet nouam antiquæ ſuperinducendo, *peccat in Deum, cuius legem violat, gratiam ſoluit, & ideo quia in Deum peccat Sacramenti cœleſtis conſortium amittit*, id eſt, ſecundum Ægid. diſp. 24. de Sacram. dub. 2. num. 15. ſanctificantem gratiam. Eodem pertinent verba hæc Chryſoſtom. hom. in Geneſ. 56. *An non audis*, inquit, *Paulum dicentem, quod Sacramentum ſunt nuptiæ, & imago dilectionis Chriſti, quam erga Eccleſiam declarauit?*

Dico ſecundò, *Matrimonium ſumptum pro vinculo non eſt Sacramentum.*

Primo, quia eſt eius effectus, ideo enim, mutuo ſunt inter ſe nexu colligati coniuges, quod reciproco conſenſu, ſua ſibi inuicem corpora tradiderunt, ergo cum hæc eorum reciproca traditio, deliberate ab vtroque coniuge facta matrimonium conſtituat, in ea ſita erit eius eſſentia, non in vinculo.

Secundo cum ſit hoc vinculum, dominium corporum mutuum, ac correſpondens ei ſubiectio in coniugibus, ſi in eo natura matrimonij eſſentialiter reſidet, toties vir & fœmina Sacramentum nouum facient, quoties ſui ſibi corporis vſum cōmodabūt mutuo, quia tali vſu ſe ſibi inuicē ſubmittūt: At hoc fidem omnem ſuperat, vt ipſe non dicam

dicam satis omnes intelligunt: ergo & id quod in A assert. est positum.

QVÆSTIO III.

An Matrimonium, Sacramentum in lege veteri, ac innocentiæ fuerit.

Dico primò, *Matrimonia quæ Christi aduentum præcessere, in veteri lege Sacramenta non fuisse.*

Ratio est, quod Sacramentum propriâ sumptum non est signum, quomodocunque significans rem sacram, quia sic serpenti æneo Sacramenti ta- B tio competeret. Sed est signum sacrum, ex diuina institutione, significans, & efficiens suo modo sanctificantem gratiam, quod matrimonijs antiquis haud dubie non conuenit, cum non gratiæ conferendæ, sed propagandi humani generis causa, sint à Deo instituta ac permissa, hoc est vt alij loquuntur in officium naturæ, ac propagationem sobolis, non autem ad conferendam iustitiam, aut sanctitatem vllā homini: *Nam gratia & veritas per Iesum Christum facta est*, Ioan. 1. Lex autem vetus, *nihil ad perfectum adduxit, sed erat introductio melioris spei*, ad Heb. 7.

Dico secundò, *Matrimonia infidelium Sacramenta esse.* Conclusio est hæc Magist. sentent. in 4. dist. 39. c. extremo de matrim. cui ad vnum omnes assentiuntur Theologi, imò non Theologorum C modo est hæc sententia, sed certissimum est Romani Pontificis Innoc. tertij decretum, in cap. quanto de diuortijs vbi loquitur his verbis: *Nam etsi matrimonium verū inter infideles existat, non tamē est ratum, inter fideles autē, verū & ratum existit, quia Sacramentum fidei, cum semel est admissum, nunquam amittitur.* his similia loquitur D. Ambr. in c. 7. prioris ad Cor. *Non enim*, inquit, *ratum est matrimonium, quod sine Dei deuotione est.* Itaq; Richar. in 4. dist. 39. art. 1. q. 2. distinguit matrimonium in legitimum & nō ratum, in ratum, & non legitimum, in legitimum & ratum. Legitimum & nō ratum, est matrimoniū infideliū, quod legali institutione, & patriç moribos contrahitur. Ratum & non legitimum, est coniu- D gium contractum inter fideles, contemptis solemnitatibus, quæ debent adhiberi, secundum Ecclesiæ consuetudinem, & patriæ morem, tale erat clandestinum ante Trid. Ad testimonia tantorum hominum, ratio adiungenda duplex.

Prima, quod Baptismus, sit ad Sacramenta omnia aditus, ac ianua, eorum ergo est incapax, quisquis sacris aquis non est lotus.

Secunda, Est matrimonium, quod à fidelibus, secundum consuetudinem patriæ, ac constitutiones Ecclesiæ contrahitur, stabile, nec nisi alterutrius cōiugis morte solubile. At infideliū, non est ta- E le, cū sit separabile per alterius conuersionē ad fidē altero in infidelitate remanente, vt dicetur postea quare bonum Sacramenti quod in Christiano inest matrimonio, abest ab infidelium coniugio, cum non sit perpetuum, nec coniunctionem Christi cum Ecclesia, aut cœlestis gratiæ cum anima significet, non est ergo matrimonium infidelium, nouæ legis Sacramentum, cum non sit ratum, hoc est firmum hoc est stabile, atque perpetuum.

QVÆSTIO IV.

An Matrimonium possit per Procuratores contrahi, & an ita contractum sit Sacramentum.

Dico primò, *Matrimonium per Procuratores contractum, esse validum.*

Primo, quia cum matrimonium essentialiter sit contractus, eius essentiæ id duntaxat erit oppositum, quod cum natura contractus, stare non poterit, at ab hac non abhorret, fieri ab absentibus per Procuratorem, qui eorum vicem suppleat, vt praxis quotidiana iudicat.

Secundo, nemo est, qui de Principum matrimonijs, eorumque valore prudēter in Dei Ecclesia ambigat, at hæc magnam partem alienâ, id est Procuratoris fiunt industriâ ac operâ.

Obijcitur primo, cum ad matrimonium Procurator adhibetur, Ecclesiæ constare non potest, an hi quorum nomine hic contrahit, verè in illud consentiant. Negari id debet, nam quid repugnat instrumenta consuli, litteras legi, quibus id negotij Procuratoribus coniugum amborum nomine, est commissum? id si Parochus, ac testes agere, animum induxerint, esse illis ambigua, dubiaque absentium voluntas, non poterit.

Obijcitur 2. Lege Trident. Concil. consensum ipsi suum, coram Parocho & testibus, per se exprimere ambo contrahentes debent, si coniunctionem suam clandestinam esse nolunt, at his se sistere absentes nequeunt: ergo nec coram illis, sensum suum eloqui.

Maior argumenti est falsa, nam id Trid. non exigit, sed tantum, vt consensum suum, coram illis declarent, quod per Procuratores, tanquam per suos interpretes, vere & propriè faciunt An autem matrimonium sic contractum, Sacramenti rationem, nomenque habeat iam est videndum, & de ea quæstione.

Prima sententia fuit Estij in 4. dist. 19. parag. 5. Syluij in 3. part. q. 42. art. 1. quæritur 3. concl. 2. eaque negans, quam subscribunt plerique alij, doctrina ac eruditione perillustres Magistri apod Antonin. Dian. 3. parte tract. 4. de Sacram.

Contraria, eaque probabilior defensores habet ac patronos Ioan. de la Cruz in direct. parte 5. da matr. Basil. Pont. de matr. lib. 1. cap. 10. num. 2 Ægid. de Conincb. disp. 24. dub 2. concl. 5. num. 23. Villalob. tom. 1. tract. 13. diffic. 9. n. 3.

Ratio est, quod Matrimonium fidelium cum intentione debita contractum, sit Sacramentum, quia est ratum, & inseparabile, secundum Trident.

Confirm. Illud tantum in iure matrimonium vocatur ratum, quod est Sacramentum, quod vero non est Sacramentum, vt inter infideles, dicitur quidem verum matrimonium, sed non ratum, vt patet ex cap. quanto de diuort. ergo cum matrimonium omne fidelium, sit ratum, omne quoque futurum est Sacramentum: ergo, & quod per Procuratores est contractum.

Obijcitur primo, Sacramenta absenti conferri nequeunt, eo quod exigant vt minister applicet formam ad materiam in subiecto præsenti.

Respondendum est, antecedens verum esse in

aliis Sacramentis, quie ex institutione Christi requirunt præsentiam subiecti, cui cum matarie, forma applicetur, quæ longè magis est determinata in eliis Sacramentis, quam in isto, in quo sola signa sufficiunt.

Obiicitur 2. Ideo forma Sactamenti pœnitentiæ, super absente pronuntiari non potest, quia continet pronomen secundæ personæ, quo significatur præsens esse qui absoluitur. At idem pronomen reperitur in forma metrimonij, in qua contrahentes vicissim mentem suam sibi indicant his verbis: *Accipio te in meum, vel meam*, quæ non nisi de præsenti, vera esse possunt.

Ad minorem Respondetur pronomen *Te* aliter poni in forma matrimonij quam in formâ Sacramenti Pœnitentiæ, in hac enim ponitur tanquam quid essentiale formæ, in illa autem nequaquam, cum ed essentiā formæ matrimonij sufficiant quælibet signa expressiua præsentis consensus, quare sicut contrahentes possunt consentire in absentem: ita possunt hunc suum consensum sufficienter per se, vel alios tanquam per sua instrumenta manifestare.

QVÆSTIO V.

Quæ conditiones censeantur necessariæ, vt per Procuratores, matrimonium valide contrahatur, ac licite.

PRimò, *Debent ad id speciale mandatum habere*, quia cum in matrimonio agetur pax & tranquillitas contrahentium, eaque, magna ex parte, ex coniugum mutuâ aduersum se beneuolentiâ, ec inclinetione animi pendeat, non videtur è re communi, ac familiarum bono fuisse, vt qui ad cætera negotia procurator existit, absque peculiari imperio, ec mendeto eorum, quorum interest, iisdem in virū, aut fœminam asciscat, quos erit sibi placitum. Cum enim à metrimonio vitæ status pendeat, nemo cum eo, eut ea, censendus est contrehere velle: quem, eut quem non nouit, ob eam causem, fœmina designari debet Procuretori à Domino, quem sibi ad matrimonium quærit, vt cam suo sibi nomine, in coniugem adoptet lege generali 34. digest. de ritu nuptiarom.

Secundo, *Debet ipse procurator per se rem gerere, aliena ad id opera vti, vt est prouinciæ sibi commissæ limites egredi, ita & laborem in coniuge quærenda Domino, sumere effectu irrito ac inane*, cum enim ad transigendum hoc negotium electa sit industria personæ, ei facultas non est relicta, substituendi sibi alterum, qui ei suo loco det operam.

Tertio, *Vt acta Procuratoris sint rata, ea geri oportet antequam eius potestas reuocetur*, quia cum hic nihil egat efficaciter, ac valide, nisi dependenter â voluntate, ac mandato Domini, eius reuocatio, certa est irritatio eorum, quæ ab ipso fient, post reuocetionem prædictam.

Quid si de ea Procuratori non constiterit? quid si de Domini voluntate, nuntius ad illum nullus venerit?

Respondendum, matrimonium à Procuratore, Domini nomine contractum, in foro conscientiæ nullum esse: ratio est, quod talis reuocatio consensum adimet, sine quo stare maritalis coniunctio non potest. In foro tamen externo, non creditur Domino, asserenti potestatem omnem faciendi coniugij suo nomine, Procuratori ademptam esse, nisi id eliorum testimonio probauerit, aut ante contractum à Procuratore suo nomine, ostenderit ipse despondisse sibi aliā per verba de futuro. Nā hoc ipso, quod fidem suam alteri super futuris nuptiis obliget, implicite indicat, sibi nihil in posterum commune esse velle, cum ea quam Procuretori imperauerat, è multis vnam, pro se, suoque nomine postulare in vxorem.

QVÆSTIO VI.

An ad validitatem matrimonij sit necesse, Parochum & testes videre instrumenta quibus Procuratori committitur potestas contrahendi nomine Domini.

DIco primò, *Vt matrimonium in foro externo probari possit, videri necesse, vt extet aliquod testimonium voluntatis eorum, quorum nomine à Procuratore contrahitur.*

Ratio est; quod secundum mentem Trident. Concilij constare debet Ecclesiæ, matrimonium inter hunc, & illam fectum esse, ne postmodum illis sit arbitrio suo liberum mentiri, se nō esse cōinges. At si de potestate deta Procuraroribus, nullæ sunt exaratæ literæ, si nulli testes, vnde, & à quo, certum Ecclesia rescire poterit, hunc & illam, pro quibus Procuratores contraxere connubium, legitimo eius fœdere inuicem deuinctos esse? fec enim id eos negare, fac palam dicere, nunqnam à se adhibitos, qui suæ voluntatis essent interpretes, nedum conciliatores matrimonij inter eos perpetui, quis eos reuincet mendacij? quis commissi adulterij arguet? si vicissim sibi nuntium remittant, ac ad alia vota transeent? Est ergo necesso, ad fidem fecti coniugij in foro externo, vt Procuratoras ostendant authentice, siue per publicum instrumentum, siue alia ratione, prouinciam sibi fuisse à Dominis suis traditam, matrimonij cum hec aut illa contrahendi suo nomine.

Dico secundò, *Esse essentiale matrimonio, vt Parocho & testibus constet certo moraliter, siue per inspectionem instrumenti, siue per sufficientia testimonia, aut alia ratione legitima, hunc aut illam mandasse Procuratori suo, vt cum hoc, aut illa, suo nomine contraheret.*

Ratio est, quod de essentia matrimonij sit vt contrahetur in fecie Ecclesiæ, quod accidit cum Parochus & testes qui ei intersunt, testari possunt hunc, & illam, verè, secundum omnem externam apparentiam, in sese mutuo, de præsenti consensisse. At id Parochus, & testes, facere nequeunt, nisi de mendato Procuratori dato, contrahendi pro alterutro illorum, eis certo moraliter constiterit, nam si illud ignorant, dicere quidem poterunt Procuratorem significasse Catharinæ, v. c. Paulum eam accipere in vxorem, non autem hunc per suum Procuratorem, cum ea contraxisse matrimonium, quod tamen est necessarium, ne sit clandestinum proindeque legitimum, ac validum. Ita Coninch. disp. 24. dub.

QVÆSTIO VII.

An secunda matrimonia sint Sacramenta.

SEcunda matrimonia, in Sacramentis non habenda censuere è Patribus, quicunque dixere ea à libidine originem trahere, aut ab ea seiungi non posse, vnus sit pro exemplo Chrysost. in Matthæum hom. 32. *Vbi secundas adire nuptias secundum veritatis rationem, fornicationem esse ait.* Equidem Episcopi in Concil. Neocesar. can. 3. & 7. eas non probare videntur, quandoquidem eluendas earum sordes asserant, publica pœnitentia, decretum Concil. est eiusmodi. *De his, qui frequenter vxores ducunt, & de his quæ sæpius nubunt, tempus quidem pœnitentiæ, his manifestum constitutum est: Presbyterum vero conuiuio secundarum nuptiarum, interesse non debere, maxime cum præcipiatur secundis nuptiis pœnitentiam tribuere, quis erit Presbyter, qui propter conuiuium illis consentiat nuptiis?* Extat & in iure Orientali, Constantini Porphyrogenetæ Nouella 1. c. 2. de Polygamis, in qua habetur prohibitum ab Imperatoribus fuisse, ne quis defunctæ vxori tertiæ, quartam substitueret, quod si id ausu nefario tentasset, abiiciendum fore ab Ecclesia, ac priuandum eius communione, quandiu cum quarta maneret. Hinc enim argumentari sic libet. Cum sint Sacramenta, non modo gratiæ symbola, sed eius quoque producendæ, in hominum animis, instrumenta ac causæ, non debet eorum frequentatio vlli dari vitio, sed laudi, at quisquis olim ad iteratas nuptias appellebat animum, male audiebat in populo, à Patribus autem vt plus æquo voluptatum appetens, plecti iubebatur pro culpæ merito, non sunt ergo secundæ nuptiæ, de earum genere, quæ inter Sacramenta locum habent: hæc aduersarij.

Nihilominus dicendum puto, cum Patrib. ac vniuersa Theologorum schola, secunda, tertia, & quarta Matrimonia, ab illis, qui ad ea sunt idonei, legitime contracta, vera esse, & Sacramenta, & quidem quod sint permissa & licita, scribit August. lib. 2. contra aduersarium legum ac Prophetarum cap. 11. & in epist. 1. ad Corinth. hæc enim Apostoli verba explanans, *quod si dormierit vir eius,* hæc habet. *Non dicit primus, vel secundus, nec quotus, vnde nec nobis definiendum est quod non dicit Apost. vnde nec vllas damnare debeo nuptias, nec eis verecundiam numerositatis auferre, dominus autem septenuiram non damnauit; vnde nec contra humana verecundia sensum audeo dicere, vt quoties voluerint nubant, nec ex corde meo quotas libet nuptias condemnare,* quam in sententiam scripsere multa Pontifices, in titulo de secundis nuptiis, in decretalib. D. Hieron. relatus à Grat. causa 31. qu. 1. can. quomodo virginibus 10. Quanquam quid in re minimè dubia, argumentis est opus? quis enim nescit Ruth nupsisse secundo viro? singolis autem, quorum fratres defuncti essent sine liberis, imperatum, vt de eorum vxoribus liberos sibi tollerent, mortuisque semen suscitarent? Non est ergo fœmina in vitio, cum viro priore fatis functo, alterius societatem appetit, eique nubit, facit enim, quod est prudentiæ, infirmitati suæ consulit, sibi metuit, à viro sustentari quærit, vbi enim naturæ concessit, viuere que desit, *liberata est mulier cui vult nubere potest tantum in Domino* 1. ad Cor. 7.

Iā verò quod hæc Matrimonia Sacramenta sint.

Probatur primo, quia sunt veri contractus ciuiles, qui ad esse supernaturale Sacramenti eleuantur à Deo.

Secundo, quia sic sunt rata, vt noo nisi alterutrius obitu, possint dirimi.

Tertio, quidquid in primis nuptiis, Sacramentum constituit, in secundis cernitur, consensus interior, verbis, aut signis expressus, cum actuali traditione corporum, quæ tria Sacramenti naturam componere, communis est Doctorum opinio: ergo vt primò, celebratæ nuptiæ, Sacramenti vim ac sanctitatem habent: ita & secundæ, magis tamen probantur primæ, quam repetitæ, can. quomodo virginibus 10. causæ 31. qu. 1. quæ benedicendæ non sunt vt dicitur in cap. 1. de secundis nuptus & tertio, *Capellanum autem (quem benedictionem cum secunda celebrasse constabat) ab officio beneficioque suspendit,* Alexand. III. cap. 1. de secundis nupt. benedici tamen poterunt iidem coniuges, si antea benedicti non fuerunt ex hæresi, aut negligentia, aut quia per temporis angustias non licuit. Poterit itē virgo benedici quæ nubit viro prius benedicto, modo vir non benedicatur, imo in quibusdam locis benedici solent secundæ nuptiæ, quando alter contrahentium ante benedictus non fuit, siue sit vir, siue mulier, & talem consuetudinem licitam esse Nau. asserit num. 83. Ad argumenta respondend. in ea fuisse opinione veteres, non Ecclesiam, banc audiendam, non illos in hac causa.

QVÆSTIO VIII.

An quandò Infideles conuertuntur, eorum Matrimonium sit Sacramentum.

AFfirmat Sanch. li. 2. de matrim. disp. 9. n. 5. Negat Basil. Pont. de matrim. l. 1. cap. 9. num. 8. Vasq. tom. 2. in 3. part. disp. 138. cap. 5. Ægid. de Conninch. disp. 24. dub. 2. conclus. 7. num. 25. Diana de Sacram. 253.

Assertio, *Matrimonium infidelium non incipit esse Sacramentum cum conuertuntur.*

Primò, quia Sacramentum nullum esse potest, nisi collatum baptizato, cum Baptismus sit ad Sacramenta omnia aditus, sed Infideles, cum primò iniere Matrimonium nondum erant baptizati, nec quo primum tempore, errorem deponunt, eorum contractus, in se existit: ergo cum id quod ratum initio non fuit, tractu temporis non corroboretur, matrimonium infidelium, quod initio Sacramentum non fuit, cum est contractom, tale esse non incipit per subsequentem Baptismum.

Secundo, si matrimonium Infidelium incipit esse Sacramentum cum baptizantur, eo quoquo tempore recipient gratiam propriam Sacramenti Matrimonij: at id est contra sensum, nam conferri non potest ratione contractus qui Baptism. præcessit. Nec ratione Baptis. recens suscepti, cum is ad solam regenerationis gratiam dandam sit institutus. Nec ratione vinculi, quia cum sit insensibile rationem Sacramenti non habet, nulla ergo datur infidelibus Baptizatis gratia Sacramenti propria: ergo contractum ab infidelibos ante Bapt. non fit eius beneficio Sacramentum.

Obiicit Sanchez Matrimonium infidelium, cum est post Baptismum initum, est signum cooiunctionis Christi cum Ecclesia: ergo est Sacramentum.

Antecedens est negandum, nec enim alteri coniugio conuenit, esse signum talis coniunctionis quam ei, quod à Deo est ad hunc effectum institutum, quale tantum est fidelium, & baptizatorum, cum Doctorum & Ecclesiæ sensu, Baptisma sit Sacramentorum ianua: ergo cum consensus infidelium in mutuam traditionem corporum, verbis aut nutu declaratus præterierit, non repræsentabit vnionem Christi cum Ecclesia, cum infideles curant se baptizari, cum id ei non conueniret antea.

Obiicies 2. matrimonia infidelium conuersorum, incipiunt esse perpetua per Baptismum, nec vnquam proinde dissoluenda: ergo sunt Sacramenta.

Neganda est consequentia, quia contractus prior, nullo modo in se existit, sine quo tamen nullum est matrimonium. Nec refert quod per Baptismum dicta infidelium coniugia insolubilia fiant, eo quod contracta inter fideles sunt talia, per eorundem consummationem, quæ tamen dicere nullus audeat tunc primum fieri matrimonia.

Obiicies 3. debetur his coniugiis specialis gratia, cuius ope, ac beneficio, mitigentur eorum onera: at hæc gratia, effectus est Sacramenti proprius.

Neganda est Minor, quicquid enim coniugibus olim infidelibus, modo conuersis, datur à recepto Baptismo ad sui victoriam, & perpetuationem amoris mutui erga se, est id totum, diuinæ erga illos beneuolentiæ tribuendum, quæ suppeditandis identidem actualibus auxiliis, matrimonij onera lenit.

QVÆSTIO IX.

An infideli recenter ad fidem conuerso liceat vxorem suam relinquere, propterea quod non conuertatur.

DIco primò, *Id ei non licere, iure antiquo, nisi in tribus casibus.*

Primus est, cum matrimonium contra ius naturæ, fuit inter personas inhabiles contractum: vt accideret si filia patri nuberet, si quis superstite adhuc, & viuente priore coniuge, aliam sibi sumeret.

Secundus est, cum nuptiæ, contra leges patriæ sunt à prædictis infidelibus celebratæ, cum enim hæ inter eos Sacramenti rationem non habeant, sed contractus tantum, quod isti conuenit, nempe vt si quando legibus Principum aduersetur, aut gentis moribus, irritari queat, hoc in eorum quoque nuptiis vsurpari poterit.

Tertius casus est, quando non conuersus, aggregatæ ad Ecclesiam, cohabitare renuit, sine Creatoris iniuria, fidei contumelia, aut peruersionis, ruinæque periculo, tunc enim si quando, valere debet Pauli consilium. *Quod si infidelis discedit, discedat: non enim seruituti subiectus est in huiusmodi frater, aut soror*, 1. ad Corint. 7. Quod autem iure antiquo, fideli, id est recens baptizato cohabitandum sit, cum coniuge infideli, si is sine Creatoris contumelia, & inductione ad peccatum, cohabitare velit, indicant Apost. verba loco proximè citato. *Si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat eam. Et si* A *qua mulier fidelis, habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum.* Astipulatur & ipsa ratio, nam fidelis operam dare debet, vt cõiugem, pro caritate qua illam prosequitur, ab errore traducat ad veri Dei notitiam, at certa, si minus vnica, ac sola ad eam rem via, est eius cohabitatio cum infideli, nam hæc illius exemplo illecta, paulatim errorem gentium exuet, pietatem & fidem erga Deum, eiuratis Dæmonibus, induet.

Dico secundò, *Iure nouo, posse ab infideli fidelem discedere, si ille conuerti renuit, licet habitare cum illo velit sine Creatoris iniuria*: ita Sotus in 4. dist. 39. q. 1. art. 3. ad 3. Fernandez parte 3. cap. 19. parag. 2. num. 4. Magist. in 4. dist. 39. August. lib. 1. B de adulter. coniug. cap. 18. *Sic enim*, inquit, *recedere ab infidelibus vxoribus vel maritis fideles viri vel fœmina, non prohibentur à Domino, vt neque iubeantur.* Hæc autem separatio, seu discessus, intelligendus est quoad thorum solummodo, seu cohabitationem, non quoad vinculum Nauar. cap. 22. num. 49. Fernand. loco citato.

Dico tertio, *Debere conuersam à non conuerso discedere quando periculum est ne eius verbis, aut exemplo ad pristinos errores redeat*: ita sentiendi causa vnica: Cuique pro ea caritate qua salutem suam prosequi debet in id est incumbendum, ne eam in discrimen vocet, *qui enim amat periculum*, Sapiente teste *peribit in eo*. ergo recens baptizatus, infidelem vitabit vt scopulum, ad quem, præuidet ho- C noris se ac animæ facturum naufragium. Accedit ad hanc rationem Ecclesiæ imperium in Concil. Tolet. 4. can. 61. ibi enim iubentur Episcopi admonere Iudæos, vt si cum conuersis coniugibus permanere velint, Christiani efficiantur, quod si admoniti minime paruerint, separandos videri, quod magnopere sit timendum inquit can. 12. causæ, 28. qu. 1. ne Catholicus viuendo familiariter cum infideli, fidem perdat ab eoque rursus, ad antiquos errores, non minus fœdè quàm impie transferatur verba Concil, sunt ista. *Iudæi qui Christianas mulieres in coniugio habent, admoneantur ab Episcopo ciuitatis illius, vt si cum eis permanere cupiunt, Christiani efficiantur, quod si admoniti noluerint separentur.* Hanc sententiam sequitur D. Thom. in 4. D dist. 39. qu. vnica. *Nisi vxor*, inquit, *infidelis conuerti velit, non permittitur ei cohabitare siue sit Gentilis siue Iudæa.* Idem Richard. scribit in eand dist. art. 2. qu. 1. Gabr. in eam ipsam dist. qu. vn. art. 2. concl. 5. his verbis: *Tametsi olim ex consilio Apostolico licuit conuerso fideli manere cum infideli coniuge, pro eius conuersione in casu certo, hodie tamen non licet, nisi monitus vt conuertatur, quantocius conuerti & baptizari voluerit*: hoc idem testatur Comitol respons. lib. 1. qu. 124. num. 4. Fidelem autem posse ab infideli separari thoro, quod diximus antea, indicat August. lib. 1. de adulter. coniug. cap. 18. *Prohiberi*, inquit, *fidelis à Domino non debuit infidelem dimittere, quia iustitia permittit à fornicante* E *te discedere, & infidelis hominis fornicatio est maior in corde.*

CIRCA DICTA QVÆRITVR PRIMO, *An conuersus ad fidem, relicta coniuge infideli aliam asciscere sibi valeat, maxime si illa, viro suo non sit molesta, nec Creatori, moribus, ac verbis suis contraria.*

Coniugem ex infidelitate, hoc est erroribus Gentium, traductum ad Christianæ lumen fidei, posse ad secundas nuptias transire, etsi alter coniux in infidelitate persistens, pacifice, & sine iniu-

ins

ria Creatoris cohabitare velit dixere Sotus in 4. dist. 39. q. vn. art. 4. Henriq. lib. 11. cap. 8. n. 4. Sa ver. matrimonium de eius impediment. n. 8. Sanchez lib. 7. disp. 74. num. 9. Laym. tract. 10. par. 2. cap. 3. num. 4.

Negant Panorm. & Hostiensis in cap. quanto de diuort. Diu. Anton. 3. par. tit. 1. cap. 6. Angel. matrimon. 3 impedimento 10. num. 3. Nauar cap. 22. num. 49. Fernandez parte 3. cap. 19. parag. 5. num. 6. quorum sententiam subscribo, ob eam maxime causam quod per cōuersionem ad fidem, prius matrimonij vinculum non soluitur, nisi cum infidelis, conuersum ad peccatum attrahit aut contumeliam diuino nomini facit: hos enim duos casus duntaxat tangit Innoc. in cap. quanto de diuortiis iudicium penes lectorem esto: *Si enim*, inquit ibi Pontifex, *alter infidelium coniugum ad fidem conuertatur, altero vel nullo modo, vel non sine blasphemia diuini nominis, vel vt eum pertrahat ad peccatum mortale, ei cohabitare volente: qui relinquitur, ad secunda si voluerit, vota transibit, & in hoc casu intelligimus, quod ait Apostolus, si infidelis discedit, discedat, frater enim vel soror, non est seruituti subiectus in huiusmodi.* Ergo si nihil eorum timebitur, quorum hic meminit Innoc. non licebit conuerso ab infideli discedere, & cum altero matrimonium facere.

Patet ex dictis tres esse causas, cur matrimonia inter infideles contracta dissoluantur, cum alteruter ad Christi fidem conuertitur.

Prima est, cum infidelis, fidelis respuit conuictum.

Secunda, cum non vult sine iniuria Creatoris, cum fideli commorari.

Tertia, cum ex infidelis conuictu, pernicies atque exitium ad fidelem permanat.

QVÆRITVR 2. *Vnde & à quo, beneficium hoc sibi fidelis vendicat, vt à coniuge insolente, & de Deo eiusque religione pessime sentiente, & loquente cum probro, diuertere possit, ac aliam impune, & sine culpa ducere?*

A Christo, ita Bonau. in 4. dist. 39. art. 2. qu. 2 Sotus ibi dist. 27. q. 1. art. 4. colligitur ex loco Pauli 1. ad Corinth. 7. *Quod si infidelis discedit, discedat, non enim seruituti subiectus est frater aut soror in huiusmodi*, ac proinde tandiu durat matrimonij vinculum, quandiu fideli est placitum, si enim alteri coniungitur, vinculum omnino dissoluitur, vt notat D. Th. in 4. dist. 39.

Est tamen id laborandum fideli, antequam cogitata de secundis nuptiis consilia, exequi paret, vt alterum admoneat, sibi vt ab iniuria Dei probrisque fidei, ac iniqua suasione temperet: ita habetur expresse in can. Iudæi 28. q. 1. & in Glossa cap. gaudemus de diuortiis.

QVÆRITVR 3. *An conuersus ad fidem, possit relicta infideli coniuge, emittere votum continentiæ.*

Si est spes aliqua, fore vt tandem aliquando, exemplo viri sui, vxor errorem deponat, ac ad Religionem Catholicam veniat, suadendum est viro, ne se religione voti deuinciat, quia hæc non nisi ægre postea, traduci ad bonam mentem poterit, cum se à viro suo, si minus neglectam, at certe derelictam viderit. Quod si spei nihil elucebit super eius conuersione, ac meliori fruge, & est periculum ne maritus, ex conuictu infidelis fœminæ, damnum capiat, aut hæc eius conuersationem respuit, tunc marito iusta causa suppetit, suscipiendi sacros Ordines, aut profitendi in Religione, qua de re tamen, expedit eam prius moneri, ne se læsam queri possit, aut deceptam à marito.

A Quid si marito, sacris iam initiato Ordinibus, aut Professo, Baptismum fœmina expetat? gentium Deos respuat?

Respondeo, ne tunc quidem spem ei vllam fore reditus ad maritum, quod enim leges Canonicæ permittebant hic fecit, Deo admonente seipsum, per votum Religionis, aut castitatis, superis victimam obtulit, quare promissa facere debet, carnis voluptates, odisse, fœminam non nosse, vno verbo caste viuere, quod si est hoc vxori graue, si asperum, hoc tarditati suæ imputet, hoc negligentiæ in amplectenda fide.

Quinetiam existimant Sylu. matrim. 8. qu. 10. Samuel de Lublino, verbo matrim. parag. Cultus
B disparitas, etsi spes afforet conuersionis in coniuge, & quidem proxima, posse conuersum de religione capessenda consilia capere, eaque perficere vxore licet inuita, ac repugnante, sed hæc sententia non probatur iis, qui negant ius esse fideli dissoluendi matrimonij, nisi cum aliqua de tribus causis allatis q. 1. interueniente.

QVÆRITVR 4. *Quid sit dicendum de muliere, quæ marito conuerso, nupsit alteri & an teneatur redire ad priorem virum, si accidat, illum redire ad simulachra, fide deserta.*

Respond. 1. non posse infidelem sine scelere, nouum coniugium subire, est hæc D. Gregor. sententia apertissima, in can. si infideles 28. qu. 2. Contumelia creatoris (inquit) soluit ius matrimonij circa eum qui relinquitur, infidelis autem disce-
C dens, & in Deum peccat, & in matrimonium: nec est ei fides seruanda coniugii, quia propterea discedit ne audiret Christum &c. Idem tradit D. Tho. in 4.

Respondendum est, ad id cogendam esse, quia secundum matrimonium, ab ea contractum est inualide nondum soluto priore, supposito quod maritus, aliam non duxerit, cuius rei argumentum est, quod facultas soluendi matrimonij per transitū ad secundas nuptias concessa sit fidelibus, in gratiam religionis, non autem alteri permanenti in infidelitate, habetur expresse causa 28. qu. 2. can. si Infidelis vlt. *Contumelia quippe creatoris soluit ius matrimonij circa eum qui relinquitur. Infidelis autem*
D *discedens, & in Deum peccat, & in matrimonium, nec est ei fides seruanda coniugij, quia propterea discedit, ne audiret Christum, Deum Christianorum coniugiorum.*

QVÆRITVR 5. *An vxor, quæ post mariti conuersionem, transit ad alias nuptias, ipso in fide persistente, & ad alias nuptias non transeunte, an vxor* (inquam) *si ad fidem conuertatur, debeat ad priorem maritum redire, secundo derelicto.*

Debet, quia ius, quod marito competit in vxorem, non perit, per conuersionem sui ad fidem, nec soluitur matrimonij vinculum, quod intercedit in-
E ter virum & fœminam, quandiu iste post baptismum receptum, alteram sibi non adoptat ad coniugium, sed ex hypothesi maritus cœlebs mansit, solaque fœmina nupsit: ergo est hæc marito suo priori reddenda.

Si tamen metus esset, ne minus bene, placideque, isti conueniret cum vxore, aut casus timeretur aliquis grauis ex huiusmodi matrimonio renouato, Pontifex rogandus esset, vt cum eius facultate, liceret dictæ fœminæ, posteriori marito adhærere, cum enim matrimonium eius, cum priori viro, nunquam fuerit ratum, ac insolubile, secundum Nauar. lib. 3. consil. 3. de conuers. coniugator. potest Pontifex ex iusta causa, qualis est præ-

sens, dispensare, vt ad priorem maritum redire cogatur, Layman. tractatu 10. parte 2. cap. 3. num. 2.

QVÆRITVR 6. *An sit in potestate conuersi, qui multas vxores in infidelitate habuit, deligere quam volet, vt eum ea habitet.*

Dico primò. *Si omnes sint conuersæ, iure naturæ adhærendum esse primæ.*

Ratio est, quod cum ea sola, matrimonium proprie sit contractum, non cum aliis: Enimuero ad eius essentiam pertinet, vt sua sibi mutuo corpora coniuges tradant, at vir, qui cum prima contraxit, daro secundæ nihil potest, cum quidquid est, primæ dederit, ea ergo proprie vera est vxor, non alia, vt colligitur ex cap. Gaudemus de diuort. 8.

Dico secundò, *Si prima conuerti nolit, accedat autem ad Ecclesiam secunda, tertia, aut vltima, liberum erit marito, quam de tribus visum erit, deligere vxorem*: ita Fernandez loco ante citato, & Samuel de Lublino, verbo matrimon. parag. cultus disparitas: aiunt enim à Pio V. Gregor. XIII. ita cum Indis & Æthiopibus dispensatum, iisque authoritate Apostolica concessum esse, vt manerent cum ea, quæ Ecclesiæ nomen dedisset, etsi esset de coniugibus vltima.

QVÆRITVR 8. *An coniugi innocenti liceat ac fideli, aliud matrimonium contrahere, si vir Apostata fiat.*

Respondendum est non posse, Innoc. est hæc opinio, expressa in decretali quanto 7. de diuortiis, in hæc verba: *si alter fidelium coniugum labatur in hæresim, vel transeat ad gentilitatis errorem, non credimus quod in hoc casu, is qui relinquitur, viuente altero possit ad secundas nuptias conuolare, licet in hoc casu maior appareat contumelia Creatoris*, Cuius rei hæc ab eodem Pontifice ratio redditur, quod *Etsi matrimonium verum inter infideles existat, non tamen est ratum, inter fideles autem, verum & ratum existit, quia Sacramentum fidei, quod semel est admissum, nunquam amittitur, sed ratum efficit coniugij Sacramentum, vt ipsum in coniugibus illo durante perduret.*

QVÆRITVR 9. *An prioris Matrimonij vinculum illico soluatur, ac alter coniux fit Christianus.*

Nequaquam, quia auctore Innoc. III. *Cum veritas in Euangelio repudium reprobet nunquam viuente coniuge, conuersus licitè potest aliam habere, nisi post conuersionem ipsius, illa renuat cohabitare cum ipso, aut etiam si consentiat, non tamen absque contumelia Creatoris, vel vt eum pertrahat ad mortale peccatum*, cap. Gaudemus 8. de diuortiis ergo non illico matrimonia inter infideles contracta dissoluuntur, ac alteruter ad fidem conuertitur.

QVÆRITVR 10. *An cum infidelis, in suum contubernium fidelem admittere non vult, aut si recipit, non sine fraude fidei, ac probabili pernicie conuersi, ipso iure, prioris matrimonij vincula sint rupta.*

Ita placet Angelo, in ver. matrim. 3. num. 3. Richardo in 4. dist. 39. art. 2. qu. 2. Eiusdem opinionis sunt Scotus in eand. dist. art. 1 in solut. dub. 2. Anton. in 3. par. tit. 1. cap. 6. Panorm. in quanto num. 6. & 7. & in cap. gaudemus de diuortiis præcipuum & vnicum huius sententiæ hoc est fundamentum, quod Gregor. vt est in can. si infidelis 28. qu. 2. scribat his verbis: *Contumelia Creatoris soluit ius matrimonii, circa eum qui relinquitur*, nam si conuerso, ius est migrandi ad nouum coniugium, prius oportet esse discussum.

Aduersantur his auctoribus è Theologor. schola viri Principes Diu. Thom. in 4. dist. 39. qo. 1. art. 5. Maior in eand dist. qu. vn. Palud. ibid. qu. 1. art. 2. can. 3. eandem opinionem complexi sunt Sylu. in ver. matrimon. 8. qu. 10. casu 6. Armil. eod. n. 36 his enim non placet fidei Christianæ professione, aut aliqua de tribus causis quæ sunt positæ in cap. Gaudemus cessare matrimonium infidelium ipso iure, sed tunc demum, cum est secundum, legitime à conuerso celebratum, quam ego opinionem, priori præferendam existimo, ob hæc verba Innoc. III. in cap. gaudemus citato: *Quod si conuersum ad fidem, & illa conuersa sequatur antequam propter causas prædictas, legitimam ille ducat vxorem, eam recipere compelletur*, hinc enim sic disputo, infidelis, cum Christiano Bapt. est ablutus, sine nouo consensu in priore matrimonio permanet: ergo ante peremptum non erat. Frangi quidem posse propter alterutram de causis ante memoratis Bonau. asserit in 4. dist. 39. art. 2. qu. 1. & cum alia conuersum contrahere posse, eius ergo opinione, ac sensu, iure ipso non est fractum, sed frangi potest.

Ad testimonium Gregor. quo maximè nituntur Aduersarij, dicendum est hæc eius verba. *Contumelia soluit ius matrimonij*, sensum habere causalem, id est iustam causam soluendi matrimonij afferre, non autem iure ipso prioris coniugij vinculum incidere, significant ergo non solutionem iam factam, sed causam illius faciendæ.

QVÆSTIO X.

An Matrimonium hæretici cum Catholica, aut contra, sit licitum, & Sacramentum.

DIco primo, *Qui veræ & Catholicæ religionis sunt alumni, nuptias cum Paganis & Iudæis contrahere non posse licite*, habetur in Concil. Vrbani relato à Gratiano 27. qu. 1. can. 17. his verbis: *Si quis Iudaicæ prauitatis coniugali societate iungitur, siue Christiana Iudæo, siue Iudæa mulier Christiano, carnali consortio misceatur, quicunque eorũ tantum nefas admisisse cognoscitur, à Christiano cœtu atque conuiuio, & à communione Ecclesiæ protinus segregetur.* Quod enim cum est factum, non laudem & approbationem Ecclesiæ meretur, sed censuram, bene non potest ac fructuose fieri, sed ex supradicto can. sacris est priuandus, piorumque suffragiis ac precibus, quisquis Christianorum initiatus mysteriis, cum Iudæo, aut Pagano, matrimonij fœdus facit, qua pœna nulla potest esse grauior, non sunt ergo huiusmodi fœdera licita, cum in eorum authores, feratur eo loco excommunicatio, iure autem ciuili, pœna quæ in adulteros est decreta: lege ne quis Christianam 6. Codice de Iudæis. Sane eiusmodi coniunctiones, Deo sic olim inuisas fuisse, narrant monumenta scripturarum vetera, vt ob eas proluuie, & inundationibus omnia deleuerit Gen. 6. Paulus ideo fideles in priore ad Corinth. cap. 6. adhortatur ne velint, *Iugum ducere cum infidelibus, quæ est enim participatio iustitiæ cum iniquitate? aut quæ conuentio luci cum tenebris?* Scitum est illud 3. Reg. cap. 11. *Et auerterunt vxores alienigenæ cor Salomonis post Deos suos.* Celebre est etiam illud oraculum, quod instinctu Spiritus sancti, Moies dixit cap. 7. Deuteron. *Cum introduxerit te Dominus Deus tuus, in terram,*

quam

quam possessurus ingredieris, & deleueris gentes multas coram te, &c. non inibis cum eis fœdus, nec misereberis earum, neque sociabis cum eis coniugia, filiam tuam non dabis filio eorum, nec filiam eorum iunges filio tuo.

Dico secundò, *Peccare mortaliter, vt plurimum, qui Religionem Catholicam profitetur, hæreticæ fœminæ coniux vult esse.*

Probatur 1. authoritate Conciliorum, & quidē occurrit primo loco Chalced. in cuius can. 13. matrimonia Patres prohibent eorum, qui fide inter se ac Religione differunt. Idem fecere Episcopi in Eliberino, *eo quod nulla possit esse societas fidelis cum infideli*, can. 16.

Ambrosij quoque lib. 1. de Abraham cap. 9. par fuit sensus, nam ibi Catholicum admonet, *ne Gentili aut Iudæo, filiam suam tradat ne alienigenam, hoc est hæreticam, & omnem alienam à fide sua, vxorem accersat sibi.*

Accedit ad hæc Patrum testimonia, ratio ipsa. Exponere se periculo amittendæ fidei, culpa est veniali maior, At non est coniunctio Catholicæ cum hæretico vnquam ab hoc abiuncta periculo, Diu. Thom. testimonio in 4. dist. 39. qu. vn. art. 1. Caiet. in summa ver. matrimonium, Nauar. in Enchirid. cap. 22. n. 49. & 4. consil. iuxta primam edition. titulo de clan dest. despons consil. vltimo.

Confir. accedere ad Sacramentum, animo non tantum imparato, sed etiam corrupto per culpam, lethale est vitium, at vir & fœmina qui societatem matrimonij inuicem coeunt, religione & fide dispares, ad Sacramentum animum vt oportet bene præparatum non afferunt, nam sunt in peccato mortali propter alterutrius hæresim, & violationem canonum in re graui. Patet ex pœnis, eorum transgressioni adiectis per Concilia, nam primò: *Si contra hoc interdictam fecerint parentes*, dando scilicet filias suas Catholicas hæreticis, *& abstinere per quinquennium*, placuit Patribus Concil. Eliberini can. 16. Decreto autem Chalcedonensis Concil. pœnis regularibus subesse debent: *Si quis*, inquit Concil. can. 13. *hanc definitionem sanctæ Synodi præterierit, regularibus condemnationibus subiaceat.*

Dixi (vt plurimum) quia causæ esse aliquæ iustæ possunt homini Catholico, sumendæ sibi fœminæ hæreticæ, in vxorem, aut contra Catholicæ, nubendi hæretico: Ita Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 72. num. 5. Azor. to. 1. lib. 8. cap. 11. q. 5. Coninch. de Sacram. disp. 31. dub. 3. conclus. 3. Bellarm. de matrim. lib. 2. cap. 23. Anton. Dian. de Sacram. tract. 4. resol. 269. *& quidem in locis, vbi hæretici, mixti cum Catholicis palam habitant, & agunt, cessante omni coniugis, & prolium periculo*, inquiunt Sanch. & Coninch. loco citato num. 45. *licite Catholici cum hæreticis contrahant, & hoc ibi sicut alia negotia permittitur.*

Causæ autem, quæ à culpa excusant in hoc contractu, Catholici cum hæretica, sunt spiritale commodū alterutrius è coniugibus & spes magnæ vtilitatis, vt augendæ, & propagandæ Ecclesiæ, tranquillandi status, aut libertatis procurandæ Catholicis, qui sub aliquo Rege aut Principe oppressi tenentur Anton. Diana loco proxime cit. spes conuertendi ipsiusmet hæretici, quem Catholica sibi virum vult esse.

Sane in hoc casu, matrimonium eorum esse licitum, habent duo Concilia, Laodicenum & Chalcedonense, illud quidem can. 21. istud autem 13. his verbis: *In matrimonio iungi non oportet hæretico,*

A *Iudæo, vel Pagano, nisi forte spoponderit, se venire ad orthodoxam fidem, dum coniungitur personæ orthodoxæ.* Et tunc non peccare Catholicum, ducendo hæreticam in vxorem, docent expressè Candid. disquis. 28. de matrim. dub. 34. Laym. ante citatus, cuius effati causa duplex esse potest, prima, quod in Sacram. matrimonij, quilibet contrahens in sententia probabili illud sibi ministret non Parochus, nec alter cum quo vel qua contrahitur. Secunda, quia in casu proposito, Catholicus non cooperatur peccatis hæreticæ fœminæ, sed illud permittit ob eius bonum ac conuersionem ad fidem.

Patet hinc responsio ad quæstiones duas. Prima est, sitne intrinsece malum, Catholicum copu-
B lari hæreticæ, vel contra.

Secunda, an matrimonium infidelis cum fideli, iure naturæ aut diuino sit irritum.

Ad priorem Respondeo, mihi videri vero similius, id cum natura non sic pugnare, vt malum dici possit intrinsecè. Quia quod est tale, est humana potestate indispensabile, at ex graui causa dispensare potest Pontifex, vt fidelis cum hæretico, aut non baptizato contrahat, Candid. to. vlt. disquis. 28. dub. 35. maximè si scandalum non timetur, nec est periculum peruersionis in Catholico, & spes elucet magni quæstus, bonique spiritualis ex tali matrimonio, Laym. to. 2. lib. 5. tract. 10. parte 4. cap. 14. num. 2. Ita anno 1596. circiter concessit Clemens VIII. Henrico II. Duci Barrensi, vt
C Catharinam Nauarræam Henrici Magni sororem, à Catholicorum sacris, fideque alienam, in vxorem, sibi à fratre, potentissimo Principe oblatam acciperet, & nostra memoria, à Paulo eius nominis V. indultum Henriettæ lectissimæ Principi meminimus, vt Britanniæ Regis, hominis hæretici, vxor esse posset. Hinc enim sic argumentamur, Papa dispensare non potest cum vllo, ei vt sit integrum facere ac impune, quod malum est naturâ suâ, ac intrinsece, quia cum malicia, actioni tali sit innata, ab ea nullius puri hominis authoritate, seiungi potest: ergo cum Catholico interdum liceat per Pontificem, transire in familiam hæreticæ, ac eam habere coniugem, non sunt eorum nu-
D ptiæ de earum rerum genere, quæ turpes sunt ac malæ intrinsece.

Confirmatur, id non est intrinsece malum, quod circunstantiis aliquibus additis, aut mutatis, licite, & sine peccato potest fieri, patet exemplis ex odio Dei, & mendacio petitis, quæ in nullo casu, nec ob quemcunque bonum finem vlli sunt permissa. Sed nubere Catholica mulier, viro hæretico potest, sine peccato, quando vtriusque coniunctio magnum allatura commodum creditur integræ alicui prouinciæ aut regno, aut ipsimet hæretico, cuius speratur conuersio per tale matrimonium, & aliunde nihil est, quamobrem timeri possit proli futuræ, quia eam hæreticus, passurus est
E Catholicis præceptis ac moribus imbui Coninch. disp. 31. de Sacram. dub. 3. num. 43. Sanchez lib. 7. disp. 72. & alij ante citati: maneat ergo, matrimoniū hæretici cum Catholica, intrinsece malum non esse.

Obiicies ministrare Sacramentum indigno scienter, malum est intrinsece. At Catholicus contrahens cum hæretica, Sacramentum sibi administrat nec sine peccato, cum violet Concilior. ac Pontificum præcepta, in re graui.

Neganda est minor, quia vir proprie respectu sui non est minister Sacramenti matrimonij, sed fœminæ cum qua contrahit, vt enim ille huic ad-

miniſtret Sacrementum, ite & hæc viro.

Dices ergo vt fœmine peccat mortaliter miniſtrãdo Sacramentum in malo ſtatu ita & Catholicus. Sequela eſt vera, negamus tamē hoc miniſteriũ intrinſece malũ eſſe, quia poteſt bene fieri, & obligantur cõtrahentes ei vecare vt oportet, cum gratie, quod eotem hæreticus deſit officio, verti debet vitio, non Catholicæ, quæ cum ius habeat petendi ab eo Secramenti, etiam hebet poteſtatem miniſtrandi, cum recipere illud non poſſit niſi miniſtrando.

Confir. nec Parochus peccet dando Euchariſtiam publice ei, quam ex confeſſione nouit eſſe in peccato mortali, quie hanc ei in tali circunſtantia negare non poteſt ſine ſcandalo, ex quo patet, quod talis miniſtratio intrinſece non ſit mala, & coniuncta culpæ, alioqui nunquam eſſet ex cauſa licita. Similiter permiſſum eſt ſubdito, petere à ſuo Perocho quem ſcit eſſe in malo ſtatu, Sacramentum confeſſionis, quia cum ius ad illud habeat, & Parochus poſſit cũ Dei gratia ſi velit, pœnitere, & confiteri, & ita ſine culpe aures dare confitenti, & illum abſoluere, vt tũc ergo non cenſetur pœnitens eſſe ceuſe peccati admiſſi à Confeſſario, illum abſoluendo in malo ſtatu, ita nec Secramenti pœnitentiæ receptio, & adminiſtratio à Parocho imparato, mala eſt nature ſuâ, & intrinſece. Quia non eſt intrinſece malum ob vtilitatem ſuam, aliquid dare, aut petere ab eo, qui dare, & recipere illud bene poteſt etſi ex malitiâ, non ſit hic, & nunc, illud ipſum recepturus ſine culpe. Exemplum eſt in mutuo, quod non eſt quis daturus ſine vſura, & in iuramento, quod quis non eſt facturus ſine periurio, quæ tamen peti, & dari poſſunt honeſte, & licitè, cum tàm mutuans, quem iurans, per contritionem conſtituere ſe poſſint in ſtatu gratiæ, & vitare cum euxilio Dei peccata, quibue eſt infeſta hominum vite. Quare cum tem hæreticus, quam Catholica, matrimonium bene & religioſe poſſint conttahere, hæreticus quidem, eiurando hæreſim, Catholica non nubendo niſi homini ſuæ religionis, non eſt eorum coniugium, de gen[illegible]e rerum, quæ ſunt ita malæ intrinſece, vt nulla ci[illegible]nſtantia, reddi licitæ queant: ite Sanch. loco ſupra citato de Lugo de Sacram. diſp. 8. ſect. 14. n. 226.

Obiicies ſecundo, exponere ſe periculo peccandi peccatum eſt, habet enim eiuſmodi expoſitio, voluntatem virtualem, ac interpretatiuam effectus ad peccatum, in cuius ſe diſcrimen ec periculum quis cõiicit. At amari malum nequit, ſine malo ac vitio: ergo nec periculum eius edmittendi, melum ergo eſt intrinſece, ſe peccandi periculo exponere. At illud ſpontè depoſcit ac volens, qui hæreticam ſibi vxorem eligit, *cum enim non ſit vllus mulieris ſocietas approbabilis, quæ colliſiones habet, veluti quibuſdam fluctibus turbulentas.* Cypr. de ſinguler. Clericor. tùm maximè hæreticæ, vt enim ſpeculum etiam terſiſſimum, maculam trahit ab anhelitu, ſic homo cæterà optimus, ab hæreticæ vxoris ſocietate, lebem in fide ac moribus ſolet recipere: *Mulier,* inquit Cypr. de ſinguler. Clericor. *gluten eſt deliƈtorum, viſcum textatum, quo Diabolus aucupatur,* hæretica ante cæteras. At quenti hac vne peſte perierunt, qui venenum infidelitatis, quod fortiter reſpuerant auribus, hauſerunt fœminæ moribus, & exemplo? Blanditur, orat, lechrymatur, ſe miſeram, ſe marito exoſam clamitet, niſi hic eam vt affectu, ſic religione, & moribus in vita referat vix Eua deliquerat & mox

A in ſocietatem peccati, maritum attraeit. Veriſſime Romanus ſapiens lib. 3. de ira, cap. 8. *Sumuntur,* inquit, *à conuerſantibus mores, & vt quædam corporis vitia in contactos tranſiliunt, ita animus mala ſua proximis tradit. Ebrioſus, conuictores ſuos in amorem vini traxit: impudicorum cœtus, fortem quoque & ſiliceum virum emollit. Dum ſpectant læſos oculi, læduntur & ipſi.* Quæ omnia eo ſpectant, vt intelligamus, fieri tero poſſe, vt hæreticæ fœminæ, quiſquam eſſueſcat, ſine manifeſto peruerſionis eius ac corruptelæ diſcrimine, cui cum ſe exponere intrinſece ſit malum, à malo non aberit viri Catholici cum hæretica, vel contre, Catholicæ cum hæretico connubium.

B Maior non eſt abſolute vera, ſed tantum, cum cauſa iuſtâ nulle, ac probabili, peccendi periculum cui ſe quis obiicit, ſpeciem honeſti trahit, vt enim dicebatur antea, vbi ſpes eſt aliqua iouãdi proximi, propagandæ Eccleſiæ, expugnandæ hæreſis: tranquillãdæ prouinciæ, hæreticum quo cũ celebratur matrimonium, traducendi ad fidem Catholicam, Catholicæ eſt in laude, illum ſibi virum poſtulare, Ratio eſt, quod etſi vt habet Baſil. Pontius de matr. in eppend. cap. 6. exponere ſe ſalutis amittendæ periculo, ſit peccatum, non tamen de eorum genere, quæ quauis circunſtantia poſita, vel ablatê ſuam deformitatem retinent, nam tota culpæ ratio, quæ eſt in eo, quod quis ſe periculo offerat,

C pendet ab hac aut illa circunſtantia mala, cui cum non præualet cauſa neceſſaria aliqua, vtilis, aut honeſta, quærere periculum peccendi, aut illud non vitare, eſt peccatum.

At in aſſertione ſupponitur iuſtam eſſe cauſam viro Catholico, deligendæ ſibi vxoris hæreticæ, maculam ergo non habet vllem à periculo amittendæ fidei eius coniugium cum aliena à ſacris noſtrie fœmina. Quod eutem culpa omnis ceſſet, cum cauſa vtilis alique, aut neceſſaria, periculum peccati admonet vitandum non eſſe, ſed vltro ae ſponte depoſcendum. ſcripſere Diu. Thom 22. qu. 26. art. 9. Armilla ver. periculum Sanch. in ſummato. 1. lib. 1. cap. 8. num. 3. Neuer. in manueli

D cap. 3. num. 14. Caiet. in ſumma verbo periculum num. 2. *Secundo,* inquit, *eundo ad locum ſine ſocietatem, vbi eſt periculum peccandi mortaliter propter aſpeƈtum, perſuaſiones, commoditates, aut aliquid huiuſmodi, & hoc quidem ſi ſine vrgenti neceſſitate ſit, ad incautelæ peccatum ſpeƈtat. Non eſt autem ex ſuo genere peccatum mortale, quia in ſuæ libertatis arbitrio reſtat peccare mortaliter, etiam præſentibus talibus occaſionibus peccandi.* Hæc Caiet. quæ videntur confirmari poſſe hac ratione. Qui in certum peccandi diſcrimen, ſciens ſe ingerit, ſpe allectus ſecuturi commodi, non periculum ipſum, ſed bonum, quo temen ſine periculo perueniri nequit, amet ac diligit: ergo cum peccatum, ſine voluntate ſit nullum, nec hæc feratur in periculum, ſed tantum in

E bonum, ad quod periculum iter ſternit, eius permiſſio ex cauſa iuſta, culpa vacat: & ite ex obieƈtione allata, nullum ſit eſſertioni præiudicium.

Quæſtio fuit altere, *An matrimonium infidelis, cum fideli, iure naturæ aut diuino ſit irritum.*

Non eſſe, probet hæc ratio. Nihil eſt in nature, quod coniunƈtionem hæretici, Pagani, aut Iudæi, cum Catholica, inanem reddat ac nullam. Non religionis ec morum diſparitas. quid enim vetat, inuicem coire animos religione ec cultu diſſimiles in ſocietatem ac fœdus connubij? *Matrimonium enim conſenſus facit.* Iuo Carnot. epiſt. 46. quod ex vtriuſque voluntate, viri ſcilicet & fœminæ,

coalescere est certum, at quis existimet Iudæu, si naturæ iura spectentur, non Ecclesiæ, potestatem ademptam omnem esse, tradendi se Catholicæ in virum, & vice versa. Ecquid enim ambo sui sunt iuris? ecquid se dedere mutuo alter alteri, sine cuiusquam iniuria possunt? ergo & consentire in matrimonium, cum quo, eiusque vsu, aueo scire de aduersariis, quam tandem fidei, ac religionum diuersitas, repugnantiam à natura habeat?

Nec est etiam matrimonium fidelis cum infideli irritum iure diuino. Quia tale ius, non extat in lege gratiæ, in qua matrimonium prout habet rationem contractus qui mere est ciuilis, relictum est primæ suæ institutioni.

Huic quæstioni affinis est quæ proxime sequitur. Nempe: *An Catholici matrimonium, cum hæretica, aut contra, sit validum, & Sacramentum.*

Validum esse probant rationum momenta plurima, quæ cuique in mentem venire possunt, præcipoæ hæ mihi videntur esse.

Prima, quod hæreticorum nuptiæ, requisita omnia habeant ad substantiam veri matrimonij, in ratione contractus, includunt enim consensum voluntarium inter partes liberas, ratione præditas, nō coactas, non impuberes, non affines, nec vllum aliud impedimentum habentes, quod ad dirimendum matrimonium sufficiat, nihil ergo deest hæreticorum nuptiis ad verum contractum.

Secunda, qui contractus, est traditio reciproca corporum, viri & fœminæ, eaque rata & efficax, hic vere, & proprie est matrimonium, at hæreticorum coniugium est tale,

Primo, quia toleratur in Ecclesia, nec punitur à Repub. vt necesse esset, si foret eorū inter se coniunctio incesta, si nulla, si veri contractus legibus opposita, nam Francica lege Henrici III. inserta comitiis Blesensibus anni 1581. & Cæsarea Theodosij, lege 1. Cod. si nuptiæ ex rescriptis: contra illicitos thoros, eadem pœnarum seueritate est sæuiendum Magistratui, quâ contra concubinarios aut raptores.

Secundo, quia sunt liberi, ex coniugio hæretici cum Catholica, aut contra, vel hæreticorum inter se, Gallica lege legitimi, quales non habendi alij, quam qui ex legitimo matrimonio, & probato per Ecclesiam sunt nati, Papon. author 3. notarior. li. 4. & tit. de litteris & dispens. & lib. 6. tit. de legitimat. & aperte colligitur ex decret. Innoc. III. cap. cum inhibitio copulæ, paragr. si quis de clandest. despons. vbi hæc leguntur: *Si quis vero huiusmodi clandestina, vel interdicta coniugia inire præsumpserit in gradu prohibito, etiam ignoranter, soboles de tali coniunctione suscepta, illegitima censeatur, de parentum ignorantia, nullum habitura subsidium* Cum ergo hæreticorum liberi censeantur legitimi, & vt tales, in eorum hæreditatem veniant, non possunt eorum matrimonia, non esse rata, ac valida.

Addo insuper ea Sacramenta esse, in iis enim est remota materia, personæ scilicet baptizatæ, habent & propinquam, verba, nutus & signa, cum consensibus, prout à sese inuicem determinantur, nec forma deest, nempe verba, aut nutus, & signa, quatenus se mutuo ad consensum significandum perficiunt.

Confirmatur, nullum est inter baptizatos coniugium, quin sit Sacramentum, secundum Ægid. ante citat. & Laym. par. 2. tract. 10. cap. 2. num. 2. quia ratio Sacramenti, ex institutione Christi, est annexa contractu matrimonij, qui hoc ipso quod est ciuiliter validus, eleuatur à Deo ad esse supernaturale Sacramenti. At est coniogium hæretici cum Catholica, vel contra, aut hæreticorum inter se, verus contractus ciuilis inter baptizatos, quo mutuo corpora sua sibi tradunt: ergo & Sacramentum.

Obiicitur primo, hæretici, non credunt matrimonium esse Sacramentum: ergo nec intendunt illud recipere: ergo nec vere illud recipiunt.

Conseq. probatur, Sacramentum ab intentione ministri pendet vt sit, hæretici talem habere nequeunt cum matrimonium contrahunt: ergo eorum matrimonium non est Sacramentum.

Neganda est prima conseq. quia quicunque ex baptizatis, verè matrimonium contrahit, etiam virtualiter Sacramentum accipere intendit, modo id velit exequi, quod est Ecclesiæ propositum in vsu cæremoniarum, quæ ex Christi institutione faciunt Sacramentum, at id hæretici satagunt, interrogati enim quid contrahendo spectent, quid quærant, aut velint, responderent id se velle quod Christus instituit, & matrimonium contrahere vt fideles faciunt & est consuetum in Ecclesia, quæ generalis intentio sufficit, cum consensu declarato per verba, ad ponendum Sacramentum. Laym. tract. 10. cap. 2. n. 2.

At non credunt Matrimonium esse Sacramentum. Omnino, sed inde non sequitur ab eis propterea non fieri, quia fides in Ministro, non est necessaria, ad validitatem Sacramenti, vt dicitur 1. qu. 1. can. sic autem 35. can. sicut can. sic iustus 30. can. dedit Baptismum Iudas 45. Si tamen absolute loquendo nollent hæretici Sacramentum recipere, consequens esset, vt neque matrimonium vellent contrahere, & sic eorum contractus esset irritus vt notauit Sanch. lib. 2. disp. 10. n. 6

Obiicitur secundo, Matrimonium quod est clandestinum, vt est irritum, ita nec est Sacramentum, at sunt hæreticorum coniugia omnia clandestina: ergo nulla, ergo nec Sacramenta.

Respond. ad maior. matrimonium clandestinum in iis tantum locis non esse ratum, vbi lex concilij est recepta, at in Gallia & Germania, vbi hæretici cum Catholicis promiscuè viuunt, decretum Concil. Trident. quoad illos non est admissum, indicio est, quod eorum liberi, decreto Senatus censeantur esse legitimi, quales esse nequeūt nati ex illicito coitu. Deinde etsi Christianissimorum Regum decreta multa extent de hæreticorum connubiis, vt Caroli IX. & Henrici III. qui ea in gradu prohibito inita, voluere irrita esse ac nulla, de eorum tamen clandestina contrahendi ratione, mētio ab iis facta est nulla, quod est argumēto, eam illis annuentibus ratam esse, alioqui improbassent, vt improbarunt factam in gradu prohibito.

Ita probabile mihi est (saluo in omnibus aliorū meliori iudicio) nuptias hæretici cū Catholica irritas non esse, etsi absente Parocho & testibus initas, quod Curiæ Parisiensis iudicium esse, indicat reddita in causa filij Præsidis Nannetensiū, sententia. Enimuero cum eius Pater in Senatu contenderet, nuptias quas se inscio ac ignorante cum hæretica puella contraxerat, inanes esse, proindeque rescindendas, quod eis non Parochus, sed Caluinianus Minister interfuisset, Senatus censuit, recte factas videri, nec in iis quidquam subesse vitij.

At tenetur Tridentini lege Catholica mulier: ergo cum hæretico nubit, debet in Parochi sui oculis, mentem suam, super matrimonio exprimere.

Neganda est consequentia, quia lex Concilij non obligat, nisi quatenos, & quomodo est recepta: at quoad hoc, receptam non esse, vt teneatur Catholica mulier, ad validitatem matrimonij quod cum hæretico init, vti suo Parocho, indicat primo praxis ipsa regni a. libetorum ex eo susceptorum qualitas, qui sunt, & censentur in regno legitimi ac vt tales patriam & auitam hæreditatem ineunt, quo priuilegio gaudere non possent, si esset Catholicæ matrimonium, cum hæretico inualidum, ex defectu Parochi ac testium.

Obiicitur tertio, Congregationem, quæ controuersijs Concil. dirimendis est præposita, censuisse hæreticorum matrimonia, in quibus locis promulgatum est Concil. nulla esse, facta sine Parocho.

Respondend. primo, id spectare Belgij prouincias, non Galliam, cum de illis, non ista, specialis esset apud Cardinales instituta quæstio. Deinde dico, solius esse Pontificis, ac Regis, ius dicere Galliæ. & illius quidem, in his quæ ad externam politiam pertinent, non nisi approbante Principe.

Obiicitur quarto, tale connubium, iudicatum esse à Patribus, irritum ac nollum, in Concil. Quini sexti sic enim illi can. 72. *Non licere virum Orthodoxum cum muliere hæretica, nec Orthodoxam cum viro hæretico copulari, sed si quid eiusmodi ab vllo ex omnibus factum apparuerit, irritas nuptias existimari, & nefarium coniugium dissolui.*

Respondendum est tales nuptias dici irritas, quoad effectum Sacramenti, qui est gratia, quam hæreticus, & Catholica contrahentes, contra leges Ecclesiæ non recipiunt, vt pote eam impedientes per peccatum suum, eorum tamen matrimonium, propter characterem Baptismi, quem hæreticus retinet, ratum esse Bellarm. lib. 2. de Concil. cap. 8. Longus in summa Concil. can. 72.

QVÆSTIO XI.

An matrimonium sit in Præcepto, & quis eius author.

DE Matrimonio præceptum extare naturale aut positiuum, proprie sumptum, negauit Medina lib. 4. de factorum hominum continentia controuersia prima, sed tantum impropriè, in quantum naturæ congruit, hominem stirpis causa coniungi mulieri, per matrimonium, ad quam coniunctionem quia natura propendet, coniugij actus, ab eiusmodi appetitu profectus, naturalis dicitur, id est naturæ conformis, quod non impedit, quo minos iuri suo renuntiare quis possit, ac sibi in tali propensione vim inferre, hoc posito.

Dico primò, *Deum authorem esse Matrimonii*, est contra antiquos, qui Cecropem Atheniensium Regem, instituisse nuptias ante Deucalionis tempora credidere, ob eamque causam, bifrontem dictum esse, sed nostra assertio est de fide, loquendo de matrimonio vt est Sacramentum, etenim sess. 24. Trident. Concil. can. 1. Patres eum pro anathemate haberi volunt, *qui dixerit Matrimonium non esse verè & propriè Sacramentum vnum ex septem legis Euangelicæ Sacramentis à Christo Domino institutum.*

Matrimonium est etiam à Deo in statu innocentiæ, ante peccatum in Paradiso voluptatis, primis parentibus imperatum, Genes. cap. 2. his verbis: *Crescite & multiplicamini, & replete terram*, ibique institutum, *vt esset immaculatus thorus, & honorabiles nuptiæ, ex quibus sine ardore concupiscentiæ conciperent, & sine dolore parerent*, 32. qu. 2. can. sicut nunc 2. fuit ergo matrimonium in eo statu institutum, in officium naturæ simpliciter, ratione prolis procreandæ, ad reparationem Angelorum.

Secundo institutum est à Deo matrimonium, in statu naturæ corruptæ, post diluuium, cum Noemo, & eius liberis egressis ex arca in libertatem, matrimonij præceptum dedit: *Vos autem crescite, & multiplicamini, & ingredimini super terram, & implete eam*, Gen. 9. & matrimonij tùm instituendi causa fuit, naturæ infirmitas, quæ prona ad ruinam turpitudinis, & libidinem, honestate coniugij iuuari debuit; vnde Apostolus ad Corinth. scribens ait, *Propter fornicationem vnusquisque suam vxorem, & vnaquaque suum virum habeat.*

Tertio, institutum est matrimonium in statu naturæ reparatæ, Matth. 19. non solum ad duos supradictos fines, sed etiam in Sacramentum, vt gratiam conferat, de quo Trident. sess. 24. can. 1. & sequentibus, & nos toto hoc tractatu.

Altera quæstio fuit, *An Matrimonium sit in præcepto*, de qua priusquam quid sentiam, aperium.

Notandum est, duobus modis, aliquid esse in præcepto.

Primo, sic vt ad omnes pertineat, altero ad aliquos tantum.

Notandum secundo, aliquid esse posse in præcepto multimodè, naturali scilicet, diuino, & ciuili.

Notandum tertio, aliquid esse de iure naturæ duobus modis primario & secundario, de iure naturæ primario, sunt principia prima, per se lumine naturæ nota, & conclusiones quæ inde deducuntur apertè & clarè, vt quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. De iure naturæ secundario, sunt hæ conclusiones, quas non est euidens ac notum omnibus, perspicue deduci ex primis principiis, sed tantùm sapientibus, aliis autem probabiliter, aut nullo modo, his præsuppositis.

Dico primò, *Matrimonium esse de iure diuino, ciuili, Canonico, & Gentium*, diuino quidem quoad institutionem, Gentium, quantum ad consensum, quo contrahitur Ciuili demum ac Canonico, quãtum ad solemnitates & prohibitiones, exceptis iis, quæ sunt de matrimonio non contrahendo in linea recta ascendentiũ & descẽdentiũ, & collateraliũ in primo grado, nam hæ prohibitiones sunt de iure diuino vt est in decretali Innoc. III. cui initium est litteras 13. de restitutione spoliatorum.

Dico secundò, *Matrimonium, esse de iure naturæ secundario.*

Primo, quia à natura illius rei est præceptum quod est necessarium ad bonum publicum, at tale est matrimonium, cum ab eo dependeat humanæ sobolis propagatio ex D. Th. in 4. dist. 26. q. 1. ar. 2.

Secundo, est id de iure naturæ secundario, in quod quisque fertur naturæ impetu ac pondere: tale est coniugium, vt pote, quod est ad conseruationem speciei conuenientem necessarium: ergo est matrimonium hoc secundo modo de iure naturæ, nempe quoad instinctum coniunctionis, & conseruationem speciei.

Tertio finis coniugij est generatio, & debita prolis educatio: at cum eo sane pugnant vagi concubitus, vt natura ipsa docet: ergo eadem inspirante ac duce, certus est eligendus ad susceptionem prolis, qualis tantum est maris & fœminæ in ma-

trimonio: est ergo matrimonium de iure naturæ quoad instinctum coniunctionis, & susceptionem prolis.

Dico tertiò, *Nullum tamen esse hoc tempore præceptum, singulos actu, & nominatim obligans, ad contrahendum matrimonium*, quia 1. ad Corinth. 7. laudatur virginitas. *Dico autem non nuptis*, inquit Paul. *& viduis, bonum est illis, si sic permanserint sicut & ego.* Et inferius. *Qui matrimonio iungit virginem suam, bene iungit & qui non iūgit melius facit*, quibus verbis indicatur, cœlibatum in laude esse, nec proinde matrimonium, omnibus esse necessarium, quod castitati est postponendum, ex Trid. sess. 24. can. 10.

In casu tamen necessitatis, obligatur communitas, aut certè eius authores, membra Reip. cui præsunt, ad illud cogere, quia bonum commune præstat priuato, eique anteferri debet, sed propagatio generis humani, bonum est commune, cum omnes respiciat, continentia autem, priuatum, vnius, aut paucorum, ergo hæc est illi postponenda, cum necessitas communis exigit. Quare peccarent vir & fœmina, si in extrema necessitate, qualis foret, si orbis ad eos duos redactus esset, matrimonij societatem inter se coire nollent, quia tunc maximè si vnquam, præceptum est de seruando humano genere per matrimonium. Nec similiter culpa vacarent, qui copulari inter se nollent, cum est eorum coniugium, ad sedandas lites, aut finienda bella necessarium. Quanquam non habet hæc necessitas originem præcisè, tam ex præcepto contrahendi matrimonij, quod obligat tantum ratione multiplicandæ speciei, quam ex mandato, quod singulis est impositum, vitandi peccati, & impediendi scandali cum possunt.

Dixi in assertione actu & nominatim obligans, quia etsi præceptum de matrimonio in necessitate faciendo perseueret, non tamen actu, & in particulari obligat.

Prima pars probatur, Deus præceptum nullum naturale abrogauit in lege reparatæ gratiæ, sed tantum cæremoniale, quale non est illud de ducenda vxore in necessitate.

Pars secunda, sic ostenditur, præceptum de ineundo matrimonio actu non obligat nisi in necessitate, at nunc talis nulla cernitur. Remanet tamen præceptum, cum per cessationem necessitatis, præcisè non cesset, sed actu non obliget hoc tantum.

QVÆSTIO XII.

An Matrimonium sit vnius cum vna.

Dico primò, *Matrimonium ex prima suâ institutione requirere vt sit vnius tantum cum vna*, iuber audire Innoc. III. ea de re disputantem in cap. Gaudemus de diuortiis his verbis. *Absonum videtur, & inimicum fidei Christianæ, quum ab initio vna costa, in vnam fœminam sit conuersa, & scriptura diuina testetur, quod propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna, non dixit tres aut plures, sed duo, nec dicit adhærebit vxoribus sed vxori, nec vnquam vlli insimul plures licuit habere vxores nisi ex reuelatione.* Sane si liceret vni cuipiam homini plures vxores habere, iam non essent duo in carne vna, sed quatuor, quod est contra Scripturam Gen. 2. & verba Innoc. allata.

Confir. Reus est adulterij, quisquis dimissa vxore, aliam sibi copulat Matth. enim 19. & Lucæ 16. absolute dicitur: *Omnis qui dimittit vxorem, & aliam ducit, mœchatur*: at si virum vnum, pluribus fœminis sociari non est malum, ducendo secundam, & tertiam, ac iis ad vsum matrimonij vtendo, adulter audire non poterit, quia erunt eius vxores, à quibus marito permissum est, suscipere liberos.

Dico secundò, *Nulli citra dispensationem fas esse, viuente prima vxore, secundam ducere*: Ita Innoc. in cap. citato de diuort.

Ratio est, quod per matrimonium, vir totum se quantus est, tradit fœminæ: quare iuris sui esse desinit, vt transeat in alienum, nempe fœminæ: ergo cum secunda, secundas contrahere nuptias non potest.

Conseq. probatur, est de essentia connubij, vt per illud, plena & integra fiat, corporum à sponsis in sese inuicem traditio: at hæc à viro, sic est in fauorem primæ coniugis facta, vt quod tradat alteri, plane nihil ei sit reliquum, non potest ergo vir vnus, secundā vxorem ducere: *Quæ sententia*, inquit Inn. III. probatur etiam de testimonio veritatis testātis in Euang. *quicunque dimiserit vxorem suā nisi ob fornicationem mœchatur. Si ergo vxore dimissa, duci de iure alia non potest, fortius & ipsa retēta, per quod euidenter apparet, pluralitatem in vtroque sexu, cum non ad imparia iudicentur, circa matrimonium reprobandam*, cap. Gaudemus 8. de Diuort.

Obiicitur primo, quod est de iure naturæ, id est Gentibus cum Christianis commune, at Indi, non vnam, sed plures sibi fœminas, matrimonij lege addictas habent.

Secundo, & Iudæis, in vsu fuit olim, propagare sobolem, coniugum operâ plurimarum, quas enim concubinas scriptura nominat, fuisse illis vxorum loco, narrant Patres, etsi essent dignitate præcipuis impares, cum eadem non esset in familia, ac seruorum regimine, earum authoritas ac vxorum. Sane inter Salomonis coniuges quæ septingentas excedebant, quædam appellantur Reginæ, quod vna cum sceptri, ac diadematis honore, eodem quoque lecto fruerentur, vt author est Pineda de reb. Salomon. Deinde palam, ac cum pompâ, præcipuæ coniuges transibant in viri familiam, non concubinæ, quare & earum filij, hoc à præcipuarum coniugum liberis differebant, quod istis daretur hæreditas, non aliis iuxta script. Genes. 15. vbi Abraham filiis Concubinarum munera tantùm dedisse dicitur hæreditate transmissa in Isaac.

Ad primum, Respond. est, eo tantum probari, matrimonium vnius, cum vna, de iure naturæ primario non esse, de secundario autem non euincere. Nam cum ratio in illis nationibus, valde per peccatum langueat, si minus fracta: at certe debilitata in multis, non possunt nisi magno labore, ac ægre colligere, vt pote ex principiis quæ sibi non sunt cognita, pluralitatem fœminarum esse iure naturæ prohibitam, ac matrimonio oppositam.

Ad secundum respondebitur sequenti quæst.

QVÆSTIO XIII.

An Polygamia sit licita & si non est, quo iure.

Licitam esse tradit Luther. in propositionibus 65. & 66. de Bigamia Episcoporum, qood cuique non sit, noo laudabile, Patriarcharum acta, moresque, sequi in vita, & opere.

Sententia Catholica fide certa, habetur in sess. 24. Concil. can. 2. his verbis: *Si quis dixerit, licere Christiams, plures simul habere vxores, & hoc, nulla lege esse prohibitum, anathema sit.* Quaid ergo lege vetetur, iam est videndum, cum de eo nihil scribat Concilium.

Quidam vt Abulensis 1. Reg. cap. 8. qu. 25. Durand. in 4. distinct 33. qu. 1. credidere Polygamiam plurium vxorum, respectu vnius viri, solùm esse prohibitam lege Euang.

Alij omni naturæ repugnare aiunt, tam vt vir vnus, plures babeat vxores, quam plures viri, vxorem vnam.

Vt quæstioni satisfiat Notandum est primo vt prænotauimus antea aliquid esse de iure naturæ dupliciter, primario, & secundario, primario quidem, quando continetur in primis naturæ principiis, qualia sunt contenta in Decalogo, in quo Deus dispeosare non potest. Secundario autem, quod ex illis principiis elicitur, tanquam cooclusio, & in eo Deus dispensare potest.

Notandum 2. aliquid dici posse, esse contra ius naturæ tripliciter.

Primo, quia secundum se intrinsece, prout est actus physicus, habet malitiam obiectiuam, vt est mendacium, & odium Dei, & in huiusmodi rebus dispensare Deus non potest.

Secundo, aliquid est contra ius naturæ, quod secundum suam speciem, oon ita ei repugnat absolutè, quin sæpe licite fieri possit, tamen ei quandoque est contrarium, ratione alicuius adiuncti, ita homicidium est contra ius naturæ, quia per illud fit iniuria proximo, si tamen Deus aut magistratus, illud imperent, in vindictam culpæ admissæ, vitio omni carebit.

Tertio, aliquid est contra ius naturæ, ratione periculi peccandi contra illud, quod ei adiunctum est communiter, quod periculum quando abest, illud iuri naturæ, non est contrarium, nec malitiam vllam habet, exemplum est in eo, qui familiariter versatur cum impiis, ex quorum consortio, & ipsa vitium trahere potest, & proximus causam scandali, quæ duo iure naturæ sunt euitanda singulis, si tamen speretur, inde nihil secuturum incommodi, erit congressus, ac conuersatio, cum malæ famæ hominibus, culpæ omnis expers. Iam ergo

Dico primò, *Polygamiam, non esse contra ius naturæ, primo modo de duobus, qui sunt positi in vtroque notabili,*

Primo quia non continetur in primis principiis naturæ, quæ cuique sunt cognita, & habentur in Decalogo.

Secundo, quia Deus dispensare non potest in eo, quod ex naturâ suâ, & intrinsece est malum, nam hæc dispensatio, esse non potest, nisi concedendo ei cum quo dispensaretur, vt oon peccet, faciendo id quod dicitur iuri naturæ esse contrarium, hoc autem esse nequit, nisi mutentur rerum essentiæ, quod est contra hypothesim: ergo cum Deus Patribus olim concesserit, vt plures domi suæ coniuges alerent, ex quibus, cum luberet, liberos susciperent, non est Polygamia plurium vxorum, respectu vnius viri, iuri naturæ, alterutro de duobus modis prioribus, designatis in vtroque notabili, contraria.

Dico secundò, *Polygamiam esse contra ius naturæ secundarium.*

Ratio est primo, quia instar habet ac speciem iniquitatis, quod se vxor totam marito tradat, non item maritus, illi.

Secundo, cum sit de iure naturæ secundario rixas fugere, earumque causas, oritur euius hæc conclusio ab hoc principio proximus est amandus, caritas seruanda erga omoes, vitanda odia, quæ notio vna est de iis, quæ continentur in Decalogo, ei iuri repugnat quærere rixarum materiam, dare vlli offensæ causam, at hoc facit, quisquis vna non contentus, plures sibi vxores copulat, vt enim omnes, æquè viro caræ esse nequeunt, sit autem muliebre ingenium ad iram facile, facilius ad inuidiam, sui, ac suarum rerum, vltra modum ac rationem amās, quis non videt, viri vnius cuiuspiam coniugium, cum fœminis pluribus, rixarum odiique inter illas, fore seminarium, testes ex veteri instrumēto Agar & Sara, Lia & Rachel Gen. 30 Anna & Phenenna 1. Reg. 1. inter quas rara fuit amicitia, rarior concordia, vt necesse fuerit Abrahamo, tranquillandæ Saræ causa, Agar domo extrudere, solum cum Sara sola viuere.

Dico tertiò, *Polygamiam plurium virorum, respectu vnius, eiusdemque fœminæ, esse contra ius naturæ, secundo modo sumptum in secundo notabili.*

Primn, quia talis polygamia, nulla circunstantia honestari communiter potest, quæ eam à culpa excuset, cum repugnet finibus, quorum causâ matrimonium institutum fuit à Deo in Ecclesia.

Primus authore Soto in 4. dist. 33. qu. 1. art. 3. est prolis susceptio, eiusdemque educatio: at quæ mulier, sui copiam, promiscue multis facit, redditur ad conceptum impotens, planeque sterilis, vt experientia constat in prostibulis.

Secundus est vitæ communis societas, familiæ administratio, officiorum domesticorum partitio. At stare hæc nequeunt cum virorum multiplici copia, qui in familia id sunt quod in corpore capita duo, quod in mundo diuersi soles, in regno, duo parum inter se amici Reges, quibus, qui se sic obsequi posse credit, vt ambobus sit charus, hunc in maxima earum rerum ignoratione versari est necesse, quas ad conciliationem gratiæ adhiberi oportet: *Nemo sane duobus Dominis seruire potest*, nedum placere, ac vtrique gratus esse.

Tertius est, vt coniuges, possint vti suo coniugio in remedium concupiscentiæ: at ne hoc quidem potest fieri, si pluribus, vna eademq; sit vxor: fac enim duos, simul ab ea debitum exigere, quid secundo fiet, id est ei, cui se vxor non substernet, nisi post expletam libidinem prioris, ecquid est timendum ne interim eius periclitetur continentia, & sic matrimonij finis euertatur, & intereat?

Quartus est, vt sit Sacramentum Christi & Ecclesiæ, at huic fini aduersa est Polygamia, nam vnus est Christus, coi Ecclesia iungi debet, nec sine fornicatione Deos plures potest agnoscere. Est ergo viroum Polygamia respectu vnius eiusdemque fœminæ, iuri naturæ modo explicato contraria.

In ea tamen, per absolutam suam potentiam dispensare potest Deus, non solum in casibus imaginariis vt si sola esset mulier inter homines, eaque nupta viro sterili, sed etiam volgaribus, vt si vir post consummatum matrimonium, fieri vellet religiosus, si à coniuge abesse semper, aut diu, aut si per ætatem grauem annis, ac tantum nō decrepitam, ad generationem aptus nō foret, nec enim illi mulieri virum alium cum priori, duci tùm repugnat ex parte finis, vt patet, neque ex parte vinculi, quod apparet primo in Polygamia viri.

Secundo, in matrimonio B. Virginis, cuius vinculum non rapugnabat perfecto vinculo castitatis.

Tertio, in solamni professione coniugati. Deinde, quid vetat, quo minus Deus absolutâ suâ potentiâ, incommoda omnia impediat, quæ apta sunt sequi ex tali matrimonio? id si est in potestata Dei, negari ei sane non debet, ius in eo quoque coniugio dispensandi.

Dico quartò, *Polygamiam, tam viri quam mulieris, esse contra ius Euangelicum*, Nam Matth. 5. & 19. Marc. 10. Luc. 19. docet Christus, eum qui dimissa vxore, aliam ducit, mœchari: ergo & qui priori aliam superindocit.

Conseq. probatur, caosa, cur qui aliam, sibi à propria coniuge dimissa associat, reus est adulterij, est, quod propriæ iniuriam faciat, coïtendo alia ad opus matrimonij, at eodem modo læditur, cum ei superinducitur noua, vt patet, iustam enim habet querendi causam de viro, ac fide coniugali per eum violata, quando sibi nouam thalami, lectique sociam adiungit.

Secundo, ideo viuente adhoc coniuge, haberi nō potest alia, quod quæ superstes est, licet relicta, vxor sit mariti, at hæc ratio pugnat peræque pro coniuge domi remanente, cui tamen noua superinducitur, ac pro dimissa: ergo vt Christi testimonio peccat, qui dimissa vxore aliam ducit: ita & qoi adhuc viuenti, aliam adiicit, ad opera matrimonij.

Obiicies matrimonium verum esse noo potest, nisi vir & mulier in sese potestatem suorum corporum transferant, nam vt ait Apostol. 1. ad Cor. 7. mulier soi corporis potestatem non babet, sed vir, similiter & vir, sui corporis potestatem non habet, sed mulier, atqui is qui vnam vxorem habet, non potest sui corporis potestatem alteri tradere: ergo &c.

Minor probatur, quia faceret iniuriam vtrique vxori, diuidendo dominium corporis sui, qood in solidum tradere debebat. Deinde quia si vtraque consentiente id fieret, esset tamen inæqualitas saltem materialis, cum illæ se totas tradant, & in solidom, maritus tantum ex parte.

Minor argumenti est neganda, quia cum Deus, plenissimum habeat dominium in omnes creaturas, obligare potest mulierem vt dominiom sui corporis tradat marito in solidum, & recipiat tantum partiale, in mariti corpus, naque tamen potest de iniuria conqueri, quia Deo concedente tale ius, non censetur inæqualitas formalis, sed tantùm materialis.

Ad locum Apostoli responderi debet, loqui illom de casibus ordinariis extra dispensationem, & maximè in lege Euangelica, quæ nullam talem dispensationem admittit,

Obiicies secundo, saltem mulier poterit reseruare partiale dominium sui corporis vt fiat æqualitas, alioqui erit rationabiliter inuita, & sic

A nullum contrahetur matrimonium.

Respondetur, talem reseruationem fore inutilem, nam vel fieret eo animo ac fine, vt se alteri traderet marito, vel vt negaret debitum priori.

Non primum, quia Polygamia est contra ius naturæ, modo ante explicato.

Non secundum, nam partiale domininm, quod marito competeret in eius corpus, sufficeret ad petendum debitum quouis tempore, & loco decenti, nam & ipsa tale ius acquireret, nec esset rationabiliter inuita, quia maritus vteretur iure suo diuinitus concesso, præterquam quod ex quorundam sententia posset Deus inuitos coniungere, etsi boc non sit naturis rerum consentaneum ac propterea
B nunqoam existimetur esse factum.

Dico quintò, *Polygamiam ex dispensatione Dei, fuisse in lege veteri licitam.*

Patet argumeoto à posteriori, petito à sanctitate Patriarcharum, quos constat, nunquam pluribus vxoribus vsuros fuisse, si res Deo minus grata fuisset, ac accepta, quis enim credat, eos si pluralitatem coniugum diuinis legibus putassent oppositam, præter vnam expetituros fuisse & aliam? Sane auhor est Innoc. III. in cap. Gaudemus de diuortiis: *Nemini vnquam licuisse insimul plures vxores babere, nisi cui fuisset diuina reuelatione concessum:* ergo eius opinione concedi potest.

Et confirmatur, nam si non est dispensatio ne-
C cessaria, licebit Gentilibus hoc tempore plures vxores ducere, cum non teneantur legibus Euangelij ante Baptismum, id autem est falsum. Quia si Polygamus, Christianus fiat, cogetur omnes vxores dimittere præter primam, quod non fieret, si fuissent hæ veræ Polygami coniuges, *cum per Sacramentum Baptismi, non soluantur coniugia*, sed crimina vt ait Innoc. in cap. Gaudemus de Diuor.

Dico sextò, *Hanc dispensationem Patriarchis significatam esse per inspirationem internam, non per locutionem aut scripturam*, Diu. Thom. q. 65. addition. art. 2. Bellar. cap. 11.

Probatur, eodem argumento qoo vtitur. Qualis est lex, talis etiam esse debet eius dispensatio,
D sed lex Polygamiam prohibens, tempore Patriarcharum, scripta non arct sed impressa mentibus, boc ipso enim, quo Deus, vnicam vxorem Adamo dedit, quæ eum iuuaret in necessariis humanæ vitæ officiis, essetq; cum eo communione tam morum, ac voluntatis, quam corporis, caro vna, collegit velle Deum, sibi vna vt esset vxor, non multæ, qood ab eo exinde manauit ad posteros ab his, verbo aut exemplo ad cæteros. Ita quod hi plures sibi vxores iugauerint, id eius instinctu factū esse nō est improbabile. Sanè vt refert scriptura Gen. 16. Abrahā ad preces Saræ vxoris suæ: *Tulit Agar Aegyptiam, ancillam suam, post annos decem, quam habitare cœperant in terra Chanaan, & dedit eam viro suo vxorem*, duæ
E ergo Abrahamo fuere coniuges, Sara & Agar. Iacobo itē Lia & Rachel Gen. 29. qoibus de earundem voluntate additæ aliæ duæ, Balam & Zepha, Genes. 30. quod eis non modo fuit impune, sed & vniuersæ Habiæorum genti, vt scriptura indicat Deuter. 21. ibi enim quæ Patris partes essent, cum de diuidenda hæreditate ageretur, inter liberos ex duabus coniugibus susceptos, declarat his verbis, qoæ clarè denotant, diuino concessu ac munera, inter Hebræos Polygamiam in vsu fuisse: *Si habuerit homo, vxores duas, vnam dilectam, & alteram odiosam*, & quæ sequuntur. Quod autem populo Dei tum licebat, eius permisso. Gentibus quoqua in vsu fuisse, scribit August. lib. 2. contra Faustum

cap.47. & 161 de ciuitate cap.35. & colligitur ex Scriptura, nam Esau, noo erat ex eorum numero, quos sibi Deus, in populum elegerat, fuitque Laban, idolorum studiosissimus, & vtrumque scimus vnica vxore contentum non fuisse. Eorum exemplo Socrates, binas domi habebat, Athenæus lib 15. cap. 1. totidem Euripides Gell. lib. 15. cap 20.

Dico septimò, *In lege gratiæ, hanc à Christo sublatam dispensationem, coniugiaque omnia nouæ legis, ad primam institutionem reuocata esse.* Est de fide, interrogatus enim Dominus Matth. 19. *An liceret vxores missas facere respōdit non licere, quia qui fecit hominē ab initio, masculum & fœminam fecit eos, propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna, itaque iam non sunt duo, sed vna caro, quod Deus coniunxit homo non separet.* Et cum vrgerent Pharisæi, Moysem permisisse libellum repudij, Christus iterum, ad primam institutionem, rem totam reuocans addidit: *Ad duritiam cordis vestri, permisit vobis,* dimittere vxores vestras, ab initio autem noo fuit sic

Probatur secundo, ex Matth. *Omnis qui dimiserit vxorem suam excepta fornicationis causa facit eam mœchari*, & qui dimissam duxerit, adulterat, plures ergo vxores habere, nulli est permissum.

Conseq. probatur, nam adulterij causa afferri alia non potest, quam quod secundum matrimonium, non est durante priore validum.

Obiicies primo, Marcum dicere cap. 10. non absolute mœchari, sed mœchari super eam: ergo non est adulterium proprie, sed abusiue tantum, nempe in prioris iniuriam.

Neganda est consequentia, nam illud *super eam* rationem adulterij non tollit, sed addit aut iniuriam prioris coniugis, vt quidam volunt, vel vt interpretatur Maldonatus paritatem criminis, vox enim Hebræa significat etiam contra, vt sit sensus, æque virum mœchari, ducendo aliam coniugem, atqua ipsa faceret fornicando, aut viro alteri nubendo.

Obiicies secundo habere id quidem locum cum vxore inuita alia ducitur, non autem cum de eius voluntate ac assensu alia ducitur, nam tunc vir super eam non mœchatur.

Respondetur in Polygamia licita, consensum non requiri vxoris, sed esse omnino per accidens siue consentiat, siue non, nam semper perseuerat matrimoniale vinculum.

Obiicies tertio, à Greg. III. permissum esse cuidam, professione Catholico, vt secundam sibi coniugem quæreret, à qua in subsidium familiæ, liberos tolleret, non est ergo Polygamia in lege noua sublata. Anteced. clarum est ex decretali eius epistola ad Bonifac. IV. & refertur à Grat. causa 32. qu. 7. can. quod proposuisti 18. his verbis: *Quod proposuisti si mulier infirmitate correpta non valuerit viro debitum reddere, quid eius faciat iugalis, bonum esset, si sic permaneret, vt abstinentiæ vacaret, sed quia hoc magnorum est, ille, qui se non poterit continere, nubat magis: non tamen opem subsidij subtrahat ab illa, quam infirmitas præpedit, non infirmitas excludit.*

Respondendum, Gregor. non dispensasse in Polygamia, cum hoc eius potestatem excederet, sed declarasse matrimonium non fuisse validum, propter perpetuum impedimentum. Non potuisse autem dispensare Pontificem, in Polygamia ostenditur hoc modo. Quæ iure diuino sunt prohibita, hæc esse nequeunt authoritate vlla hominis li-

A cita, sed Polygamia est à Deo speciali lege vetita, Trident. sunt hæc verba, sess. 24. can. 2. *Si quis dixerit licere Christianis, plures simul habere vxores, & hoc nulla lege diuina esse prohibitam anathema sit.*

QVÆSTIO XIV.

An Matrimonium sit indissolubile quoad vinculum.

B DIco primò, *Matrimonium quoad vinculum esse iure naturæ insolubile ante mortem alterutrius coniugis.*

Probatur, verbis Pauli ex cap. 7. ad Rom. *Mulier alligata est viro, quandiu vir eius viuit.*

Secundo, bene informata ratio indicat, in id maxime incumbendum esse parentibus, vt eorum liberi, formentur ad bonas artes, excolantur iis virtutibus, quę adolescentiam decent, præterea vt necessaria vitæ subsidia, eis non desint, at esse neutrum potest, si natura patitur, coniugij vincula abrumpi, virumque à fœmina abscedare, & res suas sibi habere: est ergo matrimonij vinculum, naturæ iure perpetuum, nec vtriusque coniugis, aut alterius tantum voluntate solubile.

Dico secundò, *Ex institutione quoque Dei habere matrimonium, vt sit perpetuum nec nisi alterutrius* C *coniugis morte finiendum*, pro hac assertione faciunt scripturæ testimonia aliqua, primum est Adami Genes. 2. *Propter quod relinquet homo patrem & matrem & adhærebit vxori, & erunt duo in carne vna,* his enim verbis significat tanto inter se, tamque firmo, virum & fœminam, nexu colligandos esse, vt ne quidem parentum charitas, amorque ei præualeret. Quod Christus Dominus authoritate sua corroborans, negat dissolui debere opera hominum, quod manibus ipse suis, sanctissime nexuit: *Quod Deus coniunxit, homo non separet.* Et ibidem, antiquorum morem, dandi libelli repudij, concessi lege Mosaica reprobans, ait. *Ab initio sic non fuisse.* Addit que. *Quicumque dimiserit vxorem suam* D *nisi ob fornicationem, & aliam duxerit mœchatur, & qui dimissam duxerit mœchatur*, quod non esset verum, si per dimissionem coniugis, posset matrimonij vinculum solui.

Sane non tantum fœcunditas, cuius fructus in prole est, nec tantum pudicitia, cuius vinculum fides est, verum etiam quoddam Sacramentum nuptiarum commendatur fidelibus: huius proculdubio Sacramenti res est: vt mas & fœmina, connubio copulati, quandiu viuunt, inseparabiliter coniuncti perseuerent, nec liceat excepta causa fornicationis, à coniuge coniugem dirimi, August. in lib. de nuptiis & concup. *Hoc* E *enim custoditur in Ecclesia, vt viuens cum viuente, in æternum nullo diuortio separetur, in ciuitate Domini nostri, in monte sancto eius, hoc est in Ecclesia Catholica,* Concilium apud Tussiacum sub Carolo Caluo anno 860.

Dico tertiò, *Matrimonia morte alterutrius è duobus coniugibus, quoad vinculum dissolui*, est de fide ad Rom. 7. *Quæ sub viro est mulier, viuente viro, alligata est legi, si autem mortuus fuerit vir eius, soluta est à lege viri*, ratio est, quod Matrimonium, propagandæ sobolis causa, sit à Deo institutum in Ecclesia: ergo qui vitæ, idem quoque futurus est eius terminus, *Nam in cœlo neque nubent, neque nubentur,*

nubentur, sed erunt omnes sicut Angeli Dei, Matth. 22. itaque ibi Sara non magis est futura Abrahæ vxor quam Dauidis. Nec Adamus maritus Euæ, potius quam alterius cuiuspiam fœminæ, & si vi diuina, rediuiuus è mortuis, ad suos rediret fato functus aliquis, non teneretur reuerti ad coniugem superstitem. Cum enim matrimonium, morte cessauerit, renouari debet reciproco vtriusque partis assensu, perinde ac si vni è duobus, nihil vnquam commune fuisset cum altero.

Dico quartò, *Iudæorum matrimonia, sic dato repudij libello, solui solita, vt ijs ad secundas nuptias transire fas esset*: ita Doctores in 4. dist. 33. vt Durand. ibi qu. 2. Abulens. in cap. 19. Matth. qu. 19. Bellarm. lib. 1. de Matrim. cap. 12. in solutione obiectionis 14. Henriq. lib. 11. cap. 2. parag. 3. litera O. Maldonat. in cap. 19. Matth.

Probatur primo authoritate scripturæ Deuter. enim 24. fit facultas viro dimittendi vxorem, & huic nubendi alteri viro: *Si acceperit homo vxorem, & habuerit eam, & non inuenerit gratiam ante oculos eius, propter aliquam fœditatem, scribet libellum repudij, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua, cumque egressa alterius maritum duxerit*. Hinc enim, sic argumentamur. Licet fœminæ, quam maritus missam fecit, alteri nubere: ergo matrimonium eius quoad vinculum est solutum, alioqui coniunctio eius cum secundo, fuisset adultera quod non est credibile, cum eam Moyses, vt vitiosam non arguat, nec sit simile vero, legem Dei publica, & continua tolerasse adulteria.

Secundo, quod loco longe deteriore fuissent mulieres, quàm viri, nam his erat diuina concessione licitum, vxores plures ducere, quod tamen fœminis interdictum fuisset, respectu virorum, quibus abdicatis à viro suo, viuendum fuisset in perpetuo cœlibatu.

Tertio, Seruus post annum septimum, Exod. 21. libertatem seruituti præferens, eam Domino annuente consequi poterat. *Sin autem*, inquit ibi scriptura, *Dominus dederit illi vxorem, & pepererit filios & filias, mulier, & liberi eius, erunt Domini sui, ipse vero exibit cum vestitu suo*. Iam quis credat, huic in solitudine animi, angoreque perenni, vitam sine marito, ducendam fuisse diuina lege.

Quarto, Deuteron. 24. mulier quæ repudiata à viro, nupserat secundo, prohibetur redire ad primum, secundo mortuo, at id, non nisi inique, vetuisset Moyses, si per repudium, primum matrimonium non fuisset diremptum, nam quandiu perseuerat eius vinculum, vxor quæ est repudiata, manet legitima eius vxor.

Obiicitur, at id Iudæis non nisi propter cordis duritiam permissum esse Christus ait Matth. 19. erat ergo repudiatio vxorum eius temporis per viros, mala.

Conseq. est neganda, causa est, quod quæ malitia, isti actioni suberat ante dispensationem, eius beneficio tollatur, quod ei cum plerisque aliis, est commune, votum enim prætergredi exempli causa, vitiosum est, ac culpabile, nullo modo, si Deo id permittente fiat.

Obiicitur secundo, Matth. 5. & 19. Christus morem Iudæorum de repudianda vxore improbat. Dictum est inquit, quicunque dimiserit vxorem suam exceptâ fornicationis causâ facit eam mœchari, & qui dimissam duxerit adulterat. Erat ergo Hebræorum repudium, cum potestate alterius vxoris ducendæ illicitum, contra voluntatem Dei, ac naturam, cum eius repudij, neque lex naturæ,

A neque Scripta, nec Euangelica approbatrix vnquam fuerit. Antec. est falsum. Nam de solo fidelium coniugio Christus ibi loquitur, quod est ratum, & verò cum esset eo tempore Polygamia licita, si quis dimissa vxore ducebat aliam, non nisi impropriè poterat dici mœchari.

Dico quintò, *Matrimonium infidelium etiam consummatum, ex causâ solui posse etiam quoad vinculũ.*

Probatur, Matrimonium infidelium non habet aliam firmitatem, quam legis naturalis, & institutionis diuinę, non autem Sacramenti, at ex eo potissima indissolubilitatis ratio petitur, de qua re nos antea pluribus: ergo.

Obiicies primo, Christi, testimonio, separari nequeunt ab inuicem, qui sunt Deo auspice, inter

B se coniuncti iuxta illud. *Quod Deus coniunxit homo non separet*: at sunt infideles per verum matrimonium, à Deo inter se copulati: ergo &c.

Respondend. dirimi non posse ab homine, quod Deum solum authorem habet, quo minus autem idipsum soluatur, impedimenti nihil esse, quia per quas causas quid ponitur, per easdem quoque tolli nihil vetat, quod in præsenti negotio locum habet, cum authore Paulo, Dei sit beneficium, quod infidelis, à consorte infideli abscedere possit in casibus memoratis antea, & fideli iungi per matrimonium.

Obiicies secundo, dimitti vxor non potest, nisi ob fornicationem, Matth. 5. & 9. non est ergo infidelitas, de earum rerum genere, quæ matrimonij

C perennitati officiunt.

Ad Antec. dicendum cum August. lib. 1. de adulterin. coniugijs cap. 1. & 2. Christum iis locis agere tantum de Christianorum matrimoniis, quæ non tantùm sunt vera, sed etiã rata vi Sacramenti.

Obiicies 3. Est hæresis, infidelitatis species, per quam tamen matrimonij vinculum non tollitur: falsa est ergo Assertio.

Neganda est conseq. ratio est, quod hæreticorum matrimonium, sit ratum, vtpote à Christianis initum, & semper Sacramentum, cum in eo contrahendo animum habeant expressum, aut implicitum faciendi quod facit Romana Ecclesia.

Dico sextò, *Matrimonium fidelium ratum & non consummatum posse dissolui*, est de fide, sic enim Trident. sess. 24. can. 6. *Si quis dixerit matrimonium*

D *ratum, non consummatum, per solemnem religionis professionem alterius coniugum non dirimi, anathema sit*, idem habetur cap. ex publico, cap. ex parte tua cap. verùm de conuersione cõiugatorum, cuius decreti ratio reddi hæc potest, quod à statu minus perfecto, transitus esse possit ad perfectiorem cum laude, modo id fiat sine cuiusquam præiudicio, ac noxa. Sed maritis præstant regulares in omni virtutum genere, nec est quod se læsam, vxor queri iustè queat, cum intacta à viro relinquitur: ergo &c.

Minor probatur nam cùm in eam, infamia redundet nulla, ex huiusmodi repudio, non impeditur nubere alteri, sibi genere ac opibus non impa-

E ri, vera est ergo minor.

Obiicies, matrimonium ratum, à consummato non distinguitur essentia, sed istud non perimitur per religionis ingressum, ergo nec ratum.

Neganda est conseq. quia ad hunc effectum, sufficit integralis differentia, qualis est inter hominem, membro aliquo mancum, & eum, cui ad perfectionem corporis, nihil deest, differre autem Matrimonium ratum, à consummato, eo genere differẽtiæ, patet, nam in matrimonio triplex est significatio, prima gratiæ qua Deus vnitur animæ, secũda

charitatis qua Ecclesiæ, tertia, incarnationis, qua iungitur Ecclesiæ, per naturæ conformitatem, prior est in matrimonio rato, duæ aliæ in consummato, prior quæ est gratiæ, cum sit naturâ suâ, & ex hominis infirmitate solubilis, non affert perpetuam & omnimodam secum insolubilitatem, sed tantum duæ posteriores, quæ sunt in matrimonio consummato, quod ergo de rato dicitur, ad consummatum transferri non potest.

Dico septimò, *Matrimonium ratum, & non consummatum, ex dispensatione Papa, solui posse ob causam*: ita Nauarr. cap. 22. Caiet. tract. 25. qu. vn. Sylu. verbo matrim. qu. 4. Bellarm. tom. 1. cont. 5. lib. 2. cap. 33. Sanch. & alij apud illum.

Ratio est prima, quod Ecclesia dispensare possit in voto solenni religionis approbatæ: ergo & in vinculo matrimonij, rati, & non consummati.

Probatur, est voti nexus longe fortior, pressiorque, quam matrimonij rati, ergo si in voto dispensare Papa potest, poterit etiam in matrimonio.

Secunda, vt in fide, errare summi Pontifices nequeunt: ita nec in moribus, pars est enim diuinæ prouidentiæ erga Ecclesiam, impedire, ne hæc in errorem præceps ruat, quod fieret si labi Papa posset in his quæ ad mores spectant. Quod ergo Pontifices fidelibus concedunt, quod ab iis fieri sinunt, hoc ipsum, carere vitio, hoc à singulis expeti posse, vt licitum, nemo ibit inficias, at cum multis, multos dispensasse Pontifices, vt matrimonij rati legibus non tenerentur, sed ad alia transirent vota, historiæ narrant multiplices ac variæ, vt de Martino V. & Eugenio IV. refert Antoninus: de Paulo III. Pio IV, Greg. XIII. Nauarrus cap. 22. Man. num. 21. Couarruuias parte 2. parag. 4. num. 19.

Possunt ergo dispensare Pontifices in matrimonio, quod ratum duntaxat est non consummatum.

Sano cum sit hæc potestas, Ecclesiæ vtilis, probabile est eam à Christo, Papæ concessam esse.

Quæres an similiter in consummato dispensare queat.

Respondendum non posse: *Quod enim Deus coniunxit*, Christo authore, separari non potest ab homine, quæ verba de matrimonio consummato intelligenda esse dixere Alexand. III in cap. cum ex publico de conuers. coniugatorum & Benedictus 27. q. 2. can. lex diuina.

QVÆSTIO XV.

Quando matrimonium fidelium censeatur sic consummatum vt solui nequeat.

Dico primò, *Matrimonium consummari effusione seminis, eiusque receptione intra vas.*

Causa est, quod tùm maximè, coniuges efficiantur vna caro, cum commiscentur semina, quod accidit emissione virilis, eiusque receptione intra vas. Quid si copula matrimonium præcesserit?

Respondendum, per eam consummatum non iri, enimuero copula per quam consummatur matrimonium, coniugalis esse debet, non sacrilega, non incesta, non prohibita, qualem esse quæ coniugium antecedit, vt ipse non dicam, res ipsa pro se loquitur.

At enim (inquies) vt est fauendum soboli, ita eius causa, miti quadam ac benigna interpretatione voluntatis Principum ac iuris, censendum est ad

A præcedentem copulam retrotrahi, & ita hoc matrimonium per illam firmari, vt ex ea concepta, nataque soboles efficiatur legitima: ergo & consummatio matrimonij.

Neganda est conseqo. ob disparem rationem, nam filij nihil peccarunt, quamobrem eos puniri oporteat, peccarunt autem parentes, vtendo copula ante matrimonium, quare cum sua iniquitas patrocinari nulli debeat, non poterunt vir & mulier censeri illud consummasse per illicitam copulam.

Quæres an si per vim, ante expletum bimestre, copulam à fœmina vir extorqueat credi oporteat, eius ope ac beneficio, matrimonium indissolubile fieri?

B Omnino, quia ad consummationem non requiritur consensus & libertas, quæ est ad contractum necessaria, nam ebrietas & amentia perfectam libertatem impediunt, non tamen consummationem coniugij, cum non obstantibus illis incommodis, possit esse seminum mixtio intra vas, non tamen est improbabile, fœminam quæ vim est passa, posse religionem ingredi, quia vir grauem ei iniuriam intulit, nec ferendum videtur vt culpa vlli sit vtilis, lucrumque ex fraude, vi, ac malitia reportet.

Quæres 2. quantum lege Canonica temporis sit coniugibus permissum, ante quod elapsum, C consummandi matrimonij necessitate teneri non sint censendi?

Bimestri toto abstinere concubitu, illis impunè, ac sine crimina licere, vera est, eaque certa, Doctorum sententia, quæ temporis spatia, laxari posse aut restringi auctoritate Iudicis, planum fit ex canone ex publico de conuersione infidelium, nam ibi Alexand. III. indicat bimestre concedendum fœminæ, quo tempore secum ipsa de religione capessenda deliberat: At cum est in iudicis arbitrio præstituere certo cuidam operi limites, per eundem quoque coerceri, arctari hi possunt & reprimi.

D Quæres 3. à quo die, hore vel tempore, computandum sit hoc bimestre?

Respond. à die contracti matrimonij, idque de momento ad momentum, menses autem similiter exigendos, vt sunt in Calendario, & occurrunt eo tempore quo initur illorum numerus, vnde si matrimonium sit cõtractum sexto Nouemb. hora diei duodecima, bimestre expletum non censebitur ante sextum Ianuarij hora duodecima.

DE MATRIMONIO
vt est Sacramentum.

E

QVÆSTIO I.

Quæ sit causa effectiua Matrimonij vt est Sacramentum.

PRIMA Assertio, *Causa principalis matrimonij vt est Sacramentum est Deus & Christus in noua lege.* Quia Deus non tantum est author matrimonij illud instituendo sed etiam coniuges so coniungendo mutuo iuxta illud Matth. 19. *Quod Deus coniunxit homo non separet.*

Secunda Assertio, *Causa instrumentaria, ac secundaria Matrimonij, vt est Sacramentum sunt ipsi coniuges*, quia sibi mutuo Sacramentum conferunt, ita tameo, vt alius semper sit minister, alius suscipiens, vir est Minister, quando profart hæc verba accipio te in meam, mulier suscipiens, & vice versa, & ita Florentinum innuit, cum ait causam efficientem Mattimonij esse mutuum consensum contrahentium per verba expressum, cum enim hæc ab iis dependeant vt à causa, dicendi sunt esse proprie causa Matrimonij. A

Tertia Assertio, *Causa effectiua Matrimonij vt est contractus, est consensus vtriusque partis*, qoia contractus omnis, est pactum. At de ratione pacti est, vt sit duarum voluntatum cuncursus in idem: ergo.

Qoarta Assertio, *Materia circa quam versatur Matrimonium, sunt corpora coniugum.*

Probatur primo, Quia quod in contractibus datur, vel promittitur, hoc communiter habetur pro materia eorum circa qnam, at vir & coniux sibi inuicem sua corpora tradunt in Matrimonio: ergo sunt eius materia saltem remota.

Secundo. est id materia quod habet aptitudinem ad formam, at vir & fœmina idonei sunt ad contrahendum, & exprimendum suos consensus per verba.

Confirm. hoc inter contrahentes agitur, vt mutuum suorum sibi corporum dominium transferant, sicuti in aliis omnibus contractibus id est materia circa quam, de quo alienando vel communicando, partes inter se conueniunt, & paciscuntur, vt domus, est materia venditionis, locationis &c.

Assertio quinta, *Matrimonij fines, varij sunt, ac multiplices*, Primus, est propagatio sobolis ad Dei gloriam, vnde Plato lib. 6. de legib. operam liberis dandam esse ait, vt sit qui nobis in Deorum religionibus ac cultu succedat.

Secundus est Reipub. conseruatio, sic Romani censebant, liberos Reip. nasci magis, quam parentibus, ideoque de nuptiis admodum erant solliciti, nec quempiam nisi ex iusta vrgentique causa, cœlibatum colere nuptiasqoe negligere sinebant, quod de Lacedæmoniis refert Plutarch. in Lycurgo.

Tertius est, vt haberent homines, aduersua carnis vitia, salutare pharmacum, vitarentque per matrimonium stupra, adulteria, &c. 1. Corinth. 7. *Propter fornicationem autem vnusquisque suam vxorem habeat.*

Quarto, eo spectauit Deus in instituendo matrimonio, vt homini studiorum ac laborum consortem, non minus quam thori daret, iuxta illud Gen. 2. *non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi.*

Quinto, vt esset typus & figura illius coniunctioois, quæ est inter Christum, & Ecclasiam, qua ratione vocatur Sacramentum, quo datur coniugibus gratia, ad toleranda Matrimonij onera. Factumque hioc existimo, vt dicerent Theologi, Matrimonium ante lapsum Adæ, fuisse institutum in officium naturæ, id est ad propagandam sobolem. Post peccatum, ad concupiscentiæ remedium, nempe ne vagæ essent hominum libidines sed eas intra coniugij limites arcerent. Post Christi aduentum, vt esset nouæ legis Sacramentum, conferens gratiam, & coniuges perpetuo inter se vinculo astringens.

QVÆSTIO II.

Quæ sit materia & forma Sacramenti Matrimonij.

DE hoc quæstionis genere, quinque præcipuæ extitere sententiæ.

Prima est corpora contrahentium, esse Sacramenti huius materiam, verba formam: ita P. Soto lect. 3. de matrim. parag. requiritur Couarr. 4. decretal. parte 2. cap. 1. parag. vnico, Laym. lib.
B 5. tract. 10. cap. 2. n. 3.

Secunda, docet materiam huins Sacramenti in actibus contrahentium consistere, hoc est in consensu declarato per verba, de præsenti, *Ego te accipio in meum, vel meum*, formam autem in verbis Sacerdotis: *Ego vos coniungo*: Ita Canus de locis Theolog. lib. 8. cap. 5.

Tertia, dicit materiam esse internum consensum, verba formam Ita Nau. cap. 22. nu. 20. Sylu. verbo matrim. 2. n. 1.

Quarta, materiam esse verba coniugum, vt sunt traditio corporum, formam autem eadem verba, vt obligationem personalem actu inducunt: ita Ioan. de Lugo de Sacram. in genere disp. 2. sect. 1.

C Quinta, defenditur à Suar. 3. part. tom. 3. disp. 23. sect. 1. Bellarm. 1. de matrim. cap. 6. Ægid de Coninch. disp. 24. dub. 3. atque consensus signis aut verbis expressos, esse sibi sub diuersa ratione materiam & formam, materiam quidem, quatenus habent rationem traditionis corporum, formam autem, vt subeunt vicem acceptationis eorundem.

Assertio prima, *Materia huius Sacramenti non consistit in verbis contrahentium, nec forma in benedictione Sacerdotis.*

Ratio est, quod matrimonium sine Sacerdote inter fideles contractum, sit ratum, secluso decreto Concil. vt habetur in sess. 24. cap. 1. ergo est
D Sacramentum, ergo Sacerdos non est eius minister.

Conseq. prima, habetur in cap. quanto de diuortiis ibi enim dicit Pontifex, *Sacramentum fidei*; id est Baptismum, *ratum efficere coniugij Sacramentum.*

Secunda autem probatur, Sacramentum conferri nõ potest, sine proprij ministri opera: at in qoibus locis, decretum Concil. non est receptum, mattimonia clandestina sunt valida: ergo eorum Minister non est Parochus, sed contrahentes ipsi.

Confirm. si verbis Sacerdotis intrinsece componitur matrimonium, sequitur illud esse inualidum, quod coram Parocho & testibus initur, si
E hic taceat cum contrahitur, id autem est absurdum, & manifeste falsum.

Primo, quia ante Trid. clandestina mattimonia erant valida, quæ tamen certum est fieri clam Parocho.

Secundo, cum matrimonium sit contractus, aliud essentialiter & intrinsece non exigit, quam quilibet alius contractus, at hic regulariter non exigit consensum alterius quam contrahentium.

Tertio, si Cani sententia vera esset, Ecclesia caruisset vero Sacramento matrimonij 1300. nec

enim sunt ducenti anni ex quo constitutum est vt Sacerdotes ea verba dicerent.

Assertio secunda, *Materia huius Sacramenti non sunt consensus contrahentium, forma, eorundem verba, nutus, aut signa.* Quia de ratione Sacramenti est, vt tam eius materia quam forma, sint aliquo modo sensibiles, vtraque enim, concurrere debet ad constituendum signum sensibile in ratione, signi, quod fieri non posset, si alterutra asset se tota insensibilis.

Assertio tertia, *Verba coniugum non sunt sibi mutua materia & forma*, quia vnum & idem, non potest esse sibi simul materia, & forma.

Primo, quia forma, debet esse alterius forma, quàm sui.

Secundo, quia omnia Sacramenta vt scripsit Eugen. in Florentino, componuntur ex duabus partibus differentibus, verbis scilicet, & rebus, accedit enim verbum ad elementum, & fit Sacramentum, at res nullæ ab authoribus, quorum hic meminimus proferuntur in medium, sed tantum verba: ergo hæc, materiæ simul ac formæ rationem habere nequeunt.

Tertio, id est essentiale matrimonio, quod contractui, sed matrimonium vt est contractus consensum partium exigit: ergo & matrimonium vt est Sacramentum, non ergo sufficienter exprimuntur materia & forma matrimonij, per sola verba, quæ vir & fœmina in contrahendo adhibent.

Assertio quarta, *Eadem verba contrahentium, vt inducunt actu obligationem personalem, non sunt forma Matrim.* vt ait de Lugo.

Primo, quia eam non significant, sed directè acceptationem, & indirectè traditionem corporum, cum acceptari nequeat nisi quod datur.

. Secundo, cum signa & nutus sint in Sacramento Matrim. verborum loco, eadem vis ac notio esse debebit signorum quæ vocum, at illa obligationem non significant debiti reddendi vno, eique cohabitandi, cum ex instituto hominum non sint inuenta ad declarationem tam traditionis corporum, quam obligationis mutuæ in coniugibus, sed tantùm ad manifestandum eorum consensum. Imo nec hæ voces, quæ nihilominus sunt in vsu coniugandis, ad celebrationem Matrim. *Accipio te in meum, accipio te in meam*, non significant obligationem, quæ est in coniugibus, reddendi sibi mutuo debiti, ac cohabitandi: ergo malè id ab authore supponitur.

Assertio quinta, *Materia Sacramenti huius est traditio mutua corporum, cum consensu facta, forma autem expressio dictæ traditionis, per verba, nutus aut signa.*

Probatur primo, quia in aliis contractibus materia proxima, est traditio rei, de qua contrahentes inter se transigunt: ergo cum in matrimonio tradantur corpora, illa traditio cum consensu facta, erit materia, verba autem, signa vel nutus quibus exprimitur, eius forma.

Secundo, mutua consensione viri & fœminæ circa traditionem corporum suorum, & eorundem reciprocam acceptationem, quæ est expressa verbis de præsenti, fit matrimoniū: ergo in ea debet esse aliquid, quod vicas obeat, & materiæ & formæ sed nihil assignari potest in ea, præter cōsensū mutuū coniugum, circa acceptationem, & traditionē mutuam suorum corporum, factam per verba, signa, aut nutus: ergo cum verba, & signa, quibus acceptatur corporum prædicta traditio, notiora

A sint in significatu harum vocum *Accipio te in meum* quam ipsamet traditio, quæ tantum fit indirectè, & implicitè, & habet locum materiæ in hoc contractu, prædicta verba aut nutus, erunt eiusdem forma.

Confir. formæ est determinare materiam quæ ex se est indeterminata, sed corporum traditio est eiusmodi, cum possit fieri per viam venditionis, locationis ad certum tempus, vel actionem aliquam quæ non sit coniugalis, ergo cum verba ista, ex vsu hominum, & communi intelligentia, *Accipio te in meum*, contrahant ac limitent eam traditionem, ad eam quæ fit in matrimonio, in iis Sacramenti huius forma sita erit.

B Assertio sexta, *Parochus non est minister huius Sacramenti sed vir & fœmina.*

Primo, quia Sacramentum sine eius ministro proprio, esse nequit, at in quibus locis non est publicatum Concil. matrimonium est sine Parocho validum.

Secundo, Ad eum proprie pertinet Sacramenti ministrum esse, qui formam, materiæ eius applicat. Id faciunt vir & fœmina, sua enim sibi inuicem corpora tradunt, modo explicato in assertione præcedenti.

Tertio, Est is proprie Minister Sacramenti, qui est causa effectus eius. At à viro, & fœmina, nō autem à Sacerdote, prouenit vinculum indissolubile, quod inter vtrumq; intercedit, sola morte soluēdū, sic enim Florentin. *Septimum est Sacramentum Ma-*

C *trimonij, quod est signum coniunctionis Christi & Ecclesiæ, causa efficiens matrimonij, regulariter est mutuus consensus, per verba de præsenti expressus*, id est, vt explicat Coninch. disp. 24. dub. 3. num. 34. vinculi, quod matrimonij proprius est effectus.

Inferunt hinc aliqui, peccare proinde contrahentes mortaliter, si cum conscientia peccati mortalis, matrimonium celebrent, quia indigne illud recipiunt, musque effectui, qui est charitas, ac iustificans gratia obicem ponunt, quod est verissimum. Non item, quod subiungunt, peccare similiter eos mortaliter, quatenus illud sibi mutuo administrant, nam cum vir & fœmina non sint ad hoc mi-

D nisterium singulariter consecrati, non peccant nisi venialiter, illud ministrando in statu peccati. Ægid. Coninch. supra.

Obijcies primo, si Parochus minister non est Sacramenti Matrimonij, frustra ad eius validitatem exigitur. Neganda est sequela. Nam postulatur vt testis, & tanquam conditio, sine qua contrahentes, sint ad agendum inhabiles.

Obijcies secundo, si coniuges sunt ministri Matrimon. peccabunt duplici peccato mortali, cum in conscientia mortali contrahent. Sequela est falsa, causa est, quod non recipiant peculiarem gratiam, quæ eos consecret, ad bena & digne ministrandum

E Sacramentum, & proinde si peccant mortaliter, peccant tantum, quia ponunt obicem gratiæ, per indignam susceptionem Sacramenti, in statu peccati.

QVÆSTIO III.

De necessariis in Matrimonio tam necessitate precepti quam Sacramenti.

EOrum quæ requiruntur in Matrimonio, quædam postulantur necessitate Sacramenti, alia præcepti tantum, eorum quæ Sacramenti necessitaa, ac natura exigunt, duo sunt genera, quædam positiue adesse debent, vt ea omnia quæ ex parte consensus se habent. Alia negatiuè tantum, quo de genere sunt ea quæ necessario abesse debent, vt matrimonium sit validum, cuiusmodi sunt impedimenta maiora, quæ impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt contractum.

Duo similiter sunt genera eorum, quæ necessitate tantum præcepti exiguntur in matrimonio, quædam enim adesse debent, ac etiam præcedere contractum, vt sponsalia, ac matrimonij publicatio, quædam subsequi, vt cohabitatio, & rectus vsus matrimonii.

Alterum genus earum rerum, quæ præcepti necessitate, sunt necessariæ in matrimonio, est earum, quas ab eo abesse oportet, & hæ dicuntur impedimenta minora, quod coniugium impediant ne contrahatur, contractum autem non dirimant. Ex quo patet impedimenta matrimonij, in duplici esse differentia, quædam enim sunt maiora, minora alia. Illa matrimonio faciendo obstant, factumque dissoluunt, eo quod si cum illis contrahatur, non tantùm fit illicitum, sed etiam inualidum, & talia impedimenta, duodenario numero comprehenduntur, non minore.

Error, conditio, votum, Cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, Ordo, ligamen, honestas,
Si sis affinis, si forte coire nequibis
Hæc socianda vetant connubia facta retractant.

Cum minoribus impedimentis validum est connubium, sed non licitum.

Alij hæc impedimenta diuidunt in ea quæ sunt iuris naturæ, & humani seu Ecclesiastici. Prioris generis sex numerantur, comprehensa hoc versu.

Mens agra, & coniux, vis, error, ineptia, sanguis,

Posterioris nouem

Ordo sacer, votum, nec non sponsalia firma
Atque duplex crimen, quadruplex cognatio, raptus
Si Baptisma deest, ætas, testes Parochusque.

QVÆSTIO IV.

An Ecclesia potuerit constituere aliqua impedimenta dirimentia Matrimonium.

DE fide est posse, sic enim Trident. sess. 24. can. 4. *Si quis dixerit Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta Matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse, anathema sit*, pateteque ex praxi Ecclesiæ, quæ vt in fide, sic in moribus non potest errare. Deinde etiam id euinci ratione potest. Nam matrimonium non tantum est Sacramentum, sed etiam contractus, at contractui conditiones apponi ab Ecclesia quid vetat quæ si non obseruentur, futurus sit nullus? Deinde condare potest leges necessarias, vel valde vtilas ad bonam gubernationem fidelium, in quibus, **A** quid prohibet esse aliquas, quæ ad matrimonium, eiusque naturam faciant? potest ergo Ecclesia leges ponere tam prohibitiuas, quam irritatiuas matrimonij.

At Paulus 1. ad Timoth. 4. non probat prohiberi nuptias. *Spiritus, inquit, manifeste dicit quia in nouissimis temporibus discedent quidam à fide attendentes spiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum prohibentium nubere.*

Nuptiæ prohiberi possunt vt naturâ suâ malæ & illicitæ, vel vt minus conuenientes loco, tempori, personis, aut aliis circunstantiis, primum fiebat ab hæreticis, quos B. Paul. arguit, vt à malo spiritu afflatos, alterum est vsitatum in Dei **B** Ecclesia, quæ ob iustas causas, puta ob salutem quorundam, administrationem nuptiarum honestam ac decentem eas prohibet, quas & irritare potest. Ea enim est authoritate à Deo prædita, quæ est ad assequendum finem suum, qui est salus animarum necessaria, alioqui esset Resp. imperfecta, at est sæpe necesse ad salutem fidelium, matrimonium inter certas personas inane reddi ac nullum, ob eam causam, quod eorum animæ officiat ob apertum peccandi periculum, cui patet expositum vt videre est in disparitate cultus, gradibus consanguinitatis, affinitatis, & in nuptiis clandestinis.

C Obiicies matrimonium non tantum est contractus, sed etiam Sacramentum à Christo institutum: at Ecclesia nihil potest circa Sacramentorum essentiam: ergo nec potest facere, vt quod erat ante Sacramentum, tale esse desinat.

Confirm. facere Ecclesia non potest, ne vinum Hispanicum, sit materia consecrationis, ergo similiter nec statuere, ne contractus clandestinus, Sacramenti Matrimonij sit materia.

Ad minor. Respondendum est, verum esse Ecclesiam non posse mutare Sacramentorum essentiam, efficiendo, vt id, quod prius erat legitima Sacramenti materia, incipiat sine sui mutatione non esse talis, potest tamen hoc efficere, illud **D** immutando, v. g. vinum, materia est consecrationis calicis, nec vi vlla humana potest effici ne sit talis, quandiu remanet incorruptum, sed si vini naturam amittat, transeatque in aliam, vt aceti, aut cuiuspiam alterius liquoris, verum erit dicere talem substantiam non esse consecrabilem. Ex quo apparet responsio ad consequentiā. Cum enim Matrimonium essentialiter sit contractus, hicque vt sit validus, pendeat à certis rationibus moralibus, quas Ecclesia in suis subditis impedire potest, si contractus qui ante erat legitimus, ac proinde Sacramentum, ab ea modo irritetur, euidens est, & eius quoque authoritate fieri, vt id quod Sacramentum erat, modo tale esse desinat, sicque neganda consequentia argumenti, primo loco positi, ac **E** confirmationis allatæ. Sane si in Ecclesiæ potestate esset decreto suo statuere, ne vinum Hispanicum, amplius vinum esset, efficeret etiam, ne consecrationis materia foret, quod cum in contractibus tentare ei sit permissum, permissum est similiter facere, ne qui contractus antea Sacramentum erat, modo quoque tale esse perseueret.

QVÆSTIO V.

An Principes Sæculares possint constituere impedimenta quæ Matrimonium contrahendum impediant & dirimant contractum.

NEgant è Theol. viri doctrina æque ac sanctitate conspicui Diu. Thom. in 4. dist 42. qu. 2. art. 2. ad 4. Richard. ibi art. 2. qu. 2. Palud. qu. 1. art. 2. conc. 7. nu. 22. Maior in 4. dist. 59. qu. 2. conc. 1. Sotus in 4. dist. 42. qu. 2. art. 2. ad 2. E Canonistis Canisius Nouiomag. in refut. tractatus Ochami Sylu. verb. matr. 2. qu. 2. Fernandez de Imped. matr. cap. 16. nu. 3. Tabiena verb. Impedimentum 9. nu. 1. Victoria de matrimon. 2. parte nu. 12.

Contraria opinio fautores suos habet ac patronos, Angles in florib. prima parte de matrim. q. 13. de imped. consanguin. art. 3 diffic. 2. Henriq. de matrimon. cap. 1. nu. 4. Sanchez lib. 7. disput. 3. num. 2.

Dico primò, *Si spectetur tantum id quod est iuris naturæ, posse Principem & alios omnes, qui supremam habent regendi potestatem, impedimenta matrimonij dirimentia, statuere suis subditis, quorum violatio, certa sit matrimonij irritatio.*

Prima, quia eadem potestate sunt præditi Christiani Principes, qua Ethnici, sed hi leges præscribere possunt subditis suis de contrahendo matrimonio, quas seruare teneantur: ergo & Christiani. Maior est certa, nam fides Christiana potestatem Principum non imminuit, quod planum fit exemplo Philippi primi Christianorum Principis, qui plenum ius imperij retinuit, hoc est omnem illam potestatem sibi vendicauit, quam exercuerat Ethnicus.

Minor Probatur, Cum tuendæ, ac promouendæ publicæ tranquillitatis gratia, instituta sit potestas Imperatoria, ea præcipere, vetare, statuere posse debet, quæ ad hunc finẽ vtilia sunt, ac necessaria. At nemo ibit inficias quin de hoc rerũ genere, sæpe sint nuptiæ: ergo subditis præscribere suis, Imperator poterit, qui, cum quibus, quando, & quomodo nuptialia fœdera inire debeant.

Confir. cum contractus humani & ciuiles, subiecti sint Principi, certas illis conditiones præstituere potest, quibus non seruatis, sint nulli ac irriti, vt patet in donationibus inter virum & fœminam, pupillorum transactionibus, quæ nullæ sunt, nisi firmentur authoritate tutoris, &c.

Sed matrimonium non tantum est Sacramentum, sed etiam est contractus humanus ac ciuilis, qui à Deo eleuatur ad esse Sacramenti: ergo potest Princeps, aut alius quilibet, potestatem habens ferendi leges, statuere vt matrimonium quatenus est contractus, certo modo, aut cum certis circunstantiis ineatur, quæ si omittantur, ratum non fit.

Confirmatur secundo, in magistratu Politico, authoritatem tantam esse est necesse, vt cum res temporaque Reip. exigunt, contractus qui in eius perniciem vergunt, modificare, irritare, ac determinare valeat: ergo cum matrimonium, contractus sit naturalis ac ciuilis, more aliorum contractuum ciuilium, legibus certis, ab eo, & Principibus, quorum in terris fiet, astringi poterit.

A Dico tamen secundò, *Executionem huius potestatis, ademptam esse Principibus sæcularibus ab Ecclesia, & proinde si impedimenta aliqua dirimentia matrimonium, in prouinciis sibi subiectis statuant, talem legem irritam fore ac inanem.*

Primò, quia Matrimonium vt est Sacramentum, res est sacra, ac spiritualis, de qua cognoscere potestati sæculari non est licitum, habet enim fides, seu Religio Christiana, potestates duas, alteram politicam, Ecclesiasticam aliã, illa rebus profanis & ciuilibus, hæc sacris ac spiritualibus præest, vt dicitur Nouella 6 quomodo oporteat Episc. & can. denique can. duo sunt, can. si Imperator dist. 96. *Ergo cũ ad Sacerdotes*, vt ait ibi Ioan. Papa, *voluerit Deus, quæ Ecclesiæ disponenda sunt, pertinere, non ad sæculi potestates quas, si fideles sunt Ecclesiæ suæ Sacerdotibus voluit esse subiectas.* Matrimonij dispositio, ac impedimentorum constitutio, non sæculari magistratui ac politico, sed Ecclesiæ soli facienda relinquitur.

Secundo, contractus matrimonialis, non modo est humanus, ac ciuilis, sed Sacramentalis: ergo de eo constituere, ad Ecclesiam potius spectat, quam potestatem Laicam.

Tertio, nisi sibi reseruasset Ecclesia hanc potestatem, esset periculum, ne aliquando oriretur dissentio, Ecclesiam inter, & Principes, vt si quos Princeps matrimonij incapaces esse voluit, eos C Ecclesia ad illud admittendos crederet, vt ergo publicæ tranquillitati consultum esset, sapientissimè fecit Ecclesia cum potestatem constituendi impedimenti contrahendo Matrimonio, vt est contractus quidam, ciuilis ac humanus, eiusque executionem sublatam Principibus voluit, & sibi soli ad dubia tempora reseruauit.

Quod autem ita res habeat, ostendunt decreta Pontificum, quibus causas omnes connubiales, sui fori esse volunt, nullo modo sæcularis ac regij, sic enim clarè ac disertè Alexand. II. in can. multorum 10. causa 35. qu. 8. ibi enim seuere Guillelmo cuidam de Monstrolio prohibet, ne vxorem suam, cum qua, intercedere sibi propinquitatis communem nexum aiebat, à se missam faceret, *aut aliam duceret donec Episcoporum religiosorum concilium*, D *causam istam examinasset*, & in c. sp. tuam non credimus 10, tit. de Ordine cognitionum, Honorios III. Ludouico Regi mandat, ne possessiones Reginæ Cypri sibi vt aiebat quam optimo iure debitas, iuris sui faceret, *donec causa natalium reginæ Cypri ad eius examen delata, vtpote quæ ad forum Ecclesiasticum pertineret Apostolico iudicio finem accepisset*, monetque Iuo Carnot. Henricum Angliæ Regem, epist. 263. ne filiam suam Hugoni cuidam despondeat, *quod nobiles viri de eadem tribu cum Hugone progeniti, parati essent ante iudices Ecclesiasticos secundum legum instituta probare*, eos eadem stirpe natos esse. Hinc enim sic argumentamur.

Si Principi, fas esset, impedire matrimonium, E eique obstaculum dirimens opponere, fas quoque eidem esset, de eo quæstionem exercere, per se, aut substitutos Iudices videre, ecquid contra illud peccatum esset, ac demum reum ponire dissolutione matrimonij contracti, cum tali impedimento, at id arrogare sibi magistratus regij nequeunt, ex ante citatis canonibus.

Maior est certa, & Probatur, potestas coactiua sic est directiuæ agnata, vt à sese inuicẽ ambæ diuelli nequeant, illa, hanc sequitur, tanquam ministra dominam, cuius imperium inutile esset, frustraque vacuum, si operam ei suam, coactiua negatam vel-

let, sed potestatis coactiuæ, vsus est nullus, saltem laudabilis, atque fructuosus, sine præuia notitia culpæ admissæ, contra directiuam, vera est ergo Maior argumenti, Minor fidem habet à citatis canonibus, & Trident. sess. 24. in cuius canone 12. hæc est à Patribus opinio firmata, his verbis: *Si quis dixerit causas matrimoniales non spectare ad Iudices Ecclesiasticos, anathema sit.*

Quarto probatur Assertio, si potest Princeps sæcularis impedimenta statuere dirimentia Matrimonium Christianorum sibi subiectorum, erit Ecclesiæ, ac Episcoporum munus, separare quos repererint in sua Diœcesi contraxisse contra dicti Principis legem. At secus faciunt cum enim quidam oriundus è Gallia homo militaris, nobilem mulierem quam lege Saxonum duxerat in vxorem, repudiasset, quod eam non sua, id est Francorum lege desponsasset, definiuit super hoc sancta Synodus Tiburiẽsis, *vt ille transgressor Euangelicæ legis subiiceretur pænitentiæ, & à secunda vxore separaretur, & ad priorem cogeretur redire*, de sponsalibus cap. 1. quod est argumentu non existimasse Patres, qui tùm præsentes interfuere Tiburiensi Concilio, fas esse Regibus, obstacula faciendis matrimoniis arbitratu suo ponere, quorum transgressio, eorum esset certa, ac indubitata irritatio, *quoniam Pontifex*, inquit Sanchez lib. 7. disp. 3. nu. 4. *hanc eis potestatem ademit, & sibi reseruauit. Quippe cum matrimonij contractus hodie naturæ limites excedat, & ad esse supernaturale Sacramenti eleuatus sit, dedecet vt tanti Sacramenti dispositio ad Principes sæculares pertineat.* Eiusdem opinionis sunt Coninch. disp. 30. dub. 1. Victoria releċt. de matr. 1. par. 2. nu. 2. Barthol. à Ledesm. dub. 29. de matrimon. conclus. 1.

Obiicitur primo, Principes possunt ferre leges de bonis moribus, & virtutibus, ergo & de matrimonio.

Probatur consequentia virtutes & peccata, virtutibus opposita, sunt res spiritales: ergo quod matrimonium sit spiritale, non obstabit, quo minus Princeps de eo possit cognoscere.

Neganda est consequentia, & ad eius confirmat. Dicendum: Principes, & sæculares magistratus, considerare quidem virtutes, sed non eodem modo quo Ecclesia matrimoniũ, illarum enim notionem Politici Principes eatenus sibi vendicãt, quatenus principaliter conseruant, aut destruunt bonũ ciuile, non autem vt promouent spiritale animæ, ac eius salutem. At matrimonium vt Sacramentum, essentialiter est spiritale, quia institutum est à Deo, ad productionem gratiæ, & repræsentationem coniunctionis Christi cum Ecclesia, iuxta illud D. Pauli. *Sacramentum hoc magnum est, dico autem in Christo & in Ecclesia*, quæ duæ res, cum sint spiritales, earum diiudicatio, notio, ac omnium quæ ad eas referuntur, ac pertinent, dispositio, fori non debet esse sæcularis ac regij, sed Ecclesiastici.

Obiicitur secundo, Regis Christiani non minor est potestas modo, quam fuerit olim Imperatoris à fide Christiana alieni, cum fides Christiana potestatem non imminuat. Sed huic ius erat, estque modo, ferendi leges, à quibus natura firmitasque pendeat matrimonij, contracti à subditis suis, non fidelibus: ergo & idem ius competit Christiano.

Maior est falsa, quia potestas Ethnicorum Principum, ideo se extendebat ad matrimonium, quia tantùm erat contractus ciuilis, eorum autem intererat videre, ne quid per eum Respublica detrimenti caperet, quare & eorum partes erant, conditiones ac leges ei adiicere, quas singuli in eo faciendo seruarent, si eum subsistere ac valere vellent. At Matrimonium, apud Christianos, Sacramentum est, quod ex institutione Christi, producendæ gratiæ causâ, in Ecclesia frequentatur, quamobrem & iustissima ei causa fuit, subducendi illud de earum rerum numero, de quibus sæculari magistratui cognoscere est licitum. Potestas enim temporalis, spiritali & æternæ subiacet, vt scribit Anastasio Imperat. Papa Gelasius, *& Imperator, filius est, non præsul Ecclesiæ, quod ad religionem competit, discere ei conuenit, non docere, habet priuilegia suæ potestatis, quæ administrandis legibus publicis diuinitus est consecutus. Ad Sacerdotes, Deus voluit quæ Ecclesiæ disponenda sunt, pertinere*, inquit Ioann. Papa vt refertur dist. 96. can. 11. ergo matrimonij dispositio, & impedimentorum positio, ad Ecclesiam, nullo autem modo ad Principes pertinent, quare si quæ decreuerint, si quas de matrimonio, certo modo, loco, aut tempore contrahendo, leges tulerint, ab iis seruandas, qui illud firmum ac stabile esse volent, si ab Ecclesia non fuerint approbatæ, eo ipso nullæ futuræ sunt, ac irritæ, Innoc. III. in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ 10. de constitutionibus.

Obiicitur tertio, ergo est Christianorum Principum authoritas, minor quam fuit olim, estque modo Infidelium, cum hi, subditorum suorum matrimonia, temperare possint his legibus, quas è re communi Prouinciarum quibus præsunt, esse iudicauerint.

Vera est sequela, cum enim ea res; quæ antea profana erat, ex Christi institutione translata sit in classem spiritualium, hæque è potestate sæcularium Principum sint subductæ, necesse est, vt de ea aliquid sit detractum, cum quæ antea erant illis permissa, hæc modo illis, authoritate Ecclesiæ sint vetita, omnis enim quæstio de matrimonio; ac causis pertinentibus ad eius qualitates ac essentiam, eis est modo interdicta, & attributa magistratui Ecclesiastico, quod esse non potest, sine decessione aliqua eius authoritatis, qua fruebantur ante Christi aduentum.

Dico tertio, *Principes sæculares, quorum in terris, infideles, de eorum voluntate, ac consensu, pacifice, ac sine turbis viuunt, posse certis legibus eorum matrimonia restringere, quæ necessario sint seruandæ, vt ea valeant, ac sint rata.*

Primo, quia Ecclesiæ, ius in alienos à nostris sacris, nullum competit: ergo nec ab ea coerceri potest potestas Principum in illos, quia hæc non subiicitur Ecclesiæ quemadmodum nec infideles ipsi, ergo ad eam potestatem non se extendit reseruatio executionis facultatis constituendi impedimenta, quam fecit Ecclesia.

Confirm. Matrimonium infidelium, non est Sacramentũ sed tantum ciuilis contractus: ergo eius est naturæ, vt more aliorum contractuum ciuilium, certis contrahi limitibus, ac conditionibus ad eius essentiam necessariis, possit affici, quare infidelis, qui cum impedimẽto dirimente, constituto ab Infideli Principe in terris suis contrahit, facit id inaniter, ac sine effectu. Quid si Christianus idem sibi audendum crederet? quid si in locis vbi Princeps mysteriis nostris non imbutus, summum imperium exercet, cum impedimento aliquo eiusmodi, à quo matrimonium vult dissolui, Christianus (loquam) illud iniret, quid iuris?

Respondendum fore nullum, quia ratio Sacramenti, superaddita Matrimonio fidelium, non impedit in Principe infideli potastatem constituendi impedimenta dirimentia, quia cum hæc non sit subiecta Ecclesiæ, ab ea suspendi non potest talis potestatis executio, quia vt habet Innoc. III. in cap. gaudemus 8. de diuortiis: *Pagani constitutionibus canonicis non arctantur, quid enim ad nos secundum Apostolum de his quæ foris sunt iudicare?*

QVÆSTIO VI.

An Consuetudo possit impedimenta dirimentia inducere aut tollere.

OMissis sententiis quas hac de re varias commemorat Sanchez lib. 7. disp. 4.

Dico primò, *Consuetudinem noua matrimonij impedimenta inducere non posse, nisi tacite, aut expressè, fuerit approbata à Pontifice.*

Primo, quia consuetudo cum vim legis habeat, vt dicitur in can. diuturni mores 6. dist. 12. non obligat nisi more aliarum legum, at hæ, vt subditos stringant, ferri debent à volente, & potente: ergo si alterutrum consuetudini defuerit, vis ei quoque nulla obligandi inerit, deest autem, cum approbatorem Pontificem non habet, vera est ergo assertio, consuetudini, quæ nesciente, aut verò etiam improbante Pontifice, impedimentum Matrimonij dirimens inueheret, obsequendum non esse: ast enim Innoc. III. verissimum dictum in sua Decretali ex litteris de consuetudine.

Consuetudinem, quæ Canonicis obuiat institutis, nullius debere esse momenti. Quare sapienter Chrysost. homil. 1. in Genes. præcipit, vt ne temerè consuetudini seruiamus, sed cunctas res nostras ratione administremus, eandemque sententiam iterat, ac persuadet homil. 50. in eundem librum.

Rationi quoque accedit authoritas, interrogatus enim Innocent. III. an tolerandi essent, qui prætextu consuetudinis, quam libidini suæ obtendebant, in gradibus prohibitis, fœdera inter se coniugij sanciebant, respondit ferendos non videri, aut enim eam consuetudinem non vigere apud probos viros, & Christiani officij colentes, aut illam ipsam, non consuetudinem, sed fœdam corruptelam appellandam esse, neque enim consuetudo contra leges Ecclesiæ non abrogatas, & quæ peccati est fomes & procreatrix, consuetudinis nomen meretur, *Saltem non vsque adeo sui valitura momento est, vt aut rationem vincat, aut legem*, lib. 8. Cod. titulo quæ sit longa consuetudo, quare: *Consequens est*, inquit Nicol. Pap. 1. & Michael Imperat. *vt quod ab huius sedis rectoribus plena authoritate sancitur, nullius consuetudinis prædicente occasione, proprias tantum sequendo voluntates remoueatur, sed firmiter atque inconcusse teneatur.*

Dico secundò, *consuetudine impedimenta matrimonij induci posse, aut recepta tolli, si eius consuetudinis Papa sit conscius, nec repugnet.*

Probatur primo, quia vt habent Theol. cum D. Thom. in 2. parte q. 79. art. 3. Canonistæ in cap. vlt. de consuet. Legistæ l. de quibus digest. de legib. Gregor. IX. cap. cum tanto 10. de consuetud. *Consuetudo iuri positiuo præiudicium generat si fuerit rationabilis ac legitime præscripta*, at nihil vetat dari in præsenti materia consuetudinem eiusmodi, quæ tanto tempore perseueret, quanto est opus ad præscriptionem, eamque rationabilem, cum nihil rationi ac naturæ contrarium habeat: ergo si canonicæ legi erit opposita, per eam tolletur quod ea præcipitur, aut vetatur.

Secundo probatur assertio Alexand. III. testimonio, hic enim cap. 1. & 3. de cognatione spirituali ait, consuetudine patriæ matrimonia permitti posse inter cognatos in gradibus prohibitis: *Verum, inquit, si de consuetudine habeatur, vt talia coniugia permittantur, in Ecclesia tua dissimulare poteris, ita quòd nec contradicere, nec tuum videaris præstare assensum.* Hinc enim sic argumentamur. Eiusdem est authoritatis impedimēta ab Ecclesia constituta tollere, ac in eam noua inducere, Pontifice tacite aut expresse ea approbante. Sed consuetudo firmata longo vsu, impedimenta lege Canonum præstituta, abrogat, Alaxand. testimonio: ergo & noua, si Papa non improbet, inuehet in mores communes Ecclesiæ.

Obiicies At reclamat Innocent. his verbis in cap. quod super his de Consanguin. & affinit. *Ne autem intra gradus prohibitos matrimonium contrahatur, debes publicè inhibere, & præsumptores Ecclesiastica districtione punire, non obstante consuetudine, quæ dicenda potius est corruptela.* quo quid clarius ab eo dici potuit, ad eius rei fidem qua de agitur, consuetudini vim deesse necessariam infirmandis Ecclesiæ sanctionibus, de matrimonio, eiusque impedimentis?

Respondend. morem contrahendi in gradibus prohibitis, fuisse tùm paucorum, non omnium, nec vbique receptum, proindeque mirum non videri, si hunc Innoc. reprobandum, ac corruptelæ loco habendum duxerit: ita vero se rem habere, vt asserimus, textus ipse ac series tota Canonis indicat, nec enim Episcopus, qui Innoc. eo tempore ad consilium, super hac controuersia adhibuit, omnes in ea opinione esse narrat, sed aliquos tantùm, qui intra tertium & septimum gradum contraxerant, vnde patet fuisse potius aliquorum abusum, quàm publicam consuetudinem: quia non est probabile fas fuisse omnibus, promiscue ac passim, in tertio gradu contrahere, cum tunc etiam septimus esset vetitus, & hæc causa Pontifici extitit asserendi, in eo eam talem consuetudinem corruptelam esse.

De Matrimonio quoad essentiam.

Quæ positiue requiruntur in Matrimonio, necessitate Sacramenti.

EA omnia se tenent ex parte consensus, quem oportet esse mutuum, liberum, absolutum, & non conditionatum expressum per verba de præsenti, cum obiecto debito, ante Parochum & testes duos, aut tres, ne sit clandestinus.

QVÆSTIO

QVÆSTIO VII.

An interior Consensus vtriusque coniugis sit de necessitate Sacramenti Matrimonij.

PRima Assertio, *Consensus coniugum mutuus, est necessarius in matrimonio necessitate Sacramenti.* Huius assertionis præcipua fundamenta sunt ista.

Primum Pontificum authoritas, quia vt Papa Nicol. Hincmaro scribit: *Matrimonium facit consensus, non coitus*, vnde in lib. Pandectarum continetur lib. 23. tit. 1. *In sponsalibus consensus eorum exigendus est, quorum in nuptiis desideratur, & ideo, sicut nuptiis: ita sponsalibus filiam familias consentire oportet*, Iuo Carnot. epist. 46. ad Gualonem: Consentientia Nicolao scripsere Alexand. III. in decretali cum locum 14. & Innoc. III. in cap. tuæ fraternitati 35. de sponsalibus Gregor. in expositione Euang. homil. 26. & refertur 27. qu. 2. canon. sic quippe 25. paragrapho non deflorátio virginitatis.

Secundum, per matrimonium coniuges sibi tribuunt potestatem in sua corpora, at traditio tam sui, quam suarum rerum, esse non potest sine consensu: ergo &c.

Tertium vim habet à Pauli testimonio 1. ad Corinth. 7. vbi hæc leguntur: *Si vult tantum nubat in Domino*: Quibus ex verbis sic argumentari licet. Velle est consentire in rem volitam: ergo cum ex Pauli sententia, tàm vir quàm fœmina velle debeant, vtriusque consensus est necessarius, vt eorum matrimonium constet.

Quartum, Sacramentum matrimonij est pactio, vt habetur causa 27. qu. 2. can. 45. at pactum definitur esse duorum consensus atque conuentio, lege 1. dig. de pactis, neque enim desponsatio seu sponsalium, ac matrimonij ratio, sine mutua promissione, & vera pactione esse potest: ergo nec sine consensu paciscentium.

Quintum, Sacramentum matrimonij nullum est sine intentione in ministro, saltem virtuali, faciendi quod facit Ecclesia, in suscipiente autem recipiendi effectum Sacramenti, saltem virtute, iuxta definitionem Trid. Concil. sess. 7. de Sacrament. in genere. Sed vir & fœmina, ministri sunt Sacramenti matrimonij, simulque subiectum: ergo carere non debent intentione ad eius validitatem necessaria, sed hæc in consensu est posita, aut certè sine eo esse non potest: ergo &c.

Quid si eorum alter, promissionem acceptet, non tamen ipse repromittat.

Respondet Sanch. lib. 3. disp. 50. nu. 12. eum qui matrimonium est pollicitus, teneri fidem promissi sui facere, non alium qui acceptauit, sine reciproca sponsione acceptantis. *Qui tamen*, inquit Sanch. *si diu differat repromissionem, & matrimonium perficere, censetur illud contemnere, atque ita qui promisit manebit liber ex tacita remissione*, hæc Sanchez.

Mea est opinio, è contrahentibus, vnum obligari non posse, sine altero, causa est, quod contractus matrimonij, instar sit commutationis hypotheticæ, quæ pertinet ad hoc genus pactionis *Do vt des*: ergo si eorum alter, seipsum dare noluerit, nec de facto dederit, deest in altero voluntas tradendi se acceptanti, sed non repromittenti:

A ergo ad nihil obligatur.

Confir. obligatio quæ non est à lege, aut superiore, manat ab obligati voluntate, sed ex hypothesi, qui matrimonium promittit alicui, efficaciter ac validè non vult illud promittere, nisi alter tacite, vel expresse matrimonij fidem ei repromittat: ita Basil. Pont. de matrimon. lib. 12. cap. 4. nu. 2.

Habet tamen hic contractus imperfectus rationem sponsaliorum, à quibus neutri resilire est integrum, sine consensu vtriusque mutuo.

Ratio est, quod in acceptatione promissi alieni, continetur virtualis promissio futuri matrimonij, nam nõ potest sponsio, corporisque alterius tradi-
B tio acceptari, ab eo ad quem dirigitur hæc sponsio, nisi cum voluntate repromittendi, ac tradendi se alteri, at hæc promissio, sponsaliorum nomen habet: ergo implenda est, nisi relaxata eius obligatio fuerit, ab eo cuius interest eam præstari.

QVÆSTIO VIII.

An consensus Coniugum exprimi verbis debeat.

SErmo est de necessitate Sacramenti, eiusque essentia, & quæritur, an adhæc pertineat, vt inter-
C nus consensus coniugum, verbis, aut signis se prodat, & quorundam est opinio, id non exigi, quod in cap. cum locum 14. de sponsal. dicatur, matrimonium solo consensu contrahi.

Dico primò, *Intrinsecum ac essentiale esse matrimonio, vt habet rationem Sacramenti, vt coniuges consensus suos verbis aut signis declarent*: ita præstãtes Theologi Paludan. in 4. dist. 27. qu. 2. art. 2. Sotus ibid. q. 1. art. 3. Comitol. responsion. moral. lib. 1. q. 120.

Probatur, de ratione Sacramenti est, vt sit sensibile, Matrimonium tale non est, nisi consensus interior, aliquo modo se prodat, fiatque visibilis, per signa, nutus aut verba: ergo &c.

D Secundo, est matrimonium traditio reciproca corporum, in ordine ad copulam, saltem potentialem, sed traditio vera esse nequit, & obligatoria, nisi ad alterum directa, ab eoque acceptata: ergo cum dirigatur per verba, nutus, aut signa externa, iisque acceptetur, ea ad essentiam matrimonij pertinebunt vt rationem habet Sacramenti, quare verissime dictum est ab Innoc. III. in sua decretali tuæ fraternitati 25. de sponsalibus quod etsi. *Matrimonium in veritate contrahatur per legitimum viri & mulieris consensum, necessaria tamen sunt, quantum ad Ecclesiam verba consensum exprimentia de præsenti.*

Dico secundò, *Pertinere ad essentiam Matrimo-
E nij, vt est contractus, vt coniuges consensum suum, externo aliquo signo declarent*: quia vera contractus forma, est contrahentium legitima consensio, signo externo declarata, ex quibus componitur actus humanus, qui est emptio, promissio, aut aliquis talis contractus: ergo verba, nutus aut signa, sunt essentialia Matrimonio, vt est contractus.

Confirm. est contractus, signum practicum, quo contrahentes mentem suam sibi inuicem manifestant, ac iura commutant: ergo tam consensus, quam signa sunt de eius essentia.

Dico tertiò, *Signa illa externa non necessario esse verba*, nam muti, valide contrahunt, vt est in de-

cretali Inn. III. cũ apud sedẽ 23. de spõsal. *cum quod verbis non possunt, signis valeant declarare*, & clarius his verbis cap. tuæ fraternitati 25. eiusd. tituli. *Surdi & muti possunt contrahere matrimonium per consensum mutuum sine verbis, & pueri ante annos legitimos per verba sola non contrahunt, cum intelligantur minimè consentire.* Non sunt ergo voces & verba, matrimomio essentialia, cum muti naturæ vitio, loqui nequeant, quos tamen maritos esse posse, declarat Innoc. A

Secundo, secundum Ambros. lib. de virginitate & refertur causa 27. qu. 2. can. 45. si quippe, sponsi contrahere possunt per solam copulam, affectu maritali susceptam, quod tamen post Concil. Trident. non sufficit sed copula non est oratio verbis comprehensa, non sunt hæc ergo, necessitate Sacramenti ad matrimonium necessaria. B

Dico quartò, *Decere tamen, vt à sanis, quantum fieri est, voces exprimendis animi sui notionibus adhibeantur.*

Primo, quia ita omnis aditus errori præcluditur.

Secundo, quia per eas, Ecclesia de voluntate contrahentium ac consensu certior redditur, quam per nutus.

Dices secundum Innoc. III. in cap. cum sedem 23. de sponsalibus: *Sufficit ad Matrimonium, solus consensus illorum, de quorum, quarumque coniunctionibus agitur:* Et quamuis cap. 25. eiusd. tituli idem asserat verba esse necessaria, nõ tamẽ absolute esse talia, & ad essentiam Matrimonij pertinere, indicant adiunctæ voces hæ duæ: *Quantum ad Ecclesiam*, frustra: ergo verba à nobis signa aut nutus postulantur ad Matrimonij essentiam. C

Neganda est Conseq. nam in priori can. particulâ (solus) non excluduntur verba omnia, & signa, sed tantum determinata & certa.

In secundo, fit verborum specialis mentio, non signorum, & nutuum, quia illa, ad probationem matrimonij, maiorem vim habent, quam signa quælibet alia, hæc ergo particula (quantum ad Ecclesiam) non essentiam & naturam matrimonij, sed eius probationem, ac fidem respicit, in foro externo.

Patet ex dictis consensus coniugum reciprocos, esse causam non tantum efficientem & extrinsecam matrimonij, vt est Sacramentum, sed etiam formalem & internam, nam consensus mutui in traditionem corporum, verbis declarati in probabili sententia, sunt sibi inuicem forma, & materia in hoc Sacramento. Vt autem matrimonium sumitur pro coniunctione maritali viri & fœminæ, consensus vtriusque est tantum eius causa extrinseca & efficiens, quia hæc coniunctio, est aliquid morale, de cuius essentia non est entitas vlla physica. D

E

QVÆSTIO IX.

An consensus vtriusque debeat simul existere, vt matrimonium valeat.

Dico primò, *Non esse necesse, vt matrimonium valeat, vtriusque coniugis consensum esse actu simul.*

Primo, quia matrimonium per procuratores potest contrahi, at cum id accidit, vtriusque coniugis consensus non necessario sunt simul, cum possint ambo ab inuicem loco esse dissiti, & cum eorum nomine, procuratores contrahunt, eorundem consensus non est simul; ergo vt matrimonium valeat, non est necesse, consensum vtriusque coniugis actu simul existere.

Secundo, Matrimonium essentialiter est contractus, atqui non est necesse consensum contrahentium esse actu simul, vt inter eos esse contractus possit firmos, ac ratus, nam quid vetat absentes contrahere, eumque qui Romæ versatur approbare voluntatem mercatoris, qui Mediolani degit, super pretio, quo hic rem certam alteri, qui est Romæ vult vendere? quod cum facit, haud dubie cum altero contrahit, remque eius emit, & tamen venditor, vt pote eorum, quæ cum emptore, Mediolani geruntur suo nomine nescius, actu in venditionem non consentit: ergo de ratione non est contractuum, vt consensus contrahentium actu simul, eodemque tempore existant, consequenter nec hoc matrimonium exigit: ita Sanchez lib. 2. n. 12. & 13. vbi sic ait.

Tertio infertur satis esse si ficte, vel metu consentiens, post vero assensum prabeat, quocunque temporis spatio interiecto, quia quando vnus adfuit consensus, oportet alterum absque longa mora consentire vt prior consensus virtute maneat. Hæc ille, eiusdem opinionis est Gutierrez de matrim. cap. 46. n. 14. Ægid. de Coninch. disp. 24. dub. 7. & alij apud illos.

Dico secundò, *Ad valorem matrimonij satis esse, si consensus contrahentium, moraliter sint simul.*

Ratio est, quod tum coalescere possint in vnum contractum.

Confir. non maior vnio postulatur inter partes contractus, consensus scilicet vtriusque partis, ex quibus ille componitur, quam inter Sacramenti partes cernitur, at has sufficit, vt Sacramentum conficiant, moraliter sibi præsentes esse: ergo, &c.

Tunc autem moraliter erunt hi consensus partium sibi coniuncti, cum alter alterum non præcedet magno interuallo temporis quale est anni vnius, opinione Ledesmæ de matrim. dub. 15. duorum, secundum Henriq. lib. 11. cap. 3. n. 6. Liberaliores æquo sunt Sotus in 4. dist. 27. q. 1. ar. 3. Lop. in instruct. par. 2. cap. 39. cum septennium negant maius esse spatium, quam sit necessarium, vt inter viri & fœminæ consensus, moralis simultas intercedat. Ego cum Petro Ledes. de matr. q. 45. art. 3. dub. 2. existimo rem totam viri prudentis arbitrio committendam esse: Vniuerse hoc dici potest, consensus tum præsentes esse, quando saltem habitualiter existunt. Existere autẽ hoc modo, quãdo non sunt reuocati saltem implicite. Reuocari verò cum partes consentiunt in alterum vel alteram, aut cum tempus ad contrahendum præstitutũ, est elapsum. Nã hoc ipso quod quis promissa non implet de contrahendo, tempore præstituto, censetur eius consensus habitualis desiisse, & loco coniugis quam sibi ante adamauerat, aliam ambire. Quod si nullum tempus definite præscriptum esset perficiendo contractui matrimonij, esset prudentis illud determinare, eoque elapso is per quem stabit, quominus redigatur in actum, censebitur non perseuerare amplius habitualiter in suo consensu, sed eum implicite reuocasse,

QVÆSTIO X.

An Matrimonium possit sine coniugum consensu subsistere, Deo, aut Ecclesia illum supplente.

MAtrimonij ratio duplex est, prima in contractu est posita, qui sit de eorũ genere qui explicantur his vocibus, *De vt des*, alter in statu permanenti consistit, ordinato ad susceptionem prolis, eiusque educationem, iuxta multiplicem hanc matrimonij notionem ad propositam quæstionem, non vna sed multiplex debet esse responsio.

Prima Assertio, *Si matrimonium pro contractu sumitur, consensus contrahentium, propriè & formaliter sumptus, suppleri à Deo non potest.*

Primo, est consensus coniugum causa non modo effectiua matrimonij, sed etiam formalis, at hæc à Deo suppleri nequit.

Secundo, res esse non potest, sine eo quod ad eius essentiam pertinet, sed consensus coniugum matrimonio est essentialis ac intrinsecus, ex dictis antea: ergo eo sublato matrimonium corruit.

Tertio, implicat actum vitalem, quà talis est, suppleri à Deo, sed consensus coniugum vt sic, & formaliter, est actus vitalis: ergo talis, quem supplere Deus nequeat.

Secunda Assertio, *Matrimonium secundo modo acceptum pro statu firmo & stabili, fieri à Deo potest viro & fœmina nihil operantibus.*

Probatur. coniugium hoc modo sumptum, status est, in quo coniuges, mutuum habent dominium in sua corpora: ergo si coniugibus, non modo nihil operantibus, sed etiam reclamantibus, ac inuitis, potest Deus iisdem dare potestatem in sua corpora, potest quoque independenter ab illis, supplere consensum matrimonij, sed potest primum, vt enim in eius manu est rerum vniuersitas: ita & coniuges, ergo Deus inuitos matrimonio sic copulare poterit, vt mulier sit viri vxor, & vir mulieris maritus: ita Victor. in relect. de matrim. parte 1. nu 4.

Probatur secundo, supplere Deus potest efficientiam causæ secundæ, sed consensus coniugum effectiua causa est istius vinculi, iuris & obligationis: ergo &c.

Obiicies, finis matrimonij est amor mutuus, & propagatio sobolis, quæ duo esse nequeunt Deo supplente consensum viri & fœminæ.

Neganda est Minor, cum enim in manu Dei, cor sit humanum, quocunque vult illud inflectere, viroque ac fœminæ, amorem erga sese mutuum, curamque susceptæ, aut suscipiendæ prolis, quantam oportet, potest imprimere.

Assertio tertia, *Potestas humana nulla, matrimonio coniungere inuitos potest.*

Primo, quia repugnantes, seiungi ab inuicem vir, & fœmina nequeunt, authoritate alterius quam Dei, ergo nec coniungi.

Consequent. probatur, omne vinculum, quod humana constitui potestate est idoneum, eadem quoque potest dirimi, *per quas enim causas quid ponitur, per easdem & tollitur de regul. iuris reg.* 1. Sed matrimonium ratum, humana authoritate, partibus inuitis solui nequit, est enim perpetuum, ac sola alterutrius morte soluendum, iuxta illud Matth. 9. *Quod Deus coniunxit homo non separet*: ergo nec

A eadem authoritate, potest inter inuitos, ac sibi voluntate discrepantes constitui.

Secundo, si quo tempore, Petrus v. c. Mariam sibi consociat, eandem summus Pontifex, Ioanni addiceret, esset hæc aut duorum vxor, aut nullius. Probatur quia hic causæ sunt duæ, effectiuæ matrimonij, eæque sufficientes & idoneæ, nempe voluntas Pontificis, & consensus partium: ergo vel vtraque habet effectum, & sic Maria vxor erit duorum, vel sese mutuo impedient, & tunc nullum erit matrimonium.

At enim, inquies, Papæ voluntas, anteponenda est consensui partium, cum superior subditum authoritate superet.

B Sequela est neganda, primo, quia cum Episcopi in sua Diœcesi, in causa salutis publicæ, idem possint, quod Pontifex in vniuersa Ecclesia, nisi specialiter hoc sibi reseruauerit, dicendum esset ab iis peræque ac à Pontifice, inuitos matrimonio coniungi posse, quam est id vero parum credibile?

Secundo, cum. Deus, & natura, matrimonium in eos vsus instituerint, qui non nisi à voluntariis possunt exigi, vt est debiti redditio, mutua cohabitatio, prolis susceptio, & educatio, non est in hac causa, præ contrahentibus, audiendus Pontifex, cum illorum, non istius res agatur.

Quid? quod illi, quemadmodum Deo, non sunt viri & fœminæ corpora obnoxia, vt de iis arbitra-
C tu suo disponere queat in ordine ad vsum matrimonij, quod iis, amorem erga se mutuum imprimere, quod eosdem è nolentibus volentes, ex inuitis ac repugnantibus, spontaneos reddere nequeat.

Obiicies, ab vno in alium transferre rerum dominium, magistratui tam Ecclesiastico, quam ciuili licet, ex iusta causa: ergo & corporum.

Neganda est conseq. disparitatis causa est vnica, nempe quod magistratus in externa, ratione finis politici quem spectat, ius ac arbitrium habeat non in corpora, cum vsus eorundem non sit ita in eius potestate, nisi in casu quo periclitaretur Respublica, vt enim eam quisque tueri, ac propugnare debet, proprij capitis periculo, ita & eo loco col-
D locari à magistratu potest, vbi certo occumbet, v. c. in capite exercitus, vbi ardet pugna, in statione aleæ plenissima. Deinde translatio dominij bonorum externorum, quæ fit inuito proprio Domino, non pugnat cum fine possessionis eorundem, nam tam est vsui domus, aut seruus, acquisitus contra voluntatem Domini, quam si vtrumque eo consentiente, ac probante fieret, quod de viro & vxore, in ordine ad matrimonium dici non potest, nam sine eorum voluntate constare nequeunt mutua eorundem erga se inuicem officia, prolis susceptio, eiusdem educatio, vnde coniunctio maritalis, appellatur coniunctio amoris.

Assertio vltima, *Matrimonium vt est vinculum
E viri & fœminæ inter se, seu moralis coniunctio, suppleri non potest à Deo*, quia quæ moralia sunt, entitatem realem non habent, aut si quam habent, ab opinione hominum pendet.

Secundo, est hoc vinculum relatio viri ad fœminam, vt ad aliquid, in quod habet dominium, cum subiectione tamen aliqua eidem fœminæ, & vice versa, fœminæ ad virum, cum eisdem respectibus. At relatio esse nequit sine suo fundamento, quod est consensus mutuus coniugum, quem Deus supplere non potest: ergo &c.

Secundo, est hoc vinculum, essentialiter vnio voluntatum inter se, eaque indissolubilis, orta ex consensu præuio contrahentium, at hæc vt sic sup-

pleri à Deo non potest: ergo nec mattimonium vt est vinculum formalitet.

QVÆSTIO XI.

In quid ferri debeat consensus contrahentium, seu quod nam sit obiectum consensus eorum.

DIco primò, *Consensum coniugum, expresse non debere ferri in copulam, vt redigendam in a-ctum.*

Primo, quia constat matrimonium cum hac conditione initum, vt non teneantur coniuges sibi obseqoi in petitione, aut redditione debiti, esse validum: ergo obiectum consensus coniugum, non est copula, vt in actum redigenda, consequentia est certa.

Antaccd. probatur, conioges possont inter sa contrahere, cum intentione & voluotate seruandæ castitatis, aut capessendæ Religionis.

Primo, quia intendere potest quilibet, quod ei de iura licet, modo na cum damnn tertij id accidat, at cuique est permissum, ante consummationem matrimonij, religionem ingredi: ergo & matrimonium contrahere, cum obligatioue, vt vterque aut saltem eorum alter, noo reneatur reddere debitum nec petare.

Secundo, quia Dominium separati potest ab vsu rei, & dari cum obligatione non vtendi dicta ra, in quam talc dominium cadit: ergo & corpora, sina voluntatc, vt corpora sibi inuicem seruiant in te matrimonij. Quod autem Dominium sit separabile, ab vsu rei.

Patet primo, in Religione Minorum, cui permissus est vsus rerum, quibus donatur gratis ac liberaliter, non autem dominium. Huius sententiæ authores primi, ac pattoni, Romani Pontifices, Nicol. III. in Eatrauag. exiit qui seminat de verb. significat in sexto, postea Clemens V. in Clementina exiui de Paradiso eod. tit. Anta Nicol. in eadem sententia fuere Innoc. IV. Alexand. IV. Gregor. IX. qui omnes docuere: *Dominium rerum, quibus Franciscani vtuntur, ad Papam pertinere, non autem ad eorum Congregationem*: & in Concil. Lateranensi sicut refertur in capite Monachi. secundo, tituli de statu Monachorum: Monachis permittitur habere cũ licentia Abbatis, *peculiũ pro iniuncta administratione*, & tamen eius dominium penes conuentum remanet, oam vt habet Innoc. in cap. cum olim da priuileg. *Monachus quidquid acquirit, acquirit non sibi sed Monasterio*, quæ omnia indicant, verissime dictum esse, dominium esse ab vsu separabile, ac ptoinde in matrimonio, translationem esse posse cotporum, absque eo quod reuocari debeat ad actum.

Confirmatur, si ad essentiam matrimonij pertinet, vt contrahentes actu & expresse ferantur in copulam carnalem, vt reuocandam ad actum, erit contra eius sobstantiam, ea mutuo consensu seruare continantiam, quod falsum esse, infinita docent aexempla Sanctorum, vt Henrici primi, & Cunagundis Reginæ, Eduardi Anglorum Regis, Elaearij & Delphinæ, quos constat post contractum à se matrimonium, Deo continentiam vouisse.

Tertio, intertogatus Pontifex quid ai consulendum esset, qui cum cuidam mulieri de contrahendo matrimonio fidem dedisset, sequa cum ea intra biennium per verba de præsenti contractutum, præstito iuramento firmasset, propositi sui pertæsus, ad alia vota aspirabat. Respondit in cap. commissum 16. de spõsalibus. *Quod tutius est ei (religione iuramenti seruata) prius contrahere, & postea si elegerit, ad religionem migrare.* Hinc enim sic argumentamur. Qui cum voluntate religionis ineundæ. matrimonium contrahit, in eo, castitatem se seruaturum secum ipse, expresse vel tacita proponit, at huic proposito, est proprij cotpotis traditio, ad matrimonij actualem vsum opposita, vt patet, cum per eum omnis coniugibos ad religionem intercludatur aditus, non est argo essentiala matrimonio vt coniugum consensus expresse feratur in copulam, vt redigendam in actum.

Dico secundò, *Coniugalem copulam explicite volitam, carnalem autem tantum implicite, esse secundum quesdam obiectum consensus contrahentium*: Ita D. Thom. 3. parte q. 29. art. 2. & q. 48. addition. art. 1. Valent disp 10. q. 3. punc. 5.

Probatur primo. quia vir & fœmina consentire debent in cõtu actum matrimonij, hic: autem essentialiter includit copulam coniugalem, id est vinculum quo coniuges inter se ligantur, fiuntqoe vna caro, translato hinc inde corporum dominio.

Secundo, id est obiectum consensus in matrimonio, sine quo asse hoc nequit, sed matrimonium esse non potest, sine consensu in copulam coniogalem, est hæc ergo obiectum consensus conttabentium.

Minor probatur, copola coniugalis, materialiter est traditio ipsa mutua corporum, at hæc proprie est obiectum consensus coniugum, ergo & copula coniugalis.

Maior est certa, Minoris veritas sic ostenditur Matrimonium stare nequit, nisi consensus qui verbis exprimitur sit verus, nam falsitas formæ Sacramentum reddit nullum. Sed hæc verba *Accipio te in meum, accipio te in meam*, significant traditionem corporum, ac proprij eorum dominij, vera est ergo minor propositio.

Pars secunda Assertionis fuit, carnalem copulam implicite, obiectum esse consensus coniugalis, probatur hæc vero hoc modo, qui consentit in causam, virtualiter & implicite consentit in effectum, sed copula coniugalis, præbet ius, & obligationem ad carnalem, ergo carnalis implicite & interpretatioe cadit sub voluntatem, cum datur consensus in coniogalem.

Patet hinc primo, consentire coniugas necessario, in mutuam traditionem suorum corporum, ad vsum coniugalem, quia in ea traditione dominij propriorum cotporum, consistit essentia matrimonij.

Secundo, in matrimonij vinculum ex natura suâ perpetuum.

Tertio, in obligationem reddendi debiti, id est non nagandi vsum am corporis sui alteri, cum debite petetur.

Quarto, in bona tria matrimonij, quæ sunt fides, proles, Sacramentum, de quibus nos postea.

Obiicies, Beata virgo verum contraxit matrimonium, & tamen nunquam consensit in copulam carnalem, ne quidem implicite, nam hoc perfectæ eios virginitati derogasset.

Respondet Diu. Thomas 3. parte q. 29. art. 2. B. Virginem non nisi post nuptias, cum B. Iosepho contractas, virginitatis se voto obligasse, itaque cum sunt factæ, consensisse in coniugalem copulam, non autem in carnalem, nisi cum condi-

tione, si Deo placeret. Dicunt alij, B. Virginem longo ante nuptias spatio, virginitatis voto obligatam fuisse, ab eo tamen, nullum matrimonio eius impedimentũ iniectum esse, eo quod diuinicus edocta fuerit, nihil sibi nec virginitati suæ metuendum esse à Iosepho, viro integerrimæ innocentiæ. Quare quod Hieronymus ait in cap. 5. 1. ad Timoth. Vouentibus virginitatem, non solum nubere, sed etiam velle, damnabile esse, de nostri similibus, id est ad peccandum, naturæ quodam impetu pronis hominibus, intelligi debet, qoos etsi cæteræ deessent illecebræ peccandi, quæ in hac morum ac temporum corruptela, multæ sunt ac variæ, ipsa tamen natura, accisa culpa primigenia, ac actualibus: in certum exitum, aut certe eius periculum tractura esset.

Respondent alij, consensum in copulam carnalem, ne quidem implicitum, esse de essentia matrimonij, sed tantum in ius, & obligationem ad illam, quod cum neque virginitati nec voto illius repugnet, facile est intelligere quomodo Beata virgo salua virginitate potuerit verum matrimonium cum Iosepho contrahere.

Quod autem de matrimonij essentia, non sit consensus, etiam implicitus ad copulam, probat hoc argumentum. Id matrimonio duntaxat est intrinsecum, quod significatur verbis, qoibus communiter matrimonium solet in Ecclesia Dei contrahi *Accipio te in meum, accipio te in meam*, at his traditio dominij in corpora exprimitor, non copula, ergo consensus in istam, vt actu futuram, non est matrimonio intrinsecus,

---

QVÆSTIO XII.

An oporteat coniuges consentire expresse in fines matrimonij, eosque intendere.

TRiplex potest esse intentio, & finis eorum qui matrimonium contrahunt, Prolis susceptio, fornicationis remedium, gratiæ consecutio.

Secundo, de matrimonio sermo esse potest, vt est contractus, aut Sacramentum.

Tertio, quæri potest, an sit necesse hos omnes fines intendere positiue, an contra negatiua intentio non sufficiat.

Dico ergó primò, *Finem matrimonij, vt est contractus, esse mutuam traditionem corporum, ac animorum vnionem inter se*, quia finis matrimonij vt est contractus, est id, cuius caosa celebratur, & ad quod refertur, at talis ast traditio corporum, ac coniugum inter se vnio: ergo &c.

Dico secundò, *Coniuges debere expresse intendere hunc finem*, quia contrahentes dum contrahunt, velle debent, id quod est de essentia contractus, quem celebrant, at traditio mutua dominij corporum, ast assentialis contractui matrimonij: ergo &c.

Dico tertiò, *Finem matrimonii, vt est Sacramentum, esse sanctificationem coniugum, & hanc, non necessario appetendam esse expresse, & actu.*

Pars prima probatur, finis Sacramentorum proximus, est iostificatio fideliom, remotus Dei honor, sed matrimonium est Sacramentum: ergo.

Secunda pars est, item aperta. Quam enim pauci sunt in Dei Ecclesia, qui de gratia consequenda cogitant, cum contrahunt? quam pauci, maxime **A** inter rudes, & indoctos, qui Sacramenta, & præcipue matrimonij, ad sanctificationem animæ instituta esse sciant? hanc ergo non intendunt, cum intentio finis esse, sine eius cognitiooe præuia, in intendentis animo nequeat.

Dico quartò, *Finem matrimonii vt est institutum in natura officium, qui est concupiscentia remedium, ac susceptionem prolis, expresse ad eius valorem, intendendum non esse.*

Pars prima probatur, nam naturâ, cuique est insitum se tueri, ac immortalitatem consequi si liceret: ergo cum in se nemo id possit, assequi hoc ipsum in prole conatur, sane hunc finem matrimonij esse indicasse Deus videtur Gen. 2. his verbis: *Crescite & multiplicamini &c.* Adamus item ibid. **B** cum virum & fœminam dixit, *futuros in carne vna duos*, nempe per copulam.

Pars secunda ostenditur. Ex probabili multorum opinione, matrimonium potest contrahi valide, cum hac conditione, vt neuter teneatur alteri debitum reddere, seu vt vterque teneatur castitatem seruare. Ita Paludan. in 4. dist. 30. q. 2. art. 1. conclus. 2. Coninch disp. 24. dub. 4. nu. 43. ergo cum hic finis, seu intentio, susceptionem prolis excludat, non est ad valorem matrimonij oecesse, concupiscentiæ remedium, ac liberos in matrimonio actu, & exprasse intendere.

Consequent. est euidens Antec. probatur, ma- **C** trimonio ea potest apponi conditio, quæ eius essentiæ non est opposita, at præsens est istiusmodi. Probatur, qoæ conditio matrimonio iam contracto oon repugnat, nec eios substantiam destruit, hæc contrahendum non impedit, at possunt coniuges de mutuo consensu, manente matrimonij vinculo vouere continentiam omnimodam, aut ad tempus: ergo & ante contractum.

Secundo potest aliquis, ad compescendos concupiscentiæ motos, quos acres, & frequentes experitur, deligere sibi coniugem sterilem, quia liberos nullos appetit, quod iis alendis non sit satis, ob inopiam, quæ tamen ad concupiscentiæ, ac tentationum remedium sufficiat, at electio fœminæ ste- **D** rilis, quæ ad conceptum oon sit idonea, ac puerorum ex ea suscipiendorum exclusio, actus sunt, cum iotentione expressa habendæ prolis incompossibiles, cum vnus alterum destruat: ergo non est necesse ad valorem matrimonij, actu & expresse, in eo contrahendo, proles intendere, imo si fides est Rosellæ v. Debitum nu. 11. Nau. cap. 16. nu. 33. Palud. in 4. dist. 31. qu. 3. art. 1. concl. 5. dum coniuges vtuntur matrimonio', licitè optare possunt sibi liberos non nasci.

Confirm. etsi finis suscipiendæ prolis desit, remanere tamen possunt alij doo fines matrimonii, tam vt est Sacramentum, qoam contractus, qooa licet intendere priore omisso, cum ex cap. commissum 16. de sponsalibus, matrimoniom possit in aliquo casu contrahi, cum animo illud non con- **E** summandi.

Dico quintò, *stare tamen matrimonium non posse cum voluntate contraria bono Sacramenti, prolis aut fidei*, ita Gregor. eius nominis nonus in soa decret. si conditiones septima, de conditionib appositis, in hæc verba. *Si conditiones contra substantiam coniugii inserantur, puta si alter dicat alteri, contraho tecum si generationem prolis euites, vel donec inueniam aliam honore vel facultatibus digniorem, aut si pro quæstu adulterandam te tradas, matrimonialis contractus, quantumcunque sit fauorabilis, caret effectu.*

Secundo, est perpetuites, matrimonio essentia-

A lis ac intrinseca, nam est essentialiter repræsentatio vnioois Christi cum Ecclesia, quæ est futura perpetua, cum portæ inferi aduersus eam non sint præualituræ: ergo velle implicite, vt Sacramentum matrimonii, definiatur certo tempore, quoad vinculum, est velle contraria eius essentiæ, ac proinde illud non contrahere.

QVÆSTIO XIII.

An Parocho constare debeat de partium consensu inter se.

RESpondendum est affirmatiue, quia certus esse debet de validitate matrimonij, inter contrahentes: ergo de eorum consensu, cum sine eo non subsistat. Hæcque est causa, cur ex eis, Sacerdos lingua vernacula, sciscitari debeat, ex sponso quidem, num in animum induxerit, fœminam quam præsentem habet vxorem sibi adiungere, eique fideliter præesse, sicut Adam Euæ, ac tanquam infirmiori vasculo muliebri (vt D. Petrus loquitur) parcere, eam vt seipsum, vitamque suam diligere, cum ea, honestè, ac perhumaniter, vsque ad mortem viuere, quo annuente præstiturum omnia, sponsam similiter interrogat Sacerdos, an velit præsentem N. in legitimum maritum habere, ei fideliter cohabitare, ei obedire, vt Eua Adæ, eum obseruare, vt Sara Abraham, [illegible] eo viuere, dum vita superstes erit, qua resp[illegible]dente, certum id sibi esse, dexteras vtriusque sponsi iungit, annuloque inuicem tradito, quid vtrumque significet aperit. Manum quidem porrectam indicare, quod coram Deo, & Ecclesia, ambo se sponsi quasi iureiurando deuinciant, alterum ab altero nunquam, ne in rebus quidem aduersis secessurum, sed in hac initi matrimonii societate, ad extremum vsque vitæ diem, constantissimè perseueraturum.

Annulum autem, rotunditate formæ quam gerit, innuere mortalibus, quam sponsi sibi in Matrimonio fidem dant mutuo, principium quidem habere posse, sed non finem.

An autem hæc Parochos facere necessario oporteat, ad fugam culpæ Doctores magna animi contentione disputant, omniumque fere est opinio, eos ad id teneri sub peccato veniali, testes Ægid. de Coninch. & Diana, ille disp. 27. dub. 8. concl. 4. num. 74. Iste tractatu 4 de Sacramentis resolutione 294 Ego, quod eorum bona pace, veniaque sit dictum, credo, omni culpa Parochum vacare, etsi sponsos de consensu suo non interroget, sitne liber, an coactus, spontaneus, ac precibus, aut minis extortus, quia aliunde quam ex eorum ore, de eius natura consensus, ac qualitatibus, constare ei potest quam plenissime.

QVÆSTIO XIV.

An valide contrahant, qui putant, falso tamen habere se aliquod impedimentum dirimens.

TAles inualide contrahere, scripsit de Coninch. de Sacram. disp. 24. dub 6. num. 52.

Secus quam ille opinantur, Sanch. lib. 2. disp. 33. num, 2. Gutier. de matrim. cap. 47. num. 1. animi mei sensum complectar assertione duplici.

B Prima Assertio, *Qui existimat teneri se impedimento, à quo, matrimonio contrahendo obstaculum naturale, aut Ecclesiasticum oritur, scitque illud sic contractum non valere, non potest cum eo impedimento, quod reipsa est nullum, contrahere.*

Probatur, contractus consensum exigit contrahentium, At hic non fertur in rem impossibilem, & quæ pro tali cognoscitur non ergo consentire in matrimonium coniuges possunt quod iudicant fore nullum.

Confir. est matrimonium contractus, de eorum genere qui explicantur his vocibus, *Do vt des*, at cum interuenit impedimentum aliquod dirimens, non possunt coniuges sua sibi corpora dare mutuo, cum id ius naturale, aut Ecclesiasticum impediat C vt supponimus: ergo cum impedimento dirimente, quo falso tamen, & cum errore animi, contrahentes existimant se teneri, valide contrahere, & cum effectu nequeunt, nemo enim potest seriò intendere, quod omnino credit esse sibi impossibile.

Obiicies, possunt contrahentes, dare velle actioni suæ vim tantam, quanta est in eorum potestate. At ex hypothesi, quod impedimentum non sit verum, sed tantum ex errore apprehensum pro vero, nihil operabitur si consensus suos valere sponsi tantum velint, quantum naturâ sua ad translationem dominij mutui corporum suorum valent: ergo tale impedimentum matrimonio non of-D ficiet in eo casu,

Maior est neganda, nec enim sponsis est integrum, contrahere velle quantum possunt, cum omnino credunt se non posse, quia voluntas non fertur nisi in id, quod ei per intellectum proponitur vt appetendum, cuiusmodi tantum esse id solet, quo tanquam possibili, ac sibi vtili, frui potest, sub aliqua ratione boni.

Secunda Assertio, *Cum vir & fœmina ambigunt, an inter eos, fœdus intercedere matrimonij valeat, & nihilominus illud si possunt, inire volunt, matrimonium eorum est ratum, ac validum.*

Ratio est, quod matrimonium cum conditione E de præsenti initum valeat, si hæc subsistit, cum fit, at sponsorum consensus, in casu dubii quod eis occurrit, an vere in eos cadat obex aliquis, quo retardentur legibus Ecclesiæ, consociare se iure matrimonii, sponsorum inquam consensus est hypotheticus, explicandus hoc modo, si nihil obstat, quominus vnà, coniugii societatem coire nobis liceat, vere & ex animo illam inimus: ergo cum nihil simile, se illorum voluntati obiiciat, est eorum coniunctio futura rata ac valida, quandoquidem vt supponitur impedimentum quo se teneri putant, reale non est, ac verum.

QVÆSTIO XIV.

Quid consulendum sit ei, qui contraxit cum duabus successiue, cum secunda vere, & adhibito consensu debito, cum prima sine illo & fictè.

RAtio dubii est in eo, quod vna quidē ex parte si hic cohabitauerit primæ, eique dabitum reddiderit reus erit læsæ castimoniæ, vere& coram Deo, fornicator, cum matrimonium nullum fuerit. Aliunde autem, si res in iudicium Ecclesiasticum reducatur, compelletur ab Ecclesia per censuras, & excommunicationem ad cobabitandum primæ vxore secunda deserta vt habetur cap. is qui, & cap. tuam de sponsalibus cum Ecclesia tantum iudicet secuodum allegata & probata.

Respondendum, talem vxori primæ cohabitare, nec debere, nec posse, multo minus debitum ei reddere, consulendum ei proinde esse, vt excōmunicationis sententiam potius humiliter ferat, quam cum ea cobabitet, & fornicetur D. Thom. q. 45. art. 5. ad 3. cum communi sententia. Quare errauit Magister cum dist. 28. asseruit, ei in tali caso licere obedire præcepto Ecclesiæ, & vxori primæ debitum reddere,

Nostra tamen seotentia definita est ab Innoc. III. in cap. Inquisitioni 44. de sententia excom. his verbis: *Inquisitioni tuæ respondentes credimus distinguendum, vtrum alter coniugum, pro certo sciat impedimentum coniugii, propter quod, sine mortali peccato, non valet carnale commercium exercere, quamuis illud apud Ecclesiam probare nō possit, an non sciat pro certo, sed credat. In primo casu debet potius excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quam per carnale commercium peccatum operari mortale.*

Fatentur tamen omnes, teneri istum parere Ecclesiæ præcepto in omnibus, præter quam in redditione debiti, vt in mutuis obsequiis & similibus.

Asserit Palud. illi consulendum esse in tali casu vt petat absolotionem excommunicationis à summo Pont. Verum hoc consilium videtur inutile, nam summus Pontifex noo potest alio modo absoluere ab excommunicatione illa, qoam subaodiendo, si res ita se habet, vt dicitur, ita tamen, vt scandali vitandi causa, quandiu veritas probari oon potest, sententiæ excommunicationis pareat in foro externo, abstinendo à communione Sacramentorum, & diuinorum coram aliis, & clam ea illi permittendo. Verum hæc omnia illi licent sine Pontif. absolutione, cum enim ex suppositione, prima vxor. non sit vera & legitima, sed secunda, illa excommunicatio sub cuius pœna tenetur cohabitare primæ vxori, habet tantum vim in foro externo, noo in conscientia: qoam vt euitet duo ei tantum media supperuot, primum est, vt si matrimonium non sit consummatum, ingrediatur Religionem. Alterum quod coosulit D. Thom. vt in regionem longinquam fugiat, in qua ignotus lateat.

Quid si maritus asserat defuisse sibi in Matrimonij contractu interiorem consensum, etiamne vxori fas erit, fidem ei id asserenti dare?

Respondendum licere, si iudicio viri prudentis & pij, sit probabile, id quod vir narrat, habere speciem aliquam veri. Non licere autem, si hoc non sit eo modo probabile, sed adulteram censendam esse fœminam, si ad secundas nuptias transeat A in quibus neque petere neque reddere debitum poterit. Rosella Matrimoo. 4. parag. 3. Syln. matrim. 4. q. 9.

Iudicari aotem potest id esse probabile, si statim postquam vir contraxit indicauerit suam deceptionem, & cum alia contraxerit, aut religionem ingressus fuerit, aut susceperit ordinem sacrum.

Secundo, si deceptionem postea iuramento confirmet, licet neu statim eam declarauerit, & sit fide dignus. Denique si adeo dispar est viri & fœminæ conditio vt non sit verisimile, illum vere voluisse cum ista matrimonium contrahere. Et in hoc casu, potest vxor, si vir nolit de nouo contrahere, transire ad secunda vota, aliique viro nubere, B idemqoe viro omni est lege permissum respectu coniugis.

QVÆSTIO XV.

Quid consulendum sit coniugibus, cum adhibent in contrahendo verba dubia, & ad expreßionem mutuæ vtriusque voluntatis ambigua.

C PRima Assertio, *Cum dubia est verborum significatio, standum est in foro conscientiæ intentioni proferentium, in externo sententiæ Iudicis.*

Probatio primæ partis petenda est ex cap. intelligentia 6. tit. de verborum significat vbi sic legitur: *Intelligentia dictorum ex causis est adsumenda dicendi quia nō sermoni res, sed rei est subiectus sermo.*

Secundo, contractus ex intentione contrahentium vim habent, obligatio enim omnis quæ non nascitur à lege, aut voluntate superioris, oritur ex propria, sed Matrimonium contractus est: ergo verba quibus fiet, alium sensum habere non debent ab eo, quem contrahentes intendunt.

Secundæ partis, sunt hæc firmamenta.

D Primum, Iudicis est explicare ius ambiguum: ergo verba contrahentium in eum sensum sunt capienda, quæ hic ea intelligenda esse iudicauerit non alio.

Secundum ad Iodicem pertinet lites componere, rempublicam regere, vtrumque fit sedatione iurgiorum, quæ inter Coniuges esse queunt, ex ambigua vocū notione, quibus in cōtrahendo hi sunt vsi, est hoc argo propriū eius munus, sensū vocibus maxime proprium & vsitatum tribuere, quem habent ex instituto hominum: Ita Alexand. Papa III. in cap. ex litteris 7. de spoosal. interrogatus enim à Cantuar. Arebiep. in quam partem trahenda verba forent contrahentium, cum sunt obscura, respondit. *Ad communē verbi intelligentiam recurrendum esse, cogendosque ambos verba prolata in eo* E *sensu retinere, quem solent recte intellegentibus generare.* Deinde est hæc in explicatione orationis, aut vocis dubiæ adhibenda cautio, vt verba tam præcedentia, quam quæ in eiusdem orationis serie, ac contextu sequuntur, causasque dicendi omnes, exploret Iudex cap. intelligentia 6. de verborum significat. & cap. sollicitæ 6. de maiorit. & obed.

Quod si ne sic quidem, elucescit via verbi, quo redditur oratio ambigua contrahentium, iudici inclinandum ei erit in fauorem matrimonij vt habetur in cap. finali de sentent. & re iudicata.

QVÆSTIO XVII.

Quæ sint signa ex quibus præsumere solet Ecclesia, fieri consensum de præsenti in Matrimonium.

PRæcipua quatuor, primum est, matrimonij consummatio per copulam, post sponsalia de futuro, in his maxime locis in quibus non est receptum Concil. valentque proinde clandestina coniogia: habetur in cap. veniens, cap. is qui fidem, 30. & tua nos fraternitas 26. de sponsalib. Nam ne vir & fœmina peccasse videantur, præsumit Ecclesia, talem copulam ex affectu maritali profectam esse, ac cum intentione vera faciendi matrimonij cap. veniens 15. de sponsal. quæ causa est, cur contra eam præsumptionem, nō admittatur vlla probatio: Gregor. IX. cap. is qui 30. de sponsal. *Ex quo sequitur*, inquit, *quod nec verum, nec aliquod censetur matrimonium, quod de facto est postmodum subsecutum.*

Secundum est taciturnitas pueri aut puellæ, cum pro iis Pater aut Tutor contrahunt, fidemque matrimonij eorum nomine offerunt, de quo extat decretal. Bonif. VIII. si infantes paragr. vltim. de sponsal. in 6. vbi est his verbis: *Ex sponsalibus quæ parentes pro filiis puberibus, vel impuberibus plerunque contrahunt, ipsi filij si expressè consenserint, vel tacitè vt si præsentes fuerint nec contradixerint, obligātur, & ex eis oritur iustitia publicæ honestatis.* Hinc enim sic argumentari lubet. Valent sponsalia quæ à parentibus fiunt, filiorum nomine, ex prædicto can. quæ à fratre pro *sorore præsente & consentiente*, secundum Alexand. III. in cap. 1. de matrimon. contracto contra interdictum Ecclesiæ. At eadem est ratio matrimonij quæ sponsalium: ergo si puellæ taciturnitas fratre pro ea respondente, habetur pro consensu vero ac proprio, habebitur quoque in causa matrimonij, eiusdem silentium pro voluntate actuali Patre ac Tutore pro ea stipulante.

Sane cum ex regula iuris 43. de regul. in 6. *Qui tacet consentire videatur*, maxima quando eius intererat loqui, quod in re præsenti locum habet, cum puella pro se loquentibus reclamare possit ac debeat, iusta est causa cuique existimandi, signum consensus ad matrimonium necessarij, esse pueri aut puellæ silentium, cum loqui eos esset necesse, ac mentem suam exprimere.

Dixi si Pater aut Tutor, nam si alius ab iis pro nobili filia respondeat, ex huius taciturnitate, argumentum nullum peti certum poterit de eius consensu. Quia non tenetur respondere, cum qui eius loco loquitur, nullam in eam authoritatem habeat, ex quo sequitur proinde, in eius consensu, interpretatiue non includi puellæ consensum secundum Rebell. de matrim. lib. 2. qu. 10. num. 9. Sot. in 4. dist. 29. qu. 1. art. 3. concl. 2. Pro quo facit & alia regula iuris. *Is qui tacet, nec consentire videtur, nec dissentire*, quod de eo intelligitur, qui interrogatus, mentem suam interroganti explicare necessario non debet, alioqui eius silentium haberetur pro confessione tacita rei de qua interrogatur iuxta Couar. in 4. decretal. par. 2. cap. 4.

Tertium signum consensus, est acceptatio annuli ab eo dati qui ante per verba de præsenti consensit, is porro annulus, siue gemma, in digitum puellæ, qui minimo est proximus, immittebatur,

A eo quod, in eo, vena quædam, vt fertur sanguinis ad cor vsque perueniat. Etenim subarrhatio, ex communi dispositione iuris, censetur esse coniuncta consensui dantis, proque tali reputatur, nisi ex verbis aut ab nutu recipiens, de contrario cōstaret.

Quartum est, cum sponsa, tempore ad contrahendum præstituto, solenni pompa, comitantibus amicis, deducitur in ædes sponsi sui, cum quo etiam cohabitauit non paruo tempore. Olim quidem noctu, aut vespertino crepusculo, nouæ nuptæ deductio fiebat, & non nisi noctu marito coniungebatur, hoc tempore, plena die domum mariti ingreditur, progressura inde in templum, vt vna cum eo sibi Deum propitiet, ac in oculis Ecclesiæ consensus suos sibi mutuo hæc & ille significent.

B

QVÆSTIO XVIII.

An renouandi sint ambo consensus contrahentium, quando accidit Matrimonium esse nullum, ex defectu consensus alterutrius de contrahentibus, aut habilitatis vtriusque.

CErtum est, matrimonium omni iure irritum esse, quando alter contrahentium non serio, sed simulate egit, fingendo se consentire in præsentem, habetur in cap. tua nos de sponsal. quia C coniugium non coitus facit, sed consensus, vt ex Nicol. Papa refert Iuo Carnot. epist. 46. quod Alexand. III. relatus à Grat. causa 27. qu. 2. can. sufficiat 2. suo calculo confirmant, at consensus simulatus, consensus non est, sed eius aliqua species & vmbra, hoc tantum. Quare peccat, tam contra Religionem, quam iustitiam, qui ore tenus consentit, de animo nihil ac veritate sollicitus. Contra religionem quidem, quia incipit Sacramentum, cum conscientia lethalis culpæ, quæ species est quædam sacrilegij: contra iustitiam, quia in re graui decipit alium, eique facit iniuriam, quæ compensari plerumque alia ratione non potest secundum æqualitatem, quam cum simulatione deposita D elicitur verus consensus circa illam quæ decepta dicitur, an autem deceptor lege iustitiæ illam ducere teneatur: dicetur postea. Iam ad quæstionem.

Dico primò, *Cum impedimentum matrimonium dirimens, non fuit error conditionis aut personæ, sed aliud, optimum modum supplendi defectum præteritum, esse, exigere ab eo qui non est eius conscius, vt nouum consensum eliciat, quod commode fiet, si is qui illum scit, ab eo petat, vt in matrimonium de nouo consentiat, dicendo volo te pro mea coniuge, vel contra.* Quia ea verba significant assensum plenum, & perfectum in rem, nec satis esset dicere, si non te duxissem in vxorem ducerem, quia hæc verba non significant actualem consensum in matrimonium, E qui tamen est necessarius, sed habitualem tantum, & in præparatione animi.

Existimat tamen Sanch. lib. 2. disp. 36. sufficere cum copula, ex affectu maritali habita, quando periculum esset scandali, aut mali alterius, vt quod vir fœminam deserturus esset. Quia cum multi authores id defendant, & aliunde timeantur incommoda, quæ euitari possunt modo prædicto, non videtur improbandus, cum ex continuatione matrimonij eo modo renouati, per copulam scilicet maritalem, & consensum hypotheticum, nullum

nullum periculum timeri possit.

Dico secundò. *Cum matrimonium est nullum ob incapacitatem personarum, puta, quia inter eas intercedit impedimentum dirimens, ambas debere iterato consentire in coniugium.*

Primo, quia matrimonium, vi prioris consensus validum non fuit, cum vt sit tale, consensus cadere debeat super materiam legitimam, cuiusmodi non sunt ij, qui ob impedimentum consanguinitatis, aut aliud simile, ad contrahendum sunt inhabiles.

Secundo, quia non sufficit renouare priorem, nam cum nullus fuerit, ob defectum materiæ capacis, renouari propriè non potest, cum renouatio, permanentiam rei existentis exigat, consensus autem qui nunquam fuit, permanere proprie non potest.

Dico tertiò, *Satis non esse, alterum iterum consentire, quando matrimonium fuit nullum, ob errorem personæ, vel conditionis, sed vtriusque consensum ad eius validitatem exigi*, quia matrimonium esse non potest, sine vero consensu contrahentium in materiam habilem: ergo com consensus esse non queat sine notitia, quam error sustulit, iterum est ab vtroque renouandus.

Dico quartò, *Esse mihi probabile oportere vt vterque cognoscat, se ex errore personæ, aut conditionis contraxisse, vt consensus postea datus valeat.*

Primo, quia cum coniuges suos consensus renouant, non intendunt denuo matrimonium contrahere, putant enim legitime contractum esse, & nihil est volitum nisi præcognitum: ergo denuo non contrahunt, nisi cognoscant vitium primi sui consensus eique nouo suo consensu remedium afferre velint. Actus enim agentium, non operantur vltra eorum intentionem, lege non omnis dig. si certum petatur.

Secundo, quia qui ignorans matrimonium à se factum esse ratum, illud ratificat, per consensum quem ei dat, vult tantum matrimonium illud, quod validum esse existimat ex errore, non aliud, ergo vt illud primo factum non valuit: nec valet vt ratificatum.

QVÆSTIO XIX.

An possint non legitimi Coniuges contractum repetere Matrimonij ante litteras dispensationis Roma acceptas.

FActum est eiusmodi, vir sibi vxorem poscit, quæ se tertio consanguinitatis gradu attingit, sed bona fide, quia coniunctiones istiusmodi, inter propinquos, legibus Ecclesiæ nescit esse prohibitas, discit deinde è Sacerdote haud imperito, in rato se, iustoque coniugio minime locatum esse: opus esse dispensatione Pontificis, sine qua diutius cum vxore versari sibi non licere, quare eam à Pontifice implorat, & impetrat, sed inopia pecuniæ, eam vti par est, Apostolico sigillo munitam, à Notariis publicis obtinere nequit. De hoc ergo pari coniugum quæritur, an possint tutâ conscientia clam & remotis arbitris, fidem sibi daro matrimonij, quamuis ad eos allatum non sit diploma Pontificium.

Negat Comitol. responsion. moral. lib. 1. qu. 16. Verum mihi probabilior est sententia contraria.

Primo, quia vt consanguineis contrahere, ac

A mutua sibi coniugum officia præstare sit impunè, satis est si id agant annuente Pontifice. Annuit autem, cum vt supponitur, eis facultatem fecerit viuendi quo more ac ritu solent in Dei Ecclesia vir & fœmina, legitimè inter se nexi: ergo vbi de hac illis gratia constiterit, non expectatis litteris, quæ eam continent, vir & fœmina, coniuges non legitimi, contrahere modo quam optimo poterunt.

Confirm. gratia Pontificia, vt sit gratia, & efficiat id ad quod tribuitur, litteris nullis eget, voce eius qui eam largitur est contenta. *Assensus enim tantum valet sine scriptura, quantum cum ea*, Rebuff. in reg. Cancel. reg. 34 de signatura per verbū *fiat*. Quare vt cum eodem scribit Abbas in Clement. dudum de sepulturis potest quis vti gratia sine litteris,
B quæ Roma mittuntur tantū ob eā causam, vt quod est concessum earum ope probari possit. Glossa in Clem. dudum de sepult. & Iurisper. in lege in contrahitur dig. de pignor. eademque sententia fuit Rebuffi loco citato Baldi in legem humanum Cod. de legib.

Confirm. lege Gallica, permissum est Resignatario, defuncto resignante, possessionem inire beneficij sibi resignati, sine signatura, Bullis, aut breui Pontif. si constet placuisse Papæ vt eius possessor fieret, valeretque resignatio in eius fauorem à defuncto facta: ergo à pari, dispensationis beneficium, & gratia à Romano Pont. concessa consanguineis ad fœdera matrimonij inuicem facienda valebit, etsi à is apud quem collocatur beneficium
C de eo litteras nullas Roma delatas acceperit.

Confir. vt actus aliquis ratus sit, ac legitimos, duo sunt satis, voluntas & potestas in eo qui agit, sed Pontifex impedimentum affinitatis tollere potuit, & voluit, & sustulit ante litteras confectas & perlatas: ergo.

Quæ ab aduersariis afferuntur pro opinione contraria, tantum probant, litteras beneficij obsignatas, in publico iudiciorum foro, exigi, vt iudici ac populo constet impedimentum remotum esse, & ita scandalo, ac offensioni omnis præcludatur aditus.

QVÆSTIO XX.

D

An consensus in matrimonium liber esse debeat & qua libertate.

CErtum est primo, consensum in matrimonium debere esse liberum, atque ex certa, ac deliberata voluntate profectum.

Primo, quia matrimonium homana est actio ac moralis, qualis esse nulla potest nisi deliberata, actus enim humanus is est, ac dicitor, qui homini cōuenit quà homo est: sed vt sic, per rationem agit & voluntatem liberam, liberum autem, est, quod ab ea sic fit, vt posset non fieri, voluntarium quod
E est à principio cognoscente singula, in quibus est actio.

Certum est secundo, matrimonium cum errore persooæ initum, inualidum esse, qualem errorem accidere constar, cum persona vna, loco alterius, contrahenti supponitur: vt Ioanna loco Luciæ, cuius rei causa est vnica, nempe quod consensus liber, cum errore subsistere nequeat, vt est in lege nihil consensui ff. de regulis iuris, his verbis: *non videtur qui errant consentire*, & in lege si per errorem ff. de iurisdictione omnimoda Iudicum hæc ha-

bentur, *nihil tam consensui contrarium est quam error*, debet ergo coniugum consensus in matrimonio, liber esse, cum vt habetur in decretali Alexand. III. cap. cum locum de sponsalibus, *locum non habeat consensus vbi metus vel coactio intercedit.*

Certum est tertio, debere consensum hunc, excludere non modo coactionem, sed etiam metum cadentem in constantem virum, qualis est mali grauis, instantis, iniustique, sibi ab homine inferendi vehemens opinio Dico *grauis*, quia leui non perturbatur vir constans, *Instantis*, quia quæ longe absunt, etsi certo euentura, non formidamus tamen: *Grauis*, ob eam causam, nunquam inducet animum vir virtute constantiaque præditus, vt ob quoduis malum siue corporis, siue famæ, culpam subeat quamuis leuem, quia peccato, malum contingere homini grauius nullum potest.

Certum est proinde quarto, matrimonio libertatem inesse oportere non tantum à coactione quæ simpliciter ac sine addito sit talis, acciditque cum quis inuitus ac reluctans ad illud cogitur, sed ab ea etiam quæ est imperfecta ac secūdum quid, qualis est quæ à metu graui, & probabili oritur, de quo metu est in cap. cum veniens 15. de sponsalibus & cap. cum locum 14. eiusdem tit.

Certum est quinto, matrimonium metu non irritari, nisi iniectus sit ab extrinseco, vt ab homine, extorquendi consensus causa, & quidem iniuste, quod fit quando nulla causa est, eum qui terretur, inducendi ad matrimonium, quia contractus, in quo alter contrahentium cogitur sine causa, habet coniunctam iniutiam quæ tolli nequit, nisi restitutione coacti in antiquum suum statum, quod fit sola eius irritatione.

Dixi *iniuste* nam vbi est occasio postulandi matrimonij, ea postulatione non irritabitur vt dicetur postea.

Certum est sexto, ad hoc vt metus censeatur esse iustus, ac viri constantis requiri.

Primo, vt malum quod timetur sit magnum, quale est stuprum in virgine, in alio quolibet suli mutatio, mors, incarceratio, mutilatio, infamia, bonorum amissio.

Secūdo requiritur vt malū quod metuitur minus sit, eo quod minans illaturum se proponit, nisi qui terretur, morem sibi gerat, quod non sit constantis viri, quem oportet in operando sequi prudentiam, maius malum eligere, ad vitandum minus, quare inter malum quod quis interminatur, ac matrimonium, ea debet intercedere proportio, vt sit optatius vtiliusque homini, ingratam habere coniugem, quam id pati cuius timor iniicitur.

Tertio est necesse, vt malum quod timetur, probabiliter immineat, alioqui quomodo fortis audiet & constans, qui malo quidem commouetur, sed nunquam futuro, sed eiusmodi, quod sibi euenire via posse intelligit 31.q.2.can. finali vbi glossa ad notat, duo esse, quæ probabiliter malum euentre non posse indicant, terrentis impotentiam, virium, ad id quod se facturū iactat, inopiam, vt si sit pauper, si iuuenis, si mulier si senex, vis autem, facultasque animi ac corporis, in eo cui metus imponitur ea sit, ac tanta, quæ discutiendis eiusmodi terroribus ac minis, sit satis. Ex quo patet non alterius esse, quam viri sapientis de natura ac qualitate metus statuere: In foro quidem conscientiæ solius confessarij, in externo vero iudicis, Nauarr. in summa cap. 22. num. 51. Glossa in cap. cum dilectus de his quæ vi, metusque quia ab vna quapiam circunstantia, aut pluribus, res incipit esse alia, mediocriter à seipsa diuersa ac varia, vt dicitur in lege metus autem ff. ex quibus causis.

Quarto, ad hoc vt metus sit iustus, requiritur vt viro aut fœminæ incutiatur matrimonij celebrādi causa, hoc est vt metuens ita à metu sibi intentato incitetur ad matrimoniū, vt eo sublato ac cessante, facturus illud non esset, factūque ei displiceat cap. cum locum 14. de sponsalibus quia si contractum placeat, valet ea quorundam sententia quam tamen non probo quod *quæ ab initio non valuere, tractu temporis non corroborentur*, vt dicitur da reg. iuris in 6. nisi forte ab eo contracto is cui metus incussus esset, necessitate in rationem versa ei, assensum daret.

Quinto, vt metus sit grauis, oportet eum non modo exécutioni mandari posse, sed terrentem facta verbis solere addere, nam si præter voces nihil habet, vt cum communiter quod facturum se recepit non præstat, non est cur territus hominem timeat, inaniter tantum minas iactantem.

Sexto, debet metus incuti ab extrinseco, quod fit quando ab alio imprimitur, ab intrinseco cum à territo suscipitur, quod eum imminentis sibi mali suspicio, aut leuis aliqua opinio perstrinxerit vel cum res quæpiam rationis expers, vt morbi, mors, tempestas, ei timorem faciunt.

Prima Assertio, *Consensus nuptialis, omnino debet esse liber, nec graui expressus metu*: ita Pontifex in decretali cum locum de sponsalib. & in cap. 15. veniens & de eo qui duxit cap. 2. *alioquin est matrimonium irritum*, pro hac sententia sunt Diu. Thomas in supplemento qu. 44. & in 4. dist. 27. Scotus in 4. dist. 29. qu. 1. art. 2. Richard. eadem dist. art. 1. q. 1.

Primo, quia vt est in prædictis constitutionibus qui dimissa prima vxore, cum qua contraxerat, impulsus metu aliam sibi asciscit, remanere cum secunda potest, quod esset falsum, si ex metu factum coniugium foret validum.

Secundo, etsi cum tali metu, id est, graui stet consensus absolute voluntarius, cum spectatis omnibus, hic & nunc, sit ab homine, vt se à periculo ac vexatione liberet, tamen quia non expedit matrimonia, vtpote perpetua, ac amicitiæ conseruandæ causa, inter coniuges facta, odiorum esse seminaria, non debuerunt hæc esse coacta, cum paci ac perpetuandæ inter coniuges amicitiæ, omnis sit coactio contraria.

Tertio metu facta, aut consensu carent, aut liberum non habent, Alexand. III. testimonio in decretali cum locum de sponsalibus vbi est his verbis: *Cum locum non habeat consensus, vbi metus vel coactio intercedit: necesse est, vt vbi assensus cuiusquam requiritur, coactionis materia repellatur*, huc pertinent, quæ de metu & errore allata sunt quæstionis huius initio, quæ hic repetere nihil est necesse, dum constet, libera non censeri, quæ originem à metu habent. *At matrimonium facit consensus non coactus* Nicol. Papa in respons. ad Bulgaros, vt pote quod *est fœdus inter duas personas ex vtrarumque voluntate compactum*, Iuo epist 46. ad Gualonem Episcop. Parisiens. ergo connubia, metu facta nulla sunt & irrita iure Ecclesiæ.

Quarto, si inuiti coniuges contrahent spes eis nulla erit reliqua, aut si aliqua, non nisi exigua suscipiendæ prolis, nam hæc perpetuitatem, mutuamque coniugum habitationem exigit, cui repugnat metus, fac enim eos minis, ac verbis parentū asperis perterrefactos, coniugij inter se sanxisse fœde-

ra, aut ad id vi adactos ecquid se motuis prosequuturi sunt amoris ac beneuolentiæ officiis? quam est id vero parũ probabile, quã alienum à veri specie? quod si amore, vir & fœmina, mutuo sibi non erunt nexi, quam firma quàm longa futura est eorum coniunctio? quam diuturna eorundem in eodem loco commoratio? leui negotio & sine causa diuertent ab inuicem, *quod enim quis non diligit contemnit, nec quem metuit, vllus amare potest*, Aristot. 2. Rhetor. cap. 4.

Nec modo matrimonij finem incidit metus sed eius bona quoque omnia conuellit: quid enim de fide mutua inter coniuges, quid de perpetuo conuictu sperare conuenit? quæ bona sunt matrimonij vbi illud non amor, sed metus instituit?

Quinto, quæ culpa contractum maculat restituendi necessitatem adiunctam habet, si est iustitiæ opposita: At est metus incussio, iuris violatio eaq; iniusta: ergo à restituendi onere non abiuncta, si ei, cui ad capessendum matrimonium, metus infertur, aufertur libertas consensus, lege mulier ff. de eo quod metus causa, & cap. cum locum de sponsalibus: ergo hæc ei libertas restitui debet, facere id verò non est facile, si matrimonium metu initum est ratum, nam læso, ea iustitiæ commutatiuæ præscripto non potest satisfieri, nisi restituatur in integrum, eique id in quo læsus est reddatur: ergo cum in libertate sua sit læsus, pro infecto haberi debet quod est factũ inter coniuges, nullum est ergo eorum matrimonium, quod quidem ex sacris Ecclesiæ constitutionibus planum esse, quæ sunt notatæ assertionis huius initio, indicant.

Secunda Assertio, *Metus cuius inferendi causa est iusta, matrimonium non irritat*: quia tunc nulla infertur contrahentibus iniuria, vt dicitur in cap. 1. & 2. de adulteriis, nam ibi habetur, eum qui stuprum Virgini intulit, ad eam ducendam in vxorem, pœnis etiam propositis cogi posse. Sic enim in decretali secunda de adulteriis: *Peruenit ad nos quod Fœlix virginem quandam stupro decepit: quod si verum est, quamuis esset de lege plectendus, nos aliquam legis duritiem mollientes, hoc modo disponimus, vt aut quam stuprauit vxorem habeat, aut si renuendum putauerit, corporaliter castigatus, excommunicatusque, in Monasterio, in quo agat pœnitentiam, detrudatur.*

Secundo, cum metus iuste incutitur, non tam ab extrinseco censendus est inferri, hoc est ab homine, quam ab ipsomet territo, qui sibi ipsi causa extitit recipiendi talis metus, lege si mulier ff. de eo quod metus causa: iniuria ergo ei fit nulla, si ad officium metu carceris aut pœnæ cogitur.

Confir. valet votum in morbo mortis euadendæ causa conceptum cap. sicut de regularibus: ergo & matrimonium vitandi mali causa contractum, quod in morbo metuitur, in mortis periculo, vrbia oppugnatione ac tempestate graui: & ob eam causam est eius coniugium, qui ducit concubinam in vxorem, intuitu infamiæ subeundæ ni faciat, ratum ac firmum, item & illius qui imminens in mortem, ad quam, eum sua damnauere scelera, nam coniugio cum puella nullius nominis ac rei redimit, vt sunt meretrices ac ancillæ, quod in multis Galliæ prouinciis olim à suspendiariis fieri prisci æui mos erat.

Quid si metus sine causa incutitur? quid si repugnante iustitia? vt fieret si culpa nulla sua ageretur quis in carcerem, ob alium tamen finem, quam matrimonij à quo vt se expediat, visum se filiæ incarcerantis futurum offert.

Respondet Ægidius disp. 28. de matrimonio dubio 1. valere: quia metus, tum non est per se causa facti coniugij, sed via euadendi periculi, quare si illud iura rescinderent, omnem quoque miseris viam salutis præcluderent, quod est cauendum. Sane constat pacis seruandæ gratia, tam inter principes, quam priuatos, nuptiarũ fœdera fieri, etsi causæ interdum iustæ nullæ suppetant, vni de duobus, eius redimẽdæ ab alio, nuptiis filij sui vel filiæ cum alterius filio: ergo cum eas Ecclesia non improbet, ecquid est argumentum, in ea illam opinione esse, vt existimet in tali casu, eas metu non reddi nullas?

Tertia Assertio, *Metus ob aliquam aliam causam quam celebrandi matrimonij gratia iniectus, illud non irritat*, quia iura matrimonium metu contractum rescindunt, ne peccata foueant, ne libertati sponsorum, ac nuptiarum propriæ noceant, hic cessat hæc ratio vt patet: ergo &c.

Quid si sponsalia similiter metu fiant?

Respondendum est fore irrita, quia vt respondet Alex. III. in decretali quæ incipit cum locum de sponsalibus, consensus locum non habet, vbi metus vel coactio intercedit, sine consensu autem consistere sponsalia quî possunt? vnde in lib. Pandectar. 23. tit. 1. *In sponsalibus*, inquit Iurec. *consensus eorum exigendus est, quorum in nuptiis desideratur, & ideo sicut nuptiis, ita sponsalibus filiam familias consentire oportet.*

Quare Alex. Pont. de his quæ vi metusque cap. Abbas, *quæ metu*, inquit, *& vi fiunt, debẽt de iure in irritum reuocari.* Adde, quod non nascitur ius ex iniuria: ergo cum metum inferre alicui, illumque terrore ac minis cogere, ad contrahendum sponsalia, sit iniuria, non videtur ex illis, ius aliquod verum ei acquiri, cui fides datur futuri matrimonij. Quid si matrimonio ac sponsalibus iuramentum aduenit? quid si ea se pro validis habiturum coactus affirmat?

Ne tunc quidem aliquid efficit, nam iuramentum contractui adueniens, eius rei defectum non supplet, quæ tam voluntate Ecclesiæ quam essentialiter ad eum exigitur, nec efficit vt consensus coactus qui in matrimonio & spõsalibus non sufficit, talis non sit, vereque coactus. Deinde iuramentum appositum contractui, qui propter vtilitatem publicam est vetitus, nullam obligationem parit, vt probabitur alias, at interest boni publici, sponsalia metu extorta non consistere, non firmantur: ergo sacra iurisiurandi religione apposita.

Vltima Assertio, *Matrimonium similiter est nullum, cum metus à tertio incutitur puellæ, eo nullo modo conscio, cum quo ei est contrahendum*: ita Pontifex cap. veniens 15. de sponsalibus, ibi enim negat Alexand. III. valere matrimonium eius, *quem pater puellæ simul cum ea, in vno lecto inueniens, ipsum eam per verba de præsenti desponsare coegit*, eo quod *metu coactus, qui in virum constantem caderet, eam desponsauerat.*

Secundo, pœna canonica ad eos pertinet in quibus reperitur causa, quæ Pontificem, ad eam ferendam impulit, quod hic accidit, cum coniugia omnia libera esse oporteat.

Tertio, Cum qui metum patitur à tertio, æque sit inuitus, ac si ab eo inferretur, cum quo iubetur contrahere, non est vlla ratio existimandi, alteri coniugum patrocinari debere tertij flagitium, fieret id verò, si coacto, seruanda fides foret data alteri, per vim & metum ei à tertio quopiam impressum. Et hæc de metu: quæ etsi dicta breuiter, ac

paocis, quantum ad institutum attinet sufficere valeant, lubet hic tamen intelligentiæ maioris causa, dubia quædam attexere, vnde lux quæstioni explicatæ, accedat.

Primum, *An matrimonium cui initium est à metu leui, ratum iure conscientiæ ac ciuili sit censendum.*

Sanchez lib. 4. disp. 14. affirmat inter omnes conuenire ex metu leui effici matrimonium. Huic opinioni suffragantur Ægidius Coninch. disp. 28. dub. 1. & 8. Rebell. lib. 2. qu. 11. sect. 1. conclus. 3. Pontius de matrim. lib. 4. cap 18.

In contraria sententia sunt Gabr. in 4. dist. 29. q. 1. art. 2. conclu. 4. Nauar. in sum. cap. 17 n. 29. & cap. 2. num. 51. Couarr. in 4. decretali part. 2. cap. 3. parag. 6. quam probabilem quoque esse agnoscunt Sanchez supra & Diana tract. 4. de Sacram. resol. 230.

Dico primò, *matrimonium leui metu contractum iure Ecclesiastico, ac ciuili ratum esse.*

Primo, quia iura metum leuem non considerant, vt patet ex lege metum accipiendum, & metum autem, & lege timorem septima digest. de eo quod metus causa Innocent. tertius in decretali 3. cum dilectus filius 6. de his quæ vi metusque vbi Pontifex audiendos negat Cistercienses de violentia sibi facta conquerentes, quod hæc *neque metum mortis, neque cruciatum corporis contineret, ideo non debuerat cadere in constantes* & cap. veniens 15. de sponsal. Alex. 3. matrimonium, metu factum, rescindendum ait, non quolibet tamen, sed eo duntaxat qui in virum constantem caderet, ex quo conficitur in leui, facultatis tantum ac virium non esse, vt per eum, matrimonio possit offici.

Ad hæc testimonia ratio quoqua accedit duplex: prima quod Iudices tam Ecclesiastici, quam Regij, nõ facile animum inducant, vt credant, quempiam leui aliqua perturbatione inductum, agere quod agit, quare rationem eius nullam habent, eum negligunt, nec querentem, sibi de eo iniecto audiunt.

Secunda, his, quos metus leuis duntaxat percellit ac commouet, nulla in foro externo datur actio, vt litibus præcludatur aditus, quæ & frequentes forent, & graues, si locus esset expostulantibus de metu leui, sibi ad contrahendum imposito, cum puellæ, virique ætatis adhuc non prouectæ, cum ob defectum virium ac iudicij, facile sibi patiantur imprimi. Deinde quæ sunt leuia, ius, ac ordinem rerum maximarum peruertere non debent, at nihil habet humana societas, matrimonio sanctius, nec in omnem partem, commodis suis, ac vtilitatibus opportunius, leui ergo metu illud concuti, aut disrumpi non decet.

Dico secundò, *Videri mihi, veri quam simillimum, in foro animæ ac Dei, leui metu impediri matrimonium, perinde ac graui, si non secus ac iste, libertati consensus obsistat*, Probatur.

Primo, quia coniugia esse debent quam liberrima, ex hypothesi libertas consensus, metu quolibet etiam leui interit, per eum enim vt supponitur, tollitur indifferentia ad vtrumlibet.

Secundo, nullum est fœdus, nullum vinculũ connubij, quod non sit firmum, stabile, ac perpetuũ, cætera enim possunt dirimi, matrimonij durabile est, ac soluendum sola morte, par ergo est, vt inter virũ & fœminam intercedat amicitia, quæ hoc fœdus corroboret, sed quolibet iniusto metu hæc inciditur, *nec enim vllus amat quem metuit* inquit, Arist. in 2. Rethor. cap. 4. ergo ex metu leui, modo in-

A iusto, non potest matrimonium legitimum gigni.

Tertio, id quod facit contractum iniuriæ affinem ac proximum, facit illum ipsum nullum esse, sed metus leuis, matrimonio obiectus, cum causa nulla est iusta eius inferendi, admiscetur iniuriæ, ergo matrimoniom ex tali metu initum est nullum & irritum. Maior est certa, nam ex iniuria verum ius nasci non potest, cum eius sit oppugnatrix, pariatque restituendi legem necessariam, & pro ea satisfaciendi, quam ad rem est necesse vt læsus reuocetur ad eum statum, quem habebat ante contractum, quod esse non potest si hic perseueret ratus & firmus, ergo rescindendus, ergo erat nullus; Minor probatur, quod fit, voluntate cum causâ, eâque iusta repugnante, fit cum iniuria, nec enim B iuste quis repugnat alteri, nisi cum ius eius infringitur, lædi autẽ nequit sine iniuria, quæ definitur *iuris alieni violatio*, sed metus quilibet quãuis paruus, modo iniustus, obijcitur matrimonio, voluntate admodum aduersante & contraria, facit enim vt quis connubium eligat quod nunquam metu sublato eligeret, ergo tali connubio admiscetur iniuria, ergo iustum non est, nec ratum.

Est hæc argumentatio non solum sua vi, sed etiam extranea non indoctorum disputatorum authoritate fulta: Gabr. enim in 4. dist. 29. q. 1. art. 2. conc. 4. his verbis constituit *coactio leuis impediens, &* tollens consensum, *impedit & dirimit matrimonium* C *in foro conscientiæ, sed non in foro Ecclesiæ, quia Ecclesia præsumit de meliori & ita de consensu libero*, Nauar. cap. 22. Enchir. num. 51. illod ipsum confirmat his verbis, *ad reddendum actum inefficacem coram Deo, sufficit quilibet timor, etiam minor iusto, modo sit causa sine qua non, saltem principalis eius: Et probatur efficaciter quia leges constituentes discrimen inter alium, & alium metum, se fundant super præsumptione, quia præsumunt alium esse causam actus, alium vero non, & lex fundata in præsumptione, non habet locum coram Deo, si veritas ei non respondet.* Hæc Nauar.

Obijcies, sed enim leges metum accipiendum, & metus autem dig. de eo quod metus causa, me- D tus leuis rationem nullam habent, neque actionẽ ei dant qui metu commouetur eiusmodi.

Respondendum, cum Nauarr. loco ante citato Angelo in ver. metus parag. 15. eiusmodi leges intelligendas esse de foro contentioso, in quo non audiuntur, qui metum leuem causantur, quod existiment Iudices talem metum non fuisse causam rei gestæ.

Dub. secundum, *An matrimonium sit ratum eius hominis qui deprehensus à patre filiæ, cui stuprum intulit, eam sibi despondere cogitur coniugem, ea lege, vt pater factum supprimat, eique litem non intendat.*

Causa dubitandi est, quod huic connubio initium sit à metu, eoque graui, cum non videatur probabile, iuuenem, qui libidinis explendæ causa, Virgini vim intulit, in eam mentem venturum E vnquam fuisse, vt vellet eam sibi esse coniugem, si se pater reliquisset liberum.

Contractum tamen ea lege, quæ in quæstione narratur firmum esse ac legitimom, docent Bas. Pont. de matrim. lib. 4. cap. 19. num. 10. Anton. Dian. tract. de Sacram. 4. resolut. 228.

Dico primo, *matrimonium esse nullum, quod à corruptore initur cum corrupta, vt metu se liberet, quem parent, aut consanguinei desloratæ virginis, ei intentarunt.*

Ratio est, quod metus quilibet, iniuste illatus, creat contractus nullos, nam euertit iustitiam, per-

turbat hominum genus, societatem communem distrahit, iura profligat, iniuriam patienti irrogat, ast hęc ergo ab eo qui imponit tollenda, tolli vero nequit nisi restitutione territi in antiquum suum statum, quem & hic iusta potest exigere, ergo cum hic isti reddi nequeat, nisi rescissione contractus facti, cum tali metu, haberi is non debet pro valido, ergo nec matrimonium.

Et huius sententiæ sunt Rebell. part. 2. q. 11. sect. 2. n. 14. Pontius de mat. lib. 4. cap. 19. n. 13.

Secundo, probatur assertio, Virginis corruptæ consanguinei, interminando mortem corruptori, nisi contrahat cum illa, peccant contra iustitiam, quia minantur malum, quod inferre nequeunt, ergo matrimonium, quod occasione talis metus suscipitur est nullum. Conseq. prob. corpus viri ratione iniuriæ, quam patitur à consanguineis filiæ, quam decepit, non manet obligatum omni modo puellæ, eo quod consensus per iniuriam extortus, non transfert rem solida, & irreuocabiliter, sed eo modo, vt manaat ius in rem, & personam quæ iniuriam intulit, ergo cum sit de ratione coniugij, vt sit traditio corporum viri & fœminæ firma, irreuocabilis ac non finienda nisi morte, quod initur propter metum mortis, aut cruciatuum, quem parens, aut amici, poellæ iniiciunt, non erit validum.

Dico secundo, *matrimonium ratum esse, si celebretur eo solo tantum nomine quod pater, aut affines puellæ minantur corruptori, eum se delaturos Iudici, ac seruaturos domi sua, donec eius authoritate mittatur in carcerem.*

Primo, quia metu qui iuste incutitur, etiam directe, obtinendi matrimonij gratia, matrimonium non redditur irritum Ægid. disp. 28. dub. 10. num. 14. concl. 4. at nocentem, at corruptorem filiæ suæ, pater per se, aut amicos, comprehendere potest, & comprehensum, de stupro accusare apud Iudicem: ergo & da eo minas inferre, nisi cum corrupta contrahere animum inducat.

Secundo, potest pater aut consanguinei puallæ, id ab eo exigere, à quo vim est passa, quod etiam non petitum ab eo præstandum esset, sed conscientiæ satisfacere hic non potest, nisi puellam sibi legitimo connubio associat, cum compensatio quælibet alia, sit iacturæ pudoris, ac pudicitiæ, qoam puella fecit, inæqualis ac impar, ergo hanc pater, eiusque propinqui omnes, postulare iure possunt.

Obijcies vetat pontifex Alex. 3. in decretali veniens 15. de sponsalibus ne matrimonium eius adolescentis sit ratum, quem pater inuentum in eodem lecto cum filia sua, coegerat eam sibi in coniugem assumere, & tamen erat hic metus iustus.

Rasponderur agi in ao capite de matrimonio contracto iniuste, & eam ob rem tantum, quod mors contrahenti obiecta esset à patre puellę, quod cum facere non potuerit, nisi iniustè, mirandum non est, si ex consensu iniustè extorto, factum matrimonium, declaretur ab Alex. fuisse irritum.

Obiicies 2. metus quilibet contractum vitiat, cum consensus libertatem tollat.

Respondetur falsum id esse, cum iuste incussus, libertati non obstet, vt enim is cui imponitur, ei metui causam dadit, ita etiam censetur eidem voluntarium omnino asse, quod ex tali metu sequitur.

Dub. tertium, *quo iure metus matrimonium vitiet.*

Qui metu leui matrimonia irritari negant, aiunt iure solo Ecclesiæ, metum eis officere, quia inter
A metum leuem, & grauem, non est alia differentia, quam quod ille minorem iniuriam inferat, quam grauis, ex quo hoc confici aiunt, vt solo iura Ecclesiæ, metus grauis, connubia impediat, contracta dirimat. Pro resolutione

Dico primo, *matrimonium factum metu, non reddi à iure diuino positiuo, inane ac nullum*: quia tale ius nusquam extat, nusquam lex lata à Deo, qua lega consultum velit libertati contrahentium, quod ergo matrimonia debeant esse libera libertate à metu, non est Deo, eiusque decreto tribuendum.

Dico secundo, *à natura habere metum leuem modo iniustum, quod matrimonium iure conscientia incidat, nullumque faciat*, ita Almainus in 4. distin.
B 15. & in tract. de pœnit. q. 2. Nauarr. & alij antè citati, quam eorum opinionem subscribit vt probabilem Lessius, de contract in genare cap. 17. dubio 6. o. 39. ratio est, quod cum metus iniuste illatus tam paruus quam magnus iniuriam adiunctam habeat, nullum ius parit in rem, quæ per metum extorquetur, iniuria enim non ius habet, sed necessitatem, & legem restituendi, sed qui contraxit, restitui nequit in integrum, nisi id ei reddatur, in quo est læsus, ergo cum eius libertas, in contrahendo sublata fuerit, resarciri, ac priori suo loco reponi debet, asse id vero non potest, nisi matrimonium, quod ex metu est initum, habeatur pro infecto, ac nullo alioqui contrahentes non re-
C stituerentur in pristinum suum statum, ergo quod matrimonium irritetur in foro conscientiæ per metum iniustum, iuri naturæ est tribuendum, non Ecclesiastico.

Secundo, ius Ecclesiasticum nullibi irritat matrimonia metu facta, sed supponit esse irrita, argo alio iure sunt nulla.

Tertio, repugnat naturæ, vt aliquis per iniuriam ius acquirat in alium, at per metum quemlibet modo iniustum, infertor iniuria ei cui irrogatur, & per matrimonium, acquirunt coniuges ius mutuum in sua corpora, ergo à natura oritur, quod matrimonium irritetur per metum quemlibet modo iniustum, quid enim est magis à ranone ac
D æquitata alienum, qoam vt per iniuriam, ius sibi quis in alium acquirat?

Hanc sententiam subscripsere Theologi fere antiqui omnes Diu. Thom. in 4. distinct. 29. q. 1. art. 3. quæstiuncula 1. Bonau. in eand. dist. art. 1. q. 1. Scotus in eand. dist. q. 1. art. 2. Richard. ib. art. 5. q. 1. Durand. q. 2. Altisiodorus lib. 4. summæ cap. de 6. impedimento matrim. omnes enim hi probant, libertatem consensus quo vis & metus excluditur, non solum Ecclesiæ, sed iure quoque diuino, & naturali requiri: Naturali quidam, quia vt habet Scotus, loco citato proxime, matrimonium est datio atsi non liberalis & gratuita, quia vir dat, vt detur sibi æquala, at donatio naturæ iure, debet esse libera. Diuino autem, quia traosla-
E tionem mutuam corporum in matrimonio Deus summe liberam esse voluit in lege naturæ, indicant hæc scripturæ verba. *Adhærebit vxori sua*, Genes. 2. nac enim quis adhæret illi, quod inuitus tenet, & Genes. 24 dicitur de Rebeccæ propinquis, *vocemus puellam & quæramus voluntatem eius*, & statim quæsierunt parentes, *vis ire cum homine isto*, respondit *Ibo*; ergo com quæ olim, erant essentialia matrimonio, ac ad illod necessaria iure diuino, sint quoqua hoc tempore talia, quin iura non tantum Ecclesiæ, sed Dei & naturæ, coniugum requiratur assensio, eaqoe omni modo in matrimonio libera, dubitare omnino nefas.

SSSS iij

Dubium quartum, *quænam sunt quæ metuit vir fortis & constans.*

Quæ cuique merito formidolosa videntur, ac timenda, vt mors, & acerbus cruciatus, Innoc. 3. in cap. dilectus 6. de his quæ vi metusque, deinde stuprum, seruitus, status amissio, diuturna, longaque incarceratio, quæ omnia scriptores memoriæ causa, complexi sunt hoc versu: *stupri siue status verberis atque necis*, Status nomen, bonorum iacturam notat, quæ in malis est ponenda, quæ fortem terrere solent Angelus in verbo metus parag. 3. Panorm. in cap. Abbas de his quæ vis metusque Nauarr. Enchirid. cap. 22. num. 51. quia cum sine illis vita traduci nequeat ac seruari, merito eorum est spoliatio, iacturaque prudenti cuique pertimescenda, sicut & infamia, quam formidari à viro forti, siue sibi siue vxori, siue filiis intentetur, dixit D. Thom. in 4. dist. 29. q. 1. art. 1. quibus Gabr. ib. art. 2. prop. 6. addit. personam patris, matris & ascendentium.

Dubium quintum, *an sit metus cadens in constantem virum quando Princeps aut loci Dominus, alicui præcipiunt, aut enim rogant, vt in matrimonium certam sibi puellam sumat.*

Mea est opinio in ea iussione, aut prece, metum non esse, de eorum genere, qui virum constantem commouent, ratio est quod metus in virum constantem cadens, sit opinio vehemens instantis grauis, iniustique mali, sibi inferendi ab homine, sed potest matrimonium à Principe præcipi, sine voluntate nocendi subdito, si parere abnuat, ergo &c.

Si tamen preces armatæ essent, si importunæ, si frequentes, si coniunctæ minis, si asperæ ac graues, si iubens, aut rogans tyrannus esset, aut moribus tam efferatis, vt in eos sæuire soleat qui sibi non obtemperant imperanti, aut roganti, eorum mihi tum probaretur opinio, qui aiunt, matrimonium hoc modo factum, id est, occasione imperij, ac precum, fore nullum.

Dubium sextum, *an quando matrimonium non potest fieri sine peccato mortali, vt cum ab eo contrahitur, qui habet votum simplex castitatis, metus mortis qui illi incutitur, dici possit cadere in constantem virum.*

Respondendum negatiue, quia cum peccatum mortale quodlibet, malum sit morte ipsa grauius, vt habetur expresse 32. q. 2. can. finali & extra de his quæ vi metusque cap. quinto, nunquam animum inducet vir constans, vt ob quoduis malum impendens, siue corporis, siue famæ, siue fortunarum, culpam vllam contrahat etiam inter mortales leuissimam: ita Clem. III. in decretali quinta de his quæ vi metusq; dicit, eum qui per metum inductus, excommunicato communicat, excommunicatum esse, *quia licet metus attenuet culpam, quia tamen non eam prorsus excludit, cum pro nullo metu, debeat quis mortale peccatum incurrere, excommunicationis inquinatur labe.*

Quid si de veniali culpa tantum agitur, eritne constantis animi, eam admittere cuiuspiam alterius mali vitandi causa?

Non existimant Comitolus responsion. lib. 3. q. 2. num. 6. Ægid. disp 28. dub. 2. n. 21. ne tamen ad eorum opinionem accedam, inducor hac ratione, quod non sit in hominum cœtu vllus, qui interdum ea peccata non admittat quæ leuitate sua sunt venialia, ergo si eorum electio, præ quolibet alio malo in virũ constantem cadit, non erit in societate hominum vllus, virtute & constantia præditus, cum non sit qui non peccet saltem venialiter.

Dubium septimum, *An ad metum qui in constantem virum cadat, pertineat timor excommunicationis & censuræ.*

Distinctione res est explicanda, aut enim is, qui minatur excommunicationem, iustam eius inferendæ causam habet, aut nullam, si nullam, non pertinet: nam non alia Ecclesiæ fulmina sunt timenda, quam quæ vera, non alia metuenda excommunicatio, quam quæ iusta, ergo cum censura, quæ sine causa fertur, effectum in conscientiæ foro nullum habeat, proindeque non sit vera, timor eam incurrendi, non potest esse de earum rerum genere, quæ virum constantem conuellere possint ac debeant, secus est dicendum, quando iuste irroganda esset, puta ob peccatum, nam cum malum nullum sit priuatione Sacramentorum, ac suffragiorum Ecclesiæ grauius, eaque maxime, quæ à peccato vt à causa oritur, non est viri prudentis, ac constantis, ob quoduis malum impendens, ea facere aut dicere, propter quæ sit excommunicandus.

Dubium octauum, *an respectu omnium requiratur æquale malum ad constituendum metum grauem.*

Nequaquam. Ita Abbas in cap. cum locum de sponsal. n. 6. Nauarr. cap. 22. n. 5. ratio est, quod non sit omnium eadem constantia, idem animus, multique sint, qui his malis non tangantur ad quæ subeunda constanter, necesse est vt alij, magnam vim sibi inferant, quare præstantes Theol. dixere, duplicem esse metum grauem, vnum, qui absolutè est talis, alterum qui respectiue tantum. Metus absolute est grauis, & cadens in constãtem virum, quando malum per se, & in se, vere est graue, & tale quod virum constantẽ mouere possit, vt aliud ei præeligat, vel vt loquuntur alij, ad quod subeundum necesse est, vt vir fortis sibi vim faciat. Respectiuè, metus est grauis quando malum quod timetur, non est terribile absolute viro constanti, est tamen tale, respectu huius personæ, quæ ob imbecillitatem sexus, rerum inscitiam, doloris, ac cruciatuum insolentiam, tale malum apprehendit, vt summum, & hic metus dicitur grauis, non absolute sed respectiue tantum.

Dubium nonum, *An metus parentum, sit metus cadens in constantem virum.*

Respondendum huiusmodi metum esse iustum, & grauem, quando nisi pareatur parentibus in matrimonio faciendo, filij timent sibi damnum notabile ab ijsdem iniuste sibi infligendum: habetur extra de desponsatione impuberum, cap. ex litteris 11. vbi Vrbanus III. admonet Pisanum Episcopum, vt puellæ cuidam, quæ de voluntate parentum, potius quam de sua, minisque eorumdem, iuueni desponsata fuerat, *accipiendi alium virum, liberam tribuat facultatem* & cap de illis 9. eiusdem tituli Genuensi Archiepisc. respondet, Alex. III. pueros *cuiuscunque sint ætatis, se posse per illatam violentiam excusare, nisi post violentiam, consensus accedat.*

Quare tunc primo metus reuerentialis parentum, liberorum matrimonio, aut eorum professioni in religione obest, cum timetur grauis eorum, ac diu duratura indignatio, aut alterius personæ, à qua eorundem liberorum vita, ac fortuna, spectatis circunstantiis dependet.

Secundo, quando voluntati parentum, aut imperio, minæ sunt coniunctæ, quas executuri creduntur quorum alterum cum deest, à reuerentiali metu infirmari matrimonium negant, Less. lib. 2.

cap.17.num.55. Coninch.disp.28.dub.2.Sanch. lib.4.disp.6.qu.1.& 2. Henriq.lib.11.cap.9.nu.2. Magis ad meum sensum faciunt, qui etiam ab hoc metu, matrimooium trahere vitium aiunt, vt Nauar. consil lib. 1. consil. 9. & 10. de his quæ vi Rodrig.tom.2. summæ cap.8. concl.10. nam matrimonium iura naturæ debet esse liberum, at eam libertatem metus quilibet impedit.

An autem filio præcipere parens possit, puellam sibi certam vt eligat io fœminam, in aoqua hic obedire illi debeat, res est, non satis opinione Doctorum explicata, ac perspicua. Et id quidem, ab ao non posse præcipi filio, probat Diu. Thomas in 4.dist.29.q.1.art.4. Bonau. in aandem q.2. art.1. Richard. in eand. art.1.q.3. *Posset autem*, inquit Gabr. in eand. dist. qu.1.art.3.dub.1. *Pater præcipere filio vt cum hac aut illa, de hac familia contrahat, maxime dum filius, alias sine præcepto paterno contrahere tenetur*, vt inquit Præpositus in cap. cum olim da sponsal. *aut dum ex præcepto diuino, stante hominum paucitate, præceptum de contrahendo obligaret, pro loco & tempore.* Extra hoc tempus aut simile, interdictum est patri, filium ad nuptias, cum certa, & dasignata persona cogere, quod electio fœminæ, ad eas res non pertineat, quæ patriæ subiectæ sunt potestati, sunt enim omnes in iure deligendi sibi status honesti, ac dacentis, à natura pares, cui patria potestas incommodare, nec potest, nec debet.

Tractare tamen sine peccato, ac statuere da futuro matrimonio liberorum impuberum, parentes posse, & id iuramento firmare, colligitur ex decretali Alex III. cui initium est, ex literis 10. de sponsalib. est tamen hoc iusiurandum hypothaticum, hoc est cum conditione factam, si consentire liberi voluerint, si cum adoleuerint, induci sa ad illud precibus suis siuerint.

Dubium decimum, *an infamia locum habeat inter mala quæ vir fortis & constans metuit.*

Negat D. Thomas in 4.dist.29.q.1.art.1.ad 3. eo quod metu vehementi parturbari non soleant alii quam quibus malum imminet, cui humana diligentia occurri non potest, at est in potestate cuiusuis, efficere na male audiat, aut propter crimen, eiusque suspicionem, aliqoam infamiam subeat.

Aduersaria sententia defensorem habet Ægid. Coninch. disp. 28. dub. 2. num. 34. ad quam accedo, hoc potissimum nomine, quod infamia malum sit eiusmodi, quod optimus quisque, vita ac fortunarum omnium iactura radimere honasta possit, ac cum laude, vt enim virtus, eiusque fama, opibus præstat: ita nihil est quod oon tolerandum esse sibi viri fortes existiment, vt infamiam vitent.

Dubium vndecimum, *An hæc mala, metum tantum generent, quando timentur personæ propriæ, & non parenti, aut vxori, vel liberis.*

Respondendum, cum magna sit patrem inter, & filios, maritum & vxorem nacessitudo rerum omnium, quæ mala filios vulnarant, hæc communione sanguinis, ac animi, ad patrem redundant, & quæ coniugis bonum nomen lædunt, ad sa pertinere maritus existimat, patet ax lege isti quidem 8. digest. quod metus causa; vbi dicitur *hæc quæ diximus ad edictum pertinere nihil interest, an in se quis veritus sit, aut in liberis suis, cum pro affectu magie in liberis parentee terreantur.*

Dubium duodecimum, *An matrimonium metu factum sit validum quando iuramento est firmatum.*

Valere existimant Panorm. in cap. 2. de his quæ vi metusque Syluest. matrim. 8. q. 11.

A Dico primo, *quando contrahens iurat se valide consentire, cum eius consensus est coactus vi, aut expressus metu graui, matrimonium eius non confirmatur iuramento apposito.*

Ratio est, quod consensus qui vi est extortus, aut metu, obligationem non inferat, ergo nec iuramentum, quia *accessorium naturam sequi congruit principalis*, de regul. iuris in 6. reg. 42. & iuramentum promissionibus adueniens, aas non mutat, sed confirmat.

Dico secundo, *qui metu matrimonium contrahens, iurat se valide contrahere, tali iuramento matrimonium non confirmat.*

Ratio est quod coniugium ex metu factum sit B nullum, ergo eiusmodi, quod iuramentum confirmare nequeat.

Confir. personæ, quibus metus grauis infertur, sunt ad contrahendum inhabiles, quandiu metus durat, argo iurando non confirmant contractum suum. Vi ergo huius iuramenti ad quid tenantur? ad aliud nihil, quam vt quantum est in se, animum habeant vare contrahendi hic & nunc, quo si careant, peccabunt quidem, sed ad nihil in futurum obligabuntur, cum id expresse per iuramentum non promittant.

Dubium decimum tartium, *An consummatio matrimonij per metum cadentem in constantem virum illud reddat validum.*

C Dico primò, *Consummare matrimonium sine consensu, ac affectu maritali, ex quocunque metu id fiat, esse peccatum mortale*, quia est fornicatio.

Dico secundo, *Qui ex metu cadente in virum constantem, cognoscit carnaliter fœminam quæ illi proponitur in coniugem, sine consensu alio, quam qui est in coacto per metum grauem, matrimonium validum non facit*: quia talis metus illud irritat iure Ecclesiæ.

Dico tartiò, *In foro tamen exteriori, indicandum est tale matrimonium valere*, habetur extra, cap. consultationi 28. de spoosal. vbi Innoc. III. mulieres audiendas negat, quę asserunt sa nunquam in D mattimonium consensisse, nisi metum sibi factum dicant nam tunc Innocent. iudicio audiri possunt. Ratio ast, quod in dubiis, Ecclesia debeat præsumere, id quod est melius: ergo & hunc, de quo est sermo, non accessisse animo fornicandi, sed veluti ad vxorem, & si accessit, aliter quam debebat, iustissima poterit ob tale peccatum cogi ad matrimonium, & consensus qui ex hac coactiona exprimetur, sufficiet ad matrimonium, quia iustissima extorquebitur in cuius rei fidem, facit vt quàm maxime Clem. III. dacret. 4. de his qui accusare matr. possunt, ibi enim, hic Pontifex consultus da æquitata responsi mulieris cuiusdam, quæ etsi à marito cognosci se passa esset, causabatur tamen, animo so E semper ab eius matrimonio dissansisse, respondit in hæc verba. *In hoc casu sentimus, quod aduersus matrimonium audiri non debet, quæ cum potuit, non reclamauit, sicut cum ante legitimum consensum, qui in duodecimo anno spectatur, potuit dissentire, sic postquam legitimo tempore accedente, semel etiam copula carnali consensit, ex ratihabitione, sibi super hoc, silentium non ambigitur indixisse.*

Dubium decimum quartum, *In dubio, vtrum metus grauis, matrimonij causa extiterit, quid censendum?*

Cum sunt omnia adhibita ad causæ notitiam acquirendam necessaria, nec tamen de re, eiusque qualitate certo constat, inclinandum est in eam partem, vt matrimonium sit ratum, quia cum aius

A causa sit fauorabilis, propter reuerentiam, ac honorem Sacramenti, non est consulendum vlli facile, vt de eo soluendo, consilia agitet.

Secundo in dubio, melior est possidentis conditio, quam non possidentis, at vbi matrimonium semel est contractum, facit pro eo possessio, pro qua eius valore præsumptio: Nauar. lib. 3. cons. vltimo de conuers. coniugator. edit. 2. Laym. lib. 5. tract. 18. par. 2. cap. 5. num. 4.

Dubium decimum quintum, *An viro affirmanti, sibi consensum defuisse ad matrimonium necessarium, credi oporteat.*

Nequaquam, nisi argumentis omni luce clarioribus, vera se loqui probet: enimuero vt habet Innoc. III. cap. per tuas 10. de probationib. B *cum nimis indignum sit (iuxta legitimas sanctiones) vt quod sua quisque voce dilucide protestatus est, in eundem casum proprio valeat testimonio infirmare*, ei secus aliquid affirmanti, quam quod anta dixit, credi non debet, sine ratione probabili, sed cum vir, societatem matrimonij coiuit cum puella, eam sibi esse velle coniugem, dixit coram Parocho & testibus: fides ergo ei adhibenda est nulla, nisi fraudis ac simulati sui consensus indicia exhibeat, quæ dissoluendo matrimonio sufficere, iudex Ecclesiæ renuntiet.

Dubium decimum sextum, *An matrimonium quod contractum metu est nullum, diuturna consuetudine in eadem domo, & thoro conualescat.*

C Causæ dubitandi duæ, prima quod coniugij per sponsos consummatio eius videatur esse approbatio, quam enim est parum probabile, eos liberis operam dare velle, nisi possent sine crimine? quam ab omni alienum est veri specie, cum libidinis impediendæ causa, intra matrimonij limites venerem exercent, peccare? quod tamen facerent, si consensu vero ac legitimo, antiquum qui simulatus tantum fuit ac proinde nullus, non supplessent.

Secunda, quod Bonifac. eius nominis VIII. scribat in ca. vn. de desponsatione impuberum parag. 1. sponsalia impuberum quæ defectu consensus sunt nulla, nõ posse conualescere nisi cohabitatione mutua, eaque diuturna: ergo à pari, quanquam D in causa dissimili, puberum matrimonium, ex defectu consensus in eorum altero nullum, vsu eiusdem domus, ac lecti assiduo, ratum erit.

Nihilominus stat mihi firma sententia, quantalibet magna mora temporis in eodẽ lecto, aut tecto matrimoniũ quod ante erat nullũ, nõ fieri validũ. Quia vt sit ratum, ac legitimum, vtriusque coniugis coire debet consensio libera, eaque signo externo daclarata, at hæc mora nec est cõsensus formaliter nec effectiue vt patet: ergo ex commercio sponsi & sponsæ mutuo, certum nullum reparati consensus habetur indicium. Sensit id Gabr. in 4. dist. 29. qu. 1. art. 3. propos. 3. hisce verbis. Probabile est, E quod quantumcunque longæua habitatio, ac personæ coactæ taciturnitas, amplexus, oscula, adiuncta carnali copula, contractum ex metu iusto nec perficiunt, nec ratificant nec confirmant, sina actu positiuo nouo, mutui & liberi consensus coniugalis sufficienter expressiuo.

Ad causas dubitandi initio positas dicendum, eas præsumptione niti, quæ contra veritatem nullius est momenti ac ponderis. Dicendum 2. decretali Bonifac. locum non esse post Tridentinum à quo mutuus consensus exigitur coram Parocho & testibus.

QVÆSTIO XXI.

An matrimonium factum cum conditione de futuro teneat.

VT coniuges nude ac sina modo, mutuam sibi fidem coniugij spondere possunt, ita & cum addito, vt enim contractui cuilibet, ita & matrimonio conditiones addi non repugnat, hæ autem vel sunt præteritæ vt contraho tecum si pater tuus obijt, vel præsentes vt si es virgo, aliæ sunt futuræ & hæ tripartito sunt diuisæ, namque aliæ suot necessariæ, & naturalem habant causarum efficientiam, vt tecum contraho si es moritura si sol cras luxerit, aliæ sunt impossibiles vt duco te in vxorem si millionem mihi pro dote dederis, si me qui sum indoctus hodie in virum eruditum mutaneris, postremæ cum causis necessarijs nullam conoexionem habent, sed accidentalem tantum, quæ an matrimonio interitum afferant hac quæst. est videndum, eius tamen explicationi nonnullæ hypotheses sunt præmuniendæ.

Prima, fit contractus doobus modis absolutè & determinate; absolutè, vt *accipio te in meam* determinate, *accipio te in meam si Constantinopolim ceperis*

Secunda hypothesis, contractus determinatur quadrupliciter per demonstrationem, causam, modum, & conditionem, demõstratio est adiectio declarans qualitatem materiæ, circa quam versatur contractus, eius nota, est relatiuum, qui, quæ quod, & nomen quodlibet qualitatem rei indicans Modi huius in contrahendo sunt, hæc exempla, *contraho tecum quæ honesta es, duco te virginem*, quia nomen *virgo* qualitatem personæ indicat, *duco te quæ vitam mihi seruasti.*

Causa est ratio impellens alterutram partem ad contrahendum, eius index est particula, *quia*: vt *duco te, quia nobilis es.* Modus est adiectio determinans contractum in similitudinem causæ finalis, signum modi, est particula *vt*, *duco istam puellam vt familiæ meæ aliqua fiat accessio.* Conditio, est adiectio refarens veritatem contractus in aliquid quod præsens est, præteritum, aot futurum, Conditionis notæ sunt, *si*, *cum*, *nisi*, vt *accipio te in vxorem si virgo es, si Cæsar Pompeium vicit*, ad conditionem autem reuocatur diestam certus quam incertus, vt *duco te cum pater tuus obierit*, etsi enim obligationem contrahendi subeat, qui sic agit cum fœmina, tamen eius executio suspenditur vsque ad occursum temporis præstituti.

Hypothesis postrema, conditionum quæ sunt contingentes tres sunt species, quædam sunt potestatiuæ, quædam casuales, quædam mixtæ, potestatiuæ sunt, quæ pẽdent ab alicuius libera potestate, vt *duco te si ad Ecclesiam ieris*, Casuales pendent ex causis per accidens, *duco te si hodie coruus visus erit* mixtæ quæ vtrasque causas exigunt liberas scilicet & contingentes: Conditionum autem potestatiuarum, aliæ sunt turpes, aliæ honestæ, aliæ indiffarentes, turpes sunt in duplici differentia, quædam sunt contra substantiam matrimonij, & bonum eius, aliæ cum vtroque possunt consistere.

Prima Assertio, *Si futurum quod matrimonio additur, tanquam conditio, est necessarium, per illud vis eius non suspenditur.* Ita D. Thom. in 4. dist. 29. q.

29. q. 1. art. 3. quæstiuncula 3. quem sequitur Panormit. in cap. penult. de conditionibus appositis huius assertionis sunt hæ causæ.

Prima, quod talis conditio in apprehensione contrahentis iam sit præsens, ergo vt contractus cum conditione de præsenti celebratus est validus, si hæc subsit, cum sit contractus, ita & matrimonium, cui conditio alicuius euentus necessario futuri adijcitur.

Secunda, quia contrahentes appositione alicuius circunstantiæ necessario futuræ, significant se tam efficaciter, & valide contrahere, quam est necessaria illa conditio futura certo, vt habet, lex pupillus, de nouationibus, his verbis *qui sub conditione stipulatur quæ omnino futura est, purè videtur stipulari*, & in Institutis de verborum obligationibus parag. conditiones: hæc habentur *quæ per naturam rerum certa sunt, non morantur obligationem, licet apud nos incerta sint*, si tamen contrahentes nolint consensum suum sortiri effectũ, ante euentũ conditionis positæ, matrimonium non est futurum ratum, antequam hæc ponatur, ex cap. 3. & 5. de conditionibus appositis, cuius rei est hoc argumentum, quod matrimonium, debeat esse actualis corporum traditio, & non eorum nuda tantum promissio, sed consensus ad matrimonium, cum conditione de futuro, non est nisi pura corporum promissio, & non actualis eorum traditio, ergo non tenet quandiu ea conditio non ponitur, quia conditio propriè dicta, & in futurum collata, suspendit actum cui appenditur, iuxta cap. de illis, & cap. super eo de conditionib. apposit.

Secunda Assertio, *Matrimonium sub conditione de futuro possibili contingenti suspenditur, donec ea ponatur.*

Ratio est quod coniuges velint consensum suum ab ea pendere, ergo cum matrimonium sine consensu sit nullum, & hic à conditione ponenda pendeat, ante eius euentum, non erit validum.

Conf. matrimonium non subsistit nisi per consensum coniugum, eumque completum, at hic completus non est, ac perfectus, ante positionem conditionis, cum qua matrimonium initur: Minor probatur, vt primum coniuges plane consentiunt, & perfectè in absolutam traditionem suorum corporum, validum est coniugium, & perfectum, at tale non est eorum qui illi conditionem adijciunt de futuro contingenti possibili.

Argumento est primo, quod alter coniugum resiliendo à contractu, vt alteri consocietur, contrahit valide etsi non licite.

Secundo, quod matrimonium posita conditione non subsistat, si antequam poneretur, alter eorum consensum suum reuocauerit Minor ergo propositio est vera, scilicet matrimonium prout rationem habet contractus, qui est initio incompletus, pendet à futura conditione vt compleatur, An autem illico ac existit conditio, sit matrimonium sine nouo partium consensu, ambigere doctores video.

Prima sententia affirmat quam tuetur Coninch. disp. 29. dub. 1. nu. 10. Palud. in 4. dist. 29. qu. 2. Pet. Soto lect. 3. de matrim parag. quarto denique Laym. lib. 5. tract. 10. cap. 7. num. 2. Nauarr. cap. 22. num. 61.

A sensu Paludani & Ægid. disiunctus est Diu. Thom. in 4. dist. 26. q. 1. art. 3. quæstiuncula tertia quem sequuntur hi authores Bonau. in 4. dist. 28. art. 1. q. 3. Maior dist 27. q. 4. Adrian. in tract. de consensu matrim. q. 2. art. 6. Gabr. in 4. dist 28. q. 2. art. 3. dub. 1. Couarr. in Epitom. 4. decretal.

A part. 2. cap. 3. asserunt enim hi omnes, matrimonium suspendente conditione fieri non posse, nec ea adueniente esse, nisi nouus contrahentium consensus adhibeatur. Probatur

Primo, quia sponsalia conditionata non sunt valida, nec inducunt impedimentum publicæ honestatis, nisi postquam conditio est posita, & non ante vt patet ex cap. vnico de sponsal. in 6. parag. cum ex sponsalibus, ergo nec matrimonium, censendum est vnquam vim habere, nisi beneficio iterati consensus, nam coniugium, ac consensus coniugum in illud, nulla sunt, nisi eorum obiectum sit tale, vt cõsensus in illud cadere possit, & personæ contrahentes sint tales, quæ coniungi inuicem
B valeant, sed duo consanguinei v. c. qui contrahunt, ante dispensationem pontificis, hoc modo, *contrahimus si Papa dispenset*, ante eius concessionẽ, (inquam) non sunt habiles, ergo consensus in tale matrimoniũ, cum conditione futura dispensationis est nullus, ergo iterandus vt matrimonium valeat.

Secundo, sacramentum cum est, non potest pendere à conditione de futuro, nec enim absolutio, v. c. data cum hac conditione, *si restitueris absoluo te* valida est, quia sacramenta cum sunt, sic operantur necessario, vt eorum effectus impediri nequeat: ergo cum partes contrahunt, modo quo diximus, scilicet dependenter à conditione de fu-
C turo, eorum contractus non est tum perfectus, sed erit cum impetrata Pontificis dispensatione, aut patris facultate, aut conditione existente, quæ in contractu ponitur, fidem sibi dabunt mutuam per verba de præsenti.

Confirm. maior est eius obligatio inquit Bonau. qui simpliciter, & absolute de futuro promittit, vt *ducam te, accipiam in meam*, quam qui id promittit sub conditione, nempe *si pater consenserit*, sed prior modus parit tantum sponsalia: ergo matrimonium contractum conditionato consensu matrimonium non est, sed ante euentum conditionis, mera sponsalia conditionalia, sed promissio, quæ sponsaliorum naturam habet, matrimonij rem, &
D nomen non induit, sine nouo consensu, eoque absoluto, per verba de præsenti: ergo matrimonium conditionis futuræ adiunctione factum, non fit ratum præcise per eius euentum.

Tertio Matrimonium fit per verba de præsenti, consensum cõiugum in sese mutuo exprimentia, sed contractus, cui adiuncta est aliqua conditio contingens possibilis, *vt accipio te in meam si pater consenserit*, non fit verbis quæ de præsenti consensum declarent partium, sic enim Vrbanus III. in decretali super eo de conditionib. appositis his verbis *consensus huiusmodi non est de præsenti habendus, licet per verba de præsenti exprimatur, qui in alieno arbitrio non habito, sed habendo consistit*,
E extat etiam decretalis Innoc. III. per tuas litteras eod. titul. vbi consensum expressum de præsenti, interiecta conditione, *si pater aut patruus consenserint* dicit esse sponsalia, nunquam matrimonium, ergo vt incipiat esse tale, debent coniuges, accedente consensu patris, aut patrui, consensus suos formare.

Quarto, si conditione impleta, non est opus nouo consensu, vir & fœmina, qui contraxerunt cum conditione de futuro possibili, separari ab inuicem non poterunt, sed cogendi erunt metu censuræ, cohabitare sibi mutuo, ad id falsum esse, indicat Vrbani III. decretalis super eo 5. de condit, appositis in hæc verba, *postulasti verum ille qui in quandam mulierem consensit, si pater eius, suum præstaret*

assensum, sit ad matrimoniũ compellendus. Respondemus, quod cum consensus liber dici non possit, qui in alieno arbitrio reseruatur, ac conditionem ipsam canonica non improbent instituta, nisi voluntas patris postmodum intercedat, nequaquam cogendus est ad matrimonium contrahendum. Hæc ille ex quibus est euidens non fuisse matrimonium ante conditionem impletam, alinqui nou diceretur contrahendum sed contractum.

Confirm. Vrbani testimonio, qui conditione interposita de futuro, matrimonij societatem coit, ea subsecuta *cogendus est ad matrimonium contrahendum: ergo eius positio, præcise & per se propriè non facit matrimonium, sed consensus coniugum, tunc ponendus.*

B Tertia Assertio, *Conditio de futuro impossibili, non impedit matrimonium, modo non sit eius essentiæ contraria,* est huic assert. fides.

Primo, ab authoritate Greg. IX. cap. si conditiones extra de conditionbus appositis vbi definit hoc differre conditiones, matrimonij bonis, aut essentiæ cõtrarias, ab his quæ vocantur, ac sunt impossibiles, quod priures illud impediant, *quæ autem turpes sunt, aut impossibiles, debeant propter fauorem matrimonii, pro non adiectis haberi.* Gregorium sequuntur Nauarr. cap. 22. num. 62. Layin. tract. 10. cap. 7. num. 11. Sanch. lib. 5. disp. 17. eiusque decisionem in sponsalibus quoque valere aiunt.

Sane vt licuit principibus leges scribere, quibus conditiones turpes & impossibiles, in legata ac testamenta insertas remittunt, proque non adiunctis haberi volunt, institutis de legatis, §. postremo, & ff. do conditionibus institutionum: ita & Pontifici Romano, fas fuit, habere rationem matrimonij, & facere, vt conditio impossibilis ei adiuncta, saltem in externo foro non valeret, *vt duco te in vxorem si Lutetia Romam iueris vno die.*

Secundo facit pro hac assertione hæc ratio: si coniuges consensum suum valere nollent, haud dubie ea verba adhiberent inter contrahendum, quibus dissensum suum exprimerent, at conditio impossibilis, & pro tali cognita, à contrahentibus, indicium potius est consensus in matrimonium, quam dissensus, cum posito quod eam impossibilem nouerint, eius rationem haberi nullam probabiliter velint.

Excipiendus est casus, in quo verè & serio, hæc conditio ab illis apponeretur consensui suo, vt possibilis, cum intentione non contrahendi, nisi ea posita, quia tunc ea absente, nulla est in foro Ecclesiæ matrimonij obligatio vt Theologi asserunt.

Primo, quia conditio impossibilis impleri nunquam potest.

Secundo, quia matrimonium est irritum sine consensu contrahentium, at hic desinit deficiente conditione, cui fuit illigatus, ex lege non solum ff. de actionibus & obligationibus, vbi dicitur eum qui conditionem impossibilem adijcit soo consensui, non vere consentire saltem regulariter, quare in tribunali conscientiæ, pronunciabitur contractus nullus, cum constabit coniuges matrimonio assentiri noluisse, conditione non extante, cum qua contraxerunt, siue ea sit impossibilis, siue turpis, quam sententiam communem esse dicit Adrianus in tract. de consensu matrimonij art. 6.

Quid si de voluntate contrahentium non constet, & an serio, vel ioco, ab ijs conditio adiecta sit suo consensui, quid iuris? Resp. censendum ioco adiectam non esse.

Primo, quod Iudici in eam partem inclinandum sit, quæ facit pro matrimonio, iuxta cap. finale de sententia & re iudicata, quare semper credendum est valere, quando de contrario certo non constat: quæ est opinio Syluest. in verbo matrimonium 3. Couar. 2. part. Epito. cap. 3.

Secundo, quia nemo præsumitur velle peccare, aut in re adeo graui & sancta, vt est matrimonium nugari velle, ac actum suũ nullũ esse, de moralibus enim loquendum est moraliter, quare cum iocus in rebus sacris, ingens sit scelus, ne peccasse putetur, qui eum contractui suo adhibet, Ecclesia huiusmodi conditionem impossibilem, quæ est prudenti cuique ridicula, pro non adiecta reputat.

Confirmatur, Ecclesia, nullum arcessit criminis, aut de eo commisso condemnat, ac arguit, nisi cum de eo clara suppetunt fortiaque indicia, lege mento ff pro socio, est enim hoc eius solemne, in meliorem partem omnia trahere, can. estote misericordes de reg. iuris, qua ratione ante Trid. Concilij tempora, sponsalia, per copulam carnalem, transibant eius opinione in matrimonium, cap is qui fidem 30 de sponsal. vt haberet Ecclesia vnde coniuges excusaret à culpa fornicationis, eaque proinde mortali, eius vsum, ante cõtractum in facie Ecclesiæ matrimonium, præuertentes, iudicabat enim eos non misceri sibi inuicem, nisi maritali animo; Idem hic accidit, vt enim à contrahentibus voluntati suæ hypothesim impossibilem adijcientibus, culpam mortalem remoueat, quam haud dubie non fugerent, si illi serio inhærere vellent, eam iden Ecclesia eodem loco habet, quo non C appositam, cuius rei causa à priori est, quod quilibet contrahat, aut contrahere velle debeat, ex legibus Ecclesiæ, & principum, ergo com bi, & illa, conditionem impossibilem adiectam contractibus improbent, eam quoque contrahentes respuere non est improbabile, saltem voluntate consequente, quæ est absoluta, & deliberata voluntas legis obseruandæ, & obedientiæ, ei ac legislatori exhibendæ.

Quarta Assertio, *Conditio de futuro possibili, siue sit honesta, vt cum dicitur, contraho tecum si eleemosinã dederis,* siue turpis, matrimonio adhibita, impedit, ne sit vere tale, ac contractum verè sed ad summum efficit, vt sit eius ineundi promissio. Est hæc D sententia D. Thomæ, in 4. dist. 29. art. 3. q. 1 quæstiuncula 3. quem sequitur Diuus Bonau. in 4. dist. 28. art. 1. q. 3. cum Adriano tract. de consensu matrimonij q. 2. art. 6. nititur hæc assertio decretalibus Alexandri III. in cap. de illis extra de conditionibus appositis Innoc. III. cap. per tuas. Vrbani III. cap. super eo eodem tit. in eo enim apertè asserit, consensum hac interposita conditione *si parentes consenserint* suspendere cõtractum, sic vt non sit validus antequam impleatur, nec consensum esse de præsenti, etsi verbis eius generis exprimatur.

E Secundo, ad authoritatem pontificis, accedunt & hæc argumenta.

Primum vt contrahatur matrimonium validum, requiritur consensus de præsenti, qui tamen hic deest, cum sit tantum consensus à futura conditione pendens, quæ proinde hoc tempore non est, ergo matrimonium ei subiectum, non est validum sine nouo in illud consensu.

Secundum, cum hæc conditio *contraho tecum si pater consenserit* sit honesta, ac possibilis, haberi non potest pro non adiecta, ergo ex ea pendet consensus, atqui non est hæc præsens sed futura, ergo nec præsens consensus, nec præsens matrimonium.

Tertium, qui sic contrahit *accipio te in meam si pater assensus fuerit* eò non repugnante, sibi illam vir in vxorem cogetur assumere, cumque ea contrahera, ex decreto Vrbani III. cui initium super eo extra de conditionibus appositis ergo ante, valide non contraxerat, alioqui iteraretur matrimonium, ac consensus ad illud requisitus sina necessitate; quod est ridiculum.

Quartum, matrimonium Sacramentum est, quod illico ac est, operatur, at sacramanto adijci non potest conditio, quæ suspensiua sit effectus eius, ergo appositione conditionis honestæ futuræ, impeditur matrimonium, nec proinde tale vnquam extitit: sed sponsaliorum rationem habuit, de quo extat Innoc. III. decretalis per tuas literas titulo, de conditionibus appositis, nam ibi consansum expressum de præsenti hac conditione interposita *si pater approbauerit* appellat sponsalia non matrimonium, quare viro & fœminæ si coniugium stare suum velint, suus erit in illud cõsensus renouãdus necessario Theol. testimonio vt Soti. in 4. dist. 29. q. a. art. 1. concl. 3. Comittol. 1. respons. q. 513. ita existimandi causam hanc habeo, quod sponsalia, in matrimonium non transeant, sine consensu absoluto coniugum, eoque declarato vocibus de præsenti, sed habet matrimonium sobiactum conditioni honestæ futuræ, rationem sponsalium, testimonio Innoc. III. in can. per litteras 6. extra de conditionibus appositis ergo ad consensum illum primum, quem conditioni de futuro coniuges coniunctum esse voluerunt, ea extante debent hi nouum addere.

Assertio quarta, *matrimonium est nullum, cui adijcitur conditio, essentiæ eius contraria vt contraho tecum si mihi licuerit transire ad alias nuptias si fœtum impedieris* &c. ita August. de bono coniugali cap. 5. & de nuptijs & concupisc. lib. 1. cap. 15. refertur que 32. q. 2. can. solet. 6. & can. aliquando 7. cui suffragatur Gregor. 9. extra de conditionibus cap. finali & probatur res nolla esse potest sine sua substantia, ergo nec matrimonium si aliqua ei adijciatur conditio fini suo intrinseco contraria, licet enim inquit Grego. 9. in proximo citato can. aliæ conditiones appositæ matrimonio, *si turpes aut impossibiles fuerint debeant propter fauorem eius pro non adiectis haberi. Non tamen si contra substantiam coniugij inferantur, puta si alter dicat alteri contraho tecum si generationem prolis euites, matrimonialis contractus, quantumcunque sit fauorabilis caret effectu.*

Assertio quinta, *Conditio de præsenti*, vt si Virgo es, *non suspendit matrimonium, si reperiatur puella talis esse*, quia hæc conditio aut est honasta, qualem esse tradunt Hostiensis in capite extremo de conditiooibus appositis Adrianus tract. de consensu matrimonij art. 6. dub. 6. vel vana & futulis.

Si primum, matrimonium est verum, quia per ea verba vir significat, se tam vere contrahere, quam est prædicta conditio vera,

Si secundum, haud dubie matrimonium non impedit, cum ioco censeatur adiecta, quandoquidem certa nulla signa virginitatis in mulieribus dari, Medici & Philosophi asserant.

Secundo, retardari nequit effectus matrimonij, nisi conditione quæ sit vera, & de qua certo constare queat homini, at non est de hoc conditionum genere virginitas.

Primo, quia culpa interit tàm puellæ propria, cum ipsa se libidinose, ac fœdè contrectat, quam A aliena, vt cum à viro cognosci se patitur aut alterius manu ipsa se constuprat quinetiam si quæ sunt in eius instrumento muliebri virginitatis vestigia, hæc peccato eius nullo perire solent, eo maxime tempore, quo illi, aut vtero male affecto, pharmaca à medicis apponi est necesse quibus membrana, quæ in ea signum est seruatæ pudicitiæ abrumpitur.

Secundo, quia certa esse dicuntur succorum genera, quibus laxata vteri spatia, per virilem coitum, coalescere soleant, quos cum sit incertum, ecquid sibi puella adhibuerit, admodum est probabile, de virginitate eius nulla esse posse certa testimonia, & proinde, conditionem cuius fit in assertione mentio, nullius esse ad matrimonium cohi- B bendum, ponderis ac momenti.

Excipiendum est id tempus, in quo vir, siue ex errore animi, siua voluntatis ad id obstinatæ peruicacia, parum laudabili ac honesta, matrimonio suo vim nullam esse vellet, nisi de castitate puellæ certo sibi antea constet, tunc enim à fide data recedera liberum illi esse crederem, si aut ipsa esset corrupta, aut à matronis non fuisset prius eius virginitas discussa, & probata.

Assertio 6. *Demonstratio, causa, & modus, etsi falsa, matrimonium nec impediunt, nec suspendunt, nisi rationem conditionis induant.*

Pars prima probatur, modus legatis aut testamentis additus, ea non suspendit, sed vim suam, ac C valorem habent antequam hic impleatur, & quidem sic vt ea sub tali modo, ante eius impletionem, ad hæredes, aut legatarios transeant, lege à testatore digest. de conditionib. & demonstrat. ergo similiter à modo, & demonstratione, mora non fiet matrimonio, nec eius valori, nã qui contrahunt, animũ habent absolute transigendi negotij, etiamsi quidpiam rei declarandæ de qua agitur ac significandæ menti suæ adiiciant, vnde etsi hi in illo fallantur, non tamen ideo irritum esse volunt id da quo inter se conuenerunt.

Excipiendus est casus, in quo demonstratio incideret in errorẽ personæ, aut conditionis instar esset vt cum dicitur, *accipio te in meum, qui es primoge-* D *nitus, duco te, quia es libera*, aut modus conditionis naturam sumeret, quod sæpe accidit vt dicitur lege 1. & 2. Cod. de iis quæ sub modo relinquuntur, vt *duco te vt patri meo prius des* 100. *aureos*, in iis enim & similibus, censentur cootrahentes habere voluntatem conditionatã, vt actus nihil valeat nisi sit, aut fiat prius id quod ipsi desiderant, quanquam in foro externo sæpe contrarium præsumitur.

Assertio septima, *Vt conditiones impossibiles, habentur pro non appositis*, ex cap. extremo de conditionibus: *ita turpes si sunt bono matrimonij contrariæ obstant ne sit ratum*, exempla conditionum huiuscemodi sunt, *tecum contraho si venena sterilitatis procuraueris*, est enim contra prolem, *si te omnibus substraueris*, contra fidem, *si post annum, mihi* E *fas erit, aliam te relicta vxorem quærere*, contra perpetuitatem vinculi quod æternum esse oportet inter cooiuges, ita expresse Pontifex in cap. vltimo de condit. appositis, reliquæ conditiones, quæ turpes sunt quidem, sed matrimonij bonis minime contrariæ, reiiciuntur vt nullæ. Assertionis hæc est causa, quod qui contrahit, secundum leges prouinciæ vbi degit, & principis cui subest, contrahere eum sit nacesse: ergo cum Ecclesia conditiones impossibiles & turpes respuat, vt matrimonio non adiectas, eum quoque, qui in Ec-

TTTt ij

cleſia fœminam quærit, ex eiuſdem legibus quærere eſt veriſimile.

Ergo vt illa, in fauorem matrimonij conditiones impoſſibiles & turpes improbat, ac quaſi non additas reputat: ita & ſingulos, qui in Eccleſia, eius legibus viuunt, contrahere eſt putandum: & ita, licet voluntate ſimplici & naturali, contrahere vellent aliter, quam Eccleſia præcipit, voluntate tamen conſequente, quæ eſt voluntas legis, præcepti, & obedientiæ, credendum eſt, eos ſecundum quod Eccleſia ſtatuit, tranſigere velle.

Si tamen animum, prædictis conditionibus affixum haberent, matrimonij effectum, vſque dum ponerentur, ſuſpenderent, eſt enim conditio, vt ſcribit Nauarr. cap. 22. nu. 61. diſpoſitionis ſuſpenſio donec aliquid fiat quod eſt futurum.

Circa dicta proponuntur quædam dubia, quorum notitia, non parum eſt ad præſentis quæſtionis intelligentiam neceſſaria.

Et primò, *An Parochus matrimonio conditionato, intereſſe debeat, vt valeat.*

Dico primò, *nihil eſſe opus vt Parochus ac teſtes matrimonio interſint cum contrahitur ſub conditione de futuro.*

Primo, quia talis futuri matrimonii pactio, eius eſt promiſſio, non matrimonium, at nihil eſt neceſſe Parochum intereſſe ſponſalibus, vt valeant, ergo nec matrimonio, inito ſub conditione in futurum relata.

Secundo, cum partes de præſenti in mutuam traditionem corporum non conſentiunt, vere matrimonium non contrahunt nihil eſt ergo neceſſe aduocare Parochum, vt teſtem ſe ſponſionis, exhibeat quam de matrimonio faciendo, vbi conditio euenerit, dant hæ ſibi mutuo.

Dico ſecundo, *Parochum & teſtes intereſſe debere coniugibus, cum conſenſus ſuos, conditione poſita ſub qua contraxerant, ſibi de mutua traditione ſuorum corporum, inuicem exprimunt.*

Ratio eſt quod tùm matrimonium contrahant, ergo cum Parochus, teſteſque eo requirantur tempore, vt intelligant, matrimonium vere & ſubſtantialiter contractum eſſe; de quo etiam in foro externo teſtificari valeant, quin ii tùm præſentes eſſe debeant, ambigere iuſte nemo poteſt.

Confirm. cum Parochus contractui intereſt facto cum conditione relata in futurum, *vt duco te ſi pater velit*, teſtificari quidem poteſt de matrimonio inchoato, pendente, ac ſolubili, non autem de completo, perpetuo, & inſolubili, quia tale non eſt, niſi per conſenſum abſolutum, qui tamen adhuc non eſt, ſed erit poſtea: ergo intereſſe illi debet, cum fiet, fit autem cum vir & fœmina, conſenſus ſuos ſuper ſuorum traditione corporum mutua, per verba, ſigna aut nutus exprimunt.

Dub. 2. *An ſufficiat ad validitatem matrimonij, contrahentes coram Parocho, & teſtibus dicere, conditionem quam contractui ſuo appoſuerant, impletam eſſe.*

Affirmant Coninch. diſp. 29. dub. 1. concl. 4. num: 17. Laym. lib. 5. tract. 10. part. 2. cap. 7. n. 3. cæterique omnes, qui poſitione conditionis ſeu euentus, aiunt matrimonium abſque alio partium conſenſu effici: his enim ad valorem connubij ſatis ſuperque eſſe placet, ſi vir & fœmina, coram Parocho & teſtibus affirment, conditionem quam contractui appoſuerant impletam eſſe, nam hoc ipſo (inquiunt) cenſentur purificare ſuos conſenſus, hoc eſt vt interpretor ratos habere eoſque virtute, ac tacite, quantum eſt ad eorum firmitatem ſatis renouare. Nos qui matrimonium conditionato conſenſu contractum, cenſemus eius quidem habere nomen, non naturam, ſed ſponſaliorum duntaxat: credimus ratum eſſe non poſſe, ac validum, niſi iterato ſuam ſibi mutuo fidem obligent, amboque in ſeſe mutuo, coram Parocho & teſtibus conſentiant, quia à ſponſalibus ad matrimonium non fit tranſitus, niſi nouo conſenſu matrimoniali, eoque abſoluto per verba de præſenti Comitol. lib. reſponſ. 1. cap. 113. & alij apud eum, Nauarr. 4. conſilior. de ſponſal. conſ. 14 contra Sanchez diſp. 8. q. 2. Coninc. dub. 1. concl. 5.

Dubium tertium, *An matrimonium cum intentione adulterandi contractum, aut impediendæ prolis ſit validum.*

Dico primò, *A voluntate dimittendæ coniugis, impediendæ prolis aut negandi debiti, matrimonium vitium non trahere, quo reddatur nullum.*

Ratio eſt quod cum conſenſu in traditionem mutuam corporum, in quo eſt eſſentia matrimonij, vt eſt contractus, voluntas peccandi contra tria bona matrimonii, ſtare queat, ſicut cum pacto dandi mercem pro pretio & contra, in quo emptionis ratio eſt ſita, non repugnat contrahentes habere voluntatem fallendi ſe mutuo.

Dico ſecundo, *Matrimonium non valide contrahi, cum quæ illi ſunt oppoſita, eiuſque natura contraria, deducuntur, in pactum*, nam quæ ſunt talia, directe aduerſantur, obligationi ſtatus eius, à quo coniuges mutuum ſibi in ſua corpora dominium cum ſubiectione reciproca acquirunt: vnde in cap. vlt. de condit. appoſitis hæc habentur *ſi conditiones contra ſubſtantiam matrimonij inſerantur, puta ſi alter dicat alteri, contraho tecum ſi generationem prolis euites &c. matrimonialis contractus quantumcunque ſit fauorabilis, caret effectu.*

Dubium quartum, *An peccent qui contrahunt, cum conditione diſpenſationis obtinendæ ſuper impedimento, quo tenentur.*

Dico primò, *Conſanguineos, aut alios, quibus per leges Eccleſiæ, coire ſocietatem connubij non licet, vacare culpa, cum illud facturos ſe pollicentur, ſi per Papam licuerit.*

Ratio eſt, quod quæ ſunt licita, hæc promitti, & ſuper his fidem obligari ſuam à coniugibus non repugnet, at cognato nubere, Papa annuente, puella poteſt ſine crimine: ergo & id ei ſancte ac religioſe ſpondere, ſi Pontifici viſum erit è re vtriuſque eſſe permittere. Dixi *per leges Eccleſiæ*, nam ſi vincula, quibus ſtringuntur ambo, ſi impedimēta inter eos intercederent eiuſmodi, quæ à Pontifice non poſſent ſolui, quia iuris ſunt naturæ, idque notum eis foret, ſponſione coniugij, in tali euentu, non deberent culpa omni, exiſtimari vacui. Ratio eſt, quod velle, quod amplecti, quod per quæ nō poſſunt eſſe ſine ſcelere: ſcelus ſit non mediocre, habent enim voluntatis noſtræ actus ac animi, à te ſibi obiecta, vt naturam, ita bonitatem ac malitiam, at eſt turpe, ac fœdum, naturæ, aut Dei leges euertere has oppugnare, his bellum indicere: ergo & neceſſitatem ad id ſibi imponere, per promiſſum.

Dico ſecundò, *Marem & fœminam, qui ſibi fidem mutuam ſpoponderе futuri coniugij, ſi Papa eius impedimentum tolleret, ab ea reſilire, ſine conſenſu mutuo non poſſe.*

Primo, quia eſt pactorum fides ſancta, nec fallenda temerè cap. 1. de pactis, falluntur, autem cum alterutro repugnante non præſtantur: ergo &c.

Secundo, ſponſalia cum non implentur, peccatur, at pollicitis de futuro matrimonio, ſi Papa diſpenſauerit, mas & fœmina ſponſalia contra-

hunt sub conditione, quam ambo, expectare, eaque eueniente, id est impetrata dispensatione nuptias contrahere tenentur, si in fide data persistant, Ledesma q. 47. art. 5. dub. 2. concl. 3. Sanch. lib. 5. disp. 5. num. 12. Quid si eorum alteri stare pollicitus non placet? Ne peccet, horum alterum faciet, alterius voluntatem ad suam inflectet, aut à Pontifice potestatem sponsalia promissa non præstandi petet, quam ad rem, tacite se sponsos obligare dum contrahunt, scripsere Armilla verbo sponsalia num. 11. Sanch. lib. 5. disp. 5. q. 9. n. 36.

QVÆSTIO XXII.

An consensus parentum Matrimonio sit essentialis ac intrinsecus.

PRIMA Assertio, *Expedit filium de matrimonio cogitationem nullam suscipere, parentibus inscijs* eius rei exempla nobis scriptura suppeditat vt in Isaaco Gen. 24. & in filiabus Labani, quas certũ est patris voluntatem in contrahendo, cum Iacobo Patriarcha secutas fuisse, cõmendant id sane liberis omnibus Pontifices, 3 q. 5. can. nostrates & 22. q. 2. can. hoc Sacramentũ, à quo officio videntur filij abire nõ posse sine dedecore, præcipit enim bene instituta ratio, ad patrem à filio referri de serie vitæ secuturæ, hunc ab illo adhiberi ad consilium, super re tanti momenti, quanti est coniugium.

Sane tunc inter ingenuos, & inter æquales legitima fiunt coniugia, cum à parentibus, quorum interest, petita, & legaliter desponsata, & dotata, & publicis nuptiis honorata fœmina coniugij copula sociatur: Hincmarus in epist. ad Rudolphum Bituricens. scripta iussu Synodi apud Tussiacum. Idem habet Euaristus quartus à B. Petro Romanæ sedis Episcopus in epist. ad Episcopos Africanos.

Secunda Assertio, *est tamen matrimonium, sine consilio parentum initum, modo in alijs, sibi essentialibus, ac intrinsecis, non sit mancum, ratum & firmum*, tam decreto Innocentij III. cap. cum apud, extra de sponsalibus, Hormisdæ cap. tua fraternitas, de desponsatione impuberum quàm Tridentini sess. 24. cap. 1 de reformatione à quo anathemate damnati leguntur qui *falso affirmant* (verba sunt Concilij) *matrimonia à filijs familias, sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse*, nec desunt pro confirmando hoc liberorum iure argumenta.

Primum, petitur ex facto Esau. Genes. 20. & 30. qui tres sibi coniuges assumpsit parentibus inscijs, duas quidem Genes. 26. quæ Isaaco & Rebeccæ cum essent infestę, eorumque animum grauiter offenderent, contra eorum voluntatem, non potuit non esse factum cum illis matrimonium.

Secundum, quod in filiorum connubijs absque parẽtum consensu initis, interuenire possint omnia, quæ ad eorum faciunt essentiam materia, forma ac liberorum intentio, causæ ergo esse nihil magnopere potest cur rata esse nequeant ac valida.

Tertium, sunt liberi in his quæ ad propriã personam pertinent conditionis liberæ suique iuris, at in his quæ iure cuique licent, quo de genere est matrimonium, à Deo institutum procreandis liberis, quo inclinat natura hominum, quilibet obligare seipsum potest: ergo &c.

Quartum, si à Patre, expectanda est vxor filio, A nec arbitrio ipse suo coaptare sibi ac fingere vllam potest, sæpe habebit exosam, ingratam, ac parum rationibus suis commodam, ex quo inter eos, magna animorum sequi dissidia necesse erit, quibus quid potest esse in familia perniciosius? Sanè filius absque patris consensu addicere se religioni potest per votum: ergo & fœminæ per matrimonium.

Obijcies possunt parentes filiorum vota irritare, ergo & matrimonia.

Responsio duplex, prima, consequentiam esse falsam, ob rationem vtriusque disparem, disparitas est in eo, quod per votum ius soli Deo acquiratur in rem promissam, per matrimonium autem personę tertiæ, nempe coniugi, quæ patri ius suum B esse permissum nõ patitur, sicut Deus, cuius facultatis argumentum prope certum est, praxis parentum, in communi Doctorum & Ecclesiæ sensu fundata, quæ id Dei nomine prædictis parentibus indulget.

Secunda responsio est, Antecedens esse falsum, nec enim vota alia filiis rescindere patri est licitũ, quam quæ sunt personalia, nec de hoc genere quælibet, sed emissa tantum ante pubertatem, nam realia suspendere quidem pater potest, quando est eorum executio illi grauis & noxia, non tamen irrita reddere.

Obijcies secundo, non debet ea coniunctio pro vero haberi matrimonio, cuius Deus approbator C non est, ac author: cum dicatur Matth. 19. quod Deus coniunxit, homini separandum non esse, at cum matrimonia parentibus inconsultis obita, Deo sint exosa, ea ipse non coniungit. Minor est neganda, vt enim ea coniugia Deo sint grauia, & inuisa, ob peccatum quod admittit filius, ducendo vxorem patre non rogato, nec proinde ea Deus coniungat quoad effectum sacramenti, qui est gratia, cum eius esse capax qui peccati reus est nequeat, vt est filius, nihil de voluntate sua matrimoniali ad patrem referens, ea tamen de facto, & quo ad substantiã copulat, ob pactum eius cum Christo initum, de concurrendo cum ministris idoneis, ad validitatem Sacramentorũ necessariam omnia D afferentibus, quod facere coniuges possunt contrahentes sine consensu parentum, vt est ostensum.

DE IMPEDIMENTIS *Matrimonij quæ iuris sunt naturæ.*

QVÆSTIO I.

An pueri & amentes contrahere valeant.

E RErum quæ sunt in matrimonio necessariæ, necessitate Sacramenti, duplex est, bipertitaque diuisio. Primæ positiuè postulantur ad illius essentiam, alteræ negatiue tantum: de prioribus disputatum est tractatu præcedenti, in quo de consensu, postremæ sunt hic explicandæ.

Et quidem matrimonium ea negatiue exigit essentialiter, quæ tolli debent, vt existat, quo de genere ea sunt, quę nos impedimẽta dicimus: consensum enim impediunt, sine quo tamen matrimonij natura ruit: ideoque negatiuè ad eius essentiam dicuntur exigi, bipertito autem diuiduntur hæc impedimenta, primo in maiora, secundo in minora

priorum duæ sunt species, quædam sunt iure naturæ talia, & hæc sunt sex numero, non plura, comprehensa hoc versu.

Mens. agra, & coniux, vis, error, ineptia, sanguis.

Alia, lege Ecclesiæ tantum, matrimonio officiunt, & hæc sunt duodecim numero votum solemne affinitas, consanguinitas vsque ad quartum gradum inclusiue, & alia de quibus postea, & hæc impedimenta dicuntur dirimentia, quia matrimonium contrahendum impediunt, & contractum dissoluunt; cuius propositionis hic est sensus, fieri per hæc impedimenta facultatē Ecclesiastico iudici, separandi eos, qui cum iis impedimentis contraxerunt, vt non verè & legitime coniunctos, Nauarr. Enchirid. 22. num. 29. quod ei per minora impedimenta non conceditur, quorum hic est effectus, facere, vt contrahentes cum illis, peccent quidem, non sic tamen, vt quod per ea fit, sit inualidum, quod explicant alij his verbis, cum dicunt impedire matrimonium contrahendum, sed non dirimere contractum, decem vero sunt numero, votum simplex castitatis, sponsalia cum alio, vel alia contracta, interdictum Ecclesiæ, traditio Catechismi, incestus, vxoricidium, raptus alienæ sponsæ baptismus filij proprij, Presbyteri interfectio, coniugium cum moniali, his præmissis.

Respondendum quæstioni propositæ assertione duplici.

Prima Assertio, *Pueri ante vsum rationis non possunt valide matrimonium contrahere.*

Ratio prima est, quod matrimonium consensu contrahitur, de sponsalibus cap. cum locum 14. at pueri ante rationis vsum contrahere voluntariè ac deliberate nequeunt, nam deliberatio, animi præsentiam exigit, ad id quod fit, plenamque eius aduertentiam, cuius esse pueri, capaces an possint, haud satis intelligo.

Secundo, coniunctio stabilis nulla est & firma, quæ non sit voluntaria, & libera, sed facta à puero adhuc experte rationis, cōmuniter non est talis: ergo ab eius defectu, matrimonium in eo futurum est nullum.

Idem de amente dici debet, maxime si laborat inualetudine mentis perpetua, nam vt dicitur in cap. dilectus 24. de sponsalibus, in eo, *propter alienationem furoris, legitimus interuenire non potest consensus.* Secus arbitrandum est, cum furiosus, & amens, lucidis gaudent interuallis, nunquam tamen non est eorum connubium vitiosum cum fieri prohibeatur 32. qu. 7. can. 26. peccantque maxime fœmina & Parochi, fœmina quidem, quæ illum sibi virum eligit: Sacerdotes, qui sciunt talem coniunctionem, & non impediunt, & quidem non est fœmina culpę expers, quia copulando se furioso, ac amenti, tam se quàm prolem, vero mortis futuræ discrimini obiicit. Hi autem, quia isti culpæ assensum præbent & auxilium.

Excipiendus est casus, in quo ad eius periculi fugam adhiberetur cautela sufficiens, quæ quoniam vix aut raro afferri potest cum viri fœminis viribus antestent, maxime amentes ac furiosi, nec his istæ iungi, nec Sacerdotes sine culpa illis esse possunt auctores aut approbatores faciendi inter eos matrimonij.

Pueri tamen non à defectu tantum rationis, sed ab ætate quoque impediuntur à matrimonio contrahendo valide, nam communis est opinio, quod puerorum matrimonia, iure Ecclesiæ sint nulla, facta ante pubertatem & cap. tuæ nobis 34. de des-

A ponsatione impuberum finali, his verbis habetur: *Si puella nubilis non erat ætatis, cum vir desponsauit eandem, & ætatem in ea prudentia non supplebat, proculdubio inter eos non coniugium, sed sponsalia contracta fuerunt, quamuis ab ipso viro fuerit subarrhata.*

Contingit autē pubertas in viris, anno 14. aperit se vero in fœminis 12. de despōsatione impuberum cap. 36. & 10. & extra de delictis puerorū cap. 1. An autem completa esse debeat hæc ætas ad effectum validi matrimonij DD. ambigunt, Barbosa tom. 2. lib. 4. tit. 2. cap. 14. Villalob. tom. 5. tract. 14. diff. 12. nu. 1. tradunt matrimonium ratum in foro conscientiæ, & Dei, censendū esse, quādo contractum est die vltimo anni duodecimi in B fœminis, decimi quarti in viris.

Gutierrez de matrimonio cap. 2. o. 22. cap. 2. n. 2. ait matrimonium, non tantum aliquot hebdomadis ante hoc tempus initum valere, sed etiam multis mensibus, modo prima dies anni duodecimi in fœmina, decimiquarti in viro sit inchoata.

Contraria sententia est Basil. Pontij de matrimonio lib. 8. cap. 65. eaque in praxi tenenda: matrimonio, vim contractus nullam fore, si vel vna dies desit, ad complementum anni decimi quarti, quia vt diximus tractatu de principiis, cum tempus certum statuitur operi, vt sit firmum, illud completum esse oportet, quare si præuertitur, tempus contrahendi matrimonij vel tantillo temporis spatio, non habebit coniugium aliam vim quam C sponsaliorum, vt dicitur de desponsatione impuberum in 6. cap. 1. parag. 2. nisi in viro malitia suppleuerit ætatem, ibid. §. 2. cap. nobis, & cap. puberes extra de desponsatione, quæ etiam vocatur prudentia carnis, eodem titulo cap finali, & pubertatis proximitas ibidem cap. 9. Agnoscitur hæc vero, quemadmodum & malitia ætatem superans, primo ex copula carnali, inter dictos pueros habita, eodem titulo, cap. 8. et si vir vnum asserat, fœmina aliud, in foro externo credetur mari iurantı, eodem titulo cap. 6. & extra de frigidis & maleficiatis cap. 1. & si vterque asseruerit, habitam esse copulam, in quacunque ætate, vbi Trident. non D est receptum, quo vetantur clandestina matrimonia, probabile est eorum coniugium validum fore, si ad copulam accesserit animus maritalis, posterior sponsalibus præuiis, quomodo est intelligendus canon à nobis de desponsatione impuberum 8.

Sane refert Hieronymus in epistol. 132. ad Vitalem, puerum decennem, suo tempore generasse filium, & de Achas Rege item constat, in pari ætate produxisse Ezech. 4. Reg. c. 16. Etenim erat Achas 20. annorum cum regnare cœpit & sexdecim Iudææ præfuit: ergo cum non vixerit nisi triginta sex, haberetque Ezechias, cum Achas diem suum obiit 25. vt dicitur 4. Regum 18. non fuit Achas filio suo, Ezechias senior nisi 11. annis, & ita decimo generasse debuit, cum proles ordinarie nouem E mensibus maneat in vtero: in citata item epist. ad Vitalem de Salomone asseritur, eum ætatis anno decimo generasse Roboam.

Tradit autem Ostiensis in cap. vltim. de eo qui cognouit consanguineam à puero vndecim annorum consanguineæ vterum impletum esse. Refertque in suo lexico verbo matrimoniū Albericus de Rosate, puellam annorū nouem peperisse, Glossa causa 20. qu. 1. addit à puero item 9. annorum nutricem suam redditam esse grauidam Hieronymi sunt hæc verba. *Domino*, inquit, *teste non mentior, quandam muliercula, expositum nutriret quum infantem, & instillaret cibos, ac nutricis officio funge-*

retur, cubaretque cum ea paruulus, qui vsque ad decimum, iam peruenerat annum, accidit vt hac plusquã pudicitia patitur, se mero ingurgitaret, accensaque libidine, obscenis motibus, ad coitum duceret infantem. Prima, Ebrietas, & alterius noctis, & caterarum deinceps fecit consuetudinem, necdum dua menses fuerant euoluti, & ecce fœmina vterus intumuit. Ex congressu ergo poeri cum fœmina, eiusque ad illum aptitudine, cognoscitur ætatem à malitia suppleri.

Secundo, agnoscitur malitia, seu pubertatii proximitas, ex signis, ac habitudine corporis, de quibus consulendi medici & canon a. de desponsatione impuberum.

Teitio ex copula, à viro cum quacunque habita cap. 9. de desponsatione impuberum, nam qui fœminis quibuslibet promiscue est aptus, potest & cum coniuge sua congredi, Glossa in cap. 9. dicti tituli, sic igitur qui ante tempus pubertatis præscriptum vim procreatricem habent, ritè ouptias contrahent, qoia vis generandi legitimam ætatem supplet.

QVÆSTIO II.

An vis & coactio matrimonio officiant.

DVobus modis maculari coniugium à coactione accidit, primus est cum non taotum, libertatem consensus adimit, sed ipsummet impedit, puta, quia coactus, reuera non consentit, sed consentire se fingit, & illud matrimonium, omni iure est inualidum, quia esse sine consensu viri & fœminæ non potest, vt dicitur in cap. consultationi de sponsalibus, can. tua sanctitas, can. si verum 31. qu. 2. Modus alter est quando coactio non coosensum aufert sed libertatem, vt eum coactus vere consentit, sed inuitus, propter vim & metum, & constat talem coniunctionem esse irritam, saltem iure humano & Ecclesiæ, eatra de sponsalibus cap. veniens 15. cap. cum locum 14. ibidem caoone præsens, 20. qu. 3. & de eo qui duait cap. 2. nam cum territus, quorundam opinione omnibus consideratis, hic & nunc, assensum in matrimonium voluntarie præbeat, vt à præsenti periculo se liberet, non videtur à natura matrimonio interitus esse, cui metus grauis dedit initium, quia tamen cum odio, aut abalienatione animi à viro suo, non facile mulier inducitur ad matrimonij onera, vt sunt debiti solutio, liberorum educatio, perpetua cohabitatio eum viro, iusta fuit causa Ecclesiæ, eius matrimonij dissoluendi qood à metu graui traxit initium, da quo nos antea pluribus.

Dices, est Baptismus metu susceptus, & per vim validus, ergo & matrimonium.

Neganda est consaquentia, disparitatis causa est, quod matrimonium sit contractus moralis & politicus, qui pro fioe procreationem liberorum habet, perpetuomque vitæ consortium, quibus rebus stabilitas nulla esse potest sine beneuolentia viri & fœminæ mutua, quam metus iugulat, cum vt est tritum communi adagio, cuius meminit Aristoteles 2. Rethor. cap. 4. diligi non soleat qood metuitur, quarum rerum cum baptismus nullam habeat, nec enim est contractus, nec societas, patet quod de illo dicitur, in matrimonio ob metum facto, similiter locum non habere: etsi forte cum de vi agitur, quæ matrimonij, eadem quoque sit baptismi

A ratio, præcipue in adultis, potissima tamen ratio est Ecclesiæ definitio quæ cum matrimonium esse nullum voluerit per, metum initum, non autem baptismum, ost hic, cum illo susceptus, ratus, non illud.

QVÆSTIO III.

An Matrimonium ex errore contractum sit validum.

HVic quæstioni certæ quædam hypotheses à Theologis approbatæ præmittendæ sunt.

B Prima, diuidi errorem in antecedentem, consequentem, & concomitantem. Antecedens dicitur, qui matrimonio dat causam per accidens, remouendo prohibens, seilicet scientiam, quæ si habita fuisset, impediuisset matrimonium deducendo ab eo contrahentes, aut eorum alterum, talis error est eius, qui seruam aceipit, quam sibi habere vxorem nollet si liberam non crederet. Concomitans est is, qui matrimonio accidit, qualis est eius, qui etsi sciret oppositum eius quod ignorat, nihilominus contraheret, & tam hic error, quam antecedens, potest esse circa substantiam, & accidentia. Erratur circa substantiam, cum res vna sumi-
C tur pro alia, à qua substantialiter est diuersa, in accidentibus cum error est in qualitate, vt si pauper ducatur pra diuite: Ex quo patet errorem antecedentem sic inducere ad valendum, vt eo non existente actus non fieret: concomitantem vero non inducere, sed ita comitari actum, vt eo posito, adhuc hic fieret.

Secunda hypothesis est, errorem, esse iudiciom veritati oppositum, errare enim est vnum pro alio putare, in quo differt ab ignorantia, quæ est carentia notitiæ rei, quæ ignorari dicitur, & quidem si consistat intra terminos puræ priuationis, vocatur ignorantia meræ negationis, quia nullam cognitionem præuiam habet, qood si iudicium ei aliquod
D falsum addatur, dicitur ignorantia prauæ dispositionis, vbi notandum est, errorem concomitantem, non afficere inuoluntarium, cum sit causa repugnantis alicuius voluntatis, neque etiam volontarium cum nihil possit esse actu volitum quod est ignoratum: his præmissis.

Prima Assertio, *Tam ignorantia, quam error personæ antecedens, crassus sit licet & vincibilis, matrimonium contrahendum impediunt, & contractum iure naturæ dirimunt*: Ita D. Bonau. in 4. dist 30. qu. vnico art. 1. Nauar. Enchir. 22. no. 32. Couar. 2. parte eaq. 3. & 7. Reginald. lib. 31. cap. 14. n. 92. & alij.

Probatur primo, consensus debet essa in matrimonio voluntarius & circa suum obiectum, sed talis non est, cum erratur circa substantiam, aut ea-
E dem ignoratur, sed est omnino inuoluntarius, quia non cadit in personam præsentem, sed in aliam, quæ sub illis accidentibus apprehenditur, coius rei indicium est, quod si error fuisset cognitus, nunquam omnino matrimonium esset initum, cum contrahentium alter, nolit contrahere cum hac persona siogulati præsente, sed altera, quam sibi animo repræsentat.

Secundo, voluntarium ex Aristotele in 3. Ethic. cap. 4. Damasceno 3. de fide orthodox cap. 24. Gregor. Nisseno lib. 5. cap. 3. ast quod fit, à principio intrinseco cognoscente singula, in quibus est

actio, at id errori non conuenit, vt qui repugnet cognitioni eamque tollat, non secus ac ignorantia, nam de errore dicitur lege si per errorem ff. de iurisdictione omnium iudicum, *non consentire eos, qui errant quid enim*, inquit, *lex tam, contrarium consensui quam error* ob quã causam, in lege non idcirco Cod. de iuris & facti ignorantia dicitur, *errantis nullam esse consensum, nullam voluntatem*, in l. cum testamentum eodem titulo.

Confirm. Error circa obiectum substantiale in quo contrahitur, contractum vitiat, vt si loco vini quod putatur emi vendatur aqua, aut ceruisia, sed persona, determinate cognita contrahenti, est primum, & substantiale obiectum consensus matrimonialis: ergo.

Secunda Assertio, *Matrimonium initum ex errore concomitante personam, cum qua contrahitur, non est validum*, ita Ledesma de matrimonio dubio 30. conclusione secunda, quia coniugium stare nequit sine consensu actuali in illud, sed in errore concomitante, deest consensus, esse enim hic nequit nisi voluntarius, qualis non est cum hoc errore, quia nihil est volitum, quod non cognitum, cui cognitioni contrarius est haud dubie error concomitans, vt patet, qui in hoc tantum ab antecedente differt: quod iste inuoluntarium, concomitans autem actũ non voluntarium efficiat, & vt ille causa est operis, in quantum si abfuisset error, contractus factus non fuisset, sic concomitans causa non est operis, quia contrahens sic est habitualiter affectus animo, vt etsi non errasset, sed sciuisset esse aliam personam quam putabat, cum ea tamen contrahere voluisset.

Secundo, matrimonium non est nisi per verba de præsenti, at nullus est eorum vsus in illo, qui cum errore concomitante contrahit, explicatur enim hoc erroris genus, his verbis, duxissem etsi sciuissem eam non esse, quam mihi fingebam, at hæc verba, vt apparet, non sunt de præsenti, quia voluntas habitualis, seu ponenda tantum sub conditione, in actu nihil operatur.

Obiic. cæteri contractus sibi constant, etsi erretur in substantia, errore concomitante, modo detur æquiualens rei circa quam erratur, vel minuatur eius pretium prorata inæqualitatis quæ inter rem & illud intercedit: ergo vt contractus reliqui, firmum quoque erit coniugium factum cum tali errore.

Neganda est consequentia, quia in aliis contractibus consideratur æqualitas rei cum pretio, seu æstimatio & pretium rerum, quod æquatur earum dignitati: in matrimonio autem, quod est personalis contractus, spectatur persona in indiuiduo, alias omnes excludens, cum qui matrimonium init sic cum vna hoc celebret, vt cum nulla alia, illud contrahere velit: ita patet magnũ esse discrimen inter cætera Sacramenta, & matrimonium, nam ad illorum valorem, non faciunt qualitates personarum, illa recipientiũ, cum sit ad essentiam confirmationis impertinens, quod puer confirmandus, sit filius v.c. Ioannis hic aut ille: spectet autem matrimonium, conditiones personarum contrahentium indiuiduas, inter quas initur perpetua vitæ societas, in quo ratio matrimonij consistit. Est & aliud discrimen, nempe quod aliorum Sacramentorum minister non necessario suam intentionem coarctare ad certam personam debeat, sed ad eam tantum, quam habet coram se, possint autem coniuges, cum in eorum potestate sit nolle contrahere nisi cum hac aut illa.

A Tertia Assertio, *Error in accidentibus vt pulchritudinis, nobilitatis & opum, non dirimit matrimonium*: ita expresse canon primus causæ 29. q. 1.

Et probatur, cum errore qualitatis, stat consensus absolutus in personam, quæ est voluntatis obiectũ.

Primo, quia vir consentit in vxorem præsentem, & hæc in virum, quem videt, quod sufficit, nam matrimonium, initur consensu contrahentium, circa traditionem, & acceptationem mutuam suorum corporum, at in eo, vir & vxor consentiunt, licet errent in qualitatibus, quas in sese inuicem falso concipiunt, ac inesse fingunt.

Confirmatur, consensus non versatur circa qualitates, tanquam circa obiectum suum, vt dicitur
B can. quod autem 29. q. 1. nam sunt hæ extra essentiam matrimonij, vt accidentia rei, quam afficiunt, quare tantum se habent vt causa voluntatis motiua extrinseca, aut finalis, secundum quid tantum, quatenus contrahenti displicet, eas rei non inesse, & ita tenet matrimonium eius, qui duxit corruptam, quam putabat esse virginem. Sanchez expresse, lib. 7. disp. 18. num. 18. & alij apud illum indicantque hæc verba petita ex causa 29. qu. 1. can. 1. *Ad hæc non omnis error consensũ euacuat. Qui enim accipit in vxorem corruptam, quam putat virginem, vel qui accipit meretricem, quam putat esse castam, vterque errat, quia ille corruptam, existimat virginem, & iste meretricem reputat castam, nunquid ergo dicendi sunt*
C *non consensisse in eas? aut dabitur vtrique facultas, dimittendi vtrãque & ducendi aliam?* his enim verbis, ac similibus innuitur, non errore quolibet, sed eo duntaxat, qui est circa substantiam lædi matrimonij essentiam.

Confir. ideo ab errore in qualitatibus vitium nullum contractui stricti iuris aduenit, quod hæ sint extra eius essentiam: ergo si qualitas, in qua erratur cum fit matrimonium, sit extra obiectum consensus in illud, ab eo non irritabitur, verum est prius, nam vir sibi vult fœminam, fœmina virum, non speciem, non opes: ergo in iis falli, non est vim coniugij elidi.

Excipendi duo casus primus est, cum consensus errantis circa accidentia est hypotheticus, id est pendẽs ab accidentibus, vt à conditione necessaria, tũc
D enim, iis non positis, matrimonium est nullũ, secũdũ Petrum de Ledesma dubio tertio de matrimonio, cõclusione tertia: potest autẽ intendi qualitas dupliciter, primo actu, secundo virtute, actu quidẽ per opus voluntatis expresse eam designantis, vt matrimonium valeat, vt si quis dicat, *Duco te si es virgo, si nobilis & non aliter*: virtute autem, cum rẽ illam prius voluit, nec voluntatem suam reuocauit vllo actu contrario, nam hæc intentio sufficit, cum posita est ad matrimonium faciendum, fitque ex eo planum, quod per procuratorem possit contrahi, quod cum accidit, sæpe consensus non est alius ex parte alterius duorum, quam virtualis: ergo si vo-
E luntas contrahentium virtute feratur circa conditionem aliquam, eius absentia ad matrimonium dissoluendum sufficiet, si hæc virtute tantum perseueret sub voluntatem cadere, causa est, quod talis conditio, sit honesta, & ad suspendendum effectum matrimonij apposita, ad illud tempus quo ponetur: ergo ea non extante, matrimonium vim nullam est habiturum.

Secundus casus est, cum error qualitatis, aut fortunæ, recidit in errorem personæ, quod fit cum qualitas determinat intellectum ad concipiendum determinatam personam, quam voluntati quoque proponit, vt distinctam ab ea, cum qua contra

ctum

contractum celebrat, vt si filia cum qua contrahendum est matrimonium, apprehendatur vt primogenita, nam error in hac qualitate, facit vt decipiatur circa obiectum consensus sui, iudicando illum, vel illam, cum quo, aut qua contrahere se existimat esse illum, vel illam, cui præsenti loquitur, cum non sit: ergo in illum, vel illam, non consentit, sed in absentem, tollit ergo error in qualitate, recidente in personam, obiectum consensus matrimonialis, quemadmodum & cum cadit in qualitatem, quæ cum sit expressè volita non reperitur in persona.

Confirmatur, errorem qualitatis, errorem personæ inuoluere, nihil est aliud, in præsenti, quam illum causam esse, cur quis credat, hanc personam cum qua exterius contrahit, esse aliam, quam reuera sit, itaut verum sit dicere, eum non contrahere cum hac, sed cum ea, quam putat esse, sit hoc autem in casu posito. Itaque ratio cognoscendi an error circa qualitatem, recidat in personam, est si qualitas, in qua est error, designet personam indiuiduam, in quam, per se directe, vt affectam tali qualitate, fertur consensus alterius de contrahentibus, consequenter autem in particulari in hanc, quæ putatur qualitatem eam habere, cum non habeat, quia deficientibus qualitatibus, cum quibus matrimonium intenditur, consequenter persona deficit, & connubium est nullum, iuxta D. Thomam in 4. dist. 30. qu. 1. Syluestrum verbo matrimonium 8. qu. 1. dicto 4.

Econtrario si consensus feratur primo ac directe in personam præsentem, vt præsens est, in particulari autem, seu indiuiduo, & consequenter in personam, quæ habet talem qualitatem annexam, error tantum est qualitatis, non personæ, quare matrimonium quoque erit validum, secundum Reginald. cap. 14. lib. 3. num. 64. quia contractum est cum consensu sufficienti ad connubium validum, cum ea persona.

QVÆSTIO IV.

Quomodo error conditionis matrimonium dirimat.

CONditionis nomine, non alia hic intelligenda est quam seruilis, nec quæcunque, sed propria tantum est autem triplex seruitus, propria, adscriptitia, originaria, à qua diuersitate, seruorū quoque triplex differentia est, quidam enim vere sunt tales, quo de genere sunt ij omnes quos Domini distrahere possunt ac vēdere, adscriptitij addicti sunt glebæ, & agrorum culturæ, reddituri domino omnes eorum fructus, demptis expensis & necessario victu. Originarij dicuntur qui ex illis sunt nati: de quibus est decretalis 2. de Iudæis.

Dico primò, *Per errorem antecedentem conditionis, quæ proprie ac vere seruilis est, matrimonium serui cum libera, nullum reddi*: ita canon si quis ingenuus & liber 29. q. 2. & decretales. prima & secunda de coniugio seruorum. Causa est eadem, quæ assertionis primo positæ, quæst. præcedenti, nec enim credibile est, quemquam ita animo, ac prudentia destitui, vt velit matrimonium sui cum serua, cuius conditionem ignorabat, ratum esse, *addidi cuius conditionem ignorabat*, nam cōgnita, matrimonium non vitiat, cum scienti & volenti non fiat iniuria.

Secundo, qui matrimonium contrahunt æquale sibi ius, mutuo in sua sibi corpora tradere debent ad finem generationis, alioqui par non esset vtriusque conditio, & ita fieret alteri eorum iniuria, at seruus nec se ad indiuiduam vitæ societatem potest astringere, cum à Domino vendi, & in externas regiones ablegari possit, nec plenam sui corporis potestatem libero dare ad vsum matrimonij, cum quo tempore, liberis hic operam dare volet, seruus à Domino negotiis occupari suis: aut alienis possit, & ita à reddendo debito abstrahi, vnde scribit Leo Papa Rotrico Narbonensi Episcopo, *Non omnis mulier, viro iuncta, vxor est: nuptiarum quippe fœdera, inter ingenuos sunt legitima, & inter æquales*: ergo inter liberum & ancillam, seruum & liberam mulierem, secundum Leonem esse nuptiæ nequeūt, *& vbi aliter euenit licita sunt diuortia*, Iuo Carnot. ad Ioan. Episcop. Aurelian. epist. 212. *& cum separamus eos, qui non sunt lege Ecclesiæ coniuncti, non dicimus esse coniugium, quod non continet Christi & Ecclesiæ Sacramentum*, Iuo epist. 244. ad Audoenum Ebroicens. Episcop. vnde Iustinian in Codice Nouellarum nouella 22. de nuptiis: *Si quis per errorem*, inquit, *ancillam mulierem, duxerit vxorem, liberam eam esse putans, vel è contrario, si libera mulier, seruo per errorem iuncta sit, postea quàm veritas reperta fuerit, dicendum est omnino nuptias non constitisse.*

Dico secundò, *Ab errore seruitutis non veræ, sed adscriptitiæ, ac originariæ, matrimonium non dirimi*: quia qui ea premuntur, vere sunt liberi, non serui, non mancipia, vt est in Codice de agricolis & censitis lib. 11. & cap. 2. de Iudæis expressè his verbis: *Hi qui in possessionibus sunt, licet legū instructione sint liberi, tamen quia colendis terris eorū, diutius adhæserunt, consuetas viris prædictis pensiones pendētes &c.*

Dico tertiò, *Matrimonium liberi cum serua valere.*

Primo, si ille ea conditione paciscatur cum ista, vt inter eos, matrimonium valeat, hæc enim intentio non cadit sub errorem, similiter si dubitans de conditione eius, quam sibi vult esse vxorem, nihilominus cum ea contrahat, habet enim hæc agendi ratio, voluntatem saltem hypotheticam contrahendi cum ea, etsi serua esset, alioqui cur eius rei se periculo exponeret? cur eam qualicunq; tandem è gente esset, qualicunque conditione instructa foret, coniugem sibi esse vellet?

Secundo, valet insuper liberi matrimonium cum serua, si illi, istius seruitus nota erat, quare si de diuortio inter vtrumque agatur, eius faciendi, *Licentiam non habebit*, inquit Iuo epist 244. ad Audoenum Ebroicens. Episcop. *si prius scientes conditionem suam, & consentientes, matrimonium contraxerunt: quia coniugium consensus facit, non coitus, vbi ergo bona fide, coniugia contracta sunt, ibi valet. Quod Deus coniunxit, homo non separet: vbi vero humana deceptio fœdus nuptiarum vitiauerit, tales nuptias non facit Deus, sed homo, carnum autem separationem facit Deus, non homo.*

Dico quartò, *Probabilius videri, matrimonium liberi, cum serua iure tantum Ecclesiæ, dirimi.* causa est, quod contractum à sciente tale vitium, sit validum, non est ergo à natura, quod seruitus, vim matrimonij dissoluat.

Consequentia probatur, contra ea quæ iuris sunt naturalis & diuini, persona priuata nihil potest, quantumuis suo iure decedat, nec eius est matrimonium ideo validum, quod ita videatur alterutri contrahentium, est tamen ius Ecclesiasticum in naturali fundatum, cum æquitas non videatur pati

posse, seruum, à sua coniuge distrahi, quo ei tempore obsequi in re coniugali est necesse, quod tamen non est facile, eo per conditionem status sui herilibus obsequiis occupato. Quid? quod susceptam prolem educare serua mater nequeat, cum enim sit domini, eam auehere hic poterit, quo volet, aut vendere, cum qua facultate educationem prolis stare posse qois putet? Et hæc mihi interdum videri causa solet, cur existimauerint è Theologis aliqui, hoc errore, cum est antecedens, matrimonium iure naturali ac diuino subrui.

Primo, quia non est canonica vlla lege impedimentum hoc in mores nostros inductum, sed ab Ecclesia approbatum.

Secundo, quod copula serui & ingenuæ non videatur continere Sacramentum Christi, & Ecclesiæ, *in qua non seruatur præceptum dilectionis: non enim verum est, inter eas personas veram esse dilectionem, quarum altera, alteram suo contubernio redigit in seruitutem: cum ergo principale præceptum sit Euangelicum, vt diligamus inuicem, constat à Deo non esse coniunctos, nec esse verum coniugium, quod contra Dei legem, constat esse præsumptum.* Iuo ep. 244. ad Audoen. Ebroic. Episcop. hinc enim disputare sic liber, est coniugium ingenuæ cum seruo, contra Dei legem, secundum hunc authorem, ergo non iure duntaxat Ecclesiæ prohibitum est ac inane, sed Dei, sed naturæ.

Nihilominus retinenda est prior opinio, vt mitior ita conditioni miseræ mortalium gratior, fas enim sit mihi Iuonis vti verbis cum de hac re ad Ioann Aurelian. Episcop. epist. 222. scribit: *Si diuinum institutum & legem naturæ consulimus vbi neque seruus est, neque liber, non mihi potest facile persuaderi, vt propter conditionem quam natura non habuit, nec diuina lex à lege coniugali excepit, lex humana posterius lata cassare possit coniugij Sacramentum, quod veteri & Euangelica lege constat esse confirmatum.*

Obiicies, consensus liberi in seruum, est inuoluntarius: ergo insufficiens ad coniugium. Antecedens est falsum de inuoluntario absolute, verum autem, de inuoluntario secundum quid, cum enim is qui est seruus, præsentem, quæ conditione est libera, & contra liber seruam, simpliciter velit, ac mutuo, suorum sibi corporũ potestatem ambo tradant, eorũ cõsensus absolute & simpliciter voluntarij dici debent, quia tamen qui est liber is in eam personam præcisa vt defectum seruitutis habet non consentit eius consensus secundum quid est inuoluntarius.

Quid si connubio ancillæ repugnet Dominus? qoid si eam cum libero aut seruo contrahere prohibeat?

Faciet inique & inualide. Est enim à natura insitum cuique conseruandi sui desiderium, tam quoad speciem vt loquuntur, quam indiuiduum: ergo vt impedire dominus non potest ne seruus alimentis ad conseruationem indiuidui necessariis vtatur: ita nec vetare ne matrimoniom contrahat, sine quo propagandi hominis spes esse reliqua quæ potest?

QVÆSTIO V.

An Matrimonium valeat viuente prima coniuge.

PRima Assertio, *Matrimonium quod priore coniuge adhuc superstite, cum alia contrahitur est inualidum*, etsi primum tantum sit ratum, secundum autem consummatum, habet fidem hæc assertio à testimonio Pontificum, Conciliorum & ratione. Pontifices qui eam defendunt sunt duo, Innocentius tertius in decretali tuas finali de sponsa duorum, & Alexander III. in cap licet 3. eiusd. tituli in quibus, vterque cum August. lib. de fide pactionis, asserit, non licere ei. qui fidem vxori, & consensum dederit, aliam ducere, & si duxerit, etsi carnalis copula sit secuta, separandum esse, *Eo quod nulli vnquam licuit in simul plures vxores habere, nisi cui fuit diuina reuelatione concessum*, cap. gaudemus de diuortiis, quod ipsum quoque Concilium Suessionense sub Pipino Rege habitum anno 744. præcepit, his verbis: *Statuimus vt marito viuente, suam mulierem alius non accipiat, nec mulier viuente suo marito alium accipiat, quia maritus non debet suam mulierem dimittere*, ad Concilium & Pontifices adiungenda est ratio, eaque duplex.

Prima, quod vna eademque res, dari duobus non possit in solidum, sed per primum matrimonium, vir dat se totum fœminæ, & hæc vice versa viro suo: ergo nihil illis superest quod sibi inuicem per secundum tribuant: ergo scienter contractum, erit inualidum, sic decernente Clemente III. in cap. cum ex litterarum, & in cap. cum haberet de eo qoi duxit in matrimonium quam per adulterium polluerat, oec dispensare voluit cum eo, qui prima viuente, secundam duxerat, & ex ea decem liberos susceperat, decennio quo cum ea versata fuerat, *cum multiplicitas prolis ita susceptæ magis eorum crimen exaggeret, & diuturnitas temporis peccatum non minuat sed augmentet.* Idem ibidem.

Quid? quod canone gaudemus 8. de diuortiis præcipitur infidelibus, vt si ante baptismum plores habuerint vxores, cæteris dimissis, vnam, id est primam retineant, quod non dixisset Innocentius tertius, cuius est hæc decretalis, si matrimonia cum pluribus contracta, valida essent, nam quæ sunt rata & firma, hæc post baptismum remanant talia, vt patet ex cap. quanto 7. & cap. gaudemus de diuortiis, vbi permittitur fideli conuerso cohabitare *infideli, si velit, & infidelibus ad fidem conuersis, matrimonialiter copulari, & licite remanere coniunctim, cum per Sacramentum Baptismi, non soluantur matrimonia, sed crimina dimittantur.*

Secunda ratio, quæ contra leges sanctissimas Ecclesiæ, fœdera matrimonij fiunt, hæc sunt iure irrita, si ea Ecclesia irritet, *nullum enim pactum, nullam conuentionem, nullum contractum inter eos valere volumus subsequutum, qui contrahunt lege prohibente contrahere* (inquit lex non dubium cod. de legibus) sed Ecclesia secunda coniugia non vult valida esse, nisi contrahentibus opituletur certa notitia coniugis prioris demortui, vt est in decretali Clementis III quæ incipit, in præsentia de sponsalibus, an autem semper sit peccatum cum secunda priore viuente contrahere, ostensum eo.

QVÆSTIO VI.

An sit peccatum contrahere cum secunda viuente primâ.

PRima Assertio, *Peccatum est contrahere cum secunda priore adhuc superstite nisi excuset ignorantia, vel respectu infidelium consuetudo contraria.*

Pars prima probatur, quod est certi hominis, alteri dari non potest efficaciter sine culpa, sed mulier corporis sui potestatem non habet, sed vir, qood tamen transfert in secundum maritum, priore adhuc viuo: ergo non sine culpa.

Secundo, contra Ecclesiæ voluntatem mortale quidpiam admittere scienter ac sponte, quod in detrimentũ tertij vergat aut animæ, peccatũ est mortale: At certæ sunt leges, quæ secunda matrimonia, prohibent, nisi de morte prioris coniugis certũ sciatur, sic enim statuit Clem. III. in decretali sua in præsentia de sponsalibus, sic Alexand. in cap. licet 3. & finali de sponsa, duorum, nec est vlli ambiguum, nocere sibi, ac alteri, qui viuæ suæ coniugi, superinducit nouam: peccant ergo qui matrimonij secunda fœdera iciunt, prioribus necdum dissolutis morte sui primi coniugis.

Pars secunda probatur cum ignorantia cognitionem remoueat, sine qua actio non potest esse voluntaria, in casu quo putatur maritus mortuus, iteratio matrimonij, quum accidit, ducendo secundam, priore adhuc incolumi, iteratio (inquam) matrimonij non est quoad formale vitij voluntaria: ergo nec vitiosa. An autem cum maritus non comparet, & putatur iusta ex causa, & grauibus argumentis mortuus, possit vxor alteri nubere, dicetur postea, vestigandum id nobis in præsentia.

Quæ sint indicia moraliter certa, ac proinde sufficientia ad secundas nuptias, & quanta requiratur certitudo de morte coniugis, vt superstes licite cogitare de secundis nuptiis valeat.

Credidere Iurisperiti ad eam sufficere absentiam quadriennij, vt dicitur in Cod. de repudiis, leg. vxor. Sed cõtra: quia in dubio mortis, aut vitæ primi cõiugis, alium sibi mulier asciscere non potest, cum in dubio melior sit cõditio possidentis matrimonij, at ex absentia designata quatuor annorũ, non resultat certitudo, sed dubium tantum de vita, vel obitu mariti: ergo si præter absentiam eius, nihil facit pro coniuge, alium ducere non poterit.

Confirmatur cap. in præsentia 19. de sponsalibus statuit Clemens tertius ne mulieres quæ septennio viros suos præstolatæ erant, cum alio contrahant, sine certa notitia mortis eorundem, habita per certum nuntium: ergo satis ad matrimonium non est opinione Pontificis, absuisse à coniuge quadriennio, imo quanto maximo temporis spatio.

Licet, inquit Romanus Pontifex, *sollicitudinem super hoc adhibuerint diligentem, & pro iuuenili ætate, seu fragilitate carnis, nequeant continere, petentes aliis matrimonio copulari Consultationi ergo tuæ taliter respondemus, quod quantocunque annorum numero remaneant, viuentibus viris suis, non possunt ad aliorum consortium canonicè conuolare, nec auctoritate Ecclesiæ permittas, contrahere, donec certum nuntium recipiant de morte virorum.*

Ex quibus patet, quamuis è viuis maritus excessisset, nulla tamen secundarum nuptiarum fœdera

A extare, quando certa notitia prioris coniugis demortui iciuntur, si quidem Ecclesia non vult secunda coniugia rata esse, nisi certo constet de morte prioris coniugis, aut contrahentibus probabilis eius defuncti ignorantia opituletur Comitol. resp. lib. 1 q. 129.

Quid si fama publica eum mortuum esse narret? eritne hæc fœminæ, ad quærendum sibi virum causa idonea?

Affirmat Clarus lib. 5. sentent. parag. fornicatio num. 31. versu sed pone Veracrux par. 1. speculi art. 42. conclus. 2. quid iudicij super hoc quæstionis genere habeam explicabunt conclusiones sequentes.

B Dico primò, *Famam de morte viri, non sufficere, vt mulier sine culpa alteri iungi queat*: ita Panormitanus in cap. in præsentia de sponsalibus, vel vt ait Bartolus explanans legem de minori digest. de quæstionibus numero 7. fama est *communis opinio voce manifestata ex suspicione proueniens*, aut vt idem loquitur communis eorum opinio, qui scire debent, *& ad quos spectat hoc scire*, ergo cum suspicio certam cognitionem non generet, nec constet, aut constare raro possit, ad eos, à quibus fama oritur, pertinuisse de morte viri cognoscere, fama mortem probare non potest.

Confirmatur. fama secundum Bartol. in leg. C Iudices Cod. de iudicibus debet oriri ex verissimilibus caosis, inducentibus populum ad sic opinandũ, alioqui esset vana vox populi: ergo cum populo raro eiusmodi causæ suppetere possint, & licet suppetant, tamen non faciunt rem certam moraliter, sed relinquunt dubiam, & proinde non sine periculo: ne matrimonium secundum inualide contrahatur, & fornicarie consummetur, vi talis famę, matrimonium iniri non poterit, cum pars tutior sit tenenda, ne peccatum fiat.

Secunda Assertio, *Matrimonium nouum petere fœmina nequit, nisi sit de morte prioris coniugis certa*, sic statuit Clemens tertius in cap. in præsentia 19. de sponsalibus, vbi decernitur mulieres quæ per 7. D annos maritos suos expectarant, occupatos extra prouinciam in rebus tam publicis quam priuatis, non posse ob solam maritorum absentiam, quanticunque temporis, aut carnis fragilitatem, ad secundum migrare matrimonium; verba decretalis, quæ sunt paulo ante allata sic habent: *Consultationi respondemus, quod quantocunque annorum numero remaneant, viuentibus viris suis, non possunt ad aliorum consortium canonice conuolare, nec auctoritate Ecclesiæ permittas contrahere, donec certum nuntium recipiant de morte virorum*, Est autem in decretali Lucij III. cui initium est Dominus & est secunda de secundis nuptiis, super matrimoniis, quæ quidem, nondum habita absentis coniugis certitudine E sunt contracta, *Id vobis respondemus, vt nullus amodo, ad secundas nuptias migrare præsumat, donec ei constet, quod ab hac vita migrauerit coniux eius.*

Ratio Assertionis est quod mulier, cui de morte viri sui non constat, sociando se secundo viro per matrimonium, exponit se periculo falleodæ fidei promissæ, primo coniugi, quod est vitandum.

Quam sententiam subscribunt Pontius de matrimonio lib. 7. cap. 2, Villalobos in summa tomo 2. tract. 1. difficult. 25. num. 2. Sanchez lib. 2. disp. 46. quæst. 1. quia quandiu non habetur moralis certitudo, de morte mariti, sed remanat dubium vtrum viuus sit an mortuus, mulier exponit se periculo contrahendi secundum matrimonium

inualide, ac fornicandi.

Tertia Assertio, *Probabile tamen est quod si fama adiungantur indicia, seu coniectura verisimiles de morte viri, posse fœminam eum secundo, coniugij fœdus inire.*

Ratio est, quod quæ singula non probant seorsim, simul coniuncta fidem faciant.

Secundo, quod canon Clementis III. ab Innocentio III. qui eo, tempore posterior extitit, correctus fuit in cap. 5. paragr. si autem, de lite non contestata, in eo enim sic habetur. *Si autem de carnali coniugio sit agendum, tandiu alteruter coniugum expectetur, quamdiu de ipsius obitu, verisimiliter præsumatur.* Ex his enim verbis duci potest hoc argumentum. Quæ sunt tantum probabilia, hæc pro certis haberi non debent, sed præsumptio, verisimilia tantum est opinio, qua freta tamen fœmina, ad secundum connubium aspirare potest: ergo hæc illi sufficit, ne peccet nubendo secundo viro, in moralibus enim, in quibus certitudo omnis haberi nequit, ad culpæ fugam, operaque, rectè ac laudabiliter instituenda, sufficit hominis probabilis opinio, quod in iis versari honestè possit, seu præsumptio quod sint licita, hæc enim cum est probabilis moralem dubitationem excludit, vt colligitur ex cap. quoniam de lite non contestata: in præsenti autem materia, quod prior maritus, sit mortuus: ita Laym. lib. 5. tract. 10. parte 2. cap. 3. nu. 1. Diana tract. 4. de Sacramentis resol. 214. Nauar. lib. 4. cons. 1. de secundis nuptiis, & in secundo volumine suorum consil. parte 4. consil. postremo, ait relinqui arbitrio iudicis an fama coniugis mortui, satis id probet sola, vel cum aliis coniecturis, etsi nulli sunt testes, deponentes de visu, vel scientia.

Pugnant contra Layman. Sanch. tom. 1. lib. 2. disp. 46. qq. 1. Villal. to. 1. tract. 1. difficult. 25. nu. 2. Basilius Pont. de matr. lib. 7. cap. 52. nam his omnibus, eorumque asseclis visum est, certum nuncium, famamque de morte viri requiri, vt mulier sine culpa, alterum sibi copulet.

Quando autem sit verisimilis præsumptio, quando non: relinquendum est iudicio viri prudentis, vt iudicis Ecclesiastici, Episcopi, Confessarij. Argumenta autem quæ probabiliter indicant, virum absentem mortuum, sunt ista, primum quod multi in eo loco, vbi dicitur fato functus, testentur de eo famam esse publicam, eum desiisse viuere, quod ex quo est ingressus in prælium, amplius non sit visus, quod infirmus, quod senex, iter longum ac difficile sit ingressus, quod oculatus testis vnus, eum concessisse naturæ asserat quod in amentiam actus, aliquoties sibi ipsi necem inferre tentauerit, quod è custodia elapsus, quo tandem euaserit ignoretur. Hæc enim indicia, etsi generandæ certitudini non sufficiant ingenerandæ tamen opinioni probabili de morte eius viri, qui cum his incommodis domo abfuit septem aut decem annis, sunt satis: Et in hoc casu opus non esse, vt ordinarij licentia petatur, sed Parochum absque ea, matrimonio assistere posse, quamuis sit tutius rem ad dictum Ordinarium deferre, cum dubitatur an certitudo, aut præsumptio de obitu coniugis sit sufficiens, dixit Laym. lib. 5. tract. 18. parte 2. cap. 3.

An autem, peræque ac fœminæ licet, secundo viro nubere, ita iudici quoque liceat, propter verisimilem præsumptionem, & probabilem credendi causam, eidem concedere, vt secondo potiatur connubio, iam est videndum.

Quarta Assertio, *Iudex facultatem fœminæ dare non potest, transeundi ad secundas nuptias, quando argumenta de eius morte non proferuntur alia, quam probabilia.* Probatur

A Primò, ex decretali Clementis III. in præsentia 19. de sponsalibus, & Lucij III. cap. Dominus 2. de secundis nuptiis vbi sunt hæc verba: *Sane super matrimoniis, quæ quidam ex vobis cõtraxerunt, (nondum habita obeuntis coniugis certitudine) id vobis respondemus, vt nullo modo ad secundas nuptias conuolare possit, donec ei constet, quod ab hac vita migrauerit coniux eius.* Hinc enim sic argumentamur.

Vetantur fœminæ asciscere sibi secundum virum, cumque eo, fœdus inire connubij, nisi prioris exploratam mortem habeant, at quando nec de ea certum allatum est nuntium, nec eius indubitata vlla proferuntur indicia, certitudo de ea habetur B nulla: ergo fœminæ concedere non potest iudex, vt se secundo viro iungat, per matrimonium, nisi indicia de morte prioris indubitata sint, ac certa.

Sanè tribunalium omnium morem hunc esse aiunt, vt qui iis præsident secundarum nuptiarum licentiam non tribuant, leuibus inducti indiciis, quæ præsumptionem tantum faciant verisimilem, à qua praxi temere, & pro arbitrio recedere, cuique non est tutum, cum citati canones, Ordinario præcipiant, ne permittat mulieri copulari viro secundo, nisi de morte prioris certum sciatur, & ita sentiunt Sanchez lib. 2. de matrim. disp. 46. q. 1. Laym. lib. 5. tract. 10 par. 2. cap. 3. num. 2. Potest tamen ipsa vt est dictum antea ex præsumptio- C ne verisimili, seu opinione probabili, ac iusta credendi causa, quod maritus eius sit mortuus, alium sibi optare, oblatumque admittere, à quo auctoritate iudicis post celebratas nuptias, non erit à iudice in foro externo separanda, nisi vbi maritum priorem constiterit viuere, Diana par. 3. tract. 4. de Sacram. resol. 214.

QVÆSTIO VII.

An mulier suo primo viro reddi debeat, si accidat eum domum reuerti post longam absentiam.

D Dico primò, *Restituendam videri*, sic decernente Leone primo in epist. 77. cap. 1. vt refertur 34. q. 2. can. cum per bellicam.

Primo, ibi enim authoritate Christi fretus, qui coniugia perpetua esse voluit, nec separandos, quos Deus coniunxit, necesse ait esse, vt secundarum fœdera nuptiarum redintegrentur, & remotis malis, quæ hostilitas intulit: *Vnicuique hoc, quod legitimè habuit reformetur, omnique studio procurandum esse, vt recipiat vnusquisque quod proprium est,* vbi ponderanda hæc sunt verba, (*Vnicuique quod legitime habuit reformetur*) ax iis enim peti debet assertionis causa, & veritas.

E Res enim quæque suo vero domino est reddenda, cum cognoscitur, at mulier sua non est, sed prioris viri: ergo ei debet restitui, nec parmitti, vt versetur cum secundo, ob scandalum, ac adulterij metum.

Quid si prior diem suom obeat? quid si naturæ concedat, etiãne potest mulier redire ad secundũ?

Dico secundò, *Si mulier erat dubia, ecquid adhuc inter viuos esset vir prior, quando cum secundo contraxit, aut passa est ab illo se cognosci, postquam eum viuere, rumore nuntio intellexit, cum eo inire fœdus*

matrimonij non potest, quia adultera, legibus Ecclesiæ non meretur ad eius espirare matrimoniũ, cum quo, merito intulit iniuriam: ar fœmina ex quo cum alio viro cubauit, adultera esse incipit, vt est in Cōcil. apud Vernas refferturque à Gretieno 34. qu. 2. can. si virgo, petitum ax August. de fide & operib. cap. 7. ergo post primi viri mortem, inter eos non petest consistere matrimoniom, sic decernente Clem. III. in cap. ex litterarum de eo qui duxit in matrimoniom.

Dico tertiò, *Si bona fide mulier cum viro secundo fociauit connubium, posse eam post primi mortem, ei iungi*, Syl. in verbo matr. 8. q. 13.

Retio est, quod leges Ecclesiæ incestis duntaxat & adulterinis connubiis resistant, at si virgo nesciēs, viro nupserat alieno, hoc si semper nesciet nūquam ex hoc est adultera, vt dicitur in Concilio proxime citato, ergo bona fides & opinio verisimilis, da prioris viri morte, dantius fœminæ, vt ad secundas nuptias espirare valeat, quod Innocentius terrius approbat in cep. veniens 7. de eo qui duxit in matrimonium, his verbis: *Licet*, inquit, *viuente vxore legitima, prædictam M. sibi copulare nequiuerit in vxorem, quia tamen vxore defuncta, vtpote à lege ipsius solutus, in eandem M. de nouo potuit matrimonialiter consentire, dummodo non præstiterit fidem adultera, vel machinatus fuerit in mortem vxoris.*

Ex quo patet quod si ambo pactum inter se, futuri matrimonij iniissent cum adulterio, eut si ignari vitæ primi mariti, mutuam sibi fidem connubij polliciti essent, hoc, eo è viuorum subleto numero, stabile inter eos subsistere non posse, prohibente id Clemente III. in capite ex litterarum 4. & cap. cum haberet 5. tituli de eo qui duxit in metrimonium, quam polluit per adulterium, ibi enim iubentur viri, euthoritate iudicis eb iis segregeri fœminis, cum quibus contra Dei legem superstite adhuc earum coniuge, fœdè quid ac turpiter egerant, *hoc enim connubium tam Gregor. Papa, quam Tribur. Synodus detestatur, & vtrumque hoc modo coniunctum, præcipit publicæ pœnitentiæ subiici, ac perpetuo sine vlla spe coniugij permanere.*

QVÆSTIO VIII.

An mulier quæ de viri morte nihil certum habet, nec vt certior fiat, vllam dat operam, debitum secundo viro reddere & vicißim ab eo posit exigere.

Dico primò, *Non posse*, quia inter eum & secundum virum matrimonium iustum nullum est, ac verum: ergo reddere, aut petere debitum, ei omnimodo est illicitom.

Antecedens probarur, Ecclesia secunde coniugia non vult esse rate, nisi contrahentibus opituletur, notitia certa mortis prioris viri, eur probabilis eius ignorentia, at neutrum cum negligentia inquirendi de ee stare potest, vt apparet: ergo &c.

Dico secundò, *Ea quæ nupsit, dubitando an prior maritus adhuc viueret, non posse cum eo dubio debitum exigere, posse tamen reddere*, habetur in cap. 2. de secundis nuptiis: *Si aliquis, vel aliqua de morte prioris coniugis adhuc sibi existimat dubitandum, ei quæ sibi nupsit debitum non deneget postulanti, quod à se tamen non erit vllatenus exigendum, quod si post hoc de prioris coniugis vita constiterit, relictis adulterinis complexibus, ad priorem coniugem reuertatur*, hæc Lucius, similia habet Innocentius tertius in cap. inquisitioni 44. de sententia excommunic. vtriusque est hæc ratio, quod maior certitudo requiratur, vt alteri non liceat reddere quod ei est debitum, quam vt eidem non sit permissum petere, quod est suum, nam in priori casu fit iniuria elteri, non in posteriori, quare, vt quis sine peccato petet, id quod est sutum satis est, eum non improbebiliter credere sui id esse iuris, & non alieni, sed vt peccet reddendo alteri quod tanquam suum exigit, oecesse est vt non tentū probabiliter existimet, sed etiam certo sciat id non esse elterius, nam quādiu constat non esse alterius, ei negari non debet.

Dico vltimò, *Qui sciens vxorem suam viuere, alteram ducit, præter peccatum quod committit, incurrit pœnas, quæ sequuntur.*

Prima est, quod quadraginta diebus eum ieiunare oporteat, in pane & equa; extra de sponsa duorum cap. 2. & præterea pœnitere 7. annis canō sic habet: Accepisti illam in vxorem tibi, quam alter sibi desponsatam habuerat, dimitte illam, quia nunquem potest tibi fieri legitima, & 40. dies in pane & aqua (quod cerinam vocant) cum 7, sequentibus annis pœniteas.

Secūda, est irregularis quia, Bigamus est, extra de Bigamis cap. nuper. Tertie matrimoniū quod cum secunda duxit est nullum, extre de eo qui duxit in matrim. cap. 1. Quarta est ipso iure infamis, lega cum qui duas, codice ed legem Iulian. de adulter. & extre de Bigamis cap. nuper.

QVÆSTIO IX.

De impedimento impotentiæ, quid sit & quotuplex.

DE hoc impedimento egitur 33. qu. 1. & in decretalibus titulo de frigidis & maleficiatis, vbi frigiditetis nomine, intelligitur impotentia naturalis ad coeundum, maleficij autem accidentaria.

Est autem impotentia defectus facultatis aut vitium ed actum metrimonialem, quæ duplex est, naturalis, & accidentalis, naturalis oritur ex defectu ætatis, aut ex neturæ vitio, per defectum quidem in puellis & frigidis, per excessum in nimis calidis. Accidentelis oritur ex morbo corporis, aut ingenij, vt si tantum sit, & tam acre odium viri, eduersus fœminam, vt rem cum ee nullam habere possit, vel certe prouenit hæc imporentia, ab arte hominum, vt in Eunuchis, aut impietate dæmonis quali leborare dicuntur maleficieti can. liberæ 7. de frigidis & 33 q. 1. cen. per sortiarias.

Assertio prima, *Omnis impotentia ad copulam carnalem antecedens, cum est perpetua, siue naturalis sit, siue accidentaria, iure tam naturali, quam Ecclesiastico matrimonium contrahendum impedit & dirimit contractum*: Est hæc assertio tam ex secris Ecclesiæ constitutionibus, can si per sortiarias 4. ceusæ 33. q. 1. quem rationibus certa.

Prima est, est hic contractus nullus quo alter contrehentium se obligat ad id dandum quod in eius non est potestate, sad impotens, impotentia quæ est antecedens & perpetua, nequit id exsoluere, ad quod tamen præstandum se per matrimoniū obligat, est ergo eius coniugium nullerum virium.

Secunda, est hic contiectus iure natutæ irritus, qui directæ, absolutæ, aut conditionatæ volunteti contrahentium repugnet, sed mattimonium factum ab impotente, tepugnet ditectæ, aut conditionatæ voluntati eius, qui ad illud habilis non est, quia finis contrahentium non est alius, quam copula & mutua solutio debiti coniugalis: ergo si ea exhiberi non poterit ab vno coniugum, repugnabit alterius volunteti.

Tertia, matrimonium consistit essentieliter in traditione mutua corporom ad vsum metrimonij, quatenus sunt hæc ad illum apta, sed impotens impotentia perpetua, ita vsum sui corporis, in eluum transferte non potest, nec enim eius tei dominium dari potest, quæ non est in potestate dentis, sed impotens non habet vsum liberum sui corporis pro mattimonio: ergo eom alteri, nec concedere, nec spondere potest, quia de essentia contractus est, id ex quo sequitur obligetio, vt dicitur leg. 19. Labeo ff. de verborum significatione, sed obligatio suscipiendæ prolis in fœmina supponit in ea capacitatem naturæ, & corporis. quam remen omnem tollit impotentia: ergo ab ea iano contractus matrimonia istollitur, quare ab impotente, cum eo qui est potens, aut impotentibus inter se quemlibet velint: coelescere coniugij societas nulla potest.

Secunda Assertio, *Impotentia cum non est perpetua, matrimonij vinculum non rumpit*, nititur assertio primo decretali Innocentij III. cui initiom est ab hac voce fraternitatis, de frigidis & maleficiatis in qua scribit, impotentiam, quæ humana arte tolli potest, non officere matrimonio ergo vt ab impotentia, matrimonio fiet oiota, deber hæc esse perpetua.

Nec id modo sacri Pontifices asserunt, sed & ratio, nam qui ad tempus est imporens, vt pueri, eo elapso, ebsolute est potens, ergo cum facultate libera contrahendi, ob eem causam impotentia quæ est in puberibus, quemdiu tales sunt, matrimonium non irritat ex Panormitano in cap. puberes de desponsatione impuberum, quemedmodum nec si impotentia matrimonio supetuenet, can hi qui 32. qu. 7. cause est, quod matrimenium sit indissolubile; ergo inter eos semel initum, qui sunt habiles dirimi per superuenienrem impotentiam non potest, alioqui esset separabile, quod namo admittet.

Ad hoc ergo vt impotentia sit talis quæ matrimonium verè dirimat, requiritur primo, vt sit impotentia ad seminandum 27. q. 2. can. non est dubium decimo sexto, can. cum societas nuptialis 27. eadem quæst. & ceusa cap. leudabilem 5. de frigidis.

Ratio est, quod consummatio metrimonij fiat maxime mixtione seminum, per quam iuxta Panormit. in cap. quod sedem de frigidis, vir & vxot fiunt vne caro. Deinde ad essentiem matrimonij, requiritur traditio potestetis in corpus ad copulam coniugalem, at non est copula, desinente semine, cum hæc ordinetur ad ectum coniugalem, qui perfectus non est, cum semen deficit.

Secundo, impotentia debet præcedere matrimonium, quia valide semal contractum, nunquam dirimitur can. hi qui 32. qu 7 can. si vxorem decimo quarto, causæ 32. qu. 5. cen. præcapit, & can. horrendus ead. q. & causa nisi per professiooem, aut Pontificû dispensetionem, antequam consummetur, quare si accidat aliquem impotentem fieri morbo, aut maleficio alieno, tenetur alter coniugum non impotens, seruare castitatem, nisi matri-

A monium tantum ratum esset, & non consummatum, nam tunc ex probebili sententie, dispensatio impetteri à Pepa poterit, vt persona hebilis, & non impedita, transeat ed secundas nuptias.

Tertio, debet esse perpetua, secundum Innoc. in cap. fraternitatis de frigidis, nam tempotalis matrimonium non dissoluit, ex communi certaque Theologorum sententia, in quattuor sententiarum.

Est antem impotentie, censenda perpetue Innocent sensu, si sine miraculo tolli nequit, si sine probabili vitæ periculo, si sine peccaro mortali, eut absque maleficio: Innocent. in cap. fraternitatia citeto, aut sine magno incommodo vt si sectio-B ne, dilatari vas debet, si simile aliquid moliendum, quod pudor, verecundiaque horrent, id iudicandum est esse moraliter impossibile, nec proinde tentandum.

Quid si tolli hæc à Mego posset? seque hic vltro, operamque ad id suam offerret absque pretio & pacto?

Audiri non debet, nam cooperari culpæ alienæ culpa est, ad eem autem qui est impotens, operam suem accommodat, cum sua causa Dæmonem inuocari patitur. Si tamen mali curatio, tantum consisteret in ablatione signorum, illo tum ad hanc rem vti, culpe non esset, nam hæc tam ab illo, quam nobis remoueri possunt cum leude.

C An vero si auferri impotentia posset, leui aliquo ac moderato alterutrius coniugis crucietu ac dolore, hic impotenti tolerandus esset, dubitent authores.

Affirmant Villalobos in summa to. 1. tract. 14. dist. 18. Sanchez lib. 7. disp. 93. num. 32. habentque opinionis suæ henc causam, quod viro quem natura gignendis liberis fecit idoneum, ius in coniugis suæ corpus competet, eiusque vsum, proinde & ad copulem: ergo cum hæc haberi nequeat, quandiu est impotens, eximere se honeste, ac cum laude iis molestiis non potest, quas eam subire necessitas exigit, na vir qui est ad matrimonium idoneus, eius fine perpetuo careat. Quid? quod vxor D videatur ad id obligate ex charitate, nempe ne maritum certo peccandi discrimini obiiciat? Quod quæ se mulier ad matrimonium, eius vsum, debitique solutionem obligat, etiam se ad ea, adstrictam velit, quæ sunt necessaria ed hunc finem?

Verum enim Basilius Pontius de matr. l. 7. cap. 62. n. 2. Diana pat. 3. tract. 4. resol. 201. mitius de fœmina, benigniusque sentiunt, hanc enim negant ad ea teneri remedia, quæ adhiberi potest etiam sine dolore acri ac magno, proindeque cum viro ad actum coniugelem non est epra, ab onere matrimonij manere liberam, alterique posse nubere, quæ sententia videtur esse propter authores suos probabilis, eo quod per contractum matrimonij, non tradidit mulier ius io corpus nisi viro apto, in E non idoneum nullum transtulit, & ita facilis est responsio ad argumeota allata pro sententia opposita.

Quarta Assertio, *Cognosci insuper potest, impotentiam esse perpetuam*, confessione coniugum, quibus id constat, vt si fœmina certo sciat se esse virginem, si corpori nullam illatam esse maculam, si sigillum vteri (vt loquuntur) esse integrum, non sufficit tamen hæc sola confessio: destituta enim signis, ac coniecturis ad huius rei fidem necessariis, nihil certo ac euidenter conficit, dubitare enim tam coniuges possunt, quam alij, an ea impotentia sit perpetua, an accidantalis tantum, Filliuc. tract. 10. p. 2.

cap. 4. qo. 9. no. 507. quate consulendi sunt Medici, adhibendæ obstettices: & quidem de viri impotentia illi æstimabunt si virili membto careat, si est debile, si aridum, si piopter nimias vasorum muliebrium angusthias fœminam cognoscere nequit, erit hæc, censenda impotens.

Est etiam signum impotentiæ perpetuæ, triennio toto, quod ab Ecclesia ad experiendum conceditur consummare non potuisse matrimonium, de quo est coniugibus ipsis, habenda fides, & tunc dioortij sententia ab Ecclesiastico iudice pronunciabitur, ex sanctione Celestini III. laudabilem da frigid. & maleficiatis.

Quid si est probabile, impedimentum procedere ab infirmitate virium, aut teneia ætate coniugum?

Non erit permittendum iis matrimoniom, ne fotte in eius vsu peccent, quod si illud consummare post pubertatis annos nequiuerint, initium triennalis experientiæ sumendum erit à peifecta pubertate, quæ viro contingit anno 18. fœminæ 14. qua peracta, si impedimeotum non cessar, diuortij sententia ab Episcopo, aut eius io causis Ecclesiastieis Vicario, pronunciabitor, vt est dictum aotea.

De tiiennali aotem cohabitatione, quod dicitur, id intelligi tantum debet in dubio capacitatis vtriusque coniugis ad actum, nam si manifesta est impoteutia, qualis esse deprehenditur cum aliquid eorum interuenit, quæ sunt à nobis notata supia: peccatom est permittere copulam, vt pote quæ naturæ matrimonij sit contraria, est enim institutum è Deo, & natura, ad generationem, quæ esse nequit per hanc copulam, vt supponimus seminatione vacuam.

Deinde vir & fœmine non sunt vna caro nisi permixtione seminum 33. qu. 5. can. requisiuisti, secundo, & extra de frigidis cap. 5. quod in hac cooiunctione impotentium non accidit.

Secundo, triennium experientiæ tantum conceditur in casu dubii, aut obscuritatis rei, at ex hypothesi, res est probabiliter clara & certa; sufficit ergo tum, iuramentum partium assei entium se coite non potuisse, & propinquorum affirmantium, credere se veta eos loqui, ita Greg. in epist. ad Rauennat Episcop. relatus causa 33. qu. 1. can. 2. his veibis: *Quod si malier causatar, & dicit, volo esse mater, & filios procreare, vterque coram septima manu propinquorum, tactis sacrosanctis reliquiis, iureiurando dicat, vt auaquam per commixtionem carnis, vna caro effecti fuissent, videtar malierem secandas nuptias contrahere posse.*

Dixi vbi signa suat prope certa impotentiæ, nam qui ex coniuge defuncta liberos suscepit, potest & spetare à secunda, & ita fas est ei ob eam caosam dare matrimonio operam, etsi id sæpius irrito conatu tentauerit, quia vsus coniogis eo refertur, quod noo est illicitum ex Caietao. 22. qu. 154. art. 1. si tamen ex arctitudine fœminæ nasceretur virium impotentiæ, ei abstinendum esset ab vsu matrimonij, quod in tali casu sit certum, finem eos suum assequi non posse.

Ex dictis sequitur primo, impotentiam perpetuam hominis ex frigiditate, nasci si vim non habeat emittendi seminis, ex calore autem, cum ex nimio ardore, nequit expectare fœminæ congressum.

Sequitur 2. impotentiam fœminæ peipetuam, ex eius arctitudine nimia oriri, ratione cuios, virum non patitur, nec proinde semen intra vas recipit, sic enim confirmari matrimonium nequit.

A Infertur 3. quod com impotentia est respectiua, nempe compaiatione eius qui est capax & ratione cuius dicitur altei impotens, posse viium qui ideo est impotens, quod cum virgine congredi nequeat, corruptam ducere, & ita de fœmine ratiocinandum est respectu viri. Circa dicta.

Quæritur 1. *Vnde nascatur impotentia in fœmina.*

Naturalis ab arctarione sola, ratione cuius viri non est patiens, nec ad reddendum ei debitum idooea, quod accidit cum viri actionem pati nequit in natuiali membro, quate in quacunque complexione corporis, modo viri ingressum ad claustrum pudoris patiatur, matrimonium inite poterit, nec si libidinis ardorem facile concipit, aut est B ad eam frigidioris naturæ, ideo censeri debet impotens, modo non sit ed copulam ob arctationem corporis ioepta.

Quæritur 2. *An impotentia censenda sit perpetua, si per miraculum est sublata.*

Omnino, quod enim nullo medicamine, aut bumano remedio, ac ordinario tolli potest, eius curatio moraliter loquendo, babetur impossibilis, ergo perpetua, Laym. lib. 5. tract. 10. par. 4. cap. 15. num. 1. proindeque matrimonium potentis cum impotenti, quod fuit initio irritum, non conualescet, nisi per nouos consensus, quæ autem impotentia per exorcismos Ecclesiæ sanatut, etsi id fiat non naturaliter, eius tamen curatio miraculosa C non creditur, eo quod piouenit veluti ordinarie.

Quæritur 3. *An matrimonium eius, qua veneficiis reddita est impotens, pro rato haberi debeat, si per exorcismos Ecclesiæ, apta viro reddi potest?*

Omnino, quia impotentia, quæ tempore definitur, impedimentum matrimonio nou affert, nec eius rumpit vinculum, at cum curatur, finemque exorcismis Ecclesiæ accipit, est talis.

At est (inquies) valetudo, quæ exorcismis redditur, salusque reparata corporis, eorum ope, effectus naturam superans, ergo cum impotentia, censeatur perpetua, quæ humano modo, aut arte non est curabilis, præsens de eaium est habenda ge- D nere.

Neganda est consequentia; quia vt impotentia locum intei perpetuas habeat, necesse est, vt ordinario modo non sit sanabilis, quod in piæseoti non accidit, cum valetudo, quæ per exorcismos procoratur, communiter & ordinariè ab iis, & per eos homini accidat.

Quæritur 4. *An Spadones & Eunuchi matrimonij sint capaces.*

Affirmat Glossa prima can. 2. caosæ 32 qu. 7. quia com coire & membrom erigere valeant, mulieri satisfacere, (inquit) eiusque libidinem implere possunt.

Aduersaria sententia quam tuentur Paludan. in E 4. dist. 34. Diu. Antonin. 5. par. tit. 112. Fernandez par. 3, cap. 16. parag. Sanchez lib. 7. disp. 92. Gutiet. l. 1. q. ean. ca. 16. habet fidē à motu Sixti V. qui vti Pontificē decebat, Glossam & alios in quo qui eiusdem cum ea opinionis erant, erroris arguēs, negat Eunucborum matrimonia esse, aut fuisse vnquam rata ac valida, quod si sunt aliquando permissa, aut ab Ecclesia tolerata, factum esse ideo, qood de veritate nondum constaret. Eodem accedunt, Sylu. in somma verbo mattimonij impedimenta num. 16. Canonistæ in cap. quod sedem de frigidis Soacius do sponsalibus parra 2.

Secundo, facit pro hac sententia aperta retio.

Habet contractus matrimonij, quod obligationem inferat in coniugibus, dandi sua sibi inuicem corpora ad perfectam copulam idonea. At Eunuchorum non est eiusmodi, cum talia sint tantum per emissionem seminis intra vas muliebre, ratione cuius vir & fœmina, vnum sunt corpus, vna caro.

Quæritur 5. *An impotentia seminandi in fœmina matrimonium impediat.*

Nequaquam, quia ex commoni Medicorum doctrina, semen viri ad generationem sufficit, muliebre cum non sit necessarium, etsi eius emittendi, fœmina non sit capax, coostare inter eam, & virum, poterit connubium, ei enim, siue sperma resoluat, siue non, satisfacere potest, modo se illi substernere, ac virile membrum intra claustra pudoris per naturam recipere liceat, habeatque omnia, quæ ad connubium eiusque firmitatem iura canonica exigunt.

Quæritur 6. *An inter coniuges, quos constat impotentes esse, intercedere possunt tactus & oscula.*

Dico primò, *Nihil horum permissum esse coniugibus, si impotentia, eorum matrimonium antecessit*, quia tactus & oscula, non sunt concessa alus, quam veris coniugibus, at cum impotentia præcedit matrimonium, eius vinculum impedit ac effectum. Res est certa tam ex priscis Ecclesiæ Romanæ constitutionibus quam ex communi veroque Theologorum consensu in 4. dist. 34. his enim placet, coniuges illico.

Thoro separandos esse, ac Medicorum, aut obstetricum iudicio, constat cum alterutrius, aut vtriusque impotentia, matrimonij societatem inter eos coalitam.

Thoro dixi nam si eadem domo vti velint, ac mensa, pati charitatis & amicitiæ colligati nexu, quo inter se fratres solent, sibiqoe ab impuritate corporis & animi temperare, ac iis carere rebus, quæ ad eam iter muniunt, vt sunt tactus & oscula, Cœlestini III. beneficio, iudicioque, in decretali laudabilē 5. id eis est omni iure licitum. Dixit eandem sententiam Gregor. vt est in causa 33. qu. prima can. requisisti 2. his verbis: *Iste si non potest ea vti pro vxore: habeat eam quasi sororem.*

Dico secundò, *Ab impotentia, quæ est matrimonio posterior, tactus & oscula, excusari inter coniuges à culpa.*

Ratio est, quod ea, connubij vinculum noo abrumpat, quod vbi semel coaluit, beneque ac firmiter est connexum, non nisi alterutrius morte dissoluitur, at sunt oscula, tactusque inter coniuges licita: ergo & cum impotentia, quæ contractas nuptias est sequota: ita Laym. tract. 10. par. 4. c. 11. n. 4.

Addunt aliqui etiam tum, illis veneri operam dare permissum esse, ac quandiu spes est aliqua, consummandæ copulæ, ad eam conniti posse totis viribus, etsi præter intentionem, eis pollui accidat. Huios sunt sententiæ, Caiet. 22. qu. 154. ar. 10. Nauar. cap. 22. numer. 60. Secus opinandom est quando claostra pudoris, eorum alter penetrare, in eaque semen emittere nequit, nam ne tunc pollutione carnem commaculent: amplexus mutuos vitare debent.

Quæritur 7. *quid opus sit facto cum vnus coniugum impotentiam negat quam fatetur alter.*

Respondendum ab inuicem seiungendos non esse, nisi is qui stat contra matrimooium, probet impedimentum, per iustum iudicium, cuiusmodi est futurum opioione Abb. in cap. laudabilem de frigidis & Soacij de sponsal. parte. 2. si mulier factā triennali experientia, probet se virginem, aut vir frigidum,

Verum si soluto matrimonio per Ecclesiam, is qui credebatur copulæ impotens, eam habuisse conuincatur, cum dimissa à se fœmina, aut alia, eo ipso tempore, quo prior illa, de Ecclesiæ licentia alteri viro nupsit quid vtrique suadendum? quid iubendum.

Assertio prima, *Ecclesia de perpetuitate impedimenti matrimonij iudicans falli potest*, patet à decretali Innoc. fraternitatis, tuæ de frigidis, vbi fatetur sententiam diuortij inter duos qui putabantur impotentes ad copulam, per errorem fuisse prolatam, *& de talibus*, hoc est impotentibus, *non est facile iudicare, cum finale iudicium pendeat ex futuro.*

Assertio secunda, *Quando est erratum à iudice Ecclesiastico, in proferenda sententia diuortij*, quia coniuges erant reuera potentes, ideoqoe matrimonium existebat validum, Ecclesia diremptum matrimonium redintegrat, & dissoluit secundum, docentur hæc ab Innoc. III. in cap. fraternitatis, vbi matrimonium secundum, contractum à fœmina, quæ dicebatur ad amplexus prioris viri sui impotens, cum tamen non esset, nullum pronunciat, eamque proinde à secundo viro distrahendam, ac primo restituēdam, cum enim impedimētum illud non fuerit perpetuum, matrimonium prius ratum fuit, ac legitimum: ergo non soluendum, solueretur autem, si fœminæ fas esset viuente primo coniuge, alteri matrimooialiter nubere: ergo &c.

Quæritur 8. *An constitutus in mortis articulo possit contrahere.*

Causa dubitandi est, quod ad copulam non videatur idoneus, eò quod fœminæ corpus quidem tribuat, sed ad vsum, cuius causa est institutum matrimonium, inhabile.

Nihilominus affirmatiua mihi opinio videtur vera, qoæ enim duæ res ad actus alicuius firmitatem exiguntur, hæ in homine ad extrema redacto, reperiuntur ambæ, voluntas & potestas, vult enim, vt supponimus certam fœminam, esse sibi coniugem, quam & ab iis, quorum interest dare, & consensum præbere, dari sibi postulat, potestque vicissim ipse, se ipsum illi ad opera connubialia tradere: ergo cum in omni tradirione reciproca corporum, eaque voluntaria, ratio sit, & essentia matrimonij, quilibet agens animam, modo sui compos, connubium inire poterit.

Obücies, matrimonium non constat, nisi inter aptos, idoneosque ad copulam, at in agone positus, potentiâ exercendi actus coniugalis est priuatus. Minor est falsa, hanc enim habet, vt antea, etsi impeditam, ob vim morbi, per accidens autem est, qood ob propinquitatem mortis, morbique vehementiam, deduci in actum nequeat.

Quid si ipsa generandi potentia secundum se, sic sit destructa, vt homana arte nulla sit reparabilis?

In eo casu matrimonium contrahi ab ægro non potest, quia tum est extra potestatem eius ex hypothesi, dare corpus ad copulam habile, parum autem aut nihil admodum interest, qua ex causa impotentia non sit curabilis & an natura, aut causa aliqua extrinseca, vitium id homini attulerit.

Quid si ea de re certum nihil sciatur, quid si ægri, quid si senis potentia, ad actum coniugalem sit dubia?

Respoodeodum, standum esse in dubio pro ægro, inclinandum ad partes senis, quia pro vtro-

que

que facit possessio, quam ambo putaodi non sunt amittere, nisi in contrarium argumenta suppetant, eaque firma, iuxta commune axioma iuris, in dubio coodiuonem possidentis, præstare non possidenti.

Quæritur, *Quomodo dissoluendum sit matrimonium, quando impotentia est maleficialis.*

Nonnisi à trieonali cohabitatione inter coniuges habita, & iuramento præstito ab vtroque coniuge, cum septima manu propinquorum, aut vicinorum, si propinqui desuot can. reqoisisti causa 33. qu. 1. & cap. finali de frigidis & maleficiatis. Accidit autem hæc maleficialis impotentia, Magi ope, ac ministerio, qui per spiritus malos vim effocitricem genituræ præpedit, cum Deus patitur. Etenim duabus admodum rebus ad venerem idonei sunt coniuges, calore & spiritu, at vtrique potest à dæmone vis fieri, calori quidem, eum refrigerando, spiritui autem præcludeodo ei transitum: ergo & venus impedit.

Secundo, cum dolore, timore & mœstitia, non modo deprimantur motus animi, sed ardor etiam corporis & membrorum deferuescat, iisdem affectibus impediri rei venereæ facultatem est necesse, at eos affectus Dæmon imprimere potest homini, eamque partem animi quæ est phantasmatum capax, ita perturbare, vt officium non valeat facere commode, ergo vim generandi impedire.

Quod eum his quoque modis facere solitum, scripsere Fernelius de abditis rerum causis lib. 2. c. 16. Palu d. in 4. dist. 34.

C

Primo, *Locis secernendo coniuges aut se interponendo, ne eorum corpora agglutinentur.*

Secundo, *Refrigerando appetitum coniunctionis.*

Tertio, *Mouendo phantasiam, ac menti obiiciendo speciem fœmina deformis, vt eam inuisam reddat.*

Quarto, *Retinendo membra genitalia.*

Quinto, *Occludendo spiritus qui coniunctionis appetitum inuehunt*: ita Soac. de sponsalibus parte 2. fol. 34.

Quæritur 9. *Quid his consulere oporteat qui maleficiis impediti coire nequeunt.*

Hortandi sunt, (inquit Hincmarus Rhemeosis Archiepiscopus) relatus à Gratiano 33. qu. can. 4. *Vt corde contrito, & spiritu humiliato, Deo & Sacerdoti, de omnibus peccatis suis puram confessionem faciant, & profusis lacrymis, & largioribus eleemosynis, atque ieiuniis, Domino satisfaciant, & per exorcismos, & per Ecclesiasticam medicinam, ministri Ecclesiæ tales sanare procurent.*

D

Quæritur 10. *An inter impotentes, matrimonium esse possit, quando sua illis est impotentia cognita.*

Esse posse, iurisperiti quidam cum Soacio asserunt, nam si copulati connubio, legem continentiæ sibi dicere de consenso mutuo possunt, can. quod Deo 33. q. 5. quid est rationis, quamobrem iure cedere suo coniuges nequeãt, viro qui est sobolis generandæ potens, fœminam quæ pati virum nescit, habente sororis loco? Hæc ille.

E

Sententia omnium verissima est non posse, quia essentiæ matrimonij, aduersatur impotentia: ergo ab ea dirimitur, etiam cognita à contrahentibus, quia cohabitare tanquam coniuges non poterunt, sed sicut frater & soror, id est honeste & sancte: extra de frigidis cap. 4. & 33. qu. 1. can. requisisti 2. Posse dixi, est enim, id consilij noo præcepti, quam enim id esset parum Ecclesiæ humanitati consonum, si qui legibus est solutus coniogij, hunc

A

illis repugnantem ac inuitum submitteret.

Quæritur 11. *An impotentia ex senectute proueniens, matrimonium dissoluat?*

Existimat Filliucius tract. 10. de Sacramento matrimonij cap 3. qu. 5. nu. 75. nullam senum impotentiam impedire, ne sint ad matrimoonium habiles.

Alij de impoteotia, cum distinctioue loquuntur, nam hæc, aut est ad copulam, & seminationem absolute, vel tantum ad generationem; si primum, matrimonium omnino impedit, quia per eam tollitur eius finis ac essentia, finis quidem qui est prolis susceptio, essentia aotem, quia connubio essentialis est traditio potestatis ad copulam, quæ cum via sit ad actum coniugalem, stare hæc

B

nequit cum seminandi impotentia, si secundum, id est destitutio facultatis ad generandum talis debilitas, & virium priuatio matrimonio senum non obstat.

Primo, quia matrimonium dicitur esse legis obsequium, & humanitatis solatium.

Secundo, quia noo raro cum defectu generandi, esse potest coniugalis actus, ac seminis emissio, etsi non prolifici.

Tertio, quia vt scribit Marcinus in commentariis suis titul. 12. institutionum iuris canonici, senex quandoque habet habitum, reducibilem ad exercitium.

Quæritur 12. *An à sterilitate, impedimentum sit ineundo matrimonio?*

C

Respondeo non esse, primo, quia ob eam non dissoluitur ab Ecclesia, vt patet in senibus.

Secundo, quia etsi sterilitas finem matrimoolj primarium impediat, qoi est generatio, non tamen secondariom, qui est sedatio concupisceotiæ, ac libidinis mitigatio, copulæ beneficio.

Tertio, quia impotentia ad geoerationis effectum, non est impedimentum matrimonij, modo adsit potentia ad copolam, argumento est, quod senes contrahere possint, etsi generare nequeant, iuxta glossam in cap. quod sedem de frigidis & maleficiatis.

Qoæritor 13. *Quid intelligatur nomine septima manus, de qua in hac quæstione facta est mentio.*

D

Respondeo, eo oomine intelligi septem propinquos consauguioeos, quales si non suppetent, sumendi erunt vicini, qui sint bonæ famæ, si tot haberi non possint, sufficiet adhibere pauciores, arbitrio iudicis, aote quos iurabunt cooiuges, tactis Euangeliis, aut imagine Crucifixi vel Reliquiis, vt dicitur trigesima tertia quæst. 1. can. requisisti 2. bona fide triennio toto operam dedisse carnali copulæ, sed eam non potuisse perficere.

XXXx

DE IMPEDIMENTIS quæ jure Ecclesiastico matrimonium dirimunt.

QVÆSTIO I.

An & qui ordines matrimonium dirimunt, contractum, & contrahendum impediant.

IMPEDIMENTA jure Ecclesiæ matrimonium dirimentia nouem sunt numero, his versibus inclusa.

Ordo sacer, Votum, nec non sponsalia firma
Atque duplex crimen, quadruplex cognatio, raptus
Si baptisma deest, ætas, testes, parochusque.

DE quibus suis ac propriis quæstionibus est agendum ac primo de Ordine.

Assertio prima, *Iure Ecclesiæ, per ordinem sacrum Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyterij dirimitur matrimonium contractum, & impeditur contrahendum.* Est de fide in Trident. sess. 24. can. 9. habeturque dist. 27. can. Presbyteris 9 can Presbyteri 8. qui Clerici vouentes cap. 1. de voto cap. vnico, de Clerico coniugato cap. 1. & titulo de Clericis cap. 1. Cum enim Presbyterorum functiones, ac eorum qui sacris sunt ordinibus initiati, religiosæ sint & sacræ, eos quoque religiose & caste viuere est æquum, vt sit inter illos, suaque ministeria similitudo aliqua, at nulla est, si sacrati Deo homines per ordinem, mariti esse possunt, cum qui obligatus est vxori, Paulo teste, cogitet quæ sunt vxoris, sitque ita à Deo diuisus: sane constat nunquam licuisse ordinatis etiam in Ecclesia Græca, transire ad secundas nuptias, & si facere attentarent eorum matrimonium fuisse nullum: vt ex can. si quis eorum, dist 32. & 6. probat Azor. tom. 1. instit. lib. 13. q. 3. & 5.

Græcis tamen licuit, licetque modo, post matrimonium primo initum cum virgine, sacris ordinibus initiari, ea tamen vti, ab his susceptis, omnino fuisse illis inhibitum, habent sanctiones Ecclesiasticæ can. eos qui 6. can. si laicus 7. can. lex continentiæ 10. dist. 30. & can. præter 6. & can. multorum 2. dist 32.

Nobis id est Latinis Presbyteris, licuisse nunquam matrimonio, & Christo, operam dare, mulieri & altari inseruire, loquuntur historiæ: vniuersis autem castitatem vt seruent, in mandatis datum esse indicat Canon. 2. Conci. Carthag. 3. his verbis, *placuit & condecet sacrosanctos antistites, & Dei sacerdotes, nec non Leuitas, vel qui Sacramentis diuinis inseruiunt, continentes esse in omnibus, quo possint simpliciter, quod à Deo postulatur impetrare, vt quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoque custodiamus: Ab vniuersis Episcopis dictum est, omnibus placet, vt Episcopi, Presbyteri & Diaconi, pudicitiæ custodes etiam ab vxoribus abstineant.*

A Quod autem non sit hæc inhibitio, effectus alterius legis, quam Ecclesiasticæ, colligitur ex verbis Calixti dist. 27. can. Presbyteris 8. vbi sic loquitur *Presbyteris, Diaconis Subdiaconis, matrimonia contrahere penitus interdicimus, contracta quoque matrimonia ab huiusmodi personis disiungi, & personas ad pœnitentiam redigi debere, iuxta sacrorum Canonum definitiones iudicamus.*

Secundo, Græcis licitus est ac permissus vsus matrimonij sui, ante sacros ordines initi, cap. cum olim de Clericis coniugatis, quod & Subdiaconis Siciliæ concessit Greg. 1. lib. 1. Epist. 42. at huius rei causa non est alia, quam quia castitas, eiusque seruandæ necessitas, adiuncta est ordini per Ca-
B nones in quibus Papa, & Ecclesia, dispensare possunt ex causa.

Deinde si iure naturæ esset matrimonium irritũ, quod ineunt sacerdos & Diaconus, eius rei causa repetenda esset haud dubie ab ordine, aut voto continentiæ ei adiuncto, at ex neutro oritur. Non primum, quia vxorati in Ecclesia Græca, possunt esse Presbyteri, olimque contraxisse Subdiaconos fidem facit canon ante Triennium 1. dist. 31 vbi à Grego 1. prohibetur Episcopis, ne quem in Subdiaconum ordinent, qui ante non promiserit se caste victurum, & Episcopos dispensare posse, vt Diaconi post ordinationem vxorem habeant significatur in can. 8. dist. 28. *Diaconi si in ordinatio-*
C *ne protestati sunt dicentes, velle se habere vxores, nec posse continere*, Hi si postea ad nuptias venerint, *maneant in ministerio, propterea quod Episcopus eis licentiam dederit.* Nec ex voto, nam simplici non irritatur matrimonium, ergo nec solenni, si ius naturæ spectes, cum huius ac illius, vis sit eadem ac natura.

Tres autem sunt conditiones, ad hoc necessariæ, vt quis censeatur obligatus ratione ordinis ad continentiam.

Prima est, vsus rationis in ordinato. quo si carebit, cum initiabitur à continentiæ lege futurus est liber: quia nemo potest lege castitatis astringi per votum, nisi sui compos, cum votum liberum esse debeat, ac deliberatum, quæ duo afferre impos sui nequit, cum agit.

D Secundo, nemo sine proprio suo consensu, aut culpa, potest priuari iure contrahendi matrimonij, cum hoc omnibus à natura sit permissum, at consensus proprius in eum non cadit, qui non est ob defectum rationis plene sui iuris, ergo &c.

Secunda, conditio necessaria, vt quis obligetur ad continentiam ratione Ordinis, est vt initiandus intentionem status Ecclesiastici habeat, sine qua, quisquis Episcopo initiandum se offert, ab omni est sacrorum ordinum obligatione liber, *quia durum atque incompetens videtur* inquit, Greg. Epist. 41. lib. 1. *vt qui vsum eiusdem continentiæ non inuenit, neque castitatem ante promisit, compellatur à sua vxore separari*: quare exigit, Ancyrana
E Synodus can. 10. vt ordinandi profiteantur continentiam, vt ad eam obligentur.

Secundo probatur, votum non obligat sine speciali intentione vouentis, est enim lex priuata, quæ vim suam à voluntate legislatoris trahit, à qua pendet, sit argumento quod qui intentionem suscipiendi ordinis non habet, non ordinatur, etsi exterius ceremoniam ordinis accipiat ergo ad eum onera non pertinent, quæ ordines comitantur, laudabile tamen est in praxi, dispensationem petere.

Tertia, conditio vt quis obligetur ad continentiam vi ordinis est libertas plena, & deliberata,

respectu eorum quos Clericus suscipit, hoc est vt sponte illis insigniri velit Rebel. lib. 3. de impedimentis matrimonij q. 12. Sanchez lib. 7. disp. 30. & 29. Reginal. lib. 31. cap. 17. num. 121. nam castitas, adiuncta non est sacris ordinibus, nisi vi voti illis adiuncti, ex intentione Ecclesiæ, at votum non libere emissum est irritum, ex cap. 1. & cap. dilectus de his quæ vi metusque, ergo qui non libere, ordine sacro initiatur, in foro animæ, est ad continentiam Clericorum propriam adigendus Sylu. verbo Ordo 4. Non tenebitur ergo lege castitatis Ecclesiasticæ, qui propter metum cadentem in constantem virum, ad sacros ordines accessit.

Non teneri, matrimoniumque si contrahatur, ratum esse Glossa confirmat, in paragr. finali cap. maiores de Bapt. idem in illud caput docet Ostiensis Commentarij sui num. 38 his verbis, *hic ordinatus, nisi postea ratificet, quod factum est, non cogitur effectum characteris seruare*; huius sententiæ approbator est Andreas in eandem decretal. num. 17. suæ interpretationis. Nauar. in summa cap. 22. num 11.

Contrariam opinionem sequuntur Panorm. in cap. maiores de Bapt. eiusdem sententiæ comites sunt Theologi Paludanus in 4. dist. 37. q. 1. art. 1. concl. 3. Durand. in eandem dist. q. 1. Altisiodor. in summa tract. de matrim. impedimento 4. & 5. Bonau. ib. art. 1. q. 2. num. 9.

Prior opinio, mihi ad veritatem magis accedere videtur, quia votum non obligat factum ex metu graui, at Ordo sacer, ad castitatem non astringit recipientem, nisi ratione voti ei adiuncti. ergo si Ordo sacer recipiatur ex metu cadente in constantem virum, qualis sæpe solet esse reuerentialis, maxime si ei preces importunæ adijciantur, necessitatem seruandæ castitatis non inferet.

Objicies, in can. de Iudæis dist. 45. qui est conc. Tolet. 4. can. 56 statui vt qui Iudæi regnante Sisebuto principe, Baptismi sacramentum susceperant, fidem Christianam, eiusque iussa, ac cæremonias seruarent, at eadem est ratio ordinis, & obligationum ei adiunctarum, ac Baptismi.

Neganda est minor, quia statuto Ecclesiæ, nemo colendæ continentiæ legi parere debet, nisi qui eam vltro susceperit, cap. 1. & sequent. de his quæ vi metusque quod de præceptis Ecclesiæ, ad quæ Catholici obligantur, dici non potest.

Objicies qui metu ad ordines adigitur, vere iis afficitur, cum ad receptionem sacramenti, ex parte suscipientis, sufficiens in eo est capacitas, cum voluntate illud ipsum recipiendi, ergo cum castitas eiusque obligatio, comitetur ordines, qui his initiabitur, ad eam quoque virtutem tenebitur, cum accessorium naturam principalis sui sequatur.

Consequentia est neganda, quia votum debet esse liberum, quale non est ortum ex metu, quæ conditio non est ad ordines necessaria, cum sufficiat eos voluntarie recipi, quo modo recipiuntur, cum initiato, manus eo tacente, & non repugnante imponitur.

Ad confirmationem respondendum est, axioma illud verum tantum esse, cum eadem est ratio principalis, & accessorij, cuiusmodi hic nulla reperitur, cum Ecclesia votum irritet metu factum, non autem ordines, quibus ea animi affectio, passioque initium dedit, vt pote qui sunt ea non obstante voluntarij.

Circa dicta quæres primo, an qui ordines sacros suscipit ante pubertatem, teneatur lege Ecclesia-A sticæ castitatis? Respondendum est non teneri, quia votum solemne expressum, in religione approbata, ante pubertatem emissum, non obligat, nisi postea ratificetur, ergo nec votum solemne tacitum, in sacri ordinis susceptione, quia licet hoc votum, tantæ forte non sit efficaciæ, quantę est votum solemne professionis, vere tamen constituit hominem in statu, iure Ecclesiastico incompatibili, cum matrimonio, ergo non est verisimile, Ecclesiam voluisse, impuberem hoc voto ligari, ante pubertatem nec ante decimum sextum annum, vt de regularibus Trid. statuit sess. 25. cap. 15. cum inter votum solemne castitatis, in religione approbata, & emissum in susceptione ordinum, nō B videatur esse alia differentia, quam quod solemne religionis, ex se & natura sua, ex quorumdam opinione, sit solemne, votum autem sacrorum ordinum, tale non sit, nisi per accidens duntaxat, ac extrinsece, nempe propter diremptionem matrimonij, iure Ecclesiastico illi annexam.

Quæres 2. *An qui initiatur minoribus aut tonsura, impediatur à contrahendo matrimonio.*

Dico primo, *à minoribus impedimentum matrimonio nullum esse*, Probatur

Primo, in tantum, matrimonium impeditur per ordines, in quantum habet votum castitatis annexum, at minoribus non est adiectum, ergo nec ab C ijs, matrimonio periculum vllum dissolutionis imminet.

Dico secundo, *Per tonsuram primam, matrimonium subsequens non dirimi*, quia tonsura non est Ordo, sed via ad illum, ac dispositio.

Quid si ordinandus putet castitatem tam tonsuræ quam minoribus cohærere instituto Ecclesiæ?

Respondeo, nihil referre, nec ab ea opinione, habere Clericum necessitatem vllam seruandæ castimoniæ, nec enim se intendit ad eam astringere, per se primo, sed tantum accessorie, & in consequentiam status, ob constitutionem Ecclesiæ, at quando principale non valet, id quod venit in D consequentiam, effectum nullum potest producere.

Dices, qui vouet castitatem in religione non approbata, quam talem tamen esse existimat, tenetur voto, ergo & qui ordinem suscepit, cui ex errore obligationem hanc adiunctam esse credit.

Neganda est consequentia, nam qui profitetur in religione, emittit per se, & principaliter votum castitatis, ideoque valet quantum valere potest, ergo cum non valeat vt solemne, ob defectum acceptationis, requisitæ ab Ecclesia, saltem valebit vt simplex, cuius oppositum in ordine accidit, cum ordinatus, non nisi accessoriè, & extrinsecè, eius occasione ad castitatem se obliget.

E Quæres 3. *An Ordo sacer matrimonium ratione sui dirimat, an voti tantum, ei instituto Ecclesiæ annexi.*

Lege generali Ecclesiæ, ordinatum teneri castè viuere, dixere Paludanus in 4. dist. 37. q. 1. art. 1. concl. 3. Durand. in illam ipsam dist. 4. 1. Bonau. ante citatus. Richard. ibid. art. 1. q. 2.

In summa Theologi fere omnes, cum eo necessitatem continētiæ, quam Ecclesia imponit suscipiētibus sacros ordines, non in votum, sed in Ecclesiæ statutum referunt, quare etiamsi hi nullo modo vouere, intenderent, vouerent tamen, inquit Altisiodorens. lib. 4. suæ summæ tract de matr. impedimento 4. cum ipso facto, id est susceptione ordinum id agant, nam siue in eos consentiant, siue

A non ait Durandus loco memorato, impedimentum hi secum inuehunt, quo perimitur matrimonium.

Quod autem id faciat non votum, iis adiunctum, sed Ecclesiæ constitutio, quæ illis initiatos, reddit ad coniugium illegitimos, persuadere videntur hæ causæ.

Prima, quod si Ordo facer ratione voti dissolueret matrimonium, Ordo & votum non duo efficerent impedimenta, sed vnum, quod non probant Anton. in 3. parte tit. 1. cap. 8. Sylu. verbo Ordo 4. parag. t.

Secunda, quod multis hoc modo daretur occasio, non concipiendi voti continentiæ, neque deuinciendi se Deo, sponsione huius virtutis, quod B est vitandum.

Sed ad primam responderi debet negatione maioris, ratio enim diuersitatis inter impedimenta, peti debet ex diuersitate modi, qui inter ea cernitur, at alirer in ordine sacto, castitatis sibi legem dicunt ministri sacri, quam religiosi, qui eam solemni ritu profitentur in Ecclesia, illi enim indirecte tantum, & virtute eam nuncupant, nempe in susceptione ordinis. Hi autem proprie, directe, ac formaliter.

Ad secundam negandum est, dari hinc vlli causam fallendi Ecclesiam, sibi enim quisque est malus, sibi hostis, & quanquam lege Dei, & in foro animæ, talis castitatem non teneatur colere, in fo- C ro tamen externo, cum lex inuitis etiam ac repugnantibus imponatur, spectetque tantum Ecclesia, quod apparet, talis ad fœdera nuptiarum, eius lege esset inhabilis.

Mihi probatur sententia affirmantium habere ordinem sacrum, vt nemo eorum quibus confertur, continentiæ iugum possit excutere legitimè, ratione tantum voti, quod ab ordinatis, Ecclesia fieri exigit.

Primo, quia vxoratis in Ecclesia Græca, permittitur matrimonium: ergo quod Ordo facer illud impediat, id non à se, sed à voto habet.

Secundo, iure naturæ initiatus ordinibos, non D tenetur seruare continentiam, quia cum hæc est perfecta, & integra, vt in virgine, *suaderi potest, imperari non potest, quia res est magis voti quam præcepti*, vt dicitur in can. integritas 13. causæ 32. qu. 1. nec continentia debetur, nisi voluntariè assumpta can. ante triennium dist. 31. quæ causa Gregor. impulit eo loco, vt Episcopis omnibus præciperet, ne quem ad Subdiaconatum admitterent, qui se castitatis seruandæ voto, ante nuo obligasset. Sane ad eam libere se astringunt, ordinum sacrorum Clerici, cum iis insigniri volunt ab Episcopo, *Lex* enim *continentiæ* inquit Leo Papa 1. Epistola decretali 90. ad Rusticum Narbon. Episcopum capitulo 3. *Lex*, inquam, *continentiæ, eadem est in ministris, quæ in Episcopis, atque Presbyteris, qui cum essent Laici, siue Lectores, & licite vxores* E *ducere, & filios procreare potuerunt, cum ad prædictos gradus peruenerunt, eis non licere incipit quod ante licuit.*

QVÆSTIO II.

An quando post ratum matrimonium ordinari se quis patitur, hoc ipso dissoluatur eius coniugium, & an teneatur Religionem ingredi.

DIco primò, *Non dissolui matrimonium ratum per susceptionem sacri ordinis*, indicat extrauagans Ioannis 22. Antiquæ de voto & voti redemptiooe, illic enim dicitur, ordinatum post matrimonium, non consummatum, si remaneat in sæcolo censuris Ecclesiasticis ab Episcopo cogi posse ad eius consummationem, maxime petente coniuge, qua reclamante & inoita, ordinari voluit, verba Extrauag. sunt eiusmodi: *Ad ingressum huiusmodi sic ordinatum, si matrimonium consummatum non fuerit, per Diœcesanum instanter moneri præcipimus, & induci, quod si forsitan renuerit adimplere, ipsum, si forsitan eius sponsa institerit, decernimus per censuram Ecclesiasticam compellendum matrimonium consummare.* Non est ergo istius Pontificis opinione, matrimonium per susceptionem ordinum nullum, alioquin male dixisset Pontifex, ordinatum, censuris Ecclesiasticis cogendum esse ad copulam.

Secundo, non potest dirimi matrimonium per ordines, nisi occasione voti iis adiuncti, at istius hanc ad rem vis est nulla, cum incidit in matrimonium iam contractum: nam votum vouentem non stringit nisi acceptatum, at Deus non acceptat traditionem, qoam ordinatus ei facit suæ libertatis, circa vsum licitæ veneris, eo quod sit huc coniunctus matrimonio, quia acceptaret in detrimentum tertiæ personæ, puta coniugis, quod est improbabile. Vt vt sit de veritate huius rationis.

Certum est pimo, ordinatum, teneri debitum vxori suæ postulanti reddere.

Secundo, ei omni modo probibitum esse, ab ea petere, quia in id incumbere debet, ne quando violati voti reus fiat,

Tertio, susceptiona ordinis esse irregularem tam ad vsum suscepti, quam receptionem superiorum.

Quarto; esse omnis beneficij incapacem Ioannis 22. decreto in Extrauaganti antiquæ de voto & voti redemptione. *Ordinamus si secus à quoquam attentatum fuerit, quod nec matrimonio soluto in sic suscepto ordine ministrare, nec ad superiores ordines proueh, nec ad aliquod beneficium Ecclesiasticum, aut officium valeat promoueri.*

De secunda quæst. duæ sunt sententiæ. Prima negans Reginald lib. 31. cap. 17. num. 122. Scot in 4. dist. 28. qu. 7. art. 1. non teneri ordinatum, religionem ingredi, si matrimonium eios cum coniuga tantum est ratum, & non consummatum.

Nituntur hi authores citata Extrauaganti Ioannis 22. vbi dicitur ordinatus inducendus suauiter ab Episcopo ad instituta vitæ religiosæ, quæ si capessere noluerit, & vxor liberis operam dare velit, cogi tùm pesse, ac debere Ecclesiasticis censuris, ad ei parendum, quod argumentum est (inquiunt) nullam ei esse ineundæ religionis necessitatem ad voti à se emissi obseruationem

Contraria est Syluestri in verbo matrimonium

7. qu. 5. Sanch. lib. 7. disp. 99. & aliorum quos citat & habent huius suæ opinionis argumenta plurima, potissimũ est. Quod quilibet Deus, ac naturæ legibus, omni qua fieri ratione licitum, teneatur, vota à se nuncupata facere, at id coniugi ordinaro moraliter impossibile, nisi abiudicatis sæculi curis, totum se Deo, in Religioso Monacheorum cœtu mancipet, quod ipsum, ei & facile est, & licitum, cum iure Ecclesiæ ante consummatum coniugium, fas sit, vtrique coniugi religionem relicto sæculo ingredi.

Ad extrauagantem respondetur, in ea Ioannem agere de matrimonio consummato, aut si de rato tantum, loqui eum de maritis remanere in sæculo volentibus, quos tum nemo ambigit impellendos esse vt voti sibi sui vincula, nexusque laxari à Papa impetrent, aut in religiosi se claustri tenebras caste victuri abdant. Quibus autem & quam actibus castigare pœnis, Ecclesia eum soleat, qui sacris insignitus ordinibus matrimonium contrahit, declarauit Clemens Papa quintus in Clementina eos qui de consanguinitate & affinitate.

Primo enim locum ei nullum esse volt in Ecclesia, à qua est rescissus per excommunicationem ipso facto incursam. Pœna par ac similis religiosos omnes professos, ac professas cõprehendit, qui fœdera nuptiarũ, post professionẽ contrahont, Prælatis insuper præcipitur, vt illos, quos eis constiterit taliter contraxisse, publicè excommunicatos esse denũtient. Nam in constitutione illa cauetur, his verbis: *Qui diuino timore posito, in suarum periculum animarum, scienter in gradibus consanguinitatis, & affinitatis, constitutione canonica interdictis, aut cum monialibus contrahere matrimonialiter non verentur, nec non Religiosos & moniales, ac Clericos in sacris ordinibus constitutos, matrimonia contrahentes, refrænare meta pœna, ab huiusmodi eorum temeritatis audacia cupientes, ipsos excommunicationis sententiæ, ipso facto decernimus subiacere.*

Secundo qui Clericus sacris ordinibus ornatus matrimonium contrahit, est irregularis decreto Alexand. III. in decretali ex litterarum qui Clerici vel vouentes: & Synodi Ancyranæ can. 18. vt refertur in can quotquot 28. qu. 1. ibi enim statuitur eos: *Qui virginitatem pollicitam sunt prænaricati, inter bigamos hoc est qui ad secundas nuptias transierunt*, habendos esse. At Bigamis, aditus ad sacros Ordines clausos esse, nisi eis recludantor à Pontifice, notius est, quam vt dici sit necesse, ergo & Clerico maiorum ordinum coniugaro, qui in pœnam contracti connubij post receptos ordines, tertio loco, est priuatus ipso facto suis beneficiis: ita Pontifex cap. 1. 3. & 4. de Clericis coniugatis & Glossa ibi.

Quarto, tenetur pœnis Concil. Toletani 9. can. 10. statuentis, vt qui ex ancillæ, vel ingenuæ detestando connubio in honore sacrorum ordinum constituti, filios procreauerint, censura damnentur canonica. proles autem quæ ex sacrilegis huiusmodi incestisque nuptiis suscepta erit, non solum hæreditate patria careat, sed etiam eius Ecclesiæ, de cuius Sacerdotis, vel ministri ignominia nata fuerit perpetuæ seruituti sit addicta, non est tamen hæc constitutio qua parte pœnam infligit proli, recepta nisi post sententiam Iudicis, & probato delicto Comitol. Respons. lib. 1. q. 56.

Nec desunt, qui asserant in hos flagitiosos Clericos animaduerti posse tanquam in homines, nomine hæreseos suspectos, deponi certe debent, vt dicitur in can. Presbyterum dist. 28. hoc est ab ordine & beneficio teste Archidiacono, *sufficit enim eis quod implorent à Deo, vt dimittatur eis iniquitas ignorantiæ suæ*, dist. 28. can. 16.

QVÆSTIO III.

De impedimento publicæ honestatis, quid sit & vnde ortum habeat.

EST publica honestas, quædam affinitas, aut verius eius inchoatio, inter sponsum ac sponsæ suæ consanguineos, & contra, quæ impedimentum affert matrimonio contrahendo inter sponsum, & consanguineam vxoris suæ, in primo gradu.

Ex duplici capite oritur, Connubio nempe, etsi rato tantum, & non consummato, & ex sponsalibus de futuro cap. sponsam extrauaganti de sponsalib. & cap. vnico de sponsal. in 6. can. si quis desponsauerit 27. qu. 2. can. si quis vxorem 14. eiusdem causæ & quæstionis, quia est contra honestatem, ac decorum, virum, reiecta sibi desponsata puella, consanguineis eius coniungi per matrimonium, ob eam causam vocatur hoc impedimentum iustitiæ, seu honestatis publicæ.

Sponsalia porro ex quibus hoc impedimentum oritur, debent esse valida, certa & absoluta, vt decreuit Bonif. VIII. ca. 1. de sponsal. in 6. & recenti Patrum memoria, Trident. sess. 24. cap. 3. nam inualida ex quacunque causa, nempe quia sunt contracta cum consanguinea, aut Moniali, publicæ honestatis impedimentum non inferunt, nec proinde coniunctioni futuræ, moram vllam faciunt, vt inferebant olim iure antiquo, modo ne essent inualida, & nulla ex defectu consensus, aut occasione conditionis de futuro appositæ, vt si diceret sponsus, sponsabo te: habetur in cap. vnico de sponsalibus in 6. & quia sponsalia, quemadmodum & matrimonia, metu vel errore personæ, ac inscienter contracta carent consensu, similiter non inducent hoc impedimentum, qua de re Nauar. cap. 22. Enchir. num. 17. Sanchez lib. 7. disp. 68. Henriq. lib. 12. cap. 10. hæc de causis honestatis publicæ.

Ad quem gradum excurrit hæc vero, ad quem impedimentum, ex sponsalibus oriri solitum?

Olim quidem, modò inualida non essent ex defectu consensus, impediebant matrimonium vsque ad quartum gradum affinitatis inclusiuè, extra de sponsalibus cap. inuenit & cap. sponsam eodem titulo iure autem nouo id est Trid. sess. 24. cap. 3. prohibitum est primo, ne sponsalia matrimonium impediant nisi valida.

Secundo, factum est quoque ne ex sponsalibus validis, hoc impedimentum se extra primum gradum extenderet: ergo excepta matre, sororibus, aut filiabus sponsæ, si quas habet, cum aliis omnibus consanguineis, valide contrahi matrimonium potest, ex rato autẽ, non tamẽ consummato, vsque ad 4. gradum inclusiue, excurrere hoc impedimentum docent summarũ scriptores omnes, quia quæ iuris sunt antiqui, ea non fuere lege Trident. abrogata nisi quo ad sponsalia vt declarauit Pius V. in Extrauag. cuius initium ad Romanum Pontificem edita anno 1568. Kalendis Iulij, quare in matrimonio contracto durat adhuc impedimentum in omnibus casibus, & gradibus, quibus de iure veteri introductum erat. Hæc Pius.

Quid si sponsalia sint hypotheticæ? quid si in-

tium petat, ad petitionem viri non sunt aliquatenus separandi.

Secundo loco dubitatur, *An adulter cum ea possit contrahere, cui viuente coniuge fidem quidem futuri dederat matrimonij, si vxore defuncta, secundam duxit quæ etiam obiit.*

Potest, Enimuero ea promissio, spesque contrahendi matrimonij, posteriore fuit extincta, addo ampliùs, quod si fuit sub priore coniugio adulterium commissum, fidesque data sub posteriore, non idcirco tamen matrimonio ineundo impedimentum vllum fieri: ita docent; Coninch. disp. 31. dub. 1. Laym. lib. 5. tract. 10. part. 4. cap. 10. num. 4. cuius sententiæ principes fuere Innoc. III. cap. significasti 6. & Gregor. IX. cap. si quis vxore 8. tituli de eo qui duxit, his verbis: *Si quis vxore viuente, fide data, promisit aliam se ducturum vel cum ipsa, de facto contraxit, si nec ante, nec post (legitima eius superstite) cognouit eandem, quamuis vtrque ipsorum, pro eo quod in hoc grauiter deliquerunt, sit pœnitentia iniungenda, non est tamen matrimonium, quod cum ea contraxit, post vxoris obitum dirimendum.*

Tertio dubitatur, *An hoc impedimentum resultet ex adulterio, cui promissio quidem est adiuncta futuri matrimonij, sed non acceptata, ab eo, vel ea, cui est facta.*

Nequaquam: quia omnis promissio, proprie sumpta est pactum, sed eo non potest appellari nomine, nisi acceptetur, est enim pactum, *duorum pluriumue, in idem placitum, ac consensus*, lege 1. digest. de pactis, vt enim fiat pactum, necesse est, vt duæ voluntates in idem conueniant, reciproco consensu, Less. de contract. in genere dub. 1. vt autem sit hic talis, hoc est reciprocus ac mutuus, debent qui paciscuntur ac transigunt, consensus suos in se mutuo dirigere, quod esse nequit si quæ adulter spondet, ea adultera non acceptet facienda causa sua, est hæc ergo acceptatio necessaria, vt promissio connubij ineundi cum adultero, impedimentum, matrimonio contrahendo afferat.

Confirm. est promissio, quæ gignit hoc impedimentum dirimens inter adulterum & adulterã, desponsatio de futuro, vt tradit Sylu. At hæc sine mutua promissione, & vera pactione esse non potest, hæc autem, id est pactio, nisi vnus duorum promittenti, stipulantiue, alius quidpiam repromittat aut restipuletur.

Dubitatur quarto, *An matrimonium esse possit inter adulteros, si non absolute sed sub hac formula, sibi fidem pactionis faciant. Aliam, aut aliam quam te, si præmoriatur vxor mea, non ducam.*

Posse, respondent Sylu verbo matrimonium 8. q. 9. Layman. loco ante citato, & probatur primo, quia non habet hæc oratio, sponsionem vllam coniugii, nullam nuptiarum, per eam vir duntaxat indicat, quo inclinet eius amor, quam belle sit ac suauiter, animatus erga fœminam, quam sibi solam fore coniugem neglectis reliquis enunciat, non ergo promissa, fidesque futuri matrimonij iis verbis declaratur sed animus tantum, seu propositum loquentis super eo aliquando ineundo, si se locus, occasioque offerant.

Secundo, promissio hypothetica, cum non sit simplex, sed suspensa, ac pendens à futuro euentu, non est de earum numero, quæ matrimonio officiunt, secundum Nauar. lib. 4. consil. 2. de eo qui duxit Rodrigu. part. 1. summæ cap. 229. concl. 5. at promissio, sub hac verborum forma concepta, *non ducam nisi te* non est absoluta sed conditionalis

A resoluenda in ista, si aliquam vnquam mihi vxorem copulauero tu illa es futura, qua de re fidem tibi meam obligo, ab ea ergo promissione, matrimonio impedimentum non gignitur.

Dubitatur quinto, *An promissio qualibet etiam simplex futuri matrimonij, viuente adhuc prima coniuge, subsequens dissoluat ac perimat.*

Quæstioni satisfacit Gregor. IX. in cap. si quis vxore 8. de eo qui duxit, his verbis: *Si quis vxore viuente, fide data promisit eam se ducturum, vel cum ipsa de facto contraxit, si nec ante, nec post, legitima eius superstite, cognouit eandem, quamuis vtrique ipsorum, pro eo quod in hoc grauiter deliquerint, sit pœnitentia iniungenda, non est tamen matrimonium*
B *quod cum ea contraxit, post vxoris obitum dirimendum.*

Sexto quæritur, *An quando alter adulterantium, vere matrimonio iunctus non erat, licet ab ea, quæ se fœde prostraunt ac turpiter, maritus putaretur, talis coniux sit impedimentum, matrimonium dirimens.*

Nequaquam: causa est, quod vt matrimonium occasione adulterii superuenientis sit nullum, vtrique peccantium nota esse iniuria debeat quæ vero fit ac legitimo coniugi per adulterium, at ex hypothesi neuter amborũ, vere ac reipsa hæret religioso connubii astrictus nexu, sed falsa tantum, ac inani eorundem opinione, ac sensu; ergo &c.

C Secũdo, vt promissio matrimonium soluat ac impediat, siue illam adulterium sequatur, siue antecedat, requirit, vt vterque adulter, mulier (inquam) & qui illam adulterio polluit, coniugis superstitis opinionem saltem probabilem habeat, at ea careat est necesse, qui non nisi vana delusus imagine, eum sibi maritum fingit, qui nunquam fuit: ergo, &c.

Septimo quæritur, *An adulterium promissione qualibet, etiam ficta contrahendi, post obitum viri mulieris adulteræ, verum impedimentum matrimonio afferat.*

Asserunt hi authores Sanch. de matrim. lib. 6.
D disp. 70. num. 10. Coninch. de Sacram. disp. 31. dub. 5. num. 57. Veracruz in speculo part 1 art. 34. concl. 9. quid de hac re sentiam exponam sequentibus assertionibus.

Prima Assertio, *Qui ficte & non ex animo, promittit adulteræ eam sibi post mortem viri sui futuram coniugem, nullum impedimentum contrahit, vt cuius vetetur eam ducere*: quia qui ficte promittit, non vere promittit, fictaque promissio non est promissio: ergo cum canones promissionem exigant, non sunt intelligendi nisi de vera, qualis non est ficta, & ita tenent Dian. de Sacramentis resol. 198. Laym. lib. 5. tract. 10 parte 4. cap. 10. n. 4.

Assertio secunda, *Non est satis ad contrahendum*
E *hoc impedimentum quod vnus de adulteris*, vir v. g. promittat adulteræ, quod eam ducet, mortuo viro suo, aut vxore sua, sed requiritur insuper acceptatio expressa, & mutua, seu reciproca promissio, eaque expressa, & non tantum tacita, & virtualis, est authorum quos pro prima assertione produximus, ex eoque probatur, quod ante acceptationem promissio non obliget, ergo cum de ea loquatur Pontifex à qua sine peccato resilire non sit licitum, qualis tantum est acceptata, promissio vnius ex adulteris debet coniungi cum recepta alterius.

Patet ex dictis, requirere crimen adulterij, quæ sequuntur, vt sit impedimentum dirimens matrimonium.

Primum est, vt adulterium ex parte vtriusque

committatur formaliter, nam si puella, cum cui fidem suam cum pudicitia obligat, maritum esse nesciat validè vbi naturæ ac fatis vxor eius concesserit, iugari ei poterit. Mea non est solus, sed Alex, quoque tertij opinio, in cap. propositum primo de eo qui duxit in matrimonium, vbi est his verbis: *Licet in canonibus habeatur, vt nullus copulet matrimonio, quam prius polluerat adulterio, & illam maxime, cui fidem dederat, vxore sua viuente, quia tamen præfata mulier erat inscia, quod ille aliam haberet vxorem viuentem, nec dignum est vt prædictus vir, lucrum de suo dolo reportet, consultationi tuæ respondemus, quod nisi mulier diuortium petat, ad petitionem viri, non sunt aliquatenus separandi.*

B Secundum est, vt adulterium, vallatum sit, aut fide data, aut promisso, cum iureiurando futuri matrimonij: ita Innoc. III. in decretali significasti, quare qui viuente coniuge contrahit cum ea, cum qua adulteratur, vel dat fidem, aut præstat iuramentum contrahendi, mortua vxore, contrahere nequit, nec contractum matrimonium valet, cap. cum haberet cap. significasti de eo qui duxit in matrimonium can. relatum 31. q. 1.

Tertium, vt qui adulterio thorum alienum violat, non tantum claostra muliebria inuadat, sed etiam intra vas naturale, ad generandum fabricatum, semen effundat, si copula quidem interuenit, sed imperfecta, quia intra vas mulieris, pollutio non sequitur, ex ea hoc impedimentum non contrahitur, sicut nec affinitas.

C Quartum, vt promissio futuri coniugij ab vno facta, sit vicissim acceptata ab altero, quanquam & hoc ipsum non sufficere scripsere Henriq. lib. 12. cap. 14. n. 3. Laym. lib. 5. tract. 10. parte 4. cap. 10. Bellarm. lib. 1. de matr. eo quod acceptatio, fieri tacite possit ac silenter, quod ad faciendam fidem, seu promissum futuri matrimonij, quantum est necesse, vt ei postea impedimentum, ac obicem afferat, non est satis: quia hæc promissio videtur intelligenda eodem modo, quo alias desponsatio de præsente, vel de futuro fieri solebat, at hæc consensum habebat vtriusque mutuum, expressum verbis, aut nutibus vt tradit Sylu. verbo matrimonium 8. qu. 9. dicto 4. Laym. supra num. 4. opinio tamen opposita, quæ est Soti in 4. dist. 37. qu. vnica art. 4. Sanchez lib. 7. disp. 79. num. 20. nostraque, vt communior, sic est in praxi tutior.

D Septimo quæritur, *An vt adulterium vim inducendi impedimenti habeat, sufficiat matrimonium ratum esse, an contra sit necesse, illud ab adultero, cum coninge propria consummatum esse.*

Sufficit quod sit ratum, quia non habet præpostera copula, adulterij maculam, ex consummatione matrimonij præuia, cum vxore propria, sed ex iniuria, facienda vel facta coniugi legitimo, cuius vxorem thorumque maritalem adulter nefaria libidine commaculat, at hæc vna est, eademque, tam quando coniugium duntaxat est ratum, quam cum est consummatum, quia vtrobique, re aliena

E ad voluptatem fœde adulter contra prudentem Domini voluptatem vtitur, quod etiam locum habet, cum est matrimonium quoad thorum ac domicilium, Ecclesiæ authoritate solutum. Ita cum quidam, vxore propria ad Monasterium ablegata ob adulterium, aliam sibi, contra iura Dei, ac naturæ asciscendam putasset: decreuit Clemens III. in cap ex litterarum 4. de eo qui duxit, illos ab inuicem nulla interposita mora seiungendos, sic tamen, *Vt idem vir, inducta ei de adulterio pœniten-*

A *tia, aliam ducere posset in vxorem.*

Octauo quæritur, *An virum occidisse, sit impedimentum, matrimonium dirimens homicidæ cum vxore defuncti coniugis, ac ab eo necati.*

Non ita Pontificibus visum est nou Doctoribus, nam quantum ex eorum decretalibus epistolis colligere est licitum, vis coniugi, aut fœminæ inferri debet, matrimonij ineundi causa, nam si alio fine aut ob causam aliam, vt in bello, vel casu, aut odio tollatur de medio, inter eius relictam, ac qui sustulit, stare matrimonium potest Cœlest. III. iudicio in decretali laudabilem prima de conuersione infidelium: rogatus enim sententiam dicere, super Saracenorum matrimonio cum Christianorum v-

B xoribus quos in belli certamine occiderant? Respondit, *quod cum tales non procurassent virorum interitum defunctorum, matrimonium inter huiusmodi personas licite posse contrahi*, & taliter copulatos postulare non posse diuortium.

Quare ad impedimenti præsentis effectum ratihabitio necis illatæ coniugi, aut inferendæ suo nomine non sufficit: iuxta Glossam in canone si quis viuente 31 q. 1. & aliam in ca. laudabilem de conuersione infidelium.

Quæritur nono, *An solum homicidium sufficiat sine adulterio.*

Sufficere dixit Hostiens. eo quod adulterinæ effusionis Cœlestinus mentionem non faciat in cap. laudabilem, sed solius homicidij. Alij adulterium exigunt.

C Verissima sententia est, quod cum ambo adulteri mortem sunt machinati sufficere hanc sine adulterio vt colligitur ex cap. laudabilem sin autem eam vnus duntaxat intulit, alio non conscio, hæc sola non est satis, nisi adulterium interueniat Ioan. Andr. in cap. super eo de eo qui duxit.

DE IMPEDIMENTO raptus.

Quid sit raptus, & quando impedimentum Matrimonio afferat.

D

Est raptus, violenta puellæ à domo patris abductio 36. q. 1. can. 2. vel vt loquuntur alij, actio, qua puella, per vim iniustam ac inuita, aut si volens, contra rationabilem parentum voluntatem, aut tutorum, corrumpenda domo abducitur: Sed hanc definitionem raptus non probat Diana, ait enim tract. 4. de Sact. resol. 261. eam tantum raptus speciem puniri in Concil. Trid. sed. 24. cap. 6. de reform. per quam vis infertur puellæ, non autem parentibus: Est ergo raptus proprie, vt de eo hic agitur, abductio puellæ cum iniuria, & contra eius voluntatem, matrimonij cum ea contrahendi,

E aut libidinis exercendæ gratia, Impropriè, cum iniuria in parentes committitur, aut tutores, sub quorum potestate, puella, vidua, aut coniugata existit. 36. q. 2. can. raptores, eaque, abducitur non tam matrimonij, quam libidinis causa, etsi ipsa in abductionem consentiat, vt constat ex can. raptoribus 36. q. 1.

Prima Assertio, *Ita raptus, est impedimentum matrimonij, vt esse nullum possit inter raptorem & raptam, quandiu hæc in illius est potestate*, Trid. sess. 24. cap. 6.

Ratio est, quod matrimonium liberum esse debeat. At esse tale quî potest? Raptor penes se & in sua potestate filiam habet quam vi adhibita patri subduxit, tuta omnia metuit, qui futurus eius est animus, si ad sexum natura pauidum, carcer accedat aut vincula?

Sunt hæ tamen ad raptum conditiones necessariæ.

Prima, vt puella domo extrahatur, matrimonii, & non tantum explendæ libidinis gratia Sanchez 7. de matrimonio disp. 13. Ægid. de matrim. disp. 31. dubio 4. Rodrig. tom. 1. cap. 213. num 17. quia est hoc impedimentum authoritate Ecclesiæ in mores hominum inuectum, matrimonii causa, nempe vt sit liberum, non coactum, & ne mulier inuita, cogatur illud contrahere, non ergo explendæ tantum libidinis, sed matrimonii cum illa contrahendi gratia, debet puella de parentis potestate subtrahi.

Secunda conditio est, vt puella vi, non precibus aut promissis abducentis victa, fugere consentiat Rebell. qu. 10. de impedimentis, Reginal. cap. 21. lib. 21. lib 31. num. 136. quia cum se, ad fugam flecti precibus puella sinit, metui non potest, ne cum raptore matrimonium fiat minus libere, quod tamen maxime spectauit Concilium. At enim habet ea fuga, licet spontanea, parentum iniuriam, ius eorum infringit ac violat, quisquis illecebris, aut prece delusam, ex eorum oculis inuitæque puellam subducit.

Primo, negari debet, fuga spontanea puellæ è domo patria, ius lædi patrium, quia ei obesse nihil solet præter vim & iniuriam, cum qua precibus quid commune?

Secundo, vt esset ea puellæ secessio à domo patria, coniuncta cum eius iniuria impropriè sumpta, prout hæc repugnantiam dicit aliquam, nego tamen matrimonium ideo non esse validum. Quia vt sit tale non necessario exigit patris consensum, sed tantum partium: ergo etsi hic dissentiat consentiente filia, ratum erit eius coniugium.

Secundo, pœnæ sunt sumendæ propriè, sic vt eos tantum comprehendant, non alios, qui verè, ac secundum germanum significatum vocum, quibus lex constat, eam non seruant, sicque pœnis eam violanti debitis subiacent, sed propriè raptoris nomen ei non conuenit, quem filia sponte sua est sequuta, aut precibus obtinuit, vt operam ei suam ad id deferret, Reginal. loco ante citato.

Requiritur tertio ad raptam, vt puella extra domum suam, aut Patris, asportetur alio, per vim ac iniuriam, quia raptus est abductio violenta raptæ, à raptore, quæ loci mutationem innuit, 36. q. 1. can. finali de raptoribus.

Patet ex dictis, casus tres esse in quibus qui mulieri est auctor, relinquendæ paternæ domus, matrimonii cum ea ineundi causa, in Raptorum numero non sit ponendus.

Primus est, cum eius faciendi, fidem sibi mutuam antea dedere per vera sponsalia, argumento est quod 36. qu. 2. can. si quis virginem dicatur futurus anathema, *qui virginem, aut viduam rapuerit aut furatus fuerit in vxorem, quam ante non desponsauerit*, non est ergo desponsatæ abductio raptus.

Secundus casus, in quo vir non videtur arguendus huius culpæ, est cum ante raptum, præcessit tractatus de nuptiis, patre ac amicis probantibus 36. q. 1. can. 2.

Tertius, cum rapuit quidem inuitis parentibus sed consentientem, sed volentem, sed matrimonium cum raptore ambientem, extra de raptoribus cap. 6.

His vero pœnis affici raptores solent, iure quidem ciuili, bonorum mulcta lege vir Cod. de raptu, quam Ambros. in Apolog. Dauid. cap. 8. relatus à Gratian. causa 36. quæst. 2. can. denique 9. vult drachmarum esse quinquaginta. Est quoque canonum sanctionibus, ne impunitum hoc facinus relinqueretur, prouisum: nam in can. 92. Concilii in Trullo, Clerici iuxta ac Laici istiusmodi culpæ conscii, graui ambo pœna sunt plexi, seueriore tamen Clerici, sunt enim hi depositione mulctati, anathematis verò irrogatione, ea noxa in Laicis vindicata, quas pœnas communione culpæ ad cooperantes transire, habet prima lex Codicis de raptoribus virginum, & Chalcedon. Concilii can. 27. *Eos qui nomine coniugii, mulieres rapiunt, vel opem ferunt, ac consentiunt iis qui rapiunt, statuit Synodus, si quidem sunt Clerici proprio gradu excidere, sin autem Laici, anathematizari.*

Qua pœna raptores quoque vapulant, in Conc. Parisiensi 1. sub Childeberto anno 557. sic enim habet canon 5. dicti Concilii. *Quod si contra interdicta quis venerit, & Sacerdotē suum audire neglexerit, in præsenti à communione Ecclesiæ Catholicæ habeatur extraneus, & perpetuo anathemate feriatur*, & in Romano Concilio sub Gregorio Magno eadem pœna afficiuntur, qui ad id raptori aut raptæ, operam suam deferunt, sic enim eo loco Pontifex can. 10. *Si quis virginem rapuerit, aut furatus fuerit eam, cum sibi consentientibus, anathema sit.* Vbi notandum cum Zonara in canon. 27. Concil. Chalcedon. citati per facinoris socios eos intelligi, qui ad illud patrandum operam suam accommodant, per adiutores, *eos quorum manus à scelere quidem absunt, consilio tamen ac studio, se cæteris ad flagitium, duces sunt professi*, Zonar. supra.

Secundo sunt raptores iure canon. infames Trid. sess. 24. cap. 6.

Tertio, omni sunt Ecclesiæ honore, ac magistratu exuendi; quas pœnas tamē in seipsis exequi, ac per se, & vltro subire raptores necessario non debent ante sententiam, ex probabili sententia, quam pluribus probauimus tractat. de axiomatis Theolog. moralis, quod in seipsum nemo sæuire debeat, aut Legis pœnalis imperia facere, nisi coactus, vbi tamen viget Tridentinum censendi sunt raptores excommunicati ipso facto, cum hæc censura hoc ipso dicatur ab illis incurrenda esse, quo vim puellæ inferunt, & ad eam patientis actio nulla sit necessaria, præter viciosam, quæ pœnam anteit, & cuius causa hæc imponitur.

Quarto, inter raptorem, & raptam, quandiu hæc est in raptoris potestate, matrimonium stabile nullū esse potest Trid. sess. 24. cap. 6. de reform. quare debet hæc eo loco statui, vbi extra metū omnem posita, suique iuris, liberè sibi raptorē in virū si velit eligat, & id quidē tum facere animum si induat, matrimonium inter eam, & illum, ratum esse posse certa est, firmaque Doctorum sententia. Quod autem de matrimonio, idem quoque sentiendum de sponsalibus, quæ raptorem inter & raptam, valida esse nequeunt, quandiu est hæc in illius iure, ac manu, quia matrimonio prohibito: vetita quoque censentur esse sponsalia, cum ad prohibēda vtraque eadem ratio impellat ac causa, nēpe libertatis plenæ ac integræ in rapta, defectus ac priuatio, sine qua tamen stare coniugium posse, sponsaliaque quis putet?

Quare *desponsas aliis puellas, & ab aliis postea raptas, visum est iis quibus desponsæ erant reddi, etiamsi vim ab ipsis sint passæ*, Concil. Ancyran. can. 11. nec rapturem, prius ad pœnitentiam admitti finit canon Basilii magni 22 quam à se abductam mulierem, priori sponso, si tamen adhuc eam ducere, in animo habeat, reddiderit.

DE IMPEDIMENTO cognationis.

QVÆSTIO I.

Quid sit cognatio, quotuplex & quomodo dignosci possit, quibus gradibus inter se contrahentes distent.

Est cognatio vniuersim triplex, carnalis & dicitur consanguinitas, alia spiritalis quæ oritur à Baptismo, & Confirmatione, & dicitur cognatio spiritalis, alia denique est legalis, quæ intercedit inter adoptantem & adoptatũ, arrogantẽ & arrogatum. Est vero consanguinitas sumpta causaliter, id quod impedimentũ matrimonio affert, effectiue autem ipsummet impedimentũ, ratione cuius, habent personæ quæ ab eodem communi stipite descendunt, vt matrimonium inter se celebrare nequeant, formaliter autem & proprie sumpta consanguinitas, est vinculum personarum, ab eodem communi authore & parente, seu stipite propinquo descendentium, seu quarum vna, descendit ab alia, carnali generatione contractum.

Distinguitur autem cognatio per lineas, & linea per gradus: estautem linea materialiter sumpta, ipsæ personę consanguineæ, collectim sumptæ, & formaliter, earum collectio seu ordinata series personarum, ab eodem stipite descendentium, diuersos gradus continens, & numeros distinguens: Sic connexio personarum sanguine iunctarum, id est habentium inter se consanguinitatem, vt filius pater, auus, proauus, appellatur linea.

Est hæc vero triplex, Ascendentium, Descendentium, Collateralium: Linea ascendentium & descendentium recta dicitur, collateralis autem, transuersalis: Et quidem est linea Ascendentium, illa qua continentur personæ, à quibus originem duximus, vt Pater, Auus, Abauus seu cum infernè, à liberis ascenditur ad primum authorem stirpis, facto initio talis ascensionis à patre, inde ad auum, deinde ad proauum, & ita consequenter.

Linea descendentium est in qua continentur personæ, quæ à nobis vitam duxerunt vt filij, nepotes, pronepotes, trinepotes, & in hac linea, ab eo qui genus dedit originem, patre v. c. delabimur ad filios, inde ad nepotes, vt quota consanguinitatis distantia, ab inuicem differunt, cognosci queat, ex quo patet hanc lineam in eo consistere, vt vnus ab alio sit procreatus vt pater ab auo, filius à patre.

Linea transuersalis seu collateralis, est ea qua continentur personæ, quæ ex latere, seu transuersim copulatæ sunt, vt Fratres, vt Patruus, vt Amita, à quibus nos non duximus originem, neque ipsæ à nobis. & tamen ab vno stipite communi ortum trahimus, vt Fratres, & eorum filij.

A Est porro hæc transuersalium linea rursus duplex, æqualis & inæqualis, æqualis est, quando gradus illorum, de quorum consanguinitate quæritur, æqualiter distant à communi stipite, vt duo Fratres, inæqualis est quando vna persona aliam præcedit in gradu, & personæ de quarum consanguinitate agitur, non pariter distant à communi stirpe: est autem gradus, secundum Ioan. Andr. in arbore consanguinitatis, distantia vnius personæ ab alia, in eadem linea quo gradu cognoscitur quota generationis distantia, vna distet ab alia.

Tres porro assignantur regulæ quibus intelligitur quo gradu inter se distent consanguinei, quarũ prima est pro linea recta, aliæ duæ pro trãsuersali, B sic hæc ergo prima, quot sunt personæ in linea, tot sunt gradus vno dempto, vt cum componitur linea, ex filio, Patre, & Auo, sunt tres personæ, & filius, est auo consanguineus in secundo gradu, Pater autem filio, & filius patri, in primo.

Secunda regula, personæ quæ æqualiter distant à communi stipite, eodem gradu inter se differunt, exempli causa, duo cognati germani, nati parentibus qui sunt fratres, in linea sunt transuersali æquali, quia æqualiter distant à communi stipite, scilicet patre, & in secundo gradu, quia inter eos, & communem stipitem, qui est Auus, non mediant nisi duæ personæ.

Tertia regula, si hi quorum gradus quæritur, C sunt in lineâ transuersali inęquali, nempe quia earum alter pronepos est communis patris, scilicet. Aui, & alter trinepos, supputatio graduum petenda erit ab eo, qui est remotior à communi stipite, & quot gradibus distabit ab eorum Auo, totidem inter se distabunt personæ eæ, quarum gradus quęruntur.

In quibus gradibus matrimonium consanguineorum iure naturæ sit nullum.

Diu. Thomas 2. 2. q. 154. Caiet. ibidem art. 9. ad 3. & alij, quos Sanch. citat. l. 7. disp. 52. D num. 10. existimant matrimonia alia nulla à natura prohibita esse, quam ascendentium & descendentium, ideoque omnino nulla esse, pro quibus stant Toletus lib. 7. cap. 6. n. 7. Bellarminus Cardinal. li. 1. de matrimonio cap. 28. Reginal. l. 31. cap. 16. n. 119. illic enim isto asserit gradum tertium, & quartum, efficere matrimonium iure naturali illicitum improprie, nempe (inquit) illud efficiendo tantum minus licitum, eo nomine scilicet, quod ratio dictet, honestius esse, & vtilius Reipub. cum talibus gradibus matrimonium non contrahere, quam contra, quid de hac quæst. probabiliter sentiendum sit, exponam sequentibus E assertionibus.

Prima Assertio, *Filij cum matre, patris cum filia, matrimonium iure naturæ est irritum.* Bonauent. in 4. distinct. 40. quæst. 2. Caietan. 22. qu. 154. art. 9.

Ratio est Primo, quod cum ea copula sit vitiosa & impia, vt pote naturæ inimica, non potest dici à Deo permissa esse, cum eius vsus maxime sit turpis, & à rationibus naturæ abhorrens, ergo cum in matrimonio, coniuges copiam sui, corporumque non faciant sibi inuicem, nisi prout Deo est placitum, matrimonium patris cum filia, erit nullum: Et ob eandem causam videtur inter ascen-

dentes & deſcendentes, vt neptem & auum adnepotem & auiam, conſtare matrimonium nullum poſſe.

Secundo, ea eſt natura matrimonii, vt molier ſit viro ſobdita, & ſimul eius ſocia, at eſt contra reuerentiam, iure naturæ parentibus debitam, vt Auia v. g. cogatur obſequi nepoti, poſtulanti ſolui ſibi debitum coniugale, aut ſit illi ſubdita, pet quam eſt indecorum ſimiliter, ac turpe, nepotem quodammodo æquari Matri, vel Auiæ: ergo huius cum illa coniunctio eſt inualida, quæ & inceſtuoſa appellatur, lege nuptiæ 53. & vltima de ritu nuptiarum.

Confirmatur de ratione matrimonij eſt, primo, vt per illud duo coniuges efficiantur vna caro cum ante non eſſent. Secundo, vt in eo homo relinquat patrem & matrem Geneſ. 2. at neutrum fit in coniunctione parentis cum filia.

Primo, quia hæc cum eo non fit vna caro cum ante eſſet, ex eius ſanguine, ſemineque concreta.

Tertio, obſtat etiam vſus coniugij ipſius qui conſiſtere non poteſt cum reuerentia quæ parentibus naturaliter debetur: vnde Leuitici 18. turpitudinem patris tui & turpitudinem matris tuæ non diſcooperies, mater tua eſt, non reuelabis turpitudinem eius. Vbi notandum quod cum dicitur matrimonium in primo gradu iure naturę nullum eſſe, id habere hunc ſenſum, non quod lumine naturæ, id eſt operatione intellectus, cuilibet ſit peruium honeſte id fieri non poſſe, ſed quod eo ipſo quod eſt matrimonium inſtitutum à Deo, hæc illi proprietas ſit adiecta, vt inter patrem & filiam, filium & matrem eſſe non poſſit, ſicut ſuppoſita lege diuina, iuris eſt naturæ vt matrimonium ſit vnius cum vna & inſeparabile, cuius rei hæc eſt cauſa, vt coniugium ſymbolum ſit vnionis Chriſti cum Eccleſia, quæ eſt perpetua, & vnius perſonæ cum natura humana per incarnationem.

Aſſertio ſecunda, *Gradus primus conſanguinitatis in recta linea, ſic efficit matrimonium inualidum, vt nulla ex cauſa poſſit eſſe licitum*, ita Sotus diſt. 40. art. 3. Reginal. cap. proxime citato num. 118. quia ſic eſt contra naturam, filium diſcooperire turpitudinem matris ſuæ, vt dicitur Leuitici 18. nulla vt ex cauſa, videatur id poſſe pati æquitas, quare merito, magni facinoris arguuntur filiæ Lothi Geneſ. 19. quod ei ſe prolis cauſa ſubſtrauerint, itaque & lis illis, dicſque patri intenditur, ab Auguſt. lib. 22. contra Fauſtum cap. 44. naturæ violatæ, admiſſique inceſtus ſaltem in ſpeciem: ſane diſt. 35. can. 6. *Ebrietas dicitur origo inceſti & peſſimæ regenerationis partus deterior*, & 5. qu. 1. can. inebriauerunt habetur, Lothum de inceſtu culpandum videri, & tamē erant in ea opinione eius filiæ, vt crederent mundum ad ſe, Patremque redactum eſſe, proindeque eius copula propagandum; Dixi *in ſpeciem*, quia cum mens oppreſſa vino, ſui poteſtatem non habeat, nec de re, in qua verſatur liquidam vllam cogitationem, ac ſinceram ſuſcipere valeat, proprie Lothus peccare non potuit præpoſtero filiarum vſu, nec proinde inceſtus argui, niſi ſpecie tenus.

Hæc de primo gradu Aſcendentium, de ſecundo & ſequentibus, quid ſit tenendum, non vnus, idemque eſt omnium ſenſus.

Opinio fuit multorum in omnibus gradibus rectæ lineæ Aſcendentium, quamuis extendantur ſine modo & fine, prohiberi matrimonium iure naturæ. Ita Maior in 4. D. Antonius in 3. part. tit. 1. cap. 14. Soacius de ſponſalibus parte 2. quare narA rant, Adamum ſi ſuperſtes eſſet extincta Eua, vxoremque ſibi aliquam de omnibus, quæ vſura lucis iam fruuntur expeteret, nullam ſibi futuram ad matrimonium idoneam Abbas in cap. non debet de conſanguin. & affinit. n. 8.

Diu. Thomæ qu. 54. addit. art. 3. Caiet. 22. q. 154. art. 9. Roffenſi de matrimonio Regis Angli. Bellarmino de matrim. cap. 28. firma hæc, certaque inſidet opinio, præter primum gradum, non eſſe alium, qui iure naturæ matrimonium dirimat.

Media via incedunt alij, traduntque, ſecundum gradum & forte tertium habere à natura, quod ſint impedimento coniugio, quia neptis pars eſt Aui aliqua, vt inſinuatur Leuitici 18. vnde & Aui voB cantur magni patres, negant tamen hoc impedimentum extendi in infinitum, quia eſt hæc conſanguinitatis ſeries infinita, ridicula, vt pote quæ progreſſu temporis deſinit, ceſſatque.

Ad quæſtionis propoſitæ plenam notitiam notandum eſt quidpiam eſſe poſſe iure naturæ illicitum tribus modis, primus eſt, cum ſic eſt contra naturam, vt propter nullam cauſam, finem, vel circunſtantiam, poſſit eſſe licitum & propterea vocatur, intrinſece malum, vt odium Dei, mendacium, periurium.

Secundus eſt cum in ſe quidem ſpectatum, eſt contra naturam, dari tamen poteſt cauſa aliqua, aut circunſtantia, quæ illud licitum faciat, vt hoC micidium, non ſtare promiſſis, non reddere depoſitum, hæc enim ob grauem cauſam fiunt aliquando licita.

Tertio, poteſt aliquid eſſe contra ius naturæ impropne, quia ratio naturalis dictat eſſe minus vtile, & honeſtum, quam eius oppoſitum, hoc poſito.

Dico primo, *Omnes gradus qui prohibentur iure Eccleſiæ efficere matrimonium illicitum, iure naturali, tertio modo id eſt impropriè*, quia ſcilicet efficiunt illud minus honeſtum, longe enim eſt vtilius Reip. obſeruari huiuſmodi gradus, quam eos negligi.

Dico ſecundo, *Omnes gradus qui Leuitici 18.* D *prohibentur, quales ſunt, primus & ſecundus gradus conſanguinitatis, & affinitatis, efficere matrimonium illicitum iure naturali, ſecundo modo.*

Probatur ex Conc. Trid ſeſſ. 24. cap. 5. ibi enim ſtatuitur vt in ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter perſonas principes, & ob publicam cauſam.

Secundo, Leuit. 18. dicitur quod Deus exterminauit gentes quæ antea fuerant in terra promiſſionis, propter huiuſmodi peccata, ſed illæ gentes non obligabantur niſi ad legem naturæ.

Dico tertio, *Solum primum gradum conſanguinitatis in recta linea, efficere matrimonium ſic illicitum vt nulla ex cauſa poſſit licite fieri*, quia contractum E in iſto gradu, eſt inualidum, quod autem eſt tale, non poteſt fieri licite.

QVÆSTIO II.

An Matrimonia contracta in linea collateralium sint irrita.

PRima Assertio, *In nullo gradu lineæ transuersæ consanguinitatis, matrimonium iure naturæ sic est interdictum, vt si idem ius præcise attendatur, sit irritum, ac proinde inter fratres, ac sorores potest esse licitum, ex aliqua causa.* Opinionis huius author est Beatus Thomas 2. 2. qu. 154. art. 9. ad 3. ad stipulatores Scotus & Alensis: ratio ipsa confirmatrix.

Non peccarunt filij Adæ, cum propagandæ humanæ genti, acceperunt in coniuges sorores suas, August. teste lib. de ciuitate Dei 15. cap. 16. & refertur 35. qu. 1. can. cum igitur primo, nam vnde gignendo multiplicaretur genus hominum, *nõ erat, quando nisi fratres, & sorores, ex duobus illis primis, nulli homines erant: fieri ergo debuit quando potuit, vt existente copia, inde ducerentur vxores, quæ non erant iam sorores*, erũt ergo culpæ experites & alij, qui eorum exemplo idem sibi ex simili aliqua eaque iusta causa faciendum credent. Deinde quis culpæ Abrahamum arguat cum Saram sibi vxorem esse voluit? & tamen si fides est Hieronymo in quæstionibus Hebraicis in Genesim, eodem hæc Patre cum Abrahamo prognata fuit, proindeque eius soror, etsi alij secus sentiant vt Pererius in Genes. cæterique quibus cõiectura satis probabili est visum, cognatam eius tantum extitisse. Sane fratribus intercedere posse connubium cum sorore, iure naturæ, ex scripturæ verbis colligi non est difficile.

Enimuero cum eo redactam se Thamar animaduerteret, vt à fratre Ammone opprimenda, de pudicitia periculum faceret, reprimendæ eius libidinis causa, patrem dixit rogandum esse, vt inter eos nuptias fieri sineret. *Loquere*, inquit, *ad Regem, & non negabit me tibi*, 2. Reg. 13.

Tertio, non est inter fratrem & sororem, tanta sanguinis communio, quæ eos in vnum coire, fierique carnem vnam impediat, quare Athenis, sororem fratri nubere motis erat, vt Cimonis exemplum indicat, de quo Plutarch. in eius vita: sane Ecclesiam permittere posse, vt frater ex causa rationabili ac iusta, vxorem defuncti fratris sui, ducat, modo ne ex ea liberos susceperit, probat factum Innoc. III. de quo sic ipse in decretali Deus qui nona de diuortiis, *propter infirmitatem gentis eiusdem, concedimus*, vt matrimoniis contractis, cum relictis fratrum vtantur: si tamen decedentibus fratribus, sine prole, vt semen defuncti iuxta legem Mosaicam suscitarent cum talibus contraxerunt, ne tales, sibi de cætero, postquam ad finem venerint copulent, prohibentes.

Obiicies prohiberi singulis Leuit. 18. ne coniugij sibi fœdus feriendum putent, cum fratris vxore: ergo & modo. Cõsequentia est neganda & ad Antecedens dicendum, loqui scripturam de coniugio, quod cum viuentis adhuc fratris coniuge iniretur, post datum libellum repudij, vel quod fieret eo mortuo, relictis liberis qui hæreditatem capesserent.

Secunda Assertio, *Etsi iure naturæ, consanguineorum matrimonia in secundo gradu sint vetita, non tamen sic sunt illicita, vt accedente Papa consensu, celebrari valide non possint.*

A Probatur authoritate Trident. sess. 24. cap. 5. de reformatione, nam ibi Patres asserunt, cum Principibus dispensari posse in secundo gradu, ex iusta causa, non est ergo maritalis coniunctio, in hoc gradu inter eos eiusmodi, quæ naturæ sit contraria: cum Papæ voluntate & indulgentia, possit esse licita. Equidem scriptura Gen. 11. matrimonium approbat contractum inter Abraham, & Saram, Nachor & Melcham neptes suas. At patruus & neptis à se inuicem secundo tantum gradu differunt, non est ergo matrimonium in secundo gradu factũ, inter consanguineos, iure naturæ irritum, Abraham autem in eo peccasse quis dicat? & si peccauit, quod est improbabile, quis eum in mortali B culpa clausisse diem, aut ad extremum vitæ spiritum perseuerasse existimet?

Equidem eius cum Sara connubialia fœdera fuere Deo quam gratissima, scriptura testis, Genes. 17. *Sarai vxorem tuam non vocabis Sarai, sed Sara, & benedicam ei, & ex illa dabo tibi filium, cui benedicturus sum.* At hæc cognatos nectebant inuicem, gradibus inter se non nisi duobus discretos, iure ergo naturæ, non est propinquorum in secundo gradu coniunctio vetita.

Quid? quod inter consanguineos huius generis, propinquitas sanguinis, nec inæqualitas ætatis sit tanta, quæ matrimonio vim faciat, aut eius finem impediat? non erit ergo initum inter huiusmodi C personas, naturæ iure irritum.

Sanè cum tam hic gradus, quam tertius, & quartus consanguinitatis, non nisi impropriè matrimonium iure naturæ illicitum faciant, cum aliqua causa de proxime memorandis intercedit, Papa dispensante est validum Reginal. teste lib. 31. num. 119. quia id iure naturæ tantum est illicitum impropriè, quod ratio dictat esse minus vtile, quam quod est ei oppositum, cuiusmodi ea esse quæ humanæ leges prohibent Theologorum est opinio. Nam quia lex naturæ, ea non penitus reprobat vt vetita, lex humana, constituens ea obseruanda esse, illorum quoque contraria efficit illicita. At est minus honestum ac vtile Reipublicæ Christianæ, D matrimonia celebrari inter consanguineos tertij & quarti gradus, quam non propinquos, cum sobolem, eiusque beneficio, amorem propagari per alias familias, bonum sit ac expetendum.

Quæ autem causæ Pontificem solent inflectere vt consanguineis inter se in secundo, tertio & quarto gradu matrimonia celebrare sinat, communiter sunt sequentes.

Prima, moralis necessitas, quæ est in eo quod haberi vxor alia, non potest commodè quam consanguinea vt in paruis vrbibus.

Secunda, spes conseruandæ religionis, quæ marito & fœmina, diuersa sectantibus in ritu religionum, periclitari posset, cum mulieres, cor viro- E rum blanditiis peruertere, oppugnare illecebris vt plurimum soleant.

Tertia est retinendæ pacis studium inter familias, quæ alioqui turbas cierent in prouincia, sanguine miscerent omnia. Ad pacem, bona quoque pertinent, quæ ne ad alios transeant & ita generis dignitatem minuant, iustissima est Pontifici ratio concedendi viro & fœminæ ex eadem gente, ac consanguineis, lege se nexuque connubij stringere. Sic Genes. 29. Iacobum eodem tempore sorores duas fecisse sibi cõiuges scriptura narrat, & quia id suasu, consilioque Labani est aggressus, nẽpe ne inter eas, iurgia litesq; forẽt, culpa illũ in eo vacasse omni, dixere viri eruditione iuxta, ac virtute conspicui.

Assertio tertia, *In omni consanguinitatis gradu dispensare Deus potest*, Sotus in 40. dist. 40. q. 1. art. 30. Belarm. cap 28.

Ratio est, quod nullus sit inter eos, in quo, contractum mattimonium, ita sit intrinsece malum, vt ea causa nulla bonum esse possit, patet: Nec enim ab aliquo eorum graduum, finis mattimonij primarius tollitur, nam quid obstat, quo minus à matre suscipere liberos filius valeat? aut à filia pater? aut quid est in natura rerum, quamobrem cum sunt hi nati, educari honestè non possint? quare existimat Sotus, dari posse tempus, in quo, patri omnis sit honesta ratio assumendæ in vxorem neptis, aut filiæ, nempe si ad eam inopiam, ac raritatem hominum, redactus esset orbis, vt præter patrem & filiam, reliqui nulli forent ex quibus, ad posteros propagaretur humana soboles, & hæc forte causa extitit Ambrosio lib. 1. de Abraham cap. 6. Chrisost. hom. 44. excusandi à culpa filias Loth, cum prolis cupidine, ac amore, eum impulere ad facinus in speciem turpe, reipsa autem earum genti vtile, *Pater noster senex est, & nullus virorum remansit in terra, dormiamus cum eo, vt seruare possimus ex patre nostro semen* Gen. 19.

Assertio vltima, *Iure Ecclesiastico, consanguinitas hoc tempore, vsque ad 4. gradum inclusiue, impedit matrimonium, & dirimit contractum*, ita expresse Papa in Clement. vnica de consanguinitate, & Ecclesia, in Trid sess. 24. can. 4. & in cap. non debet de consanguin. & affinitate nam priori loco, excommunicantur ipso facto, qui scienter in eo gradu contrahunt, dictæ autem sess. cap. 5. iubentur separari sine spe vlla dispensationis, qui intra eos gradus, coniugia capessunt ignoranter aut scienter. Dixi hoc tēpore: nam olim inter consanguineos vsque ad septimum gradum existere matrimonium non poterat; sic enim canon 5. Concilii Valent. in Hispania tomo 2. Conciliorum his verbis, *hæc præcauenda salubriter sancimus, ne quis fidelium, propinquam sui sanguinis, vsque quo lineamenta affinitates, generis successione cognoscit, in matrimonio sibi desideret copulari*, & in can. conuenit 4. Concil. Parisiensis primi hæc leguntur, *nullus illicita connubia contra præceptum domini, sortiri præsumat* id est *fratris relictam nec nouercam, nec relictam patrui, aut quomodocunque cognatam*, quæ omnia authoritate sua firmasse Gregorius legitur in can. 9. Concilii Romani, addito anathemate secus facienti, in pœnam violati Ecclesiastici præcepti.

De cognatione spiritali, in quo consistat, & ad quem vsque gradum se extendat, quoad effectum dissoluendi Matrimonij.

Est cognatio spiritalis, propinquitas ex natiuitate spiritali prouenlens, inter baptixantes & baptixatos, confirmantem & confirmatum, seu vt loquuntur alij, vinculum, quo duæ personæ inter se colligantur, ea administratione aut receptione Baptismi & Confirmationis, quibus duobus Sacramentis, homo spiritaliter gignitur, & fouetur in Ecclesiæ vtero, firmatur ad labores, Christi causa nomineq; gloriose perferendos, quod non habent Sacramēta alia quæ animam cœlesti diuinæ gratiæ pabulo alunt, fessam iacentemque erigunt, viribusque imminutam reparant, vel ad officium aliquod Ecclesiasticum destinant.

Quicquid sit de causa, certe constat ab hac cognatione dirimi matrimonium vt est planum ex can. si quis filiastrum & can. de eo 30. qu. 1. & decretali sexta Innoc. III. in rubrica de cognatione spirituali. Nec id modo sed à cōtrahente cum eiusmodi cognatione, excommunicationem incurri statuit Gregor. I. in can. 4. Concilii Rom. 2. in hæc verba: *Si quis commatrem spiritalem duxerit in coniugium, anathema sit*, facilitatis tamen maioris causa.

Notandum est, cognationem hanc, fuisse olim triplicem, paternitatem, compaternitatem, fraternitatem, Bonifac. auctor in decretali nedum prima de cognat. spirituali in 6. Paternitas, est quæ contrahitur inter baptizantem, confirmantem, & patrinos ea vna parte, & baptizatum & confirmatum ea altera, & sub hac paternitate comprehenditur etiam suscipientis vxor, ante susceptionem carnaliter cognita ab eodem cap. 1. de cognat. spirituali in 6. Compaternitas est inter Patrem, & matrem baptizati, ea vna parte & ex altera inter baptixantem, confirmantem, & patrinos, & hæc cognatio similiter à viro transfundebatur ad vxorem, eo quod vna caro reputatur, cum viro suo, sic Clem. III. in cap. Martinus III. extra de cognat. spirituali. *Consultationi tuæ respondendum duximus, quod cum secundum verbum Domini, vir & mulier, efficiantur per connubium vna caro, liquidum est Trebergam, non posse matrimonialiter copulari Martino, qui compater eius fuerat, cum quo vna caro Treberga noscitur extitisse.*

Fraternitas est inter filios carnales baptizantis, confirmantis, & patrinorum ex vna parte & baptixatum seu confirmatum ex alia.

Hoc tamen tempore, iure nouo Concil. *inter patrinos, ac baptizatum ipsum, & illius patrem, & matrem, nec non inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique patrem, ac matrem tantum, spiritualis cognatio contrahitur*, Trident. sess. 24. cap. 2. *ea quoque cognatio quæ ex confirmatione contrahitur, confirmantem & confirmatum, illiusque patrem, & matrem, ac tenentem non egreditur*, ibid.

Quare licet olim fuerint tres species huius cognationis dirimentis matrimonium, hoc tamen tempore non sunt nisi duæ, paternitas, & compaternitas. Paternitas est, vt diximus inter baptizatum, & confirmatum, & baptixantes seu confirmantes, qui sunt patres spiritales iuxta Paulum, *Ego per Euangelium vos genui*, Compaternitas est, inter patrem & matrem carnalem baptizati, & confirmati ex vna parte, & omnes patres spiritales eorundem ex Trid. sess. 24. cap. 2.

Porro inducendi huius impedimenti Ecclesiæ causæ fuere duæ. Prima reuerentia Sacramenti, altera amicitiæ inter homines propagatio, qua de re pluribus iurisperiti, & interpretes canonici iuris. Dixi *inter patrem & matrem* baptixati ex vna parte & baptizantes ex alia: nam inter patrinum & matrinam constare posse matrimonium Doctorum est opinio apud Sanchez lib. 2. de matrim. disp. 54. num. 12. Equidem vir & vxor, puerum de baptismi fonte leuantes vt aiunt, non priuantur ea susceptione iure petendi debiti ab inuicem, quod est argumento fore, vt si matrimonio coniuncti non essent, illis liberum nihilominus esset & integrum, susceptione prædicta non obstante, fœminæ quidem dare se viro nuptui, isti autem, illam in vxorem recipere.

Vt autem spiritalis hæc cognatio contrahatur, conditiones hæ sunt necessariæ.

Prima vt ſuſceptor, baptiſatum teneat cum lauatur, aut eum immediate, de baptizantis manu aut confirmantis ſuſcipiat, dum ab Epiſcopo inungitur. Reginal. lib. 31. cap. 20. ſect. 3. num. 152. quia iura quæ hoc impedimentum ſtatuunt, vtuntur his verbis: *Tangit, tenet, ſuſcipit, recipit*, quæ verum, & realem contactum manus denotant, non extremitatis tantum digiti, cum in ea corporis parte, communiter nec homo ab alio recipi, nec teneri ſoleat.

Secunda, eſt vt patrinus baptizato nomen imponat, eumque cum intentione muneris obeundi quod eſt ſuſceptoris proprium, de fonte leuet, Sanchez lib. 7 diſp. 58. quia tactus quilibet, ac materialis vt (aiunt) pueri ſuſceptio, inducendæ cognationi de qua eſt hic quæſtio, non ſufficit, alioquin communis eſſet omnium, qui eum tangerent, vt obſtetricis, vt matris, vt Parochi &c. quod nemo dicet, ſatis eſt tamen, ſi eiuſmodi intentio virtualis fuerit, cum enim ſit cognatio, voluntate Eccleſiæ inſeparabiliter annexa huic muneri, hoc ipſo quod quis illud conſulto obit, eaque quæ ſunt in Patrinorum iure efficit, vt puerum ſuſcipere, nomen ei dare, eam quoque cenſetur velle.

Tertio eſt ad hanc cognationem contrahendam neceſſe vt in perſona ſuſcipienda ſuſceptor non erret, nam ſi aliam quam quæ ei obuerſatur animo, ſuſcipiat, nulla erit ex tali ſuſceptione futura cognatio, quia vt dicitur cap. 2. de cognatione ſpirituali, *ignorantia eam excuſat*.

Quarto, debet ſuſceptor baptizati loco reſpondere ac nomine, quod tamen neceſſarium non eſſe, probabiliter ſcribit Syluester verbo matrimonium 8. qu. 7. dub. 13. quia ſuſcipere, & reſpondere, munera ſunt diuerſa, & eiuſmodi quæ à diuerſis obiri poſſint. Deinde eam conditionem Concilia non exigunt, ſed contactum tantum aut ſuſceptionem.

Quinto, oportet vt hi, inter quos contrahitur, hæc cognatio, ſacris ſint baptiſmi renati vndis.

Cauſa eſt 1. quod hoc impedimentũ ſit Eccleſiaſticũ, ad hos ergo tantum pertinet, in quos Eccleſia habet imperiũ, tales ſunt baptizati, non alii: ergo ſi non baptizatus baptizet, vel ſuſcipiat quempiam cum eo quem baptizat, vel ſuſcipit, cognationem nullam ſpiritalem contrahit: ita dixerunt hi authores Scotus in 4. diſt 42. qu. 1. art. 3. Ioan. Andreas reg. iuris in 6. Panormitanus ad can. in baptiſmo de conſecrat. diſt. 4.

Confirmatur legibus Sacramentorum, ac ſacrarum ceremoniarum, quas Eccleſia in cultu Dei, ſancte ac religioſè adhibet, non deuinciuntur Iudæi ac reliqui, qui à nobis, cultu numinis, ac ſanctorum veneratione abhorrent: ergo neque lex ſpiritalis de cognatione, ad eos deriuabitur.

Secunda, nemo alteri ſanguine, ac ſtirpe coniungi poteſt, niſi naturaliter ſit natus; ergo neque ſpiritualem ſuſcipere cognationem poterit, niſi ſpiritualiter, in baptiſmo generatus.

Contrariam ſententiam dixere Sylu. in ſumma ver. matrimonium 8. q. 8. dicto 12. Comitolus li. primo reſponſ. qu. 123. ſuæque opinioni patrocinium quærit à teſtimonio Angeli in verbo matrimonium 3. num. 11. Roſellæ in verbo impedimentum, impedimento 6. num. 26. Antonini in 3. parte tit. 1. cap. 13. §. 13. verum quod cum Theologis in hac parte docemus firmum videri & haberi debet.

Poſtremo debent ſuſceptores; deſignati eſſe à parentibus pueri ſuſcipiendi, aut à Parocho, quia

A præter eos, iure nouo nullus alius cognationem ſpiritualem contrahit: quare nec alium ab illis, Parochus admittere, nec ſi admittat, & puerum de fonte ſuſcipiat, cognationem ideo contrahet, *Conſtitutionibus, in contrarium facientibus, non obſtantibus*, Trident. ſeſſ. 24. cap. 2.

Quid ſi nulli, qui patrini munere fungantur deſignati erunt? Quorundam probabili ſententia quotquot baptiſatum tum tãgent cognationẽ hãc contrahent quia eſt Parochi permiſſio, conſenſus inſtar formalis & expreſſi, vt declarauit congregatio Concilii, ſi fides eſt Rebello de obligationibus iuſtitiæ part. 2. & in appendice ad lib. 4. num. 65. quia à iure antiquo recedendum non eſt, niſi in caſibus exceptis à nouo, at ius nouum caſum ex-

B cipit in quo vnus, aut duo, diuerſi ſexus appellati eſſent ad hoc munus, & deſignati à pueri parentibus: ergo ſi definiti nulli erunt antiquo iuri ſtandum erit, quo ſtatuitur vt qui puerum tangunt cognationem omnes contrahant.

Quid ſi per procuratorem id fiat, etiamne ad eum deriuanda eſt cognatio cuius ille vices explet?

Syluester in verbo matrimonium 8. q. 7. & Armilla eodem num. 12. ab ea ſuſcipientem per procuratorem liberant, quod ſuſceptio ſpiritalis quædam ſit generatio, at per alium nemo generat, nec adoptat lege 25. Codice de adoptionibus.

Secunda, onera ſunt, ſicut & odia reſtringenda, regula odia de regulis iuris, in 6. regula 15. at

C hæc ſpiritalis cognatio onus eſt, non gratia, coercetur autem cum ad ſuſcipientem non deriuatur, ſed in ſolo procuratore conſiſtit, ergo &c.

Tertia, is tantum impedimentum hoc contrahit, qui præſentiam ſuam baptiſato accomodat, hoc non facit, qui procuratori dat in mandatis, vt ſuo nomine puerum de baptiſmo leuet: ergo &c.

Contraria tamen opinio quam defendunt Emmanuel Sa verbo matrimonium de impedimentis dirimentibus num. 5. Henriq. lib. 12. cap. 11. Toletan. lib. 7. cap. 8. mihi priore videtur eſſe longe probabilior.

Primo, ob præiudicium ſacræ Congregationis quæ explicandis Concilii difficultatibus præſidet,

D interrogata enim de hoc quæſtionis genere reſpondit, à Legato cognationem ſpiritualem non contrahi, ſed ab eo duntaxat cuius vices obiret.

Secundo, opinionem hanc mihi perſuadet praxis Principum communis, qui in leuandis de fonte pueris, Procuratorum vtuntur opera, quos tamen nemo non habet pro patrinis, non eorum procuratores, vt eſſet tamen neceſſe, ſi hi cognationem ſpiritalem contraherent, non illi.

Argumentis reſpondend. Priori quidem, quod contrahendæ cognationis ſpiritalis, eadem non ſit ratio, quæ naturalis, hæc enim influxum phyſicum prærequirit cauſarum, non alia, namque perſonas, inter quas cognatio naturalis verſatur, na-

E tura ipſa conſtituit, per actionem realem ac phyſicam, non autem Eccleſia alias, quas eo affinitatis genere vincire potuit, & realiter ac per ſe tangentes, & non tangentes niſi per procuratorem aut alium.

Ad ſecundum, dicendum eſt ideo Procuratorem à cognatione ſpirituali eximendum, quod hæc ſit onus, nam cum alieno, non ſuo puerum nomine ſuſcipiat, iis grauandus oneribus non videtur, quæ Patrinorum propria eſſe voluit Eccleſia.

Tertia maior eſt neganda, cauſa non alia, quam

commuuis Doctorum sensus qui Ecclesiam secos velle eeosent, quam in ea propositione dicitur.

Quæres 2. *Quo tempore & quando contrahi hoc impedimentum soleat?*

Cum sacramenta dantur confirmationis, & baptismi, non ante, aut postea.

Ratio est quia tunc quis Christo nascitur, cum hic eum vita spiritali impertit, facit hoc Christus, ministerio presbyteri in baptismate, Episcopi in confirmatione ergo &c. Quare non contrahit hanc cognationem qui catechizat, qui exorcizat, qui vngit, aut alias adhibet cæremonias, nec qui infantem dum hæc fiunt, instituto ac more Ecclesię, manu vtraque sustentat.

Quid si puer baptizetur inualide? Ne tunc quidem vlla inter eum & baptizantem spiritalis intercedet affinitas, causa est quod hæc regenerationem præsupponat, vti causam, at esse regeneratio non potest, cum baptismus vitiosus est, ac parte aliqua essentiali destitutus.

Quid si in Baptizati anima character quidem imprimitur, sed in eam gratia non infunditur, eo quod scelerata ille mente, ac nefaria ad Baptism. accedit?

Respondeo ne tunc quidem eum huius cognationis capacem esse.

Causa est, quod spiritualis natiuitatis, & ortos verissima causa, sit gratia, per quam nos sibi Deus in adoptionem mancipat, qua tamen caret qui Baptismum suscipit sine suorum expiatione scelerum, eo quod animum ad illum non attulit præparatum, vt erat necesse.

Quæres tertio, *Qua actione maxime, contrahatur hæc cognatio.*

Ea qua quis in baptismo, Deo & gratiæ nascitur, aut in eo suscipitur: quare qui responderet nomine infantis, aut eum fascijs inuolueret, nihil istis rebus acquireret, quod eum remoueret à matrimonio faciendo, cum puella, aut puero, quibus hæc caritatis officia detulisset, tenere autem eum hic dicimus, ea voce significare nolumus, esse necesse infantem ex sacro fonte attollere, aut tenere mano ne labatur, satis est eum tangere siue immediate, vt manu, siue mediante linteo, pelui, vestimento &c Angel. verbo matrimonium 3. impediment. 7. num. 13.

Quid si puer quidem tangitur, sed sine voluntate, contrahendi per eum actum impedimenti?

Dicendum contrahi non secus, si qui tangit, ea facit quæ patrinis sunt in more.

Ratio est quod hæc cognatio ex patrinorum voluntate non pendeat, sed ex lege, statutoque Ecclesiæ, quæ eam susceptioni infantis, adnexam esse voluit.

Quæres 4. *An qui puerum Gentili natum suscipit, cum sacro baptismate abluitur, cum eius matre cognationem spiritualem contrahat, vt eius, cum similiter renata fuerit eam in matrimonium ducere nequeat.*

E Non contrahi dixere Sotus in 4. dist. 42. qu. 1. art. 30. Nauar. consil. 3. de cognat. spiritali & alii apud Henriq. lib. 12. cap. 11 parag. 3.

Persuadent contrariam sententiam, D. Anton. in 3. par. tit. 1. cap. 11. Angel. ver. matr. 3. n. 12. Sylu. verbo matrim. 8. dicto 12. eamque firmissima hac confirmant ratione. Quod qui infidelis filium Sacramento impertit ac donat, vere eum Deo generat: est ergo vere, cognationis spiritalis inter se, patremque & matrē baptizati, procreator ac minister.

A Hæc citati auctores quorum in sententiam discedere nequeo, quod vt scripsit Dio. Thomas in 4. dist. 42. qu. 1. art. 31. *non baptizata, vita spiritualis sit expers*, ex quo concludit non baptizatam mulierem, cognatam non euadere tenenti, aut baptizanti virum, cui est iugata, maximè si à superstitione pagana auelli nequit.

Quid? si infidelis, aut non baptizatus, baptizet? quid si hic Christiani filium suscipiat? etiamne cum eo quem sic baptizat, aut suscipit, cognationem vllam spiritalem contrahet?

Contracturum credidere hi authores Bellarm. in verbo impedimentum impedimento 6. num. 26. Comitol. respons. lib. 1 q. 123.

Secus quam illi sentiunt alij his maxime inducti
B causis.

Prima, quod non baptizatus, cognationis spiritalis sit incapax: prius enim est esse ac nasci, quam alicui cognatum esse & affinem, cum sint hæ naturæ ornamenta ac accidentia, quæ sine ea haud dubie constare nequeunt, at non baptizatus, spiritualis vitæ est expers, ergo ad eum spiritualis nulla deriuatur cognatio ex baptismo collato Christiani filio, nam si cognatio naturalis exigit cognatum naturaliter natum esse, cur non etiam spiritualis, postulabit eum à quo contrahitur spiritualiter natum esse?

Secunda, non probat Ecclesia quod qui superstitionibus gentium est implicitus, puero nomen tribuat, eumque de baptismo suscipiat, ergo nec
C ei est placitum, vt cognatus euadat eius, cuius filium baptizat, aut à sacris vndis leuat.

Quæres 5. *An cognatio spiritalis, matrimonio superueniens illud dirimat*, Nequaquam, sed tantū eius vsum impedit, coniugiū non dirimit, quia legitime contractum sola morte dissoluitur. Impedit vsum, quia vt habet decretalis Alex. III. si vir tit. de cognat. spiritali, qui scienter aut ignoranter filium suum de sacro fonte suscipit, huic debitum reddere, lege antiqua canonū permissum erat, non exigere, quod si vir ex malitia, & in propriæ coniugis fraudē, filiū suū de sacro fonte suscepisset, alteri ea mortua, copulari nō poterat 3. q. 1. can. de eo, nisi eū ignorantia, aut extrema pueri de vita pericli-
D tantis necessitas, extra culpā omnē poneret, Ioan. Papa VIII. in decretali epist. ad Anselm. Lemouic. Episcop. & refertur à Grat. 30. qu. 1. can. ad limina 7. verba Concil. Moguntini can. 10. sunt eiusmodi. *Si coniuges legitimi, vnus, aut ambo, ex industria fecerint, vt filium suum de fonte susciperent, si innupti permanere voluerint, bonum est, sin autem, grauis pœnitentia insidiatori iniungatur, & si simul maneant, & si præuaricator coniugio superuixerit, acerrima pœnitentia mulctetur, & sine spe coniugii maneat.*

De impedimento affinitatis quid sit & quotuplex.

EST affinitas, propinquitas proueniens ex copula tam honesta, quam turpi modo consummata, si tamen perfecta est, & sufficiens ad generationem sobolis, qualis est ea, in qua virile semen intra vas fœmineum effunditur, quare pro certo habeo, affinitatem ex matrimonio rato tantum, nullam nasci, sed tantum impedimentum honestatis publicæ, quod se extendit duntaxat ad primum gradum. Ita facilis est ad primam quæstionem

responsio quid sit hæc affinitas, quæ lege Ecclesiæ matrimonium dissoluit, dici enim debet Affinitatem, propinquitatem esse personarum duarum, quarum vna, cum consanguinea alterius, copulam habuit, ex qua apta est sequi generatio, quæ enim est huiusmodi, affinis est consanguineis eius, cum quo, vel qua, se miscuit, vt habetur causa 35. q. 3. can. extraordinaria, idque siue honeste fiat, siue libidinose ac præpostere, cap. discretionem de eo qui cognouit: cuius rei hæc est causa, quod per quamcunque copulam, vir & fœmina fiant vna caro, de fornicaria enim dicit Paul. 1. ad Corin. 6. *qui adhæret meretrici vnum corpus efficitur cũ ea*, at copula legitima, ideo affines aliquos cõstituit, quod eius beneficio, inter virum & fœminam, carnis & membrorum communio intercedat, per emissionem seminis, ergo cum id habeat vitiosa in fornicatione, aut adulterio, ab ea similiter, ac à legitima in matrimonio, contrahetur affinitas.

Ita patet quod ad affinitatem contrahendam requiritur.

Primo, carnalis copula siue sit voluntaria, siue coacta, aut cum dormiente, cap. discretionem de eo qui cognouit.

Secundo, debet hæc copula essa perfecta, qualis est ea, per quam semen viri in vas fœminæ naturale ad generandum mittitur, can extraordinaria 35 q. 3.

Patet 2. affinitatem esse duplicem, legitimam, & illegitimam, legitima dicitur quæ per legitimas nuptias contrahitur, illegitima quæ inducitur per coniunctionem carnis prohibitam.

Prioris fit mentio in Conc. Compendiensi sub Pipino anno 757. can. 2. his verbis: *Si duo in tertio loco sibi pertinent siue vir siue fœmina aut vnus in tertio, alter in quarto, vno mortuo, non licet accipere vxorem eius, & si inuenti fuerint separentur, vna lex est, de viris & fœminis*, & can. 7. eiusd. Concil. habetur, *quod si quis vxore accepta inuenit eam à fratre suo contaminatam, ipsam dimittens, possit accipere aliam*: nempe quia lege Ecclesiæ, affinitas ex coitu incesto nata, matrimonium dirimit, de quo testimonium est illustre in Concil. Tussiaco, aut verius in Epistola Hincmari ad Rudolfum Bituricens. & Frotarium Burdigal. Archiepisc. ibi enim factum à Stephano cum filia Regimundi Comitis matrimonium, ratum ac stabile esse non posse ait, quod cum aliqua eiusdem puellæ propinqua, hic quondam se carnali commercio miscuisset vt de se ipse fatetur. *In me reuersus*, inquit, *& sciens quid fecerim, ad confessorem meum perrexi, & consilium eius quæsiui, vt quoniam inueni fœmina, cum qua carnali commercio mixtus fueram, propinqua istius puella extitit, & audieram, quod in quarto genu, & in reliquum pertinentes, sibi copulari non valerent, vtrum cum hac desponsata mihi puella, sub pœnitentia occulte manens, siue mea, & ipsius æterna damnatione in connubio illam mihi possem coniungere. Qui ostendit mihi librum, & legit coram me, quoniam quandiu potest affinitatis propinquitas computari, mihi nec cuiquam Christiano, cum cognata sua vel quam cognatus habuit, salubriter liceret coniungi, & quandiu in tali incestu maneremus, nec ego, nec illa pœnitentiam fructuosam agere possemus.*

His consantanea scripsit Isaac Lingonensis in canonibus collectis à R. P. Sirmundi in Conciliis.

Quando porro, & in quo gradu, hæc ex copula coniugali affinitas, matrimonium dirimit?

Prima Assertio, *Affinitas ex copula coniugali, in nullo gradu transuersæ lineæ, est impedimentum iure natura, matrimonium dirimens, sed tantum Ecclesiastico*: quod non naturali, probant facta veterum & primo quidem scimus Adoniam Dauidis filium Sunamitidem petiisse sibi dari in coniugem 3. Regum 2. filio autem suo Antiocho Seleucus, in matrimonium Stratonicem, vxorem propriam tradidisse Historiæ memorant, quod factum non modo probat, sed etiam deprædicat Valerius lib. 5. cap. 7. quæ duæ res, haud dubium argumentum suppeditant, matrimonium tale, non fuisse iure naturæ irritum, cum nec primario eius fini, nec secundario aduersetur, nec sit inter affines lineæ transuersæ, ea reuerentiæ & subiectionis ratio, quæ est in gradibus consanguinitatis lineæ rectæ.

Equidem constat Iacobum Patriarcham, Liam & Rachelem, sorores duas habuisse sibi in coniuges. Gen 29. Deuteronomii autem 29. cap. legem latam fuissa scimus vt frater vxorem fratris sui defuncti sine liberis, sibi iungeret in matrimonium, Patrum autem nostrorum memoria, concessit Adrianus 6. Emanueli Regi Lusitaniæ, vt duas filias Regum Catholicorum successiuè duceret, Henrico autem 8. Anglorum Regi Iulius 2. vt Catharinam, fratris sui Arcturi coniugem sibi copularet, nostra autem ætate, Pauli V. voluntate, Sigismundus Poloniæ Rex, defunctæ suæ coniugis sororem Archiducis Austriæ filiam, Ferdinandi secundi sororem germanam, in vitæ sibi ac lecti communionem, vero sibi licitoque connubii fœdere nexam iugauit, quæ Principum facta indicant, è iure naturæ, impedimenti nihil esse, quo minus affines, inter se matrimoniorum fœdera iciant.

Secunda Assertio, *Affinitas quæ oritur ex fornicatione, nec est naturalis, nec iure naturæ matrimonio officit. Non est natur[...]is*, quia parere non potest amicitiam, sed [...] [...]tates sed odia, propinquis iustè mœrentibus, iniuri ac verò iniustam esse suo nomini notam, præposteris eorum amoribus, qui contra sanctissima Dei iura, incesta se libidine inquinant? Quod autem matrimonium iure naturæ non dirimat, ostendit hæc ratio quæ ex fornicatione affinitas oritur, non ast secundum ius naturale ac gentium, tã perfecta, quam quæ ex cõiugali proficiscitur, effectum hunc ergo non habet vt matrimonium factum dissoluat, aut aliud, quominus licite ob iustam causam contrahatur, impediat.

Assertio tertia, *Ex iusta, ac rationabili causa dispensare potest Pontifex vt matrimonium in primo gradu affinitatis linea collateralis, contrahatur licite.*

Innocent. III. decretalis vltima de diuortiis sit pro fide: ibi enim his qui in infidelitate secundum gentis suæ consuetudinem contraxerant, cum vxore fratris sui defuncti sine liberis, permittit, vt ad fidem conuersi, matrimoniis *contractis cum relictis fratrum suorum vtantur.*

Secundo, etsi habeat eorum coniunctio qui hoc modo sunt affines, deformitatis aliquid, sicut hæc verba indicant Leuitici 18. *turpitudinem vxoris fratris tui non reuelabis, quia turpitudo fratris tui est, eam tamen tã honestas causa quam Papæ dispensatio ac facultas abstergunt, ac diluunt.* Deinde quid continet ea coniunctio, matrimonio contrariũ ac repugnans, præter indecentiã ac speciem irreuerentiæ, quamobrẽ pro nulla haberi debeat? ex ea nasci possunt liberi, ac honestè à parentibus & Christianè ali, qui duo sunt fines matrimonii, non est ergo inanis ac nulla, si Pontifice approbante sit facta.

Assertio quarta, *Probabile est primum gradum affinitatis in recta linea ascendentium, & descendentium, iure naturali dirimere matrimonium contractum, & impedire contrahendum*, Antequam probetur.

Nutandum

Notandum est tres esse ordines affinitatis ascendentium, descendentium & collateralium, sicut de consanguinitate est dictum Ascēdentium nomina sunt, socer, socrus, Vitricus, nouerca, socer est mariti pater, socrus vxoris mater, Vitricus est præsens maritus matris meæ, à quo tamen non sum progenitus. Nouerca est præsens vxor patris mei, quæ me tamen non peperit. Descēdentium nomina sunt gener, nurus, priuignus, priuigna, Gener est filiæ maritus. Nurus vxor filij, Priuignus est vxoris filius, priuigna filia item vxoris ex alio marito aut vxore suscepti. Nomina collateralium sunt Leuir sororius, Glos, fratrissa, Ianitrices. Leuir est frater mariti, sororius, maritus sororis, Glos soror mariti, fratrissa vxor fratris, Ianitrices quæ duorum fratrum sunt vxores: sic declarata assertio probatur.

Primo, quia nunquam in eo gradu dispensasse legitur Ecclesia.

Secundo, quia ab illis connubijs, nullo non tēpore abborruerunt gentes, argumento est quod Paul. 1. ad Corinth. 5 ea vt incesta, maleque ominata arguit; *auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita vt vxorem patris aliquis habeat*, & propugnatores huius sententiæ sunt Victoria, Sotus, Belarm. cap. 28. Valent. locis quos ante indicauimus.

Opposita tamen opinio, Doctorum tam numero, quam pondere rationum, priori non impar, habenda est pro probabili, ac tuta in conscientia.

Obiicitur primo, contra assertionem tertiam quod Leuitici 20. habetur *facere enim rem illicitam qui duxerit vxorem fratris sui: reuelauit enim turpitudinem eius.*

Respond. primo, contrarium ab eodem Moyse præcipi Deuter 25. *Quando habitauerint fratres simul, & vnus ex eis absque liberis mortuus fuerit, vxor defuncti non nubet alteri, sed accipiet eam frater eius, & suscitabit semen fratris sui.*

Obijcitur secundo, Haberi in Triburiensi Concilio can. 5. vt refert Grat. in can. quidam caosa 27. q. 8. & Ioo Carnot. Epist. 248. quod *vir sororem sibi prius desponsatæ in coniugium habere non possit sicut nec frater desponsatam fratris vxorem, cum de paribus idem sit iudicium, quia per hanc licentiam fallente diabolo possent multa inhonesta, & incestuosa prouenire coniugia.*

Respondendum his verbis Iuonis ac Concilij, hoe vnum duntaxat confici, quod nos vltro asserimus, matrimonium inter affines, lege Ecclesiæ constare non posse, de iure autem naturæ nullam Iuoni mentionem esse, series ipsa, contextusque indicat Epistolæ, maximè aotem hæc eios verba: *Addidi sententiam legis, quia vnus maritus duas sorores non posset habere in coniugium, sicut nec vna mulier, cum duobus fratribus, legitimum posset inire matrimonium.*

Obiicitur 3. finem legi veteri, Baptista imposuit, & tamen Marci 6. Herodem libidinis arguit quod contra ius fasque omne, haberet vxorem fratris sui.

Respondeo primo habuissa Herodem vxorem fratris sui, non qoomodolibet, sed adhuc viuentis, quod est contra naturæ legem.

Respondeo secundo, etsi diem suum obiisset maritus Herodiadis, quod Maldonato non probatur, in cap. Matthæi 14. iustè tamen esse à Ioanne reprehensum Herodem, quod peccaret in legem diuinam, quia prohibebatur, ne frater, adoocaret sibi in comitem, ac sociam vitæ ac lecti, vxorem de-

A functi fratris, quando huic nati erant liberi, qui hæreditatem eius, bonaque capessterent, quod autem Ioannes dicitur finem imposuisse legi, id hunc habet sensum quod Prophetarum vltimus fuerit, non quod legem abrogauerit, quod Christus fecit.

QVÆSTIO III.

Ad quem vsque gradum affinitas iure Ecclesiastico matrimonium dirimat.

B DIco primò, *Matrimonium inter affines, affinitate quæ ex legitimo matrimonio prouenit, iure Ecclesiæ legitimum esse non posse, vsque ad quartum gradum inclusiuè.* Innoc. III. testis in cap. non debet 8. de consanguinitate & affinitate his verbis: *Prohibitio copulæ coniugalis quartum consanguinitatis, & affinitatis gradum non excedit, quoniam in vlterioribus gradibus iam non potest absque graui dispendio, huiusmodi prohibitio generaliter obseruari*, eiusque impedimentum dirimens declarauit Pius .V. in Extrauag. ad Romanum.

Quid si affinitas matrimonio iam rato superueniat?

C Respondend. per eiusmodi copulam cum consanguinea intra secundum gradum, incestum committi, tamen matrimonium non solui, sed per eam duntaxat fieri, vt qui fuit in culpa, non possit citra dispensationem debitum petere, etsi teneatur reddere, vt dicitur in cap. t. & cap. discretionem de eo qui cognouit: hancque pœnam subire caoonica lege debet, siue incestos occulte sit commissus, siue innotuerit publice. Glossa in can. qui dormierit 32. q. 7.

Dico secundò, *Tam decreto Pij V. in Bulla quæ incipit ad Romanum Pontificem, impedimentum affinitatis cuius est initium à congressu vetito, non extendere se vltra secundum gradum inclusiue*: Ita Concil.

D sess. 24. cap. 4. *Synodus*, inquit, *eisdem & alijs grauissimis de causis adducta, impedimentum, quod propter affinitatem, ex fornicatione contractam inducitur, & matrimonium postea factum dirimit, ad eos tantum, qui in primo & secundo gradu coniunguntur, restringit &c.*

Quid si vir probabiliter nesciat, fœminam cui commiscatur carnaliter, esse vxoris suæ consanguineam?

Respondendom, affinitatem quæ ex tali copula oritur, obstare quidem matrimonio, non autem petitioni debiti. Obstat matrimonio, quia iura quæ hoc impedimentum inuehunt, ad omnes pertinēt, scientes æque, ac ignorantes capiunt, excludunt

E neminem. hæc copula petendi debiti potestatem non adimit, quia iuris huius priuatio, pœna est, incestus, ergo & culpæ, admissæ, at hæc, vtpote quam voluntariam esse est necesse, cum ignorantia quæ malitiæ notitiam adimit, stare non potest: ergo &c.

De Impedimento cognationis legalis.

DE hac cognatione quæ vix est in vsu hoc tempore, agitur extra de cognatione legali, estque propinquitas personarum prouenièns ex adoptione vnius de illis ab alia in filium suum, vel filiam. Nam est adoptio apud auctores iuris, extraneæ personæ in filium, aut filiam, vel nepotem, aut neptem assumptio, estque hæc duplex, perfecta vna, imperfecta seu simplex altera, Imperfecta, est in qua persona extranea in parentis potestate existens, asciscitur in filium, aut filiam, sic tamen vt è patris potestate non exeat, nec patri adoptiuo, necessario in testamento succedat. Perfecta vocatur arrogatio, & est cum aliquis iuris sui existens, ex rescripto Principis alteri fit filius adoptiuus, ita vt in eius potestatem, ac familiam transeat, estque adoptanti instar filij legitimi, cum iure succedendi arroganti, in quarta parte bonorum eius. Ægidius disp. 32 dubio 2. quam etiam capessit ab intestato, absque eo tamen quod eum legitima sua priuare arrogator possit in quo adoptio, quæ est assumptio, ab arrogatione distinguitur, illa enim optat quidem, & exigit in filium, sed sine transitu allecti in dominium allegentis, cuius oppositum habet arrogatio ex dictis proxime. Hæc autem illud dirimit in linea recta inter arrogatam, & eius descendentes ex vna parte, maximè si sint in eius potestate, & arrogantem ex altera lege, adoptiuus lege per adoptionem digest. de ritu nuptiarum cap. vnico, præterea inter arrogantem & vxorem arrogati, & vice versa lege quin etiam & lege adoptiuus ff. de ritu nuptiarum. In transuersali autem, inter filios legitimos, ac nepotes adoptantis, & adoptatum, dum modo tamen prædicti filij & nepotes, sint tempore contractus in patris potestate, nam si sunt emancipati, vel adoptio cessauerit, cessabit & hoc impedimentum, contrahique inter eos matrimonium poterit, vt dicitur in rubrica de cognatione legali, secus est de coniunctione adoptantis, aut eius vxore, cum adoptato, semper enim retinet hæc cognatio vim suam, etiam in emancipato, lege quin etiam titulo de ritu ouptiarum.

An autem hoc impedimentum similiter nascatur ex adoptione imperfecta authores ambigũt, mihique negatiua opinio, videtur esse rationi conformior, quia ius positiuum, hanc cognationem introduxit, ad impediendam fornicationem, quæ facile potest contingere inter personas eadem in domo morantes, quod periculum non est in imperfecta adoptione metuendum, cum sic adoptatus, non traducatur in ædes adoptantis, nec in eius sit potestate, ergo talis adoptio matrimonium impedit.

Deinde cum matrimonium res sit fauorabilis, verba canonum quæ cognationem legalem inducunt, ad proprium & perfectum eorum significatum sunt arctanda: sed imperfecta adoptio non est eiusmodi, sed potius via quædam ac dispositio ad perfectam: ergo &c.

De Impedimento disparitatis cultus.

PEr cultum disparem intelligitur religionum diuersitas, seu coniugum in religione, & fide dissidium, quale est tantum inter baptizatum, & non baptizatum, & de hoc impedimento.

Dico primò, *Iure naturali aut diuino, inductum non esse*, quia cum ex coniugibus, Christianæ fidei mysteriis nec dum imbutis, aut alienis ac fide, eorum alter Christiana sacra sectatur, fitque Catholicus, non ideo tamen matrimonium interit quod est argumento, iure illud naturali, aut diuino non esse irritum.

Secundo erant in lege naturæ stata ac firma inter religione differentes matrimonia, ecquid enim non Iacobus Patriarcha, Liam in coniugem fide ac cultu in Deum sibi disparem duxit? hic enim cum genere Israelita esset, professione autem principis Dei sacris addictus, haud dubie, fide in eum erat sincera, & recta, qua tamen eius vxores caruisse patris infidelis exemplo & more, quis non intelligit? non est ergo, ad vim matrimonij, iure naturæ necessaria, inter coniuges similitudo religionis, aut fidei.

Quid? quod olim in lege Euangelica, coniugia, inter quoscunque nullo fidei discrimine, permissa fuisse dicat Aug. de fide & operibus c. 19. quæ tamen inania fuissent ac nulla si ea natura horruisset.

Dico secundò, *Quæ fiunt à fideli, cum gentili matrimonia, illicita hæc esse, iure antè Ecclesiastico inualida*, Doctorum est hæc omnium opinio. Equidem viciosa sunt, & illicita, quia dubia sũt, quia periculosa, quia fere semper ioiuncta aleæ faciendi in fide naufragij, cultuque, erga Deũ, accœlites, quare Deuterono. septimo, ea sibi prohibenda graui hac oratione Dei nomine credidit Moyses. *Non inibis cum eis fœdus, nec misereberis earum, neque sociabis cum eis coniugia: filiam tuam non dabis filio eius, nec filiam illius accipies filio tuo, quia seducet filium tuum, ne sequatur me, & vt magis seruiat diis alienis, irasceturque furor Domini, & delebit te cito.* Hinc enim patet, Christiani cum idololatra muliere connubia, mala esse, nec ferenda, cum ea Deus oderit, familiarũ exitio, perniciéque plectat.

Equidem sunt hæc non modo Parentibus exitialia, sed & liberis, eorumque saluti noxia, sic enim sæpe fit, vt si quæ est labes in familia, si quæ in parentibus macula, hanc consectentur liberi auide, hanc in vitâ moribusque suis exprimant.

Quid? quod parentes ipsi, pro se quisque, eos, ad se in religionum cultu imitandos, non tantum illiciant, sed quod est dolendum, sæpe verbis, factisque cogant, ita de August. scribitur, quod optante fideli matre vt baptizaretur, contradicente Gentili patre, eius baptisma est dilatum, est ergo ob periculum prolis, quæ raro Christiane educari potest, patre alieno à fide Catholica, quem non est improbabile facturum in tenera liberorum mente, errorum suorum sementem, fidelis cum infideli, matrimonium illicitum, ideoque prohibitum à Paulo 2. ad Corinth 6. *nolite iugum ducere cum infidelibus*, 1. autem ad Corinth. 6. monetur fœmina vt *si dormierit vir eius, nubat tantum in Domino*, id est Christiano Christiana, vt interpretatur S. Hieronymus lib. 1. aduersus Iouinianum cap. 34.

Equidem Sacramentum Catholicus recipit, ac etiam ex multorum sententia, illud ei cum quo ma-

trimonium contrahit, confert ac tribuit. At ei Sacramentum conferre non est licitum qui scitur esse infidelis, quid ita vero? Nempe quia Sacramenti collatio indigno facta, mortalis est & sacrilega, vtpote rei sacræ violatio contra Christi præceptum, naturale & diuinum, *Nolite sanctum dare canibus*, Matth. 7 Enimuero sunt ministri Sacramentorum, *dispensatores mysteriorum Dei*, 1. ad Corinth. 4. quo nomine, infidelem vocandum quis credat? Deinde qui cum non baptizato matrimonium contrahit, priuat se Sacramento eiusque fructu: Sacramento, quia qui baptismi vndis non est lotus, minister Sacramenti alterius esse nequit, quam baptismi, ob summam eius necessitatem, fideli ergo Sacramentum vt minister non impertit.

Quod autem iure Ecclesiastico talia matrimonia sint etiam illicita, decreta loquuntur Pontificum, & Conciliorum, quorum fit mentio 28. qu. 1. est ad manum Concilii Agathens. can. 67. Chalcedon. 14 S. Ambros. testimonium lib. 1. de Abraham cap. 9. Nec Cæsarum statuta, scitaque desunt: est enim in lege ne quis Christianus Codice de Iudæis ne quis Christianus, Iudæam sibi vxorem eligat, nisi mori velit, in Codice autem Theodosiano lib. 3. tit. 14. Christiano, ne societatem connubij cum Gentili coeat, mortis pœna prohibetur.

Quod autem talia connubia eodem iure similiter sint nulla, etsi ex Conciliis non constet, aut legibus vllis Canonicis quæ nusquã extant: id patet tamen ex consuetudine vniuersalis Ecclesiæ, quæ à priscis introducta temporibus habet vim legis, dirimentis ea coniugia vt notarunt Fernandez in exam. Theol. parte 3. cap. 16. parag. 2. sect. 6. num. 2. Couarr. 2. par. de matr. cap. 6. parag. 11.

De Impedimento Voti.

IN classe impedimentorum ac serie, quæ iuris sunt Ecclesiastici, locum sibi habet solemne castitatis votum, in religione approbata emissum, per D professionem tacitam, vel expressam post annum probationis, & decimum sextum ætatis, tali enim voto, omnis ad matrimonium intercluditur aditus, ab eoque contractum, qui illud sincero animo, iniit, nullarum est, coram Deo virium, vt definitur in Trident. sess. 24. can. 9. & cap. consuluit cap. insinuante, cap. rursus qui Clerici vel vouentes & de voto in 6. cap. vnico in Concil. Carthag. 4. can. vlt. Toletano 1. can. 16. Matisconensi can. 12. habetque tale coniugium præter culpam mortalem, excommunicationem etiam annexam, quam decreto Clementis quinti, incurrit ipso facto, quisquis immemor officij, votique, fœminam sibi matrimonio copulat. Clement. vnica de consangui- E nitate, & in Chalcedon. Concil. can. 16. *Virginem quæ se Domino Deo dedicauit similiter & Monachos, non licere matrimonio coniungi, si autem hoc fecisse fuerint inuenti, sint excommunicati*, Ancyranæ Synodi 19. canon sic babet: *Qui se voto virginitatis obligauere, si fidem promissi fregerint digamorum legibus iudicentur.* Trullanæ 44. *Monachus*, ait, *qui cum scorto deprehensus fuerit vxoremue duxerit scortatorum pœnas luat*, *τοῖς τῶν πορνευόντων ὑποβαλλέσθω ἐπιτιμίοις*, quod etiam in Basilij vndecimo canone est decretum.

Voti solemnis facta est mentio, vt innuerem simplici matrimonium non lædi, peccat quidem qui eiusmodi voto obligatus, fœminæ fi- A dem dat connubij, per verba de præsenti, sed Ecclesiastica lex est nulla, aut diuina, quæ eam rescindat inanemque ac sine effectu esse iobeat, cap. meminimus cap. consuluit cap. rursus qui Clerici vel vouentes.

Excipienda sunt vota tria simplicia quæ in Societate IESV, post exactũ bienniũ Nouitiatus, emitti sunt solita, his enim tam vere ac proprie Religiosi sumus quam qui è disciplina sunt SS. Dominici ac Francisci, ac publicè eorum legibus, tria vota solemni ritu sunt professi, quare si quem è societate, ad sæculum, post emissa hæc tria vota, remigrare contingeret, præterquam quod Apostatarum pœnis esset obnoxius, etiam contraheret inua- B lidè, hoc est effectu irrito, ac nullo, nam vt est in Bulla Ascendente Domino, cuius auctor est Grag. XIII. his votis Religiosi efficimur, ergo vt cæteri à contrahendo impedimur per ea, consequenter matrimoniũ faciendum dirimunt, ante a tamen contractum non dirimunt, secundum Vasq. tom. 2. disp. 165. cap. 10. Sanch. 5. moral. cap. 1. n. 29.

Est impedimentum hoc vero iuris solius Ecclesiastici Gloss. in cap. rursus qui Clerici vel vouentes.

Patetque primo, quia voti simplicis vis est eadem ac natura quæ solemnis, cum vtriusque idem sit obiectum, & *simplex apud Deum non minus obli- C ges quam solemne*, extra qui Clerici vel vouentes cap. rursus 6. *sitque solemnitas ex sola Ecclesiæ constitutione inuenta*, de voto in 6. cap. 10.

Secundo, professio tacita est tantum de iure Ecclesiastico, item quod religiones approbari debeant ab Ecclesia: ergo & impedimentum quod ex his conditionibus dependet.

Equidem vult Innoc. Papa II. in Concil. Roman. can. separari 7. Monachos ac conuersos professos, qui *Sanctum transgredientes propositum, vxores sibi copulare præsumpserunt, quod huiusmodi copulatio quam contra Ecclesiasticam regulam constat esse contractam, matrimonium non sit*, 27. qu. 1. can. vt lex continentiæ. Viden' vt coniugium à Mona- D cho professo celebratum, dicatur esse contra decreta Ecclesiæ? non naturæ aut Dei?

Sane est in iure summi Pontificis, relaxare ex causa iusta votum solemne castitatis religiosorum, usque concedere, vt matrimonium contrahant, Richard. in 4. dist. 38. qu. 1. art. 9. Scotus ibid. qu. vnica, Antonin. 2. parte tit. 11. cap. 2. & probatur, nam voti perpetui tollere obligationem, nexumque potest: ergo & solemnis: quod enim sit tale à voluntate pendet Ecclesiæ, opinione Bonifac. Papæ octaui de voto in 6. cap. vnico. Illud enim solum votum solemne dicitur, *quantum ad post contractum matrimonium dirimendum, quod solemnizatum fuerit, per susceptionem sacri Ordinis, aut pro- E fessionem expressam, vel tacitam, alicui de religionibus per Apostolicam sedem approbatis.* Bonifac. proxime citat. Hinc enim disputandi, sic se mihi locus occasioque prodit.

Est voti solemnitas *ex sola Ecclesiæ constitutione inuenta*, de voto in 6. cap. vnico: ergo in ea, quin hæc dispenset, quando & quoties illi erit collibitum, nihil obstat, idem ergo in huius effectu voti, qui est impedire contrahendum matrimonium, & contractum dirimere, tentare potest Ecclesia, ac aggredi, non fluit ergo hoc impedimentum naturæ, ac Dei lege, à voto castitatis in Religione approbata nuncupatæ, aut in sacrorum susceptione ordinum.

Est tamen non modica, Monachos inter ac ma-

iorum Ordinum Clericos, quoad rem præsentem differentia, nam votum solemne continentiæ, quod est voluntate Ecclesiæ sacris ordinibus aduersum, matrimonium ratum & non consummatum non soluit, sed tantum impedit. & dirimit contrahendum, cum religiosa professio ratum etiam dissoluat.

Pars prima habetur in Extrauag. Ioan. 22. de voto & voti redempt. cap. vnico ibi enim habetur, his verbis: *Quod licet votum solemnizatum, per sacri susceptionem ordinis, quantum ad impediendum matrimonium contrahendum, ac ad dirimendum, si post contractum fuerit, secundum statuta canonum sic efficax reputandum, ad dissoluendum tamen prius contractum, etiamsi per carnis copulam non fuerit consummatum (cum nec iure diuino, nec per sacros canones hoc reperiamus statutum) inualidum est censendum,* quare si maritus, ante consummatum matrimonium. sacro se ordine initiandum curet, irrequisito assensu coniugis, est irregularis, monendusque sedulo, non cogendus tamen, vt Religionem sibi aliquam deligat è multis vnam, vbi Deo, salutique suæ det operam. atque illic solemnis professionis pignore Christo duci authoretur, *quod si forsitan renuerit adimplere, ipsum (si sponsa eius institerit)* inquit Ioan. Papa 22. *per censuram Ecclesiasticam compellendum decernimus, contractum matrimonium consummare*, quod de Monacho aut Religioso alio quolibet professo solemniter, nusquam scriptum legitur, habet enim eius professio, vt coniugium legibus Ecclesiæ, rituque ab eo celebratum antea, modo ne consummatum fuerit, dirimat, quia *qui moritur priori vitæ*, inquit D. Thom. in 4. dist. 38. art. 3. qu. 2. *non tenetur ad ea, ad quæ tenebatur in illa*, quæ causa est ait Caietan. in 2. 2. qu. 88. art. 12. cur iure ipso vota omnia, in sæculo facta, exspirent in professione, sed est religiosa professio, spiritualis quidam interitus, cum hominem eo loco statuque constituat, vt rerum præsentium, mundique sensum, peræque ac mortui nullum habeat, hinc prolixæ vigiliæ, humi cubationes rigidæ, inedia perpetua, insulsi & insuaues cibi, vestitus asperrimus, mira in omnibus patientia. *Mortui sumus omnes*, quotquot in Christi castra concessimus facturi in religione stipendia, sub honoratis crucis amantissimæ insignibus, *& vita nostra abscondita est in Christo, in Deo*, quæ si sunt vera, dicta est causa, solemnis in religione approbata professio, matrimonium ratum perimit per eam eius omnis obligatio, nexusque interit, quod auctoritati Ecclesiæ tribuendum, Sotus indicat lib. 7. de iustit. q. 4. art. 3. pateque ex decretali Bonifacij VIII. de voto & voti redempt. in 6. nam etsi votorum omnium, quibus se castimoniæ legibus astrictum quis cupit, vis naturaque sit eadem, hæc tamen *etsi quandoque matrimonium impediant contrahendum: & quanto manifestius sunt emissa, tanto propter plurium scandalum, & exemplum, durior pœnitentia transgressoribus debeatur: non tamen matrimonia rescindere possunt post contracta* Quod autē hoc solēni conueniat, Ecclesiæ, quæ sic voluit, decretis est ac legibus tribuendum, quæ irreuocabiliter (vt aiunt) Dei nomine, quam sui traditionē profitendo quis efficit, acceptat cū obligatione reciproca, ex qua mors quædam spiritualis, seu (vt loquuntur alij) spirituale quoddam matrimonium consequitur, cui prius secundum carnem editum cedat, oportet: Quæ acceptatione Ecclesiæ, cum careat votum simplex, nec enim fit necessario in cœtu populi publico, illud acceptante Episcopo, aut Prælato quopiam alio, hinc est, quod connubia ne licite fiant, ac sine crimine impediat, facta tamen, postquam est emissum, aut ante, non soluat, Alexand. III. testimonio in cap. meminimus 3. consuluit 4. tituli qui Clerici vel vouentes quæ fuit etiam Cœlestini III. opinio in cap. rursus sexto eiusd. tit.

DE MATRIMONIO clandestino.

QVÆSTIO I.

An Matrimonia clandestina, id est sine Parocho, & duobus testibus facta, sint inualida iure naturæ.

Supponendum primo, clandestinum dici dupliciter.

Primo, vt idem sit ac quod fit non præmissa promulgatione trina cap. fin. de desponsatione clandestina.

Secundo, quod occultè fit & sine testibus, vel vt alij loquuntur, non in facie Ecclesiæ. Soto dist. 28. art. 2. Couarr. 2. parte epist. art. 6. cæterarum enim solemnitatum omissio, matrimonium proprie clandestinum non efficit, sed minus solemne, Caiet. verbo matrimonium.

Supponendum secundo, Ecclesiam ad vetanda clandestina connubia hac maxime inductam causa esse, quod eorum occasione, ac causa, incommoda erant vbique perquam frequentia: cū enim de iis certi nihil haberet Ecclesia vt quæ essent solis cōtrahentibus cognita, sæpe vsu veniebat vt ad secundū quod palā, & in oculis ciuitatis aut Parœciæ, factum erat contrahentes adigeret, quod tamē non erat matrimonium, sed cōcubinatus: Quid si in eam mentem venisse dicatur Ecclesia, quod Sacramento debita reuerētia exigat, vt non nisi bene præparato detur, cuiusmodi esse, aut fore, qui de matrimonio suscepta consilia: clam parente & aliis exequitur quis putet? Quid? quod clandestina contrahendi matrimonij ratio, tam eius perennitati aduersetur, quam fidei? cum nihil sit tam facile quā perditos homines contra fidem clam arbitris, occulte ac silenter datam, publicè ad alia vota transire, nouam sibi quærere coniugem, & cum ea, ad finem vsque vitæ manere? quo quid animæ periculosius, quid timendum magis esse potest?

Supponendum 3. nunquam non fuisse vsitatum in Ecclesia, vt se Sacerdotes contrahentibus præsentes sisterent, fit enim huius moris in Carthagin. Concilio 4. cap. 13. mentio: fidem hæc verba faciunt, *vt Sponsa & Sponsa, cum benedicendi sunt à Sacerdote, à parentibus suis, vel paranimphis*, offerantur, nempe vt quod erudite notauit, Ignat. ep. 2. ad Polycarp. *Nuptiæ iuxta præceptum Domini, non autem ob concupiscentiam coisse videantur.*

Supponendum 4. & hoc prisco æuo in more fuisse Catholicis, vt nituri matrimonium Eucharistiam ex ritu, formaque perciperent Ecclesiæ nec hoc modò sed, eorum quoque dexteræ iungebātur inuicem, vt perspicuum est ex cap. 7. Tobiæ &

Xenophonte lib. 4. rerum Græcarum: In digitum, etiam puellæ qui minimo est proximus immittebatur annulus, ob eam causam qood crederent, in eo, venam quandam esse sanguinis, quæ cor rangeret, eoque m earet, hos ritus claudebat capitis velamen quo obnubebatur noua sponsa, à quo nuptiis nomen factum, quæ omnia expressit in responsis ad Bulgaros cap, 3. Nicolaus post Euaristum in epist. 1. ad Episcop. Africæ, & Hormisdam. cap. 6. decretalis epist. Sic ergo ille: *Fœdera consensu eorum, qui hac contrahunt, & eorum, in quorum potestate sunt, celebrantur: & postquam arrhis sponsam sibi sponsus per digitum fidei annulo insignitum desponderit, dotemque vtrique placitam, sponsus ei cum scripto pactum hoc continente, coram inuitatis ab vtraque parte tradiderit, ambo ad nuptialia fœdera perducuntur, & primum quidem in Ecclesia Domini, cum oblationibus, quas offerre debent Deo, per Sacerdotis manum statuuntur, sicque demum benedictionem & velamen cœleste suscipiunt*, quo de ritu post Euaristum in epist. sua, hæc etiam Tertull. ad vxorem lib. 2. in fine, *Vnde sufficiam ad enarrandam fœlicitatem eius matrimonii, quod Ecclesia conciliat, & confirmat oblatio.* Missæ sacrificiū *& obsignatum Angeli, id est Sacerdotes renuntiant.*

Supponendum 5. occultas noptias semper fuisse Ecclesię Deoque exosas, vt Tertull. lib. de pudicitia declarat, his verbis: *Penes vos occulta quoque coniunctiones, id est non prius apud Ecclesiam professæ, iuxta mœchiam, & fornicationem iudicari periclitantur*, quare *nullus fidelis cuiuscunque conditionis sit, occulte*, inquit Hormisda Papa cap. *6. nuptias faciat, sed benedictione accepta à Sacerdote, publice nubat in Domino.* An autem eas similiter natura abhorreat iam est videndum.

Prima Assertio, *Matrimonium clandestinum iure naturali non est nullum*, quia ante Trident. erat validum: ergo à natura, non habet quod sit irritum.

Secundo, non potest hoc modo esse illicitum, nisi ob incommoda quibus patet, quæque ei sont adiuncta, cuiusmodi sunt scandala, peccandi illecebræ, occasiones & alia, at hæc cum sint extrinseca matrimonio, quare vitari nequeunt? vt pote ex hominum malitia profecta?

Tertio, cum matrimonium sit contractus humanus qui reuocatur ad illud genus contractuum *Do vt des*, vera autem contractus forma, sit contrahentium legitima consensio, vt constet matrimonium, non requiritur nisi consensos mutuus personarum, externo signo declaratus, quæ sint ad contrahendum habiles: At coniuges, absente Parocho, consentire in mutuam traditionem suorum corporum quid vetat, si secluso iure Ecclesiastico sunt babiles? ergo si eius nulla habetur ratio, nulla Ecclesiæ, nulla legis quæ clandestina connubia prohibet, sed tantum naturæ ac iuris eius proprij, mattimonia eiusmodi quin sint hoc iure valida, rataque, nihil impedit.

Quarto, vbi est vera forma & materia Sacramenti, ibi necesse est verum existere Sacramentum, sed si naturam coosideras, si eius iura, qui procul Patocho, eoque non intelligente, soli fœdera nuptialia contrahunt fideque reciproca stabiliunt, veram materiam adhibent, quæ est mutua corporū traditio, nullo dirimēte impedimento, vitiata, legitimam item formam, quæ est mutua consensio signo exteriore declarata, non sunt ergo clandestina connubia iure naturæ nulla.

Secunda Assertio, *Iure tamen Ecclesia tale matrimonium est prohibitum, & nullum*; habetur expresse in Trid. sess. 24. cap. 1. de reformat. his verbis: *Qui aliter quam præsente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi, aut ordinarij licentia, & duobus testibus contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum inhabiles reddit, & huiusmodi contractus irritos, & nullos decernit*: fecit id vero Ecclesia duobus modis.

Primo indirecte, faciendo pro iure, ac auctoritate sua, vt esseot vir & mulier inhabiles ad sic contrahendum.

Secundo, directe, annulando vt sic dicam immediate ac in inane reuocando coniugium sic contractum, verba ipsa in capite citato posita indicant; *eiusmodi contractus irritos esse, ac nullos esse decernit prout eos præsenti decreto irritos facit.* Mihi tamen minime est dubium à Concil. matrimonium irritari indirecte tantom, vt est Sacramentum, quatenus irritando contractum, in quo fundatur Sacramenti ratio, matrimonium ex conseqoenti rescindit, ac irritat vt Sacramentum.

Quod vt accidat, requiritur primo, vt in eo loco, vbi contrahitut, decretum Trident. Concilij de clandestinis coniunctionibus fuerit promulgatum, alioqoin non sont hæ nullæ, Trid. supra vbi vult hoc Patrum decretum, in vnaquaque Parochia non habere robur, nisi post 30. dies ab eios publicatione.

Debent ergo secundo, ab ea effluxisse tot dies vt contractus de matrimonio clam initus, inanis sit ac nullus, quia sic Ecclesiæ visum, sic Concilio placitom, vt patet ex cap. 1. dictæ sess. 24. alioqui quod pro charitate est institutum, in eius vergeret damnum, fideliumque omnium, nam Ecclesiæ qui possunt morem gerere, si illis non constet de eius voluntate? hanc autem nosse cui integrum, nisi eum illam patefacit, ac superiorum ore euulgat?

Tertio, lex non obligat vbi non est recepta, non potest autem recipi nisi promulgata, debet ergo præcessisse promulgatio huios decreti, in singulis Parœciis, antequam ad sui custodiam, fideles nectat ac vinciat.

Tertia Assertio, *Fit matrimonium proprie clandestinum, per absentiam Parochi proprij, aut alterius, de eius, vel ordinarij licentia, & duorum testium*: Trid. supra, quia hæc tria vt essentialia ad valorem matrimonij Concilium exigit.

Excipiuntur casus aliqui, in quibus huius legis violatio, matrimonij essentiam ac valorem tollit.

Primus est defectus Patochi, aut Sacerdotis, in locis vbi non sunt Parœciæ, nec vlla Sacerdotum copia, nec spes habendi, nec ad eos è ciuitate propria, transitus est facilis ac peruius vt declarasse Clementem VIII. habet Ægidius n. 18. dub. 1. disp. 27. Graffius lib. 2. decision. cap. 86. nu. 9. ibi enim asserit constare matrimonium eorum, qui in articulo mortis positi, clam omnibus, mutua se assensione voluntatum copulant, filiæ item nobilis, quæ in metu violentiæ sibi à tutore inferendæ, vt virum natalibus suis, stirpeque indignum, sibi iungat, alteri fidem de præsenti tribuit, sine Parocho ac testibus. Eadem est Laymani sententia, tom. vltimo tract. 10. par. 2. cap. 4. num. 7. nam Catholicos ait validè mattimonium contrahere in Saxonia coram prædicante: *Sed etsi*, inquit, *in aliqua ciuitate decretum promulgatum fuerit, modò tamen expulsis Catholicis Sacerdotibus, non adsint proprij Pa-*

ſtores, valde, ſicut prius, coram Prædicante, vel ſine Prædicante, matrimonia contrahi potuere.

Sunt in oppoſita ſententia viri æruditione graues Cenedo qu. 20. num. 18. Nauarr. cap. 22. Enchir. n. 70. Fernandez par. 3. cap. 18. parag. 1. de matrim. ſecundum ſe, in nullo ſcilicet caſu, valere matrimonium Catholicorum, contractum ſine Parocho & teſtibus, quæ opinio quoniam ſc tantorum authoritate hominum tuetur, probabilis cenſeri debet. Probabilior tamen, mihiqua iſta mitior videri prior ſolat.

Primo, quia veri ſpeciem habet non modicam, Papa in decreto Concilij in huiuſmodi euentu, diſpenſare ob Presbyterorum inopiam.

Secundo, cum in eorum defectu carentiaqoa, Conc. Trid. ſaocito ſaruari nequeat, abhorret à recto credere, matrimonij capeſſendi libertatē impeditā eſſe, vt reſponſum tuliſſe ſe ab Eminentiſſ. Cardinali Bellarm. ſcribit Chappeauilla qo. 15. cap. 6.

Secundus caſus eſt, cum vir & fœmina contrahunt, in locis, vbi quia Concilium non eſt receptum, nullius eſt ponderis, nullarum ad obligationem inferendam virium lex enim neminem niſi promulgata & recepta ſtringit, vincitque.

Tertius caſus eſt, cum Papa patitur Sacerdotem ac teſtes à ſponſis non adhiberi, ſed permittit, vt ſoli remotis arbitris, conſcioque nemine, fidem ſibi matrimonij de præſenti mutuo ſpondeant quod eum poſſe facere certum eſt, cum ſit ſupra Concilium, ac conſequenter in eius decretis diſpenſare valeat.

QVÆSTIO II.

Quis in hac materia cenſeri debeat ordinarius & an matrimonium clandeſtinum habeat rationem ſaltem Sponſalium.

ORdinarij nomine intelligitur Papa, quemadmodum, & in confeſſionis materia.

Secundo eius Legatus in ea prouincia vbi Papæ vices, Legati nomine obit, quia par ibi, eius eſt ac æqualis authoritas cum loci Antiſtite, & quidquid hic in ſua Diœceſi poteſt, licitum eſt & Legato ex tit. de offic. Legati in 1. Decretalium.

Tertio, inter Ordinarios habendus eſt Archiepiſcopus, ex probabili utaqua ſententia, cum actu viſitat, aut cum eſt ad eum cauſa deuoluta, cap. Venerabilibus 7. de ſententia in 6. Suar. tom. 4. diſputationum 25. ſect. 1. num. 140.

Quarto, Epiſcopus in ſua Diœceſi.

Quinto, eius Vicarius in ſpiritualibus, quia cum eius vices gerat, vnumque habeat cum eo tribunal, cap. Romana 3. de appellat. in 6. decuit, vt tantundem illi in hac cauſa fas eſſet, quantum & per leges conceditur, cuius eſt Vicarius: quare facultatem facere poteſt futuris coniugibus vtendi opera Sacerdotis cuiuſlibet, vt ſuo, aut Parochi loco, aſſiſtat eorum matrimonio.

Patet hinc, ordinarij nomen pertinere immediate tam ad Parochum, quàm quamlibet alium, qui ratione officij, habet ordinariam iuriſdictionem, cui eſt annexa cura animarum etiam Parochiali maiorem.

De ſecunda parte quæſtionis, diuerſi, diuerſa ſentiunt, exiſtimat enim Henriq. lib. 2. de matrimonio cap. 5. num. 4. cum Vega tom. 2. ſummæ

A cap. 34. caſu 25. eos inuicem ſibi nacti, ſponſaliorum lege, quare & ad celebrationem legitimam matrimonij teneri, cum ſe dabit honeſta eius faciendi occaſio, idem com illis ſentiunt Layman. lib. 5. tract. 10. cap. 1. num. 18. Coninch. diſp. 21. dub. 4. concluſ. 18.

Sed contrarium ſentiunt Nauar. lib. 4. conſilio 3. de clandeſtina deſponſatione, Sanchez lib. de matrimon. diſp. 20. num. 3. & probatur ex contractu nullo, nulla eſt in contrahentibus apta ſequi obligatio, ſed contractus coniugum clandeſtinus, eſt nullus: ergo nullo modo obligatorius: Maior probatur, obligatio eſt effectus veri contractus, cum proprietas non fluat niſi ex natura exiſtente: ergo contractus nullus, non modo non eſt verus,

B ſed nec eo nomine dignus. Minor probatur, contractus nequit eſſe verus, ſine ſua materia, & conſenſu partium non impedito, ſed clandeſtinus vtroque caret, nam materia matrimonialis contractus, remota ſunt perſonæ, quæ ſe ſibi inuicē tradunt, at qui clandeſtinè contrahunt, ſuorum ſibi poteſtatem corporum non tribuunt, cum ad id ſint inhabiles per Trident. ſeſſ. 24. cap. 1. cuius hæc ſunt verba: *Ad ſic contrahendum eos ſancta Synodus omnino inhabiles reddit.* Itaque cum ſic contrahentes peccent contra diſpoſitionem Concilij, & ſuperioris imperium, actum faciunt malum, potius quam verum, iuſta plectendum pœna, ergo non approbandum ab Eccleſia, ergo nec vt ſponſalia.

Dices probare id quidem, matrimonium eſſe

C nullum, non tamen ſponſalia.

Sed contra quia in his, eſt inchoatiuè matrimonium: ergo ſi illius ſint incapaces, qui clandeſtinè contrahunt, erunt & illorum.

Obiicies 2. dici in cap. vnic. de deſponſatione impub. in 6. impuberes qui contraxere matrimonium inualidè, vere obligari per illud, non vt eſt matrimonium ſed vt ſponſalia, at quæ eſt impuberum, eadem eſt quoque quorumlibet aliorū ratio.

Neganda eſt minor, quia non redduntur impuberes, ad contrahendum inhabiles, ſicut qui id grandi iam ætate clandeſtinè faciunt: ergo etſi illi ſe obligent, non tamen hi. Facit tamen hic canon, vt exiſtimem, impuberum matrimonia clandeſtina, aut publica, nulla tamen ob defectum ſolem-

D nitatis, aut formæ, id eſt conſenſus legitimi in ætate incompetenti, aut puberis, cum impubere quæ ſunt nulla, tranſire in ſponſalia, ſi hi contrahere velint, omni modo quo valida poſſunt, quia obligatio futura ex actu, petitur ex tacita, aut expreſſa voluntate contrahentium, at eſt probabile impuberes habuiſſe voluntatem ſaltem tacitam, in caſu quo matrimonium non poſſent: contrahere ſaltem ſponſalia, cuius oppoſitum eſt dicendum, in caſu quo expreſſe matrimonium tantum inire illis fuiſſet propoſitum: nam tunc in foro conſcientiæ, nequidem ad ſponſalia aſtricti eſſent.

E

QVÆSTIO III.

Qui teſtes & quot, ſint ad validitatem matrimonij neceſſarij.

PRima Aſſertio, *Teſtes duo minimum, cum Parocho, ſint ad validitatem matrimonij neceſſarij*, habetur expreſſe in Trident. ſeſſ. 24. cap. 1. vbi diſſoluitur initum cum minore numero, nec poteſt eorum vicem ſupplere Parochus, quia quando ſtatu-

tum exigit, ad certum actum genera personarum duo distincta, vna viui: generis, vicem gerere nequit vtriusque Feim. in cap. ex litteris de probat sed Sacerdotem, testesque duos vt minimum exigit Concilium iique omnium opinione personæ sunt, diuersorum generum, ergo non potest à Parocho, cum vno teste, testis munus obiri.

Secunda Assertio, *Testes futuri matrimonij, debent esse rationis compotes*, qoia alioqui illud factum esse testari nequeunt: Et ita amentes, ebrij, infantes somno oppressi, de eorum sunt numero excludendi, quia testimonium est relatio rei visæ aut auditæ, quod amentes, & somno oppressi, efficaciter præstare non possunt.

Confirm. Parochi testiumque præsentia, moralis esse debet, vt intelligant quid agatur, & testificari possint, matrimonium vtriusque consenso factum esse, sed id facere, rationis compotes soli possunt: ergo, &c.

Quid si testes sint infames? Existimarunt aliqui, tales ad faciendam fidem matrimonij contracti, idoneos non esse, sed requiri, omni vt sint exceptione maiores, ex cap. 1. de consanguineis, quales sunt qui nullum patiuntur vitium, quia cum matrimonium (inquiunt,) res sit grauis, non quibuslibet est credendum, sed piis, sed prudentibus, sed honoratis inter suos, bonæque famæ ac nominis.

Tertia Assertio, *Quiuis in causa matrimonii etiam infamis, testari potest modo rationi compos*, ita Ledes. de matrim. q. 45. art. 5 Henriq. lib. 2. de matrim. cap. 3 num. 9. Sanchez lib. 3. disput. 41. num. 5. Fernandez de matrim. parte 3. cap. 18.

Primo, quia vt habet Iuo Carnot. in epist 78. *in causis criminalibus & ciuilibus, discretio personarum & testium, solummodo debet obseruari.*

Secundo, in causa fauorabili testes omnes, etiam inhabiles ob causæ fauorem possunt recipi. At causa matrimonij caosa est talis, vt habetur cap. vlt. de sentent. & re iudic. & semper præsumitur pro eius valore, secundum Ægid. disput. 27. dub. 4. num. 42. Quare quod est in assertiooe positum, manere debet vt certum, indubitatum ac stabile, quoslibet, id est puberes & impuberes, fœminas, virosque cuiusque modi, excommunicatos, & infames posse hic testari.

Et licet in aliis rebus, repelli possint à iudice, aut partibus, valide hic tamen ex eorum consensu admitti, quod quando fit, eorum testimonium recipitur & auditur ex cap. 1. de exception. in 6. nisi aliud cautum sit aliqua lege, qualis hic nulla reperitur. Sane Trid. non exigit qualitates vllas in testibus sed tres tantum, aut saltem duos adhiberi imperat, ad fidem matrimonij faciendam, cum opus erit: *Credo autem*, inquit Iuo epist. 78. ad Guillelmum Parisiensem Archidiaconum, *quia sicut in Christo, neque seruus est, neque liber, neque masculus, neque fœmina, ita in contractibus Christiani populi, quos communes habent liberi cum seruis, & omnes homines cuiuscunque conditionis, si de his controuersia orta fuerit, quascunque personas ad testimonium rationabiliter posse admitti, & in ciuilibus causis, vel criminalibus, hanc discretionem personarum solummodo debere obseruari.*

Deinde si non nisi omni exceptione maiores, ad testimonium adhiberi debent in re matrimonij, omnia plena erunt litibus, cum in pagis, reperire sit admodum paucos eiusmodi, & quamquam iis ornati essent virtutibus, quæ hominem aliquo in loco ponunt, cum tamen sint hæ ignotæ, merito posset ambigi, an qui ruri degunt rusticani homi-

A nes, iis vere sint præditi, & ita omnia forent incerta, ambigua omnia. Quid? quod vt dicebam paulo ante, & notauit Fernandez supra: Trident. nullum excipit: causæ ergo esse quid potest, cur quos lex non excipit, excipi à nobili debeant?

Secundo, quiuis testes, si tantum sint instrumentarii, id est appositi instrumento, de consensu contrahentium, ad probandum in iudicio, factum esse contractum, fidem facere possunt, ex Gloss. in Autent. de testibus § & licet Bald. in leg. parentes cap. de testibus, sed testes requisiti in matrimonio, sunt instrumentarij, nihil amplius, nam testari debent, inter coniuges celebratum esse matrimonium, hoc tantum, ob quam causam, ei moraliter vt dicebamus antea, præsentes esse oportet,

B cũ contrahitur, *nam coram Titio aliquid facere iussus, non videtur præsente eo fecisse, nisi intelligat, itaque si furiosus sit, vel infans, vel dormiens non videtur coram eo fecisse*, lege 20. digest. de verborum significat.

Adde Parochum, eiusque librum, in quo nomina testium descripta habet, supplere quidquid vitij in iis esse potest, cum enim de eorum fide dubitabitur, aut matrimonij bonitate, ad eum recursus habebitur, vt inde iusta petantur subsidia Sacramenti. Deinde quia testes licet incapaces, adiuncti tamen alteri, cui fides negari non debet propter vitæ meritum, testimonium possunt reddere validum, talis est Parochus.

Et ita excommunicati, dummodo non denun-

C ciati publice, infideles, coniugum consanguinei, vt pater, mater, & fratres fœminæque omnes testari in hac causa, sunt idonei, Sanchez supra nu 5.

Dixi modo *non sint denunciati*, quia denunciatorũ infirma est fides, infima aoctoritas in foro, & cum de humanis contractibus agitur, ad eos firmandos adhiberi nequeunt, cum eorum congressu commercioque interdictum sit omnibus.

Quarta Assertio, *In testibus tempus ætatis, statum nullum est, quo ad hoc ministerium censeri debeant idonei*, quia aptitudo testandi in causa præsenti, id est coniugali, peti debet ex eorum notitia quæ aguntur à coniugibus. At hanc habere quidam

D prius possunt tempore, quam alij, ergo ad reddendum testimonium de matrimonio, tempus nullum ætatis est certum.

QVÆSTIO IV.

Quomodo oporteat Parochum & testes matrimonio præsentes esse.

QVæstionis hic est sensus, an præter præsentiam realem, & physicam, moralis quoque

E requiratur, in testibus & Parocho, quæ in hoc est sita; quod hi actum contrahentium secundum suam speciem naturamque intelligant, id est, ipsos hoc moliri vt matrimonium celebrent. Moralis enim præsentia est in eo, quod qui moraliter est præsens, sic rebus intersit quæ geruntur, vt earum possit esse testis oculatus aut auritus, qualis est habendus, qui ita rem actam audit, aut intelligit, vt eam iuramento factam esse affirmare valeat.

Prima Assertio, *Tam Parochus quam testes, ita præsentes esse debent matrimonio, vt sciant illud vere fieri*, quod idem est ac non sufficere eos tantum corpore præsentes esse.

Probatur ex fine assistentiæ, quam ab iis Trid.

exigit: quorsum enim interesse eos matrimonio est necesse? nempe vt Ecclesiæ de eo contracto constet, deque eo tam Parochus, quam testes respondere rogati possint, ne videlicet superstite prima vxore, vir secundam ducat, sed præleotie sola corporis ad id nihil confert, si enim dum vir & fœmina contrahunt, testes dormiant, præsentes quidem erunt corpore, nec tamen vt apparet; testari de re gesta poterunt. Requiritur ergo in Parocho, & testibus, moralis præsentia, cum aduertentia ad ea, quæ à viro & fœmina fiunt.

Secundo vult Concil. à Parocho benedici cooiuges eorum coosensu intellecto, ergo de mente Concilij, requiritur præsentia moralis, id est aduertentia rationis ad ea, quæ fiunt.

Tertio, si in Parochi & testium oculos incurrerent externa quædam signa, & nutus, quibus coniuges suos consensus exprimunt, nec tamen eorum significatum intelligerent, sufficienter testes non essent, cum internum illorum consensum, qui matrimonij causa est effectiua, non videant. At in re, eadem est ratio eius, qui præsens non est moraliter ac non intelligentis signa externa, eorumque notionem ac sensum.

Quid si vir & fœmina, diuerso vtentur idiomate, opusque sit interprete?

Respondeo, hoc non obstare quo minus Parochos & testes dicantur præsentes, eaque quæ geruntur ac fiunt, intelligere, neque enim in Sacramento matrimonii, maior eorum quæ fiunt exigitur notio, quam in Sacramento pœnitentiæ, in quo confessarius iudicem egit, sed obiri confessio per internuncium ac interpretem, honeste potest, cum Pœnitentem, Sacerdos capere non potest.

Secunda Assertio, *Etsi tam Parochus quam testes casu tantum, vel vi & dolo interesse cogantur matrimonio, nihilominus ratum erit*, Piasec. 2. parte praxis cap. 4. n. 16. art. 4. Laym. tract. 10. par. 2. cap. 4. n. 6. Ægid. disp. 27. de matrimonio dub. 4 n. 44.

Primo, quia *ad fidem rei gestæ faciendam non rogatus testis intelligitur*, lege 11. digest. de testibus.

Secundo, quia cogi, quia vi, ac metu ad spectandum detineri, res non sunt eiusmodi quæ notitiam rei gestæ aor gerendæ per coniuges, spectatori adimant, aut impediant ne de connecto matrimonio Parochus & testes testari valeant, maximè cum vt est apud Iurisc. *Scire testis non etiam velle debeat, & inuitoro, recte fiat quod est iussum.*

Peccant tamen mortaliter qui Parochum, ad id vi adigunt, quia per eius vt sic dicam latera, petitur Christi persona, fit iniuria Ecclesiæ, quæ in suo ministro, impressione metus ac violentiæ ei facta, læditur, nisi forte ita rem geri necessitas exigeret, vt si sine iusta causa interesse ipse nollet, nec recursus esset ad superiorem, tunc enim astu sine mendacio, tamen induci ad hoc opus posset vt notauit Layman. sup. & Coninch. disp. 27. dub. 4.

Qui pro Parocho pugnant contra coniuges, sic argumentari possunt: *Nulli sua fraus, & improbitas debet esse emolumento*, esset autem sic contrahentibus si iustum ac stabile matrimonium foret, coram Parocho vi, & metu detento initum.

Ad maior. Respondend. est, veram eam videri, cum fraus consensum tollit, quod non accidit in præsenti negotio, cum supponatur vtriusque coniugis adesse consensio.

Obijciunt 2. cum nihil sit tam consensui contrarium, quam vis & metus, vt est in cap. cum locum de sponsal. cap. veniens & ca. consultationi eod. tit. Parochi & testium, qui matrimonio interfuere, graui metu perterrefacti, consensus ei defuit necessarius: ergo cum sine eo constare nequeat, initum coram Parocho inuito, vitiosum erit.

Negandum est Parochi consensum ad matrimonij valorem exigi: requiritur autem eius præsentia, vt eiusdem testimonio possit esse compertum, fuerit ne legitimè celebratum, quod sciri potest eorum testimonio, qui ei etsi inuiti adfuere.

QVÆSTIO V.

Cuius Parochi præsentia, aut licentia, sit ad matrimonium necessaria.

PRima Assertio, *Si vir & mulier duarum sint Parœciarum, sufficit ad validitatem matrimonii, si ineatur coram alterutro eorum Parocho, vxoris quidem, si matrimonium celebretur in eius Parochia, mariti autem, cum in templo pagi, aut vrbis, cuius est ciuis*, Henriq. lib. 11. de matrimon. cap. 3. nu. 2. Sanchez lib. 2. disput. 19. num. 11. & disp. 25. num. 14 Regin. lib. 31. cap. 23. num. 177. Nauar. in Manuali cap. 25. o. 144. vbi id ita à Pio V. & Gregor. XIII. declaratum narrat. probatur autem assertio.

Primo, quia ratione connexionis quæ est futura inter vtrumque coniugem, qui Parochus est vnius illorum, est etiam & alterius.

Secundo, cum matrimonium sit duorum inter se vnio, nec necesse vtrumque esse eiusdem Parœciæ, quæ facultas data est Parocho coniungendi suum Parochianum legitimo matrimonio, extendere se debet tam late, ac modus ipse contrahendi matrimonii se porrigit, sed hic esse potest inter dispares ætate, ei domicilis: ergo

Quid si Parochus sponsæ quæ est ad oppidum traducta viri, vbi matrimonium solemniter fieri debet, ei se præsentem sistat?

Nauar. lib. 4. de sponsal. consil. 52. negat id firmando connubio satis esse, quia censet personam Parochi, extra suam Parœciam priuatam esse, & non pollere ea authoritate publica, quam Concil. videtur requirere in celebrandis matrimoniis.

Ne tamen ad eius partes transeam faciunt causæ sequentes.

Prime, quod eminentissimorum Cardinal. congregatio, ad quos spectat Concil. Tridentini declaratio, teste eodem Nau. significauerit, contrahendis matrimoniis inter suæ, & alterius Parœciæ homines, vbique interesse Parochum posse, & proinde alterutrius de contrahentibus, ad eorum validitatem sufficere, tam in sua, quam in alterius Parœcia.

Secunde, quod forma in capessendis coniugiis præscripta à Conc. in eo sit, vt duo testes eis adsint cum Parocho, cætera vt locus, tempus sint eisdem extrinseca, ergo cum in matrimonio, de quo est quæstio, seruentur essentialia ipsum haud dubiè ratum erit.

Confirm. ad validitatem matrimonij, alterius Parochi præsentiam non exigi quam proprii. At Parochus sponsæ, ex eo, quod hæc transeat ad maritum, non desinit esse proprius eius Parochus, & quidem iurisdictione, ad eam sponso coniungendam necessaria, præditus.

Tertia, Parochus, vbique conferre potest Sacramenta suis subditis, quæ non requirunt iurisdictionem

iuriſdictionem contentioſam, id eſt notitiam iudicis in tribunali ſedentis, vt habetur lege 2. §. de officio proconſulis & cap. nouit. de off. leg. quia tum nihil habet, proprios eius territorii iudex, in quo læſum ſe eſſe queri poſſit, cum ei non fiat iniuria, ſed matrimonium non exigit talem iuriſdictionem, ſed tantum voluntariam: ergo non peccat, ſponſæ Parochus, qui in aliena Parochia, ſolemniter ac publice, ei contrahenti aſſiſtit, Comitol. lib. 1. qu. 131. Layman. de matrim. tract. 10. part. 2. cap. 4. n. 3.

Ab his auctoribus diſcrepat, vt dixi paulo ante, Nauar in Manual. cap. 25. & lib. 4. conſil. de ſponſalib. 37. & de clandeſt. deſponſ. conſil. 14. nec validum fore matrimonium ſic contractum ante Parochum in non ſua Eccleſia, ſcripſit cum eo Baſil. Pontius de matrim. lib. 5. cap. 26. nititur hæc eorum opinio iudicio vt (inquiũt) Cardinaliũ (de quo tamen non extat inter eorum reſponſa ſuper Concil. Trid. vlla mentio) quos reſpondiſſe aiunt, matrimonium fieri non poſſe valide, niſi præſente Parocho eius ſponſi, in cuius oppido, vel vico, celebratur.

Sed reſpondendum, id ab illis ſi vnquam eſt dictum, dictum eſſe non per modum præcepti, ſed conſilii.

Deinde dici poteſt, Cardinales velle tantum, ſufficere vxoris Parochum, quando matrimonium fit in eius Parœcia, non addi tamen, illum præciſe requiri, ſic vt eius abſentia, ſit Sacramenti certa diſſolutio.

Parocho tamen eius ſponſi, qui in aliena Parœcia, Eccleſiæ inſtituto matrimonii lege coniungitur, non licet ei ac ſponſæ, benedictionem impertiri in Parochia non ſua, quia benedictio quæ cũ ſolemnitate datur intra miſſarum ſolemnia, ſtrepitũ habet, ſimilem iuriſdictioni contentioſæ, quam exercere Parocho non eſt licitum extra Parochiam.

Patet hinc eum carere culpa, cum præſto eſt eorum connubio, qui eius fœdere iunguntur in non ſua Parochia, quando alter contrahentium ſibi eſt ſubditus, quia minus eſt aſſiſtere in alieno territorio, viro & fœminæ ſe copulantibus, legitimo matrimonio, quam miniſtrare Sacramentum confeſſionis, cum aſſiſtere aliud nihil ſit, quam præſtare authoritatem matrimonio, cui aſſiſtitur, ad quod non tanta videtur requiri iuriſdictio, quanta ad adminiſtrationem Sacramenti.

Ad argumentum Nauar. reſpondend. eſt, male eum aſſerere, publici officii auctoritatem per ſe requiri in Parocho, alioqui teſtes è priuatorum hominum claſſe eſſent exempti, quod eſt abſurdum, ſufficit quod tam hi, quam ille, fidem matrimonij contracti, Eccleſiæ poſſint facere.

Secunda Aſſertio, *Si vir & mulier ſint alienigenæ, eorum Parochus cenſendus eſt iuxta declarationem Cardinalium is, in cuius Parœcia tunc habitant*, quia proprius illis paſtor eſt aſſignandus, à quo Sacramenta ſuſcipiant, at non eſt facile reperire alium, quam qui loco cum poteſtate præſidet, vbi verſantur.

Quid ſi ruri habitent recreationis cauſa? quid ſi caſu ſint in vrbe, per modum tranſitus, itineris, aut etiam negotii gratia.

Communis eaque vera opinio habet, contrahendo per eos matrimonio intereſſe eius loci Parochum non poſſ., dixere hanc ſententiam Barboſa de poteſtate Epiſcopi 2. parte alleg. 32. num. 66. Riccius in praxi to. 1. reſolut. 214. num. 2. Diana de Sacram. reſol. 231.

Docuere contrarium Baſilius Pontius lib. 5. de matrim. cap. 13. parag. 1. num. 4. Sa verbo Parochus num. 2. aiunt enim hi auctores, quoſlibet, vti poſſe ad contrahendum Parocho loci vbi habitant, quo tempore matrimonium inter ſe ineunt. *De Parochia*, inquit Emman. Sa loco citato, *efficitur quis, acquiſitione domicilij, quantum ad pœnitentiam autem*, & Euchariſtiam, *ſufficit habitatio per ſex menſes, at melius alij aſſerunt, ſufficere quantum ad Sacramenta, illic habitare, & non poſſe commodè ad proprium ire, ad matrimonium autem ſufficit vel modica habitatio*, id eſt vt explicat verbo matrimonium num. 2. *habitare in Parochia dum contrahitur*, idipſum à Cardinalibus quoque reſponſum eſſe, ſcripſit Baſil. loco citato num. 5. in hæc verba. *Proprius Parochus eſt is, in cuius Parochia contrahentes habitant tempore quo matrimonium contrahitur*, quæ ſi ſunt vera, dicta eſt cauſa, erit in Parochi poteſtate, commodare ſe, ac operam ſponſis dum relaxandi animi cauſa, ruri, aut in ſuburbano aliquo ſuo, auram captant.

Prior mihi tamen opinio vt probabilior, ita in praxi ſequenda videtur ſingulis.

Primo, quia abhorret à vero, eiuſque ſpecie omni, tantula ac tam breui mora, quanta eſt diei vnius, aut duorum, fieri aliquem loci ac Parochiæ incolam, Epiſcopi ac Principis ſubditum.

Secundo, habent ſponſi alium iudicem, in foro externo, coram quo conuenire debent. Ergo & alium Parochum ſeu iudicem in foro conſcientiæ.

Tertio, domicilium, facit incolam loci vbi eſt conſtitutum, eiuſdem qui illud ſibi ad habitandum conſtituit, voluntate, ac delectu, ſed errones, ſed vagi, ſed temerè, conſilioque certo nullo, per prouinciam, aut Vrbem aliquam tranſeuntes, in ea domicilium ſtabile nullum habent, nec ſimiliter qui ruri degunt recreationis causâ, cum ibi nolint manere, nec ſedem ad annum, aut annos, ibidem figere durabilem, non ſunt ergo eius loci incolæ, nec Parochi ibi præſidentis, ſubditi.

Obiicies, Peregrino legibus Eccleſiæ conceditur confiteri Parocho loci vbi verſatur, quamlibet ibi breuiſſimo ſit tempore, nec ſit acceſſus ad ſuum, ergo & inire matrimonium.

Conſequentia eſt falſa, diuerſitatis hæc eſt cauſa, quod Parocho, primum tantum ex priuilegio, vel delegatione Papæ Eugenii IV. liceat: à quo conceſſum eſſe fidelibus memorant, vt Sacerdote, ad confeſſionem vti fas illis foret, qui loco præeſſet quà eos tranſire neceſſitas cogeret, vt refert Caietanus verb. abſolutio. Addunt alii, hoc conuenire fidelibus voluntate proprii Parochi tacite, cuius vſus communis, moſque hominum eſt interpres: neutrum autem illis reſpectu matrimonii competere, niſi qui illud contrahere conſtitutum habent, de vagorum ſint gente, in hos enim (quod ſede omni domicilioque careant) auctoritatis plus habet Parochus, quam in quoſlibet alios, quibus alibi ſuum eſt domicilium, ſua ſedes: peccabit tamẽ eos iungendo, niſi facta prius per ſe, vel alium, diligenti inquiſitione, de eorum ſtatu, conditione, domo & habilitate ad contrahendum, neque vniuerſa ad ordinarium delata, & facultate ab eodem accepta eos copulandi, Trident. ſeſſ. 24. cap. 6.

QVÆSTIO VI.

Qualis Parochi licentia ad validitatem matrimonij sit necessaria.

QVæstionis est hic sensus, an Sacerdos quilibet, matrimonio assistere legitime possit ac valeat, hoc præcisè nomine, quod existimet Parochum id probaturum, cum resciet.

Prima Assertio, *Parochi licentia expressa esse debet, nec ratihabitio, seu consensus eiusdem futurus sufficit.* Ita Nauar. de clandest. desponsatio consil. 12. Ægid. dub. 3. & Reginald. locis supra citatis num. 18.

Probatur, matrimonium est nullum, nisi præsente Parocho aut altero de eius licentia factum. At hæc non datur nisi petita, causaque cognita, quæ duæ res in ratihabitione locum non habent.

Secundo, quæ est ad matrimonium in Sacerdote licẽtia necessaria, esse hæc debet cũ coniuges illud celebrant, at quæ habetur per ratihabitionem, est de futuro, non præsenti, nempe quia qui ei interest, credit probaturum Parochum, quod ipsius nomine, hic & nunc, matrimonio intersit, viroque & fœminæ illud contrahentibus.

Secunda Assertio, *Debet hæc licentia, verbis aut signis externis dari & acceptari*, quia concessio donatio quædam est, aut quasi donatio, at hæc non est valide & sufficienter efficax, nisi humano modo fiat, nec cognosci nisi verbis, aut signo aliquo explicata fuerit, vera est ergo assertio.

Assertio tertia, *Non est tamen improbabile, valere matrimonium confecto Sacerdote inuitum, cui facultas assistendi defuit alia, quam tacita, ex ratihabitione de præsenti aut præterito,*

Probatur, ex multorum opinione absolutio concessa cum ratihabitione futuræ licentiæ est rata, ergo & connubium cum ratihabitione de præsenti, cum sic non exponatur periculo nullitatis, sicut accidit per suspensionem consensus, ab euentu futuro.

Secundo ad valide assistendum matrimonio, sufficit consensus Parochi, saltem tacitus, isque de præsenti, at de eo tantum præsens est assertio.

Confirmatur, vbi requiritur licentia in actu, sufficit tacita & præsumpta ex ratihabitione de præsenti, vt patet in confessione, quæ audiri valide potest, cum ea licentia, quæ tunc censetur non deesse, cum Parocho vidente, nec repugnante, pœnitens absoluitur, aut si de matrimonio agitur, cum ei Sacerdos interest, Parocho spectante, nec improbante.

Circa dicta quæritur, *An assistere matrimonio, actus sit iurisdictionis in Parocho.*

Respondeo non esse, quia vt excommunicati nulla est iurisdictio, ita nec ab eo quidquam fieri potest, quod illam postulet, sed Parochus excommunicatus toleratus, modo non sit actualiter depositus, assistit secundum omnes valide.

Secundo, quæ sunt iurisdictionis, exerceri nequeunt ab inuito, & contra intentionem exercentis, cum vsus iurisdictionis à voluntate libera pendeat, sed Parochus etiam inuitus, matrimonio assistit valide: Est ergo assistentia, actus notitiæ publicæ, testandi causa, ad maiorem solemnitatem, & securitatem, alligatus iurisdictioni, vel officio

A Parochi, etsi negari non debeat, effectiue & per accidens, actum potestatis esse, in quantum, nemo assistere potest matrimonio, nisi sit iurisdictione, hoc est potestate ad id necessaria instructus.

Tertio, cum lex Concilii sit odiosa vtpote iuris antiqui correctoria, suoque modo libertati contrahentium aduersa, ac proinde pœnalis, strictè est interpretanda, hoc est, vt præ se verba ferunt, in propria sua, germanaque notione accepta, sed forma præscripta à Concil. & seruanda in celebrandis matrimoniis, in eo intrinsece, & essentialiter est sita, vt adsit Parochus, vel alius de eius licentia, ergo cum esse talis per censuram non cesset, quandiu in actuali possessione sui beneficii toleratur, B matrimonio assistere excommunicatus vtiliter ac fructuose poterit.

Explicantur dubia quædam circa matrimonia.

Primum, *An denuntiationum omissio, quas banna nominant, matrimonium clandestinum efficiat.*

Clandestinum matrimonium propriè sumptum, est quod clam Parocho, & testibus contrahitur, at non sequitur illicò, authoritatem Parochi & testium, præsentiamque deesse, ac matrimonium inter virum & fœminam futurum non publicatur, ergo bannorum omissio, matrimonium propriè clandestinum non reddit.

Secundo, banna per Episcopum deprecanti coniugi C remitti, ex causa rationabili ac honesta possunt, non sunt ergo matrimonio essentialia, vt essent, si eorum omissio id proprie clandestinum faceret.

Est tamen matrimonium clandestinum impropriè, cum ex more Ecclesiæ ac institutione Concilii, non publicatur die festo, in conuentu populi. Quia tùm non fit eo modo & ritu, qui eius notitiam populo imprimat, quod est esse clandestinum vt notauit Peleus lib. 7. act. 2. quo sensu matrimonium clandestinum appellatur ab Alexand. III. in cap. quod nobis 2. de clandestina desponsat. patet ex verbis quibus in ea decretali vtitur ad Episc. Bellou. *Quod nobis ex parte tua significatum est, vtrum in clandestinis matrimoniis dispensare debeamus, non videmus quæ dispensatio super his sit adhi-* D *benda, si enim matrimonia ita occulte contrahantur quod exinde legitimi testes non appareant, qui ea contrahunt, ab Ecclesia non sunt aliquatenus compellendi: verum si personæ contrahentium hæc voluerint publicare, nisi rationabilis causa præpediat, ab Ecclesia recipienda sunt, tanquam à principio in Ecclesiæ conspectu contracta.*

Dub. 2. *An licentia data à Parocho Sacerdoti, ad assistendum suo loco matrimonio, specialis esse debeat.*

Specialem multi exigunt, eo quod facultas delegata certum rei genus ac specificum denotet ad quam ordinem habet.

E Nau. cons. 47. de spõs. in antiq. & Piasec. in praxi par. 2. c. 4. generali sunt contenti, qualis est eorum, quibus Sacramentorum administratio, generaliter committitur, tam verbò quam scripto Nauar. consil. 27. de sponsal. quæ concessio probari potest per testes, Rota decis. 750. num. 2. par. 1. Nauar. consil. 41. de sponsa. in antiquis: aut voce ipsiusmet Parochi, cui hac in re fides est habenda, Piasec. supra Rota decis. cit. vt pote facienti in eo quod est officii sui, ac muneris.

Dubium tertium, *An Matrimonium clandestinum per Episcopum irritari debeat,*

Cum iure sit nullum, inane reddi, aut in irritum

reuocari, nihil est necesse, satis est Episcopi labore ac opera, declarari nullum, itaque respondisse congregationem interpretum Trident. Concilij Author est Piasec. loco citato num. 7. proindeque si lubebit arbitrio ipsi suo ab inuicem, qui sic contraxere, separare se poterunt, etiam non expectata auctoritate iudicis, Nauar. de clandest. desponf. consil. 5. & consil. 1. de sponsalib. in nouis, Congregationis autem responsum sic habet. *Congregatio censuit Episcopum, irritum declarare, non irritare, quia cum Concilium irritum fecerit, non est vlterius irritandum, sed opus est declaratione quod sit irritum.*

Dubium quartum, *Quid sit contrahere in facie Ecclesiæ.*

Contrahere in facie Ecclesiæ, idem est in quibusdam prouinciis, ac contrahere in ianua Ecclesiæ, alibi tantundem sonat, quantum in Ecclesia ipsa, alibi est contrahere in præsentia multorum, maximè propinquorum. A tempore Concil. sufficit contractum coram Parocho & duobus testibus fieri, præter quos, & alij insuper duo sunt in Gallia necessarij, non quidem vt sit ratus, sed vt à censura liber sit Parochus. Placet hic verba ipsa decreti apponere quod Blesis est conceptum, tam ad fidem, quam eorum lucem quæ sunt hic allata. *Seront nos subiets espousés par le Curé Parochial, & pour tesmoigner de la forme, qui aura esté obseruée esdits mariages, y assisteront quatre personnes, dignes de foy, pour le moins, dont sera faict registre, le tout sur les peines portées par les Conciles.*

Dubium quintum, *An Matrimonium clandestinè initum, proindeque nulliter ac sine effectu, ratificetur per sequentem copulam.*

Nequaquam, primo quia quæ sunt rei essentialia, suppleri nequeunt per ea quæ sunt extra eius naturam, ac ea posteriora tempore, at est de essentia matrimonij, saltem antecedenter, vt contrahatur coram Parocho, ac duobus saltem testibus, copula autem ipsa ad eam non pertinet, cum ea se, de consensu mutuo, priuare possint ambo coniuges ergo per eam connubia, quæ natura sua, aut decreto Ecclesiæ sunt irrita, rata esse non incipiunt.

Dubium sextum, *An sit necesse ad validitatem matrimonii, Parochum aliquid dicere.*

Non est de necessitate Sacramenti Parochum aliquid eloqui, quia non est eius minister, sed vir & fœmina, nec est opus vt illud approbet.

Primo, quia ab eius assensu non pendet, sed coniugum.

Secundo, quia Parochus adigi vi potest vt ei præsentiam suam inuitus ac non volens accommodet, vt ante est dictum.

Dubium septimum, *An liceat Parocho in Gallia interesse matrimonio futurorum coniugum, non cognito prius consensu eorum, quorum authoritati subsunt.*

Non licere, communis est fori opinio. Primo, quia cum nuptiæ sine testibus, & patre non consentiente factæ legitimæ esse non videantur, Curiæ, vt scribunt Peleus l. 7. actione 2. Forensi & 3. Bouchellus in summa verbo matrimonium, probare non potest, quod iis à Parocho, eiusque precibus ac benedictione, authoritas aliqua videatur accedere, quare in eum ob hoc factum, animaduertere grauiter ac seuerè est solita, anno quidem 1606. eius authoritate, quidam cui nomen erat Bonnetus in carcerem iussus est agi, quod in Parochia cui præerat se spectante ac conscio, filiam quandam

A annorum 25. passus esset nubere militi, non requisito antea, ac viso parentum eius assensu, super dicto connubio. Pari pœna anno 1615. eiusdem authoritate Curiæ, multatus alius legitur, capite autem tertius quidam anno 1634. nam perinde ac si raptus admittendi, ac admissi author fuisset, ac suasor, animaduersum est in eum pœna capitis, qua plectendum huiusmodi hominum genus esse, lex Henrici statuit in hæc verba: *Enioignons aux Curez & Vicaires, de s'enquerir soigneusement de la qualité de ceux qui se veulent marier, & s'ils sont enfans de famille, ou soubs la puissance d'autruy, nous leur defendons de passer outre à la celebration desdits mariages, s'ils ne leur apparent vn consentement des* B *Peres, & tuteurs, soubs peine d'estre punis comme fauteurs du crime de rapt.*

Dubium octauum, *An Parochus excommunicatus, matrimonio assistens, peccet mortaliter.*

Matrimonio interesse posse suspensum, irregularem, & excommunicatum, etiam denunciatum, & non toleratum, dixere Doctores classici non pauci, vt Laym. de matri. clandest. Anton. Diana part. 3. tract. 4. resol. 214. in quo, an genus hoc hominum sit à culpa liberum, est pro officio nostro indagandum.

Eius autem omnino expers esse, scripsere Sanchez de matrimonio tom. 1. lib. 3. disput. 21. n. 8. Villal. tom. 1. sum. tract. 13. difficultate 18.

Ratio est, quod communicatio excommunicati C cum fideli in re necessaria, pro lethifera ac mortali haberi non debeat, *eo quod in lege, quod non est licitum, necessitas, licitum facit*, de regul. iuris regul. 4. At inter cætera à quibus fideles habent, illis vt sit impunè, ac integrum, versari cum præciso, ac rem negotiaque cum eo agere, tam priuatim, quam publice, necessitas in primis locum habet, vt declaratur hoc versu, *vtile lex humile res ignorata necesse.* Ergo cum Parochum interesse matrimonio oporteat, vt munus suum impleat, cum id aget non peccabit mortaliter. Habet tamen eiusmodi communicatio venialem maculam, quia exercere actum iurisdictionis, cum censura non tolerata ab Ecclesia, culpa est, & quidem leuis, ac modica, si nullius est præiudicio coniuncta, nec Sa- D cramento contraria & in re quam omitti aut fieri non interest ad Dei gloriam, at est de hoc communicationum genere, ea quam præcisus non toleratus habet cum sponsis, eos impertiendo hac benedictione: *Ego vos coniungo &c.* eius ergo communicatio culpam venialem non excedit, quid enim de Dei honore, quid de proximi bonis, ac salute deperit, si verba ea ex incuria Parochus negligat? si super coniunctos, proferre omittat?

Quid si toleratus operam suam ac præsentiam iisdem sponte nec rogatus accommodet? Mea est opinio, in hoc, eum à culpa omni esse vacuum, quia per Ecclesiam, licet ei, quæ sunt officii sui, ac muneris obire libere, ergo & matrimonio præ- E sentem esse.

Dubium nonum, *An excommunicatus non toleratus, & denunciatus, possit alteri committere, suo vt nomine intersit matrimonio.*

Laym. tract. 10. libri 5. par. 2. cap. 4. nu. 5. De Coninch. de Sacram. disp. 27. concl. 8. hanc ei facultatem adimunt.

Concedunt Sanch. lib. 3. disp. 21. num. 7. Basil. Pontius de matr. lib. 5. cap. 17. num. 14. cum quibus vt assentiat facit hæc ratio. Quod per se potest ordinarius, potest & per alium, si res est eiusmodi, quæ à charactere Episcopali non pendeat, sed

præcisus non toleratus, & denuntiatus, ex proximè dictis interest sine culpa mortali matrimonijs, ergo & eius authoritate quilibet, cui hoc munus committendum iudicauerit.

Dubium decimum, *An Parochus audito consensu contrahentium benedicere eos debeat, & an peccet si id facere nolit, aut omittat.*

Quandoquidem est id in vsu vbique, vt post rem diuinam, aut si hæc non fiat, post matrimonij ceremonias, ante aram, coram Sacerdote, sponsi genua flectant, hicque eos stola indutus benedicat, ex formula, quæ cuiusque Diœcesis est propria, ambigere nemo potest, quin ei liceat hac eos impertiri gratia, nam omnium opinione, consuetudo, quæ multos annos in Republica tenuit, habet vim legis, non est ergo prætereunda temere, ne cum nota imprudentiæ, incurratur & alia violatæ obedientiæ.

Quæ, lethalis sit necne, disceptare autores video.

Rebel. par. 2. lib. 2. qu. 7. sentent. 2. num. 4. Cenedo in quæstionibus canonicis qu. 30. nu. 38. mortalem credunt, quod benedictio etsi non sit de necessitate Sacramenti, cum ad formam eius non pertineat, sit tamen adhibenda de necessitate præcepti, sub mortali obligante.

Ad eorum partes transeo, qui in ea omissione, culpam veniali maiorem non inueniunt, causa mihi ita sentiendi vnica, quod Presbyteri benedictio, res non sit tanti, quam omisisse, lethale, coniugibus periculosum ac piaculare esse debeat, maxime cum est eius omissio sine scandalo, ac contemptu Ecclesiæ, quare si grauis alicuius peccati eos ideo arcessere nemo honeste potest, quis Presbyterum, quod illos non benedixerit, de eo iuste arguat ac prudenter? Nemo: si fides est his authoribus, Gutierrez de matrim. cap. 69. n. 16. Piasecio in praxi par. 2. cap. 4. num. 57. Sanchez lib. 8. disp. 38. de Coninch. de Sact. disp 27. dub. 4. num. 43.

Neque tamen, quemadmodum est sponso & sponsæ solemne, cum sunt virgines, in templo benedicit, ita & cum matrimonio iam sunt defuncti, ac secundas inter se nuptias coniunguot, similiter eos benedici est necesse. Quod si vir solus aliam vxorem habuit, mulier autem nulli vnquam nupsit, benedici tum eos posse multi asserunt, nisi cum Diœceseos consuetudo obstat, quod si mulier quum nubere parat, sit vidua, vir autem eius tùm primum ad matrimonium accedat, neutrum benedici oportebit, Manuale Salıburgense de benedictione cap. 1.

Dubium 11. *An ordinarius vices suas alteri committere possit quam Sacerdoti.*

Qui loco Parochi matrimonio contrahendo intersit, alius eligi non potest quam Sacerdos, Nauar. consil. 30. de sponsal. num. 5. in antiq. & consil. 44. eiusd. tituli, cuius rei repetenda est causa à decreto Concil. sess. 24. cap. 1. vbi cum de substituendo homine agitur, qui Parochi vices suppleat, cum ei per impedimenta, interesse contrahendo Matrimonio non licet, semper Presbyteri meminit, nunquam Laici: *Qui aliter quam præsente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi, vel ordinarii licentia, &c.* & paucis instructis, *statuit*, inquit Conc. *sancta Synodus benedictionem à proprio Parocho fieri, neque à quoquam nisi ab ipso Parocho vel ab ordinario licẽtiam ad prædictam benedictionẽ Sacerdotalem faciendam alii Sacerdoti concedi posse.* Quare cum abire à decretis Concilii, ac Pontificum nulli sit hominum licitum, nec Episcopo, aut Pa-

A rocho permissum erit, alteri hominum generi quam qui in Concilio sunt expressi, potestatem dare, suo loco, ac nomine, assistendi matrimonio.

Dub. 12. *An matrimonium domi contractum sit clandestinum.*

Occasio vnica dubitandi, nempe quod matrimonium domi factum, non videatur in facie Ecclesiæ contrahi, sine quo tamen, clam, ac proinde effectu irrito, ac inani, censendum est fieri.

1 Rata tamen huiusmodi coniugia, validaque esse, pro certo habeo.

Causa est, quod de eorum essentia, non sit locus sacer, sed solus duntaxat consensus partium, at hic esse vbique potest, vt enim pro ara in templo,
B societatem vir & fœmina coire possunt coniugii, spectante Parocho, & propinquis, ita & domi suæ, aut alienæ, quod tam videtur quibusdam certum vt existiment, in Episcopi potestate non esse, prohibere coniugibus valide, ne mutua Matrimonii fœdera domi suæ faciant, duratura quamdiu ipsi.

Opinionis huius fautor Barbosa de potestat. Episc. alleg. 32. cap. 18. quare vt veram congregatio Cardinalium sequendam in vita moribusque censuit, his verbis: *Ordinarius non potest prohibere, quin matrimonium domo celebretur, seruata Concilii forma, sed cum maxime deceat ea celebrari in Ecclesia, ad id hortari debet, non præcipere.*

Ad id quod est allatum. Respondendum est,
C matrimonium in Ecclesia, hoc ipso contrahi, quod fiat in oculis, ac cœtu fidelium, vt scribunt Abbas in cap. finale de clandestinis desponsatione n. 9. Sylu. verbo matrimonij num. 2. qu. 17. vel coram Parocho, & duplici teste, ac denuntiationibus præmissis, Diana tract. 4. de Sacramentis resolut. 179. quod accidit cum matrimonium domi fit à coniugibus.

DE REQVISITIS IN HOC
D
Sacramento necessitate præcepti tantum.

EORVM aliqua matrimonium præcedunt, subsequuntur alia, præcedunt eius promulgatio, & sponsalia, subsequuntur cohabitatio coniugum, & rectus vsus coniugij: Duæ ergo sunt futuræ partes huius disputationis, in prima de prioribus, de posterioribus agetur in altera.

QVÆSTIO I.
E
An sit necessarium matrimonium promulgari antequam contrahatur.

DIco primò, *Talem promulgationem, esse necessitate præcepti necessariã*, habetur eius expressa mentio in Trident. sess. 24. cap. 1. de reformatione in hæc verba. *Sancta Synodus præcipit vt in posterum, antequam matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho, tribus continuis festiuis*

diebus, in Ecclesia inter Missarum solemnia, publice denuntietur, inter quos matrimonium sit contrahendum.

Dico secundò, *Etsi matrimonio, præmittenda sit trina denunciatio, ab ea tamen coniugium non pendere in ratione Sacramenti.*

Prima pars, habetur cap. final. de clandestin. desponſ. & 30. qu.5. can.6. & 10 Trident. seſſ.24. cap.1. *Nullum sine dote fiat coniugium, nec sine publicis nuptiis quisquam nubere, vel vxorem ducere præsumat*, Concil. Arelat. can. 6. *Statuimus*, inquit Innoc III. de clandestina desponſat. *vt cum matrimonia fuerint contrahenda, in Ecclesiis per Presbyteros publicè proponantur.*

Secunda pars probatur, in iis quæ essentialia sunt Sacramento, diſpenſare non poteſt Ordinarius, at permittit Concilium loco citato, diſpenſari ab Ordinario, in his denunciationibus: non ſunt hæ ergo ſubſtantiales matrimonio.

Secundo, quæ præcedunt, aut ſubſequuntur Sacramentum, hæc ad eius eſſentiam non pertinent, denunciationes ſunt eiuſmodi, nam permittitur Ordinario, vt eas contractui præponat, aut poſtponat: ergo &c.

Tertio, ante Tridentinum erat matrimonium clandeſtinum in conſcientia validum, nec quidquam eſt à Concil. circa denunciationes factum, ratione cuius hæ modo, magis ad eſſentiam matrimonij pertineant, quam pertinerent antea, ſed tantum quod de iis Concil. Lateranenſe decreuerat, renouatum eſt à Patribus, vt patet ex his eius verbis: *Sacri Lateranensis Concilii vestigiis inhærende*: ergo vt ante Tridentinum denunciationes non fuere matrimonio eſſentiales, ac intrinſecæ; ita nec ſunt modo, ſunt ergo neceſſariæ, non vt validè contrahatur ſed licitè: quare qui eas negligit, puniendus eſt pœna arbitraria, extra de clandeſtina deſpooſatione cap. 3. in multis etiam locis excommunicatur. Valet tamen matrimonium ſine eiuſmodi denunciationibus factum, non modo conſcientiæ iure, ſed fori quoque vt ſententia duplici definitum eſſe à Senato Choppin. narrat lib. 3. de ſacra polit. tit.7. num.14. Tournetus tom. 2. arreſtor. Curiæ, littera M. articulo 34.

Dico tertiò, *Peccare tamen grauiter, tam Parochum, quam partes, illum quidem enim matrimonio interest, illos eum celebrant, non præmissis denunciationibus necessariis*, quia vterque facit contra præceptum Eccleſiæ, quod eſt in Trident. ſeſſ. 24. cap. 1. & in cap. finali de clandeſt. deſponſ. & quidem in re graui, cum ſit talium denunciatioonum omiſſio, incommodis maximis peruia, vt quod matrimonium, v. gallis prætermiſſis, poſſit ab impeditis fieri, & cum eorum ſcandalo, qui talis ſunt impedimenti conſcij.

Deinde, qui denunciare matrimoniom negligunt, hi contemptores & temerarij nuncupantur à Concilio, ſeſſ. 24. cap. 5. uſque ſpes negatur omnis obtinendæ diſpenſationis in tali impedimento, at quis credat, Eccleſiam ob venialem culpam, vocare aliquem temeratium, contemptorem ſui, eique ad vſum matrimonij ſui licitam, diſpenſationem negare velle?

Non eſt tamen, denunciationum omiſſio mortalis in quinque caſibus, ſecundum Sylu. verbo matrimoniom 6. q.7.

Primus eſt, cum moris non eſt, eas in illa prouincia fieri.

Secundus, cum ſunt omiſſæ per ignorantiam contrahentium probabilem.

Tertius, quando ſunt relictæ per diſpenſationem Epiſcopi.

Quartus, cum vrget grauis cauſa, eas omittendi, nec tamen poteſt conueniri Epiſcopus, vt id per eum liceat.

Quintus, cum publicè conſtat de matrimonio, nam tunc ceſſat finis huius legis, ob eam cauſam pro matrimoniis principom promulgationes nullæ ſunt neceſſariæ, quia certum eſt hæc omnibus eſſe nota.

Qoid ſi non omnes ſed vnica tantum omittatur denuntiatio, Parocho ſi minus ſuadente, at certe (vt debebat) minime repugnante?

Peccare eum mortaliter aſſerunt Baſil. Pontius de matrim. lib. 5. cap. 3. num. 3. Conineh. de Sacram diſp: 27, dub. 5. num. 51. quod eius omiſſio res ſit grauis, vt finis ipſe iodicat, cuius cauſa publicari matrimoniom eſt neceſſe, nempe ne inter propinquos, aot lege canonica quapiam impeditos, celebrentur nuptiæ, ac demum commixtione inter ſe mutua corporum, conſcientiam ipſi ſuam cruentent.

Verum quorum maior eſt auctoritas & nomerus, eorum verior, imo ſola vera nobis, eſſe debet ſententia. Thomas ergo Sanchez de matri. li. 3 diſp. 5. num, 8. Parochum à culpa eius generis cuius ſit in quæſtione mentio, eximit: ei aſſentiuntur Villal. in ſumma to.1. tract.13. diſp.24. num.3. Barboſa da poteſt. Epiſc. parte 2. allegat. 30, nu. 5. Gutier. de matrim. cap. 57. num. 5.

Horum hæc videtur eſſe firmiſſima ratio, quod publicationis vnius omiſſio, non ſit tanti, vt ob eam hominem damnari oporteat, nec habeat ea periculum ſpiritualis vllius incommodi ſubeundi à maritis, cum ſi quid eſt in illis, quamobrem copulari matrimonij vinculo inuicem nequeant, id videatur diſcuſſum totum, promulgatione duplici quæ præceſſit, cum poſt eam, ſecundo repetitam, nemo videatur in Parœcia, futuri inter eos coniugii ignarus, ac obligationis ſibi per præceptum Eccleſiæ impoſitæ, reuelandi Epiſcopo aut Parocho impedimenti ſi quod forte inter eos occurrit.

QVÆSTIO II.

An cum sponsi ad diuersas Parochias pertinent, fieri in vtraque, denunciationes debeant.

Dico primò, *Si vir & fœmina ad diuersas Parœcias pertineant, in iis, matrimonium denunciandum videri*, Sylu. verbo matrimonium 6. qu. 7. post Panormit. & Ledeſm. qu.45. art.5. punct. 3. Ægidium diſp.27. duq.5. n.50.

Primo, quia Concilium vult à proprio contrahentium Parocho, denunciari matrimonium contrahendum, at viri & fœminæ, diuerſantium in diuerſis oppidis aut Parœciis, eiuſdem vrbis, duo ſunt Parochi, ergo ab vtroque denunciandum eſt eorum coniugiom.

Confirm. ideo decreto Concilij, euulgandum eſt è ſuperiori loco, in frequenti cœtu populi futurum inter partes connubium, vt ſi quid illud contrahi, legibus canonicis obſtet, in notitiam Parochi veniat, ſciri id vero non eſt facile, niſi vtrobique promulgetur, quia ſæpe accidit, quæ in vno loco impedimenta ſunt cognita, in altero perfecta non eſſe. Ob eam cauſam, publicari matrimonium in iis locis Innocentio placuit, vbi ſpōſi plurimum ſunt diuer-

fati, sic enim ille cap. 3. de clandestina desponsat. *Statuimus vt cum matrimonia fuerint contrahenda, in Ecclesiis per Presbyteros publice proponantur competenti termino præfixo vt intra illum possint fieri*. Nam si in vna tantū Parœcia, facienda est denunciatio, si ab vno tantum Parocho, cot sunt Ecclesiæ à Pontifice, cur Sacerdotes numero multitudinis nominati?

Aliorum tamen est opinio, eaque probabilis, satis esse, si in eius Parœcia, in qua nuptiæ sunt celebrandæ, matrimonium deuocietur.

Primo, quod Tridentinum nomine vnitatis, sess. 24. cap. 1 dicat publicandum esse matrimonium à proprio Parocho non Parochis.

Secundo, quod in his quæ iuris sunt positiui cum quid est incertum, non satis clare declaratum, inter authores dubium, maxime sit habenda consuetudinis ratio, quæ est interpres legis, at hæc habet in plurimis Ecclesiis, vt denunciationes tantum fiant in eius sponsi Parœcia, in qua nuptiæ celebrantur Laymano teste tract. 10. parte 2. cap. 4. Ibique eas fieri posse, ac debere tantum, scribit Basil. Pontius, lib. 5. de matrim. cap. 50. nu. 5. *Ex declarationibus*, inquit, *Cardinalium, collige in iis tantum Ecclesiis debere fieri proclamationes, de quarum Parochia sunt, nam cum Concil. Tridentin. dicat, eas debere fieri à proprio Parocho, declarant Cardinales proprium Parochum esse, in cuius Parochia contrahentes habitant, tempore, quo matrimonium contrahitur.*

Est hæc opinio probabilis vt dixi, contraria tamen vtpote magis in speciem menti Concilij, ac fini consentanea, cuius causa denunciationes fiunt vt Parochia, videtur in praxi tenenda.

Quid si futuri coniuges locum subinde mutent, vt opifices vel milites?

Respondeo, matrimonium ibi publicandum esse, vbi plurimum sunt versati Sanch. 3. de matrimonio disp. 6. num. 6 nam denunciationum finis est hic præcipuus, nosse per eas, ecquid sit aliquid quod matrimonium contrahi impediat, nusquam autem id intelligitur commodius, quam vbi coniuges futuri plurimum sunt versati, obtinuit tamen consuetudo, vt contracturi, denuncientur in loco, vbi diuersantur, cum consilia agitant de matrimonio, quæ consuetudo in praxi seruari potest sine culpa.

Atenim vbi, & quando est denunciatio matrimonii facienda?

Dico quinto, *Faciendam esse in cœtu frequenti populi, vt inter missarum solemnia, aut cum habetur concio, & id non aliis diebus quam festis, iisque tribus, ac continuis, quæ continuitas, de morali est intelligēda, non physica*, nam si sic essent continui, vt se contingerent, Parochianis iusta non suppeterent temporum spatia, quibus de impedimentis inquirerent, cogitata, & cognita deferrent ad ordinarium, debent ergo hi dies aliquanto temporis interuallo, vt bidui secundum Laymanum supra, ab inuicem esse discreti, sicuti decretum fuisse in Concil. Coloniensi sub Adolpho cap. 32. & Moguntino sub Sebastiano Archiepiscopo scribit is cuius paulo ante meminimus Laymannus.

QVÆSTIO III.

An denunciationes omitti sine culpa possint, & ad quem pertineat dispensare ne fiant.

Dico primò, *De Ordinarii licentia omitti posse* ita Doctores omnes, assertioni fides est, à praxi Ecclesiæ.

Dico secundò, *Etsi iure antiquo fas non esset Episcopo concedere ne possent denunciationes fieri nisi in casu necessitatis*, vt habet Antoninus 3. parte tit. 1. de sponsalibus, id tamen ei hoc tempore extra illum per Concilium licere.

Prima pars probatur, quia cum eæ imperatæ essent à Lateranensi Concilio & Pontifice Innoc. III. cap. 3. de clandest. despons. nec in eorum legibus, Episcopus sine iusta, eaque rara causa, dispensare possit nemini ambigua esse, dubiaque esse res hæc debet.

Pars altera ostenditur hoc modo, licet ordinario per Concilium dispensare cum maritis ne seruent, quæ de trina denunciatione sunt imperata, at est Episcopus secundum Roman. Pontificem præ reliquis omnibus numerandus in Ordinariis, vt est probatum antea: ergo &c.

Dico tertiò, *Idem iure communi, permissum esse eius generali Vicario.*

Ratio est, quod vt ante ostendimus, Episcopi Vicarius, vulgo numeretur inter ordinarios, ei ergo potestas hæc negari non debet.

Excipiendus est casus, in quo Episcopus hanc sibi reseruatam facultatem vellet, nam tunc Vicarii cessaret authoritas, quia vt in Episcopi iure est, totum per se officium agere, nullius in hac re vti opera, ita & reuocare priuilegia à se concessa Vicario, reuocat autem eam sibi displicere significat, remitti maritis denonciationum consueta onera.

Non facit hæc sententia ad stomachum Basilii lib. de matrim. 5. cap. 31.

Primo, quod Congregatio Cardinalium, Vicarium, in hac causa, nomine Ordinarii habendum non credat, teste Henriq. lib 11. cap. 5. n. 5.

Secundo, quod aliter Episcopus quamlibet secus vellet, Vicarium à remittendis denuntiationibus impedire non posset, quæ enim à Concilio, eiusque voluntate licent alicui, ei ab Episcopo tolli posse quis credat? repugnante hoc vero, Vicarium negotia Diœcesis suscipere, aut animarum procurationi operam dare posse, quam est rationi, prudentiæque parum consonum? hæc est causa, cur in Vicarii iure neget esse Pontius, in denuntiando futuro connubio dispensare.

Nostra tamen sententia, vt plurium auctoritate corroboratior, ita est in praxi mitior, hanc vero defendunt, Sanch. de matrim. lib. 3. disp. 7. nu. 11. Riccius in praxi tom. 1. resolut 216. Coninck. de Sacrament. disp. 27. dub. 6. Villal. to. 1. tract. 13. difficult. 14.

Ad argumenta Pontii negandum est autheotice constare de responso Cardinalium.

Ad secundum, negaoda est eius maior, quia vt nomen, ita & rem eo nomine significatam, Vicarius, Episcopi benigna voluntate habet: erit isti ergo liberum, quoties videbitur, cum nomine Vicarii, rem eiusque potestatem reuocare,

Dico quartò, *Quod Vicario permittitur non item licere Parocho*, quia hic ante Trident. in iis denun-

ciationibus dispensare non poterat, vt pote quæ præcepta erant à Concil. Lateran. & Innoc. III. in cap.3 de clandestin. desponſ. ergo nec modo, quia Tridentinum ius antiquum non correxit, aut ei vim intulit, sed firmauit, renouauit, ac auxit.

Secundo, dispensare hac in re, non alij quam ordinario competit: at Parocho nusquam in iure data est ordinarii appellatio: ergo &c.

Causæ iustæ dispensandi in denunciationibus, sunt. Primò timor probabilis futuri ex publicatione scandali, infamiæ, subeundi dedecoris, vt si agetetur de connubio inter eos contrahendo, qui semper antea sunt habiti veri coniuges, tunc enim non sine famæ suæ, ac liberorum damno prope certo, posset eorum publicari coniugium, sicque iusta omnis causa foret Ordinario, eximendi ab hoc onere coniuges, quia Ecclesia non censetur velle obligare fideles ad custodiam legum suarum, cum tanta seueritate.

Secunda causa remittendi denonciationes est eum damnum aliquod corporis, aut animi ex publicatione metuitur, puta si coniuges habent timēdi causam ne magicis artibus reddantur steriles, aut aliter impediatur soboles, vt si tempus instaret, quo prohibentur nuptiæ, vel si matrimonium contrahēdum foret cum persona quæ parentes habet, aut tutores, suæ voluntati parum propitios, ac fauentes, à quibus haud dubie impediri potent, si id eo tetti fiant, in Ecclesia per Parochum, tunc ei concedi potest, ne publicetur.

Huic timori addendus & alius, nempe si iusta est timendi causa coniugibus, ne eorum connubio è superiori loco vulgato, habeantur lodibrio, puta quia sunt senes, quia genere, & opibus dispares, vt si diues pauperem, nobilis ignobilem, sibi in coniugem destinaret, Ant. 3. parte 10. cap.16. Sylu. verbo matrimonium 6. qu.7. dicto 2. Sotus in 4. dist. 28.q.1.art.2.

Vniuersè iusta causa non publicandi matrimonij, censeri debet, quæ arbitrio prudentis est talis, vt si res moram non patitur, si Episcopus adiri non potest, si Principes viri, Legato interprete matrimonium parant, nam est eius in hoc procurando opere, labor, industriaque futuri matrimonij sufficiens & idonea in plebe euulgatio, Sylu. verbo matrim.6.q.7.

Notat tamen Piasecius in praxi Episcop. parte 2. cap.4. nu.5. & cum eo, Genuensis in praxi Curiæ Neapolit. cap. 16. num. 4. in his & similibus casibus, consultum esse, quæstionem prius instituere de futuris sponsis, ac rescire ab iis, quibus sunt noti: Ecquid inter eos legibus Ecclesiæ constare matrimonium possit, ac si interrogati respondeant, nihil esse quod ei officiat, tum Episcopo fas esse, eis concedere, vt illud aiunt omissis, publicationibus, inter se fide quam optima contrahant.

Adnotauit insuper Layman. tract. 10. parte 2. cap.4. cum non est ad Episcopum facilis aditus, & est periculum in mora, Parochum denunciationes omittere posse, & debere, aut saltem vnam adhibere pro trina, eaque facta eos coniungere, cuius opinionis comites habet & socios Henriquez lib. 11. cap.6. Rodriguez cap. 217. conclus. 1. Sanch. lib.3, disp. 10. quia etsi ad ius Parochi non pertineat dispensare, nisi ex delegatione Episcopi, eum tamen nemo iuste arguat imprudentiæ, aut culpæ, si cum res temporaque exigunt, & est necesse, significat sponsis, legem de euulgando matrimonio, per Episcopi licentiam cessare, quod enim ei licet sub finem vitæ, nempe cum vir morti vicinus, petit

A coniungi concubinæ, quæ est existimata à tota vicinia, eius vxor, hoc eidem negari non debet, alio quouis tempore, vbi par est necessitas denunciationibus prætermissis, coniungendi virum & fœminam, non expectato responso ex vrbe, aut dispensatione absentis Episcopi.

At enim tenetur ne qui impedimenti alicuius inter sponsos est conscius, deferre illud Parocho, & quomodo?

Tenetur: & quidem sub mortali. Primo, quia id præcipitur fidelibus ab Ecclesia sub excommunicatione.

Secundo, quia est huius rei omissio, certo modo indirecta incommodorum omnium volitio, quæ sponsos, cum impedimento in quo contrahunt, in-

B currere est necesse, quæ incommoda sæpe sunt perpetua, nec tollenda temporis spatio fere vllo, quamuis diuturno.

Sunt tamen casus aliqui in quibus ea delatio non videtur necessaria.

Primus est cum sponsi impedimentum suum ignorant sine culpa, & inuincibiliter, Nauar. cap. 22. Enchirid. nu. 83. & tale impedimentum est adeo occultum, vt sit probabile nunquam venturum ad notitiam contrahentium, nisi ipsis indicetur.

Secundus est, cum impedimentum sponsis obesset si nossent, vt si patere Ecclesiæ v.c. animum non inducerent, cap. quia de consanguinit.

Tertius, cum deferenti fides non adhiberetur,

C nempe quia hic non est de iis quibus est permissa delatio, aut si est ea morum innocentia, cui labes nulla adhæreat, cognita tamen & delata probare nequit Sylu. verbo matrimonium 6.q.9.

Quinque porro sunt hominum genera, quibus prohibetur delatio impedimentorum, quæ norunt esse inter coniuges.

Primum est iurare nolentium, vera esse quæ nunciant, nec sponsorum, odio se hoc munus suscipere, sed sincere.

Secundo, non admittitur extraneus ad accusationem, præsentibus consanguineis, de impedimento testari volentibus, 35. qo. 6. can. 1. nisi extraneus per istos impedimentum probare vellet, ex Diu. Thom. in 4. dist. 41. art. 5. ad 4.

D Tertio excludendi sunt à denunciatorum classe absentes, qui matrimonium non nisi per litteras accusare possunt, aut volunt, Clemens tertius in decretali à nobis 2. de his qui matrimonium accusare possunt.

Quarto, qui id non faciunt nisi lucri causa. Idem cap. 5 eiusdem tituli.

Vltimo, reiiciuntur qui non accusarunt antequam matrimonium fieret, nempe post eius promulgationem factam, in Parœcia, nisi probare possunt sibi tum primum fuisse impedimētum cognitum, aut se antea legitime impeditos fuisse: ex-

E tra qui matrimonium accusare possunt cap. final. *Cum enim rationabiliter præsumitur, quod denunciationem publice factam non ignorauit, exsistens in Diœcesi, tanquam suspectus procul dubio est repellendus.*

Sufficere hæc quidam possint ad necessariam earum intelligentiam, quæ ad hunc locum pertinent, ne cui, tamen officio defuisse videar, pauca quædam, quæ ad præsentem materiam faciunt, subiiciam more meo explicanda breuiter, & primo

Quæritur primò, *An impedimentum, quod probari nequit quia est occultum vi denunciationum manifestari debeat.*

Manifestandum aiunt Sanchez lib. 3. disp. 13.

num. 2. Fagundez præcepto 2. lib. 6. cap. 5.

Ad eos concedo, qui secus quam præcedentes autumant, hi sunt Basil. Pontius de matr. lib. 5. cap. 34. nom. 5. Maior in 4. dist. 22. qu. 2. art. 3. quæ me in hanc mentem cum illis inducit, ratio est vnica. Nempe quod Ecclesiæ quidpiam imperanti, non necessario sit parendum, cum id esse sine periculo, ac damno obseqoentis non potest, at denunciantibus quod probara nequeant, causa est, iusta timendi ne calumniatores audiant, ac infames. Deinde quid contra reum testis vnus potest? quid probare vnus quispiam de vulgo sine re, sine nomine? quare Deuteron. 19. prohibetur ne stet testis vnus contra aliquem, *quidquid illud peccati & facinoris fuerit, sed in ore duorum aut trium testium, stabit omne verbum.*

Obiicies, at est vnico tantum teste contentus Pontifex, in causa matrimonii, vt habetur cap. præterea 12. de sponsalibus.

Respondendum, ita quidem dici ab aduersæ opinionis authoribus, sed non probari. Sanè in tota serie, contextuq; citatæ decretalis, de ea re ne verbum quidem Alexander, qui eius est author, inseruit: verum est quidē in titulo capitis id haberi, sed negamus ei fidem dandam esse, nisi ad testimonium vocemque denunciantis, accedant & alia faciendæ fidei adminicula.

Quæritur 2. *An denunciationes extra Ecclesiam fieri possint.*

Negat Pontius lib. de matrim. 5. cap. 30. Affirmant Layman. supra cap. 4. num 10: Villal. to. 1. tract. 13. disput. 24. num. 5. eorumque sententiæ subscribo lubens, quod extra Ecclesiam, multitudo populi tanta, ac vero etiam aliquāto maior coire possit, quam in ea, à qua ad ceteros rumorem futuri matrimonij manara quid vetat?

Quæritur 3. *An denunciationes in die festo fieri necessario debeant.*

Faciendas esse quidam asserunt vt sint ratæ, ac validæ, quod aliis non probatur nec sine causa. Quorsum enim de futuris nuptiis, admonetur è superiori loco populus, nisi vt Ecclesia de impedimentis, si quæ forte sunt, sponsam inter & eius virum, reddatur certior? at de matrimonio inter hunc, & illam futuro, tam profesto die populus doceri potest quam sacro, quemadmodum & instrui Ecclesia, de causis quæ obstant inter eos fieri coniugium, ergo vt die festo, ita & profesto denunciationes connubiales fiari cum effectu poterunt: ita Villalobos loco proxime citato, Diana tract. 4. de Sacram. resol. 236.

Quæritur 4. *An absque speciali delegatione Episcopi, possit eius Vicarius foraneus ex causa dispensare ne fiant promulgationes vna, aut triplex in Ecclesia.*

Respondendum, Vicarios qui & Officiales dicuntur, amplius nihil posse circa matrimonia, ac dispensationes ne denuncientur quam quod eis licet per Episcopos, quorum sunt Officiales, quia non sunt ordinarij sed delegati tantum. Hostiensis in cap. Romana de appellat. in 6. Piasecius 2. parte prax. cap. 4. proindeque non se eorum potestas effert amplius, longiusque, quam quantum eam progredi vult Episcopus, vt est in cap. licet de officio Vicarij in 6.

Quæritur 5. *An denunciationis vnius omissio sit mortalis.*

Negat Sanch. lib. 3. disp. 5. num. 8. Affirmat Pontius lib. 3. cap. 5. num. 3. Coninch. de Sacrament. disp. 27. dub. 5. num. 51.

Rem eiusmodi esse existimo, quam prætermit-

A tere sit peccatum graue, primo quia est contra præceptum, quod vix violari potest, nisi quoque virtus violetur ac charitas, fac enim subesse aliquid inter virum & fœminam, quod eos, Ecclesiæ lege inter se coniungi non sinat, eiusque impedimenti conscios, dedita opera, expectasse donec tertio matrimonium promulgaretur à Parocho, si hic inconsulto Episcopo, ac auctoritate ipse sua, tertiam hanc denunciationem prætermittat, de impedimento nihil ipse, ac coniuges intelligent, & ita contrahent non sine periculo peccandi, contra decreta Pontificum, & Ecclesiæ, quæ id fieri prohibent.

Ad hanc rationem adiungenda est alia, nempe quod non nisi peccatis, quæ maiora sunt vulgari-
B bus, pœna debeatur, eaque grauis, at omnium opinione, non leui censura est dignus, qui ad arbitrium, de numero denuntiationum, vnam præterit, qua non raro, coniugum salus & honor continetur, peccat ergo non vulgariter, qui sine Episcopi aut ordinarij facultate, tres denunciationes non adhibet, sed vnam duntaxat, aut duas.

Contraria tamen sententia pro qua cum patre Sanchez scripsere Barbosa de potestate Episcopi par. 2. alleg. 32. Gutierrez de matrim. cap. 57. nu. 1. Villal. to. 1. tract. 13. diffic. 24. est in conscientia probabilis & tuta.

Quæritur 6. *An si contrahentes ad diuersas Diœceses pertineāt, censeatur alter coniugum dispensatus, ne in sua Parœcia fiant proclamationes Bannorum, hoc
C ipso, quod cum altero proprius eius Episcopus dispensauerit.*

Nequaquam, quia dispensatio est actio iurisdictionis, at Episcopo qui proprius est viri, v.c. non subest fœmina ei iungenda per matrimonium: ergo cum ea dispensare nequit, ne quod Pontificum sanctiones imperant, promulgetur eius coniugium, in frequenti populi cœtu.

Secundo, non sunt vir & fœmina ante facta matrimonij fœdera, quidpiam vnum morale, cum à sponsalibus voluntate mutua resilire possint, ac transire ad alia vota: ergo quod vni sponsorum conceditur à suo Episcopo, ob connexionem eorum, non censetur permissum alteri.

Quæritur 7. *An denunciationes quæ statuto Eccle-
D siæ, matrimonio præmitti ternæ debent, in tribus diebus festiuis continuis, Pentecostes, & Paschatis fieri valeant.*

Non posse, persuadet mihi hæc ratio, quod consciis impedimentorum, quæ coniugio officiunt, tantum indulgendum sit temporis, quantum est necesse, vt de iis doceri Episcopus aut eius Vicarius valeat, at cum dies inter denunciationes nulla interiacet, spatium habera illi tantum nequeunt, quanto ad eam rem est opus, ergo &c.

Quid si interpolatè fierent? hoc est interiecta Dominica vna inter duas alias, in quibus proclamationes sunt factæ: quæ tamen Dominica sit à proclamatione vacua?

E Henriquez culpæ id arguit lethiferæ in Parocho, lib. 11. cap. 7. nu. 5. Glossa littera C. Mitius alij loquuntur, & ad fidem accommodatius, cum eum peccati venialis damnant, à mortali liberant, vt Coninch. de Sacrament. disp. 27. dubio 5. n. 44. horum opinioni accedo, priori, vt habenti seueritatis plus æquo, acquiescendum non existimo.

QVÆSTIO

QVÆSTIO IV.

Quæ sint pœnæ clandestinè contrahentium.

PRima Assertio, *Qui à matrimonio proprie clandestino liberi nascuntur sunt illegitimi*, habetur expresse cap. 4. inhibitio de clandest. despons. & probatur.

Non alij habendi sunt in legitimis, quam qui orti sunt ex copula legitima, si illos excipias qui orti sunt ex fornicaria, parentibus tamen eo adhuc tempore solutis, nam eo ipso quod postea iunguntur matrimonio, eorum proles legitimantur, cap. autem qui filij sunt legitimi, sed clandestina matrimonia non sunt legitima, sed stupra, & contubernia fornicaria, 30. quæst 1. can. 5.

Secunda Assertio, *Non excusat in hoc negotio bona fides coniugum arbitrantium huiusmodi matrimonia sibi esse licita*, quia cum bona fide, stare non potest ignorantie improbabilis, seu vitiosa legis, quæ actum prohibet, at talis est ignorantia legis Ecclesiasticæ, prohibentis contrahere clandestine, in locis, vbi Concilium est receptum, quia nemo est eorum qui die Dominico sacris intersunt officijs, cui non sit cognitum, præmittendas esse denunciationes: vnam, aut plures matrimonio, quod si non fit, id suæ in nō audiendo sacro negligentiæ imputet, in qua indirectè est volita ignoratio dictæ legis, clandestina connubia prohibentis.

Tertia Assertio, *Si matrimonium est nullum ex impedimento consanguinitatis aut alio simili, quod non est detectum propter omissas denunciationes, filij similiter, sunt illegitimi, etsi sint nati ex matrimonio putato valido.*

Est hæc assertio ex sacris constitutionibus certa nam in decretali tertia Innocentij de clandest. desponsat. parag. si quis vero est his verbis: *Si quis verò huiusmodi clandestina, vel interdicta coniugia inire præsumpserit, in gradu prohibito etiam ignoranter, soboles de tali coniunctione suscepta, prorsus illegitima censeatur, de parentum ignorantia, nullâ habitura subsidium.*

Nec deest à nobis ratio, nam cum quis rei illicitæ dat operam, eius error nihil operatur, nec excusat, sed inspicitur contra eum veritas lege eum qui nocentem digest. de iniurijs paragr. si iniuria. At celebrare matrimonium omissis denunciationibus est malum vt pote contra præceptum Ecclesiæ: ergo &c.

Secundo bona fides in eum non cadit, qui omittit requisita ad assequendam veritatem, vt studium & diligentiam, iuxta Glossam capitis innotuit 20. de elect. verbo ignorantia, at est trine denunciatio talis, quæ tamen scienter omittitur, vt in hypothesi ponitur: ergo &c.

Quarta Assertio, *Sacerdos quilibet, siue regularis siue secularis, qui sine licentia proprij Parochi aut ordinarij, matrimonio clandestino interest, tandiu suspensus est, ipso iure ab officio, & beneficio, quandiu placet Ordinario Parochi ad quem pertinebat benedicere coniuges, & eis adesse contrahentibus*, Trid. sess. 24. cap. 1. in quo differt ius antiquum à nouo, nam illo idest antiquo, suspensio ab officio, ferenda tantum erat vt dicitur in cap. final. de clandestina desponsat. *Sane si Parochialis Sacerdos tales coniunctiones prohibere contempserit, aut quilibet etiam regularis qui eis præsumpserit interesse, ab officio per triennium suspendatur*, et iure nouo Concilij, dicta suspensio

A non habet alios limites durationis suæ, quam voluntatem Episcopi.

Quinta Assertio, *Matrimonium improprie clandestinum ex sola omissione denunciationum, si aliunde non est nullum, non infert pœnam illegimitatis in prole*, est Ledesmæ qu. 45. de matrim. art. 5. §. est tamen dubium quia lex pœnalis non debet extendi extra suum casum, proprie sumptum, sed matrimonium non præmissis denunciationibus factum, clandestinum non est extra Galliam: ergo nec illatiuum pœnarum, quæ proprie clandestina sequuntur connubia.

Contraria tamen sententia est Sanchez lib. 3. disp 42. num. 6. Regin. tom. 2. lib. 31. cap. 29. nu. 222. quæ etsi sit forte in loco externo probabilis, est tamen pro interno falsa, cum constet nullam excommunicationem, aut censuram, iure communi impositam esse contrahentibus, sine matrimonij promulgationibus: quod & Soto testatur in 4. dist. 28. q. 1. art. 2.

Sexta Assertio, *Liberi suscepti in clandestino matrimonio, legitimantur, cum incipit esse validum*, quia pœnę non sunt extendendæ, extra eum casum, cuius causa sunt impositæ, cum sint in materia odiosa, & graui cap. is qui de sentent. excommunic. at non habetur textus vllus, in quo dicatur, manere C pueros illegitimos, si matrimonium quod clandestinum fuit, reualidetur: ergo &c.

QVÆSTIO VLTIMA.

An teneatur pater dotare filiam sine suo consensu nubentem,

OCcasio dubitandi petitur ex ordinationibus Henrici II. promulgatis in Gallia anno 1556. & Henrici III. supra art. 41. quibus significatur, ad matrimonium, parentum consensum exigi, D quem si non dederint, censeatur nullum.

Eiusmodi legibus, vim ac pondus aducere conātur, aliqui à canonicis Extat enim Hormisdæ Papæ decretum apud Iuonem, quo nuptias occulte factas, hoc est non consultis antę parentibus, pro non legitimis habendas tradit, & Papa Euaristus, inquit idem suo epist. 16. *Contubernia, non coniugia dicit esse illarum mulierum, quæ non sunt à parentibus traditæ, & legibus dotatæ, & à Sacerdotibus solemniter benedictæ*, nec enim (vt legitur) *coniugium est, nisi ab his qui super ipsam fœminam dominationem videntur habere, vxor petatur, & à propinquioribus parentibus sponsetur, & suo tempore Sacerdotaliter vt mos est, cum precibus & orationibus à Sacerdote be-E nedicatur, & paranymphis vt consuetudo est, custodiatur*, hinc enim inferunt, non peccare modo liberos cum parentibus inscijs matrimonium contrahunt, sed in eo quoque operam ludere, nec aliquid quod firmum sit ac stabile facere. Adduntque ante citatæ Regum leges, liberum esse parentibus, filios absque suo consensu contrahentes, afficere his pœnis.

Prima est, vt possint exhæredari Bouchellus in summa verbo matrimonium.

Secunda, vt contra hanc pœnam audiri in Senatu nequeant, ad eum enim cum anno 1615. appellasset Michael de Villers, origine Carnotensis causa excidit, pœnaque in eum à Patre statuta exhæredationis, quod se inconsulto, vxorem duxisset, vt rite & secundum leges posita, est eius authori-

rate confirmata, A

Tertia, vt quæ illis obuenire possunt commoda, lege patriæ, his omnibus ratione matrimonij sic contra voluntatem patentum, aut sine eorum consensu initi, cadant, quibus,

Quarta est, addita ab Henrico III. art. 42. & 43. capitalis in maritum animaduersio, si filiam minorem 25. annis volentem licet & assentientem, parentibus insciis, aut non rogatis, duxerit. In fœminam autem, pœna similiter capitis est decreta, si maritum minorem triginta, blanditiis, aut aliter deceptum, ad amorem sui coniugalem illexisset, aut certe exilij.

Verba legis sunt eiusmodi. *Voulons que ceux qui se trouuerons auoir suborné fils, ou fille mineure de* B *25. ans, soubs pretexte de mariage, ou autre couleur, sans le gré, sceu, vouloir, & consentement exprés des peres, meres, & intimés, soient punis de mort, sans esperance de pardon.* Ita anno 1602. authoritate Curiæ Hieronymos de la Planche qui com Bartholomæa de Flé inscio parente contraxerat, iussus est capite nudo, flexo vtroque genu, ab eo veniam admissi criminis petéte, estqoe eius coniugium, prædicta de Flé valere iussa: declaratum inane ac nullom: *Et faisant droict la Cour sur ledit proces, & instance de rapt, a declaré & declare ledit pretendu mariage d'entre lesdits Hierosme de la Planche, & ladite Flé nul, & non valablement contracté, ordonne que ledit de la Planche fils, declarera en la Chambre,* C *estant teste nue & à genoux en la presence de sondit Pere, qu'il a comme mal aduisé, & au desceu de sondit Pere, contracté & executé ledit mariage, & pour la faute commise par ladite Flé: la bannie de la ville, Preuosté, & Vicomté de Paris pour neuf ans*, Ioan. Chenout. q. 13.

Quæ leges an eandem peræque vim vbique exerceant, iam est videndum.

Prima sententia est filios contra iustam parentum voluntatem matrimonia coeuntes, ab iisdem exhæredari posse, ita Iurisconsulti huius temporis Romani omnes.

Secunda opposita sequentibus assertionibus explicanda. D

Prima Assertio, *Iure Cæsareo liberos suos parentes, ob matrimonium iis non consultis celebratum hæreditate priuare nequeunt.*

Ratio est, quod non sint plectendi tanta pœna, per hanc legem, nisi meriti, at quoties liberi insciis parentibus, ac vero etiam repugnantibus contrahunt, non peccant in legem Cæsaream, sed tùm tantummodo, cum vir triginta annis minor, filia 25. parentibus eos collocare, ac dotem secundum vires suæ substantię tradare volentibus, non obtemperant, sed impuros suos amores honestis præferunt coniugiis: ergo non omnis contra voluntatem parentum matrimonialis coniunctio, causa iis iusta esse potest suos exhæredandi liberos, sed tantum cum filia luxuriose viuit, aut oblatum sibi à E parente maritom arroganter ac superbe respuit.

Secunda Assertio, *Liberos suos in Gallia exhæredare parentes possunt, cum eos super futuro matrimonii fœdere ad consilium non adhibent*, praxis ipsa regni, recepta in omnibus fere eius tribunalibus indicat.

Secuodo, iusta in reos pœna animaduertere, magistratui licitum est aut Principi, at liberi sine parentum consensu, mutuam sibi dantes matrimonij fidem, rei sunt violatæ reuerentiæ eis debitæ: ergo de ea sic violata, pœnæ iustæ possunt repeti: ergo & exhæredari liberi, cum priuati opibus, fortunis exui, sperata hæreditate spoliati, non sit homini bonorum auido, pœna non modica.

Tertio potest superior, noui supplicii metu continere homines in officio, punire peccantes non verbis modo, sed & factis in viam errantes reducere, sed exhæredatio pœna est, & cum de matrimonio agitur ad consilium patrem & matrem non adhibere, culpa est, vt dictum est antea: ergo eiusmodi quæ exhæredatione puniri iuste possit.

Quarto, principum est ita inuigilare Reipublicæ vt odii, litiumque materiam omnem tollant turbis viam obstruaot, paci familiarum ac quieti studeant, faciunt id vero Christianissimi Reges, cum potestatem læsis parentibus esse volunt, puniendæ factæ sibi à liberis suis iniuriæ, celebratione matrimonij sine suo consensu: hanc ergo hæreditate expectata si plectant, conscientiæ iura non valuerant.

Tertia Assertio, *Probabilius est quicquid dicant ea de re Itali, Francicam*, hanc legem, noo corrigi à canonica. Quia ius nullum est Pontifici, contractibus ciuicis legem ponere, quæ à non suis subditis seruari debeat, nisi in quantum est id necessarium ad finem ei propositum, salutis scilicet animarum, sed matrimonium ita Sacramentum est, vt etiam sit contractus, & liberos nō admitti ad hæreditatem, cum non paruere parentibus, aut ad eos non retulere de coniugio quod destinabāt animo, tes nō est eiusmodi, quæ viam ad beatorū immortalitatem præcludat, non est ergo per Pontificem, correcta lex Regia Franciæ, de liberis in pœnam non petiti patrii ad matrimonium consensus, hæreditate exclodendis. Minor probatur ideo ad salutem videri potest esse necesse dari hæreditatem liberis, quod eius priuatio aduersetur libertati matrimonij, ab eoque deterreat at neutrum est verum, non primum quia vt Sanchez disputat, pœna quæ est in lucro non acquirendo, officere libertati matrimonij. non est solita, sed ea duntaxat quæ reale damnum infert, at exhæredatio proprie non est damni illatio, sed lucri futuri, ac certi priuatio.

D Nec secundum, quia filio tum demum omnis est honesta ratio sumendæ sibi coniugis, cum pater, consilia eius omnia de matrimonio contrahendo improbat, petitamque eius ineundi facultatem recusat.

Quarta Assertio, *Tenetur tamen pater etiam in Gallia*, tam filium quam filiam, qui se inscio, ac sæpe etiam reclamante assumere sibi coniuges sunt ausi, eos alere si sunt pauperes, ita Ema. to. 1. summæ lib. 14. num. 4. quia patri incumbit ex officio, sufficere liberis ad vitam necessaria, qua obligatione, cum sit pietatis aduersus illos, liberari eorundem culpa, mihi non est verisimile.

Secundo etsi peccent liberi cum insciis parentibus consilia de matrimonio capiunt, factum tamen E ab iis est validum: ergo non puniendum earum priuatione rerum, quæ illis sunt ad vitam necessariæ. Peccare quidem liberos contrahendo sine parentum voluntate ac consensu, certum est, quia vt hi illos ætate, ita & prudentia superant, sunt ergo in re qua maioris momenti esse nulla potast adhibendi ad consilium, *Nec virginalis pudoris est, maritum sibi eligere* (inquit) Ambros. lib. 1. de Abra. cap. 9. quem Gratian. refert. 32. qu. 2. can. honorantur.

Secundo parentum est, vt familiam, ita & filios regere, regunt autem maxime, cum eis coniuges destinant, faciunt ergo contra ios parentum liberi,

cum sibi vxores quærunt, sine eorum assensu ac consilio.

Valere autem vt ante est dictum factumà filiis sine parentum consensu coniugium habent, Lud. de Beia, tom. 1. cas. 18. Soacius de sponsalibus part. 2. requisito 2. contra scriptores quosdam Gallos, qui cum viderent consensum parentum, vt diximus antea ab Henrico II. lege publicata anno 1556. ab Henrico item III. alia promulgata anno 1585. ad valorem matrimonij filiorum exigi, censuere cum hic deficit, matrimonium quoque deficere, eique vim nullam esse.

Sed nostram assertionem probant Romani Pontifices, ratioque ipsa: In primis 27. causa 2. can. sufficiat: *sufficiat*, inquit Nicolaus ad consulta Bulgarorum c. 3. *secundum leges, solus eorum consensus de quorum coniunctionibus agitur.* Lucius autem eius nominis III. in tit. de raptoribus cap. cum causa 6. ait raptotem dici non posse, *qui habuit mulieris assensum, & postea prius eam desponsauit, quam cognouit, licet parentes reclamarent*, his testimoniis addenda ratio.

Prima, quod in his quæ sunt naturalia, homo hominis potestati, non sit obnoxius, cum in his pari omnes vtantur iure, pari omnes fruantur libertate, Deoque soli pareant, sed matrimonium est de his, quæ ad naturam pertinent, in qua tam liber est filios, quam pater, cum seipso postea futurus sit genitor: igitur non tenentur liberi parentibus obedire in contrahendo matrimonio.

Secunda potest filius non modo inscio, sed etiam reclamante patre, Deo se, per votum solemne religionis dedere, consecrare, addicere: ergo & dare fœminæ per coniugium.

Probatur consequentia respectu obedientiæ patri debitæ, plus est vouere Deo religionem, quam vxorem ducere, cum religio magis à potestate parentis, eiusq; obsequio subducat filium, quam matrimonium, sed potest primum sine patris consensu. Ergo & secundum.

Minor Probatur in his quæ sunt proprij iuris, & quibus vnus alteri non subest, obligare se quilibet potest independenter ab alio, sed filius in electione status, sui est iuris, nam vbi attigit annum 14. in his quæ ad propriam personam spectant, non pendet ab alio, se ergo potest tunc pro libito obligare Deo in Religione: ergo & eodem iure patre, irrequisito, astringere se fœminæ in matrimonio: vt fecere Tobias iunior & Esau, quod cuique etiã permissum esse, habetur in Trid. sess. 24. cap. 1.

Et vero si parentum consensus esset necessarius, sequeretur, eos filiis coniuges dare posse sibi parum gratas & sæpe etiam exosas, ac graues, quæ eis sui odium imprimerent verius qoam amorem, nec à fœdis eos amoribus abstraherent, aut fornicandi periculo, cum ad eam accessus non sit facilis, quæ non diligitur.

Quinta Assertio, *Probabile est, non modo iure canonico, sed nec ciuili consensum patris ad matrimonii validitatem esse necessarium*: ita Soacios par. 2. de sponsalibus Guibertus Costanus in suis memorialibus.

Probatur, si naturalis ratio, patris consensum in nuptiis exposceret, nulla esset, inter filium in potestate patris ad huc positom, & emancipatum differentia, sed dispositum in vno, valeret quoque in alio, cum lex naturalis motationem nesciat, & ideo iure ciuili abrogari nequit, aut tolli, nec proinde emancipatione, id autem asserere, quid est aliud quam rationi experientiæque vim facere?

A Ad argumentum allatum initio, dicendum est primo, leges ciuiles, quæ sunt Canonicis contrariæ, seruandas non esse.

Secundo, eas contrario vsu Galliæ, abrogatas esse, imo nec videri, receptas vnquam fuisse.

Tertio, cum laudabile sit ac honestum, Reipublicæ autem maxime fructuosom filios, filiasque de nuptiis contrahendis sine parentum consensu consilia non capere, Reges optimos, illa sua lege hoc duntaxat voluisse, vt matrimonium parentibus insciis contractum, ratum non esset quoad impunitatem.

Ad authoritatem ex Euaristi testimonio petitam.

B Respondendum est primo, non videri eius epistolam decretalem authenticam, argumento est, quod initio dictæ decretalis affirmet ab Apostolis, eorumque successoribus, traditum esse, tum demum connubij iura, pactaque valere, cum parentes, eius non modo auctores, sed & contracti probatores extitere, quod tamen præter eum nemo vnquam dixit, nec dicturus videtur.

Secundo, etsi foret hæc Euaristi epistola huiusmodi, cui fides habenda esset, eam tamen tanti non videri prudentibus, vt seculorum omnium, quæ sunt consequuta, Ecclesiæque vniuersæ, iudicio præponderare debeat.

Esse hoc verò peccatum liberorum, cum inconsultis parentibus, matrimonia contrahunt, mortale: (C) affirmant Nauarr. & alij, causa est quod in re graui, eorum detrectare imperia, grauis sit culpa, at est electio coniugis, res eiusmodi, qua nulla videtur dari posse ad tranquillitatem animæ vtilior, nulla sedandis odiis, componendisque familiis cum fit prudenter, ac cum ratione aptior. Maxime vero tenentur liberi, parentibus matrimonium cum certa aliqua imperantibus obsequi, quando agitur in eo pax familiæ, aut necessarium creditur ad sedanda iurgia, rixas ac dissensiones subortas inter familias, quam sententiam subscribunt Couar 2. par. cap. 3. num. 6. Sotus distinct. 29. qu. 1. art. 4. mihique in praxi videtur sequeoda, nisi filio, iusta (D) aliqoa causa esset, non obtemperaodi parentum imperio, de cuius æquitate iudicare non est cuiuslibet, sed viri prudentis.

His de liberorum in parentes officio, ac culpa, cum eos super futuro suo coniugio non consuluot, præsuppositis, probatur ea propositio, quæ fuit prioris argomenti consequentia, nempe puniendum non videri, priuatione rerum, sine quibus, non nisi ægre, vitam ac spiritum trahere liberi possunt. Parentes consulere pietatis lege liberis debent iisque prouidere de commeatu, annonaque ad communem vitam necessaria, at obligationem hanc nexomque, nulla filiorum delere culpa potest, qoamlibet enim sit fœda, quamuis importuna, & (E) officio contraria, nomen in iis tamen, sensumque patris non obliterat: ergo nec debitum eiusdem erga illos, ab eo ergo ali debebunt, si in has rei familiaris redacti sint angustias vt patris liberalitas, curaque illis sit retinendæ vitæ necessaria.

DE IMPEDIMENTIS

Matrimonij non dirimentibus, seu de iis quæ in eo requiruntur negatiue, præcepti necessitate, & nihil amplius.

IMPEDIMENTA minora, sunt ea quæ matrimonium contrahi vetant, contractum tamen non irritant, seu quæ illud illicitum, non tamen nullum efficiunt, sunt hæc autem numero sedecim, comprehensa memoriæ causa his versibus.

Votum interdictum, raptus, sponsalia, cædes
Consortisue tori, Presbyterique sacri
Incestus, fædusque, sacra cum virgine, vinclum,
Edocuisse fidem, pœnituisse palam.

Primum locum tenet, votum simplex castitatis, vel religionis amplectendæ, aut matrimonij non ineundi, Nauar. cap. 22. num. 73. Caiet. tom. 2, Opusc. tract. 11 qu. 1. cum enim qui tali nexus voto, fœminæ se per matrimonium copulat, peccare est certum, *cum votum simplex non minus obliget, quam solemne*, cap rursus 6. qui Clerici vel vouentes, cum quo tamen contrahere velle matrimonium, malum est: ergo & cum voto simplici. Quod à solemni, in hoc tantum est distinctum auctore Cœlest. III. in cap. rursus citato, quod *matrimonium impediat quidem contrahendum, non tamen dirimat contractum*, quod etiam habet decretalis prima de voto in 6. & canones ferme omnes causæ 27. q. prima.

Neque modo quis peccat, cum post emissum votū simplex continentiæ, sibi coniugem sociat, sed etiam, cum defunctæ aliam subrogat, est tamen inter hanc, & illum, factum connubium, si non licitum, validum tamen, cap. rursus 6. qui Clerici vel vouentes, & cap. 3. eiusd. tit. cui initium meminimus, ibi enim interrogatus Alexand. Papa tertius, ecquid religiosa instituta capessere, se abiudicatis mundi curis, cogendus is esset castè viuere, qui se religioni deuouerat, habituque suscepto, professionem fecerat, respondit in hanc sententiam, *Si nec habitum suscepit, nec professionem, sed votum solummodo fecit, & se ad religionem transiturum promisit, licet postea matrimonium contraxerit, cogendum non videri, ad religionem transire, & matrimoniale vinculum rescindere.*

An autem peccatum æternis puniendum ignibus admittat, qui cum voto non nubendi, aut seruandæ castitatis, vxorem sibi sociat, sine voluntate tamen eius cognoscendæ, sed religionis primo quoque tempore ineundæ, dubitationem habet, quæ auctores incertos tenet ac ancipites.

Culpam talem in contrahentibus agnoscunt, Sylu. verbo matrimonium 7. qu. 5. Sotus dist 38. qu. 2 art. 1. Rosella apud Nauar. cap. 22. nu. 73. eo quod naturæ voti, eiusque essentiæ, oppositum est coniugium, fitque vt ait Nauar. cap. 16. num. 30. coniugi, quæ fidem suam viro obligat, iniuria, nam quis ita se decipi, quis in fraudem impelli æquo ferat animo? quis innocentiæ suæ, patientiæque illudi specie matrimonij, quod propediem, religiosæ vitæ professione, futurum est nullum, non credat?

A Nihilominus, hi mihi opinari videntur prudentius, qui ab eo contractu, culpam omnem remouent, vt Gabr. & Scotus in 4. dist. 38. tuenturque se his rationibus.

Prima, quod in operando ius sequi, culpa sit nulla, at est iure cuique licitum, iugare se fœminæ, per matrimonium, eoque non consummato, nuntium remittere sæculo, vt postmodum ex forma Ecclesiæ, religionis se nexibus, votisque sancto deuinciat in aliquo cœnobio, cap. ex publico de conuers Coniugat.

Deinde non est connubium, per se voto castitatis oppositum, sed eius consummatio, in actu, aut intentione, vt patet in B. Virgine quæ voti sui iactura nulla, B. Iosepho est desponsa, eo quod in ea intentio nulla talis erat. Nec vlla fœminæ infertur iniuria, per ingressum in Religionem, quia viro alteri nubere potest. Quid? quod consummandi matrimonij, neutri coniugum cum contrahunt, necessitatem iniectam sibi velint! cum nec matrimonium id expresse dicat, nec aliter ab his fiat, quam cum sub intellecta hac conditione, nisi religiose vixero, nisi me manumissis amicis, ac opibus, diuino cultui in Religione totum addixero.

Interdictum est, cum Episcopus, Parochus, aut iudex Ecclesiasticus, viro & fœminæ prohibent, ne contrahant, dum de impedimento certo constiterit, quod inter eos verè aut falsò intercedere fama narrat, & de hoc impedimento est integer titulus in decret. lib. de matrimonio contracto contra interdictum Ecclesiæ: & quanquam ei morem non gerere, malum sit ac turpe, quod obsequi superiori iusta imperanti oporteat, constat tamen matrimonium, si impedimentum de maioribus nullum subest cap 1. & 2. de matrim. contracto contra interdictum, in eorum enim canonum postremo, qui est Alexand. III. hæc leguntur: *Mandamus quatenus si nihil constiterit quod impediat, præter consensum de futuro, qui inter præfatos R. & M. asseritur præcessisse, secunda matrimonia, inuiolabiliter obseruanda sublato appellationis obstaculo iudicetis. Licet enim contra interdictum Ecclesiæ, ad secunda vota transire non debuerit, non est tamen conueniens, vt ob id solum coniugij Sacramentum dissoluatur, alia tamen pœnitentia eis debebit imponi, quia contra prohibitionem Ecclesiæ hoc fecerunt.*

Peccatur item contra præceptum Ecclesiæ, quando non seruatur tempus contrahendi, præstitutum ab Ecclesia, sed celebratur in feriis, quibus cuique matrimonium facere eius lege interdicitur, his vero feriis initium olim erat ab Aduentu & terminabantur Epiphania, renouandæ postea in septuagesima, & duraturæ vsque ad Octauam Paschæ inclusiue: item in primo die Rogationum, nec finiendæ ante octauam Pentecostes ca. Capellanus do feriis, & 34. qu. 4. can. cum oportet. Modo tamen feriata nulla sunt tempora, iure nouo Trid. Concil. quam quæ continentur Aduentu, vsque ad Epiphaniam, & Quadragesima vsque ad octauam Paschæ inclusiuè: Concil. sess. 24. cap. 10. de reformat. quo tempore, prædicti Concilij lege licitum est matrimonia, si videbitur, etiam præmissis denuntiationibus de mutuo amborum consensu contrahere. Quod ergo his feriis tentare & aggredi coniugibus Concilium inhibet, id ad duo reuocandum est capita, nuptialis scilicet benedictionis, & traductionis sponsæ cum signis lætitiæ, ad sponsi familiam, nā vt illa dari nequit à Parocho, ita nec hæc spectante populo fieri potest sine vitio, quod Concil cap. 10. citato nuptias his feriis *Solemni-*

ter celebrari prohibeat, consequenter & illa duo fieri quorum proxime facta est mentio, quæ ad eius celebritatem pertinere, nemo non videt.

Locum inter hæc impedimenta tertium, *Raptus* habet, sed de eo alibi. Quartum *Sponsalia* nam cum fidem alicui datam fallere, sit in vitio, nec hanc præstet, qui neglectis sponsalibus, quibus certo futurũ se certæ fœminæ virum est pollicitus, aliam sibi associat per verba de præsenti, verissime dicitur à sponsalibus, habere matrimonium, vt iniri cum alia, quæ est sponsata, sine peccato nequeat, factum tamen, fracta fide tenet, cap. veniens, & cap. sicut de sponsalib.

Quinto loco, facturis coniugia obstat spiritualis cognatio, ex catechistica institutione orta, cap. per Catechismum de cognationo in sexto, vt enim olim, cum matura iam ætate viri, ad sacra Christianæ religionis mysteria, appellebant animum, non ante diuinis tingebantur Baptismi vndis, quam necessaria rerum nostrarum scientia imbuti essent, de quo vt Sacerdoti constaret, informatos à se præ foribus Ecclesiæ, de Deo, eiusque verbo, interrogabat strenuè ecquid hæc & illa crederent, quod facere se eum dicebant, admouebãtur aquis, salutis ac æternæ vitæ cõciliatricibus. Vt (inquã) primis Ecclesiæ nascẽtis tẽporibus pro se adulti respõdebant, ita & modo pro puero loqui per ætatem nescio, respondet Patrinus Presbytero, renũtiare eum satanæ, mundo, eiusque põpæ, hocque charitatis in eũm officio cognationem cum eo spiritualẽ legibus Ecclesiæ contrahit, à qua matrimonio inter eos futuro, impedimentum oritur, cuius modo tamen, nullus in Ecclesia vsus est reliquus, quod à Concil. sess. 24. cap. 2. sublatom videatur, vbi decernitur, vt omni impedimeoto sublato, *vnus baptizatum ipsum, & illius patrem & matrem, nec non inter baptizantem*, (quo nomine susceptores quoque intelliguntur) *& baptizatum, baptizatique patrem, & matrem tantum spiritualis cognatio contrahatur*, qui autem tantummodo in catechismo tenet, pro eo qui tum instituitur de fide, respondendo interroganti Presbytero, nec baptizat, nec suscipit: ergo spiritualem cognationem non contrahit.

Sexto loco, inter impedimenta matrimooij reponenda sunt certa crimina, ob quæ, eorum auctori, erat in pœnam, abstinentia à matrimonio imposita antiquis canonibus.

Primum est *Raptus*, de quo hæc extat Meldens. Concil. sanctio can. 66. *Raptores sine spe coniugii perpetuo maneant.*

Secundum *Presbytericidium*, cap. qui Presbyterorum de pœnit. & remission, & in Concil. Trosleiano can. 13. *Si quis Sacerdotem, vel Leuitam aut Monachum interfecerit, vel debilitauerit, in Monasterio diebus vitæ suæ, sub ardua pœnitentia Deo seruiat, nunquam postmodum sæculo, vel sæcularibus militaturus, neque vxori copulaturus.*

Tertium est *Vxoricidium*, 33 qu. 2. can. admonere, 31. qu. 1. can. 5. si quis, qui est ex Concil. Meldens. can. 69. desumptos vbi est his verbis: *Si probatum fuerit* (adulterum machinatum esse in mortem vxoris, vel contra) *sine vlla spe coniugii, cum pœnitentia perpetuo ambo maneant*, requiritur ergo ad hanc pœnam probatio, criminisque admissi conuictio in iudicio Quandiu occultum latet, aot iuridice de eo reus peragi fide testiom non potest, non tenetur adulter, lege canonum, interdicere sibi matrimonium.

Par ac simile de eo, qui Presbytero vim intulit, facere iudicium, est necesse, cum conuictionis canon expresse meminerit in capite qui Presbyterum 2. de pœnitent. & remissionib *Qui Presbyterum occiderit 12. annorum pœnitentia ei secundum canones imponatur*, & infra. *Conuictus, vsque ad vltimum tempus vitæ suæ, militia cingulo careat, & absque spe coniugii maneat.*

Quarto, qui cum consanguinea vxoris suæ, vsque ad quartum gradum, aut affine, rem habuit, de matrimonio efficaciter cogitare nequit, ab illo enim eum Concilia remouent, habitum quidem apud Meriam vt refertur cap. si quis primo de eo qui duxit in matrimonium quam polluit, & Triburiense can. 45. his verbis: *Qui cum duabus sororibus fuerit pollutus, vsque ad exitum vitæ, pœnitens & continens permaneat, & soror, quæ posterior se scienter cum eo commaculauerit, vsque ad finem vitæ, pœnitens & continens perdaret*, consulendi ea de re canones sequentes cap. veniens cap. transmissę cap. ex literis & vltim. de eo qui cognouit consanguin. & 27. qu. 2. cap. qui dormierit in fine 32. qu. 7. can. si quis viduam 35. quæst. 2. cap. qui propinquam. Idem dicendum de vxore cognoscente consanguineum, vel affinem sui viri, vt notarunt Diu. Anton. tit. 1. cap. 16. parag. 4. Armilla verbo matrimon. num. 57.

Oportet autem vt aduertit, Fernandez in exam. parte 3. cap. 16. parag. 3. coitum formalem esse, hoc est scienter fieri, vt impediendi matrimonij vim habeat Palud. in 4. dist. 34. qo. 1. num. 13. & cum consanguinea non propria, sed vxoris, aut sponsæ viuentis, & non mortuæ. Non *propria* quia decretum quo prohibetur nuptiis, qui peccarunt cum consanguineis, vxorem ducere, est prohibitonum ac pœnale, ideoque ooo extendendum vltra casum expressum, at caoones, quibus in pœnam incestus, decernitur abstinentia à coniugio, non meminere nisi consanguineæ vxoris, aut contra, ergo excludeodi, qui sunt viri & fœminæ peccantium proprij, aut alterutrius de duobus, iam defuncti.

Ratio est, quod hoc impedimentum sit inductum, in pœnam criminis, quo per incestum cum consanguinea, impeditur vsus coniugalis, cum propria coniuge, ob reuerentiam, at hæc ratio cessat cum esse in viuis desiit. Ita Sotus in 4. dist 37. qu. vn. art. 1. Henriq. lib. 2. cap. 2. nu. 1. Sa ver. matrimon. impedimeota non dirimentia, num. 7. contra Sanch, lib. 7. disp. 15. Fernand. loco proximo citato.

Quinto qui scienter prolem suam de sacro fonte suscipit, vt coniugem suam à petitione debiti excludat, spe matrimonij cootrahendi, cum erit mortua priuatur in can. de eo causa 30. q. 1.

Sexto, qui sciens & volens, coniugium cum Moniali fecit 27. qu. 1. can. hi ergo decimo tertio.

Septimo, qui pœnitentiam, in pœnam admissorum, egit aliquando publicam, nam *secundum veram cognitionem, nihil magis ei congruit, quam castitas perseuerans, & mentis, & corporis*, Leo epist. 90. cap. 11. ad Rustic. Narbon. à qua, si recedebat tentatione victus, aut amicorũ sermonibus persuasus, prohibebatur aditu Ecclesiæ, lege lata in Concilio Arel. 2. can. 21. *Pœnitentes quæ defuncto viro, aliis nubere præsumpserint, vel suspecta, vel interdicta familiaritate se cum extraneo iunxerint, cum eadem ab Ecclesiæ liminibus arceãtur.* Si tamen ob ætatem, colloquiaque cum aliis priuata, de lapsu periclitabatur castitas prædictorum pœnitentium Episcopi benignitate ac indulgentia, permittebantur

infirmitati suæ subsidium, à coniugio quærere.

Dicti huios repetenda fides est à Meld. Concẽs. in cuius can 65. hæc leguntur: *Post peractã pœnitentiã publicam* (de raptore & rapta loquitur) *si ætas, & incontinẽtia exegerit, legitimo, & ex vtrisq. artibus placito cõiugio socientur. Quod si vnus ex coniugatis obierit, is, qui publicam pœnitentiam egit, & superstes extiterit, iterare coniugiũ non præsumat, nisi forte Episcopus præuiderit, aliquam concedere indulgentiam, vt grauiorem possit amouere offensam.* His consentanea scripsere Leo ep. 90. ad Rustic. Narb. cap. 11. & Hispani Episcopi in Concil. Tolet. 6. *In adolescentia constitutus*, inquit Leo, *si vrgente aut mortis metu, aut captiuitatis periculo pœnitentiam gessit, & postea timens lapsum incontinentiæ iuuenilis, copulam vxoris elegit, ne crimen fornicationis incurreret, rem fecisse videtur venialem.*

QVÆSTIO I.

Quinam possint dispensare in impedimentis matrimonij.

DIco primò, *Dispensare posse neminem, in his impedimentis, quæ iuris sunt naturæ*, quia dispensatio, potestatem in dispensante exigit, ac iurisdictionem in res, aut personas, in quibus, & cum quibus dispensat, at quæ natura vetat, quæ respuit ac improbat, vt non satis rationi, prudentiæque coosentanea, hæc in iure non sunt bominum: ergo &c.

Eius generis impedimeota sunt 4. Coeundi Impotentia, defectus consensus, consanguinitas in primo gradu, lineæ rectæ tam descendentium, quam ascendentium, & postremo ligamen, hoc est matrimonij iam contracti consummatio, nam etsi in rato tantum, dispenset Pontifex, non tamen in altero.

Dico secundò, *Dispensare posse Pontificem, in omnibus impedimentis, quæ sunt iuris Ecclesiastici.*

Ratio est, quod sit eiusdem potestatis legem statuere, & in ea dispensare, dispensare enim, est ab eius obligatione subditum eximere, sed impedimenta Ecclesiastica, habent à Pontifice originem suam, in iis ergo dispensare Papa potest, sine causa valide, cum ea etiam licite, qnia sic est supra hocius, vt ab eo totum dependeat: ergo vt Legislator quilibet alius, validè in sua lege dispensat, ita & in his impedimentis Pontifex, non tamen omnino, sine aliqua specie culpæ: nam à communi lege eximendus est nemo, nisi specialis aliqua ratio eum aliis dissimilem faciat, alioqui quod est in Principe turpe, iuste arcesseretur Pontifex inæqualitatis in amore erga subditos, ac proinde culpæ non leuis.

Quare sapienter omnino, ac cum ratione, quædam circa dispensationem in gradibus probibitis statuisse Concil. legitur, sess. 24. cap. 5.

Primum, vt in ineũdis matrimonijs, vel nulla omnino detur dispensatio, vel si quam interdum dare est necesse, hæc noo nisi raro, & ex causa, gratisque concedatur, *in secundo autem gradu, nunquam dispẽsetur, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam.* Vnde patet, dispensare posse Pontificem multo certius, in multis impedimentis maioribus, quàm in quibusdam minoribus: nam si dispenset in voto castitatis, Religionis, non nubendi, sine legitima causa, dispensatio ex quorundam sententia, non tantum est illicita, sed etiam inualida, quia est dis-

A sipatio quædã bonorũ Dei, contra eius voluntatẽ.

Dico tertio, *In Episcoporum iure non esse, dispensare in impedimentis maioribus.*

Primo, quia sunt à Conciliis, & Pontificibus statuta, quorum decreta, ac leges, refigere posse Episcopos, quis credat?

Secundo, non est è re communi Ecclesiæ, Episcopis id permissum esse, vnde eius integritas, splendorque possint minui, priuatis autem ansa dari, violandi Sacramenti, ducendo vxorem, Episcopi facultate, cuius societas ac congressus, illis est Ecclesiæ lege prohibitus, timendũ tamẽ foret si quod Papæ, hoc ipsum in dispensationis materia, liceret Episcopis, in præsenti causa, de impedimentis B matrimonij tollendis, vt enim sunt, ad bene de singulis merendum proni, paucos à petitione sua, de asciscenda sibi coniuge eorum facultate, cui iungi iure Ecclesiæ non possunt, excluderent, & ita breui propinquitas, amicitia ac necessitudo propaganda per familias, ipsæque adeo Pontificum de matrimonij impedimentis, factæ sanctiones interirent, quod est vitandum.

Neque tamen nagare possumus, quin interdum iusta illis, bonestaque in iis dispensandi causa suppetat, nam qnis existimet eos si minus malignè, at seuere certè, ac insuauiter sic baberi à Rom. Pontifice, vt ex quacunque causa, etiam iusta, potestatem omnem dispensandi cum subditis, illis exemptam velit? ex eius ergo tacita facultate, ac con- C cessione, Episcopis dispensare licet in impedimentis maioribus matrimonij in casu vrgentis necessitatis Candid. de matrim. disq. 28. art. in 6. Cucus lib 2. constit. maior tit. 7. num. 334. maximè si hæ concurrant circunstantiæ.

Prima, vt sit coniugium publicum, in Parœciæ factum oculis, bona fide ac præmissis denuntiationibus, Parocho, ac testibus consciis, celebratum in facie Ecclesiæ.

Dixi *bona fide* quia sententia quæ affirmat Episcopum posse dispensare in casu magnæ necessitatis, æquitate nititur, quæ suadet Pontificis mentem esse, vt tunc Episcopus dispenset, ob animarum periculum, sed quando matrimonium est contractum mala fide, mens non est Pontificis fauere D culpæ coniugum, ne spe dispensationis obtinendæ, noua quotidie, contra canooes Ecclesiæ celebrentur coniugia: est ergo contrahentium bona fides necessaria, vt in impedimeotis dirimentibus dispenset Episcopus, in casu necessitatis vrgenti. Henriq. lib. 12. cap. 5. Candid. disq. 28. art. 16. dub. 1.

Vt autem mala fide dicatur coniugium contrahi, non sufficit speculatiue cognoscere, quod is cum quo fit matrimonium, sit consanguineus, sed insuper requiritur, vt contrahentes sciant practice, ex consanguinitate oriri impedimentum dirimens matrimonium contractum, & contrahendum impediens, quia vt docent Bannez 2. 2. qu. 62. art. 6. dub. 5. Rodrig. par. 1. summæ cap. 71. ad malam E fidem, necesse est, vt cognitioni speculatiuæ iungatur practica.

Confir. mala fides in eo est, vt quis scienter id faciat, quod non ignorat esse prohibitum ac malum, sed cognitio malitiæ, quę rei inexistit, ad cognitionem speculatiuã pertinet, quod autem hic, & nunc, in eandem feratur, cum plena rationis aduertentia, actio est cognitionis practicæ: ergo ad malam fidem scientia vtraque est necessaria.

Secunda, conditio requisita, vt dispenset Episcopus in impedimentis maioribus est vt impedimentum sit occultum.

Tertia, vt seiungi ab inuicem coniuges, sine scandalo non possint, aut si possunt, non tamen facile, quia numerosam prolem habent, quia in populo libidinosi audient, nec quæ ex incesto connubio sequi solet, infamiam euadent.

Nec tantum post contractum matrimonium potast Episcopus in trina dispensare cum coniugibus dispensare ne sint infames, sed etiam ante, puta, si quo die celebrandæ sunt nuptiæ, reperiantur impediti coniuges, nec sine suspicione grauis delicti ab iis admissi, possint in alium diem reiici, poterit cum iis dispensare Episcopus, vt hæ fiant, quia in impedimento Ecclesiastico, quale esse præsens supponitur, dispensare potest, Sanch. lib. de matrim. disp. 7.

Quarta conditio ast, vt ad Pontificem, aut alium, cui dispensandi ius ac potestas, eius concessione cōpetat, non sit accessus facilis, ob coniugũ paupertatam, loci distantiam, aut causam similem, quæ eos Romam ire, aut eo mittere non sinit.

Quid si contrahentes claris sunt orti parentibus? quid si sunt diuites? proindequa necessariis non destituti commeatibus ad Romanum iter?

Respondeo, Episcopum dispensare posse non secus, si res, si locus, si necessitas, eaque grauis id exigunt, nempe quia Roma longe abest, quia infesta sunt itinera latrociniis, consequenter intuta, periculosa, postremo quia longa morâ, redituque nuntij ex vrbe coniugum periclitatur continentia, nam si cum paupere, humaniter ac benigne, potest Episcopus agere cum eo dispensando in impedimento, quod eius obstat coniugio, quia ei non est facile super eo Papam consulere, quid eum prohibet pari erga diuitem benignitate vti, quando ratione necessitatis, vrgentisque periculi in mora, recurrere ei ad Papam non licet?

Quare quinta circunstantia, quæ ad dispensandum mouere potest Episcopum, est cum periculum est in mora, cum sine peccandi periculo prorogari non potest, ac differri dispensatio. Ita Sylu. ver. dispensatio qu. 9. parag. 15. Angelus ibid. num. 5. Fernand. in exam. parte 3. cap. 16. Piasec. in praxi Episcop. parte 2. cap. 5. art. 2. num. 9.

Si tamen cum impedimenti conscientia, aut illegitimè, non præmissis ex ritu, præceptoq; Ecclesiæ denunciationibus vir & fœminæ contraxissent, omnis illis esset spes præclusa, recipiendi ab Episcopis, eorumque caritate, subsidij, per causam Concilij, à quo id illis scuere interdictum video sess. 24. cap. 5. *Si quis intra gradus prohibitos, scienter matrimonium contrahere præsumpserit, separetur, & spe dispensationis consequendæ careat: idque in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit.*

Ad causas iustas dandæ dispensationis ab Episcopo referri debet, quod alter coniugum solus impedimentum nouerit, quod illud, cum sit occultum probare nequeat, vel absque famæ iactura detegere, vel si vterque impedimenti sit conscius, cum illud probari nequeat, separari ambo ab inuicem sine scandalo nequeant, nec proinde inire nouum matrimonium Sylu. verbo dispensatio qu. 9.

Dico quartò, *In Episcopi potestate esse, dispensare in impedimentis minoribus, quæ dicuntur non dirimentia,* Tolet. lib. 7. cap. 15. num. 6. Nau. cap. 23. num. 84. Diu. Anton. 3. par. tit. 1. cap. 16. parag. quarto.

Ratio prima est, quod talis sit vbique terrarum praxis Ecclesiæ, quæ Pootifice, eam tacite approbante, ius facit.

Secunda, quod hæc illis facultas iure canonum competat, pro publice pœnitentibus, patet ex Concil Toletano 6. in cuius can. 8. iis Hispani Antistites, cum suæ continentiæ metuunt, ducendæ vxoris, si nullam habent, aut reuocandæ prioris, facultatem faciunt, Leonis exemplo, de quo est canon in adolescentia decimus quartus causæ 33. qu. 2. at quæ est huius delicti ratio, eadem quoque videtur esse, ac similis aliorum secundum Fernandez, 3. parte 16. parag. 4. respons. 4.

Excipiuntur vota religionis, ac castitatis, quæ sui esse iuris, Pontifex sic voluit, vt ad eius solius potestatem pertinerent, nullo modo ab Episcopis.

Secundo interdictum, cuius ipse Papa est auctor, quia eius obniti voluntati, vt est turpe, ita nunquam est sine crimine.

Quid? quod subditum non deceat, Superioris sui acta refigere, imperia eludere? cum enim hic eum auctoritate superet, quicquid ille contra molietur ac faciet, operam ludet, in nihilum conatus eius omnis recidet: ergo cum Papæ, Episcopus obsequi debeat, venerari imperia, amplecti iussa, quis eum ferendum crederet, quis non arguendum? si secus quàm Papa iubet, faceret, aut fieri ipse aliis auctor foret?

Tertio, non dispensat Episcopus in sponsalibus, quod eorum solutio, inuita parte, sit alieni iuris oppugnatio, quæ nunquam est in priuato quopiam homine tolerabilis, nedum laudabilis.

Quarto, non dispensat similiter in excommunicatione maiore, cuius solutionem Pootifex reseruatam sibi voluit. Ea iusta tamen causa, dispensat in voto non nubendi, suscipiendi ordinis sacri, non petendi debiti, quia vt graues Doctores sentiunt, Episcopis in omni votorum genere, quæ sibi Romanus Pontifex non reseruat, ius est dispensandi, & ea commutandi.

QVÆSTIO II.

Quæ sint iustæ causæ dispensandi in impedimentis Matrimonij.

VT meum de tota hac causa iudicium, cuique magis possit esse perspectum, ei præmittendæ sunt quædam hypotheses, à quibus lucem trahat.

Prima notitia, Dispensatio ne sit culpabilis causam exigit: primo, quia non fit nisi ex præuia causæ notitia, vt iura præscribunt omnia, causa ergo iusta aliqua, est ad dispensationem necessaria.

Secundo, cum lex, communitatis bonum spectet vt finem, quo collimat, ideoque omnibus eius membris sit posita, non possunt non queri subditi, si quem sine causa, à legis obseruatione liberum viderint, ne ergo subditis Principes, offensionis causam aliquam dare censeantur, iusta eos ad dispensandum niti causa est necesse.

Tertio, cum sit prudentis adhibere rationem ad consilium, eamque habere vitæ, ac operum suorum ducem. Superior vt in rebus reliquis, sic in dispensando, eam quoque, si prudens audiri appetit, sequetur ac audiet: ergo ne sit culpabilis, fieri dispensatio cum causa debet.

Quid? quod sine causa, dissipare bona Domini Oeçunomo non liceat? alioqui male administrata

rei Dominicæ diem dicet, capiteqne pœnam loet, at quid eſt, ſuppellectilem Chriſti ſacram euertere, quid eius fortunas peſſundare, quid Eccleſiæ lucem, ac ſplendorem tenebris fœde infuſcare, ac turpiter, niſi eius robur ſolutione legum infringere, minuere dignitatẽ, laxare ſeueritatem, facit hoc verò, quiſquis à legum cuſtodia, aliquos præ aliis, ſine cauſa, præcludit, aliquam ergo intercedere, eamque grauem, ne peccet Epiſcopus cum diſpenſat, eſt neceſſe.

Notitia ſecunda, Legiſtatores, Deo excepto, poteſtatem habent nullam ferendæ legis, aut in ea diſpenſandi, niſi quatenus hoc eſt communitati vtile. Nam vt ſunt Patres patriæ, quorum eſt prouidentiæ commiſſa Reſp. vt eorum intereſt, videre ne quid detrimenti patiatur: ita & omni, qua poſſunt, inuigilare cura debent vt hæc ſi fieri poteſt, ſit æterna, ſit florens, ſit beata, ſit bonis omnibus aucta: At repugnat huic eorum muneri, data ab iis ſine cauſa diſpenſatio, nam cum hanc ratio non tuetur, ea ſalus publica, communiſque ciuium non iuuatur: datur ergo tum etſi valide, non tamen licitè.

Notitia tertia, diſpenſatio in lege ſuperioris, ſine iuſta cauſa, non modo eſt illicita, verum & irrita, Suarez lib. 6. cap. 19. Sanch. lib. 8. de matrimon. diſp. 17. qu. 1r num. 4. Laym. de legib. cap. 22.

Cauſa eſt, quod poteſtas delegati, certis ſit circunſcripta terminis, extra quos egredi nequit cum fructu, de eorum numero eſt cauſæ æquitas, à qua cum Papa ad diſpenſandum vult moneri, non aliter: ergo ſi deerit, ergo ſi eam delegatus obtendere datæ à ſe diſpenſationi non poterit, hæc nulla erit: nam quis Pontificem exiſtimet, cum de diſpenſatione agitur, ſubrogare ſibi hominem, qui iura peſſundet, prudenter nihil ac iuſtè, ſed temerè ac iniquè gerat omnia, at huius eſt culpæ conſcius, qui accepta à Pontif. diſpenſandi facultate, penſi nihil habet, vtrum ab eo, qui eſt à legis eximendus cuſtodia, iuſta aliqua cauſa faciat, an nulla, ergo ſi diſpenſat, ergo ſi ab eius obſeruatione liberat, diſpenſat inaniter, ac ſine effectu, ad culpæ fugam in diſpenſato. Quare ſi quem à legibus Eccleſiæ Epiſcopus, à iuramentis autem & votis, Papa velit eſſe ſine cauſa liberum, erit eius diſpenſatio irrita, inanis, ac nullarum virium in conſcientia, nec proinde in operando, ſequenda diſpenſato: quia probabilis nulla ſuadet ratio, à Deo Papæ commiſſam eſſe facultatem relaxandi pro arbitrio vota ſibi facta, aut iuramenta, cum concedendæ huius gratiæ nulla eſt cauſa, eſſet enim hæc poteſtas, non ad diſpenſandum, ſed diſſipandum, non ad ædificationem, ſed deſtructionem, ei tradita diuinitus, à quo abhorret animus: quod ſi eſt diſpenſatio eiuſmodi inualida, ſi nulla, ea vti diſpenſato non eſt illæſa conſcientia integrum Laym. ſupra num. 11. Suar. lib. 6. de voto cap. 17.

Notitia quarta, peccatum eſt, de eorum genere, quæ ſunt ac dicuntur venialia, Legiſlatorem, aut Principem in his diſpenſare legibus, quarum ſunt auctores, ſi nihil eſt rationis, quamobrem id eos facere oporteat Villal. in ſumma tract. 2. dub. 41. num. 5. Lorca tom. 2. par. 2. diſp. 27. Pontius de matrim. lib. 8. cap. 14. num. 7. Sotus lib. 1. de iuſtit. qu. 7. art. 3. quia exonerare aliquos, oppreſſis aliis, eſt habere perſonarum delectum, nullo modo meritorum, quod eſt malum, non mortale tamen, ſecluſo ſcandalo. Quia vt eſt in Legiſlatoris poteſtate, legem ſciſcere, quæ omnes diſcrimine nullo vinciat, vt decreta ſancire quæ ad ſingulos pertineant, ita & illa, cum eſt libitum refigere, an-

A tiquare, tollere, ergo & eorum nexu ſoluere, quos eſt placitum, & quidem ex cauſa ſine crimine; quando deeſt, cum aliquo, veniali tamen non maiore.

Similis eſt culpæ reus, qui diſpenſatione tali, id eſt in humano iure facta vtitur, niſi graue ſequeretur ſcandalum, aut tertij damnum non vulgare. Ita Sot. lib. 1. inſtitut. qu. 7. art. 3. Couarr. de matrim. cap. 6. parag. 9 num. 7. Caietan. ver. diſpenſatio ratio eſt, quod iure naturali pars teneatur toti ſe conformare, patique legem quam ſequuntur omnes Fernand. in exam. par. 3. cap. 16. parag. 4. Dixi *in humano iure*, nam cum data diſpenſatio ſine cauſa in diuino, ad quod voti, iuramenti, ac matrimonij rati relaxatio pertinet, ſit nulla, ei acB quieſcere, ſecundum eam viuere, ac agere, mortale eſſe docent Caiet. Sot. & Fernand. locis citatis.

Iam ad quæſtionem ſuntne iuſtæ aliquæ cauſæ diſpenſandi in matrimonio, & quæ? in nonnullas propoſitiones conferam, quæ mihi ad totum hoc genus quæſtionis cognoſcendum, videntur neceſſaria.

Prima propoſitio, *Dantur cauſæ, quæ Pontificem iuſte mouere queant ad diſpenſandum cum aliquibus in matrimonio.*

Ratio eſt, quod honeſtè fideles, ac prudentes petere poſſint, ſecum vt Pontifex benigne ſe gerat ac humaniter, facultate ſibi pro auctoritate conceſſa, ducendæ certæ fœminæ, cum qua legiC bus Eccleſiæ, omnis eſt illis interdicta coniugalis ſocietas: ergo & Papæ licebit, id illis, ſi videbitur eſſe ad Dei honorem, gloriamque, concedere.

Confirm. diſpenſandi in voto, cauſæ multæ ſunt, eæque iuſtæ, vt eſt in cap. magnæ deuotionis 7. de voto & voti redempt. cur has ergo, aut ſimiles, obtendere fideles non poterunt, pro matrimonio?

Propoſitio ſecunda, *Tres cauſæ in Conciliis, & Decretalibus explicantur, cur diſpenſatio à Pontifice in impedimento matrimonij iam contracti dari debeat.*

Prima eſt, cum metuitur ne eius ſolutio ſcandalum afferat populo, ſic Innoc. III. decretalis quia circa 6. de conſanguinit. ibi enim interrogatus D Pontifex, ecquid conſanguineis, qui contra decreta Eccleſiæ matrimonium auſu ſacrilego contraxerant, eodem vti lecto, parique domo fas foret, reſpondit, tolerari poſſe, *vt remaneant in copula ſic contracta, cum ex ſeparatione, graue ſcandalum videatur imminere.*

Secunda eſt, cum matrimonium bona fide eſt contractum à conſanguineis impedimenti ignaris, Trident. ſeſſ. 24. cap. 5. *Si ſolemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod poſtea ſubeſſe cognoſcatur, cuius ille probabilem ignorantiam habuit, tunc facilius cum eo, & gratis diſpenſari poterit.*

Tertia eſt, proles ſuſcepta, ex coniugio inter conſanguineos, qui ſe bona fide tales eſſe non credebant, Innoc. III. in decretali ſexta de conſanE guinit. cum enim *vterque coniux*, (vt eſt in decretali Clement. III. cum haberet 5. de eo qui duxit in matrimonium &c.) *liberis ſuis, ſecundum quod eis ſuppetunt facultates, neceſſaria ſubminiſtrare debeat*, fieri id verò commode extra matrimonium nequeat, ne iis ſoluto coniugio male ſit, permittendi parentibus vt in eo permaneant, iuſta Pontifici eſt cauſa.

Propoſitio tertia, *Cauſæ ad diſpenſandum, vt conſanguinei contrahant, qui necdum contraxerunt, tres ſunt præcipuæ.*

Prima

Prima eſt, ſpes prope certa, aut probabilis, conciliandæ inter eos pacis, componendæ litis, ſedandi ope connubij, ſimultates acerbas ac graues, quibus eorum familiæ deflageant, occurrendi periculis, quibus eorum vita certo patet, qui inter ſe exercent odia, nec vitabuntur, niſi per matrimonium, Nauar. cap. 22. nu. 87.

Secunda eſt, rei familiaris ingentes anguſtiæ, quæ ſpem omnem ſponſæ adimunt reperiendæ dotis, qua è ciuitate, aut prouincia illectus aliquis, de ea ducenda, conſilia capiat, & ita ſponſum ſe dignum, niſi è propinquis aliquem, habere nequeat, quia durum eſt, ab ea exigere, vt innupta perpetuo maneat, aut viro ſibi inæquali genere ac ſtirpe nubat.

Tertia eſt, defectus ſeu inopia puellarum, quæ ſponſo, nobilitate morumque ſimilitudine reſpondeant, ex quo proinde efficitur, vt dignā, ſtatuiq; ſuo ac merito poſt in ciuitate aut oppido vbi degit, parē nullam repertat præter affinem, cum qua coniugij fœdera ineat. Dixi *in oppido vbi eſt natus*, nam quod eius generis plurimas alant vicinæ vrbes, ac oppida, non ideo tenetur ſponſus, inde vllam ſibi petere, vt notarunt Fernandez ſupra num. 7. & Coninch. diſp. 33. dub. 5. uum. 46. quid ita vero? quod id difficultatem maioraq; ſecum incommoda trahat, quam quæ ſubire homini ſit neceſſe, vt ſponſam ſe dignam habeat. Eſt in eo vero difficultas, quod connubiali nexus vinculo, alibi qoam in eo, vnde eſt oriundus oppido, cogatur carere iucundiſſimo patentum aſpectu, propinquorum colloquio, quo quid homini accidere poteſt durius? quid fœminæ acerbios? Facta quoque eſt meotio *ſimilitudinis in minoribus*, nam ſi vitâ, ſi religione, ac indole, vir & fœmina diſcrepent, æqualitas intercedere inter eos quæ poteſt? animorum autem ac voluntatum communio, quæ ſperari, cum in dioerſa diſtrahuntur ſtudia? quaee æqualitas nuptiarum, non tantum ex paritate diuitiarum ac generis, ſed multo magis eſt ex motum peteoda congruentia, quæ cum matrimonia non conſociat, voluntates diſiungit ac diſſociat, lites iurgiaque nunquam finienda, inter ſponſos generat.

Quarta propoſitio, *Sunt & aliæ cauſæ, quæ ad diſpenſandum cum conſanguineis, vt coniugii ſocietatem inter ſe coeant, inducere Papam poſſunt.*

Prima eſt, opum in eadem gente familiaque conſeruatio, quas ſi oporteret cum plurimis diuidi, ſi cum ea communicari ad quam puella tranſit, metuendum eſſet, ne breui ſpleodor eius omnis interiret ac dignitas, quam tamen retineri integram, Reipublicæ intereſt, ad cuius maieſtatem pertinet, eſſe qui eam fortunis ſuis protegant, ſpecie ſuſtineant ac conſilio.

Secunda eſt, familiæ alias peritutæ perpetuatio, in eadem gente, vt ſi fœmina, principatum in ea gereret, ſi penes illam, eius arma, nomenque eſſet, quia familias in quibus magnæ olim extitere virtutes, propagari ad exemplū poſterorū expedit.

Cauſa tertia, à meritis petitur poſtulantium vt ſecum diſpenſare Papa pro cætera ſua benignitate non grauetur, plus enim aliquanto ingenuo quam ſeruo, Regi quam ſubdito, bene de Republ. Chriſtiana merito homini, quam nullius rei ac nominis, ignauo cuipiam terræ filio, concedi oportet, vt ſic ad magna, grandiaque, Chriſti cauſa, ſpe conſequendæ ſimilis ab Eccleſia gratiæ, forti ſe auſu nobiles efferant. Sunt etiam qui aſſerant, diſpenſare poſſe Pontificem in gradibus remotioribus, vt pecuniam ſubleuandæ rei Chriſtianæ, aut familiæ

A ſuæ, vel pauperum, ad manum habeat, hancque cauſam, quamuis deſint cæteræ, per ſe ſolam ſufficere, quod ad bonum publicum referatur, vt finem, dixit Ægid. diſp. 33. dub. 5. num. 49.

Quinta propoſitio, *Non peccat Superior cum ante diſpenſationem eius concedendæ cauſam non diſcutit, quando eſt hæc manifeſta omnibus*, quia in notoriis non exigitur ordo iuris, nec quæ ſunt eiuſmodi diſcuſſione indigent, cum in omnium incurrant ſenſus, ſintque illis, vt ſupponitur perſpicua, can. manifeſta decimo quinto cauſæ 2. qu. 1. cuius rei eſt hæc cauſa, quod non videatur examen eſſe neceſſarium, niſi vt diſpenſatio, temeritate vacet, de ea autem argui iudex nequit, cum concedendæ diſpenſationis cauſa, cuique eſt peruia.

B Sexta propoſitio, *Credi debet, iuſtam ſuperiori diſpenſandi cauſam eſſe*, quando ſua ipſe ſponte, non aliena inductus prece, & vt loquuntur ad partis inſtantiam, in impedimentis coniugij, quæ iuris ſunt poſitiui diſpenſat.

Ratio eſt, quod nemo temerè, alicuius arceſſendus ſit culpæ, niſi de ea, argumentis omni luce clarioribus, conuinci queat, in ſuſpicionem enim, inuidiamque vocare criminis aliquem, ex coniectura leui quapiam erranto ac fallaci, culpa eſt, non imprudentiæ modo ſed caritati iuſtitiæque oppoſita. Iam quæro, qoid ſit magnopere in hac cauſa, quod Superiorem peccare probet, cum inductione

C propria animi, non aliena oratione aut prece flexus, conſanguineis vt inter ſe coniugia celebrent facultatem tribuit? quaee ſi firmum nihil in hac materia occurrit, ac ſtabile, quo errare conuincatur Superior cum diſpenſat, iuſtam ei ad id cauſam ſuppetere, credi debet, vt fuit in peopoſitione poſitum: quæ eſt opinio Soti in 4. diſt. 22. qu. 2. art. 2. & lib. 7. de iuſtit. qu. 4. art. 3. ad 2. Suar. de cenſur. diſp. 41. ſect. 5. vbi habet in foro interno ſufficere, vt non conſtet ſubdito de defectu cauſæ, etſi eam in externo probare ſit neceſſe.

Circa dicta quæritur primò, *Quæ coodiſiones ſint apponendæ in petenda diſpenſatione circa gradum conſanguinitatis.*

D Reſpondeo ſatis eſſe exprimere gradum remotiorem, quo bini coniuges diſtant ab inuicem, Gloſſ. in cap. quod debet de conſanguinitate & affinitate v. c. fœmina à communi ſtipito differt in tertio gradu, vir in quarto, non deerunt hi officio, ſi Pontificē monuerint diſtare inter ſe quarto gradu.

Ratio eſt, quod à remotiore, aſcenſinoe facta ſurſum verſus, graduum numerus inſtitui ſoleat, & ita conſanguinei, qui inæquali gradu differunt à communi parente, eodem inter ſe gradu diſtant quo remotior. Quare *vir qui à ſtipite quarto gradu, & mulier, quæ ex alio latere diſtat quinto, ſecundum regulam approbatam, quæ dicitur, quoto gradu remotior differt à ſtirpe, & à quolibet per aliam lineam deſcendentium ex eodem: licite poſſunt matrimonialiter copulari*, Greg. IX. in cap. vir qui finali de conſanguinit.

E Quæritur 2. *An peti poſſit diſpenſatio ſuper aliquo matrimonii impedimento, alio Pontifici tum non explicato, ſed explicando poſtea.*

Exemplum eſt eiuſmodi, vir ex eadem ortus gente cum puella, quam ſibi ambit coniugem, hocque ei propinquitatis nexus gradu, intra quem, Papa minime diſpenſat, connubium eſſe inter eos ſtabile ac iuſtū, lege Eccleſiæ non poteſt, cui impedimento adiunctum eſt & aliud, affinitatis ex copula, cum puellæ conſanguinea habita, quæritur an ſolius propinquitatis in litteris ad Papam datis

fieri mentio possit, impedimento ex affinitata contracto, tunc eidē nō exposito, sed exponēdo postaa.

Duæ sunt opiniones, prima asserentium non posse, quam defendunt Suar. de legib. lib. 6. cap. 24. num. 6. Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 23. num. 2. Laym. lib. 1. tract. 4. cap. 22. num. 19.

Secunda opinio est fieri id posse licite, & valide ita Henriqu. lib. 12. cap. 3. num. 6. in Glossa littera N. Emman. Sa verbo dispensatio num. 16. Salas de legib. disput. 20. sect. 15. num. 122. quæ opinio *cum tot patronos habeat & rationes non parui momenti, est probabilis*, inquit Sanch. supra, *nec posset damnari qui illam amplecteretur.*

Prima tamen est tutior, & tutior, & praxi Romanæ, quæ legis vim habet conformior (inquit Diana tract. de legibus resol. 39.) quæ si causa sola esset, faciendæ fidei sufficeret, nunc vero, cum ad praxim accedat hæc ratio: Quod isto silentio illudatur Pontifici, eaque fraude fiat, vt dispensatio, vtroqua hoc impedimento ab eo non cognito, concedatur minus ægre quam si eum non latuisset, ambigendi de veritate primæ illius sententiæ, causa mihi nulla videtur reliqua.

Confirm. cum quid tacetur quod secundum stylum Curiæ, exponendum erat Pontifici, dispensatio obreptitia est consequenter fallax & nulla iudicio Laymanni lib. 1. tract. 4. cap. 22. num. 18. Sanchez lib. 8. disp. 21. qu. 1.

Causa est, quod quæ dolo fiunt aut fraude, hæc si non sunt nulla, & irrita, irritari certa debeant, at taciturnitas ad calliditatem pertinet, quæ species quædam est fraudis.

Secundo suppressio rerum, quas ratio superiori explicandas admonet, ad obtinendam ab eo gratiam, tacita quædam est, ac virtualis falsi narratio, tacere enim narranda, est virtute dicere, ea non esse, in quo est falsitas: at narratio falsi, cum sit deceptio, dispensationem, & quamuis aliam gratiam vitiat, cum hæc Principem inducit ad facilius concedendum: vera ergo est maior, ac proinde quod responsum fuit ad quæstionem, Pontifici impedimenta ambo, affinitatis & propinquitatis eodem explicanda esse tēpore, vt data dispensatio valeat.

Quæritur 3. *An in petitione dispēsationis cū consanguinea aut affine, habita cū ea copula exprimi debeat.*

Exprimendam aiunt hi authores Rebellius lib. 145. sect. 4. nu. 24. Fernandez in examine Theologiæ parte 3. cap. 16 parag. 4. interrogatio Sanchez lib. 8. de matrim. disp. 25. num. 8. causa illis ita sentiendi vnica, quod ita fieri Romana consuetudo exigat, cui parendum est tanquam legi.

Contrariam opinionem arripuerunt, vt mitiorem, & veriorem, Doctores probitate, & scientia insignes Pontius de matrim. lib. 8. cap. 17. parag. 6. n. 32. Villalob. in sum. to. 1. tract. 14 diffic. 27. n. 7. Antonin. Diana tract. de legibus resol. 44.

Primo, quia veri suppressio, dispensationi non ast in foro interno noxia, sed externo tantum Henriq. lib. 12. cap. 3. num. 2.

Secundo, à silentio non trahit dispensatio vitium, nisi cum res præterita de earum est genera, quæ vel Pontificem arcerent à concedenda gratia, aut certè ad tribuendum difficilem redderent, at copula non est eiusmodi, cum ab ea Pontificem, quamuis cætera deessent omnia, induci ad petitæ gratiæ concessionem oporteat, vt puellæ existimationi consulat, perituræ si ante factum matrimonium eius intumescerer vterus.

Quæritur 4. *Vtrum is cui permissum est à Papa, ducere consanguineam, qua tamen facultate non est vsus,*

A *teneatur id exprimere in petitione dispensationis, vt et connubium cum alia sociare liceat.*

Declarandam esse negat, Sanchez lib. 8. de matrimon. disp. 22. num. 33. Laym. lib. 1. tract. 4. cap. 32. & alij. Affirmat Suarez lib. de legib. 6 cap. 23. num. 20. Ego quid in ancipiti quæstione respondeam, occurrit nihil, nisi vtramque videri probabilem, tutiorem tamen vltimam, quia quod duabus consanguineis iungi quis possit, Papæ voluntate, facultas est insolens, indulgentia extraordinaria, & paturinationi consentanea, est ergo expresse impetranda.

QVÆSTIO V.

B *An in Matrimonio rato dispensare Papa possit.*

POsse negant è Theologis octodecim, è Iurisperitis decem, quorum nomina, ac argumenta quibus hæc illis iniecta mens fuit, scriptis suis inseruere Sanch. lib. 2. de matrim. disp. 14. Rabell. de matrim.

Longè quam illis, mens fuit alia Caiet. tom. 1. tract. 28. Catharin. lib. 6. contra Caietan. cap. 8. Micha. Medinæ de sacror. hominum continentia lib. 5. Sylu. ver. Diuort. q. 4. Bellar. lib. 2 de Monachi cap. 38. Henriq. de matrimon. lib. 11. cap. 8. Sanch. supra Nauar. cap 22. Enchiridij num. 21. quam ego sententiam priora probabiliorem existimo ob argumenta sequentia.

C Primum, non est matrimonium ratum, indissolubile natura sua, rumpi ergo Papæ auctoritate poterit, cum erit necesse.

Consequentia probatur, quæ nec naturæ, nec diuinæ repugnant legi, hæc à Pontifice concedi possunt mortalibus, cum est ad Dei gloriam, aut eorum bonum necesse, ea non negari, at tempora incidere ea possunt, quibus è re communi multorum, aliquorum autem priuata sit, ac Dei, matrimonium ratum dissui, vt si viro non conueniat cum fœmina, si illi ista, & isti vicissim, ille exosus sit ac grauis, si ex quo mutuam sibi, ac reciprocam fidem sunt polliciti, causa se noua dissidij prodidit, ac vero etiam futuri inter eos diuortij, puta quia
D amborum alter, turpi ac fœda laborat inualetudine, quæ ne contage ad sanum penetret, eumque male perdat, metuendi iusta est causa.

Antec. est certum, professio cœnobitica matrimonium inane reddit, ac nullum testimonio Tridentini in sess. 24. can. 6. vbi est his verbis: *Si quis dixerit matrimonium ratum, non consummatum per solemnem professionem alterius coniugis, non dirimi anathema sit.* Idem dixere Pontifices Vrban. III. in decretali ex parte 9. Alexander III. in cap. ex publico 7. de conuersione coniugatorum. Ibi enim scribit, quod Dominus in Euang. dicit, non liceta viro nisi ob fornicationis causam, vxorem suam dimittere, intelligendum esse, secundum prolationem
E tionem sacri eloquij, de his quorum matrimonium carnali copula est consummatum: ergo si erit duntaxat ratum, concessione Pontificis secedere alteri ab altero fas erit.

Confirmatur, professione religiosæ vitæ, professus statum vitæ nobilem & perfectum amplectitur, qui per matrimonium impediri non debet, cum quisque libertatem habere debeat transeundi à statu imperfecto ad perfectum & præterea nemini fit iniuria, cum matrimonium necdum sit consummatum, per ratum enim non acquirit maritus ius in corpus suæ coniugis completum, & in actu, sed in potentia tantum, quemadmodum per con-

summatum accidit. Deinde quia id priuilegium soli rato est concessum, non consummato. Equidem causa perpetuitatis matrimonij refundēda est vel ad liberos, qui educari non possunt, vt expedit, nisi matrimonium sit perpetuum, vel quod est verius, ad voluntatem Christi qui illud instituit indissolubile, his verbis Matth. 9. *Quod Deus coniunxit, homo non separet*: At hæc verba intelliguntur tantum dicta de consummato ex sententia Alexand. III. cap. ex publico 7. de conuersione coniugatorum nec vlli sunt liberi cum matrimonium tantum est ratum. nec soluitur eius significatio, cum tale matrimonium denotat tantum vnionem Christi cum Ecclesia, & singulis eius membris per dilectionem charitatis, quæ cum amittatur per peccatum mortale, mirum videri non debet, si tale matrimonium non significet coniunctionem indissolubilem.

Probatur, dispensat Pontifex in voto solemni Religionis secundum Doctrinam Glossæ in cap. cum ad Monasterium, de statu Monachorum, est tamen religiosæ professionis vinculum, arctius quam matrimonij, cum hoc per illud tollatur: ergo

Tertio, non est credibile à Christo negatam esse suo Vicario potestatem, quæ ad bonam decentemque Ecclesiæ gubernationem est necessaria: at exigit conueniens Ecclesiæ gubernatio, vt Pontifex soluendi rati matrimonij potestatem habeat, cum sæpe multum ad eius bonum pertinere possit eius solutio, eam ergo potest Pontifex concedere, ex iusta causa, sic vt vtrique parti liberum sit cum alio contrahere.

Dixi ex iusta causa, quia cum Papa sit dispensator fidelis, non Dominus, bona Domini sui administrare debet secundum eius voluntatem, non suam, sed non est credibile velle Deum, Pontificem dispensare in his matrimoniis cum dispensandi iusta nulla causa subest: quare hoc modo facta dispensatio est inualida, eo quod dispensatio rei alienæ sine iusta causa, & contra Domini voluntatem, fit inualide. Cum talis subest causa, potest Pontifex soluere vinculum matrimonij rati, concedendo vtrique parti potestatem aliud contrahendi.

Quarto, non minus repugnat Pontificem errare in moribus, quam fide, at dissolutio matrimonij rati, est quidpiam ad mores pertinens, quam tamen dispensationē Pontifices indulsisse pluribus, historici narrant vt de Martino V. Antoninus 3. p. tit. 1. cap. 2. de Eugenio IV. Nauarrus de Paulo III. Iulio III. Pio IV. & Gregor. XIII. Henriq. in summa lib. 11. de matrim. cap. 8. num. 11. in comment. littera F. de aliis Caietanus tom. 1. opuscul. tract. 28. quorum tam testimonia quam sacrorum Pontificum facta, materiam sic argumentandi nobis suppeditant, in dubiis standum est sententiæ superiorum cap. ad aures extra de temporum ordinationibus & can. quid culpatur 23. q. 1. at Pontifex est superior, & dispensat in matrimonio rato: ergo, &c.

Confirm. dissolutio vinculi coniugalis, cum de matrimonio rato agitur, nullum adfert damnum notabile tertiæ personæ. Non coniugibus, quia ius tantum acquirunt perfectum, & completum, per consummationem sui matrimonij, non proli, quæ nulla est nata, non Sacramento, quia significatio eius integra manet, & scripturæ quæ de indissolubilitate loquuntur agunt tantum de matrimonio consummato, cap. ex publico 7 de conuers. coniugator. vel si de rato eæ debent intelligi simpliciter, ac secundum ius commune, non etiam cum respectu ad dispensationem Papæ: Causæ vero dispen-

A sandi in matrimonio rato sunt hæ.

Prima, notabilis in qualitate disparitas, quę est mutuæ amicitiæ, concordiæq; ad quam matrimonium ordinatur aduersa vt quam maxime.

Secunda, si lepra superueniens, amorem vtriusq; erga se inuicem imminuat, cum enim non alius sit matrimonij terminus, quam vitæ, incredibile est à Deo Pontifici ius negatum leuandæ esse dissolutione matrimonij tantæ molestiæ, quanta angi coniuges in vita est necesse, quorum in se mutuo, nullus est amor.

Causa tertia est, timor scandali, vt si rixarum inter consanguineos coniugum, aut ipsosmet, ob disparitatem amborum in genere, stirpe, & opibus periculum immineret.

B Quarta est, defectus voluntatis contrahendi in alterutro, ipsius maxime testimonio, qui non consensit, nec induci ad consentiendum potest.

Obicies primo, si matrimonium ratum à Pontifice potest dissolui poterit & consummatum, cum inter ea non sit alia diuersitas quam accidentalis.

Secundo, si id facere Pontifici licitum est respectu totius Ecclesiæ, idem quoque concedendum erit Episcopo, in sua Diœcesi, cum semota omni reseruatione, idem hic possit in locis suæ iurisdictionis, ac ille in tota Ecclesia, quæ duo tamen sunt absurda.

Tertio, matrimonium est, ex lege diuina indissolubile, at Pontifex in lege diuina dispensare non potest, can. sunt quidam 25. q. 1.

C Quarto, Pontifex Sacramenta mutare non potest: ergo nec matrimonium ex insolubili reddere solubile

Respondendum ad primum argumentum, falsum esse, matrimonium consummatum à rato distingui tantum accidentaliter, differt enim tanquam integraliter perfectum, ab imperfecto, nec enim consummatio, perfectio est merè accidentalis, sed integralis, quæ matrimonium complet in sua perfecta significatione, vnionis scilicet Christi cū Ecclesia, per carnem assumptam, in qua fundatur omnimoda indissolubilitas matrimonii cōsummati, & hanc perfectionem integralem non habet matrimonium ratum, licet habeat rationem integram signi, quæ essentialiter constituit Sacramen-

D tum, quare matrimonium ratum à consummato nec accidentaliter differt, nec essentialiter, sed medio modo, sicut totum integrale perfectum, ab eo quod caret parte aliqua.

Secundi argumenti neganda est, sequela, cum enim sit incertum an id Pontifex possit, multo magis est incertū, an id Episcopus vēdicare sibi queat.

Addo defendi posse probabiliter, Episcopum in casu necessitatis, idem in hac materia, facere posse, quod Papæ est permissum ex causa, pro qua sententia faciunt, Sanch. de matr. li. 1. disp. 6 Barbosa de potestate Episcopi par. 2. allegat. 33. asserunt enim

E hi omnes, Episcopum in sua Diœcesi posse quidquid Papæ licitum est in tota Ecclesia, nisi ab eo prohibeatur.

Ad tertium, negandum est Pontificem dispensare in lege diuina, per se ac directe, quia Pontifex non tollit nisi vinculum matrimonii, quo sublato lex diuina de perpetuitate coniugii seruanda, non obligat, hoc autem proprie non est dispensare in lege, cum dispensatio sit secundum Doctores, remissio legis in suo iure remanentis, quæ in nostro casu non manet, cum eius fundamentum sit sublatum, nempe vinculum, in quo si reperitur dispensatio respectu legis diuinæ, hæc non est nisi indire-

cta, & per accidens,

Ad quartum dicendum est Pontificem non mutare Sacramenti essentiam, sed ponere tantum conditionem ad cuius præsentiam cessat Sacramenti significatio.

QVÆSTIO VI.

An Papa dispensare possit, vt proles nata sit legitima.

Filii omnes legitimi sunt, aut illegitimi, legitimi sunt, qui ex valido matrimonio, aut quod tale credebatur sunt nati, excepto duntaxat eo casu, in quo, ex vero quidem orti illi essent connubio, sed quod redigi in actũ nõ poterat, eo quod coniugum alter, aut vterque de mutuo consensu, vota tria in religione approbata professus esset. Dixi *quod tale credebatur*, nam qui liberi, suscepti sunt ex nõ vero matrimonio ac valido, sed tamen celebrato in facie Ecclesiæ, & consummato cum vtriusque, bona fide, aut alterius saltem de coniugibus, hi legitimi sunt censendi, etsi nati essent post contestationem litis super impedimento matrimonij, sed non ante sententiam: ita Alexand III. in cap. cum inter a, qui filij sunt legitimi consultus enim à quodam, ecquid hæreditate paterna hi exciderent, quorum parentes, publicè sine contradictione Ecclesiæ, inter se contraxissent respondit velle se, *Vt filii eorum, quos ante diuortium habuerunt, & qui concepti fuerant ante latam sententiam, non minus habeantur legitimi, & quod in bona paterna hæreditario iure succedant, & de parentum facultatibus nutriantur*, quæ fuit etiam Innoc. III. opinio, in dectetali ex tenore 14 eiusdem tituli, nam natum ex adulterino connubio, contracto tamen bona fide, in facie Ecclesiæ, à matre, ignara quod vir cui nubebat, alteri copulatus esset fœminæ, dixit habendum esse pro legitimo.

Intelligentes, inquit, *quod pater prædicti* R. *matrem ipsius, in facie Ecclesiæ, ignaram, quod ipse aliam sibi matrimonialem copulasset, duxerit in vxorem, & dum ipsa coniux ipsius legitima putaretur, dictum* R. *susceperit ex eadem, in fauorem prolis potius declinamus, memoratum* R. *legitimum reputantes*, pari beneficio fruitur, qui contra fas, æquumque, ex fornicario congressu, à solutis est genitus, qui postea tamen, facti sui pœnitentia ducti, aut consilio placandi Dei, turpitudine præterita in rationem versa, sibi mutuo, Parocho spectante ac testibus fidem coniugij dedere, nam hoc ipso, benigna iuris dispositione tam ciuilis quam canonici prædictus puer, habetur pro legitimo, Ciuilis quidem, nã vt est in instit. lib. 1. tit. de nuptiis 10. parag. vlt. qui cum muliere aliqua, vt cum vxore, rem habuit, quam ne vxorem duceret, nulla lex vetabat, *Si postea cum ea dotalia fuerint instrumenta confecta, non solum qui ante ea dotalia nati fuerint, sed etiam ij quos postea nasci contingat, potestati patris subiicientur.* Canonici autem, quia vt est in dectet. 6. Alex. III. qui filii sint legitimi, *tanta vis est matrimonii, vt qui antea sunt geniti, post contractum matrimonium, legitimi habeantur*, quare cum neptem suam exhæredare patruus vellet, quod nata esset ante desponsationem matris suę, licet postea pater mulieris præfatæ, matrem ipsius accepisset in vxorem, respondit idem Alexand. cap. 1. citati tit. eam, si ita esset vt narrabatur, iudicandam esse legitimam, inhibendũque ei viro, qui se eius aiebat esse patruum, *ne dicta mulieri, hac occasione super hæreditate paterna, molestiam inferret vel grauamen.* Hæc de legitimis.

Illegitimi sunt ii qui nascuntur ex concubitu legibus prohibito, præterquam in casibus qui sequũtur. Primus est, cum matrimonium iudicatur validum, quod tamen non est eiusmodi, ob impedimentum occultum ac latens, creditur tamen tale, ex errore facti, non iuris, vt est matrimonium eius, qui ad secundas nuptias, prima adhuc superstite coniuge transiit, quam bona fide existimabat mortuam, vt habetur ca. a. qui filii sunt legitimi: Certæ tamen ad id sunt conditiones necessariæ.

Prima vt matrimonium, clandestinè contractum non fuerit, id est clam Parocho, & testibus, nullisque ex forma Ecclesiæ, præmissis denunciationibus, *qui enim clandestina, vel interdicta coniugia inire præsumit, in gradu prohibito etiam ignoranter, soboles de tali coniunctione suscepta, prorsus illegitima censetur, de parentum ignorantia nullum habitura subsidium, cum illi taliter contrahendo, non expertes scientiæ, vel saltem affectatores ignorantiæ videantur.* Innoc. III. cap. cum inhibitio finali de clandestina despons.

Secundo, vt matrimonium quod putatur validum, filios in legitimorum ponat numero, necesse est, bona vt fide vtriusque coniugis, vel alterius de duobus sit initum, quem impedimenti sui inuincibilis ignorãtia, tenebat occupatum: ita Alex. III. c. 1. qui filii sunt legitimi, & Innoc. III. ca. penult. eiusd. tit.

Secundus casus, in quo nati ex præpostero, ac fornicario coitu, censentur legitimi, est cum ex errore iuris inuincibili, ac probabili, circa rem aliquã de qua cõtrouersantur auctores duæ prædictæ coniugiũ est irritum modo tamen, conditiones non desint Couarr. cap 8. parag. 1. n. 9. Legitimi (inquam) censentur non tantum cum ante quæstionem de impedimento matrimonii institutam, aut contestationem litis, nascuntur: sed etiam post sententiam, pendente termino decem dierum, qui dantur ad appellandum, Couar. supra parag. 1. num. 6. & 7. Sylu. vetbo filius q 9.

Tertius casus, est cum liberi ipsi sunt post sponsalia contracta geniti, ca. perpetuas qui filij, locum tamen casus hic non habet, nisi in quibus locis, non est publicatum Concil. vbi sponsalia per subsequentem copulam in matrimonium iure antiquo transeunt.

Est & aliud tempus, in quo proles ex inualido suscepta matrimonio, fit legitima, nempe cum qui parentes vitam ei dedere ac spiritum, nullis coniugij obligati legibus, erant cum est hæc nata qui tamen illud contrahere inducunt animum, sic enim ope talis coniogij proles euadit legitima, vt in auitam parentum hæreditatem, cum esse desinent, alio nullo subnixa priuilegio, quã naturæ possit ingredi.

Eiusmodi autem hominum, quos libido patria reddidit illegitimos, genera sunt multa, quidam enim sunt spurij, Manseres alij, nothi, ac naturales tertij Naturales qui ex concubitu damnato quidem sunt nati, sed solo naturæ iure, vt pote ex fornicatione simplici. Alii sunt illegitimi, quos naturales nominant, qui ex parentibus sunt geniti, inter quos tempore conceptionis, ac vero etiam natiuitatis, ex quorundam sententia, matrimonium absque impedimento iuris dirimente, consistere poterat. Non naturales, qui & spurij appellantur, sunt ij, qui ex coitu, iure tam naturæ, quam humano, & Ecclesiastico culpabili, lucem aspiciunt, vt ex sacrilegio, vel adulterio, inter quorum parentes

cum sunt nati, nullum proinde esse poterat coniugij fœdus, verum ac stabile.

De hoc ergo genere hominum quæritur, an eos Papæ benignitas ex nothorum semotos albo, pro authoritate qua pollet in Ecclesia, in legitimorum transferibere numerum possit, peræque ac si è parentibus, quam optimo matrimonij inter se iure colligatis orti essent.

Dico primò, *Eos à Papa legitimari posse in ordine ad effectus omnes Ecclesiæ*, quia per eum ad ordines, beneficiaque dispensari possunt, quod & Episcopis concessum ab Alexand. III. cap. proposuit 6. cap. ex transmissa 7. & cap. litteras 14. extra de filiis Presbyteror. sic enim Clem. III. in decretali litteras. *Licet à filiis, paterna incontinentia modis omnibus propellenda noscatur, si tamen alias dignus inuentus fuerit, permittimus ipsum ordinari in Clericum, & ad Ecclesiasticum beneficium (vnde commode sustentari valeat) promoueri*, non quodlibet tamen, sed simplex, super quo tantum, Episcopo dispensare, decreto canonum Episcopo licitum, esse scripsit Bonif. eius nominis octauus, de filiis Presbyterorũ cap. 1. *Is qui defectum patitur natalium, ex dispensatione Episcopi, licitè potest, (si eo canonicum impedimentum non obsistat,) ad ordines promoueri minores, & obtinere beneficium, cui cura non imminet animarum, dummodo sit tale, super quo per ipsum Episcopum valeat dispensari.*

Dispensatus tamen ad Ordines, non ideo censeri debet legitimatus Portelius in dubiis regular. ver. Illegitimus num. 3.

Primo, quia ad disparata non fit illatio.

Secundo longe maior in legitimante potestas exigitur, quam dispensante, est enim dispensatio legis relaxatio, concessa cuipiam, ad quam legitimatio, abstersionem maculæ ex defectu ortæ natalium, adiicit, cum iure ad priuilegia omnia, bonaq; quæ legitimis competunt: quare si qui est in Regularium ordine quopiam, dispensatus ad dignitates, hunc ab eodem ob culpam eiici cum infamia accidat, magistratum in sæculo gerere, aut ad eum populi suffragio euchi non poterit, quia factus non est legitimus, sed Superioris indulgentia, beneficioque dispensatus ad honores, publicaque Ordinis ministeria Miranda to. 2. q. 2. art. 4. Portel. n. 3.

Dico secundò, *Non posse Pontificem, sibi non subditum ciuiliter, legitimare in ordine ad effectus ciuiles*, v.c. ad successionem in paterna hæreditate, regimen Reip. &c.

Causa est, quod Papa ius externis dicere, Remp. componere, reis parcere, quæ authoritate publica, quorundam est nomini famæque in pœnam culpæ, iniusta infamia, tollere nequeat: est enim eius potestas omnis, iisdem definita terminis quibus Ecclesiæ dignitas, salusque communis, ad eam autem pertinere quis putet, quod pro arbitrio Pontifex ex illegitimorum classe, natalibus suis infames homines, transferat in legitimorum numerum, eosque in communionem bonorum, quæ istorum sunt propria, Principe cui subsunt inconsulto, ac nescio, vocet? non est ergo Pontifici licitum tollere in non suo subdito ciuiliter, natalium suorum vitium, ac de illegitimo, quoad ciuiles effectus facere legitimum: Ita Immola in cap. grandi de supplen. neglig. prælator. Rebuff. in praxi benefic. rubrica de practica Cancellariæ Apostolicæ paragr. *quod Papa non possit legitimare filium Regis*.

Dico tertiò, *In Pontificis iure esse, legitimare sibi subditos ciuiliter, in ordine ad effectus ciuiles omnes.*

Primo, quia Papæ tantum est in prouinciis, quæ

A eius parent imperio licitum, quantum Regi in suis; at adulterinam, incestamque prolem, & quamlibet aliam non legitimam Principis auctoritate euadere posse legitimam, peruincunt tam quotidiana Principum exempla beneficium legitimorum hæredum, spuriis largientium, quam Doctorum communis sententia, vt Chassanæi in Comment. Consuet. Burgund. tit. *des successions* §. 3. ver. 6. Imberti in Enchiridio iuris abrogati & recepti in Gall. ver. *fils bastard*, Boer. in decisionib. Burdeg. q. 123. ergo vt à Principe, ita & à Pontifice tolli illegitimitas poterit, quoad effectus ex ea iure humano nasci solitos.

Secundo (quæ D. Thomæ est ratio in 4. sent. dist. 41. qu. 1. art. 3.) quod per legem inducitur, ea-
B dem quoque reuocari potest, sed illegitimitatis vera causa, est lex Ecclesiæ, statuentis impedimentum, sine quo matrimonium fuisset validum, & cõsequẽter proles legitima, abrogari hæc ergo lex potest, ab eo qui præest Ecclesiæ, hoc est Pontifice, quoad effectus qui ab ea lege manant, vt causa. Et ideo hanc sententiam tenent Rosella ver. illegitimus num. 15. Comitol. lib. 7. q. 16. num. 11. Angelus ver. legitimatio Panorm. in cap. per venerabilem qui filii sint legitimi.

QVÆSTIO VII.

Quibus modis fieri quis possit legitimus.

C IN Gallia non nisi duobus, Imberti sensu, loco proxime citato in verbo *fils bastard*.

Primo, per matrimonium subsequens, nempe cum illegitimi pater, eius matrem sibi sumit in coniugem.

Secundo, decreto Principis, cum hic eum litteris quas Patentes nominant, beneficentia omnino regia, impertit legitimorum priuilegiis. Quod & Pontificem facere, duobus modis solitum, dixere summarum scriptores, primo remotè, secundo immediatè. Remote legitimat, cum impeditis iure Ecclesiæ vt consanguineis v.c. pro cæterâ suâ caritate annuit, vt inter se matrimonia celebrent, nam vt tunc, quæ ex eis, proles oritur, legitima
D censetur per omnia, ita tam ad spiritualia Ecclesiæ commoda, quo de genere sunt beneficia, quam temporaria, vt est paterna hæreditas, præfectura in regno ac dignitas, lege reclamante nulla, ciuili aut canonica admittitur: Immediatè Papa legitimat, cum pœnas, iure Ecclesiæ latas in illegitimos abrogat, easque, perinde ac si illarum nunquã vllus antea vsus, aut mentio facta fuisset in iure, antiquat ac tollit: Hac modo, quod eruditè aduertit, Sylu. supra eum Nauar. consil. 3. de sponsal. facere potest Pontifex, vt quis habeatur legitimus, pro futuro, nempe quoad effectus spirituales, quorum vult eum esse capacem, vt beneficiorum, ordinum, ac dignitatum in Ecclesia, sed etiam pro prætari-
E to, vt habeatur, eodem loco quo si nõ fuisset antea inhabilis, atque adeo vt collationes beneficiorũ illi antea factæ sint validæ. Id vero cẽsetur efficere, quando dispensat in matrimonio inualido, ex quo proles est suscepta, non permittendo modo, vt de nouo contrahatur, sed illud habendo etiam pro valido, non tantum ex post facto, sed etiam ab initio.

Vt autem per rescriptum Pontificium, habita legitimatio sit valida, requiritur, vt in libello supplici nihil eorum sit omissum, quę si legitimanti fuissent nota, ei legitimatio difficilior visa esset, nec nisi

ægre proinde concedenda, Sylu. ver. legitimus q. 3. Quare qui est duplici ex capito spurius, nempe quia ex coniugatis duobus, aut vxorato ac Moniali est natus, id Pontifici, si conscientiæ, officioque satisfactum esse verò cupit, exponere debet, dixisse se simpliciter spurium, non est satis: Est ergo illegitimationis qualitas explicanda, vt an sit naturalis, an spurius, an ex incestu ortus, hoc primum: deinde an fratres habeat, an propinquos, tertio qoos habet, non esse hos legitimationi suæ contrarios, facta legitimatio iis repugnantibus, inanis est ac nulla, Imola consil. 164. volu. 2. Imbert. in Ench. ver. *legitimation.* Pet. Rat. in Constit. Pictauiens. titulo *des Bastards* parag. 1. Gloss. 1. ob eam causam propinquos à patre, de legitimatione futura filii cogitante, non vocandos modo, sed insuper interrogandos esse, ecquid eam non probent? ecquid fieri non consentiant dixit cum Imberto loco Enchirid. proxime citato Rebuff. in praxi beneficiaria rubrica de practica Cancellariæ.

Ratio est, quod inuitus spoliari iure suo nemo debeat, nemo nisi volens speratis possessionibus exui, at eius hominis, cui præter nothos, aut spurios, nullus est hæres, bona propinquis sunt debita, in ea ingredi, ea sibi iure quam optimo vindicare vbi ille naturæ concesserit, ac fatis, lege gentium communi poterunt, ergo hæc iis eripi, vt dentur alteri, nisi ipsi consenserint, honeste nequeunt at iuste; Eripiuntur autem cum benignitate Principis, nothi ac spurij, ad parentis sui preces legitimatione digni fiunt, qui eius ac propinquorum, cum eos mori continget, bona tanquam veri hæredes sibi attribui postulent, propinquorum ergo, ac si quos pater liberos habet, consensus est ad legitimationem necessarius.

Bonorum porro nomine, non rusticana modo prædia, non agros, non rura, sed feuda, etiam castraque ac domania (vt loquuntur) intelligi aiunt Guido Papa decis. 59. Boer. in decision. Burdegal. q. 123. Pet. Guenois in addit. ad Imberti Enchirid. verbo *legitimation.* Eorum firmamentum est vnicum, nempe quod nobis, id est Gallis, lege regni vsuque prouinciarum communi feuda censeātur in patrimonalibus habere locū, Ioan. Faber in authent. ingressi Cod. de sacrosanct. Eccles. & instis. tit. de legit. pat. tutel. Guido Papa q. 59 & 257. eaq; pro talibus habent Regij iuridici, & Prouinciæ Maldensis Trecensis Niuernensis Aluernensis, vt fit planum ex earum municipali lege, quam consuetudinem vulgo nominant quidem Meldensi: art. 133. Trecensi art. 37. Niuern. cap. 4. art. 17. Aluern. cap. 12. art. 33.

Est & alius, præter prædictos, legitimandi modus, Ecclesiæ solius proprius nempe *per ingressum religionis*, quam qui profitetur hoc ipso, ad sacros, ordines admitti Superiore approbante potest non vero ad magisteria, honoresque cœnobij, habetur cap. 1. de filiis Presbyteror. nisi id illis peculiari Papæ priuilegio liceat, vt Patribus Congrega. S. Ioan. Euangelistæ in Portugallia, & Hieronymitis in Hispania, licere tradunt, qui concessa illis priuilegia, scriptis libris communicauere posteris verbo *dispensatio natalium* parag. 1. de quo Portellus in dubiis regular. verbo illegitimus num. 9.

Et quamuis ea priuilegia Sixtus eius nominis quintus, Pontificatus sui anno sextio, & quarto reuocauerit, prohibēdo, vlli illegitimo ne maximè verò spurio, qui ex incestuoso coito inter consanguineos, aut sacrilego inter Monialem, & profanum quempiam hominem, aut vtrumque religione, ac

A continentiæ voto sacrum: originem traheret, ad vllius religionis professionem, ac habitum, præterquam seruorum, seu conuersorum, accessus esset: Ac ne tam eius generis illegitimi, quam cuiuscunque alterius, essent sine pœna: statuit vt qui de eorum numero vota in quacunque religiosa domo nuncupassent, ad quæuis eius Officia, Dignitates, gradus, ac magisteria forent inhabiles, etsi (inquam) ita Xisto visum sit cum illegitimis agere, paucis tamen post annis Gregor. XIV. placuit in Bulla cui initium *Circunspecta* Pōtificatus sui anno primo edita, illegitimos habere mitius, quare illis ad habitum & professionem, patere in Monasteriis omnibus aditum voluit, si eo, Prælati ac Monachorum iudicio digni censerentur, præterquam B in eo, vbi eorum pater professus esset, ac degeret, modo ea virtutum copia exaggeratum haberent animum, eamque præ se ferrent ad magna indolem, quæ religiosos addecet. Addidit insuper, videri sibi è re esse publica Religionum admissorum priuata autem in eas vt illegitimi, ad professionem admittendi, aut admissi, virtute priuilegiorum concessorum, & non reuocatorum antequam ea antiquare Xisto duplici sua constitutione esset visum, ad magistratus ordinis euehi, eios gubernacula regere, in puppi ad eius, Ecclesiæque commodum sedere possent, Generalis, aut Prouincialis imperio, dummodo ad illud, Capituli Generalis, aut Prouincialis consensio accederet, in iis maximè religionibus, quæ Generali parent, eius voluntate adminiC strantur ac legibus. In Monasteriis autem S. Benedicti sufficit consensus, Capituli domus, cui Abbas, aut Superior, illegitimum sibi cum potestate præficiendum credunt.

De Matrimonij bonis ac effectibus.

MAtrimonii bipertita est acceptio, consideratur enim vt Sacramentū, & vt contractus. Secundo in fieri, & facto esse, in fieri, habet esse transiens, in facto esse, permanens, estque vinculum quoddam animorum vtriusque coniugis, de D quo Christus Matth. 19. *Quod Deus coniunxit homo non separet.*

Dico ergo primò, *Effectum matrimonii, vt contractus est, vel saturque in fieri, esse dominium, quod in corpora sua, mutuo coniuges acquirunt.*

Ratio est, quod operationis practicæ effectus, id sit proprie, quod per illam producitur, sed per contractum matrimonialem, producitur illud dominium, quia id contrahentes agunt, vt ius acquirant, seseque vicissim ad vitæ coniugalis officia obligent, vt docet Apost. 1. ad Cor. 7. *Mulier potestatem sui corporis non habet, sed vir, similiter autem & vir, &c.* istud autem ius potestas est, dominiumE que in mutua corpora.

Dico secundò, *Matrimonii vt est contractus, consistitque in facto esse (quo modo sumptum animorum est vinculum corporumque per quod coniuges duo sunt in carne vna) matrimonii*, inquam, *hoc modo considerati effectum, esse cohabitationem mutuam, thori communem vsum, educationem prolis, administrationem familia.*

Probatur, ope istius vinculi, beneficioque, ex duobus constituitur homo vnus moralis Genes. 2. *Erunt duo in carne vna*, non secus ac ex forma, materiaque formaliter, compositum vnum naturale constituitur, nam vir, spiritus & animæ obtinet,

mulier corporis: ergo vt corpus & anima, mutuam sibi operam deferunt, vt sefouent, vt iuuant, vt se ad perfectionem naturæ suæ congruam vicissim promouent, ita viri & vxoris officia, caritatis in sese inuicem plenissima, amborum salutem, bonumque, magno suo fructu, sensuque diuinæ cuiusdam voluptatis, ac gaudij, parturiunt.

Dico tertiò, *Matrimonii prout est Sacramentum, situmque est in fieri, effectum esse sanctificantem gratiã cum peculiari Dei auxilio*, Princeps huius sententiæ Ecclesia quæ his verbis loquitur in Cõc. Trid. sess. 24. can. 1. *Si quis dixerit matrimonium non esse verè, & propriè vnum de septem Euangelicæ legis Sacramentis, à Christo Domino institutum, neque gratiam conferre, anathema sit.*

Est hæc porro gratia duplex, habitualis, & actualis, illa gratum facit, sanctumque sanctificat magis, vel etiam attritum Deo reconciliat. Actualis, speciale quoddam est auxilium, quod pro opportunitate, tentationum ac occasionum varietate, iustis ad consequendum Sacramenti effectum proprium tribuitur vt ad mutuo seruandam fidem, mitigandam concupiscentiam, prolem religiose educandam ac sancte.

Est & alius Sacramenti huius effectus, vnio scilicet perpetua coniugum, est enim vnionis inter Christum & Ecclesiam symbolum, at hæc rumpi nequit, non dissolui, non casu minui, vt non est hæc ergo solubilis, ita nec altera,

Dico quartò, *Matrimonii vt est Sacramentum in facto esse, effectum Sacramentalem ex opere operato nullum esse*. Vel enim esset gratia sanctificans, vel speciale auxiliũ, non primum, quia illa vel continenter daretur, vel per interualla, quorum tamen dici nihil vere potest vt patet. Non alterum, quia auxilia gratiæ actualis, in actu primo, simul conferuntur cum sanctificante gratia, in prima susceptione Sacramenti, licet postea in actu secundo, pro opportunitate temporis, & vt est necesse, homini dentur diuinitus.

De bonis Matrimonij.

THeologorum est opinio tria esse, prolem, fidem, Sacramentum, de quibus sic August. in lib. 9. in Genes. cap. 7. hoc autem bonum tripertitum est Fides, Proles, Sacramentum: *In fide attenditur, ne præter vinculum coniugale cum altero, vel altera cõcumbatur, in prole vt amanter suscipiatur, benigne nutriatur, religiose educetur: in Sacramento autem, vt coniugium non separetur, & dimissus & dimissa, ne causa quidem prolis alteri coniungatur*, & de peccato originali lib. 2. contra Pelag. cap. 34. *Bonum sunt*, inquit, *in omnibus quæ sunt propria nuptiarum, hæc autem sunt tria, generandi ordinatio, fides pudicitiæ, connubii Sacramentum: propter ordinationem generandi scriptum est, volo iuniores nubere, filios procreare, matres familias esse, propter fidem pudicitiæ, vxor non habet potestatem corporis sui*, 1. Cor. 7. propter Sacramentũ, *Quod Deus coniunxit homo non separet*, cum enim coniugalis actus mali speciem habeat (nam à fornicario specie ac natura non differt S. Tho. teste in supplem. 3. part. 49. art. 1.) itáque mentem voluptatis sensu titillet, vt de Deo, aut virtute, aliquam ei cogitationẽ suscipere non sit facile, visum est Christo pertinere ad gloriam suam, bonũque fidelium, ea mala totidem bonis, fructibusque cõpensare: *Nuptiarũ siquidem bonũ, semper est bonũ,*

A *sed in populo Dei aliquando legis obsequiũ, nunc est infirmitatis remediũ, in quibusdam humanitatis solatiũ*, Aug. to. 4. lib. de bono viduitatis cap. 8. sunt enim nuptiæ institutæ diuinitus pro gignẽdis liberis, nẽpe vt in iis, habeant mortales, à quibus, in rebus aduersis iuuentur, alantur autem quum ad senium peruenerint Hieron lib. 1. contra Iouinian. Neque tamen est proles, bonum inter hæc tria dignissimum, sed Sacramentum.

Ratio est, quod Sacramentum seu inseparabilitas, ad matrimonium pertineat, in quantum est Sacramentum gratiæ, fides & proles, vt est idem matrimonium in officium naturæ, atqui perfectio gratiæ, naturæ perfectione est dignior.

B Magis tamen ad coniugij essentiam facit proles. Nã essentialius est homini esse naturæ, quam gratiæ, sed fides & proles, prout sunt in intentione contrahentium, & cadunt sub obligationem, aliquo modo ad essentiam matrimonij pertinent, quatenus est in naturæ officium.

Minor probatur, intentio prolis, & fidelitatis debitum, ex ipso contractu coniugali causantur, adeo vt si quid contrariũ exprimeretur in consensu, matrimonium nullum foret: Dixi *vt est in intentione*, nam proles & fides, in se pertinent ad vsum matrimonii, per quam & proles producitur, & pactio coniugalis seruatur, & sic referuntur potius ad matrimonii effectus, quam naturam, & essentiam. C

De bono prolis.

TRibus bonis matrimonii, tres sunt subiecti fines, primus est, isque præcipuus, prolem gignere, nisi ob senectutem, aut sterilitatem per accidens desperetur, ideoque intendi non possit, cum intentio, non sit nisi rerum quæ putantur esse possibiles.

Est ergo bonum prolis, in Christiana liberorum susceptione, ac eorundem educatione, tam actuali quam potentiali situm, vt enim magni in omnem partem interest, eos nasci, ita Christianè aliti nati genus hominum conseruant, educati ex Christianarum legum forma, Rempub. amplificant, specie, consilioque adiuuant: Ali ergo eos à parentibus, cum adhuc sunt pueri est necesse, vt adulti spem Reipub. non fallant, lege 1. 2. & 3. Codic. de liberis agnoscend. quanquam eadem amborum ad id non est obligatio, nexusque, mater eis vbera præbere debet vsque ad triennium, lege nec filium, Cod. de pater. potest, quod si esset huic oneri impar, si ætas, si infirmitas, si stirpis suæ ratio, dignitasque illam in eo munere versari non finerent, tùm enimuero sibi nutricem quærere, quam sibi in eo charitatis officio substituat, pietatis lex iubet. Ablactati, filij cura suscipienda est patri.

Ratio est, quod ei incumbit, vti familiæ capiti eam regere, de necessariis, ac honestis ad vitam subsidiis, membra eius prouidere singula, ideo dotem sibi à fœminæ patre exigit, vt hinc vnde matrimonii onera minori negotio toleret, auxilia sibi aduocet.

At est puer, vbi primum aluo materna prodiit, pars familiæ, eiusque alendi obligatio reputatur inter præcipua coniugii onera, cum ergo pater quin alat, quin necessarios illi ad vitam commeatus liberali dextera suppeditet, causæ nihil ac rationis obtendere honeste potest.

Tempora sunt tamen nec pauca, nec obscura,

in quibus patri, iusta exeusandi sui, ab hoc officio pietatis, ac amoris erga filium causa suppetit, primum est, cũ ei filius in publico vrbis prætorio, magistratu audiente, populo spectante diem dixit, nam tunc præter peccatum mortale, exhæredari ab eo potest, at si vere sit eius criminis de quo est accusatus à filio, conscius, habetur in nouella Iustiniani, quæ incipit iis, in authent. vt cum de appell. cognosc. parag. aliud quoque quod intelligendum duntaxat esse ait Graff. decis. aurear. lib. secundo cap. 52. numero septimo cum accusationem, id est actionem filij erga patrem, mors certa sequitur, aut quæ ea hominum cordato minor nõ creditur, diminutio capitis, libertatis ac famæ amissio, aut pœna aliqua corporis non leuis, si tamen proditæ patriæ, si Principis contempti, aut læsi infamia pater laboraret, si de perdendo vtrolibet fœda agitasset animo, impiaque consilia, quæ discuti non possent, ac eueni, nisi auctoritate iudicis regii, culpæ rum filius arguendus non esset, si patrem accusaret quia vt priuatis præstant publica, ita sunt hæc anteponenda illis: ergo si ad perniciem patriæ, aut Principis, consilia spectabunt patris, eius saluti, principis ac patriæ salutem ac commodum præferre filium est necesse Tullius auctor. lib. offic. 3.

Secundum tempus, in quo pater est ab alendo filio liber, est cum ipsi vix est tantum domi quantum sibi sufficit, nam si præter necessaria sibi ad victum, quamlibet tenuem, pater nihil habet, quæ ab eo exigere, ratio potest vt illam cum filio diuidat? sibi parum aut nihil in crastinum aut vesperum, retineat.

Tertium, est cum artem filius callet vnde sibi si volet pecunias ad depensum quotidianum comparet: lege si quis à liberis digest. de liberis agnosc.

Quartum, cum filius in patrem ingratus extitit, nam tunc alimenta ei ad congruitatem necessaria negari possunt: non quæ ad vitam. Couar. parte 2. epist. tom. cap. 8.

Quintũ, cum quidpiã admisit filius, propter quod eum hæreditate exui leges imperant, Glossa in cap. Quinta nullis de iureiu. Panor. in c. cum haberet n. 10. de eo qui duxit in matrimonium quam polluit.

Alimentorum autem nomine continentur quæ victus potusque rationem habent, vestem quoque, & quæ ad cultum corporis pertinent victus habere vicem ait Labeo: cætera quibus tuendi, curandiue corporis nostri gratia vtimur, ea victus appellatione significantur, lege 44. 43. & 45. de verbor. significat, quare ne quid eorum vnquam desit liberis, laborãdum in primis est patri, nisi forte eorum curam, atque custodiam, hospitali commisisset domui, quod facere eum posse sine culpa, scripsit Graff. decision. lib. 2. cap. 58. num. 2. quia vt notant Caiet. verbo Adulterium Armilla cod. vet. 6. Henriq. lib. 11. cap. 19. parag. 3. littera Z. loca huiusmodi, ex intentione fundatorum ac Ecclesiæ, subleuandæ pauperum inopiæ sunt facta, quare si pater nimia pressus inopia, aut metuens infamiam, ea occultatione prolis susceptæ, in hospitali pauperum domo deuitet, iure suo vtitur, nec est culpæ proinde in eo, affinis ac proximus.

Si tamen erit de eorum numero pater, qui abundant opibus, cogi debebit ad expensas, filij sui nomine, causaque factas, nec nisi ex æquitate quadam decentiaque, vt Henriq. loquitur, ex iustitia verò in aliorum sententia, quod bona hospitalium, in pauperum data sint subsidium, diuitum nullo modo, ergo si quid ad eos, aut eorum liberos, ope-

A ra sua peruenerit, ab his id totum oportet pauperibus, eorumque domui refundi: virtualis enim quidam inter hos, aut eorum curatores ex tacita dispositione iuris, parentemque filij, qui in Xenodochium clam immittitur, contractus intercedit, de redhibendis à se impensis, cum filius adoleuerit indeque egressus, vir inter viros esse cœperit.

Est & casus alius in quo Patri de alimentis filio, suppeditandis cogitandum non videtur, nempe si est spurius, si ex coitu damnato natus: id enim ei est ab Imperatore prohibitum in Authent. quibus modis naturales paragr. penult. Autheut. ex complexu Cod. de incestis nuptiis, in quo tamen non est à canonico, ius cæsareum approbatum ac rece-
B ptum, cum quibuscunque natis illegitimè, alimenta à parentibus præberi moderata, Clemens Pontifex III. velit in capite cum haberet quinto, de eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium, in fine: *Sollicitudinis tuæ intererit, vt vterque parentum liberis suis, secundum quod eis suppetunt facultates, necessaria subministrent* stricto enim naturæ iure, quæ ad vitam alimenta sunt necessaria liberis debentur omnibus, cum eorum sit natura communis, ideoque lege nulla, aut consuetudine, contrarium introduci queat.

De bono Sacramenti.

C

SAcramenti bonum, est in indissolubili coniugum nexu, vi cuius, neuter ab altero separari, aut personæ alteri coniungi potest, sicuti docet August. lib. 9 super Genes. cap. 7.

Oritur hic vero primo à necessitate prolis educandæ, eiusdemque instituendæ Gen. 2. de qua Christus Matth. 19. *Quod Deus coniunxit homo non separet.*

Tertio ex ratione Sacramenti propriè dicti, conferentis gratiam ad perfectè repræsentandam vnionem Christi cũ Ecclesia, quæ est indissolubilis.

Prima inseparabilitas iuris est naturæ, planeque necessaria vt proles ad perfectũ statũ deducatur.

Secunda iuris diuini positiui, ad significandam
D incarnationem Christi Domini, id est Verbi diuini vnionem cum humana natura.

Tertia est legis Euangelicæ propria, quæ sicut & priores duæ, nulla dissolui dirimiq; ex causa potest. Fieri hinc existimo, vt habitare simul coniuges, sit necesse: nã si seiuncti loco viuant, suscipiẽdæ prolis spem habere quam possunt? quam educãdæ, quam Christianis informandæ moribus? vt amicitia mutuis firmatur alloquiis, ita silentio ac taciturnitate deperit, quaia ne quæ ex matrimonio soboles speratur, ne recta eius educatio, ne debiti solutio, ne coniugalis charitas, mutuumque auxilium, quo se vicissim prosequi debent vir & fœmina interci-
dant, vnà habitare debent ac viuere, quam ipsi
E mentem, si ua si sponte non suscipiunt, ad eam Ecclesiæ censuris adigi poterunt, decreto Innoc. Papæ tertij, à quo cum esset quæsitum, an viro suo restituenda foret mulier, quæ se causabatur legitimo nexam ei non esse connubio respondit: *Quod si non habeat probationes incontinenti paratas, sed dilationes expectat longiores (quia præsumitur contra eam quæ sine iudicio Ecclesiæ, sua tantum temeritate recessit à viro) ad restitutionem plenariam Ecclesiastica debet censura compelli*, cap. litteras 13. de restitut. spoliatorum.

Equidem, si viro, iusta est vlla secedendi causa à coniuge,

à coniuge, maximè cum eius est congressus, propter vim morbi quo laborat, planus periculi, & tamen *quoniam nemini licet (excepta fornicationis causa) vxorem dimittere, constat quod siue mulier lepra percussa fuerit: seu alia graui infirmitate detenta, non est à viro separanda, vel etiam dimittenda*, cap. quoniam a. de cõiugio leprosorũ, quare etsi sit in more, vt nec viri fœminas, nec hæ viros cum ob lepram à communione separantur hominum, sequi soleant, cum tamen vt bonis moribus, ac charitati contrarium Alexand. III. improbat in decretali prima tituli de leprosorum coniugio, quia *cum vir & vxor vna caro sint, non debet alter sine altero esse diutius*, itaque Cantuar. Archiepis. imparat, *quatenus & vxores viros, & viri vxores, qui lepra morbum incurrunt, sequantur, & eis coniugali affectione ministrent.*

Quia tamen est hæc obligatio secundaria mutuo partium consensu remitti ad tempus potest, vel authoritate iudicis tolli, vel interrumpi ea causa, vt si viro, qui res, negotiaque habet implicita cum externis proficiscendũ sit ad nundinas, si nobili expeditio paranda in Syriam, terræ sanctæ iuuandæ causa, eam enim repugnante licet coniuge suscipere potest honeste, si ad eam religioso se voto deuinxit, Innoc. III. sunt hæc verba in decretali ex multa nona de voto & voti redempt.

In tanta quoque necessitate populi Christiani ne terræ sanctæ impediatur subsidium, viri præter vxorum assensum, huius peregrinationis propositum vouere liberè valent, quod vouerint, liberè adimplere.

Sine causa longo abesse tempore à coniuge, peccatum est mortale, contra iustitiam, ac Sacramentum, iustitiam quidem, quia vir qui abest, inuita vxore, alienum retinet, præter fas ea sua illam priuat, vitæ communis ei subsidia, solatiaque adimit.

Quid? quod familiam negligit, quod liberos non instituit? quod vxorem suam adulterandi periculo obiicit? quæ omnia sunt eiusmodi, vt prudenti suadere confessario valeant, ne confitentem virum absoluat nisi quam citissimè domum repetat, ad vxorem redeat, familiæ liberisque curæ suæ partem impendat.

Quid si solum ex causa mutat? quid si patriam, quid si amicos, & propinquos, iussus à Principe, deserat? eum ne vxor abeuntem sequi, quamuis inuita debet?

Omnino: est enim vir, mulieris caput, familiæ administrandæ princeps, bonorum arbiter, ergo ne quid contra naturam, eiusque monita fecisse vxor arguatur: à suo seiungi capite, ac fortunæ suæ principe non debet, sic Lia & Rachel relicto Patre, Iacobum sunt sequutæ Genes. 31. sic Dauid 1. Regum 27. vxores suas in Siceleg transtulit non inuitas, quod hæ sortiantur viri sui domicilium lege cum quidam digest. de iurisdict. omnium iudicum, & vnaquæque mulier sequi virum suum debeat siue in morte 13. qu. 2. can. vnaquæque 3.

Est & alia ratio. Viro mulier obsequi, reddere debitum postulanti, mœstum solari, recreare iacẽtem, victũ ei, epulasque parare, caritatis decentiæque tenetur lege, id absens, id ab ea disiuncta loco facere, cæteraque fœminæ in virum officia implere, qua ratione modoque possit, aliorum esto iudicium.

Quare si conscientiæ defuisse suæ, vxor non vult aliquando argui: virum sequatur, cum eo, quocunque illum fortuna, casus, aut ratio detulerit, pacifice viuat, ac amice. Tres tamen sunt casus, in

A quibus ad id adigi honeste non potest, ac prudenter.

Primus est, cum habet ea loci mutatio corporis, aut animæ periculum.

Secundus cum mutandi soli, maritus causam prætexere honestam nullam potest.

Tertius, cum est vxor, domino addicta, eique vt serua, gentium lege acquisita.

Quartus, cum de non mutando domicilio, pactum inter eos, ante nuptias, intercessit mutuum, cum enim æquitatis sit plenissimum, ei stata potest mulier, nisi noua se aperiret, noui capiendi consilij ratio, vt si sedem aliam, exortæ subito simultates inter virum, & populares suos, aut valetudo ex aeB ris intemperie facta infirmior, quærere cogerent, tunc enim vxori auctor essem, sequendi mariti.

Secus quam nos existimat, sentitque Couart. 2. par cap. 7. num. 5. quod semper in eodem habitare loco, quod ei sic hærere vt inde nefas sit migrare alio, ex quacunque causa, seruitutis sit instar, quæ cum homini inferri libero, lege ciuili nequeat, pactum de eadem sede retinenda à viro & vxore perpetuo, vt bonis moribus oppositum, nullumque, ruat est necesse.

Dubium secundum, *An possit coniugum alter, inconsulto alio, nec assentiente castitatem vouere, aut ordines sacros suscipere?*

Nequaquam, quia votum non est nisi de re quæ sit in vouentis sita potestate, at cum vir sui non sit
C iuris, arbitriique, sed coniugis, Deo se, & religioni dedere non potuit, quare *votum eius vsquequaque non tenuit, eatenus tamen fuit obligatorium, quatenus se poterat obligare, promisit enim intrando Monasterium se non exacturum carnis debitum, quod erat in potestate ipsius, redire vero ad sæculum in eius potestate non erat, sed mariti*, Cœlestin. III. in cap. placet 12. de conuersione coniugator.

Reuocatus ergo à coniuge in sæculum, ei obsequetur in redditione debiti, an verò ea mortua, ad religionem, vnde eiusdem imperio ac voluntate est egressus, regredi debeat, res est opinione Doctorum ambigua. Mihi de ea cogitanti paulo attenD tius, dicendum videtur ad id eum nulla teneri lege, nam non fuit eius in Religione professio rata: ergo eius implendæ causa, vbi vxor obierit, ei ad illam redira non est necesse, quia id omittere, non est culpa, de quo faciendo nulla est præceptio, sed obseruandi voti, quod fuit irritum, nulla est humano aut diuino iure lex imposita homini: ergo eius præstandi gratia, non est post vxoris suæ obitum, repetenda marito religio. Sylu. verb matr. 8. q. 12. dicto 5. Candid. to. 2. de matrim. disq. misit 28. art. 13. dub. 42.

Et quanquam è Theologorum schola nonnulli secus sentiant, quod existiment votum mariti, sine vxoris assensu in Religiosa emissum familia, non omnino fuisse inane, ac nullum, sed vim voti haE bere simplicis, quæ quia coniugali vinculo impedita fuit, maritum, cessante obstaculo, mortuaque coniuge, voti lege teneri, eiusque proinde implendi causa, ad religionem debere regredi.

Est nostra tamen sententia tuta, veraque, est enim professi sine consensu coniugis, par similisque ratio, ac viri, qui vxorem suam ratus esse mortuam, alteri iungitur, vt enim hic, rei non suæ, dominium isti secundæ confert, proindeque inaniter, ac sine effectu, quod donatio, vt à nobis in quæstione de contractu donationis probatum est, & à magnis auctoribus ante nos demonstratum, exigat vt sit rata, eam ab eo fieri qui iure sit ac potestate, rei

DDDdd

donatæ, aut donandæ plenissime instructus, alioqui iute conscientiæ ast nulla, nac ax aa vllum comparari dominium, ratione, & communibus Doctorum suffragiis in aliis disputationibus ostandetur, vt (inquam) qui adhuc superstite prima coniuga, secundam sibi matrimonio copulat, corporis in illam sui, potestatem, vsumque non transfert, quod quantum est, sit prioris fœminæ, qua sine iniuria priuari nequit, quare nec vbi diem hæc obibit suum, ad secundam remigtare ille tenebitur, quod hæc in eum, ius donatione inani ac irrita onllum sibi acquisierit, nec ad Religionem reuerti, qui in aa tria vota professus est inualide, quia id sine coniugis suæ aggressus est facultate, ad quam auctore Paulo, ipse pertinet, *cum vir potestatem corporis sui non habeat sed mulier* 1. ad Cor. 7.

De voto simplici, quod additur, rem distinctione enodandam censeo: vel enim maritus, cum raligionam est professns publica, de vitæ constantia in ea retinenda ad finem vitæ cogitabat, cuius sibi per vota obligationem iniici sciebat, vel eius voluntatis erat, voto se castitatis, quantum in eius erat potestate, & ad qnæ erat ei licitum, sese independenter à professiona astringare.

Si primum, ad nihil defuncta coniuge, obligari ast censendus, quia vt professionem irritam faciens, castimoniæ stringatur neaibus, requiritur intentio se obligandi independenter à professionis valore: ergo si coniua da quo loquimur, ab ea tantum vim voto suo essa voluit, ad nihil facis functa vxore, est cogendus.

.Si secundum, quæ promissa Deo castitas à ragulari seruari, vitarique eaigit, hæc ab eo fieri est necessa, qui sibi eius legem, independenter à profassione, sciens volensque dixit. Quia votum obligat sacundum intentionem vouentis: ergo cum maritus, qui ast vota tria professus, inualide, quia facit sine vxoris facultate, ad hæc omnia teneri se vouendo voluit, quæ sunt vitanda, agendaque ei, quem castitas ex voto astrictum tenet, nac hic petere debitum, nec coniuge mortua, nounm ambire coniugium poterit.

Quid si de eins intentione non constet? Credendus est vouisse modo quam optimo potuit, consequenter sine vlla dependentia, à professionis emissæ vi, ac efficacia. Candid. supra quia vbi de vouentis intentione opposita, argumentum certum nullum est ac euidens, concedendum est ad partes Ecclesiæ, de voti validitate præsumentis, vt sit planũ ex decratali 3 de conuersiona coniugatorũ, quæ est Alea. III. consultus enim eequid ei qui iuuita vxoia cœnobiticam vitam inierat, cui tamen eius voluntate, coactus erat nuntium remittere, ea mortua debeat prioris vitæ instituta in Monasterio repetero, an vxorem ducere, respondit; *quod votum non tenuit, vnde ratione voti, ad Monasterium non tenetur redire, vlterius verò non poterit vxorem accipere: promisit enim se non exigere debitum, quod in eius potestate erat: & ideo quoad hoc, votum tenuit, non reddere autem non erat in eius, sed mulieris potestate*, quare cum hæc duo in professione religiosa contineantur, primnm quod à coniuge solui sibi debitum non petet, altarum quod ea mortua continentiam seruabit, (nam ad omnem continentiam eiusmodi se professio extandit) præsumptio iuris est, quod maritus hæc duo promittere voluerit, si eius professio non valeret, quæ tamen præsumptio veritati cedere debet, si animns noo arat vouendi continentiam, nisi dependenter à valore professionis.

Dubium tertium, *An professio absque licentia alterius coniugis emissa, conualescat si iste postea assensum præstet.*

Nequaquam, quia quod ab initio non valuit, non corroboratur tractu temporis, ergo cum mariti, aut fœminæ professio, sine mutua amborum licentia facta, vim obligandi non habuerit, nouam non acquiret ex alterius solo consensu, sed aa hoc, & noua eius emissione.

Confir. non potest à conditione futura pendere prefessio, quia vbi est à vouenta concepta, à snperiora autem acceptata, obligat: argo facta sine consensn alterius coniugis, eo accedente, de irrita, inani, ac nulla, non fit rata, ac valida Nauar. lib. 5. de regular. cons. 31. num. 5. itaque religiona egredi, ad sæculum reuerti, in eoque, cum vxore liberè vt ante viuere poterit in opinione Candidi supra dub. 45. quam etsi Henriq. improbet lib. 11. de matrim. cap. 6. n. 7. in comment. fin. littera A. est tamen meo sensu verissima.

Dubium quartum, *An coniugum alter, religionem ingredi possit, de consensu alterius.*

Posse docuere tum exemplo suo Apostoli, tum verbo Christus, hic quidem Matth. 19. *Omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, centuplum, accipiet*, Illi autem cum calcatis mundi pompis, vxoribus valere iussis, pauperem Christum, pauperes sunt seqnuti. Habuerunt (inquit Hieronym. lib. 1. aduarsus Iouinian) *Apostoli vxores, sed quas eo tempore acceperant, quo Euangelium nesciebant, qui assumpti in Apostolatum, relinquunt officium coniugale.*

Id tamen licitè vt fiat, ac validè, conditiones sequentes sunt necessariæ.

Prima vt iogredienti cœnobium, id per eum liceat qui in sæculo, hærere vult ac morari, alioqui ei iniuria fieret, cum tali ingressu, re sna, id ast viro, aiusque vsu, ad coniugale opus, priuetur.

Secunda, vt qui ras snas sibi stabiles asse vult in sæculo, quia ad eius non facit stomachum vita cœnobitica, nac proinde eam profiteri cum coniuge appetit, continentiæ sibi perpetuæ legem dicat, eamque sanctè se seruaturum ac religiose spondeat: *Vxoratus inter vos*, (inquit Alexand. III. in decretali vaoratus 8. de conuersione coniugator.) *sine licentia vxoris nullatenus recipiatur, quæ integra opinionis existat, ita quod nulla marito suspicio habeatur, eam ad secunda vota velle migrare, vel quod minus continenter debeat viuere: quæ si talis extiterit, marito eius in consortio vestro recepto, ipsa publicè in conspectu Ecclesiæ continentiam professa, in domo propria cum filiis suis, & familia poterit permanere*,

Ad has conditiones addenda tertia, nempe vt qui cõiux mansurus est domi suæ in sæculo, ea sit ætate quæ metum iocontinentiæ, eiusque periculi excludat: *Si ita vxor senex est, & sterilis, quod sine suspicione possit esse in sæculo, dissimulare poteris, vt ea in sæculo permanente, & castitatem promittente, ad religionem transeat vir eiusdem*, Alexand. III. 10 apist. decrat. ad Eaoniens. Episcop. cap. de conuers. coniugator. 4. *Alioqui cum vir & vxor, vna caro sint per copulam coniugalem effecti, nec vna pars conuerti possit ad Dominum, & altera in sæculo remanere, non est alter coniugum recipiendus ad obseruantiam regularem, nisi relictus perpetuam continentiam repromittat, sed & vitam debet mutare*, hoc est, vt clarius dicitur in cap. cum sis 4. ad religionem migrare Innocent. III. cap. ad Apostolicam sedem de conuers. coniugatorum 13.

Idemque dicendum, si vir sacrum ordinem suscipere velit, vt est in cap. si coniugatus 5. eiusdem tituli quod autem additur, fœminæ religiosæ vitæ instituta, peræque ac viro, capessenda esse, de ingressu duntaxat in Monasteriũ, & non professione votorum capi oportere, significauit his verbis non obscurè Alexand. in decretali epist. ad Ioann. Priorem S Ioannis quæ est 8. tituli de conuers. coniugatorum : *Si talis fuerit, quæ suspicione non careat, voto continentiæ celebrato, à sæcularium se hominum consortio remoueat, & in loco religioso, vbi Deo seruiat, perpetuo commoretur.* Diiudicare vero de statu fœminæ, & an sit extra periculum incõtinentiæ, solius est Episcopi, à quo proinde per maritos licentia peti, debet profitendæ vitæ regularis, non ex præcepti necessitate, sed consilio, & ad maiorem securitatem secundum Sanch. lib. 7. disp. 32. num. 3. non ad professionis substantiam, & valorem, quanquam in praxi eam petere sit tutius si fides est Laym. lib. 5. tract. 10. par. 3. cap. 7. n. 3.

Dubium quintum, *An coniux in sæculo relictus, altero qui absque eius licentia est professus, reclamante ac inuito, possit religionem ingredi.*

Nequaquam, cur ita vero? quod professus initialiter id fecit nempe quia sine vxoris facultate, dominio quod ei competebat in corpus, membraque iure quam optimo, per ingressum in Religionem ea non assentiente minime excidens: ab eius ergo se potestate, iureque subtrahere hæc, nec debet, nec potest sine crimine.

Secundo, cum facta sine consensu coniugis professio, sit nulla, quæro, in quo profitenti sit hæc futura fructuosa ac vtilis? repetenti eum vxori, auctoritate Episcopi reddi debet, vt est in cap. præterea primo, & cap. quidam 3. de conuers. coniugatorum, facit ergo vir imprudenter ac temerè, cum se votis obligare nititur in religione, vnde ei propediem ad postulata vxoris egrediendum erit, nec sine dedecore, ac nota leuitatis aliqua.

Dub. 6. *Quid censere oporteat de fœmina, quæ marito eius remanente in sæculo, in virginum cœnobio castitatem est professa?*

Si marito ius canonum fuit cognitum, fœminæ professio est valida, rataque: ipsi autem incumbit, exemplo fœminæ, religionem ingredi, aut in sæculo, continentiam profiteri, indicat Innoc. III. in cap significauit 18. de conuersione coniugatorum, aperteque colligitur ex decretali Clement. III. decima eiusd. tituli ibi enim habetur, virum qui religionem erat professus, vxore sciente & dissimulante, nec habitum religiosum posse abiicere, quem assumpsit, nec aliquam sibi matrimonio copulare: ergo cum relictus in sæculo teneatur lege canonum religiosus fieri, aut ex voto continere domi suæ, alterutrum ei de quo est quæstio, est præstandum, vt fit perspicuum ex cap. coniugatus 5. cap. vxoratus 8. cap. significauit 8. de conuersione coniugator.

Quod si eidem de hoc iure, nihil fuit nec auditum, nec cognitum, cogi non debet ad alterutrum, sed relinqui voluntati suæ, ac si ad neutrum eius inclinat animus, vxor ei sua reddenda erit vt Doctores tradunt in cap. primum de conuers. coniugatorum, probatque hæc ratio. Vt maritus iure repetendæ suæ coniugis excidat, quæ vouit, in Monasterio: requiritur, vt id eo annuente ac probante fecerit, sed dissimulare, sed tacere, non est permittere: ergo &c. Ita Sylu. verbo diuortium quæst. 14. versic. & adde quod etiam illicitè.

Quid si maritus toto vitæ spatio tacuit, quid si A coniugis suæ consilium, factamque in Religione professionem, nec videre se, aut scire finxit?

Existimat Henriqu. lib. 12. de matrimon. cap. 5. num. 10. eam habendam pro rata, cum simulando, cum tacendo, assensum quantum est satis vt illa valeat, ei dedisse videatur.

Contraria tamen opinio, vt veritati propior, est tenenda, nam vt est silentium in multis assensus indicium, iuxta regul. iuris in sexto, quadragesimam tertiam, ita est & dissensus, nam vt est in regula sequenti, *Is qui tacet non fatetur*, quare non est fœminæ professio, rata solo viri sui silẽtio, noua ad eius valorem accedat approbatio, noua eius, vt loquuntur, per virum ratificatio adueniat est necesse: Candid. de matrimon. disq. 28. art. 13. dub. 50.

B Dubium septimum, *An propter non persolutam dotem vir vxorem deserere possit, eique non cohabitare:*

Ita placuisse nonnullis æui sui scriptoribus dixit Couart. 2. par. cap. 7. quod stare promissis, cum sint hypothetica, lex nulla imperet, hypothesi non posita, at virum inter, fœminæque suæ patrem, tacita quædam intercedit pactio, vi cuius, illi coniugem suam alere est necesse, si iste pacta conuenta præstet, promissamque dotis nomine pro filia pecuniam numeret, hac ergo non exhibita, fœminam alere suam vir non tenetur: ergo nec ei cohabitare.

Dicunt, sentiuntque prudentius, qui fœminæ cum viro, causas esse volunt, & tam arctas, vt eos C separari posse nolint ab inuicem, nisi ob fornicationem, quod ita mihi certum videtur, vt existimem in opinione opposita, veri speciem nullam esse.

Ratio est, quod viri, cum fœmina commoratio, iuris sit diuini, & naturalis, infringi ergo sine scelere non potest, quod si viro, ob inopiam, commeatus non suppetunt alendæ vxori, ob dotem non solutam, patri super ea litem intendat, hominem iudicis auctoritate soluere integram, aut per partes cogat.

Dubium octauum, *An coniugum alter, seipsum in seruum altero non assentiente, possit vendere?*

Posse maritum, non autem vxorem, scripsit D. D Th in 4. dist. 36. art. 3. nam si bona, ille distrahere, si abalienare quæ sunt familiæ ea causa potest, eo quod eius sit caput, quid est rationis, quamobrẽ de seipso statuere cum potestate, ac si subleuandæ familiæ causa est necesse, vendere se nequeat, modo ne coniugi, eiusque iuri præiudicium fiat? Sylu. verbo matrimonium 8. qu. 5. Sotus in 4. dist. 31. art. 3.

Ad quam conditionem addendæ duæ sunt aliæ. Prima, ne venditus ad Prouincias procul dissitas, quo vxor sequi nolit, aut non possit ablegetur, nam disiuncti vir & fœmina locorum spatiis, obsequia sibi mutua exhibere, aut procreandis liberis operam dare qui possunt?

Secunda, conditio ad æquitatem huius contra- E ctus necessaria, est in eo, vt cum Dominus & vxor, eodem sibi tempore à viro debita repetent obsequia: Dominum hic vxori postponat, eique præ illo pareat, facta sine his conditionibus venditio est nulla, nam non valet posterior obligatio, in præiudicium prioris, quandoquidem qui tempore est prior, idem quoque sit iure potior.

Quid? quod vxor ius in maritum acquisitum habeat? quod ex ipsius coniugio serua non fiat, etsi se maritus vendat? vt habetur 29. qu. 2. can perlatum 7. ibi enim scribitur quod cum quæsitum

olim esset an coniux, cuius maritus occasione diuortij se vẽdiderat, secundum sæcularem legem seruituri deberet subiici responsum à Tribur. Concilio fuisse, *Vxorem minime debere dimitti, non tamen ob Christi legem mulierem in seruitutem oportere redigi, dum ille non ex consensu coniugis se seruum fecerit, quem liberum ipsa maritum acceperat.*

QVÆSTIO VIII.

An & quatenus matrimonium possit dissolui.

DE coniugio triplici, quæstio potest institui, Christianorum, Iudæorum, infidelium, secundo cum in matrimonio, triplex resultet vinculum, thori, coniugij, domicilij, ambigitur, quæ sit eorum firmitas, qui nexus, quæ perpetuitas, & an quoad omnia, aut eorum aliqua, repugnet matrimonio posse dirimi, qua de controuersia, priusquam animi mei sensum explicem, notare placet.

Vinculum coniugij esse vnionem viri ac mulieris in personam vnam, nõ physicam illam quidem, sed moralem: ratione cuius, maritus vir est vxoris suæ, vxor autem mariti vxor.

Est vinculum thori, obligatio in vtroque coniuge reddendi debiti cum petitur, iusque in ambobus ei correspondens, exigendi qũ putatur necesse. Vinculum domicilij dicit, cohabitationem coniugum mutuam, communicationem bonorum inter se, auxiliaque in administranda familia reciprocè hinc & inde suppeditanda, ad bonum commune.

Dico ergo primò, *Matrimonium infidelium quamuis consummatum nisi diuino aut naturali iuri repugnet, legitimum esse, nõ tamen insolubile ac perpetuum quoad vinculum.*

Est hæc conclusio Magistri in 4. dist. 39. cap. extremo de matrim. D. Thom. in illum distinct. qu. vnica art 5. Bonau. art. 1. n. 28.

Pars prima probatur, est matrimonium legitimum, inquit Richard. in 4. dist. 39. art. 1. qu. a. *Quod legali institutione contrahitur, ac secundum mores prouinciæ, quod tamen est separabile,* sed id infideles facere, sed in deligenda coniuge sequi solemne patriæ, iuraque prouinciæ quid vetat? legitima sunt ergo eorum coniugia.

Non sunt tamen perpetua, non eiusmodi quæ solui repugnat ac dirimi. Ita Theol. vt Scotus in 4. dist. 39. qu. vnica art. 1 Palud. ibid. qu. 1. n. 1. Nec hi modò sed & Pontifex Innocent. III. in cap. quanto de diuortiis, vbi sic loquitur. *Nam etsi matrimonium verum inter infideles existat, non tamen est ratum, inter fideles autem verum & ratum existit quia Sacramentum fidei, cum semel est admissum, nunquam amittitur,* hinc enim argumentari sic licet: Matrimonium quod non est ratum, ipsum quoque est solubile, Richard. supra & Gabr. in 4. dist. 39. qu. vnica, sed secundum Innoc. rata non sunt infidelium coniugiã, cui secundans Ambros. in cap. 7. prioris ad Corinth. *Non enim,* inquit, *ratum est matrimonium quod sine Dei deuotione est, cuiusmodi esse infidelium quis neget?* nec est hæc modo Ambrosij & Innocentij sententia, sed Theologorum decretum certissimum, Richard. Bonau. Paludan. quorum est hoc argumentum.

Matrimonium infidelium dignitatem non habet aliam quàm institutionis diuinæ, ac naturalis legis, sed causa dari iusta potest, dissoluendi, quæ

A Deus instituit aut natura.

Confir. est matrimonium infidelium separabile, per conuersionem alterius ad fidem, altero in infidelitatẽ permanente, idque ex Christi priuilegio quod explicatur ab Apost. primæ ad Corinth. 7. *Si infidelis discedit, discedat, non enim seruituti subiectus est frater, aut soror in huiusmodi:* quod ipsum quoque ex praxi Ecclesiæ fit perspicuum, quam confirmat decretalis Innocent. in cap. Gaudemus, & cap. quanto de diuortiis 7. his verbis: *Si alter fidelium ad fidem Catholicam conuertatur, altero vel nullo modo, vel non sine blasphemia diuini nominis, vel vt eum pertrahat ad peccatum mortale, ei cohabitare volente, qui relinquitur, ad*
B *secunda si voluerit, vota transibit.* Et postea. *Contumelia creatoris, soluit ius matrimonij, circa eum qui relinquitur:* cuius rei hæc est causa, quod per baptismum priori vitæ morimur, nouæ innascimur, non fuit ergo rationi consonum, vt ad fidem conuersus, cogeretur lege Dei, cum homine alieno à moribus nostris, sacrisque, in tam arcta vitæ consuetudine viuere, quam est maritalis.

Obiicies, at separari, at seiungi ab inuicem sine culpa nequeunt, quos cœleste numen sacro connubij nexu vinxit. *Quod Deus coniunxit,* inquit Christus, *homo non separet,* Matth. 19. ergo cum sint infideles, eo modo nexi inuicem, arbitrio ipsi suo diuelli non poterunt.

C Dici verius nihil potest, nec id nos modo contendimus, in coniugum esse potestate, coniugij sui cum volunt, vincula nexusque rumpere, Deo id soli tribuendum asserimus, quos enim inter se antea nexuit, quos iunxit, eosdem quoque diuidit vt Paulus ait.

Obiicies 2. dimitti vxor non potest si Christo est fides, Matth. 5 & 19. nisi quia fefellit fidem, abiici nequit, nisi quia mariti thalamum fœde polluit ac turpiter, Matth. 5. nullo ergo modo, quia conuerti renuit, quæ errores gentium deponere, vt Christianorum mores induat: obstinata respuit.

Respondeo d. cum August. lib. 1. de adulterinis coniugiis cap. 1. & 2. Christum locis citatis loqui de Christianorum matrimoniis, quæ non tantum sunt vera & legitima, sed etiam vi Sacramenti
D rata.

Obiicies 3. est hæresis infidelitatum omnium pessima, per quam tamen, matrimonium non dissolui est certum, ergo nec per aliam quamlibet.

Neganda est conseq. disparitatis est hæc causa, quod hæreticorum coniugium sit ratum, vt pote celebratum à Baptizatis & Christianis, proindeque ratione Sacramenti indissolubile, quod non habent paganorum coniugia.

Dico secundò, *Solui prius infidelium matrimoniũ, hoc ipso, quo qui est factus fidelis legitimè secundum init,* Henriq. lib. 11. cap. 8. parag. 4. littera E. Sylu. verbo matrimonium 8. qu. 10. dicto 6.

E Ratio est, quod secundum coniugium, status sit incompatibilis cum priori connubio, ex Christi priuilegio, ergo accedente secundo, soluetur primum.

Ex quo patet falli eos qui matrimonium in infidelitate factum, dissolui aiunt conuersione vnius è coniugibus ad fidem.

Primo, quia Paulus 1. ad Cor. 7. discedere eos non vult ab inuicem, quandiu patitur Dei honos, gloriaque, quod esse non posset si matrimonium solutum foret: *Cæteris ego dico non Dominus, si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc consen-*

tis habitare cum illo, non dimittat illam, & si qua mulier fidelis habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum, primæ ad Cor.7.

Secundo, qui Christianæ religioni nomen dedit, tenetur alterum, cum exemplo suo, errores gentium deponit, recipere, si necdum matrimonium interit Innocentij sunt hæc verba in cap. Gaudemus 8. de diuortiis: *Si conuersum ad fidem, & illa conuersa sequatur, antequam propter causas prædictas, legitimam ducat vxorem, eam recipere compelletur*, cuius rei alia esse ratio non potest, quam quia prius matrimonium solutum non erat, illud ergo, sola vnius coniugis ad fidem conuersio non abrumpit.

Dico tertiò, *Iudæorum coniugium etiam quoad vinculum fuisse, post sui consummationem solubile, per libellum repudij.*

Ad hanc nos sententiam deduxere Durand. in 4. dist. 3. qu.2. Abulens. in cap. 19. Matth. qu.19. Henriquez lib. 11. de matrim. cap. 2. parag.3. littera O. Valent. disput. 10. qu.1. Bellarm. lib.1. de matr. cap.17. argumento 14. quam etiam D.Tho. q.67. additionum art.3. & 4. probabilem asserit.

Probatur autem, si per repudium, non dissoluabatur coniugium, sic vt repudiatæ fas esset, secundum contrahere, contractum ab ea, pro vero habendum fuit adulterio, quam id autem à vero abhorreat, planum fit ex scripturæ verbis Deuteron. 24. vbi repudiatæ fit potestas, ad secundas transeundi nuptias, quas adulteras, quas incestas fuisse, malasque quis credat? cum eas scriptura vitij non arguat?

Secundo, si maritum secundum, naturæ concedere, satisque contingebat, antequam graue quidpiam (cuiusmodi multa homini accidunt) repudiatæ, aut primo eius viro, hoc est repudianti, euenit, ab isto recipi illa non debebat, cuius rei, alia certe non potest esse ratio, quam quod matrimonij vinculum, libello discussum erat, alioqui vt istam ille repetere, ita & hæc ad eum redire, viro secundo mortuo debuisset. Verba scripturæ sic habent: *Si acceperit homo vxorem, & habuerit eam, & non inuenerit gratiam ante oculos eius, propter aliquam fœditatem, scribet libellum repudij, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua, cumque egressa, maritum alterum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudij, & dimiserit de domo suo, vel certè mortuus fuerit, non poterit prior maritus recipere eam in vxorem*, talis ergo esse desiit, per libellum repudij, sibi à viro prius datum: soluebatur ergo eius vinculum, per repudium, quod fuit in assertione positum.

Confirm. seruus si post annum septimum, libertatem eligebat, priuabatur vxore, & filiis Exod.21. at quis existimet, continentiam isti fuisse seruandam perpetuo? quod si ad eam, diuina nulla, aut naturæ lege fuit obnoxia, ei sane, per virum secedentem alio, dabatur ex dispensatione diuina potestas asciscendi sibi viri, cum quo vitam duceret, quod quia matrimonij vinculo permanente, non licebat, dicendum est, Deo permittente fuisse id Iudæis tunc permissum, illud rumpere oblato libello quem repudij nominant.

Obiicies non erat vxorum repudiatio Hebræis illo æuo in vsu, nisi *propter cordis duritiam*, Matth. 19. nempe ne cum hæ ingratæ viris essent, vim hi illis inferrent, mali ergo maioris euitandi causa tantum, reiici eæ poterant, fuit ergo repudium malum, etsi minus, quam vxoricidium.

A Neganda est consequentia, eo quod diuina dispensatio, malitiam, si quæ forsan repudio vxorum inerat, omnem absterserat, quod in similibus iuris remissionibus vsu venire solet, in quibus Superiores subditis, eorumque infirmitati condescendunt.

Obiicies 2. Matth. 5. & 19. mœchari dicitur quisquis vxorem missam facit, & cum alia contrahit, at nō tantum iis locis Christus legem Christianis dicit sed quod de repudio apud Iudæos vsitato, animi sui indicium foret, exponit nunquam: ergo diuinæ eius menti, visum est, eo vt Iudæi quasi velo impunè, libidinem suam tegerent, nouæ, in noua coniuge, causam quærerent.

Negandum est loqui Christum de matrimonio alio, quam fidelium, eoque rato per baptismum, B nam cum Polygamia Iudæis esset licita, si quis dimissa vxore aliam ducebat, non peccabat, de fidelibus ergo, ibi est sermo, & non aliis.

Cæterum quibus de causis vxorem repudiare licuerit, & qua formâ conscribi libellus debuerit explicant August. lib. 19. contra Faustum cap.16. D.Thom. qu.67. addition. art.6. & 7. Maldonatus in c.19. Matth. nos quia breues esse volumus, de his nihil hic ponimus, auctores ex quibus accurata potest & plena harum rerum intelligentia erui, quasi digito fontes indicasse, contenti sumus.

Dico quartò, *Matrimonium fidelium consummatum non dissolui quoad vinculum nisi morte naturali vtriusque coniugis, aut alterius è duobus*, Est de fide ad Rom.7. *Quæ sub viro est mulier, viuente viro,* C *alligata est legi, si autem mortuus fuerit vir eius; soluta est à lege viri.*

Ratio est quod matrimonium sit contractus ad propagationem humani generis institutus, ac propterea tantum conuenit huic vitæ mortali, in resurrectione enim neque nubent neque nubentur, sed erunt omnes sicut Angeli Dei Matth.22.

Dico vltimo, *Matrimonium ratum inter fideles non consummatum dissolui per professionem in religione approbata, factam ab vno ex coniugibus*, habet hæc assertio fidem à verbis Concilij sess. 24. can. 6. Pontificum decretis in cap. verum, cap ex conuersione coniugator. iisque, quæ supra sunt dicta, cum de dispensatione est actum.

D

QVÆSTIO IX.

De Indissolubilitate matrimonij. An & quo iure matrimonium sit indissolubile.

DE consummato tantum est quæstio, nam de rato supra.

Notandum ergo primo, matrimonium dici tum ratum, cum est validum, nempe quia est contractum inter personas habiles, & non impeditas naturæ aut Ecclesiæ legibus, consummatum cum ad consensum mutuum coniugum, qui consensus vt E ante diximus matrimonium efficit, accidit eorundem copula.

Notandum secundo, coniuges vnam tantum carnem fieri consummatione matrimonij vt dicitur can. Agatosa 27.q.2. can lex eadem q. & causa can. Martinus. de cognat. spirit. & cap. 2. de conuersio. coniugat.

Notandum tertio, matrimonia rata, differre à consummatis, cum aliis rebus tum maxime significatione, ratum enim significat dissolubilē Christi vnionem cum anima iusta, charitatem habente, est

enim hæc haud dubie vnio iuxta illud Pauli 1. ad Corinth. 6. *qui adhæret Deo vnus spiritus est cum illo*, est hæc inquã vnio, dissolubilis quoad singula membra Ecclesiæ, cum à charitate Dei excidere possint, per peccatum lethale, consummatum autem significat indissolubilem vnionem Christi cũ Ecclesia per charitatem, & carnem assumptam in humanitate vt probant Sanch. de matri. disp. 13. Reginal. lib. 34. num. 3. ex can. debitum de diuortijs.

Dico primo, *matrimonium quoad vinculum tam ex primæua sui institutione, quam Euangelica lege insolubile esse*. Ita Theolog. & patet ex Math. 19. vbi Christus docens illicitum esse dare libellum repudii, lege Mosaica concessum, ait *ab initio non fuit sic* additque quod *quicunque dimiserit vxorem nisi ob fornicationem & aliam duxerit mœchatur* quod verum non esset, si per dimissionem posset solui vinculum matrimonij, tunc enim dimissam ducens, duceret omnino solutam, & consequenter haberet legitimam vxorem, ne fornicaretur.

Dico secundo, *Omnimoda insolubilitas in lege noua, conuenit soli matrimonio consummato inter fideles, ex primæua Dei institutione*: Ita Aug. lib. 1. de nuptijs & concupiscentia, c. 10. Probatur autem ex cap. 2. Genes. vbi viri cum vxore coniunctionem, insolubilem fore declarat Adam his verbis, *hæc nunc os ex ossibus meis &c.* quæ verba à Christo domino repetita sunt in eundem finem, Matthæi 19. & conclusa hac particula, *quod Deus coniunxit homo non separet*.

Causa autem cur matrimonium consummatum sit insolubile, est, quod vnionem personalem Christi cum natura humana, repræsentat & ea mediante cum Ecclesia, quæ est indissolubilis, *quod enim semel assumpsit nunquam dimisit* ergo & vinculum consummati matrimonij est tale, nempe insolubile vt habetur cap. 2. de conuers. coniug. c. quanto de diuort & colligitur ex cap. 19. Matth. vbi Christus ait quod à Deo est coniunctum non separandum esse ab homine & prioris ad Corinth. cap. 7. *eis qui matrimonio iuncti sunt, præcipit* non Paulus sed Dominus *vxorem à viro non discedere* etsi per diuinam dispensationem cuius ibidem fit mentio possit fidelis conuersus à Gentilismo ad fidem, ab infideli dissociari.

Dico tertio, *Quod matrimonium consummatum dissolui nequeat, id præcise non oriri ex iure naturæ*.

Probatur quæ ad ius naturale pertinent, hæc omni tempore sunt eadem, & stabilia apud omnes gentes perseuerant, at ante legem Euangelicam, dirimi matrimonium poterat inter Iudæos per libellum repudii, vt expresse dicitur in cap. 24. Deuteron. nam ibi habetur dimissam potuisse valide secundo viro nubere, nec potuisse amplius recipi à primo, quæ vera non essent, si vinculum solutum non esset, dissolui quoque in Euangelica lege posse, argumento est, quod altero coniugum conuerso ad fidem, quam alius amplecti renuit, & cohabitare cum fideli conuerso, aut si velit non tamen sine iniuria saluatoris, possit conuersus ducere aliam iuxta Paulum 1. ad Corinth. 7. ergo matrimoniũ non est iure naturæ indissolubile.

Secundo, eadem est ratio matrimonii rati, & consummati, cum vtriusque eadem sit essentia, at illud dissolui potest per ingressum religionis, & ex multorum sententia per dispensationem pontificis: ergo.

Dico tamen quarto, *Etsi firmitas vinculi ma-* A *trimonii ex nuda eius natura non proueniat, dici tamen posse hanc proprietatem ei competere, iure tam naturæ, quam diuino*, isto quidẽ, eo quod à Christo, Matth. 19. sublata sit potestas quæ Iudæis data est Deuteron. 24. repudiandi suas vxores, estque matrimonium reuocatum ad statum, quem habuit initio mundi.

Deinde quod matrimonium consummatum sit indissolubile, id ex eo præcise oritur, quod à Christo sit inuentum ad significandam indissolubilem sui vnionem cum Ecclesia, per carnem assumptam, huius ergo vinculi indissolubilis firmitas diuina est, ideo quod Deum authorem principem habeat, vt dicitur de voto in 6. canone vnico. Qood autem naturali quoque iure, sit hæc perpetuitas matrimo- B nio debita, aliquo modo, videtur hinc probari posse.

Primo quod dissolutio matrimonii repugnet bono sobolis quam educari decet legitimè, ac consentaneè præceptis Christi Domini, at est id omne illicitum iure naturæ, quod fini matrimonij, eiusque bonis aduersatur: ergo &c.

Secundo, asserit Tridentinum, instinctu Dei, à primo parente dictum esse, matrimonij nexum indissolubilem ac perpetuum esse, supponit ergo concilium, matrimonii indissolubilitatem aliquo modo iuris naturæ esse, cum tunc Ecclesiasticum nullum præceptum fuerit, nec diuinum aliud, quam de abstinendo à cibis vetitis.

Quod autem firmitas matrimonii ex eius nuda C natura non proueniat, quæ pars prima assertionis fuit, probatur. Est matrimonium ratum non consummatum, nec consummandum, verum matrimonium, & tamen dissolui potest, ergo indissolubilitas, puram matrimonij naturam non sequitur, vt eius necessaria aliqua proprietas.

Vnde ergo inquies habere matrimonium potest vt sit indissolubile.

Ex eius natura vt coniuncta est cum diuina institutione Ita Sanch. lib. 2. disp. 13. nu. 10. Ægid. disp. 26. dub. 2. n. 12. & 27. quia cum corporis nostri dominium non habeamus, sed eius vsum duntaxat, quem Dominus non absolutè nobis concedit, sed cum certis limitationibus, patet eum dari alteri non posse valide, nisi quomodo, & quatenus D ipse vult, sed Deus instituendo matrimonium, non concessit coniugibus, habere eos aliter potestatem in sese inuicem, quam per insolubile vinculum vnius cum vna.

Infertur ex dictis primo, matrimonium dirimi non posse ob affectatam mariti absentiam, hæresim, aut morbum, Trid. sed. 24. can. 8. quemadmodum nec ob adulterium Trid. eadem sess. can. 7. Alex. III. cap. quæ fint 2. de diuortijs Innoc. III. cap. quanto 7. eiusdem titul.

Infertur secundo, loca Matth. duo, in quibus agitur de separatione viri à fœmina, ob fornicationẽ, E intelligenda esse de dimissione coniugis fornicariæ, à viro suo, quoad thorum, & cohabitationem, & non vinculum. Ita Tertul. lib. 4. contra Marcio Chrisost. homil. 13. in Matth. Innocent. III. Epist. 3. ad Exuper. Concil. Milleuit. 2. can. 17.

Infertur tertio, spectando præcise naturam matrimonij, eamque præscindendo ab institutione diuina, quæ nobis est cognita per scripturam, matrimonium vtriusque partis consensu, instar aliorum contractuum solui posse, nam quibus causis, res constituitur, iisdẽ & dissoluitur, de regulis iuris regula 1. & 29. qu. 2. can. omnis: ergo cum matrimonium fiat mutuo consensu partium, eodem &

A dissoluuntur.

Obligationes enim quæ mutuo consensu contrahuntur, contraria voluntate dissoluuntur Instit. quibus modis ollatur obligatio parag. vlt.

Dices, at hæc solutio repugnat fini primario matrimonij, qui est liberorum generatio, ac eorundem educatio.

Respondendum, hinc non probari solutionem matrimonij intrinsecè malam esse, sed tantum ratione adiuncti, quod sæpe abest, vt cum ob sterilitatem vxoris, spes non est habendæ prolis.

DE OBLIGATIONIBVS *Coniugum.*

CONIVGES erga se mutuo ad quinque obligentur, primum est, vt cohabitent, mutue sibi obsequia præstent in administranda re familiari.

Secundo, tenentur lege iustitiæ, debitum sibi reddere, iuxta Apost. 1. ad Corinth. 5. vxori vir debitum reddat, similiter & vxor viro, quæ obligatio communiter est sub mortali, quippe circa rem grauem, secundum communem Doctorum apud Laym. par. 3. de matri. cap. 1.

Tertia coniugum obligatio, pertinens ad bonum fidei, quemadmodum & duæ præcedentes, est vt coniux nequeat aliam personam copulare sibi, matrimonij gratie, quandiu coniux eius viuit.

Quarta est, vt neuter ab alteru separari & alteri personæ coniungi valeat, quod indissolubile vinculum, appellatur bonum Sacramenti, estque ex Dei institutione ed significandum nexum Christi perpetuum, ac indissolubilem cum Ecclesia, & humanitete per incarnationem.

Quinta, & postreme est ad generationem prolis, eiusque honestam educationem, quæ omnia tribus eius bonis respondent, quæ sunt proles, fides & Sacramentum can. omnes 27. q. 2. Proles bona est, quia Deo seruos generat, can. pudor & can. sicut, 32. q. e. quie patriæ ciues parit, qui eam contra hostes tueantur, cum adoleuerint, vtique inter viros esse cœperint leg. 1. digest. soluto matrimoniu. Fidei bonum est triplex, enimæ corporis, & honestetis. Animæ quidem ob fornicationis fugam can. sicut & can. quicquid 3e. q. 2. corporis ob mutuam seruitutem. Honoris, quia nuptiæ honestum faciunt id quod turpe, elioquin esset ac inuerecundum: can. sicut non omnis 33. qu. 2. de hac ergo vt sic loquar seruitute hic agendum quidni enim sic vocetur? cũ mutua sibi obsequia vir & fœmina debeant, cum eb inuicem separari nequeant, debitum sibi negato reciprocum non valeant, quæ officia quoniam exhibere sibi mutuo non possunt, nisi eadem domo vtantur vnaque habitent, ideo communis est D. D. opinio, teneri eos ad cohabitandum, ad quod sponto si animum ipsi suum non induxerint ad id edigendi erunt censuris Ecclesiæ, adhibito etiam si est opus, auxilio brachii sæcularis, vt dicitur in eep. litteras de restitutione spoliatorum, causæ tameu sunt, eæque iustæ, quamobrem vir à coniuge possit diuertere, quæ quales sint ac cuiusmodi iam est videndum.

QVÆSTIO I.

De diuertio an detur.

DAri diuortium inter coniuges quo ad tectum, & thorum, nemo ambigit, nam primo constat eos mutuam sibi posse continentiæ legem indicere in perpetuum, vel ad tempus, in quam legem ne quid eos peccare tactibus aut osculis accidat.

Primo, secubare debent, ac si ne tunc quidem sunt extra periculum peccati, licitum eis est, cubiculo B quemadmodum & lecto disiungi, quod est separeri quo ad thorum, quod ipsum constat experientia, ve vsus quotidianus indicat, deiude quis non intelligit, fœminam, à viro ob iustas eausas euthoritate Senatus posse distrahi, huicque permitti, vt res suas sibi habeat, quas viro administrare, eisque vti pro arbitrio, vt ante diuortium, non sit permissum? at est hæc disiunctio fœminæ à viro, quo ad bona, & familiam, verum diuortium, non ergo negandum est dari, & quidem licite, iuxta decretalem Innocentii III. cap. ad hæc Deus vt lite non contestata. Alex. III. cap. ex transmissa 8. Innocentii III. eap. litteras 13. de restitut. spoliator. modo virum & fœminam ad id iustæ causæ aliquæ impellant, quæ C quales sint, & cuiusmodi, iam est videndum.

QVÆSTIO II.

De causis inducentibus ad diuortium ad tempus.

FAciendi ed tempus diuortii causeiusta quo ed domum, est res quælibet, quæ innoceoti coniugi creare potest tam corporis quam animi perniciem, quie cuilibet iure naturali cura commissa est tam sui, quam eorum, quæ sunt necessarie ad conser- D uationem animæ, & corporis, et tale est diuortium vnius coniugis ab alio, vt supponitur, cum sibi à sese inuicem metuunt.

Secundo, nemo tenetur cum magno suo incommodo satisfacere obligationi, quam habet erga aliũ, vt habetur in cap. ex transmissa & cap. literas de restitutione spoliaror. vera est ergo assertio.

Quare licet coniugi ab alio diuertere primo, si hic fiat furiosus.

Secundo, si morbo contagioso laboret, quia in his casibus magnum sano incommodum imminet, ex cohabitatione cum altero, quod si morbus non esset periculosus, nullem ex eo causam obtendere discessioni suæ iustam posset, & ita teneretur eius curam E gerere, eique obsequia necessaria reddere.

Tertio, licet vni coniugi ab alio diuertere, si est hic veneficus, eut magus, quia eiusmodi hominum genus nocere sæpe solet ijs quos habet charissimoe

Quarto, si sæuitia erga eam vtitur, si mortem minatur illi, si verbera grauia, plagasque inferre siue ex ira, furore, siue ex crebra ebrietate aut morum animique asperitate est solitus, cap. litteras 13. de restitut. spoliatorum vbi habetur, mulierem viro restituendam esse, *Si vero tanta sit eius sæuitia vt mulieri trepidanti, non possit sufficiens securitas prouideri, non solum debet ei restitui, sed ab eo potius amoueri.*

Quinto, separari possunt cõiuges si eorũ elter elte-

rũ in peccatum pertrahere conatur, quia quisque tenetur periculum peccati vitare; crimina ergo ob quæ mulier seiungi à viro potest, sunt: vt diximus sæuitia magna, ex ira, ebrietate aut ingenij asperitate prouenieus, metus grauis mali à viro impendentis in futurum, ac probabiliter ineuitabilis, filiorum interfectio, alterutrius ad peccatum inductio. cap. litteraa cap. quæsiui de diuortijs;

A criminibus alijs, etsi grauibus & fœdis, præterquã ab adulterio, iusta non est causa faciendi diuortii, vbi notandum est sæuitiem hanc, de qua est hic quæstio, eiusmodi esse oportere vt ex ea vxor graue aliquod malum sibi timeat, quod viro constanti incutere metum possit, vnde si vxor ob sæuitiem viri, non tantum mortem timeat, sed etiam plagas multo acriores, quam permissum sit viro inferre suæ coniugi, ex graui & vrgente causa, vel etiam si apprehendat iurgia, rixas, contentiones, potest dicta vxor ad tempus à viro secedere, donec eiusmodi periculum cesset, data sufficienti cautione pignoratitia fide iussoria, ac quandoque iuratoria, de repetenda domo, vbi maritus sedatus fuerit, aut iniuria abstinuerit.

Causa est quod graue malum reputetur, perpetuo eum offensum habere, cum quo viuere debeas, & ex quo res tuæ pendeant, quare si viro nunquam bene cum sua fœmina conuenit; si illam sæpe atrocibus verberibus afficit, huic omnis est honesta ratio faciendi ab eo diuortii.

Dixi *si metus est malæ tractationis in futurum & talis quæ sit ineuitabilis*, nam mulierem bis aut ter vapulasse grauius, quam par esset, aut cum ea rixatum esse maritum aliquoties, non est causa sufficiens diuortii, nisi timeatur earundem rerũ repetitio, frequens, eaque cum iniuria. Lay. lib. 5. tract. 10. part. 3. cap. 7. n. 19. Sanchez lib. 4. disp. 6. n. 14. Addidi *si malũ probabiliter est ineuitabile*, nã si mulieri prouideri potest in posterum, ac vis impediri viri, per cautionem, ab eo dandam de non amplius nocendo, locus nullus futurus erit diuortio.

Permittitur etiam diuortium ob hæresim, idololatriam can. non solum 28. q. 1. cap. de illa & cap. quando 7. de diuortiis cap. vltimo de hæreticis, & indicatur Matth. 19. vbi Christus, ob fornicationem, ait libellum repudii concedi posse, sed fornicationis nomine, intelligitur etiam spiritalis, per recessum à Deo, infidelitatem, aut apostasiam, secundum interpretationem Chrysost. & August. in cap. 5. Matth. *Non enim*, verba sunt Glossæ, *fornicatio est tantum stuprum, sed generaliter quæ à lege Dei aberrare facit*. Deinde antequam Christus in eo capite, potestatem dimittendæ vxoris, viro faceret ob fornicationem, eidem ius cõstituerat de remouendis cunctis peccati instrumentis, *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proiice abs te, & si dextera manus tua scandalizat te, abscinde eam & proiice abs te*, ergo si à congressu, commercioque coniugum inter se, vni eorum imminet periculum culpæ alicuius, iusta est secundum Christi voluntatem dissidii ac discessionis causa: ergo cum ab Idololatria, seu hæresi, vnius de coniugibus, magnus sit in altero id est Catholico metus peccandi, & amittendæ fidei, per congressum hæretici, nisi ab eo separetur illico, ex Diu. Thoma licebit Catholico ius sibi dicere, & ab hæretico diuertere. Equidem coniugi Catholicæ infame est adhærere hæretico, maxime si à contracto matrimonio, talis est factus, eiuratione Christianæ fidei. Ob eam causam ei permittitur, vt ab illo seorsim habitet, can. Idololatria, can. non solum 28. A qu. 1. & cap. 2. de diuortiis, nam etsi mulier pro furto viri sui Alexand. III. iudicio separari non debeat, (*Nisi fides sua religionem corrumpere velit*) *tamen si coniugem suam, ad infidelitatis maleficium traxerit, à viro separari potest*, prius tamen à Catholica coniuge admonendum esse indicat Paulus ad Tit. 3. cum ait. *Hæreticum non nisi post vnam, aut alteram* correptionem vitandum esse. Equidem hæreticus à Catholico vitari non debet nisi sit pertinax, sciri autem nequit an sit talis, nisi correptus in errore perseueret.

Notandum tamen hoc esse discrimen inter diuortium authoritate Ecclesiæ ob hæresim factum, & illud, quod fit propria solius Catholici, quod B istud non inducat diuortium perpetuum, cum Catholicus hæreticam emendatam, & resipiscentem, teneatur recipere, quod non accidit cũ iudicis authoritas interuenit, nam tunc Catholicus ad hæreticam resipiscentem redire non tenetur, quia Ecclesia in pœnam hæresis, priuare potest hæreticũ alijs dominijs, vt constat ex cap. vlt. de hæret. in 6. ergo & iure illo, quod habet in corpus coniugis, cap. illa de diuortijs.

Eodem pertinent iusti metus in alterutro coniuge, incidendi in peccatum, si cum alterutro cohabitet, quandiu enim durat hoc periculum, potest coniux cui imminet, ab eo diuertere, à quo animæ C suæ timet, si alijs remedijs, non putat se periculo peccandi occurrere posse.

Ratio est prima, quod quisque tenetur culpam, & eius admittendæ pericula fugere.

Secunda, quod discedere à marito licet, qui corpore non est sano, quando metus est, ne ex eius propinquitate, ac commercio, luas ad se pestifera transeat, ergo & id licebit in periculo animæ. Ob eam causam, vxor quæ ad sodomiticam copulam, ad latrocinia aut veneficia à marito impellitur, cum periculo consensus, non peccat quando eum relinquit, Nauar. cap. 22. Ench. n. 25. Sanch. lib. 10. dis. 18. n. 12. quorũ hæc est magna ratio, quod omnes humanæ amicitiæ, societates, & consuetudines, discindendæ sint, quando cum Deo, retineri non potest, aut geri amicitia, vita enim est amittenda po- D tius quam Dei gratia, ergo & conuictus cum viro.

QVÆSTIO III.

An coniuges Vltro, mutuoque consensu seiungi possint ab inuicem ad tempus, aut in perpetuum.

DIco primo, *Coniuges ex mutuo consensu posse facere diuortium thori, ad tempus, aut in perpetuum.*

E Probatur ex verbis Pauli 1. ad Corinth. 7. *Nolite fraudare inuicem, nisi forte ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi*, causa ergo faciendi hoc modo diuortii, est cultus Dei, nempe vt eum, continendo prouehant, perfectioni maiori studeant, Deo purius seruiant, eum ardentius orent, vel ne prolea supra eorum facultates multiplicetur. Vt vt sit de causa; constat ex matrimonio B. Virginis cum Iosepho, praxique vniuersalis Ecclesiæ, licite posse coniuges matrimonii sibi sui vsum interdicere, de quo consulendus Bellarminus lib. 2. de Monarch. cap. 37. Basilius in regulis fusius disputatis interrogat. 12.

Fulcitur verò hæc conclusio ratione duplici.

Prima,

Prima, quod nullo iure coniuges obligentur vti suo matrimouio: ergo si eo se priuent per votum, aut diuortium à thoro, facient id sine pecceto.

Secunda, quod causa cur sibi mutuo coniuges negare debitum nequeant, aut vouere continentiam, ast quia corporis sui potestatem non habent, & nemo de re aliena arbitratu suo possit statuere, inuito domino, at cessat hæc ceusa, cum mutuo cõsensu, thoro se separant.

Obijcies nolle Apostolum, fas vt sit coniugibus, priuare se in perpetuum vsu metrimonij, sed ad tempus tantum, eaque lege, vt in idipsum reuertantur, ne rententur à Satana 1. ad Cor. 7.

Respondendum permittere quidem Apostolum vt coniuges liberis dent operam, sed non iubere, vt ipsemet ostendit his verbis; *hos autem dico secundum indulgentiam non secundum imperium: volo autem omnes homines esse sicut meipsum*, quibus verbis indicat optare se vt coniuges perpetuam castitatem colãt: *Quo sensu necessario Sabbato, & die Dominico abstinendum esse, quod spiritale sacrificium in iis Domino offeratur*, dixit Timoth. Alexandrin. cap. 13. vult item Theodulph. ad Presbyt. Aurel. cap. 43. abstinendum esse, *in quadragesima à coniugibus vt sanctificato corde & corpore, isti dies transigantur & sic veniatur ad diem Paschæ.*

Dico secundò, *Posse coniuges, ex mutuo consensu, thoro separari, & facere votum perpetuum continentia*, August. epist. 199. ad Æditiam, & de bono coniug. cap. vltimo, Gregor. lib. 9. epist. 39. ad Theotistam Patriciam, Gelasius Papa in can. de Syracusanæ distinct. 28. consultum tamen est vt id non nisi de consensu fiat Episcopi, sic Eugen. 2. in Synodo Rom. can. 36. his verbis: *Si vir & vxor pro sola religiosa inter se vita, diuertere consenserint, nullatenus sine Episcopi conscientia fiat, vt ab eo singulariter prouiso constituantur loco.* Assertionis hæc est ratio, quod diuortium à thoro, res sit occulta, nec scandalo exposite, proindeque talis, quam priuata authoritete viri & fœminæ, fieri non repugnet.

QVÆSTIO IV.

Quæ sint crimina quę faciant vni coniugum potestatem diuertendi ab altero.

OPinio fuit Origenis hom. 7 in Metth. Strabi in hæc verba Matb. 5. qui *dimiserit vxorem suam excepta fornicationis causa* peccato quolibet, ius coniugi esse diuertendi ab elio.

Credidere hæretici, per fornicationem & adulterium tantum, viam esse innocenti ad diuortium, nec tantum quoad thorum & cohabitationem, sed etiam quo ad vinculum.

Sententia Catholica explicabitur sequentibus essertionibus.

Prima Assertio, *Sunt aliæ causæ faciendi diuortij quam quæ petuntur ab adulterio*: Est hæc assertio tam authoritate Concilij certa, quam retione, & scripturæ testimoniis: Ordior à Concilio, sess. 24. can. 8. hæc habentur *si quis dixerit Ecclesiam errare cum ob multas causas, separationem inter coniuges quoad thorum, seu quoad cohabitationem, ad certum incertumue tempus, fieri posse decernit, anathema sic.*

Equidem licet Christus Matt. 5. solam fornica-

A tionem denotet, vt causam iustam, vni è coniugibus diuertendi ab altero, eius tamen rei alibi causas adfert, vt timorem scandali Matth. 18. *si oculus tuus scandalizat te, erue eum & projice abs te*, vbi ex interpretatione Patrum per oculum, intelliguntur qui nobis sunt valde chari, vt pater, frater, vxor &c.

Præterea vt ante est dictum, permissum est diuortium.

Ob hæresim, Paulus ad Titum. 3. *hæreticum hominem post vnam & secundam correptionem deuita* 1. ad Corinth. 7. *si infidelis discedit, discedat*, Item ad vitandum corporis periculum, vt si mutilatio timeretur, aut mors ipse, cap. ex transmissa cap. litteras de restitut. spoliator. nam lex diuina

B naturalis, de vita seruanda, vim legis coniugalis de mutua cohabitatione elidit, quare Paludani est opinio, vxori fas esse, merito nuntium remittere, si cũ causa metuit, ne cum eo in crucem agetur, ob furta frequentie, à quibus, sibi ille, quanquam monitus, temperare, animum non indocit, Nauarr. cap. 22. n. 22. val. disp. 10. q. 4. punct. 2. Maldonat. in cap. 5. Metth. n. 32. Bellar. de matr. cap 14.

Dico temen secundo, *Propriè diuidi matrimonium quo ad thorum, propter nefandum crimen adulterij*, patet ex cap. 19. Matth. Doctorum omnium sententie, & ratione duplici.

Prima, quia fornicatio per se & directè, matrimonii finem oppugnat, qui est bonum fidei coniugalis, & prolis, quæ impeditur prostitutione fœmi-

C næ, cuilibet alteri quam merito suo, quare & hæc priuatur iure petendi debiti, potest ergo & maritus eam deserere, quia frustra sibi quis fidem postulat ab eo seruari, cui recusat fidem à se præstitam seruare.

Secunda, per fornicationem quamlibet, modo consummatam, diuiditur caro peccantis, fitque altera quam coniugis suæ, *qui enim adhæret meretrici, vnum fit cum illa*, Peulo teste, ergo à sue distractus est coniuge, cum eius, & meretricis vna caro esse nequeat, potest ergo innocens à nocente se seiungere: ergo & diuortium instituere, cum diuortium, nihil sit aliud quam coniugum separatio à sese inuicem.

D Tertia frangenti fidem tam iure canonico, quã naturæ, fides nulla est debita. Quid? quod coniuges cum se mutua obstrinxere fide, censeantur tacitè noluisse, eius vim durare longius, quam perseuerarer ipsa fides inter eos, ergo cum hæc adulterio intercidat, & obligationem quoque, ac nexum cohebitandi, mutuo perire est necesse, iustè ergo semigrare potest alter ab altero, ob adulterium.

Quo in iure, vir & vxor, sibi sunt æquales, eo quod fidei fractio, tam bene reperitur in adulterio viri, quem vxoris, ergo si ille faciendi diuortii po-

E testatem habet, quod vxor fidem sibi non seruauerit, id huic quoque respectu illius competet. Et licet fœminæ eo iure non vtantur, non sequitur tamen eas illo carere, si non faciant.

Septem tamen sunt casus, aut secundum alios quinque, in quibus ex fornicatione hic effectus non sequitur.

Primus est, cum adulterium ignoranter est admissum, vt si mulier rata virum suum obijsse, alteri bona fide nupsisset, aut ad aliquem, bona fide accessisset, quem inculpabiliter putabat esse suum, pro quo est textus in canone cum per bellicam 34. q. 2. idem dicendum de ea, quæ persuasa, mari-

tum obijssa, alteri, copiam sui corporis fecisset, quia etsi actus ille, fornicationis malitiam habeat, non tamen adulterii formalis, cum fœmina supponatur inuincibiliter ignorare adhuc se matrimonii lege teneri, quod tamen adulterium, quod ast iusta causa diuortij vt notauit Sanch. disp. 5. num. 12. exigit.

Secundus casus, est cum mulieri est vis illata 32. q. 5. can. itaut Quid si metu mortis, infamiæ, vel exilij, manus cogenti dedisset?

Non propterea à diuortio libera foret, & ratio est, quia nullus metus à peccato excusat, argo cum fœmina potius mori debeat, quam viro fidem matrimonii, datam fallere, si fallit dimitti poterit.

Tertius est, cum errore, aut fraude viri, in adulterium inducta ast, vt si decepta eius blanditijs, credidit eum esse suum coniugem 34 q. 4. can. si ergo & can. in lectum eadem q. & causa vt in Lia, & Iacobo videre est, deinde quia nullum est adulterium nisi voluntarium, quale tamen esse nequit, cum copula ex errore accidit, quem certum est notitiam tollere, sine qua nullum est voluntarium.

Quartus est, cum à marito eadem culpa ast admissa, quia paria delicta pariter compensantur: cap. significasti de diuortijs, & cap. intelligimus de adulterijs. Nec refert si alterius delictum sit occultum, quia in conscientia ius daest manifestè adultero, contra eum, qui occultè est talis, nec proinda potast occultus adultar in conscientia, diuertere ab alio, cuius vitium publice est tale, quia vt habet Raginal. lib. 21. cap. 4. creditor non potest ad solutionem compellere aum, cui scit tantum se debere, licet ita occultè, vt probari nequaat, nisi voluntatem habeat restituendi summam accaptam, aut soluendi debitam.

Nec refert similiter vtrum alter coniugum prius alio peccauerit, aut sæpius, quia cum vterque fidem fregerit, censentur delicta paria, deinde quia soli innocenti conceditur diuertere à nocenta.

Vbi notandum est compensationem hanc posse fieri, etsi delicta sint dissimilia specie, ac natura, vt Sodomia, adulterium, bestialitas.

Quintus casus est, cum fœmina viro suadente, impellente, aut probante peccauit, cap. discretionã de eo qui cognouit aam quam polluit per adulterium, aut sciens vxoris suæ nequitiam, aam à peccando non reuocauit, quia eius non correctio, tacita quædam est ad peccatum impulsio, non vero si illam domo extrudat, aut debitum negando, aut sæuiendo plagis frequentibus, modo ne iusto sint maiores, aut contumelijs, quæ pro obiecto habeant admissam culpam, pro motiuo aotem emendationem vitæ, causam illi fugiendi, & peccandi præbeat, cap. significasti de diuortijs.

Ratio est, quod tum adulterium fœminæ, marito fit, tam directè quam indirectè inuoluntarium, cum ex negatione debiti, ex sæuitia, iusta tamen, aot extrusione è domo, non sequatur per se adulterium.

Sextus est, cum adulterium aliqua honestatis specie velatum est, vt quando infidelis, dimissa à Pagano, contraxit com alio, tunc enim ei non potest obijci adulterium, quare & eam maritus rursus in coniugem adoptata sibi debebit, si accedat vtrumqua postea ad fidem conuerti vt dicitur in cap. gaudemus de diuortijs.

Vltimus casus est, quando innocens cum adul-

A tero in gratiam rediit, siue expresse, vt condonando iniuriam varbis, aut factis, siue tacitè, vt petando & reddendo debitum, quia cum potestas faciendi diuortij in fauorem sit innocentis, non est dubium quin ei renunciare valeat, quod facit, agendo altarutrum eorum quorũ proxime meminimus, quod intelligendũ est de crimina admisso, non admittendo, & futuro, nam illico ac eorum alter fidẽ datam coniugi fallet, redibit ea potestas, peræque ac si hæc interrupta condonatione non fuisset, necesse tamen est, vt læsus per adulterium, sui comparis, sponte reconcilietur ei, non per vim, aut metum, can. si qua & can. quod autem 32. q. 5. alioquin non priuatur potestate sibi concessa per canones faciendi diuortij.

B Quæritur, *Circa dicta, qui sint actus, quibus coniux innocens censetur condonare adulterium.*

Respondeo condonationem hanc præsumi fieri, primo, si coniux innocans, adulterij, aut alterius criminis ad diuortium sufficientis conscius, spontanea voluntate copulam cum adultero habeat, animo condonandi iniuriam, qui semper præsumitur esse in reddente, aut petente, sine metu, aut coactiona, secus non excidit iure diuertendi à nocente Sanch. lib. 10. disp. 14. Ægid. disp. 36. dub. 5.

C Secundo censetur fieri condonatio, si læsus sponte retineat adulteram, vel illi se familiarem exhibeat, ludando, ridendo, iocando, his enim actibus fit vara condonatio, ius faciendi diuortij obliterans, etsi læsus expressum non habeat animum condonandi, modo positiuè contrarium non exerceat.

Quod de viro respectu adulteræ dicitur, intelligitur pariter de fœmina, respectu illius, vt habetur can Christiani 32. q. 5. can. apud vos. can. præcepit, eadem quæst. & causa & cap gaudemus de diuortijs: causa est, quod par sit & æqualis, vtriusqua coniugis obligatio, ad continendam libidinem, intra fines coniugii, ergo vt vxor à viro, sic ista ab illa puniri poterit, per diuortium, ergo & eidem,

D eodem modo reconciliari, quo iste cum illa redire solet in gratiam.

Quæres secundo, *An coniux innocens sub peccati obligatione, teneatur nocentem relinquere & ab ea diuertere.*

Existimant plerique, peccare virum mortaliter, si vxorem in adulterio persistentem non dimittat, eo quod violet præceptum Ecclesiæ, iubentis eam dimissionem, in cap. si vir de adulteriis.

Secundo, quod tolerantia suâ videatur vir, adulteram ad peccatum impellere.

Tertio, quod maritus pœnam iustam, ac correctionem vxori suæ debeat, cuiusmodi est respe-

E ctu adulterij, præpropera ab ea fassio per diuortium, sed oppositum est verius.

Dico ergo primo, *Communiter innocentem ad id non teneri nec præcise ratione adulterij, nec correctionis fraternæ, nec scandali, quæ tamen tria sunt capita, eaque sola duntaxat, à quibus proficisci posset hæc obligatio.*

Non primum, quia ad hoc sufficit, vt eam moneat, ac moderatè puniat, prout potest, ad quod tenetur.

Non secundum, quia adulterium potest esse occultum, scandalum autem si quod timetur, tolli potest, pœna dictæ adulteræ imposita, Sotus in 4. dist. 36. q. vnica art. 2. Sanch. lib. 10. disp. 13. nu. 8. August. in serm. Domini in monte relatus in

in can. idololatria 28. q. 1.

Ab hac tamen assertione casus sunt excipiendi duo.

Primus, est cum ea indulgentia viri erga adulteram, sæpius peccantem, periculum esset scandali in plebe, existimante maritum conniuere criminibus suæ fœminæ cap. si vir de adulterijs.

Secundus est cum spes est nulla corrigendæ adulteræ, nisi eam excludendo domo, quia collocata alibi, puta apud parentes, ad quos cogetur se recipere, non præbebit adultero tam facilem ad se aditum, quam apud maritum.

Quæres tertio, *Quid agere innocentem oporteat cum se agente, postulante, ac quærente, is à quo sibi illata est iniuria, coactus est authoritate iudicis Ecclesiastici religionem ingredi?*

Respondendum est teneri eum ad idem vitæ genus, sub peccato, aut si vir est, ad sacros ordines Sotus in 4. dist. 39. art. qu. ad id tamen sunt hæ conditiones necessariæ.

Prima, quod innocens ad id obligatum se esse sciuerit, aut scire debuerit, cum facultatem vouendi adulteræ fecit, aut passus est eã ad id induci per iudicem 27. q. 2. can. Agathosa & 33. q. 6. can. qui vxorem cap. significauit & cap. veniens de conuersione coniugator.

Secunda, vt vere consenserit, & non fictè, cap. consuluit de conuersione coniugator.

Tartia, vt libere, & non per metum, cap. accedens, vel propter donum cap. veniens de conuersione coniugator. quia aliter obligatio vouendi, aut suscipiendi sacros ordines, non potuit ei implicitè esse volita, causa autem cur oporteat eum qui est innocens ingredi religionem, aut vouere castitatem in sæculo est periculum incontinentiæ cui se exponit, quod tandiu censetur durare quandiu ei obuiam non itur per votum.

Quæritur *An præter adulterium dentur aliæ iustæ causæ diuortij pertinentes ad luxuriam?*

Respond. est dari, easque numero duas esse Bestialitatem & Sodomiam can. omnes causationes 33. q. 7. & ratio est quia per hæc peccata diuiditur caro coniugis peccantis in aliam aut alium, contra finem matrimonij eo tendentis, vt coniuges vna caro fiãt, quod quia non accidit, quando vir vxore abutitur sua contra naturam, nec enim se vir tunc diuidit ab vxore in plures, sed in propriam duntaxat, non est Sodomia diuortij causa, nisi admissa cum alio, aut alia, quam qui vir est, aut propria vxor.

Non negandum tamen est, ob has & similes sordes, posse vxorem ad tempus sine authoritate alia, quam sua, secedere à viro, qui improbitati suæ modum non vult facere, & vt est hoc certum, ita constat, per tactus, & oscula libidinosa. & mollitiem, non induci diuortium, quia cessat eius fundamentum, quod est carnis in aliam diuisio.

Secundo, vt aliquod peccatum, causa esse diuortij censeatur, debet repugnare fidei matrimonij, cuiusmodi sunt adulterium, Sodomia, & bestialitas per quæ perfectè violatur fides coniugij, diuisione carnis vnius in aliam, quo posito, non tenetur alter qui est innocens, fidem seruare datam, de eodem tecto, & lecto habendo, cum consorte suo, hoc autem in mollicie non reperitur, nec in tactibus, quia per eos caro non diuiditur in aliam, sicut fit per concubitum.

QVÆSTIO V.

An absque authoritate Iudicis Ecclesiastici vir vxorem nocentem queat à se dimittere, & cum illa diuortium facere.

Relinquendæ vxoris causa, vniuersè duplex est, patens vna, altera soli viro cognita. Posterioris exemplum est, clandestinum adulterium vxoris cuius solus vir est conscius, à quo in crimine est deprehensa: prioris cum per se est cognitum, ac toti fere viciniæ perspicuum, in vtroque sensu explicanda hæc nobis est in præsenti quæstio, de qua non omnium idem fuit iudicium Nonnullis enim placuit, fœminam quæ quomodocunque violatæ fidei, marito datæ est rea, iure conscientiæ, scandaloque cessante, à viro cui soli cognita est eius libido, authoritate propria, iudiceque proinde non consulto, dimitti posse, vel certe ab ea discedi.

Huic sententiæ authoritas est ab his Theologis Paludano in 4. dist. 36. q. 1. art. 1. conclus. 3. Henriquez lib. 11. cap. 8. numer. 10. Nauarr. de conuersione coniugatorum cap. 4. &c. 10. Soto in 4. dist. 36. q. vnica art. 3. & Panormit. in cap. postremum de adulterijs. Ægidio disp. 35. dub. 1. & probatur sic: Quisque potest sine authoritate Iudicis id facere, ad quod a natura ius habet, at potestas cuique inest à natura, recedendi quoad thorum à coniuge, qui ei iniuriam intulit: nam hanc potestatem innocens per iudicem, eiusque voluntatem ac sententiã præcise, sibi nõ vendicat sed tàm à pacto quod ei mutuum intercessit cum fœmina quàm à natura ipsa contractus matrimonij, cum hæc ex dispositione iuris tacita cõditio insit, vt frãgenti fidẽ fides non seruetur, & ideo coniuges non censentur se obligasse, vt patti diutius cohabitent, quam hæc thorum immaculatum, & fidem seruauerit. Est hæc istorum authorum opinio probabilis, quam etiam tuentur Rebellus part. 2. lib. 2. q. 17. Villalobos in summa tom. 1. tract. 5. dist. 13. Diana de Sacramen. resolut. 257.

Ab his dissentiunt D. Thomas in 4. dist. 35. q. 1. art 3. Bonauent. in eandem dist. q 3. Richardus ibidem art. 1. q. 3. Turrecremata in can. sæculares 33. q. 2. Durandus in 4. dist. 34 q. 1. Basil. Pontius lib. 9. cap. 18. n. 6. quæ hi authores argumenta pro se possunt promere hæc sunt.

Primum, decretum Agathensis Concilij, sub Symmacho Papa 3. can. 17. in quo sine Episcoporum prouincialium iudicio, qui dimittũt vxores suas, specie dissidij, iubentur in Synodo publicè de numero cæterorum amoueri per censuram, *si antequam* (inquit Canon) *apud Episcopos comprouinciales dissidij causas dixerint, & prius vxores, quam iudicio damnentur, abiecerint, à communione Ecclesiæ, & populi cœtu sancto, pro eo quod fidem & coniugia maculent excludantur.*

Secundum, quod aliena peccata, non sint efferenda in publicum, ac euulganda populo, si sunt occulta, cum sit eiusmodi euulgatio, charitati & iustitiæ contraria, quod tamen accideret, si ob fornicationem, viro tantum cognitam, vxorem ei suam dimittere fas esset, cum nemo sit, tam obtusæ mentis, quem tunc iusta suspicio perstringere non debeat, violatæ per dimissam, maritalis fidei: cum talis dissidij causa alia probabiliter fingi non possit; quam mulieris vita turpis, & adulterio commaculata.

Tertium, quod nemo ius sibi dicere debeat, cum peccata aliena plectere, alius quam iudex non possit, cui iustitia vindicans administranda est data à Principe, aut Repub. at abit ab ista lege, qui per se iniurias suas vlciscitur, dimittendo adulteram, cum qua, sibi commune nihil vult esse amodo in vite, lecto, victu, & communi congressu: ergo sine iudicis authoritate, ab ea vir secedere nec debet, nec potest, si secedendi causa soli sibi sit cognita.

Quartum, nemo debet se vlcisci, at vltionis quædam est species, diuertere ab vxore. Maior est certa. Nemo enim debet esse eodem tempore, & respectu eiusdem rei, actor, & iudex, quod tamen accideret, si ob occultum adulterium coniugis, fas esset viro eam domo sua extrudere. Ob hæc argumenta, aliaque eius generis quam plurima, Diu. Thomæ sententia longe mihi priore videtur probabilior, proindeque in praxi sequenda.

Quid si peccatum fœminæ moraliter sit certum viro? etiamne ei tum licebit non expectata iudicis sententia adulteram domo eiicere? aut ei debitum negare?

Dico primò, *Si adulterium fœminæ est notum marito, posse hunc sine authoritate Ecclesiæ, eam exturbare iure conscientiæ, eique debitum non reddere*: Nostra non est hæc sed Doctorũ asseueratio Panor. Ioan. Andr. & cæterorum in cap. significasti de diuortiis. Armillæ verbo diuortium num. 2. Sylu. 16. q. 8. Diu. Thomæ in 4. disp. 35. qu. 1. art. 3. Antequam probetur, notandum est. Adulterium, & quodlibet aliud crimen dici notorium, cum Iudici est cognitum, aliisque, vel si aliis tantum, quibus tamen probationes sunt in promptu, ad illud cum erit iodicatum in vulgus, probandum: Vel tertio, cum illud in iudicio per confessionem rei propriam, tanquam factum agnoscitur, ita declarata assertio probatur

Primo iure naturæ concessum est cuique, fidem negare eam non seruanti, cap. peruenit de iureiurando sed ex hypothesi, certum est marito, à fœmina fidem, quam sibi obligauerat in matrimonio seruatam non esse, ergo eidem debitum repetenti vir reddere non tenetur, cum ei nunquam in animum venerit contrahendo, ad id sese astringere, nisi quandiu illa fidem ac thorum immaculatum sartuaret.

Secundo, non tenetur coniux innocens, patere nocenti in redditione debiti, cum magno suo incommodo, at id accideret si adulteræ postulanti, matrimonium ad vsum redigi, ei à viro suo necessario patendum esset, nam obsequendo fit irregularis, quia incipit esse bigamus, deinde iure excidit petendi diuortij à iudice, in quantum redditione debiti, redit in gratiam cum nocente, eique culpam omnem condonat, ad quam rem, non tenetur, quia reconciliatio debet fieri saluo iure, & interesse debito parti, cum hoc spectet ad iustitiam, illa ad charitatem, & quamuis debeat dimittere iniuriam, potest tamen, & debet corrigere culpam, vt ex Diuo Bonau. in 4. sent. dist. 36. qu. 2. scribit Ludo. de Bea par. 2. resp. casu 27.

Dico secundò, *Posse virum absque Ecclesiastico iudicis authoritate ac sententia, a se dimittere vxorem adulteram, & cum illa iure conscientia diuortium facere, si eius crimen est notum, vel hæc illud sit confessa, aut de eo conuicta.* Est hæc sententia, vt omittam alios, Hieronymi in Matth. cap. 19. Greg. lib. 9. Epistol. epistola 44. Diu. Thomæ in 4. dist. 25. qu. 1. & quidem consultus Gregorius ecquid

A marito Agathosæ hac insciente religionem licuisset ingredi, & an ei postulenti reddendus esset, negauit Pontifex id esse necesse fieri, si vxor oblita officij, amoribus implicita præposteris, non suo se viro grauidandam subiecisset sed alteri, cum quo fornicata esset 27. qu. 2. can. Agathosa liciteque prædictum memoratæ Agathosæ maritum religionem professum esse, si de adulterio fœminæ, constabat quod tamen dixisset ille nunquam si ad hoc facinus, iniuriamque, viro à sua coniuge irrogatam, accedere debuisset iudicum authoritas, cum formæ ac solemnitatis omissio, actus sit ebrogatio, integraque dissolutio, sicut è contrario legis obseruatio, validatio sit operis, quod fit tali

E legi, consentaneè, ex quo sequitur, ad instituendũ diuortium, cum est manifestum adulterium, non requiri sententiam, alioqui ante eam, non valuisset ingressus viri in religionem, ob Agathosæ adulterium quod tamen dicit Pontifex.

Si vero, inquit, *nihil horum est, nec quondam fornicationis crimen, propter quod licet viro dimittere vxorem, prædictam mulierem commisisse cognoueris, ne illius conuersio, vxori relictæ in sæculo, fieri possit perditionis occasio, volumus vt maritum suum illi, etiamsi tonsuratus est, reddere debeas, omni excusatione cessante.*

Equidem quæ est secunda probatio, petita ex Diu. Hieronymi testimonio, *Sicut crudelis est &*

C *iniquus, qui castam dimittit, sic fatuus est & iniustus, qui retinet meretricem, nam patronus turpitudinis eius est, qui crimen celat vxoris.*

Quid? quod Alexander III. cap. significasti 4. de diuortiis, negat viro qui vxorem suam ob notorium adulterium à se dimiserat, non expectato Ecclesiæ iudicio, reddi hãc debere, quod verũ non esset, si ei ab illa diuertere authoritate propria integrum non fuisset, nam læso restitutio fieri debet redditione eius rei, in qua ei illata est iniuria, at vxori vir nocet, eam dimittendo, si id ei facere sine authoritate iudicis non licet ergo est hæc iniuria restitutione sui, dictæ suæ coniugi, ab eo tollenda quod tamen allatus canon negat: Accedit Christi

D Domini authoritas Matth. 19. asserentis ob fornicationem relinqui vxorẽ posse, quod quia de occulta intelligi non potest, ob periculum scandali, trahi debet ad apertam, quæque tergiuersatione nulla celari potest, vt Ecclesiæ communis sensus, interpretatioque indicant.

Propter scandalum tamen & ordinem fori externi, opus esse sententia iudicis, docuere Bea loco ante citato & Coninch. disp. 35. dub. 1. num. 2. quia diuortium pœna est publica: at hanc non alius inferre potest, quam qui publicè causis diiudicandis præsidet, & ob culpam publicam. Si tamẽ adulterium ita esset publicum, vt nulla tergiuersatione

E celari posset, existimat Ægid. eo loco quem citauimus licere tum viro, aut fœminæ, propria authoritate diuertere, ad quam sententiam, vti probabilem, ego quoque lubens accedo.

Peroutile autem fuerit, huc conferre dubia quædam, ad pleniorem quæstionis propositæ notionem pertinentia.

Dubium primum, *An similiter ab vxore discedere vir possit, quando indirecte ei adulterandi ansam dedit.*

Indirecte vir fœminam in adulterij crimen inducit, cum eam domo nolentem extrudit, cum contumeliis ac probris immeritam afficit, cum quæ sunt ei ad sustentationem necessaria, aut omnino, aut non nisi maligne, & illiberaliter tribuit. Et ve-

ta eſt Alexaddri III. reſponſio in cap. ſignificaſti 4. de diuortiis, maritum non teneri, coniugem ſuam recipere etſi iniuſtè à ſe dimiſſæ, adulterandi occaſionem dediſſet, niſi conſtaret ipſum cum alia adulterium commiſiſſe, *Conſultationi tuæ*, inquit, *reſpondemus quod ſi notorium eſt mulierem ipſam adulterium commiſiſſe, ad eam recipiendam præfatus vir cogi non debet, niſi conſtaret ipſum cum alia adulterium commiſiſſe*, extat in eandem ſententiam decretalis Innocent. III ad Pictau. Epiſcopum quæ eſt 16. tit. de conuerſ. coniugat. in qua Pontifex negat fœminam audiendam eſſe, ſuper reuocatione viri ſui, ex Monaſterio, quo erat ingreſſus, cum eius facultate, *Cum ipſius*, inquit, *intentio exceptione poßit commiſſæ fornicationis elidi*, cuius haud dubiè rea non fuiſſet, ſi maritus eius curam habuiſſet, nec ſolam reliquiſſet in ſæculo.

Dubium 2. *An ſola ſuſpicio de adulterio ſufficiat ad hoc vt innocens coniux petenti adulteræ debitum negare poßit.*

Nequaquam, quia priuatio debiti, eſt quaſi inflictio pœnæ, quam ex conuentione tacita, inter ſe, coniuges ſibi poſſunt imponere, at puniri nemo poteſt, niſi qui manifeſte conuictus eſt de crimine: vt ergo negari ſine culpa poſſit, quod adulter exigit, debet moraliter conſtare neganti de peccato poſtulantis, idque ea certitudine quæ ſatis eſſe poſſit, vt in iudicio magiſtratui fidem faciat de crimine, eumque valeat inducere ad concedendum innocenti diuortium.

Verum his oppoount nonnulli, quod eſt apud Hieronym. in comment. ad cap. 19 Math. *Qui adulteram tenet, ſtultum & impium eſſe, vbicunque eſt fornicatio, vel fornicationis ſuſpicio, libere vxorem dimitti*, ſed reſpondendum eſt, velle Hieronymum ſuſpicionem, ad inquirenda legitima teſtimonia, quibus veritas adulterij probetur, ſatis eſſe poſſe, vel ſi de ſola ſuſpicione eſt ſermo, non de qualibet, ſed vehementi duntaxat & quæ legitimo teſtimonio æquipolleat: optimi patris dictum oportere intelligi.

Dubium tertium, *An adulter, qui pro tali non eſt notus coniugi, ius ab ea debiti exigendi habeat, abſque peccato.*

Habet, quia tali iure non excidit, niſi cum eo priuatur, at hoc ei nõ adimitur niſi per ſententiam, quæ non fertur in nocentem, niſi cauſa cognita, & ob crimen publicum, quorum nihil hic accidit vt ſupponitur.

Confirm. adulter non eſt præciſe, ac per ſe iure petendi debiti priuatus, per adulterium, ſed priuandus per coniugem, qui ad id ius habet in actu primo, quod exire non poteſt in actum ſecundum niſi per ſententiam, quæ ſententia ferri in eum non poteſt niſi de adulterio conſtet, eo modo quo talia ſciri poſſunt.

Secundo, qui eſt in poſſeſſione iuris alicuius, eo hic vti poteſt, quandiu ei relinquitur, at eſt adulter in poſſeſſione petendi debiti, nec eſt hæc ei adẽpta per fœminam, aut iudicem, vt ſupponimus, cum neutri eius peccatum ſit notum, ergo cum videbitur, petere ac vt ſibi reddatur à coniuge poſtulare, ſine culpa poterit.

Quid ſi fœmina ſe quoque corrumpi ſit paſſa? quid ſi contra fas violauit iura coniugii?

Tum quidem ei licitum eſt ab adultero petere debitum, ſed viciſſim reddere non neceſſarium, ſi de peccato viri moraliter eſt certa. Nititur pars prima hac ratione: quod quandiu libido fœminæ virum latet, non ſit ipſo facto iure coniugali priuata,

A nam eo non excidit, niſi per ſententiam, quam vir eius, aut Iudex, nunquam pro authoritate dicent, niſi in aperti criminis conſcientia, nihil eſt ergo, quamobrem fœminæ, (quod ius ei coniugii permittit,) vitio verti debeat, ſi maritum ad liberorum procreationem acuat.

Pro parte altera habeo hoc argumentum. Cum eſt adulterium mariti eiuſmodi, quod multorum, aut certe ſolius fœminæ conſcientia teneatur, proindeque tale, quod certũ ei ſit ac notum moraliter, poteſt hæc authoritate ſibi à diuino iure conceſſa, marito in vſu coniugii non obſequi; at fœminæ vt ſupponitur nota eſt mariti culpa, notum adulteriũ, ab hoc ergo cum iubebitur liberis operam dare, vt

B culpam vitet, imperanti morem gerere, nihil erit neceſſe, nam etſi ille, exigendo coniugali debito, videatur de iniuria veniam ab vxore poſtulare, non tenetur tamen hæc, iuri ſuo cedere, illudque reddere, quia reconciliatio fieri debet ſaluo iure, & intereſſe debito parti, cum hoc ad iuſtitiam pertineat. Bea ſupra. Laudanda tamen eſſet, ſi quod eſt Charitatis, veniam admiſſæ culpę, lubens marito deprecanti remitteret, quia nihil ea facilitate animi, de fama virtutis ſuæ, apud ſapientes vxori deperit, cum conſtet, fœminis maritorum adulteria communiter non probari.

Quid? quod redeundo cum marito in gratiam, frænos eius libidini inijcit, ac ne ſe hæc effetat extra matrimonii limites, ac cancellos, impedit? quod

C enim domi ſuæ negatur ab vxore, hoc vir ſæpe magno animæ ſuæ, famæque detrimento, quærit in proſtibulo, quodne vitio vllo ſuo accidat, prudentiæ eſt, ac charitatis in fœmina, facere.

Dubium quartum, *An diuortio authoritate Iudicis facto, peccet innocens, reuocando ad ſe nocentem, quem credit emendatum eſſe.*

Id ne exiſtimem, hac maxime ratione ſuadeor, quod ad miſericordiam aditus omnes clauſos eſſe nocenti, per ſententiam ſuam Iudex nolit, non ergo peccabit innocens, ſi oblitus iniuriæ, reconcilietur alteri.

Quid? quod hic iure omni, quod in coniugem ſuam lege connubii acquiſiuit, per Iudicem non priuetur? alioqui exceptio rei iudicatæ prodeſſet

D reo, quod iniquiſſimum eſſe dixit Iulian. lege euidenter digeſt. de except. rei iudicatæ, eam ergo quoties & quando libitum erit, reuocata ad ſe vir poterit, modo ne ſcandali in populo metus ſit vllus.

Dubium quintum, *An vir & fœmina pares ſint in hac cauſa.*

Omnino, quia vterque frangit fidem, ergo mutuo ſibi ambo coniuges poteſtatem tribuunt reſiliendi à pactis, ergo quod viro per fœminæ adulterium conceditur, fœminæ quoque eſt conceſſum, ſi ab ea ad aliam vir eius diuertat cauſa libidinis, illico enim ac eorum alter contra datam fidem thori munditiem commaculat, iure exigendi debiti

E excidit, & meretur ſeparationẽ domicilij, ac vero etiam de eo cum infamia eijci. Sane ſecluſa Dei inſtitutione Gen. 2. & ratione Sacramenti: contractus coniugalis ſi ſibi, ac naturæ ſuæ relictus eſſet, vi fornicationis diſſolueretur, eo quod ius naturæ poſtulat vt contractus cuius conditiones non ſeruantur, intereat, penituſque in nihilum recidat: at matrimonium coaleſcit ea lege inter coniuges, vt mutuam ſibi fidem ac thorum immaculatum conſeruent, ergo ſi ſolam eius naturam ſpectes, corruet vi fornicationis Maldonatus in cap. 6. Matth. nu. 32. hæcque eſt cauſa cur legibus tam pontificum

quam ciuilibus Imperatorum adultera priuetur dota, arrhis ac paraphernis, teste Couatr. parte 2. cap. 5. §. 6. & constat ex cap de donationib. inter virum & fœminam & lege consensu Codice de repudijs.

Dubium sextum, *An mulier teneatur abscedere à viro perseuerante in adulterio.*

Dico primo, *Ad id cogendam non videri.* Sotus in 4. dist. 36. q. 1. art. 2. Nauarr. cap. 22. num. 22. vers. c. 6. quia ex illa cohabitatione, regulariter nullum oritur incommodum, ex separatione multa. Pars prior probatur, cum ad vxorem non pertineat virum corrigere, sed ab eo corrigi, nemo in eam mentem iustè veniet, vt existimet, prudenter ac cum causa, marito patrocinari fœminam, cessat ergo infamiæ, scandalique metus, cessat item periculum detrimenti in liberis, cum ad vxorem spectet certissimos partus edere, nec sit ambigendi locus, an hi sint mariti, quando suspecta non est coniugis probitas.

Pars altera probationem habet non arduam, atque difficilem, parit enim seiunctio viri à fœmina infamiam vtrique, populo nocet atque viciniæ, ob scandalum, fœminæ periculum creat incontinentiæ, ei recuperandæ dotis allatæ, spem adimit, maritum in discrimen prope certum violandæ coniugalis continentiæ conijcit & alia eiusmodi, quæ breuitatis causa prætereo.

Quid si vxor sit in culpa? quid si libidinis suæ modum admonita non ponit, sed perseuerat in adulterio ac impudicitia?

Dico secundò, *Maritum non teneri extrudere domo adulteram in adulterio publico perseuerantem, nisi timeatur infamia, aut scandalum, & ex diuortio speretur eius correctio*, quia cum vir sit innocens, ob vxoris peccatum, non videtur plectendus esse, nisi quatenus in ipsum redundat, quod quoquam vsu venit, nisi cum patientia sua, illi peccandi est author, aut eam in meliorem frugem cum culpa non reuocat, abesse id vero potest, abestque sæpissime, vir ergo ab onere dimittendæ vxoris coram Deo liber est in foro animæ, cum infamiæ aut scandali periculum nullum habet, eius in domo mariti commoratio.

Confirm. si ab vxore impudica diuertere vir debet, hæc eius obligatio originem trahit, à scandalo, aut præcepto correptionis fraternæ.

Non à primo; quia sæpe nullum est, maximè cum est adulterium eius occultum, aut si timetur, ei occurrere maritus potest, pœnam vxori aliquam irrogando, qua iudicet peccatum eius sibi non probari, nec illi assensum dare.

Non à secundo, hoc est correctionis præcepto quia plecti aliter quam manumissione potest, vt si mittatur in carcerem, si de adulterio coram propinquorum collecta manu arguatur. Ad separationem non tenetur, quia cum ei sit graue perpetuo carere vxore, non videtur ad id cogi posse, cum tanto suo incommodo, si tamen crederetur reditura ad bonam frugem secessione ab ea, ad breue tempus, caritatis esset ac prudentiæ, eam ad eius salutem bonumque adhibere.

Dubium septimum, *An vir vxorem à qua authoritate iudicis est seiunctus, recipere debeat, si quod eum peccare contra fidem coniugis accidat.*

Ita statuisse Alexandrum, fidem facit decretalis eius, cui initium ex litteris 5. de diuortiis, interrogatus enim an matrimonium, quod propter mulieris adulterium erat separatum, redintegrandum foret, si vir fornicaretur, respondit, *cum res ita procedit*

A *prætaxatum virum, compellendum esse redire ad legitimam vxorem*, pro quo etiam facit commone Theologorum proloquium, nempe paria delicta compensatione mutua tollenda esse.

Nihilominus dicendum videtur, peccantem post diuortium rite celebratum ad hoc non teneri donec à iudice condemnetur Diu. Thom. qu. 62. art. 6. ad 4. Sotus dist. 36. q. 1. art. 6.

Ratio est, quod per diuortium, vir obligatione debiti soluendi liberetur, sitque contractus quoad thorum, & domicilium, sic dissolutus, vt etsi vir postea fornicando, committat adulterium, quia videlicet vinculum coniugale manet, non tamen tam proprie peccat in vxorem iam dimissam, vt

B illa ius exigendi acquirat, hicque debitum soluendi subeat.

Confirm. sententia diuortii non est hypothetica, sed absoluta, vtpote ab euento futuro non pendens: ergo etsi vir peccet, non ideo tamen fœmina, est censenda ius habere, redeundi ad maritum sine sententia.

Ad argumentum petitum ab auctoritate Pontificis respondetur: eum ibi loqui de casu, in quo separatio coniugum, ab inuicem adiunctam haberet infamiam: tunc enim, quia est è re communi, ei occurrere modo quam optimo, Ecclesia cuius est consulere saluti tam publicæ multorum, quam

C priuatæ singulorum, censuit etiam adhibitis cum est opus, imperat, vt seiuncti cõiuges redeant inter se, in gratiam, eademque domo ac thoro fruantur.

Dubium octauum, *An adultera teneatur redire si maritus eam reuocet*,

Si reuocatio diuortium antecedat, certum est teneri fœminam marito obsequi, quia in his quæ spectant ad coniugale debitum, non est sui iuris, ergo vt illud marito exhibeat, ad eum redire tenebitur. si reuocetur, Sotus in 4. dist. 36. q. 1. art. 3. Quid si reuocatio, sit instituto diuortio posterior?

Redeundum ei erit, si satisfacere officio cupit, quia quod est in fauorem innocentis institutum, in eius redundare damnum, nocumentum non debet,

D vt fieret, si vxor maritum, debitaque aduersus eum caritatis ac æquitatis officia, neglectum iret, nolendo ei reditum ad se suadenti obsequi D. Tho. q. 62. addit. art. 6. ad 3.

Dubium nonum, *An Coniuge inuita aut ignorante maritus, qui est adulter, Religionem possit ingredi.*

Nequaquam, & si ingrediatur, cogetur ad postulata vxoris redire domum, Sanch. de matr. lib. 7. disp. 34.

Ratio est, quod vir non sit sui iuris, sed vxoris, proindeque furtum committat, si se ei subtrahat, ac ea non probante religionem ineat, in qua si profiteri eum acciderit, professio futura est nulla, quia

E ad professionis assensum requiritur vt tradatur Deo aliquid quod sit profitentis, vereque ad eum pertineat, at maritus corporis sui potestatem non habet sed mulier, Paulo teste, quod tamen per votum castitatis, quo se maritus obligat, Deo offert: est ergo eius professio sine consensu vxoris nulla, quandiu spes affulget aliqua, etsi tenuis, futurum aliquando, vt mulier, cui adulterando ille iniuriam intulit, ei reconcilietur, quia quoties erit isti placitum, tenetur adulter, ad eam regredi, eique reconciliari, ergo non potest ea inuita, aut improbante religiosus fieri.

Excipiendus est casus, in quo culpam emendasset, eamque sibi remitti, sæpe supplici prece postu-

lasset, nam tunc omnis ei est honesta ratio, ineũdæ religionis, aut suscipiendorum ordinum, quia tunc mulier rationabiliter est inuita, cum ius non habeat, vt eius maritus perpetuo cogatur incertus manere de suo statu, Coninch. supra num. 26. quare eius professio censebitur facta de eius consensu saltem tacito.

Dubium decimum, *An facto diuortio auctoritate Iudicis, ob adulterium alterius, possit innocens Religionem ingredi.*

Posse dixit Ægidius disp. 35. dub. 5. num. 25. quia cum alicui permittitur res suas habere, ac separari tam domo, quã lecto à coniuge sua, ob causam, eamque iustam, peræque libertati suæ relinquitur, quoad electionem status, ac si alter coniux esset mortuus: ergo vt tunc religiosus esse, ac fieri potest, ita & vbi diuortium, per Iudicis sententiam est permissum.

An autem profiteri possit, ac debeat, eius coniuge remanente in sæculo, non est planè certum. Negatiuam tuetur Ægid. proxime citatus num. 25

Ego, quæstioni ex stimo abundè ab Innoc. III. satisfactum esse, in decretali significauit 18. de conuersione, nam si est fœmina talis ætatis de qua suspicio haberi nequeat, votumque continentiæ nuncupauerit, intrare in Monasterium, compelli inuita non debet, quod si iuris nescia, ac decretorum Ecclesiæ, quæ eam manentem in sæculo, si non est suspecta de libidine vouere iubent, religionem autem vna cum marito capessere, si eius ætas adhuc est infesta amoribus, ac venere, si (inquam) iuris nescia bona fide credit posse se domi suæ viuere à marito, votique lege liberam, communis est Doctorum opinio, eam manendo non peccare.

Dubium Vndecimum, *An innocens teneatur nocenti parcere si petat sibi culpam remitti.*

Duplex est debitum, honestatis vnum, iustitiæ alterum.

Dico ergo primo, *Quando diuortium est factum ob adulterium, innocentem non teneri ex iustitia reconciliari nocenti*, quia innocens non tenetur ex iustitia, gratis, nullaque sibi oblata satisfactione, remittere iniuriam.

Secundo, iustitia inter eos, locum non habet, qui ius ad sese reciprocum ac mutuum non habent, sed adulter frangendo fidem matrimonij, est priuatus iure exigendi debiti: ergo cum innocente æquale, ac ad paria ius ei non competit.

Dico secundo, *ad id esse obligationem honestatis.* Patet quia nihil est honestius quam culpã deprecanti parcere, veniamque dare, & ita intelligendus est hic canon ex Concil. Arelatensi translatus in titulum de adulteriis, *Si mulier dimissa egerit pœnitentiam, & voluerit ad virum suum reuerti, debet, sed non sæpe, recipere peccatricem.*

Dices, at enim postulat charitas vt parcatur innocenti.

Respondendum caritatem id quidem exigere, non autem præcipere, nisi vt deponatur odium, signaque amoris ostendantur, non autem vt remittatur pœna iniuriæ illatæ debita, aliunde tamen ex caritate, tenetur idem coniux reconciliari vxori emendatæ, eamque si versetur in periculo incontinentiæ, nisi recipiatur, admittere pœnitentem.

Dubium duodecimum, *An post adulterium vxoris, possit maritus ea inuita ordines recipere, aut Religionem ingredi.*

A Negat Basilius Pont. de matr. lib. 9. cap. 18. num. 6. de la Cruz in direct. parte 2. de matrim. qu. 5. dub. 4.

Contra vtrumque sentiunt Nauar. lib. 3. de conuersione coniugat. consil. 4. num. 3. Henriqu. lib. 11. cap. 8. Villal. tom. 5. tract. 15. difficult. 3. Sanch. lib. 10. disp. 21. num. 12.

Ratio est, quod vir in foro conscientiæ, ius sibi potest dicere, sublato scandalo, cum defectus probationum, non sit ex sua culpa.

Confirm. si non posset, sequeretur peccata coniugum, impunita fore, cum in foro externo, non sunt sic cognita vt probari valeant. *Dixi in foro conscientiæ*, nam in externo, talis separatio non per-
B mittitur nisi adulterium sit notorium, notorietate iuris aut facti: iuxta caput significasti & cap. porro de diuortiis.

Dubium 13. *An innocens teneatur nocentem recipere, & ad thorum admittere, si ille post factum diuortium, peccans contra fidem coniugij.*

Vera sententia est teneri virum, si postquam vxori ignouit, est mœchatus, placari illi, domum illam reducere, ac ius thori reddere, etsi eius adulterium clandestinum sit, ac occultum.

Ratio est, quod vir innocens diuertendi ab vxore adultera ius non habeat, nisi quia ex tacito inter vtrumque pacto, sic conuenit, vt frangenti fidem, fides minimè seruaretur, & ita ab innocente no-
C cens posset eiici, at vterque est nocens, vterque lapsus in adulterium supponitur: ergo expulsa domo mulier, à viro debet recipi, thoriq; connubialis iure, vt ante perfrui: ita D. Tho. in 4. disp 35. q. 1. art. 6. Paludan. in eand. dist. q. 1. art. 2. casu 1. Nauar. Enchirid. cap. 22. num. 23. cum enim, paria delicta tollantur compensatione mutua, postulat æquitas, vt vir simultate ex animo posita, acceptam iniuriam vxori condonet eique domum reductæ, ius thori restituat.

Ab hac percelebrata opinione recedit Sotus in 4. dist. 36. qu. 1. art. 6. aliique, de eorum numero non pauci, qui humani officij controuersias exponũt, quod vir (inquiunt) per diuortium, à soluendi
D debiti obligatione liber fiat, sitque hoc modo contractus, tam quoad thorum, quam domicilium dissolutus, ex quo sequitur quod etsi vir postea fornicando, committat adulterium, quia videlicet manet coniugale vinculum, non tamen tam proprie in vxorem dimissam peccet, vt illa ius redeundi possit acquirere.

Confirmatur non est diuortij sententia hypothetica, cum ordine ad culpam futuram coniugis, exprimendam his verbis, nisi coniux similiter deliquerit, sed absoluta proinde à futuro euentu non pendens.

Dubium 14. *An quando verisimilibus coniecturis potest perspici, eiectam esse insanabilem, nec lenitate viri sanatum iri, ab isto illa, recipi debeat.*

E Non videtur, quia cum reus, emendandi sui spem nullam amicis reliquam facit, fraternæ correptionis obligatio cessat, ac interit, at adulteram, ideo reuocare vir debet, vt eam in officio contineat, emendatæ bonam mentem imprimat: ergo si eius rea, spem viro nullam relinquat: domum hic illam reuocare non cogitur.

Secundo, si indocilem, si emendari nolentem, maritus ad vsum thori sui, ac tecti admitteret, eius peccatum foueret, habet enim hoc omnis culpa, vt si non crescit, spe certè impunitatis firmetur, maioresque in dies radices figat,

fieri autem virum fœminæ auctorem noui sceleris, aut approbatorem veterum, quid est aliud, quam eius pudicitiæ insidias struere, castitatem prodere? quo quid in marito fœdius, quid à coniugali amicitia, fideque remotius esse queat, non est facile dicere.

Dubium decimum quintum, *An ob lepram, aut morbum Gallicum, separari domo, lectoque coniugibus liceat.*

Dubitandi causa vnica, nempe quod Alexandri Papæ III. iudicio, *nemini liceat (excepta causa fornicationis) vxorem dimittere*, ex quo sequi ait.

Primò, *Quod siue mulier lepra percussa fuerit, seu alia graui infirmitate detenta, non est à viro propterea separanda, vel etiam dimittenda*, de coniugio leprosorum cap. 2.

Secundo, *Quod si infirmus, à sano carnale debitum exegerit, generali præcepto Apostoli, quod exigitur, sit soluendum, cui præcepto nulla in hoc casu exceptio inuenitur*, ibid.

Dicendum tamen, ab infirmo sanum diuertere posse, illoque valere iusso, sibi posse viuere, nullo alio præterea expectato Ecclesiæ iudicio, quia consulere sibi quisque, salutemque suam, cum in discrimen vocatur, in tuto potest naturæ iure ponere, ergo cum periculum capitis ac vitæ, esse certius nullum possit, quam quod ex lue Gallica, aut lepra metuitur, *hi qui lepra morbum incurrunt, de consuetudine generali, à communione hominum separantur, nec viri vxores taliter ægrotantes sequuntur*, cap. 1. de coniugio leprosorum.

Sanus tamen tenetur infirmo ministrare necessaria vitæ subsidia, eique coniugali effectu, in omnibus opem ferre, *nam cum vir, & vxor vna sint caro*, pro se, eorum quisque adlaborare debet, ne sibi vlla vnquam in re, officioque defuisse inuicem videantur, quare non est hæc eorum seiunctio, tam diuortij appellanda nomine, quam cautionis, qua curatur vt coniugali lege salua, quantum licet, habeatur ratio tam valetudinis, quam salutis.

Ad argumentum ex auctoritate Alexandri sumptum.

Respondendum est, loqui eum de lepra, quæ contage non nocet, cuius tactus, visusque, nulli pestem affert quæ corporis quidem temperiem euertit, vultum eiusque splendorem inficit, ad alios tamen vim suam, virusque non transmittit, quod cum accidit, hortandos esse coniuges Alexand. ait, *Quatenus, vxores viros, & viri vxores, qui lepræ morbum incurrunt, sequantur, & eis coniugali affectione ministrent*, cap. 1. de coniugio leprosorum.

(.·.)

DE RECTO MATRIMONII vsu in redditione & petitione debiti.

QVÆSTIO I.

An vir & mulier aliquando teneantur reddere sibi debitum.

PRIMA assertio, *præceptum nullum est, per se loquendo, de exigendo coniugali debito.*

Probatur, de mutuo consensu, vir & fœmina Deo spondere castimoniam possunt, exemplo Henrici, & Cunegundis Imperatorum, huic sponsioni contraria est petendi debiti obligatio, vt patet, ergo &c.

Secundo, nemo tenetur vti iure suo, ac rem suam ab eo reposcere qui habet, ergo nec coniuges mutuum corporis sui vsum, à sese inuicem, cum obligatione reciproca non negandi, exigere: at debiti petitio, refertur ad vsum mutuum corporum, in quæ reciproca est potestas coniugibus, quibus communiter periculum nullum imminet, si ab eo vsu sibi temperent, quare si hic non necessario peti debet, nec reddi, vltro ac non petitus, quia debiti reddendi nulla est necessitas, cum eius natura id non exigit, sed tantum cum postulatur, et talis est debiti coniugalis solutio, nam quis credat, in vitio esse coniuges, si se vltro, ac non rogati ad matrimonij opera offerant?

Secunda assertio, *Coniuges tamen tenentur, cum expresse de voluntate admonentur mutua, eaque seria mutuo in eo sibi negotio obsequi*, quia lege æquitatis, & iustitiæ, tenentur singuli, Domino rei suæ vsum permittere, at vxor *corporis sui dominium non habet sed vir*, & contra, negare ergo hunc sibi, cum mutuò postulant, nec possunt, nec debent.

Tertia assertio, *Est hæc obligatio aliquando sub mortali*, quia denegatio debiti, quod est magni momenti, communiter est lethalis, tale est coniugale.

Maior probatur, violatio iustitiæ in re graui, communiter & ex genere suo, culpa est veniali maior, omnium consensu, sed est debiti coniugalis redditio eiusmodi, nam est exhibitio rei, ad quam postulans proprium ius habet, iuxta Paul. 1. ad Corinth. 7. *vxori vir debitum reddat, similiter autem & vxor viro.*

Quid si coniugum alter non petit, quia præ verecundia testari desiderium suum verbis non audet?

Caritatis est, eo tempore illud anteuertere, vt explicat D. Thomas in 4 dist. 32. p. vn. art. 2. quæstiuncula 1. S. Antonin. part. 3. tit. 1. cap. 2.

Ratio est, quod iustæ, quod honestæ proximi volũtati obsequi quæque, caritas exigat, vbi causa est credendi, eũ non nisi ægre passurum, se contemni, aut quæ exigit, sibi negari, lege enim tam naturæ quam Dei, alijs peræque ac nobis, omnia debemus velle ex voto, sententiaque accidere, maxime vero si negata, eos in periculum peccandi vocent, nempe quia illorum animos mœstitia complebunt, aut peccandi consilia ingerent, ergo si metus erit, ne coniux quidpiam committat minus pudicum, nisi vltro quod est ei debitum offeratur, etiam si clarè ac disertè non postuletur, rationis erit, ac pruden-

tiæ

tiæ in viro non contemnendæ, vxori pudibundæ satisfacere, eius rei petitione, quam reddere non est illi futurom graue.

An aotem addi ad obligationem caritatis, & alia tùm debeat quæ sit iustitiæ, controuersantur authores, ad eos accedo, qui maritum teneri negant, lege vlla iustitiæ, vxori tùm tacenti quidem, sed tamen eius congressum optanti, debitum reddere, antequam rogetur.

Ratio est, quod ad vtendum re sua, æquitas ac iustitia cogere posse videátur neminem sub culpa: quæ enim id leges imperant, quæ iura? rerum est suarum quisque dominus, ergo vt ijs vti potest cum lubet, ita & earum abstinere vsu, ac commodo, in quo, cui præterquam sibi, iniuriam (si quæ tamen est vlla) irrogat? habere quidem potest hæc priuatio, caritati oppositam maculam, iustitiæ nequaqoam, cum eiusdem ad seipsum, non sit iustitia, sed ad alterum.

Obijcies tenetur coniugum alter ex iustitia, petenti debitum reddere, petit tacitè qui præ se quidem, id ferre verbis ac oratione non audet, sed gestu, aut vultus significatione innuit.

Respondendum, vere petitioni cuilibet vxoris: ex iustitia faciendum satis non esse, sed expresse, sed serio, sed rationabiliter ac instanter factæ, quo de genere non est tacita, ita vero esse, coniectura hæc innuit, quod coniuges, obligationem iniecisse sibi aliquam iustitiæ non videantur, reddendi debiti, nisi cum expresse peteretur, sunt enim obligationes, de re certa, eaque perspicua, at cui clarè constat, cui certo, hic & nunc, vxorem congressum sibi suum expetere? cui cognitum liberis hoc tempore operam dare velle nisi id exprimat? non est ergo viro tacitę petitioni debiti, ab vxore, obsequendum lege iustitiæ, sed caritatis duntaxat.

Quænam excusant à reddendo debito.

PRima assertio, *Casus in quibus coniugalis debiti negatio, non est lethalis, sunt multi,*

Primus est, cum is, à quo precibus ab exigente petitur, impetrat ne reddatur illico, sed differatur ad tempus, quia volenti non fit iniuria, at cessio petentis, iuris in eo est sui condonatio, in alterius gratiam, ergo sine culpa differentis vlla, quod est debitum, differri tùm, ac non reddi potast.

Secunda assertio, *Debitum potest non reddi sine culpa mortali, cum petitur, non tanquam debitum ex iustitia sed vt amicitiæ coniugalis erga se mutuę symbolum*, Sotus in 4. dist. 32. q. vnica. art. 1. Sanchez lib. de matrimonio disput. 2. n. 1.

Primo, quia non retineri amicitiæ fœdera, non seruari iura beneuolentiæ, gratiæ non est, ac caritati mortalem inferre plagam, nou Deum lædere, non eius amicitiæ nuntium remittere.

Secundo, habet debiti negatio quod sit lethifera, quia magna est, eius cum iustitia, magna cum charitate, eiusque legibus oppositio, at cessat hæc repugnantia, cum amicitiæ tantum testificandæ causa in sese inuicem, vir & mulier matrimonio se suo vti velle significant.

Tertia assertio, *Ad solutionem debiti nulla est obligatio, quando reddi nequit sine detrimento corporis, aut animæ, aut eius periculo aliquo.*

Quia quod est alterius, ei non necessario reddendum est, cum timetur aliqua eius offensa, tacitè enim tunc vult legitimus possessor, ac dominus, illud, ab eo penes quem est, seruari. Quid? quod coniuges non promittaot sibi mutuo, dare operam liberis ac propagationi speciei, nisi salua suarum persouarum incolumitate?

Secundo, creditori non satisfacere, eique rem suam postulanti non reddere, non est mortale quando prudenter ac cum ratione non petitur, at quis eum approbet, quis toleret vt agentem ex præscripto rationis, ac prudentiæ, cum rem sibi suam repetit, quo tempore, & loco, futura est sibi, aut alijs noxia? saluti nos nostræ, & alienæ consulere est necesse, ergo & ea vitare pericula, in quibus vtraq; naufragium est factura: ergo & tempora, in quibus solui debitum sine eius detrimento non potest.

Quarta assertio, *Debitum negari potest sine culpa, cum importune postulatur, ac crebrius, quam patiatur æquitas.* Sotus in 4. dist. 32. q. 1. art. 7. Syluest. verbo debitum quia non videtur coniux, ad illud se obligare voluisse, cum tanto, ac tam graui onere: idem dici debet de eo, qui illud humano modo, ac rationabili non petit, vt sunt ebrii, & amentes, quia vxorem alienata mente cognoscere, est equorũ more veneri operam dare, quo quid turpius? nec enim voluptati modũ ponere, aut vitare periculum seminis effundendi extra vas naturale, tũ est facile, quo quid ad eludenda viri postulata, fœmina obtendere potest honestius? habetque hoc locum maxime, cum vxor est amens, tunc enim causa iusta est metuendi, ne vterum exoneret, aut fœtum enecet, quare si erunt ambo coniuges mente capti, si impotes sui, separandi erunt, donec ad mentem redeant, Ledesma q. 58. art. 3. dub. conclu. 5.

Quinta assertio, *Excusat legitima huius obligationis condonatio, ab vtroque coniuge, aut eorum altero facta, voluntas item capessendæ religionis ante consummationem matrimonij, quod facere ante bimestre est necesse*, vt videre est in decretali Alex. III. ex publico 7. de conuersione coniugatorum, cum enim matrimonium ratum, solui possit per professionem religionis approbatæ, non autem consummatum, Ecclesia in fauorem status perfectioris, concedit ad deliberandum duorum mensium spatiom, vel etiam paulo amplius, iuxta arbitrium boni viri, vt ibi notat Panorm. Quanquam vt obseruauit Sylu. verbo debitum q. 5. causa 4. non sit à legitimo tempore recedendum facile.

Sexta Assertio, *In quorumdam sententia, non est necesse reddere debitum, cum eorum alter, ante benedictas nuptias, id facere postulat*, quia cæterorum more obligare se coniuges volunt, non aliter, at his matrimonii vsus est nullus, nisi post preces, ex formula Ecclesiæ à Parocho suo conceptas, in quibus sita est matrimonij benedictio.

Quid? quod Trid. sess. 24. c. 1. hortatur coniuges, ne ante benedictionem, capiendam à Parocho, eadem vtantur domo, quod quantum opinari licet, ideo est factum, ne mutuis ipsi aspectibus, illecebrisque capti, amori indulgerẽt ante tempus: est ergo probabile, vacaturum coniugem crimine, qui abstinendum sibi tùm æstimabit, oblata per alterum venere.

Contraria tamen senteutia meo iudicio non est improbabilis.

Primo, quia congressus viri cum muliere ante benedictionem, nulla est expressa lege prohibitus.

Secundo, hortatur quidem Concilium coniuges, ne eadem domo ante benedictionem vtantur, sed non præcipit, vnde si iusta petendi causa subsit, vt

quia eiusmodi benedictio nimis differtur, aut est periculum incontinentiæ in alterutro coniugum, culpa nulla erit, vti tum matrimonio, quia ad id ius coniuges habent, quo per Ecclesiam non priuantur.

Nec peccare hi mihi videntur, qui rato tantum axigentis postulata facere renuunt, quia quod in reliquis rebus, hoc in ista quoque vsu venit, vt materiæ leuitas à culpa excuset, at leue quidpiam est, semel, aut non sæpe, suam in re coniugali, alienæ præferre voluntatem. Ita Ledesma 2. parte q. 66. art. 1. dub. 2. Sanchez. lib. de matrim. disp. 2. n. 18.

Excipe periculum incontinentiæ in petente, quod cognitum ab eo qui rogatur, eundem debet inducere ad parendum, periclitanti de anima, eiusque bono, quia charitatis est, alienæ calamitati succurrere, cum fieri id potest facile, & sine discrimine, quod maxime locum habet, cum eam discutere est in potestate cuiusque, restitutione rei, quæ pertineat ad eum, qui conflictatur ea miseria, at peccato, eiusque periculo, miseria nulla est maior, & vtrumque vitare est facile coniugi, à quo repetitur debitum, facta per eundem potestate sui postulanti, ad quod iste ius habet.

Assertio septima, *Excusat à reddendo debito probabile mortis periculum prolis imminens.*

Ratio est, quod alienæ saluti consuli oporteat, priuatione rei, quæ in eius sit potestate, à quo eidem periculum imminet maxime, si ea carera non sit illi valde onerosum ac graue.

Quid si fœmina, experientia sit vsuque docta, prolem se viuam edere nunquam posse, etiamne tùm ei erit licitum, debitum vicissim petere ac reddere?

Omnino, quia nemo tenetur legem sibi dicere, qua lege, vsu sibi earum rerum interdicat, quæ sunt sibi non modo vtiles, sed sæpe ad peccatum vitandum necessariæ, ne inde grauius quidpiam contingat alteri, vt enim non est huius calamitas in istarum vsu rerum volita, nequidem indirectè, cum eius non sint causa nisi per accidens, ita nec matri, iis abstinere sub peccato est necesse, vt est clarum, inductione facta per causas omnes, quæ non sunt tales nisi per accidens, quare mater in isto casu censebitur prolis mortem permittere, non tamen eam inferre.

Assertio octaua, *Vxor liberatur à reddendo debito, cum maritus postulandi ius non habet*, eo quod ille sit priuatus, ob incestum commissum cum coniugis suæ consanguinea, in primo gradu, vel secundo: Ita Sanch. lib. 9 disp. 6. num. 8. Petr. Ledesma qu. 55. art. 6. dub vltimo, parag. his non obstantibus.

Causa est, quod vbi cessat ius petendi, cessat & reddendi obligatio: *Ex quo enim*, inquit Paludan. in 4. dist. 32. qu. 1. art. 2. *actor perdit ius petendi, reus habet ius non debendi, & negandi, & excipiendi*, sed incestuosus in pœnam admissi criminis, ius amisit petendi debiti, decreto Cœlest. III. in cap. transmissæ 4. & Innoc. III. in decretali tuæ fraternitatis 10. de eo qui cognouit, ibi enim dicitur, *Quod is qui vxore sua defuncta, filiam eius priuignam, videlicet propriam, copula carnali cognouit, legitime vxori cohabitans, & necessaria subministrans, non cognoscat eam quandiu vixerit, nisi ab ea fuerit requisitus, & tunc non nisi cum graui cordis dolore ad eam accedat.*

Huic opinioni annuit Scotus in 4. sentent. dist. 32. de coniugali enim debito disputans, duas ex-

A ceptiones constituit, cum coniux vnus, alterum à concubitu potest repellere.

Prima exceptio est, cum coniux (inquit) ille ius amisit petendi, vel non habet ius petendi pro nunc.

Secunda, quando obligatur vinculo fortiori ad non reddendum. In priorem exceptionem confert hic author ea tempora, quibus coniugum alter, adulterium commisit, aut voto se solemni castitatis, Deo eiusque cultui addixit, aut bimestre spatium, nondum à contracto matrimonio effluxit, toto enim illo tempore, neuter alteri debitum soluere cogitur, ne sint initæ nuptiæ, illis ad statum religiosæ vitæ capessendum, impedimento.

B In secundam exceptionem Scotus ea tempora includit, cum corporum commistio, alterutri coniugum damnum allatura creditur, aut proli: ad hæc enim incommoda vitanda, (inquit ille) *tenetur fortiore vinculo, quam ad reddendum debitum isti.*

Circa dicta quæritur primo, *An adulter exigendi debiti, ius amittat.*

Si non est eius crimen coniugi cognitum, vt hæc illud ei tùm postulanti negare nequit, ita nec isti, quandiu est occultum, perit, sic sentiunt Turrecremata in can. in coniugio 32. q. 1. Caiet. 2. to. opuscul. tract. 31. responsione 4. Sotus in 4. dist. 36. qu. vn. art. 3.

C Ratio est, quod nemo iure est suo spoliandus, nisi causa cognita.

Secundo, extra Sacramentum pœnitentiæ nemo tenetur se prodere: ergo nec pœnam peccatis suis debitam subire ante sententiam, aut publicam eorundem notitiam, ac famam.

Quæritur 2. *An diebus religiosis ac sacris vt dominicis, in Paschate ac natali Domini, exigere debitum, coniugibus sit permissum.*

Negant Magister ac Diu. Thom. Ait Sotus in 4. dist. 32. q. 1. art. 3.

Ratio est, quod de eo nulla sit canonica, aut diuina præceptio.

Secundo, quod causa sit nulla cur iis diebus sit in vitio, vxorē marito obsequi, aut istum, re sua vti. Neque Apostolus primæ ad Corinth. 7. aliud à
D coniugatis exigit, quam vt ex consensu abstineant, vt orationi, maiore cum fructu dent operam, qua finita: *Iterum*, inquit, *reuertimini in idipsum, ne tentet vos satanas, propter incontinentiam vestram.* Optandum tamen esset, vt quo die sacræ sunt mensæ futuri participes, ab eo sibi actu modum imponerent, qui illis alias permissus foret, nam etsi vitio careat, animum tamen, eiusque præcipuos impetus, ab oratione, cui tamen, si quando alias, religiose tum est vacandum, auocat.

Quæritur 3. *An tempore menstrui debitum peti possit ac reddi.*

Multorum fuit ac grauium Theologorum sen-
E tentia, posse eo temporo mulierem, coniugij, & corporis sui vsum viro denegare: ita Scotus in 4. dist. 32. cum eo sentiunt Bonau. in eand. distinct. art. 3. qu. 1. Richard. ibid. art. 1. qu. 1. his verbis: *Carnalis concubitus nunquam est debitus, nec de iure naturali, quando est in notabile præiudicium prolis de quo dubitari non debet, cum iam conceptus est animatus, in quo innumerabilium tunc morborum semina sparguntur, cum menstruorum tempore, in matris vtero coagmentatur & animatur*: quare negat Doctor Angelicus in eandem dist. qu. 1. art. 2. in responsione ad secundam quæstiunculam, maritum posse sine crimine mortifero, ad vxorem menstrua pa-

tientem accedere illi tamen vrgenti quod petit concedendum esse, in quo Scotum aduersantem habet, qui tanquam ex tripode asseuerat, obstricturam se graui crimine fœminam, si se tum à viro comprimi sinat, quod ex scripturæ verbis clarum fieri existimat Leuit. 20. *Qui coierit cum muliere, in fluxu menstruo, interficientur ambo de medio populi sui* Et Ezechiel. 18. *Vir si fuerit iustus, &c. vxorem proximi sui non violauerit, & ad mulierem menstruatam non accesserit, vita viuet.* Ergo à sensu contrario, si accesserit morte morietur. Hinc enim, argumentandi causam hanc arripit, non est mors corporis, pœna culpæ venialis, sed lethalis tantum: ergo cum corporum mixtio, quando est menstruorum fluxus, lege diuina plectatur capite, non est hæc in minimis reponenda noxis, cuiusmodi est venialis, sed grauibus, proindeque censenda mortalis. Ita Scotus, Sed ei opponi potest quod lex ista, in eo quod pœnam irrogat, sit iudicialis, eoque nomine abrogata, quare ratio tota peccati, si quod habet hic concubitus, à naturæ lege est petenda, quæ tam stricte coniuges non obligat, vt ab eo sibi temperare, cum incommodo suo debeant, ne proli obsint ac noceant.

Quid? quod mala quæ illi hoc est proli ex congressu cũ fœmina fluentibus menstruis timentur, nec ita sint certa, vt semper eueniant, nec si euenirent cauẽda essent à cõiugibus cum tanto suo præiudicio. Quare ad eos accedo, qui vt negant peccare mortaliter fœminam, quæ cum menstrua sua patitur à consuetudine thori, virum non reiicit, ita & in isto, eius tum amplexus ambiente: culpam veniali maiorem non agnoscunt, cuiusmodi tamen, an etiam aliqua laboret ambigo.

Quæritur 4. *An concubitu abstinere possit mulier, cum ex causa iusta metuit, ne in eo maculam aliquam contrahat.*

Posse his argumentis conficitur. Primo quod à sinu suo, mulier repellere virum possit, ad vitandam mortem corporis: ergo & cum de culpa declinanda agitur, eum non admittere, scelus non erit.

Secundo, cum iura duo, sibi opposita, disceptant inuicem. sic vt obseruari simul nequeant, potiori minus cedat, est necesse. iura hic concurrunt talis, nam consciẽtiæ ipsa suæ satisfacere vxor debet, & marito, quæ duo præstare simul ex hypothesi non potest, cum ab vno excludatur aliud, sitque debiti exhibitio, culpæ in fœmina admissio, quam cum præstet non facere, quam marito morem gerere, mea est opinio, mulierem cum peccare in actu connubiali metuit, ab eo abstinere posse, & à suo complexu virum diuellere.

Quæritur quinto, *An excommunicatio vnius, vel vtriusque coniugis, eorum alterum, aut ambos excuset, quo minus, petentes quod sibi debetur, non audiant.*

Coniugum inter se commercio, censuram non obstare, sententia vera est, à Theologis defensa, & à Romanis Pontificib firmata. Est hæc Gregorij lib. 5. Regesti plena caritatis aduersus eos quos censuræ vinciebant Ecclesiæ, sanctio, *Apostolica auctoritate ab anathematis vinculo substrahimus, videlicet vxores, liberos, seruos, ancillas, seu mancipia, nec non rusticos seruientes, & omnes alios, qui non adeo curiales sunt, vt eorum consilio scelera perpetrentur*, II. q. 3. can. quoniam multos 103. & quoniam Innocent. III. sæculo, anceps multorum erat animus, de sensu prædicti canonis, ac personis in eo contentis, visum est Innoc. operæ se suæ fa-

A ctorum pretium, si quid placuisset Gregor. vnaque mentem ipse suam, super hoc hominum genere, quos propria vitæ conditio excommunicatis fecisset obnoxios, posteris transmitteret. Declarat ergo in decretali cui initium est inter alia, quæ est 31. tituli de sent. excomm. eas personas, quæ excommunicatis, ante excommunicationem erant obnoxiæ, post excommunicationem quoque manere subditas, & ad familiare obsequium teneri (verba sunt decretalis) *Cum quædam personæ in præmisso capitulo denotatæ, illis, in quos lata fuerit excommunicationis sententia, ante probationem, ipsius obsequio tenerentur familiariter adhærere, neque postmodum ad contrarium teneantur (cum adhuc debitum duret) beneficio canonis id agente à priore non* B *sunt obnoxietate solutæ, sed ad familiare tenentur obsequium, & ita per consequens, ad communionem tenentur sine qua illud nequeunt exhibere.* Quare, cum non minori nexu viro suo deuincta sit vxor, quam seruus Domino, vt huic ille communia obsequia, ita connubialia reddere viro suo vxor poterit.

Quæritur sexto, *An coniux liberata sit iure soluendi debiti, ex eo quod metuit proles sibi plures nasci, quam possint à se commode ali.*

Ait Sotus in 4. dist. 32. qu. 1. art. 1. nec in eo peccare peccatum, æternis piandum cruciatibus: dummodo non sit in altero coniugum incontinentiæ periculum, tantaque sit eorum inopia, quæ C spem illis omnem præcidat, eam industria sua ac labore, posse imminui.

Secus ego sentiendum existimo, primo, quia est hæc coniugum intentio, opposita coniugio, eiusque fini: quæro enim, quorsum, & cuius rei gratia videatur institutum in Dei Ecclesia? Opinor suscipiendæ prolis causa, in qua se parentes, stirpemque suam cum consequentibus sæculis propagent: vim ergo infert coniugio, quisquis eo vti tenuit, ne sibi nascantur liberi.

Secundo, cum mariti salus, vxori æque ac sua, chara esse debeat, nunquam tuta conscientia virum à congressu reiicere potest, quando ingens, & maxime probabile periculum ei incontinentiæ im- D minet, hoc est pudicitiæ, Christianæque salutis amittendæ, at contendo tale periculum in viro qui eodem thoro cum vxore vtitur, eamque sæpe de reddendo sibi debito, signis ac oratione subigit, esse perpetuum: ergo exigenti non negandum.

Tertio non est tribuenda vxori venia, quando non vult rem habere cum coniuge, laborante quidem lepra, sed non periculosa, at minus hæc sibi, corporique metuere suo debet ab inopia, quam à lepra, liberisque, si sapiunt, est optabilius pauperes nasci, ac à caducis fortunæ membris inopes, quam ægros, ac parte aliqua sui mancos: non est ergo fœminæ integrum, negationi debiti, suaoi ac mariti obtendere inopiam.

E Quæritur 7. *An leproso carnalis concubitus sit ab vxore debitus.*

Quando est lepra, de earum genere, quæ leoninæ dicuntur, quod non tantum ea infectis noceat, sed & aliis, quibuscum leproso congredi accidit, necessitate soluẽdi cõiugalis debiti exsoluitur mulier, hoc apertis verbis ponitur à Palud. in 4. sentent. dist. 32. qu. 1. art. 2. conclus. 1. & à Durando in eand. distinct. qu. 1. num. 8. Pat. Henriq. lib. 11. cap. 5. num. 7. Coninch. disp. 34. dub. 3. scribunt enim hi omnes, mulierem, cum à viri congressu, suæ ipsius vitæ, aut valetudini periculum conflatur, posse ac debere eum à se abigere, quod hoc argumento confirmatur.

Salutem suam in certum vocare discrimen vltro A ac sine causa, non est imprudentiæ modo, sed nequitiæ ac improbitatis non ferendæ, est enim hæc à natura lex impressa singulis, vt quacunque possunt ope, se sua que ab interitu vindicent, cum enim non sint corporis sui domini, sed Deus, illud eius subtrahere potestati, aut manifesto obiicere discrimini sine necessitate, species quædam est homicidij, sed ex concubitu cum leproso, qualem notauimus, mulier valetudinis suæ periculum subit: ergo eius euitandi iustam tum causam habet, *Vir*, inquit Diu. Thom. in 4. dist. 32. art 1. *tenetur vxori reddere debitum in iis, quæ ad generationem prolis spectant, salua tamen prius persona incolumitate, vnde si vltra exigat, non est petitio debiti, sed iniusta exactio: & propter hoc vir non tenetur ei satisfacere*, & in eod. art. *Non tenetur mulier reddere si habet infirmitatem.*

Nonnulli tẽpora bina excipiunt, primum in quo petenti, periculum incontinentiæ immineret, alterum quo lepra contagiosa non esset, sed neutrum assertioni positæ officit, nã etsi sit laudabile, alienæ saluti, cum incommodo aliquo corporis, aut bonorum damno consulere, nunquam tamen est necesse pro saluto proximi, vitam exponere, nisi cum est in extrema necessitate, quali nulla, ob carnis aculeos ac tentationes, laborare quemquam posse in Dei Ecclesia, mihi non est probabile, cum reprimi ieiuniis, coerceri precibus, frangi possint ac pati mi laboribus.

Quod de morbi qualitate, ac modo additur, sic C censeo, cũ non est hic eiusmodi, vt ad alios communionis mali transeat, eosque inficiat, ac perdat, à sana coniuge, leprosum admitti ad copulam debere, huncque sensum esse, decretal. secundæ de coniug. leprosorum, in qua sic Alex. III. præcipit: *Quod si virum, sine vxorem leprosam fieri contigerit, & infirmus à sano, carnale debitum exigat, generali præcepto Apostoli, quod exigitur, est soluendum, cui præcepto nulla in hoc casu exceptio inuenitur.*

Quæritur 8. *An coniux teneatur marito, modo illicite repetenti debitum, parere.*

Negat Bonacina de matrim. quæst. 4. punc. 3. Affirmant Sanchez 9. de matrimon. disput. 16. num. 8. Basil. Pontius de matrimon. lib. 10. cap. 11. num. 4.

Ratio est quod ex parte mulieris talis actus non sit malus, nisi quia cooperatur marito peccanti, at non cooperatur, quia ad hoc est necesse.

Primo, vt actio mariti mala esset.

Secundo, vt hæc eam impedire deberet, sub culpa, at nec illa de se est mala, cum copula inter coniugatos sit licita, nec debet fœmina modum ponere voluntati mariti, aut eius affectui, cum est inordinatus. Infert ex hoc principio Diana de Sacram. tract. 4. resol. 296.

Primo, non peccare fœminam, obsequentem marito, in petitione debiti modo inuerso.

Secundo, esse illam similiter extra culpam, cum eidem obligato voto castitatis simplici, reddit debitum, aut incestuoso, quia actus quem exercet supposita mala mariti voluntate, malus non est.

QVÆSTIO III.

Quem finem in reddendo debito, habere coniuges oporteat, & quomodo eius solutio, fit ex modo, illicita, ac mala.

Agunt hac de re Summistæ verbo debitum Caietan. verbo matrimonij vsus Nauar. cap. 16. manua. num. 23. Scholastici in 4. dist. 31. & 32. Sanch. lib. 9. de matr.

Quæstionis solutio pendet ex intelligentia earum circunstantiarum, quæ coniugum amores honestos reddunt & licitos, sunt hæ vero sequentibus B metris inclusæ.

Sit modus & finis, sine damno, solus adhare,
Sit locus, & tempus, tactus sine crimine, voto.

Matrimonij vero vsus, quemadmodum & eius finis, esse potest multiplex.

Primus, est prolis generatio.

Secundus, redditio debiti.

Tertius, impediendo in se, aut coniuge, futura aliter fornicatio.

Quartus depulsio morbi, aut incommodi cuiuslibet, quod timetur in se, aut alio coniuge.

Quintus voluptatis explerio, vt si coniuge, perinde ac meretrice, vel alia qualibet fœmina, vteretur maritus in hoc opere, de quibus modis, eorumque honestate, aut vitio, dici quid oporteat, sequentibus conclusionibus explicabitur, si tamen ad eas, viam quibusdam notitijs præmunierimus.

Prima notitia. Actua maritalis per se est turpis, D. Thom. in 4. dist. 31. q. 1. art. 1. ad 1. aut indifferens, id est, tam vitii quam honestatis particeps, Paludani, ac Durandi opinione: Est malus, quia indecens, malus quia libidinem proritat, hominemque ad venerem inflammat: indifferens, quia ex fine, cuius causa suscipitur, malitiam induere potest, aut bonitatem.

Secunda notitia. Bona matrimonii sunt tria, vt dictum est superius, fidei, prolis & Sacramenti, quæ E cuiusmodi sint, & in quibus singula rebus, sint constituta, ibidem est ostensum.

Notitia tertia. Maritalis concubitus, prauitatem suam non exuit, nisi cum bona matrimonij cohærentes, D. Thom. in 4. dist. 31. q. 2. art. 2. quam sententiam auctoritate tam sua, quam rationum pondere confirmant Albert. in eand. dist. art. 4. Richard. q. 1. num. 5. item & Palod. in cond. q. 1. art. 5. concl. 4. negant enim, coniunctionem maris, & fœminæ, à vitio recedere, nisi honestis sit munita circunstantijs, quas etiam in tribus coniugij bonis sitas aiunt.

Notitia quarta, vt coniux licite vacet connubiali operi, ex quorundam sententia est necesse, vt E intendat primario generationem prolis educandæ ad Dei gloriam, aut euitare peccatum consortis, quod in periculo incontinentiæ, esse aduertit, ita Magister in 4. dist. 31.

Placuit alijs, peccari mortaliter à coniugibus, cum voluptatis causa, debitum reddi sibi volunt. Mentem meam expon am sequentibus assertionibus.

Prima assertio, *Reddere debitum propagandæ sobolis causa, eamque in opere coniugali, sibi tanquam finem proponere, non est malum.* Probatur re in eum finem vti, cuius gratia instituta primo est à Deo, vacat crimine, at matrimonio initium est à pro-

creatione sobolis, vti fine suo primario, ergo. Minor probatur finis coniugij est generis humani multiplicatio, iuxta illud Genes. secundo capite *crescite & multiplicamini*, at multiplicatur susceptione sobolis: finis ergo matrimonij, est susceptio prolis. Maior primi argumenti est certa, nam à Deo quidpiam quod esset illaudabile, turpeque factu, institutum ac iussum esse, quis sanæ mentis putet? vti ergo re in eum finem cuius gratia à Deo instituta est, non est culpa sed laudanda actio, vitæque æternæ meritoria.

Bona est, ac prædicabilis, nam quid gloriosius propagatione humani generis, quid eius salute optatius? vtrumque fit coniugio, quo & proles suscipitur, & humana natio conseruatur, id ergo spectare, ac quærere in concubitu, vtrique coniugi est in laude.

Confert etiam ad præmia æternæ vitæ, nam cui est incognitum, iustorum operibus, si modo sint ex præscripto rationis, prudentiæque facta, vitam æternam, vti mercedem ijs consentaneam, esse ex iustitia debitam? nec clam esse quoquam potest, reperiri in hominum cœtu, tam bene institutos moratosque coniuges, vt qui actus humanus est, propeque turpis, supra naturæ limites, eorum voluntate, ac intentione euadat, vnus sit omnium instar testis Tobias, *Domine tu scis* (inquit) *quia non luxuriæ causa accipio sororem meam coniugem, sed sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum, in secula seculorum.*

Tres sunt autem præ cæteris perillustres, ac in primis prædicandæ virtutes, à quibus supernaturalis hic actus elicitur. Religio, Caritas, Iustitia, à prima, motos esse Patriarchas, vt liberis darent operam, scripsit August. lib. 6. de ciuitate cap. 36. & lib. de bono coniugali cap. 19. ex quo factum ait, vt quanquam sit matrimonio continentia potior, hæc tamen in Christianis plerisque, dignitate sit Patriarcharum connubio inferior. *Propter bonum* (inquit) *quod ex tali sperabatur coniugio*, Quod autem hoc tempore sibi mutuo obsecundent coniuges, suique vicissim copiam faciant vt castitatem retineant, quæ est negatione debiti in periculo, caritatis est opus, iustitiæ autem, cum exigenti quod est eius, eique propriè debitum, corpus ad concubitum accomodant.

Secunda assertio, *non est tamen necesse sub mortali, coniuges propagationem humanæ gentis intendere in coitu.*

Primo, quia finis præcepti, nunquam sub præceptum cadit.

Secundo, nolle liberos ex bono fine, vt quia ad eos alendos desunt opes, culpa non est, ex Nauar. Enchir. cap. 16. n. 32. Sanch. 9. de matrim. disp. 8. n. 10.

Tertia assertio, *Consentire postulanti, vt sibi debitum persoluatur, res est bona vitiique expers.*

Ratio est, quod reddere alteri, id quod est eius, iustitiæ sit actus, sed quod est alteri debitum, eius est, cui est debitum; ergo postulanti coniugi satisfacere honestum est, bonumque. Quid si voluptatis solius causa petatur aut vt ipse peccandi pericula vitet?

Assertio quarta, *Vti coniugio delectationis duntaxat causa, venialis est culpa* in August. sententia lib. 5. de nuptijs & concupisc. cap. 6. in Enchir. cap. 98. & lib. de bono coniugali cap. 6. vbi quid de quæstione præsenti sentiat exponit his verbis *coniugalis concubitus, generandi causa, non habet culpam, concupiscentiæ verò satianda, sed tamen cum*

A *coniuge, propter thori fidem, venialem habet culpam* Equidem cum habeant carnis illecebræ, cum coitus, ipse mali speciem, sintque hæc, brutorum magis quam hominum opera, indigna sunt, quæ ab ijs appetantur propter se, & per se, est in hac ergo voluntate, ac appetitione, quædam inordinatio quæ cum deformitatem non habeat, cum recta ratione notabilem, culpæ venialis terminos non excedit.

Obijcies 1. in alium abuti finem, quam cuius est gratia, mortalis est culpa, sed matrimonium est à Deo sobolis causa institutum, & non voluptatis, ergo. Respondend. non finis cuiuslibet peruersionem, lethalem esse, sed vltimi tantum, alioqui omnia peccata essent mortalia, & ita in præsenti B materia, qui diuinæ amicitiæ voluptatem antefert, peccat mortaliter.

Obijcies 2. vt est matrimonium appetendum homini, ita est actus eius laudabilis, ac honestus, ergo & delectatio eum consequens. Conseq. probat. delectatio namque de se est bona, nec mala, sed actus ex quo oritur, naturam sequitur.

Respondeo matrimonium tribus suis bonis honestari, prole, fide & Sacramento, actum autem, bonitatem ab intentione prolis, aut reddendi debiti trahere, secundum D. Thom. q. 49. addition. art. 5. quare si honesto fine nullo valletur, vt hic malus erit, ita & delectatio, quæ ei est coniuncta.

Quid si ergo vir coniugis amplexus postulans, solam in his voluptatem sensuum ambiat? quid si C libidinem implere, quid si soli naturæ satisfacere, per copulam carnalem cum fœmina appetat? sitque hæc proinde vitiosa ac culpabilis, saltem venialiter, eritne fœminæ tuta conscientia liberum, parere marito, paranti cum ea congredi.

Respondend. postulanti acquiescere coniugi, eique debitum reddere, turpe esse, cum actus externus in se, hic & nunc petenti est vitiosus, ratione alicuius circunstantiæ extrinsecæ, vt si sine causa petat in loco sacro, aut cum detrimento prolis iam conceptæ, quia vt est eo tempore copula digna vituperio, nec probanda vlli, ob periculum, ita nec ab ambobus exercenda.

Respondend. 2. cum copula mala est, ratione alicuius circunstantiæ, quæ non afficit actum exter- D num secundum se, sed solam personam exigentis, nempe quia vouit continentiam, aut cum exercet ex malo fine, malum non est, copulam velle, quia hæc alteri de coniugibus, qui est innocens, secundum se est permissa, nec ei proinde danda vitio.

Obijcies 3. peccat non tantum qui facit, sed & qui consensum peccanti tribuit, ex hypothesi peccat, qui voluptatem in eo opere solam quærit, & nihil aliud.

Sententiæ huius propugnator, ac author, his verbis loquitur August. in lib. de bono coniugali cap. 6. *Coniugalis concubitus generandi gratia non habet culpam concupiscentiæ verò satianda, sed tamen cum coniuge propter fidem thori venialem habet* E *culpam*, Quam sententiam testatus est his verbis Bonau. in 4. dist. 31. art. 2. q. 3. *si in ea vult delectari quia vxor, & nullo modo cognosceret si vxor non esset, tunc non est omnimoda inordinatio, & tunc est peccatum veniale*: non est ergo à simili culpa liber, qui voluptatem concubitus appetenti, acquiescit.

Maior est vera, quando petentis, & consentientis, vnum est idemque motiuum, quod in præsenti non accidit, cum parenti alienis imperijs, sit pro fine propositum obsequi, quod est obedientiæ, aut

alienum reddere, quod ad iuſtitiam pertinet.

Paret maior, in eo, qui prodigo pecunias reddit, quas apud ſe habebat depoſitas, has enim etſi hic repetat malo fine, reddit tamen licitè, vt officium faciat.

Objicies 4. peccat qui gladium furioſo poſtulanti reſtituit, quo ſe aut alios interimet, quia exhibitione rei, quæ eſt futura noxia petenti, aut alijs, cooperatur eorum neci, damniſque, quæ inde accident, at eadem eſt ratio reddentis debitum, ac repetentis, quando voluntatem habet captandæ ex eo præpoſteræ voluptatis.

Maiot eſt falſa, eo maxime tempore, quo rei negatio, plura ſecum veheret incommoda, quam eiuſdem redhibitio, vero ſuo ac legitimo domino: Secũdo, Minor propoſitio eſt falſa, diuerſitatis hæc eſt cauſa, quod hic tantum bona agantur ſpiritalia, in caſu autem qui ponitur in Maiori, temporale proximi incommodum, quod quilibet impedire poteſt, & debet, cum id in eius eſt poteſtate poſitum, nam ſpiritalia, inferentis ſolius ſunt propria, quia cum hæc eius ſint arbitrio, voluntatique obnoxia, nemini præterquam ſibi, ea perdendo facit iniuriam, ſecus in temporalibus vt patet.

Objicies cooperari alieno peccatp malum eſt: at debitum reddens petenti ex motiuo ſolius voluptatis, cooperatur culpæ petentis.

Neganda eſt minor primo, quia ad cooperandum culpæ alienæ neceſſe eſt vt cooperans eam impedire poſſit ac debeat qood hic locum non habet, cum non reddendo magna, timeri debeant incommoda, qualia ſunt petentis odium futuræ in eo incontinentiæ periculum, diſſidia, rixæ, malæ tractationis metus, cum quibus incommodis peccatum impedire alienum nemo tenetur, quid? quod debitum reddens cooperetur quidem actioni externæ poſtulantis, non tamen vt eſt mala, quod eidem non ſit cauſa cur debitum exigat, quod ei cooperetur vt res eſt ſibi licita, vt naturæ Deique iure permiſſa.

Quarta aſſertio, *Copula maritalis virum inter & fœminam, vitanda fornicationis cauſa in alterutro, aut duobus, non eſt illicita.* Probatur inter cæteros fines matrimonij, hic quoque recenſetur, mederi concupiſcentiæ, ergo actus coniugum, eo relatos non eſt damnandus.

Confirmatur, quod eſt diuina lege permiſſum, in eo vitium eſſe nullum poteſt, at congreſſus viri cum fœmina vitandæ fornicationis gratia, diuina eſt lege licitus 1. enim ad Cor. 7. hortatur Paulus Corinthios vt vtantur matrimonio, ne in peccatum ruant, *reuertimini in idipſum, ne tentet vos Sathanas, propter incontinentiam veſtram, hoc autem dico ſecundum indulgentiam, non ſecundum imperium*, qood ſane nunquam feciſſet Paulus ſi vti matrimonio, ad vitandum periculum fornicationis, venialis fuiſſet culpa, cum minus malum, maioris vitandi cauſa fieri non debeat quando vtrumqoe vitari poteſt. Maior probatur, nullum eſt peccatum, niſi quod eſt alicui legi prohibenti contrarium, at permittere non eſt vetare, ergo qui actus lege diuina eſt licitus, nequit eſſe vitioſus.

Hanc ſenteotiam defendunt Caietan. in ſumma verbo matrimonium cap. vltimo. Nauar. cap. 16. num. 32. Anglez in floribus prima parte de matrimonio q. 5. de bonis matrimonij, difficultate 4. contra Sanch. lib. 9. diſp. 10. nu. 4. & alios quos citat, quorum fuit hæc opinio, acceſſum ad mulierem, vitandæ in ſe fornicationis cauſa tantum: malũ eſſe, quia cum alia ad hanc rem media ſuppe-

A tãt, adhiberi id nõ poteſt, quo & ratio in adhibendo, & finis ipſe rei primarius peruertitur, at hic tollitur, & occurri poteſt, incontinentiæ, ac vinci, & diſcuti fornicationis imminentis mala, à quolibet ieiuniorum vſu vtili poſſunt: ſunt hæc ergo præferenda Veneri, qua vir imminutione conſilij, belluæ quam homini, fit propior.

Sed noſtra ſententia abſolute eſt vera, qood enim eſt alterius cauſa permiſſum, multo magis ſua ipſius eſt licitum, eadem enim qua cæteris charitate, ipſe ſibi quiſque, prudenter ac honeſte, conſulere poteſt, ſed ne maritus peccet quidpiam contra continentiam, et fœmina corporis ſui vſum commodare poteſt, ergo & ob cauſam ſimilem, mariti

B copiam ac coitum poſtulare.

Confirmatur vti rem in eum finem, cuius cauſa eſt à Deo inſtituta, inordinationem non habet, ſed eſt coniugium à Deo inſtitutum vt eſſet concupiſcentiæ remedium, id ergo ſpectare, ac quærere in vſu matrimonij, vacat ſcelere.

Argumenti oppoſiti neganda eſt minor, vt enim in memoriam coniugis verum non redeat propagatio ſobolis, quæ matrimonij finis eſt præcipuus, virtute tamen & implicite, eam animo obiectam habet, cum eo viri, mulieriſqoe coniunctio, vt ad finem ſuum tacitè referatur, ac tendat, deinde negari debet, legem vllam eſſe, quæ nos in vſu matrimonij obliget, ad præcipuum eius finem intendendum.

Quinta aſſertio, *Vt delectationis ſolius cau-*

C *ſa, malum eſt, miſceri coniuges, ita conſeruanda, ac tuenda valetudinis gratia, concedi id eis poteſt.*

Prima pars eſt D. Auguſtini de bono coniugij cap. 6. & probatur vti re aliqua, gratia finis alterius quam cuius cauſa eſt inſtituta, malum eſt, & illicitum, cum in tali vſu rei, aliqualis ſit deordinatio, rectæ rationi oppoſita, at matrimonii finis alius eſt quam delectatio, ergo coire coniuges inter ſe voluptatis dontaxat cauſa, culpa eſt.

Non eſt tamen mortalis. Primo, quia quæ ex matrimonio voluptas percipitur, mala abſolutè non eſt, cum ea vitio coniugibus non vertat.

Quid? quod cum implexa ſit operi, ab eoque

D non ſeparanda facile, ſi mortalis eſſet, ſæpe violatæ diuinæ legis coniuges rei eſſent, nulla ſua culpa, nam mutuo parere ſibi debent, in quo laudem merentur & gloriam, cum exhibitio debiti, iuſtitiæ ſit actio, & tamen paucorum eſt, ob coniunctionem neceſſariam, voluptatis cum coniugali opere, eam peruincere, ergo aut non eſt mortalis, aut ſi eſt, à coniugali opere eſt abſtinendum coniugibus, quod nemo aſſeret.

Secunda pars aſſertionis fuit, reparandæ aut tuendæ valetudinis cauſa, eſſe vſum matrimonii licitum, quod etſi negent Sylu. verbo debitum q. 11. v. 3. Angelus eodem nu. 24. Tabiena verbo

E matrimonij 3. q. 5. probatur tamen.

Si cum ſanitate corporis, in concubitu viri cum muliere, ſtare poteſt intentio primarij finis matrimonij, non erit mortale illum ad eam referre, at vera eſt maior, vt indicat hæc ratio. Non habet coniugii relatio ad finem alium quam propagandæ ſobolis, eius vt vſus ſit malus, niſi quia primarius eius finis, ſubrogatione alterius ab eo diuerſi, euertitur, quod tamen eſt malum facere, ergo ſi cum voluntate ſeruandæ valetudinis, ſtare voluntas poteſt, finis primarii matrimonii, ab illa eius vſus non eſt vitioſus, fieri id vero poſſe nemo ambigit, quandoquidem cura ſeruandi ſui, aut abigendi morbi, per concubitum coniugalem, non ſit libe-

ris, eorumque susceptioni opposita.

Sane in opere coniugali sobolem sibi vir potest quærere, quod quia ad valetudinem creditur vtile, quid impedit eo illud referri à viro, tanquam ad finem minus præcipuum, est enim in laude curare valetudinem, habere rationem sui, corpus non negligere, ergo cum quæ sunt bona, quæ honesta, ad alia eiusdem generis, hoc est bona, similiter referri queant, nemo opinor negatum ibit, vsum matrimonii qui cum est moderatus, cum rectus, cum ad temperantiæ restrictus limites, bonus est, ac virtutis actus, redintegrandæ valetudini, aut seruandæ, tanquam medium ad finem, assumi posse.

Obiicies qui in Baptismo salutem quærit corporis, eiusque causa, illum suscipit, peccat, ergo & qui ad coniugem accedit, ob finem similem.

Neganda est consequentia, ob causam vtriusque disparem, Baptismus enim sacramentum est, non actus coniugalis, secundo habet hic finem, qui naturam non superat, ille supernaturalem, nempe regenerationem animæ, ac peccatorum remissionem per gratiam, quam referre ad corporis valetudinem, non decet.

Tertio naturalis ablutio, à Sacramenti (secluso miraculo) efficacitate non distinguitur, in ordine ad sanitatem; Quanquam Antecedens negari potest, nam qui sacris tingi lymphis vellet ad valetudinem, non excluso Baptismi fine primario, hunc sane peccati non arguerem, sic enim Constantinum à lepra curatum, narrat Nicephor. lib. 7. historiæ cap. 35.

Assertio sexta, *Concubitus ne sit vitiosus, modo fieri debet legitimo, ac honesto.* Est ex sententia Augustini, quem sequuntur præcipui in Theologia Magistri, hacque vtuntur ratione.

Bonum ex integra causa, malum autem ex quocunque defectu, sed peccare in concumbendi modo, defectus est, cum ab eo ratio, naturaque abhorreant, ergo ne sit coitus viri, cum fœmina, vitiosus ac turpis, fieri modo debet, quem bene informata ratio, naturaque præstituunt.

In eo vero est hic modus, vt sanctè & moderatè, vt ad semen recipiendum aptè, vno verbo, vt quomodo decet homines, fide ac religione erga deum præditos, congrediantur inuicem coniuges.

In eum ergo hi peccant, si sic se sibi copulant, vt proli, aut suæ valetudini noceant, si se polluendi, aut seminis extra vas effundendi periculo obiiciãt, sic enim finem connubii, sic congressus inter se mutui, qui est prolis generatio impediunt, quo quid est in hominum moribus fœdius?

Præterea habet actus matrimonii, vt sit illicitus ex modo quo exercetur, quando non seruatur vas debitum, quia eius mutatio, quædam est naturæ, veluti peruersio, cum hæc contraria suadeat: ergo habenda est pro vitiosa, turpi ac probrosa; quam nihil à mortali excusat præter ignorantiam.

Primo quia summe est rationi opposita, ac difformis, ac proinde indigna homine.

Secundo quia nunquam est à periculo seiuncta pollutionis, abortus, aut inualetudinis.

Habet etiam ex modo coniugalis actio vitium, quando non seruatur in ea facienda, situs corporum, à natura ad generationem requisitus, quia sic ordo ab ea positus læditur, cuius peruersio, est Theologorum omnium opinione in vitio, etsi non nisi veniali, ex sententia quorundam probabili apud Sanchem. Excipiendus est ab assertione casus periculi, effundendi seminis extra vas: aut impediendæ prolis, quod periculum cum abest, quomodolibet congredi, modo ne belluarum more, non est mortale ex Caietano verbo vsus matrimonii. Nauarr. nu 25. Fumo verbo debitum nu. 5. & verbo matrimonium no. 69.

Est etiam debiti solutio illicita, malaque, ob cognationem spiritualem à matrimonio facto contractam, cum viro suo, nam vbi ius non est exigendi, nec est reddendi vlla obligatio, sed qui filium suum baptizauit, aut tenuit, iure caret petendi debiti, nam ratione spiritualis regenerationis, ad quam cooperatur, cognationem spiritualem contrahit, per quam ius amittit connubialis debiti, Alexand. III. auctoritate in decret. 2. si vir de cognatione spirituali & Ioannis Papæ 8. in cap. ad limina 7. causa 30. q. 1. nisi ad id eum necessitas, aut probabilis ignorantia Iuris, ac facti incitasset. *Nam baptisandi opus Laicis fidelibus, iuxta canonicam auctoritatem, si necesse fuerit facere, liberè conceditur, vnde si genitor filium suum corpore morientem aspiciens, ne animam perpetua morte perennem dimitteret, sacri vnda Baptismatis lauet, vt eum de potestate authoris mortis eriperet, bene fecisse laudatur, & ideirco suæ vxori, sibi iam legitime sociatæ, impunè, quandiu vixerit, iudicamus manere coniunctum.* Ioan. 8. in epist. ad Anselmum Lemouicens. Episcop. Extra hæc duo tempora necessitatis, & ignorantiæ, qui susceptor est, aut susceptrix filii sui in Baptismi Sacramento, aut confirmationis, ius debiti exigendi perdit, legi tamen reddendi subest, ex doctorum sententia probabili, quibus etiam placet, eum quoad prædicti debiti exactionem, ab Episcopo dispensari posse, nisi forte hæc pœna specialiter inflicta esset à Romano Pontifica, violatori legis canonicæ, qua pater ac mater, remouentur à susceptione filiorum suorum, quia contra leges Pontificis maximi, Episcopis tentare nihil licet; patet ex dictis.

QVÆSTIO IV.

Quomodo ratione damni, quod in vsu matrimonij includitur, mortaliter peccare quis possit.

Accidit id primo, cum ex actu coniugali, probabile, propeque certum periculum abigendi fœtus imminet 32. q. 4. can. virgo & est irregularis, quisquis vitio suo, culpaque eius est causa, tanquam verus homicida, quod de fœtu animato intelligi debet, non alio.

Secundo, quando ex concubitu, coniugum valetudini timetur, quia velle sibi malum, vitium est charitati oppositum, ac semper in sciente, odii sui ipsius peccatum: Equidem, si agrotanti mulieri certum esset ex potu, aut certi cibi vsu, imminere sibi interitum, sceleratè faceret, si eum ad mensam adhiberet, ergo & coniux cum in vitæ, morbique periculum, se per concubitum coniicit, quare si alterutri mors immineret, aut eius periculum, parere imperanti solutionem debiti, necessarium non esset, dici idem debet, cum metus est imminuendæ valetudinis tali opere: Sylu. verbo debitum nu. 5. nam naturæ iure, sibi omnes consulere præ aliis est necesse, at sensum hunc naturæ sequitur, qui ne quid ei contingat grauius, aut ante tempus viuere desinat parere cessat &c.

Secundo, nulla est soluendi debiti obligatio, nisi

quando ei satisfieri potest, sine obsequentis incommodo, hac enim conditione, etsi non expressa; sed tacita, ineuntur à viro & fœmina matrimonii fœdera. Speciem quidem humanam, natura fartam vult esse, ac rectam, sed ea duntaxat lege, ne male sit indiuiduo, quæ causa est, cur prius de nutrimentis illi alendo necessariis sit sollicita, quam de propagatione sobolis, & vt ad eam rem, suppeditet, vnde semen efficiat: qua de re, luculentum est ac nobile Richardi, testimonium, quo breuitatis tamē causa, supersedeodū hic puto.

Obiicies at enim vult Alexand. Papa III. in cap. quoniam de leprosorum coniugio, mulierem in vsu coniugii, viro leproso obsequi, assertio ergo est falsa.

Respoodend. Alexandri decretum de lepra non contagiosa, intelligendum videri, qua licet vir laboret, soluendum ei tamen est debitum, etsi ex eius congressione cum fœmina, plena illa periculi, damnum proli immineat quia ex D. Thoma melius est illi nasci, infectæ hoc vitio, quam oon nasci, pro certo tamen habeo non teneri tùm coniugem, cohabitare viro, nec eodē cum illo vti thalamo, quod ad corpora magis hæc pertingat labes, ex conuictu perpetuo, quam coniugali congressu, ac vsu.

Tertius casus, in quo ratione futuri damni, illicita videtur copula, est cum meruendi iusta est causa, ne ex ea proles nascitura, graue aliquod incommodum subeat. Quid si non corpori, non membris, noxæ futurus est coniugum concubitus, sed animæ sed menti? exempli causa, maritus saturandæ libidinis, non autem liberorum, vllo modo appetens, vxorem dum cognoscit suam, nefaria se corpusque libidine maculat, oam quo tempore generationi dare debet initia, effusione seminis, in quò fœtus est vt io germine, fœde seiunctus à coniuge illud aliò, quam in eius vterum fluere sinit ac labi, ea noo inscia, de hac ergo muliere quæritur an hæc concubitum viro sic petenti reddere debeat.

Qui pro muliere faciunt, illud tanquam firmissimum ad argumentandum sumunt, quod ad eam non spectet, salutis alienæ procuratio, mariti maximè, à quo eam regi, doceri, institui conuenit, non illi vicissim, viro suo componendi ad arbitrium suum animi, vitæque leges dare.

Quid? quod scelus quod io illo timetur, fraudi vxori esse non debeat nisi sit illius causa? quod dici hic non debet, cum homo, intemperantia, luxuque perditus, procreandorum liberorum fastidiosus, de saerilega sua libidine, ad mulierem nunquam retulerit, nedum hanc illi ista suaserit, aut ad eam illum (quod improbitatis esset in fœmina plusquam humanæ) impulerit.

Verum enim, opposita sententia sola vera est, & sequenda, ratione ac authoritate clarorum hominum, longe quam prior corroboratior. Diu. August. in lib. de nuptiis & concupiscentia ad Valerium Comitem cap. 15. Magist. in 4. dist. 31. Diu. Thom. in eandem dist. qu. 1. art. 3. qui omnes loqui si possent, vt olim, sic pro veritate modo ita dicerent. Quod materiam alteri ooxæ præbere, criminosum sit ac turpe, facit id mulier, cum se viro substernit, nexum postulanti corporum, ad sceleratam explendam libidinem, ac maritalem thorum sacrilega ac infami seminis effusione maculandum, nam si eum à sinu suo repelleret, si à complexu, non peccaret, materiam ergo ei peccati suppeditat, ergo non sino scelere.

Secundo culpam æterna morte dignam contrahit, qui matrimonium aliò refert, quam cuius causa est à Deo institutum, aut in eius vsu, culpæ se periculo obiicit, facit vtrumque mulier, quæ corporis sui copiam, connubialis fœderis corruptori, sciens accommodat.

Age enim, quorsum mulieri in coniugio cum viro conuenit? quorsum in alienam familiam, paterna relicta domo, amicisque transit? Nempe vt sit mater, nempe vt in prole, se gentemque suam, ab interitu vendicet, hanc enim intentam quidpiam essentialissimum esse in matrimonio scribit Diu. Thom. in 4. dist. 31. qu. 1. art. 3.

Et Richard. dist. 32. art. 4. qu. 1. affirmat concubitum coniugalem ordinari principalius ad prolem procreandam, quam ad remedium. *A dictamine enim naturæ est, vt vir cubet cum muliere, ad conseruationem ipsius naturæ, & sic est bonum prolis.* Bonau. in 4. dist. 31. art. 1. qu. 2. At finem hunc mulier labefacit, cum vsum coniugij, ac sui, sinit dedecore à viro affici, ac in nihilum, seminis effusione extra vas redigi.

Nec abest à peccati discrimine, quam enim est improbabile, eam cum comprimitur, virique accessum patitur, voluptatis sensum habere nullum? quam ab omni alienum veri specie, illecebrosæ libidinis motu vllo, corpus eius cum pollutionis periculo, non cieri ac tangi? in quam, à marito diuulsa oe cadat, cum omni qua potest diligentia, curaque contendere debeat, vt (ipse non dicam) vel mediocriter eruditi intelligunt, ei eiusmodi motuum, causam exitiabilem, vitandam esse.

QVÆSTIO V.

Sintne alia præter supradicta, à quibus matrimonij vsus, reddatur illicitus.

OMnino, locus in primis, isque sacer, ac religiosus, quem certum est pollui, cum semina effusionem adiunctam habet, quæ actio, quamuis inter coniuges nonnunquam sit tolerabilis, eo tameo facta loco, nisi excusetur oecessitate, lethalis est ac sacrilega, vtpote reuerentiæ Deo debitæ, ac templorum sanctitati contraria.

Excipiendus est casus necessitatis, nempe cum petendi, reddendique debiti eo loco, causa iis iusta, eaque ex bono petita animæ, suppetit, vt si vitari incontinentia, si carnis ac libidinis bella continua superari aliter, quam coitu oequeant. Sylu. verbo consecratio 2. §. 5. & verbo debitum qu. 3. Magist. in 4. dist. 32. qu. 1. Rosel. verbo debitum nu. 7. & verbo consecratio num. 9. Angelus verbo debitum Castro, de lege pœnali cap. 7. quam enim non est probabile voluisse Pontifices, homines ea probitate, ac doctrina, decreto suo de Ecclesiæ immunitate seruanda, in apertum peccati periculum, fideles vocare? vt haud dubiè facerent, si ex quacunque causa, sua illis matrimonia, eorūque vsum prohibitum esse in sacro loco vellent, debent tamen coniuges, quos casus, quos bella, quos obsidio, templorum mœnibus ad securitatem inclusos tenet, hominum fugere conspectum cum coeunt, periculosum est enim ad exemplum: eodē vti lecto in oculis omnium, quia eiusdem inter cōiuges thalami vsurpatio, copulæ est inter eosdem habitæ, aut habendæ manifesta præsumptio.

Secundo, habet commixtio coniugum, vitium à tempore quo exercetur, vt menstruis fluentibus, quam tunc venialem esse nonnulli tradunt, an au-

tem

tem sit similitar criminolæ à ieiunij, festorumque die, scriptores ambigunt.

Placet mihi opinio Bonauent. in 4. dist. 32. art. 3. qu. 2. Soti qu. vnica ad 3. Caietani verbo matrimonium cap. vltimo §. septimum, peccatum est Angeli verbo debitum num. 29. Ægid. disp. 34. de matrimonio dub. 9. num. 75. etiam illis diebus progignendis liberis vacare sina scelere parentes posse, quia cum exactio solutioque debiti, de se honesta sit & laudabilis, vitiosa esse eo tempore non poterit, nisi quia minus decens, aut impeditiua est operum, quæ illis sunt diebus vtrique præstanda coniugi, at ea non impedit, cum sacio intaressa cōiuges possint, Deū propitiata precibus, Sacramēta obire, peccata apud Sacerdotem deponere, expiatum confessione animum, diuino recreare pane, abstinere carnibus, ieiunare, peræque ac si veneris vsum omnem, sibi eo die interdixissent, à minori autem decentia, habere hæc eorum opera, lethalem maculam vt credam, non inducor facile.

Tertio, est coniugum copula parum innocens, proindeque meo sensu culpanda, cum ad eam, ambo se coniuges osculis, ac tactibus prouocant non modo fœdis, sed modo communi agendi cæterorum hominum oppositis: Ita Paludan in 4. dist. 31. qu. 3. art. 2. concl. 6. Sylu. verbo debitum coniugale qo. 7. Rodriguez in summa tom. 1. cap. 129. conclus. 9.

Secus quam nos, & illi, sentiunt Sanch. de matrim. lib. 9 disp. 46. num 43. Salas in pan. 2. to. 2. q. 74. tract. 13. disp 6. sect. 18. Villal. to. 1. tract. 23. difficult. 42.

Eadem ait Zenard. in director. confessar. par. 1. de Sacram. matrim. cap. 41. num. 24. opinio: ibi enim sic loquitur. *Dico non esse peccatum mortale, extra periculum pollutionis, quæcunque tactus, oscula, verba impudica, & aspectus partium verendarum inter coniuges*, scripsit eadem Syluius in 22. q. 154. art. 4. conclus. 61. eadem Filliuc. tom, 2. tract. 30. cap. 10. num. 195. quam id vero coniugibus permittere, sit tutum, quam Christianum, aliorum esto iudicium, arridet mihi Palud. opinio, quæ ad hæc enuntiata potest redigi.

Primum, in tactibus & osculis coniugum, culpam esse lethalem, cum pollutionis periculum habent extra vas debitum.

Secundum, peccatum etiam esse, inter coniuges æterno supplicio coercendum, cum tale periculum abest quidem, sed tamen tactus, aspectus, voces & oscula delectationem libidinosam, & impuram creant, in qua coniugum seipsos tangentium, intentio sistit, absque eo, quod progredi velint ad opus, cuius causa consuerunt adhiberi. Eandem sententiam defendit, Sylu. in verbo debitum coniugale qu. 7. vbi scribit his verbis. *Omnis actus venereus, qui non est coniugalis coitus, vel ad illum non ordinatur, actu vel habitu, est illicitus, & peccatum mortale.* Ad illum enim, si tactus & oscula, tanquam præambula referantur, vel certe si sine intentione, actu, vel habitu contraria, in iis versentur coniuges, vt cum se tangunt, eo loco & tempore, in quo possent si vellent, exercere actum coniugalem, quem tamen nec volunt nec nolunt, sed sunt indifferentes, eiusmodi oscula mortalia non sunt inter coniuges, nec verò moltorum opinione vitia.

Primo, quia licet iuuare naturam corporis, vt rationi obediat.

Secundo, cum est finis licitus, media quoqua ad illum sunt permissa, sed licet congredi cum sua

A coniuge, quam ad rem, iuuant vt irritamenta concupiscentiæ, tactus & oscula: ergo &c.

Enuntiatum tertium, in suo corpore, aut alieno, neminem facere sine scelere posse, vt voluptatis venereæ sensum suscitet, in eoque conquiescat, quia est voluptas venerea, à natura fabricata ad concubitum maris & fœminæ, sobolemque propagandam eius ope, à quo fine auelli posse sine crimine, quis putet?

Contraria quam nos omnia dixere Caietan. in summa verbo matrimonium parag. 1. Tabiena in verbo cogitatio morosa num. 9. Sotus in 4. dist. 31. art. 4. Villal. supra, Sanchez lib. 9. de matrim. disp. 46. nu. 43. vbi loquitur his verbis. *Non existi-*
B *mo esse mortale in coniugatis, per tactus & oscula, & verba turpia, delectationemque veneream ex copula cogitata consurgentem, dare causam commotioni membrorum, fermentum generationi, & incurrere in delectationes præuisas, quamuis inter solutos id esset lethale.*

Quam verè autē id dicatur, non intelligo, cum ab huiusmodi illecebris impuritate, ac carnis titillationibus. pollutionis periculum vix seiūgi queat, cum quo tamen, osculis, vel amplexibus, irritare libidinem, lethale esse scripsere authores omnes, vno Zenardo excepto qui de hac re sic loquitur: *Tactus & oscula, coniugati cum coniuge, cum periculo pollutionis, imò cum pollutione, quandoque non sunt peccata mortalia.*

C Primo, *Si pollutio accidat petenti, quia quamuis petens non possit petere oscula, cum periculo pollutionis, poterit tamen pati ea, etiamsi polluatur, quia non dat operam rei illicitæ, & hoc est præter intentionem eius.*

Secundo, *nec etiam in petente, si intenderet copulam, & dum eam intendit, per oscula excitare, polluitur, propter supradictam causam.*

Nec tertio, *Si fierent ad excitandum amorem, vel ad eum conseruandum, & tum præter intentionem sequeretur pollutio.* Ita ille quam sequuntur Sanch. li. 9. disp. 45. Filliucius tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 9. quorum opinio si quid habet ponderis, id to-
D tum, in eorum authoritatem qui illam inuenerunt, & probauerunt, referendum existimo, sane quia benigna est, & in coniuges indulgens, si quis eam sibi sequendam credet, non magnopere repugnabo.

Patet hinc, actum coniugalem id est concubitum maris & fœminæ, licitum esse.

Primo, quia ad illum ordinatur matrimonium, vt ad finem, at rem illicitam, esse pro fine matrimonio propositam, prudens nemo asseret: ergo &c.

Secundo si non præcipitur Genes. 2. certe commendatur his verbis: *Crescite & multiplicamini.* Sane est copula viri & fœminæ inter se, relata ad amorem prolis educandæ, in honorem Dei, actus
E amoris: iustitiæ autem cum suscipitur ad solutionem debiti, quo tenentur inuicem, non est tamen necesse ad fugam culpæ, vt coniuges primario & per se, in coitu spectent susceptionem prolis educandæ in honorem Dei, cum eum, incontinentiæ in se, aut alio vitandæ causa, adhibere queant, quia non peccat, qui matrimonio vtitur in eum finem, ob quem est institutum, at hic est concupiscentiæ remedium, ex Paulo 1. ad Corinth. 7. vbi est his verbis: *Propter fornicationem autem vnusquisque vxorem suam habeat.*

Patet secundo ex dictis, esse veniale peccatum, copulam ob solam voluptatem ambire, quid enim

est magis contra rationem, quæ homini, lucis instar esse debet, ad culparum discutiendas nubes, quam vt voluptatem, quæ per se non est appetibilis, ex opere aliquo suo, aucupetur ac captet?

De minoribus impedimentis matrimonij, quæ in eo requiruntur negatiuè, necessitate tantum præcepti.

MInora impedimenta sunt, quæ matrimonium impediunt, sed non dirimunt, illicitum reddunt, sed non inualidum. Hæc autem sunt duo, ex parte contrahentis: sponsalia, & votum simplex, ex parte Ecclesiæ, aut superioris prohibentis, vnicum, nempe interdictum, præter quæ, sunt & alia, quæ sunt & dicuntur culpabilia, & hæc duodenario contenta sunt numero, imprimis est interdictum, secundo tempus feriatum, tertio votum simplex, castitatis votum, ineundæ religionis, aut matrimonij non contrahendi, quarto sponsalia, quinto, cum quis aliquem aut aliquam tenuit in Catechismo, qui Baptismo præmittitur, interroganti, ecquid dæmoni renuntiet, respondendo, eius loco vere ei se nuntium remittere, nec cum eo commune quid habere velle, Concil. Moguntin. can. 20. relatum à Gratiano 3. qu. 1. can. de eo 5. & cum hac persona, matrimonium iniri non potest licitè, initum tamen valet Laym. tract. 10. part. 4. cap. 5.

Sextum locum tenent crimina quædam, ob quæ quasi loco pœnitentiæ, abstinentia à coniugio antiquis canonibus decreta erat, primum est incestus, cum consanguineis coniugis, aut sponsæ adhuc viuentis, cap. s. 2. & cap. transmissum de eo qui cognouit saltem intra secundum gradum post Trid. sess. 24. cap. 4. de matrim. an autem idem sit dicendum de consanguineis propriis, fuse Nauar. disputat Concil. primo de eo qui cognouit, ad eosque concedit, qui tuentur affirmantem eo quod fori Romani praxis ita habeat, *Quatenus*, inquit, *cum Papa dispensat vt consanguinei qui se incestu polluerunt, contrahant, inter se matrimonium, clausulam apponit vt superstes sine spe coniugij maneat.*

Ab eo recedunt Sotus in 4. dist. 37. qu. vnica art. 1. Sa verbo matrimonij impedimenta num. 7. Sanch. lib. 7. disp. 13. Laym. tract. 10. part. 4. cap. 15. quorum ego opinionem in praxi tutam ac sequendam existimo, quia in pœnalibus, voluntas Legislatoris spectanda est præ cæteris, at hoc decretum pœnale est, & tantum eos respicit, qui cum consanguineis coniugis, aut sponsæ, incestum committunt, non est ergo extendendum ad proprios.

At Stylum Curiæ respondendum est primo vim non habere legis, nisi sit receptus, non esse autem, quoad proprios consanguineos.

Secundo dicendum, nomen consanguinei quod ex stylo Romanæ Curiæ litteris inseritur, de vxoris consanguineis, non incestuosi propriis intelligi.

Secundum crimen, est raptus alienæ sponsæ, can. statutum 27. q. 2.

Tertium est vxoricidium can. ad monere 33. qu. 2.

Quartum, susceptio proprij filij de fonte baptismatis, quando id fit malitiosè, id est, vt non teneatur postea suscipiens reddere debitum can. de eo 5. 30. qu. 5.

Quintum, est matrimonium cum moniali susceptum 27. qu. 1. can. hi 13. sic enim ibi ex Concil. Triburiensi. *Hi qui sanctimonialibus scientes matrimonio ad iniuriam Christi copulati sunt, iuxta censuram zeli Christiani separentur, & nunquam eis concedatur coniugali vinculo religari.*

His accedit primo solemnis pœnitentia, can. de his can. antiqui 31. qu. 2.

Secundo excommunicatio tam maior, quam minor, quia vtraque hominem Sacramentis, eorumque vsu spoliat; vt notarunt Nauarr. cap. 22. num. 75. Henriq. lib. 12. cap. 2. Laym. vbi supra. Sunt tamen hæc impedimenta criminum, contraria consuetudine sublata, nec proinde videtur vlla pro iis esse dispensatio necessaria, in opinione Antonini Dianæ de Sacramentis tract. 4. resol. 259. sibique suffragari ait Coninch. de Sacramentis disp. 30. dub. 3. num. 23. Sot in 4. dist. 37. qu. vnica. Pontium de matrimonio lib. 6. cap. 14. quare si quos confessarij repererint hisce criminibus, omnibus, aut eorum aliquo irretitos, non debent eis super dispensatione obtinenda à Pontifice, religionem inicere, aut necessitatem imponere, si sunt eiusmodi quibus aliunde nihil obstet quominus valide possint ac legitimè contrahere.

EPITOME TRACTATVS DE MATRIMONIO,

Cum probationibus desumptis ex Patribus, Conciliis, & Canonibus.

CAPVT PRIMVM.

Quid sit Matrimonium, & quotuplex.

Κάλλιστον μὲν ἡ παρθενία, καλὸν δὲ ἡ σωφροσύνη, hoc est *honestissima quidem virginitas, honesta vero est & continentia,* Zonar. in can. 9. Concil. Gangr. est enim *Pudicitia,* auctore Cypr. tom. vlt. tract. de bono pudicitiæ num. 15. *honor corporum, ornamentum morum, sanctitas sexuum, vinculum pudoris, fons castitatis, pax domus, concordia caput: hac nos commendat Deo, connectit Christo: hac expugnat omnia de membris illicita desideriorum prælia, beata ipsa, & beatos efficiens apud quoscunque habitare dignatur.*

Honorabile tamen est connubium, & thorus immaculatus Paulus. Et si quis *illud vituperat, & eam quæ cum marito suo dormit, quæ est fidelis, & religiosa, abhorret, & insimulat, tanquam quæ non possit regnum ingredi, est anathema,* Concil. Gangrens. decreto can. 1. quemadmodum & qui à congressu muliebri, aut nuptiis abstinet, quasi iis aliquid sceleris inesset, Zonar. in can. nonum Concil. Gangr. *Nuptiæ enim sunt bonæ*, inquit August. de bono coniugali cap. 23. & de bono viduitatis cap. 8. *nuptiarum bonum semper,* inquit, *est bonum* es, cap. 9. *In coniugali vinculo, si pudicitia conseruatur, damnatio non timetur.*

Est ergo matrimonium res bona, vt pote à Deo instituta, *ante hominis peccatum, secundo masculum & fœminam, qui sexus eiusdem vtique in carne est*, August. lib. 13. de ciuit. Dei cap. 22. quod est contra hæresim Adamianorum, cuius meminit lib. de hæresib. cap. 31. qui ex Adamo venisse coniugium, malumque esse nec in statu naturæ integræ futurum fuisse aiebant sed per creationem, homines tunc singulos, à Deo producendos, contra quos disputat August. loco citato, & de bono coniugali cap. 2. & in priori quidem, *Nuptias donum cœleste nominat*, cap. 21. lib. 13. de ciuit. quas tunc instituras in amœno illo deliciarum loco ait, com masculum ac fœminam, benedictione sua Deus impertiens, dixit: *Crescite, & multiplicamini, & implete terram, & dominamini eius*, Genes. 1. his enim verbis, facta est illis coniungendi sui copia, tradendique se sibi mutuo ad generationem prolis, in quo vis est sita matrimonij. *Certum est igitur, masculum & fœminam ita primitus institutos, vt nunc homines duos, diuersi sexus videmus & nouimus. Vnum autem dici, vel propter coniunctionem, vel propter originem fœminæ, quæ de masculi latere creata est*, August. lib. 13. de ciuit. Dei cap. 22.

Est autem *matrimonium ex hoc appellatum quod non ob aliud debeat fœmina nubere, quam vt mater fiat*, August. contra Faustum, lib. 19. cap. 26. definitur 32. qu. 1. can. non enim. *Bonus vsus concupiscentiæ*, à Patribus *viri & fœminæ coniunctio indiuiduam vitæ societatem retinens*, 29. qu. 1. can. 1. & Alexand. III. in cap. illud de præsumptionibus vndecimo.

Diuiditur in initiatum & ratum 27. q. 2. can. statutum 34. paragr. finali vbi est his verbis: *Coniugium desponsatione initiatur, commistione perficitur, vnde inter sponsum & sponsam coniugium est, sed initiatum, inter copulatos, est coniugium ratum.* Quibos ex verbis patet coniugium tunc initiatum esse cum sponsalia interueniunt. *Postquam enim sponsalia vtriusque personæ consensu contracta sunt, coniugis nomen accipiunt, vnde dicit Ambr. ad exhortationem virginitatis lib. primo, Desponsata viro coniugis nomen accipit.* Iuo Carnot. in ep. 46. ad Gualonem Episcop. Paris. & de Iosepho loquens August. in lib. de nuptiis & concupiscent. *Coniux*, inquit, *vocatur à prima desponsationis fide, quam concubitu, nec cognouerat Ioseph, nec cogniturus erat.*

Ratum est, quod dissolui non potest, cuius rei causa est, quæ mox intelligetur.

Secondo diuiditur matrimonium, *in legitimum & non ratum, ratum & non legitimum, legitimum & ratum*, 28. qu. 1. can. si quis 17. paragr. vlt. Bonauent. in 4. sentent. dist. 36. art. 1. qu. 1. num. 28. *Legitimum & non ratum, est quod legali institutione, vel prouinciæ moribus contrahitur, quod tamen separabile est*, 28. qu. 1. can. fin. quale esse matrimonium infidelium opinio est, eaque certa Diu. Thomæ in 4. sent. dist. 39. qu. vnica art. 5. Diu. Bonau. in eand. dist. art. 1. qu. 1. num. 28. Imo verò non Theologorum modo est hæc sententia, sed certissimum Innoc. III. decretum in cap. quanto de diuort. vbi loquitur, his verbis: *Nam etsi matrimonium verum inter infideles existat, non tamen est ratum, inter fideles autem verum & ratum existit, quia Sacramentum fidei, cum semel est admissum, nunquam amittitur.* Consentientia habet Ambr. ad cap. 7. prioris ad Corinth. *Non enim est*, inquit, *ratum matrimonium quod sine Dei deuotione est.*

Ratum & non legitimum, *Est matrimonium contractum inter fideles, qui Sacramentum Baptismi sus-*

A *ceperunt, contemptis solemnitatibus, quæ debent adhiberi secundum consuetudinem Ecclesiæ & patriæ morem*, quo de genere esse matrimonium clandestinum tradit. Richard. in 4. sentent. dist. 30. art. 1. qu. 2. tale etiam est vt habet canon 54. Concilij sexti in Trullo, *Eius qui cum fratris sui filia matrimonij societatem coit vel pater & filius, qui cum matre & sorore, vel cum duabus puellis sororibus, pater & filius.*

Est matrimonium ratum & legitimum, inter fideles, *Legitimum quidem, cum vxor à parentibus traditur, à sponso ducatur, & à Sacerdote benedicitur*, 28 qu. 1. can. finali, vel vt loquuntur Theol. quod est contractum inter fideles, & non sunt personæ illegitimæ ad contrahendum, & debitas solemni-
B tates secundum constitutionem Ecclesiæ, & morem patriæ adhibuerunt, quibus contemptis, qui affectu solo aliquam in coniugem sibi copulant, non legitima inisse matrimonia creduntur, sed rata duntaxat 28. q. 1. can. vlt.

Postremo diuiditur matrimonium in primum, & secundum, seu repetitum, estque vtrumque licitum. *Dico autem non nuptis, & viduis: bonum est illis, si sic permaneant, sicut & ego, quod si non se continent, nubant: melius est enim nubere, quam vri*, Paul. 1. ad Corinth. 7. in quo corriguntur tam ciuilia iura, quæ damnabant secundas nuptias, lege 1. Cod. de secondis noptiis, maxime initas, *post viri obitum, intra tempus luctus (scilicet vnius anni
C spacium)* Innoc. III. in decret. cum secundum 5. de secundis nuptiis: quam Eustathij hæresis, qui cum odisset nuptias: *quod eorum nulli qui sunt in matrimonio, spem à Deo relictam esse salutis diceret*, Zonar. in procemio Concil. Gangrens. non modo primas sed execrabatur & tertias.

Sane quod hæ essent auctore Ambros. epist. 25. ad Vercell. & Tertull. de monogam. indicium incontinentiæ, ad eas animum appellere, nulli lege Canonica olim erat impunè.

Primo enim, ἐνιαυτοῦ τῆς ἁγίας μεταλήψεως εἴργεται, id est, *vno anno enim à perceptione sacrorum munerum, arceri canones iubebant*, Zonar. in can. 7. Concil. Neocæsar. ei etiam biennij mulctam impositam
D fuisse tradit Basilius eodem Zonara teste in canon. primum Synodi Laodicænæ.

Secundo ei ad communionem recipi fas non erat ante factam pœnitentiam. *Oportet ex Ecclesiastico canone eos, qui liberè, & legitime matrimonio secundo sunt coniuncti, & non clam vxores duxerunt, cum exiguum tempus præterierit, & orationibus vacauerint, eis ex venia dari communionem*, Laodicæna Synod. can. 1.

Et quoniam, Sacerdotis erat, digamo sibi à pœnitentia remedium quærenti, τὸ ἐπιτίμιον ἐπάγειν, *pœnam imponere*, Zonar. in can. 7. Concil. Neocæsar. nefas ei erat eius interesse nuptiis: *Presbyter in nuptiis eorum, qui duas vxores ducunt, seu digami ef-
E ficiuntur, ne conuiuetur, cum enim requirat pœnitentiam digamus, quis erit Presbyter, qui eo quod sit conuiuio acceptus, nuptiis assentiatur?* Concil. Neocæsar. can. 7. sensus est fieri non posse vt pœnam à digamo Sacerdos exigat, qui eius factum à se non improbari, cũ nuptiis eius interfuerit, satis ostendit.

Non esse tamen secundas noptias vitiosas scripsit August. tom. 3. de fide ad Petrum cap. 42. *Scias*, inquit, *primas nuptias, non tantum à Deo institutas, sed etiam secundas, & tertias, pro eorum qui se continere non possunt infirmitate, concessas*, & tomo 4. de bono viduitatis cap. 11. *Non arbitreris secundas nuptias crimen esse, vel quascunque nuptias, cum sint*

nuptia, &c. & cap. 12. *De tertiis nuptiis, & de quartis, & de vltra pluribus nuptiis, solent homines mouere quæstionem, vnde vt breuiter respondeam, nec vllas nuptias audeo damnare, nec eis verecundiam numerositatis auferre.* Idipsum colligitur tam ex Paulo loco ante cit. quam canone Laodic. Concil. primo, in quo cum Patres dicant, *Legitime secundo matrimonio,* coniungi quem posse, tacitè indicant secundas nuptias, in vitio nulli esse oportere. Primæ tamen magis probantur, can. quomodo virginibus 10. 31. qu. 1. quare & benedicuntur, non secundæ cap. 1. de secund. nupt. quibus nec Presbyter intersit, can de his 8. causæ 31. q 1. Et quidem ad secundas nuptias, tam viris quam fœminis, patere lege Ecclesiæ transitum, tam verba Pauli, quam responsa Nicolai, & Concil. Toler. 3. indicant, & quidem vult Paul. 1. ad Cor. 7. Mulierem alligatam quidem lege esse, *Quanto tempore vir eius viuit: quod si dormierit vir eius,* liberatam esse, *cui vult nubere posse tantum in Domino,* Patribus autē Conc. Toler. visum est admonere viduas, in earum esse potestate, sibi sic à libidine, ac carnis voluptatibus legem dicere, vt castitatem in vita, moribusque teneant. *Quod si tamen prius, quam profiteantur continentiam, nubere elegerint, illis nubant, quos propria voluntate habere voluerint maritos,* Tolet. 3. can. 10.

Quam autem de muliere Concilium, eandem quoque de viro sententiam dixit ad consulta Bulgarorum cap. 3. Papa Nicol. *Sciscitamini,* inquit, *si muliere propria defuncta, possit vir alteram ducere. Scitote per omnia posse, Paulo egregio prædicatore consilium dante, qui dicit. Dico autem non nuptis, & viduis, bonum est illis, si sic maneant, sicut & ego, quod si se non continent, nubant, quod enim de muliere sanxit, & de viro intelligendum est,*

Cuius cum fœmina maritalis vnio, Sacramentum est. *Cuius Sacramenti obseruantia, tanta est in ciuitate Dei, in monte Sancto eius, hoc est in Ecclesia Christi, quibusque fidelibus coniugatis, qui sine dubio membra sunt Christi, vt cum filiorum procreandorum causa vel nubant fœminæ, vel ducantur vxores, nec sterilem coniugem fas sit relinquere, vt alia fœcunda ducatur.* Augustin. lib. 1. de nuptiis cap. 10. *Quod si quis fecerit, peccare eum in Deum est certum, cuius legem violat, & ideo quia in Deum peccat Sacramenti cœlestis amittit consortium:* Excidendo scilicet à gratia, quæ per hoc Sacramentum, specialiter datur ad fidem seruandam matrimonij. Amb. lib. 1. de Abraham cap. 7.

De Causis Matrimonij.

Cap. 2. Eius effectiua causa est, vtriusque, id est viri & fœminæ consensus mutuus, lege nuptias ff. de regul. iuris. Iuo Carnot. Episcop. epist. 46. ad Gualonem Paris. Episcop. *matrimonium enim non facit coitus sed volūtas,* Nicol. Papa relatus à Grat. 27. q. 2. can. matrimonium, *qui consensus si in nuptiis forte solus defuerit, cætera omnia, etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur:* idem ad consulta Bulgaror. cap. 3. quo de consensu legendi, Ambros. in lib. de institut. virgin. cap. 6. Chrysost. hom. 32. in Matthæum. Gratian. causa 29. qu. 1. can. 1.

Scio postulatum olim à Conciliis, ac Patribus, consensum Parentum, vt in Concil. Paris. can. 6. Tolet. 3. can. 10. *Similiter hæc conditio & de virginibus habeatur, ne citra parentum voluntatem, vel suam, maritos cogantur accipere. Constitueruntque Childebertus & Clotarius Reges, & Charibertus successor, vt nullus puellam, aut viduam, absque parentum voluntate tradere, aut accipere præsumat,* Concil. Turonens. 2. cap. 21. Tertull. ad vxor. lib. 2. *In terris filij sine consensu patrum ritè ac iure non nubunt.*

Sed nego id ab iis factum, perinde ac si foret hic eorum consensus matrimonio essentialis, ad hoc enim mutuos partium consensus sufficere, habetur in can. si quis 29. qu. 2. can. finali 32. q. 2. cap. cum locum 14. de sponsalib. cap. cum causa 6. de raptorib. can. sufficiat 2. causæ 27. q. 2. his verbis: *Sufficiat secundum leges solus eorum consensus, de quorum coniunctionibus agitur.* Quorsum ergo parentum postulatur assensus, (inquies) si eo sublato, si cessante, stat matrimonium non secus?

Nempe ne à liberis, in re momenti tanti, quanti est opinione sapientium, cooptari in alienam familiam, contempti videantur, si iis non consultis modo, sed sæpe reclamantibus ac inuitis, in eam transeant, aut destinatas sibi ab iis coniuges, cum erunt puberes, aut viri, capere animum non inducant: ita Honorius in decretali Tua nos prima de desponsat. impuberum, ibi enim ait: *Patrem filium nondum adultum, (cuius voluntas discerni non potest) cui vult matrimonio tradere posse, & postquam filius, peruenerit ad perfectam ætatem, omnino debet hoc adimplere.*

Quod, quia sine culpa filius non potest, nolle facere eam ob rem punitur tā nostratibus legibus, id est Gallicis, quam ciuilibus ac Romanis. Atque vt de his dicere taceam, constat pœnas per Edicta regia impositas esse in Gallia, varias, his qui matrimonia parentibus insciis contrahunt, de quibus P. Greg. lib. 9. syntagmat. cap. 3. earum potissima est, exhæredatio, sunt tamen eiusmodi connubia, etsi illegitima, & vetita, coram Deo valida ac rata. P. Gr. partition. iuris lib. 3. titulo 23. cap. 3. in scholiis littera D.

Consensus ergo cohabitandi, & indiuiduam vitæ consuetudinem retinendi interueniens, virum & fœminam coniuges facit, indiuidua vero vitæ consuetudo est, talem se in omnibus exhibere viro, qualis ipsa sibi est, & è conuerso. Ad indiuiduam itaque consuetudinem pertinet, absque legitimo consensu viri, & orationi aliquando non posse vacare, nec continentiam profiteri, 27. qu. 2. can. Beata 3.

Patet hinc, obiectum consensus maritalis, esse corpora mutuo tradenda, quia indiuidua vitæ consuetudo, quæ est effectus quidam, aut proprietas necessaria coniugij, iuxta hunc canonem, in hoc consistit quod se mulier viro exhibeat, sicut ipsa se sibi, & contra: sed ipsa sibi se mulier repræsentat animo, vt futuram viri per matrimonium: ergo eius consensus, qui est causa effectiua matrimonij obiectum ea parte fœminæ, est ipsamet, seu eius corpus dandum viro, & è conuerso.

Confirm cuiusque contractus materia, est ea res de qua contractus instituitur, v. c. merx & precium sunt venditionis pars materialis, seu subiecta. Sed contractus matrimonij, est de tradendis sibi inuicem corporibus, sunt hæc ergo matrimonij materia, consensus autem vtriusque contrahentis reciprocus, ad eorum traditionem, eiusdem matrimonij causa efficiens.

Formalis autem, sunt verba, signa, aut nutus, quibus vir & fœmina, consensus suos exprimunt sibi mutuo: interni enim matrimonium non faciunt, nam quis putet puerum & puellam, hoc ipso quo matrimonialiter inter se coniungi appetunt, verè coniugatos esse? necesse est sanè, vt hæc eorum voluntas, internáque animorum coniunctio, verbis se aut signis prodat: est enim matrimonium Sacramentum, ergo sensibile, quale non est haud

dubiè, nisi vocum, nutuum, aut signorum ope, quibus consensus pateant, incurrantque in sensus, & hæc est causa cur sunt hæc forma matrimonij, D. Thom. lib. 4. sentent. dist. 26. qu. 2. Couarr. de sponsalib. parte 2. cap. 1. parag. vnico, num. 8. Viuald. in candel. cap. de forma matrim. Soaccius par. 2. de sponsal quod enim in Sacramentis est notius, clariusque eorum effectum significat cæteris, quæ in eo reperiuntur, huic rei nomen est formæ, sed verba, nutus, aut signa sunt eiusmodi. *At enim*, inquies, *necessaria sunt quantum ad Ecclesiam, verba consensum exprimentia de præsenti*, Innoc. III. in decretali tuæ fraternitati 25. de sponsalib. signa ergo nutusque non sunt satis.

Anteced. verum est quoad certiorem probationem, & secundum quid, cum probatio sit certior quæ ex verbis colligitur, quam nutibus aut signis.

Causa finalis matrimonij est, *Indiuidua vitæ consuetudo, etenim si aliquam sibi vir ad tempus adhibuerit, donec aliam dignam vel honoribus, vel facultatibus suis inueniat, quam comparem ducat, animo ipso adulter est*, August. lib. de bono coniugali cap. 5. *Ob eam causam nubentes post benedictionem vitta inuicem, quasi vno vinculo copulantur, videlicet ne compagem coniugalis vnitatis disrumpant*. Isidor. lib. 2. de officiis capita 19.

Sacramenti Matrimonij quæ sit forma.

Cap. 3. Verba quibus communiter matrimonij contrahendi causa, sponsi sunt soliti vti, sunt ista. *Ego te in meum accipio ego te in meam*, vel alia consensum exprimentia, Greg. nonos cap. si inter 31. de sponsal. qualia sunt, *quod eam ab eo tempore vir pro coniuge tenebit, & ei sicut vxori suæ fidem seruabit, ipsa quoque fœmina, eidem viro iuret, se illum pro marito habituram, & fidem ei tanquam viro proprio seruaturam*. Alexand. III. cap. ex parte 9. de sponsalib. Item *si quis diuinis tactis scripturis iurauerit mulieri, se eam vxorem habiturum, vel si in oratorio tale Sacramentum dederit*, 30. qo. 5. can. si quis 9. & Nouella 74. cap. 4. *etsi enim habebo, habiturus sum*, verba sint futurum indicantia, tamen ex communi hominum acceptione, & intelligentia, referũtur ad præsens vt notarunt Archidiacon. in citat. canon. & P. Greg decret. iuris canon lib. 3. tit. 21. cap. 5. in scholiis littera D. quod si ea defuerint, recurrendum erit ad signa, *Cum quod verbis non potest, signis valeat declarari*. Innoc. III. Arelatensi Episcop. vt refertur cap. 23. tit. de sponsal. *Sane surdi & muti possunt contrahere matrimonium per consensum mutuum sine verbis, & pueri ante annos legitimos, per verba sola non contrahunt, cum intelligantur minime consentire*. Innoc. III. cap. tuæ fraternitati 25. de sponsalib. hinc enim fit perspicuum, matrimonium non solo consenso effici, sed consensu, & re quapiam externa, quæ ad eum iudicandum sit idonea, quam à verbis distinctam esse loquuntur ipsi muti, quos contrahendi capaces esse, fatentur omnes, etsi loqui nesciant.

Num omnes capaces sint contrahendi Matrimonij lege Canonica.

Cap. 4. Non tamen exprimere sensa animi quisquis lingua, voceque nouit, illico est Sacramenti huius censendus capax: in primis enim interfectoribus suarum coniugum, *Penitus coniugium denegatur, exceptis adolescentibus, de quibus est Beati Leonis Papa 25. regula decretalium, imo indulgentia obseruanda* 33. qu. 1. can. interfectores 5. *Canonica*. dixi nec enim est huiusmodi hominum generi matrimonium naturali, aut diuina lege prohibitum, quare

A contra iura Ecclesiæ, canonumque celebratum, ratum est, etsi non legitimum.

Secundo incestuosis matrimonium interdicitur, cap. transmissæ 4. de eo qui cognouit consanguineam vxoris suæ, ibi enim Cœlestinus eius nominis III. Episcopo, à quo de pœna incestuoso debita consultus fuerat, respondet his verbis: *Quod legitimæ vxori cohabitans, & necessaria subministrans, non cognoscat eam, quandiu vixerit, nisi ab ea fuerit requisitus, & tunc ad ipsam non sine graui cordis dolore accedat, qui etiam pro incestu, & adulterio, donec cum ea permanserit, iuxta moderamen tui arbitrij pœnitentiam agens, postmodum si superuixerit ei, perpetuo sine spe coniugij permanebit.*

B Tertio, *Statutum est à sacro Concilio*, Toletano scilicet, *vt si quis sponsam alterius rapuerit, publica pœnitentia mulctetur, & sine spe coniugij maneat, & si ipsa eidem criminis consentiens non fuerit, licentia alij nubendi non negetur*, 27. qu. 2. can. statutum 34. similia constituta reperies à Carolo Magno lib. 1. Capitularium capitulati 185. & lib. 7. cap. 183. & lib. 1. legum Longobardicarum titulo de reptu mulier lib 12.

Quarto, *Conuictus secidisse Presbyterum vsque ad vltimum vitæ suæ tempus, militiæ cingulo carere, & absque spe coniugij manere debet*, decreto Concil. Moguntiaci sub Rabano can. 24.

Quinto, *Qui scientes sanctimonialibus matrimonio ad iniuriam Christi copulati sunt, præterquam quod iuxta* C *censuram zeli Christiani separari debent, nunquam eis conceditur coniugali vinculo religari*, Concil. Tribur. vt refertur causa 27. qu. 1. can. 13. *Virgines autem quæ se Deo dedicauerunt si pactum perdiderint virginitatis, atque eidem libidini seruierint, non intelligentes quid amiserunt, placuit nec in fine dandam eis esse communionem*, Concil. Elibertinum can. 13.

Sexto, qui ex industria filium suum de fonte Baptismi suscipiunt, à coniuge iubentur separari: *Et si præuaricator coniugi superuixerit, acerrima pœnitentia mulctatur, & sine spe coniugij remanet*, Concil. Mogunt. can. 10.

Quæ sunt impedimenta Matrimonium irritantia.

Cap. 5. Non sunt tamen hæc impedimenta eiusmodi, quæ matrimonium contractum irritent, D nullumque reddant, vti sequentia, quæ bipertito diuiduntur, quædam enim à personis, à circunstantiis petuntur alia.

A circunstantiis, matrimonium est nullum iure Ecclesiæ: primo, cum est clandestinum, cuiusmodi est censendum, cum contrahitur testibus duobus, & Parocho non conscius: Tridentini Concil. sanctio sic habet sess. 24. cap. 1. de reformat. *Qui aliter quam præsente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi, seu Ordinarij licentia, & duobus, vel tribus testibus, matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & huiusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto facit, & annullat.*

E Dixi *iure Ecclesiæ*, nam naturali aut diuino non est vetitum, aut per se illicitum, nisi per accidens, propter scandala, & occasiones peccandi, quæ etsi interdum abesse, & vitari possint, quia tamen sunt creberrimæ, ac raro ab huiusmodi coniunctionibus abiunctæ, nonquam non fuere in Ecclesia vetitæ, sancitum est inquiunt Patres in Concil. Trosleiano can. 8. *Vt publicæ nuptiæ, ab his qui nubere cupiunt, fiant: quia sæpe in nuptijs clam factis, grauia peccata tam in sponsalibus, quam in propinquis, & adulterinis coniugijs accrescunt vel accumulantur.*

Nec tũc modo fuere eiusmodi cõiugia prohibita,

sed alias sæpe, ante & postea, vt in Concil. Vermeriensi can. 15. in Foroiuliensi can. 8. In canone cum inhibitio de clandestina desponsat. quæ decretalis est Innoc. III. est his verbis: *Vnde antecessorum nostrorum vestigijs inhærendo, clandestina coniugia penitus inhibemus, prohibentes etiam ne quis Sacerdos talibus interesse præsumat*, in can. autem nullus 2. causæ 30. qu. 5. hæc habentur ex cap. 6. epist decretal. Hormisdæ petita. *Nullus fidelis cuiuscunque conditionis sit, occulte nuptias faciat: sed benedictione accepta à Sacerdote, publice nubat in Domino.*

Hæcque fuit causa, cur & puellas peti à parentibus, aut eorum tutoribus, futuraque eorum matrimonia, publicari in Ecclesia Pontificum decreto necesse esset. Patre puellæ, aut eius custode inconsulto, eam sibi copulare coniugem, culpa credebatur non exigua. *Aliter*, inquit Euarist. epist. 1. ad Episcop. Africæ, *legitimum non fit coniugium nisi ab his, qui super fœminam dominationem habent, & à quibus custoditur uxor petatur, & à parentibus, & propinquioribus sponsetur.* Sponsionem coniugum mutuam de futuro matrimonio, sequebatur eius in Ecclesia promulgatio tum benedictio, Prioris auctor quantum cognoscere licuit, Innoc. III. in decretali cum inhibitio de clandestina desponsat. *Statuimus*, inquit, *vt cum matrimonia fuerint contrahenda, in Ecclesiis per Presbyteros publice proponantur, competenti termino præfinito, vt intra illum, qui voluerit & valuerit, legitimum impedimentum opponat, & ipsi Presbyteri nihilominus inuestigent, vtrum aliquod impedimentum obsistat.* Posterioris vsus longe antiquior, nam & lib. de monogamia cap. 11. ait Tertull. *quod Presbyteri, & Diaconi sponsos coniungunt in Ecclesia*, & in lib. de pudicitia cap. 4. improbat, *occultas sponsorum coniunctiones*, id est, *non prius apud Ecclesiam professas*, id est declaratas. post solemnem benedictionem Presbyteri, nam vbi de dote fœminæ danda à viro, ac fide sibi mutuo sancte seruanda tam hi quam propinqui conuenerant, ab his ambo futuri coniuges deducebantur ad templum, *Cum oblationibus quas offerre debebant Deo, per Sacerdotis manum, sicque demum benedictionem & velamen cæleste suscipiebãt*, Nicol. Papa ad responsa Bulgar. cap. 3. Eodem pertinet luculenta hæc ac illustris Tertull. oratio lib. 2. ad vxorem. *Vnde sufficiam*, inquit, *ad enarrandam fœlicitatem eius matrimonij, quod Ecclesia conciliat* (vtique per preces, quarum meminit Euarist. in epist. paulo ante citata, *& confirmat oblatio, & quod oblatum Angeli renunciant*, id est Sacerdotes: sic enim appellantur in scriptura, *denique quod pater ratum habet, qui aliter nuptiis vtuntur, adulteria & stupra committunt. Ideo penes nos*, inquit Tertul. supra, *occultæ coniunctiones, id est prius ad Ecclesiam non professa, iuxta mœchiam & fornicationem iudicari periclitantur, ne inde concerta, obtentu matrimonij crimen eludant.*

Metus, vis & error matrimoniũ contrahendum impediũt.

Cap. 6. Secundo, ad circunstantias matrimonij pertinent, metus, vis, & error, de quibus dici hoc potest verissimè, cum iis connubium stabile esse non posse, decreto Alexand. tertij in cap. veniens 15. de sponsalibus & Honorij III. in decretali consultationi 28. eiusd. tituli, debet tamen hic metus eiusmodi esse iure Ecclesiæ, *qui in virum constantem posset cadere*, cap. veniens citato parag. finali quare etsi mulieri asserenti consensisse se nunquam in matrimonium, credi non debeat, non est tamen ei illico, *Deneganda audientia, sed de illato metu, est cum diligentia inquirendum, & si talis metus inuentus fuerit illatus, qui potuit cadere in virum constantem, erit non immerito audienda*, Honor. III. in decret. consultationi parag. vlt. Dixi *iure Ecclesiæ*, nam metu quolibet, etiam leui, lædi pacta connubij iure conscientiæ, ratione, & communibus Doctorum suffragiis, cum de matrimonio contracto metu egimus, est ostensum: itaque ea nulla esse, nec ex iis vllum in se mutuo coniuges comparare dominium, scripsit Almainus haud ignobilis Theologus, probatque hæc ratio.

Sublata proprietate matrimonij, quæ illi iure inest, & illud quoque tolli est necesse, sed in maxime necessariis affectionibus matrimonij est libertas, quam metus quilibet etiam leuis interimit, ergo per eum connubium iure conscientiæ interit. Nisi postea consensus non coactus, sed liber interueniat, ita Alexand. in decretali de illis 9. de desponsat. impuberum ait coniuges: *Cuiuscunque sint ætatis, se posse per illatam violentiam excusare, nisi post violentiam consensus accedat.*

Qui quoniam debet esse voluntarius, *errantis autem nulla sit voluntas*, lege cum testamentum Cod. de iuris & facti ignorantia, errore personæ perimitur, est enim in lege nihil consensui, digest. de regul. his verbis: *Non videntur qui errant consentire. Consensus enim est duorum*, inquit canon primus causæ 29. qu. 1. *vel plurium sensus in idem, qui autem errat, non sentit: non ergo consentit, nec simul cũ aliis sentit, hæc autem*, id est mulier de qua erat ibi quæstio, *errauit: non ergo consensit, non itaque coniux est appellanda, quia non fuit ibi consensus vtriusque, sine quo matrimonium nullum esse potest, sicut enim qui ordinatur ab eo, quem putat esse Episcopum, & adhuc est Laicus, errat, nec vocatur ordinatus, imo ab Episcopo est adhuc ordinandus, sic ista errans, nulli est copulata coniugio, imo ad hoc est copulanda.* Hæc canon citatus.

Verum non omnis error consensum excludit, sed error est alius personæ, alius qualitatis, alius fortunæ, alius conditionis: *Error personæ est, quando hic putatur Virgilius, & ipse est Plato. Error fortunæ, quãdo hic putatur diues, qui est pauper. Error conditionis, quando putatur liber, qui seruus est*, 29. qu. 1. can. primo. Et hic error cum consensum euacuet, matrimonium impedit. *De libero viro*, inquit Iuo Carnot. epist. 222. ad Ioan. Aurelian. Episcop. *qui nesciens, ancillam duxit vxorem, postea vero veritate cognita, eam dimisit, & nunc aliam ducere accepta à vobis licentia disponit, quod sentio, dilectioni vestræ respondeo, si decreta Patrum, & leges sæculi, super hoc consulere volumus, reperiemus, quia inter ingenuos & æquales tantum legitima constat esse coniugia: & vbi alter per ignorantiam euenerit, licita esse diuortia.*

Quid si coniuges conditione sunt pares, fortunis & genere impares? quid si eorum alter, antiqua est, nobilique stirpe satus? ignota ac recenti alter? in eoque error accidat, illo, etsi falso, existimante, istius gentem, longa retro serie, auos ac proauos, factis illustres repetere?

Respondendum, ab ea ignorantia, pacta coniugii, fœderáque inter eos coalita, non lædi. *Qui enim accipit in vxorem corruptam, quam putat virginem, vel qui accipit meretricem, quam putat esse castam, vterque errat, quia ille corruptam existimat virginem, & iste reputat meretricem castam, nunquid ergo dicendi sunt non consensisse in eas? aut dabitur vtrique facultas dimittendi vtramque, & ducendi aliam?* 29. qu. 1. can. 1. Non dari vero fit ex eo perspicuum, quod *Error fortunæ, & qualitatis consensum non excludat*, ibid.

Secus sensit, dixitque Nicol. Papa anno 862. sub Carolo Caluo epist. 3. ad Adonem Viennensem cap. 2. ad quæstionem enim sibi factam, *An si desponsata nesciente sponso corrumpatur, & postmodum*

dore facta, maritali more, cum eadem idem sponsus iacuerit, si postmodum intercepto tempore liceat ei ipsam, quasi prius ab alio corruptam dimittere, & sic aliam ducere quasi ista non fuerit uxor, sic respondet. *Nec hoc consentimus, vt hi qui legitimo nuptiarum fœdere coniunguntur, & vnum corpus per aliquod temporis spatium efficiuntur, diuortium faciant. Sed quod primo initio commixtionis corruptæ percipiendo voluntariè iacuerunt, postmodum intercepto tempore sustinendo, etsi non voluntariè, inuiti custodiant.*

A persona Matrimonium est nullũ, quando & quomodo.

CAP. 7. A personis impediuntur nuptiæ ne sint ratæ, primo si hæ religione, cultuque sint inter se dispares, ita matrimonium, cum infideli contrahere Catholicus prohibetur in Conc. Agath. can. 67. Chalced. can. 14. *nisi persona quæ orthodoxæ coniungitur, se ad orthodoxam fidem conuertendam spondeat*, non tamen illud antequam promissa impleuerit, celebrari posse scribit ibi Zonar. Secus facienti, pœna imponenda arbitrio Episcopi, εἰ τις τὸν ὅρον παραβαίη τῆς ἁγίας συνόδου, κανονικῷ ὑποκείσθω ἐπιτιμίῳ. *si quis hoc sanctæ Synodi decretum transgressus fuerit canonicis pœnis subijciatur.* Sunt hæ vero numero duæ, segregatio viri à fœmina orthodoxa, ac coniugij solutio. *Nuptiarum fœdus male contractum rescindi, & eos insuper, qui canonem violauerint segregari* Patres imperant, inquit Zonaras in canonem 72. Concilij in Trullo, his verbis: διὸ μετὰ τὴν λύσιν τοῦ ἀθέσμου τούτου γάμου, καὶ ἀφορίζεσθαι βούλονται τοὺς τὸν παρόντα κανόνα παραβαίνοντας.

Et quanquam sint hæretici, vt pote à fide alieni, paganis adnumerãdi omnes. sunt eorum tamen cũ orthodoxis coniugia, rata, nec soluenda, ius enim ea dontaxat prohibet, & impedit, non dirimit. Etenim cultus disparitatem quæ matrimonia reddit nulla, non in hæretico, si baptizatus fuerit, sed in eo duntaxat, qui Baptismo careat, vt Iudæo, & Pagano agnoscit.

Scio olim à Concilijs, matrimonia hæreticorum, cũ orthodoxis facta, habita fuisse pro inanibus, ac nullis, vt à Laodicæno Chalced. & Constantino. in Trullo, cuius est hæc sanctio in can. 72. *Non licere virum orthodoxum, cum muliere hæretica coniungi, neque viro orthodoxam, cum viro hæretico copulari: sed & si quod eiusmodi, ab vllo, ex omnibus factum apparuerit, irritas nuptias existimare, & nefarium coniugium dissolui. Non enim ouis lupo iungatur, neque Christi portioni portio peccatorum, qui contra fecerit, excommunicetur.*

Sed nego Ecclesiæ, eum hoc tempore sensum esse, patet ex vsu, praxique regnorum, Galliæ ac Germaniæ, vbi Catholici, cum fœmina, cuius corrupta sit religio, fides autem nulla, quia est hæretica, vel contra, etsi connubia non probantur, non tamen dissoluuntur. Non probantur, quia sunt legibus Ecclesiæ prohibita, in Concil. Laodiceno can. 10. *Non oportet eos qui sunt Ecclesiæ, indiscriminatim suos filios, hæreticis coniungere*, & 31. *Non oportet cum omni hæretico matrimonium contrahere, vel dare filios, aut filias, sed potius accipere, si se Christianos futuros polliceantur*, & in Eliberino can. 16. *Hæreticis, qui errant ab Ecclesia Catholica, nec ipsi Catholicas dandas puellas quod nulla potest esse societas fideli, cum infideli, si fecerint parentes, abstinere placet per quinquennium.*

Prohibendi causæ fuere. Prima, quod hæreticis sit Ecclesiæ Sacramentis interdictum

Secunda, quod ea sine sacrilegio, suscipere cum nequeant, illos ad ea hortari, vocare, aut comitari non liceat.

Tertia, quod consortio, ac congressu, cum hæretica muliere, Catholici fides, perditis eius afflata moribus, præcipuè autẽ eiusdẽ erroribus de religione, squalleat. Vt speculum etiam tersissimũ, maculam trahit ab anhelitu, sic homo, cæterà Catholicus, & optimus, ab infideli muliere, periclitatur de fide, blanditur, orat, increpat, lachrymatur, miseram se, marito parum charam inclamat, quod eadem secum sacra non frequentet, quod religionum ritibus ac cæremonijs ab ea discrepet, quid porro? emollitum illecebrosis his fletibus viri pectus tandem errorem combibit, fidem exuit, Catholicus esse desinit. Ita *versat nos, & præcipitat traditus per manus error, alienisque perimus exemplis, nemo sibi tantum errat, sed alijs erroris causa & auctor est*, Seneca de vita beata cap. 1. Primæuum hoc malum, vix Eua pestilentes, tortuosi anguis sibilos exceperat cum ad eos mariti aures patentes reddidit, in quibusdam vehemens est amicorum, ac parentum, in filios ac propinquos auctoritas, sed nihil est mulieris ad fraudem compositæ, dictione potentius, nihil corruptis eius moribus contagiosius, vt in mala lue morbi, sic vitiosi mores mulieris, colloquio serpunt ad vicinos, ad maritum autem solo afflatu ac visu, ab ea transfundũtur. In summa, à nullo persuadetur hic efficacius, quam ab ea quæ tam exemplo, quam blanditijs, ac insita sibi fraude vitia sua edocet.

Hæc causa est vna de multis, quamobrem Catholici, cum hæretica connubium, lege sit Ecclesiæ, canonumque, vitandum cuique. Est & alia, à matrimonij natura ac fine petita, prioribus vi efficaciaque non impar. Quæro enim quorsum inter se, vir & fœmina, fœdera iciunt? quorsum coniugij nomine, vitæ societatem coeunt?

Nempe vt communione rerum ac consiliorum, infœlicis huius æui onera leuent, religiosis, ac sacris colligati Sacramenti huius nexibus, mutuo se ament ardẽtius, in sobole nominis sui memoriam, seque adeo ipsos transmittant ad posteros. quæ an discreti religionibus, vt sexu, sperare vir & fœmina possint, intelligere mihi nõ est facile. *Nam qui simul ita viuunt, vt eorum animi, in iis quæ ad fidem pertinent contrario modo affecti sint, quo pacto, eos in alijs rebus conuenire posse quispiam arbitretur? quorumque sensus, in iis quæ sunt fidei, quorum prima est, atque præcipua ratio, minimè congruunt, quo pacto inter se æquis animis, in reliqua vita socie ate communicabunt?* Zonar. in can. 72. Concil. sexti in Trullo: Non sunt ergo iuncta conubia inter Catholicum, & hæresi imbutam fœminam, ad eos fines vtilia, quorum causa sunt instituta, proindeque prudenter ac iustè ab Ecclesia prohibita.

Secundo, habet matrimonium à persona, vt sit nullum iure Ecclesiæ, si contrahatur, à masculo quidem, ante 14. annum, à fœmina duodecimum, legis huius primus auctor Alexand. III. in decretali continebatur 6. de desponsat. impuberum, approbator Vrbanus III. in cap. attestationes 10. confirmator Innoc. III. eod. titulo cap. finali his verbis: *Respondemus, quod si puella, nubilis non erat ætatis, cum sæpe fatus vir, desponsauit eandem, & ætatem in ea prudentia non supplebat, procul dubio inter eos non coniugium, sed sponsalia contracta fuerunt, quamuis ab ipso viro fuerit subarrhata.* Dixi iure Ecclesiæ, quia spectata natura, eiusque lege, impuberes rationis compotes validè contrahunt, cum eorum impotentia non sit perpetua, sed temporalis, ac naturalis, quare in eo impedimento validè dispensat Pontifex, etsi non facile Nauar. lib. 4. consil. 4. & 5. de desponsat. impuber. edit. 2. Sanch. lib. 7. disp.

104. num.11. Laym. lib. 5. tract. 10. par. 4. cap. 1e. Cause, cur naturæ iure, matrimonium ante pubertatem contractum à ratione vtentibus valeat, est quia *Matrimonium consensus facit*, Nicol. in respons. ad Bulg. *qui si in nuptiis solus defuerit, catera etiam omnia, cum ipso coitu celebrata, frustrabantur*, Idē ibid. cap. 3. At quisqois ea perte animi in qua ratio tesidet vtitur, vt sibi modum. tebusque suis adfecat, velle potest, quod suis esse rationibus consentaneum censet ac vtile: ergo & impubes, sui compos, fœminam thori sui, vitæquo futuram comitem.

Scio velle Euaristum Pontif. in epist. ed Episcopos Africæ, vt ad liberorum consensum, accedet & Patris, *Aliter fore præsumpta, nec coniugia, sed adulteria, vel contubernia, vel stupra, vel fornicationes, potius quam legitima coniugia*, censenda esse eorum matrimonia. Dixit eandem sententiam Hincmarus in epistola scripta ad Rodulph. Bituticensem & Frotarium Burdigalens. iussu Synodi habitæ apud Tussiacum sub Carolo Caluo anno 860. agens enim de nuptiis Stephani & filiæ Regimundi Comitis hæc habet. *Tunc est vera legitimi coniugij copula, quando inter ingenuos, & inter aquales fit, & paterno arbitrio, viro mulier iuncta legitime, dotata, & publicis nuptiis honestata, sexuum commixtione coniungitur*: quete prohibetur liberis in Concil. Aurel. 4. ean. e2. Tolet. 3. can. ro. ne parentibus ac propinquis inconsultis, virum ent fœminam, cum quo vel qua matrimonium ineant, arbitrio sibi suo deligant: *Vidua, si priusquam continentiam profiteantur, nubere elegerint, illis nubant, quos propria voluntate volun- habere maritos, similiter hac conditio de virginibus habeatur, nec citra voluntatem parentum, vel suam, maritos cogantur accipere*, Concil. Toletan. 3. ean. 10.

Sed respondendum, primo, egi ibi non de consensu ed Secrementum necessario, necessitate Sacrameriti, sed præcepti tantum, quale non nagamus liberis impositum, de voluntate exploranda parentum, ec hebenda, super eorum matrimonio, sed dicimus, eius defectu, non ideo dosicere in re vlle essentiali, ac necessaria Sacramentum. Sane ab Eeclesiæ communione remotus, anathematis damnetione in Concil. Paris. can. 6. plectitur, qui extre voluntatem parentum, eorum filiam matrimonio sibi copulat: contractum tamen non rescinditur,

Addimus secuodo, Eueristi epistolam, authenticam non esse, fidemquo non maioram fecete, quam cætetorum Pontificum, quæ sintne eorum verè, an cuiuslibet alterius, qui eorum sit abusus nomine, est incettum. Vtcumque fit, de Euaristi sensu, & Hincmari, senè non debet eorum euctoritas tanti nobis esse, quanti Ecclesiæ, à qua damnari sunt anethemate, *Qui falso affirmant, matrimonia, à filiis familias, sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes, ea rata, vel irrita facere posse*, Trident. sess. 24. cap. 1.

Possunt ergo puberes pueri contrahete si volent: Non furiosi, cap. dilectus extra de sponselib. nisi dilucide dierum intetualla habeant, & eo tempote contrahant, qui sunt sanæ mentis, cessitque furor Glossa in cap. dilectus. An autem eius expertes fuisse sint censendi, cum se coniugio sociarunt, si ambigitur, præsumi id debebit: ex qualitata actuum, quos tum gessere, Iason in leg. furiosum Cod qui testement. facere possunt, nam si hi sunt recti, si legitimi, si prudentes, si ed tationis execti regules, omnis tum erit iusta causa existimandi, eorum mattimonia rata esse, vt pota ratione facta, deliberatè, ac consolto, *Vt enim legimus in Esaia, fatuus fatua loquitur*, distinct. 93 can. legimus vicesimo quarto: ita animi bene compositi: ite sapientis, ac moderati ergumentum est, non exiguum, temerè nihil, consultè gereta omnia, se, suaque, moderari ratione.

Inter consanguineos non potest esse Matrimonium.

Cap. 8. Fniosis adiungendi sunt consanguinei, *Eos autem consanguineos dicimus, quos divinæ & Imperatorum, ac Romanorum leges in hæreditate suscipiunt, nec repellere possunt*. Calixtus ep. 2. ed Episc. Galliæ & refertur causa 35. qu. 2. can. a. his ergo inter se iugari lega matrimonij, iure est Pontificum Ecclesiæque prohibitum 34. qu. 1. can. 1 parag. finali, & qu. 2. can. nullum, can. de incestis, can nec eam quem, pareg. incestuosos, can. progeniem, can. de consanguinitata, cen. nulli, & in Concil. Cabillon. 2. sub Imperet. Carolo Magno anoo 813. ceo. 1. Vermeriensi can. 1. & in epist. e. Leonis Pepæ quarti ed Episcopos Britenniæ hæc hebentur cep. 5. *Vt definitum est à Patribus, nullus de propria cognatione sibi audeat copulare, alioqui anathema sit: vnde beati viri oris Gregorii decreta extitere sunt tenenda*, quænam aurem, & qualia ea extiterint, declarat ipse in Concil. Meldensi, vt refertut cause 35. qu. 2. can. primo, his verbis: *De affinitate consanguinitatis, per gradus cognationis, placuit vsque ad septimam generationem obseruare: nam & hæreditatem rerum, per legales instrumentorum definitiones sancita, vsque ad septimum gradum protendit hæredum successionem*, His similia scripsit Heraldus Archiepisc. Turon. sub Carolo Caluo, Capitulo 36. *Ne in quinta vel sexta generatione copuletur quis coniugio, & vsque ad septimā generationem progenies obseruetur.* His similia habet Synod. Rom. sub Zacharia can. 6. Conc. Elibertinū can. 61. Turon. 2. can. 22. Arelet. sub Carolo can. 12. Epaunense cen. 30. seltem quoad consanguinitatem absolute, & in genere. Prisci tamen æui mores in Galliæ non fuisse in contrehendo similes, ec qui vigabant Heraldi sæculo sed his quibus modo vtimur, propiores, indicāt hæc varba canonis primi Concil. hebiti in palatin Vetnis sub Pipino ann. 752. *In tertio genu coniuncti separantur, & post pœnitentiam actam, si ita voluerint, lic atiam habent, aliis se coniungendi, in quarta autem coniunctione si inuenti fuerint, eos non separamus, sed pœnitentiam indicimus, attamen si factum non fuerit, nullam facultatem coniungendi in quarta generatione damus.* Nam si nō fuere ab inuicem seiungendi, viri & fœminæ, sibi in quarto consanguinitatis gradu coniuncti, non fuit eorum matrimonium iute Ecclesiæ irritum in quinto alioqui, qua fronte eodem tecto, lectoque sic copulati vsi essent?

Vt vt sit, de gradibus, eorumque numero, ad quos olim, Patrum nostrorum sæcolo, eetendebatur cognatio, ed effectum impediandi matrimonij, certe constet primo, quod initio, *Viri sorores suas acceperunt, quod profecto, quanto est antiquius compellente necessitate, tanto postea factum est damnabilius religione prohibente*. August. lib. 15. de ciuitete Dei cap. 16. *Habita est enim ratio rectissima caritatis, vt homines quibus vtilis esset, ac honesta concordia, hi necessitudinum vinculis necterentur, nec vnus in vno multas haberet, sed singula spargerentur in singulos, ac sic ad socialem vitam diligentius colligendam, plurima plurimos obtinerent, pater quippe, & socer, duarum sunt necessitudinum nomina, vt ergo alium quisque habeat patrem, alium socerum, numerosius caritas porrigit*, August. de ciuit. lib. 15. cap. 16.

Deinde constat hoc temporo, definiri cognationem

nem inclusiuè cap. non debet extra de consanguinit. & affinit. Concil. Moguotiac. sub Carolo Magno anno 813. babitum can. 54. *Contradicimus quoque, vt in quarta generatione, nullus amplius coniugio copuletur, vbi autem post interdictum, factum inuentum fuerit, separetur.* Trident. nouissime sess. 24. *Quod si quis intra gradus prohibitos scienter contrahere præsumpserit, separetur,* inqoiunt Patres cap. 5. citatæ sess. *& spe dispensationis consequendæ careat, quod si ignoranter id fecerit, si quidem solemnitates requisitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eisdem subijciatur pœnis,* quare rogat Henricum Anglorom Regem: Ioo Carnot. ep. 263. oe patiatui Hugonem desponsare sibi filiam suam, *quod quidam, parentes eorum gradu consanguinitatis esse testarentur gentos, vt inter se nuptias contrahere non possint, nisi incestuosas, & ideo illicitas.*

Verum vt multiplex est in iure cognatio, ita & non omnis, vno, eodemque modo, impedimentum affert coniugio, Spiritualis quæ secundum Doctores in Rubriea de cognatione spirituali, est personarum proximitas, quæ ex statuto Ecclesiæ oritur, per Baptismi & Confirmationis administrationem, vel susceptionem baptizati, & confirmati. Hæc tamen *est tantum inter baptizatum, baptizatique patrem, & matrem spiritualem necnon inter baptizantem, & baptizatam, baptizatique patrem & matrem,* Trident. sess. 24. cap. 2. hæc est causa, cur in Concil. Compendiensi can. 12. iubeatur, *is qui filiastrum, aut filiastram ante Episcopum ad confirmationem tenuerit, separari ab vxore sua, & alteram non accipere,* in quam sententiam ad Leuthericum Senonens. Archiepiscop. scribit S. Fulbertus Carnot. Episcop. epist. 33. *Placuit excellentia vestræ, sciscitari à nobis, quid agendum sit de quodam viro, qui filium suum tenendo ad confirmationem, factus est de patre patrinus, videlicet vtrum ab vxore sua, matre scilicet pueri sit separandus, an non. Nos vero quid sancti Patres de tali causa statuerunt, id censemus esse tenendum. Inuenitur ergo statutum in Concil. Leptinensi can. 7. sub Zacharia Papa, & Principe Carolomanno hoc modo. Si quis filiastrũ aut filiastram suam, ante Episcop. ad confirmationem tenuerit, separetur ab vxore, & alteram non accipiat. Similiter nullus proprium filium, vel filiam de fonte baptismatis suscipiat, nec filiolum, nec commatrem ducat, nec illam cuius filium ad confirmationem tenuerit.*

Et quia hæc cognatio nuptias impedit, decreuit Trident. Synod. cap. 2. sess. 24. *Vt vnus tantùm siue vir, siue mulier, iuxta sacrorum canonum instituta, vel ad summum vnus & vna, baptizatum de Baptismo suscipiant, quod si alij vltra designatos, baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahere.*

Coniugatus viuente coniuge alteri iungi nequit.

Cap. 9. Tertio habet matrimonium à personis, vt nõ sit stabile primo quando alijs sunt iũctæ, quia matrimonium est vnius cum vna, Synodus Rom. sub Eugen. II. & Leone IV. cao. 37.

Duas enim habere vxores, nec ipsa origo conditionis humana admittit, nec lex Christianorum illas permittit: nam Deus qui fecit hominem, ab initio masculum vnum fecit, & vnam fœminam tantum, cui potuit vtique si vellet duas vxores tribuere, sed noluit. Scriptum quippe est, propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, non dixit vxoribus. Nicol. ad consulta Bulgaror. cap. 51.

Ei assentiuntur in hac causa Pontifices & Patres, quorum nomina mentemque expressam verbis ac oratione reperies causa 24. quæst. 3. can. an non 19. 27. qu. 2. can. additur parag. viro igitur, 30. qu. 5. can. qualis parag. fin. 34. qu. 1. can. 1. eum per bellicam. Item de diootus cap. gaudemus 8. parag. quia vero pagani de sponsalib. cap. is qui fidem 30. & cap. si inter virum 31.

Quod si fœminæ, ratæ maritos suos non vioere, qoia matres esse ac fieri cupiebant, aliis, legitimi nexu mattimonij vinctæ adhærescerent, illis è longinqua peregrinatione, aut bello remeantibus, *necesse est, vt legitimarum fœdera nuptiarum redintegrentur, & remotis malis, quæ hostilitas intulit, vnicuique hoc, quod legitimè habuit reformetur, omnique studio procurandum est, vt recipiat vnusquisque quod proprium est,* Leo epist. 77. ad Nicetam Aquiliensem Episcop. cap. 1. quare *cum fide suffragante dici debeas, illud esse coniugium, quod primitus erat, gratia diuina fundatum, coniunctumque, secunda mulieris,* idem est de viro, *priore superstite, coniugium nullo pacto potest esse legitimum,* Innoc. 3. epist. 9. Itaque cum infimis, ac tantum non importunis precibus Galerenus quidam, à quo eius vxor diuerterat ob sæuitiam, à B. Fulberto contenderet, vt sibi ineundi noui conoubij, facultatem faceret, respondit id vero sibi per leges Dei permissum non esse, *Donec vxor eius, aut Monacha facta esset, aut defuncta,* S. Fulbertus ep. 51. ad Rothomag. Archiepiscop.

Inter raptorem & raptam nullum est Matrimonium.

Cap. 10. Quarto, iure Ecclesiæ copulari inter se nequeunt, raptor, & rapta, 27. qu. 2. can. statutum parag. quod si posthac 34. qu. 2. can. non satis, in Concil. Meldensi can. 65. iubentur ab inuicem separari, & publice pœnitentiæ subigi, raptam autem ea peracta parentibus restitui. In Trid. vero sess. 24. c. 6. *Decernitur, quod inter raptorem & raptã, quandiu ipsa in illius potestate manserit, nullũ possit consistere matrimonium, quod si à raptore separata, & in loco tuto, & libere constituta, illum virum habere consenserit, eam raptor in vxorem habeat, & nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium, & fauorem præbentes, sint ipso iure excommunicati.*

Similem in eos sententiam, prisci æui Concilia, multis ante sæculis dixerant.

Et primo *quidem sine vlla spe vxoriæ copulationis, perenniter manere,* eos voluerant Episcopi in Concil. Meldensi can 67. ab ijs idem statutum in Trosleiensi: decreti sunt hæc verba. *Qui rapuerit, aut furatus fuerit fœminam, nunquam eam vxorem habeat, sed propinquis suis eam reddat & in triplo bannum Dominicum componat, & insuper canonice publicam pœnitentiam gerat.* Ea non contenti Pootifices, nullam iis to re diuina partem, nullam in fidelium suffragijs, ac precibus esse voluere. Eatat hæc in eos Gregor. XI. plena æquitatis sanctio: *Si quis virginem, nisi desponsauerit, rapuerit, vel furatus fuerit in vxorem, vel consentiens ei anathema sit:* Ita *Metis excommunicatus est quidam homo, vocabulo Theodoricus cum cõplicibus suis, quia quandam viduam fugiendo prostratam, super corpus S. Euentij rapuit, & de Monasterio, traxit, & in vxorem sibi eam taliter sociauit.*

Quare quæ excommunicatio, olim erat tantum comminatoria, ac in raptorem ferenda, vt colligitur ex Chalcedon. Concil. can. 27. Trullensi can. 93. Parisiensi can. 6. Meldensi can. 68. est hoc tempore latæ sententiæ, cum obligatione in illo, *Dotandi raptam, decenter arbitrio iudicis, siue eam vxorem duxerit siue non duxerit,* Trident. sess. 24. cap. 6.

Quæ crimina Matrimonium impediant.

Cap. 11. Crimina sunt insuper duo quæ matri-

monium contrahendum, impediunt, & dirimunt, contractum.

Primum est, adulterium cum homicidio, vel fide data, de contrahendo, alterum ipso facto, viuente coniuge contrahere. Primo ergo, matrimonium esse nullum potest, inter adulterum, qui eius mulieris virum, cum qua se adulterii labe polluit, è medio sustulit, aut vero etiam fœminam suam occidit, vt adulteram haberet sibi coniugem. Huius legis auctores Episcopi in Conciliis, ac Romani Pontifices in decretalibus suis Epistolis, occurrit ante cætera Meldense in cuius can. 69. hæc habentur: *Is qui viuente marito, coniugem ipsius adulterasse accusatur, & eo in proximo defuncto eandem sumpsisse dignoscitur, omni modis publice pœnitentiæ subigatur, de quo etiam post pœnitentiam, præfata seruabitur regula, nisi forte is, aut mulier virum, qui mortuus fuerat, occidisse notetur, aut propinquitas, vel alia qualibet criminalis actio impediat, quod si probatum fuerit, sine vlla spe coniugij, cum pœnitentia perpetuo maneant, si autem negauerit se eandem fœminam, viuente viro nequaquam adulterasse, & præfati homicidij, nemo eorum reus extiterit, & probatis testibus neuter eorum conuinci potuerit, purgent legaliter famam suæ opinionis, & sumpto vtantur coniugio.* Ad hoc testimonium, accedunt decretales Pontificum epistolæ, vt Alex. III. in titul. de eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium cap. super hoc 3. Innoc. III. eod. titulo cap. significasti 6. in eandem sententiam scripti sunt canones, qui dormierit causæ 27. qu. 2. primus tituli de eo qui cognouit consanguineam, vigesimus primus causæ 32. quæstione 7. & quinquagesimus primus Triburiensis Concilii.

Aduertendum tamen, non homicidio quolibet, impediri matrimonium adulterorum inter se, sed eo duntaxat, quod est eius ineundi causa, cum occisi coniuge. Insonti illatum, consultum, aut mandatum, vel factum in bello, aut casu, vel odio ei non officit, secundum Doctores in ca. laudabilem de conuersione infidelium, nec ratihabitio facti suo nomine, iuxta Gloss. in can. si eius viuente 31. qo. 1. & in cap. 1. de conuers. infidel.

Aduertendum secundo, homicidio non dirimi coniugium, cum est contractum, aut impediri contrahendum, cum non præcessit adulterium: vt patet ex decretali Cœlest. III. quæ incipit laudabilem de conuers. infidelium, nisi mors, vtriusque futuri coniugis, viri nempe ac fœminæ consilio, machinatione, & opera illata esset, nam si hæc alterutrius tantum manu, facto, aut imperio, insonti accidat, impediendo coniugio non sufficit, nisi adulterium interueniat, vt est Doctorum opinio in cap. super hoc tertium, de eo qui duxit in matrimonium quam polluit, quod tamen si solum est, sine homicidio, aut fide data de contrahendo matrimonio cum adultera, ad impediendum matrimonium est inefficax: Interrogatus enim Alexand. an qui thalamum alienum, fœdo ac adulterino concubitu inquinauerat, læsi vxorem, eamque adulteram habere posset: respondit, *Quod si adultera esset in mortem vxoris aliquid machinata, siue fidem dederit, siue non, quod ea defuncta, hanc esset ducturus, secundum canones, ab eius consortio prohibendum videri*, cap. super 3. de eo qui duxit in matrimonium &c. Ergo à contrario, si neuter est vitæ insidiatus alienæ, hoc est viri, aut fœminæ interfectæ, sed tantum peccauit contra fidem coniugij propriam, cognoscendo carnaliter non suum, aut suam, matrimonium esse inter eos validum poterit, non secus ac si adulterij rei non essent.

Si tamen esset admissum, ac cum eo, fides vtrinque data de matrimonio inter se celebrando, vbi vir fœminæ adulteræ, aut adulteri coniux, in viuis esse desierint, connubium esse inter eos nullum poterit, vt ait in can. Concil. Triburiensis 40. his verbis: *Qui vxorem alterius eo viuente constuprauit, & insuper iuramento confirmauit, si ambo eius legitimum superuixissent maritum, vt ille fornicator illam adulteram, adulterio pollutam, sibi associaret legitimo coniugio. Nos tale coniugium anathematizamus, & Christianis obseruamus, quia non oportet Christianæ religioni, vt illa vllus vtatur in matrimonio, cum qua est pollutus adulterio.*

Eodem pertinent canones qui sequuntur, sextus de eo qui duxit in matrim. & quartus causæ 31. qu. 1. vbi est his verbis: *Relatum est auribus Sanctorum Sacerdotum, quendam alterius vxorem constuprasse, & insuper mœchæ, viuente viro suo iuramentum dedisse, vt post legitimi mariti mortem, si superuixisset, duceret vxorem, quod & factum est. Tale ergo connubium prohibemus, & anathematizamus.*

Adulterium dixi, quia si quis haberet rem cum aliqua, quam ignorat esse coniugatam, aut quæ ob impedimentum aliquod verè non est talis, hoc est coniux: id non impediret, etsi fidem sibi mutuam coniugij dedissent, quominus eam sibi adulter sociare coniugem posset.

Ratio est, quod talis coitus haberi pro adulterino nequeat, August. testis to. 4. de fide & operibus cap. 7. *Quod si*, inquit, *Virgo nesciens, viro nupserit alieno: hoc si semper nesciat, nunquam ex hoc erit adultera, si autem sciat, iam ex hoc incipiet, ex quo cum alieno viro sciens cubauerit*, Ad hoc ergo impedimentum requiritur vt verum interueniat adulterium, cum fide de contrahendo, vel ipso facto contrahere, Inn. III. in cap. significauit 6. & Clem. III. in cap. cum haberet 5. de eo qui duxit in matrimon. quam polluit per adulterium, nam etsi procreati essent liberi, est tamen matrimonium, quod viuente adhuc vxore, est cum adultera initum, omni modo irritum, Innoc. III. testimonio in decretali cum haberet 5. de eo qui duxit &c. *Nosti*, inquit, *quod Leo Papa statuit, vt nullus ducat in matrimonium, quam adulterio polluit, & quod hic processum fuit, quam si fides præstita duntaxat fuisset adultera, vt defuncta legitima, eam duceret in vxorem, cum eadem etiam prima viuente, quasi matrimonialiter mœcha mœchus adhærere præsumpsit, & Sacramentum suum temere violare, quod vtrique connubium (etiam vbi nulla intercessit iuramenti religio) tam Gregor. Papa, quam Tribur. Synodus detestatur, & vtrumque hoc modo coniunctum, præcepit publicæ pœnitentiæ subijci, ac perpetuo sine vlla spe coniugij permanere.*

Quod ipsum, illis est cum his commune, quos constat natura ipsa nouercante, aut obstante malo Dæmone, vel re quapiam alia, cum fœmina congredi non posse. Nam necessitatem sibi rei dandæ, aut agendæ, imponere nullus per contractum potest, quam in sua potestate non habet, aut vt recipit, ac præ se fert, præstare nequit, sed matrimonium contractus est, de eorum numero contractum, qui his verbis explicantur, *Do vt des*, corpus scilicet pro corpore, cum obligatione in vtroque reciproca, soluendi sibi mutuo debiti cum petetur, ratum ergo non est futurum, ac stabile coniugium, si contrahentium alter, reddendi debiti sit impotens.

De Impotentia.

Cap. 12. Est autem impotentia coeundi, vitium à natura, aut maleficio, vel accidente quolibet alio

profectum, cap ex litteris de frigidis & maleficiatis. Estque hoc frigiditatis, ac impotentiæ coeundi impedimentum, iuris naturalis ac diuini, proindeque ab humana potestate semotum, vinculum matrimonij prohibens, illudq; cũ voluntate vtriusque partis vtcunque coaluit, rumpens, cap. quod sedem cap. laudabilem 5. paragrapho si autem de frigidis, & 27. qu. 2. can. decreta parag. finali, & 33. qu. 1. can. 1. dummodo tamen sit perpetuum, cuiusmodi decretalis Innoc. III. fraternitatis tuæ, de frigidis & maleficiatis illud esse decernit, *Quod præter diuinum miraculum, per opus humanum, absque corporali periculo non potest remoueri*, & præcesserit matrimonium 27. quæst. 2. can. decreta parag. finali.

Ad probandam autem hanc impotentiæ coeundi perpetuitatem, Ecclesia coniugibus, pro cætera sua in eos caritate triennium concedit, in quo vires suas vtrimque in coniugali opere experiantur ac probent patet, ex decretali epistola Gregor. ad Ioannem Rauennat. Episcop. de qua fit mentio in can. decreta citato, cui adiungenda est sanctio Cœlestini III. cui initium laudabilem de frigidis & maleficiatis, ac si elapso eo tempore, quo efficaciter, annotauimus vt ex vtraque parte coniuges carnali copulæ operam dare oportuit, *Vterque eorum septima manu propinquorum*, vel vicinorum bonæ famæ si propinqui defuerint, *tactis sacrosanctis reliquiis, iureiurando dicat, quod nunquam per commixtionem carnis coniuncti, vna caro effecti fuerint, tunc mulier*, iudice Ecclesiastico, dicente diuortii sententiam, *Secundas nuptias poterit contrahere*, si ipsa habilis & accommodata sit viro, *vir autem qui frigidæ est naturæ, manebit sine spe coniugij*, 33. qu. 2. can. decreta 27. parag. vltimo.

Si tamen constaret de impotentia, vt accidit, cum homini virile membrum deest, quia ei ab hoste est abscissum, remouendi essent à sese inuicem coniuges, nec sinendi ob periculum culpæ, eodem vti lecto, multo minus experiri, ecquid ad opus coniugij essent idonei, *Frustra enim expectatur euentus, cuius nullus inducitur effectus*, cap. cum contingat de offic. delegati. Idem dicendum, cum est impotentia, non vt prima, accidentalis, sed ex naturæ defectu quodam, & virium carentia ad opus coniugale profecta, vt cum viri membrum est aridum, cum erigi non posse constat, frustra enim eius rei quæritur probatio, quæ cognita non iuuat, quare his tantum experiendi facultas datur, quorum est impotentia dubia, vt cum nescitur an hæc in fœmina oriatur, ex ætate nondum apta viro, an ob improportionem membrorum, ac magnitudinis corporum, inter eam & virum, an autem ex qualibet alia simili causa, de qua disputare medicorum est non nostrum.

Eadem est eorum causa quorum vis genituræ effectrix Cacodæmonis mala arte, præpeditur, his enim est vt aliis necessaria triennalis cum cohabitatione, virium suarum. in connubiali opere probatio, quæ si facta non erit, locus soluendo matrimonio deerit.

Ratio est, quod secundum Glossam in cap. fin. de frigid. & malefic. ea impotentia sæpe certos, ac præstitutos temporis limites ex pacto malefici cum Dæmone habeat, extra quos non progreditur: ergo cum sint hi, vtique cõiugi incogniti, ne sit eorum à sese inuicem præpropera separatio, vitiosa ac mala, triennio, vt permittunt iura consummando matrimonio gignendisque liberis operam

A dare debent, quod si id, toto eo tempore assequi Dæmonum arte vitioque non poterunt, tum conuocata propinquorum manu septima, ac sacrosancti iurisiurandi religione interposita, quod adglutinari ad venerem, eorum corpora nequiuerint, omnis eis erit honesta, expeditaque ratio procurandi diuortij, quo obtento à iudice Ecclesiastico quærere ambo, noua sibi connubia poterunt, si est eorum impedimentum, ex maleficio prouenjens, particulare, id est respectu sui, non aliorum, nam si ad omnes sese ex malefici voluntate extenderet, essetque comparatione omnium, nec fœmina viro vlli nubere, nec hic sociare sibi coniugio fœminam vllam posset.

B Consulte tamen ambo facient ac prudenter, si antequam Ecclesiæ iudicio seiungantur ab inuicem, ad solita expugnandis præstigiis Sanctorum arma confugiant. Optimum Augustini consilium est, Deum adi, votis eum tuis efflictim è cœlo ad subsidium euoca, potens est telum contra Dæmonem, ardens oratio, languida, nec hominem quidem ad assensum flectit.

Est & aliud quo eum tibi concilies ad victoriam, abstinere epulis, infrænem appetentiam sub temperantiæ tenere imperio, ieiunio carnem frangere. Sputum ieiuni hominis, serpentem fugat, ieiunij virtus stygium Draconem, quod enim verè Christus plim de obsidẽtibus humanà corpora spi-
C ritibus dixit, hoc de omnibus, quibus salus est nostra exosa, grauisque, maxime autem humana generatio per coniugium, par est intelligi: *Hoc genus Dæmoniorum non eiicitur, nisi in ieiunio & oratione*, arma enim contra ea suppeditant hæc duo, eaque vinci nescia: *Ieiunij vim, spiritus mali metuunt*, Athan. lib de virgin. quare *nullum remedium contra, reperiri ieiunio maius, præsentiusque potest*, Ambr. lib. 6. Hexamer cap. 4.

Notus ille Campanis totique Galliæ Hincmarus, Remensis Archiepiscopus, *Si per sortiarias*, inquit, *atque maleficas, occulto sed nunquam iniusto Dei iudicio permittente, & Diabolo præparante, concubitus non sequitur, hortandi sunt, quibus ista eueniunt, vt cor-*
D *de contrito, & spiritu humiliato, Deo, & Sacerdoti, de omnibus peccatis suis, puram confessionem faciant, & profusis lachrymis, & largioribus eleemosynis, & orationibus atque ieiuniis Domino satisfaciant, & per exorcismos, ac cætera Ecclesiastica medicinæ munia, ministri Ecclesiæ, tales sanare procurent.*

Quod si hæc adhibebuntur conatu irrito, nulloque, separari tum coniuges honestè, ac sine metu culpæ poterunt, & quoniam vt est in decretali Innoc. fraternitatis de frigid. & maleficiat. *De talibus non est facile iudicare, cum finale iudicium pendeat ex futuro*, si Ecclesia (vt fieri potest) *cum error sit in facto non iure*, in diiudicanda perpetuitate matrimonij deceptã se deprehendat, eo quod impedimentũ
E impotẽtiæ quod credidit perpetuum, non sit nisi tẽporarium, diremptum matrimonium redintegrabit, & dissoluet secundum, etsi viri & fœminæ assensu mutuo, factum antea diuortium fuerit. Docent hæc Gregor. in epist. 1. ad Ioan. Rauennat Episcop. & Cœlestinus III. in decretali laudabilem 5. de frigidis. *Si ille aliam duxerit, tunc hi qui iurauerant, rei periurij teneantur, & peracta pœnitentia, cogantur ad priora connubia redire.* Clarissime Innoc. III. in cap. fraternitatis 6. eiusd. tituli, cum enim errante claue, diuertendi ab inuicem facultatem ab Ecclesia nacti coniuges bini essent, quod ad concubitum crederentur à natura damnati, minusque idonei,

cuius tamen oppositum vsus ipse experientiaque planum fecerant, dixit Innocent *sententiam diuortij per errorem probabilem esse prolatam, cum pateat ex post facto, quod fœmina cognoscibilis erat illi, cuius simuli commisceretur, & ideo inter ipsum & primum virum, matrimonium extitisse*, quare inter eam, & secundum virum, matrimonium non esse, eosque proinde separati ab inuicem oportere. *Et si prædicta mulier ad religionem transiuit*, inquit ibid. Innoc. *primus vir, qui non cognouit eandem, cum ea remaneat, cum qua postmodum Ecclesiæ auctoritate contraxit, aliogui ea dimissa, debet ad illam redire, cum qua primo contraxit.*

Ex quo patet mulierem, quæ primo viro non apta, habilis eidem euasit, congressu, carnalique copula, cum secundo habita, qui primo ætate, membrorum magnitudine, ac temperatione, est similis, restituendam ei esse, quam sententiam, verba citatæ decretalis extrema indicant: *Per hæc*, inquit ibi Innoc. *quæstionem illam noueris esse solutam, qua quæritur vtrum illa, quæ viro cui nupserat, adeo arcta est, vt nunquam ab eo valeat deflorari, si ab eo sit per Ecclesiæ iudicium, separata, & nubat alteri, cui arcta non sit, & per frequentem vsum secundi, reddatur etiam apta primo, vtrum ad eum redire debeat, cum quo prius fœdus inierat coniugale.*

Contraria sententia defenditur à Fernandez in examine parte 3. cap. 16. parag. 2. num. 9. sed non tenenda ob auctoritatem Pontificum, Ecclesiæ praxim, vsumque vbique terrarum contrarium.

De aliis quibus prohibetur Matrimonium.

CAP. 13. Sexto habet matrimonium à personis, vt non sit ratum, quando non sunt hæ ad contrahendum idoneæ, eiusmodi sunt primo impuberes cap. attestationes 10. & cap. vltimo de desponsat. impuber. & in sexto eod. titulo cap. 1. parag. idem quoque & 36. qu. 2. can. vltimo paragr. finali, nisi sint pubertati proximi, malitiaque ætatem suppleat cap. de illis qui 9. de desponsat. impuberum, quod quomodo intelligi debeat dictum est antea.

Secundo nuptias contrahare furiosi nequeunt 32. qu. 7. can. neque furiosus cap. dilectus 24. de sponsalib. lege 16. parag. finali ff. de ritu nuptiarum.

Tertio, abstinere à nuptiis debent, obligati voto solemni continentiæ 27. qu. 1. can. 1. can. viduas, cap. neque viduas, cap. virginem, cap. hi ergo, can. virginibus, can. peruenit, can. meliore, cap. si qua virgo 1. can. quotquot, & in Concil. Chalcedon. hæc leguntur: *Si qua Virgo se dedicauerit Deo, similiter Monachus, non licet eis nuptiis iungi. Si vero inuenti fuerint hoc facientes, maneant excommunicati.* Similiter & Diaconissa, *Si se nuptiis tradiderit, iniuriam faciens gratiæ Dei, hæc anathema sit, cum eo, qui in nuptiis eius conuenerit*, Chalced. can. 15.

Sunt his consentanea, quæ habentur dist. 27. can. vouentibus, can. si nupserit, can. Presbyteris, item cap. 1. 2. 3. & vltimo tituli qui Clerici vel vouentes, Leo epist. 90. cap. 13. & 14. ad Rustic. Narbon.

Pœna secus facientium triplex, prima, quod eorum nuptiæ, vt pote incestæ, impiæ ac sacrilegæ, sunt nullæ, decreto Synodi Forouliens. can. 11. Meld. can. 67. Tresleianæ can. 8. *Nullus*, inquiunt ibi Patres, *Deo deuotam virginem, nullus sub religionis habitu consistentem, illicito connubio, aut vi, aut consensu accipiat coniugem, quia nec verum esse potest coniugium.*

Secundum supplicium, quo istiusmodi hominum vesana libido reprimitur, est mortis, huius pœnæ fit mentio in Cod. de Episc. & Cleric. & in Concil. Turon. 2. can. 2. *Nullus sacratam Deo Virginem, neque sis in honore Christi vestem mutauit, rapere aut competere, aut sibi coniugem sociare præsumat, quia & lex Romana constituit, vt quicumque sacratam Deo Virginem aut viduam rapuerit, si postea de eius coniunctione conuenerit, capitis sententia feriatur.* Quam pœnam non obscure tangunt, & approbant Concilia Forouliense & Meldense, istud quidem can. 67. primum autem can. 11. his verbis: *Si se postea (puellæ scilicet, & viduæ, quæ virginitatis, siue continentiæ propositum spontaneè pollicentes, Deo mancipatæ fuerint, & ob continentiæ signum nigram vestem, quasi religiosam indutæ fuerint) si*, inquam, *postea sese siue clanculo corruperint, seu publicè nupserint, digne mundano iudicio corporalibus coercita vindictis, segregentur ab inuicem, & agant cunctis diebus vitæ suæ pœnitentiam.*

Tertio puniri solent censura excommunicationis, quæ quidem decreto Matiscon. Concil. can. 12. videtur fuisse tantum ferendæ sententiæ, cum enim questi essent Episcopi, reperiri in Gallia Virgines non paucas, quæ oblitæ officij, Deo hominem, voluptatem castitati, sacrilego ausu præponerent, de his statuerunt, his verbis: *Decreuimus, vt si quæ puella voluntariè, aut parentibus suis rogantibus religionem professa, vel benedictionem fuerit consecuta, & postea ad coniugium, aut ad voluptatem sæculi, quod potius stuprum est, quam coniugium iudicandum, transgredi præsumpserit, vsque ad exitum cum ipso, qui se eiusmodi consortio maculauit, communione priuetur.* Verissima tamen est opinio, eos ipso facto excommunicatos videri, iudicio Chalcedon. Concilij nam in eius can 16. est perspicue, quod qui continentiæ, quam sunt in religione professi, vim faciunt, aut matrimonium ineunt, *manent excommunicati*, Gregor. XI. par fuit idemque sensus, nam hos qui post dicatum Deo propositum vt loquitur Gelas. Episcop. 1. cap. 22. incesta fœdera, sacrilegaque miscent, pro tam nefandi atrocitate criminis, sacris ait esse, ac communione priuatos: *Si quis Monacham, quam Dei ancillam nominamus, in coniugium duxerit, sit anathema*, in Synodo Rom. can. 1. & 2.

Similis sunt à Clem. V. fulminati sententia, vnaque quotquot sacris insigniti ordinibus, coniuges sibi fœdè, ac improbè sociant, sic enim ille in Concil. Vienn. vt refertur in Clem. prima de consanguin. *Necnon religiosos, & Moniales, ac Clericos in sacris ordinibus constitutos, matrimonia contrahentes, refrenare metu pœnæ, ab huiusmodi eorum temeritatis audacia cupientes, ipsos excommunicationis sententiæ ipso facto decernimus subiacere.*

Non possunt ergo maiorum Ordinum Clerici ad nuptias admitti. Ab iis factæ sunt nullæ. cap. 1. & 2. Qui Clerici vel vouentes matrim. contrah. possunt, & distinct. 32. can. erubescant, & can. si quis. Dixi *maiorum ordinum*, nam à minoribus, nullum matrimonio faciendo fieri præiudicium, docetur in cap. 1. de Clerico & coniugato, can. si quis vero, & can. seriatim dist. 32.

Præter hos, remouentur à matrimonio qui præsente Parocho aut alio Sacerdote, de eius, aut Ordinarii licentia, tribusque aut duobus saltem testibus voluntatis suæ, ac facti consciis, contrahere renuunt, quia ita affecti, redditi sunt decreto Concilij sess. 24. cap. 1. ad sic contrahendum inhabiles

can. in coniugio 3. quam *ſi notorium eſt mulierem in* eorumque contractus declarati nulli ac irriti: *Parochum autem & Sacerdotem, qui cum minore teſtium numero, & teſtes qui ſine Parocho, vel Sacerdote, huiuſmodi contractui interfuerint, nec non ipſos contrahentes, grauiter arbitrio Ordinarii puniri præcipit* Trid. ſeſſ. 24. cap. 1. Et quanquam nulla in eos ſtatuta pœna legatur, qui connubij æqui iure, fideles in facie Eccleſiæ ſtabiliunt, iunguntque, peccant tamen Parochi qui contempta ex laudatiſſimo, & antiquiſſimo Eccleſiæ more à Lateranenſi Concilio inducto, & à ſacra Tridentina Synodo approbato, palam ſubditos ſuos iungunt, nō denūtiatis his prius, tribus feſtis diebus, idq; aliquot dierum interuallo diſtinctis ab inuicem, inter Miſſarū ſolemnia aut concionandum, inter quos eſt futurum matrimonium, id enim Eccleſia, id Patres, id Concilia præcipiunt. Innoc. III. ſunt hæc verba in Concil. 5. Later. can. 51 *Statuimus vt cum matrimonia fuerint contrahenda, in Eccleſiis per Presbyteros, publicè proponantur, competenti termino præfinito, vt infra illum, qui voluerit, & valuerit, legitimum impedimentum opponat. Et ipſi Presbyteri nihilominus inueſtigent, vtrum aliquod impedimentum obſiſtat.* Hoc enim facere Parochi iubentur in Concil. Treſleiano cap. 8. Conciliorum R. P. Sirmundi tom. 2.

Sed prius cauendus eſt Sacerdos, in cuius Parochia nuptiæ fieri debent, in Eccleſia coram omni populo, & ibi inquirere, vna cum populo ipſe Sacerdos debet, ſi eius propinqua ſit, an non, aut alterius vxor, vel ſponſa vel adultera, & ſi licita & honeſta omnia pariter inuenerit, tunc per conſilium, & benedictionem Sacerdotis, & conſultu aliorum hominum bonorum, eam ſponſare, & legitime dotare debet. Modo de nulla re ſponſos interrogari à Parocho eſt neceſſe, quam de eorum conſenſu, *Quo intellecto dicit. Ego vos in matrimonium coniungo, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti,* Et quanquam cum iuſta eſt aliqua metuendi cauſa ne matrimonium malitioſè impediatur, ſi tertio denuntietur, ſpectante ac audiente populo, de Ordinarij conſenſu ſufficiat ſemel id fieri, aut omnino (vt aiunt) negligi, *Quod eius prudentiæ & iudicio ſancta Tridentina Synodus relinquit*, non eſt tamen in iure Parochi, denunciationes eiuſcemodi ex parte, aut toto remittere, ſed ſolius Ordinarij, cuius erit, in eo metu dare operam, vt ſaltem Parocho, & duobus, vel tribus teſtibus præſentibus, matrimonium celebretur, ea tamen lege, inquit Concil. ſeſſ. 24. cap 1. *Vt ante illius conſummationem denunciationes in Eccleſia fiant, vt ſi aliqua ſubſint impedimenta, facilius detegantur, niſi Ordinarius ipſe expedire iudicauerit, vt omittantur.*

Qui ſint habendi pro illegitimis.

CAP. 13. Qui autem ſunt ex clandeſtinis, aut iniuſtis nuptiis, liberi procreati, ſimiles ſunt ſpuriis cap. 3. parag. ſi quis vero de clandeſtina deſponſ. Sunt autem iniuſtæ nuptiæ cum ſunt ab Eccleſia prohibitæ, quare *cum publicæ honeſtatis iuſtitia prohibente, matrimonia inter ſponſi aut ſponſa propinquos, contrahi nequeant, nec per ea filij, nec per Eccleſiæ permiſſionem, nec per paternam ignorantiam excuſentur, ad ſucceſſionem bonorum paternorum, non videntur aliquatenus admittendi*, Cæleſt. III. cap. referente eo. qui filij ſint legitimi, quia quicunque, *ex inceſtuoſis coniunctionibus filij ante ſunt nati, hodieque naſcuntur, non deputantur filij, id eſt, nullo parentibus iure ſuccedunt*, 32. qu. 7. can quid eſt primo.

Pari modo proles illegitima cenſetur, ſi ambo parentes, A *impedimentum ſcientes legitimum, præter omne interdictum, etiam in conſpectu Eccleſiæ, contrahere præſumpſerint.* Innoc. III. cap. 3. de clandeſt. deſponſatione parag. pari modo, *aut in gradu prohibito, etiam ignoranter, cum parentes taliter contrahendo, non expertes ſcientiæ, ſed affectatores ignorantiæ videantur*, Innoc. ibid.

Nec ſunt modo Eccleſiæ lege, nati ex nuptiis iniuſtis, hæreditate indigni, ſed ſunt eorum parentes in pœnam admiſſi criminis, cum eos genuero concubitu propter conſanguinitatem vetito, lege tàm ſæculi, quam Eccleſiæ infames, Calixto teſte in epiſtola ſecunda ad Epiſcopos Galliæ, relata à Gratiano cauſa 35. quæſt. 2. can. coniunctiones 2. & excommunicati per Clement. V. B in Clement. vnica de conſanguin. priſcoque Patrum æuo, per Epiſcopos Galliæ in Concil. Aurel. & Ilerdenſi in Hiſpania can. 4. quæ excommunicatio, latæ eſt, non ferendæ ſententiæ, vt verba ipſa Concilij indicant. *Sacerdos autem Parochialis qui tales coniunctiones prohibere contemnit, aut quilibet etiam regularis, qui eis præſumit intereſſe, per triennium ab officio ſuſpenditur*, iure antiquo cuius Innoc. III. auctor in cap. cum inhibitio 3. de clandeſtina deſponſat. Nouo autem, promulgato in Trident. ſeſſ. 24. cap. 1. quandiu Ordinario eſt placitum: quando eſt talis coniunctio, ideo mala, vetitaque quia clandeſtina.

De Diuortio.

C CAP 14. Sunt autem ſic iugati coniuges, ſeparandi, quia concubini ſunt, non coniuges, quanquam cauſæ ſunt & aliæ ex quibus matrimonium ſoluitur, quoad thorum, vinculum, & tectum.

Soluitur, quoad vinculum, per mortem amborum coniugum, aut alterius de duobus, cap. penult. & vltimo de ſecundis nuptiis, lege 2. digeſt. de diuortiis Nouella 12. parag. quod autem ſuper.

Secundo ſoluitur quoad vinculum quando eſt ratum tantum, & non conſummatum, per diſpenſationem Pontificis, & profeſſionem in Religione approbata, de qua ea nos antea.

Quoad lectum, & tectum ſoluitur matrimonium primo, per fornicationem coniugis cap. ſignificaſti 4. de diuortiis cap. ex litteris 5. eiuſdem D tituli cap. diſcretione 6. parag. nam etſi de eo qui cognouit conſanguineam, 32. q. 1 can. dixit & q. 7. can. Apoſtolus, can. fieri poteſt & 34. q. 1. can. non ſatis parag. rem nouam.

Secunda cauſa ex qua ſeparantur coniuges, eſt hæreſis alterutrius ex illis: cap. quæ ſint 2. de diuortiis, 28. qu. 1. can. ſimili modo, can. vxor legitima, can. ſi infidelis, can. communem, can. ſic enim, can. Iudæi, canone ne ſolum ead. qu. & cauſa, *Nec enim ſolum eſt mœchatio illius, qua carnem ſuam coinquinat, ſed etiam quæ ſimulacbrum facit, mœchatur. Quodſi in his factis perſeuerat, & pœnitentiam non agit, recede ab illa, & noli viuere cum illa. Sin autem & tu particeps peccati illius eris*, Auguſt. de adulterinis E coniugiis lib. 2. Ob eam cauſam, qui ſciens vxorem ſuam eſſe adulteram, nihilominus eam habebat in matrimonio, tribus annis pœnitere iubebatur, eoque toto tempore ab ea abſtinere: Pœnitentiale Theodori vt refertur 32. qu. 1. can. ſi quis 6. Per alia coniugis peccata, diuortio non eſt locus, Alex. III. cap. quæſiuit 2. de diuort. auctor. Quare *mulier pro furto, vel alio crimine viri ſui (niſi fidei religionem corrumpere velit) ab eo ſeparari non debet, quia in coniugio quis poſitus, quæcumque peccata fecerit, non propriam inficiant coniugem, ſed fornicatio* 28. qu. 1.

ipsam commisisse, ad eam recipiendam vir cogi non debet, nisi constaret, ipsum cum alia adulterium commisisse, Alexand. III. cap. significasti 4. de diuortiis.

Tertio, instituendi diuortij quoad thorum & domum iustam causam affert seruitus alterutri coniugum superueniens. lege 1. digest. de diuort. Nouella 22. paragr. quod si iudicis: Eiusdem deportatio in exilium, 33. quæst. 2. can. quos Deus 18. sententia iudicis pronunciantis diuortium, 35. qu. 9. in principio, à qua nisi fiat prouocatio illico ac profertur, valere est censenda, *Sententia enim nisi per appellationem intra terminum lege constitutum releuata fuerit, irreuocabile robur obtinet*, 35. qu. 9. in principio.

Est & altera causa diuortij, quoad habitationē, nēpe cū coniugē coniux ad peccandum incitat 28. q. 1. can. vxor, & can. Idololatria ead. 4. & causa aut eius vitæ struit insidias, 31. qu. 1. can. si qua mulier, desumpto ex Concil. apud Vermerias vbi est his verbis: *Si qua mulier in mortem mariti sui, cum aliis consiliata sit, & ipse vir, aliquem illorum se defendendo occiderit, si probare potest ille vir, eā esse consilij participē, potest (vt nobis videtur) ipsam vxorem dimittere*, non tamen ante eius mortem, aliam ducere: *Ita enim ab ipsa mundi creatione, naturale & inuiolabile manet coniugij Sacramentum: vt nec præuaricatio originalis illud abstulerit, nec diluuij sententia, crimina diluens immutauerit. Quod ergo diuina sententia sanxit, & immutabile fieri voluit non debet humano in erdictio disiungi, nisi fuerit absque contrahentium consensu factum, aut per se criminosum, id est adulterinum, aut incestuosum. Quod cum euenerit, non est differendum, sed separatione sanandum. Vbi vero ista defuerint, siue sint raptores, siue excommunicati, siue quolibet alio vitio coniuges infecti, tamen hæc omnia toleranda sunt, pro conseruanda fide coniugij.* Iuo Carnot. epist. 180. ad Odonem Archidiaconum.

Quid si Adulteram peccati sui pœniteat? quid si viro suo reconciliari ambiat, petatque?

Lege quidem antiqua, adultera à priori viro dimissa, & alteri per coniugium sociata, si ab eo repudiata fuerat, nullatenus priori reconcilianda erat ne dum viti parcitur, multi in discrimen adducantur, & paucis indulta licentia, plurimorum faciat pullulare flagitia. Euangelica vero sententia, humanæ infirmitati contemperatam misericordiam magis vult, quam iudicium, quæ legis temperat austeritatem, sine vlla exceptione consulens fieri adulteræ reconciliationem: quam secuti sunt Patres nostri post Euangelium, vtiliorem esse intelligentes misericordiam, in tali contractu quam iudicium, Iuo ep. 22. ad Eduenses Clericos, de concordia veteris, & noui testamenti, super coniugiu adulteræ.

Et quanquam, *coniugia nisi causa legibus cognita, minime soluantur*, Iuo ep. 180. nec in lege Christi sine iudicis auctoritata, diuortia fiant, vt habet sanctio Carthaginensis Concilij vbi interfuit Diu. August. quæ reperitur in Concil. Agathensi can. 17. his verbis: *Si seculares qui coniugale consortium nulla culpa grauiori dimittunt, vel etiam dimiserunt, & nullas causas dissidij probabiliter proponentes, propterea matrimonia sua dimittunt, vt aut illicita, aut aliena præsumant, si antequam apud Episcopos comprouinciales, dissidij causas dixerint, & priusquam iudicio damnentur, vxores suas abiecerint, à communione sanctæ Ecclesiæ, & populi cœtu, pro eo quod fidem, & coniugia maculant, excludantur*: etsi (inquam) priuata auctoritate vxor dimitti nequeat, nisi forta cum eius peccatum est certum, aut ita in promptu vt statim innocens coniux sit probaturus ei tamen, quoties & quando est placitum, cum nocente hoc est adultera, in gratiam redire licet, quia vt bene de quolibet mereri quis possit, super hoc eum ad consilium adhibere alium nihil est necesse, sufficit si sequatur afflantem spiritum, si monentem, ac ad magna Deum vrgentem audiat, maximè cum aliena salus, aut propria agitur, quod hic vsu venire, nemo non intelligit, cum cedere iure suo quisque, iniuriam deprecanti dare, cum eo reconciliari honeste possit, ac cum laude, quolibet tempore.

Viro autem & fœminæ post admissum adultarium, reconciliatis inuicem, matrimonio vti suo, fas erit, qui vsus consistit, *In fide thori coniugalis, in cura ordinatè procreandi filios, bonoque vsu concupiscentia carnis, quo bono adulteri malè vtuntur*, August. contra Iulian. lib. 1. *Nuptiæ enim, vt ipsæ nuptiales tabulæ clamant, liberorum procreandorum causa, marem fœminamque coniungunt, quisquis ergo procreare liberos, peccatum esse dicit, prohibet vtique nuptias, & non iam vxorem, sed meretricem facit, si enim vxor est, matrimonium est, non autem matrimonium est vbi datur opera, ne sit mater, non igitur vxor*, Augustin. lib. 2. de morib. Manich. cap. 18. Est ergo viro & fœminæ, coniugij vsus omni iure, Patris huius testimonio licitus.

Et quanquam certa nulla sint tempora, quibus ab eo temperare sibi necessario debeant, multa tamen, eaque varia, præstituêre olim Christiani veteres: quibus ad vxorem accedere, viro nefas esse dicerent: Et quidem hunc illi misceri, antequam stata purgationū muliebrium tempora effluxissent, capitale esse credidit Greg. interrug. 10. ad August. Die vero Dominico, coniugalis inter virum & fœminam commercij, vsum omnem malum esse dixere, Timoth. Alexan. Episcop. cap. 13. & Nicol. Papa, consultus enim hic à Bulgaris, ecquid viro die Dominico, nocturno vel diurno tempore, cum vxore coniungi, vel dormire fas esset, quid sentiret expressit his verbis: *Si Dominico die, ab opere mundano cessandum est, quanto potius à voluptate carnali, & omnimoda pollutione cauendum? præsertim cum Dominici diei nomen, quod nihil eadem die, præter quæ Domini sunt: Christianum agere debeat, liquido manifestet*, ad consulta Bulgaror. cap. 63. Dixere eandem sententiam Theodulph. & Timoth. quod enim eo dia, *Spiritualе sacrificium Domino offeratur*, maritis abstinendum esse coniugio voluere, quemadmodum & in quadragesima, *Vt sanctificato corde, & corpore, isti dies transigantur, & sic perueniatur ad diem sanctum Pascha, quia pene nihil valet ieiunium, quod coniugali opere polluitur*, Theodulph. ad Presbyt. Aurelian. can. 43.

Nihilominus firma hæc mihi, veraque insidet opioio, cum Paulo, 1. ad Corinth. 7. nisi ex consensu mutuo, non posse coniuges, corporis sibi sui vsum negare, nisi ad tempus, idque orationis causa, quo etiam tempore, sicut & quolibet alio, peccati in se vitandi causa, copulari posse sine culpa. Theologorum est, meaque sententia.

De ritibus Matrimonij.

Cap. 15. Claudam hunc tractatum, explicatione breui rituum, quos in celebrandis nuptiis frequentatos, libri, veteresque narrant historiæ.

Et primo quidem, vt olim apud Romanos in contrahendis nuptiis adhibebantur Aruspices Cicer. teste, lib. 1. de diuinat. Seru. ad illud Virg. 1. Æneid.

Cui pater intactam dederat primisque iugarat Ominibus,

Sic apud nos hoc est Christianos, nulla sunt hoc tẽpore matrimonia, sine Sacerdotis præsentia decreto Ecclesiæ in Trid. sess. 24. cap. 1. quem morem ab Apostolica fluere traditione, Christique Domini voluntate, scripsit Ignat. in epist. 11. ad Policarpum: *Decet vero, vt & ducentes vxores, & nubentes, cum Episcopi arbitrio coniungantur, vt nuptiæ iuxta præceptum Domini, non autem ob concupiscentiam esse videantur,* hoc est enim quod Apost. à Virgine exigit: *Cui vult nubat tantum in Domino. In Domino enim nubere,* inquit Eminentiss. Baron. *nihil est aliud, quam secundum leges, & ritus Ecclesiæ, ab Apostolis ipsis traditos contrahere matrimonium,* tom. 1. ad ann. Christi 57. Petri 13.

Huius cæremoniæ, ritusque meminere Concil. Carthaginenses 4. can. 13. Innocent. epist. 2. cap. 6. Euarist. epist. 1. apud quem hæc scripta in rem nostram video. *Legitimum, vt à Patribus, & à sanctis Apostolis, eorumque successoribus, traditum inuenimus, non fit coniugium, nisi ab his, qui super ipsam fœminam dominationem videntur habere, & à quibus custoditur, vxor petatur, & suo tempore Sacerdotaliter vt mos est, cum precibus & oblationibus, à Sacerdote benedicatur.*

Notanda vox (*Legitimum*) qua significatur, illis quidem temporibus, adhibendum fuisse in contrahendis nuptiis Presbyterum, ac committeretur in legem Ecclesiæ id exigentis, non tamen, fuisse tum ex eius absentia, ac defectu, inanes ac nullas, cum constet ante Concil. *Clandestina matrimonia. libero contrahentium consensu facta, rata & vera fuisse matrimonia.* Trident. sess. 24 cap. 1.

Secundo, tam apud Hebræos quam Græcos, qui iungebantur matrimonio manus conserebant, de Hebræis fidem facit Tobiæ historia, vbi est his verbis cap. 7. *& apprehendens dexteram filiæ suæ, dextræ Tobiæ tradidit, dicens Deus Abraham &c.* De Græcis Xenophon lib. 4. rer. Græcarum.

Eorum exemplo, viri & fœminæ dexteras, stola eis superposita, Sacerdos iungit. *Animo & voluntate adsum,* inquit Gregor. Nazianz. epist. 57. ad Anysium, *simulque festum celebro, iuueniesque dexteras inter se iungo, atque vtrasque Dei manui.* Ritum hunc subsequebatur eiusdem Presbyteri coniungentis benedictio, quæ in Ecclesia, ea verborum forma, de qua nos antea, dabatur cum velamine, peracto Missæ sacrificio.

Et primum quidem in Ecclesia Domini, cum obligationibus, quas offerre debent Deo, per Sacerdotis manum statuuntur, sicque demum benedictionem, & velamen cæleste suscipiunt, ad exemplum scilicet, quos Dominus primos homines in Paradiso collocans, benedixit dicens. Crescite & multiplicamini, Nicol. ad consulta Bulgar. cap. 3. neutrum tamen ante vtriusque consensum, verbis aut nutu expressum, vt ex his Siricij Papæ verbis in epist. ad Ecclesiam Mediolanens. 2. datur intelligi: *Nos sane nuptiarum vota,* id est desiderium voluntatem ac assensum, *non aspernantes accipimus, quibus velamine interfuimus,* viden' ? vt velatio, nuptiarum sit votis posterior ? vt non nisi animo, ac sponsione sibi mutua iuncti coniuges, velamen capiunt ?

Tertio, fu[illegible]ntet matrimonij ritus, osculi sancta libatio, fuit & annuli porrectio, quem à sponso apud Romanos in puellæ digitum, qui minimo est proximus, immitti solitum, eo quod in eo vena sit quædam sanguinis, quæ ad cor perueniat, scribit Gubert. in suo lib. de sponsalibus, quem

A morem, in contrahendis nuptiis sequendum sibi cum Christiani crederent, annulum cum spondebantur nuptiæ, sponsus sponsæ, arrhæ loco dabat, dotemque pro eius natalibus ac conditione, maiorem aut minorem spondebat: *Post sponsalia, quæ futurarum sunt nuptiarum promissa fœdera, consensu eorum qui contrahunt, & eorum, in quorum potestate sunt celebrantur, Et postquam arrhis, sponsam sibi sponsus per digitum fidei annulo insignitum desponderit, dotemque ei placitam, sponsus cum scripto pactum hoc continente tradiderit, ambo ad nuptiarum fœdera perducuntur,* Nicol. ad consulta Bulgar. cap. 3. erat autem hic annulus apud Rom. Plinij tẽpore ferreus. Plin. lib. 33. cap. 1. eoq; quæ domi erant vt arcæ penuariæ, supellex argentea aureaque: item vasa cuiusquemodi ne ea serui

B auerterent, obsignabantur à fœmina: Clem. Alex. in pædag. lib. 3. cap. 11. Apud Christianos autem erat hic aureus Clem. Alex. loco citato, non idolorũ impressus facie, non arcu non ense, quod fideles studia pacis sectentur in Ecclesia, non belli, *Sunt ius signacula, columba, piscis, vel nauis, quæ celeri cursu à vento fertur, vel lyra musica, qua vsus est Polycrates, vel amphora, quam insculpebat Seleucus.* Clem. lib. 3. cap. 11.

Credidere alij sponsalem annulum, signum habuisse fidei, quod est concordiæ, mutuique amoris symbolum, vt quoties in eum oculos, animumque coniuges intenderent, meminissent, caritatis ac officij, quo se debent inuicem, in omni vitæ genere prosequi: *Ædificauit Dominus Deus*

C *costam quam tulerat de Adam in mulierem,* Genes. secundo, *Ne,* inquit Chrysostom. homil. 20. in epistol. ad Epiphan. *tanquam cum aliena cohæreret.* Vt viro mulierem obsequi, vt ei officia exhibere, est necesse, sine quibus stare nequit coniugalis aduersum se inuicem caritas, ita amari à marito fœminam, vti partem sui alteram, conuenit. Quæ Iunoni, nuptiarum præsidi offerebantur olim hostiæ, felle carebant, Eusebio teste de præparatione Euangel. cap. 1. vt intelligerent qui eas ambibant, ira se vacuos, odioque, esse oportere, abundare autem caritatis erga se mutuo, suauissimo melle.

Recte igitur ac prudenter, eiusmodi sponsalibus annulis, fidei signum imprimi, Christiana pie-

D tas, vsusque obtinuit, addidit & coniunctionem manuum, quæ cum denarium numerum qui prima quadratura à Pytagora dicebatur, similitudine quadam figuræ exprimat, perfectam animorum consensionem, symbolo quodam significat.

Post hæc autem de Ecclesia egressi sponsi, coronas in capitibus gestant quæ semper in Ecclesia ipsa sunt solitæ reseruari: & ita festis nuptialibus celebratis, ad ducendam vitam, Domino disponente, de cætero diriguntur. Nicol. ad cõsulta Bulgar c. 3. qua dirigẽdi prouincia defungebantur apud Romanos tres pueri, patrimi aut matrimi, vt ait Festus, id est patrem aut matrem habentes, quorum alter, noctæ nuptæ fa-

E cem ex spina alba, aut ex pinu, carpino, vel corylo præferebat, nobis idest Christianis, non aliæ in sacris faces cognitæ quam cereæ, nec hæ, sponsæ deducendæ ad maritum adhiberi solitæ, pompam nuptialem communes amici instituunt, domo sponsam in templum, è templo domum ducunt, nam ibi, pro se quisque, si non muneraturi copiose, ac largiter vt vult Apuleius Apolog. 2. Catull. in carmine de noptiis Pelei & Thetidos.

Dona ferunt, præ se, declarant gaudia vultu.

At certe ei omnia, fausta, ac fortunata, exem-

plo Hebræorum veteri apprecaturi ex animo, Genes. enim 24. cum hi Rebeccam ad Isaacum, quem ei sponsum parentes elegerant, volentem cum eius nutrice Debora mitterent imprecantes ei prospera dixere: *Soror nostra es, crescas in millia, & possideat semen tuum, portas inimicorum suorum*: Pari prope, voto Tobiæ generum suum, rediturum ad parentem Gabelus insequitur. Tobiæ 9. A

Benedicat te Deus Israel, quia filius es optimi viri & iusti, & timentis Deum, & eleemosynas facientis, & dicatur benedictio super uxorem tuam, & super parentes vestros, & videatis filios vestros, & filios filiorum vestrorum, usque in tertiam & quartam generationem & sit semen vestrum benedictum à Deo Israel, qui regnat in sæcula sæculorum.

TRACTATVS VLTIMVS, DE SACRAMENTO EXTREMÆ VNCTIONIS.

QVÆSTIO I.

Vtrum Extrema Vnctio sit Sacramentum.

DICO primò, *Extremam vnctionem esse verum ac proprium nouæ legis Sacramentum:* Est hæc assertio, tam Conciliorum, quam Romanorum Pontificum decretis certa, ordior à Conciliis. *Quintum Sacramentum*, inquit Eugen. in Conc. Florent. *est Extrema-vnctio, cuius materia est oleũ oliuæ, &c.* de quo ambigere fas nemini sine crimine, reputant, dictam pridem ab Ecclesia sententiam in eos qui secus sentirent ac crederent. *Si quis dixerit, Extremam-vnctionem non esse vere, & proprie Sacramentum, à Christo Domino nostro institutum, & à B. Iacobo Apostolo promulgatum, sed ritum, tantum acceptum à Patribus, aut figmentum humanum, anathema sit.* Trident. sess. 14. can. 1. de Sacramento Extremæ-vnctionis. *Non est itaque parui pendenda eiusmodi medicina, quæ animæ, corporisque medetur languoribus, sed secundum B. Apostoli Iacobi documentum, cui etiam decreta Patrum consonant, infirmi oleo, quod ab Episcopis benedicitur, à Presbyteris vngi debent.* Concil. Cabillon. sub Carolo Magno can. 48. Medicina appellatur vnctio, quod vt habet Chrysost. lib. 3. de Sacerdotio: *Non solùm cum nos regenerant Sacerdotes, sed postea etiam condonatorum nobis facultatem obtinent. Infirmatur inter vos aliquis*, inquit S. Iacobus, *accersat Presbyteros & oratio fidei saluabit infirmum & alleuiabit, &c.* Sunt que istius salutaris pharmaci capaces omnes, præter publice pœnitentes, *quia genus est Sacramenti: nam quibus pœnitentibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo vnum genus putatur posse concedi?* Innoc. I. epist. ad Decentium prima cap. 8. quod Iuoni non probatur nam in epist. 257. ad Radulphum S. Fusciani Abbat. eis non negandam scribit: *Vnctio infirmorum publicè, pœnitentiæ est Sacramen-*

A *tum, quam non esse repetendam, sicut nec Baptismum testatur Augustinus, &c.* quod quomodo intelligi oporteat, explicandi non est hic locus, dixisse sufficiat, amborum opinione ac sensu Extremam vnctionem Sacramentum esse, quod euincit ac probat hæc ratio.

Qui ritus est à Christo Domino, relictus in Ecclesia, gratiæ producendæ causa, hic non modo est sacer, vt pleraque alia, quæ fructuose vsurpantur ab Ecclesia, sed etiam Sacramenti censendus nomine.

At hæc pro Extrema-vnctione faciunt omnia. In primis est ritus, vnctio scilicet exterior, cum precibus Sacerdotis, quibus rebus, materia & forma
B Sacramenti describuntur, est etiã promissio gratiæ, & remissionis peccatorũ, Christi etiam Domini institutio, nam quis credat Apostolos, homines diuina sapientia præditos, eo prouectos vnquã temeritatis ac audaciæ, vt crederẽt, quod in solius Dei est iure, arrogare sibi impudenter ac superbe fas esse? Gratia ac gloria, eius solius sunt beneficia, iuxta illud, Gratiam & gloriam dabit Dominus, quam non est ergo probabile, viros ea prudentia, morumque innocentia, id tentasse, quod sibi Christus, suæque aduersus homines infinitæ charitati, ac beneficentiæ, relictum volebat?

Sane vt per se, ac viribus naturæ nequeunt, peccata homini homines remittere, vt gratiam ei,
C cœlique opes liberali conferre dextera: naturâ suâ non possunt, ita nec hos villi ritui, aut actioni annectere, quam qui faceret, eas infundi sibi superne, ac è cœlo, cerneret, quare cum has Apostolus certo, & absolutè, cum peccatorum venia, promittat frequentanti hunc ritum, id eum Christi nomine ac imperio facere, à quo erat hoc Sacramentum institutum, dicere est necesse. Ita vero esse, vt est in argumento positum, declarant Patres, & primo de gratia: *Nec prætermittendum est illud Apostoli Iacobi præceptum. Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ: Ergo si roges de te, & pro te fieri, sicut dixit Apostolus Iacobus, imo per Apostolum suum Dominus, ipso videlicet olei sacrati delibutio, intelligitur Spiritus sancti spiritalis vnctio.* Au-

IIIii

ctor lib. 2. de visitat. infirmor. cap. 4. apud S. Augusti. to. 9. De gratia & exteriore ritu loquuntur Innoc. III. de sacra Vnctione cap. vnico, verba eius referemus in Epitome, & Bernard. in vita Malachiæ: De Christi institutione Theologi, apud Bellarm. lib. de Extrema-vnct. cap. 4.

QVÆSTIO II.

In qua corporis parte fieri Vnctio debeat, & an vna sufficiat.

QVæstioni satisfacit Eugen. in Florent. *Vngendus, infirmus, est, in oculis propter visum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter gustum, vel locutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter gressum, in renibus propter delectationem, ibidem vngentem*, Florentin. in litteris Eugen.

Sunt tamen qui existiment, vnctiones postremas duas, omitti posse, nec esse necessarias nisi ratione consuetudinis particularium Ecclesiarum, septima sane, quia non est sine periculo, maximè adhibita fœminis, quæ honestè tangi nequeunt, relinqui potest.

Quinetiam grassante peste, vnam pro quinque satis esse posse scripsit Syluius in 3. parte qu. 32. art. 7. quem sequuti dicuntur è Louaniensi Academia Doctores præcipui anno 1588. quibus astipulari Octauium, Tricoriensem, Nuntium Apostolicum in Germania indicat hæc eius oratio in directorio Ecclesiasticæ disciplinæ: *In vngendo, contagioso morbo, aut peste laborantem: ad vitandum contagionis periculum, sufficit si vngatur sensus organum, ad vnctionem magis expositum, & detectum, dicendo Per istam sanctam Vnctionem & suam piissimam misericordiam &c.*

An autem similiter extra necessitatem Vnctio vna sufficiat, quæ pars quæstionis fuit altera, controuersantur auctores. Qui infirmorum causam agunt, beneque illis consultum cupiunt, negant Sacramentum constare posse quoad essentialia, nisi factis præcipuis quinque sensuum Vnctionibus. Opinionis huius asserendæ, propugnandæque principes, Suarez disp. 40. sect. 2. n. 8. & disp. 41. sect. 2. num. 13. Henriq. lib. 3. de Sacrament. cap. 8. num. 2. Cardin. Bellarm. cap. 10. de Extrema-vnctione.

Contrariam sententiam dixit Scotus in 4. dist. 23. in solutione 2. argumenti: Eam subscribunt Paludan. in eand. dist. qu. 1. art. 3. conclus. 2. Medina de Confess. qu. 11. parag. secundo idem, eamque non improbabilem agnoscit Ægid. Coninch. disp. 19. dub. 3. quam in partem inclinet animus, declarabunt propositiones quæ sequuntur.

Prima Assertio, *Ne habeat Sacramenti huius administratio maculam, vnctionibus constare quinque debet.*

Primo, quia eas adhibendas Ecclesiarum omnium praxis, indicat quare, cum instar sit legis, ei obsequi est necesse.

Secundo, cum sit Vnctio instituta diuinitus, abstergendis maculis, si quæ forsan adhuc adhærescerent animæ, esset imprudentiæ in politicis, ac diuinis non modicæ, sensuum organa, quæ culparum sedes sunt ac principia, non vngere, cum ab eo defectu, reddatur Sacramentum, si non inane, ac infructuosum, at certe dubium, quod est Sacer- A doti, extra necessitatem vitandum, vt quam maximè.

Assertio secunda, *Non sunt Vnctiones omnes, Sacramento huic intrinsecæ ac essentiales.* Auctorum qui eunt in hanc sententiam sunt hæc fundamenta præcipua.

Primum, si est perfecta Vnctio, illico ac ei forma aduenit, prolata à Presbytero, cæteræ ad Sacramenti essentiam non pertinent, verum est prius, nam tunc Sacramentum, censeri perfectum debet, cum est causa gratiæ, cuius est signum visibile, idque practicum, at est tale Vnctione qualibet, B cui forma superuenit, cum hæc imdependenter à reliquis Vnctionibus Sacramenti effectum proprium, qui est gratiæ productio culparumque remissio, significet.

Confirmatur, quæ sunt institutionis diuinæ ac essentialia Sacramentis, hæc à causa, aut necessitate superueniente suppleri nequeunt. At cum in discrimen Parochi salus vocatur, vt cum vrbem, præcipuaque eius capita, fœda lues depopulatur, ei, ac cuilibet alteri impunè licet, ac sine scelera, Vnctione vnica contentum esse, vt è Theologis docuere viri graues, Syluius loco ante citato, Layman. lib. 5. tract. 8. cap. 3. num. 3. Coninch. de Sacram. disp. 19. dub. 3. num. 9. & 12. plures non sunt ergo Sacramento essentiales, ac intrinsecæ, cum C earum quælibet eius naturam perficiat.

Secundo, qualibet Vnctione, vt pote integra, homo per se totus vngitur, sicut & qualibet eius parte lota, totus baptizatur: habet ergo harum Vnctionum quælibet, Sacramenti vim ac rationem, sicut & loto partis cuiuslibet hominis, Baptismi perfectionem & essentiam, hoc tantum discrimine, quod baptizatus in qualibet corporis sui parte, Baptismi effectus omnes recipiat, Extremæ vero vnctionis non item, sed partialem tantum, cui vnica tantum, in vno quopiam eius membro, adhibita est Vnctio, cuius rei hæc vna est causa, quod per formam, videatur tantum peti partialis effectus, scilicet peccatorum remissio, commissorum per v- D num sensum.

His ita declaratis, consectaria illa sunt.

Primum, Vnctiones à prima differentes, partes tantum esse integralas Sacramenti integri, & vnius perfectæ Vnctionis, ad eum fere modum, quo ambæ species in Eucharistia, concurrunt ad integritatem vnius Sacramenti, & septem ordines, ad perfectionem Sacramenti Ordinis.

Corollarium secundum est, Vnctionum quæ abhibentur, nullam designari certam posse, de qua, verè dici queat ac debeat, Sacramenti in ea sitam esse essentiam, argumento est, quod Florentinum, septem Vnctiones discrimine inter eas nul- E lo numaret, de quibus tamen dici vniuersè hoc debet, nõ omnes Sacramẽto essentiales ac intrinsecas esse, cum quæ ad renes, pedesq; oportet fieri, eas omitti pudor ac verecundia exigant: ergo cum inter Vnctiones, in ratione necessitatis ac essentiæ, distinctionem nullum Concilium afferat, vt Vnctio, quæ adhibetur renibus ad Sacramenti essentiam non pertinet, ita nec aliæ, excepta prima.

Tertium, partiales Vnctiones vna cum forma iis respondente, dici posse vnum partiale Sacramentum, sicut singulorum Ordinum collatio, potest dici partiale Sacramantum, quatenus omnes ad vnum perfectum Sacramentum, concurrunt.

Ratio est, quod quælibet Vnctio, cum sua forma, completum sensum habeat, ac significatio-

nem propriam independenter ab aliis: est hæc ergo Sacramentum, quoad essentialia sua integrum.

Conseq. probatur Sacramenti natura est in eo, vt sit signum practicum gratiæ, quam producat, illo ipso instanti temporis, quo est, quia id efficit quod denotat, sed quælibet Vnctio, cum sua forma, remissionem culparum quæ à peculiari sunt admissæ sensu, innuit ac declarat: ergo eam operatur illico, ac est: partiale est ergo Sacramentum, essentialiter completum.

Quintum, Sacerdoti sidum ægrum vngit, eum sensibus destitui contingeret: subrogandum esse, qui vnctiones suppleat, quas ipse morbi vi præpeditus facere non potuit, his tamen minimè repetitis, quas dum sanus esset, ex forma, rituque Ecclesiæ adhibuit, ait D. Th. in supplemento q. 29. ar. 2.

Sextum, in qualibet vnctione vim esse conferendæ gratiæ, etsi prætereantur reliquæ, quia earum quælibet Sacramenti rem habet, ac nomen, vt paulo ante est ostensum.

Obiicies, non est in qualibet Vnctione perfecta significatio: nam tam illa quam cæteræ ordinantur ad perfectam sanitatem animæ, qua non fruitur, nisi cuius sensus omnes, puri sunt à labe ac peccati fæce, quod ei ante Vnctionum complementum non accidit.

Ad maiorem Respondend. in Vnctione qualibet, eam reperiri significationem quæ ad Sacramentum sufficit. Addendum præterea, eam expressam non esse remissionis peccatorum omnium, sed implicitam tantum.

Primo, in quantum minister ægro certa peccata remitti postulat, aliis non exclusis.

Secundo, quatenus gratiam habitualem huic Sacramento propriam, à Deo ei dari, idem minister precatur quæ cum commercium habere nullum cum culpis mortalibus queat, omnes si quæ forte condonandæ restant, indulgeri illi ac remitti Sacerdos orat, ex quo fit consequens, sanitatem mentis & animæ perfectam, quæ est in gratia, Vnctione qualibet denotari, implicite saltem ac virtute.

QVÆSTIO III.

Quæ sit huius Sacramenti remota materia, quæ proxima.

Est in Sacramentis omnibus duplex materia, remota & propinqua. Illa est res externa, quæ suscipienti applicatur, hæc vero ipsa rei applicatio, vt in Baptismo materia remota est aqua, proxima corporis ablutio, quæ duo an peræque reperiantur in Extrema-vnctione, ac Sacramentis reliquis, inquirere iam placet.

Dico ergo primò, *Materiam Sacramenti huius remotam, esse oleum*, Tridentini Concil. est hæc opinio sess. 14. cap. 1. de institutione Sacramenti Extremæ vnction. Florent. in litteris Eugenij: Aquisgranens. sub Gregor. IV. Papa, & Ludou. Pio Imperat. canon 8. est his verbis: *Vt semel in anno, id est in quinta feria, quæ est in cæna Domini, Vnctio sancti olei, in quo saluatio infirmorum creditur, per omnes ciuitates, ab Episcopo non negligatur.* Eius adhibendi hæc causa inter cæteras præcipua, quod ad Sacramenti huius effectus, similitudine quadam exprimendos, sit olei materia accommodata in primis.

Ecqui sunt enim Sacramenti huius effectus? corpori affecto vires, sauciatæ menti propioquæ

A mortis formidine, quietem reddere, hæc autem in rebus corporeis, oleo, & Vnctione aptissime fieri, idonea rerum similitudine, quis non videt? oleum ergo, eiusque applicatio, hoc est Vnctio, ex Christi institutione, ad Sacramenti huius materiam, assumuntur sapientissimè.

Dico secundò, *Necessitate Sacramenti exigi, vt oleum de quo est præsens sermo, sit ex oliuis expressum, ac ab Episcopo benedictum*, vti iusque meminit Eugenius in Florent. his verbis: *Quintum Sacramentum est Extrema-Vnctio, cuius materia est oleum oliuæ, per Episcopum benedictum.* Benedictionis autem, Beda in cap. Marci, ibi enim occasione huius vocis Apostolicæ, *Infirmatur quis in vobis*, hæc habet, vnde patet, ab ipsis Apostolis hunc sanctæ Ecclesiæ mo-
B rem esse traditum, vt Energumeni vel alij quilibet ægroti, vngantur oleo, Pontificali benedictione consecrato. Et in Concil. Aquisgran. paulo ante citato. *Monentur Episcopi vt omni deuotione, iuxta traditionem Apostolicam, ac statuta decretalium, in quo de eadem re præcipitur, peragatur benedictio olei.* Quam in Quadragesima fieri solitam colligitur ex cap. 6. Concil. Antisiodor. vbi rurales Parochi, iubentur ab Episcopo, *A media quadragesima chrisma petere, & si quis infirmitate detentus venire non potuerit, ad Archidiaconum transmittere*, in Tolet. 1. can. 20. dicitur, *quod de singulis Ecclesiis ad Episcopum ante diem Pascha Diacones destinari debeant, aut Subdiacones, vt confestim chrisma ab Episcopo destinatum, ad diem Pascha, possint ad tempus deferre.* Et quanquam chrismatis no-
C mine, non intelligatur infirmorum oleum, quod chrismati, admixtum sit balsamum, *quo odor bonæ famæ exprimitur propter quod dicitur sicut balsamum aromatizans odorem dedi.* Innoc. III. in cap. cum venisset vnico de sacra Vnctione, quâ mistura caret infirmorum oleũ: placuit tamen testimoniis his vti, planum vt fieret, benedici ab Episcopo, & ab eo circa Pascha Presbyteris communicari solitum.

Quare cum triplex genus sit olei, quod ad vsum Christiani populi benedicitur ab Episcopo. Chrisma, & oleũ Catechumenorũ & Infirmorum, id laborare sedulo Parochus debet, ne eorũ aliquo, vtatur ad aliud, quã cuius causa est institutũ ab Ecclesia. Chrisma eius voluntate ac instituto, adhibetur
D ad vngendos pueros in vertice per Sacerdotem, dũ baptizantur, ac dum confirmantur per Episcopum in fronte. Oleo Catechumenorum vnguntur infantes ante Baptismum in pectore, & inter scapulas, oleo autem Extremæ-vnctionis infirmi, in oculis, labris, manibus, naribus & pedibus, de quo testimonium est in Concil. Meldensi non obscurum, sic enim ibi vt refert Iuo par. 1. cap. 269. *Presbyter in Cœna Domini, ampullas tres secum deferat, vnam ad Chrisma, alteram ad oleum, ad Catechumenos inungendos, tertiam ad infirmos, iuxta sententiam Apostolicam, vt quando quis infirmatur inducat Presbyteros*, qui liquores, etsi sæpe denotẽtur generali chrismatis vocabulo, quod vnguentum significat, vt est in cap. 1. de custodia Euchar. iis tamen vti promiscue,
E ac sine vllo discrimine ad quidlibet, non licet.

Primo, quia id Ecclesiæ consuetudo non patitur, quæ in vngendis infirmis, oleum simplex, id est balsami mixtura carens vsurpat, quare si quidpiam, in hoc Sacramento administrando peccasse, se Sacerdos animaduerteret, denuo hominem proprio oleo vngere, ac quod est omissum, supplere deberet: Chrisma enim, cum diuersam consecrationem habeat, ac præterea morali æstimatione vsum differentem, ac appellationem, est enim mixtura artificialis, consultum est, quando est in Chris-

matecollata Extrema-vnctio, eam in sua propria materia, hoc est simplici oleo benedicto, iteraro conferte.

Videtur huic sententiæ esse aduersarius Laymãnus lib. 5. tract. 8. cap. 2. num. 3. vbi scriptum reliquit, nihil esse repetendum, cum per errorem, Sacerdos infirmum sacro perunxit chrismate, sed rem Deo committendam esse, opinionem suam his munit argumentis.

Primo, quod chrismate vteretur olim Ecclesia, in hoc Sacramento, tanquam sua, legitimaque materia, qnod etiam Suar. asserit.

Secundo, quod oleo, tam exigua balsami infundatur copia, vt eius aduentu, mixturaque, non videatur olei natura lædi, sed accidentaliter duntaxat mutari, quæ duæ Laymanni coniecturæ, quia speciem veri nonnullam habent, quin eius opinio sit probabilis, tutaque in conscientia, inficias ire nequeo.

Dico tertiò, *Vnctionem, Sacramenti huius proximam esse materiam.*

Primo, quia vt sæpe est dictum, nouæ legis Sacramenta omnia, excepta Eucharistia, transeuntibus perfici debent actionibus, applicatione nempe materiæ ad subiectum, & formæ prolatione.

Secundo, quia Patres & Concilia, dum de hoc Sacramẽto loquuntur, perpetuam Vnctionis mentionem faciunt, *qua aptissimè*, inquit Trident. sess. 14. cap. 1. de institutione Extremæ-vnction. *Spiritus sancti gratiam, qua inuisibiliter anima ægrotantis inungitur, repræsentat*, meminit eius Innoc. III. in cap. 1. de sacra Vnct. meminit Beda in cap. 5. Iacobi, meminere & alij, vt August. vel quisquis est alius auctor libri de visitatione infirmorum tom. 9. Episcoporum in Concil. Moguntiaco sub Leone Papa IV. est hæc ad Parochos plena caritatis oratio, in id iis incumbendum esse sedulo, vt fideles, *Secundum canonicam auctoritatem, ne illis ianua pietatis clausa videatur, orationibus & Ecclesiasticis consolationibus, sacra cum Vnctione Dei animati, secundum statuta Sanctorum Patrum, communione viatici reficiantur*, facta igitur infirmi Vnctio io materia alia, quam quæ est benedicta, & sacra, Sacramentalis oon est, causaque gratiæ.

Dico qoartò, *Pertinere ad sacramenti essentiam, quod Vnctio in certis ac determinatis humani corporis partibus fiat*, sic enim habet praxis Ecclesiarum omnium, sic prisci æui, sic sæculorum omnium consuetudo laudabilis, sic Sacramenti, sic eios administrandi, formæque ipsius, qua constat, ratio ipsa exigit, fac enim Sacardoti liberum esse, cum vngit, membra ad arbitrium vngenda seligere, fac certa nulla esse, sacro oleo imbuenda necessario, quam vere, quam cum ratione, in oratione, quæ formæ locum, vicesque explet, dicturus est, optare se, vt ægro, Deus pro ceterâ sua erga illum caritate indolgeat, quicquid per visum, aut auditum peccaoerit?

Sane constans est, firmaque Doctorum opinio, quinque sensus vngendos esse. Ita Diu. Thom. in 4. dist. 32. q. 1. art. 3. & cum eo Theologi in eam distinct. Zambran. de Extrem. vnct. numer. 3. Suar. disp. 40. sect. 2. & disp. 41. sect. 2. Est enim Sacramentum hoc *medicina, qua animæ, corporisque medetur languoribus*, Concil. Cabillon. celebratum sub Carolo Magno can. 88. præsidium quo aduersus ingruentis hostis insidias, telaque, sub finem vitæ, Deus munitos nos esse voluit: Concil. Trident. sess. 14. cap. de doctrina Extremæ-vnctionis ergo vt in humano corpore, certæ sunt partes, quas præ cæteris, armis in bello tegi conuenit, quod in iis consistat salus hominis, vt medicina, non corpori applicatur integro, sed illi parti in qua est morbi radix, ita & hoc Sacramentum, illis præcipuè partibus applicari oportuit, è quibus, vt à causis, peccata manant. Sunt autem *Sensus, & cogitatio humani cordis in malum prona ab adolescentia sua*, Genes. 8. proindeque peccatorum origines ac fontes, cum hæc ex cogitatione nasci, hæc autem ex sensu, originem trahere soleat, à quo in intellectum, rerum species, ideæque transmeant, facturæ inde in voluntatem, animamque cum certa eius pernicie, exitioque impetum, vngendi ergo sensus, vngendæ eorum sedes, oculi, nares, labia, pedes, ac manus, ambæ quidem ex præcepto, sicut & oculi, non tamen ex necessitate Sacramenti, cum ad eius valorem sufficiat, vnam aurem, vnum oculum, vel vnam manum inungere, sicut notauit Suar. disp. 40. sect. 2. num. 5. Emman. Sa verbo Extrema-vnctio num. 12. Zambran. cap. 5. num. 9. Dixi *ex præcepto*, quia sic vbique vsus inualuit, qui cum sit pro lege, violari non potest sine crimine, oisi aliter esset necesse fieri, ob periculum moræ nimiæ, si ambo oculi, ambæ ægri manus vngerentur.

Dico quintò, *Necessitate præcepti exigi, vt Vnctio fiat in crucis modum*, quia Sacramenta, non nisi eius præsidio vallata fiunt, nam cui hæc Stephaoi Papæ quinti, cognita non est oratio? *Numquid non omnia chrismata Sacerdotalis mysterij, crucis figura perficiuntur? numquid baptismatis vnda, nisi cruce sanctificata, peccata relaxantur? & vt cætera prætereamus, sine crucis signaculo, quis Sacerdotij gradus ascendit?* de consecrat. dist. 5. can. 10. non est tamen hæc crucis efformatio, de necessitate Sacramenti, quæro enim vbi, & quando, de ea præceptum diuinum, datum est mortalibus? quando Ecclesiæ? aut quæ illud litteræ continent? quin imo ad signum crucis, dum æger vngitur, efformandum, obligatiooem sub mortali nullam esse scripsit Zambran. de casibus tempore mort. cap. 5. num. 22. Suar. disput. 40. sect. 2. num. 3. Dian. par. 3. tract. 4. resolut. 168. & resol. 178. refutans Nugnum qui in contraria est opinione in addit. ad 3. part. qu. 29. art. 6. hæc habet: *Vnde puto opinionem Suar. quam ipse falsam & improbabilem putat, esse probabilissimam, secluso contemptu & scandalo: quia nullum est expressè præceptum de hac re, neque constat consuetudinem sub hac existimatione introductam esse, vnde si quis Sacerdos vngeret infirmum, non in modum crucis, male quidem faceret, non tamen peccaret mortaliter.*

QVÆSTIO IV.

Quæ sit forma huius Sacramenti, & an necessario deprecatiua esse debeat.

FOrma Extremæ-vnctionis est illa ipsa, quam Eugen. in litteris vnionis expressit, his verbis: ***Per istam Vnctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid peccasti per visum, tactum***, & sic de aliis sensibus. Debet ergo non ab imperante, sed orante proferri supra ægrum, non indicante modo exprimi, sed deprecatiuo, & supplici, quod de Sacramenti necessitate esse, scripsere Nugnus in addit. ad 3 partem q. 33. art. 6. Coninch de Sacrament. disput. 59. dub. 4.

num. 4. Ledesma tom. 1. de Sacramento Extremæ-vnct. cap. 1. concl. 2. Sylvius in addit. ad 3. part. q. 29. art. 7.

Ratio est, prima, quod à Florentino, sic sit prædicta forma concepta.

Secunda, quod talis, sit in Ecclesiis particularibus vsitata.

Tertia, quod vnius, eiusdemque Sacramenti, non sint duæ formæ, nisi vna alteri, in sensu & significatione æquiualeat, at id accideret, si Extr. vnctionis forma, indicatiua simul esset, & deprecatoria, iuxta promulgationem S. Iacobi cap. 5. *Infirmatur*, inquit, *quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum*, hoc enim nomine *Oratio*, aliud hoc loco, quam deprecationem, intelligi Doctores negant, quam tamen si quando alias vnquam, adhiberi certe tùm maximè conuenit. Datur enim Sacramentum agenti animam, hoc est mœste, hoc est destituto corporis & animi viribus, hoc est periclitanti de salute, cui cùm semper, tũ hoc tempore maximè insidiæ parantur à Dæmone, quibus cum nõ modo superior, sed nec par & æqualis esse queat, ni Deus eum pro cætera sua benignitate adiuuet (si corruat omnis ei ad reparationem spes, expectatioq; est præcisa) ecquid sapiens factũ fuit, assumi formam, quæ & Sacramento sufficiat, & Dei misericordiam conciliet ac flectat? quatenus, ad Dæmonis victoriam, arma ei in extrema illa ac formidolosa pugna sunt necessaria, suppeditare, eiusque pectus cœlestibus implere donis, opibusque velit, ne Sacramento eiusque effectibus obicem ponat.

Quare audiendi mihi non videntur, qui à forma huius Sacramenti, preces remouent, nam etsi ab iis vt sunt huius, aut illius hominis opus, Sacramenti efficacia non pendeat, pendet tamen ex vi promissionis Christi, quare non minus quam Sacramentalia, vt sunt huius Sacramenti forma infallibilem effectum habent.

Quod si est olim verbo indicatiuo collata, *Ego te vngo*, vt erat in more Venetiis, & Mediolani priscis sæculis, probabile est, et cum additum aliquid, quod esset deprecatorium v. c. *Vngo te oleo sancto, vt Deus tibi remittat, quicquid peccasti*, &c. quod si fieret, esset haud dubiè forma sufficiens ac idonea, non tamen vsquequaque licita. Sufficiens quidem vt aiunt, Suarez tomo 4. disp. 40. sect. 3. num. 8. Reginald. in praxi tom. 2. lib. 28. cap. 9. num. 55. quia effectum suum significat qui est peccatorum remissio, per modum deprecationis, quæ ex opere operato, ex vi promissionis Christi illam efficit. Illicita, quia est ab Ecclesiæ more, modoque aliena, à quo priuato cuipiam, in Sacramentorum administratione discedere, non licet sine scelere.

Maneat ergo quod est initio in quæstione positum, Sacramenti huius formam, vt sit valida, oportere esse deprecatoriam, data aliter, est inanis, nullarum virium, ac ad Sacramentum insufficiens.

QVÆSTIO V.

Quid necessario necessitate præcepti forma exigat, vt sit à culpa vacua.

Ne culpam aliquam, formæ huius Sacramenti prolatio habeat, hæc in ea, sunt necessario necessitate præcepti seruanda.

Primo, vt orationi, qua prædicta forma constat, subiungantur hæ voces: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, quia eas nusquam omitti constat, nusquam, in vlla Ecclesia relinqui, tanquam superfluas. Secus quam nos sentit Filliucius tom. 1. tract. 3. cap 4. num. 86. sed est nostra opinio, longe quam illius vero propior, proindeque sequenda in praxi.

Secundo necessitate præcepti requiritur, vt obseruetur Vnctionum numerus, vsitatus in qualibet Ecclesia, earum enim par est, ac æqualis ratio, quæ immersionum in Baptismo: ergo vt hæ pro cuiusque more prouinciæ, sunt adhibendæ, ita & illæ.

Tertio requiritur, vt in forma, adhibeantur hæ voces (*suam sanctam & piissimam*) quia eas vsurpat Ecclesia, cuius auctoritas, in Sacramentorum vsu, non violatur sine crimine, quod esse grauissimum in prædictarum omissione vocum, dicit Ægid. de Coninch. disp. 19. dub. 4. n. 15.

An autem hanc particulam (*Misericordiam*) addi in forma oporteat, & qua necessitate, Sacramenti an præcepti? inter Doctores non constat. Ad eorum partes transeo, qui eam formæ substantialem esse negant, vt Pitigian. in 4. sent. to. 2. dist. 23. qu. vnica articl. 4. Reginald. tomo 2. lib. 28. cap. 9.

Ratio est, quod quantum est satis, in hac voce (*Indulgeat*) videatur intelligi, quæ causam primam, ac principem remissæ humanorum scelerum indicat, diuinam scilicet erga hominum genus clementiam.

Est tamen hæc particula *Deus* de formæ essentia, Candidus tom. 1. disquisit. 14. art. 7. dub. 2. quia cum hæc forma sit deprecatoria, debet in ea exprimi causa principalis effectuum Sacramẽti, ergo cum culparum remissio sit attribuenda Deo, vt eius auctori præcipuo, illius in hac forma fieri debuit mentio. Non autem Trinitatis: quia non est hoc Sacramentum professio fidei, neque ex illius institutione nobis constat, eam necessario necessitate Sacramenti inuocandam.

Quarto, ne quid admittatur, quod minus sit rectum, repeti formam toties est necesse, quoties singulorum organa sensuum vnguntur, nisi ad eas temporis angustias ægri vita redacta esset, quæ iusto breuiores crederentur, quam oportet, vt cuiusque sensus organum imbuatur oleo, cum prolatione formæ, nam tunc in quorundam sententia, (quam tamẽ falsam esse existimo) sufficeret, caput, in quo, vt in sede præcipua, sensus habitãt, vngere, aut vngendo sensuum omnium organa. vel eorum vnum, dicere celeritate quanta potest maxima, *per istas vnctiones, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Deus, quidquid peccasti per visum, &c.* Coninch. dub. 4.

Quanquam non est eorum opinio improbabilis qui in necessitate, aut pestis tempore aiunt, sufficere ad euitandum contagionis periculum, sensus

illius organum vngere, quod est magis ad vnctionem expositum, diceodo: *Per istam Vnctionem & piissimam &c.*

Quinto, fieri hæ in crucis modum debent, Sylu. verbo Vnctio parag. 2. Ledesm. de Extrema vnct. cap. 2. concl. 2. diffic. 2.

Primo, quia sic est Ecclɩsiæ placitum, vt consuetudo indicat, quam non seruare, nemo est Sacerdotum, qui religioni non ducat, ac vitio.

Secundo, aɩma tum sunt ægro suppeditanda, ad Dæmonis, mortisque victoɩiam, non alia cruce ad eam rem potentiora, Lactantius lib. 4. de vera Sapientia cap. 27. *Inoleuerat in Ecclesia iam ante,* (nempe quàm Helena crucem inuenisset,) *mos frontis cruce signanda, iam morbi cedebant, & Dæmones nomini Iesu crucifixi, adhibita crucis carimonia.*

S. Antoninus apud Athanas. in vita eiusdem, *quos Dæmones cum videritis, tam vos, quam domos vestras crucis armate signaculo, & confestim soluentur in nihilum. Signum enim est fidelium, & timor Dæmonum,* inquit Cyril. Hierosolym. catech. 13. *triumphauit enim de illis in hoc signo Christus, ostenta illud audacter quando enim viderint crucem, recordantur crucifixi, metuunt eum qui contriuit capita Draconis.*

Nihilominus, etsi sit sanctæ Crucis, cuius signaculo, prisci æui Christiani, frontem terebant, *Ad omnem progressum, atq; promotum, ad omnem aditũ, & exitum,* Tertull. de corona militis cap. 3. vis ad res magnas, Dæmonisque fugam, in ægroti extrema cum eo lucta admirabilis, ac diuina, proindeque intersit eius plurimum, illam tum à Presbytero in causâ suâ non negligi, censeo tamen, secluso contemptus scandalo, hanc eius omissionem mortalem non esse, quicquid secus Didacus Nugnus sentiat, in addition. ad 3. partem qu. 29. art. 6. quæ enim litteræ, qui sacri libri, eam, adhiberi cæremoniam, cum obligatione ad mortale imperant? Fieri quidem oportere vsus communis Ecclesiarum admonet, sed nego earundem voluntate, ac consensu introductum, vt necessitatem subeundæ mortalis culpæ, illam non obseruantibus Parochis inferret, sic ego cum Becano de Sacram. cap. 27. qu. 3. num. 3. Filliucio tom. 1. tract. 3. cap. 5. num. 75. Coninch. de Sacram. disp. 19. dub. 2. num. 7.

Sexto, exigit eadem necessitas vt crux manu efformetur, vbi tamen esset periculum morbi, aut subeundi grauioris alicuius incommodi, vt in contage, aut lue publica, virga vti oblonga fas esset. Ita Chappeauilla de Sacramento Extremæ vnctionis cap. 34. Syluius in tertia parte quæst. 32. articulo 3. vbi sic scribit: *Sacerdos vti potest, virga oblonga, vero tamen oleo tincta, sic vt perficiatur Vnctio.*

QVÆSTIO VI.

De Ministro huius Sacramenti, & quid ex parte eius requiratur tam necessitate Sacramenti quàm præcepti.

Dico primò, *Sacramentũ hoc administrari nõ posse valide, nisi à Sacerdote,* quibus autẽ argumẽtis ad sic opinandum, & loquendum, adductus sit D. Thom. cuius est hæc opinio in 4. dist. 23. qu 2. art. 1. Bonau. ibid art. 2. qu 1. Palud. qu. 2. art. 1. persequi nihil est hic necesse omnia. præcipua sunt duo, amboque ab auctoritate petita, Iacobi Apostoli, & Conciliorum.

Et quidem non alios perungendis ægris, in dubiis eorum temporibus, adhiberi vult Apostolus quam Presbyteros, quo nomine non seniores, sed Sacerdotij charactere insignes, Catholici interpretes Conciliaque intelligunt. Sic in Aurelian. 2. can. 6. sancitur, sic in 13. *Presbyter vel Diaconus, si literas, vel baptizandi ordinem nesciat, nullatenus ordinetur:* est ergo huius Concilij testimonio *Presbyter,* id ẽ ac qui sacro est initiatus ordine, quo caret, qui è Laicorum cœtu, est ætate inter cæteros prouectior, & in Concil. Tolet. 3. can. 6 præcipitur, vt si *qui Presbyteri vel Diaconi, ab Episcopis facti sunt, secundum modum, quo canones antiqui dant licentiam, sint liberi,* fieri autem sui iuris Laicos. ac in libertatem sola ætatis prærogatiua asseri quis credat? non sunt ergo *seniores* idem qui Presbyteri.

Erat hic eorum ordo, ipsa Apostolorum ætate sacer, ac distinctus ab Apostolis, 1. ad Timoth. 5. *Qui bene præsunt Presbyteri, duplici honore digni sunt,* quod ipsum euidenter colligitur ex multis canonibus Apostolorum, præsertim autem, 11. 30. 33. & 38. qui expresse continent Presbyteros, Deo sacros esse, ac ab Apostolis diuersos.

Scio eos interdum seniorum appellatos fuisse nomine vt à Luca Actor. 13. *Suscepti sunt ab Ecclesia, & Apostolis, & senioribus,* hoc est Presbyteris & iterum. *Tunc placuit Apostolis & senioribus,* sed contendo cum Anacleto Papa epist. 2. id nominis, non tam ab ætate, quam sapientia sortitos esse, Episcopos autem in Apostolorũ locum Presbyteros in locum 70. seniorum (qui Græce πρεσβύτεροι appellantur) successisse, eosque ordinari solitos eadem fere forma, quæ erat olim antiquis in vsu, & de qua Concil. Carthag. 4. can. 3. factum hinc est vt *Presbyterium,* interdum vsurpetur pro ordine, vt apud Cypr. ep. 34. iuxta editionem Pammel. *Caeterum,* inquit, *Presbyterij honorem,* id est ordinem, *designasse nos illis iam sciatis, vt & sportulis iisdem cum Presbyteris honorentur,* alias Presbyterium idem valet, ae Presbyterorum cœtus seu congregatio 1. ad Timoth. 4. *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam,* id est per sacram ordinationem, *cum impositione manuum Presbyterij,* id est cœtus Sacerdotum. In eodem sensu accipitur à Cyprian. epist. 33. ad Presbyteros & Diaconos: *Hæc fuit causa,* inquit, *vt eum Clero nostro Dominus adiungeret,* Numidicum scilicet, *& desolatam per lapsum quorundam, Presbyterij nostri copiam, gloriosis Sacerdotibus adornaret,* quæ omnia indicant, vt à Iacobo Presbyteri nomen pro Sacerdote, est in epistola sua positum, ita & à nobis, in hac materia de Vnctione extrema sumendum esse, & ita ab eo solo conferri posse: *Fraternitati tua duximus respon-*

dendum, (inquit Alexand. III. in cap. quæsiuit 14. de verborum significat.) *quod Sacerdos vno præsente Clerico, & etiam solus, potest infirmum vngere*, & Concil. Trident. sess. 14. can. 14. *Si quis dixerit Presbyteros Ecclesiæ, quos beatus Iacobus adducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, non esse Sacerdotes, ab Episcopo ordinatos, sed ætate seniores, in quauis communitate, ob idque proprium Extremæ-vnctionis ministrum, non esse solum Sacerdotem, anathema sit.*

Dico secundò, *Necessitate præcepti, extra necessitatem exigi, vt hoc Sacramentum conferatur à proprio ægroti Sacerdote, aut alio de eius licentia.*

Ratio est, quod ad Pastorem pertineat subditis inuigilare, eos salutari Dei verbo, ac Sacramentis pascere, id eo inscio, aut reclamante facere velle, est in alienam messem, falcem fructu nullo mittere Quare etsi Sacerdos quilibet, Sacramentum hoc conferat validè, non tamen extra necessitatem, sine Episcopi, aut Parochi facultate, licitè.

Et quidem si de Regularium sit de numero, cæteruque, qui Sacramentum hoc Laicis, aut Clericis confert, vel Eucharistiam inconsulto ministrat Parocho, vel matrimonia solemnizat, (vt loquuntur) excõmunicationem sedi Apostolicæ reseruatam incurrit ipso facto, Clem. I. Religiosi de priuilegiis, non Sacerdotes alij, quia id nusquam ea pœnarum acerbitate legitur illis vetitum, committunt tamen in legem non sine crimine, eoque mortali. Coninch. disp. 19. dub. 9. Laym. cap. 6. oum. 2. de extrema Vnct.

Quid si Parochus domo absit? quid si à loco, vbi animam æger lecto affixus trahit, Episcopus procul agit? quid si ad eos commeare super obtinenda hac licentia, litteræ ac nuntij rediturí, tempori nequeant?

Controuersantium Doctorum duo sunt antiquitate & auctoritate principes, Diu. Antoninus par. 3. titulo 14. cap. 34. & Victoria num. 210.

Affirmantem primus, oppositam tenet opinionem alius, & quidem priorem quæ est Antonini tenendam aiunt, Suar. disput. 44. sect. 2. Zambran. cap. 5 dist. 8. Coninch. disp. 19. dub. 9.

Posteriorem quoad Religiosos Archidiacon. in Clement. cit. Fumus sect. 5. Nau. cap. 27. Enchir. num. 102. Sylu. verbo excommunicatio 7. casu 14. dub. 3. suæ opinionis vnicum hoc habent fundamentum quod in prædicta Clement. dicantur Regulares excommunicati esse ipso facto, si extra casus iure expressos, Sacramentum Extremæ vnctionis Laicis administrent, sine Parochi licentia, at non est tempus mortis (inquiunt) eiusque periculi, sic in iure Regularium legibus Ecclesiæ, aut Pontificum voluntate, vt quod est alio quopiam, tempore illis interdictum sit isto ijsdem licitum, peccant ergo Regularis, in legem Clemẽtis, qui sine Parochi facultate, etiam cum est necesse, vt in mortis discrimine, ægrum Extremæ vnctionis Sacramento impertit.

Verum enim, sententia quæ est huic opposita, sola est vera & tenenda, cuilibet à Sacerdotum cœtu, modo non excommunicato, & suspenso, non modo impunè, sed etiam in laude esse, in casu necessitatis, ægro Sacramentum hoc ministrare. Ita Caiet. verbo excommunicatio cap. 64. & alij paulo ante memorati.

Primo, quia non est verisimile, Parochum id tum nolle, nam quid magis caritati erga Deum, proximumque oppositum, qua tamen virtute, ac laude, præstare Parochos præ cæteris est necesse, quam vt subditis sibi populis, arma in conflictu suo decretorio ad victoriã, in morbo reportandam, opportuna verò ad inualetudinem confligendam subsidia desse velint? cuius tamen culpæ infamia laborare eum oportet, qui cum morte luctantem, vngi à Sacerdote prohibet, cum Sacramenti huius effectus sit, *Sanatio mentis & in quantum expedit, ipsius etiam corporis.* Florentin. in decreto vnion. *Est enim oleum*, auctore Theophilacto in cap. 6. Marci, *ad labores vtile, lucis fomentum, hilaritatis effectiuum, significatque misericordiam Dei, & gratiam spiritus, per quam à labore liberamur, & lucem ac gaudium, hilaritatemque accipimus.*

Secundo, ne quid videatur in legem, ijtaque Parochi cõmittere Sacerdos, ægrum vngendo sub vitæ finem, eodem Parocho non consulto, aut etiam repugnante, ac inuito, sufficit id ei licere per Papam, aut Episcopum, at placet vtrique, morientem, cum Parochus abest, aut improbe ac per iniuriam ei Sacramenta negat, hæc illi à Sacerdote quolibet, amicè, ac gratis conferri, Extremæ-vnctionis maximè, quod est animæ, in postrema lucta sua perutile, ac vero etiam, cum Sacramenta cætera recipi tum salubriter nequeunt, sæpe necessarium, eo quod, eius ope, ac beneficio fiet, de attrito contritus, hoc est de hoste amicus, de peccatore iustus: Dixi *A Sacerdote quolibet*, ne Regulares excluderem, quos ad hoc caritatis officium, plenum meriti ac laudis, necessitas ægri extrema admittit, peræque ac cæteros, sit argumento, præter antedicta, quæ illis sunt cum sæcularibus Presbyteris communia, quod in Clement. hi duntaxat è Regularibus excommunicationi subiaceant, *qui præsumunt*, hoc Sacramentum ministrare sine licentia Parochi. At hac voce excluduntur, tam qui spe ratihabitionis, quam qui ex ignorantia aliquid faciunt, nam præsumptio temeritatem dicit, quæ nulla est in ignaro, aut operante cum opinione probabili, obtentæ veniæ, super re omittenda aut agenda. Fuit hoc equidem Clementi propositum, cum Regulares ministrandis Sacramentis Eochar. ac Vnctionis-extremæ temout, quorundam de illis temeritati, audaciæque frænos inijcere, qui quæ Parochorũ propria erant munera, officia quo, hæc sibi vltro, ac non rogati, in Sacramentorum administratione, impudentes assumerent, non autem eorum studia plena charitatis, ac laudis restinguere, cum ea ex causa, in Christianorum commodum adhiberi est necesse, vt in materia præsenti accidere nemo non videt, alioqui male illis, male eorum saluti Ecclesia consultum vellet, quandoquidem esse potest hoc Sacramentum, in mortis articulo constitutis ad salutem necessarium, vt si qua confessione expiate animum, illis non licuit, eos ex attritis, contritos reddi per hoc Sacramentum, necesse esset.

Dico tertiò, *Ne quid Sacramenti huius administratio habeat, quo vitiosa reddatur ac illicita, fieri tempore interdicti non debet*, Innoc. III. in decretali quod in te 11. de pœnit. & remissionib. *Licet*, inquit, *per generale interdictum, denegetur omnibus, tam Vnctio, quam Ecclesiastica sepultura*, non tamen Eucharistia, & pœnitentia, Innoc. ibid. *In illo enim verbo per quod pœnitentiam morientibus non negamus, viaticum etiam, quod verè pœnitentibus exhibetur, intelligi volumus, vt nec ipsum decedentibus denegetur.*

Dico quartò, *Præcepti necessitate exigi in hoc Sacramento, vt ab vno ministretur, non pluribus.*

Ratio est, quod ita Ecclesiæ consuetudo habeat, praxisque communis prouinciarum omnium, vt Vnctiones omnes, adeoque ipsum Sacramen-

tum integrum, minister vnus extra casum necessitatis perficiat: qui casus est duplex, vnus ad ministrum pertinet, alter ad ægrum, nam si illi ob subitum animi deliquium vnctionas absoluere, aut isti recipere noo est integrum, Saecrdotes abhiberi plures poterunt qui simul sensuum organa vngant, hic quidem, oculos ille aures, cum prolatione partiali vocum, quæ singulis vnctionibus, cum formis earum partialibus, ab vno eodemque ministro adhiberi solent.

Ratio est, quod qui vngit, orare super infirmum Iacobi testimonio debeat: *Inducat Presbyteros*, inquit, *& orent super eum, & oratio fidei allenabit infirmum, &c.* sed oratio vna, à duobus prolata partialitar, sensum perfectum non habet: ergo qui vngit, Ecclesiæ quoque vsitatas preces recitet, est necesse.

QVÆSTIO VII.

Quidnam in huius administratione Sacramenti, obseruari à Parocho oporteat.

PRimo, ne quem alieno vngat oleo, id est Catechumenorum, aut chrismata, causa est quod in Saaramentorum vsu, propria eorũ materia seruari debeat, eiusmodi non est chrisma, aut Catechumenorum oleum, vt colligitur ex decretali cum venisset prima da Vnctione, sed infirmorum, quare cum esse Sacramentum, aliqua sui parte essentiali destitutum nequeat, erit Voctio, in cuius materia errasse se Sacerdos deprebendet, iteranda denuo, quodqua omissum fuerit, gnauiter ac sedulo supplendum, quod ex Vnctione inani, ac manca, vnctus nihil vtilitatis ac commodi perceperit: qui error ne accidat, dabit Parochus operam, vt distinctis inter se pixidibus sacra olea asseruentur, chrismatis, quidem & salutis in vno vase, infirmorum in alio quod cum ægrorum salus postulauerit, ad eos, vna cum illi incluso oleo deferatur.

Cui oa nixa genibus sacros honores plebs imperita exhibeat, videbit, pro caritate sua, prudentiaque Parochus, quo circa nec tinonnabuli sonitu admonenda, nec ei, vt Eucharistiæ præferri est in more: præferenda erunt funalia, sufficiet venerationem illi, ac cultum, vti fit rei sacræ, nudi capitis inclinatiooa exhibere.

Secundo, ad ægri domum cum ventum erit docere se Parochus à domesticis curabit, ecquid sit hic Eucharistiæ ac Confessionis Sacramentis instructus, nam si hæc non receparit, sacro non est vngandus oleo, nisi ob iustas, grauesque causas secus videretur, oempe quia loqui nescit, qoia longo situ confectum corpus, durisqua axhaustum pectus pulmonum doloribus, voci transitum, vimque negant; quia vt est ciborum fastidiosus stomachus, metus est na sumptam Eucharistiam euomat, tunc si Christiane vixerit sacro Extremæ-vnctionis oleo vngi potarit, de qoo nos postea pluribus.

Tertio, dabit id oparam Parochus, ne quem, non præmissis ante precibus in Ecclesia abhiberi solitis oblinat, quia cum eas fieri hæc iubeat, ab aius voluntate, ac imperiis, non est vlli recedendum facile: Quid? quod iis, ægro propitietur cæleste numen, quod ad vberiores gratiæ diuinæ satus paretur, quæ omnia sunt eiusmodi, vt à Parocho videantur, contemni non posse, nisi vna quoque ægri salus ac incolumitas. Grauis tamen eiusdem excusat necessitas, qualis est existimanda meo sensu, quæ moram non patitur.

Quarto, si infirmus est leprosus, Sacerdos spatula munda oleum admouebit, quam vbi officio in eius vnctione functus erit, stuppa bene tersam flammis dabit.

Quinto, Vnctio hæc adhibebitur in quinque sensuum organis, oculis scilicet, auribus, labris, naribus, manibus ac pedibus, nec in viris omittendi sunt renas, ob appetitũ concupiscibilem, in ea corporis parte vigentem, vt quam maxime vt libido ipsa indicat, cuius flammis tota deflagrat, quod si æger, eorum membrorum aliquo, quæ sunt vngenda caruerit: eius defectus loci propinquioris Vnctione supplebitur, & quemadmodum Sacerdotum manus, quarum palma ab Episcopo est peruncta, foris reuerentiæ causa vngitur, ita Laicorum, intus oleo imbui tingique debet.

QVÆSTIO VIII.

Ex parte suscipientis hoc Sacramentum quid exegatur necessario vt sit ratum.

PRima conclusio, *Postulat hoc Sacramentum, vt sit efficax, ac validum, conferri baptizato non alteri*, quia, sacris tincti vndis, Sacramentorum capacea sunt, non alij, *Est enim Baptismus ianua vitæ spiritualis, & per eum, de corpore Ecclesia efficiuntur*, inquit Florentinum in decreto Eugenij.

Secunda conclusio, *Exigit insuper Sacramenti huius necessitas, vt non detur nisi infirmo*, verba ipsa Apost. indicant dum ait: *Infirmatur quis* in vobis in Græco est *ασθενεῖ* & *oratio fidei saluabit infirmum χάμνοντα*, id est fermè deficientem ex morbo, quibus adiicienda Florentini auctoritas in decreto: *Hoc Sacramentum*, inquit ibi Eugan. *nisi infirmo, de cuius morte timetur, dari non debet, qui vngendus est in oculis, &c*, quara est negandum ituris ad bellum, facturis in hostes aut eorum castra, impetum, morituris manu carnificis, aut in cruce ad exemplom nocentium, quia etsi sua illis, extremaque dies immineat, oon tamen ex morbo, nec sunt eius, aut ætatis deuexæ vitio eo redacti, vt destituti viribus, vt oppressi malis, vt confecti situ, tabeque, infirmi verè sint, ac audiant.

Quid? quod primarius Sacramenti huius effectus, imo & secundarius in huiusmodi hominum genere vix locum habeat? nam si laqueo, aut infesto carnificis gladio, in omnium oculis æquissima Principis, aut iudicis sententia, sub diei exitum, æuum finire debent, sanitatis recuperandæ vi Sacramenti, quæ miseris esse spes potest? quæ vitādæ mortis? quā iugulo imminere a suo, seque irato premere pede, & à tergo subsequi, infelices vident?

Tertia conclusio, *Sacramentum hoc, ne sic inane, ac irritum, non nisi reo alicuius culpæ saltem venialis, Dei est voluntate, ac instituto conferendum.*

Nam si ast æger innocens, si ab omni noxa, ac labe purus, si quandiu vixit, sic sibi semper in Dei amore, ac cultu constitit, vt nihil in moribus, nihil in opera ac cogitatu, leui etiam censura dignum commiserit, quam iustè, quam prudenter ac vere Deum Sacardotes rogabunt, vt ægro *Indulgeat quidquid peccauit per visum, per auditum, per gustum?*

Secundo vt est Sacramentum pœnitentiæ iostitutum diuinitus, contra peccata, quæ vulgò actua-

libus

lia dicimus, vt eorum est salutare remedium, vt cœleste ac præsens sanandis animi plagis morbisque pharmacum, ita est Extrema vnctio, abstergendis peccatorum reliquiis, firmandeque contra Dæmonis impetus animo, medicamentum in primis diuinum ac vtile: ergo vt pœnitentia non egent, qui scelus se nullum admisisse prædicant, ita nec Vnctione.

Negabitur ergo pueris, (inquies) non concedetur infantibus, quos mortalis culpæ arcessere, quibus diuini aut humani iuris violati diem dicere, cuius ea ætate sunt inscii, nec tutum est, nec cum puerorum honore coniunctum.

Respondend. pueros cum sapiunt, cum quis in dictis factisq; modus est tenendus intelligunt, huius vitæ stationem relinquendam non esse, nisi armatis ad prælium, nisi Sacramenti huius præsidiis, contra mortis venenata spicula, probe instructis: quia cum sint rationis compotes, cum quid à vitio virtus differat, cum quid sibi amplectendum in vita, quid vitandum in moribus, non ignorent, peccare potuerunt, consequenter ea in se concipere scelera, quæ pœnitentiæ sacratis vndis elui, ac si quid eorum forte superstes foret, ac reliquum, Vnctione sopiri potest ac tolli.

Quid si anceps, quid si dubia puerorum esset innocentia ac ratio? quid si Sacerdoti certa nulla signa suppeterent de eorum in agendo, prudentia, & an rationem ad consilium adhibeant eidem non constaret?

Respondebo non meis, sed Zambrani verbis de casibus occurrentibus tempore mortis cap. 1. dub. 1. num. 7. *Credo dandam esse Extremam-Vnctionem sub conditione, quando de puero dubitaretur, an haberet vsum rationis sufficientem, ad Sacramentum pœnitentiæ, licet in tali casu dubij de vsu rationis, videatur esse tutius, non dare Vnctionem, quando dictus puer, non posset recipere Sacramentum pœnitentiæ sub conditione.* Sed eo etiam tempore Vnctionem illi non negandam, sed sub conditione conferendam dixit Sancius in selectis disp. 27. num. 17. quia cum sit summe ad animæ salutem vtilis, ea priuari puerum recta ratio charitati iuncta non patitur.

Quid si cœlesti pane puer nondum est pastus? quid si ad eum ob ætatis defectum, aut sapientiæ, nondum putatur idoneus?

Vngendum esse non secus scripsit Zambran. loco proxime cit. dub. 1. num. 8. causa est, quod inter Eucharistiam, & Vnctionem extremam, necessarium nullum sit vinculum, quo sic strictè ambo Sacramenta coniungantur inuicem, vt qui Eucharistiæ non est capax, hunc quoque Extremæ-vnctionis salutari fructu, vsuque excludi oporteat.

Longius dicendo sunt progressi Nauar. cap. 22. num. 13. Suar. to. 3. in 3. partem disp. 70. sect. 1. Sa ver. Extrema vnct. n. 2. nam qui ruere, ac labi in peccatũ potest, abeoque, pœnitentiæ sustentatus manu, ad gratiam resurgere, huic Extremæ-vnctionis Sacramentum, valide quoque ac decenter conferri aiunt. Quorum ego opinioni subscribendum censeo, maxime si puer, quem rationis vsum assecutum constat, aliud ante mortem Sacramentum suscipere nequeat Capeauilla, cap. 5. qu. 17. Quod si à Parochis secus fiat, non sunt idcirco facilè arguẽdi culpæ, non de puerorum salute neglecta damnandi aut de inscitia, consuetudini prouinciæ morem gerunt, vt fit vbique, minores annis 14. ad hoc Sacramentum non admittunt. ecquid est vero, in re huiusmodi, quod Parochis dedecori

A vertat aut culpæ? si pueros non vngi est scelus, cur illud Episcopi tolerant? cur verbo ac opere non castigant, cur è prouincia illud pro cæterà sua caritate ac prouidentia non eliminant?

QVÆSTIO IX.

An phrenetici & amentes Sacramenti huius sint capaces.

B Dico primo, *Mente captis ac fatuis à natiuitate, Vnctionem extremam negandam esse.*

Primo, quia adultis vt est communis Doctorum opinio Sacramenta non prosunt, nisi cum ad ea animum applicant, eaque sibi conferri explicite aut virtute postulant, verissime enim dixit August. lib. 4. de Bapt. cap. 24. valere paruulis ad consecrationem baptismi, si alij pro iis respondeant, quia pro se respondere nequeunt: *At si pro eo,* inquit, *qui respondere potest alius respondeat non itidem valet*, Ratio à priori est Christi Domini voluntas & institutio, de qua ex Doctorum, Ecclesiæque communi sensu constat.

Secundo, vt nunquam peccarunt, ita labem nullam habent, quam hoc Sacramento elui oporteat: C ita præcipui eius effectus, finisque, qui est peccatorum reliquias abstergere, ac introitus in regnum cœlorum impedimenta tollere, non est capax, quisquis sui compos nunquam extitit, nunquam à primo suo in hanc lucem ortu, vt homines debent, cum ratione, prudentiaque vixit.

Dico secundo, *Phreneticis Sacramentum hoc tribuendum esse, si prius quam in phrenesim aut amentiam inciderent, Christianè vixerunt,* quia vita ex præceptis Christique lege, vtcunque instituta, omnium est, quæ ad eius absolutionem sunt necessaria, virtualis quædam, ac tacita postulatio: ergo & Sacramenti, quo de agimus, cum voluntatis sit diuinæ, à nemine illud negligi, ab omnibus sub vitæ finem, D ad dæmonis, carnisque victoriam, quam piè licet, ac religiose, recipi. ita ex communi docet Palud. dist. 23. qu. 3. art. 2. Syln. verbo Vnctio extrema qu. 5. Zambran. cap. 5. dub. 2. *Virtualem* dixi, nam quemadmodum non est necesse, vt quis valide suscipiat aliquod de Sacramentis, vt id actu intendat dum suscipit, sed sufficit vt id aliquando intenderit, nec reuocarit, ita non est homini, ad eius fructum suscipiendum, præstandumque boni viri ac Christiani officium satis: voluntas merè interpretatiua, ac indirecta in sua causa.

Pars prima, probationem habet ab auctoritate Innoc. III. cap. maiores de Bapt. D. Leon ep. 79. ad Foroiul. Episcopum à Concilio insuper Carthag. E 3. can. 34. Arausic. can. 11. vbi expresse habetur subito obmutescenti, conferenda esse Sacramenta, *Si voluntatis præteritæ testimonium, aliorum verbis habet, aut præsentis in suo nutu.*

Pars altera non minus est certa, firmaque, quam præcedens, quæ enim habitualiter sunt volita, hæc non sunt proprie voluntaria, vt patet, quotus enim est quisque mortalium, cui si se causa aliqua demerendi superos daret, hanc ambabus non amplecteretur manibus, quis tã inter homines fœlix, cui etsi non modo vitia ipsa, sed & eorum causæ displiceant, in ea tamen non sic naturæ vitio propendeat, vt si forte locus, si tempus, cæteræque ad peccandum illecebræ suppeterent, in illorum ali-

quod non rueret? & tamen non sont hæc ei voluntaria, non ast ergo volũtatis habitualis affectio sufficiens, vt quæ in ea tanquam effectus in causa continentur, dicantur propriè voluntaria.

Secundo, cum voluntata habituali, seu indirecta, rationa cuius, aliquis censetur quid velle in causa, stara potest volunras contraria, v.c. præuidet quis fore, vt si vini plus æquo bibat, in hostium venturum se manus, etsi sit hic eios casus, indiractè in ebrietare volitus, eum tamen execrari ac odisse porest, vt caritati, quâ se natura duce, ac magistra, debet prosequi, adoersum. Vara ast ergo, posita in hoc secundo argumanto propositio.

Sequitur ex dictis optandum quidem esse, vt qui membra Sacardoti, sacro imbaenda oleo, offert, intelligat quorsum id fieri oporteat, eoque obsequiosæ suæ erga Ecclesiam voluntatis, officia referat, sic enim deuorione maiori, reuerentiaque, Sacramentum suscipiet: ac da Dei in homines misericordia fiduciam, spemque vberiorem concipiet. Id tamen absolute necesse non est, oam extra se positos., febriumque æstu, ac vi morbi, da statu deiectos animi, quis nescir, vogi in Dai Ecclesia solitos? quod dum sani essent, nostra, id est Christiana mysteria obirent, quo in vsu rerum, tacire censantur ac virtuta, Sacramentum hoc, sibi cum in mortem inclinarent, petiisse, modoque si valerenr, enixe id facturos, præsumuntur enim mortales, pari, ac vero etiam ardentiori mentis impetu, quæ saluti suæ prosunt, ægri ambira, & cupere: ac faciunt sani.

Quid si Sacerdotam peccata infirmi ooo lateant? quid si eum sciat, vitam egisse libidinibus iofamem, nulliq; non cognitam? quid si vapulasse ob scelera sua, molta, ac publica, censoris Ecclesiæ? de quibus ramen vtrum eidem ab eodem factum sit satis, aut de peccatis sit confessus, non constat?

Dico primo, *Cum sunt peccata otculta, sicut & excommunicatio iis annexa, phreneticum vngendum esse*, quia cõmoniter sub finem vitæ, aa sibi Sacramenta dari quisque actu, aut virtuta postulat, quæ sunt morientium, quæ Sacramenta, occulto peccatori publice ea petenti, negare Sacerdos oun debet, quia cum magistratum agat publicum, publicamqoa in Ecclesia personam sustineat, eum qooqoa publicam mulrorum notitiam, non priuaram, ac suam in his quæ soi sunt muneris, officiique, sequi addecet: At est Vnctio, Sacramẽtorum si non vltimum, at carte, vltimo loco conferendum, eamqua ad animæ colluctantis præsidium, ac munimen, in afflictis suis, ægtisque temporibus, sibi phreneticus negari non cupit, ea ergo est impertiendos, etsi non sanus.

Dico secundo, *Phreneticum in extremis positum, vngendum non videri, cum eius petcata sunt publica, nec de iis sanus, aut ager, dolentis animi signum præse vllum tulit.*

Ratio ast, quod iodigno, quod imparato, ac immerenti Sacramenta non siot daoda, hoc enim est fœdo ac immani sacrilegio, margariras conculcandas obiiceta belluis, ipso oomine execrandis. Sed ax hypothesi, æger hic de quo est quæstio, impiatum culpis pectus habet, iisque grauibus, quas confessione, aut dolore vero vllo non eluir, cum qui semel est malus, præsumator esse perpetuo iisdem peccatis obnoxios, quandio ea melioris viræ proposito non retexuit aut pœnitentia lachrymisque non abstersir.

QVÆSTIO X,

An sit præceptum aliquod, de recipiendo Sacramento Extremæ-vnctionis, & quam strictè obligans.

DIco primo, *Nullum esse*: ita contra Pet. Soto lect. 2. de Sacram. Vnct. scripsere Villalob. to.1. tract.10. diffic.5. num 1. D. Tho. in 4. dist. 23. qu.1. Nau. cap. 22 num. 19. Henriq. lib. 3 cap. 10. num. 3. Suar. disp. 49. sect.

Ratio est, quod nusquam extet, nusquam à primis Ecclesiæ Catholicæ seu fundandæ, seu propagaodæ auctoribus, commendata videatur fuissa Vnctio, sub peccato, quod eritari taman non posset, si de ea suscipienda, humana aliqua asset aut diuina præceptio.

Dico tamen secundo, *Negligi eam non posse sine culpa, mortali quidem.*

Primo, cum est periculum futuri scaodali, vt si æger interrogatus, num ante vitæ suæ exitum vngi velit, cũ peruicacia renuat, crear enim suspicionẽ eiusmodi responsio, audaciæ plena, conremptus Sacramẽti, cuius magna sunt ac prope numero infinita, ad animæ bonum, pacemq; cõmoda, mouet (inquam) eiusmodi responsio, iustam in eorum animis, qui audiunt suspicionem, aur hæresis, aot curæ in eo salutis suæ admodum exiguæ, cum quæ eam Sacramenta tantopere promoueot, tempore maxime necessario negligar.

Secundo, est Extremæ-vnctionis voluntaria omissio in ægro lethalis, cum de sua contritione dubirat, nam exponere se vltro ac scienter, certo peraundi periculo, mortale est, sic enim sui quisqoe, sic rerum suarum, animæque io primis studiosus esse debet. vt eam cum parest, in ruto positam discrimini eximat, ab inrerminatis inferorum cruciatibus, Dei ope, aoxilioque subtrahat, negat hoc vero sibi beneficium, quisquis anceps, incertusque, de animi sui dolore, ecquid sir contririo, & an vere per eum ad superos, Deumqoa radeat, Extremæ vnctionis Sacramento impertiri se renuit à Sacerdote, est ergo eius in hoc euentu omissio lethali coniuncta peccato.

Idem sentiendum tertio, cum habet hæc omissio, Sacramenti contemptum grauem, vt si iofirmus, illud adhiberi sibi nollet, quod inutile animæ, quod augendæ gratiæ vi carere: ac potestate credat, publiceque asserat, quàm enim est turpe, quàm fœdum, diuina non modo, vti est oecessa, beneficia grato non suscipere animo, sed ea traducare, sed illa parui faciendi, posteris exemplo asse? facit id vero, qui domi suæ inter cognatos, aut publice inter noros iuxtà, ac incognitos, sibi cum contempto, nullum ab hoc Sacramento subsidium opemque contra Dæmonis mortisque assultus esse posse impudenter ac impiè asseoerat, in Deum ergo, ab eoque instituta Sacramenta, ore maledico cum incurrat, peccat, & quidem vt omniom est, meaque opinio, peccatum, æternis ignibus, flammaque piandum.

Extra hæc tria tempora, sacro sub vitæ finem non imbutu oleo, mara solaq; incuria, culpam nullam essa ne venialem quidem, dixit Villalob. loco supra citaro, qoam eriam in partem inclinara P. Suar. scribir Nugnus in 3. par. to.2. q.23. art.2. diffific. 5.

Verum enim senrentia opposita, vt quæ speciem mihi veri maiorem habera viderur: in praxi

est sequenda, non omnis omnino expertes culpæ esse, saltem venialis, qui ex iusta nulla inducti caussa, Sacramentum hoc cum res tempusque exigunt, conferri sibi non postulant, sapit enim hæc incuria, si non salutis suæ contemptum, at certe opum cœlestium, at gratiæ, at bonorum spiritualium, quibus magno suo fructu, labore autem nullo, aut exiguo, supellectilem suam auxissent, quod vt prodigalitatem olet, ita & labem culpamque habet, opinione Ægidij de Coninch. disp. 19. du. 10. venialem.

QVÆSTIO X.

Quando hoc Sacramentum essentialiter sit completum ad productionem sui effectus.

CErtum est primo, cuiuslibet Sacramenti effectum primarium, qui est habitualis gratia, illico conferri, ac illud est constitutum essentialiter, nam etsi caussa sit tantum moralis, operatur tamen necessario, & per modum caussæ naturalis, supposita capacitate subiecti, nisi reperiat obicem, eodem instanti quo perfecte ponitur.

Certum est, secundo, vnctionibus quinque, non paucioribus constare Sacramentum, ac proinde si vel vna desit, non fieri extra necessitatem integrum.

Certum tertio, inter Sacramenta quædam esse, quæ constant partibus integrantibus, quarum singulæ, in se sint Sacramenta, partialem formam habentes, vt Sacramentum Ordinis & Euchar. alia vero, vnica materia & forma perfici, vt Baptismum, & Confirmationem.

Certum quarto, hoc differre Sacramenta prioris generis, ab aliis, quod illa, effectum partialem habitualis gratię sibi correspondentem, illico producant ac sunt, & independenter ab aliis partibus, quæ prædictum Sacramentum coagmentant, & integrant, non vero alia, sed tantum, cum eorum essentia, complete est posita, quod accidit, cum forma integre est prolata, & materia tota subiecto adhibita, quo de genere, an vero priori, sit hoc Sacramentum, iam est inquirendum.

Et prima sententia est asserentium, non perfici ante perfectam Vnctionem vltimam quam propugnant, Coninch. disp. 9. dub. 6. Laym. lib. 5. tract. 8. cap. 5. num. 4. Villal. in summa, Filliuc. tom. 1. tract. 3. cap. 5. num. 126. Suar. to. 4. disp. 41. sect. 2. num. 13.

Secunda, cui inhæreo asserit, Vnctione qualibet, Sacramentum perfici, proindeque eius effectum primarium qui est habitualis gratia, per eam in suscipiente produci, & hanc tuendam suscepere Scotus in 4. dist. 23 Ioan. Medina de confess. qu. 11. parag. secundo idem. Becan. de Sacram. cap. 25. qu. 7. num. 9. quam & probabilem esse, Henriqu. asserit, lib. 3. cap. 12. num. 3. secundum quam est dicendum, Sacramenti huius effectum primarium, qui est gratia eo instanti dari quo est cōpleta prima vnctio. Secundas autē gratias, quæ sunt specialia quædā gratiæ auxilia, quibus excitatur anima, vt in Deo spes omnes suas collocatas habeat, sub eius manu, tutelaque lateat, nequissimi Dæmonis pestilentes afflatus horreat, quāto potest maximo impetu animi, in amorē se cœlestium rerū immittat, superos sibi ad luctam decretoriam propitios esse, precibus contendat, à studio sui, sæculi-
A que, abductum animum, ad æternitatis ardentissima vota transferat.

QVÆSTIO XI.

Effectus huius Sacramenti, quot sint, & quales.

TRes Concil. numerat sess. 14. can. 2. de Sacram. Vnctionis: gratiam, ac peccatorum indulgentiam, sanitatem, cum eam ægro reddi expedit, & auxilia, abstergendis molestiis quæ eum tùm
B pulsant angūtque, necessaria, verba Conc. sunt ista *Si quis dixerit, sacram infirmorum Vnctionem, non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleuiare infirmum, sed iam cessasse, quasi olim tantum fuerit gratia curationum anathema sit*, vt enim est hoc Sacramentum institutum diuinitus, ad leuandas ægri molestias, mollienda morbi incommoda, superanda bella, quæ tum à Dæmone miseris mortalibus intentantur, scelerumque detergendas reliquias, ne post mortem, animæ exutæ membris, ac in cœlos euolare parantis, generosos ausus remorentur suo pondere, ita hæc inter eius insignes effectus poni oportuit: *Ægroti autem animam alleuiat, & confirmat, magnam in eo diuinæ misericordiæ fiduciam excitando, qua infirmus subleuatus, & morbi incommoda, ac labores leuius fert*, Trid. sess. 14. de Sacram. vnct.
C cap. 2. Quid? *quod tentationibus Dæmonis, calcaneo insidiantis, facilius tùm resistit? & sanitatem corporis interdum, vbi saluti animæ expedierit*, consequitur? Trident. ibid. quam quidem, certam non esse, perpetuam, ac vt loqui solent infallibilem, seu non errantem, vt Doctores non dicerent, loqueretur res ipsa, literarum monumentis, ac fide certior. Et quidem constat, accisa laboribus, confectaque situ ac senio corpora, hoc Sacramento, ad primæuum ætatis florem non reuerti, nec qui mortalem in capite plagam hostili recepit manu, vi sacrosancti huius olei reuiuiscere, ac curari. De his ergo morbis intelligendus est Apostolus, qui deliquium animi, defectionem virium naturalium, tantam non habent, vt spes omnis ægro sit præcisa, recu-
D perandæ valetudinis, alia enim infirmitatum sunt genera, quæ quidem quia sunt periculosa, ad mortem ex se tendunt, & ad eam sufficiunt, non tamen eam defectionem virium annexam habent, quin remotis nociuis, refici ipsæ possint, atque huiusmodi infirmitates hoc Sacramento curantur, si ad Dei gloriam, ægrique bonum expedit, pollicente id Apostolo. *Oratio fidei alleuiabit infirmum. Sanitas corporis est effectus huius Sacramenti infallibilis quando subiectum est dispositum, & alias salus corporis expedit saluti animæ, & tunc subiectum est indispositum quando est ita viribus corporis destitutum, quod virtus finita huius Sacramenti non potest illud sanare*, Ioan. de la Cruz in director. controu. 3. par. 2. de Sacram.
E Extr. vnct. dub. 3. conc. 3.

Verum enim, vter horum effectuum sit Vnctionis primarius, & cuius caussa, primo & per se est hæc instituta, certò non constat, nonnullis affirmātibus esse remissionem peccatorum venialium, aliis peccatorum tam originalis, quam actualium, quæ quia ægro fuere ignota dum viueret, non sunt in confessione Sacerdoti ad veniam exposita.

Opinionis primæ auctor ac defensor Bonauentura in 4. distinct. 23. artic. 1. quæst. 1. Ei se adiunxere comites Richard. in eand. dist. art. 1. q. 3.

KKKkk ij

Nauar. cap. 22. num. 12.

Secundæ Diu. Thom. placuit in 4. dist. 23. q. 2. art. 2. qu. 1. Soto qu. 1. art. 2. Diu. Anton. 2. par. tit 14. cap. 8. Sylu. ver. Vnctio.

Dico primò, *Etsi per hoc Sacramentum producatur gratia, non videri tamen primo & per se institutum, ad eius effectionem nudè considerata, ac sine respectu ad aliud*, quia omnium est opinio, ab ægro voluntate Ecclesiæ suscipi, ad tollẽdas morbi molestias, quod efficit ei iniecta bilaritate de abitu in patriam, & confidentia in remuneratorem Deum pro minimis, eius causa, nomineque patratis, ex quo consequitur, animo illum & corpore, per Sacramenti huius virtutem, alleuieri, & ad grandia, pro Dei causa erigi.

Equidem cum de eius institutione Concil. disputat, tradit id spectasse Christum, vt homini, contra Dæmones, eorumque petitiones assiduas, & acres, certa suppeterent in hoc Sacramento, firmaque ed victoriam præsidia: *Itaque, circa illius institutionem*, inquit Concil. sess. 14. cap. de doctrina huius Sacramenti, *declarat, ac docet, quod clementissimus Dominus & redemptor noster, qui seruis suis quouis tempore voluit de salutaribus remedijs aduersus omnia omnium tela hostium esse prospectum, quemadmodum auxilia maxima in alijs Sacramentis præparauit, quibus Christiani conseruare se integros, dum viuerent, ab omni grauiore spiritus incommodo possunt, ita Extremæ-vnctionis Sacramento, finem vitæ, tanquam firmissimo quodam præsidio muniuit.* Dictum est ergo verissime, Sacramenti istius instituendi causam, finemque præcipuum, non esse habitualem gratiam nudè spectatam, ac sine ordine ed aliud.

Dico secundò, *Sacramentum Extremæ-vnctionis, primo, & per se principaliter institutum à Deo non esse, ad remissionem venialium.*

Primo, quia aliter sanis dandum esset, cum culpis abundent eius generis, quod nemo asserit.

Secundo, cum Sacramenta operentur ad modum causæ physicæ, & ex opere operato necessario (vt aiunt) debet eorum effectus certus esse, stabilis, ac perpetuus. At non est peccatorum remissio, Extremæ-vnctionis Sacramento, coniuncta necessario, nam dari iusto, dari innocenti, ac à culpis libero, vacuoque potest, vt est ostensum.

Quid? quod Apostolus peccata absolute in hoc Sacramento condonanda non asserat sed hypothetice, ac sub conditione duntaxat, *Si in peccatis fuerit remittentur ei*, quibus verbis ecquid tacitè innuit, aliud esse, à peccatis, Vnctione detergendis, cuius causa, eam in Ecclesia frequentari Deo placuit?

Dico tamen tertio, *Etsi ex prima sui institutione, non ordinetur hoc Sacramentum ad peccatum delendum, illud tamen per gratiam sibi propriam obliterat, si quod in homine, obscurum ac latens inueniat.*

Pars prima, dubitationem non habet, alioqui non nisi existenti in peccato conferri posset, nec quod mos habet Ecclesiæ, necesse esset, alia ei Sacramenta præmittere, quod qui dixerit hactenus nemo est visus.

Pars altera probatur, esse mortalis culpa nequit cum gratia: ergo si quæ reliqua erit in anima, sine obice fictionis, dissipabitur à gratia, hocque sensu, credo Sacramentum istud appellatum à Trident. cap. de doctrina Vnction. sess. 14. *Consummatiuum pœnitentiæ*, eo quod suppleat, perficiat ac consummet quod ei defuit, ea nempe delendo scelera, quæ quia non occurrerunt memoriæ, non sunt, cum est ex præcepto Ecclesiæ instituta confessio, subiecta clauibus, nec modo, etiam propter similem aliquam impotẽtiam, vt quod æger v. c. sui est impos, aut loqui nescit, iudicio Sacerdotis, ac censuræ non possunt, in sacro tribunali conscientiæ submitti.

Dico quarto, *Instituti huius Sacramenti præcipuum finem esse, vt per auxilia actualia, ac gratias, quæ habitualem comitantur, hominem in fide corroboret, ad pugnam cum Dæmone animet, spem eius in Deum suscitet, vim morbi, memoria æternitatis, quo tendit, mitiget:* Ita Suar. disp. 41. sect. 1. num. 11. Tuetur autem se hæc assertio, tam auctoritate Concilij, quam ratione, à postrema ordior.

Est, opinione Diu. Thom. in 4. art. 2. quæstione 2. ac Theologorum ferè omnium Extrema-vnctio, Dei voluntate, ac imperio, in vsu mortalibus, vt sit illis, mitigandis peccatorum suorum reliquiis tergendisque, salutare Pharmacum.

At hoc nomine, non tantum peccata Doctores intelligunt, quæ moribundus, eo quod inuincibiliter ea ignorat, aut sensu destitutus delere per confessionem non potest, sed & incommoda, ex iis nasci solita, quibus sub mortem cruciatur ac premitur anima, cuiusmodi sunt eius metus, tepor ac acedia, morbi molestiæ, tentationes Dæmonis, quæ si vnquam, sunt sane eo tempore, & crebræ & acres, quas tamen superare nõ est homini facile, nisi spe concepta de Dei bonitate, ac clementia, gratiæque actualis auxiliis, quæ iacentem ægri animũ erigant, hærentem ad magna adigant, tædia morbi nauseasque leniant, dantur hæc ergo homini, diuinæ gratiæ auxilia in hoc Sacramento, secundum eius institutionem propriam, quorum ope muniamur ad pugnam, armemur ad victoriam. Commune enim est Sacramentis omnibus, nouæ legis, gratiam conferre, ea auxiliorum, seu gratiarum additione ornatam, quæ vniuscuiusque naturæ ac fini conuenit. Gratia enim pœnitentiæ propria, non tantum peccati odium homini imprimit, sed eidem quoque auxilia & magna, ac crebra suppeditat, quibus ad eius victoriam, Deo adiuuante, in posterum par sit & æqualis: Gratia matrimonij, adiunctas habet actuales alias quibus coniuges ad ferenda matrimonij onera, idonei redduntur ac fortes, quæ Extremæ-vnctionis sunt propriæ, hæ robur afflicto tribuunt, hæ corpore depressum, vique morbi tantum non mortuum communiunt, ad spem, fidùciamque: erga Dei misericordiam erigunt Trident. Concil. fuit hic sensus cap. 2.

EPITOME TRACTATVS PRÆCEDENTIS,

Cum probationibus desumptis ex Patribus, Conciliis, & Canonibus.

CAPVT PRIMVM.

Extrema-vnctio quid sit, & an sit Sacramentum.

EXtrema vnctio, *Vnctio est sub præscripta verborum forma, à Sacerdote facta, qua ægroti sub finem vitæ vnguntur, in certis corporis partibus oleo oliuarum, ab Episcopo benedicto, & sanctificato, ad remissionem delictorum consequendam, eorumque reliquias detergendas.* Manuale Parochor. Salisburgens.

Sacramentum est, Tridentin. sess. 14. can. 1. de Sacram. Vnct. Florentin. in constitutione Eugenij, Innocent. epist. 1. ad Decentium cap. 8. *Nam pœnitentibus istud infundi non potest, quia genus Sacramenti est, nam quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo vnum genus putatur posse concedi?*

Duæ sunt porro Vnctionis species, *Exterior quæ materialis est & visibilis: & interior, quæ spiritualis est, & inuisibilis, exteriore visibiliter inungitur corpus, interiore inuisibiliter inungitur cor.* de prima Iacobus Apost. ait. *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros &c.* de secunda Ioan Apostolus ait: *Vos vnctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis, & non necesse habetis, vt aliquis doceat vos, sed sicut Vnctio docet vos de omnibus. Vnctio visibilis, & exterior, signum est interioris, & inuisibilis Vnctionis, Vnctio vero inuisibilis, & interior, non solum est signum, sed etiam Sacramentum.* Innoc. III. in cap. vnico de sacra Vnctione, paragraph. scire te volumus.

Equidem est *Sacramentum signum inuisibilis gratiæ, vt illius similitudinem gerat & forma existat*, Magist. in 4. distinct. 1. vel vt loquitur Diu. Thom. 3. parte qu. 69. art. 3. *causa instrumentalis gratiæ*, sed *Vnctio visibilis*, Innocent. teste, *& exterior, signum est interioris, & inuisibilis Vnctionis*, hoc est gratiæ, est enim hæc *Vnctio solemnis, excellens liquor, quo sanitas redditur* (id est gratia, qua sani mente & spiritu, efficimur) *peccatum dimittitur, vides ne, qualiter Sacerdotalis manus, infirmantis corpus alleuet, & illecebrosam sensuum motionem, sacratissima mitiget Vnctione, vnde & Sancti Patres, hanc Vnctionem Sacramentum esse sanxerunt*, Petrus Damiani sermone 1. in dedicat. Ecclesiæ.

Diui August. sensus idem *oleum*, inqoit, *visibile in signo est, oleum inuisibile in Sacramento est, oleum spirituale intus est, oleum exterius visibile est*, August. in Psalm. 44.

Sacramenti Extremæ vnctionis quæ sit materia.

Cap. 2. Vnctionis materia remota *est oleum oliua benedictum per Episcopum.* Florent. in litteris vnionis, quod Trident. sess. 14. cap. 1. de institutione huius Sacramenti approbat, sooque firmat suffragio, in hæc verba: *Intellexit Ecclesia (Extremæ vn-*

A *ctionis) materiam esse oleum, ab Episcopo benedictum.* Scripsit eadem sensitque Innocent. epist. 1. ad Decentium cap. 8. hæc enim Iacobi verba explicans. *Infirmatur quis in vobis*, hæc habet, *non dubium est de ægrotantibus fidelibus accipi, & intelligi debere, qui oleo, sancto chrismatis perungi possunt, quo ab Episcopo confecto, non solum Sacerdotibus, sed omnibus etiam Christianis, vti licet in sua necessitate.*

Sanè vngi infirmus debet, *Vt per Apostolum suum Dominus præcepit*, Aogust. lib. 2. de visitat. infirmor. cap. 4. At esse Vnctio, quæ materia est huius Sacramenti proxima, sine oleo quî potest?

Benedici vero debet ab Episcopo. Beda in cap. 6. Matth. Innocent. proxime citatus, nec promiscue quolibet, sed eo duntaxat qui eo loco Episco-
B palia iura exercet, cap. 1. de religiosis domibus. Præcipit infirmo Aug. serm. de tempore 215. vt Christi se corpore sanguineque pascat, *Ac inde corpusculum suum vngat, vt illud quod scriptum est impleatur in eo, Infirmatur quis in vobis &c.* At quis dixerit commune fuisse oleum, quod post Christi corpus infirmus acciperet, ex quo cum valetudine remissionem peccatorum obtineret?

Fuit ergo oleum, in quo est Vnctionis remota materia benedictũ ab Episcopo, à Presbytero nullo modo: id enim ei interdictum video in can. 3. Carthagin. 3. & refertur 26. qu. 6. can. 1. nisi id ei per Pontificem Roman. liceret. Porro tempus quoad vsum huius Sacramenti, consecrandom est
C oleum, definitum est à Fabiano Papa 1. in epistola ad Orientales 2. *In illa*, inquit, *die qua Dominus Iesus, postquam cœnauit cum discipulis suis, & lauit eorum pedes, (sicut à sanctis Apostolis prædecessores nostri acceperunt) chrisma conficere docuit*, hoc est consecrare, quo sensu Sacerdos corpus Christi, conficere dicitur. *Sicut igitur ipsius diei solemnitas per singulos annos est celebranda, ita ipsius sancti chrismatis confectio per singulos annos est agenda, & de anno in annum renouanda, & vetus chrisma, in sanctis Ecclesiis cremandum.*

Fuit hæc causa, cur nonnulli crediderint, mortale esse alio die oleum benedicere, illudque non renouare annis siogulis, aut extra necessitatem, ad-
D hibere vetus in Vnctionibus, cuius opinionis auctor Zambran. de casibus occurrentibus tempore mortis cap. 5 dub. 4. num. 5. quam tamen firmameoto nullo niti solido, dixere scriptores cæteri, vt Ledesma in summa tom. 1. de Sacram. Extremæ vnct. cap. 2. Heoriq. lib. 2. cap. 29. num. 3. quibus vt assentiar, inducor hac ratione maxime, quod Fabiani oratio, non Sacerdotes, sed Episcopos duntaxat respiciat, quorum vt interest Ecclesiam regere, bonis illam ac salotaribus sustentare legibus: ita & videre, ne vngendis corporibus, vt animos sanus fiat, benedictum per eos oleum desit, quare contra Fabiani monita committent quidem, si quotennis illud non renouent, benedictione no-
E ui ac recentis, non tamen meo sensu mortaliter, quia in vniuersa illa verborum serie, quibus vtitur, ne vestigium quidem, ac vmbram præcepti video, vbi enim, & quando dixit sententiam, id se præcipere? id velle, id iubere, id cum obligatione, nexuque culpæ fieri debere?

Quare damnandus non est Henriqo. temerè, cum loco citato asserit.

Primo, de renouando annis singulis oleo, præceptum extare nullum.

Secundo, non peccare Presbyterum mortaliter qui veteri ægrum vngit, itáque Theologos, ac iuris vtriosque peritos, Salmanticensis Academiæ

cum ea de re consulti essent, respondisse. Addit Laym. lib. 5. eiusmodi Vnctiones iterandas non videri, cum ad eas per errorem, loco olei, chrisma est à Sacerdote adhibitum, sed rem Deo committendam esse, *cum quia plerumque non possec fieri iterata Vnctio sine scandalo, tum quia est valde probabile, Sacramentum Extremæ vnctionis, valde conferri in materia sacri chrismatis.* Ita ille, quod nos non credimus. Si tamen deficeret oleum, Sacerdos eius abundantiam sibi suppeditabit & copiam: additione noui non consecrati, ad saciatum: verissima enim est opinio Doctorum, quod additur, olei consecrati vim habere, ac naturam, dummodo istud, id est consecratum, quantitate nouum ac additum superet. Hæc de Sacramenti huius materia.

Extremæ vnctionis forma quæ?

Cap. 3. Forma eius, nibil est aliud quam quædam peccatorum deprecatio. *Per istam sacram Vnctionem, & suam pijssimam misericordiam, indulgeat tibi Deus, quidquid offendisti per visũ, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, & sic de aliis sensibus, quos omnes extra necessitatem, id est, cum nihil properato est opus, vngi oportet, *Vnctio tamen vna videtur sufficere ad essentiam Sacramenti, siue fiat in capite, siue in pectore.* Becan. de Sacram. cap. 25. qu. 7. num. 6. Syluius in 3. parte qu. 32. art. 7. Coninch. dub. 19. dub. 3. nu. 6.

Primo, quia forma Ambrosiana, & Veneta, iis verbis constat, quæ non nisi Vnctionem vnam indicat.

Secundo, si alicui nunquam fuissent oculi, si manibus destitutus, ac truncus, venisset in lucem, non esset necesse eas partes vngere, vt pote non extantes, nec quæ proinde scelerum in eo aliquorum fuissent causæ, non est ergo Vnctionum numerus sic huic Sacramento essentialis, ac intrinsecus, vt si in earum aliqua Vnctio non fiat, Sacramentum ipsum non subsistat.

Nec sunt item ad eiusdem formæ essentiam, ac naturam requisitæ hæ voces: *Per suam pijssimam misericordiam*, quia *expressio causæ principalis effectus Sacramenti, in aliis formis, non solet esse de substantia, nisi vbi est necessaria inuocatio Trinitatis, ob rationem aliquam specialem*, Diana tertia parte tract. 4. resol. 180. quem præiuerat in hac sententia Pitigianus in 4. sent. to. 2. dist. 23. qo. vnica Laym. lib. 5. tract. 8. cap. 3. Coninch. disp. 19. dub. 4. num. 15. eo quod videantur prædictæ voces, *satis intelligi sub verbo indulgeat quod significat*, misericordiam idem ibid. omitti tamen nequeunt, quemadmodum nec sequentes, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, sine graui peccato. Idem ibid.

De subiecto vnctionis.

Cap. 4. Et quanquam, magna sint huius Sacramenti, sicut & cæterorum, ad beatam vitam, ac culparum remissam commoda, non est ad ea tamen quilibet idoneus, datum alteri quam Christiano & infirmo non prodest, id quod D. Iacobi verba edocent. *Infirmatur quis in vobis, &c.* & Innocentij paulo ante citati oratio, cum dixit, *non Sacerdotibus modo sed omnibus Christianis vti licere in sua necessitate*, hoc ipsum probat insuper, modus loquendi Ecclesiæ, quo solet huius Sacramenti materia, infirmorum oleum appellari, Innoc. III. cap. 1. de sacra Vnct. *Ad exhibendum exteriorem & visibilem Vnctionem, benedicitur oleum, quod dicitur Catechumenorum, vel infirmorum*, eo vero Sacramentum hoc intelligi declarat idem ibid. his verbis: *Exteriore visibiliter inungitur corpus, interiore inuisibiliter inungitur cor*, de prima Iacobus ait, *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum vngentes eum in nomine Domini, & oratio fidei alleuiabit infirmum.* At quo infirmitatis genere? quæ certa est ad mortem via, eo quod eius periculum probabile afferat, ait enim Iacob. *Oratio fidei alleuiabit infirmum & si in peccatis fuerit remittentur ei*, de eo ergo infirmo loquitur, qui non nisi diuina ope, ad quam proinde Presbyteri preces sint necessariæ sanari possit, cuiusmodi eum esse constat, cui cum ars medica, eiusdem præcepta omnia, pharmacaque, prodesse nequeant, diuina reparari ope, gratiaque debet, qualis non alius, quam qui morbo est affectus periculoso, ac graui, ac cuius incertus est exitus. Hoc ipsum persuadet Concil. Florent. in decreto Eugen. cum ait. *Hoc Sacramentum nisi infirmo, de cuius morte timetur dari debere qui vngendus est in oculis, propter auditum, in naribus, propter odoratum, in ore propter gustum, vel locutionem, ibidem vngentem.*

At enim quã necessitate? non alia quam præcepti, cum ex proximè dictis constet peruncto duntaxat, vnico sensuum organo, quia cætera nequeunt Sacramentum ratum esse, si forma adhibeatur necessaria.

Extremæ vnctionis quis sit Minister.

Cap. 5. A quo vero? ab Episcopo & Presbytero, & quidem de priore ambigere, an ei liceat, quod Presbyteris permitti non est dubium, superfluum videri mihi solet. Nam idcirco de Presbyteris dictum est, quia Episcopi aliis occupationibus impediti ad omnes languidos ire non possunt: *Cæterum si Episcopus aut potest, aut dignum ducit aliquem à se visitandum, & benedicere, & tangere Chrismate sine cunctatione potest, cuius nempe est Chrisma conficere*, Innoc. I. epist. 1. ad Decentium ca. 8. de Presbyteris autem dubitare nefas, cum aliis ægros vngendos esse dicat Apost. can. epistolæ suæ cap. 5. quo nomine non ætate seniores sed Sacerdotes capi oportere est in Trident. sess. 14. can. 3. de Extrema vnctione, *ob idque, proprium eius ministrum, non esse Sacerdotem asserens est anathema*, Trid. sess. 14. cap. 3.

In necessitate autem, vt quando alias, æger moriturus esset sine hoc Sacramento, non Parochus, sed Sacerdos quilibet, ex tacita Ecclesiæ licentia, adhiberi potest, quia non est probabile, ab illa facultatem ei, tum negari, consulendi ægro, ac eius saluti, per Sacramentum, quod eum ex attrito, contritum cum faciat, censeri debet eidem esse sæpe ad salutem necessarium, semper autem fructuosum.

De effectibus huius Sacramenti.

Cap. 6. Nam primo, iustificantem homini gratiam impertit quæ ex opere operato æqualis est in omnibus. *Ipsa enim sacrati olei delibutio, intelligitur Spiritus sancti typicalis Vnctio.* auctor lib. de visitat. infirmor. cap. 4. Quare *Vnctionis Sacramentum, aliud quidem efficit, aliud figurat. Exteriore enim visibiliter inungitur corpus, interiore inuisibiliter inungitur cor:* Innoc. III. in decretali cum venisset prima de sacra Vnctione, peccat ergo mortaliter, qui cum conscientia mortalis culpæ, vngi se in vitæ exitu patitur, quia caritati ac gratiæ obicem ponit Fernandez par. 3. cap. 10. parag. 1. n. 10.

Secundo, Vnctio periclitanti de salute, vires ad luctã addit, mœrorem qui ex morte propinqua cor premit, disiicit, morbi incommodis, Dæmonumq; præstigiis forti ac generoso animo, æger vt obsistat, efficit: hæc est causa, cur ei Sacramentum h s

negari honeſte non poſſe, Suarez aſſerat to. 4. diſp. 42. ſect. 2. num. 10. de cuius innocentia, certa ex confeſſione teſtimonia Sacerdos habet, nam etſi verè nunquam quid animo conceperit, aut verbo dixerit, quo puritas lædatur mentis, & ita adnumeretur ſceleratis ac impiis, firmari tamen poteſt per hoc Sacramentum ad grandia, duraque cum Dæmone prælia, armari ad varios, certos tamen humanæ vitæ caſus, quæ bona quãquam deeſſent, tamen deeſſe non poteſt gratia, qua ei ad gloriam, vitæque beatæ immortalitatẽ via pateat. Et huius opinionis ſunt Pitigian. in 4. ſent. to. 2. diſt. 23. q. vnica art. 5, Henriq. lib. 3, cap. 11. Regin. lib. 28. c. 11. n. 69. Coninch. diſp. 19. dub. 7. Quibus ſcriptores è multis obſiſtunt duo Nugnus, in 3. par. to. 2. q. 32. diffic. 2. Ioan. Sancius in ſelect. diſp. 27. n. 18. quod de innocente, quod de homine, experte culpæ, forma eſſe vera nequeat, nam ſi nihil peccauit vnquam, ſi vt Chriſtianum decet, ſemper ad præſcriptum prudentiæ vixit, à ratione Deique lege deflexit nunquam, quàm verè, quam iuſtè dicere Sacerdos poteſt, ei per hoc Sacramentum remitti, quicquid minus piè, minus religioſe, ac honeſtè, eſt ab eo vnquam, audiendo, videndo, ambulando geſtum? *Indulgeat tibi Deus quicquid peccaſti per viſum, &c.*

Sed habet hoc argumentum, ſolutionem expeditam & facilem, quod enim in Sacramento pœnitentiæ vſu venit, illud ipſum hic accidit, nam vt fit interdum, peccatorum maculas omnes vi doloris, quem adfert ad Sacramentũ pœnitens, abterſas eſſe: & tamen de falſitate argui formam nõ poſſe, eo quod illi ſubiecta ſit hæc notio, quod per eam detur pœnitenti gratia, quæ ſcelera ſi quæ forte in eo ſunt reliqua, deletura vi ſua ſit omnia, quod nunquam non eſt veriſſimum, ita & formæ Sacramenti Extremæ vnctionis, *Indulgeat tibi Deus, &c.* cum

A hic ſit ſenſus, per eam è cœlo infundi homini, ea gratiæ diuinæ munera, cum quibus ſtare culpæ, ſceleraque nequeant, quamlibet ſit ab iis æger vacuus, vera tamen erunt hæc verba: *Per ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Deus, &c.* quia ſi quibus adhuc ſordidatus eſſet, hæc gratiæ cœleſti perfuſa rore, eluerentur omnia.

Fuit hæc mens Concilij, vt ex his eius verbis colligere cuique facile, *Vnctio,* (inquit) *ſi qua ſunt adhuc expianda, ac peccati reliquias abſtergit, & ægroti animam alleuiat, & cõfirmat magnam in eo diuinæ miſericordiæ fiduciam excitando, qua infirmus ſubleuatus, & morbi incõmoda ac labores leuius fert, & ſanitatem corporis interdũ, vbi ſaluti animæ expedierit, conſequitur.* Trid. ſeſſ. 14. B cap. 2. de Extrema vnct. quo de beneficio egregie Auguſt. in ſerm. 215. de tempore: *Videte fratres,* inquit, *quia qui infirmitate ad Eccleſiam cucurrerit, & corporis ſanitatem recipere, & peccatorum indulgentiam merebitur obtinere. Cum ergo duplicia bona poſſint in Eccleſia inueniri, quare per incantatores, & aruſpices & diuinos, vel ſortilegos, multiplicia ſibi mala, miſeri homines conantur inferre?*

In eandem quoque ſententiam Cyrillus Alex. lib. de adorat. in Spiritu, admonens ſuos, ne in curandis morbis, à Magis implorarent auxilium, *Mementote,* inquit, *& eius qui dicit. Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros* C *Eccleſiæ, orent ſuper eum, vngentes ipſum oleo, in nomine Domini.*

Hæc de Sacramentis dixiſſe ſit ſatis, vtinam quàm verè, tam copioſè, tam ſubtiliter & accuratè, quam (vt ſentio) exiliter ac ieiunè, quæ tamen qualiacunque ſunt, & quanta, vti Deo, quo aſpirante ea incœpi, adiuuante ſcripſi, promouente finiui, ad eius honorem & gloriam, Paſtorum vſum, Chriſtiani populi commodum, oblata cupio, ita eadem, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ iudicio ac cenſuræ, ſubiecta eſſe volo.

Deo Opt. Max. Beatiſſimæ Mariæ, ſanctis Angelis, ac B. Ignatio ſempiterna ſit laus & gratiarum actio.

FINIS.

INDEX
RERVM MEMORABILIVM.
QVÆ IN HOC LIBRO CONTINENTVR.

Prior numerus indicat paginam, poſterior columnam & litteram.

A.

ABBAS.

Beneficium.

Bona.

Blaſphemia.

C

CALIX.

Canonicus.

Capellanus.

Capitulum.

Casus.

rum

Confirmatio.

Coniuges.

E

Ecclesia.

Excommunicatio.

Exomologesis.

Extrema-vnctio.

F

FESTI DIES.

G

GRADVATVS.

H

HÆRESIS, HÆRETICI.

I

IACOBITÆ.

L

LAICVS.

Metus.

P.

PAROCHIA ET PAROCHVS.

Pollutio.

Polygamia.

Portio congrua.

Prælatura.

Presbyter.

Procuratio.

Professi.

Promulgatio Matrimonij.

Sacramentum.

FINIS.